

Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guide per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

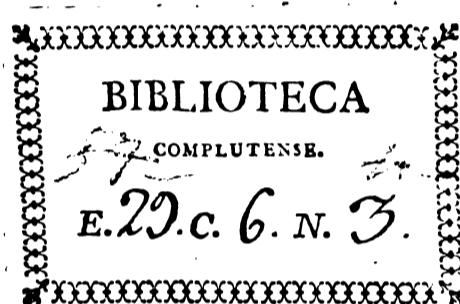
- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

6988

80-6-11

6753 Jan

R. P. FRANCISCI
A M I C I
 CONSENTINI E SOCIETATE IESV
 S. THEOL. DOCTORIS,
 AC PROFESSORIS IN COLLEGIIS
 A Q V I L A N O ,
 NEAPOLITANO, GRÆCENSI, VIENNENSI,
 NVNC VNIVERSITATIS GRÆCENSIS CANCELLARIJ,
CVRSVS THEOLOGICI.

TOMVS TERTIVS,
 DE VLTIMO FINE HOMINIS,
 ACTIBVS HVMANIS, PECCATO, GRATIA,

De la Libreria del Conde de Mijas et Colegio de Alcalá

ANTVERPIÆ,
 Apud GUILIELMVM LESTEENIVM, via vulgo Hoochstraet dicta,
 sub Pellicano aureo, M. DC. L.
Cum Privilio Casareo & Regio.

Liberaria

ILLVSTRISSIMO ET REVERENDISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,
D. IOANNI MARCO
EPISCOPO SECCOVIENSI,
COMITI AB ALDRINGEN,
S. CÆS. MAIESTATIS CONSILIARIO,
ET IN EXCELSO INTERIORIS AVSTRIÆ REGIMINE
LOCVM TENENTI,
ILLVSTRISSIMI ET REVERENDISSIMI PRINCIPIS
ARCHIEPISCOPI SALISBURGENSIS,
PER VTRAMQUE STYRIAM ET DECANATVM NEOSTADIENSEM,
VICARIO GENERALI &c.
DOMINO AC PATRONO CLEMENTISSIMO.

ONESTVM quidem est, non degeneres Orbis augmento filios relinquere, & breuitatem vitæ posterorum ætate compensare, ILL.^{**} AC R.^{**} PRINCES: honestius tamen, quia diuinum, ingenij aliquo fœtu duraturis post longam memoriam temporibus prospicere, ac velut singulis cum Sole annis, cum Orbe sœculis in prole ingeniosa renasci. Hâc siquidem parte, quâ libris velut ingenij liberis operam datus, Deus imitamur. Qui Sapientiam ab æterno parturit Deus est. Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram; ante omnes colles ego parturiebar, ait ipsa Dei sapientia. Proph. 8.

D. Epiphanius illa verba citati capituli: *Dominus posedit me, vertit: Dominus instar pulli exclusit me.* Bellè! miram volucrem, altissimi volatus aquilam exclusit Dominus, in initio viarum suarum antequam quidquam ficeret, æternam sapientiam. Quod ipsi Ethnici Poëtæ intellexisse videntur, cum Palladæm è Iouis cerebro natam commenti sunt. *Pulchrum* (ait Clemens Alex. initio Stromatum) & *honestum esse existimo, ijs etiam qui postea futuri sunt, bonos filios relinquere.* Sed vt inter homines magna est non tantum parentum, sed & fœtuum varietas; ita inter scriptores, & scriptorum opera. Commune utrique habent, quod *Suum cuique pulchrum sit, etiam cum pulchrum non est.* In hunc sensum S. Ambr. lib. 8. Ep. 63. *Vt filij etiam deformes delectant, sic etiam scriptorem indecoros sermones sui palpant.* Verbo, quidquid nostri ingenij est, qualecumque est, amatitur ut pars nostri. Ego de hoc meo fœtu non pri-

EP. I S T O L A

mum quidem nato; sed inter cæteros primo renato nolim decernere qualis sit; hoc dico esse *bifenum*; id est, *regeneratum ex aqua & Spiritu sancto*. Abiuit recognitio siquos nœuos, siquod vitium *Vitia & peccata* in primo partu contraxerant. Cuius prodiit *regeneratus*. *Gratia* priori aliquid adcessit gratiæ; si sperare licet a *Spiritu sancto*.

Hunc ergo primogenitum meum inter *regeneratos Tibi* ^{ILL.} ^{ET R.} *PRINCEPS* dico, consecro; id est, in *Famâblego contubernium*, ut in se eos versetur, quibus tantus Princeps familiaris est. Non negabis spero hospitium secundo, qui primo tam humaniter concessisti. *Tomo tempore Cursus mei Theologici de Pœnitentia* ^{ILL.} ^{Celsitudini} *Tua* inscripto. Nunquam illum poenituit ab Academia publica ad priuatam literati Principis transisse *Lycæum*. Imò humanitas quâ illum excepisti, hunc sibi etiam deberi fecit. Jam tum enim frater fratri annuebat *Pœnitentia Vitij* suo veluti obiecto materiali, ut *Tibi* committeretur uterque fœtus cum *Gratia*. E quia illum tam benè habuisti, huic commisi, ut referret *gratiam* pro utroque: aut ut melius dicam; fateretur se *gratiam* referre conari quidem, non tamen posse. Magnis enim *gratias* referre non possumus, possumus velle. Atque ut hoc momentum pon impulerit, cui tot titulis debebatur quam *Tibi*? Si spectem *ingenium & doctrinam*, *Tua* me censura ab aliorum censuris absoluere: si authoritatem, ne mo mihi ogganniet *Te* approbante, quem Magni Principes magnum esse publicè testati sunt. Et Augustissimus quidem Cæsar Ferdinandus III. dum *Te* suum *Consiliarium*, suum Græcij *Locum tenere*: ^{Ill. ^{mus}} verò & ^{Reu. ^{mas}} Archiepiscopus Salisburgensis, dum per utramque Styriam, & Neostadiensem Decanatum *Vices* agere; id est, alterum se esse voluit. Solent etenim magni in terris soles habere Parhelios, cum quibus cursus suos partiantur, ut omnia eodem illustrent tempore, quæ possent ipsi quidem per se, sed tantum successiuè. Non es nisi ad summa natus, qui maximorum Atlantium suppar Hercules negotiorum molem succollas. Æquissimum oportet esse *Te* rerum libipendem, cui æquipondium bilancis *Augusta* committitur. Prudentissimum oportet esse *Te*, cui à singulari prudentia clarus *Princeps Salisburgensis* *vices* suas delegat. Et verò prudentiam singularem arguit illa in rebus summis gerendis non impar dexteritas, quæ *Tibi* apud infimos æquè ac summos *Te* dignam conciliat æstimationem. Felicissimè suscepit conatibus sui respondent eventus; quando tractandis Reipub. negotijs prudentum adhibetur solertia, quæ sibi ipsi excidere nescit. Claruerunt huius laude prudentiæ *Fratres* etiam *Tui*, alter *Togâ*, *Sago* alter *Illustrissimus*; ille *Triopolitanus Episcopus, suffraganeus Argentinensis, & Ferdinando Tertio*, cum necdum Cæsar bellicam expeditionem susciperet, in castris comes, ac in spiritualibus *Generalis Vicarius*: iste pro magno Cæsare, & fide Catholica magnus *Copiarum ductor*, itaque claruerunt, ut etiamnum posthumæ cineres multorum accendant desideria. Par incedis *Fratribus Tuis*, quæ licet pro Dei, & pro Cæsar's causa sollicitus; quæ quam in hoc superior etiam videare, quod multorum votis citò nimium subtractas *Fratrum Tuorum* virtutes, vñà cum *Tuis* in *Te* superstite liceat intueri. Quid dicam de illa *Tua* in tanta Fortuna summa animi modestia & humanitate, ex qua passim audis *Princeps affabilis*. Nimirum quasi pro Fortunæ gradu modus virtutum debeatur, ita inter cæteros non

DEDICATORIA.

vis Principatu magis excellere, quam modestia. Plusquam humana certè est ista moderatio, non ut felicitare quantum possis, & dignitatis terminos modicū arbitrio definire. Iam verò in Societatem nostram merita communia, priuata in Collegium Graecense Academicum, & in personam meam benevolentia singularis signa attendit, pridem Tibi debetur hic partus, nisi expectasset maturitatem. Quidquid denique in Te vel suspicio, vel suspicor, motuum mihi est, ut primum meum regeneratum, non ad alterius, quam Tuum mittam contubernium, id est, literarium velut quoddam Musæum, ubi optimorum authorum libri, ingeniorum liberi pridem cum gaudio hospitantur. Soles enim, scio, à publicis curis liber, ad negotiosum otium secedere, & doctis Tuis coniectoribus laudatissimam operam impendere. Benè hospitancur liberi apud eos, qui alienos habent pro suis. Ne verò incultum esse existimes, ego pro illo spondeo. Reuerendissimus es, reuerebitur Te pro merito, ut gratus sit pro conuberto. Illustrissimus es luce Tua tam aliena irradias quam propria. Mutuabitur à Te lucem sicubi ea destitutus es. Et quia etiam humanissimus es amabit Te pollicor amore Amici vel Amicitia. Gratiā si ad Te non attulerit, apud Te spero reperiet. Admitte PRINCEPS ILL.^m ET R.^m, ad Te multis titulis properantem, & domi Tuæ inter ceteros locum assigna, ama, foue. Ita opto ex Archid. Academico Collegio nostro Graecensi anno M. DC. XLVII.

Illustrissima ac Rev.^m Celsitudinis Tua
Denuissimus in Christo seraus

FRANCISCVS AMICVS.

Tom. III.

iii

INDEX

INDEX

DISPV TATIONVM ET SECTIONVM PHIVS OPERIS.

DISPV TATI O. De fine in Communi.	
Sect. <i>Quid & quotuplex sit finis eiusq; causalisq;</i>	
<i>ratione causandi.</i>	pag. 2
<i>An ipsius objectum formale voluntatis.</i>	4
<i>An bonitas finis sit adequate motuum voluntatis.</i>	5
<i>An omnes alii voluntatis sint propter finem.</i>	8
<i>An actiones divine sint propter finem.</i>	10
DISPV T. 1. De beatitudine huiusmodi hominis.	
Sect. <i>An decur ultimus finis totius humanae vita.</i>	13
<i>In quo ultimo finis & beatitudo obicitur sita.</i>	14
<i>An beatitudo nostra formaliter aliud modum poterit.</i>	15
<i>An consistat in actu, an in habitu.</i>	17
<i>An beatitudo nostra formalis & quibus actibus virtutis & solo Deo producere possit.</i>	19
<i>In qua operatione mentis essentialiter consistat beatitudo nostra formalis.</i>	27
<i>An in affectione solius objectus distingue absque persona.</i>	36
<i>An & unde habeat beatitudo nostra ut sit aeterna.</i>	39
<i>An eternitas sit de essentia beatitudinis formalis.</i>	41
<i>An beatus suspendere possit actum amoris erga Deum.</i>	42
<i>An saltem id possit posito precepto prohibente.</i>	44
<i>An beatus ex via visionis beatifica sit ab intrinseco impeccabilis.</i>	46
<i>Quoniam sit proximum obiectum in Patria.</i>	47
<i>An decur appetitus materialis ad beatitudinem iudicatur.</i>	49
<i>De perfectionibus anima gloriose objectum beatitudinem comitantibus.</i>	52
<i>De perfectionibus naturalibus corporis gloriosi.</i>	58
<i>De dotibus supernaturalibus corporis gloriosi.</i>	59
<i>Quia obiectamenta percepturi sunt beatis ex usu sensuum.</i>	71
DISPV T. 2. De voluntario & inuoluntario.	
Sect. <i>Quid sit voluntarium, & quotuplex.</i>	72
<i>An possit esse absque omni actu voluntatis.</i>	77
<i>An possit esse absque omni actu intellectus.</i>	78
<i>An ad voluntarium interpretarium requiratur, ut voluntas non solum possit, sed etiam debeat agere.</i>	79
<i>An possit voluntas circa suos actus necessitari.</i>	81
<i>An voluntas cogi possit circa suos actus.</i>	83
<i>An circa ipsius imperato extarnarum facultatum.</i>	85
<i>An meritis, & concupiscentia causent inuoluntarium.</i>	87
<i>An ignorantia causent inuoluntarium.</i>	89
DISPV T. 3. De obiecto humanæ voluntatis.	
Sect. <i>An id obiectum sit tantum bonum.</i>	91
<i>An possit voluntas velle malum sub ratione mali aut nolle bonum sub ratione boni.</i>	92
<i>An eodem actu feratur in finem & media.</i>	93
DISPV T. 4. De motu voluntatis.	
Sect. <i>An voluntas operari possit circa suum obiectum absque prævia cognitione illius.</i>	95
<i>An voluntas ferri possit in obiectum sola cognitione sensitiva apprehensum.</i>	97
<i>Qualem obiecti notitiam requirat ut operari possit.</i>	99
<i>A quo moueat efficienter voluntas.</i>	101
<i>Quo pacto voluntas moueat potentias sibi subiectas.</i>	105
DISPV T. 5. De modo quo voluntas moueat.	
Sect. <i>Catholica doctrina de libero arbitrio exponitur & contra hereticos stabilitur.</i>	106
<i>An libertas consistat, ut possit omnibus ad operandum præquisitis, possit operari & non operari in sensu cōposito.</i>	112
<i>An sola voluntas sit potentia formaliter libera.</i>	118
<i>Qualis cognitio necessaria sit ut voluntas libere operari possit.</i>	122
Andegenerare à practica iudicio, rectius.	123
<i>An actualis libertatem exercet quando operatur.</i>	124
<i>Motus & indecessus agentis secunda libet dada.</i>	126
DISPV T. 6. De varijs divisionibus actuum voluntatis.	128
DISPV T. 7. De varijs divisionibus actuum voluntatis.	129
DISPV T. 8. Quibus actibus voluntas teretur in finem.	129
DISPV T. 9. De electione.	130
Sect. <i>Causa potentie actus si electione gradus fertur per se in medium minus usus refutatio utiliori.</i>	132
<i>An & quod actus voluntatis habeat passim circa impossibilitate genita ut impossibilitas.</i>	133
DISPV T. 10. De consilio & usu.	135
DISPV T. 11. De imperio.	136
<i>Quippe potentia sic actus, an sit sui ad scismam.</i>	136
DISPV T. 12. De bonitate & malitia actuum humanorum.	
<i>Quid sit bona generatio, & quid sit bona mortalis.</i>	137
<i>Quid sit actio humana & an recurrat cum rationali.</i>	138
<i>Quid sit esse morale in actionibus voluntatis.</i>	139
<i>Quid sit bonitas & malitia moralis.</i>	142
DISPV T. 13. An & quid sit bonitas & malitia moralis obiectiva.	142
DISPV T. 14. De bonitate & malitia formalis actuum humanorum.	
Sect. <i>Vnde actus humani desumant suam primam & specificam bonitatem vel malitiam.</i>	146
<i>Quale voluntarium requiratur in actu, ut specificam bonitatem vel malitiam desumat ex obiecto.</i>	148
<i>An bonitas & malitia moralis sit intrinseca physica entitatis actus humani.</i>	150
<i>An possit idem actus de bono fieri malus & contraria.</i>	153
<i>An actus humani bonitatem & malitiam desumant ex circumstantijs diversam ab eo, quam ex obiecto habent.</i>	155
<i>An debeant circumstantia esse præcognite ut conferant bonitatem vel malitiam actui. Quale voluntarium ad coerendam bonitatem vel malitiam circumstant. requiratur.</i>	158
<i>Quae circumstantia tribuant nouam speciem bonitatis vel malitiae.</i>	159
<i>An omnis circumstantia que de se aperte est conferre nonam speciem, sit etiam apta conferre primam. An species moris ex circumstantijs desumpta sit accidentalis an substantialis actui humano.</i>	161
<i>An sint aliqua circumstantia que specificam malitiam non tribuant nisi ut expresse intenta.</i>	162
<i>An actus humanus aliquam speciem moris desumat ex fine diversam ab ea quam ex obiecto habet.</i>	164
<i>An decur actio humana singularis indifferentis quoad bonitatem & malitiam moralem.</i>	168
DISPV T. 15. De regulis extrinsecis actuum humanorum.	
Sect. <i>Quibus regulis conformari debeat actus humanus ut rectius sit.</i>	172
<i>An voluntas teneatur sequi rationem errantem.</i>	173
<i>An licetè operari possit ex conscientia dubia.</i>	175
<i>Quia quisque tenetur de rebus agendis opinionē sectari.</i>	177
<i>An voluntas humana conformari debeat cum divina ut recta sit.</i>	181
DISPV T. 16. An tota bonitas & malitia actus exterioris derivatur ex bonitate & malitia actus interioris.	184
DISPV T. 17. De malitia peccati.	
Sect. <i>Quid sit peccatum.</i>	188
<i>Quanam sit ratio formalis constitutiva peccati ut difformis natura rationali.</i>	189
<i>Quid sit hoc positum in actu, in quo consistit formales ratio peccati commissionis.</i>	194
<i>Quae</i>	

INDEX DISPUTATIONUM ET SECTIONUM

Quae & qualis sit priuatio, quam includit peccatum.	196	DISPVT. 27. Quid & quotuplex sit gratia?	349
<i>An omne peccatum ideo formaliter sit peccatum, quia a- liqua lege prohibitum.</i>	199	DISPVT. 28. De gratia actuali.	350
<i>An peccatum eo ipso quod est contra rationem creatam sit offenditum Dei.</i>	200	Sect. An detur, quid, quotuplex.	350
<i>An omne peccatum necessario supponat aliquem errorem vel inconsiderationem in intellectu.</i>	205	Quid sit gratia adiuuans, seu cooperans.	355
Qualem aduersitatem per se requirat peccatum.	205	Quid auxilium sufficiens ut ab efficaci distinguitur.	356
Qualem consensum requirat morosa delectatio.	206	<i>An auxilium sufficiens ad salutem consequendam cōceda- tur omnibus viatoribus.</i>	360
DISPVT. 18. De specificatione & diuisione peccatorum in communi.		Quo pacto sint omnibus viatoribus sufficientia auxilia ad salutem preparata.	366
DISPVT. 19. De inæqualitate peccatorum.		<i>An primum auxilium sit supernaturale & indebitum na- tura.</i>	369
<i>An omnia peccata sint aequalia quo ad malitiam.</i>	212	DISPVT. 19. De gratia habituali.	
<i>An omnibus peccatis aequalis pena danni in alia vita respondeat.</i>	213	Sect. An si quid creatum nobis inhaerens.	373
DISPVT. 20. De subiecto peccatorum.		<i>An si de fide hac dona in nobis esse, per modum qualitatis permanentis?</i>	376
<i>An ignorantia, qua in intellectu consummatur, sit formaliter peccatum; & quorum detur culpabilis ignorancia.</i>	215.	<i>An gratia habitualis re ipsa distinguitur à charitate.</i>	
DISPVT. 21. De causis exterioribus peccati.		Qualis participatio nature divine sit gratia habitualis?	381
Sect. An Deus sit causa peccati.	219	<i>An gratia habitualis effectu concurrat cum qualibet virtute infusa ad actus supernaturales producendo.</i>	388
<i>Cur Deus non sit causa peccati.</i>	223	<i>An cum gratia habitualis infundantur omnes virtutes su- pernaturales tam Theologicae, quam morales.</i>	389
DISPVT. 22. De diuisione in peccatum commissionis & omissionis.		<i>An preter virtutes supernaturales cum gratia infundan- tur dona habitualia à virtutibus distincta.</i>	391
<i>An peccatum omissionis essentialiter discriminetur à pec- cato commissionis.</i>	229	<i>An virtutes infusa actiue dimanent à gratia.</i>	393
<i>An & quinam actus incompossibilis cum obseruantia pra- ceptis sunt mali malitia omissionis.</i>	231	<i>An infusion virtutum subsequitur infusionem gratiae.</i>	394
<i>Quando omissione imputetur ad oulpam.</i>	233	<i>An habitus infusionis sui productione pendeant à suis vir- tutibus, & actus effectiue à suis habitibus.</i>	395
DISPVT. 23. De peccato veniali & mortali.		DISPVT. 30. De causis gratiae habitualis.	
Sect. An ex natura sua discriminantur, & unde.	236	<i>An gratia habitualis produci possit ab agente creato.</i>	397
<i>Quo pacto se habet ad peccatum mortale priuatio gratie & amicitie divine.</i>	242	<i>Quoniam sit immediatum subiectum gratiae. An gratia requirat aliquam dispositionem ex parte subiecti.</i>	399
<i>An malitia peccati mortalis sit infinita.</i>	245	<i>An requirat dispositionem ex parte efficientis.</i>	400
<i>An condigne mereatur penam infinitam.</i>	250	<i>Qualis debet esse proxima dispositio ad eam.</i>	401
<i>An veniale per se condigne mereatur penam eternam.</i>	252.	DISPVT. 31. De effectu formalis positio gratiae habitualis.	
<i>An veniale fieri possit mortale & contraria.</i>	254	Sect. An bac suâ naturâ reddat subiectum, iustum, san- ctum, filium adoptium Dei, dignum amicitia, & glo- riâ eiusdem.	402
<i>An qui capax peccati mortalis sit capax venialis.</i>	258	<i>An gratia habitualis necessario reddat subiectum, iustum,</i>	
<i>An qui est capax peccati venialis sit capax mortalis.</i>	260	<i>actu à Deo dilectum speciali dilectione amicitiae.</i>	406
<i>An pecc. quod homo primo commisit, posse esse veniale.</i>	261	<i>An libera dilectio Dei sit prior, infusione gratia habet.</i>	409
DISPVT. 24. Quid sit macula in anima post peccatum actualē telicta.		<i>An gratia habitualis essentialiter petat actualē colla- tionem glorie, & liberationem inferni.</i>	410
DISPVT. 25. De peccato originali.		DISPVT. 32. De effectu formalis negatio gratiae habi- tualis, qui est excludere peccatum ab eodem subiecto.	
Sect. An sit aliquod pecc. ex Adam transfusum.	268	Sect. An gratia habitualis essentialiter secum offerat abstersionem peccati mortalis.	412
<i>An peccatum originali sit propriæ culpa.</i>	271	<i>An delere possit peccatum absque voluntaria retracta- tione peccatoris.</i>	414
<i>Quid sit peccatum originale.</i>	275	DISPVT. 33. An præter gratiam habitualem sit alia for- ma peccati mortalis abstergiva?	
<i>An traducatur ad omnes homines.</i>	282	Sect. An posuit peccatum mortale abstergi sola exsinge- ca condonatione Dei?	423
<i>Quia penas ex eo natura humana contraxit.</i>	284	<i>An visio beatæ & lumen gloria sit forma suapè naturæ abstergi peccati?</i>	424
DISPVT. 26. De necessitate gratiae.		<i>An sit alia forma à gratiâ & visione beatâ, distincta, suæ naturæ abstergi peccati mortalis hoc statu commissit.</i>	428
Sect. Quid, quotuplex gratia, in quo statu necessaria.	291	<i>Quæ formæ in purâ naturâ fuissent peccati abstergitæ.</i>	439
<i>An status pure naturæ sit possibilius.</i>	294	DISPVT. 34. An possit aliquis sine peculiari revelatio- ne Dei esse certus de sua iustificatione.	442
<i>An requiratur speciale auxilium Dei ad cognoscendas ve- ritates naturales, ac supernaturales.</i>	301	DISPVTATIO 35. De merito.	
<i>Quid possit humanum arbitrium ex solis viribus naturæ in ordine ad actus virtutum moralium.</i>	306	Sect. An inter nos & Deum proprium meritum interce- cedat.	446
<i>An possit liberum arbitrium sine speciali auxilio vincere, omnes, aut saltem alias tentationes contra præcepta naturalia pronocantes.</i>	318	<i>Quæ conditiones requirat meritum ex parte operantis?</i>	
<i>An homo lapsus viribus proprijs diligere possit Deum ut finem naturalem.</i>	324	<i>An ad meritum condignum requiratur promissio ex par- te retribuentis?</i>	452
<i>An possit homo sibi gratia omnia legis præcepta seruare.</i>	332.	<i>An emi-</i>	453
<i>An possit sine gratia habituali mortalia vitare.</i>	333		
<i>An præter gratiam habitualem homo indiget alio auxi- lio ad bene operandum & perseverandum.</i>	336		
<i>An necessaria gratia ad bene operandum, tentationesq; vincendas in statu integrâ naturæ: quid in pure statu.</i>	338.		
<i>An possit homo viribus proprijs ad gratiam se disponere?</i>	341		

INDEX DISPUTATIONVM ET SECTIONVM.

<i>An omnia opera bona Iustorum sint condigne meritoria apud Deum?</i>	457	<i>gratiam, reliquosque habitus infusos.</i>	465
<i>Quanam res cadant sub merito.</i>	462	<i>An quolibet actu meritorio augeatur gratia & charitatis, caterique habitus infusi.</i>	466
<i>An quodlibet opus meritorium accipiat totum, & eiusdem perfectionis valorem, qui est in gratia habituali.</i>	464.	<i>An opus meritorium augeat gratiam toto tempore quo durat?</i>	471
<i>An opera bona physicè, an tantèm meritorie augeantur?</i>	474	<i>An quilibet actu meritorio virtutis infusa augeantur omnes habitus supernaturales.</i>	474

APPROBATIO.

SApientissimi Doctoris R. P. FRANCISCI AMICI Societatis Iesu Commentaria de ultimo fine hominis, de medijs ad eum conducentibus, & impedimentis ab eo auertentibus, digna censeo quæ prælum videant: est enim in illis circa magnas difficultates clara resolutio, & mira eruditio ac rationi sacrarumque litterarum veritati consona, multumque utilitatis allatura legentibus. Actum Antwerpia 24. Febr. 1637.

Gaspar Estrix Plebanus & lib. Censor.

APPROBATIO DOCTORVM.

Hic tomus de VLTIMO FINE HOMINIS, Actibus humanis, &c. à Religiosissimo Doctore FRANCISCO AMICO Societatis Iesu accuratâ methodo & ordine digestus, magna doctrinæ perspicuitate contextus, & rationum soliditate, & Scripturarum Sacrarum, & Sanctorum Patrum, & Scholasticorum antiquorum autoritate suffultus est; quare eundem utiliter denudò recudendum censuimus. Datum Duaci die 22. Februario 1647.

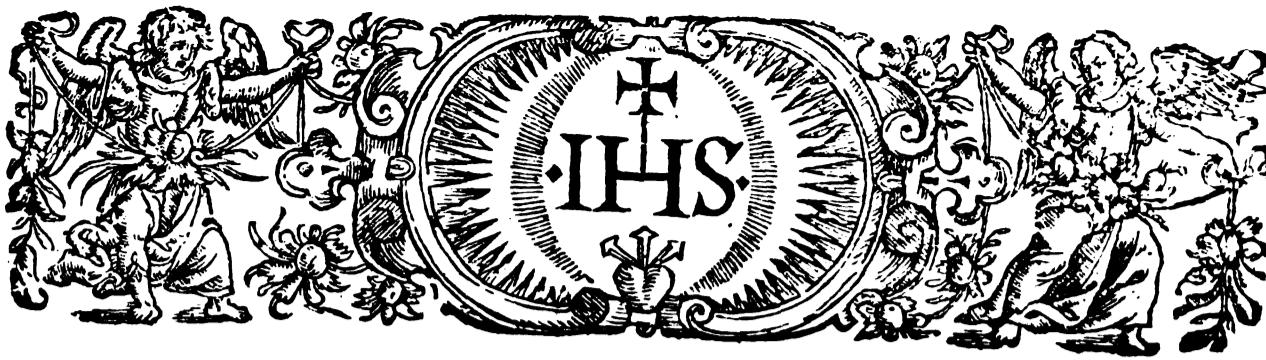
Georgius Coluenerius S. Th. D. & eiusdem Regius Ordinarius, Professor, Collegiate Ecclesia S. Petri Praepositus, & Duensis Academia Cancellarius, & librorum Censor.

Tonus hic de VLTIMO FINE HOMINIS, &c. à R. P. FRANCISCO AMICO Societatis Iesu Theologo iterum elaboratus auctusque, & magna iudicij matutitate è veterum recentiorumque scriptis concinnatus, utiliter recudetur. Duaci 25. Martij anno 1647.

FRANCISCUS SYLVIUS S. Theol. Doctr. & eiusdem Regius Ordinariusque Professor.

Hic R. P. FRANCISCI AMICI è Societate Iesu cursus Theologici tonus tertius, facili methodo, ac stylo conscriptus; in quo sanè cum vniuersa materia de VLTIMO FINE, Actibus humanis, peccato & gratia doctè, solidè & exquisitè pertractetur, disputetur ac discutatur; dignus est qui in lucem edatur magno Theologorum bono. Ita censi infra scripti. Martij anno 1647.

VALENTINVS RANDOVR. Sacra Theol. Doct. & eiusdem Regius, Ordinariusq. Duac. Professor.

R. P. FRANC. AMICI
E SOCIETATE IESV.
CVRSVS THEOLOGICI
TOMVS TERTIVS,
DE VLTIMO FINE
ACTIBVS HUMANIS, PECCATO, GRATIA,
PRO OE M I V M.

ONSIDERATO, in 1. Tomo, Deo secundum se, & in 2. ut principio creaturarum, presertim Angelorum, idem considerandus erit ut ultimus finis earumdem. Quo pacto proponitur ut scopus & meta, ad quam dirigendae sunt humanæ operationes, ut ad eum tandem, tamquam ad supremum felicitatis portum, ad quem omnis intellectualis creatura aspirat, emenso mortalitatis pelago, appellentes æternum conquiescamus. Ordinur autem ab ultimo fine hominis, quoniam hic est primus motor humanæ operationis: nam sicut se habent prima principia in speculabilibus, ita ultimus finis in operabilibus. Quia vero finis assequibilis est medijs actibus liberis creaturæ rationalis, agendum consequenter erit de actibus humanis, quibus tamquam remis ad ultimum æternæ felicitatis portum prouehimur. Et quia non sat est homini ad æternam felicitatem remiganti, cognoscere media, quibus ad eam peruenire valeat, sed necesse quoque est, non ignorare impedimenta, ad quæ tamquam ad syrtes & scopulos animi nostri cimbula allisa naufragium facere posset, necessarium etiam erit, de peccatis tam propriâ quam capitis actione contractis, quæ nos à consecutione æternæ beatitatis vel remorantur, vel omnino arcent, disputare. Demum quia finis, quem orthodoxafides inquirendum nobis proponit, sua celsitudine & maiestate longo interuallo antecellit intellectualis creaturæ capacitatem ac virtutem; quippe qui in clarâ diuinæ naturæ visione consistit, disputandum erit de gratiâ diuinâ, quæ tamquam aura secundè aspirans, creatam naturam in altum supernaturalitatis prouehit iugis affatu, & vela humanarum operationum propellens, tandem animum rationalem in æternitatis portu felicissime constituit. Atque vel hinc apparet, quanta sit huius doctrinæ siue utilitas, siue necessitas; utpote quæ hominem de rebus ad salutem necessarijs edoceat, & ad ultimum beatitudinis terminum perducat: ut vnde is dono creationis sumperat egressum, eodem impulsu gratiæ beatissimum compleat regressum.

De Fine. Tom. 3.

A

DISPV.

DISPUTATIO PRIMA

De fine in communi.

1.

R d o doctrinæ poscit, vt ante disputationem de ultimo fine hominis, disputatio præmittatur de natura & proprietatibus finis in communi. De quo inquiri potest. 1. Quid sit: 2. Quotuplex sit: 3. An sit vera causa realis: 4. Quæ eius causalitas ratione causandi: 5. An sit formale obiectum voluntatis: 6. An sit adæquatum obiectum eiusdem: 7. An quiuis actus voluntatis sit propter finem: 8. An Deus in omni sua actione agat propter finem.

SECTIO PRIMA.

Quid, & quotuplex sit finis, eiusque causalitas ratione causandi.

2.
*Quid sit
finis. Arist.*

Dico 1. Finis est, quod mouet voluntatem gratiæ sui, & cetera propter ipsum. Paulò aliter finem describit Philos. 2. Phys. cap. 3. & 7. Finis, inquit, est, cuius gratiæ cetera sunt. Quæ descriptio solam continent causalitatem finis: nostra autem, ultra causalitatem, addit proprium subiectum circa quod illam exercet. Dicitur, *Quod mouet voluntatem*: nam finis primariam suam causalitatem exercet in voluntate. Quod inde constat, quoniam finis cum bono recurrat: bonum autem obiectum est voluntatis: igitur primariam suam causalitatem exercet in voluntate. Conseq. elucet; quia nequit obiectum immediatam ac primariam suam causalitatem exercere, nisi circa potentiam, cuius est obiectum. Nam et si illam exercere possit circa alias potentias, circa eas tamen non nisi mediæ potentia, cuius est proprium obiectum, exercere potest. Dicitur, *gratiæ sui*: Per hoc enim explicatur propria finis causalitas, quæ est mouere voluntatem ad operandum intuitu ipsius finis. Per quod discriminatur à reliquis causis, quæ suam causalitatem exercent circa effectus à se distinctos: solus namque finis causalitatem habet circa se ipsum, mouendo agens intellectuale ad causandum se ipsum secundum esse reale. Per ultima verba declaratur causalitas finis circa media, quæ appetuntur propter ipsum finem: qui non solum mouet agens ad appetitionem sui, sed etiam ad appetitionem eorum, quæ ad ipsum consequendum conducunt. Cum enim causalitas finis sit mouere agens ad producendam sibi realem existentiam; cumque ad realem existentiam finis producendam necessaria sint media, consequenter mouendo agens ad realem existentiam sui, mouet etiam ad adhibenda media causativa sui. Propter quod finis dicitur primus in intentione, quia est primus, qui mouet agens intellectuale ad appetitionem sui, eorumq; quæ ad sui productiones conducunt. Contrà verò dicitur ultimo in executione, quia ut sic est terminus & effectus mediorum, à quibus causatur in esse reali, & quæ vicissim ipse causat in esse intentionali. Per eadem ultima verba assignatur discrimin inter causalitatem finis & mediorum: nam finis mouet agens

propter se & gratiæ sui, media vero propter finem & gratiæ alterius. Cuius causalitatis discriminem expressit Aristot. 1. Ethic. cap. 2. *Finis*, inquit, est, Aristot. quem propter ipsum, & propter quem alia volumus: quia finis est scopus quem in omni nostra operatione intendimus.

Dico 2. Finis est duplex, qui seu cuius, & cxi. Finis qui est quod mouet voluntatem ad illum per Finis qui consentanea media consequendum. Finis cui est & cui subiectum, seu persona intellectualis, cui ipse finis qui appetitur & procuratur: qui respectu prioris finis est magis ultimatus & intentus ab ipso operante, quia ad ipsum ultimè terminatur intentio operantis, amaturq; amore affectu. Hinc oritur difficultas, an uterque veram habeat rationem finis. Negant aliqui finem qui seu cuius veram habere rationem finis, sed potius medij, eo quod ordinetur ad aliud, ameturque intuitu alterius, quod est proprium mediorum. Nec refert, quod alia amentur propter ipsum: nam etiam medium proximum amat propter remotum: quia contra rationem medij non est, ut alia amentur propter ipsum; modò ipsum ultimè ametur propter aliud. Alij contrà docent, solum finem qui habere veram rationem finis: alioqui creatura intellectualis amando sibi ultimam beatitudinem, ipsa foret sibi ultimus finis, & non Deus, quia amat Deum ut finem qui seu cuius, scilicet ipsam verò ut finem cui.

Dicendum tamen est, utrumque veram participare rationem finis. Est communior Doctorum sententia: cuius unicum fundamentum est, quoniam uterque intenditur per modum unius integræ finis. Quod enim intendit medicus, non est vel solum subiectum, vel sola forma sanitatis, sed sanum, quia medicus vel agrotus intendit sanitatem in subiecto. Quod igitur mouet adæquate voluntatem, est totum ex subiecto & sanitate constitutum. Tamen si hi duo fines inter se comparantur, finis cui est magis ultimatus, præsertim quando finis qui comparatur ad finem cui ut perfectio accidentalis ipsius. Hinc soluitur fundatum primæ: quia medium non intenditur & amat ut perfectio subiecti, sed ut pura dumtaxat ratio assequendi finem, quo assecuto cessat mediorum applicatio. At finis qui intenditur & amat ut perfectio subiecti, cum quo integræ unum compleatum finem qui, ab operante ultimè intendit: ad quem obtinendum consentanea media adhibentur. Soluitur fundam. secundæ, per distinct. anteced. Etenim creatura intellectualis Ad fund. 2. amando sibi ultimam beatitudinem, ipsa sibi fore finis cui, concedo: finis qui, nego. non enim est contra rationem ultimi finis, ut ametur & appetatur propter creaturam, tamquam propter finem cui, sed ut ametur & appetatur propter creaturam, tamquam propter finem qui. Ratio, quia quando amat & appetitur propter creaturam tamquam propriæ finem cui, amat & appetitur tamquam summum bonum & perfectum ipsius creaturæ, quæ est propria perfectio ultimi finis.

Quando

3.
*Quæ causalitas finis
circa media*4.
*Discrimen
causalit. finis
& me-
diorum*

6.

Vt ergo
habera-
tionē finis
Cui magis
ultimatus

8.
Ad fund.
prime.

9.
Ad fund. 2.

Disputatio I. De fine in communi. Sectio I.

3

Qando verò amatur & appetitur propter creaturam, tamquam propter finem qui, amatur & appetitur tamquam medium ad perfectius bonum consequendum, quod est contra rationem ultimi finis.

10.
*Ultimus fi-
nus ordina-
tur ad crea-
turam ut
finem sui:*

Quomodo

Proner. 16.

*Licet ama-
refinē r. h.
amore con-
cup.*

11.
*Dinisiō fi-
nis qui Ari-
stot. S Tho.*

12.
Sab. m. 10.

Non est igitur contra rationem ultimi finis, ordinari ad creaturam, tamquam ad finem cui, nam hoc est ordinari in ratione sumi perfectius, quod est proprium ultimi finis: est autem contra rationem ultimi finis, ordinari ad creaturam tamquam ad finem qui; nam hoc est ordinari ut minus perfectum ad magis perfectum, quod ultimo fini repugnat. Dicitur autem Deus, ut summum bonum suumque perfectuum ordinari ad creaturam ut finem cui, non per intrinsecum ordinem ipsius ad creaturam, sed creaturæ ad ipsum. Eo modo, quod idem Deus ut omnipotens dicitur ordinari ad creaturas possibles, non per intrinsecum respectum ipsius ad creaturas, sed per dependenciam creaturarum ab ipso. Quia sicut creature in esse pendent à Deo, ut omnipotente; ita in pertici ab eodem ut suum bono, atque adeò ut ultimo fine. Ceterum eadem creatura respicit Deum, non solum ut finem qui perfectuum sui, sed etiam ut finem cui, non quem perficiat, sed cuius perfectionem manifestet. Comparatur enim creatura ad Deum, ut medium manifestium gloriarum & bonitatis ipsius: cuius gloriae & bonitatis manifestationem principaliter intendit Deus in omnibus suis operibus, iuxta illud Proverb. 16. *Vniuersa propter semetipsum opera eius est Dominus.* Elucelcit hinc, haereticos nostri saeculi non penetrare in Deo perfectionem ultimi finis, cum negant, licetum esse, Deum amore atque concupiscentiae, aut sperare ipsum ut suum bonum nobis, seu operari spe mercedis, que Deus ipse est. Certum enim est, cum Deus sit ultimus finis creaturarum, idem ac principium, ipsum amari posse, ac sperari debere; ut ultimus finis est earundem, maxime ipsarum perfectius, & merces magnanimis: nec propterea argui in Deo intrinsecum ordinem ad creaturam, sed potius in creatura intrinsecum ordinem ad Deum in ratione finis, sicut & principij; in Deo autem perfectionem termini maxime perfectius creaturæ, que est Deo finis cui secundarius, sicut est obiectu scientiae & potentiae diuine secundarium: & hanc perfectionem ultimi finis, qui nobis sit bonus & appetibilis, adimi Deo minime posse.

Dico 3. Finis qui, seu cuius gratia subdividitur in finem quo, & in finem qui. Hanc divisionem cum Philosopho tradit S. Thomas 1. 2. q. 1 art. 8. Finis qui est res ipsa, quæ propter sui bonitatem mouet agens ad sui consecutionem. Finis quo est ipsa adeptio possessione que, qua finis qui immediatè attingitur & possideatur: ut pecunia, inquit S. Thomas, est finis qui, mouens appetitum auari ad consecutionem sui: ipsa verò adeptio seu possessio est finis quo. Vierque autem finis, qui & quo, mouet per modum unius integrum & completum boni; licet principalius finis Qui, minus verò principaliter finis Quo, quia hic est propter illum, non contraria.

Dico 4. Finis qui dividitur in ultimum simpli- citer, & in ultimum in certo genere. Prior est Deus, qui est ultimus simpliciter, quia ultra Deum non est ulterior finis excogitabilis. Cum enim finis idem sit quod bonum; cum que nullum bonum excogitabile sit Deo perfectius, non poterit alius finis ulterior Deo excogitari. Posterior est bonum, quod in quoque negotio ab intellectuali creatura tamquam ultimum in ea serie inteditur ut sanitas à medico, scientia à studio, dignitas ab ambitione.

De fine. Tom. 3.

Dico 5. Finis est vera causa realis. Est omnino finis Doctorum cum Arist. 2. Phys. c. 3. & 7. & 1. Ethic. c. 1. & alibi. Fundam. Illa est vera causa realis, quæ habet effectus reales: finis habet effectus Arist. reales; igitur est causa realis. Minor, in qua tantum est difficultas, prob. Effectus cause finalis sunt actus ipsi, quibus amamus & intendimus finem, nec non quibus finem ipsum executioni mandamus: atqui hi sunt reales, ut per se patet; ergo. Nec obilitat, quod idem actus sint in genere causæ efficientis, effectus voluntatis: quia non repugnat, eamdem rem, eademque causalitatem esse effectum & causalitatem plurium causarum: eadem quippe forma, eademque educatio est effectus & causalitas agentis, simul & materie sustentantis. Confirm. finis influit in effectum, alliciendo sua bonitate voluntatem ad illum quoad esse reale causandum: igitur est vera causa realis.

Obiectus. Finis non habet esse reale, sed tantum intentionale in intellectu operantis: igitur non potest esse causa realis. Conf. Sæpe causa finalis est aliquod impossibile, ut quando impossibile, apprehensum ut possibile, mouet voluntatem ad amorem sui: implicat autem, impossibile causare effectum realem. Resp. neg. conseq. Etenim finis non causat nisi ut bonum; bonum autem non causat nisi ut intentionaliter existens in intellectu: quia causat alliciens voluntatem ad amorem & desiderium sui: voluntas autem non fertur nisi in præcognitum. Quamuis ratio mouendi voluntatem non sit ipsum esse cognitum, sed bonitas in cognitione relucens, quæ tenet se ex parte obiecti: habet enim se cognitio ad finem, ut conditio applicans tantum bonitatem obiecti, ad quam fertur voluntas, non autem ut ratio finaliter mouens. An autem efficienter concurrat cum voluntate ad actum, constabit ex disp. 5. sect. 4. Ad confirm. disting. minor. Implicat impossibile apprehensum ut impossibile, realiter causare, concedo; apprehensum ut possibile, nego. Ratio: ut possibilia quoniam, ut dictum est, finis non causat nisi ut bonum apprehensum; & quia non solum apprehendi potest ut bonum id quod re ipsa bonum est, sed etiam quod re ipsa bonum non est, id est non solum potest voluntatem mouere bonum reale, sed etiam non reale & impossibile, modò apprehendatur ut possibile; nam respectu voluntatis, que non fertur nisi in cognitum, perinde se habet bonum reale ac non reale, modò apprehendatur ut reale.

Dico 6. Ratio causandi in fine est bonitas cognita. Fundam. quia finis est obiectum voluntatis: voluntas autem non mouetur ad amandum & desiderandum, nisi à bonitate cognita: igitur ratio causandi in fine est bonitas cognita. Notanter dixi, Bonitas cognita, non, ut cognita: nam cognitio non concurredit ut ratio formalis, sed tantum ut conditio ad causandum finaliter. **16.** Ratio causandi est Bonitas cognitae: cognitio conditio

Dico 7. Causalitas finis, realis est, haud tamen realiter distincta à causalitate efficientis. Quod sit realis, patet, quia terminatur ad effectum realem: omnis autem causalitas, quæ terminatur ad effectum realem, realis est. Quod non sit realiter distincta à causalitate efficientis, prob. quia nulla potest talis distincta causalitas assignari: & aliunde non repugnat, eamdem causalitatem esse diversarum causarum. Paret de idea, cuius causalitas realis est, realiter tamen non distincta à causalitate efficientis: eadem quippe causalitas, ut est ab arte, est causalitas efficientis; ut est ab idea dirigente artificem ad opus idem, causalitas est idea.

A 2

Obiectio

Cur idea non constitutiva diuersum genus causae sicut finis

ideæ. Eadem igitur causalitas, ut est à voluntate, erit causalitas efficientis; ut est à fine sua bonitate alliciente voluntatem ad amorem & desiderium sui, erit causalitas finis, quæ & metaphorica motione dicitur, non quidem ut distinguitur à reali motione, sed à physica causalitate ceterarum causalium. Dices causalitas Ideæ non constituit distinctum genus causæ ab efficienti; ergo nec causalitas finis. Consequentia probatur: non minus agens intellectuale ut agat, eget directione Ideæ, quam motione finis: sicut non minus directio ideæ est diversa causalitas ab actione, quam motio finis à productione effectus: ergo si illa non constituit diuersum genus causæ, sed reducitur ad eandem causam efficientem, neq; hæc constituet diuersam, sed reducetur ad eandem. Resp. potuisse Ideam constituere diuersum genus causæ ab efficienti, cum in ea nec desit propria ratio causandi, quæ est practica veritas operationis, quam, mediante notitia, idea ostendit artifici; nec peculiaris modus causandi, quæ est directio intellectus ad opus efficiendum: sicut in fine est & ratio bonitatis ab intellectuali agente cognita, & motio voluntatis eiusdem ad effectum producendum: Cæterum placuisse Authoribus hanc potius, quam illam diuersum genus causæ ab efficienti constituere, ob maiorem diuersitatem, quam in causando ab efficienti finis habet. Negari enim non potest maiorem diuersitatem in causando habere finem respectu efficientis, quam habeat Idea respectu eiusdem efficientis. Nam finis causaliter mouendo voluntatem ad effectum producendum, idea vero regulando intellectum ad opus efficiendum. Major autem est diuersitas in motione voluntatis respectu productionis effectus, quam in directione intellectus respectu effectus operis, cum illa includat modum causandi utriusque potentie, intellectus & voluntatis: est enim ratio finis bonitas cognita; hæc tantum intellectus, ipsa scilicet intellectualis directio à practica veritate ideæ causata. Est & alia ratio discriminis inter causam finalem & idealem: nam intimius in productione causæ efficientis intellectualis includitur directio Ideæ, quam motio finis: cum non possit agens intellectuale opus producere, nisi actu dirigatur ab idea, quippe cum opus suum producat aspicio ad ideam, instar cuius opus format: possit autem effectum producere, etiam si actu non mouetur a fine, modo fuerit à fine ante præmotum.

S E C T I O I I.

An finis sit obiectum formale voluntatis.

18.

Duplex ratio materialis in obiectu

I N omni obiecto duo sunt consideranda, ratio materialis, & ratio formalis. Materialis est, quæ solùm terminat actum potentie, cuius est obiectum. Quæ adhuc est duplex: altera, quæ in se ipsa à potentia non attingitur, nisi tantum denominatiuè, & ratione alterius; ut substantia respectu visus, quæ solùm denominatiuè, & ratione coloris, qui tantum terminat visum, dicitur videri. Altera, quæ attingitur quidem in se ipsa à potentia, non tamen est ratio motiva & applicativa potentie ad operandum: ut in scientia, conclusio per se quidem attingitur ab intellectu, non tamen est ipsius motiva & applicativa ad intelligendum; sed principium, cui conclusio ipsa innititur, ipsum est motuum. Formalis est, quæ non solùm termi-

nat, sed etiam mouet & applicat potentiam ad operandum; quæque unitatem & specificationem tribuit actibus. Quo sit, ut in omni actu reperiatur debeat ratio ipsa formalis, cum nequeat potentia ad operandum applicari, nisi à suo formalis obiecto, ut recte docuit S. Thomas 1. 2 q. 1. ar. 1. Secundus vero est de obiecto materiali: quod quia ad operandum non mouet, non necessariò in omni actu potentie reperiatur debet idem: ut in omni actu Fidei infusa reperiatur debet auctoritas Dei reuelantis; quia hæc ut ratio formalis mouet intellectum fidelis ad omnem assensum fidei elicendum, non item obiectum materiale, quæ sunt obiecta omnia credibilia, quæ varia sunt & diuersa inter se. Controversia igitur est, an Finis ad voluntatem comparetur ut obiectum formale.

S. Thom.

Prima sent. negat. Est Scoti in 1. d. 1. q. 3. §.

Quantum ad 1. Ockam q. 1. dub. 1. Indicant Mayronus q. 3. & Aureolus q. 3. ar. 1. in fine. Fundamentum: quia potest aliquod bonum appeti à voluntate, & non sub ratione finis, aut medijs ad finem: ergo finis non est formale obiectum voluntatis. Conseq. patet, quia repugnat, potentiam operari absque obiecto suo formalis; igitur si potest voluntas appetere aliquid, & non sub ratione finis, aut medijs ad finem, finis non est obiectum formale ipius. Antec. prob. potest proponi aliquod bonum voluntati, & non diligibile propter se, nec propter aliud: atqui potest circa tale bonum voluntas elicere aliquem actum: sed talis actus nec erit circa finem, cum non sit propter bonitatem in se; nec circa media, cum non sit propter bonitatem ad aliud, ergo poterit voluntas versari circa bonum, & tamen non versari circa illud tamquam circa finem. Confirm. 1. possibile est, aliquem ex conscientia erronea iudicare, se teneri ad diligendum aliquid, idque nec propter se, nec propter aliud: aut igitur tunc poterit illud diligere, & habetur intentum; aut non poterit diligere, & necessariò peccabit: hoc autem non est admittendum, cum peccatum debeat esse liberum. 2. potest voluntas actu complacentem ferri ad impossibile: sed talis actus non esset propter aliquem finem, cum finis non moueat nisi apprehensus ut possibilis: igitur finis non est formale obiectum voluntatis. 3. Fuga est actus voluntatis: sed fuga nequit esse propter aliquem finem; quia cum finis moueat propter aliquam bonitatem, nequit mouere ad fugam, quæ versatur circa malum.

19.

Scotus
Ockham
Mayronus
Aureolus

Secunda sententia affirmat. Est S. Thomas 1. 2.

q. 1. ar. 1. Gregorij in 1. diff. 1. q. 1. ar. 1. & Scholast. ibidem. Quæ vera est & lequenda: eamque Gregorius docuit Aristoteles. 3. Ethic. c. 4. & 5. cuius unicum fundamentum est: quoniam Finis est, in quo tamquam in sui perfectiuo rationalis appetitus ultimo quiescit, vel simpliciter ut in fine ultimo, in

quo tamquam in optimo simpliciter conquiescit; vel in unaquaque serie, in qua non quiescit donec attingat ultimum & perfectissimum in illa: ad quod consequendum ordinat media: igitur finis est formale obiectum voluntatis. Conseq. comparatur ad stat: nam formale obiectum est, quod potentia in quavis sua operatione intendit. Anteced. patet experientia, qua constat, voluntatem in quavis sua operatione numquam quiescere, donec attingat vel ultimum simpliciter, vel in certo genere, quod operando intendit. Cuius ratio à priori desumitur ex natura ipsa voluntatis, quæ cum sit essentialiter appetitus boni, nihil appetere potest, nisi sub ratione boni. Sicut quia oculus essentialiter est appetitus visibilis, nihil appetere potest, nisi sub

21.

S. Thom.
Aristoteles

Disputatio I. De fine in communi. Sectio III.

5

sub ratione visibilis. Sed bonum idem est quod finis; ergo quidquid voluntas appetit, appetit sub ratione finis, vel in ordine ad finem.

22.

Dices: Bonum non solum reperitur in fine, sed etiam in medijs: ergo ex eo quod voluntas sit appetitus boni, non sequitur quod nihil appetere possit nisi sub ratione finis. Resp. neg. conseq. Etenim cum bonitas medij sit appetibilis non propter se, sed respectu ad finem, quatenus ad illum consequendum coaducit, non potest appeti medium, nisi propter finem. Vnde in ipsa electione medij includitur respectus ad finem. Et ideo dixi, quidquid appetit voluntas, appetit sub ratione finis, vel in ordine ad finem. Confirm. Omne bonum aut est appetibile propter se aut propter aliud. Primum est finis ipso formaliter, secundum includit essentialem respectum ad finem; ergo cum nihil possit voluntas appetere nisi sub ratione boni, quidquid appetit, necessario appetit propter finem vel in se, vel in medijs.

23.
Ad t. and. prima.

Ad fundam. 1. sent. neg. antec. Ad cuius probationem neganda maior: repugnat enim, proponi aliquid ut bonum, & non diligibile, vel propter se vel propter aliud: nam hoc ipso quod proponitur sub aliqua ratione boni, sub qua tantum potest esse voluntatis obiectum, necessario proponi debet vel ut bonum in se, vel ut bonum in ordine ad aliud: ergo necessario diligibile vel ut finis, vel ut medium ad finem. Vnde implicatur, dari bonum praescindens à bono finis & à bono medij; quia non potest dari bonum, quod non participet aliquam bonitatem; cum nequeat dari effectus formalis absque forma. Ergo hoc ipso quod aliquid proponitur ut bonum & appetibile, necessario proponi debet ut bonum in se, vel ut bonum in ordine ad aliud. Confirm. Ut aliquid bonum moueat ut finis, non est necesse ut moueat propter se signata & reflexa, sed sat est si moueat propter se exercitum & directe, non mouendo propter aliud. Quo pacto contradictorie opponitur bono ad aliud: nam hoc ipso quod mouet propter aliquam bonitatem non ordinatam ad aliud, necessario & exercitè mouet propter bonitatem in se; quia illa bonitas, propter quam mouet, necessario concipi debet in ipso obiecto, quod proponitur ut appetibile. Ergo eo ipso quod non proponitur ut appetibile propter aliud, exercitè mouet propter bonitatem in se, atque adeò mouet ut finis, & gratia sui, cuius est mouere propter bonitatem in se, non relatam ad aliud.

24.

Ad 1. confirm. negandum, in eo casu re ipsa hominem teneri, cum nemo re ipsa teneatur ad impossibile; teneri tamen ex conscientia erronea: sicut ex eadem conscientia teneretur volare, qui ad id erroneè iudicaret se obligari. Ceterum nego, hunc in talis casu non liberè peccatum: quia posset & deberet in eo casu conscientiam deponere, vel propriam rationem, vel aliquem doctum virum consulendo. Ad 2. negandum, appetitum ferri posse ad impossibile, nisi sub ratione possibilis: & tunc ad illud ferri posset vel sub ratione finis, si sub tali hypothesi illud appeteretur propter se; vel sub ratione medij, si appeteretur propter aliud.

25.

Ad realē autem causalitatem finis sufficit, si tantum apprehendatur ut possibilis: quia finis non causat, nisi obiectuè alliciendo voluntatem, ad quod sufficit esse obiectuum intentionale apprehensum ut possibile. Ad 3. nego, fugam à fine causari non posse; quia finis non solum mouet ad prosecutionem eorum quae ad ipsum conducunt, sed etiam ad fugam eorum quae ab ipso abducunt;

26.

Non potest appetitus ferri ad impossibile sub ratione impossibile. Ad tertium conf.

27.

Ad tertium conf.

sicut virtus non solum inclinat ad prosequendam honestatem sui obiecti, sed etiam ad remouenda impedimenta, quae operantem ab illa retardant.

Ex dictis colligitur, verum esse, quod S. Thomas docuit 1. 2 q. 1. ar. 1. nullam esse actionem humana, quae non sit propria finem, ut hinc probaret, ultimum finem esse obiectum humanæ voluntatis. Nam si finis est formale motiuum voluntatis, nullaque potentia operari potest sine suo formali motu, à quo ad operandum applicatur, consequens est, ut nulla sit actio humana, quae propter aliquem finem non exerceatur.

S E C T I O III.

An bonitas finis sit adæquatum motiuum voluntatis.

R A T I O dubitandi est, quoniam voluntas non solū mouetur à bonitate finis, sed etiam à bonitate mediorum. Igitur bonitas finis non est adæquatum motiuum voluntatis: siquidem adæquatum motiuum potentiae est illud, quo mediante potentia tendit ad omnia sua obiecta materialia: atqui voluntas non tendit ad media mediante bonitate finis, sed mediante ipsa bonitate mediorum, ut condistincta à bonitate finis; igitur bonitas finis non est voluntati adæquata ratio tendendi ad omnia sua obiecta materialia. Confirm. Conf. Ita se habet finis respectu mediorum, sicut principium respectu conclusionis: sed ex eo quod intellectus assentitur veritati conclusionis propter veritatem principij, non tollitur, quin conclusio suam habeat veritatem condistinctam à veritate principij: ergo ex eo quod voluntas appetat bonitatem mediorum propter bonitatem finis, non sequitur, quin media suam habeant bonitatem condistinctam à bonitate finis. In oppositum vero est, quoniam obiectum voluntatis est bonum: bonum autem ex Arist. 2. Phys. c. 3. & 5. Met. c. 2. Arist. est idem quod finis: ergo adæquatum motiuum ipsius est finis. Confirm. nam ex S. Thomas 1. 2 q. 1. ar. 1. probat omnes actiones humanas esse propter finem, quia finis est adæquatum motiuum ipsius: alioquin si ab alio quam à fine moueri posset voluntas, non omnes actiones ipsius essent propter finem. Ob has rationes est

Prima sententia affirmans, adæquatum obiectum voluntatis esse solum bonitatem finis, est Casianus. Couradus. Medina. Suarez. Fundam. de actibus hum. tract. 1. disp. 1. sect. 4. Fundamentum est: quia medium ut medium nullam habet bonitatem in se condistinctam à bonitate finis, propter quam appeti possit, sed tota ratio appetibilitatis ipsius est bonitas extrinseca finis, à qua extrinsecè informata media mouet voluntatem ad ea appetenda: igitur nullo modo medium potest esse formale obiectum seu motiuum voluntatis, sed tantum terminatum & materiale, & ut Medina loquitur, per accidentem. Probant autem, quoniam variata tantum fine, nulla facta variatione mediorum, variatur utilitas mediorum ad finem; ut ideo cibus, qui anteā erat utilis, fit noxius & inutilis, variata tantum dispositione subiecti. Signum igitur est, nullam aliam bonitatem habere medium, quam bonitatem ipsam extrinsecam finis: alioquin si aliquam bonitatem haberet à finis bonitate condistinctam, propter quam esset appetibile,

A 3

petibit,

De fine. Tom. 3.

6 Disputatio I. De fine in communi. Sectio III.

petibile, retineret illam, adhuc finis bonitate sublata. Pro eadem sententia citatur *Aureolus apud Gregorium in 1. dist. 1. q. 1. ar. 2.*

32.
Tunc et obiectum voluntatis principale. Vasquez. Curiel.

Seconda sententia negans, finem esse adæquatum obiectum voluntatis, sed tantum primarium & principale, est *Vasquez 1. 2. dist. 1. c. 2. & re ipsa idem sentit Alphonsus Curiel 1. 2. q. 1. ar. 1. dub. 2. §. 5.* qui tantum verbis discrepare videtur ab opinione Vasquez. Nam etiæ versu, *Idco aliter,* affirmeret finem esse adæquatum obiectum voluntatis, quia etiam ea, inquit, *qua sunt ad finem, habent rationem finis respectu actionum voluntatis, quibus appetuntur, non solum quia terminant eos, sed etiam quia sua bonitate mouent, ut appetantur propter eam.* Explicans tamen suprà, verlu, *Neque obstat, proprium modum, quo finis & medium mouet voluntatem, expresse concedit, finem mouere ut obiectum primarium, medium vero ut obiectum secundarium, quia mouet in ordine ad finem.* Nec ipsis modus loquendi placet, dum ait, media habere rationem finis respectu actionum voluntatis, quibus appetuntur: quia licet media appetantur propter voluntatem quam in se habent, non tamen appetuntur propter se, quæ est propria motio finis; sed propter aliud, quod est proprium mediorum. Est igitur sententia Vasquez non solum quoad rem, sed etiam quoad modum loquendi ceteris preferenda: eaque apercè colligitur ex *S. Thoma 1. 2. q. 8. ar. 2. vbi docet, voluntatem extendere se ad finem, & ad ea quæ sunt ad finem, tamquam ad proprium obiectum: quia Ratio, inquit, boni, quod est obiectum voluntatis, inuenitur non solum in fine, sed etiam in his quæ sunt ad finem, licet finis appetatur propter se, media vero propter finem.* Sicut principia intelliguntur per se, conclusiones vero per principia: & lux certatur per se ipsam, color autem per lucem: utrumque tamen terminat & mouet potentiam, hoc vivit, illud intellectuam: quamvis unum absolute, alterum dependenter ab alio. Eandem sent. sequitur *Greg. in 1. dist. 1. q. 1. ar. 2. in fine.*

33.
Sent. se-
guenda
S. Thom

Gregorius.

34.

*Media ve-
media con-
currunt ali-
quo modo
ad specifica-
tionem
obieci.*

Inductio.

aëtum fidei infusa, quia concurrit ut obiectum purè materiale, cuius adæquatum motiuum formale est sola auctoritas Dei reuelantis: Tum ratione: quia quod concurrit ut obiectum purè materiale, non concurrit ut participans vim motuam obiecti, quæ sicut sola est ratio applicandi potentiam ad opus, ita sola est ratio specificandi ipsius actus. *Minor prob.* nam in serie intentionis est electio specie distincta ab intentione, à qua distingui non potest per ordinem ad bonitatem finis, nam hęc respicitur ab utroque actu; ergo per ordinem ad bonitatem mediorum, quam expressé respicit electio, & non intentio.

Dices, distingui electionem ab intentione, non per ordinem ad diversam bonitatem, sed per ordinem ad eamdem diverso tantum modo participatam. Etenim intentio tendit ad bonitatem finis, ut intrinsecè in ipso existente, electio vero electionis ab eamdem, ut extrinsecè communicatam medijs. *Confirm.* Actus charitatis erga proximum specie *Conf.* discriminatur ab actu charitatis erga Deum, non per diuersam bonitatem, cum eadem bonitas increata Dei, sit virtusque actus specificativa, sed per diuersam applicationem eiusdem motus formalis: nam in actu directo applicatur immediatè & directè, in actu vero reflexo mediatè & indirectè.

Sed contrà: nam quodd ratio formalis participetur intrinsecè vel extrinsecè ab obiecto, est omni materiali, & per accidens ad specificationem actus: quia quod formaliter mouet potentiam ad operandum, est ratio ipsa formalis secundum se: eodem enim actu fidei creditur auctoritas Dei propter se, que est intrinseca & essentialis sibi, & quodcumque aliud obiectum propter eamdem auctoritatem Dei, extrinsecè illi applicatam. *Con-*

firm. Si tota ratio appetendi media, esset bonitas finis, non magis appetetur unum medium, quam aliud: quia bonitas finis æquè se diffundit in omnia media; ergo si unum medium magis appetitur quam aliud, id aliunde prouenire non potest, quam quia in uno apprehenditur maior bonitas utilis, quam in alio. Ad confir. nego actu charitatis erga proximum non discriminari ab actu *Ad Conf.* charitatis erga Deum per diuersam bonitatem, sed tantum per diuersam applicationem eiusdem bonitatis. Nam proximum & immediatum obiectum actu charitatis erga proximum, est bonitas supernaturalis participata: proximum autem & immediatum obiectum actu charitatis erga Deum, est bonitas ipsa supernaturalis Dei imparicipata. Item, proximum & immediatum obiectum actu reflexi, est actu ipse directus: proximum vero & immediatum obiectum actu directi, est obiectum ipsum, quod respectu actu reflexi habet tantum remotè & indirectè. Si igitur in medijs nulla esset bonitas, præter bonitatem finis extrinsecè tantum communicatam, non posset electio discriminari ab intentione, cum idem esset virtusque actus formalis motiuum, ac proinde specificationum.

Secundò id ipsum probo. In medijs est bonitas utilis ad finem: atqui hęc distinguitur à bonitate finis; ergo sola bonitas finis non est adæquata priori. *Prob. 2. 2.* tum obiectum voluntatis. Maior pater. *Minor probatur:*

Confirm.

probatur: nam bonitas finis, siue sic honesta siue
delebilis, est absoluta & appetibilis propter se,
bonitas vero medij est respectiva & appetibilis
propter aliud: ergo non potest bonitas medij esse
eadem ac bonitas finis. *Conferm.* nam bonitas me-
diorum consistit formaliter, ut sit asecutiva finis:
sed vis asecutiva finis est intrinseca medijs: ut in
medicina, vis effectiva sanitatis est intrinseca me-
dicinae; non enim medicina utilis est ad sanitatem,
eiusque effectiva propter bonitatem ipsam
sanitatis sibi extrinsecè à sanitate communica-
tam: quia cum per hanc virtutem medicina sit
causa sanitatis, nullaque causa virtutem causandi
mutuetur ab effectu, non poterit hanc bonitatem
causandi sanitatem medicina habere ab ipsa sani-
tate. Ex quo etiam sequeretur, quod una medi-
cina non esset efficacior alii, nec unum medium
utilius alio ad finem consequendum.

39.
Obijces.

Obijces 1. *etio*, in medijs sit bonitas utilis, illa
tamen non mouet, nisi ut mota & applicata à bo-
nitate ipsa finis: ergo non est per se obiectum for-
male voluntatis, nam obiectum formale est, quod
per se mouet potentiam cuius est formale obie-
ctum. *Conferm.* nam ad summum, bonitas me-
diorum comparata cum bonitate finis, erit obie-
ctum materiale voluntatis: comparatur enim bo-
nitas mediorum ad bonitatem finis, ut pars mate-
rialis ad formalem; cum non causet, nisi ut in-
formata bonitate finis. *Resp. neg. conseq.* nam
ex eo quod bonitas mediorum non moueat, nisi
ut mota & applicata à bonitate finis, non sequi-
tur, quod non sit obiectum formale voluntatis,
sed solum quod non sit obiectum formale prin-
cipale, quod viderem concedo. Sicut ex eo quod co-
lor non moueat visum, nisi ut illustratus alu-
mine, non sequitur quod non sit obiectum for-
male illius; & ex eo quod revelatio in fide non
moueat intellectum ad assensum, nisi in virtute
prima veritatis, non sequitur, quod non sit obie-
ctum formale, sed solum quod non sit obiectum
formale primarium ac principale. Vnde ad prob.
conseq. disting. antec. de ratione obiecti formalis
est, ut per se, hoc est per virtutem intrinsecam,
moueat potentiam, concedo: per se, hoc est inde-
pendenter ab alio, tamquam à primo & prin-
cipali mouente, nego. Porro media mouent vo-
luntatem per bonitatem intrinsecam, quam ha-
bent ad finem consequendum, non tamen inde-
pendenter à fine, tamquam à primo & principali
mouente. Ad *Conferm.* neg. bonitatem medio-
rum habere se ut rationem pure materiale res-
pectu bonitatis finis: nam licet non moueat, nisi
ut mota à bonitate finis, positatamen motione
finis, tamquam principalis mouentis, ipsa bonitas
mediorum per se mouet voluntatem ut utilis ad
finem consequendum.

Conferm.

40.
Rep.

Obijces 2. Si media mouerent voluntatem per
bonitatem distinctam à bonitate finis, sequeret-
ur, diuersa media circa eundem finem specifi-
care diuersas electiones. Consequens est falsum;
cum omnes electiones mediorum circa eundem
finem sint eiusdem speciei. *Sequela prob.* etenim,
si non sola bonitas finis, sed etiam mediorum mo-
uet voluntatem ad electionem ipsam mediorum;
igitur non sola bonitas finis, sed etiam mediorum
specificat electionem: nam illud specificat actum
potentiae, quod mouet potentiam ad operan-
dum; cum illud est ordinem actuum ad suum mo-
tiuum formale. *Resp. neg. min.* nam quando me-
dia diuersas afferunt utilitates ad eundem finem
consequendum, electiones talium mediorum

41.
ad Confer.

42.
Obijces.

43.
Rep.

sunt diuersae, saltem specie incompleta, & non vi-
timata. Nam icto, omnes electiones conueniant
in ultima & completa specificatione, desumpta à
bonitate finis, virtualiter saltem intenta, disre-
pent tamen in proxima & incompleta specifica-
tione, desumpta ex ipsa bonitate mediorum, quæ
immediate & proximè ab electione intenditur.
Neque enim repugnat, duas res conuenire in ul-
tima & completa specificatione ultimi termini,
& simul differre in proxima & incompleta imme-
diati termini. Sicut nonnulli putant, potentius
intellectuas Angelorum & hominis conuenire in ul-
tima specificatione, desumpta ex obiecto intelli-
gibili, quod respectu utriusque potentiae in hac
tententia est idem; & simul differre per ordinem
ad diuersum subiectum, à quo tales potentiae
tamquam proprietates diminantur.

Obijces 3. suitoritatem S. Thomae 1. 2. q. 1. ar.
1. qui, ut probet, omnes humanas actiones esse
propter finem, assumit hanc propositionem: *Ob-
iectum voluntatis est finis & bonus.* Ut autem
hæc propositione intentum concludat, supponere
debet, adæquatum obiectum voluntatis esse so-
lam bonitatem finis: alioqui si non sola bonitas
finis, sed etiam mediorum esset adæquatum obie-
ctum voluntatis, dari posset actio humana, quæ
non esset propter bonitatem finis, sed tantum
mediorum: sicut quia adæquatum obiectum vi-
sus non est solus color, sed color & lux simul,
non omnis visus est colorati, cum dari possit vi-
sus solius lucidi. *Resp.* Ut assumpta propositione in-
tentum concludat, sufficit ut bonitas finis sit tan-
tum primarium & principale obiectum, propter
quod omnes suos actus voluntas operetur. Nam
siue voluntas operetur immediate mota à bo-
nitate finis, siue à bonitate mediorum, semper prin-
cipaliter & ultimè operatur propter ipsum fi-
num: nam etiam quando vult media, vult illa
propter bonitatem finis. Vnde in omni actu suo
amatur vel propter se, vel ut terminus mediorum.

Ad posteriorem rationem dubitandi, duplex
bonum, seu obiectum motuum voluntatis di-
stinguendum est, alterum primarium, secundum in-
ternum voluntatis alterum. Primarium est idem quod finis, lumen.
de quo eis. loco Aristot. Secundarium reperitur
etiam in medijs. Iuxta hanc distinctionem opti-
mè procedit ratio S. Thomæ, ut in 3. obiect. ex-
pli-
catum est. Siquidem primarium obiectum re-
periri debet in omni actione humana: nam omnis
actio humana incipit à fine, & terminatur ad fi-
nem, tamquam ad primarium suum obiectum.
Ratio vera est, quoniam obiectum primarium
est, à quo principaliter mouetur potentia ad ope-
randum, ac proinde reperiri debet in omni actu
potentiae: sicut quia obiectum principale visus est
lux, illa in omni actu visus potentiae reperi-
debet. *Dices.* Obiectum primarium est unum: fines
autem proximi sunt plures: non igitur finis pos-
test esse obiectum primarium voluntatis. *Resp.*
duplex distingui obiectum primarium, alterum
respectu potentiae in ordine ad omnes suos actus;
& hoc semper est unum, quod respectu voluntatis
est finis ultimus, quem semper voluntashu-
mana implicitè saltem intendit in omni suo actu.
Alterum respectu vniuersaliumque serierum actuum:
& hoc potest esse multiplex iuxta multiplicem
seriem actuum humanorum. Concedo igitur,
fines proximos esse plures, non respectu vo-
luntatis ut sic, respectu cuius omnes compa-
rantur ut media ad finem ultimum, sed respectu
diuersorum actuum, respectu quorum vniuersi-
que

44.
Obijces 3.
S. Thomas.

45.
Rep.

46.
*Dupl x ob-
iectum mo-
tum vol-
untatis.*
Arist.

S. Thomas.

47.
*Duplex pri-
marium.*

•48.
Ad Fins.
opposita.

que comparatur ut primarium in unaquisque serie. Ad tundam. oppositum sent. neg. antec. Ad cuius probationem neg. conseq. Etenim ex eo quod, sublata bonitate finis, tollatur bonitas mediorum, solum sequitur, bonitatem mediorum non appeti propter se, sed propter bonitatem finis, ex cuius amore & desiderio appetuntur media. Vnde variata dispositione subiecti cui medium appetitur, variatur bonitas utilis eiusdem medium ad subiectum.

SECTO IV.

An omnes actus voluntatis sunt propter finem.

49.
Negat.
Hervaeus.
Greg.
Gabriel.
Ferrar.
Vasquez.
Prob.

Prima sent. negans, est Hervei quodlib. 1. q. 8. ar. 2. circa finem, & quodlib. 2. q. 1. ar. 2. in Resp. ad argum. ad 5. Gregorij in 1. dist. 1. q. 1. ar. 2. Gabrielis in 2. dist. 38. q. unsca, ar. 1. Not. 2. & dist. 1. q. 5. ar. 1. Ferrar. 1. contra Gentes c. 75. §. 5. causalitas finis: Vasquez 1. 2. dist. 3. c. 2. Prob. 1. Actio propter finem supponit intentionem finis: ergo saltem intentio finis non est propter finem. Conseq. constat, quia intentio non procedit ex intentione, alioqui idem procederet ex se ipso. Antec. prob. quia operari propter finem, est moueri ad operandum aliquid ex amore & desiderio finis: nam particula praepter designat propriam causalitatem finis, quae alia non est, quam amor & desiderium, mediante quo finis mouet agens ad operandum aliquid propter se ipsum prætentum & præamatum. Confirm. Finis ex Arist. est, cuius gratia aliquid sit; idem autem est gratia cuius sit, & amore cuius sit: sed amor finis non sit amore eiusdem finis, alioqui procederetur in infinitum: sed mediante amore finis sit aliquid distinctum à fine, & amore eiusdem finis. Ex quo colligit Herveus & Vasquez. solum electionem mediorum causari à fine, quia tantum media appetuntur amore & gratia finis.

Aristot.
Herveus.
Vasquez.

50.
Prob. 2.

Secundum. Ita se habet finis in agibilibus, sicut principium in speculabilibus: ergo ita se habet velle ad finem, sicut assentiri ad principia: sed non assentimur principijs propter ipsa principia, sed conclusioni propter principia; ergo nec volumus finem propter finem, sed media propter finem prætentum & præamatum. 3. Si amor finis est propter finem, etiam bruta agerent propter finem, nam etiam bruta seruitur ad bonum delectabile sibi conveniens. Confirm. nam bruta non solum apprehendit bonum quod est delectabile, sed etiam ut delectabile formaliter: cum quia apprehendunt illud ut conueniens propriæ naturæ; cum quia appetitus brutorum conuenit cum appetitu sensitivo hominis, non solum in obiecto materiali, quod est bonum delectabile, sed etiam in obiecto formalis, quod est ipsa conuenientia obiecti cum propria natura. Atqui appetitus sensitivus hominis non solum fertur in bonum delectabile, sed etiam in ipsam conuenientiam obiecti delectabilis; ergo etiam appetitus brutorum. 4. Fruitio, cum non sit actus consecutivus finis, sed supponat consecutionem finis, non est propter finem; ergo datur actio humana, & non propter finem. Confirm. nam fruitio est proprietas naturalis, necessariò resultans ex fine assecuto & obtento; ergo non est actio propter finem, nam hæc debet esse libera. 5. Actus indeliberati sunt actus humani, quia fiunt ab homine ex prævia cognitione, &

51.
Prob. 3.

Cnf.

52.
Prob. 4.

53.
Prob. 5.

tamen non sunt propter finem, ut aperte docet S.

Thomas 1. 2. q. 1. ar. 1. ad 3. ergo non omnes actus humani sunt propter finem. 6. Interdum finis est ipsa actio agentis, ut contemplatio ipsa veritatis; ergo tunc actio non distinguatur à fine: implicat autem, ut causalitas finis recurrat cum ipso fine, alioqui idem est causa & effectus respectu eiusdem.

S. Thomas.

7. Secunda sent. affirmans, est Suarez tom. 1. 55.

Met. d. 23. sec. 3. & de aliis lum. tract. 1. disp. Suarez.

2. sec. 1. & 2. Alphonsi Curielis 1. 2. q. 1. ar. 1. Curiel.

dub. 2. Pro cuius controversiae explicazione, di-

Duplex ge-

stinguendum est 1. duplex genus operationis hu-

nus opera-

tionis hu-

manæ, alterum liberæ, alterum necessariæ. Libera

manæ.

operationis est, quæ procedit à principio libero,

& à S. Thomas 1. 2. q. 1. ar. 1. appellatur opera-

S. Thomas.

tio humana, ut condiscinguitur à reliquis opera-

tionibus hominis, quæ vel communes sunt cum

alijs rebus, vel etiam si sunt propriæ hominis, ut

discurrere, admirari, &c. non sunt propriæ se-

cundum peculiarem modum operandi hominis,

qui est operari per liberum dominium & indif-

ferentiam ad utrumlibet. Necessaria est, quæ vel

ex defectu cognitionis, vel ex perfectione & ple-

nitudine obiecti, à voluntate procedit ablique

dominio & indifferentia ad utrumlibet. Distin-

56.

guenda est 2. duplex series actuum humanorum

Duplex se-

circa finem; alia quoad intentionem, alia quoad

ries actuum

circa finem.

Executionem. Finis enim non solum mouet agens

ad desiderium sui, & electionem mediorum, quo

pacto finis dicitur primus in intentione, qui est

id à quo incipit consultatio & inquisitio medio-

rum; sed etiam ad realem executionem tam me-

diorum, quam sui ipsius: qua ratione finis dicitur

postremus in executione, quia est id ad quod vi-

tiùm terminatur realis executio agentis. 2. Notan-

57.

dum, dupliciter posse actionem creaturæ esse

Dupliciter

propter finem: uno modo ut proficiuntur ab ipsa

actio crea-

ture, & substat immediata directioni & or-

derationi ipsius: alio modo ut proficiuntur à

Deo, & substat immediata directioni & ordina-

tioni Dei: quo pacto omnes operationes natura-

lium causarum dicuntur esse propter finem à

Deo praentehtum. His prænotatis

Dico 1. Omnis actio humana deliberata est propter aliquem finem. Est S. Thomas 1. 2. q. 1. S. Thomas.

ar. 1. & 3. contra Gentes c. 2. Fundamentum est: Fundam.

quoniam omnis actio humana deliberata, aut est

immediata circa finem, per desiderium & amo-

rem in intentione; vel per adhesionem & fructio-

nem in executione, aut immediata circa media:

ergo omnis actio humana deliberata est propter

aliquem finem: Antec. patet à sufficienti partium

enumeratione. Conseq. prob. nam quæ versatur

circa media, procedit ex amore & desiderio finis;

atque adeò propriissimum est propter finem. Quæ

autem immediata versatur circa finem, ut est pri-

mus amor & intentio, procedit ex præcognitione

finis ut amabilis propter se: hoc autem sufficit, ut

talis actio dicatur esse propter finem. Minor est

S. Thomas 3. contra Gentes c. 2. ubi docet, agere

S. Thomas.

propter finem, esse agere ex præconceptione fi-

nis: & prob. quia non solum habemus Deum pro-

fine, quādo diligimus creaturam propter Deum,

sed etiam quando diligimus Deum propter ip-

sūm Deum: ergo à pari, non solum habemus fa-

nitatem pro fine, quando appetimus medicinam

propter consequendā sanitatem, sed etiam quan-

do immediata appetimus sanitatem propter ip-

sūm sanitatem. Cuius ratio est, quia bonitas finis

Ratio.

est propter finem, ut præconcepta allicit agens ad amandum ipsum

propter

propter se: sed hæc est propria causalitas finis; nam causalitas finis, ut condistinguit à causalitate efficientis, non potest explicari, nisi per huiusmodi actionem & traditionem, quatenus sua bonitate allicit & trahit voluntatem, ut se ipsum amet propter se ipsum; nam ipsum amare, est quoddam operari propter finem: unde quatenus est quoddam fieri, est causalitas finis; quatenus est terminus ipsius fieri, est effectus finis. Confirm.

59.
Cenf.

S. Thom.

60.
Actio neces-
saria volu-
tatis est
aliquo mo-
do propter
finem.

61.
Conf.

62.

Ciceronianus
S. Thom.
Aliorum
explicatio-
ne rejec-
tur

63.
Ad primū
principia.

operetur aliquid ex fine præconcepto per bonitatem amabilem propter se. Vnde concedo, particulam propter propriam designare causalitatem, seu virtutem causandi finalem, quæ est bonitas ipsa finis ad finalandum concurrens per attractionem suæmet bonitatis amabilis propter se. Ad confirm. descriptio illa finis, *Catus gratia &c. Ad conf.* amore aliiquid fit, duplice habere potest explanationem: 1. ut examore actuali ipsius aliquid fiat, & hæc tantum competit fini in ordine ad media: 2. ut gratia finis idem sit, quod bonitate seu amore non actuali, sed causal finis, aliquid fiat; & tunc prædicta descriptio competit fini etiam in ordine ad 1. actum amoris & intentionis erga ipsum finem. Sicut cum dicitur, efficiens est virtute cuius aliquid fit, & virtus non solum supponi potest pro ipsa causalitate & actione efficientis, vi cuius effectus proxime fit, sed etiam pro ipsa virtute productiva effectus.

Ad 2. nego min. & retorqueo argum. nam si eut propter veritatem principiorum non solum assentimur conclusioni, sed principijs ipsis; non enim assentimur principijs propter assentum principiorum, sed propter ipsam veritatem principiorum, simplici notitia apprehensam: ita propter bonitatem finis non solum appetitus media, sed etiam ipsum finem. Dices. Sicut se habet simplex notitia principiorum ad causandum cum intellectu, ita amor & desiderium finis ad finalandum cum voluntate: sed non possunt principia cum ipso intellectu causare, nisi ut apprehensa; ergo nec finis cum voluntate finalizare, nisi ut desideratus & amatus. Resp. disting. min. non possunt principia cum intellectu causare ipsum assensum, nisi ut apprehensa, concedo; non possunt causare ipsam primam apprehensionem. Pari modo, non potest finis causare electionem medium, quæ respondet assensi principiorum, nisi ut desideratus & amatus, concedo: non potest causare simpliciter, nego; quippe qui causare potest primum desiderium sui, propter bonitatem tantum præconceptam.

Ad 3. neg. sequela. Ratio discriminis, quoniam bruta eti cognoscant bonum delectabile sibi convenientis, non tamen cognoscunt illud ut sibi convenientis formaliter, atque adeò ut formaliter appetibile propter se, quod est cognoscere illud ut finem. Quid autem nequeant bruta cognoscere bonum delectabile cum tali respectu convenientia amabilitatis propter se, patet: nam hoc est proprium rationis conferentis unum cum alio. Vnde solum dicuntur bruta cognoscere finem materialiter, quia tantum cognoscunt id quod est bonum, non tamen cum ordine & respectu convenientia ad propriam naturam. Ad confirm. nego, bruta apprehendere delectabile ut delectabile formaliter, sed tantum materialiter; & ut sic ad illud ferri. Ad priorem probat. nego, bruta apprehendere delectabile ut convenientis propriæ naturæ formaliter, hoc est secundum formalem convenientiam, quam habet cum propria natura, sed tantum materialiter, apprehendendo illud quod est propriæ naturæ disconveniens. Quod admodum apprehendit obiectum disconveniens propriæ naturæ, non formaliter secundum relationem ipsam disconvenientia, sed tantum materialiter, apprehendendo illud quod est propriæ naturæ disconveniens. Ad posteriorem nego, appetitum sensituum hominis ferri in bonum delectabile formaliter secundum formalem convenientiam,

64.
Ad secundum
dum.

65.
Dices.

Resp.

66.
Ad 3. Bruta
solum fe-
runtur in
finem cogni-
sum mate-
rialiter.

67.
Ad conf.

Aliter probant alij, amorem beatificum esse propter Deum, tamquam propter finem, vel quia radicaliter, seu ut Ciceronus loquitur 1. 2. q. 1. ar. 1. in fine, participative est ipsa actio liberavæ, à qua pender meritorie: vel causaliter & imperatiue, quia imperat multos actus liberos erga Deum in patria: idque afferunt, ut saluent illam S. Thomæ propositionem, omnes actiones humanae, hoc est liberas, esse propter finem. Ceterum ad hanc S. Thomæ propositionem saluandam, necesse non est ad huiusmodi diuerticula configere. Nam, ut prædicta propositio saluetur, sufficit, ut omnis operatio humana libera sit propter finem: esto amor beatificus non sit operatio libera. Quia, cum dicta propositio sit indefinita, non est necesse ut saluetur in sensu universalis negativo, ut nimis sola operatio libera sit propter finem; sed in sensu dumtaxat universalis affirmativo, ut scilicet omnis operatio humana libera sit propter finem. Nam hanc propositionem assumit S. Thomas ad probandum, quod omnis operatio humana viatoris sit propter aliquem finem, de qua operatione ibi tantum est sermo.

Ad 1. argum. oppositæ sent. neg. antec. etenim ut quis operetur propter finem, sufficit, ut

nientiam, quam habet cum propria natura sensibili, sed tantum materialiter, non secundum atque appetitus ipse brutorum: nam in hoc appetitus sensibilis hominis non discriminatur ab appetitu brutorum; sed tantum in eo, quod appetitus sensibilis hominis ob coniunctionem cum natura rationali, est regulabilis à ratione, semper tamen intra sphæram sui obiecti.

68.

Ad 4. Finis mouet ad fruitionem & delectationem, & ad omnem actionem circa se. Nec obstat id, quod Arist. 1. de Gener. tex. 55. dixit,

Adepto fine cessare motum: nam id tantum dixit de motu qui dirigitur ad consequendum finem, non autem de motu qui dirigitur ad ipsum finem perfectius possidendum. Ad confirm. Propter huiusmodi argumentum negat P. Suarez, fruitionem esse propriè propter finem. Sed contra est:

quia non minus ex ultimo fine clarè viso sequitur amor in Deum, quam ex fine iam obtento sequatur fruitio. Sed ea necessitate non obstante, amor beatificus est operatio propter finem, ipso etiam Suarez fatente; ergo etiā fruitio erit operatio propter finem iam obtentum. Quare cūm dicitur, fruitio naturaliter sequitur finem obtentum, si

non naturaliter importet necessariò, cōcedo, neque id repugnat actioni propriè finem. Si vero non naturaliter importet modum emanationis absque prævia cognitione, nego fruitionem hoc modo naturaliter sequi ad finem iam obtentum: quia cūm sit actus voluntatis, & à voluntate nihil produci queat nisi voluntariè, ex prævia cognitione obiecti, non poterit fruitio nisi voluntariè, quamvis necessariò, à voluntate produci, cūm nullus actus produci possit à sua potentia, nisi iuxta naturam suæ potentiarum. Ad 5. constat ex dictis. Ad 6.

70.

Ad 5. & 6. resp. nullum esse absurdum, interdum finem non distinguere ab actione operantis, nisi tantum formaliter. Est enim finis, ratione obiectum bonitatis: est autem actio operantis, ratione physicas dependentia ab ipso operante. Nam eadem actio considerata in ratione obiecti, mouet ut finis; considerata ut effectiū procedens à voluntate operantis, est ipsius operatio. Neque implicat, ut finis secundum esse obiectuum & intentionale, sit causa sui ipsius secundum esse naturale & executionem: Imò hęc est propria causalitas finis, mouere agens propter bonitatem apprehensam ad causandum se ipsum in executione.

71.

S. Thomas. Actio voluntatis ut imperata, est finis eiusdem voluntatis, & finis voluntatis, sed tantum ut imperata. Quę responsio verissima est: quoniam, ut idem docet, impossibile est, ut primum appetibile sit ipsum velle voluntatis: at si actus elicitus voluntatis esset finis eiusdem voluntatis, primū appetibile voluntatis esset velle ipsius voluntatis: igitur impossibile est, ut velle eliciti voluntatis sit finis eiusdem voluntatis. Major constat: nam omne velle necessariò supponit aliquid appetibile, cūm omne velle, sit aliquid obiecti velle; sicut omnis visio est alicuius visibilis visio: igitur impossibile est, ut velle sit primum voluntatis appetibile, cūm necessariò supponat appetibile prius se, cuius est velle. Minor prob. nam velle eliciti, necessariò habere debet suum obiectum: aut igitur hoc obiectum erit res aliqua, aut idem ipsum, aut aliud velle à se distinctum. Non res aliqua: alioqui non ipsum velle, sed res

ipsa esset voluntatis finis; nam finis est obiectum voluntatis. Non idem ipsum: quoniam, ut probatum est, ipsum velle nequit esse primum appetibile respectu sui, ergo necessariò erit aliud distinctum velle; atque adhuc tale velle distinctum, erit imperatum à primo velle. Similicet igitur, ut velle quatenus eliciti, sit finis voluntatis, non autem quatenus imperatum. Deducitur 1. non solum actus internos pertinētes ad ordinem intentionis, sed etiam actus externos spectantes ad ordinem executionis, esse propter finem: quoniam ^{sunt proper} actus causantur à voluntate mota à bonitate finis finem: præconcepta, vel immediate & eliciti, ut actus interni, vel mediati & imperatiū, ut actus exter-
ni. 2. Actiones, quae ab hominis voluntate non pendunt, non dici esse propter finem respectu hominis, sed tantum respectu Dei, ut actiones viæ vegetantis, quae ab hominis voluntate non pendunt, non dicuntur respectu hominis esse propter finem: quia id tantum dicitur ab aliquo propter finem fieri, quod ab ipso ex præconcepta bonitate finis ad finem ipsum ordinatur: nequita ut illa actio, quae ab agente non pendet, ab ipso agente in finem ordinari.

Concludo igitur, agere propter finem esse, moveri ab intrinseco propter finem præcognitum ab agente. Excluduntur intensitua, quae non agunt propter finem, quia non cognoscunt finem, quantum agantur ab Authore in finem, quem ipse cognoscit. Non est autem necessaria libertas, sed sola requiritur præcognitio mediorum ad finem: quae relatio formaliter à sola spirituali intelligentia rationis vsum habente, attingi potest, nullo modo ab appetitu sensitivo; nec à pueri rationis inope, perfectè verò ab intelligentia libera, in qua nullus defectus cognitionis, perfectissimè à Beatis, in quibus defectus libertatis non obest, quo minus in ipsis causis finis reperiatur perfectissima, cūm proportionem illam medijs cum fine, scilicet rationis respectum percipient clarissimè. Proutlibertas, vel necessitas actionis merè materialiter se habet ad agendum propter finem: cognitio ipsius relationis medijs ad finem se habet formaliter principaliter. Quae cognitio formalis cūm debet in brutis & animalibus, ea dici non possunt agere propter finem, nisi materialiter & metaphorice: propriè dici possunt agi in finem ab Authore nature sensitivæ, respectum illum medijs ad finem præcognoscentes: sicut in anima aguntur simpliciter in finem, ut sagitta in scopum à sagittante: hoc tamen discrimine, quod intensitua finem nulla ratione percipient, sensitiva ipsum saltum materialiter cognoscant.

S E C T I O V.

An actiones diuinæ sint propter finem.

D

Vplex est genus diuinarum actionum, immaterialium unum, transscendentium alterum. *Actus immaterialium aliæ essentiales, communes toti sanctissimæ Trinitati, ut velle & intelligere: aliæ notionales personarum propriæ, ut generare, & spirare. Transcuentes sunt omnes operationes diuinæ ad extra, quibus creaturas Deus produxit, calque in suo esse conservat. De yrisque controvertia. 1. Sent. affirmat, omnes operationes diuinæ, tam immanentib[us] quam transcientes, esse propter finem. Est Pauli Sencinatis g. Met. q. 2. quoniam ad veram causalitatem finalē nil aliud requiritur,* 74.
mancis
Transiens
Prima s[ecunda] Sencinatis

quiritur, quām metaphoricē moueri ad amandum finem, vel aliquid propter finem: sed Deus metaphoricē mouetur ad amandum suam bonitatem, & cetera propter ipsam; igitur omnes actiones diuinæ sunt propter finem. Maior prob. nam in hoc discriminatur causalitas finis à causalitate efficientis, quod causalitas efficientis sit realis, realiter distincta ab ipso efficiente; causalitas autem finis sit metaphorica, ratione tantum distincta à fine. Minor constat, quoniam Deus amat suam bonitatem, & reliqua propter ipsam, metaphoricē tantum motus à sua bonitate. 2. Sent. docet, nullam actionem diuinam, neque immanenterneque transente, esse propter finem. Fundam. quoniam agere propter finem, est distincta actione moueri ad operandum propter finem: sed Deus non mouetur distincta actione ad operandum propter suam bonitatem, nulla quippe distincta ratione, sed omnia per se ipsum operatur Deus; igitur nulla actio diuina, neque immanens neque transiens, est propter finem. 3. Sent. affirmat, Deum agere propter finem, qui sit finis creaturarum, non autem propter finem, qui sit finis sui ipsius. *Et Durandi m. 2. dist. 1. q. 6. Fundam.* prioris assert. quidquid Deus producit, producit ut volitum propter suam bonitatem præcognitam: sed quidquid producit volitum propter suam bonitatem præcognitam, producit illud propter suam bonitatem, tamquam propter finem eius, quod sic volitū producitur; ergo quidquid Deus producit, producit propter se tamquam propter finem ipsius produci. Fundam. poster. assert. Finis est perfectius eius, cuius est finis: perfectius autem semper perfectius est eo cuius est perfectivum: atqui non datur aliquid perfectius Deo, igitur nequit Deus agere propter aliquid quod sit ipsius finis. Confirm. finis non est boni possessor, sed possidendi; ergo nequit Deus operari propter se ipsum tamquam propter finē sui, cū nihil magis à Deo possideatur, quām ipse Deus à se ipso. 4. Sent. docet, secundum actiones transentes Deum vētē & propriè agere propter finem, non secundum immanentes: Hæc sent. communior est inter recentiores, quam pauci Scholastici attingunt in 2. dist. 1. *terior quoque & sequenda.* Pro cuius explicatione

79. *Nulla actio diuina ad intra est propter finem. Colligitur ex S. Thomae I. p. q. 19. ar. 5. vbi universaliter negat, voluntatis diuina assignari posse causam, cū quod non distincto actu vult quācumque vult. Fundam. quoniam ut aliqua actio sit propter finem, debet re ipsa distinguiri à fine: nulla autem actio diuina ad intra re ipsa distinguiri à bonitate diuina, igitur nulla actio diuina ad intra est propter finem. Maior prob. nam causalitas finis est realis: de ratione autem causalitatis realis est, re ipsa distinguiri à causa, cuius est causalitas; est enim causalitas realis dependentia effectus à sua causa; nequit autem idem realiter dependere à se ipso. Vnde qualis est distinctio inter causalitatem & causam; talis erit dependentia effectus à causâ. Cū igitur nulla actio diuina ad intra re ipsa distinguiri à bonitate Dei, nulla poterit habere rationem realis causalitatis finalis; atque ad eam nec esse propter finem, cū idem prosesus sit esse causalitatem finis, & esse propter finem. Minor constat: nam neque actio diuina essentialis, neque notionalis, re ipsa distinguiri à bonitate diuina. Non essentialis, vi per se patet, cū hæc in Deo non sit elicita, sed subsistens, & proorsus identificata cum ipsa substantia Dei. Non*

notionalis: quia licet notionalis processio passiva realiter distinguitur à principio producente, haud tamen realiter distinguitur à bonitate ipsa Dei, à qua distingui deberet, vt esset realis causalitas finalis, nam finis est bonitas ipsa Dei. Dices: Spirator producit Spiritum sanctum, non solum ex præconcepta bonitate naturæ, quæ à processione Spiritus sancti non distinguitur, sed etiam ex præconcepta bonitate personarum producentium, quæ à processione Spiritus sancti re ipsa distinguitur: ergo licet processio Spiritus sancti re ipsa non distinguitur à bonitate naturæ, re ipsa tamen distinguitur à bonitate personarum Patris & Filii producentium: ergo licet processio Spiritus sancti non sit realis causalitas finalis bonitatis naturæ, erit tamen realis causalitas bonitatis personarum producentium, ex quarum præconcepta bonitate procedit. Resp. distin. 1. consequens quoad 2. partem. Productio Spiritus sancti re ipsa distinguitur à bonitate personarum producentium, secundum esse naturale ipsarum, concedo; secundum esse intentionale & obiectivum, secundum quod mouet voluntatem Patris & Filii ad spirandum, nego. Nam secundum hoc esse intentionale & obiectivum omnes diuinæ personæ sunt in singularis personis: quia sicut singulæ personæ habent eamdem cognitionem & amorem essentiae, personarum, & creaturarum; ita in singulariis personis sunt omnes diuinæ personæ secundum esse intentionale & obiectivum; alia qui aliquod obiectum intelligeret & amaret una persona, quod non intelligerent & amarent reliqua. Confirm. Finis non causal, nisi secundum esse intentionale & obiectivum, quod habet in intellectu producentis: atqui secundum hoc esse persona Patris & Filii non distinguitur à persona Spiritus S. nam quilibet persona diuina habet perfectam notitiam & amorem omnium personarum: igitur nequit productio Spiritus S. per modum finalizationis distinguiri à Patre & Filio, etiam si ab illis distinguitur per modum productionis; ac proinde esse possit realis productio, non autem realis finalizationis. In stabis: Deus amat se propter se, ergo amat se vt finem. Resp. disting. antec. amat se propter se tamquam propter veram causam finalem, nego; tamquam propter rationem amandi, concedo. Quare neg. conseq. nam vt amet se propter se, tamquam propter finem, requiritur distinctio amoris à fine, tamquam effectus à causa.

Dico 2. Omnis actio diuina ad extra est propter finem. Fundam. quoniam omnis actio diuina ad extra producitur ex amore bonitatis diuinae præconceptæ, distinguunturque realiter ab ipsa: sed prius finem quidquid producitur ex amore bonitatis præconceptæ, distinguunturque realiter ab ea, est realis effectus finalis ipsius; igitur omnis actio diuina ad extra est propter bonitatem Dei, tamquam propter finem: Nec obstat, quod in nobis non solum actio transiens, sed etiam immanens, ipse scilicet amor finis, à quo proxime causatur actio transiens, realiter distinguatur à fine; in Deo autem non nisi actio transiens, tertiiter distinguatur à bonitate diuina. Nam hoc non tollit, quia actio ipsa transiens, quæ scilicet distinguiri à bonitate Dei, sit propter finem; sed solum quod actio immanens, quæ non distinguuntur à Deo, non sit propter finem: sicut ex eo quod in nobis non solum actio transiens, sed etiam immanens distinguuntur à principio producente, in Deo autem non nisi actio transiens distinguuntur à potentia productiva, non sequitur, quod actio diuina transiens, non sit vera causalitas

80.

81.

Resp. Productio S. Spiritus distinguitur à bonitate producentium re ipsa. secundum esse naturale

Confirm.

Instas

Resp.

82.

Omnis actio transiens est propter finem. Dico 3. actio transiens est propter finem

83.

Dices

causalitas Dei producentis, sed solum quod actio
immanens non sit ipius vera causalitas.

84. Deus operatur ad extra propter finem qui sit creaturarum, sed etiam propter finem qui sit sui ipsius, contra Durandum. Fundam. prioris assert. Deus producit creaturem propter suam bonitatem, ut perfectius est earumdem creaturarum: igitur operatur propter finem quietis finis ipsorum creaturarum. Nam operari propter finem qui sit finis alterius, est operari propter finem qui sit perfectius alterius; quia finis idem est quod bonum, bonum autem id quod perfectum: igitur operari propter finem qui sit alterius finis, est operari propter finem qui sit alterius perfectius. Sic operatur medicus sanitatem, ut finem ægroti. Nisi quod Deus operatur creaturem, ut ipsemet sit finis earum vel immediate, ut respectu intellectu etiam vel mediate, ut respectu ratione carentium, quæ Deum ut finem immediate non attingunt, sed solum mediante proximo fine, ad quem à Deo diriguntur. Fundam.

posterior. assert. quoniam Deus univerſa propter se metipsum operatus est; igitur in omni sua actione intendit Deus se ipsum ut finis sui. Quoniam Deum in omni actione se ipsum intendere ut finem sui, est perfectio nullam inuoluens imperfectionem; ergo concedenda est Deo, cui ut pote actui puro concedenda est omnis perfectio imperfectionem non inuoluens. Antec. prob. nam Deum in omni actione se ipsum intendere ut finem sui, est in omni actione manifestationem suæ gloriae, & communicationem suæ bonitatis, tamquam extrinsecam perfectionem, propriæ bonitati conducentem, intendere. Sicut cum Princeps actum liberalitatis exercet, habet se ipsum suamque bonitatem, quam talis actus codicet, ut finem. Vnde tandem in fine corp. concedit cit. loco Durandus, Deum hoc modo se ipsum ut finem intendere, non quidem sub ratione utilis, cum omnis utilitas sit ad supplendum aliquem defectum, qui in Deum cadere non potest; neque sub ratione delectabilis, non (ut Durandus ipse opinatur) eò quod delectabile spectat tantum ad bonum sensibile, cum respectu etiæ in bono intelligibili; ad omne namque bonum, naturæ conueniens, sua sequitur delectatio; sed quia in Deum nulla ex extrinseco bono propria delectatio cadere potest. intendit igitur se ipsum Deus solum sub ratione honesti, quatenus condecens & honestum est, Deum creaturem se communicare, & ex tali communicatione honorem & reverentiam à creaturis sibi debitam intendere. Vnde fit, ut non modò Deus intendat

85. Deus sibi finis qui & cui **Isa. 42.** se ipsum ut finem qui, sed etiam ut finem cui. Intendit autem se ipsum ut finem qui, quatenus per extrinsecam communicationem intendit suam bonitatem, ut manifestadæ & honorandæ à creaturis. Intendit se ipsum ut finem cui, quatenus eamdem communicationem & manifestationem suæ bonitatis, & gloriam inde resultantem, vult & amat ut debitam & condecorat suæ bonitati, iuxta illud: *Ego Dominus, hoc est nomen meum, gloriam meam alteri non dabo, & laudem meam scilicet omnibus.* Sunt igitur creature media ad diuinam bonitatē maiestatemque manifestandam: hęc per creature manifestata, est finis qui à Deo intentus, ipse autem Deus est finis cui talis bonitas per creature manifestata & glorificata intenditur. Vnde eadem diuina communicatio est simul finis qui creaturarum & Dei: creaturarum, ut utilis & perfectius intrinsecè earum; Dei, ut honorifica, & extrinsecè tantum perfectius.

Ad fundam. 1. sent. neg. maior, si metaphoricè sumatur, ut ab argente sumitur, ut opponitur reali; conced. si metaphoricè sumitur, prout sumitur, & à reliquis Philosophis & Theologis prima sumitur, ut cōdistinguitur contramotionem causa efficientis. Et tunc negandum est, in eo motionem finis distinguere ab efficiente, quod motione finis distinguishi non debet ab ipsa fine, distinguere phorica motione autem debet motione ab efficiente: nam in ratione realis causalitatis motione finis conuenit, cum motione efficientis, cum non minus una quam alia sit in suo genere vera causalitas. Solum autem dicitur causalitas finis metaphorica motione, quia non causat efficiendo, sed tantum allicioendo, trahendo que sua bonitate agentem ad efficiendum aliquid propter ipsum. Ad fundam. 2. nego, agere propter finem, esse actione immanente distincta, ut arguens in argumento assumit, ad operandum moueri; sed sufficere, ut agens actione distincta transiente mouetur ad operandum propter bonitatem finis preconceptam.

Ad fundam. poster. assertionis sententiae, quod tantum est contra nos, Resp. 1. falsum esse vniuersaliter maiorem; constat de sanitate, quae finis est ægroti, cum tamen non sit perfectior illo. Resp. 2. duplum esse finem, alterum intrinsecè perfectuum, alterum extrinsecè tantum perfectum. Esto igitur, finis intrinsecè perfectius subiecti, intrinsecè sit melior eo cuius est finis, quod tamen, ut probatum est, vniuersaliter verum non est; nego tamen, finem extrinsecè tantum perfectum, semper esse meliorē eo, cuius est extrinsecè perfectius; cum non repugner, interdum esse imperfectiorem eo, cui intenditur ut finis. Ceterū finis, quem in omni sua operatione Deus intendit, non est intrinsecè, sed tantum extrinsecè perfectius Dei: est enim suæ bonitatis ac maiestatis manifestatio, nec non honor & gloria à creaturis exhibenda; quæ omnia extrinsecè tantum Deum perficiunt. Ad confirm. Resp. ex ea tantum sequi, non posse Deum operari propter se possidendum secundum aliquam perfectionem intrinsecam, non autem secundum aliquam perfectionem extrinsecam, nempe secundum manifestationem suæ bonitatis, & extrinsecam gloriam, honoremve à creaturis exhibendum.

87.

Ad Fund.

88.

Ad fund.

seconda

89.

Ad fund.

tertia

Finis alter

intrinsec.

alter ex-

trinsec.

perfectius

DISPUTATIO II.

De ultimo fine hominis.

HAgenus de fine in communi, superest ut de ultimo fine hominis agamus; qui duplex est, alter respectu vniuersi cuiusque negotij & actionis humanæ, & dici potest ultimo secundum quid; alter respectu totius humanæ, immo & cuiuscumque creaturæ, tam ratione videntis, quam non videntis, qui dicitur ultimo simpliciter. Dari autem ultimum finem respectu cuiuscumque actionis humanæ, evidentiter constat hoc discursu. Datur in quauis serie negotiorum certa aliqua operatio, quam in ea serie priuari intendimus: ergo datur finis ultimus respectu cuiuscumque actionis humanæ. Anteced. constat experientiā. Conseq. manifestè deducitur. Quævis actio humana necessariò inchoari debet ab aliquo bono, obiectuè aliente agens, ad desiderium sui, & definere in consecutionem eiusdem

I.

Finis ultimi

mus simpli-

citer, &

ultimo in-

certo go-

nere.

eiusdem boni: ergo tam in ordine intentionis, quam in ordine executionis, dandum est aliquod primum unde incipiat intentio, & ultimum in quo terminetur actio; alioqui si nec daretur primum in intentione, quod habeat rationem mouentis, nec ultimum in executione, quod habeat rationem termini, nec inchoari posset intentio, nec perfici & consummari actio. His de ultimo fine secundum quid prenotatis, ubi disputatione de ultimo fine simpliciter. Vide sectionum indicem initio.

S E C T I O I.

An sit ultimus finis totius humanae vitae?

2.
Affirmat fides.

3.
rob. 1.

4.
Prob. 2.

Confirm.

5.
Prob. 3.

6.
Dices.

Asertio affirmans est fide certa, & constans omnium, etiam Gentilium Philos. consensu, qui quamvis errauerint in constituendo ultimo fine; quippe qui alij in diuitijs, alij in voluptatibus, alij in honoribus, alij in externis, alij in internis animi bonis, alij alijs in rebus ultimam hominis felicitatem collocabant; omnes tamen cōueniebant, dari ultimum finem, quem omnes tanquam ultimam ac summam nostram perfectionem expetimus, nostrisque actionibus intendimus. Prob. 1. Vnaquaque res creata habet suū finem, ad quem naturae propensione, ac certa operatione determinatē tendit; ergo etiam homo suum finem habere debet, ad quem ex naturae propensione inclinet, & quem secundum rectam rationem in suis operibus intendere debeat: alioqui peioris conditionis esset homo, quam ceterae res creatae, cum finis sit summa perfectio rei, in qua tanquam in optimo conquiescit. 2. Experitur in nobis appetitum ad bonum; sed finis & bonum, teste Philos. idem sunt; ergo est aliquis humanae vitae finis, ad quem homo ordinatus est. Conseq. constat, quoniam naturabil operatur frustra: esset autem hic appetitus ad bonum frustra, si nullus esset humanae vitae finis ultimus. Confirm. quilibet potentia habet optimum sui perfectivum, in quo perfectè quiescit, ut sensus optimum sensibile, intellectus optimum intelligibile; ergo etiam appetitus rationalis habere debet optimum appetibile, in quo tanquam in ultimo sui perfectivo quiescat: alioqui frustra nobis datus esset talis appetitus ad maius & maius bonum semper appetendum, nisi possibile esset optimum appetibile, quod eius capacitatem explorare posset. 3. Evidens est lumine naturae, dari primum agens intellectuale, quod omnia operetur propter aliquem finem, cum hoc sit commune omni agenti intellectuali, & imperfectionem non inuoluat: sed naturali etiam lumine constat, hunc finem, quem primum agens in suis operationibus intendit, non esse aliquid à se distinctum; igitur evidens est naturaliter, dari aliquem finem ultimo rebus omnibus creatis communem. Minor prob. quia nequit Deus ut finem intendere, nisi quod est optimum; ergo non potest aliud à se distinctum, ut finem ultimum creaturarum intendere. Conseq. prob. quia Deus operando non intendit utilitatem propriam, cuius capax non est, sed utilitatem & commodum creaturarum quas producit, & suæ tantum bonitatis communicationem ac manifestationem.

Dices, hoc discursu non solum probari, Deum esse finem hominis, sed cuiuscumque creaturæ, etiam irrationalis: hoc autem fallum est, quia non

potest aliquid esse finis alicuius, nisi ab eo cognosci possit, quod soli competit naturæ intellectuali. Maior prob. nam finis non mouet, nisi allicet. *Confirm.* non allicit autem nisi ut cognitus, ergo non potest esse finis eius à quo cognosci non potest. *Confirm.* nam finis est obiectum voluntatis, ergo non potest esse nisi naturæ intellectualis. *Resp. dupl.* pliciter posse aliquid esse finem alicuius, uno modo tamquam id ad quod propria operatione se ipsum dirigit; atque hoc modo Deus est finis solius creature intellectualis, quia sola creatura intellectualis potest se ipsum ad Deum, tamquam ad finem propria actione dirigere ac mouere. Alio modo tamquam id ad quod ab alio dirigitur, sicut scopus est finis sagittæ, ut à sagittante directæ; & hoc pacto Deus est finis omnium creaturarum, quatenus omnes creaturas dirigit, immediatè quidem ad proprios fines, ad quos illæ propria operatione tendunt, ultimata verò ad manifestationem *Deus est finis etiam omnium creaturarum.* suæ glorie, ad quam manifestandam creature tendunt ea ipsa operatione, qua tendunt ad proprios fines, quatenus illa substat directioni primi agentis. Eadem quippe actione lapis ex propensione propriæ naturæ tendit ad centrum, tamquam ad proprium finem, & ex directione primi agentis tendit ad Deum tamquam ad finem ultimum: sicut eadem actione, in genere efficientis, ignis penderit ab igne producente, & à Deo primo agente. Cum enim causalitas finis re ipsa coincidat cum causalitate efficientis, eadem actione quilibet res creata pendit à Deo in genere causæ efficientis, & finalis, quatenus per eamdem actionem illi communicatur esse, & simul dirigitur ad manifestandam diuinam bonitatem: manifestant autem creature diuinam bonitatem formaliter, per ordinem quem dicunt ad diuinam bonitatem, cuius sunt participationes: sicut effectus artificiosus manifestat sapientiam artificis, per ordinem quem ad artificem importat. *Leg. S. Tho. 3. cont. Gent. à cap. 18. Vnde* 3. *constat, Deum non modò sub ratione efficientis, sed etiam sub ratione finis immediatè concurrens cum quoquis fine creato ad finalizandum: quia* *Deus immediatè concurrat cù quolibet agente ad* *communicandum esse effectui; sequitur, ut immediatè etiam concurrat cum quolibet fine ad dirigendum effectuā ad suum proprium finem, quem per propriam operationem consequitur.*

Ex his duplex oritur dubium: Primum, *An quidquid appetit homo, necessariò appetat propter ultimum finem.* Negat *Scotus in 4 dist. 19 q. 10. §. Ex his sequitur: tū quia possumus appetere aliquid, non referendo illud ad ultimum finem; non possumus appetere hoc autem velle aliquid propter ultimum finem, nisi id ad ultimum finem referamus: tum quia dum mortaliter peccamus, volumus aliquid quod est contra ultimum finem; ergo non quidquid appetimus, appetimus propter ultimum finem, quia non possumus appetere propter ultimum finem, quod ultimo fini opponitur: sicut non possumus appetere propter sanitatem, quod sanitati opponitur.*

*Affirmat S. Thomas 1. 2. q. 1. art. 6. & in 4. dist. 9. q. 1. art. 3. qu. 4 ad 2. & 3. & cum eo reliqui terè Scholast. Laborant in assignanda ratione. Pro qua nota, ultimum finem, ex *Cates. eti. loco*, sumi dupliciter: uno modo formaliter, pro bono adæquate satiantem appetitum rationalem, non considerando in qua re, vel subiecto, hoc bonū consistat: alio modo materialiter, pro hac vel illa re, in qua tale bonum, vel secundum rem ipsam, vel secundum apprehensionem nostram, consistat. Propositū dubium*

De Fine. Tom. 3.

B

non

14 Disputatio II. De ultimo fine hominis. Sectio II.

*Omnis ap-
per propter
vlt. finem
formaliter
sumptum*

non est de ultimo fine secundum poster. rationem, sed priorem, considerato tantum in communione secundum formalem rationem boni ac finis ultimi. Hanc assignat rationem S. Thomas; quidquid appetimus, appetimus sub ratione alii cuius boni veri, vel apparentis: omne autem bonum, eo ipso quod bonum est, suapte natura refertur ad beatitudinem, quae est bonum consummatum & perfectum; quia omne bonum inchoatum & imperfatum suapte natura ordinatur ad bonum consummatum & perfectum, sicut pars ad totum: est autem beatitudo formaliter sumpta, aggregatio omnium bonorum, ergo qui appetit aliquid bonum, partem aliquam beatitudinis appetit necesse est. Vnde in ipso amore boni particularis includitur amor beatitudinis in communione, sicut in amore partis includitur amor totius. Quod adeo verum est, ut etiam qui peccat, aliud peccando non querat, quam vel ut consequatur bonum quo caret, vel ut careat malo quod patitur. id quod expressit August. tract. de Epicureis & Stoicis, c. 3. Nam & qui bonus est, ideo bonus est ut beatus sit, & qui malus est, malus non est, nisi inde se beatum esse posse speraret. Ceterum dicitur peccator constitutus ibi ultimum finem in re creata, non quod in ea perfecte quiescat tamquam in ultimo fine, sed quia amorem ipsius praefert amori Dei, in quo vera beatitudo consistit; hoc est, spectato actu quo mortaliter peccat, ita se gerit ac si creaturam pro ultimo fine intenderet, ex creature amore amicitiam cum Deo dissoluens: atque adest virtualiter & interpretatiue dicitur in ea sibi ultimum finem constitutere, finem operis potius quam operantis; finem secundum quid, non simpliciter.

*12.
Per actum
bonum ib-
mo intendit
vlt. finem
etiam ma-
teriale:*

Est autem inter actum bonum & malum notandum discriminem, quod per actum bonum homo non solum intendit ultimum finem formalem, sed etiam ultimum finem materiale. Quia cum actus sit referibilis in Deum tamquam in ultimum finem, qui exercet illum, non solum intendit finem formalem, sed etiam virtute intendit finem ipsum materiale, nempe Deum, ad quem actus bonus ducit. Per actum verò malum intendit quidem peccator ultimum finem formalem, cum etiam per illum intendat aliquod bonum delectabile, quod est pars beatitudinis formalis; non tamen intendit ultimum finem materiale, cum peccatum auertat ab ultimo fine materiali, qui Deus est, nisi forte. Ut S. Thomas docuit cit. loco in 4. similitudinem aliquam ultimi finis materialis. Quod expressit August. lib. 2. Confess. cap. 6. his verbis: *Nam & superbiacel studinem imitatur, cum tu sis unus super omnia Deus excelsus. Et ambitio quid nisi honores quarit & gloriam, cum tu sis pra cunctis honorandus unus & glorioſus in eternum? Et seuitia potestatum timeri vult; quis autem timendus, nisi unus Deus? Et blanditia lascivientium amari volunt: sed neque blandus est aliquid tua charitate; nec amatur quidquam salubriss, quam illa pra cunctis formosa & luminosa veritas tua. Et curiositas affectare viaetur studium scientia, cum tu omnia summe noueris. Ignorantia quoque ipsa atque stultitia, simplicitatis & innocentia nomine tegitur, quia te simplicius quidquam non reperitur. Et ignavia quasi quietem appetit: que vero quies certa prater Dominum? Luxuria satietatem atque abundantiam se cupit vocari: in antem es plenitudo & indeficiens copia incorruptibilis suauitatis. Effusio liberalitatis obtendit umbram, sed bonorum omnium largitor affluentissimus tu es: Avaricia multa possidere vult, & tu possides omnia. Inuidia de excellentia luigas: quid te excellenter? Ira vindictam*

*At per ma-
lum, solum
formalem.*

quarit: te insitius quis vindicat? Timor insolita & temeraria exborrescere rebus, qua amantur, aduersitatis dum praecaret securitati: sibi enim quid insolens, quid repentinum? aut quis a te separat quod diligis? aut ubi nisi apud te firma securitas? Tristitia rebus amissis contabescit, quibus se oblectabas cupiditas, quia ita sibi nollet, sicut tibi auferri nihil potest. Ita furnitur anima, cum auertitur ab te, & querit extrase ea, quae pura & liquida non innuenit, nisi cum redit ad te. Peruersè te imitantr omnes, qui longè se a te faciunt, & extollunt se aduersum te. Sed etiam sic te imitando, indicant, creatorum te esse omnis natura: & ideo non esse quo a te omnino recedatur. Ex quibus Hæc sequitur, actum bonum per se pertinere ad veram gaudiū beatitudinem, vel ut proxime, vel saltu ut remotè disponentem, aut certe ut remouentem impedimenta ad illam; actum vero malum nullo modo ad veram beatitudinem pertinere, cum potius nos ab illa remoueat.

*13.
Ad rationes
Scoti:*

Ex his patet ad utramque rationem Scoti, quia non est necesse, ut qui hoc modo beatitudinem appetit, bonum particolare, quod appetit, ad illam actu referat; cum nec peccatum veniale sit referibile in Deum; nec necesse est, ut omne quod appetit, in ordine ad veram beatitudinem appetat tamquam medium consecutuum illius; quia bonum particolare non appetit in ordine ad veram beatitudinem, quae est Deus, sed in ordine ad apparentem, quae est bonum satians, ut apprehensum tantum. Sic non repugnat creaturam esse finem peccantis mortaliter ultimum simpliciter, apparentem.

*14.
Non potest
homo liber
constituere
sibi plures
ultimos
fines.*

2. Dubium, An possit homo libera operatione constitutere sibi plures fines ultimos simpliciter. Resp. cum S. Tho. I. 2. q. 1. art. 5. negatiuè, quia finis ultimus debet totaliter explere appetitum rationalem, ita ut sibi plures nihil ei amplius expetendum supersit. Hæc enim est ratio ultimi finis, ut in eo ultimè listat & terminatur capacitas rationalis appetitus: at hoc ipso quod quiesceret in pluribus, in nullo quiesceret taliter & tamquam in ultimo, cum unusquisque relinqueret appetitum ad ultiorum finem & bonum apperendum. Confirm. nam ultimus finis est bonum se solo sufficiens: non esset autem bonum se solo sufficiens, si relinqueret appetitum ad ultius bonum; nam hoc ipso ad excludendum appetitum indigeret alio bono, & consequenter non esset se solo sufficiens.

S E C T I O II.

In quo ultimo finis & beatitudo obiectua hominis consistat.

*15.
Beatus
obiectua
& forma-
lis.*

Dplex finis seu beatitudo distingui solet, altera obiectua, formalis altera. Illa extrinseca est, & a creatura intellectuali supposito distincta; hæc intrinseca, & forma accidentalis inherens creaturæ. Obiectua praesupponitur ad formalem, tamquam specificatum ad suum specificabile. In hac sectione de obiectua, in sequentibus de formalis disputabimus. Est autem obiectua res ipsa, cuius possessione beatum.

*16.
Antiquata
opinio de
bono crea-
to.*

Per antiqua fuit Philos. opinio, quam Arist. I. Ethic. à cap. 4. & August. 19. de Cœnit. à cap. 1. & S. Thomas I. 2. tota q. 2. referunt, obiectuam hominis beatitudinem consistere in aliquo bono creato; quod triple cum sit, animi, corporis, & fortunæ, in aliquo istorum, vel in omnibus simul illam consistere ait bant. Fundamentum, quia homo *Famam.* non

non solum animo conitat, sed etiam corpore; igitur ad consummatam hominis beatitudinem non solum pertinet bonum animi, sed etiam corporis. Corpus autem cum non nisi materialis boni sit capax, materiale bonum ad consummatam hominis beatitatem pertinebit. Vnde Arist. lib. cit. c. 8. ad beatitudinem hominis pertinere ait bona externa. Confirm. 1. Perfecta beatitudo excludit omnem miseriā: indigentia autem externorum bonorum est aliqua miseria; igitur. 2. Homo in pura natura constitutus posset esse beatus, & non per bonum increatum, cuius in eo statu non esset capax; ergo per bonum creatum.

17.
Obiectiva
beatitudo
consistit in
solo Deo.
Ratio à
priori.

Catholica sent. omnium Theolog. calculo firmata, est, obiectiva beatitudinem hominis consistere in solo Deo, bono increato: quoniam in eo bono tamquam obiecto & fine nostra beatitudo consistit, in cuius affectione quietescit appetitus humanus: solus autem Deus est talis; ergo in solo Deo tamquam in obiecto & fine consistit nostra beatitudo. Maior patet ex ipsa beatitudinis definitione, quae est *bonum quietans & satians*; ergo illud tantum erit bonum beatificans, in cuius affectione quietescit & satiat humanus appetitus. Minor prob. nam illud tantum bonum quietat & satiat humanum appetitum, quod in se omnino omnino bonum claudit: nullum autem bonum, praeter increatum, omne omnino bonum in se claudit, cum omne bonum, praeter increatum, sit limitatum atque finitum in certa specie boni. Major prob. nam illud bonum quietat atque satiat humanum appetitum, quod possidit non relinquit illum cum ulteriori tendentia ad aliud bonum: illud autem bonum non relinquit humanum appetitum cum ulteriori tendentia ad aliud bonum, quod in se vno continet quidquid potest humanus appetitus desiderare. Cum enim hic intra obiectum sue spherae claudat omnem rationem boni, illud tantum obiectum poterit ipsum quietare, quod in se continet omnem omnino rationem boni; quod quamdiu non stringit, semper manet in continua tendentia ad ulterius bonum.

18.
Confirm.

Appetitus
humanus
est finitus
obiectiu-

Dices: Appetus humanus est finitus, ergo satiari potest bono finito. Confirm. Alioqui neque satiari posset bono increato posse per actum finitum, quia adhuc manet in potentia ad perfectiorum actum. Resp. appetitum humanum esse finitum subiectu, infinitum obiectu; ac proinde satiari non posse, nisi bono increato, quod solum est infinitum. Ad confirm. nego sequelam. Ad probat. concedo, appetitum humanum manere in potentia obedientiali ad perfectiorum actum circa obiectum increatum clare visum; nego tamen, manere inquietum & inexplicatum. Quia perfectior actus non afferit Beato perfectorem bonitatem ex parte obiecti, sed perfectorem dumtaxat modum ex parte appetentis; eadem quippe obiectiva bonitas reluet omnibus Beatis: appetitus autem intellectualis principaliter satiatur bonitate obiecti; nam bonitatem ipsam actus appetit propter bonitatem obiecti, quatenus est possit & consecutio ipsius.

19.
Pro solutione argum. opposit. opin. nota, nos hic tantum disputare de beatitudine obiectiva ultima & perfecta hominis ut homo est, de qua etiam disputabant antiqui Philosophi, dum absolutè pronuntiabant, illam consistere in aliquo bono creto: hanc verò nos dicimus consistere in ipso obiecto increato: nam hoc tantum perfecte satiare potest humanum appetitum, quo homo constitutus vi homo est. Quo posito, adhuc duplex fieri po-

test questio: Prima, An perfectio corporis pertinet ad perfectam beatitudinem hominis, & num *beum*.

possit perfecta beatitudo hominis saluari cum miseria corporis, & indigentia externorum bonorum. Secunda, Cuius beatitudinis capax esset homo in pura natura constitutus. Ad 1. quest. resp.

pertinere integraliter, non autem essentialiter: etiam Christus etiam in summis cruciatibus corporis, & extrema penuria rerum omnium, erat ut homo essentialiter beatus: & quilibet purus homo esset essentialiter beatus, etiam si cum clara visione integrali Dei, in qua beatitudo hominis essentialiter constituit, aeternis cruciaretur tormentis. Ratio prioris:

quia sicut corpus integrat hominem, ita & beatitudo corporis, hominis beatitudinem. Ratio posterioris: quia sicut beatitudo formalis essentialiter consistit in coniunctione cum summo bono, ita obiectiva in ipso summo bono vitaliter nobis coniuncto. Dices: Sicut corpus essentialiter integrat hominem, ita & beatitudo corporis, hominis beatitudinem. Rep. nego conseq. quia corpus convenit cum anima in ratione partis essentialis ad constitutendum nostrum physicum compositum: at beatitudo obiectiva corporis non conuenit cum beatitudine obiectiva animae ad constitutendum nostrum obiectum beatificum; quoniam obiectum beatificum propriè dicitur respectu appetitus intellectualis; alioqui, ut rectè infert Arist. 1. Eth. Aristotel. c. 9. etiam respectu bagis & equi daretur obiectum beatificum. Ad 2. quest. resp. hominem in pura natura constitutum, capacem esse beatitudinis tantum imperfectam; et tamen modo, quo in eo statu beatitudinis capax esset, non posse esse beatum, nisi in bono increato per naturalem atque imperfectam possessionem illius, quae sita esset in abstractiva cognitione Dei, & naturali dilectione eiusdem, cum practica operatione virtutis, qualem de facto in homine posuit Philos. 10. Eth. c. 8.

Aristotel.

Nec refert, quod beatitudo illius status esset valde imperfecta, cum repugnantiā carnis & spiritus, plurimā ignorantia, peccandi pronitate, libido, pudore, mortalis vita miserijs, ac proinde homo aspiraret ad perfectiorem felicitatem, irrito tempore appetitu, nil inquam refert, quin potuerit homo dici & esse beatus pro ratione status ipsi maximè naturalis, quantumvis imperfectissimè beatus. Cum enim homo natura sua, auctibi relietus sit nihil existentia, nec ipsius natura sit debita existentia, multò minus ipsius natura existenti erit debita felicitas alia ab ea, quam sibi potest ut proprietatem acquirere, abstractivam scilicet Dei cognitionem, & amorem, nec perfectiorem Deus necessariè infunderet, quam natura non exigeret, supernaturalem scilicet quantumvis imperfectam. Ius igitur supremi Dominij ac perfectionem nulla imperfectione mixtam Deo negat, qui beatitudinem, ab Aug. ad modum, vel quoad substantiam. Ius igitur suum, Augustinus, licet illam de facto à Philosophis ad structam impugnarit.

S E C T I O III.

An beatitudo nostra formalis sit aliquid increatum?

PRIMA sentent. affirmat: Est Hugonis de S. P. 23. dolore tom. 3. Opusc. de sapientia anima Christi, 1. sententia. qui id tantum afferit de anima Christi, intuente genit. affirm. Hugonis.

essentiam Dei per ipsum rationem incitatam Dei, sibi formaliter communicatam per modum speciei expressae; idque ut latet, quo pacto iuxta Apost. ad Colos. 2. in Christo inhabitet omnis plenitudo dicitur. Idem assertit de omnibus Beatis Ioan. de Ripe fund apud Capreol. in 3. dist. 14. q. 1. initio, ar. 2. & apud Caiet. 3. p. 9. q. 1. initio, & alij apud Gregor. dist. 7. q. 2. ar. 1. Potissimum fundam. Ioan. de Ripe est, quoniam beatitudo nostra formalis consistit in clara visione essentiae divinitatis; hec autem nequit visione creata ab intellectu creato videri, sed visione ipsa increata, communicata creaturæ per modum speciei expressæ, & actus vitalis. Idem assertit de amore beatifico. Minorē probat 1. quia per visionem creatam non saluatitur visio intuitiva Dei; in omni quippe visione, que realiter distinguatur à visibili, obiectum videretur in ipsa visione tamquam in specie & imagine. Igitur si visio, qua Beati Deus intueretur, realiter distinguitur à Deo viso, non poterit talis visio esse intuitiva, sed abstractiva & enigmatica; ac proinde Beati non videbunt Deum in se ipso secundum, contra Scripturam. 2. Non salvaretur obiectiva apparentia infinitatis Dei in intellectu Beatorum; nam apparentia obiectiva non excedit formalem, cum sit actus formalis ipsius; ergo si visio, qua Beati Deum vident, est creata, & consequenter finita, non poterit per eam Deus apparet obiectui infinitus intellectui Beatorum. Confirm. quia obiectum apparet, non est obiectum ipsum realiter existens, sed intentionaliter expressum in sua specie atque imagine. Quod inde constat, quia variata apparentia formalis, variatur obiectiva, alioqui si obiectiva esset res ipsa secundum; non variaretur obiectiva, variata formalis. 3. Sequatur, creaturam non beati in ipso Deo ut in obiecto beatifico, sed in re creata. Sequela probatur: nam destrucción per impossibile Deo, & consuetu[m] visione creata de eodem Deo in intellectu Beati, adhuc Beatus foret Beatus, non secundum ac nō, cùm eodem modo Deus obiectivè apparet intellectu Beato tunc, atque apparet nunc. 4. Si visio Dei esset creata, sequeretur, quod non posset aequalē cognitionem naturalem habere summus atque infimus Beatus, uterque habens omnia: naturalia paria. Sequela probatur: nam quæ intellectus creatus intensius versatur circa unum actum, cù remissior efficitur circa reliquos; alioqui non tot, quin plures actus intensiores elicere possint, quod repugnat eius finitudini & limitationi. 5. Non repugnat, Deum communicari intellectui creato per modum speciei impressæ, ergo nec per modum speciei expressæ. Antecedens plerique defacto admittunt, concedendo, diuinam essentialiam per modum speciei impressæ communicari intellectui Beatorum. Consequentia verâ probatur, quia minus repugnat, Deum communicari per modum actus, quam per modum habitus; sed species impressa est habitus, expressa actus; ergo. 6. Non repugnat, Deum communicare suam personalitatem naturæ creatæ, ergo non suam intellectu[m] personalitatem naturæ, quæ propriæ intellectu[m] intellectui creato; quia per illam facit unum per se cum creatura, ratiocine cuius creatura dicitur vere & propriè Deus, quod non facit per intellectu[m] creaturæ communicatam.

Secunda sent. negat. Et S. Thoma 1. 2. q. 3. ar. 1. 2. Secunda ne Capreoli, Gregorij, Caietani locis est. & reliq. Schol. in 4. dist. 49. Vnde oppositam sent. temperariam appellat Curiel 1. 2. q. 3. art. 8. q. sua 4. §. 5. Ma-

dina & Vasquez d. 7. c. 2. gravioris nota illam insinuant, moti varijs Scripturis & Concilijs: à Synodo Constantiop. 6. ubi actione 18. ex verbis synod. Constantiop. 6. Legnis 1. qua habensur Epist. 10. ad Flavian. Episc. clarissime Constantiop. 6. q. ita habetur: Agit viraque forma prior ē sent. cuius alterius communione quod proprium est; Verbo dominat scilicet operante, quod Verbi est, & carne exequente, quod carnis est: nec enim in quoquam unam dabitur naturalem operationem Dei & creature. Et clarissimus paulus post: Lux quam rationem & duas naturales voluntates & operationes confitetur. Atqui si anima Christi eadem visione & dilectione, qua Deus se ipsum cognoscit & diligit, cognosceret & diligeret, non ducas, sed una foret in Christo operatio, contra Concilij confessionem. Quod si hoc de anima Christi verum est, à fortiori de quocumque Beato verum erit.

Prob. 2. Hec veritas hac unica ratione: Beatitudo nostra formalis sita est in operatione vitali, qua Deum videmus & diligimus: de ratione autem operationis vitalis est, ut vel sit eadem cum principio vita quod per ipsam operatur, vel saltem ut ab eis. ipso principio vita actiu[m] promonet: neutrum autem conuenire potest visioni increata respectu intellectus creati; ergo beatitudo nostra formalis consistere non potest in visione increata nobis comunicata. Maior aperte colligitur ex illis Ioan. 17. Hac est vita aeterna, ut cognoscant se. Minor subsumpta patet; nam neque visio increata constitutere potest unum identicè cum intellectu creato, neque ab ipso actiu[m] procedere. Minor assumpta probatum à poster. nam vitaliter operando spiritus consumimus, ut patet ex animalis laetitudine: spiritus autem non consumuntur patiente, sed agendo. Neque dicas consumi spiritus, quia non solum patimur recipiendo, sed etiam agimus producendo in nobis actus vitales: quibus tamen productis non tendimus ad obiecta per actiu[m] inclinationem ipsorum ad obiecta, sed per passiu[m] dum taxat receptionem eorum in nobis. Nam si hoc esset, posset quis diu in eodem actu absque villa consumptione spirituum & laetitudine perseverare, cùm tamen oppositum experientiæ constet. Ergo signum est, nos non tendere ad obiectum passiu[m] tantum informatione actus, sed actiu[m] tendentia vitalis potentia ad obiectum; ita ut nil aliud sit vitalis operatio, quam actiu[m] tendentia potentia ad obiectum, qua cessante cessat obiecti perceptio. Tū à priori: quoniam videtur, & appetere vel aliud formaliter importat, quam actiu[m] tendentiam videntis atque appetentis ad obiectum. Videtur enim idem est, quod se ipsum ad visibile mouere: sicut appetere est se ipsum erga appetibile mouere. Vide dicta Tomo 1. dist. 9. sect. 10. Confirm. ex S. Thoma 2. 2. q. 23. art. 2. in corp. de ratione amoris est ut sit voluntarius; nihil enim diligere possumus nisi voluntariè: voluntarium autem essentialiter importat actiu[m] tendentiam voluntatis ad bonum præcognitum: igitur implicat, ut sit vitalis operatio, & non actiu[m] procedat à principio vita, cuius est vitalis operatio, aut saltem sit eadem identicè cum ipso principio vita. Ad fundam. Hugonis, nego, ex cit. verbis Apol. aliquid in ipsius sententiæ favorem colligi: non enim verba illa intelliguntur de plenitudine divinitatis inhabitantis in Christo, per intrinsecam communicationem proprietatum actuum vitalium cognitionis & amoris increati, sed de plenitudine diuinitatis inhabitantis in Christo personaliter, per communicationem propriæ personæ, ut explicat August. epist. 57. ad Dardanum circa finem.

Ad

Disputatio II. De ultimo fine hominis. Sectio. III.

17

34.
Ad fund. *Ioan. de Ripa*, neg. minor. Ad 1. probat.
neg. sequela: Duplex enim distinguitur visio, altera expressiva obiecti in se, altera tantum adductiva seu inclinativa potentia ad obiectum secundum se. Per priorem videtur obiectum in ipsa visione intentionaliter expressum; per posteriorum videtur in se ipso realiter existens. Ceterum visio, qua Beati Deus cernunt, non est expressiva obiecti in se, sed adductiva tantum potentia ad obiectum secundum se; atque adeo per illam non videtur Deus in ipsa intentionaliter expressus, sed in se ipso realiter existens.

35.
Ad 2. probat.
Apparentia obiecti alia realis, alia intentionalis.
36.
Ad conf.

Ad 2. pari modo neganda sequela. Ad prob. nego apparentiam obiectivam non excedere formallem, quando formalis est tantum ratio quam, & pura tendentia ad obiectum. Duplex enim est apparentia obiecti, altera realis, quando obiectum per se ipsum apparet intellectui, presupposita unione vitali intellectus cum ipso obiecto: altera intentionalis, quando obiectum non per se ipsum, sed media specie sui apparet intellectui. Deus autem obiectivè apparet intellectui Beatorum, non per aliquam speciem aut imaginem sui, sed immediate per se ipsum, posita tantum unione vitali, quae est visio ipsa vitaliter unius intellectum Beati cum ipso obiecto increato secundum se. Patet ad confirm. cum sua prob. nam tunc variatur obiectiva apparentia variata formalis, quando formalis non est pura tendentia & unio vitalis potentia cum suo obiecto, sed adaequata causa formalis, & ratio expressiva ipsius obiecti in se ipsa, tamquam in propria & naturali imagine. Nam tunc, quia tota ratio, cur obiectum apparet potentiae, est visio ipsa continens in se intentionaliter obiectum, variata, variatur obiectum ipsum secundum esse apparen & intentionale: secundum quando visio est pura unio vitalis ad obiectum; quia tunc visio non est totalis & adaequata ratio obiectivæ apparentiæ rei quam videtur.

37.
Ad 3. probationem.
Vasquez.
38.
Ad 4.

Ad 3. prob. neg. sequela, eiusque prob. quia cum visio beatifica non continet unum expressum & intentionaliter, sed sit pura tendentia ad obiectum, quod per se ipsum immediatè terminat potentiam, Deo per impossibile non existente, non amplius videretur obiectum ipsum beatificum, cuius oppositum immutabile docet *Vasquez* 1.2.d.7. in fine.

39.
Respondeo:
Capreolus resp. 2.
Contrad.
40.
De fine. Tom. 3.

Ad 4. Primo idem dici posset in opposita sententia: nam quatuor intellectus creatus non produceret visionem increatam, deberet tamen per illam attendere ad obiecta quae per eam sibi representantur: quae attentione minueret virtutem ad reliquos actus naturales. 2. respondeo *Capreol. loco cit. ar. 3. ad arg. loco 3. contra 1. concl. adductum ad 1. neg. sequel.* quoniam cognitio matutina, cum non fiat per speciem, sed immediatè per obiectum ipsum beatificum, non impedit cognitionem vespertinam, quae est per propriam speciem rei. Sed contraria: nam siue cognitio sit per propriam speciem, siue per obiectum ipsum, semper requirit determinatam attentionem potentiae, quae minuitur circa reliquos actus, quod magis potentia occupatur circa unum. Resp. 3. & dico, quod quamvis ex una parte minuatur virtus potentiae ad plura obiecta in Verbo attendentis, ex alia tamen parte eadem virtus augeretur: quia quantum minuitur de virtute naturali, tanto augeretur de supernaturali: etenim lumen gloriae non solum prohibet potentiam ad cognoscenda obiecta in Verbo cognitione matutina, sed etiam in proprio genere cognitione vespertina; et quod omnis virtus inferior, ex coniunctione cum superiore perficitur intra suum gradum, ut constat de appetitu sensitivo, qui per coniunctionem cum intellectivo hominis,

41.
evidet intra suum gradum persistior. Ad 5. neganda eonseq. nam species impressa est principium *ad quintum.* pure effectuum, expressa vero est actus vitalis: potest autem Deus se communicare ut principium pure effectuum, non autem ut actio vitalis, quoniam hec essentialiter postulat actiuam dependentiam ab intrinseco principio vita, quod per ipsam operatur. Quia de causa neque potest Deus se communicare ut principium effectuum vitale; nam etiam hoc postulat dependentiam à principio radicali vita, quod per illud tamquam per suum intrinsecum & connaturale instrumentum operatur. Ad 6. neg. eonseq. ob eandem rationem: nam intellectio ex natura sua postulat actiuam dependentiam, vel identitatem cum principio ipso intelligenti: quam dependentiam non postular persona à natura quam terminat, vel sustentat.

SECTIO IV.

An beatitudo nostra formalis consistat in actu, an in habitu?

42.
Cum beatitudo formalis consistat in coniunctione creaturæ intellectualis cum summo bono; cumque coniunctione creaturæ intellectualis cum summo bono duplex esse possit, habitualis & actualis, merito in item vocatur, in quam ex his formaliter consistat. Porro habitualis coniunctione cum summo bono adhuc duplex esse potest, vel per unionem essentiae cum Deo, vel per unionem potentiae cum obiecto increato.

43.
*Prima sententia affirmat, beatitudinem nostram formalem principaliter consistere in habitu coniunctione animæ cum bono increato; minus vero principaliiter in actuali operatione potentiarum cuiuscumque animæ cum obiecto increato. Est *Henricus Quodlib. 13. q. 12. & Bonav. in 4. dist. 49. art. 1. q. 1. ad ult.* quorum ille habitualem hanc coniunctionem animæ ad Deum explicat per intimum illapsum & circummissionem diuinitatis in animam, exemplo ignis penetrantis profundè se cum ferro: ratione cuius penetrationis profundæ nihil apparet in ferro nisi ignis, cuius ardore & ardore totum ferrum candet & ardet. Ita ratione talis illapsus & circummissionis diuinitatis in animam, nihil apparet in anima nisi Deus, cuius increata lucce lucet, & ardore charitatis ardet. Hic vero huiusmodi habitualem coniunctionem explicat per habitum de genere qualitatis, qui sit principium operationis; per quam vltimè, minus tamen principaliter completus nostra formalis beatitudo.*

44.
*Quod autem de ratione beatitudinis sit huiusmodi diuinitatis illapsus in ipsam essentiam animæ, probat *Henricus:* Quia non solum potentia, sed essentia ipsa animæ beatificabilis est; nam etiam ipsa essentia animæ habet appetitum innatum ad bonum increatum; atque adeo per illud perfectibilis est: beatitudo autem est completa & adaequata satietas totius appetitus intellectualis naturalis, igitur illa non solum consistit in coniunctione potentiae cum obiecto increato, sed etiam ipsius animæ essentiae cum Deo summo bono. Quod vero huc ipsa habitualis coniunctione, sentientia animæ cum Deo; principaliter ad posteram beatitudinem spectat, probat *Henricus:* tum quia per eam beatificatur essentia, per operationem vero potentiae, quae est accidentis animæ: tum quia per hanc Deus perfectius coniungitur nobis, quia intimebatur qui per coniunctionem cum intellectivo hominis, & immediatus, nempe per suam essentiam increatum,*

Bonavent.

increatam, nullo medio creato intescedente; cum potentis verò solū extrinsecè, & mediante operatione creata. Ceterum notat Bonan. habitum ut principium operationis pertinere ad beatitudinem, quia beatitudo est summa perfectio; igitur includit habitum ut principium sui. Probat autem pertinere principaliter, quoniam habitus est perfectior actu. 2. Sent. negat. Est S. Thomae 1. 2. q. 3. art. 2. 2. Sententia 46. verior. Scotti in 4. q. 2. s. Ad questionem, &c. & Scholast. ibid. Arist. lib. 1. Eth. c. 7. 8. 9. & 10. & lib. 10. c. 6. 5. Thom. Scot. 7. & 8. in quibus locis beatitudinem collocat in Arist. operatione, nullius habitus mentione facta. Pro cuius explicatione,

Dico 1. Nequit beatitudo nostra formalis essentialiter saluari in sola coniunctione habituali ad bonum increatum. Est omnium, quod nec ipse Henricus & Bonan. negant, sed tantum affirmant, habitualem coniunctionem ad beatitudinem requiri ut quid principalius. Fundamentum est, quoniam in ea coniunctione cum summo bono nostra beatitudo formalis essentialiter consistit, qua habitualis rationalis appetitus quiescit: sed nulla coniunctione habitualis cum summo bono est huiusmodi; ergo. Major est ipsa beatitudinis definitio: nam quādū rationalis appetitus non quiescit, nondum asservatus est suam beatitudinem, quę in eo formaliter consistit, ut perfectè satiet atque expleat appetitum rationalem, tollendo ab eo omnem potentialitatem ad ulteriorem perfectionem, cuius est capax. Minor prob. quia nulla coniunctione habitualis vnit vtiū appetitum rationalem cum obiecto beatifico; atque adeò nulla coniunctione habitualis tollit potentialitatem ad ulteriorem perfectionem, cuius appetitus ipse rationalis est capax. Confirm. nam maior coniunctione habitualis creature cum Deo excoegerari non potest, quādū per vniōnē hypostaticā, sed hęc non sufficit ad perfectē beatitudinē appetitum rationalem, quia posset natura humana hypostaticē vniiri Deo, & adhuc esse in potentia ad beatitudinem essentialē; cūm non implicet animam Christi esse vnitam Deo hypostaticē, & eō non frui; ergo nequit formalis beatitudo creature intellegibilis & essentialiter consistere in habituali coniunctione ipsius cum Deo.

Dico 2. Nulla habitualis coniunctione animæ Nulla habi- cum Deo spectat essentialiter ad formalem nostrā qualis con- beatitudinem. Fundam. quoniam id non spectat iunctio ani- essentialiter ad formalem nostram beatitudinem, mēt̄ Deo quo sublato, adhuc integræ manet nostra formalis spectat es- beatitudo: atqui sublata quacumque habituali cō- fens ad for- malēm beat- sūnctione animæ cum Deo; adhuc integræ manet formalis nostra beatitudo; igitur nulla habitualis coniunctione animæ cum Deo spectat essentialiter ad formalem nostram beatitudinem. Maior patet, quia nihil est intimius rei, quādū propria sui ipsius essentia; igitur si potest integræ beatitudo nostra formalis quoad essentia saluari absque habituali coniunctione subiecti cum bono ipso increato; talis coniunctionio non erit de essentia beatitudinis nostra formalis. Minor prob. nam formalis nostra beatitudo essentialiter consistit in affectione ultimi finis, & perfecta possessione Dei, quarehū obiectum beatificum est: atqui totum hoc haberi potest absque illa coniunctione animæ cum Deo. Minor contra, nam affectio ultimi finis, quę est formalis possessio Dei, quatenus obiectum beatificum est, haberi potest per actus intellectus & voluntatis, independenter à quacumque prævia & antecedente coniunctione habituali creature cum Deo; nam quidquid fieri potest per habitum, suppleri potest efficienter à Deo; neque ha-

bitus alio modo ad formalem nostram beatitatem concurrit, quādū efficienter. Maior prob. quoniam beatitudo formalis est perfecta possessio & affectio beatitudinis obiectuæ: sed hęc essentialiter consistit in ultimo fine, & obiecto ipso beatifico: ergo in ea dumtaxat essentialiter consistit beatitudo nostra formalis, quę est perfecta affectio & possessio beatitudinis obiectuæ.

Etenim duplicitate potest creatura intellegibilis habitualiter coniungi cum bono increato, vel secundum essentialiam, vel secundum potentiam neutram fundat.

Explicatur magis rati, autem coniunctionio pertinet essentialiter ad formale beatitudinem. Maior constat, nam secundum hanc duplicitatem dūtaxat rationem creatura intellegibilis coniungibilis est cum Deo; etenim secundum essentialiam coiungibilis est cum Deo, vel per modum obiecti diligibilis & filiationis adoptiuæ, medio dono gratiae sanctificantis, aut alterius qualitatis supernaturalis cum Deo diligente, & adoptante; vel per modum naturę suppositabilis, media vniōne hypostatica, cum aliqua persona diuina suppositante. Secundum potentiam verò coiungibilis est per modum principij intellectui & appetitiui, medio habitu luminis gloriae & charitatis cū Deo obiecto intelligibili & appetibili. Minor prob. nam virāque habituali coniunctione sublata, tam ex parte essentie per gratiam & vniōne hypostaticā, quādū ex parte potentie per habitum luminis, & charitatis infusæ, adhuc possit creatura perfecte beari per formalem coniunctionem cum obiecto ipso beatifico, media visione atque dilectione Dei. Confirm. quoniam si talis coniunctione habitualis creature cū Deo necessaria esset ad beatitudinem confirm.

formale, nullus nisi solus animus Christi Domini esset perfecte beatus, quia nullus nisi animus Christi habet summam coniunctionem habitualis cū Deo: beatitudo autem consistit in summa coniunctione creaturæ cum Deo, tamquam cum bono beatifico, non quidem quoad intensiōnem, sed quoad speciem coniunctionis, quia debet tollere omnem potentialitatem ad ulteriorem perfectionem obiectuam, cuius capax est subiectum ipsum beatificabile: alioqui non constitueret illud in ultimo & perfectissimo statu beatifico. Cum igitur gratia non aetingat eam coniunctionem substantiæ creaturæ cum Deo beatificante, quam attingit vniō ipse hypostatica, nullus nisi solus animus Christi erit perfecte beatus. Dicus; Ad beatitudinem essentialiter requiritur amicitia Dei erga Beatum: hęc autem non nisi per donum gratiae habitualis haberi potest, cūm hęc latum, esse Trid. sif. 6. c. 7. sit vniqua causa formalis amicitiae nostræ erga Deum, & Dei erga nos. Ref. neg. min. nam hęc non solū habetur per donum gratiae, sed etiam per ipsam visionem Dei,

in qua saltem partialiter beatitudo nostra formalis consistit, quia cūm amicitia, amore Philos. 8. Eth. Duplex si fundetur in similitudine naturæ; cūmque duplex militudo sit naturę similitudinem nostram ad Deum, una per participationem proprietatis diuinæ, quę habetur per gratiam, mediante quā, Petrus teste, divina officia 2. Petri 1, confertur natura; altera intentionalis per imaginem intellecualem, nō solū Deus amat nos amore amicitiae per donum gratiae, sed etiam visionis beatitudo. Ceterum Trident. cit. loco tātū loquitur de amicitia Dei erga puros viatores quę per donū gratiae habitualis tantum habetur, ut suo loco constabit.

Dico 3. Beatitudo nostra formalis essentialiter consistit in sola operatione naturę intellectualem & voluntatil, & independenter à quacumque prævia & antecedente coniunctione habituali creature cum Deo; nam quidquid fieri potest per habitum, suppleri potest efficienter à Deo; neque ha-

Prob. à
priori

perfectione essentialiter consistit beatitudo nostra formalis, quae est ultima asecutio & possessio beatitudinis obiectuæ: hæc autem est sola operatio; nam sola operatio unit ultimæ subiectum beatificabile cum obiecto beatificante. Major prob. nam in ea perfectione essentialiter consistit beatitudo nostra formalis, quæ non relinquit in nobis ulteriorem tendentiam ad beatitudinem obiectuam: hoc autem sola præstat operatio, quoniam ultra hanc non datur ulterior coniunctio subiecti beatificabilis cum obiecto beatificante. Dices: Ultima perfectio præsupponit essentialiter primam; ergo ultima coniunctio per actum, præsupponit essentialiter primam per habitum. Rosp. præsupponit essentialiter primam ad ultimam prærequisitam necessariò, concedo; ad ultimam prærequisitam tantum connaturaliter, nego. Coniunctio autem per habitum non nisi connaturaliter præsequitur ad ultimam cognitionem per actum; nam fieri potest ultima coniunctio per actum absque prævia coniunctione per habitum; sola autem nuda substantiacum potentia rationali creature, & virtus supernaturalis operativa Dei, essentialiter præsupponitur ad formalem beatitudinem, illa ut subiectum beatificabile, hæc ut virtus beatificans.

55. Ex his constat, beatitudinem integrari ex operatione creata nobis inherentem, & obiecto increato extrinsecè terminante: utrumque enim essentialiter includit nostra beatitudo, principalius tamen obiectum, quia in obiecto, non in actu primariò & ultimatè quiescit appetitus rationalis; nam actum ipsum appetit propter obiectum. Quocircà si unum separari posset ab alio, potius eligeret obiectum sine actu, quæcumq; actum sine obiecto: unde hoc amat amore amicitie & propter se, illud amore concupiscentiae, & propter aliud: suam quippe beatitudinem amat Beatus propter Deum, quem supra se ipsum & supracetera omnia diligit. Leg. Egid. in 2. dist. 5. q. 2. ar. 2. §. Hac ergo: Aureol. in 4. dist. 49. ar. 1. & Usque 1. 2. dist. 8. in fine.

55. Ad fundam. Henrici, in primis nego, Deum il-
labi in essentias Beatorum distingui lapsu, quo in
eas illabitur in hac vita. Etenim dupliciter Deus il-
abitur in essentias Beatorum in patria; uno modo
in essentias per conseruationem, qua attingit & penetrat-
tum esse quod in illis est: alio modo per gratiam,
ratione cuius dicitur Deus habere in illis tam-
quam in proprio templo, tum quia producit & con-
seruat in illis peculiarem participationem suæ na-
ture, tum quia eos diligit peculiari amore amicitie,
efficiendo illos proportionatum obiectum suæ ami-
citiae; tum quia illos promovet ac protegit specia-
libus auxilijs tamquam filios adoptivos in ordine
ad actus supernaturales. At hæc omnia præstat
Deus in animis iustorum in hac vita; ergo nullo
peculiari illapsu illabitur Deus in essentias Beato-
rum in patria, quo non illabatur in essentias iusto-
rum in via. Nec refert, quod gratia in patria dicatur euadere perfectior: quoniam non euadit per-
fectior intrinsecè, sed tantum extrinsecè ratione
visionis beatæ, redditivis illam inaccessibilem res-
pectu subiecti in quo est. Nec est alias modus, quo
Deus illabatur in essentias iustorum. 2. Esto, Deus

Ref. 2. peculiari illapsu illabatur in essentias Beatorum,
adhuc talis illapsus ad formalem beatitudinem ne-
cessarius non est; nam formalis beatitudo essentialiter
consistit in vitali asecutione & possessione ob-
iecti beatifici. Unde concedo Henrico, non solùm
potentiam, sed etiam essentiam ipsam animæ ratio-
nalis esse beatificabilem: nego eam esse beatificabi-
lem per huiusmodi illapsum, vel aliam quamcum-

que habitualem coniunctionem cum Deo, sed per solam vitalem attingentiam obiecti beatifici, quæ non solùm beatitudo potentia, sed etiam essentia ani-
mæ: quoniam, ut ex Philof. suppono, ad actum vita-
lem, cognoscituum & appetituum non solùm con-
currunt potentia, sed etiam substantia ipsa viuentis,
ut principalis causa & forma perceptua obiecti.

Vnde nego, per operationem vitalem beari solam per opera-
potentiam, & non essentiam ipsam viuentis. Nego sionem beatitatem, Deum vñiri substantiæ Beatorum in me-
diatè per suam essentiam, nullo medio creato in-
tercedente: nam implicat creaturam de nouo fieri
peculiar modo vnitam Deo, absque medio in ea
de nouo producto; implicat namque, de non vni-
tate fieri peculiar modo vnitam, absque aliqua mu-
tatione, non Dei, qui capax nou est; ergo crea-
turæ. Ad fundam. Bonaven. concedo beatitudinem
esse summam perfectionem, non in genere entis,
sed asecutionis & vitalis attingentie obiecti beatifici. Est enim hæc summa perfectio beatitudinis summa per-
metienda non simpliciter & secundum se, sed res-
pectiuè & ratione subiecti beatificabilis: summa nere vita-
lis autem respectu subiecti beatificabilis, lis attingi
non est summa simpliciter & secundum se, sed in-
genere operationis & vitalis attingentie obiecti
beatifici: nam cum beatitudo formalis sit propter
obiectuam, in quæ ultimæ quiescit appetitus crea-
turæ rationalis; ea erit summa in ratione beatitudini-
s formalis, quæ perfissimè unit appetitum ra-
tionalem cum beatitudine obiectuam. Hæc autem
non est habitus, sed actus: nam hic tantum unit
perfissimè appetitum beatificabilem cum obiec-
to beatificante, quia unit ultimæ, vitaliter & im-
mediatè: ultimæ, ut ab eo tollat tendentiam ad ul-
teriorem vniōem; vitaliter, ut per eum percipiatur
& fruatur obiecto ipso beatifico: nam sine percep-
tione non habetur fructus; sine fruitione autem,
saltem exercita, non saluatur completus & essen-
tialis conceptus beatitudinis: aliqui beatitudo
reperi possunt in lapide, nam etiam lapis vñiri po-
test Deo substantialiter per vniōem hypostati-
cam: immediatè, ut sit perfissima vniō vitalis,
qualis non esset vniō mediante verbo, aut specie
expressa creata; quia hæc non dicit intellectum
immediatè ad obiectum in se ipso existens, sed in
verbo ipso creato expressum.

S E C T I O V.

An Beatitudo nostra formalis, & quibus
actus vitalis à solo Deo produci possit?

Hæc quæstio concernit operosam illam dis-
tincionem de actibus vitalibus, an in sua ra-
tione formalis includant actualem dependentiam à
proprio principio vitæ, tam in genere efficientis,
quæ sustentantis. Vnde qui negatiuam quæstio-
nis partem sequuntur, fundantur in natura horum
actuum, quorum essentia petra actualem dependentiam tuum effectuam, tum subiectuam à suo
principio vitali: Contrà verò, qui affirmatiuam,
opposito nituntur fundamento, videlicet saluari
horum actuum naturam absque illa dependentia.

Nota. Actus vitales triplices esse generis, iuxta
triplicem ordinem vitæ, intelligentis ac v. lentis,
seientis, & vegetantis. Et sane quantum ad actus
vitæ vegetantis, verior, communiorq; scilicet, eos
quoad totam entitatem intrinseci termini nutri-
tionis & generationis, absq; vlla repugnantia fieri
posse ab extrinseco principio, nihil ad eos influente
propria

59.

60.
Ordo tri-
plex vita
etiamque
vitalium:

propria potentia vitali nutritiua ac generatiua: cùm nihil hactenus iuclodant, quod essentiale dependentiam poscat à propria potentia vitali nutritiua, aut generatiua. Etenim totum illud substantię accrementum, quod per nutritionem; vel geniti natura, quæ per vitalem seminis decisionem acquiritur, fieri potest à Deo, nullum influxum præbente propria potentia nutritiua, aut generatiua: tametsi in eo euentu animal non diceretur scipsum nutritare vegetare, vt nec aliud generare. Neque tales actus denominari possent vitæ, cùm non fierent ab intrinseco principio vitæ; neque ipsa principia vitæ denominari vegetare, aut generare per alterius causæ extrinsecam actionem: cùm vegetare ac generare dicant actuum motum vitæ vegetantis ac gignentis in terminum à se producendum. Vnde etiam si Deus in substantia à se solo producta suppleret totum illud, quod proprius genitor per suam generationem produxisset, non diceretur talis substantia filius talis hominis, defensu solius generationis tanquam rationis fundatæ: et si posset tam accrementum, quam substantia à solo Deo producta per nouam actionem conservatiua auctiue dependere à tali homine, fieri; actus vitalis ipsius, & filius ac genitus. Ob hanc rationem non dicitur Christus secundum naturam humanam habuisse Patrem in terris, sicut dicitur habuisse Matrem: quoniam etiam si Spiritus S. in natura humana Christi suppleuerit totum id, quod proprius Patens per generationem dedisset, quia tamen illam ab homine non accepit media generatione virili, nullius viri, sed feminæ dumtaxat filius dicitur. Sola ergo controversia est de actibus vitalibus vitæ intelligentis, volentis, ac sentientis.

Prima dubitatio

An Actus vitales beatifici defacto in Beatis à solo Deo producansur?

61.
Affr.

Prima sent. affrm ut: Ockamus in 1. dist. 1. qu. 2. Conc. 2. & in 2. qu. 19 Conc. 3. Mayoronus in 3. dist. 12. quest. 1. Rubio dist. 14. quest. 2. 9. ad cussus evident. Conc. 3. & in 4. dist. 49. qu. 2. art. 2. Conc. 4. Marsil. in 3. question. 10. art. 2. Conclu. 4. Gasbriel in 1. distinct. 1. questione 2. art. 2. Conc. 4. & ipsius suppl. in 4. dist. 49. quest. 2. art. 3. dub. 2. Camerac. apud Maiorem in 4. dist. 49. quest. 2. Probabilem illam censem. Richardus in 4. dist. 49. art. 3. quest. 1. Palud. ibid. qu. 1. art. 3. ad finem. Maior in 3. dist. 14 quest. 2. circa medium, licet de facto oppositum doceat in 4. dist. 49. quest. Probant 1. Ex illo Psal. 83. Gratiam & gloriam dabis Dominus. At solus Deus producit gratiam, ergo & gloriam. Per gloriam autem hic significari nostram formalem beatitudinem, quæ Deum in Patria perfectè possidemus, docet in hunc locum Augustinus, qui illum cum Apost. Coronam Iustitia appellat. 2. Multa ex Concilio Arauf. 2. & August. Deus operatur in nobis sine nobis: Hęc autem ex eodem Concilio & August. sunt, prima sancta cogitatio intellectus, & pia affectio voluntatis, quas Deus operatur in nobis sine nobis: ergo solus Deus producit in nobis actus vitales. 3. Beatitudo est forma supernaturalis omnium perfectissima: ergo à solo Deo producitur. Anteced. constat, nam in ea consistit suprema nostra felicitas, quæ est summa perfectio creaturæ rationalis. Conseq. prob. quia si quod est imperf. & ius, cuiusmodi sunt habitus infusi, à solo Deo producitur: à fortiori quod in genere supernaturali est omnium perfectissimum. 4. Nequit beatitudo nostra formalis, nisi per creationem produci, implicat autem, & creaturam creare: ergo im-

plicat, creaturam formalem suam beatitudinem producere. Maior prob. nulla forma supernaturalis continetur in potentia naturali subiecti, cùm nulla forma altioris ordinis contineri possit in potentia ordinis inferioris: ergo nulla forma supernaturalis educi potest de potentia subiecti: atque adē necessariò creari debet: cùm inter creationem & educationem non detur medium. 5. Si beatitudo auctiue produceretur à Beato, liberè posset ab ea cessare, cùm liberè cessare possimus ab omni operatione, cuiusipsi causa sumus. 6. Si beatus suam beatitudinem sibi produceret, scipsum bearet: consequens est falsum, nam solius Dei est beare, iuxta cit. Gioriam dabit Dominus. 7. Beatitudo est præmium nostrum essentiale; de ratione autem præmij essentialis est, vt totum conferatur à præmiante, alioqui qua parte illud esset à recipiente, non esset præmium: nam ex ea parte, qua esset à recipiente, non esset donum præmiantis, sed operatio, & perfectio ipsius recipientis. 8. Si Beatus auctiue ad suam beatitudinem concurreret, quod nobilioris esset intellectus & voluntatis, & equali cum lumine gloriae & habitu charitatis perfectiore sibi beatitudinem produceret.

66.

67.

68.

69.

Sent. neg.
tenenda

Secunda sent. negat: quæ communior est ac verior. Fundam. nam saltem actus vitalis connaturalius producitur concurrente potentia vitali: cùm igitur beatitudo nostra formalis sit operatio vitalis (est enim actus intellectus & voluntatis, qui sunt maximè vitales) connaturalius elici postulat ab intrinseco principio vitæ: cùm omnis operatio in Beatis ponenda sit connaturaliori modo, quo potest. Ad 1. Arg. oppositæ sent. neg. conseq. nani aliquid includit gloria, ratione cuius nequit à solo Deo produci, quod non includit gratia. Gloria enim, cùm sit vitalis operatio naturæ intellectuæ, includit connaturalem saltem respectum ad intrinsecum principium auctuum vitæ, quem non includit gratia, quæ est forma non vitalis. Et esto gratia sit forma vitalis, vt nonnulli putant, de quo infra, cùm de gratia habituali erit disputatio, adhuc illa à solo Deo produci posset, non autem hęc: quoniam illa ad summum esset vitalis tantum habitualiter & in actu 1. vt sunt potentiae vitales: hęc autem est vitalis formaliter & in actu 2. quam solam vitalitatem Deus suppleret nequit, vt inséca constabit. Ceterum dicitur Deus non solum largitor gratiae, sed etiam gloriae, esto gratiae solus Deus sit productor, non autem gloriae: tum quia etiam gloriam solus Deus in ipsa gratia tanquam in semine & radice producit; vnde August. gloriam appellat *gratiam pro gratia*: tum quia licet ad gloriam nos ipsi auctiue concurredimus, principalis tamen Author solus Deus est. Ad 2. Resp. disting. maior. solus Deus producit huiusmodi actus sine nobis liberè concurrentibus, concedo, sine nobis physicè influentibus, nego. Citatum autem Concilium, & Augustinus intelligendi sunt iuxta priorem partem distinctionis. Ad 3. Neg. conseq. imò ex eo quod beatitudo est forma accidentalis omnium perfectissima, non debet à solo Deo produci; siquidem perfectio fortis non tantum despemenda est ex ipsius entitate, sed etiam ex connaturali modo procedendi à suo principio; connaturalis autem modus procedendi beatitudinis à suo principio, est, vt auctiue ab illo procedat: ergo vt sit forma in suo genere undeque perfecta, non tantum debet à Deo, sed etiam ab ipsa creatura produci, alioquin careret connaturali perfectione procedendi ab intrinseco suo principio vitæ. Ad probationem, negatur consequentia, ob rationem affinatio-

70.
Re/p. ad 1.

62.
Probant

63.

64.

65.

71.

Ad 3.

perfectio

forma ex

connaturali

modo proce-

dendi

assignatam. Nam est habitus infusi sunt imperficietes beatitudine, beatitudo tamen postular produci à creatura, non autem habitus: quoniam habitus infusi sunt principia actuū supernaturalium: principia autem prærequiruntur ad operationem: ergo non possunt saltem connaturaliter, produci per operationem creaturæ. Beatitudo autem est actus vitalis secundus creaturæ: actus autem vitalis secundus connaturaliter saltem produci postulat à principio vitali intrinseco, completo per habitum infusum. Ad 4. neg. major. ad prob. conced. nullam formam supernaturem contineri in potentia naturali subiecti; contineri tamen in potentia obedientiali, ex qua omnis forma supernaturalis, quæ sive à Deo tantum, sive à Deo simul cum creatura producitur, educitur. Alioqui nullum actum supernaturale posset creatura producere: & consequenter ad omnes actus virtutum supernaturalium creatura passiuè tantum se haberet: quod esset destruere omne meritum supernaturale, quod in libertate, quæ id actua potentia essentialiter consistit, necessariò fundatur. Ad 5. Neg. sequela, eiusque prob. non enim à quacunq; operatione, cuius nos causa sumus, liberè cessare possumus, sed ab ea dumtaxat, cuius libera causa sumus, alioqui cessare possemus ab actibus virtutis vegetantis. Beatitudo autem non liberè, sed necessariò à beatis producitur, vt infra constabit. Ad 6. Neg. sequela: nam ille modus loquendi denotat, quod creatura sit principalis causa sive beatitudinis: quod falsum est, cum creatura sit solum instrumentum obedientiale ad suam beatitudinem producendam. Ad 7. Minor ad summum vera est, quando præmium non includit saltem connaturaliter actuum concursum ipsius subiecti præmianti: cuiusmodi est beatitudo, quæ, vt vitalis operatio, connaturaliter saltem postulat actuum influxum ipsius beati. Coeterum nego, beatitudinem non esse donū Dei: nam licet ad illam actiuè concurrat creatura, principalis tamen causa est solus Deus, medio lumine gloriae, & habitu charitatis, quorum tantum Deus est Author. Ad 8. Neg. sequel. nam, vt prob. tomo 1. disp. 9. sect. 16. perfectior beatitudo non desumitur ex perfectiore potentia beati, sed ex perfectiore lumine gloriae, eo quod potentia beati non concurrit ad illam secundum suum proprium modum specificum, sed tantum genericum, in quo omnes beati vniuersè conveniunt. Cuius signum est, quoniam beatitudo non participat proprium modum operandi creaturæ, sed Dei: nam tam visio, quam amor beatificus, tendit ad Deum per modum actus puri, & per modum obiecti immediate diligibilis propter se, qui sunt proprij modi operandi Dei.

Secunda dubitatio

An saltem d. possibili Beatitudo nostra formalis ac reliqui Actus vitales à solo Deo produci possint?

Vitalis a-
etio sine
principio
vita impli-
cat.

78. **T**ripliciter intelligi potest hæc difficultas. 1. tan à solo Deo beatitudo produci possit sub ratione operationis vitalis formaliter: 2. sub ratione operationis vitalis aptitudinaliter. 3. Sub ratione puræ qualitatis. Primo modo implicat extermis à solo Deo produci. Fundam. quia implicat, operationem esse vitalem, & actiuè non procedere ab intrinseco principio virtutis: igitur implicat, beatitudinem nostram formalem, & quemadqm; actum potentiae vitalis à solo Deo produci sub ratione operationis vitalis. Antecedens constat: quoniam operatio non habet ut sit vitalis formaliter à principio vitali extrinseco, alioqui omnis

actio creata esset vitalis, cum omnis actio creata procedat à Deo principio extrinseco virtutis. Nec à subiecto vitali recipiente & sustentante tantum, alioqui species & habitus recepti in potentijs vitalibus, essent vitales. Nec ab obiectis ipsis, quorum sunt expectationes & inclinationes; nam tæpè ea vitalia non sunt: nequit autem quod vitale non est, vitalitatem formaliter conferre. Habet igitur operatio, ut sit vitalis, formaliter à principio intrinseco virtutis actiuè influente. Implicit igitur, actum esse vitalem, & ad eum actiuè non influere intrinsecum principium virtutis. Confirm. repugnat, motum ab extrinseco tantum principio impressum, esse vitalem animali: ergo repugnat intellectu aut volitionem ab extrinseca tantum causa producere, esse vitalem homini. Conseq. prob. nam sicut à motu sublata tantum activa dependentia ab intrinseco principio virtutis, definit esse vitalis: ita sublata tantum ab intellectu aut volitione activa dependentia ab intrinseco principio virtutis, definit esse & denominari vitalis.

Quoad 2. sensum, Scimus in 3. dist. 13. quæst. 4. q. 6. ad 3 quæst. & quodlib. 15. q. sed hic: Greg. in 1. dist. 42. An sub ratione operationis vitalis? 79. Conc. 2. Palat. in 4. dist. 49. disp. 1. q. hac tione operacionis vitalis sunt: Vegalib. 6. in Trident. cap. 8. Soneinas 9. Melis apud taph. qu. 20. ad 4. & alijs affirmant, inter quos Zanni-dine! gade Trinit. disp. 1. dub. 8. mem. 2. Idem tamen Author. dub. 9. mem. 2. docet, nullum actum vitalem potentia cognoscitur atque appetitus produci posse absq; concursum sustentatio principij vitalis: putat enim actum vitalem esse modum, de cuius essentia est, actu modificare subiectum, in quo est. Fundam. est: quoniam Deus eminenter continet omnem efficientiam causæ creationis; ergo supplerere potest omnem efficientiam ipsius. Conseq. patet: nam idem supplerere potest illuminationem solis, productionem specierum, & cuiuscunq; alterius creatæ causæ actionem, quia eminenter continet illas. Antec. prob. nam Deus eminenter continet omnem rationem entis: ergo & omnem efficientiam, quæ in aliqua ratione entis fundatur. Confirm. Deus eminenter continet omnem vim productivam causæ creationis; ergo & omnem efficientiam eiusdem. Antec. constat: quoniam Deus se solo producit, vel saltem producere potest omnem vim productivam causæ creationis: non posset autem illam producere, nisi eminenter contineret. Conseq. prob. quia qui eminenter continet totam vim productivam causæ, continet etiam totam efficientiam eiusdem. Ut quoniam obiectum continet totam vim actiua speciei, continet etiam totam efficientiam eiusdem. Similiter quia lumen eminenter continet totam vim productivam caloris, continet etiam totam efficientiam eiusdem: quia efficientia fundatur in virtute productiva. Igitur qui perfectè continet totam viam productivam, continet etiam totam productionem.

Quoad 3. sensum, communiter Thomistæ affirmant, posse operationem vitalem sub ratione puræ & absolutæ qualitatis à solo Deo produci. Ita Caprol. in 2. dist. 37 quæst. 1. art. 3. ad 1. Catech. 1. p. quæst. 26. art. 3. & 1. 2 quæst. 29. art. 1. fine & 3. p. quæst. 9. art. 1. q. ad hanc quæst. Ferar. 3. con. gen. c. 3. q. 5. ad 1. in solit. 4. Solus in 4. dist. 49. quæst. 2. art. 4. q. 1. Catech. quidem: Molina 1. p. quæst. 12. art. 2. disp. 1. Conc. 3. & art. 5. disp. 1. Conc. 1. Curiel 1. 2 quæst. 3. art. 8. quæst. 4. q. 6. versu ad 1. Suarez de Trinit. lib. 2. c. 10. n. 7. & in metaph. disp. 48. sect. 2. n. 9. Nituntur eodem fund. quo Authoræ præced. sent. Quod autem talis actus à solo Deo productus non conferret suum effectum formalem potentiam vitali, est, quia natura

natura operationis vitalis postulat, ut actiūè procedat à suo principio vitali, ut illi effectum formaliter tendendi intentionaliter in obiectum conferat. Quare etiam tali actus à solo Deo produc̄tus haberet omnia, quæ habet actus à potentia ipsa vitali elicitus, defectu solius actiūè productio-
nis à potentia vitali, non tribueret illi suum effec-
tum formaliter intentionaliter tendendi in ob-
iectum.

Sed neutra sent. placet. Non prior: quia impli-
cat intellectum intelligere, aut voluntatem appete-
tare per intellectum aut volitionem à solo Deo
productā. Quare si nequit intellectus & volitio à
solo Deo produci sub ratione operationis vitalis
formaliter, sequitur, non posse per illas aut intel-
lectum intelligere, aut voluntatem appetere, & con-
sequenter eas produci sub ratione operationis vi-
talis aptitudinaliter. Sequela prob. nam nil aliud
est, intellectum intelligere, & voluntatem appetere,
quam intellectum & voluntatem vitaliter circa sua
obiecta operari: igitur si nequeunt hæ operatio-
nes vt vitales à Deo produci, non poterunt per eos
intellectus & voluntas vitaliter circa sua obiecta
operari: cùm nequeat potentia vitaliter operari per
operationem, quæ non sit vitalis: sicut nequit po-
tentia sensitiva sensibiliter operari per opera-
tionem, quæ non sit formaliter sensitivus.

Respondent Authorēs contrarie sent. vitalita-
rem in operatione non esse sumendam ex physica
dependentia actiua à principio, quod per eam vi-
taliter operatur, sed à formalī & intentionalī ten-
dentiā ad obiectum, per quam principium ipsum
vitæ formaliter ab intrinseco se mouet ad obie-
ctum cognoscendum, appetendumq. Confirm.
1. vitalitas operationis in eo formaliter consistit, ut
per illam viens ab intrinseco formaliter se mo-
ueat, & perficiat in eo genere vitæ, in quo presup-
ponitur radicaliter viens. Sed intellectus & vo-
luntas presupponunt radicaliter viuentes in ge-
nere vitæ intellectuæ, & per intellectum & vo-
litionem ab intrinseco formaliter se mouent & per-
ficiunt in genere vitæ intellectuæ actualis, nam
per eas ab intrinseco se mouent & perficiunt, tan-
quam per formalem attingentiam obiecti, in qua
actualis vita intellectuæ constituit. Confirm. 2. In
Deo est perficissima vitalitas intellectuæ; sed in
Deo vitalitas intellectuæ non consistit in actiua
motione principij vitalis, sed potius in attingentia
formali intentionalī obiecti intelligibilis & appre-
hensibilis: ergo neq; in nobis vitalitas intellectuæ con-
sistit in actiua motione potentia ad obiectum, sed
in formalī attingentia intentionalī obiecti intelli-
gibilis & apprehensibilis.

Contra Sed contraria: tum quia, ut probatum est, opera-
tio non dicitur vitalis ab obiecto, ergo neque ab
ipsa formalī attingentia in obiectum: sed sicut di-
citur vitalis formaliter ab ipso intrinseco principio
vitæ, ita per ordinem ad idem constituitur forma-
liter vitalis. Tum maximè: quoniam repugnat, po-
tentiam vitalem mouere se intentionaliter ad obie-
ctum percipiendum appetendumq; absque actiūè
conatu & tendentiā ipsius: cùm ipsa intentiona-
lis tendentia potentia ad obiectum, nil aliud sit,
quam actiua motio & applicatio, seu conatus ipsius
potentia in obiectum. Si autem cognitio, vel ap-
petitio produceretur à solo Deo, non posset poten-
tia per eas actiūè se mouere & applicare ad obiecta
intentionaliter attingenda; sed actiūè tantum mo-
ueretur & applicaretur à Deo, formaliter dum-
taxat ab ipsis actibus à Deo productis. Non igitur
saluaretur vitalis motio & intentionalis tendentia

in obiectū à se, sed tantum ab alio: atque adeò non
diceretur potentia actiūè se mouere & applicare
ad obiectum, sed tantum passivæ, & ab ipsis actibus
formaliter. Vnde ad 1. Confirm. neg. pars 2. mi-
noris, eijsq; prob. nempe per intellectum &
appetitionem, intellectum & voluntatem ab in-
trinseco se mouere & perficere in genere vitæ in-
tellecticis per intellectum & appetitionem à
solo Deo productas: cùm in eo casu passiuè tantum
se haberent intellectus & voluntas ad ipsam inten-
tionalē tendentiam & attingentiam obiecti: ac
proinde nō possent in eo casu obiectum percipere
atq; appetere, cùm in ipsa intentionali tendentia
& attingentia obiecti includatur actiua motio &
applicatio potentia vitaliter tendentis atq; attingen-
tis. Ad poster. disting. Minor: vitalitas intelle-
ctuæ in Deo non cōsistit in actiua tendentia actus
ad obiectum à Deo realiter distincta, cōcedo; cùm
in Deo actus vitales absoluti non sint eliciti &
inhérentes, sed improducti & subsistentes: non con-
sistit in actiua tendentia & attingentia obiecti rea-
liter cù Deo vitaliter intelligente ac vidente iden-
tificata, nego. Nam licet in Deo actus vitalis non
distinguatur à potentia vitali, est tamen vitalis for-
maliter per ipsam actiua tendentiam potentia in
obiectum cum Deo realiter identificatam.

Nec placet posterior sent. 1. quia est contra S.

Tho. I. p. qu. 34. art. 1. ad 2. vbi definiens ver-
bum, quod est actus ipse intelligendi, ait esse ali-
quid ab alio emanans. Et in corpore, definiens con-
ceptum mentis, docet, illum in sua ratione inclu-
dere, ut ab alio procedat. ex quo concludit, ver-
bum in diuinis propriè non dici essentialiter, sed
personaliter; eo quod personaliter sumptum in-
cludat processionem ab alio. Et qu. 4. de veritate art.
2. ad 5. Omne, inquit, intelligere in nobis propriè le-
quendo est dicere: Dicere autem essentialiter impor-
tant actiua habitudinem dicentis ad verbum di-
ctum: ergo intelligere in nobis non solum importat
intentionalem attingentiam obiecti, sed realem
& actiua productionem termini. Quia nec ali-
ter, inquit, possumus intelligere, nisi huiusmodi conce-
ptionem exprimendo. Idem docet 2. 2. qu. 23 art. 2.
de actu voluntatis, de cuius ratione docet esse, ut à
voluntate operantis procedat. Vnde contra statu-
ram amoris ait esse, ut ab extrinseco tantum prin-
cipio procedat: quia de ratione amoris est, ut sit
voluntarius: de ratione autem voluntarij est, ut ab
intrinseco principio operantis procedat.

Relp. aduersarij: hæc omnia de intellectione &
amore verificari sumptis completere, secundum om-
nes suas naturales proprietates, inter quas potissi-
ma est, ut actiūè procedant à principio intrinseco
vitæ, non autem sumptis tantum essentialiter. Nam
et si intellectio & volitio non dicant essentialiter
actiua dependentia ab intrinseco principio vitæ,
illam tamen tantum proprietatem sibi debitam
naturaliter postulant. Sed contraria: tum quia S. Tho-
mas hanc actiua dependentiam actus vitalis à po-
tentia vitali ponit in ipsa definitione actus vitalis,
in qua non nisi quod ad essentiam pertinet, ponit-
tur; tum quia ait, implicare contradictionem, ut
sit amor, & non à voluntate, quia amor essentialiter
dicit, ut sit voluntarius: si autem actiua de-
pendentia amoris à voluntate ad essentiam amoris
non pertineret, posset absq; contradictione sine ta-
li dependentia produci. 2. Si posset entitas actus
vitalis quoad omnia intrinseca à solo Deo produci,
sequeretur, illum uniuersum potentia vitali, ei con-
ferre suum effectum formalē. Consequens non
admittitur ab ijs, cum quibus disputamus. Seque-
lam

84:
Nec posse-
rior sensus

85:
Respond. 1.

Contra

86:
Contra sc.

et cuncto

Iam probō: nam vel id ē in tali casu actus vitalis non conferret suum effectū formalem, quia actua producō potentiae vitalis requiritur ut ratio formalis, qua potentia attingit suum obiectum; vel quia saltē est conditio necessariā prærequisita, ut potentia per suum actum possit obiectū attinēre. Atqui neutrū dici potest. Non primum: quoniam potentia per id formaliter attingit obiectum, quod est formalis attingentia obiecti: atqui non producō, sed terminus ipse productionis est formalis attingentia obiecti. Nam formalis attingentia obiecti, est ipsa intentionalis tendentia potentiae in obiectū: potentia autem non tendit intentionaliter in obiectū per productionem actus, sed per ipsam entitatem actus, quae est formalis expressio, vel vitalis inclinatio in obiectū; cū producō sit tantū dependentia actus à potentia producente. Non secundum: quia posito, quodd actua dependentia actus à potentia non requiritur, ut ratio formalis attingendi obiectum, non apparet, ob quam aliam rationem illa requiri possit, nīl ut vno actus cum potentia, per quam possit suum effectum formale illi conferre: ad hoc autem sufficit vno formalis, mediante qua vniū posset actus à solo Deo productus cum potentia vitali. Ceterum omnino gratis diceretur, non sufficere vniū formale, sed requiri effectuā in eo casu inter actum & potentiam: cū in eo casu per actum à solo Deo productum, & sibi vniū, potentia haberet totum id, quod per actum à se productum habere potuisset. Nam haberet actum secundū omnem intrinsecam perfectiōnem vitalitatis, cumq; per superadditam vniū sibi intrinsecē inharentem: & ex alia parte producō non requiritur ut ratio formalis attingendi obiectum, sed ut vno tantū actus cum potentia.

87.
Contrā ter-
rid

3. Beatus noſtra formalis, & quicunq; actus potentiae cognoscentis atq; appetentis dicit essentialē respectum ad intrinsecum principium cognoscens & appetens, tanquam proprius effectus ipsius: ergo neq; in ratione qualitatis seu entitatis à solo Deo producibilis est. Conseq. clara est, quia etiam ut qualitas seu entitas est, includit huiusmodi respectum intrinsecum. Igitur quocunq; modo producatur, implicat, ut producatur sine tali respectu: alioquin non produceretur eadem, sed alia specie qualitas seu entitas, cū talis respectus non distinguitur ab ipsa entitate actus. Antec. prob. quoniam actus vitalis potentiae cognoscentis atque appetentis, est ipsum actuale exercitium potentiae in suum obiectum, est enim ipse actius conatus & attentio potentiae in obiectum, quae sine actuo influxu potentiae in actum, ac proinde sine essentiali respectu actus ad potentiam, tanquam effectus ad propriam causam intelligi nequit. Conſidefacto vitalitas horum actuum non distinguitur ab ipsa entitate actuum, cū sit vna eademq; indubibilis entitas, & potentia ipsa vitalis non tendit per hos actus in obiectum, nisi quā vitales formaliter sunt: ergo implicat, vel eos secundū eandem entitatē à solo Deo produci; vel per eos à solo Deo productos potentiam vitaliter tendere in suum obiectum; cū nec potentia vitaliter possit in suum obiectum tendere, nisi per actum ut vitalem, & à se productum; nec vitalitas actus à solo Deo produci; cū hæc essentialē respectum dicat ad intrinsecum principium vitæ; tanquam interna motio & proprius conatus ipsius. Dices 1. Libertas non est intrinseca actui libero: ergo nec vitalitas actui vitali. Resp. neg. conseq. quoniam libertas nequit salvare, nisi in potentia; liberum enim est, quod

Conſir.

88.
Dices

potest operari & non operari: hoc autē non competit actui, qui dum est, non potest non esse, sed potentiae, quæ dum operatur, potest non operari, non quod pro eodem instanti possit simul operari & non operari, sed quod pro eo instanti, pro quo posuit suum actum, potuit pro eodem eundem actum non ponere. Vitalitas autem maximē competit actui: est enim ipsum exercitium vitæ ab intrinseco perficiens viuentem ultra perfectionem, quam à generante accepit.

Dices 2. potest Deus producere actum vitæ vegetantis quoad totam suam intrinsecam perfectiōnem; ergo & actum vitæ cognoscentis atque appetentis. Resp. neg. conseq. quoniam in entitate actus vitæ vegetantis nullus includitur intrinsecus respectus ad principium vegetans, tanquam ad propriam causam, ut includitur in entitate actus vitæ cognoscentis atque appetentis: idque ex eo, quod actus vitæ cognoscentis atque appetentis sit ipse actius vitalisque conatus, & attentio potentiae ad obiectum, non per ipsam productionem formaliter, quae est sola dependentia actus à potentia, sed per entitatem ipsam actus. Actus vero vitæ vegetantis solū dicit vel intrinsecum incrementum viuentis, vel substantię genitę, quę non nisi ratione solius productionis dicunt respectum ad principium vegetans. Vnde hi actus dici possunt vitales tantū extrinsecē, ratione productionis, qua variata, non dicuntur amplius vitales: actus autem vitæ cognoscentis & appetentis sunt vitales intrinsecē, ratione suę entitatis, cū ratione suę entitatis sint vitales tendentiae & inclinationes in obiectum, ut supra probatum est.

Dices 3. Potest principium vitale actiuē seipsum mouere per nouum influxum solū conseruatiū actus à solo Deo producti: ergo non repugnat potentiam vitalem per huiusmodi actus à solo Deo productos, & à se actiuē tantū conseruatos vitaliter tendere in suum obiectum. Sed contrā, potentia vitalis cognoscitiva & appetitiva nō tendit in obiectū formaliter per actionem, qua suum actum producit vel conseruat, sed per entitatem ipsam actus producti. Atquinisi entitas ipsa actus productus sit à potentia vitali, nequit per eam vitaliter in obiectum tendere. Maior constat antè. Minor prob. nam vel entitas actus à solo Deo producti, & à potentia vitali tantū conseruati, esset eadem cum entitate actus, quem Deus vñā cum potentia vitali produceret, vel diuersa. Si eadem: vel illam haberet vi nouę actionis conseruatiū: & contrā est, quoniam actio purè conseruatiū non mutat entitatem rei, quam conseruat: nou enī actio conservatiū, qua Deus post instantis generationis se solo cōseruat igne ab igne productum, mutat entitatem ignis conseruati, sed eandem entitatem, quam ignis habuit in instanti generationis ab igne producēte & Deo simul, se solo Deus conseruat. Vel illam haberet vi nouę actionis potentiae vitalis producentis eandem entitatem, quam actus ipse accepisset à Deo & potentia vitali simul: & tunc non tantū vi nouę actionis conseruatiū, sed etiam vi noui termini, & qualitatis vitalis producēt, potentia vitaliter se moueret in obiectū. Si diuersa: cūm potentia cognoscitiva & appetitiva ad obiectū non se moueret per actum, ut actio formaliter est, sed ut qualitas est, si hæc esset diuersa ab ea, quam potentia ipsa sibi produceret, non posset per eam vitaliter in obiectum se mouere, cūm non posset vitaliter in obiectum se mouere, nisi per qualitatem, quae sit ipse actius conatus potentiae vitalis in obiectū; qualis conatus implicat

implicat, ut sit actus à solo Deo producetus, & à potentia tantum conseruatus.

91. Ab aliis dependentia à causa suppleri nequit à Deo.

Ad fundam. secundi & 3. modi. Resp. impri-
mis ex eo argum. probari, Deum supplere posse
omnem actionem causæ creatæ, quod falsum est:
cum actio causæ creatæ sit actualis dependentia ab
ipsa causa creata, quæ à Deo suppleri nequit. Di-
sting. igitur illud antec. Deus eminenter continet
omnem efficientiam causæ creatæ: nam verum tan-
tum illud est de continentia mediata, non de im-
mediata. Etenim et si Deus non omnem efficientiam
causæ creatæ immediatè supplere possit, cum
dequeat immediatè supplere actionem ipsam crea-
turæ, illam tamen supplere potest mediante causa
& virtute creata. Quare licet nequeat Deus se solo
reproducere actionem causæ secundæ, potest ta-
men illam reproducere mediante ipsa causa secun-
da. Ratio: quia actio essentialiter inuoluit influxum
causæ cuius est actio. Vnde aperta est implicantia,
quod talis actio sit à solo Deo: quoniam simul es-
set, & non esset à causâ creatâ: esset, quia inuoluit
influxum causæ creatæ; non esset, quia à solo Deo
produceretur. Eodem modo resp. ad prob. antec.
nampe Deum continere omnem rationem entis
mediatè, vel immediatè: nulla quippe ratio entis
est, quam Deus saltem mediatè efficere non valeat.

Ad confirm. Ad confirm. conced. Deum cōtinere omnem vim
productiūm creaturæ, non tamen eo modo, quo
continet omnem efficientiam eiusdem, quoniam
vim productiūm continet immediatè, efficientiam
autem vel mediatè, vel immediatè. Ratio: nulla
vis productiūa creatæ importat actualem depen-
dentiam à creatura: efficientia autem importat
actualem dependentiam à creatura, cum sit actu-
ale exercitium virtutis creatæ: Vnde illam non re-
pugnat à solo Deo produci; repugnat autem hanc.
Ex prob. conseq. tantum sequitur, Deum media-
tè, non autem immediatè continere omnem effi-
cientiam virtutis productiūæ. Neque allata exem-
pla sunt ad rem: nam nec obiectum supplet ean-
dem numero actionem speciei, nec lumen ean-
dem numero diuersam: hic autem dispergo, an
eadem numero actio causæ creatæ suppleri possit
à Deo. Ceterum, quia non hoc ipso, quod actus
vitæ cognoscentis atque appetentis nequeat ab ex-
trinseca causa fieri, ad illum intrinseco principio
vitæ non influente, sequitur, illum non posse in
extrinsecum subiectum produci; cum possit in al-
ienum subiectum produci ab ipsomet intrinseco
principio vitæ, ab eoque diuinitus conseruari; ex-
aminandum est, an in extrinsecum subiectum pro-
duci possit.

Tertia dubit. An actus vitalis produci possit ab ipso principio vite
in extrinsecum subiectum?

92. Affirmant. Prima sent. affirmat. Est eorum, qui docent,
hos actus à Deo produci posse sub ratione
qualitatis: & à fortiori eorum, qui absolute asse-
runt, hos actus à solo Deo produci posse. Fundam.
quoniam ex tali productione nulla sequitur con-
tradiccio: quia cum hi actus non sint modi, qui es-
sentialiter pendent à subiecto, quod modificant,
sed perfectæ ac nobiles entitates, non secus ac re-
liqua accidentia ab anima realiter distincta, pote-
runt diuinitus in alieno subiecto produci, & extra
proprium principium vitæ conseruari, non minus
quam reliquæ entitates accidentiales. Confirm. pos-
suntales actus creari, ad eorum creationem con-
currente propria potentia vitali: ergo & in alieno

subiecto produci: antecedens constat à paritate a-
liarum entitatum accidentialium, quibus creatio
non repugnat: quin illam nonnulli concedunt ipsi
modis, modo non sint ipse actuales dependentiae
ab agente. Conseq. prob. quia quodcreatur, est
extra omne subiectum: proinde si eiusmodi actus
possunt creari, fieri poterunt extra proprium sub-
iectum; ergo & in alieno subiecto per educatio-
nem: nam si possunt actione creativa extra omne
subiectum, poterunt actione educativa fieri extra
proprium in alieno subiecto, quia quod fieri po-
test extra omne subiectum, nulli essentialiter ad-
dicitur tanquam proprio, proinde fieri poterit
in quocumque.

Secunda sent. negat. Est eorum, qui censem
hos actus esse modos, certum sibi subiectum ven-
dicantes, quorum tota essentia consistit in actuali
modificatione proprij subiecti: Ita Zuniga de Tri-
nit. disp. 1. d. 8. mem. 2. qui quamvis putet, hos
actus à solo Deo fieri posse, negat tamen, eos in
alieno subiecto posse produci, cum sint modi es-
sentialiter additi proprio subiecto.

Negat Zn-
iga.

Dicendum, contradictionem implicare, huius-
modi actus extra proprium subiectum produci,
aut creari: probatum enim suprà, hos actus esse
ipsum actuale exercitium potentiae cognoscentis
& appetentis circa suum obiectum: si autem pro-
duci possent vel in alieno subiecto, vel per crea-
tionem, desinerent esse actuale exercitium poten-
tiae cognoscentis atque appetentis. Minor prob.
nam esse actuale exercitium potentie cognoscen-
tis atque appetentis in suum obiectum, nil aliud
est, quam per hos actus potentiam actu conari in
suum obiectum: nequit autem potentia actu conari
in suum obiectum per actum extra se, vel
creatione productum. Minor quoad priorem par-
tem elucet: quoniam hic potentia conatus non est
tantum productius actus, sed simul etiam perce-
ptiuus obiecti: implicat aptem, ut potentia co-
gnoscitua vel appetitua suum obiectum percipi-
at per actum extra se productum: cum talis
obiecti perceptio non solum fiat per actiūm pro-
ductionem actus, sed etiam per passiuam forma-
lemque informationem eiusdem; cum nequeat
obiectum à potentia vitaliter percipi, nisi fiat ip-
sius prospectui intentionaliter prælens, quod sine
passiuā informatione actus, qui est ipsa formalis
obiecti representatio, intelligi nequit. Quoad
posterior partem prob. quoniam si possit talis actus
creari, possit non esse actuale exercitium suæ po-
tentiae; proinde desineret quoad propriam esen-
tiā, que in actuali exercitio suæ potentiae con-
sistit. sequela probatur; quia quod creatur non est
in subiecto, proinde nequit esse actuale exercitium
proprij principij ac subiecti; quod exercitium
solum habetur per passiuā informationem vni-
nemque actus cum subiecto.

94. Verius, quia
est actuale
exercitium

95. Obiectis. Dices. Esto hoc actuale exercitium in obiectum
potentia non habeat per ipsam creationem actus,
posset tamen illud habere per vniōem actus crea-
ti; quemadmodum corpus esto effectum forma-
lem animationis non habeat ab anima rationali,
mediante creatione, habet tamen illum mediante
vniōne, qua anima rationalis creata vnitur corpo-
ri: ita & hic actus à Deo, & à suo principio vitali
creatus, vniō posset eidem principio vitali, eiōque
actuale exercitium in obiectum cōferre. Sed con-
trà: nam hinc sequeretur, illum non fore actuale,
sed aptitudinale dumtaxat exercitium potentiae in
suum obiectum: tum quia ille posset creatus pro-
prio subiecto non vniō, cum vniō sit distincta à
creatione,

creatione, & creatio possit esse sine unione termini creati, ut constat de anima rationali: tum quia, hoc ipso quod talis actus est creatus, à nullo subiecto penderet essentialiter, proinde essentialiter conseruari posset extra omne subiectum; & consequenter desineret esse actuale exercitium suæ potentie in obiectum.

Quarta dubitatio. An huiusmodi Actus producantur & vniuantur actione & unione distinctâ?

Fund. negativa sent. **P**rima sentent. negat, eos produci atque vniuntur actione & unione distinctâ. Ita nonnulli apud Vasquez 1. 2. disp. 9. cap. 4. & 5. quia nisi dicamus, hos actus indistinctâ actione produci, atque vniiri, vix saluare possumus, quo pacto illi à solo Deo produci nequeant, atque ex parte subiecto vniiri. Nam ideò possunt actus vitæ vegetantis à solo Deo produci, ex parte subiecto vniiri, quia distinctâ actione producuntur, distinctoq[ue] nexus cum suo principio vitæ copulantur. Et ratio est: quia quæ distinctâ actione producuntur, vel unione copulantur, non dicunt per se ipsa immediatum respectum ad principium producens, vel subiectum sustentans, sed solum mediatur, mediante actione, & unione distinctâ, quibus variatis, non variatur intrinseca entitas termini producti, vel vniuti: igitur si huiusmodi actus distinctâ actione, & unione producuntur, atque vniuntur, poterant quoad totam suam intrinsecam entitatem manere invariati, esto varietur actio ab hoc principio, & vno in hoc subiecto. Contrà verò, si dicamus, hos actus produci, atque vniiri seipsis actione, atque unione indistinctâ, seipsis immediate respiciens & proprium principium producens, & propriū subiectum receptans: nō secus atque ipsam actio, & vno, quæ quia seipsis essentialiter respiciunt & proprium principium producens, & propriū subiectum receptans, nequeunt fieri vel actio alterius causæ, vel vno alterius subiecti. Hęc sent. olim mihi arsisit, quam docui 1. tomo disp. 9. n. 68. & priori edit. huius 3. confirmabā 1. Non implicat qualitas, quæ seipsis, nulla media actione, aut nexus distincto, & producatur à proprio principio vitæ, & ei immediate vniatur. Atqui per tales qualitatem melius saluatur & essentialis connexionio actus cū suo principio, & immanētia eiusdem cū proprio subiecto; ergo de facto afferenda est. Minor clara est: nā pereā nō modo saluaretur connexionio naturalis, sed etiam essentialis: nec solum in ratione vitalitatis, sed etiā in ratione entitatis, cū in hac sententia vitalitas re ipsa non distinguitur ab entitate actus vitalis. Quo fit, vt illa à quo quis alio principio, quæ ab intrinseca vita cognoscere atque appetente producta, vitalis non esset, ea vitalitate, quam postulat principium cognoscituum atque appetituum, quæ est ipsum formale exercitium vitæ radicalis, seipso essentialiter respiciens proprium principium vitæ, & in ratione efficientis, & in ratione recipientis. 2. sicut dantur quædam accidentia, quæ nulli proprio subiecto sunt addicta, sed æquè esse possunt cū quo-cunque: quædam, quæ proprium in specie subiectū sibi vendicant: Quædam, quæ non nisi certum ac singulare subiectum sibi determinant: ita sunt quædam accidentia, quæ nullā causam efficientem sibi propriam naturaliter vendicant, vt quæ à pluribus causis æquè produci possunt: quædam, quæ saltem naturaliter certam causam postulant; quædam verò, quæ nō nisi ab una determinata causa essentialiter produci possunt. Tales sunt actiones vitales, potest cognoscere atque appetentes, quæ obiectum

connexionem, quæ habent cum suis potentijis vitalibus, non modò naturaliter, verū etiam essentialiter tales sibi efficientes causas determinant. At quales non essent, nisi seipsis nulla media actione, atque unione & producerentur, & vniuantur cum suo proprio principio vitæ. 3. Actus vitæ cognoscētis atque appetentis sunt essentialiter immenētes: igitur essentialiter sibi determinant & proprium principium, à quo producuntur, & propriū subiectum, in quo recipiantur: non possunt autem essentialiter sibi determinare & proprium principium, à quo producuntur, & proprium subiectum, cui vniuantur, nisi & producuntur, & vniuantur seipsis, nulla media actione, nexusq[ue] distincto.

Affirmatio. Secunda sentent. affirmat, eos produci & vniuti. *Affirmatio.* & à fortiori, eorum, qui docent, eos produci posse extra subiectum, & in ratione qualitatis. Quæ sent. videtur probabilior, hoc fund. Quod ad huiusmodi actus non solum influunt principia intrinseca intellectus & voluntas, sed etiam extrinseca habitus & species: Atqui hęc influunt per actionem & unione distinctam; ergo & illa. Major constat: nam ad cognitionem semper influunt species intelligibilis obiecti, cuius est representatio; & nonnunquam etiam habitus, vel acquisitus naturalis, si cognitionis sit naturalis; vel infusus supernat. si sit cognitionis supernat. sicut ad volitionem supernat. semper concurrit vel habitus infusus supernat. vel auxilium illi æquivalens. Minor prob. nam ab ea tantum causa iuxta priorem sent. hi actus & producuntur, & seipsis vniuntur, nulla media actione, nexusq[ue] distincto, cuius sunt formale exercitium vitæ: Atqui hi actus non sunt formale exercitium vitæ respectu habitus, aut speciei, cū nequeant esse formale exercitium vitæ respectu principij nō vitalis, cuiusmodi sunt habitus & species. Conseq. prob. quia si actio, qua huiusmodi actus producuntur vel ab habitu, vel à specie, est distincta ab ipsa entitate actuum, etiā actio, qua idem actus producuntur ab intrinseco principio vitæ, erit distincta ab eadem entitate actuum. Nam tota entitas actus producendi re ipsa attingi debet & à potentia vitali, & à specie intelligibili, vel habitu, cū sit indivisibilis actio. Si autē eadem entitas à potentia vitali produceretur actione indistincta, à specie verò, vel habitu actione distincta, non posset tota entitas actus re ipsa attingi à specie, vel habitu: quia cū actio speciei, vel habitus sit re ipsa distincta ab actione, quia id est actus producitur à potentia vitali; quippe cū hęc nō distinguatur ab entitate actus, illa verò distinguatur, nō poterit totam entitatem actus attingere. Quin neque ipsa potentia vitalis re ipsa poterit attingere totam entitatem actus, si hęc distincta actione à specie & habitu, indistincta vero actione à potentia vitali producatur. Ratio: quia, vt actio re ipsa attingat totam entitatem termini, debet totam entitatem termini in ratione vitæ & formalis communicationis continere: quemadmodū ut causa attingat totam entitatem effectus, debet totam entitatem effectus in ratione virtutis productiæ continere. Conf. 1. Quando duæ causæ partiales, in fluunt in eundem indivisibilem effectum, non influunt duabus actionibus distinctis, sed vna: à lęq[ue] indivisibili indistincti, vi cuius totus effectus indivisibiliter attingitur: idq[ue]; ex eo, quia si influerent duabus actionibus distinctis, non posset tota entitas indivisibilis effectus qualibet actione attingi.

Conf. 2. Quia, vt demonstro: tom. 2. disp. 2. n. 99. evidens signum realis distinctionis est, quando duo ita se habent, vt uno invariato, possit variari De Fine. Tom. 3.

alterum: ita se habent actio, quâ vitalis actus producitur, & entitas ipsa actus: ergo distinguuntur. Minor prob. quia potest Deus eundem cognitionis actum producere media specie intelligibili, aut sine illa; eundemque actum volitionis mediò habitu, vel absque illo: igitur invariata entitate actus cognitionis & volitionis, variari poterit productio earundem. Conseq. patet, quoniam implicat; eadem entitatem actus successiuè fieri posse ab alijs causis dependentem, absque intrinseca variatione dependentia eiusdem actus à causis, à quibus sit successiuè dependens; cùm implicit per unum eundemque intrinsecum respectum successiuè dependere à diversis causis; quippe cùm dependentia effectus à causa nil aliud sit, quâ actus respectus ipsius effectus ad causam, ad quam manere nō potest, mutata intrinseca eius dependentia à causa. Si igitur variari potest hic vel ille respectus dependentia actus ab hac, vel illa causa, invariata entitate ipsa actus, talis respectus ex natura rei distingueatur ab entitate actus. Vnde ex eo, quod hęc numero entitas fieri potest actione educiuā, vel creatiuā, tom. 2. ostendi, hanc entitatem distingui à creatione & educatione. Antec. prob. nā entitas huius cognitionis, aut volitionis non respicit essentialiter hoc, vel illud principium extrinsecum, vt respicit suum principiu vitale intrinsecū: æquè enim fieri posset ab hoc vel illo habitu, ab hac vel illa specie, vel à Deo supplete concursu habitus, vel speciei. Nā ex eo quod hęc entitas cognitionis, aut volitionis non sit formale exercitium huius, vel illius causæ extrinsecæ, nō petit essentialiter fieri ab hac, vel illa causa extrinseca, vt essentialiter petit fieri ab hoc, vel illo principio intrinseco vita, cuius est actuale ac formale exercitium vita.

Vnde ad fund. 1. sent. nego, nō posse saluari essentiali connexiōnem actus vita cognoscētis & appetētis cum suo principio cognoscētē atque appetētē, nisi dicamus, eos scilicet nulla media actione distincta à suo principio cognoscētē & appetētē produci: Cūm hęc ipsa essentialis connexionē saluari possit ex eo, quod hi actus etiam ut termini & qualitates, ab ipsa actione distincti, sunt actuale & formale exercitium suarum potentiarum in sua obiecta: quin, ut suprà probatum est, non sunt formale exercitiū vita cognoscētis atque appetētis, ratione actionis formaliter, cūm per hanc siant tantum depēdentes à suis potentias, sed ratione termini & qualitatis productæ, ratione cuius sunt actuales conatus, vitalis motio, & attentio in obiecta; ac proinde non tantum ratione productionis, sed etiā ratione termini producti, essentialiter postulant influxum propriæ potentias, sine quo nequeunt intelligi ut actus conatus, & vitalis motio, atque attentio in obiectum. Qui influxus ab alio, quā à proprio principio suppleri nequit: alioqui ab alio, quā à proprio principio vita produci possent ut vitales, cūm, ut suprà prob. vitalitas ipsa non distinguatur ab ipsa entitate actus. Nec est eadē ratio de actibus vita vegetantis: quoniam hi non sunt formale exercitium vita, ac proinde vitales formaliter, ratione termini producti, ratione cuius tantum sunt vel accrementum propriæ substantiæ, vel alia diuersa numero substantia; sed ratione actionis præcisè: quā sublatā, non remanent amplius ut actuale ac formale exercitium sui principij vitalis.

Ad 1. confirm. quidquid sit, an taliis qualitatibus indistincta actione scilicet producibilis, non repugnet, de facto tamen, actus vitales nō esse tales qualitates, sat probabiliter ostendit & formatus à nobis discursus, & paritas ceterarum qualitatum, quę

natura sua pertinet distincta actione produci. Ad 2. neg. minor sublump. siquidem, possunt actus vi- tales vita cognoscētis atque appetētis, nō solū ratione actionis, sed etiam ratione termini & qualitatis productæ, certum sibi vita principium es- sentialiter determinare, à quo producantur, & cum quo copulentur. Ad 3. neg. minor. Ad 3.

An vnio, qua cognitione, vel appetitione uniuntur intellectui, Quinta vel appetitu, reipsa distinguuntur ab actione, qua dubit. eadem cognitione & appetitione producuntur?

Prima sent. affirmat: sequitur ex doctrina eorum, qui docent, hos actus esse vitales per solā ten- dentiam formalem, eosq; produci posse extra subiectum, & per creationem. Nam hi cohærenter te- nentur dicere, eos in alieno subiecto, vel per crea- tionē productos, vñiri posse proprio principio vita- vniione distincta ab actione, qua vel producti fue- rint extra subiectum, vel per creationē, cique con- ferre suos effectus formales vita cognoscētis atque appetētis. Confirm. nam omnis qualitas vñitur Confirm. subiecto vñione distincta ab ipsa actione, qua sit, vt inductione constat in ceteris qualitatibus.

Secunda sent. negat, hos actus vñiri intrinseco principio vita vñione distincta ab ipsa actione, Negativa quia producuntur. Aperte sequitur ex nostris pri- cipijs. Etenim si huiusmodi actus vñirentur vñio- ne distincta ab actione, quā fiunt, non essent actua- le, sed aptitudinale exercitium vita: siquidem vt fierent actuale exercitium vita, egerent vñione di- stincta ab ipsa actione, quā fiūt. Ideo enim albedo, & quævis forma à subiecto realiter distincta, non est actuale, sed aptitudinale exercitium sui effectus formalis, quia ad illum exercendum eget vñione di- stincta: contrà verò ideo qui vis modus est actuale, non aptitudinale exercitium sui effectus formalis, quoniam ad illum exercendum non eget vñione di- stincta ab actione, quā fit. Vnde ulterius sequere- tur, quod sicut quævis alia forma, quæ nō est ipsu actuale exercitium sui effectus formalis, separari posset à suo subiecto, ita & hi actus, contra ea, quę suprà dicta sunt. Confirm. quoniā ex nostrā sent. implicant, hos actus fieri absque actuo influxu pro- prij principij vitalis: ergo ut vñiatur suo principio non indigent vñione distincta ab ipsa actione, qua fiunt. Conseq. prob. nā actio, qua huiusmodi actus pertinet essentialiter fieri, est essentialis vñio ipsorum cum proprio subiecto, ergo nō egent aliā distincta vñione. Antec. prob. nam actio, quā hi actus petūt essentialiter fieri, est actio essentialiter immanens, seu ab intrinseco principio vita manans, & in eodē immanens: id quę ex eo, quod sint qualitates, per quas debet intrinsecum principium vita circa suum obiectum operari.

Ad 1. sent. rationem 1. de ceteris qualitatibus Ad rationem 1. Resp. 1. probabile esse, neque eas egere vñione ab eductione distincta, ut suo copulentur subiecto. 2. disparate esse rationē: quoniam reliquæ qualitates non sunt actuale exercitium sui effec- tus formalis: quippe quæ diuinitus possunt ex- tra omne subiectum per creationem produci, ut de facto multi censem de quantitate, & qualita- tibus Eucharisticis.

An notitia, vel appetitio unius obiecti fieri possit notitia- tia vel appetitio alterius obiecti? dubit.

R Esp. negatiū. fundam. quoniam tam notitia, ratione quā appetitio, est actualis & ultima deter- minatio vita cognoscētis atque appetētis circa suum obiectum, non secus ac productio est actua- lis &

lis & ultima determinatio virtutis productiæ circa suum effectum; & unio actualis & ultima determinatio extremi vniuersitatis. Vnde sicut repugnat, ut vel productio unius causæ & effectus, fiat productio alterius causæ & effectus, vel unio unius extremi fiat unio alterius extremi: ita, ut notitia, vel appetitio unius obiecti fiat notitia, vel appetitio alterius. Confirm. nam vel notitia & appetitio huius obiecti fieret notitia & appetitio alterius obiecti seipsa, vel media alia notitia & appetitio distincta. Non seipsa: quia cum ipsa sit actualis expressio & attingentia huius obiecti, nequit sine destructione sui fieri actualis expressio & attingentia alterius obiecti: sicut quia productio est actualis attingentia huius effectus, & unio actualis nexus huius extremi, nequit sine destructione sui fieri actualis attingentia alterius effectus, vel actualis nexus alterius extremi. Non notitia vel appetitio distincta: nam tunc non prior notitia, vel appetitio, sed alia numero, vel specie distincta esset notitia vel appetitio huius obiecti. Adde, quod prior notitia, vel appetitio non esset actualis & ultima, sed aptitudinalis tantum determinatio potentiarum in obiectum.

seprima
dubis.

109:
Responso
n. gatina.

R Esp. negatiæ, quia notitia vel appetitio est actuale exercitium attingendi obiectum per ipsum vitalem expressionem & tendentiam in obiectum: quod autem est essentialiter tale non eget superaddito, ut fiat tale. Ceterum, quia notitia & appetitio non est ipsum actuale exercitium attingendi obiectum per productionem & educationem, sed per ipsum terminum & qualitatem productam, atque educationem, potest hec notitia vel appetitio alia distincta educatione produci, que tamen semper sit dependens a proprio principio videtur. Vnde sicut videtur, quia est actuale exercitium vniuersi se extrinsecus, & extrema inter se; ideo nec eget unione distincta, ut vel scipsum, vel alia a se inter se vniuersi contraria verba, quia notitia vel appetitio non est actuale exercitium educationis vel productionis sui, eget distincta productione vel educatione sui. At patimodo, quia est actuale exercitium attingendi vitalem obiectum, non egerit distincta attingentia, ut obiectum attingatur: est enim notitia & appetitio vitalis seu intentionalis attingentia obiecti, non ratione productionis, vel educationis. Iuxta esto, non sit exercitium vniuersi se subiecto formaliter, est tamen exercitium vniuersi se subiecto virtualiter & eminenter, ex eo quod sit actuale exercitium & vitale conatus potentiarum in obiectum, quod sine actuali exercitio sui effectus formalis intelligi nequissit. Vnde etiam non produceretur actione vel educatione distincta, adhuc ad unionem sui cum subiecto, non egeret unionem distinctam: quia huc effectum formaliter non habent isti actus formaliter per educationem a se distincta, sed per seiplos, ex eo quod sunt qualitates essentialiter immutantes, & vitale actionem exercitium suarum potentiarum in obiectum.

Afflum
misteria-
lum par-
ratio.

Inseritur, quod de actibus spiritualibus intellectus & voluntatis dicta, intelligenda etiam esse de materialibus phantasiis, & appetitus leibitum circa sua obiecta. Nam etiam hi actus sunt actuale & vitale exercitium suarum potentiarum in obiecta; proinde non minus, quam illi, nequecumq; extra proprium subiectum, vel a solo Deo, vel per creationem præducuntur, ne quidem per potentiam obedientialem.

De Fine. Tom. 3.

SECTIO VI.

In qua operatione mentis essentialiter con-
sistat beatitudo nostra formalis.

D Eterminata, quod beatitudo nostra formalis consistat in actu vitali nostræ mentis, determinandum vltius est, in quo mentis actu, intellectus, an voluntatis, an utriusque simul esentialiter consistat. Ne autem de nomine certemus, statuendum est 1. quid nomine beatitudinis formalis intelligatur: 2. in quo sensu de illa disputandum. Beatitudinis nomen duplicitur: 1. pro cumulo & aggregatione omnium bonorum, ut illam Anselmus libro de Similitudinibus. cap. 47. definit sufficientiam omnium communorum: Boetius lib. 3. de Consolat. prosa 2. statum omnium bonorum aggregatione perfectum; Tullius 3. Tusculan. secretis malis omnibus cumulatam bonorum complexiorem. In quo sensu beatitudo includit etiam accidentalia, quæ potius faciunt ad cognitatem statum, quam ad essentiam ipsius: multa enim faciunt ad cognitatem statum rei, quæ tamen ad ipsius essentiam non spectant, ut proprietates & accidentia, quæ ceterum consequuntur & perficiunt. 2. Strictius, pro formaliter ducebat possessione summi boni, per se complectantibus appetitum naturæ intellectus. Et in hoc sensu disputatur à Scholast. quoniam cum beatitudo formalis sit assecutio obiectuæ, cum actu essentialiter importat formalis, qui per se est assecutio obiectuæ. Hinc itum in variis sententias.

Minus probabilem primam est Palud. in 4. dist. 1. Palud sent. 49. q. 3. art. 2. distinguens duplicitem beatitudinis, alteram contemplativam, possum in solo actu intellectus. Num contemplantis, alteram affectuam, possum in solo actu dilectionis Dei: Alteram Gerard. in L. diss. 1. q. 1. art. 2. & 3. beatitudinem colloquantis in fruitione: quæ duplicitem includit voluntatis actu, dilectionem & delectationem. Hymnus psalmi salmò distinguunt in patria duplicitem vitiudem Dei, alteram speculativam, quæ Deum solum contemplamus; alteram priorem. quæ Beati voluntas moverur ad Deum ipsum diligendum. Etenim eadem visio, quæ Deum contemplamus, sufficiens est. Beati affectus eius erga Deum mouere: nam licet illa sit speculativa, est tamen simul practica, mouens neccellarius voluntatem ad dilectionem Dei. Posterior sententia excludendo ab essentiali beatitudine intellectus: superfluit, ad beatitudinem dicens essentialiter requirendo delectationem, ad actuū dilectionis Dei consequentem. Tres aliae sunt principales sententias diligenter examinandas.

Prima essentialiter beatitudinis statuit in solo actu intellectus. Est. I. 2. q. 4. art. 4. & 8. & I. p. q. 1. 26. art. 2. & 3. contra Genes. cap. 25. 26. & 37. & Thomist. quod sequitur. Duranlaus. in 4. dist. 49. q. 4. Molina. L. p. q. 12. cap. 1. diss. 2. §. Vt vero: Vasquez. I. 2. diss. 1. cap. 3. Cyriel. I. 2. q. 3. in q. sua 6. §. 7. concil. 3. Beccamus q. 3. Palauus in 4. dist. 49. dist. 1. q. 1. Contra Contra.

Prob. I. ex. Ioan. 17. Hec est vita eterna. vi. p. 6. t. cognoscere te solus Deus verum. Quem loquamur de vita eterna, ac summa nostra felicitate intelligimus. Patres: Inter quos August. 2. de Trinit. cap. vii, ubi de visione Dei loquens, loquitur, est summum bonum nostrum. Matth. 5. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbant. Et I. Ioan. 3. Si miles

Prob. 2.
Augus.

112.
Prima ra-
tio fund.

Hic contro-
versia.

Seconda
rati.

Tertia ra-
tio.

miles ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Similitudo autem Deitatis, in qua, Scriptura teste, beatitudo nostra consistit, in actu visionis,

non amoris, posita est: nam visio, non amor assimilat nos obiecto. 2. Ex testimonij Patrum sed quae vim habent, duo sunt Augustini. Primum est citatum, alterum in Psal. 90. ad finem: ubi, Tota, inquit, merces nostra visio est. Igitur in solo actu intellectus formalis nostra beatitudo essentialiter consistit.

3. rationibus. Prima est. In ea operatione consistit essentia nostræ beatit. quæ est formalis adeptio & consecutio obiecti beatifici: sola autem visio intuitiva Dei est adeptio & consecutio obiecti beatifici; ergo. Maior clara est: quoniam cum beatitudo formalis sit propter obiectum, que nobis per formalē vitaliter coniungitur, ea operatio erit essentialis beatitudo nostra, que est perfecta asecutio & possessio obiecti beatifici. Minor prob.

nam Deus est bonum nostrum beatificum asequebile per modum obiecti: obiectum autem est potentia operatione adipiscitur & possidetur, qua eidem potentia fit intentionaliter praesens, eaque mediante toti supposito: sola autem visione intuitiva Dei, Deus fit nostræ potentie, eaque mediante toti supposito intentionaliter praesens; igitur sola visio intuitiva Dei est perfecta adeptio & possessio obiecti beatifici. Minor subsumpt. patet; nam sola visio intuitiva, cum sit formalis expressio obiecti, ponit obiectum intra potentiam intelligentis intentionaliter praesens. Amor enim vel precedit presentiam obiecti, mouens per modum desiderij ad consecutionem illius; vel supponit presentiam ipsius, & solum tendit in illud per modum delectationis. Minor assumpt. prob.

nam eo actu potentie possidetur obiectum, quo obiectum ipsum natum est attungi, & quasi teneri à potentia. Sicut eo actu potentie sensu possidetur obiectum sensibile, quo obiectum ipsum sensibile natum est attungi, & quasi teneri à sensu. Vnde licet lux vel odor appetatur ab appetitu sensitivo, ab eo tamen attungi aut possideri non dicitur, sed à visu & odoru; quoniam ab his potentijs, non ab illa, secundum specificam eorum rationem hæc obiecta nata sunt apprehendi, & vitaliter possideri. 2. De ratione formalis beatitudinis est, ut una cum beatit. obiectua integreret unum obiectum totale beatificum: hoc autem nequit competere actu voluntatis. Maior patet, quoniam beatitudo formalis est finis quo, obiectua vero est finis qui: ex fine autem quo & qui constituitur unus totalis & integer finis appetibilis propter se. Minor prob. quoniam integrum obiectum beatificum est primum volitum, in quod tendit voluntas: nullus autem actus voluntatis potest esse primum volitum, in quod ipsa tendat, igitur nullus actus voluntatis potest esse beatitudo formalis. Maior constat, nam quidquid operatur voluntate, operator propter suam beatit. consequendam, tamquam propter finem primam ac principaliter iacentem: igitur primum eius volitum est sua beatitudo. Minor prob. quoniam omnis actus voluntatis presupponit obiectum, in quod tendat: ergo nullus actus voluntatis potest esse primum volitum ab ipsa voluntate, sicut quia omnis intellectio presupponit aliquod intelligibile, non potest intellectio esse primum intelligibile ab ipso intellectu. 3. Amor ut amor ex natura sua indifferens est ut fecatur in rem praesentem vel absentem, ergo ex natura sua non est asecutio & possessio obiecti; nam hæc postulat actu suapte natura asecutuum obie-

cti. Anteced. prob. quoniam amor includitur tam in desiderio quod est de re absente, quam in delectatione quæ est de te presente. Confirm. nam vel amor est possessio obiecti, ut abstrahit à desiderio & delectatione: & non; quis ut sic abstrahit ab obiecto presente & absente. Vel ut contractus ad desiderium: & multo minus, quia ut sic est ad absens. Vel ut contractus ad delectationem: atqui ut sic supponit asecutionem obiecti per actuum intellectus. Ergo sub nulla ratio-

ne potest esse asecutio obiecti. 4. Beatitudo collocanda est in operatione omnium praestantissimæ: hic autem est sola visio clara Dei. Maior

constat ex natura beatit. quæ cum sit summa perfectione naturæ intellectualis, constituenda est in praestantissimæ operatione eiusdem. Minor prob.

nam ea operatio est praestantior, cuius potentia est perfectior: atqui perfectior est intellectus quam voluntas, cum quia est in operando independentior, cum nequeat operari voluntas sine intellectu, possit autem intellectus sine voluntate.

Tum quia habet obiectum abstractius, quia tendit ad verum, quod abstractius est bono: intelligimus enim etiam quæ non sunt nec esse possunt, velle autem non possumus nisi quæ sunt vel esse possunt. Tum ex modo operandi, nam intellectus producit intentionaliter obiectum intra se, propriè quod dicitur. intelligendo fieri omnia: voluntas autem solum fertur ab obiectum per vitalem impulsum atque tendentiam. Tum quia illa potentia est nobilior, ad cuius actu nobilior concurret habitus: sed lumen gloriae, concurrens ad visionem Dei, nobilior est charitate, concurrente ad actu charitatis. Minor prob.

nam ille habitus est perfectior, qui ob sui perfectionem nequit competere subiecto imperfecto: lumen gloriae ob sui perfectionem nequit competere viatori, cui tamen competit charitas: igitur lumen gloriae est perfectius charitate.

Confirm. Perfectius est quod perfectum distinguunt ab imperfecto, quam quod est utriusque communis: sed lumen gloriae distinguunt comprehendentes à viatore, quos non distinguunt charitas, quæ est utriusque communis: ergo. 5. In ea ope-

ratione collocanda est beatitudo, quæ perficit ratio.

essentialē gradum naturæ intellectualis: hic autem non est appetitus, sed intellectus: nam intellectus est nobilior, prior ut causa appetiti, appetitus ignobilior posterior, & consequens intellectum, tamquam proprietas essentiae. Maior prob. nam beatitudo cum sit summam perfectionem naturæ intellectualis, debet summu[m] eiusdem naturæ gradum perficere.

6. In ea operatione constitui debet essentia beatitudinis, ex quâ emanant omnes proprietates status beatifici: atqui ex visione Dei emanant omnes proprietates status beatifici. Maior constat, quoniam essentia rei est adiquatum principium & radix omnium proprietatum que sunt in re. Minor prob. quoniam ex visione sequitur amorem, ex amore dilectionem, ex delectatione fructum, ex fructione reliqua dotes ac perfectiones status beatifici, tali animi quam corporis. 7. In ea ope-

ratione essentialiter consistit felicitas Beatorum, ratio.

in cuius persuatione consistit essentialis poena damnatorum: sed hæc, omnium Theolog, calculo,

consistit in privatione visionis Dei: ergo & ita in visione eiusdem. 8. In ea operatione ex Du-

obstante locanda est essentialis beatitudo, quæ inten-

ditur propter se, non autem quæ intenditur propter aliud: solum autem actu intellectus intenditur

propter

propter se, non autem actus voluntatis: igitur in solo actu intellectus &c. Maior liquet, quoniam beatitudo est perfectio intenta propter se, & cetera propter ipsam. Minor prob. Ita se habet appetitus naturalis ad formam naturalem, sicut appetitus intellectivus ad formam intelligibilem: sed omnis actus appetitus naturalis finaliter ordinatur ad acquirendam aliquam perfectionem rei naturalem, ut descensus & quietes lapidis in centro, per se ordinantur ad acquirendam perfectionem ipsius lapidi conuenientem: ergo etiam actus appetitus intellectivus est propter aliquam perfectionem, apprehensam per intellectum, naturae intellectuali conuenientem. 9. Quando finis est aliqua res exterior, tunc ea operatio est finis ultimus, quam primò rem ipsam consequimur: sed finis noster est Deus; ergo ea operatio erit finis ultimus, quam primò Deum consequimur: hæc autem est visio, non amor; igitur. Maior constat in ijs, qui sibi ultimum finem constituunt in pecunia, quorum finis ultimus non est amor pecunias, sed actio illa quæ primò pecuniam possident.

114.
S. Senti.
Scoti.

Secunda sententia beatitudinem collocat in solo actu voluntatis. Est Scotus in 4. dist. 49. q. 3. s. Ad argum. princip. & q. 4. & q. 5. & in Report. q. 4. Rubrionis in 4. dist. 49. q. 1. art. 2. concl. 4. Lycheti in 4. dist. 1. q. 2. s. Deinde, versus Resp. & in 3. dist. 3. q. unica s. Ad aliam inst. & quodlib. 13. s. In isto art. Bachonis in 2. dist. 1. q. 1. art. 5. Ceterum cum plures sint actus in voluntate Beati, in solo actu amicitie erga Deum Scotus collocat essentialiam beatitudo eo quod hic sit omnium perfectissimus, & finis reliquorum. Hæc primum fundam. habet in Scripturâ, in qua vita æterna, quæ beatitudinem importat, appellatur gaudium, Matth. 25. Ioan. 16. Prob. 2. rationibus: quartum prima. In ea operatione essentialiter constituit beatitudo, quæ est perfecta possessio & affectio obiecti beatitudo: hæc autem est sola operatio voluntatis. Minor prob. quoniam possessio non dicit solam presentiam rei, sed etiam intentionem & comprehensionem ipsius: solius autem voluntatis est obiectum comprehendere ac tenere. Maior syllog. est S. Thomæ 1. 2. q. 4. art. 3. ad 1. Comprehensio, inquit, nihil aliud nominat, quam intentionem aliquius rei, que iam praesentialiter habetur; sicut aliquis consequens aliquem, dicitur eum comprehendere, quando tenet eum. Et hoc modo, ait, comprehensio requiritur ad beatitudo. Minor prob. nam per illam operationem obiectum tenemus, per quam illud nostrum perfectè facimus: at hic est amor; quia per amorem transfigimus dominium nostrum in amatum, & facimus illud quasi alterum nostrum. 2. Beatitudo formalis est illa, quæ attingit obiectum beatitudo: hæc autem est sola operatio voluntatis: nam sola operatio voluntatis attingit Deum sub ratione boni, cum intellectus illum attingat sub ratione tantum veri. Deus autem est obiectum beatitudo sub ratione boni, quæ immediatus attingit rationem ultimi finis: hæc autem est sola operatio voluntatis; quoniam sola hæc immediata est attingit rationem summi boni, quæ est ratio ipsa constitutiva finis. 3. Beatitudo constituta est in actu, qui sic summè appetibilis: hic autem est actus solius voluntatis. Maior constat, quoniam beatitudo formalis integrat unam completam & totalem beatitudinem cum obiectu: sed hæc consistit in obiecto summè appetibili; exego & illa in actu summè amabili. Minor prob. tum quia voluntas magis appetit suam, quam alterius potentie perfectionem: tum quia Beatus potius

eligeret carere visione, quam amore Dei. 4. Bea- Quarta
titudo est præmium correspondens merito: ergo rati-
onem in ea potentia reponenda est, cui per se conuenit
mereri: hæc autem est sola voluntas; nam sola vo-
luntas, cum sit libera, est principium merendi: ergo in solo actu voluntatis collocada est beatitudo.
5. Beatitudo est operatio omnium nobilissima: sed Quina
hæc est operatio solius voluntatis. Minor prob. rati-
onem quia ea operatio est nobilior, cuius potentia
est perfectior: atque perfectior est voluntas; quo-
niam hæc sola est libera, primum mouens, & prin-
cipium meriti. Tum quia ea potentia est perfe-
ctor, quæ perfectiori modo tendit in obiectum:
atque perfectiori modo in obiectum tendit vo-
luntas quam intellectus: quia voluntas tendit per
unionem cum obiecto in esse reali, intellectus au-
tem per unionem dumtaxat in esse intentionali.
Tum quia illa operatio est perfectior, ad quam
perfectior concurret habitus: sed ad actu voluntatis
concurrit habitus charitatis, qui perfectior
est lumine glorie, auctore Paulo. Tum quia illa 1. Cor. 15.
operatio est perfectior, quæ est generatione po-
sterior: nam quæ sunt generatione posteriores,
sunt intentione priora: quæ autem sunt intentione
priora, sunt simpliciter perfectiora, quia sem-
per intentione tendit ad perfectius, quia tendit ad
illud tamquam ad finem. Tum quia visio Dei or-
dinatur ad amorem, non autem contraria: Perserfus
enim, inquit Anselmus, ordo est, amare ad intelli- Anselmus
gendum & rediissimus, intelligere ad amandum. Tuor
demum, quoniam Seraphini, qui sunt in supremo
gradu intellectricis naturæ, denominantur ab amo-
re, non à cognitione. Confirm. ex Bachone.
In ea operatione essentialiter constituit ultima no-
stra felicitas, quæ in aliâ operationem referibili
non est, & ad quam reliqua omnes referibili
sunt: talis est fruitio, quæ in nullam aliâ op-
erationem referibili est, sed ad ipsam omnes re-
feribiles sunt. nam sola ipsa diligitur ut finis ul-
timus quo, reliqua vero ut media ad ipsam per-
fectè consequendam.

Tertia sententia. essentialiam beatitud. constituit in 115.
utroque actu intellectus & voluntatis. Hæc multò 3. Sent.
plures habet Patronos: 1. Iungonem Vici. in 7. cap. probabilitör
Dionys. longè post med. qui completam Beatorum Hugo Videl.
felicitatem in duobus consistere docet, in lumen, & dulcedine. Per lumen, intelligit visionem; rimus.
per dulcedinem, amorem Dei; nec unum sine alio
perfectè beare. Si illuminaris, inquit, & non sa-
tiaris, magnam bonum es, sed non plenum. Si sa-
tiaris, & non illuminaris, magnum item bonum es,
sed non perfectum. Aletius. 3. p. q. 23. membr. 3. ad 1.
Henric. in Sth. art. 49. q. 6. ad 1. Egid. quodlib.
3. q. vlt. Bonavent. in 4. dist. 49. art. 1. q. 4. & 5.
Richard. art. 1. q. 6. Aureol. art. 2. Argent. q. 3.
art. 2. concl. 3. & 4. Bassol. q. 2. Maior. q. 1.
Marth. q. 13. art. 3. concl. 4. Ocham. in 1. dist. 1. ad
8. Supplem. Gabriel. in 4. dist. 49. q. 2. art. 2. dub. 3.
in solus. 3. dub. Cordub. lib. 1 q. 42. Vega lib. 7. in
Trident. cap. 3. Henriquez de ult. fine hominis. cap. 10.
initio, Valente. 1. 2. dist. 1. q. 3. pnncto 4. q. 5. Mibi de-
hoc q. Suarez de actibus hum. tract. 1. dist. 7. scilicet 1.
concl. 3. Idem sentire videtur Molina. 1. p. q. 12. ar. 1.
dist. 2. concl. 5. & q. 26. quia tamen eadem 1. p. loco
erit. expressè fatur, scilicet ijs sentire, qui in visione
potius, quam in amore beatitudinem ponunt, non
potest in his locis loqui de beatitudo. essentiali, sed tâ-
tum de integrali, quo pacto etiâ accidentalia com-
pletebuntur. Ceterum discrepant hi auctores, in quo
actu principalius reponenda sit. Henricus, Richardus,

Seconda
ratio.

Tertia
ratio.

De Fine. Tom. 3.

C 3

Argentina.

Disputatio II. De ultimo fine hominis. Sectio VI.

Argentina, Aureolus, Maior q. 3. & Corduba, in actu voluntatis; eo quod hic per se etius attingit obiectum beatificum, quia attingit illud sub ratione boni & ultimi finis formaliter. Henriquez & alij in actu intellectus; eo quod hic in genere naturae perfectior est actu voluntatis. Pro cuius sententia explicatione,

116. Beatitudo sita in utroque actu intellectus & voluntatis essentialiter consistit. Ab hac assertione videtur alienus S. Thom. qui i. 2. q. 4. art. 8. ad 3. ad beatit. requirit dilectionem Dei: Perfectio charitatis est essentia beatitudini quantum ad dilectionem Dei. Vnde quando negat, ad beatit. essentialiter concurrere actu voluntatis, explicari potest vel de amore concupiscentiae, vel de delectatione amorem consequente. Eadem problematicè defendit Philos. Ethic. c. 8. & lib. 10. c. 5. in fine. Cuius verba sunt: Sine igitur una sine plures sine perfectis & beati viri operationes, &c. Eadem colligitur ex Scriptura, & Patribus, qui modò beatitudinem assignant in actu intellectus, modò in actu voluntatis. Prob. 1. ex Clementina Ad nostrum, de Hareticis; & ex Extravag. Benedicti XII. relata à Supplm. Gabr. in utraque enim Decretali animalium beatitudine definitur consistere tam in visione, quam in fruitione diuinæ essentiae. Et quāuis in his Decretalibus solum principaliter sanctatur, quod lumen gloriæ sit necessarium ad beatit. & quod animæ iustorum statim post mortem, si nihil ijs super sit purgandum, beatus sit: negari tamen non potest, quin Pontifices definiendo has veritates, obiter hanc assert. confirmant. Quocirca Argentinas, Supplm. Corduba, Vega, & alij censem, post dictas Decretales non possit amplius oppositam sent. probabiliter defendi: quibus etiam assentitur Valentia §. 2. est. His accedit auctoritas Catechis. Rom. circa illa: Credo vitam aeternam: ubi, Solida, inquit, beatitudo, quam essentialiter communit nomine licet vocare, in ea sita est, ut eam videamus, eiusque pulchritudine perficiamur. Quo quid pro nostra sent. clarius in qua auctoritate ne ipsū quidem nomen essentialis beatitudinis omissemus.

117. Prob. 2. rationibus ductis ex natura beatit. Prima sit. Beatitudo formalis, ut omnes satentur, est perfecta assecutio & possitio beatit. obiectuæ: sed hæc essentialiter requirit utrumque actum, intellectus & voluntatis. Minor prob. nam tunc perfectè comprehēditur, & possidetur obiectum, quod ijs actibus tenetur quibus obiectum ipsum natum est teneri: atqui obiectum beatificum utrumque actu intellectus & voluntatis aptum est teneri; igitur utrumque concurrit ad perfectam & completam assecutionem obiecti beatifici. Maior syllog. ex qua reliqua pendent, prob. tum à paritate obiecti sensibilis, quod tunc perfectè comprehēditur ac possidetur, quando ijs actibus attingitur, quibus natum est attingi. Non enim perfectè comprehenditur pomum solâ visione, quippe cum natum sit etiam odoratione & gustatione attingi. Tum à priori: nam obiectum assequi & possidere, est illud adæquari potentia, secundum propriam rationem obiectuam ipsius: ergo quando plures sunt potentia, plures quoque respondent rationes obiectuæ, saltem sub quibus, in obiecto ipso; cum nequeant potentia specie diversæ eamdem rationem obiectuam sub qua respicere in obiecto. Ergo quando obiectum natum est per diuersas rationes obiectuas adæquari diuersis potentij, non perfectè possidetur, donec per actus diuersarum potentiarum attingatur: nam quādiu non est comprehensum & possitum per actum unius poten-

tia, nondum est assecutum secundum eam rationem obiectuam, secundum quam ex se natum est: talem potentiam terminare. Confirm. nam obiectum beatificum ex se aptum est intellectum terminare sub ratione veri intelligibilis, voluntatem vero sub ratione boni appetibilis: ergo non perfectè assequimur & possidemus illud, quādiu non attingimus secundum utramque rationem.

Secunda. Beatitudo est perfecta satietas naturæ intellectualis: hæc autem nequit saluari in solo actu intellectus aut voluntatis. Minor prob. quia non minus natura intellectualis beatificabilis est per operationem intellectus, quam per operationem voluntatis. Nec satis facit Scotus, qui q. 3. art. 8. Ad quæst. distinguens duplitem beatit. alteram yicitur.

naturæ, alteram potentia, concedit beatitudinem potentia essentialiter consistere in utroque actu; cum neutra potentia sit immediatè beatificabilis, actu alterius potentia: negat autem, beatitudinem naturæ in utroque actu consistere, sed in uno omnium præstantissimo. Non inquam satis facit, quia cum non solum potentia, sed etiam natura sit per utramque operationem immediatè beatificabilis,

(ad utramque enim operationem immediatè concurredit natura ut princeps causa virtutis) & perfectio unius operationis non contineatur in aliâ, non poterit perfectè satiari natura operatione unius tantum potentia. Confirm. nam perfecta satietas tol-

lit omnem potentialitatem ad ulteriore coniunctionem cum obiecto beatifico: non tolleret autem, si ea in una tantum operatione consistet.

Ideo concedit Sotus in 4. dist. 49. q. 1. art. vlt. circa Sotus re-

sinem, quod si beatus videtur tantum, & non amavit Deum, nec eius visione oblectaretur, illum non fore beatum: putat enim, ut præced. art. docuerat,

beatit. essentialiter consistere in visione, connotando amorem & delectationem, ut proprietates necessariæ consequentes. Sed contra: nam si ideo tota essentia beatit. in sententiâ Thomist. in visio-

ne consistit, quia sola visio est consecutio obiecti sententiâ beatifici, nec actualis relatio causæ ad effectum consequentem facit ad assecutionem obiecti formaliter, ut per se patet (nam antequam consequatur ista relatio causæ ad effectum, intelligitur obiectum perfectè assecutum) non poterit talis con-

notatio seu relatio effectus consequentis ad beatit. essentialiter pertinere. Verum dupliciter posset Dices 1.

hæc ratio eludi: 1. concedendo, beatit. expiere omnem appetitum naturæ intellectualis, consideratam non tantum essentialiter, sed etiam integrali-

ter secundum omnes proprietates quas includit.

2. concedendo, beatit. expiere omnem appetitum, Secundum. sed aliquem formaliter ut intellectuum, aliquem causaliter ut volituum. Sed contra primum, quia

de conceptu essentiali beatit. est, ut sit bonum ius. ficiens & adæquate satians: igitur præciso omni

accidente, debet ex se apta esse satiare omnem appetitum naturæ intellectualis. Nam ideo perpetuitas, aduersario etiam satente, est essentialis beatitudini, quia non potest sine perpetuitate rationalem

appetitum perfectè quietare. Contra secundum, Contra 2.

quoniam de ratione beatit. non est potentia, sed actu satiare rationalem appetitum: ergo si de ratio-

ne beatit. est, totaliter expiere omnem rationalem appetitum, de ratione eiusdem erit actu, non po-

tentia illum totaliter expiere. Anteced. prob. quo-

niam, ut ostensum est. 4. beatitudo consistere non potest in habitu, sed in actu. Igitur de ratione beatit.

nō est causaliter & in actu 1. sed formaliter, & in actu 2. rationalem appetitum totaliter expiere.

Tertia ratio. Beatitudo essentialiter includit Tertiaria mutuam

Catechism. Roman.

à pari

à priori.

S. Thom.

mutuam amicitiam perfectissimam inter creaturam & Deum: hæc autem utrumque actum visionis & dilectionis includit. Maior est S. Thomas. 2. q. 4. art. 8. ad 3. Et ratio est, quoniam beatitudo est summa familiaritas, quæ inter Deum & creaturam puram esse potest, quia fundatur in summa & perenni communicatione bonorum; ea enim mediante, fit Deus Beatis obiectum perfectissimæ familiaritatis: igitur includit mutuum amorem actualem ex utraque parte: alioquin non esset perfecta familiaritas; & consequenter summa communicatio, quæ inter amicos esse potest. Minor prob. nam mutua amicitia saltem postulat habitualis amorem ex utraque parte: ergo actualem perfectissimam, qualis est inter Deum & Beatos, actualem postulat ex utraque parte amorem. Igitur beatitudo essentialis non solum includit actualem amorem Dei erga Beatum, sed etiam Beati erga Deum.

4. Ratio.

Quarta ratio. Beatitudo se ipsa formaliter excludere debet inimicitiam cum Deo: non posset autem inimicitiam cum Deo se ipsa formaliter excludere, nisi in utroque actu, visionis & amoris, essentialiter consistet. Maior constat: nam beatitudo, cum sit formaliter opposita summae misericordie, debet se ipsa formaliter excludere inimicitiam cum Deo, in qua summa miseria consistit. Minor prob. nam vel beatitudo consistit in sola visione, vel in sola dilectione: neutra per aduersarios scorsus sumpta excludit formaliter inimicitiam cum Deo. Non visio: nam etsi hæc in mea sententia excludit peccatum, in quo miseria consistit, non minùs quam gratia ipsa; non tamen illud excludit in sent. Thomist. Nam Sotus in 4. dist. 15. q. i. art. 2. ad finem, & alijs apud Vasquez, disp. 11. cap. vlt. concedunt, cum visione beatâ habituale peccatum, quod ex Trident. sess. 6. cap. 7. est inimicitia nostri ad Deum, stare posse. Vnde posset per hos Auctores in peccato existens de potentia absolute assumi ad Deum clarè videndum, denegato illi omni concursu ad amorem eliciendum. In quo casu homo fieret essentialiter beatus, manens inimicus & offensus Deo: quoniam in sent. aliquorum Thomist. presentim Sotus, quam veram puto, nequit peccatum ne de potentia quidem absolutâ condonari, absque voluntariâ retractatione peccatoris: ergo si Deus assumeret peccatorem ad claram visionem sui, absque prævio actu retractatio peccati, & simul negaret illi concursum ad amorem beatificum, talis homo fieret beatus, quia habere essentialiem formam beatitudo. & tamen maneret inimicus Deo, quia maneret cum peccato habituali nondum retractato. Respondet citato loco Vasquez, in eo casu deleri peccatum, eò quod videnti clarè Deum, debita esset dilectio Dei, quæ si denegaretur, statim tolleretur à Beato debitum illam habendi. Sublato autem debito dilectionem habendi, non amplius carentia illius imputaretur ad peccatum: ac proinde deleretur macula peccati; quoniam hæc non est simplex tantum negatio amicitiae sed priuatio, quæ tollitur sublato debito habendi formam oppositam. Tollitur autem debitu habendi dilectionem Dei à Beato per ipsum visionem, cui de necessitate debita est dilectio Dei. Sed contra: quia in sent. ipsius, quam ego sequor, nequit deleri peccatum, nisi formâ suapte naturâ opposita peccato: sola autem visio per ipsum non est forma suapte naturâ opposita peccato, nisi per ordinem ad dilectionem, quæ formaliter tollitur aversio, & ponitur conuersio ad Deum: ergo. Nec sufficit, quod visio Dei sit talis naturæ

caei debita sit dilectio, ad hoc ut solâ visione dicatur peccator formaliter iustificari: alioquin, solâ cognitione congruâ fidei, cui debita esset contraria, per ipsum formaliter iustificaretur peccator. Nec refert, quod visionem Dei necessariò sequatur dilectio, ad congruam verò cognitionem fidei contraria tantum liberè sequatur: quia non minùs ex suppositione congruæ cognitionis fidei, quam visionis intuitiæ Dei, peccator infallibiliter erupret in dilectionem Dei; nisi quod ex vi prioris erumperet infallibilitate consequenti; ex vi vero posterioris infallibilitate etiam antecedenti, quod ad casum non facit: siquidem utraque infallibilitas tolleret debitum habendi dilectionem ex parte subiecti; cum non minùs debita sit dilectio congruæ cognitioni fidei, quam intuitiæ visioni Dei. Adde, quod nisi actus ponatur dilectio, non ponitur forma opposita peccato actu, sed tantum aptitudine, quod non sufficit, quia contrarium non tollitur nisi per oppositum contrarium. Neque inimicitiam cum Deo formaliter excludit sola dilectio Dei: quoniam, ut suppono ex disputandis, dilectio creaturæ erga Deum non necessariò secundum assert dilectionem amicitiæ Dei erga creaturam, in qua mutua dilectione essentialiter consistit amicitia: proinde sola dilectio creaturæ erga Deum non est sufficiens ad ponendam amicitiam inter Deum & creaturam; atque adeò ad expellendam formaliter inimicitiam inter Deum & creaturam. Est igitur utrumque actus, & visionis & dilectionis, necessarius ad mutuam amicitiam inter Beatum & Deum; visionis, ut per eam creatura fiat obiectum amicitiae divinæ; dilectionis, ut per eam creatura mutuò diligat dilectionem amicitiæ Deum.

Quinta ratio. Beatitudo est adoptiva filiatio, RATIO 5. qua Deus rationalem creaturam sibi adoptat: sed hæc requirit mutuum actum, tam ex parte adoptantis, admittendo adoptatum ad bona ipsius adoptantis; quam ex parte adoptandi, subiiciendo se in filiale obsequium parenti adoptanti. Nequit autem Beatus per solum actum visionis subiisci se in filiale obsequium Deo adoptanti, cum hoc essentialiter postuleret actum voluntatis.

6. Beatitudo est perfecta hereditas & participatio beatitudinis in creaturæ; sed hæc essentialiter includit utrumque actum, & intellectus, quo se Deus comprehendit; & voluntatis, quo se perfectè dilit. Minor prob. nam beatitudo in creatuæ est, quam maior excogitari non potest: nisi autem utrumque actum essentialiter includeret, non esset quam maior excogitari non possit; cum maior beatitudo esset, quæ utrumque actum includeret. Major ostend. etenim sicut Deus, ut Patres definiunt, est, quo maius ac prestantius excogitari non potest: ita quævis eius perfectio, saltem in eo genere in quo concipitur, debet esse, quæ maior ac prestantior excogitari non potest. Confirm. nam dilectio saltem accidentaliter integrat beatitudo. ac perfectius est, ut ea formaliter & essentialiter, quam accidentaliter increata beatitudo, integrat, sic enim perfectior prestantiorque concipitur: ergo.

7. Beatitudo, ut passim docent Patres, est quod-dam spirituale matrimonium inter creaturam & Deum; sed ad matrimonium essentialiter requiritur tractio dominij ex parte viri que coniugis: igitur sola visio aut sola dilectio ad beatitudo non sufficit. Conseq. prob. nam per visionem solus Deus tradit creaturæ dominium in sua bona; per dilectionem sola creatura tradit dominium sui in Deum: neutra igitur sufficit, sed utrumque necessariò requiritur. Antec. constat, quia dominium non traditur,

Sotus
Vasquez

Trident.

Ratio
Sotus.

Respondet
Vasquez.

Sed contra. Dei. Sed contra: quia in sent. ipsius, quam ego sequor, nequit deleri peccatum, nisi formâ suapte naturâ opposita peccato: sola autem visio per ipsum non est forma suapte naturâ opposita peccato, nisi per ordinem ad dilectionem, quæ formaliter tollitur aversio, & ponitur conuersio ad Deum: ergo. Nec sufficit, quod visio Dei sit talis naturæ

32. Disputatio II. De ultimo fine hominis. Seccio VI.

ditur, nisi actu voluntatis: ergo nō potest creature solo actu visionis dominum sui in Deum tradere.

Obiectus 1. Si beatitudo deberet se ipsā formaliter explorare omnem appetitum creature intellectualis, beatitudo hominis non solum ponenda esset in intellectu & voluntate, sed etiam in inferioribus potentijs sensitiuis, nam etiam illae sunt capaces alicuius boni. Resp. neg. sequel. quia beatitudo formalis est assecutio obiectuꝝ: hęc autem cum consistat in solo botto increato, illae tantum potentiae erunt capaces beatit. formalis, quae sunt capaces obiectuꝝ: hęc autem sunt sola potentiae rationales. 2. **Obiectus 2.** Durandus. Beatitudo formalis est operatio omnium optima ac perfectissima: ergo impossibile est, ut ea consistat in duplice operatione diversę speciei, cuiusmodi sunt operatio intellectus & voluntatis. Conseq. probat, quia inter operationes specie differentes, impossibile est esse aequalitatem, sed una necessariò deficit à perfectione alterius, & consequenter non est optimam. Confirmat Scotus 1. Beatitudo obiectuꝝ est una numerò; ergo & formalis. 2. una est potentia, quae in natura intellectuali perfeccissime attingit obiectum, ergo una est operatio, qua tale obiectū perfeccissime attingitur: ergo in ea tantum saluat̄ur essentialis beatit. 3. quotiescumque unum est causa alterius, implicat ut verumque concurrat ad constituantem unam essentiam: sed visio est causa dilectionis, ergo implicat, ut utraq; concurredat ad eamdem essentiam beatit. constituantem. Resp. beatit. formalē esse optimam & perfectissimam operationem, non simplicitate, sed totalitate & aggregatione. Vnde nihil obstat, quod minus illa conlurgat ex duplice operatione specie diversa: nam quamvis alterutra earū necessariò sit alterā perfectior, utique tamen est perfeccissima; atque adeò perfectior alterutram scorsim sumptā. Ad 1. confirm. neg. consequ. quoniam beatitudo obiectuꝝ debet esse summum atque infinitum bonum, ac proinde unum numero: beatitudo formalis est bonum creatum, atque adeò multiplicabile numero, & specie. Ad 2. neg. vlt. consequ. quia beatitudo formalis non debet consistere in operatione omnium perfeccissima simplicitate, sed aggregatione; quia consistere debet in operatione adiquatè satiante omnem appetitum naturae intellectuali: quod pristare non potest una tantum operatio omnium perfectissima, cūm una potentia non beatificetur operatione alterius. Ad 3. quidquid sit de min. de qua infra, neg. maior. constat in composito phisico, cuius materia est causa formæ, & vice versa, & tamen utique concurrit ad constituantem unam essentiam physicam.

Obiectus 3. Actus voluntatis, quem essentialiter includit beatitudo, non est amor concupiscentiae, quo summum bonum nobis adēptum amamus, nec delectatio, quae ad visionem vel dilectionem Dei necessariò consequitur, sed solus amor amicitiae, quo Deum summum bonum propter se ipsum diligimus. Affertio hęc partim est contra Richardum, qui ad essentiam beatit. ex parte voluntatis requirebit omnes actus; partim contra alios, prpter amorem requirentes delectationem, amorem consequentem: & prob. Is tantum actus integrat essentialiter formalē beatit. ex parte voluntatis, qui est assecutio solius beatit. obiectuꝝ: solus autem amor amicitiae ex parte voluntatis est assecutio beatit. obiectuꝝ. Minor constat, nam solus amor amicitiae tendit ad Deum propter solum bonitatem Dei: reliqui vero actus tendunt ad Deum priore aliquo actu assecutum ac possesso, ut a-

mor concupisc. tendit ad Deum, & delectatur de Deo, quatenus viso & amato: ita ut ratio formalis obiectuꝝ, ad quam iste amor tendit, non sit sola bonitas Dei, sed etiam visionis & dilectionis, ut Deum nobis coniungentis, tamquam summum bonum nostrum. Maior prob. nam is tantum actus integrat essentialiter beatit. formalē, qui nobis immediatè copiungit obiectuꝝ. Confirm. Sicut visio non integrat essentialiter beatit. ex parte intellectus, quatenus reflexiuꝝ sui est, sed quatenus directa notitia Dei est, quia ut reflexiuꝝ supponit obiectuꝝ beatificum assecutum sub ratione summi veri: ita amor non integrat essentialiter beatit. ex parte voluntatis, quatenus est sui reflexiuꝝ, sed quatenus directe tendit in Deum, quia ut reflexiuꝝ supponit Deum assecutum & possesso sub ratione summi boni. Vnde non assecutur ille sub noua ratione obiectuꝝ incrementata, quā non fuerat anteā per actum directum assecutus.

Obiectus 4. Is actus potior est in beatitudine; qui potius est in perficiendo Beatum: at potior est in perficiendo Beatum amor concupiscentiae, quām amor amicitiae. Maior constat, quoniam beatitudo est summa perfectio Beati. Minor prob. nam amor concupiscentiae tendit ad Deum ut bonum nostrum; amor vero amicitiae tendit ad Deum ut bonum ipsius Dei: atq; maius perfectio nostra est; Deus dilectus ut bonum nostrum, quām ut bonum ipsius Dei. Resp. neg. min. Etenim illud responderet est bonum maius nostrum, quod nos immediatius & proximiūs coniungit Deo: immediatius autem & proximiūs nos coniungit Deo amor amicitiae, qui nullo medio creato tendit in ipsam bonitatem Dei, quām amor concupisc. qui in Deum tendit mediante actu creato. Neque ex eo, quod per amorem concupisc. Beatus intendat Deum ut bonum suum, sit ut talis actus sit perfectior: nam perfectior actus desumitur ex perfectiori obiecto ad quod tendit. Cūm igitur obiectum, ad quod tendit amor amicitiae, sit perfectius, quām obiectum ad quod tendit amor concupisc. perfectior erit amor amicitiae, quām amor concupisc. ac proinde magis perfectius Beati.

Obiectus 5. Beatitudo est formaliter quietatua appetitus intellectualis: non est autem formaliter quietatua, nisi ratione delectationis: ergo delectatio perfectior essentialiter ad beatit. Maior patet, nam beatitudo deberet se ipsā formaliter explorare totam capacitatem appetitus intellectualis, tollendo ab ipso omnem potentiam ad ulteriorem perfectionem, cuius est capax. Minor prob. tum quia delectatio est ipsa vitalis quies appetitus intellectualis: ergo sine delectatione non est beatitudo formaliter quietatua, sed ad summum fundamentaliter, & originariè. Tum quia absque delectatione Beatus maneret in potentia ad ulteriorem perfectionem. Resp. concessā maiore, neg. minor: & disting. duplex delectatio in beatit. altera de consecutione finis, altera de ipso fine. Prior distinguitur ab ipso actu consecutio, atque adeò à beatit. ipsa, que essentialiter consistit in affectione beatit. finis. Posterior non distinguitur ab ipsa formaliter consecutione finis, sed est ipsa actus consecutio finis, que quatenus est affectione summi boni praesentis, atque in se ipso existentis, Beatum summè delectat; tum quia omnis operatio consequanea naturę operantis, est delectabilis operanti: tum quia amor amicitiae, quem essentialiter includit beatitudo, est ipsam formalis complacentia & delectatio de bonis Dei. Ex his patet ad utramque prob. min. nam beatitudo est formaliter quietatua appetitus

Ad 1. conf.

Ad 2.

Ad 3.

119.

Actus voluntatis est amor amicitiae.

Richardus.

Prob. unicuꝝ fund.

appetitus intellectualis per delectationem de obiecto beatifico, quæ non distinguitur ab ipsâ complacentia & amore amicitiae; non autem per delectationem de consecutione ipsa finis, nam hæc est accidens beatitudinis, consequens ipsam beatitatem formalē. Nec formalis beatitatem tollere debet omnem potentialitatem à subiecto, sed solam potentialitatem ad beatitatem obiectivam.

Objec̄tus 3.

Respondens. Beatitudo est ultima perfectio naturæ intellectualis: sed delectatio de ipsa consecutione finis est ultima perfectio naturæ intellectualis; ergo pertinet ad beatitatem essentialiter. Resp. beatitudo est ultimam perfectiōem circa obiectum beatificum, delectatio autem, etiā sit ultima, non est tamen immediate circa obiectum beatificum, sed circa bonum creatum. *Objec̄tus 4.*

Respondens. Si in amore amicitiae erga Deum partialiter consistet nostra beatitudo, sequeretur, viatorem iustum diligentem Deum in amore amicitiae, esse partialiter beatum. Sequela prob. quia amor viæ est eiusdem rationis cum amore patrī. Resp. neg. sequel. ad prob. est amor viæ, de quo suo loco, sit eiusdem perfectiōis specificæ, quæ desumitur ex obiecto, cum amore patrī; nego tamen, esse eiusdem perfectiōis, quæ desumitur ex alijs proprietatibus ad beatitatem essentialiter spectantibus: cuiusmodi sunt presentia obiecti beatifici, necessitas, & perpetuitas, siue inaccessibilitas amoris beatifici: quæ proprietas, cum essentialiter requirantur ad beatitatem. Ijsque caret amor viæ, non poterit amor viæ esse beatificus, sed tantum meritoria dispositio ad beatitatem. Neque hinc inferas, beatitudinem patrī non differe specie à beatitatem viæ, tum quia cum amor viæ caret essentialibus rationibus ad beatitatem. requisitis, nec dici poterit specie conuenire cum amore beatifico patrī in ratione beatitatem. sed in ratione dumtaxat amoris amicitiae ut sic. Tum quia præcipua pars essentialis beatitatem consistit in actu intellectus, qui in patrī & viâ non solum in ratione beatitatem, sed etiam in ratione actus specie differunt.

Dico 3. Beatitudo considerata in genere naturæ, principalius consistit in visione; considerata vero in genere moris, principalius in amore: Simpliciter tamen dicenda est principalius consistere in visione. Assertio quoad priores duas partes est *Aureoli cit. art. 5.* Quoad tertiam est contra ipsum, quidocet simpliciter dicendum esse, beatitatem. principalius consistere in amore. Fundam. primi est. In eo actu principalius consistit beatitudo in genere naturæ, qui perfectior est in genere affectionis obiecti beatifici: at qui perfectior est in genere affectionis obiecti beatifici visio; ergo principalior est visio, quam amor, in beatitatem. Maior patet, nam in eo actu principalius consistit beatitudo formalis in genere naturæ, qui perfectius coniungit beatitatem obiectum cum potentia beatificabili: etenim cum beatitudo formalis sit proper obiectivam, ea in genere naturæ est perfectior, quæ perfectius assequitur obiectivam, in qua ultimè nostra beatitudo consistit. Minor prob. nam visio vi suâ independenter à quacumque alia potentia trahit obiectum intra potentiam intelligentis, illudque facit obiectum præsens de non presente simpliciter. Amor vero vi suâ non trahit obiectum intra potentiam amantis, nec facit illud de non presente simpliciter præsens, sed supponit illud factum præsens per actum intellectus, eiisque tantum vnitur vniione affectivâ.

Dices: Illa est perfectior affectionis obiecti, quæ obiectum attingit secundum perfectiōrem rationem: sed amor secundum perfectiorem rationem attingit obiectum, quia attingit illud secundum ra-

tionem boni, visio autem secundum rationem veri: perfectior autem est ratio boni, cum sit ipsa ratio finis formaliter, perfectiva naturæ appetentis, quam ratio veri, quæ est tantum ratio ad æquatiuam rei cū intellectu. Resp. neg. minor. duplex .n. est ratio in obiecto, altera que, altera sub que. Illa se beat. ratio tenet ex parte obiecti, hæc ex parte modi tendendi potest ad obiectum; ut in colorato, ratio que sub qua terminans tam visionem corporalem, quam intellectuale, est ipsa ratio coloris; nam tam visus quam intellectus cognoscit ipsam rationem coloris: ratio sub que illum cognoscit visus, est visibilitas; ratio verò sub que illum cognoscit intellectus, est intelligibilitas. Pari modo in obiecto beatifico bonitas ipsa finis que perfectiva naturæ appetentis, terminat tam actum intellectus, quam actum voluntatis, sub diversitatē ratione formalis sub que: nam actum intellectus terminat sub ratione veri & intelligibilis; actum verò voluntatis sub ratione boni & appetibilis. Negandum igitur est, visionem non attingere rationem ipsam bonitatis que constitutuam ultimi finis & obiecti beatifici, quamvis sub aliâ ratione formalis sub que: alioquin si aliqua ratio formalis que propria voluntatis esset in obiecto, que non cognosceretur ab intellectu, ea à voluntate appeti non posset; cum hæc nullam in obiecto rationem appetere posset, nisi ut præcognitam.

Fundam. secundi est. Ea operatio perfectior est in genere moris, que magis de honestate participat: ea autem operatio magis de honestate participat, que conformior est recto rationis dictamini: conformior autem est recto rationis dictamini amor, quam visio. Minor prob. nam ea operatio conformior est recto dictamini, que secundum rectum dictamen est eligibilior: eligibilior autem est secundum rectum dictamen amor, quam visio Dei: nam id ratio recta magis eligendum iudicat, quod redundat in maius bonum saltem extrinsecum Dei, quam in bonum intrinsecum nostrum; cum extrinsecum bonum Dei præferendum sit cuicunque intrinseco bono nostro, cum illud sit finis ultimus omnium operum Dei. Magis autem redundat in bonum extrinsecum Dei amor, quam visio Dei: nam ille est actus per se elicitus in obsequium Dei, hæc autem est operatio per se elicita in bonum nostrum. Vnde si datur optio, deberet Beatus eligere potius priuationem visionis, quam amoris Dei. Confirm. Illud est *Confr. Dices*: Id redundat in maiorem gloriam & extrinsecum bonum Dei, quod magis manifestat bonitatem Dei: id autem magis manifestat bonitatem Dei, quod in se est maius bonum: quia res Dei bonitatem manifestant per ipsam bonitatem, quam in se ipsis participant. Igitur si visio Dei est in se ipsa perfectior, magis redundabit in gloriam & extrinsecum bonum Dei; atque adeò non solum erit perfectior in genere naturæ, sed etiam in genere moris, & appetibilitatis. Confirm. nam visio Dei, est clara notitia excellētia diuinæ, in quâ formaliter consistit extrinseca gloria & fama Dei, quæ est clara cum laude notitia. Resp. neg. vniuers. minor. ad prob. nego, res manifestare bonitatem Dei solum per bonitatem quam res ipsæ participant, sed etiam per modum, quo res fiunt & exercentur in peculiare obsequium Dei. In maiorem namque gloriam Dei cedit quicunque vel minimus actus voluntatis in Dei

*112.
Beatitudo
in genere
nature,
principalius
in visione.*

Prob.

Dices

*112.
Beatitudo
in genere
moris prin-
cipalius in
amore*

Confr.

Dices

Confr.

Resp.

Ratio

Dei obsequium exhibitus, quādū quālibet perfecta cognitio. Quia ille actus cedit in maius obsequium personæ, qui magis voluntariè in ipsius obsequium exhibetur: nam cū voluntas sit principium donandi, & amor ipse sit primum donum, id habet rationem maioris doni ex parte donantis, quod habet rationem maioris voluntarij. Et licet amor patriæ sit necessarius, est tamen intrinsecè voluntarius, in quo essentialis ratio doni fundatur. Ex his patet ad confirm. nam licet maior bonitas Dei manifestetur per visionem; tamen in maius bonum & extrinsecam gloriam Dei redundat amor, qui in eius obsequium exhibetur, quādū visio, quē est tantum phylaca manifestatio gloriæ maiestatisque Dei,

223.
Simpliciter
principalius
in visione
sufficiens.

Fundam. tertij est, quoniam beatitudo simplicer dicta, importat bonum perfectiuum nostri: igitur in eo actu dicenda est principalius consistere, qui magis est perfectius nostri. Cū igitur visio Dei sit magis perfectiua nostri, quādū amor eiusdem, in ea dicenda est simpliciter principalius consistere. Dices: Si perfectior est actus intellectus quādū voluntatis, quilibet actus intellectus erit perfectior quolibet actu voluntatis: vnde actus fiduci in via erit perfectior amore patriæ. Concedit totum discursum Vasquez disp. cit. c. 8. ego nego sequelam. Ratio, quia potest genus nobilis contrahi per differentiam ignobiliorum; & vice versa, genus ignobilius per differentiam nobiliorum. Atque adeò poterit actus ex suo genere nobilior esse imperfectior aliquo actu ex suo genere ignobiliore, & è conuerso.

224.
Solutio ar-
gument.

Ad argum. 1. sent. Scripturæ resp. duplice ex causa sèpè Scripturam potius actu intellectus, quādū voluntatis, beatitudinem explicare. 1. quia in eo actu principalius consistit. 2. quia visio Dei procedit, ad eamq; necessariò sequitur amor beatificus. Vnde quādū Philippus Christo dixit Ioannis 14. Domine ostende nobis Patrem, & sufficit nobis, non exclusit à Patria manifestatione amorem, sicut nec exclusit manifestationem reliquarum diuinorum personarum, quæ obiectum beatificum essentialiter integrant. Ceterum, vt ostendat Scriptura, non in solo actu intellectus nostrum beatitudinem adequate consistere, interduum illam explicat nomine gaudij, quod voluntatis actu importat. Ad priorem auctor. Augustini, resp. appellare solā visionem summum premium nostrum, non vt illam condistinguat ab amore; nam eamdem iuxta Scripturæ phrasim gaudium & delationem ibidem appellat, sicut lib. 8. de Civitate c. 8. frumentum: sed vt illam condistinguat à cognitione abstractiua, quia Deum videbimus in specie humana in fine mundi iudicantem, vt texum legenti constabit. Ad poster. resp. illum loqui de beatitudo obiectiua, non formal: subdit enim: Et ipsum magnum visum, hoc est, (explicatio est ipsius Augusti.) Dominus noster Iesus Christus ipse qui humilius visus est, ipse videbitur magnus, & gracilabit nos.

Ad ratio-
nem 1.

Ad 1. rationem 1. sent. neg. min. Ad prob. neg. obiectum adequate adipisci & possideri sola operatione, quā sit intentionaliter præsens, sed etiam quā affectiue vnitur potentie: nam per hanc operationem compleetur possessio, & quasi manu tenetur obiectum. Nego autem, amorem supponere consecutionem obiecti omniō completam, sed in suo dumtaxat genere, nempe in genere veri & intelligibilis, & ab una tantum potentia; non autem in ratione boni & appetibilis, & ab omnibus potentias, à quibus consequi & possideri aptum est.

Ad 2.

Ad 2. nego minorem. Ad prob. disting. maior:

Integrum obiectum beatificum constitutum ex beatitudo formalis & obiectiva, est primum volitum, in quod tendit voluntas in via, concedo; in quod tendit voluntas in patria, nego. Qui primus actus, quem voluntas in patria elicit in Deum, est ipse amor amicitiae, qui integrat obiectum beatitudinis.

Ratio dis-
tinctorum

Nequit autem primus actus esse primum obiectum eiusdem actus, potest autem esse primum obiectum alterius actus, gitus nequit constitutum ex obiecto beatifico, & actu beatificante intendi in patria, potest autem in via: quia in via actu quo beatificus amor intenditur, distinguatur ab ipso amore beatifico, ut per se patet. Quid autem dicitur, quidquid operatur voluntas, operatur propter suam beatitudo consequendam; verissimum est: sed aliqua operatur per modum intentionis, ut sunt ea quæ operatur in via; aliqua per modum adepitionis seu affectionis, ut sunt ea quæ operatur in patria. Ad 3. Resp. amorem, qui integrat essentiam Ad tertium liter beatitudo, non esse quemcumque, sed qui est circabonum præsens in se clare visum, qualis non est amor boni absentis & per modum desiderij. Vnde ad confir. dico, amorem, beatitudinis essentiam integrantem, esse amorem contractum ad amorem amicitiae erga Deum propter se dilectum, qui licet supponat partiale affectionem obiecti beatifici per actum intellectus, haud tamen supponit integrum ac totalem affectionem, que compleatur actu voluntatis. 4. Ratio cum omnibus suis Ad 4. prob. solū cōfirmat nostram assertiōem 3. nempe beatitudo principalius cōsistere in actu intellectus, qui perfectior est in genere entis actu voluntatis.

Ad 5. nego minorem: etenim ad æquatum constitutum intellectus naturæ non est solus gradus, intellectius, sed etiam appetitius; cū non minus natura intellectus postuleat principium appetendi, quādū intelligendi. Nec ordo prioritatis & posterioritatis, quo gradus isti à natura exiguntur, tollit essentialitatem, ut patet in homine, in quo gradus sensitivus præexistit ad rationalem, uterque tamen essentialis est homini. Neque etiam obstat ignobilitas votus gradus præ alio; nam sequiū est ignobilior rationali, uterque tamen est essentia hominis. Nego autem, intellectuum esse causam physicam appetitiui, sed tantum logicam, quatenus ex uno infertur aliis: sicut in Deo unum attributum est ratio alterius. Et ideo, gradus intellectius sit physica causa appetitiui, adhuc non tollitur, quin uterque sit essentialis naturæ intellecti, ut ex sequenti resp. constabit. Ad 6. neg. minor. Ad prob. esto amorem effectiue sequatur ad visionem, haud tamen sequitur, ut proprietas & accidens, supponens naturam, sed ut pars formaliter constituens essentiam: sicut forma sequitur ad materiam, & materia ad formam, non ut proprietas ad naturam iam constitutam, sed ut pars constitutiva physicam essentiam compositi. Ad 7. neg. minor. Quod attingat ad Patres & Scholast. dico eos damnatorum pœnam explicasse per priuationem visionis, non quod in ea adequate, sed quod principalius consideraret pœnam damnatorum. Ad 8. neg. minor: uterque enim actus, tam visionis quādū amoris beatifici, ipsenudit proprietate. Nam hoc est de essentia actus beatifici, non ordinari ad alium actu beatificum, tamquam ad finem, visio enim esti prærequisitum, ad amorem beatificum tamquam presentans obiectum ipsum beatificum, non tamen ordinatur ad amorem ut ratio formalis obiectiva, in quam fieri debeat amor ipse beatificus, sed ut pura conditione, vel ad summum ut compunctionipium illius. Sicut nec

Disputatio II. De ultimo fine hominis. Sectio VI.

35

nec vice versa amor est propter visionem, sed uterque propter obiectum ipsum beatificum, ad quod ordinatur ut ultima assecutio & possessio, unusquisque in suo genere; alter ut assecutio veri intelligibilis, alter ut assecutio boni appetibilis. Etenim sicut in beatitudine ipsâ obiectuâ est duplex assecutibilitas, ita in formaliter duplex quoque est assecutio. Neganda igitur est pars de appetitu naturali, cuius actus per se ordinatur ad formam naturalem acquirendam; nam hic datus est à naturâ ad naturalem conservationem rei: amor vero beatificus non est institutus propter visionem, sed propter obiectum ipsum beatificum. Ad 9. disting. de fine: nam quandois est res exterior, quæ nata est consequi per operationem exteriorem, tunc ea operatio est ultimus finis, quâ primò res ipsa adipiscitur, & perfectè possidetur, ut constat in pecuniâ: secùs, quando res exterior nata est consequi obiectuâ per vitales actus operantis; quia tunc non perfectè adipiscitur & possidetur per actum vnius tantum potentiae.

Ad argumenta 2. sent. Ad auторit. Scripturæ, beatitudinem explicantis nomine *gaudy*, resp. hoc argumento tantum probari, ad beatit. requiri actum voluntatis, non tamen solum, iuxta primam assert. Ad 1. rationem nego, solam operationem voluntatis esse perfectam assecutionem obiecti: nam illa est perfecta assecutio obiecti, quæ obiectum attingit secundum omnem rationem obiectuam quâ attingibile est: hæc autem est utraque operatio tam intellectus quam voluntatis. Nec est eadem ratio de tentione materiali: quia cum obiectum huius tentionis non sit natum teneri nisi tentione manuum, non comprehenditur nisi solâ manuum tentione. Obiectum vero beatificum, cum sit appetitum teneri tentione obiectuâ intellectus & voluntatis, utriusque potentiae actu teneri debet, ut adæquatè possideatur. Ad 2. nego minor. Ad prob. nego obiectum beatificum beare secundum rationem boni & finis formaliter, sed secundum rationem boni & finis fundamentaliter. Nam ratio boni & finis formaliter dicit solam relationem convenientiam rei ad subiectum, cui dicitur bona, quæ in Deo respectu creaturæ est tantum rationis. Id autem, in quo talis relatio fundatur, est Deitas ipsa infinitè perfecta, quæ non solum est obiectum voluntatis, sed etiam intellectus, licet pro diversa ratione sub qua, intellectus, sub ratione veri & intelligibilis, voluntatis sub ratione boni & appetibilis. Ad confirm. nego fundamentum bonitatis & ultimi finis, quod tantum beat, immediatius attingi à volūtate, quam ab intellectu. Ad 3. Si maior intelligatur, quod beatitudo debet consistere in actu, qui solum sit præ ceteris appetibilius, neganda est; si vero intelligatur, quod beatitudo debet consistere in actu, qui ita sit ceteris appetibilius, ut etiam sit perfectè satiativus, tunc falsa exit minor; nam hic non est aut solius voluntatis, aut solius intellectus, sed utriusque simul. Cōfirm. nam sicut beatitudo obiectuâ non consistit in obiecto, quod solum sit ceteris appetibilius, sed quod sit etiam perfectè satiativum, ita & beatitudo formalis. Ceterum falsum est, voluntatem magis appetere suum, quam alterius potentiae actum, si alterius potentiae actus sit perfectior, ut est visio. Ratio, quia voluntas est appetitus uniuersalis totius suppositi: unde illum actum magis appetit, qui magis suppositum perficit, cum per se ordinetur ad appetendam perfectionem totius suppositi. Quod autem Beatus potius eligeret carere visione, quam amore, non probat amorem esse no-

biliorem visione in genere naturæ, sed tantum in genere moris: quia cum Beatus debeat præferre maius bonum suum, etiam minori bono Dei, & amor sit maius bonum extrinsecum Dei, etiam si visio in genere entis sit perfectior amore, deberet Beatus amorem præferre visioni. Ad 4. neg. conseq. nam sufficit, ut præmium respondeat eidem supposito operanti: ut patet in præmio humano, quod non semper responderet eidem potentiae, quæ fuit principium merendi. Ad 5. neg. maior: nam beatitudo debet formaliter consistere in operatione, quæ sit perfectè assecutiva obiecti beatifici, & completem satiationem appetitus rationalis: hæc autem ex utroque actu intellectus & voluntatis integratur; tamen si, comparando utrumque actum inter se, perfectior sit actus intellectus in genere naturæ, perfectior vero actus voluntatis in genere moris.

Atque hoc tantum probant instantiae in eâ ratione allatae. Nam ex eo quod voluntas sit libera, principium meriti, & primum mouens quoad exercitium, tantum sequitur, illam esse perfectio-

rem intellectu in genere moris. Ceterum intellectus est primum mouens quoad specificationem, & independenter à voluntate: quia nisi intellectus voluntatem moueat per obiecti propositionem,

non poterit voluntas intellectum reliquaque potentias quoad exercitium mouere. Idem probat argumentum du&um ex habitu charitatis. Ne-

gandum quoque est, intellectum Beati in patria non ferri in obiectum beatificum secundum se,

nam fertur per puram tendentiam, & solam ratio-

nem qua, quæ immediatè tendit ad obiectum se-

condum se. Illa autem propositio, *Quæ sunt gene-*

ratione posteriora, sunt simpliciter perfectiora, non est generatione universaliter vera: nam proprietates sunt genera-

posteriores,

& tamen non sunt naturâ, ad

an simpli-

citer perfecta

diva.

Que sunt gene-

ratione posteriora, sunt simpliciter perfectiora, non est generatione

universaliter vera: nam proprietates sunt genera-

posteriores, & tamen non sunt naturâ, ad

quam consequuntur, perfectiores. Est igitur amor

posterior generatione, nō quia est simpliciter per-

fectior, sed quia visionem essentialiter supponit,

est enim amor vitalis inclinatio in bonum præco-

gnitum. Tandem nego, visionem ordinari ad amo-

rem, tamquam ad rationem obiectuam, sed vel ad

puram conditionem, vel ad summum ad comprin-

cipium sui. Anselmus autem loquitur de rectitu-

dine moris, non autem de perfectione entis ac na-

turæ. Ad illud de Seraphinis dico, eos denominari

potius ab amore, non quod sit perfectior scientiâ,

sed quia perfectius eas subiicit & subordinat Deo.

Cum enim tota Angelorum Respublica distribu-

ta sit secundum diuersa officia, ea virtus in hac di-

stributione potior habenda est, que Angelos Deo

perfectius subiicit ac subordinat: hæc autem est

charitas, quæ est primum mouens in executione.

Ad confirm. disting. illa maior: In eâ operatione

Anselmi:

consistit ultima nostra felicitas, quæ in aliam ope-

rationem non est referibilis tamquam in obiectu

& finem beatificum, concedo, quo pacto nec visio

in fruitionem, nec fruitio in visionem referibilis

est, sed utraque in Deum ultimum finem beatifi-

cum qui: quæ in aliis non est referibilis tamqua-

principium, seu ratio applicativa obiecti beatifici,

nego. hoc enim pacto visio refertur ad fruitio-

rem, tamquam principium & ratio applicativa

obiecti beatifici. Quare nego, solam fruitionem

diligi ut finem ultimum quo; nam etiam visio dilig-

itur ut finis ultimus quo, omnis quippe operatio;

quæ est formalis assecutio finis qui, diligitor ut fi-

nis quo; atqui non solum fruitio, sed etiam visio est

formalis assecutio beatifici finis qui: igitur non

solum fruitio, sed etiam visio diligitor ut finis

ultimus quo.

SECTIO

Ad 9.

Ad argum.
2. sentent.

Ad 1.

Ad 2.

Ad 3.

Confirm.

S E C T I O V I I .

An beatitudo nostra formalis essentialiter consistat in affectione solius essentiae diuinæ absque personis.

126.

Sensus querit. non est, an Beatus essentiam diuinam assequi valeat absque personis; de hac enim controv. disp. Tomo I. disp. 9. sect. 18. sed, an, quod de facto essentialiter beat, sit visio & dilectio solius essentiae diuinæ; est essentia diuina nec videri nec diligi valeat sine personis, ita ut licet visio & dilectio personarum sit necessariò conexa cum visione & dilectione essentiae, illata tamen ad beandum concomitante se habeat, quo pacto se habet visio & dilectio creaturarum. Nam licet Deus nequeat se ipsum cognoscere & diligere, non cognitis & dilectis creaturis possibilibus, non tamē ipse beatur cognitione & dilectione creaturarum, sed sui ipsius. Nam etiam si per impossibile, nullas videret aut diligeret creaturas, adhuc esset perfectissimè beatus sola visione & dilectione sui.

Prima sent. Prima sent. affirmat, obiectum essentiale beatit. **Scoti affir.** esse solam essentiam diuinam. Ita Scotus in I. disp. fund. potiss. 1. q. 2. §. Quantum ad ipsum art. Licher. ibid. Mayron. q. 5. in fine: Fauent. disp. 11. c. 3. & 4. Fundam. quia essentiale obiectum beatit. est summum bonum: sola autem essentia diuina est summum bonum; ergo. Maior patet: nam essentiale obiectum beat. est illud, quod non relinquit appetitum in potentia ad ulterius bonum. Hoc autem, ut constat, est solum illud, quod in se uno continet omne bonum. Minor prob. nam sola essentia à relationibus praecisa continet omnem perfectionem, vel formaliter, qualis est omnis perfectio simpliciter simplex, aut eminentior, qualis est perfectio in certo genere.

Confirm. 1. Confirm. 1. nam vel relationes diuinae formaliter sumptus nullam dicunt perfectionem, vel si dicunt, ea eminenter continetur in essentiâ, à qua relationes diuinæ resultant. 2. Nam si quam perfectionem haberent relationes diuinæ, quam non haberet essentia, aliquam perfectionem acciperet essentia à relationibus, atque adeò essentia non esset infinitè perfecta, quippe cui fieri posset additio nouæ perfectionis relatiæ.

Prob. 2. Ad perfectam beatit. necesse non est, diuinam essentiâ videre sub omnibus modis, quibus visibilis est: ergo nec illam videre sub triplici hypostasi relativa. Conseq. constat à pari. Antec. prob. nam nec necesse est, illam videre sub omnibus modis, quibus illa ad extra communicabilis

Confirm. 1. est; nec sub omnibus attributis; alioquin comprehendetur. Confirm. 1. Nullus Beatus videt omnes creature, nec omnia attributa in Deo: sed creature in Deo sunt ipsa creatrix essentia. Maior quoad 1. partem est communis. Quoad 2. prob. quoniam attributa in Deo cognoscuntur per ordinem ad perfectiones creatas possibles: ergo si nullus Beatus cognoscit omnes creature possibles, nec omnia diuina attributa cognoscere potest. Confirm. 2. Nullus Beatus intuetur omnes ideas diuinæ: sed non minùs id est, quam relationes sunt necessariae & intrinsecæ Deo. Prob. 3.

Deus est obiectum beatificum, quatenus est ultimus finis: est autem ultimus finis quatenus est principium principium creaturarum: est autem primum principium creaturarum ratione essentiae, non ratione relationum; ergo est obiectum beatificum

ratione essentiae, non ratione relationum. In hac argum. sola minor assumpta probanda. Eam sic probo. Ideò Deus est finis creaturarum, quia est principium productuum earum; èdem enim productione & communicat illis esse, & se ipsum constituit ut ultimum finem earum: ergo catenus est ultimus finis creaturarum, quatenus est principium earumdem. Urget 4. Scotus. Pater prius origine, quām dignat Filium, est perfectè beatus, sed

Prob. Scote. 4.

non nisi cognitione & dilectione essentiae: igitur obiectum beatificum Patris est sola essentia. Minor prob. tum quia in illo priori Pater habet essentiam nondum alteri communicatam: quippe cum in illo priori nondum sit per originem communicata Filio & Spiritui S. Tum quia, si Pater non bearetur solâ cognitione essentiae, aliquam perfectionem reciperet à personis productis, & consequenter non omnem perfectionem absolutam, qualis est beatitudo, haberet Pater à se. Tum quia sequeretur, aliquam perfectionem absolutam, ipsam scilicet beatit. est posteriorem perfectionibus relatiis, quia semper obiectū est prius cognitione quam specificat. Tum quia quilibet persona diuina intelligit intellectu ut est in se, non autem ut est in alijs personis: ergo quilibet persona diuina intelligit essentiam ut est in se, non autem ut est in alijs personis. Conseq. prob. quia ad intelligendum non minùs requiritur intelligibile, quām intellectus: ergo perfectum intelligens, qualis est Pater eternus, non minùs requirit intelligibile, quām intellectum, in se ipso existens. Confirm. Pater est Confirm. perfectè Deus, antequam Filium dignat: ergo est perfectè beatus, antequam eundem generet. Conseq. constat, nam beatitudo est perfectio essentialis Deo, quā Deus est. Antecedens probatur: totam Deitatem communicat Pater Filio, ergo totam Deitatem habet Pater à se antequam Filium dignat, alioquin non posset illam communicare Filio. 5. Ratio formalis beandi est sola essentia Prob. 5. diuina: ergo sola essentia diuina essentialiter beat. Conseq. constat, nam solâ ratione formalis obiectu manente, manet actus essentialis circa illam. manente enim formalis specificatio, manet essentiale specificatum: ut manente solâ ratione formalis visibilitatis in obiecto visibili, manet visio circa suam rationem formalem. Antec. prob. nam personalites diuinæ non habent rationem summæ boni, atque adeò rationem quietatius appetitus intellectus, nisi ratione essentiae: nam ab eo obiectum beatificum habet rationem summæ boni, à quo habet rationem summè perfecti: hoc autem non habet à relationibus, quæ non sunt perfectæ simpliciter, sed secundum quid, & in certo genere, sed ab essentiâ, quæ est perfecta simpliciter, & in omni genere.

Seconda sent. negat, solam essentiam diuinam absque personis, est adæquatum obiectum essentiale beatit. Est communior, quam docent Aureol. communi. neg. in I. disp. 1. q. 1. art. 1. & 2. Ocham. q. 5. Bacho. q. 2. Caiet. 2. 2. q. 2. art. 8. Bannez. I. p. q. 12. art. 7. d. 2. Zumel ibid. q. 2. con. 5. Molina qu. 12. art. 8. disp. 4. Vasquez 1. 2. disp. 13. cap. 2. Suarez de aet. hum. tract. 1. disp. 5. sect. 3. Granad. I. p. tract. 5. disp. 4. & alij. Ceterum Aureolus, Molina, & Suarez et si putent, relationes pertinere ad obiectum primarium beatit. quia integrant illud tamquam modi substanti per se constituentes obiectum ipsum beatificum ut quod; adhuc tamen docent, solam essentiam sufficienter beataram, si sola videatur à personis praecisa.

Dico 1. Defacto adæquatum atque integrum obiectum Defide cœl.

obiectum beatit. non est Deus tantum ut unus, sed etiam ut trinus. In hac assert. tamquam de fide certa, omnes conueniunt: quippe que ex illis verbis 1. Ioan. 3. *Videbimus eum sicuti est*, aperte deducitur. Eamque definit Eugenius IV. in decreto de unione Latinorum cum Græcis, ubi animas hinc discedentes, & à peccatis perpurgatas, docet in calum mox recipi, & inueniri clare Deum trinum & unum, sicuti est.

Prob. 1. Dico 2. De facto diuinæ relationes pertinent ad obiectum primarium atque essentiale beatit. Hæc non est adeò certa, cùm oppositum teneantur docere Autores primæ sent. Eam tamen non obscurè colligo sic: Scriptura & Pôtifex assignant cit. locis integrum obiectum beatit. atqui non assignant, nisi obiectum primarium & essentiale; ergo. Minor prob. nam si cum ipso obiecto primario assignare etiam voluissent secundarium, nō tantum assignassent Deum unum & trinum sicut est, sed etiam creature in Deo ipso vias; nam etiam hæc pertinent ad obiectum secundarium beatitudinis. Video responderi posse, assignari integrum obiectum beatit. constans ex naturâ diuinâ tamquam ex parte essentiali, & ex relationibus tamquam ex parte substantiali. Etenim licet obiectum essentiale beatit. sit sola natura diuina, que sola ad beandum sufficeret, relationes tamen integrant obiectum essentiale substantialiter: creature vero sunt tantum obiectum accidentale beatit. Sed contra: nam hæc distinctione gratis singitur, cùm nullum in cit. verbis fundamentum habeat, nec ullus Pater eam vel leviter insinuavit, cùm tamen pro obiecto beatitudinis semper & ubique assignet Deum unum & trinum.

Prob. 2. ratione. Beatitudo est assecutio Dei ut in se ipso existentis: non esset autem assecutio Dei ut in se ipso existentis, nisi esset assecutio essentia subistentis in tribus personis. Minor clara est, quia Deus non solum constituit essentiâ absoluta, sed triplici hypostasi relativa, Deus enim non solum importat Deitatem, sed Deitatem in triplici hypostasi subistentem. Igitur qui assequeretur solam essentiam, non assequeretur Deum ut in se ipso existentem. Adde, quod neque, in mea sent. assequeretur adæquata essentiam Dei: nam, ut prob. Tom. 1. disp. 19. sed 5. adæquata essentia Dei constituitur non solum ex perfectionibus absolutis, sed etiam relativis. Maiorem ostendo: nam beatitudo est perfectè quietatius appetitus intellektualis; sed hic non posset perfectè quiescere in sola visione essentiae, cùm adhuc manaret in potentiâ ad vteriorem perfectionem substantialiem Dei cognoscendam. Unde talis visio uti non tolleret omnem potentialitatem creature erga Deum, ita non perfectè quietaret appetitus videntis: quia hic non quietatur, nisi suo actu & operatione assequatur, quidquid substantialiter Deum constituit. Confirm. 1. Si una tantum foret in Deo persona, non quietaretur appetitus intellektualis, visâ tantum naturâ absque personâ, ergo nec quietaretur nunc, visâ tantum naturâ absque triplici personâ. Conseq. patet: cùm non minor, immo altiori atque ineffabili modo subistat nunc Deus in tribus personis, que esset causa excitandi maius desiderium in Beato, quâm si subisteteret in una tantum personâ. Antec. prob. quia semper manaret in homine vidente naturam diuinam sine personalitate, ardens desiderium videndi etiam cum naturâ personalitatem. Sicut si hominis beatitudo consistaret in humanitate Christi videntâ, numquam ipsius appetitus quiesceret, nisi cum humanitate simul

videret personalitatem Verbi, in qua subsistit. Confirm. 2. Quantò magis diligitur persona, tanto ardenter sui desiderium in amante excitat cognoscendi ac diligendi omnia quæ sunt ipsius amati propria: sed Deus summè & intensius, & appetitivè iuxta ipsum capacitatem à Beato diligitur; ergo cùd ardenter in eo desiderium exercitaret videndi diligendique personalitates Dei proprias. Confirm. 3. Fecunditas ac communis 136. cabilitas est de essentia naturæ diuinæ: ergo qui videret naturam diuinam simul videret secunditatem & communicabilitatem illius. Visa autem fecunditate & communicabilitate illius, non posset Beatus rationabiliter non appetere videre modum ac terminos huius fecunditatis & communicabilitatis: igitur non posset Beatus rationabiliter quiescere in sola visione essentiae diuinæ.

Arque hæc assertio procedit, posito quod Beatus vidento solam essentiam, confusè & abstrahit sciret, esse in Deo tres hypostases relationes, quas ipse non clare videret. Ceterum possita hypothesi quod Beatis vidento solam essentiam, nullo modo sciret esse in Deo tres reales hypostases, in eo casu dico, Beatum perfectè quieturum in sola essentiâ visâ & dilectâ: & in hoc sensu veram puto primam sententiam. Fudamentum tunc quiescit intellectualis appetitus, quando assequitur obiectum beatificum secundum omnem perfectionem, qui saltem putatiū iudicat in se ipso formaliter & adæquate constitui: atqui in eo casu intellectualis appetitus assequeretur Deum secundum omnem perfectionem, qui saltem putatiū iudicaret, illum in se ipso formaliter & adæquate constitui: igitur in eo casu perfectè quiesceret. Maior prob. nam omnis inquietudo intellectualis appetitus originatur ex priuatione alicuius perfectionis nondum perfectè assecutæ, que aliquo modo cognoscitur, & nondum perfectè possidetur: ergo hoc ipso, quod intellectualis appetitus non cognosceret, superesse in Deo ultra perfectionem essentiae, alias perfectionem obiectum poscidendam, non maneret inquietus cum deludendo vterioris perfectionis assequendæ.

Dices: Repugnat beatitudini error: ergo repugnat in eo casu hominem esse beatum, qui habet errorum iudicium, quod in Deo, præter perfectiones absolutas essentiae, non essent perfectiones relativæ personarum. Respondeo neg. consequentiam. Etenim duplices posset tunc homo iudicare, in Deo, præter perfectiones absolutas, non esse relativas: uno modo actu positivo, alio modo tantum negativo, non iudicando in Deo esse alias perfectiones videndas. 1. modo repugnat beatitudini, non 2. nam hoc 2. modo nullum formaret Beatus iudicium falsum de Deo. Nec sola visio essentiae sine personis dici posset falsa: quia licet illa personalitates non representaret, naturam tamen representaret ut esset in se, licet non adæquate secundum omnes perfectiones, quas ipsa à parte rei includit: sicut conceptus animalis non est falsus, est non sit adæquatus secundum perfectionem omnem, quæ à parte rei existens includit. Infero, hominem fore beatum, si essentiam videret sine attributis, negatiū saltem iudicando in Deo non esse alias perfectiones intrinsecas videndas: secus, si iudicaret in Deo esse alias perfectiones intrinsecas, quas non esset intuitiva cognitione assecutus.

Ad fundam. 1. sent. diting. maior. Essentiale obiectum beatitudinis est summè bonum in uno tantum prime.

tantum genere perfectionis, nego; in omni genere perfectionis, concedo. Ad minorem nego, essentiam sine personis esse summum bonum in omni genere perfectionis, sed tantum absolutam, non autem respectu, quam formaliter habet essentia a personis. Ad prob. min. nego, essentiam sine personis continere omnem perfectionem formaliter: non enim formaliter continet perfectiones relatives. Nam esto illas contineat eminenter, non tamen continet formaliter, quo packo excitarent in Beato desiderium se ipsas videndi formaliter, si tantum abstractiu, non autem intuitiu cognoscerentur. Dices: Pari modo creaturæ visæ, ut eminenter in Deo contentæ, excitarent in Beato desiderium se ipsas formaliter videndi: erga etiam creaturæ integrant obiectum essentiale beatitudinis. Resp. neg. antec. quia creaturæ secundum esse formale proprium non constituunt Deum, sicut constituunt relationes. Id autem tantum integrat obiectum beatificum, quod constituit intrinsecè Deum. Ex dictis patet ad 1. confirm. negandum, relationes diuinæ ab essentia præcisæ non dicere perfectionem, & quidem infinitam in suo genere. Ad 2. nullum est absurdum, id necessariò fatendum, essentiam diuinam aliquam perfectionem, nempe relatiuam, formaliter habere a personis, quam non habet a perfectionibus absolutis. Nego tamen inde sequi, vel essentiam non esse infinitam in genere perfectionis absolutam, secundum quam implicat excogitari perfectiorem; vel illi fieri additionem nouæ perfectionis. Nam esto ex perfectione absolutâ non habeat essentia ut sit relativa formaliter, sicut neque ex omnipotentiâ ut sit sapiens, aut ex sapientiâ ut sit immensa: non tamen dicetur per additionem nouæ perfectionis fieri relativa: cum non minus sint propriæ perfectiones ipsius relationes, quam attributa; nec minus cum ipsa identificantur relationes, quam perfectiones absolutæ. Ratio, quia additionis propriæ fieri dicitur per aliquid extrinsecum, vel ex naturâ rei distinctum ab eo cui additur. Quodd autem concepta Deitas solum secundum perfectiones absolutas, non dicat relatiuas, non magis absurdum est, quam quod eadem concepta secundum unum attributum, non dicat explicitè aliud. Nam hoc non arguit imperfectionem in ipsâ naturâ diuinâ, quæ in unâ simplicissimâ entitate utrumque includit, sed limitationem in nostris conceptibus, quorum singuli non repræsentant quidquid natura ipsa à parte rei includit. Unde tota hæc additio fit per nostram rationem, uno conceptu concipientem naturam præcisam à relationibus, alio verò conceptu relationes præcisæ ab essentiâ, quas superaddi singimus naturæ, distincto acu conceptu secundum solas perfectiones absolutas. Ad 2. disting. antec. Non est necessarium ad beatit. diuinam essentiam videre sub omnibus modis, quibus in se ipsâ constituitur intrinsecè, nego; quibus communicabilis est extrinsecè, concedo. Etenim sicut sola ea pertinent ad obiectum beatificum, quæ constituunt intrinsecè Deum: ita sola visio eorum essentialiter spectat ad beatit. quæ sunt intrinseca Deo. Ad probat. antec. concedo, ad beatit. non esse necesse videre omnes modos quibus Deus communicabilis est ad extra, cum tales modi sint extrinseci Deo: nego necesse non esse, videre omnes modos quibus communicabilis est ad intra; aut videre omnia attributa Dei: nam hæc sunt intrinseca Deo. Nego, inde sequi comprehensionem Dei: nam hæc, ut cum S. Thomas. S. Thoma definiti Tom. I. diff. 10. scilicet I. non con-

sistit in solâ cognitione extensiâ obiecti, sed maximè in intensiua adæquate quoad claritatem totam intelligibilitatem obiecti. Vnde etiam si totus Deus à quolibet Beato videatur, quia tamen nō videtur eâ claritate, quia Deus ipse secundū suâ intelligibilitatem postulat videri, non comprehenditur.

Ad 1. confirm. cōcedo maiorem quoad 1. partem: nam creaturæ secundum proprium esse ipsarum non sunt intrinsecæ Deo, & consequenter secundum proprium esse ipsarum nō sunt ipsa creatrix essentia. Nego quoad 2. partem: nam attributa sunt intrinsecæ Deo. Ad prob. esto attributa ut virtualiter distincta cognosci debeant cum respectu ad creaturas, nego tamen eum, qui cognoscit omnia attributa in Deo, cognoscere debere omnes creaturas possibiles distincte, & secundum proprium esse singularum: tum quia non est necesse, eas intuitiu cognoscere, sed tantum abstractiu sub ratione aliquâ communi. Tuum maximum, quoniam attributa in Deo non sunt concipienda cum respectu ad diuersas perfectiones specificas creatas, sed cum respectu tantum ad diuersas perfectiones genericas, per ordinem ad quas concipiuntur diuersa attributa virtualiter distincta in Deo. Ad 2. confirm. disting. maior. Nullus Beatus videt omnes ideas diuinæ, quoad Beatis rationes intrinsecas & subiectivas, quas dicunt in dent ideas Deo, negandum; quoad rationes extra Deum, concedo. Cæterum idea, cum sit vitalis imago intrinsecæ. obiecti, non representat illud nisi soli intellectus, cuius est vitalis imago: ac proinde, etiam si Beatus videat ideas diuinæ quoad omnem rationem realē, quæ dicunt in Deo, non tamen per illas videt res ideatas. Ad 3. arg. nego, Deum esse finem ultimum formaliter, ut principium est creaturarum: est enim Deus principium creaturarum, ut omnipotens; est finis ultimus, ut bonus, tam bonitate absolutâ, quâ amabilis est in se ipso, quam bonitate respectuâ, quâ amabilis est ut bonum nostrum. Est Deus bonus, non propter unum vel alterum attributum, sed propter integratatem omnium perfectionum, quibus in suo esse adæquate constituitur. Ad probat. minoris, neganda est illa causalis: Ideo Deus est finis creaturarum, quia est principium productuum earum; cum hæc sit tantum inadæquata & partialis causa. Atque hoc tantum probat subiuncta probatio. Ad 4. Scotti, neganda minor: est enim aeternus Pater perfectè beatus non solâ cognitione essentiae, sed etiam personarum; cum sit beatus cognitione & dilectione comprehensiâ, que nō solum se extendit ad essentiam, sed etiâ ad personas.

Ad 1. probat. minoris, distinguo de priori in Prioritas quo & à quo. Est autem prioritas in quo prioritas in quo, à durationis, prioritas verò à quo prioritas originalis; quæ stare potest cum simultate durationis, ut patet in sole & lumine: sol enim est prior origine lumine, in omni tamen duratione simul cum illo. Concedo igitur, Patrem esse priorem origine Filio & Spiritu S. non tamen duratione: quia verò cognitio intuitiva, praesertim diuina, mensuratur obiecto, ut existente; existentia autem semper appellat signum durationis in quo, id est etiam si Pater sit prior origine Filio & Spiritu S. quia tamen cum hac prioritate semper habet simultatem durationis in quolibet signo in quo, est beatus non solum cognitione essentiae, sed etiam personarum. Legi Ocham. cit. & nostri I. Tomi diff. 22.

Ad 2. probat. in primis idem argum. soluendum est Scotti: nam saltem beatitudo Patris perficitur ex cognitione personarum, atque adeò hanc saltem

Creatura non integrant obiectum essentia beatit. Ad confirm. I.

Ad 2. Confirm.

Ad 2. Ad beatit. non est necesse videre omnes modos quibus Deus communicabilis est ad extra.

S. Thomas.

Pater licet cognoscat personas, non accipit ab illis rationem cognoscendi.

Ad 3. prob.

Aliqua perfectio absoluta potest sub una ratione, esse posterior relativa. licet sub aliâ sit prior. sicut inter ipsas perfectiones absolutas, cognitionis sub ratione representantis obiectum est prior voluntione; sub ratione item comprehensionis, est posterior voluntione: quia ut comprehensio cognoscit etiam voluntatem, atque adeo presupponit illam per modum obiecti. Ratio est, quia cum omnis prioritas & posterioritas, exceptâ originis, in diuinis sit tantum rationis, per analogiam ad creatâ, potest eadem perfectio increata concipi prior & posterior per analogiam ad diuersas rationes creatas. Vide Tom. I. diff. 22. scilicet 2. Resp. 2. neg. sequentiam: nam tunc obiectum est prius cognitione, quando illam in aliquo genere causâ specificat: in nullo autem genere causâ, personâ diuinae specificant cognitionem diuinam: nam quidquid realitatis requiritur ad illas cognoscendas, habet diuina cognitionis ex se. Vnde tantum personæ diuinæ concurrunt ad cognitionem diuinam, ut puri termini: ad quod sufficit simultas cognitionis & termini, ut constat in relationibus mutuis, quarum una non est prior alterâ, sed simul cum alterâ, quia neutra causat alteram in aliquo genere causâ. Ad 4. prob. neg. conseq. quoniam intellectus requiritur ad intelligentem, ut principium vitale; de cuius ratione est ut sit intrinsecum intelligenti: obiectum vero solùm concurredit ut terminus; de cuius ratione non est ut sit intrinsecum intelligenti, nisi secundum esse intentionale, quo patet non solùm personæ diuinæ, sed etiam creature ipse sunt intrinsecæ cognitionis Patris. Ad confirm. disting. antec. Est Pater perfectè Deus, antequam Filium gignat, anterioritate durationis, & in quo, nego; antequam Filium gignat anterioritate originis, & in quo, concedo, & sensus est: Pater habet diuinitatem, atque adeo beatitudinem à se absque ullâ origine & communicatione ab alio, quin potius cum virtute & fecunditate eam communicandi alijs. Hoc autem non tollit, quin simul in quolibet signo in quo illam habeat per actiunam originem alijs personis à se productis communicatam; ac proinde in quolibet signo in quo illam in alijs personis cognoscat.

Ad 4. prob. Ad 5. concedit Caietanus simpliciter antecedens: sed melius est distinguendum: Sola essentia est ratio formalis beandi, nego: sola essentia est ratio formalis beandi principalis, concedo. Esto igitur, relationes non sint principalis ratio beandi, sunt tamen ratio beandi minus principalis, constituentes unam rationem formalem adaequatam beandi, consurgentem ex essentiâ & relationibus. Vnde esto, personalitates non habeant rationem summum boni simpliciter, habent tamen rationem cōpletis, ac personaliter constituentis summum bonum. Cū igitur ratio beandi sit Deus ut in se ipso existens, quidquid concurredit ad Deum constitendum, habet rationem beandi, licet principalius es-

Essentia ratione magis principali. beat.

De Fine. Tom. 3.

sentiâ, minus principaliter relations. Nam cum ordinem seruat obiectum in beando, quem seruat in essendo; cum beat secundum integratè & perfectionem sui esse: sed in essendo principalior est essentia quam relations, ergo etiam in beando. Ex his pater ad replicam in argumento factam: nam, esto à relationibus Deus non habeat ut sit simpliciter perfectus, habet tamen ut sit personaliter perfectus.

S E C T I O VIII.

An ergo runde habeat, ut beatitudo nostra sit eterna?

Certum fidei dogma est, beatitudinem esse aeternam, ex illo Matthæi 25. Iusti autem beatitudo effunditur in vitam aeternam. Quod etiam definitur in Concilio Lateran. sub Innoc. III. Omnes mortales resurgent, ut recipiant secundum merita sua, vel cum Lateran. Michael pœnam perpetuam, vel cum Christo gloriam se, aeternam: contra Orig. lib. 3. Periarch. cap. I. ad finem, opinantem, tam ex Beatis aliquos aliquando propter corum demerita damnandos, quam ex damnari aliquos aliquando propter corum merita in alia vita facta, beandos. Sola contraria est, an hanc eternitatem habeat beatitudo ex se, ap. ex extrinseca tantum voluntate Dei.

Prima sententia affirmat, hanc eternitatem habere ab extrinseca tantum voluntate Dei. Est Scoti in 4. diff. 49. qu. 6. §. Hic duo: & §. De secundo: Suppl. Gabr. qu. 2. art. 3. dub. 7. Vasquez. I. 2. diff. 21. cap. 2. Primum fundam. Scoti est. Beatitudo est accidentis: ergo non potest esse immutabilis subiecto cui inest: at qui subiectum cui inest, contingenter à Deo continxatur; ergo etiam beatitudo, atque adeo non est ex se ipsa aeterna. Confirm. Nequit accidentis habere perfectiore mensuram quam substantia: sed substantia Angelica mensuratur aeterno: ergo nequit beatitudo, quia est accidentis, mensurari aeternitate, quia est mensura perfectior aeterno. 2. Fundam. Beatitudo liberè pendet a voluntate Beati, ergo non est suapte natura aeterna. Conseq. constat, quia quodlibet liberè pendet a voluntate operantis, amitti potest. Anteced. prob. nam beatitudo est actus voluntatis: voluntas autem essentialiter est potentia libera: ergo quidquid operatur, liberè operatur. 3. Fundam. Prob. 3. Vel beatitudo consistit in visione, vel in dilectione Dei: neutra est suapte natura aeterna; ergo, Minor prob. nam visio & dilectio Dei sunt eiusdem rationis in via & in patriâ: sed visio & dilectio Dei non sunt in via suapte natura aeterna, ut patet in Paulo, qui Deum vidit & dilexit in transitu: ergo nec in patriâ erunt suapte natura aeterna. 4. Fundam. Vasquez. Quilibet res creata habet fundam. intrinsecam potentiam ut possit corrupti: ergo Vasquez. quilibet res creata est ab intrinseco corruptibilis: non igitur beatitudo nostra formalis potest esse ab intrinseco incorruptibilis & aeterna. Prior conseq. patet, nam quilibet res denominatur potentia ab intrinseca potentia. Antec. prob. nam quilibet res creata habet intrinsecam potentiam, secundum quam subiicitur omnipotens Dei.

Secunda sententia distinguit beatitudinem, quam beatitudo, & quam operatio est formaliter: sub priori ratione docet, beatitudo natura suâ esse perpetuam, non sub posteriori. Est Curielis p. 2. qu. 5. Curielis. art. 4. Fundam. prioris partis assert. est: quod Fundam. prioris partis.

niam beatitudo est bonum perfectè quietas appetitum rationalem: appetitus autem naturaliter desiderat retinere bonum quod habet: ergo si beatitudo non esset suapte natura perpetua, non posset reddere appetitum rationalem de suâ beatitudo. secu-

Fund. poster. partis. rum, atque adeò illum perfectè quietare. Fundam.

posterioris. Actio ut actio à proximo suo principio habet ut desinere non possit: sed proximum principium actionis beatæ, neque ex se, neque ratione subiecti habet ut desinere non possit. Minor prob. nam proximum principium actionis beatæ, & intellectus, ut eleuatus per lumen gloriae, & in qua primo constitutus per diuinam essentiam, tamquam per speciem intelligibilem. Sed totum hoc neque ex se, neque ratione subiecti hominis vel Angelii habet, ut desinere non possit, quia neque ex se, neque ratione subiecti postular perpetuò conseruari: quia cum sit aliquid supernaturale indebitum subiecto naturali, nequit suapte natura postulare, ut in eo perpetuò conserueretur.

Confirm. Cui non est debitum accidens quoad fieri, neque est debitum quoad conseruari: sed intellectui creato non est debitum lumen gloriae quoad fieri; ergo neque quoad conseruari.

Tertia sent. absolute docet, beatitudinem, & quâ beatitudo, & quâ operatio est, esse ab intrinseco immutabilem, ac proinde aeternam. Est S. Thoma I. 2. qu. 5. art. 4. & I. p. q. 10. an. 5. ad 1. & 3. cont. gent. cap. 62. Caiet. Ferrar. Biñez, Medina & Zumel locis cit. Capreoli in 4. dī. 49. qu. 1. art. 1. concl. 2. Rubionis q. 5. art. 1. concl. 2. Sot. q. 3. art. 4. concl. 2. & aliorum, quæ probabilius est & sequenda. Nota: rem non denominari ab intrinseco potentem, vel defectibilem per solam potentem vel teniam obedientialem, quam habet ut est subiectibilis, & a Deo, ad omne id quod contradictionem non per ordinem inuoluit: alioquin per huiusmodi potentiam quæcumque res creata denominari posset simpliciter potens respectu cuiuscumque effectus, cum quævis res creata habeat potentiam obedient. ad quemcumque effectum contradictionem non inuoluentur; sed denominari ab intrinseco potentem, vel defectibilem seu corruptibilem, per ordinem ad potentiam naturalem. An igitur beatitudo sit ab intrinseco corruptibilis vel incorruptibilis, non est indagandum ex potentia obedient. qua, ut res creata, subiicitur omnipotenti Dei, sed ex potentia aliquâ naturali, à quâ naturaliter corrupti vel non corrupti valeat. Quare si nullam habeat beatitudo potentiam naturalem, à quâ naturaliter corrupti valeat, etiamsi non careat obedientiali quâ corrupti supernaturaliter possit, non propter ea non dicitur suapte natura incorruptibilis & aeterna, quoniam hec denominatio non defumitur à potentia obedient. sed à naturali. Porrò beatitudo nullam habere potentiam naturalem, à qua naturaliter corrupti possit, sic probo. Omnis potentia naturaliter corruptiva beatit. aut esset corruptiva

per introductionem oppositæ formæ, aut per cessationem beatificæ actionis: neutra potentia datur respectu beatit: igitur beatitudo est suapte natura incorruptibilis, atque adeò aeterna. Maior constat, nam dupliciter potest aliquid naturaliter corrupti, vel per expulsionem & incompossibilitatem, vel per cessationem actionis conseruatiæ. Minor quoad 1. partem prob. nam forma opposita beatitudini vel est error circa Deum, vel peccatum contra Deum: neutrum est possibile, stante beatitudo implicat namque ut Beatus videns clarè Deum, errare possit circa Deum, vel peccare contra Deum: nam visio ipsa Dei non permitit: ut Beatus vel ex-

ret circa Deum, cum sit participatio cognitionis diuinæ, vel peccet contra Deum; igitur. Prob. quoad 2. partem. Potentia, quæ conseruat beatitudo est ipsa potentia Beati, elevata per lumen gloriae, & habitum charitatis: atqui impossibile est, ut Beatus cessare velit ab actione beatifica. Minor prob. nam eatenus posset Beatus ab actione beatifica cessare, quatenus posset hanc cessationem apprehendere sub ratione boni: implicat autem, ut cessationem beatitudo. Beatus apprehendat sub ratione boni; non enim potest sub ratione boni apprehendere cessationem illius operationis, in cuius exercitio videt omnem rationem boni: ut enim posset ab illâ cessare, deberet posse aliquam rationem boni in eius cessatione apprehendere: si autem posset aliquam rationem boni in cessatione talis operationis apprehendere, non omnem rationem boni in exercitio illius apprehenderet.

Beatus non potest cessare ab actione beatifica.

Nec dicas; posse voluntatem à tali actione cessare. Dicere: re ad exercendam suam libertatem: tum quia non potest libertas prævalere contra bonum infinitum, contra infinitè allicitens voluntatem ad amorem sui: tum quia in hoc casu exercitium libertatis non potest apprehendi ut bonum, cum non possit apprehendi ut bonum quod est destructivum totius boni, cuiusmodi est beatitudo. Ut enim exercitium libertatis Beatum mouere possit, apprehendi debet ut maius bonum, quam sit visio ipsa beata. *Lege Ferrar. Ferrar. lib. 3. cont. gent. cap. 62. §. Sexto.*

Ad primum Scotti, neg. vlt. conseq. Etenim ratio corruptibilitatis vel incorruptib. non defumitur ab extrinseca potentia Dei, à qua omnia libere conseruantur, sed ab intrinseca potentia, qua caret beatitudo non minus quam substantia ipsa spiritualis. Ad confirm. nego antec. si accidentis ordinis supernat. qualis est beatitudo, quæ sicut

Ad primum Scotti.

est participatio beatitudo. increata quoad esse, ita & quoad immutabilitatem & corrupt. quæ tamquam passio consequitur ad esse: vnde à Patribus appellatur *participata aeternitas*. Ad 2. neg. antec. Ad 2.

Voluntas etiam potentia ne cessaria.

Ad prob. nego, voluntatem esse tantum potentiam liberam, cum etiam necessaria sit iuxta obiecti applicationem. In formâ, concedo, voluntatem esse potentiam essentialiter liberam; nego, tamen esse adæquatè liberam. Ad 3. neganda mi- Ad 3.

nor. Ad cuius probat. neganda paritas: nam beatitudo patris non habet contrarium, sicut habet beatitudo viæ, in quâ, ratione status, charitas pro contrario habet peccatum, quod non habet in patriâ. Visio autem intuitiva Dei transiens, qualem secundum aliquos habuit Paulus, pro contrario in viâ habebat meritum, quod saltem connaturaliter pugnat cum visione intuitiva Dei.

Ad fundamentum Vasquez, neg. utraque con- Ad fund. sequentia: quia res creata non dicitur ab intrin- Vasquez.

seco corruptibilis vel incorruptibilis per poten-

tiam obedientialem, sed per naturalem. Vide

Tom. 2. dī. 3. sect. 5.

Ad secundum fundamentum Curielis, negan- Ad fund. da minor, eiusque probatio: falsum quippe est, Curielis. accidens supernaturale in subiecto naturali, in quo nullum habet contrarium, suapte natura per perpetuitatem non postulare: ut constat de charactere, qui ex communisent. fundata in Concil. Florent. & Trident. est accidentis supernat. suapte Florent. natura per perpetuum & indeleibile. Etenim quodlibet Trident. bet ens hoc ipso quod est, natura suâ petit esse, quia quodlibet ens naturaliter inclinat ad sui conseruationem & perpetuitatem. Nec refert, quod producatur ab accidens supernaturale sit indebitum subiecto; nam intrinseco hoc tantum probat, huiusmodi accidentis non esse conseruari.

Beatitudo non habet potentiam illam naturalem.

per introductionem oppositæ formæ, aut per cessationem beatificæ actionis: neutra potentia datur respectu beatit: igitur beatitudo est suapte natura incorruptibilis, atque adeò aeterna. Maior constat, nam dupliciter potest aliquid naturaliter corrupti, vel per expulsionem & incompossibilitatem, vel per cessationem actionis conseruatiæ. Minor quoad 1. partem prob. nam forma opposita beatitudini vel est error circa Deum, vel peccatum contra Deum: neutrum est possibile, stante beatitudo implicat namque ut Beatus videns clarè Deum, errare possit circa Deum, vel peccare contra Deum: nam visio ipsa Dei non permitit: ut Beatus vel ex-

Confirm.

debitum subiecto, non autem quod ipsum semel productum, non petat ab intrinseco conseruari, sicut cuncte res creatae ex suppositione quod sunt.

Consim. nam neque res antequam sunt, petunt fieri, & tamen factae ab intrinseco postulant conseruari. Esto igitur haec accidentia supernat. indebita sunt subiecto; producta tamen, si nullum habeant contrarium, ab intrinseco postulant conser-

Ad confirm. uari, non minus quam cetera entia creata. Ad confirm. concedo, accidens supernat. quod indebitum est subiecto quoad fieri, esse etiam indebitum quoad conseruari; nego tamen, non esse debitum ipsi accidenti supernat. nam hoc semel productum ab intrinseco postulat conseruari, si nullum habeat in subiecto contrarium, cum non tantum habenda sit ratio subiecti, sed etiam accidentis: nam etiam accidens habet suum esse, ratione cuius ab intrinseco postulat semel productum conseruari, licet ipsum esse accidentis supernat. indebitum sit subiecto.

S E C T I O . I X .

An æternitas sit de essentia beatitudinis formalis?

136.
Prima sent. Scot. &c.
Fundam.

Rima sent. negat. Est Scotti in 4. dist. 49. q. 6. De tertio, & seq. Durand. q. 6. num. 7. Rubionis Scot. &c. 9. q. 5. Ocham q. 14. ad 6. dubit. Suppl. Gabr. q. 2. art. 3. dubio 7. ad 3. Fundam. Scotti est. Si æternitas esset de essentiâ beatit. idè esset, quia de essentia ipsius est. Beatum certum ac securum reddere de perennitate suæ felicitatis: atqui hoc non est de essentiâ beatit. Minor prob. quia non potest esse de essentiâ beatit. quod presupponit beatitudinem: sed certudo de perennitate beatit. presupponit beatit. est enim actus reflexus distinctus à beatit. quo Beatus peculiariter revelatione cognoscit suam beatit. à Deo perpetuandam. Confir. nullus actus, qui non tendit immediatè ad obiectum ipsum beatificum, potest esse de essentiâ beatit. actus autem, quo Beatus certus redditur de perennitate beatit. non tendit immediatè ad Deum, sed ad ipsum actum beatificum, cum sit actus reflexus ipsius: non igitur potest esse de essentiâ beatit. Prob. 2. Eiusdem naturæ est operatio unius anni, & perpetua; ergo si perpetua beatit. etiæ unius anni operatio beatit. Probat 3. Gabriel. Beatitudo est in concupisibili, securitas vero in parte irascibili, ergo non potest esse de essentiâ illius.

Confirm.

Prob. 2.

3. Gabr.

2. Sent.

probabilior

5. T.o. &c.

Sotii in 4. dist. 49. qu. 3. art. 4. Medina in cit. art. Curielis ibid. concl. 2. Vasquez disp. 21. cap. 2. quæ probabilior est, & amplectenda. Pro cuius explicatione,

137.

Explicatur

Dices.

Dico 1. De essentia beatit. est æternitas. Fundam. quia de essentiâ beatit. est, ut perfectè quietet appetitum rationalem: non posset autem appetitum rationalem perfectè quietare, nisi esset æternita. Maior constat ex ipsâ definitione beatit. Minor prob. nam quamdiu Beatus non est certus de æternitate suæ beatit. manet anxius & dubius de suâ felicitate: repugnat autem, veram felicitatem coniunctum habere timorem & anxietatem eam amittendi: nam quanto magis illa diligitur, tanto maior esset timor & anxietas illam amittendi. Nec ipsa felicitas sufficiens est, tollere timorem & anxietatem de suâ amissibilitate, sicut suf-

De Fine. Tom. 3.

ficiens est, tollere tristitiam de ammissione cuius- cuunque alterius boni: quia cum ipsa sit infinitum bonum, continens in se eminenter omne aliud bonum, sufficiens erit, tollere tristitiam de ammissione cuiuscumque alterius boni, quia omne aliud bonum eminenter continetur in ipsâ: ipsa vero cum sit infinitum bonum, in alio bono contineri non potest; non enim contineri potest in alio bono infinito, quia bonum infinitum est tantum unum; non in alio bono finito, quia bonum infinitum in finito bono contineri non potest:

Potest beatitudo stare cum actuali tristitia ex priuatione alterius boni, ut patet in Christo, qui cum priuatione rerum omnium, & summa tristitia, erat perfectè beatus: non autem stare re potest cum timore & anxietate amissionis suarum ipsius. Legatur Augustin. 13. de Trinitate cap. 8. & 11. de Civit. cap. 11. ubi aperte docet: Neque enim sicut vita quamdiucumque fuerit, ita aeterna vita veraciter dici poterit, si finem habitura sit. & paulò post: Verè perfectèq. beata vita non nisi aeterna est. & cit. loco de Trinit. ita concludit: Nullo modo igitur esse poterit vita veraciter beata, nisi fuerit sempiterna.

Dico 2. De essentiâ beatit. non est tantum æternitas in re, sed etiam mente concepta, contra Vasquez opinantem, esse verè beatum illum, qui errore deceptus putaret, suam beatitudinem quando desiraram, modò te ipsa futura sit æternitas mens concepcionis. De essentiâ beatitudo Vasquez.

timorem pellat, sed ut possit pellere: quia, cognita veritate, ex te sufficiens esset, omnem timorem & anxietatem pellere. Nostra assertio prob. probatur. opposito fundam. nam de ratione beatit. est, actu quietare appetitum rationalem; non potest autem actu quietare appetitum rationalem, nisi actu cognoscatur ipsius æternitas & perpetuitas. Minor patet: quoniam appetitus rationalis non quietatur actu, nisi obiecto actu cognito. Maior prob. nam de ratione beatit. non est tantum habitu, sed etiam actu beare: alioquin posset essentia beatit. in solo habitu saluari. Confir. quoniam de ratione beatit. est, ut perfectissime & vix: ali modo beat, atque adeò ut actu beat; nam hic est perfectissimus & vitalis modus: actu autem non bearer, si actu ipsius æternitas non cognosceretur. Dices. Si quis dices. cognoscet suam beatit. fore æternam, quæ tamen re ipsâ æternam non foret, adhuc esset beatit. saltem pro ea duratione pro quâ illam apprehenderet ut æternam. Resp. neg. sequel. Etenim de ratione beatit. est, ut docet S. Thomas. 1. 2. qu. 5. art. 4. ut nullum admittat malum: error autem est maximum intellectus malum. Igitur si beatitudo includeret errorem, representando se ipsam ut æternam, quæ re ipsâ æternam non esset, vera beatitudo esse non posset: nam, ut opinione August. 11. de Civit. cap. 11. non minus nescire error: quam scientes timor beatorum esse non sinit.

Ad fundam. Scotti, & ad probat. neganda minor: fallum quippe est, Beatum actu reflexo, aut distincto à beatit. cognoscere æternitatem suæ beatit. sed eodem prorsus actu directo, quo cognoscit Deum in se ipso, simul cognoscere libertatem Dei voluntatem, suæ beatit. perennitatem decernentem. Atque hinc patet ad confirm. fallum Ad confirm. enim est, actu quo quis certus fit de æternitate suæ beatitudinis non tendere immediatè in Deum; cum eodem actu, quo cognoscit Deum, cognoscat decretum Dei, suæ beatit. perennitatem decernentis. Ad 2. concedo, eiusdem naturæ & speciei esse beatitudinem unius anni, atque

D 2

æternam

Ad fund.
Gabriel.

eternam in ratione physicæ operationis, non autem in ratione beatit. quæ, præter physicam operationem, includit peculiarem effectum in ordine ad naturam intellectualem, ut illius appetitus perfectè expleat. Ad 3. Gabrielis, neg. antec. & conseq. Nam cum securitas, quam de suâ beatit. Beatus habet, non sit actus à beatit. distinctus, sed sit ipsemet actus beatificus, quatenus connotat decreta Dei de continuandâ suâ beatit. non erit in distinctâ potentiatâ beatitudo, & ipsius securitas. Et esto sit in distinctâ potentiatâ, adhuc non tollit, quin possit ad integrandam beatit. essentialiter concurrere: patet de visione & dilectione, que licet sint in distinctis potentijis, adhuc tamen beatitudinem essentialiter integrare possunt.

S E C T I O X.

An Beatus suspendere possit actum amoris erga Deum?

140.
Negat 1.
sent.
Henr.

Fund. Ägi.

2. sent. af.
firm.

Prob. 1.
etiam

Prima sent. negat, etiam de potentiatâ absoluta. Henrici Quodlib. 12. qu. 5. Ägidij Quodlib. 5. qu. 6. Fundam. Henrici est, quia implicat, ut quæ pendent ab uno tertio necessariò causante, vnum sine alio causetur: sed visio Dei, quatenus practica est, & dilectio eiusdem, pendent ab eodem obiecto necessariò causante utrumque: implicat igitur, ut causetur vna sine alia. Nec obstat, quod visio ipsa distinguitur ab amore: nam etiam relatum re ipsa distinguitur à suo correlativo, & tamen implicat, vnum esse sine alio. Fundam. Ägidij. Visio ipsa practica Dei includit actum voluntatis, quia non potest intellectus practicè iudicare, obiectum esse diligendum, nisi per intentionem voluntatis ad iudicandum prædeterminetur: sed talis intentionis est virtualis saltem amor obiecti: igitur implicat, intellectum practicè intelligere obiectum, & illud virtualiter saltem non amare.

Secunda sent. affirmit, etiam de potentiatâ ordinata, & naturalis. Scotus in 1. diff. 1. q. 4. §. Negat. & in 4. diff. 49. qu. 6. §. Hic duo. ad 3. Gabr. in 1. diff. 1. qu. 6. & Suppl. in 4. diff. 49. qu. 2. ar. 3. dub. 5. dicto 4. Idem affirmans Ocham. in 1. diff. 1. qu. 6. concl. 5. & in 4. qu. 14. ar. 3. dicto 6. Mayron. in 1. diff. 1. qu. 7. & Rubio qu. 5. & 6. posito quod amor beatificus actiùe eliceretur à voluntate creata: nam ceterum ipsi putant, amorem beatificum aetiuè produci à solo Deo, ut hoc modo saluent necessitatem amoris beatifici. Eadem sent. fauet S. Thom. de Verit. q. 22. art. 6. vbi docet, voluntatem respectu cuiuscumque obiecti, & in quovis statu posse exire & non exire in actu volendi. Probat Scotus 1. Noua necessitas agendi supponit nouum principium intrinsecum in agente: sed ex eo quod Beatus clare videt Deum in patria, nullum nouum principium intrinsecum superadditur ipsius voluntati in ordine ad amorem beatificum producendum, quod non habebat in via: ergo nec noua necessitas agendi illi superadditur. Maior constat: nam per id est necessitas agendi, per quod est ipsum agere: ergo per id est noua necessitas agendi, per quod est nouum agere. Minor prob. nam intrinsecum principium, per quod voluntas creata elicit amorem beatificum, est habitus charitatis; sed hic est idem in via & patria: ergo si in via non necessitat, nec necessitatibet in patria. Neque clara visio beatifici obiecti præbet necessitatem eliciendi amorem beatificum: tū quia hæc non est ratio agendi, sed sola conditio,

sine qua voluntas non eliceret actu amoris: tum quia, esto sit ratio agendi, non est tamen ratio agendi principalis, sed secundaria: ratio autem agendi secundaria non præbet necessitatem agenti principali, quia illum nō determinat ad agendum, sed potius agens ipsum principale determinat a gens secundarum. 2. Omnis potentia sicut habet Prob. 2. vnum obiectum primum, sic vnum modum tendendi ad illud: ergo eundem modum seruabit respectu cuiuscumque obiecti, in quo per se includitur primum eius obiectum: igitur si respectu vnius obiecti est libera, erit respectu omnium, quia semper est eadem essentialis potentia. Nec diuersa praesentia obiecti visi, & non visi, variat essentiali modum agendi potentie, ut illam de liberâ mutet in necessariam: comparatur enim notitia obiecti ad voluntatem, sicut approximatio passi ad agens: at qui melior approximatio passi ad agens non causat necessitatē agendi, sed maiorem dumtaxat intentionē actus, ut patet in calore & calefactibili.

Tertia sent. affirmit de potentia absoluta, ne- 3 sent. com-
pat vetio de ordinata & naturali. Est S. Thomae 1. muvis
2. quest. 4. a. 4. & 1. p. qu. 8.2. a. 2. Caiet. locis cit. Durandi in 4. diff. 48. qu. 2. & diff. 49. q. 8. n. 16. Areoli in 1. diff. 1. art. vti. propos. 2. Argent. qu. 2. concl. 3. & 4. Capreoli qu. 3. a. 1. concl. 5. Maioris in 4. diff. 49. qu. 6. Sotii qu. 3. a. 4. §. Hinc fit: Vasquez 1.2. diff. 16. cap. 2. Lurielis ibid. qu. 5 a. 4. §. 8. & communis reliquorum. Pro cuius explicatione,

Dico 1. Non implicat de potentia absoluta, Bea- 141.
tum videre, & non diligere Deum: implicat autem, Potest Bea-
diligere, & non videre Deum. Prior pars assert. tus de pot.
prob. Visio est prior amore, ab eoque realiter di- abs. videre
stincta & independens: ergo potest diuinitus sepa- & non dili-
rari. nam Deus separare potest quacumque enti- tate absolutam, à quacumque aliâ entitate abso-
lutâ, à quâ essentialiter non pender. Confirm. Po-
test Deus coagere cum intellectu Beati ad visionem, non coagendo cum voluntate eiusdem ad amo-
rem sui. Posterior pars est contra Argent. in 1. diff. Impli-
ca. 1. qu. 1. a. 4. & Rubionem qu. 4. §. Hoc premissio, pu-
diligeret &
stantes, poile de potentia absolutâ Beatum Deum non videre
diligere, & non videre. Quoru fundam. quia actus
diligendi distinguitur ab actu intelligendi, ut res
absoluta ab absolutâ: igitur poterit unus diuinitus
ab alio separari. Sed nostra assertio prob. hoc fundam. Implicat, voluntatem incognitum amare: igitur
implicat, Beatum Deum non visum diligere. Anteced. aperte docet Auguſt. 10. de Trinit. cap. 1. Auguſt.
in iſo. Et prob. quia voluntas non amat, nisi vitali-
ter allecta & attracta à bonitate obiecti: obiectum
autem non allicit & attrahit voluntatem, nisi ut co-
gnitum & vitaliter representatum. Confirm. Nul-
la potentia agere potest, nisi circa suum obiectum:
obiectum autem voluntatis est bonum ut cogni-
tum & intentionaliter præsens. Quia cùm voluntas Ratio
sit potentia immanenter operativa, nequit operari,
nisi circa obiectum immanenter atque intentiona-
liter seu vitaliter præsens. Hinc soluitur inq̄antia, Instabili
cur possit agere in subiectu loco disiunctu.
non possit autem ferri in obiectum incognitum:
quia nimirum voluntas non fertur in obiectum, Reſp.
nisi ab illo allecta & attracta: nequit autem allici
attrahique, nisi vitali atque immanente repræsen-
tatione obiecti: agens autem viagat in subiectum, Conſirm.
nō requirit ut ab ipso alliciatur & attrahatur. Con-
firm. quoniam implicat, ut dictum est, voluntatem
operari, nisi in obiectum intentionaliter repræ-
sentatum: nequit autem obiectum intentionaliter
voluntati representari, nisi per cognitionem, à quâ
tagiūm voluntas apta est moueri: cognitione autem, cùm

Ad Argent. & Rub. cū munus repræsentandi obiectum exerceat in genere causæ formalis, nequāt per aliam formam vel genus causæ suppleri. Ad fundam, Argent. & Rub. neg. conseq. nam licet actus diligendi distinguitur vt res absolute ab absolute, ab actu intelligendi, illum tamen essentialiter supponit, tamquam vitalem approximationem obiecti, sine quā impossibile est voluntatem operari.

142. Implicat, Deum clarè videre, & simul odio habere. Est contra Ocham. in 1. dist. 1. qu. 6. concl. 5. & in 4. qu. 14. 4. 3. dicto 5. & contra suppl. Gabrie. loco cit. dub. 5. dicto 2. Maiorem q. 6. putantes, posse Beatum clarè videre Deum, cum quā odio habere. si sciat ab ipso aliquando se beatitudine priuandum, & in æternum puniendum. Fundam. eorum est, quia posset in eo casu Beatus apprehendere Deum ut malum & incommodum sibi, quia apprehenderet illum ut punitorem ultremque sui, atque adeò illum odio prosequi posset. Nostra tamen assertio prob, hoc fundam. Implicat, bonum sub ratione boni odio haberi: atqui Beatus intuens Deum nequit illum cognoscere nisi sub ratione boni: nequit igitur illum odio habere. Maior constat: nam sicut implicat, malum sub ratione mali diligi, ita bonum sub ratione boni odio haberi. Minorem probo: quoniam qui videt clarè Deum, videt illum ut est in se, quia visio intuitiva Dei, tendit ad Deum ut est in se; sed in se nullam habet rationem mali, sed infinitam rationem boni: ergo cognosci non potest sub ratione mali, ac proinde apprehendendi ut obiectum odibile.

Confirm. nam ipsa ratio ultoris cognoscitur à Beato ut perfectio Dei, non minus quam ipsa ratio præmiatoris: ergo licet à Beato apprehendatur ut sibi mala, tamen apprehenditur ut bona Dœ. Sed Beatus videns clarè Deum, plus diligit Deum quam se ipsum: ergo non potest sub ea ratione odio habere Deum, alioqui plus diligeret se ipsum quam Deum, quia præterret bonum suum bono Dei, amore quoque sui amori Dei. *Ad fund.* *Ochami & Gabrie.* concedo, in eo casu Beatum apprehendere Deum ut malum & incommodum sibi; nego tamen, illum odio habere posse: quia in eo statu Beatus plus diligit Deum quam se ipsum: & consequenter potius diligit rationem punitoris ut perfectionem Dei, quam illam odio prosequatur ut malum & incommodum sibi.

143. Beatus necessario diligit quoad exercitium *Prob. I.* Dico 3. Beatus necessario diligit Deum, nec potest, quantum est de se, ipsum non diligere, ratiō quoad specificationem, quam quoad exercitium. De necessitate quoad specificationem constat ex præcedente assertione, in qua probatum est, non posse Beatum videntem clarè Deum, odio habere. De necessitate quoad exercitium Prob. 1. In ipso amore beatifico, & visione intuitiva Dei, Beatus apprehendit omnem rationem boni, ac summam suam felicitatem: contrà verò in cessatione talis actus nullam apprehendit vel apprehendere potest rationem boni; igitur impossibile est, vt quantum est de se, Beatus possit actum beatificum suspendere, & à tali exercitio cessare. Conseq. constat, nam etenim posset suspensionem sui actus beatifici velle, quatenus talem actus suspensionem apprehendere posset sub aliquaratione boni; cùm nihil velle possit voluntas, nisi sub ratione boni, cùm essentialiter sit appetitus boni. Antec. prob. quia cùm omnis ratio boni includatur in actu beatifico, repugnat, vt in suspensione ipsius apprehendi possit aliqua ratio boni: alioquin non omnis ratio boni in exercitio talis actus cōtineretur. Quod autem in tali actu omnis ratio boni contineatur,

pater: quia talis actus includit ipsam beatitatem. obiectum, cùm quā integrat unum totalem finem quā atque in beatitatem. obiectum continetur omnis ratio boni, vel formaliter, vt sunt perfectiones intrinsecæ Dœ; vel eminenter, cūiusmodi sunt perfectiones creatæ. *Prob. 2.* Ad hoc vt possit voluntas ab actu amoris beatifici resistire, debet posse superare vim motuam, quam ad alliciendam voluntatem ad suum amorem habet obiectum beatificum: implicata autem, voluntatem creatam superare posse vim motuam, quam obiectum beatificum habet ad alliciendam voluntatem ad suum amorem: igitur implicat, voluntatem creatam à beatifico amore resistire posse. Maior constat: nam quantū fortius obiectum allicit, tantò maior vis in voluntate requiritur ad illi resistendum: vt pater in obiecto sensibili, quod quantū fortius allicit appetitum, tantò maior vis in eo requiritur ad illi resistendum: unde sapè necessaria est gratia diuina ad remouendum appetitum ab obiecto sensibili efficaciter allicitente. Minor prob. quia vis allicitua obiecti beatifici est infinita, est enim bonitas ipsa increata Dei per se ipsam obiectuè præsens voluntati: vis autem resistendi voluntati creatæ finita est: igitur implicat, voluntatem creatam ab amore beatifico resistire posse.

Ad fund. 1. sent. disting. minor, de necessitate simpliciter, vel de necessitate connaturalitatis: & quantū est ex parte ipsius voluntatis creatæ; conced. *Ad fund. prima.* de necessitate connaturalitatis; neg. de necessitate simpliciter. Nec est eadē ratio de relatiis, quorum unum includitur in conceptu terminatio alterius. *Ad 2.* Ad 2. neg. antec. eijsq[ue] prob. alioquin si ad omnem practicu[m] iudiciu[m] præcedere deberet actus voluntatis, determinantis intellectum ad iudicandum, cùm vice versa ad omnem actum voluntatis præcedere debeat practicum iudicium, sequeretur dari actum voluntatis absque prævio iudicio practico, nempe illum actum, qui determinaret intellectum ad primum iudicium practicum. Ut igitur eijsemus hoc absurdum, negandum est, ad omnem iudicium practicum præcedere debere actum voluntatis.

Ad 1. Scoti pro 2. sent. adductu[m], conced. min. de nouo principio efficiente, negāda de nouo principio allicitente, quod est Deus clarè visus. Et enī agans intellectuale non solum ad operandum determinatur à principio efficiente, sed etiam ab allicitente, & tantò magis ab hoc, quantū nobiliori modo mouet ultimus finis, vt mouet obiectum beatificum, quam efficiens. Ad prob. min. neg. solum habitum charitatis esse principium amoris beatifici, sed ad summum illum esse principium in genere causæ efficientis; præter hanc autem, assignanda est in Beatis causa finalis, quæ est Deus ipse diligibilis propter increatam suam bonitatem clarè visam. Dices: Neque hoc genus causæ finalis & obiectu[m] additur de nouo Beatis in patria, nam etiam illud habebant in viâ, quia etiam in viâ voluntas creata allicitetur à bonitate increata Dei ad ipsum diligendum. Resp. addi diverso modo resp. repræsentatum: nam in viâ bonitas increata allicit voluntatem creatam, vt abstractu[m] repræsentata in suis effectibus; in patria verò vt intuitiu[m], cognita in se ipsâ, qui modus repræsentandi redundant in ipsam rationem formalem obiectu[m]: quoniam per cognitionem abstractu[m] bonitas increata mouet & allicit voluntatem creatam, vt in alio prælucens, per intuitu[m] verò, vt in se ipsâ existens: maiorem autem vim ad alliciendum habet bonitas increata in se ipsâ visa, quam in alio prælucens, vt per se elucet. *Dices*

Ad 2. nego, voluntatem semper seruare enim ad 2. dem.

44 Disputatio II. De ultimo fine hominis. Sectio XI.

A priori

dem modum tendendi respectu cuiuscumque obiecti. Constat 1. de voluntate diuina, quæ respectu sui securat modum tendendi necessarium, respectu creaturarum modum tendendi liberum: & respectu earundem ut possibiles diligit necessariò dilectione simplicis complacentiæ, ut existentes verò liberè. 2. Quia voluntas in operando pendet ab obiecto finaliter mouente: ergo sicut variari potest obiectum, ita & finalis motio ipsius: aliter enim mouet obiectum cognitionum secundum omnem rationem boni, & secundum nullam rationem mali; aliter cognitionum secundum determinatam rationem boni, & secundum aliquam rationem mali, saltem ardui ac difficilis. Vnde nego diuersam representationem obiecti non posse variare modum operandi voluntatis de libero in necessarium, & vice versa. Falsum quippe est, representationem obiecti comparari ad voluntatem, ut approximationem passi ad agens. Nam ex approxim. passi non augetur vis operativa agentis, sicut ex meliore represent. obiecti augetur vis operativa voluntatis, quæ integratur ex virtute actiù potentiæ, & allectiuā obiecti. Nec refert, quod etiam passum integrat principium operativum in genere causæ materialis: nam ex maiori approxim. passi non crescit vis receptiva subiecti, sicut ex meliore represent. obiecti crescit vis allectiuā finis. Neque etiam refert, quod voluntas sit una potentia essentialiter: quia licet sit una formaliter, est tamen duplex virtualiter, ob duplicem modum, quo apta est moueri ab obiecto. Cum enim in operando pendeat ab obiecto, sicut potest ab illo dupliciter moueri, & secundum omnem rationem boni, & nullam rationem mali; & secundum determinatam rationem boni, & aliquam rationem mali: ita duplum habet operandi modum, necessarium, & liberum. Nec demum refert, quod obiectum voluntatis sit unum: tum quia non est unum unitate numerica, sed formalis: tum quia esto sit unum unitate numerica, non valet consequentia ab unitate obiecti ad unitatem modi operandi circa obiectum: quia sicut potest unum idemque obiectum aliter & aliter representari voluntati, ita potest voluntas circa illud aliter & aliter operari. Modus namque operandi voluntatis sequitur modum representationis obiecti. Ad autorit. S. Tho. respondet Capreolus, illum tantum loqui de actu, cuiuscessatio apprehendi potest sub aliqua ratione boni, cuiusmodi non est actus beatificus, ut ex dictis constat. Responsio hęc colligitur ex qn. 24. de verit. art. 8. ad 2. In potestate liberi arbitrii est, non uti habitu, tamen potest hoc ipsum quod est non uti habitu, sibi proponi sub specie boni, quod de gratia in Beatis accidere non potest. Hęc S. Doct. quo nihil clarus. Eodem modo S. Thomam explicat Ferrarius 3. con. Gen. cap. 62. circa finem, ut tantum loquatur de actu voluntatis, qui sequitur ad notitiam abstractiuanam quam Beati de Deo formant extra verbū. Nam sicut talis notitia subest potestati Beati, ita & actus voluntatis ab ea regulatus.

*Ad S. Tho.
reip. Cap-
reolus*

sequitur & amor amicitiae in Deum, & concupiscentiae erga ipsam visionem Dei. Maior prob. quia nequit Beatus prohibere, ne lumen minus intensè feratur in visionem, quam ipsum ex se aptum est ferri: ergo eius efficacitas non subest potestati Beati. Minor patet, quoniam, stante visione clara Dei, nulla apparet ratio boni in cessatione actus amoris. Confirm. nequit voluntas ab obiecto vel ab actu cessare, nisi aliqua apparet ratio mali: sed stante visione Dei, nulla in obiecto beatifico, vel in exercitio actus circa ipsum, apparere potest ratio mali: ergo nequit voluntas ab eo cessare.

Secunda sent. docet, non posse tale preceptum imponi Beato, stante in eo iudicio de diligendo Deo, posse tamen illud imponi sublatu praktico iudicio de diligendo Deo, quod iudicium potest Deus auferre superstite clara visione Dei. *Capreoli in 1. dist. 1. q. 3. a. 2. ad argum. Adami ad confirm. sexti: Ferrar. 3. con. Gen. cap. 62. §. Ad casus. Fundam. Prob. 1. prioris partis est, quoniam, stante iudicio praktico de diligendo Deo, necessariò sequitur amor in ipsum Deum, alioquin, stante praktico iudicio de diligendo Deo, posset Beatus simul habere iudicium de non diligendo Deo, quia non potest suspendere amorem erga Deum, nisi iudicando, Deum non esse diligendum: implicat autem, Beatum simul habere practicum iudicium de diligendo & non diligendo Deo: ergo neque tale iudicium suspendere, est in potestate Beati, sicut nec in potestate intellectus est, suspendere assensum conclusionis evidenter nota, & intellectui applicare. Fundam. poster. partis est: quoniam sublatu tali iudicio, & alio formato, nempe quod Deus non sit hic & nunc diligendus, potest Beatus Deum non diligere. An autem possit Deus tale iudicium, superstite visione, Beato tollere, affirmat Capreolus, non explicat Ferrariensis.*

Tertia sent. simpliciter affirmat, posse tale preceptum imponi, & Beatum teneri ad illud seruandum: *Adam apud Capreol. loco cit. Ochami in 1. dist. 1. qu. 6. concl. 4. & in 4. q. 14. a. 3. dicto. 5. vbi* docet, non solum posse Deum imponere preceptum Beato cessandi ab amore sui, sed etiā ipsum odio habendi: quia tuc odium Dei non est malum, sed bonum, utpote à Deo preceptum. Verum quoad odium Dei, predicta sententia est omnino improbabilis: cum nec Deus præcipere possit odium sui, utpote per se malum, quod Deus velle non potest; nec stante clara visione Dei Beatus possit odio habere Deum, cum, stante clara visione Dei, nulla ratio mali, quæ ad odium necessaria est, in Deo apparere possit. Pro explicatione plures actus distincti, sunt in Beato. Primus est, visio ipsa Dei; secundus, amor amicitiae erga Deum; tertius, amor concupiscentiae, quo Beatus diligit Deum ut bonum suum; quartus, delectatio & fruitio de ipsa beatitudine. Non dispergo hinc de actibus, quos extra Verbum Beati exercent erga Deum: nam sicut illos liberè exercent, ita à fortiori possunt ex precepto eos non exercere: sed solum de actibus, quos Beati exercent ex via visionis beatificæ. Atque de his omnibus videndum est, an possit imponi preceptum, ne à Beato exerceantur.

Dico 1. Non potest Beato imponi preceptum, ut cesseret à clara visione Dei. Fund. quia clara visio Dei necessariò producitur à lumine gloriae, quod in agendo, non subest potestati creature: implicat autem, preceptum imponi de re seruatu impossibili, ut per se patet, cum omne preceptum ordinetur ad executionem rei precepit. Maior prob. quia cum lumen gloriae per se ordinetur ad supremam creature

*145.
1. sent.
Vasquez.
Fundam.*

Prima sent. absolutè negat, posse tale preceptum imponi Beato: *Vasquez 1. 2. dist. 16. c. 3. Fundam.* quoniam principium visionis beatæ est lumen gloriae, cuius efficacitas non subest potestati Beati: stante autem visione clara Dei, necessariò

*Non potest
Beato im-
poni prece-
ptum ut
cesseret à clা-
ra visione
Dei*

Disputatio II. De ultimo fine hominis. Sectio XI.

45

creaturæ intellectualis felicitatem, ad quam per modum naturæ omnes necessariò ferimur, debuit etiam extrinsecum principium illius, quod est lumen gloriæ à quo illa principaliter pèderet, esse ad eam producendam determinatū, omni qua posset determinatione. Quod autem in operando nostre non subest potestati, à nobis impediri non potest, atque adeò cessatio illius erit nobis impossibilis.

Dico 2. Stante clara visione Dei, potest Beatus imponi præceptum de non amando Deo amore concupiscentiæ. Fundam. quia Beatus videns claram Deum, plus diligit Deum quam se ipsum, suamque beatitudinem, quippe qui res diligit uti diligibiles sunt: posito autem præcepto prohibente, ne Beatus diligenter Deum ut bonum suum, suamque beatitudinem, cessatio talis amoris apprehenderetur ut conformis diuinæ voluntati, atque adeò ut maius bonum & obsequium Dei quam ipse positius amor sui, suamque beatitudinis; nam id cedit in maius obsequium & extrinsecum bonum Dei, quod ipsius voluntati conformius est; ergo Beatus ex vi summae charitatis, qua supra se ipsum diligit Deum, posito præcepto prohibente, statim cessaret ab amore sui suamque beatitudinem, ut se diuinæ voluntati conformaret,

Idem de fruione & delectatione. eique morem gereret. Eadem ratio est de fruitione seu delectatione, quæ est actus, quo Beatus de sua adepta beatit. gaudet. Hinc vterius addo, non solum posito præcepto prohibente, sed quoquis diuinæ voluntatis nutu, statim Beatum ab amore beatifico sui suamque beatitudinem, cessaturum, ut morem diuinæ voluntati gereret, cuius executionem magis diligit, quam quodvis bonum proprium suum.

Dices. Nequit Deus Beato præcipere, ut se ipsum odio habeat, ergo neque ut actum suum beatitudinem, suspendat. Conseq. constat, quia Beatus plus amat suam beatitudinem quam se ipsum, quia maius bonum est sua beatitudo quam suum esse. Antec. prob. nam omne ens essentialiter inclinat ad sui amorem: implicat igitur, ut possit Beatus se ipsum odio habere. Resp. neg. antec. potest. n. quis elicto & indirecto odio habere se ipsum, quatenus est substratum malorum, vel impedimentum maioris boni & gloriæ diuinæ. Posset igitur Beatus odio habere suam beatitudinem, quatenus impeditiuam maioris obsequij, & extrinseci boni, atque gloriæ diuinæ. Probatio antec. vera tantum est de amore innato, & elicto directo.

148. **Et præcep- ptum de non dili- gendo Deo amore a- micitie.** **Dico 3.** Stante clara visione Dei, potest imponi Beato præceptum de non diligendo Deo amore amicitie. Hæc non est apud me ita certa; eam tamen ex præced. sic deduco. Præceptum de non diligendo Deo reddit cessationem dilectionis Dei ut maius obsequium, & extrinsecum bonum Dei: igitur potest tale præceptum à Deo Beato imponi. Antec. constat: nam maius obsequium Dei est, quod eius voluntati magis conforme est: atque in eo casu Dei voluntati magis conformis est cessatio, quam exercitium amoris Dei, ut per se patet. Conseq. prob. nam catenus non posset tale præceptum videnti Deum imponi, quatenus non posset à vidente Deum cessatio amoris Dei apprehendi ut maius obsequium, & bonum ipsius Dei: igitur si, eo posito, potest cessatio amoris Dei apprehendi ut maius obsequium & bonum Dei, quam ipsius amoris exercitium, non est unde tale præceptum implicet.

149. **Ex virtute obediencie, necessariò cessare.** **Dico 4.** Posito præcepto de non diligendo Deo, Beatus cessaret ab amore Dei, eiusque cessationem continuaret ex motu obedientie erga Deum. Fundam. quia summum studium & desiderium Beati est, conformare se perfectissime Deo: sed posito præcepto de non diligendo Deo, non posset

Beatus perfectius se Deo conformare, quam tam amoris cessationem elicere ex motu obedientie erga Deum, ut cuius actu obsequi non posset, obsequeretur alio actu virtutis. Petes: ati Rubio ref. hoe Beatus ficeret libere, an necessariò. Respondet cis. Rubio in 4. dist. 49 q. 6. ar. 1. concl. 3. liberè: sed verius dicendum est, Beatum, posito præcepto, necessariò cessaturum ab actu amandi Deum: Eadem quippe necessitate Beatus obedit Deo posito præcepto, qua illum diligit præcepto non posito: Rati. Quia Beatus necessariò conformat se diuinæ voluntati præcipienti, ergo quam necessitate illum diligit non posito præcepto, eadem illi obedit posito præcepto.

Maior difficultas est, an possit videnti Deum *Alia dif.* imponi præceptum, ut non solum cesset ab amore *ficiunt.* Dei, sed ab omni positivo actu voluntatis circa Deum, posito quod impossibile non sit, voluntatem suspendere posse omnem actum circa obiectum sibi propositum. Resp. Neque contra hoc me apertam videre implicantiam, quin affirmativa pars conformior est dictis: quia tunc Beatus cessationem ab omni actu apprehenderet ut maius obsequium & bonum Dei.

Obycies 1. Si posset Beato imponi præceptum ad cessandum ab amore beatifico, imponetiam **150.** *Obyc. 1.* posset præceptum ad cessandum à visione Dei, nam eodem modo per habitum charitatis voluntas Beati necessitatibus ad amandum, sicut intellectus per habitum luminis ad videndum Deum. Resp. neg. sequelam. Nam ad hoc ut potentia, que *Respondebit.* necessariò fertur ad obiectum, cesset ab illo, aliqua fieri debet mutatio vel ex parte potentie, vel ex parte obiecti; posita autem voluntate Dei prohibentis, ne Beatus diligit Deum, fit mutatio obiectiua respectu voluntatis diligentis, non fit autem mutatio obiectiua respectu intellectus videntis: igitur potest voluntas, posito præcepto, cessare ab amando Deum, quem ante necessariò amabat: non potest autem intellectus cessare à videndo Deum quem ante necessariò videbat. Maior patet: nam manentibus omnibus inuariatis ut antea, manet easdem necessitas ut antea. Minor prob. nam obiectum voluntatis Beati, quatenus actu amicitie fertur in Deum, est bonum magis acceptum Deo: sed posito præcepto de non amando Deo, magis acceptum est Deo cessatio amoris quam amor. Obiectum vero intellectus Beati, quatenus fertur in Deum, est Deus ut intelligibilis: per nullum autem præceptum Deus, vel cessatio visionis Dei fit magis intelligibilis quam ipsa visio Dei: ergo posito præcepto, potest voluntas cessare ab amando, quem ante necessariò amabat, non potest autem intellectus cessare à videndo, quem ante necessariò videbat. **Obycies 2.** Non potest Beatus *Obyc. 2.* cessare ab amore Dei, nisi propter aliquod motuum; ergo implicat, cessare ab omni actu. Cōseq. patet: quoniam nequit voluntas propter aliquod motuum moueri, nisi positivo actu. Nam moueri propter aliquod motuum, est intendere motuum: intendit autem voluntas motuum positivo actu tendentia in illud. Anteced. prob. tum quia nequit operari voluntas, cum sit essentialiter appetitus rationalis, nisi propter aliquod motuum: tum quia essendo Beatus ab amore Dei, non cesaret nisi propter ipsum Deum, cum ex vi visionis Dei Beatus determinetur ad operandum semper propter Deum: ergo hoc ipso quod cessaret ab amore Dei, haberet pro motu ipsum Deum. Implicat igitur, Beatum cessare ab omni actu positivo erga Deum. Resp. disting. antec. Non po-

teſt

rest cessare ab amore Dei, nisi propter aliquod motiuum formaliter & expressè intentum, nego; virtualiter & interpretatiè tantum volitum, concedo: ad hoc autem non est necessarius positius actus voluntatis, sed sufficit interpretatiuus. Ex quo patet ad prob. antec. utraque enim vera tantum est de motiuo virtuali & interpretatiuo. Nam licet operari propter Deum expressè dilectum, secundum se sit perfectior modus operandi, posito tamen precepto de cessando ab omni actu, perfectior modus esset, operari propter Deum interpretatiè tantum dilectum; quia hic modus tunc esset conformior diuinæ voluntati, atque ad eum eligibilior à Beato. Obiectus 3. Deus clarè vi-

Objec. 3. sus infinitè allicit voluntatem ad sui amorem: nequit autem voluntas finita resistere obiecto infinitè allicienti: igitur nequit Beatus Deum clarè vi-

Resp. sum nos amare. Resp. disting. maior. Deus clarè vi-

Ratio. sus infinitè allicit voluntatem ad amorem sui, nullo posito precepto, concedo; posito precepto de non amando Deo, nego. Quia Deus clarè vi-

151. sus eatecum voluntatem allicit ad amorem sui, qua-

Ad fund. tenus id conforme est diuinæ bonitati atque vo-

prima. luntati, cui Beatus summè se confotare deside-

Ad fund. rat: posito autem precepto, non est amplius di-

secunda. unæ voluntati conforme, Deum diligere: igitur posito precepto, non amplius Beatus allicitur ad amandum Deum actu positivo & expresso.

Ad fund. 1. sent. conced. minor eiusque prob.

nullo posito precepto; neganda, precepto posito. Ad confirm. neg. minor: nam posito precepto, amoris diuini exercitium non est amplius bonum, sed malum; non ex se, sed ex extrinseco precepto Dei. Sicut celebratio Missæ tempore interdicti mala est, non ex se, sed ex precepto superioris prohibentis.

Ad fundam. secundæ esto, stante iudicio de di-

secunda. ligendo Deo, nequeat Beatus Deum non diligere, negandum tamen est, posito precepto, non posse Beatum tale iudicium mutare. Nam sicut, posito precepto, mutatur obiectum de bono in non bo-

152. num: ita potest Beatus mutare iudicium. Nec est etiam ab intrinseco liber, non est ex se aptus, reliquo uno vero evidenter noto, conuertere se ad aliud, nisi ex imperio voluntatis: at voluntas cum sit ab intrinseco libera, ex se apta est, reliquo uno bono, ad aliud se mouere.

Allia diffi- Difficultas est, an in tali casu necesse esset mu-
cultas. tar visionem beatificam. Ratio dubitandi, quoniam Beatus per eamdem visionem videt Deum, & simul iudicat Deum esse diligendum: igitur si, mutato obiecto per preceptum, mutandum est practicum iudicium, mutanda quoque erit visio beatifica. Hoc tamen non obstante, negandum est, mutandam esse necessariò visionem beatificam, sed tantum superaddendum esse nouum iudicium distin&tum, quo Beatus iudicaret, hinc & nunc, posito precepto, cessandum esse ab amore beatifico. Dices: Remanet eadem visio; ergo idem iudicium, quo Beatus ante preceptum iudicabat Deum esse diligendum: ergo simul manent duo iudicia opposita, quibus Beatus iudicat Deum esse diligendum, & Deum non esse diligendum. Resp. neg. conseq. nam primum iudicium non est oppositum secundo, eo quod primum est de diligendo Deo, tacitè sub intellectu hac conditione, si Deus aliter non precepit, siue, si cessatio ipsa amoris diuini non fuerit diuinæ voluntati conformior.

S E C T I O X I I .

An Beatus ex vi visionis beatifica sit ab intrinseco impeccabilis?

Dogma fidei est contra Orig. sapr. scilicet. 8. Beatos numquam de facto peccaturos. Constat ex ijsdem Scripturæ & Concil. testimonijs, quibus definitur beatit. æternitas. Implicitat namque quodcumque peccatum cum beatit. iuxta illud Apocalyp. Et non intrabit in eam aliquid coquinatum, & mendacium. At vnde Beati habent ut de Schoasticæ facto numquam sint peccaturi; ex donone aliquo concertatio. intrinseco, an ex sola extrinseca voluntate Dei, eos semper protegente, & à malo preseruante?

Prima sent. docet, Beatos numquam peccaturos ex sola voluntate extrinseca Dei, perpetuū actum fruitionis conseruantis: qua voluntate stan-

Prima sent. te, repugnat Beatum potentiam proximam exire in actu peccati, quoniam nulla causa 2. praeventa à prima ad unum oppositum, potest potentiam proximam exire in aliud oppositum. Est Scoti in 4. dist. 49. q. 6. s. Dico ergo: Ochami in 2. q. 19. litt. L. & in 4. qn. 14. versus finem, Ad primum: Supplem. Gabriel. in 4. dist. 39. q. 2. art. 3. dubio 6. Fundam. quia prob. eadem essentialiter est potentia Beati nunc, quæ erat antea; ergo quantum est de se, potens est in omnem effectum, in quem poterat antea: ergo in tantum in statu beatitudinis non peccat, in quantum extrinsecè impeditur à Deo continuò conseruante actu beatificum. Vnde si Deus sineret Beatos, suos motus agere, possent de facto peccare. Quare concedit hanc proposit. Gabriel: *Beatus non est simpliciter impeccabilis*, quia potest peccare in sensu diuiso, dividendo scilicet à voluntate Dei extrinsecè conseruante; non autem in sensu composito, quia stante voluntate Dei ad unum, nequit voluntas in oppositum ferri.

Secunda sent. affirmat, Beatos non solum peccare non posse ab extrinseca voluntate Dei, sed etiam ab intrinseca beatitudine, à qua determinantur ad bonum semper operandum: S. Thomas 1. 2. q. 4. art. 4. & q. 5. art. 4. & 1. q. 62. art. 8. & lib. 4. cont. gent. cap. 92. Caet. & Ferrar. locis cit. tione doni Durandi in 2. dist. 7. q. 1. & reliquorum, quos se. intrinseci. quitur Vasquez 1. 2. dist. 18. q. 2. quæ verior est & sequenda; eamque colligo ex August. 22. de Cinit. c. vlt. vbi, Aliud, inquit, est esse Deum, aliud participe Dei: *Deus natura peccare non potest*, particeps *August.* vero *Dei ab illo accipit ut peccare non possit*. Igitur Beatus peccare non potest, quia Dei particeps est: est autem Beatus Dei particeps ratione beatitudinis: igitur ratione beatitudinis, quæ intrinseca est Beato, Beatus peccare non potest. Non igitur sola extrinseca voluntate Dei impeccabilis est. Prob. à necessitate remouemus impedimenta destructiva priori. finis, quâ necessitate diligimus finem: sed Beatus necessariò & ab intrinseco diligit finem beatificum: ergo necessariò & ab intrinseco remouet impedimenta destructiva finis beatifici: quodlibet autem peccatum est destructum finis beatifici: igitur quodlibet peccatum Beatus necessariò & ab intrinseco vitat. Est igitur Beatus ab intrinseco impeccabilis. Maior elucet. Minor assumpt. prob. Beatus necessariò diligit Deum ratione visionis beatificæ, quæ intrinseca est Beato. Minor subsumpt. prob. nam duplex est peccatum, mortale, & veniale: utrumque autem est contra beatit. Quantum ad mortale, constat: nam hoc formaliter destruit

Aristot.

155.
De peccato
veniali

Confirm.

Dices

Beatus non
est determina-
tus sacerdotem
ad volendum

destruit utrumque actum, & dilectionis & visionis beatificae, utriusque enim opponitur contradictione. Nam dilectioni opponitur ex parte ipsius Beati diligentis Deum, per dilectionem enim Beatus conuertitur ad Deum, contraria vero per peccatum mortale creatura avertitur a Deo: visioni autem opponitur ex parte Dei diligentis Beatum, hoc patet: visio beata est terminus amoris amicitiae, quo Deus diligit Beatum; quia cum sit quedam intentionalis participatio naturae diuinae, & amicitia ex Aristotele fundetur in similitudine naturae, in communicatione talis perfectionis consistit amor amicitiae, quo Deus diligit Beatum. Ex alia parte Deus necessariod odit peccatum, quia sicut necessariod diligit quidquid est actu bonum, ita necessariod odit quidquid est actu malum, cum nequeat Deus esse suspensus, sed ultimod terminatus ad quodlibet obiectum, vel per modum amoris, si sit bonum, vel per modum odij, si sit malum. Nequit autem Deus odio habere peccatum, nisi subtrahendo a peccatore terminum suum amicitiae, quae in Beato, praeter gratiam habitualem, est ipsa visio Dei. Igitur si posset videns Deum habere peccatum mortale, simul amaretur & non amaretur amore amicitiae a Deo. Amaretur ratione visionis, quae est terminus amicitiae diuinae: non amaretur; ratione subtractionis eiusdem visionis, quae subtractione est terminus odij Dei. Prob. quoad peccatum veniale: nam etsi hoc non opponatur amicitiae, opponitur tamen familiaritati Dei; quia opponitur feruori charitatis ex parte committentis, & perfectae communicationi ex parte Dei: sed Beatus ratione visionis Dei non modò necessariod diligit amorem beatificum, & qualemcumque communicationem Dei, sed feruorem ipsum charitatis, & perfectissimam communicationem Dei: igitur Beatus est ab intrinseco impeccabilis, etiam venialiter. Minor prob. nam Beatus ratione visionis non solùm diligit necessariod Deum, sed etiam diligit necessariod Deum secundum totum feruorem & intensinem qua illum diligere potest; ergo non solùm diligit necessariod amorem beatificum quoad substantiam ipsam amoris, sed etiam quoad modum feruoris & intensonis, cum qua repugnat peccatum veniale. Confirm. Nihil potest ratione visionis Beatus velle, nisi quod referibile est in Deum tamquam in ultimum finem: sed peccatum veniale non est referibile in Deum tamquam in ultimum finem, quia nulla culpa ut sic, per se referibilis est in Deum. Dices: Si Beatus ratione beatit. non solùm necessariod odit ea quae opponuntur amicitiae, sed etiam quae opponuntur familiaritati, ac perfecto feruori charitatis, non solùm erit determinatus ad numquam peccandum, sed etiam ad semper operandum id quod perfectius est. Vnde sequeretur, tolli omnem libertatem in Beatis: quod falsum est, alioquin non fuisset in Christo libertas ad meritum sufficiens. Resp. neg. sequel. nam etsi Beatus ratione beatitudinis sit determinatus ad semper nolendum id cuius oppositum inuoluunt culpam, non tamen vi eiusdem est determinatus ad semper volendum id quod est perfectius. Etenim ratione beatitudinis Beatus determinatur tantum ad conformandum se diuina voluntati: conformat autem se Beatus diuina voluntati, etiam si in ijs quae culpam non inuoluunt, eligat quod est minus perfectum: nam hoc ipsum liberè eligere minus perfectum in ijs quae nullam inuoluunt culpam, est conforme diuina voluntati, quae ut libertatem conseruet in Beatis, hanc liberam electionem relinquit in plena potestate ipsorum. Hæc autem intelligenda

sunt de ijs que Beati operatur extra Verbum, non autem que operantur ex vi visionis in Verbo; nam sicut ad ea nullam habent libertatem quoad substantiam operationis, ita neque quoad modum intentionis. Ad Fund. 1. sent. nego Beatum solùm *Ad Fund.* ab extrinseca voluntate Dei esse impeccabilem, sed prima etiam ab intrinseca beatitudine, a qua intrinsecè determinatur ad numquam peccandum. Vnde quamvis remaneat eadem potentia remota in patria, quae fuit in via, non tamen remaneat eadem potentia proxima: nam in via non erat potentia beatificata per visionem intuituam Dei, ratione cuius beatificationis aliter operatur in patria, atque operabatur in via.

S E C T I O XIII.

Quodnam sit proximum obiectum delectationis in patria.

D

Vplex est delectatio in patria; altera, quae capit ex bonis Dei, quatenus bona Dei sunt; & huius obiectum est Deus quatenus sibi bonus est, pertinetque ad amorem amicitiae: altera, quae capitur ex bonis ipsius Beati, pertinetque ad amorem concupiscentiae, cuius obiectum hic inquirimus; nam de priore nulla est controversia, quin obiectum sit Deus, quatenus sibi bonus est; hoc enim postulat amor amicitiae. Prima sent. affirmat, esse *Prima sent.* visionem, Deum vero non nisi remotè concurrere ad delectationem, quam Beati de sua beatit. percipiunt: *Durandi in 1. dist. 1. q. 2. & in 4. dist. 49. q. 5. Mayroni in 1. dist. 1. q. 2. in fine. Probat 1. Durandus. Prob. 1.* Illud tantum est immediatum obiectum delectationis, quod potest esse proprium bonum eius qui delectatur: sed neque Deus neque res illa supposito distincta potest esse proprium bonum hominis beati, nisi ratione operationis, qua res ipsa attingitur; ergo nec Deus nec res illa supposito distincta est immediatum obiectum delectationis Beatorum. Maior constat, quia nullus delectatur de bono, nisi quatenus illud existimat aliqua ratione suum: quoniā, ut docet Philol. 8. *Ethic. amabile Philosophus quidem bonum, unicuique autem proprium.* Minor prob. quia nullares supposito distincta potest esse bonum nostrum, nisi ratione alicuius effectus, quem in nobis causat. Sic sol dicitur bonus frigescit non secundum se, sed ratione caloris quem in illo causat: *Sic vinum dicitur bonum potanti ratione gustationis: similiter cibus, & reliqua supposita distincta, dicuntur bona nostra, ratione alicuius effectus vel operationis nobis inhaerentis.* Confirm. nam amor concupiscentiae fertur in rem ut convenientem concupiscenti: est autem res conveniens concupiscenti per aliquid cōcupiscenti inhaerens. 2. Sicut se habent desiderium & delectatio ad bonum, ita timor & tristitia ad malum: sed tristitia, quam habent damnati, non est de Deo immediata, sed de carentia visionis diuinæ; ergo delectatio, quam habent Beati, non est de Deo immediata, sed de visione Dei. Confirm. Idem est obiectum desiderij in via & delectationis in patria: sed immediatum obiectum desiderij in via non est Deus, sed aliqua operatio coniungens nobis Deum. Minor constat, nam obiectum desiderij est aliquod futurum: Deus autem non est futurus, est autem nobis futura ipsius visio: igitur eius visio, & non ipsa, immediata erit obiectum delectationis nostre in patria.

Secunda sent. docet, immediatum obiectum delecta-

157.

^{2. sent.}

48 Disputatio II. De ultimo fine hominis. Sectio XIII.

delectationis concupis. Beatorum esse Deum, nullo autem pacto visionem, nisi tantum ut conditionem necessariam requisitam, quatenus nimis illa necessaria est ad representandum obiectum, de quo tantum proxime Beatus delectationem capit:

Caietanus. Caiet. 2.2.q.17.4.5.6. Adras. Caiet. I. 2. q. 4.4.1. dubio 1.5.4. concl. 2. Citantur alij, qui tamen non loquuntur de obiecto delectationis concupis. sed amicitiae. Prob. 1. Illud tantum est obiectum concupis. in patriâ, in quo ultimò quiescit animus concupiscentis: hoc autem est Deus, non operatio aliqua inhærens Beato. Maior patet, nam obiectum concupis. est ultimus finis concupiscentis, in quo tāquam in summo bono eius appetitus conquiescit. Minor prob. quia nulla res creata quietare potest concupiscentis appetitum: quāvis autem operatio Beato inhærens est res creata; igitur.

Prob. 2. Secundò. Si visio vñā cum ipso Deo constitueret vnum obiectum totale delectationis, totum obiectum delectationis non esset aliquid increatum, sed constitutum ex creato & increato. Vnde sequeretur, obiectum spei non esse aliquid increatum, atque adeò spem ipsam non esse Theologiam virtutem. Sequela prob. nam idem est obiectum desiderij in via, & delectationis in patria.

Confirm. Aut visio requiritur ut obiectum materiale, aut ut formale amoris concupis. Non primo, quia visio distinguit actum concupis. ab actu amicitiae; nullum autem obiectum materiale distinguit actum vnius virtutis ab actu alterius. Si secundo, ergo in ratione obiecti simpliciter dicendum est, obiectum delectationis & spei in patria esse aliquid creatum: nam vnumquodq; obiectum denominatur simpliciter tale in aliquo genere à sua ratione formalis, per quam in eo genere constituitur. 3. Illud est obiectum delectationis ut quod in patriâ, quod est obiectum visionis beatificæ: sed hoc est Deus, non visio; ergo Deus, non visio est obiectum delectationis in patria. Maior patet, quia nihil potest esse amatum, nisi præcognitum: ergo nihil potest esse obiectum delectationis ut quod in patriâ, nisi sit visum ut quod visione beata. Minor prob. nam visio non est præcognita, nisi tantum ut quod: solus autem Deus per visionem præcognoscitur ut quod: igitur solus Deus est obiectum ut quod delectationis in patria. Confirm. Prior est actus directus quām reflexus: ergo prior est visio ut directa, quām ut reflexa: sed visio ut directa habet pro obiecto solum Deum; ut reflexa, includit etiam se ipsam: atqui ut directa includit sufficiens obiectum delectationis; ergo superflue ad obiectum delectationis superadditur visio, tamquam ratio formalis integrans. 4. Bruta, cūm feruntur ad obiecta, non delectantur de operationibus quibus ad obiecta tendunt, sed de ipsis obiectis; aliquin si delectarentur de operationibus, illas reflexè perciperent; ergo etiam Beati cūm tendunt ad obiectum beatificum, non delectantur de operatione, sed de obiecto ipso. 5. Ita se haberet cognitio rei turpis ad obiectum delectationis praeceps: sicut cognitio rei honestæ ad obiectum delectationis honestæ: atqui obiectum delectationis praeceps habet ut pura conditio: ergo etiam cognitio rei honestæ ad obiectum delectationis honestæ. Minor prob. quoniam delectatio morosa est peccatum mortale: non potest autem esse peccatum mortale ratione cogitationis, nam hæc mala non est, sed indifferens, & ad summum inutilis & otiosa: ergo obiectum delectationis morosæ non est cogitatio, sed res ipsa cogitata.

Prob. 3. Illud est obiectum delectationis ut quod in patriâ, quod est obiectum visionis beatificæ: sed hoc est Deus, non visio; ergo Deus, non visio est obiectum delectationis in patria. Maior patet, quia nihil potest esse amatum, nisi præcognitum: ergo nihil potest esse obiectum delectationis ut quod in patriâ, nisi sit visum ut quod visione beata. Minor prob. nam visio non est præcognita, nisi tantum ut quod: solus autem Deus per visionem præcognoscitur ut quod: igitur solus Deus est obiectum ut quod delectationis in patria. Confirm. Prior est actus directus quām reflexus: ergo prior est visio ut directa, quām ut reflexa: sed visio ut directa habet pro obiecto solum Deum; ut reflexa, includit etiam se ipsam: atqui ut directa includit sufficiens obiectum delectationis; ergo superflue ad obiectum delectationis superadditur visio, tamquam ratio formalis integrans. 4. Bruta, cūm feruntur ad obiecta, non delectantur de operationibus quibus ad obiecta tendunt, sed de ipsis obiectis; aliquin si delectarentur de operationibus, illas reflexè perciperent; ergo etiam Beati cūm tendunt ad obiectum beatificum, non delectantur de operatione, sed de obiecto ipso. 5. Ita se haberet cognitio rei turpis ad obiectum delectationis praeceps: sicut cognitio rei honestæ ad obiectum delectationis honestæ: atqui obiectum delectationis praeceps habet ut pura conditio: ergo etiam cognitio rei honestæ ad obiectum delectationis honestæ. Minor prob. quoniam delectatio morosa est peccatum mortale: non potest autem esse peccatum mortale ratione cogitationis, nam hæc mala non est, sed indifferens, & ad summum inutilis & otiosa: ergo obiectum delectationis morosæ non est cogitatio, sed res ipsa cogitata.

Prob. 4. Tertia sent. docet, obiectum delectationis con-

cupisc. in patria non esse aut solum visionem, aut 3. Sent. solum Deum, sed constitutum ex vitroque, ex tenenda. Deo tamquam fine qui, & ex visione tamquam fine quo: Gregor. in 1. diff. 1. q. 3. ar. 1. ad 1. rat. affirmans, visionem esse partiale causam delectationis: Capreoli q. 1. a. 1. concl. 5. & ad argum. contra g. concl. Nec refert, quod ad 1. doceat, visionem esse conditionem obiecti fruibilis: nam simul ibidem affirmat, totale obiectum fruitionis esse virtus que, Deum & visionem: Deum, ut obiectum principale; visionem, ut obiectum minus principale. Est igitur visio conditio respectu obiecti, sive qua non esset nobis delectabile, & simul pars integrans obiectum: hoc est, visio non tantum est id sine quo non existet, aut applicatum non esset obiectum sicut pura conditio delectationis; sed etiam est id in quod tendit actus, vel hoc quo existere non potest modus tendendi delectationis; ergo visio est partiale obiectum delectationis, non pura conditio: sicut revelatio est conditio, mediante qua nobis prima veritas applicatur, & simul ratio sub qua obiecto revelato assentimur: Aureoli q. 2. ar. 1. proposit. 3. vbi duplex distinguit delectationem, alteram de obiecto beatifico, quam docet esse essentialis beatitatem. alteram de visione ipsa: Vaque 1. 2. diff. 1. 5. & cap. 3.

Hæc probabilior est, & sequenda, eaque aperte colligitur ex S. Tho. 1. 2. q. 11. ar. 3. ad 3. vbi, Finis, S. Thom. inquit, dicitur dupliciter: uno modo ipsa res, alio modo a deceptio rei: qua quidem non sunt duo fines, sed unus finis in se consideratus, & alteri applicatus. Deus igitur est ultimus finis, sive res qua ultimò queritur; fructus autem sicutus a deceptio busus ultimi finis. Sicut igitur non est aliis finis Deus, & fructus Dei: ita eadem ratio fruitionis est, quā fruimur Deo, & quā fruimur diuina fruitione. Hæc S. Thom. quo nihil pro hac sent. clarus. Prob. 1. Si sola visio esset obiectum Pro. 1. amoris concupis. in patriâ, spes non esset virtus Theol. si solus Deus amor concupis. non differret ab amore amicitiae. Prior sequela prob. nam idem est obiectum desiderij in via, & delectationis in patriâ: ergo si obiectum delectationis in patriâ est sola visio, idem erit obiectum desiderij in via; atque adeò spes, quæ per huiusmodi desiderium tendit ad beatitudinem sperandam, non erit virtus Theolog. quoniam hæc pro immediato obiecto habet Deum, à quo Theologica denominatur. Nec refert, quod visio immediatè versatur circa Deum, ut specificat virtutem Theolog. nam etiam cultus versatus immediatè circa Deum, & tamen non specificat virtutem Theolog. sed moraliter Religionis: eo quod ad specificandam virtutem Theol. requiritur, ut obiectum ipsum, quod immediatè specificat, sit Deus. Prob. posterior sequela: nam per hoc formaliter differt amor concupis. ab amore amicitiae, quod ille diligit Deum formaliter ut bonum concupiscenti, hic ut bonum Deo. Deus autem est bonus nobis formaliter media operatione nobis inherente: ergo operatio ingreditur formale obiectum amoris concupis. nam id ingreditur formale obiectum, quod facit obiectum ipsum differre formaliter. Maior constat ex ipsa definitione amoris concupis. & amicitiae. Minor prob. nam Deus est bonus nobis, quā perfectius nostri: seu mediā operatione, quā vitaliter nobis coniungitur. Neque dicas, esse bonum nobis media operatione ut conditione tantum: nam conditio non diligitur, sed solum est id sine quo obiectum non diligeretur, ut patet in amore amicitiae: in amore concupis. visio Dei est ratio integrans obiectum ipsum diligibile: nam Beatus non solum

Prob. 2.
à priori

Confirm.

159.
Ad primum
prima.

Ratio

Ad confir.

Durandus

160.
Ad primum
secunda.

Ad 2.

solum amore concupiscentiae diligit Deum ut bonum suum, sed & ipsam beatitudinem, que integrat unum finem perfectivum sui. Prob. 2. Obiectum delectationis concupiscentiae est omne id, quod est bonum & perfectivum concupiscentiae: hoc autem non est sola visio, aut solus Deus, sed utrumque: quia potentia non solum perficit per actum, sed etiam per obiectum; utrumque enim est propria perfectio ipsius; actus ut forma vitaliter ingrediens, obiectum ut forma intentionaliter terminans, in qua potentia principaliter quiescit. Confirm. Si per impossibile posset potentia aut videre suum obiectum sine visione, aut habere visionem sine obiecto actu terminante, utroque modo perficeretur: in 1. casu, sola obiecto terminante; in 2. sola visione ingrediens: ergo utrumque est bonum perfectivum concupiscentiae, & actus concupiscentiae formaliter intenditur: licet principaliter obiectum, minus principaliter visio, qua obiectum attingitur.

Ad primum primæ sent. disting. Minor. Nulla est supposito distincta fieri potest bona alteri, nisi ratione operationis ingrediens, tamquam boni totalis, falsa est (nam posita operatione, etiam res ipsa sit bona operanti, per modum obiecti proportionari.) tamquam boni partialis, aut conditionis sine qua non, vera est; sed non ad mentem arguentis. Eadem distinctio cadit supra probationem minoris. Nam non solum gustatio, sed vinum ipsum, gustatione posuit, sit bonum potenti. Dispar est ratio de sole, qui non nisi ratione caloris dicitur bonus frigescens: quia sol nullo modo concurrens ut obiectum medio calore, vel sensatione ad terminandam operationem tactus, sicut concurrens vinum media gustatione, & quodlibet obiectum medio actu vitali ad terminandam potentiam, ad quam comparatur ut proprium obiectum: quia sol non comparatur ad tactum frigescens ut obiectum, quod medio calore in eo. producto terminet ipsum potentiam, sed ut pura causa productiva caloris, qui solum media sensatione terminat potentiam tactuum frigescens.

Ad confir. eodem modo resp. non tantum operationem, sed etiam ipsam mediante operatione fieri bonam, & conuenientem concupiscenti. Ad 2. neg. maior. cum enim Deus secundum se sit optimus, & maximè conueniens natura intellectuali, habet ut possit esse immediatum obiectum desiderij & delectationis: contra verò, cum secundum se non sit malus, non haberet ut ex se possit esse immediatum obiectum timoris ac tristitiae, sed tantum ratione pœnæ, aut mali, quod infert. Quam respondentem insinuat Durandus, & male impugnat. Ad confirmationem, neg. minor. ad probationem, disting. minor. non est Deus superius secundum se, concedo; respectu nostræ, nego: respectu quorum non solum est futura visio; sed Deus ipse ut obiectum pressens secundum se.

Ad primum secundæ sent. conced: maior de obiecto principali quod, neganda de obiecto minus principali quo, cuiusmodi est visio respectu amoris concupiscentiae. Ad 2. disting. priuam conseq. totum obiectum quod non est aliquid increatum, nego; totum obiectum constitutum ex obiecto quod & quo simul, non est aliquid increatum, concedo. Ut autem totum obiectum dici possit simpliciter increatum, sat est, ut obiectum ipsum principale quod sit increatum: atque hoc sufficit ad specificandam virtutem Theologicam: ut constat de fide, cuius obiectum prin-

cipale quod est increatum, licet minus principale sub quo sit creatum, neceps ipsa revelatio, quæ ex probabiliori scot integrat obiectum spirituale fidei. Ad confirmationem dico, visionem esse. *Ad confir.*

quidem rationem formalē, sed minus principalem: & sub quo, à qua nequit totum obiectum desuminari in suo genere simpliciter tale, sed secundum quid: nec actum concupiscentiae adequate distingui ab actu amicitiae per solam visionem, sed per bonitatem increatum, ut aptam causare in Beato visionem creatam. Est igitur adaequatum obiectum amoris concupiscentiae Deus, ut nobis coniunctus per visionem beatificam, cuius principalis pars est Deus ut apodus per suam increatum bonitatem causare in nobis visionem minus verò principalis, & ut ratio qua, est visio ipsa, quæ à Beato diligetur ut ratio vniens nobis supremum bonum, in ordine ad quod diligetur, ut via: utrumque autem ultimè diligetur, ut bonum ipius concupiscentiae, per quod formaliter distinguitur ab amore amicitiae, quo & Deus, & visio ipsa diligunt propter Deum.

Ad 3. maior conced. de obiecto visionis reflexæ; neganda de obiecto visionis directæ. Eadem *Ad 3.* Visio tendit ad Deum directè, & ad se ipsam reflexæ; & prout tendit ad se ipsam reflexæ, non solum habet pro obiecto Deum, sed se ipsam, atque adeò ut sic potest esse obiectum amoris concupiscentiae. *Ad Deum*

Ad probationem minori ut quo significet, quod visio nullo modo sit ratio cognita, sed sola ratio cognoscendi, falsa est; nam est ratio cognita à se, qua reflexa: Si significeret, quod sit tantum cognita ut pura tentatio & via ad Deum, vera est; sed nihil contra nos, nam hoc sufficit, ut sit obiectum amoris concupiscentiae. Ad confirmationem disting. *Ad confir.* minor subsumpta: conced. visionem, ut directa cognitionis est, includere sufficiens obiectum delectationis amicitiae, quod est bonitas ipsa increata Dei secundum se: nego, ut sic illam includere obiectum delectationis concupiscentiae, in quo semper includitur ratio aliqua creata.

Ad 4. nego antecedens: nam etiam bruta delectatio. *Ad 4.* & tantus de rebus ut sibi coniunctis per vitales operationes: ad quod sufficit interior eorum sensatio, qua iudicant de rebus sensatione apprehensis, & non est propriè reflexa, quia non reflectitur supra se ipsam, sed ficitur in exterioribus sensationes integrantes unum obiectum cum rebus ipsis. Delectantur igitur bruta de suis operationibus, non reflexè & abstractè, sed exercitiè & concretè. Ad 5. neg. minor. ad prob. disting. *Ad 5.* minor: non potest esse peccatum mortale ratione *Peccatum*, solius cogitationis, concedo; ratione cogitationis *mortale est* & rei cogitatae simul, nego. *ratione rel.* *cogitatae.*

SECTO XIV.

An homo habeat appetitum naturalem ad beatitudinem supernaturalem?

Dixi, ad beatitudinem supernaturalem: quia ad naturalem, nulli est dubium, quin creatura intellectualis naturalem inclinationem habeat, *clara con-* *tron. de* *beat. super-* nam omne subiectum naturaliter inclinat ad perfectiounem sibi maximè commensuratam, qualis est beatitudo naturalis. De supernaturali, quam in clarâ visione Dei & amore beatifico etiam dixi, controu. est.

Prima sent. Prima sent. affirmat. Est Henrici in *Summ. art. affirmo.* 4. qu. 5. in corp. *Scoti qu. I. Prologi, §. Ad primum,* & in 4. disp. 49. quest. 9. & 10. *Durandi quest. 8. num. 8. Palud. qu. 7. art. 1. Sotis qu. 2. art. 1. concl. I.* & lib. 1. de natura, cap. 4. §. *Ai vero: Valentia I. 2. disp. 1. q. 5. pugno I. Eidecum fuit S. Thom. 3. cont. gen. cap. 31. & 57. ubi docet, unicusque inesse na-*

Prob. 1. *turalem appetitum videadi Deum. Prob. 1. Omne perfectibile seu aptum perfici à perfectivo, dicit naturalem inclinationem & appetitum ad illud, sicut ad conseruandam perfectionem quam possidet; ergo naturaliter inclinat ad consequendam illam, quando non possidet: sed homo, ut pote perfectibilis à visione & amore beatissimo, naturaliter inclinat ad conseruandam supernaturalem hanc beatit. dum illam possidet; ergo & ad eam consequendam, dum non possidet: idem n. est appetitio & inclinatio in homine perficie-*

Prob. 2. in bonum absens. 2. Appetitus rationalis natura-
liter respicit omne bonum aptum perficere natu-
ram intelle&. at beatitudo supernat. est apta eam
perficere: ergo. Maior prob. nam appetitus intel-
le&ualis est potentia vniuersalis; ergo respicit bo-
num vniuersale, atque adeo quidquid aptum est
perficere suppositum intelle&uale. Anteced. con-
stat: tunc quia est appetitus & inclinatio totius
suppositi: ergo quantum se extendit perfe&ibi-
litas suppositi , tantum se extendit ipsius ap-
petitus. Tum quia sequitur apprehensionem in-
telle&us: sed hec est ad omne intelligibile; ergo

Prob. 3. ille ad omne appetibile. 3. Homo intellectu & voluntate respicit supernaturalem beatit. sed intellectus & voluntas sunt potentiaz naturales hominis, seu proprietates ab eius essentiâ manantes: ergo homo potentia & appetitu naturali supernaturalem respicit beatitudinem. Maior liquet, quia ijs potentijis homo respicit beatit. quarum atibus illam assequitur: sed atibus intellectus & volun-

Prob. 4. tatis illam esse sequitur: ergo. 4. Homo creatus est ad imaginem & similitudinem Dei, Genes. 1. Sed imago

Prob. 5. diligendu, ita & homo. 5. Vnaquæque res suæpt
e. Æi diligendu, diligendu, hæc omniæctum hærum

August. quiescit, iuxta illud *August. lib. I. Confess. cap. I.*

Quia fecisti nos nati, inquietum est cor nostrum, et ne requiescat in te. 6. Posita supernaturali notitia fidei, homo naturaliter appetit beatitudinem supernaturalem: ergo naturali appetitu inclinat ad illum: quia notitia supernaturalis non ponit, sed supponit appetitum; ergo si tali notitia posita, homo naturaliter appetit beatitudinem supernatura-

7. ex Auguſt. lib. de Predef. Sanct. cap. 5. ad finem, vbi, Poſe, inquit, babere fidem, ſicut poſſe babere

charitatem, natura est hominum. Habere autem fidem, quemadmodum habere charitatem, gracia est fidelium. Ergo posse habere supernaturalem beatitudinem, natura est hominum, licet habere illam gratiam sit Beatorum.

Secunda sent. docet, esse in homine naturalem appetitum videndi & diligendi Deum, est tantum prima causa & auctor effectuum nat.

turalium, non ut est obiectum & auctor beatitudinis supernaturalis. *Conradus I. 2. qu. 3. art. 5.* & *Ferrariensis* 3. *contra Gent. cap. 51. §. Quantum.* Fundamentum, quia ex *S. Thom.* I. p. q. 12. art. I. *Prob.* & 3. *contra Gentes cap. 50.* homo ex cognitione effectuum naturaliter desiderat videre causam: ergo est in homine naturalis appetitus videndi Deum &c. alioquin inane foret tale desiderium in homine.

Tertia sent. *negat*, intellectualem creaturam ^{Tertia sent.}
habere naturalem, sed tantum obedientiam ap- *probabiliorum*
petitum ad beatitudinem supernat. *Caprof. qu. 1.*
Prologi ad argum. contra 6. concl. Caset. I. p. qu. I.
art. 1. §. Ad evidenterias, Medin. I. 2 qu. 3. art. 8.
§. Ex hac doctrin. Vasquez disq. 22. cap. 2. Suarez
de actib. humana. trast. I. disq. vlt. & aliorum, quae
vera est & sequenda. Pro cuius declaracione di-
stinguendus est duplex appetitus, innatus unus; *Appetitus,*
elicitus alter. Innatus est ipsa propensio seu incli- *innatus:*
natio naturæ ad bonum seu perfectivum sui: est *elicitus:*
que duplex; actius, qui suum perfectivum si-
bi producit; passius, qui formam perfectivam
in se ipso recipit. Elicitus est actus ex cognitio-
ne productus, quo natura intellectualis bonum
apprehensum sibi convenienter appetit. De utroque
videndum, an sit naturalis respectu beatit. supernat.

Dico 1. Nullus est appetitus naturalis iudicatus in homine ad beatitudinem supernaturalem. Probatur 1. Implicat, esse appetitum naturale ad actum quoad substantiam supernaturalem, & talem appetitum non esse quoad substantiam supernaturalem. Sed beatitudo supernaturalis est actus quoad substantiam supernaturalis: ergo implicat, in homine esse appetitum naturale ad beatitudinem supernaturalem. Minor prob. ille actus est quoad substantiam supernaturalis, qui est extra totius naturae sphæram, quique à nullo principio naturali produci exigive potest: talis est beatitudo supernaturalis, que à nullo principio naturali produci exigive potest; alioqui si à principio naturali produci exigive posset, ea naturalis & debita esset creature, ad eamque producendam necessarium non foret lumen gloriae, contra Concil. Vien. ut refertur in Clement. de Hereticis, Ad nostrum, ubi definitur, ad videndum clarè Deum necessarium esse lumen gloriae, animam eleuans ad Deum videndum, eoque beatè fruendum. Maiorem primi syllogismi sic ostendo. Nequit appetitus seu inclinatio esse naturalis respectu alicuius actus, nisi ad illum per se ordinetur: omnis autem appetitus vel inclinatio per se ordinata ad actum supernat. quoad substantiam, necessariò est supernaturalis: igitur si in homine esset appetitus naturalis ad actum supernat. quoad substantiam, necessariò esset supernaturalis: hoc autem implicat, cum nequeat supernaturale fieri proprium rei naturalis; ut mox. Maior constat: alioqui si appetitus dicetur naturalis ex eo tantum, quia eleuari diuinatus possit ad aliquem actum, esto non esset per se ad illum ordinatus, quilibet res dici posset habere naturalem appetitū & inclinationem ad quodcumque

que implicantiam non inuoluens: nam quælibet res diuinitùs eleuari potest ad quodlibet implicantiam non inuoluens. Vnde quælibet substantia creata haberet naturalem appetitum ad unionem hypostaticam, & quælibet creatura intellectualis ad dona gratiæ, & habitus infusos. Minorem probbo: nam idèò habitus infusus est supernaturalis, quia per se ordinatur ad actum supernat. quoad substantiam. Ratio: quia quod per se ordinatur ad aliquid.

Disputatio II. De ultimo fine hominis. Sectio XIV.

51

Dices.

Reff.

164.
Prob. 2.
ex defini.
appetitus
natur.

Prob. 3.

165.
Concl. 2.

166.
Est in ho-
mino poten-
tia obe-
dientis affi-
na & passi-
on ad bea-
titudinem.

aliquid, specificatur ab illo: quod autem specificatur ab aliquo, trahitur ad eundem ordinem cum ipso specificante: ergo si beatitudo specificans est in ordine supernat. etiam appetitus ab ea specificatus erit in ordine supernat. Dices, appetitum hominis non esse per se ad beatit. supernat. sed ad beatit. ut sic, abstractentem à naturali & supernat. ergo neque appetitus ad eam debet esse supernaturalis. Sed contrà: nam saltem deberet esse per se ordinatus ad utramque beatitudinem: unde eodem modo inclinaret ad beatit. supernat. sicut ad naturalem; eodemque modo intra suam sphæram clauderet beatitudinem supernaturalem. Sicut visus intra suam sphæram claudit eodemmodo albus ac nigrum; & voluntas bonum honestum, iucundum & utile.

Probatur 2. Nequit esse appetitus & inclinatio naturalis ad actum excedentem propriam virtutem naturalem: sed beatitudo supernat. excedit propriam virtutem hominis: tum quia, quod est proprium Dei, excedit quācumque virtutem creaturæ: beatitudo supernat. est propria Dei, dicit enim modum cognoscendi per modum actus puri, & diligendi Deum immediate propter ipsum Deum, qui est modus operandi solius Dei. Tum quia quod essentialiter postulat principium supernat. excedit propriam virtutem naturalem: beatitudo supernat. essentialiter postulat principium supernat. gloriarum, vel aliquid aequivalens, sine quo illa fieri nequit; ergo excedit virtutem naturalem. 3. Qui habet appetitum & inclinationem ad finem, habet appetitum & inclinationem ad media sine quibus finis acquiri non potest: ergo si homo habet naturalem appetitum & inclinationem ad beatit. supernat. habebit etiam appetitum ad gratiam sanctificantem, & habitus infusos, sine quibus supernaturalis beatitudo acquiri non potest. Falsum autem est, hominem habere naturalem appetitum & inclinationem ad gratiam sanctificantem, & habitus infusos: ergo. Antec. prob. tum quia qui dat inclinationem ad finem, dat etiam ad media necessaria ad finem. Tum quia finis est perfectior medijs: ergo qui habet naturalem inclinationem ad finem, à fortiori habebit etiam ad media. Minor prob. alioquin debita nobis esset dona gratiarum, & consequenter gratia non esset gratia: nam gratia excludit omne debitum, etiam connaturalitatis.

DICO 2. Neque in homine est appetitus naturalis innatus ad intuendum Deum, ut est causa prima & auctor effectuum naturalium. Fund. quia etiam hęc cognitio est propria Dei, atque aedē indebita creaturæ. Cūm enim sit clara visio Dei, tendit ad Deum per modum actus puri, qui est proprius modus cognoscendi solius Dei. Atque hęc rationes non solum probant, nullum esse in homine appetitum naturalem innatum actiuum, sed neque passiuum ad beatitudinem supernaturalem: quia etiam passiuus specificatur ab actu, quem naturaliter respicit: nec excedi debet à forma, quam naturaliter respicit: deum quia non solum appetitui innato actuo, sed etiam passiuo repugnat, ut gratia vel gloria sit connaturaliter debita.

DICO 3. In homine est tantum appetitus. & potentia obedientialis tam activa quam passiva, ad beatit. supernat. Fundam. quia de facto est in homine capacitas ad supernat. beatit. sed hęc non est naturalis; ergo obedientialis. Maior est deinde, quam constat, hominem eleuari ad videndum clarę Deum sicuti est, eumque diligendum di-

lectione beatifica. Consequentia constat; nam inter capacitem naturalem & obedientiale non datur alia capacitas, quae sit congenita homini: nam quam Scotus appellat potentiam neutram, nos cum reliquis Scholasticis obedientiale apellamus: quam Caiet. 1. p. qu. 1. art. 1. §. Ad e- Caiet. uidentiam definit; appetitudo rei ad hoc, ut in ea vel cum ea fiat quidquid faciendum ordinatur. Deus. Præter hanc autem potentiam, & naturalem, nullam aliam agnoscit in creatura potentiam citato loco Caietanus.

DICO 4. Non potest in homine esse appetitus

elictus naturalis circa beatit. supernat. ex motiuo supernat. potest ex motiuo naturali. A assertio hęc intelligi potest, vel suppedita fide de beatitudine supernat. vel ante fidem: ut si homo naturali discursu veniret in hanc cogitationem, quod posset Deus secundum suam essentiam in se ipso clarę videri, an tunc posset actu elicito naturali talem visionem, in qua supernaturalis beatitudo principaliter consistit, appetere. De utroque statu procedit nostra assertio. De posteriori constat: etenim cūm cogitatio illa, ex quā homo naturali discursu iudicaret, posse Deum secundum suam essentiam in se ipso clarę videri, foret naturali discursu comparata, motiuo supernat. nisi non posset. Cumque voluntas appetere obiectum non valeat, nisi sub motiuo sub quo illud ab intellectu proponitur, non posset ille actus appetendi beatitudinem esse ex motiuo supernaturali: unde non posset talis actus esse per modum efficacis intentionis; nam hęc supponit infallibilem certitudinem obiecti consequendi, quę non habet nisi per fidem infusam, sed simplicis dumtaxat complacentię ex notitia incerta naturali discursu comparata. De priori statu; positiā fide infusa de beatitudine supernaturali, probatur; nam posito actu fidei de beatitudine supernaturali bonis operibus consequenda, non posset voluntas efficaciter & per modum intentionis illam appetere, nisi adiuta principio aliquo supernaturali, elevante illam ad eliciendum actum circa obiectum & motiuum supernaturale. Alioqui, cūm actus circa motiuum supernaturale necessariō debeat esse supernaturalis, ut suppono, si posset viribus proprijs talem actum elicere, posset viribus proprijs actum supernaturale producere. Posset autem ex motiuo aliquo naturali supernaturale obiectum beatitudinis appetere, quia posset illud sub ratione boni naturalis, quod in omni motiuo supernaturali includitur, appetere.

Ad 1. argumentum primæ sentent. maior de perfectio eiusdem ordinis, vera; de perfectio Ad primum altioris ordinis, falsa est. Itaque non naturaliter, prima.

sed obedientialiter appetitus inclinat ad retinendam perfectionem supernaturalem, dum illam possider. Ad 2. pariter vera maior de bono eiusdem ordinis, falsa de bono altioris ordinis. Ad probat. concedo, appetitum rationalem esse potentiam uniuersalem, sed intra sphæram boni dumtaxat naturalis. Ex his patet ad priorem probationem antec. Ad posteriorē nego, apprehensionem intellectu & voluntate per auxilium & concursum sibi debitum, nego; per auxilium & concursum sibi indebitum, concedo. Ad prob.

167.
Concl. ult.

Prob.
De statu
ante fidem

Prob. de
fidei.

De Fine. Tom. 3.

E 2

malotis

52 Disputatio II. De ultimo fine hominis. Sectio XIV.

maioris concedo, ijsdem potentijos nos beatitudinem respicere, quarum actibus illam assequimur: nego tamen ijsdem potentijos eodem modo consideratis, sed consideratis secundum concursum & auxilium illis indebitum; ac proinde non quā potentiae naturales, sed quā obedientiales sunt. Itaque concedo, hominis potentias ratione principij, à quo fluunt, esse naturales; nego eas esse naturales ratione actuū supernat. ad quos eleuantur. Nam potentia dicitur naturalis vel supernat. non tam ex principio à quo fluit, quam ex actu quem producit, quia ab actu potentia sortitur ultimam suam specificationem. Esto igitur intellectus & voluntas hominis ratione principij à quo dimanant, sint naturales potentiae, ratione tamen actuū, ad quos eleuantur, sunt obedientiales: quia potentia semper naturaliter respicit principium; actuū autem non semper naturaliter respicit, sed solum quando est eiusdem ordinis & perfectionis cum ipsa potentia. Ex his soluta manet quædam obiectio

Ratio

Ad Sotī obiect. responder.

Ad 4. Homo est conditus ad similitudinem Dei, sed imperfectam.

Ad 5.

Ad 6.

Ad Aug.

169.

Ad fund. 2.

Dicēs.

Sed contrā.

cognitio intuitiva Dei, quæ ad obiectum tendit per modum actus puri, non valet argumentari ex vna cognitione ad aliam. Nec propterea esset in statu puræ naturæ appetitus naturalis hominis inquietus: quia cùm in eo statu homo non certò cognosceret, posse Deum in se ipso clarè videri, nullam haberet causam inquietudinis, sed prudenter quiesceret in solâ cognitione abstractiuâ primæ causæ. Sicut parvuli hinc cum solo peccato originali decedentes, nullam ex priuatione supernaturalis beatitudinis tristitiam capiunt, vel quia eam certâ fide non cognoscunt, vel quia existimant sibi non deberi.

S E C T I O X V.

De perfectionibus animæ glorioſæ & essentiali- lem Beatit. comitantibus.

Multæ perfectiones statum Beatit. comitan- *Do perfec-
tionibus
ad animam
spectantib.* tur, quæ illum undeque perfectum rediunt. Sunt autem hę duplicitis generis; alia, quę ad animam animam, alia quę ad corpus spectant. Illarum quędam essentialia beatit. precedunt, quędam sequuntur: & subdividuntur in eas, quę Beatit. omnibus communes sunt, quęque ab ipsa essentiali Beatit. tanquam proprietates emanant; & in eas, quæ non nisi certis quibusdam Beatit. communicantur, & sunt quędam quasi itemmata seu insignia, quibus ornantur Beati in premium quorundam actuum, quos in hac vita exercuerunt, quę aureolę dicuntur & essentiali præmio, quę aurea nuncupatur, superadduntur.

DE HABITIB. SUPERNAT. INFUSIS.

Dico 1. Essentialia Beatit. animi comitantur *170.
De habitib.* habitus supernaturales infusi omniū virtutū, tum intellectuū, quam moralium, vna fide excepta. Est communis Scholast. in 4. dist. 44. & virtutum 49. Fundam. Quia status Beatitudinis debet esse perfectus: perfectio aurem status postulat, vt Beati sint ab intrinseco instructi ijs omnibus principijs, quæ ad omnes actus, quos in eo statu elicere possunt, necessaria sunt; cùm igitur in eo statu Beati elicere possint actus supernat. omnium virtutum, excepto actu fidei supernat. qui statui Beatit. visionis, & fruitionis, non congruit, debent omnes Beati habere habitus supernat. infusos, qui sunt proportionata principia, & potentia commensurabiles actibus. Minor constat: quia perfectio status postulat, vt creatura rationalis, quoad fieri potest, connaturali modo operetur; videlicet intrinseco principio instructa: nam Deus etiam viatoribus infundit habitus supernat. vt connaturalius valeant actus virtutum supernat. quibus gloriam promerentur, elicere. Conseq. prob. quia status beatificus non impedit, quo minus Beati elicere possint actus aliarum virtutum, tum intellectuū, vt abstractiuę cognitionis Dei, & abstractiuę atque intuitiuę cognitionis creaturarum extra Verbum; tum moralium, tam erga Deum, quam erga proximum, cùm status beatificus non destruat, sed perficiat naturam. Quare preter lumen gloriae, seu principium visionis beatæ, infunditur lumen supernat. quod vna cum speciebus infusis, & intellectu sit completum principium cognoscendi res tam naturales, quam supernaturales extra Verbum, quale lumen habuit etiam Christus in hac vita, & Angeli beati.

DE

DE HABITIBVS ACQVISITIS.

171. *De natura lib. in hac vita acquisitis.* **G**rauis cogitatio, an in Beatis maneat scientia naturalis, proprijs actibus hic comparata. Negant Hermans q. 6. prologi ad 1. q. Caprol. q. 1. art. 2. ad 4. 2. loco: Gabriel in 3. dist. 31. art. 3. dub. 3. Medina 1. 2. q. 67. art. 2. Molina 1. p. q. 1. art. 2. disp. 3. in fine: Valencia q. 1. punclo 3. 6. quintus. Zumel q. 1. concil. 2. Fasolus dub. 8. Gravard. dis. 4. Gillius lib. 1. stral. 2. cap. 8. Lessius, licet sub dubio lib. 2. de summo bono c. 19. Probant 1. quia id negat Apost. *Sicut scientia destruetur: 2. est essentia litteris imperfecta, constans ex conceptibus confusis, & alienis à naturis rerum: 3. foret essentia litteris otiosa & inutilis, cum nunquam proditura esset in actu: nam quæcumque per hanc confuso conceptu intelligerent, ea claro & distincto cognoscere possent per scientiam infusam.* Confirm. Ideò in Beatis non manet fides, quia est notitia obscura; ergo nec scientia naturalis, quia obscura, dubia, incerta.

Conf. *Affirmant Caiet. 1. p. q. 1. art. 2. 5. quoad 2. Barthom. Et c. iez. dub. 3. Henriquez de ult. fine c. 1. S. Thom. 1. p. q. 89. art. 5. & 1. 2. q. 67. art. 2. illic afferens in fine corp. quod habitus scientia, secundum quod est in intellectu, manet in animâ separata. hoc est, secundum quod est in phantasia, per ordinem ad cuius conversionem in hac vita intelligentia pendet, corrupitur ad corruptionem organi. Pro explicatione,*

172. *Erronei hab. in quo manent in Beatis habitus intellectuales acquisiti, quoad principia, & Conclusiones ex eis evidenter deductas, & probabiliter illatas; non quoad falsas & erroneas: quia cum falsitas & error sit maximum creature rationalis malum, non debet manere in eo statu, qui est omnium perfectissimus, alioqui perfectior fuisset status innocentiae, in quo nullus futurus fuisset, vel in intellectu exterior, vel in voluntate defectus, ut communiter docent Scholastici cum August. lib. 14. de Cenit. c. 10. & 26. qui nullum in eo statu agnoscebat malum, sed cum tranquilla deuitatione peccati summatum in carne sanitatem, & in tota anima tranquillitatem.* Confirm. Non minùs animi Beatorum purgabuntur omni malo & defectu, quem hic contraxerunt, quam corpora: at hæc resurrectura sunt absque ullo defectu, quem hic contraxerunt; ergo & eorum animæ. Quoad priores duas partes, id colligitur ex Danielis 12, vbi docti fulgere dicuntur quasi splendor firmamentis: ob scientias infusas, quas communes habent cum alijs, & ob acquisitas, quas hinc asportarunt: & docet Hieronym. Epist. 103. ad Paulin. ad finem: *Discamus in terris, quorū scientia nobis perseneret in celo.* Prob. 1. Patres & Scholastici, vt ostendo tom. 6. disp. 21. concedunt. *Christo naturalem scientiam proprijs actibus acquisitam, per abstractionem specierum intelligibiliū ex phantasmatis, in phantasiā ministerio sensuum tum internorum, tum externorum transmissis, nativa virtute intellectus agentis.* Quæ species cum non abstrahantur immediatè ab ipsis naturis rerum, sed accidentium, quæ sola sensus immutare possunt, nequeunt esse species quidditatū propriæ, sed alienæ. 2. Hæc scientia est aliquis intelligentiae ornatus ac decus; nec imperfectio quæcum includit, repugnat statui Beatorum; cum fuerit in Christo viatore, & perseverat in eodem perfectè Comprehensore, nec sit ratio, cur illam debuerit post resurrectionem à se dimittere: nam si poterit in eo esse ante resurrectionem, absque imperfectione, repugnante statui beatifico; quem etiam mortalitatem in animo pleno iure possidebat, cuius non

etiam post cùm imperfectio, quam hæc scientia includit, non tam videatur repugnare corporis, quam animi beatitudini: tum quia de facto in Angelis Beatis est fides naturalis, quæ unus credit alteri attestanti, quæ ipse credens nescit. Multa enim sunt, quæ nouit unus, non nouit alter, vt Daniel. 10. dicitur, *Princeps Regis Persarum*, id est, Angelus Regni custos & præses, diebus 21. restituisse Angelum Danielis; eo quod, vt cum Gregorio 17. moral. c. 7. S. Thomas interpretatur 1. p. q. 113. art. 8. Angelus ille nesciebat voluntatem Dei de liberandis Iudeis, quæ nota erat Angelo Danielis, ut constat ex eius verbis: *Veni, ut docerem te, quæ venientia sunt populo tuo in nonissimis diebus.* Tum quia multa de futuris actionibus liberis Angeli beati probabilites coniectant: vt Angelus Perlarū probabiliter coicebat multos ex Persis conuertendos ad verum Deum; si populus Dei diu mansurus fuisset apud illos, propter bonum eorum exemplum & prædicationem de rebus ad Dei religionē spectantibus. Dices. Hinc sequitur, in intellectu beato esse posse errorem & fallitatem, iudicando hanc esse voluntatem Dei, quæ non est; vel aliquem effectum esse futurum, qui futurus non est. Resp. neg. sequel. Nam quando Beatus per medium probabile format iudicium de te, quam ignorat, non format illud de te ipsa, quod ita sit, vel non sit; sed de medio, quod rem probabiliter, vel non probabiliter ostendat, esse, vel non esse. Quod iudicium semper est verum, etiam si non continetur rei secundum se, quia non cadit in existentiam, vel non existentiam rei, sed in probabilitatem medij, quod naturâ suâ probabilem connexionem habeat cum existentia, vel non existentia rei.

Ad 1. oppositè sent. Resp. Apost. loqui tantum conditionatè, vt sensus sit, etiam si scientia destrueret ad argum.

da fore, nonquam charitas cessatura est: constat ex apost.

ex verbis anteced. sive lingua cessabunt, cum tamen lingue gloriösi corporis organo formatæ non sint cessatur: 2. explicari potest de scientia fidei, quæ ob sui certitudinem, sape scientia nuncupatur,

Ioan. 1. 1. Scio, quia quecumque poposceris à Deo, da-bit tibi Deus: & Scio, quia resurget in resurrectione in nonissimo die.

Ad 2. esto talis scientia sit imperfecta. Ad 3. esto talis scientia sit imperfectio non repugnat statui beatifico.

Et a, et tamen imperfectio non repugnat statui beatifico. Ad 3. nego, illam fore otiosam & inutilē: Ad 4. quia cum actus talis scientiæ non pugnant cum statu beatifico, poterunt Beati in actu 2. exire, vti Christus exhibat mortalis, non obstante clara & distincta scientia tam beata, quam infusa, quam de ejisdem rebus habebat. Ad 5. confir. neg. id est præci-

sè non manere fidem diuinam in Beatis, quia eius obscuritas pugnat cum statu beatifico, alioqui nec cùm eo manere posset fides naturalis, & notitia pro-

babilis, qui nec abstractiva cognitione de Deo, nam etiam hæc est obscura præ intuitiū eiusdem.

Ratio vera est, quia cum mysteria fidei cognoscantur intuitiū notitiæ in Verbo, vt effectus contenti in

Deo tanquam in causâ, etiâ clarae attestate, implicat,

eadem simul cognosci in Deo vt obscurè reuelante (vt prob. tom. 4. disp. 21. scil. 2.) proinde habi-

tus fidei esset ioutilis, nec prodire posset in actu,

stante clara visione Dei, quæ de se aeterna est & in-

variabilis. Dices 1. Saltem prodire posset in actu Dices 2.

respectu aliarum reuelationum, quas Deus per

totam æternitatem extra visionem gloriösam com-

municatur est Beatis, q. posset hic habitus manere in Beatis ad eliciendum actu fidei, quem ha-

bent de extremo die iudicij, quem ex Matth. 24.

nemo scit, neque Angelis, sed tandem credunt propriæ

reuelationem à Christo Ecclesiæ factam,

etiam si non superparat.

Ad 5. resp. ad

Perseverat scientia acquisita.

Prob. 1. à poster.

Prob. 2. à priori

Ref. ad 1. Resp. ad 1. negando, Deum alias veritates comunicatur in Beatis per revelationes obscuras, sed claras & evidentes per lumen infusum, id exigente statu beatifico, in quo sicut communicat se Deus clarè, ut est in se, ita & reliqua extra visionem sui. *In statibus:* cur eadem claritas & evidenter non servatur in Beatis, respe&tu revelationum, quas ipsi met Beati comunicantur libi sunt inuicem? Resp. ad conseruandum perfectam libertatem & dominium, quod Beati supra secreta cordis habent, ut quando, quæ, quomodo velint, illa alijs communicaent, siue clarè per immediatam manifestationem conceptus directi, siue obscurè, per solam manifestationem conceptus reflexi. Ad 2. Resp. nō esse propter hunc actum, qui peracto die iudicij, cesturus est, in intellectu Beatorum, conseruandum habitum fidei infusa: præsertim cum possint Beati in Verbo videre iudicium futurum, seu modum ipsum, quo Christus tanquam supremus Iudex tam erga prædestinatos, quam erga reprobos, vñrusest: esto non videant determinatè tempus, quo futurum est hoc iudicium: idque tantum testatur Christus latere Angelos.

Habitus spei infusus Infertur 1. Beatos habere quidem notitiam memoratiuam de actibus fidei diuinis, quos in hac vita exercuerunt, non tam posse circa eorum obiecta actum fidei elicere. Primum paret, quia resident species rememoratiuas actuum, quos in hac vita exercuerunt. Secundum sequitur ex dictis: quia cum eorum obiecta videant in Deo clarè attestante per visionem beatificam, non possunt eadē credere fide obscurā. 2. manet in Beatis habitus infusus spei, non quoad principalem actum sperandi beatit. sed quoad secundarium fruendi & quiescendi in beatit. adeptā. Ratio primi, quia cessat desiderium consequendi bonum, bono ipso adeptō: igitur beatit. adeptā, cessat desiderium illam consequendi, quiete principalis actus speci. Ratio secundi: quia per eundem habitū potentia tendit per desiderium in affectionem boni futuri, & per gaudium & delectationem in fruitionem boni presentis. Cum igitur status beatificus exigat, ut omnes actus à Beatis eliciantur per principium intrinsecum compleatum; cumq; principium intrinsecè completiuum potentia Beati ad quiescendum per actum fruitionis in bono afferito, sit habitus spei, sequitur, hunc māsurum in Beatis, non propter actum principale sperandi, sed propter actum secundarium in adeptā beatit. vitaliter quiescendi.

Noni habent qui? Infertur 3. Beatos acquirere novos habitus ex frequentatione actuum, ad quos eliciendos intuitivas species non habent, non eorum, ad quos intuitivas habent. Fundam. habitus acquisiti aliud in meā sent. non sunt, quam species ipsas ex frequentatis actibus in intellectu relatae, quae magis ac magis perfectæ potentiam facilitant ad consimiles actus celiendos. Quia vero species intuitivæ certò probent suam in suo genere circa propria obiecta claritatem ac facilitatem, neque ut per species ab actibus relatas, quoad claritatem & facilitatem perfici. Litter de actibus intuitivis rememoratiuas species acquirant: nempe totam claritatem & facilitatem, quam per species ab ijs actibus relatas habete possent, habent per proprias species intuitivas obiectorum. Contra: vero, cum species abstractivæ obiectorum nō sint quoad claritatem magis ac magis perfici, Beatus ex frequentatione eorum actuum, ad quos eliciendos intuitivas species non haber, habitum comparat magis ac magis ad consimiles actus potentiam facilitantem. Dices: Etiam species intuitiva obiecti

potest intensior semper fieri, ac proinde clarior, adeoque magis facilitare potentiam ad actum eliciendum. *Ref. 1.* Resp. 1. Potest fieri intensior ad exigentiam obiecti; nego: nam quando species quoad suam intensionem & claritatem, est adæquata intelligibilitati obiecti, quod representat, ut sunt omnes species intuitivas infusa, non possunt amplius intendi, clarioresque fieri ad exigentiam obiecti, cum iam supponatur, quoad intelligibilitatem adæquatum. Potest fieri intensior præter obiecti exigentiam, concedo. Quia major intensio & claritas speciei non magis facilat circa obiectum, cum nequeat obiectum ex parte sui clarius representari. *Ref. 2.* Species propria intuitiva obiecti, *Ref. 2.* potest fieri intensior & clarior per argumentum maioris intensionis & claritatis eiusdem generis, concedo; diversi, nego. Quia igitur intensio & claritas, quam præbet propria species intuitiva obiecti, est diversi generis ac rationis ab intensione & claritate, quam præbet species actuum eiusdem obiecti; nequit illa per hanc intendi ac perfici: cum illa sit propria & directa species ipsius obiecti, hec directè tantum sit species actus, indirectè vero obiecti.

DE G A U D I O B E A T O R U M .

*T*riplicè est gaudium in Beatis. 1. de bono Dei, *Gaudium primus* quatenus Deus sibi ipse suamè bonus beatusq; est. Quod gaudium pertinet ad amorem amicitiae, quo summo impetu Beati rapiuntur in Deum quippe quem, clarè visione increata ipsius bonitatis determinati, necessariò amat super omnia amabilia. Atque hoc gaudium tanto intercallo superat quodlibet aliud, quod ijdem Beati de rebus alijs capiunt; quanto ipsa increata bonitas superat ceteras alias bonitates, scilicet infinito. 2. de Deo, *Secundum* quatenus ipsi met Beatis bonus eternamque fruibilis est, abq; vno amissionis metu; quod gaudium consequitur amorem ipsum concupiscentiam, quo Deum amant ut suum bonum, ultimumq; finem sibi; à quo gaudio nequeant Beati cessare, quippe cum nequeant cessare ab amore illius obiecti, in quo summa elucet bonitas, & nulla apparet ratio malii. 3. de bono aliorum Beatorum, quod *Tertium* partim spectat ad amicitiam Dei, quatenus bonū aliorum Beatorum amatur propter Deum, & tanquam bonum Dei: sicut cum bonum filij, aut serui amatur tāquam bonum Patris, ac Domini: partim ad amicitiam Beatorum, quatenus eorum bonus amatur propter ipsos, & tanquam bonum ipsorum, licet semper cum ordine ad Deum ut fontem omnium bonorum. Eoq; maius est hoc gaudium, quod maius excellentiusque est bonum ipsum, quod Beato amatur. Vnde quia bonū, quod Christo amatur, est omnium maximum atque excellentissimum, & post hoc quod eius Mater amatur, idcirco gaudium amorem Christi cōsequens, *Ordo gaudij & charitatis* est omnium maximū: post hoc est gaudium, quod consequitur ex amore B. Virginis, rum Beatorum, iuxta proportionem, quā bonum vnius excedit bonum alterius. Semper tamen gaudium, quod Beatus de suam bono à se posse capir, est maxima quoque gaudio, quod de bono Beatorum capir; præter id quod de Christi ac Matris bono percipi: eo quod sicut caritas est ibi perfectissimè ordinata, ut omnium super omnia diligatur Deus tanquam principium & fons omnium bonorum; tuq; Christus ut Salvator omnium; & post ipsum eius Mater, tanquam redēptionis cooperatrix; deinde ipse Beatus supra ceteros: ita & gaudium,

Disputatio II. De ultima fine hominis. Seccio XV.

175

gaudium, quod de bono Dei capit, est omnium maximum; huic proximum est, quod de Christi bono, tertium, quod de Virginis beatitatem; 4. quod de suam felicitate percipit Beatus; 5. quod de beatit. reliquorum iustorum capie: idque sed est maius, quod magis bonum vniuersitatem excedit bonum alterius. Quod gaudiū eleganter describit August. de Spiritu c. 64. & Anselmus in prologio c. 25. his ille verbis: gaudium vero quale aut quantum, ubi tale ac tantum bonum inuenitur? Cor humana, cor indigens, cor inexpicum, erupsum, immo obruum armonis; quantum gauderes, si bis omnibus abundares? interroga intima tua, si capere posses gaudium suum de tanta beatit. sua. Sed certe, si quis alius, quem omnino sicut te ipsum diligeres, eadem beatit. haberet, duplicaretur gaudium tuum, quia non minus gauderes pro eo, quam pro te ipso. Si vere dico, vel res, vel multo plures haberent id ipsum, tamen modice pro fragilitate; quantum pro te ipso gauderes, si singulus, sicut te ipsum, amares. Ergo in illa perfecta charitate innaturabilis Beatorum, Angelorum & humanum, ubi nullus minus diliges alium, quam seipsum; erit gaudium innumerabile. Si ergo coniunctus de causa super bono vix capies gaudium suum, quemadmodum et ipsi & ceterorum gaudiorum in illa perfecta felicitate? Unde sicut unus quisque plus amabit sine preparacione Deum, quam seipsum, & omnes alios secundum: ita magis gaudet ab aliis estimatione de Dei felicitate, quam de sua. & omnium aliorum suorum. Ad hoc accedit infallibilis certitudo de inaccessibilitate tunc gaudiij. Evidenter si quod diuturnus est bonum, quod possidemus, et magis crescit gaudium, quod de illo capimus; quantum cresceret illud gaudium, quod de tanto bono possesto, nunquam umitiendo, sed aeternum fruenda captemus?

Caudij elegans descrip. ab August.

nia dona ad extra indistincta voluntate, & actione procedunt; meritorie veraque ipso sposo Christo, è cuius meritis omnia supernata. dona ad nos derivantur. 4. quod sicut dos temporalis non solle aliquari spousæ, nisi quando introducitur in domum sponsi, omnisque donatio facta ante nuptias non constitutiva donis, nisi per ordinem ad matrimonium, ut colligitur ex L. 15. C. de doceat. antea negavit: ita dos spiritualis non datur animæ beatae, nisi quando introducitur in domum sponsi, omnisque liberalis donationis à sposo ante facta, non dicitur dos, nisi matrimonio spirituali securto. Quod sit, ut dona supernata, que anima iusta in hac vita recipit, non habeant rationem donis, nisi quando per celestem gloriam introducitur in domum aeterni sponsi.

Ceterum difficultas est, an huiusmodi animæ gloriose dores consistant in actib. vel habitib. Proludamus in 4. dist. 49. qu. 8. art. 3. Lessius lib. 2. de summo bono c. 2. Et alij magis propriæ consistere putant in actibus tum beatificæ visionis, tum amoris concupiscentiae, quæ Beatus Deus acerat ut bonum habitu auctoritate, quo eundem diligit proprie ipsum. S. Thomas vero in 4. dist. 49. q. 4. art. 2. Richard. art. 3. q. 7. Et alijs in habitibus, lucisq. gloria, charitas, & securitas, quatenus sunt principia visionis, comprehensionis, & securitatis. Quam sent. Et probabilem refert Palud. Verum & nihil videtur longiora probabilior: quia actus prius habent rationem materiali, quam dores: cum spousa ipsa spiritualis copulatio animæ ex Deo sposo: dos aeterni, cum sit quidam ornatus dispensans sponsam ad matrimoniale copulare eum sponsa, non potest propriæ in actu ipso copulacionis, sed in aliquo habita copulatione comprehendens consisteret.

Inferatur h. in Angelis, beatis, nec esse propriæ non in dñis. dñis. tamen in eis sunt res aquæ dicuntur, dores. gelis, Secundum constat: quia in Angelis beatis sunt habentes lucisq. gloriae, auctoritatis, & securitatis, sive habent sicut distincti habitus à duobus præribus hinc.

non. Primum proba: quia de propriæ est inter sponsam & sponsum, inter quos requiritur conformitas eiusdem naturæ speciebus, que non est inter Angelos & Christum, neque secundum naturam humanam, neque divinam, sed inter homines & Christum secundum naturam humam. 2. neque dores esse propriæ in Christo, sed quid excellat Christus. Ita S. Thom. in 4. dist. 49. q. 4. art. 2. contra alii quos. Secundum patet: quia egredit perfectiones, quæ in Rebus dicuntur dores, longe perfectioni modis sunt in Christo. Primum proba: nam vel ipse Christus sunt propriæ dores, quæ sunt et sponsus Ecclæ, quæ proprio sanguine sibi copulavit. Et contraria est: quia dos non est propriæ sponsi, sed sponsæ, cuiusdatur ad vitæ sustentationem, & corporis ornatum: & licet vultus dores sit sponsi, proprietas istam & dominum, à quo: propriæ dos denominatur, est sponsæ. Vel quatenus Christus ratione huiusmodi dores dicitur sponsa aeterni Patris. Ex hoc patet, quia inter Christum ut herminem, & Petrum Patrem non est conformitas naturæ specificæ, quæ matrimonium requisit. vel ratione divinitatis. Et contraria est: quia inter sponsam & sponsum patet conformitas in eadem natura specifica, requiriunt & numerica distinctio naturæ. & sponsæ ad sponsam subiectio, & non in eadem sponsa in dominum sponsi; Christus autem ratione naturæ diuinitatis nec a numerica distinguatur. à Patre, nec est illi subiectus, nec per rationem & aetatem beatitudinem. de nouo introducitur in iphus dominum, cum ratione naturæ divina sit sequè Dominus & possessor increatae felicitatis, ac ipse Pater.

176. Dotes tres

Convenientia
dote quæ
duplex.

Tres agnoscunt Scholastici dotes, visionem, comprehensionem, & fractionem: Quætribus dotes respondent virtutibus Theologicis, Fidei, Spes, & Charitati: Dicuntur autem dotes sumptus receptacra à matrimonio carnali, in quo solet sponsa datur, cum ad sponsi domum introducitur, tum ad sublevandam matrimonionem; tum ad sponsam ornatum, ut gravior speciosiorque appareat suo sposo. Vnde constante matrimonio dotes fructus ad matrem pertinet, seruatae est proprietas & dominio apud uxorem, ad quam, sicut in matrimonio reterritur, ut definitur L. de ipsius fratribus. ff. de tyre dotiam. Describuntur autem dotes à S. Thom. in 4. dist. 49. qu. 4. art. 1. Perporius ornatus quinque & corporis vita sufficiens in aeterna beatitudine ingenerans. Conuenit hæc dos spiritualis: cum corporali: Primum in eo, quod sicut corporalis datur sponsa ad eius temporalis vita perpetuam sustentationem & ornatum L. 1. & 2. ff. de irreducibili: ita spiritualis datur animæ sponsæ Christi ad eius immortalis & aeternæ vita perpetuam sustentationem atque ornatum. 2. Quid sicut ecclesiæ sponsa mediante dote corporali, disponitur ad carnale matrimonium, quod in mutua corporum sponsi & sponsæ communione, ita ecclesiæ sponsa, mediante dote spirituali, disponitur ad matrimonium spirituale, quod in mutua animorum sponsi & sponsæ copulatione consistit. 3. Quid sicut dos temporalis interdum datur sponsa à Patre sponsæ, interdum ab ipso sposo, ob petularem affectum & amorem erga sponsam; ita dos hæc spiritualis dici potest physicè quidem dari à Patre sponsæ, quæ est tota S. Trinitas, à qua omnipotens

DE AVREOLIS.

177.
Aureola

Es aureola primum accidentale collatum Beatis, propter opera excellentis victoriae, que in hac vita exercerunt: iuxta triplicem victoriam, quam de triplice hoste perfecte triumphato, Mondo, Carnem, Diabolo, ex hac vita Beati reportant, de mundo per Martyrium, de carne per Virginitatem, de diabolo per doctrinam & predicationem, illu à se, & à cordibus aliquorum expellendo: triplex Martyrum assignatur Aureola: Prima Martyrum: 2. Virginum: 3. Doctorum. Tertia insinuatur *Matt. 10. Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & egum coram Patre meo: & Apocal. 2. Ami Eli filios ab his, & palma in manibus eorum.* Secunda indicatur *Apocal. 14. Et cantabant canticum quasi novum ante fidem, & ante quauor animalia, & seniores, & nemo poterat dicere canticum, nisi illa canticum quadraginta quauor millia.* Tertia promittitur, tuam *Daniel. 12. Qui doctifuerint, fulgebunt quasi splendor firmamentis: & qui ad iustitiam eradiunt multos, quasi stelle.* Tum *Matt. 5. Qui fecerit & docuerit, haec magnus uidebitur.* Dicitur Aureola in comparatione ad auream Coronam, que Beatis datur imprimis essentiale: aurea enim Corona appellator, tunc quae datur in primum legitime certantibus, iuxta illud 2. ad Timoth. 4. *Bonum certamen certans; in reliquo reposta est mille Corona inflata;* tum quae Corona est signum Regis potestatis, quæ Beati donabuntur, dum partidipes effecti potestatis Christi cum illo aeternum regnabunt suum ad denordanam, ratione cirestatis signum, summa perfectionem, quam primum essentiale includit, & solidem regresu & rectoru rationalis ad suum principium per visionem & mortem beatificum.

178. *Aureola martyris tria requirit, mortem actu seculare, vel quæ naturaliter secututa fuisset, si dominus Euang. radu. eccl. à Deo impedita non fuisset causam, prius quam mors interficeret; & voluntatem mortem preferendi. Defectu priu non dicuntur Martyres, qui tantum cupiant fieri martyres, vel quidecimsta uulnera non accipiunt, ex quibus natu sit sanguis mortis. Contra hoc fuit verus Martyr Euangelista Iohannes, ut illius ecclesia celebrat, qui in dominum fortitudine poterit immisus, miraculo liberatus fuit. Quid si idem Apostol postea fuisset pro Christi nomine doctes, haec duplicata pro morte fuisse.* *Aureolam Rel. c. 1. Palud. in 4. dist. 49. q. 8. art.*

Bi. Martyr. 4. affirmatue; eti defacto duplcam Martij. Au-
sebastianus. Cœlestem promovens 8. Sebastianus, quod duplcam pro
Christi fidei mortem à Tyranno perpetraram. & idem
idem Author doceat. Nec est eadem ratio de Vir-
gine, aut Doctore, quibus una tantum debetur
Aureola, etiam si post mortem resuscitatus itorum
Virginitatem seruet, aut alios doceat. Quia illa de-
betur propter mortem causâ fidei perpetuam; qui
igitur duplcam mortem pro fide patitur, dupli-
cem habetur Martyrij. Aureola aurea
Virginitatis deberur propter Virginitatem in eam
hac vita servatam; Aureola potius propter mul-
tos ad iustitiam in eadem vita eruditos. Unde siue
longo, siue breui tempore quis Virginitatem ser-
uet, aut alios ad iustitiam erudit, siue semel in tor-
ta sua vita, siue iterum relusciatur, unicam habe-
bit Aureolam, perinde ac si ipsius vita morte non
interrupta diutius producta fuisset. Quomodo non
desint qui dicant, cuilibet actu Virginitatis suam
deberi Aureolam. Ita Maior. in 4. dist. 49. q. 13.
Verum sent. hæc improbabilis est. Causa que ad
Martyrium requiritur, est fides Christi explicata,

vel implicita velut pro ipsius doctrina, Ecclesiæ, catholicæ, eiusq; immunitate, aut pro quacunque virtute mortem perferrere. Defectu cuius non est

Martyr, qui in bello, licet contra hereticos, occumbit, non tamen religionis causa, sed vel tenui Regni, vel alio politico titulo. 3. Requiritur

voluntas, saltem virtualis: vnde qui dormiens in odium fidei à Tyranno occiditur, si numquam pro

fide Christi moriendi voluntatem habuit, Martyrij Aureolam non consequitur; secus si ante somnum voluntatem moriendi pro Christi fide habuit.

Dices: ergo innocentes non sunt Martyres. Quid de Resp. neg. conseq. nam hæc voluntas solum requiritur in adultis: in infantibus sicut non requiri-

tur voluntas, ut effectum Baptismi fluminis accipiunt, ita, neque ut sanguinis. Ex quo insertur, fore Martyrem adulterum perpetuò amentem, qui propter Christum à Tyrano occideretur, cum sit par

ratio de hoc, & de infante rationis usus expertise,

Aureola Virginitatis requirit perpetuam incorruptionem Corporis, peculiari proposito usque ad finem vitæ sequatam. Ita S. Thom. in 4. dist. 49. q. 1. corpore

3. art. 3. ad 1. qn. Vnde solus illam consequuntur, corruptione que toto vitæ tempore Virginitatem seruant cum sine conse- propposito. numquam nubendi. Ideo hanc Aureo-

lam sibi non promeruit Abel, qui præceptum habebat nubendi, si vixisset; sicut nec filia Iephra, que suam Virginitatem fleuit. Non est autem ne-

cessarium Virginitatis seruandæ votum, sed sufficiunt simplex propositum: sicut nec illa amitterit, si corporis integritas violenter auferatur. Unde infert ibid. ad 4. non amittere Virginitatis Aureolam, etiamsi oppressa concipiat & pariat. De Eunuchijs idem ad 7. docet, eos Virgin. Aureolam promereri, si propositum habent Corporis incorruptionem seruandi, etiamsi facultatem generandi ha-

berebant. Quod si Virgo à proposito seruandi Virginitatem semel deflecat, que tamen postea, resumpto proposito, Virginitatem seruet usq; ad finem vitæ Affirmat S. Th. ibid. ad 1. qn. talis Virginitatis Aureolam promerituram. Quia Virginitas mentis donatio proposito interrupta, reparari potest; sicut Virginitas corporis ait ipsius Aureola. Addit. Palud. sit. nec Aureolam eam amittere, que contra suam voluntatem oppressa corporis integritatem perdidit, si post factum consentit, & posset à proposito resumpto. Virginitatem seruat usq; ad mortem, ea quod consensu posteriori non fuit causa prioris actus; & aliunde sola mutatio intentionis propositi non tollit Virginitatem, si iterum resumpto proposito seruatur. Ex quo inferitur, Virginitatem non amitti, nisi hæc due simul concurrat, & corporis corruptio, & consensus in illam.

180. *Aureola Doctoris tria requirit. 1. vt quis actu doctat; non n. Corona debetur potenti cortare, Doctoris*

sed actu certanti: Non est autem necesse, vt qui do-

cet sit. Prælatus, vel in Theologia graduatus, mo-

dò doceat: quæ ad salutem spectant. 2. Non cui-

quaque doctrinæ Aureola debetur, sed quæ ad sa-

luteum diriguntur, iuxta illud Daniel. 12. Qui er-

dimittit multis ad iustitiam, hæc vox & predicatione,

siue scripto & lectione. 3. Ut id recta hab inten-

zione, propterea utilitatem animarum, & gloriam

Dei, secus si ab gloriam propriam, & ynam sui

testimationem. Addit. Palud. nisi hæc opera ab ini-

tiō facta sint rectā intentions, per subsequentem

penitentiam ad Aureolam non reuiniscere, cum

opera mortua per nullam penitentiam reuiniscere

valent. Confirm. nam sicut hæc eadem per subso-

quentem penitentiam non reuiniscunt ad auream

siue

Disputatio II. De ultimo fine hominis. Sect. X V.

57

sive præmium essentiale, ita neque ad Aureolam, quæ supponit Auream, tanquam præmium accidentale substantiale, & accessorum principale.

Nulla Angelorum

Infertur 1. Angelis non competeat Aureolas Martyrij & Virginitatis, cum incorporei sint & immortales: nec Aureolam doctrinæ propriæ; licet doceant homines, vel in assumptis corporibus, vel per internas illuminationes, disponendo phantasmatum: id n. faciunt nullo labore, propter quem hæc Aureola datur.

Deipara sua Virginitatis

2. esse in B. Virgine Aureolam Virginitatis. Nec obstat, quod in ea ob somnis extinctionem non fuerit interior carnis & spiritus pugna; quæ nec in Eunuchis est. Sat est, ut vel ex obiectione ea pugna sit, ait Palud. vel, ut S. Thomas cit. loco ad 2. in B. Virgine fuit pugna exterior ab hoste illata, qui nec Filium Dei reueritus est. Non

Non Martyr

est in B. V. Aureola Martyrij; quia non debetur, nisi propter mortem pro Christo perpecciam. Virgo, et si pro Christo sumere doluerit, adeò ut Patres dixerint, nisi singulari miraculo à Deo conservata fuisset, eam non potuisse, propter acerbiam doloris, in morte Christi, viuere: Verum quia mors illa ex vehementia doloris nata sequi, non inferebatur ab extrinseco Tyranno ad Christi fidem, vel aliquam virtutem perneggandam, sed solùm causabatur ab intrinseco amore, quo Christum prosequebatur, non potuit habere rationem Martyrij, licet acerbius illam excruciauerit, quam quodcumque tormentum quemlibet alium Martylem. Quo sit, ut in præmio essentiali omnes Martyres superauerit. Aureolam Doctoris promerita videtur Virgo, cum probabile sit, eam multas veritates, quas à Filio acceperebat, Apostolos, & Ecclesiam docuisse: Ex alia parte non videtur, cum munus publicè docendi, eo quod prælationem importet, foemini non competit 1. ad Timot. 2. Docere mulieri non permitto, sed esse in silentio. A qua lege exempta non fuit Deipara, sicut nec à lege Sacra menta ministrandi.

Nec Doctorum

181. Infertur 3. In Christo non esse propriæ Aureolam, sed aliquid excellentius. Ita S. Thom. loco cit. ad 4. Quia Aureola importat aliquid diminutiuum, quod non plenè & perfectè possidetur, sed tantum participatiuè per imitationem alterius, in quo plena ac perfecta ratio excellentis victoriæ reperitur. Quia igitur in Christo non est ratio perfectæ victoriæ participatiuè per imitationem alterius, in quo ratio ipsa excellentis victoriæ reperiatur, sed est ipsissima plenitudo victoriæ, per cuius participationem, & imitationem reliqui omnes constituuntur, ac dicuntur victores, iuxta illud Ioan. 16. Confidite, ego vici mundum: idcirco in Christo non est propriæ Aureola, sed aliquid excellentius. Confirmat Richard. in 4. dis. 49. art. 5. q. 5. quia Aureola propriæ dicitur illud præmiū, quod à Principe datur militi, in signum victoriæ ex bello reportatae. Christus vero Aureolam non accipit ab alio tanquam à Principe, cum sit ipse Princeps, qui suis militibus Aureolas distribuit. Infertur 4.

Nulla infantium

Non esse Aureolam Virginitatis in parvulis statim post baptismum morientibus, contra Major. in 4. dis. 49. q. 13. Quia hæc non debetur, nisi actu certantibus.

Nec in statu innocencie

5. In statu innocentiae futuram non fuisse Virginitatis Aureolam; ita S. Thom. loco cit. art. 3. q. 1. ad 3. cum in eo statu futurus non fuisset carnis fomes, & consequenter nec pugna inter carnem & spiritum: Nec futura fuisset pugna extrinseca ab hoste illata, propter peculiarem protectionem, quam Deus de natura humana in eo statu persecuerante habuisset.

182. Superest potissima difficultas, in quo formaliter

ter consistant huiusmodi Aureole. S. Thom. in 4. In quo sit dist. 49. q. 5. art. 1. docet, eas consistere in peculiari gaudio, quod Beati habent de suis heroicis operibus, quibus perfectam victoriam de mundo, carne, & Diabolo ex hac vita reportarunt. Quod gaudium ait esse distinctum à gaudio, quod ijdem de sua beatit. & coniunctione cum Deo percipiunt: nam hoc dicitur Aurea, spectatque ad præmium essentiale saltem ut proprietas consequentur Illud Aureola diminutiæ, quasi nihil possit addi præmio essentiali, quin sit illo longè interius, pertinetque ad præmio accidentale. Addunt Richar. in 4. dis. 49. art. 5. q. 4. Palud q. 8. art. 4. Major q. 13. & alij; præter gaudium internum, producia corpore Beati aliquod signum externum manifestium gaudij interni. Id que colligitur ex verbis August. 22. de Cœnit. c. 20. Nescio quo autem modo sic afficimur amore Martirum beatorum, ut velimus in illo Regno in eorum corporibus videre vulnerum circumferentes, que pro Christi nomine percuterantur. & fortasse videbimus. Non enim deformitas in eis, sed dignitas erit, & quadam quamvis in corpore, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit. Nec ideo ramen si aliqua Martyribus amputata, & ablata sunt membra, fine ipsiis membris erant in resurrectione mortuorum, quibus dictum est, capillus capitis vestri non peribit. Sed si hoc docebit in illo nono sacculo, ut indicia glorioformum vulnerum in illa immortali carne cernantur, ubi membra, ut præciderentur, percussæ, vel scindæ sunt, ibi circumferentes, sed tamen eisdem membris redditæ, non perditi apparebunt. Verum contra hanc sent. facit: quia Non in sole tale gaudium naturaliter consequitur ad eiusmodi gaudio heroica opera; nec n. Beati possunt de eis non gaudere: at præmium debet esse aliquid superadictum operi, in signum honoris à præmiante collatum; non censetur autem distinctum præmium illud, quod per se & ex natura sua opus meritorium consequitur.

Quare dicendum est, Aureolam ex parte animi confitente in aliquâ qualitate spirituali, ab accidentali gaudio distingua, expressiva illius victoriæ, quam Beatus contra hostem ex hac vita reportauit; subiectata in ipsa substantia animæ, mediante quâ redditur præ alijs illustrior, ac magis conspicuus in Regno, propter maiorem cum Christo capite conformitatem: ex parte vero corporis in aliqua qualitate corporea, suo etiam modo manifestativa illius victoriæ, quam Beatus de triumphato hoste retulit, subiectata in ea parte corporis, quæ fuit una cum anima proximum instrumentum ad talam victoriam reportandam, mediante quâ corpus redditur præ alijs clarius, illustrius, ac venerabilius: quippe in quo præfulget singularis conformitas cum glorioissimo corpore Capitis Christi. Quam sent. insinuat Lessius lib. 2. de summo bono. c. 21. Eaque conformior est August. cit. Prob. 1. à prob. 1. paritate characterum, qui in animis fidelium indelebiliter imprimuntur, in signum perpetuum vel spiritualis potestatis participationis Sacerdotij Christi, quam Sacerdotes in Sacramento Ordinis accipiunt; vel militiæ, & vexilli Christi, subquo per baptismum, & Confirmationem, tanquam strenui ac fideles milites conscribuntur. 2. Exemplo secundum terrenorum Principum, qui solent externo aliquo steme condecorare eos, quos volunt præ alijs sui Regni Proceribus, ob specialia eorum merita & obsequia sibi præstata, honorare. Neque enim putandum est, minùs Christum in suo Regno honoraturum suos milites, qui speciali titulo sunt ipsum in hac vita strenue fortiterque fecuti; ut constat ex Mattheo 10. Omnis qui confisiatur me coram hominibus,

58 Disputatio II. De ultimo fine hominis. Sectio XVI.

Tertia

homini bus, confucior & ego enim coram Patre meo. Tertius quod debeat tam anima, quam corpus peculiari signo ac stemmate insigniri, facile prob. quia cum hoc stemma debeatur in premium excellentis victoriarum ab hoste reportare; cumque ad hanc non solum concurrat animus, fortiter imperando, sed etiam corpus strenue exequendo, utrumque speciali titulo meretur a Christo honorari. In cuius signum voluit ipsemet in suo glorioso corpore vestigia suorum vulnerum retinere. Atque hec de aureolis & praemissis accidentalibus animorum.

S E C T I O X V I .

De perfectionibus naturalibus Corporis glorioſi.

*De super-
naturali po-
tia*

184.

*Corpora in-
tegra re-
surgent*

Divers.

*A priori ex-
silio.*

*Etiam que-
ad humoribus*

Augst.

Confirm.

Duxplex perfeccio in corpore glorioſo: una naturalis, quae conſtit in integratate naturae cum suis omnibus partibus & ornamentiſ, tam integralibus, quam accidentalibus: Altera supernaturalis, quae naturalem ſupponit, eiique ſuperadditur, ut corpus sit animo glorioſe proportionatum. *Dico 1.* Corpora glorioſa resurreccura ſunt integra quoad omnes suas partes, tam integrantes, quam ornantes. Ita Scholasticus cum Mag. in 4. diſt. 44. & colligitur ex Lucæ 21. *Et Capillus de capite veftro non peribit:* Si autem capillus de capite iuſti non peribit, multo minùs peribut aliae partes corporis integrantes, vel ornantes. *Est enim argum. à minori ad maius,* quia Martyribus suis Christus dicat, *vt homil. 35. in Etang.* ratio cinator B. Greg. *Cur simetis, ne pereat, quod incisum dolet, quando & illud in vobis perire non potest, quod incisum non dolet?* Et ratio id etiam demonſtrat: tum quia in illo Regno omnia futura ſunt perfecta. Etenim ſi in ſtatu innocentiae omnia hominum corpora futura fuiffent perfecta; quanto magis in ſtatu beatitudinis? tum quia ibi omnis honestus & laudabilis appetitus manet perfectè expletus, ut ex August. refert Durand. in 4. diſt. 44. qu. 2. honeste autem & laudabiliter beati appetunt perfectam suorum corporum integratem. Tum quia, ut ad Philip. 3. Christus reformabit corpora Beatorum configurata corpori claritatis ſua: Sed Christi corpus resurrexit integrum quoad omnes suas partes, tam integrantes, quam ornantes. Tandem, Beatus per resurrectionem perducitur ad ultimam suam perfectionem consequendam: igitur debet quoad omnem perfectionem ſibi naturaliter debitam restaurari; alioqui non perduceretur ad ultimam perfectionem, quam naturaliter exigit.

Infertur 1. Corpora Beatorum resurreccura etiam ad humoribus cū suis humoribus 4. cū ſint de integratate corporis. Vnde ſi aliqua fuerit in hac vita aut defectuosa, aut monstroſa, resurreccura ſunt integra, omni defectu emendato atque correeto: *Neque enim, inquit August. in Enchir. c. 87.* & monſtra, que naſcuntur & viuunt, quamvis citio moriantur, aut resurreccura negabuntur, aut ita resurreccura a credenda ſunt, ac non porius correeta emendataque natura: & paulo post: *Ita cetera, que ſinguli quaque partim vel amplius, vel minus aliquid habendo, vel quadam nimia deformitate monſtra dicuntur;* ad humana natura ſiguram resurrectione reuocabuntur. Ita ut ſingula anima ſingulis ſua corpora obtineant nullis coherentibus, etiam quacunque coherentia nata fuerint: ſed ſeorsim ſingulis ſua membra gestantibus, quibus humani corporis compleetur integritas. Confirmat exemplo creati artificis lib. 22. de Cinit. c. 19. *Si enim sta-*

*tuam potest Arifex homo, quam propter aliquam causam deformem fecerat, conſolare, & pulcherrimam reddere, ita ut nihil inde ſubstantia, ſed ſola deformitas pereat, ac ſiquid in illa figura priore indecenter exſtabat, nec pariliati partium congruebat, non de toto, unde fecerat, amputare, acque ſeparare, ſed ita conſpergere uniuersa atque miſere, ut nec fœdicatem faciat, nec minuat quantitatem. Quid de omnipotenti Artifice ſentiendum? Ergoue non poteris quaque deformitates humanorum corporum non modo uifatas, uerum etiam raras atque monſtroſas, que huic miſera vita congruunt, abhorrent autem ab illa futura felicitate Sanctorum, ſic uiferre ac producere, ut quacunque earum faciunt eiſi naturalia, tamen indecora excrementa ſubſtantia corporalis, nulla eius diminutione tollantur? Ac per hoc infert, non eſt macris pinguisbusu metuendum, ne ibi etiam tales ſint, quales ſi poſſent, nec hic eſt voluſiſtent. Nec refert, quod aliqua membra nullum ſint actum in Beatis habitura: nam vt Tertullianus lib. de Resurr. liberabuntur membra ab officiis, ſed non ideo non erunt neceſſaria: eo quod membra non ſolum ſunt propter actum, ſed etiam propter integratatem & perfectionem naturæ. An autem etiam corpora dannata- *Quid de torum resurreccura ſint integra, defectibus emen- datis atque correctis? Affirmant S. Thom. in 4. diſt. 44. qu. 3. art. 1. ad 1. qu. Palud. qu. 1. art. 3. Negat Durand. qu. 2. dubiam hanc queſit. reliquit Auguft. in Enchir. c. 101. & 102. vbi, postquam dixerat. Resurgent Sanctorum Corpora sine ullo vicio, ſine uilla deformitate, ſicut ſine uilla corruptione, onere, difficultate: de reproborum ſubiungit: *Vtrum ſancte ipſi cum vitijs & deformitatibus ſuorum corporum reſurgent, quicunq; in eis vitijs & deformis membra geſtarant, inquirendo laborare quid opus eſt?* neque enim fatigare nos debet incerta eorum habiſudo, vel pulchritudo, quorum erit certa & ſempiterna dannatio. Nec moneat, quomodo in eis erit corpus incorruptibile, ſi dolere poterit; aut quomodo corruptibile, ſi mori non poterit. Illud autem ut certum, & ab omnibus abſque dubio admittimus docet cit. loco S. Thomas, ſaltem membra, quae eis obtruncata fuſſunt, cum corporibus resurreccura; ut in eis etiam in alia vita puniantur, quae in hac fuerunt ſcelerum instrumenta.**

Infertur 2. Costam Adami, ex qua Euze corpus procreatū fuit, non resurreccura in corpore *De coſta Adami.* Adami, ſed ſolum in corpore Euze. Ita S. Thom. qu. 1. art. 2. qu. 4. ad 2. quia illa coſta non fuit de integratate indiuidui corporis Adami, ſed fuit ordinata ad multiplicationem ſpeciei. Vnde ſicut ſemen non resurgit in generante, ſed in genito; ita nec coſta Adami in corpore ipſius, ſed Euze. Vnde ſicut viſi ex Adamo deſcendentēs, nati ſunt cum vna coſta minūs, foeminae contrā cum vna coſta plus; ita resurreccuriſunt. Idem dicas de Christo, qui humanitatem affumphiſit alijs viſis ſimilem.

3. Cū ſanguine resurreccuros ſpiritus tā vitales, *De ſpiritib. animalib.* quam animales: nam etiam hi ſunt de integratate corporis humani, tum ad ſanguinem ſouendum, ut vitales, tum ad ſensationes exercendas, ut animales. Vnde proprias habent in corpore humano ſedes, illi arterias, hi neruos. Ne igitur maneat hæc vafa contra naturam inclinationem abſque uillo humore perpetuo vacua, debent ſpiritibus, qui ſunt proprij ipsorum humores, repleti. Cæterum erunt huiusmodi ſpiritus in corporibus glorioliſis incorruptibiles, non minūs quam corpora ipſa.

4. Ea excremēta, que nō ſunt ad naturę ornatū, *De ſudore* cuiusmodi ſunt ſudor, ſputum, vrina, & reliquæ &c. ſoſces, non habere locum in corporibus glorioliſis: ſecūs

Despecieb.
phantasias.

secūs excrementa, quæ naturam adornant, ut sunt pili, capilli, vngues; sunt enim hæc ut folia, quæ arborem exornant, & flores ac fructus protegunt ac defendunt. 5. In resurrectione tūm sensibus internis reparandas esse eas omnes species & phantasmatata, quæ in hæc vitæ Beatus acquisivit, tūm ad ornatum potentiarum, tūm ad complementum specierū intelligibilium, quas ex huiusmodi phantasmatis intellectus agens Beati hæc existens abstinxit: nec non ad reminiscientiam eorum obiectorum, quæ per huiusmodi species sensibiles in hac vita cognovit: Beatus. n. non tantum haber spiritualem reminiscētiā intelligibilem actuum & obiectorum: Sed & materialem suorum sensibilium actuum, quos elicit, & obiectorum, quæ medianibus actibus hæc cognovit.

186. Iuuenes 10. surgentes

Dico 2. Omnes Beati relurgent in ætate iuuenili: Est communis Scholast. in 4. dist. 44. ex illo ad Epheſ. 4. Donec occurramus omnes in virum perfectionis, in mensuram aetatis plenitudinis Christi: Atqui Christus surrexit in ætate iuuenili, ergo etiam nos. Ostenſum n. est, Beatos resurrectos absque omni defectu naturæ: hæc autem ex S. Thom. in 4. dist. 44. qu. 1. art. 3. ad 1. qu. dupliciter deficit, vel quia nondum peruenit ad ultimam perfectionem sibi competentem, vel quia ab ea recessit. Priori defectu laborat homo ante iuuentutem: posteriori post iuuentutem, cum per senium incipit deficere, à perfectione sibi debita recedendo. Perfecta igitur ètas est iuuenilis, media inter adolescentiam & senectutem; & ad quam terminatur ætatis augmentum, & à quo incipit eiusdem decrementum. Confirm. In ea ætate Deus homines recreabit, in qua illos creavit; sed creavit in iuuenili protoparentes; ergo in eadem eos reliquosque recreabit.

187. Varia ſatura, color &c.

Dico 3. Non omnia corpora Beatorum resurgent in eadem statura, figura, aut colore, sed diversa, in ea videlicet, ad quam unusquisque perueniens fuissest in ætate perfecta iuuenili, natura non errante. Est etiam communis August. in Enchir. c. 90. Nec illud est consequens, ut ideo diversa fit statura remissentium singulorum, quia fuerat diversa singulorum, aut macri cum eadem macie, aut pinguis cum eadem pinguedine remissantur. Sed si hoc est in conſilio Creatoris, ut in effigie sua cuiusque proprietas, & discernibilis similitudo serueretur, in ceteris autem corporis bonis aquila reddantur: ita modificabitur illa in unoquoque materies, ut nec aliquid ex ea pereat, & quod alius defuit, ille suppleat, quietiam de nihil potuit, quod voluit, operari. Si aperte in corporibus resurgentium rationabilis inqualitas erit, sicut est vocum, quibus canus impletur, hoc sicut cuique de materia corporis sui, quod & hominem reddat aquilem Angelicis cælibus, & nibil inconveniens eorum ingerat sensibus. Indecorum quippe aliquid ibi non erit, sed quidquid futurum est, hoc decebit, quia nec furenum est, si non decebat. Quibus duo Augustinus docet; vnum est, non ideo Beatorum corpora in diversa statura esse resurrectura, quia diuersam habuerunt, dum hic viuerent, staturam; alioqui & pueri in statu puerili, & gigantes in gigantea, & nani cum sua pusilla statura resurgerent, quod indecorum foret; cum hi sint defectus naturæ, vel nondum perfectionis terminum attingentis, vel à recto trahite deviantis, qui omnes in resurrectione omnipotentis arte corridentur, non minus quam ex alteri defectus ex quâvis extrinsecâ causâ prouenientes, ut pallor & macies ex infirmitate, diuturnoque labore contracta, tenuis color ex nimia solis adiunctione causatus, ut in Aethiopibus. Alterum est, conseruandam fore in corporibus glo-

Hec Aug.
guſſ.

riosis propriam uniuscuiusque effigiem, ac discrinabilem figuram, correctis emendatisque defectibus, qui aut virtus errantis nature, aut quâcumque extrinsecâ cause in humana corpora irreperentes habebit enim se Deus in resurrectione hominū, ut sapiens Artifex in reformanda aliqua statua, aut plura, in qua sive defectu instrumenti, sive iniuria: August. su temporum aliquis defectus reciderit, illam adempbitam perfectionem iuxta idem artis reducendog Fundam. hæc diuersitas ac discrecio in statura, effigie, ceterisque individualibus accidentibus pertinet ad perfectionem speciei, que summopere commendat artem & sapientiam Creatoris; ubi ex infinitis personis omnibus, nullus reperitur alteri per omnia similitus: hoc enim proxime arguit infinitam illam exemplabilitatem Dei ac multiplicem in effigianis creaturis idem, quæ nullis potest terminis exhaustiri.

S E C T I O . XVII.

De Perfectionibus supernaturalibus corporis glorioſi.

Quartuor distinguunt Scholast. in 4. dist. 44. & 49. in corporibus gloriis perfectiones supernat. quas & dotes appellant, impassibilitatem, subtilitatem, agilitatem, claritatem: ex 1. Cor. 15. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione. En impassibilitas. & infra: oportet corruptibile hoc in- duere incorruptibilitatem, & mortale hoc induere, immortalitatem: ut ēterno præmio trui, vel ēterna poena puniri possit, ex S. Thom. 4. con. gen. c. 85. Corpora Beatorum resurrecta sunt enim impalpabilia; non reproborum: quæ ēternum dolebunt numquam moriendo. Pergit ibid. Apost. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria: En claritas, quam Claritas ad Philip. 3. declarans, Reformatio, ait, corpus humiliatis nostræ configurationis corpori claritatis sue. Quam dorem & Christus Matth. 13. expressit his verbis: Tunc insi fulgebunt sicut sol in Regno Patris eorum: & Spiritus S. iustis pollicetur Sap. 3. Fata Agilitas gebunt insi, & tanquam scintilla in arundineto discurrent. Seminatur, pergit Paulus, in infirmitate, surget in virtute: En agilitas; & Isaie 40. Qui sperant in Domino mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquila, current & non laborabunt; ambulabunt, & non deficient. Tandem subtilitas insinuatur: Se- Subtilitas minatur corpus animale, surget corpus spirituale. Spiritale corpus intelligitur, inquit August. c. 6. de fidei Symb. non quasi corpus versatur in spiritum, & spiritus fiat: sed quod ut spiritui subditum est, ut cœlesti habitationi conueniat, omni fragilitate ac labe terrena in cœlestem puritatem ac stabilitatem mutata atque conuersa: sicut ut Damal. lib. 4. de fide c. vlt. Spiritale corpus est, corpus infatigabile, cibo, somno, potu non indigens; animale contra, crassum, mortale, cibo, somno potuque indigens. Has glorioſi corporis dotes 4. describit B. Laur. Iustin. lib. de discipl. & Lauter. perfect. monasticę c. 23. his verbis. Decorem quippe elegans immortalitatis induit, omni deposita corruptibilitate. descriptio Nullum sui patietur decrimentum, nullumne membro- rum diminutionem: non dolorem, nec desceptiagloria post resurrectionem sentiet amissionis timorem. Semper bilaris, semper incunda erit, quia erit de aeternitate secura. Nimsa quoque claritate fulgebit, ita ut solis sep- tices transcedat splendorem: non autem lumine suo insuetum se renerberabit aspectum, sed ineffabili quo- dammodo confortabis, clarificabitque. Erit tota eius substantia

60. Disputatio II. De ultimo fine hominis. Sect. XVII.

substantia corporis oculis, visibilis, adeo ut viscerum, osterorumq; membrorum harmonia conditoris declarare magisterium admirandum. Tauta insuper agiliter esse predita, ut in momento in omnibus obtemperet impetu spiritus praesidens, absque retardatione, & sine ulla graudine ibi se ducere, ubi imperius spiritus dirigere. Domus autem in hac vita doceatur, & perigrinarent ad omnia, animales nocturne, post resurrectionis gloriosas tota spiritualis efficietur, ita ut opus solidum aificeretur. Non clavis tamen ceteri passus inclusa, non vincendis religata, non restricta custodibus, sed liberans ingrediendi, & regrediens ubique recipiens facultatem. Nunc quoque cum sit possibilis, & varijs agitundinibus, diversisque casibus subiecta videntur, in tantum ut non praeceat temporis momentum, in quo propriam in flagelletur necessitate, vel fragilitate; tunc omnis fatigatio semota, incorruptibilitate, & impassibilitate vestietur. Tunc quodam ineffabilis repleta, gaudio leta cantabit. Vbi est mors Victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? gloria quippe, & honore, & immortalitate, & eternitate circum amicta suo inbarabis Authori, sine deformitate, sine laetione, & absque macula in mestram auras plenitudinis Christi reformata per omnes ipsius sensus multimodis exuberante delicijs.

Has 4. dotes non solum habuit Christus in suo corpore immortali post resurrectionem, sed etiam eas ostendit ante resurrectionem in suo corpore mortali, impassibilitatem, cum ieiunasset 40. diebus & qd. noctibus, Matth. 4. & cum sacramentaliter in ultima cena comederetur: subtilitatem, cum nasceretur ex Virgine, Virginitatis claustro inuolato: Agilitatem, cum incederet supra mare: Claritatem cum transfiguraretur in monte.

Potrd hunc numerum dotum supernum. colligunt Scholastici ex perfecta dispositione, quam debet habere corpus gloriosum anima beatæ perfectè subordinatum. Nam sicut anima vivitur corpori, ut forma informans, tribuens illi esse, ut principium internarum, & externarum sensationum, & tanquam motor mobilis: ita ut corpus gloriosum sit idoneum anima beatæ informantem, disponi debet per dotem impassibilitatis, per quam sit incapax omnis contraria qualitatis, immortale & æternum: Ut autem corpus sit idoneum anima ut motor, debet habere in se agilitatem, per quam sit habile ad quemcumque velocissimum motum: ita dotes subtilitatis tollit impedimentum ad omnem localem motum. Quatenus vero vivitur anima ut instrumentum sensationum, requirit dotem claritatis. Alter hunc numerum assignat Bonavent. in 4. dist. 49. p. 2. art. 2. qn. 1. iuxta quaternarium causarum numerum. Nam 1. secundum causam finalem dotatur corpus propter gloriam anima, que consistit in perfecta cognitione, & unione affectiva. Ad cognitionem requiritur spiritualitas & luminositas: quia cognoscens debet esse spirituale, & habere lumen: quibus in corpore responder subtilitas & claritas. Unio amoris est liberalis, & fortis: liberalitati respondet agilitas, fortitudini impassibilitas. 2. secundum causam efficientem. Nam anima, ut perfectio, influat in suum corpus, illud vivificando vitam immortalis; ut motor, illud mouendo motu infatigabili. Ut autem influat vitam, debet in eo esse lucis abundantia & claritas quæ est dispositio ad vitam. Ut influat vitam immortalem, debet in eo esse impassibilitas, quæ est dispositio ad immortalitatem. Ut illud moueat motu infatigabili, debet esse subtilitas ut enim nihil resistere possit: debet etiam nihil habere, per quod possit ipotum ab anima impressum retardare: ac proinde requirit agilitatem. 3. secundum causam

formalem: quia cum corpus nostrum participet formalis naturam corporis celestis, & elementaris, sicut in hac vita dominatur natura elementaris, ita in alia natura celestis, quæ est natura lucis. Hæc autem habet proprietates 4. claritatem, quia illuminat; impassibilitatem, quia à nullo corruptitur; agilitatem, quia statim cedit; penetrabilitatem, quia corpora diaphana absque eorum corruptione penetrantur. 4. Secundum causam materialem. Nam corpus humatum est compositum ex elementis 4, ex quibus quadruplicem contrahit defectum: ex aqua humida & passibili, passibilitatem & corruptiōnem: ex terra opaca, obscuritatem: ex igne calorem, quia calor humidum radicale continuo consumendo, perpetua indiger alimonia: ex aere qui facile cedit, & mutatur, infirmitatem. Hi autem defectus 4, debent per oppositas virtutes compensari, corruptibilitas per impassibilitatem &c. Apostolo coherens Augustinus à Bonavent. citatus: aber ita corporibus nostris omnis deformitas, omnis tarditas, omnis infirmitas, omnis corruptio. Deformitas per claritatem, tarditas per agilitatem, infirmitas per subtilitatem, corruptio tolletur per impassibilitatem. Ultimò concordat ratio: quia dotes sunt virtutes superadditæ naturæ, illa quoad suos defectus corrigentes, atque animo perfectè lubicientes.

IN QVO IMPASSIBILITAS SITA.

Impassibile dicitur quod passionis est incapax: 190.
Passio per-
fecta &
fortia
Beatorum passio autem duplex est, altera perfectiva subiecti; altera subiecti corruptiva. Porro corpora Beatorū non dicuntur impassibilia respectu prioris passionis, sed respectu posterioris. Quia id tantum est ab eis auferendum, quod imperfectionem, non quod perfectionem includit. Erunt igitur gloriosa corpora capacia nouarum ac nouarum lensionum, nec non sensibilium specierum receptionis, tam ab extrinsecis obiectis, quæ ab intrinsecis actibus externorum sensu in internas potentias producibiliū. Cum hæc omnia sint ad actualem vitam sensitivam, necessaria: in qua vita Beatorū corpora perficiuntur. Dices: sicuti in eo statu non exercebut Beatus vita vegetantis, non enim nutrientur, augebuntur, generabunt, quis sunt actus vita vegetantis: ita nec actus vita sentientis. Resp. neg. conseq. quia priores actus vel sūt perfecti subiecti quo ad intrinsecam substantiam & quantitatem, ut nutritio & augmentatione, vel corruptiū subiecti quo ad eandem intrinsecam substantiam & quantitatem, ut generatio: & consequenter vel supponunt, subiectum non esse in ultima sua perfectione naturali, vel ab ea recedere posse, per decisionem propriæ substantiæ: utrumque autem est contra perfectionem status beatifici. Postiores vero, Necessaria
statu cum solū perficiant subiectum quoad actus accidentales circa propria obiecta, supponunt illud & quoad intrinsecam substantiam, & quoad debitam quantitatem in sua ultima perfectione constitutum, solumque illud accidentaliter perficiunt. Perfectissimus vero status corporis gloriosi est, ut semper sit in ultimâ suâ perfectione: quæ consistit in actuali operatione vitæ sentientis (sicut ultima perfectio animi rationalis sita est in actuali operatione vitæ intelligentis) cum autem nulla operatio sensitiva perfectè & adæquatè expletat corporis appetitum, nulla formaliter, aut eminenter contineat omne bonum, cuius capax est corpus; scilicet nec visio perfectionem auditionis, nec sensus internus perfectiones externorum, aut contraria; nec unum obiectum visibile perfectiones omnium

Christus
dotes 4.
habens

189.

Quatu-
narius col-
ligitur

Ex causa
finali

Efficiente

nium visibilium, &c. cum unumquodque sit limitatae perfectionis, non poterit beatitudo corporis consistere vel in una tantum operatione virtutis sentientis, cum haec non expletat capacitatem reliquorum sensuum; nec in multis sensationibus, quorum singulæ saltem sint adæquatæ suis potentij, & cum eis perpetuè coniunctæ, sed in multis ac variis iuxta multitudinem ac varietatem obiectorum, ad quæ ipsa vita sensitiva successivè se extendere potest. Sumpta igitur hic impassibilitate pro incapacitate passionis corruptiuæ, quæ sit cum susceptione contrariæ qualitatis, & destruotione propriæ, per quam subiectum dicitur pati, dum per actionem assimilatiuam agentis trahitur ad terminos ipsius agentis, & extrahitur extra terminos proprios; quæstio est, per quid corpora glorioſa fiant impassibilia, seu incapacia contrariæ qualitatis corruptiuæ subiecti.

191.
Corruptua
nulla cur?
1. sent.

Contrad.

2. sent.

Objec.

Respondent 1. de ratione dotis non esse, ut intrinsecè inhæret dotato, ut patet inde corporali, quæ datur sponsæ ad ipsius ornatum & vitæ sustentationem. 2. Esto assistentia Dei non sit intrinseca corpori glorioſo, est tamen intrinsecum ius ad illam habendam; siquidem corpora Beata ratione suorum meritorum talem assistentiam exigunt: Sicut esto dos ipsa corporalis non sit intrinseca dotato, est tamen intrinsecum ius ad dotem, sibi ad ornatum & vitæ sustentationem assignatam: ac defectu talis juris, proprijs meritis acquisiti, non dicuntur corpora damnatorum habere dotem incorruptionis & immortalitatis, cum illam non exigant in bonum sui, sed potius contra ipsorum voluntatem corpora à Deo conservantur ad poenam eternam. Eodem modo respondent

ad instantiam de elementis. Hanc sent. docent Scotus in 4. dist. 49. qu. 13. 5. Dico ergo: *Maior qu. 7. Duran. dist. 44. qu. 4 supplem. Gabrielis qu. 2. art. 2. conc. 7.* quam etiam sequi videtur Argent. in 4. dist. 49. art. 1. dum illam explicat per sublationem ordinis subiecti corporis glorioſi respectu cuiuscunque agentis, operantis actione corruptiuæ. Fundam. quoniam per eam salvantur omnia, quæ de corporum glorioſorum impassibilitate dicuntur, absque difficultate, & entium multiplicatione. Confirm. nam per solam extrinsecam assistentiam Dei, & subtractionem diuini concurrentur incorruptibilia damnatorum corpora: ergo & impassibilia corpora Beatorum. Id colligunt ex August. epist. 146. ad Consentium, vbi gloriosam impassib. explicat exemplo ignis Babylonici, qui puerorum corpora non combussit, non per qualitatem corporibus inhærentem, sed per solam diuini concursus subtractionem.

Sed contrà: 1. quia non videtur haec sent. documentum impassib. iuxta scripturæ sensum, & Patrum sententiam explicare, qui illam passim per intrinsecam perfectionem corpori superadditam explicant. Vnde Paulus illam explicat metaphorâ ductâ ab indumento, quod corpori adhæret, eiisque superadditur. Oportet, inquit, corruptibile hoc induere in corruptionem, & mortale hoc immortalitatem. Et Augustinus Epist. 56. ad Dioscorum eandem explicat per sanitatem & vigorem, ab anima in corpus redundantem: *Tam potius, inquit, natura Deus fecit animam, ut ex eius plenissima beatitudine, que in finem temporum Sanctis promittitur, redundet etiam in inferiorem naturam, quod est corpus, non beatitudo, qua fruenter & intelligentis est propria, sed plenitudo sanitatis, id est incorruptionis vigor.* Nec locus in contrarium citatus faverit aduersariis: tum quia tam modum ibi Augustinus, non assertiū, sed permisiviū tantum refert: tum quia contrarium ibid. scribit: *Quod si quisquam dicit, non carni trium illorum virorum additam contra ignem incorruptionem, sed ipsi igni detractam corrumpendi facultatem, quid veremur, ne carnem facere nequiveris, non posse corrumpi, qui fecit ignem non posse corrumpere?* Nam si illud non de carnis, sed de ignis mutatione intelligitur, multò est mirabilius, simulacrum & hominum corpora non vrebant, ne posset nocere, & ligna fornacis vrebant, ut possent ardere: Et paulò post: *Valer igitur divina potentia de ista visibili atque tractabili natura corporum, quibusdam manentibus, auferre, quas voluit, qualitates: ac per hoc valer etiam membra mortalitia, forma & lineamentis manentibus, corruptione vero mortalitatis emores, stabili vigore firmare, ut absent labes, adfite effigies: adfite motio, absit fatigatio, adfite vescendi potestas, absit esuriendi necessitas.* His Augustinus varium modum insinuat, quo corpora puerorum seruata fuerunt incorrupta. Quo fit, ut inde nihil certi pro utraque sent, colligi possit.

2. Quia haec sent. etiæ sufficenter, haud tamen dignè iuxta beatifici status excellentiam, explicat impassib. Confirm. corpora iustorum in statu iconocentiæ futura fuissent impassibilia tantum ab intrinseca protectione Dei: ergo perfecti in statu beatifico: sc. ab intrinseca & inhærente perfectione. Vnde August. lib. 22. de Ciuit. c. vlt. Prima, inquit, immortalitas fuit, quam peccando Adam perdidit, posse non mori, nouissima erit, non posse mori.

3. Tertia sent. collocat impassib. corporum glorioſi, in aliquo intrinseco. Ita S. Thom. in 4. dist. 44. qu. 2. art. 1. Richar. dist. 49 art. 4 qu. 2. Paludanus dist. 44 qu. 2. art. 3. Capreolus qu. 2. art. 3. Soins dist. 49. qu. 4. art. 5. Suarez in 3. p. tom. 2. dij. 48. Sept. vera. f. 1. 193.

62 Disputatio II. De ultimo fine hominis. Sectio XVII.

scilicet 3. Lessius lib. 3. de summo bono c. 4. &c alij. Tota difficultas est in assignandâ proximâ causâ huius impassib. S. Thomas censet eam prouenire ex dominio, quod anima beata habet in suum corpus. *Forma enim,* inquit qu. 1. ad 2. *ligat potentiam materia determinando ipsam ad unum,* secundum quod dominatur super eam: & quia in rebus corruptibilibus non perfecte dominatur forma per materiam, non perfecte potest ligare ipsam, quia recipiat interdum per ali-

Ex S. Th. quam passionem, dispositionem contrariam formam: sed in sanctis post resurrectionem omnino anima dominabitur supra corpus: nec illud dominium aliquo modo poterit auferri, quia ipsa erit immutabiliter Deo subiecta, quod non fuit in statu innocentiae: & ideo in corporalibus illis manet eadem potentia ad formam aliam, que nunc inest quantum ad substantiam potentia, sed erit ligata per victoriem anima supra corpus, ut nunquam in actu passionis exire possit. Quod perfectum dominium animæ supra corpus. Sotus tribuit informationi, idque confirmat cit. auctio. Augustini: tam potenti natura Deus fecit animam, ut ex eius plenissima beatitudine redundet etiam in corpus. Verum hic modus communiter rejicitur: cum hæc informatio non sit aliud, quam uno animæ beatæ cum corpore: atqui non appetet, unde sola hæc uno possit eam virtutem habere, ut corpus, quod unum reddat omnis contraria qualitatis incapax, cum non tollat potentiam passuum: nec videatur specie differre ab unione, quam anima informat corpus passibile. Nam adequatum munus huius unionis, est, connectere partes ad faciendum unum compositum substantiale.

Modus Richard. Palud. Capro. hanc impassib. refertur ad qualitatem supernat. ex beatit. animæ in corpus redundantem, & per modum habitus in eo intrinsecè inherenterem: quam Richard. sic definit: *Est qualitas in corpore ex redundantia beatitudinis anima causata, corpus prohibens ab omni passione sua perfectioni contraria.* Intelligitur à beatit. caulari, non physicè, sed moraliter. Hunc modum insinuat S. Thom. qu. cit. art. 2. ad 1. qu. his verbis: *Dicendum, quod corpus gloriosum erit omnino subiectum anime glorificata, non solum ut nihil in eo sit, quod resistat voluntate spiritus, quia hoc fuit etiam in corpore Adae: sed etiam, ut sit in eo aliqua perfectio effluens ab anima glorificata in corpus, per quam habile reddatur ad predilectionem subiectum, qua quidem perfectio de glorificati corporis dicitur: & 1. p. qu. 97. art. 1. vbi triplicem distinguit modum incorruptibilitatis, ex parte materiae, ut sunt Angeli materia carentes, & corpora cœlestia, quæ materiam habent ad unam tantum formam additam; ex parte formæ, quia scilicet rei corruptibili per naturam inest aliqua dispositio, per quam totaliter à corruptione prohibetur; atque hoc modo sunt incorruptibilia corpora in statu gloriæ; & ex parte causæ efficientis: quo pacto homo fuit incorruptibilis in statu innocentiae. Eundem modum sequuntur Palud. Caprolus, Suarez. Verum hic modus communiter impugnatur, eo quod non sit intelligibilis talis qualitas, quæ tot ac tam varios effectus praestet, prohibendo, ne corpus, in quo est, ab extrinseco agente calefiat, frigefiat, humectetur, exsiccatur, impellatur, scindatur &c. Confirm. quoniam hæc deberet esse varia in varijs corporis partibus inherens, cum alia deberet esse, quæ carnis, alia, quæ ossis; alia, quæ nerui, ceterarumque heterogenearum partium temperamentum contra extrinseca agentia conseruaret: quia cum hæc qualitas non ageret liberè, sed necessariò, eadem semper contraria prohiberet: igitur non posset in una*

parte corporis prohibere unum temperamentum, quod permitteret & conseruaret in alia, velut conservando in cerebro temperamentum frigidæ & humidi, idemque prohibendo in corde, & vitalibus spiritibus. Præterea non apparet, quo pacto ea resistere possit extrinseco impellenti ac scindenti. Cæterum hæc argumenta impossibilitatem talis qualitatis heterogeneæ non probant, sed difficultatem ostendunt.

Ultimus modus hanc impassib. explicandi, est per concursum effectuum, quo Beatorum corpora, eorumque natuum temperamentum ita potenter atque efficaciter contra quæcumque peregrinas impressiones, contrariasque qualitates conservatur, ut à nullo naturali agente, cuiuscunque virtutis atque efficacitatis sit, corrupti, vel alterari valeat. Non enim potest forma per formalem tantum resistentiam, sed etiam per effectuum subiecto conseruari, vt conseruatur calor in aqua à proximo igne efficienter conseruante contra contrarium frigus. Consimili modo posset natuum temperamentum in corpore gloriose effectuè conseruari contra quæcumque extrinseca agentia, ponendo tam efficacem influxum, quo illud conseruetur, nec ab extrinseco agente superari valeat. Hoc fieri posset 1. a solo Deo: 2. Actiuè etiam concurrente intrinsecè virtute corporum, per qualitatem à Deo superadditam, aut per ipsam corpora, & natuum temperamentum eorum, tanquam instrumentum obedientiale eleuatum ad omnes extrinsecas qualitates contrarias effectuè impediendas. Prior modus asservatur à Lessio. At non rechè saluat id quod scripturæ, Patres, Scholasticidocent, hanc esse virtutem ex beatit. animæ in corpus redundantem. Nam reuera hæc activa conseruatio iuxta priorem modum explicata non differt ab actione conseruatiâ, qua Deus sola sua virtute conseruat incorruptibilia etiam corpora damnatorum, cum tamen plus aliquid dicat hæc activa conseruatio in corpore gloriose, quam in damnato.

Præferendus est igitur posterior modus Suarez, qui melius saluat omnia, quæ de hac dote scribuntur: 1. quo pacto per hanc actiuam resistentiam corpus gloriosum dicatur intrinsecè impassibile & immortale, & non tantum extrinseca protectione Dei, ut in statu innocentiae, quod tantum erat impassibile & immortale per extrinsecam remotiorem impedimentorum. 2. quo pacto iuxta Augustinū 22. de Ciuit. c. vlt. etiamsi velit corpus gloriosum, non possit ab extrinseco agente corrupti, aut pati: quia nimis hæc activa conseruatio sui, siue natuæ temperamenti, siue sit à qualitate distincta, siue ab ipsomet corpore vel temperamento obedientialiter eleuato, non sit liberè à voluntate Beati, sed necessariò dependenter tantum à libera voluntate Dei, videntis corpore Beati vel qualitate infusa tanquam instrumento ad huiusmodi effectuam conseruationem, contra omnes contrarias qualitates. Quo fit, vt si corpus gloriosum seipsum projiciat in ignem, nihil plus sit ab illo passurum, quam à solaribus radijs. 3. Qua ratione, stante hac efficaci conseruatione, nullum agens naturale valeat alterare corpus gloriosum, eiusque natuum temperamentum dissoluere, etiamsi Deus à nullo agente naturali subtrahat suum concursum: quia nimis nullum agens naturale valeat inducere suam formam in subiectum, nisi ab illo contrariam expellere possit: nequit autem agens à subiecto, in quod agit, contrariam formam expellere, nisi illud actiuitate superet: quia iuxta Philosophorum axioma,

Sotus modus

Rejicitur

Modus Richard.

Palud.

Capre.

Impugna-

Confir.

194.
Modus per
concursum
effectuum

Etiam ab
intrinseco

Saluat in-
trinsecam
impassib.
&c.

axioma, *a&ctio non sequitur, nisi à proportione maioris inæqualitatis.* Cùm igitur gloriofi corporis actiua sui, suique natui temperamenti conseruatio sit potentior, & efficacior quacunque contrarij naturalis agentis efficientia, nullum naturale agehs poterit in corpus gloriosum corruptiuè agere. Dixi, *corruptionem:* nam perfectiuè potest: non enim corpora gloriofa effectiuè resistunt, nisi agentibus corruptib; non autem perficiantibus: quo p&o sensus gloriofi corporis alterantur à suis obiectis alteratione perfectius.

Vna in hoc modo superest difficultas, de effectu & iuâ resistentiâ respectu impellentis: nam sèpè corpori glorioso impulsus ab extrinseco agente violentus non est, aut contra animæ beatæ voluntatem, vt si velit ab Angelo velocius moueri, quād à seipso moueri possit: cùm tamen iuxta hunc modum non posset: quia hæc actiua resistentia in Beato non fit liberè, sed necessariò. Vnde nequit attemperari, vt aliquando impelli resista, quando scilicet impellit contra Beati voluntatem: aliquid non resista, quando nimurum impelli iuxta Beati desiderium. Præterea si necessariò resistit, vel talis resistentia excedit virtutem cuiuslibet Angelii: Et contrà est, cum quia hinc sequetur, maiorem virtutem resistitiam fore in minimo Beato, quād sit virtus impulsiva in supremo Angelo: cum quia hæc virtus resistitua non foret inæqualis in omnibus iuxta inæqualitatem meritorum. Ad hanc diffic. soluendam, dico effectuam resistentiam respectu extrinseci impellentis in corpore glorioso non fore necessariam, sed libera, proinde illam attemperari posse imperio & voluntate Beati. Cur autem sola ponatur libera, ea est ratio: quia extrinsecus impulsus aliquando potest esse violentus, & contra voluntatem Beati: aliquando perfectius, & iuxta Beati voluntatem: igitur debet Beatus aliquando illum admittere, vt iuxta suum votum celeriori motu moueat: aliquando non admittere, ne violenter contra suam voluntatem ab extrinseco motore impellatur. Passio verò natui temperamenti corruptiu, nunquam potest esse perfectiva corporis: ac proinde frusta resistentia in corpore contra tales passiones poneretur libera, cùm nonquam oppositum sit à Beato exercendum. Cæterū, quia etiam ex libera resistentia respectu extrinseci impellentis proposita duo illata sequuntur, nimurum & illam fore in quois minimo Beato maiorem quacunque virtute impulsiva supremi Angelii, & non futuram æqualem, iuxta inæqualitatem meritorum, id est Resp. conced. vtrumque, ac neg. id esse absurdum; cùm hæc actiua resistentia non sit à virtute naturali, sed supernat. saltē quoad modum, corpori communicata, eiique in tali statu debita.

Quod autem hæc perfectio impasseb. à S. Tho. ac Theologis dicatur quoad rationem positivam inæqualis in corporibus gloriis, æqualis tantum quoad rationem negatiuam, intelligendum est, remotè ac radicaliter, ratione meritorum, à quibus moraliter causatur: nam proximè & formaliter consistit in actiua conseruatione proprij temperamenti contra quacunque contrarias qualitates: atque vt sic non est maior in uno, quād in alio, cùm in omnibus debeat esse eque efficax contra quacunque corruptientia: solum posset esse inæqualis in virtute, in qua talis actiua resistentia fundatur, si ea ponatur in qualitate superaddita: sed cùm talis qualitas non propter aliud finem ponatur, quād propter huiusmodi actiua resistentiam, & hæc debeat esse æqualis in omnibus, non

est, cur virtus superaddita, in qua illa fundatur, debeat esse inæqualis: cùm talis excessus in ipsa virtute sit frustraneus, & ad nihil deseruiens. Dixi, *si ponatur in qualitate superaddita:* nam si ponatur in ipso corpore glorioso obedientialiter concurrente ad actiuan conseruationem sui, suique natui temperamenti, contra omnia agentia corruptientia, multò minus poterit dici perfectior in uno, quād in alio, nisi quatenus corpus unius Beati supponitur naturaliter perfectius alio, quod ad propositum non facit: cùm maior illa naturalis gloriofi corporis perfectio non proueniat ex beatitudine animi (quod tantum Theologi intendunt, cùm dicunt, hauc perfectionem esse inæqualem in corporibus gloriis) sed ex ipsa nativa constitutione corporis, quam inæqualitatem habent etiam damnatorum corpora.

DE DOTE SVBTLITATIS.

Subtilitas in præsenti sumitur pro virtute penetrativa corporum: vnde idem est corpus gloriosum habere dotem subtilitatis, atque habere virtutem penetrandi se cum alijs corporibus, & consequenter cum eis eundem locum occupandi. Inde translatum est ad potentias cognoscitivas, vt acutus visus dicatur, qui minutissima quæque videt: acutus intellectus, qui intimas secretasque rerum proprietates ac formalites introspicit ac dignoscit. Controversia ratio est,

*197.
Virtus pen-
etrativa
corporum*

Quia non videtur possibilis hæc mutua corporum penetratio in eodem loco: quod sic ostendo. Possibilis. Implicat corpus esse quantum, & non occupare spatum sibi commensuratum: ergo implicat corpus esse quantum, & penetrare se cum alio corpore in eodem spatio. Conseq. constat: nam si corpus quantum necessariò postulat spatum sibi commensuratum, non poterit in eodem spatio simul admittere aliud corpus eiusdem quantitatis: alioqui vel neutrum occuparet spatum sibi commensuratum, vel unum tantum, vel utrumque simul. Non utrumque simul, cùm spatum non supponatur commensuratum utrique, sed uni tantum. Non unum tantum: quia tunc alterum nullum occuparet spatum. Multò minus neutrum. Prob. antec. Occupare spatum, est effectus formalis quantitatis ab ea inseparabilis: ergo implicat, corpus esse quantum, & spatum sibi commensuratum non occupare, cùm nequeat effectus formalis à sua forma in proprio, subiecto posita separari: Implicat enim albedinem esse in subiecto apto, & illud non reddere album, cùm effectus formalis aliud non sit, quād forma ipsa in subiecto capaci posita. Antec. prob. de essentia quantitatis est, habere partes extra partes: si autem posset una quantitas esse in eodem situ cum alia, partes unius quantitatis non essent extra, sed intra partes alterius quantitatis, proinde destrueretur essentia quantitatis. Confirm. 1. Implicat, unam partem eiusdem quantitatis penetrare se cum alia parte eiusdem quantitatis, ergo & unam quantitatem cum alia, cùm sit eadem ratio partis ad partem eiusdem quantitatis, & quantitatis ad aliam quantitatem. Antec. prob. nam fieri posset, vt omnes partes eiusdem quantitatis se simul penetrarent: ac proinde manere posset quantitas sine ylla extremitate partium, quod implicat. 2. Ita se habet quantitas permanens quoad situm, sicut quantitas successiva quoad durationem: implicat autem, vt quantitas successiva habeat suas partes simul quoad durationem, cùm de essentia ipsius sit prius & posterius; ergo

Tertius

Durand.

Palud.

Sens. mi.
nus conso-
nans fideiResponso-
nes

Extorta

Ad res.
dub.Essentia
quantitatis

ergo & quantitas permanens suas partes simul quo ad situm: cum de essentia huius sit, pars extra partem. 3. De essentia quantitatis est, ut una pars distet ab alia: ergo de essentia eiusdem erit, ut una sit situatiter distincta ab aliis: alioquis si essent simul situ, una non distaret ab alia. Propter has rationes Durandus in 4. dist. 44. qu. 6. censet impossibilem hanc corporum penetrationem. Quam sent. ut probabilem defendit Palud. in 4. dist. 44 qu. 3. art. 3. consequenter negant hi dotem subtilitatis hoc modo explicatam competere corporibus glorio- fuis: quia sicut nulla qualitas tolleret ab eis quantitatem, ita nulla qualitas redderet ea cum alijs corporibus penetrabilia. Quare Duran. qu. 5. & Palud. art. 2. dotem subtilitatis ponunt in puritate sensi- tiuarum operationum, ut nihil eas vel leuiter offuscare possit, nec crassities, nec impuritas spirituum animalium; sicut modò. *Corpus quod corumpitur ag- grauit animam, & terrena inhabitatio deprimit sen- sum multa cogitantem.* Sap. 9.

Vérum hæc Durandi sent. quatenus negat, pos- sibilem esse diuina virtute corporum penetrationem, communiter reiicitur ut falsa, improbabilis, minus consona mysterijs fidei: Credimus enim, Christum inviolato Virginitatis clauistro prodijse ex Matris vtero: In Eucharistia integrum eius cor- pus cum tota sua quantitate manere sub speciebus: Immoto lapide ex sepulchro exiisse; clavis ianuis intrasse ad discipulos *Ivan.* 20. celos penetrasse, ad Heb. 4. Durandi responsiones sunt 1. potuisse corpus Christi vel fieri præsens ex uno loco in alio, non transundo medium, ut in celo sit præsens in hostia, medio non pertransito: vel ita sui corporis figuram attenuare, ut per quamlibet intermedij corporis rimam transfire potuerit: vel deum corpus ipsius, per quod transit, dividiri, ut cum celos ascenderit, vel partes intermedij corporis dilatari, ut cum ex vtero matris, illæso Virginitatis clau- stro, prodijt: at non satisfaciunt: quia sunt extortæ, & contra Patrum lensum, qui ex allatis mysterijs supponunt corporum penetrationem diuinâ vir- tute possibilem: sunt indignæ corpore glorio- fuis: sunt æquæ difficiles capti: pugnant cum dote im- passib. cum admittitur mutatio organicæ figuræ, quæ est intrinseca corpori gloriofo. Demum cor- porum penetratio videtur admittenda in inferno, ut possit omnia dñatorū corpora intra se capere.

Quare ad rationem dubit. neg. antec. nam cor- pus Eucharisticum cum tota sua quantitate nul- lum occupat spatiu. Quod quia negat Durandus, inexisteret cum sua quantitate, à Doctoribus graui censura notatur, ut ostendo tom. 7. dist. 19. n. 100. Ad prob. antec. nego actualem occupatio- nem spatij esse effectum formalem quantitatibus: quæ est apta ad occupandum spatium; occupare autem spatium immediatè est à modo extensionis localis, quæ separatæ, pariter separatur ipsius effectus for- malis, qui est actualis loci occupatio, manente quantitate vel fundamento tantum remoto & me- diato. Pari modo de essentia quantitatis non esse, habere partes extra partes situ positas, ac loco di- stantes, sed entitatiu, & in ordine ad se. Quos fit, ut non repugnet, esse partes situ indistinctas, & loco indistantes, & nihilominus distinctas inter se, & entitatiu distantes, quarum entitas unius non sit entitas alterius, & una non sit unita immediatè omnibus, sed immediatè vni, mediatè cæteris. Cæ- terum cum dico, partes quantitatis entitatiu distingui inter se, non intelligo de distinctione pro- priæ, & ex naturâ rei, sed per designationem: puto enim partes quantitatis ex natura rei inter se non

distingui, ut in Philosophia docui. Ad 1. confirm. *Ad 1.* neg. antec. ad prob. conced. in eo eventu mansu- *Confirm.* ram quantitatem absque extreitate situali partium, cum sola extreitate entitatiua earundem, quæ tan- tum est de essentia quantitatis. Ad 2. Si cōparatio *Ad 2.* fiat inter extensionem localem quantitatis perma- nentis, & actualem successionem quantitatis ad tempus, conced. paritas: quod sicut ab actuali suc- ceSSIONE quantitatis successiua nequit separari suc- ceSSIONIA correspondencia partium ad tempus; ita nec ab extensione locali actualis correspondentia ad spatium. Si vero cōparatio fiat inter ipsam actual- lem successionem ad tempus, & quantitatem per- manentem secundum se, neg. paritas. Et retorq. argum. nam sicut ab ipsa qualitate successiua sepa- rari potest actualis successio & correspondentia ad tempus, potest enim calor successiue producere, in instanti produci, & conseruari: ita & à quantitate permanentे actualis correspondentia ad locum, & conseruari in spatio indivisiibili. *Ad 3.* patet ex dictis, de essentia quantitatis non esse, habere par- tes situatiter, sed solum entitatiu distantias. Quæ entitatiua distantia in eo consistit, ut una pars non sit immediatè unita omnibus, sed immediatè vni, mediatè cæteris.

Posita ergo possibilite penetrationis corpo- rum, indagandus est modus, ratione cuius glorio- sa corpora possidere dicantur subtilitatis dotem. Conueniunt sere omnes, hanc penetrationem fieri non posse per qualitatem, aliquam corpori adhæ- rentem: quia cum ista qualitas non tolleret quan- titatem, ratione cuius corpora dicuntur impene- trabilia, non posset reddere corpus cum alio pene- tratiuum: nam perseverante eadem forma, necesse est, ut perseverat idem effectus formalis.

1. Senti. 1. sent. dotē subtilitatis collocat in assistentia ex- trinseca Dei, efficienter ponentis corpus penetra- tiu cum alio corpore, & in iure intrinsecè debito corpori, ut informato ab hac anima, ad cōexisten- dum in eodem loco cum alio prohibitu ipsius ani- mæ Ita Scotus in 4. dist. 49. qu. 16. §. Resp. ergo ad qu. Maior qu. 9. supplem. Gabr. in 4. dist. 44. qu. 2 p 4. art. 2. conc. 2. & 3. vbi hanc dotem deficit, inscor- poris gloriofo à Deo debitum, prout informatur ab hac anima beata ad coexistendum in eodem loco cum alio non gloriofo corpore pro libito anima sua. Quod ius ha- beat, inquit, corpus gloriofum à Deo effectum, ab ani- ma meritorie, à voluntate Beati determinatim.

Secunda sent. addit, hanc virtutem actiuam *2. Senti* coexistendi cum alio in eodem loco, esse intrinse- cam corpori. Ita Bonau. in 4. dist. 49. art. 3. qu. 1. Richar. art. 4. qu. 5. §. qui vult Suarez 3. p. tomo 2. disp. 48. se. 5. qui hanc virtutem non ponit in qua- litate superaddita corpori, sed in ipsa entitate cor- poris, quatenus per modum instrumenti Dei obe- dientialiter concurrit ad hunc effectum penetra- tionis cum alio, idque ad libitum Beati. Quam sent. probabilem censet Lessij lib. 3 de summo bona c. 7. in fine. Quia melius saluat dos subtilitatis per virtutem intrinsecam, quam per assistentiam ex- trinsecam. Tertia sent. quæ est Lessij loco cit. hanc *3. Senti* corporum penetrationem explicat per solum con- cursum Dei conservantis duo corpora in eodem spatio simul, naturaliter indebitum: sicut cum po- nit duo accidentia contraria in summo in eodem subiecto simul, aliud Deus non facit, quam con- tinuare suum concursum conservantium virtus que naturaliter eis indebitum: Ita cum duo cor- pora Deus conservat in eodem spatio simul, nihil de novo ponit, vel auferit. Fundam. quia exclusio Fund. alterius corporis ab eodem spatio, non est conditio corpori

199.
Modus pe-
ntrationis
quisit

Digitized by Google

corpori essentialis, sed tantum connaturalis: quam Deus impedit, hoc ipso, quod ponit suum concursum conservatum virtusque in eodem spatio: nam sicut ponere potest concursum eorum in eodem spatio simul, ita & terminos virtusque concursus simul.

Non satis faciens.

Sed nulla ex his sent. ostendit modum, quo possit corpus quantum existere in eodem spatio cum alio corpore quanto, quod est aduersi Achilles. Dicere autem, quod excludere aliud corpus ab eodem spatio non sit de essentia corporis quanti, est patere principium, nam hoc erat probandum. Et augetur difficultas: quoniam exclusio alterius corporis ab eodem spatio videtur includi in ipso effectu formalis quantitatis, qui est, commensuratum sibi spatiū occupare. Nec est eadem ratio de duobus accidentibus in eodem subiecto co-existentibus: quia in subiecto potest dinitus suppleri virtus sustentativa ad ea recipienda, quae illi naturaliter deerat. At non potest dinitus suppleri spatiū, quod unumquodque corpus essentialiter petit occupare: quia hoc non est aliquid reale, quod sit virtute divina suppleibile, & aliunde unumquodque corpus petit occupare spatiū sibi commensuratum. Eadem ratio est, cur possit Deus conseruare accidens extra omnē subiectū, quia potest supplere concursum sustentativum, quem proprium subiectū illi præbebat: at non potest conseruare corpus extra spatiū, vel simili in spatio alterius, quia spatiū non respicit corpus per aliquā realem influxum, quem Deus sua virtute supplerē possit. Nec virtus actiua, quam 2. sent. superaddit corpori gloriose, emollit difficultatem: nam sicut hæc non tollit à corpore quantitatem, quæ est radix impenetrabilitatis cum alio corpore in eodem spatio simul, ita nec soluit aduersariorum fundamentum.

200.
*Penetratio
sue per sur-
bationem
extensionis
localis.*

Quarta igitur sent. omnī probabilissima, hanc penetrationem fieri censem per sublationem extensis localis è corpore gloriose: hæc enim sublatā, tollitur è corpore proxima & formalis causa localis impenetrationis. Nam ratione huius corpus est formaliter impenetrabile cum alio corpore: igitur eā sublatā, poterit corpus gloriose in eodem spatio quodconque aliud corpus, absque illa formaliter resistentia admittere. Hic modus præcipue fundatur in mysterio Eucharistie, in quo est corpus Christi cum omnibus suis accidentibus connaturalibus, & consequenter etiam cum sua quantitate, sublatā tantum locali extensiōne, (quam solum retinet in cœlo, vbi naturaliter existit) ratione cuius esset formaliter impenetrabile cum alio corpore: habet & positivum modum per quem ad instar spiritus indiuisibiliter existit totum in tota & totum in quavis parte Hostie. Corpus autem gloriose præter priuationem extensis localis, necesse non habet ad penetrandum se cum alio corpore, habere positivum modum, quo ad instar spiritus indiuisibiliter existat: sed sufficiet, si tantum priuetur proxima & formalis causa impenetrationis. Porro hic modus, posito mysterio Eucharistie, non solum est intellecū facilis, sed melius etiam saluat subtilitatis dotem: quia per hunc modum corpus gloriose nullam habet cum qualibet alio corpore resistentiam; proinde ad libitum poterit cum quoquis alio corpore se penetrare: nam Deus illi assistit, ut quotiescumque voluerit cum alio corpore ad suum velocissimum cursum peragendum se penetrare, auferat illi extensiōne localē, quæ erat proximum impedimentum ad obuiantia corpora penetranda. Quo cursu per-

et, station poterit per extensiōne localē, vel à corpore naturaliter resultante, vel à Deo producēam, sc̄ ad pristinam naturalem priuationem reducere. Hunc modum explicat S. Thomas, in 4. diff. 44. quest. 2. art. 2. ad 6. qu. his verbis: *Corpus gloriosum habet ex natura sua qualitates, quæ sunt naturae immutare causum, sed tamen, quia corpus est omni nosubiectum spiritus, in potestate eius est, ut secundum eas immutare causum, vel non immutet, similiter etiam secundum naturam subiecti comparet, ut resistat civilius alteri corpori transire, ita quod non possit esse cum eo simul in eadem loco, sed miraculose hoc potest dimitra viriente, coningere, ad numerum ipsius, quod sit cum alio corpore in eadem loco, & sic non resistat ei transire.* Hunc modum indicant Lessius cit. & Cornel. à Lapide in 1. Epist. ad Cor: in c. 15. vers. *surgit corpus spirituale: conatusque illum colligere ex Epiphanio hæresi 64. & Damas. lib. 4. de fide c. 28. sed frustrā ut patebit, utrumque perlegenti.*

Per hunc modum saluat etiam, quo pacto *Insensibilitate Eu-*
ch. possit corpus gloriose ab alio non videri, nec tangi: quia cum ad visionem requiratur, ut obiectum sui speciem in oculum transmitat; cumque hanc speciem, naturaliter saltem corpus transmittere non possit, nisi sit extensus loco, non potest corpus gloriose locali extensiōne priuatum, naturaliter saltem videri. Similiter tactus, cum naturaliter prærequirat corpus tangibile loco extensus, non poterit extensiōne locali spoliatum, naturaliter saltem tangi. *Obijc. 1.* Hic modus est contra dotem impassibilitatis, quam haber corpus gloriose, cum reddat illud mutabile secundum *Impassibili-
lit.* perfectionem intrinsecam sibi naturaliter debitam, cuiusmodi est localis extensiō. Resp. neg. antec. nata quando mutatione est perfectiua subiecti, non est contra impassibilitatem ipsius: hæc autem mutatione est perfectiua corporis gloriose, cum reddat illud in suo motu expeditum. Confirm. nam *Confirm.* idem modus absque illa imperfectione conceditur gloriose corpori Christi existenti in venerabili Eucharistie Sacramento: ergo à fortiori absque illa imperfectione concedi potest gloriose corporibus reliquorum Beatorum. Nec est eadem ratio modi afferentis, corpus gloriose penetrari cum alio corpore per attenuationem & variationem propriæ figuræ organicæ: nam hic modus ponit mutationem in organica figura, quæ est maxima humani corporis perfectio, quam non tollit hic noster modus, ut constat de corpore Sacramentali quod seruata debita membrorum organizatione, priuatur sola extensiōne locali, ut in 7. tomo.

Obijc. 2. Per hunc modum corpus gloriose *Obijc. 2.* non sit intrinsecè subtile & penetrabile, sed tantum extrinsecè per virtutem assistentis Dei, contra dicta de impassibilitate. Resp. fieri subtile & penetrabile extrinsecè efficienter ab ipsa virtute extrinsecè assistrice Dei; fieri autem subtile & penetrabile formaliter per ipsam priuationem extensis localis, intrinsecè sibi inharentem, quæ in libera Beatorum potestate est, potest ponī, vel non ponī; sicut & localis extensiōne restitutio.

Infer. 1. Infertur 1. cur hanc dotem subtilitatis non possideat corpus gloriose necessariò ac permanenter, sed libere & transunter; quia nimis non semper perfectio est, carere propria extensiōne locali, sed quando necessarium est ad aliquam finem à Beato intentum, velut ad superandam corporum obuiantium in motu locali resistentiam, vel ad subtrahendum se ab oculis, tactuue aliorum.

Infer. 2. 2. Quare hæc dos subtilitatis à Theologis concedatur solum respectu aliorum corporum non

gloriosorum: nequæqua non decet, nec illa est necessitas, ut vel corpus gloriosum penetraret se cum alio corpore gloriose, vel una pars corporis gloriosus cum alia parte eiusdem: sed potius rectus ordo & status postulat, ut in illo Regno singula corpora suam naturalem presentiam, suamque propriam & adæquatam sedem ab aliis Beatorum corporum conditionem possideant, sicutque inter se inuicem & visibilia, & tangibilia; tum ad maiorem laudem & gloriam conditoris, tum ad maiorem oblationem & volupatem corundemmet Beatorum. Contra vero sempiternus inferni horror poscit, ut nullum corpus in eo statu propriam & adæquatam sedem possideat, sed omnia confusa ac penetrata existant, ad maiorem damnationis confusionem & tristitiam.

^{202.}
Quid dicitur
nasa cor-
poris?

Ref.

Hinc non leuis emergit difficultas; nam ex hoc nostro modo sequitur; dum corpora damnatorum se mutuò in inferno penetrant, quod necessarium est, ut ea omnia infernus possit, qui terræ centrum assignator, intra se capere, locali extensione priuari: Ex quo vltius sequitur, ea non posse ab igne tangi, vel vilam exteri sensus passionem sentire: quod est ab eis omnem poenam exterioris sensus tollere. Sequela prob. nam hæ omnes sensationes supponunt extensionem localem tanquam conditionem necessariò prærequisitam. Resp. neg. poster. sequel. Esto enim corpus locali extensione spoliatum non sit exterioris sensationis naturaliter capax, est tamen capax supernaturaliter, ut probo *tempo 7. diff. 21. scil. 1.* proinde adhuc extensione locali priuata damnatorum corpora poterunt & ab igne, & à quolibet alio obiecto, tanquam ab instrumento diuinæ iustitie vindice torqueri. Ceterum necesse non est, ut & omnia corpora damnatorum, & semper sint inter se penetrata, sed modò hæc, modò illa ruxta ordinem diuinæ iustitie, quem ibi Deus in puniendo seruat: interim à tormentis nunquam cessando sive ea penetrata, sive impenerata existant.

QVID AGILITAS GLORIÆ?

^{203.}
Definitur

Confermantur
Hilarius

August.

Ansel.

Agilitatem definiunt Scolastici, habilitatem in corpore ad promptè mouendum se eo motu locali, cuius principium est anima. Dicitur, cuius principium est anima: ad differentiam eius motus, cuius principium est corpus secundum naturam prædominantis Elementi: hic enim motus est necessarius, & determinatus ad certum locum, consequens naturam prædominantis elementi, qui repetitur etiam in corpore ab anima separato: ille vero est liber, indifferens ad varia loca, consequens apprehensionem, que variari potest. Conveniunt omnes, corpora Beatorum resurrectarum dote Agilitatis, quam manifestè ostendunt Paulus *i. ad Cor. 15. Seminatur corpus in infirmitate, surget in virtute. Isaías c. 40. Qui sperant in Domino mutabunt fortitudinem, assument pennas fuscus aquila, Sap. 3. tanquam sciilla in arundinete discurrent.* Eadem confirmant Hilarius in *Psalm. 138. Si sumpero pennas meas diluculo, ubi sic scribit: Meminit & alibi dicens, cum de spiritualium indefessa iam eternitate traillaret: pennigerabunt tanquam aquila naturam euolandi in celum in resurrectionis demutacione sumpturi: Aug. 13. de Ciuit. c. 18. Ipsi, inquit, animis perfectissime beatis, (intellige præstabit Deus) ut quamvis terrena, tamen incorruptibilia corpora, ubi volunt, ponant, & quo volente, agant seu motu facillimo: Anselmus lib. de similitud. c. 52. Verum, inquit, præstabunt viribus quicunque supernis merentur cœribus associari: in tantum ut nullatenus illis*

quisquam obstatere valerat, vel si mouenda quid, aut emerendo vulneret à suo statu, quin illico cedat. Nec in eo, quod dicimus, maior laborabunt conuenienter, quam modo in oculorum nostrorum morte. Accedit ratio: Ratio magna status beatificus requirit, ut corpus sit perfectus. Etè habile ad omnem perfectionem, quam voluerit Beatus sibi acquirere: atque perfectione est, ut possit Beatus pro sua libertate localiter se mouere, tum ad alios Beatos visendos, non enim in coelesti illa communione decurunt obsequiosæ visitationes, ac mutuæ invitationes, praesertim cum probabile sit in coelesti illa Patria unumquemque Beatum propriam sibi assignatam possessorum sedem, propinquiorem, vel remotiorem à Christi throno, secundum meritorum diversitatem, ut quodquisque illi in sanctitate & gloria erit coniunctior aut minus coniunctus, eò futurus sit ei sede ac loco propinquior, aut remotior iuxta illud *Iob. 14. In domo Patrii nostri mansio nostra sunt: ut non solùm intelligatur de dignitate mansionum quoad beatit. animæ, sed etiam corporis: quod indicat Sotus in 4. diff. 49. qu. 4. art. 7. ad finem.* Tum ad hæc *Sotus sublunaria corpora interdum videnda, que permanenta sunt eterna saltem quoad orbis coelestes, & 4. elementa, licet multò perfectiora ac lucidiora, iuxta illud Apocalypsis 22. Vidi calum nonum & terram nonam; per terram intellige reliqua etiam elementa: Dotabitur igitur corpus gloriosum Agilitatis dono, quo valeat suum motum celerrime ac sine fatigacione perficere. Confirm. Erunt in corporibus gloriis manus & pedes, quæ sunt organa ad motum localem: ergo ne maneat perpetuè otiosa, debebunt aliquando in actum exire.*

Duplex de hac dote controversia est: 1. an ea tantum sit ad motum progressivum: 2. in quo illa formaliter consistat. Quoad 1. Durandus in *4. diff. 44. qu. 7.* putat, eam solùm esse respectu motus organici ac progressivi: Quasi non aliud potentiam motuam habitura sit anima in corpore gloriose, quam habet nunc in mortali. Communis sent. affirmat, fore in Beatis potentiam ad motum simplicem delatiuum, quo valeant sua corpora per aera uno quasi imetu mouere ac librare ad instar spiritus: tum quia id indicant citata oracula: tum quia id Patres expressè docent: audiantur Anselmus, qui *cit. lib. de similitud. c. 51. agilitatem corporum glorios. ait sequandam agilitatem Angelorum: Velocitas, inquit, tanta nos comitabitur, ut ipsis Angelis Dei egnè celeres sumus, qui è celo ad terras, & è converso deo ciuius delabimur: & paulo post ita concludit: Ergo cum illis omnino per velocitas nobis erit, quibus sicut promissa est, illorum equalitas inerit. Quam velocitatem explicat exemplo radij solaris & ocularis: quorum ille statim ab oriente pertinet ad ultimas occidentis plagas: hic ad coelum usque statim pertinet. Laurentius Justin. de disciplina Monastica c. 23. de agilitate corp. glor. hæc habet: Tanta agilitate erant prædicta, ut in momento in omnibus obtemperent imperio spiritus presidentis, absque retardatione, & sine ullâ gradijne ibi se disserent, ubi insperatus spiritus dirigeret. Tum deum; quia hæc dōs erit donum naturæ corporum diuinitus superadditum: motus autem progressivus seu organicus est eis maximè naturalis. Ad fund. Durandi, nego, non aliud potentiam motuam habitueros Beatos post resurrectionem, quam habent nunc in corpore mortali.*

Quoad poster. difficul. *Sotus in 4. diff. 49. qu. 14. agilitatem ex parte animæ collocat in ipsa potentia motu naturali, qua suum corpus gloriosum agilitatem motu progressivo, quam simpliciter delatiuo mouere*

mouere potest, ex parte verò corporis, in remotione omnium impedimentorum, quæ virtusque motum retardare possunt, ut sunt humores crassi & viscosi, qui in iuncturis, nervis, & musculis adhærentes motum impediunt. Eandem sent. sequitur supplem. in 4. dist. 44. qu. 2. p. 2. Fundam. Scoti fund. Scoti est. Anima separata habet virtutem, qua se ipsa de loco ad locum mouere potest: sed hic motus in anima separata non est organicus: ergo habet anima potentiam motuam naturalem non organicam: igitur qua ratione potest per hanc potentiam scipsum naturaliter mouere, poterit & proprium corpus, remotis ab eo impedimentis. Major patet: alioqui anima esset peioris conditionis, quam corpora, que potentiam habent scipsum ad proprium locum & centrum mouendi. Minor prob. Quia cùm anima separata non habeat organa, non poterit organicè se mouere, sed infra Angelii, vno imperio se de loco in locum transferendo. Quid si potest scipsum tali motu naturaliter mouere, non est ratio, cur non possit & suum corpus sibi unire. Ceterum hanc potentiam Scotus non distinguit ab ipsa potentia organica, per quam se, & suum corpus organicè in hac vita mouet. Cur autem hic semper organicè suum corpus moueat, eam assignat rationem: quia una pars magis disposita recipit motum prius, quam alia: quod est mouere organicè, mouendo partem remotorem mediante propinquiori: Quid si haberet omnes partes corporis æquè dispositas, etiam in hac vita anima inorganicè suum corpus moueret: cùm non habeat defectum virtutis, sed dispositionis.

Impugnans. Hanc sent. impugnant aliqui Recentiores: 1. Quia ex ea sequeretur, Beatos non habituros perfectiorem potentiam motuam in Patria, quam haberunt in via: immò posse virtute aliqua humana ē suo loco diuelli; nec posse suum corpus gloriosum sursum tollere, sicut nec potest modò. Verum hi non legerunt totam quæst. Scoti: ubi expressè docet, hanc potentiam motuam in Beatis intendi, fierique perfectiorem. Quod probat exemplo potentiae visivæ, que resumpro corpore gloriolo in Beato intenditur, ut possit absque villa lassione ac difficultate quodlibet visibile intueri: similiter, inquit, potest potentia motiva in anima intendi ad gradum perfectum, qui sufficiat ad mouendum corpus illud sine fatigione: nec tamen erit noua potentia, sicut nec noua virtus visiva intensa in Beato, & non Beato est alia potentia visiva. Hæc Scotus. 2. Illam alij impugnant: quoniam si hanc potentiam haberet anima mortali corpori unita, posset illud inorganicè mouere: cùm tota anima sit in quavis parte corporis. Ref. Scotus ris. Verum tacitè respondet Scotus, vimirum deesse nunc ex parte corporis remotionem impedimentorum, quæ sunt gravitas, & crassi humores, qui huiusmodi motum in hac vita impediunt.

Sent. Sotii Sotus in 4. dist. 49. qu. 4. art. 7. post 1. concl. dotem Agilitatis ponit in extrinsecā virtute Dei Beatis assistentis, ut iuxta libitum eorum concurrat ad omnem motum, quo se mouere voluerint. Quantquam si daretur virtus intrinseca corpori, eam non putat superfluam Sotus. Verum displicet 1. Quid hanc dotem constituat in extrinseca tantum virtute Dei Beatis assistentis. 2. quid si esset intrinseca, ea potius ponenda foret in corpore, quam in anima, quod infra impugnabitur. S. Thomas in 4. dist. 44 qu. 2. art. 3. Palud. qu. 4. art. 1. qu. 7. dotem Agilitatis collocat in qualitate intrinseca, corpori causata ex animi gloria. Rich. dist. 49. s. 4. q. 7. illam ponit partim in anima, qua fiat poterior ad mouendū; partim in corpore, qua reddatur habile moueri.

S. Thomas
Palud.

Ribar.

Dico 1. Agilitas in Beatis non solum se tenet ex parte corporis, sed maximè ex parte animæ, eiisque intrinseca, ac naturali ipsius virtuti superaddita. Quid maximè se tenet ex parte animæ, colligitur ex eis. testim. August. sp̄s, inquit, animis perfectissimis beatis, ut quantus terrena, tamen incorraptibilita corpora ubi volant, ponant, & quæ volant, agant sic motus, facilissimo. Accedit ratio: quia non anima per corpus, sed corpora per animam mouetur. Atquisli hæc virtus esset in corpore tantum, non corpus per animam, sed anima per corpus moueretur; nam ab eo inciperet motus, in quo virtus motuæ esset, quia prius corpus moueret se, quam suum motum communicaret animæ. Quemadmodum hostia consecrata mouendo sciplam decorsum, prius moueret se, quam Christi corpus sacramentaliter sibi voitam: nam hoc moueret mediane motu, quo primo scipsum moueret: Confirm. Si hæc virtus esset tantum in corpore, illa esset determinata ad unum, vel per modum gravitatis ad locum decorsum; vel per modum levitatis ad locum sursum: quia cùm non moueret liberè, sed naturaliter, neque posset una eademque virtus naturaliter simul inclinare ad motum sursum, & decorsum, non nisi ad unum naturaliter inclinare posset.

Quid etiam se tenet ex parte corporis, *Et corporis:* stat: quia etsi non debeat corpus, sed animus motum producere, debet tamen corpus illum recipere, eoque moueri, quod animus impulerit: ne igitur corpus naturali sua ponderositate motu ab animo impresso resistat, debet reddi habile, non solum ad illum recipiendum, sed etiam ad illum resistendum. Quid autem hæc virtus sit intrinseca ex parte animi, eiusque naturali virtuti superaddita, prob. tum quia sola virtus naturalis non sufficit ad explicandum motum, quem scripturæ & Patres corporibus gloriosis tribuunt: igitur præter naturalem potentiam animæ & corpori congenitam, debet esse aliqua virtus eis diuinis superaddita. Tum quia, quod per intrinsecam virtutem sit, connaturalius sit: ergo si talis motus fieri potest per virtutem Beatis intrinsecam, ita dicendum erit, cùm semper Deus, præsertim in statu beatifico, res disponat ut connaturalius agant: nam hoc requirit perfectio illius status. Confirm. quia cùm possit Deus vel sola sua extrinseca virtute, vel cum intellectu & voluntate Beati ad claram sui visionem, amoremque beatificum concurrere; ad perfectiorem connaturalioremque modum agendi, indit illis intrinsecas qualitates, quibus huiusmodi potentiae eis intrinseco instruunt & connaturalius perfectiusque suos actus eliciant.

Dico 2. Virtus, quæ ex parte animæ superadditur, vel est augmentum potentiae motuæ, si hæc augmenti capax est; vel qualitas aliqua in substantia naturalis, indebita naturaliter animæ: quæ vero potentia ex parte corporis, est tum continua subministratio purissimorum spirituum; tum negatio divini concursus, ne naturalis corporis gravitas actuitate suâ impedit impulsum corporis delationem. Prior pars patet: quia si potentia motiva animæ est intensibilis, & augmenti capax, rectè poterit per augmentum virtutis motuæ hæc agilitatis dos ex parte animæ explicari: quia cùm hic motus non sit diversæ rationis ab eo, quem anima separata naturali sua virtute producere potest, non requiri principium productivum diversum, sed sufficiet idem principium intra suam speciem actuam atque intensum. Atque iuxta hunc modum probabilis est sent. Scoti. Si verò potentia motiva non est augmenti capax, tunc fieri debet per qualitatem, in *Vol. quæ-* *litas,* substantia

Substantia quidem naturalem, cum similis virtus motius naturaliter competit Angelis: cum tamen virtus supernat. in substantia nulli creaturæ naturaliter competere possit, ut 1. tomo diff. 9. §. 6. ostendo, tamen naturaliter animæ indebitam ac supernat. quoad modum. Etenim cum anima rationalis naturam habeat Angelo imperfectiorem, non poterit illi æqualis virtus motius competere, cum nulla proprietas excedat naturam, cuius est proprietas. Cum igitur per hanc dotem Agilitatis homines Beati similes futuri sint Angelis in perniciitate motus, consequens est, ut hæc virtus sit illis naturaliter indebita, ac supernat. quoad modum.

*Substatio
gravitatis
nis.*

*Concursus
divini*

*Spiritus
purissimi*

Infer. 1.

Infer. 2.

inæqualitatem meritorum, ut colligitur ex 1. ad Cor. 15. Tertiò, Beatos per hanc virtutem non solùm mouere posse propria corpora, sed etiam alia à se distincta, vel illa impellendo, vel secum trahendo, sicut ea mouent Angelii. Sed quanta erit hæc virtus respectu aliorum corporum Anselmus de similit. c. 52. in fine, putat esse tantam, ut per eam Beatus valeat totam terrenam molem commouere, si velit. Quod tamen probabile non videtur: cum nec Angelii eam commouere valent: & principales mundi partes è proprijs sedibus dimouere, sit solius Dei, à quo totius uniuersi ordo pendet.

QVID DOS CLARITATIS?

Posterior pars prob. quia ex parte corporis nil aliud requiritur, nisi hæc duo: Primum, ut tollatur impedimentum, quæ est ipsa activa mutatio gravitatis, per quam corpus actu resistit motui sursum. Suppono autem, corpora non resistere motui contrario per suas virtutes formaliter, sed actiue, producendo in se impulsum, quo formaliter contrario motui resistunt: quod inde constat, quia elementa in proprio loco non grauitant, nec levitant, cum tamen retineant naturalem grauitatem, & levitatem: atqui si formaliter grauitarent, aut levitarent per suas virtutes, etiam in proprio loco nutarent. Porro hæc activa corporis mutatio sufficieret tollitur per solam diuini concursus subtractionem: vnde necesse non erit, tollere naturam ipsam grauitatem. Ita intellige August. lib. 22. de Cinit. c. 11. ubi videtur huius impedimenti remotionem ponere in sublatione naturalis grauitatis. Itans inquit, Deus omnipotens, qui ipsa creauit elementa, terreno corpori graue pondus auferre non poterit, ut in eodem elemento habiserit vimificatum corpus, in quo vulneris vimificans spiritus? Intelligit autem de pondere non grauitante in actu 2. grauitante in actu 1, nam hoc tantum modo impedit formaliter motum sursum.

Secundum, ut sit corpus dispositum per purissimos nobilissimosque spiritus ab omni fæce & lentore purgatos, qui nervos & musculos immediata organa motus, perfectissime habilitent ad omnem motum promptissime exercendum. Neque huiusmodi spiritus erunt in corporibus gloriosis fluxiles ac corruptibiles, ut in nostris mortaliis corporibus, sed consistentes ac perpetui, sicut est corpus ipsum. Quid autem in nobis permanentia localia aliasque sensationes huiusmodi spiritus percant ac consumentur, non prouenit ex natura motus localis ut sic, siquidem ille est etiam in Angelis & anima separata, in quibus nulli sunt spiritus; nec ex natura sensationum; nam hæc essentialiter tantum requirunt potentiam, & obiectum debite approximatum, vel loco ipsius speciem; sed ex fluxibilitate & corruptione, quam ex ipso corpore mortali participant; & in corpore gloriose commutant cum consistentia & incorruptibilitate. Lege Suarez 3. p. tomo 2. diff. 47. in fine.

Infertur 1. per dotem agilitatis Beatos velocius sua corpora deorsum moturos, quam per suam natuam grauitatem. Quia hæc virtus superaddita est perfectior in ratione mouendi ad omnem partem, quam sit ipsius naturalis grauitas: cum sit quædam participatio Angelicæ virtutis. 2. Hanc virtutem inæqualiter Beatis infundi, iuxta inæqualitatem meritorum: tametsi Sotus putet hanc inæqualitatem non esse in hac dote necessariam, cum hæc non tam pendeat ex meritis Beatorum, quam ex natura status beatifici, cui illa est debita. Sed oppositum probabilius est; constabitque à paritate dotis Claritatis, quæ infunditur inæqualis, iuxta

Laritas trifariam sumitur. 1. Pro eo quod Clarias aptum est ad scipsum manifestandum, pro varia: lumen ob puritatem & perfectionem suæ naturæ, aptissimum est ad scipsum manifestandum. 2. pro aptitudine recipiendi in se lumen, quo pacto dicuntur clara, terfa ac polita corpora, quæ apta sunt in se lumen recipere ex incidentia radij solaris, vel alterius corporis luminosi. 3. Pro ipsa qualitate luminoza corpori intrinsecè inhærente, quomodo dicitur clarus sol, & quodlibet aliud corpus intrinsecè lucidum. Conveniunt Doctores, corpora Beatorum post resurrectionem futura primo & secundo modo clara: tum propter puritatem & perfectionem complexionis & temperamenti, excludentis omnem extraneam qualitatem, ac proinde erunt perfectè manifestativa sui: tum propter aptitudinem ad recipiendum lumen ex incidentia radiorum aliorum corporum lucidorum, cum sint perfectè terfa ac polita. Difficultas tantum est de An vero? tertio modo, an sint futura clara per aliquam lucem sibi inhærentem. Potissima ratio dubitandi: Ratiō dub. quoniam lux & color repugnant in eodem subiecto simul; cum illa requirat corpus perspicuum opacitatem terminatum: cum igitur corpora Beatorum futura sint colorata, est enim color maxima humani corporis perfectio, quam Augustinus ponit in ipsa definitione pulchritudinis, à quo 22. de Pulchritu. Cinit. c. 19. sic definitur, Omnis corporis pulchritudo do defi...is sur est partium congruentia cum quadam coloris suavitate, non poterunt simul esse simul colorata & interna luce clara: quoniam ut possint esse interna luce clara, deberent esse diaphana & transparentia, ut corpus vnius Beati non impedit visionem corporis alterius Beati: proinde carerent terminatione & opacitate ad intuendum colorem necessaria: atqui oculus magis delectatur videre colorem, & figuram corporis humani, cum hæc sit propria forma & pulchritudo ipsius, quam lucem, quæ communis est etiam cum corporibus inanimatis. Vnde magis delectamur videre faciem hominis congruis lineamentis, coloribusque formatam, quam ipsam lucem solis, vel alterius luminosi corporis fulgorem. Adde, quod lux ipsa in corpore gloriose existens, prælertim si sit summè intensa, ut communiter ponitur, reuerberaret oculos Beatorum, & non permetteret ab eis propriam figuram & colores distinctè videri.

Propter has rationes Scotus in 4. diff. 49. qu. 15. sens. tenet. et si non neget, corpora gloria fore lucida luce inæquate, si talis lux cum nativo colore & figura ex proprio temperamento consurgente sit impossibilis; de hac tamen compotibilitate videtur subdubitare. Bonaventura vero in 4. diff. 49 p. 2. art. 2. quest. 1. & Gabriel diff. 44. qu. 2. p. 3. conc. 5. et si concedant, corpora Beatorum fore luminosa luce

luce in se recepta, negant tamen illam recipi in interioribus partibus corporis, sed tantum in superficie: idque Bonaventura explicat exemplo carbonis, qui adueniente igne, fit luminosus, non amittens suum nativum colorem, quem habet ex terrestri materia: sic, inquit, *corpus resurgens per natu-ram suam habet colorem, & claritas luminis superin-duet ipsum, sicut ignis carbonem.* Vnde negat, corpora gloriola fore peruvia & transparentia: ac proinde etiam negat, internam harmoniam corporis gloriosi patescere oculis corporeis aliorum Beatorum; quod tamen Patres passim concedunt, ut infra constabit; sed tantum oculis mentis. Fundamentum ipsius est: quoniam si corpora Beatorum forent peruvia & transparentia, lucem intus recipientia, non possent eorum organicæ partes distin-gitæ ac dearticulatæ videri. Reliqui Scolastici in 4. dist. 44. & 49. unanimiter docent, corpora Beatorum resurrecta clara claritate interna, nec tantum in extrema superficie, sed in internis etiam par-tibus, ita ut tota harmonia & compositione corporis humani pateat oculis singulorum. Cum qua inter-na luce & claritate stabit, ut nativi singulorum co-lores, effigies, & figuræ tam totius corporis, quam singularum partium distingitæ ac dearticulatæ ab omnibus videantur, cum id omnipotentiæ Dei minimè difficultè sit: & alioqui hanc claritatatem exigit perfectio illius status. Etenim si Moyses in hac vita mortali ex sola conuersatione cum Angelo, qui loco Dei illi apparebat, tantam claritatem contraxit in facie, ut ex splendoris magnitudine cor-nuta videatur Exod. 24. ita ut, 2. ad Cor. 3. non pos-sent intendere *Filiij Israel in faciem Moysi proper gloriam vulnus eius,* quam propterea debebat Moy-ses velare. Qualem claritatem putandum est, contractura corpora Beatorum ex intima conuer-satione cum Deo, clarè se Beatiss manifestanter quam-tam lucem ex beatitudine animæ in corpus redun-daturam? quam sent. confirmant oracula sap. 3. Fulgebunt Iusti. Danielis 12. Fulgebunt quasi splen-dor firmamenti, & quasi stella in perpetuas aeternitates. Matth. 13. Tunc Iusti fulgebunt sicut sol in Regno Pa-tris eorum. 1. ad Cor. 15. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria: ad Philip. 3. Reformabit corpus hu-militatis nostra configuratum corpori claritatis sue.

Accedunt Patres. Cyrillus Hierosolymitanus catechesi 18. circa medium. Iusti inquit, Splende-bunt ut sol, & tanquam Luna, & sicut splendor firma-ments. Et prævidens istam hominum incredulitatem Dens vermis parvulis aestate lucidum dedit corpus, ut ex apparentibus eredetur id, quod expectamus: qui enim partem p. test. præstare, potest & potest: & qui fecerit, vermis ut lumine splendeat, multo magis illu-strabis huminem iustum. Augustinus 22. de Ciuit. c. ultimo: *Omnia membra & viscera incorruptibilis cor-poris, qua nunc videmus per usus necessitatis varios di-stributa, quoniam tunc non erit ipsa necessitas, sed ple-na, certa, secura, sempiterna felicitas, proficere in laudibus Dei.* Omnes quippe illi, de quibus iam sum locu-rus, qui nunc latente harmonia corporalis numeri, non latebunt, intrinsecus, & extrinsecus per corporis canula dispositi, & cum caseris rebus, que ibi magna atque mirabiles videbuntur, rationales mentes in tanti Artificis laudem rationalis pulchritudinis delectatio-ne succedunt. B. Gregorius lib. 18. in Iob c. 27. ex-plicans versiculum illum. Non adquabitur es au-rum vel vitrum, hæc scribit: *Quid ergo aliud in auro, vel vitro accipimus, nisi illam supremam Patriam, il-lam beatorum Cœlium societatem, quorum corda fibi inuicem & claritate fulgenti & puritate translucent:* & paulò post: *pasebit corporalibus oculis ipsa etiam*

corporis harmonia, sicque unusquisque tunc erit conspi-cabilis alteri, sicut nunc esse non potest conspicibilis si-bi: & infrà. Sed quamvis in ea Sancti omnes tanta cla-ritate fulgeant, tanta perspicuitate translucent &c. Anselmus in Elucid. fine, interrogatus Magister, Ansel. qualia corpora habituri sint lusti, respondet, im-mortalia & incorruptibilia, ut splendidum vitrum pel-lucida. B. Laurent. Iustin. ita lib. de discipl. c. 23. *Iustitia.* de hoc scribit: *Nimia quoq; claritate fulgebit, ita ut solis septies transcendat splendorem. Non autem lumine suo intuentum se reverberabit aspernum, sed ineffabili quodam modo confortabit, clarificabitq; adçò ut vis-cerum, caterorumque membrorum harmonia condi-toris declaret magisterium admirandum.*

Accedit ratio, ducta à gloriofo corpore Christi, quod exemplar est reliquorum: nam ut in hac Rasio. mortali vita per omnia volunt fratribus assimilari, ut Pontifex fidelis ad Deum fieret, Heb. 2. ita in beatâ futurus est nobis persimilis, ut singularem suam erga Iustos charitatem ostendat: At corpus Christi nos est tantum lucidum ab extrinseco fulgore, sed ab intrinsecâ luce, & claritate inhærente, ut ex Apoc. 21. dicitur, *Civitas Dei non erit sole & luna, quia lucerna eius est agnus.* Id confirmat ipsius transfiguratio, in quâ claritatē in facie discipulis ostendit, uon ab extrinseco luminoso corpore, sed ab intrinseco per redundantiam ab intrinsecâ enimi beatitudine. Nec ratio dubit. aliud probat, quām naturalem repugnantiam simul coniungendi in dub. codem corpore colorem & lucem in summō, ob contrarias dispositiones, quas in subiecto requiriunt. Illam autem Deus facilè superare potest, ut reipsâ superat in corpore gloriofo Christi. Negandum præterea, lucem impediare, quin distinctè & dearticulatè videantur omnes & singulæ partes organicæ corporis gloriofi: nam potest Deus ita lucis fulgorem attemperare, ut propriâ viuis cuiusq; membra figuram & colorem non impedit, ut attemporauit in transfiguratione lucem, qua Christi facies sicut sol resplenduit. Matth. 17.

Porrò hæc claritas non erit in omnibus corpo-ribus Beatorum equalis, sed maior aut minor, iuxta exigentiam meritorum, 1. Cor. 15. *Alia est Cla-ritas solis, alia claritas luna, & alia claritas stellarum: stella enim à stella differt in claritate, sic & re-surrectio mortuorum.* Addit Richar. in 4. dist. 49. a. 4. qu. 6. hanc non esse æqualem in omnibus parti-bus eiusdem corporis, eo quod aliquæ maiorem, minorem aliae, ad sui pulchritudinem claritatem requirunt. Docet Sotus, credibilius esse, quod minimus Beatorum sole fulgentius splendebit: nam si cœlorum lux, inquit, propriæ statum filiorum Dei augenda erit, ratio exposcit, ut Beati ipsi cœlorum luce micantiūs splendeant. Quod atti-net ad gradum certitudinis huius sent. de fide est, sens. quod notat Sotus in 4. dist. 49. qu. 4. art. 8. conc. 1. corpora Beatorum futura clara ac lucida: cum id expressè promittant diuina oracula, & Patrum. Modus de fide non est: probabilissimè tamen ex illis deducitur, hanc claritatem fore intrinsecam & inhærentem ipsis corporibus; non superficie te-nus, sed & in ipsâ profunditate, & visceribus, ut tota humani corporis harmonia in laudem & glo-riam conditoris patetiat, etiam corporis oculis.

Tres supersunt de hac dote difficultates; 1. an hæc lux, qua Iustorum corpora fulgebunt, futura sit eiusdem speciei cum cœlesti nostrate. 2. An ea visibilis sit ab oculo non glorificato. 3. an in po-testate Beati sit, hanc alijs occultare.

Quoad 1. Richard. in 4. dist. 49. art. 4. quest. 6. s. ad argum. quem sequuntur Suarez tomo 2. de Incarn.

Claritas
erit inter-
usa.

S. Scriptu.

211.
Cyrill.

August.

Gregor.

212.

Ad rat.

dub.

213.

Claritas

Inequalis

Certitudo

sens.

214.

Reß.

rioso inhærens ex merito imperio animæ beatæ modò transmittere, modò non transmittere species sui in intuentium oculos. Quare dicendum est, hanc mutationem immediate non fieri ex imperio animæ, sed ex subtractione diuini concursus ad imperium animæ beatæ: Nam ab illo immediate pender actionis desitio, in cuius potestate est ipsa actio: at actio immutativa visus non est in potestate animæ immediate, sed Dei: nisi dicamus illam specialiter pendere ab ipsis etiam animâ; quod temerè & sine fundamento dicitur: igitur desitio eiusdem immediate pender à solo Deo ad imperium Beati.

SECTIO XVIII.

*Quænam oblectamenta percepturi sunt
Beati ex vno sensuum?*

218.
Erit vno
sensuum

Nazianz.

August.

Ansel.

Iustinian.

quin possit inservire, ut cuncta corporis membra suum modo proprio effervent conditorem, quatenus sicut ab ipso sumptuere principium, ita & in illo deducant sua beatitudinis finem, ut sic Deus omnia in omnibus.

Accedit ratio à Nazianz. inserviata, ut etiam sensus sit consolationis & felicitatis particeps, qui fuit doloris & tristitiae consors. Secunda est: quia omnes potentiae Beati erunt in Patria in statu perfectissimo: at perfectissimus status potentiae est, ut semper sit coniuncta cum suo obiecto perfectivo: omne n. perfectibile naturaliter appetit coniungi cum suo perfectivo: cum igitur obiectum sit perfectum sensus, & sensus perfectibilis ab obiecto, semper in Patria erit coniunctus cum suo obiecto, tanquam perfectibile cum suo perfectivo. Confirm. 1. nam ob eandem rationem omnes potentiae spirituales Beati erunt in celesti Patria semper coniunctæ cum suo obiecto tanquam cum suo perfectivo. 2. Omnes sensus corporis damnatum continuo à suis obiectis sensibiliibus torquebuntur: ergo & omnes sensus corporis Beatorum à suis obiectis recreabuntur. Atque haec de sensibus in communi: desiderendum est ad singulos.

Dico 1. Visus in corpore gloriose habebit suam delectationem ex obiecto viuibili sub proportionato. Assertionem hanc est certa: quia in corpore gloriosum manebit potentia visiva: neque in eo statu decurrunt obiecta tali potentiae proportionata; & aliunde actus talis potentiae nullam inueniunt deformitatem beatifico statui repugnantem: ergo non est illi negandus. Major constat in corpore gloriose Christi, qui post resurrectionem scilicet & alios videbat. Confirm. In corpore gloriose manent omnes proprietates consequentes corpus organicum: at potentia visiva est proprietas consequens corpus organicum: quod ipsum gloriosum est proportionatum obiectum potentiae visiva: & quidem tanto iucundiorum delectationem causabit, quanto quoad pulchritudinem & venustatem superabit reliqua corpora: quin imo corpora tam celestia, quam terrestria in meliorem statum mutanda, magnam parient oculis voluptatem. Quo circa primum obiectum visibile omnium venustissimum est Corpus Christi; dein corpus gloriissimum Matris; tum reliquorum Beatorum; demum ipsa corpora celestia, praesertim Cælum Empyreum, quod est perpetua sedes Beatorum, ob singulari splendorem, quem tum ex scilicet, tum ex continua resplendentia tot gloriosorum corporum habet, mirè oculos oblectabit. Adde, Deum ad votum cuiusque Beatiproduciturum in ipsis oculis species visibles quarumcunque rerum, quas Beatus videre concupierit: quibus speciebus instructus oculus videbit res non minus clarè & dearticulatè, quam si eas realiter presentes haberet. Posset etiam Non solum quis Anselmo authore in *Elucid.* fine opinari, conservandam esse terram post peractum iudicium, odoriferis floribus, lilyis, rosis, violis immarcessibiliter perpetuo duraturam ad oculos Beatorum oblectandos. Verum haec est contra Scolast. in 4. dist. 47. ubi docent, peracto iudicio nullum præter hominem mixtum permansurum, sed sola pura elementa in melius commutata cum celestibus orbibus splendidioribus effectis: alioqui deberet Deus continuo miraculo huiusmodi mixta constitutare, ne propter intrinsecam contrarietatem corruptiarentur. legend. S. Tho. in 4. dist. 47. qu. 2. art. 1.

Vltimo, quodd actu huius potentiae nullam in Nulla deuoluat deformitatem statui beatifico repugnans formitas patet: nam & delectatio, quam hic actus gigantis, per se honesta est; & non exercetur actione corruptiuâ,

219.
Ratio
Nazian.

C onstans est Patrum & Scholast. sent. Beatos non priuandos in suis corporibus gloriois vnu & exercitio suorum sensuum. Nam eti de vnu aliquorum sit controversia, de qua infra, vniuersaliter tamen nemo negat, eos aliquorum saltem sensuum vnum habituros, ex eisque oblectamenta percepturos. Nam sicut illi in hac vitâ fuerunt doloris & tristitiae participes, ita & in alia sicut beatitudinis consortes, vt rete Nazianz. orat. 10. loquens de Fratre suo Cæsario: post etiam aliquanto, inquit, cum cognaram carnem à terra, que & dederat, & infidem acceperat, receperit: tum demum eam quoque ad gloria cœlestis hereditatem secum admisserat: & quemadmodum ob natura coniunctionem aruminarum ipsius particeps fuerat, sic etiam incunditantes suas cum ipsa communicatram; totum videlicet corpus in se ipsum absumentem, & cum eo unum efflatam, & spiritum & mentem & Deum, absorpti nimirum à vita, eo quod mortale & caducum erat. Augustinus de spiritu & anima c. 64. Ibi erunt, inquit, bona corporis & animæ, qualia oculus non vidit, nec auris audiret, nec cor hominis cogitavit. Anselmus de similit. c. 57. In illa futura vita delectatio quedam ineffabilis Beatos inebriabit, & inestimabili dulcedine sui totos eos inenarrabili abundantia satiabit. Quid dixi, subiungit, totos oculi, aures, nares, os, manus, gressus, cor, secur, pulmo, ossa, medulla, extra etiæ ipsa, & cuncta singillatim. singulaque membra eorum in communiam mirabilis delectationis & dulcedinis sensu replebuntur, ut vere totus homo torrente voluptatis Dei potetur, & ab ubertate domas eius inebrietur. Quod vltius explicat accommodato exemplo ferri igniti: quod sicut, vt c. 56. scribit, omni sui parte continet ignem, sic in se Beati voluptatem. Laurentius Iustinianus de disciplina monasticæ c. 23. circa finem. Gloria quippe & honore, & immortalitate, & eternitate circum amicta (newpe hominis substantia) suo inhæredit authori, sine deformitate, sine lazione. & absque macula in mensuram etatis plenitudinis Christi, reformata per omnes ipsius sensus, malleumodis exuberabis delicijs. Delelabis oculus in amabilis Redemptoris aspectu; harmonia colorum melodica cantica Cœlium supernorum non mediocriter mulcet auditum; fragrans quoque suauitas cœlestium odoramentorum mira liquefactione respinges odorem: indicibilis etiam dulcedo omnium delectabilium melliflua quedam & incunda saceritate oris saginabit palatum. Ipse demum talis sibi congruis abundabit delicijs, quas experientur. Quorum omnium optimam reddit rationem: Fas etenim, inquit, non est, ut in illa cœlorum gloria quidquam raret à Dei lande:

72 Disputatio II. De ultimo fine hominis. Sectio XVIII.

Nec mole
ria

221.
A visu non
cessabit.

corruptiuā, sed perfectiuā potentia, cūm nec corpora Beatorum, nec cœlestia, vel terrestria aetura sint in oculos gloriificato actione naturali, sed tantum intentionali, per solam specierum immissiōnem. Vnde etiam si obiectum sit intensissimè ludidum, quia tamen non ager actione naturali, calescendo, vel alterando, sed intentionali, speciem sui producendo, nullā causabit oculis molestiam.

D i c o 2. Numquam oculi Beatorum cessabunt ab exercitio videndi aliquod obiectum deletabile; sicut nec oculi damnatorum ab exercitio videndi aliquod obiectum contristatiuum. Ratio, quia duplice potest potentia visiva à suo aetū videndi cessare, vel oculos claudendo, cūm n. sit potentia necessaria, quæ receptis speciebus ab obiectis transmissis, necessariò elicit actum videndi, non poterit in praesentia obiectorum ea non vide-re, nisi ipsorum specierum receptionem impeditat, oculos claudendo. At Beatus nunquam suos oculos claudet, cūm nec illos claudet per somnum, qui in statu beatifico futurus non est, nec ad ipsius Beati libitum; cūm nulla fingi possit rationabilis & honesta causa oculos in eo statu claudēti. Quin etiam si Beatus suos oculos clauderet, adhuc visibiles species ab obiectis producēt in eorum pupilla propter palpebrarum transparentiam recipi- rentur. Vel defectu obiectorum visibilium: at in Patria numquam deerunt obiecta visibilia: nam saltem locus ipse, in quo Beati perpetuo habitabunt, amoenissimus est ac lucidissimus; & corpora ipsa Beatorum erunt intuentum oculis semper praesentia. Ceterum etiā successivè semper erunt in actu videndi aliquod obiectum, nullum tamen determinatum continuo videbunt: nam etiā hoc non repugnet, nos eis tamen connaturale oculo, qui dum unum obiectum videt, propter limitatam virtutem à priori videndo cessare debet.

222.
Auditus
delectatio-
nes

D i c o 3. Non carebit auditus sua propria delectatione ex obiecto audibili percepta. Est communis Scholast. in 4. dist. 49. solus dubius Bonav. p. 2. huius distin. art. 3. qu. 1. vbi duorum tantum sensuum, visus & tactus obiecta concedit in Beatis: quia hæc duo tantum obiecta sunt per se coniuncta cum corpore gloriose, neque color obiectum visus, & lenitas obiectum tactus; ac proinde hi duo tantum sensus habebunt in Patria proportionata obiecta. De sono, inquit, est dubium, an sit futurus in Patria. Verum nostram assert. docent Anselmus, & Laur. Iustin. citati. Et fundamen-tum habet ex Scrip. vbi frequens mentio fit de cantu, vt in Apoc. c. 5. & aliis ad significandum, in Patria fore vocum concentum, ac musicum sonum. Nam in Patria futuræ sunt voces, gloriose corporis organo formatæ, vt infra ostendam: ergo erit obiectum Auditus. Nec erit ratio negandi alia obiecta eiusdem sensus, cuiusmodi est musicus concentus, cūm hic maximè faciat ad perfectiōnem & oblectationem huius sensus. Confir. ex illo psal. 149. Exultationes in fancibus eorum. Quo loquendi modo insinuat nobis scriptura, in Patria fore laudem etiam vocalem, gutturis organo expressam. Quia non solum Deus laudandus est ab homine animo, sed & corpore, cūm non solum homo constet animo, sed & corpore.

Ratio

Confirm.

223.
Olfac-tus
gustus de-
lectationes

D i c o 4. Probabile quoque est, futurum in Beatis perpetuum obiectum olfactus, & gustus: ac proinde hos etiam sensus suas oblectationes ex proportionatis obiectis percepturos. Est contra Bonavent. cit. qui utrumque obiectum negat in Beatis. Quoad obiectum gustus videtur contra S. Thom. 4. con. gent. c. 83. vbi negat, in facilius vita

esse visum ciborum, & venereorum. Verum explicari potest de visu ciborum, non autem de qualitate aliqua ciborum saporem supplente. Est igitur assertio quoad utrumque obiectum communiter recepta. Legendi Suarez 3. p. tomo 2. Dis. 47. secl. 6. Lessius lib. 3. de summo bono c. 8. Eamque expresse tradunt citati Patres Anselmus & Iustin. Accedit ratio. 1. Etiam hi sensus sūt honestæ oblectationis capaces: igitur ea priuandi non erunt. 2. Sapè hi fuerunt mortificationis consortes: ergo debent consolationis fieri participes. Sicut quia ijdem sensus in damnatis fuerat in praesenti vita in honestæ voluptatis consortes, fient in futura doloris & tristitiz participes.

Verum contra nostram assert. est duplex difficultas. 1. Quā utitur S. Thomas & Bonavent. sapor, eademque ratio est de odore, necessaria tantum sunt propter indigentiam, quæ in Patria cessat. Nam sapor requiritur propter gustum, gustus autem propter individui conseruationem, vt reparatur humidum radicale, quod à nativo calore continuo absuntur: odor ad cerebrum confortandum, quod ex assidua mentis fatigatione debilitatur: in Patria autem neutram ob causam hæc obiecta necessaria sunt. Confirm. Eatenus huiusmodi voluptates honestæ ac licite sunt, quatenus ordinantur ad proprij individui conseruationem: ergo cūm in Patria hic finis cesseret, ea licite non erunt: cūm nunquam licitum sit, vt delectatione profane, quam natura adhibuit pro medio. 2. hæc obiecta non agunt in sensus actione intentionalis perfectiuā, vt visibile, & audibile, sed naturali, alterando organum per qualitatem: qui modus agendi pugnat cum impossibilitate corporis gloriose, quod à nulla qualitate alterari potest alteratione corruptiuā per susceptionem qualitatis in se. Confirm. nā odor immittitur ab obiecto odorifero per exhalationem corpusculorum, quæ odoriferam qualitatem deferunt ad potentiam olfactuam: qui modus corruptibilitatem supponit in corpore odorifero. At nullum corpus corruptibile concedendum est in Patria: ergo.

Ad 1. Resp. in Patria cessaturam iotrinsecam causam, propter quam huiusmodi oblectationes sunt à naturâ institutæ; mansuram extrinsecam, ad quam finaliter dirigendæ; que est gloria Dei, propter quam Beatus omnes suas operationes exercet. Ex quo patet ad Confirm. nam eatenus hæc delectationes sunt honestæ honestate proximâ naturali, quatenus ordinantur ad conseruationem proprij individui: ceterum fieri possunt honestæ honestate remotâ ac supernat. per directionem ad Deum ultimum finem.

Ad 2. Primo multi negant maiorem; putant n. omnia obiecta per se in suo sensus agere actione intentionalis, esto in hac vita simul etiam agant actione naturali. In qua sent. facilè saluatur, quo pacto omnes sensus corporum Beatorum percipiunt sua obiecta absque illa alteratione corruptiuæ sui. 2. Esto hæc obiecta in sensus non agant actione intentionalis productua specierum, sed naturali productua qualitatis immutatiæ organi: adhuc negandum est, per hanc actionem quicquam pati sensum Beati: eo quod talis actio non sit corruptiuæ qualitatis organicæ, sed solum productua qualitatis obiecti. Ad Confirm. nego, odorem semper immitti per exhalationem corpusculorum odoriferam qualitatem in sensum olfactus deferentium, sed posse dari qualitatem odoriferam, quæ organo olfactus inhærens sit cum eo con principium ad quamcunque odoris sensationem eliciendam. Sicut

Difficultas.

Diffic. 1.

Diffic. 2.

Ad poster.

Ad conf.

Ad confir.

Sicut etiam dabilis est qualitas sapida, quæ gustus organo inhaerens, sit cum ipso con principium ad quemcunque saporem percipiendum, quem Beatus pro suo libitu percipere voluerit. Nam si hanc virtutem habuit manna, quod olim Angelorum ministerio Deus preparauit filiis Israel in deserto: vide Lorin. in Sap. c. 16. v. 20. quātū magis credendum est, id habitum manna cœlestis, virtute Dei preparandum in fauibus Beatorum in futura vita?

226.
Tatius vo-
lup.

Confr.

227.
Lingue
beatorum

Vetores &
nona

228.
Sedes beat.

Cælum om.

Dico 5. Percepturi sunt Beati ex attractu aliorum corporum, præsertim glorioformum, honestam delectationem. Hanc admittit cit. loco Bonauen. Suarez, Lessius, ex Ansel. & Iustin. nam hæc etiam sensatio est perfectio corporis humani statui beatifico non repugnans. Confr. Damnati ex ignis aliorumque corporum attractu percepturi sunt dolorem: ergo è conuerso Beati ex attractu glorioformum corporum percepturi sunt decentem oblationem. Ex his infertur, etiam sensus internos in Beatis percepturos suam oblationem, per suos actus, quos exercebunt.

Dico 6. Future sunt in Patria linguae, quibus Beati mutuè sese allocuturi sunt. Assertio est communiter recepta. Quia naturale est homini, animo & corpore constanti, non solùm locutione mentali, sed etiam vocali, internos suos conceptus posse alijs manifestare: Neque obijcias ex I. ad Cor. 15. in Patria linguas cessaturas: quia nō loquitur ibi Paulus absolute, sed ex suppositione, quod etiam si deberent lingue cessare adhuc nunquam cessatura esset charitas. At difficultas est, quâ lingua locuturi sint inter se Beati. Rcspl. vel eos locuturos omnibus linguis, quarum perfectam notitiam à Deo insuam habebunt: vel certè, quod probabilius videtur, noua lingua à Christo instituta. Nam sicut Christus erit unicus Princeps cœlestis Regni, ita verosimile est, eundem esse institutorem nouæ lingue, quâ omnes Beati inter se, & cum Christo collocuturi sint: sic. n. perfectius seruabitur conformitas & subordinatio cœlestis Regni, ut omnes ipsius ciues non alio idioma, quam ab ipso supremo Principe Christo instituto loquantur.

Dico 7. Perpetua sedes Beatorum erit totum cœlum Empyreum, non secundum conuexum, sed concavum, intra quod probabile est futurum aliquod corpus spirabile, per quod vocalis sonus, & species visibiles glorioformum corporum ad sensus Beatorum defterri queant. Primam partem docet S. Thomas I. p. qu. 66. art. 3. & reliqui Theologi contra Caiet. apud Molin. de oper. sex dierum disp. 3. qui cœlum Empyreum negat, eo quod nullum sit in scriptura fundamentum illud assertendi. Verum nostra sent. non obscurè colligitur ex Clemente I. qui refert (ut habetur apud Molin.) Petrum Simoni Mago respondisse, unum esse cœlum superius, quo continetur etiam visibile firmamentum, illudque esse perpetuum & eternum cum his, qui habitant ibi: illud autem visibile in consummatione seculi resoluendum esse, & transire, ut illud cœlum, quod est antiquus & excelsus, post iudicium sanctis & dignis appareat. Eandē docent Basilius homilia I. Hexam. Erat sanè status quidam mundi generatione superior abstractus illis à concretione materia potentijs mundo præstantioribus, pro decoro accommodatus, temporis etiam conditione anterior, eternus nimis ac perpes, (eternum intellige à parte post.) Creaturas autem in ipso Creator omnium atque opifex perfecit, lucem spiritualem eorum beatitudini accommodans, qui Dominum amant, naturas rationis vi maxime preditas atque inuisibilis, omnesque Beatorum mentem ordinis, quotquot nostra mentis quantilibet dixeris fa-

cultatem exuberant. Glossa in I. Gen. In principio &c. & censetur Strabonis: Cœlum, inquit non visibile firmamentum, sed Empyreum, id est igneum vel intellecuale, quod non ab ardore, sed à splendore dictum, quod statim repletum est Angelis. Consentaneus Beda apud S. Tho. cit. alij que patres apud Molin. Quæ veritas fundamentum habet in scripturis; quæ cœlum appellant sedem & habitationem Dei, in qua se Beatis manifestat psal. 2. Qui habitat in cœlis: psal. 10. Dominus in Cœlo sedes eius & 102. Dominus in cœlo parauit sedem suam Matth. 5. Et glorificant Parentem vestrum, qui in cœlis est: ut sis filii Parentis vestri, qui in cœlis est. Et passim alibi.

Quod autem hoc Cœlum, quod Deustanquam regiam sedem & thronum Maiestatis suæ elegit, que videlicet in quo speciali modo gloriam suam Beatis manitur, distinxerat, in eoque cum eis perpetuò habitaturus cœlum esset, intelligatur cœlum aliquod ab his, qui vindicentur, distinctum, non obscurè colligi potest ex illo psal. 113. Cœlum Cœli Domino, hoc est Hebreorum more, ceteris excellitus ac perfectius. Adde, quod reliquos cœlos cum terra Deus dedit ad utilitatem, & delectationem hominum, supremo tantum sibi, & amicis suis in perpetuum domicilium referuato. Quia cum debeant corpora Beatorum locum occupare, & locorum dignissimus sit supremum cœlum, sublimitate, claritate, amplitudine perfectione reliquos superans, hoc debuit à munificentissimo Deo pro amicorum domicilio constitui. Confr. Eadem erit sedes glorioi corporis Christi, & reliquorum Beatorum; at sedes glorioi corporis Christi est supremum cœlum; ergo & reliquorum Beatorum. Major est de hīde, scripturā promittente, iustos vnde cum Christo regnatores Matth. 26. Marci 14. Luca 23. Ioan. 14. vido patrare vobis locum: & supra cap. 12. ubi sum ego, illic & minister meus erit. Apoc. 21. describitur sedes Describitur Dei, & Beatorum: Ecce tabernaculum Dei enim habens sedes Dei & beat. minibns, & habitabit cum eis: & ipsi populus eius erunt, & ipse Deus cum eis erit eorum Deus. Et c. 22 sedes Dei & Agni in illa erunt, & servi eius seruient illi, & videbunt faciem eius, & nomen eius in frontibus eorum; & regnabunt in secula seculorum. Conc. Trident. ses. 25. c. de Invocatione Sanctorum, statuit venerandos esse sanctos unde cum Christo in cœlo regnantes. Bulla Pij IV. in formulâ professionis fidei. Minor est etiam de fide ad Eph. 4. Qui descendit, ipse est, & qui ascendit super omnes cœlos: cum corpore suo, Marci vlt. Et Dominus quidem Iesus assumptus est in cœlum, & sedes à dextris Dei: & Act. 1. Cumque intraverunt in cœlum euntem illum &c. Quod autem hoc cœlum in quod Christus ascendit, hī omnium supremum aperiè ostendit citata authoritas Pauli.

Secunda assert. pars, quod habitatio Beatorum futurum sit totum cœlum Empyreum, videtur esse Secundum contra eos, qui vel putati Empyreum secundum totum supremam partem esse quadratum, iuxta illud Apoc. 21. Et civitas in quadro positæ est: vel non nisi eam partem à Beatis habitandam, in qua tanquam in regio throno Christus sedet conspicuus omnibus. Assertio prob. I. quia cum unusquisque Beatus in cœlo suam habeat sedem, proprijs meritis ac virtuti proportionatam, à sede aliorum condistinctam, hoc n. facit ad maiorem dignitatem & amplititudinem regni, eiusque ciuium: cumque multitudo Angelorum ac Beatorum sit pene innumerabilis, vastissimus requiritur locus ad innumerabiles amplissimasque sedes singulis assignandas. Credendum etenim est, adæquatam sedem uniuersique Beato assignandam, non esse solùm eam, quam corpus gloriosum sua quantitate occupare.

G

potest,

potest, sed longè ampliorem iuxta merita & virtutem ipsius. Sed quid de Angelis putandum, qui quò perfectioris sunt naturæ, cò ampliorem sphæram suę locabilitati commensuratum occupabunt? quòd si præter spatium propriæ locabilitati commensuratum, habebit quisque aliud, ad quod pro suā libertate se transferre poterit, non occupando proprias aliorum sedes, quām immensa oportet esse illa spacia? nisi dicamus, Empyreum secundūm totam suam amplitudinem & rotunditatem incomplendum à Beatis, vix poterunt, tot tantæque sedes singulis Beatis distribui. certè si quadratum sit, non nisi secundūm unam partem habitari poterit. Leg. Caiet. in 3. p. qu. 52. art. 5. & Suarez. in comment. cit. art. Secunda ratio: cùm Empyreum à Deo conditum sit, vt perpetua sedes ac regio Beatorum, indecorū foret, si aliqua pars ipsius maneret externum priuata habitatoribus, propter quos condita est. Sicut indecorum foret, nec artificis sapientiam commendaret, si aliqua pars domus esset, quæ nunquam esset habitabilis. Cùm igitur Deus, vt optimus Artifex, nihil frustra considerit in hoc cœlesti palatio, quod ab origine mundi Beatis præparauit, sed omnia iuxta numerum sedium Beatorum adaptauerit, credendum est, nihil in eō fore superfluum, nihil vacuum, nihil inhabitatuum.

^{231.}
Difficultas

Vna in hac sent. superest difficultas: si totus globus cœli Empyrei à Beatis inhabitabitur, quo patet poterunt qui oppositam partem cœli incolent, Christi aliorumq; Beatorum corpora, qui alias oppositam eiusdem cœli partem habitabunt, corporeis oculis videre? cùm vix credibile sit, ad tantum spaciū oculum corporeum se extensus.

Solutio 1. Verūm hæc solui potest 1. Si dicamus, in ea parte cœli, in qua ordinaria Christi sedes est, collocari homines Beatos cum suis corporibus, singulis propriæ sede assignatâ, iuxta vniuersusque meista, vt quantò quis alios meritis excedit, tanto propinquiore Christo amplioremq; sedem habiturus sit: in alia verò parte Angelos, qui ad videndum Christi, ac Beatorum gloria corpora corporeis oculis non indigent, sed mentis, qui ad videndum localem presentiam non requirunt, sed intentionalem tantum, quam habere possunt etiam loco distantissimi. 2. Si dicamus, corporeos oculos Beatorum ita roborari, vt absque vla difficultate valeant Christi, aliorumq; Beatorum corpora, quantacunque distantia distissa intueri: præsertim cùm ad obiectum intuendum non requiratur, vt obiectum sit realiter præsens, sed sufficiat, si tantum propria species ipsius habeatur, vt supra & 1. tom. disp. 9. scđ. 3. à nobis fusè explicatum est. Ad hoc etiam deseruit perniciissimus motus, quo prædicta sunt Beatorum corpora, vt ex qua cunque distantia breuissimo tempore possint se inuicem inuiscere ac sibi ipsi præsentia fieri.

Dixi, ordinaria Christi sedes: nam putandum non est, Christi corpus, semper manere fixum in uno cœli situ, sed interdum spatiari, ac sedem ex uno loco in alium mutare, iuxta illud Apoc. 14. Hi, neope Virgines, sequuntur Agnum quocunque ierit: pari modo Beatos frequenter ex uno loco ad alia commigrare ad inuicem visendos, & mutuæ charitatis officia exercenda: Christumq; ipsum propinquius accedentes externis obsequijs adorare, iuxta illud Apoc. 4. Procidebant viginti quatuor secessores ante sedentem in throno & adorabant &c.

^{232.}
Non con-
nexa pars
sedes beat.

Tertia pars, quòd cœlum Empyreum non sit futura habitatio Beatorum secundūm partem conuexam, sed secundūm concavam, videtur contra S. Thom. 3. p. qu. 57. art. 4. docente, corpus Chri-

stie esse supra omnes cœlos, iuxta illud Eph. 4. Ascendit super omnes cœlos: & Heb. 7. Excelsior cœlis factus, ita vt, Caiet. interprete, planta pedis eius sit supra superficiem conuexam supremi cœli: Quia quantò corpus perfectius participat bonitatem diuinam, tanto est loco superius: sed Corpus Christi cœteris corporibus perfectius participat bonitatem diuinam; ergo constitui debet super omnes cœlos. S. Thomam sequitur Suarez. 3. p. 10mo 2. disp. 51. scđ. 1. aliq; Thomistæ. Nostra tamen assertio est Durandi in 3. dist. 22. qu. 8. n. 7. Lessij lib. 3. desum. bono c. 8. & c. imo & S. Thome in 3. dist. 22. qu. 3. art. 3. qu. 1. Ad primum inquit dicendum, quod non dicitur ascendisse super omnes cœlos, quia extra cœlum Empyreum sit, sed quia in altissimam partem cœli Empyrei ascendit. Atque iuxta hunc locum explicandus est prior citatus, quamvis egrè, propter responsionem ad primum. Assertio prob. 1. ^{Sed cœana} quia congruentius est corpori gloriose, esse intra cœlum in pleno ac splendido loco, quām extra, vbi nihil, nisi priuatio corporis, & infinita inanitas, omnis lucis expers. 2. Vix potest in conuexâ su-

^{Prob. 2.}
perfici cœli assignari diuersitas locorum, ob diuersitatem meritorum vnicuique debita: cùm ibi non possit assignari una sedes aitior alia, sed omnes eiusdem distantię à centro terræ. At, inquires, ille locus erit dignior, qui est Christi throno propinquior. Sed contrà, nam saltem in ipsa sede Christi non potest assignari peculiaris dignitas localis ordinis: nam in quacunque parte extimâ illius superficie thronus Christi locetur, eandem habebit dignitatem in locali ordine: Contrà verò si locetur intra cœlum, poterit assignari unus locus naturâ suâ aitior, ac proinde in situali ordine dignior alio.

Tertiò, multa in contraria sent. admittenda ^{Prob. 3.} sunt miracula sine necessitate. Etenim cùm inter vnum corpus & aliud in extima cœli superficie constituta, nullum intermediet corpus spirabile, per quod transmitti possint species visibilis vnius corporis ad oculos alterius, & species soni loquenter ad aures audientis, necessaria erunt continua miracula ad transmittendas species visibiles atque audibles ad oculos, & aures sine medio distantes. Paulum intellige, quòd Christus ascenderit supra ^{Ad arg.} omnes cœlos visibiles, vel etiam supra Empyreum, quòd in Empyreo occupet supremum locum, ad quem quòd propinquius reliqui accedunt, còd sunt meritis & gloria digniores. Ad rationem resp. sufficere, vt corpus gloriosum colloceret in supremo loco mundi, quod est cœlum Empyreum.

^{233.}
Corpus spi-
rabile intra
Empyreum

Quarta partē, quòd debeat ibi esse aliquod corpus spirabile, per quod species visibilis & audibiles vnius corporis Beati ad alios deferatur, docet Lessius, idque rationi maximè congruit: quia cùm ad hoc munus exercendum non sint idonei ipsi cœli, quippe qui, teste Iob. 37. solidissimi quasi res fusi sunt, debebit per aliud corpus spirabile instar aëris intra Empyreum contentum hoc munus prestatari. Putandum igitur est, cœlum Empyreum tribus constare partibus, infima, media, ac suprema. Infima, quæ adhuc in duas dividitur partes, in ^{Diniditum} seriorē concavam, qua inferioribus cœlis connectitur, & supremam conuexam, in qua tanquam in fundamento insistunt corpora Beatorum: media, quæ amplissimo suo ambitu includit totum illud spaciū, quod inter conuexam superficiem infimam, & concavam supremam interiacet. Atque hoc spaciū verosimilius dicimus, repletum esse corpore spirabili instar auræ suauissimæ, temperatissimæ, ac lucidissimæ, mediante quo & voces Beatorum audiri, & corpora gloria videri natu-

galites

raliter valeant: & per quod Beati ipsi pro sua libertate & oblatione ambulare spaciarique possint: Suprema, quæ secundum superficiem concauam sit veluti fornix ac rectum huius Regij Palatij, à Deo fabricati in perpetuum domicilium Beatorum: secundum extimam superficiem terminat totum universum, ultra quod nullum est corpus; aut spaciū reale, sed infinita capacitas recipiēndi infinita corpora realia, quam tamen Deus adaequatē replet per attributum suū imminutatis. Quod cōlum tantò suā amplitudine ac perfectione superet reliquos, quanto est cōteris altius, & propter nobiliorem finem, utamque conditum. Atque hæc balbutiēdo de cœlestibus illis gaudijs atque oblationis, quæ nec oculis vidit, nec anulis audiret, nec in cor bimini ascendebant, dicta sunt.

appetitu, qui non operatur nisi in præcognitum. Duo igitur ad voluntarium requiruntur: 1. vt sit à principio intrinseco; 2. vt fiat ex prævia cognitio- ne eius quod agitur. Vtrūque expressit Arist. suprà.

Deducitur 1. non fore actum voluntarium illud, qui à solo Deo produceretur, quia nō esset à principio intrinseco. Leg. S: Tho. 1. 2. qu. 6. ar. 1. & 2. 2.

q. 23. ar. 2. Deducitur 2. non solum actus indeli- ^{4.}
beratos voluntatis, qui dicuntur *motus primo-primi*, ^{Atbus inde- liberati, sive voluntarij:}
esse voluntarios, quia licet necessariò, voluntariè ^{Imò primus}
tamen producuntur à principio intrinseco cum ^{actus vo-}
cognitione, quamvis imperfecta, obiecti, & om- ^{luncarisi.}
nium in quibus actio ipsa consistit; sed etiam esse ^{Caietanus}
voluntarium primum actum voluntatis: nā etiam ^{rejicitur.}
hic sit à principio intrinseco cognoscente, contra *Caiet. I. 2. qu. 9. art. 4. fine*, docentem, primum ^{5.}

actum voluntatis non esse voluutarium, quia non

est, inquit, à voluntate ut applicante se ad volendum,

sed ab exteriori agente Deo, cā ratione, quā motus gra-

uis dicitur à generante. Confirmat, alioquin in acti- ^{Discrimen}
bus voluntatis procedēdum esset in infinitum, nisi ^{inter voluntarij}
deueniretur ad unum qui voluntarius non sit: sed ^{& voluntarium.}

falsum est, primum actum voluntatis esse tantum

ab extrinseco agente Deo; ac necessariò deuenien- ^{6.}
dum ad primum actum voluntatis, qui voluntari- ^{Prima cog-}
us non sit, vt evitetur processus in infinitū: sufficit ^{nito finis}
.n. deuenire ad primum actum intellectus, qui vo- ^{voluntaria non est.}
luntarius non sit, sed merē naturalis. Deducitur 3.

voluntarium comparari vt effe&tus ad causam, vo- ^{7.}
latum vt obiectum ad potentiam: inter obiectum ^{A priori}
autem & effe&tum hoc interest, quod effe&tus pē-
det in suo esse à causa, obiectum verò non penderet in suo esse à potentia. Discriminis ratio sumenda

est ex diuerso modo, quo causa tendit in effe&tum, ^{Discrimen}
& potentia in obiectum. Causa .n. in effe&tū ten- ^{inter voluntarij}
dit communicando illi esse: potentia in obiectum ^{& voluntarium.}

fertur vel cognoscendo illud, si sit cognoscitus; ^{8.}
vel appetendo, si appetitiua: cognitio autem, vel

appetitio, cū sint actus immanentes, nihil reale ponunt in obiecto, nisi extrinsecam denominatio-

nem voliti & cogniti. Voluntarium igitur effe&tū penderet à principio appetente: quæ dependētia, si fuerit immediata, facit voluntarium elicitem, cu-

iusmodi est actus ipse appetendi & volendi; si me- ^{9.}
diata, facit voluntarium imperatum, qualis est omni- ^{Prima cog-}
nis aliis actus ab actu volendi distinctus, & ab eo ^{nito finis}
aliqualiter dependens. Dico, aliquo modo depen- ^{voluntaria non est.}
dens: actus .n. vegetationis & nutritionis, & qui- ^{10.}
cumque voluntatis imperio non subditur, vt prima ^{Dices}
cognitio finis, quæ non procedit ex alia cognitio- ^{Appetitio}
ne, cū sit ipsa prima cognitio, voluntarij, atque ^{non est for-}
ad eō humani dici non possunt, cū quod, etiam no- ^{maliter vo-}
lentibus nobis, huiusmodi actus exercētur. Quod si amor beatificus dicitur voluntarius, id ideo est, ^{maliter vo-}
quia ille suum esse recipit à voluntate, tamquam à ^{luntaria.}

causa immediatè producente, etiam si ab illa neces- ^{11.}
sariò procedat. Vegetatio autem & nutritio nulla

ratione ab humana voluntate effe&tū pendent, ^{Digitized by Google}
vnde nullo pacto comparantur ad voluntatem, vt

ad causam aliquo modo influentem. Obiectū verò ^{12.}
nullo modo penderet à potentia, quia non compara-

tur ad illam vt effe&tus ad causam, sed vt terminus ^{13.}
extrinsecus. At, inquires, appetitio est volita, cūna

non possit voluntas appetere obiectum, nisi simul ^{14.}
appetendo suam volitionem per quam ad obiectū

tendit: sed appetitio non comparatur ad volunta- ^{15.}
tem vt terminus extrinsecus, sed vt effe&tus ad cau-

sam: ergo falsum est, volitum comparari ad poten- ^{16.}
tiam vt terminum extrinsecum. Resp. appetitio-

non est for- ^{17.}
nem non esse formaliter volitam, tametsi dici pos- ^{Digitized by Google}
sit formaliter voluntaria; quia volitum propriè luntaria.

DISPVTATIO III.

De voluntario & inuoluntario.

Dclarato ultimo fine hominis, declaranda sunt media, quibus ipsum assequimur, & sunt actus huicm, seu qui nostræ sub-sunt libertati: libertas autem formaliter sita est in voluntate, ad cuius imperium totum animi regnum gubernatur: & voluntas prior est quam libera potestas (est. n. voluntas principium ex prævia cognitione operativum; libera verò potestas superaddit in utramque partem operandi indifferentiam) ideo prius de voluntario, quod antecedit liberam, & desumitur à potentia ex prævia cognitione operante, eiusque opposito inuoluntario, disputandum.

SECTIO I.

Quid sit voluntarium, & quotuplex.

Arist. de- finit. **V**oluntarium ex Arist. 3. Ethic. cap. 1. est, cuius principium est in eo qui agit, particularia cognoscente, in quibus actio consistit. Quam Aristoteles tradit de spontaneo, de voluntario definitionem omnes admittunt. Eam probat ibid. Voluntarium opponitur inuoluntario: at inuoluntariū est, cuius principium extrinsecum est agenti: igitur voluntarium erit, cuius principium intrinsecum est agenti. Vnde Damascen. lib. 2. de Fide cap. 24. voluntarium definit esse, cuius principium & causam continet is, qui agit: quia voluntarium est opus agenti maxime connaturale: opus autem è magis connaturale est agenti, quòd à principio magis intrinseco proveniat: igitur voluntarium erit illud, quod ab intrinseco principio procedit. Hinc tamen non excluditur extrinsecum principium Deus, cuius cursus ad omnem creatum effe&tū necessarius est.

Ratio **2.** **V**oluntariū dicitur tātū respectu principij ex prævia cognitione operantis, non poterit opus esse voluntarium, nisi sit præcognitum. Vnde opus ex ignorantia factum, voluntarium nō est, teste Philos. loco cit. quia actua causa voluntarij est appetitus rationalis, qui non agit nisi circa præcognitum. Ut igitur opus sit voluntarium, hoc est ab appetitu rationali causatum, requirit præcognitionem sui in agente: vnde si quę fuerit circumstantia ignorata, respectu illius non erit opus voluntarium, quia respectu illius non erit causatum ab

Tomo 3. Define.

comparatur ad potentiam ut obiectum, medio actu distincto: appetitio autem non comparatur ad voluntatem ut obiectum, medio actu distincto, sed vi. actus ipse formalis & exercitus volendi & appetendi. Vnde dici potest volitus tantum virtualliter & exercitè, cum tamen sit formaliter voluntaria. Adhuc tamen ut formaliter voluntaria, & virtualliter volita, diuerso modo comparatur ad voluntatem: nam primo modo comparatur ad illam ut effectus ad causam, secundo modo ut terminus virtualis ad potentiam. *Deductor 4.* spontaneum comparari ad causam ex solâ naturali inclinatione & complacentia ad obiectum tendentem: cum tamen voluntarium non excludat omne extrinsecum cōcurrentis ac moraliter cogens. Declaro exemplis. Pontifex ex solâ complacentia honestatis, à nullo rogatus, sponte Petrum adoptat in Cardinalem; contra Episcopus, ab amicis rogatus, & pñne coactus, beneficium confert Paulo, voluntariè quidem, non sponte. Et mercator tempestatis vi cōpulsus, voluntariè, haud tamen sponte, merces suas in mare projicit. Ex quo insertur, omnes spontaneū fore voluntarium, non contrà; quia omne spontaneū effectuē pendet à voluntate, non tamen omne voluntarium effectuē pendet à voluntate, nullo Quotuplex voluntariae extinseco suadente ac moraliter cogente.

Quotuplex voluntariae extinseco suadente ac moraliter cogente.

Multiplex est voluntarium, aliud liberum, aliud necessarium; aliud perfectum, aliud imperfectum; aliud directum & explicitum, aliud indirectum & interpretativum. Liberum est, quod ita procedit à suo principio, ut positis omnibus ad procedendum requisitis, adhuc possit non procedere: quam definit. colligo ex Philol. 3. Ethic. cap. I. vbi docet, quoniam principium in ipso (supple agente) est, ea quoque agere vel non agere in ipso sumus esse. Vnde male Almainus tract. I. Moral. cap. I. voluntarium cum libero confundit; nam liberum includit voluntarium, tamquam inferius superius: vnde implicatur liberum sine voluntario. Quocircà audiēdus non est Medina, qui docet liberum separati posse à voluntario, liberum enim includit voluntarium, additumque indifferentiam ad oppositum: *Voluntarium necessarium est illud, quod positis omnibus prærequisitis, ita procedit, ut non possit non procedere.* quod adhuc est duplex, alterum necessarium ex imperfectione potentiae naturae sua determinatae ad unum; tale est voluntarium quod reperiatur in brutis, & in quolibet appetitu sensitivo respectu sui obiecti, ad quod, polita sufficiente cognitione, necessarium fertur: alterum ex perfectione obiecti ad æquantis capacitatem potentiae, atque adeò obiectiuē determinantis illam ad prosecutionem sui; talis est amor beatificus.

Controuersia nonnulla est, quodnam ex his voluntarium sit perfectius, liberumne, an necessarium? Et quidem de necessariō ex determinatione potentiae, nulla est difficultas, quin illud sit imperfectius libero, quod expressè docuit S. Thom. I. 2. q. 6. ar. 2. quia voluntarium cōdicitur perfectius, quò perfectiorē finis cognitionem sequitur; sed voluntarium, quod necessitatem sortitur ex determinatione potentiae, sequitur imperfectiorē cognitionem finis, quia sequitur cognitionem finis materialiter tantum cogniti: sola igitur controuersia est de voluntario necessario, & libero ex determinatione obiecti.

Hoc in genere naturae: illud in genere moris.

In quā re dicendum, virtusque in suo genere perfectum, & solū habere ut excedens & excessum. Nam si loquamur de perfectione in genere naturae, perfectius est necessarium quam liberum; eo quod necessarium est operatio elicita se-

cundum rationem virtutem & plenam cognitionem obiecti; per quod differt à voluntario imperfecto, quod licet sit operatio elicita secundum totum conatum potentiae appetitiū, non est tamen operatio elicita secundum plenam cognitionem obiecti. Voluntarium verò liberum perfectius est in genere moris, cum sit capax meriti & demeriti, laudis & virtutis, cuius non est capax voluntarium necessarium. *Caterūm aduerit, cum S. Thomas I. 2. q. 6. ar. 2.* voluntarium perfectū appellat illud, quod est cum deliberatione suis, atque adeò solū liberum sit esse perfectum, non excludere necessarium ex perfecta determinatione obiecti, sed solū necessarium ex imperfectione cognitionis & potentiae: nam inter hæc tantum sit ab ipso in eo art. comparatio. Adde, quod de hoc tantum voluntario in scientia morali habetur ratio, nam hoc tantum est capax meriti & demeriti, virtutis & vitij, in ordine ad quæ ratio voluntarij à Theologo consideratur.

Voluntarium indirectum non est in mea sent. idem, atque voluntarium in causâ: nam possum direcē per causam tendere ad effectum, & tunc effectus secutus ex causâ erit mihi voluntarius directus: ut si media potionem venenata procurem mortem Petro, mors Petri ex potionē, tamquam ex causâ secura, dicitur mihi directus, non indirectus voluntaria, quia directus est à me per talam causam intenta. Est igitur voluntarium indirectū effectus secutus ex causâ à nobis positâ, cum prævia aliqua cognitione operis secuturi, absque primaria intentione illius. Explico. Voluntarium indirectum, ut uenient ipsum præfert, semper est opus aliquod mediatis terminans actum voluntatis, alioquin si immedias terminaret, esset directum; ergo semper debet esse effectus aliquis secutus ex causâ directe vel indirecte voluntate; & quia nullum opus est mihi voluntarium, nisi aliquo modo pendeat ex mea voluntate, idē debet talis effectus sequi ex causâ à me positâ. Vnde si causa ponatur ab alio independenter à mea voluntate, etiamsi effectus secutus mihi placeat, non erit mihi ne indirecte quidem voluntarius, sed tantum volitus. *Quia vero ad voluntarium necessarium requiritur cognitionis, nisi præcedat cognitionis aliqua de effectu ex causâ secuturo, non poterit mihi talis effectus esse voluntarius, ne indirecte quidem; nam ex ratione, quia opus est voluntariū, debet esse præcognitū: quocircà si effectus ex causâ secutus nullā viā fuit mihi cognitus, nullā ratione erit mihi voluntarius. Talis fuit ebrietas ex nimio haustu vini secuta Noë.*

Ex quo sequitur, non imputari nobis ad culpam effectus malos, qui sequuntur ex causâ à nobis posita, si nulla ratione illi prævisi fuerunt. Necesse tamen non est, ut opus indirecte voluntarium, sit à nobis explicitè cognitum, sed sufficit, si tantum implicitè cognoscatur. Nec opus est, ut cognoscatur certe & infallibiliter secuturum, sed sat est, si tantum probabiliter cognoscatur futurū. Tandem ut voluntarium indirectum discriminetur à directo, non debet esse primaria voluntate intentum: nam, ut suprà, sola causa immediatio non facit voluntarium indirectum, si aliunde effectus sit primariō intentus. Aut ergo debet esse secundariā voluntate intentus, aut tantum permisus, hoc est neque intentus, neque positivus non intentus, sed negativa quadam permissione indirecte tantum volitus in causa, inde etiam positivo actu nolitus in se, & solū intentus in causa. Declaro exemplo.

Comedit quis cibos nimium calidos, ex quā vulgare ex eo comestione prævidet probabiliter secuturam nocturnam pollutionem: si is comedit eo primario fine,

Indirectum non est id quod in causâ.

Ad id satis effici impli- citate cognoscatur.

Et sit effec- tus permis- sus in causa.

Vulgare ex eo comestione de comestione prævidet probabiliter secuturam nocturnam pollutionem: si is comedit eo primario fine,

fine, ut sequatur nocturna pollutio, iam haec erit dicere voluntaria per causam: si primatio fine vel obiectum naturam; secundario vero, ut sequatur pollutio, iam pollutio erit indirecte voluntaria & culpabilis. Quod si tantum sit in obiectatione naturae, permisum est habendo ad consecutionem nocturnae pollutionis, immo etiam positivae illam nolendo, adhuc nocturna pollutio secuta erit indirecte voluntaria in causa: tametsi hoc postremo modo positivae nolita non imputetur ad culpam distinctam ab ea que committitur in ipsa commissione. Supponit autem haec doctrina, non omnem effectum malum indirecte voluntarium esse nobis culpabilem: Dices: Omne voluntarium est aliquam ratione volitum: ergo impossibile est, ut si futura pollutio non est volita, sit nobis voluntaria. Resp: sub ea ratione, quia effectus est voluntarius, est etiam volitus. Cum igitur futura pollutio sit voluntaria permisum in causa, etiam in causa erit permisum volita, cum quia permisum volitione in causa non repugnat positiva nolito in se: ut patet in Deo, qui permisum vult peccata in causa, positivae nolendo ea in se:

S E C T I O   II.

An possit esse voluntarium absque omni actu voluntatis.

16.
Negant
Henricus
Vasquez
17.
Prob. 1.

18.
Prob. 2.

19.
Prob. 3.

20.
Prob. 4.

21.
Prob. 5.

22.
Prob. 6.

23.
Prob. 7.

Prima sent. negat: Henrici quodlib. 12. q. 2. 4. Alberti in 2. dist. 35. a. 3. ad argum. contra 2. defin. peccati, Capreoli q. 1. a. 1. concl. 2. Conradi 1. 2. q. 71. a. 5. Caetani q. 6. a. 3. Gabr. in 2. dist. 41. ar. 3. dub. 3. Vasquez 1. 2. dist. 92. cap. 2. Prob. 1. Voluntarium est illud, quod actiuem procedit a voluntate; implicat autem, aliquid actiuem procedere a voluntate absque positivam actione ipsius: igitur implicat, esse voluntarium absque omni actu voluntatis, quemadmodum implicat, aliquid actiuem procedere a sole absque positivam actione solis. 2. Omne voluntarium aut est formale, aut virtuale: neutrum potest esse absque omni actu voluntatis. De formalis patet. De virtuali prob. nam fundatur in aliquo formalis; ideo. n. volo aliquid virtualiter, quia volo aliquid formaliter in quo aliud virtualiter continetur. 3. Voluntarium nequit saluari in solo actu 1. cum actus 1. non minus sit principium inuoluntarij quam voluntarij: ergo necessario requiritur actus 2. implicat autem, esse actu 2. voluntatis sine actu voluntatis; cum nihil sit magis ipsius, quam actus secundus. 4. Nequit saluari meritum in sola negatione actus indebiti: ergo nec demeritum in sola negatione actus debiti; igitur nullum datur voluntarium absque omni actu. 5. Omnis negatio fundari debet in aliquam affirmatione: sed pura omissione actus debiti non potest in aliqua affirmatione fundari; ergo possibilis non est. 6. Si posset voluntarium esse absque omni actu voluntatis, fieri posset variatio absque ullam mutatione: quod implicat. Posset homo ex non peccatore fieri peccator absque ullam sui mutatione: ut si currente precepto de diligendo Deo, nullum elicet actu, sed cum eadem aduententia rationis perseveret toto tempore precepti, tunc de non peccatore fit peccator absque ullam mutatione sui; nam ponitur perseverare cum eadem omnino aduententia rationis: ergo si neque ex parte voluntatis ullam elicet actu, mutatur de non peccatore in peccatorem absque intrinseca variatione sui. 7. Implicat, voluntatem velle absque ullum motiuo; cum sit potentia

rationalis: implicat velle ex aliquo motiuo absque positivo actu: quia motiuum debet intendi; nec potest intendi, nisi positivo actu voluntatis.

Secunda sent. affimat; quia multo plures gra-

uioresque habet patronos; 8. Thomam 1. 2. q. 6. ar. Affir. S.

9. & q. 71. art. 5. quem itinerari pro se citat Vas-

quez, Richard. in 2. dist. 35. a. 1. q. 1. Durand. q. 2.

Aureoli art. 3. & Egid. q. 1. a. 2. Herne. quodlib. 7. q.

25. Argent. in 2. dist. 35. q. 1. ar. 1. concl. 2. Rubio q.

1. 5. His premisis. Ocham in 3. qn. 10. ad 1. dub. &

q. 13. ad 2. dub. Marsil. in 2. q. 16. ar. 4. ad 1. & q. 21.

2. 2. concl. 4. Palat. in 2. dist. 35. disp. vn. Majorum

dub. 42. q. 2. Medm. 1. 2. q. 71. a. 5. Cariel. ibid. dub.

1. 5. 3. concl. 2. Sylvium 1. 2. qn. 6. ar. 3. Suarez de alt.

hom. tract. 2. dist. 1. sed. 5. & tract. 5. dist. 3. sed. 2. Al-

main. tract. 1. cap. 1. Valent. dist. 2. q. 1. pundo 1. in fi-

ne. Eamdem sententiam probabilem censet Gabriel. Gabriel.

cit. Fundam. Potest voluntas circa quodcumque obiectum creatum sufficienter propositum suspen-

dere omnem actum: sed talis suspensio est voluntaria virtualiter & interpretativa: ergo dari potest voluntarium absque omnia actu voluntatis. Minor

constat, tum quia talis suspensio est sufficiens ad

contrahendum peccatum omissionis: nam si o-

currente precepto de diligendo Deo, voluntas ad-

aertens nullum elicet actu circa Deum, sic trans-

gressor praecepti; nequit autem peccatum contra-

hi sine aliquo voluntario. Tum quia non minus

liberum est voluntati ipsum non agere, quam age-

re; verumque enim, teste Philos. 3. Eth. cap. 1. & 5.

in nostrâ libertate est potestate, nam id est ipsum age-

re liberum est voluntati, quia respicit principium

influens eum antecedente potestate ad oppositum:

sed etiam ipsum non agere respicit principium

non influens cum antecedente potestate ad oppo-

situm. Maior prob. quia nulla appetit implicantia,

qui possit voluntas circa obiectum creatum suf-

ficiente propositum nullum elicere actu, neque

positivae volendo, neque possum: nolendo, sed ne-

gatiue tantum se habendo. Dices, implicantia esse

quia nequit voluntas esse absq; omni actu: unde hoc Dices

ipso quod suspendit actu, circa unum obiectum,

necessariod elicere debet actu circa aliud obiectum:

qui actu quia incopossibilis est cum actu praecepto,

suspensio ipsa actu praecepti dicitur voluntaria, in-

directe ex actu positivae incompossibili cum actu

praecepto. Sed contraria, tum quia non appetit haec Resp.

implicantia. Nam vel esset ex parte obiecti, vel ex

naturâ ipsâ voluntatis, quia nequit esse absque vi-

lo actu. Non ex parte obiecti, quia nullum obiec-

tum in particulari, praeter Deum clarè visum,

necessitat voluntatem ad exercitium actu. Non

ex naturâ ipsa voluntatis, quia voluntas non minus

est libera ad non operandum, quam ad operan-

dum: ergo quantum est ex naturâ ipsius voluntatis,

poterit ab omni actu cessare. Tum quia ex hoc

non colligitur, quod talis actu per se requiratur

ad voluntarium virtuale & interpretativum, sed

ad summum concomitante: quia si per impossibile

talis non elicetur a voluntate, adhuc saluaretur

voluntarium interpretativum per respectum ad

voluntatem cum potestate ad oppositum, ut supra:

ergo ad summum talis actu requiratur ex condi-

tione & naturâ voluntatis, quae non potest ab omni

actu cessare, non ex naturâ voluntarij interpre-

tatiui & virtualis ut sic, quod per se saluari posset

absque omni actu formalis voluntatis. Confirm.

nam si quis, currente praecepto de contritione, ad-

aertens nullum per impossibile elicet actu vo-

luntatis, erit verus praecepti transgressor: non po-

test autem esse verus praecepti transgressor, nisi

per impossibile elicetur a voluntate, adhuc saluaretur

voluntarium interpretativum per respectum ad

voluntatem cum potestate ad oppositum, ut supra:

ergo ad summum talis actu requiratur ex condi-

tione & naturâ voluntatis, quae non potest ab omni

actu cessare, non ex naturâ voluntarij interpre-

tatiui & virtualis ut sic, quod per se saluari posset

absque omni actu formalis voluntatis. Confirm.

nam si quis, currente praecepto de contritione, ad-

aertens nullum per impossibile elicet actu vo-

luntatis, erit verus praecepti transgressor: non po-

test autem esse verus praecepti transgressor, nisi

per impossibile elicetur a voluntate, adhuc saluaretur

voluntarium interpretativum per respectum ad

voluntatem cum potestate ad oppositum, ut supra:

ergo ad summum talis actu requiratur ex condi-

tione & naturâ voluntatis, quae non potest ab omni

actu cessare, non ex naturâ voluntarij interpre-

tatiui & virtualis ut sic, quod per se saluari posset

absque omni actu formalis voluntatis. Confirm.

nam si quis, currente praecepto de contritione, ad-

aertens nullum per impossibile elicet actu vo-

luntatis, erit verus praecepti transgressor: non po-

test autem esse verus praecepti transgressor, nisi

per impossibile elicetur a voluntate, adhuc saluaretur

voluntarium interpretativum per respectum ad

voluntatem cum potestate ad oppositum, ut supra:

ergo ad summum talis actu requiratur ex condi-

tione & naturâ voluntatis, quae non potest ab omni

actu cessare, non ex naturâ voluntarij interpre-

tatiui & virtualis ut sic, quod per se saluari posset

absque omni actu formalis voluntatis. Confirm.

nam si quis, currente praecepto de contritione, ad-

aertens nullum per impossibile elicet actu vo-

luntatis, erit verus praecepti transgressor: non po-

test autem esse verus praecepti transgressor, nisi

per impossibile elicetur a voluntate, adhuc saluaretur

voluntarium interpretativum per respectum ad

voluntatem cum potestate ad oppositum, ut supra:

ergo ad summum talis actu requiratur ex condi-

tione & naturâ voluntatis, quae non potest ab omni

actu cessare, non ex naturâ voluntarij interpre-

tatiui & virtualis ut sic, quod per se saluari posset

absque omni actu formalis voluntatis. Confirm.

nam si quis, currente praecepto de contritione, ad-

aertens nullum per impossibile elicet actu vo-

luntatis, erit verus praecepti transgressor: non po-

test autem esse verus praecepti transgressor, nisi

per impossibile elicetur a voluntate, adhuc saluaretur

voluntarium interpretativum per respectum ad

voluntatem cum potestate ad oppositum, ut supra:

ergo ad summum talis actu requiratur ex condi-

tione & naturâ voluntatis, quae non potest ab omni

actu cessare, non ex naturâ voluntarij interpre-

tatiui & virtualis ut sic, quod per se saluari posset

absque omni actu formalis voluntatis. Confirm.

nam si quis, currente praecepto de contritione, ad-

aertens nullum per impossibile elicet actu vo-

luntatis, erit verus praecepti transgressor: non po-

test autem esse verus praecepti transgressor, nisi

per impossibile elicetur a voluntate, adhuc saluaretur

voluntarium interpretativum per respectum ad

voluntatem cum potestate ad oppositum, ut supra:

ergo ad summum talis actu requiratur ex condi-

tione & naturâ voluntatis, quae non potest ab omni

actu cessare, non ex naturâ voluntarij interpre-

tatiui & virtualis ut sic, quod per se saluari posset

absque omni actu formalis voluntatis. Confirm.

nam si quis, currente praecepto de contritione, ad-

aertens nullum per impossibile elicet actu vo-

luntatis, erit verus praecepti transgressor: non po-

test autem esse verus praecepti transgressor, nisi

per impossibile elicetur a voluntate, adhuc saluaretur

voluntarium interpretativum per respectum ad

voluntatem cum potestate ad oppositum, ut supra:

ergo ad summum talis actu requiratur ex condi-

tione & naturâ voluntatis, quae non potest ab omni

actu cessare, non ex naturâ voluntarij interpre-

tatiui & virtualis ut sic, quod per se saluari posset

absque omni actu formalis voluntatis. Confirm.

nam si quis, currente praecepto de contritione, ad-

aertens nullum per impossibile elicet actu vo-

luntatis, erit verus praecepti transgressor: non po-

test autem esse verus praecepti transgressor, nisi

per impossibile elicetur a voluntate, adhuc saluaretur

voluntarium interpretativum per respectum ad

voluntatem cum potestate ad oppositum, ut supra:

ergo ad summum talis actu requiratur ex condi-

tione & naturâ voluntatis, quae non potest ab omni

actu cessare, non ex naturâ voluntarij interpre-

tatiui & virtualis ut sic, quod per se saluari posset

per voluntarium saltem interpretatum: igitur ad id non requiritur positivus actus voluntatis. Et ratio est, quia illa omisso, seu non actio e modo quo est, à voluntate non agente est, ac proinde est effectus priuatus usillius.

28. *Voluntariū directum & inter-pretatiūm* Ad primum 1. sententias, concedo, id quod procedit à voluntate formaliter & directe, non posse absque positivā actione procedere: nego de eo quod procedit interpretatiū & indirecte. Quare exemplum de sole dupliciter accipi potest: 1. vt directe causante lumen, quo pacto comparatur voluntati formaliter & directe operanti: 2. vt indirecte causante tenebras, quo modo comparatur voluntati interpretatiū & indirecte operanti. Atque hoc 2. modo exemplum faveret nostrae sententiae. sicut n. sol dicitur indirecte causare tenebras, ex eo quod non causat positivū lumen: ita dicitur voluntas indirecte causare omissionem actus, ex eo quod non causat positivū actum præceptum.

29. *Ad 2.* Ad 2. neg. minor, eiusque prob. non. n. voluntarium indirectum & interpret. reduci debet ad directum & formale; sed sat est, vt tamquam ad causam reducatur ad liberam voluntatem non operantem, cum potestate & debito operandi. nam in eo casu voluntas ita se gerit, ac si positivū nolle actum præceptum. Ad 3. disting. conseq. requiritur actus 2. formalis, nego; virtualis & interpretatiū, concedo. Pari modo disting. minor: nam quā ratione est actus 2. voluntatis, cādem est actus ipsius voluntatis; si formalis, formaliter & directe; si interpretatiū, interpretatiū & indirecte.

30. *Ad 3. Ad interpre-tatiūm sufficiat actus secundus virtualis.* Ad 4. neg. conseq. plura n. requiruntur ad meritum, quā ad demeritum: quia *meritum*, auctore Dionysio, ex integrā causā, *demeritum* ex singulis defectibus: ad meritum requiritur, vt honestas ipsa obiecti intendatur propter se; aliter non est actus virtutis, nec consequenter meritorius; quia virtus, ex Arist. est propter ipsam honestatem: nequit autem honestas obiecti intendi propter se, nisi actu positivo. Ad demeritum non est opus, vt malitia ipsa obiecti intendatur, cūm nemo intendens malum, operetur: sed sufficit si tantum prævideatur, & nō impediatur per productionem actus debitum.

31. *Ad 5.* Ad 5. nego, omnem negationem aut malitiam moralē debere fundari in aliquā affirmatione physi- cā, aut morali formalī; sed sufficit si reducatur ad ipsam liberam voluntatem, tamquam ad propriam causam moralē, quā liberē aduentens instantis præcepti obligationem, non operetur, cūm possit & debeat. Ad 6. dico, fieri mutationem non physi- cam, sed moralē in subiecto transgrede te præceptum. Etsi n. pura omisso nullum ponat actum positivū in voluntate, positā tamen debitā aduententiā rationis, sola omisso actus debiti, tali tempore facta, est moralis mutatio voluntatis, quia est contra debitum operandi, quod hīc & nunc voluntas habet ab extrinseco præcepto superio- ris. Quā mutatio non est in voluntate ante tempus currentis præcepti, etiam si præcedat plena aduententia rationis: quia sicut ante hoc tempus non est morale debitum in voluntate, ita nec cessatio ab operatione est moralis mutatio voluntatis. Ad 7.

Ad 7. Implicat, voluntatem velle absque motu, saltem vir-tuali. Implicat, voluntatem velle absque vilo motu saltem virtuali & interpretatiuo, concedo; absque vilo formalī, nego: Implicat, velle ex aliquo motu formalī absque actu positivo, concedo: implicat, velle ex motu virtuali & interpret. absque actu positivo, nego. Ad probat. cōcedo, motuum debere aliqua ratione à voluntate intendi, saltem virtualiter, interpret. & indirecte: Sic intenditur hoc ipso, quod voluntas, dum potest & debet,

non operatur. Confirm. nam in transgressione non debet malum positivū & directe intendi, sed tantum prævideri.

An possit esse voluntarium absque omni actu intellectus?

35. *P*ro parte affirm. est S. The. I. 2. q. 6. art. 3. ad 3. qui codem modo ad voluntarium requirit S. Thomas actum intellectus, sicut actum voluntatis: sed actus *pro affirm.* voluntatis non requiritur expressè & formaliter, sed tantum interpretatiū & virtualiter, quatenus voluntas, cūm possit & debeat operari, non operatur: ergo nec actus intellectus requiritur, nisi interpretatiū & virtualiter, quatenus non considerat ea quā deberet considerare.

36. *P*ro parte negante est; quia nullum voluntarium, ne virtuale quidem & interpret. intelligi Ratio pro potest absque sufficienti propositione obiecti: igitur nullum intelligi potest absque aliquo actu ex parte intellectus: quia ad intellectum spectat, proponere obiectum. Anteced. prob. omne voluntarium saltem supponit voluntatem proximè potenter ad illud causandum: sed voluntas non est proximè potens ad causandum voluntariū absque actu intellectus: quia nequit operari, nisi circa præcognitum. Maior prob. nam omne voluntarium est effectus voluntatis; effectus supponit causam proximè potentem ad causandum: igitur voluntarium supponit actum ex parte intellectus. Pro explicatione,

37. *D*ico, ad voluntarium non requiri expressam & formalem aduententiam rationis, sed sufficere virtualem & interpretatiū, sine quā implicat esse voluntarium. Prima pars assert. prob. nam licet expressa & formalis aduententia sit necessaria ad voluntarium ad actum virtutis requisitū, eo quod illius honestas non contrahitur, nisi per expressam tendentiam ad honestatem ipsam obiecti; non est tamen necessaria ad voluntarium requisitum ad actum virtutis, cuius malitia contrahitur per quamcumque prævisionem. Confirm. nam si ad omne voluntarium requiretur expressa & formalis aduententia rationis, nullum daretur peccatum ex ignorantiā vincibili, quia ad hoc non præcedit expressa & formalis aduententia, sed tantum implicata & virtualis malitia moralis. 2. pars prob. ea aduententia sufficit ad causandum voluntariū, Sed sufficiens virtualis quā sufficit ad tollendam omnimodam ignorantiam ex parte obiecti; ad hoc quippe requiritur aduententia, vt tollat à voluntate ignorantiam obiecti, circa quod operari debet: sed ad hoc sufficit quācumque aduententia, sive implicita & in causa, sive confusa & in genere, sive dubia & scrupulosa: nā omnis aduententia ex prædictis enumera- ratis aliquam obiecti notitiam affert. 3. pars constat: quia implicat, voluntatem operari absque vllā obiecti notitia: igitur implicat, esse voluntarium absque vllā rationis aduententiā: voluntarium n. est ipsa operatio voluntatis: igitur si implicat, voluntatem operari absque vllā notitiā obiecti, implicabit voluntarium absque nullā rationis aduententiā. Iuxta hanc doctrinam explicandus est S. Thomas, pro negatiū parte citatus.

40. *D*educitur 1. ad contrahendum aliquod peccatum in particulari, non esse necessariam distinctam notitiam ipsius peccati in particulari, sed sat esse confusam & in genere. Ut si quis dubitet, an projicendo lapidem occidat laicum, an Clericū, & de facto projicendo occidat Clericum, contrahit sacrilegium, quia talis circumstantia fuit saltem in con-

Omissio actus debiti est moralis mutatio voluntatis.

Sine qua implicat voluntariū

Corollariū primum.

in confuso præuisa. Item si quis dubitet, an faciendo aliquid, peccet mortaliter, etiam si ignoret in particulari quodnam mortale sit, faciendo incurrit illud mortale, casus malitiam de facto contrahit; quia per illam cognitionem confusam virtualiter & interpretatiè voluit quodcumque peccatum in particulari. Quod si de facto illud non sit peccatum, tunc contrahit malitiam peccati iniocommuni.

41. Coroll. 2.

2. Contrahere peccatum transgressionis præcepti de audiendâ Missâ illum, qui tempore præcepti invincibiliter obliuiscitur præceptum; si talis obliuionis culpabilem causam dedit: quia in tali casu transgressio præcepti fuit præuisa in causâ culpabilis obliuionis. 3. Peccare mortaliter illum, qui dubitat, an peccatum, cuius periculo se exponit, sit mortale, an veniale, nisi probabilitate putet illud esse veniale, & ex tali probabili iudicio operetur.

42. Coroll. 3.

SECTIO III.

An ad voluntarium interpretatiuum requiriatur, ut voluntas non solum possit, sed etiam debeat agere.

43. 1. Sent. affirm.

P Rima sent. affirmat: *Caiet. I. 2. qn. 6. a. 3. & qu. 19. a. 9. fin. Medina cit. qu. 6. a. 3. Cariel. ibid. dub. 2. 6. 3. Sylviu. ibid. concl. 3. Vasquez. disp. 24. c. 3.* qui docent, ut omissione aliqua, vel effectus ex omissione secutus dicatur voluntarius omittenti, requiri, ut omittens ex præcepto teneatur non omittere, alioqui omissione, & effectus secutus ad sumnum est volitus. *Prob. I. ex S. Thom. I. 2. qn. 6. a. 3. affirmante,* non semper quod sequitur ex defectu actionis, reduci tamquam in causam, in ipsum agens, ex eo quod non agit, sed solum tunc cum potest & debet agere. 2. Ex oppositâ sent. sequitur, omnia peccata hominum & Angelorum esse Deo voluntaria: Sequuntur .n. ex negatione auxilij efficacis, quod Deus dare posset creaturæ ad euitanda peccata: quod absurdum ex hac sent. non sequitur, quia cum Deus non teneatur dare auxilium efficax, quo pacto euitentur, peccata ex negatione talis auxilij secuta non dicuntur voluntaria Deo. 3.

44. Prob. 2. ab absurd.

45. Prob. 3. a priori

Quia voluntarium debet reduci ad causam per se, aut physicè, aut moraliter influentem: est .n. effectus voluntatis ex præcognitione operantis: sed effectus ex omissione secutus non potest reduci ad causam per se, nec physicè influentem; cum sequat voluntas per omissionem, quæ in purâ negatione consistit, physicè influere in effectum: nec ad causam moraliter influentem; quia qui non debet, quamvis possit, non dicitur causa euentus ex omissione secuti. Casterum inter Vasquez & reliquos cit. hoc interest, quod Vasquez putet, solum effectum ex omissione secutum non dici voluntarium omittenti, nisi ex præcepto teneatur non omittere: Reliqui neque omissionem ipsam dici voluntariam, nisi tantum ei, qui debet non omittere: sic submersio nauis ex omissione actionis directius secuta, in sent. Vasquez, non dicitur voluntaria, nisi nautæ, qui tantum dirigere tenentur; ipsa verò omissione dirigendi nauem dicitur voluntaria omnibus, etiam ijs, qui dirigere non tenentur. Fundam. eius: semper omissione sequitur ex causâ expressè voluntate, ut omissione gubernandi nauim viatoribus, est ex aliqua actione incooperabili cum ipsâ direccione nauis; quæ omissione dicitur omnibus voluntaria, quia reducitur ad voluntatem tanquam ad causam remotè saltem influentem.

47. Secunda sent. docet, semper omissionem, & effectum per se connexum, esse voluntarium omissi- sent. distin^t omittenti, siue ex præcepto teneatur omittere, siue non: effectum verò, qui per accidens sequitur ex gnat omissione, non esse voluntarium omittenti, nisi ex effectum.

præcepto teneatur non omittere: est Suarez de Suarez

actib. hum. tract. 2. disp. 1. sect. 5. Ex quâ sent. infert, nullum effectum positivum ex omissione sequutum esse voluntarium omittenti, nisi ex præcepto teneatur non omittere; sic submersio nauis secuta

ex negatione auxilij eorum, qui subuenire non te-

nentur, non est voluntaria ijs, qui auxiliū non

præstant, cum possint: Quia nauis submersio est

effectus positivus per accidens secutus ex nega-

tione auxilij. Fundam. quia quando effectus non Prob.

sequitur per se ad omissionem, nequit esse effec-

tus voluntatis, ac proinde voluntarius. Ut igitur

sit voluntarius omittenti, debet omittens ex præ-

cepto teneri non omittere. Anteced. prob. quia

quod per accidens sequitur ad omissionem non est

per se connexum cum ipsa: ergo nec potest dici

effectus voluntatis; quæ non est causa nisi eius,

quod per se ab ipsâ pendet: at nullus effectus per

accidens per se pendet à voluntate, ergo nisi talis

effectus moraliter connectatur medio præcepto

cum voluntate, non poterit dici voluntarius respe-

ctu voluntatis omittentis. 3. Sent. absolutè negat,

tales debitum necessarium esse in omittente, ut o-

Tertia sent.

misiō, vel quicunque effectus, ex ea secutus di-

sequenda

catur voluntarius omittenti; sed sat esse, ut vo-

luntas tantum possit non omittere, & omittat ex

præcognitione euentus futuri: ita Hieronym. ab

Angesto in suis moral. cap. 6. in exposit. textus 4. se-

quitur, & cap. 10. init. concl. 2. Valent. I. 2. disp.

2. qn. I. punc. I. Quæ probabilior est; Pro cuius

explicatione,

DICO 1. Ut omissione sit voluntaria omittenti, non necessariò supponit debitum in omittente. Prob. 1. Voluntas est perfectè libera in actu primo, libertate contradictionis ad agendum, & non agendum independenter à quocumque debito: Ergo independenter à quocumque debito potest in actu 2. agere, & non agere: Ergo sicut agendo dicitur voluntariè agere, ita non agendo dicitur vo- luntariè non agere, cum non minus ipsum non agere hic & nunc pendeat à voluntate nolente age- re, quam ipsum agere. Confirm. Aliiquid plus di- cit voluntas, dum actu omittit, quod non dicit, dum actu non omittit: sed hoc non potest esse, nisi omissione ipsa voluntaria, interpretatiū pendens hic & nunc à voluntate omittentis, à quâ anteā non pendebat. Maior prob. Quia dum voluntas actu omittit, denominatur omittere, quæ anteā non denominabatur: ergo à formâ, quæ anteā non erat, & nunc est, cum omnis denominatio debeat esse à formâ. Minor ostendo. Hęc forma nequit esse nuda voluntas, quia hæc semper est eadem, nec sola cognitio, quam omittens habet de actu omittendo: hęc .n. cum sit forma positiva, nō po- test conferre denominationem negatiuam, omittentis: Igitur erit ipsa omissione actus hic & nunc in- terpretatiū pendens à voluntate. Explico rem ex- emplo: In die profecto quis, in quo nullum habet De missi- debitum audiendi sacrum, iudicat hic & nunc ho- omissione- nessum & aeritorum esse audire sacrum, quod tamen voluntariè & liberè non audit, verè dicitur hic omittere sacrum. Igitur omissione sacri indepen- denter à debito, voluntaria est omittenti: Volun- tarium .n. est, quod procedit ab intrinseco princi- pio cognoscente. Nempe ratio voluntarij formaliter importat dependentiam à voluntate expressè, vel inter-

Plus dicit

voluntas

dum actu

omittit

quam dum

actu non

omittit.

49. 50.

vel interpretatiū operante, quæ prior est & præsupposita ad omne debitum: non enim omissione est voluntaria formaliter, quia supponit debitum actus oppositi, sed quia est à voluntate liberè non agente: nec debitum facit, ut omissione sit voluntaria, sed tantum ut sit culpabilis: quia comparatur ad voluntatem ut regula; à quā actus non desumit rationem voluntarij (hæc n. formaliter constituit in dependentiā à voluntate ex præcognitione agentis, vel non agente) sed tantum proximam normam moris. Prob. 2. Si omissione esset voluntaria

^{51.} ^{Prob. 2. ab absurdō}

^{Confir.}

^{52.} ^{Prob. 3.}

^{53.} ^{Dices}

^{Ref.}

^{54.} ^{Dices 2.}

^{Negatio sub ratione negationis perseverantis pendet à voluntate, non simpli- citer.}

^{55.} ^{In statibus.}

nens idem in voluntario quoad omnia, semper denominatus eodem modo. Antec. prob. negotio effectus, quod diu manet ut negotio, semper comparatur eodem modo ad suum principium; cum inter negotiationem & actum non detur medium,

ut potè contradictriori opposita. Resp. neg. antec.

Ad prob. dico posse negationem mutari essentiale.

per transitum contradictorium, qui super positionem actus oppositi: Aut accidentaliter & denominatiū, per connationē principij proximi-

mē potentis, & interpretatiū cogere nolentis. Con-

cedo, quod non possit negotio, manens negotio;

aliter essentiale comparari ad suum principium,

quā anteā: nego quod non possit comparari aliter,

quā anteā, accidentaliter & denominatiū;

quia potest nunc aliquid connotare in principio,

quod non connotabat anteā, ratione cuius con-

notationis, nunc dicitur voluntaria, quā anteā non dicebatur. Veler omisso sacri in die profecto, non

vesperi, sed matē; non semper, sed quando intel-

lectus actu cogitat de honestate auditionis sacri,

negatio auditionis sacri comparatur ad volunta-

tem, tamquam ad causam proximē potentem, &

interpretatiū audire nolentem; ac proinde tunc,

& non anteā voluntaria dicitur.

Dico 2. Ut euentus ex omissione sequutus sit voluntarius omittenti, nullum per se postulat de-
bitum in omittente, sed solam prævisionem eu-
tentus futuri; tametsi tale debitum postulet, ut euen-
tus sit moraliter imputabilis omittenti. Fundam. prævisione
prioris partis: quia qui vult causam, moraliter vult futuri:
effectum, quæ causæ connexum: Sed omissione est
aliquo modo: causa euentus futuri, quia sine eā
non sequeretur euentus: Igitur cui voluntaria est
omissione, est etiam voluntarius euentus ex tali omis-
sione secutus. At probatum est, omissionem inde-
pendenter à debito, esse voluntariam interpreta-
tiū omittenti: ergo eidem erit etiam interpreta-
tiū voluntarius euentus ex omissione secutus; ad-
huc nullo supposito debito in omittente, sed solam
prævisione euentus futuri. Fundam. poster. partis:

quia ut euentus sit moraliter imputabilis omitten-
ti, supponit in omittente culpā; culpa autem nulla
bitum ut
esse potest in eo, in quo nullum est debitum omittendi.

Debitum n. facit, ut honestas, quæ est in
actu positivo, sit regula & norma operanti, iuxta
quam ille debeat operari. Dices: actus v. g. au-

diendi Sacrum independenter à debito habet ho-
nestatem cultus diuini: ergo si omissione illius inde-
pendenter à debito, est voluntaria omittenti, in-
dependenter etiam à debito erit prava: tantum n. n.

prauitatem habet omissione actus, quantam hone-
statem habet ipse actus: nimis omisso negat,
quod actus ponit. Resp. neg. conseq. eiusque 1.

prob. aliud n. est, omissionem negare honestatem
actus, aliud contrahere prauitatem oppositam
actui. Primum est verum, secundum falso: nam
ad 1. sufficit sola negatio honestatis actus: Ad 2.

requiritur debitum exercendi actum; nisi enim sit
debitum exercendi actum, omissione illius negabit
quidem honestatem oppositam actus, non tamē con-
trahet prauitatem oppositam actui. Nec sequitur,
quod si productio actus est honesta, omissione actus
erit prava, sed solū quod non sit honesta hone-
statis actus omisso.

Dico 3. Etiam effectus per accidens ex omis-
sione fecutus, si sit prævisus, voluntarius est omittenti, independenter à debito, tametsi in commu-
ni usu loquendi non dicatur voluntarius, nisi ei, prævisus
qui habet debitum non omittendi. Assertio sequi-
tur ex preced. præceptum n. non facit, sed sup-
ponit

Prob.

62.
Voluntariū
duplex

ponit voluntariam: igitur si, posito præcepto, effectus per accidentem omissione securus est voluntarius omittenti, etiam ante præceptum est voluntarius eidem, licet ad culpam non imputabilis. Ratio: voluntarium dicitur, quod aliquo modo à voluntate pendeat, sive positivè influente, sive negatiuè se habente, sive immediate, & per sé, sive mediata, & per accidentem. Nam qui uis ex his modis sufficiens est, ut effectus securus habeat esse dependenter à voluntate. Confirm. voluntarium unum est immediatum, quod immediate pendeat à voluntate: alterum, quod tantum immediate, seu mediante alio voluntatio sive formalis, sive interpretatio. Este etus autem ex omissione per accidentem securus, et si non sit voluntarius immediate, ut est omissione ipsa, ex qua sequitur; est tamen voluntarius mediatae scilicet omissione ipsa. Nec referat ad rationem voluntarij simpliciter, quod non sit per se cum omissione connexus: nam sufficit ut ea mediante à voluntate pendeat. Nam qua ratione effectus securus pendeat à voluntate ex preognitione operante, eadem dicitur voluntarius; cum voluntarium sit ipsa deprudentia à voluntate ex præviâ cognitione operante. Licet talis effectus, in communi usu loquendi, non dicatur voluntarius nisi ei, qui debitum habet non omitendi.

61.
Ad primū
prime

62.

63.

Ad 2.

64.
Resp. 2.
Possunt
peccata dici
voluntario
Dei sine
absurdo.

Ad fund.
secunda

65.

66.
Ad tertium

67.
Ad fund.
secunda

68.
Quatuor
causa inno-
luntarij.

69.
Quid ne-
cessarium.

70.
est in-

Ad primū 1. sent. resp. S. Thom. solum loqui de voluntario, secundum imputabilitatem: hoc n. tantum attendit moralis Theologia, de qua cit. loco disputatur. Ad 2. Respondetur 1. id est peccata non esse voluntaria Deo, quia sunt contra voluntatem præceptiuam. Sed contrā: quamuis ea dici possint inuoluntaria respectu voluntatis antecedentis & præceptiuarum, dici tamen possunt voluntaria respectu voluntatis consequentis & absolute, qua negat auxilium efficax, quo ea de facto viarentur. Siclicet proiectio mercium sit inuoluntariae projiciendi respectu voluntatis anteced. quā nollet eas projicere, respectu tamen voluntatis conseq. & absolute est simpliciter voluntaria. Respondetur 2. ideo peccata non dici voluntaria Deo, quia ea non necessariò sequuntur ex negatione auxilij efficacis, quippe quae possunt non sequi ex vi auxilij sufficientis, quod Deus omnibus offert. Confirm. voluntarium dicitur respectu eius, qui proximè influit in opus: hic autem non est Deus negatione auxilij efficacis, sed creatura ratione sua proximæ libertatis. Sed contrā: peccata non solum dicuntur voluntaria proximè committenti, sed etiam ei qui impedire tenentur: ut peccata filiorum & subditorum, non solum dicuntur voluntaria filijs subditisque committentibus, sed etiam Patribus, & superioribus, qui impedit tenentur. Respondeo 3. peccata dici voluntaria Deo, non quidem positivè, cum nullo actu positivo ea intendat: sed permissiuè, non impediendo, cum possit, ob altiorem finem, quem in ea permissione ipse intendit: quod ipsum admittere tenentur adversarij, præsertim Vasquez, quidocet, quando effectus sequitur ex positivo influxu causæ, esse illi voluntarium, etiam si illum impedire non tenetur: ut pollutio ex comeditione secura, si sit præuisa, est voluntaria comedenti, etiam si comedens non teneatur comeditionem omittere. Pari ratione peccata erunt voluntaria Deo, quia sequuntur ex positivo influxu, quem Deus hic & nunc præbet ad physicam entitatem peccati. Nam licet talis influxus non sit ad moralitatem ipsam peccati, quæ tota est à creaturâ, est tamen ad physicam entitatem peccati, ad quam per se consequitur moralitas ipsa peccati.

Confirm. nam Deus præuidet, quod si hic & nunc præbeat suum concursum, creatura peccabit; non secus at homo si comedat polluetur. Ergo non minùs est voluntarium peccatum Deo, quam pollutio comedenti, esto neuter teneatur ab actione cessare. Ratio: absurdum est peccata esse voluntarij Deo, in quantum aliquo modo possent illi imputari, sed ex eo quod illa sint tamè permitti voluntaria, nullo acto possunt ei imputari: tum quia multa peccata possunt esse voluntaria nobis, & tamen non imputari, ut per iurum Christiano ad firmandum contractum à gentili iuramentum pertent: peccata meretricum principi permittent: Tum quia illi tantum potest peccatum imputari, qui est in culpâ: at potest aliquis esse causa permissiva voluntaria peccati absque culpâ: igitur potest alicui peccatum esse voluntarium, & non imputari. Maior constat: potest enim quis absque culpâ, imo cum merito permittere aliquid, unde alius occasionem peccandi sumat: ut cum Deus permittit nos tentari ad meritum, ex quo tamen nos occasionem ad peccandum sumimus. Ex effectus suis à fortiori sequitur effectum securum ex remotione prohibentis esse voluntarium remouenti prohibens; contra Vasquez putantem, subversionem est voluntaria non esse voluntariam remouenti remonem: quo uavis subversio prohibita esset: nam hic sufficientem adhibet causam, ut sequatur effectus. Ad 3. nego euentum ex omissione securum in eo, qui nullum habet debitum non omittendi, reduci non posse ad voluntatem omittenti, tanquam ad causam moralem, non quidem formaliter, sed interpretatione influentem: quippe quæ ita se gerit ac si formaliter influeret. Nec debitum reddit omissionem voluntariam, sed dependentia à principio intrinseco ex cognitione operante, quod ad debitum presupponitur: hoc tantum reddit illam culpabilem, dum facit actum oppositum practicâ regulâ operantis. Ad fundam. 2. sent. nego, solum effectum per se connexum cum omissione esse voluntarium, sed quidquid mediante omissione accipit esse. Cū enim voluntarium formaliter consistat in dependentia à voluntate ex cognitione operante, tantum aliquid habet de voluntario, quantum habet de dependentia à voluntate: quid autem non esset, nisi voluntas omitteret, habet dependentiam à voluntate. Atqui effectus per accidentem cum omissione connexus, non haberet esse, nisi voluntas omitteret: ergo etiam effectus per accidentem ex omissione securus, pendeat à voluntate, atque adeò est illi voluntarius.

S E C T I O N I V.

An & quo pacto possit voluntas circa suos actus necessitari, & cogi.

Hactenùs de voluntario: disputandum de In voluntario, eiusque causis. Quatuor autem sunt quæ possunt inuoluntarium cauare, vis, metus, concupiscentia, ignorantia. Cum n. voluntarium sit à principio intrinseco cum cognitione, impediri potest, ex parte principij, si causetur ab extrinsecâ vi, metu, aut concupiscentiâ: & ex parte cognitionis, defectu cuius nequit actus esse voluntarius. Terminorum notionem præmitto.

Necessarium est, quod est determinatum ad unum sine facultate ad oppositum: quo pacto voluntas beati est determinata ad amorem Dei sine facultate ad oppositum; opponiturq; libero, quod

82 Disp. III. De voluntario & inuoluntario. Sectio IV.

70.
Quid ad vi-
lentum?

71.
Quid co-
actum &
inuitum.

72.
Dupliciter
voluntas
necessitatur

73.
Prim. sent.
Rub. d.

Confirm.

74.

75.
Secunda

Prob. I.

76.

77.

78.

est indifferens ad utrumlibet. Quocirca necessitari idem est, ac determinari ad unum, sublatâ potentia ad oppositum. *Violentum*, vt definiuit Arist. 3. Eth. I. est cuius principium est extrinsecus, nullam vim conferente passo. Quod non modò intelligi debet negatiuè se habente; alioquin dona supernaturalia essent nobis violenta, quia infunduntur à principio extrinseco, nullam vim seu inclinationem ad ea conferente subiecto: sed etiam positiuè oblitante, vt recte Scorus in 4. dist. 29. §. ad quaest. dicitur quod propriè de inanimatis: cui opponitur, naturale, quod est à principio intrinseco naturæ. *Coactum* & *inuitum* propriè dicuntur de animatis, & opponuntur *Spontaneo*, ac *voluntario*. quamvis hęc səpē à Doctoribus confundantur. Ex his constat, necessarium stare posse cū *Spontaneo* & *coacto*: nam necessarium tam esse potest à principio intrinseco, quam extrinseco. *Violentum* strictè sumptum latius patet, quam *inuitum* & *coactum*: siquidem *violentum* est contra imperium & inclinationem naturæ vt sic: *coactum* verò & *inuitum* contra inclinationem naturæ cognolcentis. Præterea potest voluntas creata circa suos actus necessitari, ex parte obiecti, quo modo beati necessitantur ad amandum Deum ex clarâ visione eiusdem: Alio modo ex parte principij: Hic modus præcipue disputatur.

Prima sent. negat, posse voluntatem ad suos actus efficiuè producendos à Deo necessitari, licet possit ad actum recipiendum: *Rubio*, in 2. dist. 25. q. 2. a. 1. concl. 2. Fundam. Ita se habet voluntas ad suū actum elicendū, sicut causa naturalis ad suū effectum producendū: implicat autem, causam naturalem suū effectum contingenter produce-re; ergo implicabit, voluntatem creatam suū actum naturaliter elicere. Confirmat. Non minùs voluntas est determinata ad suum actum, propriu-que modum agendi, quam graue ad motum deorsum, & leue ad motum sursum: sed implicat, graue scilicet sursum, aut leue deorsum mouere: ergo & voluntatem se ipsam necessariò mouere. Quid autem possit voluntas subiectuè necessitari ad actum recipiendum, probat: Omnis causa totaliter contentua effectus, potest necessitare subiectum talis effectus capax: Deus est causa totaliter contentua actus voluntatis creata: ergo.

Secunda sent. affirmit, voluntatem necessitari posse solo extrinsecō imperio Dei, quo posito absque aliā mutatione intrinsecā necessitatū ad actū imperatum: non secus ac posito imperio voluntatis, executiva ad actum exequendum. Prob. I. Nō minùs subditur imperio Dei voluntas creata, quam res naturalis: sed hęc posito imperio Dei statim necessitatū ad actum exequendum, vt aqua ad calefaciendum, ignis ad frigefaciendum: ergo & volun-tas ad suos actus. 2. Non minùs subordinatur Deo voluntas creata, quam appetitus sensitivus, & qualibet potentia sentiens voluntati imperanti: at posito efficaci imperio voluntatis, appetitus, & qualibet potentia sensitiva necessitatū ad actum exequendum: ergo & voluntas ad actum imperatum à Deo. 3. Non minùs efficax est imperium Dei ad necessitandam voluntatem ad actum exequendum, quam imperium voluntatis ad necessitandum se ipsam ad actum à se ipsā imperatum: at posito imperio voluntatis voluntas necessitatū ad actum à se ipsā imperatum: igitur. 4. Imperium Dei est per se efficax; ergo non eget aliquo superaddito, vt fiat efficax: igitur, eo tantum posito, necessariò sequitur effectus imperatus. Antec. prob. maior. n. perfectio est imperij diuini, vt per se ipsa sit productum effectus imperati, quam per

aliquid superadditum; at imperio Diuino conce-denda est omnis perfectio, quae imperfectionem non inuoluit: ergo.

Tertia sent. docet, voluntatem creatam necessi-tari posse ad suos actus eliciendos, non tamen so-lo extrinseco imperio Dei. Hęc est communior inter Scholast. Pro declaratione totius controu-

79.
Tertia pro-
babilior.

Dico 1. Non repugnat, voluntatem creatam ad suos actus eliciendos efficiuè à Deo necessita-ri. Prob. assignando duplē modū, quo id fieri possit. Primus est per qualitatem superadditam; alias per concursum actualem determinatum ad vnum. Prior modus est *Aureoli* in 2. dist. 23. art. 4. & aliorum. Prob. quia non implicat qualitas, quæ posita sufficiēti notitiā obiecti, voluntatem effi-cienter necessitet ad actum circa tale obiectum, impellendo illam impulsu superante vim resistiuam voluntatis: etenim cū vis resistiuia voluntatis finita sit, superari poterit virtute finitā. Posterior modus prob. nam potest Deus actuali con-cursu præuenire voluntatem ad unum: sed, tali concursu posito, voluntas necessitatū ad actum: quia implicat actualis concursus absque termino: sed terminus talis concursus est ipse actus voluntatis: ergo implicat ponit actualem concursum Dei, & actum voluntatis non sequi. Maior prob. hoc n. non repugnat voluntati, vt natura quædam est, et si illi repugnet vt libera est. nā ex eo quod actualis concursus Dei præueniat liberam determinationem voluntatis, non tollit, quin ipsa voluntas eodem concursu simul concurrat ad suum actum vitalem. Sicut quando concursus speciei intelligibilis præuenit concursum potentie intellectiū, nō tollit, quin ipse intellectus eodem concursu simul concurrat ad actum cognitionis. Et quando volun-tas ipsa prius ratione se determinat ad actum, non tollit, quin Deus eodem concursu vt causa prima ad eumdem actum simul concurrat. quia vnu Ratio om-nium: idemque indiuisibilis concursus est Dei, & crea-turæ: & eatenus dicitur prius ratione incipere à creature, quatenus creatura se ipsam per illum ad actum determinat: contra verò prius ratione dicitur incipere à Deo, quatenus Deus per illum crea-turam ad actum determinat. Idem igitur physi-cus concursus Dei oblatus creaturæ dependenter ab ipsis libertate relinquit illam liberam; datus in-depedenter à libertate ipsis necessitat illā ad vnu.

Dico 2. Repugnat, voluntatem creatam ad suos actus efficiuè necessitari solo imperio extrinseco Dei. Fundam. quia extrinsecum imperium Dei vti non mutat intrinsecè potentiam, ita nec variat in-trinsecum modum operandi eiusdem. Igitur si ante imperium Dei voluntas creata non erat ad vnum determinata, sed indifferens ad utrumlibet, nec tali imperio posito, erit determinata ad vnum, sed manebit, vt anteā, indifferens ad utrumque. Confirm. Repugnat voluntatem determinatam ad vnum, solo extrinsecō imperio Dei, fieri liberam & indifferente ad utrumque: ergo pariter repu-gnabit, voluntatem indifferente ad utrumque, solo extrinsecō imperio Dei, fieri determinatam ad vnum. Ratio: quia, liberum, dicit potentiam cum oblatione concursus indifferens ad utrumque; necessarium verò potentiam cum oblatione concursus determinati ad vnum. Quamdiu igitur non fit variatio in potentia, vel in oblatione concursus, principium manet eodem modo opera-tuum. Igitur solum extrinsecum imperium Dei non mutat voluntatem de libera in necessitatem, nisi fiat variatio vel in potentia, vel in ipsa oblatione concursus, vt qui ante offerebatur indifferens de-termi-

80.
Duplex mo-
dus quo vo-
luntatem
creatam ef-
ficie ne-
repugnat.

81.
Repugnat
voluntate
necessitari
efficiuè so-
lo imperio
extrinseco
Dei.

82.
83.
A priori

84.
Digitized by Google

- terminandus à voluntate, offeratur determinatus ad vnum.
84. Obiectes 1. Solo imperio Dei posito beati cessant amare, quod antea necessariò amabant: ergo solo imperio Dei posito, voluntas viatoris necessario diligit, quod antea non necessariò diligebat. Resp. 1. disting. antec. Solo imperio Dei posito, & à beatis cognito, concedo antec. nego conseq. quia tunc voluntas beatorum mutatur sicut obiectiuè per cognitionem imperij diuini. Solo imperio Dei posito, & à beatis non cognito nego antec. 2. Concesso quodd ab utrisque imperium Dei cognoscatur, neg. conseq. quia viatores non necessariò exequuntur imperium Dei, vt illud exequuntur beati; ob conexione cum Deo ultimo sine clare cognito. Obiectes 2. Imperium Dei efficax necessariò offert concursum determinatum ad vnum. Ergo necessitat voluntatem. Resp. conced. totum: non enim est contra nos, qui solum contendimus, non posse voluntatem creatam necessitari ad suos actus effectiuè, solo extrinseco imperio Dei, nulla facta mutatione in potentia, nec in concursu; in casu autem posito supponitur voluntas necessitari per concursum determinatum ad vnum.
85. Obiectes 2. Resp. 2. Dico 3. Dupliciter potest voluntas creata ex parte obiecti ad suos actus necessitari, 1. per propositionem obiecti continentis omnem rationem boni, & nullam rationem mali: 2. Per propositionem obiecti finiti quidem, sed cum omnimodà determinatione obiectiuè ad exercitium actus, & sine ullâ indifferentiâ ad oppositum actum, vel suspensionem actus. Primum constat ex disp. de beatitud. vbi prob. beatos obiectiuè necessitari ad diligendum Deum. Secundum prob. Implicat voluntatem ferri in incognitum, vt infra: si autem voluntas possit esse libera circa obiectum propositum secundum omnimodam determinationem obiectiuam ad exercitium actus, & absque ullâ indifferentia ad oppositum, vel suspensionem actus, ferri posset in incognitum. Quia si obiectum proponatur voluntati solum secundum bonitatem, quae est in ipso exercitio actus, & nullo modo secundum contrarietatem, vel suspensionem actus ferri non posset vel ad oppositum actum, vel ad suspensionem actus, quin ferretur in incognitum, quia ferretur in id, quod vi cognitionis non est voluntari propositum. Confirm. Omnis indifferentia subiectiva voluntatis radicatur & supponit indifferentiam obiectiuam intellectus. Igitur impossibile est, vt voluntas maneat indifferentis ad utramque partem obiecti, si obiectum ipsum cum huiusmodi indifferentia non proponatur voluntati.
86. Dupliciter potest voluntas ex parte obiecti necessitari. Ad fund. primæ sent. neg. conseq. Quia quod est determinatum ad vnum, non potest politis omnibus ad agendum requisitis, suam actionem suspendere, nisi ipsius vis intrinseca ad vnum determinata essentialiter mutetur, & fiat indifferentis ad utrumque, cum ad operandum contingenter necessariò requiratur virtus ad utrumque indifferentis. Potest autem, quod est ad utrumque indifferentis, per aliquid superadditum determinari ad vnum, atque adeò necessitari, absque eo quod virtus ipsa intrinseca essentialiter varietur, sed solum accidentaliter per superadditam qualitatem, vel præuenientem concursum. Confirmatio adducta solum probat, non posse voluntatem circa suos actus effectiuè necessitari absque utra intrinseca mutatione: sicut nec potest graue absque utra intrinseca mutatione ad motum sursum te ipsum mouere. At sicut potest graue, posita intrinseca qualitate, ad motum sursum impelli: ita potest voluntas, posita
87. Secundus modus
88. Ad fund. prima.
89. Ad confirm.

intrinseca qualitate, ad suos actus naturaliter moueri. De poster. parte sent. constabit infra.

Ad 1. secundæ, neg. minor; si nulla intelligatur facta mutatio in re ipsa, vel in concursu ipsius in ordine ad effectum producendum. Ceterum in exemplis allatis intelligitur mutatus concursus debitus aquæ ad frigesciendum, & igni ad calefaciendum, in concursu calefactuum indebitum aquæ, & frigesciuum indebitum igni. Sicut n. cum concursu frigesciatio sibi debito aqua necessariò frigescit: ita cum concursu calefactuo indebito necessario calefacit. Ad 2. disting. Minor. Statim sequitur actus imperatus; nulla facta variazione in concursu ipso potentia executiva in ordine ad effectus, nego: posito n. imperio voluntatis, statim anima, quæ est principium uniuersale concurrens cum suis potentijs ad omnes actus earum, concurrit concursu determinato ad vnum tantum. Vnde ille concursus, qui ante imperium erat indifferens ad utrumque, posito imperio, determinatur ad vnum. Atque hoc modo concurrit Deus cum creatura; posito enim efficaci imperio suo, concurrit cum creatura concursu determinato ad actum tantum temperatum. Eodem modo resp. ad 3. Ad 4. disting. antec. Imperium Dei est efficax per se ipsum efficienter, concedo: formaliter, nego. Neque esse efficax per se ipsum formaliter est maior perfectio: sicut non est maior perfectio Dei, posse se ipso formaliter supplere omne genus cause: præstantius enim est aliqua non continere formaliter, sed solum eminenter ob imperfectionem, quam inuoluunt. Talis est concursus creatus, quo voluntas formaliter determinatur ad vnum, qui nequit in Deo contineri formaliter, sed tantum eminenter; id est supplebilis est à Deo efficienter, non formaliter.

An voluntas cogi possit circa suos actus?

D 4. Vplex est genus actuum; alij eliciti, alij imperati. Eliciti sunt qui ab ipsa voluntate immediate producuntur. Imperati, alij ab ipsa, & in aliis, imperati ab ipsa voluntate vi precedentis imperij eiusdem produci, vt actus contritionis imperatus ab actu penitentiae: Alij eliciti ab alijs potentijs, imperati tantum à voluntate. Hic de actibus ab ipsa, & in ipsa producatis, siue sint ab eis tantum eliciti, siue etiam imperati, disputo iuxta dupl. sent. 1. supponendo actus voluntatis non posse ab extrinseco principio produci; 2. supponendo posse: Iuxta priorem,

D 5. 1. Implicat voluntatem quoad actus in ipsa manentes cogi: S. Thoma 1. 2. q. 6. a. 4. Silvij Implicat ibid. Scotti in 4. dist. 29. q. vn. 5. Ad quest. Duran. in 2. voluntate dist. 24. q. 3. n. 14. Egid. dist. 25. q. 1. a. 4. ad 2. Argent. quo ad 9. q. 1. a. 4. Gabrielis q. vn. ar. 3. dubio 1. reliq. ferè scola. actus in ea Fundam. quia cogi, est ad oppositum eius, ad cogi, quod naturalis appetitus inclinat, impelli, seu contra proprium naturæ impetum impelli: Nequit voluntas ad oppositum eius ad quod naturalis ipsius appetitus inclinat, impelli: Illud enim tantum id potest, quod est tantum determinatum ad vnum: atqui voluntas æqualiter inclinat ad utrumque oppositorum: cum enim sit potentia essentialiter indifferentis, æquè primò est ad utrumque oppositum. Confirm. Ideò nequit lapis cogi ad motum decorsum, quia ad illum naturaliter inclinat: ergo nequit voluntas ad illum oppositorum cogi, cum ad utrumque naturaliter inclinet. Prob. 2. Non potest impulsus ille esse coactus, qui procedit ab intrinseco principio sc. ipsum actum mouente. Sed iuxta

84 Disp. III. De voluntario & inuoluntario. Sectio IV.

96. iuxta priorem sent. omnis impulsus voluntatis procedit ab ipsâ voluntate actiuè se mouente ad obiectum: igitur nullus impulsus voluntatis potest ei esse coactus, cum nihil sit magis cōnaturale, quām propria operatio ab intrinsecâ vi producta. Ex his colligo, non solum actus à voluntate liberè, sed etiam necessariò elicitor, spontaneos esse, ac voluntarios voluntati elicentes. Quia semper eliciuntur ab ipsâ cum cognitione: ideo semper illi sunt à principio intrinseco agente & cognoscente, atque adeò naturales.

97. **Obiect. 1.** Obiectes 1. quando actus necessariò producitur ex parte principijs, producitur ab extrinsecâ vi impellente & determinante voluntatem ad unum contra naturam ipsius, quæ postulat se ipsam ad actum determinare. Resp. disting. antec. Producitur ab extrinsecâ vi tantum, nihil coagente voluntate, nego: actiuè coagente voluntate, concedo. Ut autem actus sit violentus vel coactus voluntati, requiritur, ut nullo pacto ad illum actiuè coagat voluntas: implicat autem, ut actus voluntatis fiat ab extrinseco principio, nullo pacto ad illum actiuè coagente voluntate: igitur implicat, ut fiat actus voluntatis, & non fiat spontaneò ac voluntariè. Nec est contra inclinationem voluntatis, ut natura quādam est, ab extrinseco determinari; quia semper cum extrinsecâ determinatione manet intrinseca cognitione obiecti & actiuus eō cursus ipsius in actu: quæ omnia reddunt actu formaliter voluntarium.

98. **Obiect. 2.** Obiectes 2. Potest voluntas à se ipsâ liberè determinata ad unum, extrinsecè impelli & determinari ad oppositum: ergo tunc actus erit violentus contra impetum elicitorum voluntatis. Resp. neg. antec. quia nequit voluntas ad oppositum actum determinari, nisi ex præuiâ cognitione illius, actiuè ipsâ coagente, ac proinde sponte ac voluntariè operante. Et quia repugnat, duos actus oppositos simul elicere, hoc ipso quod voluntariè elicit unum, voluntariè cessat ab alio. Aut certè si nollet ab illo cessare, utrumque voluntariè conseruaret; atque adeò neuter illi esset inuoluntarius.

99. **Obiect. 3.** Obiectes 3. Multos actus contra propriam inclinationem elicit voluntas: igitur non quiuis actus à voluntate elicitus, est illi voluntarius. Antec. constat 1. de peccato, quod teste S. Thomas, I. 2. q. 71. a. 2. est contra naturam. 2. De actu ipso nolitionis, tristitia, & odij contra se ipsum: omnes namque huius actus sunt contra inclinationem naturæ: quia sunt noluntarij; sunt poenales & afflictivi, ut patet in dæmone, qui cessare vellet ab actu tristitia, & tamen non potest: est igitur illi talis actus violentus, quia contra impetum elicitorum voluntatis. Resp. neg. antec. ad 1. proba. dico, peccatum esse contra naturam, qua illa inclinat ad bonum honestum rationi consentaneum, non quā inclinat ad bonum delectabile naturæ conforme. Voluntas autem non est tantum ad bonum honestum rationi conforme, sed ad quodcumque bonum naturæ consonum: est enim appetitus vniuersalis inclinans ad bonum

Aetus tristitia, nolitionis, odij contra se, non sunt inuoluntarios, sed eorum obiecta. totius suppositi. Ad 2. nego actus nolitionis, tristitia & odij contra se ipsum, esse inuoluntarios, sed solum esse inuoluntaria seu nolita obiecta ipsa, quorum huiusmodi actus sunt fugæ & aversiones: quia non minùs est voluntaria fuga & recessus à malo, quām prosecutio & accessus ad bonum: ergo non minùs est voluntaria nolitione ipsa mali, quām volitio boni. Quocirca nego, eos esse contra inclinationem voluntatis, quia hæc non solum inclinat ad prosequendum bonum, sed etiam ad fugiendum malum. Ad utramque instan. Resp. Hos actus esse voluntarios respectu obiecti, non respe-

ctu voluntatis, nec non esse poenales & afflictivi, non respectu ipsorum, cum potius ipsi voluntatem perficiant, sed obiectu & respectu amissionis boni, de qua capitur dolor & tristitia. Vnde nego, dæmonem nolle suam tristitiam, quam de obiecto tristi concipit, sed solum nolle obiectum ipsum triste: quia nolendo obiectum triste, necessariò vult suam tristitiam, cum nil aliud sit tristitia, quām nolito obiecti tristis: si enim nollet actum tristitiae, non nollet obiectum triste. Inferes: ergo saltem esset dæmoni violentia apprehensione obiecti tristis, quam positiuè nollet. Resp. ita sit: Hæc enim resp. obiectio concernit difficultatem de actibus elicitis ab alijs potentijis, de quā infra.

Atque hæc iuxta veriorem sent. quæ affirms, 101. auctus voluntatis nō posse ab extrinseco principio Implicatio produci: implicatior difficultas est iuxta oppositam, quæ afferit, posse. Gabriel in 2. dist. 25. q. vn. Gabriel. art. 3. dub. 1. prop. 5. non audet concedere, Deum creatam voluntatem cogere posse, ut inuita velit: nam etiam si Deus infunderet voluntati actu voluntarii & nolendi eiusdem obiecti, adhuc tamē per illos non diceretur quis inuitus velle: ille n. tantum diceretur inuitus velle, qui eodem actu volēdo nollet, & nolendō vellet: quod implicat, cum nequeat, unus idemque actus esse volitio, & nolitio simul. Vasquez 1. 2. dist. 26. cap. 2. multa in hæc 102. sent. pronuntiat: 1. voluntatem nudè considerat, Vasquez. ratione solius inclinationis innatæ, quam habet ad actu eliciendum, vel recipiendum, non posse cogi aut vim pati, etiamsi à solo Deo recipere actu volendi, vel nolendi. Quia licet talē Ratione actu reciperet ab extrinseco, ipsa vim actiuè nō conferente, quia tamen per internum impetum non obſtaret, quod ad rationem violenti necessariò requiritur, non posset dici per actus cogi aut vim pati. 2. Docet, si voluntas interno aliquo impetu elicito nollet actu, ex. gr. contritionem, & Deus illam infunderet, eo casu voluntatem cogi atque vim pati. Quia quamvis hic actus non esset Ratione contra impetum innatum voluntatis, esset contra elicitorum, ac violentus. 3. Censet impossibile, ut Deus voluntari infunderet duos actus contrarios, ex. gr. amoris & odij de eodem obiecto simul: quia impossibile est, ut idem obiectum sub eadem ratione apprehendatur bonum & malum; ideo ut circa eandem rem, eodem modo consideratam, sit amor & odium simul; quia amor circa bonum, odium circa malum versari debet. Quod si loco amoris infunderetur odium, deberet etiam infundi alia cognitione, & consequenter cum priori cognitione tolleretur etiam amor; ideo odium non erit violentum voluntati, nec secundum impetum innatum, ut per se constat, nec secundum elicitorum, qui nullus in voluntate supponitur. Quod si actus amoris & odij in eadem voluntate simul esse possint, tunc putat Vasquez, nullum actu fore violentum voluntari, sed tantum unum actu fore violentum alteri, quā esset contra naturalem inclinationem, quam forma habet ad expellendam oppositam ab eodem subiecto. Pro qua sent.

Dico 2. Nequit voluntas cogi, & si solus Deus Nequit voluntas cogi in actu recipiendo. in ipsa infunderet actu; & cogi posset in receptione habitus. Primum probo: nam si qua esset ratio, cur talis actus esset violentus voluntati, esset, quia posset Deus se solo infundere actu contra impetum elicitorum voluntatis, ex. gr. contritionem, quam voluntas positivo actu nollet: at eo casu actu contritionis non esset violentus voluntati: eo quod cum ipso necessariò infundenda esset practica cognitione, quā intellectus apprehendet, bonum esse bīc &

hic & nunc conteri; cum voluntas ferri non possit in incognitum: atqui cognitio hæc pugnat cum actu nolendi contritionem: & consequenter cā posita, voluntas necessariò cessaret ab actu nolendi contritionem; & contritio non esset amplius violenta. Minor prob. quia sicut actus contritionis presupponit notitiam, quā intellectus apprehendat, hic & nunc bonum esse conteri: ita actus nolendi contritionem supponit notitiam: quā idem intellectus apprehendat, hic & nunc non esse bonum conteri. Sed hæc duæ cognitiones implicant simul: igitur implicant simul cōtritio, & actus nolendi contritionem. Minor colligitur ex doctrina *Vasquez in 3. disto*, vbi propterè à putat impossibile, in eadem voluntate simul esse actum amoris & odij, quia hi duo actus oppositas supponunt apprehensiones de eodem obiecto. Confirm. quamvis stante practicā notitiā de conterendo hic & nunc, voluntas non necessitatē ad actum eliciendum: quia possit imperare intellectui, ut deposita practicā notitiā de conterendo, iudicium formaret de non conterendo; cā tamen perseverante, nō possit voluntas actu nolitionis in contritionem ferri. Nam sicut, stante practicā notitiā de bonitate obiecti, implicat voluntatem actu odij in illud ferri: ita, stante practicā notitiā de contritione hic & nunc elicienda, implicat actu nolitionis in illam tendere; & cum actu contritionis à Deo infusa perseverare actum nolendi contritionem: ideo implicat, voluntatem cogi, & si à solo Deo actus infundatur. Probo secundum: cum infusione habitus non est necesse infundi practicam notitiam, quā hic & nunc apprehendatur vt bonus & conveniens supposito alioqui potest voluntas actu explicito illum nolle: igitur eo casu habitus esset contra imperium elicatum voluntatis, illi violentus & inuoluntarius.

108. Ultimò controvèrtitur, an saltem voluntas cogi possit negatiè ab operis cessatione. Affirmant communiter recentiores, *Medina, Vasquez & alij 1.2.9.6.8.4.* moti hoc argum. Potest Deus humana voluntati congrua cogitatione excitare & negare concursus ad operandum: sed in tali casu voluntas cogeretur negatiè ab operis cessatione: nam negativa coactio est, quando quis cogitur ab eā actione cessare, quam secundum imperium internum naturalem erat producaturus: vt si cogatur lapis deorsum tendens à motu cessare, talis cessatio erit violenta lapidi, quia contra naturalem imperium, quem producaturus fuisset.

109. Verū id vniuersaliter non prob. Nam quemadmodum, vt operatio sit coacta, non sufficit vt sit à principio extrinseco operante, sed requiritur præterea, vt sit contra internum imperium passi: ita vt negatio operationis sit violenta, non sufficit, vt sit tantum à principio extrinseco negante concursus debitum virtuti efficiendi, sed præterea requiritur, vt talis negatio sit contra internum imperium principij operantis: atqui negatio concursus debiti voluntati, congrua cogitatione excitata, non esset contra illum internum imperium voluntatis, cui concursus denegaretur: ergo talis negatio non foret illi violenta. Maior constat à pari: alioquin eadem ratione dici posset, omnes formas ab extrinseco receptas sine passi renitentia fore violentas: quod suprà ex communi sent. reieciimus. Minor prob. quia talis negatio non esset contra imperium elicatum voluntatis, quia supponimus voluntatem nullo actu elicito optare concursum ad actum, ad quem concursus ipse negatur. Nec contra imperium innatum: nam adhuc congrua cogitatione

106.
Confirm.

107.
Posset cogi
tu recep-
tione habi-
tus.

Negativa
coactio vol-
luntatis.

109.

Contra in-
ternum im-
petum prin-
cipij ope-
rantis

posita, voluntas de se indifferens est ad actum, & negationem actus, non minùs quam antea. Vnde sicut si ex se illum non eliceret, negatio actus non esset ei violenta; ita nec si ab extrinseco illi deneretur: nam quantum ad internum imperium eodem modo se habet voluntas ad negationem actus ab extrinseco, atque ab intrinseco. Quia congrua Rasio cogitatio non mutat innatum imperium & inclinationem voluntatis; non enim dicitur congrua per aliquid physicum, quod voluntatem mutet, siquidem eadem numero cogitatio potuit esse non congrua voluntati; sed dicitur congrua ex suppositione ipsiusmet consensu futuri prævisi.

Dico 3. tunc negatio concursus debiti est violenta causæ, quando causa ab interno principio est determinata ad actum, vel per appetitum innatum, ut negatio concursus ad calefaciendum est violenta igni, ab intrinseca forma determinato ad calefaciendum: vel per imperium elicatum, ut quando ad negationem concursus præcedit in causa elicium imperium ad actum eliciendum, cuius concursus negatur. His enim tantum casibus negatio concursus est contra internum imperium, vel innatum, vel elicium causa. Deducitur, tam negationem concursus ad motum lapidis deorsum des. Coroll. cendentis, quam negationem concursus ad amorem beati erga summum bonum clare visum necessariò tendentis, quam negationem concursus ad actuod odij, quod elicito actu voluntas sibi imperauerat, esse violentam: quælibet enim negatio ex prædictis est contra internum imperium causæ ad actum iam determinatæ. Inferes: ergo nec esset violenta voluntati negatio omnis concursus: quia sicut ad singulos actu non nisi liberè tendit; ita, absque illa violentia posset ad quemlibet actu illi concursus denegari. Resp. neg. sequel. quamvis Res. enim voluntas considerata in ordine ad hunc, vel illum actu liberè operetur; considerata tamen in ordine ad totam collectionem actuum necessariò operatur; quia non potest saltem moraliter esse sine aliquâ operatione, tamen si esse possit sine hac, vel illâ in particulari.

*An voluntas cogi possit circa actus imperatos exter-
narum facultatum?*

Dico 1. voluntas humana cogi potest in actibus imperatis externarum facultatum: S. Tho. lures cogit 1.2.9.6.8.4. Egidij in 2. dist. 25. q. 1. a. 4. ad 2. & actibus im- reliq. Quia possunt, externæ facultates, quæ in suis peratis ex- actibus subduntur imperio voluntatis, à potentiori vi extrinsecâ impelli ad exercendos actus opposi- tos ijs, quos ipsæ ex imperio voluntatis exercituras erant. Ut si potentia progressiva hominis extrinsecâ vi impellatur ad motum, quæ tamen ex imperio voluntatis quiescere debebat: aut si quis vio- lenter arrepta mea manu alium percutiat, tales motus dicuntur violenti seu coacti; quia sunt ab extrinseco principio, contra positivum imperium voluntatis, quibus non modò patiens vim non con- fert, sed etiam renititur ac positiuè resistit. Ut au- tem motus sit simpliciter violentus, non sufficit, vt sit contra imperium inefficax voluntatis. sed requiri- rient 1. vt sit contra imperium efficax, hoc est tale, quod ex se effectum habiturum esset, nisi vis ex- trinsecus illata esset. Et si enim exterior motus contra inefficax imperium voluntatis causet inuolun- tarium seu violentum secundum quid, non tamen causabit violentum simpliciter. Nam sicut ad vio- lentum simpliciter requiritur, vt passum positiuè resistat; ita requiritur, vt voluntas efficiatur reni- tatur:

115.
Requiritur
2.

tatur: vnde sicut inefficax imperium non est resistentia simpliciter, sed secundum quid; ita nec motus tali resistentie oppositus erit violentus simpliciter, sed secundum quid: tanta enim est violentia, quanta est resistentia passi. 2. Ut motus ab extrofisco illatus non possit à passo impediri: quia si potest à passo impediri, & non impediatur, non erit illi violentus, sed indirecte & permissim violentarius. Vnde si ad posse adiungatur dubium impediri, non solùm erit voluntarius, sed etiam capabilis: ut accidit Virginis, quae cum valeret superstiti obliterare, dum non oblitio, est illius ruptum inde rectè voluntariuti, ac id est culpabile. 3. Ut recipiatur in eodem poslo: non enim esset motus filii zionista patet, quia illa non recipitur in patre. Colligitur hæc conditio ex definitione ipsa violentia, quod est ab exercitio principio, ad aliam vim conformatum passo: ut passum exercitus non est patet, sed fibra: igitur filio, non patre, est violentia mors.

116.
Requiritur
3.

117. Motus naturalis est naturalis exterior & inferiori facultati, violentus autem interior & superiori potentia; contrà voluntariutem externe & inferiori potentie, naturalis & voluntarius superiori principio: simpliciter dicendus est naturalis, aut violentus per respectum ad potentiam superiorum voluntatis. Exemplum primitum auditio, aut delectatio sentientis appetitus, contra internum imperium elicitum voluntatis. Implicitat enim auditorem esse violentam auditui, aut delectationem appetitu: quis implicat, aliquid esse violentum passo, & ab eo actiuè produci: nam violentum est, ad quod passum nullam vim confert: poterunt autem esse violentia voluntati, quia exerceri possunt contra imperium elictum ipsum. Exemplum secundi: abscessio manus ad seruandum totum corpus, est violentia manu; combustio corporis ad seruandam animam est violentia corpori: utraque tamen voluntaria est animæ, à qua liberè eligitur propter maius bonum. Ratio tertij, quia per respectum ad illud debet operatio dici simpliciter naturalis, aut violentia, quod principale est in operante; at hæc est voluntas, quæ ut potentia voluntatis respicit bonum totius suppositi; non facultas aliqua inferior, quæ solùm respicit bonum particulae proprium. Ex his collige, nullam operationem vitalem esse violentam propriæ potentie vitali, etiamsi exerceatur contra voluntatis imperium; ut si quis inuitus cogatur videre, audire, vel intelligere: erit quidem tunc visio, auditio, intellectio coacta & inuoluntaria voluntati, non potentia visuæ, audituæ, intellectuæ: quia huiusmodi agit, cùm sint vitales, actiuè producuntur à suis principijs vitalibus, ac proinde illis violenti esse non possunt.

118.
Nulla operatio vitalis
violentia.

119. Negantur.

Grauior concertatio, an possit creatura vim pati à suo creatore. Negant Caiet. I. p. q. 82 a. 1. s. circa hanc, Conrad. I. 2. q. 6. a. 4. quos ex parte sequitur Alphon. Curiel ibid. dubio I. 5. 2. quatenus docet, omnem rem creatam, atque adeò voluntatem ipsam humanam, ut natura quædam, non ut principium liberum est, naturaliter inclinare ad obedientiam Deo; quia verò hæc inclinatio maior est in quilibet re, quam inclinatio ad proprium bonum, id est quidquid creatura patitur obediendo Deo, non est illi violentum, esto sit contra ipsum priuatam inclinationem, quia non est contra principalem inclinationem eiusdem creaturæ, quam habet ad obedientiam Deo. Probat I. ex August. lib. 26. con. Fanst. c. 3. vbi loquens de inclinatione, quam creaturæ omnes ad obedientiam Deo habent, ita scribit: Deus creaturarum & conditor omnium natu-

120.
Prob. I.
August.

ram, nihil contra naturam facit: id enim erit cuique rei naturale, quod ille fecerit, à quo est omnis modus, numerus, ordo naturæ. 2. Creatura magis subordinatur Deo, quam appetitus inferior superiori: at appetitus inferior non dicitur cogi & vim pati, si imperio voluntatis ex uno affectu mutatur in aliud: ergo nec creatura. si ex imperio Dei recipit aliquid contra priuatam sui ipsius inclinationem.

Testid. Nulla creatura potest resistere Deo; ergo nec vim pati à Deo: Is enim tantum potest vim pati, qui resistere potest. 4. Ideo cùm gravis ascensus ad replendum vacuum, vim non patitur, quia mouetur secundum principalem inclinationem, quæ habet ad bonum uniuersale naturæ conservandum: ergo neque cùm creatura mouetur ad obedientiam Deo contra priuatam inclinationem, vim patietur.

Affirmat Usquez. I. 2. disp. 25. exp. q. 1. & Medina cit. Quæ sive prohibitor illi & complendo. Fundam. Poteſt crea- tura vim pati à ſuo Creatore.

qua potest Deus imprimere aliquid creaturæ, quod sit contra imperium innatum, vel elicitem ipius. Nec vera est distinctio illa data de duplice inclinatione, altera ad bonum proprium, altera ad obedientiam Deo. Nam si in creaturæ esset pecuniaris inclinatione ad obedientiam Deo, diversa ab inclinatione, quam eadem creatura habet ad proprium bonum sibi commensum, sequeretur esse in creatura potentiam per se primò ordinatam ad formas supernat. vel saltē ad perfectionem abstinentiam à naturali, & supernat. quia per huiusmodi inclinationem creatura per se primò ordinatur ad recipiendum omnem effectum, quem Deus posset in ea producere; iotter quos multi sunt in entitate supernaturalis: & consequenter talis potentia esset in suâ entitate supernaturalis, potentia enim per se primò specificata ab actu supernat. non potest esse naturalis: hoc autem esset supernaturalia cum naturalibus confundere.

Ad 1. argum. Resp. August. loqui de ijs tantum quæ Deus in creaturis operatur secundum potentiam ordinatam & legem ab ipso prescriptam; non de ijs, quæ facere potest potentiam absolutam.

Ad 2. distinguo in Magis; hoc est promptius obedit creatura Deo quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

Ad 2. Magis obedit appetitus inferior superiori quam appetitus inferior superiori.

cipalem inclinationem suppositi. Ita cum sursum
ascendit graue ad vacuum impediendum, talis al-
census est violentus graui, naturalis ramen toti
Universo, cuius inclinatio est ad scipium conser-
uandum per partium vinculum.

Si n. consideretur actus interni, uterque est voluntarius, & nullo modo involuntarius, quia uter-

SECTIO V.

Ancausetur inuoluntarum metu, concupiscentia, ignorantia.

Ratio dub. **R**atio dubit. quia quæ metu fiant, sunt à principio intrinseco cognoscente singula: ergo nequeunt esse inuoluntaria: nam in uoluntarium est, quod fit ab extrinseco principio, passo viro non conferante. Confirm. repugnat aliquid simul esse voluntarium, & inuoluntarium: siquidem repugnat aliquid simul esse ab intrinseco principio, & non esse ab intrinseco principio. Hoc nō obstat,

D I C O 1. Meritis causat aliquod inuoluntariu-
m: Aristot. 3. Ethic. 1. S. The. 1. 2. qn. 6. a. 6. &
reliq. scholast. in 4. diib. 29. Proba id Arist. à po-
ster. Quia quæ metu sunt, tristitia adserunt, tri-
stitia autem signum est inuoluntarij: & quod ca-
nobis displicent: Quæ nobis displicent, ut sic vor-
luntaria esse non possunt: voluntaria enim sunt,
quæ nos ipsi eligamus: eligimus, quæ nobis placeant.

131.
Hoc est se-
cundum
quid.

Dic 2. Inuoluntarium, quod metus cautar,
non est inuoluntarium simpliciter sed secundum
quid. Vnde opus meum factum, est magis volunta-
rium, quam inuoluntarium. Hanc expreſſe docent
cit. loco Philos. Mixta igitur huiusmodi actiones cum
sunt, Spontaneis tamen magis sunt similes: Quippe ex mo-
eligenda sine causa, cum aguntur, finis vero actionis in
occasione sit. S. Thom. cit. loco, & reliqui scholast. in
4. dist. 29. quibusdam iurisperitis exceptis. Ratio
colligitur ex Philos. Illud est magis & simpliciter
tale, cui actu conuenit esse tale: Illud est tale se-
cundum quid, cui sanctum in potentia conuenit
esse tale: Vnuquodque enim denominatur sim-
pliciter tale ab eo, quod est actu, non ab eo, quod
est potentia. At operi metu facto conuenit ratio
voluntarij actu, inuoluntarij vero potentiæ: Quia
voluntarium est dependentia effectus à voluntate
efficaciter operante, quæ dependentia actu conue-
nit operi metu facto; ratio vero inuoluntarij con-
uenit eidem operi per respectum ad voluntatem
conditionatam, quæ respectu voluntatis efficacis
se habet ut voluntas in potentia, cum non sit sim-
pliciter operans. Opus autem denominatur simili-
citer voluntarium, aut inuolun. ex voluntate actu
operante, aut non operante. Quod autem possi-
vnum idemque opus simul esse voluntarium & in-
uolun. inde constat: Qui a potest opus, quod assu-
& innat.

per se spectatum esse malum, & consequenter dis-
plicere assumenti, & simul esse medium necessa-
rium, ad evitandum maius malum, atque adeo ex
hac parte eidem assumenti placet. Ut proiectione
mercium, quatenus tempore tempestatis est me-
dium ad evitandam mortem, bona est, eaque à
projiciente amatior: quatenus vero est incommoda
projicienti, mala est, eaque displaceat. Igitur potest
volum idemque opus simul esse voluntarium, qua-
tenus absoluta voluntate imperatur, inuolunta-
rium, quatenus conditionata voluntate illud idea-
non eligeretur, si periculum non immineret.

^{133.} *Voluntariis & innot. supra opus* Aduerte autem, voluntarium & inuolunt. non cadere supra actus volo, & nolle, à voluntate inter mediatis elicitos, sed supra opus ipsum exterritum.

que est iuxta naturalem voluntatis inclinationem, quam habet ad prosequendum bonum, & fugiendum malum. Unde neuter actus est alteri oppositus: Siquidem actus, *nolle*, non cedit supra actum, *volo*: Sicut nec actus *volo*, supra actum *nolle*, sed uterque supra opus externum sub diversis circumstantijs spectatum. Hinc involuntarium, aliud efficax sub conditione, hoc est, quod *Duplex in voluntate* non efficeret, nisi positâ conditione: Ut *projectio mercium*, quas sublatâ circumstantiâ imminentis mortis, mercator non proijiceret: Aliud inefficax sub conditione: hoc est, quod etiam conditione sublatâ voluntas efficeret: talis est obseruatio legis Christianæ metu poenæ æternæ, quam, adhuc sublatâ circumstantiâ poenæ æternæ, Christianus seruaret: alioqui si animum haberet non sternandi legem, nisi illi imposita esset poena, letaliter peccaret, quia seruaret legem timore seruili cum seruitate: Tamen si non teneatur habere posituum actum seruandi legem, etiamsi illi poena imposita non esset, sed solum tenetur non elicere posituum actum in oppositum, quod ut melius intelligatur,

135.
Dupliciter
metum con-
currere ad
opus.

Notandum dupliciter posse metum ad opus concurrere, 1. antecedenter, ut quando metus est causa operis alias non faciundi, uti concurrit metus urgentis mortis ad projectionem mercium: h. c modo moueri ad legem diuinam seruandam metu poenae, semper est peccatum. 2. Concomitantiter & adhuc dupliciter, uno modo ut metus sit causa impulsu*a*, non autem motiu*a* & finalis operis: Sic Christianus seruat legem diuinam metu poenae & terrene compulsius, non tamen finaliter propter illam, ita ut si poena imposta non esset legem non seruaret. 2. modo, ut ne impulsu*e* quidem metus sit causa operis: Sic multi viri iusti mouentur ex sola honestate virtutis, & amore Dei, nullo metu poenae, ad diuina præcepta seruanda. Prior modus concomitantia aliquod causat inuoluntarium in opere, alias ex natura sua arduo, quamvis meritum non tollat. Posterior vero nullum causat inuoluntarium, sed potius auget voluntarium, quia agens non mouetur ex metu, voluntarium minuente, sed ex concupiscentia, voluntarium augente. Ex his patet ad rationem dubit. nam dicitur opus metu factum esse inuoluntarium, non qua procedit ab intrinseco principio, sic enim est voluntarium simpliciter; sed quatenus est contra actum elicitor conditionatum voluntatis, que idem opus sub alijs circumstantijs nollet. Ad Confir. resp. actum dici voluntarium & inuolun. respectu diuersorum actuum: Nec omne inuolun. esse a principio extrinseco, sed posse esse inuoluntarium quod est contra aliquem internum imperium elicitor voluntatis.

136.
Ad ratio-
nem
dubitandi.

Confirm.

Deducitur i. nullum metum per se excusare à peccato: Quia sicut non tollit voluntarium simpliciter, ita nec liberum simpliciter ad peccatum requisitum. Dixi per se: quia potest metus, quando grauis est, adeò iudicium turbare, ut non finat illud liberè operari. Est autem metus grauis, qui & cadens in constantem viram dicitur, præconcepta opinio mortis, aut alterius notabilis mali, propriæ vel propinquorum personæ, famæ, aut fortunæ probabilitate imminentis. Quare ad grauem metum non sufficit queuis leuis luspicio mali, sed requiritur aut præsens, aut probabilis futuri mali coniectura. Et iterum ut metus censeatur grauis, aut leuis, non solum habenda est ratio mali, quod imminet, sed etiam personæ & probabilitatis: nam

qui leuis est viro constanti & forti, merito censetur grauis imbecillo ac muliebri.

^{1:8.} *Contractus non irritans*
Deducitur 2. omnes contractus graui metu celebratos, quantum est ex vi consensus ad contratum requisihi, validos esse: Quia sicut metus non tollit voluntarium simpliciter, ita nec liberum simpliciter: nam qui metu operatur, ita operatur, ut valeat simpliciter non operari, ac proinde libere operatur. *Dixi, quantum est ex vi consensas:* nam ex iuris dispositione sicut omnis contractus iniusto metu extortus, modò non sit iuramento firmatus, irritus est: ita reliqui etiam iusto motu graui initi eadem iuris dispositione rescindi possunt: eo quod ad contrahendum, iura perfectam requirant libertatem, quam quicunque grauis metus impedit.

An concupiscentia causet inuoluntarium?

^{139.} *Concupiscentia antecedens & consequens*
Sumitur hic, concupiscentia, pro aliquo motu appetitus sensitui; & (quamvis propriè importet auctum concupiscentis) pro quoquis motu appetitus, etiam irascontis, excepto metu. Duplex autem à S. Thoma 1. 2. q. 77. a. 6. distinguitur concupiscentia: Antecedens & consequens: hæc non est causa, sed effectus voluntarij; quamvis eadem fieri possit antecedens & causa voluntarij: quoad perseverantiam operis. Antecedens est causa vel occasio voluntarij.

^{140.} *Nullo modo causat inuoluntarium.* Prob.
Dico 1. Concupiscentia nullo modo causat inuoluntarium: Arift. 3. Ethico. cap. 1. fine S. Thoms. 1. 2. q. 6. a. 7. & reliq. scholast. Fundam. concupiscentia inclinat voluntatem ad opus: ergo non causat inuoluntarium: quia voluntarium est ipsa inclinatio voluntatis ad opus: Antec. prob. concupiscentia est causa, ut obiectum delectabile efficacius ab intellectu apprehendatur, & idè vt intensius à voluntate ametur: nam propter connexionem appetitus inferioris cum superiore, ad quemlibet motum appetitus inferioris excitatur superior, ad melius efficaciusque apprehendendum id, quod appetitur & apprehenditur ab inferiori. Quod autem efficacius representatur obiectum, ed crecit inclinatio & propensio voluntatis ad illud.

^{141.} *Confirm. à mus, molesta nobis sunt, quæ verò ex cupiditate, figura.*
Discrimen moris à concupiscentia.
Idipsum confirmat Arift. quia quæ inuiti agimus, molestia nobis sunt, quæ verò ex cupiditate, iucunda. Hinc eruitur discrimen inter metum & concupiscentiam: metus auertit voluntatem affectu saltē conditionato ab obiecto, quod tanquam medium assumitur ad uitandum maius malum; & impellit ipsam ad medium, quod secundum se est malum, & solū bonum prout assumitur hic & nunc ad uitandum maius malum. Concupiscentia contraria allicit voluntatem ad opus & inclinat ad obiectum, quod secundum se est delectabile, & conforme naturali inclinationi ipsius. Dices tam timidus, quam incontinens, agit contra aliquod propositum voluntatis: ergo tam timor quam concupiscentia causat aliquod inuoluntarium. Antec. constat, nam potest idem obiectum placere ex affectu concupiscentiae & displace ex affectu virtutis; ergo poterit actus concupiscentiae esse inuoluntarius secundum quid. Respondeat loco S. Tho.

Ita qui per concupiscentia ad 2. cum, qui per concupiscentia agit, dum actu con-
agere, mutat cupiscit, mutare antiquum propositum; quo sibi
propositum. tale obiectum ex affectu virtutis displacebit: in eo
verò, qui ex metu operatur, dum operatur, ma-
nere repugnantiam, quam sibi displacebit id quod ope-
ratur: nequè concupiscentiale mouet voluntatem
per extrinsecam bonitatem & confortitatem, quam
habet ad ipsum naturalem inclinationem. Obiec-
tum timoris solū mouet voluntatem ut vtile ad

maiis malum vitandum: cùm alioqui ex se malum sit. Quo sit, ut intellectus concupiscentis intrinsecā bonitate obiecti alleatus, omittat in actu concupiscentia considerare deformitatem, quam illud habet in ordine ad rectum dictamen rationis. Obiectum timoris, cùm sit per se malum, difficile intellectum auertit à consideratione malitiae, quam in se habet: atque adeò semper cum efficaci voluntate operis exequendi manet efficax & conditionata voluntas illud non exequendi. Hinc colliguntur, quæ ratione possit concupiscentia esse causa alicuius inuoluntarij indirecte: tūm quia per concupiscentia sepe trahimur ad operandū contra antiquum propositum: quod est operari inuoluntariè virtualiter & indirecte. Tūm quia, cessante passione, plerumque dolemus de ijs, quæ suadente passione egimus.

^{144.} *Auger voluntarium.*
Dico 2. Concupiscentia auger voluntarium, & minuit liberum: Est contra Conrad. 1. 2. q. 6. a. 7. & Vasquez d. 28. cap. 2. Quorum fundam. quia quod magis consensus voluntatis est ab extrinseco, & minuit liberum: sed quod magis voluntas ex passione mouetur, & magis mouetur ab extrinseco, quia passio est extrinseca voluntati. Maior prob. quia voluntarium est à principio intrinseco cum cognitione: ergo quod magis voluntas mouetur ab extrinseco, tanto minuit liberum à se ipsâ. Confirm. 1. Magis spontaneò mouetur, qui à se ipso mouetur, quam qui aliorum precibus. 2. Nequit minui liberum, quin minuatur voluntarium; cùm voluntarium & liberum se habeant ut superius & inferius: non potest autem minui species, quin minuatur genus in specie essentialiter inclusum: Sed per concupiscentia minuitur liberum, ex S. Tho. 1. 2. q. 77. a. 6. vbi docet, concupiscentia antecedentem minuere peccatum, quia minuit rationem voluntarij ad peccatum requisiti: ergo per eandem minuitur voluntarium simpliciter. Nostra tamen assertio aperte colligitur ex S. Tho. 1. 2. q. 6. a. 7. vbi docet, concupiscentiam causare voluntarium. Quod autem aptum est causare aliquid, aptum est augere illud. Eandem assert. sequuntur Medina, Sylvius cit. loco, Valencia disp. 2. q. 1. punc. 5. Suarez de ael. hum. tract. 2 disp. 3. sect. 3. Narratio in summa, praludio 6. num. 8. & reliqui. Fundam. Voluntarium est ipsissima inclinatio voluntatis in obiectum: ergo quo crescit inclinatio voluntatis in obiectum, eo crescit voluntarium: sed per concupiscentia crescit inclinatio voluntatis in obiectum: quia concupiscentia auger rationem ipsam delectabilis in obiecto, illud melius efficaciusque applicando intellectui ac voluntati: aucta & ea augetur inclinatio voluntatis in illud: voluntas enim naturali imperi fertur in bonum: ergo eo intensius fertur in illud, quod melius efficaciusque fuerit apprehensum.

^{145.} *Minuit liberum*
Quod autem concupiscentia minuat liberum, constat: quia liberum essentialiter consistit in indifferentia voluntatis ad obiectum, secundum quam voluntas non magis inclinat ad unam partem, quam ad aliam obiecti: ergo quod magis crescit inclinatio voluntatis ad unam partem obiecti, eo minuitur inclinatio ad oppositam, & indifferentia ipsa voluntatis, seu ratio liberi.

Ad fundam. oppositę sent. neg. minor. Ad prob.
resp. quod licet passio sit extrinseca voluntati, obiectum tamen ipsum, per passionem efficacius applicatum, est intrinsecum voluntati, quia concurreat media cognitione, quæ est extrinseca voluntati, & consequenter etiam voluntario, ut ex eius definit. constat. Est autem passio causa seu occasio melioris applicationis obiecti per modum excitacionis: insurgens enim in appetitu sensitivo, per sympathiam

^{145.} *Concupiscentia causa in uoluntarij indirecte & virtutis.*

pathiam mouet intellectum ad efficacius representandum idem obiectum voluntati. Ad 1. confirm. conced. antec. quando alienæ preces ad voluntarium concurrant, merè extrinsecè, non applicando melius obiectum voluntati per nouam rationem suasiuam: Secus quando alienæ preces concurrant mutando intrinsecè obiectum per nouas rationes suasiuas; quia tunc voluntas non mouetur ab extrinseco, sed ab intrinseco obiecto, precibus melius applicato: & preces solùm se habent ut ratio extrinsecè applicans. Ad 2. nego antec. potest enim minui liberum circa unam partem obiecti, & augeri voluntarium circa aliam, ad quam voluntas per concupis. inclinat: Ut, insurgente iracundia, augetur voluntarium circa inimicum odio prosequendum, & minuitur liberum circa eundem diligendum, seu non odio prosequendum: hoc ipso enim quod augetur voluntarium circa unam partem obiecti, minuitur indifferentia, & consequenter libertas, quæ in indifferentia ad viträque partem obiecti consultit. Ad prob. antec. primò neg. maior. Nam voluntarium & liberum habent se potius ut subiectū & accidentē idem quippe actus physicè inuariatus mutari potest de necessario in liberum, & vice versa, ut patet in motibus primis primis, qui accedente debita aduententia rationis, de necessarijs fiunt liberi. 2. Neg. minor assump. non enim repugnat, minuitur speciem, & augeri genus, quando sumuntur penes diuersa: ratio enim liberi attenditur penes indifferentiam voluntatis ad utramque partem obiecti, voluntarium verò penes inclinationem ad unam tantum partem. Dices: per concupis. minuitur cognitione; ergo & voluntarium, quod ex cognitione essentia liter pender. Antec. prob. intellectus passione allequis non attendit ad omnes circumstantias, quæ sunt in obiecto. Resp. minuitur cognitionem ex unâ parte obiecti, ac voluntarium circa eandem partem obiecti; augeri ex alia parte, circa quam augetur & voluntarium. Hinc sequitur, per concupis. minuit peccatum, quia minuitur ratio liberi, quamvis augeatur ratio voluntarij. De hoc voluntario libero interpretare S. Tho. cum cit. loco dixit, concupis. antecedentem minuere peccatum, quia minuit rationem voluntarij, necepe liberi.

Per concupis. minuitur cognitione & augetur

151. Ex hoc principio deducitur hæc vniuersalis regula ad multos conscientijs casus definiendos: Nullus consensus, blanditijs ac suasionibus extortus, non irritat vel inualidat contractum, nec ad restitutio- contractum, qui illum blanditijs extorquet, si forte ex eo aliquod damnum paupers est consen- tiens, modò fraus & dolus absunt. Prior pars regulæ prob. blanditiæ, non minuunt, sed augent vo- luntarium: & per blanditiias nulla infertur iniuria consentienti, quæ sola ex iuris dispositione est cau- sa, ut contractus graui metu celebratus sit irritus, vel irritandus, & ad restituacionem obliget, etiam leui metu factus. Ratio, cur per blanditiias iniuria non inferatur, est, quia iniuria infertur per læsiōnem alicuius iuris: blanditiæ ad nullum ius læden- dum ordinantur, sed potius ad perficiendum. Me- tus autem semper ordinatur ad legendum aliquod ius eius, cui incurrit: nam timidus metu læsiōnis talis iuris, nolens eligit, quod alijs non eligeret.

152. Ex hac regula colligit cit. loco Navarrus, testa- mentum vxoris, blando sermone à marito procura- tum, esse validum, cum tamen illud metu fa-ctum ipso iure sit irritum: & S. Thomas 2. 2. q. 10. art. 12. Gentiles & Infideles esse ad fidem tra- hendos, non metu ac minis, sed blanditijs ac suasionibus. Posterior pars regulæ constat, nam sem-

148.
Ad 1. Con-
firm.

149
Ad 2.

150.

Consensus
blanditijs
extortus,
non irritat
contractum,
modò fraus
absit.

per frus & dolus coniunctam habent aliquam ignorantiam; quæ, ut mox copetabit, voluntariū tollit.

An ignorantia causet inuoluntariorum?

Dicitur ignorantia causa operis ut remouens prohibens, quia remouet scientiam; quæ si adesset, non fieret opus, quod ignoranter fit: ut ignorantia, qua Iudei Christum crucifixerunt, fuit causa crucifixionis, 1. ad Corinth. 2. Si cognouissent, numquam dominum gloria crucifixissent. Porro ignorantia triplex est. **Antecedens**, quæ & innescib[us] Ignorantia lis, seu probabilis dicitur, est, quæ omnino antecedens tollit nostram voluntatem, & per nos tolli non potuit, cum nullo pacto fuerit in nostra potestate illum tollere, quia nullo modo fuit nobis voluntaria: ut cum quis ignoranter occidit Filium, quem si cognouisset, non occidisset. **Consequens**, quæ & culpabilis seu vincibilis dicitur, est, quæ per nos tollit. **Consequens** potuit, & debuit: ut ignorantia illa, qua Iudei occiderunt Christum, fuit consequens & vincibilis; quia poterant ac debebant illum tollere ac vincere oppositam scientiam. Hæc eadem, quæ respectu voluntatis est consequens, respectu operis potest esse antecedens: quia si opposita scientia adesset, opus non fieret: Si iudei Christum cognouissent, illum non crucifixissent. Interdum est **concomitans**, quia etiam si opposita adesset scientia, adhuc opus fieret: ut cum quis ignorans occidit inimicum, quem si cognouisset, adhuc occidisset. **Concomitan- tans** autem est, quæ nec est voluntaria, nec causa operis: nam siue adsit, siue non adsit oppositascientia, opus nihilominus fieret.

Dic o 1. Ignorantia **Antecedens** omnino tollit voluntarium, & aliquo modo est causa inuolun- tariorum. Primum patet, quia quod ex ignorantia ante- cedens fit, non est neque in se, neque in causa voli- tum: ergo nullo modo voluntarium: quia voluntarium est effectus voluntatis, quæ non agit nisi volendo. Antec. prob. quia quod ex ignorantia fit, non cognoscitur: ergo non potest esse volitum in se: neque in causâ, seu in ignorantia ipsâ; quæ volun- taria non est. propterea enim dicitur antecedens, quia antecedit omnem actum voluntatis etiam implicitum & indirectum. Prob. secundum: quia licet quod ex tali ignorantia fit, non sit directè nolitum, quia non potest voluntas directè nolle, quod ignorat; est tamen nolitum indirectè, & in causa: quia propter hoc, ut suppono, adhibet moralē diligentiam, ne per ignorantiam sequatur effectus, quem re ipsa nollet: igitur effectus, ex tali ignorantia secutus, est aliquo modo inuoluntarius, quia est contra internum impetum voluntatis, quo tales effectus nollet.

Dic o 2. Ignorantia **Consequens** causat volun- tarium simpliciter: tametsi interdum causare pos- sit inuoluntarium secundum quid. Primum Prob. quia licet effectus, ex ignorantia consequente se- cutus, non sit voluntarius directè & in se, cum non sit directè & in se cognitus; est tamen voluntarius indirectè & in causa, quæ est ignorantia ipsa directè, vel indirectè volita. Secundum ostendo, quia potest quæ ex hac ignorantia operatur, actu saltem inefficaci nolle effectum ex tali ignorantia secu- tum: atque adeò potest illi talis effectus esse in- voluntarius secundum quid: Cuius signum est tristitia ex eo secuta. Dixi saltem inefficaci, quia si efficaciter nollet effectum, moralē adhiberet diligentiam, quā adhibitā, ignorantia non efficit amplius consequens, sed antecedens: nam hoc ipso quod adhibitā moralē diligentia, non tolleretur ac vinceretur per oppositam scientiam, non efficit

Antecedens
tollit vol-
untarium,

Et aliquo
modo causa
est inuolun-
tariorum.

Consequens
causat vo-
luntarium
simpliciter,

Interdum
Inuolunta-
rium secun-
dum quid;

amplius vincibilis, atque adeo consequens; sed in-
vincibilis & antecedens.

158. *Namquam concomitans causas inuoluntariae* Dico 3. Nunquam ignorantia concomitans causat inuoluntarium, neque directe, neque indirec-
te. Etenim qui cum tali ignorantia operatur, nec habet formalem & directam nolitionem ope-
ris quod ignorantia fecit, quis per ignorantiam fuit illitale opus occultatum: neque virtualem &
indirectam, velut si sciret, nollet; alioqui non es-
set talis ignorantia concomitans, sed vel antece-
dens, vel consequens. Quod etiam confirmat *Ari-*
st. 3. Eth. 1. à signo: quia quæ per hanc igno-
rantiam fiunt, facta pœnitentiam non adserunt. Vbi
etiam differentiam ponit inter *ignoranter agere &*
agere ex ignorantia. Ignoranter agit, qui per igno-
rantiam concomitantem operatur. Agit ex igno-
rantia, qui ignorantia antecedente operatur, quis
agit ex illâ, tanquam ex causa remouente prohi-
bens: cùm tamen ignorantia concomitans nullo
paço sit causa operis; nam cùm positâ vel sublatâ,
semper opus fieret. Ut si quis occidat inimicu-
m pâ-
tans esse ferat, quem nihilominus occidisset, si
sciuisse illum esse inimicum.

159. *Nec voluntarium directe, potest indirecte.* Dico 4. Nulla ignorantia concomitans causat voluntarium directe, licet interdum causare pos-
sit voluntarium indirecte. Prior pars patet, nam
quælibet occultat obiectum, in quo d nequit vo-
luntas actu proprio & directe ferri. Posterior
prob. quia interdum contingit, hanc esse directe,
aut saltem indirecte volitam: & consequenter ef-
fectus inde secutus non erit omnino non voluntari-
rius, sed voluntarius saltem indirecte: ut si quis,
sufficiente diligentia non adhibita, tegulas è re & o
proijicendo inimicum occidat, talis occisio est in-
directe voluntaria. *Dices:* Talis effectus neque est
voluntarius in se, cùm occultetur voluntati per
ignor. neque in causâ, quia ignorantia concomi-
tans licet sit voluntaria, non est tamen causa ope-
ris, nam etiam sine illâ opus fieret. *Resp.* esse vo-
luntarium in causâ, non quidem in ipsâ ignorâtiâ,
sed in proiectione tegulæ, quæ hîc & nunc sub ta-
libus circumstantijs facta, est volita, & quidquid
ex illa moraliter sequi potest.

160. *Dices.* Notanter in conclusione addidi, *interdum*: nam
sæpe huiusmodi ignorantia nullum causat volun-
tarium: quod tunc accedit, quando ignorans mo-
ralem adhibet diligentiam, ne vllum ex sua actio-
ne sequatur damnum. Ut si quis, antequam tegulas
proijiciat, omnem adhibeat diligentiam, in quo
casu inimici occisio ex tali proiectione secuta, non
esset voluntaria proijcienti. *In statib.:* Si ille sciret,
adhuc occideret suum inimicum: ergo semper est
occisio inimici indirecte saltem voluntaria. *Resp.*
dupliciter posse talem hominem ad inimicum oc-
cidendum esse dispositum: uno modo habitualiter,
quo paço ad presentem culpam homicidij
nil refert: nam bonitas, vel malitia actu non pen-
det ex habituali, sed ex actuali voluntate: pendet
enim ex eâ, quatenus est principiū elicitiuum, aut
imperatiuum actu: habitualis autem voluntas ni-
hil elicit vel imperat in ordine ad presentem occi-
sionem inimici. Vnde illa conditionalis, *fiscirem-*
facerem: sicut nihil ponit in eis, quia nullum ponit
actum in operante, qui sit efficax principium ope-
ris, ita nil refert ad operis qualitatē. Secundo actua-
liter, actu tamen conditionato, ut si interno actu
diceret, utinam hac regula inimicum meum interfici-
rem. At neque hoc modo actu homicidij, contin-
genter secutus, erit voluntarius, quia licet hic actu
internus habeat malitiam homicidij, externus ta-
men effectus homicidij non censetur voluntarius,

sed solùm volitus, per modum obiecti, non per
modum effectus. Quia ille actus internus non est
principium externi homicidij, cùm non sit per
modum efficacis & absoluti imperij, sed conditio-
nati & imperfici desiderij, quod ut tale nihil in-
fluit in opus externum.

161. *Vt explicetur mens S. Doct. docentis, ignor-*
concomitantem non causare voluntarium; nec ac-
cusare, nec excusare à culpa, dicendum, ignor.
concomitatem causare voluntarium, & consequen-
ter accusare hominem, quatenus illa coniungitur
cum consequente: excusare verò, seu potius non
accusare, quatenus nec sit cum antecedente: Con-
comitans .n. necessariò debet cum alterutra con-
necti: si cum antecedente, nec accusat, nec excusat
à culpa, licet aliunde actus, cum tali ignorantia fa-
ctus, supponatur culpabilis: si coniungitur cum
consequente, tum & causat voluntarium, & accu-
sat hominem ex tali ignor. operantem: hoc tamen
non habet formaliter ut concomitans est, sed ut
consequens est. *Quæ doctrina ut clarior fiat,*

Scito, ignorantiam cōparari e vel cum voluntate,
quatenus est illi voluntaria, aut inuoluntaria; quo
paço distinguitur tantum in antecedente, & con-
sequente: nam hoc modo considerata vel antece-
dit omnem actum explicitū, & implicitum volun-
tatis, vel saltem consequitur actum implicitum vo-
luntatis. Prior dicitur antecedens, eo quod antece-
dat actum voluntatis, quo illa fieret voluntaria: Po-
sterior dicitur consequens; eo quod consequitur
actum voluntatis, mediante quo fit voluntaria. Vel
comparatur ad actum voluntatis, non quo ipsa fiat
volita, sed cuius ipsa sit causa per modum remo-
uentis prohibens: & sic distinguitur in anteced. &
concomitantem. Nam vel illa est causa actus, & di-
citur antecedens, nimurum causalitate: vel non est
causa actus, quia nimurum ea posita, vel sublata, ad-
huc fieret actus, & dicitur concomitans. Est autem
ignorantia causa actus, non positiva & per se, cùm
sit pura negatio, sed per accidens & remotius pro-
hibentis, quia remouet oppositam scientiam, quæ
actū prohiberet. Cùm enim actus humani proxi-
mè regulentur à scientiâ, eâ remotâ, remouentur
actus: & consequenter ignorantia, quæ tollit sci-
entiam, est causa moralis, actus, tanquam remouens
prohibens. Quo sit, ut ignorantia anteced. semper
sit inuincibilis: consequens semper vincibilis, atque
ad e culpabilis: Comitans stare potest cum vira-
que: Ex quo colligitur, omnes actus, factos ex ig-
nor. antecedente, suæ naturâ irritos atque inua-
lidos esse defectu voluntarij. *Quæ doctrina valde*
notanda est in actibus humanis.

Ratio.

Ignorantia cōcomitans causat vo-
luntarium.

164.

Ignorantia dupliciter consideratur

Actus ex
Ignor. in-
vincibili-
naturâ in-
viti

DISPUTATIO IV.

De obiecto humanæ voluntatis.

Explícata ratione voluntarij & inuoluntarij
in communi, explicanda est ratio volunta-
rij & inuoluntarij in actibus voluntatis in
particulari. Sed antequam de actibus ipsiis,
qui effectus sunt voluntatis, disputetur, pre-
mittenda est disputatio de naturâ, obiecto, & mo-
do operandi ipsius; cùm hæc sint causa eorum, quæ
de illis dicam. Hunc ordinem seruat S. Doct. I.
2. ubi de actibus humanis: cuius methodum nos in
hoc & reliquis tomis, quoad fieri poterit, seque-
mur.

SECTIO

SECTIO I.

An obiectum motuum voluntatis sit tantum bonum?

2.
Obiectum
volunt.

Materialis

Formalis

3.
1. Sent.
negat.

Prob. 1.

4.
Prob. 2.
Ratione

5.
Confirm. 1.

6.
Confirm. 2.

7.
Obiectum
motuum
voluntatis
est tantum
bonum.

Voluntas sumi potest dupliciter. 1. Proprietary: 2. pro actu ipso prosecutionis, quo in suum obiectum fertur. In hac disp: voluntatem capimus primo modo. In qualibet autem potentia duplex distinguitur obiectum; materiale, seu terminativum; & formale, seu motivum. Præsens controv. non est de obiecto materiali voluntatis, quod est tam bonum, quam malum: utrumque enim terminat potentiam volitivam, illud medio actu prosecutionis; hoc medio actu fugæ: sed de obiecto motu, seu formalis, an sit tantum bonum.

Prima sent. negat, obiectum adæquatè motivum voluntatis esse tantum bonum, sed etiam malum: Est aliquorum recentiorum, qui pro se citant *Valentiam* in 1. 2. disp. 2. q. 3. punc. 1. vbi ait, extra controv. esse, voluntatem versari tam circa bonum actu prosecutionis, quam circa malum actu fugæ. *Prob. 1. ex S. Doct. 1. 2. q. 8. a. 1. ad 1. docente*, voluntatem sumptam pro potentia versari circa opposita, sumptam verò pro actu tantum circa bonum. 2. Implicat potentiam operari circa obiectum materiale, quin simul operetur circa formale: at interdum voluntas operatur circa malum per odium, & detestationem, non operando circa bonum. Igitur malum est obiectum etiam formale voluntatis. Minor prob. nam sapè voluntas fertur in malum absque illa cognitione boni, ut cùm ex malo præsenti causatur in nobis repentina tristitia: sine cognitione autem nequit voluntas circa obiectum operari. Confirm. 1. Malum ut præsumtum à bono est sufficiens mouere voluntatem ad actu fugæ: ergo non est necessarium aliud motivum: nam si esset necessarium, maximè esset ad inclinandam voluntatem ad actu fugæ. Antec. prob. malum per se est destrutiuum suppositi: ergo per se est motivum voluntatis ad fugam & detestationem sui. 2. Ita se habet voluntas ad bonum & malum, sicut intellectus ad verum & falsum: sed potest intellectus per dissensum ferri in falsum, absque eo quod per consensum ferri in verū: ergo poterit voluntas actu fugæ & detestationis ferri in malum, absq; eo quod actu prosecutionis feratur in bonū.

Secunda sent. affirmat, tantum bonum esse obiectum motuum voluntatis: *Conradi 1. 2. q. 1. a. 1. 6. Nota: Medina ibid. 6. Rursus. Suarez in Metaph. disp. 23. sect. 5. & aperte colligitur ex S. Thos. 1. 2. q. 1. a. 1. vbi ex eo probat, omnes actiones humanas esse propter finem, quia omnes causantur à proprio obiecto voluntatis: Proprium autem obiectum voluntatis est finis & bonum. Si autem posset aliquis actus voluntatis non esse propter bonum, qualis est in sent. aduers. fuga mali, ille non esset propter finem, quia malum non potest esse finis voluntatis: ergo non omnes actiones humanæ essent propter finem. Idem docet *Scoius* in 4. disp. 49. q. 10. 6. Resp. actus nolendi nunquam est, nisi in virtute alicuius volitionis: ideo enim nolo aliquid, quia volo aliud. Quod prius docuerat in 2. disp. 6. q. 2. 6. in ista questione: id que aucto. *Anselm.* 2. sequitur ex sent. corrum, qui docent, adæquatum obiectum voluntatis esse bonum: nullus enim actus voluntatis reperi poterit, qui non sit propter bonum: quia adæquatum obiectum, potentia est illud, circa quod potentia semper operatur.*

Hac sent. probabilior est & sequenda: quam Proba 1.

nequit voluntas detestari malum, nisi cognitum Prob. 1.

vt disconueniens proprio supposito: ergo nequit malum fugere, nisi mota à bono, cui malum aduersatur. Antec. constat: nam quādiu malum non cognoscitur vt disconueniens proprio supposito, non potest illud voluntas detestari: sicut quādiu non cognoscitur bonum vt conueniens proprio supposito, non potest à voluntate appeti. Quia sicut nihil potest voluntas appetere, nisi vt conueniens proprio supposito: ita nihil detestari, nisi vt disconueniens eidem: & hoc idē, quia voluntas essentialiter est appetitus, de ratione cuius est appetere conuenientia, & fugere disconuenientia naturæ. Conseq. prob. Nam posito quodd voluntas nequeat detestari malum, nisi præcognoscatur illud vt aduersarium bono, ad quod essentialiter ordinatur, non mouebitur ad malum detestandum, nisi propter bonum, quod in fuga mali necessariò debet præcognoscere. Quia ab illo obiecto potentia principalius mouetur, ad quod principalius ordinatur: at principalius voluntas ordinatur ad bonum, cui malum detestandum aduersatur: nam ad bonum ordinatur primò & per se; ad malū autem detestandum cōsequenter, & per accidens. Vnde eaenū illud detestatur, quatenus aduersatur bono.

2. Nulla potentia operari potest, nisi mota à suo proprio specificatiuo: at proprium specificatiuum

voluntatis est bonum suppositi: ergo nequit malū

detestari, nisi propter bonum: & ad detestandum

malum moueri debet ab ipso bono, cui malum

aduersatur. Minor est commune axioma, quia vo-

luntas est quidam appetitus: omnis autem appeti-

tus specificatur ab aliquo bono, ad quod appeten-

dum per se ordinatur. Vnde voluntas specificatur

à bono proprij suppositi, ad quod appetendum,

procurandumve per se ordinatur. Confirm. quia

malum cùm sit contrarium & destrutiuum boni, Confirm.

non potest specificare potentiam, quia nequit po-

tentia specificari ab oppositis formis. Maior prob. Inductio

nam nec potentia visiva operatur, nisi mota à visi-

bili, quod est specificatiuum ipsius; nec auditiva,

nisi ab audibili, nec intellectiva, nisi ab intelligibili;

ergo nec appetitiva nisi ab appetibili; quod est

bonum proprio supposito cōueniens; patet à pari:

appetitus. n. naturalis lapidis non deserit locum

sursum, nisi propter locum deorsum, à quo prin-

cipaliter mouetur; nec appetitus naturalis ignis lo-

cum deorsum, nisi propter locum sursum, à quo

principaliter mouetur. Tum quia nulla potentia

operari potest extra suum proprium obiectum: at

proprium obiectum potentiae est proprium speci-

ficatiuum ipsius. Cùm igitur proprium specificatiuum voluntatis sit bonum, nequit extra illud op-

erari. Vnde etiam quando fugit malum, fugit

propter bonum.

Ex his deducitur, neque indifferens, esse mo-

tiuum voluntatis: quia indifferens non est volun-

tatis specificatiuum: nam ratio motuia potentiae

debet esse positiva, cùm mouere debeat potentiam

ad actu positivum: sed ratio indifferentis non est

ratio positiva, sed negativa: igitur nec motuia, nec

specificatiua ipsius. Dices, adæquatum motiuum

voluntatis non est tantum bonitas finis, sed etiam

mediorum: ergo adæquatum motiuum eiusdem

non est mo-

tiuum vo-

luntas in-

diver-

sius.

Dies

intra-

mo-
ueri

*Media habet bonitatem diffin-
dam à bonitate finis.*

moueri poterit à malo. Resp. neg. conseq. Quia media continent aliquam bonitatem condistin-
dam à bonitate finis, quæ dicitur bonitas utilis, per quam mouere possunt voluntatem ad prosecutio-
nem sui. Est enim voluntas essentialiter appetitus:
appetitus autem moueri potest à quocumque bo-
no, quod propriæ naturæ conuenit, vel ad illud
consequendum conductit. Malum autem non po-
test mouere voluntatem, nisi in virtute boni, cùm
nil possit mouere voluntatem, quæ essentialiter est
appetitus perfectibilitatis, nisi ad ipsam cōparetur
vt perfectiū: cuiusmodi non est malum.

*Ad 1. pri-
ma*

Ad 1. argum. 1. sent. Resp. cùm S. Thomas do-
cet, voluntatem versari circa opposita, intelligere
circa opposita materialiter. In quo sensu loquitur
etiam *Valentia*, cùm ait, extra controu. esse, vo-
luntatem ferri ad bonum & malum; alioqui extra
controu. non est, vt ex contrariâ sent. constat, vo-
luntatem ferri ad bonum & malum formaliter.

Ad 2.

Ad 2. neg. minor, eiusque prob. nam etiam
quando appetitus ex præsenti malo tristatur, non
tristatur absque aliquâ prævia notitia boni, cui ta-
le malum aduersatur. Ratio: quia nequit detestari
illud, nisi præcognoscatur illud, ut disconueniens bo-
ni proprij suppositi: atque adeò necessariò præce-
dere debet notitia boni, cui præsens malum deter-
standum aduersatur. Ad 1. confirm. neg. antec. Ad
prob. dico, hoc ipso quod malum est destructiū
boni proprij suppositi, atque ut sic cognitum mo-
uere debeat appetitum ad fugam sui, necessariò
mouere in virtute boni, cui aduersatur, cùm illud
sit principale motiū, in virtute cuius malum vo-
luntatem inclinat ad sui detestationem.

*Ad secun-
dam*

Ad 2. resp. etiam intellectum ferri in falsum,
peractum dissensus in virtute veri, cui opponitur:
nam neque intellectus dissentire potest falso, nisi,
illud cognoscatur ut contrarium vero: atque adeò in
virtute veri illi dissentit. Atque hæc de voluntate
ut potentia: superest de voluntate ut actu.

An possit voluntas velle malum sub ratione mali, aut
nolle bonum sub ratione boni?

Prima sent.

Prima sent. affirm. Est Nominal. Ochā. in 3 q. 13.
du. 3. dubius est Scotus in 1. dist. 1. q. 3. s. ad argu-
& in 2. dist. 43. q. 2. quod postea retractauit, &
oppositum absolute docuit in 4. dist. 49. q. 10. s.
resp. Probat 1. Ochan. Si non posset voluntas via-
toris velle malum sub ratione mali, non posset cir-
ca quodcumque obiectum sibi propositum mereri
& demereri: consequens est falsum: nam exceptis
Christo, eiusque Matre ex speciali priuilegio, via-
tor potest circa quodcumque obiectum sibi pro-
positum mereri vel demereri per oppositos actus.
Sequelam probat: Proponat intellectus voluntati
hanc propos. *Deos falsos colere, malum est*, aut po-
test voluntas hoc velle, aut non. si potest; Igitur
potest velle malum cognitum ut malum. Si non
potest; ergo nequit circa hoc obiectum peccatum
commissionis committere, quia id nequit nisi vo-
lendo, quod intellectus proponit ut malum.

19.

Ex hoc fundam. colligit, posse voluntatem nolle,
seu odiſſe bonum ut bonum, quia potest circa
quodcumque obiectum sibi propositum mereri.
aut demereri. Ergo si proponatur illi bonum ho-
nestum, poterit illud velle, vel nolle, seu amare
vel odiſſe: igitur poterit nolle & odiſſe bonum
cognitum & iudicatum ut bonum. Ut autem sal-
uet auctoritates Patrum, docet, bonum & malum
bifariam accipi, uno modo pro bono honesto &
delectabili: alio pro omni volibili & nolibili à vo-

luntate. Concedit autem, posse voluntatem nolle
bonum, & velle malum primo modo: negat posse
secundo: quia nollet quod vult, & vellet quod
non vult. Probat 2. Scotus cit. loco, in 2. quia hæc
sententia melius saluat discrimen inter peccatum
patratum ex infirmitate, quod committitur al-
liente passione: ex ignorantia, quod com-
mittitur errante ratione: ex malitia, quod com-
mittitur ex mera voluntatis libertate, eligentis
malum ut malum, quod propter ea peccatum in
Spiritum S. appellatur. 3. cùm quis odit inimi-
cum, vult illi malum sub ratione mali. Igitur ma-
lum potest esse obiectum prosecutionis. Antec.
constat, quia obiectum odij teste S. Thoma 1. 2. q.
29. ar. 1. est malum ut malum, sicut obiectum amo-
ris est bonum ut bonum. 4. cùm quis ex duobus
malis eligit minus, vult malum ut malum. Antec.
constat, quia in talibus obiectis nihil est vel appa-
ret, nisi malum: ergo nō potest moueri nisi a malo.

5. Tam damnati, quād multi homines in hac vitâ
Quintid
vellent non esse; sed non esse, est malum. 6. Volun-
tas est essentialiter libera; ergo potest ad exercen-
dam suam libertatem velle malum ut malum. 7. in
quodcumque inclinat habitus, inclinare potest &
potentia, in qua est habitus, quia hic non operator
sine illâ: sed habitus iniustitiae inclinat in malum ut
malum, seu in actu iniustitiae ut sic: ergo in idem
inclinare potest voluntas, in quâ talis habitus est.

Secunda & vera sens. Negat, posse voluntatem
velle malum sub ratione mali, aut nolle bonum sub
ratione boni: est S. Thoma 1. 2. q. 8. art. 1. & reliqu.

cum Arist. 1. Ethic. cap. 1. ubi docet in omni actio-
ne & alectorione semper bonum aliquid intendi,
approbatq; diū illud antiquorū, bonum esse quod
omnia expectant: alijs falsum, si daretur actio aut
electorio, in quâ malum intēderetur; essetve aliquis,
qui bonum non expeteret, sed odio haberet. Ean-
dem sent. docent Dionysius, Augustinus, Anselmus,
ex quibus desumptum est illud axioma: *nemo inten-
dens malum, operatur*. At malum intendens operar-
tur, qui appetere malum sub ratione mali. Nec sa-
tisfacit Ochan. glossando, obiectum voluntatis esse
bonum & malum, non quod re ipsâ, vel in appre-
hensione appetet, sed quod voluntas ipsa ample-
&tur, vel repudiatur: Nam ut ex Patribus constat,
ideò nemo intendens malum, operatur, quia malum
est contra inclinationem naturæ: hoc autem habet
malum ex se, ut præcedit saltem in apprehensione
operantis. Prob. 2. voluntas est appetitus rationa-
lis naturæ congenitus, ad expertenda ea, quæ sunt
propriæ naturæ conuenientia, & repudianda ea,
quæ sunt eidem disconuenientia: at malum, est pro-
priæ naturæ disconueniens; bonum ut bonum, est
eidem conueniens: nequit igitur voluntas aut ap-
petere malum sub ratione mali, aut repudiare bo-
num sub ratione boni: quia nulla potentia ferri
potest extra obiectum, ad quod est à naturâ ordi-
nata. Maior Prob. quia non potest naturâ exigere
potentiam, quæ inclinet ad destructionem sui: er-
go non potest congenerare sibi appetitum, qui in-
clinare possit ad malum ut malum: alioqui inclina-
re possit natura per potentiam ad destructionem
sui: nam potentiam sibi producere non potest, ni-
si ex inclinatione ad obiecta, ad quæ mediante po-
tentia ipsa tendit: est enim potentia instrumentum,
mediante quo natura ipsa tendit ad obiecta, ergo
producere nequit appetitum, qui inclinet ad ma-
lum sub ratione mali. Confirm. Ita se habet app-
petitus rationalis in natura cognoscitiva, sicut app-
petitus naturalis in quâvis aliâ: at implicat, appetitum
naturalis in natura non cognoscitiva inclinari ad
aliquid

*Vera sent.
Negant.*

*Ad Ochan
Glossam.*

27.

*Prob. 2. 14.
tions*

*Minor con-
seq. clara.*

28.

Confirm.

aliquid disconueniens propriæ naturæ: Implicat squam appetitu naturali inclinare ad caliditatem, ignem ad frigiditatem, terram ad motum sursum, aërem ad motum deorsum: ergo & appetitum rationalem ad malum propriæ naturæ sub ratione mali. Maior prob. quia sicut appetitus naturalis datus est naturæ, ut per eum tendat ad ea quæ sunt sibi conuenientia ita appetitus rationalis datus est naturæ intellectuali, ut per eum tendat ad ea, quæ sunt sibi conuenientia: hoc solo discrimine, quod natura non cognoscitua appetitu naturali solùm tendat ad ea, quæ recipia sunt conuenientia: natura verò cognoscitua appetitu rationali etiam ad ea quæ tantum apparetur sunt sibi conuenientia. Quod discrimen oritur ex eo, quod natura cognoscitua medio appetitu rationali tendit ad finem sibi debitum ut apprehensum: natura verò non cognoscitua per appetitum uaturem tendit ad finem sibi debitum, ut à parte rei existentem. At sèpè apprehensio proponit appetitui ut naturæ conueniens, quod recipia conueniens non est: nunc autem potest appetitui naturali apparetur ut conueniens, quod recipia conueniens non est; quia appetitus naturalis non fertur ad perfectionem sibi debitam, prout apprehenditur, sed prout à parte rei existit.

29.
Ad fund.
Ochami

30.
Ad arg.
Scoti

31.
Ad 3 v.
buntas vult
malum
ut malum,
respectu
personæ cui
reservatur, non
respectu sui.

Dicas
Roff.

tur. Ad 4. nego antec. Qui enim ex duobus malis eligit minus, non eligit illud formaliter ut malum, sed ut remotium maioris mali: esse autem remotium maioris mali est aliquid bonum, ac proinde eligitur formaliter ut bonum. Vnde ad prob. antec. nego, in talibus obiectis nihil esse, vel apparetur nisi malum; nam est vel apparet remissio grauioris mali, quod est aliquid bonum. Ad 5. disting. Maior. Tam damnati, quam multi peruersi homines in hac vita desiderant non esse formaliter ut non sint, nego; ut sint liberi à presenti miseria, propter quam desiderant non esse, concedo. Liberi autem à presenti miseria, quam patiuntur, est aliquid bonum, quod damnati, & peruersi homines in hac vita præferentes bono proprij esse, potius optant carere proprio esse, quam presentem miseriam pati. Ad 6. neg. conseq. quia libertas supponit obiectum proportionatum, circa quod versetur: cum igitur malum ut malum non sit obiectum prosecutionis; sicut nec bonum ut bonum obiectum fugaz, repugnat voluntatem exercere suam libertatem actu prosecutionis circa malum ut malum, vel actu fugaz circa bonum ut bonum. Ad 7. neg. Minor. Ad prob. nego, habitum iniustitiae inclinare in actu iniustitiae formaliter, sed tantum materialiter; formaliter verò inclinare in aliquod cōmodum vel utile ipsius operantis. Quia habitus iniustitiae gignitur ex actibus iniustitiae: qui non tendunt ad lassionem iuris, quatenus est alteri mala formaliter, sed quatenus est operanti bona: atque adeò formalis ratio, sub qua talis lassio iuris operantem mouet, non est mala, sed bona bonitate commodi; licet sit mala, & ut sic non intendatur formaliter ab operante malitia in honestatis.

S E C T I O II.

An eodem actu voluntas feratur in fine & media?

T Itulus supponit, voluntatem ad utrumque ferri posse: certum namque est, potentiam ferri posse in quodcumque, in quo ratio sui obiecti reperitur: at tam in fine, quam in medijs reperitur ratio boni, quæ est proprium voluntatis obiectum. Sola igitur difficultas est, an eodem actu ad utrumque simul feratur. Prima sent. negat, Rabbio. in 1. dist. 1. q. 1. a. 1. Arimin. ibid. a. 2. Marfil. Negant q. 4. a. 1. dub. 1. Vasquez 1. 2. disp. 33. cap. 2. Prob. 1. Prob. 1. Volitio mediorum causatur à volitione finis: implicat autem eundem actu causari à se ipso: 37. 2. igitur implicat eundem actu simul esse finis & mediorum. Minor prob. nam nihil aliud est mediū esse volitum propter finem, quam volitionem medijs causari à volitione finis. 2. Elecio & voluntas, auctore Philesc. 3. Ethic. c. 2. sunt actus diuersæ rationis, cum unus sit circa media, alter circa finem: 38. 2. igitur nequit idem actus esse finis & mediorum. 3. Si quis posset uno actu ferri in media & finem, posset uno actu detestari malum propter finem, atque adeò uno actu simul velle finem, & nolle malum propter finem: implicat autem, ut idem actus sit volitio & nolitio simul, odium & amor; alias idem actus esse posset gaudium & tristitia; metus & spes. 4. Sæpe voluntas eligit media, nihil cogitando de fine, ut cum ex præteritâ volitione finis eligit media presentia: non potest autem voluntas actu velle finem, nisi actu de illo cogitet, cum nihil velle possit nisi præcognitum. Tertius 40. Igitur

Igitur electio non necessariò est volitio finis.
Secunda sent. affirmat: *Est communior. Eamque expressè docent S. Tho. I. 2. q. 8. a. 3. Caietan. Conrad. Medin. Valent. Sylvius ibid. Bonav. in 2. dist. 38. dub. 4. circa text. Richard. a. 3. q. 4. & Egid. q. 2. a. 3. Durand. q. 3. Palat. q. 2. Mayron. in 1. dist. 1. q. 3. Capro. q. 1. ad argum. Gregorij. Ocham. q. 1. dub. 2. Gabriel. q. 1. art. 1. notab. 2. inclinat. Scotus in 2. dist. 38. q. unica. Pro cuius explicatione,*

*Affirmant
verè.*

Nota. dupliciter posse voluntatem in finem & in media ferri: uno modo ut inuicem connexa, in finem ut acquisibilem per media, & in media ut aſſecutiua finis: alio modo absolute, in unum quodque per se, in finem propter bonitatem, quā habet in se, sine relatione ad media, & in media sine relatione ad finem. Proposta controv. non est in 2. sensu, in quo certum est, voluntatem distinctas actibus ferri in finem, & in media absolute sumpta; sed in primo. In quo adhuc certum est, & vtrō concedit Vasquez, non posse voluntatem intendere finem, ut acquisibilem per media, quia saltem virtualiter & in obliquo velit finem. quia hoc modo intenditur finis cum ordine ad media & media cum ordine ad finem. Impossibile autem est, quando unum intenditur cum ordine ad aliud, ut voluntas velit unum, quin etiam velit aliud, saltem virtualiter & in obliquo. Quare tota difficultas est, an non tantum virtualiter & in obliquo, sed etiam formaliter, & in recto voluntas volendo finem acquisibilem per media, velit etiam media: & contraria, volendo media ut aſſecutiua finis, velit finem non tantum virtualiter & in obliquo, sed etiam formaliter & in recto. Pro quo

DICO Tametsi plerumque voluntas intendendo finem virtualiter, tantum & in obliquo intendat media, & contraria, eligendo media, virtualiter tantum, & in obliquo intendat finem: Potest tamen, & defacto interdum in utrumque fertur formaliter & in recto. Prior pars constat experientia. Sapere enim intendimus finem ut consequendum per media in communi & confusa tantum cognita: tunc autem non possumus directe & formaliter velle media. Contraria vero sapere eligimus determinata media, ut utilia ad finem consequendum, non intendendo expressè finem, nisi per modum termini obliquè terminantis ipsam electionem mediorum. Posterior pars assert. prob.

Es eligendo Quotiescumque duo ita se habent, ut unum sit ratio formalis primaria, propter quam cognoscatur, & in obliquo intendit finem. vel appetatur alterum, utrumque potest uno eodemque actu cognosci, vel appeti directe & formaliter: ita se habent finis & media in ordine ad appetibilitatem: igitur possunt uno eodemque actu voluntatis appeti directe & formaliter. Maior patet: nam quando duo se habent ut ratio formalis & materialis seu primaria & secundaria, ambo coalescent in unum obiectum totale per se terminatum actus secundum utramque rationem: nam tunc actus æquè primò cadit in utramque obiecti rationem, in unam tanquam in rationem materialē seu secundariam, in aliam tanquam in rationem formalem & primariam. Ut constat de visione, quæ æquè primò cadit in colorem & lucem; in illum tanquam in rationem materialem & secundariam, in hanc tanquam in formalem & primariam. Similiter intellectus beati uno actu visionis gloriosæ fertur in creaturas, tanquam in obiectum secundarium & materiale, & in Deum tanquam in obiectum formale & primarium; eodemque actu voluntas eiusdem beati fertur in creaturas propter Deum, & in Deum tanquam in rationem prima-

*Paritas vi.
fionis*

siam diligendi creaturas. Quia potest voluntas ratio vnico actu expressè & directe ferri in totum id, in quod expressè & directe fertur intellectus; cum non minus efficax & universalis sit voluntas erga suum obiectum, quam sit intellectus erga suum. Atqui potest intellectus vnico actu expressè & directe ferri in utrumque: ergo & voluntas. Totus hic discursus colligitur ex S. Th. I. 2. q. 8. a. 3.

S. Thomae.

Dices. Si hoc esset; semper, & non interdum, voluntas vnico actu tenderet in finem & in media, quia semper finis proponitur ut ratio formalis volendi media, & media ut ratio materialis volibilis propriæ finem: ut semper visus vnico actu fertur in colorem & lucem. Resp. neg. sequel. Ad prob. Ref. Dico, ut voluntas vnico actu directe tendat ad utrumque, non sat esse, ut quomodounque unum proponatur ut ratio volendi alterum; nam adhuc cum ista connexione proponi potest unum ut directe volibile, alterum verò ut indirecte tantum volibile & tanquam terminus alterius: sed necessarium esse, ut utrumque simul proponatur directe volibile. Quod tunc sit, quando utrumque proponitur per modum unius obiecti, ex duplice ratione materiali & formalis, seu secundariâ & primariâ constituti: secùs quando unumquodque proponitur per modum obiecti ad alterum relati. Nec est per ratio de visu respectu coloris & lucis. Nam color nullo modo, saltem naturaliter terminare potest per se visionem, nisi ut informatus luce. At possunt mediâ per se primò etiam naturaliter terminare actum volitionis propter intrinsecam bonitatem, quam habent in ordine ad finem: & vice versa, finis per se primò terminare actum volitionis propter intrinsecam bonitatem, ut aſſequibilem per media. Confirm. Sicut potest intellectus dupliciter ferri in principia & conclusiones: uno modo directe & per se in utrumque, in principia tanquam in rationem formalem, in conclusiones tanquam in materiam assentiendi: alio modo directe & per se primò in unum, indirecte verò & terminatiū in aliud. Ita voluntas in finem & media. Quia quando plura participant intrinsecè rationem formalem obiecti cum aliquâ subordinatione ad inuicem, potest potentia dupli modo ferri in illa, vel directe, & per se primò ad omnia per modum unius obiecti; vel directe, & per se primò in unum cum relatione & respectu ad aliud: secùs quando vel non omnia participant intrinsecè rationem formalem obiecti, vel unum non est terminativum potentiarum, nisi ut includens formaliter aliud. Ex his constat dupliciter posse voluntatem ad finem tendere: uno modo via resolutionis, ut cum ex intentione finis tendit ad media: alio modo via compositionis seu generationis, ut cum ex electione mediorum tendit ad finem consequendum. Prior modus dicitur resolutionis, quia tendit à causa ad effectum: omnis autem processus à causa ad effectum, dicitur resolutionis, quia omnis effectus per se resolutur in suas causas. Posterior dicitur compositionis, quia procedit per effectus ad causam: omnis autem effectus componitur ex suis causis. Nec obstat, quod viâ generatiâ media sint etiâ causa finis, ac proinde dici posset processus resolutionis: quia licet sint causa effectus quoad executionem respectu finis, sunt tamen effectus quoad intentionem respectu eiusdem finis: & quia inter causas potissimum locum obtinet finis, simpli citer talis processus dicendus est compositionis.

Confess.

Ad Primum 1. sent. nego omnem volitionem ad arg. 1: mediorum causari à volitione finis, sed tantum eam, quæ distinguitur realiter à fine. Ad prob. maioris

*Voluntas
ad finem*

tendit resolu-

tio

Compositio-

nis

maioris nego, nil aliud esse, medium esse volitum propter finem, quam volitionem medijs causari à volitione finis: ut patet in actu increato, quo Deus vult unum propter aliud, non propter causalitatem volitionis unius à volitione alterius, sed quia non vellet unum nisi propter aliud, unde particula, *proprio*, in causâ finali per se tantum importat causalitatem obiectuam, ut unum sit ratio vel causa volendi aliud, quod stare potest cum omnimoda identitate actus. Ad 2. disting. ad tec. Intentio & electio sunt actus diversæ rationis obiectuè, concedo; nam etiam quād coalescant in unum actum distinguuntur formaliter penes diversa obiecta, quæ respiciunt: idem quippe actus, ut intentio, respicit finem; ut electio, media. Sicut idem motus, ut respicit agens, dicitur actio; ut respicit subiectum, dicitur passio. Sunt diversæ rationis subiectuè, nego, nisi quando sunt distincti actibus. Ad 3. conced. sequel. Neque nullum est absurdum, ut idem actus comparatus ad diversa, sit volitio & nolitio, amor & odium. Sicut cum quis vult bonum amico, propter ipsum amicum: talis volitio respectu boni, quod amat, dicitur amor concupiscentiae: respectu personæ, quæ amat, dicitur amor amicitiae. Item cum quis vult malum inimico, vel propter bonum proprium, vel alterius personæ: idem actus respectu inimici est odium; respectu sui vel alterius personæ, propter quam tale malum inimico intenditur, dicitur & est amor. Nec est pars ratio de gaudio & tristitia, metu & spe: quia cum isti actus supponant in obiecto rationes oppositas, & nullo modo inter se subordinatas, non possunt in unum actum coalescere. Volitio autem & nolitio, amor & odium, sive in obiecto supponunt rationes mutuò subordinatas.

Ad 4. potest Ad 4. concedo, in tali casu voluntatem actu & formaliter non ferri nisi tantum ad media, & ne indire & è quidem nec in obliquo ad finem: quia nullo modo in eo casu cognoscitur finis. Sed solum dicuntur voluntas in eo casu virtualiter ferri in finem, quatenus causat præsentem electionem mediorum, ut antea mota ab intentione finis. Cæterum ut possit voluntas uno actu formaliter ferri in media & finem, debet utrumque actu cognosci, atque ab intellectu proponi.

dum moueri queat. 2. an moueri queat sola cognitione sensitivâ. 3. An simpliciter una taxat apprehensione obiecti, an opus sit iudicio, vel imperio. 4. In quo genere cause notitia, seu obiecti proprie voluntatem ad operandum moueat.

S E C T I O I.

An voluntas operari possit circa suum obiectum absque præviâ cognitione illius?

Prima sent. affirmat: Est Argen. in 1. dist. 1. q. 1. 2. 2. v. 4. Rubio. q. 4. 5. hoc præmisso, querenti putat, 1. sent. af. posse actu voluntatis aliquo tempore naturaliter conservari absque cognitione: Bonavent. in opus. de mystica Theol. q. vn. qui non solum de possibili, sed etiam de facto hunc modum operandi concedit extrahim patienti: Palad. in 4. d. 49. q. 1. ar. 2. in foliis. 1. arguit. post 2. concl. licet oppositum doceat in 3. dist. 18. q. 1. ar. 2. 5. Seditiar, & dist. 28. q. 2. ar. 3. 5. Si discatur, & in 4. dist. 49 q. 3. ar. 1. Proquâ etiam citatur Gerson alphab. 66. Inter O, quem videre non libuit. Prob. 1. Bonav. ex Psal. 33. Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus. Gustare autem ad voluntatem, videre ad intellectum pertinet. Cum igitur Scriptura horretur, Deum prius esse gustandum quam videndum, prius ad Deum in hac Mysticâ Theologiâ cōsurgimus per amorem, quam per cognitionem. 2. ex Dionys. cap. 1. de mystica Theol. vbi Timotheum adhortatur, ut seposita omni cognitione de Deo, illi solo affectu adhæreat: & cap. 7. de Divinis nomin. docet, quod licet in humanis prius debeat mens intelligere, quam amare, in experimentali tamen cognitione diuinorum prius debet Deum sentire amando, quam cogitando. 3. Potest Deus amorem ex præviâ cognitione producere, sine cognitione conservare: ergo etiam sine cognitione producere: quia si tota essentia amoris saluari potest in conservatione absque cognitione, eadem saluari poterit in productione. Antec. prob. Non minus in fieri pender visio corpora ab obiecto visibili præsente, quam volitio ab obiecto volibili cognito: sed potest visio corpora conservari absque obiecto visibili præsente: ergo & volitio absque obiecto volibili cognito. 4. Cognitio est sola conditio approximans obiectum voluntati, ut circa illud debitè approximatum naturaliter operari possit: sed Deus supplerere potest omnem conditionem. Maior constat, quia cognitio non integrat unum cum obiecto volibili, sed habet se, ut pura conditio representans tantum obiectum voluntati. Unde sicut potest Deus efficer, ut ignis comburat subiectum sibi non approximatum, ita ut voluntas tendat ad obiectum sibi per cognitionem non representatum. Minor prob. quia Deus supplerere potest quidquid est extra essentiam rei: quælibet autem conditio est extra essentiam rei. Confirm. Cognitio non est voluntati ratio percipiendi obiectum, cum voluntas non sit potentia perceptiva, sed tantum inclinativa: Ergo siue adhuc cognitio siue non, voluntas eodem modo se habet ad suum obiectum. 5. Voluntas vult suum actum, mediante quo tendit ad obiectum: 7. tertia sed suum actum non vult præviâ cognitione. Confirm. Potest voluntas delectari de cognitione directâ non cognitâ per aliam reflexam: ergo & de quocunque obiecto non cognito. Nam ita se habet cognitio directa, non cognita per reflexam, sicut quocunque aliud obiectum, nullâ notitiâ cognitum. 6. Potest Deus eleuare voluntatem ad 8. quartam producen-

DISP V T A T I O V.

De motiu voluntatis.

CV M non semper voluntas sit in actu sed interdum in potentia, iure querimus, quodnam sit motiu voluntatis, quod illam de potentia reducat in actu, vel de uno actu in alium. Quod S. Thomas indagat in 1. 2. q. 9. Multa autem sunt voluntatis motiu. Primum est voluntas ipsa, quæ se ipsam efficienter mouet de potentia ad actu. 2. est intellectus, qui illam mouet per obiecti propositionem. 3. est obiectum ipsum, quod voluntatem inclinat, vel ad prosecutionem, vel ad fugam sui. 4. est appetitus sensitivus, qui propter connexionem & sympathiam cum rationali, sive illum inclinat ad idem obiectum prosequendum. 5. est Deus, qui per modum extrinseci principij, illum efficienter mouet ad omnes actus. Potissimum difficultas est de cognitione seu obiecti propositione. Primo an absque ullâ obiecti cognitione voluntas ad operan-

producendam gratiam, & quemcumque alium effectum absque præuiâ cognitione, ut quodcumque actuum ad quemcumque effectum possibilem: ergo & ad producendum actum amoris absque præuiâ cognitione. Quia non est maior ratio, cur eleuari possit ad quemcumque alium effectum, etiâ supernaturalem sine præuiâ cognitione, & non possit ad suum proprium actum, cum quo maiores habet proportionem.

^{9.}
Negant
Schol.
implicit
usl exprefſi
^{10.}
Prob. 1.
August.
Anſel.
^{11.}
Prob. ratio
ne.
^{12.}
Confirm. 1.
^{13.}
Confirm. 2.
^{14.}
Ad argu
menta op
poſita

Secunda sent. negat, etiam de potentia absoluta. *Qua verior est & communior. expressè docent Henric. quodlib. 1. q. 15. S. Thom. 1. p. q. 82. a. 4. ad. 3. & 1. 2. q. 3. a. 4. ad. 4. Durand. in 1. dist. 3. in 2. p. dist. q. 4. num. 14. & 17. Egid. in 2. dist. 38. q. 2. dubit. 1. later. Paludan. cit. precipue dist. 28. Ocham in 2. dist. 25. ad 15. Bernard. de Gannaco apud Capreol. in 2. dist. 25. q. vn. ar. 3. ad argum. contra 1. concl. ad 1. Henrici, quam sequitur ibid. Capreol. Gabriel in 2. dist. 25. q. vn. a. 3. dubit. 3. propos. 2. & 4. Ferrat. 3. con. gen. cap. 89. 6. ad evidentiam: Medina 1. 2. q. 9. a. 1. 5. posita notitia: Vasquez ibid. dist. 35. Suarez. in Metaph. dist. 23. Sec. 7. & aperte tradit Arift. 3. de anima. tex. 54. ubi docet, appetibile non mouere appetitum, nisi ut intellectum vel imaginatum. Prob. 1. ex August. 10. de Trinit. cap. 1. sub initium: Rem, inquit, prorsus ignoramus amare omnino nullus potest: Ansel. in Monol. cap. 48. probat neminem se ipsum amare posse, nisi se ipsum intelligat, ut inde probet, neque Spiritum S. qui procedit ut amor, produci posse nisi ex notitia sui. Quam doctrinam omnes ferè Patres supponunt. Ex qua formatum est commune illud axioma, nihil volitum, quin præcogitatum. 2. Prob. ratio ne duet & ex proprio modo operandi potentia appetitiva. Etenim proprius modus operandi potentia appetitiva est, ut se ipsam ad obiectum prosequendum, aut fugiendum moueat, ab obiecto ipso prius vitaliter mota & excitata: impossibile autem est, ut ab obiecto vitaliter mouetur & excitetur, nisi mediâ cognitione: eo quod nullum obiectum potest vitaliter mouere potentiam, nisi sit intra ipsum appetentem expressum. Cum igitur nequeat obiectum intra appetentem exprimi per actum ipsius potentia appetitiva, cuius tantum est inclinari ad obiectum iam expressum, exprimentum necessariò erit per actum potentia cognoscens, cuius est, obiectum exprimere intra ipsum appetentem. Maior prob. nam per hoc essentialiter appetitus vitalis discriminatur à naturali, quod vitalis non se moueat, nisi motus & illeetus ab obiecto: naturalis vero quod mouetur, non motus & illeetus à termino. Confirm. 1. De ratione actus voluntis est, ut sit voluntarius & spontaneus: seu ut procedat à principio intrinseco cum cognitione, ut ex defin. à Philos. assignata constat. Maior patet, quia de ratione actus voluntis est, ut procedat à principio intrinseco per vitalem inclinationem ad bonum propriæ naturæ conueniens.*

Philos. 2. Implicat, ut intellectus ferat iudicium de obiecto non apprehenso, ergo ut voluntas appetat bonum non cognitum: nam ita se habet obiectum apprehensum ad actum iudicij, sicut obiectum cognitum ad actum voluntatis: nam sicut apprehensio repræsentat intellectui obiectum, circa quod fieri debet per iudicium, ita cognitione obiectu voluntati, circa quod inclinari debet per voluntem.

Ad 1. oppositæ sent. Resp. eo loco Prophetam fideles adhortari, ut ad Deum accedant, & gressent, ac videant, quam suavis fit Dominus, ut ex verbis præced. cōstat. Accedimus autem ad Deum non solum affectu, sed etiam notitia, cum Deum ipsum credimus, sicut oportet. Post notitiam &

delectatione monet, ut serio consideremus quam suavis fit Dominus; hoc enim significat, videant, ut feruentiori chatitate ad ipsum redeamus. Ad 2. ijs locis Dionysium excludere notitiam de Deo, quæ ratiū habetur per cognitionem naturalem à creaturis emendicatam, non quæ infunditur iustis per mentis illustrations: respectu cuius omnis alia scientia ignorantia potius dicenda est: Vel certè eam scientiam excludere, quæ per positivas perfecções creatas Deum explicat, non quæ per negationes rerum creatarum illum conatur attingere, quam ipse indolens sapientiam appellat. Cùm autem dicit, in rebus diuinis nos debere per amorem incipere, non excludit notitiam ad amorem inchoandum necessariam, sed eam quæ ex feruentiori affectu erga Deum nasci solet, & experimentalis sciētia dicitur. Ad 1. rationem, nego antec. Ad prob. neg. Maior. Visio enim solum pendet ab obiecto visibili in genere causæ efficientis remotæ, volitio pendet ab obiecto cognito in genere causæ formalis obiectivæ: Potest à Deo suppleri genus causæ efficientis, non formalis: id est conseruari poterit visio, absente visibili: non volitio, absente cognito: sicut nec conseruari potest visio absente obiecto intentionaliter expresso, à quo pender in genere causæ formalis: ita visio comparatur volitioni in ordine ad obiectum vitaliter expressum. Ad 2.

^{15.}
^{16.}
^{17.}
^{18.}
^{19.}
^{20.}
^{21.}

neg. minor. falsum quippe est, Deum supplere posse omne genus conditionis, ut constat de conditione intimâ præsentiae requisitæ inter duo ex omne genus trema ad vnum componendum. Nec est eadem ratio de approximatione subiecti ad agendum naturaliter requisitâ, & de approximatione, obiecti per cognitionem ad vitaliter appetendum: nam illa solum requiritur in genere causæ puræ efficientis, hæc in genere causæ vitaliter appetentis. Ad efficiendum non requiritur, nisi ut mediâ actione cause communicetur esse effectui: ad vitaliter appetendum essentialiter requiritur, ut appetibile ipsum sit per cognitionem approximatum appetenti. Cum nil aliud sit appetitio, quam volitio ipsius appetibilis, quod nisi cognoscatur, appeti non potest. Ceterum non repugnat ut appetitus diuinitus cleueretur ad producendum ipsum appetibile: implicat ut ipsum incognitum appetat. Vnde nego Deum supplere posse quidquid non intrat formaliter essentiam rei. Nam sœpe aliquid non intrat essentiam rei, sine quo tamen essentia rei fieri nequit, ut patet de intimâ præsentia, quæ essentiam compositi non intrat, cum sit pura conditio, sine eâ tamen implicat compositum fieri.

Ad Confirm. neg. conseq. Licet enim cognitione non sit voluntati ratio percipiendi obiectum, est tamen ratio vitaliter approximandi obiectum: sine cuius vitali approximatione impossibile dixi, voluntatem vitali appetitu elicito in illud fieri. Ad 3. dico, eo modo quo voluntas vult suum actum, illum præcognoscere: vult illum implicitè, & virtualiter, & eo modo præcognoscit: quia dum proponitur obiectum appetendum, cum ipso obiecto implicitè etiam & virtualiter proponitur appetendus actus, tanquam via ad obiectum. Ad confirm. Resp. posse voluntatem de cognitione deleteri formaliter & expressè; & tunc necessaria est cognitione reflexa, quâ directa cognoscatur & repræsentetur per modum obiecti: vel virtualiter & implicitè; & tunc sufficit cognitione directa, quæ explicitè repræsentat obiectum, implicitè & virtualiter se ipsum. Ad 4. neg. conseq. quia producio gratia vel alterius rei, ad quam voluntas obiectualiter eleuaretur, non esset per modum vi-

tal is inclinationis ad obiectum, sed per modum puræ productionis effectius; cognitione autem est necessaria voluntati, non simpliciter, sed ad producendum vitaliter, qui est proprius modus voluntatis. Unde posset voluntas elevari ad producendum suum obiectum absque illâ cognitione, non ad illud appendendum seu vitaliter, circa illud operandum, cum vitalis intellectio deest à priori.

S E C T I O N . II.

An voluntas ferri possit in obiectum solâ cognitione sensitivâ apprehensum?

22.
Nogare

Prima sent. negat: cf. Henri. quodl. I. q. 15. & quodl. 10. q. 20. Marfil. in. 2. q. 16. a. 1. in libro 3. Caet. 1. 2. q. 10. a. 3. & q. 77. a. 1. Madine q. 10. a. 3. fine comment. Valentinus ibid. pnn. 3. 6. & prima: Vasquez. disp. 35. fine & disp. 37. c. 2. fine, summa in Metaphys. disp. 23. scilicet 7. num. 8. & c. Probant. I. Caet. si posset voluntas in obiectum solâ cognitione sensitivâ apprehensum ferri, posset homo absque rationis vnu mereri & demereri: hoc implicat, sc. esse actum liberum absque rationis vnu, cum indifferentia voluntatis radicaliter pendeat ex indifferentia obiectivâ, quæ absque rationis vnu esse non potest: quia cognitione sensitiva est determinata ad unum absque indifferentiam ad oppositum. Probant alij 2. Dum sensus versatur circa bonum sensibile, necessariò circa idem versatur intellectus: ergo nequit voluntas moueri ex cognitione sensitivâ, quin simul & immediatius ex intellectua. 3. Voluntas & sensus non sunt in eodem subiecto: voluntas n. est in anima, sensus in corpore: nequit igitur sensus voluntatem mouere: alioquin quâ ratione moueret voluntatem existentem in distinto subiecto, mouere etiam posset voluntatem existentem in distinto supposito. 4. Si posset bonum sensibile sensu apprehensum quouere voluntatem ad sui appetitionem, posset etiam ens sensibile mouere intellectum ad sui intellectio- nem: id nequit ens sensibile ergo. 5. Cognitione sensitiva non est proportionata appetitus rationalis regula, quæ representat bonum universaliter: & est sola notitia intellectua (non sensitiva, quæ tantum representat bonum particulare sensu naturæ consentaneum) Nam voluntas est appetitus totius suppositi: ergo eius obiectum est bonum universaliter totius suppositi à sola intellectione representabile.

28. Confir. 1. Confirm. primò, quodiu obiectum non representatur potentie secundum rationem formalē, secundum quam ab illâ respicitur, nequit appetiri à potentia, cum nequeat potentia ferri extra rationem formalē sui obiecti. At ratio formalis, quâ obiectum respicitur à voluntate, est ratio boni universalis: ut constat ex essentiali discrimine voluntatis, quæ non determinatur ad unam rationem boni, ut appetitus sensitivus, sed est indifferens ad omnem. 2. Nequit appetitus sensitivus moueri ab obiecto ratione apprehensione: ergo nec voluntas ab obiecto sensu cognito. 3. Nequit intellectus intelligere ens sensibile mediâ cognitione sensus: ergo nec voluntas illud velle. Secunda Sent. affirmat: Rubio. in I. disp. I. q. 4. 6. hoc premisso. concl. 4. Conrad. I. 2. q. 10. a. 3. fine comment. sequitur ex sententiâ eorum, quos disputatione 37. cap. I. citat Vasquez; docet Azor. I. inst. Mor. lib. I. c. 20. 6. Octavo: nempe posse appetitum sensitivum Tom. 3. De Fine.

mouere voluntatem absque prævia cognitione intellectiva, per solum nexum & radicationem potentiarum in eadem anima. Certum n. est in sent. horum, non moueri voluntatem ab appetitu sensitivo absque illâ cognitione, cum fateantur impossibile esse, voluntatem ferri in incognitum: ergo mouebitur mediâ cognitione sensitiva: cum non sit aliis modus.

Pro explicatione, distinguenda triplex notitia sensitiva: 1. sensuum externorum: 2. sensus communis: 3. phantasie seu estimative. Præsens contra. non est de 1. & 2. cognitione, sed tantum de 3. huc n. tantum, propter immediatam conationem: cum appetitu sensitivo, vim habet representandi obiectum sensibile sub ratione boni convenientis appetenti, sub quâ tantum ratio ne cognitione est regulativa appetitus, qui essentialiter est inclinatio ad bonum appetentis.

Dico 1. Non repugnat, voluntatem immediate moueri ab obiecto apprehenso solâ cognitione sensitivâ estimative facultatis. Hæc est S. Doct. 3. ton. Gen. cap. 10. & I. 2. q. 4. a. 1. ad. 3. procul du sed præcipue q. 10. a. 3. ad 3. voluntas non solùm à bono universalis apprehenso per rationem, sed etiam à bono apprehenso per sensum. Nec satisfacit Caet. dicens, bonum particulare sensu apprehensum mouere voluntatem non secundum se, sed ut substitut bono universalis cognito per rationem: nam per hoc non collitur, quin simul voluntas mouatur etiam à bono particulare per sensum apprehenso. Quod in Thomist. sent. qui Et Thomist. cum S. Tho. I. p. q. 86. a. 1. docent, intellectum non cognoscere singularia sensibilia, est certum, cum in hac sent. nequeat bonum particulare sensibile ut sic, representari voluntati per rationem, quæ in hac sent. ad particularia sensibilia non descendit: ergo si voluntatem mouet, ut constat, representatur per se cognitione sensitivâ. Immediat ergo Deus omnem notitiam intellectualem de bono particulare sensibili, & maneat sola cognitione sensus: tunc poterit voluntas moueri à bono solâ cognitione sensitivâ apprehenso, maneret n. obiectum representatum sub eadem ratione formalē boni sensibilis, sub quâ anteā, quia cum accedit intellectualis cognitione de eodem obiecto, non variatur prior per sensum, sed superadditum noua, secundum alias rationem formalē: quâ non obstante, prior representatio per sensum, apta est per aduers. mouere voluntatem ad appetendum tale bonum sensu representatum.

Ne dicas, cognitione intellectu requiri ut conditionem essentialiter requisitam. Contrà n. tunc conditio essentialiter requiritur, quando sine illâ obiectum nequit eâ ratione apparere voluntati, quâ illam allicit, & moueri: at siue notitia intellectu, potest obiectum sensibile apparere voluntati in ratione boni particularis, quâ aptum est mouere illam solâ cognitione sensus. Non enim fit apparet voluntati sub ratione boni particularis formaliter per notitiam intellectu, sed sensus: quia per notitiam intellectu, aduersariis fatigibus, fit tantum apparet sub ratione boni universalis.

Ratio: Quotiescumque obiectum fit intra sphæram potentiae, certum est posse potentia circa illud operari. At bonum delectabile sensu apprehensum fit intra sphæram potentiae voluntatis: Obiectum n. voluntatis est bonum cognitione, honestum, viile, delectabile cum ipsa sit appetitus universalis, respiciens omne bonum, cuius suppositū est capax: ergo ubi p̄ficiuntur aliquod bonū sub ratione

32.

34.

35.

Contra

Prob. 24
Fund.

37.
Confirm.

Ad Rem.

38.
Implicat.
voluntate
meriti ans
demeriti
sc.39.
Confirm.40.
Ad Caiet.
argu.

ratione boni fuerit cognitum. quæcumque cognitione, statim si in traheremus solutio et quia cognitio est tantum conditionis approximans ei obiectum: ergo sit intellectiva, si sensuua, modo approximat obiectum voluntati aliqua ratione, quæ respicitur ab ea, potest voluntas circa illud resiliat. Contra: quod mouet voluntatem ad operandum, non est cognitio, sed bonitas cognitione representata: ut eadem bonitas delectabilis representatur cognitione intellectuâ, & sensuâ. Licerat bonaas sensibilis per intellectum representetur modis intelligibili & abstracto, per sensum modo sensibili & concreto, diversas ista con variacionibus obiectuum, sed solam subiectum seque quæ apertitum non allicit ad obiectum prosequendum, ut mouet obiectua quæ seu satip. bonitas obiectu, quæ eadem est per verumque cognitionem representata. Sic eadem ratio coloris, dulcis est, quæ terminat cognitionem intellectuâ, & visuâ, licet sub diuersâ ratione sub quâ lux n. visus terminat sub ratione visibilitatis, intellectuâ sub ratione intelligibilitatis. Tandem haec sunt. melius saluat contumaciam pugnat, quam ipsa partem superiore & inferiore exprimatur. Non enim quod vult, hoc est quod iudicatur, hoc facit. Sed quod nollet, hoc agit. Quia alicuius obiecto delectabilis, per sensu propenso ex una parte; ex alia dissuadeat nobis idem obiectum ratione, orientat inter corpus & animam acris pugnat, & quæ bonum gratia Dei sperabat Apostolus, se posse liberari.

Dic 2. Implicat voluntatem mereri, aut demeriti circa obiectum solum cognitione sensuâ apprehensum. Fundam. meritum & demeritum essentialiter requiriunt honestam honestatis, & malitiam in obiecto: nulla ratione cognitio sensuâ representare potest rationem honestatis, vel oppositam malitiam in obiecto: ergo. Maior est certa, quia meritum est actio elicit circa obiectum ut conforme naturæ rationali: sicut demeritum est actio elicit circa obiectum disforme naturæ rationali: si qua conformitate, & disformitate constituit formaliter honestas, & immorality moralis. Minot Prob. nulla cognitio sensuâ se extendit ad hanc conformitatem, vel disformem, qui n. cognoscit conformitatem & disformem. inter duo extrema, oportet ut cognoscat extrema ipsa: implicat autem sensum cognoscere naturæ rationalem ut sic: cum nequeat sensus cognoscere obiectum spirituale: igitur nequit cognitio sensuâ representare conformitatem, aut disformem obiectum naturæ rationali.

Confirm. Cognitio sensuâ est tantum proportionata regula appetitus sensuâ, cuius per se tantum est regulativa: et sensuâ non est capax honestatis moralis: ergo nec cognitio sensuâ est illius representativa: quia non est representativa, nisi eius rationis, cuius capax est appetitus, cuius per se est regulatus. Minor Patet: aliqui bruta essent capacia honestatis, moralis, meriti, pœnij.

Ad argum. 1. Caiet. Res. neg. sequel. Plus n. est liberè, adhuc plus meritorie & demeritorie in obiectum ferri, quam simpliciter ferri. Imò debuit Caietanus esse memor sui, qui dum 1. 2. 9. 74. 4. copedit in appetitu sensuâ humano, etiam per se considerato ex proprio modo operandi, ut constat in modo voluntatis, peccatum veniale, eo quod, ait, sensualitas secundum se habet tantum libertatis, ut sufficiat ad peccatum veniale; nos debuit hic absolute pronunciare ut impossibile, nullum actum posse esse libertum absque rationis ysu, cum illum de facto sit. loco tribuat appetitu sensuâ humano independentem à quocumque actu ratione.

mit: hæc non est appetitus sensuâ, sed appetitus sensuâ, etiam in modo voluntatis. Argum: 2. ad summum probandum. Ad 1. q. 41. eto, & dividitur ordinatum modum operandi: hæc non est appetitus, non est appetitus. Ad 2. q. 42. modus operandi. Dic: cum ijd. est. Quod hæc non est appetitus probandum de facto: hæc. Hæc operante sensuâ estea sensibile; circa ideam obiectum operari sensuâ estea, & predictum non est appetitus voluntatis moueri ab obiecto persensum representato, quam per intellectum. Prior. n. patet sensus cognoscit sensibile, quam intellectus, dum non possit intellectus illud cognoscere, nisi prius ab illo obiectu phantasma expescit, quia invenit in phantasmate, ab obiectu specie in intelligibili, per quam illud intelligit. Ad 3. negotio seqq. phantasia. n. est in diversa parte corporis ac appetitus. sed sensuus: & hoc portabat, illa appetitus. Expositus amonit, eti. si in proprio tempore retrahit in proprio subiecto, ratione inquietus à voluntate existere in anima. Verum tamen non potest in obiectu, non est nec illa, vel in cœdo, sed est in obiectu & sensu: etiam quod appetitus principale agentem agat cum qualibet potentia ad actionem: actum sicut. tamen potentia mouet alia materialia, quæ sensu operatur cum virâque potentia. Nec est eadem ratio de potentia existente in distincto supposito: quia cum illa nullam habet connectionem, vel in essendo, vel in operando, quod habet una potentia cum aliâ in eadem animâ radicata; tamen etiam maiorem, si status amoris potestias organicas subiectatas partakeret in animâ. Ad 4. Nego sequel, quia obiectum euo potestia & cognoscitiva concorrerit actiue, bonum cum appetitu. Ad quartum. petito concorrerit alibi actiue: & quia obiectum sensibile non est proportionatum actuam respectu actus intellectus, hæc sit spiritualis, illud materialis; non potest materialiter intellectus immediatè moueri sensibili: potest autem voluntas, quia hæc ut infra; non mouet actiue ab obiecto cognitionis sed a se ipsâ, ab obiecto tantum alicuius & finaliter. Dic: Quare non potest intellectus proponere appetitus sensuâ obiectum sensibile eâ ratione, quâ illi proponitur sensu. Resp. discrimine sumendum est ex diuerso modo continendi: potentia n. cognoscitiva continet obiectum ut representabile & expressibile per actum vitalem proprium: Appetitus continet obiectum, ut sibi propositum & representatum per actum vitalem alterius potentiae cognoscitivæ: at nullum potest vitalis cognoscens ferti potest in obiectum, nisi per actum vitalem proprium, & sibi proportionatum in eodem genere vita, in quo est ipsa potentia: potest vitalis appetitiva ferti in obiectum; etiam si illud non sit representatum per actum cognoscitivæ eiusdem ordinis & utrumque ipsa. igitur potest appetitus rationalis superior continere obiectum sensuâ inferioris eâ ratione, quâ continetur ab ipso appetitu inferiori; non potest potentia cognoscitiva superior, continere obiectum cognoscitivæ inferioris eâ ratione, quâ continetur a cognoscitiva inferiori. Maior patet: nam cognoscitiva non alio modo continet obiectum, quam per actum vitalem proprium: nec alio modo potest illud appetitum proponere, quam mediante suâ ipsius.

Prob. 1. suis vitali cognitione. Appetitus autem non continet obiectum, ut sibi representatum per actum vitalem proprium, sed per alienum potentia cognoscit. Minor quoad 1. partem prob. nequit cognoscitua obiectum percipere, & ad illud vitaliter tendere nisi per actum sibi maximè connotalem, & ab intrinsecō elicitem; qui necessariò est eiusdem vitæ cum principio elicente. Quoad

Prob. 2. 2. partem sic ostend. Non debet obiectum representari appetitui per actum ipsius appetitus; nec debet cum ipso appetitu concurrere per modum formæ intrinsecæ, sed solum extrinsecæ: ergo actus, quo tale obiectum appetitui representatur, non necessariò debet esse eiusdem vitæ cum ipso appetitu, sed sufficit si representetur obiectum aliquâ ratione, contentâ intra sphæram ipsius appetitus.

At cognitione sensitiva representare potest obiectum secundum rationem boni sensibilis; que continetur intra sphæram obiecti appetitus rationalis. Contrà verò cognitione intellectua non potest representare obiectum secundum bonitatem sensibilem, sed tantum intelligibilem, cuius non est capax appetitus sensitivus. Ratio: appetitus immediatè fertur ad obiectum cognitione representatum, quia non fertur ad illud nisi ut cognitione: in mea autem sent. obiectum quod cognitione representatur, non est res ipsa à parte rei existens, sed ut intentionaliter expressa, media specie ipsius obiecti intra ipsam potentiam cognoscitentem: igitur cum obiectum sensibile exprimatur ab intellectu, media specie intelligibili, & actu spirituali, non poterit representari secundum bonitatem sensibilem, sed intelligibilem. Ad 5. cōcedo, cognitionem

Ad quin- sum. cogni- tio sensibilia est regula respectu ap- petitus ra- tionis ina- dequat. sensitivam non esse proportionatam regulam adquatè respectu appetitus rationalis; hæc n. est sola intellectua, que proponere potest omnem atque vniuersam rationem boni: nego tamen non esse illi proportionatam inadquatè; nam hæc potest esse quæcumque cognitione representans aliquam rationem boni. Cum n. voluntatis obiectum sit omne bonum, quævis cognitione representans aliquod bonum, erit ipsius regula, saltem inadquata. Neque putandum est, voluntatem ita ferri ad bonum in communi & in abstracto, ut non magis feratur ad singula bona particularia, & in cōcreto: quia ut sic lunt magis perfectiua suppositi; seu magis coniungibilia cum supposito: quo sit, ut semper voluntas appetat bonum in ordine ad existentiam realem. Ad 1. confirm. concedo, quod dū obiectum non representatur potentia sub aliquâ ratione formalis, quâ ab ea respicitur, non posse potentiam in illud ferri: nego tamen esse necessarium,

ut representetur sub adæquatâ ratione formalis. ut n. potentia ferri possit in obiectum, sufficit, ut aliqua ratio formalis illi representetur: patet de visu, quæ ut ferri possit in obiectum, non est necesse, ut in illo sit tota ratio visibilitatis, sed sufficit ratio lucis. Ex his patet ad minor. ciusque prob. quæ solum probat, voluntatem non determinari ad unam tantum rationem boni, sed ferri posse ad quæcumque; non tamen quod per quemcumque actum ferri debeat ad omnem rationem boni. sicut n. ferri potest ad bonum honestum, absque eo quod feratur ad delectabile; ita ferri potest ad delectabile, absque eo quod feratur ad honestum: & ad bonum particulare, absque eo quod explicite seratur ad vniuersale. Ad 2. nego conseq. quia

Ad confir. 2. potest potentia superior continere, quod continet inferior, non contrâ: igitur potest voluntas moueri à bono apprehenso per sensum, quia hoc continetur sub bono cognitione per rationem, quod est

adæquatum motuum voluntatis: at bonum cognitione per rationem, non continetur sub bono cognitione per sensum, quod tantum est motuum appetitus sensitivi. Ad 3. neg. conseq. quia cognitione concurrit cum potentia cognoscitua ad obiectum percipiendum in genere causæ formalis vitalis intrinsecæ, de cuius essentiâ est, aetiè procedere ab ipso principio perceptuo vitali, in eodem genere vitæ cum ipso principio perceptuo, eiique intrinsecè inhærente: obiectum cum appetitu concurrit in genere causæ finalis & formæ extrinsecæ, obiectu tantum allicientis: Finis seu forma obiectu mouens, non debet esse in eodem genere vitæ cum ipso mobili, eiique intrinsecè inhærente: tametsi actus ipse, quo appetitus ad obiectum vitaliter mouetur, debeat esse illi intrinsecus, & eiusdem vitæ cum potentia ipsâ.

49.
Ad conf. 3.

S E C T I O III.

Qualem obiecti notitiam requirat voluntas, ut operari possit?

Q uadruplicem notitiam in nobis. 1. est simplex obiecti apprehensio, quâ cognoscitur obiectum ut bonum & conueniens, vel ut malum & disconueniens, non absolute, sed respectuè ad appetentem: bonum n. aut malum non mouet ad prosecutionem, vel fugam, nisi apprehensum ut conueniens, vel dilconueniens ipsi appetenti. Vnde 3. de anima c. 3. dicitur intellectus speculatorius non mouere appetitum, quia non proponit obiectum ut bonum, aut malum appetenti, sed secundo ut bonum, aut malum secundum se. 2. Iudicium, quo obiectum ipsum apprehensum iudicatur ita esse in se, sicut apprehensum est à nobis. 3. Prædicium iudicium de prosecutione, vel non prosecutione obiecti. 4. Imperium, quo intellectus intimat voluntati ut obiectum practicè iudicatum ut prosecutendum, vel non prosecutendum, actu prosequatur, vel non prosequatur. Quod explicari sollet verbis imperatiuis, fac hoc, fac illud: ama, odia, hatero. Difficultas est, quisnam ex his actibus requiratur, & sufficiat ad mouendam voluntatem.

Primaliter. opinatur ad mouendam voluntatem necessarium esse imperium, nec sufficere iudicium de prosecutione, aut conuenientiam obiecti, & multo minus sufficere simplicem boni apprehensionem: Medin. I. 2. q. 9. 4. 1. quia vno quilibet prædictum iudicat virtutem esse prosecutam, cum tamen non omnes virtutem prosequantur. Igitur solum practicum iudicium absque imperio non sufficit.

Secunda sententia. vniuersaliter putat, necessarium esse iudicium, nec sufficere solum simplicem obiecti apprehensionem: Herba. in 2. dist. 25. q. 1. fine, Bellarm. lib. 3. de grā. & libero arb. cap. 8. Valent. I. 2. q. 9. qu. sua 4. punct. 1. Suarez in Metaph. disp. 23. sect. 7. n. 9. Inclinat Palatius in 2. dist. 5. disp. un. § 1am verò, tamen hi non explicant, quodnam sit necessarium, iudicium de conuenientia aut disconuenientia, aut etiam de prosecutione aut fugâ obiecti. Prob. 1. ex S. Tho. I. 2. q. 9. 4. 1. ad 2. sicut imaginatio forma sine estimatione conuenientis vel nocenti, non mouet appetitum sensitivum: ita nec apprehensio veri sine ratione boni & appetibilis: qui propterea ibid. cum Arist. 3. de anima docet, intellectum speculativum non mouere, sed practicum. Secundum ex Aristotele tertio de anima cap. 3. vbi ait, non moueri nos ad aliquid timendum vel sperandum, nisi aut cum opinamur, illud esse malum atque terrible, aut tale, cui sit confidendum.

14.
Prob. 2. Tom. 3. De Fine.

55.
Fundam.
primum

Confirm.

56.
Fundam.
secundum

57.

Tertia sent.

58.
Simplex
propositio
obiecti, suf-
fici mouere
voluntate.

Cæterum si solâ imaginatione illa fucint apprehensa, perinde docet mouere, ac si in pieturâ aliquâ ea legeremus. Et cap. 7. tunc ait, appetitum prosequi aut fugere, cùm intellectus affirmat aut negat esse bonum, aut malum. Et alibi docet, intellectum speculatum ad opus non mouere, sed tantum practicum. 3. Quamdiu non accedit prædicum iudicium de conuenientiâ, aut disconu. obiecti, nequit voluntas esse certa, quod illud, quod proponitur sit bonum, aut malum appetenti. Nam sola simplex apprehensio de conuenientiâ, aut disconu. obiecti, indifferens est, vt id quod proponitur, existimetur ita esse, aut non esse, vt proponitur: sicut qui apprehendit, astra esse paria, non est certus, nisi accedit iudicium. Confirm. alias posset quis odisse beatitudinem in communi, quia posset illam apprehendere vt malam. 4. Voluntas est potentia de se indifferens ad sequendam vnam, vel alterâ obiecti partem. ergo debet ab intellectu determinari, vt ad vnam se applicet: non per simplicem apprehensionem; adhuc .n. ea positâ, manet indifferens: ergo per practicum iudicium rationis.

Tertia sent. docet, solam apprehensionem de conuenientiâ, aut disconuenientiâ obiecti sufficere ad inclinandam voluntatem: Scot. in 2. dñst. 6. q. I. §. ad argum. 1. & 3. Lyche. ibid. Argent. in 2. dñst. 25. q. I. a. 2. ad I. Capro q. vn. a. 3. ad argum. Scot. con. I. concl. ad 4. vers. Dicetur 3. Marsil. q. 16. a. I. concl. I. & 2. Maior. q. I. §. 2. arguitur & §. 3. arguitur & in 2. d. 38. q. I. §. 4. Gabriel. dñst. 25. q. vn. a. 3. dub. 2. ad. 2. Vafquez. I. 2. dñst. 44. cap. 2. Quia tamen non ad omnes voluntatis actus sola simplex apprehensio boni conuenientis sufficiens est, adhuc controversum est, ad quos actus illa sufficiat; ad quos verò necessarium sit practicum iudicium rationis.

Dico 1. Sola simplex propositio obiecti, apprehensi vt conuenientis vel disconuenientis appetenti, est de se sufficiens mouere voluntatem ad operandum. Fundam. Voluntas est appetitus naturaliter inclinatus ad bonum suppositi: ergo vbi primum illi per cognitionem sufficiens proponitur, moueri potest ad illud appetendum: at per solam simplicem notitiâ obiecti, apprehensi vt conuenientis appetitui, sufficiens illi proponitur vt bonum suppositi: nam per simplicem notitiam apprehenditur obiectum secundum positivam rationem boni, non apprehensâ incertitudine, & dubitatem, quæ in tali cognitione in ordine ad rem ipsam apprehensam, includitut: at incertitudo & dubitas non impediunt appetitum, ne feratur in suum obiectum, nisi vt cognita: quia sicut nihil mouere potest appetitum, nisi vt cognitum: ita nihil retardare potest eundem à suo obiecto prosequendo, nisi vt cognitum. Maior Prob. quia cùm simplex notitia, sit tantum directa apprehensio obiecti, proprio supposito conuenientis aut disconuenientis, per se non representat conformitatem, vel diffinitatem, quam ipsa habet cum obiecto apprehenso: hoc .n. est munus distinctæ notitiae reflexæ. quâ intellectus reflectendo se supra priorē notitiam cognoscit in illâ conformitatē, vel diffinitate. cum obiecto apprehenso. Igitur ex simplicis apprehensionis non representatur obiectum tanquam bonum certum vel dubium, sed vt bonum vel malum proprij suppositi præcise: hoc autē sufficit, vt appetitus ferri possit in illud. Ut .n. potentia in suum obiectum ferri possit, sufficit vt illi representetur secundum formalem rationem, quâ respicit & inclinat in illud: hæc in appetitu est ratio boni, supposito conuenientis: igitur, cùm tantum representata, sufficiens pro-

ponitur obiectum voluntati. Dicere autem, quod obiectua certitudo de bonitate, vel malitia obie- Dies. & sic conditio necessariâ requisita, vt voluntas moueri possit à suo obiecto, est omnino improbabile; Genera Tum quia absque illâ appetitus bonorum mouetur à bono sensibili: cùm enim ipsa haberi non possit, nisi per reflexam notitiam collatiuam simplicis apprehensionis, cum obiecto secundum se; in bruis, quæ reflexam cognitionem habere nequeunt, esse non potest. Scio, aduersarios recurrere ad instinctum naturale, & ideò vterius refutatur hæc responsio. Tum quia est contra experientiam, quâ sèpe experimur nos sine prævio iudicio, imò interdum contra iudicium, ab obiecto allici & moueri, vt accidit in actibus indeliberatis, & motibus primo primis. Si autem ad omnem motum voluntatis necessarium esset iudicium, non posset voluntas contra actuale iudicium de retrahendo consensu aliquamdiu in illo persistere: alioqui deberent esse duo iudicia contraria simul, alterum de retrahendo consensu, alterū de continuando consensu. Tum quia formale motiu voluntatis est bonum, proprio supposito conueniens: ergo, illud tantum per simplicem apprehensionem propositum sufficiens mouere poterit voluntatem. Ex his à potiori sequitur, non esse ad omnem actum voluntatis necessarium imperium: quia imperium supponit iudicium; & ex S. Tho. I. 2. q. 17. a. 1. est actus intellectus presupponentis actum voluntatis, in virtute cuius ille imperat: Ergo saltem ad hunc primum actum voluntatis, qui ad imperium præquiritur, non est necessarium imperium.

Dico 2. sola simplex apprehensio obiecti, vt conuenientis, vel disconuenientis appetenti, non plex apprehensio sufficiens ad liberos motus voluntatis. Fundam. quia ad liberum motu non sat est, cognoscere obiectum conueniens, aut disconueniens proprio supposito, sed necessarium cognoscere utramque partem contrarieratis, vel contradictionis, tum per cōparationem ad inuicem, tum relatè ad ipsum operantem: hoc autem, vt patet, non est munus simplicis apprehensionis, sed perfecti iudicij, cōparantis vnam partem obiecti cum aliâ, nec non cum operante ipso, tanquam cum perfecto domino actionis elicendæ. Quod autem ad exercitium libertatis hoc sit necessarium, Probatum quia bruta essent libera, cùm sèpe idem obiectum apprehendant conueniens & disconueniens propriæ naturæ: tum quia actualis libertas consistit in electione vnius præ alio, dependenter ab ipsa potestate operantis: cùm non exerceatur libertas nisi inter opposita duo. Ergo necessariâ præcedere debet comparativa cognitionis vnius eligibilis præ alio per ordinem ad potestatem operantis.

Dico 3. Ad omnem actum liberum voluntatis necessarium est iudicium, non imperium. Primum probatum; sc. ad omnem actum liberum necessarium esse notitiæ eligibilitatis vnius rationis præ alia: sed talis notitia est formale iudicium, quo vna ratio iudicatur eligibilior alterâ. Secundum prob. si quâ ratione necessariâ esset imperium a iudicio distinctum, esset ad determinandam voluntatem ad vnam obiecti partem: atqui ad hoc necessarium non est. Tum quia eadem voluntas indifferens est ad imperandum & non imperandum: ergo sicut potest absque prævio imperio sibi ipsi imperare: ita poterit absque imperio quemcunque alium actum elicere. Tum quia ex innata suâ libertate potest ad utramlibet obiecti partem se ipsam determinare per vim aetiam: nam libertas essentialiter constituit in virtute aetiam indifferente ad utramlibet.

Vltimò

Non est ne-
cessarium
imperium
ad omnem
actum vo-
luntatis.

Sola sim-
plex appre-
hensio non
est sufficiens
ad liberos
motus vo-
luntatis

Ad actum
liberum ne-
cessarium est
iudicium, non
imperium.

63.

64.
Questio

Resp.

65.
Ad fund.
prima

66.
Ad 2.
S. Thom.

67.
Arist.

68.
Ad primum
fundam.

69.

70.

Implicitas
beatiudini-
nem appre-
bendi ut
malum.

75.

Ad secundam
fundam.

Vtimum quari potest, an sicut ad omnem motum deliberatum necessarium est iudicium, ita ad omnem motum indelibeturum necessaria sit simplex tantum apprehensio. Resp. negatiue; potest enim etiam ad aliquod imperfectum iudicium sequi aliquis indelibetur motus in voluntate.

Ad fundam. 1. sent. neg. conseq. Quod enim non omnes virtutem sequantur, esto omnes illam sequendam iudicent, non est ex defectu imperij, ad actum voluntatis necessarium requisiti, sed ex innata libertate voluntatis, volentis sequi rectum rationis dictamen, idq; ob difficultates, quas in prosequenda virtute experitur. Ad primum 2. ex S. Tho. Resp. tantum colligi ad permutandum appetitum non sat esse simplicem notitiam boni, vel mali absolute, sed requiri, ut illud apprehendatur ut bonum, aut malum respectu proprii suppositi: nisi enim apprehendatur ut bonum, aut malum ipsi appetenti, non poterit ab illo appetitus ad prosecutionem vel fugam moueri, quia ad prosecutionem, vel fugam non mouetur, nisi a bono vel malo proprio. Ad 2. Resp. Arist. in 1. & 3. loco cit. intelligi eo modo, quo S. Thom. de simplici notitia boni vel mali absolute. Quod confirmat exemplum de picturâ, ab ipso allatum: quando enim apprehendimus bona, vel mala secundum se, consideramus illa ac si depicta legeremus in tabellâ, quae proprieatatem nihil nos mouent; mouent autem, cum illa apprehendimur ut nobis profutura, vel obscura. Tunc autem hoc apprehendere simpliciter possumus absque ullo iudicio: quod licet necessarium sit ad motu delibeturum, non tamen ad indelibeturum, ut patet in brutorum, que etiam sine tali iudicio timunt & appetunt. Secundus locus explicandus est, vel de prosecutione & fugâ delibera, ut quam apprehendere debet affirmatio de negatione per iudicium rationis; ut de affirmatione & negatione virtuali, qualis necessario includitur in simplici apprehensione boni vel mali. Ad hanc fundam. concedo, quod iudicium accedit formale iudicium, non posse voluntatem esse certam reflexè & signare: bona autem ad motum indelibeturum voluntatis necessarium non est, ad quem sufficit, si illi causam proponatur, ut positivâ ratione boni, & sub suâ reflexâ & signata ratione incertitudinem ac dubietatis. Ad exemplum de astris apprehensionis, ut paribus, Resp. intellectum per simplicem apprehensionem, nec est dubium, nec certum, sed abstrahere ab unoque, & solidum apprehendere paritatem ipsius alterius: incipere autem est de dubium per sequentem operationem, quae reflectendo se supra priorem, nescit, an illa conformetur obiecto secundum se. Ad secundam, Resp. 1. implicant, beatitudinem apprehendi posse ut malam, non minus quam ipsam rationem boni apprehendi posse ut malam: Cum nihil aliud sit beatitudo, quam aggregatio omnium bonorum. 2. dico per impossibile, quod beatitudo apprehendetur ut mala, nullum fore absurdum, illam à sic apprehendente odio haberi. Sicut diceret tenetur aduersarij, quod si illa iudicaretur ut mala, odio haberi posset; inde ad eam odio habendam posset voluntas ipsa imperio cogi: quia non ferriur in obiectum, nisi ut ab intellectu proposum: ergo posito, quod hic erraret proponendo bonum, ut mala, vel malum ut bonum, voluntas posset bonum odire, & malum amasse. Ad 2. fundam. neg. conseq.

Nam quis ita voluntas determinatur à pratico iudicio rationis ad unum, ut adhuc maneat indifferens ad oppositum; & sic versus non determinatur; Aut ita, ut nullo pacto maneat indifferens ad alterum. Tom. 3. De Fine.

rum; & talis determinatio tollit voluntatis actualis libertatem; quia cum hoc iudicium sit actus intellectus, ad operationem voluntatis praerequisitus, si eo posito, non posset, voluntas oppositum, non esset ipsa formaliter libera, quia liberum est (ut infra) quod positis omnibus ad operandum praerequisitis, potest etiam non operari.

SECTIO IV.

A quo mouetur efficienter voluntas?

Non quatinus hic causam efficientem pri-
mam, sine cuius generali influxu nullus ef-
fectus producibilis est; sed proximam. Ceterum ma-
iores causas voluntate ad actus concurrent, sunt ob-
iectum, cognitione, & nonnunquam appetitus sen-
situs. Controversia est, quodnam ex his sit prin-
cipium efficientes, vel totale, vel partiale actuum vo-
luntatis. Primasent. opinatur, totale principium
effectiu*m* volitionis, ut & intellectus esse phan-
tasma iradiatum ab intellectu agente, passiu*m* tan-
tum se habente voluntate: *Est Goffredi relatio à Sco-*
to in 2. dist. 25. q. vn. 6. dicitur hic, & ab alijs. Fun-
dam. Implicita & motus esse idem, subiecto:
& idem, mouere scilicet, idem respectu eiusdem
esse in actu quam mouens: & in potentia, quam mo-
*tum. In parte autem intellectu*m* nihil praeter phan-*
tasma, potest esse à voluntate distinctum subiecto:
ergo &c. Confirmatur. 1. Materia & efficientes Confir. 1.
2. Phisi. 37. non coincidunt in idem numero; ergo
nec agens & patientes. 2. mouens realiter refertur
ad mobile: sed eiusdem ad se ipsum non est realis
relatio. Verum hoc sent. exploditur: cum quia ne-
qui phantasma corporeum esse totalis causa actus libertas non
*spiritualis: qualis est intellectus & volitus: cum quia potest sal-
non salvare libertatem: Hoc enim dicit perfectum uari in po-*
dominiam supra suos actus, quod salvare nequit in sensu puri
*potentia pure passiu*m*; quae non potest prohibito in posse*
actum exire; quia in se non continet vietatem pro-
ducendi actum. Nec potest libertas salvare, effi-
cendo, ut ab extrinseco agente determinetur, vel
impediendo, ne agens actum producat ad verum,
que enim requiritur aliqua vis activa: nempe im-
pedire actum agente, est illi resistere, ne agat: qd
ficeret, ut ab extrinseco agente determinetur ad
*actum, est aliquid agere, per quod agens fiat pre-
sens passio, illudque reducat de potentia ad actum:*
ad neutrum sufficit vis passiva, quae est in natura
est recipere ac pati.

Secunda sent. docet, actuum principium totale actum voluntatis esse obiectum cognitionis, prius principium determinatum corundem esse voluntate. Secunda sent. et id in 2. dist. 25. q. 1. a. 3. dubit. 2. later. Ar-
gente. q. vnu. 1. Distinguunt autem hi duas praepon-
voluntas determinatas: & voluntas ultimata. Primum concurrit, secundam negant: quia putant, totam determinatio-
nem esse à voluntate. Est autem determinatio, non
actio aliqua à voluntate effectu elicita, sed vel
cessatio ab actu causato ab uno obiecto, & permis-
sio causalitatis ab alio obiecto, vel modus recipien-
di actu causatum ab obiecto, nempe sponte &
voluntarie; cum nihil possit in voluntate recipi, ni-
si voluntarie. Primum vocant consensum nega-
tiuum, quia permittit voluntas, se actiu*m* moueri
ab uno obiecto, cessando ab actu circa aliud obiec-
tum. Posteriorem appellant affirmatiuum, quia
sponte & voluntarie voluntas recipit in se actum,
quo posse vult obiectum. Per hoc quod voluntate

tariè desistit à priori actu, & voluntariè recipit posteriorem, salvant libertatem in veroque consensu, negativo, & affirmativo. Vnde concedunt hanc propos. voluntas mouet se ipsum: quia licet non moueat se ipsum actiuè, mouet tamen se ipsum determinatiuè, modo explicato.

76. Sed huc sent. refutanda ut precedens; quia implicat saluati libertatem, nisi in potentia actiuâ, quia totam actionem, & affirmativam. In hac sent. ponit in ob. admissum, tota actuitas est ab obiecto: at obiectum non libertè, sed necessariò agit: unde quories proponitur obiectum secundum oppositas rationes, vel necessariò agit secundum utramque, & sic oppositi erunt actus simul in voluntate: vel tantum agit secundum partem efficacius propositam: & sic voluntas non erit libeta circa aliam partem. Nec poterit voluntas facere, ut intellectus efficacius proponat alteram partem; quia hoc non posset, nisi per actum, quo principiter intellectui, ut efficaciores rationes excogitarer pro altera parte; cum autem ex se nullam habeat actuitatem, non poterit hoc intellectui pricipere. Eodem modo nec desistere posset ab actu causato ab uno obiecto, ut moueri possit ab alio, nisi imperando intellectui, ut esset à propositione voius, & incipiat proponere aliud: aliqui, stante eadem propositione obiecti, sicut non potest obiectum non mouere, ita nec voluntas non moueri. Nec saluat libertatem in modo recipiendi. actum, quia actus necessariò causatur ab obiecto, coquè causante, non potest voluntas illum non recipere, nisi resistendo, ne illa causetur ab obiecto: quia resistentia nequiescensque aliquâ actuitate intelligit. Nec talis actus reduci potest ad aliquem actu priorem liberum; quo liberè fuit tale obiectum applicatum: quia ut talis actus esset liber, debuissest actiuè procedere à voluntate. Implicitur, voluntatem se ipsum determinare, & nullum actum in se ipsâ produceret; cum nequeat voluntas se ipsum determinare, nisi per liberem actus productionem. Tandem non saluat rationes spontanei ac voluntarij, quod debet ab intrinsecō principio cognoscente actibus procedere; cum tamen huc sententia totum actus actuitatem reducat ad obiectum extinsecum.

77. Nec saluat libertatem in modo recipiendi. actum, quia actus necessariò causatur ab obiecto, coquè causante, non potest voluntas illum non recipere, nisi resistendo, ne illa causetur ab obiecto: quia resistentia nequiescensque aliquâ actuitate intelligit. Nec talis actus reduci potest ad aliquem actu priorem liberum; quo liberè fuit tale obiectum applicatum: quia ut talis actus esset liber, debuissest actiuè procedere à voluntate. Implicitur, voluntatem se ipsum determinare, & nullum actum in se ipsâ produceret; cum nequeat voluntas se ipsum determinare, nisi per liberem actus productionem. Tandem non saluat rationes spontanei ac voluntarij, quod debet ab intrinsecō principio cognoscente actibus procedere; cum tamen huc sententia totum actus actuitatem reducat ad obiectum extinsecum.

78. Tertia sent. affirmat, actus indeliberatus, & motus primos totaliter causat à notitia obiecti; deliberatus à sola voluntate: Marsil. in 2. q. 16. 4r. 3. concl. 2. ubi hunc ordinem constituit. Primo, intellectus, qui per ipsum à voluntate non distinguatur, representat obiectum ut bonum. 2. Talis representatio naturaliter inclinat voluntatem, producendo in eâ complacentiam erga bonum representatum. 3. Voluntas inclinata per complacentiam ad bonum representatum, libertè potest in se ipsâ producere, vel non producere actu amceptionis: Ad actuam fugaz primò intellectus representat obiectum malum. 2. Talis representatio necessariò causat in voluntate displeasantiam. 3. Voluntas libertè potest in se ipsâ prodicere; vel non producere actu fugaz. Fundam. Quia notitia boni naturaliter inclinat voluntatem ad complacentiam: ut notitia mali ad displeasantiam. Igitur superfluum est, praeter notitiam obiecti, ponere causam talis complacentiae, vel displeasantiae ipsam voluntatem. Nam illam non producere libet, quia ex August. Non est in nostra potestate; ne vix pungamus: nec necessariò producere enim illam ut voluntas, ergo libertè. Sed contra: huc sent. non saluat rationem voluntariaj & spontanei, quod est ab intrinsecō principio produci. Praeterea sapere obiectum indeliberatus, accedente sola addet-

tentia rationis, ex necessario fit liber. Demum falsum est, voluntatem nihil producere, nisi liberè producat: poterit tamen de voluntate diuinâ, quia Spiritum S. producit, & si non liberè tamen de voluntate beatorum, quia actum dilectionis beatifica necessariò producit. Quid volūtas, non visio Dei producat dilectionem beatificam constat, alioqui necessarius non esset habitus charitatis in voluntate, quis hic non est necessarius ad recipiendum, sed ad eliciendum charitatis actum, ut patet in via: at idem habitus charitatis vis manet in patria.

Quarta sent. censit, omnes actus voluntatis tam necessarios, quam liberos produci ab ipsa voluntate, licet non solâ, sed vñâ cum obiecto, vel notitia obiecti, ita ut ex veroque integratur vnam integrum principium; et Ptol. in 4. diff. 49. q. 3. a. 2. Herv. in 2. dist. 25. q. 2. Mayro. q. un. concl. 3. Gregorij q. un. concl. 2. Gabri. q. un. a. 4. dub. 3. Major. q. 3. ad 3. & q. 4. conc. 4. Caius. 1. part. q. 27. a. 3. f. quinq. & q. 80. a. 2. 5. quoad 2. Conrad. 1. 2. q. 9. ar. 1. Medlin. ibid. concl. 2. Mascalen. de auxiliis diff. parte 4. à num. 12. Licet Hervanus, Mayro. Caius. doceant, obiectum ipsum actiuè concurgere cum voluntate; Reliqui non obiectum, sed ipsum notitiam: nam sapere obiectum est absens, vel impossibile. Addunt Hervanus & Caius. obiecto ad actum concurrens quoad specificationem, & voluntatem quoad exercitium. Quia ut Hervanus explicat ut actus sit talis speciei, rediretur ad obiectum, quod efficiendo actu dat illi speciem. Quid autem exerceatur hic & nunc reducitur ad voluntatem, quia liberè produxit suos actus.

Prob. 1. ex Arisp. 3. de anima cap. 2. ubi distinxit mouens motum, quod ait esse bonum appetibile: & mouens motum, quod docet esse appetibile: sed appetitus effectus mouet se, ad actum: ergo & appetibile cognitum effectuè mouet voluntatem ad eundem. 2. Ex August. 1. 5. de spiritu: et 23. amor de scientia procedens, & cap. 26. de amore increato sit, qui de veroque, degenerans, & de genere notione, tangens de Parte, ac prole procedit; & ad simplicia. lib. 1. q. 2. ant. med. vocatio, quae in sent. August. est obiecti notitia, appellatur bona voluntatis effectrix. Igitur amor procedit ex obiecti notitia. 3. Prob. ratiobus. 1. Si sola voluntas esset effectiva causa actuorum, omnes ipsius actus essent eiusdem speciei, nimirum actio ut actio, speciem sumit ab agente: igitur si sola est causa actiuâ respectu omnium factorum actuum, omnes ipsius actus erant eiusdem speciei. 2. Si sola voluntas esset causa suorum actuum, fieri posset in incognitum: quia si sola esset causa voluntatis, cognitione non esset necessaria; nam huc extenuaret necessaria, quatenus est causa voluntatis. 3. Verbum increatum est principium amoris: creati per modum efficientis; ut fide combatit: ergo verbum creatum erit causa efficientis amoris: et ipsi subsistens enim ad ianuâ causâ, non variet causam illius de uno genere in aliud; ergo si Verbum subsistens producit amorem subiectem in genere efficientis; verbum non subsistens producit amorem non subiectem in eodem genere: sed verbum mentis nihil aliud est quam obiectum ipsius cognitum & intentionaliter exprimit: ergo.

4. Obiectum effectuè concurrit cum intellectu ad actum intellectionis; ergo etiam cum voluntate ad actuam volitionis. 5. Si cognitione concurredit effectuè ad actuam volitionis; dilectio. Ratio 4. à pari. Ratio 5. Dicitur: est eiusdem speciei in via & in patria: & qui habet actu charitatis in via, est partialiter saltem beatus, quia habet partialiter beatitudinem in dilectione.

dilectione Dei constituit. Sequela prob. nam quorum principia & subiectum atque obiectum sunt eadem, actus quoque sunt idem: sed subiectum & obiectum dilectionis Dei sunt eadem in: vita & patria; nam idem Deus secundum determinat dilectionem vitæ & patriæ, ergo si principium quoque est idem, non poterit vnu actus distingui ab alio. 6. Intellectus mouet voluntatem imperio: sed imperium mouet efficienter. Confirm. nam stante imperio ex parte intellectus, nulla remanet libertas in voluntate ad contradicendum: ergo signum, est, imperium efficienter mouere voluntatem: alioqui adhuc eo posito posset voluntas contradicere.

89.
Ratio 6.
Confirm.

90.
Radio 7.

91.

92.
Probabilior
absque ex-
ceptione

93.
Prob. I. à
paritate ap-
petitus na-
turalis

sufficiens principium mouendi se in obiectu. absque effectivo concorso obiecti. Prob. 2. Nihil est in actu voluntatis, quod reduci non possit in voluntatem, ut in totale & completem principium ipsius: ergo superflue ponitur alia proxima causa respectu eiusdem actus; & frustra multiplicantur principia, vbi unum sufficit. Antec. ostendo. Nam in actu voluntatis nihil aliud est, quam aut vitalis inclinatio seu impulsus ad bonum, aut vitalis austerio seu fuga à malo: Sed totum hoc reduci potest ad voluntatem ut in causam sufficientem & adequatem: Quia voluntas essentialiter est quedam inclinatio & propensio in actu 1. in bonū proprię naturę conueniens: ergo apta est in se ipsā causare inclinationem seu impulsum in actu 2. ad bonum eiusdem naturae proprium. Cūm o. essentialiter sit appetitus boni conuenientis proprię naturę, statim ac illud per cognitionem proponitur, apta est se ipsum ad illud inclinare, absque alio principio effectivo proximo. Confirm. ideo ad actum intellectus perter influxum potentiarum, requiritur influxus obiecti, quia in actu intellectus est expressio obiecti, quae reduci non potest in potentiam; cūm intellectus non continat virtualiter obiecta, quae potest cognoscere: cūm autem in actu voluntatis non sit, nisi vitalis impulsus in obiectum, qui optimè reduci potest in voluntatem, tanquam in appetitu per se ad bonum propensum, non erit alius esse & iuxta concursus necessarius.

Ex dictis intellige i. voluntatem moueri ab intellectu quoad specificationem, non quoad exercitium: quia nimirum mouet voluntatem proportionando illi obiectum, à quo actus voluntatis specificatur; non mouet illam efficienter, quod esse mouere sallam quoad exercitium. Ceterum, cùm dicitur intellectus præponere voluntati obiectum, non est intelligendum, quod illi præponat obiectum recognoscendum, cùm voluntas pot sit cognoscitiva, sed proponit illi ut voles ad.

2. Quia ratione voluntas mouetur ab appetitu
sensu: duobus videlicet modis; uno a me-
ta. cognitione sensitiva. proponente obiectum
intelligibile, à quo voluntas ipsa immediatè mouetur, dis-
citur ea que docimus supra sect. 2: altero per
empathiam & connexionem potentiarum in car-
em anima radicatarum. Explico: Duo genera
sunt mouentur per appetitum sensitivum in bonum
intelligibile; eadem per intellectum idem bonum
proponit voluntati: quae est efficacius fertur in ib-
id, quod propter efficaciem motum appetitus
intelligentis efficacius fuit ab intellectu propositum.

Ad fundam. primæ, neg. Maior. Ad probat. di-
nge. antec. Implicat idem mouere se ipsum esse
per potentiam, & in actu respectu ciuidem; con-
ducit. respectu diversorum, nego. Ceterum vo-
luntas non est in potentia & in actu, nec mouens in diuer-
sitate respectu eiusdem, sed respectu diversorum.
In actu virtuali respectu volitionis formalis
ducenda; & simul in potentia, non ad actum
ducendum; sed formalem volitionis recipiendum:
etiam induens ratione actus virtualis, & simul
ratione volitionis formalis, sicut aqua est in
virtuali ad reparandum sibi frigiditatem amil-
liare. De his in potentia formalis ad formalem fri-
gide recipiendam inducique se ipsum ratio-
nib[us] frigiditatis virtutibus ad frigiditatem formalem
inducere: ratione cuius receptionis dicitor
Ad 1. Confirm. antecedens intellige de
facto transcurrente producente hoc enarrantum
per coincidere idem numero cum passo: non
enarrantur operante. Ad 2. nego voi-
uersaliter.

versaliter, inter mouens & motum debet intercedere respectum realem; recte tamen inter effectum & causam: quo pacto inter voluntatem & volitionem intercedit realis respectus causa & effectus: solum enim inter causam & effectum de necessitate debet realis distinctio, quae ad realem respectum r: quiritur, intercedere. Secunda sent. cum suis prob. refutata manet ex dictis. Ad fund. tertius disting. Major. Notitia boni naturaliter inclinat voluntatem per modum finis, & causas formalis obiectus, concedo; per modum efficientis, nego. Ipsa enim voluntas sufficienter per modum efficientis se ipsam inclinat ad complacentiam, vel disiplacentiam obiecti, idque vel naturaliter, si absit plena aduententia rationis, quo pacto intelligitur August. cum dicit, in potestate nostra non esse, ne vixit tangatur: vellere, si adsit perfectum iudicium. Ceterum falsum est, voluntatem non operari ut voluntatem, nisi liberè operetur: alioqui amorem beatificum, quem necessarium elicit, non operaretur ut voluntas. Ratio: operari ut voluntatem, est operari circa præcognitum: sed voluntas non tantum liberè, sed etiam necessarium operari potest circa præcognitum. Confr. principium Spirantium in diuinis producit Spiritum S. formaliter ut volens: & tamen non liberè, sed necessarium illum producit. Igitur potest voluntas operari ut voluntas, esto non liberè, sed necessarium operetur.

101. Operari voluntas ut voluntas & si non libere operetur.

102. Ad primam quartam.

103. Ad Augustini. and.

Confirm.

104. Ad 1.

105. Ad 2.

106. Ad 3.

107. Ad 4.

108. Ad fund. tertias,

109. Ad 5.

110. Ad 6. ad confir.

111. Ad 7.

112. Conf.

113. Discrimen inter intel. & voluntatem. Nam cum ille debeat rotum lattam & obiectum exprimere, & medio eius concursu intra voluntas, se inten-

potentiam intellectuam, nempe expressio & delineatio huius, vel illius obiecti, ut supra. At nihil est in volitione, quod reduci non possit in voluntatem: si quid enim est, est specificatio ipsa actus: at hoc commodè reduci potest ad obiectum in genere causæ specificantis formalis obiectu.

Dices: Cur non eodem modo reduci posset specificatio cognitionis ad obiectum? Resp. quia obiectum debet vi cognitionis fieri intentionaliter pressens: hoc autem fieri nequit, nisi obiectum ipsum producatur in esse intentionaliter per actum cognoscens. Quo fit vi cognitionis quatenus est representatio obiecti, non solum pendeat ab obiecto specificatiu, sed etiam effectiu, quia debet obiectum ipsum quoad esse intentionale in se continere: id non potest continere, nisi ipsa sit effectiu ab obiecto vel ab eius specie producta. Ad 5. de veritate maioris disptmo sententia 4. de Charitate: interim neg. sequel. Esto enim ad actum volitionis notitia obiecti effectiu non concurrit, concurrit tamen finaliter seu formaliter obiectiu. Et quia diverso modo ad actum charitatis concurrit Deus visus in patriâ, & cognitus in viâ: ideo potest ex hac parte actus charitatis in viâ discriminari ab actu charitatis in patriâ. Ad 6. neg. minor. Ad

Confr. Resp. ideo stante efficaci imperio intellectus, voluntatem determinari ad actum imperatum, quia tale imperium includit actum ipsum voluntatis, quo se ipsum determinavit ad subsequentem actum cliendum. Sicut stante efficaci intentione finis, necessitatus ad electionem mediorum: quia per antecedentem actum intentionis, determinari se ad subsequentem actum electionis. Ad 7. neg. sequel. cuius prob. maior vera tantum est de potentia, quae est proximè productiva actuū semper perfectiorum quoad entitatem. Ceterum voluntas est productiva actuū perfectiorum & perfectiorum, solum quoad specificationem. Perfectio enim entitatis actus desumitur ex intensitate eiusdem actus: hec autem in actibus voluntatis perfectioribus in infinitum quoad specificationem non crescit, sed limitatur ad certum gradum, quem neque natuales actus voluntatis excedere. Maior Prob. quia cum specificatione actus non desumatur ex principio producente, à quo tamen desumitur intensio actus, sed ex obiecto terminante; possit que perfectius obiectum perfectiore conserre specificationem actus, in sua entitate & intensitate imperfectiori, ut inductione constet, non sequitur ex productione actuū perfectiorum quoad specificationem infinita virtus potentia, sed tantum infinitudo obiectorum, potentium conserre perfectiores semper specificationes actibus, quoad enitatem & intensitatem finitis.

Confr. actus voluntatis non solum dicitur perfectior specificatiu quoad bonitatem, sed etiam quoad malitiam: & tamen ex eo quod possit voluntas perfectiores & perfectiores actus specificatiu quoad malitiam, contra nobiliores in infinitum personas exercere; nulla in eo sequitur infinitas; cum tota haec malitia quoad specificationem refundatur in actu ex obiecto solum terminante, ergo neque ex eo, quod possit eadem voluntas perfectiores actus, erga nobiliores personas atque obiecta elicere, vilia sequitur in ea infinitas: cuia non minus specificatione quoad bonitatem, quam quoad malitiam, desumatur ex obiecto solum terminante.

Ex his manifestum sit discrimen inter intellectum & voluntatem. Nam cum ille debeat rotum lattam & obiectum exprimere, & medio eius concursu intra voluntas, se inten-

108. Dices.
Resp.

109. Ad 5.

110. Ad 6. ad confir.

111. Ad 7.

112. Conf.

113. Discrimen inter intel. & voluntatem. Nam cum ille debeat rotum lattam & obiectum exprimere, & medio eius concursu intra voluntas, se inten-

se intentionaliter producere, non solum efficit illud quoad specificationem, sed etiam quoad entitatem: quia debet producere illud in esse intentionalis secundum totum esse, quod habet in esse naturali; cum esse intentionale obiecti substitui debeat loco esse naturalis eiusdem: & consequenter, quo crescit obiectum in esse naturali, eo crescere debeat obiectum in esse intentionalis, per actum ipsius intelligentis producum. Quocirca si solus intellectus, ut causa principalis proxima producere posset infinitos actus representatiuos perfectiorum obiectorum, esset infinitae virtutis. Voluntas autem, cum non debeat producere obiectum, sed solum vitalem impulsum in illud, cumque hic vitalis impulsus variari possit quoad specificationem obiectivam, non variato eodem impulsu quoad entitatem intensiuam, secundum quam tantum causatur a voluntate, ex infinita productione actuum perfectiorum quoad specificationem obiectivam, non sequitur infinita virtus produciua in voluntate. Quia obiectum ad actum intellectus concurrit per intrinsecam communicationem sui secundum esse intentionale; ad actum voluntatis solum extrinsecè per extrinsecam duntaxat terminationem.

Ratio à priori

SECTIO V.

Quo pacto voluntas moueat potentias sibi subiectas?

114. **H**actenus disputatum de modo, quo voluntas ab intellectu, alijsque potentijis moueat. Disputandum quo pacto ipsa reliquias potentias sibi subiectas moueat. Porro ex tantum potentiae subjiciuntur voluntati, quæ in operando ab ipsius imperio pendent, cuiusmodi sunt omnes potentiae sensitivæ, nec non intellectivæ.

115. Prima sent.

116. Prob. 1. 117. Prob. 2. 118. Prob. 3. 119. Prob. 4. 120. Secunda sent.

1. Sent. voluntatem mouere potentias sibi subiectas, actiuè cum illis ad proprias eorum operationes concurrendo. Hanc ut probabilem defendit Franc. Lyche. in 2. dist. 42. §. posset etiam: Ad quam inclinare videtur Scotus ibid. §. dico ergo: & dist. 25. q. un. ad 1. principale. Probatur 1. Quod effectius voluntas vult alicuius potentiae sibi subiectæ operationem, eò talis operatio producitur intensior: ergo voluntas actiuè concurrit ad illam: nam illa maior intensio nequit esse à potentia propria, quin illa semper agit uniformiter, quia agit ut potentia necessaria secundum totum suum posse: ergo est à voluntate. 2. Agens inferius perfectius agit coagente superiore: sed voluntas est agens superiorius respectu potentiarum sibi subiectarum: ergo, illa coagente, istæ perfectiū agit: nequeunt autem istæ perfectiū agere, nisi illa actiuè concurrat. 3. Agens diuersarum operationum, si circa vnum & idem agat, fortius & perfectius agit, quā si circa diuersa simul agat, nam virtus unita fortius & perfectius agit. Ergo si anima secundum omnes suas potentias agat circa idem fortius & perfectius agit, quā si circa diuersa secundum diuersas potentias ageret. Igitur si voluntas operatur circa idem, circa quod operatur alia potentia, circa illud anima perfectius agit. 4. Voluntas est principium universalis respectu omnium potentiarum, sibi subiectarum: de ratione autem principij universalis est cum omnibus causis particularibus sibi subiectis actiuè concurrendo.

Secunda sent. est, voluntatem actiuè tantum mouere potentiam motricem; cæteras applicare

tantum ad opus exequendum: *Medin.* 1. 2 q. 9 a. 1. *Prob.* Fundam. potentiae, quæ voluntati subiectiuntur, sunt partim passiuæ, ut potentia motrix; partim actiuæ, ut reliquæ: ergo solam motricem voluntas mouet actiuè; quia cum non possit talis motus reduci in potentiam motuam, quæ actiuæ non est; neque in aliam, cum nulla alia, præter voluntatem, cum illa concurrat, necessariò redundans erit in voluntatem: quæ reliquias mouebit applicatuè; quia cum sint actiuæ, non egerint nisi sola applicatione, ut operentur. *Confirm.* *ex Arist.* 3. de ani. *Confirm.* 1. *ma cap.* 10. vbi appetitum vocat potentiam loco motuam. Tum quia Angelus per voluntatem mouet celum; ergo & anima per voluntatem mouet suum corpus, reliquiasque potentias sibi subiectas.

Tertia sent. docet, nullam potentiam moueri à voluntate actiuè, sed tantum imperio, & quoad solam applicationem: *Egid.* in 2. dist. 25. q. 1. a. 4. 121. *Caiet.* 1. 2. q. 9. ar. 1. *Conrad.* *ibid.* *Valent.* *punct.* 1. Tertia sent. *Probabilior Vasquez disp.* 34. *cap.* 3. & aliorum: *Qua probabilior est & sequenda.* Fundam. omnes potentiae voluntati subiectæ sunt ex se actiuæ: ergo ut operentur non egerint nisi imperio & applicatione voluntatis, cui in usu & exercitio suarum operationum subduntur: quia frustra eiudem effectus plures multiplicantur causæ, quando una tantum sufficit. Antec. probo quia nihil est in quilibet operatione cuiusque potentiae voluntati subiectæ, quod reduci non possit in ipsam potentiam executivam tanquam in proximam causam sufficienter producendum. Nam ratio liberi, quæ sola reduci nequit, nisi ad voluntatem, non est perfectio intrinseca actui, sed extrinseca duntaxat denominatio à voluntate libere imperante & applicante. 2. Superfluum est in eodem supposito plura admittere principia universalia in causando: sed anima est universalis principium agendi cum omnibus potentijis: est n. principale ac substantiale viue in homine ipsa anima, quæ per actus vitales omnium potentiarum vitium maximè viuit: Non potest autem vivere, nisi vitaliter operando; nec vitaliter operari, nisi actiuè concurrendo cum suis potentijis vitalibus ad actus vitales; cum de ratione vita actualis sit actualis influxus ipsius à principio viuente, ut ex disp. 2. sec. 5. constat: ut igitur actus potentiarum vitalium sint vitales ipsi animæ, debent ab ipsâ animâ actiuè procedere. Igitur superflue, præter animam, admittitur voluntas ut universalis principium agendi cum omnibus potentijis sibi subiectis in homine. 3. Alias voluntas etiæ potentia particularis limitata ad certum modum operandi, deberet eminenter contineperfectiones omnium potentiarum; etiam in uniter pertinente, cuius tamen perfectio excedit perfectio-sentientes nem voluntatis. Sequela prob. quia si voluntas concurreret ut principium universalis cum omnibus potentijis, non concurreret ut instrumentum, sed ut causa principalis, non universalis, ut patet: ergo equiuoca, atque adeò ut causa eminentialis. Maior prob. nam cōcurrere per imperium & potestatiuè, actiuè applicando singulas sibi subiectas, est concurrendo ut causam principalem. *Confirm.* implicat ipsam concurrendo cum intellectu ad omnes eius actus: cum non possit saltem ad primum actum concurrendo; eo quod ad nullum actum concurrendo valeat, ad quem aliquis actus intellectus non praecesserit, cum nequeat operari nisi in præcognitum.

Cæterum applicat voluntas potentias sibi subiectas ad opus, tum directione intellectus propo-124. *Voluntas* nentis modum practicè applicandi potentiam: tum sensitas sibi proprio actu illas ultimè ad opus applicando. Qui subiectas ad actus dicitur *Vtius actiuns*, quo positio statim sequitur

tur operatio potentiarum, idque ex vi radicationis potentiarum in animâ, quæ cum potentia concurrit ad actus ipsius. ex eo. n. quod per voluntatem vult, ut intellectus intelligat, aut oculus videat, statim anima per intellectum intelligit, & per oculum videt. Vnde applicatio, altera activa, quæ est actus voluntatis, quo anima per voluntatem vult; altera passiva, quæ est actio potentie executivæ, ex imperio voluntatis; eadem. n. operatio est effectus executivæ, ut elicit a potentia; & simul formalis applicatio potentiae ad opus, ut a voluntate imperata.

^{125.}
Primus
actus intel-
lectus non
cadit sub
imperium.

^{126.}
Ad primū
prime.

^{127.}
Ad secun-
dum.

^{128.}
Ad tertium

^{129.}
Ad quar-
tum.

^{130.}
Ad fund. 2.
Ad i. Con-
firm.

Ad 2.

Porrò primus actus intellectus non cadit sub voluntatis imperium: quia nihil cadit, nisi quod est præcognitum. Habet hoc imperium sola voluntas supra potentias executivas; quia ex S. Tho. I. 2. q. 9. a. 1. inter potentias, sola voluntas habet pro obiecto bonum uniuersale suppositi, cum singulæ habeant particulares. Ad quam potentiam spectat finis uniuersalis, ad eandem spectat mouere potentias ad fines particulares sub uniuersali cōtentos. Igitur ad voluntatem spectabit, mouere potētias ad sua obiecta particularia, cōprehēsa sub bono uniuersali suppositi.

Ad 1. primæ neg. conseq. Ad prob. resp. Maiorem intentionem operationis reduci tum ad potentias executivas, quæ sicuti in operando, ita in modo ipso operandi intensè vel remissè, pendent ex imperio voluntatis: vnde nego, eas semper operari secundum ultimum posse: tum maiorem intentionem reduci ad animam ut ad principium actuum uniuersale, quod concutrit cum singulis potentijis ad suas operationes. Ad 2. neg. utraque minor. Non enim maior perfectio operandi executivæ prouenit ex activo concursu voluntatis, sed tum ex activo concursu animæ ut principij uniuersalis; tum ex meliori applicatione executivæ ad opus, per efficacius imperium voluntatis. Ad 3. Verum est argum. eis voluntas imperatiæ tantum concurrat cum potentia, eas perfectius ad opus applicando. Ad 4. nego voluntatem esse uniuersale principium in exequendo, sed tantum in imperando. Ad fundam. secundæ, nego, potentiam motricem esse potentiam tantum passiuam. Vnde ad 1. confirm. nego Arist. eo loco negare potentiam motrici activitatē: quin potius oppositum ex eo colligitur: ait. n. animal esse quod mouetur: Quo verò appetitus mouet tanquam organo, esse quid corporeū. Ad 2. nego antec. Angelus enim mouet cælum per potentiam motiuam distinctam à voluntate. Leg. tom. 2. disp. 7. sect. 2.

na voluntas, quæ dono suæ gratiæ hominem ad operandum præuenit, frustrari; frustrari autem possit, si humana voluntas, diuinâ gratiâ efficaciter præmota, adhuc libera maneret, ac domina sui actus, quippe quæ posset gratiæ non consentiendo, diuinam voluntatem frustrare. Præterea, cum tota natura humana lapsu primi parentis sit dono iustitiae originalis, quo ad bonum dirigebatur ac roborabatur, destituta, non videtur de se amplius potens ad bonum honestum operandum, sed tanquam tibia ex suscepto vulnere semel curua effeta, semper in suis operationum gressibus claudicabit.

Potissima inter catholicos & hæreticos nostri sæculi controuersia est, an post naturam lapsam præter libertatem à violentiâ, & coactione, sit in homine libertas à necessitate. Libera à violentiâ & coactione dicuntur, quæ sponte, nulla cogente vi operantur, etiam si necessariò operentur, nec possint non operari: siue id accidat ex imperfectâ cognitione finis, ut cum brutum fertur in pabulum; siue ex perfectâ cognitione finis, ut cum Beatus rapitur in Deum clarè visum super omnia diligendum. Libera à necessitate dicuntur, quæ non tantum sponte, sed etiam cum dominio & potestate sui actus operantur, ita, ut non solum nulla vi cogente, verum etiam nulla vi ad unum prædeterminante, sed cum pleno dominio & potestate ad utrumque operantur. Nemo haecenus negare potuit, inesse homini etiam in statu naturæ lapsæ libertatem à coactione & violentiâ, ut aperte fateatur Caluinus lib. 2. Institut. c. 2. n. 7. liberi, inquit, arbitrii hoc modo dicitur homo, non quia liberam beatitudinem aquæ ac mali electionem: sed quia male voluntate agit, non coactione: & lib. 2. aduersus Pighium: si coactioni, ait, opponitur libertas, liberum arbitrium esse & facere, & constanter assenero. Idem teste Bucero de concordia doctrinæ fateretur Lutberus. Quin implicat, ut volitio à coactione libera non sit; nam qui cogitur, non vult: implicat autem, ut volendo non velimus, & ut voluntas non sit voluntas: nam qui vult, hoc ipso quod vult, non potest non sponte velle, cum à nullo cogi possit, ut velit, nisi à sciplo. Vnde August. lib. de duab. animab. c. 10. Omnis inquit, qui vult, non cogitur. Ergo sola controuersia inter nos & hæreticos esse potest, an præter libertatem à coactione, sit in homine libertas à necessitate. Negant pertinaciter hæretici: Affirmant constanter Catholicos.

Probant 1. ex 1. Eccl. 15. Deus ab initio censi-
tuit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui, ad-
Luculentif. iecit mandata & precepta sua: Si volueris mandata Spiritus S. seruare, conservabunt te. Apposuit tibi aquam & ig-
nem, ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante ho-
minem vita & mors, bonum & malum; quod placue-
rit ei, dabitur illi. Ecce, inquit Augustinus lib.
de gratia & libero arb. cap. 2. apertissimè vide-
mus expressum liberum humana voluntatis arbitrium.
sc. liberum à necessitate. Nam quid est, hominem
relinqui in manu consilij sui? Posse hęc agere, vel
non agere; agere unum, vel agere alterum: non est
solum esse liberum à coactione. Hoc testimonio
cum duobus sequentibus vtitur Concilium Seno-
nense can. 15. Eo conuietus Caluinus respondet
lib. 2. institut. c. 5. n. 18. illud intelligi tantum de
homine in statu innocentiae condito.

Sed quid illa post primi parentis lapsum, Gen. 4.
à Deo Caino facta correptio? Nonne si bene egeris, Testim.
recipes: si autem male, statim in foribus peccatum alterum
aderit? sed sub te erit appetitus eins, & in dominaberis
illius. En etiam post personale peccatum, Cain suo
domina-

DISPVTATIO VI.

De modo, quo voluntas mouetur.

SECTIO I.

Catholica doctrina de libero arbitrio expo- nitur, & contra hæreticos stabilitur.

^{1.}
fundam.

PRÆMITTE NDA hęc quæstio tanquam fundamentum eorum, quæ in hoc tomo de operibus meritorij & demeritorij, disputanda sunt. Etenim cum nihil meritorium, aut demeritorium absque libero actu voluntatis esse queat: nec appareat, quo pacto voluntas maneat libera, ac sui actus domina, si gratiâ efficaci ad operandum præmouetur, nempe nequit diui-

dominabatur appetitu; appetitusque sub ipsius potestate erat; sed etiam ad voluntatem potestum, vel non compescendum. Alius qui dicitur qui res dominus erit, est dicitur de potestio domini sub voluntatis potestate aut quia ratio de crei potest ipsius potestum subesse, si in voluntate non est alterum in partem eligere, illud ydat, sublatam omni facultate ad oppositam, ut necesse esset. Hanc libertatem Eccl. c. 4. expicit. Quia virum non prestat, & non vobis in gratia, facere voleo, & non voleo. Quid intelligitur de homine in agro, cum iste sit in statu immobili regem transgrediens hinc ergo de lapso, qui regis natum factum est pro duobus auctoribus eligendis. Concordat Paulus 1. ad Cor. 7. Alii habent necessitatem, potest enim secundum voluntatis sua ex causa necessitate, libertatem constitutam a domino propria voluntatis, & potestiam illam pro libitu applicandi vel non applicationis ad operandum. 4. Hanc libertatem efficaciter ostendunt promissiones, quae nobis sub conditione vita aeternam spondent; Iere. 4. Se ab inferno offendendo non facit mea, non commoneberis. Matth. 19. Si ergo ad vitam ingredi, serua mandata. Et simplicitate in iusta- liunt pacem in te Deum & hominem, pacem autem libertatem requirit ex parte eius, qui illud seruare debet: Natu & Deus vitam aeternam nobis promitteret sub conditione operum, quae in libertate potestate non essent, nobis illudetur, ad bonum non excitaret. Recte Trident. ses. 6. c. 5. omnia in sacrifici, inquit, litteris dicti, convertimur ad eum, & ego conserui ad vos, libertatis nostra admodum nostra cum respondemus: Conserui nos Domino ad te, & conserui nos: Dei nos gratia præveniri consenserunt, cumque in nostra esse potestate. Præterea, si ad mandata seruanda impotentes sumus, ad quid exhortatio, monitio, iusso, mino, prohibicio? ut sine, inquit Calvinus lib. 2. In istis. c. 5. n. 1. & reprobante testimonium, ubi ad Domini tribunum venientem facili, & laetus ad virtutem stimulat. At quo id patet, si nec in illorum facultate, nec in libertate potestate est, ea exequi, aut vitare? Quid illud, inquit August. cit. quod tam multis locis omnia mandata sunt custodi & fieri iubet Deus? quomodo iuberet, si non est liberum arbitrium? 7. Addo, si bona, aut mala opera, quibus Deus præmissa aut peccata deprehendit, & nostra non pendent libertate, sed a præcurrente necessitate, quo patet Deus dicetur nostram expectare voluntatem, ut præmiari vel peccata retribuat? 2. Reg. 24. quoniam misit Dei ad Davidem, ut propter peccatum, quod in numerando populo commiserat, e tribus propositis penitentia, unam libi eligeret, aut famam, aut gladium, aut pestem, cuius liberam electionem Deus reliquit voluntati ipsius: Nunc ergo, inquit Propheta, delibera: & vide, quem respondeam ei, qui me misit, seruonem: seu ut 1. Paralip. 21. Trium tibi optionem do, unum quod volueris, elige, & faciam tibi. Porro si Deus ex se statuerat, unam ex his tribus peccata infligere, eamque necessaria necessitate antecedente executioni mandare, quid opus erat, optionem dare Davidi, ut ipse sibi quam voluerit, peccatum eligeret? optio non datur, nisi de ipsis, quae ex eligentis potestate pendent. Si autem electio illius peccata non pendebat ex potestate Davidis, sed ex voluntate Dei, quam antecedente necessitate statuerat executioni mandare, cur illius electionem optionemque reliquit voluntati Davidis? nisi solum ad illudendum.

6. Conc. Trident. definitione in istar omnium sit Catholicis. Eadem veritas prob. ex Conciliis, definitione Pontificum, Patribus: Conc. Trident. ses. 6. c. 5. & can. 4. ubi docet, liberum hominis arbitrium a Deo

mutatur, & non potest, ut faciat, si voluntas. At quo potest in ipsius libere potestate vel, relinque gratia diffundire, ut ea praemissa atque auctoratus oppositum possit, unde in predictis: quod minus potest ferre, ut virtus grata de finit. Super hoc concilio Constantiensi 8. vbi inquit: Wieles vero modo est damnatus est. hic: Orientis de necessitate voluntatis credidisse. Accedit etiam hoc in Pij. V. & Gregorij X. II. quod damnare haec duas propositiones: Quod voluntaria est voluntaria necessitate, libertatem mensa, & voluntationem libere regnare libertatem arbitrii non habendi. Patribus gratias Bartholomei de lib. arb. sive: Quod imbecilli. Basit. potest libere sicut, liberum arbitrium in regnando, & non intelligenti. M. S. 1. & 2. & 3. in. 1. Apologia docet, quod liberum arbitrii pars in veraque partem monitum habetur. Nyctechos lib. 9. de Philosoph. d. g. Nycten. Petrus. Inquit, voluntaria, qui considerat, dominum effici actionem: Si enim in nos facere dominus actionem, ex supradictis Confessione, & verb hoc ex necessitate sufficiens: rationali liberum arbitrium, aut non erit rationalis, aut dominum suarum actionum obirentur dominus: nullum actionum, omnino liberi arbitrii est. Cynillus: Cyril. lib. 9. in Ioani. c. 10. rationali creature liberam posse habentem creator largiens est, & sua voluntatis habendas: unigenitus commisit, ut in eo sit, quidquid probanter: eligere. Damascenus lib. 2. fidei c. 26. In nostra po- Damasc. testate sunt ea, quae liberum est nobis vel facere, vel non facere. Et lib. 3. c. 14. Enimvero cum voluntatem dicimus non eam coadunam ac necessitate constrictum, sed liberam dicimus: nam si rationis particeps est, ut in quo est libera. Et latini Clemens Romanus Epist. 3. Clem. de officio sacerdot. quae est como. 1. Concil. circa manuam sic scribit: Dibori enim sumus arbitrii. Nam si hoc est, ut videamus ea, iam non habent in potestate arbitrii facere, quoniam habuerant, viserat quedam naturas, per quoniam liberum non est, ad aliam migrare sententia nostra. Abstinentia ux andrenibus nullas venustas socias potest. & hoc natura has eras, que unum aliquid fieri cogit, & aliquid parti non daret locum. Nunc autem quodlibet arbitrium est unum, in qua velis partem declinare, & dicimus sicut, & quoniam probaveris, eligere illatum: constat enim inesse hominibus arbitrii libertatem: Tercullianus lib. 2. ad uer. Marcio. Totaliter eas in- terrogat partem homini concessa est, ut sis dominus: Tercull. constanter occurreret & bono spiritu seruando, & mo- beth spiritu vitando. Cypria. lib. 1. Epist. 3. ad Cor. Cypr. nel. seu ep. 5. quae est ad Cornelii penit. Homo lib- beritatem sua retinet, & in arbitrio proprio constitutus, simper ipsi vel motu appetit, vel satorem: Hilarius Hilar. in comment. Psal. 2. Unigenitus nostram libertatem vnde, sensimque permisit, non necessitate in aeternum sufficiens: August. lib. 2. con. Faut. c. 9. Et in August. arbitrium voluntatis arbitrium, quo vel bene, & vel mala voluntur, propter institutum iudicium Dei ab omni necessitate vindicantis: Et lib. de uera Relig. c. 14. Sine ne- cessitate id fecisset, nullo peccati vinculo tenetur. Prosp. Prosp. ad capitula Gallorum sent. 6. Qui dicit quod libe- rum arbitrium in homine nihil sit, sed sive ad bonum, sive ad malum prædestinationis Dei in hominibus oper- eratur, non est catholensis. Arbitrium enim hominis gra- tia Dei non aboleret, sed adolere. & ab errore in viam re- uocare & reducere, ut quod sua libere esse era primum, spi- rihi Dei agente sit rectum. Et de vocat. Gent. lib. 1. c. 8. Nec quia spiritus Dei agitur, ideo se prius liberum arbitrium non habet; quod ne hinc quidem perdidit, quando diabolo voluntate se dedit, a quo iudicium vo- luntatis depravatum est, non ablatum. Quod ergo non interficiunt est per voluntatem, non tollunt per me- dentem: dulcis fanatur non natura remouetur. Ansel. Ansel. lib. de concord. præscientis & prædest. c. 1. Vo- luntatis arbitrium, & reditudinem deserat, nullus co- gitet.

Bernard.

gient necessitate; quanquid moris impinguatur difficultate. Licer enim necessitas, aut vitium, aut reclaudens relinquare, nulla tamen necessitas determinat, quam fuerit, aut deforit: nempe sola voluntas determinat ibi quod tenet, nec aliquid facit nisi necessitatis, ubi operatur electio sola voluntatis. Bernar. lib. de gra. & lib. arb. *Est vero ratio data voluntati, ut instruat illam, non ut destruat; destrueret autem si necessitas ei voluntatem imponebat, que minus libere pro arbitrio sese volueret, sine in malum conscientia appetitu, sine in bonum gratiam sequens. Et infra: Manci etiam post peccatum liberum arbitrium, eis misericordia, tamen integrum.*

Libertas à
coactione
notior

Prop.

Ansel.

Quod si quando Patres libertum arbitrium explicant per libertatem à coactione, id per rationem nobis notiorum explicitant: ita August. lib. de duab. anim. c. 10. Voluntas est animus moris cogitans, nullo ad aliquid, vel non amittendam, vel adipiscendam. Propter contra Collat. c. 19. Liberum arbitrium est rei sibi placita spontaneus appetitus. Damasc. lib. 2. fidei. c. 26. In nostra potestate sunt ea, quae liberum est nobis, vel facere, vel non facere, hoc est omnia qua ultra ac sponte facimus. Ansel. lib. de concordia c. 1. Sed voluntas non cogitur, aut prohibetur villa alia re, quia sic ex libertate fit, quod sic ex voluntate, & paulo superius. Necessest videtur sonare conditionem, vel prohibitionem. Ceterum verissimum est, quod coactum est, liberum non est: non contra, quod coactum non est, eo ipso liberum est. Omne liberum est spontaneum, non omnes spontaneum est liberum.

Neque Caluino fauet Augustinus, quem pro suo errore stare contendit lib. 2. Inst. cap. 2. n. 8. Nam cit. locis & toto lib. de gra. & lib. arb. probat dari in homine lapso libertum arbitrium, nec illi praedicare gratiam divinam: Reuelatio nobis, inquit c. 2. per scripturas suas sanctas esse in homine liberum voluntatis arbitrium. Idque ostendit 1. Quia ipsa diuina praecepta homini non proficiunt, nisi habentes liberum voluntatis arbitrium, quo ea faciens ad promissa premia perueniret. 2. Quod omnia mandata sua custodiens & fieri inbeat Deus: quomodo autem ibet, si non est liberum arbitrium? Vnde cum ibidem, & alibi docet, sine gratia Dei nihil posse liberum arbitrium, non dicit, per gratiam humanum destrui arbitrium, sed illam necessariam esse, ut liberè possit operari ea, quae ad salutem consequendam necessaria sunt: Imdò ad liberum arbitrium probandum adducens illud. 2. ad Cor. 6. adberemur vos, ut in vacuum gratiam Dei recipiatis: ut quid, inquit, eos rogat, si gratiam sic suscepimus, ut propriam perdere volumus? Libertatem intelligit: nam voluntarium aut spontaneum perdi per gratiam Dei nemo somniauit. Tandem concludit, nec gratiam Dei solam, nec liberū arbitriū solum, sed utrumque simul ad salutem cooperari. Obijcens autem sibi c. 15. cur Deus ibet, si ipse daturus est? vel quare dat, si homo facturus est? quia, inquit, dat quod iubet; cum adiuuat, ut facias, cui iubet: semper est autem in nobis voluntas libera, sed non semper bona: quia dimicatum & quando bene, & quando male operatur, semper libera est, licet non possit bene operari in ordine ad salutem, nisi prius gratia preueniatur.

Obijcit
Caluinus.

At obijcit Caluinus August. in Enchir. cap. 30. Quid boni operari potest perditus homo, nisi quantum fuerit à perditione liberatus? Nunquid libero voluntatis arbitrio? & hoc absit: nam libero arbitrio male viens homo & se perdidit, & ipsum: Sicut enim qui se occidit, utique viuendo se occidit, sed se occidendo non viuit, nec seipsum potest resuscitare, cum occiderit: ita cum libero peccarent arbitrio, viatore peccato amissum est & liberum arbitrium: à quo enim quis denitus est, huic &

forans additionis est. Resp. Augustinus non negare Augustinus: liberum arbitrium, sed libertatem à misericordia & peccato defendit. (quà libertate fruebarur homo ante peccatum) à quo nisi per gratiam liberetur, non poterit liberè operari opera salutis: Vnde, subdit, ad instē faciendum: liber non erit, nisi à peccato liberatus, esse iustitia corporis seruus. Ipsa est vera libertas propriei recti facti leticiam, simul & pia seruus propriei praecipi obedientiam. Ipsum explicat Anselmus Dial. de lib. arb. c. 11. Si bene discernas, quando non habes praefatam reclaudinem sine repugnancia & seruus est, & liber. Nunquid enim est eius potestatis, reclaudinem Negat li- boratorem à misericordia. liber.

Propterea, cum non habet, sed semper est eius potestatis for- mula, cum habeat. Per hoc, quia redire non potest à pec- cato, seruus per hoc; quia absit ab eo non potest à reclau- dinio, liber est. Sed à peccato & eius seruusque, non nisi per aliung potest renosci. A reclaudine vero, non nisi per se potest auerti: & à libertate suā nec per se, nec per aliū potest primari. Semper enim naturaliter liber est ad ser- uandam reclaudinem, siem habet: etiam quando, quia seruus, non habet. Negat igitur Augustinus homini libertatem sc̄ à morte peccati suscipiendi, postquam se ipsum per peccatum occidit, & opera salutis exercendi, antequam per gratiam à seruitute pec- cati liberetur; quod omnes catholici fatentur: non autem quod gratia sanati, liberè non operemur: nam etsi in nostra potestate non sit, gratia praue- niri, in nostra tamen libertate est, gratia consen- tire aut dissentire: solus enim Deus per suam gra- tiā praestat ut bene agere possimus; ut vero veli- nus, ait. 6. 1, ad Simp. q. 2. & suum esse. voluntis, & nostrum, quod voluerimus, id est posse bene agere, so- lus ipse praestat.

Eadem veritas prob. à Philosophis & Theolo- gis, qui vñanimi consensu illi cum Arist. 3. Eth. c. 5. hic cum Magistro in 2. dist. 24. & 25. expresse affirmant, in homine esse libertatem non solū à coactione, sed etiam à necessitate: Si agere inquit ille, cum honestum sit, in nostra est potestate, non agere quoque, cum turpe sit, in nobis erit collocatum. Si etiam non agere, cum honestum sit, in nobis est: agere quoque, cum turpe sit, erit nostra facultatis. Plura infra n. 27. Ex quo colligit, in nostra potestate esse, ut boni vel mali simus. Liberum vero arbitrium, inquit iste dist. 24. c. 5. est facultas rationis & voluntatis, qua bonum eligitur gratia assistente, vel malum cädem de- fuisse. Et dicunt liberum, quantum ad voluntatem, qua ad verumlibet electi potest: & dist. 25. c. 9. Est namque libertas triplex, à necessitate, à peccato, à mi- seria. A necessitate, & ante peccatum, & post eque lib- erum est arbitrium. Sicut enim tunc cogi non poterat, ita nec modo. Ideoq; voluntas merito apud Deum indi- catur, qua semper à necessitate libera est, & nunquid cogi potest. Ubi necessitas, ibi non est libertas; ubi non est libertas, nec voluntas, & ideo nec meritum. Hoc liberas in omnibus est tam in bonis, quam in malis. Hac Magister.

S. Thomas qu. 6. de malo, art. vn. corp. Dicen- dum, inquit, quod quidam posuerunt, quod voluntas S. Thom. hominis ex necessitate mouetur ad aliquid eligendum; rotas grandes nec tamen ponentes, quod voluntas cogereatur. Hac au- tem opinio est heretica; collit enim rationem meriti & denserit in humanis actionibus. Non enim videtur esse meritorium, vel demeritorium, quod aliquis sic ex ne- cessitate agit, quod vitare non possit. Est etiam admu- meranda inter exiranias philosophia opiniones, quia non solum contrariatur fidei, sed subvertit omnium prin- cipiū philosophia moralis. Si enī non sit liberum ali- quid in nobis, sed ex necessitate mouetur ad volendum, collit deliberatio, exhortatio, praeceptum, & puniatio, & laus, & vñperium, circa qua moralis philosophia consistit.

Luthers confessus. Hæc ibi: & in 2. dist. 25. art. 1. ad 3. Determinatio, ait, *actionis & finis in potestate liberi arbitrii constituitur: unde romanet sibi dominium sui actus: & 1. con. gen. c. 88. Liberum arbitrium dicitur respectu eorum, qua non necessitate quis vult: & infra: Homo per hoc quod habet liberum arbitrium, dicitur suorum actuum dominus. Legantur reliqui Scholast. loco cit. & Fr. Sylvius 2. p. Resolut. varia. verbo, liberum arbit. & fusiū tercia. Quin teste Bellar. lib. 4. de gra. & lib. arb. c. 5. suum de libero arbitrio errorem retractauit Lutherus, his verbis: *Homo habet ex propria virtute liberum arbitrium ad faciendum, vel omittendum opera extera per legem & poenam adactus: item: Voluntas humana est vis libera, ut facere possit iustitiam carnis, seu iustitiam ciuilis, ubi lege, & vi agitur. Hac, inquit & Melancthon, est libertas voluntatis, quam Philosophi recte tribuant homini. Præterea: concedendum est, ait, quod scriptura Apostolica tribuat homini, etiam nunc post lapsum libertatem aliquam eligendi, quas sunt subiecta rationi.**

Melancthon 13. *Ratio prima Catholice huius veritatis.* Probatur rationib. Prima (vt cum Arist. notat S. Thomas) ex contrariâ sent. sequitur 1. tolli meritum & demeritum, præmium & poenam in actionibus humanis. Qui enim in libertà potestate non habet id, quod agit, non agere, vel id quod non agit, agere, nec laude ac præmio, si id honestum fuerit; nec vituperio ac poena, si id turpe fuerit, dignus erit: cum nequeant ad laudem vel virtutem imputari, quæ in præcurrente necessitate consistunt. Siue enim voluntas ad ea aetiue, siue non aetiue concurrat, modò ita concurrat, vt in potestate ipsius non sit non concurrens, vel ita non concurrat, vt in potestate eiusdem non sit, concurrere, perit fundamentum meriti ac demeriti: quia siue voluntas velit, siue non velit, semper id fieri, quod ex necessitate determinatum est. Confirm. ideo pueri & amentes non laudantur, aut vituperantur in suis actionibus, quas nec apprehendimus tanquam iniurias nobis illatas, quia non liberè agunt, etiam si spontaneè & sine villa coactione agant.

Socanda Sequitur 2. tolli omnem de rebus humanis deliberationem & consilium; quod frustra adhibebitur: nam siue adhibetur, siue non, sicut illæ vel non sicut; non ex nostra deliberatione, sed ex antecedente necessitate, quam per consilium evitare nequimus. Sequitur 3. hominem in suis appetitionibus non differre à bruto: quod etiam ab intrinseco principio determinatum spontaneè & sine coactione, vel prosequitur obiectum apprehensum ut sibi conueniens; vel fugit obiectum apprehensum ut sibi disconueniens. Ergo homo non solum spontaneè, sed etiam liberè agit, cum potestate prosequendi, vel non prosequendi obiectum. 4. Certum est hominem peccare, & à rectâ ratione aliquando deflectere: nec minus evidens, peccatum non esse peccatum, nisi ex liberâ procedat voluntate: teste August. lib. de verâ Relig. c. 14. vt in hac veritate fatenda nulla Doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat: ac concludente: *Sine necessitate id faceret, nullo peccati crimen teneretur.* Et lib. 1. retract. c. 9. *Quis peccat in eo, quod nullo modo caueri potest? peccatar autem: caueri igitur potest. Cui concors Ansel. lib. de concordia & c. 1. sicut, inquit, non vult necessitate, ita non est peccatum voluntatis necessitate.*

Quinta experientia manifesta. 14. Prob. 5. quis non experitur in libertate ipsius esse, ex duobus aut pluribus propositionis medijs, ita unum eligere, vt in potestate ipsius sit illud ipsum refutare, vel alterum, aut nullum ex propositionis eligere? *Quis saepè non experiatur, postquam diu in*

vno, vel altero medio eligendo habitauerit ac fluctuauerit, propriâ determinatione accedente, se ipsum ad unum potius quam ad aliud eligendum inflectere? Ut merito concilium Senoneole decreto 15. dixerit, adeò evidenti experimento, liberum arbitrium notum esse omnibus, vt summo omnium consensu vel ab ipsis gentilibus fuerit contrarius error explosus Exemplum accipe ex cit. testim. 2. Regum 24. & 1. Paralip. 21. vbi David cum internâ tristitia habitationem ac fluctuationem sibi sustulit per liberam peccatis electionem. Hac experientiâ persuasus Cicero, teste August. lib. 5. de Cinit. c. 9. manifestius putauit, hominem in suis actibus libertatem, quam Deum de rebus prouidentiam habere; & hanc quia cum hominis libertate concordare nequivit, maluit homines facere liberos quam Deum prouidentem. Atque ita, inquit Aug. dum vult facere liberos, facit sacrilegos.

Prob. 6. Bifariam potest voluntas in suis actibus necessitari: ex parte obiecti, vel subiecti. Non ex parte obiecti, cum nequeat obiectum voluntatem necessitare, vel ad eius prosecutionem, nisi contineat omnem rationem boni, vel ad fugam & odium, nisi contineat omnem rationem mali: quo pacto necessitatur quoad specificationem ad felicitatem & bonum in communione, quod odisse non possumus; & ad infelicitatem & malum in communione, quod diligere nequivimus: Beati, inquit Aug. 106. cap. in Enchir. *Sic esse volumus, ut esse miseri non solùm nolimus, sed nequam prorsus velle possimus:* At nullum obiectum particulare in hac vita tale est. Neque ex parte subiecti: nam si quod ex parte subiecti voluntatem hominis necessitaret, aut esset aliqua qualitas ita illam ad unum prædeterminans, vt tollat facultatem ad oppositum: aut concursus Dei, naturâ præueniens & inchoans concursum creature, cui ipsa resistere non possit: neutrò autem modo voluntas humana in agendo necessitatur: cum nulla sit causa talis necessitatis, vt sect. seq. constabit, & alioqui vultus sit homini, & magis iuxta naturam ipsius, vt possit sine qualitate sic prædeterminante, aut sine concursu naturâ sic præueniente, vt tollat facultatem ad oppositum, vi sive liberâ facultatis operari, cum solo concursu comitanti Dei.

Prob. 7. Voluntas est facultas activa, potens seipsum ad utrumlibet flexere ac determinare, vel ad actum, aut suspensionem actus; vel ad actum, aut oppositum ipsius: idque vel ex se cum solo concursu comitanti Dei omnibus parato, si actus sint intra ordinem naturæ; vel cum gratia præueniente & concursu comitanti supernaturali Dei, si actus sint supra ordinem naturæ. (Neque enim ab hereticis negatur talis libertas ante peccatum Adami, cum essentialiter dicat potestatem cum dominio ponendi vel non ponendi actum.) At talis facultas non est per peccatum sublata: Nam peccatum non abstulit ab homine naturalia; & hæc est naturalis proprietas hominis: quæcum, vt Augst. dixit lib. de spiritu & lit. c. 34. cum ipsa natura per creationem accipitus; & Bern. de gra. & lib. arb. Solum liberum arbitrium sui omnino defectum seu diminutionem non patitur, quod in ipso potissimum aeterna & incommunabilis divinitatis substantia quædam impressa videatur. Tum quia ipsam habuit homo vi creationis in statu innocentia, & habuisset, etiam si in puris naturalibus conditus fuisset. Tum quia implicat ut homo iuam libertatem fortioriatur per aliquod extrinsecum & superadditum voluntati quod amittere possit. Nam et si multa extrinseca & superaddita requirat, ut possit liberè operari,

Disp. VI. De modo, quo voluntas mouetur. Sectio I.

rari, ipsam tamē formalem facultatem liberè operandi non potest ab aliquo extrinseco ac superaddito naturæ ac voluntati habere: ista enim facultas debet esse vitalis, scipiam potens ab intrinseco mouere, ad quodcunque voluerit, iudicata vita ipsa maximè intrinseca agenti libero. Constat aliunde peccatum originis non abstulisse ab homine, ut nec ab Angelis, nisi dona gratuita naturæ superaddita: tum quia peccatum personale non auferit ab homine, nisi gratiam, & dona illam consequentia: tum quia sola ea dona auferit peccatum, quæ homini promittuntur in præmium, si se à peccato immunem seruauerit: at Deus non promittit homini in præmium, ipsam naturam, aut proprietates naturam consequentes, sed dona supernaturalia gratiæ & gloriæ, cum semper præmium debeat esse aliquid diversum à naturâ, & ab omnibus ijs, quæ præmiando sunt naturaliter debita: denique ea tantum nobis peccatum auferit, quæ Christus nobis suis meritis restituit: at Christus non naturam, aut proprietates naturæ debitas, sed dona gratiæ & gloriæ naturæ indebita suis meritis nobis restituit: Etenim Christus, inquit August. Epist. 90. & 105. non pro nullis, ut homines conderentur, sed pro impijs mortuis est, ut vinificarentur.

17. Peccatum ab aliis sollicitum
18. Non regulam rationis
19. Nec vim electionis
20. Voluntas ut natura.

Confirm. 1. Defacto peccatum non abstulit ab homine naturalem regulam rationis ac nativam facultatem discernendi bonum à malo, ut experimur: ergo nec liberam potestatem ac nativam virtutem eligendi bonum vel malum: tum quia libertas non minus constat ex regula rationis obiectum indifferenter proponentis, quam ex facultate ipsa electiva boni vel mali à ratione indifferenter propositi: cum ad libertatem non minus sit necessaria indifferentia obiectu: ex parte intellectus, quam subiectu ex parte voluntatis. Qua de causa arbitrium nuncupatur liberum, inquit Magister in 2. dist. 24. c. 5. quantum ad voluntatem, qua ad utramque fleti potest arbitrium, quantum ad rationem, cuius est facultas vel potentia illa, cuius est discernere inter bonum & malum. Ergo si ea non est quoad regulam rationis ex parte intellectus, nec erit quoad liberam electionem ex parte voluntatis per peccatum sublata. 2. Adhuc post casum primi Parentis manet in nobis voluntas ut potentia sponte & actiue operativa suorum actuum: cum implicet actum esse voluntarium & à voluntate non procedere actiue: ergo etiam nunc manet libera ad suos actus elicendos: non enim necessitatur ab obiecto; cum illud indifferenter ei proponatur, tam sub ratione boni, quam sub ratione mali, neque à Deo, cū Deus, conferuet libertatem in homine, ut iuste possit illi præmium, vel poenam rependere: & alioqui Deus sicut creaturas suos motus agere, iuxta propriam naturam & inclinationem: ergo si humana voluntas suâpte naturâ inclinat, ut actiue scipiam ad utrumlibet determinet, permittitur à Deo, ut sic operetur: nec aliunde deest Deo modus, ita coagendum cum creaturâ, ut propriam libertatem in suis actibus servet.

nostrâ potestate est, hoc est, in liberâ voluntate, oderari, vel non oderari: Similiter motum primo prium voluntas elicit ut natura, quia non elicit illos ut domina sui actus, sed ut determinata ab obiecto. Item in voluntatis potestate non est, non amare felicitatem & bonum in communi quoad specificationem; vel non odire miseriam & malum in communi quoad specific. ad hanc, n. ita est voluntas à scipia ut naturâ determinata, ut nequeat ad oppositum se determinare. Voluntas Beati circa Deum clarè visum non operatur ut libera, sed ut natura, non modò quoad specific. cùm non possit Deum odire; verum etiam quoad exercitiū, cùm non possit actum beatifici amoris suspendere. In hâc vero vitâ etiam non possit felicitatem & bonum in communi odire, non tamen illud necessariò amat quoad exercitium: eo quod in exercitio huius amoris non reluet omnis ratio boni, ut reluet in exercitio beatifici. Itaq; voluntas ut libera dicit ea, quæ in ipsius dominio & potestate sunt. Ideò voluntas dæmonis est ut vehementem & continuam apprehensionem pecuniarum, & iacturæ felicitatis æternæ ac perpetuum odium contra Deum, semper ad malum sit determinata, ad illud tamen non determinatur ut natura, sed ut voluntas libera, quippe cùm possit si velit: vices omnes colligendo ab illo desistere, ut probabo 2. Disp. 21. Sect. 2.

21. Intelligendum 2. discrimen inter potentiam necessariam & liberam. Necessaria, quia non agit ut domina sui actus, sive quæ determinativa, sed ut ad unum determinata à natura, agit quantum potest, quia nec sibi parcere, nec ullam partem suarum virium continere valer, multò minus totum actum suspendere, positis omnibus ad agendum prærequisitis. Libera vero, quia agit ut domina sui actus, sive quæ determinativa, ferè nunquam agit, quantum physicè potest, sed quantum sibi placet ac libet, difficultatem defugiens, suoq; conatus parcens, ac scipiam plerumq; ad eam contradictionis, aut contrarietatis partem determinans, in qua maius bonum honestum, vel delectabile reluet, cùm nulla potentia sine motu agere possit: & ubi plus mali delectabilis reluet, quam boni honesti in exercitio libertatis, ægrè se applicat ad bonum honestum & minus voluntariè vites exercit, nolenti, simili ita ut ex tota virtute non velit. Sequitur discrimen inter libertatem physicam & moralam. Physica est, quæ habet omnia antecedenter requisita ad agendum in utramq; partem contradictionis, vel contrarietatis, adeò ut si voluntas vellet omnes suas vires adhibere, posset in actum exire, verum qd difficultate antecedente premitur, ut nunquam sit cum eâ in actum proditura, non quod physicè non possit, sed quia non vult, nec moraliter possit tantam difficultatem superare. Ita quius physicam libertatem habet scipsum præcipitem dandi è turri ad specimen suæ libertatis dandum simulque ad difficillima peragenda: attamen ob inuictissimam difficultatem nemo unquam quantum est hominum sanæ mentis id attentatur est. Moralis libertas est, quæ non solum habet omnia ad agendum in utramq; partem prærequisita, sed nulla etiam premitur inuincibili difficultate quæ illam ab agendo, vel non agendo absterreat. Quæ propterea moralis potentia dicitur, quia morem facit per frequentatos actus: contraria vero physica dicitur, quia in naturam voluntatis cadens, necessaria est quoad actum prium, nunquatu in secundum proditura. Vnde sicut multiplex distinguitur gradus libertatis moralis, iuxta

20. Hic intellige 1. discrimen inter voluntatem, quam natura, & quam libera est: Ut natura dicit ea, quæ necessariò habet, nec potest non habere, vel ad quæ naturaliter est determinata: ut esse potentiam & inclinationem ad bonum personæ conueniens, posse agere, & posse non agere: ita August. lib. de natu. & gra. c. 47. Quod audire possumus, vel non possumus, in nostra potestate non est, sed in natura constitutione. Quod vero audimus, vel non audimus, hoc est propria voluntatis, intellige quam libera est: Item non est in nostra potestate, posse oderari, vel non posse, sed in

Moralis

Disp. VI. De modo, quo voluntas mouetur. Sectio I.

111

*Gemina
questio
reducitur.*

iuxta maiorem, aut minorem facilitatem operandi intra eandem latitudinem moralis libertatis; ita & multiplex libertas physica, iuxta maiorem, aut minorem difficultatem ab operando absterrente intra eandem latitudinem physicæ libertatis. Nam quædam libertas physica est, quæ nunquam proditura est in actum, ut in exemplo supra allato: quædam, quæ peruidat difficultate proditura est aliquando in actum, ut scilicet ad incommoda bivis viræ declinâda interficere. Hinc questio, an ad peccandum sufficiat libertas physica, an requiratur etiâ moralis, decidenda infrâ disp. 26. sec. 5. ex occasione alterius, an possit liberum arbitrium sine speciali auxilio superare graues tentationes contra præcepta naturalia. Coeterum hæc questio intelligitur solum de libero arbitrio iuxta suas vires naturales considerato: alioqui viribus gratiæ adiutum, nulla est difficultas siue tentatio, quam superare non valeat.

*22.
Æquilibrium
libertatis*

Intelligendum 3. Supremum libertatis gradum dici posse, æquilibrium quoddam, quando voluntas, non minus ad unam, quam ad alteram partem inclinat, queque facilissimo nutu ac determinatione in alterutrâ partem flebit, atrolli aut deprimi possit instar bilancis: scilicet cum paria utrinq; rationum ponderamenti praestò sunt, nullusq; ab appetitu excitatur cupiditatum impulsus. Hoc indifferentæ æquilibrium etiam in naturâ lapsâ experiebatur David, qui è tribus peccatis sibi à Deo propositis hesitabat, quam potissimum eligeret. Quo sit, vt quantum ab illo æquilibrio recedimus, ad unam partem magis inclinati, tantum à supremo libertatis gradu deslecamus, non tamen libertatem ad meritum & demeritum requisitam amittamus. Vnde minima vîsa est peccandi libertas in Adamo; maxima honestè operandi facultas: imparia siquidem maximè erant rationum momenta ad peccandum & non peccandum. A peccato absterrere poterant exitij terror à Deo incusus, perpetuus mortis timor, priuatio eterne felicitatis, communis posteriorum ruina: ad peccatum allicere affectus uxori complacendi nullâ anteecedente sensu aut appetitus passione, nullâ precurrente ambitionis instigatione, nisi quam libera voluntas ultrò excitauerat. His etiam excitatis, adhuc erat validissimus munitus præsidij, intrinsecis & extrinsecis, gratiæ & naturæ, ut summa facilitate posset, si voluisse affectum gulæ vel uxori complacendi, aliumque superbis superare. Contrà verò in homine lapso magna est ad peccandum libertas, ob plurima incentiva, tum intrinseca naturæ, tum extrinseca mundi allicantis, & demonis instigantis; minor libertas ad honestè operandum. In homine tamen, & recto, & lapso sufficiens libertas ad utrumlibet & fuit, & est. Nam sicut in illo tot monumenta ad bonum non tollebant sufficientem libertatem ad malum: ita in hoc tot incentiva ad malum non tollunt sufficientem libertatem ad bonum: nimislibet libertas non consistit in ipsa indubitate æquilibrii, quasi utrumque genus actuum bonorum & malorum, equali cum indifferentiâ debeat posse; alioqui nec in primo homine fuisset libertas ad utrumlibet, cui defuit hoc indifferentæ æquilibrium ad bonum & malum: sed habet libertas diuersos intra eandem indifferentiæ latitudinem gradus. Vnde sicut quantilibet difficultas ad peccatum non extinxit in naturâ integrâ indifferentiam ad malum, ita nec difficultas ac bonum euillet à naturâ lapsâ indifferentiam ad bonum. Dicatur ergo catholicus, liberum arbitrium per peccatum primi hominis, inductâ

ignorantiâ, solutâq; concupiscentiâ, attenuatum, inclinatum, debilitatum, perditum, aut extinctum non nisi hereticus dixerit, cum apex libertatis, scilicet vis actua determinandi se ad utrumlibet, perire, aut extingui non possit; stante appetitu rationali, cuius illa est distinctiua ratiqâ brutalis: qui brutalis est à natura ad unum dum texat determinatus; quæ de causâ Bern. de grâ. & lib. arb. libertatem ait esse inamissibilem.

Intelligendum 4. Vnde facilitas, aut difficultas operandi, vel non operandi humanae libertati proueniat sc. ex duplice capite. 1. ex perfectiori vel imperfectiori obiecto, cuiusq; meliori, aut non meliori applicatione 2. ex causa efficaciore, vel minus cause, efficacia cum ea coagente: neope ex duplice causa voluntas in operando pendet, obiectu, & coeffectu: ex obiectu pendet ut ab aliciente & inuitante. Cum n. nequeat operari, nisi propter aliquod bonum, quod utrumque moueat, debet esse præcognitum, eiq; vitaliter representatum; quod bonum est perfectius, vivaciusq; voluntati representatum, eis ipsam alicet magis & inuitat vehementius, atq; ad operandum magis fascit. Ex coeffectu pendet: quod n. causa coagens & coadiuvans est efficacior & virtuosior, eis voluntatem ad operandum impellit fortius, ac magis facilitat. Notanter exclusi omnes alias causam materialem & formalem (nam finalis recurrit cum obiectu, cum semper osticet voluntatem moueat vel ut finis, vel ut medium ad finem) quia nec materialis nec formalis facilitas, aut difficultas voluntatem ad operandum. Quod patet 1. si n. *A posse.* causa formalis (eadem ratio est de materiali) facilitaret, aut difficultaret voluntatem ad operandum, sequeretur, quod perfectiores intensioresq; habitus supernat. haberet homo, eis maiorem promptitudinem sentiret ad opera supernata. cum tamen in infantia baptizatus, non maiorem promptitudinem ad hæc opera experiatur, quam qui non baptizatus peruenit ad usum rationis. Sequela prob. cum habitus supernaturales sint qualitates inherentes animæ eiusq; potentij, non possunt suos effectus formales utilis non communicare. Igitur si facilitas proueniret ex causâ formalis, non posset voluntas informata habitib. supernaturali maiorem facilitatem ad opera supernata, non sentire, quam sentit alius, qui his non informatur. Ita *Habitus cf.* que qui intensiores acquisitos habitus habet, maiorem quidem ad operandum facilitatem experitur, non tamen per ipsum effectum formalem, quem habet ab habitu intensiori, sed per operationem ipsam in genere causæ efficientis. Patet, cum quia illam non experitur, quando actu non operatur, habeat licet effectum formalem intensiorem. Tum quia facilitas, vel difficultas dum est tantum in actu 1. per modum formæ informantis, non sentitur à potentia: id est non potest potentiam facilitare, vel difficultare: ut n. sentiatur debet experimento aliquo potentia innotescere; non est; autem ipso actu operandi. Quare semper facilitas vel difficultas sentitur per actu 2. operationis. Conf. ita se habet facilitas vel difficultas in actu 1. respectu voluntatis ad operandum, sicut extrinseca adiumenta, vel impedimenta ad eandem facilitandam, vel difficultandam: at hæc non facilitant, vel difficultant, nisi actu voluntati proposita: ergo nec illa, nisi eidem representata. Ex hac nostra sent. reiicitur illorum opinio, qui censem, habitus acquisitos facilitare potentias tantum formaliter per modum formæ informantis.

Ex his intelligitur 5. quo pao gratia libertatem

K 2 faciliter

Tom. 3. De Fine.

*Gratia ac
concupiscentia
discrimen in fa-
cilitando.*

facilitet ad bonum, & concupiscentia ad malum. gratia ad bonum facilitat non modò perfectius bonum voluntati obiectiuè proponendo, clariusq; repræsentando, sed etiam effectiuè, suavitate & efficacitate voluntatem mouendo & cum eâ agendo, non tamen illi libertatem adimendo: etsi n. ei æquilibrium tollat, quod in indiuisibili consistit, libertatem tamen, quæ in facultate ad virtutemlibet etiam cum difficultate constat, non tollit. Concupiscentia facilitat ad malum, tantum obiectiuè voluntatem alliciendo & invitando ad bonum delectabile contrarium honesto, libertatem non adimendo, sed minuendo, quantum minuit de æquilibrio, in quo perfeccissima libertas sita videtur. Quanquam si consideretus gratia solum secundum vires morales, quas habet ad persuadendum bonum, quod voluntati proponit; non secundum vires physicas, per quas cum voluntate effectiuè concurrit ad bonum amplectendum, non est inter ipsam, & concupiscentiam discrimen. Nam utraque proponendo bonum, voluntatem moraliter allicit & invitat, illa ad honestum, hæc ad delectabile. Verum præter vires morales, habet gratia vires physicas, quibus voluntatem moraliter inclinat, iuuat ad bonum prosequendum: licet non sit eadem gratia, quæ intellectui persuaderet, & voluntatem physicæ iuuat ad actum eliciendum: nam illa consistit in aliquâpiâ & sanctâ cogitatione, quæ ad actum voluntatis actiuè non concurrit. Atque hæc est vis & natura liberi arbitrij, hancenū à nobis explicati, per peccatum quidem attenuati & infirmati, minimè verò extincti: quod concupiscentia ad malum non necessitat: neque gratia destruit, sed instruit; non adimit, sed adiuuat, vt possit, quod proprijs viribus non audet, nec potest; & monet, vt ab eo petat, qui supplere potest, quod proprijs virtuti deest. Quam veritatem si cum sanctis scripturis in vero sensu intellectis, Patribus, & Doctoribus agnoscere voluissest Calvinus, tot tragedias in ecclesia Dei non excitassem: nec absurdè confusisset seruitutem peccati, & necessitatem ad peccandum. Nam etsi per peccatum primi hominis facti sumus servi peccati, cui liberè seruimus, dum victor peccatum dominatur in nobis, verum tamen gratiam per Christum datam ita roboramur ad bonum, vt liberè velimus, & possimus à seruitute peccati nos liberare: non quidem à libertate, quâ liberantur Beati, qui non tantum à seruitute peccati, sed etiam à radice peccandi per amorem beatificum sunt felicissime liberi, ad peccandum omnino impotentes; sed libertate viatoris, quæ etsi à peccato nos liberat, vt peccato liberè victo, peccato non seruamus, à radice tamen peccati non liberat; quia non tollit potentiam peccandi, quæ ad meritum & demeritum, præmium & pœnam necessaria est. Hæc contra hereticos stabilia sunt.

S E C T I O   I I .

*An libertas creata consistat, vt possitis om-
nibus ad operandum prærequisitis, vo-
luntas possit operari & non ope-
rari, in sensu composito.*

Prima sent.

*N*egant assertores Physicæ prædeterminationis, si composite fiat inter prærequisita ad operandum, & negationem actus, vel productiōnem oppositi actus: Concedunt, si composite fiat

solum inter prærequisita ad operandum, & potentiam operandi & non operandi. *Leg. Alvarez lib. 12. de Auxil. disp. 115. Prob.* Inter requisita ad operandū, est motio Dei, quâ positâ, implicat voluntatem componere cum non actu, vel cum opposito actu; etsi cum eadem motione sit potenter ad non actu, vel oppositum actu, ita vt vel sublatâ motione componere possit cum non actu; vel aliâ succedente, cum opposito actu. Huius implicatioñis duplex assignant fundementum.

Primum ducit ex essentiali subordinatione cause 2. ad primam. Implicat causam 2. inchoare actionem non præmotam à causâ 1. implicat autem, causam 2. præmotam à primâ non operari, vel contrarium actu operari: igitur implicat, positis omnibus ad operandum prærequisitis, voluntatem non operari vel contrarium actu operari: cùm inter prærequisita ad operandum sit diuina præmotio: quæ per aduersi. est ultimum complementum potentiae, sine quo non est proximè & completere potens. Minor prob. hæc motio est instrumentum Dei ad quemcunque effectum creatum producendum; sicut motus artificiosus est instrumentum artificis ad effectum artificiatum ab ipso artifice attingendum: implicat autem, Deum frustrari effectu, ad quem ipse efficaciter mouet; cùm sit infinitæ efficacitatis, ac proinde nulla creatura ei resistere valcat: valeret autem ei creatura resistere, si eâ positâ, adhuc non operaretur, vel contrarium actu operaretur. Maiorem deducunt. Si posset creatura actionem inchoare à Deo non præmota, posset independenter à Deo se ad operandum applicare; ergo ipsa esset primum determinatum sui: hoc verò repugnat essentiali subordinationi creaturæ: quæ in eo consistit, vt sicut Deus est primus in essendo, ita & in agendo: alias creatura esset prima in agendo, si prius natura actionem inchoaret, Deus subsequetur. Inchoat autem prius natura & causalitate Deus actionem creature per physicam motionem, quo inchoante implicat creaturam non subsequi eandem actionem seu à Deo præmotam non operari, vel oppositum actu operari.

Alterum fundam. deducunt ex natura creatæ voluntatis: Voluntas creata essentialiter est indiffer- fundam. rens ad virtutemlibet, seu libera: implicat autem ex Natura vo. principio indifferentem, vt indifferente determina- luntatis tam actionem prodire: indifferens n. vt indiffe- crea.

rent dicit indeterminationem: implicat indeter- minatum, vt indeterminatum agere; actio n. est forma determinata, quæ determinatam supponit agendi virtutem. Si autem, positis omnibus ad agendum prærequisitis, non ageret, vel oppositum ageret, non ageret formaliter vt determinata, sed vt indifferens, quia non ageret actu, ad quem supponitur determinata, sed non actu vel oppositum, ad quæ non supponitur determinata; cùm nequeat voluntas ad opposita simul determinari. Ut igitur possit voluntas agere, vt prius natura ad unum determinata, debet, positis omnibus ad agendum prærequisitis, non componere cum non actione, vel cum opposita actione: supponunt n. quod implicet, vt se ipsum primò determinet voluntas, ne sit sui primum determinatum: ac proinde debere determinari à Deo: posuit autem determinatione ad actu à Deo, si adhuc voluntas componeret cum non actu, vel cum opposito actu, ageret non vt determinata à Deo, sed vt indifferens, vel vt determinata à se. Confirm. 1. In ter prærequisita ad mundum creandum est eternum decretum Dei: igitur si hæc definitio libertatis

Disp. VI. De modo, quo voluntas mouetur. Sectio II.

113

tatis intelligenda est in sensu compósito prærequisitorum cum omissione actionis, Deus non liberè, sed necessariò initio temporis mundus creasset. 2. Efficax imperia intellexus est *potest* ex prærequisitis, ut voluntas agere possit: & tamen, eo polito, non potest ipsa non agere.

Sent. affir. 27. *Sent. affir.* *vera & amplectenda* Affirmant verò reliqui physicas prædeterminationis impugnatores, nempe libertatem voluntatis creare sitam esse, ut positis omnibus ad operandum antecedenter requisitis, adhuc componere possit cum non actu vel oppositio actu. Quæ sent. verior est. Prob. 1. ex Arist. 3. Eth. cap. 5. ubi sic libertatem describit: *In quibus in nostra potestate sicutum est agere, sicutum est etiam non agere: & in quibus non agere, simili modo etiam agere.* Vbi eodem prorsus modo comparat, non agere, ac agere, cum potestate operandi. idem 9. Metap. sec. 12. potentiam definit, cui nihil addendum tollendumne sit, ut agere, vel non agere possit: At per aduers. non eodem modo voluntas præmotra ad actum est potens ad non actu, vel oppositum, ac ad actu: nam ad actu est proxime potens, ut poterit ad quem est ultimè completa; ad non actu, vel ad oppositum actu solum remotè, cum ad ea non est ultimè completa, sed aliquid est vel tollendum, nempe ipsa præmotio, ut posset actu non agere; vel aliquid addendum, nempe alia præmotio, ut posset actu oppositum agere. In eodem sensu eam defin. intellecterunt S. Thom. in cit. cap. Eth. scđ. 1. t. vbi, si operari, inquit, est in nostra potestate, oportet etiam quod non operari sit in nostra potestate. Si enim non operari, non est in potestate nostra, impossibile est nos non operari: ergo necesse est nos operari, & si operari non est in nobis, sed in necessitate. Eodem modo docet, si non operari est in potestate nostra, & ipsum operari in nostra potestate sit, nescire est. Vnde universaliter concludit, quod in quibuscumque rebus affirmatio est in nobis, & negatio: Et è conuerso. Et q. 22. de verit. a. 6. sic scribit. Secundo est voluntas indeterminata respiciens actus, quia circa obiectum determinatus potest uti acta sua, cum voluntate vel non uti: potest enim exire in actu volendi respectu cuiuslibet, & non exire. Palud in 3. dist. 18. q. 1. a. 3. Liberum arbitrium intelligimus illud principium, per quod habentem dominum nostrum actu, non solum in seipsum communiter dicuntur, quod omne agens dominatur suo passo, quia tunc omne agens est liberum, quod falsum est: sed si in potestate habentis tale principium est exire in actu, vel non exire, & exire in actu aliquem, vel in eius oppositum. Caproli. in 1. dist. 6. a. 3. ad argum. ton. 4. concl. fine, vbi afferens prædictam liberè agentis definitionem, quod positis omnibus ad agendum prærequisitis in potestate ipsius sit agere, vel non agere, docet illam non differre ab eis, quam S. Thomas de agente libero tradit. Dux in 1. dist. 38. a. 4. ad 3. Gregorij; affirmit, potentiam liberam esse, quæ positis omnibus ad agendum prærequisitis, potest agere & non agere. Sed non ex suppositione, inquit, quod agat. Quæ exceptio aperte declarat, se non loqui sensu compósito tantum cum potentia non agendi: hæc n. manet etiam agit, sed componente cum non actu, cum quo tantum implicat componere ex suppositione quod agat, cum implicet causam non agere, dum agit. Conrad. 1. 2. q. 75. a. 1. ad 2. vbi docet; causam liberam sufficienter, hoc est cum omnibus in actu 1. prærequisitis, non ex necessitate sequi effectum, quia motus eius est in ipsius potestate, & potest agere, & non agere, ut dictum est, eius actus. Quod docuerat q. 1. a. 2. not. 3. Sotus lib. 1. de mat. & gra. cap. 16. qui definitionem in hoc sensu exprestè admittit,

Tom. 3. De Fine.

his verbis: illa enim causa libera est, quæ positis omnibus requisitis ad agendum, potest agere & non agere. Et paulo post obijcens sibi motionem Dei, quæ ea sent. Thomist. est unum ex prærequisitis ad agendum, Respondet: at quantuis ille concursus sit prærequisitus, nihilo fecias, ito posito; tunc etiam est in facultate voluntatis agere. & cessare: alias, inquit, nullus dabitur requisitorum numerus, quibus positis, voluntas possit agere & non agere, atque adeo neque erit libera. Nam ante Diuinum concursum non potest agere, & quando ille adest, ut isti aiunt, non potest non agere. Solutio ergo dubitationis est, quod illo tunc temporis momento, quo Deus metu concurrevit sum liber, ut tunc agere renuam. Quo nihil pro hac sent. clarus. Nec te moueat, quod idem subdat, Clarissime nos liberè moueri, in sensu diuiso; non, in sensu compósito: quia non accipit sensum compositum sicut aduersarij componendo voluntatem cum motione: dixerat n. c. positâ, adhuc in facultate voluntatis esse, agere, & cessare; sed componendo voluntatem cum actu 2. voluntatis. Hoc autem cum includat liberam determinationem ipsius, cuius libertati non repugnat; quia est necessitas consequens, non antecedens. Scholastici ferè omnes definitio-
Scholastici omnes
new admittunt in sensu, qui componat præequi-
sita ad operandum cum non actu, vel opposito
actu. Refero æquivalenter omnes in oppositâ pro-
pos. quam tota Parisiensis Academia damnat, &
habet in fine Magister sent. sub Titulo errores de
voluntate fine lib. arb. num. 4. sc. quod, voluntate
existente in tali dispositione, in qua nata est moueri, &
monente sic dispositio, quod natum sit mouere, impossibi-
le est, voluntatem non velle. Hæc ut error ibi dam-
natur: & cum sit directè opposita sententiæ aduers.
aperite declarat, nostram sent. communem fuisse
eo tempore inter Scholast. teste ipso Caluino lib. 2. insti. c. 3. nu. 10. vbi disputans de modo, quo Deus voluntatem ad operandum mouet; voluntate, inquit, monet, nou qualiter multis seculis tradi-
Caluinus
tum est & creditum, ut nostra posita sit electionis,
motioni aut obtemperare, aut refragari, sed illam effi-
cacerit affiendo.

Prob. 2. aucto. Patrum. Primus sit Clemens Alexandr. 2. Strom. pag. 5. fine: in nostra potestate est parere, & non parere Deo vocanti: eodem modo, sc. positis ad operandum requisitis. Chrysost. hom. 22. in Genes. col. 2. verum quia in nostra voluntate totum post gratiam Dei relatum est, ideo & peccatis supplicia proposita sunt, & bona operantibus retributio. Methodius apud Epiph. heresi 64. in nobis enim sicut est, credere & non credere; in nobis recte facere & peccare; in nobis bona facere & mala facere. Idem docent Nemehius lib. de natura hom. cap. 35. Cyrillus Alex. lib. 8. in Indian. col. panuli. Damascenus lib. 2. Fidei. c. 30. Ceterum, inquit hic, vir-
Probs. 2. ex Patribus.
tus ex Deo natura data est, & ipse omnis boni principium & causa est, & sine eius cooperacione & auxilio impossibile est, nos aut bonum velle, aut agere. At in nobis est immutare virtutis & sequi Deum, nos ad illam vocantem, aut deserere virinem. Hieronymus in cap. 49. Isaia post init. Hac autem universa dicuntur, ut liberum hominis arbitrium monstraretur. Dei enim vocare est, & nostrum credere: nec statim si nos non credimus, impossibilis Deus est: sed potentiam suam nostro arbitrio derelinquit, ut insitæ voluntas præmissum consequatur. Et Epiph. ad Ctesiph. aduersus Pelag. multo post init. arguit: ergo nequaquam ultra orare debemus, nec illam clementiam pleclere, ut accipiamus quotidie, quod semel acceptum in nostra est potestate? August. de prædest. & gra. cap. 9. Ita, inquit, inter se, neque homines Dens tempora officia que distribuens

distribuens ordinavit, ut vocacione ipsius bonorum principia sumeremus, vocati autem atque illuminati vias mandacornu eius boni ingenij intelligentia nosceremus, & eas libero vel eligeremus, vel relinquemus arbitrio. Et de actis cum Felice lib. 2. cap. 4. Habit unusquisque in voluntate aut eligere quae bona sunt, & esse arbor bona; aut eligere quae mala, & esse arbor mala. Prosper de votat. gen. lib. 2. c. 12. Ut quod non potest nisi cooperante spiritu Dei fieri, eorum meritis deparetur, quorum id potius voluntas non fieri. & c. 28. ipsum velle sic donat, ut etiam a perseneratur illam mutabilitatem, quae potest nolle, non auferat.

29.
Conc.
Senon.

Trident.

30.

Caluin.

Confirm.

poni cum proximâ & completâ assentiendi: quâ tantum compositione saluatur actualis libertas in assensu; & hanc libertatem cit. loco Concilium adseruere intendit contra haereticos.

Prob. 4. rationibus. Prima. Si, positis omnibus ad operandum antecedenter requisitis, voluntas non posset componere cum non actu, vel cum opposito actu, sequeretur, voluntatem non manere, quæ potentem ad non actum, vel oppositum actum, ac ad ipsum actum: hoc præjudicat ipsius libertati. Sequela Prob. ad actum manet proximè potens & virtuò completa: ad non actum vero, vel ad oppositum actum manet tantum remotè potens; siquidem ad actum ponendum habet omnia requisita, non habet omnia requisita ad ponendam negationem actus vel productionem oppositi actus: nam ad ponendam negationem actus requiretur sublatio motionis; ad ponendam productionem oppositi actus requiritur opposita motione. Quod hoc præjudicet humanæ libertati, sic ostendo: nec in potestate voluntatis est, tollere à se Non est in motionem, quam de facto habet, nec, eâ sublatâ, potestate aliam ad oppositum actum necessariam, habere; sed nec ablique sublatione motionis, possibile est, voluntatem cessare ab actu: nec absque aliâ motione possibile est, exire in oppositum actum: igitur non manet in operando proximè libera. Proxima n. libertas, est facultas ad opposita proximè potens, ac ad operandum expedita: si tantum ad actu, non ad non actu, vel ad oppositum actu (nisi tantum remotè, idque independenter à liberâ potestate voluntatis) non manebit in operando libera. Quod in potestate voluntatis non sit, motionem, quam habet, à se remouere, evidenter deducitur. Cum n. illa prius naturâ inchoet operationem, & illâ inchoante, impossibile sit, voluntatem non subsequi, implicat ut voluntas motionem à se remoueat. Quod nec in potestate eiusdem sit, habere aliam motionem ad oppositum actu necessariam, non minus manifeste colligitur. Cum n. nihil per aduersi. efficere possit voluntas, nisi à Deo præmota: vel ut aliam præmotionem habeat, debet aliquid efficere: & sic ad illud debet etiam præmoueri: quia præmotione potest, eodem modo impossibile erit, voluntatem componere cum non actu, vel cum opposito: Vel sacerdit sola cessatio ab omni actu: & neque hoc erit in potestate voluntatis; quia ut cesset ab omni actu, debet nullâ motione præueniri: hoc autem non est in potestate voluntatis, sed Dei, qui sicut per aduersi. liberè præmouet unum, ita liberè non præmonet alium.

Secunda. Ex oppositâ sent. sequeretur, eodem modo fore proximè liberum ad videndum, diligendumque Deum amore beatifico hominem viatorem, ac est liber qui vis homo præmotus ad aliquem actu, ad cessandum ab illo, vel ad oppositum eliciendum, id est n. præmotus ad actu, est liber ad non actu, vel ad oppositum, quia cessante præmotione, vel alia succedente, independenter à voluntate præmoti, potest homo cessare ab actu, vel oppositum elicere. At succedente lumine glorioso, independenter à voluntate viatoris, potest viator videre & amare Deum amore beatifico ergo. 3. Sequeretur voluntatem creatam fore proximè liberam ad actu odij, dum actu exerceret amorem Dei; & contrâ fore proximè liberam ad actu amoris, dum actu exerceret odium contra Deum. Vnde & Beati essent proximè liberi ad odio habendum, & dæmones ad amandum Deum: nam illa sublatâ visione & dilectione beatificâ, odio

31.
Prima rati.
sio.

32.
Secundo
ratio.

33.
Tertia rati.
sio.

potest dissentire si velit. Nemo intelligat libertatem indicari verbis cit. quasi diceret Concilium: Voluntas potest velle, si velit, quia consentire est velle; potest nolle, si nolit, quia dissentire est nolle: nullus enim tam absurdus Theologus singi possit, qui velut arcum dogma è cathedrâ doceat, oculum videre posse si videat; posse non videre, si non videat: multò minus tale fidei oraculum à Concilio expectandum fuit, quod risum moueret.

Ex his arguo: Concilia & Patres cum docent, positis omnibus ad operandum prærequisitis, inter quæ ultimum complementum est Diuina motio, adhuc in nostrâ potestate esse, operari & non operari, vel operari oppositum, in eo sensu accipiunt potestatem non operandi, vel operandi oppositum, quo accipiunt potestatem ipsam operandi: sed potestatem operandi (aduersariis farentibus) accipiunt in sensu composito cum ipsa motione: ergo in eodem sensu accipiunt potestatem non operandi, vel operandi oppositum. Maior Prob. Tum quia alias turpiter equiuocarent in eadem vocabula, potestatem: modò illam accipiendo in sensu composito cum motione & reliquis ad operandum prærequisitis, modò in sensu diuiso ab eadem motione & reliquis ad operandum requisitis. Tum quia in eo sensu, præsertim à Conciliis illa accipitur, in quo ab haereticis, quorum dogmata Concilia damnant, negatur: sed ab haereticis non negatur potestas proximè operandi cum motione, sed potestas non operandi cum eadem motione; ut constat ex Caluini verbis cit. non qualiter &c. Tum quia in eo sensu illam accipiunt Concilia & Patres, in quo proximalibertas operandi saluatur; sed haec non saluatur (ut mox ostendam) nisi in sensu composito motionis & reliquorum ad operandum prærequisitorum cum actu, vel non actu, aut opposito eius: & non tantum cum potentia operandi & non operandi. Confir. per hæc verba, liberrum arbitrium à Deo motum & excitatum posse dissentire, Concilium non definit, componi posse dissensum cum assensu, cum id esse impossibile nemo non videat: nec definit remotam & incompletam potentiam dissentendi componi posse cum remota & incompletâ assentiendi, cum expressè componat potentiam dissentendi cum potentia à Deo præmota & excitata, quæ est proxima & completa ad consensum, & de qua cum haereticis est controversia; qui stante diuinâ motione ad assensum negant potentiam exire posse in actu dissensus. Superest, ut definiat, posse completam & proximam potentiam dissentendi com-

Quarto

odio habere; & hi sublatâ apprehensione poenitentia & odio Dei, Deum diligere possent. 4. Sequeretur causam liberam non discriminari a necessaria: eodem n. modo impossibile est, ignem positis omnibus ad calefaciendum prærequbitis componere cum non calefactione, licet possit cum non calefactione componere, si aliquod ad calefaciendum prærequisitum remouatur. ergo si voluntas, positis omnibus ad operandum prærequisitis, ideo tantum libera manet, quia potest aliquid ad operandum prærequisitum tolli, quo sublato, actu cessare potest ab operatione, non discriminabitur à causa necessaria.

33. Ex quo vterius sequitur, non posse in sent. aduersi, saluari illam Concilij proposit. *Liberum arbitrium ad hoc à Deo motus & excitatus dissentire posse:* siquidem cum efficaci motione non manet ipsius posse simpliciter ad dissensum: nam hoc non tantum constituit natuā facultate anima, sed etiā essentialiter ipsa motione Dei, si hæc ponatur prærequisita: vtraq; enim essentialiter per ipsos constituit posse creatum simpliciter. Vnde sicut non saluatur posse creatum sine generali concurso Dei; non n. dicitur homo simpliciter posse intelligere, aut amare aliquid obiectum, si Deus non offerat illi ad tale obiectum intelligendum & amandum generalem suum concursum; & non minus per aduersi. est ipsa interna motio Dei necessaria ad posse creatum simpliciter, quam generalis concursus, qui per ipsos generalis concursus non distinguitur ab intrinsecā motione. Ita si sine hoc non dicitur homo simpliciter posse, nec sine illo dicetur. Quod autem ad posse simpliciter non sufficiat sola natuā facultas anima, sed requiratur etiam generalis concursus, vel interna motio Dei, prob. Nam in Christo, & in quo quis beato manet tota natuā facultas ad peccandum licet impedita, non minus quam in homine internā motione Dei ad bonum excitato manet natuā facultas ad dissentiendum & peccandum. At defectu folius concursū generalis vel internæ motionis ad peccandum, non dicitur Christus nec quis beatus posse simpliciter peccare: igitur defectu folius internæ motionis ad dissentiendum, non dicetur homo, posse simpliciter, dissidente aut peccare; quia dum habet præmotionem ad consensū, non potest habere præmotionem ad dissensum, neque in ipsis potestate est, illam habere. Confir. sine præuiā spiritu motione, non est in homine posse ad credendum, sperandum, diligendam, & pœnitendum sicut oportet, vt definit Trident. Sef. 6. Can. 3. At non minus per aduersi. est necessaria physica præmotione ad dissentiendum. Ergo sine ea non est in homine contraria præmotione ad consentiendum excitato, posse simpliciter ad dissentiendum.

24. Ad fund. oppositæ sent. neg. talem præmotionem physicam necessariam esse ad actus voluntatis eliciendos; sed ad summum necessariam esse moralem ad actus supernat. producendos: cum quā non repugnat negatio actus, vel producō & opositi actus, vt suppono. Vnde ad 1. rationem, ductam ab essentiali subordinatione cause 2. ad primam. Resp. eam optimè saluari per motionem concomitantem. Cūm in eo consistat, vt non possit secunda in actum exire, nisi coagente & cooperante primā, è cuius influxu essentialiter pendet, & cuius cooperatione formaliter causa 2. applicatur ad operandum à primā. Nec alia prævia motio necessaria est, vt expressè docuit Caiet. I. p. q. 19. a. 8. §. primo disting. vbi distincta dupli-

motione, præuiā & concomitante, sic concludit: *Non oportet, cum aliquis vult aliquid, seu cum sol illuminat, primam causam præviā motione cooperari, sed sufficit, & exigunt, cum intrinsecè cooperari, tali electioni, vel illuminationi.* Et hoc quia cooperatio in unoquoque est secundum naturam uniuscuiusque. De hac motione intelligendi sunt graues Auctores, cùm docent, causam 2. non posse agere, nisi motionem & applicatam à primā, motione sc. & applicatione concomitanti seu formalī; non antecedente. Ut autem Deus cum quāvis causā dicatur primus in agendo, sicut est primus in essendo, sufficit, vt sit primus in producendā & conseruandā virtute actiū causæ 2. Ex eo autem, quod voluntas creata, positis omnibus ad operandum prærequisitis, vi propriæ libertatis se ipsam ad operationem determinare valeat, non dicitur simpliciter & absolute primum determinativum sui, & multò minus primum simpliciter: quia hoc importat determinatum ab alio independens, quod soli Deo competet. Voluntas etsi vi sua libertatis se ipsam determinare valeat, non tamen absque conterminatio- nare absq; conterminatio cause 1. à quā in determinando se ipsam essentialiter peendet,

35. Ad 2. ration. disting. duplex indifferentia, una passiva, altera actiua. Conced. ex indifferenti passiuè non posse determinatam actionem prodire: Negatur, ex indifference actiue determinatā actionem prodire non posse. Quia quod est indifferens actiue, habet virtutem in veramque partem agendi cum dominio se ipsam ad alterutrum applicandi. Est enim libertas creata participatio in creaturæ, quæ sicut ex indifference actiue se ipsam ad alterutram partem determinare potest: ita creata ex indifference actiue se ipsam ad alterutram partem determinare valet dependenter a generali concursu cause 1. Quod autem est indifferens passiuè nullam habet ex se virtutem agendi, ac proinde vt in alterutram partem determinari possit, eget extrinsecā determinatione. Cæterum vt actio, sit determinata, necesse non est, vt supponat virtutem determinatam ad vnum, sed sat est, supponere virtutem vi propriæ libertatis potentem se determinare ad vnam, vel alteram partem determinatē. Ad 1. Confirm. concedo, vnum ex prærequisitiis ad mundum creandum fuisse aeternum decreta firm.

tum Dei: nego eo posito liberè Deum mundum in tempore creasse, sed necessariò, non simpliciter, sed ex suppositione immutabilis sui decreti. Que responsio est S. Doctoris. I. p. qna. 19. art. 3. corp. & ad 1. Supposito, inquit, quod velit: non potest non velle: quia non potest voluntas eius mutari. Ad 2. disting. minor. aut id imperium sublequitur actum voluntatis; & tunc eo posito non potest voluntas non agere; hæc tamē necessitas libertati non obest; quia consequitur liberum actum voluntatis, quo agere decreuit: aut antecedit omnem actum voluntatis; & tunc nego, eo posito non posse voluntatem non agere. Quare genus requisitorum ad agendum vnum est antecedens, alterū consequens nus requisitorum ad voluntatis consensum. Primum visum est obesse libertati, si eo posito agere non possit, & talis esse physicā præmotione & quodcumque ad operandum antecedenter requisitum. Secundum libertati non obest, esto eo posito non possit voluntas non agere, quia supponit liberum consensum ipsius. Tale est aeternum decretum Dei ad mundum condendum: nec non efficax intentio finis in ordine ad media eligenda & exequenda, vel quodcumque imperium voluntatis ad subsequentem actum exercendum.

Inferatur

116 Disp. VI. De modo, quo voluntas mouetur. Sectio II.

36. Infertur 1. non posse dici liberam illam potest Antecedens tiam, quae nos habet omnia, in actu 1. requisita ad necessitas agendum, vel non agendum; ex parte potentiae, obes liber. obiecti, conditionis antecedentis: ita ut solus dectus sit ex parte voluntatis, si actus non sequatur.

Vnde siquid deest; sine quo nequit voluntas in statum exire, neque in potestate ipsius sit, illud habetur, non dicetur libera: cum non possit libera esse aut dici, cuius in proxima potestate non est, actu elicere, vel non elicere; nec solum in proximam potestatem seipsum reducere: at hoc ipso quod non habet omnia ad agendum, vel non agendum requisita, neque in ipsius facultate est, ea libi comparare, non erit in ipsius proxima potestate agere, vel non agere. Cum adhuc ut valeat proximè agere, vel non agere, egeat aliquo, quod habere vel non habere in ipsius potestate nos est. Huic tamen libertati non obstat necessitas consequens; quem adū. hæc n. supponit libertatem, & fundatur in actu libero, qui dum est aut sit, necesse est ipsum esse aut fieri, non necessitate antecedente, tenente se ex parte potentiae, cum ex parte potentiae potest non esse; sed necessitate consequente, tenente se ex parte ipsius actus, ex suppositione quod sit: quā suppos. factā, implicat non esse: ut fuse declarat Ansel. lib. de concordia prescien. & prædict. Quod vult libera voluntas, & potest, & non potest non velle, & necesse est, eam velle. Potest namq; non velle, anquam velit, quia libera est: & cūm vult, non potest non velle, sed eam velle necesse est, quoniam impossibile illi est, id ipsum simul & velle, & non velle. Opus vero voluntatis, cui datum est, ut quod vult, sit, & quod non vult, non sit, voluntarium fide spontaneum est: (accipit hic voluntarium & spontaneum pro libro) quoniam spontanea voluntate (hoc est libera) sit: & necessarium est, quia quod sit, non potest simul non fieri. Sed hanc necessitatem facit voluntas libertas, qua prius quam sit, eam canere potest. Hæc Ansel. c. 1. In quā consequente necessitate fundatur infallibilis præscientia Dei, qui ex suppositione, quod liberæ actiones sint futuræ, eas ab æterno necessariò præscivit, absque lœsione eiusdem ex suppositione, quod sint futuræ; necesse est, eas esse futuras: quia ut sic inuolutio necessitatem consequentis futuritudinis: cūm implicet rem, quæ positur futura, non esse futuram; non minus quam implicat rem, quæ ponitur præsens, aut præterita, non esse præsentem, aut præteritam.

37. Gracia preueniens antecedenter completa liberi. Infertur 2. voluntatem creatam non esse liberae seu expeditam ad opera supernatura meritoria salutis, antequam gratia præueniat. Sicut est libera & expedita ad opera naturalia, ad quæ habet potentiam completam, ita definitur à Trident. Sef. 6. c. 5. Neque sine gratia Dei mouere se ad iustitiam coram illo libera sua voluntate potest. Fundam. voluntas creata sine gratia non est sufficiens & completa causa operis supernat. cūm n. gratia à Conciliis dicitur ad opera supernat. dare simpliciter posse, non tantum facile posse / ut contra Pelagium definiunt, voluntas non potest simpliciter elicere actum supernat. sine gratia, seu in sensu diuiso à gratia; alias posset sine potentia, quæ est gratia: ergo si voluntas sine gratia non possit simpliciter elicere opera supernat. nec sine gratia est libera proxime ad opera supernat. Hoc est nequit ea potentia esse libera, quæ non est sufficiens & completa causa sui actus, cuius nec in potestate est, habere ea, quæ ad sufficientem & completam causam prærequiruntur. Certe nulla potentia potest sufficienter attingere effectum, quem in suâ

virtute effectric non continet. At voluntas la sua virtute effectrice non continet opus supernat. reportè altioris ordinis atque entitatis: imo nec in nostra potestate esset, gratia actuali præueniri; initium n. salutis esset ex nobis, contra illud Osca 13. Perditio tua Israel; tandemmodo in me auxilium tuum. Et 1. Cor. 4. Quis te dissernit? discernet autem scipsum homo à massa perditionis ad statum salutis, si in eius potestate esset, gratia Dei præueniri, quæ de statu perditionis transiret ad statum salutis. Vnde Arans. 1. Can. 3. q. & 6. & Trid. fess 6. c. g. definiunt, iustificationis ordinem sumendum esse à gratia Dei vocante atque excitante, quæ nullis nostris precedentibus meritis datur. Leg. infra Disp. 26. fess. 2.

38. Infertur 3. cūm homo in omni statu ad opera supernat. indigerit gratia, ipsius nec in statu innocentia suis liberum expediri ante gratiam ad d:gnis gratiismodi opera: tamen copiosiore egeat nunc, tia. quā egreditur tunc, ob naturę corruptionem. Primum docet Arans. 1. 2. can. 19: *Natura humana eternis in illa integratæ, in qua est condita, permanet, uno modo scipsum, creatore suo non adiuvante, seruare. Loquitur de adiutorio supernat. quod tantum negabat Pelagius, non de adiutorio & concurso naturaliter debito, quod admittebat ille. Ratio: opera supernat. excedunt vires naturæ ut constat: igitur in omni statu sunt extra sphragem potentia naturalis: nam in omni statu natura est eadem quoad vires actiua intrinsecas; & vires naturales in statu innocentia non erant diuersæ nisi extrinsecæ, quatenus per donum extrinsecè superadditum appetitus inferior non erat rebellis superiori. Ceterum ratio superior tam in cognoscendo, quam in appetendo erat intrinsecè naturalis, non minus quam nunc, adeoque improportionata operibus supernat. ad quæ exercenda egebat gratia adiuuante & eleuante potentia à Deo producēdā. Quod nūc egeat copiosiore, Prob. natura humana in peccatum protoparentis dono iustitiae originalis spoliata, naturalem defectum contraxit sc. rebellionem appetitus inferioris a superiori, quam superare potest, solâ copiosiore Dei gratia, quā non indigebat, quando iustitiae originalis dono omnia interna hominis erant pacata, & veluti in tranquillissimo Regno constituta: Vbi, vt August. lib. 14. de Cuius. c. 10. Nil inerat quod car- Augst. nem, animus hominis feliciter viuentis offendere, ubi amor erat imperiobarus in Deum; & ex hoc amore grande gaudium, non desistente quod amabatur, ad frumentum erat denuntiatio tranquilla peccati, quā manente, nullum omnino aliud de malum, quod contristaret irremebat seu ut idem alibi, summa erat in carne sanitas, in animo tranquillitas.*

39. Infertur 4. voluntatem instructam gratia manere liberam ad opera supernat. Hanc fidei veritatem definit Trident. Sef. 6. c. 5. & can. 4. August. Cun gratia fuit lib. de spiriū & lit. c. 34. sic exprimit: opera supernat. Nemo habet in potestate, quid ei veniat in mentem: sed pernatur: consenire vel dissentire, propria voluntatis est. Ratio: etiū opus supernat. principaliter pendeat à gratia, propter quod illud Deo tribuitur; gratia tamen ut opus fuit vitaliter & liberè requirit cooperacionem ultimam liberi arbitrij volentiis, aut nolentia se per gratiam ad opus determinare. Nam, ut August. de gra. & lib. arb. c. 2. Quid precepit & gratia Dei prodeſſent homini, si eius liberum tollerent arbitrium? cūm nullum præmium debeat homini, nisi propter ipsius libera merita: neque autem merita esse libera, vbi nullum liberum est arbitrium, à quo procedant. Neque hoc quidquam derogat

derogat vel dignitati gratiae, vel Deo Authori. Non gratiae: et si enim haec ad suum effectum, ad quem datur, producendum in exercitio requirat liberam arbitrij cooperationem: ipsa tamen gratia est, quae & vires praebet voluntati, ut simpliciter possit, & alliciendo praeferat, ut scipsum ad opus voluntas determinet, operique proportionem dat cum premio, reddendo illud supernaturale, & eiusdem ordinis cum premio. Voluntas duntaxat facit, & quidem adiuta & inclinata a gratia,

Liberum arbitrium determinat se posse in gratiam ad exercitium.

ut opus sit liberum; cum in negotio salutis, nec gratia sola, nec voluntas sola, ut August. dixit, sed verumque simul requiratur, iuxta illud Apostoli, *Non ego, sed gratia Dei mecum. Potuit dicere, per me, inquit Bernat. de lib. arb. longius a fine, sed quia minus erat, maluit dicere, mecum, presumens se non solum operis esse ministerium per effectum, sed & operantis quodammodo socium per consensum. Determinatur igitur gratia opus quoad specificationem: liberum arbitrium idem opus determinat quoad exercitium: ita ut gratiae, non libero arbitrio tribuatur simpliciter opus. Est enim gratia veluti praeclera quaedam machina in manu pueri, quam leui digito mouere possit; ita ut puer non multum laudis referat, si illam moueat: plurimum vituperij, si ex desidiâ nolit eam mouere: maxima vero laus sit Architecti, qui machinam ita apte concinnauit, ut possit etiam a puero facile moueri. Hoc etiam discrimine, quod machina non trahat nec inclinet manum pueri ad motum: gratia vero trahit & inclinat liberum arbitrium ad exercitium, licet non necessiter determinando. Talem gratiam docet Ecclesia Filios suos a Deo poscere, non qua possint velle seu cooperari, nam quid prodest, ait August. lib. de grat. & lib. arb. c. 15. si quod possumus, nolamus? sed qua velint, hoc est tam aptam con-*

Gratia machina aperte sima

grauamque, ut ea vti, seu eam mouete quasi rotam cum facilitate, vel difficultate ipsius placeat. Nec derogat Authori gratiae, tali modo gratiam suam conferre creature suę, ut minimè noceat eius libero arbitrio. Quin maximè ipsius commendatatem, ut quod ipse efficaciter vult, infallibiliter fiat, etiam non sublatá potestate contradicendi in creaturā: non, inquit cit. loco August. ut nolens velis, sed ut ex nolente fiat liberè volens, quod Deus efficaciter decrevit fieri. Nam quis illius regis non commendet sapientiam, qui cum possit necessitare suos Consiliarios ad propriam sententiam sequendam potius illos mira quādam suauique arte alliciendo, liberè volentes ad suum trahit sensum? ita Deus, cum possit voluntates nostras necessitare ad id, quod ipse efficaciter decrevit, mira quādam potius virtutis arte, ut nos liberè volentes in ipsius veniamus sententiam. Sic enim non solum infallibiliter executioni mandatur quod ipse decrevit, sed etiam in uiolatus seruatur proprius modus operandi creaturæ, quae ut rationalis postular liberè operari.

40.

Obiecis, quando ex adiutorio gratiae determinantis ad speciem, & ex libero arbitrio determinante ad exercitium, una numero completur potestas agendi, non videri, ut triuendum sit actus illius exercitium. Certum quidem est, suspensionem exercitij triuendam soli libero arbitrio, cum sit sola actus totalis causa deficiens, quae si non deficeret, nulla deficeret. Exercitium vero actus supernat. S. August. eidem videtur tribuere, ubi asserit, alios Angelorum per liberum arbitrium cecidisse, alios pariter per liberum arbitrium steriisse, adiuuante illo qui superbis refiit: de corp. ca. 11. in statu vero naturæ lapsi iustos per gratiam

Christi stare, non per liberum arbitrium: proinde videtur asserere, quod si utsus gratiae seu exercitium pendeat a libero arbitrio, ut in Angelis bonis, actus non tribuatur gratiae, quantumuis copiosus: ut autem actus tribui possit gratiae Christi, gratia determinare debeat liberum arbitrium ad exercitium, etiam si ad illud necessitate deberet, nec possit manere sub applicatione liberi arbitrij. R. 1. questionem hanc esse de modo loquendi, a quo grauissimi de fide nodi pendere non debent, quando de re per fidem constat. Certum in re est, effectus seu actus, qui a pluribus causis inadiquatis pendet, posse tribui cuilibet causatum, dummodo nulli earum tribuatur adaequatè ac soli, maximè si causa sit coefficiens. Ita Angeli boni per liberum arbitrium steterunt inadiquatè, minime exclusa gratia, coëfficiente principaliter actum supernat. Iustum in natura lapsi per liberum arbitrium inadiquatè stare, maximè inclusa gratia, *Per gratiam stet et Angelus, Ita stet et Augustinus, Ita iustus.*

Absolutè, simpliciter, ac principaliter nec Angeli steterunt per liberum arbitrium, nec iustus in natura lapsi stet, sed ambo per gratiam.

Resp. 2. Etsi liberum arbitrium determinet scipsum ad exercitium, possitque esse totalis causa deficiens, ipsi non est tribuendus actus physicè, sed moraliter, maximè si imperatus sit: ex. gr. quando quis propriam impulsus libertate oculos praebet, *Lib. arbitrii est causa efficiens, ut vitalis maxima.* vt videat manus impellit, ut vulneret, pedes ut ambulet; nemo dicet, liberum arbitrium videret, vulnerat, ambulat; etsi moraliter ipsi soli tribuatur visio, iæsio, ambulatio, quia est sola ac totalis causa moralis. Multo minus quis dicet, nulli adscribi debere nisi voluntati, quod homo videat, vulneret, ambulet; quasi vero potentia visiva non efficiat ut videat, motu ut ambulet; omnia queq; imperat libertas, sola ipsa efficiat, alteri causæ quantumvis principaliter efficienti, effectus nullus adscribi possit; ceteræ omnes causæ se habeant, ut ratio sine qua non, conditiones &c. Potentia supernat. seu principale auxilium, sine quo nil fit, nec fieri potest, non sit idem ac quo fit, licet non sit quo determinans ad exercitium; gratia supernat. non efficiat in actu supernaturalitate, sed sit ratio sine qua natura non elicet supernaturalitatem. Quasi vero actus supernaturales a dormiente Adamo in statu innocentia elicit per gratiam supernat. nulli causæ adscribi possint, quia non libero arbitrio liberè imperanti. Stultus nil efficiat, ac nullus actus ei adscribi possit, quia caret libero arbitrio. quasi vero instrumentis deum, quibus vtitur liberum arbitrium, quantumvis nobilissimis, diuinisque, nil sit tribuendum, totum actum sibi illud arroget effectusque imperatos, qui a determinat ad solum exercitium volendi: solus dux pugnet, vincat, triumphet, quia uno noto imperat: Soli mandato pugnandi triuenda sit victoria, nulla pugnacissimis militibus: quasi vero milites non efficiant potius ut Rex pugnet, vincat, triumphet: quando currendum est ad brauium, & Princeps dat pueri equum optimum, non currat equus, nil agat princeps; nulli nisi pueri adscribenda sit victoria, quia sola calcaria molliter ac liberè equo admouet, ut ipse rapiatur. Certe Augustinus, quod steterint Angeli boni, ita adscripsit libero arbitrii, ut magis gratiae adscripsit, quam amplius adiret ad eam beatitudinem plenitudinem persuenerant, unde se nunquam casuros certissimi fuerent. lib. 12. de civit. Dei cap. 9. alioqui si id libero arbitrio magis quam gratiae adscribendum putasset, eorum quoque libero arbitrio magis quam gratiae tribuisset, quod se meliores

liores fecissent, quod ibidē & alibi cōstanter negat.

41. *Dicēs.* Si opus supernat. tribueretur potius gratia, eiusque Authori, quām libero arbitrio, eo quod gratia eiusque Author sit principalis causa illius:

Gratiasim pliciter tri- buitur opus supernat. pari ratione opus peccaminosum tribuetur potius concupiscentia & dæmoni, quām libero hominis arbitrio, eo quod concupiscentia & dæmon sint principalior causa peccati, illa intrinsecūs persuadendo, hic extrinsecūs instigando, non secus ac gratia, & Deus Author gratiæ ad opus bonū. *Resp.* neg. sequel. Nam gratia & Deus ad opus supernat. non solum concurrunt moraliter suadendo, vt ad opus peccaminosum concurrunt concupiscentia & dæmon; sed etiam effectuè, attingendo ipsam entitatem actus, ei que dando intrinsecam condignitatem & proportionem ad præmium: ratione cuius effectuè concursus opus supernaturale tribuitur potissimum gratiæ & Authori gratiæ. Quanquam negari non potest, etiam concupiscentia tribui peccatum iuxta illud Iacobi 1. *Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum:* Sicut, & libero arbitrio opus supernat. non quoad specificationem, sed quoad vitale exercitium & moralitatem, quam non à gratiâ, sed à libero habet arbitrio. Ratio: quando ad eundem effectum concurrunt plures cause, ille unicoque tribui potest iuxta suum modum, & rationem quâ ab illis procedit.

Non sic con- cupiscentia peccatum.

Concupis- centia est causa mo- ralis im- palsus.

Concludo ex doctrinâ August. determinationem voluntatis ad exercitium, quod physicè est à voluntate, moraliter tribui causę libertatem impellenti ad seipsum determinandum: quo in genere causa impulsus, magnum momentum habet apud August. concupiscentia pondus, quod auget voluntarium, & liberum minuit; *Ideo S. Jacob.* peccatum adscribit illi potius, quām libertati. si autem quis dicitur moraliter per concupiscentiam peccare, & labi, licet per liberum arbitrium physicè & verè peccet & labatur: potiore ratione dici debet per gratiam stare, quæ concupiscentia præpondet in statu naturæ lapsæ; nimirum ubi abundavit delitum, ibi superabundat gratia, quæ de concupiscentia triumphat. Itaque determinatio ad exercitium actus supernat. ita est à libero arbitrio, vt eam ipsi doceat in verâ estimatione sapientum gratia Christi, vim concupiscentia vincens; nec aliter dicere quis potest, quām Apostolus: *Abundantias omnibus laborans; non ego, sed gratia Dei mecum:* Ipsi victoria de concupiscentia adscribenda est, non mihi. Vnde sicut in naturâ lapsâ homo per concupiscentiam abstractus & illeactus cadit, ita per gratiam Christi stat, quæ non tantum dat vires supernaturales, sed concupiscentiam superat; nec cadit per liberum arbitrium tantum, vt mali Angeli, qui nullo concupiscentia pondere lapsi sunt, nec stat per liberum arbitrium gratiæ habitibus instructum cum ordinarijs auxilijs tantum, sed per vberiora auxilia actualia, quæ concupiscentiam vincunt. Angeli autem, quia & pauciora habuerunt incitationes ad malum, & plura ac maiora naturæ adiumenta ad bonum, ipsorum arbitrio tribuitur peccatum, quemadmodum & ipsorum arbitrio, adiuvante gratiâ, cū ordinarijs auxilijs tribuitur bonum.

S E C T I O   III.

An sola voluntas sit potentia formaliter libera?

43. *Prima sent.* negat absolute, voluntatem esse liberam, sed aliam potentiam à voluntate & intellectu distinctam: cuius munus est, rationi & vo-

luntati imperare, easque regere ac mouere. Cuius actus, non est directe discernere, ac velle, sed reflecte discernere, velle, & velle se velle, qui actus præcedit intellectum & voluntatem, estque corum regulatius & motius: *Est Alenf.* 2. p. q. 72. m. 2. a. *Alensis:*

1. Fundam. proprius actus liberi arbitrij est electio: electio nec est rationis, nec voluntatis, sed tertiae potentiae: nam rationis actus in solâ cognitione consistit; voluntatis in solâ tendentiâ ad finem; liberi vero arbitrij est electio eorum, quæ sunt ad finem. Hanc sent. confutat S. Tho. q. 24. de Rejicitur à S. Thom.

veritate. 4. 6. hæc ratione: Eiusdem potentiae est, tendere in obiectum, & in id quod est ratio obiecti: sed ratio appetendi media est finis: ergo eiusdem potentiae est tendere in media & finem. Præterea eiusdem facultatis immaterialis est directe tendere in obiectum, & reflectere se supra suum actum: ergo eiusdem est velle obiectum, & velle se velle.

Vnde ad fundam. *Alensis*, neg. minor. ad prob. *Fundam.*

neg. maior. nam nec intellectus est, tantum sim-

pliciter cognoscere, sed etiam iudicare, & reflectere se supra suum iudicium; nec voluntatis est, tan-

tum ad finem tendere, sed etiam media eligere, &

reflectere se supra ipsum eligere; cum sit pro-

prium potentiae immaterialis, reflectere se supra

suum actum.

Secunda sent. negat, solam voluntatem esse for-

Secunda

maliter liberam, sed etiam intellectum, & quidem sent.

per prius & principalius, quām voluntatem: *Dn. ran. in 2. diff. 24. q. 3. Palud. in 4. diff. 49. q. 3. a. 1. Durand.*

5. *Vnde dicendum.* Probat 1. Illa potentia est per

prius & principalius libera, per cuius actum habe-

wus per prius & principalius dominium actuum,

vt patet: talis est intellectus, non voluntas: cū n.

per duos actus cæterorum dominium habemamus,

nempe per notitiam connexionis volibilium ad

per se & necessariò volibilis, contingentis quārum

ad quodlibet determinatè, licet necessariò quārum

ad aliquod indeterminatè; & per volitionem,

quā voluntus necessariò alterum indeterminatè, li-

cet liberè hoc vel illud determinatè. sed tale domi-

nium per prius & principalius habemus per noti-

tiatam præcedentem, quām per actum voluntatis

subsequentem, quia ex primo regulatur secundus;

non è conuerso 2. Illa potentia est per prius & Probans 2.

principalius libera, cuius actus est per prius &

principalius in nostrâ potestate, vt patet: talis est

intellectus, non voluntas: primi .n. actus qui sunt

in nostrâ potestate, sunt iudicium conclusionum

medij eligendi, & ipsa electio. At inter hos actus

prius est iudicium conclusionum pertinens ad in-

tellectum, à qua regulatur electio, quām electio

pertinens ad voluntatem. Ipsa .n. necessariò de-

determinatur ad id, quod liberè conclusum est ab

intellectu, cū nequeat voluntas respuere quod

intellectus proponit finaliter eligendum: Quare

tota libertas electionis continetur in libertate iu-

dicij conclusiui 3. Sicut se habet cognoscens ad

Prob. alij 34

vivens, ita liberum ad cognoscens: sed cognoscens

apud Du-

rand.

est vivens, & secundum id, quod cognoscit, viuit:

ergo liberum est cognoscens; & secundum id,

quod est liberum, cognoscit: at per voluntatem

non cognoscimus, sed per intellectum: igitur nec

per voluntatem sumus liberi, sed per intellectum

4. Potentia, quæ magis est indifferens ad opposita,

est magis libera; libertas .n. formaliter consistit in

indifferentia ad opposita. Intellectus est talis: nam

potentiae rationales, 9. *Metaph.* sunt ad opposita: &

intellectus est magis rationalis, quām voluntas;

quia ille est rationalis per essentiam; hæc per parti-

cipationem. 5. Illa potentia est magis libera, quæ

Prob. 5.

minus

minus pender in operando ab aliâ: nam liberum est gratia sui, 1. Metaph. sed intellectus minus pendet in operando à voluntate, quâm voluntas ab intellectu: quia ille operari potest sine voluntate; non hæc sine intellectu. 6. Alij: Sicut libertas est

Prob. 6.
apud Ca-
prol.

in actu, quia egreditur à potentia liberâ; ita est in potentia, quia egreditur à naturali liberâ, sed intellectus egreditur ab eâdem naturâ liberâ, à quâ egreditur voluntas. ergo est sequitur liber. 7. Non minus intellectus est liber ad iudicandum hoc vel illud, quâm voluntas ad volendum hoc vel illud. Ergo si voluntas est libera quia potest hoc, vel illud velle, etiâ intellectus erit liber, quia potest hoc vel illud iudicare. 8. Sicut voluntas necessariò fertur ad bonum in communi, liberè ad quodlibet bonum; ita intellectus necessariò fertur ad verum in communi, liberè ad quodlibet verum. Sed non obstante quod voluntas necessariò fertur ad bonum in communi, dicitur libera, ex eo quod liberè ferri potest ad bonum in particulari. Igitur non obstante quod intellectus fertur necessariò ad verum in communi, dicitur liber, ex eo quod liberè ferri potest ad verum in particulari.

45. Tertia sent. docet, libertatem non consistere in nudis potentijis intellectus & voluntatis, sed in certis actibus virtutisque, quibus dominium habemus ceterorum. Henr. quodl. 1. q. 1. Fund. primus actus, qui est in nostrâ potestate, est deliberatio, vel conclusio ipsa deliberationis; soli n. actus deliberati sunt in nostrâ potestate: sed neutrum horum est in nostrâ potestate per nudas potentias: quia deliberatio, vel conclusio deliberationis, non potest esse actus voluntatis elicitus, sed imperatus: at voluntas non potest imperare unum actu, nisi per alium elicatum: ergo libertas, per quam in potestate est deliberatio vel eius conclusio, fundatur in actibus à voluntate, & intellectu elicitis, per quos cæteri imperantur.

46. Quarta sent. docet, solam voluntatem esse libera-
sent. vera
& fidei cō-
formis Cōc. formaliter, intellectum non nisi inchoatius &
radicaliter, quatenus ad actu liberum voluntatis
præcedere debet obiectua indifferentia iudicij:
Henr. quodl. 1. q. 16. S. Tho. 1. p. q. 83. a. 3. & 4. &
q. de verit. cit. Bonav. in 2. dist. 25. p. 1. a. 1. q. 2. 3. &
6. Scot. q. vn. 9. Dico, Bach. q. 1. Gabrie. q. vni. a. 2.
concl. 1. ad 2. Palat. disp. vn. Ricbar. dist: 14. a. 1. q. 3.
Capre. q. vn. a. 1. concl. 3. & 4. & ar. 5. ad argu. cont. 2.
3. & 4. concl. Argent. a. 3. concl. 2. Contra. 1. 2. q. 1. a. 1.
9. Ex his patet: & scholasticorum communis, quam
non solum censio veram, sed etiam principijs fidei
conformem. Prob. 1. ex S. Scripturâ, quæ semper
arbitrij libertatem explicat per ordinem ad volun-
tatem, Ecclesi. 15. Deus ab initio constituit hominem, &
relinquit illum in manu consilij suis: subdit, adiecit man-
data & præcepta sua, si volueris mandata servare, con-
seruabis te. Apposuit tibi aquam & ignem, ad quam vo-
lueris, porrige manum tuam. In quem locum August.
lib. de grâ. & lib. arb. c. 2. Ecce, inquit, apertissime vi-
demus expressum liberum humana voluntatis arbitrium, & 1. ad Corinth. 7. potestatem habens sue vo-
luntatis. Quem locum August. ibid. affect ad id

Prob. 1.

Ecclesi. 15.

Angust.

Paul.

Prob. 2.
Trident.

probandum; quod innumera Scripturæ loca. 1. Ex Triden. scilicet 6. cap. 5. vbi de homine liberè ad gratiam cooperante inquit, illam, nempe gratiam, abficere potest: neque ramen sine gratia Dei monere se ad iustitiam coram illo: liberâ suâ voluntate potest: non libero suo intellectu. can. 4. liberum arbitrium declarat per actu voluntatis posse diffidere, si vellet. can. 7. & can. 9. per voluntariam hominis præparationem & dispositionem: Si quis dixerit sola Fide insipuum insificari: & nulla ex parte neceſſe esse cum sua

voluntatis motu preparari, atque disponi. &c. 3. Pro-
b. 3. hæ-
bant Patres: Athenagoras in Apolog. ad Antoni. veritas est
liberi arbitrii in ipsis quoque Angelis videlicet in Patribus
vitramque partem constituerat Deus, sicut & in homi-
nibus. Basilius in hom. Quod Deus non est auctor ma-
lorum; fine, inquirens unde iniquus sit homo, ex
ipsis, inquit, liberâ voluntate. Macarius Ägypt. hom.
15. ut in voluntate hominis situm sit ad bonum, vel
malum converti: non in intellectu. Damasc. lib. 3.
Fidei c. 14. libera potestas nihil aliud est nisi volun-
tas. Ambros. lib. 1. de Jacob. c. 3. non est quod cui-
que nostram adscribam culpam, nisi nostra voluntâ-
ti. Nemo tenetur ad culpam, nisi voluntate propriâ de. Augus.
flexerit. Augus. cit. lib. de grâ. & lib. arb. ex Scri-
pturâ probat, liberum arbitrium in voluntate con-
sistere, cuius tantum est liberè velle aut nolle. Et
lib. de verâ Relig. ca. 14. usque ad eum peccatum volun-
tarium est malum, ut nullo modo sit peccatum, si non sit
voluntarium. Et lib. de duab. anim. c. 10. Non igitur
nisi voluntate peccatur. Nec retrahat lib. 1. Retract.
c. 15. ut legenti patet. Ex his aucto. colligitur opi-
nionem, quæ negat in voluntate esse libertatem,
esse errorum: cùm illa per euidentem conse-
quuntur contradicat Scripturis, Conciliis, Patribus. licet
non sit vñl erroris notâ digna opinio, quæ forma-
lem libertatem in vñlque potentia, intellectu &
voluntate collocat; cùm illis expressè non ad-
uersetur.

47. Prob. 4. rationib. 1. Si intellectus esset liber
formaliter, posset esse peccatum absque volunta-
tis consensu; contra allegata: cum enim aliunde
sit in operando prior, & à voluntate independens,
per solum actu ipsius ante consensum voluntatis
ponerentur omnia ad peccatum requisita, sci-
licet libera tendentia libertæ facultatis intellectu
ad obiectum rationi difforme: Eodem modo
meritum in solo actu intellectu independenter à
consensu voluntatis consummaretur; contra Script.
& Patres: qui sicut demeritum ita & meritum foli
adscribunt voluntati: Si vis ad vitam ingredi, serua
mandata. Si vis perfectus esse, vade, vende, qua habes.
Ratio 2. Ex sent. Durandi, nullam libertatem esse
in voluntate, sed in solo intellectu demonstro: po-
sto pratico iudicio de eligendo medio, voluntas
nō potest in oppositum, sed necessitatur ad illud eli-
gendū, ut ipse facetur c. 7. quia nequit voluntas re-
puere, quod sibi ab intellectu proponitur eligendū.
Ac concludit, totam libertatem electionis, in quo
tantum actu per ipsu voluntas est libera, cōtinetur in
libertate iudicij. 3. Illa tantum potentia est libera for-
maliter, quæ ceteris potentij imperat, eas immedietè
ad opus applicando: at sola voluntas ipsius imperat,
illius n. tantum potentia est ceteras facultates ad
operandum applicare, cuius est vniuersale totius
suppositi bonum procurare: & hoc solius volun-
tatis est; cùm ceteræ potentiae tantum respiciant
bonum particulare sibi proprium. Nempe ad il-
lam potentia spectat, singulas facultates ad opus
applicate, cuius obiectum est bonum vniuersale
sub se complectens omnia bona singularium po-
tentiarum. Confir. Repugnat naturaliter in eodem
supposito esse duo formaliter libera: alioqui non
posset naturaliter inter eam & ceteras potentias
seruari perfecta subordinatio; dum n. vnum prin-
cipium vellit vnum, alterum vellit oppositum: at
probatum est, voluntate esse formaliter libera: ergo
solam. 4. Formalis libertas in Deo consistit in
sola voluntate, & non in intellectu: ergo etiam in
creaturâ: in hoc n. nullus inter Deum & creatu-
ram assignari potest discrimen, aduersi, fatentibus.
Antec. probo: Deus habet practicum iudicium

Prima
rationib.

Secunda

ratio.

Durand.

Tertia ra-
tio.

Durand.

70.

71.

72.

73.

74.

75.

76.

77.

78.

79.

80.

81.

82.

83.

84.

85.

86.

87.

88.

89.

90.

91.

92.

93.

94.

95.

96.

97.

98.

99.

100.

101.

102.

103.

104.

105.

106.

107.

108.

109.

110.

111.

112.

113.

114.

115.

116.

117.

118.

119.

120.

121.

122.

123.

124.

125.

126.

127.

128.

129.

130.

131.

132.

133.

134.

135.

136.

137.

138.

139.

140.

141.

142.

143.

144.

145.

146.

147.

148.

149.

150.

151.

152.

153.

154.

155.

156.

157.

158.

159.

160.

161.

162.

163.

164.

165.

166.

167.

168.

169.

170.

171.

172.

173.

174.

175.

176.

177.

178.

179.

180.

181.

182.

183.

184.

185.

186.

187.

188.

189.

190.

191.

192.

193.

194.

195.

196.

197.

198.

199.

200.

201.

202.

203.

204.

205.

206.

207.

208.

209.

210.

211.

212.

213.

214.

215.

216.

217.

218.

219.

220.

221.

222.

223.

224.

225.

226.

227.

228.

229.

230.

231.

evidens de rebus omnibus. Igitur non potest tale iudicium in Deo esse liberum. Deus .n. non potest non habere summam conformitatem intellectus cum rebus omnibus; cum hęc sit perfectio simpliciter simplex. Antec. Prob. tale iudicium est maxima perfectio in Deo, & fundatur in rebus possibilibus, vel sub conditione praevisis; Sed nulla conformitas intellectus cum rebus possibilibus, vel sub conditione praevisis potest esse libera in Deo: alioqui posset Deus non habere scientiam possibilium, aut fututorum conditionalium. Confirm.

Quis res fieri absoluē futurę non videt electionis, sed iudicij antecedentis electionem: nam vi illius actus res fiunt absoluē futurę, vi cuius determinantur ad esse futurum: at posito in hac sent. iudicio, de futuritione rerum, non potest non sequi electio de rerum futuritione. g. Illa

tantum potentia est formaliter libera, quę positis omnibus ad agendum praequisitis, in suā potestate habet, agere, vel non agere; vt sect. 2. At sola voluntas est talis: quia ex proprio obiecto, & modo tendendi ad illud, nō determinatur ad vnum; à quo obiecto & modo determinatio vel indeterminatio potentie sumenda. Sola autem voluntas est, quę à nullo obiecto in particulari, extra Deum clare visum, determinatur; sed quis proposito tendere potest ad oppositum: quia nullum in particulari extra Deum clare visum, est tale, vt non possit apprehendi sub ratione mali, saltem apparentis: solum autem illud determinat ad vnum, in quo nulla apprehendi potest ratio mali. Omnis alia potentia determinatur à proprio obiecto, & consequenter ad modum tendendi ad illud: & quia de celi quis est certum, probatur de intellectu.

48. *Intellectus ad nullum actuū eius ei- cendū est liber formaliter. Intellectus, quantum ad presentem difficultudis potest habere actus circa obiectum, alterum primae apprehensionis, alterum iudicij: sed ad neutrum celiendum est liber formaliter, non ad prium: quia liberum essentialiter supponit cognitionem; includit .n. voluntarium, quod est à principio iutrinseco cognoscente singula; sed prima apprehensio nullam supponit cognitionem de obiecto appreheenso, cùm sit prima cognitio. Non ad secundum: posita .n. veritate, aut falsitate obiecti, non est in potestate intellectus aliter iudicare, ac propositum obiectum postulat. Quia non potest idem obiectum simul esse verum & falsum, cùm veritas in indivisiibili consistat: vnde si obiectum proponitur vt verum, non potest intellectus illi dissentire: nec si proponitur vt falsum, potest illi assentiri. Contra vero quia obiectum voluntatis est bonum; & potest eadem res simul esse bona & mala respectu diuersorum, poterit voluntas in idem ferri actu prosecutionis, aut fugae: Quia autem modus tendendi potentia ad obiectum, proportionatur obiecto, si obiectum ex natura suā determinat potentiam ad vnum, modus tendendi potentie ad obiectum est necessarius & determinatus ad vnum; si potentiam relinquit indifferentem ad vrumlibet, modus tendendi potentie erit indeterminatus. Hinc sequitur, intellectum determinari ab obiecto quoad specificationem, & exercitium; quia quantum est ex se, non potest intellectus cohibere assensum, si obiectum proponitur vt verum, vel dissensum, si proponitur vt falsum. Dices sęp̄ intellectus manet suspensus ad vrumlibet, vt accidit in ijs, quę solā fide, aut probabilitate conjecturā proponuntur cognoscenda; ergo saltem in ijs est liber. Resp. nego conseq. ad libertatem non sufficit quęvis indifferentia, sed illa quę, positis omnibus ad operandum requisitis, inter-*

quę est perfecta obiecti proposicio, adhuc relinquit potentiam indifferentem ad vrumlibet. Vnde in casu posito vel intellectus determinabitur necessariō ad id, quod probabilis apparet, vel necessarium erit voluntatis imperium inclinantis intellectum ad vnam partem obiecti. Quāde causa Theologi ad assensum Fidei supernat. ponunt in voluntate peculiarem habitum p̄ affectionis, qui inclinet intellectum, ut in 4. ss. explicatur. Confirm. duplex tantum est modus tendendi in obiectu, vnu per modum naturaē; alter per modum appetitus. Prior est necessarius & determinatus ad vnum, quia non potest naturaē indifferentia in suā operatione. Alter si ponantur reliqua prærequisita, est liber, quia fertur per modum electionis. At intellectus non est potentia appetitiva, sed cognositiua. Igitur nequit in obiectum ferri per modum electionis, sed naturaē determinat ad vnum.

Prob. hinc, intellectum esse liberum inchoatiū & radicaliter: ipse .n. inchoat formalem libertatem voluntatis, proponendo obiectum cum perfecta indifferentia ad vrumlibet, sine quā non posset voluntas formalem libertatem exercere. Cū enim hęc consistat in posse ferri ad vrumlibet; & nequeat voluntas in incognitum ferri; vt liber ferri possit ad vrumlibet, necessariō debet illi proponi obiectum cum indifferentia ad vramque partem. Vnde ad liberum arbitrium vraque potentia requiritur, intellectiva & volitiva simul; illa præsuppositiū & radicaliter, hęc effectiū & formaliter.

Ad argum. secundū sent. Ad 1. Durandi, nego Minor. ad probationē, dico, nos per intellectum soiūm habemus dominium actuū inchoatiū & radicaliter, per voluntatem completiū & formaliū. Ad 2. neg. Minor. ad prob. concedo, iudicium conclusum medij eligendi, esse prius elec-

tionē in ratione proponentis; non in ratione liberi. Concedo etiam, ab eo regulari electionē non in ratione liberi & efficientis, sed proponentis & dirigentis: nego à iudicio determinari voluntatem ad actuū electionis, nisi in virtute actuū voluntatis præsuppositi. Ad 3. Omne liberum est cognoscens, concedo, quia facit sensum identicum, nempe omne quod est liberum, est etiam cognoscens; libertas enim essentialiter præsupponit cognitionem: Secundū omne illud, quod est liberum, cognoscit, nego; quia facit sensum formalem, nec est necessarium ad libertatem, vt eodem principio proximo quo sumus liberi, cognoscamus; sed sufficit, vt eodem remoto, quod est anima. Ad 4. Conced. Maior de indifferentia effe-

tiuā, neg. de quāvis aliā; quia ea tantum indifferentia est de ratione libertatis, quę constituit potentiam dominam sui actuū: hęc est sola effectiva oppositorum actuū; per hanc .n. homo continet oppositos actuū sub suo dominio. De quā neg. Minor. intellectus enim non est indifferentes ad assentiendum, vel dissentendum eidem obiecto, positis omnibus ex parte obiecti, sicut indifferentes est voluntas, etiam omnibus ex parte obiecti positis. Propositio Aristot. Potentia rationales Aris. ex sunt ad opposita, intelligenda est in suo genere, vt ponit enim in quilibet potentia rationalis habeat indifferentiam sibi proportionatam, intellectus in genere proponentis, voluntas in genere mouentis. Ad 5. conced. Maior de independentia in ratione mouentis, in quo sensu falsa Minor: nam in ratione mouentis intellectus pender à voluntate; non enim potest in actuū exire, absque imperio voluntatis. Excipe primum actuū, in quo intellectus

Potest eadem res simul esse bona & mala respectu diuersorum.

Dices. Resp. Ad libertatem non sufficit quęvis indifferentia.

Duplex modus tendendi in obiectum.

Intellectus liber es.

Ad 1. sent. de. Durandi.

Ad 2. sent. de. Durandi.

Ad 3. terciū.

Ad 4. quartū.

Ad 5. quintū.

Arist. ex.

Ad 5.

Aristoteles.

Ad sextum.
Caproclus.

Ad septimum

Ad octauum

Ad fundam. tertiam neg.

Super suum
motum se
reflexere no
tantum sufficit li
bertati.

lectus ab imperio voluntatis non pendet; id est illum necessariò elicit. Nego de quacunque aliâ independentiâ, siue in ratione proponens, siue regulantis ac dirigenis: quas vltro conqedimus intellectu& tñ: nulla tamen ex his libertate in arguit; nisi tantum inchoatam & radicem. Ceterum Arist. propositio, liberum est gratia sui, intelligitur de independentiâ in ratione mouentis: ille enim simpliciter operatur gratia sui, qui operatur ut dominus sui actus; seu independenter effectuè, & quoad exercitum actus. Ad 6. negat Caproclus conseq: Nam possunt ab eadem causâ aquiuocâ, qualis est natura intellectus respectu suorum potentiarum plures effectus specie diuersi egredi; sicut ab eadem naturâ egrediuntur potentia ipsa cognoscitiva, & appetitiva specie differtes. Licit igitur intellectus & voluntas proficiantur ab eadē naturâ immateriali, potest tamen una proficiens ut libera, altera ut necessaria, sicut ab eadē naturâ proficiens intellectus agens, potentia necessaria. Nec est opus, naturam esse liberam formaliter, ut producat potentiam libera, sed sufficit, esse tantum liberam virtualiter. Cur formalem libertatem tribuat voluntati, non intellectui, desumitur tum ex diverso fine, ad quem ista potentiae ordinantur, tum ex diuer-

so, quod intellectus possit finis ad medicum proportione expensâ, iudicataque, etiam de proprio suo iudicio iudicare, numeri & iudicauerit, super motum suum se mouendo ac reflectendo, nemo haecenus somniauit, intellectum ex eo capite esse liberum: quia positis omnibus ad reflectendum prærequisitis tam necessarius est actus reflexus, quam necessarius erat ipse directus, positis omnibus ad directe intelligendum prærequisitis. Ita ex eo quod voluntas possit, representata per intellectum suâ volitione, ipsam volitionem suam vel le, super motum suum se mouendo ac reflectendo, nemo fuit voluntate ex hoc capite esse liberam, si positis omnibus ad reflectendum prærequisitis, tam necessaria est volitio reflexa, quam necessariam fuit directam, positis omnibus ad directe volendum prærequisitis. Si autem representata per intellectum volitione directâ fuit voluntatem posse suspicere volitionem reflexam, ita ut ipsa acta suspenso nihil sequatur absurdi, libertatem collocas in actu refexo, peccari quoque rationem ac meriti; nullam in actu directo. Ceteroqui absurditas est in his terminis: potestas mouendi se sita est in reflexione voluntatis, non in actu directo; si actus reflexus non magis sit in potestate, quam directus, positis omnibus ad reflectendum prærequisitis: Certè non magis dominatur voluntas volens necessariò suam volitionem, quam necessariò volens obiectum. Scio plurima requiri ad motum voluntatis reflexum, quam ad directum ad reflexum enim prærequisitur ipse directus voluntatis motus, & intellectio reflexa super suum, ac voluntatis motum directum: quia reflexio deficit bruta puerosque, non tantum libertas seu potestas domina actus.

Inferior 2. Nec dicendum, actum voluntatis, quotiescumque oritur cum indifferentia iudicij proponentis in eodem obiecto diuersas rationes, est tantum boni & mali, semper esse liberum; quasi vero quid radicalis sit quid antecedat, comiretur, subsequatur actum voluntatis, dummodo iudicij indifferentiam non adimat, possit cum libertate stare, ut falsò putat

Bannex 1. p. qu. 19. art. 10. §. tertium docum. Nam contra est tuum Trident. sef. 6. cap. 5. & can. 4. ubi Trident.

Lutherum & Calvinum docentes, Deum necessitare hominum voluntates in suis actionibus, sancte damnans, negat id ipsum, necepe voluntatem a Deo necessitari, sed libere in suis actibus moueri: non quia Deus relinquit homini indifferentiam iudicij, quod vltro concedunt haeretici, sed quia voluntatem ita mouet, ut ipsa possit motionem abijcere; verè supponens necessitatem, si ita ipsam moueret, ut dissentire non posset, non obstante indifferentiam iudicij. Tum ratio: quia Ratio potest Deus necessitare voluntatem, manente indifference iudicij, quis hoc neget? at necessitatē non cogendo voluntatem; nam ad suos actus, ad quos induxit, nequit voluntas cogi, cum eos voluntariè ac spontaneè, non coacte elicitar. Ergo necessitare deberet Deus voluntatem, vel per qualitatem prædeterminantem, quam nemo iudicavit simpliciter impossibilem, sed noxiām indifference voluntatis seu libertati, vel per immedietam efficientiam, voluntatem rapiens ad coagendum, nihil præsumptum actioni in voluntate ponendo: nimisrum per aduersi. in ordine ad libertatem eadem modo se habet physica prædeterminatio, ac immedietā efficientia: Sicut enim hæc prioritate prædeterminat voluntatem præueniendo, rapit illam ad ministratio ne coagendum, quia cum eadem sit Dei & voluntatis creare efficientia, si illa natura præuenit volun-

ti. Ad fundam. tertiam neg. Minor, eiusque prob. constat in Angelis, in quibus præcedente tantum practicâ notitiâ ex parte intellectus, potuit primus actus deliberationis à voluntate elici, absque alio actu imperante. 2. Esto deliberationis actus præcedentia per modum imperij: falsum est in illis, & non in eorum potentij libetatem consistere. Nam esto illi prærequirantur, non tamen ut principium libertatis, sed ut præiuæ dispositiones. Sicut licet ad actum deliberatum voluntatis præquiratur practicum iudicium, non in eo tamen, sed in voluntate libertas consistere dicitur: quia libertas importat principium operandi, vel non operandi, quod sibi conuenit potentiaz, non actui.

Inferior 1. absurdius dicere quempiam, libertatem creatam in hoc sitam, ut possit voluntas ponere & reflexere non tantum appetendo se mouere, sed etiam super motum suum se reflectendo velle mouere; & quia in omni rationali motu semper adest expressè vel tacitè huiusmodi super se reflexio, semper etiam in omni rationali motu seu consensu suo voluntatem mouere se ac dominari sui: & hanc reflexionem pueros, bruta, & insensata deficere, quippe quia imperu concitantur & refrinantur, non iudicio, nec approbante motum vel quietem suam voluntate: & in hac reflexione propriè sitam esse potestatem mouendi se. Contra hoc est: nam ex

Tom. 3. De Fine.

tatem, voluntas eam necessariò sequitur; ita physica prædeterminatio suà efficientiâ naturâ præueniendo voluntatis efficientiam, cùm debeat applicare voluntatem ad agendum, non ipsa applicari à voluntate, rapit voluntatem, vt hæc ab eâ physice præuenta infallibilitate antecedente sequatur ipsius efficientiam, cùm pariter sit una eadem quæ ipsius, & physica prædeterminationis indubibilis actio. Potest itaque necessari voluntas per qualitatem aliquam prædeterminantem, & Deus liberè ipsam necessitare: quia qualitas illa erit Deolibera, & voluntati necessaria;

54.
Indiffer-
tia volun-
tatis eff-
forma li-
bertatis

Inferuntur 3. Præter indifferentiam iudicij, quæ est radix libertatis, requiri indifferentiam voluntatis velut formam libertatis, vt homo dicatur liber formaliter, & hæc per qualitatem prædeterminantem sublatâ, maneat licet indifferentia iudicij, tolli formaliter libertatem, actumque dici simili ceterum necessarium: hanc tamen indifferentiam voluntatis stare non posse sine indifferentia iudicij, quam supponit priorem: ideo enim ait S. Thomas ceterique Doctores, voluntas liberè agit, quia intellectus proponit illi obiectum sub indifferentiâ, hoc est, si obiectum non proponeretur cum indifferentia iudicij, voluntas circa illud non posset exercere suam indifferentiam appetendi, quam exercet, si indifferentia iudicij præsupponatur, & Deus voluntatem non prædeterminet. Siquidem liberum arbitrium est vis electiva, quæ positis omnibus ad eligendum prærequisitis in sensu composito, potest eligere utrumlibet. Hanc vim eligendi negat Calvinus lib. Instit. c. 2. n. 7. vbi ait, hominem liberi arbitrii dici, non quia libera habet boni & quæ ac mali electionem, sed quia male voluntate agit. & c. 3. n. 10. nostra electionis non est, motione aut obtemperare, aut refragari, sed illam efficaciter efficit Deus. Hanc verò tribuit libero arbitrio Ecclesia & Augustinus, afferens passim, voluntatem ita à Deo moueri, vt nostra electionis sit, motioni refragari, vel obtemperare; agere & non agere, nostra electionis esse; virtutes & virtia esse in nostra potestate, non tantum in nostra voluntate. Absurdum nempe est dicere, quod quidquid est in voluntate, id ipsum sit in potestate & electione. Pariter enim quis diceret, quidquid est in potentia visiōne seu in oculo, supposita indifferentia iudicij ad videndum, esse in potestate & electione oculi, quia nisi esset in oculo, non esset in potestate nec electione oculi. Aliud ergo est, esse in voluntate, aliud in potestate voluntatis: nam esse in potestate, est esse in dominio: visio est in oculo, non autem in potestate seu dominio oculi, quia oculus à visione abstinere liberè non potest: & motus primi primi sunt in voluntate, non tamen in potestate voluntatis, quia non cadunt sub eius electionem & dominium, nec procedunt à voluntatis indifferentia.

Calvinus
impugna-
tur:

55.
Libertas
actus eff-
derominatio
exstrin-
sæ.

Inferuntur 4. Actum voluntatis esse formaliter liberum nihil aliud esse, quam ipsum oriari à voluntate, vt indifferenter operante, & ex indifferentia iudicij; proinde non esse formam intrinsecam superadditam entitatì actus, sed solam denominatiōnem extrinsecam. Idem quippe voluntatis assensus de obiecto obseno, qui non est à voluntate indifferente, quamdiu non connotat indifferentiam iudicij, idem statim ac iudicij indifferentiam connotat, simul connotat indifferentiam voluntatis, estque hæc ipsa connotatione liber, qui sine hæc erat necessarius, nec variat ut intuisse. Quocirca determinare ad exercitium liberè, vel necessariò, non est diuersitas in actu, nec quoad rem,

nec quoad modum intrinsecum actui, sed mera connotatio proximi domini, quod voluntas habet in actu excedendum, vel suspendendum, & compleetur per aduentiam rationis: quæ si plena est, dicitur ille assensus delectatio morosa & peccaminosa; secus, si plena non sit. Ceterum siue voluntas operetur cum indifferentia iudicij, siue non, actus voluntatis idem est, eademque numero actione producitur, liber primum, deinde necessarius, dummodo non feratur in nouam aliquam rationem obiectu relucentem: siquidem non necessariò voluntas tendit in omne id, quod aduerit ratio. Proinde siue voluntas seipsum determinet ad exercitium, vt dum actus est liber: siue ipsum obiectum determinet ad exercitium, vt cum idem actus est necessarius, eadem est intrinseca actus perfectio, (quod attendere deberent, qui virtutem determinandi se ad exercitium, aut ad speciem actus, estimant infinitam, & repugnare creature). libertas igitur formaliter sumpta non est perfectio physica, sed moralis, ad quam denomi natione extrinseca sufficit.

Nota diligenter.

SECTIO IV.

Qualis cognitio necessaria sit, ut voluntas liberè operari possit?

56. *P*rauca de hæc controversi. Scholastici, cùm tam illius decisio sit apprimè necessaria ad Non que- cognitionem libertatis. Ad quam certum 1. nō quam cunque cognitionem sufficere, vt patet in motibus, vt voluntas quos primo primos vocant, in dormientibus, in libertate operari; à quibus multi excentur voluntatis actus, non sine aliquâ cognitione, cùm nihil sit volitum quin præcognitum; in ijs tamen n. illa est actualis libertas defactu perfectæ cognitionis. 2. Certum, nec simplicem apprehensionem, nec quodlibet iudicium ad actualē usum libertatis sufficere: cùm n. omnes admittant aliquos actus necessariò eliciti à voluntate, etiam prævio iudicio, non quodlibet iudicium constituit illam in actu 1. perfectè indiferentem: at quale iudicium debet esse, vt ipsa cum dominio suæ operationis operari valeat?

*Non que-
cognitionis
sufficit.*

Prima sent. affirmat, necessarium esse iudicium de indifferentia obiecti liberè à voluntate imperati. Sequitur ex sent. corum, qui docent, ad liberè operandum, necessarium esse imperium: quod definit S. Thom. 1.2. q. 17. ar. 1. actum rationis superposito actu voluntatis, in cuius virtute ratio mouet imperando exercitium actus. Igitur ut voluntas liberè operetur, moueri debet à practico iudicio rationis, ab ipsamet liberè imperato. Sed contra 1. *Prima sent.*

vt voluntas liberè imperet intellectui id iudicium formandum de indifferentia obiecti, alio egeret iudicium: quod rursus ut moueret voluntatem, elicere deberet ex alio imperio voluntatis, & sic in infinitum: aut certè si voluntas ad liberè imperandum intellectui, non eget iudicio à se liberè imperato, nec egebit illo ad reliquos actus liberè exercendos. 2. Voluntas diuina liberè mouetur ad operandum extra se, & non ex iudicio à se liberè imperato: ergo nec creata: quia in hoc conueniuntur, cùm hoc requiratur ad libertatem ut sic. Antec. prob. in intellectu Dei, independenter à voluntate eiusdem, præcedit perfectissimum iudicium de omnire, necessarium, practicum, dictamen cuiusdam de eligibilitate, vel non eligibilitate rerum, nullo pendens à voluntate: quicquid n. spectat ad notiām practicā, quæ aliquo modo est causa rerū, cuiusmodi

Nec quodlibet iudicium obiecti

Prima sent.

Prob.

Contra 1.

Contra 2.

cuiusmodi est practicum dictamen de rebus eligibiliis, præcedit liberum decretum Dei: ac proinde est perfectio necessaria in Deo.

Secunda sent.

Rejicitur.

Secunda sent. docet, sufficere practicum iudicium de indifferentia obiecti antecedens voluntatis actum. Contrà: licet id sit necessarium, non est sufficiens; cum etiam in motibus primò primis, sèpè præcedat, & in dormientibus; qui iudicant obiectum esse malum, & contra rationem, cum tamē in somno nullus peccet. Quare ultra indifferentiam obiecti requiritur aliquid, defectu cuius voluntas non est sufficienter ad liberè operandum constituta.

58. Necessaria cognitionis obiectiuè indifference in-

Dico 1. Ut voluntas liberè operari valeat, necessaria est cognitionis obiectiuè indifferentia oppositas rationes contrarias, vel contradictorias: Est S. Thom. 1. 2 qu. 6. ar. 2. ad 2. vbi, *Ex hoc*, inquit, quod ratio deliberans se habet ad opposita, voluntas in virumque potest. Fundam. Usus libertatis consistit in quodam arbitrio & electione vii præ alio: ergo ut voluntas ut possit suâ indifference, oportet præcedat cognitionis obiectiuè indifferentia ad plura. Constitui enim debet illa in actu 1. perfectè potens ad electionem faciendam: Nec potest ita constitui, nisi per cognitionem obiectiuè indifferentem, cum nequeat operari nisi ex prævia cognitione: ergo nec indifferenter operari, nisi ex præviâ cognitione: ergo nec indifferenter operari, nisi ex præviâ cognitione obiectiuè indifference.

ad rationes contrarias vel con-

tra-

Dixi, ad oppositas rationes contrarias vel contradictiones, propter duplē libertatem, quam habet voluntas, contrarietatis scilicet & contradictionis. Nam sicut ad exercendam libertatem contrarietatis, necessaria est cognitionis obiectiuè indifference ad oppositas rationes contrarias, boni & mali; ita ad exercendam libertatem contradictionis, necessaria est cognitionis obiectiuè indifference ad oppositas rationes contradictionis, ad actum & non actum. Cessatio enim ab actu ut sit libera, debet esse, non physica tantum, sed moralis & voluntaria, ex præviâ cognitione, quâ apprehendatur hic & nunc moraliter exercenda.

59. Ut subiectas elezioni:

Prob. 1. à poster.

Dico 2. Præter hanc obiectiuam indifference, necessarium est ad usum libertatis, diuersas rationes per cognitionem obijci ut subiectas quo ad electionem potestati cognoscentis. Prob. 1. obiectiuam indifference diuersarum rationum habent dormientes, pueri, amentes, nullum libertatis usum: At vapores, qui sensum communem ligant in somno, etiam impediunt, ne diuersæ rationes ab intellectu propositæ, obijciantur ut subiectæ quo ad electionem potestati cognoscentis; humiditas in pueris prædominans, impedit, ne eadem rationes obijciantur ut eligibles ab ipsis: læsio organi, ex cuius operatione pro hoc statu pendet animus rationalis in operari, impedit in amentibus, ne diuersæ rationes à cognitione repræsententur cum subiectione ad electionem voluntatis: nec est alia ratio assignabilis. Prob. 2. Libertas consistit in potestate eligendi unum præ alio, ut patet, ergo ad usum libertatis requiritur cognitionis, saltem indirecta talis potestatis. Nam 1. si per impossibile aliquis inuincibiliter apprehenderet, se non habere potestatem cessandi à visione alicuius obiecti, talis visio, vel cessatio à tali visione, non esset illi libera, nec ad meritum vel demeritum imputabilis; non defectu potestatis, quam re ipsâ haberet, sed defectu apprehensionis talis potestatis. 2. Ut actus sit liber, debet ut liber esse voluntarius eliciti: ergo ut liber debet saltem indirecta ab eliciente cognosci: voluntarium. n. essentialiter pendet ex cognitione. Anteq. ostend. actus, quâlibet

Prob. 2. à priori

Coroll. 1. de Beatit.

Tom. 3. De Fine.

est, imputabilis est ad laudem vel vituperium operanti, ut patet: ergo quâ liber est, præcognosci debet. Quia ut actus sit imputabilis operanti, debet ab operante elici tanquam ipius proprius: nequit sic elici, nisi præcognoscatur ut proprius: nequit præcognosci ut proprius, nisi indirecta saltem præcognoscatur ut liberè ab ipso operante producibilis.

Confirm. 1. actus liber essentialiter consistit in electione vii præ alio, ut clarum est: ergo præcedere debet apprehensionis eligibilitatis vii rationis præ aliâ. Nam, ut electio sit libera, non sufficit, ut sit libera in se, sed etiam sit libera operanti; ut probat data hypothesis, si quis inuincibiliter putet, se non habere liberam potestatem ad actum, actus non esset liber operanti, defectu solius apprehensionis liberæ potestatis. Nec dici potest, sufficere cognitionem obiectiuè indifference ad opposita; nam cum hâc stare potest subiectua necessitas & determinatio ad unum, ut patet in dormientibus, pueris, amentibus. Igitur nequit esse libera operanti electio, nisi præcognoscatur saltem indirecta ut libera ab ipso operante, per apprehensionem liberæ potestatis: & quousque cognitionis non attingit oppositas rationes cum hâc subiectione eligibilitatis vii præ aliâ ad liberum arbitrium, non est sufficiens regula liberæ electionis. Inferes: ergo etiam ille, qui inuincibiliter putat, se habere libertatem ad aliquid, ad quod nulam habet potentiam, erit circa illud liber. Resp. neg. Conseq. libertas. n. essentialiter pendet simul ex cognitione obiectiuè indifference, ex eligibilitate vii præ alio, ex potentia ad operandum, & non operandum subiectiuè indifference. Esto igitur in illo essent omnia ex parte cognitionis requisita, non tamen omnia ex parte potentie. Confirm. 2. ideo voluntas non est libera ad eligendum hunc actu numero, sed tantum in specie, quia non præcognoscit hunc actu numero præ alio, sed tantum hunc actu in specie.

Coroll. 2.

Infertur 1. homines necessariè appetere beatitudinem in communi quoad specificationem, non quoad exercitium. Primum prob. beatitudo in communi representari non potest obiectiuè indifference quoad utramque rationem boni & mali, cum complectatur solam rationem boni, exclusa omni ratione mali: ad libertatem autem necessaria est obiectua indifference secundum utramque rationem. Secundum patet: nam illa quoad exercitium representari potest obiectiuè indifference; cum ipsum exercitium actus representari possit sub ratione boni & mali saltem ardui ac difficilis: Ac proinde potest illa beatitudo quoad exercitium non diligi. 2. Non omnes, ne quoad specificacionem quidem diligere beatitudinem materialiter, & in particulari considerata, quâ visio & amor beatificus est: S. Th. 1. 2. qu. 5. art. 8. Quia beatitudo in particulari considerata, potest ab aliquo apprehendi sub ratione mali, ac proinde odio haberi: ita Deum sibi inimicum apprehendunt demones, & consequenter omnia eius dona ut mortalia ad odium Dei: licet enim visio & dilectio beatifica considerata secundum se nequeat odio haberi, cum nullam in se contineat rationem mali; considerata tamen sub aliquâ circumstantia & dispositione subiecti, potest odio haberi. Quod beatitudini in communi considerata accidere non potest: quia abstrahit ab omni circumstantia & materiali particulari, ratione cuius apprehendi possit sub aliquâ ratione mali, & complectitur puram rationem boni, completere satiantis appetitum rationalem.

Coroll. 3. Nullum libertatis vestigium esse in
Nullum libertatis ve-
stigium est
in brutis.
tionalem. 3. Nullum libertatis vestigium esse in
brutis, contra Caiet. & Molin. p. p. qu. 14. art. 13.
disp. 12. Esto enim interdum apprehendant ob-
iectum secundum oppositas rationes propriæ na-
turæ conuenientes & disconuenientes: non tamen
apprehendere possunt illud ut propriæ potestati
& electioni, quam bruta supra proprias operatio-
nes non habent, subiectum. Vnde quando bru-
tum ex duobus obiectis vnum prosequitur, altero
relicto, non prosequitur illud liberè & electiè ex
prævia cognitione, quâ illud apprehendat ut pro-
priæ electioni subiectum, sed necessariò & deter-
minatè ex prævia cognitione, quâ illud apprehen-
dit hic & nunc sibi conueniens, aliud hic & nunc
sibi disconueniens: quâ cognitione posita sicut ne-
cessariò fertur ad prosequendum conueniens, ita
ad fugiendum disconueniens. Eadem ratio est
quando prosequitur magis conueniens, relicto mi-
nus conueniente.

An voluntas determinetur à practico iudicio rationis.

62.
Queritur
de determina-
tionem quoad ex-
ercitum.
*C*ertum est voluntatem quoad specificatio-
nem determinari ab intellectu: ita ut non pos-
sit voluntas hunc vel illum actum in specie elicere,
nisi habeat hoc vel illud obiectum representatum
mediâ cognitione, circa quod versetur. Contro-
versia est de determinatione quoad exercitum,
an practicum iudicium rationis voluntatem ita de-
terminet ad id, quod proponit exequendum, ut ip-
sa non valeat oppositum velle. *Affirmant* Paluda. in
4. dist. 49. qu. 3. art. 1. §. Sed dicendum: Durand. in
2: dist. 24. qu. 3. n. 17. Medin. 1. 2. quest. 9. art. 1. in
confirm. 2. conclus. 2. dubij, Bellarm. lib. 3. de gra. &
lib. arb. cap. 5. propos. 6. &c. Qui nihil potest vo-
luntas velle, nulù ex præcedente iudicio rationis:
illius enim obiectum est bonum apprehensum &
iudicatum ut conueniens: ergo si iudicium est in-
determinatum, & ipsa erit indeterminata; si deter-
minatum, determinata: cum determinatio vel in-
determinatio voluntatis pendaat à determinatio-
ne vel indeter. iudicij: at ultimum iudicium pra-
cticum est omnino determinatum: concludit n.
hic & nunc pensatis omnibus, hoc esse eligendum.
Ergo voluntas necessariò eligit, quod ultimum iu-
dicium practicum eligendum conclusit: quia si
posset voluntas contra practicum iudicium ope-
rari, aut sine iudicio velle, eligere posset aliquid
non iudicatum; & daretur electio sine prævio iu-
dicio, aut posset voluntas sine suo obiecto operari.

Affirmans
Fundam.
Negant Henric. quodlib. 1. quest. 16. circa finem,
Henricus. Scot. in 2. dist. 25. q. 5. §. Contra conclus. & §. Dico
Scotus. ergo: Argenti. q. vni. a. 2. conclus. 1. Gregor. q. 5. ad
1. con. 2. conclus. Marsil. q. 16. a. 4. ad 1. Maior.
q. 1. §. resp. neg. Palac. disp. vn. §. Secundo fine;
Mayron. dist. 14. Suarez in Metaphy. disp. 19. sect.
6. &c. Pro conciliatione virtusque sent. Nota pra-
cticum iudicium rationis, alterum præcedens
omnem actum liberum voluntatis, ut præcedit in
Deo perfectissimum iudicium de rebus omnibus
operabilibus: Alterum sublequens liberum actum
voluntatis, quo tale iudicium imperatum fuit.

63.
Concl. con-
cilians sen-
tentias.
S. Thom.
Eternae.
D I C O nullum iudicium rationis præcedens li-
berum actum voluntatis determinare posse volun-
tatem, determinare illam tamen posse practicum
iudicium sequens actum voluntatis, quo tale iu-
dicium fuit imperatum. Colligitur ex S. Thom. 1.
2. q. 12. a. 1. vbi docet, intellectum per iudicium
seu imperium mouere voluntatem ad exercitum
actus in virtute ipsius voluntatis ut primi mouen-
tis: & ex Hernaeo in 2. dist. 25. q. 2. ad. 2. & clarius

ex Capreol. dist. 24. q. vni. ar. 3. ad argu. Durand. con-
tra 2. 3. 4. conclus. ad 4. affirmante, omne iudicium
liberum ad formalem electionem requisitum pre-
supponere aliam priorem electionem saltem in-
terpretatiuam; aut certè causari à voluntate volen-
te aliquem finem, qui est principium consilij & to-
tius deliberationis. Prior pars assert. prob. alio-
qui tolleretur formalis libertas in voluntate. Si pars:
enim practicum iudicium precederet omnem actum
liberum voluntatis, coquè posito voluntas non
posset in oppositum, nulla remanceret in voluntate
formalis libertas. Posterior constat: posito enim
actu libero, quo voluntas liberè imperauit practi-
cum iudicium de medio eligendo, tale iudicium
determinat quidem voluntatem ad vnum, sed de-
pendenter ab ipsâ voluntate, atque adeò eius li-
bertatem non tollit. Nam illa tantum determina-
tio libertatem tollit, quæ voluntatem determinat
independenter ab ipsâ, quæ ab Ansel. lib. de concor-
diâ presci. & prædest. dicitur *necessitas antecedens*.
Quæ vero determinat voluntatem dependenter ab
ipsâ, ipsius libertatem non tollit, cum fundetur in
ipsâ libertà determinatione voluntatis: & ab Ansel. *Anselmus.*
dicitur, *Necessitas consequens*, siue ex suppositione.
Iuxta banc assert. sent. prima loquitur de practico
iudicio, supposito libero actu voluntatis tale iudi-
cium imperantis. Secunda de iudicio, nullo tali
supposito.

Vne ad fundam. primæ sent. resp. esto nihil eli-
gere possit voluntas, nisi ex præcedente iudicio *Ad fund.*
rationis, nego ipsam ab illo determinari, nisi quan-
do præcedit ex imperio voluntatis intendentis ob-
iectum iudicatum. Ad 1. conseq. disting. Maior.
quando iudicium est indeterminatum quoad spe-
cificationem, voluntas manet indeterminata quo-
ad specificationem: & contrà, quando id deter-
minatum quoad specificationem, ipsa etiam, ve-
rissimum est, quia voluntas quoad specificationem
pendet ab intellectu obiectum proponente me-
diante iudicium. Falsum est, quando iudicium inde-
pendenter à voluntate est determinatum quoad
exercitum, manere etiam determinatam volun-
tatem quoad exercitum. Nam quoad exercitum
voluntas non pendet ab intellectu, sed à se ipsâ ef-
ficienter se determinante ad quamcunque pro-
positi obiecti partem voluerit. Quod autem dici-
tur de ultimo iudicio, quod semper concludit, hic
& nunc pensatis omnibus eligendum esse hoc: vel
tale iudicium supponit liberum actum voluntatis,
quo posito tale iudicium necessariò est ultimum,
sed in virtute antecedentis actus liberi ipsius vo-
luntatis; vel non supponit: & tunc non est ultimu-
mum necessariò, sed contingenter; quia ita vo-
luntas sequitur illud, ut possit non sequi, vel sequi
oppositum. Nego autem tunc voluntatem ferri in
incognitum, vel in non iudicatum: nam hoc ipso
quod voluntas nollet tale iudicium sequi, impera-
ret intellectu, ut aliud iudicium formaret; ac pro-
inde primum non fuisset ultimum. Quare accedit,
ut tale iudicium sic ultimum ex libertate volunta-
tis illud sequentis, non ex naturâ suâ.

S E C T I O V.
An voluntas actualem suam libertatem
exerceat, quando operatur?

N Egant Ocham in 1. dist. 38. §. resp. Gabriel. q. *65.*
vni. a. 1. not. 6. & concl. 1. & 3. & in 2. dist. neg.
25. q. vni. a. 1. not. 1. Et docent, voluntatem suam
liber-

Trad.

Confirm.

66.
Seconda
sent. vera
Suarez
&c.

Prob. 1.

Prob. 2.

67.
Diss.

Contra

libertatem exercere vel in instanti immediatè antè, in quo potuit actum non producere, vel in instanti immediatè pòst, in quo potest ab actu cefare: quia impossibile est, ut dum voluntas operatur, possit pro eo instanti non operari: igitur impossibile est, ut voluntas actualē libertatem exercet in instanti, in quo operatur: actualis n. libertas est potentia exercendi oppositos actus. Antec. prob. si dum operatur, posset pro eodem instanti non operari, posset pro eodem instanti simul ponere duo contradictoria, ne mpe operationem, & non operationem, quia quod est possibile ponipotest in actu. Confirm. ad præteritum nulla est potentia: ergo postquam voluntas produxit suum actum, non potest illum non produxisse. Igitur implicat, dum producit actum, posse illum non producere: alioqui efficere posset, vt quod fuerit, potuerit non fuisse.

AFFIRMANT Scot. in 1. dist. 39 q. vn. §. quantū ad 1. & in 2. dist. 5. q. 2. §. resp. versa, arguitur 3. & alibi: Lycet. in 1. dist. 39. §. de 2. Herne. quodlib. 1. q. 1. ar. 1. & ar. 2. Ad 6. dubium, Mayron. in 1. dist. 38. q. 1. ar. 1. ad 1. Gregor. q. 1. ar. 3. Maior. q. vn. fine §. teneamus: Medin. 1. 2. q. 10. art. 4. §. sed istorum. Villor apud ipsum, Suarez in Metaphys. dist. 19. scil. 9. quæ vera est & fidei principijs cōformior. Cuius oppositam sent. Heraclius erroneous appellat: quam tamē censuram, me iudice, non meretur. Prob. 1. Deus fuit ab æternō in electione mundi liber: sed non fuit liber ante æternitatem, quia ante æternitatem potuerit mundum non eligere, quia nulla datur ante æternitatem duratio, in qua Deus potuerit mundum non eligere: nec post æternitatem, quia potuerit post æternitatem ab electione mundi cessare: nam implicat, Deum mutare decretum, quod semel fecit: ergo fuit liber, quatenus in eodem instanti æternitatis ita mundum elegit, vt pro eodem instanti potuerit mundum non eligere. Igitur potest libertas exerceri in eodem instanti, in quo voluntas operatur. 2. Si voluntas non exerceret suam libertatem quando operatur, nunquam posset illam exercere. ideo n. per aduers. nequit voluntas, quando operatur, liberè operari, quia ex suppositione quod operatur, non potest non operari: at hæc ratio semper militat. Nam in tribus temporibus potest voluntas exercere suam libertatem, vel in ipso instanti, in quo operatur, vel immediatè ante quam operetur, vel immediatè post ipsam operationem: sed in quolibet tempore militat eadem ratio, quæ in instanti in quo operatur. Nam immediatè antè, ex suppositione quod non operatur, necessariò non operatur: immediatè post ex suppositione quod continuat vel non continuat eandem operationem, necessariò illum continuat, vel non continuat. Igitur perit omnis ipsius libertatis v̄sus.

Dicēs actualē libertatem potentiae libertarē saluari in eo, quod successiū posset oppositos actus exercere. Vnde hoc ipso, quod ex non operante in uno instanti fit operans in alio, aut contraria, saluatoris actualis libertas ipsius. Sed contraria: hoc ad v̄sum libertatis non sufficit, nisi ipsum actualē exercitiū libertatis liberè ponatur: alioqui si actus oppositi, qui successiū ponuntur, necessariò ponantur, non erunt liberi: quia sola successio non reddit actus liberos, si alioqui ipsi liberè à creaturā non ponuntur. Posito autem quod voluntas non liberè ponit suam operationem, quando illum producit, nunquam posset oppositos actus liberè ponere: quod probo. Nam antè, ex suppositione quod actum nō ponat, necessariò illum in instanti

Tom. 3. De Fine.

non ponit: ex suppositione quod illum in eodem instanti ponat, necessariò illum in eo instanti ponit: Immediatè autem pòst, ex suppositione quod v̄sus libertatis non conservet, vel non conservet, necessariò tatis in quo conservat, vel non conservat. Ratio: quia v̄sus li-

bertatis non consistit, vt oppositi actus successiū ponantur: nam etiam actus naturales, possunt successiū ponī, sed vt liberè ponantur, quando à causā producuntur: in sent. autem aduers. quodlibet oppositorum, quando exercetur, necessariò exercetur; nec potest in alio tempore liberè exerceri: nam hoc ipso quod exerceretur, necessariò exerceretur. Ex quo multa in Theologiâ sequuntur absurdia.

Nam 1. tolleretur ratio meriti, quod actualē libertatem essentialiter requiri. Quando n. quis non meretur, necessariò non meretur; quando meretur, necessariò meretur: quando à merito cessat vel illud continuat, necessariò ab illo cessat, vel illud continuat. 2. Tolleretur ratio culpe quæ pariter v̄sum libertatis essentialiter postulat. Quando enim quis non peccat, necessariò non peccat:

quando peccat, necessariò peccat: quando à peccato cessat, necessariò cessat. 3. Posset quis, habens perfectissimam contritionem de omnibus peccatis, damnari. Ex. gr. si aliquis in actuali peccato: immediatè post de illo & reliquis conteratur, & statim post moriatur; hic in aduers. sent. non saluabitur: siquidem actus contritionis non fuit liber. Non enim potuit exerceri antè, quia repugnabat, illum simul cum peccato exerceri. Neque fuit liber pòst, vel per liberam conservationem, vel per liberam cessationem: quia immediatè pòst, subiectum non est amplius in viā mercendi, aut demerendi. Contrà verò posset quis in peccato mortali existens non damnari. Sit enim aliquis in dilectione Dei super omnia, & immediatè pòst peccet mortaliter, post quod immediatè succedit mors: tale peccatum non poterit imputari committenti, cum non fuerit liberum neque in instanti, in quo commissum est, neque immediatè pòst, cum statim succedit mors, quæ tollit à subiecto capacitatē meritorie retractandi commissum peccatum. Igitur non poterit propter illud damnari. 4. Sequeretur, non potuisse Angelos in primo instanti suæ creationis mereri, aut demerendi, contra aduers. admittentes potuisse, vt contrat ex Gabr. in 2. dist. 4. art. 3. dub. 1. & dist. 5. art. 3. Gabriel. dub. 1. & Ocham. in quodlib. apud ipsum. Sequela prob. meritum aut demeritum non potuit esse liberum in Angelorante instans creationis, quia non dum erat: neque pòst ob rationes iam assignatas.

Prob. 3. Tunc agens liberè agit, quando ita agit, vt pro eadem duratione possit, non quidem coniunctim, sed diuisim non agere: sed voluntas priori ita operatur: quando enim ponit suam operationem in aliquo instanti, habet potentiam non ponendi illum pro eodem instanti, non coniunctim, sed diuisim. Maior prob. v̄sus libertatis non consistit, vt agens possit simul oppositos actus in eodem instanti ponere, cum hoc sit impossibile; sed in eo, vt ita ponat vnum, vt potuerit pro eodem instanti alterum, non simul, sed disiunctim ponere. Vnde in eodem instanti durationis disting. duo instantia naturæ, in quorum altero voluntas præsupponitur indifferens ad operandum & non operandum: in altero determinata ad operandum per ipsam operationem actu positam. Et licet in 2. instanti naturæ hoc sit amplius libera ad ponendam, vel non ponendam pro eodem instanti suam operationem, cum iam supponatur eam posuisse: cist

L 3

tamen

Quartum

Gabriel.

Ocham.

Distingu.

duo instantia naturæ.

tamen libera in i. instanti naturæ, in quo supponitur indifferens, & nondum actu determinata per suam operationem.

70.
Ad fund.
opposita. Ad fundam. oppositæ sent. disting. antec. im-
possibile est, vt dum voluntas operatur, possit pro
eodem instanti non operari coniunctum, & in sen-
su composite, concedo; disiunctum & in sensu
diuisio, nego. Vnde neg. conseq. actualis enim li-
bertas non consistit in potentia exercendi oppo-
sita simul & coniunctum, sed scorsim & diuisum. Ad
prob. antec. neg. sequel. nam cum actualis liber-
tas non consistat in potentia exercendi opposita
coniunctum, sed diuisum; nequit ad actum reduci,
vt potentia simul operetur & non operetur: quia
ly. posse non operari, dum actu operatur, intelligitur
per ordinem ad idem instantis, non in sensu compo-
nente simul cum operatione, sed in sensu diuiden-
te ab ipsa operatione. Ad confirm. dico, vt opera-
tio aliqua dicatur simpliciter libera, non requiri,
vt ex suppositione quodd sit, non possit non esse;
alioquin nulla operatio Dei ad extradici posset sim-
pliciter libera, quia nulla ex suppositione quodd est,
potest non esse; sed requiri, & satis esse, vt sim-
pliciter potuerit non esse; comparata non ad esse,
quod iam habet extra causam, sed ad causam vt
in priori naturæ indifferente ad illam producen-
dam vel non producendam pro eodem durationis
instanti. Vnde illæ propositiones; ad præteritum
non est potentia: voluntas postquam produxit suum
actum, non potest illum non produxisse: si sumuntur
in sensu composite & ex suppositione esse iam ha-
biti, verisimile sunt: quia vt sic inuoluunt deter-
minationem ad unum: si in sensu diuisio, & non ex
suppositione esse iam habiti, sed simpliciter & per
ordinem ad causam indifferenter operantem, sunt
falsæ; quia vt sic inuoluunt indifferenticiam ad esse
per ordinem ad causam in priori naturæ indiffe-
rentem consideratam.

*An causa prima necessario agere, secunda agere
liberè posset?*

DVPLEX sensus propositæ hypothesis. 1. si causa 1. ex necessitate naturæ ageret secundum totam virtutem. 2. si non plus ageret, quam de facto agit, necessariò tamen ageret. Iuxta priorem nulla difficultas: cum n. virtus Dei sit infinita, si ex necessitate ageret secundum totum posse, infinita efficacitate omnes causas secum ad coagendum traheret, ac proinde nullam in eis relinququeret libertatem. Sola concertatio est iuxta 2. an agente causâ 1. finito concutsu cù causis 2. vt nunc agit; necessariò tamen adhuc maneret in nobis libertas.

72. AFFIRMANT Capreol. in 1. dist. 38. q. vn. in prob.
Prima sent. conc. 4. Caieta. p. p. q. 14 a. 13. quoad 1. & seqq. Et quo-
affir. 19. ar. 8. §. 2. disting. Ferrarien 1. con. gen. cap. 67. §.
Ad euiden. 2. dubij: Gabriel in 1. dist. 38. q. vn. ar. 2.
concl. 3. Palac. disp. vn. concl. 8. Bannez. p. p. q. 19. ar.
8. concl. 7. Zumel p. p. q. 14 a. 13. q. 4. concl. 4. & q. 19.
a 8. q. 2. concl. 8. Molin. p. p. q. 14 a. 13. disp. 11. Va-
lence. ibid. DMM. 5. 6. neque vero: Valsanex. D. P. disp. 100.

Prob. 1. cap. 3. Suarez in Metaph. disp. 19. sect. 3. Prob. 1. ex S. Thomas. S. Tho. p. p. qu. 14. ar. 13. ad 1. Vbi, Licet, inquit, causa suprema sit necessaria, tamen efficiens potest esse contingens, propter causam proximam contingentem: si cui germinatio planta est contingens, propter causam proximam contingentem, licet motus solis, quis est causa prima sit necessarius. Idem docet 1. con. gen. c. 67.

Prob. 2. ra- rati. 5. & q. 2. de verit. a. 14. ad 5. & alibi. Prob. 2. Ex ione: Prima eo quod Deus necessariò præberet hunc influ-

xum, quem de facto præbet, causis secundis, non
extraheret eas à connaturali modo operandi ipsa-
rum; nec fortius, nec intensius moueret volūta-
tem, quām reipsā mouet. ergo adhuc relinquere
cam in operando liberam, stante n. eodem modo
intrinseco operandi, cum ijsdem principijs forma-
liter influentibus. staret eadem operandi libertas.
Confirm. Repugnat causam liberam necessariò ope-
rari, nullà facta intrinsecâ variatione in principio
operadi ipsius. Posito autē eodē concursu, qui nūc
est, nulla fieret intrinseca mutatio in causa 2. libe-
rā. 2. Non minus nunc causa 1. ex immutabili de-
creto necessariò concurrit cum causis liberis,
quām concurreret in eo casu ex necessitate natu-
ræ: sed non obstante hâc necessitate decreti, nihil
demittit de libertate causæ 2. ergo nec tunc, 3. Ha-
bitus & cognitio in opinione eorum, qui docent,
cognitionem actiùè concurrere cum voluntate,
necessariò operantur: ergo nec obstante necessitate
causæ 1. volūtas liberè operabitur. 4. Ex vnâ pre-
missâ necessariâ & aliâ contingente non sequitur
conclusio necessaria, sed contingens: ergo ex causâ
1. necessariâ, & 2. liberâ non sequitur actio necc-
saria, sed libera. Confirm. Influxus causæ 1. & vni-
uersalis modificatur in causa 2. & particulari iuxta
naturam particularis: ergo etiæ influxus causæ 1.
esset necessarius, si secunda esset libera; illius influ-
xus modificarerur iuxta conditionem causæ 2.
particularis. 5. Causa 1. liberè agente, causa 2. na-
turalis necessariò agit: ergo è couerso, primâ ne-
cessario agente, secunda liberè ageret. Ita n. se ha-
bet prima liberè agens ad secundam naturaliter
agentem; vt prima necessariò agens ad secundam
liberè agentem. 6. Bonum ex Diony. est ex integrâ
causâ; malum ex quocumque defectu: ergo ex so-
la causa necessariâ, & aliâ liberâ non sequitur effe-
ctus necessarius, sed liber. Confirm. ex causa 1. rea
etè, & secunda obliquè operante, sequitur effe-
ctus obliquus & defectuosus: ergo ex primâ ne-
cessariâ, & secundâ liberâ sequetur effectus con-
tingens & liber. Probar. Vasquez. Si Deo nece-
ssariò operante, non posset voluntas liberè operari,
vel esset, quia Deus necessariò illam vocaret cogi-
tatione necessitante: contrà; sola visio beata potest
necessitare voluntatem creatam. Vel quia deberet
Deus necessariò cum illâ cooperari, vt natura cau-
sæ 2. postulat: at hoc modo non tolleret, sed con-
seruaret eius libertatem. Vel demum necessitaret
illam, prædefiniendo omnes eius actus: at hoc fa-
cere non posset: nam nec nunc, dum liberè nobis-
cum operatur id facere potest saluâ libertate.

NEGANT Scot. in 1. dist. 2. q. 2. §. ostendo & ad 1. 73
argum. & dist. 8. q. 5. contra : & dist. 38. §. quansum *Secunda*
ad 1. & in 2. dist. 1. q. 3. §. tenentes: Lycet. in 1. dist. 2. *sens. neg*
qz. 2. §. ostensum: Mayo. in 1. dist. 38. q. 1. §. secun-
da: Faneni. in 1. dist. 39. disp. 53. Fundam. Scoti. Fundam.
Causa, quæ non mouet, nisi mota, si necessariò *Scoti*
impunctur, necessariò mouet. Voluntas non mouet,
nisi à Deo mota: ergo. Confir. Causa 1. priùs na- *Confir.*
turà attingit effectum, quia intiuìs & indepen-
tiùs quâm secunda: sed, attingente Deo prius na-
tura effectum, non potest secunda eundem non
attingere; cum una sit utriusque indiuisibis a&io.
Nota propositam hypothesim intelligi dupliciter. Notandum:
1. vt nulla mutatio fieret in concursu causæ 1. nec
quoad entitatem, nec quoad modum. 2. vt saltē
in modo concusandi fiat mutatio in concursu
causæ 1.

Dico 1. Si nulla saltet in modo concausandi 74.
in ea hypothesi intelligeretur in concursu causę 1. Prima cas-
facta mutatio, adhuc illā necessariō operante, sc- clausio.
cunda Prob.

cunda liberè operari posset. Fundam. nullâ factâ mutatione in concursu primâ, nec in entitate, nec in modo coagendi causâ voluntate, nulla fieret mutatio in principio ipso intrinsecum operandi. Implicat, vt principium intrinsecum eodem modo se habeat quoad omnia ad operandum requisita, & nibilominus ex libero fiat necessariò operans.

Confirm. libertas voluntatis creatæ non desumitur à libertate increata: è enim liberè operante, potest creata necessariò operari; sed à libertate ipsius creatæ: ergo si hæc maneret inuariata quoad omnia ad agendum requisita, etiam si causa 1. variaretur de liberâ in necessariam, non propter ea variaretur secunda; quæ non est formaliter libera libertate primâ, sed suâ propriâ, quæ semper manet inuariata, quamdiu manent inuariata omnia ad agendum prærequisita, per ordinem ad quæ constituitur causa 2. formaliter libera.

75. *Concl. 2.* Si in hypothesi intelligeretur facta mutatione in concursu primâ causâ saltē in modo oblationis & coagendi cum voluntate, vt qui nunc offertur dependenter in concausando à voluntate offerretur independenter ab eādem, rectè sequeretur, operante Deo necessariò, necessariò voluntatem operaturam. Fundam. libertas creaturæ non solum pender ex entitate concursus causæ 1. sine quo nulla creatura est potens ad operandum; sed etiam ex modo, quo talis concursus nobis offeretur, & quo nobiscum ad actus concausandos concurredit. Ergo etiam si nulla fiat mutatione in entitate concursus, vt fortior intensio que offeratur, si tantum mutatione fiat in modo ipso offerendi & concurredi cum voluntate, vt qui nunc offertur dependenter à voluntate, in eâ hypothesi offerretur independenter ab eâ, tolleretur libertas. Antec. prob. vt voluntas sit libera, non solum debet habere omnia ad operandum, vel non operandum prærequisita quoad entitatem, sed etiam quoad modum ea ad operationem applicandi, vel non applicandi. Ergo si sola mutatione fiat in modo concurredi, et si nulla fiat in entitate concursus, tollitur libertas. Antec. Prób. potentia libera est, quæ positis omnibus ad operandum requisitis, in potestate habet operari, vel non operari. Vnde si idem numero concursus naturâ præueniat voluntatis cooperationem, tollit libertatem, quia tollit potestatem liberè illum applicandi: nam tunc applicatio concursus ad actum non esset in nostra potestate. Quod sic ostendo. Vna eademque indiuisibilis actio est causæ primæ & 2. ergo implicat, illam ponit ut actionem primâ, & non ponit actionem secundæ: quod n. indiuisibile est, non potest partim ab unâ ponit, partim ab aliâ causâ non ponit. Ergo si ut actio primæ ponitur independenter à liberâ applicatione voluntatis, eadem ut est nostra cooperatio, non poterit esse nobis libera. Quod enim ponitur independenter à voluntate, inchoat actionem independenter à liberâ applicatione & determinatione voluntatis; proinde tunc ratio applicandi & determinandi voluntatem ad actum, non esset ab ipsâ liberâ potestate, sed à concursu causæ 1. præuenientis, non tempore, sed naturâ cooperationem voluntatis. Vnde esset quidem voluntatis cooperatio simul duratione cum concursu causæ 1. posterior tamē naturâ illo. Confirm. ideo Physica prædeterminatio confutatur, quia illa, licet simul tempore, prius tamē naturâ præuenit cooperationem arbitrij: cùm libertas prius naturâ debeat ad actum se determinare: nec sufficit ut physice tantum & tempore sit simul cum concursu causæ 1.

76. *Si idem cō-*
curſus p̄r-
ueniāt vo-
luntatis
cooperatio-
nem, tollit
libertatem.

Dices; nequit explicari hæc naturæ prioritas in actione iudiciisibili: prius n. naturâ est, quod est causa alterius; posterius quod causatur ab alio: at nec actio causæ 1. causat actionem secundæ, nec

77.
Dices.

causa secundæ causat, vel causatur ab actione primæ, sed utraque simul causatur à Deo, & à creaturâ. Resp. hanc naturæ prioritatem, & posterioritatem in una eademque actione cause 1. & 2. non saluari physicè, cùm neutra alteram physicè causet, vel causetur, sed tantum moraliter: eo modo causa 1. & quo saluatur in indiuisibili actione procedente à liberâ voluntate, & ab habitu cum eadem ad eundem actum simul cooperante. Hæc moralis naturæ prioritas, & posterioritas explicatur per hanc causalem: Ideò Deus cum voluntate concurrit, quia voluntas concurrit: Non contraria: Ideo voluntas concurrit, quia Deus concurrit. Tamen si aliâ ex parte voluntas ita pendeat ex diuino concursu antecedenter oblato, & concomitante influente, vt sine eo inchoare liberam suam actionem non valeat.

Prioritas
& posterio-
ritas in ea-
saluari physicè
dem act. one
cause 1. &
quo saluatur
moraliter

Vlterius verò inquiri potest, quid absolute, posse tali hypothesi, futurum esset, necessariōne, an liberè voluntas operatura esset? Resp. hoc absolute definiri non posse, sed iuxta qualitatem hypothesis. si hypothesis ponatur, quod Deus necessariō ageret ex necessitate naturæ antecedenter ad suam voluntatem: Tunc eo necessariō agente, non possit voluntas creata liberè agere: quia tunc necessariō futura esse mutatione in concursu causa 1. Nam cùm ille non dependet à voluntate Divina, sed tantum à naturâ Dei, non posset offerri voluntati attemperatiū quoad modum agendi dependenter à liberâ voluntate. Si hypothesis po- Natur, quod Deus necessariō quidem, sed depen- Ratio by-
natur, quod Deus necessariō quidem, sed depen- potesis.
denter à suâ voluntate operatur: à quâ necessita-
retur ad concurrentem cum creaturis, iuxta ea-
rum exigentiam: vt nonnulli docent, ex supposi-
tione quod Deus operatur ad extra, necessariō operari id, quod tanquam melius sibi ab intelle-
lectu proponitur: Tunc dicendum Deo necessariō operante, nos liberè operaturos. Nam in tali hypothesis Deus offerret suum concursum accom-
modatum nostrâ voluntati, ac proinde in modo inchoandi actionem dependenter à nobis, vt de facto offertur nunc. Et fortè hoc modo aliqui ex antiquis posuerunt Deum agentem necessarium, non ex merâ necessitate naturæ antecedenter ad omnem ipsius cognitionem & volitionem, sed de-
pendenter à suâ cognitione & volitione, à quâ tamē necessariō determinaretur ad suum concursum præbendum, iuxta naturalem exigentiam causarum 2.

Iuxta hanc doctrinam sententie Thomist. & Scotist. conciliantur. Nam prima solum procedit iuxta priorem assert. iuxta quam explicandus est S. Doctor & reliqui. Secunda iuxta posteriorem, quam solum probat fundam. Scotti cum suâ confirm. Vnde ad 1. Rationem, concedo antec. si Deus agendo necessariō, præberet hunc eundem concursum, quem de facto præbet, inuariatum non solum quoad entitatem, sed etiam quoad modum coagendi cum voluntate. Part modo vera erit confirmationis Maior, si nulla fiat quoad enti- Ad 1. ra-
tione pri-
ma sent. tatem modumue concurrenti cum voluntate mu-
tatio: scilicet si mutatione fiat quoad modum. Ad 2. Ad 2.
neg. Maior, si comparatio fiat inter modum, quo nunc Deus necessariō nobiscum concurrit ex suppositione sui decreti, & quo concurseret ex merâ necessitate naturæ, antecedenter ad omnem suæ voluntatis actum. Quia nunc licet necessariō con-
currat

78.
Vlterior
questio.

Thomist. &
Scotist. sen-
tentie con-
ciliantur.

Ad 1. ra-
tione pri-
ma sent.

Ad confir-

Digitized by Google

currat ex suppositione sui immutabilis decreti; tamen accommodatè concurrit, offerendo concursum dependentem in applicatione à nostrâ voluntate. Quo pacto non concurreret, si tantum ageret ex purâ necessitate naturæ. Conced. si comparatio fiat inter modum, quo nunc nobiscum concurrat, & quo concurreret ex necessitate tantum sua voluntatis: quia tuâ necessitate necessitaretur ad præbendum concursum iuxta exigentiam causarum secundarum. Ad 3. Neg. conseq. nam habitus vel cognitio, & si necessariò agant, tamen agunt dependenter à liberâ voluntate quia agunt ut causæ subordinatæ illi in agendo. Ad 4. Distingu. consequens: Ex causa 1. necessariâ, & 2. liberâ, ut libera formaliter, non sequitur effectus necessarius, sed liber, concedo: ex 1. necessariâ, & 2. liberâ tantum materialiter, necessariâ formaliter, non sequitur effectus necessarius, sed liber, nego. Effectus n. comparari debet ad suam causam, ut proximè & formaliter constitutam: operante autem Deo ex necessitate naturæ, causa 2. non esset formaliter libera, sed necessaria: igitur non posset effectus ab illâ procedere ut à liberâ, sed necessariâ formaliter. Sicut si præmissa contingens concurreret cum intellectu, non ut contingens, sed ut necessaria, non inferret cum aliâ præmissâ necessariâ conclusionem contingentem, sed necessariam. Ad confirm. antecedens est verum, quando influxus cause 1. tribuitur secundè iuxta exigentiam ipsius.

Ad 5. Concedo totum, si Deus necessariò agendo agat cum causâ liberâ iuxta exigentiam ipsius, sicut agit cum causâ naturali. Ceterum libera potest liberè & necessariò agere, eodem concursu diuerso modo sibi oblato, dependenter in applicatione à sua potestate, vel independenter. Causa naturalis non nisi naturaliter agere potest: cum non sit capax liberæ actionis, ut est capax actionis naturalis causa libera. Ad 6. distingu. Consequens. Ex causâ necessariâ & liberâ formaliter sequitur effectus liber, concedo: ex necessariâ & liberâ tantum materialiter, necessariâ formaliter sequitur effectus liber, nego. Ad confirm. neg. Conseq. Nam in antecedente sumitur causa recta & defectuosa formaliter, in consequente necessaria & libera tantum materialiter. Ceterum sicut ex causa recta & defectuosa tantum materialiter, non necessariò sequitur actio defectuosa: ita ex causa 1. necessariâ, & 2. liberâ tantum materialiter non sequitur actio libera. Ad 7. in tali casu necessitas effectus nostræ voluntatis orietur ex modo, quo concursus cause 1. illi offeretur independenter à liberâ applicatione ipsius. Ceterum falsum supponit Vasquez, non posse Deum absque unctione voluntatis creare, ipsius actus prædictus. ut 1. 10. Disp. 14. sect. 5.

Ad fund. & Confir. Scoti cuon sua Costr. solum procedit iuxta 2. assert. factâ nimirum per hypothesum mutatione in concursu cause 1. quoad modum inchoandi actionem independenter à voluntate, non iuxta primam. Alioqui si suam opinionem Scotus fundet, ut videtur, quod causa 2. in quovis statu non mouet, nisi ut prius naturâ à Deo mota, etiam de facto tolleretur à nobis libertas: quia nec de facto voluntas moueret, nisi ut prius naturâ à Deo mota. Quare falsum est; causam 2. non mouere, nisi ut à Deo prius naturâ motam, sed sufficere, ut moueat simul tempore & naturâ cum Deo ipso mouente.

so. Radix contingentia Ex dictis definiti potest radix contingentie totius uniuersi, sc. sola voluntas Diuina, quæ ita hunc mundum produxit, ut potuerit illum non

producere: generaliter enim illa est radix contingentie, quæ est causa, ut ita aliquid sit, ut potuerit non esse: aut contraria. Si vero quæras radicem contingentie humanorum actuum; remota est diuina voluntas, quæ nos libero arbitrio prædictos creavit, concursumq; suum ita voluntati attemperauit, ut in nostrâ potestate sit operari, vel non operari. Proxima est voluntas humana, quæ positus omnibus ad operandum prærequisitus, ita operatur, ut possit non operari. Primum prob. illa est remota radix contingentie, quæ est causa proximæ radicis contingentie: sola Dei voluntas est causa proximæ radicis conting. actuum human. ergo. Secundum constat: illa enim est proxima radix conting. quæ est proxima causa ut res sint vel non sint: At proxima causa, ut humanæ operationes sint vel non sint, est hominis libertas, à quâ ille proximam sortiuntur libertatem: ergo.

*Humanæ
actuum.*

Ad tertium

Ad quartum

Ad Confir.

Ad quin-
tam rati-

Ad sextam

Ad confir.

Ad septimam

Ad fund.
& Confir.
Scoti.

DISPUTATIO VII.

Varia diuisio actuum voluntatis.

HACTENVS de voluntate & modo operandi ipsius: nunc de varijs ipsius actibus. Quia vero voluntas duplex habet obiectum, bonum ut prosequatur, & malum ut fugiat; explicanda est duplex series actuum, quos circa illud exercet.

Potissima diuisio, quæ radix est ceterarum, est in actum prosecutionis & fugæ, seu amoris & odio: obiectum illius est bonum; huius vero malum. In quâ nota ex Caiet. I. 2. q. 8. ar. 3. ad 3. omnia actum odij, fugæ, tristitiae, & vniuersaliter gen. circa malum, in se claudere virtualiter, ut principium & radicem sui, oppositum actus boni, seu amorem oppositi boni; ideo n. odi, fugio, & tristitia de malo, quia amo & volo oppositum bonum; quod est prima radix, cur odi & fugio malum. Ex quâ doctrinâ veterius colligitur, posse cunctem actum respectu diversorum simul esse, velle & nolle, amorem & odium, prosecutionem & fugâ: ut patet in actu contritionis, qui simul est fuga & decratio peccati, & amor seu charitas Dei: contraria vero odium personæ, simul est displicentia & fuga personæ, & desiderium seu prosequitio eorum, quæ sunt illi mala: quo sit ut tales respectus non caudent in actu essentiali diversitatem in specie infinitâ, cum duæ species infinitæ simul non coalescant in unam entitatem physicanam actus. Hoc tamen intellige, quando tales actus comparantur ad diuersa obiecta; quando n. comparantur ad idem; distinguuntur essentialiter, ut amor personæ ab odio iniuricit eisdem personæ, & amor concupiscentiæ circa rem à fuga & decratio eisdem rei.

Secunda diuisio est, in amorem amicitiæ & concupiscentiæ; obiectum illius est bonum personæ, ut bonum personæ est, ad quâ amor amicitiæ seu benevolentiæ tendit: Obiectum huius, est bonum, quod alteri concupiscitur tanquam fini Cui. Hæc diuisio est S. Tho. I. 2. qn. 26. ar. 4. &c Caiet. ibid. cum quo nota, hanc non tam esse amoris, quam amatorum: idem quippe amor secundum diuersos respectus dicitur amicitiæ & concupisc. amicitiæ, quæ refertur ad personam; concupiscentiæ, quæ refertur ad bonum, quod personæ concupiscitur: non n. dari potest amor, qui sit aut solius amicitiæ, aut solius

*Secunda in
amorem
amicitiæ. &
concupis-*

lius concupisc. sed quilibet amor utrumque respectum simul inuoluit, necesse est; cum nec amari possit persona, qui aliquid bonum illi ametur; nec bonum aliquid concupisci, qui alicui personae concupiscatur.

4.
Tertia in
odium ini-
micitiae &
abominationis.

Tertia diuisio est, in odium inimicitiae & abominationis: illud opponitur amori amicitiae, & versatur tantum circa personam: hoc responder amori concupiscentiae, & versatur circa rem malam; quam nollemus personae ex affectu benevolentiae. Vbi acutè notat *Caiet. I.2.qn.19.art.1.* discrimen: nam tam amor amicitiae, quam concupisc. uniformiter se habet ad suum obiectum scilicet per modum prosequutionis & complacentiae: odium vero inimicitiae & abominationis difformiter; odium n. inimicitiae ad personam se habet per modum fugae & auersionis; ad malum per modum prosequutionis & complacentiae: odium abominationis contraria ad personam se habet per modum prosequutionis; ad malum per modum fugae & detestationis: cum n. amo sanctitatem amico, ad utrumque tam ad sanctitatem, quam ad amicum feror affectu complacentiae: cum odi inimicum desiderando illi malum, ad inimicum feror affectu fugae & disloquentiae: ad malum, quod illi desidero, affectu prosecutionis: placet n. malum inimici, idque ex personae disloquentia. Tandem cum odi malum alicui affectu abominationis, respectu personae habeo affectum prosecutionis: respectu mali affectum fugae: detectior n. malum amico ex complacentia amici. Ex his infertur, nullum dari odium abominationis, qui simul virtualliter & implicitè adiunctum habeat affectum benevolentiae: quia omne malum, quod detectior, ex affectu alicuius personae detectior. Pari ratione, nullum dari odium mali concupiti absque affectu inimicitiae: quia omne malum, quod concupisco, alicui concupisco.

5.
Coroll.

6.
Dices
Resp.

7.
Quarta

8.
Quinta
diuisio

Dices: ergo etiam cum mihi malum concupisco, ex affectu inimicitiae mihi concupisco. Resp. nego conseq. affectus enim inimicitiae requirit, ut malum quod concupiscitur, non concupiscatur sub ratione boni, vel remotionis maioris mali, cuiusmodi est affectus, quo mihi vel amico malum concupisco, sed ut concupiscatur sub ratione mali, quia malum est personae, quo modo non possum mihi malum concupiscere.

Quarta diuisio est, in actum circa bonum praesens & futurum. Circa 1. versatur fruitio seu delectatio: circa 2. si sit sub nostrâ potestate, desiderium: si sub alterius, cuius auxilio adiuvari confidimus, spes. Hic nota discrimen: amor enim versatur circa bonum, ut sic, abstrahens à bono presenti & futuro: reliqui actus assignati versantur circa bonum aut praesens, ut delectatio, fruitio, gaudium; aut futurum, ut desiderium & spes.

Quinta diuisio est, in actum circa malum praesens & futurum. Circa illud versatur tristitia: circa hoc timor vel metus, qui semper coniunctus est cum aliquâ credulitate mali non futuri: alioquin quando evidenter cognoscitur malum futurum, non amplius timetur, sed desperatur. Ceterum cum duplex sit amoris obiectum, personae, que amat & boni, quod personae amat; duplexque obiectum odij, persona, que odio habetur; & res ipsa, que detectur; delectatio & tristitia, quatenus sunt actus ab amore & odio distincti, non versantur immediatè circa personam, sed circa rem concupitam, aut detestatam: delectamur enim de bono concupito, non de personâ cui concupiscimus, nisi quatenus persona respici potest, ut res

quædam delectabilis. Tristamur non de persona, quam odio habemus, nisi quatenus illam apprehendimus ut malum nostrum, sed de re ipsa, quam detestamur.

Vltima diuisio est, in actum circa finem, & circa media. Prior respicit rationem boni per se diligibilis, posterior rationem boni utilis diligibilis propter aliud. Porro specifica diuersitas in his actibus desumenda est ex proximo obiecto formali, circa quod versantur. Cum autem formale obiectum voluntatis sit bonum, ex diuersâ ratione boni desumenda est specifica diuersitas eorum. Cum verò bonum voluntatis sit duplex, finis, & mediorum, non solum ex diuersâ ratione finium, sed etiam mediorum desumenda erit specifica diuersitas actuum voluntatis. His vniuers. fundam. iactis descendit ad particulares actus voluntatis.

9.
Vltima in
actum cir-
ca finem, &
circa me-
dia.

DISPUTATIO VIII.

Quib. actib. voluntas fertur in finem.

TRIBVS actibus voluntas fertur in finem, voluntate, intentione, fratre. *Voluntas* est affectus simplicis complacentiae, quo appetitus rationalis fertur in obiectum ut amabile propter se. Intentio est actus, quo eadem voluntas fertur in finem ut assueibile per media. Fruitio est delectatio de fine iam adepto, pertinens ad potentiam appetitivam. Primum actum elicit voluntas ex præiâ cognitione finis amabilis propter se contra *Caprol. in. 2. dist. 24. qn. Capreolus.* vn. a. 3. ad 8. contra. 5. concl. & dist. 25. a. 3. ad 1. *Henrici contra 2. concl.* putantem, illum produci à solo Deo, passiuè tantum se habente voluntate. Fundam. nostræ assert. quia hic actus est vitalis & voluntarius, non minus quam reliqui voluntatis: sed de ratione vitalis & voluntarij est, ut procedat à principio intrinseco cognoscente. Nec est necesse, ut semper hic actus sit necessarius, quippe qui liberè potest à voluntate celi, si eliciatur ex cognitione perfectè indifferente & quoad specificationem, & quoad exercitium.

Intentio est actus solius voluntatis præsupponens directionem intellectus. Est contra *Bona-* ^{2.} *Intentio* ^{quid?} *nent. in 2. dist. 38. a. 2. q. 2.* existimatorem, esse actum virtusque potentiae intellectus & voluntatis simul, sed contrarium quia ex *Aristot. 6. Ethic. 12. & ex Sacris oraculis.* Intentio est idem, quod propositionem: ut secundum electionem, inquit Paulus ad Rom. 9. propositionem Dei maneret. Propositionem autem ad solam voluntatem spectat, ut constat ad *Ephes. 1. Secundum propositionem voluntatis sua.* Tum quia ut optimè S. Thom. I. 2. q. 12. a. 1. eius potentia est intendere, cuius est in finem se mouere: at solius voluntatis est in finem se mouere, igitur & renderre. Maior prob. nam intendere est in finem se mouere: ergo eius potentia est intendere, cuius est in finem se & reliquias potentias mouere. Datur autem intentio finis etiam non vltimi simpliciter sc. cum detur finis secundum quid, datur & motus vitalis in illum, qui est intentio. Ex his sequitur hunc actum semper esse liberum & quoad exercitium, & quoad specificationem: quia supponit notitiam collatiuam mediorum cum fine, & finis cum medijs, ex qua originatur perfecta libertas: quod autem sit liber utroque modo, Prob. quia tendit in finem assueibile per media, ratione quorum potest, etiam finem ultimum propter difficultatem

tatem mediorum adisse: in quo differt à simplici voluntate, quæ quia in obiectum fertur per modum simplicis duntaxat complacentiæ, non potest, saltem in plerisque, circa ultimum finem esse libera quoad specific. sed tantum quoad exercitium: quia ad primum actum voluntatis non proponitur finis ut assequibilis per media, sed absolute diligibilis propter intrinsecam bonitatem sui. Controuertitur, An intentio actiū concurrat ad actum electionis. Affirmant Gregor. in 1. dist. 1. qu. 1. ar. 2. in 1. confir. 1. concl. & Vásquez 1. 2. disp. 37. nn. 21. Probat Vásquez, quia per electionem non appetuntur media ut absolute bona propter se, sed ut utilia; ergo non sufficit nuda voluntas ad eam eliciendam. Quia hæc noua ratio utilis, propter quam media ipsa appetantur, postulat in voluntate intentionem finis, cuius est influere & mouere ad electionem. Negant alij probabilitas. Quia nuda voluntas sufficit ad electionem eliciendam, praesupposita tantum intentione finis. Neque ad nouam rationem utilem necessaria est noua causa influens, cum ciudem facultatis sit appetere finem, & media propter finem.

Fruitio est delectatio de fine adepto, pertinet quæ ad potentiam appetitivam, ut ab amore distinguatur: Est S. Thom. 1. 2. q. 11. ar. 1. Caiet. ibid. &c. contra Scotum in 1. dist. 1. q. 4. qui illam ponit in amore: nec non contra Solum, qui illam collocat in visione. Prob. ex Durand. in 1. dist. 1. qu. 1. nn. 7. Eiusdem potentie est moueri ad terminum, & quiescere in termino: solius autem potentie appetitivæ est, moueri per desiderium ad bonum habendum: ergo eiusdem erit quiescere in bono habito; quiescere autem in bono habito, cum eius fructum delectando & fruendo cum quadam suavitate capimus. Quo claram sit fruitionem propriè sumptam esse tantum ultimi finis simpliciter, cum ex Augustino, creaturis fruendum non sit, sed utendum: Nec posse esse fruitionem finis in specie habiti nisi imperfectam.

Dubitatur 1. An fruitio seu delectatio sit actiū à voluntate. Negant Scotus in 3. dist. 1. q. vn. 5. aliter: & in 4. dist. 49. quest. 7. s. Resp. & 9. dice: Ocham. in 1. dist. 1. qu. 3. art. 2. Gabriel qu. 3. art. 2. qui putant, vel illam actiū produci ab obiecto, passiuē tantum se habente voluntate, ut Scotus; vel ab actu voluntatis, ut reliqui. Addit tamen Gabriel distinctionem inter delectationem intellectualem & sensitivam, quod illa sit ab actu voluntatis, hæc à cognitione sensitiva. Quod putat esse de mente Scotti. Probant 1. Tristitia non est actiū à voluntate, sed ab obiecto tristi: ergo nec fruitio est à voluntate. Antec. prob. cum quia nemo se ipsū contristat: tuus quia si esset operatio, esset nolitio; at Deus & beati possunt sumptuè nolle tristari; non possunt: ergo tristari non est idem quod nolle. 2. Si delectatio esset effectiū à voluntate, in potestate ipsius esset delectari & non delectari: at id in potestate voluntatis non est, quia præsente obiecto necessariò delectamus, vel tristiamur.

Affirmant Aureol. in 4. dist. 1. in 2. parte dist. art. 1. Argent. qu. 1. art. 2. Mayron. in 1. dist. 1. qu. 2. Gregor. qu. 2. art. 2. conclus. 1. Maior qu. 6. concl. 2. Caiet. 1. 2. qu. 31. art. 4. & 1. parte qu. 64. art. 3. Conrad. 1. 2. qu. 32. art. 1. 5. Nota tamen: Ferrari. 1. cont. Gent. cap. 9. 5. circa prob. Vásquez 1. 2. disp. 14. cap. 2. Quæ sent. verior est: & colligitur ex S. Thom. 1. con. Gen. cap. 9. vbi delectationem & gaudium appellat operationes appetitus & voluntatis. Fundam. Delectatio est actus vitalis ac maximè spontaneus: est enim, ut illam cit. loco definit S. Thom. quedam

voluntatis quietatio in suo volito. De ratione autem actus vitalis ac spontanei est, ut procedat ab intrinseco principio vitae.

Ad 1. argum. neg. antec. eodem enim modo tristitia est actiū à voluntate sicut & delectatio, ^{Ad 1. opp. fric.} cùm utique sit actus vitalis & spontaneus. Ad 1. Tristitia prob. neg. assumpt. Ad 2. dico, tristitiam esse non est voluntationem, sicut delectatio est volitio: omnis enim prosecutionis actus est volitio: ut omnis actus fugæ est nolitio. Deus & beati nolendo non tristantur, quia tristitia est de malo apprehensio ut proprio; quale Deus nullum apprehendere potest, nec tristari: Beati vero ratione status tristitiae capaces non sunt. Ad 2. neg. sequel. Nam esto in potestate voluntatis non sit non delectari, vel non tristari præsente obiecto delectabil vel tristi, de quo mox: haud tamen rectè sequitur, delectatio non à voluntate effectiū non procedere: nam nec in potestate voluntatis est, amorem beatificum non elicere, & tamen amor beatificus actiū procedit à voluntate.

Dubitatur 2. An delectatio & tristitia sint actus liberi. Affirmat Vásquez cu. disp. cap. 1. Qui per huiusmodi actus mereri ac demereri possumus: Per nullum autem actum necessarium mereri & demereri possumus. Maior prob. Quia delectari de gloriâ Dei, est actus meritorius, ut tristari de peccato, quæ offensa Deicest: & contraria delectari de peccato, ut tristari de bono proximi vel Dei, actus demeritorij. Negant Caiet. cu. Mayron. & alij. Pro dubijs explicatione, Nota 1. hanc controuer. tantum esse de delectatione & tristitia, quas in hac vita eliciimus; non de delectatione, quam beati de ultimo fine clarè viso, & de tristitia, quam damnati de amissâ beatit. in aliâ vita eliciunt. 2. Non esse de obiecto delectabili, tristi, antequam voluntati applicetur. Sicut enim liberum est voluntati, sibi obiectum delectabile, aut triste applicare, vel non applicare; ita liberum erit de ijs delectari, aut tristari. Sed controu. est, an ijs applicatis, in potestate voluntatis sit, ijs delectari aut tristari. 3. Dupliciter posse obiectum voluntati applicari: uno modo per solum actum intellectus, quo delectabile aut triste obiectum cognoscatur tantum. Alio modo, per actum amoris, quo delectabile diligitur, & per actum fugæ, quo triste repudiatur.

DICO 1. Voluntas non necessariò delectatur, ^{15. prima Cz.} aut tristatur de obiecto per cognitionem tantum applicato. Fundam. nullum obiectum in hac vita voluntatem necessitat ad sui prosecutionem, & fugam: ergo à fortiori, neque ad delectationem, vel tristitiam: quia delectatio supponit amorem, & prosecutionem obiecti; tristitia odium & fugam: ergo si non necessitat ad amorem & odium, nec necessitat ad delectationem & tristitiam. Antec. prob. nullum obiectum in hac vita continet, vel omnem rationem boni; vel omnem rationem mali: at illud tantum obiectum voluntatem necessitat vel ad exercitium amoris, quod continet omnem rationem boni, vel ad exercitium odij, quod continet omnem rationem mali, qualis est amissio æternæ felicitatis.

DICO 2. Voluntas necessariò delectatur de obiecto sibi applicato per amorem, sicut necessariò tristatur de obiecto sibi applicato per fugam & detestationem, nisi expresse nolit de ijs, etiam per amorem & odium sibi applicatis delectari & tristari: Prior pars prob. ipse amor est delectatio inchoata, ut est actualis & exercita obiecti complacentiæ; ideo hoc ipso quod quis vult amare, implicitè

4.
An concur-
ras actibus?

5.

6.
Fruitio
quid?

7.
Negat fruitio
rationem esse
actiū à
voluntate

Probans
è pari

2.

Affirmant
verius

Fundam.

^{9.}
^{Ad 1. opp.}

^{frec.}
Tristitia

prob. neg. assump.

^{10.}
satis, nolitio

Ad 2.

^{11.}
Nam esto in po-

testate voluntatis non sit non delectari, vel non

tristari præsente obiecto delectabil vel tristi, de

quo mox: haud tamen rectè sequitur, delectatio-

nem à voluntate effectiū non procedere: nam nec

in potestate voluntatis est, amorem beatificum

non elicere, & tamen amor beatificus actiū pro-

cedit à voluntate.

^{12.}
Affirmat
Vásquez

de

peccato, ut tristari de bono proximi vel Dei,

actus demeritorij. Negant Caiet. cu. Mayron. & alij.

Pro dubijs explicatione, Nota 1. hanc controuer.

tantum esse de delectatione & tristitia, quas in hac

vita eliciimus; non de delectatione, quam beati de

ultimo fine clarè viso, & de tristitia, quam dam-

nati de amissâ beatit. in aliâ vita eliciunt. 2. Non

esse de obiecto delectabili, tristi, antequam vo-

luntati applicetur. Sicut enim liberum est volun-

tati, sibi obiectum delectabile, aut triste applicare,

vel non applicare; ita liberum erit de ijs delecta-

ri, aut tristari. Sed controu. est, an ijs applica-

tis, in potestate voluntatis sit, ijs delectari aut tri-

sti. 3. Dupliciter posse obiectum voluntati ap-

plicari: uno modo per solum actum intellectus,

quo delectabile aut triste obiectum cognoscatur

tantum. Alio modo, per actum amoris, quo dele-

ctabile diligitur, & per actum fugæ, quo triste re-

pudiatur.

^{13.}
Nota 2.

^{14.}
Nota 3.

^{15.}
Nota 4.

Confr.

17.
Secunda
pars prob.

18.
Dices.

Reph.

19.
Tertia Con-
clusio.

20.
Negat Au-
reol. affir-
m. S. Thomas

plicitè & virtualiter vult de obiecto delectari; vt qui vult inchoationem rei, implicitè & virtualiter vult complementum eiusdem. Vnde amor connaturaliter secum afferit delectationem, sicut fuga tristitiam. Confirm. non per quamcunque obiecti cognitionem potest liberè operari, sed per illam tantum, quæ perfectè representat obiecti indifferentiam: at non semper cognitio, quæ perfectè representat obiectum quoad indifferentiam amabilitatis, representat illud quoad indifferentiam delectabilitatis: ergo tunc liberè voluntas poterit ferri ad obiectum per amorem, necessariò vero per delectationem. Posterior prob. cùm delectatio sit distinctus actus à dilectione, & non sit de obiecto infinito; sicut & tristitia cùm sit distinctus actus à fuga, & non sit de obiecto infinitè malo, poterit voluntas suspendere tam delectationem, quam tristitiam circa obiectum per amorem & fugam applicatum.

Dices: Stante intentione finis nullo modo potest voluntas omittere electionem mediorum: ergo stante dilectione obiecti, nullo modo potest voluntas cohibere actuam delectationis. Resp. neg. conseq. quia media sunt volita ipso actu intentionis, quæ est prosecutio finis assequibilis per media, atque adeo in ipso actu intentionis est simul volita elecio mediorum; at in ipso amore non est necessariò volita delectatio, nisi tantum connaturaliter & inchoatiue: vnde poterit voluntas perseverare in uno, & cessare ab alio. Quia vero voluntas non solum delectari potest de obiecto, sed etiam de actu circa obiectum; quod inde patet, quia sumpè tristatur de obiecto & delectatur de actu ipso tristitie, vt constat de peccato, qui tristatur de peccato, & delectatur de tristitia circa peccatum; videndum est, an sicut necessariò delectatur de obiecto, quod amat, & necessariò tristatur de obiecto, quod odit, nisi expressè delectari & tristari nolit; ita necessariò etiam delectatur de dilectione ipsa, quæ obiectum diligit. Et quidem de dilectione virtuali & implicita dubium non est, quia hęc est ipsa explicita delectatio obiecti, quæ simul est implicita & virtualis delectatio actu circa obiectum, sed difficultas est de expressa & formalis. Pro quā

Dico 3. Voluntas non hoc ipso quodd delectatur de obiecto, quod amat, expressè delectatur de actu ipso amoris. Fundam. ad expressam delectationem de actu, opus est distincta cognitione reflexa de actu ipso ut amabili & delectabili; ad quam non necessariò voluntas mouet intellectum. Id intellige tantum de delectatione & tristitia appetitus rationalis, non sensitivus; qui sicut necessariò delectatur de obiecto apprehenso ut bono, ita necessariò tristatur de eodem apprehenso ut malo; cùm necessariò feratur in obiectum debite approximatum.

Dubitatur 3. an delectatio differat à gaudio. Negat Aureol. in 1. dist. 1. in 2. p. dist. fine, cui videntur delectatio, complacentia, lætitia, gaudium, amor, dilectio, esse synonima, & sola nominum impositione differre. Affirmat S. Tho. I. 2. q. 31. 4. 3. cui magis assentior. Fundam. eius: gaudium est tantum de ijs, quæ consequuntur rationem; delectatio etiam de ijs, quæ consequuntur sensum; unde bruta dicuntur delectari, non gaudere: & constat gaudium esse speciem delectationis, minus que latè patere. S. Doctori lætitia, exultatio, iucunditas videntur significare idem ac gaudium, per ordinem ad diuersos affectus, quos causat. Dicitur lætitia, quæ cor dilatat; exultatio, quæ abi internis

per signa profilit ad externa; iucunditas à peculiaribus signis lætitiae.

Dubitatur 4. An tristitia differat à dolore. Affirmat S. Tho. I. 2. q. 35. 4. 2. nam dolor casatur ex apprehensione sensus externali; tristitia ex appreh. interiori; siue estimatiꝝ facultatis: n. se habent dolor & tristitia, sicut delectatio & gaudium: quia sicut delectatio causatur ex apprehensione exterioris boni, gaudium ex appreh. boni interioris; ita dolor ex appreh. exterioris mali, tristitia ex appreh. interioris.

Dubitatur 5. quā ratione differat Intentio, desiderium, Spes, Fruktio. Resp. Fruktio differt à reliquis, quia versatur circa bonum præsens, reliqui circa futurum: Intentio à desiderio & spe, quia est solum circa finem assequendum per media: desiderium & spes esse possunt etiam de medijs, spes addit respectum ad alterum, auxilio cuius speramus aliquid consequi; desiderium quatenus est sub nostrā potestate, vel aliquo modo potest nobis contingere.

Dubitatur 6. An & quando intentio finis sit idem actus cum electione mediorum. Resp. 1. voluntatem attingere posse finem per affectum simplicis complacentie, nullo nec implicito respectu ad media; sicut etiam ferri potest in media materialiter propter absolutam ipsorum bonitatem, nullo respectu ad finem. 2. quando voluntas tendit in media formaliter, ita ut ratio volendi media sit ipse finis, tunc est vera elecio, & unus actus formaliter continens intentionem. 3. quando finis intenditur formaliter seu efficaciter, eodem actu semper tendit in media distincte, vel confusa. 4. intentio, quæ respicit attinquit; confusa media, distinguunt realiter ab electione, quæ fertur distincte in medium hoc vel illud, cùm prior actus sit causa posterioris.

Dubitatur 7. An eodem actu voluntas intendere possit finem distincte, & eligere medium distincte? constat quod hęc sit sufficiens ratio multiplicandi actus; & quod hic unus realiter, sit & qualiter & formaliter duplex. Resp. affirmatius; & addo: Volens aliquem finem arduum, cuius sequendi media pendunt ab aliena voluntate, aut varijs auxilijs, prudenter suspendit intentionem finis efficacem, donec inuenio congruentiore medio per unum actu & intendat finem & eligat tale medium; nec finem velit nisi per tale medium.

Quia si quis finem arduum intenderet efficaciter per media confusa, exponeret se periculo vel mandi intentionem, cognitam mediorum difficultate, quod esset levitatis; vel agendi obfirmatiū ad superandum difficultatem, quod esset temeritatis: Præsertim si finis ille acquiri debeat ut præmium ab athletā. Hoc n. casu nullus Princeps intendit efficaciter coronam alicui, nisi præuiderit distincte medium, eligatq; eodem actu, quando facilias medij partialiter mouet voluntatem; ita ut nollet finem efficaciter, nisi posset facile sic acquiri: tunc ratio intendendi est ipsa ratio eligendi: intendit. n. quia eligit; & eligit, quia intendit: nec intenderet, si non eligeret; nec eligeret, si non intenderet. Ita se gerunt plerumq; prudentissimi hominum, & Deus ipse circa prædestinationem Christi & hominum, ut suo loco dictum. Finis est formalis causa obiecti, & iuxta quasi generica electionis: medium est formalis causa quasi specifica intentionis, seu finis datus actus; & vera causalitas non nisi inter duo realiter distincta intercedat: sed bonitas finis intenta est causa

causa formalis. seu ratio appetendi medium; & congruitas modij electa est ratio partialis moagens ad intendendum finem huius idem actus secundum rationem genericam ducet & tendit in finem, indicat & in media; secundum rationem specificam directe in media, iudicet & in finem. Electionis nomen accipio hic & nesciunt ut sit tantum eorum, quae per nos solos agnoscuntur, sed eorum etiam, quae aliquo modo sunt in nostra potestate, seu medietate, seu immediata, sive in re, sive in opinione nostrâ; ita ut electione sit actus efficax. Leg. S. Tho. I. 2. qu. 23. art. 4. cum suo Caiet.

dere sententia baliter, concedo; electio, nego. Quod n. ratio discurrendo & iudicando concordat esse faciendum, (quæ conclusio sententia vel iudicium dicitur, quod intellectus profert de re facienda) voluntas consentiendo eligit. Ex dictis infertur, electionem reperiuntur in Deo; absque viliâ imperfectione discursus & inquisitione ex Deo, Angeliorum; in Angelo sine discursu, non tam ab aliis, sedque mediorum inquisitione; in homine, cum discursu & cum inquisitione mediorum: quia electione, ut electione, ex suo conceptu non dicit intellectus consensum unius pro alio: ergo saluus iustus formalis conceptus electionis absq; viliâ imperfectione, neque adest in Deo. Ad 1. Rati. dubit. Resp. eo loco Arist. nihil determinare voluisse, cum id determinaverit antea. Ad 2. dicitur Nisseno electionem esse quid mixtum ex consilio & appetitu, non sequitur primum; sed ex uno formaliter, ex alio connotatur. Ad 3. constat ex dictis.

Quarit. 2. An voluntas electri possit in medium minus utile refutato utiliari? Prima sententia negans dubium Gregor. in 1. dist. 40. art. 2. ad 1. Caprol. in 2. dist. 25. art. 3. ad 2. con. 1. concl. 3. 4. dicitur, Conradi I. 2. qn. 13. art. 6. §. nota 5. Valsquez disp. 43. cap. 2. ad quam inclinare videtur S. Doctor I. 2. q. 13. art. 6. ad 3. ubi docet, ut inter duo media aequaliter propria, voluntas in alterutrum electi possit, ex cogitandum esse in eo conditionem aliquam, quam alteri praestet. Probas Valsquez I. ex Arist. 3. de anima cap. 11. ubi concludit, voluntatem in consultatio- ne sequi quod maius est. Et 3. Ethic. cap. 3. quod enim ceteris ex consultatione presulissimus, id eligibile est. Vbi particula pro non durationis antecedentia, interprete S. Thom. sed praestantiam unius pro alio denotat. 2. ex Damasc. 2. fidic. cap. 22. ubi docet, electionem sequi iudicium de meliorib[us]. 3. Nequit electione esse nisi ex iudicio consultatoris: nequit hoc esse de minori aut aequali bono; ergo nec electione de minori aut aequali bono esse poterit. Maior constat ex defini. electionis, quae ex Arist. Nisseno. Damasc. est appetitus eius, quod praedictum est. Minor prob. intellectus ex consultatione non iudicat seu concludit eligendum quod aequalis, aut minus utile est, sed quod utileius. Confir. nequit voluntas contra iudicium rationis eligere; alioqui eligere posset contra id, quod praedictum est, quod est contra definitionem electionis. Igitur nequit contra iudicium rationis minus utile eligere. 4. Minus utile, licet absolutè & secundum se bonum sit, respectueta- men ad magis utile, quoddam malum est: sed tam consultatio, quam iudicium procedit de medijs inuicem collatis; & ut sic proponuntur voluntati eligenda: ergo si voluntas eligeret minus utile, utiore reliquo, eligeret malum.

Secunda sententia affirmans, verior & communior inter Schol. quam expressè docent Henric. quod lib. 1. qu. 6. fine. Richard. in 2. dist. 38. a. 2. qn. 4. praecepit ad 3. Maior. q. 1. §. ad 1. istorum: Mayron. dist. 24. Argenti. dist. 25. qu. 1. art. 2. Marfil. qu. 16. art. 4. ad 7. Medina I. 2. qu. 13. art. 6. §. ad busus: quamvis ille putet, voluntatem determinari posse ad minus bonum imperio intellectus: Valen. ibid. de elect. pun. 3. fine: Suarez in Metaph. disp. 19. scilicet 6. nn. 13. ad quam inclinat Caiet. ibid. Prob. 1. quando Deus officacissimo argum. à libertate Dei legit aliquit ad extra producere, non necessariò legit quod melius & utileius est ad finem consequendum, ergo neque creatura: hoc n. est de ratione libertatis ut sic, abstractentis à creatâ & increatâ, nec est ratio, cur potius hoc competit libertati.

Aristoteles. **H**ec quoque de actibus versantibus circa finem: modù de versantibus circa media. 1. de Electione, qui potissimum est circa media; est. n. vt Arist. definiit 3. Ethic. cap. 2. eorum quae ad finem spectant, & quo ex præconsiliatis unum pro aliis felicitus ad finem efficiaciter consequendum: Electione non est finis formaliter, quia nemo cōsultat de fine; licet decursum electionis materialiter: ita sanitas, quae finis est ambulationis potest esse medium respectu studiorum,

2. Primus dubium **Quarit. 1.** Cuius potentia actus sit electione. Ratio difficult. est 1. auctoritas Philos. dubitantis, 6. Ethic. cap. 2. Electione vel appetitus intellectus vel appetitus intellectus est. 2. est auctorit. Nisseni 3. Philos. cap. 4. assertus, electionem esse quid mixtum ex consilio & appetitu. 3. Electione peculiari titulo includit rationem, quam non includunt reliqui actus voluntatis; cum tamen omnes actus voluntatis presupponant rationem à qua dirigantur; ergo non solum dicit illa presuppositum, sed etiam formaliter. Communis tamen sententia docent. S. Thom. I. 2. q. 13. a. 1. Henric. quodl. I. qu. 16. & reliqui Scolast. in 1. dist. 1. & in 2. dist. 24. &c. Electione est actus voluntatis, rationem peculiariter connotans: ita expressè Aristot. 3. Ethic. cap. 2. ubi electionem appellat propositum cum ratione, additumque esse maximum virtuti affinem, & per eam nos non verum aut falsum dicere, sed bonos aut malos dici, quae sunt proprietates solius actus voluntatis. Ratio ex ipso nomine constat, & cit. loco Arist. Electione est unius pro alijs selectione: at numquam cessemur unum pro alijs felicere, nisi voluntatis consensus accedit; ante quem non censemur peracta electione. Confir. electione propriè importat actum, quo amplectimur medium ab intellectu iudicatum idoneum ad finem consequendum. Unde ipsæ virtutes morales, quæ circa voluntatis actus versantur, habitus electioni dicuntur.

4. Controu. expeditur **Dicitur** electione præ alijs voluntatis actibus peculiaritudo rationem connotare: Eo quod maximum ratio eluceat in ipsa inquisitione & collatione mediorum, tum inter se, tum cum fine ipso: & quia rationem electione supponit, hanc mediorum inquisitionem, importat collationem.

5. Obje. **Objectiones** eiudem potentia est syllogizare & concludere; solius autem intellectus est in practicis syllogizare: cum igitur electione sit quedam conclusio operabilium, solius rationis erit eligere. Resp. cum S. Tho. I. 2. qu. 13. art. 1. ad 2. disting. Maior. Eiusdem potentia est, syllogizare & concludere sententia baliter, concedo; electione, nego.

Ref.

bertati increatæ, quæm creatæ. Antec. prob. quando Deus ad consequendum finem redemptiois humanæ, usus est medio Incarnationis omnium excellentissimo, ut potuit medio minus utilia que excellenti: ergo non necessariò Deus cum aliquid ad extra producit, eligit quod melius & utilius est ad finem consequendum. Idem argum. fieri potest de electione mediorum, quibus creaturas intelle- & uales dirigit ad finem supernat. consequendum: quippe quas præstantoribus medijs ad eundem finem consequendum dirigere posset. Respondet Vasquez, dispare esse rationem de Deo & creaturæ, quia Deus non eligit unum comparativè ad aliud, licet cognoscat excessum unius pro alio, non tamen secundum talē excessum proponit voluntati eligendum, sed absolutè. Et hoc ideo, quia Deus eligit absque ullâ indigentia, nos contraria semper ex aliquâ. Sed contraria: falsum est, Deus non eligere unum medium comparativè ad aliud, ut constat ex Patribus, qui dicunt, Deum eligisse medium Incarn. ad redimendum hominem tanquam omnium excellentissimum, licet potuerit aliud eligere. Tum quia eligere unum comparativè ad aliud, nihil aliud est, quæm velle unum iudicatum ut utilius & conducibilius ad finem consequendum; at Deus elegit medium Incarn. iudicatum, ut utilius & conducibilius ad redemptionem humanam: quia tale iudicium in Deo est necessarium, & præuenit omnem actum liberum; quod autem Deus eligat absque ullâ indigentia, creatura verò semper ex aliquâ indigentia, nil refert, quin creatura, ut Deus liberè eligere possit, medium ad finem minus conducibile: quia necessitas eligendi media proximè & immediatè oritur tantum ex intentione finis, quæ tam in Deo, quæm in creatura presupponitur ad electionem: ergo si, intentione non obstante, potest Deus eligere medium ad finem minus conducibile, idem poterit creatura. Id autem intellige, quando medium ex

12.
Respondes
Vasquez,

Contra.

A priori.

13.
Explicatur.

14.
Prob. 2. à
priori.

bertati increatæ, quæm creatæ. Antec. prob. quando Deus ad consequendum finem redemptiois humanæ, usus est medio Incarnationis omnium excellentissimo, ut potuit medio minus utilia que excellenti: ergo non necessariò Deus cum aliquid ad extra producit, eligit quod melius & utilius est ad finem consequendum. Idem argum. fieri potest de electione mediorum, quibus creaturas intelle- & uales dirigit ad finem supernat. consequendum: quippe quas præstantoribus medijs ad eundem finem consequendum dirigere posset. Respondet Vasquez, dispare esse rationem de Deo & creaturæ, quia Deus non eligit unum comparativè ad aliud, licet cognoscat excessum unius pro alio, non tamen secundum talē excessum proponit voluntati eligendum, sed absolutè. Et hoc ideo, quia Deus eligit absque ullâ indigentia, nos contraria semper ex aliquâ. Sed contraria: falsum est, Deus non eligere unum medium comparativè ad aliud, ut constat ex Patribus, qui dicunt, Deum eligisse medium Incarn. ad redimendum hominem tanquam omnium excellentissimum, licet potuerit aliud eligere. Tum quia eligere unum comparativè ad aliud, nihil aliud est, quæm velle unum iudicatum ut utilius & conducibilius ad finem consequendum; at Deus elegit medium Incarn. iudicatum, ut utilius & conducibilius ad redemptionem humanam: quia tale iudicium in Deo est necessarium, & præuenit omnem actum liberum; quod autem Deus eligat absque ullâ indigentia, creatura verò semper ex aliquâ indigentia, nil refert, quin creatura, ut Deus liberè eligere possit, medium ad finem minus conducibile: quia necessitas eligendi media proximè & immediatè oritur tantum ex intentione finis, quæ tam in Deo, quæm in creatura presupponitur ad electionem: ergo si, intentione non obstante, potest Deus eligere medium ad finem minus conducibile, idem poterit creatura. Id autem intellige, quando medium ex

ex vi iudicij proponentis unum ut eligibilis alio: quia iudicium ex se non determinat voluntatem, nisi in virtute actus voluntatis precedentis: alioqui voluntas non esset formaliter libera, si positis omnibus ad agendum requisitis, ac proinde iudicio ipso, quod non est voluntatis actus, sed prærequisitum ad illum, ipsa non possit non agere.

Quod autem non necessariò precedere debeat aliquis voluntatis actus, vi cuius iudicium determinat voluntatem ad eligendum præstantius medium, patet. Quia vel hic actus esset intentio finis: ^{15.} ^{Iudicium non determinat voluntatem ad eligendum, patet. Quia vel hic actus esset intentio finis: præcedat actus voluntatis.} at probatum est, voluntatem non necessariò intendere finem assequibilem omni meliori modo quo potest, sed tantum sufficienti: vel esset actus, quo voluntas post intentionem finis applicat intellectum ad consultandum de medijs: at neque vi huius iudicium determinat voluntatem ad eligendum medium, quod vi consultationis iudicatum est conducibilius ad finem consequendum. Hic n. actus non necessariò applicat intellectum ad excogitandum medium præstantius, illudque voluntati proponendum, ut actu eligendum, sed potest applicare illum ad excogitandum medium tantum sufficientis, illudque voluntati proponendum ut actu eligendum. Confirm. potest voluntas ex duobus medijs propositis neutrum simpliciter eligere, & consequenter nec finem velle, ut patet ergo potest eligere minus, & finem velle secundum determinatam perfectionem: nam quæ libertate potest omnia media cum fine ipso rei scire, eadem poterit medium minus utile cum fine velle. Ex dictis à fortiori sequitur, posse voluntatem ex duobus medijs equaliter propositis alterutrum pro suâ libertate eligere.

Ad argum. 1. sent. Ad S. Thos. rectè respondet Caiet. id cum non dixisse, ut definiret voluntatem ex duobus æqualibus alterutrum eligere non posse; id n. argum. non postulabat: sed ut tantum difficultati satisfaceret. Arist. & Damascenus de electione locuti sunt iuxta consuetum modum operandi hominum, qui plerumque eligunt, quod utilius & præstantius est ad finem consequendum.

Id n. satis est ad doctrinam moralem, quæ solùm considerat ea, quæ plerumque accidere solent, non quæ rarè & extra consuetum morem fieri possent. Ad 1. rationem, 1. nego conseq. esto enim electione esse nequeat nisi ex iudicio consultationis, nec id esse possit nisi de utiliori medio, electione non necessariò erit de utiliori medio: quia voluntas non necessariò eligit, quod intellectus iudicat utilius: modò iudicet sufficiens ad finem consequendum. 2. nego, iudicium consultationis esse tantum de medio utiliore, est etiam de medio minus utili: utrumq; n. intellectus iudicat, & utrumque realinquit voluntatis libertati, ad quæ tantum spectat ultima determinatio, cum intellectus non sit ultimò determinare, sed proponere. Ad confit. concedo, voluntatem non posse contra iudicium electionis iudicium eligere; posse contra iudicium de utiliore medio. Definitio autem electionis, non est appetitus eius, quod iudicatum est utilius, sed quod simpliciter iudicatum est ad finem utile. Ad

2. esto minus utile eligi non possit, ut dicit priuationem maioris utilitatis respectu utilioris medijs, n. utile eligi tamen potest, ut dicit positivam utilitatem respectu finis consequendi; hoc est, non ut correlatum medijs utilioris, sed ut correlatum finis assequendi.

Quarient 3. An, & quos actus voluntas habere possit circa impossibilia cognita ut impossibilia? Prima sent. negat, voluntatem per se habere posse Negant

Tem. 3. De Fine.

M

Villum

villum actum prosecutionis circa impossibile simpliciter, nisi sit coniunctum cum obiecto possibili & appetibili per se; posse tamen habere actum prosecutionis per se circa impossibile secundum quid. Est autem impossibile simpliciter, quod ex natura sua, & non ex aliquâ suppositione repugnat, ut hominem esse Angelum. Impossibile secundum quid est, quod ex aliquâ suppositione, & non ex natura sua repugnat, ut non esse quod fuit, vivere quod mortuum est. Est Caiet. I. p. qu. 63. ar. 3. 6. bis Planibus, Conrad. I. 2. qu. 13. art. 5. ad 1. Valen. ibid. p. n. 1. Probat Caiet. primum: impossibile simpliciter non potest habere rationem boni conuenientis appetenti: ergo nequit per se appeti. Antec. prob. quod est impossibile simpliciter, non est aptum coniungi cum ipso appetente; proinde nec potest habere rationem boni conuenientis appetenti, nec esse perfectum ipsius. Quantum ad hoc 1. dictum eandem sent. docent Bonanens. in 2. disp. 5. art. 1. qu. 2. Maior dist. 6. qu. 1. 5. alia est. Probat secundum: damnati odio habentes Deum, non modò vellent Deum non esse ipsorum punitorum, quod est impossibile secundum quid, sed ipsum simpliciter non esse, quod est impossibile simpliciter: ergo licet impossibile simpliciter non possit appeti per se, potest tamen appeti ut coniunctum cum aliquo appetibili per se. Probat tertium: experientia constat, nos velle non peccasse, aut mortuam non esse nostrum amicum, quatenus sunt impossibilia ex suppositione. Igitur possumus impossibilia secundum quid & ex suppositione appetere per se.

22. Probat pri-
ma Caiet.
23. Probat se-
condum.
24. Probat ter-
tium.
25. Distinguit
Ferrari. &c.
Fundam.
26. Sent. vero
similior
Note
27. Note
28. Note

Secunda sent. docet, posse quidem nos habere affectum circa impossibile simpliciter, non tamen sufficientem ad rationem meriti vel demeriti, sicut illum habere possumus circa impossibile secundum quid. Est Ferrari. 3. con. Gen. cap. 109. § pro bonorum sol. Herna. I. 2. dist. 5. qu. 1. ar. 3. 5. ad cuius vid. Caprol. dist. 4. qu. vn. ar. 3. ad argum. contra 2. concl. ad 2. Ad quam inclinare videatur S. Thom. qu. 16. de malo ar. 3. ad 9. vbi docet, voluntatem impossibilium non esse voluntatem aversionis & conuersationis, in qua peccatum & meritum consistit. Fundamentum Ferrarens. implicat voluntatem pleno ac deliberato consensu velle, quod cognoscit impossibile simpliciter: cognoscit enim illud ut impossibile sibi viri, sibi dare esse, se ipsum perficere; cum nequeat appetentem perficere; nisi dando illi aliquid esse. Esse autem nullum dare potest, quod cum appetente coniungi non potest.

Tertia sent. affirmat, circa quodcunque impossibile posse esse voluntatem, non quidem efficacem, sed inefficacem, sufficientem tamen quoad meritum & demeritum: est Scot. in 2. dist. 6. qu. 1. §. resp. ad qu. Mayron. dist. 5. qu. 3. Rubio qu. 1. §. quantum ad 3. Gabrie. dist. 6. qu. vn. ar. 3. dub. 2. Sot. in 4. dist. 14. qu. 2. ar. 1. fine & dist. 17. q. 2. ar. 1. ad 2. Medin. I. 2. qu. 13. ar. 5. Vasquez disp. 42. cap. 4. Fundam. est authoritas Philes. 3. Eebic. cap. 2. vbi ait, impossibilium esse voluntatem, non electionem, quae efficacem supponit voluntatem, tantum eorum, quae in nostra sunt potestate: voluntas autem, videlicet inefficax, est etiam eorum, quae in nostra non sunt potestate. Pro quaest. solutione nota, impossibile adhuc cognitione ut impossibile apprehendi posse dupliciter 1. secundum ipsam rationem formalem impossibilis. 2. secundum aliquam rationem possibilis, non quam in se haber, sed quam ex hypothesi fingitur habere.

Dico, nullum affectum prosecutionis posse

voluntatem elicere circa impossibile considera- Voluntas
cum secundum rationem formalem impossibilis, prosecutio-
ne siue sit impossibile per se, siue per accidens: posse quis impos-
tamen illud appetere apprehensum sub statu & ^{sciole ut cas-}

^{le.} hypothesis possibili, non quidem efficaciter, sed inefficaciter & affectu simplicis duntaxat complacentiae, sufficiente tamen ad meritum & demeritum: ita Maior cit. Cuius prima pars patet: quia impossibile, consideratum formaliter ut imposs.

nullam dicit rationem boni conuenientis appetenti. At nihil potest voluntas appetere, nisi sub ratione boni conuenientis appetenti: Igitur circa imposs. ut imposs. nequit formaliter ferri affectu prosecutionis. Secunda prob. siue n. sit impossibile simpliciter & per se, sine secundum quid & per accidens, semper consideratum ut imposs. formaliter, excludit rationem boni conuenientis appetenti, atque adeo formalem rationem appetibilitatis.

Tertia ostendit impossibile apprehensum sub statu & hypothesis possibili, apprehenditur sub aliqua ratione boni conuenientis appetenti, quia sub eo statu & hypothesis, obiectu spoliatus intrinseca ratione impossibilis, & induxit extre-

seca ratione possibilis: igitur potest voluntas in illud ut sic apprehensum ferri affectu aliquo complacentiae; quia ferri potest in quodcunque bonum apparet: & sub ea hypothesis impossibile apparet sub aliquâ ratione boni apprehensi. Con-

fir. tota ratio cur impossibile apprehensum ut imposs. non possit per se appeti, est, quia ut imposs. nullam includit rationem boni conuenientis appetenti: ergo si sub hypothesis apprehenditur ali-

qua ratio boni apparentis, poterit per se appeti; cum voluntatis obiectum sit bonum, reale & apparet. Quarta pars constat: voluntas n. efficax, est

voluntas executiva mediorum ad bonum apprehensum re ipsa consequendum: sed quando bo-

nnum apprehensum non est re ipsa consequibile & ut tale cognoscitur, non potest voluntas applicare media ad illud consequendum. Igitur non potest circa illud esse nisi inefficax, & per modum sim-

plicis complacentiae. Quintam probabo: circa tale imposs. apprehensum sub hypothesis possibili, volun-

tas ferri potest, aut actu bono & conformi recte & dictaminis rationis aut actu malo & disformi ci-

dem: nam circa tale obiectum sic consideratum ferri potest ex plena aduentia rationis: ergo si talis actus erit conformis recte rationi, erit bonus & meritorius; si disformis, malus & demeritorius:

velut si quis affectu simplicis complacentiae vellet dare Deo aliquod bonum, si posset; aut contraria, ab eo tollere aliquam perfectionem, si posset.

Obiectus. Voluntas impossibilium est voluntas conditionata; sed haec non existit actu, sed existeret, si possibile esset obiectum: solum autem actu existit iudicium, quod volitio existeret, si tale obiectum possibile esset; vel ad summum existit approbatio talis voluntatis conditionata, in qua

approbatione saluator ratio meriti vel demeriti: Ita Valencia. Resp. voluntatem impossibilium dici

conditionatam, non ex parte ipsius voluntatis, que voluntas impossibili-
a est circa obiectum apprehensum sub hypo-
thesis possibili, sed ex parte obiecti, quia obiectum tionata ex

in quod fertur, non est absolute, sed conditiona-
te. Fallum namque est, circa impossibile apprehensum

ut possibile, esse tantum iudicium de volitione, que est, vel solum approbationem talis volitionis: cum sit actualis complacentia de ipso obiecto

apprehensum sub hypothesis possibili: nam eo modo quo obiectum apparet bonum & conueniens, appeti potest: at sub ea hypothesis impossibile apparet voluntas

Siue sit im-
possibile per
accidens

39.

Potest illud
appetere ut
possibile

Sed ineffi-
caci com-
placentiae;

38.

Sufficiente
tamen ad
meritum

37.

Sufficiente
tamen ad
meritum

36.

Voluntas
impossibili-
tatis condi-
tionata ex

35.

34.

33.

voluntati bonum & conueniens, non quidem ab-solutè, sed ex suppositione: ergo appeti potest sim-plici complacentiâ, quæ quatenus actu existit, conditionata dici non potest.

^{37.}
^{Ad Caiet.} Ad 1. Caiet. quod tantum est contra nos, di-sting. antec. imposs. per se non potest habere ra-tionem boni conuenientis appetenti absolutè, concesso; ex suppositione apprehensa, nego. Sicut nec imposs. per accidens potest habere rationem boni conuenientis appetenti, nisi ex suppositione apprehensa. Ad prob. antec. impossibile per se non appetitur, quatenus apprehenditur ut impos-sibile coniungicūm appetente, sed quatenus ex hypothesi apprehenditur ut possibile coniungi cum eodem appetente. Ad fundam. *Ferrari. pro 2.* sent. distinguo antec. implicat voluntatem pleno & deliberato consensu velle imposs. ut imposs. concedo; velle imposs. apprehensum ut possibile, nego. Et rursus subdist. in pleno & deliberato con-sensu. Nam si dicit plenitudinem consensu in ra-tione prosecutionis, concedo voluntatem non pleno consensu velle imposs. apprehensum ut possi-ble, quia non vult illud consensu absoluto & effi-caci, quod est pleno consensu velle: si dicit plen-iitudinem consensu in ratione tantum liberi, ne-go: quia potest velle illud ex perfecta cognitione, ac plenâ aduententiâ & deliberatione: quod Sco-tus appellat velle ex electione, hoc est, ex plenâ libertate: Vnde alioqui occasionem sumplerunt attribuendi Scoto, quod ipse non solum circaim-possibilia concesserit simplicem voluntatem, sed etiam elec-tionem.

^{Scotus ex-plie.}

cut in speculatiis nunquam quæstio instituitur de principio, quod in quauis sciecia supponitur, sed de conclusionibus ex principio deducibili-bus; ita in praeteticis consultatio nunquam institui-tor de fine, sed de medijs ad finem conduce-ntibus. Quod si interdum consultatio sit de fine, non sit de illo, quæ finis est, sed quæ medium est for-maliter, velut de sanitate non consultat medicus, respectu cuius est finis formaliter, sed Christianus respectu cuius est medium ad vitam æternam conseqwendam. Hinc deducitur, consilium esse tantum eorum, quæ in nostrâ sunt potestate: cùm enim consilium sit practica regula eorum, quæ agendasunt à voluntate, voluntas autem agere non possit, nisi quæ in suâ sita sunt potestate, consilium esse nequit, nisi de ijs, quæ ex nostra pendent li-bertate, imperio, directione.

^{3:}
Nec nisi ed-
ram, que in
nostrâ sunt
potestate.

^{4:}
^{Consensus est actus voluntatis:} Dico 2. Consensus, est actus voluntatis, conseqvens actum consilij, quo voluntas coosen-tit in ea, quæ ratio indicauit eligenda. Dicitur *Consensus*, quia per hunc actum voluntas cum ra-tione ipsâ consentit in media per inquisitionem inuenta. Vnde *S. Bonavent.* in 2. dist. 38. ar. 2. q. 2. fine, illum appellat concordiam voluntatis & ra-tionis ad unum aliquid faciendum; rationis ut ar-bitrantis & iudicantis, voluntatis ut preoptantis. Postquam n. intellectus excogitauit usus ad fi-ne consequendum apta, eaque eligenda iudicauit, voluntas eadem approbat & amplectitur: hæc approbatio dicitur consensus, quia voluntas simul cum ratione consentit in eadem media eligenda.

^{5:}
<sup>Non necesse est
electio ab
electis distin-</sup> Dubitatur, an consensus sit actus reipsâ ab elec-tione distinctus? Resp. non necessario; siue vni-cum sit medium, quod intellectus proponit ad fi-ne, siue multa: potest n. unum è multis eligen-dum proponere, & voluntas statim illud eligere: qui actus, quatenus est vnius præ alio selec-tio, cle-ctio dicitur; quatenus vero est de eadem re cum ratione consensio, consensus nominatur. De facto tamen sœpe accidit, ut voluntas prius tempore, aut ratione in media inquisitione excogitata actu complacentiæ consentiat, quæ illa efficaciter eli-gat ad finem; & tunc consensus reipsâ distingui-tur ab electione; quæ consensum ipsum con-sentit.

^{7:}
<sup>Vsus est
actus vol.</sup> Dico 3. Usus est actus voluntatis potentias efficaciter applicantis ad opus exequendum. Col-ligitur ex *August. 10. de Trinit. cap. 11. vbi, usus, in-* potentias ^{actus vol.} *quit, est assumere aliquid in facultatem voluntatis. efficaciter* Fundam. Usus actius, quem hic tantum defini-mus, est quedam activa applicatio potentiarum: uti n. aliquo, est illud ad operandum applicare: at so-lius voluntatis est, potentias sibi subiectas ad ope-randum applicare. Nec refert, quod etiam ratio potentias applicet dirigendo, nam usus applica-tionē importat exequitiam & exercitum, que so-lius voluntatis est propria. Dicitur autem usus in actiuus, & passiuus. Actiuus, est actus voluntatis potentias ad operandum applicantis. Passiuus, est ipsa operatio exccutricis potentiarum, quatenus respicit voluntatem actiue videntem & applican-tem. Porro usus non est de fine, sed de medijs. Fi-ne. n. non vtimur, sed fruimur. quod eleganter ex-pressit August. lib. 10. de Trinit. cap. 10. fruimur cognitis, in quibus voluntas ipsi propter seipso delecta-ta conquiescit. Utimur vero eis, quæ ad illud referimus, quo fruendum est. Quod si interdum vtimur uno fine in ordine ad aliud, tunc non vtimur illo ut fine, sed ut medio. Neque usus dici potest ope-ratio, quæ ipsum finem formaliter consequimur, quia usus non est quælibet operatio; sed quæ me-dia exquirat ad illum consequendum. Vnde si-

M 2

^{2.}
<sup>Non est de
fine.</sup>

Tem. 3 De Fine.

dium ad finem consequendum applicatur: ut ſumptio medicinæ ad sanitatem. Operatio autem, quâ finem formaliter confequimur, non eft quâ medium ad finem applicamus, ſed ipsa finis confequatio, qui dicitur finis *Qno*, qui ſimil cum ſcipsâ alſequatâ integrat vnum finem totalem *Qui*, quod conſtat ex ipſa nominis ſignificatione. Ex vſu namque utilitas deriuatur, quæ mediorum, non finis eft propria. Ex his deducitur 1. non modò voluntatem vti potentijſ à ſe diſtinguiſ, ſed etiam ſcipsa, quatenus per præcedentem actum ſcipsam applicat ad ſubsequentem celiendū. 2. vſum actuum voluntatis partim præcedere, partim ſubsequi electionem mediorum. Præcedit quâ intellectum applicat ad media inquirenda; quæ mediorum inquisitio præcedit electionem, diciaturque paſſus vſus per ordinem ad voluntatem actiue vtentem intellectu ad media exquirendar. Subſequitur, quâ poſt mediorum electionem potentias executrices applicat ad opus excedendum.

11. Negat ab electione distinguuntur. Negat *Vasquez* 1.2. *disp. 47. cap. 2. Fundam.* vt potentia exequirua brutorum ad opus moveatur, non eget diſtinguo actu ab eo, quo ipſius appetitus in obiectum fertur: ergo nec potentia executiva hominis, vt ad opus applicetur, eget diſtinguo actu ab eo, quo ipſius voluntas medium eligit ad opus exequendum. Affirmant *Cæſer. Conrad. Medin. 1.2. q. 16. art. 4. Fundam.* per electionem voluntas tendit in media ordine intentionis, per vſum verò tendit in media ordine exequitionis: prior ordo comparatur ad 2. ſicut imperfectum ad perfectum. Non potest autem per eundem actum voluntas comparari ad duo, quorum vnum ſe habet ut imperfectum, alterum ut perfectum. Ego cum *Valentia* 1.2. qn. 16. pñcto 3. diſtinguo: abſolutè non repugnat, eodem actu voluntatem ſimil ferri in medium executiū ſiniſ, & in potentias ipſas, eas ad opus applicando, quia potest vniico actu ferri in totum id, quod illi ab intellectu proponitur: Potest autem illi ab intellectu proponi ſimil medium ut executiū ſiniſ, & potentia ut executiva operis: igitur vi talis actus non ſolū eligit medium, ſed ſimil etiam applicatur potentia ad opus: Spectato tamen ordinario modo operandi voluntatis humanæ, diſtinguo actu eligit medium ab eo, quo potentias applicat ad opus: tum quis per electionem voluntas direc̄tē tendit in medium ut executiū ſiniſ; per vſum verò in potentias ut executivas operis: tum maximè, quia poſt electionem, neſſariū eft practicum iudicium direc̄tū voluntatis ad opus ipsum exequendum ſecundū omnes indiuiduas circumſtantias, diſtinguo à priori, electionem præcedente: cum nil velle poſſit voluntas, niſi præcognitum. Illud autem iudicium, quod electionem præcedit, non proponit media ſecundū omnes indiuiduas circumſtantias, & diſficultates exercitè ſuperandas, ſed abſtracta quadam ratione ut consentanea tantum ſini prætentio: tamen non niſi poſt tale iudicium ſequitur actius ac liber vſus voluntatis, effaciter applicans executrices potentias ad opus exequendum, cum nulla executiua poſſit ſuam operationem inchoare, niſi mota à voluntate medio actiuo vſu ipſius. Primum. n. mouens humanorum actuum quoad executiū, eft voluntas, cuius imperio poſito, neſſariō ſequitur paſſua applicatio executiuarum: quæ ex

Voluntas vilit me- dium ac- diſtinguo.

Appetitus ſenſitivus politice ob- temperat voluntati.

Arist. 1. *Politi. cap. 3.* non policiè, ſed despotice obediunt voluntati; vno excepto appetitu ſenſitivo, qui ei politice obtemperat: quia hic immedja-

tè mouetur ab imaginatione, quâ ſtāte nequit voluntas imperare; ne appetitus ſenſitivus in obiectum non feratur, cùm in illud non liberè, ſed neceſſariō feratur: licet poſſit voluntas vel animum ad alia applicando, obiecti attentionem minuere, vel imperare, ut phantasia omnino cefſet ab obiecti apprehensione, niſi talis apprehensione cauſetur ex aliquâ reali alteratione corporis: quia tunc, ſicut non eft in potestate voluntatis, talem alterationem tollere, ita nec illius apprehensionem ex phantasia remouere: hęc n. neſſariō mouetur ab obiecto. Vnde, ſtante alteratione in corpore, phantasia neſſariō mouebitur ad appreh. illius: ſicut, ſtante ſpecie in oculo, oculus neſſariō mouetur ab appreh. obiecti, cuius ſpecie in ſe habet.

Ad fundam. Vasquez. Resp. ideo bruta præter affectum, quo ipſorum appetitus in obiectum feruntur, nullum aliud actum requiri, quo ipſorum executrices potentias applicentur ad opus; quia ſint agentia neſſariaria & imperfecta, ſufficienter manent ad opus applicata vi prioris actus. Homines verò, cùm ſint agentia libera, poſſunt, etiā non neſſariō, pluribus actibus ad medium, & ad potentias tendere. *Ad fundam. aliorum,* nego non poſſe vniico actu voluntatem ferri in duo, quorum vnum ſe habeat ut imperfectum, alterum ut perfectum: præſertim quando haec proponuntur ut inuicem connexa, vti proponuntur medium, ut executiū ſiniſ & potentia ut applicativa medij ad opus exequendum.

Bruta ſolo affectu in obiectum tendunt.

Ad fund. Caiet.

DISPUTATIO XI.

De Imperio.

VARITVR 1. cuius potentia actus fit imperium? Prima ſent. affirmat, eſſe *Primum dubium* actum voluntatis: *Henrici quodl. 9. qn. 6. Scoti in 2. diſt. 6. q. 1. s. resp. &c. s. ad argu. & quodl. 17. s. de 2. diſco: & quodl. 18. s. de 2. princip. Oſha. in 3. qu. 12. art. 4. concl. 3. Aureo. in 1. diſt. 42. p. 1. art. 2 propos 2. Ioua. Medina tra. 6. de orat. qn. 2. & videtur Bonam. in 3. diſt. 17 art. 1. q. 1. ad 3. P. uad. dam. eius potentia eft imperare, cuius eft cæteras ſe actum probant. ſe actum voluntas: nam imperare voluntas eft potentiam ſibi ſubiectam ad operandum mouere: At ſoliu voluntatis eft, cæteras potentias ad operandum impellere: nam eius tantum eft potentias ad operandum impellere, cuius eft dominium ſupra cæteras potentias habere: ſola autem voluntas dominium habet ſupra cæteras potentias: igitur ſoliu voluntatis eft, reliquas potentias impellere, ſeu imperare. Confirm. nam imperare correfpondet obedire: at obedire iſtantum poſt, qui poſt præcepto ſuperioris aſtrigi: nequit autem voluntas à reliquo potentia præcepto aſtrigi; poſſunt autem reliqua à voluntate, quia ſubduuntur tanquam ſuperiori, non voluntas potentias: cùm ſola dominium habeat ſupra cæteras, nulla ſupra voluntatem. Hęc ſeat. videtur August. lib. 8. confess. cap. 9. vbi ſcribit: *Nam in tantum imperat, in quantum vult, & in tantum non fit quod imperat. in quantum non vult.* Quoniam voluntas imperat, ut fit voluntas, nec alia, ſed ipſa. Igitur imperare eft proprium voluntatis.*

Secunda ſent. docet, Imperium eſſe actum ſoliu intellectus. Videtur Barib. Medin. 1.2. q. 17. ar. 1. quia imperare eft loqui, ac denunciare aliquid faciendum.

- 5.** faciendum: & hoc opus solius intellectus. **Confr. 1.** *mas* 1. lex naturalis est quoddam imperium: at ipsa non est, nisi lumen naturale, quod *signum est super nos*, & ad intellectum pertinet: ergo si imperium. 2 Non tenemur conformari voluntati superioris; sed præcepto eiusdem: nam etiam si sciamus voluntatem superioris, non tenemur illam exequi; sed imperium eiusdem: ergo imperium non est actus voluntatis, sed intellectus. 3. Potest superior præcipere aliquid, absque voluntate ut illud fiat: tunc autem erit verum imperium absque actu voluntatis. Eandem sent. colligit ex *Arist.* 1. *Polit.* cap. 3. vbi imperium tribuit rationi.
- 8.** Tertia sent. afferit, Imperium essentialiter involvare virtutemque actum, intellectus formaliter; voluntatis presuppositum: illum per modum intimationis & denunciationis; hunc per modum motionis & impulsus: Est *S. Thom.* 1.2 qu. 17. art. 1. *Caser.* *Sylvi* ibid. & qu. 58. art. 4. fine. *Conrad.* cit. qu. 17. art. 1. *Vasquez* disp. 49 cap. 2. *Valent.* ibid. pnn. 1. &c. *Que probabilior est* & sequenda. *Prob.* 1. ut recte *Caser.* ad imperium tria essentialiter concurrunt, ordinatio alicuius ad aliquid, intimatio, motione: ut cum dicitur *diligito Deum*, ordinatur aliquis ad diligendum Deum, idque illi intimatur, & ad hoc ipsum faciendum ab imperante impellitur. Ad rationem spectant ordinare & intimare, seu denunciare: quod est quoddam loqui, & ad intellectum pertinet. Voluntatis est, potentias ad operis exercitium impellere. **Confr. 2.** neuter actus ad imperium per se sufficit: sola n. voluntas superioris, nisi intimetur, non habet vim mouendi moraliter, & obligandi subditum ad opus exequendum. Sola operis intimatio, nisi ad sit voluntas obligans & impellens ad opus, vim præcepti & imperij non obtinet. Sola autem voluntas habet vim mouendi; quia ipsa tantum est primum mouens in regno animæ. *Prob.* 2. *Lex*, quia non solum est directiva, sed etiam obligativa, virtutemque actum essentialiter requirit, intellectus ut dirigen-
tis & intimantis; voluntatis ut obligantis: ita quia imperium non solum est ordinatum & intimatum, sed etiam obligatum & impulsuum ad opus, non solum requirit actuum intellectus ut ordinantis & intimantis, sed etiam voluntatis ut obligantis & impellantis. Imò lex ipsa non est aliud, quam imperium quoddam legislatoris, scripto intimatum & denunciatum.
- 12.** Difficultas nonnulla est, quinam actus rationis imperium constituant. *Barthol. Medina*, præter enumeratos actus, agnoscit in intellectu pratico alios, ut *Orare* seu *petere*, *promittere*, *imperare*: igitur peculiaris actus intellectus practici imperium dicitur sive præceptum, qui actus in nullo predicatorum trium continetur: ex *S. Thom.* 2.2 qu. 83. art. 1. ad 3. vbi ad argum. respondet, quod illi tres actus pertinent ad rationem speculatorinæ: sed ulterius ad rationem practicam pertinet, causare aliquid per modum imperij, vel per modum petitionis. *Valq. cit. disp. c. 3. fine*, Imperium reducit ad actum iudicij, quo intellectus in scipio exprimit affectum sue voluntatis, quæ expressio dicitur intimatione, ac si quis exterior diceret, *Ego habeo desiderium huius rei*. Hæc autem desiderij expressio communis est imperio, orationi & suasioni. Est tamen interea discrimen, non in modo expressionis, sed in affectu connotato, non secundum se, sed ut est à tali personâ. Nam expressio affectus inferioris facta superiori ad imperandum aliquid, est oratio. Expressio affectus facta amico, est suasio. Expressio affectus superioris facta inferiori, ut aliquid fiat, est imperium.
- 13.** *Vasquez* Imperium redditum ad actum indi-
cij.
- 14.** *Hec sent.*, vel ex eo mihi magis prob. quod nat-
uram imperij saluat, non multiplicatis actibus in Prob. vero intellec-
tu. Est igitur imperium actus iudicij, quo sent. intellec-
tu practicè iudicat, hic & nunc hoc esse
faciendum ex voluntate superioris, quam median-
te denunciatione insinuat; quæ insinuatio est actus
locutionis, quo intellectus alteri significat, hanc
esse voluntatem superioris. Ceterum cùm *S. Thom.*
Thom. assignat alios actus in intellectu pratico,
non assignat illos ut distinctos in ratione expri-
mendi obiecta, sed tantum in ratione moraliter
causandi aliquid; & causandi vim actus illi ha-
bent in virtute actus voluntatis, quem includunt.
- 15.** Ad fundam 1. sent. nego, eius potentia esse im-
perare, cuius tantum est ad operandum impellere:
sed potius eius est, impellere ordinando & inti-
mando: hoc autem non est solius voluntatis, sed
voluntatis & intellectus simul. Ex his patet ad
prob. maioris. Ad confir. disting. Minor sub-
sump. Nequit voluntas à reliquis potentiajs astrin-
gi independenter ab ipsâ, concedo; in virtute alicuius actus ipfius, nego. Imperat autem voluntas intel-
lectui, non propriè, & completere, cùm ipsa vim non
habeat insinuandi atque intimandi, quod impe-
rium propriè dictum requiritur, sed tantum mouendi & impellantl. Ad August. dico, illum loqui
de imperio incompletè & partialiter sumpto, prout
dicit motionem & impulsum absque intimatione.
- 16.** Ad fundam. secundæ sent. nego, imperare
esse tantum loqui, sed loqui cùm practica mo-
tione ad opus exequendum: quod non est solius
intellectus, sed etiam voluntatis. Ad 1. confir. ne-
go legem naturalem, quatenus habet rationem im-
perij, dicere solum actum intellectus, sed suppo-
nere actum voluntatis diuine voluntatis ut fiat, quæ
per rationem dictamen nobis intimatur. Quam vo-
luntatem lex ipsa naturalis nobis insinuat: aut cer-
tè supponere aliquid æquivalens, in cuius virtute
lex naturalis obligat: quæ est intrinseca honestas
operis, & necessaria connexio illius cum naturâ ra-
tionali, quæ rationalis est. Secunda confir. tantum
probat, imperium non saluari in solo actu volun-
tatis, sed requiri etiam actum intellectus, superio-
ris voluntatem intimantis, quod vltro concedi-
mus. Ad 3. nego, fore verum & proprium impe-
rium illud, quod carcer voluntate imperantis, si-
ne quæ non possit habere vim mouendi, licet illud
semper obliget, quamdiu non certoscitur, impe-
rantem non habere voluntatem obligandi: nam
tunc obligat ex præsumta voluntate. Ceterum
Arist. cit. nil aliud docet, quæ quod animus im-
peret corpori: & esto, expreßè docet, rationem
imperare, per rationem intelligitur utraque po-
tentia. Sæpe n. ab Arist. voluntas appellatur
potentia rationalis, ad differentiam appetitus
sensiui.
- 17.** *Queritur* 2. An detur Imperium sui ad scip-
sum? Prima sent. affirmit: Est *S. Thom.* 1.2 qu. 17. art. 3. & 5. ad 2. & 2.2 qu. 83. art. 1. & ferè *Thomist.*
Fundam. hoc imperium est necessarium ad ope-
randum; multi n. rectè iudicant virtutem esse bo-
nam & amplectendam, cùm tamen non omnes illa-
lam amplectantur. Igitur præter practicum iudi-
cium, quo iudicatur hic & nunc obiectum esse
prosequendum aut fugiendum; necessarium est
imperium, quo efficaciter potentia applicetur ad
imperatum exequendum. At poni debet actus,
quo stante, implicet non sequi actionem exequiti-
um operis: ergo. Confir. implicat, posito impe-
rio, non sequi actionem exequitiam rei impera-
te. At non implicat, posito pratico iudicio non
sequi

21. sequi actionem executiūm rei iudicari. Prob. 2. ex Arift. 6. Ethic. 10. & 11. & S. Thom. 2.2.q.47.ar. 8. Prudentia tres habet actus: Bene consiliari; de consiliatis recte iudicare; de iudicatis praecepere seu temperare; at non solum est praeceptua aliarum, sed etiam proprii subiecti, in quo est. Igitur, praeter iudicium, necessarium est praeceptum sive imperium sui ad se ipsum: alioqui, praeter iudicium, non esset in prudentia necessarius actus praeceptius respectu proprii subiecti.
24. Secunda sent. negat, necessarium esse imperium sui ad seipsum: Est Almai. trit. 3. de vere. moral. cap. 2. Usquez 12. disp. 49. cap. 4. & Adriani apud ipsum. Quę sent. probabilior est & sequenda. Fundam. fundam. nullatenus aliam ob rationem ponitur imperium, nisi ad determinandum cum, cui imperium ipsum imponitur, rem imperatum exequatur: sed posito tantum pratico iudicio rationis, & actuo vnu voluntatis, potentiae exequutrices necessario determinantur ad opus exequendum. Igitur non est sui ad seipsum necessarium imperium, à pratico iudicio rationis, & actuo vnu voluntatis distinctum. Maior astur ab aduers. & prob. Eatenus requiritur imperium, quatenus is, cui imponitur, non est determinatus ad opus imperatum exequendum. Minor prob. cùm eadem anima vt principale operans, sit illa, quę per exequutrices potentias debet opus per voluntatem decretum exequi, non indigebit ad hoc ipsum opus exequendum distincto acto ab eo, quo per vnum decrevit, hoc ipsum exequi: nam per eundem actum, quo anima per voluntatem se determinavit ad opus exequendum, eadem manet determinata ad idem opus exequendum per potentias exequutrices, quę in exercitio operis pendent à voluntate, tanquam à primo mouente. Confirm. 1. imperium est actus intellectus insinuans & cum voluntatis alteri exequendum: At talis insinuatio sui ad seipsum necessaria non est. Nam insinuatio fit, vt voluntas imperantis innotescat illi, qui debet rem imperatam exequi: Volente autem anima operari per actum voluntatis, necessaria non est insinuatio voluntatis eiusdem animae, vt per potentias exequutrices rem decretam operetur. Neque talis insinuatio necessaria est potentijs executiuis, quę non sunt eius capaces, nec possunt eam percipere; nec imperanti obedire: nec capax imperii esse potest quod non est capax obedientie.
25. Secundò idem enīus ad alterum requiritur imperium, quia is, cui debet imperium imponi, non supponitur ab aliquo imperio ad opus ipsum imperatum exequendum per se determinatus: vnde debet imperio ipso determinari, & cogi ad opus imperatum exequendum: sed potentiae exequutrices, cùm in imperando pendeant ab anima, vt à principali mouente, virtute eiusdem actus anima mouetur ad operandum vt principale agens, & potentiae ipsa vt instrumenta animae coniuncta.
26. Confirm. 2. 3. Ut exequutrices applicentur ad operandum, duo tequiruntur, & dilectio ex parte intellectus, & motio ex parte voluntatis: at directionem habent mediante pratico iudicio, motionem mediante actuo vnu; quia cùm hic sit efficax, implicat illum ponit, & non ponit passiuum vnum potentiarum executiuarum. Igitur frustra praeter praticum iudicium rationis, & actuum vnum voluntatis, requiritur distinctum imperium. Ex his patet, quia actus imperati possint, nempe omnes, & soli ij, qui voluntati subiecti sunt, quales sunt omnes actus sensitiue facultatis, non autem vegetatiue.
27. Confirm. 3. Ut exequutrices applicentur ad operandum, duo tequiruntur, & dilectio ex parte intellectus, & motio ex parte voluntatis: at directionem habent mediante pratico iudicio, motionem mediante actuo vnu; quia cùm hic sit efficax, implicat illum ponit, & non ponit passiuum vnum potentiarum executiuarum. Igitur frustra praeter praticum iudicium rationis, & actuum vnum voluntatis, requiritur distinctum imperium. Ex his patet, quia actus imperati possint, nempe omnes, & soli ij, qui voluntati subiecti sunt, quales sunt omnes actus sensitiue facultatis, non autem vegetatiue.
28. Ad fundam. 1. sent. nego antec. Ad prob. di-
- co, quod multi iudicent virtutem esse bonam & amplectendam, & nihilominus illam non amplectentur, non esse defectum imperij, sed usus, qui per aduers. distinguitur ab imperio: cùm imperium principanter dicat actum intellectus insinuantis & intromittantis peculiarem actum voluntatis ab usu distinctum. Ad confirm. concedo, posito tantum pratico iudicio, non necessario sequi executionem rei iudicari: necessario autem sequi, posito pratico iudicio simul cum activo usu voluntatis. Ad 2. Resp. actum praeceptiuum prudentiae in ordine ad proprium subiectum, esse Ad 2. practicum iudicium cum activo usu voluntatis, qui largo modo dicitur imperium seu praeceptum: sicut dicitur voluntas imperare intellectui non proprię, quia imperium proprię sumptum dicit insinuationem voluntatis ad alterum directam, sed largè sumpto imperio pro sola efficacie motione voluntatis.

DISPUTATIO XII.

De bonitate & malitia humana-
rum actuum in genere.

HA C T I N V S de actibus humanis quoad esse phyticum; de idem disputandum superest quoad esse morale. Quę materiam cōdilectio est, quod immediatus ad mores regulandos dirigitur. Subministrat n. nobis universalia principia humanę vitę, quibus conscientias recte dirigere possumus. Sed ante disp. de bonitate & malitia actuum hum. in particulari, præmittenda est disp. de bonitate & malitia morali in communī.

Queritur 1. Quid sit actio humana. Resp. non quæcumque hominis actio, humana nuncupatur, sed eadum taxat, que non solum quoad substantiam, sed etiam quoad modum procedendi, est hominis propria. Dupliciter enim potest actio esse Dupliciter: actio est hominis propria, prout homo distinguitur à reliquis animalibus: uno modo, quoad substantiam propria actionis; alio, quoad modum ipsum procedendi à suo proximo principio. Prior modo, omnis actio, quę proficiuntur ab homine, vt homo est, est hominis propria, vt intelligere, admirari, rideare. Posteriore vero, ea tantum actio dicitur hominis propria, quę procedit ab homine cum dominio. Homo enim non solum differt à reliquis animalibus quoad proprias operationes, sed etiam quoad modum eas producendi, cum plenaria potestate & dominio eas producendi, vel non producendi. Prior actio dicitur hominis, non humana, quia non adiquatè conditinctetur ab omni actione, quę non est hominis propria: igitur actio humana dicitur tantum ea, quę liberè & cum dominio ab homine procedit; nam hæc tantum, ex S. Thom. I. 2. q. 1. art. 1. est hominis propria: tum quia homo adiquatè per eam distinguitur à reliquis animalibus: tum quia ea actio est magis propria operantis, quę magis ipsius imperio & domino subiectur.

Queritur 2. an actio humana recurrat cùm morali? Responsio pendet ex eo, an sola actio libera sit humana? Dubijs ratio est, quia dilectio beatifica est actio humana, ea tamen libera non est; atque adeò nec moralis, quę, vt infra, in libera fundatur. Nam actio humana est, quę procedit cùm plenitudine potestatis operantis, finem aliquem intendentis:

intendens sat dilectio beatifica procedit cum plenitudine potestatis ipsius beati, praestantissimum finem, qui Deus est, intendens: procedit n. ex pleno iudicio rationis & summo conatu voluntatis propter Deum amabilem propter se.

4.
Actio hu-
mana re-
currit cu-
morali.

Dilectio
beatifica
nō est actio
humana.

Dico tamen actionem humanam recurrere cum morali, ac esse solam actionem liberam. Fundam. actio humana est, per quam homo non solum quoad substantiam, sed etiam quoad modum quo illa procedit à suo proximo principio operandi, distinguitur ab operandi modo creature irrationalis cuiuscumque: hæc autem est omnis, & sola operatio libera: ideo dico, dilectio beatifica non est actio humana, defactu libertatis: nec n. actio humana est, quæ procedit ex quacunque plenitudine iudicij & potestatis, sed quæ ex plenitudine potestatis liberè operantis.

S E C T I O I.

Quid sit esse morale in actibus humanis?

5.
2. Sent.

Prob. 1.

2.

3.

6.

Sent. 2.
Comunior

Potest actus
invariari s-
quoad esse
natura, va-
riari quoad esse
moris:
& contra

Rima sent. affirmat, esse ipsam essentialiem apertitudinem, quæ actus humanus aptus est fieri à suo proximo principio, quod est voluntas ipsa à ratione & obiecto regulata: ideo non distinguit esse morale, ab esse physico actus, sed eadem prouersus differentia, qua actus constituitur in esse physico, docet etiam constitui in esse morali: est Fer- var. 3. con. gen. cap. 10. §. Circa 3. Sylvij 1. 2. qu. 18. a. 1. concl. 4. Conrad. 1. 2. q. 19. art. 1. videtur S. Thom. ibid. vbi vocat bonum & malum, differencias per se actuum voluntatis: & in 2. dist. 40. qu. 1. ar. 1. differentias essentialias: Prob. 1. quia esse morale dicit habitudinem actus ad suum principium: hæc non est aliud, quæam essentialis aptitudo, quæ actus ipse aptus est à suo principio fieri. 2. Ita se habet moralitas in actu humano, sicut vitalitas in actu vitali: sed vitalitas est essentialis habitudo, quæ actus vitalis aptus est fieri à suo principio viæ: ergo moralitas est essentialis habitudo, qua actus humanus aptus est fieri à principio libero. 3. Actus voluntatis dicitur moralis, quæ voluntarius: omnis actus voluntatis essentialiter est voluntarius; ergo moralis.

Secunda sent. docet, esse morale, esse accidentale actu humano, considerato in esse naturæ: Est communior: Henric. quodl. 13. qu. 10. Bonavent. in 2. dist. 41. art. 1. q. 6. Scot. in 1. dist. 17. q. 2. §. Hoc tenendo: Durand. in 2. dist. 38. q. 1. n. 6. & dist. 41. q. 3. Egid. dist. 40. q. 2. art. 1. Capreol. ibid. qu. vn. fine, Caier. 1. 2. q. 19. a. 1. Vafq. dist. 55. cap. 2. Suarez de actib. hum. tral. 3. dist. 1. scil. 2. dist. 2. Curiel. 1. 2. qu. 18. art. 1. dub. 1. Hæc sent. negatiuè saltem intellecta, nempe quod esse morale non sit essentialis actui, apud me est certa. Fundam. quia potest aliquis saltem actus, invariatus quoad esse naturæ, variari quoad esse moris; & contraria. Igitur variari quoad esse morale non est differentia essentialis actui ut esse moris:

Si: Consequentia patet: quia implicat manere actum absque propriâ essentiali: Antec. prob. Nam potest actus saltem de non malo moraliter, accedente debitâ aduerteri rationis, fieri malus moraliter; vt cùm quis fertur in obiectum delectabile non aduertens malitiam cum eo coniunctam, postea aduertens persequerat in eodem actu, invariato quoad esse physicum; siquidem non variatur motuum formale, à quo pender physicum esse actus: nam hæc est delectabilitas obiecti, que perseverare potest eadem ante & post debitam ad-

uerteriam rationis; cùm tamen varietur quoad esse moris, quia ex non malo moraliter, fit malus moraliter. Igitur maior difficultas est, in quæ formaliter consistat hæc forma moralitatis, per quam actus denominatur formaliter moralis. Alij illam ponunt in modo positivo distincto ab actu, nempe in dependentiâ, quæ actio humana pendet à suo principio. Alij in denominatione extrinsecâ, ab ipsa scilicet voluntate liberè operante, vel à ratione practicè regulante. Alij in veraque simul. Pro explicatione, Nota, controversiam esse de actibus eliciti à voluntate, non de eliciti ab alijs potentissimis, quarum actus dicuntur morales ab ipsis actibus voluntatis; à quibus imperatur. Hoc adnotato,

Dico 1. Moralitas in actu non est modus distinctionis à physica entitate actus: Fundam. quid est in actu ut modus distinctus ab ipsa entitate actu, non pertinet ad moralem, sed ad physican entitatem actus: quia quidquid est in actu ut modus distinctus, manere potest cum ipsa entitate actu, sublatâ omni moralitate ab actu: nempe dependentia actus à suo principio, in quâ dicitur formaliter consistere moralitas actus, est actio, mediante quâ actu humanus accipit esse à principio, à quo elicetur: nec enim alia assignari potest nisi per quam suum esse accipit: sed tota hæc dependentia manere potest, sublatâ omni moralitate ab actu: nam hæc dependet est via ad physican entitatem actus; ergo quandiu non mutatur physica entitas actus, non mutatur ipsa dependentia actus. Vnde non minus manere potest hæc dependentia actus, variata moralitate actus, quæam ipsa entitas actus: cum dependentia actus à suo principio speget ad physican entitatem actus, tanquam via ad suum terminum. Confirm. nam idem actus cum eadem dependentia à voluntate, ante rationis aduerteriam, non dicitur moralis; accedente ratione aduerteri, fit formaliter moralis. Igitur moralitas non constitut formaliter in ipsa dependentia actu à suo principio.

Dico 2. esse morale in actu non salvatur aderat per extrinsecam denominationem, vel à sola voluntate liberè operante, vel à sola ratione practicè regulante. Fundam. quia non intelligitur actus moralis complectus in esse moris, si vel tantum liberè à voluntate producatur, & à ratione non reguletur; vel si à ratione tantum reguletur, & à voluntate non liberè producatur. Posterior pars constat in amore beatifico, qui quamvis procedat regulatus à visione beata, quæ practicè dicit Deum esse super omnia diligendum, quia tamen non liberè procedit à voluntate beati, non dicitur moralis, cùm non participet proprietates actus moralis, quæ sunt meritum & demeritum, laus & vituperium; per nullum siquidem actum necessarium meremur aut demeremur, laudamus aut vituperamus. Quoad priorem prob. Si per possibile, vel impossibile liberè elici posset actus à voluntate, à ratione tamen non regulatus, talis actus non esset complecte moralis, quia actus complecte moralis essentiali habitudinem importat, tam ad voluntatem liberè operantem, quæam ad regulam morum: quæ non est sola voluntas, quæ tantum est executiva regulæ, sed ratio ipsa; cuius tantum est, actus dirigere ac regulare per normam morum, quam ratio ipsa prescribit per ordinem ad operationes naturæ rationali consentaneas.

Dico 3. Esse morale in actu aderat definitum tum à voluntate liberè operante, tum à ratione practicè regulante. Hoc non est modus in extrinsecus actui, sed extrinseca tantum denominatio, tum

7.
Forma mo-
ralis quæ

8.

Moralitas
in actu non
est modus:

9.

Sed deno-
minatio ex-
trinseca.

10.

Tum à vo-
luntate li-
berè opé-
ratione
practicè re-
gulanse.

tio, cum à voluntate liberè operante, tum à ratione practicè regulante. 1. pars sequitur ex dictis: cùm .n. ad actum moralem necessariò requiratur, vt sit & à voluntate liberè operante, & à ratione practicè regulante; nec alterutrum per se sufficiat ad completam rationem moralitatis; vtrumque necessariò requiretur. Quoad poster. prob. nam denominatio liberi in actu est à potentia liberè operante, cuius est, ita operari, vt possit non operari. Igitur nequit esse intrinseca actui: quia hic non liberè, sed necessariò est, dum est. Item esse regulatum in actu, est extrinseca denominatio à ratione regulante: importat .n. practicum dictamen rationis, quod extrinsecum est actui voluntatis: sicut esse artificiatum in opere artificiose est denominatio extrinseca ab arte regulante, quam connotat opus artificiosum vt sic. Cæterum etsi vtraque ratio tam liberi, quam regulati ad esse morale essentialiter requiratur: hanc tamen ex aequo vtraque requiritur: nam ratio liberi requiriatur fundamentaliter; ratio regulati specificatius & formaliter. Actus quippe humani quoad esse morale proxime specificantur à ratione, obiectu & regulante, non autem à voluntate liberè operante: nam hæc in omni actu est eadem: illa est diuersa, iuxta diuersitatem obiectorum media ratione regulantium: hinc unus actus ponit potest in duplice specie morali, & duas habere bonitates aut malitias morales, unam libertatem: & diuiditur actus moralis in bonum & malum quasi in inferiora.

12.
Dices13.
Resp. 1.14.
Habitus
moralis non
consistit
adiquatè
in sola ten-
dentiā vo-
luntatis in
obiectum
moralē.

Obiectus 1. Hæc habitudo est actui libero ratio, vt sit actualis tendentia voluntatis in obiectum morale: voluntas .n. per suam actionem actualiter tendit in obiectum morale; non per eam præcisè sumptuam secundum entitatem naturalem, aut libertatem; ergo prout includit eam habitudinem: quæ idcirco non potest esse extrinseca actui libero; nam ratio tendentia actualis in obiectum est intrinseca entitati actionis: nec potest ei conuenire per solam denominationem extrinsecam. Resp. 1. neg. vnueri. antec. Constat in actu malo, cuius moralis malitia non est ratio per quam voluntas actualiter tendit in obiectum moraliter malum. Nam sæpe actus inuariatus quoad omnia intrinseca de non malo fit malus, per extrinsecam dumtaxat connotationem obiecti mali, vt cùm quis tendit in obiectum, de se quidem malum, malitiam tamen non aduertens; accedente postea rationis aduertentiâ, adhuc perseverat in eadem rendentia, tunc mutatur actus de non malo in malum, inuariata eius tendentia in obiectum, solum præuisâ eius malitiâ ab operante; non .n. vt malus sit actus, neesse est, vt malitia ipsa intendatur, sed vt tantum præuideatur, siquidem nemo operans ad malum intendit. 2. Nego habitudinem, per quam actus dicitur completem moralis, adiquatè consistere in huiusmodi tendentia voluntatis in obiectum morale, dico terminatiū cōpleri per ipsam regulam rationis practicè regulantis ac dirigentis: tum quia moralitas in actu desumenda est ex adiquatâ regulâ, quæ non est solum obiectum, sed obiectum ratione regulatum: tum quia tendentia ipsa in obiectum completem intelligi non potest absque termino terminante ac specificante. Igitur completa ratio moralitatis integratur extendentia actus in obiectum morale, & ex obiecto vt ratione regulato.

Obiectus 2. Liberum est perfectione intra genus naturæ rationalis: ergo non potest in eo formaliter consistere esse morale, quod constituit aliud genus rerum, à genere naturæ diuersum. Antec. prob.

nam sicut quælibet natura habet proprium operandi modū, quo perficitur in ordine ad proprium finem intra genus naturæ; ita & natura rationalis habere debet proprium modum operandi, quo perficiatur in ordine ad proprium finem intra genus naturæ rationalis: hic autem alius esse non potest, quædam modus operandi liberè: nam hic est proprius ipsius, vt condistinguit ab omni alio ente non intellectuali. Resp. liberum sumi dupliciter, uno modo in actu 1. & vt sic spectat ad perfectionem naturalem voluntatis: quia vt sic conuenit illi naturaliter & necessariò, necessariò .n. voluntas est potentia libera. Altero modo in actu 2. & vt sic nego liberum esse perfectionem naturalem, sed mortalem; quia conuenit illi non vt naturale, sed vt morale agens est; voluntas .n. duplice habet modum operandi, unum naturalem, quo perficitur intra ordinem naturæ; aliud liberum, quo perficitur intra ordinem moris: & propter hunc duplicem modum operandi potest voluntas duplex genus perfectionis fundare, naturalis, & moralis: sicut intellectus, quæ speculatius est, fundat perfectionem naturalem: quæ verò practicus & directius, fundat perfectionem moralem, saltem incompletè & partialiter.

16.
Liberum in
actu primo
spectat ad
perfectionem
naturæ. ut
lun.

Obiectus 3. Omnis effectus dicit intrinsecum ordinem ad principium, à quo est: ergo effectus liber intrinsecum dicit ordinem ad unum principium liberum. Igitur ratio liberi non est actui extrinseca. Resp. effectus dicit intrinsecum ordinem ad principium, à quo est, in quantum ab eo est: non, in quantum potuit ab eo non esse: nec .n. ordinatur ad causam, nisi in quantum ab eâ accipit esse: at nullum accipit esse à causâ, ex eo præcisè, quod potuit à causâ non esse. Igitur effectus liber non dicit intrinsecum ordinem ad voluntatem, quatenus potuit ab eâ non esse, seu quælibet est formaliter; sed quatenus de facto ab eâ est, seu quæliber tantum est materialiter: est .n. libera formaliter, quatenus ita agit, vt possit etiam nō agere.

17.

Obiectus 4. Ideo causa est libera effectuè, quia in instanti, in quo producit effectum, potest antecedenter, & in sensu diuisio non producere: ergo pariter ideo effectus erit liber formaliter, quia in instanti, in quo est, potest antecedenter & in sensu diuisio non esse. Resp. nego conseq. quia ad liberum essentialiter requiritur, vt in eodem, in quo est potest ad unum, sit etiam potest ad oppositum: in causâ autem ita est potest ad producendum actu, vt in eadem sit etiam potest ad oppositum. In actu verò ita est determinatio ad esse quando est, vt in eodem non sit potest ad non esse, quia non pendet ab ipso, vt possit antecedenter & in sensu diuisio non esse, quando est, sed à causâ, quæ ita ponit illum in esse, vt potuerit antecedenter non ponere. Vnde tota hæc libertas est per extrinsecam denominationem à causâ.

18.

Deducitur 1. Esse morale immediatè conuenire actibus elicitis voluntatis, mediata verò imperatis aliarum potentiarum. ijs .n. actibus immediatè conuenit esse morale, quibus immediatè, conueniunt proprietates actus moralis, quæ sunt, meritum, demeritum, laus, vituperium, virtus, vitium: hæc autem immediatè competunt actibus elicitis à voluntate, mediata verò imperatis aliarum potent. hi .n. catenus sunt meritorij aut demeritorij, laudabiles aut vituperabiles, quatenus substanti imperio voluntatis. 2. Esse morale diuidi in causale & formale. Causale est voluntas à practicâ ratione regulata, à quâ cæteræ cause denominantur morales, vt habitus, obiecta, leges, circumstantiae, quatenus cum

19.
Esse morale
immediatè
convenit
actibus vo-
luntatis.20.
Causale.
formale:

nus cum ipsa voluntate & ratione aliquo modo ad actus humanos concurrunt. Formale est peculiari modus procedendi actus humani à principio libero, practicā ratione regulato, à quo proximè & formaliter actus denominatur moralis. 3.

*Accidentia
le, essentia-
le.*

Esse formale morale rursus subdiuidi in esse morale denominatum seu accidentale, & in esse morale entitatum seu essentiale. Illud semper est aliquid distinctum ab esse morali, quod accidit illi tanquam accidens subiecto, ut præmium & pena: hæc n. extrinsecè tantum & denominatiū dicuntur moralia, tum ab extrinsecā libertate prætiantis & punitis, tum à liberis actibus merentis & demerentis. Hoc verò est ipsum esse morale essentialiter, quod totū destruitur, destructo ipso esse morali, cùm nullum habeat esse distinctum ab ipso esse morali, vt ius doctatorius, dominij, pecuniae valor, obligatio ad poenam, rescissio contractus, relaxatio voti, remissio offendit, quæ nullum habet esse, nisi morale: vnde, eo destructo, totum eorum esse destruitur. Fundatur hoc esse morale semper in extrinsecā denominatione voluntatis, libere ius & valorem conferentis, aut ad poenam obligantis, aut offendit relaxantis. Cùm n. voluntas nil possit intrinsecè in alios influere, semper huiusmodi entia moralia, quæ à liberā voluntate alterius pendunt, consistunt in extrinsecā tantum denominazione voluntatis. 4.

In Deo non per ordinem ad intra, sed tantum per ordinem ad extra. Nam per ordinem ad se nullum Deus habet actum liberum, sed suumè necessarium ac naturalem: vnde actus, quo seipsum, suasque diuinæ personalitates diligit, quo spiritum S. producit, est maximè necessarius ac naturalis; qui nequit esse moralis, vt suprà. In ordine verò ad creaturas existentes Deus multos habet actus liberos, à practicā ratione regulatos, vt actus liberalitatis, fidelitatis, misericordiae: igitur per ordinem ad extra Deus habet actus morales.

Ad 5 Tho. Caetanus. Resp. 1. illum intellig. de differentijs actus humani in esse morali, vt *Caser. ibid. explicat:* & s. *Declarat loco in 2.* Vocat autem illas, differentias essentiales iuxta modum loquendi Scholasti. *Ad 1.*

Ad 2. Rationem, disting. Major. esse morale dicit habitudinem tantum aptitudinalem actus ad suum principium, nego: hæc n. cùm sit remota, non proxima ratio moralitatis, non sufficit ad completam moralitatem. Dicit habitudinem formalem, concedo; hæc autem non est essentialis aptitudo actus ad suum principium, sed extrinsecā dumtaxat denominatio à principio libere operante ex practicā regula rationis. *Ad 2. Neg. maior.* vitalitas n. non competit actui vitali per extrinsecā denominationem, sed per intrinsecā respectum ad principium vita: quia est intrinsecā & essentialis differentia ipsius physicæ entitatis actus vitalis: moralitas autem non est intrinsecā differentia physicæ entitatis actus humani, cùm possit existere tota entitas physica actus humani absque moralitate; non entitas actus vitalis absque vitalitate & ordine ad principium vita. *Ad 3. Distinctio, maior.* actus voluntatis dicitur moralis, quatenus est voluntarius, sumpto voluntario pro spontaneo, nego; sumpto voluntario pro libero, concedo. Cæterum prius voluntarium est necessarium actui humano, quoad physicam entitatem, non quoad moralitatem, vt patet in amore beatifico, qui maximè spontaneus est, quia tamen liber non est, moralis non dicitur, quia hæc denominatio desumitur à principio libere operante.

Ad 3. sec. *Dubitatur 1.* An esse morale in communo con-

trahatur à bonitate & malitia tanquam genus à differentijs, an tanquam subiectum ab accidentibus? Aliqui partem 2. docent, motu hoc argu. Impossibile est, vt idem genus contrahatur à pluribus differentijs ultimis non diuidentibus idem genus. Fundam. Aduers. in plures species atomas: sed esse morale contrahatur à pluribus differentijs ultimis, non diuidentibus idem genus in plures species atomas, vt cùm *Confir.* idem numero actus contrahitur ad duas honestates, vel malitias specificas; vt cùm quis ieiunat propter pœnitentiam, vel suratur propter fornicationem, in quolibet actu sunt duæ species ultimæ moralitatis, quarum vnaquaque apta esset constitueré vnam speciem moralitatis ab aliâ distinctam. Hoc autem est contra naturam generis, quod per se postulat, vt non nisi per vnam differentiam ultimam ab vnaquaque specie contrahatur. Non est autem contra naturam subiecti, cùm per vnum tantum accidentis explicatur, ita vt possit idem numero plura accidentia admittere. *Confir.* Implicit, destruta differentia per se constitutiva speciei, non totam speciem destruit: sed destrui potest differentia moralis constitutiva actus humani, non destruktæ totæ specie & naturæ ipsis; vt cùm quis vult ebrietatem cum homicidio in eadem actu volendi ebrietatem, homicidij inoincibiliter oblitus, desinit tunc actus in ratione homicidij, non in ratione ebrietatis.

Alij, quibus magis Assentior, priorem partem probabilitorem censem. Quæ conformior est modo loquendi *Scolast.* & *Trid. sess. 14. cap. 5. & can. 7.* vbi distinguunt circumstantias, quæ species peccatorum constituant à circumstantijs, quæ species genus à differentijs. *Trident.*

29. *Esse morale contrahit & bonitate &* *Ratio* illis per modum accidentium. *Fundam.* Ex eo quod plures bonitates, vel malitiae esse possunt in eodem actu, non sequitur, quod plures differentiæ ultimæ contrahant idem genus moralitatis, illud non diuidentes in plures species diuersas. Sicut ex ea, quod plures formæ accidentales esse possunt in eodem subiecto, non sequitur, quod plures differentiæ accidentales ultimæ contrahant idem genus accidentis, non diuidentes illud in plures species distinctas. Quia licet plures bonitates, vel malitiae respectu physicæ entitatis actu sint accidentia, respectu tamen moralitatis eiusdem actus sunt differentiæ, quæ contrahendo ipsum esse morale in communi, diuidunt illud in plures species distinctas. Nam species, quam differentia vnius bonitatis, vel malitiae sive cum esse morali incomparabili constituit, non est illa species, quam alia differentia bonitatis, vel malitiae cum eodem esse morali in communi in eodem actu existens, constituit. Honestas enim temperantia in actu ieiunij elicito propter pœnitentiam, licet sit in eodem actu physico, in quo est honestas pœnitentiae, non tamen constituit cum ipso actu physico species moris, sed cum ipsam moralitate in communi, quæ se habet vt genus ad vnamque honestatem; quæque cum singulis honestitatibus tanquam cum differentijs ultimis constituit diuersas, distinctasque species moris. Nec obstat, quod vna species moris non distinguitur physicè ab aliâ in eodem actu existente: nam sufficit vt distinguatur moraliter, per ordinem ad diversum obiectum, & rationis dictamen. *Confir.* Ita se habent duæ bonitates, vel malitiae in eodem actu physico humano; sicut duo accidentia, dulcedo & albedo in eodem subiecto. Sed licet dulcedo & albedo non constituant diuersas species accidentium cum subiecto, consti- tuunt

Disp. XII. De bonis. & malitia actuum human. Eccl. Sect. II.

tuunt tamen diuersas species accidentium cum ipso accidente in communi, quod tanquam genus vnaquaque differentia ad certam speciem atoniam, ab altera distinctam contrahit. Ergo licet moralis honestas ieiunij & honestas penitentiae in codem actu existentes, non constituant diuersas species honestatis ac virtutis cum ipsa entitate physica actus, ad quam comparantur ut accidentia ad subiectum; constituunt tamen diuersas species cum moralitate ipsa in communi, quam vnaquaque honestas, vel malitia contrahit ad certam speciem virtutis, aut vitij ab alijs distinctam.

31. Ex his patet ad oppositam sent. quae falsum supponit, nempe plures bonitates vel malitias solum comparari ad entitatem actus ut accidentia ad subiectum, non ad moralitatem actus ut differentiae ad genus, quod contrahendo dividunt in varias species morales ultimas. Ad conf. Ad confirm. Nego, destructa differentia constitutiva speciei moralis, destrui physicam entitatem actus, quae tantum est subiectum speciei moralis, dico destrui solam speciem ipsam moralem, quae fundatur in actu, ut in exemplo adducto, destruitur species homicidij, destructa differentia ipsius per invincibilem oblivionem homicidij, remanente eadem physicâ entitate actus, ut subiecto alterius speciei moralis: sicut destructo uno accidente physico, destruitur tota species illius, remanente eadem substantia ut subiecto alterius accidentis.

32. Dubitatur 2. An ratio moralitatis vniuocè conveniat actu bono & male. Ratio dubit. quia inter actus malos, alias est positivus, ut commissio, alias privatus ut omisso, cuius malitia consistit in pura priuatione actus debiti: à positivo autem & negativo nequit abstrahi una ratio communis vniuoca. Hoc tamen non obstante, ad dubit. resp. affirmatiuncula: quia licet ab actu positivo & negativo ut sic nequeat ratio communis vniuoca abstrahi, abstrahi tamen potest ratio communis vniuoca sub ratione dicentis ordinem ad regulam morum. Quo modo tam actus positivus, quam priuatius connotant terminum positivum, nempe voluntatem ipsam liberè operantem & rationem practicè dirigentem.

S E C T I O N I I.

Quid sit bonitas & malitia moralis?

33. Differentia etesse moralis **E**xpliqato esse morali in communi, explicantur sunt eius differentiae, quae sunt bonitas & malitia. Quae adhuc considerari possunt duplicitate vel in communi, ut abstrahunt à bonitate & malitia, tam actu, quam obiectorum, & circumstantiarum: vel in particulari, ut contractae ad bonitatem & malitiam actu, obiectorum, & circumstantiarum. In hac sect. de his disputo in priori sensu; in posteriori sequentibus disp.

34. Sens. 1. Prima sent. docet, bonitatem moralem in communi acceptam consistere in perfectione absoluta: quam aliqui ex sent. Scotti in 2. disp. 4. q. de 2. & quodlib. 18. q. de 1. explicant per aggregationem & integratem eorum omnium, quae enti morali ut sic debita sunt. Alij ex sent. Caet. 1. 2. q. 71. ar. 6. q. in codem art. & q. 72. art. 1. q. ad eius declarant per aliquid intrinsecum absolutum in genere qualitatis: oppositam verò malitiam consistere vel in priuatione alicuius perfectionis debitis enti morali, iuxta priorem sent. Scotti, vel iuxta posteriorem Caetani, in qualitate positivæ contraria. Fundam.

sicut bonitas naturalis consistit in integritate eorum, quae debitasunt enti naturali; bonitas enim naturalis hominis consistit in integritate eorum, quae debita sunt homini, ut homo est, sive sunt essentialia, sive substantialia, sive accidentalia: contrà verò malum naturale consistit, vel in priuatione alicuius perfectionis, sive substantialis sive accidentalis debitis homini, ut homo est; vel in positivâ aliquâ entitate dissentanea homini, quae homo est: Ita bonitas moralis consistit in integritate & plenitudine eorum omnium, quae enti morali ut sic debentur: contrà verò malitia moralis consistit, vel in priuatione alicuius perfectionis enti morali debitis, vel in positivâ entitate enti morali dissentaneâ.

35. Secunda sent. affirmat, bonitatem ut abstrahit à bonitate actus, obiecti, & circumstantiarum, positivam esse in conformitate ad legem, vel proximam rationis, ut Sent. in 1. disp. 17. q. 2. 6. quantus: & in 2. d. 4. q. de 2. & quodlib. 18. q. de 1. Lycet. cit. disp. 40. vel ad remotam diuinam, ut alij: vel ad utramque sirol, ut Conrad. 1. 2. q. 19. art. 1. ad 3. & Medin. q. 18. ar. 2. concl. 4. & q. 20. ar. 1. Oppositam malitiam consistere in disformitate ab eadem lege, aut proximâ rationis, aut remota diuinâ, aut ab utramque sirol. Fund. sicut omnis rectitudo desumenda est per conformitatem ad propriam regulam: ita obliquitas per disformitatem & deviationem ab eadem. Sed regula bonitatis moralis est lex, aut proxima rationis, aut remota diuina. Igitur bonitas moralis consistit in conformitate ad legem; opposita malitia in disformitate & deviatione ab eadem lege. Maior constat inductione: rectitudo n. naturalis consistit in conformitate ad regulam naturæ; rectitudo artificialis in conformitate ad regulam artis: Igitur rectitudo moralis in conformitate ad regulam morum. Minor prob. ea est regula entis moralis, quae prescribit modum entis moralis: hæc, ut patet, est lex vel proxima rationis, vel remota diuina. Confirm. posita conformitate Conf. ad legem, & omni alio sublatu, ponitur bonitas moralis: sublatâ hâc solâ, & omni alio positu, tollitur bonitas moralis.

36. Tertia sent. censet, bonitatem moralem sitam esse in conformitate cum natura rationali ut sic: 40. Bonitas moralis sit in malitia in disformitate cum eadem quâ rationalis est: Practicum rationem esse tantum proximam natura rationis, malitia in disformitate cum eadem sit in disformitate. consentanea, quae dissentanea suat, ut ea aut sequi, form. aut fugere debeamus. Quia verò humana ratio non valet omnia sine errore assequi, quin aliquando absque ipsisculpa iudicet ut consentaneum naturæ rationali, quod consentaneum non est, & contrâ id est illud dici debet naturæ humanæ consentaneum, aut dissentaneum, non quod re ipsa est tale, sed quod probabilitas ac diligens ratio iudicat esse tale: Est Vasquez 1. 2. disp. 58. cap. 2. & disp. 73. n. 17. & disp. 95. cap. 9. Suarez de actib. hum. tract. 3. disp. 2. sec. 2. & disp. 3. sec. 3. Coninc. de actib. hum. disp. 2. num. 16. Fundam. Non id est à priori mendacium, aut quodvis aliud peccatum est malum, quia illud ut malum iudicat ratio, sed quia re ipsa malum & dissentaneum est naturæ rationali, ut rationalis est. Igitur regula, penes quam desumenda Regula est omnis rectitudo, & obliquitas moralis, non est priori ratio, sed natura, quâ rationalis est. Confirm. loquendo etiam de ratione diuina: non id est à priori mendacium, aut quodcumque aliud peccatum, malum est, quia ratio diuina iudicat esse malum, sed quia re ipsa malum est & dissentaneum naturæ intelectuali, id est Deus iudicat illud esse malum.

Ad fund. apposit.

Ad conf.

Ratio moralitatis vniuocè connovit actu bono & male.

Sens. 1.

Fundam.

Disp. XII. De bonit. & malitia actuum human. Et c. Sect. II. 143

41.
Ab priori

Conf.

42.
Conciliati-
onis sent.

44.

Conformi-
tas vel dif-
ferentia rea-
lis.

Nec ens ra-
tionis.

45.
Id fund. I.

Bonitas &
malitia sūt
respective.

46.
Ad fund. 2.

August.

S. Thomas. geno aeternam: intellige S. Tho. I. 2. qu. 19. art. 4. vbi

malum. Ratio: penes id summi debet rectitudo vel obliquitas moralis, ad quod tanquam ad primam regulam & mensuram ultimò terminatur ens morale: hæc non est ratio, quæ solùm iudicat & ostendit rectitudinem & obliquitatem, sed natura intellectuali, quæ est ultimus terminus, & quasi primum exemplar, quod respicit ens morale ut sic. Confirm. sicut illud dicitur bonum, aut malum naturæ viuenti, ac sentienti, quod re ipsâ est conforme, aut disforme naturæ viuenti, ac sentienti ut sic: ita illud dicitur bonum, aut malum naturæ intellectuali, quod re ipsâ est conforme, aut disforme naturæ intellectuali ut sic.

Hæc sent. sic explicata verior est: iuxta quam explicantur reliquæ. Nam secunda declarat bonitatem & malitiam moralem per ordinem tantum ad regulam proximam & quoad nos: quam tertia sent. non negat, sed, præter hanc, addit regulam remotam & primam, quæ est natura rationalis ut sic: quam nec secunda negare potest. Prima non ideo assignat bonitatem moralem in integritate eorum, quæ debita sunt enti morali, ut excludat respectum conformitatis ad naturam ration. cum hoc sit unum ex prærequisitis ad bonitatem moralem, ut constat ex autho. quibus hæc sent. tribuitur: sed ut explicet fundamentum & primam radicem huius conformitatis, quæ consurgit ex concursu omnium, quæ ad illud constituendum concurrunt. Nisi n. actus virtutis, vel obiectum honestum includat omnes circumstantias, quæ ad obiectum honestum, vel ad actum virtutis constituendum requiruntur, non erit actus, aut obiectum honestum, ac proinde caret necesse est respectu conformitatis cum natura rationali, ex cuius defectu consurgit in actu, vel obiecto oppositadisformitas cum natura ration. in qua disform. malitia moralis consistit. Cæterum hæc conformitas, vel disform. cum natura ration. non est relatio realis superaddita enti morali, ut incidenti omnia, quæ ipsum reddunt proximè capax talis conformitatis, vel disform. Nec est ens rationis; cum, nullo intellectu cogitante, aliqua sint conformia, aliqua disformia naturæ rationali; sed ultra ea, quæ tanquam proximum fundam. requiruntur superaddit solam connotationem naturæ ration. ab intrinseco exigentis taliter operari circa tale obiectum.

Vnde ad fundam. primæ sent. si intelligat bonitatem moralem etiam obiectum sumptum, considerare in sola integritate eorum, quæ actui, & obiecto honesto debentur, præciso omni respectu & connotatione naturæ ration. cui hæc ipsa commensurari debent, ut honesta sint, falsum est: quia cum hæc bonitas non sit absoluta, sed respectiva in ordine ad perficiendam naturam ration. iuxta capacitatem & exigentiam, quam habet ad operandum, ut rationalis est, nequit completa ratio ipsius saluari sine respectu & connotatione eiusdem naturæ. Sicut nequit integra ratio bonitatis naturalis, quam accidens habet ad proprium subiectum, saluari sine respectu ad illud. Ad fund. secundæ sent. neg. minor, si intelligatur de primâ regulâ bonitatis moralis: hæc n. non est ratio diuina, vel humana, sed natura intellectualis, penes quam ultimò attenditur omnis ratio bonitatis, vel malitiae moralis. Concedenda verò est, si intelligatur de regulâ tantum proxima & indicativa, penes quam non negamus quoad nos, & à posteriori desumim bonitatem, vel malitiam moralem. In quo sensu intellige August. lib. 22. contra Faust. cap. 27. peccatum est delictum, vel factum, vel concupiscentia contra legem aeternam: intellige S. Tho. I. 2. qu. 19. art. 4. vbi

bonitatem & malitiam moralem explicat per ordinem tum ad rationem, tum ad legem diuinam. Ad prob. min. disting. Maior. Illa est prima regula bonitatis & malitiae moralis, quæ prescribit modum indicatiæ, & per ordinem ad aliud, cui ultimè commensurari debet, nego; quæ prescribit modum ut prima mensura & exemplar, cui ultimè omnia commensurari debent, concedo. Porro ratio, vel lex non prescribit modum ut prima mensura & exemplar bonitatis & malitiae, sed ut indicans tantum & dirigens ad instar Ideo, quæ artificem dirigit per ordinem ad exemplar, quod solùm dirigit ut prima regula. Ad confirm. nego antec. Nam si loquamur de lege humana positivâ, manere posset conformitas ad legem, & disformitas ad naturam ration. si lex prescriberet aliquid, quod esset dissentaneum naturæ ration. Tunc n. operari iuxta legem, esset malum: cum tamen, si bonitas desumetur per conformitatem ad legem, in tali casu operari iuxta legem, esset bonum. Si vero loquamur de lege naturali, fieri posset, ut quis erroneè putaret aliquid esse iuxta legem natur. & simul contra exigentiam naturæ ration. Tunc n. operari iuxta legem natur. contra exigentiam naturæ ration. esset malum. Quod est cvidens signum, bonitatem & malitiam moralem spectandam esse penes conformitatem, vel disform. ad naturam ration. tanquam ad primam regulam & exemplar.

Obijcies 1. Multa sunt bona moralia ex eo tanquam, quia sunt præcepta: ergo hæc saltem bonitatem, vel malitiam moralem habent per conformitatem, vel disform. ad legem præcipientem. Resp. *Multa ha-*
Neg. conseq. licet n. illa bonitatem moralem effi-
cienter habeant à lege, formalem tamen habent
per conformitatem ad naturam ration. cui tan-
quam primæ regulæ commetienda est omnis lex.

Obijcies 2. Si quis erroneè apprehenderet ali- per cōfōrm.
quid esse iuxta legem diuinam, contra tamen exi- ad naturam.
gentiam naturæ ration. ten. retur potius se confor- ration.
mare cum lege diuinâ, quam cum exigentia & re- *Obijc. 2.*
gulâ naturæ ration. ergo bonitas moralis tanquam à primâ regulâ pendet à lege diuinâ. Resp. Neg. *ge: formâ*
conseq. idem n. in eo casu teneretur homo se confor- *ad naturam.*
mare cum lege diuinâ, quia teneretur credere, *so.*
quod lex diuina esset certior & infallibilior regula ostensiva conformitatis operis præscripti cum na- *Obijc. 2.*
turâ ration. quam propria ratio. Cum n. nequeat operari voluntas, nisi præciā notitiā practicè ostendente bonitatem, vel malitiam obiecti, concurrentibus duabus notitijs de eodem obiecto oppo- sita dictantibus, tenetur homo se conformare so-
nitiae certiori & infallibiliori, qualis in predicto, casu esset notitia diuina.

Obijcies 3. Cum ratio erroneè dictat, aliquid esse bonum, quod re verâ est malum & contra exigentiam naturæ ration. tale opus ex tali dictamine factum, esset bonum; contrà verò esset malum, si contra tale dictamen fieret: ergo bonitas & malitia moralis desumenda est penes rationem, non penes exigentiam naturæ ration. Resp. neg. *Obijc. 3.*
conseq. tunc n. voluntas operando se conformaret naturæ ration. tanquam primæ regulæ, saltem putatiue: quia non tenetur se conformare cum suâ regulâ, nisi per rationem propositâ: & quia tunc ratio inculpabiliter proponeret aliquid ut conforme naturæ ration. licet re ipsâ conforme non esset, bonum esset tale opus eo tempore factum, non propter conformitatem cum ratione errante, sed propter conformitatem probabiliter putaram cum naturâ rationali.

DISPV-

DISPUTATIO XIII.

An & quid sit bonitas & malitia moralis obiectiva?

Duplex
quæst.

1. An sit?
obiectiva?

2. Negant:
Vasq. &c.

3. Probant res
esse indiffer.

4. Confirm. I.

5.

6.

7. Probat spe-
rationes
externas
esse indiffer.

8. Affirmant
bonitatem
& malit.
obiec. S.
Tho. &c.

Declarata bonitate & malitiâ moralis in genere, declarandæ sunt eius species, quæ sunt bonitas & malitia obiectiva, & formalis. Hæc est propria actus; illa obiecta: quia verò obiectiva precedit formalem, ut causa specificans suum specificatum, hinc de obiectiva, tum de formalis disputo. 1. an sit concedenda obiectiva ut distincta à bonitate & malitia formalis?

Prima sent. negat: Vasquez. 1.2. disp. 73 n. 21. & eorum est, qui nullâ bonitatem & malitiam agnoscunt, præter eas, quæ est in actu interiori voluntatis, à quo cætera tam obiecta, quam externæ operationes donominantur extrinsecè bona, vel mala: Ita Bonau. in 2. dist. 42. art. 1. qu. 1. ad 3. Albert. art. 1. Richard. art. 1. qu. 1. Durand. qu. 1. n. 6. & 7. Argent. qu. vn. art. 1. Ocham in 3. qu. 10. ad 3. dub. Gabriel. qu. vn. art. 2. Fundam. obiectum voluntatis sunt res externæ, aut externæ ipsæ operations: neutræ sunt bonæ, aut malæ moraliter: ergo non datur obiectiva bonitas, aut malitia, distincta à bonitate, aut malitiâ actus interioris. Maior constat ex sufficienti partium enumeratione. Minor prob. Et primò de rebus. Nam res in se neque sunt bonæ, neque malæ moraliter, sed indifferentes, vt sint termini actuum bonorum, vel malorum moralium: Deus n. indifferens est, vt terminet bonitatem amoris, vel malitiam odij. Item res aliena indifferens est, vt terminet actum restitutionis, qui bonus est, vel furti, qui malus est. Confirm. 1. bonitas & malitia moralis proximè fundatur in ipsâ ratione liberi; sed nulla est in rebus ratio liberi nisi per extrinsecam tendentiam voluntatis ad illas: Hæc autem non est in rebus, sed in actu voluntatis. 2. Si aliqua esset bonitas vel malitia moralis in obiectis distincta, possent ab illâ obiecta donominari bona, aut mala moraliter, independenter ab ipsa bonitate, & malitia actus: cum omne subiectum denominari possit à fortia sibi inhærente. 3. Ut actus voluntatis sit malus, non requirit malitiam in obiecto ut patet in odio Dei, quod de se malum est, etiamsi Deus optimus sit: ergo neque ut sit bonus, requirit bonitatem in obiecto. Prob. 2. Minor de operationibus ipsis externis, quæ non solùm comparantur ad internos actus voluntatis, ut esse indiffer. & actus imperatiad causam imperantem, sed etiam ut obiecta, ad quæ illi proximè tendunt. Quidquid n. bonitatis, aut malitiae est in actibus externis, totum illis deriuatur ab internis, quibus tantum intrinsecè inest bonitas, aut malitia moralis, aliqui actus externus esset distinctum peccatum ab interno.

Secunda sent. affirmat: ita S. Thom. 1.2. qu. 18. art. 2. & 5. & qu. 19 art. 1. ad 3. & in 2. dist. 40. qu. 1. art. 3. & qu. 2. de malo art. 3. Capreol. in 2. dist. 42. qu. vn. art. 1. concl. 2. Caiet. 1.2. qu. 19. art. 1. fine, Conrad. ibid. ad 3. Medin. qu. 18. art. 2. Carrel. ibid. dub. 2. §. 3. Ferrari. 3. con. Gen. cap. 10. §. sed occurrit dub. Scot. in 2. dist. 42. §. ad quest. 2. & fusius quodlib. 18. §. de 1. & §. de 2. & §. de 3. Egid. in 2. dist. 40. qu. 1. art. 2. & dist. 42. qu. 1. art. 1. dub. Later. Rubio dist. 42. qu. 1. art. 1. Arimin. qu. vn. concl. 1. Maior qu. 1. concl. 1. & 2. Palat. disp. vn. §. post bac: Almain.

tract. 1. de actib. hum. cap. 14. Suarez tract. 3. de actib. hum. disp. 2. sect. 1. Coninc. disp. 3. dub. 2. Sylvi. 1. 2. qu. 18. art. 2. & alibi: quæ sent. communior, probabilior, sequenda. Fundam. Omnis voluntatis actus presupponit obiectum, ad quod seratur, & à quo specificetur: ergo tam actus moraliter bonus, quam actus moraliter malus, supponere debet proportionatum obiectum, à quo & ille bonitatem, & hic malitiam desumat: igitur concedenda est obiectiva bonitas, vel malitia distincta à bonitate & malitia actus. Antec. patet. voluntas n. non facit sibi obiectum, sed supponit, cum non sit obiecti conceptiva, sed inclinativa. Prior conseq. constat: nam omnis actus suam specificationem desumit ex obiecto, cui per intrinsecam habitudinem commensuratur. Est n. obiectum, ut S. Thom. definit 1.2. qu. 18. art. 2. ad 2. forma actus, non quidem intrinseca, quia non specificationem intrinsecè componendo, sed terminando habitudinem illius ad se, nec immediata, ut est visio respectu obiecti visi, sed mediata, quia non specificat immediatè denominando, sed terminando intrinsecam habitudinem actus ad se: à qua habitudine ille speciem habet: quo sit, ut non ex eadem forma immediata actus & obiectum denominentur bona, vel mala. Nam actus bonus, & aliquis saltem malus, denominatur ex intrinsecâ habitudine ipsius ad obiectum; à qua tamen habitudine non denominatur bonum, vel malum obiectum. Posterior conseq. prob. cùm ista bonitas, vel malitia actus pendeat ex obiecto, & obiectum non fiat formaliter bonum, aut malum per ipsam rationem proponentem; nam etiam ratio presupponere debet obiectum conforme, aut difformem naturæ rationali, illudque tantum proponere voluntati; necessariò supponi debet in ipso obiecto.

Maior grauiorque difficultas est in explicando, quid hæc bonitas & malitia sit, quam actus in obiecto supponit. Quam S. Thomas cit. qu. de quid sit bonitas & malitia, primordiale: Scotus, bonitatem ex genere seu malitia obiectum; Ferrar. naturalem, appellant. Ratio iectiva? difficult. Ressunt secundum se indifferentes, ut potius terminent actum bonum, quam malum; nec ullam in se dicunt bonitatem, aut malitiam moralem, cum hæc proximè fundetur in ratione liberi, quæ solis actibus voluntatis conuenit. Propter quod variè illam explicant Doctores, modò per conformitatem, & difform. cùm rectâ ratione & lege diuinâ: modò per conformitatem, & difform. cum naturâ rationali ut sic: modò per plenitudinem circumstantiarum, quæ ad honestatem requiruntur. Ego sic illam explico. Bonitas seu honestas obiectiva nil aliud est, quam quædam proportionem, seu convenientiam, quam res, & operationes ipsæ in ratione obiecti habent cum naturâ rationali ad terminandos liberos actus ipsius. Contrà verò malitia seu dishonestas obiectiva nil aliud est, quam quædam improprio & inconvenientia, quam res seu operationes in ratione obiecti cum naturâ ratione, habent ad terminandos liberos actus eiudem. Res n. considerari possunt, vel absolute & in genere naturæ, quæ sūt ad se: vel respectuè & in genere obiecti, quæ aptæ sunt terminare liberos actus voluntatis; quo modo habent rationem moris, saltem terminatiæ & causaliter, quæ aptæ sunt causare morales actus naturæ ratione, specificando illos in genere moris. Porro honestas obiectiva non consistit in bonitate absolute, quam res habent in genere naturæ, sed in bonitate respectuâ, quam cædem res habent in genere obiecti, & moris causatiæ, quæ aptæ sunt causare specificando.

Moralitas
Fundam.

specificando moralitatem actuum humana. Quæ bonitas à poster. & quoad nos explicatur per conformitatem ad rectam rationem & legem diuinam; à priori & secundum se per conformitatem ad naturam rationalem ut sic fundamentaliter per integratatem & plenitudinem omnium, quæ ad obiectiuam honestatem requiruntur: quam *Scorus* in 1. dist. 17. q. 2. §. quantum appellat quandam *decorrem*, ratione cuius obiectum dignum est, ut circa illud versentur liberæ operationes hominis. Aptitudo ad convenientiam vel disconu. cum natura intellectu. quæ tali, non est formalis moralitas actus, sed fundamentalis: quia n. aptus est conuenire vel disconuenire naturæ ration. aptus est regulari à ratione, & esse actus moralis: si reipæ non reguletur, quantumvis sit aptus regulari, non est formaliter moralis, ut in dormiente, non defecet libertatis duntaxat, sed defectu etiam rationis, prædicè ac firmiter regulantis. Quia etsi actus esset liber formaliter, aptusq; conuenire vel disconu. naturæ ration. & perimpost. non conueniret, nec disconu. non esset formaliter moralis: ergo actu conuenire, vel disconu. rationi, seu actu regulari practicè à ratione, est actualis ac formalis moralitas, formalisq; bonitas, vel malitia actus, ut infrā.

12. S. Thomas
vbi, in aliis, inquit, bonum & malum dicuntur per comparationem ad rationem: quia vt Dionysius dicit 4. cap. de divinis nom. bonum hominis est secundum rationem esse, malum autem, quod est praeter rationem. Unicuique enim rei est bonum, quod conuenit ei secundum suam formam; & malum, quod est ei praeter ordinem sua forma. Pareat ergo, quod differentia boni & malii circa obiectum considerata, comparatur per sead rationem, scilicet, secundum quod obiectum est ei conueniens, vel non conueniens: & qu. 19. art. 1. ad. 3. dicendum quod bonum per rationem representatur voluntati ut obiectum, & in quantum cadit sub ordine rationis pertinet ad genus moris, & causat bonitatem moralē in actu voluntatis. Hæc S. Doctor, qui bonitatem, & malitiam moralē agnoscit in obiectis, quæ quæ representantur per rationem ut convenientia vel disconu. naturæ rationali, habent rationem moris, cauendo in genere cause specificatiue bonitatem, vel malitiam moralē in actib. humanis. A S. Tho. non discordat *Scor.* in 2. dist. 40. § de 2. & quodlib. 18. § de 1. & alibi.

13. Ad fundam. prima
Scorus con cordes.
Ad hominē
Ad fundam. 1. sent. disting. maior. Obiectum voluntatis sunt res vel operationes externæ, considerat secundum se & in genere naturæ, nego; respectuè & in genere obiecti, concedo. Quo pæto nego, eas non esse moraliter bonas, aut malas causaliter, esto non sint moraliter bonæ, aut malæ formaliter: sicut medicina dicitur intrinsecè sana causaliter; extrinsecè verò sana formaliter à sanitate existente in animali: & contra *Vasquez*, actus peccatum inosus dicitur dissonus & difformis naturæ ration. à dissonantia & difformitate obiecti cum natura ration. Igitur possunt res in ratione obiecti habere moralē bonitatem vel malitiam. Vnde ad 1. prob. min. concedo, res secundum se & in genere naturæ non esse bonas, aut malas moraliter, esse tamen bonas, aut malas moraliter in genere obiecti; nam Deus etsi secundum se, imò & in ratione obiecti consideratus indifferens sit ad terminandum actum amoris, vel odij; idem n. per rationem voluntari propositus potest amari, & odio haberi, absolute tamen dicitur aptus potius ut ametur, quæ ut odio habeatur: Tum quia obiectum dicitur absolute aptum, non per ordinem ad quocunque actus, sed per ordinem ad

actus naturæ rationali conformes; tum quia obiectum denominatur simpliciter aptum secundum illam rationem, quæ ei conuenit intrinsecè & per se, non autem quæ ei conuenit extrinsecè & per accidens. Bonitas autem, secundum quam Deus aptus est terminare actum amoris, intrinsecè & per se conuenit Deo; contrà verò malum, secundum quod aptus est terminare actum odij, extrinsecè tantum, & per accidens illi conuenit. Contrà verò malum, secundum quod peccatum aptum est terminare odium, per se conuenit peccato; bonum autem per accidens. Eodem modo res aliena, ut restituenda proprio domino apta est terminare actum prosecutionis, inepta terminare actum fugæ & nolitionis: contrà verò, res ut eripienda in uito domino, potius apta est terminare actum nolitionis, & fugæ, quæ prosecutionis & appetitus. Ad 1. conf. conced. *maior* de bonitate & malitia morali formaliter sumptu, neganda de eadem causaliter accepta. Hæc n. non fundatur proximè in ratione liberi, sed in conformitate & diffor. ad principium liberum, cuius actus complet in ratione bonitatis, vel malitiae moralis: hæc n. non tantum dicit esse liberum, quod habet à voluntate; sed etiam esse regulatum, quod primordialiter habet ab obiecto & per rationem practicè dictato. Ad 2. *Ad secundum*

nego sequel. quia cum hæc bonitas, vel malitia, *dam* quæ est in obiecto, non sit vniuoca formalis cum ea, quæ causatur in actu, sed æquiuoca, & causaliter, nequit ab eâ obiectum denominari bonum, aut malum: sicut nec medicina denominatur formaliter sana à virtute causatiuâ sanitatis, sed tantum causaliter. Ad 3. Nego antec. malitia n. in actu supponit in honestatem in obiecto vel in modo tendendi ad obiectum, à quâ actus completer in ratione malitiae moralis; sic odium Dei malitiam suam desumit non ex obiecto, sed ex modo tendendi in ipsum. Qui modus respectu voluntatis se habet aliquo modo obiectiuè, quæ præuidetur, & in illum sic præuisum voluntas exercitè tendit. Ad 2. prob. min. nego, quidquid bonitatis & malitiae est in actibus externis, derivari ab internis; aliqua n. bonitas & malitia per se primò est in actibus *Non omnis* *bonitas &* *malitia in* *actibus ex-* *ternis, derivat* *utur ab* *internis.*

Deducitur 1. obiectum, ut sit simpliciter honestum, & aptum causare moralē bonitatem in actu, quem terminat, includere aggregationem omnium circumstan. quæ illud reddunt unde quaque honestum & conponit rationi. Nam si *cumstantias* cut bonitas naturalis non solù consurgit ex entitate essentiali, sed etiam ex accidentali: bonitas enim naturalis hominis non solù consurgit ex entitate essentiæ animæ & corporis, sed etiam ex entitate accidenti. potentiarum, & organorum, ceterorumque quæ hominem exornant atque perficiunt intranaturam hominis: ita bonitas moralis obiectiva non solù consurgit ex honestate obiecti essentiæ, sed etiam ex honestate & plenitudine circumstantiarum, quæ obiectum accidentaliter perficiunt atque exornant intra genus moris. Vnde ut obiec-

Tom. 3. De Fine.

N

Quæ sit

Etum sit honestum simpliciter requirit plenitudinem omnium circumstan. et autem sit simpliciter malum, sufficit defectus uniuscuiusque circumstantie, ex illo vulgato Dionisij, bonum ex integrâ causa malum ex quocunque defectu.

18. *Deducitur 2. Hanc honestatem obiectiuam interdum esse intrinsecam obiecto, ut bonitas in alia extrinseca ex precipienti. Deo & in proximo, propter quam uterque est honeste amabilis; interdum extrinsecam, ut ieiunium positiva lege præceptum. Quamvis n. omnis ferè lex aliquam supponat bonitatem utilem ad finem in medio, quod præscribit, ea tamen necessaria non est, ut medium præscriptum habeat honestatem sufficientem ad specificandum actum virtutis, cum sufficiat sola honestas, quam res præcepta habet ex voluntate superioris precipientis. Eodem modo theologandū est de malitia, quæ interdum intrinseca est obiecto, ut deformitas in culpâ, & priuatio debitæ perfectionis in poenâ, ob quam utraq; est honeste odibilis. Nam quamvis haec, ut correlative culpæ, bona sit, & honeste odio haberi non possit: ut tamen est affiliativa, malum est personæ, & ut sic honeste odio haberi potest. Interdum verò est extrinseca obiecto, quam vel ratio ipsa apprehendit in obiecto honesto, vel ipsum obiectum honestum redditur malum ex aliquâ extrinsecâ circumstantiâ.*

de aliquo modo causa bonitatis moralis, non est *Natura rationis et regula bonitatis moralis generica*. sed tantum generica: proinde non poterit esse specifica, sed tantum generica causa moralis rectitudo. in actibus humanis, sicut nec ars est causa specifica, sed tantum generica rectitudinis artificialis in operibus artis: quorum specifica rectitudo desumitur ex proprio fine & vsu ad quem unumquodque opus artificiosum ordinatur. Confirm. in hac conformitate aut diffimil. cum natura rationis. omnes actus humani, immo omnia entia moralia conueniunt: igitur non potest ab illa specifica ratio bonitatis & malitiae propria actuum humanorum desumiri. Eadem ratione constat, hanc specificam bonitatem desumiri non posse a legge eterna Dei: nam etiam haec est regula universalis bonitatis moralis.

Secunda sent. affirmat, hanc specificam bonitatem moralem desumi ex recto dictamine rationis. *Sent. 2.*
Fundam. Ex vario dictamine rationis deriuatur *prob.*
varia bonitas specifica in actus humanos. *Confirm.* Confir.
actus conformis conscientiae errorum, est moraliter bonus, etiamsi sit de obiecto malo: non igitur ab obiecto, sed à dictamine rationis actus humani desumunt suam bonitatem, vel malitiam: alioqui talis actus de obiecto malo, esset moraliter malus. Quia id quod dat specificam bonitatem, *A priori.* vel malitiam actui humano, non est res ipsa secundum se, sed causa est in ratione.

DISPUTATIO XIV.

De bonitate & malitia formaliter actuum humanorum.

SECTIO PRIMA.

*Vnde actus humani desumant suam pri-
mam & specificam, bonitatem
vel malitiam.*

SV P P O N O ex dis. 12 sed. vlt. Bonitatem & malitiam in actibus humanis nil aliud esse formaliter, quam conformitatē, aut diffor- mitatē cum naturā ration. vt rationalis est; hoc .n. commune est omni bonitati & malitiæ morali, cùm respiciat naturam ration. vt primam regulam, penes quam attendenda est conformitas, vel diffor. moralis. Hoc ergo posito , vltérius in- quirimus, vnde hæc formalis conformitas, aut dif- for. causetur. Multa sunt ; que ad actus humanos moraliter causandos concurrunt, principium libe- rum , rationis dictamen , lex, obiectum, finis , cir- cumstantię: de quibus disputandum, An , & quam bonitatem, vel malitiam causent in actib. humanis.

2. Prima sent. esse potest, specificam bonitatem
Prima sent. actus humanos desumere ab ipsa naturâ ration. vt
Fund. rationalis est. Fundam. Eadem. est regula, &
causa rectitudinis in actu: sed natura ration. vt ra-
tionalis, est regula moralis rectit. in actibus huma-
nis: ergo eadem erit causa moralis rectit. in acti-
bus. Minor constat ex dictis. Maior prob. tum à
pari ex operibus artificiosis, quæ artificiosam re-
ctit. desumunt ab ipsâ regulâ artis: tum à priori,
nam regula mensurando & dirigendo opus, causat
in illo rectitudinem, vel artificialem, si sit regula ar-
tis; vel moralem, si sit regula morum. Sed contrâ-
licet natura ration. sit regula & mensura, ac proin-

6.

dum ic^e, sed vt. propo^{lita} & dictata per practicam
rationem. Sed contr^a: ratio non specificat actum
ratione sui, sed ratione obiecti, quod proponit vt
consentaneum, vel dissentaneum natur^e ratione
id .n. quod formaliter & proximè confert boni-
tatem, vel malitiam actui, est obiectum ipsum ho-
nestum, vel dishonestum. Ratio autem est tantum
proxima regula dignoscendi proponendique ho-
nestatem, vel turpitudinem obiecti. Vnde conce-
do, ex diuerso rationis dictamine diuersam causa-
ri bonitatem specificam in actibus humanis: nego
tamen, id formaliter prouenire ex diuersitate di-
ctaminum, sed ex diuersitate obiectorum per di-
ctamina propositorum. Ad Confirm. dico, talem
actum, si quam habet bonitatem, eam non habere
ex ratione errante, sed ex obiecto ipso practicè
bono. Ad rationem disting. id quod dat specifici-
cam bonitatem vel malitiam, est res seu obiectum
regulatum & dictatum à ratione tanquam à con-
ditione sine quâ non, concedo; tanquam à ratione
formali specificante, nego: hæc .n. non est ratio di-
ctans, sed obiectum dictatum.
Ratio Speci-
ficas obiectū
ratione ob-
7.
Ad confirm
Ad rat.

Tertia sent. assertit, specificam bonitatem, vel malitiam actus humanos accipere ex circumstan-^{8.}
tijs, genericam ex obiecto. Hæc tribuitur Scoto, in
2. dist. 2. qn. vn. §. ad solut. & in 2. dist. 40. §. de 2. &
quodlib. 18. §. de 1. & §. nota: quibus in locis bonita-
tem & malitiam ex obiecto appellat genericam,
ex circumstantijs verò specificam: quia tam boni-
tas, quam malitia desumpta ex obiecto, est ad in-
star generis potentialis, contrahibilis per bonita-
tem & malitiam circumstantiarum, tanquam per
differentias. Idem docet Gabriel in 2. dist. 20. qn. vn.
art. 1. Sed neque hæc sent. vera est, neque à Scoto
intenta. Primum patet; nam bonitas & malitia, que
sumitur ex circumstantijs, est accidentalis actui
humano: quippe quæ adesse & abesse potest, in-
tegrâ manente specie actus humani. Sunt n. cir-
cumstantiæ accidentia actus supponentes illum
constitutum in ratione specificæ bonitatis aut
malitiae. Sicut n. idem actus in esse naturæ habet
aliquas perfectiones, sine quibus manere potest
integer quoad essentiam naturalem: ita in esse mo-
ris habet aliqua, sine quibus manere potest integer
quoad

quoad essentiā moralem: hęc sunt circumstantiae, ut & ex nomine constat: Circumstantia n. idē dicuntur, qui a circūstant actu, non constituunt essentialiter. Secundum facile constabit Scotum

^{10.} **Quid Scotus per bo-**
nitatem ex genere? attentē legenti. Non n. cūm ipse bonitatem ex obiecto vocat bonitatem ex genere, intelligit bonitatem genericam, sed specificam, sumpto nomine generis pro specie. Quo loquendi modo vitetur etiam S. Tho. i. 2. qu. 18. art. 2. & in 2. dist. 26. art. vlt. Neque cūm dicit, bonitatem ex obiecto esse alterius contrabibilem per bonitatem ex circumstantijs tanquam per differentias, intelligit differentias specificas & essen. sed tantum acciden. vt colligitur ex cit. loco in 2. dist. 7. vbi distinguit triplcem bonitatem moralem in actibus: Primam ex obiecto, quam vocat ex genere: Secundam ex circumstantijs, quam appellat virtuosam: Tertiam meritioriam, seu gratuitam ex diuinā acceptatione in ordine ad præmium. Et quidem prima bonitas moralis ideo, inquit, potest dici ex genere, quia est quasi materialis respectu omnis boni ulterioris in genere moris. Nam actus transiens super obiectum, est quasi formabilis per quamcunque aliam circumstantiam moralem, & ita quasi potentialis non omnino extra genus moris, sicut fuit ipse actus in genere natura, sed in genere moris, quia iam habet aliquid de illo genere, puta obiectum conueniens actui. Eandem doctrinam repetit quodl. 18. §. nota. Collige, Scotum illam appellare bonitatem ex genere, quæ capax est accipere quamcunque ulteriorem, sive moralem ex circumstantijs, sive gratuitam & meritioriam ex diuinā acceptatione.

^{11.} **Specifica bonitas vel malitia actus defini-**
mitur ex obiecto. Quarta & vera sent. docet: Primam & specificam bonitatem, vel malitiam actus humanos defumere ex obiecto cōsentaneo, vel dissentaneo naturae rationali vt sic: Est S. Tho. i. 2. qu. 18. art. 3. & 4. & omnium ferè Theolog. Fundam. sumit ex vulgato Arist. principio: actus specificari ab obiectis, non solum in esse naturae, sed etiam in esse moris: quia actus in suo esse sive naturali, sive morali commensuratur per ordinem ad obiectum, cuius est inclinatio & tendentia. Igitur per habitudinem ad illud accipit suam specificationem: cūm nil aliud sit, actus specificari ab obiecto, quām ipsius esse commensurari per ordinem intrins. & habitudinem ad obiectum. Vnde si obiectum, cui actus commensuratur, est honestum, ipse actus honestus; si inhonestum, & ipse inhonestus sit necesse est.

^{12.} **Dices.** Hoc ad summum verum erit, quando obiectum est intrinsecè honestum, vel inhonestum; non quando est honestum, vel inhonestum extrinsecō tantum præcepto, vel prohibitione superioris: tunc n. bonitas vel malitia moralis actus non desumitur ex obiecto, quod ex se supponitur indifferentes, sed ex præcepto extrins. vel prohibitione superi. Resp. etiam tunc specificam bonitatem, vel malitiam actus defumi ex obiecto, non secundum se, sed quatenus præcepto extrins. aut prohibitione superi. reponitur in determinata specie virtutis aut vitij. Nam, vt optimè Caiet. i. 2. qu. 96. art. 4 fine, lex præcipiendo seu statuendo, facit de actibus indifferenteribus virtuosos, vel vitiosos, dum sub aliquā virtute, aut vitio actum determinat. præcipiendo n. abstinentiam, ponit actum sub virtute temperantiae, & oppositum sub vitio intemperantiae. Cujus signum est, quia actus præcepti, non specificantur iuxta specificationem præceptorum, sed obiectorum, quæ præcipiuntur, vel prohibentur. Actus n. religionis diuinā humanaque lege præceptus, non confert duplicitem

bonitatem: sicut nec mendacium naturali divina-
quælege prohibitum, duplicitem malitiam. Quid actus ab obiecto accipiat primam bonitatem, aut ^{13.} **Actus ab obiecto ac-**
cipit primam moralitatem, patet: quia ante hanc nulla supponitur in actu nisi naturalis, seu fundamentum **bonitatem,** moralitatis, quod habet actio; quatenus liberè procedit à suo principio. Confirm. eadem actio vt Confir. præscindens ab obiecto, & considerata tantum vt liberè procedens à suo proximo principio, nondum concipitur determinata ad bonitatem, vel malitiam moralis, sed ad utramque indifferens. Igitur prima bonitas, vel malitia moralis illi aduenit ex ordine ab obiectum. Vnde cūm S. Tho. in 2. dist. 3. art. vlt. & Scot. dist. 40. §. de 2. & alij Schol. docent, primam bonitatem actum accipere ex libertate operantis, non debent intelligi de bonitate morali, sed de naturali & fundamento moralis, quæ dici potest generica respectu moralis ex obiecto, vt illam appellat S. Tho. i. 2. qu. 18. art. 4. Cæ- Obiectum terum obiectum considerari potest dupliciter: 1. considera- in esse naturae secundum suam physicam & trans- sur dupli- scendentem bonitatem. 2. in esse moris secun- dor. dūm proportionem aut oppositionem cum naturae rationali, quam proximè habet ex pratico dictamine rationis. Porrò actus bonitatem, vel malitiam moralis non defumit ex obiecto considerato in esse naturae, sed in esse moris.

^{14.} **Deducitur, ex eodem obiecto moralis bonita-**
tem malitiam vltimè defumere habitus studio-
los, & vitiosos. Dixi, vltimè: proximè n. & imme-
diatè habitus specificationem sumunt ex actibus, vltimè ha-
ad quos producendos ordinantur; mediatè ex
obiectis, ad quę habitus ordinantur medijs acti-
bus, quos producunt. Quia etiam habitus vltimatè
commensurantur obiectis, ad quę medijs actibus
inclinant. Petes, cur non etiam potentia dicitur
moraliter bona, ex innatā inclinatione & habitu-
dine ad actus, & obiecta honesta? Resp. Tum quia
Potentia ab dicitur mo-
potentia est indifferens tam ad actus & obiecta
bona, quam actus & obiecta malitiae. habitus virtuo-
na, quia insus est determinatus tantum ad actus & obiecta
differentes: honesta, sicut vitiosus ad actus & obiecta inhone-
sta. Quapropter virtus ab August. lib. 2. de lib. arb.
cap. 19. definitur, Qualitas mentis, quā recte visetur,
& nemo male visetur. Tum quia innata inclinatio
potentiae ad actus & obiecta honesta cūm non
distinguatur ab entitate potentiae, spectat ad natu-
ralem constitutionē principij operantis, ac proin-
de nequit ad moralē, quę liberis tantum actibus
acquiritur, peggire.

^{15.} **Obiectus 1. Actus externus, ex gr. solutio merce-**
dis, non habet obiectum à se ipso distinctum: ipsa
n. est obiectum actus interni, & tamen non ordi-
natur ad obiectum à se distinctum. Ergo non om-
nis actus humanus sumit bonitatem vel malitiam
ab obiecto. Neg. antec. omnis n. actio exterior vlti-
matè ordinatur ad ius compensandum, tue-
dumve, quod respectu actionis se habet vt obiec-
tū. Nam actio externa, aut versatur circa Deum,
aut circa proximum, aut circa operantem: quę
circa Deum, pro obiecto habet externum cultum
& honorem Dei, qui cā actione aut tribuitur
Deo, aut Iesu reparatur: quę circa proximum pro
obiecto habet ius aut legale; quod tali actione
adsequatur, vt sunt omnes actiones perfectæ iusti-
tiae; aut morale, vt sunt reliquæ actiones imperfe-
ctæ ac potestatiæ iustitiae, quales sunt omnes vir-
tutes ad alterum; à perfeccō debito, æqualitate aut
iurium alteritate deficientes: quę versatur circa
operantem, pro obiecto habet aut conservatio-
nem propriæ naturæ; aut moderationem propria-

rum passionum: hæ sunt actiones temperantiae ac fortitudinis: quarum illæ ordinantur ad moderandas passiones concupiscentiales, hæ ad moderandas passiones irascibilis. Vnde ad prob. antec. nego, actum externum non ordinari ad aliud obiectum à se distinctum, quod est ius alterius, vel proprium, quod simul cum actione externâ est obiectum actus interni.

18. Obiectes 2. Ex his sequeretur, actum internum accipere suam bonitatem & malitiam ab externo, cùm tamen potius externus bonitatem vel malitiam accipiat ab interno. Resp. in diuerso genere, bonitatæ ab internum bonitatem & malitiam sumit ab externo externa, & in ratione obiecti specificantis: externus verò ab vicissim.

In diuerso genere internum sumit.

19. Obiectes 3. Hinc sequeretur, non esse idem specificatuum actus interni & externi, ac proinde eos non facere unum in ratione moris: nam interni specificatuum est actio externa cum obiecto, externi solum obiectum. Resp. nego sequel. ad prob. dico, actionem externam pro adæquato obiecto non solum habere rem externam, sed scipsum in facto esse, & ut terminum sui ipsius.

Externi pro obiecto habet etiam se ipsum in facto esse.

20. Obiectes 4. Actus internus bonus aut malus ex obiecto, contrahi potest vltiori bonitate & malitia essentiali ex fine: ergo bonitas, quam habet ex obiecto, non est specifica, sed generica. Nam specifica bonitas est, que vltiori bonitate essentiali contrahiri non potest. Antec. constat, bonitas n. actus pœnitentiae contrahi potest vltiori bonitate charitatis, si ad Deum ut ad ultimum finem referatur. Resp. nego antec. bonitas n. ex fine extrin. non est essentialis, sed accident. bonitati ex obiecto: nam sine illâ hæc existere potest.

21. Obiectes 5. Propositum rectè vivendi est actus honestus, cùm tamen in nullâ sit specie virtutis: ergo non omnis bonitas ex obiecto est specifica. Resp. neg. minor. non n. contra specificam rationem actus obstat obiecti vniuersalitas, ut constat de actu scientiæ metaphysicæ, cuius obiectum est ens vniuersalissimum, cùm tamen certum sit, illum esse in specie infinitâ scientiæ. Ita hic actus, volo rectè vivere, erit in aliquâ specie infinitâ virtutis in nominata, licet ipsius obiectu vniuersalissimum sit.

Propositum rectè vivendi est species virtutis in nominata.

S E C T I O II.

Quale voluntarium requiratur in actu, ut specificam bonitatem vel malitiam desumatur ex obiecto?

22. Hæc difficultas de actu interno voluntatis per se agitur: de externo non nisi per denominationem ab interno: quia sicut voluntarium formaliter & intrinsecè competit soli interno, ita & differentiæ ipsius non competit, nisi interno.

23. Prima sent. docet, sufficere tantum virtuale & interpretarium de honestate, vel malitiâ obiecti: est Medin. 1. 2. qu. 18. art. 9. concl. 5. & qu. 19. art. 7. §. vlt. vbi docet, ut quis exercet actu misericordiæ, vel cuiuscunque virtutis, satis est, ut in actu exercito feratur in obiectum, quod re ipsa est rationi conforme, esto in actu signato illius honestatem non intendat. Prob. 1. Sufficit, ut ab obiecto malo actus accipiat malitiam; nec est necesse, ut expressè intendatur obiecti malitia, tum quia nemo intendens ad malum, operatur: tum quia alioqui nunquam quis peccaret ex ignorantia vincibili: quia cùm hæc occultet malitiam obiecti,

24. Prob. 1. Prima sent. docet, sufficere tantum virtuale & interpretarium de honestate, vel malitiâ obiecti: est Medin. 1. 2. qu. 18. art. 9. concl. 5. & qu. 19. art. 7. §. vlt. vbi docet, ut quis exercet actu misericordiæ, vel cuiuscunque virtutis, satis est, ut in actu exercito feratur in obiectum, quod re ipsa est rationi conforme, esto in actu signato illius honestatem non intendat. Prob. 1. Sufficit, ut ab obiecto malo actus accipiat malitiam; nec est necesse, ut expressè intendatur obiecti malitia, tum quia nemo intendens ad malum, operatur: tum quia alioqui nunquam quis peccaret ex ignorantia vincibili: quia cùm hæc occultet malitiam obiecti,

non posset illam voluntas expressè intendere. At non minùs efficax est obiectum bonum ad communicandum bonitatem, quam malum ad communicandam malitiam auctui humano: ergo si ut hoc communicet malitiam, non requirit voluntarium expressum, nec illud requiret, ut communiceat bonitatem. 2. Alias paucissimi exercecentur actus studiosi, præsertim ab idiotis & rudibus, qui huiusmodi formalitates, dum operantur, non intendunt; immò quotiescumque tenderent ad obiectum honestum, si non tenderent propter honestatem virtutis, peccarent, cùm non detur actus in individuo indifferens. 3. Ut actus sit bonus & conformis ultimo fini, non est necesse, ut expressè eliciatur propter honestatem ultimo finis: ergo neque ut sit bonus & conformis fini proximo, est necesse ut eliciatur propter honestatem finis proximi. 4. Auctus eleemosynæ etiam si non expressè eliciatur propter honestatem misericordiæ, habet formalem conformitatem cum naturâ rationali, ut sic: tūm quia non habet difformitatem, nec inter hæc datur medium; tum quia ratio dictat, talem actum esse bonum & conformem naturæ rationali: ergo moraliter bonum & virtuosum.

Secunda sent. affirmat, ad actu virtutis non solum requiri, ut expressè eliciatur propter honestatem obiecti, sed etiam propter rationis dictamen, tanquam propter partiale obiectum: Est Ocham. in 3. qu. 13. lit. E. & ad 2. Gabri. dist. 23. qu. 1. art. 1. præcipit in Coroll. 5. qui etiam requirunt, ut actus virtutis efficiatur ab actuali iudicio Prudentiæ, ut à causâ partiali, vi Ocham. docet qu. 12. art. 4. post 1. concl. & qu. 13. lit. E. & ad 2. Gabri. notab. 4.

& in Coroll. 5. Fundam. est. Quidquid tendit in Gabriel. vnum propter aliud, necessariò tendit in utrumque tanquam in obiectum: voluntas tendit in bonum honestum propter rationem dictantem; ergo necessariò tendit in utrumque ut in obiectum. Major constat inductione: ideo qui diligit proximum propter Deum, qui adorat imaginem propter prototypum, tendit in utrumque ut in obiectum, quia tendit in unum propter aliud: nempe in quidquid tendit voluntas, necessariò tendit ut in proprium obiectum, cùm non possit aliter tendere. Ratio Minor prob. quia ut actus sit virtuosus, necessariò debet ferri in obiectum ut à ratione dictatum.

Tertia sent. ad actu moraliter bonum, præter expressam relationem in finem proximum, requirit actualem relationem in finem ultimo: Rubio. in 2. dist. 41. qu. 1. art. 2. concl. 1. Grego. dist. 26. qu. 1. Prob. ex art. 1. §. item Ansel. Probat. 1. Gregor. ex August. 21. August. de cœnit. cap. 16. vbiait, tunc vitia vita deputanda Gregor. esse, cùm Dei amore vincuntur, & lib 4. con. Iul. cap. 3. docet, nulla infidelium opera esse bona, quia non sicut ex charitate. 2. Rubio: quia ille fatum actus est moraliter bonus, qui est in debit circu. Prob. 2. stantijs constitutus: sed inter circumstantias auctui mortali debitas, potissima est intentio ultimo finis.

Quarta sent. docet, ad actu virtuosum necessariò requiri, & sufficere voluntarium expressum & actualem de ipsâ honestate obiecti; ad actu malum sufficere quodcumque voluntarium: Est S. Tho. 1. 2. qu. 29. art. 1. ad 3. vbi ex illo Diony. Bonum ex integra causa, malum ex singulis defectibus, colligit ad actu bonum requiri, ut non tantum sit obiecti boni, sed propter ipsum bonum: ad actu malum sufficere, si tantum sit obiecti malum, etiam si non sit propter ipsum malum: Alma. de circumst. actu moral. cap. 6. Vasquez disp. 73. cap. 7. Suarez trad. 3. disp. 4. secil. 1. Coninc disp. 3. anbso 4. &c. communiter.

Dico

33.
Ad actum
moral. ma-
lum sufficit
quodcumq;
volunta-
rium.

Dico 1. Ad actum moraliter malum sufficit quodcumque voluntarium interpretatum & indirectum, etiam ex ignorantia vincibili. Fundam. Ut malum actionem humanam inficiat, non requirit, ut sit per se volitum, sed sufficit, ut sit tantum praeuisum sequiturum ex ipsa operantis actione: est. n. extra obiectum amantis ut sic: cum nequeat esse obiectum amoris, sed odij, unde nunquam male operans tendit ad malum, sed ad bonum, cui est adiunctum malum: ergo ad malum contrahendum non requiritur voluntarium expressum, sed sufficit indirectum & implicitum: voluntarium. n. sequitur cognitionem? igitur; si ad contrahendum malitiam non requiritur expressa cognitio illius, sed sufficit implicita, etiam ex ignorantia vincibili, à fortiori nec requiritur voluntarium expressum & directum, sed sufficit & implicitum & indirectum.

34.
Ad moral.
bonum re-
quiritur
voluntariū
directum.

Dico 2. Ad actum moraliter bonum, non sat est voluntarium indirectum, virtuale & interpret. sed necessarium est directum, formale, & expressum de honestate obiecti. prob. 1. ex Arist. 2. Ethic.

Prob. 2.
August.

Ansel.
Bernard.

4. vbi ad actum studiosum tres requiritur conditio-
nes: prima vt scieret: 2. vt ex electione & propter ipsam virtutis honestatem: 3. vt stabiliter & firmiter fiet. Idem repeatit. 6. ca. 10. prob. 2. ex Patribus. August. prefat. in Psal. 31. colu. 3. inst. bonum, inquit, opus intentio facit, non valde attendas, quid bono facias, sed quid cum facies, aspicias. Ansel. anal. de lib. arb. post med. iustitiam definit, rectitudinem voluntatis propter se seruatam, & homini liberum arbitrium donatum esse, ut rectitudinem seruet propter ipsam rectitudinem: Bernard. serm. 40. in Cant. inst. Duo, inquit, in intentione necessaria requiriuntur, res & causa, id est, quid intendas & propter quid; nec unum sine alio sufficere testatur, sed utrumq; bonum & honestum esse oportere, ut actus bonus & honestus sit: Idem passim docent reliqui Patres in illud Matth. 6. Si oculus tuus fuerit simplex &c. per oculum intelligentes mentis intentionē, ex quā totius operis honestas penderet.

35.
Prob. 3. ra-

tione.

Prob. 3. Quando in obiecto sunt plures honestates, propter quas est appetibile, non omnes specificant actum voluntatis, etiam si omnes sint virtualiter & indirecte volit, sed illa duntaxat, cuius gratia actus elicetur: nam in ieiunio est honestas temperantiae, quā moderatiuum est passionis; debiti amoris erga se ipsum, quā est conseruatum propriæ sanitatis; religionis, quā quidam cultus debitus Deo; penitentiae, quā satisfactoriū propriorum peccatorum: At non hoc ipso, quod illud exercetur intuitu unius honestatis cum praeuisione tantum reliquarum, contrahit honestates omnium virtutum, sed illius duntaxat, cuius intuitu illud exercetur. ergo honestas obiecti non confert honestatem actu, nisi ut expressè volita: nam si ad contrahendum honestatem obiecti sufficit voluntarium indirectum, virtuale & interpret. actus ieiunij contraheret honestates omnium virtutum, quæ in ieiunio exercendo praeuidentur: si quidem ad id voluntarium sufficit praeuisio honestatis, quæ connexa est cum obiecto, vel actu, qui liberè exercetur: & cum actu ieiunij connexæ sunt omnes prædictæ honestates. Confirm. 1. Ideo per actum malum contraho malitas omnium vi- tiorum, quæ connexas video cū obiecto vel actu, quem liberè exerceo, quia sufficit voluntarium indirectum & interpret. quod erga tales malitias habeo hoc ipso quod præuideo illas connexas cum tali actu quem liberè exerceo. Igitur si consumile voluntarium sufficeret ad contrahendum obiecti.

26.
Confir. 1.

Thom. 3. De Fine.

honestatem, eodem modo contraherem omnium virtutum honestates, quas connexas præuideo cū obiecto, vel actu, quem liberè exerceo. 2. Hinc Confir. 2. vltius sequeretur, peccatorem per quemlibet actum, quem libere exercet, reconciliari cum Deo: quia cum in quolibet actu virtutis coniuncta sit ordinabilitas actus in Deum, ut in finem ultimum, si ad contrahendum honestatem obiecti sola præuisio ipsius sufficeret, hoc ipso quod peccator exercendo quemlibet actum virtutis, præuidet ordinabilitatem talis actus in Deum ut in finem ultimum, contraheret honestatem charitatis, atque adeò per quemlibet actum virtutis extra sacramentum reconciliaretur cum Deo.

37.
Dico 3. Ad actum moraliter bonum, non requiritur ut ultra honestatem obiecti, actus feratur in honestatem rectæ rationis expressè tale obiectū dictans, vel ut ab eā effectiuè penderat. Fundam. Actus suam honestatem non delimit formaliter à tem obiecti. rectâ ratione, sed ab obiecto; est. n. ratio regula ostendens tantum, non conferens honestatem vel malitiam, ut ex dictis patet: ergo ut sit moraliter bonus, non requiritur ut expressè feratur in honestatem rectæ rationis: nam eatus deberet in illam ferri, quatenus deberet ex illa honestatem accipere: Igitur si nullam debet ex illa honestatem accipere, non est cur in illam ferri debeat. Quod autem neque sit necesse, ut actus honestus effectiuè penderat à ratione, sive ab actuali iudicio prudenter, prob. tum quia, ut ex disp. 5. sect. 4. constat, nullus actus voluntatis effectiuè penderat ab actu intellectus. tum quia esto ab illo effectiuè penderet, non tamen ex eā depend. formaliter actus moralem honestatem acciperet: nam ad summum, actus quoad honestatem moralem penderat à ratione ut à causâ regulante & dirigente, non ut ab effidente; nam dependentia ut à causa efficiente spectat ad constitutionem naturalem, non ad moralem actus. Vnde si talis concursus suppleretur à Deo, remanente concursu regulatio & directio rationis, adhuc actus esset moraliter bonus, eodem prorsus modo, ac si ab illo actiuè penderet.

39.
Dico 4. Ut actus sit moraliter bonus, non requiritur, ut actualiter referatur ad ultimum finem, sed sufficit si tantum virtualiter: quæ virtualis relatio in eo consistit, ut nulla opponatur conditio ultimo fini repugnans. Fund. aliqui omnis actus Prob. 1. bonos deberet esse actus charitatis erga Deum, cum ipsa actualis relatio operationis in Deum ut in ultimum finem, sit ipsissimus charitatis actus in Deum. Vnde vltius sequeretur, per quemlibet actum moraliter bonum, Christianum peccatore statim à culpa emundari; cum nullus actus possit esse moraliter bonus, nisi actualiter eliciatur propter ultimum finem: hic est emundatius à culpâ, & reconciliatius cum Deo; præsertim si sit efficax & obedientialis, ut cohærenter dicere tenentur aduersarij, qui ad actum moraliter bonum requirunt omnem perfectionem, cuius ille capax est.

40.
Prob. 2. à
Priori

Actus humanus moralem honestatem de- sumit tantum à proximo obiecto, ad quod tendit, & à circumstantijs, obiectum proxime cohonestantibus: aliqui cum multis sint obiecta & circumentiae honestæ, ad quas posset referri, nullus esset moraliter bonus, nisi ad hæc omnia actus referretur: finis autem ultimus non est obiectum, aut proxima circumst. sed tantum remota actu, cùm nullus teneatur, quando operatur, actu cogitare de illo. Confirm. Ut actus sit moraliter bonus, sufficit si per honestatem intrins. quam à proximo obiecto & circumstantijs accipit, se ipso exerceat.

150 Disp. XIV. De bonit. & malitia formalis actuum human. S. II.

*In finem
actus bo-
nus seipso
exercere.
referatur:*

*Etiam sine
motu cha-
ritatis.*

*Ad primā
prima*

Ad 2.

*Actus ho-
nesti natu-
rales faci-
liores fre-
quentius
exercenter
à doctis.*

Ad 3.

Ad 4.

*Ad fund.
2. sent.*

exercitè referatur in ultimum finem. Refertur autem, hoc ipso quod bonitatem moralem participat. Sicut omne ens hoc ipso quod entitatem realem participiat, se ipso exercitè referatur ad primum ens, cuius est participatio. Stet igitur catholica hæc sententia, nempe dari actus moralium virtutum, sicut & Theologicarum, nullo charitatis motu informatos, eosq; intra naturæ limites bonos, nullâ peccati contaminatione pollutos, et si in Deum propter se dilectum non referantur. Quis n. catholicus censeat, ita extinctam abitrij libertatem, ut in nullo prorsus opere possit se recte rationi, & legis regulæ conformare? aut quæ ratio, lex, regulae vetat, ne quis eleemosynam det, aut ne reddat alteri quod suum est, ex solo motu misericordiae & iustitiae? aut quænam humana ratio, lex, aut regula prescribit, ne omittat quis eleemosynam, aut actum iustitiae referre in Deum propter se dilectum, sub poenâ peccati? consultat sciplam nativa rationis lux, an qui non peccat omissendo eleemosynam & motuum charitatis, peccet dando eleemosynam ex motu misericordiae, quia omittit motuum Divinæ charitatis.

Ad 1. argum. 1. sent. concedo, positis debitis requisitis, non minus efficax esse obiectum bonum ad communicandam bonitatem, quam obiectum malum ad communicandum malitiam. Ceterum plures conditions requirit obiectum bonum, ut suam bonitatem, quam obiectum malum, ut suam malitiam actui communicet. Ad 2. Nego simpliciter primam seq: nam quoad actus honestos supernat. immediatè dirigimur à Deo, qui est talium principialis Author per internas mentis illustrationes & affectus. Idem iudicium est quo ad actus honestos naturales difficiliores: quoad naturales faciliores, nullum erit absurdum, eos frequentius exerceri à doctis, ob meliorem notitiam naturalem, quam de modo illos exercendi habet: hic tamen frequentior numerus bonorum actuum in doctis compensatur pauciore numero malorum actuum internorum in rudibus, qui sicut minus ad interna apti sunt, ita minus frequenter per internos actus delinquunt. Concedo secundam seq. iuxta sent. quæ negat dati actum indifferentem in individuo; de quo infra. Ad 3. Nego conseq. quia finis ultimus non est obiectum proximum: actus autem, ut sit bonus moraliter, elici debet propter honestatem finis proximi, non remoti & ultimi. Ad 4. Actum Eleemosynæ & quamcunque actionem externam suâpce naturâ ordinatam ad bonum alterius, considerari 1. materialiter per ordinem ad obiectum, seu terminum, ad quem ponendum, vel tollendum per se ordinatur: 2. formaliter, & ut constituit unum cum actu interno voluntatis. Primo modo semper habet conformitatem cum naturâ rationali, quia ut sic non includit, nisi habitudinem ad bonum, quod ponit, vel ad malum, quod tollit. 2. modo iudicandus est ex motu, intuitu cuius talis actio externa à voluntate exercetur: nam si illud erit bonum, actio quoque externa bona erit: si malum, etiam externa actio, ut constituit unum cum internâ, mala erit; ut sic n. bonitatem, vel malitiam sumit ab actione internâ. Ex his patet ad prob. antec. Ad fundam. 2. sent. disting. Maior. quidquid tendit in unum propter aliud tanquam propter motuum & rationem formalem volendi, necessariò tendit in utrumque tanquam in obiectum, concedo: sic tendit voluntas in proximum propter Deum, & in imaginem propter prototypum: quidquid tendit in unum propter aliud tan-

quam propter conditionem applicantem tantum motuum ipsum formale volendi, necessariò tendit in utrumque tanquam in obiectum, nego: quo tantum pacto tendit voluntas in obiectum propter rationem dictantem. Ad 1. argum. 3. sent. 47. Resp. Augustinum loqui de bonitate meritoria: Ad 1. terroloquitur n. contra Pelagianos, qui contendebant, nos aëibus bonis naturalibus mereri regnum cælorum. Ceterum ad actionem meritoriam plura requiruntur, quam ad actionem moraliter tantum honestâ; de qua tantum honestate dispuo. Leg. Aug. cit. lib. 4. con. Julia. c. 3. & passim. ubi opera vult vocari bona, quâ sunt æternæ vitae meritoria: cetera æternum mortua nulliusq; momenti. unde de gentium opere. nam & ipsi, inquit, homines erant, & vis illa natura inerat eis, quâ legitimū aliquid natura rationalis & facit & sentit, etiâ de ultimo fine Deoq; propter se diligēdo nil cogitans. & de spiritu & litera c. 28. & de patientia c. 26. Si quis, inquit, non habet charitatem in aliquo schismate constitutus, ne Christus neget, patienti tribulacione, angustias, famem &c. nullo modo ista culpanda sunt, immo verb, & hec laudanda patientia est, etiâ ad Deum propter se dilectum non referatur, & rit. cap. 28. de pvr. scribit: Sicut non impediunt à vita æternâ infin. quædam peccata venialia, sine quibus hac vita non ducitur: sic ad salutem æternam nihil profundit impio aliqua bona opera, sine quibus difficulter vita cuiuslibet peccati hominis inuenitur: etiam hæc propter Deum, cuius sive caret impius, facta non sint. Ad rationem, conced. illum ad rationem esse moraliter bonum, qui est debitè constitutus cum circumstantijs obiectum proximè cohonestantibus. At nego, ultimum finem esse circumstantiam proximè cohonestantem obiectum virtutis, sed tantum remotam.

S E C T I O III.

*An bonitas & malitia moralis sit intrinseca
Physicæ entitati actus humani?*

Prima sent. negat: sequitur ex doctrinâ eorum qui docent, posse eundem actum invariatum, & contrâ. Specialiter illam docet Vasquez disp. 55. c. 2. & disp. 95. & cap. 9. putans, bonitatem & malitiam in actu eile solam extrin. denomin. desumptam à libertate deliberante, & ratione aduentente, tum ab obiecto consentaneo, vel dissentaneo naturæ rationali. Fundam. Implicat, eandem actionem esse in dupli specie substantiali: at potest actio humana esse in dupli specie morali peccati: igitur nequit esse bona aut mala per aliquid intrinsecum substantiale. 2. Potest eadem actio intrinsecè invariata fieri de bonâ mala, & contrâ: aut saltu de non bonâ bona; & de non malâ mala; accidente tantum debitâ rationis aduententiâ, vñ noua circumstantia in obiecto. Igitur nequit bonitas & malitia esse intrinseca actui. impossibile n. est, variari effectum formalem, non variatam formam: igitur si forma bonitatis & malitiae moralis est aliquid intrinsec. in actu, impossibile est illum variari, non variato intrinsec in actu. Antec. prob. idem numero affectus, qui erga obiectum honestum, non aduentente ratione erat non bonus, fit aduentente ratione bonus: & contrâ, idem numero affectus, qui erga obiectum turpe, non aduentente turpitudinem ratione, erat non malus; fit aduentente ratione malus. Confirm. Si quis, nullo subeunte dubio de interdicto, missam inchoat ex honesto affectu

*Negat
Vasquez.*

Fund. 1.

Fund. 2.

Fund. 3.

Confirm.

affectu religionis, etiam si postea, subeat cogitatio de interdicto, potest inchoatam Missam ex eodem affectu religionis absoluere: contrà verò, si quis Missam inchoet cum probabili dubio interdicti, si postea interdictum auferatur, ille idem affectus, qui antea ex circumst. interdicti erat malus, sublatu interdicto sit bonus, aut saltem non malus.

^{53.} *Affirmans alij.* Secunda sent. affimat, esse intrinsecam, sed separabilem à substantiâ actus. Distinguit n. hæc in actu duo: vnum, quo attingitur obiectum materiae; alterum, quo formale. Primum docet esse substantiale & inseparabile ab actu, cùm sit ipsa substantia actus; secundum accidentale & separabile ab actu, coniungiturque cùm illo vel vt pars componens vnum actum moralem physicè cum illo, vel vt modus cùm fundamento. Fundam. sicut in objecto distinguitur ratio materialis, & formalis, quæ ex intentione operantis possunt inuicem separari; ita in actu respondere debet aliquid circa materiale, & aliquid circa formale à parte rei distinctum & separabile.

^{54.} *Distinguuntur.* Tertia sent. affimat, saltem bonitatem moralém esse intrinsecam & inseparabilem ab actibus humanis à voluntate elicitis, eosq; non solum constituere in esse moris, sed etiam in esse naturæ; *Egid. in 2. disp. 40 qu. 2. art. 1. Octam. in 3. qu. 10. ad 4. dub. & qu. 12. art. 1. concl. 3. Gabri. dist. 23. qu. 1. art. 1. not. 4. circ. med. Conradi 1. 2. qu. 19. art. 1. Cnrich. qu. 18. art. 1. dubio 2. concl. vlt. Ferrari. 3. con. Gen. c. 10 §. circa 3. Suarez tract. 3. de actib. hum. disp. 4. scilicet 2. Coninc disp. 3. dubio 8. & aliorum. Pro explicatione, disting. duplex bonitas & malitia: una aptitudinalis & inchoata; altera formalis & completa. Illa spectatur tantum penes obiectum & motiuum formale conforme, aut difforme naturæ rationali. Hæc penes omnia requisita ad actum completem moralém.*

^{55.} *Duplex bona-
tias &
malitia.* ^{56.} *Aptitus.
bonitas est
intrinseca
actu inter-
iori.* Dico 1. Bonitas seu honestas aptitudinalis, desumpta ex obiecto, est intrinseca & inseparabilis ab entitate physica actus interioris virtutis. Fundam. Ex præced. se&t. constat, vt actus sit honestus & studiosus, non sat est, vt tendat in obiectum honestum quomodounque, sed necesse est, vt tendat in illud, propter ipsius honestatem expresse voluntam, tanquam propter motiuum formale. At motiuum formale intrinsecam confert specificationem actui; id namq; actum specificat, quod expressè terminat tendentiam ipsius ad se: & actus voluntatis consistit in ipsa vitali tendentiâ voluntatis ad obiectum; quod expressè terminando facit, vt sit talis, & non alia specifica tendentia: specificatio autem est intrinseca & inseparabilis ab actu: est n. ipse transcendentalis ordo actus in obiectum; non aptitudinalis, sed actualis actus: ergo implicant, aut manere actum sine actuali tendentia & specificatione obiecti, aut manere tendentiam actus in obiectum absque specificatione obiecti: ergo honestas obiecti seu motiuum formale propter se intentum necessariò confert actu studiose intrinsecam inseparabilemq; honestatem ac specificationem in ratione studiositatis.

^{57.} *Dicess.* Obiectus. Si aliquam bonitatem haberent actus humani ex obiecto ab ipsis inseparabilem, illam retinerent, etiam si necessariò à voluntate elicerentur: ac proinde etiam sublatâ ab ipsis ratione liberi, possent esse laudabiles, vel culpabiles; meritorij, vel demeritorij: teste n. S. Thom. 1. 2. qu. 21. a. 2. & Resp. Ratio moris. 3. hæ sunt passiones conseq. actu in quantū bonum si sequitur vel malum. R. esp. neg. sequel. ad S. Tho. dico, laudabilitatem, & culpabilitatem, rationem meriti & demeriti, esse passiones actus humani immediatæ

consequentes illum, non in quantum bonum, aut malum simpliciter, sed in quantum bonum, aut malum liberum. Sic n. concludit in art. 3. Sic igitur patet, quod actus bonus vel malus habet rationem landabilis vel culpabilis secundum quod est in potestate voluntatis, rationem vero rectitudinis & peccati secundum ordinem ad finem: Rationem vero meriti & demeriti secundum retributionem iustitia ad alterum. Quare licet à ratione liberi actus nullam habeat bonitatem vel malitiam moralem; has n. formaliter habet ab obiecto; habet tamen fundamentum moralitatis, sine quo nulla bonitas aut malitia ex obiecto dici potest moralis.

^{58.} *Honestas
formalis est
extrinseca
interiori.* Dico 2. Bonitas seu honestas formalis & completa, non est intrinseca, sed extrinseca & separabilis à physica entitate actus interioris virtutis. Fundam. formalis & completa bonitas includit rationem liberi, ut fundamentum moralitatis: constat ex disp. 12. f. 1. at hæc extrinseca est separabilis à physica entitate actus interioris virtutis: potest n. vnu similiq; actus à principio liberè fieri propter honestatem obiecti, immediatè verò post necessariò conseruari propter eandem obiecti honestatem: & contrà, necessariò fieri, liberè conseruari: vtroque casu separata formalis & completâ honestate à physica entitate actus interioris virtutis: nam ex eo quod mutatur principium de libero in necessarium, vel de necessario in liberum non necessariò mutatur formale specificatuum actus: ergo manere poterit aptitudinalis honestas actus, quæ desupputur ex motiuo formalis honestatis, mutatâ formalis & completâ honestate actus, quæ desumitur fundamentaliter ex ipsâ ratione liberi. Antec. prob. motiuum formale actus pender tantum à cognitione illud ostendente, quæ non necessariò variatur, variata libertate voluntatis: quia licet libertas voluntatis variari possit ex variatione cognitionis, non tamen ex solâ variatione illius, sed etiam ex variatione potentiarum per physicam determinationem ad vnum. Igitur variata libertate voluntatis, non necessariò variatur ipsius cognitionis, seu formale motiuum actus virtutis: quod est ipsa honestas obiecti, quæ manere potest eodem modo applicata voluntati, sicut ante: ac proinde eodem modo specificare poterit actum, sicut ante: nam specificatio actus non pender à voluntate liberè operante, sed ab obiecto sufficienter per cognitionem voluntati applicato, & ab ipsa voluntate simpliciter operante. Quia specificatio consistit in ipsa Ratio actuali tendentia in obiectum propter se intentum. Hæc sicut à voluntate esse potest, sive liberè, sive necessariò operetur. Nam ex eo quod liberè operatur, solum connotat potuisse non operari: actus autem suam specificationem à voluntate non habet, ex eo quod illa potuit non operari, sed ex eo quod de facto operatur circa tale obiectum. Hæc de bonitate actus interioris: aliter de malitiâ eiusdem.

^{59.} *Malitia in-
ter. aptitu-
dini. est in-
trinseca.* Dico 3. Malitia actus interioris ne aptitudinaliter quidem est necessariò intrinseca, & inseparabilis à physica entitate actus. Fundam. Ut malitia actu inficiat, non est necesse, vt ab operante intendatur, sed sufficit, si tantum preuideatur vt conexa cum ipsâ liberâ operatione agentis, & non impediatur, quando potest & debet impediri: nulla n. malitia est per se experibilis, nisi ratione aliquius boni utilis, aut delectabilis cum ipsâ conexione: sed illa tantum ratio obiectiva specificat intrinsecè actum, quæ propter se ab operante intenditur: seu quæ est causa motuia potentiarum ad actum: ergo, Confirm. idem numero actus inuariatus Confir. quoad

152 Disp. XIV. De bonit. & malitia formalis actuum human. S. III.

quoad physicam entitatem, fieri potest de non malo malus, & contraria, in eo, qui defectu perfecta aduententia absque libertate ac proinde absque culpa tendebat in obiectum inhonestum, aduentiente postea perfecta aduententia obiectiu[m] inhonestatis liberè perseverat in eadem volitione obiecti absque intrinseca variatione actus; quia tunc potest idem actus perseverare ex eodem motu, & ex non malo fieri malus moraliter ex sola aduententia inhonestatis obiectiu[m]. Contraria vero, qui ante ex perfecta aduent. liberè ac proinde culpabiliter ferebatur in obiectum inhonestum, poterit postea recedente perfecta aduent. necessariò, ac proinde sine culpa perseverare in volitione eiusdem obiecti ex eodem motu, quo antea: nā motiu[m], ex quo ante in obiectu[m] inhonestu[m] ferebatur, non erat ipsa inhonestas formaliter, sed aliqua utilitas, vel delectabilitas: ergo malitia non necessariò est intrinseca physica entitati actus.

61. *Dixi, non necessario.* Nam, an sit aliquis actus intrinsecè malus per ordin. m ad malitiam obiectuam per se intentam, dicam infra, ubi de malitia peccati: nunc de actibus potentiarum à voluntate distinctarum, An in ijs sit aliqua bonitas, vel malitia intrinseca.

62. *In quibusdam actibus potentiarum à voluntate distinctarum, est aliqua malitia moralis, aptitudinalis & inchoata intrinseca & inseparabilis à physica entitate actus: in nullo tamen actu alterius potentia à voluntate est bonitas moralis, trinseca, nō quæ ab eodem actu inuariata substantialiter separari non possit. Primum prob. hæresis & mendacium, quæ sunt operationes intellectus; mollities & bestialitas, quæ sunt actiones externalrum potentiarum; sunt ita intrinsecè malæ ac fœde, eamque cum natura rationali ut sic, habent oppositionem, ut nullæ ratione honestari valeant, aut cum illa conformitatem haberent. Vnde nec Deus dispensare potest, ut illæ honestè exerceantur. Quin etiam ab amente factæ talcm disformitatem aptitudinem includunt. Secundum ostend. nulla est actio alterius potentia à voluntate tam honesta, quam inuariata physice reddi non valeat ex circumspecto honestiæ illicita & mala. Dupliciter. n. potest actio externa ex proximo obiecto honesta reddi mala:*

1. ex coniunctione cum actu interno voluntatis ordinantis illam ad malum finem: sic actio externa eleemosynæ ex suo proximo obiecto honesta, ordinari potest actu interno ad finem inanis gloriae: 2. ex aduentu nouæ circumstantiæ insufficientis ex ternam actionem ex suo obiecto bonam: vt restitutio gladij facta furioso tempore furoris. In utroque casu actio externa manens eadem physice mutatur de bona in mala: quod accidere non potest actu interno voluntatis: nam accedente noua circumstantia mala in obiecto bono, non potest manere idem affectus internus, qui ante erat, erga obiectum bonum: potest autem accedente noua circumstantia mala in obiecto bono, manere eadem physica actio externa, quæ antea erat circa obiectum bonum. Actus. n. bonus internus, est ipsa physica & vitalis tendentia seu inclinatio in honestatem propter ipsam, quæ necessariò tollitur, accedente mala circumstantia; nam illa consurgit ex integritate & plenitudine omnium: sublato autem termino seu motu necessario, tollitur habitudo, quæ essentialiter pendet ab illo. Actio verò externa bona non est vitalis & expressa tendentia in honestatem obiecti (hoc. n. est proprium voluntatis) sed physica tantum & materialis translatio rei in alterum: quæ actio physice non va-

riatur, sive si cum debitis circūstantijs, sive non.

63. *Ad 1. fundam. 1. sent. 1. nego duplicem speciem moralem inferre duplice speciem physicam in actu humano, sed duplex duntaxat accidens metaphysicæ, quia differentia moralis, quæ moralis, non est essentialis actui quoad physicam entitatem ipsius, sed accidentalis, nec cum ea componit speciem moralem, sed cum esse morali, quod subiectatur in physica entitate actus tanquam accidens in subiecto. 2. nego, actionem esse non posse in duplice specie respectiva. Constat tum de visione corporea diuersos specie coloris representante: tum de intellectione Angelicâ diuersa obiecta exprimente; tum de accidente proprio respectivo, quod duplice habet respectum specificum transcendentalis, alterum ad terminum, quem respicit, alterum ad subiectum, cuius est proprium: tum in probabili sent. affirmante posse voluntatem moueri ad actum eliciendum ex duplice motu totali & ad æquato: nam in tali casu actus elictus habebit duplex esse specificum, ex duplice motu specificante. Ratio est:*

Quia non implicat, unam eandemque rem in. **Ratio**

trinsecam habere habitudinem ad plures terminos specie diuersos, eosque respicere ut diuersos: Atque adeò esse in duplice specie respectiva. Implicat autem esse in multiplici specie absoluta: quia implicat, rem habere plures formas absolutas totales, quarum unaquaque conferat ultimum & completum esse specificum. Ad 2. patet infra.

Fundam. 2. sent. est omnino improbabile. Quia **Ad fund.**

implicat, voluntatem tendere ad obiectum male- **secunda.** *riale, & vi eiudem actus simul non tendere ad formale; quod est ratio & motuum volendi materiale. Atque ideo si cessat à formalis, necesse est ut etiam cesseret à materiali; eadem enim indivisiibili tendentia fertur ad utrumque. Vnde neg. paritas. *Implicat* **arari** *Nam ratio materialis & formalis in ordine ad intentionem operantis, non sunt inseparabiles, quia* **ad materia-** *potest operans pro sua libertate moueri ad eandem rationem materialem propter aliam & aliam rationem formalem. Volitus autem rationis materialis, & volitus rationis formalis sunt inseparabiles in uno eodemque actu. Cùm nequeat actus tendere in unam, nisi propter aliam.* **ad for-** *male.**

Tertia sent. si intelligat, bonitatem moralem constituere actum in esse naturæ essentialiter, falsa est; si tantum substantialiter, vera. Quia licet bonitas aptitudinalis, desumpta ex obiecto & motu formalis, sit intrinseca & substantialis actui considerato in esse naturæ, non est tamen illi essentialis: actus enim in esse naturæ includit tantum habitudinem ad principia naturæ, quæ sunt voluntas operans, cognitione proponens, & obiectum terminans. Igitur actui in esse naturæ non est bonitas moralis essentialis, sed accidentalis; non physice, cum nequeat re ipsa separari ab illo; sed metaphysice, quia saltem potest separari ratione. Eadem enim intrinseca tendentia actus considerata per habitudinem ad voluntatem, ut simpliciter producentem, ad rationem ut præcisè proponentem, ad obiectum cum præcisione ordinis ad rationem practicè regulantem, pertinet ad physicam constitutionem actus. Eadem vero considerata per respectum ad voluntatem liberè & ex electione operantem, ad rationem practicè regulantem, ad obiectum cum positivo ordine ad rationem practicè dirigentem, pertinet ad essentialis constitutionem actus virtutis: quia ut sic concipiatur per ordinem ad principia moralia virtutis, cui essentialis est bonitas aptitudinalis ex obiecto. **Bonitas** **Ad 3. sent.** *mor. consti-* **tuit actum** *in esse na-* **ture sub-** *stantialiter.*

Non neces-
tarior

In quibus-
dam acti-
bis poten-
tiarum est
malitia in-
trinseca, nō
quæ ab eodem
actu inuariato
substantialiter sepa-
rat.

Actio ex-
terna ex-
proximo ob-
jecto honesti-
ta, sit ma-
la dupli-
citor,

Ratio dif-
ferentiæ

SECTIO

SECTIO IV.

An possit idem numero actus de bono fieri malus, & contrà.

67. **Potest idem actus ex exterius physicè inuariatus ex bono fieri posse malum, & contrà; vt eadem externa actio eleemosynæ incipere potest ex recto fine, & continuari ex malo: & contrà. Eadem comestio externa carnis, quæ ante horam 12. noctis diei Louis non erat mala, post 12. incipit esse mala. Contrà verò ante**

12. noctis diei sabbati erat mala, post 12. eiusdem noctis potest esse non mala propter accessum; & recessum nouæ circumstantiæ. Dixi physicè inuariatum; moraliter n. n. necesse est variari per conjunctionem cum interno actu voluntatis, cum quo facit unum in esse moris. Sola igitur controversia est de actu interno, an physicè inuariatus mutari possit moraliter de bono in malum, & vice versa.

68. **Affirmant num. 4. Rubio. dist. 40. qu. 2. ar. 2. & in 1. dist. 48. qu. 2. ar. 1. in confirm. 2. concl. Capreol. in 2. dist. 40. fine, Caier. 1. 2. qu. 19. art. 1. Medin. ibid. concl. 3. Vasquez disp. 96. cap. 2. Sylvi 1. 2. qu. 20. art. 6. Fundam.**

Prob. 1. Causa est iactum est scilicet. præced. sc. potest quis inchoare actionem bonam v. g. missam ex motu honesto, & eandem, accedente circumstantia mala v. g. interdicto, continuare ex eodem motu honestatis. Quid enim hoc prohibet? cùm bonitas & malitia moralis videantur accidentia actus interni in genere naturæ spectati ut est elicitus; ergo manens idem in genere naturæ poterit fieri de bono malus, & contrà: 2. Potest idem numero actus de non libero defectu aduertentia, fieri liber, accedente debita aduertentia: & conuerso, qui modò erat liber, recedente debita aduertentia, fieri non liber: igitur potest idem numero actus, saltem de non bono fieri bonus, vel de bono non bonus; aut contrà: bonitas n. & malitia moralis pender à libertate: at potest ratio liberi in actu variari, inuariata substantia actus: ergo. 3. Ita se habet bonum & malum in actu voluntatis, sicut verum & falsum in actu intellectus: sed potest idem numero actus intellectus inuariatus substantialiter de vero fieri falso, & contrà: vt hoc iudicium per aliquod tempus continuatum, Petrus currat, verum erit, Petro currente; falso Petro non currente. Maior prob. à S. Tho. 1. 2. q. 19. a. 1. sicut verum & falsum sunt per se obiectum intellectus, ita bonum & malum sunt per se obiectum voluntatis.

71. **Negant alij. Secunda sent. negat: Conrad. 1. 2. qu. 19. a. 1. & q. 20. ar. 6. Palau. in 2. dist. 40. disp. vn. fine, Suarez tr. 3. de actib. hum. disp. 8. scil. 2. Coninc. disp. 3. dub. 8. Ockham. in 3. qu. 10. dub. vlt. Gabriel. in 2. dist. 4. q. vn. art. 2. concl. 3. & 4. & in 3. dist. 23. qu. 1. art. 1. not. 4. Hi tamen duo postremi distinguunt duplēcē bonitatem in actu interiori voluntatis, unam intrin. quam habet ex obiecto, alteram extrin. quam habere potest ex alio actu imperante voluntatis. Quoad priorem docent, actum interiorum voluntatis esse immutabilem, nec variari posse de non bono in bonum, aut contrà: quoad posteriorem posse eundem numero interiorum ex non bono & indifferenti, fieri bonum: quia prior bonitas est inuariata & esset ac proinde inseparabilis ab actu: posterior extrinseca & acciden. vt pote illi conueniens ex coniunctione cum actu**

imperante. Quæ coniunctio cùm sit extrinseca actui imperato, separari poterit ab illo, eodem actu substantialiter immutato.

Pro explic. recolenda est duplex bonitas & malitia moralis in actu, præced. sect. explicata, aptitudinalis ex obiecto, actualis seu formalis ex libertate. Hinc duplex quæstio: 1. An idem actus interior voluntatis liberè elicitus ex bono, aut non bono & indifferenti fieri possit malus; & contrà. 2. An idem actus interior voluntatis defectu libertatis non bonus, fieri possit bonus, accedente tantum libertate; & contrà, An actus defectu libertatis non bonus, fieri possit malus, sola libertate accedente. His adnotatis,

Dico 1. Nullus actus interior voluntatis liberè elicitus fieri potest ex bono malus, aut ex malo bonus. Colligitur ex S. Thom. 1. 2. qu. 20. art. 6. & ex Richar. in 2. dist. 40. art. 2. qu. 1. qui dum solùm querunt de actu exteriori, an ex bono fieri possit malus, de interiori supponere videntur ut certam negatiuam partem. Unicum fundam.

utriusque affert. est; vt actus sit bonus, elici debet propter ipsam honestatem obiecti, tanquam propter motuum formale ut sect. 2. Implicat autem, voluntatem moueri propter ipsam honestatem obiecti, tanquam propter motuum formale, quando cum ipsa honestate obiecti coniuncta est aliqua circumstantia mala: Igitur implicat, actum interiorum voluntatis ex bono fieri malum, aut contrà: nam vt actus fiat ex bono malus, debet posse idem numero actus elicitus ex motu honestatis, accedente noua circumstantia obiectiva mala, perseverare ex eodem motu honestatis, quo fuit antè elicitus: vt autem fiat ex malo bonus, debet posse idem numero actus elicitus ex obiecto quidem bono, propter aliquam tamē circumstantiam adiunctam malo, sublata circumstantia mala perseverare ex solo motu bono, quo etiam antè, stante circumstantia mala, elicitus fuit. Igitur si nequit voluntas propter ipsam honestatem obiecti, tanquam propter motuum formale moueri, quando cum ipsa honestate obiecti est coniuncta aliqua extrinseca circumstantia mala, non poterit actus vel ex bono fieri malus, vel ex malo bonus; cùm in utroque casu deberet voluntas moueri ex honestate obiecti tanquam ex motu formali, etiamsi illi adiuncta esset circumstantia mala. Minor ostend. Ut honestas moueat In minore voluntatem vt honestas est formaliter, debet mouere ut conformis est medio dictamine rationis difficultas naturæ rationali vt sic: sed honestas, quæ coniunctam habet aliquam circumstantiam malam, non potest voluntatem mouere vt conformis est medio dictamine rationis naturæ rationali vt rationalis. Tum quia non potest recta ratio practicè proponere voluntati, vt naturæ ration. conforme illud obiectū, quod licet alijs bonum, adiunctam tamen habet malam circumst. cùm bonum debeat esse ex integrâ causa. Tum quia, vt honestas moueat voluntatem, formaliter vt honestas, debet virtualiter voluntatem mouere, quæ dicit exclusionem omnis malæ circumst. ab eodem obiecto, quia vt sic mouet vt conformis medio practico dictamine rationis naturæ ration. vt sic: ergo accedente malâ circumst. implicat vt moueat voluntatem, sicut antè mouebat, vt virtualiter excludens omnem circumst. malam ab eodem obiecto: Vel contrà implicat, vt, præsente circumst. malâ, honestas moueat vt virtualiter excludens omnem circumst. malam.

Dices. Cur non posset voluntas moueri ex honestate

Ratio dif. triminis

x

154 Disp. XIV. De bonit. & malitia formalis actuum human. S. IV.

Resp.
Si obiecto
bono coniuncto
gitur circumst.
mala, totum
moraliter
malum.

76.
*Actum ex
obiecto in-
differentem
non fieri
bonum, no-
na honestas
re obiecto.*

77.
*Fieri malum
accidente
mala cir-
cumst.*

78.
2. *Quæst.*

79.
*Non fieri ex
non bono
bonum ac-
cedente
tantum li-
bertate.*

honestate obiecti præcise, esto cum eâ coniuncta sit extrinseca circumst. mala? Siquidem hæc non tollit honestatem intrins. obiecti, à qua tantum moueri posset voluntas. Resp. in moralibus huiusmodi præcisionem non habere locum: sed hoc ipso quod cum obiecto bono coniungitur mala circumst. totum obiectum moraliter censeri malum, & consequenter non posse circa tale obiectum versari operationem honestam, propter honestatem obiecti formaliter: nequit n. voluntas intendere obiectum, nisi vt à practica ratione iudicatum honestum: nec practica ratio tale obiectum proponere vt honestum, & dignum, circa quod versetur operatio naturæ ration. vt sic: ergo nec voluntas poterit circa illud versari intuitu honestatis, vt honestas est formaliter.

Dico 2. Implicat eundem numero actum ex obiecto indifferente, à voluntate liberè elicium, fieri bonum, accidente tantum nouâ honestate obiectiu; posse tamen ex obiecto indifferente, liberè elicium, reddi malum, nouâ tantum mala circumst. accidente. Prior pars constat: quia vt actus sit bonus, elici debet propter honestatem obiecti formaliter: at talis actus non est elicitus propter ipsam: nam nec fuit elicitus antè, cum antè obiectum non fuerit nisi indifferens: nec postea: quia vt honestas, de novo accedens obiecto, moralē bonitatem communicet actu, debet intendi propter scilicet quod fieri nequit absque substantiali variatione ipsius actus, qui essentialiter consistit in vitali tendentia in obiectum: vnde variatio obiecto & motu formalis, necesse esset variari actum. Posterior pars prob. vt malitia obiecti inficiat actum, sufficit vt tantum prævideatur: ergo hoc ipso, quod obiecto indifferenti accedit noua circumst. mala, actus ex indifferenti redditur malus, absque intrinsecā mutatione ipsius: nam prævisio nouæ circumst. cum se teneat ex parte cognitionis tantum, non variat physicè actum, qui physicè tantum pendum ex influxu voluntatis: cum possit voluntas perseverare in eodem actu elicito propter motuum indifferens, quod non pugnat cum prævisione nouæ circumst. mala, vt cum eâ pugnat motuum honestum. Hæc vera in sent. concedente actus in individuo indifferentes; in negante, dicendum, solūm actum defectu aduentientia non malum, accidente aduentientia obiectiu; malitiae fieri malum: & contraria, actum ex aduentientia obiectiu; malitiae malum, fieri non malum defectu solius aduentientia eiusdem: cum non possit actus voluntatis esse non malus, nisi vel defectu debite aduentientia & libertatis, vel ex indifferencia obiecti.

Quæd 2. quæst. distincta dupli necessitate, 1. ex defectu debite aduentientia, vt accidit in motibus primis, & in actibus eliciti à pueris & amentibus: 2. ex perfectione & plenitudine obiecti.

Dico 3. Implicat eundem actum defectu aduentientia necessariò elicium, fieri ex non bono bonum, accidente tantum libertate & aduentientia rationis. Fundam. Ut actus soli libertate fiat ex non bono bonus, supponitur habere moralē bonitatem ex obiecto: hanc n. libertas non conferat actus defectu aduentientia necessariò elicitus, non potest habere illam: nequit n. ex obiecto honesto accipere honestatem, nisi feratur in illam vt expressè cognitam volitamq; vt motuum formale excitans potentiam: nequit autem actus defectu aduentientia necessariò elicitus, fieri in honestatem obiecti expressè cognitam: nam defectu

aduentientia nequit obiectum cognosci, vt honestum formaliter, seu vt conforme, medio dictamine rationis, cum naturâ rationali vt rationalis est: quæ sola cognition ad libertatem sufficit, quia comparativa & virtualiter reflexa. Implicat igitur, actum accipere honestatem ex obiecto, & simul defectu aduentientia esse necessariò elicium. Confirm. nam vt actus sit honestus, non sufficit vt ad honestatem tendat tantum materialiter, sed necesse est, vt ad illam tendat formaliter, tanquam ad motuum formale, quod debet expressè cognosci, vt moueat ad operandum: seu ad illam cognitionem vt tales per respectum ad omnes suas causas & terminos, inter quos est recta ratio & natura rationalis, per conformitatem ad quas obiectum habet honestatem. Ex eodem principio deducitur, non posse actum honestum ex plena aduentientia & libertate elicium, in amente conservari quoad moralē bonitatem ex obiecto. Nam ab eadem cognitione actus voluntatis pendet in conservari, à qua pendet in fieri; ergo si nequit actus in fieri moralē bonitatem accipere ex obiecto insufficienter cognito quoad formalem honestatem, nequibit eandem, quoad eandem ex obiecto insufficienter cognito in amente, conservare.

Dico 4. Idem actus defectu aduentientia necessariò elicitus, ex non malo fieri potest malus, accidente sola rationis aduentientia, & voluntatis libertate. Fundam. Ut actus accipiat malitiam ex accidente obiecto, sufficit vt quocunque modo tendat in illud: ergo qui aliquo modo ante debitam aduentientiam rationis tendebat in obiectum malum, accidente solâ rationis aduentientia obiectum malitiam ostendente, & voluntatis libertate malitiam non impediens, actus ex non malo defectu libertatis & aduentientia, fieri malus.

Dico 5. Potest actus ex perfectione & plenitudine obiecti necessario elicitus, ex non bono Eadem ex completere moraliter, fieri bonus completere moraliter: & contraria, ex bono completere moraliter, fieri non bono completere moraliter, accidente tantum fieri bonus completere moraliter, accidente tantum voluntatis libertate. Ut si beatus eundem actum & contraria dilectionis Dei continuaret, sublata visione beata, idem actus dilectionis invariatus substantialiter ex non bono completere moraliter (nam hoc includit rationem liberi) fieret bonus completere moraliter, solâ voluntatis libertate accidente; & contraria, si viator eundem actum dilectionis Dei, quem hic liberè eliciebat, necessariò continuaret in patria, idem actus ex bono completere moraliter, fieret non bonus completere moraliter. Fundam. Hic actus supponitur habere totam bonitatem moralē, quam ex obiecto habere posset, & solūm ad complementum illi deest ratio liberi: seu pura denominatio extrins. quæ variari potest, invariata substantialiter actus. Eadem ratio esset, si invariata plena cognitione de honestate obiecti, variaretur tantum modus producendi voluntatis de libero in necessarium. Nam iunc idem actus liberè elicitus propter honestatem obiecti, & necessariò conservatus propter necessarium modum producendi potentiam, transiret ex bono completere moraliter, in non bonum completere moraliter; & contraria, si necessariò elicitus, liberè postea ab eadem potentia conservaretur.

Ad 1. argum. 1. sent. neg. posse voluntatem eundem actum ex honesto motu inchoatum, ex eodem continuare, accidente circumstantiâ mala; hæc n. tollit ab obiecto honestatem, quæ defumitur per ordinem ad omnes circumstantias, & conformitatem ad rectam rationem, quæ in eo casu praktice

80.
Confirm.

81.
Actum ho-
nestum in
amente non
conservari.

82.

83.
Eadem ex
non malo
fieri malo
accidente
liberts.

84.

Ad primū
opposite.

practicè iudicaret, obiectum non esse prosequendum: sublatu autem motiuo honestatis, repugnat manere eundem actum, qui à motiuo essentialiter pendet. Ergo bonitas & malitia moralis intrinseca non sunt accidentia actus interni, sed essentialis differentiae ex toto cōplexo circumstantiarum indiuisibiliter sumptū: licet bonitas & malitia moralis extrinsecè completa per libertatem & aduententiam rationis sint accidentia actus interni etiam separabilia. A fortiori etiam constat, non posse voluntatem eundem actum ex turpi motiuo inchoatum, sublatā malā circumst. continuare ex motiuo honesto. Hoc n. ipso, quod actus mutat motiuum, mutat substantiam, quæ ex motiuo pender. Ad casum de missa inchoatā ante prohibitionem & continuatā post prohibitionē. Resp. vel prohibitio peruenit ad notitiam celebratur, & eo ipso mutatur obiectum de licto in illicium, ac proinde mutari etiam debet celebrantibus affectus. Vel non peruenit in notitiam celebratur, & iam non mutatur obiectum in mente operantis, esto mutetur in re; proinde nec mutari debet affectus operantis; qui in obiectum non fertur, nisi vt cognitum. Cæterum, vt mutetur obiectum in mente operantis, sufficit si de illo tantum dubitetur; nam hoc ipso prudentia dicit, non esse in tali dubio operandum, ne operans exponat se periculo errandi. 2. argum. ad suum probat de bonitate, & malitia completa & actuali, non de incompleta & aptitudinali, quæ à libertate non pendet, sed ab obiecto. Vnde nego, bonitatem & malitiam moralem pendere à libertate ut à forma specificante, sed tantum ut à fundamento essentialiter prærequisito. Ad 3. concedo, bonum & malum esse per se obiectum voluntatis, sicut verum & falsum sunt obiectum intellectus: nego tamen, eodem modo bonum & malum specificare actum voluntatis, sicut verum & falsum actum intellectus: hæc enim specificant actus intellectus in ratione veri & falsi formaliter per ordinem ad res ipsas secundum se; illa actus voluntatis per ordinem ad res ut conformati, vel difformes rectæ rationi. Hinc sit, ut quamvis motiuum formale, à quo tantum pendet essentialiter actus utriusque potentiae, sit diuersum à re in se ipsâ existente, nihilominus actus intellectus dicatur falsus ex eo, quod non conformetur obiecto secundum se, esto conformetur motiuo immediato, quod in actu opinionis, in quâ tantum potest esse veritas vel falsitas, est aliqua ratio probabilis, vel extrinsecum testimonium dicentis: actus verò voluntatis semper dicatur bonus saltem putatiuè, quamdiu conformatur motiuo immediato, diligenter ratione proposito, esto non conformetur obiecto secundum se.

84. Ad casum
Non ita bonum & malum spe-
cificant actum, ut verum & falsum:
85. Ad secundum
86. Ad tertium
87. Potesit actus in-
tellec-
tus, in-
variatu-
s de-
verò tra-
nse, non
actus vo-
lunt. Et co-
rra, non
actus vo-
lunt.
Ex quo ulterius sequitur, posse actum intellectus, inuariatum substantialiter, de verò transire in falsum, & contrà; non posse autem actum voluntatis de bono transire in malum, aut contrà: quia cum ille in ratione veri & falsi formaliter non sum. Et corra, non actus volunt. Et corra, non actus volunt.

cognita; à qua ipse essentialiter pendet non solùm in ratione boni & mali, sed etiam entis; ac proinde, illo variato, necesse est, variari actū substantialiter.

Dixi, saltem *putatiū*: nam hoc tantum sufficit, ut actus voluntatis in ordine ad operantem dicatur bonus, vel malus simpliciter, quod tamen non sufficit in ordine ad cognoscētē, ut actus intellectus dicatur verus, vel falsus simpliciter, ex eo tantum quod conformatur obiecto immediato: quia hic ordinatur ad repræsentandas res secundum se, ille principaliter ad mores & appetitus rectificandū. Ad quod sufficit, ut voluntas sequatur, quod diligentē ratione propositum videtur recto appetitui, & naturæ rationali congrueret. Ceterū debuit Durand. cuius argu. solui, Contra Durand.

88.

SECTIO V.

An omnes actus humani bonitatem & malitiam desumant ex circumstantijs, diversam ab eâ quam ex obiecto.

Circumstantia, ut vox ipsa indicat, est accidens aëris humani, quod adesse & abesse potest, saluā specificā bonitatem & malitiam actus. Vnde circumstare dicitur, non constituere vel integrare actum: sicut accidens physicum circumstat & adiaceat, non constituit vel integrat subiectum.

Septem numerantur, quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando, ex Tullio in sua Rhesor. Septem circumstantias. Arist. 3. Ethic. 1. partitionis ratio ex S. Thom. 1 2.q. 7. 4. 3. Circumstantia dicitur quasi extra subiectum actus, illa vero modo attingens: scilicet tripliciter: Primo secundum se; & hoc vel immediate, ut intensio & remissio, & sic datur circumst. quomodo: vel mediante extrinseca mensura, & sic dantur ubi, & quando, illa ut mensura loci, hæc temporis. 2. ex parte effectus; quid. 3. ex parte causæ, aut finalis; & sic datur cur: aut efficientis principalis, quis: aut instrumentalis, quibus auxilijs.

Ceterū circumstantia quis, non significat personam ipsam operantis, nam hæc spectat ad subiectum actus, qui sine agente esse non potest, sed conditionem duntaxat personæ, ut si religiosa, si voto obstricta, si matrimonio iuncta, si libera, si serua sit. Quæ conditions quando variant moraliter actum, sunt in confessione exprimendæ, ut suo loco.

Quid non importat effectum quoad subiectam: hic enim ad actum internum concurrebit ut Quid, obiectum specificans, ad externum verò ut subiectum & substratum moralitatis, quæ ab interno in externum actum derivatur: sed importat quem, vel quale, aut effectum secundarium cum pri-mario coniunctum. Ubi locum denotat, priuatum rbi, vel publicum, profanum vel sacrum. Vnde loci sacri circumstantia, quædū ex Caiet. omne peccatum per accidens aggrauet, tamen sola illa ad sacrilegij speciem trahit, quæ aut sanctitati loci directè opponuntur, ut actio furandi, voluntaria seminis effusio, violentia humani sanguinis aspersio: aut eius immunitatem violant, ut violentia hominis è loco sacro extractio. Quibus auxilijs, instrumentum significat, quod aliquo modo ad effectum moraliter confert. Dixi moraliter: nam quæ physice tantum

89.

90.
cum. s. actus

91.
Quis.

92.
ibi,

93.
Quibus auxilijs,

94.
auxilijs,

156 Disp. XIV. De bonis. & malitia formalis actuum human. S. V.

95.
Cnr.

96.
Quomodo,

97.
Quando.

98.
Rejicitur
quosites

99.
1. Sent.

Prob. 1.

100.
Prob. 2.

101.
Prob. 3.

102.
2. Sent.
Bonitas tri-
plex in actu
vol.

Sicē tantūm concurrunt, vt quod hostem quis albo, vel nigro percussit baculo, ad morales circumst. non spectant: quia actus non immutant in ordine ad morale iudicium. Cnr finem importat, non primarium & intrins. hic enim cum obiecto, quod non ad circumstantias, sed ad essentialia principia actus spectat, reciprocatur; sed secundarium & extrinsecum, quem ultra finem, operi intrinsecum, s̄pē intendit operans. Vnde finis operantis dici solet, vt distinctus à fine operis.

Quomodo importat modum actioni intrinsecum, vt intensè vel remissè, velociter vel tardè, fortiter aut lentè actum producere. Hæc n. omnia actum moraliter variant in ordine ad morale iudicium.

Quando Tempus significat, diuturnum aut breue, diurnum aut nocturnum, profestum aut festum, quod non trahit peccatum ad distinctam speciem sacrilegij, vt trahit locus: quia tempus non est capax intrinsecæ ac permanentis sanctificationis, cùm sit ens successuum: locus, cùm sit permanēs, capax est illius. Hinc sit; vt qui peccat die festo, non committat diuersum specie peccatum ab eo, quod cōmittit die profecto. Rejicitur quorū: bæc n. non est circumstantia cùm circa eundem actum non versetur, sed sit ipsa actuum multiplicatio. Et licet semper peccatorum multiplicatio aggrauet subsequens peccatum, hæc tamen gravitas immediatè oritur ex circumst. quomodo, quantum subsequens peccatum, virtute præcedentium, committitur cum maiore cognitione, inclinatione & malitiâ.

Prima sent. docet, solos actus exteriores, non interiores, bonitatem aut malitiam ab obiecto diuersam, ex circumst. desumere: Durand. in 2. dist. 38. qn. 1. n. 2. Contra. I. 2. qn. 19. art. 2. Prob. 1. Nihil potest dare bonitatem aut malitiam actui interno, nisi sit volitum: at hoc ipso quod est volitum, non est amplius circumstantia, sed transit in conditio-

nem obiecti: nullam igitur desumit actus internus ex circumst. &c. 2. Bonitas obiecti integratur ex singulis bonitatibus partialibus circumstantiarum: ergo bonitas circumst. non distinguitur à bonitate obiecti: quia vt distinguatur, non debet illam constituere, sed supponere constitutam, ei que tantūm aduenire. Antec. prob. quācumque circumst. ab obiecto sublatâ, tollitur tota bonitas obiectua, velut si ab obiecto liberalitatis auferas circumst. personę dantis, vel accipientis, aut quantitatem rei datę, tollis obiectum liberalitatis, quod ex his integratur. 3. Continuatio actus, & quantitas obiecti, sunt circumstantiae actus: sed neutra confert bonitatem aut malitiam actui interno voluntatis. Non prima: quia si continuatio tribueret bonitatem actui, correspondet illi infinitus valor, nempe in singulis instantibus certus gradus; in infinitis, quæ sunt in qualibet parte temporis, infinitus. Non secunda: quia si quantitas obiecti tribueret bonitatem actui, actus qui ferretur in obiectu infinitum, contraberet infinitam: ea n. proportione crescit bonitas aut malitia in actu, qua crescit quantitas bonitatis aut malitiae in obiecto. Vnde actus, quo quis velleret dare elemosynam infinitam, infinita esset bonitatis; contrà verò actus, quo quis sperari velleret pecuniam infinitam, infinita esset malitiae.

Secunda sent. affirmat actus, etiam interiores bonitatem vel malitiam desumere ex circumst. aliquo modo diuersam ab ea, quam desumunt ex obiecto: S. Thom. I. 2. qn. 18. art. 3. & communis Scholast. Nec ab eadiscrepat Scorsus, vt constat ex 2. dist. 7. qn. vn. 5. ad solne. & quodlib. 18. 5. de 1. vbi

triplicem distinguit bonitatem moralem: Primam ex obiecto, quam vocat primam in genere moris, cō quod nullam aliam in genere moris præsupponit, nisi solam bonitatem naturæ, quam habet ab effidente: Quam etiam appellat genericam: quia sicut, inquit cit. quodl. genus est potentiale respectu differentiarum, sic bonitas ex obiecto est prima in genere moris presupponens solam bonitatem naturæ, & capax omnis bonitatis specifica in genere moris: Secundam ex circumstantijs, quam vocat specificam & virtuosam, quia determinat primam ex obiecto, tanquam differentia genus: Tertiam gratuitam & me- Tertia ritoriam in ordine ad retributionem diuinam: pri- mat docet præsupponi ad 2. secundam ad 3. non contrà. Cui triplici bonitati correspontet triplex malitia in actu, ex obiecto, ex circumstantijs, ex demerito. Vnde ex his intellige Scot. in 2. dist. 40. 5. de 2. vbi cùm dixit, primam bonitatem moralem actus desumendam esse ab effidente libero; per primam, non intellexit specificam & intrins. actui, sed genericam & extrins. quæ communis est actibus bonis & malis, & solūm est fundamentum bonitatis & malitiae moralis. Pro sent. explicatione,

Dico 1. Omnes actus humani tam externi, Omnes a- quam interni habent alias circumst. à quibus ali- das habent quam desumunt bonitatem vel malitiam, diuer- circumst. sam ab eis, quam ex obiecto habent: ex Trident. sef. Temeritas 14. cap. 5. & Can. 7. vbi definit in confessione expli- est hanc negare candas circumst. quæ peccati speciem mutant, si- ne quibus nec peccata ipsa à penitentibus integrè exponi, nec iudicibus innotescere possunt. Quod Trident.

loquatur de circumstantijs etiam internorum peccatorum, constat ex eodem, ibid. definiante, re- censenda esse omnia peccata, etiamque occultissima sint: ergo supponit etiam interna habere circumstantias, quæ species non mutant: doctrina à parita- terationis constat de actibus bonis. Fundam. mul- 104. la est actio humana, tam externa, quam interna, quæ præter specificam bonitatem, aut malitiam ex obiecto, non habeat aliquam bonitatem, aut malitiam ex adiunctis, quæ adesse, & abesse potest, salua specifica ex obiecto, vt patet in intentione & continuatione actus, in paritate aut magnitudine obiecti: nam siue actus charitatis sit intensus, siue remissus, siue per unam aut duas horas continuatus, siue ad plures, siue ad pauciores homines extenderatur, semper erit eiusdem bonitatis specificæ, non individualis, ex circumstantijs desumptæ; aliter enim intra eandem speciem bonitatis, in ordine ad regulam rationis; penes quam proximè desu- mitur omnis diuersitas siue specifica, siue individualis actuum, comparatur actus charitatis intensus, ac remissus, furtum 10. atque 1000. florena- rum. Confirm. bonitas, vel malitia ex obiecto pri- 105. mò transfert actum à non esse morali ad esse mo- rale, primoque illum constituit in determinata specie bonitatis, vel malitiae: bonitas verò vel malitia ex circumstantijs non primò transfert actum à non esse morali ad esse morale, sed supponit illum in aliqua specie bonitatis, vel malitiae iam consti- tutum, & solūm perficit illum accidentaliter. Confir.

Huius rationem assignat S. Thom. I. 2. qn. 18. art. 3. quia sicut res naturales non totam perfectionem sibi debitam habent ex formâ, quæ essentialiter constituantur in esse specifico, sed ex superaddi- tis accidentibus: ita actiones morales non totam perfectionem sibi debitam habent ex obiecto, sed ex adiunctis circumst. quæ sunt quædam accidentia ornantia & perficiantia actiones.

Nota duplex genus circumst. quædam quæ se Circum- stantiarum tenent ex parte actus, & reperiuntur in omni alia actione

actione morali, quæ dici possunt transcendentalis, ut intensio, remissio, maior aut minor scientia, maior aut minor libertas, duratio &c. Quædam ex parte obiecti, ut maior vel minor quantitas eleemosynæ, maior vel minor indigentia subiecti, circumstantia loci, temporis, personæ, quæ etiam reduci potest ad circumst. obiecti. Prioris generis circumstantiæ semper bonitatem aut malitiam augent intra eandem speciem moralitatis: sunt n. n.

107. Ex parte actus, quædam moralitates eiusdem bonitatis & malitiæ: Alio ex parte obiecti Posterioris verò generis aliquando augent illam intra eandem speciem, quando nimis virtus est ad idem obiectum virtutis aut vitij, ut maior aut minor quantitas in actu eleemosynæ, aut furti: Aliquando extendunt illam ad perfectionem accidentalem diuersæ speciei, quando scilicet circumstantiæ unius virtutis aut vitij concurrunt ad actum alterius virtutis aut vitij, ut circumst. loci, temporis, aut personæ sacræ extendunt actum misericordie ad perfectionem accidentalem religionis, cuius istæ sunt propriæ circumst. Nam ita se habet augmentum bonitatis & malitiæ actus ad

bonitatem & malitiam eiusdem, sicut circumstantiæ obiecti virtutis aut vitij ad obiectum eiusdem virtutis aut vitij, cuius actum perficiunt vel inficiunt: sed aliquæ circumstantiæ virtutis aut vitij non differunt specie ab obiecto virtutis & vitij; aliquæ differunt tanquam accidentia specie diuersa ab obiecto alterius virtutis aut vitij: igitur & augmentum ipsum bonitatis & malitiæ, quod conferunt, alias specie non differt à bonitate & malitia, obiecti cui additur; alias est diuersum specie.

108. Dico 2. Posunt interdum circumstantiæ integrare unum obiectum totale, vel transire in motiuum & obiectum principale: quo tempore desinunt esse circumstantiæ, & sunt obiectum partiale, vel totale tribuens primam speciem bonitatis vel malitiæ actui. Fundam. Quod respectu unius

Quod respectu unius actus est circumstantia, respectu alterius potest esse obiectum, aut totale, aut partiale: at omne actus est circumstantia, tribuit primam speciem bonitatis vel malitiæ, aut totalem, si sit totale; aut patrialem, si sit alterius potest esse obiectum.

109. Prob. actus est circumstantia, respectu alterius potest esse obiectum, & certa quantitas qualitatæ quæ cibi ad actum temperantia, concurrunt ut obiectum partiale, ex quo integratur obiectum totale liberalitatis, & temperantia: quæ tamen ad actum misericordie, quæ pro obiecto essentiali habet solam inopiam subiecti, concurrunt ut puræ circumstantiæ. Præterea quando quis ex solo motu conditionis personæ sacræ mouetur ad dandam eleemosynam; conditio hæc, quæ alioqui in co, qui ad eleemosynam faciendam principaliter mouetur ex affectu indigentiae subiecti, est circumstantia, in hoc est obiectum & motiuum formale conferens primam speciem virtutis religionis, & primò transferens actum à non esse virtutis, ad esse virtutis. Nam honestas obiecti non confert suam bonitatem actui, nisi propter se intentam; potest autem quis actu eleemosynæ intendere solam honestatem personæ sacræ: igitur potest eo actu, solam religionis honestatem contrahere, quæ cum sit prima, nullam aliam moralem honestatem supponens in actu, dabit primam speciem honestatis: atque adeò potest interdum circumstantia conferre specificam bonitatem actui, quando nimirum transit in obiectum

Tom. 3. De Fine.

Ad primū 1. sent. conced. nil posse conferre honestat. aut malitiæ actui, nisi sit volitum, vel ut obiectum primarium, vel ut secundariū: circumstantiæ autē ut p̄ima conferant bonitatem actui, sufficit, ut sint volitæ ut obiecta secundaria. Ad 2. Nego, honestatem obiecti integrari ex honestatibus circumstantiarum, ut ex obiectis partialibus, quorum quolibet sublatu, auferretur specifica honestas obiecti, sed solū ut ex conditionibus acciden. quarum quālibet sublatu, adhuc integra manet specifica honestas obiecti. Ad prob. antec. patet ex dictis, illas non esse circumst. sed obiecta partialia respectu obiecti liberalitatis. Ad 3. Neg. minor, ad 1. prob. neg. sequel. ad prob. nego esse vlla instantia, aut partes in tempore: sed esse unam continuam quantitatem successivam finitam, ad cuius proportionem crescit quantitas valoris & meriti in actu. Ad 2. Prob. nego sequel. ciusque prob. non n. quantitas perfectionis in actu crescit iuxta quantitatē perfectionis obiecti, sed principijs: Cūm actus in actu crevit, non accipiat perfectionem ab obiecto per informationem, sed per terminationem habitudinis ad quantitatē illud; & habitudo non ab obiecto, sed à principio producatur, principium autem finitum cūm sit, nempe voluntas & cognitione creata, non poterit communicare actui habitudinem infinitam, sed finitam ad obiectum infinitum: posse verò actu finitum ferri in obiectum infinitum, præsertim quando actus est pura tendentia in obiectum, qualis est omnis affectus voluntatis in suum obiectum; constat de amore beatifico erga Deum. Quare actus ordinem tantum, non quantitatem perfectionis sumit ab obiecto.

Dices 2. Actus terminatus ad obiectum infinitum est in infinitum melior quoque terminato ad quocunque finitum: ergo est in bonitate infinitus, aliudque deueniri posset ad actum terminatum ad obiectum finitum, quo melior ipse non esset. 2. actus, quo anima Christi obtulit suam humanitatem Verbo unitam in holocaustum aeterno Patri, fuit infinitus: ergo etiam quantitatem perfectionis desumit ex obiecto. Resp. ad 1. disting. antec. est melior ratione obiecti connotati, concedo; ratione habitudinis ad obiectum, nego: cūm enim habitudo actus ad obiectum infinitum sit finita, poterit dari actus cum maiori habitudine ad obiectum finitum. Nam hæc non proportionatur obiecto, sed principio, à quo producitur.

Ad 2. disting. antec. fuit infinitus ratione habitudinis & tendentiae ad obiectum, nego: illa enim fuit finita producta à principio finito: fuit infinitus ratione doni oblati, concedo. Actus autem, quo quis desideraret conferre, vel auferre infinitam pecuniam, nec esset infinitus ratione habitudinis, nec ratione obiecti, quia cūm non sit possibile, non potest reddere actum infinitum sub ratione donationis; quia hæc non infinitatur, nisi à dono infinito sub ratione effectus actu collati ab eo, qui plenè possidet illud. Quod dico propter B. Oblatio B. Virginem, quæ Christum obtulit, & sacerdotes, Virginis, & sacerdotum, qui quotidianè offerunt in sacrificium Deo: quia tam non possident, nisi sub determinato valorem illi non possident, nisi sub determinato valorem non possunt infinita sub ratione donationis. Instabis, actus virtutis pendet à sola voluntate operantis, cūm totus sit liber, non ab effectu sequitur; ergo siue effectus infinitus re ipsa ponatur, siue non, debet affectus conferendi illum habere eandem bonitatem, quam habet affectus ipse actu conferens donum infinitum. Resp. disting. antec. actus virtutis pendet à effectu virtutis. sola voluntate operantis in ratione habitudinis & tendentiae

O

158 Disp. XIV. De bonit. & malitia formalis actuum human. S. VI.

vol. in ratione donationis tenuitatem, non donationis. tendentiae ad obiectum concedo; in ratione donationis seu collationis, nego. In hoc enim pendet ab actu ipso, actu collato, & quia sub hac tantum ratione donandi infinitum donum, voluntas est infinita; est enim infinita, quæ facit unum cum dono infinito; sola voluntas dandi infinitum donum, præsertim quando illud est impossibile, infinita non est; quia non includit donum infinitum tamquam effectum ipsius operantis, quo pacto constituit unum actum humanum cum illo, sed tamquam extrinsecum obiectum, cum quo non facit unum.

liberæ merentis, aut de merecentis, satisfaciens aut offendentis, non tamen qui debet vel meritum ad premium, vel satisfactionem propter offendam acceptare, mouetur ex sola bonitate libera actus studiosi, sed maximè respicere solet ad dignitatem personæ promerentis, aut satisfaciens: constat in principe creato, qui ceteris paribus libenter remunerat nobilioris, quam ignobilioris personæ actiones, libenterque acceptat satisfactionem personæ dignioris, etiam si dignitas ignoraretur à promerente, vel satisfaciens. Quia potest remuneranti placere non solum quod est bonum liberum & studiosum in actione, sed etiam quod est bonum naturale seu personale, etiam si necessarium sit.

Ex his ad 2. rationem disting. minor. conditio personæ non est præcognoscenda, ut conferat bonitatem meritoriam, vel satisfactionem in ordine ad præmiantem, vel condonantem, concedo; quia potest hic ad præmiandum, vel ad condonandum non solum moueri propter liberam bonitatem actionis, sed etiam propter necessarium valorem refusum ex dignitate personæ: quæ etiam ignorata ab operante, communicat suam bonitatem & va- lorem actioni, quia illam necessariò communicat: non est præcognoscenda, ut conferat bonitatem virtutis, nego. Vnde primum, 2. 3. exemplum solum probant de bonitate meriti & satisfactionis in ordine ad præmiantem, non de bonitate virtutis in ordine ad operantem: nam nec premium, nec poena debent ab operante præcognosci, ut operans illa promereri possit. Ad 4. exemplum, nego, in eo casu personam sacram incurrit malitiam sa- crilegij: quia cum hæc sit imputabilis operanti, non trahatur, nisi præcognoscatur. Quo sit ut condi- tio personæ non tribuat actioni honestatem virtutis, aut turpitudinem vitij, nisi aliquo modo transseat in obiectum: ut autem tribuat dignitatem per- sonalem, sufficit ut tantum concurreat per mo- dum suppositi operantis.

S E C T I O V I I .

Quale voluntarium ad contrahendam bo-
nitatem vel malitiam circumstan-
tiarum requiratur?

*Q*uod malitiam certum est, sufficere volun-
tarium indirectum & interpretatum: nam ad contra-
hendam malitiam ex obie-
cto, à fortiori sufficet ad contrahendam malitiam circumstantijs; an ut aliquæ circumst. specifici-
voluntarium, expressum requirant vo- luntarium, infra. Sola controversia nunc debo-
nitate. De qua,

Prima sent. affirmat. sufficere indirectum & in-
terpret. est quorundam recen. & à fortiori corum,
qui docent, hoc ipsum sufficere ad contrahendam
bonitatem ex obiecto, contra quos disputo scilicet. 2.
Prob. 1. Bonitas ex circumst. est extra substantiam, tam specificam, quæ in divid. actus: est n. Prob. 2.
accidens actus, quod adesse & absesse potest, saluā integrā substantiā subiecti: at non esset extra substantiam saltem divid. si esset directe & expressè volita: non enim potest aliquid esse directe & ex-
pressè volitum, nisi per physicam & realem ten-
dientiam actus in ipsum volitum; omnis autem ten-
dientia physica realis pertinet ab substantialem
constitutionem actus: vñâ enim & in dividibili ten-
dentiā voluntas fertur in obiectum, & in omnes
circum-

118.
Ratio 1.
dub.

119.
Ratio 2.
dub.

120.
Certa sens.
affirmat.

121.
Ad 1. rat.
Intensio
actus cog-
noscius est.
& per
modum actus

122.
Bonitas vel
malitia a-
lia in ordi-
ne ad ope-
rantes;

123:
Altera ad

Prima ratio dubit. intensio est circumstantia actus, quæ confert illi bonitatem vel malitiam, absque eo, quod sit ab operante præcognita: cum n. pendeat ex libero influxu voluntatis, non potest, antequam existat, præcognosci, in quo gradu futura sit. 2. Perlonga conditio est primæ circumst. quæ tamen ut bonitatem vel malitiam conferat, non necessariò præcognoscenda est. Parte 1. in eo, qui ignorans se esse in gratia, actum elicit meritorium & dignum vita æterna. 2. in eo, qui invincibiliter ignorans gerasnas penas, mortaliter peccando contrahit malitiam reatus, penas æternas. 3. actus Christi fauissent infiniti valoris, etiam si ignorasset, se esse personam in creatam. 4. violatio voti in persona religioso esset sacrilega, etio ininvincibiliter ignoraret, se esse religiosum.

Communis tamen & certa sent. est, non posse circumstantias bonitatem aut malitiam actibus conferre, nisi præcognoscantur. Hanc à circumstantijs debent actus humani contrahere voluntarie: at nequeunt, nisi ipse bonæ vel malæ præcognoscantur: nam bonitatem vel malitiam voluntariè contrahere, est, illam contrahere per actum elicitem à principio intrinseco cognoscente bonitatem & malitiam obiecti. Major prob. hanc n. contrahunt actus humani imputabiliter; at id non possunt, nisi illam præcognoscant: nihil enim est operanti imputabile, nisi quod in ipsius est potestate; quod ab ipsius libera pendet voluntate; quod est præcognitum.

Ad 1. rationem dubit. neg. minor. Ad prob. non potest intensio actus præcognosci determinate & per modum obiecti, concedo; confusè & per modum actus, nego: scilicet per maiorem vel minorem conatum, quem in se ipso exercet operans, exercitè & per modum actus experimentali cognoscit intentionem, vel remissionem sui actus: & hoc sufficit ad tribuendam bonitatem vel malitiam actui: hic enim maior vel minor conatus liberè intenditur ab operante, dum fortius, vel leuis ad operandum liberè se applicat.

Pro solutione secundæ rationis, disting. duplex bonitas vel malitia in actu: altera virtutis aut virtutum in ordine ad operantem; altera meriti aut demeriti, satisfactionis vel offensæ in ordine ad retrahuentem. Prior necessariò requirit notitiam sui, ut contrahatur ab actu, cum utique debeat esse libera: non enim censetur studiosè, aut viciousè operari, nisi liberè, & aduententer operemur.

Posterior eis semper fundetur in operatione

Disp. XIV. De bonit. & malitia formalis actuum human. S. VII. 159

129.
Prob. 2.

circumstantias ipsius; quod totum illi ab intellectu proponitur. 3. vt circumstantiae quomodo, & quando conferant bonitatem actui, non est necesse, vt expressè & directè intendantur. Non enim posset quis expressè & directè intendere intensionem, vel continuationem sui actus, nisi reflexè præcognoscat illam: at nemo, cum actum producit, experitur se reflexè cognoscere intensionem sui actus, aut directè ferri in durationem eiusdem.

130.
Prob. 3.

Tertiò. Voluntas non solum dicitur velle per expressam & directam tendentiam in volitum, sed etiam per interpretatiuum; at hæc sufficit, vt bonitas circumstantiarum tribuatur operanti: qui enim vult obiectum, censetur velle quidquid est cum illo coniunctum. 4. Aliquod debet esse discrimen inter voluntarium requisitum ad contrahendam bonitatem essent. ex obiecto, & accidentalem ex circumst. prior enim contrahitur ex motu formalis honestatis; posterior ex concomitantibus ipsum formale. Ergo si ad illam requiriatur voluntarium directum & expressum, ad hanc sufficiet interpretatiuum & indirectum.

131.
Prob. 4.

Secunda sent. requirit voluntarium directum & expressum: Suarez de aëlib. hum. tract. 3. disp. 5. sent. 2. num. 4. quæ probabilior est. Fundam. vt honestas obiecti conferat actu interno suam honestatem, debet expressè intendi: ergo vt honestas circumstantia conferat eidem suam, debet expressè intendi. vel enim circumstantia auger honestatem actus intra eandem speciem homogeneè, vel extendit illam ad aliam accident. heterogeneam: sed ad utrumque augmentum requiritur voluntarium expressum. Quoad 1. prob. Nam si illud est homogeneum, debet esse eiusdem rationis cum eo, cui additur; alioqui non augeret illud homogeneè. At illud est voluntarium directum & expressum: ergo etiam hoc, quod ei additur. Prob. quoad 2. quando enim honestas circumstantia est alterius rationis quasi specificæ ab ipsa honestate obiecti, non necessariò coniungitur cum ipsa, cum pertinere soleat ad honestatem alterius virtutis, vt conditio personæ sacræ in paupere, est conditio pertinens ad virtutem religionis: nequit autem conditio personæ sacræ conferre honestatem actui misericordiæ, nisi expressè & directè volita: nam quando circumstantia pertinet ad honestatem alterius virtutis, non necessariò voluntas intendens honestatem illius virtutis, intendit honestatem circumstantiæ alterius virtutis; vt in exemplo adducto; non eo ipso, quo voluntas intendit honestatem misericordiæ & circumstantiarum eius, intendit honestatem spectantem ad religionem. Igitur, vt præter honestatem misericordiæ actus contrahat honestatem circumstantiæ Religionis, debet illam expressè intendere: alioqui non posset contrahendo honestatem miseric. non contrahere honestatem Relig. quam præuidet coniunctam cum persona pauperis: si sufficeret voluntarium interpretatiuum.

132.
Augmētū
honest. ho-
mogeneum

Bonitas ex circumst. ad constitutiō. obiecti; aut heterogeneam, si sit diuersæ, contra Curiel. 1. 2. qu. 18. art. 3. dub. 1. concl. 2. Sequitur 2. hanc bonitatem esse inseparabilem ab hoc numero actu, quia cum non sit à parte rei distincta à honestate ex obiecto, quæ intrinseca est & substantialis actui, in esse moris & naturæ, implicat separari ab actu, non destruet substantiam actus. 3. Bonitatem ex circumst. esse accidens actus humani, non

physicum, sed metaph. nec respectu huius, vel illatus in spacio, vt circumstantia & in individuo vagè cie & individuali vagè sumptu: quia saluari posset actus in tali specie virtutis, & in individuo eiusdem speciei, sine hæc vel illa circumst. sit enim actus charitatis intensus, remissus, cum hæc, cum illa circumst. elicitus, semper erit eiusdem speciei & in aliquâ individuatione, contentâ sub eadem specie charitatis.

Ad Primum 1. sent. nego bonitatem ex circumstantijs esse extra substantialem individuationem huius, vel illius numero actus, licet sit extra substan. individ. actus individualis vagè sumptu.

Ad prob. concedo bonitatem ex circumst. esse accidentis metaphys. de cunusratione est, vt sit separabile ab hoc numero actu, tantum per intellectum, vt ex Philos. suppono. Ad 2. quoad circum-

stantiam quomodo, Rcspl. Illam non necessariò ab operante intendi debere per modum obiecti, sed per modum actus & exercitè, hoc ipso quo ope-

rans volens & aduertens conatur elicere actum per modum feruentem. Eadem ratio est de circumstantia quan-

do: nam vt illa conferat maiorem bonitatem quasi extensiua actus, sufficit vt operans & volens aduertens perseueret in eodem actu: hoc enim ipso expressè exercitè vult perseuerantiam actus.

Ad 3. neg. minor. Esto enim volitio per imputationem sufficiat ad contrahendā malitiam, non sufficit ad contrahendā honestatem; quia plura requiruntur ad actum bonum, quam ad malum;

alioqui eodem modo contraheret moralem honestatem ille, qui videns, se hinc & nunc teneri ad exercendum actum prohibitum, esto illum non positiuè, sed tantum permitti nolle, ac contraheret, qui aduertens, se hinc & nunc teneri ad exercendum actum preceptum, circa quod tantum negatiuè se haberet. Vnde concedo, eam voluntatem sufficere ad malitiam, non ad bonitatem.

Ad 4. neg. conseq. discrimen enim requisitum ab bonitatem essent. ex obiecto, & accidentalem ex circumst. saluatur per hoc, quod in obiectum tenet primariò, in circumstantias secundariò.

S E C T I O . V I I I .

Quæ circumstantia tribuant nouam spe-
ciem bonitatis vel malitia?

C ertum est, non omnes tribuere nouam spe-
ciem bonitatis, aut malitiae ab obiecto di-
uersam, sed sçpē eam intra eandem speciem tan-
tum augere. Difficultas est in assignandâ certâ re- Regula

gulâ, qua possimus huiusmodi circumstantias dig-
noscere. S. Thomas I. 2. quest. 18. art. 10. & 11. hanc assignat regulam. Circumstantia, quæ per se considerata & ab omni alia sciunda, sufficiens est dare bonitatem vel malitiam actui humano; sive transferre actum de una specie bonitatis, vel ma- litiae in aliam, tribuit speciem bonitatis aut malitiae,

ab obiecto diuersam: quæ de se sufficiens non est eam conferre, nisi ut determinata ab aliâ circumstantiâ & conditione obiecti, cui est adiuncta, non tribuit nouam speciem, sed eandem auget intra eundem gradum specificum: Hæc n.

circumst. nullum per se afferit determinatum ordinem conformitatis, vel diffor. ad rationem, sed est de se indifferens & indeterminata: at omnis spe-

cies bonitatis vel malitiae moralis delimitur per illum ordinem: Igitur illa circumst. non est de se apta conferre nouam determinatam speciem bonitatis vel malitiae, sed tantum augere illam intra eundem

160 Disp. XIV. De bonis. & malitia formalis actuū human. S. VIII.

cundem gradum specificum, quam ex obiecto supponit & à quo determinatur. Talis est circumstantia *quomodo*, & *quid*, prout importat maius & minus. Nunquam enim istae tribuunt bonitatem vel malitiam ex se, sed ut coniuncte cum aliā circumstantiā, vel obiecto, à cuius bonitate vel malitiā determinantur ad eandem specificam augendam. Major enim vel minor quantitas in furto ex se non afferit malitiam nisi supposita circumstet. alieni in obiecto. Vnde quantumcunque augentur quantitas furti, nunquam transfert illud ad aliam speciem peccati, nec nouum ordinem disformitatis afferit contra rationem, sed augent tantum illud intra cundem gradum specificum, quem ex obiecto supponit. Nec refert, quod quantitas furti transferat peccatum de veniali in mortale, quod videntur plusquam specie distingui: hec enim diversitas non oritur proximè & immediatè ex quantitate furti, sed ex virtuali contemptu Dei ultimi finis, quem secum afferit furum graue: in quo peccatum mortale distinctum est à veniali, ut disp. 23. sect. I.

*Prior pars regule.
Si per se sufficiat dare bonitatem malitiae tribuit speciem diuinam.*

143.

Prior pars regulæ constat ex opposito principio. Circumstantia enim quæ per se considerata, & ab omni aliâ, saltem per rationem sciuncta, sufficiens est dare bonitatem vel malitiam actui humano, de se afferit determinatum ordinem conformitatis, aut disformitatis ad rationem: ergo de se apera est conferre nouam speciem bonitatis, vel malitiae ab obiecto diuersam.

Dixi, saltem per rationem ab omni alia sciuncta: nam etiam si aliqua circumstantia, nequeat nouam speciem bonitatis, vel malitiae actui conferre, nisi aliâ suppositâ: vt in adulterio circumstantia iniustitiae nequit malitiam in honestatis contra sacramentum matrimonij conferre, nisi suppositâ malitiâ fornicationis; per se tamen considerata & ratione sciuncta à circumst. fornicationis, est de se apta nouam malitiam conferre, quia peculiarem ordinem disformitatis de se afferit contra rationem, peculiaremque oppositionem ad distinctam virtutem. Vnde actum transfert de unâ specie peccati in aliam in confessione necessariò aperiendum. Eadem ratio est de circumst. loci sacri in peccato furti, quæ malitiam sacrilegij non confert, nisi suppositâ malitiâ furti: Adbuc tamen per se considerata, & ratione sciuncta à peccato furti, nouam afferit disformitatem ad rectam rationem. Quod inde patet, quia etiam sciuncta ab omni aliâ circumstantia mala, qdtribuit eandem speciem sacrilegij, vt in eo qui propriam coniugem cognosceret in loco sacro, vel qui ad profanos usus sacris vestibus & vasibus viceretur. Vtraque enim actio sacrilega est contra cultum loco, rebusque facis debitum; esto neutra supponat aliam circumstantiam malam.

Objecies 1.

Objecies contra 1. partem regulæ. 1. inde sequetur, in quolibet peccato duas esse malitias specie diuersas, alteram ex obiecto, alteram ex circumstantia inobedientiæ, quæ omne peccatum est contra præceptum Dei: licet enim hæc coniungatur cum omni peccato, per se tamen considerata nouam afferit disformitatem ad rectam rationem.

Objecies 2.

Secundò sequeretur, duplē speciem malitiae contrahere cum, qui contra liberalitatem dupli excessu delinqueret, & ex parte dantis, si ultra facultatem; & ex parte recipientis, si ultra necessitatem, largiatur: quilibet enim excessus per se sumptus afferit speciem disformitatem, ad rectam rationem: cum per se sumptus aptus sit conferre integrum speciem prodigalitatis.

Objecies 3.

Tertiò. Si plures circumstantias specie diuersas

tribuunt actui plures malitias specie diuersas; plures numero distinctæ tribuent eidem plures numero distinctæ. Resp. ad 1. argum. neg. sequel. ^{148.} hæc enim circumstantia, vt infra, non tribuit specificam malitiam actui, nisi ut directè intenta. ^{149.} Ad 2. concedo, eum, qui dupli excessu contra liberalitatem delinquit, duplē contrahere malitiam, sed partiale, speciem ad unam totalem prodigalitatis, quæ ex utrâque circumstan- ^{150.} tia dantis & accipientis consurgit. Vnde & conce- do, quemlibet excessum afferre nouam disformi- ^{151.} tatem contra rationem, sed partiale, & intra ^{152.} eandem speciem vitij, sufficientem tamen ad con- trahendam malitiam prodigalitatis. Hoc enim est discrimen inter actum virtutis & vitij, quod vi- ^{153.} tiolus actus statim contrahit malitiam obiecti, etiamsi non omnes circumstantie illud integrantes ad actum concurrant: virtuosus non contrahit ho- ^{154.} nitatem obiecti, nisi omnes circumstantie obiec- ^{155.} tum cohonestantes concurrant. Vnde unâ tan- ^{156.} tum circumstantia honestâ sublatâ, vel turpi addi- ^{157.} ta, nequit obiectum virtutis conferre actui boni- ^{158.} tatem. Quo fit, vt obiectum virtutis per se ne- ^{159.} queat nisi integrum speciem suæ honestatis con- ferre: obiectum vitij conferre possit etiam partiale: quia bonum ex integra causa, malum ex sin- ^{160.} gulis defectibus. Dixi *per se*: posset enim aliqua circumst. ad integrum honestatem virtutis requiri- ^{161.} ta ab operante inculpabiliter ignorari: & tunc ^{162.} virtus conferret speciem tantum partiale suæ ho- ^{163.} nestatis. Ad 3. neg. conseq. specifica enim diversitas sumitur ex obiecto, cum obiectum sit ratio spe- ^{164.} cificandi actum, numerica distinctio ex actu; cum possiat plures numero actus versari circa idem ^{165.} numero obiectum. Igitur quotiescunque ex parte obiecti concurrunt plures circumstantie specie diuersæ, refundunt in actum plures bonitates, vel malitias specie diuersas: at non quotiescunque ex parte obiecti concurrunt plures circumstantie nu- ^{166.} mero distinctæ, refundunt in actu plures boni- ^{167.} tates, vel malitias numericas, quia licet illæ in ob- ^{168.} jecto sint numero distinctæ, in actu tamen, ex ^{169.} quo numerica distinctio desumitur, sunt unum.

Objecies 2. Contra 2. partem regulæ. Magis & Contra po- minùs, multum & parum constituant obiectum ster. par- intemperantiæ: scilicet quantitas cibi & potus cer- tem regule.

Objecies 2. Contra 2. partem regulæ. Magis & Contra po- minùs, multum & parum constituant obiectum ster. par- intemperantiæ: scilicet quantitas cibi & potus cer- tem regule. aut minùs, sed recessus à termino per rationem *tia forma-* constituto, vt porportionato commensuratoque littera est re- *comeditis dispositioni. Qui recessus formaliter cassus à ter-* consistsit in indiuisibili. Vnde primus recessus, qui mino per à tali termino ratione præfixo, fieri intelligitur, rationem *confitute.* constituit formaliter vel obiectum intemperantiæ, si sit per excessum; vel insensibilitatis, si sit per de- *confitute.* fectum: quia verò hic recessus, cum sit in materia diuisibili, semper est diuisibilis, quatenus cum co- dem indiuisibili recessu connectitur *quid*, vel *quonodo*, simul augent eandem speciem malitiae. Vnde semper circumstantia *quid*, vel *quonodo* supponit obiectum intemperantiæ constitutum per primum recessum indiuisibile à medio rationis, arque ad eam speciem ipsam intemperantiæ, vel insensibilitatis, derivatam à primo recessu, eamque tantum auget.

SECTIO

SECTIO IX.

An circumstantia, quæ de se apta est conferre nouam speciem, sit apta conferre primam?

153. **H**actenus indagatæ circumstantiæ aptæ conferre nouam speciem bonitatis vel malitiæ, ab obiecto diversam. Ulterius indagandū, an omnis, quæ apta est conferre nouam speciem, possit primam.

154. **R**atio dubit. Nam multæ circumstantiæ sunt aptæ ad constitutandam nouam speciem, quæ essentialiter supponunt alias circumstantias, tribuentes primam speciem bonitatis vel malitiæ: ut in adulterio circumstantia violationis tori coniugalis essentialiter supponit circumstantiam fornicationis, tribuentem primam speciem malitiæ actui adulterij: in actu misericordiæ filij erga parentem, supponitur circumstantia personæ dignitatis, quæ tribuit primam speciem pietatis: & quæ essentialiter supponit aliam, ipsa non potest tribuere suam, nisi aliâ priore suppositâ.

155. **D**ico 1. Nulla circumstantia, apta constituere nouam speciem malitiæ, per se tribuere potest primam, si essentialiter supponit aliam. Fund. concl. negat. de malitiâ. Fundamentum. ut mala circumstantia tribuat suam malitiam actui, sufficit ut tantum præuideatur coniuncta cum alia, vel obiecto à voluntate intento: vt enim malum tribuat suam malitiam, non debet intendi, sed tantum præuideri: quando vero circumstantia, ut tribuat suam speciem moralitatis actui, non pendet ab intentione operantis, non potest tribuere illam, nisi eo ordine, quo illam à parte rei includit: igitur si illam posteriori ordine naturæ à parte rei includit, quam aliam, non poterit priori ordine naturæ illam actui conferre. Sic adulterium non potest conferre speciem iniustitiae, quin prius tribuat speciem fornicationis, quæ ad malitiam adulterij se habet ut prius subsistendi consequentiâ. Dixi, *per se*: nam per accidens, si prima malitia, quæ ex natura rei præsupponitur ad secundam, inculpabiliter ignoretur, tunc circumstantia, quæ apta est conferre secundam, confert primam malitiam. Nulla n. malitia moralis contrahitur, nisi saltem præcognoscatur: ergo quæ inculpabiliter non fuit præcognita, non potuit actum inficere.

156. **C**oncl. affir. de bonitate, ex opposito principio. **D**ico 2. Omnis circumst. apta constituere nouam speciem honestatis, tribuere potest primam, etiamsi essentialiter præsupponat aliam. Nempe ut bonum tribuat suam bonitatem actui, non sufficit ut tantum præuideatur, sed debet expressè intendi. At potest voluntas in obiecto intendere unam circumst. & non aliam: quia non semper agens intendetur intendere omnem honestatem quæ est in obiecto, ut cum eleemosynam tribuit pauperi sacerdoti, non tenetur ex utroque motiuo misericordiæ & religionis illam tribuere, sed ex alterius tantum, & tunc vel erit actus misericordiæ, si ex motiuo misericordiæ sublevandæ; vel actus religiosi, si ex motiuo personæ sacrae, mouebitur. Quando vero circumstantia, ut tribuat suam speciem moralitatis pendet ab intentione operantis, non necessariò tribuit illam eo ordine, quo se ipsa illam continet, sed quo ab operante intenditur. Igitur si potest operans actu intendere posteriori bonitatem, non intentâ priore, posterior illa tantum dabit speciem honestatis, atque adeò primam: sic qui parenti indigenti subuenit, moueri potest ex solo motiuo indigentia, non paternità-

tis: & tunc contrahet primam honestatem misericordiæ, non pietatis. Et qui ex præcepto ecclesiastico ieiunat, moueri potest ex solo motiuo obedientiæ, non temperantiae: & tunc contrahet primam honestatem obedientiæ, non temperantiae. Non enim ad hæc præcepta seruanda tenemur operari ex proprio motiuo virtutis, in quâ à legislatore proximè constituuntur, sed possumus ex quocunque alio honesto motiuo moueri: præcepta enim solùm obligant ad materiale, non ad formale virtutis, nisi quando formale ipsum virtutis cadit sub præcepto, ut est motiuum dilectionis Dei in actu contritionis.

158. **C**ircumst. bona non tribuit spe- ciam honest. tribuat in motiuum saltum secundarium: Contra vero malam tribuere speciem malitiæ actui, saltum se- cundarii non transcat in motiuum, modò sit præuisa.

SECTIO X.

An species moris ex circumstantijs desumpta sit accidentalis, an substantialis actui?

159. **P**raesens controversia non est de specie in esse sensus, sed in esse moris: unde nihil ad rem quæst. Conrad. 1.2. qu. 18. art. 3. definit omnem speciem Conrad. desumptam ex circumstantijs esse accidentalem actui humano, considerato in esse naturæ.

160. **P**rima sent. vniuersaliter docet, omnem speciem, ex circumst. desumptam, esse accidentalem actui humano: est Medin. 1.2. q. 7. art. 1. & qu. 18. art. 10. Fundam. circumstantia est accidentis actus Fund. humani: alioqui non differret ab obiecto, quod solùm præberet speciem substancialiæ actui: nullum autem accidentis conferre potest speciem substancialiæ, cuius est accidentis: cum sit extra omnem substancialiæ constitutionem subiecti: igitur nequit circumstantia conferre speciem substancialiæ actui.

161. **C**onfirm. 1. Circumstantia, ut ex nomine constat, solùm circumstat, non constituit actum in esse moris: at hoc ipso, quod præberet illi speciem substancialiæ moris, non circumstaret, sed constitueret illum in tali specie, quam tribueret. 2. Si qua circumst. conferret speciem substancialiæ actui, est illa quæ confert primam: sed hæc non est: nam si hæc tribuat primam speciem actui ex obiecto indifferenti, talis species non erit actui substancialis, sed accidentalis: omnis n. species moralis, quæ inuenit actum ex obiecto constitutum in aliqua specie moris, aduenit illi accidentaliter: at indifferencia est aliqua species moris: igitur prima species bonitatis, vel malitiæ tali actui adueniens, accidentaliter aduenit.

162. **S**eunda sent. affirmat, omnem speciem moralis ex circumstantijs desumptam, esse essentialiæ actui interiori, non exteriori: Est Caiet. 1.2. qu. 18. art. 4. Et 10. Probat 1. ex S. Tho. eadem qu. ar. 6. ad 2. affirmante, circumstantiam finis accidere quidem actui exteriori, non interiori: ut cum quis furatur, ut fornicetur; fornicatio est circumstantia respectu actus exterioris fortis, non autem respectu interioris, furium intendentis. 2. nequit circumst. dare speciem actui nisi transcat in rationem obiecti; sed omne obiectum dat speciem essentialiæ actui, quia omne obiectum est specificatiuum actus.

164. **T**ertia sent. asserit, solam circumst. quæ tribuit primam speciem moris actui, trahire in rationem obiecti, cique speciem essent. moris tribuere: Reli- sequenda quas

162 Disp. XIV. De bonit. & malitia formalis actuum human. S. XI.

*Exemplis
declaratur.*

quas verò, quæ non tribuunt primam, transire quidem in rationem obiecti, & tribuere speciem essentialem respectu speciei, quam constituunt, manere tamen circumstantias respectu alterius speciei cui adueniunt. Ex. gr. Coniux agnoscit suam in loco sacro: circumstantia loci in hoc casu tribuit primam speciem sacrilegij actui coniugali: & transit in obiectum specificans essentialiter actum, & constituens illum in specie sacrilegij. Furatur quis, ut fornicetur: circumstantia fornicationis superaddit quidem nouam speciem peccati actui furandi, non primam, quia inuenit illum constitutum in specie furti: tribuit tamen nouam, quia fornicatio de se afferit nouam diffinitatem à priore diversam. Igitur respectu prioris speciei furti, cui species fornicationis aduenit, circumstantia fornicationis comparatur ut circumstantia, & accidens morale illi adiunctum: respectu vero speciei fornicationis, quam formaliter constituit, comparatur ut obiectum specificans, & reponens actum furti sub noua specie morali fornicationis: Est Vasquez 1. 2. disp. 53. cap. 1. & 2. & communior inter Recent. S. Tho. qu. 2. de malo art. 6. vbi ait, circumstantiam respectu actus considerati secundum unam speciem moris esse circumstantiam; respectu alterius quam constituit, circumstantiam dici non posse. Et exemplum afferit de adulterio, & sacrilegio: quorum illud comparatum cum actu in specie fornicationis constituto, est circumstantia; comparatum cum eodem in specie adulterij considerato, est obiectum. Hoc comparatum cum furto dicitur circumstantia; comparatum cum specie sacrilegij, quam constituit, est obiectum.

*163.
Prima pars
prob.*

Huius sent. prior pars patet: circumstantia n. quæ tribuit primam speciem moris, non requirit actum in aliquo esse morali constitutum, sed illum in tali esse primò constituit. Nec potest esse accidens respectu illius esse, quod primò constituit. Accidens n. est extra constitutionem rei: ergo circumstantia tribuens primam speciem moris non potest esse accidens, & circumstantia actus in esse morali. Quod primò rem constituit, non accidit.

166.

Dices. Albedo primò constituit hominem in esse albi; & tamen est accidens hominis. Igitur potest aliqua forma primò constituere rem in aliquo esse, & tamen esse accidens illius. Resp. disting. minor. albedo accidit homini in esse hominis, concedo; accidit homini in esse albi, quod formaliter constituit, nego. Posterior pars prob. Circumstantia n. quæ non tribuit primam speciem, accidit quidem speciei, quam constitutam reperit, ac proinde respectu illius manet circumstantia: non tamen accidit speciei, quam formaliter constituit, ac proinde respectu illius non manet circumstantia, sed transit in obiectum specificans.

*167.
Posterior
pars prob.*

*168.
Sic actus ex-
terior habet
malitiam
ex obiecto
& circum-
stantia
ex fine in-
terior. erit.
acciden-*

Ex his sequitur, quid dicendum de actu exteriori: nam si his habet bonitatem, vel malitiam exterioris, & circumstantijs proprijs, bonitas vel malitia, quæ illi aduenit ex fine actu interioris, à quo exterior imperatur, erit illi accidentalis, habebitque rationem circumstantijs: si verò nullam habet, sed illam primò accipit à fine actus interioris, cum quo facit vnuo in esse moris, tunc erit illi substantialis, transibitque in ratione obiecti. Exemplum primi sit: si actus exteriori eleemosynæ ordinatur ad satisfactionem peccatorum: bonitas penitentiae, quæ est finis actus interioris, erit accidentalis actui exteriori eleemosynæ habenti bonitatem ex obiecto & circumstantijs proprijs. Exemplum secundi: si externa deambulatio ordinatur

ad cultum Deo exhibendum, bonitas diuini cultus, qui est finis actus interioris, erit substantialis deambulacioni; illam n. primò constituit in esse moris, cum nullam ex se moralitatem deambulatio habeat.

Ex his patet ad fundam. 1. sent. conced. circumstantiam esse accidentis actus humani respectu esse moralis, quod supponit: nego esse accidentis respectu esse moralis, quod constituit, respectu cuius est obiectum specificans. Ex his patet ad 1. confirm.

Ad 2. neg. maior & minor: nec enim sola circumstantia, quæ tribuit primam speciem moris, tribuit speciem substantialem, sed etiam quæ tribuit secundam, tribuit substantialem respectu illius esse moralis, quod constituit. Falsum præterea est, circumstantiam tribuentem primam speciem moris, non tribuere substantialem. Ad prob. min. nego assump. respectu bonæ circumstantie. Nam esto indifferentia sit species moralis, de qua infra: illa tamen accessu nouæ speciei bonitatis necessariò destruitur in actu humano: quia ut honestas circumstantijs communicet suam bonitatem actui, debet intendi: repugnat autem ut eodem actu simul intendatur indifferentia obiecti, & honestas additæ circumstantijs: quia honestas postulat ut intendatur propter ipsam honestatem: unde virtualliter excludit omne aliud motiuum non pertinens ad honestatem. Concedo assumptionem respectu male circumstantie, nam hæc non necessariò destruit indifferentiam in actu indifferente ex obiecto: quia nec obiectum indifferens excludit per se malam circumstantiam, nec malitia excludit per se indifferentic obiecti, cum non debeat hæc propter se intendi, sed tantum prævideri. Unde positâ sent. quoddam possit actus per se indifferens in individuo, nullum erit absurdum concedere, malam circumstantiam non conferre primam speciem moris actui per se indifferenti ex obiecto, sed tribuere tantum primam speciem malitiae.

Ad primum 2. sent. Resp. S. Thomam se iuxta nostram sent. explicare cit. qu. de malo: vt finis non sit circumstantia, sed obiectum actus interioris respectu illius speciei, quam constituit; est autem sola circumstantia respectu illius speciei, cui aduenit.

Ad 2. Non posse circumstantia conferre speciem actui humano, nisi transcat in obiectum respectu actus interioris respectu illius speciei, quam constituit; non respectu illius, quam supponit; respectu cuius non comparatur ut obiectum specificans, sed ut concomitans circumstantia.

S E C T I O XI.

An circumstantie aliquæ specificam malitiam non tribuant, nisi ut expressè intentae?

Ratio dubit, quia ut malum tribuat suam malitiam actui, non debet expressè intendi: unde circumstantia loci sacri tribuit specificam malitiam sacrilegij, etiamsi non intendatur. In contrarium verò est: ut aueratio à Deo & transgressio ab eius lege in quouis peccato inclusa tribuat specificam malitiam, à malitia obiecti diversam, non sufficit ut sit tantum prævisa & interpretariè volita, sed debet expressè intendi.

Prima sent. vniuersaliter affirmat, circumstantias non specificare peccata, nisi expressè intendantur: Caiet. 1. 2. q. 72. ar. vlt. & qu. 76. ar. 4. & 2. 2. qu. 53. ar. 2. Fundam. Ut circumstantia specificet fundatum.

Disp. XIV. De bonit. & malitia formalis actuum human. S. XI. 163

actum, debet transire in ratione obiecti: obiectum autem non specificat, nisi per se intendatur.

Sed contrà: circumstantia loci sacri specificat furtum in ratione sacrilegij, etiam si non intendatur, sed tantum praeuideatur, ut ipse *Caiet. cit. loco 2. 2.* concedit. Quo argumento convictus fatetur, malle se in hac re discipulū esse, quām magistrum.

Secunda sent. vniuersaliter negat, ut circumstantiae peccata specificent, debere expressè intendi: sed sat esse, si tantum interpretatiè & virtualliter sint volitæ. Fundamen. Ut malum specificet actum peccati sufficit, ut sit voluntarium; sit autem voluntarium per solum consensum interpretatiuum: ergo. Sed contrà: huic sent. obstant exempla pro posteri, ratione dubit, adducta. Aueratio n. à Deo & trāsgressio ipsius legis in quois peccato inclusa, non specificant peccata; reponendo illa in specie odij Dei & inobedientiæ specialis, nisi ut expressè intenta: alioqui in quolibet peccato præter malitiam obiecti essent speciales malitiae odij Dei, & inobedientiæ specialis.

Tertia sent. docet, circumstantias generales, quæ in omnibus peccatis per se includuntur, non tribuere specificam malitiam, nisi ut expressè intentas; Cæteras verò, quæ generales non sunt, nec in omnibus peccatis per se includuntur, specificam malitiam tribuere interpretatiè tantum volitas: *Medin. 1. 2. qn. 72. art. vlt. Curiel. qn. 73. art. 8. dub. 5. 6. 2. & 3.* Fundam. circumstantia non confert nouam speciem malitiæ, nisi afferat nouam deformitatem contra rationem: at generales per se in omnibus peccatis inclusæ, non afferunt nouam deformitatem contra rationem, nisi ut expressè volitæ.

Sed contrà: cum quia documentum spirituale, quod quis ad peccandum inducitur, est circumstantia generalis per se inclusa in quolibet peccato, ad quod committendum proximus inducit: cùm tamen per eos authores specificet peccatum scandali, etiam non expressè intentum: Tum quia assignanda est ratio, cur sole circumst. generales non specificent, nisi ut expressè intentæ. Nec ratio pro fundamento adducta vera est: auctor enim à Deo, & trāgressio ab eius lege importat peculiarem deformitatem diuersam ab ea, quam afferat obiectum ipsum, ex. gr. furtum, aut fornicatio, quamvis à parte rei non distinctam à malitia obiecti: prior enim reducitur ad speciem odij, posterior ad inobedientiæ, cùm tamen malitia obiecti sit ab utraque diuersa.

Quarta sent. afferit, eas circumstantias non specificare peccata, nisi ut expressè intentas, quorum oppositæ circumstantiæ bonæ non specificant oppositos actus virtutis, nisi ut expressè intentas. Ut quia bonum alterius non specificat actum amoris, nisi ut expressè volitum: nec oppositum malum alterius specificabit oppositum actum odij, nisi ut expressè volitum. Ut quia preceptum superioris non specificat actum obedientiæ specialis, nisi ut expressè intentum, nec opposita transgressio eiusdem specificabit oppositum actum inobedientiæ, nisi ut expressè intenta. Fundam. peccata adequare opponuntur virtutibus oppositis: igitur si virtutes oppositæ non desumunt specificam bonitatem ex circumstantijs, nisi ut expressè intentis; nec peccata specificam malitiam ex oppositis circumst. nisi ut expressè intentis. Sed contrà: nulla est virtus, quæ non expressè intendat honestatem sui obiecti, ut illam contrahat: at non omne peccatum expressè intendit malitiam sui obiecti, ut illum incurrat: igitur ex aliâ radice origitur, cur aliquæ circumstantiæ, ut specificam malitiam tri-

buant atque, directum postulent voluntarium.

Quinta sent. *Vasquez 1. 2. disp. 101. cap. 5. & 6.* Distinguens duplex genus peccatorum, alterum *Vasquez* corum, quorum malitia primariò consummatur in *vora* actu externo, ex quo secundariò derivatur in internum, ut homicidium, furtum, adulterium, blasphemia, detrac̄io, contumacia, mendacium, & huiusmodi. Alterum eorum, quorum malitia primariò consummatur in actu interno, à quo secundariò derivatur in externum, ut odium, inuidia, inobedientia, scandalum, ingratitudo &c. Prioris generis peccata docet, specificam malitiam desumere ex obiecto & circumst. etiam indirectè & interpretatiè volitis. Vnde siue quis scienter, siue ignoranter ignorantia culpabili, tam iuris, quām facti, tam iuris naturalis, quām positivi aliquid ex his commiserit, per se illius specificam malitiam contrahet: quia tota malitia horum consistit in ipso opere externo, quod siue sc̄ienter, siue ignoranter culpabiliter terminet actum voluntatis, semper terminat illum sub eadem ratione delectabilitatis, ex qua consurgit malitia peccati in actu: ignoranta .n. culpabilis solum occultat deformitatem obiecti, sub qua non fertur peccantis affectus: voluntarium autem est tantum fundamentum. Peccata verò posterioris generis affirmat, specificam malitiam non nisi ex obiecto & circumst. expressè volitis desumere. Cum .n. malitia eorum consequatur ex interno affectu voluntatis, & per diuersum voluntarium indirectum & interpretatiuum varietur internus affectus voluntatis, consequens est, ut etiam varietur specifica malitia peccati, quæ ex tali affectu interno pendet.

Hæc sent. vera est, sed explicandum, vnde oriatur specifica illa malitia in actu interno expressè terminato ad circumst. quæ non est in actu interpretatiè tantum ad eandem terminato: & vnde Conf. proueniat, ut in cæteris peccatis expressus affectus in obiectum non variet specificè malitiam. Ratio dubit. Omnis malitia specifica in peccatis primariò desumitur ex obiecto: vnde igitur aliqua habent, ut ab obiecto non accipient malitiam, nisi per expressum voluntarium? Recurrere ad naturam talium, est aperta petitio principij; Confit. etiam hæc peccata, quorum malitia consummari dicitur in affectu interno, habent obiectum, & ab illo per voluntarium interpretatiuum desumunt genericam saltem malitiam: ut peccatum inobedientiæ pro obiecto habet præcepti contemptum, à quo generali saltem malitiæ accipit per voluntarium interpret. in quois peccato inclusum. Cæterum cur hæc eadem obiectua malitia per voluntarium expressum fiat specificè diuersa ab ea, quæ ab eadem obiecto contrahitur per voluntarium interpret. non redditur ratio: cùm tamen in reliquis peccatis eadem sit malitia derivata ex obiecto interpretatiè, atque expressè volito. In hac igitur controversia,

Dicendum est. Ideo peccata, quorum malitia consummatur in affectu interno, non contrahere cum peccata specificam malitiam ex circumst. nisi ut expressè eorum, quæ intentis, quia malitia talium non desumitur ex consummatione solo obiecto, sed etiam ex modo tendendi in tur in affectu interno voluntarium interpret. & expressum. Igitur in ex obiecto, his peccatis non est eadem malitia derivata ex modo obiecto & circumst. interpretatiè, atque ex tendendi expressè volitis: quia malitia derivata ex obiecto & circumst. expressè volitis supponit modum tendendi essentialiter diuersum à modo tendendi per voluntarium interpret. igitur hæc malitia consequens

173.
Contrà

176.
Secunda sent.

Fund.

177.
Contrà

178.
Tertia sent.

179.
Contrà

Inobedientia

180.
Quarta
sent.

Fund.

181.
Contrà

18.

Quinta

Vasquez

183.

Explicatio

ne vler.

indiget

Conf.

184.

Malitia eo.

et

tu interno

desumitur.

&

modo

obiecto

&

circumst.

interpretatiè

&

modo

tendendi

per

voluntarium

interpret.

igitur

hæc

malitia

consequens

consequens ex uno modo tendendi est essentialiter diversa à malitia alterius modi tendendi in idem obiectum. Maior prob. nam variatio tantum modo tendendi de indirectu & interpret. in directum & expressum circa idem obiectum, vel circumst. variatur essentialiter peccatum: ut constat in peccatis odij, inobedientiae specialis, & similibus. Minor prob. Voluntarium exprestum & directum in his peccatis inducit nouam deformitatem in actu essentialiter diversam ab ea, quam inducit voluntarium interpret. inducit enim vel formalem contemptum precepti, aut beneficij, ut in peccato inobedientiae & ingratitudinis; vel formalem disloquentiam personæ, ut in odio, inuidia, scandalo. Qui formalis contemptus precepti vel disloquentia personæ, non est in voluntario interpret. & indirecto, quia hoc non tendit in contemptum, vel malum personæ, sed in res ipsas prohibitas. In reliquis vero peccatis, quia tota malitia desumitur ex obiecto & circumst. & non ex modo tendendi in illas, etiamsi varietur modus tendendi in obiectum ex indirecto & interpret. in directum & expressum, non variatur essentialiter malitia peccati. Illustratur hic discursus præcisis exemplis. Furator quis rem alienam, statim contrahit malitiam iniustitiae contra proximum: quæ semper est eadem, sive interpretativæ, sive expressæ intendatur: nam malitia hæc adæquate consummatur in acceptione rei alienæ. Non est autem eadem malitia, si furtum committat in odium proximi: quia tunc ex modo tendendi superadditur disloquentia personæ, quæ in priori actu non erat. Frangit quis ieiunium preceptum ob gulæ intemperantiam, contrahit malitiam intemperantiae, quæ eadem est sive directæ, sive indirectæ intendatur. Non est autem eadem, si ieiunium frangatur in contemptum precepti: quia tunc ex modo tendendi superadditur contemptus superioris. Et licet etiam cum priori malitia sit coniunctus virtualis contemptus superioris, hic tamen virtualis contemptus specie differt à contemptu formaliumdem superioris: quia cum contemptus tendat in personam per modum iniuriantis, & iniuria maxime diuersificetur ex modo interrogandi illam, ut patet in rapinâ, & contumeliat, quæ teste S. Thom. 2. 2. qn. 66. art. 4. & qn. 72. art. 1. solùm in modo interrogandi iniuriam, differunt à simplicifurto, & peccato occulte lèdendi proximum; contemptus formalis specie differt à virtuali.

Confirm. Semper homo grauitate peccat, etiam in materia leui quando per expressum contemptum peccat: At tunc grauitas peccati desumitur ex obiecto: quia illud, præcisus contemptus, non nisi leuem refunderet malitiam in actu; ergo desumitur debet ex modo ipso tendendi in obiectum; cum non sit aliud caput, ex quo talis grauitas desumatur. At modus tendendi in obiectum maxime consistit in voluntario expresso, vel interpret. directo vel indirecto: ergo ex diuerso tantum voluntario in peccatis internis diuersa oriuntur malitia.

Ex dictis inferitur 1. Speciale peccatum scandalum, quod opponitur correctioni fraternali, ex S. Thom. 2. 2. qn. 43. art. 3. non incurri, nisi quando expressa voluntate aliquid dicitur, vel fit, ut ex dicto, vel facto trahatur proximus ad animæ ruinam. Alioqui in omni dicto, vel facto, quod proximo est actua occasio peccandi, duplex interueniret malitia; peccati, ad quod proximus inducitur; & spiritualis ruina, quam proximus pectando incurrit. 2. Non incurri speciale peccatum

ingratitudinis, codem teste 3. p. qu. 88. ar. 4. nisi quando peccatum committitur in contemptu suscepit beneficij; alias solùm est circumstantia aggravans peccatum. 3. Pari modo odium Dei, & speciale peccatum inobedientie non incurri, nisi ex directa disciplentia Dei, & expressa voluntate illi non parendi.

Ex dictis patet ad utramque rationem dubit. ^{ad rati.} nam prijora peccata consummantur in actione ex- ^{dubit.} teria, ad quorum malitiam contrahendam sufficit quodcumque voluntarium: Posteriora in actu interno, & modo tendendi in obiectum, qui essentialiter variatur per solam variationem voluntarij interpret. & indirecti in expressum & directum.

Dices. Etiam reliqua peccata, commissa propter ipsam malitiam formaliter, mutant speciem: ergo non est hoc peculiare internorum. Resp. Nego ^{Dices}. antec. si solùm sicut propter malitiam peccati, secundum si sicut in contemptum virtutis: quia tunc, propter malitiam propriam, additur noua species formalis contemptus virtutis, quæ malitia spe- ^{ctat} etat ad peccata interna.

S E C T I O X I I .

An actus speciem moris desumat ex fine diuersam ab ea, quam ex obiecto?

Sumitur hic Finis, non pro fine intrinseco, ^{189.} qui dicitur finis operis, & non differt ab obiecto, de quo supra, sed pro extrinseco, qui dicitur finis operantis, & numeratur inter circumstantias, ^{Quæsto} de fine opere. Qui quoniam peculiarem habet difficultatem, & modum causandi à reliquis circumstantijs diuersum, peculiaris de illo sit quæstio.

Suppono autem ex dictis, prædictum finem non solùm esse circumstantiam actu exterioris, sed ^{Qui est} circumstantiam interioris, quatenus aduenit illi in aliqua ^{actu.} specie moralie ex obiecto constitutor: de quo præcipua difficultas est, an aliquam speciem moris tribuat actu, diuersam ab ea, quam tribuit obiectum; quadrupliciter. 1. vt finis extrinsecus comparari ad actu humanum. 1. vt finis malus ad actu ^{Comparati-} moraliter malum ex obiecto, ut cum quis vult fu- ^{sur ad actu} hum. finis rari, ut fornicetur. 2. vt finis bonus ad actu ex ^{extrinsecus} obiecto bonum, ut cum quis vult ieiunare, ut pauperibus subueniat. 3. vt finis malus ad actu ex obiecto bonum, ut cum quis eleemosinam tribuit ut laudetur. 4. vt finis bonus ad actu ex obiecto malum, ut cum quis furatur, ut indigenti succurrat.

In 1. casu non semper finis malus tribuit speciem malitiae diuersam à malitia obiecti, sed sive contrahit cum illa vnam specie malitiam, tanquam differentia cum genere: auth. S. Thom. 1. 2. qn. 18. art. 7. & qn. 2. de malo. art. 6. quia sive malitia ex fine per se contrahit malitiam ex obiecto: Vel contraria, malitia ex obiecto malitiam ex fine, tanquam differentia specifica genus; ut cum quis fornicatur, ut adulteretur: malitia adulterij per se contrahit malitiam fornicationis, tanquam differentia genus, quia potest esse fornicatio sine adulterio non contraria. Vel cum quis irrogat iniuriam loco sacro, ut furetur, malitia sacrilegij contrahit malitiam furti, quia malitia sacrilegij supponit malitiam furti, non contraria. Vnde in neutro actu est duplex malitia, sed vna constituta ex malitia obiecti & finis, aut contraria, tanquam ex genere & differentia per se.

In 2. casu ratio dubit, quia repugnat, actu accipiente duas species bonitatis, alteram ex obiecto, alteram

185.
Illustratur
exemplis.

Ratio

186.
Confirm.

187.
Inferitur 1.

188.
Inferitur 2.

& o, alteram ex fine: cùm .n. species bonitatis non
solùm constitutæ actus in esse moris, sed etiam in
esse naturæ: si idem actus acciperet duas species
bonitatis, aliam ex obiecto , aliam ex fine, fieret in
duplici specie naturæ, quod repugnat.

196.

In serio

In 3. casu ratio dubit. quia si actus sumeret speciem moris ex fine, idem actus simul esset bonus ex obiecto, & malus ex fine, quod implicat. Vnde veterius sequeretur, cum deactu, quā bonum, fore meritum; quā malum, demeritum. Maior prob. nam circumstantia finis, eūm sit extrinseca, non tollit intrinsecam honestatem obiecti, ac proinde, non tollit quo minus illam communicet actu. Idem inconveniens sequitur ex 4. casu. Nam malitia obiecti non tollit honestatem finis, aut contraria: ac proinde idem actus erit malus ex obiecto, & bonus ex fine.

197

Dico 1. Omnis finis, qui peculiarem deformitatem assert contra rectam rationem, tribuit auctui humano diversam specie malitiam ab ea, quam tribuit obiectum. Dixi, qui peculiarem deformitatem assert, ut excluderet finem, qui peculiarem deformitatem non assert diversam ab obiecto, sed modis facit tantum malitiam obiecti, ut si quis furetur a diuite, ut maiorem pecuniam auferat. Pro explic. assert. *Norandum ex S. Tho. I. 2 q. 18. a. 7.* duplex finis: alter, ad quem per se ordinatur obiectum actus exterioris, ut adulterium ad fornicationem: alter ad quem tantum ordinatur per accidens, ut fursum ad fornicationem. De hoc 2. nulla difficultas, quin semper finis tribuat nouam speciem malitiae diversam a malitia obiecti. De primo prob. nam in ipsa illa ordinatio non tollit, quin finis peculiarem disformitatem assert contra rectam rationem, opponaturque diversae virtuti, quanta opponitur obiectum, quod ad talam finem per se ordinatur. Igitur non tollit, quin diversam specie malitiam ab obiecti malitia tribuat: neque enim. q. vitia diversis specie virtutibus opposita candem specie malitiam tribuere; cum haec per oppositionem ad virtutes discriminantur. Ante. probo: quia sicut ordinatio haec non tollit peculiarem disformitatem a fine, diversam a disfor. obiecti, alioqui non esset casus nostras conclusionis, ita nec tollit oppositionem ad diversam virtutem. Vnde ad rationem dubit. nego malitiam finis contrahere malitiā obiecti, aut contraria, ut differentia genus, sed dico unquamque constitueretur species ab altera distinctam. Quo sit, ut in eo actu duo sint peccata specie diversa. Ceterum illa contractio non est generis & differentiae, sed diversarum specierum sibi mutuo subordinatarum: quod quia similitudinem gerit cum genericā & specificā contractione, dicitur contractio generis & differentiae.

200.

Dico 2. Non repugnat, cundem actum, præter honestatem obiecti proximi, contrahere honestatem finis remoti, non solum per extrinsecam ordinationem & imperium, sed etiam per intrinsecam habitudinem ad honestatem finis remoti. Aſſertio quoad actum exerciorem, eſt certa: idem u. actus eleemosynæ, præter honestatem ſui obiecti, accipere potest honestatem pœnitentie, ad quam tanquam ad finem interno actu voluntatis ordinatur. Quia externus actus facit uolum in genere moris cum interno, à quo per moralem communicationem accipit quidquid habet actus ipſe internum, atque adeò ipsammet habitudinem actus ad finem, quam internus habet. Sola controu. de actu interno, an præter honestatem ſui obiecti proximi, accipere poſſit honestatem finis remoti.

Ratio de Exigim

Et quia dupliciter illam accipere potest, vel per extrinsecam ordinacionem actus imperantis, vel per intrinsecam habitudinem ad ipsam finis honestatem, quoad utrumque assertio controverfa est.
Vasquez 1. 2. **disp. 51. ca. 5.** negat illam quoad utrumque, **Suarez** trac. 3. de aliibus hum. **disp. 4. sec. 3. num. 5.** & **disp. 6. sec. 3. num. 4.** & **11.** negat illam quoad posteriorem modum, cōcedit quoad priorem: cum quo consentiunt alij communiter, quorum fundamenta afficeremus infra.

261.
Etiā inter
ternus per
extrinsecē
ordinatio
nem actus
imperantist

Ego veram assert. censeo quoad vtrumque mo-
dum. Et quidem quoad priorem contra Vasquez
sic probo. Vt unus actus communicet suam boni-
tatem vel malitiam alteri, sufficit, Vasquez fatente,
moralis coniunctio inter illos: sed inter vnum
actus internum imperantem, & alium internum
imperatum intercedit moralis coniunctio: ergo &
moralis communicatio bonitatis vel malitiae vnius
in alium. Maior potest: propterea n. inter actum
externum & internum est moralis communicatio
bonitatis vel malitiae vnius in alterum, quia inter
eos est moralis coniunctio. Minor prob. actus n.
imperans facit vnum moraliter cum imperato in
ratione mouentis & moti, ordinantis & ordinati,
nec non in ratione liberi, non quidem proxime,
nam vnuquisque actus proximam libertatem ac-
cipit à voluntate eliciente; sed remotè, quia actus
imperans est causa motiva & applicativa voluntati-
tis ad actum imperatum eliciendum: Et conse-
quenter sicut imperatus habet esse à voluntate
mediante actu imperante, mouente, & applican-
te: ita & remotam rationem liberi; nam nisi impe-
rans applicaret voluntatem ad operandum, impe-
ratus non haberet à voluntate, & consequenter
nec remotam rationem liberi. Præterea ad eun-
dem finem ordinatur actus imperans & impera-
tus, ille intrinsecè, hic extrinsecè & per denomi-
nationem ab imperante: at hæc moralis coniunc-
& tio sufficit ad participandam bonitatem vel mali-
tiam vnius ab alio, vt patet tum in actu interiori
respectu exterioris; tum in actione domini impe-
rantis respectu actionis serui obedientis, quæ re-
motè tantum pendet in ratione liberi ab imperio
domini, cum tamen censeatur facere vnam actio-
nem moralem cum imperio domini.

Hanc sent expressit S. Tho. I. 2. q. 17. ar. 4. vbi
docet, ex actu imperante & imperato fieri unum
actum moralem, nec intelligi potest de solo actu
imperato exteriori, cum quia art. 5. docet, etiam
actus voluntatis posse esse imperatos, quos tamen
ab hac universalis regula faciendi unum in esse mo-
ris cum actu imperante non excipit, quam regu-
lam tradiderat art. 4. Tum quia Conrad. art. 4. ex-
pressè testatur, regulam intelligendam esse, etiam
de actibus imperatis voluntatis; & Caiet. qu. 18. 4.
6. docet, actus imperatos, etiamsi sint eliciti à vo-
luntate, numerari inter actus exteriores, qui fa-
ciunt unum moralem cum interiore. Idem docet
reliqui interpretes; & Ocham. in 3. qu. 10. dub. vlt.
Gabriel in 2. dist. 41. quest. unica, art. 2. & in 3.
dist. 23. quest. 1. art. 1. notabilis 4. & alij.

Eadem assertio quod poster. modum prob. 103.
contra Suarez & reliquos Recent. Non repugnat, Et per in-
voluntatem eodem actu moueri propter duo mo- trinsecam
tiua diuersarum virtutum: ergo non repugnat, remoti finis
eundem actum, præter honestatem obiecti proximam
honestatem. mi, contrahere honestatem intrinsecam finis re-
moti: nulla enim alia assignabilis est repugnantia. Voluntas
Antec. prob. i. non repugnat, voluntatem ferri eodem actu
in idem obiectum materiale propter plura motiva propter duo
totalia, ut ipse Suarez docet. 30 tom. i. diss. 5. sect. 4. motiva.
Igitur

166 Disp. XIV. De bonit. & malitia formalis actuum human. S. XII.

Igitur non repugnabit, uno actu ferri in idem obiectum materiale propter honestatem obiecti proximi, & finis remoti: idem docet Vasquez de adorationis 3. p. 10. 1. disp. 96. cap. 5. posse voluntatem uno actu adorationis ferri in Christum, ex duplice titulo diversarum virtutum, latræ & hyperdulizæ; quorum quilibet sufficiens est per se distinctam specie virtutem constituere. Nec refert quod isti tituli conueniant in deferendo eundem honorem Christo: eodem enim modo possunt honestas obiecti proximi, & remoti conuenire in aliqua ratione communis. 2. Non repugnat, eundem actum contrahere honestatem in ordine ad plures circumstantias honestatis numero distinctas: quandoem obiectum intenditur propter plures numero distinctas: ergo nec in ordine ad plures specie diversas. Sola enim specifica diversitas non videtur afferre tantam repugnantiam.

204.
Prob. 2.

205.
Prob. 3.

206.
Prob. 4.

207.
Contra 1.
partem af-
fert.

Resp.

208.
Dices

Potest quis
eodem actu
mereri.

209.

statem obiecti, debet ferri in ipsam honest. pro- Contra po-
pter se: sed actus qui tendit ad honest. obiecti pro- ster. partem
xiwi propter honest. finis remoti, non ferrur in assert.

honest. obiecti proximi proper honest. obiecti proximi, sed propter honest. finis remoti: igitur non contrahit honest. obiecti proximi, sed solam finis remoti, propter quam appetit honest. obiecti proximi. Confir. honestas obiecti proximi com- Confir.
paratur ad honest. finis remoti, tanquam medium ad finem: sed actus non desumit speciem honestatis à medio, sed à fine; à quo principaliter moue- tur. Resp. æquiuocationem esse in rō proprie*t* ipsam R. s. honestatem: sensus n. non est, vt non possit unam honestatem expressè volitati velle etiam propter aliam, cùm una honestas non repugnet alteri: sed sensus est, vt honestas non sit indirectè & interpretatiè tantum volita, sed directè, & expressè, in seipso. Cùm hoc autem stare potest, vt eandem velle possit propter aliam, eodem modo directè & expressè volitam. Ad confirm. aliqui censem, in- Ad conf.
ter quos est Vasquez disp. 51. cap. 3. Suarez trac. 3. disp. 6. sec. 2. Electionem nullam bonitatem sume- Fund. ipso-
re ex medio, sed tantum ex fine: quia medium rūm
comparatur ad finem vt obiectum materiale ad formale: tota n. ratio appetendi medium est ho-
nestas finis; licet honestas medij appetatur mate-
rialiter: ad totam specificationem sumit actus ab obiecto formalis. Alij inter quos est Cariel 1. 2. qu.
18. art. 6. dubio 1. concl. 1. Conin. de actib. supernat. Elelio ac-
diff. 3. dub. 9. docent electionem non solùm acci- cipit boni-
pere bonitatem à fine, sed etiam à medio. Quia tamen à fi-
opinio conformior est nostris principijs. Proqua, ne & medio

Nota, quod sapienter notauit Coninc. dupliciter posse eligi medium honestum ad honestum finem consequendum, uno modo materialiter, alio modo formaliter, propter honestatem ipsam, quae vt ut honestum lis ad finem consequendum eligitur. 1. modo, elec- ad honestum
tio nullam habet honestatem, nisi finis: Quia ho- finem.
nestas obiecti non refunditur in actu, nihil vt inten-
tia. 2. modo, præter honestatem finis, habet etiam honestatem medij, quae licet intendatur propter finem, tamen per se & directè intenditur vt utilis ad finem consequendum.

Explico. Eligit qui temperatè vivere ad castitatem consequendam, temperantia materialiter concurrit ad virtutem castitatis: quod n. ad hanc confert, nō est honestas temper. sed materialis subtrahit cibi & potus. Eligit quis ipsam temperantiam honestatem, vt Deo placeat; iam ipsa honestas temperantia, non materialiter & concomitante, sed formaliter & per se confert ad finem consequendum: siquidem non ipsa materialis subtractio cibi & potus, sed formalis honestas temperantia Deo placet: ac proinde ipsa honestas eligitur vt medium ad finem consequendum, & consequenter elec- tio non solùm habet honestatem ex fine, sed etiam ex medio. Quia ad contrahendam ho- Ratio suprà
nestatem obiecti, sufficit eam directè & expressè tradire intendere, vt talis honestas est formaliter; esto, ipsa intendatur propter aliam honestatem.

Nota, dupliciter posse honestatem medij intendi, uno modo purè propter honestatem finis, adeò Dupliciter
vt si finis honestas nō esset, nec medij honestas eli- potest bona-
geretur, & tunc honestas medij se habet merè mate- rialiter ad honestatē finis, à quo tantum in eo casu
elec- tio sumeret honestatem. Alio modo, etiam propter ipsam honestatem medij, licet minus principaliter, sufficenter tamen ad eligendam ho-
nestatem medij, etiam si finis honestas non inter- deretur: & tunc elec- tio ab utroque sumit honestatem, licet principalius à fine. Unde ad fundam- oppositus

Obijcties. Si posset actu imperatus participare moralitatem actu imperantis, posset actu dilectionis Dei participare malitiam actu imperantis, quia posset quis sibi imperare actu dilectionis Dei ad temporales dignitates ambitiosè obtainendas: tunc n. actu dilectionis Dei vitiaretur ab actu ambitionis imperante. Consequens est falsum, quia dilectio Dei nulla potest malitia, ne venialis quidem peccati vitiari, quia cùm sit affectus diligendi Deum super omnia, per se repugnat cum quolibet peccato. Resp. Disting. duplitem actu dilectionis Dei: vnum perfectissimum, quo quis ne in minimis quidem velit Deum offendere: & hunc repugnat imperari à quocumque actu mali. Alterum non ita perfectum, quo quis tantum velit illum non offendere grauiter, & hunc non repugnat imperari ab actu venialiter mali, ab eo que veniale malitia participare.

Dices, hinc sequeretur, posse quempiam eodem actu simul mereri & demereri: mereri, quia bonus est bonitate intrinseca; demereri, quia malus est malitia participata, & extrinseca. Resp. Hoc nullum esse absurdum, quia meritum & demeritum saluator penes diuersa: sic idem actu externus eleemosynæ imperatus à duplice intentione bona & mala, vt stat sub vna est bonus & meritorius, vt stat sub alia, est malus & demeritorius,

Obijcties 2. Vt actu humanus contrahat hone-

oppositæ lenti. nego, quando medium appetitur, quâ honestum est formaliter, comparati ad finem ut materiale ad formale, sed ut formale minùs principale ad formale magis principale: ex quo sequitur, principalem speciem honestatis electio- nem sumere ex fine, minùs verò principalem ex medio. Ad prob. neg. assump. nam licet principali ratio appetendi medium sit honestas finis, non tamen illa sit totalis. Falsum autem est in poste- riori modo, honestatem medij non appeti forma- liter, sed tantum materialiter. Cæterum si rō appeti propter se, dicat appeti propter se tantum, con- cedo honestatem medij non appeti propter se; ut hoc necessarium non est, ut illa refundatur electioni: si verò dicat appeti in se & expressè, quâ talis hone- stas est; nego, honestatem medij non appeti propter se.

^{214.} Obiectes 3. Repugnat, voluntatem ferri in obie- cтum propter plura motiva disparata: ut actu char- <sup>Motiva dis-
parata sunt
duplicis gen-
eris.</sup> itatis diligere Deum propter ipsum, & simul ipsum amare ut bonum sibi: ergo repugnat eundem actum participate plures honestates ex di- versis obiectis disparatis. Resp. Motiva disparata esse duplicis generis: alia, quorum unum excludit aliud, ut in casu proposito de amore Dei, ut ama- bilis propter se, & ut bonum ipsi amanti: & in talia motiva repugnat, voluntatem uno actu simul ferri. Alia sunt quorum unum non excludit forma- liter aliud, ut eleemosynam dare propter honesta- tem misericordiae, & simul religionis, vel alterius virtutis: & in talia motiva non repugnat, volun- tatem uno actu simul ferri.

^{215.} Obiect. 4. Non potest una virtus se extendere in obiectum alterius: ut nec habitus extra spharam sui obiecti: ergo non potest virtus actus imperan- tis se extendere in obiectum actus imperati, aut contraria: nam virtus unius est distincta à virtute alterius actus, adeoque obiectum ab obiecto: ne- quit igitur unus idemque actus elici à duplice vir- tute, actus imperantis, & imperati simul: quia ne- quit actus produci à virtute, quæ non se extendit in obiectum talis actus: sicut nequit potentia pro- ducente actum, in cuius obiectum non se extendit, cùm nequeat potentia, vel habitus producere actum, nisi per ordinem ad obiectum: ergo nequit idem actus ab utrâque virtute bonitatem sumere; bonitatem enim sumit à virtute mediante obiecto, in ordine ad quod ipse à virtute producitur.

^{216.} Resp. concessio antec. & i. conseq. negatur se- cunda. Ut enim actus unius virtutis simul produ- catur ab alia virtute, non est necesse ut virtus pro- ducens talam actum se extendat ad obiectum al- terius virtutis, sed sufficit, si in eodem actu possit esse honestas proprij obiecti, in ordine ad quod possit illum producere. Cùm igitur duæ virtutes concurrant ad eundem actum, neutra se extendit in obiectum alterius, quia neutra producit illum secundum honestatem obiecti alterius virtutis, sed secundum honestatem obiecti proprij. Ut cùm in sent. Vasquez latria & hyperdulia producunt eundem actum adorationis Christi; vel in sent. Suarez voluntas mouetur ad eundem actum ex duobus motiuis diuersarum virtutum; neutra virtus se ex- tendit in obiectum & motiuum alterius, sed una- quæque insuum: quia unaquæque eundem produ- cit ex motu proprio, ac proinde illi communicat honestatem sui motiui, non alterius virtutis.

^{217.} Dico 3. Repugnat, actum ex proximo obiecto honestum propter malum finem elicium, desu- munior ^{re-} mere ex proximo obiecto bonitatem. S. Thom. i. 2. qn. 20. art. 6. & quest. 2. de malo art. 4 ad 2. Et in 2.

dist. 40 quest. unica art. 4. Capreol qu. unica art. 1. concl. 3. Duran. qu. 3. Argent. qu. 1. ar. 1. Rubio. qu. 2. fine, Gablie. qu. unica. art. 2. Gregor. quest. 1. art. 2. concl. 1. Bonau. dist. 41. art. 1. qu. 1 ad 1. Richar. dist. 38. ar. 3 qu. 4 ad 5. Agid q. 2. ar. 3. ad 3. Conrad. 1. 2. q. 20. ar. 6. Medin. bid. Curiel qu. 18. art. 6. dub. 1. concl. 2. Almain. trac. 1. c. 12. Suar. de actib. hum. trac. 3. disp. 8. sec. 1. Sylvij 1. 2. cii. loco, & communioe Scolaist. quatenus dicunt, non posse unum eu- demque actum esse bonum & malum simul.

Fundam. Ut obiectum suum honestatem refun- dat in actum, debet ut honestum formaliter inten- di: ut sect. 2. nequit autem obiectum honestum volitum propter malum finem intendi ut hone- stum formaliter: igitur nequit actus, ex proximo obiecto honesto propter malum finem elicitus, bonitatem sumere ex obiecto proximo. Minor ^{In minore} difficultas prob. quando enim obiectum honestum intendi- tur propter malum finem, intendi non potest pro- pter conformitatem, quæ habet cum natura ra- tionali, in qua confor. consistit honestas formaliter: velle enim obiectum propter conformitatem cum natura rationali, & velle propter malum fi- nem non sese compatiuntur in ordine ad volunta- tem, uno actu tendentem ad utrumque, quia sunt motiva, quorum unum contradictrio excludit aliud: nam ordinatio ad malum finem, quod est motuum, propter quod voluntas tendit in me- dium honestum, non compatitur in eodem actu motuum conformitatis cum natura rationali: cum ordinatio ad malum finem formaliter exclu- dat illam conform. Dixi, in eodem actu: quia non ^{218.} repugnat, uno actu voluntatem ferri in obiectum honestum propter ipsius honestatem; & alio actu extrinsecè ordinare præcedentem actum in finem malum: nam tunc præcedens actus elicitus pro- pter honestatem obiecti, manet cum sua bonitate <sup>Potest uno
actu voluntate
ferri in
honestum
ut sic. &
alio ordinare
intrinsecè participat mali-
tiam actus ordinantis.</sup> in finem malum.

Contra hanc assert. opinatur Caet. 1. 2. qn. 18. art. 9. 6. Ad 2. dicitur, & 2. 2. qn. 33. art. 2. ad 3. Caietan. & tom. 1. opusc. trac. 31. in resp. 14. vbi docet, posse eundem numero actum habere substantia- lem bonitatem ex obiecto & simul malitiam ex cir- cumstantia suo: non posse tamen eundem esse me- ritorium & demeritorium simul: quia nullus pec- cando meretur eternam vitam: est, enim, id quic- tanta vis peccatum veniale, ut tollat ab actu, quæ efficit, merustum aeterna vita. Probatur 1. hæc Caie- tani opinio: mala circumst. finis adiuncta obiecto, honestum non tollit intrinsecam honestatem ipsius: ergo nec tollit, quin illam possit actui humano communicare: quia obiectum necessariò com- municat suam honestatem actui humano, in ipsum tendenti: ergo non potest illam non communicare si illam in se habeat. Antec. prob. quando cir- cumstantia mala non opponitur virtuti, cui ex- trinsecè tantum adiungitur, non tollit honestatem illius; cùm non tollat plenitudinem omnium, quæ ad tales virtutem requiruntur. Confess. cùm Conf. quis restituit alteri debitum ex effectu iustitiae, etiam si in talibus admissit malam circumst. op- positiam alteri virtuti, exercet verum actum iustitiae.

Secundò. Actus obiecti honesti propter ma- ^{222.} lum finem, elicetur ab habitu illius virtutis, cuius Præb. 2. specificatum est proximi obiecti honestas; non n. potest assignari aliud, à quo eliciatur: igitur participiat honestatem illius: quia nullus actus po- test à virtute elici, quin participet honestatem il- lius. 3. Potest honestas virtutis ut sic esse medium ^{223.} ad malum finem consequendum: nam ad vanam ^{Prob. 3.} gloriam

Vasquez.
Suarez.

224.
Prob. 4.225.
Prob. 5.226.
Ad 1.

Ad conf.

227.
Ad 2.

228.

229.

230.

231.

Si actus exterior imperatur ab uno malo, erit bonus materialiter & malus formaliter.

gloriam non potest conducere medium virtutis, nisi ut intentum propter se, sive quā reddit operantem laude & gloria dignum. 4. Ex opposita sent. sequeretur, paucos actus virtutis exerceri: cūm in omni ferē actu humano aliqua misceatur mala circumst. 5. Posse ad ultum beatitudinem consequi absque proprio merito: vt si accedens ad baptismum cum attritione ex malo fine peccati venialis, statim moreretur. Hic .n. ex vna parte anticipere gratiam baptis. quae non impeditur per pecc. ven. ex aliā attritio ex fine venialis vitiata, non esset meritoria æternæ gloriæ. Eadem ratio es- set de eo, qui martyrium subiret ex vanâ gloriâ.

Resp. ad 1. neg. conseq. ad prob. dico, obiectum honestum non cuicunque actui in ipsum tendenti suam honestatem communicare, sed illi dumtaxat, qui in ipsum tendit propter ipsius honestatem: repugnat autem actum, qui proximum obiectum ordinat in malum finem, tendere in obiectum propter ipsius honestatem. Ad confir. neg. assump. si mala circumst. ad actum iustitiae habeat formaliter: secūs si tantum concomitanter. Habet autem se formaliter, quando est obiectum eiusdem actus, quo eligitur obiectum honestum: habet se concomitanter, quando est obiectum alterius actus distincti: tunc .n. actus sequens malus non tollit intrinsecā honestatem precedentis actus boni. Ad 2. nego antec. cūm .n. obiectum formale virtutis sit honestas propter se intenta, non potest concurrere ad actum, qui non tendit ad honestatem propter se. Ad prob. Dico, talem actum elicet vel à sola voluntate, si nullus sit circa tale obiectum acquisitus habitus, vel ab illo habitu, qui sicut à similibus actibus genitus. Ad 3. nego antec. hoc .n. ipso, quod obiectum assumitur ut medium ad malum finem, non assumitur ut honestum formaliter, sed materialiter: quia non assumitur ut conforme naturæ rationali. Ad prob. Resp. vt medium virtutis conducat ad vanam gloriam, sufficit ut operantem reddat laude & gloriâ dignam apparet & putatiū apud homines, quibus interna non parent. Ad 4. nego sequel. plerumque .n. tales mala circumst. admiscentur actibus ex obiecto bonis, tantum concomitanter: quo modo non tollunt honestatem intrins. ab obiecto communicatam. Ad 5. nego sequel. Nam eo ipso, quo quis attritionem elicit ob malum finem, non elicit illam propter honestatem, quam attritio ex proprio obiecto habet; neque ex auxilio supernat. ex quo elici debet, vt sit sufficiens dispositio ad gratiam baptis. nam auxilia supernat. non dantur ad actus malos: ac proinde iste non reciperet gratiam baptis. sed ad summum, characterem & baptismum informem, de qso 10. 7. Eadem ratio foret de illo, qui martyriū subiret ex vanâ gloria. Quanquam peculiari Dei prouidentiâ credendum est, nunquam permitti, vt tales profidei protestatione moriantur absque vero actu virtutis.

Dubitari potest, an saltem actus exterior possit esse bonus ex proximo obiecto, & simul malus ex finem remoto. Negat Gregorius. Affirmant alij. Sed distinguo. Nam si actus exterior velut elemosynæ, imperatur ab uno tantum actu malo, ex. gr. ab intentione inanis gloriæ, non poterit simul esse bonus & malus formaliter: licet possit esse bonus materialiter, & malus formaliter. Ratio primi est, quia actus exterior, vt sit bonus vel malus formaliter, pendet ab actu interiori, cum quo constituit vnum actum humanum: ergo non potest simul esse bonus & malus formaliter, si ab uno tantum

actu imperetur: sicut nullum subiectum potest ab eadem forma oppositas denominationes accipere. Nec dici potest formaliter bonus ex proximo obiecto, formaliter malus ex fine per voluntatem illi extrinsecè adiuncto: quia bonitas formalis præter honestatem obiecti, essentialiter importat tanquam fundamentum rationem liberi, quam actus exterior accipit ab interiore: cum qua ratione liberi simul accipit bonitatem, vel malitiam actus interioris. Ratio secundi est: quia hæc denominatio desumitur tantum ex externa pauperis subleuatione, quæ adhuc manet, adiuncta extrinseca circumstantia mali finis.

222. Si verò idem actus exterior imperetur à duplicitate intentione, quarum una sit bona, altera mala; poterit quæ informatur ab intentione bona, dici formaliter bonus; quæ à mala, formaliter malus. Quod expressè docuerunt Conrad. Almai. cit.

223. Dico 4. Repugnat, actum ex proximo obiecto malo elicitu propter finem bonum, ab eo honestatem desumere. Fundam. repugnat intentionem bonam impellere ad eligenda media mala: nam qui vult honestatem finis propter se, quo modo debet esse volitus finis, vt tribuat honestatem intentioni, non potest velle illam ut causam electionis mala: veller autem honestatem ut causam electionis mala seu non honestam, si posset ex intentione finis honestè impelli ad electionem malam: nempe intentionis essentialiter inuoluit ordinem ad electionem mediorum, vt causa ad effectum: nec potest voluntas impelli ad electionem malam, nisi quæ electione mala virtute continetur in intentione, vt effectus in causâ: nimirum ut honestas finis communicetur intentioni, debet esse volita ut conformis rectæ rationi: at volita ut causa electionis mala, non est volita ut conformis rectæ rationi. Ex his constat in eo casu electionem malam non habere, nisi vnam tantum speciem moris, nempe malitiae medij mali; non bonitatis à fine, nec malitiae, quam ex se nullam habet, nisi quam contrahit ex ordine ad ipsum medium: Est contra aliquos opinantes, in eo casu finem tribuere diuersam specie malitiam a malitia medij: quia sicut liberalitati opponuntur duo vitia, alterum per excessum, quod prodigalitas dicitur; alterum per defectum, quod dicitur avaritia: Ita misericordia, alterum per defectum, quod deficit à medijs ratione præscriptis ad benefaciendum; alterum per excessum, dum transgrediens ad alia prohibita extenditur. Sed neganda paritas: tam .n. excessus, quam defectus contra liberalitatem, diuersam afferit specie diffinitatem. At verò subleuatione pauperis ex refurtiva nullam afferit diffinitatem specie diuersam à diffinitate furti, nec malitiâ diuersam.

224. Dubitari hic solet, an intentio finis honesti minuat saltem malitiam electionis mala: Resp. obiecto honesti siue non minuere; cūm eadem sit malitia furti ex suo obiecto considerata, siue ordinetur ad bonum finem, siue non minuere tamen posse ratione aliarum circumst. quæ sæpe cum malitia furti miscerit. Intentio finis honesti non minuit malitiam electionis mala obiecto.

S E C T I O XIII.

An detur actio humana singularis indifferens quoad bonitatem & malitiam moralem?

225. Q Væatio non est de indifferencia abstractente à bonitate & malitia ut sic, de hac .n. disp. 4. quest. definitum est, tale indifferens non esse obiectum voluntatis

voluntatis, quæ non nisi bonum ut bonum prosequi, nec nisi malum ut malum auferari potest: sed de bonitate & malitia morali, seu comparatiuè tantum ad naturam ration. ut rationalis est. Ceterum sicut potest dari obiectum bonum & consentaneum naturæ sensitiuæ, malum verò & dissentaneum rationali; & contrà: Ita nunc queritur, an dari possit actio humana bona & consentanea naturæ sensitiuæ, ac proinde sufficiens obiectum voluntatis prosequentiis, cuius obiectum non solum est bonum naturæ rationalis, sed etiam sensitiuæ; indifferentes verò respectu rationalis ut sic, respectu cuius neque bonitatem dicat, neque malitiam. Scholastici ferè conueniunt, dari actum indifferentem quoad bonitatem & malitiam secundum speciem, quæ desumitur ex obiecto; eo quod datur obiectum, quod ex se neque bonitatem, neque malitiam dicat: ut ire in campum, nisi addatur aliqua circumst. per quam determinetur ad bonitatem vel malitiam, ex se neutram dicit. Sola igitur controversia est, an detura actio humana indifferentis in individuo: cui non modò ex obiecto, sed neque ex circumst. vila debeat bonitas, vel malitia. Notanter addidi *humana*, ut excluderemus indelibera tam, quæ non solum est indifferentes quoad bonitatem & malitiam, sed quoad ipsam indifferentiam moralem, quæ fundatur in ratione liberi. De qua tabùm indifferentia hic dispergo. Dixi quoad bonit. & malit. moralem: ut abstraherem à quest. de indifferentia quoad meritum & demeritum.

Prima sent. affirmat, dari actionem humanam singularem indifferentem, nec bonam, nec malam moraliter: Bonau. in 2. di. 41. art. 1. q. 3. Scot. quodl. 18. 5. de 1. & 9. de 2. & in 2. dist. 41. Lycet. ibid. Rumbio. dist. 40. q. 1. art. 2. Ockham. in 1. dist. 1. q. 1. ad 1. dub. & in 3. q. 10. ad 4. dub. Gabriel. in 2. dist. 41. q. un. 44. art. 2. concl. 1. Palas. dist. 40. disp. un. Almain. tract. 1. moral. cap. 14. 5. quantum ad: Usque 1. 2. disp. 52. à cap. 2. Dilcrepant tamen hi, quænam actiones sunt indifferentes: Gabriel eas tales docet, quæ eliciuntur circa obiectum bonum, non ut à ratione dictatum, ut si elemosynam facias, non quia recta ratio dicit, sed ex propriâ libertate: Bonau. eastantum, quæ ad honestum finem non diriguntur ex imbecillitate naturæ, non ex negligentia operantis: Plerique alij eas, quæ ad honestum finem non diriguntur tempore, quo operans non tenetur ad talēm finem eas dirigere.

Prob. 1. ex Hierony. 11. inter August. Epist. col. 9. vbi scribit: neque enim indifferentia sunt inter bonum & malum, sicut Philosophi dispergunt. Bonum est continentia, malum est luxuria. Inter utrumque indifferentem, ambulare, digerere alijs fieri cora, capitis naribus purgamenta proiecere, spuis rhenumata iacere: hoc nec bonum nec malum est. Sine enim feceris, sine non feceris, neque iniuriam habebis, nec iniuriam.

Prob. 2. Datur obiectum natura sua indifferentes, quod necho nestatem, nec malitiam inuoluit: ergo potest circa illud, ut tale operationem exercere: sed talis operatio nec erit bona, ut per se patet: nec mala: non enim esset mala ex obiecto, quia illud nullam includit malitiam: nec ex privatione ordinis ad finem honestum; cum non semper homo teneatur suas operationes in finem honestum dirigere, sed solum illas non exercere propter finem malum. 3. Iuxta hanc sent. multa vitantur peccata venialia, quæ non vitantur iuxta oppositam. Qui enim veram putat oppositam, hoc ipso quod tales actiones absque ordine ad honestum finem exercet, venialiter peccat, quia operatur contra propriam conscientiam, quæ sibi per-

suevit tales actiones esse malas. Contrà verò, qui hanc sent. putat esse veram, tales exercendo non peccat, quia prædictæ iudicat, illas non esse malas. Ergo saltem censenda est pro conscientiatior.

Quartò. Si opposita sent. esset vera, omnes actiones, honesto fine carentes, essent sufficiens materia confessionis, ut sacramentalis absolutionis beneficium susciperetur: quod est ridiculum.

Secunda sent. negans, dari actionem humanam singularēm indifferentem, nec bonam, nec malam moraliter: S. Thom. 1. 2. qua. 18. art. 9. Caiet. Sylvi. Conrad. Medin. Curiel. Valente. ibid. punc. 9. Alber. in 2. dist. 40. art. 4. Egid. q. 2. art. 3. fine: Durand. q. 1. à nn. 6. Argens. q. vn. art. 2. concl. 1. Richar. art. 2. q. 3. Capreol. q. vn. art. 1. concl. 1. Maior. dist. 41. q. 1. concl. 6. Suarez. de actib. hum. tract. 3. dist. 9. se. 3. &c.

Prob. 1. ex August. lib. 2. de peccat. meritis & remissione cap. 18. vbi s. ribit: Quanquam voluntas mirum si potest in medio quodam ita consistere, ut nec bona, nec mala sit. Aut enim iustitiam diligimus, & bona est; & si magis diligimus, magis bona est; si minus, minus bona est: aut si omnino non diligimus, non bona est. Quis vero dubitet dicere, voluntatem nullo modo iustitiam diligencem non modo esse malam, sed etiam pessimam voluntatem? Si ergo voluntas aut bona est aut mala, & utique mala non habemus ex Deo, restat, ut bonam voluntatem habeamus ex Deo.

Fundam. Thomist. quo etiam utitur S. Doctor, omnis actus, à deliberata voluntate procedens, vel ordinatur ad debitum finem, & sic erit bonus; vel non ordinatur ad debitum finem, & eo ipso erit malus. Homo enim quæ rationalis, ex suppositione quod operatur, naturali præcepto tenetur suas operationes dirigere in finem naturæ ratione consentaneum. Non igitur datur actio humana deliberata in individuo indifferentis: quia non datur mediato inter ordinari & non ordinari ad debitum finem. Confirm. sicut enim Deus singulis rebus rationis expertibus nativas propensiones indidit, ut ad suos fines naturaliter dirigerentur; ita homini cum naturæ rationali moralem impressit determinationem, seu præceptum, quo seipsum, suasque operationes in finem, naturæ rationali consentaneum dirigeret.

Fundam. Caiet. Omnis actus otiosus est malus: Omnis actus deliberatus, debito fine priuatus, est otiosus: Ergo. Maior est Christi Matt. 12. vbi de verbo otioso inquit, homines reddent rationem in die indicij. Eadem est ratio de opere otioso, immodicabiliter maior, quantò opera excedunt verba. Minor constat: otiosum enim dicitur, quidquid debito fine caret. Confirm. Qui sine vila necessitate aut utilitate sua bona dissipat, peccat prodigaliter: ergo qui sua opera exercet absque vila sui, vel proximi utilitate. Nam si bona externa tenemur rationabiliter expendere, quantò magis opera, quæ sunt bona interna, tenemur ex honesto fine exercere? Fundam. Durand. Si daretur actus in individuo indifferentis, daretur habitus ex actibus indiffer. genitus indifferentis. Implicat hic habitus, cum omnis habitus determinet potentiam ad bonum, vel ad malum; per hoc enim differt habitus à potentia; quod habitus est determinatus ad unum; potentia indifferentis ad utrumlibet.

Inter has oppositas sent. mihi olim affirmativa plausibilior, & verior visa: eamque docui in Italia ab affirm. an. 1613. in Vniuersitate Græcensi an. 1630. Et ad negatiū sent. accedit quasi magis fueret conscientia, & humanæ imbecillitati. Re tamen maturius perspexa, negatiū sent. cum S. Thom. August. reliquisque, tanquam veterem,

249. Tota difficultas est in assignando solido fund.
At fund. haec enim assignata non videntur conuincere.
Th. mis. Nam prius de naturali præcepto, quod habet

ter ordinantur ad excitandos exhilarandosque spiritus, qui deseruiunt ad operationes humanas obscundas: Olfactio odoris ordinatur ad cerebrum confortandum.

250.
Caietani,
non operetur ex malo fine. Eodem modo negant, verbum otiosum esse illud, quod solum caret de-
bito ordine ad altiorē finem: Vnde & negant pa-
ritatem de bonis externis, & actionibus huma-
nis: illa enim necessaria sunt ad sustentationem vi-
tae; non hæc. Multò minus concludit fundam. Du-
randi. Nam vltro authores alterius sent. talem ha-
bitum indiffer. cum *Scoto* admittunt. Vnde con-
sequenter negant, omnem habitum determinare
tantum ad bonum, vel malum, sed etiam ad in-
differens. Et cum dicitur, quod sola potentia sit
indifferens, concedendum, de indifferentia tan-
tum virtutis operatiæ circa plures actus & obie-
cta, in qua ferri potest. Quo modo non esset in-
differens talis habitus; cum esset ab intrinseco de-
terminatus ad solos actus & obiecta indifferentia.
Esset igitur indifferens, non quia inclinaret ad
plura, sed quia determinaret ad unum, quod
per se esset indifferens.

256.
Obijc. 2.

Obijcies 2. Talis actio non est mala malitia commissionis, quia haec desumitur ex obiecto positivè malo: quod hic non est positivè malum, sed indiferens: nec est mala malitia omissionis, quia haec contrahitur per solam negationem actus debiti: qui autem intendit delectationem, non omittit, sed committit actum. Resp. esse malam malitiā *Reff.* omissionis, non actus, sed ordinis debiti actui. Duplex n. est omissione, & actus debiti, & ordinis actui debiti: sicut duplex est debitum, unum obligans ad entitatem actus, alterum ad ordinationem actus in finem debitum.

per se esse radicem.

252.
Fundam.
authoris
pro sent.
negante.

Fundamentum assigno' ex modo operandi:
Quidquid voluntas appetit, vel appetit ut finem,
vel ut medium; si ut finem, vel ut delectabilem
tantum, & actio erit mala: Si ut medium, vel est per
se malum, & ele^ctio erit mala: aut indifferens, &
tunc honestatem, vel malitiam sortietur ex fine.
Vnde vel ele^ctio erit mala, si finis erit malus; vel
ele^ctio bona, si finis bonus: igitur omnis actio hu-
mana necessariò erit bona, aut mala.

257.
Interponit
& malum,
nullum da-
tur obiectū
indifferens
respectu
volunt.

Probo 2. quod implicitè supponebatur sc. præ-
ter obiectum honestum & delectabile, non dari
indifferens, quod voluntas possit appetere : quid-
quid n. appetit, necessariò appetit ut bonum:bo-
num cùm triplex tantum sit, honestum, delectabi-
le, & utile ; quidquid appetit, necessariò appetere
debet propter unum ex his bonis. At nullum ex
his potest respectu voluntatis esse indifferens ad
bonitatem & malitiam moralem, sed necessariò
vel erit bonum rationi consonum, vel malum ra-
tioni dissonum: nam nequit bonum honestum esse
indifferens, cùm ex se sit rationi maximè consen-
taneum. Nec potest esse indifferens bonum dele-
ctabile, quia delectabile est formaliter ; quia sem-
per includit negationem ordinis debiti à natura
præscripti. nec potest esse indifferens bonum utile:
quia cùm hoc non appetatur, nisi vel ut condu-
cens ad bonum honestum, vel ad delectabile, aut erit
bonum ex fine honesto, aut malum ex fine delectabili.

A sufficien-
ti partium
enumera-
tione.

253.
Probo 1. quod quidquid voluntas appetit propter solam delectationem, tanquam propter finem, necessariò est malum & actio mala ex sola carentia finis melioris: nam operari contra finem & iustitum naturæ, est malum: est enim indirecte operari contra legem & ordinem, quem Deus indidit rebus: neque natura à Deo ordinata est per propensionem intrinsecam ut per naturalem legem ad suos fines, & hoc ipso, quo quis in suis operationibus non seruat hunc ordinem, indirecte operari contra legem Dei. At operari propter

Vna superest difficultas in quâ se maximè fundant authores contrariæ sent. multæ sunt operæ humanæ non necessariae , sed tantum viles & commodæ naturæ , vt deambulare , vel manus triccare ad frigus depellendum; oris,natiuumq; purgamenta projcere ad naturam subleuandam:Hæc n. & similia nec honesta sunt , cùm non sint ad naturam conseruandam necessaria ; nec mala,cùm ex obiecto suo nullam habeant malitiam: crunt gitur.indifferentia. Verùm cùm hæc ipsa naturæ commoda à voluntate appeti non possint nisi vel

254. *Natura in solam delectationem est operari contra finem & tendit delectationem* institutum naturæ : natura enim non intendit operationem propter delectationem ; sed contraria rationem, aspersit enim natura in operatione delectationem, non contraria ut medium ad operandum allestitum. Quia id finaliter intendit natura, quod per se ordinatur ad conseruationem ipsius in specie, vel individuo: At non delectatio, sed operatio per se ordinatur ad conseruationem naturæ : præcisâ n. delectatione à comeditione, adhuc comedio per se ordinatur ad conseruationem proprij individui. Non inficior, posse absque peccato intendi delectationem in operatione inclusam, non ut finem, quo tantum pacto non licet, sed ut medium ad finem operationis melius consequendum. Vnde licet condire cibos ad facilius comeditionis finem adipiscendum.

owmoda a voluntate appeti non posunt, nisi vel honestas
propter puram delectationem, quam secum affe-
unt; sic non erunt indifferentia, sed mala; quia *commoda*.
temper malum est, operari propter solam opera-
onis delectationem: vel propter bonitatem vti-
lum, quam afferunt naturae, illam melius conser-
vando in suo esse, & sic erunt bona & honestas
operari propter illa, quæ utilia sunt naturae, non
sit actio indifferentis, sed honestas: quod prob. 1. ex
August. lib. 3. Hypognost. col. 3. vbi de his operibus
et ratiocinatur: *Esse faciemur librum arbitrium om-
nis hominibus, habens quidem indicium rationis, non
quod sit idoneum, que ad Deum pertinent, sine Deo
non inchoare, aut certè peragere: sed tantum in operibus
et presentis tam bonis, quam eriam malis. Bonis di-
cta, que de bono natura orientantur: id est, velle laborare
agro, velle manducare & bibere, velle habere ami-
cum, velle habere indumenta, velle fabricare domum,
corem velle ducere, pecora nutritire, artem discere di-
sarum rerum bonarum, vello quidquid bonum ad
presentem pertinet vitam.* En quo pacto August.
era naturae *commoda* & utilia numerat inter
era honesta huius vitae. Cum n. illa distinguat
operibus malis, necessario numerat inter opera-
na, cum in sent. ipsius non detur opus indis-
tinctus. Nec dici potest, haec ab August. appellari bo-
na opera.

Obijc. 1. *Objic. 1.* Sunt aliquæ operationes per se tantum ordinatæ ad oblectandum, vt visio pulchri ad oblectandos oculos, olfactio odoris ad oblectandas narres, musica ad aures recreandas; ergo saltem istæ poterunt propter solam delectationem licet exerceri. Resp. nulla operatio ad solam delectationem, vt ad ultimum finem ordinatur, sed ultra semper tendit ad finem commodum & utilem naturæ. Ita visio pulchri, auditio concentus finali-

na opera, quatenus exercentur ex altiori fine, cum ea vocet bona naturae. 2. ex S. Tho. I. 2. q. 109. art.

260. Prob. 2. ex S. Thom. 2. vbi hæc opera ab August. assignata appellat bona per virtutem naturæ facta. Ideo docet in 2. dist.

40. qn. vn. art. 5. fine corp. vbi comedere & bibere seruato modo temperantie, ludere, seruato modo eutrapeliz, vocat opera bona virtutis. 3. ratione: bonum naturæ est verum bonum per se à natura intentum: unde ad illud procurandum non solum impellimur à natura, sed saepe admonemur & obligamur à virtute, maxime quando illud iudicatur necessarium, aut valde conducens, ad vitæ conseruationem. Ergo etiam quando illud non iudicatur necessarium, aut valde conducens, sed tantum commodum & vtile naturæ, honestè possumus vel propter hunc tantum finem operari.

261. Confir. licet & honestè possumus hæc naturæ commoda alijs procurare & intendere; ergo & nobis, quibus auctori vinculo tenemur, quam alijs vitam conseruare. Antec. patet: quia non solum honestè operamur, dum proximo succurrimus extremè, aut grauiter indigenti, sed etiam dum commoda naturæ amicis liberaliter clargimur; ergo non solum honestè operamur, dum propriæ naturæ, quasi extremè aut grauiter laboranti subuenimus, sed etiam dum commoda iuxta prudentię prescriptum illi procuramus.

262. Obijc. 1. Obijc. 1. Si opera ob solum naturæ commoda facta, essent bona, possent esse obiectum virtutis, materiæ voti & iuramenti: quin in viris iustis essent meritaria æternæ gloriae. *contra August. lib. 4. con. Julian. cap. 3.* vbi hæc appellat opera presentis vitæ, & virtutes non veras, eo quod carnalibus delectationibus, vel commodis & emolumenis temporalibus deseruant; & *contra Prosper. in collat. cap. 19.* & *Petrum Diacon. lib. de Incarnat. cap. 6.* qui hæc vocant opera temporalis vitæ, quæ tota est damnationis & mortis; occupationes humanae, à quibus liberarunt per Christum salvatores n.

Reff. Non omnia opera facta vel ab eis auersi æterna consideremus. Resp. Concedo, omnia opera facta propter conseruationem, vel utilitatem naturæ esse obiectum virtutis: nego, omnia esse materiam voti & iuramenti: quia hæc debet esse de meliori bono. Nego etiam, hæc opera in iustis esse meritaria æternæ gloriae: quia ad meritum æternæ vitæ plus requiritur, ut *suo loco*. Citati Patres huiusmodi opera dabant, vel ut exercita propter puram delectationem, vel ut impediunt nobiliores actus virtutum gloriae meritorios.

263. Obijc. 2. Obijc. 2. Bonum honestum formaliter constituitur per conformitatem ipsam ad naturam rationalem, ut rationalis est: bonum vtile, naturæ commodum non constituitur per illam, sed potius per conformitatem ad naturam sensitivam: nam per ordinem ad id constituitur bonum, ad quod conservandum conductit; scilicet ad naturam sensitivam: ergo vtile non poterit esse honestum. Resp. neg. minor. *Ad prob. disting. antec.* vtile per ordinem ad id constituitur bonum, ad quod tantum immediate conservandum conductit, nego; ad quod mediare saltem, concedo. Ita vtile esti immediatè ordinetur ad communitatem naturæ sensitivæ, mediare etiam ordinatur ad conservationem & honestatem naturæ ration. hæc n. conservatio naturæ sensitivæ conformis est & consentanea rationali, proinde mediare etiam est conservativa illius. Ut cibi largitio facta pauperi immediatè ordinatur ad subleuandam naturam pauperis, mediare ad naturam rationalem largientis; quatenus largitio cibi consentanea est naturæ largientis, ab eaq; prescripta.

Tom. 3. De Fine.

Obijc. 3. Honestas obiectiva non communica bonitatem actui humano, nisi ut expressè intenta: sed potest voluntas tendere in honestum, non propter honestatem expressè intentam, ergo tunc saltem actus erit indifferens: cum nequeat esse malus ex obiecto, nullam habent malitiam; nec bonus, cum non servatur in bonitatem expressè voluntam. Resp. nego, posse voluntatem deliberatè operando, non expressè intendere bonus: quod vel erit honestum, & actus honestus; vel tantum delectabile, & actus malus: vel vtile, & hoc vel à voluntate intenditur propter bonum honestum, & actus erit honestus; vel propter bonum tantum delectabile, & actus erit malus, nullus indifferens.

Obijc. 4. Potest voluntas ex suâ libertate deliberatè tendere in obiectum indifferens; ergo actus in individuo indifferens non repugnat. Resp. nego antec. non enim potest pro sua libertate operari circa obiectum non suum: indifferens vero non est obiectum voluntatis, cum non sit bonum.

Ex his constat, qua ratione verbum otiosum sit malum & peccatum; sc. à Patribus definitur, *Quod absque utilitate loquens & audientis profertur.* Ut in cit. loc. *Mastb.* definiunt Hierony. & Antel. vel vt *Origenes hom. 1. in Ps. 38.* *Quod neque boni neque mali aliquid agit:* Vel vt *Basilius in regulis brevior. interrog. 23.* *Quod ad propositum usum non facit.* Vel vt *Chryost. in eundem hom. 43.* *Quod res proposita non conuenit, nihilque confert utilitatis.* Vel vt *Gregor. hom. 8. in Evangelia, & in Pastoralib. admoenit. 15.* *Quod caret re dilectione aut iusta necessitatibus, aut pia utilitatis.* Vel vt *Bernard. serm. de tripli custod.* *Quod nullam habet rationabilem causam.* Ergo sicut verbum otiosum in lententia horum Patrium, illud tantum dicitur, quod nullam habet honestatem aut iustæ necessitatibus, aut pia utilitatis: Ita factum otiosum dicetur illud, quod nullam habet honestatem aut iustæ necessitatibus, aut pia utilitatis. Hoc autem est omnne illud, quod nullam vel propriæ ipsius operantis naturæ, vel alteri utilitatem affert: sed tantum exercetur ob puram dicens, aut operantis delectationem. Ergo quidquid aliquam affert vel ipsi operanti, vel alteri utilitatem, vti sunt omnia opera naturæ commoda, otiosa & mala non sunt, sed potius bona & honesta.

Ad primum argumentum primæ sententie; 268. Resp. primò, Hieronymum explicari posse de *Ad 1. indifferentia Theologica, quoad meritum & demeritum: non de morali, quoad bonitatem & malitiam moralem.* Secundo Hieronymo opponimus Augustinum, aliosque Doctores.

Ad secundum: datur obiectum indifferens secundum se, transeat; respectu ratiæ voluntatis, debet esse determinatum ad aliquod bonum honestum, delectabile, vel vtile. Vtile autem honestatem & malitiam sortit ex fine honesto, vel delectabili, propter quæ voluntas bonum vtile eligit.

Ad tertium nego sequiam. Opera enim quæ aduersarij numerant inter actus indifferentes, à *Ad 2.* nobis numerantur inter honestos: cum non careant honesta operantis vel alterius utilitate. Ex his patet ad quartum.

Ad fundamentum Gabrielis, nego, ad honestatem actionis necessarium esse, ut illa signatè elicatur à voluntate, quia recta ratio dicitur; sed sufficit, si tantum exercitè elicatur illa, quam recta ratio dicitur. Ad fundam. Bonaventuræ, nego, ad honestatem actionis necessarium esse, ultra honestatem, quam habet propter comoditatem, vel utilitatem naturæ, ad altiorem finem referri.

P 6

DISPV.

DISPUTATIO XV.

De regulis extrinsecis actuum humanorum.

HA C T E N V S honestatem humanorum actuum indagavi ex principijs intrinsecis quæ sunt obiectum, finis, circumstantia, in ordine ad quæ actus virtutis desumit honestatem intrinsecam. Superest ut eandem honestatem inuestigem per ordinem ad principia & regulas extrinsecas.

SECTIO PRIMA.

Quibus regulis conformari debeat actus humanus, vt rectus sit?

DVplex assignatur à S. Thom. 1.2. qu. 19 art. 3. & 4. actuum humanorum regula extrinseca immediata & proxima, quæ est ratio creata: media & remota, quæ est ratio increata, quam legem eternam appellat. Præterea alia est regula sive lex præcipiens, quæ aliquam honestatem in obiectum inducit. Proponens alia, sive indicans, quæ aliunde obiecti honestatem, vel malitiam præsuppositam operanti ostendit.

DICIO 1. Actus studiosus non solum conformari debet legi præcipienti, sed etiam proponenti. Primum constat: quia cum lex præcipiens causet honestatem obiecti, nisi actus eliciatur conformis legi præcipienti, non erit rectus studiosus, quia non erit conformis rectitudini obiectuæ, ex qua penderit rectitudo formalis in actu.

Secundum prob. quamvis lex proponens non causet rectitudinem obiecti, illam tamen aliunde præsupponens voluntati ostendit: ergo nisi illi actus conformetur, rectus & studiosus esse non poterit. Qui n. deuiat à regulâ rectitudinem indicante, deuiat à rectitudine. Est autem hæc regula, practicum dictamen rationis, quod natura intellectualis in operando sequi tenetur.

Obijc. 1. Non minus lex præcipiens, quam proponens extrinseca est obiecto: ergo vel neutra, vel utraque rectitudinem causat in obiecto. Resp. nego conseq. quamvis n. utraque sit extrinseca, una tamen ponit rectitudinem in obiecto ex præcepto, quod imponit: altera tantum indicat. Fundatur hæc rectitudo obiecti ex præcepto derivata, in debito & obligatione naturali, quam habet subditus exequendi voluntatem superioris, sibi per præceptum sufficienter insinuatam.

Obijc. 2. Prima regula actionum human. non est dictamen rationis, sed natura ration. ergo non penes illam, sed penes hanc attendi debet conformitas & rectitudo actionis humanæ. Resp. prima & radicalis regula, cui conformanda est actio honesta, est natura ration. illa tamen non est formalis & proxima; hæc n. est dictamen rationis, mediante quo ut proximâ & notiori regulâ dijudicamus, quænam actiones sint consentaneæ, quæ dissentaneæ naturæ rationali. Vnde hoc ipso, quod actio est conformis iudicio rectæ rationis, est etiam conformis naturæ rationali: est enim ratio veluti index & arbitra conformitatis.

DICO 2. Actus virtutis non solum penderit à legi eternâ Dei, sed etiam à regulâ rationis creatæ. Penderit à Assertio est S. Doct. art. cit. & communis. Prob. legi eternâ quoad 1. part. lex eterna est prima & certissima regula omnis bonitatis: etenus enim ratio creata est regula humanæ rectitudinis, quatenus ex S. Thom. cit. qua. 19. art. 4. ab increata lege deriuatur. Vnde August. lib. 22. con. Faust. cap. 27. peccatum definit diabolum, factum; vel concupitum contra legem eternam Dei. Ergo actus virtutis maxime penderit à lege eterna Dei.

Prob. quoad 2. part. non potest voluntas eternæ legi Dei conformari, nisi conformetur proximæ regulæ rationis, mediante quæ illa nobis innocentia: Et tenetur homo non operari suas actiones propriæ naturæ disformes: ergo tenetur non operari contra dictamen propriæ conscientiæ: quia operatio humana penderit ex iudicio rationis, tanquam ex regulâ obiecti conformitatem vel disformitatem proponente: ergo si velit conformari obiecto honesto, debet non disformari à iudicio rationis, huiusmodi honestatem proponente. Ergo si non potest homo contra dictamen propriæ conscientiæ rectè operari, vt rectè operetur, sci qui tenetur illius dictum.

Obijcies 1. Actus virtutis ex solo obiecto habet bonitatem, ergo non penderit ex lege eternâ Dei, vel ex dictamine propriæ conscientiæ. Si n. per impossibile non esset lex eterna Dei, dictans de tali actu virtutis, adhuc temperate vivere esset actus studiosus. Præterea Aristot. 6. Ethic. 2. docet, practicum iudicium tunc esse verum, quando consentaneum est appetitui recto; ergo non contraria, tunc appetitus est rectus, quando pratico iudicio consentaneus est. Resp. distin. antec. Si sermo sit de dependentiâ intrinsecâ & à priori, ve- actus pederum est, actum virtutis à solo obiecto rationi con- arguitudo formi habere hanc bonitatem: nam ad illud tan- & à poster. à loge eter- rùm per habitudinem intrinsecam conformatur: na & dicta si verò sermo sit de dependentiâ arguituâ, & à mine pro- posteriori, falso est, actum virtutis non depen- resp. à lege eterna Dei, & dictamine propriæ rationis. Quia cum actus virtutis ferri nequeat in obiectum bonum, nisi illius bonitas proponatur mediâ regulâ certa: hæc autem cum sit lex eterna Dei, & dictamen propriæ conscientiæ; conse- quens est, vt ex rectitudine earum regularum à posteriori & arguituè pendaat actus virtutis re- & rectitudo, quia ex rectitudine illarum colligitur bo- nitas & rectitudo huius. Vnde tam lex eterna Dei, quam iudicium propriæ conscientiæ se ha- bet ad actum virtutis, vt regula obiecti bonitatem proponens, illa vt prima & remota, hæc vt 2. & proxima. Quare ad confirm. adhuc eo impossibili- dato, actus virtutis esset rectus per conformita- tem ad obiectum naturæ rationali consentaneum. Nam obiectum virtutis in ratione proportionis, cum naturâ rationali, prius est & independens à lege eternâ Dei: Prius enim est, tale obiectum suâ naturâ proportionem habere cum naturâ rationali, quam illud vt tale cognosci & proponi à lege eternâ Dei: sicut prius est, obiectum delectabile proportionem habere cum naturâ sensitiva, quam illud vt tale cognosci: & obiectum intrinsecè mala, puta mendacium, prius est, esse disforme naturæ rationali, quam illud vt tale cognosci, & Deus in prohibeti lege eternâ Dei.

Hinc oritur, vt nequeat Deus in præceptis, quæ prohibent obiecta intrinsecè mala, dispensare: quia bunt obiecta intrinsecè vt illa sint talia, non pendent à lege eternâ Dei. Nempe vt obiectū sit conforme naturæ rationali pensare. habet

habet ex propriâ essentiâ : quæ ratione præcedit cognitionem Dei ; sicut obiectum ratione præcedit notitiam suixero antequam illud cognoscatur à Deo, supponitur conforme; aut difforme naturæ rationali. Esto igitur quodd illud per impossibile ut tale non cognosceretur à Deo, modò vt tale proponeretur à ratione creatâ, voluntas in illud tendens esset bona & honesta, quia tenderet in obiectum naturæ rationali consentaneum. Sicut è conuerso, etiam si mendacium non esset aeternâ lege prohibitum, adhuc voluntas creata tendens in illud cognitum ut difforme naturæ ratione esset mala:

^{13.} Ex hac regula colligo, illicita esse ea omnia defideria, quæ feruntur in obiecta intrinsecè mala, sub conditione si à Deo prohibita non essent, cuiusmodi sunt velle mentiri, falsum iurare, si mendacium, aut periurium non essent diuina lege prohibita: contrà verò non esse illicita sub conditione ea, quæ feruntur in obiecta, extrinsecâ tantum prohibitione mala: vt velle die veneris carnes comedere, die festo sacram non audire, si prohibita non essent. Quia vt actus voluntatis non sit malus, ferri debet in obiectum omni malitia & difformitate depuratum: sed ea, quæ sunt intrinsecè mala, adhuc spoliata malitiâ prohibitionis extrinsecæ, retinent difformitatem intrinsecam propriam: ergo appetere illa sub tali conditione non licet. Ceterum appetere illa sub conditione, si intrinsecè mala non essent, non est appetere illa, sed alia; quia hoc ipso quodd amittunt malitiam intrinsecam, amittunt propriam essentiam: quæ verò mala sunt per extrinsecam tantum prohibitionem, licet illa desiderare sub conditione, si prohibita non essent, quia præcisa malitia prohibitionis extrinsecæ, nullam in se habent difformitatem cum rectâ ratione.

^{14.} Ad Arist. de indicio practico. ^{15.} Conscientia est actus intellectus practici. ^{16.} Conscientia est actus intellectus practici. ^{17.} Duran. Objicit. ^{18.} Duran. Objicit. ^{19.} Duran. Objicit.

Ad Philos. dico eam prob. procedere à poster. quâ optimè colligitur, illud iudicium practicum esse verum, quod est conforme appetitui recto. Ceterum à priori, ideo practicum iudicium est verum, quia est conforme appetibili honesto secundum se; tametsi vt appetitus sit rectus, necesse non sit, semper illum conformari iudicio practico verò: potest enim appetitus esse rectus, & iudicium practicum falso; vt cum iudicium exigorantia inuincibili proponit obiectum vt bonum, quod reverâ est malum, nam tunc sat erit, vt appetitus rectus sit, si conformetur obiecto, quod per diligentem rationem proponitur vt bonum, esto in se malum sit.

^{14.} Ex ignor. ^{15.} Hinc soluitur alia difficultas. Nam quando iudicium practicum ex ignorantia inuincibili proponit obiectum vt bonum, quod reipsâ malum est, appetitus sequens tale iudicium, bonus est, cùm tamen ille conformis non sit aeternæ legi Dei, qui de tali obiecto oppositum iudicium habet. Ad quod dico, vt vera sit vniuersaliter doctrina tradita, quodd sicut non est necesse, vt appetitus sit rectus, illum conformari cu[m] obiecto reipsâ consentaneo naturæ ratione. sed solùm cu[m] eo per diligentem rationem proposito vt tali: Ita, vt idem sit rectus necesse non est, vt conformetur cum aeternâ legi Dei, vt talis est in se, sed vt talis credita per proximam iudicium practicum rationis. Cùm aeterna non innoescat nobis, nisi mediante iudicio proximo practicorum rationis, cuius immediatuma du&um sequi tenetur, èadem ignorantia, quæ nos excusat à conformitate cum obiecto reipsâ malo, excusat nos à difformitate cum primâ regulâ aeternâ Dei, aliter obiectum proponente, quam ratio errans proponit.

SECTIO II.

An voluntas teneatur sequi rationem errantem?

^{15.} Rationis explicandum, an tali casu voluntas du&um rationis errantis sequi teneatur. Est autem quadruplex rationis iudicium: Falsum, quod erronea conscientia dicitur: probabile, dubium, & scrupulosum, quod probabilis, dubia, atque scrupulosa conscientia dicit consuevit.

Quod ad nominis significationem attinet, Conscientia ex S. Dott. 1. p. qu. 79. art. 13. importat actum intellectus practici: cuius est testificari, ligare, instigate, accusare, remordere, reprehendere; hæc n. omnia consequuntur applicationem practicæ cognitionis, vel scientiæ circa ea, quæ egimus. Nam vel huiusmodi cognitionis applicatio fit ad recognoscenda ea, quæ commisimus vel omisimus; & sic dicitur testificari, iuxta illud ad Rom. 9. Testimonium mihi perhibe conscientiam: vel circa ea, quæ acturi sumus: & sic dicitur ligare & instigare: vel circa ea, quæ fecimus quantum illa iudicamus esse bene, vel male facta: quo pacto dicitur excusare, accusare, remordere, reclamare: quamuis, vt ibid. S. Tho. interdum nomen Conscientia tribuitur habitui, sicut solet nomen actus tribui principio. Vnde à Basilio vocatur naturale iudicatorium, à Hieron. scintilla rationis inextinguibilis, à Damasceno lux intellectus nostri.

Contra hanc nominis explicationem insurget Duran. in 2. dist. 39. qu. 5. nn. 6. Si conscientia importaret actuū intellectus practici, iudicantis aliquid esse bonum, impossibile esset cùm stante voluntatem in oppositum ferri: cùm nequeat voluntas ferri in aliquid, nisi propositum sub ratione boni: stante autem actuā iudicio de aliquo, quod sit bonum, impossibile est, vt oppositum iudicetur bonum. Igitur conscientia non importat actuū, sed habitum. Sed contrà: si Conscientia importaret habitum, non posset deponi: habitus n. cùm sit in instar potentiae, non deponitur. At interdum Conscientia deponitur: ergo Conscientia non habitum, sed actuū importat. Ad fundam. Duran. dico, duplíciter posse voluntatem contra practicum iudicium actuale operari: 1. tale iudicium contemnendo, & oppositum temere formando: 2. etiam stante tali iudicio, posse voluntatem imperare intellectui, vt oppositum efficacius proponat. Neque enim impossibile est, idem subdiuersis rationibus vt bonum, & malum simul proponi.

Dico 1. Voluntas tenetur se conformare cum ratione erroneâ, proponente obiectum prauum sub ratione boni ex ignorantia inuincibili. Assertionem censetur de fide ex illo ad Rom. 14. fine: Omnes quod non est ex fide, peccatum est: id est, vt plerique Patres exponunt, & refertur cap. litteras, de restitu. spoliat. omne quod sit contra conscientiam peccatum est. Fundam. voluntas non fertur in obiectum, nisi vt à ratione propositum & iudicatum: ergo si ex ignorantia inuincibili obiectum malum iudicatum est bonum, tenetur tali iudicio se conformare; alioqui faciendo contra illud, exponeret se manifesto periculo transgrediendi legem Dei, quæ per rationem nobis intitulatur: sive peccaret subditus contempnendo legem superioris, etiam

174 Disp. XV. De regulis extrinsecis actuum human. Sect. II.

Ratio

falsò illi intimatam. Semper enim in hdiusmodi transgressione interuerit formalis, aut virtualis contemptus legis diuinæ: contrà verò, sèper voluntas sequendo talis rationis ductu, est honesta; quia mouetur ex motu putato inuincibiliter honesto.

20.

Iudicium
erroneum
deriuatur
a Deo
putatiuè.

Obijc̄es 1. Iudicium erroneum non deriuatur ex lege æterna Dei: ergo non obligat, vt sequamur illud. Confirm. Präceptum inferioris non obligat, quando proponit aliquid contra præceptum superioris: ergo ratio errans proponens aliquid contra præceptum Dei non obligat. Resp. cum S. Thom. I. 2. q. 19. art. 5. Iudicium erroneum non deriuari à Deo reipsa, deriuari putatiuè. Item præceptum inferioris non obligare, quando proponit aliquid, quod scitur esse contra præceptum superioris: obligare, quando id quod proponit, inuincibiliter creditur esse præceptum superioris. Hinc constat, cuius virtutis sit illeactus, qui circa tale obiectum versatur: est enim illius, ad quam spectat proximum obiectum, quod per talē rationem proponit: vt si ratio errans proponat aliquid pertinens ad virtutem temperantie, actus circa illud erit temperantie: actus contra illud erit intemperantie.

Obijc̄es 2.

Si actus conformis conscientiae erroneæ est bonus: ergo licebit de illo mihi complacere. Resp. possum mihi de illo complacere, prout recte factus est ex motu putatiuè honesto: quamvis non liceat amplius de illius obiecto, mihi iam noto vt malo, complacere, neq; circa illud actum elicere. Sicut licet mihi complacere de actu alicuius circa obiectum antea nō prohibitum, non tamē licet vel circa illud actum elicere, vel de eo post prohibitionem complacere. Quia complacentia circa obiectum honestum vt sic semper est licita: at actus circa obiectum malum inuincibiliter representatum vt bonum, est honestus; ergo illius complacentia licita est.

Dices

Si licet mihi de actu circa obiectum malum, inuincibiliter representatum vt bonum, complacere, licebit etiam illum alteri, obiecti iurpitidinem inuincibiliter ignorantis, consulere. Resp. neg. sequamur. Aliud enim est, mihi complacere in illo, prout recte à me, vel ab alio factus est; aliud, illum alteri consulere, nam quamvis ille malus non sit turpidinem inuincibiliter ignorantis, est tamen malus mihi ipsius turpidinem scienti. Ergo sicut non licet mihi illum facere, ita nec alteri consulere, nam quicumq; consultus, est causa eius, quod consultus. Possum in multis mihi licite complacere, quæ vt siant, causam licite dare non possum: vt licet mihi de pollutione in somno securā ad effectum sanitatis complacere; causam vita sequatur, dare non possum.

Obijc̄es 3.

Si quis habeat erroneam conscientiam, quā potest peccatum esse Deum diligere, Deum diligendo non peccaret. Implicat enim Deum diligere, & eadem dilectione Deum offendere: ergo operari contra erroneousam conscientiam non est peccatum. Resp. Posse aliquem contra quamcumque virtutem peccare, faciendo contra illud quod conscientia erroneousa tāquam bonum & honestum falsò dicit; impossibile rāmen est, ex eadem conscientia erroneousa peccari contra virtutē charitatis: eq; quod ip̄sus munus est, diligere Deum propter Deum. At hoc ipso quod aliquis purat, peccatum esse diligere Deum, non potest illum ex affectu charitatis diligere: atque adeò implicat, actū charitatis ex erroneousa conscientia intrinsecè dep̄uati. Dixi intrinsecè: nam extrinsecè per actum distinctum imperante ordinante ergo illum ad

malum finem peccati venialis, non repugnat, vt disputatione precedente, sectione 12.

Deducitur 1. quocunque conscientia errore nece proponit aliquid sub præcepto sequendum Coroll. vel fugiendum, eodem vinculo & obligatione nos teneti illud sequi, vel fugere, quo illud sequendum, fugiendumve proponitur.

Deducitur 2. Non posse Deum dispensare, vt licet possimus contra conscientiam agere. Fundam. contra conscientiam agere est intrinsecè mās soro ut licitum: quia est operari circa id, quod cognoscitur id possimus malum. Confirm. sicut stante præcepto, vel prohibitione, implicat licet operari contra tale præceptum, vel prohibitionem: ita stante erronea conscientia obligante, vel prohibente aliquid, implicat illud licet fieri. Quo sit, vt non possit quis contra conscientiam mandatum superioris execere prius ex parte conscientiam mandatum: quod erronea conscientia dictat, superioris iuslum mandatum implere; quod colligitur ex cap. litteras, de resist. superioris Spolias, vbi statuit Pontifex, coniugem conscientiam exequi. de invaliditate matrimonij, etiamsi ad reddendum debitum per iudicis excommunicationem compellatur, debere potius excommunicationem humiliet sustinere, quām contra Deum in hoc iudicii obedire. At poterit, inquires, subditus ad superioris præceptum conscientiam deponere, ei que obedire. Sed contrā, si ignorancia est inuincibilis, vt supponitur, nec debet, nec potest deponi.

Dico 2. Voluntas tenet nec se conformare cum ratione errante ex ignorantia vincibili, nec contra illam operari. Explico. Quando ratio probabiliter responuit voluntati obiectum malum sub ratione boni, voluntas ex ignorantia vincibili, puta esse mentiendum propter mortem vitandam: nec potest voluntas tale iudicium sequi mentiendo, nec contra illud operari non mentiendo. Assertio communis est & sub alijs terminis proponi solet, nempe conscientiam errantem ex ignorantia vincibili non obligare, vt eam sequamur, obligare ne contra eam faciamus.

Assertio sic explicata patet quoad 1. pat. si n. talis ratio proponat voluntati aliquid tanquam ex præcepto faciendum, quod reipsa malum est, putarenti ad propriam, vel proximi vitam tuendam, cū talis error proueniat ex ignorantia culpabilis: quæ à peccato non excusat, voluntas illam sequens erit mala, quia est circa obiectum malum, quod ratio poterat, & tenebatur scire. Quoad 2. prob. Nam stante iudicio; peccatum esse non mentiri ad tuendam propriam vel proximi vitam; peccatum erit non mentiri.

Obijc̄es 1. Si conscientia errore ex ignorantia vincibili ita obligat operantem, vt nec eam sequi, Stante con. scienc. errore contra eam agere possit, sequitur talē esse perplexū, & neutrā partem sine peccato agere posse. ne ex ignor. scien. errore. Resp. stante tali conscientia. verū esse, neutrā partem absq; peccato nos agere posse: quia tamē illa, cū procedat ex ignorantia culpabili, deponi potest, & debet; bon sequitur, nos simpliciter & absolutē esse perplexos; quia potest talis conscientia deponi; vt infrā.

Obijc̄es 2. Voluntas tendens in obiectum bonum, putatum malum, est mala: ergo tendens in obiectum malum, putatum bonum, erit bona: quia non fertur in obiectum secundum se, sed vt à ratione propositum. Resp. cum S. D. I. 2. q. 19. art. 6. ad 1. Bonum ex integrâ causâ, malum ex quo cunque defecit. Qūm igitur ad bonitatem actus studiosi non solum requiratur, vt obiectum proponatur sub ratione boni & honesti, sed etiam secundum regulas prudentiæ, quæ dictat non esse obiectum

30.
Dices

Resp.

31.

Ut quis contra conscientiam operetur, debet illa tunc sive recte-
mare.

32.
Dubium soluitur

33.
Coroll.

Ratio dis-
similis.

obiectum voluntati proponendum, nisi examinatis circumstantijs, eiusque honestate cum omnibus suis regulis collata, esto illud proponatur tanquam bonum & honestum, non poterit suam honestatem auctui humano tribuere. Arqui fieri poterit, *inquis*, ut dum tale obiectum proponitur, nulla actu pulset animum dubitatio de obiecti malitia: ergo in tali casu illud sequi, nulla erit culpa. Resp. si operans ex tali ignorantia culpâ suâ in hoc incidit, ut quando operatur, nullum habeat de obiecti turpitudine dubium, non excusari omnino à peccato, saltem si illud probabilitate futurum præuidit: sicut nō excusatur à peccato, qui probabiliter præuidens se in ebrietate multa contra rationem facturum, culpâ tamen suâ in eam incidit: excusari verò, si in huiusmodi ignorantiam propriâ culpâ non incidit. Quod contingere potuit, si quando dubitatio de obiecti malitia animum pulsavit, decreuit obiectum iuxta prudentiae regulas diligenter examinare; & deinde absque sua culpa talis propositi oblitus est: vel certè moralem diligentiam adhibuit, & de turpitudine obiecti certus factus est, sed tempore, quo operabatur, nulla subiit animum de obiecti turpitudine suspicio. Nam tunc ignorantia illa reputatur invincibilis. Cæterum etiam si culpa sua factum sit, ut dum operatur, nullum habeat de obiecti turpitudine dubium, nihilominus ille non peccat, dum actu operatur, conscientiâ tunc non reclamante, sed quando probabiliter præuidit, se ex tali ignorantia operatur, & ad eam tollendam diligentiam non adhibuit.

Hinc soluitur alia quæstio. Vrum necessarium sit, actu adesse iudicium conscientiæ, contra quod quis operatur, ut dicatur agere contra conscientiam. An fatus sit, illud tempore precessisse, & virtualiter tentum perseverare per oppositum iudicium nondum reuocatum. Dico ut quis dicatur contra conscientiæ operari, debet illa tunc, quando actu operatur, aliquo modo, vel per plenum iudicium, vel saltem per dubitationem reclamare: alioqui, ut egregie intulit *Vasquez* *disp. 60. cap. 3.* omnia opera infidelium essent mala, & contra iudicium propriæ conscientiæ, quod semel dictauit, omnia opera referenda esse ad falsos Deos.

Ex dictis oritur dubium: Quod sit in tali casu maius peccatum, operari iuxta, an contra conscientiam. Verum facilis solutio. Cum n. probatum sit, conscientiam obligare ratione præcepti, sub quo rem sequendam, vel vitandam proponit, illud erit maius peccatum, quod maiori præcepto aduersatur: cumque maius interdum præceptum sit, sub quo rem sequendam proponit, interdum verò minus, quam sit illud, quod èrroe consciencie aduersatur, interdum maius, interdum minus peccatum erit contra, quam iuxta conscientie agere: ut cum errorne conscientie dictat mentendum esse ad vitam tuendam, maius peccatum est agere contra, quam iuxta conscientie, quia agendo contra, sit contra præceptum charitatis, quo quis tenet suam, vel proximi vitam defendere, quando licite potest: agendo verò iuxta, sit contra virtutem veritatis, quæ est minor, quam charitatis.

Colligitur etiam discrimen inter conscientiam errantem ex ignorantia vincibili, & errantem ex invincibili. Nam operans ex dictante invincibili, aliquid esse veniale, quod recipia est mortale, peccat venialiter: Contrà operans ex dictante vincibili, aliquid esse veniale, quod recipia est mortale, peccat mortaliter. Quia errorne ex ignor. invincibili solùm obligat operantem pro qualitate cul-

pæ, quæ voluntati proponit: errorne ex vincibili operantem obligat etiam pro qualitate culpe, quæ recipia est. Eo quod vincibilis ignor. non excusat à culpa, & consequenter si recipia culpa mort. est, etiamsi operas putet veniale, peccat mortaliter.

SECTIO III.

An voluntas licite operari possit ex conscientia dubia.

Dubia conscientia est, quæ in neutram partem contradictionis inclinat, sed in vitamque scientia suspensa hæret, nulli determinatè assensum præbens. Differt à probabili, quæ vni, vel utriusque adhæret parti per determinatum assensum. Est duplex dubium, alterum exercitum, ut si adductis utrinque rationibus, in neutram partem intellectus inclinet: alterum signatum, ut si reflexo actu intellectus iudicet, hoc esse dubium. Ut autem quis dicatur operari ex conscientia dubia, sat est habere dubium exercitum. Parum enim refert, ut operatio licita vel illicita sit, iudicium reflexum de dubio rei operabilis. Subdividitur dubium in practicum, quo quis anceps est in operis exercitio, ignorans, an illud hic & nunc licitum sit, speculatum, quod à praxi abstrahit, & in pura conscientia dubietate, à quo tamen practicum pendet.

Rursus dubium subdividitur in dubium iuris, cùm quis dubitat, an lex lata sit, ex quâ pendet, an operatio licite exerceri possit: & facti, cùm quis dubitat, an opus factum sit, ut an hominem occiderit, nec ne: ex quo facto pendere solet honestas, vel turpitude alterius actionis distinctæ: ut ex dubio validitatis matrimonij pendet honestas, vel malitia concubitus. His explicatis,

Dico 1. Illicitum est operari ex conscientia prædicè dubitante. An illud licet nec ne. Afferatio communis & certa, ex illo ad Rom. 14. quod non est ex fide, peccatum est. Vbi notanter dixit Apol. omne quod non est ex fide, non omne quod est contra fidem, peccatum est: ut includeret non solùm opus factum contra conscientiam, sed etiam opus non procedens ex certo testimonio & fide conscientiae. Fundam. qui operatur ex conscientia dubia, exponebit se periculo faciendi quod in se malum & peccatum est. Vnde qui sic operatur, non agit iuxta leges prudentiae, & amicitiae: quarum altera dicit, non esse operandum, ubi de obiecti honestate non constat; Altera præscribit, ne amicus operetur aliquid, quod possit amicum offendere. Unde qui sic operatur, aperte conuincitur, plus amare opus, quod operatur, quam Deum, cuius legis transgressioni sic operando se exponit.

Quare sic operans peccat pro qualitate dubij, cum quo operatur, & in ea specie peccati, de qua dubitat. Notanter dixi prædicè dubitante: quia potest quis licite operari cum conscientia speculativa, quæ in solâ obiecti veritate silit, sed practica, quæ omnium circumst. qualitatem perspedit: & quia potest ex occurrente circumstatiarum obiectum, quod secundum se & speculativè consideratum apparet dubium, reddi practicè certum, circa quod hæc & nunc operari licitum sit, propter hanc huius tantum dubij habenda est ratio.

Dices. Omnis notitia practica deducitur ex speculativa; ergo impossibile est a speculativa conscientie existente

existente dubiâ, formare iudicium practicè certum; hoc n. elici debet ex principio speculatiuè certo. Resp. me non negate, omnem practicam certitudinem deduciem ex principio speculatiuè cer-

Nemo in v. to: Neque n. cum *Nazar. cap. Si quis*, disp. 7. n. 61. & n*iuersali* alijs existimo, posse aliquem esse in genere dubius, & in particulari certum, nullâ factâ in obicitur, vel circumstantijs variatione: sed quia interdum diuersa sunt principia, ex quibus dubitatio variatione speculativa, & practica certitudo desumitur, ideo potest quis ex uno principio habere de opere, quod est fakturus, speculatuum dubium; ex alio practicam certitudinem. Ut si sacerdos agrotus consideratà qualitate mortbi, quo laborat, speculatiuè dubitet, au sibi liceat ab horis canonicas cessare: accedente consilio medici, vel coadjutorij, practicè fit certus, id sibi licere. Vbi apparet ex alio principio pendere speculatuum dubium, ex alio practicam certitudinem.

Hinc dico 40. Tenuer quisque amplitudini pars in qua nullum operari cum dubiâ conscienc. peccati, semper amplecti partem, in quâ nullum apparet peccatum, etiam cum temporali damno proprio vel alieno. Quia operari at propter nullum tempore commodum licet casum operari, quod peccatum est: ergo.

Dico 41. Tuitior pars contradicuntur. Tuitior autem pars ea censenda est, in quâ aut nullum peccatum esse potest, aut omnibus penitatis minus eligitur, in casu quo in alterutrum necessariò sit incidendum. Fundam. semel concessa, quod dubia conscienc. operari non licet, necessariò sequitur, in dubio tutiorem partem esse eligendam: cum recta ratio dicte ex duobus malis semper eligendum esse minus: Quod etiam in malis penalibus prudens ratio dicit, & sagax ac discreta natura exequitur, dum potius eligit brachium, quam caput impudenti iactui obiecere. Quo sit, ut si malum sequè dubium sit, & gravitas trimque equalis censuretur, & in alterutrum necessariò declinandum sit, in potestate agentis sit alterutrum eligere.

Ex eadem regulâ longè probabilius puto, eligendum potius esse veniale certum, quam mortale dubium: 1. quia operari cum dubio mortalis est mortale: operari verò cum certitudine venialis, est tantum veniale: 2. quia qui eligit veniale certum, pro mortali dubio, minori se exponit periculo: 3. quia eligibilior est contra amicum leuissima offensa certa, quam gravis dubia.

Ceterum cum dicimus, aliquem ex duobus malis eligere debere minus, ad vitandum maius, re minus ad nolumus affirmare, in eo casu sic operantem peccare, minùstamen, quam si cligeret maius ad vitandum minus; sed nullo pacto peccare. Quare sic operans debet sibi certum iudicium formare, quo existimet, licitum, sibi esse in tali casu operari, id quod alijs sibi licitum non esset. Quia debet homo omni tempore posse sine peccato operari, cum nil tam in nostra potestate sit, quam peccatum: ergo in nullo casu, aut tempore debet homo non habere potestatem malum non operandi. Quæ doctrina vera est, etiam in eo, qui propriâ culpâ in tales angustias incidit: modò in tali itaq; constitutus de præteritâ negligentiâ doleat, & quantum in se est, faciat, ut minus malum eligat.

44. Neque huic doctrina de eligenda in dubio

parte tuitiore, obstant illæ regulæ iuris in sexto: Regule in. cœm sunt parens iura obscura, reo fauendum est potius explicatur. quæ ad actori: Odia refungi, & fauores conuenit ampliaris: In paenitentia benigior est interpretatio facienda.

Nam illæ, ut recte notarunt *Panormus. Sylvestr. v. Dubium qu. 4. Angel. eodem v. Armill. v. Dubitatio. Usque 1. 2. disp. 66. cap. 1. &c. intelligendæ sunt de poena pure penali, quæ nullum habent annexum præceptum, cuius transgressio vergat in detrimentum salutis. Vnde *Nazar. cap. Si quis dist. 7. n. 34.* quæcumque voluntaliter putet, hanc regulam, in dubio tuitiore partem esse eligendam; extra casus à iure expressos, esse tantum sub consilio, tamen n. 42. ex sent. S. Tho. quodl. 8. art. 13. docet, illam in casibus, animi salutem concernentibus, esse præceptum; & ratio summi potest ex diuersitate materie, circa quam hec iura versantur. Nam quando illa concernunt materiam pure penalem, optimè possunt, & debent in dubijs secundum partem fauorabiliorem pro reo eligi, quia nullum est periculum peccandi: & ex alia parte, naturalis ratio dicit, standum esse pro reo, qui ab actore impeditus in iudicio, in quo nemo ante sufficiem probacionem presumitur obnoxius, pro suâ libertate pugnat: Præterquam in causâ matrimonij, libertatis, testamenti, dotis, in quâ, ut vocat *Glossa*, fauendum est potius actori. At verò quando illa concernunt materiam, cui subiecte potest peccatum, oppositum in dubijs eligibilius est, ne exponiatur periculo faciendi, quod re ipsa peccatum est.*

Dico 45. Non potest quis ex quacunque causâ, dubia conscienc. depositâ, oppositum operari. 1. *Quacunq. que causa non sufficit.* non potest illa ad libitum operantis deponi, si ex probabili conjecturâ concepta fuit. Vnde falsò re dubium docuit *Caius. 1. 2. qu. 19. art. 5. quem sequitur Nazar. postur. c. Si quis*, disp. 7. n. 33. 1. 15. posse aliquem, erroneâ conscienc. ad libitum depositâ, oppositum operari. Fundam. non minus exponit periculo peccandi, qui eroncâ conscienc. temere depositâ, oppositum operatur; quam qui operatur cum dubia. Quare attende ad qualitatem rationis, ex quâ dubium conceptum fuit: si illud ex leui causa, vel propriâ voluntate conceptum fuit, poterit solâ voluntate operantis deponi: Si ex conjecturâ probabili & discreta, non poterit absque nouâ ratione oppositâ probabili, ad conceptum dubium expellendum sufficiente, deponi. Quia non possumus licet operari, nisi dubio prudenter deposito.

Ex his sequitur, non posse subditum, ad solum præceptum superioris, conceptum dubium depone: quia præceptum non mutat naturam obiecti, vt illud de illicito reddat licitum; sed è suppositâ, solùm iniungit poenam ad id exequendum. Ut per dubium 46. igitur subditus licet prudenterque ad præceptum superioris dubiam conscienc. deponat, formandum ei est oppositum iudicium, vel propter superioris doctrinam & prudentiam, cui fidere possit; vel propter Doctorum autoritatem, quotum consilio superior præcepit. Vel denique excogitanda est ipsi noua ratio, quæ dubium in fauorem superioris determinet: alioqui perseverante dubio non licet subdito præceptum exequi contra conceptum dubium. Quæ regula seruanda est in omni conscientia dubiâ, ut licet quis operari possit.

Ceterum quia sèpe contingit, assensum pro parte minùs tutâ esse valde tenuem & dubium; ex oppositâ esse valde vehementem: *Dubitatur*, an *Dubium* quilibet assensus sufficiat ad exequandam partem minùs tutam, non obstante vehementi dubio ex oppositâ. Negat *Corduba lib. 3. qu. 5.* licitum esse cum tonui assensu, & vehementi dubio operari.

Affirmat

Sufficit quilibet assensus ad exequendum partem minime tutam. 49. Affirmat *Vasquez* 1.2. *disp. 67. cap. 2.* tametsi *Corduba* dubet opinionem in praxi sequendam absolutè censet: non quod tenuis assensus contra vehementem dubium non sufficiat, sed quia *vix* ille percipi potest, quando in oppositum graues vrgent rationes.

Hæc sent. cum limitatione probabilis est. Ita n. se habet tenuis assensus ad forte dubium, ut probabilis ad probabiliorē: sed potest quis cum probabilis assensu contra probabiliorē recte operari, ut infra: ergo & cum tenui assensu contra forte dubium: Nec est necesse, ut quis recte operetur, omnem formidinem oppositae partis excludat: sicut necesse non est, ut probabilis assensus oppositae partis probabilioris formidinem excludat: Sat. n. est (ut infra) practicam formidinem expellere, certò iudicando, licitum sibi esse cum tali assensu operari. Quod autem in praxi *Corduba* doctrina sequenda sit, optimè probat ratio *Vasquez*: tenuis n. assensus cum vehementi dubio vix percipi potest: nisi autem assensus certò ac determinatè ab operante percipiatur, non licebit illi operari: quia sine certo ac determinato assensu non possumus iudicium formare, id nobis absque peccato licet esse. *Quod haec tenus dixi, intellige de conscientiâ verè dubiâ; nam de scrupulosâ, alia est regula.*

¶ 50. *Quid sit Scrupulus.* Est autem *Scrupulus*, inanis suspicio ex leuibus orta causis, quâ quis putat, esse peccatum, quod reuerâ, non est. Solet hic prouenire vel ex ignorantia: & tunc, quoad fieri potest, consulendi docti, quorum iudicio acquiescas. Quod si iij consuli non possunt, faciat scrupulosus quantum in se est, moralē diligentiam adhibendo: & tunc quod melius occurrit, applicet ad opus sine hæsitatione, & non peccabit. Vel ex naturalis ingenij conditio-ne, timideitate, melancholico humore, aut dæmonis suggestione: & tunc standum erit iudicio prudentis confessarij. Ante omnia caueat scrupulosus, ne cum practico dubio operetur, existimando, id esse peccatum; sed cùm ad opus se se applicat, expellat omne dubium, certò credens, id sibi licere. Vnde expedit, illi imponere, ut interdum contra scrupulum agat: & ipse suadere sibi debet, sâpe sibi licetum esse, quod alijs non licet. Ad sedandam animi passionem, regula assignatur, ut quidquid manifestè peccatum non apprehendit, in modo si de eo iurare non possit, quod evidenter sit peccatum, absque illa cunctatione peragat. In modo notat *Nanarr.* sâpe eos ex vehementi imaginatione ductos videri sibi iurare posse: de quo tamen in pacatâ & tranquillâ conscientiâ ne dubitant quidem. Ex quo concludo, necessarium interdum esse contra scrupulos agere ad conscientiam sedandam.

Regula scrupul.

SECTIO IV.

Quam quisque teneatur de rebus agendis opinionem sectari?

¶ 51. *Quid opinio:* Opinio, teste *S. Doct. 1. p. qu. 79. art. 9. ad 4. & 2.2. qu. 1. art. 4. & qu. 2. art. 1.* est actus intellectus declinantis in unam partem contradictionis cum formidine alterius. Differt à dubietate, quæ est actus intellectus in neutrâ partem inclinantis. Opinio alia tutior, in quâ sequendâ nullum est periculum peccandi: alia minus tutâ, in quâ sequendâ est periculum peccandi. Inter opiniones, improbabili est, quæ nec probatos habet authores & leuibus nititur rationibus: probabilis, quæ pluribus nititur fundamentis, quamvis non ita insolubilibus: vel quæ favorabilior est bonis moribus, rebus fidei, religioni, pietati, libertati: vel quam affir-

mant Doctores authoritate & scientiâ in materiâ, de quâ agitur, præstantiores: Probabilior, aut quæ *Probabilior* consuetudine recepta est, aut quæ nititur regulâ fidei, vel ratione, cui opposita sent. licet communis, aptè respondere non possit: Communis, nō quam, *Comunis*, teste *Nanar. in sum. cap. 27. n. 289.* plures absque rationum examine sequuntur authores, sed quam octo, vel decem classici Doctores rem ex professio tractantes dosent. Opinio enim non tam ex numero authorum, quam ex pondere autoritatis, & rationum momentis iudicanda est communis,

Porrò non eo ipso, quod aliqua opinio probabilior est, tutor censenda erit: potest n. esse probabilior & minus tutâ, & è conuerso: Ut quæ *asse-* 52. *Potest opinio esse probabilior.* *asse-* *probabilior.* ratione lucri cessant, licet minus probabilis sit, *asse;* & tunc est. Demum potest opinio esse probabilis, non solum per medium intrinsecum, ortum ex naturâ, causis, effectibus, proprietatibus, & absurdis rei, de quâ agitur; sed etiam per medium extinsecum, dictum ab autoritate Doctorum.

Difficultas est 1. an semper teneamus tutiorem 53. *Duplic.* opinionem in rebus agendis eligere, vel saltē probabiliorē, relicta minus probabilis. 2. an vir

doctus possit opinionem propriæ oppositam, solâ auctoritate probabilem docere & in proxim redigere. Circa 1. diffic. *Sylvestr. v. opinio. Caiet. in sum. cod. v. Sotus lib. 3. de iust. qu. 6. art. 9. ad 4. An tutior Nanarr. c. Si quis, de Pœnit. diff. 7. à n. 57. & in opinio eli- sum. cap. 27. à n. 285. Cordubalib. 2. qua. 3. docent.* nos semper teneri ad operandum iuxta probabilem opinionem; quia qui sequitur probabilem relicta probabilem, exponit se periculo peccandi eligendo minus certum pro magis certo: quamvis non semper teneamus operari partem tutiorem. Quia non tenetur homo de rebus agendis maiorem certitudinem habere, quam quæ humano modo haberi potest: hæc est probabilior opinio, ideoq; optima regula actionum humanarum. Addunt *Caiet.* & *Nanarr.* eum, qui iuxta probabilem opinionem operatur, debere omnem formidinem & dubietatem oppositæ partis depone-re, & certò credere, id quod operatur, licetum esse: alioqui peccaret, qui cum dubio & formidine oppositæ partis operaretur, etiam sequendo opinionem probabilem, eo quod numquam licet cum dubio operari.

Barthol. Medina 1. 2. qno. 19. art. 6. 5. Certè ar-gum. Vasquez diff. 62. & fere recentiores docent, nos nec tutiorem, nec probabilem opinionem semper sequi teneri, sed tutâ conscientiâ interdum operari posse cum solâ opinione probabili. *Fund.* Quia probabilis opinio est, quam sine ullo errore ac reprehensione sequi possumus.

57. Dico 1. Nunquam licetum est, operari ex opinione improbabili putata, aut practicè dubitatâ, nisi in casu perplexitatis, in quo alteruta necesse est sequenda est. Ratio primi est, quia qui sic probabili operatur, imprudenter operatur. Cum talis regula, inter omnes humanas, sit imperfectissima; nec multum à dubiâ discrepans. Siquidem ratio improbabili non sufficenter tollit periculum peccandi, & consequenter nec dubium. Quia vero nulla régula nobis applicari potest ad humanas actiones dirigendas, nisi mediâ cognitione, quam interdum ex ignor. inuincibili applicat voluntati ut regulam probabilem, quæ probabilis non est; propterea dixi, ex opinione improbabili putata. Nam qui inuincibiliter putaret, illam esse probabilem, excusatetur à peccato, iuxta eam operando. Non solum autem illicitum est, operari ex opinione im-probabili

probabili expressè, sed etiam implicitè, & sub dubio creditā: non secūs ac qui operaretur cum conscientia dubia de ipso dubio.

^{58.} Secundum constat ex ijs, quæ de dubiâ conscientia præced. se. sicut n. in casu perplexitatis ad eundem maius malum, licet eligere minus, vel equale; ita cùm alterutra opinio improbabilis necessariò nobis sequenda est, licebit ad declinandum vnam, alteram æquè vel minus improbabilem eligere. Ex his constat, non posse aliquem operari ex opinione iam antiquatâ, quam vel contraria consuetudo, vel lex aliqua, vel communis Doctorum consensus abrogauit.

^{59.} Dico 2. In materia facti, in quo agitur de bono vel malo spirituali, vel temporali notabili, nobis vel alteri impendente, amplectenda semper est via certa, relictis opinionibus incertis, quando ex è commodè operari possumus. Assertio cum oppositâ limitatione adeò mihi certa est, vt oppositam omnino existimem improbabilem. Appello factū, liberam applicationem à nobis faciendam, ex qua pender notabile bonum, vel malum, nobis, vel alteri futurom: vt ex applicatione talis remedij pender salus, vel mors ægroti. Iu hoc & simili casu pronuncio, semper operandum esse viâ certâ: quia charitas obligat, vt quotiescumque commodè possumus nobis, vel alteri viâ certâ subuenire, ne vel in notabile malum incidamus, vel insigne bonum amittamus, non sequamur opinionem incertam, in qua periculum est non assequendi quod intendimus. Et quia misericordia non semper obligat ad subueniendum proximo, posito tamen, quod illi subuenire volumus, tenemur, quoad fieri potest, certâ viâ illi succurrere, ne illum periculo notabilis dampni exponamus.

^{60.} Limitatio concil. Dico 3. Conclus. quando ex ea cōmodè nobis, vel alteri subuenire possumus. Interdum n. ea esse potest in sequendâ viâ certâ difficultas, vt non tenemur cum tantâ difficultate ex è nobis, vel alteri subuenire. Et tunc licitum erit, omissâ viâ certâ, operari ex opinione probabili incertâ: quia difficultas reddit actuum moraliter impossibilem. Unde sicut quando via certa est physicè impossibilis, licitum est operari ex opinione probabili, vt probabiliter saltem nobis, vel alijs succurramus: ita quando via certa, ratione difficultatis est moraliter impossibilis, licitum erit vt viâ probabili.

^{61.} Qualitas boni & malis attendenda. Cæterum ijs casibus semper attendenda est, grauitas difficultatis, qualitas boni, vel malii, cuius periculo exponimur; genus obligationis, quo nobis, vel alteri subuenire tenemur; & iuxta hęc pensandum erit, quæ & quanta debeat esse difficultas, quæ nos excusat ab amplectendâ opinione probabili, relicta viâ certâ. Siquidem nec quisque difficultas excusat; nam si leuis est, superari debet; nec respectu cuiuscumque boni vel mali; quia si agitur de periculo salutis æternæ, adhiberi debet omnis humana industria, vt periuicta quacunque difficultate, sequamur viam certam. Præterea si obligatio erit ex iustitia, & non ex sola charitate, maius erit debitum superatâ quacunque difficultate, operari ex viâ certâ.

^{62.} Etiam si do reuerentia sacramenti agatur. Fund. Dico 3. In materia facti, in quo agitur de periculo committendi sacrilegium contra reuerentiam sacramentis debitam, tenemur operari viâ certâ, relicta opinione probabili incertâ. Quia in materia facti, quando factum, quod ex actione sequi timetur, non pender ex opinione probabili, sed vel ex naturâ rei, vel ex institutione alterius, contra prudentiam est, relicta viâ certâ, operari ex opinione tantum probabili; at sacramenti irri-

tatio, & consequenter, irreuerentia contra res sacras, quæ ex actione sequi timetur, non pender ex opinione probabili; sed ex voluntate Christi: quod n. Baptismus requirat aquam elementarem, vel sufficiat artificialis; Eucharistia panem ex tritico, vel sufficiat ex spelunca: poenitentia requirat attritionem realem, vel sufficiat tantum putata, non pender ex probabili opinione, sed ex Christi institutione: hoc est, si reipsâ Christus in tali materia hęc sacramenta non instituit, probabilis opinio, quâ quis libi persuadeat, illam materiam esse probabilem, non facit ut ipsa sufficiat ad sacramentum conficiendum: nec ex illâ opinione evitatur sacramenti irritatio, nec irreuerentia; nec tollitur periculum mali, quod timetur. At prudentia dicit, eam actionem in praxi adhibendam, quâ tollatur periculum mali, quando illa comodi adhiberi potest. Igitur contra prudentiam erit, in tali casu, relicta viâ certâ, operari ex opinione tantum probabili. Dices nec hoc periculum tollitur, cùm operamur ex opinione minus tutâ; quod tamen ^{63.} dices sèpe licitum est. Resp. neg. maior. periculum n. Rep. quod ex opinione minus tutâ timetur, est periculum operandi contra propriam conscientiam. hoc autem cauetur eo ipso, quod operamur ex opinione probabili: nam lic operamur ex recto dictamine conscientie. Nec refert, quod sèpe Deus oppositum habeat de cædem re dictamen: quia Deus non obligat nos ad operandum ex dictamine, quod ipse habet de rebus, sed ex dictamine, quod nos ipsi probabiliter habere possumus. Periculum autem, quod timetur ex opinione probabili conficiendi sacramentum, est ipsa sacramenti irritatio, quæ non cauetur ex nostrâ probabili.

^{64.} Instabis: sèpe ex opinione minus tutâ timetur damnum proximi, quod per probabilem non cauetur. Sed contrâ: quia non minus ex ea timetur ^{In R. 64.} contra damnum ipsius operantis: unde poterit periculum vnius compensari periculo alterius. Periculum vero irritandi sacramentum, quod timetur ex opinione minus tutâ conficiendi sacramentum, nullo alio periculo compensari potest.

Contra hanc assert. Vasquez 1.2. disp. 63. cap. 2. putat, præcisa obligatione charitatis, qua vñulusque tenetur certiori via, qua potest, de remedio salutis proximo prouidere, nullum esse peccatum, confidere sacramentum ex materia aut forma probabili; relicta certa. 1. quia qui sic operatur, prudenter operatur: prudentia n. neminem obligat, vt semper cum evidētia operetur.

^{65.} Secundò. Si hæc nostra doctrina esset vera, nulli confessario licet sacramentum Poenitentiae impendere ei, qui cum sola attritione cognita ad id accederet. Cùm n. hoc in opinione positum sit, an sufficiat sola attritione cognita, ne periculo sacramentum exponat, deberet tertiorem viam eligere.

Tertiò. Propter periculum irritandi sacramentum, nec licet ex probabili tantum opinione in casu necessitatis, vel utilitatis illud confidere: cùm nulla necessitas, vel utilitas operantem à sacrilegio excusat. Sed hæc argumenta tanti non sunt, vt communem sententiam labefactent.

Ad 1. nego non imprudenter operari, qui sic ^{66.} Ad primum operatur. Quamvis n. prudentia non semper resp. obliget, vt cum evidētia operemur, quando tamen æquè bene via certa operari possumus, contra prudentiam est, relicta via certa, operari ex incerta, præsertim in materia graui, qualis est administratio sacramentorum.

Ad 2. neg. sequel. nam post Trid. scilicet 14. cap. 4. ^{67.} sententia, quæ docet, foliam attritionem ad sacram. ^{68.} Ad 2. Poenit.

Poenit. sufficere, est ita certa, ut non possit in dubium reuocari: cum illa per euidentem consequiam ex doctrinâ Concilij deducatur, ut 8. to.

Ad 3. neg. sequel. nam necessitas, vel utilitas potest licitum reddere actum, qui alioqui licitus non esset. Ita confiteri Sacerdoti probabili, vbi commodè haberri potest certus, non licet: quod tamen licebit, si certus commodè haberri non possit. Præterea illicitum est, adhibere remedium probabile infirmo, vbi commodè certum haberri potest: non est illicitum, adhibere probabile, vbi commodè certum haberri non potest. Cum n. ex una parte urgeat necessitas, vel utilitas recipiendi sacram. ex alia, commodè via certa haberri non possit, non temerè illud viâ probabili conficerur. Quæ doctrina vera est, etiam in materia & formâ dubiâ, quando certa haberri non potest, apposita expressa, vel tacita cōditione, præsertim in casu necessitatis.

Dico 4. In materia iuris, vbi oppositæ sunt opiniones, an aliquod præceptum obliget necne; vel an aliquid facere sit peccatum necne; non semper tenemur sequi partem tutiorem, sed possumus operari ex opinione probabili. Assertio communis est & ferè certa inter recent. & antiqu. cit. quia iura non obligant nisi humano modo cognita: inter morales autem cognitiones, in quibus euidens haberri non potest, probabilius opinio est perfectissima: ergo licitum erit, eâ vti pro regulâ operationum. Nec semper tenetur homo tuiorem partem sequi: quamvis enim hoc in dubio verum sit; quia in dubio nullam videt homo rationem, ex quâ ad agendum moueat, atque adeò temerè operatur, si reliqua tuiore eligat minus tutam: vbi tamen probabiles sunt ex utraque parte opiniones, non temerè quis operatur, eligendo probabilem, tuiore reliqua: quia ad operandum ex tali opinione, sufficienti mouetur ratione. Nec semper homo operari tenetur iuxta tuiorem: hoc enim est grauissimum onus: nec iura ad id nos obligant, habita ratione humana imbecillitatis.

Aduertit Caiet. quem sequitur Navar. cap. Si quis, dist. 7. à num. 58: & in sum. cap. 27. num. 288. eum, qui reliqua parte tuiore, eligit probabilem minus tutam, debere à se expellere omnem formidinem oppositæ partis, & certò iudicare hanc partem, quam ipse sequitur, esse veram. Hæc limitatio non placet Vasquez disp. 62. cap. 5. Nam hoc ipso, quod opinio est, oppositæ partis formidinæ non excludit, alioqui non tam esset opinio, rem minus quam moralis euidentia. Verum quamvis necessitatem, defensarium non sit, vt speculatiuæ formidinem de veritate oppositæ partis expellat: necessarium tamen est, vt practicam formidinem & dubium de opposito peccato deponat, certò credendo, licitum si bi esse, ex tali opinione operari, etiam si speculatiuæ formidinet de veritate oppositæ partis. Et de hac practicâ formidine intelligendi sunt citati autores. Notanter dixi, non semper nos teneri secundum tuiorem opinionem operari: nam ratione aliquius notabilis damni spiritualis, vel temporalis, quod ex ea opinione minus tuta sequi potest, interdum tenemur ad operandum ex opinione probabili tuiore, reliqua probabili minus tutam. In his n. casibus certiori via, qua possumus, tenemur ex debito charitatis nobis, vel alijs prouidere.

Dices: Si propter periculum damni, quod ex minus tutâ sequi potest, tenemur eligere tuiorem, propter idem periculum semper tenebimus tuiorem partem sequi: quia operari ex minus tutâ, semper est periculum transgredivi legem. Resp.

neg. sequel. dubliciter. n. potest ex actione time- Rep. ri peccatum: vno modo, quod actio, quæ ex probabili minùs tutâ eligimus, sit peccaminosa & præcepti transgressiva. Alio modo, quod ex ea futurum timetur peccatum, vel damnum spirituale, aut temporale distinctum. Primo modo numquam actio conformis probabili potest ut peccaminosa. Nam eo quod conformis probabili, recta est, & conformis legi, quæ hominem non obligat nisi media cognitione: Cognitionis autem probabilius inter morales est perfectissima regula: ac prœinde operatio humana, quæ tali regule innititur, non poterit esse nisi recta. Quando vero ex actione timetur peccatum, vel damnum aliquod distinctum, tenemur sequi viam certam, reliqua incerta & minùs tutâ, nedamnum illud vel peccatum ex actione sequatur.

Grauior difficultas, an possumus non solum operari ex opinione probabili, sed etiam ex probabili minùs tutâ. Negant ferè omnes antiqui Theologi, sed cum recentioribus,

Dico, licet in ijs, in quibus sequi possumus opinionem probabilem, sequi etiam posse probabilem minus tutam. Fundam. Hæc notitia est sufficiens regula humanarum operationum: ergo qui possumus aliunde non tenemur tuiorem partem sequi, licet illam ad nostras operationes dirigendas adhibere possumus. Nec propter ea temerè operabimur: tum quia talis opinio conformis est rectæ rationi, eamque sine errore speculatiuæ sequi possumus: ergo etiam practicè: tum quia idem ferè dubium, quod est in opinione probabili, esse potest in probabili: igitur maior illa probabilitas, quæ dubium omnino non excludit, non potest hominem obligare, vt sub peccato illam sequatur.

Dixi, in ijs in quibus possumus probabilem minus tutam sequi: nam in ijs, in quibus tenemur sequi partem certam, sicut non licet, reliqua probabili minùs tutâ, sequi incertam minùs tutam: ita nec licebit, reliqua probabili, sequi probabilem minus tutam. Nam eadem ferè proportio est opinionis probabilius ad certam, ac probabilis ad probabilem. Hinc à fortiori constat, ex duabus æquæ probabilibus, licitum esse utramlibet amplecti.

Deducitur 1. posse Doctores opinionem probabilem minus tutam, non solum in praxi sequendam consulere, sed etiam ex cathedra docere, quando ex ea nullum damnum moribus futurum timetur: immo Navar. cap. Si quis, dist. 7. à n. 66. monet aliquando debere Doctorem contra propriam opinionem probabilem, minus probabilem alijs consulere, quando probabilem consulendo, monitus illam amplexurus non esset.

Deducitur 2. posse Aduocatum pro causa minus probabili sui clientis patrocinari: modò, vt adnotat Vasquez disp. 64. cap. 1. clientem non decipiat, certam sententiam illi pollicendo, sed debet ei totam veritatem aperire. Nec talis patrocinatio censenda erit iniusta, co quod videatur contra probabilem causam oppositæ partis. Nam sicut unusquisque potest suam probabilem causam contra probabilem defendere: ita poterit aduocatus illam in favorem sui clientis defendere. Quia munus aduocati non est, ex probabiliori causa sententiam adiudicare, sed rationes & iura, quæ susceptæ causæ fauunt, fideliter iudicii propone.

Obijcies 1. Non potest iudex sententiam ferre in favorem causæ minus probabili: 2. nec quævis priuata persona rem sibi retinere, quam probabilius putat.

Licet in ea
sunt necessitas, vel
utilitas, sa-
cram. viâ
probabili
confidere.

In materia
iuris quid
illo casu
liceat?

73.

74.
Dices:

75.

77.

78.

Doctores
opinionem
probabilem
minus tu-
tam se-
quendam
consulere:

79.

Aduocatus
pro causa
minus pro-
babili pa-
trocinari:

80.

Obijc. 1.
Ratio

3. hūs putat esse alterius. 3. Cōtrā verō potest iudex in damnum alterius capite damnare illum, quem certō nouit esse innocentem: ergo nec potest quis sequi opinionem probabilem contra probabiliorē: nec semper tenetur operari via certa, relicta probabiliori incerta, ad evitandū damnum tertij.
81. Resp. ad 1. non posse iudicem in ferenda sententia minus probabilē opinionem sequi: quia minus iudicis est secundū allegata & probata iudicare. Ergo dum de iure inter litigantes disceptatur, non potest iudex rem adiudicare illi, qui minus ius in rem probatur habere. Quod adeo verum est, vt etiā iudex tanquam priuata persona certō sciat, rem esse illius, cuius ius minus apparet secundū allegata & probata, nihilominus adiudicare illam debet ei, curius ius in iudicio maius probatur. Quamvis in eo casu possit & debeat iudex omnem viam tentare, vt ius illius quem certō nouit esse verum dominum rei, probabilius in iudicio appareat. Vnde constat, quid præstandum sit iudici, quando vtriusqne litigantis ius æquè probabile in iudicio apparet. Tunc n. vel res adiudicanda erit possidenti, si ab alterutro possideatur; vel æqualiter diuidenda, si à neutro possideatur. Nunquam poterit pro suo arbitratu vni tanrum rem adiudicare: nisi forte in casu, quo vt priuata persona certō nouit, rem esse illius in cuius fauorem illam in æquali iure probatam adiudicat. Hæc seruanda sunt iudici in causa ciuili: in criminali semper eligenda est opinio fauorabilior reo, & quæ in iuris æquitate potius, quam in rigore fundetur. Ad 2. nego, non posse priuatam personam tutam conscientiam rem sibi retinere, si probabilem habeat coniecturam, illam esse suam, etiam si probabilius existimat illam esse alterius: cum quia etiam si alter habeat ius probabilius, tamen possessor habet ius possessionis: cum quia nemo tenetur spoliare le iure suo: sed qui habet ius probabile in rem, habet aliquod ius: ergo non tenetur se illo spoliare. Vnde qui litigat etiam si certō sciat, se ius minus probabile habere in rem, de qua litigatur, non tenetur ante iudicis sententiā iure se abdicare.
82. Ad 3. responderet Lessius lib. 2. de iust. cap. 29. dub. 10. tenet iudicem in tali casu potius officium relinquer, quam innocentem damnare: eo quod innocentem occidere, sit ita intrinsecè mala, vt nequeat per extrinsecam circumstantiam honestari. Eiusdem sent. fuisse Scotum testatur Sensus in 4. dist. 18. qu. 2. art. 5. ad 5. argu. Contrā verō docet S. Thom. 2. 2. qu. 64. art. 6. ad 3. posse iudicem secundū allegata & probata innocentem damnare: quia, vt ait qu. 67. art. 2. ad iudicem pertinet iudicare, quatenus fungitur publica potestate: vnde non debet iudicium ferre ex scientia priuata, sed ex publica, quæ illi per communes leges & publicos testes innotescit. Nec talis sententia est intrinsecè mala, quia honestatur ratione publicæ utilitatis, præstat n. publico bono damnare innocentem secundū allegata & probata, quam eundem liberare, quando iuridica via liberari non potest. Hæc sent. mihi olim placuit, quam docui in prima editione; re tamen maturius examinata, contrariam puto probabiliorē, ob rationem, quam in 5. to. de Iust. disp. 36. sect. 4. n. 51. assigno, quo lectorē remitto: nec puto damnum vitæ innocentis compensari bono, quod recip. obuenit per huiusmodi legum, nulla admissa epikria, rigidam obseruantiam.
83. Index secundū al. logata & probata innocentem damnare non debet.
84. Ad 4. responderet Lessius lib. 2. de iust. cap. 29. dub. 10. tenet iudicem in tali casu potius officium relinquer, quam innocentem damnare: eo quod innocentem occidere, sit ita intrinsecè mala, vt nequeat per extrinsecam circumstantiam honestari. Eiusdem sent. fuisse Scotum testatur Sensus in 4. dist. 18. qu. 2. art. 5. ad 5. argu. Contrā verō docet S. Thom. 2. 2. qu. 64. art. 6. ad 3. posse iudicem secundū allegata & probata innocentem damnare: quia, vt ait qu. 67. art. 2. ad iudicem pertinet iudicare, quatenus fungitur publica potestate: vnde non debet iudicium ferre ex scientia priuata, sed ex publica, quæ illi per communes leges & publicos testes innotescit. Nec talis sententia est intrinsecè mala, quia honestatur ratione publicæ utilitatis, præstat n. publico bono damnare innocentem secundū allegata & probata, quam eundem liberare, quando iuridica via liberari non potest. Hæc sent. mihi olim placuit, quam docui in prima editione; re tamen maturius examinata, contrariam puto probabiliorē, ob rationem, quam in 5. to. de Iust. disp. 36. sect. 4. n. 51. assigno, quo lectorē remitto: nec puto damnum vitæ innocentis compensari bono, quod recip. obuenit per huiusmodi legum, nulla admissa epikria, rigidam obseruantiam.
85. Obiectus 4. Si iura non obligant, nisi humano modo cognita, qui secundū probabilem opinionem putat se censuram, aut casum reseruatum non incurrit, non tenebitur, tuto rem partem sequendo, absolutionem procurare. Resp. duplicitē posse aliquem opinari, se aliquod peccatum reseruatum, aut censuram habere, vel de facto, vel de iure. De facto, si certus aliquando fuit, se censuram, aut casum reseruatum contraxisse; dubitat tamen an à tali censura, vel peccato sit absolutus, debet tuto rem partem eligere, petendo absolutionem ab habente potestate, ne se periculo exponat salutis æternæ. Sicut qui peccatum mortale commisit, esto probabiliter putet, se ab illo fuisse absolutum, si tamen certus non est, debet, tuto rem partem eligendo, illud confiteri. Quia quando opiniones versantur circa factum, non pendet factum ex opinione, vt illud sit, vel non sit, sed independenter ab omni opinione, aut est, aut non est: & quia ex debito charitatis quilibet tenetur certiori via, qua potest, propriæ saluti prouidere, præsertim quando commodè potest, in tali casu debet tuto rem partem sequi. De iure autem potest quis opinari, an ex vi alicuius constitutionis vel legis censuram, vel peccatum reseruatum incurrit. Et in hoc duplitem reperio dicendi modum: primum afferentem, posse tutam conscientia existimare se censuram, aut casum reseruatum non incurrisse. Qui modus fundari potest in eo, quia leges ad pœnam vel censuram non obligant, nisi perfectè cognitæ: qui autem secundū vtramque partem probabiliter opinatur, se censuram vel casum non incurrisse, non perfectè cognoscit earum obligationem. Nec qui legem condidit obligare intendit, nisi perfectè legis obligationem scientes. Neque dicas, nec teneri tuto rem partem eligere cum, qui dubitat, an censuram contraxisse. Nam qui dubitat, nulla potest ratione moueri, ob quam prædictè putet, se censuram non incurrisse, sicut potest, qui probabiliter ratione existimat, eam non incurrisse. Alter modus est, in hac iuris probabilitate tuto rem partem amplectendam esse. Fundari autem potest in eo, quod ad contrahendam censuram non semper requiratur contrahentis cognitione: cum censura ferri possit etiam in absentes, & ignorantes, & leges ipsæ Ciuiiles priuare possint iurisdictione etiam ignorantes. Ergo ad huiusmodi effectus & pœnas contrahendas non requiritur perfecta contrahentis cognitione. Hoc autem non contingit in peccato, quia cum sit voluntarium & liberum, contrahere non potest absque perfecta notitia contrahentis. Juxta hunc modum qui probabiliter opinatur, se suspensionis, excommunicacionis, aut irregularitatis pœnam contraxisse, cum eam contrahere potuerit etiam ex imperfecta notitia, ne se periculo exponat irritum faciendi Pœnitentiae sacramentum, si absoluere attentauerit; aut iniuria in inferendi rebus diuinis, si excommunicatus, aut irregularis sacramentum administraret, debet, præsertim si commodè potest, absolutionem petere, & interim vitio scandalo à sacris abstinere. Vtique modus probabilis est, sed posterior tuior.
- Dico 5. Licitum est contra propriam, iuxta aliorum opinionem operari, quando improbabilis Duplex non iudicatur. Hanc assert. docent Medina & Ves. sensus quez: A qua non discedit Navar. loco cit. eaq[ue] communis est inter recent. Dupliciter autem potest quis, alienam opinionem sequendo, formare sibi certum iudicium, quod secundū eam operando non peccat: 1. iudicando illam per principia Primus extrinsecæ & auctoritatem Doctorum aquæ probabilem, ac suam. sicut n. potest intellectus sola fide grauius visi similes credere, cuius ipse oppositum

86. De peccato reseruato aut censura.

secundus

tum solâ ratione ductus iudicat verum: ita potest autoritate grauium Doctorum motus existimare, opinionem esse æque probabilem, ac oppositam, quam ipse per intrinsecā principia tenet: 2. potest quis contra propriam, ex aliorum opinione tanquam minus probabili, etiam per extrinsecā principia putat, operari. Ut si quis iuxta propriam opinionem existimet, in probabili periculo notabilis damni eligendam esse partem tutiorem: alij verò contrà putent, etiam in probabili periculo notabilis damni, licet posse iuxta minus tutam opinionem operari.

Prius verus Fundam. quia semel posito, quod cuique licet ex opinione probabili minus tutâ, reliquâ probabiliti, operari, licitum erit, contra propriam probabilitorem, iuxta aliorum minus probabilem operari. Nam licitum est, imò & aliquando debitum, contra proprium, aliorum subdi consilio. Licitum etiam est, ex opinione probabili minus tutâ interdum operari: ergo licitum erit contra propriam iuxta aliorum sententiam operari, modò illi improbabilis non existimetur. Vniuersalis regulæ quotiescumque opinio alterius non iudicatur improbabilis, & rationi, consuetudini, vel legi contraria (nam contra hæc non possunt priuata aliorum iudicia præualere) in praxim contra propriam redigi potest.

90. Confessarius debet absoluere iuxta pœnitentis pro-babilem opinionem. Deducitur 1. Confessarium semper posse, & debet, contra propriam opinionem pœnitentem absoluere, quando ille probabili ductus putat, alii quid sibi licitum esse, quod confessarius iuxta suam putat illicitum. Quæ doctrina non modò vera est de confessario ordinario, ut opinantur Sylvestr, Conradus, Ioan. Medina, Corduba, &c. sed etiam de delegato, quod expressè docet Sotus in 4. dist. 18. q. 2. art. 5. ad 5. Et colligitur ex Angelo v. Confessio 4. n. 3. & Nauar. cap. Si quis à n. 66. dum absolutè pronunciant, confessarium absoluere debere pœnitentem contra propriam, iuxta probabilem aliorum opinionem. Ratio Sotis: quia in tali casu pœnitens est benè dispositus: ergo non potest sacerdos absolutionem iustè illi denegare. Nam non solùm ordinarius tenetur ex iustitia absolutionis beneficium pœnitenti ritè disposito impendere, sed ipse etiam delegatus ex tacita promissione, quæ hoc ipso, quod pœnitentem ad confessionem admisit, scipsum obligauit ad illum absolvendum, si dispositum inuenierit. Alioquin grauissimo onere pœnitentem obstringeret ad iterum sua peccata alteri confitenda.

91. Potest medico sequutum, dare ægroti medicinam, quam medicinæ ipse priuatâ suâ opinione probabiliter putat illi nocitaram.

92. Non index contra propriam quam probabiliorem putat. Tercia non. Postrema difficultas est de iudice: An possit contra propriam, quam probabiliorem putat, ex aliorum opinione sententiam ferre. Affirmant aliqui. Distinguunt Vasquez 1. 2. dist. 64. cap. 2. de iudice supremo, & non supremo. Negat de supremo; quia hoc ipso, quod ille constitutus est supremus iudex, iudicio ipsius committitur omnium causarum decisio. Affirmat de non supremo. De ferro. Utroque negandum videtur. Quia ad iudicem ut sic per se spectat, iudicium ferre iuxta ea, quæ secundum allegata & probata, probabiliora in iure & facto apparent.

SECTIO V.

An voluntas humana conformari debeat cum diuina, ut recta sit?

93.

Controversia non est de conformitate subiectiuâ & in essendo, sed de obiectua & in volendo, quæ dici solet conformitas in volito. Quod cùm sit duplex, materiale & formale, de utroque est difficultas, an voluntas, ut recta sit, conformari debeat diuinæ, non solùm in volito formalis, seu in ratione volendi, sed etiam in volito materiali, seu in obiecto ipso volito. Duplex formitas autem potest esse conformitas voluntatis non voluntatis sive cum diuina, altera negativa, ut non sit posse cum diuina tñè difformis: altera positiva, ut positiuo actu sit illi conformis. Quæ adhuc subdiuiditur in efficacem seu absolutam, & inefficacem seu conditionatam. Præterea duplex voluntas in Deo: una absoleta & efficax, quæ ex se vult aliquid independenter à nobis, quæ dici solet antecedens: altera simplex, & conditionata, quæ vult aliquid dependenter à conditione, quæ ex nostrâ liberâ voluntate dependet: & dici solet voluntas consequens.

94.

Prima sententia affirmat, humanam voluntatem debere conformari cum diuinâ actu positiuo, lato omni quoad omnia obiecta ab ipsâ volita, quando illa nobis innotescunt: Aureol. in 1. dist. 48 art. 1. Argent. art. 4. Gregor. ibid. Gabriel. qu. vn. in can. Missa let. 68. & 69. &c. Fundam. lex amicitiaz obligat, ut quidquid unus amicus vult, velit & alter: ergo lex amicitiaz, quæ inter nos & Deum intercedit, obligat nos ad conformandam voluntatem cum diuinâ quoad omnia, quæ ipse vult voluntate beneplaciti, siue sit voluntas antecedens, siue consequens. Antec. prob. ex communi Philos. prologo, amicorum idem est velle & nolle. Addunt aliqui ex his, si volita sint pœnalia, non obligari nos ad non dolendum, vel ad non desiderandum oppositum voluntate conditionatæ, ex suppositione quod non præcesserit peccatum, & ex cuius occasione Deus voluit, quæ voluntate conseq. decreuit.

Secunda sententia docet, nos solùm teneri, voluntatem cum diuina conformare quoad ea, quæ Deus vult voluntate antecedente, non quæ consequente: Bonavent. in 1. dist. 48. qu. vlt. Ocham. ibid. anteced. Mayo. dist. 45. qu. 5. &c. Fundam. quæ Deus vult voluntate consequente, plerumque sunt mala pœnæ, à Deo volita occasione peccari, quæ nolle possumus ex motu honesto pietatis, vel alterius.

95.

3. Sententia absolute assertit, nos non teneri, Tertia ne-cum diuinâ voluntate conformari in volito mate- gat de ma-riali, sed tantum in volito formalis: Est S. Thom. 1. teriali.

2. qu. 19 art. 10. Caiet. Conrad. Medin. ibid. concl. 3.

Durand. in 1. dist. 48. qu. 2. num. 14. &c. Pro expli-catione, Nota dupliciter voluntatem conformari posse diuinæ uno modo executiæ, quod est illi formitas conformari in genere cause efficientis; efficiendo nostra voluntate: Alio modo solùm obiectum, quod ipsa vult, & propter eandem rationem & finem, propter quam ipsa vult.

96.

Dico 1. Omnes tenemur conformari voluntati diuinæ, quæ absolutè vult, nos aliquid velle. Con-formam. nam ratione supremi dominij, quod Deus diuine, quæ habet in creaturas & ratione naturalis subiectio-nis, quæ creature habent ad Deum, oritur, ut voluntate: voluntate nos velle:

obcdire; igitur hoc ipso, quod Deus, absoluē vult, nos aliquid velle, naturali obligatione tenemur illi obedire, eiusque voluntati conformari, absque alio distincto præcepto. Ipsa .n. voluntas diuina absoluta naturaliter secum adfert tale præceptum: quod adeò verum est, ut ipsa sententia damnationis acceptandā teneatur creatura diuīng voluntati se conformare, non repugnando, tametsi de illa tristari, & sub conditione velle possit, ne talem sententiam Deus tulerit. Nam hoc non est diuīng voluntati repugnare: siquidem hic affectus non fertur in voluntatem diuinam absolutam, & ex suppositione quod tale obiectum velit, quo pacto licet ferri non posset, sed conditionate, videlicet ut Deus talem voluntatem non habuerit, vel defectu conditionis apposita, vel ut liberaliter sibi offensam condonauerit: sicut potest reus desiderare, vel conditio suæ damnationis non fuerit posita, vel ne mortis sententia sit secta, sed potius culpas condonatio, ex liberâ princicis voluntate.

Dices: nulla voluntas superioris, quantumuis absoluta, nisi externo præcepto intimetur, obligat: ergo nec voluntas Dei, nisi externo præcepto manifestata. Resp. neg. consequentiam. Nullus .n. superior creatus habet supremum dominium supra voluntates subditorum, sicut Deus: cui naturali iure tenemur obedire statim ac nobis ipsius absoluta voluntas innotescit: non minùs ac naturali subiectione tenetur potentia executiva imperium voluntatis exerci.

Dico 2. Non tenemur conformari diuīng voluntati, quâ conditionate tantum vult, si nos ipsi velimus. Fundam. quando hoc modo Deus vult, liberum nobis relinquit ipsum velle, & nolle: igitur non tenemur ipsius voluntati conformari: carent enim tenemur illi conformari, quatenus naturali debito tenemur ipsius voluntatem in nobis adimplere. Sed quando liberum nobis relinquit ipsum velle, & nolle, adimpletur in nobis diuina voluntas, si alterutrum libere eligamus: igitur non tenemur ad alterutram partem determinate, sed licet possumus unam, vel alteram aut neutram velle: nam totum hoc includit voluntas Dei conditionata; quæ non est antecedens nostram, & ex se prædefiniens obiectum, ut fiat; sed tantum concomitans nostram, & offerens concursum, si velimus illum acceptare ad opus exequendum. Vnde illa absoluē tantum vult, ut possimus velle, non ut actu velimus. Talis est in Deo voluntas consiliativa, quâ vult nos perfectiora velle; non absoluē, sed dependenter à nostrâ libertate, si nos ipsi velimus. Talis est omnis alia voluntas, quâ nobiscum concurrit ad omnes actiones, ad salutem non necessarias.

Confirm. Deus non solūm conditionate vult bona ad salutem non necessaria, sed ipsam etiam peccati permissionem: cum tamen nemo teneatur exequitiū se conformare diuinæ voluntati permittenti peccatum, alioqui teneretur peccatum committere. Atque hæc de conformitate voluntatis cum diuinâ quoad executionem obiecti voliti, & in genere causæ efficientis.

De conformitate vero obiectuâ, & in genere causæ materialis circa quam & finalis propter quâ, nota illam posse esse duplē: alteram erga voluntatē diuinâ, ut in suo volito adimplatur: alteram erga volitum sive materiale, sive formale.

Dico 3. Nunquam licet disformari à diuina voluntate in adimplitione sui voliti, quamvis non teneamus positivè conformari ut adimplator. Primum prob. talis affectus est intrinsecè malus,

arque adeò nullo tempore, aut circumstantiâ bonus & licitus. Disformari .n. diuīng voluntati in adimplitione sui voliti, est velle ut non adimplatur; hoc est aperte ei repugnare; quod est contra naturalem reverentiam & subiectionem, quam debet creature Deo ut supremo domino.

Secundum ostendo: nulla existat lex aut præceptum, quo explicitè & signatè teneamus positivè conformari cum diuinâ voluntate in adimplitione sui voliti. Dixi explicitè & signatè: implicitè .n. & exercitè tenemur, quoties obligamur ad opus diuinâ voluntate præceptum: quia dum explicitè tenemur conformari operi præcepto, implicitè etiam conformari tenemur voluntati præcipienti.

Obijcies contra 1. partem assert. 1. licitum est, disformari diuinæ voluntati permittenti; ergo &c in adimplitione sui voliti. Licitum .n. est desiderare, ne voluntas Dei permissiva peccati adimplatur; ut licitum est connari, ne peccatum permisum sequatur. Resp. neg. antec. aliud .n. est, dif-

formari diuīng voluntati permittenti, aliud disformari permissio: posterius licet, quia illud non est volitum à Deo, sed tantum permisum, & non impeditum. Prius nunquam licet: nam disformari voluntati diuīng permittenti, est disformari illi offerenti concursum ad operandum; & neganti auxilium, quo peccatum impediretur: hæc .n. duo tantum per se dicit voluntas permissiva: huic autem disformari est per se malum; quia totum hoc bonum est & intentum per se à Deo antecedenter ad nostram voluntatem. Concedo, licitum est desiderare, imò & conari, ne voluntas diuina permittens adimplatur in permissio, non autem in permissione ipsiâ: quia hæc tantum dicit oblationem concursus indifferentis ad operandum bonum vel malum, & negationem auxilij efficacis, quo peccatum evitaretur. Hæc autem cum sint bona, & à Deo volita independenter à voluntate nostrâ, non licet opposita absoluē desiderare.

Obijcies 2. Licet desiderare, ne Deus talem, Obijc. 2.

vel talem voluntatem habuerit: ut constat. Ergo licebit desiderare, ne diuina voluntas adimplatur in suo volito nam cuilibet desiderare, ne voluntas sit, licebit desiderare, ne adimplatur. Resp. neg. Resp. conseq. desiderare .n. ne diuina voluntas adimplatur, est desiderare, ne dum illa est, suum consequatur intentum, sed potius irritetur, suoq[ue] fine frustetur: quod est per se malum. Desiderare autem, non quidem absoluē (hoc .n. non licet) sed conditionate, & simplici affectu, ne Deus ex suâ libertate illam habuerit, non est per se malum: quia non est desiderare aliquid contra voluntatem Dei; hoc .n. supponit illam esse, & insuper dicit velle illi repugnare, ne adimplatur: sed potius est, simplici affectu desiderare, ut Deus aliter ex suâ libertate voluerit, quam de facto voluit. Quod nullam irrogat diuinæ voluntati iniuriam: nam totum negotium remittit diuinæ libertati. Ad prob. disting. assump. cuilibet desiderare, ne voluntas absolutè sit, licebit desiderare; ne adimplatur, concedo: cuilibet desiderare, ne voluntas sub conditione sit, & dependenter à tantum à Deo, licebit desiderare, ne adimplatur, nego. Neque hoc est plus desiderare, sed minùs: quia non est desiderare, ne voluntas Dei simpliciter sit, sed conditionato affectu, ne fuerit; non absoluē, sed dependenter à Deo, ut aliter voluerit, quam de facto voluit.

Dico 4. Nunquam licet humanâ voluntatem disformari diuinæ in volito formalis, seu in ratione in volito volendi; licebit disformari in volito materiali, formalis.

99.
Dices

Ref.

100.

Non quâ
conditiona-
re vult, si
velimus.

101.
Confirm.

Divid.
quæst.

102.

103.
Non licet
disformari
diuinæ:

104.
Et si non te-
neamus pos-
sunt com-
formari.

105.

106.

107.

Nec licet
disformari
in volito
materiali,
formali.

Omnis a-
etis huma-
nus hono-
stus confor-
masur vo-
luntati di-
uina in vo-
lito formalis

affectu simplici & conditionato. Prior pars assert. est communis, quam expressè docet S. Thom. 1.2. qn. 19. art. 10. Quia volitum formale in Deo semper est aliqua honestas: cùm nihil possit Deus vel le nisi sub ratione honesti: quia est regula honestatis per essentiam: at nunquam licet ab honestate discrepare. Honestas enim ut sic, non potest licitè nobis displicere, neque per seipsum; cùm nihil habeat malitiæ: neque ut impedimentum majoris honestatis, cùm nulla honestas opponatur alteri; quia semper una iuuat alteram. In hoc enim fundatur axioma, omnes virtutes esse inter se connexas: quia honestas unius conductit ad honestatem alterius. Imò, ut docet S. Thom. ibid. ad. 1. actus humanus eo ipso quod honestus est, conformatur voluntati diuinæ in volito formalis: quia honestas creata suâ naturâ ordinatur ad increatum, cuius est participatio.

108.
Coroll.

Deducitur, non modò nulli licere diuinæ voluntati difformari in volito formalis, verum etiam vnumquemque teneri in operando illi se conformare in volito formalis: vnuquisque tenetur in operando honestatem intendere, quæ suâ naturâ ordinatur ad increatum, quam Deus in omni suo actu intendit: Intendendo n. in omni actu scipsum ut finem ultimum; in scipso intendit omnem honestatem ut participabilem à creaturis: atque adeò in omni actu honesto creatura conformatur diuinæ voluntati in volito formalis: & quia semper tenetur propter honestatem operari, semper operando tenetur diuinæ voluntati in volito formalis positiuè se conformare.

109.
Dies

Dices: Deus vult poenam peccatori, quatenus est illi mala, quia vult illam ut poenam formaliter. Igitur nequit peccator de poenâ tristari, quatenus mala est, alioqui discordaret à voluntate diuinâ in volito formalis. Resp. neg. conseq. nam Deus vult poenam peccatori ex motu iustitiae vindicatiæ: Peccator non tristatur de poenâ ex motu iustitiae vindicatiæ; quo pacto non licet; sed ex motu proprij incômodi, quod respectu diuinæ voluntatis non est volitum formale, sed materiale; à quo licet discordare ex honesto motu, ut mox contabat.

110.
Licet dif-
formari in
volito ma-
teriali affe-
tu simplici
& condit.

Posteriorē assert. partē docet Aug. enchi. c. 101. aliquando bona voluntate homo vult aliquid, quod Deus non vult, tanquam si bonus filius Patrem velit vivere. quem Deus bona voluntate vult mori. Et confirmat exemplo Christi, qui, non obstante præcepto Patris de morte subeundâ, aliud desideravit, quam Pater absolute decreuerat, ut constat ex Matth. 26. Pater mihi, si possibile est, translat à me calix iste: verum tamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Ratio: difformari à voluntate diuinâ in volito materiali, affectu simplici & conditionato, non repugnat cum ipsâ; & alioqui habere potest honestum motiuum. Antec. quoad 1. par. prob. hic affectus non tendit in obiectum à Deo volitum, illud simpliciter nolendo, quo pacto nunquam licet, sed sub conditione, si Deo placuerit: quo pacto non est contra, sed iuxta voluntatem ipsius; non formalem, cùm potius formalis sit opposita, contra quam non tendit simplex & conditionatus affectus; sed virtualem, quæ esse potuisse, si Deus ex suppositione aliter voluisse: in quam dumtaxat voluntatem simplici & conditionato affectu tendebat voluntas humana Christi, quando aliud appetebat, quam Deus decreuerat. Posteriorem antec. partem ostendo: non repugnat, ex diverso motu formalis honestatis idem obiectum simul esse volitum, & nolitum: ut idem iudex ex motu publici iustitiae vult mortem rei, quam ex motu pri-

uati boni nollet: & Deus ex motu iustitiae vult damnationem peccatoris; quam ex motu misericordie nollet, ut constat ex medijs, quæ illi offerunt, ut eam vitet.

Dices: Non potest cognitio, discordans à primâ regula veritatis in cognito materiali, esse vera: ergo nec affectio, discordans à prima regula honestatis in volito materiali, esse bona. Resp. veritas *Diss.* *ratio* consistit in conformitate actus cum obiecto secundum se: bonitas in conformitate affectus cum obiecto in ordine ad finem: potest idem obiectum per ordinem ad diuersos fines honestos habere plures honestates; imò in ordine ad alium esse bonum, in ordine ad alium esse malum: & consequenter potest voluntas conformari obiecto secundum vnam bonitatem, esto idem non conformetur secundum aliam, praesertim quando secundum aliam non tenetur conformari: alioqui ad bonitatem actus non sufficeret, quia hæc debet ex integrâ causâ consurgere. Non potest autem idem obiectum habere plures veritates, siue veritatem in ordine ad vnum, falsitatem in ordine ad aliud: nam veritas obiectua est ipsa entitas rei, quatenus esse sequitur sua principia, ut latius in Metaphysica explicavi.

Deducitur; si Deus alicui suam damnationem reuelaret, hic teneretur illi positivo actu non resistere; posset de illâ tristari, & quantum est de se, illam nolle; teneretur recte operari, & à peccatis, quantum in se esset, abstinere, non secus ac si nulla ei facta esset reuelatio. Nam licet Deus velit reprobationem, non tamen vult peccata, quia reprobationem vult dependenter à peccatis; ergo, etiam stante certâ scientiâ reprobationis, semper teneretur vitare peccata; cùm hoc non sit contra diuinam voluntatem, quæ nunquam peccata vult. Non posset Deum orare, ut vel sententiam damnationis mutaret, vel donum finalis perseverantie conferret, quamvis posset efficaciora auxilia, quibus peccata vitaret, postulare. Ratio: quia orare, ut Deus sententiam mutet, est orare, ut Deus in suo decreto mutetur: quod non minus est impium quam impossibile. Ob hanc rationem *Cur pro* *damnatis* *orare non* *liceat.* *Eademque ratio* *fo-* *rebet de* *reprobis* *victoribus,* *si de illis certò consta-* *ret.* *Quod non obscurè docuit August. 21. de Ci-* *nit. cap. 24.* *Denique si de aliquibus ita Ecclesia certa* *effet, ut qui sunt illi, etiam nosset, qui licet adhuc in has* *vita sine confusione, tamen prædestinatis sunt in aeternum* *ignem ire cum diabolo: iam pro eis non oraret quam* *nece pro ipso.* *Licet tam ijs, abundantiora auxiliia gratiae ad peccata evitanda à Deo precari: hæc gust.* *Hec Aug.* *n. supponimus non omnia esse à Deo talibus ho-* *minibus denegata.*

Vltimum superest; esto non teneamur in volito materiali cum diuinâ voluntate conformari, an *Abulensis Fund.* saltem laudabile sit, cum eâ semper concordare, *Abulensi. apud Medin. 1. 2. q. 19. art. 10.* docet, aliquando peccatum mortale esse, conformari diuinæ voluntati in volito materiali, quia voluntas Dei est, ut peccator careat gratiâ habituali: peccaret autem qui de priuatione gratiæ sibi complacere. Præterea Iudæi Christum crucifigentes conformabantur voluntati diuinæ in volito materiali circa mortem Christi, cùm tamen eorum voluntas fuerit mala. Opposita tamen sent. probabilior *Laudabile.* est: quin, ut ex *Ansel. notat Vasquez 1. 2. diss. 72.* est se dini- *ne volun-* *cap. 5.* bona pars futuræ facilitatis consistet in hac rati quod perfectâ conformitate nostræ voluntatis cum diuinâ. Vnde ad 1. rationem in oppositum, *formare* *omnia con-* *formare* *Resps.* ideò peccatorem, qui de priuatione gra- *gatib. libi*

184 Disp. XVI. Antota bonit. & malit. actus exterioris deriuetur &c.

*Ad Fund.
Abulon.*

tiz sibi complacet, peccare, quia quamvis voluntas Dei sit, supposito peccato, hominem gratiam prouari; ciuitatem voluntas non est, ut in peccato, ac in priuatione gratiae persistat. Ceterum, supposito peccato, de priuatione gratiae nobis complacere, non ut in ea perseueremus, sed illam tamquam penam à Deo inflamam, donec de peccato perfecit conteratur, sustineamus, tantum abest ut peccatum sit, ut potius sit laude dignum.

116.

Ad 2.

Ad 2. idem voluntatem Iudeorum non fuisse diuinæ conformem, quia non conformabatur in volito materiali & formalisimul: quod utrumque necesse est ut voluntas sit recta. Iudei nec in volito formalis, quod erat humani generis redemptio, nec in materiali, quod erat mors Christi, non ut à ipsis illata, sed ut à Christo patienter suscepta, conformabantur. Ex dictis constat ad fundam. 1. sent. Lex amicitiae non obligat, actu conformari cum voluntate amici, sed solum actu ab illa non disformari. Ad fundam. 2. Falsum est, nos teneri possumus actu conformari diuinæ voluntati antecedenti, vel non posse ab eâ in volito materiali, conditionato affectu discordare.

117.
*Ad Fund.
prime,*

118.

& malum; cum sit immediata ratio quâ voluntas tendit liberè in bonum vel malum: exterior est tendentia tantum extrinsecè & secundariò per coniunctionem cum interiori. Igitur solus interior in ratione actus formaliter & primariò est bonus aut malus: cum solus sit formaliter & primariò liber; atque adeò tota bonitas aut malitia moralis actus deriuatur ex interiori voluntate.

Confr. 1. si exterior haberet bonitatem vel mal. distinctam à bon. & malitia interioris, quoties voluntas exiret in actum exteriorem malum, committeret duo peccata: hæc n. multiplicantur ad multiplicationem malitiarum. 2. ex oppositâ sent.

4.
Conf. 1.

sequetur, posse hominem simul habere contritionem internam, & peccatum externum. Et consequenter simul esse in gratiâ & in peccato. Ex gr. præcipiter se homo, & dum præceps ruit, conteratur: si simul erit contritus, & peccator per externum motum liberum præcipitationis, qui cum internâ contritione perseuerat. 3. Sequetur extera-
5.
Conf. 3.

f.
Conf. 2.

nas operationes brutorum, & naturales actiones
rerum proximo nocuas, prout pendent à liberâ applicatione humanâ, esse formaliter peccata: cum non minus per illas, quam per exteriore nostras liberè malum proximò inferamus. Vnde auctio naturalis veneni liberè ab homine propinati, & naturalis actio combustua ignis in damnum proximi applicata, esset formaliter peccatum.

7.
Conf. 4.

Secunda sent. docet, actum exteriorem habere bonitatem & mal. distinctam à bon. & malitiâ interioris: Est Scot. quodl. 18. q. de 3. Anno. in 2. dist.

42. art. 1. Rubio. qu. 1. ar. 1. concl. 2. Gregor. concl. 5. &c.

Prob. 1.

ad 5. Major. qu. 1. concl. 1. & 2. prob. 1. ex Aug. 13. de Trinit. c. 5. quānus, inquit, & sic miser es, mi-
nus tamen es, si nihil eorum, qua perperam voluisse,
habere potuisses. Mala enī voluntate vel sola quisque
miser efficitur, sed miserior potestate, quâ desiderium
mala voluntatis impletur. Si igitur peccator in
sent. August. sit miserior auctui peccati interioris
& exterioris simul, quam interioris tantum sequitur,
exteriorem propriam habere malitiam: sit enim peccator miserior augmento culpe.

8.
Prob. 2.

2. Quæ distinctis præceptis prohibentur, dis-
tinguuntur malitias: at actus exterior & inter-
ior distinctis prohibentur præceptis, ut constat
de præcepto 6. & 7. Decalogi, quo prohibentur
actus fornicationis & furti: & de nono & 10. quo
prohibentur interiores eorumdem peccatorum.

9.
Prob. 3.

3. Bonitas moralis est integritas eorum, quæ ex
rectâ ratione auctui conueniunt; sed alia est inte-
gritas eorum, quæ conueniunt exteriori, & eo-
rum, quæ interiori. Aliæ n. circumstantiæ deben-
tur exteriori, ac interiori. Igitur alia est bonitas
moralis exterioris, ac interioris: alia malitia siue
priuationia, quæ consistit in carentia debitum cir-
cumstan. siue contraria, quæ in circumstantiâ po-
situè oppositâ honestati consistit, conuenit auctui
exteriori, ac interiori.

10.
Prob. 4.

Tertia sent. Vasquez 1. 2. disp. 73. triadocentis:
1. malitiam moralem, quam externa actio habet
ex proximo obiecto & circumstantijs, intrinsecè
formaliter, per se primò conuenire auctui exteriori,
& ex eo secundariò deriuari in interiorē: ex
gr. occisionem in ratione obiecti & actus, posito
solum voluntario ex parte voluntatis, ut funda-
mento moralitatis, per se primò esse malam mali-
tiâ homicidij; secundariò ex eâ deriuari malitiam
in interiorē. 2. Malitiam ex fine primariò con-
uenire auctui interiori, & ex eo secundariò deriuari
in exteriorem, quando finis non est operatio in-
terna, sed alterius, vel res tantum; ex gr. cum quis
intendit

11.
Prob. 5.

*3.
1. Sent.*

Fund.

1.
*Actus ex-
terior du-
pliciter
construc-
tur*

H ACTENVS de bonitate & malitiâ actuum interiorum, vltiū disputo de bon. & mal. exteriorum. Porro actus exterior considerari potest 1. ut obiectum interioris, quo modo præcedit illum: cum debeat ut obiectum per actum intellectus prius apprehendi, quam terminare valeat actum voluntatis. 2. ut actus exercitus & elicitus ex imperio voluntatis. In 1. sensu est disp. 13. vbi de bonitate & mal. obiectu, quæ ut causa primordialis specificans præcede-re debet actum interiorum voluntatis. Disputo nunc in 2. sensu: hic quia coniunctus est cum primo, de ipso aliquid dicam. Omnes conueniunt, hanc bon. vel mal. non habere actum exteriorem ut sciundum ab interiori, sed ut coniunctum, & ut facientem unum in esse moris cum illo. Adhuc ta-
men controvèrtitur, an totam bon. vel mal. quam exterior habet ut coniunctus cum interiori, ha-
beat deriuatam ab illo, an à seipso. Per exteriorem intellige hic, actum à voluntate non elicimus, sed imperatum, siue externalum potentiarum, siue internarum, dummodo non voluntatis.

Prima sent. affirmat, totam bonitatem & mal. formaliter & primariò conuenire soli auctui inter-
iori voluntatis, exteriori tantum denominatiuè &
secundariò per extrinsecus communicationem ab inter-
iori: Est Bonaven. in 2. dist. 42. a. 1. qu. 1. Alber. a. 1.
Richar. art. 1. qu. 1. Egid. qu. 1. art. 1. Duran. qu. 1.
Argen. ar. 1. Gabri. ar. 2. cœcl. 1. Palat. disp. vn. Ocha.
in 3. qu. 10. ad. 3. dub. Ferrar. 3. con. Gen. c. 10. 6.
circa 3. Contra. Medin. 1. 2. qu. 20. art. 1. Suarez de
alt. hum. tract. 3. disp. 10. fid. 1. Fund. etenus actus
humanus in ratione actus est bonus, aut malus
moraliter, quatenus est libera tendentia in bonum
vel malum: cum ratio liberi sit fundamentum
totius moralitatis: at solus interior voluntatis for-
maliter & primariò est libera tendentia in bonum

12.
Prob. 6.

3. Sent.
Vasquez

docet 1.

Disp. XVI. An tota bonit. & malit. actus exterioris derivetur Eccl. 185

intendit laudem hominum, quae est operatio distincta ab operante, vel res tantum, & non operatio propria. Tunc malitia ex eo fine desumpta, primariò conuenit actui interiori, secundariò exteriori. Si finis sit operatio operantis, ut fornicatio, tunc malitia ex tali fine, primariò conuenit actui externo, secundariò interno, obrationem assignatam.

3. Omnem bonitatem intrinsecè & primariò conuenire actui interiori; extrinsecè

verò & secundariò exteriori.

Primum sic probat: Illa actio moralis primariò & per se, & non ratione alterius est mala, quae primariò prohibetur, aut prohiberi potest, lege positivâ aut naturali; vt constat: sed actio exterior, ut relata tantum ad suum obiectum & circumstantias, primariò prohibetur, aut prohiberi potest. Contrà verò illa actio est secundariò mala, quae secundariò & ratione alterius prohibetur, aut prohiberi potest: et actio interior occidendi secundariò prohibetur propter externam occisionem: Tum quia omne preceptum tam humanum, quam Divinum primariò cadit in actionem exterioram, vt constat ex formâ prohibendi: non n. prohibetur velle furari, aut velle occidere, nisi consequenter; sed furtum & homicidium: Tum quia illa actio est primariò mala, quae est primariò disformis naturæ rationali; illa secundariò mala, quae secundariò disformis: Sed actio exterior primariò, interior secundariò disformis est naturæ rationali: non enim ideo furari est malum, quia velle furari est malum: sed contrà, ideo velle furari malum est, quia furari est malum.

Secundum probat: finis est proprium obiectum voluntatis: igitur malitia ex eo desumpta, est propria ipsius: actui exteriori non nisi secundariò conuenit, quando finis est res tantum, vel operatio alterius. Quia etiam si operatio alterius sit primariò mala, quia tamen nostra intentio non facit unum in esse moris cum operatione alterius, non cùm malitia, quia mala est operatio alterius, erit mala nostra intentio. Quod inde patet: quia potest actio alterius non esse mala ex ignorantia, aut defectu libertatis, & tamen nostra intentio circa talen actionem semper est mala, vt cùm ad blasphemandum inducimus amentes. Vnde cùm suademus alteri homicidium, malitia primariò est in lassatione, vel occasione, quam alteri ad occidendum prebemus. Tertium ostendit: quia omnis bonitas moralis completur in expresso affectu honestatis: hic autem affectus est ita proprius actus interioris, ut non posse, nisi extrinsecè & denominatiuè conuenire exteriori. Ideo censet, malitia peccatorum, quae consumantur in affectu interno, non posse nisi solis actibus internis primariò conuenire.

Quarta sent. est Caiet. I. 2. qu. 20. art. 2. s. ad 4. dñb. docentis., bonitatem & malitiam finis intrinsecè & primariò conuenire actui interiori, secundariò & extrinsecè exteriori per communicationem ab interiori: bonitatem & malitiam, in ratione actus exerciti, intrinsecè & primariò conuenire exteriori: secundariò & denominatiuè interiori. Idem quippe exterior, exempli gr. fornicatio, ut obiectum & finis causat in interiori malitiam formalem, eandem communicat actus interior exteriori denominatiuè & secundariò. Contrà verò, fornicatio considerata ut actus exercitus ex proprio obiecto & circumstantijs, est mala formaliter & primariò: & hanc malitiam communicat interiori denominatiuè tantum & secundariò: ac proinde exterior causatur, quoad

bonitatem & malitiam finis: causat quoad bonit. & malitiam actus obiecto & circumstantijs proprijs.

Dico 1. Actus exteriorus consideratus in ratione obiecti, habet suam bonitatem & malitiam obiectuam independenter ab actu interno, cui bonitatem vel malitiam formalem communicat diversæ rationis ab ea, quam habet in se. Primum ex disp. 13. Quia omne obiectum, qua obiectum est formaliter, supponi debet ad actum: cùm sit specificatum actus, quod supponi debet ad specificabile, ut causa ad causabile: ergo ad actum bonum supponi debet obiectum bonum; ad actum malum, obiectum malum. Nam ut se habet obiectum ut sic ad actum ut sic; ita obiectum tale ad actum tales: ergo si obiectum ut sic supponi debet ad actum ut sic, obiectum tale supponi debet ad actum tales. Confirm. actus voluntatis specificatur ab obiecto ut cognito: cognitum necessariò præcedit actum volitionis, quem specificat: ergo ut obiectum bonum specificet actum bonum, vel ut obiectum malum specificet actum malum, debet præcognosci, ac proinde presupponi ut bonum, vel malum.

Quod actus exteriorus, consideratus in ratione obiecti, communicet formalem bonitatem, vel malitiam interno, prob. Internus catenus dicitur bonus vel malus, quatenus liberè tendit in obiectum bonum vel malum: ergo internus formalē bonitatem, vel malitiam in ratione obiecti habet ab externo, siue per expressum, siue per interpretationem voluntarium, iuxta disp. I. 4. sent. 2.

Quod hæc bonitas & malitia formalis interioris, sit diversæ rationis à bonit. & malit. exterioris, in ratione obiecti considerati, prob. bonitas, & malitia, quae est in actu, est per modum formæ moralis liberè dependentis à voluntate: In obiecto est per modum termini & cause primordialis specificantis: unde in actu est completa moraliter: in obiecto est tantum inchoatiuè & radicaliter iuxta disputata disp. 13.

Dico 2. Bonitas & malitia finis intrinsecè & primariò conuenit soli actui interiori; exteriori non nisi extrinsecè & secundariò: Est S. Tho. I. 2. qu. 20. art. 1. & 2. quia finis est obiectum solius voluntatis: nec enim causat nisi alliciendo appetitum mediâ cognitione suæ bonitatis realis vel apparentis; & ab hac nulla potentia præter voluntatem apta est moueri: ergo bonitas & malitia ex fine derivata non potest conuenire actibus aliarum potentiarum, nisi mediante actu voluntatis; atque extrinsecè & secundariò. Finis enim non derivat suam bonitatem vel malitiam in actu, nisi mediâ propriâ causalitate; seu alliciendo potentiam, mediâ cognitione suæ bonitatis ad prosequitionem sui. Igitur nequit illam communicare, nisi actu voluntatis. Quod bonitas vel malitia finis extrinsecè & secundariò communicetur actibus aliarum potentiarum, constat: actus enim reliquarum pendent ex imperio voluntatis, quo voluntas communicat suam bonitatem, vel malitiam faciendo unum actu moralem completum cum illis. Ex quo sequitur, ut actibus intellectus, qui liberum id imperium præcedunt, nihil bonitatis vel malitiae possit voluntas communicare.

Dico 3. Actus exterior consideratus in ratione actus exerciti seu eliciti per ordinem ad proprium obiectum & circumstantias, habet bonitatem vel malitiam formalem iotrinsecam, distinctam à bonitate & malitia interioris, non tamen sufficieniem ad denominandum exteriorem similitudinem virtuosum, aut vitiosum, nisi ut coniunctum

Docet 3.

12.
Primum
prob.

13.
Secondum
prob.

14.
Tertium
prob.

15.

^{16.}
<sup>Bonitas ex
obiecto
pr:is cōuenit
actus
externo.</sup>

^{17.}
<sup>Commandi-
cat bonita-
tem forma-
le interno:</sup>

^{18.}
<sup>Diverjam
ab externo;</sup>

^{19.}
<sup>Bonitas ex
fine prius
conuenit
actui inter-
iori;
Fund.</sup>

ctum cum interiori virtutis, aut vitiis; non tantum defectu libertatis, sed etiam virtutis, & vitiis. Prima pars prob. ideo interior est formaliter bonus vel malus in ratione actus, quia per modum inclinationis elicit liberè tendit in bonum vel malum ut patet: at etiam exterior, posito libero imperio voluntatis, liberè tendit per modum elicitæ & exercitæ inclinationis in bonum vel malum, quod ut proprium obiectum & circumstantias respicit: nam per modum exercitæ actionis physicæ tendit ad bonum vel malum communicandum: quæ physica tendentia sit moralis per liberum imperium voluntatis, ut per fundamentum. Ita actio eleemosynæ physicæ tendit ad communicandum bonum pauperi: contrà occisio ad inferendum malum proximo: utraque actio ex physicæ fit moralis, accedente libero imperio voluntatis, ut fundamento. Nec obstat, quod imperium sit extrinsecum actui externo eleemosynæ, vel homicidij: quia ratio liberi non debet esse intrinseca actui, cum nec illa sit intrinseca actui interno voluntatis, & consistat in denominatione extrinsecâ à voluntate liberè operante.

21. Confirm. 1. Vbi est distincta conformitas, vel disformitas ad rectam rationem, ibi est distincta bonitas vel malitia: sed in actu exteriori est distincta conformitas, vel disformitas ad rectam rationem; aliam quippe dicit clavigo eleemosynæ, & occisio, quam volitio interna subveniendi, aut occidendi: hæc enim est conformis, vel disformis, quia est libera appetitio boni, vel mali illa, quia est libera & exercita collatio boni, vel illatio mali.

22. Confirm. 2. Illa actio est per se bona, vel mala, quæ per se est capax præcepti: quia præceptum supponit bonitatem vel malitiam moralem in actu, quem præcipit, vel prohibet. Sed actio exterior est per se capax præcepti: præcepta enim ordinariè dantur de actibus externis, de internis non nisi ut principia sunt exterorum.

23. Vasquez cit. disp. 73. n. 49. Negans actiones externas cadere sub præceptum, ut bonas & secundum modum virtutis, sed solum secundum substantiam actioñis, quæ seruari potest, etiam ex malo fine: actiones vero externas malas prohiberi, etiam ut malas; non satisfacit: quia hoc non prouenit ex eo, quod utraque actio per se non cadat sub præceptum secundum bonitatem vel malitiam, quam ex proprio obiecto de circumstantijs habet, sed quia bonitas exterioris remotè pendet à bonitate interioris, cum quo facit unum, ratione liberi, & bonitatis moralis completæ.

24. Cæterum nota, non omnes actiones exteriores esse bonas, aut malas ex proprio obiecto & circumstantijs, sed eas duntaxat, quæ suâ naturâ ordinantur ad bonum, aut malum proprio supposito, vel alteri communicandum: non quæ ex genere sunt indifferentes, sicutq; bonæ aut mala solùm ex fine extrinseco, ad quem ex libero imperio voluntatis extrinsecè ordinantur.

25. Secunda pars assert. prob. ijs enim actibus primarij competit ratio virtutis & vitiij, quibus primarij competit ratio ipsa moris: at ratio moris primarij competit actibus internis: principaliter enim desumitur per ordinem ad regulam rationis, à quâ primarij regulantur interni: ijs namque actus primario regulantur à regulâ rationis, qui immediate subiiciuntur ipsi regulæ: hi sunt soli actus voluntatis, ut patet.

26. Obiectes 1. Ut actus sit moraliter bonus, debet esse propter bonitatem expressè intentam: actus exterior non est propter bonitatem expressè in-

tentam; cum bonitatem intendere sit solius voluntatis: ergo nullo modo dici potest moraliter bonus. Resp. Maior vera de bonitate morali primarij, qualis est illa, quæ immediatè desumitur à regulâ morum, & competit solis actibus internis: non de morali secundarij, quæ desumitur per ordinem ad obiectum & circumstantias, quæ competit actibus externis.

27. Obiect. 2. Actus, qui tendit in obiectum bonum, non intendendo bonitatem illius, non desumit ab illo bonitatem, sed manet indifferens ad bonitatem & malitiam: sed externus licet tendat in obiectum bonum, non intendit bonitatem illius: ergo non desumit ab illo bonitatem, sed ad summum manet indifferens. Resp. Maior vera de ^{Actus ex-} actu interno voluntatis, non de externo. Quia ^{ter. tendens} in obiect. bonum, dicitur ^{intra suum genus est capax: actus internus ten-} ^{dens in obiectum bonum, intra idem moralitatis genus est capax vltioris perfectionis: ergo hoc ipso, quod illam aptus est habere, & non habet, dicitur indifferens: Actus externus, cùm talis perfectionis capax non sit, non dicitur indifferens, si illam non habeat, dummodo habeat omnem illum, cuius intra suum genus ex proprio obiecto & circumstantijs est capax. Atque hoc iuxta opinionem, quæ concedit actus indifferentes interiores.}

28. Dico 4. Hæc bonitas & malitia actu exterioris non est eiusdem, sed diuersæ rationis à bonitatem & malitia interioris: utraque tamen completnam bonitatem, vel malitiam cum bonitate vel malitiâ interioris. Prior pars prob. bonitas & malitia interioris est per modum vitalis appetitionis, & intentionalis seu grammaticalis attingentia obiecti boni vel mali: bonitas & malitia exterioris, est per modum physicæ & realis tendentia in bonum aut malum, reipsâ proprio, vel alteri supposito communicandum. Vnde prior bonitas vel malitia per se tantum terminatur ad bonum vel malum obiectuum; posterior ad reale. Quo sit ut illa per se non requirat bonum vel malum in re, sed tantum in cognitione: hæc autem nisi attingat id in re, non dicitur bona vel mala, bonitate vel mali. propriâ. Item bonitas vel mal. interior est vel per specificationem intrins. vel saltu per connotationem obiectuæ bon. aut malitiae: exterior est per realem communicationem boni aut mali.

Posterior pars prob. utraque actio tendit ad finem bonum vel malum completnè operandum, interior per modum vitalis inclinationis & tendentia, exterior per modum realis executionis: illa imperando, hæc exequendo: illa principaliter inchoando, hæc integraliter perficiendo & complendo.

Deducitur 1. actum exteriorum ex proprio obiecto & circumstantijs bonum, aut malum, ad ducere bonitatem aut mal. moralem interiori non primarij, & ex se sufficienter ad constitendum actum formaliter virtuosum aut vitiosum; sed secundarij, & ut complementum requisitum ab actu interiori virtutis, aut vitiij, perficiens & consumans illum in ratione actus humani; non essentialiter, cùm in ratione bonitatis essent. aut malitiae, virtuosæ aut vitijs sit ex se completus: sed integraliter eo modo, quo humanum membrum dicitur non essentialiter, sed integraliter perficere hominem. Quia cùm externus ex proprio obiecto & circumstantijs habeat bonitatem vel mal. distinctam à bon. & malitiâ interni, faciendo valet cum illo, communicat illi suam bon. vel mal. sicut vicissim internus, faciendo unum cum externo, communicat illi suam bog. vel mal. Quod autem hæc ex-

^{Vtraq; cons-}
^{plot unam.}

hęc externi non sit primaria & propria virtutis aut vitij, prob. primaria bonitas aut malitia moralis virtutis aut vitij est illa, quę pender ex libera potestate operantis; seu quę reddimur digni laude aut vituperio: at bonitas & malitia externi etiam contra nostram voluntatem impediri potest. Vnde non potest in eo consistere ratio virtutis aut vitij, nisi secundaria & integralis.

31. *Externus ex obiecto bonus addit meritorum accid. interno.*
2. *Actus exterior ex obiecto bonus, aut malus, addit nouum meritum, aut demeritum, & consequenter nouum præmium, aut poenam interno actui bono, vel malo, non essentiali, sed acciden.* Est communior: quia omnis bonitas vel mal. moralis est digna aliquo præmio aut poena: sed actus exterior, ex obiecto bonus vel malus, addit bonitatem vel mal. distinctā à bonitate & malitiā interioris. Quod non addat præmium aut poenam essen. prob. quia inuoluntarium non potest esse meritorium aut demeritorium præmij aut poenæ essen. sed quando exterior bonus vel malus omititur, vel defectu potentiae, vel opportunitatis operandi, talis omissione est inuoluntaria: igitur. Maior prob. ratio meriti aut demeriti fundatur in voluntario libero: quia optūs non est meritorium, aut demeritorium, nisi sit imputabile oportanti: sive nisi illud ita producat, ut potuerit non producere, aut contraria.

32. Ceterū difficulter est, quid sit hoc præmium vel poena acciden. respondens actui externo bono, vel malo. Non satisfaciunt, qui dicunt, illud esse peculiarem lætitiam aut tristitiam, quam beati vel damnati concipiunt de exterioris operibus bonis aut malis, quę in vita egerunt. Quia præmium vel poena deberet esse aliquid à præmiante vel puniente taxatum ultra id, quod naturaliter consequitur ad opus bonum vel malum. At lætitia vel tristitia naturaliter consequitur ad opus bonum vel malum. Quare dico, præmium accidentale, quod Deus retribuit beatis, ob actus exterioros propter Deum elicitos, esse singulare decus, quod per modum stemmatis Deus imprimit beatis in recognitionem præteriorum actuum: quod & peculiare gaudiū parit beato, dum videt hoc speciali titulo se à Deo honorari, & simul affectum venerationis excitat in alijs, ut propter hoc speciale donum magis illum honorent: ad eum modum, quō S. August. 22 de cimit. cap. 20. docet, & sequitur S. Thom. 3. p. qn. 54. art. 4. Martyres in ijs membris, in quibus vulnera pro Christo accepere, quandam claritatem seu splendorem, in signum & præmium exceptorum vulnerum à Deo accipere, qui peculiare gaudium parit martyribus, & simul venerationis affectum excitat in beatis. Id confirmant insignia cicatricum, quę Christus in signum exceptorum vulnerum in suo corpore gloriose retinere voluit. Opposito modo putandum est de damnatis, eos peculiarem poenam in ijs membris accipere, quę immediata causa fuere actuum exteriorum malorum, quę speciale tri- stitia causabit damnato, & simul affectum cōtemptus & exprobrationis in alijs damnatis excitabit.

33. *Premium accid. exterioris respondeat in signum per modū stemmatis im- pressum beatis.*
34. *Exterior non dicitur bonus boni- tate formali, si ab interiori ordinetur in malum finem, etiam si non amittat proximam bonitatem ex obiecto & circumstantijs proprijs: ve- li, si ab in- teriori or- dinetur in malum fi- nem.*
Deducitur 3. actum exteriorē non dici bonum bonitate formali, si ab interiori ordinetur in malum finem, etiam si non amittat proximam bonitatem ex obiecto & circumstantijs proprijs: vel, si ab interiori ordinetur integrum in vanam gloriam, desinat esse bonus bonitate formali, & sic malus malitiā formali propter circumstantiam finis mali. Quia actus exterior integrat unum actum humanum cum interiore, & ratio virtutis seu bonitatis moralis primariō competit internis. igitur, sublata

bonitate morali interni, nequit externus dici moraliter bonus; quia hęc denominatio primariō pender à bonitate interioris.

35. *Dices: Actus internus virtutis imperatus ab interno vitij, ex. gr. amor Dei imperatus ab ambitione, non amittit suam moralem bonitatem: ergo nec externus ex obiecto & circumstantijs bonus, imperatus ab interno malo, amittet suam. R. csp. Internus neg. conseq. quia licet imperatus interius sub virtutis ratione faciat unum cum imperante, sub aliā imperatus ab interno vitij, non amittit suam libertatem distinctam à libertate actus impetrantis, nec non obiectum & regulatum rationis diuersam: atque adeò ut sic consideratus habet suam bonitatem distinctam à bonitate, vel malitiā actus impetrantis. Externus vero in ratione moris est essentialiter incompletus, penderque ab interno, non solum in ratione liberi, sed etiam in ratione regulati; ac proinde nequit dici moraliter bonus, si internus imperans sit malus.*

36. *Deducitur 4. In quo sensu sit vera hęc causalis: Coroll. 4: actus internus est bonus aut malus, quia exterior est bonus aut malus, non contraria; vera est non secundum eandem bonitatem & mal. sed diuersam: quia exterior est bonus aut malus bonitate & malitiā diuersae rationis ab ea, quę communicatur interno: nam hęc est bonitas & malitia moralis primaria & formalis, illa secundaria & causalis: & quia hanc primariam & formalem habet interius per equiuocam communicationem ab externo. Ceterū loquendo de bonitate & malitiā primaria virtutis & vitij, opposita causalis est vera: Ideo actus exterior est virtuosus aut viciousus, quia interius est virtuosus aut viciousus.*

37. *Ideo vera causalis
Conciliatio
tur sententie.
Ex diuis conciliantur sententie. primam intel-
lige de bonitate & malit. primaria, quę solum actui interiori conuenit, ex quo deriuatur in exteriorē, cum quo constituit unum actum humanum compleatum. Ceterū fundamentum illud, id est actus est moraliter bonus aut malus, quia est liber, ne intelligas formaliter, sed fundamentaliter: cum neque actus ipse interior sit bonus aut malus formaliter, quia liber, sed quia regulatus per rationem versatur circa tale obiectum & circumstantias. Eodem modo neque actus exterior est bonus aut malus formaliter, quia liber, sed quia com-
municatus est bonitatis, aut malitię.*

38. *Ad 1. confir. Gregorius, Gabriel &c. concedunt sequelam: quia cum alia sit malitia interioris & exterioris, qui utramque committit, duplex contrahit peccatum. Sed neg. sequel. nam malitia exterior, sicut & bonitas, facit unum cum interiori: est in. integrale complementum illius, & in ratione peccati & virtutis essentialiter pendens ab interiori, cui primaria & essentialis notio virtutis & vitij competit. Ad 2. neg. sequel. actus n. exterior est tenus est peccaminosus, quatenus est imputabilis; est autem imputabilis dependenter ab interno libero, quō retrahit, si exterior non sit amplius in potestate operantis, non poterit habere rationem peccati: nam hoc essentialiter supponit rationem liberi. Ad 3. neg. sequel. licet n. naturales operationes rerum & brutorum quoad acti-
tiam applicationem, pendent à nostra libertate, sintque nobis imputabiles & peccaminosae, non ta-
men quoad earum paucium usum; quia ut sic non pendent proxime à nostra libertate: sed à faculta-
te necessariā operationā rerum, vel brutorum.*

39. *Secundā sent. intellige iuxta nostras assert. quas ipsius argumenta confirmant. Eodem modo in-
tellige tertiam, præter assertum 3. negans in acti-
bus ex-*

bus externis omnem bonitatem: nam licet in eis non sit bonitas primaria virtutis, quae in affectu interno consummatur, est tamen secundaria & complementum illius, quae consistit in communicatione bonitatis alicuius.

DISPUTATIO XVII.

De malitia peccati.

DECLARATA bonitatem & malum moralis in communi, declaranda bonitas & malitia moralis contracta ad propriam differentiam virtutis & vitij. Quia tamen prior consideratio bonitatis contractae ad virtutem, de qua S. Thom. 1.2. & qn. 55. usque ad 71. exclusa, facilior est; & si quid habet difficultatis, commodius attingetur infra, cum de gratia habituali, ea reliqua, tantum posteriorum de peccati malitia, quae molestior est, explicandam nunc aggredior. De qua S. Thomas à qu. 21. usque ad 90. exclusa.

SECTIO PRIMA.

Quid sit peccatum?

Pecatum ex August. lib. 22. con. Faust. cap. 27. est factum vel dictum, vel concupitum contra aeternam legem. Est autem lex aeterna ibid. Ratio divina, vel voluntas Dei ordinem naturalem conservari subens perturbans vetans. Hac defini. comprehenduntur peccata oris, operis, & cordis, ad quae omnia reducuntur. Nota, peccatum multiplex habere respectum: ad subiectum, in quo est; ad finem, a quo deviat; ad principium, a quo liberè producitur; ad legem, quam transgreditur; ad Deum, quem offendit; ad poenam, quam incurrit; ad premium quo priuat. Ratione primi respectus, dicitur malum; & quidem per August. in Enchir. cap. 24. primum creature rationalis. Nam inter duplex malum, poena & culpa, culpa est primū, ad quod sequitur malum poenæ, ut effectus ad causam, seu proprietas ad essentiam. Est autem peccatum malum creature rationalis, quia ipius naturæ aduersatur: omne quippe vitium eo ipso, quod vitium est, contra naturam est, inquit August. lib. 3. de lib. arb. cap. 1.3. Contraria virtus est bonum creature rationis, quia est iuxta ipsum naturam, quam rectè disponit in ordine, ad id, ad quod naturaliter inclinat. Est n. virtus teste Philos. 7. Phys. sex. 17. Dispositio perfecti ad optimum. Vnde ut calor dicitur malus aquæ, quia ipsius naturæ aduersatur; & frigus bonum, quia ei commensuratur, eamque rectè disponit ad ea, ad quae naturaliter inclinat: Ita peccatum est malum creature rationis, quia eius naturæ aduersatur: & virtus est bonum eidem, quia ei proportionatur, eamque rectè disponit ad ea, ad quae naturaliter inclinat. Aduersatur autem peccatum naturæ rationali, ut sic: quia dum omne peccatum est contra rationem, quae est propria forma hominis, dicitur ipsius naturæ aduersari. Esto, vitium nullum nec peccatum expellat formaliter rationem, aut rationis usum à natura, sicut calor expellit frigus ab aqua; nec rationalis natura habeat necessariam connexionem naturalem cum bono honesto, quam habet frigus cum aqua, adhuc contrariatur naturæ rationali; nam peccatum ad naturam ratione-

lem comparatum magis ei aduersatur in aestimatione moralis, quam calor aquæ: quia illa generosior habet inclinationem ad virtutem contrariam vitio, quam aqua ad frigus contrarium calori: hæc enim inclinatione necessaria est, illa cum libertate ac dominio actuum contrariorum; ideo capax vltioris inclinationis seu facilitantis habitus, qui in differentiatione dat pondus. Nec obstat, quod sit inclinatione seu facilitas cum difficultate: nam inclinatione ad virtutem est intrinseca, immo identificata ipsi potentie rationali: difficultas est tantum ^{Non sensu} _{sensu} connexa per appetitus sensitivi impressionem ac radicationem in eadem natura. Ceterum peccatum non est contra naturam sensitivam hominis, iuxta id Rom. 1. Video aliam legem in membris meis repugnante legi mentis meæ, & captivantem me in legem peccati. Quin & dici potest secundum inclinationem naturæ sensitivæ hominis, & in voluntate dari naturalis inclinatione ad bonum sensitibile, cui est annexa malitia. Non tamen id est secundum principium inclinationem hominis ut homo est, quae ad bonum rationis tota est. Potentia verò ad peccandum dici debet potius naturalis impotentia, cum naturam non perficiat, nec ipsi bene conueniat, sed perfectionem limitatam creature sequatur, ut ceteræ imperfectiones. Hinc tamen non excluditur, quin aliqua peccata pecuniarum titulus dicantur esse contra naturam; ut mortalities, sodomia, bestialitas; quia sunt contra finem generationis, per se à natura intentæ.

Dicitur etiam peccatum malum creature rationalis, quia priuat illam bono virtutum, tum acquisitarum, quas saltem minuit quoad exercitium: tum infusarum, quas excepta Fide & Spe, quae solis actibus oppositis, heresis & desperationis, corruptiuntur, demeritorie expellit, ut testatur S. Thomas prima 2. qn. 71. art. 4.

Ratione respectus 2. impeditionis à fine, peccatum dicitur propriè peccatum: quod ex S. Thom. 1. 2. qn. 21. art. 1. propriè consistit in actu deuianti à debito ordine ad finem, propter quem agitur. Cum enim opponatur rectitudini rectitudo autem sit actus, qui procedens ab aliquâ regulâ in finem, ab extremis non declinat; peccatum est actus, qui ab aliqua regulâ in finem tendens ab extremis declinat. Duplex est regula, naturalis, & rationalis. Naturalis est ipsa natura, quae per innatam inclinationem tendit in finem, & tunc quae procedunt ab hac virtute per naturalem inclinationem in finem, ab extremis non declinando, dicuntur recta, quia seruant ordinem principi jacti in finem. Quae verò deuiant à fine, dicuntur peccata, quæ obliquationes à fine; unde monstrata, quæ deuiant à fine à naturâ intento, quæ est perfectio geniti, dicuntur peccata.

Regula rationalis est ipsa ratio creata ut lex proxima; & increata ut remota, quæ per practicum dictamen est directua humanorum actuum in supremam beatitudinem, quæ est ultimus finis creature rationalis. Actus igitur, qui ab hac regulâ in finem dirigitur, ab extremis non deuiendo, dicitur rectus: qui ab hac obliquatur, deuiendo à fine ultimo, dicitur peccatum.

Dixi, à fine ultimo: quia ad peccatum non requiritur, ut ab omni fine, etiam proximo deficit, ut recte S. Thom. 1. 2. qn. 21. art. 1. ad 2. Et constat in peccatis naturæ, in quibus actus generationis non deficit à fine proximo, qui est productio alicuius entis, sed tantum à fine ultimo, qui est perfectio geniti. Vnde à fortiori hoc verum erit in actibus voluntatis, quæ semper agit propter finem,

2.
Quid lex
aeterna.

3.
Multiplex
peccati re-
peditus.

Ad subje-
ctum;

Et dicitur
malum:

Aduersans
naturæ in-
tentionem.

4.

5:
Ad finem à
quo deuient:

6.
Ut à regulâ
rationali

7.
A fine ul-
timo:

finem, quem propria operatione consequitur. Sufficit igitur ad rationem peccati, ut deuier à fine ultimo; hoc ipso quod ad beatitudinem, quam omnes etiam male operantes intendunt, non est ordinabilis: Ratione cuius inordinabilitatis, peccatum dicitur auersio ab ultimo fine.

8.
Ad principium

Peccatum
laicus patet
quā culpa.

9.
Ad legem

10.
Ad Diuum

11.
Ad paenam

12.
Ad premium

13.
Regula ad
cognoscendū
quodnam pecca-
tum sit gra-
uius.

Ratione respectus 3. ad principium, à quo peccatum liberè producitur, dicitur culpa, quā rationem imputabilitatis importat. Nam ille tantum defectus imputatur operanti, qui à liberā ipsius potestate pender. Culpari enim vel laudari nihil aliud est, vt S. Thom. qu. cit. art. 2. docet, quā actus malitiam vel bonitatem alicui imputari; imputantur autem ea, quā ex liberā pendent potestate. Vnde in hoc differt peccatum à culpā: quod peccatum reperitur etiam in agentibus naturalibus; culpa non nisi in liberis. Quo sit, vt magis se extendat peccatum quācula culpa, & malum quācula peccatum: omnis enim culpa est peccatum, omnēque peccatum est malum, non contrā.

Ratione respectus 4. ad legem, quam transgreditur, dicitur peccatum transgressio, prævaricatio, iniustitia, iniquitas, inobedientia, contemptus, qui immediate respicit legem; mediatae legislatorem.

Quintum respectum dicit peccatum ad Deum, quem offendit: ratione cuius dicitur offensa & iniuria Dī, impietas, peccatum Theologicum, virtuale odium, contemptus, iniurictia Dei. Hoc est maximum in peccato: ratione cuius malitiae peccatum dicitur euchi in ordinem diuinum obiectiuē, nec posse pro illo à puro homine condignē satisfieri. Offendit autem Deum, quā virtualis contemptus ipsius: postponens illum creaturis, in quibus peccans virtualiter & interpretatiōne constituit sibi ultimum finem: dum ita diligit illas, ut pro amore illarum, contemnet amittere Deum ultimum finem. Vnde August. teste 21. de cimit. cap. 26. Christo terrena ac temporalia preposuisse convincitur, qui salutaria precepta contemnens, committit illūc: ac proinde, vt idem lib. 3. de lib. arb. cap. 24. sibi ipse vult esse bonum suū sicut sibi est Deus.

Sextum respectum dicit peccatum ad paenam, quam incurrit; ratione cuius dicitur reatus, qui formaliter est dignitas ad paenam, à supremo iudice Deo taxata. Septimum ad præmium, quo subiectum priuat: ratione cuius dicitur demeritum. Peccatum enim non solum meretur paenam, quam moraliter causat, sed etiam demeretur præmium, quod Deus decreuerat dare, si recte operati fuissent. Est autem præmium, alterum gloriæ eius: quæ accrementi, quod Deus referuerat in alia vitâ: alterum gratiæ eiusque augmenti, ceterarumque virtutū supernaturaliū, quod in hac vitâ retribuit.

Vnde èd maiorem, vel minorem gravitatem sumit peccatum, quod majori, vel minori ex scientiâ, libertate, & intentione horum committitur. Grauissimum peccatum fuit Angelorum, quod ex plenâ scientiâ horum omnium & libertate omnium commissum est: grauius viri doctoris, quām crudoris; & fidelis, quām infidelis, qui plenam horum notitiam non habet: ceteris paribus, illud est grauius, quod perfectiori opponitur virtuti. Quam regulam tradit S. Doctor 1. 2. qu. 73. art. 4. Nam quod majori opponitur virtuti, èd majori priuat honestate: non quod omnia peccata opposita virtuti nobiliōri, sint grauiora omnibus peccatis oppositis virtuti ignobiliori: datur enim peccatum oppositum virtuti ignobiliori, quod est grauius peccato opposito virtuti nobiliōri, vt sodomitia, quā opponitur temperantie, est longè grauior furto, quod opponitur iusticie virtuti nobiliōri.

lioni: hæresis, ac desperatio, quæ opponuntur fidei & spei, sunt grauiora odio contra proximum, quod opponitur charitati, virtuti omnium nobilissimæ. Quare regulam intellige, ceteris paribus, ut maximū peccatum contra virtutem nobiliōrem, sit grauius maximo contra virtutem ignobiliorē. Quia sēpē una virtus plures habet actus ^{Ratio} specie diuersos: nec quodlibet peccatum contra talē virtutem, ad æquatē opponitur omnibus actibus talis virtutis, sed vni tantum; cūm oppositio actuum non exerceatur, nū circa idem objectum proximum. Quando autem plures sunt actus specie diuersi, plura sunt obiecta proxima; atque adeò fieri potest, vt peccatum contra ignobiliorē virtutem opponatur perfectissimo actui talis virtutis. Contrā verò peccatum contra nobiliōrem virtutem, opponatur insimo actui talis virtutis, & consequenter aliquod peccatum contra inferiorem virtutem, erit grauius aliquo contra superiorē virtutem.

Aliam regulam tradit Mayron. in 4. dist. 14. qu. 4. ^{14.} ^{Alia regula} ad dignoscendū, quodnam peccatum ex duobus, ad idem coeidem virtuti per excessum & defectum oppositiōis, sit grauius. Vbi duplices distinguit virtutes, alias ad moderandos actus, ad quos natura de se prona est: alias ad intendendos actus, ad quos natura de se remissa est. Hoc posito, vniuersaliter affirmat, priori virtuti oppositum peccatum per excessum, esse grauius: posteriori verò virtuti grauius esse peccatum per defectum. Ut quia temperantia est ad moderandos affectus circa delectationes tactus, ad quas natura de se proclivis est, peccatum intemperantie, quod per excessum committitur, grauius est peccato insensibilitatis, quod committitur per defectum. Contrā verò, quia fortitudo ordinatur ad intendendos actus circa pericula mortis, quæ natura humana nata est fugere, timiditas, quæ est peccatum per defectum, grauior est audacia, quæ est peccatum per excessum. Quia ^{Ratio} quod magis peccatum contrariatur fini, ad quem ^{gute} principaliter ordinatur virtus, èd est grauius: finis, ad quem principaliter ordinatur virtus imposita ad moderandos affectus, ad quos natura propendet, est vt natura retrahatur à nimietate affectuum. Contrā verò, principalis finis, ad quem ordinatur virtus imposita ad intendendo: actus, quos natura refugit, est intensio talium actuum.

Atque his vt certis præmissis, in certamen reuocanda quæ controvērtuntur: porissimum ^{15.}

SECTO II.

*Quenam sit ratio formalis constitutiva pec-
cati ut difformis naturæ rationali?*

Non consideramus hic peccatum sub alijs respectibus, quos includit, sed tantum sub ^{Prima ma-} respectu difformitatis cum naturâ rationali, quā ^{litia pec-} rationalis est, nam hic est primus respectus malitiae, quem peccatum includit, primaque ratio ac fundatum ceterorum. Vnde hanc malitiam peccatum includit in omni statu, sive pure naturæ, sive eleuata per gratiam ad finem supernat. Sive in natura integrâ, sive lapsâ, sive cum cognitione ultimi finis, sive absque illâ semper actus peccaminosus est difformis naturæ rationali: cūm tamen non in quolibet statu, saltem imaginabili, sit offensa & iniuria Dei; nec eandem habeat respectu peccatoris rationem maculæ. Nam nec in statu pure naturæ, haberet eandem rationem ma- ^{ceti} culæ;

17.
Commissio-
nis.

culæ; nec in statu inuincibilis ignorantiae ultimi finis, foret offensa & iniuria Dei: cùm tamen in quo-uis statu siue reali, siue imaginario semper sit actus disformis naturæ rationali, ut rationalis est: quia in nullo statu fungi potest peccatum, quoniam liberè procedat ab intrinseco principio creaturæ rationalis cum cognitione malitiae, quam includit: alioqui non esset peccatum. Cæterum cùm duplex sit peccatum, omissionis, & commissionis, præsens con-
trouersia non est de malitia peccati omissionis (de quâ liquidò constat, eam consistere in priuatione oppositi actus debiti) sed commissionis, quæ semper positivo actu contrahitur, & fæditate suâ etiam speculantium intellectus torquet.

18.
1. Sent. in
priuatione

Prima sent. affirmat formalem rationem constitutuam peccati commissionis consistere in priuatione reætitudinis debitæ actu: *Est Mag. in 2. dist. 34. c. 3. & dist. 35. c. 4. & 10. Alen. 2. p. qu. 94. Henr. quodl. 1. qu. 25. Alber. in 2. dist. 34. art. 1. 2. & 3. & dist. 36. art. 2. Bonav. dist. 34. ar. 2. qu. 2. Richar. ar. 1. qu. 1. & dist. 35. art. 1. qu. 1. Scot. dist. 37. qu. vn. 5. ex ista sol. Liche. ibid. Duran. dist. 34. qu. 2. & Egid. qu. 1. ar. 1. & 2. Argen. ar. 1. Rubi. dist. 35. qu. 1. ar. 2. concl. 3. & 5. Aureo. ar. 2. Gregor. ar. 1. concl. 1. Marfil. qu. 21. ar. 1. ad 1. Maio. dist. 37. qu. 1. 5. sed quia, Capreol. dist. 35. ar. 3. ad arg. Greg. con. 1. concl. & dist. 36. & 37. ar. 3. ad 1. Aureo. Gabri. dist. 35. qu. vn. art. 2. qui citat Ocha. Palat. dist. 34. dist. vn. concl. 1. & dist. 37. 5. iam vero: Almai. de act. hum. tract. 3. c. 17. Ferrar. 3. con. gen. cap. 9. 5. ad 3. Contra. 1. 2. qu. 71. art. 6 & qu. 79. art. 1. initio comment. Sylvi. 1. 2. qu. 71. ar. 6. qu. 2. Valen. 1. 2. qu. 18. dist. 2. qu. sua 13. pun. 3. & qu. 71. dist. 6. q. sua 1. pun. 1. Molin. 1. p. qu. 5. dist. vn. 5. ma- lum: Suarez de act. hum. tract. 5. dist. 6. scilicet. vn. nn. 18. Grana. in 1. 2. controv. 6. tract. 1. dist. 1. scilicet. 2.*

19.
Postiss.
fundam.

Fundam. est Patrum Authoritas, qui peccatum appellant absentiam boni, priuationem corruptionemque virtutis, ordinis defectum, nihil. Vnde illud comparant morbo corporis, qui sanitatis defectus est, tenebris, quæ sunt lucis priuatio, morti, quæ est vitæ corruptio: docentque solum peccatum omnipotentia Dei subiectum non esse, eiusque vniuersalem concursum subterfugere, ex illo. *Ioan. 1. Et sine ipso factum est nihil*, id est peccatum. Quia cùm sit nihil, non potest esse terminus omnipotentia diuinæ, quæ semper ad reale terminatur; nec eius indiget concursu, qui non datur, nisi ad ens reale. Vnde peccatum, inquit August. tract. 1. in Ioah. non per ipsum factum est: & manifestum est, quia peccatum nihil est, & nihil sunt homines cùm peccant. Idem 11. de Ciuit. cap. 9. tunc: *Mali nulla natura est, sed amissio boni mali nomen accepit*. Loquitur de malo culpe Angel. & in Enchir. cap. 11. *Quid autem aliud est, quod maius dicatur, nisi priuatio boni?* nam sicut corporibus animalium nihil est aliud, morbis, vulneribus affici, quæ sanitate priuari: ita etiam & animarum quacunque sunt vitia, naturalium sunt priuationes bonorum. Et cap. 12. inde probat, peccatum esse malum, quia adimit corruptitatem bonum: cùm vero corruptitur, ideo malum est eius corruptio, quia eam (nempe naturam) qualicunque priuat bono. Nam si nullo bono priuat, non nocet. Nocet autem adimendo bonum. Et cap. 24. peccatum appellat primam priuationem boni creature rationalis: hoc primum, inquit, est creature rationalis malum, id est prima priuatio boni: & de naturâ boni cap. 3. & 4. docet, omne malum aut esse corruptionem boni, aut speciei, aut ordinis. Dionysius cap. 4. de diuinis nom. sicut morbus defectus est ordinis; ita peccatum boni. Basil. hom. in Marty. Iulit. col. vlt. peccatum anima est agitando: peccatum mors est ani-

August.

Dionysius.
Basilius.

ma, alioqui immortalis. Idem repetit Orat. 12. de mærore fine. Ansel. de casu diab. cap. 26. *malum Anselmus: quod est iniustitia, semper nihil est: malum vero, quod est incommoditas aliquando, fine dubio est nihil, ut ca- citas: aliquando est aliquid, ut tristitia & dolor*. Vbi semper malum culpæ appellat nihil: licet malum præcē aliquando esse possit aliquid. Ex cap. 27. cur ergo queris unde venit iniustitia, qua nihil est? idem super Ephel. 2. sicut iniustitia est vita anima: sic pecca- tum mors eius. Damasc. 2. de fide c. 4. nihil aliud est *Damascen: malum*, (loquitur de malo culpe) nisi boni priua- tio: quemadmodum. & tenebra luminis & carentia. Idem passim docent reliqui Patres tam Græci, quam Latini disputantes contra Manichæos. Id- que colligunt ex Scripturâ, in qua peccatum ap- pellatur recessus à lege, auferio à Deo, nihil. De quo multi explicant illud 2. Corin. 12. nihil sum, hoc *Paulus*. est peccator sum.

Prob. 2. rationib. 1. Malum in communi consi- stit in priuatione perfectionis debitæ: ergo ma- Prob. 2. rationib. 1. Pro-
lum morale in priuatione perfectionis moralis de- bitæ. Antec. est S. Thom. 1. p. qu. 48. art. 1. &c. Malum enim in communi excludit omnem bonum: sed omnis entitas positiva est aliquid bonum, cùm ens & bonum conuerrantur. Conseq. prob. malum morale continetur sub malo in communi, tanquam species sub genere: impossibile autem est, speciem positivam contineri sub genere pri- uatiuo: cùm nequeat differentia positiva contra- hære genus priuatiuum: sicut nec differentia pri- uatiua genus positivum: quia differentia debet proportionari generi. Confirm. Omne malum aut est malum simpliciter, aut naturæ, aut artis, aut culpæ. Sed priora tria consistunt in priuatione, ergo & quartum. Maior est S. Thom. 1. 2. qu. 21. art. 1. omne enim malum vel importat quamcumque priuationem boni, & sic constituit malum simpliciter; vel priuationem ordinis ad finem debitum, & tunc aut finis est debitus operationi, ex propensione naturæ tendentis ad certum finem, & tunc actio tali ordine priuata, dicitur mon- strum & peccatum naturæ: aut ex Idea artificis, operantis ex regula artis, & talis actio priuata or- dine ad suam regulam, dicitur error & peccatum artis: aut demum finis est debitus actioni ex regula morum, à ratione præscriptâ, & tunc dicitur culpa, quæ supra peccatum & errorem addit imputabilitatem, quia committitur ex electione ab agente libero contra regulam rationis, quam te- netur sequi. Minor Prob. quodlibet malum ex tribus prioribus, vel importat priuationem boni simpliciter, vel determinatam priuationem boni, nempe debiti ordinis ad finem.

2. Omnis entitas positiva est in se bona: est natura sibi bona: nullum ens sibi malum: at nullum pecca- tum est in se bonum: tum quia à peccato tanquam à forma voluntas denominatur mala: ergo non po- test esse in se bonum; implicat namque, formam denominare subiectum oppositâ denominatione: tum quia peccatum displaceat Deo: nulla autem en- titas displaceat Deo. Nihil quippe eorum, quæ facta sunt, odit Deus. Igitur nequit peccatum formaliter consistere in entitate positiva.

3. Omnis entitas creata immediatè fit à Deo: peccatum non fit à Deo: Deus .n. est author peccati, cùm nulla alia ratione homo sit author peccati, nisi quia illud immediatè producit. Con- firm. omnis entitas positiva continetur in Deo tan- quam in primo ente: ergo si peccatum formaliter consistit in entitate positiva, peccatum continetur in Deo. 4. In quolibet peccato commissionis est conuenio

21.
Confirm.
à pars22.
Ratio 2.
nullum ens
sibi malum23.
Ratio 3.
Conferm.24.
Ratio 4.
conuenio

conuersio ad bonum commutabile, & auersio à bono incommutabili: at formale peccati non consistit in conuersione ad bonum commutabile, quod est positivum: sed in auersione à bono incommutabili, quod est priuatiuum. Nam præcisà ipsâ per intellectum ab actu peccaminoso solâ auersione tollitur formale peccati, eaque tantum positiua, ponitur. 5. Peccatum commissionis & omissionis vniuocè conueniunt in formalitate peccati: ab utraque n. præscindi potest ratio perfecte & communis: quod sic ostendo: in ratione malitiae & disformitatis cum naturâ rationali ambo conueniunt: nec unum est disformius alio: vel dependenter ab alio. At formalitas peccati omissionis tertio est quid priuatiuum, scilicet actu debiti: ergo & commissionis: quia implicat, à positivo & priuatiuo præscindi unam rationem perfecte communem. 6. Peccatum habituale commissionis, quod in nobis relinquitur ex actu, consistit in priuatione perfectionis debitæ: ergo & actuale: cùm habituale sit terminus actualis: terminus autem habet in facto esse, quidquid habet eius fieri; cùm nil aliud sit fieri rei, quâ res ipsa in produci. Antec. prob. habituale ex actu reliquo, præter priuationem sanctitatis & conuersionis ad Deum, nil positivum dicit: omni n. positivo proscripto, completere intelligitur quis habitualiter peccator per solam priuationem sanctitatis & conuersionis debitæ. 7. Peccatum originale consistit in solâ priuatione perfectionis debitæ: nam præter priuationem sanctitatis debitæ in primâ origine, nil positivum ex peccato protoparentis transfunditur in posteros: ergo & personale: utrumque n. habet veram rationem peccati.

28. Secunda sent. docet, malitiam moralem peccati commissionis radicaliter consistere in positivo, formaliter & completere in priuatione perfectionis debitæ, ita ut neutrum sine altero sufficiat ad completam & formalem rationem peccati commissionis. Pro hac sent. referuntur Capreol. & Ferrar. locis cit. Sed falsò: quidquid n. positivum est in peccato ab his appellatur materia & substratum peccati; sola priuatio vocatur formale. Illam indicare videtur Suarez de act. hum. tract. 3. diff. 7. scilicet 4. Quam sequuntur quidam recentiores: quia ex unâ parte actu positivus peccati, ex gr. odium Dei, ratione suæ positivæ entitatis infert priuationem perfectionis debitæ: atque adeò ratione suæ positivæ entitatis est moraliter malus, saltem radicaliter & inchoatiue, cùm moraliter bonus esse non possit, qui intrinsecè petit priuationem perfectionis debitæ. Ex aliâ parte nequit malum ut sic intelligi absque formalí priuatione alicuius boni debiti. Igitur utrumque per se formalem rationem peccati constituit.

29. Confirm. ex definitione peccati, ab August. lib. 22. con. Fanst. cap. 27. sc. dictum vel factum, vel corruptum contra legem eternam Dei. Nam per dictum vel factum, explicatur ratio positiva peccati: per rō contra legem Dei, ipsa formalis priuatio completa peccati.

30. Tertia sent. docet, malitiam moralem peccati commissionis formaliter consistere in solâ ratione positivâ. Hanc sent. inter antiquos expressè docuerunt Mayron. in 2. dist. 43. qu. 3. & Caiet. 1. 2. qu. 18. art. 5. & qu. 71. art. 6. & qu. 72. art. 1. & qu. 79. art. 1. s. ad evidentiam. Qui quamvis in peccato duplēm distinguat malitiam, priuationem, quam appellat malitiam simpliciter, per quam peccatum est sub genere mali simpliciter, & positivam desumptam ex obiecto positivè contrario

rationi, quam appellat malitiam moralem, per quam peccata sunt sub genere mali moralis, & positivâ specie differunt inter se, & utramque doceat esse de ratione peccati: aperte tamen fatetur cit. qu. 71. s. in eodem articulo, priuatiuum non se habere ad peccatum formaliter, sed consecutiū, quâ consequitur id formaliter constitutum in ratione moralis per malitiam positivam voluntariam ex obiecto desumptam: Et qu. 22. s. ad evidentiam, & s. ad rationem, malitiam priuatiuum vocat comitantem, non formaliter constituentem peccatum. Et manifestè sequitur ex eius doctrina, quam tradit cit. qu. 72. s. ad evidentiam, nempe peccatum esse unum per se: quod non esset, si ex utraque malitia constitueretur. Igitur cùm docet, utramque malitiam ad peccatum pertinere, intellige positivam, essentialiter & constitutiue, priuationem, accidentaliter & consecutiue.

Inter recentiores hanc sent. docent Bannez 1. 1. p. qu. 49. art. 2. Medin. 1. 2. qu. 71. art. 6. s. impugnatis: Zumel disp. 7. Vasquez disp. 9. cap. 9. Curiel qua. 71. art. 6. dub. 1. concl. 4. quam teste princip. Medina secutus est Canus, & colligitur ex principio S. Thom. 1. p. qua. 48. art. 1. ad 2. & 3. contra Gen. cap. 9. & 1. 2. qu. 18. art. 5. ad 2. & qu. 72. art. 1. Syllo ibid. & alibi, nempe malum non specificare actu peccati, ut dicit priuationem rectitudinis, sed ut importat positivam rationem boni saltem apparentis. Quia id quod specificat peccatum, est quod intenditur ab operante; non intenditur rectitudinis priuatio; cùm nemo malum intendens operetur, sed bonum, cui annexa est rectitudinis priuatio. Et hoc ideo, quia specificatio in actibus humanis debet esse voluntaria & per se intenta. Ex quo principio, quidquid sit de veritate illius, aperte lequitus, specificatuum peccati commissionis esse rationem positivam. Nec obstat, quod quas. 71. art. 6. explicans definitionem peccati, dicat substantiam actu humani pertinere ad materiale peccati, deordinationem à lege ad formale. Nam per substantiam intelligit phylem, non moralem entitatem peccati: per deordinationem à lege, non tantum intelligit priuationem ordinis ad finem debitum, quæ est passio consequens peccatum, sed etiam positivam speciem peccati, quæ est proximum fundamentum deordinationis, & comparatur ad priuationem, non ut genus ad differentiam, sed ut subiectum ad accidentem. Vnde qu. 18. art. 5. ad 2. priuationem, quæ in actu peccati includitur, sit esse consequentem: quia nimirum non pertinet ad essentiale constitutum ipsius, sed solum ad proprietatem consequentem: Et qu. 79. art. 2. ad 3. priuationem boni ait pertinere ad speciem actus consequenter, & non quasi differentiam specificam.

Eadem sent. colligitur ex Arist. qui in predicationis cap. de opribus, docet bonum & malum opponi contrarie, non contradictrice. Hieronym. in cap. Hieronym. 2. Mich. paulo post medium, explicans verba, fugit in nomine persecute, refert opinionem eorum, quidocebant malitiam peccati esse nihil, & eam improbat. Eamque docet August. lib. de perfectione Augustini. infinita ratiocinatione 4. citandus.

31. Dico 1. Formalis ratio primò constitutiva peccati commissionis ut disformis naturæ ratione formalis non est priuatio rectitudinis debitæ actu. Prob. 1. Moralis dissonantia in actu deriuatur ex obiecto: sed ratio primò constitutiva obiecti ut rationis nō est dissoni rationi, non est priuatio perfectionis debitæ, sed positiva disformitas cum natura rationali: si enim obiectum esset disforme naturæ rationali

25.
Ratio 5.26.
Ratio 6.27.
Ratio 7.2. Sent. in
positivo ra-
dicaliter.Perif.
Fund.Manifestè
colligitur
ex S. Tho.Ex Arist.
doctrina

Hieronym.

tionali primò & per se per priuationem ordinis, vel circumstantiæ debitæ, non discriminaretur ab obiecto indifferenti. Conseq. est falsum; nam aliud est, obiectum esse indifferentia, aliud dissonum & difforme rationi: Primum vel nullam, vel diuersam deriuat moralem difformitatem in actu ab ea, quam deriuat obiectum rationi difforme. Secundum semper communicat affectui difformitatem, & longè diuersam ab eis, quam communicat obiectum indifferentia. Sequel. prob. si obiectum non constitueretur difforme naturæ rationali per rationem positivam, sed per priuationem ordinis vel circumstantiæ debitæ, tota dissonantia obiecti considereret in huiusmodi priuatione ordinis, vel circumstantiæ debitæ. At haec priuationem ordinis & circumstantiæ habet obiectum indifferentia: ergo indifferentia non discriminaretur à difformi: consequenter nec actus unius ab actu alterius.

34. Nec dici potest, discriminari in eo, quod obiecto difformi est debitus positius ordo honestatis, qui debitus non est obiecto indifferenti. Nam in obiecto nullum est debitum, sed solum in voluntate, quae tenetur non operari circa obiectum carentis ordine honestatis: At maius debitum habet voluntas, non operandi circa obiectum difforme, quam circa obiectum indifferens; hoc autem maius debitum in voluntate saluari non potest, si utrumque obiectum constitutatur formaliter in esse diffiformis, & indifferentis per solam priuationem debiti ordinis: nam in utroque eadem esset priuatio debiti ordinis.

35.
Conserm. Confir. hæc ratio vrgeri potest in actu indifferenti, & difformi: indifferens n. non discrimina-
retur à difformi, si ratio malitiae moralis in actu
formaliter cōsisteret in priuatione rectitudinis seu
ordinis debilita&tui: quia eadem reperitur in vero-
que actu: at longè diuersa malitia est in actu &
objeto difformi, quam in indifferenti: ergo non
constituitur moraliter malum per eam priuationem.

36.
Caet. con-
tra Scotorum
optimè
Prob. 2. ex Caet. qn. 72. cit. art. 1. §. ad eviden. si
malitia peccati formaliter consistet in priuatio-
ne re&titudinis debitæ, sequeretur, duo extrema
vitia eidem virtuti mediæ opposita, ex. gr. intem-
perantiam & insensibilitatem respectu temperan-
tiaz, non posse specie inter se distingui, cum non
possint respectu eiusdem specie habitus plures
specie priuationes distingui, quia priuationes non
distinguuntur specie, nisi penes oppositas formas,
quibus priuant. Cum igitur rectitudo & honestas
virtutis mediæ sit una specialissima & indivisiibilis,
non poterunt per habitudinem ad illam plures
specie priuationes, ac peccata, que in priuatione
talis honestatis formaliter consistant, distingui.

37.

Summa solutionis.

Variè hoc argu. soluere conantur. **Summa.** In qualibet virtute media plures specie honestates actuales reperiri posse; vel per ordinem ad diuersas materias, vel per ordinem ad diuersum modum attingendi idem medium formale virtutis: & quia peccatum non est priuatio honestatis habitualis, sed actualis, posse per ordinem ad diuersos actus eiusdem virtutis plures specie priuationes, ac peccata distingui. Diuersus n. est specie actus iustitiae, quo bona temporalia & honorem, famamque proximo restituimus (consequenter diuersum est specie peccatum, quo illa & hanc iudicimur) tum ex diuersitate dictaminorum rationis, tum præceptorum, quibus ea prohibentur. Item diuersus est specie actus, quo medium virtutis attingimus per recessum ab uno, ac ab altero extremo: v.g. quo per actum temperantie abstinemus à superfluis delectationibus, & quo non refutamus

naturæ necessarias. Et in virtute liberalitatis diuersus est specie actus, quo moderate bona nostra clargimur, & quo eadem prudenter retinemus, quando & vbi oportet. Priori actui aduersitatem auaritia, posteriori prodigalitas.

Sed contrà: vbi nulla est diuersitas vel motui
formalis, vel modi ipsum applicandi, nulla est spe- 38.
cifica diuersitas in actibus: At nulla est diuersitas Contra.
talis in virtute media: igitur nec specifica in eius Nulla di-
actibus: atque adē nequeunt per ordinem ad di- uersitas
motus for-
malis.

uersos specie actus diuersa distingui peccata , ei-
dem virtuti opposita. Maior prob. forma specifica-
tiua actus est vel motiuum formale , vel modus
diuersus ipsum applicandi : illud .n. tantum est
specificatiuum actus , quod est motiuum & incli-
natiuum potentie ad actum : hoc autem est solium
motiuum formale , vel modus diuersus illud ap-
plicandi: cetera non mouent , nec inclinant poten-
tiam ad actum , sed extrinsecè tantum terminant
actum. Minor prob. motiuum formale virtutis est
indivisiibile , indivisiibilitet recedens ab utroque
extremo : ergo non potest in illud cadere diuersi-
tas: quia haec supponit distinctionem aliquam , cum
nequeat idem esse diuersum à seipso. Antecedentia
ostendo. Motiuum formale virtutis est medium
ab omni extremitate virioso recedens: est .n. honestas
virtutis positiva excludens omne extrempum vi-
tiosum , & includens omnes circumstantias vir-
tuosas ad propriam materiam pertinentes. Nequit
igitur saluari motiuum virtutis mediae in solo re-
cessu ab uno extremitate , nisi simul recedat ab altero ,
& ab omni , quod ipsius honestati opponitur : ac
proinde nequit huiusmodi motiuum mouere ad

actum virtutis, solum prout recedit ab uno extre-
mo, quin simul moueat prout etiam recedit ab altero: quia non mouet, nisi ut indiuisibiliter consistens
in medio, quia ut sic tantum est motiuus virtutis.

39.

Eādem ratione prob. nullam posse esse diuer-
sitatē in eodem motiuō formalī attingendi. Si
quę n. esset, esset p̄dicta diuersitas per excessum,
vel per defectum : sed tora hęc diuersitas mate-
rialis est, in nullam redundans rationem formalem
motiuū. Unde nego, solam diuersitatem materia-
lis obiecti sufficere ad specificam diuersitatem
actus. In exemplis allatis semper cum diuersitate
materiali neicitur formalis. Aliud n. ius violatur
per lesionem bonorum, aliud per lesionem famae.
Nec obstat dictaminum diuersitas : omnia n. illa
tendunt ad idem virtutis motiuū constituen-
dum. Nec sunt diuersa penes intrinsecum motiuū
virtutis, quod proponunt; illud n. est vnum
ab utroque extremo indiuisibiliter recedens, sed
penes extrinsecos terminos connotatos, qui sunt
extrema ipsa vitiosa, à quibus vt ab extrinsecis ter-
minis recedit medium ipsum virtutis. Nec etiam
obstat diuersitas præceptorum : nam cūm hęc tan-
tum dentur de actibus externis & materialibus, da-
ri possunt ad vitandum vnum extrellum vitio-
sum, & non aliud. Negandum item est, posse per
vnum actuū virtutis attingi medium, prout re-
cedit ab uno extremo vitioso, & non ab altero: cūm
non possit virtuose attingi, nisi vt positivè exclu-
dens omnem malitiam; quia non potest honestas
virtutis mouere, nisi vt diligenter examinata pru-
denti iudicio rationis.

Probatur 3. conclusio: Sequeretur, peccatum
commissionis non discriminari à peccato omissionis. Hoc n. constituitur formaliter priuatione op-
positi actus debiti: ergo si & illud unum non di-
scriminatur ab alio. Vnde omissionis actus charitatis
erga Deum tempore debito non differet ab odio
eiusdem: 40. Sequela ab-
surda prob.

Dices

Contra

Sed si sit est

Prob. 1.

con. 2. sent.

Prob. 2.

con. 1. & 2.

Conf.

eiusdem:nam odium Dei in hac sent. non constituitur formaliter, nisi priuatione oppositi actus charitatis debiti ex suppositione, quod voluntas operari velit circa Deum. Dices, discriminari in eo, quod peccatum omissionis dicit determinatè priuationem oppositi actus, cuius est omissione: commissionis verò, ex. gr. odium Dei non dicit determinatè priuationem actus charitatis, sed honestatis seu retributio: actus vagè sumpti: quia per quemlibet actum bonum potuit odium Dei cūtari. Sed contrà hinc sequeretur, longè grauius fore peccatum omissionis charitatis Dei, quam positiuum odium Dei. Nam in hac sent. peccata grauitatem sumunt à priuatione retributio: quam important: priatio autem è est peior, quod maiore retributio: priuat: ergo grauius est peccatum omissionis charitatis erga Deum, quam positiuum odium erga eundem. Illud n. importat priuationem actus charitatis in Deum, qui est omnium perfectissimus; hoc priuationem cuiuscunque actus virtuosi. Vnde vltius sequeretur, posse odium Dei de facto deleri quoquaque actu virtutis: quia deleti potest oppositum retributio: cuius priuatione formaliter constituitur: ergo si formaliter constituitur priuatione retributio: cuiuscunque, quācumque retributio: deleri poterit. Denique fac per impossibile, eundem actum esse odium Dei & amorem Dei & omnis alterius honestatis, revera actus ille malus est, tamē in eo nulla erit negatio bonitatis, nec oppositæ odio, nec alterius.

Dico 2. Formalis ratio peccati commissionis non consistit in positiuo & priuatiuo simul, sed in ^{illa in pos}situ tantum. Prob. 1. contra 2. sent. sequeretur, peccatum non esse vnum per se definibile per genus & differentiam propriam, contra S. Thom. I. 2. qn. 72. ar. 1. vbi ait, peccata proprie distingui specie inter se secundum obiecta. Idem autem est distinctivum & constitutivum rei. ibid. Caiet. 5. ad eiusd. Sequel. prob: cù n genus & differentia comparentur ad inuicem, vt perfectibile & perfectivum intra idem perfectionis genus, debent esse mutuò proportionata, vt vnum perfici, & alterum perficere valeat intra idem perfectionis genus. Talia non sunt positiuum & priuatiuum. Cùm n. vnum sit ens, alterum sit negatio entis, non poterunt inuicem comparari vt perfectibile & perfectivum intra idem genus: nec vt genus & differentia ad constituendum vnum per se. Hæc probatio procedit tantum contra 2. sent. sequens etiam contraria primam. Prob. 2. Illa ratio primò rem constituit, quæ primò illam adæquate ab omni alijs distinguat: at sola ratio positiua actum peccaminosum ab omni alio primò adæquate distinguit: sola n. hæc desumpta ex obiecto diffono rationi primò & adæquate distinguit actum ab omni alio non peccaminoso; nam ratio positiua, vt ratione antecedens priuationem est dissona & diffornis naturæ rationali; est lege naturali & diuina prohibita; Deo displicens & pœnâ digna: ergo vt ratione præcedens priuationem, est sufficiens ad primò constituendum peccatum in ratione diffornitatis & dissonantiae cum natura rationali.

Confir. Si priuatio retributio: compleat essentialiter peccatum, vel compleat illud vt differentia genus, vel vt forma materiam: at neutro modo priuatiuum potest completere positiuum: ergo solum compleat illud, vt proprietas naturam, supponendo illud essentialiter constitutum in ratione diffornitatis cum natura rationali. Vnde licet priuatio retributio: afferat malitiam supra positiuum, talis malitia non est illi essentialis, sed accidentalis: quia

sine illa potest peccatum intelligi difforme naturæ rationali, & sufficienter ab omni alio distinctum.

Probatur 3. quoad poster. partem contra 1. ^{44.} Pro. 3. con. sent. Multa mala physica formaliter consistunt in ^{sent. à pa-}positiuo; ergo multa moralia formaliter consistunt ^{ritate mali} in positiuo; sicut n. se habet malum physicum ad physici.

naturam physicam, ita morale ad liberam: ergo si potest malum physicum opponi naturæ physicæ per rationem positiuum, poterit malum morale opponi naturæ liberae per rationem moralem positiuum. Antec. prob. frigus est malum igni, calor aquæ, leuitas terræ, grauitas aëri, dolor sensui, error intellectui, habitus vitiosus voluntati, non per priuationem, sed per rationem positiuum; ipsa n. ratio positiua frigoris, caloris, leuitatis, grauitatis, doloris, erroris, habitus vitiosi, est contraria igni, aquæ, terræ, aëri, sensui, intellectui, voluntati; de dolore expressè docuit Ansel. cit. de omnibus sic prob. si huiusmodi qualitates essent malæ alteri naturæ, non per rationem positiuum, sed per priuationem, quæ priuant naturas, quibus dicuntur malæ, perfectione debitâ; sequeretur, non plus mali habere subiectum, si haberet cum priuatione propriæ perfectionis formam contrariam, quæ si haberet solam priuationem propriæ perfectionis sine illâ formâ oppositâ. Consequens est aperte falsum: plus n. mali habet sensus, si simul cum priuatione propriæ perfectionis, habeat positiuum qualitatem doloriferam; & intellectus cum priuatione scientie, positiuum errorem; & voluntas cum priuatione virtutis, positiuum habitum vitij, quæ si solam haberent priuationem perfectionis debitæ.

Sequel. prob. si huiusmodi qualitates non sunt malæ subiecto per positiuum entitatem, sed per priuationem oppositarum formarum, non plus mali ponentur in subiecto, ponendo suas entitates; quæ ponendo priuationes oppositarum formarum. Quod sit, vt si cum suis positiuis entitatibus manerent oppositæ formæ in eodem subiecto, nullo modo tales entitates essent malæ subiecto.

Prob. 4. posterior pars; si, quidquid positiuum, ^{45.} siue phyticum siue morale, est in peccato, bonum ^{Prob. 4.} est, posset illud à solo Deo fieri: nam Deus potest esse immediata causa omnis boni etiam solus. Consequens non est admissum ab aduersarijs.

Dices. Non posse à solo Deo peccatum produci, non ratione positiæ entitatis, quæ ut substratum supponit, sed ratione priuationis, quæ ad neminem habet. Sed contrà: hæc priuatio consistit in ^{Dices} carentia finis & ordinis actui debiti, quem ex suppositione, quod agens liberum agit, dare debet actui, quem producit. At posset Deus positiuum rationem peccati ordinare in altiore finem & ordinem: ergo in eo casu actus peccati non careret debito fine & ordine: ergo si aliunde ratio positiua nihil habet mali in peccato, posset à solo Deo produci. Vnde posset Deus se solo producere odium sui, actum mendacij (posito quod posset vitales actus solus producere) qualitatem ad peccatum inclinantem, illam ordinando ad bonum finem: si n. hæc ratione positiæ entitatis sint bona, producta per ordinem ad honestum finem, debito fine & ordine non carerent.

Hæc omnes
nisi negant
Theologi.

Confir. odium est offenditum Dei, non tam propter priuationem oppositæ honestatis, quæ est in actu dilectionis, quæ propter positiuum respectum & habitudinem, quam dicit contra Doum; quæ tendit in Deum affectu destruendo; & formaliter per liberam tendentiam & inclinationem positiuum contra Deum. Nam per id odium priuatio, per se, formaliter intenditur malum Dei:

priuatio oppositæ rectitudinis non tam est malum Dei, quæcumque nostrum: nec est per se & formaliter intenta: quod n. per se intenditur tenet sex parte obiecti, quod primariò habetur odio inimicitia; priuatio tenet se ex parte actus.

SECTIO III.

Quid sit hoc posituum in actu, in quo consistit formalis ratio peccati commissionis?

Duo positiva sunt in actu peccati, entitas physica, quæ est subiectum moralitatis, & moralitas, quæ ut forma reponit actu in genere moris. Omnes conueniunt hoc posituum, in quo præcedente sect. dixi consistere formale peccati

Contra de commissionis, non esse entitatem physicam actus: esse moralis. Tum quia hæc, ut conditio à moralitate, non est mala, sed bona bonitate transcendentali, utrū sūt cætera entia physica: habet enim omnia requisiuta ad completam rationem actus ut sic, quod est esse bonū bonitate physicā & transcendentali. Tum quia peccatum non est sub genere physico, sed moralis: ergo nec eius formalitas & ratio constitutiva saluari poterit in esse physico, sed moralis: cum ratio specifica proportionari debeat genericæ.

Prima sent. docet, id esse morale cōsistere in intrinseco ordine reali addito actu naturali, eiisque inherente terminato ad obiectum rationi dissonum: ita Curiel 1. 2. qu. 71. art. 6. dub. 1. concl. 4. & qu. 72. art. 1. & colligitur ex Caet. quæst. 71. art. 6 & Medina ibid. qui absolute affirmant, formalem rationem peccati consistere in positivo intrinseco. Fund. peccatum commissionis de formalí importat positivam tendentiam voluntatis, & conuersiōnem ad obiectum rationi dissonū: sed hæc est disformis naturæ rationali ut sic, ac proinde moraliter mala: igitur. Secunda sent. affirmat, hoc posituum peccati cōmissionis formaliter consistere in extrinsecā denominatione oppositionis actuū cum natūrā rationali ut sic, desumptā ex obiecto extrinseco rationi disformi. Est Vasq. 1. 2. disp. 95. c. 9. & 10.

Fund. Fund. peccatum contrahitur ad esse peccati per differentiam moralem: sed totum genus moris consistit in extrinseca denominatione ab obiecto consono vel dissono rationi: Confirm. manere potest quidquid reale & intrinsecum est in actu, variatā tantum malitiā: ut si actu, qui antea fiebat ab intentione, perseveret in amente: vel qui fiebat ab amente, perseveret in fano cum plenā rationis aduentetiā. Tertia sent. distinguit duplex genus peccatorū, alerū eorum, quæ sunt per se mala: alterum eorum, quæ sunt tantum mala ex extrinsecā lege prohibente. Priorum malitiam docet, consistere in positivo respectu reali actu ad obiectum rationi dissonum: Posteriorum in solo respectu rationis: Est Mayo. in 2. dist. 43. q. 3. in fine. Quia in ijs, quæ sūt intrinsecè mala, malitia est intrinseca obiecto, eaque intrinsecè refunditur in actu. In ijs, quæ sunt tantum extrinsecè mala, malitia non est intrinsecè in obiecto, cū illi adueniat ex extrinsecā lege prohibente: nec possit intrinsecè refundi in actu, nisi id quod obiectum intrinsecè habet in se.

Dico 1. Positiva malitia peccati commissionis vniuersaliter saluari non potest in intrinseca & reali respectu actuū ad obiectum rationi dissonum. Prob. non semper voluntas intendit in obiecto malitiam, quam in ipso aduerit: nequit autem actu habere ordinem intrinsecum ad malitiam obiecti, nisi intendat illam: ergo non semper sonum.

Positiva malitia peccati commissionis vniuersaliter saluari non potest in intrinseca & reali respectu actuū ad obiectum rationi dissonum. Prob. non semper voluntas intendit in obiecto malitiam, quam in ipso aduerit: nequit autem actu habere ordinem intrinsecum ad malitiam obiecti, nisi intendat illam: ergo non semper sonum.

rationi dissonum. Maior constat, præcipue in ijs, quæ ideo sunt mala, quia prohibita: in hæc enim ferri potest voluntas, non propter malitiam extrinsecam, quam habent à lege prohibente, sed propter utilitatem intrinsecam, quam habent ex se; quia posset in ea ferri, non aduentens inuincibiliter malitiam legis prohibentis, quam postea aduentens, non cogitur pristinam intentionem mutare: non enim cogitur, ea velle propter malitiam extrinsecam à lege prohibente refusam, sed propter cōmoditatem intrinsecam, proper quam

antea volebat. Minor prob. tum exemplo allato, in quo perseverat idem actus invariatus quoad omnia intrinseca ante & post aduententiam legis. Sed ante illam nullum habebat ordinem intrinsecum reale ad obiectum rationi dissonum, cùm nullo modo terminaretur ad illud ut rationi dissonum; & factum sit dissonum per prohibitionem extrinsecam, quæ ante a inuincibiliter ignorabatur.

Cæterū actus, qui nullo modo terminatur ad obiectum, non potest habere ordinem intrinsecum ad illud. Tum quia actus catenus habet ordinem intrinsecum ad obiectum, quæ est voluntaria inclinatio & tendentia in illud: quæ esse nequit, nisi voluntas voluntariè actu elicito intendat illud. Sicut enim lapis mouet se ad centrum per motum in se productum, qui dicitur tendentia &

inclinatio actualis in centrum: Ita voluntas mouet se in obiectum, per vitalem motum in se elicium, qui dicitur tendentia & inclinatio voluntaria in obiectum. Respondent: ut actus voluntatis dicat realem ordinem intrinsecum ad obiectum, sat esse, si ad illud quocunque modo terminetur, siue expresse & formaliter, siue interpretative & virtualiter. Sed contrà: exemplum

allatum probat, hoc non sufficere: actu enim qui ante aduententiam malitiae, nullum reale ordinem dicebat ad obiectum ut rationi dissonum, post illam terminatur ad idem obiectum ut rationi dissonum, absque novo ordine reali superaddito: aliqui non esset idem numero actu, qui ante erat. Ergo non sufficit ut actus voluntatis dicat realem ordinem ad obiectum, ut quocunque modo terminetur ad illud, sed terminari debet ad illud, ut perse intentum. Quidam catenus voluntas dat actu ordinem intrinsecum ad obiectum, inquit, quando eo mediante appetit illud: cum enim voluntas sit potentia appetitiva, non potest intrinsecè suum actu in obiectum ordinare, nisi appetendo ratio.

Vt actu dicat reale ordinem ad obiectum, debet ad illud terminari ut per

Respondent Adversarij. *54.* *Ita voluntas dat actu ordinem intrinsecum ad obiectum, inquit, quando eo mediante appetit illud: cum enim voluntas sit potentia appetitiva, non potest intrinsecè suum actu in obiectum ordinare, nisi appetendo ratio.*

Vt actu dicat reale ordinem ad obiectum, debet ad illud terminari ut per

55. *Ita voluntas dat actu ordinem intrinsecum ad obiectum, inquit, quando eo mediante appetit illud: cum enim voluntas sit potentia appetitiva, non potest intrinsecè suum actu in obiectum ordinare, nisi appetendo ratio.*

Vt actu dicat reale ordinem ad obiectum, debet ad illud terminari ut per

Ita voluntas dat actu ordinem intrinsecum ad obiectum, inquit, quando eo mediante appetit illud: cum enim voluntas sit potentia appetitiva, non potest intrinsecè suum actu in obiectum ordinare, nisi appetendo ratio.

Vt actu dicat reale ordinem ad obiectum, debet ad illud terminari ut per

Ita voluntas dat actu ordinem intrinsecum ad obiectum, inquit, quando eo mediante appetit illud: cum enim voluntas sit potentia appetitiva, non potest intrinsecè suum actu in obiectum ordinare, nisi appetendo ratio.

Vt actu dicat reale ordinem ad obiectum, debet ad illud terminari ut per

Ita voluntas dat actu ordinem intrinsecum ad obiectum, inquit, quando eo mediante appetit illud: cum enim voluntas sit potentia appetitiva, non potest intrinsecè suum actu in obiectum ordinare, nisi appetendo ratio.

Vt actu dicat reale ordinem ad obiectum, debet ad illud terminari ut per

56. hoc n. non importat solam connotationem obiecti mali, sed vitalem tendentiam in illud. Cum tamen non omnis actus malus, sit malus per tendentiam intrinsecā in malum. Instas: Aetus intellec̄tus non solum dicit ordinem intrins. realem ad motuum formale ascensus, sed etiam ad obiectum materiale; ergo etiam actus voluntatis. Resp. neg.

Aetus in. collectus effectus causatur ab obiecto, quod ratione form. & mater. terminatum.

conseq. nam actus intellectus effectus causatur ab obiecto, quoad rationem formalem motiuam, & materialē terminatiā: quia nequit terminari ad rationem realem in obiecto, nisi illam in seipso intentionaliter exprimat: nequit eam exprimere, nisi ipsa actus concurrent cum intellectu: omnis autem effectus realē intrins. ordinem importat ad suum principium actuum. At verò actus voluntatis actiū tantum producitur à voluntate, ut mota finaliter ab obiecto. Finis autem non mouet agens secundum omnem rationem in obiecto inclusam; ac proinde voluntas ut mota ab obiecto tanquam à fine, non ordinat actum intrinsecē ad obiectum secundum omnem rationem in obiecto apparentem.

57. Dico 2. Positiva malitia peccati commissionis non potest vniuersaliter saluari per extrinsecam tantum denominationem dissonantiae ab obiecto rationi dissono. Assertio constat in ijs actibus, qui per tendentiam intrins. moralē feruntur in obiectum ut malum. In his n. malitia moralis non consistit in extrinseca denominatione ab obiecto rationi dissono, sed in liberā ac morali tendentia actus in obiectum dissonum. Prob. libera ac moralis tendentia actus in obiectum ut malum & laesuum alterius, est moraliter mala & difformis rectae rationi, quæ non solum dicit, neminem esse re ipsa lèendum, sed nec id ipsum actu voluntatis experendum. Igitur non tantum laesio est mala per modum obiecti extrinsecē refudentis malitiam in actu, sed actus ipse per modum moralis tendentiae in ipsam laesionem.

58. Dico 3. Positiva ratio formalis peccatorum, quæ malitiam in obiecto expressè non intendunt, consistit in connotatione exerinsecæ dissonantiae obiecti cum natura rationali ut sic. Positiva ratio formalis eorum, quæ malitiam obiecti expressè intendunt, consistit in morali tendentiā actus in obiectum rationi dissonum. Assertio sequitur ex 1. & 2. concl. Prob. in prioribus nulla est forma positiva intrinseca, quæ denominare possit actu positiū malum intrinsecē: quidquid n. intrinsecum est in prioribus actibus, conservari potest absque malitiā morali, si malitia obiecti intincibiliter occultetur. Igitur recurrentum est ad formam positivam extrins. quia tales actus sunt moraliter mali; non per formam intrins. ergo per extrinsecam (cum non possit inter hæc duo assignari medium) hæc autem alia esse non potest quam dissonantia obiecti cum natura rationali: quia nullum aliud est caput, unde denominatio moralis malitiæ in actu desumenda possit. Confir. obiectum est prima radix & primordialis origo bonitatis & malitiæ in actu: ergo ab eo desumenda est denominatio moralis malitiæ in actu, quando nulla assignari potest intrinseca ex parte actus.

60. In posterioribus verò actibus non solum reputatur forma moralis extrinseca, nempe dissonantia ipsa obiecti, quæ liberum actu voluntatis ad se terminat, sed etiam forma intrinseca, quæ potest actu ipsum intrinsecē malum denominare, nempe libera & moralis tendentia actus in obiectum rationi dissonum. Igitur in his actibus positiva malitia formalis peccati commissionis non consi-

tit in extrinseca tantum forma connotata, sed in intrinseca & morali tendentia ad talē formam naturæ rationali dissentaneum.

Hoc sic ostendo. Hæc malitia essentialiter differt à malitia priorum pecc. non ex parte dissonantie obiectuæ: ergo ex parte modi tendendi ad obiectum dissonum: non n. est aliud caput differendi.

Minor prob. eadem dissonantia obiectuæ est in eo, qui transgreditur legem, propter transgressionem ipsam legis, & qui propter aliud motiuum legem transgreditur: & tamen alia est malitia in primo, ac in 2. ut qui omittit ieiunare tempore præcepti propter transgressionem præcepti, ac qui propter solum motiuum intemperantia. In utroque obiectuæ transgressio est eadem, nempe ieiunij præcepti violatio, & tamen malitia utriusque actus est diuersa: prioris n. actus malitia est specialis inobedientia: posterioris intemperantia: igitur malitia horum actuum desumitur nequit ex solo obiecto. Confir. contra Vasquez qui disp. 10. 1. cap. 6. docet, positivam malitiam peccatorum, quæ Confir. consumentur in affectu interno, ut sunt peccata Ad hominē odij, inuidiæ, ingratitudinis, specialis inobedientiæ, consistere in ipso expresso affectu, & intrinsecā tendentiā actus in tale obiectum. Vnde infert, variato affectu expresso & directo in implicitum & indirectum circa idem obiectum, variata essentialiter peccatum: aliud n. est specie peccatum, quo quis transgreditur legem ex expresso contemptu legis, & quo non ex expresso contemptu.

Vt cùm prob. s̄pē in obiecto vel nulla est malitia, vel non tanta, quanta in actu peccaminoso: Prob. vlt. ergo nequit tunc tota malitia peccati desumiri per denominationem ab obiecto: quia nequit ab obiecto maior malitia desumiri, quam quæ in illo supponitur. Antec. constat in ijs peccatis, quæ in obiectum tendunt per expressum contemptum vel honestatis virtutis, vel superioris præcipientis. In his n. nulla supponitur malitia in obiecto, sed tota est in actu expressè contemporante honestatem virtutis, vel superioris præceptum: quia nimis aliter tendit in obiectum honestum, quam ratio ipsa dicat, esse tendendum: Eadem ratio est de ijs peccatis, quorum tota malitia desumiri non potest ex solo obiecto: ut qui ex contemptu rem leuem præceptam transgreditur, grauior peccat, non ratio rei præceptæ, quæ leuis est, sed ratione modi tendendi in rem præceptam, per expressum contemptum præcepiti. Confir. 1. malitia horum peccatorum desumitur ex contemptu: contemptus non est in obiecto, sed in contemporante, ratione actus, quo iniuriosè tendit in obiectum. Ergo malitia horum peccatorum non desumitur ex obiecto, sed ex liberâ & morali tendentia in obiectu,

2. Ex eo desumenda est moralis malitia in his, quod ratio dictat esse dissentaneum rationi: Hoc non est obiectum, sed libera tendentia in obiectum: ex parte enim obiecti non est nisi honestas, quæ terminat liberum contemptum operantis: ergo ex parte obiecti nihil mali potest ratio apprehendere; sed tantum in ipso actu ex modo, quo tendit in obiectum ex se bonum & honestum.

3. Ab eo formaliter desumenda est malitia peccati, quo tantum variato variatus ipsa: ab eā enim formā desumitur effectus formalis, quā tantum variata, variatur ipse: sed variata tantum liberā tendentia voluntatis de virtuali & interpretatiā in expressam & formalem; vel contraria, variatur malitia horum peccatorum, quorum prauitas consumatur in affectu interno: nam variata tantum liberā tendentia ex virtuali & interpretatiā, quam quisque

quisque contra legislatorem habet, dum exparsione vel ignorantia vincibili contra legem peccat, in expressam & formalem, quam habet, qui eandem legem ex contemptu praeipientis transgreditur, variatur malitia de una specie in aliam: cum prior non sit in specie inobedientiae specificis, in qua est posterior. Ergo ab illâ tantum sumenda horum malitia.

67.

Resp.

Obiectus Hæc intrinseca tendentia actus in obiectum dissolutum, est tantum physica: seu pertinet ad physicam entitatem actus: producitur enim per influxum eandemque physicam actionem, quam entitas actus. Ergo nequit in ea consistere formalis ratio peccati, quæ sit in esse morali. Resp. neg. antec. intrinseca enim tendentia actus in obiectum rationi dissolutum est etiam moralis; & formalis ratio constitutiva peccati commissionis, quam moralis. Est physica, quæ dicit respectum ad principia physica, nempe ad voluntatem, ut præcisè producentem: ad rationem, ut præcisè proponentem: ad obiectum, ut præcisè terminans. Eadem moralis dicitur, quam dicit ordinem ad principia moralia, nempe ad voluntatem ex electione operantem: ad rationem practicè de honestate vel malitia obiecti distantem; ad obiectum propositum, ut conforme vel disforme naturæ rationali, ex pratico dictamine rationis.

Dices: actus est malus, quamlibet procedit à voluntate, versaturque circa tale obiectum ratione regulatum: sed hoc totum extrinsecum est actus; ergo & malitia. Resp. dicit. maior. actus est malus, quamlibet procedit à voluntate ut fundamento moralitatis, concedo; ut ratione formalis, nego. Est n. ratio liberifundamentum, non formalis ratio honestatis aut malitiae, cum sit communis triplex, & indifferens ad utrumque. Rursus disting. actus est malus, quam versatur circa tale obiectum ratione regulatum, ut circa terminum extrinsecum terminantem, concedo; ut circa terminum malitiam formaliter communicantem, nego. Quando n. in obiecto nulla est disformitas, sed summa honestas, non potest malitia in actu desumiri ex obiecto terminante, sed ex modo tendendi voluntatis ad tale obiectum, modo supra explicato.

68.

Dices

Resp.

69. Deducitur 1. non omnem moralitatem esse extrinsecam actui: constat in omnibus actibus studiosis, quorum bonitas consistit in intrinseca tendentia eorum in obiectum honestum: & in peccatis, quæ in obiecti malitiam expressè feruntur.

2. Omnem moralitatem cōpleri per extrinsecū; patet: hęc n. tendentia intrin. actus in obiectum, ut sit moralis & conditincta à physicā tendentia eiusdem, debet connotare principium liberum, practicum dictamen rationis, obiectum conforme aut disforme naturæ rationali, ratione regulatum: quæ sunt extrinseca actui omnia, ut constat.

3. Completam moralitatem actus fundamenta- liter non consistere in una tantum ratione, sed in pluribus, formaliter tamen in una tantum consistere: quia illa in actu desumitur à pluribus formis & cōnotatis extrinsecis & intrin. & licet formæ, quæ ad illam requirantur, sint plures, respectus tamen conuenientiae vel disconuenientiae cum sua regula, in quo formaliter consistit omnis moralitas, est unus, qui in actu humano consurgit ex plenitudine omnium requisitorum.

4. Deducitur responsio ad alias sent. 1. solum probat de ijs peccatis, quæ in malitiam obiecti directe feruntur. 2. de ijs, quæ ad malitiam obiecti indirecte tantum & interpretatione tendunt. 3. non recte distinguunt: versari. n. potest voluntas

actu expresso, tam circa obiecta extrinsecè mala, quam circa intrinsecè mala actu indirecto & interpretatione. Ergo peccatum habere potest positum respectum ad obiecta intrinsecè mala, & extrinsecè prava: & contrà, respectum rationis ad obiecta extrinsecè mala, & prava intrinsecè.

SECTIO IV.

Quæ & qualis sit priuatio, quam includit peccatum?

E T si priuatio non sit ratio constitutiva peccati, ^{72.} Duplex quia tamen includitur in illo, saltem ut proprietas consequens ad ipsius constitutionem, explicandum quæ, & quæ hæc priuatio sit sc. priuatio alia physica seu perfectionis physicae moralis ^{Physica, Moralis}. Alia sicut perfectionis moralis. Quæritur, veram peccatum includat priuationem, & cuius perfectionis.

Prima sent. docet, peccatum dicere priuationem perfectionis naturalis debitæ. Indicant Patres, August. in Enchir. c. 1. vbi appellat peccata priuationes naturalium bonorum: sequitur Magister in 2. dist. 34. cap. 3. Fundam. peccatum est contrarium naturæ, ut testatur S. Thos. 1. 2. qu. 71. art. 2. August. libr. 3. de lib. arb. cap. 13. omne autem contrarium de le corruptuum est alicuius perfectionis: ergo peccatum est corruptuum perfectionis naturalis. Sed contrà 1. hoc aperte contradicit ^{73.} ^{1. Sent.} Dionysio, & Patribus affirmantibus, omnia natura- Peccatum ralia post peccatum manere integra. Quia omne ^{non dicit} peccatum personale, de quo nunc dilingo, est ^{privatione} ^{perfectionis} actus, aut omissionis: sed neutrum est naturalis ^{naturalis} perfectionis corruptuum. Non omissionis, cum sit pura priuatio actus; nisi forte dicatur corruptio naturalis perfectionis debitæ, quia priuat subiectum perfectione oppositi actus debiti. In quo sensu explicari possunt Patres, cum peccatum vocant corruptionem priuationemque naturalium bonorum. Verum hoc ad summum verificabitur de peccato omissionis, non commissionis: hoc n. non tollit, sed ponit actum, qui licet sit malus moraliter, est tamen perfectus physicè, quia perticit natu- ^{Aktus ho-} ^{rum natura-} ^{rum non} ^{corruptum} ^{Secunda} ^{Fund.} ^{74.} ^{75.} ^{2. Sent.} ^{Fund.} ^{76.} ^{77.} ^{3. Sent.} ^{Fund.} ^{78.} ^{79.} ^{80.} ^{81.} ^{82.} ^{83.} ^{84.} ^{85.} ^{86.} ^{87.} ^{88.} ^{89.} ^{90.} ^{91.} ^{92.} ^{93.} ^{94.} ^{95.} ^{96.} ^{97.} ^{98.} ^{99.} ^{100.} ^{101.} ^{102.} ^{103.} ^{104.} ^{105.} ^{106.} ^{107.} ^{108.} ^{109.} ^{110.} ^{111.} ^{112.} ^{113.} ^{114.} ^{115.} ^{116.} ^{117.} ^{118.} ^{119.} ^{120.} ^{121.} ^{122.} ^{123.} ^{124.} ^{125.} ^{126.} ^{127.} ^{128.} ^{129.} ^{130.} ^{131.} ^{132.} ^{133.} ^{134.} ^{135.} ^{136.} ^{137.} ^{138.} ^{139.} ^{140.} ^{141.} ^{142.} ^{143.} ^{144.} ^{145.} ^{146.} ^{147.} ^{148.} ^{149.} ^{150.} ^{151.} ^{152.} ^{153.} ^{154.} ^{155.} ^{156.} ^{157.} ^{158.} ^{159.} ^{160.} ^{161.} ^{162.} ^{163.} ^{164.} ^{165.} ^{166.} ^{167.} ^{168.} ^{169.} ^{170.} ^{171.} ^{172.} ^{173.} ^{174.} ^{175.} ^{176.} ^{177.} ^{178.} ^{179.} ^{180.} ^{181.} ^{182.} ^{183.} ^{184.} ^{185.} ^{186.} ^{187.} ^{188.} ^{189.} ^{190.} ^{191.} ^{192.} ^{193.} ^{194.} ^{195.} ^{196.} ^{197.} ^{198.} ^{199.} ^{200.} ^{201.} ^{202.} ^{203.} ^{204.} ^{205.} ^{206.} ^{207.} ^{208.} ^{209.} ^{210.} ^{211.} ^{212.} ^{213.} ^{214.} ^{215.} ^{216.} ^{217.} ^{218.} ^{219.} ^{220.} ^{221.} ^{222.} ^{223.} ^{224.} ^{225.} ^{226.} ^{227.} ^{228.} ^{229.} ^{230.} ^{231.} ^{232.} ^{233.} ^{234.} ^{235.} ^{236.} ^{237.} ^{238.} ^{239.} ^{240.} ^{241.} ^{242.} ^{243.} ^{244.} ^{245.} ^{246.} ^{247.} ^{248.} ^{249.} ^{250.} ^{251.} ^{252.} ^{253.} ^{254.} ^{255.} ^{256.} ^{257.} ^{258.} ^{259.} ^{260.} ^{261.} ^{262.} ^{263.} ^{264.} ^{265.} ^{266.} ^{267.} ^{268.} ^{269.} ^{270.} ^{271.} ^{272.} ^{273.} ^{274.} ^{275.} ^{276.} ^{277.} ^{278.} ^{279.} ^{280.} ^{281.} ^{282.} ^{283.} ^{284.} ^{285.} ^{286.} ^{287.} ^{288.} ^{289.} ^{290.} ^{291.} ^{292.} ^{293.} ^{294.} ^{295.} ^{296.} ^{297.} ^{298.} ^{299.} ^{300.} ^{301.} ^{302.} ^{303.} ^{304.} ^{305.} ^{306.} ^{307.} ^{308.} ^{309.} ^{310.} ^{311.} ^{312.} ^{313.} ^{314.} ^{315.} ^{316.} ^{317.} ^{318.} ^{319.} ^{320.} ^{321.} ^{322.} ^{323.} ^{324.} ^{325.} ^{326.} ^{327.} ^{328.} ^{329.} ^{330.} ^{331.} ^{332.} ^{333.} ^{334.} ^{335.} ^{336.} ^{337.} ^{338.} ^{339.} ^{340.} ^{341.} ^{342.} ^{343.} ^{344.} ^{345.} ^{346.} ^{347.} ^{348.} ^{349.} ^{350.} ^{351.} ^{352.} ^{353.} ^{354.} ^{355.} ^{356.} ^{357.} ^{358.} ^{359.} ^{360.} ^{361.} ^{362.} ^{363.} ^{364.} ^{365.} ^{366.} ^{367.} ^{368.} ^{369.} ^{370.} ^{371.} ^{372.} ^{373.} ^{374.} ^{375.} ^{376.} ^{377.} ^{378.} ^{379.} ^{380.} ^{381.} ^{382.} ^{383.} ^{384.} ^{385.} ^{386.} ^{387.} ^{388.} ^{389.} ^{390.} ^{391.} ^{392.} ^{393.} ^{394.} ^{395.} ^{396.} ^{397.} ^{398.} ^{399.} ^{400.} ^{401.} ^{402.} ^{403.} ^{404.} ^{405.} ^{406.} ^{407.} ^{408.} ^{409.} ^{410.} ^{411.} ^{412.} ^{413.} ^{414.} ^{415.} ^{416.} ^{417.} ^{418.} ^{419.} ^{420.} ^{421.} ^{422.} ^{423.} ^{424.} ^{425.} ^{426.} ^{427.} ^{428.} ^{429.} ^{430.} ^{431.} ^{432.} ^{433.} ^{434.} ^{435.} ^{436.} ^{437.} ^{438.} ^{439.} ^{440.} ^{441.} ^{442.} ^{443.} ^{444.} ^{445.} ^{446.} ^{447.} ^{448.} ^{449.} ^{450.} ^{451.} ^{452.} ^{453.} ^{454.} ^{455.} ^{456.} ^{457.} ^{458.} ^{459.} ^{460.} ^{461.} ^{462.} ^{463.} ^{464.} ^{465.} ^{466.} ^{467.} ^{468.} ^{469.} ^{470.} ^{471.} ^{472.} ^{473.} ^{474.} ^{475.} ^{476.} ^{477.} ^{478.} ^{479.} ^{480.} ^{481.} ^{482.} ^{483.} ^{484.} ^{485.} ^{486.} ^{487.} ^{488.} ^{489.} ^{490.} ^{491.} ^{492.} ^{493.} ^{494.} ^{495.} ^{496.} ^{497.} ^{498.} ^{499.} ^{500.} ^{501.} ^{502.} ^{503.} ^{504.} ^{505.} ^{506.} ^{507.} ^{508.} ^{509.} ^{510.} ^{511.} ^{512.} ^{513.} ^{514.} ^{515.} ^{516.} ^{517.} ^{518.} ^{519.} ^{520.} ^{521.} ^{522.} ^{523.} ^{524.} ^{525.} ^{526.} ^{527.} ^{528.} ^{529.} ^{530.} ^{531.} ^{532.} ^{533.} ^{534.} ^{535.} ^{536.} ^{537.} ^{538.} ^{539.} ^{540.} ^{541.} ^{542.} ^{543.} ^{544.} ^{545.} ^{546.} ^{547.} ^{548.} ^{549.} ^{550.} ^{551.} ^{552.} ^{553.} ^{554.} ^{555.} ^{556.} ^{557.} ^{558.} ^{559.} ^{560.} ^{561.} ^{562.} ^{563.} ^{564.} ^{565.} ^{566.} ^{567.} ^{568.} ^{569.} ^{570.} ^{571.} ^{572.} ^{573.} ^{574.} ^{575.} ^{576.} ^{577.} ^{578.} ^{579.} ^{580.} ^{581.} ^{582.} ^{583.} ^{584.} ^{585.} ^{586.} ^{587.} ^{588.} ^{589.} ^{590.} ^{591.} ^{592.} ^{593.} ^{594.} ^{595.} ^{596.} ^{597.} ^{598.} ^{599.} ^{600.} ^{601.} ^{602.} ^{603.} ^{604.} ^{605.} ^{606.} ^{607.} ^{608.} ^{609.} ^{610.} ^{611.} ^{612.} ^{613.} ^{614.} ^{615.} ^{616.} ^{617.} ^{618.} ^{619.} ^{620.} ^{621.} ^{622.} ^{623.} ^{624.} ^{625.} ^{626.} ^{627.} ^{628.} ^{629.} ^{630.} ^{631.} ^{632.} ^{633.} ^{634.} ^{635.} ^{636.} ^{637.} ^{638.} ^{639.} ^{640.} ^{641.} ^{642.} ^{643.} ^{644.} ^{645.} ^{646.} ^{647.} ^{648.} ^{649.} ^{650.} ^{651.} ^{652.} ^{653.} ^{654.} ^{655.} ^{656.} ^{657.} ^{658.} ^{659.} ^{660.} ^{661.} ^{662.} ^{663.} ^{664.} ^{665.} ^{666.} ^{667.} ^{668.} ^{669.} ^{670.} ^{671.} ^{672.} ^{673.} ^{674.} ^{675.} ^{676.} ^{677.} ^{678.} ^{679.} ^{680.} ^{681.} ^{682.} ^{683.} ^{684.} ^{685.} ^{686.} ^{687.} ^{688.} ^{689.} ^{690.} ^{691.} ^{692.} ^{693.} ^{694.} ^{695.} ^{696.} ^{697.} ^{698.} ^{699.} ^{700.} ^{701.} ^{702.} ^{703.} ^{704.} ^{705.} ^{706.} ^{707.} ^{708.} ^{709.} ^{710.} ^{711.} ^{712.} ^{713.} ^{714.} ^{715.} ^{716.} ^{717.} ^{718.} ^{719.} ^{720.} ^{721.} ^{722.} ^{723.} ^{724.} ^{725.} ^{726.} ^{727.} ^{728.} ^{729.} ^{730.} ^{731.} ^{732.} ^{733.} ^{734.} ^{735.} ^{736.} ^{737.} ^{738.} ^{739.} ^{740.} ^{741.} ^{742.} ^{743.} ^{744.} ^{745.} ^{746.} ^{747.} ^{748.} ^{749.} ^{750.} ^{751.} ^{752.} ^{753.} ^{754.} ^{755.} ^{756.} ^{757.} ^{758.} ^{759.} ^{760.} ^{761.} ^{762.} ^{763.} ^{764.} ^{765.} ^{766.} ^{767.} ^{768.} ^{769.} ^{770.} ^{771.} ^{772.} ^{773.} ^{774.} ^{775.} ^{776.} ^{777.} ^{778.} ^{779.} ^{780.} ^{781.} ^{782.} ^{783.} ^{784.} ^{785.} ^{786.} ^{787.} ^{788.} ^{789.} ^{790.} ^{791.} ^{792.} ^{793.} ^{794.} ^{795.} ^{796.} ^{797.} ^{798.} ^{799.} ^{800.} ^{801.} ^{802.} ^{803.} ^{804.} ^{805.} ^{806.} ^{807.} ^{808.} ^{809.} ^{810.} ^{811.} ^{812.} ^{813.} ^{814.} ^{815.} ^{816.} ^{817.} ^{818.} ^{819.} ^{820.} ^{821.} ^{822.} ^{823.} ^{824.} ^{825.} ^{826.} ^{827.} ^{828.} ^{829.} ^{830.} ^{831.} ^{832.} ^{833.} ^{834.} ^{835.} ^{836.} ^{837.} ^{838.} ^{839.} ^{840.} ^{841.} ^{842.} ^{843.} ^{844.} ^{845.} ^{846.} ^{847.} ^{848.} ^{849.} ^{850.} ^{851.} ^{852.} ^{853.} ^{854.} ^{855.} ^{856.} ^{857.} ^{858.} ^{859.} ^{860.} ^{861.} ^{862.} ^{863.} ^{864.} ^{865.} ^{866.} ^{867.} ^{868.} ^{869.} ^{870.} ^{871.} ^{872.} ^{873.} ^{874.} ^{875.} ^{876.} ^{877.} ^{878.} ^{879.} ^{880.} ^{881.} ^{882.} ^{883.} ^{884.} ^{885.} ^{886.} ^{887.} ^{888.} ^{889.} ^{890.} ^{891.} ^{892.} ^{893.} ^{894.} ⁸⁹

multi concedunt in dæmonibus, talis actus à voluntate elicitus esset malus, & consequenter alicius perfectionis priuationem includens, cùm ramen non includeret priuationem rectitudinis actus boni: quia nulla potest esse priatio, vbi non est potentia ad oppositam formam: cùm priatio sit negatio in subiecto apto ad formam oppositam.

78.
4. sent. com.
manior

4. Sent. asserit priuationem, quam per se in omni statu commissum importat peccatum commissionis, esse parentiam debiti ordinis ad regulam rationis, quam agens liberum operando sequi tenetur: est communior: docet Scot. in 2. dist. 37. qn. vn. s. ista queſt. Pro cuius explicatione,

79.
Nota dupl.

Nota in præsenti controv. duplicem inuolui difficultatem, alteram, cuius perfectionis priuationem per se importet peccatum: alteram, in quo subiecto proximo illa sit. Alij, vt Gabriel in 2. dist. 31. qn. vn. art. 2. post. 6. concl. & Ocham apud ipsum, immediatè illam collocant in voluntate: alij in solo actu, & ex his alij in eodem actu singulare & individuali, ut aperte sequitur ex sent. corum, qui docent, posse unum eundemque numero actum ex bono sieri malum, & ex malo bonum: alij in eodem actu in genere tantum considerato, vt Scot. proxime cit. alij in voluntate & actu simili.

80.
Sextus.

Dico. Priatio, quam per se importat peccato commissionis, non est parentia alicuius perfectio-
natis naturalis, aut habitualis acquisitionis, vel infi-
missionis est, aut rectitudinis oppositi actus debiti, (vt con-
parentia perfec-
tio-
natis nat-
urales &c. nis moraliter debiti, non actu, sed voluntati, ad

81. suam legem & regulam prohibentem: prob. hanc tantum priuationem importat per se in omni statu commissum, etiam in quo voluntas impotens esset ad recte operandum. nam tunc teneretur voluntas non tollere moralem ordinem seu rectitudinem, quam habet ad suam legem prohibentem, per solam negationem omnis actus legi disformis. Duplicem. n. tenetur voluntas habere conformitatem cum suâ regulâ; positivam, per positivum actu legi conformem; negativam, per negationem omnis actus legi disformis. Posteriorem semper tenetur habere; cùm hæc tollatur per actu rationi disformem, quem nunquam licet habere: Priorē certo tempore; cùm illa tollatur per omissionem actu honesti, quem non semper voluntas tenetur habere, sed certo tempore, quando ille est in precepto. Prior cōformitas tollitur peccato commissionis; posterior, omissionis. Prior est priatio positiva rectitudinis & honestatis oppositi actus, quem voluntas certo tempore elicere tenetur: posterior est priatio negativa tantum rectitudinis seu ordinis, non quidem in actu, quia ad illam seruandam nullus necessarius est actus, sed in voluntate, quia voluntas tenetur non habere actu positivum malum, quo hæc negativa & moralis rectitudo, seu ordo cum regulâ prohibente tolleretur.

82.
Constat 1.

Hinc Constat 1. hanc priuationem non esse in eodem actu individuo aut singulari, cùm nequeat idem numero actus successiū esse capax rectitudinis & obliquitatis, seu honestatis & malitiae, vt suprā. 2. Neque esse priuationem rectitudinis seu ordinis debiti actu in genere, contra Scot. loco cit. in casu n. quo voluntas non haberet potentiam ad recte operandum, actus malus ab ipsa elicitus non posset dicere priuationem ordinis seu rectitudinis debitæ actu in genere: quia tunc non haberet voluntas debitum operandi ullum actu bonum, sed solum non operandia actu malum: & per hanc tantum liberam non operationem actu

Tom. 3. De Fine.

malic conservaretur debita conformitas, quam voluntas conservare tenetur erga suam legem prohibentem, 3. Quo pacto hæc priatio debitæ rectitudinis & conformitatis ad regulam prohibentem, non sit in actu, sed in voluntate. Sicut n. illa non ponitur per actu, sed per liberam duntaxat negationem actu, legi ac regulæ disformis: ita nec conservatur per positionem actu, sed per negationem tantum mali actu. Confir. idem est immediatum subiectum priuationis, & oppositæ formæ: sed immediatum subiectum rectitudinis, & conformitatis ad regulam prohibentem, non est actu, sed voluntas; nam hæc conformitas non seruatur positivo actu: ergo nullus positivus actu erit immediatum subiectum huic conformitatis: eatenus n. actu est immediatum subiectum conformitatis cum lege, quatenus eo mediante seruanda est conformitas cum lege: ergo voluntas erit immediatum subiectum priuationis rectitudinis.

84.
Constat 3.

Confir.

Argumenta sectionis secunda soluuntur.

AD Argu. primę sent. Resp. Primarium insti-
tutum Patrum fuisse confutare hæresim
Manichæorum, qui duos fingebant Deos: unum
bonum, principium bonorum; alterum malum,
principium malorum. Contra quos demonstant,
hoc ipso, quod natura est, bonam esse, & à Deo
conditam: malum non esse naturam, sed corru-
ptionem naturæ; pro naturâ intelligentes, non
actum accidentale, qualis est peccatum; sed rem
subsistente, qualem intelligebant Manichæi na-
turam malâ, ut aperte colligitur ex August. 10. 7. lib.
de perfect. iustitia, ratioc. 4. vbi: uterum, inquit,
querendum est, quid est peccatum, actus, an res? re-
pondemus, peccatum quidem actum dici & esse, non
rem. Vbi dum rem opponit actu, pro re intelligit
naturam subsistente. Ceterum occasione huius
erroris Patres de peccato etiam disputasse, ex
ijsdem constat; illud quæ per priuationem cor-
ruptionemue s̄pē definiuisse. Sed id fecerunt 1.
vt per notiora nobis illud explicarent: sic n. ho-
mines, qui plerumque metu proprij danni à malo
abducuntur, magis ad illud vitandum mouentur!
Eodem modo scriptura illud describit per recessum & elongationem à Deo, vt illius damnum &
gravitatem magis apprehendamus. 2. quia Patres
peccatum considerarunt, non vt nos, ex primâ ra-
tione sui cōstitutiū, sed secundū alias, presertim
maculæ: quo pacto illud formaliter includit pri-
uationem debitæ pulchritudinē, vt infra.

85.
Ad auditoria
ratem PP.

Locus Iean. cit. per nihil, intelligitur nulla res,
vt sensus sit, sine ipso nulla res facta est. Sic An-
gust. lib. de natura boni c. 24. sine ipso, inquit, factum
est nihil, id est, non est factum sine ipso aliquid. Vnde
cùm alibi nihil accipit pro peccato, interpretandus
est, non de nihilo entis simpliciter, sed de nihilo
virtutis & meriti; quod continet peccatum, &
homines efficit nihil, hoc est vacuos & inanes me-
riti ac virtutis.

86.

Ad 1. ration. Resp. malum in communi, prout abstrahit à physico & morali, absoluto & respe-
ctu, non esse vniuocum, contrahibile per infe-
riora vt per differentias perfec- & præcisas, sed ad
summum analogum analogiæ proportionis, con-
fusè inuoluens omnia inferiora, quæ partim sunt
priativa, vt mala physica absolute, & moralia
omissionis, partim positiva, vt certa physica ref-
ectiva, & moralia commissionis.

87.

Ad Confir. neg. vniuersi. Minor. sicut n. in
natura & arte datur duplex malum, alterum abso-
lutum, & posse.

88.

Malum in
communi

est ad infe-
riora ana-
logum.

89.

In natura &
arte da-

re malum

primarium
& posse.

lutum, quod est priuatio perfectionis debitæ in subiecto: alterum respectuum, quod est alteri contrariè oppositum: ita non omne malum naturæ vel artis, est priuatum. Respectuum n. semper est positivum; scipso improportionatū alteri nam tam in operibus naturæ, quam artis, malum contingit per defectum & excessum. 1. consistit in priuatione. 2. in positivo. Ad 2. disting. Maior: omnis entitas positiva est bona transcendentaliter, concedo; moraliter, nego. Ita peccatum quæ bonum transcendentaliter, placet Deo, & ad illud positivè concurrit: displicet quæ malum moraliter, cuius ipse non est causa, sed creatura: ut mox.

Ad 2.

Ad 3.

91.

92.

93.

94.

95.

96.

97.

98.

99.

100.

101.

102.

103.

104.

105.

106.

107.

108.

109.

110.

111.

112.

113.

114.

115.

116.

117.

118.

119.

120.

121.

122.

123.

124.

125.

126.

127.

128.

129.

130.

131.

132.

133.

134.

135.

136.

137.

138.

139.

140.

141.

142.

143.

144.

145.

146.

147.

148.

149.

150.

151.

152.

153.

154.

155.

156.

157.

158.

159.

160.

161.

162.

163.

164.

165.

166.

167.

168.

169.

170.

171.

172.

173.

174.

175.

176.

177.

178.

179.

180.

181.

182.

183.

184.

185.

186.

187.

188.

189.

190.

191.

192.

193.

194.

195.

196.

197.

198.

199.

200.

201.

202.

203.

204.

205.

206.

207.

208.

209.

210.

211.

212.

213.

214.

215.

216.

217.

218.

219.

220.

221.

222.

223.

224.

225.

226.

227.

228.

229.

230.

231.

232.

233.

234.

235.

236.

237.

238.

239.

240.

241.

242.

243.

244.

245.

246.

247.

248.

249.

250.

251.

252.

253.

254.

255.

256.

257.

258.

259.

260.

261.

262.

263.

264.

265.

266.

267.

268.

269.

270.

271.

272.

273.

274.

275.

276.

277.

278.

279.

280.

281.

282.

283.

284.

285.

286.

287.

288.

289.

290.

291.

292.

293.

294.

295.

296.

297.

298.

299.

300.

301.

302.

303.

304.

305.

306.

307.

308.

309.

310.

311.

312.

313.

314.

315.

316.

317.

318.

319.

320.

321.

322.

323.

324.

325.

326.

327.

328.

329.

330.

331.

332.

333.

334.

335.

336.

337.

338.

339.

340.

341.

342.

343.

344.

345.

346.

347.

348.

349.

350.

351.

352.

353.

354.

355.

356.

357.

358.

359.

360.

361.

362.

363.

364.

365.

366.

367.

368.

veri & proprii peccati sit esse voluntarium ei, cuius est peccatum; ut priuatio sanctitatis in posteris habeat veram rationem peccati, debet illis esse voluntaria, non voluntate propriâ personali, per quam nihil ad tale peccatum cooperati sunt; sed alienâ capitali: igitur id inuoluit rationem positum, licet extrinsecum, nempe voluntarium capitum, quâ aliquo modo fuit voluntarium posteriorum: tametsi priuationem sanctitatis dicat intrinsecè. Nec refert quod ratio voluntarij, quæ est ratio positiva, sit extrinseca; quia hæc non necessariò debet esse intrinseca actu, ut patet in actu externo, qui dicitur voluntarius ab actu extrinseco voluntatis. Ad argu. secundæ sent. patet ex dictis. Cæterum definitio peccati ab August. tradita, & à Theologis admissa, optimè explicatur de contrarietate positivâ ad legem, quam peccatum commissionis ex obiecto rationi dissono habet.

S E C T I O . V.

An omne peccatum ideo formaliter sit peccatum, quia est aliqua lege prohibitum?

DE facto nullum est peccatum, quod aliquâ lege saltem diuinâ prohibitum non sit, atque adeò quod malitiam ex tali prohibitione non accipiat. Controversia est, an omnem malitiam peccatum habeat ex lege prohibente, adeò ut si nulla esset lex prohibens, nullum foret peccatum.

Prima sent. affirmat: Albert. in 2. dist. 35. art. 3. ad argu. Bonavent. dub. 4. circatex. Egid. qu. 1. art. 1. 5. Tertia def. Ocham. in 2. qu. 19. ad 3. & 4. dub. Almai. trac. 3. moral. cap. 16. fine: Conrad. 1. 2. qu. 21. art. 6. ad 4. Curiel. dub. 2. & videtur S. Tho. 1. 2. qu. 71. art. 6. ad 4. vbi explicans illud axioma, aliqua sunt mala, quia prohibita: aliqua vero prohibita, quia mala: docet, illud intelligendum de prohibitione per ius positivum, non naturale, quod primariò continetur in lege æterna, secundariò in naturali iudicio rationis humanae, per ordinem ad quam omne peccatum, ideo est malum, quia prohibitum.

Prob. 1. ex illis ad Rom. 4. per legem cognitio peccati: & peccatum non cognoscet, nisi lex diceret. Et lex iram operatur. Vbi non est lex, nec prævaricatio. Vbi Paulus peccatum agnoscit ex lege; quâ sublatâ, ait, tolli & peccatum, nomine prævaricationis significatum. Idem colligitur ex Ioan. Epist. 1. cap. 3. vbi peccatum appellatur iniquitas seu contrarietas ad legem: ut n. æquitas, est æqualitas lege præscripta: ita iniquitas est contraria æquitati.

2. Ex Augustin. qui lib. 22. con. Faust. cap. 27. peccatum definit per contrarietatem ad legem, ut per rationem essentialiem. lib. 2. de pecca. meritis cap. 16. neque (inquit) peccatum erit, si quid erit, si non diminutus inbeat, ut non sit. Ambrol. lib. de Paradiſo cap. 8. quid est, inquit, peccatum, nisi legis prævaricatio? 3. Peccatum est malum morale: hoc formaliter consistit in deviatione à regulis morum: sicut malum artificiale in deviatione à regulis artis. At regulæ morum sunt leges: igitur peccatum formaliter consistit in deviatione à lege.

4. Ad peccatum ex S. Tho. 1. 2. q. 87. art. 1. per se consequitur reatus pœnae: sed reatus pœnae consequitur ex prohibitione: ergo peccatum essentialiter supponit legem prohibentem.

Secunda sent. negat: Scot. in 3. dist. 37. qu. vn. 5. Sed ista quæſt. & s. Ad quæſt. Richar. art. 1. qu. 50. Rubio. qu. 1. art. 2. concl. 1. & 2. Gabriel. qu. vn. art. 2. Palat. dist. 3. Duran. in 1. dist. 47. qu. 4. nn. 8. 16. & 22.

Gregor. in 2. dist. 34. art. 2. concl. 2. Sot. lib. 2. de iustitia qu. 3. art. 8. Almai. 3. moral. cap. 16. Caier. 1. 2. qu. 100. art. 8. ad 2. rat. & fine: Medin. ibid. & qu. 18. art. 1. ad vlt. arg. & qu. 16. art. 4. Vasquez 1. 2. disp. 97. cap. 4. Suar. de act. hum. trac. 3. disp. 7. sect. 1.

Axioma receptiss.
Non ideo omne peccatum formaliter est peccatum, quia lege prohibitum.

Quæsent. longè probabiliior, fundatur in axiome, aliqua peccata sunt mala, quia prohibita: aliqua prohibita, quia mala. Igitur datur peccatum, quod ante legem prohibentem est malum, & ideo prohibetur. August. lib. 1. de lib. arb. ca. 3. consentit Euodio afferenti, adulterium non ideo esse malum, quia lege vetatur, sed ideo legè vetari, quia malum est.

Prob. 1. si omnia peccata sunt mala, quia legem prohibita, potuisse Deus absolutâ potentiam nulla peccata prohibere; quo posito, nullum fuisset peccatum, ut Deum odisse, proximum læsisse, surdis, in contra propriam conscientiam agere, quod impli- cat: nullâ enim lege prohibente, hæc fuissent contra rectam rationem & dissentanea naturæ rationali, ut sic; mala moralia, ac peccata. Antec. patet: nam non ideo hæc de facto apprehenduntur ut mala, & contra rectam rationem, quia sunt lege diuinâ prohibita: quia possit talis lex sive per pos- sibile sive per impossibile inuincibiliter ignorari, aut saltem possit alius in aliquo casu illam in- culpabiliter obliuisci: cum tamen nunquam hæc apprehendi possint non contraria rationi: sed ideo sunt mala, quia apprehenduntur ut dissentanea naturæ rationali.

Cæterum aliqui concedunt sequelam, nullum tunc fore peccatum. Expressè Ocham cit. ad 3. du- biuum docet, omnes actus humanos, qui nunc ex lege prohibente censentur mali; ipsum odium Dei, potuisse à Deo præcipi, ac meritorie exer- ceri. Verum hoc ex terminis appetat absurdum.

Apparentius responderet Curiel, hæc necessariò à Deo prohiberi ex suppositione quod sunt futura, & necessariò ex ea suppos. esse mala & peccata res- pectu creaturæ rationalis. Sed contrà: si hæc non sunt ex se mala, sed fiunt mala ex solâ voluntate Dei prohibente, nullâ necessitate cogitur Deus ad ea prohibenda: quia non cogitur ad prohi- bendum ut malum, quod ante ipsius volunta- tem non supponitur malum.

Confirm. 1. Ideò que non sunt ex se mala, Deus non necessariò prohibet, quia ante ipsius prohibitionem non supponuntur mala, ut constat: sed nullus actus humanus in hac sent. ante prohi- bitionem Dei supponitur malus: ergo nullus ne- cessitat Deum ad illum prohibendum.

2. Ideò Deus aliqua necessariò, aliqua liberè prohibet, quia ex parte prohibendorum præcedit ratio necessitans Deum ad prohibendum unum potius, quam aliud: sc. malitia moralis, intrinsecā in uno, & non in alio: quam solam Deus necessariò odit. Nec enī per aduersarios, Deus æquè ad omnia prohibenda determinatur.

Prob. 2. Malitia moralis consistit in difformi- tate cu natura rationali ut sic: ex sect. 2. 3. at sunt sent. à aliquæ operationes ex se independentes à quacun- que voluntate Dei, difformes naturæ rationali ut sic: ita mendacium, & odium Dei, habent diffor- mitatem intrinsecam moralem necessariam cum natura rationali, ut calor oppositionem intrinsecam physicam necessariam cum naturâ aquæ. Nempe ut natura aliqua sit possibilis, non pender à voluntate Dei, sed à diuino exemplari, & omni- potentia eiusdem, quæ ratione præcedunt liberam voluntatem Dei: ita, ut aliquæ operationes sint ei debite, ut conformes, & proportionatae; aliæ in- debitæ, ut difformes & improportionatae, nou- pender

pendet à voluntate Dei, sed ab intrinsecā exigētiā talis naturæ possibilis. Vt enim risus sit physicè debitns homini, improportionatus equo; contrā binnitus proportionatus equo, indebitus homini, non pender ex liberā voluntate Dei physicè proportionantis, vel improportionantis illum cum naturā hominis aut equi, sed ex intrinsecā naturā hominis & equi, physicè exigentis unam operatiōnem, vt sibi commensam, & respūtentiam, vt sibi impropriam. Ita, vt talis operatio sit moraliter proportionata, vel improportionata naturæ rationali vt sic, non pender ex libera voluntate Dei, illam moraliter proportionantis, vel improportionantis cū naturā, sed ex intrinsecā naturā rationali exigente has perfectiones, vt sibi moraliter proprias; illas respūtere, vt sibi moraliter incomensas.

Vnde sicut, sublata prohibitione Dei, adhuc maneret natura rationalis cū exigentia earumdem operationum moralium in homine: ita, omni lege sublata, maneret eadem honestas & malitia earum, quæ sunt ab intrinseco honestæ, vel turpes. Ideo falsò Medina I. 2. q. 19. art. 4. putat, in eo casu fore peccatum, quā ab intrinseco supponitur difforme naturæ rationali: & non fore peccatum, quā non supponitur prohibitum à Deo. Si n. ratione moralis disformitatis, in qua ratio peccati consistit, non pender à prohibitione Dei, eā sublata, adhuc maneret subformali ratione peccati.

Dices: Impossibile est, vt aliquid sit peccatum & non sit contra legem naturalem, seu dictamen rationis creatæ: ergo impossibile est, vt aliquid sit peccatum, & non sit contra legem æternam Dei. Cū hęc sit intimatio legis æternæ; & intimatio includat imperium legislatoris, cuius est promulgatio. igitur omne peccatum eo est peccatum, quo est contra legem Dei. Resp. concedo, omne peccatum esse contra legem naturalem & æternam iudicantem, non contra imperantem, quæ sola est lex proprie dicta. Sub alijs terminis resp. omne peccatum esse contra dictamen sive creatum, sive increatum, vt contra conditionem & proximam regulam proponentem obligationem; non contra dictamen, tanquam contra legem & primam regulam per se immediatè obligantem. Ratio n. sive creatum sive increatum non obligat per se immediatè, sed mediante obiecto, quod prosequendum vel fugiendum proponit. Vt autem argui. fauac aduersarijs, debet peccatum esse contra dictamen rationis tanquam contra legem proprie dictam, non tanquam conditionem & regulam, obligantem proximè proponentem. Siquidem ipsi contendunt, nullum actum habere rationem peccati, nisi ex lege diuina prohibente per se immediatè tribuente malitiam actu. Ratio autem creata vel increata, quæ tantum proponit obligationem, non tribuit, sed supponit malitiam in actu.

Ad 1. & 2. argu. 1. sent. Resp. 1. omnes autoritates intelligi, de facto nullum esse peccatum, quod non sit lege diuina prohibitum, secundum omnes circumstantias, quas includit, inter quas potissima est prohibitio Dei, ratione cuius omne peccatum de facto includit generalem inobedientiam contra Deum. 2. Intelligi posse de lege naturali & æternā, non inducente per se nouam obligationem, sed ostendente tantum malitiam obiecti, & naturale debitum hominis illud vitandi. Vnde re & sequitur à posteriori, sublata lege naturali seu dictamine rationis obiecti malitiam ostendente, tolli peccatum, non perse, sed respectu nostri, qui peccati malitiam à posteriori non cognoscimus, nisi medio dictamine rationis. Iuxta

hunc sensum explica S. Tho. Ad 3. Concedo malum morale consistere in deciatione à regulis moralibus; nego regulas morum esse tantum leges, cūm sint ipsa etiam natura rationalis. Quo fit, vt hęc tantum maneret, & reliquias legibus sublatis, adhuc ratio peccati maneret, quia maneret deciatione à primā regulā, quę est natura rationalis, in ordine ad quam reliquę leges obligant. Ad 4. neg. minor. Cūm o. reatus pœna sit tantum dignitas, seu ordinabilitas, non actualis ordinatio, seu destinatio ad pœnam consequi potest ad peccarum, etiam nullā suppositā prohibitione actuali, sed tantum possibili. Sicut præmiabilitas per se consequitur ad actum bonum esto, nullus sit, qui illum actu præmet.

S E C T I O VI.

An peccatum eo ipso quod est contra rationem creatam, sit offensum Dei?

Prima sent. negat: quā apud nullum expressè reperi. Fundam. implicat Deum offendī, nīg. Negativa cognoscatur: at dari, aut saltē fingi ad breue tempus posset inuincibilis ignorantia Dei: ergo peccatum non eo ipso, quod est contra rationem creatam, est offensum Dei. Nam eo casu esset contra rationem creatam, quia cognoscere esset contra proprium dictamen rationis; & non esset offensum Dei, qui inuincibiliter à peccante ignoraretur. Confirm. 1. Peccatum vt offensa Dei, Conf. 1, addit nouam malitiam, quam non dicit, vt est contra rationem creatam: ergo non eo formaliter est offensum Dei, quo est contra rationem creatam. Non enim posset una malitia ab alia praescindi, si una essentialiter includeretur in alia. Sicut, quia eo formaliter quis est homo, quo est rationalis, non potest unum separari ab alio. Antec. prob. peccatum vt offensa Dei, addit malitiam generalis inobedientię, & virtualis saltē contemptū Dei, postponentis illum creaturis, quam malitiam non dicit peccatum, quod est contra rationem creatam præcisè. 2. Si peccatum ex eo præcisè quod est contra rationem creatam, est offensum Dei: ergo vt sic fuit à gentilibus cognitum: à quibus sicut fuit cognitum, vt est contra rationem creatam, ita fuit et cognitum, vt est offensum Dei. Hoc autem negat S. Tho. I. 2. q. 71. art. 6. ad 5. vbi docet peccatum vt est contra rationem tractari à Philosopho morali; vt offensum Dei, à Theologo.

Secunda sent. affirmit: Caiet. I. 2. q. 71. art. 6. g. in eodem sex. Medin. ibid. 9. in solue. quinti: Conrad. ibid. ad 3. & art. 2. ad 4. & q. 72. art. 4. ad 1. Vasquez disp. 96. cap. 2. Curiel. dub. 3. pro quā citat Videliam: Et colligitur ex S. Tho. I. 2. q. 19. art. 4. & q. 21. art. 2. ad 4. & q. 72. art. 4. ad 1. & q. 73. art. 7. ad 3. quibus in locis docet, peccatum hoc ipso, quod est contra rationem, includere auersionem à Deo, in quā ratio offensae consistit: quia cū ratio humana sit quædam participatio rationis diuina, quidquid est contra rationem creatam, est contra legem increatam. Hęc sent. communis est & probabilior. Quę dupliciter defendi potest: vno modo sustinendo, quod ipsa præcisa contrarieitas ad rationem creatam, sit offensa Dei, adeò vt si in 2. tali actu Deus inuincibiliter ignoraretur, adhuc peccatum contra rationem creatam, esset Dei offensum. Hęc viā illam defendunt nonnulli apud Curiel. fundam. actu esse contra Deum finem怒galem,

117.
Dices

Roff. cum
Gregor. cit.

118.
Roff. 2.

119.
Ad 1. sent.

120.

121.
122.
123.

124.

125.
sent. fund.

126.
Conf. 1.

127.
Conf. 2.

128.
2. sent. affir.

129.
Ratio 5.

130.
Thome

131.
Duplex mo-

dus defen-

dendis sent.

turalem, non addit nouam malitiam distinctam ab ea, quam actus dicit, ut est contra rationem creatam: atque adeo ut illam contrahat, non requirit distinctam cognitionem, & consequenter, distinctum voluntarium ab eo, quod requirit, ut sit contra rationem creatam.

128. *Potius probabilior.* Alio modo, sustinendo quod notitia rationis creatae non possit saltem implicite & virtualiter praescindere à notitiâ Dei. Qui modus facilior est & probabilior: *Implicitat.* n. Deum offendit malitia formalis offendit, si nullo pacto cognoscatur. Offensa n. formalis debet esse voluntaria; ea non est, nisi aliquo modo cognoscatur persona, quæ offenditur. *Confirm.* nequit homo offendere Deum, nisi per effectum illum formaliter, aut virtualiter contemnat, & postponat amori creaturarum: hoc autem necessariò supponit aliquam notitiam Dei. Vnde falsum est, peccatum ut offensam Dei formalē non addere malitiam, ratione saltem diuersam ab eâ, quam idem dicit, ut est contra rationem creatam: addit. n. formalē, aut virtualem contemptum Dei. Nec refert, quod per peccatum commissum cum ignorantia inuincibili Dei vel offensionis Dei, adhuc Deus rationabilem haberet causam offensionis, propter quod iuste puniret, sicut dominus seruum, etiam propter peccata ab ipso commissacum inuincibili ignorantia, eo quod illa displiceat domino; id nō refut: rationabilis. n. causa indignationis passus est, non tantum offendit formalis, quæ non contrahitur, nisi ex cognitione personæ offendit, sed etiam offensa materialis, quæ contrahitur ex quâuis malitiâ & deformitate actus peccatoris: nam quâuis malitia est sufficiens & iusta causa, ut propter illam indigetur Deus, licet non quâuis sit sufficiens, ut offendatur malitiâ formalis iniurie, cum hæc essentialiter requirat notitiam personæ, quæ offenditur.

129. *Difficultas modatur.* Ex eo quod peccatum cognoscatur esse contra rationem creatam, necessariò cognosci esse contra Deum, offendit. 1. quia qui cognoscit peccatum esse contra rationem creatam, cognoscit illud esse contra moralem inclinationem & exigentiam nature rationalis, ut patet: ergo necessariò cognoscit illud esse contra Deum. Quia qui cognoscit aliquid esse contra opus artificiatum, necessariò cognoscit illud esse contra artem, quâ tale opus factum est; atque adeo contra artificem, qui tale opus fecit. Sed natura rationalis cognoscit se vi opus diuinâ arte factum; ergo quidquid cognoscit esse contra seipsum, necessariò cognoscit esse contra diuinam artem, quâ facta est; atque adeo contra ipsum artificem. Maior constat; artificium n. dicit ordinem ad artem, quâ factum est; & ars ad artificem, in quo est. Minor prob. quia natura rationalis necessariò cognoscitur ut effectus ab intellectuali agente productus, ac proinde ab artifice per Idæam artemque formatus. Ex S. Thom. I. 2. qu. 71. art. 2. ad 4. & August. lib. 3. de lib. arb. c. 15. Ambro. in 2. cap. Rom. qui in verba, gentes qua legem non habent &c. ipsa ergo, inquit, natura proprio iudicio creatorem suum agnoscit, non per legem, sed per rationem natura: opus enim opifici cernit in se.

130. *Ratio 2.* *ex S. Thom.* 2. Qui cognoscit peccatum esse contra rationem creatam, cognoscit illud esse contra legem creatam: ratio n. creata naturaliter cognoscitur ut lex quædam creata dirigens & obligans hominem in suis operationib. ergo cognoscit illud esse contra legem increatam, atque adeo contra ipsum legislatorem increatum. Lex n. creata in conceptu suo fert secum notitiam legis increatæ, cuius est participatio, sicut quilibet effectus creatus fert se-

cum notitiam entis increati, à quo originatur: ex S. Thom. I. 2. qu. 19. art. 4. Tertiò. Qui cognoscit peccatum esse contra rectam rationem creatam, cognoscit illud esse contra ultimum finem, ad quem rectaratio creata naturaliter ducit: ergo naturaliter cognoscit illud esse contra Deum ultimum finem creature rationalis, ac proinde cognoscit illud ut offensum ipsius ultimi finis.

131.

Ratio 3.

4. Ut creatura peccando Deum offendat, non est necesse, ut illum evidenter cognoscat cognitione distinctâ, sed sufficit, si tantum confusè de illo dubitet. Qui enim dubitat ne suâ actione offendat quempiam, & ab actione non cessat, virtualiter & interpret. vult illius offensam. At impossibile est, ut homo, peccando contra rationem creatam, confusè saltem & implicite non dubitet, se etiam contra Deum peccare: quia impossibile est, cognoscere effectum ut effectum, & de causâ saltem non dubitare: sicut impossibile est, cognoscere causam ut causam, & effectum aliquo modo non cognoscere. Sed homo dum peccat, cognoscit suam naturam & rationem, contra quam peccat, ut effectum; quia cognoscit se suamque rationem ut quid creatum. Ergo impossibile est, ut saltem de Deo non dubitet sub ratione causæ ac principij, à quo ipse originem dicit. Nec dici potest cognosci necessariò Deum, & nō necessariò cognosci, illum peccatis offendit: sicut enim necessariò cognoscitur peccatis offendit legem naturalē rationis; ita necessariò cognoscitur iisdem lœdi legem increatâ Dei, cuius lex naturalis est intimatio. Nec obstat, quod so. I. dis. 2. dixerim, dari posse in paucis & ad tempus inuincibilem ignorantiam de Deo: Nam id tantum concessi extra tempus, quo quis actu peccat, non intra tempus peccati: cum enim nequeat esse peccatum, nisi illud actu cognoscatur esse contra regulam creatarum rationis, eo ipso peccator admonetur, ut veterius cogiter, an idem sit etiam contra aliquam regulam increatam: quæ cogitatio non necessariò animum pulsat extra tempus peccati.

132. Ad fund. sent. 1. constat ex dictis. Ad confit. 1. concedo offensam formalē Dei addere supra peccatum, quâ præcisè est contra rationem, diuersam malitiam, sed inseparabilem, etiam ratio ne saltem implicitâ à peccato adæquatè sumpto; *sensus for-* *malis me-* *datus* quod utramque malitiam essentialiter inuoluit. Vnde illa propositio: Peccatum eo est offensum Dei, quæ est contra rationem, intelligenda est in sensu formalis, non immediato, quasi sola contrarietas ad rationem creatam, præciso omni respectu ad Deum, sit offensa Dei: sed in sensu formalis medieto, ut ipsa contrarietas ad rationem creatam, quantum inuoluit virtualem saltem respectum ad Deum, sit formalis offensa Dei.

133.

Ad 1. sent.

Ad Conf. 2. concedo conseq. geste Pauli Rom. I. vbi de Philosophis Gentilibus loquens, eos inexcusabiles appellat: eo quod cum Deum ex creatis effectibus cognovissent, non sicut Deum glorificauerunt. Nec contrarius est S. Thom. qui dum docet, peccatum solum à Philosopho tractari, ut est contra rationem, non negat illud à Philosopho cognosci, ut est offensum Dei, sed tantum vult scientificam considerationem ipsius non pertinere ad Philosophum, sed ad Theologum.

134.

Ad conf. 2.

Disputari hic solet, an peccatum contra finem naturalem, eo ipso sit etiam contra finem super-peccatum naturalem, & è conuerso. Affirmant aliqui. Negant est contra alij, saltem primam partem questionis. Ego puto, finem suum peccatum eo ipso quod est contra finem supernaturam, est contra turalem, est etiam contra naturalem. Quia finis naturalem,

naturalis

naturalis essentialiter includitur in fine supernaturali: & consequenter qui deuiat à fine supernaturali, deuiat à naturali iu supernaturali inclusus: At non eo ipso, quod peccatum est contra finem naturalem, est contra finem supernaturalem, quia supernaturalis non includitur in naturali. Vnde potest quis peccare contra finem naturalem, invincibiliter ignorando supernaturalem. In quo casu erit offensa & voluntaria deuiatio à naturali, non à fine supernaturali. Non quod possit quis manere coniunctus cum fine supernaturali, & separatus à naturali; coniunctio enim cum fine supernaturali, essentialiter supponit coniunctionem cum naturali, & rectitudo vnius rectitudinem alterius. Vnde si quis per gratiam coniunctus cum fine supernaturali peccaret contra finem naturae, invincibiliter ignorando finem supernaturalem solam amitteret coniunctionem cum naturali, sed etiam cum fine supernaturale, amittendo gratiam. Sed in eo tantum sensu dicitur peccans contra finem naturae non peccare contra supernaturalem, quia illum invincibiliter ignorando, non censeretur formaliter offendere, quia supernaturalis est, nec ab illo moraliter & per se immediate separari, sed tantum physicè & consequenter, quia separatus à fine naturali, separaretur etià à supernaturale, cum quo nequit manere coniunctus, destruxta coniunctione cum fine naturali. Vnde priuatio gratiae in tali casu haberet solam rationem poenae. Ante peccatum deleri possit sine gratiâ habituali, infra.

salem, omne malum esse fugiendum, passione tam vicius non subsumit in pratico syllog. pro minore, hoc est malum: ut cum ratione praticè concludat, ergo est fugiendum: sed aliam propos. hoc est deletabile, ut cum passione inferat, ergo est amplectendum. 2. Scriptura & Patres plerumque peccatum reeducunt, ut ad radicem, ad defectum considerationis; Ierem. 12. Desolazione desolata est excus omnis terra, quia nullus est qui recognoscit corde. Prover. 14. errant qui operantur malum. Matt. 15. Sunite illos, cecidunt & duces cacostrum. August. lib. 2. de pecc. meritis cap. 17. Ignorantia & infirmitas, via sunt, qua impedit voluntatem, ne monatur ad faciendum opus bonum, vel ab opere male abstinentum. De praedict. & gra. cap. 4. Eum dicitur Deus inducere & excedere, quem illuminare noluit. Ansel. in epistola ad Hebr. cap. 9. Ignorancia quodlibet peccatum dici potest, quia excusat cor, & errare facit honestem.

3. Qui hunc errorem ponunt in defectu solius considerationis, ut Vasquez, sic probant. Nequit voluntas amplecti obiectum deletabile, relicto honesto, nisi illud ab intellectu efficacius proponeatur nam licet voluntas non necessitetur ab obiecto efficacius proposito, quia posset imperare intellectui, ut efficacius proponat oppositum; nunquam tandem ferri potest in obiectum inefficacius propositum. Igitur semper in eo qui peccat, procedere debet efficacior notitia boni deletabilis, quam honesti. 4. Qui errorem collocant in pratico iudicio falso, sic philosophantur. Ut voluntas amplecti possit opus peccatum nosum, debet illud ab intellectu proponi, ut bonum, cum nequeat voluntas ferri in malum: ergo antequam peccet amplectendo opus ut bonum, erat intellectus proponendo illud ut prosequendum. 5. Qui illum constituant in imperio, sic ratiocinantur. Omnis electio voluntatis necessariò supponit efficax imperium intellectus, quod explicatur his verbis, fac hoc faciendum sibi est hoc: ad quod illa necessariò sequitur: quia non stat, intellectum efficaciter imperare, & voluntatem rem imperatam non amplecti: igitur ad actum peccati supponi debet efficax imperium intellectus; quod cum sit de re illicitâ & malâ, necessariò est erronatum.

Secunda sent. negat: Est Rubi. in 3. disp. 36. qu. 2. art. 1. concl. 2. & ad 2. & Coroll. 1. Mayo. in 2. dist. 24. Argent. dist. 25. qu. vn. art. 2. Bacbo. dist. 29 qu. vn. art. 3. Marsit qu. 16. art. 5. præsertim Coroll. 2 post 2. concl. Palat. dist. 39. disp. 1. §. 2. Ocha. in 3. qu. 12. ar. 1. concl. 4. & art. 4. concl. 3. & 4. Almai. tract. 3. Moral. cap. 4. Suarez. de actib. hum. tract. 5. dist. 5. sect. 1.

Prob. 1. ex Script. & Patr. qui aliquos peccare dicunt, ex malitia & scienter: Luce 12. qui cognoscit voluntatem Domini sui, & non fecit secundum voluntatem eius, vaporabat nullus: Iacob. 4. Scientibus facere & non facienti, peccatum est illi. Aug. in Psalm. 68. versic. Fiat mensa illorum coram ipsis in laqueum: Ecce, inquit, norunt non scipulamus & pedem missum, & tenenda colla subiiciunt. Et in Psalm. 123. versic. forte viros deglubissent. Hi sunt (inquit) qui vini absorbentur, qui sciunt malum esse, & linguâ consenserint. 2. Inter articulos Parisijs damnatos, apud Magist. sent. fine, error de libero arbitrio tertius est, quod existente rectâ ratione voluntas peccare non possit. 3. Angelus & Adamus peccarunt; nullo precedente errore: in Angelo. n. nullus potuit esse error præsertim ante peccatum: nec in Adamo: nam error est pena peccati. 4. Alioqui nullum foret discrimen inter peccatum ex ignorantia; & ex malitia, quod scienter committitur: ergo solum peccatum ex ignorantia præcedit error.

Tertia

Ratio duobus.

Cum peccatum sit malum & contrarium nature rationali ut sic; & voluntas, quæ suo actu peccat, nequeat ferri in malum cognitum ut propriæ nature contrarium, meritò dubitatur, an omnime peccatum necessariò supponat iudicium errorum in intellectu, quo proponatur ut bonum, quod bonum non est: quodque sit prima radix & origo peccati. Nam si proponatur uti proponi debet, sc. ut malum, impossibile videtur, ut in illud ferri possit voluntas; cum nequeat voluntas ferri, nisi in aliquam rationem boni: Cumque peccatum in seipso bonum non sit, necessariò effici videtur, ut ad peccatum præcedere debeat error, quo proponatur ut bonum, quod reipsâ bonum non est..

Affirmans

Prima sent. affirmat: Est Allen. 2. p. q. 112. me. 4. S. Tho. de verit. qu. 24. art. 8. & qu. 16. de malo. art. 2. & 1. 2. q. 77. art. 2. Caiet. Contra. Medi. ibid. Vasquez dist. 128. cap. 5. Bonau. in 2. dist. 22. art. 2. qu. 1. Egid. dist. 24. qu. 2. art. 1. Duran. in 2. dist. 5. qu. 1. nn. 11. & dist. 39. qu. 1. & in 3. dist. 36. qu. 2. fine. Palud. ibid. qu. 3. fine: Richar. art. 1. qu. 1. ad 6. Capre. qu. vn. art. 3. ad 1. Scoti con. 1. concl. Pet. Sor. deratio. medendi pecc. lett. 2. fine. Cæterum discrepant in explicando errore; alij illum ponunt in sola inconsideratione eorum quæ voluntatem possent à peccato terraferre: alij in iudicio falso, appetendum esse ut bonum, quod reipsâ bonum non est: alij in imperio consequente praticum iudicium.

Probans 1. sent.

Prob. 1. ex Aryst. qui 3. Eth. 1. afferit, Prauum ignorare quid agendum, abstinentiam sit; vnde axioma, Omnis peccans est ignorans: & lib. 7. c. 3. docet, incontinentem semper agere ex inconsideratione particularis propos. licet n. sciat per univer-

139.
prob. 2.
Peccator

140.

141.
Prob. 3.
ratione142.
Prob. 4.143.
Prob. 5.144.
Negant145.
prob. 1.146.
prob. 2.147.
Prob. 3.148.
prob. 4.

149. Tertia sent. media docet, per se necessarium non esse, ut peccatum praecedat error vel ignorantia; esse tamen necessarium, ut saltem comitetur, vel subsequatur, ex voluntatis deordinatione: *Henric. quodl. I. qu. 17. & quodl. 10. qu. 10. Scot. in 3. dist. 36. q. vn. 6. secundus art. Gabri. q. vn. art. 2. in 2. p. art. concl. 3. & art. 3. dub. 3. & in 2. dist. 22. quest. 2. art. 3. dub. 3.*

150. Discrepans in explic. deordinis. Ceterum Henricus vult, quod statim ex deordinatione voluntatis sequatur error in intellectu, ita ut simul tempore sint, licet prius naturam sit peccatum. Scotus contendit, peccatum esse causam erroris intellectus, qua vel intellectum auerterit a consideratione recta, quam ipse *excacationem primam* vocat: vel est occasio, ut intellectus sibi acquirat habitum imprudentiae, quo redditur promptior ad inquirenda media apta ad malum suum. voluntas n. finem malum eligens, imperat intellectui, ut inquirat media ad illum. Ex qua inquisitione intellectus acquirit sibi habitum imprudentiae, quem errorem in agibilibus, & *excacationem posicinam* appellat: Fundam. est scriptura & Patres, qui saepe docent, hominum mentes peccatorum malitiā obsecrari: *Sapientie 2. Excacauit illos malitia ipsorum. August. in Psal. 2. vertic. loquetur ad eos in ira sua: Quanquam possit, inquit, ira Dei recte intelligi etiam ipsa mentis obscuratio, que consequitur eos, qui legem Dei transgredirentur.*

151. Pro explic. nota 1. posse ignorantiam vel inconsiderationem peccatum praecedere, necessarium; vel non necessarium, sed tantum connaturaliter, specie naturali modo operandi voluntatis.

152. Duplex ignorantia vel error, alter speculatius, de quo nihil ad presentem difficult. alter practicus: qui adhuc duplex; alter consistens in disformitate iudicij cum rebus agibilibus; ut si unum iudicetur eligibilior alia, quae tamen non est; vel eligibilis ex recta ratione, quae re vera non est: alter in disformitate, non cum rebus, sed cum appetitu rationali, ut etiam si fornicatio iudicetur non eligibilis ex recto appetitu, adhuc tamen hic & nunc iudicatur eligenda, non quia conformis est appetitui recto, sed quia conformis est concupiscentiae, & appetiti sensitivo. Prior dicitur propriè error, quia disformatur rebus, quarum est practicum iudicium. Posterior dicitur propriè imprudentia, & à *Scote & Gabri.* appellatur error in agibilibus seu in moralibus, qui contra regulas prudentiae iudicat eligendum, quod ex recta ratione coguoscitur non eligendum.

153. Non necessarium praedit error practicus. Fundam. potest intellectus habere plenam notitiam omnium eorum, quae à peccato auocare possunt, nec non practicum iudicium de malitia peccati, contra rationem & legem diuinam: & adhuc voluntas ex inhatâ sua libertate in illud ferri sub ratione aliqua delectabili: quia nullum obiectum creatum necessitare potest voluntatem. igitur nullo praecedente errore vel ignorantia, peccare potest. Dices, praecedere iudicium erroneum, quo falso intellectus iudicat, amplectendum esse peccatum. Sed contraria: nam hoc iudicium potest esse verum, si sit, ut esse potest, de prosequitione peccati secundum rationem delectabilem, vel utilem v. g. committendum est fursum, quia utile; exercenda est fornicatio, quia delectabilis. Neque ad actum peccati necessarium est iudicium comparativum, quo iudicatur, eligibilis esse peccatum, quam oppositum eius, sed sufficit iudicium absolutum, quo practice iudicetur, hic & nunc eligendum esse peccatum, ut rem utilem, aut delectabilem. Imò per alium actum iudicari

potesit simpliciter eligibilis esse oppositum. Hec n. est vis libertatis creare, ut quia à nullo obiecto creato necessitatur, possit ex duobus propositis, eliger quod iudicatum est minus eligibile. Vnde Basilius hom. quod Deus non est author mal. fine 1. colm. radicem peccati tribuit voluntati: *Principium (inquit) ac radix est peccatum, quae in nobis potestas est, & arbitrij libertas.* Eandem assertione confirmant rationes & autoritates secundum sententiae.

Dico 1. Ad omne peccatum necessarium praecedere debet moralis error imprudentiae. Fundam. moralis ad omne peccatum necessarium prærequisitum iudicium practicum, saltem virtuale & implicitum de ista, eligendo obiecto malo. Nam vel obiectum eligitur, qua malum est formaliter, ut cum ex odio personaclis eligitor medium ut malum & noxiū personæ: & tunc praedit expressum iudicium de eligendo obiecto malo. Vel eligitur, quæ delectabile & utile, cum implicita saltem & confusa notitia malitiæ cum obiecto conexæ, ut cum eligitur celebratio sacra cum dubio interdicto: & tunc praedit virtuale saltem & implicitum iudicium de eligendo obiecto prohibito. Nam idem iudicium, quod est formale & explicitum de celebrando sacro, stante dubio de interdicto, est simul virtuale & implicitum de eligendo obiecto prohibito.

De hoc errore moralis imprudentiae explicantur Scripturæ, Patres, Theologi, cum docent, omnes peccantes errare. Appellant n. illum stultitiam & imprudentiam: Vnde Basilius homil. in Psalm. 37. verific. pueruerunt cicatrices mea à facie insipientia mea: insipientiam (inquit) stultum sum faciunno homines ab insipientia procedens: omne enim peccatum per stultitiam fit. Et immediate post docet, peccatum ex imprudentia origi: contrā verò virtutem ex prudentia sed & ea (inquit) quæ per prudentiam sunt, sanitatem anima gignunt imprudentia verò & vulnera & cicatrices operatur. De hoc errore explicant S. Thom. Capreolus cit. ad 2. & Medina.

Dico 3. Spectato naturali & ordinario modo operandi voluntatis creatæ, ad quodlibet peccatum non solum praedit moralis error imprudentiae, sed aliqua etiam inconsideratio eorum, peccatores que possunt à peccato voluntatem retrahere. Fundam. connaturalis modus operandi voluntatis est, ut sequatur quod efficacius ab intellectu proponitur: quia cum voluntas sit appetitus naturæ intellectus datus ad bonum suppositi procurandum, in illud connaturaliter fertur, quod ut maius bonum suppositi ab intellectu proponitur. Ergo defectus considerationis est causa, quo minus opposita honestas virtutis, ut maius bonum creaturæ rationalis efficacius viuidiusque ab intellectu apprehendatur. Quæ si apprehenderetur, procul dubio voluntas, spectato connaturali modo operandi ipsius, relicto peccato, in oppositam virtutem, ut in obiectum efficacius propositum, tendet. Iuxta hanc assertiōem explicari possunt Scripturæ & Patres, qui plerumque, non quid voluntas ex innata suâ libertate possit, sed quid de facto iuxta naturalem ipsum modum agendi, operetur, loquuntur.

Dico 4. Prima radix moralis huius erroris, vel inconsiderationis, quæ aliquo modo est causa, vel occasio peccati, non est in intellectu, sed in voluntate: quamvis physica radix illius praecedat in intellectu. Iuxta hanc assertiōem conciliantur multi authores, quorum aliqui radicem huius erroris vel inconsiderationis reducunt in negationem primæ cogitationis congrue, quæ in quolibet negotio præuenit omnem liberum usum voluntatis;

tis; estque occasio moralis defectus in voluntate, vt *Vasquez* 1. 2. diss. 128. cap. 6. alij contraria, pri-
mam radicem referunt in voluntatem, vt *Henric. Scotor. Gabriel. & Suarez* citari: alij partim in in-
tellectum, partim in voluntatem, vt *Cajetanus*
qvest. 77. art. 2. §. ad hoc dicuntur.

^{159.} Prior pars assert. prob. Quocunque errore vel
inconsideratiō posita, semper in potestate volun-
tatis est, praecipere ut intellectus melius excogitet
ea, quae possunt à peccato auocare, nisi talis er-
ror, vel inconsideratio sit iniucibilis, quia tunc
neque defectus, ex tali ignorantia in voluntate se-
quutus, est culpabilis. Solet autem occasio huius
defectus plerumque in voluntate esse aliqua pas-
sio, vel nimia occupatio in rebus temporalibus,
qua hominem auocat à seriā consideratione co-
rum, quae à peccato retrahent: non semper ta-
men hic defectus est peccatum, nisi quando vo-
luntas probabiliter existimat, defectu talis consi-
derationis se in peccatum lapsuram. Nec committit
distinguishit peccatum, quando postea defectu
talis considerationis actu peccat: nam subsequens
peccatum facit unum moraliter cum voluntate
negligendia, quae poterant à tali peccato retrahere. Committit autem peccatum ob solam ne-
gligentiam considerationis cum probabili con-
scientia lapsus futuri, etiam peccato non subse-
quuto: sicut qui in die festo proponit non audire
sacrum, etiamsi postea audiat, committit pecca-
tum. Etsi non duplex, sed unum committat pecca-
tum, qui proponit sacrum non audire, & non
audit. Quando omittit considerare, nullo appre-
hendo periculo futuri lapsus, non peccat; quia
talis omissione non est per se mala.

^{160.} Posterior pars assert. prob. Negari non potest,
Physica in
intellec-
tū, quin si praecessisset congrua cogitatio in intel-
lectu, quae voluntatem ad bonum allexisset, sicut
praecessit cogitatio, quae illam ad malum pellexit,
voluntas allecta honestate boni efficacius propo-
nisti, non omisisset considerare ea, quae illam à pec-
cato auocassent. Hæc autem cogitatio, cùm sit pri-
ma, quae in quois negotio inchoando occurrere
solet, atque ad eò independens à voluntate,
non potest esse moralis, sed tantum physica radix
peccati subsequentis.

^{161.} Authoritates & rationes primæ sent. intellige-
Ad 1. sent. iuxta 2. & 3. nostram assert. falsum est, quod *Vas-
quez*, & *Buridanus* apud *Almai. cit.* docuit, non
posse voluntatem ex duobus obiectis propositis
elgere quod minus efficaciter proponitur. Nam
licet hoc verum sit, spectato connaturali modo
operandi voluntatis creare, absoluē tamen falsum
est, vt suprà ostendi. Reliqua argu. quae probant,
ad peccatum præcedere iudicium erroneum de
eligibilitate obiecti, explica de iudicio erroneo
contra mores & appetitum rectum, non contra
veritatem rerum.

^{162.} Argumenta autem sententiaz 2. solum probant
Ad secunda
sent. arg. de errore contra veritatem rerum; at error con-
tra mores debuit etiam præcedere peccatum An-
gelorum; & protoparentum; neque hic error cen-
seri potest poena peccati, sed per se requisitus ad
peccatum, licet moralē radicem habeat in ipsa
voluntate, vt suprà explicatum est.

^{163.} Argumenta sententiaz 3. explicanda sunt cum
Ad tertia
arg. *Scotor.* loco citato de obscuritate & cœcitate tum
actuali, tum habituali, quae ex frequentatis acti-
bus erroneis, qui occasione peccati exercentur,
in intellectu acquiruntur.

S E C T I O N I V I I I .

Qualem aduententiam per se re-
quirat peccatum?

^{164.} **C**ertum est 1. peccatum aliquam requirere
malitiæ aduententiam, vel saltem debitum
aduentendi ad ipsam malitiam: voluntarium n. ex
rationis aduententiæ essentialiter pendet, & culpa-
bile. Hinc constat, non sufficere aduententiam phy-
sicæ entitatis, nisi etiam aduentatur malitia actus:
peccatum n. debet esse voluntarium, quæ pecca-
tum, & qui aduerteret ad obiectum, non ad maliti-
am ipsius, eliceret actum voluntarium circa obiec-
tum, non circa malitiam. Idem accidit, quando
quis non aduerterit ad circumstantiam obiecti:
tunc n. licet actus sit voluntarius respectu obiec-
ti, non est tamen voluntarius respectu circum-
stantiæ obiecti: vt occidens clericum, non aduer-
tent esse clericum, erit tantum homicida, non la-
cilegus. Certum est 2. aliam aduententiam requiri-
re peccatum mortale, aliam veniale; alioqui nul-
lum foret veniale ex subreptione: hoc n. vt con-
distinguitur à veniali ex genere, committitur ex
defectu perfectæ aduententiaz; ideoq; dicitur ex
subreptione, quia subrepit, ratione non plenè ad-
uentente, & committi solet etiam in materia graui.

^{165.} **I**ndubitatum 3. ad quodcumque peccatum com-
mittendum non satis esse aduententiam remotam
& habitualem, sed requiri proximam & actualē, vt
n. sit actu voluntarium, debet ipsius malitia hīc
& nunc esse actu cognita. Si antea cognita fuerit,
non hīc & nunc, poterit actu denominari malus
ex præteritæ aduententia, vt homicidium præsum
in ebrietate committendum, denominabitur
moraliter malum, ex prævisione, per ordinem ad
quam dicitur voluntarium, non tamen ex præsen-
te voluntate, à qua proximè sit sine sufficienti ad-
uententia malitiæ. Hinc sequitur, non sat esse, habe-
re liberam potentiam ad cognoscendam malitiam
peccati: quia ad contrahendā actualē malitiam
peccati, requiritur actualis libertas: hæc autem es-
sentialiter postulat actualē aduententiam rationis.

^{166.} **D**ices. Hoc ipso, quo voluntas est libera ad co-
gnoscendam malitiam peccati, habet debitum co-
gnoscendi illam: ergo eo ipso quod illam non co-
gnoscit, imputabitur illi talis omissione ad culparum.
Resp. verum esse antecedens, quando voluntas est
libera proximè: falsum, quando est libera tantum
remotè. Fit autem voluntas libera proximè ad
operandum, per notitiam aliquam rei operandæ,
cùm nil velle possit nisi præcognitum. Ut igitur ha-
beat debitum cognoscendi malitiam peccati, quod
operatur, debet proximè posse velle cognoscere
malitiam illius. Ut id possit proximè velle, debet
habere aliquam notitiam, vel saltem dubium de
malitiæ illius; cùm nequeat voluntas applicare in-
tellectum ad aliquod obiectum considerandum,
nisi præcedat confusa saltem notitia illius. Ideo
enim prima obiecti notitia non est in potestate vo-
luntatis, quia primam notitiam nulla præcedit
cognitione. Vnde cùm nos ipsos ad distinctam noti-
tiam de obiecto habendam excitamus, præcedere
debet confusa saltem notitia illius.

^{167.} **C**ertum est 4. vt voluntas habeat proximum
debitum aduentendi ad malitiam peccati, non sat
esse, illam esse intrinsecè coniunctam cum physicā
entitate actus, quem liberè exercet. Quod n. pro-
ximè mouet voluntatem ad operandum, non est
obiectum.

169.

obiectum secundum se, sed ut cognitum: ergo nihil obligat voluntatem ad considerationem sui, nisi sit cognitum. 5. Ad incurram malitiam peccati, non est necessaria clara & distincta notitia de malitia peccati. Multi n. sunt, qui dum peccant, non attendunt ad iniuriam, quam peccando Deo infurunt, ut ferè Gentiles, nec ad specificam malitiam peccati, nec ad ullam formalem: cuius signum est, quia si illam aduerterent, nullo pacto illam vellet; ut qui firmum habent propositum potius moriendi, quam vel leuiter Deum offendere: cum tamen nemo dubitet, eos incurtere offensam Dei & specificam rationem peccati. His certis,

^{170.}
Sufficiat ad
aduertentia
mali in co-
muni, aut
periculi
&c.
Fundam.
regule.

Dico 1. Ad contrahendam specificam malitiam totamque grauitatem peccati, sufficit quæcunque aduertentia mali in communi aut periculi, quæ prævio diligentie exame intellectum ducere posset in distinctam notitiam malitiae, totiusque grauitatis peccati. Regulæ fundam. ad contrahendam malitiam peccati, sufficit voluntarium indirectum & interpretarium; ut supra: sed ad id voluntarium illa aduertentia sufficit. Qui n. aduertit, subesse possit malum, aut periculum peccandi actioni, quam exercet, & contemnit illud, indirec & interpretatiæ vult malum, quod tali actioni subest, & quidquid ex tali actu aptum est sequi: alioqui si nollet, operam daret, ne tale malum sequeretur, diligenter examinando causas & circumstantias. Confirm. unusquisque naturali iure tenetur, quotis aduertit esse periculum peccandi, non se exponere periculo, sed diligenter causas circumstantiasque periculi examinare. Quod si omittat, cum possit, imputatur illi ad culpam totum malum, quod, examinatis diligenter causis, cuitare potuisset. Dixi, que prævio diligentie &c. nam si per eam aduertentiam prævio diligentie examine, intellectus duci non posset in totam malitiam, sed in partem tantum, homo non contraheret totam grauitatem peccati, sed eam dumtaxat, in cuius notitiam ex tali aduertentia diligenter examinata duci potuisset. Vt si quis dubitas, num talis dies sit festus, omittat, examinare circumstantias, per quas peruenire posset in notitiam festi, omitting sacrum incurrit transgressionem præcepti Eccles. de audiendo sacro. Verum si cum præcepto audiendi sacrum tali die coniuncta sit etiam excommunicatio, in cuius notitiam peruenire non potuisset: Tunc cum malitia transgressionis præcepti de audiendo sacro non incurrit inobedientia Praelati, tale sacrum sub poena excommunicationis præcipientis, quia illud tantum malum imputatur operanti, quod fuit in proximâ potestate ipsius, post diligens examen, vitare: sed malum, quod post diligeus examen cognosci non potest ab operante, non est in proximâ potestate operantis vitare: ergo non potest illi imputari: imputatio n. supponit proximam libertatem principij, cui tribuitur. Confir. alioqui Infideles non solum puniuntur propter mala, quæ liberè sequuntur ex voluntarijs actionibus ipsorum, sed etiam propter mala, quæ sequuntur ex non voluntarijs: ut sunt transgressiones multorum præceptorum diuinorum, quæ inuincibiliter ignorant.

^{171.}
Quid si in-
tellectus
partem ma-
litiae cog-
noscat?

Ratio

Dico 2. Aduertentia, ad peccatum mortale re-
quisita, debet esse plena & perfecta, per firmum
mortale plena iudicium de malitia actus, vel periculo illius. Fundam.
& perfecta. peccatum mortale, cum sit grauis offensa
Affirio communis. Dei, & irreparabile damnum creaturæ rationalis;
separans illam, quantum est ex se, perpetuò à Deo,
requirit plenum consensum voluntatis, qui esse
nequit absque plenâ aduertentiâ, & firmo iudicio

de malitiâ, vel saltem de periculo malitiæ. Non intelligo requiri plenam aduertentiam de malitiâ actus extensiū, seu specificâ grauitate ipsius: hoc n. esset contra primam assert. sed de malitiâ in communi, vel de periculo ipsius.

Dices, Esto imperfecta aduertentia non sit sufficiens ad mortale, est tamen sufficiens ad plenius deliberandum de malitiâ peccati: ergo non excusat à mortali, qui imperfectè aduertens in materia graui, consensum præbet, quia potuit & debuit perfectè considerare. Confir. Ignorantia vincibilis, esto, cum difficultate vinci possit, à mortali non excusat; ergo nec defectus plenæ aduertentia. Resp. id ipsum imputari ad culpam veniale: idem n. aduertentia defectus, qui consensum in opus à mortali excusat, excusat etiam omissionem plenius operis mali circumstantias considerandi. Nam eadem difficultas, quæ voluntatem impedit, quo minus expedite possit consensum in opus malum cohibere, impedit etiam, ne expeditè possit plenius de malitia operis deliberare. Ad Confir, neg. conseq. qui n. laborat ignorantia vincibili, potest perfectè aduertere se teneri ad illam vindicandam; nec propter difficultatem illam excusabitur. Contrà verò, qui habet imperfectam aduert, non potest perfectè aduertere se teneri, vel cōlensum cohibere, vel pleniorum aduert. comparare.

Dico 3. Aduertentia ad veniale sufficiens, est quæcunque semiplena & imperfecta notitia, per imperfum & semiplenum iudicium de malitiâ & imperfum, vel de periculo illius. Hanc aduert. explicat ^{Ad veniale} ^{semiplena} ^{& imperfum} ^{fæta.}

Caiet. in sum. v. delectatio, exemplo illius, qui pri-
mum è somno cuigilans, nondum sui perfectè
compos, consensum præbet in pollutionem. Quod
.n. tali casu facit semi-somnus rationem ligans, ne
illa perfectè aduertere, & iudicare possit malitiam
actus, facere potest in perfectè vigilante passio. Ita
qui vehementi passione absorptus consensum in
opus malum præstat, peccat venialiter tantum.
Fundam. ad veniale sufficit quicunque semiplen-
nus & subreptitus consensus, cum sit leuis offe-
sa; & aliás quæcunque aduertentia, etiam imper-
fecta & semiplena sufficit ad prohibendum libe-
rum consensum in opus cognitum ut pravum.

Deducitur 1. nullum motum primò primum
imputari ad peccatum; omnes secundò primos ad ^{Triplex.}
veniale; secundò secundos ad mortale, si materia ^{motus di-}
sit sufficiens. primò primi omnem rationis aduer-
tentiam præueniunt; primò secundi primis succe-
dunt, sicutque cum aliquâ, licet imperfecta ad-
vert. & voluntatis deliberatione. Improbabilis est
sent. docens, motus etiam primò primos nobis im-
putari ad culpam, saltem veniale, eo quod præ-
ueniri potuerunt, ne insurgerent, vitando omnes
occasions, mentemque pijs commentationibus
occupando. Nam cum hic modus operandi exce-
dat humanam industriam, non obligat: quia ho-
mo non obligatur ad operandum, nisi moraliter
sue humano modo possibili. 2. Nullum in somno
contingit peccatum, ne veniale quidem. Est com-
munis sent. S. Tho. 1. p. q. 84. art. 8. & in 4 dist. 9. qn.

4. Fundam. in somno nullum potest esse iudicium ad liberum consensum sufficiens: deficiente
autem libertate, deficit peccatum, quod liberta-
tem essentialiter requirit. Maior prob. iudicium
ad libertatem sufficiens, debet esse ex suo genere
certum, & de se sufficiens ad intellectum certifi-
candum de bonitate, vel malitiâ obiecti: nec potest
esse tale, nisi eliciatur per ordinem ad ea princi-
pia, ex quibus pendet humana certitudo; sc. à sen-
tibus, à quibus abstrahuntur species, quæ sunt hu-
manæ

mane cognitionis principia. Cum autem in somno sensus, praesertim communis, qui virtualiter continet omnes externos, sint propter vapores sopiti, non poterit iudicium rationis suam certitudinem, ad proximam libertatem requisitam, a sensibus, a quibus omnis certitudo humani iudicij in hac vitâ penderet, desumere.

177.
Confessus
in pecc. est
in ratione
superiori

Deducitur 3. Omnem consensum in peccatum esse in ratione superiori: quia nullus ei prebetur consensus, nisi consultis rationibus æternis, in ordine ad quas dicitur ratio superior. Eadem n. ratio creata, quæ in operando consulit rationes æternas, dicitur superior; quæ temporales, inferior. Ratio æternæ est quæcumque lex naturalis, vel positiva diuina, vel humana, aut quævis ratio honesta secundum virtutem: ratio temporalis est quævis commoditas vel utilitas ad naturæ delectationem pertinens. Dicitur homo in peccatum consentire ex ratione superiori, quando post considerationem alicuius rationis æternæ consensum præbet. Cum igitur probatum sit, ad consensum in peccatum necessariò præcedere actualem malitiam cognitionem, quæ haberi non potest, nisi ex consideratione alicuius rationis æternæ, cui omnis peccati malitia opponitur (omne n. peccatum catenus peccatum est, quatenus rationi æternæ opponitur) efficitur, ut omnis consensus in peccatum sit in ratione superiori. Quod si S. Doctor. 1. 2. q. 74. art. 7. cum Augst. doceat, solum consensum in delectationem, esse ex ratione inferiore; contrà verò solum consensum in operationem esse ex ratione superiori, interpretandus est cum Caiet. ibid. ut tantum loquatur secundum appropriationem, quo pacto ea, quæ sunt communia naturæ diuinæ, tribuimus personis. Et hæc in eo sita, quod quando duo inter se ordinata iudicanda occurunt, ultimum superiori, praæambulum verò attribuitur inferiori. Cum igitur ratio superior, & inferior sint duo tribunalia, quorum supremum est ratio superior, & operatio sit ultimum, in quod ex pratico iudicio dandus est consensus, delectatio verò sit quid præsumum ad operationem, rectè iudicium & consensus in operationem attribuitur rationi superiori, iudicium verò & consensus in delectationem rationi inferiori.

178.
Appropria-
tio quid?

de fornicatione cogitatâ: quia illa sit in veritate cognitionis; de quâ delectari non est malum: hæc verò tendit in delectationem rei cogitatæ; quæ malæ est. Eodem modo delectari de visione pulcri aspectus, siue de aspectu pulcro, ut nobis coniungibili per visionem tantum, non est malum, saltem mortale: est autem mortale, delectari de aspectu pulchro, ut nobis coniungibili per osculum, vel tactum impudicum. Ad punctum controversiæ,

Distinguendus est consensus, expressus, & interpretatus: Vterque plenus, & semiplenus, siue duplex perfectus, & imperfectus. Certum est, ad peccatum mortale requiri consensus plenum & perfectum, ex secl. præced. Iacob. 1. Peccatum cum consensu summatum per voluntatis consensum fuerit, generat mortem. Ad veniale sufficit semiplenus, an sufficiat difficultas interpretatus, vel requiratur expressus ad mortale morosæ delectationis contrahendum?

Prima sent. docet, saltem ad p. m. non sufficere

181.
1. Sent.

consensum interpret. quo quis negatiuè tantum se habet erga motus sensualitatis, eos non reprehendo; sed requiri expressum, quo posituè in illos consentiat: Viderur Alens. 2. p. q. 108. me. 7. sequitur Sotus in 4. disp. 12. q. 1. ar. 7. post 1. concl. Pala- tius in 2. disp. 24. disp. 2. concl. 6. Limitant, dum non sit periculum consentiendi; tunc n. tenemur sub mortali eos reprimere: nam tali casu eos non reprimere, est virtualiter consentire. In alio sensu hanc sent. docent Caiet. in sum. v. delectatio, Armil. eod. v. nu. 2. Nanar. in sum. cap. 16. Si videlicet illos definias reprimere, non ex complacentia delectationis, sed ex contemptu, illos paruifaciendo. Fund. hæc obligatio fundatur in precepto negatiuo, Non concupiscis; sed præceptum negatiuum impletur solâ negatione actus prohibiti: igitur non tenemur ad positivum actum reprimendi, sed ad negatiuum tantum non consentiendi. Confr. huiusmodi motus non sunt intrinsecè mali, aliqui neque ex honestâ causâ admitti possent: igitur non tenemur illos posituè reprimere; quia quod non est intrinsecè malum, absque culpe permittitur.

Secunda sent. affirmat, sufficere quemcumque consensum implicitum & interpret. etiam secluso periculo consensus: Est Henri. quodl. 6. qu. 32. S. Tho. 1. 2. q. 74. art. 6. & de verit. q. 15. art. 4 ad 10. licet contrarium doceat qu. 7. de malo ar. 6. ad 6. vbi tales motus permittente, solum ait esse veniale: Bonanen. in 2. disp. 24. p. 2. art. 2. quest. 2. Alber. art. 13. Egid. ead. disp. p. 2 qu. 2. ar. 2. Richar. art. vlt. qu. 4. Gabri. qu. vn. art. 3. dub. 2. Rubio. disp. 28. qu. 1. art. 2. & 3. Sylvest. v. delectatio, qu. 1. Contra. Medin. 1. 2 qu. 74 art. 6. Vasquez. disp. 108. cap. 2. & relig. Schol.

182.
2. Sent.

Dico 1. Solus cōsensus interpret. sufficit ad cōtrahendum mortale morosæ delectationis, si adsint cetera requisita. Affert. oppositam omnino censuram improbatam, & in praxi nullo modo secundum mortale morosæ delectationis. Prob. 1. Si absque peccato mortali possemus has turpes delectationes, ex quacunque cœla in nobis insurgentes, negatiuè permettere, possemus etiam absque mortali in eas posituè consentire: catenus n. possemus absque mortali illas permettere, non reprimendo, quatenus ex se non sunt notabiliter difformes naturæ rationali; alioqui tenemur illas sub mortali reprimere. Igitur absque mortali possemus in illas posituè consentire. Quia consensus non habet maiorem malitiam, quam obiectum, in quod fertur: si obiectum non habet notabilem malitiae deformitatem, neque consensus in id illam habebit. 2. Hæc delectationes habent annexam notabilem deformitatem contra naturam rationem, ut sicutum quia delectatio, cum sit proprietas naturaliter

183.
affirm.

3. Sent.

179.

Quid sit
morosa de-
lectatio?

Hanc de aduentitia & consensu ad peccatum in genere, nunc de consensu morosæ delectationis, quæ est specialis difficultas. Dicitur morosa delectatio, non à morâ temporis, sed à morâ deliberationis: quia cum ratio perfectè aduertit illicitam delectationem, illam non reprimit, cum debeat, sed vel posituè consentit, vel negatiuè illam permittit: hic consensus esse potest, & durare per solum instantem, licet deliberatio semper fiat in tempore, cum fiat prævio discursu, qui tempus requirit. Est morosa delectatio illa, quæ consequitur ad obiectum, vel actum turpem cogitatum. Consensus ad talē delectationem, quando est plenus, semper est peccatum mortale, etiam si abstrahat ab operis exequitione, & sit in operis cogitati delectatione. Dixi quæ consequitur ad obiectum vel actum turpem cogitatum: nam quæ consequitur ad cogitationem ipsam, est licita; potest n. quis delectari de cogitatione fornicationis, non

180.

184.
Consensus
interpret.

Prob. 1.

Prob. 2.

Prob. 3.

Et triplici

capite

naturaliter consequens operationem, eandem habet malitiam, quam habet operatio ipsa; at operationes huiusmodi habent notabilem deformitatem contra naturam rationalem, cuiusmodi sunt omnes actus libidinosi: tum quia tales delectationes naturam suam ordinantur ut praeuiæ dispositiones ad effectionem notabiliter malum & disformem, qui est pollutione: tum quia notabilitas opponuntur honestati castitatis: ideo ex triplici capite repugnant.

Dico 2. Tametsi nūquam possunt hi motus, ne interpretatiū quidem, esse voluntarij in se, absque peccato, ob rationes præced. assert. assignatas, possunt ratiōnē absque mortali esse interpretatiū voluntarij in causā. Fundam. propter summam faci-

luntarij in causa. Fundam. propter summam facilitatem, quâ solent hi motus in nobis insurgere, si etiam in causâ interpretatiuè voluntarij essent illiciti, multis commoditatibus licitis & honestis debemus nos priuare: quod nec vita, nec viætus humanus patitur. Vnde deberent confessari ab excipiendis confessionibus, & Doctores à legendis libris, & medici à medendis corporibus abstinere, ne tales motus, occasione harum operationum, insurgerent. Ad cognoscendum igitur, quando huiusmodi motus in causâ præviisi, in eaque tantum indiret & e voluntarij, sint liciti, vel illiciti, notandæ sunt tres regulæ. 1. Quoties causa, ex quâ hi mo-

187.
Regula 1. *Indirecte voluntarij, sunt liciti, vel illiciti, notandæ sunt tres regulæ. I. Quoties causa, ex quâ hi motus originantur, est mortalis, & ipsi imputantur ad mortalia; et ex solâ curiositate, clarior sexus ob-*

188.
Regula 2. manciatae caducae. tigo in causa, ex qua oriuntur, est culpa mortalis, etiam ipsi erunt mortalia. 2. Quoties causa est tantum culpa venialis, motus inde secuti imputantur solum ad veniale; ut curiosè aspicere pulchros aspectus, iocola verba proferre,

**Ratio
veriusque** quibus actiones non cohonestantur anqua necessitate, & ex his praevidentur tales motus futuri: quando, n. vel illi non praevidentur, vel iusta necessitate cohonestantur, neque ad veniale imputantur; ut mox, quia cum effectus malitiam desumat ex causâ, si causa non habet nisi malitiam venialis, neque effectus aliam habebit. 3. Quoties causa. ex

189. Regula 3. que effectus aliam habebit. 3. Quoties causa, ex quā tales motus sequuntur, honesta est, ad nullum imputantur peccatum: ut si ex necessaria lectione, ex confessione, ex membris curatione, illi sequantur, wodē periculum consensū absit, & propter ipsos causa non applicetur. Quia quando effectus non habet malitiam, nisi ex causa, si causa nullam habet, neque effectus habebit.

190. *Indire & causā dare homicidio peccatum.* Deducitur, cur etiam indire & causam dare homicidio, semper sit peccatum: indire & causam autem causam huiusmodi motibus dare, nullum, aut saltem non distinctum sit peccatum à causa applicatione, ex qua tales motus sequuntur: 1. ob damnum, quod homicidium per se infert: 2. maximè ob summatam facilitatem, qua hi motus sine villa culpa, & rationis aduententia, naturali quadam sequela & inclinatione in nobis insurgunt.

191. Confer, opinionem *Caiet.* asserentis, non esse
peccatum, hos motus non reprimere, contemptus
causa, non esse improbandam, ut recentiores im-
probant. Nam inter alios modos motus, hos repri-
mendi, est, illos contemnere, & ab incepta a^{ctio}ne
in secessu, effici. Ad finem huius sententiae

192. honesta non cessare. Ad hund. alterius sententiae
Resp. obligationem hanc non fundari in præcepto
negatiuo de non consentiendo tantum in huius-
modi motus, sed etiam de illis non admittendis.
Vix præceptis negatiis. Vnde per *tò non concupiscere*, non solum prohibe-
tur consensu in tales motus, sed etiam motus ip-
si. Vnde ex eodem præcepto tenemur illos repel-
lere, quo tenemur non concupiscere: quia ex vi

præcepti ad utrumque obligamur. Sicut ex vi præcepti negatiui, non occides, non solum tenemus non occidere, sed etiam omnem causam tollere, quæ nos ad occidendum impellere possit. Et universaliter ex vi præcepti negatiui unusquisque tenetur positivè tollere omnem causam, quæ illam posset ad committendum acutum prohibitiū indicare.

193:
Ad confir.

Ad confirm. dico, hos motus de se quidem esse
malos & rationi disformes; oblumina tamen fa-
cilitatem, & modum, quo insurgunt, videlicet
naturaliter, & plerumque sine illâ, aut saltem non
plenâ aduententiâ rationis, possunt ex aliquâ ne-
cessitate, vel honestâ causa permitti, non quidem *Naturalis*
ut excitati perseuerent, sed ut insurgant: quia in
solâ perseuerantiâ habent moralē deformita-
tem, propter aduentiam, & libertatem, que il-
lis accedit: non in excitatione, quia plerumque ex-
citantur per modum naturalis defectus. Hinc dis-
crimen, quando illi excitati permittuntur perse-
uerare, & quando tantum permittuntur insurgere
in causâ praevisi: nam in 1. caso permittuntur ut
mali moraliter per aduentiam rationis, & liber-
tatem, saltem interpretatio voluntatis. In 2.
casu permittuntur, non ut mali moraliter, sed ut
defectus quidam naturaliter consequentes ex pro-
pensione naturæ.

Hinc elucet quād meritō ac sancte à Pio V. & Gregorio X III. damnatae sint hæc propositiones: Prae desideria, quibus ratio non cōscient, & qua homo innatus patitur, esse prohibita præcepto; nō cōcupisces: Concupiscentia sine lex membrorum, & præna emus de-<sup>1psissimi
heresi. er-
ores.</sup>sideria, qua innati sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia. Peccat homo etiam dñabiliter in eo, quod necessariò facit: sūt n. ipsi Lutheri & Calvini erro-
res: ex quibus inferūt, præceptū. Non concupisces, in cœlo tantum implendum, & solius primi homini peccatum liberum fuisse, cæterorum peccata personalia, solum esse peccata, quia ex origine illius libertas & propriè dicit voluntatis natura sunt. Contra quos cum Catholicis insurgit August. lib. 3. de lib. arb. c. 18. Quis peccat in eo, quod nullo modo caveri potest? Quis Tyrannus prohibuit id, à quo quis non possit abstineri? perijste libertatem, seu indifferentiam peccandi, & à peccato abstinenti, & nihilominus datum esse à Deo præceptum ab-
stinenti, & ni homo abstineat ab eo, à quo absti-
nere non potest, æternas ipsi penas à Deo Op. M. Dices infligi, sine blasphemia cogitati non potest. Dices definitio hæc: peccatum est voluntas retingendi, vel consequendi, quod iniuria verat. & unde liberum est abstinere, tradita lib. de dub. anim. cap. 11. limita-
tur ab August. ad peccatum solum protoparentis: ergo in naturâ lapsâ non est liberum abstinere à peccato. Respo. 1. antec. falsum esse: cùm ubique Reß. 1.

clamet, nullum esse peccatum, quod voluntarium ac liberum non est: quanquam, ibid. subdit, si liberum non sit, voluntas non est, proinde nec peccatum est, quod, ut testatur de vera Relig. cap. 14. usque adeo voluntarium malum est ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium: & hoc quidem ita manu festum est, ut nulla doctrinam paucitas, nulla indictionis turba dissentias. 2. Esto verum: id tamen intellige, fuisse liberum Adamo à peccato abstinere, in differentia perfectæ & sine difficultate, nobis vero in differentia imperfectæ & cum difficultate. Contra eosdem hæreticos insurgit ratio: quod quis inuitus patitur, voluntarium non est, nedum liberum: quod autem ad rationem peccati non pertinet voluntarium, est damnata propositione 46. si quidem ad eos concupiscentiae motus nihil conferunt voluntas, multò minus libera voluntas: vbi au-

Confirm.

tem nulla voluntas, nullum peccatum. Confirm. Si peccata personalia posterorum extensus essent peccata, quatenus ab originis peccato proficiuntur, non haberent distinctam culpam ab illo, ac proinde nec distinctam promoverentur peccata: ac qui alia poena infligitur ijs, qui cum solo originali, alia ijs, qui eam personalibus moriuntur: habent igitur distinctam culpam, quae sine libertate esse non potest, vt nec primum Adami peccatum absque ipsius liberrare esse potuit: multo minus rationem culpe habere poterunt motus necessarij appetitus sensatiui.

DISPUTATIO XVIII.

De specificatione & diuisione peccatorum in communi.

Sex ad a-
ëam hum.Peccata no-
specifi-
can-
sur à cir-
cubit.Neque ob
ordine ad
panam.

4.

Condignitas
poenæ est
proprietas
pecc. con-
sequens.Augatur
dupliciter

QUERITUR. à quo specificentur peccata? Sex sunt, ex quibus peccata suam specificationem delumere possunt, obiectum, finis, priuatione oppositæ rectitudinis, preceptum, poena, circumstantiae.

1. Primo certum est, peccata non specificari à circumstantijs, manentibus ut circumstantijs, quia cum habeant extra rationem essentialē actus humani, non possunt specificam malitiam, quae ad rationem essentialē moralitatis pertinet, peccatis conferre. Quod si circumstantiae actui malitiam conferunt, ipsam cōferunt ut transiunt in rationem obiectū, scilicet respectu illius speciei, quam actui conferunt, ut constat ex disp. 14. lect. 5. & 10.

2. Secundū certum est, non specificari à poena: Tomo quia possunt diversa specie peccata eadem poena, & contraria, eadem specie peccata diversis poenis puniri: Tum quia poena est posterior peccato, illudque supponit ut causam. Neque dici potest, peccatum specificari ab ordine ad poenam: deberet enim poena præcognosci: quia peccatum ut sic debet esse voluntarium; quod non est sine cognitione malitiae, vel termini, à quo malitia sumitur: at ut poena incurrit, non necessarij debet præcognosci: quia non debet esse voluntaria. Nec refert, quod poena excommunicationis non contrahitur, nisi ut præcognita: quia hæc non fulminatur nisi in contumaces, quorum peccatum non contrahitur, nisi supposita cognitione præcepti per excommunicationem expressi.

3. Dices. Saltem condignitas poenæ est de essentiâ peccati. Confirm. peccatum augetur per condignitatem ad poenam: ceteris enim paribus, grauius est peccatum, quod grauiorem habet annexam poenam. Resp. condignitas poenæ est tantum proprietas peccati: sicut condignitas premij est proprietas consequens actum virtutis. Ideo enim peccatum est dignum poenâ, quia est malum, & difforme naturæ rationali. Ad confirm. dico, peccatum augeri per condignitatem ad poenam, à posteriori, ut à signo, quo ex perfectiori proprietate, perfectior arguitur essentia; ita ex condignitate ad maiorem poenam maior grauitas peccati. Et à priori: sic nunquam poena ut poena formaliter auget peccatum, sed quā transit in rationem obiectū; est enim terminus tantum culpæ, ut correctio illius, unde non debet necessarij cognoscere. Ut autem transit in rationem obiectū, & cognoscitur, aggrauat malitiam, augendo in peccato voluntaria-

riam priuationem boni, quo poena priuat. Tandem cum finis & obiectum coincident in idem, sola controvèrsia est de reliquis tribus. De his,

Prima sent. docet, peccata specificari per ordinem ad diuersa precepta, à quibus unitate vel diuersitatem sursum. Et quantum ad ea peccata, quæ idè sunt mala, quia prohibita, hanc sent. ut rationabilem iudicat S. Thom. qn. 2. de mala art. 6. Et prob. 1. ex Ambro. lib. de Paradiso, relatio Magistro in 2. dist. 35. cap. 1. vbi peccatum definiit, legis prævaricationem, & celestium inobedientiam preceptorum. 2. Peccatum dicit contrarietatem ad legem; quia ad rationem creatam & increatam: ergo ex diuersitate legum est diuersitas essentialis peccatorum. Contrarietas enim ad legem est essentialis. 3. Peccata, quæ idè sunt mala, quia prohibita, ante preceptum nullam habent malitiam; ergo totam sortiuntur ex preceptis.

4. Nulla redi potest ratio, cur potius fortunis, & voluntariae humani seminis, ac sanguinis violentia effusio, quam aliud peccatum in loco sacro commissum, præter propriam speciem, habeant speciem sacrilegij, nisi quoniam hæc tria, ultra prohibitionem naturalem, prohibentur precepto Ecclesiastico, non reliqua. Confir. ex Naser. in Confir. Sum. cap. 11. nn. 4. Multiplicatio numerica preceptorum super eandem rem preceptam causat numericam multiplicationem malitiae in actu: qui enim omittit ieiunium, vel sacrum duplice precepto Ecclesiastico prescriptum, duplum incurrit numero malitiæ in confessione explicanda: ergo à fortiori multiplicatio specifica specificat &c.

Secunda sent. affimat, peccata specificari ex priuatione debitis rectitudinis oppositæ virtutis, quæ priuant: Est Scotti in 2. dist. 37. qn. vn. 5. ex ista solut. Gabriel. dyl. 35. qn. vn. ar. 3. dub. 2. & omnium, qui formalem malitiam peccati collocant in priuatione debitis rectitudinis oppositæ virtutis. Fundam. ab illo sumitur specificatio rei, à quo sumitur constitutio eiusdem, cum specificatiuum & constitutiuim sit idem: sed peccata constitutionem sumunt à priuatione debitis rectitudinis oppositæ virtutis: ergo ab eadem sumunt specificatiuem: vnde ad priuationes rectitudinam oppositorum sumitur etiam diuersitas peccatorum.

Tertia sent. docet, peccata omissionis specificari per priuationem oppositæ rectitudinis, quæ priuant: peccata commissionis per ordinem ad obiecta & materiam, circa quam versantur; atque per primadū ex diuersitate obiectorum diuersas origines malitias in actibus humanis: Est S. Thom. 1. 2. qn. 18. art. 1. & qn. 17. art. 1. & art. 6. ad 2. Catec. &c. qui formalem malitiam constitutiuim peccati commissionis collocant in positivo. Quæ sent. aperte sequitur ex nostris principijs: Cuius prior pars constat: quia cum peccatum omissionis constat, in priuatione actus debiti, nequit eius malitia in alio consistere, quæ in priuatione oppositæ rectitudinis, quæ priuat. Vnde ex diuersitate actuum virtutum, qui debebant elici, diuersificantur hæc peccata. Posterior prob. illud specificat peccatum, quod peccator aliquo modo intendit ut ultimum terminum & formam sui actus: hoc autem est ultimum obiectum. Illud enim est ultimus terminus obiecta & forma actus humani, in quo agens liberum voluntariè sifit, ut in termino quod: ita sifit peccator in ipso obiecto rationi dictione; ultra quod non progreditur, ut in terminum quem, licet ultra progressiatur, veterinum & finem eius, nempe in se ipsum, vel in alterum, cui obiectum illud appetit. Maior prob. specificatiuum debet dare ultimum speciem

Peccata
omissiō
speci-
fiantur
per
prima-
dū op-
posita re-12.

13.

Pecc. com-
missi. por
ordinem ad

speciem & formam actus: nequit eam dare, nisi sit ultimus terminus intentionis operantis, cum id specificatiuum non specificet actu, nisi interpretatio saltem intentum, quia non specificat, nisi per modum termini voluntarii.

14. Constat tertia pars sent. cum n. bonum & malum sint per se obiecta voluntatis, sicut verum & falsum sunt per se obiecta intellectus: id quod per se diversificat obiectum in ratione mali, per se etiam diversificat actus voluntatis in ratione peccati. Nec refert, quod malum ab operante non intendatur: nam si intendatur id, cui annexa est malitia peccati, haec erit saltem interpretatio intenta, quod sufficit ad specificandum actu peccati.

15. Deducitur 1. non posse peccata specificari à causa impulsiva, quæ teste August. in Psal. 29. sunt amor male inflamans, & humor male humilians. Fund. causa impulsiva est principium tantum impellens ad peccandum; non terminat peccatum, saltem ut obiectum quod. Vnde ex eadem causa impulsiva interdum plura originantur peccata: interdum contraria, ex pluribus impellentibus specie diversis idem committitur peccatum. 2. Tria sunt in precepto, Imperium præcipientis, Res præcepta, Finis propter quem superior præcipit. Peccata non specificantur ex diversitate præceptorum ratione imperij: tum quia alioqui quodcumque peccatum, iure diuino, naturali, & humano prohibitum, plures specie diuersas contraheret malitiæ, ex diversitate imperiorum, Diuini, naturalis, & humanæ, quæ plus quam specie differunt inter se. Tum quia, qui transgreditur præceptum, nisi id faciat in contemptum præcipientis, non convertitur, ut in terminum & finem sua operationis, in imperium præcipientis, sed in rem prohibitam: at quod actu specificat, est id, quod operans respicit ut finem.

16. Nec ex diversitate præceptorum ratione impelleretur, non specificari ex diversitate præcipientis: quia, quod specificat actu, debet esse aliquo modo intentum: at finis præcipientis non intenditur à subdito operante, sed tantum res præcepta: id n. tantum à subdito intenditur, quod præcepto exprimitur, scilicet medium, quod ad finem præcipientis conducit, non exprimitur finis. Ut cum Ecclesia præcipit ieiunium, aut elemosynam, ut his actibus fideles satisfaciant pro suis peccatis, vel reddant Deo cultum Religionis, finis Ecclesia est poenitentia fidelium, vel religio in Deum: ad quem finem non tenentur fideles, sed solum ad actu ieiunij, vel elemosynæ, qui tantum ab Ecclesia præcipitur. Duxi, non specificari ex fine præcipientis, nam bene specificari possunt ex fine rei præceptæ, quia cum hic finis sit intrinsecus operi præcepto, ut in ieiunio & elemosyna, honestas temperantiae & misericordiae specificat actu, hinc axioma: Finis non cadit sub præceptum, nepe extrinsecus præcipit, sed intrinsecus operis. Demum peccata specificari ex motu præcepti, constat: hoc n. est, quod subditus intendit ut terminum & finem sua operationis. Est autem hoc motuum, finis intrinsecus operi præcepto, aut debito, à quo specificantur peccata, vel per priuationem operis præcepti, vel per positivam dissonantiam actu vertiti. Nam præceptum positum violatur peccato omissionis, quod specificatur priuatione actu præcepti: præceptum vero prohibens, seu negatiuum violatur peccato commissionis, quod specificatur positum dissonantia prohibiti actu.

17. Dices. Esto peccata specificam malitiam non desumant ex præceptis, penes diuersa imperia, & iusta præcipientium, desumunt saltem genericam ab illis: quod inde pater, quia omne peccatum con-

tinet malitiam generalis inobedientię, quæ essentialiter est contra imperium & ius præcipientis: cùm ergo ista iura & imperia sint essentialiter diuersa, consequens fit, ut in peccato prohibito, præcepto naturali, diuino, humano, plures sint malitiæ generalis inobedientię, essentialiter diuersæ. Resp. bæc obiecta non conferre suas speciales malitiæ, nisi per se intenta, ut constat ex disputatione 14. sectione 11. Vnde solum conferunt genericam malitiam inobedientię, in qua omnia præcipientia imperia conueniunt.

18. Deducitur 3. peccata commissa in contempnum præcipientis, specificari ex diversitate iuris, quod habet præcipiens ut sic. Fundam. haec peccata pro ultimo fine & termino voluntario hadent contemptum imperij, seu iuris præcipientis: igitur ex diversitate imperij seu iuris laeti, aut contemptus defusuris specifica ratio horum. Diversificantur autem haec iura in præcipiente iuxta diversitatem subiectio[n]is subditu[m] ad præcipientem. Alia est subiectio creaturæ ad Creatorem; alia filii ad patrem; alia serui ad dominum; alia ciuiis ad Regem, alia Religiosi ad Prælatum. Singulæ enim diverso nituntur fundamento, ex quo haec iura duplex cunsurgunt. Quo sit, ut duplices ad minimum malitia contrahat peccatum in contemptum præcipientis; alteram contra rem præceptam; alteram contemptus contra ius præcipientis. Duxi ad minimum: quia interdum in præcipiente multiplicantur iura, quæ codem actu peccati laeduntur. Ut si rex præcipiat filio, iure regio & patrio, contemptus præcepti triplicem habet malitiam, rei veritatem, & duplicitis iuris laeti; sicut expressus contemptus præcepti superioris in Religioso quadruplicem continet malitiam; rei præcepto veritatem, fracti voti obedientiam, geminæ potestatis, tum iurisdictionis, quam prælati Religionum habent à Pontifice; tum acceptatæ promissionis, quæ Religiosus le subiec[t]it superiori. Verum non censetur Superior sub diversis iuribus, rem præcipere, nisi id exprimat: nec à subdito contrahitur malitia omnium, nisi expresse intendat contemptum omnium.

19. Deducitur 4. Præcepta, quæ inducunt diuersa vniuersal[is] motua formalia ad diuersas virtutes pertinentia, regulæ ad specificant diuersa peccata: ex gr. prohibens fursum si impliciter, inducit motuum iustitiae: pro diuersitate habens furtum in loco sacro, inducit motuum re-peccat. ex ligionis de cultu sacris rebus debito, ut furtum dupl[icem] contrahat malitiæ, iniustitiae & sacrilegij: Fractio ieiunij præcepto Ecclesiastico præscripti, & simul à confessorio in satisfactione sacramenti, dupl[icem] continet malitiæ, contra temperantiam & poenitentiam. Præcepta quæ motuum idem diuerso iure proponunt, non specificant diuersa peccata: sic præceptum diuinum & humanum prohibent idem homicidium, sub codem motuo iustitiae: proinde qui occidit, peccat uno tantum peccato iniustitiae. Porro haec diuersitas motuorum eruenda est vel ex diuersitate materialium, quas leges prescrivent, vel ex diuersitate virtutis, sub cuius motu eandem s[ecundu]m materialia iura præcipiunt, ut constat de fuga prohibita in loco sacro. Sunt vero præcepta numero tantum diuersa, quæ rem præcipiunt, aut prohibent sub codem motu formalis, esto à diuersis imponantur: quia non specificantur ab imperio, & iure præcipientis, nisi sicut in contemptum ipsius, sed à proximo fine præcepti. Quando igitur sub codem motuo formalis præcepti codem actu distincta iura personarum violantur, multiplex contrahitur numero malitia: Quando vero non nisi unius personæ, aut

Dices
Tom. 3. De Fine.

Vnica violatio sacri annuntiacionis.
virtutis, licet distinctis vetitum præceptis, ius violatur, vna tantum contrahitur numero malitia: ex. gr. *Vetat lex*, ne quis alterum violet in iure matrimoniali, quod habet in propriam coniugem: *Vetat lex*, ne coniux alterum violet de fide promissâ; si coniugatus rem habeat cum coniugatâ, vno actu contrahit malitiam duplicitate numero, & violans ius matrimoniale alterius, & coniugis. *Prohibet lex*, ne occidas: vno actu occidis duos, duas numero contrahis malitias, ratiore duorum iurium, quæ violas. Contrà verò præcipit Ecclesiæ sacram die Dominicæ, & festo S. Petri; ieiunium feriâ sextâ, & vigiliâ S. Matthæi: incidit sacrum S. Petri in diem Dominicum, & perwigilium S. Matthæi in feriam sextam, omittens sacrum aut ieiunium tali die, quo per duplex numero præceptum præscribitur, non duas, sed vnam numero contrahit malitiam: nam è omissione vnum tantum ius violatur, religionis in Deum, omissione sacri; temperantia, omissione ieiunij.

Vnica refutationis omissionis.
23. Dices etiam hic duplex ius violatur, Dei & Sancti, in cuius cultum sacrum vel ieiunium præcipitur. *Resp. neg. antec.* sacra enim & ieiunia, in honorem sanctorum præscripta, primariò referuntur in Deum, ut in authorem Sanctorum: atque adeò principaliter violatur ius Dei. Item debes Paulo centum: promittis, te illa suo tempore restituturum. Omittis; non duplitem iniustitiae & infidelitatis, sed vnam iniustitiae contrahis malitiam; quia fidelitas non obligat sub mortali, nisi ratione iuris, quod promittens promissarium transfert: at promittens Paulo suo tempore centum, alias iustitiae titulo debita, te restituturum, nullum ius in Paulum transfers distinctum à iure, quod habet in eadem. Contrà verò diuersam contrahis specie malitiam si promitti Deo, te suo tempore illa Paulo restituturum, quia hæc promissio facta Deo inducit nouum debitum Religionis, distinctum à debito iustitiae, quo eadem centum debes Paulo.

Obje. contra regulam vlt.
24. *Obje. contra regulam vlt.*
2. *exemp.* Obje. *resp.* *25.* *Ratio omnium:* Religio multiplex specie virtutis.
Religio. solo numero multiplicati circa cultum diuinum, obligant sub distinctis numero peccatis: vt si quis voleat sacrum festo S. Petri, quod alias audire tenetur titulo religionis: vel si sacerdos habens votum castitatis ratione ordinis sacri, novo titulo religiosæ professionis obstringatur ad illud seruandum; tam ille sacrum omittens eo festo, quām iste votum castitatis frangens, duplex peccatum numero distinctum committit; ille contra præceptum Ecclesiæ & votum; iste contra duplex votum castitatis, ratione Ordinis, & Religiosæ Professionis. *Resp. neg. antec.* præcepta n. seu tituli virtutis Religionis, solo numero multiplicati, non obligant, nisi sub uno numerice peccato; vel certè si sub distinctis, titulos etiam specie multiplicant; ac obligant sub diuersis specie peccatis. Religio n. vel est multiplex specie vittus, vt probabile censem *S. Marcellus* *To. I. de Relig. lib. 3. cap. 8.* vel certè plures habet actus specie diuersos, de quibus plura possunt specie præcepta dari, quæ ratione diuersorum specie motinorum, sub diuersis specie: & eccatis obligent. Hoc confitmo: qui frangit quater, vel quinquies à se renouatum votum, vno actu non incurrit quadruplicem, aut quintuplicem, sed vnam numero malitiam: esto iterata illa renouatio multiplicant titulos numero distinctos circa eandem virtutem. Contrà verò, qui in festo S. Petri omittit sacrum votuum, duplitem vno actu incurrit malitiam, specie etiam diuersam, alteram contra præceptum Ecclesiæ, quod ad sacrum audiendum obligat sub vno spe-

cie actu Religionis, qui est Deum colere; alteram contra votum obligans sub alio specie actu Religionis qui est promissa Deo seruare, & dicitur actus fidelitatis. Hinc patet ad 1. exemplum. Ad 2. dico, si castitas sacris ordinibus annexa, sub voto ^{ad 1. ex. 26.} seruanda est ab ordinato, tunc Religiosum sacerdotem, præter peccatum luxurie contra temperantiam, non committere nisi vnum numero peccatum sacrilegij, cum non sit, nisi eiudem promissionis & voti repetiti violatio. Quod vna promissio fiat causâ ordinis, alia Religiosæ professionis, non sat est ad specificandos actus: qui non specificantur à causâ impulsu, sed à motiuâ, quæ in utroque est eadem, promissio facta Deo. Si castitas ^{Castitas} is ordinibus annexa, seruanda est ex precepto Ecclie, ut probabilius puto, & colligitur ex modo, ^{ordinibus annuncio} quo illa ordinando iniungitur; non in forma promissionis, ab ipso facienda, ut fit à Religiosis; sed ^{ex precepto} in formâ præcepti, castitatem Deo adseruant seruanda. ^{Rom. Subre oportebit: tunc dico, præter peccatum luxurie dic.}

contra temperantiam, specie distinctum à Religioso sacerdore committi, alterum contra fidelitatem Deo promissam ratione voti, alterum contra præceptum Ecclesiæ ratione ordinis sacri.

Ad 1. argum. primæ sent. *Resp. Ambrosium* explicandum de malitia genericâ peccati: omne n. peccatum est contra legem diuinam, ut illud definit *August. lib. 22. con. Faust. cap. 27. dictum vel faelium, vel concupitum contra legem eternam;* & includit malitiam generalis inobedientie: recte igitur traditur definitio per contrarietatem ad legem & inobedientiam Dei, cum in quolibet peccato includatur. Ad 2. neg. *conseq. vt n. constat ex disp. 14. sec. 11.* iste circumstantia non conferunt specificam malitiam actui, nisi ut expressè intentæ. Ad 3. dico, obiecta illa malitiam ex præceptis sortiri efficienter, formaliter à motivo vitij, sub cuius materia vi præcepti reponuntur. *Habent n. legislatores* hanc potestatem ad publicum bonum conservandum, ut statim ac præcipiant, vel prohibent aliquid, faciant illud necessarium materiam virtutis aut vitij. Ad 4. resp. potiore ratione esse, quia *hæc tria tantum, ad debitum honorem sacris locis conseruandum, fieri ibi prohibentur. Legislatores n. hoc ipso quod ad seruandum cultum sacris locis debitum, talia prohibent, faciunt illa necessarium materiam religionis.* Ad *conf. neg. antec.* eiusque *prob.* Nec exemplum *Narrari de Religioso Franciscano*, qui si omittat ieiunium die Veneris, in quem simul incidit ieiunium Ecclesiæ, duplex committit peccatum, contra regulam, & præceptum Ecclesiæ intentum probat: illa n. præcepta inducent diuersa motiva ad diuersas virtutes speciantia, præceptum regulæ ad Religionem, præceptum Ecclesiæ ad temperantiam. Quo sit, ut peccata sint specie diuersa, non ratione præceptorum, sed motiuorum diuersorum in præceptis inclusorum. Ad fund. secundæ constat. Quæ hic desideras de circumstantijs, vide disp. 14.

Queritur 2. quænam sint diuisiones peccatum? ^{33.} Prima diuisio peccati est in spirituale & carnale. ^{Pecccatum aliud spirituale, aliud carnale.} Hanc ex *B. Grego. 31. Moral. cap. 31.* tradit *S. Tho. I. tuale, aliud 2 qu. 72. ar. 2.* sumiturque ex materia, circa quam peccata versantur, quæ vel est spiritualis ad animali immediatè pertinens, vel corporea pertinens ad corpus, ut sunt œnes inordinatae delectationes corporis, quæ sunt obiecta sensuum exteriorum, præsertim gustus & tactus: & peculiari nomine à *B. Greg. cit. loco carnalia peccata dicuntur.* Hæc diuisio est adæquata diuisio; ideo non in species infinitas, sed subalternas: quia sub quolibet membro

membro dividente plures peccatorum species continentur, ut per se patet.

^{34.} Peccata a. *lia contra Deum, alia contra seipsum, alia contra proximum.*

Secunda diuisio est in peccatum contra Deum, se ipsum, & proximum. Hanq; ex Isido de sum. bono tradit ibid. artic. 4. S. Doctor; sumitque ex obiectione, à quo peccata specificantur; & propterea essentiale appellat, quia obiectum est esse entiale specificatiuum peccatorum. Estque adæquata diuisio, cum nullum possibile sit peccatum; quod in uno ex his tribus membris non contineatur. Cæterum et si omne peccatum contra proximum, sit contra seipsum, & Deum: & omne contra seipsum, sit contra Deum, cum sit contra regnam rationis creatæ, & increatæ, atque adeò contra seipsum, & Deum: tamen sunt quædam immediatè contra Deum, ut hæresis, odium, blasphemia: quædam immediatè contra seipsum, ut quæ sunt contra temperantiam, & fortitudinem: quædam immediatè contra proximum, ut quæ sunt contra iustitiam. Etenim sicut diuersis virtutibus ordinatur in Deum, nos ipsos, & proximum; ita diuersis peccatis deordinatur à Deo, à nobis, & à proximo. Dices. In nullâ bonâ diuisione debet unum membrum diuidens contineri in alio: at omne peccatum contra proximum, est contra seipsum, & omne contra seipsum, est contra Deum. Resp. dist. maior. in nullâ bona diuisione debet unum membrum diuidens contineri in alio adæquate, concedo; inadæquate, nego. Cæterum hæc peccata distinguuntur ab invicem, non secundum malitias, in quibus cōueniunt, & unum includuntur in alio, sed secundum speciales deformitates, quibus discriminantur, & unum excluduntur ab alio.

^{35.} Dicas

Ref.

^{36.} Peccatum commissi- nis, omissionis.

^{37.} Non esse adæquata probant.

^{38.} Contra Respondo.

^{39.}

Secunda diuisio est in peccatum contra Deum, se ipsum, & proximum. Hanq; ex Isido de sum. bono tradit ibid. artic. 4. S. Doctor; sumitque ex obiectione, à quo peccata specificantur; & propterea essentiale appellat, quia obiectum est esse entiale specificatiuum peccatorum. Estque adæquata diuisio, cum nullum possibile sit peccatum; quod in uno ex his tribus membris non contineatur. Cæterum et si omne peccatum contra proximum, sit contra seipsum, & Deum: & omne contra seipsum, sit contra Deum, cum sit contra regnam rationis creatæ, & increatæ, atque adeò contra seipsum, & Deum: tamen sunt quædam immediatè contra Deum, ut hæresis, odium, blasphemia: quædam immediatè contra seipsum, ut quæ sunt contra temperantiam, & fortitudinem: quædam immediatè contra proximum, ut quæ sunt contra iustitiam. Etenim sicut diuersis virtutibus ordinatur in Deum, nos ipsos, & proximum; ita diuersis peccatis deordinatur à Deo, à nobis, & à proximo. Dices. In nullâ bona diuisione debet unum membrum diuidens contineri in alio: at omne peccatum contra proximum, est contra seipsum, & omne contra seipsum, est contra Deum. Resp. dist. maior. in nullâ bona diuisione debet unum membrum diuidens contineri in alio adæquate, concedo; inadæquate, nego. Cæterum hæc peccata distinguuntur ab invicem, non secundum malitias, in quibus cōueniunt, & unum includuntur in alio, sed secundum speciales deformitates, quibus discriminantur, & unum excluduntur ab alio.

Tertia diuisio est in peccatum omissionis, & commissionis. Hæc sumitur per oppositionem ad diuersa præcepta, affirmatiuum & negatiuum: illud opponitur præcepto affirmatiuo; hoc negatiuo, estque adæquata diuisio: nam omne peccatum est contra aliquam legem: omnis lex, vel præcipit, vel prohibet aliquid. Contra legem præcipientem peccatur omissione actus præcepti: contra prohibentem peccatur commissione actus prohibiti. Hanc non esse diuisiōnem adæquatam, tanquam probabile docet Almai. tract. 3. moral. cap. 26. & citat Dionys. Cisterc. Fundam. dabile est peccatum, quod neque sit omissione, neque commissio; quia posset voluntas conari ad eliciendum actum malum, quem non elicere vel defectu concursus diuini, qui ei negari posset; vel ratione interne resistente ex passione, vel habitu resistente voluntati ad talēm actum conanti. Sed talis conatus, cum sit circa obiectum malum, erit malus: non omissione, quia supponimus nullum esse præceptum affirmatiuum; nec commissio, quia commissio est actus; conatus non est actus, sed antecedens actum: potest autem esse nisus ad actum, & non sequi actus: sicut potest esse impetus in lapide, & non sequi motus in lapide.

Contra Respondo. tales conatum voluntatis, cum necessarium sit aliquid à voluntate distinctum, ab eaque circa obiectum malum liberè productum, cum adesse & abesse possit; nec à voluntate aliud, quam actus produci possit, necessarium erit actus ipsius; atque adeò commissio contra obiectum, contra quod est voluntarius nisus & conatus. Etenim non solū actus directus, quo directè tendimus in obiectum malum, est malus: sed etiam reflexus, quo in directum malum tendimus, est malus. Talis conatus est actus reflexus, quo voluntas tenderet in actum directum malum, proinde est actus commissione malus. Nec refert quod

directus impediri posset, vel per substractionem diuini concursus, vel per aliam causam: quia cum distinguatur à reflexo, & in reflexo sit sufficiens malitia, in illo, adhuc directo non sequito, saluatur peccatum commissionis. Exemplum de impetu impresso lapidi, non secuto motu in lapide, potius confirmat nostram sent. licet n. ad talēm impetum non sequatur motus in lapide, ipse tamen impetus est actus ab imprimente productus: ergo à pari, licet ad conatum voluntatis non sequatur actus directus, ipse tamen nisus est actus liberè à voluntate productus; qui cum non sit omissione, erit commissio, cum sit positius actus circa obiectum seu actum malum.

Quarta est, in peccatum cordis, oris, & operis: ^{40.} Peccatum cordis, oris, operis.

Est Hierony. in 43. Ezech. fine: vbi, tria (inquit) generalia delicta monstrantur, quibus omne mortalium subiacet genus. Aut enim cogitationibus, aut sermone, aut opere peccamus. Quæcumque sequitur S. Tho. cit. ar. 7. Quæ diuisio, ut recte ibid. Caiet. dupliciter accipi potest, vel ut generis in subiectas species, & sic est diuisio peccati in internum, quod sola mente consummat, & in externum, quod partim ore, partim opere perficitur; & est adæquata: Vel ut totius in partes integrales: quo modo illam accipit cit. S. Tho. & sic est diuisio unius eiusdemque peccati in suos gradus & partes completiuas: ut unum idemque peccatum homicidij concipitur affectu, productur ore, verbis proximum iuriōsus lacerfendo, & opere tandem consummatur.

Quinta, in peccatum per excessum, & defectum: ^{41.} Per excessum. Est S. Tho. qn. cit. q. 9. Arist. 2. Ethic. cap. 6. 7. & 8. sum. per def. docentis, dupliciter contra virtutem peccari posse, per excessum, & per defectum. Cum n. virtus in medio consistat, omnis recessus, qui necessarium erit vel per excessum, vel per defectum à tali medio, vitiosus sit oportet. Hæc diuisio per se tantum conuenit peccatis, quæ opponuntur virtutibus in medio consistentibus: analogicè accommodari potest virtutibus, quæ excessum vitiosum non habent. Contra quas peccari potest, vel actu commissione, qui dici potest excessus; vel actu omissionis, qui dici potest defectus. Ut contra charitatem in Deum, quæ excessum non habet, peccari potest vel priuatio actu odij, qui dicitur excessus, vel priuatio actu omissionis, qui dicitur defectus. Quo pacto accepta diuisio est adæquata diuisio: quia nulla est virtus, contra quam peccari non possit vel commissione, vel omissione; nullum autem est peccatum, quod non sit contra aliquam virtutem: igitur nullum est peccatum, quod non sit vel commissione, vel omissionis.

Sexta diuisio est in peccatum ex ignorantia, ex passione, & ex malitia: quam S. Thom. I. 2. qn. 76. tia, ex pas. 77. & 78. desumit ex causis intrinsecis, quæ voluntatem ad peccandum inducere solent, & quæ malitia.

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

^{42.} Ex ignorantia. 77. & 78. desumit ex causis intrinsecis, quæ vo- ficatione, ex pa- luntatem ad peccandum inducere solent, & quæ malitia.

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, tripliciter. 1. distractione, quatenus per perturbatum vehementer applicationem animi ad obiectum sensibile, voluntas redditur minus potens cum ad imperandum in intellectui, ut oppositas rationes melius consideret, efficaciusque proponat; cum ad resistendum ipsi obiecto sensibili, ideo dicitur peccatum ex infirmitate: Cum n. omnes potentiae animalium radicentur in eadem substantia anima, quod

tres sunt. Aut enim peccatum contingit ex defectu rationis, non considerantis ea, quæ à peccato retrahissent, & dicitur ex ignorantia; quæ causa est peccati, non influens, sed remouens prohibens, scientiam, quæ peccatum prohibuerit. De qua ignor. infra disp. 20. scil. 3. Aut peccatum contingit ex passione appetitus, allicitis voluntate ad peccandum, trip

quò magis per unam potentiam anima applicatur ad unum obiectum, cù minus potens redditur ad reliqua; ipsa n. anima cum singulis potentijis concurrere debet, ut causa vniuersalium particularium. Secundù obiecti propositione, quatenus intellectus sequens iudicium imaginationis, obiectum sensibile efficaciter proponentis illud efficacius voluntati proponit, quām oppositum obiectum honestum. Tertiù in mea sententia appertus sensitivus allicit voluntatem medio obiecto sensibili sensu proprie.

^{44.} Aut deum contingit peccatum à voluntate committi, nullā vel stimulante passione, vel ratione ignorante: & tunc dicitur peccatum ex malitia. Quod cù grauius est, quò ex maiori scientia & deliberatione procedit. Cæterū aliud est, peccatum esse ex ignorantia, aliud ignorantiae: nam priori modo ignorantia est causa peccati: posteriori modo vel est effectus peccati, vel peccatum ipsum, cùm nimis ignorantia ipsa est peccatum, de quo disp. 20. sct. 2.

^{45.} Nota diuisionem hanc non esse adæquatam simpliciter, sed respectu peccatorum, quæ originantur ex causis intrinsecis. homo enim non modò peccare potest ex intrinseca ignorantia, passione, aut malitia, sed etiam ex extrinseca suggestione demonis, aut alterius: at nulla est causa intrinseca, ex quâ peccare potest homo, quæ ad unam ex illis tribus non revocetur.

^{46.} ^{Peccatum mortale, veniale.} Septima, in peccatum mortale, & veniale. Hæc diuisione cum S. Tho. 1. 2. qu. 88. ar. 1. traditur ab omnibus Theol. & recurrit cum diuisio: omne n. peccatum aut est notabiliter difforme, aut non notabiliter difforme rationi: & sumitur ipsa ex principali effectu, quem peccata caſtigant animam, quæ est priuatio gratiæ habitualis, vel non priuatio: quæ priuant gratiæ habituali, dicuntur mortalia: quæ cù non priuant, venialia. Cùm n. gratia habitualis sit vita animæ, peccatum cù priuans, dicitur mortale; cù non priuans, dicitur veniale, seu venibile, ex Ambro. lib. de Parad. c. 14. medio, & cap. 15. initio, quasi dignum venia: quia dum non extinguit principium vitæ, quæ est gratia diuina, potest per oppositum actum ex gratiæ, & ex vitæ, procedenter, illius dampnum reparari. Sicut morbus, qui non extinguit principium vitæ corporalis, potest actione vitali curari: at lethalis qui extinguit principium vitæ corporalis, non patitur actione vitali, a bona sua refarciri: extincto enim principio vitæ, tressat omnis actio vitalis, quæ morbus curari posset. Vnde peccatum mortale dicitur naturam suam irreparabile, quia quantum est de se, nūquam potest dampnum, quod infert animæ, reparari: cùm nulla actio, quæ non procedit ex principio vitæ, possit extinguebit vitam restituere.

^{47.} ^{Personale, originale.} Octaua diuisione est in peccatum personale, & originale. Personale est, quod propriæ actione personali peccatoris, originale verò, quod aliena operatione, aliquo modo pertinente ad peccatorē, tanquam capitum ad membrum, committitur. Verumque subdiuiditur in actuale, & habituale. Actuale est: quod vel actione singulari personæ peccantis, vel originariæ capitum, moraliter membra continentis, patitur; habituale est, quod ex actuali personali, vel ex actuali originiali in peccatore deriuatur; in eoque tanquam propria macula, donec remittatur, perseverat. Atque hæc de diuisionibus peccatorum in communione: infra singillatim de precipuis membris diuidentibus.

DISPUTATIO XIX.

De inæqualitate peccatorum.

Q VÆRITVR 1. An omnia peccata sint equalia quoad malitiam? Celebris fuit Stoic. opinio, quam refutat Cicero in Paradoxis, peccatum unum alio maius esse non posse: quia omnes virtutes sunt pares: peccatum est recessus à virtute: recessus cùm in indiuisibili consistat, idem videtur in omni peccato; atque adeo omnia peccata paria. Eisi possit unum censeri grauius alio, non ratione grauioris iniurie, sed ratione multitudinis peccatorum, quæ in uno peccato includuntur: vi qui patris vitam violat, violat eum, qui procreauit, aluit, erudiuit, in sede, domo, in republica collocauit. *Iouianus Louis.* consequenter docuit, æqualem poenam omnibus peccatis in inferno respondere.

Verum catholica sent. quam Incarnata veritas ^{2.} Ioann. 16. aperte Pilato dixit, qui tradidit me tibi, *Catholici* maius peccatum habet, affirmat, scilicet inter peccata negant. inæqualitatem. Vnde hæc; controversia est non modica. S. Tho. 1. 2. qu. 18. art. 8. ad 1. & qu. 73. ar. 3.

2. hanc inæqualitatem assignat ex parte priuationis: & distinguit priuationem, unam in fieri, quæ duplex aliquid habet de opposita forma, qua priuat: velut umbra, quæ non omni luce priuat, sed semper aliquid retinet de luce: alteram in facto est, quæ nihil retinet de oppositâ formâ, ut tenebris, quæ omnem lucem negant. Inter has est discrimen, quod quia prior non priuat totâ formâ oppositâ, suscipere potest magis & minus; & una priuatio dici potest major alia, prout una magis vel minus subiectum priuat oppositâ formâ. Posterior, quia ratione formam negat, non potest dici maior vel minor. Priuatio ergo, quæ peccatorum inæqualitatem constituit, non est priuatio in facto est, sed in fieri, quæ non tollit totum ordinem rationis.

Sed merito hanc rationem impugnat *Vasquez* ^{4.} *Moritz im:* *disp. 99. cap. 3.* Tum quia priuatio, quam importat peccatum, est in facto esse; sc. priuatio reætitudinis oppositi actus virtutis seu ordinis, quæ reætitudo, cùm indiuisibilis sit, rora negatur peccatum peccati. Nec dici potest, ut S. Tho. dicere videtur, priuatio, non esse consummata & in facto esse, quia cum ipsa manet physica entitas actus peccati. Nam physica entitas actus, non est forma opposita, quæ peccati malitia priuat: alioqui sequeretur, quod actus esset intensior circa obiectum dissolutum, cù minus fore peccatum leuius, quod nihil absurdius: quia quod maior est entitas physica peccati, cù minor est priuatio: Tum quia priuatio non constituit formaliter peccatum: ergo non potest saltem specifica inæqualitas peccatorum ex eo desumvi.

Durand. in 2. dist. 42. qu. vlt. docet, peccata diuer- ^{5.} Peccata c. finis & mediorum, à quibus nos deordinant. Vn- inter se se- de quia deordinatio à fine peior est deordinatio. cundum diversas species, commissa contra finem, ut infidelitas, blasphemia, odium contra Deum &c. quæ commissa contra media, ut furtum: grauiora, quæ immediatè deordinant à proximo, qui dicitur finis sub fine; ut grauius est homicidium furto: quia illud immediatè deordinat nos à proximo; hoc tantum à rebus exterioribus, quæ sunt media ad finem. Comparando verò

Et secundū tandem: do verò peccata eiusdem speciei id est se, vno est gravius altero, vel quia est intenſius, vel quia est magis voluntarium, vel quia plotes circuitus tanta virtutis corruptit. Hæc opinio vera est, sed insufficiens ad explicandam inæqualitatem omnium.

6. Nonra et qualia mali- tias. Litet h. peccata, contra ultimum finem, inmediate commissaria, sunt graviora; non omnia tamen, quæ sunt contra ultimum finem, sunt eiusdem gravitatis, sed multa specie diversa, atque adeo inæqualiter inter se malitia. Idem dicendum de peccatis contra proximum, aut eius exteriora bona commissaria; nam etiam circa hæc diuersa specie peccata committi possunt.

7. Inequali- tas pec- pos. ad natu- rationalem us sic. Quartum dicendum est, inæqualitatem peccatorum sumendam esse ex diuersa oppositione ad consumenda ex tutam rationalem, quia rationalis est: quæ diuersa oppositione in peccatis omissionis substituit ex diuersitate actus debiti; in peccatis commissionis sumuntur, vel ex diuersitate obiecti rationi dissoni, vel ex modo tendendi ad obiectum, vel ex damno, quod alteri per talē actum infertur, vel demique ex paucitate, aut pluritalitate circumstantiarum, quæ per peccatum violantur: exempla cogitare facile est.

8. Regula du- plex Huc spectant regulae ex S. Thom. & Magr. ad gravitatem peccatorum dignoscendam assignantur disp. 17. scilicet 1. Ea peccata, ceteris paribus, esse graviora, quæ nobilitribus virtutibus opponuntur: & quæ magis opponuntur fini, ad quem virtus principalius ordinatur: ut quia temperantia principalius ordinatur ad reprimendos nimios affectus circa delectationes sésus, ad quas natura de se prona est, gravius peccatum est contra hanc virtutem per excessum, quam per defectum delinquare. Contrà verò, quia fortitudo principalius ordinatur ad intendendos affectus circa periculis mortis, quæ homo naturaliter refugit, gravius peccatur contra hanc virtutem per defectum, quam per excessum.

9. Stoicis Reſp. Ex his ad fundam. Stoicorum falsum est, virtutes pares esse inter se: & concessio, peccata contra illas commissa esse equalia; adhuc possent esse inæqualia, vel ex modo illas transgrediendi, vel ex pluribus aut paucioribus circumstantijs; concedo, peccatum esse recessum à virtute; nego hunc æqualem esse in omni peccato: maior enim est recessus à virtute nobiliore, quam ab ignobiliori, & ab eadem virtute magis recedit ille, qui plures violat circumstantias, quam qui pauciores.

10. Quæstiō altera Queritur 2. An omnibus peccatis equalis poena damni in alia vita respondeat? Dixi poena damni: certum n. est, poenam sensus futuram inæqualitem ex Apocal. 18. quantum glorificauit se, & in deliciis fuit, tantum dñe illi tormentum & lucrum. De poena damni, quæ in priuatione gratiæ & beatitudinis supernaturalis consistit, duæ oppositæ sententiæ sunt.

11. Sent. affirms. Prima affirmat, poenam damni, quæ auctiōne peccati correspōdet, futuram esse æqualem in omnibus damnatis. Duran. in 4. dist. 22. q. 1. Palud. qu. 1. concl. 2. Capro. qu. 2. ar. 3. ad argu. Duran. Vñquez disp. 100. cap. 5. Fundam. homo ratione peccati non dicitur carere gratiæ, & consequenter gloriā in aliquo determinato gradu, quia nullum habet debitum decedendi ex hac vitâ cum aliquo determinato gradu gratiæ, sed solum cum gratiâ simpliciter: ergo non potest priuatione gloriæ, seu poena damni, esse major in uno, quam in alio.

12. Sent. neg. Secunda sent. pronuntiat, poenam damni futuram esse inæqualem, et si non in omnibus, saltem in plerisque. Fundam. cum hæc poena sit omnium maxima, si ceteræ futuræ suæ inæquales, multo magis hanc oportebit esse inæqualem: alioqui tanta foret in Iudæa, quanta in pueris non baptizato-

Hæc sent. probabilius, difficile tamen, saltem in omnibus, huius inæqualitatis radicē assignare est.

Solutio in 4. dist. 16. qu. 1. ar. 1. radicem huius inæqualitatis reducit ad inæqualitatem macule peccati, quæ sicut inæqualis est in singulis adultis, ita & poena damnis illi respondens. Quid si quereras: in quo hæc poena inæqualitas consistat? Respondeo, in hoc, quia quid illa ex pluribus peccatis graviorque macula orta est, eò acerbius damnatos affligit. Quid si ei obijcas, hoc tantum probare maiorem poenam sensus, ad quam afflictio spectat. Respondeo; ex maiori vel minori afflictione perpenditur maior vel minor poena damni, ex quâ tanquam ex causa saltem partiali oritur habet illa afflictio. Evenio si illa non cruciat pueros in limbo, cruciat autem damnatos in inferno, procul dubio inæqualis est in pueris, ac in damnatis.

Sed hæc modus non prob. afflictio. n. non ad damnum, sed ad sensum spectat; nec oritur immediatè ex poena damni, alioqui etiam oritur in pueris non baptizatis, in quibus est poena damni: oritur ergo immediatè ex apprehensione, seu ex poena damni apprehensâ vehementius ab uno, quam ab alio: & consequenter ex æquali poena danni inæqualis afflictio sensus oriri posset. Velut si duo ciues æquali poena ex illo mulieretur, in uno maior afflictio esse posset, quam in alio, si unus vehementius, quam aliis taliter poenam apprehenderet.

14. Roijctus. Almei. tract. 3. Moral. cap. vñ. opinatur, hanc poenam inæqualitatem sumendam esse per respetum ad diuersa & inæqualia peccata, propter quæ infligitur. Quia priuatio visionis Beatificæ in tantum habet rationem poenæ, in quantum dicit ordinem ad propriam culpam, quo præciso, non esset poena: ergo idem malum eò erit maius in ratione poenæ, quod propter plura & graviora peccata infligitur. Contrà: Tum quis ex hoc modo se- queretur, non posse duos, qui imparia peccata commiserunt, pari poena puniri. Cum n. poena eo sit formaliter poena, quo respicit culpam, eodem que gradu crescat poena, quo culpa, tanta erit poena, quam culpa, ob quam infligitur. Tum quia etiam poena sensus dicit ordinem ad culpam: & tamen illa non est maior, vel minor propter maiora, vel minora peccata, propter quæ infligitur, sed propter maiorem, vel minorē disconuenientiam, quam habet cum subiecto, cui infligitur. Ra- tio est: licet poena connotet in obliquo culpam, propter quam infligitur, in recto tamen dicit maius ipsum positum, aut priuatum contrarium na- turæ, cui infligitur. Unde potest, crescente culpa, non crescere poena ratione mali, quod in recto dicit: Et contrà, crescere poena; non crescere culpam.

15. Almei. explica- tio. Scotus in 4. dist. 50. qu. 6. s. ad 1. quæst. inæquali- tem poenæ damni limitat ex inæqualitate culpæ; ita vt qui graviorem commisit culpam, maioris boni probat carentiam subeat. Quantò actus peccati cum ma- iori conatu elicetur, tanto maiorem rectitudinem oppositus actus virtutis habet; & per consequens tanto ad maius præmium hominem ordinat: Ig- 16. Do adib. tur qui gravius peccat, maiori bono se priuat. Vi- specie di- terius: quod actus peccati est gravior, eò actus debi- ueris: tis oppositæ virtutis est perfectior: & consequen- ter quo gravius quis peccat, eò maiori præmio, quod per oppositum actum virtutis promoveri debet, priuatūr. Contrà: Tum quia inde sequetur, duos inæqualiter peccantes contra eandem virtutem æqualem subire poenam damni v. g. con- tra liberalitatem procul dubio gravius delinquit qui ex avaritia, quam qui ex prodigalitate peccat: cum tamen uterque priuatur æquali præmio de- bito.

17. Scot. ex- plicat. Accidit. Fundam. cum hæc poena sit omnium maxima, gis quam qui non in omnibus, saltem in plerisque. Fundam. cum hæc poena sit omnium maxima, si ceteræ futuræ suæ inæquales, multo magis hanc oportebit esse inæqualem: alioqui tanta foret in Iudæa, quanta in pueris non baptizato-

bito liberalitati: Tum quia falsum est, quod actus peccati est int̄erior, eo a&ū oppositæ virtutis debere esse int̄erior. Nam est ex suppositione quod homo operetur, teneatur elicere oppositum actum virtutis, non tamen cā intentione, quā peccat.

19.
Supple-
mentum.

20.
Impugna-
tur à Vas-
quez unico
fundam.

21.
Hie modus
probabilis-
fum.

22.
Contra
Vasquez.

Suppl. in 4. dist. 44. queſt. 3. art. 1. not. 2. hanc inaequalitatem pensat ex maiori, vel minori beatitudine, ad quam per merita, vel per gratiam erat quis ordinatus: Ex quo infert 1. maiorem poenam damni contrahere, qui plura merita acquisiuit in vita, & postea per peccatum mortale damnatus est, quam qui pauciora habuit merita; eo quod maior beatitudo debeatur illi, quam isti. 2. maiorem poenam damni deberi parvulis in lege Euangelica sine baptismo defunctis, quam in lege veteri: eo quod per Baptismum ad maiorem gratiam, & gloriam ordinantur, quam per Circumcisio[n]em. 3. maiorem esse poenam damni in adultis, quam in parvulis; nonne quia adulto debet priuatio gloriae quæ responderet gratiae Baptismi, & meritis, quibus eam debebat conseruare & augere? Contrā est Vasquez: sequeretur, cum, qui nunquam merita, vel gratiam habuit, nulla poena damni mulctari. Quod si dicas, inquit, faſſe ad gloriam destinatum virtute sacramenti, quod debebat suscipere: huic obſtar: quia sacramentum ſolū determinat gradum gloriae in parvulis, non in adultis, qui debent proprio actu recipere ſine illa determinata diſpoſitione sacramentum.

His non obſtantibus, hunc modum, quem docuit Alen. 3. par. qu. 57. me. 3. in c. ſic conſirmo: Pœna damni illi aliud eſt, quam priuatio debitæ beatitudi. Sed hec non eſt futura æqualis in adultis damnatis: poteſt n. eſſe debita adulto, De facto, ex ſuppoſitione totius gratiae, quam de facto ex meritis, & ſuſceptione sacramentorum ſibi comparauit: vel de iure ſeu quaſi de iure poenitentia legi diuinâ, quo modo ea tantum beatitudo eſt debita adulto, quæ responderet gratiae, quam tenetur virtute sacramentis aut eius voti & obſeruantia præceptorum, ſine quam gratia ita ſuſcepta, in finem vitæ conſeruari non poſſet: Neutra autem beatitudo æqualis eſt in omnibus adultis, vt patet: ergo nec priuatio illius, in quam pœna damni conſtitit.

Vnde nego, dari poſſe aliquem, qui nullā poenā damni puniri debeat. Si n. loquamus de parvulis, ſicut illis determinatus erat gradus gratiae, virtutē sacramenti ſuſcipiendus, & gloriae; ita illis determinata responderet poena damni. Si de adultis baptizatis: vel illi habuerunt merita, quibus responderet gloria, & ſic debetur illis poena damni iuxta carentiam beatitudinis respondentis gratiae baptis. quam tenebantur conſeruare per obſeruantiam præceptorum ad ſalutem neceſſariorū, & præterea meritis per gratiam ultra eam obſeruantiam acquisitiſ. Si verò poſt amissionem gratiae baptis, nulla habuerunt merita, debent non modò priuari gloriae debitæ gratiae baptis. ſed etiam debitæ gratiae, quæ acquisita fuifſet obſeruantia præceptorū, quæ ad conſeruandam gratiam baptis. viſque ad extreſum vitæ neceſſaria fuifſet. Adultus verò infidelis decedens ſine baptismo priuatur beatitudine debitæ gratiae, quam debebat aut virtute ſacramenti per ſufficientem & neceſſariam diſpoſitionem, aut per votum illius ſuſcipere ab illo tempore, quo illam potuit & debuit per ſufficientem diſpoſitionem à Deo recipere: nec non debitæ gratiae, quæ responsura fuifſet obſeruantia præceptorum, quæ neceſſaria fuifſet ad conſeruandam gratiam ab eo tempore, quo illam vel per baptismum, vel per votum accepit, viſque ad poſtemū vitæ.

Vnde ad argum. *Vasquez cōcedo, iuxta meliorem ad Vasq.* diſpoſitionem poſſe adultum maiorem gratiam per ſacramentum recipere: verū aliqua eſt diſpoſitio, ſive quā effeſtus ſacramenti ſuſcipi non poſteſt: & iuxta gratiam vi talis diſpoſitionis ſuſcipiā, mensuratur priuatio gloriae, & poena damni in adulto infideli ſine baptismo decedenti. Item aliqua eſt obſeruantia præceptorum, ſine quam gratia baptismo aut eius voto ſuſcepta, conſeruari in fine vitæ non poſteſt; & huius etiam priuationem gratiae, & gloriae contrahit infidelis.

Ad fundam. primæ ſent. patet: *tum quia licet homo non teneatur abſolutè cum tantā, vel tantā gratia ē vitâ diſcedere; Ex ſuppoſitione tamē meritorum, quæ per actus virtutis acquisierat, teñebatur cum illis mori. ſicut n. tenebatur præſentem gratiam, per merita acquisitam, in finem vitæ conſeruare; ita & cum illis meritis decedere: Tum quia non ſolū parvuli decedunt cum determi- nato gradu gratiae virtute ſacramenti acceptæ, & conſequenter qui ſine ſacram. gratia moriuntur, contrahunt determinatam poenam damni, ſed etiā omnes adulti Christiani tenentur cum cā ſaltē gratia decedere, quæ acquisita fuifſet per obſeruantiam præceptorum ad ſalutem neceſſariorum à tempore, quo coepiunt eſſe præcepti capaces ad eam viſque aetatem, in quam decesserunt. ſicut n. toto illo tempore quisque fidelis tenetur per obſeruantiam præceptorum ad peccato ſe immunem fer- uare, ita tenetur cum gratia baptis. ex tali obſeruantia autem decedere. Adulti verò infideles decedere tenentur cum eā gratia, quam vel in re, vel in votu ſacramenti, ſufficienti diſpoſitione ſuſcepti fuifſent; nec non cum eo augmento gratiae, quod acquisiti ſuifſet per obſeruantiam præceptorum ad ſalutem neceſſariorum, quorum quisque in ſuo ſtatu capax fuifſet.*

23.
Ad fund.
prima.

24.

DISPUTATIO XX.

De ſubiecto peccatorum.

Dico 1. Voluntas eſt ſubiectum cuiuscumque peccati. S. Thom. I. 2. q. 74. art. 1. quem recte explicat Cajet. ibid. Fundam. omne peccatum eſt voluntarium: eſt enim actus liber; liberum essentialiter ſuſcep- nit voluntarium, ut species genus: ergo eſt in volun- tate, ut in proprio ſubiecto. Sicut ratio voluntarii ſubiectuē non eſt, niſi in voluntate; ut actus ipſe voluntatis, quo peccatum intenditur.

Peccati ſub-
iectum vo-
luntatis

Dices: Poteſt eſſe peccatum abſque illo actu elicto voluntatis, ut cum quis non reprimit mo- tus libidinosos in appetitu ſenſitivo, quos repre- mire debet, vel omittit ſacrum, cui intereffe ten- tur, negative tantum ſe habendo: ergo non omne peccatum ſubiectuē eſt in voluntate. Resp. hec peccata quā ratione ſunt voluntaria, eſſe in vo- luntate; non actu expreſſo, ſed interpretatiuo.

Dico 2. Non ſola voluntas, ſed ominus po- tentia, quæ ſubeft imperio voluntatis, eſt ſubiec- tum peccati: S. Thom. I. 2. q. 74. art. 2. Ratio: (ut diſp. 16.) malitia formalis non ſolū reperi- tur in actibus interioribus voluntatis, ſed & in ex- terioribus externalium potentiarum: Imò ex hi- ſepe deriuatur malitia formalis in actus interiores voluntatis, & fit, ut ſubiectum malitiae formalis ſint alij etiam potentiae, in quibus primaria peccati consummati

Potentia
voluntati
ſubiecta:

consummari potest: ut in intellectu, hæresis & qui-
cunque error, aut culpabilis ignorantia; in app-
petitu sensitivo, libidinosæ delectationes; in ore,
mendacium ac prævaricatio locutiones; in extensis mem-
bris, deformes operationes: licet haec omnia ra-
tione voluntarij primarij sint in voluntate.

4.
Non inde-
pendenter
à libero
consensu.
Voluntas
subiectum
omnis vo-
luntarij.

Dico. Nulla potentia distincta à voluntate
potest esse principium consummati peccati, inde-
pendenter à libero consensu voluntatis: S. Thom.
q. 7. de malo art. 11. ad 15. venialia non sunt sicut in
subiecto, in corpore, sed in anima; & communis contra
Caet. I. 2. q. 74. c. 4. afferentem, appetitum
sensitivum propter coniunctionem cum appetitu
rationali participare vestigium libertatis, quod
sufficiens est ad peccatum veniale, independenter
à consensu voluntatis, non ad mortale: ita expli-
cat S. Thom. qui art. 3. concedit, in appetitu sen-
sitivo posse esse peccatum nempe veniale, negat
art. 4. posse esse mortale: quia libertas, quam ap-
petitus inferior ex coniunctione cum rationali
participat, et si sufficiens sit ad veniale, non tamen
ad mortale. Probat Caet. sicut vires cognoscitiae
sensitivæ animæ rationalis excedunt in cognos-
cendo vires cognoscitiae Brutorum, ut patet, in-
quit, in cogitatiâ & reminiscentiâ, collatiuam
vim particularium habentibus; ita vires appetiti-
væ sensitivæ eiusdem excedere debent vires ap-
petitiuas brutorum per hoc, quod istæ appetitū cū
quâdam libertate, illæ necessarij & naturaliter.

5.
Fundam.

Hęc tamen Caet. sent. merito ab omnibus rej-
icitur, & nostra docetur. Fundam. si in appetitu
sensitivo posset esse peccatum, homo peccare pos-
set, etiam renitente & obliquante voluntate: quia
cum appetitus inferior participet propriam liber-
tatem, distinctam à libertate appetitū superioris,
poterit, insurgente passione, non obedire volunta-
ti, huiusmodi passionem refutanti. Consequens
est contra Patres, & Concilia, Trident. sess. 5. in de-
creto de pecc. orig. fine, vbi docet, concupiscentiam,
quæ ad agonem nobis relicta est, non consentientibus
nocere non posse: noceret autem non
consentientibus, si ea, voluntate adhuc reluctan-
te, venialiter peccare posset.

6.
Contra Ca-
ies.

Respondeat pro Caet. quis, in tali casu hominē
similiter mereri peccatum voluntatis, & demereri per
actum appetitus. Sed contrâ 1. concupiscentia nō
est relicta tantum ad agonem, sed etiam ad pec-
catum; eaque nobis non consentientibus, imò &
reluctantibus, noceret; 2. nullus motus potest no-
bis ad laudem vel vitium imputari, nisi acceptetur
à voluntate, quæ est primum mouens in homine;
3. sequeretur, posse appetitum sensitivum circa
idem obiectum mereri, circa quod voluntas deme-
raretur, si voluntas consentiret in obiectum tur-
pe, quod appetitus refutaret. 4. sequeretur, omnes
motus naturales appetitū sentientis circa obiectū
turpe, ante ullâ aduentientiâ rationis, esse venialia.

7.
A priori
manifesta:

Ratio: appetitus sensitivus est potentia natura-
lis determinata ad vitum, mediâ cognitione sensi-
tiuâ, proponente obiectum secundum determina-
tam rationem boni delectabilis: unde sicut cogni-
tio sensitiva, à quâ tantum ut à proportionatâ re-
gula mouetur appetitus sensitivus, non proponit
obiectum sub aliquâ ratione mali moralis, cùm
potentia sensitiva non habeat vim comparandi il-
lud cum regulâ rationis, penes quam omnis ratio
bonitatis, vel malitiae moralis desumitur: ita nec
appetitus sensitivus, talem cognitionem sequens,
habere poterit ullam libertatem; cùm omnis indif-
ferentia subiectua radicaliter originetur ex indiffe-
rentiâ obiectiuâ cognitionis, ut patet de subiectuâ

voluntatis, quæ originatur ex obiectiuâ intellectuâ.

Vnde ad rationes Caet. nego appetitum sensi-
tiuum ex coniunctione quam habet cum appetitu
rationali in homine, ullum participare libertatis
vestigium: ita disponente naturâ, ut penes eam
tantum potentiam resideat omnis operandi liber-
tas, quæ potissima est in homine, & à qua meritum
& demeritum, vita & mors dependet. Neque ob-
stat, quod appetitus non obediatur voluntati despo-
ticè, sicut obediunt reliquæ potentiaz exteriore, &
sed politicè tantum: nam hoc non prouenit ex li-
bertate, quæ in illo sit, sed quia ad obiectum mo-
uetur motu animali, mediâ cognitione sensitivâ
potentia autem cognoscitua non statim ab obie-
cto cessat, præsertim quando illud per physicam
corporis alterationem animum pulsat, sed pede-
tentim aliò intentionem diuertendo. Hinc fit, ut
non statim voluntatis imperium appetitus exequatur.
Nego etiam, ullum esse discursum interiori
hominis cogitatiæ: nam esto, in ea sit debita spe-
cierum coordinatio, ut melius deseruiat intelle-
ctui, nullus tamen propriè discursus, qui in de-
ductione vnius ignoti ex alio noto consistit.

Ad S. Tho. vel dici potest cum Vasquez disp. 104. cap. 5. illum non negasse in appetitu sensitivo de-
pendenter à consensu voluntatis peccatum mor-
tale quoad esse moris, sed solùm quoad principia-
lem effectum, quem in animâ causat, quæ est pri-
uatio gratiæ, quæ in sola animâ rationali subiec-
tur; vel certè negasse mortale potius, quam veniale
in appetitu sensitivo, propter actualem deordina-
tionem ab ultimo fine, quam mortale includit.

An ignorantia, que in intellectu consummatur, sit for-
maliter peccatum, & quarum rerum decur
culpabilis ignorantia?

10.
Dupliciter potest, ex S. Tho. I. 2. q. 74. art. 5.
peccatum in ratione consummari, uno modo
circa obiectum proprium, omittendo cognoscere,
quæ ratio potest & debet scire: Alio circa
directionem aliarum potentiarum, quæ in ordine
ad proprios actus dirigere tenetur, ut potentia
universalis directiva: in utroque actu contingens
potest defectus in ratione; & de utroque defectu
tria examinanda. 1. An ignorantia sit peccatum Dubium 1.
secundum se, an solùm ratione negligentia, quam
quis in comparandâ scientiâ debitâ committit.
2. An sit peccatum speciale distinctum ab eo, cu-
ius ignorantia ipsa est causa. 3. quæ regula assignari
possit ad cognoscendum quando ignorantia sit
peccatum. Certum n. non semper esse peccatum.

Quoad primum, duas sunt sententias. Prima affirmit,
ignorantiam secundum se esse peccatum, & non ignor. effe-
tantum effectum peccati ex negligentia causalium:
videtur Alen. 2. p. q. 112. mem. 1. Alber. in 2. dist. 22.
art. 7. Bonavent. ar. 2. q. 2. Richar. art. 2 q. 2. Marfil.
q. 15. art. 2. Almas. tract. 1. moral. cap. 5. &c. Fun-
dam, illud est secundum se peccatum, quod secun-
dum se precepto prohibetur: sed ignorantiam secun-
dum se pracepto prohibetur, non solùm neglig-
entia addiscendi: Nec obstat, quod ignorantia
opponatur scientiæ, quæ est virtus intellectualis, &
non moralis: nam & hæresis opponitur fidei, quæ
est virtus intellectus. 2. sent. docet, ignorantiam se-
condum se non esse peccatum, sed effectum dum
taxat peccati, eo modo quo mors animæ & corpo-
ris: esse peccatum solam negligentiam, quâ quis
omittit scire ea, quæ scire tenetur: S. Tho. I. 2. qu. 76.
art. 2. Caet. ibid. Duran. in 2. dist. 22. qu. 3. Sylvest. v.
ignoran. qu. 3. Cordu. lib. 2. qu. 6. prop. 2. Vasquez 1. 2.
disp.

8:
Ad Caet.

9:
Ad S. Tho.

10.
2.
3.

11.

pecc. affir.

12.

13.

14.

Negant.

disp. I 18. cap. 3. Fundam. ignorantia propriè dicitur opponitur scientiæ habituali, non actuali; peccatum non opponitur formæ habituali, sed actuali: est enim priuatio rectitudinis debitæ actuæ: igitur ignorantia est peccatum ratione actualis inconsiderantia.

^{13.} Dicendum, ignorantiam habitualem non esse peccatum, sed effectum peccati; actualem vero non solum esse peccatum ratione negligentiae adiunctæ, sed etiam ratione sui. Prior pars prob. ignorantia habitualis oritur ex actuali, ut effectus ex causa: nec ex se habet unde peccatum dicit possit: non ex naturâ suâ; quæ nullam dicit moralem disformitatem contra naturam rationem. nec semper, & in quolibet illa est peccatum, sed ad summum quando, & in quo vrget præceptum: nec habere potest rationem peccati ab intrinseco præcepto: præcepta n. non dantur de scientiâ habituali, sed actuali, in ordine ad rectè operandum, ad quod non habitualis, sed actualis necessaria est scientia.

^{14.} Posterior pars prob. quando actus est in præcepto, non solum negligentia, sed etiam omissione ex negl. ipsa actus præcepti peccatum est: qui n. omittit tē- gentia & pore præcepti actum contritionis, non solum peccatione sui. cat negligendo præceptum, sed etiam non eliciendo contritionis actum. Cum ergo scientiæ præceptum currit, non solum negligentia, sed priuatio seu omissione ipsa scientiæ est peccatum: quia non solum negligentia addiscendi, sed priuatio ipsa scientiæ opponitur præcepto. v. g. currente præcepto fidei diuinæ, non solum negligentia addiscendi mysteria fidei, sed & voluntaria ignorantia eorum est mala, & opposita præcepto fidei. Colligitur ex S. Tho. qu. 76. art. 2. ad 3. sicut in peccato transgressionis, peccatum non consistit in solo actu voluntatis, sed etiam in actu volito, qui est imperatus à voluntate: ita in peccato omissionis, non solum actus voluntatis est peccatum, sed etiam ipsa omissione, in quantum est aliquatenus voluntaria. Et hoc modo ipsa negligentia scientiæ, vel etiam ipsa inconsideratio est peccatum. Ita & Sylvius ibid. dilucidè: & sic intellige authores prius sent. ut scilicet affirmare voluerint, ignorantiam actualem esse peccatum, ut patet ex eorū scriptis.

^{15.} Quoad 2. dubium, Caeteranus & Corduba cit. loc. Dubium 2. ris opinantur, ignorantiam ratione negligentiae opponi virtuti studiositatis. Quia omne peccatum debet opponi alicui virtuti morali: cum igitur scientia sit virtus intellectualis, ignorantia debet opponi virtuti studiositatis, cuius est, appetitum sciendi moderari, cui per excessum opponitur vitium curiositatis, per defectum vitium innominatum; quod communis nomine appellatur negligentia. Contrà autem Vassquez 1.2. disp. I 19. cap. 2. contendit, ignorantiam non esse speciale peccatum alicui speciali virtuti oppositum, sed trahi ad eam speciem peccati, cuius opposita virtus ignoratur: ut ignorare quæ pertinent ad virtutem iustitiae, est peccatum iniustitiae: ignorare quæ spectant ad virtutem charitatis, est peccatum contra charitatem. Ex quo colligit, vitium precipitacionis, quod à S. Tho. 2.2. qu. 53. art. 2. connumeratur inter vitia opposita prudentiæ, & est defectus consilij; sicut inconsiderantiam, quæ est defectio iudicij, & inconstantiam, quæ est defectus imperij, non opponi speciali virtuti prudentiæ, quia hæc non est virtus moralis electiua, sed intellectualis; sicut ars ex Arist. 6. Eth. cap. 2. & 3. virtuti autem intellectuali non opponitur speciale peccatum moris, alioqui etiam arti opponerentur opposita virtus. Confirmat: si ignorantia opponeretur virtuti seu diuinitatis, sequeretur grauius peccare cum, qui

ex ignorantia, quæ qui ex scientia peccaret: quia ille contra duplice virtutem, hic contra unam tantum, contra quam defectu scientiæ peccatur, delinqueret.

DICO: una ignorantia opponitur scientiæ seu appetitui sciendi propter ipsam scientiam: altera opponitur scientiæ propter alios actus virtutum, quorum scientia est practicè directiva. Primo modo ignorantia opponitur virtuti studiositatis, cuius est appetitum moderari circa studium sciendi ut sic: sumpta secundo modo, opponitur virtuti illi dumtaxat, cuius transgressionis est causa, vel per omissionem, ut qui negligit scire præcepta ad actum virtutis obligantia; vel per commissionem, ut qui negligit examinare circumstantias operis, quo defectu transgreditur præceptum negativum. Luxta hanc distinct. conciliantur utraque sent.

^{16.} Ad fund. Vassquez, cōcedo, virtuti intellectuali ut sic non opponi vitia & defectus morales, quia hi non opponuntur, nisi virtuti morali; opponi autem virtuti intellectu. quæ intellectualis in operando pendet à recto appetitu, à quo imperatur: ut sic n. participat rationem virtutis moralis. Sic fidei virtuti intellectu. opponuntur vitia levitatis, & incredulitatis. Arti nullum vitium morale opponitur, quia in dirigendo à recto appetitu non pendet. Ad confirm. neg. sequel. studiositas n. est virtus generalis habens pro materiâ scientiam. ut sic, quæ est regula omnium humanarum operationum: transgressio autem virtutis generalis non tribuit novam speciem malitiae, nisi ut expresse intenta, ut patet in virtute generali obedientiæ in omni præcepto inclusa.

^{17.} Pro declar. dubij 3. recolenda divisio ignorantiae, in vincibilem, quæ humanâ diligentia vincit potest; & inuincibilem, quæ nullâ humanâ industriâ superari potest. alia, quæ probabilis dicitur, & æquivalens inuincibili; est illa, quæ licet humanâ diligentia vincit potuerit, non tamen debuit, eo quod probabilis ratione ita iudicatum est, ultra quam nemo tenetur inquirere: cui opponitur improbabilis, quando improbabili ratione iudicatum est ita esse, quæ à peccato non excusat. Porro inuincibilem non obligare, compertum est: cùm nemo teneatur ultra id, quod humana diligentia consequi potest. Sola controvrsia de vincibili, quæ & quando obliget: certum est non obligare, nisi accedit debitum, cùm nulla potentia obligetur ad actum 2. nisi ex debito. His adnotatis,

DICO 1. Omnes tenentur scire universalia iuris naturalis principia, cuiusmodi sunt omnia præcepta decalogi, quando sine peculiari circumstantia occurunt. Ita Theologi docent, neminem naturalis iuris ignorantia laborare posse, cùm illud sit cùm natura inditum. Rom. 2. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt: eiusmodi leges non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis. Vbi Auctoritas, opus legis est non occidere, non machari, non furari, non concupiscere, non falsum testimonium dicere, Patrem & Matrem honorare, & his similia facere, vnumque Deum Creatorem omnium credere, & hac omnia naturalis ratio scripta in cordibus gentilium. Vnde Doctores docent, non posse de illis dari ignorantiam inuincibilem, saltem pro toto tempore vite, non obstante quacunque praua confutudine. Nec obstat, quod multa peccata contra Decalogum olim apud varias nationes legantur fuisse licita, ut apud Gallos latrocinium, apud Lacedemones adulterium: nam nec talis ignorantia, omnino à culpa immunis fuit, quin tubiude eorum conscientia peccati turpitudine extimularetur; tametsi

tamen si prava consuetudo diurno habitu radicata non sinebat eos ad peccati malitiam reflectere. *Dixi quando sine peculiari circumst. occurrit: Nam cum tali circumst. ea occurtere possunt, ut propter inuincibilem ignor. penitus à culpa excusent, sicut multi existimat, mendacium etiam iuratum tempore urgentis necessitatibus licitum esse.*

Dico 2. Christi fideles tenentur sub precepto scire omnia fidei Christiana mysteria in symbolo contenta: *S. Tho. 2.2. q.2. art. 7. & 8. Scholast. in 3. diff. 25.* qui etiam docent, non satis esse, hæc implicitè, sed necessarium esse ea explicitè nosse: quia nullus potest se ad finem dirigere, nisi finis, & eorum, quæ ad finem necessaria sunt, notitiam habeat: sed mysteria fidei continent finem, & ea quæ ad finem necessaria sunt. Catholici disputant, an inter fideles dari possit ignorantia inuincibilis mysteriorum Fidei etiam eorum, quæ ad salutem necessaria sunt, absque culpa: & an hoc ipsum preceptum sciendi, quæ ad salutem necessaria sunt, obliget etiam infideles. hæc tomo 4. loco proprio.

Dico 3. Vnusquisque tenetur scire ea, quæ ad proprium officium ritè obeundum censentur necessaria: *S. Tho. I. 2. q. 76. art. 2.* nam qui operatur aliquid absque sufficienti notitia eorum, exponit se manifestò periculo errandi, quia applicat se ad opus absque regulâ directiâ operis, quæ est prædicta notitia eorum. Vnde peccat confessarius, si absque sufficienti notitia eorum, quæ ad hoc sacramentum ritè ac rectè exercendum necessaria sunt, accedit: doctor, vel iudex, si absque notitia eorum, quæ ad casus, litesque definiendas necessaria sunt, aliquid definire attinet: medicus, si ad vulnera morbosque curandos absque sufficienti notitiâ accedit. Nec solùm necessaria est cognitio eorum, quæ ad officium ritè obeundum in communione necessaria sunt, sed & eorum, quæ ad singulos actus sui munera rectè exercendos necessaria sunt, quando vniuersalis scientia ad actum in indiuiduo rectè exercendum non sufficit. quia omne debitum sciendi est in ordine ad opus in indiuiduo exercendum: ergo quoties ad id vniuersalis scientia non sufficit, adhibenda particularis,

Maior difficultas est ad dignoscendum, quando ignorantia eorum, quæ ad proprium officium exercendum necessaria sunt, censetur culpabilis.

Dico 1. omnem ignor. cuius nulla nec in vniuersali, nec in particulari præcessit suspicio, reputari inuincibilem, atque adeò inculpabilem, tam iuris, quam facti. Ignorantia n. quæ nequum humana diligentia superari, est inuincibilis: et ignorantia rei, cuius nulla præcessit dubitatio, est huiusmodi: quia nisi cogitatio de re, cuius ignorantia laboramus, nobis occurrat, non erit in nostra potestate illum expellere, ut patet; cum nec prima rei cogitatio in nostra sit potestate; nec voluntas sine prævia cognitione operari possit.

Dico 2. Eam ignorantiam censeri probabilem, atque adeò ad culpam non imputari, ad quam superandam sufficiens adhibita est diligentia. Quæ diligentia sufficiens sit, vt dignoscatur,

Prima regula sit eius, qui indoctus est, & propriæ prudentiæ non fidit: debet enim viros doctos ac peritos in eâ materiâ, de quâ dubitat, consulere; quorum consilium sequens ad amplius non tenebitur; nec ignorantia illi ad culpam imputabitur.

2. Regula sit eius, qui doctus est, & materiæ, de quâ agitur, peritus; scirque leges & rationum momenta perpendere. Hic eam adhibeat diligentiam, qua iuxta rectam rationem sibi probabiliter suadere possit, se suo munera ac conscientiæ satis-

fecisse, nec se ad amplius moraliter teneri: quamdiu autem ad hoc signum moralis certitudinis non præuenit, semper dubitare potest, non sufficientem adhibuerit diligentiam.

3. Regula sit eius, qui nec defectu doctrinæ, quâ caret, potest propriæ conscientiæ fidere; nec urgente necessitate, viros doctos consulere. Is, si negotij grauitas poscat, recurrere tenetur ad Deum, ut illum illuminet; & per actus contritionis se ad diuina lumina concipienda disponere: præseruum si res, de quâ agitur, grauis sit, & in notabile bonum, aut malum sui, vel aliorum vergere possit. Eadem doctrina applicanda est ignorantia facti, ut illa censetur inuincibilis, vel probabilis, cuius vel nulla dubitatio facti præcessit, vel siqua præcessit, sufficiens iuxta aliquam ex tribus assignatis regulis adhibita est diligentia.

An, & que ignorantia sit causa peccati?

H Actenus de ignor. secundum se, an & quâ ratione possit esse peccatum; nunc de ignor. quâ est causa peccati; uno modo ut remouens prohibens, quia remouet scientiam, quæ peccatum prohiberet; alio modo ut moraliter influens in malitiam actus, ostendendo implicitè saltem malitiam peccati, nec non debitum inducendo acquirendi scientiam, quæ peccatum prohiberet. Primum habet ignorantia, quâ priuatio scientiæ: secundum habet ratione implicitæ & imperfectæ notitiæ de peccati malitiâ. Quò sit, ut non omnis ignorantia sit causa moraliter influens in malitiam; omnis tamen possit esse causa remouens prohibens peccatum, aut saltē physicam entitatem peccati. Ratio: sola illa moraliter influens in malitiam, quæ secum affert debitum, oppositam scientiam comparandi, quâ peccatum evitari possit: hæc est sola, quæ ob operante vinci potest; quæ enim vinci non potest, nullum inducit debitum oppositam scientiam comparandi. Ut autem sit causa remouens prohibens, sufficit, ut priuat subiectum scientiæ, siue cum debito acquirendi illam, ut vincibilis; siue absque debito, ut inuincibilis. Ratio: ut possit ignorantia esse causa remouens prohibens peccatum, haber formaliter quâ occultat malitiam actus, quæ si cognosceretur, non committeretur: at omnis ignorantia eam occultat vel totaliter & inculpabiliter, ut inuincibilis; vel non totaliter & culpabiliter, ut vincibilis.

Dico 1. Aliqua ignorantia est causa peccati, ut remouens prohibens. ex 1. Cor. 2. Si cognoscerent, non causa nunquam Dominum glorie crucifixissent. Ignorantia, peccati. quam de Christo habuerunt Iudei, remouit ab eis scientiam veri Messis, quæ peccatum crucifixionis prohibuit: quia cū malitia peccati de se maxime idonea sit ad tetrahedron hominem à peccato, plerique non committeretur, si plenè cognosceretur.

Dico 2. Nulla ignorantia inuincibilis & antecedens potest esse causa moraliter influens in malitiam peccati. Fundam. nulla ignor. potest esse causa moraliter influens in malitiam, nisi aliquo modo ostendat malitiam, vel inducat debitum comparandi oppositam scientiam de malitia: at nulla ignorantia inuincibilis & antecedens ostendit malitiam, vel inducit id debitum: cum definatur illa, quæ nulla humana industria vinci potest; ac proinde quæ nullum debitum in operante inducit.

Dico 3. Nulla ignorantia inuincibilis seu antecedens potest esse causa remouens prohibens peccatum quoad esse formale peccati, sed tantum quoad esse physicum: contra Catec. 1. 2. q. 76. art. 1. assertem, Nulla remouens prohibens.

ignorantia esse causam peccati non quidem quoad deordinationem & imputabiliter, sed quoad contrarietatem ad virtutem, & non imputabiliter. Vbi procul dubio loquitur de ignor. inuincibili & antec. nam vincibilis seu consequens est causa peccati, etiam quoad deordinationem & imputabilitatem.

Affirmatio communis prob. Non potest ignorantia esse causa remouens prohibens peccatum quoad esse formale peccati, nisi remouendo scientiam, quae prohiberet peccatum quoad esse formale: sed repugnat, ignor. inuincibilem remouere eam scientiam: nam ut scientia, que per inuincib. ignor. remouetur, prohibere posset peccatum quoad esse formale, deberet supponere actum, ex tali ignor. factum, esse peccatum: implicat autem, talem actum esse peccatum: nam actus ex ignor. inuincibili factus, procedit sine illa cognitione, etiam implicita & interpretationia malitia: ergo non procedit voluntarius respectu malitia talis actus: implicat autem esse peccatum, & non esse voluntarium respectu malitia peccati: hoc est ut scientia simpliciter tollat peccatum, debet supponere illud esse peccatum: ergo ut tollat peccatum ex ignor. inuincibili factum, debet supponere illud ex tali scientia factum, esse peccatum. Nec sufficit, ut tollat actum, qui si ignorantia non excusatetur, esset peccatum: hoc n. solum probat, esse causam remouentem prohibens peccatum quoad esse physicum: nam ut tolleret actum quoad esse formale peccati, deberet, dum fieret talis actus, esse peccatum: respectu n. illius dicitur ignorantia causa remouens prohibens, quod ex tali ignorantia fieret.

Dices. Si quis furaretur rectam sacram, sciens esse alienam, inuincibiliter tamen ignorans esse sacram, quam si sciret, non furaretur; ea ignorantia esset causa remouens prohibens peccatum quoad esse physicum, & formale: remouet n. scientiam, que non solum prohiberet materiale sacrilegium, quod fuit inuincibiliter ignoratum, sed etiam formale furti, quod fuit expressè cognitum. **Confirm.** non posset scientia in tali casu prohibere materiale sacrilegij, quin etiam prohiberet formale furti.

Resps. neg. min. Etenim eius tantum ignorantia dicitur per se causa remouens prohibens, quod opposita scientia per se prohiberet: at in tali casu scientia per se tantum prohiberet materiale sacrilegij non formale furti: id n. tantum per se prohiberet scientia, quod non fuisset cognitum: nam quod fuit cognitum, & nihilominus volitum, non potest per se à superueniente scientia prohiberi, cum prohiberi posset ab ipsa scientia, quae fuit cognitum. Vbi igitur solum materiale sacrilegij non fuisset cognitum, illud tantum per se prohiberet superueniens scientia, atque adeò illius tantum ignorantia foret per se causa remouens prohibens. Ratio: ignorantia non est causa remouens prohibens actum per seipsum, sed mediante scientia, quae si adesset, actum immideiatè prohiberet: ergo illius tantum potest ignorantia esse per se causa remouens prohibens, quod opposita scientia immideiatè prohiberet: hoc autem, ut patet, est quod non fuit cognitum. **Ad confir.** concedo non posse in tali casu prohiberi sacrilegium, quin simul prohibeatur & furtum: nego, furtum prohiberi per se, sed tantum consequenter: quod non sufficit, ut dicatur per se effectus ignorantiae. Si n. posset separari furtum à sacrilegio, prohiberetur sacrilegium, non prohibito furto.

Hinc constat ignorantiam, quae necessitatibus est, non voluntatis, hæc est inuincibilis prorsus, carere peccato actuali, sit ignorantia iuris naturalis, di-

uini, vel facti sit, perinde est (quidquid Calni, lib. 2. Instr. c. 2. n. 25. & Luberus obganniant.) Ratio: ignorantia huius catholicæ veritatis est, quia ignorantia causat inuoluntarium. Nemo unquam ignoranter peccauit, ait Chrysost. hom. 15. ad Rom. & Christus Ioan. 9. fine: Si eaci essetis, non haberetis peccatum, &c. 15. Si non venissimo. & locurus fuissimo eis, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Et August. lib. 3. de lib. arb. c. 19. Non tibi deputatur ad culparum, quod inuitus ignoras, sed quod negligis querere, quod ignoras. Quod quis non cognoscit, velle non potest; cum voluntas nequeat in incognitum ferri. Alioqui merus casus esset, recte operari, vel male, prout contingenter, actionem esse conformem, vel difformem legi naturali, vel positiva. Non esset voluntatis meritum, vel demeritum, sed fortuna: in modo quod probabilissima ratione & autoritate ageret quis, et si nollet agere, si sciret malum esse, nihilominus peccatum esset, ac si sciret malum esse. Præterea daretur perplexitas, quæ quis necessariò peccaret, utramvis partem contradictionis eligeret, quando inuincibili ignorantia iudicaret bonum esse, ac debere fieri, quod re ipsa malum est. Nam hoc si feceris, peccas per Aduers. Si non feceris, etiam peccabis, quia operaberis contra conscientiam, que dicit faciendum. Dices ex August. Epist. 10. ad Sixt. Inexcusabilis est omnis peccator, vel reatum originis, vel additamento propria voluntatis, fine qui non sit, siue qui ignorat, siue qui iudicat, siue qui non iudicat: quia & ipsa ignorantia in eis, qui intelligere noluerunt, sine dubio peccatum est: in eis autem, qui non posuerunt, pena peccati: (unde concludit) ergo in verisque non est iusta excusatio, sed iusta damnatio. Resp. mens huius Doctoris clarissima est superius, ubi habet: Si ergo istos inexcusabiles dicit, qui August. inuincibilia illius per ea, qua facta sunt, conspicere potuerunt, nec obedierunt veritati, sed iniqui & impie permanescunt. Neque enim non cognoverunt Deum, sed cognoscentes Deum, non ut Deum glorificauerunt: quanto magis inexcusabiles sunt qui ex lege eius instruti confidunt seipso ducos esse cœcum &c. Cum igitur dicit August. ignorantiam in ijs, qui non potuerunt intelligere, esse penam peccati, intelligit de ignorantia, non iuris naturalis, sed legis: de qua damnata est Baij propositio hæc: Infidelitas negativa pars in his, in quibus Christus non est predicator, peccatum est. Instabis. Idem Epist. 154. Sichabet: Si quis bonum putauerit esse, quod malum est, & fecerit, hoc putando utique peccas: & ea sunt omnia peccata ignorantia, quando quisque bene fieri putat, quod male fit. Resp. loquitur ibi de ignorantia vincibili, ne Apostolo contradicat, & tibi: cum in fine epistole respondet ad quest. an debeat Christianus famis necessitate viatus Idolothyto, vesci; his verbis: Aut certum est, esse Idolothyrum, aut certum est, non esse; aut ignoratur: si certum est esse, melius christiana virtute respuitur: si autem vel non esse scitur, vel ignoratur, siue vilo conscientia scrupulo in usum necessitatis assumitur. Constat hæc August. doctrina ex lib. 3. de lib. arb. cap. 18. Quis peccat in eo, quod nullo modo caueri potest? Non tibi deputatur ad culparum, quod inuitus ignoras. Nam illud, quod ignorans quisque non recte facit, & quod recte volens facere non potest, ideo dicuntur peccata, quia de peccato illo libera voluntatis originem ducunt. Ergo non addunt nouam culpam actualem, nec reatum æternæ poenæ: quippe usque adeò peccatum voluntarium malum est, ut nullo modo sit peccatum, nouum & actuale, si non sit voluntarium nouum & actuale: lib. de verâ relig. c. 14. Non negamus cum August. coeterisque Eccles. Doctoribus,

35.
Fund.

36.

Conf.

37.
Resps.

Ad Confir.

38.

tibus, ignorantiam etiam invincibilem, posse esse iustam pœnam peccati, vel originalis, vel actualis, iuxta illud August. lib. 3. de lib. arb. 18. Illa est pœna peccati sustinuenda, ut amittat emulsa quæ bene uti noluit, cum sive illa posset difficultate, si veller: id est autem, ut qui sciens recte non facit, amittat scire quid rectum sit. Et qui recte facere cùm posset, noluit, amittat posse cùm voluit. Negamus cum ipsis Doctribus, ignorantiam invincibilem posse habere rationem culpe, cum nequeat habere rationem voluntarij, nedium liberi, ad peccatum essentia-liter requisiti.

39.
Ignor. con-
sequēs cau-
sa peccati
utroque
modo.

Dico 4. Ignorantia consequens seu vincibilis non solum est causa peccati, ut moraliter influens, sed etiam ut remouens prohibens: Est communis. Fundam. ignor. consequens, quæ vincibilis, non occultat totaliter malitiam actus: ergo ex ea parte, est causa moraliter influens in peccatum, per modum proponentis, quo modo omnis cognitione dicitur moraliter influere in actum voluntatis: quia vero eadem ignor. occultat malitiam in seipso & in propria specie, quæ, si fuisset expressè cognita, prohibuisseret peccatum, ex hac parte est causa remouens prohibens peccatum.

40.
Ignor. con-
comitans
non est cau-
sa peccati
ut remouens
prohibens.

Dico 5. Nulla ignor. concomitans est causa peccati ut remouens prohibens, quamvis aliqua sit causa ut moraliter influens in peccatum. Prior pars prob. ea ignor. est causa remouens prohibens peccatum, cuius opposita scientia, si adesset, prohibiret peccatum: sed concomitans non est huiusmodi: siue n. adsit, siue absit opposita scientia, semper id committeretur peccatum: dicitur n. concomitans, quia tantum comitur actum peccati, & non est causa remouens prohibens illius: & qui cum tali ignor. operatur, non dicitur operari ex illo, quia particula ex causalitate importat, sed cum illa, quod putam simultatem significat.

41.
Aliqua est
causa ut
moraliter
influen-

Posterior pars constat: interdum n. ignor. concomitans respectu operantis est invincibilis siue antecedet. & tunc nequit esse causa moraliter influens in peccatum: cum nequeat ignorantia moraliter influere in peccatum, nisi ratione implicite cognitionis, quam de malitia secum involuit. Interdum vero eadem ignor. respectu operantis est vincibilis & conseq. & tunc, quia non occultat totaliter malitiam, moraliter influens in illud per modum proponentis. Exemplum primi: occidit quis iniurium, invincibiliter putans esse feram; quem occidisset, si sciuisse, ignor. est concomitans & invincib. proinde non influens moraliter per modum proponentis in homicidiū. Exemplum secundi: occidit quis iniurium, vincibiliter putas ferā: quem occidisset, si sciuisse, ignor. est cōcomitans, sed vincibilis & conseq. respectu occidētis, proinde moraliter influens per modum proponētis in peccatum homicidiū. Ceterū hoc interest inter unius & alterius ignor. effectum: quod prior effectus nullo pacto in ratione homicidiū tribuitur operanti, imò nec habet rationem homicidiū & peccati formaliter, sed tantum materialiter: quia in ratione homicidiū talis actus fuit invincibiliter ignoratus. Posterior vero effectus tribuitur operanti; etiam in ratione homicidiū & peccati formaliter, quia ut sic non fuit inculpabiliter ignoratus. Vnde talis homicida incurrit pœnas homicidiū, non alter.

42.
Quenam
ignorantia
excusat
peccato,
qua non.

Ex dictis inferunt: omnis ignorantia invincibilis, & antecedens excusat totaliter à peccato, quia occultat totaliter malitiam illius: Nulla consequēs seu vincibilis excusat totaliter à peccato: quia nullā talis occultat totaliter malitiam. Omnis tamen consequens minuit peccatum; quia si non totaliter

ter, saltem ex parte occultat malitiam: vñā tantum exceptā ignor. affectatā, seu volitā propter ipsum peccatum: hęc n. aggrauat, non minuit peccatum, quia qui ex tali ignor. operatur, affectat ignorantiam, ut liberius peccet, quæ est circumstantia aggrauans, & signum maioris affectus erga peccatum. Dixi propter ipsam: si. n. eadem ignor. non sit volita, vel affectata primariō & directe propter ipsum peccatum, sed propter alium finem, tunc non aggrauat, sed minuit peccatum: quia, ceteris paribus, semper levius peccat, qui minus cognoscit malitiam.

DISPUTATIO XXI.

De causis exterioribus peccati.

Discussis intrinsecis causis peccati, discutenda extrinseca duplex; directa, quæ ad causam duplex peccatum vñā cum voluntate immediate concurrat; indirecta, quæ tantum allicit, suadet, instigat: ut extrinseca obiecta, quæ ad peccandum alliciunt; diabolus & homo, quæ suadent & instigant ad peccandum, obiecta proponendo, rationibus suadendo, precipiendo, cominando, interiorē phantasiam immutando. Causa exterior directa peccati nulla creata esse potest: quia nulla creatura immediate cōcurrere potest cū voluntate peccatoris ad actū peccati, nisi solus Deus.

Extrinsica
causa peccati

De solo Deo
est contraria
versia.

SECTIO PRIMA.

An Deus sit causa peccati?

Perulgata est Libertinorū, Calvinist. Luther. hæresis, qui Deum faciunt authorem peccati: & licet nomine authoris peccati usurpare non audiant, rem expresse docent, sc. quæcumque peccata ab hominibus fiunt, fieri non solum Deo permittente, sed etiam volente, mandante, instigante, operante, ab æterno prædefinitente, ut constat ex Calvin. lib. 1. Instit. cap. 17. n. 5. 7. & 11. & cap. 18. n. 1. ubi irridens Scholast. distinctionem de agere & permettere: Absurdum (inquit) videtur, volente ac iubente Deo execrari hominem, qui mox cacciatissim pœnas daturus est. Tergiversando itaque effugiente, Det tantum permisso, non etiam voluntate hoc fieri. Et n. 2. Quantum ad arcenos mortis spectat, quod de corde Regis prædicat Salomon fleti huc, vel illuc, prout Deus visum est, ad totum certè humanum genus extenditur, tantumque valet ac si dixisset, quidquid animis concupimus arcana Dei inspiratione ad suum finem dirigat. Et lib. 3. cap. 23. n. 8. Cedit igitur homo, Dei prædilectioni sic ordinante. Eandem hæresim docuerunt Hæresiarch. Cerdoniste, Marcioniste, Manichei, Priscilliani- principes, &c. Albigenes, quorum primus author putatur Simon Magus. Verum tanto his nequiores sunt heretici nostri temporis, quanto maiori cum impierate, non in malum Deum, malorum omnium principiorum, ut illi, sed in bonum verumque Deum omnium peccata referunt; quorum primus Ireneus apud Bellarm. lib. 2. de statu pecc. cap. 1. Florinus fuit.

Probant heretici huc errorem. 1. ex Scripturis, quibus videtur Deus ab æterno decreuisse, quæ in tempore sunt mala: Genes. 45. Non vestro confilio, loquitur Ioseph de suā à fratribus venditione, sed Dei voluntate hic missus sum: & cap. 50. Nolite timere, nemo Dei possimus resistere voluntati? Act. 2. Hunc, tempe Christum, definito confilio & præscientia Dei traditum per manus iniquorum affligen-

220 Disp. XXI. De causis exterioribus peccati. Sectio I.

5.
Probant 2.

tes intercessis : & cap. 4. Conniverunt facere quia manus tua, & consilium tuum decreuerunt fieri.

2. Probant ijs testimonij, quæ ostendunt Deum creare impios, ut in eorum punitione ipsius iustitia reluceat : Omnia propter semet ipsum operatus est Dominus, impium quoque addicto malum. Sapien. 14. dicuntur creaturæ factæ in odium & temptationem hominum: Quoniam creatura Dei in odium facta sunt, & in temptationem animabus hominum, & in misericordiam pedibus insipientium. Rom. 9. An non habet potestatem signus facere aliud vas in honorem, aliud in consumeliam ? 3. Afferunt Scripturæ loca, in quibus dicitur Deus peccata precipere, ad eaque homines impellere. 2. Reg. 16. Dominus præcepit Semini ut malediceret David. 3. Reg. 22. imperat Deus spiritui malo, ut decipiat Achab: Decipies & premalebis: vade & fac ita. Psal. 43. Declinasti sensas nostras à via tua. Psal. 14. Converte cor eorum, ut odirent populum eius. Psal. 118. Inclina cor meum in testimonia tua, & non in auaritiam. Psal. 140. Non declines cor meum in verba malitia. Matt. 16. Et ne nos inducas in temptationem. Ioan. 13. Dixit Christus Iudea quod facis facito. 4. Proferunt authoritates, quibus dicitur Deus homines excæcere, indurare, decipere, tradere in reprobum sensum. Exod. 7. 8. 9. Induravit Dominus cor Pharaonis. Iob 12. Qui communias labium veracum, & docterinam senum auferit, qui immutat cor principium & decipit eos, & errare eos faciet quasi ebrios. Isa. 63. Quare errare nos fecisti de vijs tuis, indurasti cor nostrum, ne timeremus te ? Ierem. 20. Seduxisti me Domine. & seductus sum. Ioan. 12. Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaías, excœcauit oculos eorum, & induravit cor eorum. Roma. 1. Tradidit eos Deus in reprobum sensum, ut faciant quæ non conciunire. Et cap. 9. Cuius vult misereatur, & quem vult indurare. 5. Probant ex August. qui videtur huic errori fauere, lib. de correp. & gra. cap. 7. vbi aperte testatur, Christum elegisse Iudam ad effundendum sanguinem suum: Cùm (inquit) audiamus, nonne ego vos duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus es, illos debemus intelligere electos per misericordiam, illum per iudicium. Illos ergo elegi ad obnendum regnum suum, illum ad effundendum sanguinem suum. Et lib. de gra. & lib. nr. cap. 20. docet, hominum voluntates ita esse in Dei potestate, ut eas quo voluerit, quādo voluerit faciat inclinari, vel ad beneficia quibusdam praefanda, vel ad pœnas quibusdam ingendas; intelligit ibi pœnas, peccata ipsa; sic enim subiungit: Nam inuenimus aliqua peccata etiam pœnas esse aliorum peccatorum, sicut sunt vasa ira, que perfecta dicit Apostolus in perditionem: sicut est induratio Pharaonis, cuius & causa dicitur ad ostendendas in illo vivitatem Dei. Infraloquendo de Semini maledicente Davidi ex mandato Dei: Eius (inquit) voluntatem proprio vultu suo malam in hoc peccato, indicio suo iusto & occulto inclinauit. Et cap. 21. sic concludit: Satis quantum existimo, manifestatur operari Deum in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates quocunque voluerit, sine ad bona pro sua misericordia, sine ad mala pro meritis eorum. 6. Confirmant: Deus omnia operatur secundum consilium voluntatis sua: Ephes. 1. Igitur nihil boni, aut malum sit, absque consilio & voluntate ipsius. Confirmatur, nihil sit Deo nolente: ergo omnia, atque adeo etiam peccata, sunt Deo volente.

10.
Catholica

sensenti. : authorem peccati non esse, quod ne ipsi quidem Nullum nostri temporis Nouatores negant, sed nec ullum peccatum, ipso volente, aut decernente, sed tantum permittente, fieri. Quam doctrinam et si irrisione deat Calvinus, certe non Antiquissimi Patres: Ter-

tollia. lib. aduersus Hermog. Iam ergo malum ab ipso, qui est malis non author, quia non effector, cericem permisior, quia Dominator. Chrysost. homil. 8. in epist. 2. ad Timoth. in 2. p. Morali: Hoc solū m'scito, quod Deus omnia prænidet, quod liberi arbitrii conditi sumus, quod alia quidem operatur, alia vero permittit: quod nihil mali vult fieri: quod non ex sola ipsius voluntate finit omnia, sed ex nostra quoque; mala omnia ex nostra ratione modo, bona omnia ex voluntate nostra & ipsius advisorio. August. 13. de Trinit. cap. 12. Modus autem iste quo cradens est homo in diaboli potestatem, non ita debet intelligi, sanquam hoc Deus fecerit, aut fieri iussit, sed tantum permisit: Fulgent. lib. 8. ad Moni. cap. 13. Posset peccatum aliquod ex prædestinatione Dei esse, si posset aliquis hominum iuste peccare, nullus autem hominum iuste peccat, quoniam cum iuste Deus peccare permittat; Damal. lib. 2. de Fide c. 29. Dicunt igitur prima præcedens voluntas & acceptatio ex ipso existens. Secunda vero voluntas sequens & permisio ex nostra causa existens: Et paulo post: Mala neque antecedenter vult, neque consequenter vult: sicut ratione arbitrii ad illa liberum. Hugo de S. Victore lib. 1. de Sacra. p. 5. cap. 27. Magis Deus potestatem tribuit solam, non voluntatem, quia licet & ipsius permissione sit, quod malum possunt, ex inspiratione tamen eius non est, quod malum volunt. Conciliū Trid. scilicet 6. can. 6. Si quis dixerit, non esse in potestate hominis, vias suas malas facere; sed mala opera, ita ut bona, Deum operari, non permisisse solū, sed etiam propriæ & per se &c. Anathema sit.

Probatur 1. aperte dicitur Deus non velle, sed odisse peccata; nec ea præcipere, vel ad ea homines impellere: Psal. 5. Non Deus volens iniquitatem tu ex sacris oraculis es. Ezech. 18. Nunquid voluntatis mea est mors immprob. pipi? Habacuc 1. Mundi sunt oculi tui, ne videant malum, & respicere ad iniquitatem non poteris. At quomodo, si ex se ea vellet, definiret, præcipere, executioni mandaret? Sapien. 11. Nihil odisti eorum, qua fecisti. & 14. Odio est Deo impius & impietas eius. At quo pacto, si tantopere, ut ea executioni mandaretur procuraret? vel quo pacto non diceretur Deus odisse eos, eorumque mortem voluisse, quos ex se independenter ab eorum voluntatibus, eterno prædestinatioque decreto ad peccata destinasset, ad eaque varios præparasset modos ac media, quibus homines impellerent? Eccles. 15. Nemini mandauit impie agere, Ierem. 19. Edificaverunt excelsa Baalim, quæ non præcepi: nec locurus sum, nec ascenderunt in cor meum. Vbi ut ostendat Prophetæ, quæ alienum sit à voluntate Dei, ut velit peccata, non solū ait, ea Deum non præcipere, sed ne quidem cognoscere. Ignorare enim sedicit Deus, ait hic Hierony. qua indigna reputat sua notitia, iuxta illud Lucæ 13. Nescio vos. Discedite à me operari iniquitatis. Si autem Deus peccata indigna reputat sua notitia, quæ ratione ea ex se velle poterit? Iacob. 1. Nemo cum tentatur dicat, quoniam à Deo tentatur, Deus enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat? Eccles. 15. Non dicas, ille non implanavit. At quæ maior implantatio, quæ in homines ad peccata prædestinare, ad eaque impellere, ac necessitare? Eandem veritatem unaniui consensu tradunt Patres.

Prob. 2. rationibus. 1. Deus sub grauissimis pœnis peccata prohibet: igitur non potest illa ex se velle: quia voluntas, ut peccata fiant, pugnat cum aliâ, ne eadem fiant: prior per aduers. necessitat ad peccandum; ergo non admittit simul voluntatem, ne peccata fiant, quia hæc deberet supponere in homine potentiam vitandi peccata, que prohibentur: sed posita primâ voluntate in Deo, non remanet in

net in homine potestas vitandi peccata, quæ prohibentur: igitur hæc voluntas pugnat cum prima. Confirm. mentiretur Deus, si reuerâ vellet peccata, quæ sub tot tantisque poenis prohibet. quid. n. aliud est mentiri, quam aliud signo ostendere, quam mente teneas? Sed externâ prohibitione ut signo manifestat Deus internam suam voluntatem. ergo.

2. S. Tho. I. 2. q. 79. art. 1. Peccatum est recessus & auersio à Deo ut ab ultimo fine: implicat, Deum velle recessum & auersionem à seipso: qui in omni opere seipsum ut ultimum finem intendit; sicut se ipsum necessariò diligit. 3. Implicat summum bonum velle summum malum: igitur implicat Deum velle peccatum: quod est summum malum, cùm sit contra summum bonum. Antec. est adeò lumine naturali notum, ut illud nec Gentiles Philos. latuerit, ut de Trismegist. Platone, Maximo Tyrio referat Bellar. lib. 2. de statu pecc. cap. 9. & prob. repugnat infinitæ sanitati, admittere in se aliquid mali, nō minus quam infinitæ sapientiæ, admittere aliquid falsi. Sed voluntas peccati est mala, cùm sit difforsus naturæ intellectuali ut sic. At, inquit Calvi. ista voluntas in Deo honestatur ex fine, ad quem peccata dirigit, quæ est sua ipsius gloria. Sed contraria, quia nequit medium per le malum honestati ex fine bono: alioqui etiam hominæ licet posset ordinare medium malum in finem bonum. 4. Sequeretur Deus esse authorem peccati. Etenim dupliciter potest quis esse author peccati, uno modo ut causa moralis, instigando, præcipiendo, impellendo: alio, ut cauca physica, liberè operando ut causa proxima particularis entitatem peccati. At per hæreticos Deus instigat, præcipit, impellit, & ut cauca particularis proxima libera atque antecedente voluntate concurrit ad entitatem peccati: ergo est author peccati. Confirm. ne Deus sit author peccati, solum per hos obstat, quia Deus bona intentione facit quod homines & dæmones mala voluntate exequuntur. Ceterum omnia præstat, quæ verus author peccati præstaret. Sic n. Calvi. lib. 2. Inst. cap. 4. n. 2. concludit: Idem ergo facinus Deo, Sarana, homini assignari, videmus non esse absurdum: sed varietas in fine. Et modo facit, ut illuc inculpata Dei iustitia relueat, Sarana hominis que nequissima cum suo opprobrio se prodat. At finis bonus non coheret medium malum, nec intentio bona rectificat electionem malam: igitur Deus esset verus peccati author, contra illud Fulgent. lib. 1. ad Mon. cap. 19. Non est Deus anchor. cuius est ulor.

Quinta. Sequeretur Deum tantum peccare, non homines: per istos enim Deus ex se ante villam prævisionem, efficaciter decreuit, ut homines peccaret; at hoc decreto positio, non est amplius in libera potestate hominis, non peccare: igitur peccatum non homini, sed Deo adscribi debet: quia ubi nulla libertas, nullum est peccatum, quod ad eum verum existimat August. lib. de vera relig. cap. 14. ut ab hac veritate neminem dispare dicat. Nec tantum loquitur de libertate oppositâ coactioni, sed etiam de oppositâ necessitatâ. Maior est Calvini lib. 3. cap. 23. n. 7. Decretum horribile, fateor: inficiari tamen nemo poterit, quin præscinderit Deus, quem exitum esset habens homo, antequam ipsum condenseret, & ideo præscinderit, quia decreto suo sic ordinariat. Minorem concedit Calvi. n. 8. Non dubitabo igitur cum Augustino simpliciter faceri, voluntatem Dei esse rerum necessitatem, atque id necessariò futurum esse, quod ille voluerit. &c. n. 9. excusabiles peccando haberi voluntate reprobi, quia evadere nequeant peccandi necessitatem, præsertim cùm ex Dei ordinatione sibi iniiciatur huiusmodi necessitas. Nos vero inde ne-

gamus rite excusari, quandoquidem Dei ordinatione, quæ se exitio destinatos conqueruntur, sua constet equitas, nōbis quidem incognita, sed illa certissima. Unde constituimus nihil illos sustinere mali, quod non iustissimo Dei indicio infligeretur. Verum hæc responsio si cut non tollit ab homine necessitatem peccandi, cum quæ pugnat peccatum; ita, velint impiè, nolint isti hæretici, admittere coguntur Deum, non hominem esse authorem peccati.

Sexta. Sequeretur, nos peccando mereri posse, quo quid absurdus? Sequela prob. semper licitum est, voluntatem nostram quoad omnia diuinæ conformare, ut disp. 15. sect. 5. Ad voluntas diuina nostra peccata vult absolute & efficaciter, ut in eorum punitione ipsius iustitia relueat: igitur licet possumus velle peccare, ut in punitione diuina iustitia exerceatur. Conseq. patet: nam id est Deus iuste potest peccata velle, ad eaque nos impellere, quia illa velle potest propter honestum finem: ergo licet etiam & meritorie propter eundem finem ea velle possumus & nos, quia sic ea volendo conformabimur diuinæ voluntati, quæ est prima regula omnis honestatis.

Vltima. Sequeretur, eodem omnino modo Deum operari in nobis bonum ac malum, salutem ac damnationem, neope antecedente suâ voluntate, nullâ nostrâ libertate, ad utrumque nos prædestinando ac prædeterminando: cùm tamen aliter de voluntate saluandi, aliter de voluntate damnandi Scriptura loquatur: illam enim vniuersalem erga omnes; & ex se Deum habere deprædicat: *Vule omnes homines salvos fieri: & neminem perire, sed omnes ad penitentiam reuerti:* hanc verò non nisi de peccatoribus, & occasione capti ab ipsorum peccatis: Deus habere dicitur, iuxta illud: *Perditio eua Israël; tantummodo in me auxilium.* Osea 13. Vnde hæc hæresis damnata est in Trident. quoad prædestinationem ad peccata in Aranf. 2. Can. 25. an. 529. sub Felice IV. his verbis: *Aliquot ad malum diuina potestate prædestinatos esse non solam non credimus, sed etiam si sunt, qui tantum malum credere velut, cum omni detestatione in illis Anathema dicimus.*

Alias etiam rationes hæretici afferunt, cur non Deus, sed hominem peccare, etiam si Deus hominem ad peccandum prædeterminet atque necessitet. 1. iuste potest Deus velle unum peccatum in poenam alterius. 2. Deus non est subiectus legibus, sicut homo. Verum prima ratio deficit in primo peccato Angeli & hominis; quod nullum aliud supponebat, nec in poenam alterius intendi poterat. Secunda non soluit difficultatem: id est enim Deus non tenetur lege superioris; tenetur tamen leges sapientiæ, à cuius dictamine recedere, esset à se ipso recedere. Quis non videt, contra dictamen diuinæ Sapientiæ, etiam propter bonum finem, hominem ad peccandum cogere ac necessitare? Hoc enim est contra rationem peccati, quod liberè, non necessariò petit fieri: nee posset homo ob talia peccata iuste puniri: nam teste Arist. 3. Ethic. 5. in ijs, quæ in nostrâ potestate non sunt, neque laudem, neque vituperium meremur: denique lumen creatum dicit, illicitum esse facere mala, ut euenerint bona: ergo & incrementum, cuius participatio est creatum. Dicent hæretici: eko primum peccatum Adami non fuerit poena peccati, quia liberrimum, nec à Deo volente instigante, prædefinitente factum, in poenam tamen peccati illius grandis, perijt connaturaliter libertas arbitrij ad faciendum bonum, posuitque Deus singula & omnia posteriorum peccata velle,

13.
Ratio S.
Thome.

14.
3. Ratio.

15.
4. Ratio
contra No-
matores ip-
sos.

Calvini

Fulgentii.

16.
5. Ratio.

17.
6. Ratio.

18.
Vlt. ratio.

1. ad Tim. 1:
2. Petri 3:

Osea 13.

19.

Ratione
fucis

*Heretica
impieas*

*Ab Augus.
refellitur*

*Difficultas
non est ne-
cessitas.*

*20.
Coroll.*

Ratio

mandare, operari, prædefinire, hominem inti-
gare, omnemque ipsi imponere peccandi necessi-
tatem, tantum non conditionis; immo quanto libet
etiam concupiscentiae prementis cogentisque sti-
mulos subdere voluntati humanae, ut ad illa con-
sentias spontaneas. & peccet. Verum contra isto-
rum impietatem militante septem adductæ ratio-
nes, quæ de homine in statu naturæ lapide intelli-
guntur, cui videlicet originis peccatum nihil na-
turale ademit, multò minus innata arbitrij indif-
ferentiam & potestatem ad faciendum bonum, ip-
si maximè propriam, ut homo est. Contra eandem
declamat August. lib. de duab. anim. c. 12. *Summa iniquitatis & insania esse, ut peccati reus quisquam re-
natur, qui non fecit, quod facere non posuit: & lib. 3.
delib. arb. c. 16. Ex eo quod non accepit, nullus reus
est: ex eo vero quod non facit, quod debet, iuste reus
est. Debet autem, si accepit & voluntatem liberam, &
sufficientissimam faciliatatem. scilicet abstinenti à
peccato, & bonum faciendi. Laudetur ille, qui &
velle præcepit, & posse præbuit, & noui impuniti nolle
permisit. Et infra: *Omnino non inuincio, nec muciniri
posse & præsus non esse confirmo, quonodo tribuantur
peccata nostra creatori nostro Deo, tantum abest, ut
ad illa instiget & necessitet voluntatem: quoniam,*
ut idem August. ibid. c. 1. ait, nulla culpa depre-
hendit potest, ubi natura, necessitasque dominatur. & c.
18. *Sunt reuera omni peccanti animæ duo ista pœnalia,
ignorantia & difficultas faciendi bonum, non ne-
cessitas; nisi forte ut idem ait lib. 8. confess. c. 5. dum
consuetudini non resistitur, sic necessitas moralis ali-
qua, que quasi catena ansalis quibusdam sibi me in-
nexis obstrictam tenet voluntatem. Vnde Iacob. 1.
nemo cum tentatur dicat, quoniam à Deo tentatur:
Densus enim nesciem tentat, tantum abest ut insti-
get & necessitet ad peccandum; *Vnusquisque tenta-
tur à concupiscentia sua abstractus & illeitus, nullâ
necessitate, ut experientia constat, & fide cuius-
libet scipsum consulentis ac percipientis, quod à
peccato possit abstinere, antequam peccet, & dum
peccat, saepe etiam non magnâ difficultate: ac pro-
inde non instigari se à Deo ad peccatum in pœ-
nam peccati originalis, multò minus necessitari.
Quod de iustis sibi persuadere longè horribilius
est: quasi vero Deus vitum iustum amicissimum
que filium, in quo nihil damnationis est, nec ori-
ginale peccatum, auxilio actuali ad non peccan-
dum necessario simpliciter, destituat, & in peccati
actualis ruinam impellat, ad ultionem peccati ori-
ginalis, quantumuis condonati, tantumque Deus
peccati ipsius noui author non sit, quia non inui-
tu[m] præcipitat, sed volentem, licet ut velit necel-
lere. Quod nullus Tyrannorum etsi posset, face-
ret, scilicet innocentivm, ut hic peccet, & spon-
tē velit peccare, ut pœnas ille sumat; non liberâ
sponte ut hic pœnas possit dare, sed necessitâ
sponte, ut non possit non dare.***

Deducitur, multa posse Deum ex se propriâ
authoritate facere, quæ tamen ut fiant ab homini-
bus, facere non potest ut causa particularis. Potest
enim ex se ut causa particularis homines occidere,
proprijs bonis ac regnis priuare, eaquæ exequenda
imperare hominibus, ut imperauit Abraham
mortem proprij filij: non potest ut causa particu-
laris cooperari cum homine priuatâ authoritate
occidente, aut surante. *Quia occisio, aut priuatio
bonorum facta a authoritate Dei, est bona; facta au-
thoritate priuatâ hominis, est mala. Dixi Multa,
non omnia: quia sunt aliqua, quæ nullo pacto po-
test Deus ut causa particularis facere, ut mentiri,
scipsum odio habere, & similia, quæ per se & ab ex-*

tristeco sunt diffœcia respectu naturæ intellectu[m].

Ad 1. argum. Resp. in his & similibus operibus solus ar-
considerandus est finis, quem Deus intendit; & gumentorū
media, quibus intentū finis executioni mandat:
ut in venditione Iosephi, & morte Christi proxi-
mus finis fuit, exaltatio Iosephi, & redemptio ge-
neris humani; media Iosephi venditio, & Christi
crucifixio à Iudeis facta. Primum fuit per se in-
tentum, & æterno decreto independenter à vo-
luntate hominum præfinitum, quia per se bonum: secundum verò tantum permisum ex præ-
sentiâ futuri peccati: prævisa enim praua volun-
tate futurâ, fratum Iosephum venditum, & Iu-
deorū Christum crucifigentium, decrevit optimus
Deus & hanc, & illam permittere ad maiorem &
Christi, & Iosephi gloriam. Quod egregie ex-
pressit S. Leo serm. 16. de passione Domini. Nunquid
iniquitas persequens Christum ex Dei est oria con-
silio? non hoc planè de summa iustitia sentendum est,
quia multum diversum, multumque contrarium est id;
quod in Indorum malignitate præcognitum, & quod
in Christi est passione dispositum. Non inde processit Hec S.
voluntas interficiendi, unde moriendo, nec de uno ex-
siccis spiritu atrocitas sceleris, & tolerantia Redempto-
ris, non enim impias furentium manus immisit in se
Dominus, sed admisit: nec præsciendo quod faciendum
est, coagit ut fieret, cum tamen ad hoc carnem suscep-
isset ut fieret. Tametsi secundum testimon. iuxta
Chrys. hom. vlt. in Genes. intelligi possit de solo Iose-
pho: sic enim scribit. *Nemineassis, neque apxij si-
tis: Dei enim sum ego, & Dominum meum imiter, &
beneficia rependere studio bis, qui non ferenda contra-
me fecerunt: ac promde eius voluntati resistere non
possim, quin uobis ignoscam.* Tertium testimoniū refert
Suarez lib. 2. opusc. cap. 5. ad varias personas: ut
sensus sit, hunc de jure consilio hominum, & præ-
sidentia Dei traditum &c.

Ad 2. argum. Resp. ex his locis tantum haberi,
quod Deus præuisâ impietate aliquorum, eos ad ^{22.} *Ad argu-
mentum 2.* interitum destinauerit in ostensionem iustitiae suæ.
Etenim, non potest Deus, inquit August. l. 3. contra
Iulia. c. 18. fine, *quemquam sine malis meritis dam-
nare, quia iustus est: licet possit sine bonis meritis libe-
rare, quia bonus est.* Testimonium Apostoli, inter-
prete eodem Aug. epist. 105. ad Sixt. col. 2. supa-
ponit malam propter originale peccatum merito
damnaram: *Quia uniuersa ista massa merito damnata
est, contumeliam debitam reddit iustitia, honorem do-
nat indebitum gratia.* Et colum. 7. *An non habet po-
testatem figulus lati ex eadem massa, utique merito re-
tineque damnata facere aliud vas in honorem indebi-
tum propter misericordia gratiam; aliud in contume-
liam debitam propter ira iustitiam, & ut notas faciat
divitias glorie sua in vase misericordia; sic ostendens
quid ei largiatur, cum id supplicium recipient vase
ira, quod pariter omnibus debebatur?*

Ad 3. argum. Resp. non esse nouum in scrip-
tura permissionem appellari præceptum ac manda-
tum, exprimiique ad modum imperij: lex repudiij
de dimittenda uxore Deuteronom. 24. fuit pura per-
missio, Marib. 19. *Quoniam Moyses ad duritiam
cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras:*
Cum tamen haec lex, Marci 10. appelletur præcep-
tam: *quid vobis*, ait Christus Pharisæis, *præcepit
Moyses?* quibus dioentibus: *permisit libellum repu-
diij.* respondit: *ad duritiam cordis vestri scriptit vo-
bis præceptum istud.* Eodem modo, *Quid ergo,* in-
quirunt Pharisæi à Christo, *Moyses mandauit da-
re libellum repudiij?* *Quoniam ad duritiam cordis ve-
stri permisit vobis dimittere uxores vestras.* Cuius
nuncupationis ratio prima est; quia semper in per-
missione

*Ad argu-
mentum 3.*

*Ratio tri-
plex*

Digitized by Google

missione mali Deus intendit aliquid bonum, nec fineret, inquit August. in Ench. cap. 100. Bonus fieri male, nisi Omnipotens etiam de malo facere posset bene: Bene vident & malis tanquam summe bonis ad eorum damnationem, quos insitè prædestinavit ad peccatum; & eorum salutem, quos benignè prædestinavit ad gloriam. 2. quia semper Deus in permissione peccati offert suum generalem concursus, & negat auxilium congruum, quo impeditur peccatum.

*Quid per
missio pec-
cati?*

Ratione cuius voluntatis dicitur Deus velle, non quidem peccatum, sed permissionem peccati, quæ in ipsa oblatione generalis concursus, & subtractione peculiaris ac cōgrui auxiliij consistit. 3. quia Deus ita permittit hominem labi in unum peccatum, ut lege viam occludat ad alia, tollendo occasionses ad illa, & permittendo tantum occasionses ad hoc, idque ob aliquem finem ab ipso intentum. Testimonia loco 3. adducta intellige permissionem subtractionem congrui auxiliij, & oblationem generalis concursus ad physicam entitatem peccati.

^{24.} Ad 4. argu. Resp. cum S. Tho. I. 2 q. 79. art. 3. excæcationem & indurationem duo importare, motum animi inherentis in malo, & auerentis se à diuino lumine, & quoad hoc non tribui Deo; & subtractionem gratiæ congruæ, ex qua sequitur, quod mens diuinitùs non illuminetur ad rectè videndum, nec cor emolliatur ad honestè viendum. Quoad hoc Deus est causa obdurationis & excæcationis, ut manifestè testatur August. ep. 105. ad Sixtum col. 4. nec obdurat Deus impariendo malitiam, sed non impariendo misericordiam; & trac. 53. in Ioan. sic excæcat Deus, sic obdurat deserendo, non adiuuando, quod occulto iudicio facere potest, inique non potest. Et rursus: hinc excacantur & indurantur, quia negando diuinam adiutoriū, non adiuuantur. Hoc etiam modo dicitur Deus decipere, & in reprobum sensum tradere, ne tempe deterendo, & non adiuuando lumine & adiutorio gratiæ specialis. Quorum effectum interdum Deus est causa in bonum ipsius excæcati, & indurati, ut in prædestinationis, quibus, Rom. 8. Omnia cooperantur in bonum, ut à peccato, in quod cadere permittuntur, surgant feruentius, & viuant cautiùs: interdum in bonum aliorum, ut in reprobis, quorum excæcatio & obduratione Dei voluntate ordinatur in maius bonum electorum.

^{25.} Excæca-
tionis &
obdura-
tionis tripli-
citer accipi-
tur.

Quoniam vero excæcare & indurare plus ali-
quid importat, quam subtractionem auxiliij effica-
cias, alioqui omnis peccans diceretur excæcati &
indurari, nota ex S. Tho. I. 2. q. 79. art. 3. & 4. Ex-
cæcationem & obdurationem accipi, 1. pro causa
peccati, non quidem necessariâ, sed infallibili, quia posita talis luminis & gratiæ subtractione, infallibiliter sequitur peccatum ex vi libertatis crea-
tæ: 2. pro peccato ipso: 3. pro effectu seu poenâ peccati. 2. modo, sola voluntas creata est causa excæcationis & obdurationis: primo & tertio, est causa Deus: 1. quidem subrahendo lumen & auxilium congruum, quo subtracto infallibiliter sequitur peccatum: 3. per se volendo & intendendo mentis obcæcationem, & cordis obdurationem in poenam præcedentium peccatorum, non ut dicit perseuerantiam in malo, sed ut dicit negationem luminis & subtractionem gratiæ, & quorundam actuallium auxiliorum, quibus solet subinde Deus peccatorum mentes excitare, reliquo tantummodo illicis auxilio sufficienti, quod in hac vita nullidenerat, quo disponere se possint, si velint, ad vberiorum gratiam impetrandum. Vnde sic obdurati & excæcati ob maximam difficultatem & exiguum

lumen, quod habent ad videndum recte queagen-
dum, dicuntur impotentes ad bonum, non impo-
tentia antecedente, quæ tollat libertatem; sed con-
sequente, quæ sufficientem libertatem non tollit. Ex his patet solutio ad testimonia pro 4. prob. ad-
ducta: testimonium Ioan. explicari rectè posset de
potestate consequente; ex suppositione, quod de
illis prophetauerit Iosias, post prævisionem futu-
re incredulitatis Iudeorum.

Ad primum August. Resp. intelligendum esse de electione Iudei ad Christi sanguinem funden-
dum, non antecedenter, sed consequenter: quia ni-
mirum prævisi ab æterno ipius prauæ voluntate
de traditione Christi, voluit cā Deus ut ad opus
redemptionis consummandum. Quæ potius ordi-
natio malæ voluntatis Iudei ad id opus appellatur
a b August. Elec̄tio, non voluntatis Iudei ad pec-
candum, sed malæ voluntatis prævisi iam peccatu-
re, ad suum id opus consummandum. Quod aperi-
te colligitur ex p̄ced. ab illo quippe electus est qui
non sit bene vis etiam malis, ut & per eum opus damna-
bile illud propter quod ipse venerat, opus venerabile
compleretur. Vbi non dicit Deum elegisse volunta-
tem Iudei, sed cā prævisi peccaturā vsum fuisse.

Ad 2. nego August. dicere, Deum hominum
voluntates ad malum inclinare, sed eas virtus suo
malas in bonum ordinare: itaque non eas Deus fa-
tit malas, sed eas ex se factas malas ordinat ad bo-
num. Cæterum dicitur Deus indurare, in malum
inclinare, velle peccata subsequentia in poenam
præcedentium, quoad culpam tantum permisiviæ;
quoad priuationem boni, quam causat, etiam per se.

Ad 3. Resp. ut Deus dicatur omnia operari se-
cundum consilium voluntatis sua, non esse neces-
sarium, ut equali voluntate omnia velit, definiat,
operetur: sed aliqua ex seipso antecedenter inten-
dendo, prædestinando, operando; aliqua tantum
permittendo, non impediendo: ita Hierony. opera-
tur, inquit, omnia Deus secundum consilium voluntä-
ris sua, non quo omnia qua in mundo fiant, Dei volun-
tate & consilio peragantur, alioquin & mala Deo poten-
tia impunitari, sed quo vniuersa, que facit, consilio fa-
ciat & voluntate, quod scilicet & ratione plena fiant, &
potestare facientis. Ad Confirm. nego conseq. nam
inter nolo & volo medium est permisio, quod simul
dicit volo concurrere cum creaturâ ad entitatem
peccati concursu generali, & nolo dare gratiam,
quâ impeditur peccatum.

SECTIO II.

Cur Deus non sit causa peccati?

Ratio dubit. Deus ut causa prima liberè con-
currit ad totam entitatem peccati; quia nihil
est in effectu creato, quod actu non pendeat à libe-
râ voluntate Dei. Ergo est causa peccati: ideò
enim creatura est causa peccati, quia liberè causat
entitatem peccati.

Primasent. admittit, Deum esse causam peccati;
quia id in rigore sermonis solum importat facere
actum peccati, non peccare, quod ultra hoc impor-
tat, facere quod non debet; Deus non indebet
agit, quia non tenetur actu peccati non causare;
cum nullis sit legibus subiectus. Ita Major. in 2.
dist. 43. qn. 4. Major in 1. dist. 42. qn. 4. Gabri. in 2.
dist. 37. qn. 4. dub. 1. Ooba. in 1. dist. 47.
licet hic recitatiuè tantum, non assertiuè.

Sed contrà hæc propos. Deus est causa peccati, à
Patribus negatur. Quia in rigore importat esse
causam deformitatis peccati: in quo sensu, licet
illam

^{26:}
Ad Auguſt:
testimoniis
1.

^{27:}
Ad 2.

^{28:}
Ad ult.

^{29:}
Hac con-
trou. est in
Cathol.

^{30:}
1. Sent.

^{31:}
Contra

224. Disp. XXI. De causis exterioribus peccati. Sect. II.

illam concedat *Maior*, omnes negant; etiam cum illa limitatione, quod non indebet agat: nam ex peculiari modo, quo Deus concurret ad actum peccati, non est causa peccati. Nec sat est, quod agat nullis legibus subiectus; agit enim ex dictamine incretae suae sapientiae, à quo difformari non potest. Nec minus improbabile est, quod docet *Cair.* in illud 2. Reg. 12. *Ecce ego suscitabo super te malum*, & 16. *Dominus praecepit ei, ut malediceret Danielem*: posse Deum esse causam peccati, non quia culpa, sed quatenus est pœna peccantis, vel alterius: nam vis ex precedente sententia constat, nūquam licet ut sit, ut medio malo propter finem bonum.

Fund. Duran.

Secunda sent. est *Propositum apud Egid.* in 2. diff. 37. qu. 1. art. 3. quam lecti sunt *Duran.* in 2. diff. 37. qu. 1. *Survol.* diff. 38. art. 1. & alij tempore Magistri, docentes, id est Deum non esse causam peccati, quia non influit immediatè in actionem peccati, sed solum mediataè, conseruando liberum arbitrium, quod de le sufficiens est ad operandum absque immediato concursu Dei. Actio autem peccati tribuitur tantum causæ proximæ, à qua sola ad malum determinatur vis actiua ex propriâ libertate: cùm à Deo sit tantum producta indifferens ad bonum & malum. Probat Duranus de omnibus causis 2. in 2. diff. 1. quest. 4. Si Deus immediatè concurret ad productionem effectuum causæ 2. aut concurret eadem, aut distincta actione, qua creatura: non distincta; alterutra enim foret superflua, quia unaquaque attingeret totum effectum: Non eadem; implicat enim eandem numero esse à duobus agentibus, ab unoquoque immediatè & perfectè, nisi in illis sit eadem virtus numero, ut virtus spiritalia in Patre & Filio. *Confirmat.* Actio causæ 2. non excedit virtutem ipsius: frustra igitur ad illam ponitur aliud principiū immediatè influens.

Contra 1. Sed contraria falsum est, Deum non concurrere immediatè ad productionem effectuum cum causis 2. Primo, aliqui non posset Deus, positis ad agendum præ requisitus, impedire actionem causæ necessariæ, nisi destruxerit virtute agendi ipsius: at nem efficiunt actionem combustiæ in igne Babyl. & non cum absque destructione virtutis combustiæ: ignis enim habuit omnia requisita ad comburendum, cùm potuerit alia corpora eodem tempore comburere. *Maior* prob. causa naturalis necessariò determinata ad agendum, si habeat omnia requisita, necessariò agit, aut si non agit, aliquid illi deest, sc. concursus Dei, vbi cætera supponuntur adesse.

Contra 2. 2. Si Deus non immediatè concurret ad productionem effectuum cum causis 2. non haberet perfectum dominium in tales effectus: quia non posset illos immediatè destruere, nisi destruktâ virtute productiâ & conseruatiâ illorum: à quâ immediatè conseruarentur: nequit. n. aliquid immediatè destrui, nisi per subtractionem actionis conseruatiæ: ut si lucent penderet in conservari immediatè tantum à luminoso, posset à Deo destruunt tantum mediataè, destruktâ virtute illuminatiæ. 3. Si Deus non concurret immediatè ad actus voluntatis, non posset assignari causa, cur portius hoc instanti produceretur hic actus numero, quam alias voluntas. n. creata non potest se determinare ad hunc actum numero, nisi sit determinatè præ cognitus, cùm nihil sit volitum, quin præ cognitum: nec intellectus potest præ cognoscere hunc actum numero, antequam producatur voluntas igitur determinatur ad hunc numero actum à Deo, per hunc numero concursum singularizans hunc numero actum ex infinitis, quos posset

cum virtute primæ causæ hoc instanti produceret: unde sat est, ut à Deo tantum præ cognoscatur hic numero actus, à quo per singularem concursum individuatur. 4. Sequeretur, dari ens creatum independentis à Deo, nempe esse etiun, qui immmediatè tantum penderet à causa 2. Propter quod, opinio hęc erronea censetur. *Leg. Argent.* in 2. diff. 37. ar. 3.

Ad fundam. *Durand.* dico, Deum eadem actione concurrens ad effectus causæ 2. quā concurredit causa 2. nec cōcedenda actio independens à Deo, sc. quę ita esset à causa 2. ut non esset à Deo: non s. tantum effectus, sed & actio, quā attingitur, est immediatè à Deo: ac proinde una debet esse actio individualiter à Deo, & à creatura. Ad prob. neg. assumpt. quia causa 1. & 2. non cōcurrunt ut causa eiusdem, sed diversi ordinis; una vt universalis, altera vt particularis, essentialiter subordinata prima: Non repugnat autem eandem numero actionem proficiisci à prima & 2. unaquaque immmediatè & perfectè in suo genere concurrente. Ad confirm. neg. antec. excedit. n. virtutem creatam, agere sine immmediatâ depedetiâ à virtute increata, à qua non solum in esse, sed etiā in operari creatura pēdet.

Tertia sent. est *Bannez.* 1. p. q. 19. art. 10. *dnb.* 1. §. *Primum,* *Aluar.* lib. 3. de auxil. diff. 24. *cone.* 2. *Nazar.* 1. p. q. 14. art. 3. *contron.* 2. §. *Quo modo cognoscatur, &c.* *I homist.* affirmantium, Deum nō esse causam & authorem peccati, esto ad totum materiale peccati homines ab æterno prædestinarit, & in tempore eorum voluntates physicè præ determinet: quia deformitas peccati non sequitur ad actum peccati, ut actus est, etiam in individuo consideratum, sed ut procedit à voluntate creaturæ deficienti: ex duobus principijs; altero, quod nihil possit Deus, nisi per decretum absolutum & efflexus sue voluntatis ad extra operari; altero, quod nulla creatura quicquam agere possit, nisi physicè à Deo præ determinata. *Contraria:* *Trident.* sff. 6. *can.* 6. definit, non eodem modo Deum operari mala, ac bona: ergo utraque absoluto & efficaci suo decreto ab æterno, independenter à nostrâ voluntate, non præ definit: nec ad utraque in tempore ex quenda nostrâ voluntatem physicè præ determinat. *Confirm.* utrumque opus tam bonum, quam malum, saltem quoad materiale peccati infallibiliter sequitur ex absoluto decreto Dei; & physicâ præ motione: cùm ratio infallibilitatis utriusque sit eadem, sc. decretum Dei absolutum, & præ determinatio creaturæ physica.

Neque dicas, Deum operari bona cum intentione ut fiant, mala verò cum intentione ne fiant: quia non potest Deus non habere intentionem, ut mala opera, saltem quoad materiale, nō fiant, cùm ea ex se liberè & antecedente suâ voluntate, independenter à nobis ab æterno prædefiniat: & ut in tempore fiant, nostras voluntates præ moueat, non secus ac ad opera bona. Nec obstat, quod in operibus malis Deus non præ definiat deformitatem, sicut in bonis honestatem: nam nec creatura, dum proponit peccare, intendit formalem deformitatem peccati, sed tantum materialem. Et tamen dicitur indirectè saltem velle ipsam deformitatem, ex eo quod liberè vult illud, cum quo coniuncta est deformitas & malitia peccati. Igitur, si Deus præ definiat id, cum quo coniuncta est deformitas, indirectè dicetur velle & præ definiire ipsam. 2. etiā formale peccati Deus esset tribuendum: coniuncta n. est inseparabiliter deformitas peccati cum actu odij Dei: igitur qui definit, & præ mouet ad actu odij, præ definiret, & præ moueret ad ipsam. 3. hęc voluntas pugnaret cum eā, quam Deus habet de Tertiis prohibendis

36.

38.

3. *Sens.*

39.

Contra aduersari vi-
deum Tride-
ntent.

40.

Contra 1.

41.

Secundū

42.

Tertiū

Digitized by Google

43.
Aduers.
ref.44.
Contrà

45.

46.
Quarta
hac sent.
difficile
salutis li-
bertatem
creatam.47.
Ad primum
fundam.48.
4. Sop.
modifica-
tione proce-
dens

prohibendis peccatis. Repugnat n. Deum absolutâ voluntate definire materialem actum furti, ad eumque exercendum creaturam præmouere, & simul antecedente suâ voluntate prohibere, ne talis actus furti à creatura exerceatur.

Respondent, Deum prædefinire actum furti, ad eumque creaturam præmouere, quâ actus est, & simul illum prohibere, quâ furtum est, quia quâ furtum est, à Deo non est, sed à voluntate creaturæ: à Deo est solùm quâ actus est, qui rectè potuit circa obiectum exerceri. Sed contrà: Deus dicitur prædefinire, & præmouere ad actum per auxilium, quod præbet ad actum exercendum: at hoc nō est indifferens, vt eo voluntas vti possit ad bonum & malum, seu ad bonum quo vitet malum, sed determinatum ad unum, cui proportionatur, & à quo specificatur, v.g. ad actum odij vel furti; quod eatenus quâ actus tantum est, possit esse à Deo, quâ odium vel furtum, à creatura; quatenus possit creatura præmota auxilio ad actum odij vel furti, elicere alium actum. Sic ut tribui possit Deo solus actus, creature verò malitia, deberet auxilium, quo Deus præmouet ad actum peccati, esse tale, vt eo creatura, non solùm vti possit ad hunc actum in specie, sed etiam ad alium: Nam eatenus illi tribui potest malitia, quatenus præmota auxilio ad hunc actum, elicere possit aliud, quo vitaret istū.

Nec dici potest, quod creatura elicere possit hunc actum, ad quem habet auxilium, sed absque deformitate: nam actus non potest exerceri ingeneri, sed in specie & in individuo, sicut nec datur auxilium ad actum in genere, sed in specie & in individuo. Si igitur habet auxiliū ad actum odij, non poterit exercere hunc actum in specie absque deformitate, quam hic actus in specie necessariò inuoluit: vt igitur id possit, debet posse elicere alium actum in specie, atque adeò auxilium esse indifferens ad alios actus specie diuersos; non determinatum ad unum. Nec dici potest, voluntas præmota ad actum odij, evitare posse malitiam per cessationem ab omni actu: quia nequit præmota in sensu composito per aduers. cessare ab actu, ad quem præmouetur, alioqui frustrari possit absolutum decretum Dei. q. cùm decretū Dei sit efficax, & antecedat nostram voluntatem non solùm æternitate, sed etiam causalitate, debet, ne frustrari possit, includere medium, quo id, quod decernit faciendū, infallibiliter exequutioni magdetur: Hanc autem infallibilitatem tale medium habere non potest, nisi vel ex prævisione, vel ex naturâ suâ: ex prævisione in hac sent. non habet: nam decretum Dei ponit ante omnem prævisionem nostri futuri consensus: Ex natura sua habere non potest, nisi ita prædeterminet voluntatem ad unum, vt nullam relinquat indifferentiam ad oppositum: si enim relinquere eam indiffer. possit voluntas ex suâ libertate oppositum facere, atque adeò irritum facere diuinum decretum.

Ad 1. fund. aduers. concedo, nihil Deum operari posse extra se, nisi per absolutum decretum, quando operatur solus & independenter à voluntate creaturæ, nego tamen, quando operatur cum creaturis liberis: quia tuoc ad saluandā libertatem in creaturis nō operatur per decretum absolutum omnino independenter à voluntate creaturæ, sed per decretū conditionatum depéndenter à libertate creaturæ, si ipsa cooperari voluerit. Quoad 2. falsū est, nihil posse operari creaturā nisi physicè præmotā.

Quarta sent. vt saluet libertatem in creatura, docet, quod quamvis Deus prædeterminet creaturā ad actum peccati, id tamen facit ex suppositione,

quod præuiderit creaturam ad tales actum fore determinandam, si ex seipsa absque prædeterminatione operari posset: refert Suarez tract. 5. de act. hum. disp. 6. num. 22. tacito auctorū nomine.

Sed contrà: vel tales actum Deus videret in libertate creaturæ: at cùm illa sit essentialiter indifferens, implicat in eâ certò videre effectum futurum, ante ipsius determinationem: Vel illum videret in liberâ determinatione creaturæ ex hypothesi, quod si posset absque physicâ prædeterminatione operari, ad tales actum & non ad aliū liberè se determinaret. At neque hoc modo illum certò videre potest. Quia quando hypothesis est simpliciter impossibilis, vt est in hac sent. nihil certi ex eâ videri potest; nec in ipsa sufficiens causa effectus supponi; nec effectus absque sufficiente causa videri, quia nullus videri potest, nisi per causalitatem à causa promanans. Cùm igitur voluntate absque prædeterminatione, non sit per aduers. sufficiens causa & principium alicuius effectus, implicat certò videri, quid ipsa sub ea hypothesis operatura esset. Tum quia ad summum hic modus saluat conditionatam tantum libertatem creature, quæ non sufficit, vt illi præsens peccatum imputetur: cùm nulli imputentur, quæ liberè sub conditione esset facturus, sed quæ liberè de facto facit. Hæc n. fuit hæresis Massilien. toties ab August. impugnata: Alioqui, vt rectè insert Suarez, ad culpam imputari posset homicidium amenti, ex hypothesis, quod illud liberè fuisset commissurus, si fuisset rationis compos. Et contrà, esto quis ex se liberè esset homicidium patraturus, nulli adhuc licet, illum ad id cogere ac determinare.

Quinta sent. affirmat, idèò Deum non esse causam peccati, quia licet concurrat ad totam physicam entitatem peccati, non tamen ad moralem malitiam; quæ in priuatione consistit, quia non concurrit, nisi ad id, quod habet rationem eius.

Sed contrà: esto malitia moralis in priuatione consistat, vt tamen quis dicatur causa priuationis, sufficit vt sit causa formæ, cùm qui coniuncta est priuatione; sic sol qui est causa caloris in aquâ, est etiam causa priuationis frigiditatis in eâ. Deus, qui est causa substantiae Angeli, est causa incorporeitatis eius: nec creatura alio modo est causa priuationis moralis, quæ est in actu, quam causando entitatem positivam peccati. Quia qui causat formam, censetur causare omnia, quæ per se consequuntur formam: sed ad tales actum, hic & nunc ex talib. circumst. productum, per se consequtitur priuatione oppositæ reitudinis debitæ: igitur qui causat actum, per se censetur causare priuationem, per se consequentem ad tales actum.

Sexta sent. affirmat, idèò Deum non esse causam peccati, etiù concurrat ad entitatē peccati: quia ad illud non concurrit vt causa moralis, sed vt naturalis; peccatum verò non tribuitur nisi causæ naturalis.

Deus ergo non est, nec dicitur causa peccati: Ita Can. libr. 2. de locis Theol. cap. 4. ad 8. & rel. desacra. p. 4. post. 6. concl. Soto l. 1. de natura & gra. c. 18. fine, Vag. l. 2. in Trident. c. 15. Suar. in opu. l. 2. c. 3. Vasqu. l. 2. disp. 129. e. 7. Lessi. opus. de gra. c. 4. n. 12. quæ sent. probabilitissima; aperte colligitur ex Bonau. in 2. dif. 37. ar. 1. qu. 1. ad 5. Scot. qu. vu. §. Ad foli. & 9. Ad argu. quartu. & fid. qu. 1. art. 3. Gregor. qu. vn. ar. 3. ad 8. Rubi. qu. 2. art. 2. Contra. I. 2. qu. 79. art. 1. §. Subiungit, & 9. Quare. Probo, peccatum Cui non non adscribi, nūl causæ morali. Peccatum est actio tributur moralis, quotiescumque autem ad eandem actionem concurredunt duæ causæ, illi soli tribuitur, à qualibet procedit concurrente moraliter, non

ter, non à quâ procedit cōcurrente naturaliter, vt patet: si ad homicidium simul concurrent sanus & insanus, id non tribuitur insano, sed sano; quia ab hoc, non ab illo, liberè committitur. Ratio: actio non dicitur moralis ex physicâ entitate, hæc n. tota conseruari potest absque moralitate, sed ex modo procedendi liberè & regulatiè à suo proximo principio. Igitur illi tantum causæ tribuitur actio moralis, à qua proximè procedit liberè.

^{54.} Sed causa moralis
^{55.} Confir.
^{56.} Modus hic esse possibiliis prob.
^{57.} Saluas li-

Prob. Deum non concurreat cum voluntate creatæ ad actum peccati per modum causæ moralis proximæ, sed per modum naturalis. Quando duæ causæ concurrunt ad eandem actionem, illa concurreat per modum causæ moralis proximæ, que proximè determinat concursum indifferentem ad unam potius actionem, quam ad aliam, vel quoad speciem vel quoad exercitium, ex liberali electione unius actionis præ aliâ: illa vero ut causa proxima naturalis, que ad tales actiones concurreat ut proximè determinata ab alterâ causâ. Sed creatura est, que concursum primæ cause indifferenter sub oblatum determinat potius actionem malam, quam ad bonam: Deus hic & nunc non concurreat nisi ut proximè determinatus à voluntate creatâ: nam cum ea ad actionem peccati concurreat ut causa, vniuersalis, cuius munus est cōcurrere ad exigentiam causarum 2. particularium: seu iuare secundas ac completere in ratione proximi principij operatiui, non extrahendo illas à proprio modo operandi: atqui causa 2. liberæ naturaliter postulant ad operandum compleri per concursum ad vitramque partem indifferenter oblatum, relictâ eis liberali determinatione ad vitramque partem: igitur Deus ita concurreat cum illis. Confirm. eodem modo ex parte Dei producitur actus peccati, quando liberè elicitur à creatura, ac quando per inuincibilem inaduentiam necessariò cōtinuantur ab eadem: sed quando sic continuatur, desinit esse liber, ac peccaminosus: ergo proximam rationem liberi accipit à creaturâ: alioqui tali casu adhuc actus esset liber per ordinem ad Deum liberè conseruante.

Quod hic modus concurrendi sit possibilis, & de facto, ostendo. Possibile est Deum ab æterno hoc decretum fecisse: *Volo concurrere cum omnibus creaturis liberis ad quoscunque actus seu bonos, seu malos* (loquor de bonitate morali intra ordinem naturæ) *ad quos creature ipsa liberè se determinare voluerint*: ita ut vi huius decreti non magis Deus alligauerit suam potentiam ad concurrendum cum creaturâ ad actum bonum, quam ad malum, sed quantum ex se fuit, ad vitramque indifferenter suum concursum obtulerit, suamque potentiam vi decreti quodammodo alligauerit voluntati creaturæ, ut ea viceretur ad quoscunque partem voluerit, relinquendo illi plenam libertatem ad hanc, vel illam partem se determinandi: eo modo, quo infundens habitum supernat. in voluntate creaturâ, relinquit illi plenam potestatem ad vitendum, vel non vitendum eo. Hoc decreto posito, Deus non concurreat ut causa proximè libera determinans creaturam ad actum peccati, sed potius ut determinatus à creaturâ; hoc n. est obiectum talis decreti, decernentis concursum dependenter à libera determinatione creaturæ & cum ea concurrendis ad quoscunque ipsa liberè voluerit concurrende, & non aliter. Vnde non fuit tale decretum absolutum & præueniens actualem vitum liberi arbitrij, sed conditionatum & concomitans liberum vitum ipsius. Per hoc decretum saluat primò libertas creaturæ: cū libera determinatio, & quasi

inflexio diuini concursus ad bonum, vel malum ^{liberationem} reliquatur ipsi creaturæ. 2. cur Deus non sit causa ^{creature,} peccati; quia concurrit ad malum, ut causa naturalis proximè determinatus à creatura pro sua libertate hic & nunc se determinante ad actum malum: eo modo quo habitus, indifferens ad plures actus, determinatur à voluntate ad hunc potius, quam ad aliuc. Vnde sicut actio, qua moralis non tribuitur habitui, eadem indiuisibili actione concurrenti cum voluntate, sed voluntatis ita nec peccatum Deo, eadem indiuisibili actione cōcurrenti cum creaturâ ad actum peccati, sed creaturæ.

^{58.} Neque in tali decreto inuoluitur imperfæctio. ^{Et Dei p-} ^{fectionem} Est. n. Simpliciter liberum, quia potuit illud Deus ab æterno non facere, licet fuerit debitum, & quodammodo necessarium ex suppositione, quod voluerit condere creaturas liberas, easque liberas in suis operationibus conseruare. Quod autem posito hoc decreto, debeat Deus ad initia causæ naturalis necessariò concurrere cum creaturâ ad omnem actionem, ad quam ipsa se determinare voluerit, nullam arguit in Deo imperfectionem, sed summa sapientiam, qua vult modulo nostro se accommodare, ut libertatem in nobis conseruet. Sicut nec imperfectionem arguit, quod in cōcurrendo cum creaturâ ad hunc potius actum, quam ad aliū, velit quodammodo ab ipsâ creaturâ dependere: nā hoc tantum prouenit ex sapientissimâ dispositione ipsius ad saluandam perfectissimo modo libertatem in suis creaturis. Neque ex eo quod liberè ab æterno se determinauerit ad concurrendum in tempore ad actum peccati cum creaturis iuxta exigentiam earum, dici potest causa peccati: nā hoc spectat ad munus supremi prouisoris, prouidere rebus omnibus de sufficiëti auxilio ad quascunque actiones à propriâ naturâ requisitas, neq; ex eo quod præuidat plerasq; creaturas suo auxilio abuturas, teneatur se priuate iure ac munere supremi prouisoris.

Præterea purandum non est, hoc decretum indistinctè, confusè, in generali tantum ab æterno suum concursum creaturis obtulisse; sed maximè distinctè, in particulari, cum omnibus circumstantijs, quibus exercetur in tempore. Solùm dicitur indifferens, quia non fuit oblatus ad unam tantum partem, sed ad vitramque simul, ad singulas tamen distinctè. Etenim positâ scientiâ cōditionatâ, quâ Deus, antequam vitum conderet liberum decretum, præuidit quid unaquaque creatura, in quâlibet dispositione & circumstantijs posita, esset liberè operatura, distinctissime & in particulari præparare potuit suum concursum singulis creaturis, in quibuscunque circumstantijs positis, in ordine ad quoscunque actus seu bonos, seu malos, ad quos eadem creaturæ liberè se determinare voluerint: interim non negato eis concursu ad oppositos actus, ad quos præuidit illas non se determinaturas, ut saluetur proxima libertas operandi in tempore, quo creatura actu operatur. Qui concursus non lædit, sed conseruat libertatem creaturæ: quia non est præueniens, sed concomitans liberum nostrum vitum, quia non est oblatus, nisi dependenter à libera determinatione creaturæ, quæ sicut determinavit sibi hunc concursum, ita determinare sibi poterat oppositum, in quo casu Deus vi sui decreti oppositum dedit.

Hic modus concurrendi Dei cum creaturis liberis, colligitur ex S. Tho. I. 2. qu. 80. art. 1. ad 3. Ita explicat verbis: *Deus est universale principium omnis interioris motus humani: sed quod determinetur ad malum consilium voluntas humana, hoc dilectè est ex voluntate humana*. Si autem Deus ex se prædeterminaret voluntatem

voluntatem ad actum peccati, non ipsa voluntas, sed Deus determinaret illam ad malum; cum ex se voluntas non posset liberè habere talem determinationem, nec ea habita, in sensu composito posset actum peccati non committere.

51. *Scotus.* Idem colligitur ex *Scoto* cit. *Quod effectus non reddit causam, hoc non est propter causam 1. que, quantum est ex se, reddit causam, si secunda causaret, sed propter defectum causa 2. que in potestate sua habet concursare causam 1. vel non causare.* Et §. ad argum. *Dicitur quod et si peccatum sit à voluntate creata, non tamen est à Deo, quia Deus non primo deficit.* Quibus verbis aperitè supponit in *Deo decretum conditionatum concurrendi cum voluntate creatâ, dependentes à libera determinatione ipsius ad quamcunque partem ipsa voluerit: alioqui non esset in proxima potestate ipsius caucausare, vel non concausare cù causa prima.* Modū cōcurrēndi Dei eundem supponit *Gregor.* cit. ad 8. *Deus sequitur determinationem voluntatis, non quod determinatio voluntatis sit aliqua entitas distincta à voluntate & aeternis, qua primo fiat à voluntate: nec etiam intelligendo, quod prius natura voluntas agat actum, quam Deus; sed ad hunc sensum dico, Deum sequi determinationem voluntatis, quoniam ideo Deus agit illum actum, quia cum voluntas agit: & non ideo quia Deus agit, ideo voluntas agit: & ideo magis propriè dicitur Deus coagere voluntati in talen actum causandi, quam voluntas dicatur coagere Deo.*

62. *Gregorius.* Idem colligitur ex *Contra. I. 2. quæst. 79. art. 1. §.* Subiungit: vbi doctrinam *Scoti* cit. approbat & sequitur. Eudem docet *Gabriel* in 2. dist. 37. qu. vn. art. 1. *Nihil efficienter vult divina voluntas voluntatem creata velle, nisi quod vult voluntas creata ad hoc enim determinas se divina voluntas dando voluntatis creata libertatem: signidem nihil aliud est dare libertatem voluntati, nisi dare ei facultatem eliciendi, & non eliciendi, & ad quemlibet actum, quem elicere volueris, velle sibi coagere.* Ex *Eccles. 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui.* Et paulò pôt: *quod placuerit ei, dabitur illi, quoniam multa sapientia Dei, & fortis in potentia.* Ac si diceret, per Dei sapientiam & potentiam non stat, quo minus detur ei, quod placuerit illi, vel concursus ad bonum, vel concursus ad malum. Explicat *S. Tho. I. p. qu. 22. ar. 2. ad 4.* idè dictum esse, hominem relatum esse in manu consilij sui, quia ei non prefigitur virtus operativa determinata ad unum.

63. *Thomist.* Ad hanc doctrinam reuoco commune responsū *Thomist.* ex *S. Tho. I. 2. qu. 79. art. 2.* idè *Deum non esse causam peccati, quia peccatum est defectus ordinis ab ultimo fine: defectus autem non reducitur in causam efficientem, qualis est Deus, sed in deficientem, qualis est creatura: sicut claudicatio non reducitur in virtutem motivam, sed in curvitudinem & defectum tibie. Quia per creaturam, non per Deum stat, quo minus actio virtuosa producatur.* Eodem modo explicantur alij, qui dicunt, propterea *Deum non esse causam peccati, quia concurrit ad illud concursu generali, creaturarum particulari, in quo propriè est peccatum, cum generalis sit indifferens ad bonum & malum.* Non enim intelliges de concursu in actu 2. nam hic particularis est individuus, cum nihil sit physicum in actu peccati, ad quod *Deus non concurrit; sed in actu 1. quâ consideratur ut inclusus in libertate creatâ in actu 1. considerata, vel præparatus in omnipotentiâ Dei, quam vi sui decreti alligat libertati creatâ ad quoscunque effectus.*

67. *Obijcies 1.* *Concursus Dei non distinguitur à concursu creaturæ in actu peccati: igitur nequit*

creatura determinare sibi illum ad actum peccati: quia nequit creature determinare sibi concursum Dei ad hunc potius actum; quam ad alium, nisi per suam determinationem; ergo determinatio creaturæ præcedit concursum Dei: ergo concursus creaturæ distinguitur à concursu Dei, quod falsum est. Antec. prob. ante determinationem voluntas creata est indifferens, ex se non exigens hunc potius concursum, quam alium.

68. *Resp. neg. conseq.* Ad prob. neg. creaturam determinare sibi concursum Dei ad peccatum, vel ad quemcunque alium actum per determinationem præviā ad concursum Dei, sed per ipsam concowitzantem concursum Dei. Sicut enim de terminat sibi concursum habitus indifferentis ad plures actus, ad hunc potius, quam ad alium, non prævia ac distinctâ determinatione, sed eadē concomitanti & formalī, quâ scipsum, potentiam, habitum simul determinat, ita & simul potentiam Dei, quæ vi decreti assistit voluntati creaturæ, non minùs quam habitus ipsi inhærens, ad omnes actus, ad quos ipsa voluerit liberè se determinare. Vnde concedo, voluntatem creatam ante suam determinationem, esse indifferentem ad hunc, vel illum concursum: determinare sibi hunc potius, quam alium sua libera determinatione. Posita n. coniunctione omnipotentia Dei, vi decreti diuini cum voluntate creata in ordine ad omnes actus, ad quos ipsa voluerit se determinare, eo ipso quod liberè se determinat ad hunc actum, determinat sibi concursum ad hunc actum. Cùm vi decreti diuini non minùs voluntas creata habeat in sua libera potestate concursum potentiae diuinae, quam concursum potentiae propriez.

Obijcies 2. *Deus liberè offert creaturæ suū concursum ad actum peccati: ergo liberè concurrit ad actum, ergo est causa libera proxima actus.* *Resp. Ref.* liberè offert antecedenter, concedo: liberè offert consequenter, nego. Rursus, liberè offert antecedenter absolute, nego; conditionate dependenterque à voluntate creata, vicuius proximè applicatur ad opus, concedo.

Obijcies 3. *Causa 2. non agit nisi applicata & præmora à prima: cùm sit essentialiter subiecta & subordinata primæ: ergo nequit determinare concursum Dei. Quia determinare, est agere; ergo si posset determinare, posset agere ante applicationem & præmotionem Dei.* *Resp. neg. antec. de Ref.* applicatione & præmotione anteced. Ad prob. dico, essentialiè subiecti & subordinationem quæ causæ 2. ad primam saluari per concomitantem & cooperatiuam motionem, vt recte *Conrad. I. 2. q. 79. art. 1. §. nota:* vbi etiam docet, quod quando dicitur, causa prima prius attingit effectum, quam secunda, non intelligatur de prioritate causalitatis aut naturæ, sed de prioritate perfectionis & independentiæ, quia perfectius, intius, seu vt *S. Thom.* loquitur, profundius attingit effectum, quia attingit illum secundum rationem entis, quæ in quo quis effectu creato essentialiter imbibitur.

Obijcies 4. Creatura determinat concursum Dei. *Inter concursum Dei & creaturæ realis, vel naturæ, vel causalitatis inter concursum Dei, & creaturæ, cùm sit unus & idem indubius: esse mutuam rationis.* *Idem enim vt liberè procedens à creatura, determinat concursum Dei; & vt sic est ratione prior scipso, vt procedente à Deo. Idem vero concursus, vt naturalis quem præxigit libera determinatio creaturæ, est prior*

prior seipso, ut procedete à creatura. Rursus idem concursus creature, quā sine concurso Dei esse non potest, est posterior subsistendi consequentia concurso Dei: & vice versa, concursus Dei, quā sine concurso creature esse potest, est prior subsistendi consequentia concurso creature: nam licet hic numero concursus nequeat esse sine concurso creature, eum sit essentialiter idem, absolute tamen concursus Dei esse potest absque concurso creature, quia Deus in agendo non pendas à creatura, sicut creatura à Deo.

Obijcies 5. Voluntas creata est potentia essentia-
liter indifferens; ergo eget determinatione ad
agendum. Confirm. ita res se habet ad essendum,
sicut se habet ad operandum; sed non potest res
esse, nisi Deus efficaciter velit ut sit: ergo nec age-
re, nisi Deus efficaciter velit, ut agat. Resp. Ditt.
antec. voluntas creata est potentia indifferens
actiū, concedo; passiū, nego. Sola indifferens
passiū eget determinatione ad operandum, nam
indifferens actiū ex se habet vim effectiū se ap-
plicandi ad virtutem partem cum solo generali
concurso concomitante causa 1. Ad contr. nego
maior. Nam ut res sit, pendas à solo Deo, ut ope-
retur, pendas etiam à virtute operativa creature:
& potest operari, etiam si Deus non efficaciter &
absolute ex se velit ut operetur, sed tantum con-
ditionate & dependenter ab ipsa creaturā, in quā
supponitur sufficiens virrus à Deo collata, quā
cum solo concurso indifferenter oblato poterit
actiū se determinare ad operandum,

Obijcies 6. Peccatum est sub perfecto dominio
Dei, ergo est proprius effectus ipsius: igitur Deus
est moralis causa peccati. Resp. Peccatum esse sub
perfecto dominio Dei, non morali, sed physico, &
effectum physicum, quia & illud impedire potest,
negando concursum ad actum, vel dando con-
gruum auxilium, quo editaretur peccatum; & per-
mittere, sinendo creaturas suos motus agere. Non
est sub dominio morali Dei quoad esse, nec effec-
tus moralis, quia nec illud intermediet per seip-
sum, nec per creaturam moraliter causare potest,
liberè ipse inchoando actiū; ut causa proxima
libera: hoc n. dicit imperfectionem repugnantem
Deo: manet tamen sub dominio morali Dei quoad
ordinabilitatem: quia postquam commissum est,
ordinare illud potest ad varios fines, variaque bo-
na, quæ ex illo iuxta suam sapientiam elicere potest.

Obijcies 7. Peccatum non est contra, aut præter
voluntatem Dei, implicat n. Deum prébere suum
concursum nolentem: ergo est iuxta, aut secun-
dum voluntatem Dei, ac proinde moralis effectus
ipsius. Resp. peccatum non esse contra, aut præter
voluntatem Dei permittentem; esse contra, aut
præterintendenter; quia Deus non intendit, licet
permittat peccatum. Quæ voluntas permittiua suf-
ficit, ut peccatum simpliciter fiat; non ut sit mor-
alis effectus Dei, quia id requirit, ut fiat volun-
tate absoluta; non conditionata, dependere, quoad
liberam determinationem actus, à creatura.

Obijcies 8. Esse morale in peccato, est aliquid
reale positivum: quidquid est reale positivum est à
Deo: igitur esse morale peccatum est à Deo! Resp. Est
à Deo physice, concedo; moraliter, nego. Etenim
sive esse morale in peccato sumatur pro intrinseco
ordine actus ad obiectum dissimum, sive pro ex-
trinseca tantum donominatione dissontiae, neu-
trum est à Deo moraliter, sed tantum physicè, seu
fundamentaliter, ratione physicæ entitatis; in qua
ratio moris, quæ à causa libera proxima desumi-
tur, fundatur.

Obijcies 9. Deus ut causa prima ex se determi-
nat voluntatem creaturæ ad hunc actum peccati in
individuo, cùm non possit voluntas ad hunc seip-
sam determinare, igitur est moralis causa pecca-
ti. Resp. Ditt. Antec. determinat ex se absolute,
independenter ab omni determinatione creaturæ,
nego; dependenter à determinatione creaturæ,
concedo. Explico: determinatione ad hanc rationem
individualem actus supponit determinationem
ad hanc rationem specificam actus. Deus non de-
terminat creaturam ad hunc actum peccati in in-
dividuo per hunc concursum in individuo, nisi
supposita determinatione eiusdem creaturæ, quoad
rationem specificam peccati: quæ supposita, Deus
ut causa 1. supplens defectum causæ 2. que ne-
quit sibi actum in individuo determinare, determi-
nabit illum ad talēm actum numero. Hoc autem
non sufficit, ut Deus dicatur causa peccati, aut in-
dividuationis peccati: hoc n. requirit, ut absolute,
nolla facta suppositione, creaturam determinet ad
actum peccati. quoniam hæc ipsa determinatio *Ratio*
quoad rationem individuam peccati reducitur ut
ad causam moralem in voluntatem creaturæ, que
liberè determinando se ad hanc specificam ratio-
nem peccati, naturaliter exigit aliquam rationem
individuam, sub quā producatur actus peccati.

Instabitis: ut agens sit auctor operationis, sufficit
ut sit libera causa illius quoad esse individuale:
Christus n. fuit auctor actus, quo mortem à Patre
præceptam executus est: At talis actus Christus
non fuit causa libera, nisi tantum quoad esse indi-
viduale; nam quoad esse specificum fuit causa ne-
cessaria, siquidem quoad esse specificum non pote-
rat illum non exequi, alioqui potuisse peccare.

Resp. Neg. antec. Etenim ut agens sit auctor
operationis, debet esse libera causa ipsius entitatis,
salem quoad exercitium: At Deus non est libera
causa actionis peccatorum neque quoad exerci-
tium, ut Christus fuit libera causa actus moriendi
quoad exercitium. Quia Deus non concurredit ad
individuationem actus peccati ut primò determinans
proximè, sed proximè determinatus à creatu-
ram prius ratione creatura suā libertate se de-
terminat ad specificam entitatem actus, & conse-
quenter ad aliquam individuationem sicutem va-
gam, quam Deus posuit libera determinatione
creatüræ, & suo decreto de concurrendo ad om-
nem actum, ad quem creatura voluerit, necessario
determinatam præbet. Unde exercitium actuspec-
catorum non inchoatur à Deo, ne quidem quoad
esse individuale, sed à creatura: nam ab illo inchoa-
tur, à quo primò proximè determinatur. Christus
fuit libera causa proxima quoad exercitium actus
moriendi. Nam etiā non posset simpliciter præ-
ceptum non exequi, potuit tamen illud non ex-
equi hoc vel illo tempore, ex hoc vel illo motivo: &
consequenter quoad exercitium actus moriendi,
Christus fuit perfectè liber; quia à nullo determina-
tus ipse se liberè quoad exercitiū determinauit.

Obijcies 10. Si Deus non est causa moralis actus
mali; neque erit causa moralis actus boni; quia non
quæ respectu actus boni concurrit ut causa proximè
libera, sed tantum remote preparando concur-
sum indifferentem ad oppositos actus; & coope-
rando cum creaturâ liberè se determinante ad bo-
num. Resp. neg. simpliciter sequel. licet n. Deus
ex vi modi, quo ut causa 1. vniuersalitatem proximè
concurrit cum creaturâ ad actus bonos, non sit
causa moralis, ut argu. concludit, & Rubio in 2. diff.
37. q. 2. ar. 2. est tamen causa moralis, tum quia ad
illos concursum præbet cum intentione & fiant:
*Deus causa
moralis
actus boni.*

76.

Instas

R. P.

79.

*Christus li-
ber proximè
ad actum**cuius*

cuius signum est, quia multos actus moraliter bonos exequendos proponit sub precepto. Contraria verò ad malos concursum præbet cum intentione, quantum est de se, ne fiant: vnde illos antecedenter prohibet. Tum quia ad actus moraliter bonos ultra generalem concursum plerumque præbet aliquod auxilium, quod non præbet ad actus malos; ad quos se habet merè permissiuè, illos non impediendo. Tum quia in actibus moraliter bonis Deus est causa moralis complacens, cuiusmodi non est in actibus malis: in quibus licet sibi complacet quoad entitatem physicam, non tamen sibi complacet quoad malitiam. Propter has rationes Tridentinum *session. 6. can. 6.* definit, non eodem modo Deum operari opera mala ac bona. Atque hæc de actibus moralibus bonis: nam quoad supernaturales Deus peculiari titulo est causa illorum, non solùm excitando ac promouendo voluntatem ad illos, sed etiam speciali concursu gratiæ suæ illos adiuando.

Obijc̄ies 11. Qui præbet gladium furenti peccat: ergo etiam Deus præbens concursum creaturæ, illo ad peccatum abutenti. **Resp. 1.** non semper, qui gladium præbet furenti, peccat; potest n. illum præbere ad evitandam propriam mortem, vel maius malum: ita Deus ad evitanda maiora mala, ne scilicet homines de acceptis donis ingratifiant, vel minus cauti reddantur, permittit peccata. **2.** Diversa est ratio de causa particulari, cui non incumbit uniuersalis prouidentia omnium rerum; & ideo quantum potest, semper tenetur vitare mala; atque de causâ uniuersali, cui ex proprio munere & officio incumbit generalis prouidentia rerum omnium; atque adeò licet & honeste potest propter maius bonum uniuersi mala permettere: sicut & terreni Principes solent propter maius bonum reipublicæ mala permettere, quæ tamen priuatæ personæ permettere non licet.

Obijc̄ies 12. Deus est per se causa liberi arbitrij: liberum arbitrium est per se causa peccati: igitur Deus est per se causa peccati; nam quod est causa causæ, est causa causati. **Resp. neg.** conseq. ad prob. conced. antec. quando causatum non est tale ex peculiari modo, quo à suâ causâ proximâ procedit: peccatum autem est malum morale ex peculiari modo, quo procedit à suâ causâ proximâ, libere contraria regulam rationis; vt sic nō procedit à Deo, qui solùm potentiam contulit indifferentem ad bonum & malum; sed à creatura, quæ collatâ potentia potius vtitur ad malum, quam ad bonum.

Ex dictis infertur, an concedenda sit hæc propositio, *Deus est causa anterior potestia peccandi.* Negant absolute quidam apud Magist. in 2. disp. 44. cap. 1. distinguunt S. Tho. ibid. qu. 1. ar. 1. Bonavent. ar. 1. qu. 1. &c. vt concedenda tantum sit quoad positivam perfectionem; neganda quoad defectum, quem importat: nam posse peccare supponit defectum, quem creatura ex se habet independenter à Deo quæ est ex nihilo. Vnde sicut non à Deo, sed ex se haber, quod sit ex nihilo, ita hunc defectum vt peccare possit, non ex Deo habet, sed ex se. Absolutè illam concedunt Scotus in 2. disp. 44. Duran. qu. 1. Argen. qu. uni. ar. 3. Gab. qu. unica, art. 2. Vasquez 1. 2. disp. 129. cap. 10.

Quæ sent. probabilior est. Ex eo enim quod crea-
tura est finitæ perfectionis, habet, vt possit mora-
liter deficere peccando: & Deus est causa limitatio-
nem perfectionis, est simul causa limitationis ipsius, ac proinde
perfectionis negationis vterioris perfectionis in tali limitata

perfectione inclusæ: vt quod est causa frigoris, est
simul causa negationis caloris in frigore inclusæ.
Cùm igitur defectibilitas rectè operandi, quam
importat potentia peccandi, sit negatio maioris
perfectioñis in creatura, Deus, qui est causa limita-
tæ perfectioñis in creatura, est simul causa, vt
non sit maioris perfectioñis, ac proinde vt impec-
cabilis non sit. **Confirm.** Confir. peccabilitas non est malum
morale, sed pura negatio maioris perfectioñis in-
debitæ, quæ necessariò conuenit creature: malum
enim morale essentialiter consistit in actione libe-
rà. Nullum igitur est absurdum, absolute conce-
dere, Deum esse causam potentie peccandi.

DISPUTATIO XXII.

De diuisione in peccatum com- missionis & omissionis.

H ACTENVS de peccatis in communij, co-
rum diuisionibus in genere, causis intra-
secis, extrinsecis, deinceps de præcipuis
diuisionibus peccatorum in specie, in
quibus præcipua membra explicabimus. **Primadis-
cilio est hæc:** de quâ queruntur plura. **1.**

**An peccato omissionis essentialiter discrimi-
natur à peccato commissionis?**

Prima sent. negat: ita Caiet. 1. 2. q. 72. a. 6. Coura. **Negant**
ibid. Valens. disp. 6. q. 2. pun. 2. Suarez de act. hum.
trac. 5. disp. 3. sec. 1. & videtur S. Thom. 1. 2. loco cit.
vbi potest, peccata omissionis & commiss. differre
tanum materialiter ex naturali specie actus, non
formaliter in ordine ad finem & motiuum, à quo
procedunt. Quod confirmat exemplis. Avarus ex
eodem motiuo furatur, & non restituit, quæ debet. Gulosus, ex eodem motiuo gulæ superflua co-
medit, & debita ieiunia frangit: hæc sunt peccata cō-
missionis, & omiss. contra iusticiæ, & temperantiam.

Idem cohærenter docent qui rationem consti-
tutivam peccati commissionis collocant in priua-
tione oppositi actus debiti. Fundam. ab eadem **Fund. po-**
priuatione oppositi rectitudinis debitis, utrumque **tiss.**
peccatum specificatur; hoc solo discrimine, inquit
Valens, quod peccatum omiss. dicit defectum
voluntarium perfectionis actualis debitis absolute;
commissionis vero defectum perfectionis actualis
debitæ ex hypothesi, quod quis operari velit circa
materialia pertinentia ad hanc, vel illam virtutem.
Ceterum non negant citari autores, aliquando
hæc peccata specie differre inter se, vt aperte Su-
arez; sed solùm negant, specie differre, quæ omissio
& commissio sunt formaliter. Cùm n. omne pecca-
tum iuxta hanc sent. in priuatione debitæ rectitudinis
consistat, nec semper omissio & commissio
dicant priuationem eiusdem rectitudinis, non
semper hæc peccata sunt eiusdem speciei: quia ve-
ro interdum possunt dicere priuationem eiusdem
rectitudinis, id est interdum possunt specie conve-
nire inter se, non tamen quæ omissio & commissio
sunt formaliter sunt: alioqui vel semper conueni-
ent, vel semper different.

Secunda sent. affirmat: Medin. 1. 2. loco cit. Vasq.
ibid. in expos. cit. ar. 6. Curiel. dub. 2. q. 2. & omnium **Affirmant**
qui docent, formaliter rationem peccati commis-
sionis consistere in ratione positiva. Vnde miror
probabilior.

230 Disp. XXII. De divisione in peccatum commissionis & omissionis.

Caiet. qui idem nobiscum sentit, ut supra disp. 17. affirmare hic, peccatum omiss. non differre essentialiter à peccato commiss. Quare hæc 2. sent. nostris principijs conformior est, & amplectenda.

5.
Nota diligenter

6.
Prob. 1.
induct.

7.
Prob. 2. à
priori

8.
Commissionatur ut vera

Duplex ab
surdum

Nota tamen, controversiam non esse de omissione & commiss, ratione malitiae, quam hæc peccata habere possunt ab aliquo fine vel circumstantia extrinseca: sic enim ordinata ad unum finem conuenire possunt in eadem malitia desumpta ex eodem fine: sed de omissione & commiss. respectu suorum specificatorum per se, quæ omissione & commissio sunt formaliter: in hoc sensu peccata omissionis & commiss. discriminari essentialiter inter se, Prob. 1. inductione per omnia peccata, quæ per modum omissionis & commiss. eidem virtuti opponuntur: ut omissione credendi res fidei, & positius actus discredendi; omissione sperandi, quando tenetur, & positius actus desperandi; omissione diligendi Deum, & positivum modicum contra eundem specie differunt inter se: ut omissione diuinis cultus, & positius irreuerentia contra res sacras, quæ sunt contra Religionem: & sic de singularibus virtutibus.

2. Peccatum omissionis in esse peccati formaliter constituit solam priuationem actus debitum: peccatum commissionis positivam dissontiam contra rationem desumptam ex obiecto, vel modum tendendi in obiectum: at hæc specie differunt inter se: nam una est pura priuatione perfectionis debitum, altera positiva contrarietas ad virtutem & naturam rationalem ut sic: quæ non possunt esse eiusdem speciei: sicut nec priuatione scientie & positivus error; aut carientia frigiditatis, & positivus calor oppositus: & universaliter nulla priuatione perfectionis debitum, & contraria forma positiva opposita alicui subiecto, possunt esse eiusdem speciei: cum different tantum non ens & ens, quæ in unam, eandemque speciem conuenire nequeunt. Maior primi syllog. quoad poster. partem, est negetur ab aduersi. qui putant omne peccatum, etiam commissionis, formaliter constitui priuatione rectitudinis debitum, ex ijs tamen, quæ concedunt, sc. peccata omissionis & commiss. contra eandem virtutem, quæ diverso modo opponuntur, ut exemplis attulimus, non esse eiusdem speciei; evidenter conuincitur ut vera hoc argumento:

Aliqua saltē peccata omissionis, & commiss. contra eandem virtutem sunt diversæ speciei: at nequit hæc specifica diversitas oriiri ex sola priuatione, sed ex positiva contrarietate ad virtutem & naturam rationalem ut sic. Nam priuatione, quæ per aduersi. constituit utrumque peccatum contra eandem virtutem, est priuatione actualis rectitudinis, quæ vel absolute vel ex hypothesi inesse debebat opposito actui virtutis, contra quam omissione vel commissione peccatur. ex. gr. quod per ipsos constituit tam peccatum omissionis dilectionis Dei, quam positivum odium contra eundem, est priuatione actualis rectitudinis, quæ vel absolute, vel ex hypothesi quodd voluntas volebat circa talem materiam operari; inesse debebat actui dilectionis Dei; nisi quodd in primo casu rectitudo dilectionis Dei debebat inesse absolute, in 2. tantum conditionate, & ex hypothesi. At inter has priuationes aut nulla reperiri potest specifica diversitas: aut si reperitur, sequitur peccatum omissionis contra eandem virtutem esse grauius quam commissio: quod est maximum absurdum: sic n. grauius quis peccaret omittendo credere, sperare, diligere Deum, quando deberet, quam positivè discredendo, desperando, Deum odio habendo. Minor sic

ostend. vel constituit peccatum omissionis & commiss. contra charitatem Dei priuatione eiusdem rectitudinis, quæ vel absolute, vel ex hypothesi opposito actui dilectionis Dei inesse debebat; & sic nulla erit specifica diversitas inter ea: vel constituit peccatum omissionis Charitatis Dei carentia actualis rectitudinis, quæ debebat inesse actui dilectionis Dei; constituit peccatum commissionis odij Dei carentia alterius actualis rectitudinis, quæ ex suppositione debebat inesse alteri actui charitatis specie distincto ab ipsâ dilectione Dei, ex. gr. actui charitatis erga proximum: & tunc manifeste sequitur, grauius esse peccatum omiss. quam commissio contra charitatem Dei; quia id dicit priuationem actualis rectitudinis dilectionis Dei, quæ longè perfectior est rectitudine actualis dilectionis proximi, cuius priuatione constituetur odium Dei: & sic peccatum omissionis contra eandem virtutem quamcumque esset grauius peccato commissione: quod absurdum deglutit *Rabio* in 2. diff. 35. qu. 3. vel omnia peccata omissionis & commiss. contra eandem virtutem essent eiusdem rationis.

Respondebis: saluari hanc specificam diversitatem inter peccatum omissionis & commiss. 1. quia omissione est priuatione perfectionis debitum absolute, commissio tantum ex hypothesi. 2. quia commissio dicit priuationem maioris perfectionis actualis, quam omissione: cum n. quælibet virtus habeat plures actus specie diversos, commissio, quæ opponitur perfectiori actui, erit grauior omissione, quæ opponitur actui imperfectiori eiusdem virtutis. 3. Saluari posset ex diverso modo tendendi omissionis & commiss. contra eandem virtutem.

Contra primam respons. hoc potius facit, ut omissione contra eandem virtutem sit grauior, quam commissio; ceteris n. paribus, grauius est peccare contra id, quod obligat absolute, quam quod obligat tantum ex hypothesi, ut patet.

Contra 2. tum quia hæc specifica actuū diversitas non in quavis virtute reperitur, cum tamen contra quamcumque virtutem reperiatur specifica diversitas omissionis & commiss. patet in fine Theologica, cuius actus omnes sunt eiusdem speciei, ab eodem motu authoritatis Dei specificati; cum tamen omissione credendi res fidei, & commissio easdem discredendi, specie differant inter se. Tum quia potius omissione opponitur perfectiori actui virtutis, quam commissio. Nam omissione est priuatione illius actus virtutis, qui cadit sub preceptum: sub preceptum semper cadit perfectior actus, a quo virtus principaliter denominatur. Ut cum charitas Dei præcipitur, non præcipitur actus dilectionis proximi, sed Dei; quia hic est potissimum actus, a quo ipsa simpliciter denominatur charitas Dei. Contra vero, commissio est priuatione illius tantum honestatis, quæ sat sufficit ad evitandum peccatum contra talē virtutē. Hæc est quæcumq; minima honestas, quæ in actu talis virtutis reperi potest. Contra 3. resp. cum hic diversus modus tendendi contra eandem virtutem non sit per Adversi. aliquid positivum (nil. n. positivum per ipsos ingreditur formalem rationem peccati) sed potius aliquid priuationum, atque hoc aliud esse non possit, quam priuatione actualis rectitudinis eius virtutis, contra quam omissione, & commissio tendunt, non erit hic modus a ceteris impugnatis diversus: nam omnis modus tendendi malus constitui debet in sent. aduersi. per priuationem alius perfectio debitis: hæc alia esse non potest, quam priuatione tendentia oppositæ honestatis.

Ad fundam. 1. sent. neg. assump. Ad S. Thom. multæ

9.
Respons. 1.

2.

3.

7. 10.
Contra res-
pons. 1.

11.
Secundam

12. Tertium

13.

Ad fundam.
prima.

*Ratio S.
Thom.*

multæ responsi nulla satisfacit: Germana videtur illa, quæ ex principio, quod tradit 1. p. qu. 48. art. 1. ad 2. & tertio *con. gen. cap. 9.* & 1. 2. qu. 18. art. 5. ad 2. & qu. 72. art. 1. & alibi colligitur, nempe, id quod specificat peccatum, non esse priuationem, sed positivam rationem, quam peccator peccando intendit. Quia id quod specificat peccatum, debet esse à peccatore intentum: nam hoc tantum dat speciem moris & iibis humanis: priuatio cùm non intendatur (nemo enim malum intendens operatur) nequit speciem moris actui humano conferre. Igitur quod peccatum omissionis specificat, non est priuatio actus debiti, sed positiva ratio, quam peccator intendit, ut finem suę operationis: & quia hanc rationem potest peccator in vitroque actu omissionis & commissionis intendere, id est omissionis & commissio per se non necessariò in ratione moris specie differunt inter se, nisi per ordinem ad diuersos fines. Hoc tantum probant exempla de auaro & guloso: quæ quantum ad peccata omissionis voce sunt omissionis, re commissio. Nam non restituere tempore debito, & præceptum ieiunium frangere, sunt peccata commissio- nis: alienum inuitio Domino retinere, est continuatum furtum: pluries in die, vel alios cibos, quām præceptum ieiunij præscribit, comedere, est committere, non omittere contra virtutem temperantiz. Ceterum an hic S. Doctoris cursus intentum concludat, alij examinent: cùm non sit necesse ut malitia actum in ratione moris specificet, per se intendi, sed sufficiat præuideri.

*Questio 2.
remissio*

Quaritur 2. An possit esse omissionis absque omni actu positivo voluntatis?

Hæc difficultas expedita est *disp. 3. sect. 3.* vbi affirmatiuam partem, tāquam probabiliorem *cum S. Thom. &c.* sequutis sumus. Quoniam omittere est non agere actum debitum: at potest voluntas liberè non agere actum debitum, absque eo quod vllum actum positivum exerceat, sed tantum præuideat, se debere exercere, & non exerceat. Minor est *Arist. 3. Eth. cap. 5.* docentis, non minùs in potestate voluntatis esse, non agere quām agere, cùm virtusque pendeat ex libertate ipsius. Cùm igitur ex alia parte ad peccati malitiam contrahendam, non requiratur positivus actus, quo illius malitia intendatur, sed sat sit, eam tantum præuidere, & præuisam non impedire, poterit voluntas culpabiliter omittere, nullum actum positivum exercendo, sed solūm præuidendo instantis præcepti obligationem, & ab omni actu cessare.

Questio 3. An, & quinam alius impossibilis cum obseruantiæ præceptis sine mali malitia omissionis?

*1. Sent.
Fund.*

*P*rima sent. negat, vllum actum incompossibilem cum executione præcepti, esse malum malitiæ omissionis. Est *Duran. in 2. disp. 35. qu. 2.* Fundam. peccatum, quod opponitur determinato præcepto, si non considereret in determinato actu, non esset determinatum: sed actus incompossibilem cum executione præcepti non sunt determinati; cùm possint diuersi actus tempore præcepti exerceri. Confirm. 1. Nullus peccat faciendo quod non est intrinsecè malum, vel prohibitum: sed multi actus incompossibilem cum executione præcepti, nec sunt intrinsecè mali, nec prohibiti. 2. quia nemo iudicat, hos actus esse in confessione explicandos: ergo non sunt mali.

2. Sent.

Secunda sent. extremitè contraria affirmat, omnes actus incompossibilem cum obseruantiæ præcepti esse malos malitiæ omissionis: *Capitol. in 2. di-
Tom. 3. De Fine.*

*3. Sent. 35. qu. 2. art. 3. ad 2. argu. con. 2. concl. Valen. 1. 2. disp. 6. qu. 1. pun. 4. Grana. ibid. controu. 6. tract. 2. disp. 3. sect. 3. Fundamentum omnis actus hoc *Prob. 1.* ipso quod incompossibilis est cum execuutione præcepti, si voluntariè ponitur, est moralis causa saltem indirecta omissionis: ergo est peccatum ex mala circumstantia effectus & temporis. Antec. prob. eo posito, infallibiliter sequitur omissionis actus præcepti. 2. Si hi actus non essent moralis causa indirecta omissionis, id est esset, quia supponerent omissionem præcepti moraliter factam per efficax propositum omittendi. At hoc non impedit, quo minùs actus externus incompossibilis cum execuutione præcepti, etiam propter alium finem positus, sit talis causa: ut enim aliquid sit moralis causa effectus, sufficit. ut ex illo re ipsa sequatur effectus, etiam si idem sequatur ex alijs causis: nam de ratione cause non est, ut ab ea sola sequatur effectus: sed posito quocunque actu incompossibili cum execuutione præcepti, omissionis infallibiliter sequitur: esto ab alijs sequatur; ergo.*

Confirm. 1. alioqui sequeretur, si duo homines simul disploris bombardis hominem interficerent, neutrum illorum fore causam homicidij, quia quocunque illorum non displodente, sequeretur homicidium. 2. qui prebet alteri malum consilium, etiam si ex tali consilio non sequatur effectus, peccat: ergo qui ponit actum incompossibilem cum execuutione præcepti; etiam si omissionis non sequatur ex vi talis actus, peccat peccato omissionis. 3. alioqui sequeretur cum, qui voto castitatis obstrictus semel statuit illud non seruare, non peccare uxorem ducento; nec peccare sacerdotem, qui in longa navigatione semel decreuit horas canonicas non recitare, breuiarium in mare projiciendo: nam in vitroque casu omissionis præcepti fecuta fuisset ex solo proposito non adimplendi præceptum.

Tertia sent. docet, non omnes actus incompossibilem execuutioni præcepti, sed eos tantum, qui sunt causa, vel occasio omittendi præceptum, esse malos malitiæ omissionis; non reliquos, qui concomitante tantum se habent cum omissione. *Melan. 1. 2. qu. 71. art. 5. §. pro expos. & seq. Curiel. ibid. dnb. 2. §. 2. Vasquez disp. 93. cap. 2. Suarez de alib. hum. tract. 5. disp. 3. sect. 3. Adhuc inter hos concordatio est, an, posito quod quis semel efficaciter statuit, non seruare præceptum ex gr. audiendi sacram, nulla actio post hanc voluntatem fecuta sit causa omissionis; an vero illa sola quæ per se primò eligitur, & stare non potest cum auditione sacri. Hanc poster. partem sequitur Vasquez. Quia causa omittendi præceptum externum, non est solum propositum internum, sed etiam opus externum, quod simul cum execuutione præcepti esse non potest: quia propositum internum nequit esse causa omissionis externæ, nisi mediante opere externo, quo re ipsa impediatur præcepti execuutione. Priorem partem amplectuntur reliqui, docentes, quando propositum continuatur usque ad tempus præcepti, nullam actionem potest secutam, esse causam omissionis: hęc n. adaequatè sequitur ex proposito efficaci interno omittendi, post quod actio concomitante tantum se habet ad omissionem præcepti.*

Dico 1. Actus, qui est moralis causa omissionis præcepti, est malus cādem malitiæ omissionis. *Minor tam
Fundam.* quod est causa mali, est malum: omissionis præcepti est mala; ergo actus, qui est moralis causa omissionis præcepti, est malus. Maior prob. id est actio furandi & occidendi est mala, quia est causa mali;

232 Disp. XXII. De divisione in peccatum commis. Et omis.

mali, quod per huiusmodi actiones alterius infertur. Contra. actio specificatur ab obiecto: sed actus, qui est causa omissionis, habet pro obiecto saltem indirecte & interpretatiuē omissionem praecepti: ergo ab illā, ut ab obiecto indirecte & interpretatiuē volito specificatur.

Dico 2. Non omnis actus incompossibilis cum obseruantia praecepti est malus malitia omissionis.

**De maiore
hoc propos.** Fundam. non omnis actus incompossibilis. cū obseruantia praecepti, est causa moralis omittendi praeceptum: at solus actus, qui est causa moralis omittendi praeceptum, est malus malitia omissionis: etenim enim actus ille est malus malitia omissionis, quatenus est moralis causa illius: quia cū ex se nullam malitiam supponatur habere, totam desumit ex omissione actus praecepti; nec de lumere potest, nisi aliquo modo sit causa ipsius.

**Eff. tota
contram.
cum aut.
2. sent.** Maior prob. Ille actus non est moralis causa omissionis, qui nec directe, nec indirecte est volitus, propter omissionem praecepti; cū omnis causa moralis debat saltem indirecte esse volita. At non omnis actus incompossibilis cum obseruantia praecepti, est directe vel indirecte volitus propter omissionem praecepti: sed ille directe, qui expressè eligitur vel ut finis ad praeceptum omittendum ex gr. cū quis propter ludum omittit sacram: vel ut medium, cū quis ut omittat sacram, tempore sacri vadit cubitum: Ille indirecte est volitus ut moralis causa omissionis praecepti, qui praeviis impediturus obseruantiam praecepti, nihilominus est positus; ut cū quis previdens equitationem impedituram auditionem sacri, nihilominus equitat: potest aliquis actus incompossibilis cum obser-
tia praecepti, nec ut finis, nec ut medium expressè eligi propter omissionem praecepti, ut patet, quod possit neque indirecte eligi, prob. ille actus, qui supponit omissionem praecepti moraliter factam, & expressè eligitur propter alium factum, esto sit incompossibilis cum obseruantia praecepti, non est indirecte volitus, ut moralis causa omissionis praecepti: ut cū quis expressè decrevit omittere sacram, ut maneat domi ad pluviā vitandam, & postea eligit studere, vel rosarium recitare: iti actus, esto sint incompossibilis cum auditione sacri, non sunt moralis causa omissionis ipsius, nec indirecte voliti propter illam. 2. possunt tales actus esse materia voti, ut si quis voleat quoties tali die domi manet, se recitatum officium, vel operam daturum studio: tunc ex suppositione, quod maneat domi, tenebitur officium recitare, vel studere: nequit autem actus malus esse materia voti: igitur tales actus non sunt mali. Confirm. Ideo votum ad rosarium recitandum domi tempore sacri, nullā positā efficaci voluntate de manendo domi, non obligat, quia recitatio rosarij tali tempore facta est moralis causa omissionis sacri, ac proinde mala: ergo è contrario, si postea efficaci voluntate de manendo domi, votum recitandi rosarium obligat, recitatio rosarij nō est moralis causa omissionis sacri, nec mala; alioqui non obligaret.

Prob 2. cōcl. **24.** Dico 3. Etsi non necessariò omissione includere debat, ut moralem causam sui, actum externum, cū illa possit esse moraliter completa absque illo actu externo, qui sit moralis causa sui, moraliter tamen loquendo semper compleetur actu aliquo externo. Prior pars prob. potest omissione totaliter ac completè causari à solo actu interno voluntatis: ergo non necessariò includere debet, ut moralem causam sui, actum externum: etenim n. non esset absque actu externo, quatenus non posset absque eo completè causari. Antec. prob. potest

voluntas expressè intendere omissionem praecepti propter motum purè internum, ut velle omittere sacram propter adiūta Dei: talis omissione sacrī solo actu interno perfectè compleetur: tum quia in tali casu quilibet externus supponeret omissionem solo interno, perfectè consummata: tum quia post talē voluntatem omittēdi qui quis actus externus ex suo obiecto bonus posset esse materia voti: nam posset quis hāc expressā voluntate omittendi positā, voleare actum externum ex obiecto bonum, ut maneat domi ad vitandas rixas, vel ad studendum: ergo actus externus, post expressam voluntatem omittendi, concomitante tan-
tum se habet ad omissionem. Si n. cā voluntate positā, aliquis actus externus esset moralis causa completiua omissionis, non posset esse materia voti, cū nequeat actio prava esse materia voti.

Dicit: quando praeceptum servari debet actio-
ne externa, eius omissione necessariò compleetur
actione aliqua externa. Sed contrā: quoniam ad resp.
omissionem, sive sit praecepti interni, sive externi,
nullus actus positivus per se necessarius est: nam
omissio essentialiter tantum dicit negationē actus
debiti: posita autem sola negatione actus externi
debiti, nullo positio actu externo positivo, ponitur
negatio actus debitū, atque adēd omissione.

Posterior assert. pars prob. moraliter loquendo,
semper omissione causatur ab aliquo actu externo,
qui solet esse aut finis, aut medium, aut occasio sal-
tē indirecta omissionis. Plerumque n. voluntas
omittit praeceptum propter commodum, vel actio-
nem externam directe, aut indirecte volitam.

Ad fund. primā sent. neg. maior, si intelligatur de actu determinato quod est physicum, ut argu. intendit. Patet in praecepto negatio de non occi-
dendo, cui diuersi actus quoad esse physicum op-
poni possunt. Ratio: possunt diuersa media assumi
ad eundem finem praeuum consequendum: sed di-
uersa media ut sic sortiuntur eandem malitiam fi-
nis. Nego tamen hinc sequi, contra determinatum possunt
praeceptum, non esse determinatum peccatum: plures actus
quia peccatum non dicitur determinatum contra diuersi quo-
praeceptum quoad esse physicum, sed quoad esse ad esse phy-
sicum eadem
morale, per ordinem ad eandem actus debiti omis-
sionem. Ceterum non repugnat, ut constat ex n. oppone.
8. diuersa peccata etiam in esse moris eadem prae-
cepto opponi, ex diuerso modo tendendi contra
illud. Ad 1. confirm. Resp. omnes actus, qui sunt
causa omissionis, virtute prohiberi eadem prohibi-
tione, quā prohibetur omissione ipsa. Nam qui prae-
cipit actum, virtute prohibet omnes actus, qui
possunt esse moralis causa talis omissionis.

Ad 2. dico. nō necessariò tales actus in cōfessione explicando, quia includuntur in ipsā omissione ne, quā
actus praecepti: quia cū huiusmodi actus non omis-
sionem continet malitiam, saltem grauem, ut supponi-
mus, distinctam à malitia omissionis, cū quā fa-
ciunt unum, explicato principali actu omissionis,
intelliguntur virtualiter explicati omnes actus, qui
fuerunt moralis causa ipsius. Sicut explicato homi-
cidio, explicata censentur omnia media ad illud
exequendum adhibita, nisi aliquod peculiarem
contineat malitiam.

Ad fundam. secundā sent. neg. antec. Ad prob.
nego ex quocunque actu incompossibili cum ob-
seruantia praecepti sequi omissionem praecepti, secunda
sed solum ex illo, qui fuit causa moralis illius.

Ad 2. nego, ad causam moralem sat esse, ut ex cā
sequi possit effectus, sed ut ex cā recipiat sequatur: **Ad 2.**
quando autem supponitur effectus ex aliā causā
totaliter & moraliter sequutus, licet ex cā sequi
potuerit,

potuerit, de facto tamen ex illâ non sequitur.

^{32.} Ad 1. confir. neg. sequel. in allato n. exemplo vterque explodens est moralis causa vel partialis, vel totalis homicidij Aliud quippe est, duos ut totales causas simul concurrere ad eundem esse, & quum causandum, aliud supponere esse, etum totaliter causarum, ut esset, si in exemplo allato unus exploderet in hominem, ab alio iam interficendum: nam tunc secundus non diceretur homicida, nisi forte mentaliter; aut etiam nullo modo, si exploderet in illum iam cogoitum ut mortuum, & alio fine indifferenti. Ad 2. neg. conseq. nam qui consultit

^{33.} ^{ad 2. conf.} malum, intendit illud, esto per accidens non sequatur: qui autem ponit actum post omissionem moraliter causatam ex alio fine, non intendit omissionem. Nec dici potest in eo casu omissione per accidens impedita: nam id tantum dicitur per accidens impediti, ad quod posita fuit causa, ut sequeretur, & aliunde fuit impeditum. Quod dici non potest de actu post omissionem moraliter causatam ex alio fine posito. Præterea consilium non est de re præteritâ, sed futurâ: vnde semper manet ut causa moralis per se impulsua ad malum. Nec sat est, quod alter nunquam sit consilio ad malum usursum, quia saltet uti potest. Nec est pars ratio de actu, ex quo non est secuta omissione, licet sequi potuerit: quia cum talis actus supponat omissionem ut moraliter præteritam, si non fuit causa præteritæ, nec esse poterit futuræ. Consilium autem, cum sit de re futurâ, & res futura quādū non transit in præteritam, semper sit in liberâ potestate hominis, semper poterit homo dato consilio ad malum uti. Ad 3. nego sequel. qui enim post expressam voluntatem non seruandi votum castitatis, uxorem ducit, aut post voluntatem non recitandi horas canonicas, Breuiarium proiecit, non solum ponit actum incompossibilem cum obseruantia actus debiti, sed etiam admittit sibi potestatem, ut non possit, etiamsi postea velit, votum aut præceptum seruare. Vnde fateor; si quis post expressam voluntatem non seruandi præceptum, poneret impedimentum, quo sibi potestatem adsereret seruandi præceptum, peccaret is distincto peccato. Quod tunc accidit, quando inter propositum omissiendi, & tempus præcepti, est aliqua temporis distantia, in qua possit homo moraliter mutari.

^{34.} ^{Quæstio 4.} Queritur 4. An prædicti actus, qui exercentur tempore præcepti, non solum contrahant malitiam omissionis, sed etiam malitiam contra illam virtutem, in cuius materiâ versantur. ex. gr. studet quâ tempore sacri, init contractum die festo: an studium tali tempore non solum opponatur præcepto audiendi sacrum, sed etiam virtuti studiositatis de studendo tempore debito: & talis contractus non solum opponatur præcepto de non contrahendo die festo, sed etiam iustitiae de non exercendo tales actus tempore prohibito. Affirmant plerumque Autiores, qui docent, omnes actus incompossibles cum obseruantia præcepti, esse malos. Negant alii.

^{35.} ^{Soli actus sunt mali.} Dicendum iuxta iacta principia, eos omnes, & contra viri materialia versantur, qui sunt moralis causa omissionis. Fundam. in tantum hi actus contrahunt materialiam contra virtutem, in cuius materiâ exercentur, in quantum sunt moralis causa omissionis: nam si idem actus vel alio tempore, vel eodem sublatot tantum præcepto, cum iisdem prorsus circumstantijs exercentur, nullam contrahent materialis omissionis.

Tom. 3. De Fine.

litiam, sed potius honestatem ipsius virtutis, in cuius materiâ exercerentur. Confirm. In tantum contrahunt malitiam contra virtutem, in cuius materiâ versantur, in quantum includunt circumstantiam repugnantem tali virtuti; & in tantum hanc includunt, in quantum sunt moralis causa omissiendi actum debitum talis virtutis: secus, qui non sunt moralis causa omissiendi actum.

Quod actus, qui sunt moralis causa omissionis præcepti, contrahant etiam malitiam contra eam virtutem, in cuius materiâ versantur, Prob. quælibet virtus non solum attendit ad circumstantias omnes debitas proprio obiecto, sed etiam ne incladas circumstantiam repugnantem aliqui alteri virtuti: ergo hoc ipso, quod obiectum unius virtutis includit circumstantiam repugnantem obiecto alterius virtutis, tale obiectum redditur malum ex tali circumstantiâ adiunctâ: ac proinde actus circa tale obiectum non solum erit malus malitia omissionis, sed etiam oppositâ virtuti, cuius regulam de non operando cum præiudicio alterius virtutis transgreditur.

Dices: si huiusmodi actus non solum essent malitiâ omissionis, sed etiam contra virtutem, in cuius materiâ versantur, deberent in confessione explicari, quod nemo facit. Sequela prob. qui omittit sacrum propter actionem seruilem die festo prohibitam, non solum teneretur confiteri peccatum omissionis, sed etiam transgressionis de non laborando die festo. Resp. concedo huiusmodi malitiam contra materiam virtutis, cuius regulam transgreditur, esse necessariâ in confessione explicandam, quando est grauis, ut in exemplo allato constat; secus quando est leuis.

Quando omissione imputetur ad culpam?

Quæstio 5.

Prima sent. S. Thom. I. 2. qu. 71. art. 5. ad 3. &c. 2. 2. qu. 79. art. 3. ad 3. & qu. 2. de malo art. I. ad 11. docentis, omissionem imputari ad culpam, non quando apponitur causa omissionis, sed quando incipit præceptum obligare. Fundam. sicut Fund. præceptum affirmatiuum non obligat ad semper, sed pro determinato tempore: ita omissione, quæ affirmatiuo præcepto opponitur, non imputatur ad culpam, nisi pro tempore, quo præceptum ipsum obligat. Ex quo colligit cit. loco 2. 2. ci, qui ante tempus præcepti culpabilem dedit causam omissiendi, & postea tempore præcepti non habet in sua potestate præceptum seruare, vel quia dormit, vel quia ebrios est, non imputari ad culpam omissionem, quando causam apposuit, sed quando fuit tempus præceptum seruandi: quia causa omissionis non est omissione: licet omissione in somno, vel ebrietate secuta non imputetur ad culpam, nisi propter causam præcedentem, ex quâ tantum habet ut sit voluntaria. Quam sent. explicant Thomas, ut nolit S. Thom. docere, tunc omissiendum distinctum peccatum committere, quando rationis compos non est; nam ubi non est noua libertas, nec distinctum peccatum esse potest: sed committere illud idem peccatum actu exteriori, quod in causâ omissi actu interiori. Ex quo colligunt, per talem omissionem in somno, vel ebrietate sequuntur, omissiendum non mereri nouum gradum penitentiæ distinctum ab eâ, quam promeritus est, cum causam dedit, sicut nec contrahere, nouum gradum malitiae, à priori peccato distinctum: ita Caiet. 2. 2. qu. 150. art. 4. §. ad borum evid. & qu. 154. art. 5. Sotus in 4. dist. 12. qu. 1. art. 7. post 3. concl. Medina. I. 2. qu. 71. art. 5. Ordub. lib. 2 qu. 23. §. Si autem ignor.

ignor. Valen. I. 2. disp. 6. qu. 1. p. 4. 5. Tercio quarti,

Suarez de actib. humanis tract. 5. disp. 3. sect. 4.

40.
2. Sens.

Fund.

41.
Diffensio
de modo lo-
quendi

Secunda sent. Alen. 2. p. qu. 113. mem. 7. Pa-
lud. in 4. dist. 9. qu. 3. concl. 1. Gabri. in 2. dist. 41.
qu. vni. art. 3. dub. 3. Vasquez 1. 2. disp. 94. cap. 2.
&c. affirmantium, peccatum omissionis committi,
& ad culpam imputari, quando apponitur causa
omissionis: in qua cause appositione saluat tota
eius malitia: omissionem verò in somno, vel ebrietate
secutam, nullo pacto esse vel dici peccatum,
seu malum in genere moris, ne extrinsecā quidem
malitiā ex precedente voluntate derivatā, sed effec-
tum duntaxat peccati. Quam doctrinam exten-
dunt ad omnia opera, que dum sunt, non sunt in
potestate operantis. Fundam. sicut omittit præ-
ceptum, est peccatum omissionis; ita dare causam
omissioni, est peccatum contra idem præceptum,
& in genere moris eandem habet malitiam, quam
omissio ipsa exercita. Ergo licet nondum sit omis-
sio in genere naturæ, quæ est priuatio actus præ-
cepti; est tamen tota omissione in genere moris; cùm
omissio in genere moris nil aliud sit, quam pecca-
tum constitutum malitiā omissionis. Igitur omis-
sio in genere moris incipit imputari, quando da-
tur causa; nam idem est culpam omissionis impu-
tari, & peccatum omissionis committi.

Verum hæc diffensio potius est de modo lo-
quendi, quam de re. Cùm enim Authores primæ
sent. non asserant, omissionem aut quodlibet peccatum
in somno, vel ebrietate secutum imputari
ad distinctam culpam, etiamsi longo tempore à
priori voluntate, que causam dedit future omissionis,
interrupta sit: neque nouam poenam, aut
gratia priuationem mereri, id quod solus Marfil.
in 2. qu. 21. art. 2. concl. 4. ausus est asserere, posse
nimirum quemplam in somno gratiam diuinam
amittere, ac proinde nouam culpam contrahere:
de solo nomine superest controversia, an omissione
in somno vel ebrietate secura, cuius causam multò
antè omittens dedit, nuncupanda sit effectus peccati,
an peccatum, quatenus cum precedente vo-
luntate facit unum in genere moris. Ut exequitio
medij cum precedente intentione finis facit unum
opus morale, habetque eandem malitiam cum
illâ, etiamsi actu non influat in externam execu-
tionem medij. Quapropter,

42.
Posterior
modus plu-
rios

43.
Resp.
Adversarij

Contra

Dico 1. Probabilior est hic posterior modus,
quo interdum usus est S. Thom. 2. 2. qu. 154. art. 5.
fini corp. vbi docet, pollutionem nocturnam in
somnis secutam non esse peccatum, sed sequelam
precedentis peccati. Fund. ratio culpg essentia-
liter exigit rationem liberi: ergo ad rationem culpg
actualis exigitur praesens libertas actualis; nec po-
terit actus in somno, vel ebrietate secutus deno-
minari peccatum actualē à liberrate preterita: quia
quod actu non est, non potest actu denominare
subiectum tale formaliter. Confirm. idem concep-
tus & partus, ex peccaminoso concubitu secutus,
non dicitur peccatum formaliter, quia in illum
non refunditur actualis libertas, esto ea refunda-
tur in causam, ex quâ illi naturaliter sequuntur.
Idem etiam mors longo post tempore ex propi-
nato veneno, vel nimiā cibi sumptione occasiona-
ta, non dicitur formaliter peccatum, sed effectus
peccati secutus ex liberâ applicatione cibi, aut ve-
neni. Respondent, idem huiusmodi effectus non
denominari peccata formaliter, quia non pendent
immediatè & directè ex liberâ voluntate operan-
tis, sicut pendent cæteri effectus in somno, vel
ebrietate secuti. Sed contraria: pollutio, quam Caiet.
2. 2. qu. 154. art. 5. & Sors cis. in somno secutam

contendunt esse formaliter peccatum, non qui-
dem imperatiuè, sed executiuè, vt Caser. loquitur,
codem modo est extra liberam potestatem homi-
nis, postquam apposita est causa, atque est mors,
aut morbus ex noxia, nimiaque sumptione cibi
occasionata. Quod autem illa, adhuc positâ causâ,
subdit nostræ libertati, quia saltæ vigiles possu-
mus illam impedire, solum probat, quod subdit
potestati vigilantis, non dormientis, eui tamen,
per Aduers. effectus ex precedente voluntate se-
cutus imputatur ad culpam. Ergo in hoc saltæ
seruatur paritas inter hos effectus & illos: sicut n. o.
apposita causâ, hi effectus naturaliter sequuntur
virtute solius nutritiæ facultatis: ita, apposita
causa omni vel ebrietatis, omissione præcepti natu-
raliter sequitur virtute solius nutritiæ facultatis,
impedientis liberum rationis usum, ne possit ho-
mo currentis præcepti debitum adimplere.

Dico 2. Licere omissione, aut quilibet effectus
in somno, vel ebrietate secutus, non habeat ratio-
nem peccati formaliter, ne extrinsecè quidem per
extrinsecam libertatem à præteritâ voluntate de-
rivatam, haud tamen dicitur quis propriè, & in
communi usu loquendi omittere, aut tale pecca-
tum cōmittere, nisi re ipsa omissione, vel commis-
sione securatâ: atque hoc tantum voluit S. Tho. cùm
docuit, omissionis culpam non imputari, nisi tem-
pore præcepti, quoad denominationem omissionis
formaliter, quia non denominatur simpliciter,
omissio, nisi te ipsa præcepti transgressio sequatur.
Sicut nec quis denominatur simpliciter homici-
da, vel adulterer per solam voluntatem efficacem
occidendi, vel adulterandi. Propter quod S. Thom.
cit. loco ad 3. dixit, eum, qui casu à somno, quem
vt culpabilem causam omissionis apposuit, excita-
tus præceptum impleret, nō peccare peccato omis-
sionis: quia videlicet omissione importat realem, &
non tantum mentalem præcepti transgressionem.
Ob eandem rationem non incurrit quis pœnam
excommunicationis, vel irregularitatis homicidio
impositam, qui tantum culpabilem dedit causam
homicidij: quam tamen incurrit, si causâ culpabili-
tè positâ, effectus etiam in somno, vel ebrietate se-
quatur. Dices. Completur causa, saltæ quoad de-
nominationem extrins. culpg, ab effectu etiam in
somno, vel ebrietate sequuto: ergo è contrario, effec-
tus in somno, vel ebrietate causatus complebitur,
saltæ quoad extrins. denomi. peccati, à causâ
culpabili præcedente. Resp. omissione vel homicidi-
um significatur per modum causæ efficacis libe-
rè effectum habentis: causa cùm soleat plerumque
tempore effectum præcedere; poterit ipsa & effec-
tus per modum unius significari, etiam tempore
causalitate interruptrâ. Peccatum, cùm includat ra-
tionem liberi formaliter, non poterit denominari
peccatum formaliter, non subsidente actuali fun-
damento, quod est actualis libertas causæ.

Obijcies 1. Potest quis rationis expers gratiam
recipere ac mereri; ergo etiam gratiam amittere ac
mereri. Antec. prob. tum de illo, qui dispositus
confessarium petivit, & in phrenesim lapsus sacra-
mentaliter absolvitur. Tum de illo, qui intergen-
tiles desiderio patiënti martyrium iuit cubitum,
& in somno propter fidem ab Ethnicis occisus est:
nam hic meretur laureolam martyrio promissam.
Resp. nego posse quemplam mereri, & consequen-
ter gratiam recipere virtute proprij operis extra ^{extra} _{inter}
statum libertatis. Ad exemplum, concedo eum,
qui poti debitam dispositionem usum rationis
amisit, gratiam sacramen. recipere, si ei confera-
tur. Nego hunc gratiam recipere ex proprio opere
extra

44.
Resp. se-
quatur
omissio

45.
Dices

Repp. dispa-
ratio

46.

De marti-
rio inter
dormientium

extra statum libertatis factio, sed virtute sacramenti, cuius est gratiam conferre ex opere operato cuncte subiecto recte disposito. Idem dicendum de laureola datâ ex privilegio martyrij propter fidem Christi occiso inter dormiendum.

Obijcies 2. Hinc sequeretur, vulnus per sagittam inflatum, non esse peccatum, sed effectum duntaxat peccati, quia neque in potestate sagittantis est, ut sagitta semel emissâ hominem non vulneret. Imd sequeretur, nec actum externum homicidij, aut fornicationis esse formaliter peccatum: quia cum actio exterior incipiat per motum in tempore, & omnis actio pro ea duratione, quâ est, non possit non esse; sequeretur, quod pro aliquo tempore neque actio exterior esset in potestate operantis, ac proinde peccaminosa. Resp. concedo, vulnus ab emissa sagitta inflatum non esse peccatum formaliter, sed effectum peccati. Nego, actionem externam actu couiunctam cum voluntate interna non esse in potestate operantis, atque adeò formaliter malam, si circa obiectum turpe versetur. Nam quamvis illa incipiat in tempore, pro quo dum est, necessariò est, quia tamen tempus, quo illa incipit, est indeterminatum, in infinitum minus, & minus, idè dicenda est simpliciter esse in potestate operantis, quia post quodlibet tempus minus & minus in infinitum, liberè potest à voluntate interrumpi. Quin ipsa etiam actio interna voluntatis est hoc modo libera: nam quamvis illa incipiat intrinsecè in instanti, continuatur tamen in tempore, & pro illo tempore, quo continuatur, non potest non continuari, ex suppositione.

Obijcies 3. Ex Sore, interdum ipsum dormire est peccatum, ut cum miles contra preceptum ducis dormit tempore, quo vigilare debet. Ergo etiam effectus in somno secutus, qui in vigilia culpabilem habuit causam, erit peccatum. Resp. neg. somnum in milite esse peccatum, sed applicacionem tantum ad somnum: sicut motus, quo se quis præcipitem dat, solum est peccatum, cum liberè incipit à voluntate præcipitantis, non in decursu præcipitij, in quo non est in potestate.

Obijcies 4. Si effectus in somno secutus non esset malus, neque causa in vigiliâ data esset mala: quia causa non est mala nisi per ordinem ad effectum malum. Resp. neg. sequel. licet n. effectus in somno secutus non sit malus formaliter per modum actus humani, quod tantum nos negamus, est malus obiectiuè, & per modum effectus, in ordine ad quem causa dicitur mala.

Obijcies 5. Arist. 3. Eth. ca. 5. docet, ebrios duplicitatem esse puniendos secundum leges, si in ebrietate aliquod malum commiserunt, & quia se inebriarunt, & quia malum commiserunt. Ergo non solum est peccatum dare causam mali, sed etiam quæ ex tali causa sequuntur. Resp. Arist. tantum docebat, legislatores punire non solum ebrietatem, quæ culpabilis est, cum sit in nostrâ potestate, sed etiam effectus ebrietate secutos; quia licet in se non sint formaliter peccata, sunt effectus peccati, & possunt simpliciter impediri impediendo causam. Eadem ratione lex Eccles. punit tales effectus censurâ, aut alia cognita poena; quia sunt subiecti legi humanæ, quæ solum attendit effectum externum ex culpabili causa secutum.

Obijcies 6. Effectus malus, etiam inaduertenter factus ab eo, qui operatur ex habitu vitioso, non retractato, imputatur ad peccatum ex voluntate praecedente non retractata: ergo non requiritur præsens voluntas. Resp. nego, effectum extra statum libertatis secutum ex habitu vitioso nondum

retractato imputari ad culpam, quando fit: quia tunc sicut caret omni libertate, ita malitiam habere non potest, sed quando fuit præsumptus in causâ, aut secundum se distinet & in specie, aut saltem confusè & in genere.

Obijcies 7. Fideles huiusmodi effectus in somno, vel ebrietate secutos in confessione explicant: non explicarent, nisi iudicarent esse peccata. Resp. explicant, non quia in se peccata sunt, sed quia explicando effectum, melius explicant causam, in qua tantum peccatum contrarerunt, vel quia sâpe illi explicandi sunt propter restitutionem, vel censuram annexam. Simpliciter nullum est debitum illos explicandi, modò quis recte sciat malitiam causæ explicare.

Ad argu: illud primæ sent. dictum à paritate intentionis, Resp. nec intentionē finis deriuare suā malitiam in actum exteriorem, nisi sit cum illo virtualiter saltem connexa; ut quoties exterior inchoatur ex intentione finis, etiam si continuetur sine actuali voluntate finis. Instas: ergo actio exterior liberè cœpta, & necessariò continuata habebit eandem malitiam, cum liberè incipit, ac cum necessariò continuatur: sicut actus externus habet eandem malitiam finis ab initio propter illum elicitus, etiam si postea propter illum non continuetur. Resp. neg. conseq. actio enim exterior ^{resp.} cœpta ex intentione finis, potest deinde continuari per eandem voluntatem communem, per quam fuit & inchoata actio exterior, & intentus finis; at actio exterior liberè cœpta, non potest necessariò continuari mediâ causâ mortali communis. Causa enim communis, quæ se mouet per intentionem ad finem, & per executionem ad media, est voluntas, quæ semper manet eadem cum actione exteriori, dum illam liberè mouet. Dum actio ex liberâ fit necessaria, non amplius pendet à liberâ voluptate, & consequenter non continuatur mediâ causâ communis. Vnde potior est ratiō, ut intentio finis, etiam actu non existens, communiqueret malitiam actui exteriori mediâ voluntate communis, quâm voluntas præterita libertate actui necessariò; quia hic nulla remanet causa, quæ moueat ad actionem liberam & necessariam.

Infurta 1. cum omissione sit priuatio actus debiti, ex maiori vel minori perfectione actus debiti defumenda erit gravitas & malitia specifica omissionis: consideranda insuper obligatio legis; ceteris enim paribus, grauior est omissione actus subiecti vinculo præcepti; quamvis obligatio legis non semper tribuat specificam malitiam peccato, nisi fiat in contemptum legis: considerandæ aliæ circumstantiæ, ex quibus augeri vel minui solet gravitas peccati; nam grauior est omissione positiue ac directe intenta, quam indirecte tantum volita. 2. ceteris paribus, grauius semper peccat, ^{Vnde sumitur gravitas omissionis.}

qui committit, quam qui omittit contra eandem virtutem. Qui enim committit, contrariè; qui omittit, priuatiuè tantum se opponit virtuti. Præterea grauius peccat, qui committit contra virtutem, quando tenetur illam exercere, quam qui omittit quando non tenetur illam exercere. Ille enim duo committit peccata: omissionis, non exercendo actum virtutis. quem teneture exercere; & commissionis, positiue contra eandem virtutem agendo: ut qui discredit, desperat, Deum odit, quando tenetur credere, sperare, Deum diligere, grauius peccat, quam qui discredit, desperat, Deum odit, quando non tenetur credere, sperare, Deum diligere.

3. An qui ex culpabili causa incidit in morbum, ^{Infurta 3.} in quo

*De sagittâ
vulnus fe-
rente*

*An dormire
sit peccatum*

Caput rei.

Ref.

Ref.</p

Roff. ad
quest.58.
Inferius

in quo multa debeat præcepta Eccles. omittere, talium præceptorum omissiones imputentur illi ad culpam? si huiusmodi omissiones fuerunt actu præuisce, & causa morbi fuit directe intenta, imputantur ad culpam, quia saltē illig sunt indirecte volitae in causa. Si verē non fuerunt actu præuisce, non imputantur ad culpam, etiam si potuerint & debuerint præuideri. Quia præcepta affirmativa non obligant cum tanto rigore, ut ad ea foruanda semper teneamus vitare omne impedimentum, quod nos posset ab illorum obseruantia impeditire: sicut obligant præcepta negativa, quorum transgressio est intrinsecè mala. 4. Incipit peccatum omissionis, quando exercendus erat actus præceptū: si in instanti determinato, in eo incipit eius omissionis: si in instanti indeterminato, omissionis incipit, quando primum omittens aduertit, se probabili periculo exponi omittendi actu præceptū, nisi tunc illum exerceat: si præceptum obligat in tempore, etiam omissionis incipit in tempore. Fundamentum: tunc incipit omissionis, quando exercendus erat actus præceptus.

DISPUTATIO XXIII.

De peccato veniali & mortali.

SECTIO PRIMA.

An peccatum veniale & mortale ex natura sua discriminantur?

I.
Tripliciter
peccatum
dicitur ve-
niale.Quid ex
surreptione.Potissima
diffic.2.
Error

Stoicus

3.
Heresic.
Fund.

TRIFARIAM, ex S. Tho. I. 2. q. 88. art. 2. peccatum dicitur veniale. 1. ab euentu, quia contingit illud veniam consequi: quo patet omne peccatum sit veniale per conditum penitentiam, cui tantum opponitur impenitentia. 2. à causā, quo modo omne peccatum ex ignorantia, etiam vincibili, vel passione commissum, dicitur veniale, quasi venia dignum, iuxta illud I. ad Timotheum. 1. *Misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci: cui opponitur peccatum ex malitia.* 3. ex intrinsecā naturā: quia reatum pœnae æternæ non inducit, nec mortem affert animæ: cui opponitur mortale. In hac 3. significatione hic de veniali disput. Quod adhuc est duplex, alterum ex genere seu ex obiecto, vt verbum otiosum, mendacium iocosum, alterum ex imperfectione, vel voluntarij; & dicitur peccatum ex surreptione, estque actus ex imperfectâ deliberatione factus: vel ex defectu materiaj; & est, qui circa leuem materiam versatur. Difficultas est, an veniale sive ex genere, sive ex surreptione discriminetur ex naturā suā à mortali.

Prima sent. seu error fuit Stoicorum, qui referente Cicer. Parad. 3. omnia peccata faciebant patria, nullum inter veniale & mortale discrimen. Quem errorem, testibus Hieron. l. 2. con. Ionin. fine, & August. lib. de her. c. 82. secutus est Ionianus: postea renouarunt Wicelius, & haereticini nostri temporis, ex diverso fundam. Stoicorum fundam. peccare, est à linea recte rationis recedere: hic recessus, indiuisibilis cum sit, ac proinde aequalis, sequitur omnia peccata esse aequalia.

Fund. Wicelii &c. omnia peccata esse mortalia, quia sunt contra legem Dei, quamvis fidelibus & prædestinatis non imputentur nisi ad venialia, insi-

delibus autem & reprobisad mortalia. Sic Caluini lib. 2. inst. cap. 8. fine: *Habent Filiij Dei omne peccatum mortale esse, Sanctorum delicta venialia esse, non ex suâ naturâ, sed quia ex Dei misericordia veniam consequuntur.* Et lib. 3. c. 4. n. 28. *Peccati stipendum pronunciamus esse mortem, Rom. 6. & animam, que peccaverit, more dignam.* Caluini fundam. duplex, primū Scriptura; Ezech. 18. *Qui offenderit in uno, factus est omnium reis.* Iacob. 2. *Qui solueris unum de mandatis istis minimis, minimus vocabitur in regno calorum,* Matth. 5. seu non idoneus regno cælorum, in quo teste August. lib. 1. de serm. Do. c. 16. non nisi magni esse possunt. Tum quia in quo quis præcepto non tam attendendum est, quid præcipiat, quām quis sit, quid præcipiat. Cuius maiestatem vel in minimâ re offendere, summum scelus est, cūm diuinæ authoritati derogetur.

Secunda sent. affirmat, de facto dari peccata mortalia, quæ mortem afferunt cum reatu pœnae æternæ, & venialia, quæ nec mortem afferunt, nec reatum pœnae æternæ inducunt: id tamen ex natura sua non habere, sed ex misericordia Dei, qui decrevit, non omnia peccata nobis esse mortifera, cūm tamen, spectatâ naturâ peccati, omnia debuissent esse mortifera, & gratiâ ac amicitiâ Dei nos priuare: est Gerson. 3. p. tral. de vita spir. lect. 1. Almai. tral. 3. Moral. cap. 20. Roffen. art. 32. con. Luther. Conuenit hęc sent. cum præced. quodd neutrā agnoscit discrimen ex natura rei inter mortale & veniale, sed utrumque affirmat suapte natura esse dignum morte & pœna æterna; discrepat in eo, quod illa affirmet, de facto omnia peccata afferre mortem infidelibus & reprobis; contrà fidelibus & prædestinatis nulla peccata mortem afferre; idque ex sp̄lā non imputatione & misericordia Dei; hęc doceat, de facto aliqua peccata respectu cuiuscunque subiecti ex diuinâ misericordiâ mortem non afferre, cūm tamen, spectatâ corū naturâ, esset mortifera respectu cuiuscunque subiecti.

Prob. Omne peccatum, quatenus est offensa Dei, est dignum quacunque pœna, etiam infinita, dignum inimicitia & odio Dei: 1. quia iuste potuit Deus quodlibet peccatum, ut offensuum pœna infinita, æterna pœna punire; at hoc esset mortale, quia afferret mortem animæ: quod non prohibuerit, fuit ex eius misericordia. 2. quodlibet peccatum veniale coniunctum in inferno cum mortali, ex sent. ex S. Tho. &c. punitur pœna æterna, idque condigne & ex naturâ rei. 3. Eligibilior est quacunque pœna, etiam æterna, quām quocunque vel leue peccatum. 4. Nequit homo proprijs viribus à veniali resurgere sine speciali auxilio Dei; sed quādiu manet peccatum, manet pœna peccato debita: igitur veniali per se debita est pœna æterna; cūm non teneatur Deus speciale auxilium ad resurgentem à veniali conferre. 5. Nullus purus homo cum quacunque gratiâ condigne potest pro veniali satisfacere: ergo est infinitæ malitia, aut saltem altioris ordinis, quām possit quacunque satisfactione inferioris ordinis compensari: ergo est dignum pœna infinita: quia semper manet in persona offensis ius ab offendente exigendi maiorem & maiorem pœnam, donec sibi plenè satisfiat. Antec. prob. quodlibet peccatum, ut est offensa Dei, grauitatem sumit à persona offensis, quæ cū sit infinita & increati ordinis, etiam offensa erit infinita & ordinis increati, ac proinde nulla satisfactione puri hominis seu ordinis creati compensabilis. Confirm. ab eadem persona specificatur utraque offensa, vñ sic: sed mortalis ex eo precisiè, quod est contra personam incretam, me- retur.

retur poenam aeternam, & privationem amicitiae diuinæ: ergo etiam venialis. Maior prob. utraque est contra Deum, licet una grauis, altera leuis; sed levitas non distrahit offenditam extra ordinem sui specificatiui, quod est persona offendita: ut furium in parua materia non distrahit actum à specie furti, sed solùm minuit illum intra eandem speciem.

7. *Sententia vera.* Tertia sent. docet, discrimen inter peccatum mortale & veniale esse ex natura rei, & non ex sola extrinseca lege & voluntate Dei. Est S. Tho. I. 2. quest. 88. art. 1. & 2. Scot. in 2. disp. 21. qu. 1. 5. Dicq: & reliquorum Scolastic. eamque ex professo docent Tho. Valden. 10. 2. de Sacra. c. 154. 155. & 156. Vega in Trid. lib. 14. c. 13. & 16. Castro v. peccatum hæres. 11. Per. Soto de discrimine venialis l. 6. Status in 4. disp. 15. qu. 2. art. 1. Bellar. soto l. 1. de statu pecc. Merdin. 1. 2. qu. cit. art. 1. Vasquez disp. 14. 2. cap. 2. Curiel ibid. art. 1. dub. 1. & 2. Suarez de ad. hum. tral. 5. disp. 2. scil. 4. & ceteri sibi recentiores.

8. *Contra errorum priorem pri-*
Concilia Cōformior hec Scripturis, Cōcilijs, Patrib. determinum. n. est in Frides. sess. 6. c. 11. & Can. 23. dari aliqua peccata, quæ ex naturâ suâ levia sunt & quomodo sunt tadiana, quæcumque cum sanctitate & iustitiâ non pugnant. Milevus. 2. sub Innoc. I. an. 416. Sanctorum, ait, ecce illam vocem, dimittite nobis debita nostra, quâ venialia peccata sibi à Deo dimitti petunt: Can. 7. & 8. Item ip. Bulla Pij V. renouata à Grego. 13. damnatur hec propos. 21. Nullum est peccatum ex naturâ suâ veniale, sed omne peccatum mereatur poenam aeternam. Eadē sent. manifestè colligitur ex sacra Scriptura, in quâ quædam peccata dicuntur generare mortem: Iacob. 1. 16. excludere à regno, Ephes. 5. 5. Non habere hereditatem in regno Christi & Dei: Reddere nos inimicos Dei, Rom. 5. 6. Iacob. 4. 4. Qædam nec à iustitia, nec ab amicitia Dei, nec à cælesti regno nos excludere, Proverb. 24. Septies in die cader iustus, & resurget, tempij autem corrumpit in malum. Iacobi 3. In multis offendimus omnes. 1. Ioan. 1. Si dixerimus, quoniam peccata non habemus, ipsi nos seducimus. Confir. Scripturâ constat, quædam peccata, etiam à prædestinatis commissa, fuisse in illis mortalia. 1. de peccato protoparentis, Genes. 2. Quæcumque die comederis ex eo, morte morieris. Quæ communionem Patres, prælestim August. lib. 13. de Civit. Dei cap. 12. non solum intelligunt de morte corporis, sed etiam animi. 2. de peccato Davidis, quod in eo fuisse mortale, constat ex Nathan & Psal. 50. quem composuit ad veniam impetrandum. 3. constat de peccato Petri: quod in illo mortiferum fuisse, testatur ipius lacrimæ, & sancti omnes, præcipue August. tral. 66. in Ioan. fine, ubi de illo sic scribit: Namque ante mortem & resurrectionem Domini & mortuus est negando, & renixit plorando. Sed mortuus est, quia superbe presumpsit, renixit autem, quia benignè ille respexit. 4. constat de peccato Magdalénæ, quod fuisse in illâ mortale, ostendunt ipsius lacrymæ, & modus, quo fuit à Christo remissum, Luca 7. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multa. Si igitur ad remittendâ peccata prædestinatis requiritur dilectio Dei, non solo titulo prædestinationis illa remittuntur.

9. *Scriptura* Eadem sent. colligitur ex Patribus, qui id discrimen nunquam assignant per ordinem ad fidèles, vel infideles, prædestinatos, vel reprobos; sed per ordinem ad naturam peccatorum; imò scilicet docent, peccata fidelium, ceteris paribus, esse grauiora peccatis infidelium, propter maiorem cognitionem, excellentioraque beneficia à Deo accepta: vnde grauiora esse peccata post baptismum, quam ante, commissa. August. lib. de natu. & gr. ca. 38. fine, loquens de venialibus, in quæ solent incidere iusti,

ita ratiocinatur: Quia scilicet in lenissimis, & aliquando in causis obrepit peccatum, & iusti fuerunt, & sine peccato non fuerunt. Et de spir. & liet. cap. 28. Sicut enim non impedirent à vita aeterna iustum quedam peccata venialia, sine quibus hec vita non dicitur. Es lib. 14. de Cuius. ca. 9. de his naturâ venialibus intelligit illa I. Ioan. 1. Si dixerimus quoniam peccata non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est: Non enim, inquit, qualiuscumque hominum vox est, sed maxime piorum, multumque iustorum acque sanctorum. Supponit igitur venialia stare cum iustitiâ & sanctitate: in Encycl. 64. discrimen ponit inter crimen & peccatum, quod omne crimen sit peccatum, non contraria, quia crimen, ut definit tract. 45. in Ioannem, Est peccatum grave, accusatione & damnatione dignissimum.

Prob. hæc sent. rationib. 1. datur inter homines aliquia offensa naturâ suâ dissoluens amicitiam, alia non dissoluens: ergo etiam perfidus offensa datur ipse hominem & Deum. Nam quâ proportione unus homo aliud offendit, eadem proportione homo offendit Deum, scilicet, ut ipsius offensa non sit digna inimicitia Dei, nec morte afficeret.

2. Si omnia peccata suâpce naturâ essent mortalia, non posset Deus illa non odisse odio inimicitiae in quoconque subiecto, fidelis, infidelis, prædestinatus, reprobo, illa forent; Deus n. quæ est ipsius rectissima voluntas, necessariò amat, vel odit res, iuxta amabilitatem & odibilitatem earum: ergo si omnia peccata ex se sunt digna dissolutione amicitia Dei, in quoconque erunt, eam dissoluunt.

Ad fundam. Stoic. neg. minor: tum quia cō secessis à ratione est maior, quod longius ab illa recessit: Ad Stoic. datur: magis quippe à ratione recedit, qui occidit fundam. proximum, quām qui iocosè mentitur: tum quia peccata non solū distinguuntur per recessum à ratione, sed per accessum ad obiectum positione distinctionum: & quippe non omnia obiecta sunt sequē distinctione, non omnia peccata sunt quæ difformia.

Ad 1. fund. Caluini, Resp. Scripturas intelligendas esse de mortalibus, ex contextu & Patrum exposit. locum vlt. intelligit August. lib. 1. de serm. Do. cap. 17. & 18. de mandatis veteris legis, quæ comparatione nūquæ legis minima dicuntur, colligitur ex textu, ubi Christu ad vetera præcepta de non occidendo, furando, &c. addit alia obseruatu difficultiora de non irascendo, de non concupiscendo rem, vel vñarem alienam: aut certe minima à Christo appellari præcepta, de vitandis actibus internis odij, concupiscentiæ, & oris contra proximum, quæ à Pharisæis, eo quod in lege expressa non erant, minimi siebant. Quæ expositio magis quadrat textui. 2. Fundam. tantum verificatur de peccato, quo directe contempnit lex, aut legislator: Ad secund. leuit. 18. n. contemptus legis, grauissimum dum fund. est peccatum: non de peccato, quo res minima præcepta violatur: ut patet in legibus humanis, contra quas vel minima in contemptum legislatoris transgredi, grauissimæ legislatori iniuria.

Ad fundamentum secundæ sent. neg. antec. Ad 1. prob. Resp. concedo, Deum iuste, quantum Ad fund. 1. est ex parte sua, quemlibet torquere posse aeternâ præcepta, ratione supremi dominij quod habet in creaturas; imò etsi nullum commiserit peccatum: nego, id iusti fieri posse, Deus eo casum quantum est ex parte culpe: culpa n. p. iusti p. su non desinat, proportionatam exigit poenam; poena quaeritur esse tenus excedere culpam, non esset illi debita, nec misericordia, haberet rationem poenæ, quæ ordinem dicit ad cordiam culpam, ut proprietas illi commensa; sed potius minus haberet rationem tormenti, quod Deus ut supradicentes.

mus Dominus non iniustè potest caibet creatus, etiam innocentissime infligere: lex Seco in 4. dist. qu. 1. §. in ista qu. vbi, Omnino iniustum esset, inquit, pœnam eternam infligere pro illo, cui secundum se debetur pœna temporalis: Intelligit, iniustum, non ratione Dei infligentis, sed ratione culpæ, ob quam infligitur: ut docet Vega in Trident. lib. 14. cap. 16.

19. Ad mino. conced. eo casu veniale fore mortale, non ex naturâ intrinsecâ, sed ex præcepto extrinseco Dei, & ratione pœnæ appositæ. Eo modo quo leuia peccata sub graui bus pœnis à Prælatis prohibita, fiunt mortalia, ex adiuncto præcepto & graui pœnâ. Vnde si subditus inuincibiliter superioris præceptum & pœnam ignorando, talia committeret; non peccaret mortaliter: ut nec homo, committendo leue peccatum, si inuincibiliter ignoraret præceptum & grauem pœnam priuationis gratiae diuinæ impositâ. Nec refert, quod eo casu veniale afferret mortem animæ: quia illam non afferret ex natura sua, sed ex voluntate extrinseca Dei.

20. Ad secundum. id est per accidens: cùm n. in inferno nullum peccatum sit remissibile, quia remitti nequit sine proprio actu retractatio peccatoris, medio auxilio gratuito per Christum, cuius capacies non sunt damnati; & durante peccato, dura-té debet pœna, quæ ad peccatum connaturaliter consequitur; sit, ut per accidens talis pœna æterna, ratione incapacitatis subiecti, debeatur veniali.

21. Ad 3. id est eligibilior est quæcunque pœna, quæ vel minima culpa, quia culpa consistit in actione voluntatiæ; pœna in perpetratione mali extrinsecus illati; nec sunt facienda mala, ad evitanda incommoda: nam patienter pœnam sustinere, est actus virtutis, semper autem præstar, hominem virtutem agere quæam peccare.

22. Ad 4. concedo, hominem iustum non posse à veniali resurgere absque speciali auxilio Dei, sed illi iure adoptionis & amicitiae tale auxilium esse debitur: lex enim Filiationis & amicitiae in gratia diuinâ fundatæ postulat, ut leues offensæ condonentur. Confir. iustus ratione gratiæ iustificantis habet intrinsecum ius ad visionem Dei: ut non potest homo veniali maculatus videre Deum: igitur ex intrinseco iure, quod habet ad claram visionem Dei, postulat habere principium etiundem de se à veniali. Quare nego, Deum legi amicitię, & titulo Patris adoptantis, non teneri huiusmodi auxillum conferre iustis; licet iure supremi dominij possit illud negari. Proprietary modo, legi naturalis amicitie teneretur Deus prouidere de auxilio ad ad veniale delendum, homini in purâ naturâ venialiter tantum peccanti.

23. Ad 5. resp. 1. disparem esse rationem de satisfactione, ac de pœna: cùm n. satisfactio ordinetur ad resarcendam offensam personæ leæ per modum obsequij, non erit condigna, ut offendatur à persona inferioris conditionis, quæam sit persona læsa: Pœna cùm tantum ordinetur ad correctionem culpæ delinquentis, non debebit habere tantam dignitatem, ut possit compensate offensam læsa. Hoc modo defendi posset, offensam venialem esse eiusdem ordinis, licet leuiores, cum offensa mortali, quam opinionem hactenus secutus sum. Sed contraria: licet pœna non debeat habere dignitatem resarcendi offensam; si tamen offensa sit maior, quæam possit ab offendente dignè compensari, semper poterit ab offenso maior & maior pœna pro offensa exig: nam idem Deus iuste pro mortali exigit æternam pœnam, quia offensa mortalis contra Deum est maior, quam possit ab offendente compensari: ergo iuste etiam possit pro veniali

eternam pœnam exigere, si eius offensa in Deo est maior, quam posset ab offendente resarciri.

24. Resp. igitur 2. neg. antec. alioqui vix saluari potest, quo pacto veniale non sit natura sua dig- num æterna pœna. Quoniam verò fundam. quoq[ue] nitebar, aliam sent. sequens, erat, quia licet ve-niale sit leuis offensa Dei, est tamen eiusdem ordi-

nis cùm mortali; virumque lædens eandem per-sonam, à quâ offensa sumit ordinem, idèo sicut nullus purus homo potest pro mortali condigne satisfacere, ita nec pro veniali; propriea hoc fun-dam. ouerto, & quod in eodem ordine offensæ non sit veniale & mortale, sic Probo. Diversum Ratione cura- est specificatiuum venialis & mortalis in ratione offensæ: ergo in ratione offensæ non sunt in co-dam ordine: specificatiuum enim est, quod me-
dia specificatione tribuit ordinem specificato: igi-veniale.

25. tur quæ habent diversi ordinis specificantia, ne-queunt esse eiusdem ordinis specificata: ut actus naturalis & supernaturalis sunt diversi ordinis in

ratione entis, quia habent diversi ordinis specifi-catiua. Antec. probo: Id specificat peccatum sub ratione offensæ, in quod immediatè cadit forma-

lis aut virtualis contemptus in peccato inclusus; id est Deus secundum se; id verò, in quod immediatè cadit contemptus inclusus in peccato veniali, non est Deus secundum se, sed aliquid creatum:

Maior constat: nam catenus peccatum dicitur of-fensa Dei, quatenus est formalis aut virtualis con-tempitus ipsius; cùm nequeat alio modo Deus à

creaturâ offendit: igitur illud specificat peccatum sub ratione offensæ, quod immediatè à peccatore contemnitur, aut formaliter, aut virtualiter. Mi-nor prob. illud peccator immediatè contemnit, à

quo recedit, & quod propter hominem creatum de-serit: Sed per mortale homo recedit à Deo, cum-que propter creatureas deserit: per veniale solum recedit à feruore illum diligendi: At Deus, & feruor diligendi Deum, differunt ut increatum &

creatum: ergo non potest contemptus unius esse eiusdem ordinis cum contemptu alterius; nec offensæ in diversis contemptibus fundatae. Ergo poterit purus homo condigne satisfacere pro veniali, esto non possit pro offensâ mortali. Nam catenus ipse pro mortali non potest, quatenus in ratione iniurie est in ordine increato, contra personam increataam: venialis offensa cùm non sit ordinis in-creati, immediatè contra personam Dei, poterit condigne ab homine iusto resarciri.

26. Confirm. Offensa sumit ordinem & specifica-tionem à bono, quod immediatè lredit; sed venia-lis immediatè tantum lredit bonum creatum, fer-uorem scilicet charitatis erga Deum: igitur ab illo sumit ordinem & specificationem. Maior prob:

alia est offensa, quæ lredit personam principis, alia quæ tantum lredit externa ipsius bona. Tum à con-trario: aliam specificationem habet actus charita-

ris, qui immediatè attingit Deum; aliam actus re-ligionis, qui tantum mediatè & ut finem Cui: ergo aliam ordinem & specificationem habet offensâ mortalis, quæ immediatè contemnit ac deserit Deum, aliam venialis, quæ immediatè tantum

contemnit & deserit bonum extrinsecum Dei: ne-est dicenda simpliciter offensa Dei, immo aliqui absolute negant, esse vello modo offensam & con-temptum Dei, ut Bonau. in 2. dist. 45. art. 2. q. 1. Ar-

gen. in 4. dist. 16. q. 1. art. 4. ad 2. & 3. &c. sed potius est offensa secundum quid, non immediata, sed media-ta, & tantum bonorum extenorum Dei, non ipsius Dei. Nec refert 1. quod veniale dispi-cessat Deo: Deo enim displaceat omne peccatum,

enim

etiam quā versatur circa res creatas. Nec refert 28.
quod sit contra legem, & voluntatem Dei: nam di-
citur contra eo modo, quo est offensa, non ipsius
Dei, sed bonorum extenorū Dei. Nec refert 30.
quod veniale sit dispositio ad mortale: ut n. docet:
S. Tho. I. 2. q. 88. a. 4. ad 4. non est dispositio peccati
ma & eiusdem, sed remota & diversi generis.

*Contra hanc
rationem*

Resp.

Objecies 1. Sicut mortale immediatē est contra
amicitiam Dei, mediatē contra Deum: ita veniale
immediatē est contra familiaritatem Dei, mediatē
contra Deum: sicut n. mortale dissoluendo ami-
citiam cum Deo deserit & contemnit Deum, ve-
amicum & ultimum finem: ita veniale lēdendo
amicitiam, & tollendo perfectam familiaritatem
cum Deo, contemnit & deserit Deum, ut intiuens
familiarē: igitur est eadem paritas in utroque.
Resp. nego paritatem: qui enim contemnit habere
Deum ut amicum, omnino recedit à Deo, ac proinde
deserit Deum: qui non vult habere Deum ut
intimum familiarē per feruentiores actus virtutum,
non recedit simpliciter à Deo, ac proinde
non deserit simpliciter Deum, sed tātū à modo
habendi Deum per intensiorem ac feruentibrem
coniunctionem cum ipso. Sicut qui non vides
Deum, omnino separatur à visione Dei: qui remis-
sus videt Deum, non separatur simpliciter à Deo
viso, sed tantū à modo clariori videnti Deum.
Quo fit, ut prior modus separationis à Deo imme-
diatē specificetur ab ipso separato, quia per talē
modum deserit Deus secundū se ut ultimus
finis creature: posterior specificatur tantū à
modo habendi se cum Deo: quia per talē mo-
dum non deserit Deus secundū se ut ultimus
finis creature, sed tantū deserit modus fer-
uentius coniungendī cum Deo ultimo fine.

Objecies 2. Omnis actus suam specificacionem
& ordinem desumit ab ultimo specificatiuo: sed
ultimo specificatiuo offensē venialis est: Deus:
quia licet veniale immediatē sit contra feruorem
charitatis erga Deum, mediatē tamen est contra
Deum, quatenus est contra ipsius voluntatem: er-
go ultimatē specificatur ab ipso Deo. *Resp.* nego
minor. illud enim tantū specificat peccatum in
ratione offensē, quod est terminus contemptus
& iniuriae; seu quod per peccatum deserit: Deus
per veniale non deserit; ac proinde secundū se
non specificat veniale in ratione offensē. Id
quod per veniale lēditur, est feruor charitatis, seu
modus creatus, non simpliciter, sed perfectiori
modo coniungendi creaturam cum Deo. Ad
prob. minor. nego, ex eo praeceps peccatum esse
contemptum & iniuriosum Deo, quia est con-
tra ipsius voluntatem; nam etiam peccatum ut est
contra proximum, vel contra ipsum peccantem,
est contra voluntatem Dei, sed quia est formaliter
desertuum Dei ultimi finis.

Maior superest difficultas de peccatis, quæ di-
cuntur venialia defectu parsē & aduentis &
deliberationis: hæc enim possunt esse immediate
contra Deum, ut odium indeliberatum Dei: ergo
saltē hæc erunt in eodem ordine offensē cum
mortali: omnis enim actus imperfectus reducitur
ad ordinem actus perfecti: ergo saltē pro istis
non poterit purus homo condignē satisfacere.

Verū etiam hæc habent offensam diuersi or-
dinis à mortali, ac pro his potest condigne à puro
homine satisficeri. Quia licet offensā horum ex ge-
nerē suo sit altioris ordinis, quam sit offensā
in eodem or-
dine cum
mortali:
Neque ve-
nialia defi-
du delibe-
rationis sūt
ex proprio obiecto venialis, ex defectu tamen ad-
uertentia & libertatis sit eiusdem ordinis cum ve-
niali: defectu enim aduentis & libertatis homo

per hęc non constituit sibi simpliciter ultimum fi-
nem in creatura, recedendo à creatore: nec sepa-
ratur ab ultimo fine; it quā voluntatiā separatione
consistit offensā & virtutis contemptus Dei, sed
solum elongatur à feruore charitatis, ac proinde
solum incurrit offensam inferioris ordinis.

Ad arg. Resp. negando, hæc peccata moraliter
censeri contra Deum immidatē, sed solum contra
modum operandi circa Deum: nam ea tantum
moraliter censentur esse immediatē contra Deum;
quæ separant ab ipso Deo; quæ non separant, so-
lū censentur: cōtra modum operandi circa Deum:
quia hi actus propter imperfēctum modum, quo
sunt, non censentur simpliciter humani, sed se-
cundū quid. *Ad prob.* dico, citatum principium
intelligi de actu imperfēcto, qui versatur circa idē
specificatiuum, circa quod versatur actus perfe-
ctus. Vade licet tale peccatum consideratum se-
cundū speciem, ex objecto desumptam, reduca-
tur ut imperfectum ad eandem speciem mortalis;
in ratione tamē offensē, in quā attendit iniuriosa
separatio ab ultimo fine, non reducitur: quia hæc se-
paratio, cūm sit indivisiibilis, non suscipit magis &
minūs, ut minūs quis separetur à Deo. *per* veniale,
quam per mortale, sed vel omnino separatur & e-
rit mortale, vel non separatur, & erit veniale.

Iuxta hanc sent. dicendum ad veniale extra sa-
cramentum delendum, non esse necessariam con-
tritionem, vel amorem Dei super omnia, sed suffi-
cere solum attritionem. *Quod conformius est Tri-*
den. siff. 1.4 cap. 5. docenti, venialia multis alijs re-
medijs, quam sacramentali confessione, expiari
posse: quia cūm veniale non auctorat à Deo, sed tan-
*tū à feruore operandi circa hanc, vel illam mate-
riam, ut delatur, non est necesse, ut homo per con-
tritionem cōnuerrat se ad Deum, à quo per venia-
le non fuit aversus, sed sat erit, si tantū per attri-
tionem illud detestetur. Quo actu & signi compen-
satur feruor, cuius defectus per veniale incur-
rit, & restituuntur peccanti peculiaria auxilia,
qua circa virtutem, contra quam veniale per pecca-
uit, fuerunt iusto in poenam peccati sublata. Ceter-
rum quo pacto venialia sunt materia absolutionis,
cūm ante illam per dolorem, ad sacramentum con-
fessionis necessariō requisitum, supponantur dele-
ta, explicito. 8. In 6. explicō, an attritio, quæ suffi-
cit ad delendum veniale, sufficiat ad condignē pro
eo satisfaciendum, quā offensā Dei est.*

SECTO II.

*Vnde defamenda sit differentia inter
peccatum mortale & veniale?*

*P*rimo certum est, mortale non distingui à ve-
niali, ex eo quod illud ad æternam, hoc ad temp-
porariam poenam obliget. Adhuc enim salvaretur
discrimen mortalis à veniali, etiamsi Deus nullum
ad poenam obligaret, ut de facto ad nullam nouam
poenam obligat peccata damnatorum in eo statu
commis. Neque huic sent. fauent Scotisti opini-
antes, habituale consistere in destinatione ad poe-
nam, aut æternam, si mortale; aut temporalem, si
veniale. Nam esto hoc opinetur de habituali, haud
tamen de actuali: eo quod in habituali nil pertinet
se posse assignare praeior destinationem ad poe-
nam, cūm in actuali assignari possit actus rationi
difformis. 2. Certum est, mortale non distingui à
veniali, quod mortale æternā, veniale temporali
poenā sit dignum: quemvis u. hoc discrimen recipia
intercedat,

intercedat, non est à priori, sed à posteriori, supponens aliud primum discriminans unum ab alio. Nam ideo mortale est pœnâ eternâ dignum, veniale temporali, quia illud est suâ naturâ diuersum ab hoc, ut recte S. Thomas quæst. 7. de mala art. 1.

36. Tertius certus est, nec mortale per se primum distinguere à veniali ex eo, quod mortale notabiliter aduersetur rationi & legi naturali, non veniale. Tum quia hæc regula cognoscendi est tantum à posteriori. Tum quia in sent. eorum, qui admittunt ignorantiam invincibilem Dei, dari possit peccatum notabiliter aduersum rationi & legi naturali, & tamen non esse mortale; quia mortale (ut infra) includit virtualem saltem contemptum Dei ultimi finis, qui nequit esse cum invincibili ignorantia eiusdem. His ergo præmissis,

37. 3. Sent. Prima sent. Scotti in 2. dist. 21. q. 1. s. Dico, Rubio. qu. 1. art. 1. Argen. qu. 1. art. 1. ad 1. Gabrie. in 2. dist. 22. qu. 1. art. 3. dub. 1. & in 4. dist. 16. qu. 5. art. 1. art. 1. affirmant hanc in eo mortale à veniali differre, quod mortale sit contra præceptum, veniale contra consilium. Fundam. facere contra consilium, est peccatum; non mortale, quia non obligat, sed veniale: non n. licet contra consilium vovere, aut propositum habere: ergo nec contra illud agere. Qui n. vovet, si contra consilium acturum, ponit obstatum Spiritui S. ad maius bonum, quod per se est malum: eodem modo qui habet propositum non ingrediendi Religionem, vel non pœnitendi tempore, quo non tenetur, peccat; non mortaliter, ergo venialiter. Contrà: sicut consilium ad nullum peccatum obligat: ita nōc contrailud agere, nullum erit peccatum: 1. Cœr. 7. De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do: & paulo post: si nasperis virgo, non peccavit. Ratio: non tenetur homo in suis actionibus sequi, quod perfectius est. Ideo votum contra consilium est peccatum, quia vanum, cùm caret debitâ materia melioris boni, in quâ omne votum, ut obliget, fundari debet. Propositum agendi contra consilium, non est peccatum, nisi sit ex aliquo prauo fine, ut si nolit alius Religionem ingredi, aut penitentiam agere, quando non tenetur propter bonum finem, à quo tantum pensanda est bonitas, aut malitia talis actus, cùm ex proprio obiecto sit indifferens. Neque obicem ponere in ijs, ad quæ non tenentur, aliquid est peccatum.

38. Nullum peccatum agere contra Consilium. 39. Cur votum contra Consilium sit malum. Secunda sent. docet, mortale esse contra finem, veniale contra media: Egid. in 2. dist. 42. qu. 1. art. 4. Caiet. Contra. 1. 2. qu. 88. art. 1. Palat. in 2. dist. 42. disp. vñ. 5. quarto s. & in 4. dist. 16. disp. 2. ad hanc sent. reducuntur Albertus in 2. dist. 42. art. 3. & alij dicentes, mortale esse contraria, veniale autem præter finem. Sed contrà: etiam contra media potest peccari mortaliter, ut violare iustitiam & caritatem, quæ sunt media necessaria ad finem ultimum consequendum. Sicut potest peccari venialiter contra ultimum finem, ut odio indeliberato Dei.

40. Albertus. Concordia. 41. Tertia sent. assertit, mortale esse contra legem; veniale potest legem: Alen. 2. p. q. 106. me. 1. s. contra quintum def. ad 3. Bonav. in 2. dist. 42. art. 2. qu. 1. S. Thos. 1. 2. qu. 88. art. 1. ad 1. Et qu. 7. de mala art. 1. ad 1. Medicin. 1. 2. q. 88. art. 1. post sol. vñ. argu. con. 6. concl. Palat. cit. & videtur Mag. in 2. dist. 35. cap. 1. vbi à definitione peccati, dictum vel factum vel concipiunt, excludit veniale. Probat Medina sent. 1. Non potest quis ad vitam ingredi, nisi secundo mandata, iuxta illud Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, seruam mandata: sed qui venialiter peccat tantum, habet vitam gratiae: ergo seruat mandata tantum non facit contra mandata. 2. Qui diligit Deum,

42. mandata eius seruat, iuxta illud 1. Ioannis 4. Sit. 1. quæ dixerit, quoniam diligo Deum, & frarem suum oderit, mendax est: Sed qui peccat tantum venialiter, diligit Deum, quia veniale non pugnat cum charitate Dei: ergo seruat ejus mandatum de diligendo proximo. 3. Plenitudo legis est dilectio; ad Rom. 13. unde qui proximum diligit, legem implet, Paulo teste: sed qui tantum venialiter peccat, diligit Deum & proximum, sicut habuit aliter; ergo legem implet; quamdiu enim quis habitu charitatis non accidit, legem implet. Igitur qui venialiter peccat, agit præter legem non contra.

43. Contrà: licet peccatum veniale non sit contra legem simpliciter, ut adnotarunt Petrus Socio dist. 6. de discrimine mortalis, Caruel 1. 2. qu. 88. art. 1. dub. 3. concl. 2. Suarez de attributis humanis tract. 5. dist. 2. s. dist. 1. eo quod lex simpliciter dicitur stat pro suo principali significato, quod est lex conservativa charitatis; negari tamen non potest, veniale esse contra aliquam legem, ut docuerunt Duran. in 2. dist. 42. qu. 6. ad 1. Major dist. 21. qu. 2. ad 2. Vega in Trident. lib. 14. cap. 13. &c. Tum quia veniale tam ex surreptione, quam ex leuitate manu etiam contracta, prohibentur eadom legi, quam mortalia de- liberata, & ex gratuitate materiæ: inter venialia ex legem. gener, mendacium prohibetur propriâ lege, Lenis. 19. Eccles. 7. ad Colos. 3. Tum quia omnia venialia sunt contra dictamen recte rationis, atque adeò contra legem naturalem, quæ in eo consistit. Argumenta in contrarium adducta soluta probant, venialia non esse contra legem simpliciter, quæ principalius importat legem charitatis, vel charitatis necessariò conservatiuam.

44. Quarta sent. docet, mortale includere contemptum Dei ultimi finis, mortaleque afferre animam: veniale nec Dei contemptum includere, nec mortem animæ afferre: S. Thos. 1. 2. qu. 88. art. 1. & 2. Sylv. ibid Bonav. in 2. dist. 42. art. 2. qu. 1. Duran. qu. 6. Richar. in 4. dist. 16. art. 2. qu. 2. Caspro. in 2. dist. 43. qu. 1. &c. communis est.

45. Dico 1. Potissimum discriminem est, quod mortale includit virtualem saltem contemptum Dei ultimi finis; veniale non includit. In hoc ferè omnes conueniunt; licet discrepent in proximo discrimine; cùm omnes fateantur, excepto Adria. quod. lib. 7. qu. 3. cum, qui mortaliter peccat, interpretatiuè seu appretiatuè diligere creaturam supra Deum. Difficultas est in explicando huiusmodi contemptu. Tum quia non semper quis, intensius diligendo creaturam, peccat; sepe n. mater intensius diligit filium, quam Deum, cùm non peccet: Tum quia, esto peccet, Deum non contemnit; sicut n. dux imperatorem, quia proprium filium plus diligat. Nota, amorem posse esse maiorem dupliciter; intensius, & appretiatius: item aliud amorem esse debitum, aliud non debitum.

46. Dico 2. Virtualis contemptus Dei ultimi finis, proprius peccati mortalis, in eo consistit, ut homo preferat amorem creature amori creatoris, & præ amore illius non curet dissoluere amicitiam & coniunctionem cum Deo, cùm quo tenetur esse coniunctus, ut cum ultimo fine, quem tenetur diligere super omnia, iuxta illud Matth. 10. Qui amas Patrem, aut marrem plus quam me, non est me dignus. Est autem Deus ut ultimus finis diligibilis super omnia, quia cùm sit summum bonum; non est in aliud maius bonum reducibilis, ac præbindet non esse propter aliud bonum, sed propter seipsum, in quo est omne bonum, diligibilis. Et hoc ipso, quod homodiligit creaturam supra Deum, deserit Deum ut ultimum finem, & constituit sibi ultimum finem.

nem creaturam, propter quam deserit Deum: ex August. lib. 3. de lib. arb. cap. 24. Vnde haec aueratio, nisi dum ille, cui bonus est Deus, sibi ipse vult esse bonum suum, sicut sibi est Deus? Haec est lumina iniuria & contemptus creatoris sc. affectu & virtute priuare Deum perfectione ultimi finis, & illam tribuere creaturæ; quod, iudice August. lib. 83. qu. qu. 3. summa peruersitas est. Porro hic amor, quo tenemur diligere Deum super omnia, non necessario debet esse omnium maximus intensuè, sed tantum appetitiuè, qui in epositus est, ut nullius alterius rei amorem admittat, qui sit contrarius & corruptius amoris Dei. Veniale virtualem contemptum Dei ultimi finis non includit; hoc n. ipso quod amicitiam & coniunctionem cum Deo ultimo fine non dissoluit, per illud peccator Deum non deserit, quod est illum contemnere, seu nolle habere ut ultimum finem; seu velle ut ultimum finem habere creaturam, præferendo amorem ipsius amoris Dei. Vnde qui venialiter tantum peccat, habet hanc virtualem voluntatem, quod tale peccatum non committeret, nec quocunque aliud, si amicitiam cum Deo dissolueret. Quo sit, ut offensa venialis non cadat immediatè in Deum, quia per veniale non deseritur Deus; sed in modum impeditiuum & retardatiuum feruoris charitatis circa Deum.

51. Patet ad rationes dubit. amor n. erga Deum Ad rationes utramque dub. debet esse maximus appetitiuè: & contemptus, quem mortale includit, est per morale dum taxat imputabilitatem, fundatam in debito, quod creatura rationalis habet ex suppositione, quâ operatur, non operari contra amorem ultimo fini debitu. Exemplum de duce id confirmat: si n. currat casus, in quo relinquendus sit in periculo aut filius, aut imperator, si præ amore filij relinquat in periculo mortis imperatorem, contemnit præ vitâ filij vitam imperatoris. Igitur currente casu, in quo aut relinquendus sit amor creaturæ, aut deserendus Deus ut ultimus finis, si deseritur Deus præ amore creaturæ, contemnitur.

52. Dico 3. Aliud discrimen est, quod mortale tollat vitam animæ, quæ est gratia; veniale non tollat: immo ex hoc propriè dicitur mortale, quia inducit mortem animæ, & irreparabile est, dum tollit principium vitæ, seu gratiæ, sine quo nullus aetus animæ potest esse meritorius, & reparatiuus vitæ supernaturalis: veniale est venia dignum, & reparabile per vires gratiæ, quia dum non tollit gratiam, quæ est principium meriti, potest anima elicere actum meritorium & satisfactorium, per quem cœlequatur remissionem culpæ. Cùm enim mortale sit aueratio & iniurie Dei, ex Trident. sess. 6. cap. 7. nequit stare cum gratiâ, quæ est amicitia Dei respectu ciuidem: veniale cùm non sit aueratio & iniurie Dei; non pugnat cum gratiâ.

53. Ex hoc discrimine sequitur aliud, quod mortale sua natura affert mortem secundam, quæ est priuatiæ gloriæ æternæ, & poena sensus quoad durationem infinita: veniale non nisi poenam temporalem, & priuationem quorundam auxiliorum specialium ad tempus, donec remittatur. 1. quia mortale est contemptus & immediata offensa Dei, cuius condigna poena est perpetua gloriæ priuatio, & poena sensus æternæ; veniale non item. 2. mortale tollit gratiam, & consequenter ius ad gloriam, sine gratia homo est impotens ad pristinum statum vitæ resurgere: idque quantum est de se constituit hominem in perpetuâ morte & damnatione æterna: Veniale cùm gratiam non tollat, non reddit hominem impotentem resurgendi ad pristinum statum feruoris. 3. cùm mortale cœstituat ultimum

finem in re creatâ, quantum est de se, reddit hominem culpæ, atque adeò poenæ perpetuâ obnoxium. Vnde B. Grego. cit. à S. Tho. 1. 2. qu. 87. art. 3. instum, inquit, est, quod qui in suo aeterno peccauit contra Deum, in aeterno Dei puniatur. Homo in suo aeterno peccat, quando ultimum finem sibi in creaturâ constituit: hoc n. ipso habet virtualem voluntatem aeternum peccandi: quia cùm nequeat à vero ultimo fine separatus, à peccato resurgere, hoc ipso quod voluntariè ultimum finem in creaturâ sibi constituit, virtualiter vult in peccato aeternum manere.

Deducitur 1. Hanc duplarem deformitatem, quam habet peccatum mortale ex contemptu Dei, & priuatione gratiæ, esse diuersam ab ea, quam habet ex proprio obiecto & circumstantijs: Tum Dei, est dñia sunt per ordinem ad diuersos terminos; nam prior est immediatè contra Deum, vnde reducitur ad speciem odij Dei: posterior est contra propriam charitatem, reducitur que ad speciem odij contra seipsum: reliquæ deformitates, ex proprio obiecto & circumstantijs desumptæ, sunt contra alias virtutes. Tum quia potest offensa contra Deum, in mortali inclusa, augeri, non autem malitia circa proprium obiectum: nam maior offensa Dei est in eodem peccato adulterij commissio à fideli, qui maiorem notitiam habet Dei ultimo finis, quam ab infideli, qui minorem habet: offensa n. crescit ex cognitione personæ offensi: licet malitia ex proximo obiecto sit eadem in vitroque: quia fieri potest, vt notitia proximi obiecti sit eadem in vitroque.

2. Nullum in hoc statu naturæ elevaræ ad finem supernat. datur mortale, quod non priuet hominem gratiæ, & poenam æternam inducat. Nequit n. peccator dum actu peccat, habere invincibilem ignorantiam Dei, authoris saltem naturæ: igitur nequit graviter delinquere contra rationem creatam, quin simul offendat Deum authoris saltem naturæ; & consequenter quin priuetur gratia, si forte illam habeat, vt esset puer baptizatus, & absque notitiâ Dei finis supernat. educatus: hic n. cùm prium mortaliter peccaret, offendendo Deum finem naturalem, amitteret gratiam, & poenam æternam incurrit. Ratio: tam poena æterna, quam priuatiæ gratiæ, vt habet rationem poenæ, correspondet mortali, vt est aueratio & offensa Dei: nec est necesse ad incurriendam poenam, vt cognoscatur; modò cognoscatur culpa, pro quâ imposta est poena: cùm igitur tam priuatio gratiæ, quam poena æterna imposta sit mortali, vt est aueratio & offensa Dei, etiam ut authoris naturæ, cùm cognitâ, utraque poena contrahitur.

Contrà verò, qui adiuvant ignorantiam invincibilem Dei, etiam ut authoris naturæ, concedant, aliquem grauiter contra rationem creatam delinquere, absque eo quod vel priuet gratiæ, si forte illam habeat, vel poenam æternam incurrit: nam offensa Dei non incurrit, nisi voluntariè; voluntaria non est nisi persona, quæ offenditur, aliquo modo cognoscatur: priuatio gratiæ, & poena æterna non debetur peccato, nisi ratione auerionis & offensiæ contra Deum, per Theol. cum S. Thom. 1. 2. q. 87. art. 4. Quia poena debet proportionari culpæ: poena æterna, cùm sit infinita quoad durationem, nec non priuatio gratiæ & gloriæ infinita obiectuè, cùm priuet de obiecto infinito, respondere debet culpæ ex parte infinitatis, non ex parte finitatis. Est autem culpa infinita obiectuè ex parte auerionis & offensiæ Dei, non ex parte conuersionis, secundum quam finita est, ut finitum est obiectum, quod lœdit.

50.
Amor Dei
maximus
appreciatu-
quis?

51.
Ad rationes
utramque
dub.

52.
Omnis in
hoc conve-
niunt.

Ratio dis-
crimen.

Aliud dis-
crimen

Ratio dis-
cripox

54.
Deformitas
mortalis ex
contemptu
Dei, est di-
versa ab ea,
prior est imme-
diatè contra
Deum, vnde
reducitur
ad speciem
odij Dei: post-
erior est contra
propriam
& circuſt.

55.
Coroll. 2.
Iuxta no-
stram prin-
cipia.
Fund.

56.
Iuxta alios.

Ratio viri
nique

58.
Divisio
analogi59.
Quomodo
dignoscatur
mortale à
veniali.

60.

61.

Potissimum
fund.62:
Confirm.

Dices. Omnis actus hoc ipso, quod est malus, & contra rationem, deordinationem habet ab ultimo fine: sicut est conuerso, hoc ipso, quod est bonus & conformis rationi, suâ naturâ ordinatur ad ultimum finem: ergo ad contrahendam malitiam contra ultimum finem sufficit notitia obiecti mali. Resp. dist. Antec. eo ipso quod actus est malus, haber deordinationem ab ultimo fine per modum physice negationis, concedo; per modum moralis priuationis, nego: ad hoc enim necessaria est cognitio aliqua ultimi finis, cum nulla malitia contrahi possit, nisi aliqua praecedat notitia; eodem modo neque actus honestus dicit virtualem ordinem honestatis ad ult. finem, nisi praecedat notitia.

Deducitur 3. Divisionem peccati in mortale & veniale esse analogi in sua analogata, si considerentur in ratione offendit; cum veniale non sit directa & immediata offensa Dei, nec contemptus Dei, sed boni tantum extrinseci Dei: esse vniuersi in sua vniuersata, si spectetur ratio deformitatis sumptus ex obiecto & circumstantijs; nam in ea ratione conuenient vniuersi, solum differunt secundum magis & minus intra eandem speciem. Eadem enim est species malitiae furti grauis ac leuis; violationis ieiunij notabilis, & non notabilis. Regule ad dignoscendum mortale à veniali, omnes reducuntur ad hanc vnam: Quando peccatum notabiliter laedit Dei, proximi, vel sui ipsius charitatem, est mortale; quando leuiter, veniale. Cum charitate comprehendo media omnia ad charitatem conseruandam necessaria, vel utilia. Ratio: sicut omnia bona opera reducuntur ad charitatem Dei, proximi, & sui ipsius, iuxta illud Matt. 22. In his duobus mandatis univera lex pender & Propheta: ita omnia peccata aut sunt contra charitatem Dei, aut proximi, aut sui ipsius, aut contra media ad eam seruandam necessaria, vel utilia. Quando peccata sunt notabiliter, quando leuiter laesiva charitatis, consulenda ratio, à qua ut à proxima regula proponente & indicante, hæc omnia pendent, ponderatis circumstantijs, fine, verbis legis præcipientis, aut prohibentis.

S E C T I O III.

Quo pacto se habeat ad peccatum mortale priuatione gratiae & amicitiae diuinæ?

Prima sent. negat, priuationem gratiae & amicitiae diuinæ in mortali habere se per modum culpæ, aut primò constituentis, aut saltē integrantis, sed per modum pure poenæ consequentis: Est eorum, qui negant, maculam originalis, vel personalis formaliter includere eam priuationem. Priuatio n. gratiae & amicitiae diuinæ supponit mortale in ratione mortalis adæquatè constitutum: Nam ideo homo priuatur gratia & amicitia Dei, quia mortaliter peccauit: ergo peccatum mortale præcedit priuationem gratiae & amicitiae Dei; ergo non potest eā formaliter constitui: nulla n. ratio pertinet ad constitutionem rei, quam constituta supponit: ergo illa priuatio pertinet ad poenam.

Confirm. 1. Priuatio gratiae non est à peccatore, sed à Deo: ab eo enim est subtractione gratiae, à quo est conservatio gratiae: cum subtractione sit suspensio concursus conservatiui: ergo ea priuatio, cuius Deus est auctor non habet rationem culpæ, sed poenæ infiag. Solum peccator demeritorie caulet priuationem gratiae, quatenus suo peccato meretur, ut Deus illam subterebat.

2. vel peccatum mortale est omissionis & eius malitia adæquatè consistit in priuatione actus precepti: vel est commissio; & eius malitia formaliter consistit in dissonantia politiua, desumpta vel ex obiecto dissentaneo nature rationali, vel ex modo tendendi actus in obiectum: ergo ea priuatio se habet tantum consequenter, supponens in ratione culpæ mortale adæquatè constitutum.

Secunda sent. affirmat, mortale includere priuationem gratiae & amicitiae diuinæ, etiam per modum culpæ. Hanc docere tenentur, quidcent, mortale habituale includere priuationem gratiae & amicitiae diuinæ, per modum culpe & maculæ animam maculantis, cum habituale non sit aliud quam actuale moraliter perseverans.

Nota 1. duplum effetur quasi formalem priuationis gratiae, & coniunctionis cum Deo ultimo finis; alterum in ordine ad Deum, alterum in ordine ad peccatorem. Prior est, deserere debitum finem, cum quo tenetur homo esse coniunctus. Posterior est, priuare scipsum bono & ornamento sibi debito. Hic disputo de priori, an ille quā à Deo auertit, habeat formalem rationem culpæ: de posteriori verò disputatione sequenti. Nota

2. Sicut duplex est coniunctionio creaturæ cum Deo ultimo fine, altera perfecta per gratiam habitualem, quæ perfecto modo coniungit cum ultimo fine & amico supernaturali: altera imperfecta, quæ imperfecto modo coniungit cum Deo tantum fine naturali peractus honestos morales: ita duplex est priuatio, altera perfectæ coniunctionis & amicitiae cum Deo, quæ fit per caritatem gratiae: altera imperfectæ, quæ fit per priuationem moralis honestatis & conformitatis, quā creatura rationalis tenebatur esse coniuncta, cum Deo fine naturali. Posteriorem includit mortale in quouis statu commissum, quia in quouis statu creature rationalis tenetur seruare moralem conformitatem cum Deo fine naturali per actus moraliter honestos: Priorum priuationem includit mortale in hoc statu naturæ eleuare ad finem supernaturalem, in quo tenetur seruare etiam coniunctionem supernaturalem per gratiam habitualem cum eodem Deo fine supernaturali. De utrâque dicendum est, an sit formaliter culpa, & constitutum mortale in ratione peccati mortalis.

Dico 1. Mortale in omni statu includit priuationem debitæ coniunctionis cum Deo ultimo fine: includit enim auersionem à Deo ultimo fine: Fund. quæ est ipsa voluntaria priuatio prius coniunctionis: nam mortale in omni statu est conuersio creature ad obiectum notabiliter rationi dissonum, cum virtuali desertione Dei ultimi finis: Quia homo per mortale præfert amorem creature amori creatoris: in hac prælatione consistit virtualis contemptus & iniuria Dei, in quā & mortale formaliter.

Dico 2. Hæc priuatio debitæ coniunctionis creaturæ rationalis cum Deo ultimo fine, quam in omni statu mortale includit, non est tantum poena, sed etiam culpa. Nam in omni statu creatura rationalis habet naturale debitum seruandi coniunctionem cum Deo ultimo fine: ergo voluntaria separatio à Deo ultimo fine est culpabilis: omnis enim debiti transgressio est dissentanea nature rationali ut sic; & culpabilis, cum sit contra propriam regulam operandi. Antec. prob. creatura rationalis tenetur seruare coniunctionem cum Deo nomine creationis, conseruationis, gubernationis, charitatis erga Deum, quam erga seipsam. Confirm. si filius titulo generationis & educationis habet naturale debitum conser-

63.
Confirm.64.
Duplex ef-
formalis
priuationis
gratia.65.
Duplex pri-
matio ami-
citis cum
Deo.

77.

66.

Fund.

Creatura
ration. mul-
tis nominis
conseruare
coniunctio-
nem cum
uandi

Disp. XXIII. De peccato veniali & mortali. Sectio III. 243

9. vandi coniunctionem cum proprio parente; & subditus titulo directionis & gubernationis cum suo superiore: à fortiori creatura rationalis propter tot titulos habebit naturale debitum &c.

DICO 3. Hæc malitia priuationis non consistit in positivo, sed in priuatio, in ipsa scilicet priuatione obiectuæ coniunctionis cum Deo ultimo fine, quæ debebat inesse actui ex hypothesi, quod homo operari volebat. Quemadmodum actus honestus includit virtualem saltem coniunctionem obiectuam cum Deo ultimo fine; id est, mediatè saltem & virtualiter respicit Deum ut obiectum & fontem totius honestatis: ita actus hoc ipso quod malus est dicit priuationem huius virtualis coniunctionis obiectuam cum Deo ultimo fine & fonte totius honestatis: hoc enim est dicere priuationem moralis honestatis. Vnde siue sit omissione, siue commissio, eadem erit in utroque priuatio: nam hæc non desumitur ex obiecto & fine proximo, à quo tantum desumitur specifica malitia, sed ex fine ultimo, quæ est virtualis auersio & separatio ab illo, eadem in omissione & commissione; consistens in interpretativa voluntate omittendi, vel committendi potius aliquid, quam habere Deum pro ultimo fine. His explicatis, malitiam auersionis in peccato mortali non consistere in aliquo positivo, sed priuatio,

70. Prima pars. Facile prob. nam hæc malitia consistit in priuatione positiva perfectionis debitæ, ut malitia omissionis, proinde in priuatio: virtualis. n. cōiunctio obiectuam cum Deo ultimo fine, quæ debebat inesse actui, cuius priuatio est auersio à Deo ultimo fine, est perfectio positiva: sc. ipsa moralis honestas & virtualiter respiciens Deum ultimum finem & obiectum omnis moralis honestatis. Confir. Ita se habet auersio à Deo ultimo fine, sicut auersio à recta ratione creata: sed hæc consistit in priuatio, sc. in priuatione debitæ conformitatis cum recta ratione, ut cum proxima regula, quæ debebat inesse actui; & est perfectio positiva, nempe respectus honestatis actus ad rectam rationem, ut ad proximam normam honestatis.

71. Secunda prob. facile Hanc priuationem esse carentiam virtualis coniunctionis obiectuæ, quæ debebat inesse actui ex hypothesi, quod homo operari volebat, prob. eius perfectionis hæc auersio est priuatio, quæ debebat inesse actui: hæc erat aliqua honestas; at quævis dicit virtualem coniunctionem obiectuam cum Deo ultimo fine & obiecto omnis honestatis, ut probatum est; ergo. In quolibet. n. actu bono est duplex respectus, alter expressus & formalis ad proximum obiectum honestum; alter implicitus & virtualis ad finem ultimum, cui omnis actus, ut honestus sit, conformari debet. Huic duplice bonitati duplex malitia respondet in actu malo; altera est priuatio honestatis obiecti proximi, altera est priuatio virtualis coniunctionis & obiectuæ conformitatis cum ultimo fine. Prior priuatio in sent. eorum, qui omne peccatum collocant in priuatio, constituit primò peccatum in esse morali: in mea, quæ peccatum commissio, in esse morali, collocat in positivo antecedente priuationem obiectuæ honestatis, priuatio hæc non constituit primò peccatum in esse morali, sed supponit illud primò constitutum per aliam rationem positivam antecedentem, solumque suget malitiam illius. Posterior priuatio in omnium sent. id constituit primò in esse peccati Theologici, & auersionis à Deo ut ab ultimo fine; cum alia ratio prior non constitueret positiva enim antecedens, quam auersio consequitur, non est formalis aut virtualis auersio

Explícatur Duplex benevolia Es malitia Tom. 3. De Fine.

à Deo, cum in multorum sententiæ esse possit absq; auersione à Deo, si invincibiliter ignoraretur Deus.

DICO 4. In hoc statu mortale, præter priuationem obiectuæ coniunctionis cum Deo fine naturali, includit priuationem obiectuæ coniunctionis & perfectæ amicitie supernat. cum Deo fine & amico supernat. ex Triden. sess. 6. cap. 7. ex iustis peccator fit inimicus, & ex inimico fit amicus. Vbi eodem modo peccatum appellat inimicitiam Dei, ac iniustitiam sc. formaliter. Fundam. in hoc statu Fund. creature rationalis non solum habet debitum conservandi se coniunctam cum Deo fine naturali, sed etiam cum Deo fine & amico supernat. ergo voluntaria priuatio talis coniunctionis & dislocationis amicitie cum Deo, est mala: omnis n. debiti transgressio est dissentanea naturæ rationali, ac proinde mala. Antec. prob. si non habet homo id debitum, posset hanc coniunctionem & amicitiam absque peccato expressè nolle: sicut quia non habet debitum conservandi se in statu virginitatis, potest absque peccato illam expressè nolle. Non potest hanc coniunctionem expressè nolle: ergo.

Confirm. 1. Ideò tenetur ad adultus sibi baptisatum Confirm. 1. procurare ac suscipere, & defecctu illius per actum contritionis se in statu gratiæ ponere, ut se cum Deo fine & amico supernat. coniungat. Ideò, certe peccatis, præGranius peccat, postpeccat. præ lam innocentia amittendo, quam qui peccat postmò peccat βολαμ in- amissam: priuatum n. peccatum tollit coniunctionem supernat. cum Deo fine & amico supernat. amissando quam non tollit secundū, cum supponat sublatam.

2. Hæc supernat. coniunctio creature cum Deo per gratiam habitualem, est perfecta amicitia eius cum Deo; ex Triden. sed tenetur conservare hanc supernat. amicitiam cum Deo: Igitur voluntaria priuatio huius erit culpabilis. Ex eadem ratione constat, huiusmodi malitia, quam mortale in hoc statu includit, consistere in priuatio: sc. in priuatione supernat. amicitie cum Deo; quæ amicitia est perfectio positiva, seu gratia habitualis: ergo carentia illius in priuatio consistit.

Obiectus 1. Hæc voluntaria separatio ab ultimo fine non est distinctum peccatum à conuersione ad obiectum notabiliter rationi dissimum: sed conuersio ad id obiectum est quid positivum, in nostra sent. ergo separatio à Deo consistit in positivo. Maior prob. debitum conservandi obiectuam Maior prob. coniunctionem cum Deo ultimo fine, non est diversum à debito, quod creatura habet nunquam male operandi: ergo nec peccatum contra unum debitum est diuersum à peccato contra aliud.

Confir. 1. Debitum quod habet creaturæ rationalis conservandi moralem conformitatem cum recta ratione, non est distinctum à debito, quod habet nunquam male operandi. ergo nec debitu &c.

2. Si hoc debitum conservandi obiectuam coniunctionem cum Deo ultimo fine esset distinctum à debito recte operandi, obligaret creaturam ad illud seruandum independenter ab omni debito non male operandi: hoc falso est; illud n. perfecte seruatur ex eo præcisè, quod seruatur debitu non male operandi.

3. Omne debitum datur de actibus, non de habitibus: coniunctio siue amicitia creaturæ rationalis cum Deo ultimo fine & amico, est per modum habitus, non actus: ergo non cadit sub distinctum debitum à debito non male operandi.

4. Valet hæc causalis: ideò homo per mortale auertitur à Deo, quia conuertitur ad obiectum notabiliter rationi difforme; ergo tota malitia auersionis à Deo, quæ in mortali includitur, fundatur in conuersione

244 Disp. XXIII. De peccato veniali & mortali. Sct. III.

80.
Respondeo.

Penit. etern.
non respondet
auersioni.

81.
Ad prob.
maior

82.
Ad conf. 1.

83.
Ad 2.

84.
Ad 3.

85.
Ad 4.

cōuerstionē ad obiectū notabiliter rationi difforme.

Resp. neg. maior. vtraque n. malitia est separabilis ab alterā: posset esse malitia cōuerstionis ad obiectū notabiliter difforme rationi, absque malitia auersionis seu desertionis Dei ultimi finis: nā si per possibile vel impossib. creatura rationalis cōuerteret se ad obiectum notabiliter rationi difforme cum invincibili ignorantia Dei ultimi finis, contraheret malitiam cōuerstionis absque malitia auersionis; quia cūm sit per modum virtualis contemplū & iniurie Dei, non contrahitur, sine illa cognitione ultimi finis. Confirm. qui sic peccaret, non mereretur poenam eternam, quæ ex communī sent. respondet auessioni, non cōuerstioni:

sicut nec emitteret gratiam, si forte illam haberet. Contrā verò potest malitia auersionis separari à malitia cōuerstionis: vt si quis expresso actu nolle coniunctionem & amicitiam cum Deo ultimo fine, ad nullam creaturam se cōuertendo. Potest etiam una malitia augeri alterā non auctā, vt ex præced. scđ. constat. Ad prob. maior. nego, debitum conseruandi coniunctionem cum Deo ultimo fine esse idem formaliter cum debito nō male operandi: alioqui non maiorem malitiam contraheret, qui male operaretur cū invincibili ignorantia ultimi finis, ac qui operatur cum notitia ultimi finis. Ut enim sit diuersum debitum formaliter, sufficit vt sit per ordinem ad diuersum ius, quod peccato lēditur: at diuersum ius lēditur per cōuerstionē ad furtum, ex. gr. quām per auersionē à Deo in cōuerstione furti inclusam; esto, haec duas malitias sint in eodem actu furti simul coniunctæ: nā per cōuerstionem ad furtū lēditur ius creature, per auersionem à Deo lēditur ius ultimi finis.

Ad 1. confirm. nego, non esse diuersum debitum conseruandi morem conformitatem cum recta ratione, & non male operandi: vbi n. diuersa iura, sunt ibi diuersa debita seruandi iura illæla. At ius legis naturalis, quod est rectum dictamen rationis, est diuersum ab alijs, quæ peccato lēduntur: vt in furto lēditur ius proximi, & est iniustitia; & ius rationis, & est generale peccatum inclusum in omni actu male, licet peculiarem malitiam nō tribuat, nisi expressè intenta, vñ ceteris circumstantiis generales, quæ non propterea quod reperiantur in omni actu male, non conferunt malitiam selenam genericam. Confirm. ceteris paribus, grauius peccat, qui magis aduertenter peccat; quia magis lēdit ius rationis seu legis naturalis, quām qui minus aduertenter, cūm alioqui malitia ex parte obiecti sit eadem in vitro actu.

Ad 2. neg. sequel. quando n. debitum est generale, essentialiter inclusum in quouis particula- ri, non obligat independenter à particularibus: quia igitur debitum conseruandi coniunctionem cum Deo ultimo fine est generale, essentialiter inclusum in singulis debitis particularibus, nou obligat independenter ab illis. Sicut quia debitum conseruandi morem conformitatem cum lege naturali est generale, essentialiter inclusum in quouis lege particulari, non obligat independenter à legibus & præceptis particularibus.

Ad 3. concedo, omne debitum esse tantum de actibus immediate; nego, non posse esse etiam de habitibus mediatis; sicut datur debitum de actu contritionis immediate; mediatis de habitu gratiæ per actum acquirendo: Ita datur debitum de non male operando immedia-; mediatis de conseruanda coniunctione cum Deo ultimo fine, & conformitate cum recta ratione. Ad 4. si tò idem sumatur formaliter, neg. antec. non n. idem formaliter pcc-

ator avertitur à Deo, quia conuertitur ad obiectū dissimum, sed quia separatur à Deo. Sicut non idem formaliter motus localis est derelictio termini à quo, quia est acquisitionis termini ad quē, sed quia est derelictio termini à quo: Si tò idem sumatur causaliter, cōcēd. ante. & neg. cōseq. licet n. ex cōuerstionē ad obiectū dissimum caueatur auersio à Deo, ipsa tamen auersio diversa habet malitiam à cōuerstione. Sicut licet derelictio termini à quo casetur ex acquisitione termini ad quem, ipsa tamen diuersum habet respectū & formalitatem ab acquisitione termini ad quē, ut diuersi sūt termini.

Hactenus probatum, priuationem coniunctionis cum Deo tam fine naturali, quam supernat. includi in mortali, etiam formaliter & sub ratione culpe: inquirendum, an sit distincta à contemptu & offensa Dei, prior vel posterior illā: non disputo de peccatis, quibus homo expressè vellet eas priuationem vel contemptum Dei: in huiusmodi n. illud est prius, quod expressè intenditur; sed de peccatis, quibus tantum indicet & interpret. homo vult eas priuationem & contemptū.

Dico 5. Hęc priuationem coniunctionis cum Deo ultimo fine non distinguitur à contemptu & offensa contra Deum, nūl tāquam explicitum ab implicito: estq; prior contemptu, vt causa formalis suo effectu formalis. Prior pars prob. ipsa voluntaria desertio & auersio à Deo ultimo fine, est contemptus interpret. & virtualis offensa Dei: per ipsam n. creatura rationalis interpretatio & virtuali effectu præfert creaturam creatori, dum p̄r amore illius non curat deserere creatorem, & quantum est de se, illum priuare perfectione ultimi finis, eamq; in creatura, ad quam conuertitur, constituere. Quod distinguantur vt explici-
Hic ipso
Dei con-
temptus in-
terpret.

tum ab implicito, constat: quia recte iste contemptus Dei explicatus per voluntariam derelictionem seu auersionem à Deo & cōuerstionem ad creaturam, vt per suam definitionem.

Posterior pars prob. voluntaria derelictio Dei ultimi finis concipiatur per modum causæ formalis moralis; contemptus & iniuria per modum effectus formalis moralis ex ea resultantis. Vnde valēt hęc causalitatis; idēc peccator cōtemnit Deum, quia deserit illum: non contrā; idēc deserit, quia contemnit, nisi quando expressè deserit, vt contemnat; tunc n. contemptus est prior & per modum finis in intentione peccantis. Ratio: prior illatio est à formā ad effectum formalē; posterior verò ab effectu ad suam causam formalē.

Dices. Contemptus Dei est quid positivum; Dices. derelictio quid priuatum: nō igitur idem. Resp. Resp. contemptus & offensa Dei est quid positivum ex nostro modo concipiendi; ex īc est sola priuatione debite coniunctionis cum Deo.

Dico 6. Interpretatio auersio & derelictio Dei est consequens ad specificam malitiam obiecti. Fundam. idēc creatura peccando auerterit se à Deo, quia conuertit se ad creaturam: non contrā; idēc conuertit se ad creaturam, quia auerterit se à Deo. Igitur conuersione ad creaturam est ratione prior, & moralis causa auersionis à Deo.

Dices. Nulla causa producere potest effectū in suo genere perfectiore se: sed malitia auersionis est in suo genere perfectior malitiam coniunctionis: ergo non potest ab illa cauſari. Resp. Maior vera de verā causā, non de impropietate & metaphoricā, qualis est conuersione respectu auersionis. Vnde S. Tho. 3. p. q. 88. art. 1. corp. docet, auersionem, quæ est in mortali, ex coniunctione cauſari quodammodo, aperiū indicans non proprietate, sed impropietate.

Ad fun-

86.

87.

88.:
Seruanda pars

89.

90.

Disp. XXIII. De peccato veniali & mortali. Sectio IV.

245

91.
Ad fund. 1. **Priuatio coniunctio-**
cum cum
Deo duplex Ad fundam. sent. 1. vna est priuatio coniunctionis obiectuæ, quæ debebat inesse actui opposito virtutis, & hæc non supponit, sed constituit formaliter mortale in esse mortalis, quia primò avertit à Deo ultimo fine & obiecto totius honestatis, quam priuationem includit omne mortale in quois statu commissum: Altera est priuatio coniunctionis cum Deo per modum habitus, quæ debebat inesse non actui, sed animæ: hanc includit mortale in hoc tantum statu commissum: & de ipsa procedit potissimum obiectio, quod ea non sit peccatum, sed poena dumtaxat peccati: Verum illa vel consideratur, vt est physica subtracatio à Deo, inficta in poenam peccati, & sic non est peccatum, sed poena peccati: vel consideratur vt est quidam effectus interpretatiæ volitus à peccatore, sic habet rationem peccati, & ratione praedit eandem priuationem, vt est physica subtracatio à Deo in pœnam. idem n. Deus subtrahit gratiam, quia peccator interpretatiæ vult talè subtraktionem, iuxta illud, *non deserit Deus, nisi deseratur.*

Subdistrin-
guitur

92.
Priuatio gratia iso-
rum dupli-
citer effectua-
tur Adhuc autem talis priuatio gratiæ considerari potest, vel exercitè & recipiæ actu ex peccato secuta; vel in ratione termini tribuentis suam malitiam actui per modum obiecti specificantis, & dominantis illum malum cùdem malitiæ, quæ malum est obiectum. 1. modo est effectus peccati actualis, & habet rationem maculae animam spoliantis debita pulchritudine, & sub hoc respectu, quæ effectus securus ex peccato, est mala; quia licet vt sic peccatum non constituat, (illâ enim per impossibile non securâ, adhuc fuisset peccatum) vt tamen facit vnum moraliter cum peccato, ex quo secura est vt ex causa, integrat vnum peccatum moraliter: sicut actualis omissione facit vnum peccatum moraliter cum voluntate omitendi, & quiuis actus externus cum voluntate & proposito interno. 2. modo constituit formaliter mortale in ratione auersionis à Deo fine supernaturali. Cùm enim gratia sit habitualis coniunctionis & amicitia cum Deo fine & amico supernaturali, quam creatura rationalis in hoc statu tenetur conservare, voluntas interpretatiæ carendi tali coniunctione, erit mala, non malitiæ positiva; ergo priuatiua.

93.
Voluntas interpres.
carendi gra-
sia est mala. Quod sit mala, patet: Tum quia formalis voluntas caredi coniunctione & amicitia cum Deo, est mala: ergo etiam interpretatiua: in moralibus enim voluntas interpretatiua æquivalens formalis: & malitia interpretatiæ reducitur ad malitiam formalis. Tum quia omnis voluntas carendi formâ debita, est mala, cùm sit contra debitum, quod creatura rationalis tenetur servare. Ex duplice auctoritate debito tenetur creatura rationalis servare gratiam & amicitiam cum Deo, cum ex amore, quem debet ultimo fini, tum ex amore erga scipsum.

94.
Malitia priuativa Quod sit mala malitiæ priuatiua, prob. eam malitiam confert obiectum actui, quam habet in se: at voluntaria carendia debet amicitias & coniunctionis cum Deo amico & fine supernaturali, non habet positiam, sed priuatiua malitiam: est enim mala formaliter, quæ voluntaria priuatio positiva formæ perfectionis debitæ. Confirm. sicut voluntaria omissionis actus præcepti, quia non habet in ratione obiecti aliam malitiam, quam priuationis actus debiti, illam tantum confert actui omitendi: ita quia voluntaria carendia coniunctionis cum Deo fine supernaturali non habet aliam malitiam in ratione obiecti, quam priuationis positiva formæ debitæ, eam tantum confert voluntarii carendi. Dices. Hæc voluntaria carendia debitæ coniunctionis non distinguitur à positiva

Confirm.

95.
Dices

malitia conuersionis ad obiectum rationi diffinitorum; quæ est positiva: Resp. neg, maior. Tum Respo: quia, prima est separabilis ab altera, casu quo quis peccaret cum inuincibili ignorantia finis supernaturalis. Et malitia auersionis à Deo fine supernaturali, separabilis est à malitiâ conuersionis, casu quo quis propter solum odium Dei expressè nollet hanc coniunctionem. Tum quia sunt penes diuersos terminos, habentque malitias & pœnas diuersas. Vna enim avertit à Deo fine & amico supernaturali, altera convertit ad creaturas: vna habet malitiam obiectuæ infinitam, & in ratione offensæ supremam; estque ipse virtualis contemptus Dei, à pura creatura incompensabilis; altera habet malitiam omnino finitam, estque à pura creatura condigne compensabilis: vni respondet pœna quoad durationem infinita; alteri finita.

96.
Ad prob. antec.
sec. n. 81. Patet ad prob. antec. quæ solū probatur, actualis priuatio gratiæ, quæ physicè est à Deo, non esse peccatum, sed pœna peccati; non vt est voluntaria carendia à peccatore interpretatiæ volita: vt sic enim specificat peccatum in ratione obiecti, & simul est complementum peccati coſtituens vnum moraliter cum voluntate carendi: sicut omissione actus præcepti, & quilibet externus simul specificat internum in ratione obiecti, & compleat cum illo vnum integrum actum humanum peccati, ex his etiam patet ad utramque confirmationem.

S E C T I O N . I V .

An malitia peccati mortali sit infinita?

97.
Prima sent. affirmat: Bonav. in 3. dist. 20. art. 1. qn. 3. in 2. rat. Richar. in 3. dist. 20. quest. 4. lœd. Affirmant Medin. Cod. de satisfact. qu. 1. Almay. tract. 3. Moral. cap. 20. fine. Coninc. de Sacra. disp. 2. nn. 21. & disp. 10. dab. 2. fauent Alen. 3. p. qn. 1. art. 6. art. 2. S. Tho. 3 p. qn. 1. art. 2. ad 2. Et in 3. dist. 20. qn. 1. art. 2. Capro. in 4. dist. 15. qn. vn. art. 1. conc. 1. sed maxime omnium Caiet. 3. p. qn. 1. art. 2. 5. Ad alteram, Medina ibid. qui offendiam mortalium appellant infinitam in genere mali; sicut, inquit, linea infinita esset quantitas infinita: licet quia non esset infinita in genere entis, nondiceretur infinita simpliciter. Ita offensa Dei est malum infinitum, quia tamen non est infinita in genere entis, non dicitur infinita simpliciter, sed secundum quid.

98.
Prob. 1. Peccatum, quod condigne meretur pœnam infinitam, est infinitum: mortale condigne Probant t. meretur pœnam infinitam; id est eternam, quæ extensiæ & quoad durationem est infinita. Maior prob. peccatum, quod condigne meretur pœnam vnius anni, est alicuius malitiae; quod condigne meretur pœnam centum annorum, est gravioris malitiae: ergo quod condigne meretur pœnam eternam; erit infinitæ malitiae. Confir. Rectè Confirm: ex proprietate colligitur essentia rei: condignitas ad pœnam est proprietas culpæ: rectè igitur ex condignitate ad infinitam pœnam colligitur infinitas culpæ. 2. Illud peccatum est infinitum, quod priuat bono infinito: malitia n. peccati mensuratur ex carendia boni quo priuat: mortale priuat bono infinito; tunc quia priuat Deo obiecto infinito: tum quia priuat gratiæ & gloria maiori & maiori sine termino, quam posset viator oppositis actibus virtutum acquirere. 3. Illud peccatum est infinitum, quod infert, vel aptum est inferre dampnum infinitum: mortale id infert, destruendo in cruce vitam

99.
Prob. 2. &
deinceps

100.

- vitam Christi; vel aptum est inferre: quia natura suâ est aptum priuare gratiâ & gloriâ infinitâ, imo & personalitate increatâ hypothaticè vnitâ natura creatæ: & quia quantum est de se, est contristituum Dei, ac proinde priuatuum increatæ felicitatis, quâ Deus in seipso felix est. Maior prob. malitia peccati non solum attenditur penes carentiam boni, quo actu subiectum priuat; sed quo aptum est illud priuare sicut valor meriti mensuratur ex dignitate præmij, quod dignum est mereri.
101. 4. Mortale constituit ultimum finem in creaturâ: ergo est infinitæ malitiae: quia trans fert perfectionem ultimi finis, quæ in Deo est infinita, ad creaturam, ad quam ut ultimum finem peccator se conuertit: igitur quantum est de se priuat Deum infinita perfectione ultimi finis. 5. Quod dignior est persona, quæ offenditur, èd gravior est offensa: Deus est infinitæ dignitatis: ergo offensa contra illum erit infinita. Confirm. Quod magis distat offensio ab offendo, èd magis crescit offensæ grauitas: creatura infinitè distat à creatore: ergo offensa creaturæ in creatore crescit infinitè. 6. Illa offensa est infinita, quæ excedit quascunque offensas personarum digniorum & digniorum in infinitum: talis est offensa irrogata Deo; datis n. offensis contra personas creatas digniores in infinitum, semper offensa mortalis contra Deum esset gravior. Maior probatur: offensa, quæ gravitate sua excedit quascunque etiam infinitas, est maior quacunque assignabili finitâ: quia non potest esse finita, alioqui assignabilis esset aliqua, quâ illa maior non esset; nec infinita syncategorematice; tum quia offensa mortal is est actu tota simul, infinitum syncateg. partim est actu, partim potètia. Tum quia una sola offensa mortal is excederet actu infinitas contra personas creatas: sed offensæ actu infinitæ includerent malitiam actu infinitam; ergo offensa contra Deum, quæ excederet actu infinitas, esset actu infinita. 7. Illa offensa est infinita, quæ nulla potest finitâ satisfactione maiori in infinitum condigne compensari: offensa mortal is est talis. Confirm. Iolâ potuit satisfactione Christi condigne compensari simpliciter infinitâ: satisfactione enim puri hominis, etiam habentis gratiam accidentalem infinitam, non fuisset condigna. 8. Malitia mortal is excedit malitias infinitorum venialium; nam in ratione offensæ gravior est unum mortale, quam infinita venialia: & eligibilius est committere infinita venialia, quam unum mortale. 9. Saltem peccatum, quo quis veller destruere Deum, si posset, est infinitæ malitiae: Voluntas n. occidendi unum hominem, est mala ut unum; voluntas occidendi centum homines, est mala ut centum; voluntas occidendi infinitos, est mala infinitè. Sed voluntas destruendi Deum, est peior voluntate occidendi infinitos homines; ergo si illa infinitè mala, à fortiori & hæc erit infinitè mala. 10. Opus à personâ infinitâ, est infiniti valoris & obsequij, ut patet in Christo: ergo offensa contra personam infinitam, est infinitæ grauitatis & iniuriæ. Non n. minus ad offensam concurredit persona offensa, quam ad obsequium & meritum persona merens: ergo si una conferret infinitum valorem actu, alia conferret infinitam iniuriam.
102. Secunda sent. negat, mortale esse infinitæ malitiae. Scot. in 3. dist. 20. qu. vn. §. contra ea, & in 4. dist. 15. qu. 1. §. de 2. & §. quantum, ubi docet, contritionem puri hominis sua natura esse condignam satisfactionem pro mortali, imo Christi satisfactionem fuisse finiti valoris, quæ tamen fuit condigna pro omnibus offensis. Palud. in 3. dist. 20. qu. 2 art. 2. ubi docet, posse hominem cum gratiâ condigne pro mortali satisfacere: Mayo. in 4. dist. 15 qu. 1. art. 2. Argen. qu. vn. art. 1. & reliq. Schol. tam in 3. dist. 20. quam in 4. dist. 15. Ex recentioribus illam docent Sotus in 4. dist. 19. qu. 1. art. 2. ad 1. Medin. 1. 2. qu. 87. art. 4. licet contrarium docere videatur 3. p. loco cit. Vasquez 3. p. disp. 2. cap. 2. Suarez 3. p. disp. 4. sec. 3. & de act. hum. tract. 5. disp. 2. sec. 3. Grenad. 1. 2. contr. 6. tract. 3. disp. 5. & c. Nota 1. malitiam peccati considerari posse, in ratione offensæ & iniuriæ illatæ Deo; vel in ratione mali seu damni quod infert vel ipsi peccatori, vel alteri. Ratione utriusque queri potest, an malitia mortal is sit infinita.
103. Nota 2. Hanc infinitatem in peccato non esse infinitas considerandum in ratione entis: Nullus n. ex ijs, peccati non qui mortal i concedunt infinitam malitiam, considerat illam infinitam in genere entis, sed in genere tur in genere mortal i, quod mortaliter causat, vel in genere moralis estimabilitatis consurgentis ex aliquo fundamento, quod proximam causam præbet intellectui prudenter iudicandi & estimandi illud infinitum in genere mali moralis. His positis,
104. Dico 1. Mortale in genere offensæ & iniuriæ illatæ Deo, est infinitum ratione ordinis, in quo constitutor, licet finitum intra eundem ordinem. Prior pars prob. Illud est infinitum ratione ordinis, quod est supremum in tali ordine, & excedit infinitos alios ordines perfectiores infra se: tale est peccatum mortale in genere offensæ & iniuriæ illatæ Deo: vii constat ex 5. & 6. argu. Quod n. dignior est persona, quæ offenditur, èd gravior est offensa: ergo si persona est infinitæ ac supremæ dignitatis, etiam offensa erit infinitæ ac supremæ grauitatis, saltem quoad ordinem. Nam sicut infinitum in genere entis dicitur illud, quod est supremum in ratione entis, & excedit quascunque alia entia perfectiora in infinitum: ita infinitum in ratione ordinis dicitur illud, quod est supremum in tali ordine: & excedit quoscunque alios ordines sub eadem linea perfectiores in infinitum. Ex his Maior robatur: Illud est ordine infinitum, quod nullum habet eiusdem ordinis suprase, & infra se infinita. Etenim talis ordo actu & categorematicè superat infinitos ordines: id nequit, nisi sit infinitus alioqui dari posset ordo aliquis sub eadem linea quem ipse non superaret. Maior patet: ordo n. offensæ, qui est in mortal i, desumitur ex personâ increatâ, qui ordo actu est in quolibet mortal i.
105. Dices 1. Offensa unius mortal is, etiam secundum rationem offensæ contra Deum est gravior aliâ; ergo non omnis offensa mortal is in ratione offensæ contra Deum, est suprema; alioqui non posset dari una gravior aliâ. Resp. offensam unius mortal is est mortal is esse graviorem aliâ quoad speciem tan- gravior aliâ rum offensæ, quæ desumitur ex proximo obiecto quoad spe- & circumstantijs; non quoad ordinem, qui desu- sa ex proximitate ex personâ increatâ, quæ offenditur. Non mo obiecto igitur repugnat, variari malitiam specificam de- & circuist. sumptam ex proximo obiecto, inuariatio ordine desumpta ex personâ offensæ increatâ.
106. Dices 2. Visio & dilectio beata in ratione formæ beatificantis non habent aliam perfectiorem se; & infra se habent perfectiores cognitiones & dilectiones in infinitum, & tamen non sunt ordine infinitæ: ergo nec peccatum in ratione offensæ erit ordine infinitum, esto supra se non habeat grauiorem offensam quoad ordinem, & infra se infinitas offensas graviores. Resp. 1. neg. An- Etiam visio teced. nam etiam visio & dilectio beata, quia in & dilectio ratione formæ beatificantis sunt supremæ, ha- beantur, sunt ordine infinitæ: bentes infra se cognitiones & dilectiones perfe- ctores

Prob. 10.

Negant.

etiores in infinitum, sunt in tali ordine infinitas.

114. 2. Melius neg. conseq. visio enim & dilectio beatæ in ratione formæ beatantis non sunt simpliciter supremæ; nam supra creaturam datus increatus: supra offenditam verò contra Deum nulla datur offensia grauior: ac proinde hæc in ratione offensæ est simpliciter suprema, non habens supra se aliam ordinem grauiorem, atque adeò est infinita quoad ordinem grauitatis. Infinitum enim dicitur illud, quod in suo ordine non habet aliud superius & perfectius se. Nec sufficit ad infinitum simpliciter, excedere infinita imperfectione, sed etiam requiritur ab alio perfectiore se in eodem ordine non excedi. Sicut esto Angelus excedat infinitas naturas imperfectiores se, quia tamen exceditur ab alijs naturis perfectioribus se, non est in suo ordine infinitus. Instabis: ad infinitum ordinem simpliciter sufficit, ut nullus sit aliud perfectior ordo creatus dabilis, esto detur perfectior ordo increatus; sicut ad infinitum ens simpliciter sufficit, ut nullum sit dabile ens perfectius creatum, esto detur perfectius increatum. Resp. negando assump. Ad prob. disting. de duplice infinito, alterum est, quod solùm eminenter continetur in Deo, cuiusmodi esset infinita quantitas, infinita qualitas corporeæ: alterum, quod formaliter continetur in Deo, qualis esset infinita substantia, infinitum intellectuum, infinita cognitio. De posteriori infinito esset eadem ratio, ac de infinitate ordinis: quod, quia daretur perfectior substantia, perfectius intellectuum, perfectior cognitio increata; nulla creata substantia, nullum creatum intellectuum, nulla creata cognitio esset simpliciter infinita: iofinitum enim simpliciter est illud, quo in cæratione, in quâ supponitur infinitum, non sit aliud perfectius. De priori infinito, non esset eadem ratio: quia cùm non contineretur formaliter in Deo, intelligi posset in eo genere summum: quia igitur ordo offenditæ contra Deum non continetur in Deo, continetur autem ordo beatitudinis, ille erit summus simpliciter, atque adeò infinitus: hic nec simpliciter sumus, nec infinitus.

115. 116. Urget: Obiectum beatificum est idem respectu beatitudinis creatæ & increatæ: ergo idem erit ordo virtutumque: quia ordo sumitur ex obiecto. Resp. esse idem, sed non eodem modo cum actu beatifico concurrens: Nam cum actu beatifico creato concurrexit ut obiectum pure extrinsecum: cum increato ut terminus intrinsecus & omnino ac increato. identificatus. Cæterum diuersus ordo non solùm sumitur ex diuerso obiecto, sed etiam ex diuerso modo concurrendi & specificandi actum, ut patet in valore morali meritorum Christi refuso ex personaverbi, & valore physico personæ Verbi, qui constituunt diuersos ordines ob diuersas coniunctiones cum personâ Verbi: quia quando obiectum est intrinsecum actu, communicat illi eandem prorsus bonitatem ac dignitatem, quam habet in se; secus quando concurrexit tantum extrinsecum; tunc n. non communicat illi eandem bonitatem ac dignitatem, sed proportionalem, mediante ordine actu ad se.

117. Posterior pars assert. prob. iñud intra eundem ordinem est finitum, quod iñtra eundem ordinem potest magis perfici, ut constat ex naturâ finiti: sed offenditæ contra Deum intra eundem ordinem offenditæ contra Deum potest magis perfici: maior n. est offenditæ contra Deum odium formale & expressum, quam virtuale & interpret. & circa idem obiectum maior est iniuria illata Deo à fideli, quam ab infideli, & ab Angelo, quam ab homine. Ratio

à priori: offenditæ in ratione offenditæ crescit, crescere cognitione personalis dignitatis, quæ offenditæ: sed cognitione personalis dignitatis diuinæ, quæ peccato offenditæ crescere potest in infinitum: ergo etiam offenditæ. Maior prob. offenditæ est actus voluntatis, quo offendens formaliter, aut virtualiter condemnat dignitatem personæ offenditæ: at tū magis contumaciam dignitas personæ, quod magis illa cognoscitur: c. n. magis offenditæ est voluntaria; coquæ magis iniuriosa. Confirm. Solus ille qui cognoscere infinitè Deum, offenditæ infinitè Deum: ergo omnis alius, qui cognoscit finitè Deum, offenditæ finitè Deum: omnis n. alius, qui cognoscit finitè Deum, in ratione offenditæ, infinitè distat ab illo, qui Deum offendit, infinitè illu cognoscens. Antec. prob. solus ille, qui cognoscet infinitè Deum, haberet infinitum affectum offendendi Deum: ac proinde solus ille haberet offenditæ infinitè intentionem contra Deum.

Ex dictis inferitur, nullâ postea puri hominis satisfactione, etiam habentis infinitam gratiam accidentalem, offenditæ mortalem condignè compensari, sed necessariam fuisse satisfactionem hominis Dei: est contra Caiet. Medin. 3. p. locis cit. & Vasq. mortali c. disp. 2. cap. 34. & 5. docentes, postea purum hominem per actum contritionis pro offenditæ mortali condignè satisfacere, si aliunde posset viribus proprijs illam elicere. Quod autem de facto non possit, non est ex defectu contritionis, sed quia nequit illam absque speciali auxilio Dei partem debiti condonantis, elicere. Fund. Corollarij: ut satisfactione sit condigna compensatione pro offenditæ illatâ, debet esse in eodem ordine cum illâ: sola autem satisfactione Christi est in eodem ordine cum offenditæ mortali illata Deo: sola in supremo ordine & serie actu satisfactorij: quælibet puri hominis, etiam habentis infinitam gratiam accidentalem, est inferior ordine, ac proinde non eiusdem ordinis cum offenditæ mortali, quæ in ratione offenditæ est in supremo. Contrà: perfectior ordo, qui decet satisfactioni puri hominis habentis infinitam gratiam accidentalem, compensari potest infinitâ dignitate gratiae accidentis. refundentis totum suum valorem in opus satisfactorium: & actus charitatis puri hominis, etiam cum finita gratia iuxta priam resp. est eiusdem ordinis cum offenditæ mortali: quia utrumque est in suo genere ordinis supremi.

118. 119. 120. Resp. ad 1. neg. antec. perfectio n. & dignitas ordinis, cùm immediatè desumatur à persona in creatâ, est maior quicunque perfectione & dignitate proueniente ex gratia creata etiam infinita: quia secundum moralem ætimabilitatem quilibet ordo increatus excedit quicunque perfectionem creatam etiam infinitam. Ad 2. solùm iuxta priorem resp. cōcessum est, actum charitatis puri hominis esse supremum in ratione formæ beatificantis, non in ratione actu satisfaciens ac properentis. Nam in hæc ratione habet alium actu, ordine superiorum se, nempe actum charitatis Christi, qui quoniā est à persona increata, est superior ordine quocunque actu charitatis satisfactorio puri hominis. Vnde licet ratione obiecti, à quo utrumque actu, Christi & puri hominis specificatur, sint eiusdem ordinis; ratione tamen personæ, à qua exhibentur, sunt diuersi ordinis. Et quia valor & dignitas satisfactionis non tam desumitur ex obiecto, quam ex persona satisfaciente, ideo in ratione actu satisfactorij sunt diuersi ordinis. Sed de his plura tomo 6.

Dico 2. Mortale ratione mali & danni, quod infert vel peccatori, vel alteri, est infinitum. Fund. malum

118.

Qui cognoſceret infinitè Deum, offenditæ infinitè Deum;
qui offenditæ infinitè Deum, offenditæ infinitè Deum;

119.

Nullus purus homo potest pro offenditæ infinitè Deum;
Nullus purus homo potest pro offenditæ infinitè Deum;

120.

Dicet tamen:
Obiectum beatum aliter concurret cum actu beatifico concurrens: Nam cum actu beatifico creato concurrexit ut obiectum pure extrinsecum: cum increato ut terminus intrinsecus & omnino ac increato. identificatus. Cæterum diuersus ordo non solùm sumitur ex diuerso obiecto, sed etiam ex diuerso modo concurrendi & specificandi actum, ut patet in valore morali meritorum Christi refuso ex personaverbi, & valore physico personæ Verbi, qui constituunt diuersos ordines ob diuersas coniunctiones cum personâ Verbi: quia quando obiectum est intrinsecum actu, communicat illi eandem prorsus bonitatem ac dignitatem, quam habet in se; secus quando concurrexit tantum extrinsecum; tunc n. non communicat illi eandem bonitatem ac dignitatem, sed proportionalem, mediante ordine actu ad se.

Respondet:
Ad secundum.

122.

Ad secundum.

123.

Digitized by Google

malum & damnum, quod mortale infert peccatori, vel alteri, qui ad mortaliter peccandum inducit, est infinitum: moraliter n. causat poenam damnii & sensus quoad durationem infinitam: ergo quoad malum & damnum, quod natura sua infert, est infinitum: nam quantitas mali mensuratur ex quantitate boni, quo peccato priuatur, vel ex quantitate mali, quod codem incurrimus. Anteced. prob. sed. seq. ubi ostend. mortale esse moralem causam priuationis gloriae quoad durationem infinitam, & paenae sensus aeternas.

^{124.} Peccatum quo proximus inducitur ad peccandum triplicem habet gradus.

Eadem ratione constat, mortale esse infinitum ratione damni, quod causat in proximo, quando proximus inducitur ad mortale: Quod triplicem habet gradum: 1. quando ipsa ruina proximi non intenditur expressè, sed solum interpretatiè & virtualiter. 2. quando ruina proximi expressè intenditur. 3. omnium maximum peccatum est, quando non solum ruina proximi expressè intenditur, sed præterea moraliter admittitur proximo potestas, ne possit à ruina unquam resurgere, ut quando inductus proximus ad mortale committendum, statim occiditur.

^{125.} Dices. Damnum seu boni priuatio, quam per peccatum incurrimus, non est mala moraliter, cum sit à Deo in paenam peccati inflata: ergo nequit ex eâ peccatum suam malitiam desumere. Resp. Priuationem eam boni, non esse moraliter malam, ut sit à Deo physicè: esse autem moraliter malam ut sit voluntariè ab homine: nam contra debitum charitatis erga se, vel erga proximum est, priuare se, vel proximum infinito bono debito, ut patet ex sectione 3. huius disp.

^{126.} Dico 3. Peccatum occisionis Christi cum verâ cognitione Christi commissum, est infinitum ratione damni illati. Fundam. humana vita Christi est infinita dignitatis & valoris à personâ Verbi: ergo qui scienter illam destruit, infert infinitum damnum; dissoluendo humanum compositum infinitè significatum à Verbo: licet enim non destruat unionem hypostaticam inter partes humanitatis & Verbum, destruit tamen unionem naturalem inter partes essentiales humanitatis; quâ dissolutâ, Verbum non amplius dignificat humanitatem: proinde destruitur infinita illa dignitas moralis, quæ ex personâ increatâ Verbi communicabatur humanitati. Igitur tale peccatum est infinitum ratione damni illati: actus enim exterior constituit unum opus morale cum interiori: si exterior in ratione damni est infinitus denominat totum actum constantem ex interiori & exteriori infinitum in ratione damni, esto in ratione malitiae præcisæ, ut distinctæ à damno infinito, non sit infinitum.

^{127.} Fundam. Dico 4. Peccatum non accipit malitiam ex quocunque damno, quod posset simpliciter subiecto causare, sed ex damno duntaxat boni debiti. Fundam. omne peccatum est transgressio alicuius debiti: ergo ubi nullum est debitus, nulla potest esse transgressio. Quo fit, ut etiam si mortale, suâ natura priuare potest subiectum infinitâ gratiâ & gloriâ, imò & unione hypostaticâ cum Deo, de facto tamen non nisi eius priuationis malitiam contrahit, cuius oppositum bonum erat peccatori debitus; id est finitum, neque finita gratia & gloria. Vnde priuativa illa oppositio, quam habet mortale cum infinitâ gratiâ, gloriâ, & unione hypostaticâ cum Deo, non est imputabilis peccatori, quia non est moralis oppositio cum formâ debiti, sed tantum physica.

^{128.} Dico 5. Formalis ipsa malitia damni non con-

trahitur ex solo interiori affectu, quo quis vult, sed quo aetu damnum infert. Fundam. formalis malitia ^{Fund.} damni consistit in formalis priuatione boni in iustè sublati: sed hæc non contrahitur solo interiori affectu: n. non infert damnum. Maior ostend. in interiori affectu non est ipsa formalis malitia damni, neque formaliter, cum hæc sit destrutio boni debiti: nec causaliter proximè; cum affectus internus non sit proxima, sed remota tantum causa damni. Confirm. formalis malitia damni contra-

Confirm.

hitur per actionem proximè damnificatiuam: hæc autem non est interior actio voluntatis, sed exterior liberè à voluntate imperata, proximè & immediatè attingens ipsum damnum: interior est tantum causa remota imperans. Maior prob. eatenus formalis malitia damni per peccatum contrahitur, quatenus peccatum integratur ex actione proximè damnificatiuâ: ergo hæc sublatâ, manente tantum interiori affectu, non manet peccatum cum formalis malitia damni, quæ causaliter tantum continetur in actione externa proximè damnificatiuâ, sed cum solâ malitia interioris affectus, quæ est diuersæ rationis à malitia formalis damni. Nam licet actus internus suam bonitatem vel malitiam sumat ab obiecto externo; non tamen sumit eandem, sed aliam diuersæ rationis, actui interno proportionatâ. Velut eleemosyna externa est subleuatio egestatis: hanc autem bonitatem non communicat eleemosyna actui interno, sed aliam proportionalem: quia eleemosyna in actu interno non habet formalem bonitatem subleuandi egestatem: hanc n. non habet intentionaliter tantum volita, sed realiter egeno collata. Ita formalis malitia homicidij, est priuatio humanæ vitæ, quæ non communicatur interno actui occidendi, sed alia malitia proportionalis, interno actui propriæ: hanc n. non habet homicidium ut volitum, sed ut patratū aetu.

Cæterum ut formalis malitia damni contrahatur, necesse non est, ut illud actu inferatur physicè à peccatore, sed sufficit, si tantum moraliter. Vnde qui mortaliter peccat, suâ actione peccati moraliter sibi infert damnum aeternæ damnationis. Dices: Dico peccator nō actu sibi infert damnum aeternæ damnationis: ergo illud formaliter per suam actionem non contrahit. Resp. Non infert sibi actu vi præsentis actionis peccaminosæ, nego. Nam sicut in praesenti actione peccati, ut in causa moraliter proximè continetur damnum aeternæ damnationis: ita vi præsentis actionis peccator contrahit formalem malitiam aeternæ damnationis. Sed contraria: ex diuisio-^{129.} nis sequitur, nullum fore discrimen inter affectum inferendi damnum practicè possibile, & inter affectum inferendi damnum practicè impossibile. Vnde eiusdem malitiæ foret efficax desiderium occidendi hominem, quod est practicè possibile, & annibalandi Angelum, quod est practicè impossibile. Resp. neg. Iequel. licet n. non sit discriminem ^{resp.} quoad formalem malitiam damni, quam neuter affectus contrahit; potest tamen esse discrimen quoad aliam malitiam ex obiecto desumptam. Quia licet obiectum non tribuat eandem malitiam formalem, sed proportionalem, actui interno propriam, diuersa tamen obiecta diuersam tribuant malitiam proportionalem.

Ex dictis conciliari possunt Authores utriusque sentent. Qui cōcedunt, mortale esse infinita malitia, explicari possunt de duplice illâ infinitate ordinis & damni, quod mortale condigne infert. Qui negant, intellige de infinitate entitatiuâ, seu intensitate, ut aperte Caiet. cit. Cæterum, an mortale dicendum sit simpliciter infinitum, an infinitum secundum

Conciliari-
tur senten-
cie.

Quæstio
de modo
loquendi

dum quid; posterior modus arredit, eo quod illi sit frequentius à grauioribus Theologis usurpatus, & quia infinitum simpliciter absolute importat infinitatem secundum omnem rationem in genere offensæ; non solum ordinis, sed etiam essentialis & intentionis.

Ex his patet ad argum. primæ sent. Quorum aliqua solum probant infinitatem ordinis, que nimurum desumuntur ex dignitate personæ offensæ, ex distantia personæ offendit, ex infinito excessu offensæ contra Deum supra offensas grauiores contra personas creatas digniores in infinitum: Aliqua solum infinitatem damni: Aliqua nullam: cuiusmodi sunt, que desumuntur, vel ex bono infinito; quo mortale naturâ suâ aptum est subiectu remorè priuare, vel ex affectu, quo peccator inefficaciter, & per modum simplicis desiderij festur ad destructionem obiecti infiniti.

Ad 1. Resp. Ut mortale condignè mereatur peccatum in duratione infinitam, sufficit ut sit tantum infinitum ordine: hanc n. solum infinitatem aguit condignitas ad poenam infinitam: hanc confirmat Maior, ut patet in hoc calculatorio argum. Obiectum finitum ut unum requirit, ut perfectè cognoscatur, lumen intellectuale ut unum: obiectum perfectum ut octo, requirit lumen intellectuale ut octo: ergo obiectum infinitum, requirit lumen intellectuale infinitum; nulla conseq. quia sufficit lumen finitum ordinis altioris ad intuendum obiectum infinitum, ut constat de lumine gloriæ, quod finitum quoad suam entitatem & intentionem attinere potest Deum obiectum infinitum. Idem argum. fieri potest de premio respectu meriti. Nam premium boni finiti, requirit meritum finitum quoad moralem bonitatem; ergo premium boni infiniti, requirit meritum quoad moralem bonitatem infinitum, nulla conseq. siquidem meritum finitum ordinis supernat. condigne, mereatur premium boni infiniti, qualis est clara visio Dei. Eodem modo resp. ad cōfirm. ex quæ ratiū arguitur infinitas p. mortalis quoad ordinem. Ad 2. cōcedo, mortale esse infinitum ratione damni, quod infert, ut patet ex 2. assert. Ad 3. neg. peccatum suam malitiam desumere ex damno, quod posset in quoque inobiectione causare; sed tantum ex damno, quod de facto moraliter causat: nō n. accipit malitiam, nī ex priuatione boni debiti, quod ex diuina ordinatione semper est finitum. Ad prob. patet ex 3. 4. & 5. assert. meritum non sumit suum valorem à premio, sed aliunde: unde etiam si non respondeat illi infinitum premium, non propterea definit esse infinitum, si aliunde supponitur infinitum. Peccatum malitiam sumit ex damno boni debiti, quod infert: Unde si hoc est finitum, etiam peccatum erit finitum. Aprioris proportio esset inter peccatum, & poenam respondentem peccato: ita n. se habet demeritum ad poenam, sicut meritum ad premium: verum ad merendum condigne poena infinitam sufficit offensia ordine tantum infinita.

Ad 4. patet ex 5. assert. cū enim peccator per mortale re ipsa non auferat à Deo perfectionem ultimam, nec auferre illam moraliter possit, nullus affectus, etiam formalis & expressus illam auferendi, mensurabitur ex quantitate damni, quod voluntas ipsa inferre vellit. Dices: ergo si Deus non puniret mortale alterum à poena, non esset infinitum malum ex damno, quia tunc nullum inferret damnum. Sed neg. conseq. ut enim peccatum dicatur infinitum ex damno, sufficit ut sit per se moraliter illatum damni; hoc ipso, quod illi tale damnum condigne debetur. Vrges: peccato est condigne

debitum quocunque damnum & priuatione boni possibilis. Sed negatur anteç. nam illud dubitatur: damnum seu malum est peccato moraliter debitum, quod fundatur in priuatione boni debiti.

Ad 5. ex eo tantum sequitur infinitas offensæ in ratione ordinis, non intentionis, aut essentialis malitiae. Idem sequitur ex 6. argu. Ad 7. Ideo offensa contrā Deum nulla potest quacunque finitam satisfactionem, immo neque infinitam puri hominis habentis infinitam gratiam accidentalem, condigne compensari, quia nulla satisfactio puri hominis æquivaleret quoad ordinem, offensæ illatae Deo: hæc dicitur in supremo ordine, non illa. Sola satisfactio hominis-Dei est in supremo ordine condigna satisfactione pro offensâ contra Deum. Ad 8. disting. anteç. malitia mortalis excedit ordine grauitatis, & eminenter infinitas malitias venialium, concedo, excedit formaliter & extensiuè, negotiū formaliter & extensiuè sit finita malitia, infinita tantum eminenter & quoad ordinem offensæ. Constat. nō ex 1. lect. offensam veniale non esse in eodem ordine cum mortali: eo quod una immediatè sit contra bona extrinseca Dei, altera immediatè contra Deum. Ad 9. patet ex 5. assert. Ad 10. constat ex dictis, & clarius ex sequenti corollario.

Evidenter deducitur, in mortali esse sufficiens fundamentum æstimabilitatis infinitæ malitiae & offensæ. Quod n. maius, quam quod vel una mortalis offensia in grauitate & malitia superet infinitatibus inferioris ordinis, contra personas creatas digniores in infinitum? quod vel una mortalis noxa nullum excedat infinitas venialium? quod, ut sequitur, eligibius sit committere infinita venalia, quam vel unum mortale? quod nulla possit quacunque perfectiori, immo nec infinita puri hominis satisfactio condigne relasciri? quod non nisi infinita Christi satisfactione potuerit condigne compensari? quod condigne illatum sit infiniti damni? Omnia n. cogunt prudentem intellectum & estimare offensam mortalem esse infinitæ grauitatis, esto illa adhuc in ratione offensæ non sit infinita, vel essentialiter & extensiuè, vel accidenteliter & intentione, sed tantum ordine & eminenter, per compensationem ad quacunque alias offensas.

Dices. Si peccatum esset hoc modo infinitum, sequeretur merita Christi non tuisse sufficientia pro omnibus peccatis totius humani generis. Nam pro quolibet peccato necessarius fuisset unus actus Christi; sed actus Christi non fuerunt tot, quos sunt peccata generis humani. ergo nō sufficientia.

Resp. neg. sequel. Ad prob. neg. Major: unus n. actus Christi fuisset sufficientis pro omnibus peccatis simul. Nam licet offensia peccati mortalis sit in supremo ordine, cum sit contra personam incrementum; adhuc ramen meritum & satisfactio Christi suo genere est in altiori ordine in suo genere, quam sit offensia in suo; & infinita simpliciter, idque ex diuerso modo. Etenim persona satisfaciens ad satisfactionem concurret, intrinsecè præbendo se ipsam secundum totam suam intrinsecam dignitatem: quia concurret in genere cause formalis intrinsecæ. Unde si persona est infinitæ dignitatis, communicat actu infinitam dignitatem simpliciter in ratione valoris moralis. Ad offensam vero concurret persona offensia, ut terminus tantum extrinsecus virtutalis aut formalis contemplans: qui non communica actui infinitam simpliciter, sed solum infinitam rationem ordinis: quia infinitas simpliciter, vel est curris ad physica, & hæc deluxur ex cognitione & affectu, qui in peccatore sunt finiti: Vel est moralis, & offensia ad hæc non potest desummi ex termino, quia quando genus terminus

Disp. par.
ratio meriti,
& peccati

Ad 2. &c.

134.

135.

139.

140.

In mortali

est funda-

mentis offi-

cii

males

mainis.

141.

142.

Satisfactio

Christi est

in altiori

ordine in

tempore

genere

est in

sufficiens in suo

modo

operi

concep-

ti

ad

satisfact.

per

offensia ad

peccato

ad

genus

terminus

terminus non facit vnum in esse morali cum actu, non communicat illi totam dignitatem, quam habet in se. Est igitur meritum Christi infinitum non solum ordine, sed etiam intensione, non physicâ, sed morali desumpta ex intrinseca dignitate Verbi.

S E C T I O . V.

An peccatum mortale condigne mereatur pœnam infinitam?

143.

SVPPONO 1. quodlibet peccatum per se condigne mereri pœnam sibi proportionatam: nam ex S. Tho. 1. 2. q. 87. art. 1. quicunque peccat, erigit se contra aliquem ordinem præscriptum, sub quo ipse continetur: iustum autem est, ut qui contra præscriptum ordinem insurgit, tantum à principe illius ordinis deprimatur, quantum se supratalem ordinem erexit, quod est pœnam pati. Triplex autem est ordo, humanus, naturalis, Diuinus. Primum transgreditur creatura, violando legem humanam: 2. violando naturalem: 3. frâgendo diuinam: proinde triplicem pœnam incurrit peccator, unam taxatam à lege humanâ, aliâ à naturali, quae est morsus conscientiae; tertiam à diuinâ.

144.
Suppono 2.

2. Reatum pœna distingui non solum à pœna, sed etiam ab ordinatione ad pœnam: tum quia potuisse Deus peccatorem ad pœnam saken sensus non ordinare; cum tamen, adhuc eâ ordinatione non posset, peccator contraxisset reatum seu dignitatem ad pœnam sensus. Tum quia pœna est causa Deus; non reatus, qui est effectus immutatus peccati: reatus n. est proprietas & effectus necessariò & immediatè consequens peccatum: pœna, vel ordinatio ad pœnam, est effectus pendens à liberâ voluntate legislatoris. Vnde licet ordinabilitas ad pœnam cœlebatur necessariò peccatum, non tamen actualis ordinatio, quia non pendet à peccato, sed à liberâ voluntate punientis. Cæterum an reatus, qui medius est inter pœnam & culpam, separabilis sit à culpa, disputandum erit in octavo tñmo, in materia de pœnitentia.

145.
Suppono 3.

3. De facto cuilibet mortali taxatam esse à Deo pœnam eternam, atque adeò infinitam quoad durationem: ex illo 1. ad Corioth. 6. Neque fornicarij, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque anarri, neque ebrios, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. Vbi singulis peccatis assignat priuationem regni cœlestis, intelligendo eternam, ex illo Matth. 25. Discedite à me maledicti in ignem eternum. Confirm. de fide est, quolibet mortali amitti gratiam, ut definit Trident. sess. 6. Can. 27. & 28. at de fide est, neminem absque gratia Dei salvatur; nec remitti peccata, ut idem Concil. definit est. sess. cap. 7. ex Psal. 118. Longè à peccatoribus falsus. Sola difficultas superest, an quodlibet mortale condigne mereatur pœnam infinitam, intensuè, extensiùne siue quoad durationem.

146.
Nullus Ca-
stolicus id
finitur.

Prima sentent. negat, mortale condigne mereri pœnam infinitam, vel quoad intensionem, vel quoad durationem. Quam sent. proponit & refutat Aug. lib. 21. de Cinit. c. 11. leges n. humanæ adulterium momento temporis patratum, perpetuâ mente iuste puniunt: & peccatum non temporis longitudine, sed iniquitatis & impietatis magnitudine meritiendum est. Prob. hic error 1. August. in Psal. 71. verba; ex usuris & iniquitate redimet animas eorum, sic scribit; qua sunt ista usura, nisi peccata, qua etiam debita nominantur? usuras autem appellatas puto, quia

plus mali inuenitur in supplicijs, quam commissum est in peccatis: 2. condigna pœna est illa, que proportionatur gravitati culpæ: sed gravitas culpæ mortalis est finita, siue consideretur quoad intensionem affectus, siue quoad moram temporis.

Contrà 1. si pœna mortali condigne debita, est intensuè, & extensiùne finita, sequeretur in peccatis puniendis, Deum non procedere ut iudicem, seruatæ æquitate iudicij inter pœnam & delictum, sed ut supremum Dominum, infligendo pœnam infinitè grauiorem culpæ: contra Apoc. 18. Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum & lacrima: & contra Matth. 25. vbi Deus in ferendâ sententiâ mortis æternæ seruat' iudicij formâ, perpensis meritis causæ: Esurii enim, & non dedidis mihi manducare, &c. contra Patrū ac Theol. proloquium, semper Deus punit circa condignum.

2. Sequeretur, mortale in condignitate pœnas superari à multis venialibus: consequens est falsus: sicut n. quodlibet mortale in ratione offensæ excedit quotcunque venialia, etiam infinita: ita condigna pœna mortali debita excedit quotcunque pœnas condigne debitas quibuscumque venialibus, etiam infinitis. Sequela prob. si pœna mortali condigna est finita, non solum quoad intensionem, sed etiam quoad extensionem, tot poterunt venialia multiplicari, ut rādem in pœna condignitate adsequant, aut etiam superent pœnam cōdignam mortali.

Vnde dico, loco cit. August. solum comparare malum, quod peccator peccando sibi, & proximo infert, & inter hęc duo mala longè maius esse, quod ipse peccator incurrit, quam quod proximo infert: Nam, verbi gratia, cum homicida corpus tantum hominis perimat, anima autem nihil nocere posset, ipsius & anima & corpus perditur in gehennâ. Vbi peccati malitia non considerat in ordine ad Deū, à quo tantum mortale desumit ordinis infinitatem, sed in ordine ad proximum, à quo finitam accipit malitiam. Ad rationem concedo, culpam mortalem & quoad intensionem affectus, & quoad temporis moram, quo committitur, esse finitam; esse tamen infinitam ordine & morali æstimabilitate, ratione offensæ contra Deum, cuius ratio potissimum attenditur in condignitate pœna.

Secunda sententia affirmat, quodlibet peccatum mortale condigne mereri pœnam infinitam & sita extremitate quoad extensionem, & quoad intensionem: Almai. tral. 3. Moral. cap. ultimo, eam que probabilem censet Suarez tral. 5. de act. hum. disp. 7 sect. 3. Prob. 1. mortale in ratione offensæ superat qualcunque offensas etiam infinitas ordinis inferioris; sed infinitas offensæ ordinis inferioris condigne merentur pœnam infinitam, tam quoad extensionem, quam quoad intensionem: cuilibet enim condigne respondet pœna determinata quoad intensionem & extensionem: ergo infinitis infinita: ergo à fortiori eadem pœna condigne respondet mortali.

2. Una tantum offensia mortalis in gravitate malitiae excedit infinitas venialium: sed infinitas venialium condigne merentur infinitam pœnam tam quoad extensionem, quam quoad intensionem: ergo multò magis eandem condigne meretur una mortalis. 3. In quolibet mortali sunt infinitæ partes intensionis, seu graduales qualitatis: sed cuilibet parti intensionis condigne respondet pœna determinata quoad intensionem, infinita quoad extensionem: ergo omnibus patribus simul condigne respondet infinita pœna quoad intensionem, & quoad extensionem. Minor prob. quælibet pars gradualis & ortalis, quæ peccaminosa est, meretur pœnam determinatam quoad intensionem;

147.
Probarē
possit.

quà verò contra Deum est, eandem condignè meretur per totam æternitatem, ac proinde infinitam extensiuè. 4. Mortale in ratione mali moralis est maius quocunque malo pœnæ; cùm eligibilius sit quodcunque malum pœnæ, quàm vel vnum peccatum mortale: ergo etiam si malum pœnæ in infinitum augeatur, nunquam èquabit malitiam vnius mortalium. 5. Nullam potest purus homo pro mortali condignam satisfactionem exhibere, etiam si illa in infinitum augeatur; ergo mortale est dignum pœna infinita tam intensiuè, quàm extensiuè. Pœna n. satisfactionis resarcit defectum satisfactionis; ergo nulla satisfactione est æqualis & condigna pro mortali. Confirm. quandomi offendens non exhibet condignam satisfactionem, semper est in offendo iuxtagredi maiorem in infinitum: Igitur & maiorem satisfactionem. 6. Semper Deus punit circa condignum: ergo mindri punit pœnâ mortale in inferno, quàm naturâ suâ punibile est.

156. Prob. 6. ex Theol. pro-
logio. 157. Tertia sent. docet, mortale condignè mereri pœnam finitam quoad intentionem, infinitam quoad extensionem seu durationem: S. Thome prima 2. quæst. 87. art. 4. & communis Scholasticorum. Difficultas est non leuis in reddendâ ratione.

158. 1. Ratio bona à poster. Prima. Illa pœna est condigna mortali, quæ de facto à Deo lata est: hæc est finita intensiuè, infinita extensiuè; non alia. Major prob. Sapientissimus legislator, & iustissimus iudex in pœnis imponendis seruat proportionem æqualitatis pœnæ ad culpam, iuxta illud Apocal. 18. quantum glorificans se &c. Confirm. Deus est iustus in puniendis peccatis, ut in præmiandis meritis: operans omnia perfectissimo sapientissimoque modo, qui est seruare proportionem pœnæ ad culpam, ut præmij ad meritum: quia cùm pœna sit perfectè correctiva & ordinativa culpe; ideoq; ei proportionata sit: quâ n. parte pœna esset minor, non esset correctiva culpæ; quâ parte maior culpæ, excederet proportionem ordinis, quam seruare debet. Hæc ratio bona quidem, at radicem huius condignitatis, quam Deus in peccato supponit, non declarat.

159. 2. Ratio Non à priori Secunda. Illa pœna est condigna culpæ, quæ commensa grauitati culpæ: sed pœna finita intensiuè, & infinita extensiuè commensa est grauitati mortalium: quod est finitum in ratione malitiæ & offendit contra Deum: ergo condignè proportionatur illi pœna finita intensiuè; idem in alia vita semper durat; durante culpâ, durat pœna correctiva culpæ: ergo eadem pœna respondet illi infinita extensiuè: ex S. Tho. 1. 2. q. 87. ar. 4 ad 3. vbi docet, pœnam infinitam quoad durationem non responderet mortali ex parte actus, sed ex parte maculæ, quæ in inferno semper durat, & reatus ipse, ut proprietas maculæ. Contrà: hoc modo pœna æterna non responderet mortali per se, & ratione intrinsecæ indignitatis & malitiæ, sed solum ratione permanentiæ & perpetuitatis, eo modo quo (ut infra) veniali coniuncto cum mortali in inferno responderet pœna æternâ. Vnde ex hac parte pœna mortalium non differret à pœna veniali per accidens coniuncti cum mortali. Confirm. adhuc manet difficultas, quænam pœna condignè responderet mortali actuali. Ratio eiusdem,

160. 3. Ratio Tertia S. Tho. loco cit. corp. Ideò mortali condignè responderet pœna finita intensiuè, infinita extensiuè, quia mortale est finitum ratione inordinatæ conuersione; infinitum ratione auersionis à Deo. Contrà: pœna intensua non solum responderet inordinatæ conuersioni, sed etiam auersioni à Deo ultimo fine, quæ est digna pœnâ non solum damni, sed etiam sensus. Sicut qui offendit Prin-

cipem, non solum est dignus, ut priuetur omnibus bonis à Principe acceptis, sed etiam ut puniatur aliquâ pœnâ sensus in propriâ personâ: sed auersio à Deo est infinita ex eodem S. Thome: Igitur & pœna sensus illi respondens.

Quarta eiusdem S. Tho. eod. art. 4. ad 3. & art. 5. corp. quæ simul est precedentis rationis explicatio. 164. Ideò mortali ex parte auersionis condignè responderet pœna infinita, quia mortale de se est malum irreparabile: ergo naturâ suâ est æternum: ergo condignè responderet illi pœna æterna: quæ pœna consequitur culpat: ergo quando culpa naturâ suâ est æterna, etiam pœna illi correspondens erit æterna. Antec. prob. mortale tollit ordinem creaturæ eum Deo ultimo fine; qui est principium omnis rectæ ordinationis: sublatu igitur ordine ad ultimum finem, afferetur principium omnis rectæ ordinationis. Sublatu principio, nequit defectus contra tale principium reparari: quia omnis defectus reparabilis est à suo principio. Contrà: hæc ratio solum probat, mortali respondere pœnam infinitam ratione perpetuitatis & permanentiæ, quam sublatu principio ordinis, suâ naturâ afferat subiecto, in quo est; non ratione actualis grauitatis & offendit, quam Deo infert ipso momento, quo committitur. Vnde si aliunde posset statim commissum deleri, non mereretur ratione sua actualis offendit contra Deum pœnam infinitam: cùm tamen illud solo momento durans, ratione offendit contra Deum, excederet infinitas inferioris ordinis contra personas creatas in infinitum digniores.

Quinta omnium probabilissima, ex precedente probatio sect. constat sc. mortale ex eo præcisè quodd est probabilissima contra personam increataem, est infinitum in ordine offendit, cùm in tali ordine & serie non habeat superius, & infra se infinitos excedat ordines offendit. Ex eo vero, quod eadem offenda procedat ex cognitione & voluntario finito peccatoris, est intra eundem ordinem tam quoad essentiam, quam quoad intentionem finita, cùm possit & & quoad essentiam variari, & quoad intentionem augeri ac minui: erga ex eâ parte, quam est infinitum, condignè illi responderet pœna extensiuè infinita; quam verò parte est finitum, condignè illi responderet pœna intensiuè finita: ratione infinitudinis, admodum ordinis infinitatem; ratione finitudinis, intentionis finitatem. Confirm. si pœna sensus condignè responderet mortali esset intensiuè infinita, omnia mortalia forent æqualia inter se: quia infinitum ut infinitum non potest esse altero maius aut minus; nec condignitas vnius maior vel minor condignitate alterius; cùm pœna ut passim propria consequatur culpam.

Ad 1. argu. secundæ sent. disting. Major: offendit vnius mortalium superat infinitas ordinis inferioris, altitudine ordinis, concedo; intentione seu extensione malitiæ, nego. Sicut n. vna mortalium altitudine ordinis excedit infinitas ordinis inferioris, ita contrà, malitiæ intentione & extensione exceditur. Respondet autem infinita pœna intensua infinitis offendit ordinis inferioris ratione infinitatis malitiæ intensiuæ vel extensiuæ; & quia vna offenda mortalium finitam habeat malitiam intensiuam, finita illi responderet pœna intensiuæ.

Dices. Infinitudo ordinis offendit mortalium equalet infinitati intensiuæ & extensiuæ infinitarum inferioris ordinis: ergo si infinitis inferioris ordinis responderet infinita pœna intensua, eadem responderebit vel vni mortalium. Resp. fat. esse, ut proprius huiusmodi æquivalentiæ respondeat offendit mortalium pœna sensus & damni, infinita tantum extensiuæ.

170.

sue. Eodem modo resp. ad 2. offendam unius mortalis excedere infinitas venialium tantum ordinis altitudine & grauitate, non extensione, vel intentione malitiae. Ad 3. concedo, cuilibet parti intentionis mortalis respondere determinatam poenam proportionalem quoad intentionem. Hinc tamen non sequitur, poenam respondentem infinitis partibus proportionalibus intentionis mortalis, esse infinitam. Sicut n. infinitae partes proportionales intentionis mortalis non faciunt infinitam, sed finitam malitiam: ita nec infinitae partes proportionales intentionis poenae illis respondentes facient infinitam, sed finitam poenam quoad intentionem.

Ad 4. hoc argum. fieri etiam posset contra veniale; eligibilior enim est quaecunque poena, etiam infinita intensiuè, quam vel unum veniale: quia eligibilius est, secundum virtutem, quodcunque malum poenæ, quam vel minimum malum culpa: cum nullum faciendum sit malum propter quodcunque incommodum vitandum. 2. disting. conseq. quodcunque malum poenæ, etiam si in infinitum augeatur, nunquam æquabit malitiam unius mortalis in ratione poenæ correctionis culpa: nego; in ratione moralis & voluntariæ eligibilitatis, concedo.

Ad 5. nego consequen. non n. est eadem ratio de satisfactione, & satispassione. Nam cum satisfactio naturæ suâ tendat ad compensandum honorem iniuriæ sublatum personæ offendæ, tanto dignitatis & moralis estimationis debet esse, quanto dignitatis & moralis estimationis fuit honor à persona offendæ sublatus: & quia hic censetur ei iusdem ordinis cum personæ offendæ increatæ: cum nulla persona creata sit ordinis increati, nulla satisfactio est condignæ compensatiua honoris Deo per mortale sublati. Satispassio vero, quia naturæ suâ non tendit ad compensandum honorum à persona offendæ sublatum, sed solum ad deprimendum offendentem, quantum ipse contra præscriptum ordinem, quem seruare debebat, se erexit; cumque peccator per mortale exerexit se contra ordinem, quem erga ultimum finem seruare debebat, condigna satispassio illius erit, perpetua separatio ab ultimo fine, & talis poena sensus, que ex morali estimatione sufficiat ad compensandam delectationem, quam peccator ex peccato contra ordinem ad ultimum finem percepit, iuxta cit. Apocal. quantum se glorificavit, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & inculum. Hæc vero delectatio ratione contempnū Dei, quem annexum habuit virtualem saltem, eandem poenam finitam intensiuè, meretur infinitam extensiuè. Ad prob. conseq. nego, satispassionem supplere defectum satisfactionis in ordine ad resarcendum honorem sublatum personæ offendæ, sed solum in ordine ad correctionem & depressionem offendentis infra ordinem, supra quem peccando voluntariè se erexit. Ad confit. antecedens est tantum verum, quando offendens est in statu, ut possit satisfacere: in quo peccator, in termino positus, non est; quia satisfactio debet fieri à personæ gratiâ, ut sit accepta offendæ. Ratio est, quia ius exigendi satisfactionem supponit in offendente proximum debitum satisfaciendi: ubi autem non est proxima potentia satisfaciendi, nec proximum debitum esse poterit. Distinct. etiam conseq. Est in Deo, ut in supremo Domino ius exigendi maiorem satispassionem à peccatore, concedo: ut in iudice, servante proportionem satispassionis correctionis culpa cum culpâ, nego. Ad 6. concedo totum, ut n. de facto Deus puniat citra condignum, sufficit ut

minorem poenam sensus statuerit, quam de facto peccatum ex se condigne mereatur: quod fieri poterit, & si peccatum ex se finitam poenam sensus condigne mereatur, ut per se patet. Cæterum ne pura, Deum post latam legem citra condignum peccata punire, alioqui Deus in lege semel statutâ mutabilis esset: sed quia cùm adhuc, seruata proportione æqualitatis poenæ ad culpam, maiorem potuerit poenam decernere, minorem de facto propter suam clementiam decrevit, quam peccatum naturâ suâ postulat.

S E C T I O . VI.

An peccatum veniale per se condigne mereatur poenam æternam?

Prima sent. affirmat: Est eorum, qui inter veniale & mortale nullum ex naturâ rei agnos- 175. cunt discrimen. Fundam. veniale est aliqua offensa Dei; omnis offensa Dei est digna poenâ æternâ: omnis n. offensa ordinem sumi ex persona offendâ: Igitur offensa contra Deum, quantumvis levissimâ, est in supremo ordine offendæ, ac proinde æternâ poenâ digna. 2. Major est offendam unius venialis contra Deum, quam infinitæ inferiores ordinis contra personas creatas: sed hec ex se condigne merentur poenam æternam: ergo quilibet offensa venialis ex se condigne merebitur poenam æternam. 3. Quodlibet opus bonum in gratiâ fa- 176. ciatum condigne meretur præmium æternum: ergo quodlibet opus malum poenam æternam: à parte rationis. Antec. prob. ex Trid. sess. 6. can. 32. quodlibet opus bonum factum in gratiâ condigne meretur vitam æternam. 4. Veniale coniunctum in inferno cum mortali condigne punitur æternâ poenâ: non, nisi ex se æternâ poenâ dignum esset; alioqui non iuste puniretur æternâ poenâ.

Secunda sent. veniale per se quidem mereri poenam æternam, per accidens ratione gratiæ, cù 179. affinis precedenti. quâ reperitur coniunctum, mereri poenam temporalem. Quo fit, ut quando coniungitur cum mortali, per se illi debeatur poena æterna. Hanc impugnat Mayron. in 4. dist. 21. q. 2. Fundam. implicat, idem subiectum esse dignum poenâ & gloriâ æternâ simul: at non repugnat veniale esse simul cum gratiâ in eodem subiecto. Igitur implicat, veniali coniuncto cum gratiâ deberi poenam æternam: alioqui idem subiectum ratione gratiæ esset dignum gloriâ æternâ; ratione peccati venialis esset dignum poena æterna.

Tertia sent. negat, veniali siue per se, siue per accidens, siue separato, siue coniuncto cum mortali deberi poenam æternam, sed tantum temporalem.

Quo fit, ut etiam in inferno coniuncto cum mortali debeatur poena temporalis: Scot. in 4. dist. 21. qu. 1. g. In ista qu. Mayo. ibid. qu. 2. Rubio quæst. 2. art. 2. concl. 1. Maior. q. 1. concl. 2. Gabrie. dist. 16. q. 5. art. 3. dub. 2. Almai. tract. 3. Moral. cap. 23. Veg. lib. 14. in Triden. cap. 16. Ioan. Medin. cod. de confess. tratt. 2. Tit. De confit. venial. Prob. 1. veniali per se deberitur poena temporalis; ergo etiam coniuncto cum mortali: quia ex illâ coniunctione non evadit mortale, sed manet veniale. 2. Si veniale coniunctum cum

mortali puniretur poena æterna, nullum esset à veniali discrimen quia utrumque æterna poena puniretur: adhuc tamen cum mortali coniunctum veniale in infinitum distat à mortali. 3. Si veniale coniunctum cum mortali puniretur æterna poena, sequeretur multa venialia æquali poena in inferno

180.

3. Sent.

Prob. 1. &

deinceps

181.

Prob. 1. &

deinceps

182.

Prob. 1. &

deinceps

183.

173.
Addit.174.
Ad 6.

punitur, ac punitur unum mortale. Cum enim poena intensiva sensus mortali debita sit finita, tot multiplicari possent venialia, ut et quarent, vel etiam excederent penam unius mortalis. 4. Peccator pro mortalibus in hac vita remisit, in inferno punitur poena temporalis, ergo etiam pro venialibus in hac vita non remisit: utraque n. poena est temporalis. Ante. ostend. poena, que post mortale remissum remanet luenda, est finita: ergo siue ea in hac vita siue in inferno solvatur, non manet amplius luenda. 5. Semper Deus punit citra condignum, ut semper praemiat ultra condignum. Si autem veniale coniunctum cum mortali in inferno aeterna poena puniet, illud in infinitum ultra condignum puniret, ut per se patet.

Quarta sent. docet, veniale per se tantum mereri penam temporalem, per accidentem coniunctum in inferno cum mortali debet penam aeternam: Aten. 4. p. q. 15. me. 3. ar. 3. §. 4. S. Tho. 1. 2. q. 87. ar. 5. ad 3. de malo q. 7. ar. 10. & in 4. dist. 21. q. 1. ar. 2. ad 3. qu. Bonav. in 4. dist. 21. p. 1. art. 1. qu. 1. ad ult. R. char. art. 2. qu. 3. Duran. qu. 2. Capro. qu. 1. ar. 1. conc. 2. Sot. dist. 19. qu. 1. art. 4. Calet. Contra. Medin. Christ. 1. 2. qu. 87. ar. 5. Vafqu. dist. 14. cap. 2. Suar. de act. hum. tract. 5. dist. 7. scil. 4. &c. Nota, posse veniale coniungi cum mortali in alia vita: 1. modo non coniungitur remissum, neque quoad culpam, neque quoad penam: 2. modo remissum quoad culpam, non quoad penam: quo pacto coniunguntur alla mortalia, que fuerunt in hac vita remissa tantum quoad culpam, de quibus ead. ratio est ac de venialibus, non remissis quoad penam. De vitaq; est controversia.

Dico 1. Veniale neque quoad culpam, neque quoad penam remissum coniunctum cum mortali punitur aeterna poena in inferno. Probat Suarez: si veniale coniunctum in inferno cum mortali puniretur poena temporalis, etiam mortale non remissum, ratione inordinata conversionis puniretur poena temporalis sensus: nam etiam mortali non remisso, ratione conversionis, per se tantum debetur poena finita sensus: ergo si ideo veniale coniunctum cum mortali debetur poena finita, quia per se illi debetur poena finita, etiam mortale non remissum punietur poena finita sensus, cum etiam mortali non remisso ratione conversionis debetur poena finita sensus. Nec obstat coniunctio conversionis cum auersione in eodem mortali: sicut nec obstat coniunctio venialis cum mortali in eodem supposito. Sed contra: poena sensus non solum respondet mortali ratione conversionis ad creaturas, sed etiam ratione auersione a Deo, cui debetur poena sensus infinita extensio: nam etiam auersio ipso mortali est digna aliquam penam sensus, & non finita quoad durationem, cum sit debita offensa infinita ac supremae in ratione ordinis; ergo infinita extensio. Non igitur est eadem ratio de veniali & mortali, ratione conversionis: nam veniali considerata omni malitia, quam intrinsecè includit, non debetur nisi poena finita: at vero conversioni mortalis considerato omni respectu, quem intrinsecè includit, non debetur tantum poena temporalis: nam licet haec illi debetur per respectum ad obiectum diffiditum creaturam, debetur ramen poena aeterna per respectum ad auersione & contemptum ultimi finis. Funda. igitur ex S. Tho. cit. qu. de malo, & in 4. loco cit. Nulla culpa remittitur sine gratia: nullius autem gratiae capaces sunt damnati, cum in inferno nulla sit redemptio: igitur nullum peccatum remittitur in damnatis: quadiu autem perseverat culpa in subiecto, perseverat & poena. Igitur si culpa venialis in damnata-

tis semper perseverat in ratione culpat, semper in eis perseverabit & poena, cuius venialis debitis, aeterna, non per se & ratione loci malitiae precise, sed per accidentem ratione condictionis in eodem supposito cum mortali, ratione cuius veniale redditur irremissible, atque ideo in aeternum possibile. Major prob. ad remissionem cuiuscumque peccati requiritur, saltem de facto & ex parte peccatoris aliquis actus terra & fulvis, qui absque speciali auxilio elici non potest, & ex parte Dei aliquid condonatio ad remittendam offensam, sibi per peccatum illatum. Igitur nulla culpa remittitur absque gratia. Conseq. probat S. Tho. biblio ordinatum in rerum natura relinquunt Deos, cum sit contra perfectionem uniuersi, quanto ipse per se intendit: cum igitur culpa non possit, nisi per peccatum ordinari, nullam perpetuam in inferno perseverantem sine poena relinquere, relinquere aliquid in hoc uniuerso perpetuam inordinatum. Nec est eadem ratio de peccatis, que damnati comeditunt, cum ratione illa Deus nouam penam esse habet non puniat: quia illa committunt in terrena; in quo sicut homines sunt amplius capaces novi peccatis, ita nec nos penae. Confirm. V. cum solutione peccati temporalis remittitur veniale coniunctum in inferno cum mortali, vel non remittitur. Si remittitur, ut docent illi, qui habituale collocant in sola destinatione ad penam; 1. falso intentio facta. sc. habituale esse solam destinationem ad peccatum. 2. sequitur, peccatum remitti absque illo actu retractatio peccatoris, immo cum constituta affectu & oblatione ad illud: siquidem omnibus damnati manent perpetuam obstinati ad omnia peccata, que commiserint. 3. cum nullum peccatum sine gratia remitti possit, sequitur, aliquam gratiam conferti damnatis, quibus venialis remittuntur. Si vero soluta poena adiuvat persecutum cultum manet aliquid inordinatum in reu. natura?

Dico 2. Peccatum remissum quoad culpam, & non quoad penam, non punctot nisi temporaliter poena in inferno: sicut etiam mortalia remissa in Durand. hac vita quoad culpam, puniuntur penam temporali: Durand. loco cit. hoc sensu admitto 3. sentent. Scotist. quamuis ipsi loquantur de venialibus, adhuc in hac vita quoad culpam non remisit: hęc est contra plerosque authores 4. sent. qui expressè docent, venialis etiam remissa tantum quoad culpam in inferno puniri aeterna poena, sicut & mortalia.

Prob. 1. Ad soluendum penam non requiritur status gratiae, sed sufficit ut illa soluat ut iuxta prescriptum & sententiam iudicis: ut patet tum in legibus humanis, que ad soluendum penam non requirunt, ut reus sit reconciliatus cum offendit in diuinis, damnaci. n. condigne soluant penam aeternam sibi propter peccata a Deo impositam, esto sint in statu inimicitiae: ergo etiam condigne soluere possunt penam temporalem pro peccatis in hac vita quoad culpam remisit. Confirm. Deus in his penis exigendis non intendit, nisi ut culpa delinquentis corrigatur: Corrigitur iam remissa per solutionem penae temporalis relictæ.

2. Nulla hic interuenit remissionis gratia, cuius damnati capaces non sunt: soluere n. totam penam a iudice taxatam, nulla est gratia, vel remissio: at damnati pro peccatis quoad culpam in hac vita remissi soluant totam penam, a summo iudice Deo taxatam. Igitur nulla illis sit gratia, aut remissio. Ex alia parte non sequitur, quod culpa adhuc in inferno perseverans non ordinaretur condigna penam: cum iam nulla sit culpa. Sola autem pena, ex culpa summa condonata relata, non est ordinabilis & corrigitur.

254 Disp. XXIII. De peccato veniali & mortali. Sectio VI.

& corrigibilis per aliam poenam, sed tantum soluenda iuxta judicis sententiam: ergo illa soluta, non est cur alia solui debeat. Nec est eadem ratio de satisfactione, quae non acceptatur ab offendo, nisi fiat a persona grata: quia satisfactio per se primò dirigitur ad resarcendum per modum obsecracionis honorum sublatum a persona offensa, cui ut sit grata, prouenire debet a persona amica. Poena autem per se primò dirigitur ad corriganam culpam delinquentis. *Dices.* Non soluit homo in

Non soluit homo in hac vita penas ex peccatis remissis relictas in peccato existens; ergo nec in alia. Resp. concessio antec. de quo in 8. 10. neg. cōseq. homo n. in hac vita remissis relictas in peccato existens.

non est in statu tantum satispaciendi, sed etiam satisfaciendi & merendi; satisfactio autem & meritum per se postulant suppositum gratum: in inferno homo est in statu pure satispaciendi. Vnde major est ratio, cur ibi potius, quam hic, existens in peccato soluat penas ex peccatis remissis relictas: ita, sapienter disponente Deo, ut nullum opus in hac vita nobis valeat ad remissionem penarum, quin etiam nobis valeat ad premium. Hoc dictum fit de satisfactione ex opere operatis, non operato Christi.

Ad fund. primæ, neg. minor: ad prob. disting.
Mofund. 1. antec. omnis offensa immediatè contra personam, ordinem sumit a persona, quæ offenditur, concedo: quæ immediatè non est contrapersonam, sed contraria bona extrinseca personæ, ordinem sumit à persona, nego. Talis est offensia venialis ex sec. 2.

297. Vna offensa venialis non excedit infinitas contra personas creatas.

298. Ad 3. Ad 3. neg. conseq. quodlibet n. opus bonum factum in gratia accipit ab ipsa gratia condignatum ad vitam æternam. Cùm enim gratia sit perfectissima participatio naturæ diuinæ in ratione essendi, quodlibet opus ab ipsa condignificatum, sit proportionatum meritum vitae æternæ: nam qui participat naturam diuinam, dignus est ut participe operationes naturæ diuinæ, cuiusmodi sunt visio & dilectio beatifica, quæ vita æterna nominantur. At veniale ex nullo capite habet, ut per se dignum sit pena æternæ. Non ex se, quia cum non sit immediatè contra Deum, non tollit amicitiam & coniunctionem cum Deo; nec potest ex se esse dignum pena æternæ: alioqui tale peccatum committens simul esset dignus vitæ æternæ, & penæ æternæ. Nec ex subiecto, in quo est: licet enim ex subiecto fiat per accidentem irremissibile, quando coniungitur in inferno cum mortali, hoc non fit, quia subiectum communicat vanali indignitatem mortalis, sicut gratia communicat operi bono dignitatem ad gloriam; sed quia, cum nequeat absq; gratia remitti, & subiectum in termino existens non sit capax gratiae, non poterit in inferno remitti.

299. Ad 4. Ad 4. disting. maior: veniale coniunctum in inferno cum mortali condigne punitur æternâ poenâ per se, & ratione offensæ præcisè, nego; per accidentem ratione incapacitatis subiecti, concedo. Vnde neg. absoluē minor, quæ priorem sensum reddit. Ad prob. neg. sequel. vt. n. veniale æterna poena iuste puniatur, sufficit ut ex quocunque capite sit dignum æternâ punitione.

300. Ad 2. sent. Secunda sent. quatenus assent, veniali per se & ratione offensæ præcisè deberi poenam æternam, confutata est: quæ docet, per accidentem ratione gratiae, cum qua sepe coniungitur, illi deberi poenam temporalem, falsa est: cùm ea per se illi debetur.

Non n. ab ipsa gratia, cum quæ in eodem subiecto coniungitur, habet ut sit leuis offensa Dei, eiusque amicitiam non dissoluens, propter quæ illi temporalis poena responderet, sed per se & ratione sui: ergo solùm per accidentis debita est illi poena æterna.

Ad 1. tertie, neg. conseq. ad prob. concedo, veniale coniunctum cum mortali non euadere mortale, atque adeo neque coniunctum cum mortali per se, sed solùm per accidentis condigne mereri poenam æternam; euadere tamen irremissibile, non ratione intrinsecæ malitiæ, sed defectu capacitatis subiecti non admittentis gratiam, quæ ad remissionem venialis necessaria est. Ad 2. neg. sequel. etiam si n. utrumque æternâ poenâ in inferno puniatur,

tamen mortale per se & ratione intrinsecæ malitiæ, veniale ratione incapacitatis subiecti. Ad 3. nullum absurdum, multa venialia per accidentis in inferno

puniri æquale, aut etiam maiore poenâ sensu, quam vnum mortale, cum in hâc poenâ conueniant. Sicut n. conueniunt in finitudine & ordinis autem malitiæ, ob quam talis poena imponitur, quæ est inordinata conuersio ad obiectum creatum, quæ in utroque reperitur: ita & in poenâ tali conuer-

sione respondente. Vnde si à mortali separaretur tale.

auersio, manente solâ conuersione ad obiectum creatum, ut esset in casu, quo quis cum invincibili ignorantia ultimi finis conuerteretur ad obiectum notabiliter rationi dissimilum, deberetur illi sola poena temporalis sensus, ut debetur veniale: nam in eo casu mortale desineret esse mortale, quia hoc formaliter dicitur propter contemptum Dei, qui cessaret ignorato invincibiliter Deo. Differunt tamen mortale & veniale in hac eadem poena sensus: quia mortali hâc finita intensiù, per se debetur infinita extensiù: multis venialibus coniunctis in inferno cum mortali, per se tantum debetur poena finita intensiù, per accidentis infinita extensiù.

Ad 4. neg. conseq. propter rationem in 2. assert. assignatam. Ad 5. neg. minor. ut enim Deus puniat circa condignum, veniale coniunctum in inferno cum mortali, sufficit, ut puniat illud minori poenâ sensus, quam ex se sit dignum, etiam si ratione incapacitatis subiecti illud ipsum puniat poenâ sensus infinitâ extensiù.

Ex dictis sequitur, nullum peccatum, quæ peccatum est formaliter, posse esse poenam peccati: S. Thom. I. 2. qn. 87. art. 2. Nam poena est ordinativa peccata; ordinatur enim ad reparandum ordinem, quem culpa destruxit, subijcendo peccatorum potestati ordinantis: at nullum peccatum, quæ peccatum est formaliter, est ordinativum culpæ, sed potius destruktivum ordinis; nullum n. peccatum ut sic, subijcit, sed potius eleuat peccatorum supra potestatem ordinantis: igitur nullum, quæ peccatum est formaliter, potest esse poena peccati. Nam vna deordinatio non potest per aliam deordinationem ordinari. Confir. omnis poena potest per se in vindictam peccati à iudice intendi: nullum peccatum ut sic potest à Deo in vindictâ peccati intendi.

S E C T I O VII.

An veniale fieri possit mortale, & contraria?

*T*rifariam, ex S. Tho. I. 2. qn. 88. art. 4. intellectu, veniale fieri mortale. 1. respectu eiusdem actus numero, qui de veniali successiù transcat in mortale. 2. respectu eiusdem actus specie, ut quod ex genere suo est veniale, fiat ex circūstantia mortale. 3. respectu multiplicationis actuum, an scilicet

Trifariam veniale fieri mortale.

an scilicet plura venialia constituere possint vnum mortale. Quoad priores duas controversias, de actu exteriori nullum est dubium, quia idem numero actus, ut eadem deambulatio propter varios fines imperata, possit ex veniali fieri mortalis, & vice veria; idem mendacium ex genere suo veniale, fieri ob malum finem mortale.

^{207.} Dico 1. Poteſt idem numero actus interior physicè inuariatus de veniali fieri mortale, & contrà: Est communior ſent. & à fortiori omnium, qui docent, poſſe eundem actum ex malo fieri bonum, & ex bono malum. Prior pars conſtat in motibus ſubitiſ circa obiectum notabiliter diſforme, qui à principio defectu plenæ aduertentiæ ſunt venialia; accedente verò plena aduertentia, inuariati physicè fiunt mortalia. Non enim oportet ad cognitionis variationem, in his caſib⁹ variati voluntatis affectum: nam poteſt voluntas, adueniente perfecta notitia deformitatis obiecti, perſeueraſe in eodem affectu ex eodem motu elicit⁹. Nec eſt eadem ratio de actu virtutis: qui vt ſumat bonitatem ex obiecto, debet ipſam intendere propter ſe: at in motibus indeliberaſ non ſerat, in dicitur propter ſe, cùm nondum plenè cognoscatur: igitur vt accedente perfecta notitia honestatis, fiat actus virtutis, debet propter ſe illam intendere, atque adeò mutari in nouam & exprefſam tendentiam in obiectum, propter ipſius honestatem de nouo cognitam. Quæ tendentia cùm ſit intrinſeca actu, neceſſariò mutat intrinſecè & physicè actu. Actus verò peccati, cùm non debeat intendere deformitatem obiecti, ad hoc vt, accedente perfecta notitia deformitatis, fiat pecaminosus, neceſſe non eſt, vt deformitatem de nouo cognitam intendat, ac proinde vt physicè & intrinſecè mutetur, ſed ſat erit, ſi tantum illam cognoscatur; cùm poſſit voluntas perſeueraſe in eodem affectu & motu formalis, ſub quo ante a ad obiectum ferebatur.

^{208.} Cæterū aſſertio eſt de ijs tantum peccatis, quæ vt obiecti deformitatem contrahant, non debeat expreſſe tendere in obiectum diſſonum: quia cùm motiuū horum ſit per ordinem ad multa, non poteſt cognosci, niſi cognitione perfecta, ſeu cōparatiua. Ac proinde non eſt idem motiuū formale totale, ſub quo voluntas tendit ad hanc peccata cognita cognitione perfecta, atque imperfecta: Mutato autem motu formalis, neceſſe eſt mutari physicam entitatem actu, quæ à motu formalis essentialiter pender. Motiuū verò formale aliquorum peccatorum plerumque eſt ratio delectabilis, relucens in obiecto, quæ, quia non pender ex comparatione plurium rerum, poteſt tota cognosci cognitione imperfecta.

^{209.} Posterior pars aſſert. prob. poteſt voluntas à principio ferri ip obiectum notabiliter diſforme cum plenâ aduertentiâ, & paulo poteſt, iſurgente vehementi paſſione, perſeueraſe circa idem ſub eodem motu imperfecte cognito, quo caſu, id quod erat mortale, fit veniale defectu perfecte libertatis & moralis potentiaſ ceſſandi à tali actu.

^{210.} Hic caſus: Plerique hanc doctrinam extendunt ad eos actus, qui in principio ferebantur ad obiectum veniale ſub circumſtantia mortalis, quā ſublatā, & remanente tantum obiecto venialis, tales actus aiunt, ex mortalibus fieri venialia. Ut ſi quis ex plena aduertentia incipiat propter delectationem velle comedere carnem hora 1. noctis ſabbati, & perſeueraſe propter eandem in eadem voluntate viſque ad horam 1. dici ſequentis: idem actus voluntatis ante duodecimam erat mortalis, propter circumſtantiam prohibitionis; post 12. ſublatā circumſtantia prohibitionis, remanente tantum motu delectationis fit veniale; & contrà pari modo, ſi quis primò conſcientiā erroneā iudicet id quod committit eſſe mortale, quod reipsa eſt veniale; & deinde, errore ſublatō, iudicans eſſe veniale, adhuc perſeueraſe in illo, eodem motu inuariato idem actus de mortali transit in veniale, & e conuerſo.

ſtantiam prohibitionis; post 12. ſublatā circumſtantia prohibitionis, remanente tantum motu delectationis fit veniale; & contrà pari modo, ſi quis primò conſcientiā erroneā iudicet id quod committit eſſe mortale, quod reipsa eſt veniale; & deinde, errore ſublatō, iudicans eſſe veniale, adhuc perſeueraſe in illo, eodem motu inuariato idem actus de mortali transit in veniale, & e conuerſo.

Hanc doctrinam in 1. caſu non admitto; admitto in 2. caſu, quando actus incipit circa obiectum veniale, adueniente circumſtantia mortalis, quā idem actus tranſeat de veniali in mortale: quia noua circumſtantia mortalis adueniens constituit obiectum mortalis, & conſequenter actus circa illud erit mortale. Cū igitur poſſit idem actus inuariatus, qui ante a versabatur circa obiectum cognitionum cum circumſtantia venialis, versari circa idem cognitionum ſub circumſtantia mortalis, poſſit idem actus physicè inuariatus fieri de veniali mortalis. Ratio prioris partis eſt: quia qui à principio cum plena aduertentia tendit in obiectum cognitionum cum circumſtantia mortalis, adhuc eā ſublatā, interpretatiū manet in eodem affectu erga talē circumſtā. affectus verò imputatus manet cum eadē virtute & intentione: quæ ſi ante a interpretatiū ſe extendebat ad circumſtantiam mortalis, etiam poſtea. Conſir. ex vi talis affectus manet voluntas ita diſpoſita, vt ſi iterum eadem circumſtantia rediret, à proposito obiecto nō deſiſeret.

^{211.} Dices. Eadem eſt ratio de illo qui primò vult obiectum cognitionum cum circumſtantia tantum venialis; & deinde, eodem affectu inuariato, perſeueraſe in volendo eodem obiecto cognito cum circumſtantia mortalis. Nam etiam iſte ex vi affectus eſt diſpoſitus ad volendum idem obiectum cum circumſtantia mortalis. Eadem quoque ratio erit de illo, qui committit mortale ex plenâ aduertentiâ, & deinde in eadem actu perſeueraſe cum ſemiplenâ, hic moraliter & interpretatiū perſeueraſe in eodem affectu.

^{212.} Resp. qui nondum actu voluit obiectum cum circumſtantia mortalis, nondum censetur interpretatiū & imputabiliter illum velle, eſto ex vi talis actus ſit habitualiter diſpoſitus ad volendum illud, etiam cum circumſtantia mortalis. Quia nequit nobis ad peccatum personale impotari, niſi quod fundatur in aliquo actu noſtro libero: alioqui imputarentur nobis peccata, quæ committeremus, ſi talis, vel talis occasio offerretur. Sed ille, qui primò vult obiectum cum circumſtantia venialis, nondum actu voluit id cum circumſtantia mortalis. Contrà verò, qui primò vult obiectum cum circumſtantia mortalis, quā ſublatā adhuc perſtit in eodem affectu circa idem cum ſola circumſtantia venialis, actu voluit eodem affectu omnino in riato obiectum cum circumſtantia mortalis. Igitur maior eſt ratio, vt huic imputetur, & non illi. Conſir. Intentio mala finis interpretatiū & imputabiliter perſeueraſe in electione mediorum: Ergo à fortiori, affectus circa obiectum mortale interpretatiū & imputabiliter perſeueraſe in eodem affectu inuariato circa obiectum veniale. Vnde niſi hic retractet priorem affectum, ſemper censetur moraliter perſeueraſe in illo,

^{213.} Posterioris diſcretiōnē eſt: qui ob vehementem paſſionem amittit plenam aduertentiam circa obiectum notabiliter diſsonum, etiamsi perſeueraſe in eodem affectu physicè, haud tamen censetur perſeueraſe in eadem affectu moraliter, propter moralē imponentiam, quam ex vehementia paſſionis excitatae experitur, ceſſandi à tali affectu.

Hoc intellige, quando passionis vehementia non fuit prævia: nam quando est prævisa, censetur voluntaria in causa, ac proinde etiam quando est sub tali passione, peccat mortaliter: quia voluntariè se in talém passionem coniecit; & ex aliâ parte non est omni rationis aduententiâ destitutus.

^{215.} *Vtior
difficultas.* An idem actus numero possit esse veniale & mortale simul? Negant aliqui, eo quod includant rationes contradictrioriè oppositas. Veniale est ab intrinseco principio reparabile; nec tollit gratiam & amicitiam cum Deo: contrà verò mortale. Affirmant alij; quia si mendacium ordinetur ad homicidium, non awittit suam malitiam ex obiecto veniale, licet acquirat aliam ex fine mortalem.

Dico 2. Non posse eundem actum esse mortale & veniale simul positiuè: deberet n. id est actus continere proprietates utriusque simul; vt sit veniale & mortale simul; posse tamen eundem actum esse mortale positiuè, & veniale negatiuè: quia ad hoc sufficit, vt idem actus de facto positiuè contineat proprietates mortalis ratione finis: & eidem considerato ratione obiecti conueniant proprietates venialis, non actu & positiuè, sed potentia & negatiuè.

Dico 3. Nequit idem numero actus interior inuariatus in genere moris, ex veniali fieri mortale, & è conuerso: contra Vasquez 1. 2. disp. 145. num. 5. & Curiel. qu. 88. art. 4. 5. 1. est S. Doctoris 1. 2. qu. 88. art. 4. vbi aperiè negat, posse eundem actum mortaliter ex veniali fieri mortale, licet possit idem actus physicè. Ratio: actus in esse moris principaliter pender à ratione regulante; ex disp. 13. sed alia est ratio regulans, à qua discordat veniale, & à qua mortale: regula enim à qua discordat mortale, est dictamen de conseruanda charitate ultimo fini debita: regula, à qua veniale, est dictamen de conseruando tantum feruore charitatis erga ultimum finem. Ut autem actus moraliter mutetur, sufficit, vt connoter diversam regulam, à qua discordat: quae connotatio cum sit extrinseca physicæ entitati actus, non est neesse, vt illum physicè mutet. Ex his constat, veniale etiam specie, & genere in esse moris differre à mortali, sicut differentur hęc dictamina, à quibus actus in esse moris specificantur.

Veniale ex genere & mortale ex fine & circumst. Dico 4. Poteſt veniale ex genere, fieri mortale ex fine, vel ex circumstantia: non, mortale ex genere, fieri veniale ex fine, vel ex circumst. tamen fieri possit veniale ex surreptione: S. Doctor. 1. 2. q. 88. art. 4. 5. & 6. prob. prima pars: potest veniale ex genere, assumi ut medium ad mortale, vt mendacium ad homicidium: vel si quis adeò amet obiectum ex genere veniale, vt in eo ultimo finem alloget: ita ut paratds sit propter illud etiam grāde præceptum transgredi: hęc autem voluntas seu affectus non sufficit, vt sit tantum habitualis, sed debet esse actualis, quia non imputantur nobis ad peccatum, quę faceremus, sed quę actu facimus. Tale igitur peccatum erit veniale ex genere negatiuè tantum, mortale ex fine, sive ex affectu politiuè. De quo explica August. relatum dist. 25. cap. Vnum orarium: vbi, nullum, inquit, peccatum est adeò veniale, quod non fiat criminale, dum placet. Nunquā autem ex sola intentione affectus, aut diurnitate mora veniale ex genere, fieri potest mortale: maior n. intensio, aut duratio non mutat naturam actus: & ex aliâ parte nullum extat præceptum naturale, aut posituum, quo certa intensio circa obiectum creatum sub mortali nobis prohibeatur. Alioqui cum talis intensio sit nobis ignota, semper essemus dubij, an ad eā deuenierimus; iūd. sepe peccaremus.

mortaliter, exponēdo nos periculo eū attingendi.

Prob. secunda pars: vt rechè S. Tho. qu. cit. ar. 6. ^{219.} mortale & veniale ex genere, differunt vt perfectū & imperfectū in genere peccati: at imperfectū <sup>non mortale
ex genere
veniale ex fine;</sup> potest per additionem fieri perfectū; nequit perfectū & cum per additionem fieri imperfectū: igitur non potest mortale ex genere per additionem circumstantiæ venialis, fieri veniale, quin remaneat mortale: nam malitia venialis addita mortali, non tollit malitiam mortalis, sed auget potius illam: & extendit ad nouam venialis. Tertia pars ostend. nullum n. est peccatum in suo genere mortale, quod defectū perfectæ aduententia & libertatis fieri nō <sup>et si fiat us
niale ex surreptione</sup> possit veniale: igitur mortale ex genere fieri potest veniale ex surreptione, defectū plenæ aduententia & liberationis.

Dico 5. Nulla multiplicatio venialium attin- ^{221.} gere, vel adæquare potest grauitatem unius mor- *Affiratio
communis* talis: probat S. Tho. 1. 2. qu. 88. ar. 4. primò ex parte poenitentia mortali debitæ, quę infinita est quoad durationem, ad quam poenam nulla venialis mul- ^{ox 4. ea} tiplicatio pertingere potest, nam quantumvis ea ^{pisib.} multiplicantur, non merentur nisi poenam finitam.

2. Ex parte poenæ damni, quę est carentia diuina & visionis, quę teste Chrysost. apud S. Dol. cit. est omnium grauissima: nulla autem venialia possunt subiectum in æternum priuare visione Dei, quia cum non tollunt gratiam, nec ius tollunt & dignitatem ad gloriam. 3. Ex parte offendit contra Deum. Cum enim mortale auerterat ab ultimo fine, preferendo illi amorem creature, grauissimam infert iniuriam Deo, plus estimando creature, quam creatorē: veniale, cum ab ultimo fine non auerterat, neque illi amorem creature preferat, levissimum, & in infinitum distantem iniuriam irrogat Deo: nec est directa offensa Dei, quia non vergatur immediate circa Deum, sed circa media.

4. Ex parte effectus. Mortale n. infert mortem animæ irreparabilem, soluitque illius coniunctionem cum principio vitæ, & ultimo fine; ita ut anima peccato mortua, & principio vitæ supernat. priuata, nunquam ex se ad vitam gratiæ resurgere valeat: sicut corpus ab anima seiuandum, ex se nunquam ad pristinam vitam resurgere valeret, veniale nec mortem infert animas, nec coniunctionem cum intrinseco principio vitæ & ultimo fine soluit: vt possit anima coniuncta cum intrinseco principio vitæ & ultimo fine, vitalia opera supernat. exercere, & per ea se ad pristinum charitatis feruorem restituere. 5. Omnia venialia non possunt coalescere in unam culpam grauiorem; cum sint culps à priori diversæ rationis, ac proinde ineptæ ad unam grauiorem conflandam. Ergo si quilibet venialis ex se idonea nō est tollere amicitiam cum Deo, nec subiectum priuare debitā sanctitate, neque id efficere poterunt omnes veniales simul; cum omnes simul non efficiant unam grauiorem, sed tantum illam plures repetitam in suo genere extendant.

Vna hęc difficultas: si verum est, ex pluribus ve- ^{226.} nialibus non fieri unum mortale, quo pacto qui *Suppositif
diffic.* singulis furtis peruenit ad notabilem quantitatem, teneatur restituere sub mortali. Nauar. in sum. cap. 17. nn. 139. opinatur cum, qui singulis minimis furtis deuenit ad notabilem quantitatem, in nullo furto peccare, nisi tantum venialiter, teneri tamen sub mortali sublatum restituere, si continuato tempore sine magnis interuallis ad notabilem quantitatem peruenit: sub mortali nonteneri, si interpolatis & distinctis temporibus intra aliquot annos hęc furtis committeret, etiamsi perueniret ad quantitatem duplo maiorem cā, quę ad mortale satis est: quia

- Fundam.** quia ceteris paribus, magis peccat qui capit, quam qui retinet alienum: sed qui capit illa parua furtū sine intentione perueniendi ad notabilem quantitatem, non plus peccat, quam venialiter: ergo nec ea retinendo plus peccabit, quam venialiter.
- 227.** Hęc sent. quam sequitur *Lessius de iure & iust.* lib. 2. cap. 12. dub. 8. quoad utramque partem probabilis est, & in praxi sentia: quia omnia illa parua furtū per tam longum, & discontinuum tempus facta, nō censentur notabile damnum inferre domino, eo quod paulatim & insensibiliter per subtractionē paruae materiæ facta sint. Opposita sent. probabilior est: quam docet *Ioan. Modin. cod. de re. fisc. q. 10. §. currit hic. Sot. lib. 5. de iure & iust. q. 3. ar. 13. ad 3. Pet. Navar. l. 3. c. 1. n. 51. Courarr. l. 1. variar. c. 3. n. 12. pro quā citat Maior. in 4. di. 15. q. 25. & 26. Vasq. I. 2. disp. 146. cap. 2.* & alij docentes, ultimum furtū, quod compleat simul cum praecedentibus materiam notabilem, esse mortale: licet .n. ex se sit materia leuis, coniuncta tamen cum alijs infert notabile damnum domino. Vnde si quis per unicam actionem totum illud damnum interret domino, peccaret mortaliter: ergo etiam si per plures actiones, parum refert; cum eodem modo dominus notabiliter ledatur. Hoc autem non prouenit ex eo, quod ex pluribus venialibus fiat unum mortale, sed ex eo quod postremum furtū simul cum praecedentibus compleat unam notabilem qualitatem mortalis. Atque adeo qui illud usurpat, peccat mortaliter, usurpando materiam notabilem mortalis: quia retinere rem alienam, & illam usurpare inuitio domino, est unum & idem: igitur si mortaliter peccat retinendo, etiam usurpando. Antec. prob. idem retentio rei alienæ est peccatum, quia damnum infert domino: sed etiam usuratio damnum infert domino: igitur si retinere rem, quæ simul cum praecedentibus constituit notabilem quantitatem, est mortale; erit etiam mortale usurpare rem, quæ simul cum praecedentibus integrat materiam notabilem.
- 229.** Quoniam vero hęc doctrina non in omnibus venialibus locum habet, ut postremum simul cum praecedentibus constituat materiam notabilem mortalis; mendacium .n. licet nullies repetitum, nunquam simul cum praecedentibus integrat materiam mortalis, ad hoc dignoscendum, statuenda est hęc regula. Quotiescumque materia & obiectum venialis sublequentis continuari potest, & constitutre unum quid maius cum materia & obiecto praecedentiū, tunc ultimum veniale, quod cum praecedentibus integrat materiam notabilem, sit mortale, quod alioqui esset veniale. Ut si materia notabilis furti, sint decem grossi, quando usurpatur decimus, committitur mortale: intellig. quando fur ipse aduertit: alioqui si quando usurpat decimum grossum, non aduertit se usurpare alios novem, non peccat mortaliter, et si tenetur sub mortali restituere statim, ac recordatur, se cum ultimo usurpare alios novem. Eadem doctrina verificatur in materia intemperantia: vt si quis tempore ieiunij sapienter comedat in die, ita ut in tribus, vel quatuor ientaculis ieiunium notabiliter non violent, violet in quinto, in eo peccat mortaliter. Quod admodum in materia voti, officij diuini, & similiibus praceptis, in illa omissione, vel commissione peccatur mortaliter, quæ simul cum praecedentibus constituit materiam notabilem voti, officij diuini, aut alterius pracepti. Ex quo apparet maior probabilitas huius nostræ opinionis, & minor probabilitas praecedentis, quæ assertebat, ultimum fur-
- tu simul cum praecedentibus non constituere materiam mortalis: ex ea .n. sequeretur, neque in materia temperantia, voti, aut alterius pracepti, committi mortale ex pluribus omissionibus, aut commissionibus leuis integrantibus unam omissionem, vel commissionem gravem.
- Infertur 1. peccare mortaliter illum, qui simul cum alijs infert notabile damnum, etiam si singuli scorsim non nisi leue damnum inferant: Nec non singulos teneri ad restitutionem pro suā dumtaxat portione, non pro toto ablato, nisi forte qui fuit causa, sine quā notabile damnum non fuisset illatum: tunc .n. tenetur ad totum sub conditione, si alij non scis fecerint. 2. non peccat mortaliter, ac proinde neque ad restitutionem tenetur, qui leue aliquid suffuraretur ab illo, cui graue damnum ab alio illatum est: secus si illi notabile damnum non est illatum à singulis per se, sed ab omnibus simul. Ratio: quando notabile damnum est ab aliquo certo illatum, iam habetur certa persona, & à qua fieri debet restitutio: ex alia parte qui leue furtum sufficit, non tenetur sub mortali illud restituere, cum notabile damnum non inferat, nec tollat à domino rei ablata actionem in certam personam, quæ notabile damnum intulit. Vnde si fiat excommunicatione in omnes, qui vineam aliquam depopulati sunt, si singuli per se leuem materiam furati sunt, omnes tenentur ad restitutionem sub poena latæ excommunicationis. Si verò aliqua, vel aliquæ certæ personæ per se notabile damnum intulerint, & unus, vel duo alij leuem materiam furti usurparerint, non tenentur sub poena excommunicationis. ad leuem illam materiam restituendam. Eadem ratione, quando plures minimam quantitatem scorsim suffurando, notabile damnum intulerunt, an sequam fiat notabilis damni compensatio, omnes tenentur sub mortali ad restitutionem illius minimæ quantitatis, quæ singuli suffurati sunt. Postquam verò facta est ea compensatio, si unus, vel alter super sit restitutorus, non tenebitur sub mortali ad eam minimam quantitatem restituendam. Ratio: eatus ante sub mortali tenebatur ad eam restituendam, quatenus ex illa simul cum alijs penitus debat restitutio rei notabilis ablatae. Cum igitur notabilis res ablata sit restituta, non amplius tenebitur sub mortali ad eam minimam restituendam. Quam doctrinam non modò veram existimo in casu, quo singuli per se scorsim ab alijs, sed etiam in casu quo omnes simul furati sunt: licet .n. tunc singuli mortaliter peccauerint ratione notabilis damni, quod omnes simul intulerunt, reparato tamen postea notabili danno, non tenetur unus, vel alter sub mortali paruam materiam restituere.
3. Cum quis per singula furtū ad notabilem quantitatē peruenit, quoties deinde ab eodem domino leuem materiam usurpat, toties peccat mortaliter, qui et toties virtualiter usurpat totam materiam praecedentem, ac proinde toties notabile damnum infert domino. Oppositum docet *Lessius cit.* Sed quid mirum, cum ipse censeat, non peccare mortaliter, qui postremo furtū simul cum praecedentibus integrat materiam notabilem, et si peccet mortaliter non restituendo?
- Tandem quod de singulis furtis respectu unius domini dictum, dicendum etiam respectu diuersorum: huc postremum furtū, quod simul cum praecedentibus notabile damnum infert eidem, est mortale, & totum simul cum praecedentibus restituendum: ita postremum furtū, quod simul cum praecedentibus integrat notabilem quantitatē respectu diuersorum dominorum, est mortale:

De Fine. T. 3.

Y 3

Coroll. 3.

*Idem est
respectu di-
uersorum
dominorum.*

qua

quia notabile furtum, à quoquaque usurpatum, semper ex genere suo est mortale: 1. quia sicut peccant mortaliter singuli, qui leuem materiam seorsim ab eodem furando, notabile inferunt damnum: ita mortaliter peccabit, qui notabilem materiam à diuersis usurpat. 2. si quis notabilem quantitatem surriperet à multis, qui sua bona in eodem loco simul haberent, mortaliter peccaret: ergo etiam si illam surriperet à multis, diversis in locis sua bona habentibus: 3. ex opposita sententia sequetur, posse aliquem totā vitā furto vivere.

235. Requiritur moralis continuatio temporalis non displicet limitatio Narrari de morali continuatione temporis ad hoc, ut omnia minima illa, furtū censentur facere unam notabilem materiam respectu vnius furti. Homines enim minus agerē ferunt, sibi auferri longo temporis intercallo, præsertim casu, quædam minima, etiam usque ad notabilem quantitatem, quam totam simul, vel per partes de industria. Cautè tamen adverte, quod spectat tum ad debitum restituendi, tum ad grauitatem peccati discernendam, an is, qui talia furtū commisit, ex habitu & prava consuetudine commiserit. Nam ferè semper hi furari solent ex virtuali intentione, quam habent alia & alia furantur; atque adeò semper eos peccare mortaliter, & ad restitutionem teneri, etiam si per diuturnum tempus id faciant. Aduerre etiam, quod attinet ad notabilem quantitatem furti, maiorem requiri à diuersis, quam ab eodem: quia minus laeditur vniuersiusque bonum; maiorem ab amico & familiari, quam ab estraneo; maiorem ab herero, quam ab alio; maiorem à parente, quam ab herero; maiorem à marito, quam à parente. Quia in his non tam supponitur displicere substantia rei accepte, quam modus accipiendo; unde quoad substantiam supponitur in domino voluntas dandi rem sufficiat, si petatur. Notat Narrans, non peccare, saltem mortaliter, famulos, & multò minus filios furando à dominis, vel parentibus esculentia, quibus ipsi vescantur: secùs si ea furentur, ut vendant, vel donent alijs.

236. Maior quantitas respectu barum personarum, quam alia. 237. Ex contemptu legislatoris omnes veniale fit mortale, & propter periculum mortali. Posterior modus est propter periculum incurriendi mortale; Quotiescumque n. veniale ex natura sua secum trahit periculum prolabendi in mortale, illud committere, est mortale, etiam si de facto homo non prolabatur in mortale: nam solum se exponere probabili periculo committendi mortale, est mortale. Huic fundamento nisi debet sententia, quæ asserit, non dari minimum in delectatione venerea, sed quantumcumque exiguum delectationem deliberatè quæsitum, non excusare à mortali. Cuius oppositam Claudius Aquaviva nostra Societ. Generalis anno 1612. 24. Apr. sub præcepto obedientiæ, & pena excommunicationis, & priuationis letaturæ, vocis actiæ & passiæ, nec non inhabilitatis ad quævis officia, absque pœnis Societatis arbitrio infligendis, prohibuit, ne quis è Societ. publicè, aut privatim, non modò ut veram & probabilem, sed ne ut tolerabilem docet, aut alijs consuleret, vel sibi quoquo modo placere significaret. Ratio periculi, est maxima pronitas, quam appetitus sensitivus habet erga has delectationes, & natura ipsa venereæ delectationis, sumam cum sensu affinitatem & sympathiam haben-

tis, ut nemo sine morali periculo fidere possit, certam in his delectationibus metam seruare, quin ad minimam illeatus, sensim in maiorem prolabatur. Eandem sent. sed alio fundamento fusè probat Fernan. Rebel. Societ. Iesu lib. 3. de Matri. q. 19. c. 3.

SECTO VIII.

An quicunque capax peccati mortalis, sit etiam capax venialis, & contraria?

239. Prima sent. negans S. Tho. 1. 2. qu. 89. art. 3. & 4. & qu. 7. de malo art. 7. & 9. Caiet. 1. 2. cit. qu. art. 4 Contra ibid. docentium, nec primum hominem in statu innocentiae, nec Angelum in ullo statu, peccare posse venialiter. Fundam. S. Tho. nihil appetere potest Angelus, nisi in ordine ad ultimum finem debitum, vel indebitum: nequit igitur in Angelo esse veniale; quia veniale est voluntarius defectus circa medium: ergo si nequit Angelus deficere in medijs, quin deficiat à fine, nequit peccare tantum venialiter. Antec. probat: Angelus omnia resoluti ad prima principia: primum principium in operabilibus est ultimus finis. Confir. de facto Angeli boni omnia appetunt in ordine ad finem debitum, qui est Deus; unde omnes eorum actus sunt charitatis: mali omnia appetunt in ordine ad finem superbie, propter quod omnes eorum actus sunt mortalia peccata.

Secunda sent. affirmans reliquorum Scholast. 240. Pro explicatione, nota, duplicitate posse aliquem carere potentiam ad peccandum venialiter: uno modo appetere alii, qui carere potest alio modo consequenter, & ex diuinâ ordinatione, ut quædiu ipse non peccet mortaliter per voluntariâ separationem ab ultimo fine, tamdiu illum Deus non permittat peccare venialiter.

Dico 1. Quicunque est capax peccati mortalis, suâ naturâ est etiam capax venialis. Videtur contra S. Tho. & ed ipsius fundamentum tendere, ut probet, Angelum naturâ suâ non peccare venialiter. hoc sensu rationem eius Caietanus, & Contra. interpretantur, licet alij illum explicit de Angelo considerato tantum in statu beatitudinis, vel damnationis, vel cum explicata iuxta 2. assertionem infra.

241. Assertio prob. eadem potentia, quæ sufficit ad mortale in materia graui, sufficit ad veniale in materia leui. Ratio sumenda ex modo operandi potest a priori. tentiæ libertæ, quæ radicalem libertatem habet ex cognitione obiectiæ indifferente. Cognitione non solùm potest esse obiectiæ indifferens circa malum notabiliter disforme, sed & non notabiliter disforme, igitur quicunque liberè ferri potest in obiectum notabiliter rationi disforme, ferri etiam poterit in obiectum leuiter tantum rationi disforme.

Confir. duplex est veniale, alterum ex genere, alterum ex surreptione; nihil autem repugnat, quod minus Angeli committant veniale ex genere, puta mendacium, non referendo illud ad finem mortalis, sed ad indifferente, vel ad finem solius venialis: quid n. necessitat ut referat in finem mortalis? Nequimur de Angelo viatore, qui nondum vel per beatitudinem adhæret ultimo fini, propter quem omnia operatur, vel per damnationem auctorius est ab ultimo fine, contra quem omnia operatur. Neque etiam repugnat in Angelo peccatum ex surreptione, vi fusco. 2. disp. 20 sect. 2.

242. Ad fundam. S. Tho. neg. antec. nulla n. ratio cogit Angelum omnia appetere propter ultimum Nulla ratio cogit An-

golum appetere omnia propter ultimum finem.

finem debitum, vel indebitum. Ad prob. esto omnia Angelus resoluat usque ad prima principia; nulla est necessitas, ut omnia appetat propter ultimum finem; cum nullus finis necessitat voluntatem viatoris ad omnia propter illum appetenda. Ad Confirm. dispar est ratio de Angelis constitutis in termino beatitudinis, vel damnationis: nam illi propter claram visionem Dei omnia appetunt propter Deum: isti propter amissam beatit. & obstinationem in malo, omnia contra Deum.

245. Dico 2. Potestate consequente, & ex diuinâ ordinatione, neque Angelus viator, neque primus homo in statu innocentiae, potuit prius peccare venialiter, quam mortaliter. Hæc est communis sent. Schola. Alen. 2. p. qu. 98. m. e. 4. art. 3. & qu. 103. m. e. 6. Alber. in 2. dist. 21. art. 10. Bonav. art. 3. qu. 1. Richar. art. 3. qu. 1. Duran qu. 4. Agid q. 2. art. 3. Argen q. 1. art. 1. Rubi. qu. 1. art. 1. Capre. q. 1. art. 1. Marsil. q. 14 art. 2. concl. 1. Palat. disp. 1. Medin. 1. 2. qu. cit. art. 3 & 4. & ferè omnium recen. qui id expressè docent de primo homine in statu innocentiae contra Scot. in 2. dist. 21. qu. 1. 6. dico, Gabrie. dist. 22. qu. 1. art. 3. dub. 3. Maior. quæst. 2. concl. 3. ad quam inclinat Almai. tract. 3. Moral. cap. 22. licet Maior id solùm afferat de veniali ex genere, non ex surreptione. Assertio quoad 1. partē de Angelo viatore, probatur 1. de facto nullus Angelus viator peccauit solūm venialiter, nemo. n. hoc afferit: at probabile est, in tantâ multitudine aliquem venialiter tantum peccaturū fuisse, si potestate consequente potuissent. 2. si aliquis dum erat in viâ, venialiter tantum peccasset; cum propter tale peccatum non meruisset priuari gloriā; & ex ali parte nullum peccatum Deus impunitum relinquit, debuisset ante beatitudinem pœnitentiam agere; at nullum sanctum Angelum viatorem constat pœnitentiam egisse. 3. Id etiam confirmat allatus discursus S. Tho. attento enim connaturali modo operandi Angeli, connaturalius est, ut mortaliter, quam ut venialiter tantum peccet. Prob. quoad 2. partem de homine in statu innocentiae. Cum in illo statu nullum fuisse malum, sed plenitudo & affluentia omnium bonorum, ut testatur August. 14. de Cisit. ca. 10. de uitio tranquilla peccati, quā manente nullum omnino aliunde malum, quod conseruit, irrebuit; repugnat, in eo statu hominem prius venialiter, quam mortaliter peccasse. Quia veniale non dissoluisset statum innocentiae, sed mansisset cum illo; non. n. dissoluisset amicitiam & coniunctionem cum Deo, quā manente, mansisset originalis iustitia, quæ statum illum tranquillissime charitatis constituebat: at mortale dissoluisset statum innocentiae, dissoluta amicitia & coniunctione cum Deo. Si autem veniale mansisset cum statu innocentiae, aliquid malum in eo statu esse potuisset, contra August. qui illum appellat statum tranquillitatis, imperurbati amoris, sincere societatis, beatitudinis ac felicitatis, expertem malorum, affluentem omnium bonorum: In quo nec aberaat quidquam, quod bona voluntas adipisceretur, nec inerat quod carnem animumve hominis feliciter viventis offendere. Vbi nec mors metuebatur, nec uila corporis mala valeundo, sed amor imperurbans in Deum, & ex hoc amore grande gaudium non desidente, quod amabatur ad fruendum. Mortale vero quia cum illo statu manere non poterat, quin illum statim dissolueret, non repugnabat ab homine in eo statu committi. Quæratio non solūm probat de primis parentibus, sed de reliquis etiam posteris, si status ille, Adamo non peccante, perseverasset: nam eadem fuisse ratio.

246.
Prob. prima pars.

247.
Prob. posterior pars.

Ratio.

Dico 3. Hanc moralem impotentiam consequentem venialiter peccandi non habuerunt Angelii in statu viæ, nec primi parentes in statu innocentiae ex aliquo habitu inhærente: sed ex diuinâ diuina taxat gratiâ protegente, quæ ita illos in omnibus & singulis occasionibus præueniebat, extrinseca intrinsecaque impedimenta tollendo, rationem illustrando, affectum inflammando, ut non sineret, eos venialiter labi, quamdiu eorum mens fuisse per gratiam coniuncta Deo. Quia nullus habitus conferre potest moralem impotentiam consequentem, reliqua physica ac liberâ potentia antecedente peccandi. Impotentia. n. moralis consequens includit liberam determinationem voluntatis: propterea enim dicitur consequens, quia consequitur liberam determinationem voluntatis; estque impotentia sive necessitas ex suppositione, quod voluntas cum auxilio Dei liberè sit se determinatura ad non peccandum: quæ impotentia consequens stat cum antecedente potentiali libera ad oppositum. Nullus autem habitus potest determinare infallibiliter voluntatem ad unum, reliqua libera potentia ad oppositum: nam determinare infallibiliter ad unum non potest, nisi physicè ad illud necessitando, atque adeò tollendo potentiam antecedentem ad oppositum: nequit. n. habitus determinare potentiam ad exercitium actus, nisi per modum causæ naturalis, cum non sit principium liberum, sed necessarium agendi. Alioqui si physicè non necessitaret, posset voluntas oppositum facere; ac proinde infallibile non esset, eam ad illud se determinaturam.

Voluntatem liberè se determinaturam, & nihilominus ab habitu infallibiliter fore determinandam, quasi possit Deus infundere habitum tantæ intentionis, ut cum illo voluntas sit infallibiliter, liberè tamen cooperatura, dici non potest: 1. quia 1. ratio talis habitus determinaret potentiam uno eodem modo illam impellendo, cum eadem semper intentione & efficaciâ, quia determinaret illam ut causa naturalis: at interdum daretur aliqua cognitione, quæ efficacius ex parte obiecti voluntatem ad se alliceret, quam habitus ipse ad oppositum actum impelleret: quotiescumque autem cognitione superat ex parte obiecti allicientis impulsum habitus, voluntas connaturalius sequitur impulsu cognitionis; cum connaturalius illi sit operari iuxta maiorem impulsum, vel obiectuum, vel subiectuum. Confirm. idè nequit eadem notitia supernaturalis respectu eiusdem voluntatis semper esse congrua & efficax, quia sæpe coniungitur cum aliquâ cognitione naturali, quæ efficacius mouet voluntatem ad oppositum, quam notitia supernat. ad obiectum supernat. quæ. n. vno tempore voluntatem re ipsa mouet ad opus, alio tempore propter alias circumstantias & occasionses non mouet. 2. potest voluntas pro innata libertate 2. resist. contra quemcumque impetum habitus operari, modò talis impetus illam non necessitat: igitur nullus est habitus, cum quo sit infallibiliter & liberè operatura.

Hæc eadem ratio probat de venialibus ex surreptione. Dupliciter enim possunt hæc excitari: 1. Veniale ex quando appetitus sensitivus imperium voluntatis duplex preueniens contra debitum rationis in turpe obiectum consentit. 2. quando voluntas, defectu plenæ aduentientia, indeliberatè fertur in obiectum difforme naturæ rationali. Ad neutrum actum infallibiliter & cum libertate cohibendum sufficit habitus. Fundam. ut posset habitus infallibiliter appetitum sensitivum, vel rationem cohibere, ne in obiectum

Moralis im-
potentia cō-
sequens ve-
nialiter
peccandi
unda?

Infallibili-
tas libera
nulla an-
te.

Confirm.
Con-
tempore
resist.

251.
Veniale ex
surrept.
duplex

253.

Negat
Dnr.

Fund.

254.
Confir. I.255.
Confir. II.256.
Affirmant257.
Libertas
necessaria
ad veniale
sufficit etiam
ad mortale.

in obiectum imperfecte cognitum ferri posset, deberet illum physicè, ac proinde necessariò prædeterminare, ne in tale obiectum ferri posset: cùm nequeat, nisi per modum causæ naturalis potètiam determinare. Rationes, quas contra 2. assert. proponunt *Scotus*, *Gabriel*, *Maior*, solum probant, quodd absolute potuerit tam Angelus in viâ, quam homo in statu innocentiae venialiter peccare, non autem posita diuinâ ordinatione, quæ ex Patrib. & Scholast. colligitur. Falsum est, quod *Scotus* cit. 9. ad primum docet, veniale simul cum aliquâ penâ ei respondentे, de facto in statu innocentiae esse potuisse, ut constat ex *August.* cit.

An quis capax venialis, sit capax mortalis?

Prima sent. negans videtur *Duran.* in 4. dist. 15. qu. 2. n. 7. ac probari 1. de pueris cum primùm ad vium rationis perueniunt: 2. de amentibus: 3. de ijs qui primò è somno excitantur; hoc fundam. Ad mortale requiritur perfectum iudicium de diffinitate obiecti; ad veniale sufficit quodcumque imperfectum. At pueri, amentes, & primò euigilantes, antequam propositi obiecti malitiam perfecte cognoscant, incipiunt illam imperfecte cognoscere, ita ut eo temporis intersticio valeant peccare venialiter, non mortaliter: vnde omnes frè concedunt, quodd qui primò è somno excitati pollutioni consentiunt, peccent venialiter, non mortaliter. Item amentes sunt capaces iudicij imperfecti: & pueri antequam sint capaces perfecti iudicij, habent imperfectum iudicium ad veniale sufficiens. Quod sic prob. pueri non statim perueniunt ad perfectum iudicium ad mortale requisitum, sed successivè per organorum depurationem, humorumque exsiccationem: igitur antequam perueniant ad perfectum iudicium, attin-gunt imperfectum, quod inter perfectum iudicium & non iudicium mediat. Confir. 1. tripliciter potest perfectum iudicium in adultis impediti. 1. defectu apprehensionis. 2. defectu discursus. 3. ex imperio concitatæ passionis: at ex his omnibus solet perfectum iudicium in pueris, amentibus, & primò è somno vigilantibus impediri, quo minùs perfecte iudicent, ac deliberent de propositi obiecti deformitate: in illis n. nec est perfecta obiecti apprehensio, nec perfectus & constans discursus; & naturales passiones in omnibus his, ob defectum rationis, multum vigent. 2. Ad mortale, præter notitiam obiecti naturæ rationali diffinis, requiritur notitia Dei ultimi finis, ut suprà: sed pueri priùs incipiunt cognoscere obiectum rationi creatæ difforme, quam Deum ultimū finem: cùm hæc notitia sit difficilior, nec nisi lôgo discursu ex effectibus creatis, qui in pueris est valde debilis comparetur; at ratio creatæ dicitur bonum, & prohibens malum, facilius cognoscitur: ergo pueri priùs sunt idonei ad veniale.

Secunda sent. affirmans *S. Tho.* 1. 2. q. 89. ar. 6. q. 7. de malo art. 10 ad 8 & id 2. dist. 42. q. 1. art. 5. ad 7. *Caser.* 1. 2. q. cit. art. 6. *Conrad.* *ibid.* *Vict.* pral. vlt. De eo, ad quod tenetur homo. p. 2. n. 11. *Vasq.* disp. 149. cap. 1. *Curiel.* 1. 2. q. cit. ars. 6. dub. 1. §. 2. *Suar.* tract. 5. de act. hum. disp. 2. scđ. 7. propos. 3. Inter has sent. priorem publicè in Italia docui an. 1613. sed re maturius considerata, posterior longè probabilius mihi visa, eāq; tradidi hīc in Archid. Vniuersi. Græcensi an. 1630. Fundam. libertas necessaria ad veniale, sufficit ad mortale: necessaria n. ad veniale est, quā homo discernere valeat inter bonum & malum morale: sed qui discernere valet inter

bonum & malum morale, est capax mortalis. Igitur qui est capax venialis, est capax mortalis. Major pater, nam omne peccatum est deviatio à bono honesto: igitur qui capax est venialis, debet posse discernere inter bonum & malum morale. Minor prob. qui discernere valet inter bonum & malum morale vt sic, discernere etiam valebit inter bonum & malum morale notabiliter conforme; & difforme rationi: at hic eo ipso est capax mortalis; hoc n. est deviatio à bono honesto notabiliter rationi conforme. Præterea qui nouit bonum vel malum morale, eo ipso nouit dictamen rationis illud præcipientis, hoc prohibentis, atque adeò confusè saltē nouit Deum authorem ipsius rationis dicitur, & naturæ rationalis: nam per cognitionem effectus cognoscimus causam. Confirm. Qui potest peccare venialiter, potest honestè & merito-
riè operari: at hic potest mortaliter peccare: igitur qui potest venialiter peccare, potest mortaliter operari, po-
Major prob. 1. qui potest venialiter peccare, est capax sacramentalis confessionis: ergo & capax attritionis, quæ ad sacramentum id essentialiter requiritur. Attritio, teste *Trident.* sess. 14. cap. 4. est donum Dei, & Spiritus S. impulsus, atque adeò actus studiosus & meritorius. 2. qui committere potest veniale, habere debet remedium quolibet tempore paratum cōtra illud: hoc autem est actus studiosus & meritorius: nam ad honestè & meritorie operandum non solum requiritur perfectum iudicium, sed etiam deliberata voluntas, quā intendatur honestas ipsa proprie te.

Ad fundam. primæ sent. disting. secunda pars maio. Ad veniale sufficit iudicium imperfectum actuale, concedo; potentiale, nego. Etenim, ut dicimus, imperio Caser. licet ad veniale ex surreptione sufficiat iudicium imperfectum actuale, est tamen in eo, actuale, non qui sic peccat, necessaria facultas perfecte iudicandi ac deliberandi: alioqui neque ad veniale possit illi imputari; cùm tale iudicium non sit sufficiens ad expeditè operandum, quod ad peccandum requiritur, ut patet in iudicio, quod in somno habemus. Peccat igitur quis ex surreptione, vel quia non præuenit, quando potuit & debuit, vel quia non reducit se in statum perfectæ libertatis, in quo expeditè possit peccato resistere.

Ceterum, quia hoc absque maxima difficultate præstat non potest, non imputatur ei ad mortale. Vnde ad mino. concedo pueros, antequam perueniant ad facultatem perfecte iudicandi, peruenire ad facultatem iudicandi imperfecte: nego tamen, hanc imperfectam iudicandi facultatem ad veniale sufficere. De amentibus, nego, eos ullum habere iudicium sufficiens ad veniale. De primò è somno vigilantibus resp. ideò eos venialiter peccare, quia eo temporis intersticio possunt, licet cum difficultate, scilicet ad perfectum statum libertatis reducere, in quo expeditè possint peccato resistere.

Ad 1. confir. resp. Ideò in adultis, impedito perfecto iudicio, non impediti principium pec-
candi, quia non impeditur facultas perfecte iudi-
candi ac deliberandi. At in pueris & amentibus,
cum imperfecto iudicio non est facultas perfecte
iudicandi ac deliberandi ad peccatum requisita.

Ad 2. neg. minor. Ad prob. concedo, de notitia ultimi finis perfectæ: nego, de imperfecta & con-
fusa, quæ ad peccandum contra ultimum finem sufficit: nam sufficit quæcumque notitia, quæ pecca-
torem excitare potest ad obiectum melius exami-
nandum. Suppono autem, quodd qui potens est
cognoscere bonum honestum, ut conforme naturæ
rationali, & malum ut difforme eidem naturæ ra-
tionali,

258.
Qui potest
honestè &
meritorie
operari, po-
test mortaliter
peccare.

259.
Ad veniale
sufficit iu-
dicium, im-
perio Caser.
perfectum
indicium im-
perfectum ac-
tuale, est tam-
en in eo, ac
potest iu-
dicandi.

260.

261.
Ad confir.

262.
Ad confir. 2.

tionali, potens quoque sit, tenui adhibito discursu, peruenire in notitiam Dei Authoris talis naturae.

SECTIO IX.

An peccatum, quod homo primo committit, possit esse veniale?

263.
Negant
Fund. 1.

Prima sent. negans S. Tho. I. 2. q. 89. art. 6. Caiet. ibid. & ferè omnium Thomist. Fundam. duplex. 1. viiusquisque sub præcepto naturali tenetur, cùm primùm ad vsum rationis peruenit, conuertere se ad Deum ultimum finem, iuxta illud Zacher. I. Convertimini ad me, & ego conuertere ad vos: ergo si non se conuertit, peccat mortaliter, cùm sit transgressio præcepti gravis, quale est charitatis erga se, & Deum ultimum finem. Nequit igitur prius peccatum hominis, ad vsum rationis perueniens, esse veniale. Confirm. quod prius cogitandum occurrit homini, cùm primùm ad vsum rationis peruenit, est deliberatio sui, suarumque actionum. Nam immediatus finis omnium concupisibilium est ipse homo, ad quem naturaliter ordinantur omnia concupisibilia: quidquid n. appetit homo, naturaliter appetit propter seipsum, ut ait Philos. amicabilia ad alios veniunt ex amicabilibus ad se. Igitur primus finis, qui simpliciter occurrit appetenti, est ipse appetens: quia finis est prior in intentione, & ipse puer est prius à seipso amatus amore amicitiae: ergo quod prius de facto occurrit puer, cùm primùm rationis vsum attingit, est ipse, ad quem reliqua concupisibilia ordinantur.

265.

Cæterum in hoc præcepto explicando, non una est Thomist. sent. Alij putant necessariam esse explicitam conuersationem ad Deum. Alij satis esse existimant implicitam, proponendo se recte & honeste vivuros. Alij necessariam censem conuersationem ad Deum finem supernat. eo quod per talam conuersationem debeat homo à peccato originali iustificari, si forte in illo est, ut sunt Gentiles, qui etiam ad hoc præceptum obligantur: iustificatio autem à peccato non fit, nisi per dilectionem Dei finis supernaturalis. Alij contra sufficiunt conuersationem ad Deum finem naturalem.

266.
Fund. 2.

2. Nequit originale esse cum solo veniali: posset autem esse, si prius hominis peccatum, ad vsum rationis peruenientis, esset veniale. Maior prob. posset homo in tali statu ex hac vita decedere, & tunc nullus esset pro tali homine in alia vita locus: non infernus, quia hic tantum est pro decedentibus in mortali: non limbus, quia hic est pro morientibus cum solo originali: non purgatorius, quia hic est pro ijs, qui in gratia moriuntur cum aliqua poena temporali soluenda. Confirm. Concil. Florent. pro certo supponit, originale non posse esse cum solo veniali, dum proprio decreto Pontifex ait: Illorum animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, panis tamen disparibus passendas.

Confirm.

Probat Medina I. quia omnes tenemur legem naturalem acceptare, statim atque illa nobis sufficienter promulgatur: sufficienter promulgatur, cùm prius illam perfectè cognoscimus: perfectè cognoscimus, cùm prius ad perfectum rationis vsum peruenimus. Igitur tunc tenemur illam acceptare; non statim acceptamus, nisi proponamus illam seruare, & iuxta illius prescriptum vivere. Igitur tunc tenemur nos ad Deum implicitè saltem conuertere. 2. Si quis alterius curam gerat, quoad res ad salutem spectantes, mortaliter pec-

267.
Medina
'sandam
sent. pro-
bat 1.

268.
Second.

cat, si cùm prius potest, non statim illi media ad salutem necessaria procurat: ergo multò magis peccabit, si ea sibi, cùm prius potest, nō procurat.

3. Si nō statim, cùm prius potest, tenetur homo ad Deum se conuertere, posset facere totum, quod debet, & nihilominus damnari: consequens est contra axioma, Facient quod in se est, Deus non denegat suam gratiam. Sequela prob. si cùm prius homo peruenit ad vsum rationis, non tenetur ad Deum se conuertere, vel positivum aliquem actum elicere, proponendo honestè vivere, sed tantum negatiū se habere, posset facere totum quod debet, & propter originale damnari: hoc n. ipso, quod nibil faceret contra legem naturalem, seruaret illam, ac proinde faceret totum quod tenetur facere, negatiū tantum se habendo erga illam. Hanc sent. sequuntur Navar. in sum. cap. II. nn. 7. & cap. quando, de Consecrat. dist. I. notab. 2. nn. 15. Curiel I. 2. q. 89. art. 6. dub. 2. §. 2. concl. vlt.

269.
terrid.

Secunda sent. affirmans Durand. in 4. dist. 4. q. 7. nn. 5. Palud. dist. 16. qu. 1. art. 1. fine, & omnium ferè recentior. Valent. I. 2. disp. 6. qu. 19. punct. 3. Vasq. disp. 149 cap. 2. Suar. de act. hum. tract. 5. disp. 2. sect. 8. & de charit. disp. 5 sect. 5. nn. 2. Sanchez in Decal. lib. 2. cap. 33. Coninck de obiecto mater. charit. disp. 24. dub. 3. concl. 1. Granad. I. 2. contro. 6. tr. 4. disp. 1. sect. 3. & c. Hec sent. longè probabilius est, sent. sua quæ, vt ait Valent. non statim in ipsa quasi prima vigilia rationis, hominem virget, & quasi oppri- prouidentia conformior. mit præcepto, tunc prius explendo.

270.

Affirmant.

Fundam. vel tale præceptum conuertendi se ad Deum, statim atque homo ad vsum rationis peruenit, non est; vel certe sit, non ita obligat, vt non possit homo ante illius impletionem venialiter peccare. Prior pars antec. prob. vel ista conuersio deberet fieri ad Deum finem supernat. vel naturalē: non ad supernat. quia hæc ordinariè non fit, nisi prævia instructione aliorum, quæ, quia tempus requirit, potest intra illud puer interior venialiter peccare. Nec ad naturalem: nam vel hæc deberet fieri ad Deum explicitè cognitum vt finem naturæ, vel tantum implicitè, per conuersationem dum taxat ad bonum in communī. Prior modus requirit instructionem aliorum; cùm non valeat in ea ætate puer proprio discursu peruenire in distinctionem notitiam finis naturalis, licet valeat in notitiam confusam, quæ sufficiat ad peccandum contra ultimum finem. Posterior modus non videtur necessarius, vt positivo actu puer se conuerteret ad bonum in communī, proponendo se honestè vivendum: sed sat erit, si seruere præcepta, quæ suo tempore seruanda occurrint: sicut cùm prius Nole lex fertur certo tempore seruanda, non tenemur, cùm prius illa nobis promulgatur, elicere positivum de illa seruanda, sed sufficit illam suo tempore seruare. Confirm. hæc conuersio ad Deum finem naturæ explicitè, vel implicitè cognitum, sufficiens non est ad iustificationem peccatoris à pec. originali, propter quam ab oppositâ sent. talis conuersio assertur: iustificatio n. non fit, nisi per actu supernat. Posterior pars antec. prob. certe tale præceptum sit, vt probabile est, propter debitum, quod creatura rationalis habet aliquando exercendi actu charitatis erga Deum, propter accepta beneficia, non tam statim illud hominem obligat, cùm prius vsum rationis attingit, sed more humano ac morali post distinctam notitiam Dei, vel per instructionem aliorum, vel proprio discursu comparatam: quæ cùm tempus requirat, potest interim puer venialiter peccare; præterit cùm facilior sit illa ætas ad veniale, ob iudicij &

271.

discursus defecatum. Verum est tale preceptum obliget hominem statim atque rationis usum attingit, adhuc posset ante completam obseruatiām talis precepti, venialiter peccare, vel ob negligētiām, vel ob aliam antecedentem circumstantiam.

273. Ad primū fund. Ad 1. fund. oppositae sent. patet: locus *Zacbar.* non est ad rem; nam de conuersione ad Deum per poenitentiam post peccatum personale, illum intelligit *Hieron.* vel etiam si intelligatur de prima conuersione ad finem supernat. in eo tantum ad summum precipitū actus conuersionis ad Deum, non tempus, in quo talis conuersione exercenda sit.

274. Ad conf. Ad confir. esto quod primum occurrit homini in eaestate cogitandum, sit deliberatio sui; nego tamen statim ac talis cogitatio occurrit, illum teneri ad eam statim exequendam, sed posse, cùm sit de re maximi momenti, illam differre post pleniorē instructionem; & interim posse hominem circa aliam materiaū venialiter peccare.

275. Ad secundū Ad 2. fund. neg. maior. Ad prob. dico, vel ad divinam prouidentiam spectare, ut non permittat hominem in tali statu mori, vel certe in eo casu veniale coniunctum cum originali leui poenā sensus aeternū punitumiri: quia cùm subiectum, propter originale, non sit capax gratiæ, quæ ad remissionem peccati requiritur, & durante culpâ, necesse sit durare poenam, tale peccatum aeternū puniretur, eo modo quo ijdē *Thomistæ* dicunt, veniale coniunctum cum mortali aeternū puniri. Ceterū pro talibus destinatus locus est in limbus, qui communis est etiam ijs, qui cum solo originali moriuntur: sicut infernus non tantum est pro mortieatis cum solo mortali, sed etiam cum mortali & veniali simul. Ad confirm. resp. 1. non esse contra Concil. assertere, posse aliquem cum solo originali & veniali mori: quia quando definit eos, qui cum solo originali decedunt, in infernum descendere, non excludit eos, qui simul cum originali decedunt cum veniali, sed tantum eos, qui decedunt cum mortali, siue solo, siue coniuncto cum originali: hoc n. tantum opponit ijs, qui cum solo originali decedunt. 2. Id decretum procedere iuxta ordinarium modum, quo solent animæ decedere. Licit enim possit homo brevi tempore in hac vita esse cum solo originali & veniali, diutamen durare non potest, quin labatur in mortale ob defectum gratiæ, & specialium auxiliorum, quibus non præueniuntur ijs, qui sunt in originali. Ac proinde iuxta ordinarium modum omnes animæ, quæ damnantur, decedunt, vel cum solo originali, vel cum mortali.

276. Ad confir. 277. Ad argum. Medina. Ad 1. Medinæ, patet, non teneri nos positiuo actu legem acceptare, cùm primum nobis promulgatur; sed fatesse, illi non contradicere, & suo tempore illam seruare. Ad 2. nego alterius curam gerentem, statim teneri illi media salutis procurare, præfertim, quando media supponunt notitiam finis supernat. sed posse post pleniorē instrutionem de Deo, ea in tempus opportunius differe, nisi salus proximi periclitetur: quia tunc ex alio principio tenerit statim remedia salutis procurare. Sicut eo casu tenerentur se ad Deum conuertere per actum dilectionis vel contritionis, quæ tali casu obligat hominem, præfertim quando alia media per sacramenta haberi non possunt. Hic autem dispuo solum de conuersione ad Deum extra salutis periculum. Ad 3. neg. sequel. esto n.

Gentilis non statim atque ad usum rationis peruerit, ad Deum se conuertat, si tamen seruer omnia precepta naturalia, adiutus auxilio Dei, quod nulli mortali deest, tandem illuminabitur a Deo, vel

per externam Euangelij prædicationem, vel per internas inspirationes, vt Cornel. Act. 10. antequam tamen plenè illuminatus ac perfectè instructus ad Deum se conuertat, poterit venialiter peccare.

Ceterū cum Valen. 2. 2. disp. 3. qu. 19. pun. 1. 5. 281.

primus, Coninc. de charit. disp. 24. dubio 3 conclus. 2. Grana. cit. scil. 4. &c valde probabile existimo, post Post sufficiētē instructionem de Deo, teneri hominem ad Deum se conuertere actu amoris, subiecto de Deo tenet in instructionem que collatis donis ac beneficijs. Vnde omnibus ad Deum se consulo, vt si qui hunc actum non fecerint, faciant, & illius omissionem Confessionis clavibus subiiciant. Nam si iure naturæ tenerit quicunque ab aliquo principe accepit vitam & suam ac suorum, nec non bona omnia, quibus in pœnam commissi dilecti priuari debebat, gratias illi agere, ei que se submittere in recognitionem tantorum beneficiorum: quartò magis tenebitur homo statim ac sufficienter de Deo instrutus fuerit, gratias illi agere, ei que humillimè se submittere in recognitionem tantorum beneficiorum, quæ tam plenà manu absque ullo suo merito ab ipso accepit?

DISPVTATIO XXIV.

Quid sit macula in anima post peccatum actuale relicta?

EXTRA controversiam est, transacto actu peccati, hominem verè denominari & esse peccatorem & maculatum, quamdiu præteritus actus non remittitur. Constat 1. ex modo loquendi Scripturæ, quæ peccatores & maculatos appellat eos, qui tantum habitu sunt peccatores: Tob. 4. Noli manducare & bibere cum peccatoribus. Psal. 1. Non resurgent impi in iudicio, neque peccatores in concilio iustorum. Iosue 22. Usque in praesentem diem macula banius sceleris in nobis permanet. Ephes. 5. Ut exhiberet ipse fibi gloriosam Ecclesiastem non habentem maculam. 2. Ex Baptismo & Pœnitentiâ, quæ vi formæ hominem emundant & absoluunt peccatis, non actualibus; quia qui ad hæc sacramenta cum actuali accedunt, eorum effectum non consequuntur; ergo ab habitualibus tantum. Datur igitur, transacto actu peccati, aliquid, ratione cuius homo denominatur & est peccator, alioqui frustra ad hæc sacramenta accederet.

3. Non solum homo denominatur & dicitur iustus & liberalis, quando actu iuste & liberaliter operatur, sed etiam ex præteritis actibus iustitiae & liberalitatis: ergo non solum dicetur homo peccator, quando actu peccat, sed etiam ex præterito actu peccati nondum condonato. Vnde solus *Rubio* in 4. dist. 14. qu. 2. art. 2. ausus est dicere, transiente culpâ actuali, hominem non propriè & formaliter dici peccatorem, sed largè & virtualiter ratione pœnæ tantum, ad quam manet obligatus. Controversia est, quid sit hæc macula in anima?

Prima sent. docet, maculam nil aliud esse in peccatore, quam reatum & obligationem ad pœnam, ad quam manet obligatus, qui peccauit ex ordinatione diuina: quæ ordinatio ad pœnam, quæ animæ disconueniens, dicitur macula: quæ obligatio ad pœnam, dicitur reatus: quæ actus diuinæ voluntatis ad pœnam ordinantis, dicitur offensa Dei: Deum n. offendit, est Deum velle peccatum

Off. nra
actus con-
tempus
Dei,
Pausus mea
ratus inclusus; ac passiuè accepta seu moralis lēsio
diuina Māicitat s. quā postponitur creature.

5.
Probat
Scotus.

catum vindicare. Ita Scotus in 4. dist. 14. qu. 1. art. 1. §. Dico. *Rubio* q. 2. art. 2. *Ocha* qu. 8. ad 1. & 2. dub. *Aureo*. apud *Capreol.* in 4. dist. 14. qu. 1. art. 2. in argu. con. 3. concl. *Gabriel* qu. 1. art. 1. not. 2. *Almai*. q. 1. art. 1. *Durran*. in 2. dist. 32. qu. 1. n. §. *Ioan. Medina* cod. de pœnæ. tral. 1. qu. 7. *Holcor* qu. *De imputabilitate peccati*, ante §. *Ad 1. principale*. Scotus fundam. translatio actu peccati, nihil manet in homine, à quo denominetur peccator, præter obligationem ad pœnam. Nam vel hoc esset habitus relictus ab actibus, vel priuatio gratiæ habitualis. Non primum, quia ille manere potest cum homine iustificato, cum quo tamen manere non potest macula. Nec secundum: alioqui non possent in eodem homine plures maculæ distinguiri: nam priuatio gratiæ est una, quæ non diversificatur, nec multiplicatur per plures actus peccati: sed ad diuersitatem, & multiplicitatem formarum, quibus priuat priuatio.

6.
Confirm. 1. Ita se habet peccator transacto actu peccati, sicut iustus transacto actu meriti: sed dato quod Deus non ad quoscunque actus meritorios augeret habitus infusos, nihil, transacto actu meriti, maneret in iusto, quo denominaretur iustior, nisi actus diuinæ voluntatis ad maius pœnum ordinantis: ergo nihil, transacto actu peccati, manet in homine, quo denominetur peccator, nisi actus diuinæ voluntatis ad pœnam ordinantis.

7.
Confirm. 2. In homine offendente principem creatum nihil manet post offendam, quo dicatur inimicus principi, nisi solus actus principis ordinantis offendentem ad pœnam offendit condigoam: ergo nihil in offendente Deum. 3. *August. lib. 6. con. Inilia. ca. 8.* post actum peccati nihil agnoscit nisi reatum, quem ibidem ait, non manere in corpore, aut in animo eius, qui peccauit, sed in occultis legibus Dei, quæ scriptæ sunt in mentibus Angelorum.

8.
Confirm. 3. Hæc sent. vt suspecta, & minus fidei principijs conformis, notata videtur in Bullâ Pij V. & Gregorij XIIII. damnatâ propos. hæc: *In peccato duo sunt, actus & reatus; transire autem actu nihil manet, nisi reatus sine obligatione ad pœnam.* Sed quidquid sit de censu à cvidenti ratione hæc sent. refutatur:

9.
Homo non denominatur peccator formaliter, ex ordinatione ad pœnam: 1. quia, vt r̄t̄ Caiet. infra, ordinari ad pœnam, est bonum, cum sit correctivum culpæ & à Deo directè intentum: nam ex *Diony. cap. 4. de diminis nom. par. 4. medio*, plecti non est malum, sed malum est fieri dignum supplicio: esse autem peccatorem, est malum, quia est esse dignum pœna. 2. actus diuinæ voluntatis ad pœnam ordinantis supponit culpam, ob quam dignus est homo, vt ad pœnam ordinetur: igitur ab hæc, non ab illo dicitur & est homo peccator. Quod si respondeas, hominem ordinari ad pœnam ex culpa præterita. Contrà; si ex eâ dignus est homo, vt ordinetur ad pœnam, ex eadem culpâ, & non ex ordinatione diuinæ denominabitur peccator. Idec. n. nunc homo manet ordinatus ad pœnam, quia nunc est dignus pœna, nunc est peccator; dignitas pœna est proprietas culpæ: nam, esto, de potentia absoluta manere possit debitum ad pœnam æternam cum remissione peccati, vt 8. 10. dist. 5. scđ. vlt. de potentia tamen ordinata semper debitum ad pœnam æternam supponit culpam præsentem. Necepsit ut nunc de facto maneat homo ordinatus ad pœnam, non sufficit, vt fuerit peccator, alioqui etiam iustificatus de facto maneret ordinatus ad pœnam æternam, nam fuit peccator. Igitur ordinatio ad pœnam æternam supponit nunc hominem esse peccatorem. Falsum præterea est, Deum offendit,

nil aliud esse, quia Deum velle peccatum vindicare. Idec. n. Deus vult id vindicare, quia est offensus: ergo prior est offensa ac iuè sumptus seu formalis aut virtualis contemptus Dei in actu peccati inclusus; ac passiuè accepta seu moralis lēsio diuina Māicitat s. quā postponitur creature.

13.
Secunda sent. docet hominem denominari maculatum & peccatorem ex reali respectu relictæ ex actu præterito peccati in anima. Hanc *Almai*. tribuit S. Tho. sed immixit, vt constat ex 1. 2. qu. 86. art. 2. ad 1. Dicendum quod post actum peccati nihil posse remaneat in anima, nisi dispositio, vel habitus remaneat tamen aliquid primariæ, scilicet priuatione conditionis addiunum lumen. In quā priuatione cum respectu ad præteritum actum, vt ad causam constituit S. Tho. essentiam maculæ. Quod si, præter priuationem gratiæ, requirat respectum ad præteritam culpam, non requirit respectum realem, sed rationis, ex cit. loco ad 1. Contra hanc sent. cuiuscunque sit, est: quia nihil reale intrinsecum in anima ex præterito actu cogitari potest, quod habeat rationem maculæ, & quod stare non possit cū perfecta abstensione maculæ. His improbabilib.

14.
Tertia sent. affirmat maculam consistere in extrinsecâ denominatione ab actu præterito non retractato: ita vt non retractatio non sit forma denomi-

nans peccatorem, sed pura conditio requisita ex parte subiecti, sine quā non posset denominari peccator. Est *Vasquez* 1. 2. dist. 139. cap. 5. Fundam. Fund. non solum ex mortali, sed etiam ex veniali relinquitur aliqua macula in anima: sed macula venialis non potest consistere, nisi in extrinsecâ denominatione ab actu præterito non retractato: non. n. potest consistere in priuatione gratiæ, vel alicuius gradus illius, cum veniale nullâ priuet gratiâ: ergo in sola denominatione extrinsecâ actus præteriti non retractati, cum nihil aliud remaneat.

15.
Quarta sent. maculam constituit in priuatione conformitatis ad legem per modum habitus relictæ 4. Sent.

ex præterito actu: Est *Curiel*. 1. 2. qu. 86. dub. 2. s. 2. Fundam. in eo constituit macula & peccatum habituale, quod per modum termini sequitur ex actuали: sed hoc est sola priuatio conformitatis ad legem: id. n. per modum termini sequitur ex actuali, quod per modum actus constituit actuale, cum terminus debeat in facto esse includere, quicquid actus dicit in fieri: sed quod per modum actus constituit actuale, est priuatio conformitatis ad legem. Confirm. duplex est priuatio in peccato, altera conformitatis ad legem, altera sanctitatis debitis: sed nequit macula in 2. priuatione consistere, hæc n. est posterior & pœna prioris: nam homo priuat pœna gratia, quia est disformis legis.

16.
Quinta sent. maculam peccati collocat in priuatione sanctitatis debitis cum respectu ad actum præteritum peccati, vt ad causam. Est *Mag. in 4. dist. 18. cap. vlt. Alens. 1. p. q. 14. fine*, *S. Tho. 1. 2. q. 86. Caiet. Conrad. Medin. Sylvi*, *ibid. Bonaven. in 4. dist. 18. in Explic. Tex. dub. 4. Richard. ibid. in Explic. Tex. fine dist. Capreol. in 4. dist. 14. q. 1. art. 3. ad argum. cont. 3. concl. precipue ad 6. Scotti: Socius 4. dist. 15. q. 2. art. 2. Mayo. dist. 14. q. 2. art. 2. nisi quod hic dicat, maculam potius consistere in respectu iniurie ad Deum, quod re ipsa idem est.*

17.
Nota 1. aliud esse disputare, per quid tanquam per formam hominem sufficienter constituantur habitualiter peccator; aliud in quo macula peccati formaliter consistat: nam aliquid explicitè & formaliter importat macula, quod non importat forma constituens hominem habitualiter peccatorem.

18.
2. Tam de peccato habituali, quā de macula disputati

11.

Supponit
culpam.

12.

13.

14.

Notanda
pro explic.

264 Disp. XXIV. Quid sit macula in anima post peccatum act. relicta?

disputari, vel pro hoc tantum statu naturae humanae ad finem supernat. per gratiam iohannitatem eleuatur, vel etiam pro statu pure naturae: de macula vtriusque status disputo, ad clariorē intelligentiā.

19.
Ad uerio-
rem doctr.

Fundam.

20.
Aperiā s̄t.
S. Thom.

21.
Difficilior
cōtraversia.

Fund.

22.
Confirm.

Dico 1. Homo sufficienter constituitur peccator ex pr̄terito actu peccati nondum delero, seu quod idem est, per extrinsecam denominationem à pr̄terito actu peccati nondum retractato & condonato. Fundam. posito tantum pr̄terito actu peccati nondum retractato, & quovis alio sublato, homo sufficienter constituitur peccator; actus n. peccati semel à voluntate positus, & nunquam retractatus, censetur moraliter perseverare per modum cuiusdam formæ, seu habitus moraliter inherenter & denominantis hominem habitualiter peccatorem. Confirm. esse peccatorem per se nil aliud dicit, quām hominem peccasse, & peccatum nondum retractasse, vel illi condonatum fuisse.

Dico 2. Non saluatur formalis & adæquata ratio maculæ in solo respectu seu denominatione extrinseca ab actu pr̄terito peccati nondum retractato seu condonato, sed ad completam rationem illius requiritur pr̄terea priuationem pulchritudinis & nitoris, & respectum ad pr̄teritum actum peccati, ut ad causam. Fundam. macula explicitè & adæquatè sumpta duo importat, priuationem debitæ pulchritudinis seu nitoris, & causam talis priuationis: neque unum sine altero sufficit ad completam naturam maculæ: tunc n. dicuntur maculari corpora, quando ex positivo contactu alicuius rei sordidæ amittunt debitum nitorem: nec solus contactus rei sordidæ, nec sola priuatione debiti nitoris, sed utrumque simul constituit adæquatè maculam in corporibus: ita nec solus respectus ad pr̄teritum peccatum, qui est quidam moralis contactus animæ cum re: creatâ, ex cuius contactu ut rei sordidæ anima maculatur; nec sola priuatione debiti pulchritudinis & nitoris, sed utrumque simul constituit adæquatè maculam in anima: at in cuius formæ priuatione hæc macula consistit?

Dico 3. Priuation, quæ constituit peccatum in ratione maculæ, non est priuation formæ perficiens animam in ordine ad operari, sed in ordine ad esse: S. Tho. I. 2. qn. 89. art. 1. Macula importat aliquid manens in re maculata, unde magis videtur portinere ad detrimentum habitualis nitoris, quām actualis. Fundam. in eius formæ priuatione consistit macula, in cuius opposita forma formaliter constituit animi pulchritudo: macula n. priuatione opponitur pulchritudini: at animi pulchritudo non constituit formaliter in forma perficiente animam in ordine ad operari, sed in ordine ad esse: sicut n. pulchritudo corporū, ex cuius analogia translatæ est pulchritudo ad animam, non constituit in aliqua forma perficiente corpus in ordine ad operari, sed in ordine ad esse; potest namque corpus esse perfectum quoad operari, & nihilominus maculatum quoad esse: & contraria, imperfectum quoad operari, & nihilominus pulchrum & nitidum quoad esse: ergo pariter pulchritudo animi non constituit in forma perficiente animal quoad operari, sed quoad esse.

Confirm. si Deus post remissionem peccati, restitueret animæ omnia principia supernaturaliter operativa, solâ gratiâ, quæ perficit animam in ordine ad esse, non restituâ, adhuc anima maneret maculata coram Deo: contrâ vero, solâ gratiâ, & nullo alio principio operativo restituto, anima diceretur pulchra & nitida coram Deo: ergo priuation, quæ formaliter constituit maculam, non est

priatio principij operandi, sed essendi: macula n. reddit animam iniamicam Deo; ergo id tantum constituit maculam, quod reddit animam iniuisam Deo. Antec. prob. infrà: sc. sola gratia habitualis in homine puro viatore abstergit maculam peccati: Igitur ea sola posita tollitur macula; eaque tantum non posita, non tollitur.

Dico 4. Macula in pure naturæ statu constituta fuisset per priuationem moralis conformitatis, quām creatura rationalis in eo statu tenebatur habere cum lege naturali, & Deo ultimo fine & auctore naturæ. Fundam. 1. non potuisset in eo statu priuatione assignari; homo n. in eo statu, præter naturam & principia operandi debita naturæ, nullum aliud donum gratuitum accepisset, ex cuius priuatione dici potuisset maculatus; cùm tamen etiam in eo statu ratio maculæ saluari debuisset. 2. ea priuatione sufficiens est ad maculam constituendam: duo n. requirunt, & sufficiunt. 1. quod sit priuatione formæ debitæ: 2. quod sit priuatione formæ perficiens animam & ornantis illam quoad esse. Utrumque habet priuationem moralis conformitatis cum lege naturali, & Deo ultimo fine & auctore naturæ: creatura n. rationalis naturali debito tenetur conservare moralem eam conformitatem; siquidem transgressio huius debiti est intrinsecè mala disformis naturæ rationali. Tum verò hæc ipsa cōformitas est moralis pulchritudo & nitor animæ per modum habitus in ea permanens: per quam manet anima moraliter recta & conuersa ad suam regulam & finem naturalem: sicut per oppositam disformitatem manet moraliter obliqua & auersa à suâ lege & fine naturali.

Dices. Hæc priuatione conformitatis ad legem & finem naturalem non est propria macula, sed peccati actualis: quod formaliter constituit in disformitate à lege & fine: ergo nequit macula consistere in huiusmodi priuatione: macula n. distinguitur à p. actuali, ut effectus à causa. Resp. conformitas ad legem & finem naturalem, una actualis, altera habitualis seu per modum habitus permanentis. Prior constituit in actuali honestate, & conformitate actualis virtuosi ad regulam & finem naturalem: atque hanc priuationem conformitatis includit actualis, quod opponitur actuali honesto. Posterior constituit in habituali rectitudine moraliter permanente, vel ex præteritis actibus moraliter honestis, vel ex ipsa rectitudine naturali quatenus suæ regulæ conformis à Deo condita est. Huius conformitatis priuationem includit macula, sc. cuiusdam formæ moralis habitualiter in anima perseverans, reddentisq. illam pulchram erga suam regulam.

Dico 5. Macula in hoc statu naturæ, per intrinsecam dona ad finem supernat. elevatæ, non solum includit priuationem moralis conformitatis ad legem & finem naturæ, sed etiam priuationem conformitatis ad legem & finem supernat. quæ est priuatione gratiæ habitualis: S. Tho. I. 2. qn. 86. art. 1. ubi maculam ex actuali in anima relictam constituit in priuatione duplicitis nitoris, alterius prouenientis ex resurgentia luminis naturalis; alterius prouenientis ex resurgentia diuini luminis sapientiæ & gratiæ. Fundam. 1. homo in hoc statu quod solum habet debitum conservandi moralem conjunctionem & conformitatem cum lege & fine naturali, sed etiam cum lege & fine supernaturali: ergo ipsa priuatione conformitatis ad utrumque constituit maculam. Ideo enim priuatione moralis conformitatis ad rectam rationem & finem naturalem in pure natura constitueret maculam, quia est priuatione pulchritudinis debitæ, perficiens orationisque

23.
Fundam.

24.

Duplex est
ad legem &
finem naturalem,
ad legem &
finem
naturalis.

25.

Homo in
hoc statu
habet debi-

tum conser-

vandi con-

formitatem
& fine super-
naturalis.

Disp. XXIV. Quid sit macula in anima post peccatum act. relicta? 265

26.
Conf.

27.
Priuatio
gratia non
est in nobis
tanum
paena, sed
etiam culpa.

28.
Alier gra-
tia non con-
curreret
per se ad
remiss. pecc.

29.
Triplex re-
sponso

30.
Contra pri-
mam

2.
3.

nantisque animam quoad esse naturale: sed priuatio conformitatis ad legem & finem supernat. est priuatio pulchritudinis debitae in hoc statu animæ rationali, perficientis & ornantis illam quoad esse supernaturale: ergo etiam hæc constituit maculam in hoc statu naturæ eleuate per intrinseca dona ad finem supernat. Confirm. sicut in hoc statu peccatum in ratione offensæ, non solùm includit iniuriam & contemptum Dei finis naturalis, sed etiam finis supernat. ita in ratione maculæ, non solùm includit priuationem pulchritudinis & uitoris prouenientis ex refulgentia luminis naturalis, sed etiam prouenientis ex refulgentia legis supernat. 2. Fundam. si priuatio gratiæ nullo modo esset in nobis culpa, sed tantum poena, sequeretur prob. illa forma est remissua peccati, quæ per se concurrerit ad delendum peccatum: sed si priuatio gratiæ esset tantum poena peccati, gratia per se non concurreret ad remissionem peccati: ergo. Maior constat: quæ n. per se non concurrerit ad remissionem peccati, aliunde supponit causas adæquatæ remissias peccati: ergo ipsa non est causa remissia peccati, nec totaliter, nec partialiter: unde tantum concomitantæ & per accidens se haberet ad remissionem peccati. Minor prob. Si priuatio gratiæ non est culpa, sed tantum poena in nobis, tota & adæquata ratio culpæ habitualis consistenter in actuali auersione à Deo & conuersione ad creaturas, moraliter in nobis perseverante: ergo ad illam de facto extra Sacramentum delendam non concurreret gratia: peccatum n. sufficienter & adæquatæ deletetur per solam contritionem, quæ naturæ præcedit gratiam, ut moralis dispositio illius extra sacramentum: nam per eam formam sufficienter & adæquatæ deletur peccatum, quæ illi per formalem incompossibilitatem adæquatæ opponitur: sed si peccatum non includeret priuationem gratiæ, sola contritio adæquatæ illi opponeretur: exclusa n. priuatione gratiæ ut culpæ, remaneat in peccato tantum actualis auersio à Deo & conuersio ad creaturas moraliter perseverans; cui adæquatæ opponitur actualis conuersio ad Deum, & auersio à creaturis, quæ in ipsa contritione includitur: ergo gratia tantum materialiter se haberet in iustificatione extra sacramentum, nec esset remissua peccati.

Ad hoc responderetur 1. conced. cum Vasquez, contritionem esse formam adæquatæ oppositam peccato, de facto tamen non ab illa, sed à gratia, quæ in ratione causæ efficientis præcedit contritionem, deleri. 2. esto, deleatur à contritione, nullum inde sequi absurdum. 3. ad remissionem peccati non solùm requiri formam incompossibilem cum peccato, sed etiam voluntatem Dei remittentis & condonantis. Quia igitur potest ponи formam incompossibilis peccato, non potest voluntate Dei condonantis peccatum, potest ponи contritio, & nō ponи remissio peccati, donec ponatur gratia, quæ est terminus voluntatis diuinæ condonantis peccatum.

Contra primum resp. sunt omnia argum. quæ contra Vasquez infra vrgebo, & à fortiori militant contra resp. 2. vt infrā. Contra tertium: implicat, potest formam in subiecto, naturæ suæ incompossibili cum altera, illam de facto non expelli: ergo si contritio suæ naturæ est incompossibilis cum ha-

bituali, implicat eâ positâ non tolli peccatum habet. 31.

Dicks. Contritio non est forma incomposita, nisi quæ includit voluntatem remissiuam Dei, quam voluntatem potest contritio non includere. Sicut, licet condigna satisfactio opponatur offensæ, nisi tamen includat voluntatem offensi condonantis & remittentis offensam, talis satisfactio non tollit de facto offensam ab offendente. Sed contrà: 1. quando satisfactio suâ naturæ est condigna offensæ. etiam si offensus nolit eam acceptare, adhuc offensa manet moraliter remissa, licet possit offensus non manere amicus offendenti. Cùm igitur contritio naturæ suæ adæquatæ opponatur peccato; esto, Deus nolit illam acceptare, manebit deletum peccatum, licet non maneat Deus amicus homini offendenti: quia peccatum censetur moraliter sublatum per formam suæ naturæ illi incompossibilem, non secùs ac tollitur à subiecto nigredo per albedinem illi incompossibilem. 2. implicat, Deum liberè producere formam in subiecto cum peccato incompossibilem, & simul nolle remittere peccatum: non n. potest velle formam, & non simul velle quidquid forma ipsa per se includit; cùm non alio modo Deus liberè velit res, quæ eas producendo: ergo hoc ipso, quodd liberè producit formam talis naturæ, necessariò vult illam cù tali effectu formalis, qui est remittere peccatum. 3. implicat, sublatâ offensâ actiua per contritionem à peccatore, manere offensam passiuam, & odium in Deo. Sublata n. offensâ actiua, non manet peccator obiectum dignum odio Dei. Repugnat autem, Deum odio habere obiectum, quod ex se odio dignum non est. Sicut è contrario implicat, Deum amare obiectum, quod ex se amore Dei dignum non est.

Nec dici potest, posse Deum odire peccatorem propter offensam præteritam. Quidquid n. sit de possibili, de facto nunquam Deus odit hominem propter offensam præteritam: ergo saltem de facto, sublatâ offensâ actiua per contritionem à peccatore, tollitur passiuam, ac proinde odium ex parte Dei: sublato odio ex parte Dei, remittitur peccatum: remitti n. peccatum à Deo, nil aliud est, quæ peccatum non amplius odio haberi à Deo.

Concludo, si habitualis nō includit priuationem gratiæ ut culpam, de facto gratiam extra sacramentum non concurrere ut formam formaliter delentem peccatum: cùm illud supponat adæquatæ deletum per contritionem, quæ gratiam naturæ præcedit. Hoc est contra Trident. cii. docens, uniam causam formalem nostræ iustificationis esse iustitiam, quam iuxta mensuram nostræ dispositionis in nobis recipimus, quæ alia esse non potest à gratia habituali.

Obijcies 1. Ex eo quodd macula in hoc statu consistat in priuatione conformitatis ad legem & finem supernat. non sequitur illam consistere in priuatione gratiæ, sed moralis conformitatis ad legem & finem supernat. vel ex præteritis actibus honestis supernat. per modum habitus moraliter reliqua; vel certè ex ipsa reætitudine supernat. gratiæ moraliter causata. Sicut n. macula in purâ naturâ non consistet in priuatione alicuius formæ physicae, sed moralis conformitatis prouenientis ex ipsa reætitudine naturæ ad legem & finem natu- 36.
Macula nō
consistit in
sola priua-
tione mora-
lis confor-
mitatis ad
finem suæ
pernat.

Tom. 3. De Fine.

Z naturalem

266 Disp. XXIV. Quid sit macula in anima post peccatum act. relicta?

naturalem non potest in pura natura consistere in ipsa natura, vel in aliqua perfectione physica debita naturae, sed in morali tantum conformitate ex preteritis actibus honestis per modum habitus moraliter perseverantibus, vel ab ipsa rectione naturae, quatenus a Deo suae regole & fini naturali recta & conformis condita est. Quoniam natura, & quaevis perfectione naturalis, est tantum subiectum conformitatis, vel diffor. ad legem, non ipsa formalis conformitas ad legem; gratia verò habitualis non est subiectum conformitatis, vel diffor. ad legem supernat. sed est ipsa formalis conformitas habitualis ad legem & finem supernat. Vnde implicat, gratiam habitualis simul esse cum p. mortali, quae est diffinitas ad legem, ut *suo loco*: Igitur in eius priuatione formaliter consistit macula in hoc statu; quae forma cum macula formaliter pugnat, eique directe opponitur: haec est ipsa formalis conformitas ad legem & finem debitum, quae in hoc statu non solum consistit in morali conformitate, sed etiam in physica per gratiam habitualis, quam per modum habitus permanenter conformamur fini supernaturali.

Obijcies 2. Priuatio gratiae est à Deo, ergo non potest maculam constituere. Quia macula est peccatum: peccati causa Deus esse nequit. Antec. constat: nam ab eo est priuatio formæ, à quo est forma: sed à Deo est gratia: ergo à Deo est priuatio gratiae. Confirm. priuatio gratiae est pena peccati à Deo inflicta: ergo non potest constituere peccatum: pena n. est bona, & à Deo intenta; peccatum malum, & à Deo nullo modo intentum, sed solum permisum. Antec. prob. idem Deus subtrahit gratiam ab homine, quia peccauit. Resp. dist. antec. est priuatio gratiae à Deo physice & consequenter, concedo; moraliter & antecedenter, nego.

Priuatio gratiae est à Deo physice & consequenter, non à Deo moraliter & antecedenter. Deus n. non subtrahit gratiam, nisi quia peccator, & consequenter, non peccando contra Deum, interpretari & virtuiter vult priuationem gratiae, interpretari volendo dissolutionem amicitiae supernaturali & cōiunctionis cum Deo fine & amico supernaturali. Quare priuatio gratiae prior ratione est à peccatore moraliter quam à Deo physice. Ut autem illa moraliter est à peccatore, est peccatum: ut est physice à Deo, est tantum pena peccati. Sicut una eademque actio peccati, ut moraliter est à creatura, est peccatum; ut physice est à Deo, non est peccatum.

39. Hinc patet ad confirm. *Vrgebis.* Si priuatio gratiae prius ratione est à peccatore; ergo non potest posterius ratione esse à Deo: quia non potest Deus subtrahere formam, quae iam supponitur subtracta. Resp. neg. conseq. Ad prob. disting. conseq. non potest Deus subtrahere formam physice, quae tantum supponitur subtracta moraliter, nego; quae supponitur subtracta physice, concedo: Deus autem subtrahit posterius ratione gratiam, quae supponitur prius ratione subtracta tantum moraliter.

Obijcies 3. Ideo priuatio gratiae est mala, quia est priuatio formæ debitæ: sed etiam habitus charitatis, & reliquæ virtutes infusæ sunt debitæ: ergo etiam priuatio charitatis, & reliquorum est mala. Resp. si loquamur de pcc. actuali, concedo priuationem charitatis, reliquarumque virtutum supernat. esse malam in ipsa priuatione gratiae, ut in radice, cum qua omnes habitus infusi perduntur, exceptis Fide & Spe, quæ non nisi oppositis actibus heresis, & desperationis amittuntur. Si loquamur de macula, dico, solum priuationem gratiae maculam constituere: quia sola est priuatio formæ proficientis & ornantis animam in ordine ad esse: reliqui habitus in ordine ad operari.

Obijcies 4. Priuatio gratiae est effectus peccati: 41. igitur non potest illud constituere; cum nullus effectus valeat suam causam formaliter constituere. **Priuatio gratiae est effectus p. actualis, transcat: est effectus maculae,** nego: hanc non ipsius n. non consequitur, sed formaliter constituit: vt *macula*. priuatio gratiae in posteris est effectus peccati originalis, quod fuit in Adamo: eadem tamen non est effectus, sed peccatum ipsum in posteris ab Adamo contractum.

Obijcies 5. Inæqualiter in gratia constituti, si æqualia committant peccata, inæquales maculas non contrahunt. Contrà verò æqualiter in gratia constituti, si inæqualia committant peccata, inæquales maculas contrahunt. Igitur ad rationem maculae nihil per se confert priuatio gratiae: nam si per se conferret ad priuationem maioris, vel minoris gratiae, variaretur ratio maculae. Anteced. prob. is dicitur magis maculatus, qui gravius; is minùs, qui leuius peccatum cōmisit, sive maiore, sive minore priuetur gratia. Qui enim Deum odit maiorem contrahit maculam, quam qui furatur, esto ille remissiore, hic intensiore priuetur gratia. Resp. neg. conseq. ciusque prob. ad maculam n. concurrit preteritus actus peccati, ut positiva deformitas, illam specificando & denominando. Amissio autem gratiae concurrit ad maculam, ut priuatio debitæ conformitatis. Quādo autem priuatio tollit totam **Priuatio ad maculam** formam à subiecto, à qua denominabatur pulchritudinem & nitidum, ad maculam constituendam concurrit indivisibiliter: quia concurrit tollendo à subiecto, non partem, sed totam pulchritudinem debitam. Vnde eodem modo se habet subiectum, quod priuatum est maiore pulchritudine, ac quod priuatum est minore: utrumque n. in ratione priuationis pulchritudinis se habent æqualiter. Quia in macula non habetur ratio termini à quo, qui deperditur, sed termini ad quem, qui acquiritur, qui est ipsa priuatio pulchritudinis debitæ. Vnde si in ratione priuationis utrumque subiectum se habet æqualiter priuatum omni pulchritudine debitâ, etiam si in uno maior, quam in alio præcesserit pulchritudo, non propterea unum erit magis maculatum, quam aliud. Quod confirmari potest ex macula corporea. Qui enim ex pallore maculam contrahit, totam pristinam pulchritudinem amittendo, non dicitur magis, aut minùs maculatus ex amissione maioris, aut minoris pulchritudinis, sed ex maiore, aut minore pallore. Cūm igitur tota conformitas per peccatum ab anima auferatur, non dicitur unus magis maculatus, quam alius, ex maiore pulchritudine deperdita, sed ex respectu ad gravius peccatum, ex quo talis priuatio causata est.

Dico 6. Etiam veniale relinquunt maculam in anima, quae consistit in priuatione perfectæ conformitatis moralis, vel cum lege & fine tantum naturali, quod fuissest in pura natura; vel etiam cum lege & fine supernat. ut in hoc statu naturæ eleuantur ad finem supernat. *S.Tho.1.2. q.89. art. 1. & 3. p. q.87. art. 2. ad 3.* Tamei in priori loco dicat, maculam venialis esse impropriæ maculam: quia propria macula consistit in priuatione habitualis, non actualis nitoris: & quia putavit, veniale nullo habituali nitor, sed tantum actuali, qui consistit in fervore charitatis erga Deum, subiectum priuare. In posteriori loco absoluente concedit, ex veniali causari maculam in anima. Prob. veniale priuat animam aliquo nitor habituali, qui consistit in perfecta conformitate morali cum lege & fine, aut naturali, ut in pura natura; aut supernaturali, ut in hoc statu. Quia sicut per veniale aliquo modo deflectimus

Priuatio charitatis & aliorum habituum supernat. non est mala.

Disp. XXIV. Quid sit macula in anima post peccatum act. relictus? 267

In quo con-
ficitur m.^{ta}
culta ve-
nialis.

slectius & elongamur à perfecta conformitate moralis, quā tenemur seruare ad regulam & finem debitum: ita hæc priuatio perfectæ conformitatis moralis constituit formaliter maculam venialis. Constituit autem hæc macula non in priuatione perfectæ conformitatis actualis; quæ debebat inesse opposito actui virtutis; sed in priuatione perfectæ conformitatis habitualis, quæ erat in anima, vel ex frequentatis actibus seruenioribus per modum habitus moraliter relata, vel ex ipsa rectitudine animæ & virium, aut naturalium, aut supernat. et si n. post veniale maneat perfecta atque integræ conformitas physica ad legem & finem naturalem, vel supernat. non tamen integra conformitas moralis ad eandem legem & finem debitum: quia hæc non solum penderet ex physica conformitate ad legem & finem debitum, sed etiam ex negatione cuiuscunq; actualis disformitatis per modum habitus perseverantis. Est autem duplex disformitas: altera incompossibilis cum essentiali conformitate ad legem & finem debitum, qualis est disformitas mortalis. Altera compossibilis, ut disformitas venialis; quæ licet minuat, non tamen tollit essentialē eam conformitatem; non n. ipsa tollitur, nisi per disformitatem mortalis.

46. Ultima quo modo macula includat praeteritum pecc. à quo est causata. Macula non est aliquid positivum in anima: nec significat priuationem solari, sed significat priuationem quamdam nitoris anima in ordine ad suam causam, qua est peccatum. Et idcirco diversa peccata diversas maculas induunt. Fundam. macula de formalib; lollum importat priuationem debitæ pulchritudinis & nitoris, causam autem non nisi connotatiuē & indirectè: macula enim priuatiuē opponitur pulchritudini & nitori: hæc sunt positiva: ergo macula directè & formaliter est quid priuatiuum. Dices, opponi contrariè. Contrà: formaliter negat pulchritudinem & nitorem subiecto debitum, licet connotet causam; ex quâ talis priuatio secura sit. Confirm. in nobis est integra macula peccati originalis, cùm tamen in nobis non sit ipsum originales protoparentis, à quo hæc macula in nobis causatur: igitur macula directè & formaliter non constituitur praeterito peccato, ex quo secura est.

47. Dico 8. Macula includit priuationem conformitatis ad legem & finem naturalem, vel supernat. ut materiam, respectum ad praeteritum peccatum, ut formam. ex S. Tho. 1.2.q. 86. ar. 1. ad 3. vbi docet, maculas distingui per ordinem ad diuersa peccata, à quibus inducuntur, sicut umbras per ordinem ad diuersa corpora, à quibus causantur. Distinctiuum autem unius ab alio in rebus se habet ut forma. Fundam. id se habet in quolibet constituto, ut materia, quod commune est etiam alijs; id ut forma, quod proprium est unius, & discretiuum alius: sed priuatio conformitatis ad legem & finem naturalem, vel supernat. est communis omnibus maculis; respectus ad tale, vel tale peccatum, ut ad causam & formam per se connotata, est proprius uniuscuiusque, & discretius unius maculae ab alia. Sicut igitur una macula in tali specie non constituitur per priuationem conformitatis ad legem & finem debitum, quæ communis est omnibus, sed per peculiarem respectum ad praeteritum peccatum, à quo fuit inducta: ita una specificè discriminatur ab alia, non per priuationem conformitatis, sed per respectum ad tale, vel tale peccatum, ut ad formam specificantem. Ceterum hic respectus non est realis, sed rationis.

48. Unicum fundans. assert.

De Fine. Tom. 3.

Deducitur discrimen inter peccatum actuale, habituale, & maculam: & quæ ratione in his includatur priuatio gratiæ, & conformitatis ad legem & finem debitum. Actuale commissionis ex priuatiuē, habituale, & maculam. Discrimen inter pete. afftute, hab. & finem debitum. Actuale commissionis ex priuatiuē, habituale, & maculam. tendendū habet, dicit positivam contrarietatem ad legem & finem debitum; ut maculatum subiecti, importat duplicitem priuationem; alteram conformitatis actualis, quæ debebat inesse actui opposito virtutis, alteram conformitatis habitualis, quæ per modum habitus supponebatur inesse naturæ, per ordinem ad suam regulam & finem debitum ante peccatum. Sicut calor ut oppositus naturæ aquæ, non solum dicit positivam contrarietatem ad illam, sed etiam priuationem naturalis proportionis & dispositionis ad eandem naturam aquæ. Item actuale dupliciter includit priuationem gratiæ, uno modo ut terminum specificantem, alio ut complementum eiusdem actus peccati. Sicut voluntas omittendi dupliciter includit actualem omissionem, & ut terminum specificantem, & ut complementum actus omissionis. Hoc torum, quod per modum actus includitur in actuali, per modum habitus moraliter perseverantis includitur in habituali. Macula est effectus peccati actualis, & includit priuationem conformitatis, & gratiæ habitualis constitutuē, cum solo respectu rationis ad actuale, ut ad propriam causam & formam per se connotatam.

Dices. Dispar est ratio de omissione, quæ secuta ex voluntate omittendi compleat unum peccatum cum illa, & de priuatione gratiæ, quæ quia est à Deo, non potest integrare unum peccatum cum voluntate peccandi. Sicut priuatio vitæ naturalis inficta à iudice propter delictum, non integrat unum delictum cum transgressione legis, sed est tantum pena illius. Resp. priuationem gratiæ non completere unum peccatum cum voluntate peccandi, quâ physicè est à Deo, sed quâ moraliter est à peccatore; sicut obduratio & execratio, quâ est à Deo, est tantum pena peccati, quâ est à peccatore volente illuminari, est peccatum, & constituit unum actum peccati cum voluntate nolendi illuminari. ut enī S. Tho. 1.2.q. 79. art. 3. causa subtractionis gratiæ, non est solus Deus, sed etiam peccator, qui obstaculum ponit, ne gratiam recipiat. Sicut causa subtractionis luminis non solum est Sol, qui posito impedimentoo non illuminat, sed etiam is, qui fenestras claudit, ne lumen ingreditur. Eodem modo resp. ad paritatem de priuatione vitæ naturalis: quâ est à iudice, est tantum pena; quâ à delinquente interpretatiuē volita, in legis transgressione, facit unum peccatum cum voluntate delinquendi, non minus quam omissione voluntate omittendi.

Ad fundam. sent. 1. neg. assump. transacto. n. actu peccati, remanet priuatio gratiæ & conformitatis ad legem, & finem debitum. Manet etiam ipse actus peccati, non physicè, sed moraliter perseverans, à quo potest homo denominari peccator. Ad prob. quia macula, non solum constituit ex priuatione gratiæ, sed etiam ex praeterito actu peccati, ut ex forma per se connotata, tribuente ultimam rationem specificam, poterit una priuatio per ordinem ad plura actualia distinguere plures specie, vel numero maculas.

Ad 1. confirm. transacto actu meritorio, iustus denominatur iustior & sanctior, tum ex augmento gratiæ habitualis propter actum meritorium subiecto collato: tum propter meritum moraliter perseverans: nam quādū illud per oppositum actum

266 Disp. XXIV. Quid sit macula in anima post peccatum act. relicta?

naturalem non potest in pura natura consistere in ipsa natura, vel in aliqua perfectione physica debita naturae, sed in morali tantum conformitate ex preteritis actibus honestis per modum habitus moraliter perseverantibus, vel ab ipsa rectitudine naturae, quatenus a Deo suae regulae & fini naturali recta & conformis condita est. Quoniam natura, & quaevis perfectio naturalis, est tantum subiectum conformitatis, vel diffor. ad legem, non ipsa formalis conformitas ad legem; gratia vero habitualis non est subiectum conformitatis, vel diffor. ad legem supernat. sed est ipsa formalis conformitas habitualis ad legem & finem supernat. Vnde implicat, gratiam habitualis simili esse cum p. mortali, quae est diffinitas ad legem, ut *suo loco*: Igitur in eius priuatione formaliter consistit macula in hoc statu; quae forma cum macula formaliter pugnat, eiisque directe opponitur: hanc est ipsa formalis conformitas ad legem & finem debitum, quae in hoc statu non solum consistit in morali conformitate, sed etiam in physica per gratiam habitualis, quam per modum habitus permanenter conformamur fini supernaturali.

37. Obijes 2. Priuatio gratiae est a Deo, ergo non potest maculam constituere. Quia macula est peccatum: peccati causa Deus esse nequit. Antec. constat: nam ab eo est priuatio formae, a quo est forma: sed a Deo est gratia: ergo a Deo est priuatio gratiae. Confirm. priuatio gratiae est poena peccati a Deo inficta: ergo non potest constituere peccatum: poena n. est bona, & a Deo intenta; peccatum malum, & a Deo nullo modo intentum, sed solum permisum. Antec. prob. idem Deus subtrahit gratiam ab homine, quia peccauit. Resp. dist. antec. est priuatio gratiae a Deo physicè & consequenter, concedo; moraliter & antecedenter, nego. Deus n. non subtrahit gratiam, nisi quia peccator, querenter, non peccando contra Deum, interpretari & virtuiter vult priuationem gratiae, interpretari volendo dissolutionem amicitiae supernat. & coniunctionis cum Deo fine & amico supernat. Quare priuatio gratiae prior ratione est a peccatore moraliter quam a Deo physicè. Ut autem illa moraliter est a peccatore, est peccatum: ut est physicè a Deo, est tantum poena peccati. Sicut una eademque actio peccati, ut moraliter est a creatura, est peccatum; ut physicè est a Deo, non est peccatum.

39. Hinc patet ad confirm. Vrgebis. Si priuatio gratiae prius ratione est a peccatore; ergo non potest posterius ratione esse a Deo: quia non potest Deus subtrahere formam, quae iam supponitur subtracta. Resp. neg. conseq. Ad prob. disting. conseq. non potest Deus subtrahere formam physicè, quae tantum supponitur subtracta moraliter, nego; quae supponitur subtracta physicè, concedo: Deus autem subtrahit posterius ratione gratiam, quae supponitur prius ratione subtracta tantum moraliter.

40. Obijes 3. Ideo priuatio gratiae est mala, quia est priuatio formae debitae: sed etiam habitus charitatis, & reliquæ virtutes insulæ sunt debitæ: ergo etiam priuatio charitatis, & reliquorum est mala. Resp. si loquamur de pec. actuali, concedo priuationem charitatis, reliquarumque virtutum supernat. esse malam in ipsa priuatione gratiae, ut in radice, cum qua omnes habitus insuli perduntur, exceptis Fide & Spe, quæ non nisi oppositis actibus heresis, & desperationis amittuntur. Si loquamur de macula, dico, solum priuationem gratiae maculam constituere: quia sola est priuatio formæ proficientis & ornantis animam in ordine ad esse: reliqui habitus in ordine ad operari.

Priuatio
charitatis
& aliorum
habituum
supernat.
non est ma-
culæ.

Obijes 4. Priuatio gratiae est effectus peccati: 41. igitur non potest illud constituere; cum nullus eff. Priuatio effectus valeat suam causam formaliter constituere. gratia est effectus p. Resp. disting. antec. priuatio gratiae est effectus p. actualis, transcat: est effectus maculae, nego: hanc non ipsius n. non consequitur, sed formaliter constituit: ut macula. priuatio gratiae in posteris est effectus peccati originalis, quod fuit in Adamo: eadem tamen non est effectus, sed peccatum ipsum in posteris ab Adamo contractum.

Obijes 5. Inæqualiter in gratia constituti, si æqualia committant peccata, inæquales maculas non contrahunt. Contrà vero æqualiter in gratia constituti, si inæqualia committant peccata, inæquales maculas contrahunt. Igitur ad rationem maculae nihil per se confert priuatio gratiae: nam si per se conferret ad priuationem maioris, vel minoris gratiae, varietur ratio maculae. Anteced. prob. is dicitur magis maculatus, qui grauius; is minùs, qui leuius peccatum cōmisit, sive maiore, sive minore priuetur gratia. Qui enim Deum odit maiorem contrahit maculam, quam qui furatur, esto ille remissiore, hic intensiore priuetur gratia. Resp. neg. conseq. eiisque prob. ad maculam n. concurret preteritus actus peccati, ut positiva deformitas, illam specificando & denominando. Amissio autem gratiae concurret ad maculam, ut priuatio debitæ conformitatis. Quādo autem priuatio tollit totam maculam formam à subiecto, à qua denominabatur pulchrū constituentem & nitidum, ad maculam constituendam concurret dampnus individualiter: quia concurret tollendo à subiecto, inaccessibiliter, non partem, sed totam pulchritudinem debitam. Vnde eodem modo se habet subiectum, quod priuatu est maiore pulchritudine, ac quod priuatum est minore: utrumque n. in ratione priuationis pulchritudinis se habent æqualiter. Quia in macula non habetur ratio termini à quo, qui desperatur, sed termini ad quem, qui acquiritur, qui est ipsa priuatio pulchritudinis debitæ. Vnde si in ratione priuationis utrumque subiectum se habet æqualiter priuatum omni pulchritudine debitâ, etiamsi in uno maior, quam in alio præcesserit pulchritudo, non propterea unum erit magis maculatum, quam aliud. Quod confirmari potest ex macula corpora. Qui enim ex pallore maculam contrahit, totam pristinam pulchritudinem amittendo, non dicitur magis, aut minùs maculatus ex amissione maioris, aut minoris pulchritudinis, sed ex maiore, aut minore pallore. Cum igitur tota conformitas per peccatum ab anima auferatur, non dicitur unus magis maculatus, quam alius, ex maiore pulchritudine desperita, sed ex respectu ad gravius peccatum; ex quo talis priuatio causata est.

44. Dico 6. Etiam veniale relinquit maculam in anima, quae consistit in priuatione perfectæ conformitatis moralis, vel cum lege & fine tantum naturali, quod fuisset in pura natura; vel etiam cum lege & fine supernat. ut in hoc statu naturæ eleuant ad finem supernat. S. Tho. 1. 2. q. 89. art. 1. & 3. p. q. 87. art. 2. ad 3. Tamei in priori loco dicat, maculam venialis esse impropriæ maculam: quia propria macula consistit in priuatione habitualis, non actualis nitoris: & quia putavit, veniale nullo habituali nitor, sed tantum actuali, qui consistit in fervore charitatis erga Deum, subiectum priuare. In posteriori loco absolute concedit, ex veniali causari maculam in anima. Prob. veniale priuat animam aliquo nitor habituali, qui consistit in perfecta conformitate moralis cum lege & fine, aut naturali, ut in pura natura; aut supernaturali, ut in hoc statu. Quia sicut per veniale aliquo modo delectimus affers. Fundam.

Disp. XXIV. Quid sit macula in anima post peccatum act. relictæ? 267

fleximus & elongamur à perfecta conformitate moralis, quā tenemus seruare ad regulam & finem debitum: ita hæc priuatio perfectæ conformitatis moralis constituit formaliter maculam venialis.

In quo consistat macula venialis.

Consistit autem hæc macula non in priuatione perfectæ conformitatis actualis; quæ debebat inesse opposito actui virtutis; sed in priuatione perfectæ conformitatis habitualis, quæ erat in anima, vel ex frequentatis actibus feruencioribus per modum habitus moraliter relictæ, vel ex ipsa rectitudine animæ & virium, aut naturalium, aut supernat. eti. n. post veniale maneat perfecta atque integra conformitas physica ad legem & finem naturalem, vel supernat. non tamen integra conformitas moralis ad eandem legem & finem debitum: quia hæc non solum pendet ex physica conformitate ad legem & finem debitum, sed etiam ex negatione cuiuscunq; actualis disformitatis per modum habitus perseverantis. Est autem duplex disformitas: altera incompossibilis cum essentiali conformitate ad legem & finem debitum, qualis est disformitas mortalis. Altera compossibilis, ut disformitas venialis; quæ licet minuat, non tamen tollit essentialē eam conformitatem; non n. ipsa tollitur, nisi per disformitatem mortalis.

46. Ultima quæ modo modo in- eludat pre- pecc. à quo est consueta:

Dico 7. Macula non includit præteritum peccatum, ex quo sequuta est, constitutiū, sed tantum terminatiū: S. Thom. 1.2. qn. 86. art. 1. ad 3. Macula non est aliquid positivum in anima: nec significat priuationem solam, sed significat priuationem quantum nitoris anima in ordine ad suam causam, qua est peccatum. Et si dico diversa peccata diversas maculas inducent. Fundam. macula de formali solum importat priuationem debitarum pulchritudinis & nitoris, causam autem non nisi connotatiū & indirecte: macula enim priuatiū opponitur pulchritudini & nitori: hæc sunt positiva: ergo macula directe & formaliter est quid priuatiū. Dices, opponi contrariè. Contrà: formaliter negat pulchritudinem & nitorem subiecto debitum, licet connotet causam; ex quâ talis priuatio secuta sit. Confirm. in nobis est integra macula peccati originalis, cùm tamen in nobis non sit ipsum originale protoparentis, à quo hæc macula in nobis causatur: igitur macula directe & formaliter non constituitur præterito peccato, ex quo secuta est.

Dico 8. Macula includit priuationem conformitatis ad legem & finem naturalem, vel supernat. ut materiam, respectum ad præteritum peccatum, ut formam. ex S. Thom. 1.2. q. 86. art. 1. ad 3. vbi docet, maculas distingui per ordinem ad diuersa peccata, à quibus inducuntur, sicut umbras per ordinem ad diuersa corpora, à quibus causantur. Distinctiū autem unius ab alio in rebus se habet ut forma. Fundam. id se habet in quolibet constituto, ut materia, quod commune est etiam alijs; id ut forma, quod proprium est unius, & discretuum alienius: sed priuatio conformitatis ad legem & finem naturalem, vel supernat. est communis omnibus maculis; respectus ad tale, vel tale peccatum, ut ad causam & formam per se connotatam, est proprius uniuscuiusque, & discretius unius maculae ab alia. Sicut igitur una macula in tali specie non constituitur per priuationem conformitatis ad legem & finem debitum, quæ communis est omnibus, sed per peculiarem respectum ad præteritum peccatum, à quo fuit inducta: ita una specificè discriminatur ab alia, non per priuationem conformitatis, sed per respectum ad tale, vel tale peccatum, ut ad formam specificantem. Ceterum hic respectus non est realis, sed rationis.

48. Unicum fundam. assert.

De Fine. Tom. 3.

Deducitur discrimen inter peccatum actuale, habituale, & maculam: & qua ratione in his inclu- *47. Discrimen inter petc. attuale, ha- maculam.*

datur priuatio gratiæ, & conformitatis ad legem & finem debitum. Actuale commissionis ex pri- mā suā malitiā, quam ex obiecto, vel ex modo tendendi habet, dicit positivam contrarietatem ad legem & finem debitum; ut maculatum subiec- ti, importat duplē priuationem, alteram con- formitatis actualis, quæ debebat inesse actui op- posito virtutis, alteram conformitatis habitualis, quæ per modum habitus supponebatur inesse na- turæ, per ordinem ad suam regulam & finem de- bitum ante peccatum. Sicut calor ut oppositus na- turæ aquæ, non solum dicit positivam contrarie- tam ad illam, sed etiam priuationem naturalis proportionis & dispositionis ad eandem naturalam aquæ. Item actuale dupliciter includit priuationem gratiæ, uno modo ut terminum specifican- tem, alio ut complementum eiusdem actus pec- cari. Sicut voluntas omittendi dupliciter includit actualem omissionem, & ut terminum specifican- tem, & ut complementum actus omissionis. Hoc totum, quod per modum actus includitur in actua- li, per modum habitus moraliter perseverantis in- cluditur in habituali. Macula est effectus peccati actualis, & includit priuationem conformitatis, & gratiæ habitualis constitutiū, cum solo respec- tuationis ad actuale, ut ad propriam causam & formam per se connotatam.

Dices. Dispar est ratio de omissione, quæ secuta ex voluntate omittendi compleat unum peccatum cum illa, & de priuatione gratiæ, quæ quia est à Deo, non potest integrare unum peccatum cum voluntate peccandi. Sicut priuatio vitæ naturalis inflata à iudice propter delictum, non integrat unum delictum cum transgressione legis, sed est tantum pena illius. Resp. priuationem gratiæ non completere unum peccatum cum voluntate peccandi, quæ physicè est à Deo, sed quæ moraliter est à peccatore; sicut obduratio & excusatio, quæ est à Deo, est tantum pena peccati, quæ est à peccatore nolente illuminari, est peccatum, & constituit unum actum peccati cum voluntate nolendi illu- minari. ut enim S. Thom. 1.2. qn. 79. art. 3. causa sub- tractionis gratiæ, non est solum Deus, sed etiam peccator, qui obstaculum ponit, ne gratiam reci- piat. Sicut causa subtractionis luminis non solum est Sol, qui posito impedimentoo non illuminat, sed etiam is, qui fenestras claudit, ne lumen ingrediatur. Eodem modo resp. ad paritatem de priuatione vitæ naturalis: quæ est à iudice, est tantum pena; quæ à delinquente interpretatiū volita, in legis transgressione, facit unum peccatum cum vo- luntate delinquendi, non minus quam omissione voluntate omittendi.

Ad fundam. sent. 1. neg. assump. transacto. n. *48. Ad fundam. prima*

actu peccati, remanet priuatio gratiæ & confor- mitatis ad legem, & finem debitum. Manet etiam ipse actus peccati, non physicè, sed moraliter per- severans, à quo potest homo denominari pecca- tor. Ad prob. quia macula, non solum constitui- tur ex priuatione gratiæ, sed etiam ex præterito actu peccati, ut ex forma per se connotata, tribuens ultimam rationem specificam, poterit una priuatio per ordinem ad plura actualia distinguere plus res specie, vel numero maculas.

Ad 1. confirm. transacto actu meritorio, iustus denominatur iustior & sanctior, tum ex augmen- to gratiæ habitualis propter actum meritorium subiecto collato: tum propter meritum moraliter perseverans: nam quamdiu illud per oppositum

Z 2

actum

268 Disp. XXIV Quid sit macula in anima post peccatum act. relictus?

54.

actum peccati non retractatur, censetur moraliter persequeretur. Ad 2. confirm. neg. antec. Etenim in offendente Principem, transacto actu offensi, manet eadem offensa, et si non physicè, saltet moraliter perseverans, quamdiu illa non remittatur, vel pro ea cōdigna satisfactio offenso non exhibetur.

55.
Ad Augst.
authorit.

Ad August. Resp. illum reatum intelligere reatum culpæ qui recurrat cum peccato; non reatum pœnae, qui consequitur ad peccatum. Ceterum cùm dicit, illum non manere in anima, sed in occultis legibus descriptis in mentibus Angelorum, intelligit obiectiuè, non subiectiuè; ut colligitur ex ratione, quam subiungit, *Non est in animo, quia eius memoriam delenit oblitio*. Loquitur igitur de existentia macula obiectua, quæ tamdiu dicitur manere in mente diuina, quamdiu illam in nobis non delet: Idem. n. in Scriptura est, Deum peccata videre, atque illa punire: Contrà verò idem est, ea non videre, atque condonare, ex Aug. in Ps. 31. *Cooperia sunt peccata, teclæ sunt, abolita sunt, si texit peccata Deus, noluit aduertere: si noluit aduertere, noluit animaduertere, noluit punire: noluit agnoscere: maluit ignoscere* Nec sic intelligaris quod dixit, peccata cooperia sunt, quasi ibi sint, & vinant. *Teclæ ergo peccata quare dixit? ut non viderentur. Quid enim erat Deum videre peccata, nisi punire peccata?*

Ad secundam sent. patet ex dictis. Ad fund. tertie, neg. minor. Ad prob. concedo, maculam venialis non consistere in priuatione gratiæ habituallis, sed in priuatione perfectæ conformitatis moralis ad legem & finem debitum naturalem, vel supernat. Ad fund. quartæ disting. maior: In eo consistit macula (quidquid sit de habituali) quod per modū termini immediati & primarij sequitur ex actuali, nego; quod per modū termini mediari & secundarij sequitur ex actuali, cōcedo. Duplex quippe terminus est in actuali: alter immediatus & primarius, immediate & primarij constitutus illud in ratione actualis; & hic est deformitas ipsa actus peccati ex obiecto, velex modo tendendi in obiectum desumpta. Alter mediatus & secundarius, qui non primarij, sed secundarij constitutus illud in ratione actualis: atque hic est priuatio debitis perfectionis, quæ secura ex positiva deformitate peccati, constituit cum illa unum actum humanum peccati. Porro macula non consistit formaliter in eo, quod per modum termini immediati & primarij, sed quod per modum termini mediari & secundarij sequitur ex actuali, quod est priuatio gratiæ ut perfectionis debitæ in ordine ad esse. Quod de ipsa priuatione conformitatis ad legem & finem debitum tenetur concedere Curiel. Hæc. n. non est terminus ipse immediatus & primarius p. actualis, quod in eius sent. consistit in sola deformitate positiva, sed mediatus & secundarius, consequens ad positivam deformitatem peccati, ut proprietas ad essentiam, & effectus ad causam: quia cùm macula distinguatur formaliter à p. actuali, non quidquid includit p. actuali, includit macula, saltet formaliter & constitutiue: nam p. actuali, formaliter quæ peccatum, constituitur positivâ deformitate cum natura rationali; macula, quæ macula formaliter, constituitur priuatione perfectionis debitæ cum respectu ad actum præteritum peccati, ut ad formam essentialiter cōnotatam. Eadē igitur positiva deformitas actuali p. ingreditur constitutiue, maculam connotatiue.

Ad confirm. neg. minor. Ad prob. concedo priuationem gratiæ esse ratione posteriore transgressionis legis; nego esse posteriorem maculam, cùm illam formaliter includat. Ceterum idem argum.

56.
Ad ceteras
sent.

57.

Duplex
terminus
distinguendus est in
peccato
actuali.

Ratio

58.
Ad confir.

sic potest contra ipsum, comparando priuationem cum ratione positiva peccati, ad quæ priuatio ipsa conformitatis ad legem & finem debitum consequitur ut proprietas ad essentiam, & effectus ad causam. Nego igitur, priuationem gratiæ, quæ est voluntaria carentia perfectionis debitæ, esse pœna, licet sit pœna quæ est physica subiactio à Deo inflata. Eadem igitur priuatio gratiæ respectu voluntatis, liberè se priuantis perfectione debitâ, est peccatum & macula; eadem respectu voluntatis diuina physica subiactentis, est pœna. Prius autem ratione est culpa, quam pœna: quia prius demeritorie & moraliter est à voluntate creatâ, quam physicè à diuina: nam idem Deus physicè illâ subtrahit, quia liberè illam creatura demeretur, nō contraria illud, non prius Deus deserit, quia deseratur.

DISPUTATIO XXV.

De peccato originali.

SECTIO PRIMA.

An sit aliquid in posteris transfusum?

VNUS ex fundamentis Fidei est originale petcati notitia: ut enim August. testatur fidei precib. de pec. orig. cap. 24. *In causa duorum hominum fund. minimum, quorum per unum venandati sumus sub peccato, per alterum redimimus à peccatis: per unius precipitati sumus in mortem, per alterum liberarunt ad vitam, propriæ Fides Christiana confitit.* Dicitur autem *originale*, non quod sit origo ceterorum, sed vel quia origine seu naturali generatione transfunditur; vel quia à prima origine, hoc est, à primo Parente illud contrahimus. Quā de causâ Ignatius antiquam impietatem, Irenæus chirographum, quod scripsit Adam; Cyprianus contagiū mortis antiquæ; Chrysost. radicale peccatum; Hierony. primam primi Parentis prevaricationem; Dionys. habitum dissimilitudinis à Deo homini ingenitum; Franc. Mayronus notam irregularitatis, quam omnis ex Adamo propagatus contrahens illegitimus fit ad assumptionem sacri ordinis Angelorum; Alij antiquæ labé, hereditariam maculam, chirographum mortis, morte animæ appellant.

Huius Catholicæ veritatis primus impugnator fuit Pelagius, eiusque discipuli Calestius & Iulianus: qui docebant, Adamum sibi soli, non posteris, nisi tantum exemplo, peccando nocuisse: neque mortem corporalem, quam omnes experimur, pœnam esse p. originalis, quod ex Adamo contrahimus, sed effectum dumtaxat ex conditione naturæ necessarij prouidentem. Adhuc enim Adamo non peccante, suissemuscum ipso mortui. Quod si infantes baptizentur, non est, inquit Pelagius, quod peccati expiatione indigeant, sed ut regnum cœlorum consequantur, quod sine baptismo consequi non possunt, ex illo Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei.* Quod si Pelagium interroges, quid fieri de infante ex hac vita sine baptismō decadente? Respondet, referente Aug. l. 1. de peccato. meritis cap. 20. illum consecutum æternam felicitatem, & vitam beatam extra regnum cœlorum. Pelagiani à magistro discrepant, quod Catholicis argumentis conuicti, admittebant nos mortem corporis ex peccato

peccato Protoparentis traxisse; negabant, mortem animae, in qua teste Trident. sess. 5. de pecc. orig. hoc peccatum in posteris constitutum ab eodem contraxisse. Vtriusque haeresis impugnator fuit August. pluribus libris, ut quae eius tempore orta est, ipso lib. 3. de pecc. meritis cap. 7. testante, hoc de originali peccato apud Ecclesie fidem tantam constantiam custodiens fuit, ut ab eis, qui dominica iratim eloquia, magis certissimum preferre reuir ad alia falsa refutanda, quam id tanquam falsum refutari ab aliquo tentaretur. Vtrumque errorem excitarunt nostri temporis heretici; priorem An. baptiste, posteriorem Lutherani apud Bellar. lib. 4. de flamin pecc. cap. 4.

3.
Propugna-
sur ad Au-
gust. acer-
vum

4.
Ex primo
Parvus por-
na. & culpa
in posteris
propagatur.
Ex Apost.
traditione

Catholica veritas est, Apostolica traditione, Divinis oraculis, Conciliarum autoritate, SS. Patrum testimonio firmata, ex primo parente, non tantum poenam, sed etiam culpam in posteris propagari. Apostolica traditio, Dionysio, Origene, Cypri. August. testibus, defensum est ex baptismō parvulorum: quorum n. infantes baptizantur, nisi ut renascantur ex aqua & Spiritu S. Ioan. 3. at certe per gratiam renasci non indiget, cuius generatio per peccatum corrupta non fuit. Commentitium autem est, quod Pelagius finxit, pueros non baptizari, ut peccari remissionem, sed ut regnum cœlestē consequantur; 1. quia ob solum peccatum nobis cœlum clauditur; 2. forma baptismi quid aliud nobis, quam internum animilauacrum, quo à peccato emundamur, & ut ad Rom. 6. in nouitate visa ambulemus, significat alioqui, ut Conc. Milenit. 11. sub Innoc. I. can. 2. & Tridentinum sess. 5. recte deducunt, falsa esset forma baptismi, si in remissionem peccatorum non conferretur. Vnde Act. 22. Paulo recens conuerso dictum est, Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua, innocato nomine ipsius. Cum igitur in infantibus nullum possit esse peccatum propria voluntate contractum, erit aliquod aliena voluntate transfusum, quod originale nuncupatur. Confirmat hoc ipsum quorundam privilegium, qui in utero matris leguntur iustificati. Nemo igitur nascitur iustus & sanctus coram Deo, sed iniustus & peccator, alioqui non esset speciale privilegium in utero matris sanctificari.

5.
Ex scriptis
variorum ova-
culis 4.
Testim. 1.

6.
Testim. 1.

Oracula sacra plurima sunt: 1. ex Iob 14. iuxta versionem 70. *Nemo mundus à sorde, nec infans, cuius est unius diei via super terram.* Quo quid illustrius pro hac veritate? profectò aliquod peccatum est, quod cum naturali generatione trahimus. Nec discrepat versio vulgata, *Quis poteris facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu qui solus es?* Sequitur enim hominem ab ipsa conceptione immundum esse. 2. Ex Psal. 50. *Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Hic versiculus (inquit hic Hierony.) rotius generis humani casum exponit. Sicut in Iob: *Nec si unus dies sit super terram, potest esse mundus à sorde peccati.* Concepitur autem, & nascitur in originali peccato, quod ex Adam trahitur, sed baptismō per gratiam Christi purificatur. Quid est, inquit August. quod se dicit in iniquitate conceptum, nisi quia trahitur iniquitas ex Adam? etiam ipsum vinculum mortis cum ipsa iniquitate concretum est. Nemo nascitur nisi trahens penam, trahens meritum penam. Quilocus ut illius prior sit ad p. orig. probandum, nota, in Hebreo fonte singulari numero exprimi, ut expressit August. Quanquam aduerit in Enchir. cap. 44. in Scripturis sēpe numerum multitudinis pro singulari accipi, ut Math. 2. *Defuncti sunt qui querebant animam pueri;* unus Herodes: *Exq. 32. scerunt fibi Deos anteos;* unus vitulum. Contrà verò sēpe numerus singularis ponitur pro plurali: *nn. 21. Ora er-*

go ad Dominum, ut auferas à nobis serpentem: non ait, inquit August. *serpentes, quos patibebatur populus.*

3. Ad Rom. 5. *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Infrā: *Per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt.* Hoc ex August. efficacissimum est ad p. originales probandum. Si n. per peccatum unius constituti sunt peccatores, cūm nequeant peccatores constitui per peccatum alienum formaliter, constitui debent per peccatum primi hominis, non quā peccatum fuit in illo, sed quā per naturalem generationem transfunditur in posteros. Nec te moueat, quodd Apost. dixerit, multi: 1. quia ut August. lib 6. con. /olia. cap. 12. medio, per multis, intelliguntur omnes, qui nascuntur ex Adam, qui verè sunt multi: *Quia possunt esse aliquā omnia, que non sunt multa, sicut omnia dicimus Evangelia.* & tamen brevi numero, id est quaternario continentur. Et rursus possunt aliqua esse multa, non tamen omnia; sicut multis dicimus credere in Christum, nec tamen omnes credunt. Idem probat ex Genesis 17. ubi dicit Deus Abraham, *Patrem multarum gentium constitui te: & 22. benedicenter in semine tuo omnes gentes.* Eadem omnes multis, & easdem multis omnes esse monstratum est. Ita etiam cūm dictum est, *per unum in omnes transisse peccatum,* & postea per unius inobedientiam peccatores constitutis multis: ipsi sunt multi, qui & omnes: 2. quia non omnes simpliciter ex Adamo constituti sunt peccatores; siquidem nec Eva, nec Christus, nec B. Virgo constituti sunt ex Adamo peccatores. Confirm. hæc August. expositio ex Scripturæ textu: *Si enim unius delicto multi mortui sunt: sc. omnes, qui ex Adamo nascuntur;* multe idem est ac omnes: *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per unius inobedientiam in omnes homines in iniquitatem vita.* Dixit ergo omnes, ut ostenderet, nullum esse peccatorem, qui non sit ex Adamo: nullum esse iustum, qui non sit ex Christo. Dicit multis, ut indicaret, non esse simpliciter omnes, cūm aliqui sint, qui ex peccato Adami peccatores non constituantur. Quod si hunc locū de ingressu peccati in hunc mundum, non per propagationem, sed per solam imitationem, intellexisset Paulus, non dixisset, ut August. lib. 1. de pecc. meritis cap. 9. aduertit, *Per unum hominem, sed per unum diabolum peccatum in hunc mundum introisse.* De quo, inquit, legitur in lib. Sapientia 2. inuidia diaboli mors intravit in orbem terrarum. Nam quoniam ista mors sic à diabolo venit in homines, non quod ab illo fuerint propagari, sed quod cum fuerint imitati, continuo subiunxit; imitantur autem eum, qui sunt ex parte eius. Proinde Apostolus cūm illud peccatum ac mortem commemoraret, que ab uno in omnes propagatione transficeret, eum principem posuit, à quo propagatio generis humani sumpsit exordium. Vel certe si de ingressu peccati in hunc mundum per creaturam corpoream intellexisset Apost. potius dicere debuisse, per unam feminam, quam per unum hominem: eo quod per Euam, non per Adamum peccatum per imitationem intravit in hunc mundum, quam primus imitator est Adam. Nec potest per unum hominem intelligi Euam; nam quamvis vox homo communis sit ad virum & foemina, pronomen tamen unum satis illam ad virum determinat. Præterea relatum in quo omnes peccaverant, cūm de eodem loquatur Apostolus, aperitè indicat, illum non de Euā, sed de Adamo intellexisse.

Eadem modo Adam causa peccati & mortis

Eadem veritas colligitur ex eo, quod restatur Paulus, eodem modo Adamum fuisse causam pec-

cati, & peccatum esse causam mortis, sc. ut peccatum non est causa mortis per imitationem; quia causa per imitationem non semper habet effectum, cum non semper sit, qui illam imitetur: ad peccatum autem infallibiliter sequitur mors; ergo nec Adamus fuit causa peccati per solam imitationem, sed per veram propagationem & transmutationem. Adde particulam per, quae eodem modo conuertitur cum homine & peccato, significare veram causam, qualis non est causa per imitationem, quae tantum est occasio alii, ut peccent, non causa ut peccatores sint.

Eadem veritatem deducit August. lib. 4. conatus epist. Pelag. cap. 4. ex illis: *In quo omnes peccaverunt: sc. in Adamo, ut est communis Patrum expositione: ex eo n. colligit Paulus, mortem in omnes transiisse. At quo pacto dici potest in aliò peccare, qui solùm per imitationem peccat? aut quo modo hec Pauli deductio verificaretur in parvulis, si in illos simul cum morte corporali non transit peccatum, cum nequeant illi per imitationem in Adamo peccare? Restat igitur, ut cum August. conccludat, *Vt in illo primo homine peccasse omnes intelligentur, quia in illo fuerunt omnes, quando ille peccauit. Unde peccatum nascendo trahitur, quod nisi renascendo non solvitur.**

Id ipsum confirmat locus ad Epibes. 2. vbi omnes dicimus naturam filii ira: sc. naturali generatione iniusti & iniusti Deo. Idem probat August. lib. 1. de pecc. meritis cap. 14. ex comparatione, quā ad Rom. 5. Paulus comparat Adamum cum Christo: *Nam si sola (inquit Aug.) imitatione facit peccatores per Adam, cur non etiam per Christum sola imitatione iustos facit? sicut enim per unius delictum in omnes homines ad condemnationem, sic & per unius iustificationem in omnes homines ad iustificationem vita. Sicut ergo Christus non imitatione, sed regeneratione iustitiae in suos filios effundit: ita Adam, qui, Paulo teste, forma fuit Christi futuri, non imitatione, sed generazione peccatum in suos posteros transmisit. Alioquin, ut ibid. Aug. si de similitudine eorum, qui exemplo peccandi, aut recte viuendi ceteris præluxerunt, Paulus loqueretur, non cum Christo, sed cum Abele Adamum conferre debuisset. Quia sicut Adamus primus fuit, qui exemplo ceterus peccare docuit: ita Abel primus, qui ceteris honeste viuendi norma exiit.*

Quartum oraculum sit 2. ad Corinth. 5. *Si unus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt. Omnes itaque mortui sunt in peccatis, inquit Aug. lib. 20. de Ciuit. cap. 6. & Ansel. in hunc locum, Nemini, inquit, prorsus excepto fine originalibus, fine etiam voluntate additis. Quae Pauli deductio non posset de parvulis verificari, nisi ratione originalis: aliqui contra Paulum non essent illi mortui: consequenter, nec Christus pro illis mortuus esset.*

Accedant Concilia. Primum Palest. in quo Pelagius huius heresis author ad illam defensandam compulsus est: quanquam aliter postea suos discipulos docuit. Mileuit. II. sub Innoc. I. in quo, Can. 2. hæc traditur de p. originali sententia. *Placuit, ut quicunque parvulos recentes ab veteris matrium baptizandis negat, aut dicit, in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacio expiat, unde sit consequens; ut in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non vera, sed falsa intelligatur, anathema sit.* Arausid. II. sub Felice IV. contra Semipelag. an. 529. in quo, Can. 2. sic definitur: *Si quis soli Adam prevaricationem suam, & non eius propagationis assertio nocuisse, aut certe mortem tantum corporis, qua pena est peccati, non autem & peccatum, quod est mors anima, per unum hominem in omne genus hu-*

manum transiisse trahatur, iniustiam Deo dabit, contradicent Apostolo dicenti, per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt. Florentinum sub Eugenio IV. in quo sic Pontifex Florentinus. definit: *Illorum autem animas, quæ in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, penitus tamen disparibus puniendas.* Trident. seb. 5. in decreto de p. orig. vbi ad verbum repetit, & influat decreta Mileuit. & Arausid. nisi quod expressius addit, hoc Adg peccatum, quod origine est unum, propagatione, non imitatione omnibus transfundit; illudque inesse unicuique proprium; Patrum nulla in re tota tam illustringit suppetunt August. fo. testimonia; Augustini copiosissima totò lib. de p. liciſſ. veris orig. duobus ad Valerium de nuptijs, quatuor ad Boni. ratione base fac. cont. duas Epist. Pelag. sex ad Clandium aduersus corroboravit. Iulian. tribus ad Marcelli. de pecc. meritis & remiss. quorum tertio cap. 6. loquens de p. orig. Non autem inquit, ex quo Christi Ecclesia est consituta, diminarum Scripturarum tractatores, & Christianarum disputationum scriptores senserant, non aliud à Meritoribus accepserunt, non aliud posteris tradiderunt.

Ratio naturalis nulla asserti potest, cum immensitate id pendeat ex diuinâ revelatione. Nam allata de morte corporali, quæ ex Gen. 2. ad Rom. 6. & 1. ad Corinth. 15. est peccati, non probat in nobis esse peccatum per naturalem generationem transfundit, cui iuste debeatur pena corporis quamvis n. primo parenti dictum sit, *Quicunque die comedet is ex eo, morte moriris: atque adeò illi mors in peccatum iniuncta fuerit: illa tamen iuste potuit nobis iniungi in peccatum primi parentis, non ut in nobis transfusum, sed ut in illo dominatus existentis, cum possit Deus iuste peccatum mortis infligere filiis ob peccata parentum: bâc igitur ratione sepe vtuntur Pates, & Concilia, solum ut probabili congruentia.*

Ratio efficax sumenda est ex mysterio Redemptoris. Certum n. est, Christum pro omnibus mortuum esse, 2. ad Corinth. 5. & 1. ad Timoth. 2. dempe. etiam pro iniustis, Rom. 5. Christus secundum tempus pro iustis mortuus est: 1. Petri 3. Christus secundum tempus pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis. Igitur omnes peccatores sumus, cum omnes Christi redemptione egamus. Nec dici potest, Christum mortuum esse pro omnibus tam iustis, quam iniustis. Nam vel mortuus est pro iustis, nihil illis conferendo: quod dici non potest: non n. esset iustum redemptor; vel aliquid saepe morte illis conferendo: at hoc aliud esse non potuit, quam peccatorum remitto, & ianuæ coelstis referatio. Igitur si omnes suâ morte redemit, omnes eramus sub peccati servitute captivi.

Dices. Etiam Angelis, in nostra sent. Christus Dices suam gratiam & gloriam conculit, cum tamen illi nunquam fuerint peccatores: ergo potuit nobis eam conferre, etiam si nunquam peccatores esserimus. Resp. 1. Christum non contulisse Angelis gratiam amissam, quæ conferri non potest, nisi condonato peccato, ob quod tantum gratia amittitur, sed gratiam perseverantem, in qua gratia per Christum collata semper stetorunt, nobis autem cōfert gratiam & sanctitatem in Adamo amissam, quæ conferri non potest, nisi condonato peccato. Resp. 2. Angelis boni, quia nunquam fuerint peccatores, non indigerunt, ut illis Christus ianuam cœli aperiret: nos autem, quia omnes peccatores sumus, indigemus, ut per Christum aperte ianuam cœli. Si n. aliquis non indigueret remissione peccatorum, nec indigueret ut sibi ianua cœli refaretur:

22.
Pr. ex nō-
cess. baptis
faretur: At nemo est, qui non indiget, ut sibi ea re-

seraretur, ergo nemo non indiget remissione pccatū, vel per folialis, vel originatis.

Alia ratio sumitur ex necessitate baptismi, qui ex perpetuā Ecclesie traditione applicari debet iofantibus: qui quoniam nullum possunt propriā voluntate peccatum cōmittere, necessariō habent aliquod peccatum per naturalem generationem ex primo parente transfusum, quod debeat expiari.

SECTIO II.

An peccatum originale sit propriè culpa?

23.
Negans

Priapa sent. negat: *Rubio. in 2. dist. 30. qu. 2. ar. 1. concl. 1. & 4. Mayo. dist. 31. art. 1. docētum*, originale esse tantū reatum seu obligator nō ad pœnam dampni prouenientem ex culpa Adami. Idem reipsa sentit *Duran. in 2. dist. 30. q. 2. & 3. licet propter modum loquendi Scripturæ fateatur, absolutè dicendam esse culpam, Sicut moodus loquendi sit proprius sive alienus. Prob. 1. ex August. lib. 3. de lib. arb. c. 19. ubi p. originale distinguit contra proprium, Sic non solum peccatum illud dicimus, quod proprie vocatur peccatum (liberā ens voluntate & ab scientia committitur) sed etiam illud, quod iam de huius supplicio consequatur necesse est.*

24.
Ratio 1.

2. De ratione peccati est, ut sit voluntarium respectu eius, cuius est peccatum: originale non est nobis voluntarium: igitur non est propriè peccatum. Maior est August. l. 3. de lib. arb. c. 18. *Quis enim peccat in eo, quod nullo modo caueri potest? Minor constat; originale enim non comprehenditur à posteriori propriè voluntare, sed naturali generatione voluntarium. secundum est, quod propri voluntate contrahitur. 3. Illud tantum Arist. 3. Eth. c. 5. habet rationem culpe, quod dignus est reprehensione; at nemo propter culpam originalem dignus est reprehensione, sed mitigatione: Igitur non est propriè culpa à posteriori contracta. 4. Ita se habet demeritum Adæ erga posteros, sicut se habuisset meritum eiusdem erga eisdem, si preceptum servasset: sed meritum Adæ non fuisset proprium meritum nostrum: ergo nec demeritum eius erit proprium demeritum nostrum. Confut. Christus supplevit id, quod Adam precepisset: sed Christus non transfundit gratiam regenerationis per modum meriti seu mercedis in parvulos; sed per modum puræ hereditatis, per Theol. Igitur & Adam illam transfudisset. 5. Arapl. & Trident. non appellant originale ab solutè peccatum, sed peccatum quod est mors animæ: at mors animæ non est peccatum, sed effectus peccati, quia con sequitur peccatum. Igitur originale non est propriè culpa. 6. Omnisculpa residet in anima; sed animam non trahimus ex Adamo per generationem, sed à Deo per creationem: ergo nullum ex Adamo culpam trahimus, à quo non nisi corpus per seminalem propagationem accipimus.*

25.
Ratio 2.

7. Ratio 4.
Ratio 3.

Secunda sent. affirmans reliquorum Scholast. in 2. dist. 20. 30. & 31. & cum S. Dord. 1. 2. qu. 8. 1. ar. 1. qui in 2. dist. 30. q. art. 2. oppositam sent. appellat errorem, Palatius in 2. dist. 30. disp. 1. 9. hinc; barellum dogma. Suarez tract. 5. de act. hum. disp. 9. sed. 2. propos. 7. censet, hanc esse de Fide, quæ indirectè saltem definitur in Trident. sess. 5. in decreto de p. orig. Si quis per Iesu Christi Domini nostri gratiam, que in baptismate conferuntur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam aferit, non tollit totum id quod veram & propriam peccati rationem habet, sed illud

28.
Ratio 5.29.
Pec. origi-
nale cul-
pam esse.

dicit, tantum radi que non impuniti. anathema s. vbi supponit Councilium id, quod per baptismum in parvulis tollitur, esse vere & propriè peccatum.

Aperte illam docet Augustin. in Psal. 50. Nemo nascitur nisi trahens pœnam, trahens & meritum pœna. Vbi distinguens pœnam à merito pœna, quod est ipsa culpa, manifestè ostendit, hoc peccatum non consistere in solo reatu & obligatione ad pœnam, sed in demerito, quod secum trahit reatum & obligationem ad pœnam. Idem ibid. Quid est quod se dicit in iniquitate conceptum, nisi quia trahitur iniquitas ex Adam? etiam ipsum vinculum mortis cum ipsa iniquitate concretum. Catholicæ veritatis

Ratio: si nihil praeter reatum ex Adæ peccato esset in parvulis, non iuste illi æterna pœna punientur. Ut enim talis pœna iuste imponatur, supponere debet aliquam culpam propriam eius, qui pœnititur. Nam licet Deus iuste interdum pœna temporali hujus vice ad correctionem aliorum punire soleat peccata parentum in filijs, nunquam tam pœna æterni punit aliquem ob peccata aliorum, iuxta illud Ezech. 18. *Animæ qua peccauerit, ipsa morietur. Filius non portabit iniquitatem Parentis. Quoniam perpeta exclusio à regno cœlesti de lege saltem ordinariâ est actus inimicitia Dei erga creaturam, qui necessariò supponit inimicitiam creature erga Deum: sola autem culpa reddit creaturam inimicam & inuidam Deo, moraliter auctorat à Deo, in quâ morali auersione consistit inimicitia creature erga Deum. Confirm. per hoc peccatum constituiuntur inimici & infensi Deo, Rom. 5. Filij iræ, Ephes. 2. Solum peccatum Deus odit odio inimicitia. Quod si interdum August. ceterique Patres, presertim Chrysost. in 5. cap. ad Rom. hom. 10. hoc peccatum appellant reatum pœnae, illud explicant ab effectione nobis positione.*

Distinguendo genus peccati, alterum actuale; alterum habituale, quod per modum maculae spiritus inimicorum animalium: illud in libera actione, vel omissione debita actionis; hoc in priuatione debita libertatis, per modum temporali securitatis ex libera actione, vel omissione operantis, consistit. Conveniunt, quod ambo sint propriè culpa, offensa, inimicitia Dei, fundenturque in voluntario, aliquâ ratione proprio eius, cuius est peccatum; sine quo voluntario implicat propria ratio culpe. Differunt, quod actuale in voluntario in actu, habituale in voluntario iam praeterito, fundetur. Ceterum est, originate in nobis non esse actuale, cum illud contrahant parvuli, qui nullum habent voluntarium in actu; sed tantum habituale, per modum maculae securitatis ex actuали parentis, quare non à Deo constitutus fuit caput omorum posterorum per naturalem generationem ab ipso descendenter. Pro cuius rei declaracione,

Suppono eum Scholast. August. 16. de cimitate, cap. 27. Historian. 6. c. Osce, Deum pœctum iniisse cum Adam de transuenda in posteros sanctitate & iustitia originali, quam ipse ut caput à Deo accepere dependentier ab observancia præcepti de nos concedendo ligno scientiæ boni & mali. Unde sicut eo seruato iustitiam à Deo acceptam servasset sibi, & transfudisset posteris meritorie, quia Deus, cuius tantum est iustitiam in animam insondere, proprius meritum ipsius illam posteris contulisset. Ita præceptio violata sanctitatem à Deo acceptam non solum perdidit sibi, sed etiam posteris: quia Deus proprius demeritus ipsius non solum absulit ab ipso, sed etiam à posteris, non creando posterorum animas cum eo dono, cum quo ex se creasset, si ille Deo obediens fuisset.

Quare

30.

Catholicæ
fidei ratio
ex August.Duplex ge-
nus peccar.

31.

Quare sicut talis priuatio sanctitatis, per modum maculæ secuta in Adamo ex actuali transgressione præcepti, fuit vera & propria culpa in ipso, ita eadem priuatio sanctitatis, vi pacti debitæ in primâ origine posteris, secuta per modum maculæ ex actuali peccato Adæ ut capitis posteriorum, est vera & propria culpa in posteris.

³⁴ Pecc. orig. Hoc sic probo. Ad veram & propriam culpam habitualē per modum maculæ secutam ex actuali priuationem li, duo requiruntur, ex præced. disp. priuatio debita sanctitatis, & ratio aliqua voluntatij respectu eius, in quo talis culpa recipitur: virtusque habet p. originale in posteris transfusum: nam sicut post pacto inter Deum & Adam de transmittenda iustitia originali in posteris, debita nobis fuisset iustitia originalis, si ille pactum cum Deo seruasset: ita eo violato debita fuit nobis priuatio iustitiae: Voluntaria autem priuatio debitæ sanctitatis est vera & propria ratio maculæ. Deinde non est necesse ut sit nobis voluntaria voluntate propriâ personali, sed sufficit, ut sit nobis voluntaria voluntate originaria capitii, in quo vi pacti diuini sumus omnes moraliter inclusi. Etenim hoc ipso, quod Deus constituit Adamum cspit hominum, non solum in esse naturæ per seminalem propagationem, sed etiam in esse gratiæ per moralem obseruantiam præcepti, fecit ut voluntas ipsius interpretatione & virtualiter esset voluntas omnium nostrum, ut quidquid ipse faceret ut caput, censerentur interpretatiæ facere & membra, in ipso moraliter inclusa: ac proinde, ipso peccante, interpretatiæ peccatum & nos, Rom. 5. In quo omnes peccaverunt; & Oſcæ 6. ipſi autem, ficut Adam transgressi sunt pacium: Quemadmodum, & ipso promerente, interpretatiæ promeriti fuimus & nos. Quo sit, ut sicut, ipso promerente, debita fuisset nobis iustitia per modum habitualis conuersionis ad Deum finem supernat. consequentis meritum interpret. nostrum in capite: Ita, eo peccante, debita nobis fuit priuatio iustitiae per modum habitualis auersionis à Deo fine supernat. consequentis peccatum interpretatiuum nostrum in origine.

^{35.} Interpreta-
tum vo-
lunt. sufficit. Quod hoc voluntariū interpret. in capite sufficiat, ut posteri contrahant veram offendam & inimicitiam cum Deo, & maculam animæ, probatur exemplo principis terreni, pacientis cum milite de recipiendo illum & posteros eius in suam gratiam & amicitiam, si bene se gesserit in bello. In quo, illo male se gerente, non solum ipse, sed etiam posteri eius, iustum principis offendam & inimicitiam, nec non moralem maculam in propria persona incurront. Quod si hoc potest princeps, à fortiori potuit & Deus: qui sicut est supremus dominus omnium, ita ius habet in voluntates omnium sc. moraliter eas coniungendicū voluntae vnius principij originantis omnes, præsertim in causa iustissima, in qua si fuissemus præsentes, non potuissimus prudenter non consentire. Nam pactum fuit de transmittendo in posteros dono omnino indebito naturæ, qualis erat iustitia originalis, quam ut Deus posteris communicaret, non aliud ex Adamo requisiuit, quam simplicem obseruantiam vnius præcepti: ad quod seruandum tot illum internis, externisque munivit præsidij. In quo contractu nos lucrari multum, perdere nihil poteramus. Lucrum erat iustitia originalis cum omnibus donis in hac & futura vita consequentiis; damnum sola priuatio eorumdem donorum, quæ alias nobis vi naturalis generationis debita non fuissent. Vnde nihil de naturalibus donis per originale amisimus, sed tantum supernaturalia,

quæ nullo modo nobis debita erant, ac proinde ~~tende non~~ nemo prudenter potuisset tale pactum refutare. ~~credatur.~~ Hoc idem explicat S. Thom. exemplo membris humani participantis peccatum voluntatis: nam sicut manui communicatur homicidium, ut coniunctæ cum voluntate, à qua liberè mouetur ad actum homicidij: ita huic homini communicatur peccatum Adæ, ut moraliter coniuncto cum illo, tanquam cū capite, à quo liberè mouetur per actum generationis. Pactum hoc Augustino notum lib. ^{16.} de Cinit. c. 27. Testamentum primum, quod factum est ad hominem primum, profecto illud est: Qua intelligentiam Am. (subiungit paulo post) si etiam parvuli, quod vera fides habet, noscuntur non propriæ (seu propriâ voluntate) sed originaliter peccatores, unde illis gratiam remissionis, peccatorum necessariam confitemuntur; profecto eo modo, que sunt peccatores, etiam prævaricatores legis illius, qua in paradiſo data est, agnoscuntur, ut verum sit virtusque quod scriptum est, & ubi lex non est, nec prævaricatio, & prævaricatores estimantur omnes peccatores terre. En testamētum seu pactum Dei cum Adamo, & voluntates parvulorum coniunctæ interpretatiæ cum voluntate capitii, quæ testamentum Dei dissiparunt. Leg. reliqua: Et Epist. 25. ad Bonifac. Cum homo in seipso est ab eo, qui genuit, alter effectus, peccato alterius finis suæ consuſtione non tenetur obnoxius. Traxit ergo rex, quia unus erat cum illo, & in illo, à quo traxit, quando quod traxit admixtum est. Denique quomodo peccatum originis infit unicuique propriam, ut fides & Trident. assertit sef. 5. de pecc. orig. c. 3. intelligi nequit, nisi propriâ voluntate saltem interpretatiæ ex illo Oſcæ 6. Ipsi sicut Adam transgressi sunt pacium; ibi prævaricati sunt in me: hoc est in paradiſo, ut inquit Hieronym. Alia prævaricatio venire in mentem nequit, nisi interpretatiæ in pacto. Nemo hoc explodat ex eo capite, quod nimis clara fit hæc doctrina, ideoque ab Augustino non videatur tradita. Contrà enim ex ipsa perspicuitate argui deberet, eam nimis obuiam, ut à Doctore tanto operosius explanaretur. Nemo dicat, quod per hoc pactum peccatum adstruere, sit purgare parentes, & culpare Deum, quasi propriâ voluntate peccatores constitutæ: cùm planè contrarium ex dictis constet; cumque Augustinus suam ignorantiam fateatur circa creationem animæ, tradicionem peccati, penas parvulorum, nemo nolit Ecclesiam hæc doceri clarius ab alijs SS. Patribus & Doctoribus.

^{36.} Deducitur 1. Solo Adamo peccante, omnes originale fuisse contracturos; solo non peccante neminem originale fuisse contracturum. Fundam. non peccans Adam, non Eva, fuit nobis causa peccati: se, nullus semper enim Scriptura, Concilia, Patres originale referunt ad unum hominem: Rom. 5. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, in quo omnes peccaverunt: 1. Corinth. 15. sicut in Adam omnes moriantur, ita in Christo vivificabuntur. Quoniam ut ex Genes. 2. colligitur, Adæ impositum fuit præceptum de non comedendo ligno ante producionem Evg. Cùm igitur obseruantia talis præcepti fuerit inchoatio pacti ex parte Adæ, probabile est, eodem tempore Deum ex parte suâ pactum compleuisse, promittendo se collatum iustitiam originalem seruaturum in ipso, & transfusum in posteros, si ipse ex parte suâ pactum seruaret. Ratio: cum eo debuit initio pactum de transmittendis bonis supernat. in posteros, ad quem spectabat cura posterorum, & in quo omnes ut in principio actiōe generationis continuebamur. At ad Adam,

^{37.} Coroll. 1. Adam solo fuit contra-
veniens. Equum
pactum de
donis na-
tur. at
pena sensus
ignis pater-
ni posteris
transmis-

^{38.}
Coroll. 2. ad Adam, non Euan, spectabat cura posterorum, & in Adam, non in Eua conueniebat ut in principio actio generationis: cum ad patrem, non ad matrem spectet cura proles, & in patre, non in matre ut in principio actio generationis continetur filij: 2. Nil obscura fuisse posteris peccata aliorum parentum, si solum Adam non peccasset: Est contra S. Tho. qn. 5. de malo art. 4. ad 8. Sgot. in 2. diff. 22. §. ad argu. Contra. 1. 2. qn. 8. 1. art. 2. §. nota 3. Ratio: pactum solum fuit cum Adamo, ut ex Scripturis & Conciliis colligitur: esse autem tantum physicum principium generationis, non sufficit ad transmittenda peccata in filios: alioqui omnia peccata parentum transmiserentur in filios.

^{39.}
Coroll. 3. 3. Pactum Dei cum Adamo, de transfundenda iustitia originali in posteros, alligatum fuisse tantum precepto de non comedendo ligno scientiae boni & mali. Vnde etiam si per alia peccata eam sibi amississet, haud tamen illam amississet nobis: ita ferè omnes Thologi. Ratio: Scripturæ nullius alterius precepti mentionem faciunt: nec debemus ad alia illud extendere. Id n. voluit Deus, ut facilius posset Adam acceptâ iustitiâ nobis promereri.

^{40.}
Coroll. 4. Deducitur 4. Etiam si Adam retractauerit suum peccatum, & amissam iustitiam, saltem quoad gratiam sanctificantem recuperauerit, non tamen illum posteris recuperasse: quia hoc non fuit in pacto, ut semel illum amissam posset recuperare posteris. Vnde licet in transgrediendo pacto gererit vices omnium, in retractando tamen peccato non gessit vices omnium, sed illud retractavit ut privata persona: ut re ipsa patet.

^{41.}
Coroll. 5. Deducitur 5. Necessariam fuisse notitiam huius pacti in Adamo, ut priuatio sanctitatis ex ipsis peccato in posteris secuta haberet rationem culpe; contra Vasquez. 1. 2. diff. 133. cap. 1. Fundam. ut priuatio sanctitatis ex actuall peccato secuta habeat rationem culpe & maculæ habituale, debet sub ea ratione, quâ culpa est, esse voluntaria: sed priuatio sanctitatis non habet rationem culpe in nobis, quâ fuit priuatio sanctitatis personalis in Adamo, ut sic n. non pertinuit ad nos, sed ad ipsum tantum; sed quâ fuit priuatio sanctitatis capitalis spectantis ad totum genus humanum, ut sic n. communicata fuit nobis ea priuatio, quâ capitalis commissa voluntate interpret. posterorum: igitur ut talis debuit ab Adamo cognosci, ut nobis esset voluntaria voluntate capitum. Major patet: si feratur preceptum, cui sit imposita pena capitum transgredienti, & posteris eius, si quis ignoret, penam extendi ad posteros, illud transgrediens contrahit malitiam priuationis propriæ vitæ, non vitæ posteriorum, cum illam invincibiliter ignoret. Parim modo, si Adam ignorasset penam mortis spiritualis, impositam precepto de non comedendo ligno, extendi ad posteros, illud transgrediendo, incurrisset malitiam priuationis vitæ spiritualis propriæ, non posteriorum. Vnde talis priuatio potuisset in posteris esse pena, non culpa, quia caruisset voluntario; cum voluntarium personaliter Adæ ut priuata personæ non se extendisset ad voluntarium interpret. posteriorum. Ratio: peccatum habituale cum eantum malitia sequitur ex actuall, quam in illo supponit, cum non aliunde suam malitiam desumat, quâ ex actuall. Igitur si in actuall Adæ, ignorato pacto, non fuisset malitia priuationis vitæ spiritualis posteriorum, non potuisset talis malitia per modum habitus communicari posteris. Vnde probabile est, Gen. 2. In quocunque die comederas, morte morieris, dictum esse Adæ; non tantum ut personæ priuatæ, sed ut publicæ, gerenti

vices omnium posterorum. Confirm. peccatum debet esse voluntarium voluntate sibi proportionata: cum igitur originale sit totius generis humani, non sufficit, ut sit tantum voluntarium voluntate capitalis spectante ad omnes.

^{42.}
Confirm. Quo fit, ut hoc aliter fuerit in Adam, aliter in nobis: in illo fuit personale & capitale simul: personale, quâ commissum propriâ voluntate, quo pacto tantum nocuit propriæ personæ; capitale, quâ commissum voluntate interpret. posterorum, quo pacto nocuit omnibus: in nobis est tantum capitale, non actuæ, ut derivabile in alios, vii fuit in Adam, sed passiuæ, ut derivatum ex capite ad membra mortaliter coniuncta capiti. Hinc fit, ut in nobis prius inficiat naturam, propter quod peccatum naturæ nuncupatur, tuu personam: in Adam contraria, prius inficit personam, deinde naturam, quia prius nocuit sibi, quam posteris. Præterea in illo fuit actualle & habituale simul: in nobis tantum habituale & per modum maculæ. In illo fuit proprium quoad omnem rationem peccati: in nobis est proprium ratione solius priuationis sanctitatis debitæ, quæ sola, teste Trid. scđ. 5. de pec. orig. ut mors animæ Tridentinæ, inest uniuicue propria: extrinsecum verò ratione peccati actualis existentis in capite, à quo extrinsecè tantum denominamus peccatores.

Ad 1. argu. dictum ab Aug. Resp. August. cōparare p. personale cum originali, illudque appellare propriè peccatum, non proprietate excludente veram rationem culpæ ab ipso originali: nam adhuc illud appellat peccatum, quod appellare non posset, nisi aliquam culpæ rationem haberet;

^{43.}
Ad primum opposita.

sed excludente tantum primariam rationem culpe, quæ in solo actuall reperitur: nisi enim præcedat actuall, impossibile est, ut sequatur ullum habituale, habituale. ut sit voluntarium, necessarium supponit actuall, in quo ratio voluntarij per se primò salvatur. Hinc tamen non sequitur, habituale in ratione maculæ esse peccatum per extrinsecum dumtaxat denominationem ab actuall: licet n. ab actuall habeat rationem voluntarij, & positivam rationem malitiae, priuatiam tamen deformitatem, & rationem maculæ, quæ in carentia debite perfectionis consistit, habet intrinsecam, quamvis causatam à p. actuall. Ad 2. constat, quâ ratione originale sit voluntarium, non voluntate personali subiecti contrahentis, sed capitum vicem omnium gerentis, ut explicat August. lib. 1. retract. cap. 15. Non eos proprietate voluntatis, sed origine reos tenet: omnis enim homo terrenus quid est origine, nisi Adam? Porro autem Adam habebat usque voluntatem, qua voluntate cum peccasset, peccatum per ene intravit in mundum. Concedo igitur cum August. parvulos originale in seipsum propriâ voluntate vivere non posse; potuisse tamen voluntate capitum, in quo liberè peccarunt. Ad 3. cum omne peccatum ^{44.}
^{ad 2.} catenus sit dignum reprehensione, quatenus est voluntarium, consequens fit, ut originale catenus in nobis reprehensione dignum sit, quatenus est nobis voluntarium voluntate capitum; ac proinde solum in capite est reprehensione dignum. Ad 4. parim modo sicut demeritum Adæ fuit nostrum originaliter, non personaliter: ita & eius meritum fuisset nostrum, non personaliter, sed tantum originaliter: ac proinde sicut priuatio iustitiae originalis est nobis voluntaria voluntate capitum, ita iustitia ipsa originalis fuisset nobis voluntaria voluntate eiusdem capitum vices omnium gerentis.

Ad confirm. Relip. Merita Christi cum merito Adæ conuenient, quia sicut Adam meruerit posteris iustitiam originalem, caput constitutum omnium;

nius: ita Christus, ut caput omnium, promeruit omnibus amissam sanctitatem.

Differunt 1. 48. quia Adam iustitiam originalem meruerit omnibus efficaciter; Christus amissam sanctitatem promeruit omnibus tantum sufficenter.

Quod discrimen non prouenit ex perfectiori merito Adæ, sed ex modo illam in posteros transfundendi. Adam n. acceperat iustitiam communicandam posteris per naturalem generationem, absque novo actu vel parentis communicantis, vel filij recipientis. Christus meruit omnibus amissam sanctitatem per modum voluntarie regenerationis, que sine libera applicatione non communicatur.

Differunt 2. Et hoc idem, (& est discrimen 2.) quia regeneration supponit in regenerando peccatum, vel originale Protoparentis, vel personale proprium: Ad cuiuscunque autem peccati deletionem requiritur aliquis actus retractatus; vel proprius, si peccatum sit personale; vel saltem alienus & implacitus, si peccatum sit originale. Generatio autem, quæ facta fuisset pcr iustitiam originalem, nullum supposuisset in posteris generandis peccatum, neque personale, neque originale, si Adam non peccasset: proinde nullo opus fuisset actu retractatio.

Differunt 3. ad illam recipiendam. 3. Adam promeruerit nobis iustitiam ut caput, cum quo nos ipsi in ea promerenda communicassemus; cum non minus voluntas Adæ fuerit nostra interpretatio in merendo, quam in demerendo. Vnde sicut in demerendo communicauimus cum illo, quia omnes, eo peccante, peccauimus; ita & in promerendo, quia omnes, eo promerente, promeriti fuissimus. Christus verò ita promeruit nobis amissam iustitiam condonationemque peccati, ut in illo nec iustitiam, nec peccati condonationem promeriti nos ipsi fuerimus.

Quo fit ut promerente Adam, iustitia originalis nobis debita fuisset non solum per modum hereditatis, sed etiam per modum meriti seu mercedis, non personalis, sed capitalis. Promerente autem Christo, nullo pacto nobis debita est sanctitas per modum meriti, aut mercedis, sed solum per modum puræ hereditatis: quia voluntas Christi nullo pacto fuit in promerendo voluntas nostra, sicut fuisset voluntas Adæ, quia potuerunt voluntates nostræ, nondum peccato infectæ, moraliter coniungi cum voluntate Adæ ad merendum, vel demerendum: non decuit easdem voluntates peccato Protoparentis infectæ moraliter coniungi cum voluntate sanctissimæ Christi ad merendum. Vnde longè excellentiori modo Christus est caput nostrum quoad dona supernata. ac fuisset Adam Christus. ita est caput, ut nullo pacto communicassemus cum ipso in donis supernat. promerendis sed merè gratiæ ea nobis largitur; solumque sunt illi debita à Patre, ratione personalium meritorum: cum Adam autem communicassemus in donis supernat. præmerendis, ratione communis voluntatis, vices omnium gerentis. Vnde licet dicamus in Christo regenerari, viuificari, sanctificari, glorificari: hęc enim possunt in sola liberali communicatione iustitiae fundari, non tamen dicimus in Christo mereri, ea ratione, quam mereri dicemur in Adam, si pactum seruasset. In Christo mereri dicimus, ut ex Triden. sess. 14. cap. 8. coligitur, quam per Christum gratiam accipimus, ut per eam apud Deum mereamur. In Adam autem, si pactum non violasset, mereri dicemur, quam meritum ipsius fuisset interpretatio nostrum, propter coniunctionem nostrarum voluntatum cum ipso. Et quamvis etiam cū Christo Deus pactum fecerit de redimendo suis meritis genus

humanum, longè tamen diuersum fuit hoc ab illo: nam cum Christo ita Deus pactus est, ut nostras voluntates cum voluntate Christi moraliter non coniunxerit, ut coniunxit cum voluntate Adæ. Quo fit, ut meritum Christi dicatur tantum nostrum per modum principij seu causæ influentis, ex Triden. sess. 6. cap. vlt. meritum Adæ fuisset interpretatio nostrum etiam per modum causæ formalis; ratione nostrarum voluntatum cum ipso moraliter coniunctarum. Et licet æternus Pater respiciat ad merita nostra propter merita Christi, non tamen respicit meritum Christi ut nostrum formaliter, propter coniunctionem nostrarum voluntatum cum voluntate ipsius, sed solum quatenus illud voluntate Christi moraliter coniungitur cum meritis nostris, cum quibus meritum Christi facit unum moraliter.

Ad 5. neg. minor: habituale. n. quod per modum maculae relinquitur ex actuali, est ipsa mors animæ formaliter. Sicut vita animæ, est ipsa sanitas & iustitia habitualis, quæ anima per modum habitus formaliter ad Deum conuerterit, Ezech. 18. cū fecerit iustitiam, ipse animam suam vivificabit: ita mors spiritualis ipsius, est priuatio sanctitatis habitualis, per quam anima avertitur à Deo formaliter: in iniustitia, quam operatus est, morietur: ibid.

Ad vlt. soluendum, nonnulli finixerunt, Apollinaris apud S. Tho. 2. con. gen. c. 86. Luciferani, Tertullianus apud August. lib. de heres. cap. 81. & 86. animam fieri extraducere, hoc est, ex anima generantis per seminis decisionem traduci in genitum. Id. n. propriè traduci dicitur ex S. Tho. in 2. dist. 18. q. 2. art. 1. quod originatur ab alio per aliquam substantię ipsius separationem. Putabant igitur isti, referente August. Epist. 28. ad Hierony. animas posteriorum non immediatè creari à Deo, sed per seminis decisionem traduci in nobis ex primâ animâ Adami, quæ sola fuit immediatè à Deo creata: non secus ac ex corpore Adæ per continuatam seminis propagationem traducitur in nobis illius corpus. Verum hanc ut heresim confutat S. Tho. 1. p. q. 118. art. 2. & c. damnaturque in lib. Decret. causa 32. q. 2. cap. Moses. Ad argu. Resp. ut Adam suum peccatum in posteros traducat, necesse non esse ut simul cum corpore traducat & animam, sed sat esse, si vi seminis, ut instrumenti attingat ultimam dispositionem, naturaliter necessitatem ad animæ productionem, eiusdemque cum corpore unionem: ratione cuius ultima dispositionis verè & propriè dicitur homo generare hominem, etiam si ipsius partes non producat: sicut verè dicitur B. Virgo genuisse Deum hominem, etiam si ipsius partes non produixerit. Ad argumentum igitur in forma, Distingu. Minor: Non accipimus animam ab Adam produciè, concedo; dispositiù, dispositione ad illius productionem vniōnemque cum corpore necessitanter, nego. Hoc autem sufficit, ut ab Adam contrahamus peccatum; hoc n. ipso, quod huic materia ab Adam ultimè organizata debetur anima rationalis, ex demerito Adæ creatur priuata gratiâ & iustitiâ sanctificante, cum quæ creari debuisse, si Adam pactum seruasset. Quæ priuatio physicè est à Deo, moraliter ab Adam, sive in genito ipso ut cōtento in Adam, ut in capite gerente vices omnium.

Concludo: Dei Sapientia constituendo unum caput humanæ naturæ, primariò intendit ipsum constitutere quasi fontem gratiæ, qui per obseruantiam moralē precepti, naturæ Diuinae participationem transfunderet in posteros, sicut per propagationem physicam transmittenbat in filios naturam humanam. Cū n. primus parens gratiam sibi nullo

Ratio dis-
criminis

Ex his pa-
ret ad conf-
nn. 26.

49.
Ad 5.

50.
Ad 6.

Ad argu-

In formâ
dist. min.

51.

*Consilij
Divini de
Angelis &
Adam ratio
profundior*

nullo merito datam, potuerit posteris promereri, qui censebantur in lumbis eius contenti omnes, congruum non fuit, ut illam filijs distribueret nullo Parentis merito: multò minùs, ut illam filijs distribueret contra Parentis meritum. Consilium ergo diuinum fuit, ut capite uno promerente gratiam per obedientiam, interpretatiè promerentur eam membra omnia & posteri, longè facilis quā Angeli, qui propriā voluntate & obedientiā singuli conseruationem gratiæ debuerunt promereri. Vnde factum, ut plurimi eorum lapsi sint, hominum autem uno capite stante, omnes stetissent, & gratiam originis merito quasi suo sibi vendicasset; longè etiam gloriösius quā Angeli, qui nullo merito singuli iustitiam originis accepérunt. Id nimirum spectat diuina æquitas ac bonitas, ut sua dona seu præmia det gratis nemini, qui illa quocumque meliori perfectione modo potuerit promereri. Ita nec gloriam corporis proprio filio Deus dare voluit gratis, quantumuis dotem connat, quia illam poterat sibi perfectiori modo promereri. Remuneratoris liberalissimi id proprium, ut merita undeque conquirat, quæ premissis compenset: cum intelligenti naturæ iucundius sit ac generosius, merito aliquo dona accipere, quā gratis: Modò id maiori subiecti perfectione non repugnet. Quid dico, propter Christum & Angelos, qui priuam gratiam habitualem cum suis virtutibus iufusis non merito aliquo, sed gratis ante ullum meritum acceperunt: quia maior perfectio Christi, & Angelorum fuit, omnem actum supernat. connaturaliori modo & ab intrinseco principio elicere, quā aliquem actum supernat. qualis fuisse actus meritorius priuæ gratiæ habitualis, imperfecto ac minùs connat. modo ab extrinseco dumtaxat principio elicere, ut fuse *so. 2. disp. 18. scil. 3.* Vt igitur Deus Adæ filijs omnibus gratiam originis seu diuinæ adoptionis titulo meriti tribueret, sapientissimè rationem excogitauit facillimam, videlicet omnium posteriorum voluntates in uno primi Parentis capite collocandi, eiq; præceptum dandi leuissimum, ac nullâ difficultate implicitum. Quo seruato, promerente uno, omnibus ex merito debita fuisse iustitia, ut supra. Verumtamen huic liberalissimo Remuneratoris pacto ex naturâ rei connexum erat, ut peccante uno capite, debita quoque membris esset priuatio iustitiae. Certè supremo domino singi dignius non potuit pactum, quā in uno firmissimèque Parentis capite infirmas filiorum voluntates omnes conjungere, & ab ipso præcepti unius facillimi obseruantiam requirere, & quidem negatiui: *Ex omni ligno Paradisi comedere; de ligno autem scientia boni & malorum comedas:* impositâ, ad hoc facilius seruandum exitij poenâ: *In quocunque die comederis ex eo, morte morieris:* omnibus ipsum præsidij internis, externisque munire; præmium ipsi proponere toti naturæ omnino indebitum, nequæ consortium diuinæ naturæ, ius ad gloriam, iustitiam originis, quam gratis acceperat, hereditariâ posteris transfundendam. Quis nostrum huic pacto consensum non præbuisset, & quidem prudentissimè; quo lucrari gratiam & gloriam indebitam posset, nihil perdere? Dominum n. erat sola priuatio eorūdem donorum, ad quæ natura non aspirasset; non pena sensus ignisque æterni innocentis cruciatura, ut infra. Quo pacto certum est, per peccatum originis nullas naturæ dotes amissas, nullas proprietates, nequæ præstantissimam libertatis indifferentiæ; suis viribus relictam esse naturam, donis dumtaxat gratuitis, nullaque ratione debitum ex-

tam, imò non omnibus, quæ fuit Dei misericordia infinita. Siquidem præstò fuit Dei decretum absolum de seruanda natura in statu supernat. totièque iam male meriti naturæ succurrit gratia Salvatoris, priore amissâ, longè maior in ratione doni, in plurimis etiam vberior, quâ naturalem appetitus sensitivi rebellionem frēgent. Hęc est noui capitii seu Christi gratia, refundentis in genus humānum, licet indignissimum, auxilia sufficientia, quibus possint singuli perditam diuinæ adoptionis gratiam recuperare, imò etiam ad gloriam per pugnas & victorias sublimiorem aspirare. Gratiam Salvatoris quis satiè extimet? Promerente Christo, non fuit nobis debita sanctitas vlo pacto per modum meriti capitii, nec voluntas Christi in promerendo fuit nostra, qualis fuisse voluntas Adæ: idè nec iustitia originis restituta est, sed effectus mali noxæ originalis in bonorum operum, ac meritorum materiam conuersti sunt.

SECTO III.

Quid sit peccatum originale?

*H*oc Fidei mysterio sic uerbis Augusti lib. de morib. Eccle. c. 22. ad prædicandum ^{Vnum ex} notus, ita nihil ad intelligendum secretus: cuius ipse ^{Fidei my.} veritatem se ignorantie ingenuè fatetur, Epist. 28. ad caru diff. Hierony. à quo instanter doceri petit. Ratio diffic. ^{cilium} nihil videtur esse in parvulis, quod rationem culpæ habere possit: cum nec propriæ culpæ ipsi capaces sint, nec alieni peccati rei teneri possint.

Primus error, qui Origeni tribuitur, est: originale non ab uno in omnes seminis propagatione deriuari, sed unquamque animam ex propriâ origine voluntate, quā illud, antequam corpori vniuersitatem, commisit, secū trahere. Putauit n. cum Platone, animas ante corpora creatas fuisse, ac pro ipsarum meritis, vel demeritis, quæ anteababuerunt, varia in hoc mundo loca, conditiones, & officia per corpora sortitas fuisse: lib. 2. Periar. cap. 9. Ita ergo possibile est intelligere, etiam anteab fuisse vas rationabile & purgata, vel minus purgata, id est, qua se ipsa vel purgauerint, vel non purgauerint, & ex hoc unamquaque vas secundum naturam puritatis, aut impuritatis sue locum, vel regionem, vel conditionem nascendi, vel explendi aliquid in mundo accepisse. Idem repetit lib. 3. cap. 1. & c. Damnatus est in multis Concilijs, Bracar. 1. Can. 6. Si quis animas humanas dicit prius in cœlesti habitatione peccasse, & pro hoc in corpora humana in terram desellas, sicut Priscillianus dixit, anathema sit. Repugnat Paulo ad Roman. 5. aienti, per unum hominem peccatum in hunc mundum intrasse 2. Illyrici assertentis, originale in nobis esse corruptionem substancialis imaginis Dei, in diaboli imaginem transformatae. Quia totus homo pugnat cum lege, ad Rom. 7. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuitatem me in lege peccatis, qua est in membris meis. Confirm. ex Aug. lib. 6. de Gen. ad lit. cap. 27. affirmante, Adam perdidisse per peccatum imaginem Dei, quam per creationem acceperat. Hęc heresis coincidit cum Manichæor. & apertè repugnat rationi. Nam substancialis imago Dei in homine est ipsa anima rationalis, quæ simplex cùm sit, indivisibilisque substancialia, si amissâ substanciali imagine propriâ, transformata esset in substanciali imagine diaboli, homo non esset amplius homo, sed diabolus; sicut substancialia panis & vini conuersta in substanciali corporis & sanguinis Domini, nō est amplius

*Secundus
Matthia
Illyric.*

59.

57.

pliū panis & vinū, sed Christi corpus & sanguis.
Ex loco Pauli contrarium potius elicitor: si n. Apostolus in parte sensitivā sentiebat legem aduersantem legi mentis suę; cūdēns est, in parte intellectuā permanere imaginem Dei, cui aduersatur lex partis inferioris. idē dixerat, *condecedor legi Dei secundum interiorē hominem*. Augustinus de imagine substantiali nature humanae, quę post peccatum integrā mansit, sed de imagine accidentali gratiae, quę sola peccato deperditur, se explicat 2. retract. cap. 24. *Quod dixi Adam imaginem Dei, secundum quam factus est, perdidisse peccato, non sic accipendum est, tanquam in eo nulla remanserit: sed quod tam deformis, ut reformatio opus haberet.*

58.
Tertius er-
ror.

Tertius Lutheri, & Calvini docentium, origina-
le esse ipsam naturę corruptionem, sive con-
cupiscentiam semper ad malum pronam, quę rema-
nent in iustificatis, licet illis ad peccatum non im-
putetur: à Calvino lib. 2. Inflit. cap. I. n. 8. definitur,
*hereditaria natura nostra prauitas & corruptio in om-
nes anima partes diffusa*, qua primum facit reos ira
Dei, tum etiam opera in nobis profert, qua Scriptura
vocat opera carnis. Atque id est proprie quod à Paulo
Sapiens peccatum nominatur: à Melanchthon discri-
bitur, *natura propensio & quidam genialis impetus &
energia, quā ad peccatum trahimur, propagata ab Ada-
mo in omnem posteritatem*. Error hic damnatur in
Triden. sess. 5. in decre. de pec. orig. vbi definitur, per
gratiā baptismalem tolli totum id, quod veram
& propriam peccati rationem habet, non tantum
radi, aut non imputari; concupiscentiam verò ma-
nere in baptizatis ad agonem, quę verè & propriè
peccatum non est; appellari autem ab Apost. quia
ex peccato est, & ad peccatum inclinat. Ex August.
lib. de nupt. & concup. cap. 23. ipsa quidem concupis-
centia iam non est peccatum in regeneratis. Paulò pōt.,
sic autem vocatur peccatum, quia peccato facta est,
cūm iam in regeneratis non sit ipsa peccatum. Sic voca-
tur lingua locutio, quam facit lingua: & manus voca-
tur scriptura, quam facit manus. Ratio: concupis-
centia est naturalis proprietas, necessariò conse-
quens naturam humanam, quę etiam fuisset in
homine in purā naturā condito; peccatum est vo-
luntarius dectus, qui potuit non esse.

Tridentin.
ex professo
dannat.59.
Quartus
error

Quartum errorem tertio addunt, qui volunt,
originale prēter concupiscentiam includere pra-
uos motus, qui excitentur in paruulis recens natis,
imò in veteri existentib. Hoc quidem porum signi-
mentum est, cūm nulli talis motus in paruulis natu-
raliter esse possint. Accedunt alij, qui volunt, ori-
ginale per libidinem seu concupisc. vt veram cau-
sam vniuocam transmutationis, maximeque ex verā
naturā rei propagari: nō secus ac subinde cœcitas,
podagra, aliaq, vicia affectuum, corporumque pa-
rentum transtundūtur. Ex quo sit, vt si Adam con-
cupiscentiam per gratiam tollere potuisset, nul-
lum peccatum in posteros propagasset: sicut nec il-
le propagaret in filios, cui per miraculum concu-
piscentia adimeretur. Ex concupis. verò carnem
captiuante, aiunt, in voluntate peccati perniciē illa-
tam, arcem mentis ita occupasse, vt in differentiam
libertatis, omnemq; ad bonum faciendum abstu-
lerit potestatem: hanc esse profundissimam natu-
rę plagam, quam peccatum ex summā animi li-
bertate prosectorum, inflxit: denique concupis-
centiam esse partem p. originalis materialem, essen-
tiale tamē, quę nunquam expiatum: reatum ve-
rò culpę, quem illa inuoluit, esse partem forma-
lem, & in animā existere: imò concupiscentiam &
non aliā esse mortem animę, quasi nullum aliud
esse peccatum habituale, nec actuale. Conuinci-

tur hic error 1. quia illud materiale peccati esset *Convinci-
formale*, etiam in iustificatis, formalissimamque auer-
sio à Deo, imò actualis aueratio staret cum gra-
tiā & conuersione ad ipsum Deum. Si enim quod
amandum fruendumque summā arbitrij libertate
delegit Adæ volitio mala, id perseveranter ei li-
beat, ac libendo placeat toti naturę, posteris ac
paruulis, & hoc sit ipissimum malum concupis-
centia, non pēna, non effectus peccati seu somes,
sed peccatum atque inobedientia formaliter cor-
poris animiq; se, quis non intelligit concupiscentiam
per istos esse effectum quandam actualē, ac
peccatum perseverans, quo voluntas hominis cum
objeto, quod malè placuit Adæ, hoc est cum se
ipsa firmissime colligata est, & peruerso sui amo-
re subiugata, vt nullā potestate naturali erigere se
possit ad amandam morum honestatem. Vnde sic
arguo: Concupiscentia animi est naturalis facultas
potius auerſa à Deo, & conuersa ad creaturas
seu ad seipsum, sicut odium Dei, contemptus,
inobedientia est positiva auerſio à Deo: ergo con-
cupiscentia animi esset peccatum positivè forma-
liter, seu pondus actualē grauitans deorum, se-
que continuo impellens. Hinc illa propositio damnata 47. *Voluntatis arbitrio, & ex habituali volun-
tate si, ut paruulus discedens sine regenerationis sacra-
mento, quando usum rationis consecuturus erat actu-
aliter Deum odio habeat, Deum blasphemet, & legi
Dei repugnet*. Ad horrorem temperandum non est
satis dicere, quod reatus originalis expiatur facro
fonte, aut non imputetur formale peccati: quia
cūm post baptismum perseveret concupiscentia
animi seu pondus actualē in creaturas, auerſioq;
à Deo plus quam habitualis, si concupiscentia es-
sentialiter peccatum est, formale peccati esset cūm
ipsa in animā; imò personale peccatum esset, &
voluntaris actus, seu grauitatio in peccatum, licet
non ultima volitio peccati, que tamen volitio ex
illā necessariò sequeretur, idē nec adderet nou-
um peccatum, nec augeret prius, seu habituale. *Convinci-
tur 2.*
2. Si originale esset concupiscentia, vel cūm ipsa
identificatum, in statu purę naturę, nullo Adamo
peccante, fuisset originale, quia fuisset propagata
concupis. 3. Si dicant statum purę esse impossibi-
le, ac proinde iustitiam originis esse homini con-
naturalē, Deum arguunt crudelitatis, qui nullo
inito cūm protoparente pacto, propter peccatum
vnius. infinitis posteris summi innocentibus, sine
ullo voluntario peccato, nec interpretatio, pœ-
nam inflixerit atrocissimam, vitiumq; toti naturę
peccatum, detracitā primariā dote iustitiae. Si op-
ponant ex Augustino lib. 3. de lib. arb. cap. 20. vt
meliores gigneret Adamus quam ipse esset, non erat
equitatis. Resp. ex cod. lib. 4. con. Iulia. ca. 8. Nec li-
bidinis tare polluntur, qui libidine bene vivuntur,
quamvis generent libidinis tare pollitos, seu con-
cupiscentia infectos, quasi signo peccati notatos, ideoq;
regenerando ad tollendum peccatum, non signum
peccati prēteriti. Ex quo in sero, non fuisse æquita-
tis, vt Adam gigneret meliores, quam ferat natura
pura, cuius gratiam ex pacto perdidera. Parumne
est, gratitudo donis, ob vnius peccatum, totam ho-
minū naturā exui, nisi ei letale vulnus tale infliga-
tur, & innocentes innumeri infantes eterno igni
crementur? 4. Proficitur August. hoc solo se ab
animalium creatione asserendā retardari, quod non
possit capere, quam iustitia ratione innocē anima in
tali corpore creetur, vbi peccatum tale contrahere
cogatur. Doctus iam ab Ecclesiā animę creationem,
nullus affirmabit iustum esse, vt anima recens
creata à Deo id vulnus in naturā suscipiat, prius etiā
naturā,

naturā, quām infundatur in corpus, nullā suā culpa, nec voluntario interpret. li quidem formale peccati in voluntate peruersē creaturis affixā, & a Deo auersā positūe consistat. Reuerā mēliq̄ esset non creari animas, quām creari distortas, in malum præcipites, ad bonum morale omnīnd inepitas, à creatore refugas auersasq; toto pondere ac conatu naturali. Ille, qui iniqūum fore Deum putat, si parvulorum voluntates protoparenti sapientissimo committat in pacto de bonis gratuitis, vt filiorūq; censem̄ placitum, quod parentis beneplacitum forer (hoc ipsum certè in contractu ciuili visuēnit) quomodo is æquissimam sanctionem Dei æstinet, scilicet propter vnum parentis peccatum animas innumerās, non è traduce genitas, voluntate propriā innocentēs, etiam interpretatiā (vt aiunt) iudic̄ quorum voluntate nil potest singi magis insōns, omnes vltro creari depravatas, infandē impias, tabificas, naturali integritate spoliatas, à Dco, qui vt prima veritas protestatur: *Filius non portabis iniqūatē Patris.* Ezec. 18. Discat ergo, qui ex alio nō vult, saltem ex August. concupiscentiam non esse peccatum: *Non enim, inquit lib. 2. contra Iulianum cap. 3. dicendum est peccatum, sed ad illicita opera spiritum concupiscentia non trahat.* & concipiat pariaq; peccatum. Nec concupiscentia causam physicam querat aliam, quām naturā pueri sibi derelictā, ob peccatum primi parentis, vt causam moralem. Sicut per rectū concupiscentiā vsum transmittit in filios naturam cum priuatione originalis iustitiae: quam iustitiam merito suo perditam, gratis per Christum reddi, agnoscat genus humanum. Id volunt Scholastici tūm docent concupiscentiam esse materiale in peccato originis, seu concomitans, seu subsequens, non partem essentiam: id, quo peccatum deriuatur in prolem; quia est id, quo natura communicatur soboli. Est igitur libido habitualis, quę remanet post baptismū, causa originalis peccati in sobole, non principalis, nec radicalis, sed immediata & instrumentum duotaxat transfundendi cum natura peccatum originis, seu priuationem iustitiae. Moderata si quidem concupiscentia ad rationis præscriptum, non est peccatum; sed solutione virtutis est, quo pleniusque generatur natura, semper tamen eum priuatione iustitiae. Hanc lucem veritatis qui tenet, nempe, concupiscentiam esse imperfectionem naturae purae, qualis est phantasie euagatio, rationi nō obediens despotice, illam relictam vt poenam peccati, quod fuit transgressio pacti diuini ex Osee 6. Santos Patres preclarè explicabit ex gr. *Iusti Parentes in filium non possunt generare, quia sine concupiscentia non possunt generare;* intellige rō *Quia sonare connexionem concupiscentię generantis cum peccato protoparentis, & ultimi geniti per modum catenę vitiorum.* Nam necesse non est, vt per inobedientiam actualem concupiscentię proles generetur, cūm possit quis vñ illius ad normam rationis generari. Igitur naturae consentaneum non est, vt ex concupiscentiā vñ peccatum constituant omnes. Confutatis hæres. & errorib.

Prima sent. docet, originale esse habitum seu qualitatem vitiosam, animam ad prava desideria inclinantem, media seminali propagatione ex Adam in posteros traductum: *Henri. quodl. 2. q. 11. Aureo. in 2. dist. 30. art. 2. Arimi. qu. 1. art. 2. Argem. in 3. dist. 3. qu. 1. ar. 1. Holcot de imputab. pec. ad 1. princip. Dried. lib. 1. de gra. & lib. arb. tract. 3 cap. 3.*

De Fine. Tom. 3.

p. 4. confid. 4. videtur etiam Magistri in 2. dist. 3 r. cap. 3. & 4. camque probabilem censem̄ Gabriel in 2. dist. 20. qu. 2. art. 3. dnb. 1. Ceterū istam qualitatē alijs eorum requirunt vt materiale tantum peccati; alijs vt formale: alijs ponunt causatam ex peccato-Adæ; alijs, vt Arimin. ex afflictu serpentis, qui decepit primos parentes, in pœnam peccati. Nonnulli illam collocant in appetitu sentiente, cui us consortio & quasi contactu anima ipsa inficitur: alijs in anima ipsa causatam à qualitate existente in corpore. Fundam. est authoritas Ambro. *Fund. pos. 7. seu port. Glossa in 7. cap. ad Rom. & Aug. lib. 1. tissimum.* de nup. cap. 25. quorū ille docet, hoc peccatum esse in carne, cuius consortio anima maculatur: hic originale appellat affectionem malæ qualitatis & languorem quendam. Verū bēc qualitas ficti- ^{61.} Fabulosa *ta est. Quis n. credat, illam in tot annorum spatio, qualitas* per tot generationes absumptam non esse? quo pacto corporea cūm sit, vim habeat maculandi animam, quę spiritualis est? cur peccatum Adæ hanc vim habuerit causandi huiusmodi morbidam, vt vocant, qualitatem, & non cetera parentum peccata? Nec dici potest, illam à Deo fuisse creatam, alioquin non esset peccatum, sed pœna tantum peccati; cūm nequeat Deus esse causa peccati. Et licet Deus sit physica causa priuationis fanctitatis, in quā, *vt infra*, consistit originale; non tamen vt sic illa est peccatum, sed quā fuit voluntaria priuatione formæ debitis in primā origine: quod de positiva ista qualitate dici non potest. Eodem modo nec illa habere posset rationem peccati, vt à serpente causata. Tandem pronitas ista ad malum & manet in renatis; à quibus tamen per gratiam baptismi tollitur quidquid habet rationem peccati, & saluari potest absque ista morbidā qualitate. *Ambrosius & Augustinus* explicandi de qualitate non distinctione ab ipsa concupiscentia, quę vt destituta dono iustitiae originalis, quo in officio continebatur, dicitur ab August. peccatum, quā est effusus peccati, & ab peccatū inclinat, vt se explicat.

Secunda sent. assertit, originale esse inordina- ^{62.} sent. 2. tam conuersiōnem ad bonum commutabile per modum habitus, à peccato protoparentis in posteris deriuatam: *Est Petri de Tarantasia apud Bacho. in 2. dist. 32. q. 1. ar. 4. quem ipse sequitur, in eo discrepans, quod putet, hanc conuersiōnem causari à diabolo in animā pueri, statim atque illa corpori vnitur, producendo intenſissimum conuersiōnē actum in voluntate parvuli erga ipsum, qui actus statim relinquit in anima parvuli habitum, quo illa manet habitualiter in obsequiis dæmonis conuersa.*

Prob. 1. originale in posteris est p. habituale, ^{63.} prob. 1. deriuatum ex actuali, quod fuit in protoparente. At hoc non solūm includebat auersionem à Deo, sed etiam conuersiōnem ad creaturam: ergo etiam originale ex eo deriuatum; cūm habituale sit ipsum actuale, moraliter perseverans per modum habitus, includens totum id, quod dicit actuale.

2. Nequit reperiri recessus à termino à quo absque accessu ad terminum ad quem: ergo nequit in posteris esse auersio à Deo absque conuersione ad creaturas. Confirm. omnis creatura debet habere aliquem finem, ad quem sit conuersa: sed homo existens in originali non habet profine Deum, à quo est auersus; ergo habebit profine creaturas: igitur conuersus erit ad creaturas.

Hęc sent. aut intelligitur de conuersione habi- ^{65.} false tuali physicā ad creaturas, & falsa est: talis n. con- versio est per modum habitus ex frequentatis actibus acquisita: nullus autem patēs vim habet trans-

A a

Aut com-
munis sent.

66.

Ad primum
sent. 2.68.
Ad 2.69.
3. Sent.
Rejicitur.70.
4. Sent.72.
Rejicitur.

Tridens.

mittendi talē habitū in filios; ergo nec Adam: Aut de conuersione morali per modum extrinsecę denominationis, ex actuali protoparentis in posteris deriuata: hoc modo non recedit à communī sent. Scholast. quam infrā. Cæterū modus, quo *Bachō* censet, hanc inordinatam cōuerſionem produci à dēmone in anima paruuli, est omnino improbabilis & fictitius: 1. quia talis actus necessarius non est ad originale explicandum, vt in frā. 2. nequit actus vitalis, qualis esset ista conuersio à dēmone in anima pueri producta, ab extrinseco principio causari. 3. non posset talis actus à dēmone productus habere rationem peccati.

Vnde ad 1. argum. concedo, ex actuali Adg de-
riuari in nos cum auersione habituali à Deo simul conuersionem moralem per modum extrinsecę denominationis ad bonum communabile, ad quod ipse vt caput posteriorum peccando se conuertit: Nego tamen, eodem modo nobis communicari auersionem à Deo & conuersionem ad creaturas. Prior. n. non tantum communicatur nobis moraliter, sed etiam physicè, posterior solū moraliter & extrinsecè. Nam prior non solū est moralis auerſio per modum extrinsecę denominationis, ex actuali auerſione Adg nobis communicatā, sed ipsa debitæ sanctitatis priuatio, quæ intrinsecè & physicè inhæret singulis: posterior est tantum ex-
trinsecę denomination ab actu præterito Adæ, quæ fuit actu nostrū omnium interpretatię. 2. argu-
tantū probat de accessu morali ad terminum ad quem per modum extrinsecę dumtaxat denomina-
tionis, non de accessu physico & intrinsecō: quod vtrō concedimus. Cōfirmatio idem probat,

Tertia sent. originale collocat in reatu & obli-
gatione ad pœnam: *Rubio. in 2. dist. 30. qn. 2. art. 2. consl. 4. Mayo. dist. 3. 1. art. 1. & c.* Verū hęc im-
pugnata manet ex scđ. 2. & dicendis: obligatio o. ad pœnam supponit aliquid, quod sit dignum tali pœna: ergo in eo potius consistit originale quā in reatu consequente peccatum. Confirm. 1. hęc obligatio ad pœnam non conuenit paruili extrin-
secę per solam imputationem peccati primi parē-
tis, sed intrinsecę, alioqui non essent intrinsecę ad pœnam obligati, ac proinde nec propriè peccato-
res & filij iræ dici possent, contra *Apost. ad Rom. 5. & ad Ephes. 2. Confir. 2.* Si idē formaliter dicu-
tur paruili originale ex Adam contrahere, quia propter illius demeritum obligantur ad pœnam: cādem ratione dici possent alij filij, qui propter peccata parentum damnantur ad aliquam pœnam temporalem, contrahere ab illis originale.

Quarta sent. est *S. Tho. 1. 2. q. 82. art. 1. affirman-*
tis, originale esse inordinatam dispositionem na-
turæ, prouenientem ex dissolutione illius harmo-
nie, in qua ratio iustitiae originalis consistebat: quę pro materiali dicit ipsas animas vires positivę in-
ordinatas, pro formalī priuationem originalis iu-
stitiae. Sicut ægritudo corporis, quę est quedam inordinata dispositio corporis, per quam soluitur humorum proportio, in quā sanitas consistit, dicit priuationem proportionis & ipsos humores posi-
tiue inordinatos. Hęc sent. si exponatur, vt non nulli Thomistæ exponunt, quod ad originale integrandum formaliter concurrat & politiva ipsa indispositio naturæ, & priuatio originalis iustitiae, falsa est, quia per baptismum tollitur, ex *Tridens.*
scđ. 5. decr. de pecc. orig. quidquid habet veram & propriam rationem peccati, cūm tamen non tol-
latur hęc naturę inordinatio: & contra *S. Tho.* qui quęrens art. 3. an originale sit concupiscentia, res-
pondet esse materialiter: intelligens per cōcupisc.

nō peculiarem animę potentiam, sed totius naturę humanę inordinationē, quę secura est ex originati: formaliter, ait, esse priuationem iustitiae originalis.

Placuit *S. Doctori*, vt re & è aduertit *Sotus de nat.* & gen. lib. 1. cap. 9. concupiscentiam & reliquas animas vires, quā pronitatem dicunt ad peccandū, appellare materiale peccati, vt cum *August.* contra *Pelag.* indicaret, hanc inordinatam naturę disposi-
tionem fuisse effectum & pœnam originalis, quod *Pelagius* negabat; quem modum & Scholastici v-
surpant. Cæterū 3. p. q. 69. ar. 1. cum *August.* 1. re-
trat. cap. 15. docet, in baptismo remitti originale, remanente concupiscentiā ad luctam: ipsa igitur non pertinet ad formale originalis.

Quinta sent. *Alb. Pigibis contron. 1. de pec. orig. Ca-*
thart. de casu hom. & p. orig. c. 8. & 9. Curs. 1. 2. q. 82. 1. 5. Sent.
a. 3. dub. 4. consl. vlt. *Grana. cont. 6. de peccatis trax.*
8. disp. 3. scđ. 1. affirmantum originale non esse aliiquid physicè nobis inhærens ex peccato primi parentis deriuatum, sed vel esse ipsum p. actualē Adæ, quā fuit omnium posteriorum, in naturā & pacto inclusorum, vt *Pigibis* & *Cathar.* docent; vel esse illud idem per modum habitū moraliter in nostri transusu, vt *Curiel.* & *Grana.* censem.

Fundam. nihil physicum est in paruulis, quod rationem culpæ habere possit. Si quid enim esset, fund. in esset physica priuatio iustitiae originalis: at hęc non est culpa, sed pœna, quod sic probant: Hęc priuatio iustitiae originalis in Adam fuit pœna, illi à Deo propter actualē inflicta, idē. n. fuit originali iustitiae priuatus, quia pactum violauit: ergo etiam in posteris est pœna: quia non alio modo priuatio iustitiae est in nobis, quā fuit in Adam; vt in capite; nam eadem illa, cum cādem condicione deriuata est in nos vt in membra moraliter coniuncta capiti. Igitur si in illo fuit tantum pœna, etiam in nobis erit tantum pœna.

Proabant Priors, originale in posteris esse illud idem, quod fuit in Adam vt in capite. 1. ex *Paulo ad Rom. 5.* omnes dicimur in Adam peccasse: nemo propriè peccare dicitur, nisi cūm peccati actu exercet: igitur cum primo parente eodem actu, quo ille peccauit, simul in eo inclusi peccauimus.

2. Quod veram & propriam rationem culpæ habet, cūt solus actu liberā elecione elicitus: sed nullus talis actu est in posteris; ergo quod in illis veram & propriam rationem culpæ habet, non est aliiquid ipsis inhærens, sed ille idem actu ab Adam nomine omnium elicitus. Vnde reatus, priuatio iustitiae originalis, & reliqua ex illo peccato in nos traducta, sunt effectus tantum peccati, non pccatum formaliter.

Postiores, originale esse illud idem, quod fuit in Adam per modum habitū moraliter tantum in nos transusu, quod *Curiel* appellat priuationem conformitatis ad legem, quę per modum termini moraliter resultauit ex actuali transgressione Protoparentis, in quo præcessit vt in capite, ex quo deriuata est in nos vt in membra; *Grana* priuationem actusalis iustitiae originalis ex actuali Adæ in nos transus, & moraliter persecuerantem, donec delatur, probant 1. Originale in posteris respon-
s. 1. pondet habituali capitis, at illud non in priuatione iustitiae habitualis, seu gratiae sanctificantis, hęc. n. priuatio secura est vt pœna in Adam & nobis: sed in priuatione iustitiae actualis, quę inesse debebat opposito actu virtutis, seu in priuatione conformitatis ad legem impositam, cōsistebat: ergo etiam originale in posteris, non consistit in priuatione iustitiae habitualis, sed actualis, seu conformitatis ad legem impositam, per modum habitus moraliter ad

72.

73.

74.

75.
Modus 1.
Pigibis
Cathar.

76.

77.

Modus 2.
Curiel.
Grana.

ter ad nos transfusa. Maior patet: originale in nos deriuatur ex habituali, quod ex actuali transacto mansit in Adam, hoc tantum discriminé, quod in illo dicebatur personale, quia ex actu personali; in nobis dicitur originale, quia ex actu originis seu capitum deriuatur. 2. Adam non habuit praeceptum de conseruanda gratia & iustitia habituali, sed de seruanda tantum lege sibi imposita: nec n. praeceptra dantur de habitib. sed de actib. ergo ipsius peccatum non potuit esse priuatio gratiae seu iustitiae habitualis, sed transgressio legis. Quia peccatum est transgressio alicuius debiti; ubi nullum debitum seu lex, nulla prævaricatio. 3. Si Deus non dedisset gratiam Adæ, nec posteris eius, & tamen obligasset illum, eiusque posteros, ut modò obligauit ad seruandum præceptum, adhuc contraxissemus originale, sicut modò contrahimus, & non per priuationem gratiae, vt patet: igitur originale non consistit formaliter in priuatione gratiae, sed in transgressione legis. 4. Potest ab uno numericè actu voluntatis, quo Rex vult aliquem equirem, & omnes ab ipso generandos nobilitare, resultare in omnibus filijs, ab ipsis genitis, sua quæque nobilitas numero distincta, ac singulis propria. Ergo potest ab uno numericè peccato Adæ resultare in posteris, ab illo descendenteribus, sua quæque macula numero distincta, ac singulis propria. Igitur nob obstante, quod peccatum Adæ fuit unum, potuerunt ab illo plures numerodistinctæ maculae in nos deriuari. Atque hoc modo saluat hic Author, quod Trident. sess. 5. decr. de pec. orig. docet, originale inesse unicuique proprium.

Hæc sent. quoad priorem modum, notatur à recent. vt proximè accedens ad errorem Pelagij: Sanè non saluat definitionem Trident. de pec. orig. *Quod origine unum, propagatione, non imitatione transfusum omnibus, inest unicuique proprium.* Si n. ea tantum ratione dicimus peccatores, quia Adam ut caput omnium peccauit; & peccatum Adæ fuit unum, ipsi tantum inhærens: ita non posset hoc esse origine unum, propagatione multiplex, & singularum proprium. Nec ab aliquo peccato, singulis non nhatente, sed in Adam tantum existente, possunt singuli dici peccatores peccato in se trâfculo, & sibi inhærente. Confir. Concilium aperte distinguit originale prout præcessit in capite, & prout transfunditur & inicit in membris: docetq; posteros dici peccatores, per peccatum in ipsos transfusum & inhærens. Præterea non saluat modum loquendi Pauli ad Rom. 5. ubi docet, peccato Adæ nos peccatores constitui, sicut iustitia Christi iustos. At non constituitur iusti iustitia Christi formaliter, sed iustitia nobis inhærente, vt Trident. sess. 6. cap. 7. & can. 10. ergo nec peccatores peccato Adæ formaliter, sed peccato nobis inhærente. Etsi n. quis possit denominari à forma sibi extrinseca; nemo tamen peccator à peccato sibi extrinseco; sicut nec merens à merito alterius, nisi illud intrinsecè participet in se ipso; cùm nihil sit tam proprium nostrum, quam peccatum, vel meritum.

Posterior modus, eis melius saluet modum loquendi Script. & Concil. cùm non affirmet, nos constitui peccatores ipso peccato Adæ formaliter, sed peccato in nos moraliter transfuso, tamen non ita propriè saluat verba Concilij. 1. quia ista moralis transfusio est tantum per extrinsecam denominationem à peccato Adæ; quæ non ita propriè dicitur transfundit & inicit. 2. eodem modo docet Concilium, ex peccato Adæ transfundit in nos culam, sicut & pœnas: sed pœnæ transfunduntur intrinsecè; ergo & culpa. 3. originale in nos transfuso.

De Fine. Tom. 3.

sum, appellat mortem animæ: sed mors animæ est priuatio gratiae & sanctitatis debitæ: vita n. animæ est gratia & sanctitas habitualis. Nec satisfaciunt, si dicant, mortem animæ nō solum esse priuationem gratiae & iustitiae habitualis, sed etiam actualis; vita n. est aliquid permanens, & per modum principij impertientis vitam omnibus operibus suppositi: quod conuenit iustitiae habituali, non actuali: nec vita priuatio iustitiae seu rectitudinis actualis ex peccato Adæ per se in nos transfunditur. Nam eius rectitudinis priuatio transfunditur, quæ inesse debuissest in actu necessario ad seruandum præceptum de ligno verito: sed ad id seruandum nulla necessaria fuisset actualis rectitudo positiva, sed sola negatio actus prohibiti; quia cum præceptum sit negativum, ad illius obseruantiam nullus necessarius fuisset actus honestus positivus, sed sola negatio actus prohibiti. Igitur nulla priuatio rectitudinis seu iustitiae actualis ex peccato Adæ per se in nos deriuatur: cumque hoc constet, & aliunde ex Trident. originale in nos transfusum consistere in priuatione gratiae, quæ est mors animæ, necessarium intelligitur de priuatione iustitiae habitualis.

4. Concilium docet, per gratiam, quæ in baptis- mate confertur tolli non tantum reatum originale, sed totum id, quod veram & propriam peccati *Quarid.* *non propriæ* *sunt* *ver-* *rationem* *habet.* *Sed per baptismum non confer-* *ba Concilij*

parvulus, nisi sola gratia habitualis, non autem actualis, cuius nondum sunt capaces: ergo formaliter delens originale in parvulus est sola gratia habitualis: quæ id non tollit efficienter, aut finaliter, vel materialiter, ergo formaliter, vt *idem* *sess. 6. cap. 7.* ubi unicam causam formalem iustificationis, quæ per baptismum datur, ait esse iustitiam nobis inhærentem. Ergo priuatio eiusdem gratiae est formaliter originale. quod sic prob. Si priuatio iustitiae habitualis in nobis est tantum pœna, & nō ipsum peccatum & macula originalis formaliter, neque ipsa infusio iustitiae habitualis in nobis erit *In hæc con-* *seq. cardo* *controversia* *vertitur* formalis remissio originalis culpæ. Sequel. ostend. id formaliter tollit infusio gratiae, quod priuatio ipsa formaliter ponebat: sed priuatio gratiae habitualis solùm ponebat in parvulus pœnam, non peccatum formaliter: ergo nec infusio gratiae tollit ab ipsis peccatum formaliter, sed pœnā tantum peccati. Maior prob. gratia tollit peccatum in genere causæ formalis: ergo per formalem incompossibilitatem. sed si originale consistet in solâ extrinsecâ denominatione ex peccato Adæ in nos moraliter deriuata, illi non opponeretur gratia formaliter, sed sola extrinseca non imputatio voluntatis, quæ directam habet oppositionem cum sum tolleret extrinseca imputatione peccati Adæ in nobis; ergo formaliter per illam, & non per gratiam tolleretur formaliter originale: & ad iustificationem parvolorum gratia habitualis tantum se haberet cōcomitantē & materialiter: sola voluntas Dei non imputantis nobis ad peccatum, quod antea imputabatur, se haberet per se & formaliter ad expellendum peccatum, vt quæ per se & adæquatè opponeretur originali; in sola extrinseca imputatione consistenti: ergo.

Dices, Requiri gratiam habitualem ad tolle- dum originale, vt terminum liberæ volitionis Dei non imputantis nobis ad peccatum, quod antea imputabatur. Sed contrà: hæc libera volitio Dei non imputantis nobis peccatum Adæ, quod antea imputabatur, saluari potest per quamcumque aliam mutationem ad extra: ergo posito, quod gratia habitualis non concurrat formaliter ad de- lendum peccatum, sed illud adequatè delectare per solam extrinsecam voluntatem Dei non im- putantis,

78.
Secundus,

79.
Tertius,

80.
Confirmat
Granatus
exemplum

81.
Pigby &
Cathar.
modus er-
roris prox-
imus

82.

83.
Curiel.
Granadi
Modum
impugnando
periorum à
forisori re-
fusso.

84.

85.
Non gratia
habitualis

86.
In hæc con-
seq. cardo
controversia
vertitur

Extrinsica
non impu-
ratio peccä-
ti orig. ip-
sum tolleret
formaliter;

Contra Tri-
dent.

potantis, gratia omnino materialiter & per acci-
dens se habebit in iustificatione parvorum, con-
tra Concilium affirmans, gratiam in iustificatione
parvorum habere se ut unica in causam forma-
lem. Confirm. 1. etiam si nequeat libera voluntas
Dei in iustificatione parvorum salvare, nisi per
infusionem gratiae habitualis, adhuc talis infusio
per accidens & concomitantem se haberet ad ex-
pulsionem originalis. Quando enim plura con-
currunt ad eandem formam expellendam, id tan-
tum formaliter & per se illam expellit, quod per
se, & formaliter adaequat illi opponitur: ergo li-
cer ad expellendum originale de facto non solum
concurrit voluntas Dei remittentis & non impu-
tantis, sed etiam gratia habitualis; quia tamen illa
voluntas Dei non inserviantis per se adaequat illi
opponitur originali, illa tantum, non gratia habitualis
per se & formaliter illud expelleret: unde gra-
tia solum se habet concomitantem: nam etiam illa
non infundetur, adhuc originale adaequat ex-
pelleretur, per solum voluntatem Dei non impu-
tantis. 2. Signum infusae gratiae in infantibus res-
pondet signo contractae priuationis gratiae in eis-
dem. Sed per aduersi. signum contractae priuationis
gratiae in infantibus, est post contractum ori-
ginale ex Adam: ergo signum infusae gratiae erit
post condonatum peccatum ex Adam contra-
dictum. Ergo infusio gratiae non delet peccatum ex
Adam contractum, sed supponit illud deletum.

88. Ad oppositae sent. fundam. in quo Authores
Ad argum. huius sent. conueniunt, patebit cum vera sent. de
pec. origin. explicabitur. Ad 1. argu. pro priore
modo, disting. Maior. dicimus in Adam peccasse
originaliter, seu causaliter, concedo; formaliter
seu personaliter, nego. Cum enim illud peccatum
non fuerit elicitum voluntate nostrâ personali, sed
tantum nostrâ capitali, non potuit esse nostrum
formaliter, seu personaliter, sed tantum originali-
ter seu causaliter, quia ex illo deriuatum est in nos
habitiale, quo formaliter constituitur peccato-
res. Unde non dixit Apost. nos in Adam peccare,
sed peccasse: bene tamen dixit, peccatores nos
constituti: quia peccasse denotare potest solum pec-
catum causale: peccare semper denotat personale:
peccatorum esse seu constitui, semper denotat ha-
bituale. Ad 2. neg. simpliciter maior: habituale
enim habet veram & propriam rationem culpæ,
cum tamen illud non consistat formaliter in libera
actione, licet illam supponat ut causam. Homo n.
postquam actualiter peccauit, non liberè, sed ne-
cessariò contrahit maculam, quæ veram habet ra-
tionem culpæ ex precedente actu causata. Ut
igitur originale habeat veram rationem culpæ in
nobis, non est necesse, ut consistat in aliquo actu;
sed sufficit, si sit per modum habitus causati ex
aliquo actu ad nos causaliter pertinente.

91. Ad argum. pro posteriori modo neg. minor.
Ad argum. Habitiale enim in Adam non solum consistebat
in priuatione conformitatis ad legem impositam,
sed etiam in priuatione iustitiae originalis: Cum
non minus iustitia originalis, quam conformitas
ad legem positam fuerit perfectio, quam Adam
seruare tenebatur. Unde non minus priuatione iu-
stitiae ex peccato Adæ in nos transfusa habet ra-
tionem culpæ originalis, quam priuatione conformi-
tatis ad legem: cum hoc discrimine, quod illa per-
tinet ad nos subiectuè & intrinsecè; haec tantum
terminatiuè & extrinsecè, per modum formæ
duntaxat connotatq. Ad 2. concedo, Adam non
habuisse præceptum expressum & distinctum de
sum impli. conseruanda sanctitate sibi & posteris, habuisse

tamen implicitum, inclusum in ipso præcepto de ceterum de
seruanda lege sibi imposita: ut quisque in præcep- conservan-
to seruandi legem, implicitè simul accipit præcep- da sanctita-
tū de seruanda sibi sanctitate. Quia non solum posteris.
tenebatur consecutare moralem conformitatem, sed Ratio
etiam physicam, quæ est per gratiam habitualem,
ad Deum finem supernat. ut præced. disp. Ceter-
rum voluntaria priuatio sanctitatis, inclusa in ipsa
voluntaria transgressione legis, non facit distinctum peccatum, nisi expresse intendatur: quia est
circumstantia generalis inclusa in quolibet mortali, quæ nisi expresse intendatur, non præbet specifi-
ciam malitiam distinctam. Ad 3. nego, in eo casu
nos contrarios originale eo modo, quo nunc 443.
illud contrahimus, & à Conciliis explicatur, per
transfusionem & inherentiam in unoquoque no-
strum, sed per extrinsecam duntaxat & moralem
denominationem ab eodem numero peccato,
quod in Adam ut in capite, nomine omnium pre-
cessisset. Sicut enim in eo casu habituale in Adam,
ex aequali in ipso secutum, fuisset diversæ ratio-
nis, consistens in sola priuatione conformitatis
moralis ad finem, non in priuatione conformitatis
physicæ ad eundem finem: ita & originale, ex eodem
actuali Adæ in nos transfusum. Ad 4. distin-
tione. Potest ab eodem actu, existente in volun-
tate Regis, resultare in multis sua quæque distincta
nobilitas per denominationem extrinsecā, cōcedo;
per veram transfusionem & inherentiā in singulis,
ut ex Conciliis ex peccato Adæ resultat sua quæ-
que distincta macula originaria in posteris, nego.

Sexta sent. sequenda, docet, originale in posteris
formaliter consistere in priuatione iustitiae origi-
nalis, ex pacto debito posteris ab Adam per semi-
nalement propagationem propagatis. S. Tho. I. 2. qn. 82. 6. sent.
ar. 2. & 3. de malo qu. 4. ar. 2. & in 2. dist. 30. q. 1. ar. 2. omniā
Caiet. Sylvi. Pecen. Thomist. in hos ar. Capro. in 2. dist.
30. art. 1. & concl. 4. & ad argu. Duran. Sol. lib. 1. de nat.
& gra cap. 9. Bonav. in 2. dist. 31. art. 1. qn. 2. Scors. dist.
30. qn. Et dist. 32. qn. vn. 6. quo ad 1. Duran. dist. 31. q.
3. Egid. dist. 30. qn. 1. ar. 5. Gabrie. in 2. dist. 30. q. 2.
ar. 2. concl. 3. & in 3. dist. 3. q. 1. ar. 2. Palar. in 2. dist.
30. disp. 1. Vasquez. 1. 2. disp. 1. 32. cap. 8. Suarez. de act.
b. 5. dist. 9. scilicet 2. propos. 6. & c. expresse do-
cuit Ansel. lib. de conceptu Virg. cap. 26. hoc peccatum
quod originale dico, aliud intelligere nequeo in ipfis in-
fantibus nisi ipsam, quam supra posui factam per inobe-
dientiam Adæ iustitia debita nudicatum, per quam om-
nes filii sunt ira. Quoniam vero iustitia originalis
ex S. Tho. I. p. q. 95. art. 1. tres habebat esse & in
Protoparentibus, subdere mentem Deo, infe-
riores animi vires in officio continere, ne contra
rationis & voluntatis imperium ad illicita ferren-
tur, & corpus ab omni corruptione immune ser-
uare: Difficultas est, in cuius effectu seu doni pri-
uatione originale formaliter consistat. Suppono
cum S. Tho. cit. iustitiam originalem inclusisse gra-
tiam gratum facientem cum reliquis virtutibus &
donis infusis, quæ nunc gratia habitualis includit:
& primam effectionem, neque subdere mentem Deo,
sufficie effectionem solius gratum facientis, ut
ibid. testatur: reliquos duos, scilicet subdere vires
inferiores rationi, & corpus immune seruare ab
omni corruptione, sufficie effectiones prouidentes à
diuersis donis, quæ de facto gratia habitualis in
hoc statu non includit; & puto sufficie per modum
auxiliij protegentis, & impedimenta remouentis,
non per modum habitus inherenteris. Quo posito
ulterius indago, in cuius doni priuatione forma-
liter consistat originale peccatum in posteris.

Dicendum, illud formaliter consistere in sola
priuatione

96.
S. Thome
suppositum.

97.

P. origina- priuatione gratiae gratum facientis seu sanctitatis
le formalis habitualis, non in priuatione reliquorum dono-
ter consistit rum seu habituum infusorum, nisi tantum radica-
in sola pri- liter, quatenus omnes illi amissi sunt cum ipsa gra-
matione gracie sanctificante, quae est radix omnium donorum
gratia sum facien- supernat. Fundam. In priuatione illius doni for-
tis. maliter hoc peccatum consistit, quod est vita ani-
mæ, amicitia Dei, & perfecta conuersio ad ipsum, ut ad finem supernatur. at hæc munia sunt solius
gratiae gratum facientis, ut infra de gratia habitua-
li: sola n. gratia gratum faciens, est participatio
naturæ diuinæ quoad esse, reliqua dona sunt tan-
tum participationes quoad operati, quod supponit
esse, in eoque tanquam in radice fundatur. Maior
prob. hoc peccatum appellatur à Concilijs, Patrib.
Scripturis, mors animæ, inimicitia Dei, auersio ab
ultimo fine, ratione cuius dicimus inimici, infensi,
& auersi à Deo, & filij iræ. Igitur in priuatione illius doni formaliter consistit, quod nos reddidis-
set amicos, & conuersos ad Deum amicum, & fi-
nem supernat. 2. In illius tantum doni priuatione
consistit originale, quae per baptismum tollitur: sed per baptismum tollitur sola priuatio sub
iectionis in Deum: ergo in illius tantum priuatione
consistit peccatum originale. Maior est Trident.
sess. 5. decr. de pecc. orig. docentis, per baptismum
tollit quidquid veram & propriam habet rationem
peccati. Minor prob. etiam post baptismum manet in baptizatis rebellio partis inferioris contra
superiorem, nec non corporis mortalitas. Cùm
tamen post baptismum nihil originalis p. maneat
in renatis, ut ibid. Concilium. 3. Illud in nobis est
p. originale, quod in Adam fuit habituale secutum
ex actuall: sed hoc non fuit carentia debite subiec-
tionis appetitus inferioris ad superiorem, nec pri-
uatio immortalitatis, vel alterius corporalis perfec-
tionis, sed sola priuatio gratiae & sanctitatis debi-
tæ, quæ ipsius anima manebat perfectè unita Deo
fini supernaturali. Igitur hæc ipsa erit in nobis p.
originale. Maior patet: nam sicut p. actuale Adæ
non solum fuit personale ipsius, sed etiam, ratio-
ne pæti, capitale omnium: ergo sicut illud fuit
causa particularis peccati habitualis in ipso, ita fuit
causa capitalis p. habitualis in nobis. Minor prob.
illud habuit rationem habitualis in Adam, quod
illud immediate auertit à Deo: hoc autem non
fuit priuatio subiectionis appetitus inferioris ad
superiorem, vel immortalitatis corporis, aut alterius
perfectionis corporalis, sed solius perfectæ
subiectionis in Deum, cui immediatè subiebatur
per gratiam sanctificantem, ex Trident. sess. 5.
& sess. 6. cap. 7. ubi originale in nobis explicat per
priuationem iustitiae & sanctitatis, quam Adam
peccando sibi & nobis perdidit.

100.

Priuationis moralis cō- Habituale in Adam secutum ex a-
ctuali, non solum includebat priuationem gratiae
sanctificantis, & conuersonis ad Deum finem su-
pernat. sed etiam conformitatis moralis ad legem &
finem naturalem: ergo originale in nobis non so-
lum includit priuationem gratiae sanctificantis, &
conuersonis ad Deum finem supernat. sed etiam
conformitatis moralis ad legem & finem natur.
Resp. conced. totum. Probaui. n. tantum, ex tri-
bus illis effectibus, quos originalis iustitia in Adam
includebat, solaq. priuationem subiectionis in
Deum habuisse rationem p. habitualis in illo, &
consequenter originalis in nobis: non nego, priua-
tionem moralis conformitatis ad legem & finem
natur. inclusam fuisse in p. habituali Adæ, & con-
sequenter in originali posteriorum: cum hoc dis-
crimine, quod priuatio subiectionis in Deum
communicatur nobis intrinsecè & subiectivè; pri-

uatio moralis conformitatis ad legem & finem na-
tur. solum extrinsecè per denominationem à pec-
cato actuall Adæ, quæ fuit omnium.

Obijcies 2. Non solum ab Adæ transfundenda erat
in posteris gratia, sed reliqui etiam habitus super-
nat. infusi: ergo originale non solum consistit in
priuatione gratiae, sed reliquorum etiam habituum
supernat. Resp. neg. conseq. in eius n. tantum doni
priuatione originale consistit, quæ est formalis
auersio & inimicitia Dei, & animæ mors, ex Con-
cilijs, Patrib. Scripturis: at sola priuatio gratiae, est
formalis auersio, inimicitia Dei, & mors animæ.
Confirm. si sola gratia per baptismum conferretur
infantibus, totum originale in illis deleretur: con-
trà verò, si reliqui omnes habitus supernat. con-
ferrentur, solâ gratia gratum faciente non collatæ,
non deleretur originale: cùm in ijs maneret for-
malis auersio & inimicitia Dei ultimi finis super-
naturalis, nec non animæ mors.

101.

Obijcies 3. Saltem de possibili potuit originale
consistere in sola priuatione alicuius habitus su-
pernat. à gratia sanctificantे distincti, si solum ha-
bitum à gratia distinctum Deus dedisset Adæ ex
pacto transfundendum posteris. Tunc enim pri-
uatio talis habitus in posteris ex peccato Adæ
transfusa habuisset veram & propriam rationem
culpæ orig. Hic, & in Italiâ olim publicè docui,
neque de possibili fieri potuisse, vt originale con-
sistere in priuatione alterius habitus, quam gra-
tiae sanctificantis: eo quod nullus habitus à gratia
sanctificantis distinctus, est formalis conuersio,
amicitia Dei, & vita animæ. Ceterum re maturius
consideratæ, non video cur de possibili non potue-
rit originale in priuatione habitus à gratia sancti-
ficante distincti consistere, quamvis illud fuisse
diuersæ rationis ab eo, quod nunc est. Ratio: sicut alterius ha-
bitus à gra-
potuisse in Adam priuatio habitus à gratia distinctus
bitus à gra-
& habere veram rationem p. habitualis, ex actuall
in ipso relieti; ita & in nobis habere potuisse ve-
ram rationem originalis, ex eodem actuall Adæ,
vt capit in nos transfusi. Antec. patet: si datus
fuisse Adæ habitus supernat. à gratia distinctus,
sub præcepto conseruandus, actuallis priuatio talis
habitus habuisset veram rationem p. actuallis: ex-
ego etiam habituale ex eo actuall in Adam reli-
ctum. Nempe idem fuisse originale ex actuall
Adæ vt capit in nos transfusi, & habituale Adæ
ex actuall in eodem relictum: ergo si illud fuisse
verum peccatum personale in Adam, etiam fuisse
verum peccatum originale in nobis.

102.

Dices. Talis priuatio non fuisse formalis auer-
sio, inimicitia Dei, & mors animæ: ergo non ha-
buisset veram rationem p. mortalis, quale est ori-
ginalis. Nam de essentiâ mortalis est auersio, ini-
micitia Dei, & mors animæ. Antec. prob. tale
peccatum non fuisse priuatio conuersonis & a-
micitie Dei, aut vita animæ, cùm hæ sint tantum
proprietas gratiae sanctificantis. Resp. disting. Ref:
antec. Tale peccatum non fuisse auersio, inimicitia
Dei, & mors animæ, per modum maculæ in-
trinsicè & physicè nobis inhærentis, concedo: per
modum maculæ extrinsicè & moraliter tantum
ex p. capitali Adæ denominantis, nego. Etenim
cùm habitus, in cuius priuatione tale pecc. origi-
nale constitueret, non fuisse formalis conuersio,
amicitia Dei, & vita animæ, non potuisse priua-
tio eiusdem esse per modum maculæ intrinsicè ac
physicè inhærentis. fuisse tamen per modum ma-
culæ extrinsicè, ac moraliter ex peccato Adæ nos
peccatores denominantis: nam eadem priuatio
habitus moraliter includeret præteritum p. capi-
tale Adæ, quod quia fuisse formalis auersio, ini-
micitia

103.

amicitia Dei, & mors animæ, ipsa etiam priuatio habitus ut moraliter includens talē auersiōnē, iniūcītia Dei, & mortem animæ tanquam causam, & formam per se connotatam, denominasset posteros auersos & iniūcīticos Dei: sicut n. prēteritum peccatum Adæ denominat originale posterorum voluntarium; ita idem pecc. denominare potuisse originale posterorum, auersiōnē, iniūcītiam Dei, & mortem animæ.

104.

Obijc̄ies 4. Si ideo originale contrahimus, quia in Adam peccauimus ut in capite, in quo fuimus omnes ex pacto Dei moraliter inclusi; cū ille peccauerit comedendo lignum diuinā lege prohibitum, pari ratione dici possemus in Adam vētitum ligāum comedisse. *Resp. 1.* non dēcessit, qui hunc loquendi modum usurpēt. *2.* respondeat S. Dōctor q. 4. de mālō art. 6. ad vlt. comedere esse actum personalem, qui cum naturā non communicatur, peccare potest esse actus naturæ, qui cum naturā cōmunicatur, & ideo, qui naturam peccatricem ab alio accipit, dici potest in illo peccare. Sed contraria, vñque actus moraliter consideratus videretur speccare posse tam ad personam, quam ad naturam. *Resp. 3.* ideo nos dici posse in Adam peccasse, non in Adam comedisse, quia peccare significat actum voluntatis, in quā tantum ex diuino pacto fuimus inclusi: comedere est actus sensus externi, sub quo non fuimus vi pacti inclusi. Extenus autem Adæ peccatum dicitur nostrum, quatenus illius voluntas ex diuino pacto constituta fuit generalis voluntas omnium nostrorum. Cū ergo non fuerimus vi pacti in alia potentia Protoparentis inclusi, quam in voluntate, quæ sola est principium meriti & demeriti, ac proinde principium transfundendi iustitiam, aut peccatum in posteros, solus actus voluntatis Adæ dici potest nōst̄er.

105.
Non dici-
mus in A-
dam come-
dissimili-
tate de li-
to vñctio.

106.
Coroll. 1.

Dedueitur 1. hoc peccatum in adulto extra Sacramentum de facto deleri non posse, nisi per actū supernat. dilectionis Dei, ex Trident. s̄ff. 14. cap. 4. vbi docet, iustificationē extra sacram. fieri per contritionē charitate perfectam. Fundam. cūm hoc peccatum consistat in priuatione gratiæ sanctificantis, quæ extra sacram. nulli de facto datur, nisi perfecte disposito ultima dispositione, quæ est vel contrito, vel dilectio Dei supernat. sit vt in adulto extra baptismum de facto deleri non possit, nisi actu dilectionis Dei supernat. Non est autem ad hoc delendum necessarius dolor, sed sufficit sola dilectio Dei, quia non est peccatum propria actione contractum, ad quod tantum delendum necessarius est dolor; cum Baptismo autem sufficit sola Fides & Spes venia consequendæ. 2. hanc carentiam iustitiae & sanctitatis in parvulis non esse puram negationem, quo pacto fuisset in homine in pura natura condito, in quo carentia sanctitatis nō habuisset rationem maculæ; sed esse priuationem, cūm sit negatio sanctitatis in subiecto, cui illa vi pacti diuini cum Adam initi debebatur. 3. Id quod Trident. s̄ff. 5. decre. de pec. orig. docuit; hoc peccatum, quod origine est vnum, inest vnicuique proprium: ex peccato n. Adæ deriuatur in quemque nostrum priuatio illius sanctitatis, quam Adam acceperat ex pacto omnibus transfundendam. Quod sit vt eius posteri, non sint proximè digni pœna ex peccato Protoparentis, sed ex proprio, quod in vnoquoque transfunditur: quamvis hoc peccatum in nobis transfusum rationem voluntarij desumatur ex pacto Protoparentis. Sicut ius ad gloriam non accepissemus proximè ex merito primi parentis, sed ex iustitiae, quam ab illo accepissemus, si pactū seruasset. 4. quo pacto verum sit, originale non

107.
Coroll. 2.

108.
Coroll. 3.

109.
Coroll. 4.

esse peccatum personæ, sed vitium & defectum naturæ: quia non est peccatum, quod per operationem personæ, quæ illud contrahit, committitur; sed defectus perfectionis, quæ naturæ debebatur ex pacto Dei cum Adam: & quia hæc erat formalis amicitia & conuersio ad Deum finem supernat. priuatio illius est formalis iniūcītia & auersio à Deo fine supernat. ac proinde qui cum illa nascuntur verè & propriè dicūtur nasci iniūcīti & auersi à Deo, & consequentes peccatores. 5. id quod S. Coroll. 5. Tho. I. 2. q. 82. art. 2. & 4. docuit, originale esse vñum numero in vnoquoque: quia sanctitas, quæ in vnoquoque ex merito Adæ transfundenda erat, futura fuisset vna numero in vnoquoque nostrum; ergo etiam priuatio, quæ ex opposito habitu individualiatur: Idem esse æquale in omnibus; quia iustitia, quæ ex merito Protoparentis in posteros deriuanda erat, futura fuisset æqualis in omnibus, cūm nulla fuisset ratio illam maiorem transfundendi in uno, quam in alio: sicut gratia, quæ per Baptismum ex meritis Christi confertur pueris, æqualis est in omnibus: ex quo etiam constat pœna damnati in omnibus pueris esse æquale, quia priuatio ex opposito habitu pensanda est. Nec obstat, quod in varijs varia, & inæqualis sit ad malum propensio; hæc n. nō nascitur, vt optimè S. Tho. I. 2. q. 82. art. 4. ad 1. & q. 85. art. 5. ad 1. ex inæqualitate p. originalis; cūm talis propensio inæqualis remaneat in renatis, in quibus deletum est totum id, quod habebat rationem peccati: sed oritur ex inæqualitate complexionis & constitutionis naturæ, quæ sicut in vnoquoque est diuersa, ita diuersa quoque est propensio ad malum ex ea proueniens. Natura enim fræno originalis iustitiae, quæ æqualis fuisset in omnibus, deriuata, iuxta propriam constitutionem & inclinationem fertur ad malum. Quæ diuersa propensio fuisset etiam in vnoquoque homine in pura natura condito.

6. Originale non traduci in posteros per physicam actionem: quia nihil reale ex vi naturalis propagationis ex primo parente in nos traducitur, cūr in po- quod habeat rationem peccati: corpus, enīm quod natuā virtute seminis per continuatam generatiōnem ab Adam traducimus, nec est originalis culpas capax, nec qualitatem ex primo parente contrahit, ex cuius contractu anima ipsa inficiatur: Fit igitur hæc originalis labis in posteros transfusio, solum moraliter, quatenus ex Adæ voluntate, me- dio pactu Dei, pendebat originalis iustitiae in posteros transfusio. Ita, eo peccante, deriuata est in illos debitæ iustitiae priuatio. Vnde sicut infusioni iustitiae in posteris non fuisset media actione physica, sed tantum moralis Protoparentis: ita priuatio eiusdem non est per actionem, aut subtractionem physicam, sed tantum moralem demeritoria Adæ.

7. In quo subiecto sit hæc originalis macula, neope in anima, quæ sola capax est sanctitatis & iustitiae. Idem enim est subiectum formæ & priuationis. Controuertunt de subiecto immediato: *Sicut in 2. dis. 32. q. vn. 5. arg. putat esse volun- tatem: S. Tho. I. 2. q. 83. ar. 2. essentiam animæ; in essentia subiectum originalis maculæ, quod fuisset sanctitatis ab Adam transfundendæ; sed hoc est ipsa substan- tia animæ, in quâ recipitur gratia, vt infra.* Coroll. 7.

SECTIO IV.

An originale traducatur ad omnes homines?

Dico: peccatum originale traducitur ad omnes homines, seminali via ab Adam descendentes,

dentes, vna excepta Deiparā; quam propriè redemptam à filio formaliter, ostendo se. 6 scđ. 10. quia habuit necessitatem, à propriè voluntate independentem, incurriendi p. originale; à quo tamen per Christi merita liberata fuit, gratiā maculā præuertere, *ibid. n. 379.* quod non tantum pia affectio, sed communis ecclesiæ sensus persuadet, cui accedit *Fr. Sylvius. 1.2. qu. 81. ar. 3. concl. 2.* & 4. quidquid aliqui opinati sint. Assertionem quoad 1. par. est de fide. Diuina n. oracula, quæ testantur hoc peccatum ex Adam traduci in posteros, eadem testantur traduci in omnes ab eo descendentes, *Rom. 5.* per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors per transiit, in quo omnes peccaverunt: *i. Corint. 15.* sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur: *Ephel. 2.* erimus naturā filii ira, sicut & ceteri. Eandem veritatem supponit institutio Baptismi, qui ad omnes seminali viâ ex Adam propagatos, nullo excepto, applicatur, principaliter ad delendum originale, vt conilitat in parvulis, in quibus aliud peccatum esse non potest, ut in eis, teste Trident. sess. 5. de p. orig. regeneratione mundetur, quod generatione contraxerant. Ratio est: ex Scripturis & Concilijs colligiuntur, hoc peccatum contrahi per naturalem generationem, *Iob 14.* quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? *Psal. 50.* Ecce in iniquitatibus concepius sum, & in peccatis concepit me mater mea: sed omnes seminali viâ ab Adam descendentes dicuntur naturali generatione propagari. Igitur omnes hoc peccatum contrahunt.

Dico 2. Hoc peccatum non traducitur ad eos, qui extraordinariâ viâ de substantia Adæ producuntur. Hæc assertio colligitur ex præced. Si enim tantum iij hoc contrahunt, qui naturali generatione ab Adam propagantur; qui extraordinariâ viâ de Adæ substantiâ producuntur, hoc non contrahunt. Eadem enim oracula, quæ testantur, hoc contrahi per naturalem generationem, implicitè ostendunt, non contrahi per miraculosam productionem. Ratio desumitur ex pacto, quod Deus pepigit cum Adam de transfundendâ iustitiâ tantum in posteros ab ipso naturali generatione propagando. Nam in ordine ad eos tantum debuit in Adam esse moralis potestas transmittendi iustitiam originalem, in ordine ad quos habebat naturalem facultatem communicandi suam naturam; vt ipse naturalis amor gignendi bonos filios, acueret in ipso diligentiam transmittendi simul cum naturâ sanctitatem.

Deducitur 1. Christum duplici ex titulo non contraxisse originalem labem: 1. ratione naturalis filiationis diuinæ, cum quâ pugnat quodlibet peccatum. 2. ratione miraculosæ conceptionis, absque virili semine, ope solius Spiritus Sancti peractæ.

2. Neque Euam contraxisse originale ex Adam, sed ex proprio suo peccato personali. Vnde si ipsa non peccasset, nullum ex Adam peccatum contraxisset, contra Cathar. lib. de pecc. orig. cap. vlt. *Coroll. 9.* Ratio: Euam non fuit viâ seminali, sed miraculosa ex Adam propagata. Confir. sicut Euam non habuit iustitiam originalem ab Adam trans fusam (probabile enim est illam habuisse immediate à Deo) ita nec originale.

Vna superest difficultas de ijs, qui decisi ex lumbis Adæ acceptissent moraliter ab ipso originalem iustitiam: vtrum peccante postea Adam, ab eadem contraxisserent originale, amittendo iustitiam originalem iam acceptam & trans fusam. Resp. non facile contracturos. Ex *Augst. Epist. 23. ad Bonifac.*

initio; Sed id est ex Adam traxit, quod sacramentis ilibus gratiâ solueretur, quia nondum erat anima separata vivens, id est, altera anima. Iam itaque cum homo in seipso est ab ea, qui genuit, alter efficiens peccato alterius sine sua consensione non tenetur, obnoxius. Traxit ergo reatum, quia unus erat cum illo, & in illo, à quo traxit, quando quod traxit admissum est. Non autem trahit alter ab altero, quando sua unoquoque propria vita vivente, iam est unde dicitur: anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Ratio: etenus originale ex Adam contrahimus, quatenus per naturam in ipso continebamus, quando ipse peccauit: ergo qui non continebantur in ipso, quando peccauit, sed separati erant per propriam naturam & voluntatem, non peccassent cum ipso peccante at qui originale ex Adæ trahit, supponitur cum illo peccasse.

Dices. Ergo neque originale contraxisserent reliqui posteri propagandi ex filiis Adæ iam in originale iustitia constitutis: nam etiam illi fuissent extra lumbos Adæ, contenti tantum in lumbis filiorum Adæ. *Resp. neg. conseq. licet n. reliqui posteri immediatè propagandi ex filiis Adæ in iustitia originali constitutis, non continerentur actu in lumbis Adæ, continebantur virtute.* Nam quandiu illi non fuissent actu decisi ex lumbis parentum, virtute censebantur contiperi, non solùm in lumbis immediatorum, sed etiam mediatorum parentum. Idem quippe semen à patre in filio propagatum, semper manet semen patris, vt pars substantiae ab ipso decisa; ac proinde in illo manerent virtute inclusi omnes ex illo propagandi. Confirmatur: quandiu posteri ipsi non sunt per voluntatem personalem discreti à voluntate originale capitatis, censemur moraliter manere in ipsa voluntate capitatis, atque adeò cum ipso peccante peccare. Postquam vero sunt propriè voluntate personali discreti à voluntate capitatis, fiunt quodammodo sui juris, atque adeò non potest amplius illis imputari peccatum capitatis. Nam etenus illud imputatur posteris, quatenus commissum fuit voluntate Adæ vices voluntatum posteriorum gerentis: quas gererat, quandiu posteri non erant proprij iuris ac voluntatis effecti.

Concludo: originale non vnius esse tantum, sed totius humani generis peccatum, voluntarium voluntate capitatis, vices omnium gerentis, inficiens naturam, ex capite ad membra moraliter *componens* coniuncta deriuatum, per modum maculæ relatae. & cum ex peccato actuali, interpretatione omnium, ipsam mortem animæ formaliter, cuius vita est iustitia originalis, quâ per modum habitus ad Deum formaliter conuertitur anima: videlicet statim ac materiæ ultimè organizatæ debetur anima rationalis, creaturæ hæc priuata sanctitate ex demerito Adæ, cum quâ sanctitate creari debuisset, si Adam pactum seruasset. Ita vt originale in posteris formaliter sicutum sit in priuatione iustitiae originalis, ex pacto debitæ posteris, ab Adam per seminalem propagationem propagatis. Cfr. in hoc mysterio, in quo Augustinus Doctrinæ oculatissimus se torquet, Pelagianorum telis expositus, malis quilibet à Scholasticis doceri pactum Dei cum Adam, quâm inceptias de originis peccato effutare; necplurius fecerit Doctorem unum, qui ignorans mysterij ingenuè fatetur, quâm catholici dogmati locem preclarant: videlicet, qui Augustinus ad pactum de conferendâ, vel amittendâ posteris iustitiam non recurrat, nemini doctorem possit recurrendum: quod est ab authoritate negata potidum argumentum. Nemo dicat, Deum eadem liberalitate ac libertate, quâ iustitiam originis

Quoad pri-
mam par-
tem de fide.

114.

115.
Christus
non con-
traxit origi-
nale: labem:

116.
Non Euam:

117.
Non nati
prius ex
Adam pec-
cante posse

ginis Ad eum dederat, posteris eandem gratiam debuisse: (si enim gratia est, debita non est) multo minus audeat quis asserere, gratiam naturae innocentii connexam esse ex essentia rei. Certè Deus potuit habere meritorum Ad eum rationem in dandâ posteris gratiâ: præstantiusque est filio, gratiam accipere regiam ex merito parentis, vel auorum, quam nullo profus merito, aut ex necessitate naturae, quæ tollit rationem gratiæ. Quod si fatetur quis, potuisse primum hominem posteris gratiam originis promeruisse, concedat hoc etiam veritati, quod potuerit ille eandem gratiam ex meriti defectu, & pacti violatione posteris perdidisse. Ita vindicatur Dei iustitia, nec laeditur bonitas: quod est cum Scholasticis & Catholicis sapere.

SECTIO V.

Quas penas ex originali natura contraxit?

Duxplex poenarum genus cum originali natura contraxit, unum praesens, futuræ virtutæ alterum. Poenæ huius vitæ partim sunt internæ, partim externæ. Internæ 4. ex Bedâ assignant Scholastici, ignorantiam, malitiam, infirmitatem, concupiscentiam. Partitionis rationem assignat S. Doctor 1. 2. q. 8. 5. ar. 3. hanc: animæ potentiae sunt 4. virtutis capaces; Ratio, in qua est Prudentia, quæ per originale, ordine ad verum destinata, ignorantiae vulnus contraxit: Voluntas, in quâ est iustitia, quæ ordine ad bonum spoliata, malitiae vulnere lauiciata est: Irascibilis, in quâ est fortitudo, quæ ordine ad arduum destituta, vulnus infirmitatis exceptit: Concupiscentia, quæ destituta ordine ad delebatibile rationi conforme, vulnus concupiscentiae contraxit. Has enim omnes potentias originalis iustitia frenabat, ne in suum obiectum aliter quam uniuscuiusque virtutis regula prescriberet, tenderent. Quo sit, ut cù ob peccatum primi parentis subiacta, totus homo, ut Araufic. II. Can. 1. dixit, secundum corpus & animam ut in deteriorius consumatur.

Intellige recte: gratiis dumtaxat donis spoliatum Protoparentem, cuiusque posteros ob originales, nullis naturæ dotibus exutum, nullum simile vulnus in naturalibus accepisse, quale esset impotentia videndi, ambulandi, appetendi bonum honestum connotabile &c. sed humana ratio, prudenter supernat. luce destituta, propriæ ignorantie relata est, ut aët in tenebris occidente sole: voluntas diuinis habitibus exuta, quibus ad bonum incrementum erigebatur, inclinationi sua ad bona creata sibi proportionata est relata, quæ nimis propensiæ rationali naturæ, & ad statum supernat. cuectâ cùm sit mala, malitia dicitur. Irascibilis facultas, fortitudine seu concursu Dei gratuito ad opus virtutis arduum destituta, proprijs se viribus meties, infirmam se mirata est. Appetitus sensitivus fræno regiminis diuini subtrahit, quo concursum negabat motibus contrarationem Author gratiæ, solutior iam in obiecta sensuum delectabilia rapitur, & per sympathiam, quæ est radicatio appetituum gemitorum in eadem anima & causa principali, trahit consensum voluntatis in voluptatem rationi difformem. Hæc sunt concupiscentia, infirmitatis, malitia, ignorantia vulnera metaphoricè dicta, propriæ imperfectiones naturæ consequentes; quæsæ etiam sunt phantasie volubilitas, humorum contracturas, respirandi inquietudin, excrementorum egredi, & sexcenta similia naturæ requisita. Regebat autem illas naturæ facultates iustitia origina-

lis quasi fræno, quod frænum erat habitus prudenter & virtutum, vel causæ primæ concursus ad excessum defecuum negatus, ut potentia illæ in obiecta sua tenderent ex solo rationis prescripto.

Ex primo vulnere ortum habent illa mala, quæ August. 22. de Cinit. cap. 22. deplorat, nempe ignorantia rerum necessiarum, in infantibus fatuitas, cum quâ aliqui nascuntur, difficultas addiscendi in omnibus, vltimi finis mediorumq; ignoratio, difficultas assequendæ veritatis, tanta sui suorumque actionum ac potentiarum inscitia, naturalis mentis euagatio, & ad inutilia, etiam ipsa nolente, curiositas, ut merito Apost. dixerit, Rom. 8 Vanitati creatura subiecta est non volens. Ex 2. vulnere originatur preposterus sui amor, quo uniusquisque quæ sua suot semper querit: summa in virtutis debellandis, virtutibusque acquirendis difficultas: profunda de rebus æternis obliuio. Contrà verò mira de rebus caducis sollicitudo, maxima in rebus omnibus humanæ voluntatis inconstantia, ut in hoc uno sit constantissima nullam in rebus servare constâtiæ: uniuscuiusque statu ac proprij munieris tardium: moralis impossibilitas diu se sine gratiâ à mortalibus abstinet; à venialibus. n. vix sine speciali Dei privilegio potest quis longo tempore.

Ex tertio & 4. vulnere, inferiori parti hominis inflito, procedunt somniorum illusio, ut ipse somnus, inquit August. cit. qui propriæ quietis nomen accipit, quis verbis explicet, sapientia somniorum vixit quâne sit inquietus? & quâne magnis licet falsarum rerum terroribus, quas ita exhibet, & quodammodo exprimit, ut à veris eas discernere nequeamus, animam miseram sensusque perturbet? Importuna phantasmata, quibus plerumque interni sensus animalium, cœlestia contemplantæ, interturbant: Irascibilis appetitus imbecillitas, ut qui, Basilio teste, datus est homini tanquam miles armatus, ut rationi obediat, & quasi quidam animinervus, fortitudinem roburque ad res bene gerendas subministrans, sapientia hominem ipsum, præter rationis ordinem, in trucem bellum convertat: Concupisibilis cum rationali appetitu intestinum bellum & continuus pugna, quæ non nisi morte finitur.

Ceterum ignorantiae vulnus ita accipiat recta fides, ut nulla ratione imputetur ad culpam ignorantia, que antecedit nostram voluntatem, & per tolli non potest, seu in nostrâ potestate non est, illam excutere. Siquidem ignorantia hec, quæ antecedens omnem actum volendi etiam indirectum, inuincibilis dicitur seu insuperabilis à voluntate humanâ, non modò tollit indifferentiam libertatis ad agendum, sed rationem etiam voluntarij: quia quod ex ignorantia antecedente sit, non est volitum, neque in se, cùm non sit cognitum; neque in causa, quæ est ipsa ignorantia, quam minime volumus, cùm minime illam cognoscimus. Imò ipsa est aliquo modo causa inuoluntarij: quia quod ex tali ignorantia sit, est nolitum indirecte & in causa, cùm adhibetur moralis diligentia; ne per ignorantiam sequatur effectus, quem recipit nollet voluntas. Igitur effectus ex tali ignorantia secutus, est contra internum imperium voluntatis, quo talem effectum nollet, ex. gra. peccatum, si illud cognosceret. Sic dicitur ignorantia causa actus, non positiva, cùm sit pura negatio, sed remotiva, prohibentis seu scientiæ, quæ peccati actum prohiberet. Cùm enim actus humani proximè regulentur à scientiâ, eâ remotâ, remouentur actus; vel naturâ suâ irriti, inualidi, innocui sunt defectu voluntarij. Concupiscentia autem pondus ad delebatibilia sensuum obiecta propendens minuit liberas.

Ex 1. vul-
nere

Ex 2. mala

119.
Duplex pos-
terius genus
ex originali
estractum.
Internæ 4.
Beda.

Vulnera na-
tura met-
phorice di-
cta 4.

113

Digitized by Google

Coneupisc. pondus. bertatis indifferentiam, quæ in equilibrio sita est: non collit tamen ab appetitu rationali dominium actus tu. Sicut si te importunè oro, mihi contentias & beneficium prestes, indifferentiam tuæ voluntatis immuno, duin rationibus aut precibus ipsam vrgeo; non aufero libertatem tuam, quia penes te sit potestas faciendi & non faciendi, & dominium actus tu. Specandi sunt appetitus duo, brutalis & rationalis in eadem anima ut in causâ principali radicati, cuius animæ vites limitatae sunt; adeò ut si in bonum dele &abile sensuum illas exerat solitores, debiliores supersint, quibus in bonum rationi conforme feratur: distrahitur n. ab obiectionis sensuum animus, ut libertatem suam exercere: erga bonum honestum mīnus placeat, quam voluptatibus infimis frui. Sicut contraria experimur, intentum contemplationi animorum functiones vegetandi, interdum etiam sentiendi desiderare. Accedit quod voluntas, rupore sui actus domina, nunquam agit, quantum potest, suis semper viribus parcens, difficultates agere superans. Hinc nonnullos actus elicere potest facile, alios facilius, alios facilissime; plures potest difficilè, plurimos difficillime.

Varie pœna corporis. His 4. vulneribus tota naturæ inflatis accedunt alii pœna corporis; quarum prima est iniuria naturæ, & omnium terribilium extrema mors, quam fuisse pœnam peccati testatur Paulus ad Rom. 5.6. & 9. cum quâ annexa est tanta humanæ vitæ breuitas, ut nonnulli Ethnici de naturâ conquesti sint, quod illa liberalior fuerit in concedenda longiore vita quibusdam animantibus, quam ipsi homini, omnium animantium principi ac domino.

Morbi. 2. Loco numerantur tot morborum genera, quibus humanum corpus afficitur, fames, sitis, sevus tyranus, qui sèpè homines, ut August. cit. testatur, ad hoc perduxit, ut urinam humanam, vel etiam suam biberent; aut etiam esurientes matres suos proprios filios immanni crudelitate absumerent. 3. loco est labor, ad quem homo ut auis ad volatum nascitur, ut in ei non nisi in sudore vultus sui pane vescendum sit. Hæ pœna internæ.

Fames. Sitis. Externæ sunt, habere Deum iratum nascimur n. omnes filii iræ: subiici imperio satanæ: priuari perfecto dominio, quod initio Deus in omnes animantes homini dederat, cum Genes. 1. illum preposuit omnibus bestiis terræ, volatilibus cæli, & piscibus maris; exponi tot calamitatibus, quas cœlū, terra, elementa ipsa, que ad humanam vitam condita sunt, perpetuò nobis minantur. Subdi repentinis casibus, ac fortuitis periculis, que vndeque occurtere, nosque obfuerre possunt. *De foro quidam*, inquit cit. loco Augustinus, rediens domum, Janis pedibus suis cecidit, & pedem fregit, & illo vulnere finiuit hanc vitam. *Quid videretur sedente securius?* *De sella in qua sedebat*, cecidit Heli Sacerdos, & mortuus est.

Labor. Dices. Hæ mala per se consequuntur naturam humanam; ergo non possunt esse pœna p. originalis: pœna n. semper est aliquid superadditum naturæ. Antec. ostendo: ex eo quod natura humana sit composita ex anima & corpore, ex appetitu sensitivo & rationali, naturaliter ex ea oritur intestinum bellum, & cotinua pugna atque rebellio partis inferioris contra superiorum. Ex eo quod habet corpus, quod aggrovat animam, oritur difficultas veritatem assequendi, & virtutem exercendi: ex eo quod constat ex contrarijs oppositijs que elementis, nascuntur morbi, & gritudines, ac totius tandem compliciti dissolutio: Confir. eadem mala, que sunt in naturâ lapsa, futura fuissent in purâ: Sed in purâ naturâ non fuissent pœnae, cum in ea

nulla supponatur culpa; ergo neque illa sunt pœnae in naturâ lapsa. Resp. neg. conseq. potest n. aliquid esse effectus naturæ, & nihilominus pœna ipsius, si homo potuisset & debuisset ex aliquo dono sibi gratis collato, huiusmodi mala vitare. Velut si aliquis infimus fortis homo à Regem filii na ipsius. adoptatus, cum pacto, ut si regem offendat, in priuatum redeat statum. Si is postea, regem offendes in pristinum redeat statum, talis status esset illi pena, etiam si alioqui talis status ex propriâ conditione esset illi debitus. Sic homo adoptatus à Deo in Filium, & supra propriæ naturæ exigentiam eueritus ad statum, in quo hæc omnia mala, quæ aliqui sunt proprietates naturæ, superata fuissent cum pacto, ut si Deum offenderet, ad proprium statum suæ naturæ rediret: offenso Deo, redditus ad proprium statum fuit illi pena; quia potuit & debuit in eo statu, ad quem fuit per gratiam à Deo eueritus, se ipsum & posteros omnes conservare. Atque hæc de pœnis presentis vitæ: de pœna vero vitæ futuræ infantibus cum originali decedentiis bus reseruatâ, non eadem est Schola. sententia.

Brenitas vita. His 4. vulneribus tota naturæ inflatis accedunt alii pœna corporis; quarum prima est iniuria naturæ, & omnium terribilium extrema mors, quam fuisse pœnam peccati testatur Paulus ad Rom. 5.6. & 9. cum quâ annexa est tanta humanæ vitæ breuitas, ut nonnulli Ethnici de naturâ conquesti sint, quod illa liberalior fuerit in concedenda longiore vita quibusdam animantibus, quam ipsi homini, omnium animantium principi ac domino.

124. Labor. 2. Loco numerantur tot morborum genera, quibus humanum corpus afficitur, fames, sitis, sevus tyranus, qui sèpè homines, ut August. cit. testatur, ad hoc perduxit, ut urinam humanam, vel etiam suam biberent; aut etiam esurientes matres suos proprios filios immanni crudelitate absumerent. 3. loco est labor, ad quem homo ut auis ad volatum nascitur, ut in ei non nisi in sudore vultus sui pane vescendum sit. Hæ pœna internæ.

125. Fames. Sitis. Externæ sunt, habere Deum iratum nascimur n. omnes filii iræ: subiici imperio satanæ: priuari perfecto dominio, quod initio Deus in omnes animantes homini dederat, cum Genes. 1. illum preposuit omnibus bestiis terræ, volatilibus cæli, & piscibus maris; exponi tot calamitatibus, quas cœlū, terra, elementa ipsa, que ad humanam vitam condita sunt, perpetuò nobis minantur. Subdi repentinis casibus, ac fortuitis periculis, que vndeque occurtere, nosque obfuerre possunt. *De foro quidam*, inquit cit. loco Augustinus, rediens domum, Janis pedibus suis cecidit, & pedem fregit, & illo vulnere finiuit hanc vitam. *Quid videretur sedente securius?* *De sella in qua sedebat*, cecidit Heli Sacerdos, & mortuus est.

126. Labor. Dices. Hæ mala per se consequuntur naturam humanam; ergo non possunt esse pœna p. originalis: pœna n. semper est aliquid superadditum naturæ. Antec. ostendo: ex eo quod natura humana sit composita ex anima & corpore, ex appetitu sensitivo & rationali, naturaliter ex ea oritur intestinum bellum, & cotinua pugna atque rebellio partis inferioris contra superiorum. Ex eo quod habet corpus, quod aggrovat animam, oritur difficultas veritatem assequendi, & virtutem exercendi: ex eo quod constat ex contrarijs oppositijs que elementis, nascuntur morbi, & gritudines, ac totius tandem compliciti dissolutio: Confir. eadem mala, que sunt in naturâ lapsa, futura fuissent in purâ: Sed in purâ naturâ non fuissent pœnae, cum in ea

127. nulla supponatur culpa; ergo neque illa sunt pœnae in naturâ lapsa. Resp. neg. conseq. potest n. aliquid esse effectus naturæ, & nihilominus pœna ipsius, si homo potuisset & debuisset ex aliquo dono sibi gratis collato, huiusmodi mala vitare. cura & pœna. Velut si aliquis infimus fortis homo à Regem filii na ipsius.

Potest alioquin esse effectus naturæ. *128. 1. de grat. & lib. arb. trall. 3. cap. 2. docentium, pue-ros propter solum originale, non modò priuandos parvulorum esse clara visione Dei, sed etiam positivâ pœna ignis puniendos. Probant 1. ex August. lib. 5. cons. Pr. 1. ex Iulia. cap. 8. & clariss. Serm. 14. de verb. Apoll. post August. initium: vbi expreſſè docet, parvulos cum origi-nali ex hac vita decedentes in diē iudicij ad nûme-randos esse inter eos, qui in similitudine positi damnâdi sunt in ignem æternum: nullum n. inter dexteram & sinistram, seu regnum cælorum & ignem æter-num, medium locum agnoscit: ex B. Gregor. lib. 9. Moral. cap. 12. alias 16. vbi non solum pro pœna-personali, sed etiam pro originali, homines æternum damnandos testatur. Eandem sent. docuit Fulgent. lib. de Incarn. cap. penit. & de fide ad Petrum cap. 27. vbi, Firmissime, inquit, tene non solum homines iam ratione vientes, verò etiam parvulos, qui sine in ueris matrum viuere incipiunt, & ibi in dñe-tur, sine enim de maribus nati sine Sacramento sancti Baptismatis de hoc seculo transire, ignis æterni se-piterno supplicio puniendos. 2. Vna erit omnium dâ-natorum sententia, Ite in ignem æternum: ergo cum ratione*

129. infantes die iudicij damnandi sunt, nec aliam sen-tentiam legamus, nisi quâ non solum adiudicen-tur ad ignem æternum localiter, sed etiam pœna-liter, per verum cruciatum: cōsequens est, ut etiam in infantes, ob solum originale, sint æterno igne crea-mandi. Hoc ipsum probat Parabola Mathei, & Luce 3. de area ex palea & tritico constante: cuius triticum, pro electis significatum, congregandum est in horreum cœlestis vitæ: palea verò, significata pro reprobis, comburenda est igne inextingui-bili. Cum ergo infantes sine baptismo decedentes non sint cum electis ad cœlestem vitam congre-gandi, erunt cum reprobis igne cremandi.

Secunda sent. est Areol. in 2. dist. 33. art. 2. Bel-lar. lib. 6. de Pau. peccati cap. 6. qui et si cum reliquis censeant, pueros pœna ignis minime torquendos esse, nihilominus docent, illos ex perpetuâ priuatione summa felicitatis, ad quam erant destinati, positivâ aliquâ tristitia esse cruciandos. Fundam. Fund. ex apprehensione priuationis æterne felicitatis na-turaliter sequitur aliqua tristitia: sed tales infan-tes cognoscunt se priuatos esse æterna felicitate: ergo.

Tertia sent. est Cœchar. lib. de statu puer. fine bap-tif. Alb. Pigby, affirmantum, infantes abique bap-tismo morientes post ultimum iudicij diem per-pe-tuo victuros beatos, ac naturali felicitate semper fruituros.

fruituros. Quorum animæ et si nuac teneantur in limbo, sicut olim SS. Patres, die tamen communis resurrectionis, quando totum corpus Christi mysticum resurrexit, æquum est, ut & ipsi naturali sua perfectione potiantur: cùm non sit cōueniens, ut quidquam suo fine sibi debito fraudetur. Vnde parulos ea manebit felicitas, quæ digna est hominē, ut homo est. Cognoscent ergo quantum naturaliter eognoscere poterunt Deum, & substantias separatas perfectius, quā nouerint illi philosophi, cùm nullum habituri sint impedimentum, neque interius, neque exterius, quo mindū in æternū viuentes in immensū proficere possint. Locum autem illis assignant connexum terre, qui locus est proprius homini; ubi perpetuò contemplabuntur opera Dei authoris & finis totius naturæ. Addunt etiam probabile esse, eos non carituros Angelicis revelationibus & visitationibus, etiam eorum, qui erunt in cœlis, qui sic recreabunt eos & solabuntur, ut præter diuinæ Maiestatis visionem, nihil eis deesse videatur.

^{132.} Hanc sent. præter ratione ex fine hominis ductam, probat Caibar. tum ex illo Danielis 12. Et multi de his, qui dormiunt in terra puluere, enigilabunt, alij in vitam æternam, & alij in opprobrium. Cūm ergo, inquit, non dicat Propheta, omnes qui dormiunt, sed multi de his qui dormiunt, clarè indicat, superesse aliquos dormientium, qui nec in vitam, nec in opprobrium æternum euigilatur sint. Tunc quia cùm terra hæc in æternum mansura sit, & quidem purgator ac pulchrior, iuxta illud Apoc. 21. Et vidi calum nouum & terram nanam, incongruum videtur, locum talem fore perpetuò vacuum habitatore, nec non terrenos homines perpetuò carituros propriâ habitatione, quæ est terra. Nam manere eos sub terra, minus conueniens videtur eorum conditioni. Huc etiam allusione videtur Propheta cùm dixit, calum cali Domino, terram autem dedit filiis hominum.

^{133.} Quarta sent. reliquorum Scholast. communis, quæ media est inter citatas, duo afferit, & nullam poenam neque externam ignis, neque internam tristitia ex privatione æternæ felicitatis causatam, debitam esse infantibus cum originali morientibus; neque illos post ultimum iudicij diem naturali beatitate donandos fore. Quoad 1. par. illam cum Magist. in 2. disp. 33. docent Bonav. art. 3. qu. 1. & 2. S. Tho. ibid. qu. 2. ar. 1. & qu. 5. de malo ar. 2. & 3. Scot. q. vn. Duran. q. 3. & Gid. q. 2. ar. 2. Capreol. qu. vn. art. 1. Argent. ar. 3. Gabriel ar. 2. Palud. in 4. d. 45. qu. 3. ar. 2. Sot. lib. 1. de nat. & gra. cap. 14. Vaf. quz. 1. 2. disp. 134. cap. 3. eamque tradit Innocen. III. cap. maiores, his verbis: poena originalis peccati, est carentia visionis Dei; actualis vero poena peccati est gebenna perpetua cruciatus, & colligitur ex Floren. in decreto, ubi Pontifex definit, Illorum animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali deceidunt, mox in infernum descendere, penitus tamen dispensribus puniendos. Et quidem quoad poenam sensus ab igne causatam, si unum vel alterum excipias, omnes Doctores conueniunt.

^{134.} Fund. Tandem. Fundam. cùm originale sit culpa habitualis, non ex propriâ, sed ex alienâ voluntate contracta, formaliter consistens in priuatione debitæ sanitatis & conuersationis ad Deum finem supernat, non mereatur poenam sensus, quæ soli debetur culpe actualli, sed tantum poenam damnii, quæ responder priuationi sanitatis & habituali auersioni à Deo sine supernat. Nulla enim iustitia exigeret, ut si Rex pacisceretur cum milite de conferendo beneficio ipso & post eis eius omnino indebito; quod si post-

ea miles delinqueret in Regem, transgrediendo pactum, deberent posteri non solum beneficio priari, sed etiam positivâ poenâ torqueri. Siquidem, teste Philos. 3. Eth. cap. 5. nemo dignus est obiurgatione, nisi propter vitia, quæ à nostra propriâ pendent potestat. Cùm igitur poena sensus sit quædam obiurgatio & increpatio, quâ increpatur persona ob commissum delictum, nema dignus erit positivâ poenâ sensus propter peccatum ex alienâ voluntate contractum: cùm illud non tam sit peccatum personæ, quâ defecetus naturæ, propter quem nemo iuste reprehenditur: Quocirca S. Tho. qu. 5. de malo art. 2. originales comparat ratur habituali dispositioni, quâ quis habilis est ad peccandum. Vnde sicut nemo punitur ex eo, quod habilitas ad furandum, sed ex eo, quod aetu furatur: quamvis indignus sit, ut ad dignitatem promoueat. Ita nemo iuste pupetur ob solam habituali aversionem à Deo, tamen ratione illius indignus sit, ut ad dignitatem diuinæ visionis promoueat. Exterum quippe Sap. 12. astimat Deus à virtute sua, condonare poenâ ignis aut cruciatu æterno, qui non debet puniri, cùm propriâ voluntate liberâ non peccauerint paruuli: licet id possit iure supremi dominij, quod in creaturas tam rationales, quam irrationales habet. Virtus enim, quam in creaturas re ipsâ exercit, Injustitia initium est, præmissa ac supplicij, quod in paruulos non cadit. Imò hoc quod. Dominus omnium est, parcit omnibus, ipsi quoque Protoparenti nocentissimo. Catholicus certè non credet, iniquum fore Deum, si paruolorum voluntates Protoparenti amansissimo sapientissimoque committat in ordine ad pacatum de bonis gratuitis, ut filiorum censeatur beneplacitum, quod parentis fuit; id enim in contractu civili visitatum est; videtur autem, an sit æquissima Dei sanctio, ut propter unum parentis peccatum, animas à se creatas, nec propriâ voluntate peccatrice, æternâ ignis poenâ damnent, qui ut infallibilis veritas protestatur: Filius non portabis iniquitatem Patris, ne dū poenâ.

^{135.} Maior difficultas est de poena doloris, seu tristitiae, quæ per se consequitur ex apprehensione amissæ felicitatis. Hæc n. tristitia non infligitur à Deo in poenam originalis, sed naturaliter consequitur ex privatione summi boni, ad quod homo ex ordinatione diuinâ destinatus erat: sicut filius ducis, cum quo Rex pepigit de conferendo illi & posteris eius iure ad regnum, si pauci steriles, quamvis non sit dignus puniri aliquâ poenâ per se à Rege intentâ, non tamen vitare poterit tristitiam, quæ per se ex apprehensione talis priuationis iuris ad regnum consequitur. Propter quod Aureolus & Bellar. non putant absurdum, huiusmodi tristitia torqueri pueros sine baptismo morientes.

^{136.} Communis tamen doctrina Scholast. est, à quâ Nullam recedere nulla cogitatio, nulla tristitiam ex priuatione beatitudinis supernat experiti pueros in ex priuatione beatitudinis supernat existentes. Nam etiam illa est aliqua poena ne super sensus, & quædam obiurgatio, cuius non videntur digni pueri, quibus ob carentiam iustitiae originalis pueri in lis sola debetur priuatio gloriæ & viræ supernat. limbo. non aliqua poena sensus, aut priuatio perfectionis naturalis. Nam ex Bonav. cit. qu. 2. corp. sicut paruuli cum solo originali decedentes medium inter habentes gratiam & culpam actualem tenent locum; ita eorum status medius esse debet inter statum beatorum & damnatorum: nam status retributionis seu termini respondere debet statui viæ. Cùm igitur illi communicare non possint cum beatis in participatione diuinæ visionis, quia tunc in nullo communicarent cum damnatis: visio enim beatifica

beatifica non stat saltem de potentiā ordinata cum pœnā iensibili; communicare debent saltem in carientiā omnisi afflictionis tam exterioris, quam interioris: communicant autem cum damnatis in priuarione lucistam spiritualis, quam corporalis.

137.
Ratio
Bonavent.

Cæterum difficile est, assignare rationem; Bonau. hanc assignat; iusto iudicio Dei ita sunt inter beatos & damnatos medij constituti, ut nec illis apprehensiō felicitatis amissæ tristitiam; nec consideratio cruciatum, in quos poterant. incidere, consolationem gignat. Scotus cit. dist. 33. qu. 2. §. & s̄ queratur, hanc: vel illis cognitione amissæ beatit. denegatur, cūm sit cognitione supernat. indebita natura; vel si hanc habent non tristantur, quia sunt suā sorte contenti, scientes, Deum ita de se disposuisse. Concordat Duran. quā docet, parvulis non baptizatis beatitudinis supernat. cognitionem denegari; cūm nec illam naturaliter habere possint; nec sit villa causa, cur supernaturaliter infundatur, cūm potius cessa sit in maiorem ipsorum pœnam. Vaquez loco cit. totum hoc negotium ad diuinam refert prouidentiam, que miris & inexplicabilibus modis ita disponere potest eorum affectum, ut nullam ex amissâ felicitate percipient tristitiam.

139.
S. Thom.
ratio omniū
optima

S. Tho. q. 5. de male ar. 3. & in 2. dist. 33. qu. 2. ar. 2. hanc rationem adducit: Ideo pueros cum originali in limbo existentes, etiam si sciant se esse à cælesti regno exclusos, nullam concipere tristitiam, quia cognoscunt se ad illud adipiscendum. nullam habere proximam aptitudinem vel proportionem: sicut rusticus non tristatur, quod non sit summus orbis Monarcha electus, quia nullam ad talē dignitatem cognoscit se aptitudinem vel proportionem habere. Proxima autem aptitudo & propotione ad felicitatem supernat. non habetur, nisi per gratiam. Cūm igitur parvuli videant se omni omnino gratiā carere, nec sciant modum, quo illā careant; neque n. est necesse, ut Deus hoc illis reuelet, erunt suā sorte contenti: præsertim cūm ex alia parte sint cum diuina voluntate concordes. Intelligunt igitur se à cælesti regno exclusos, non propter demeritum proprium, quod nunquam habuerunt; nec propter demeritum alterius, quia necesse non est, ut illis originalis p. causa reueletur; sed propter carentiam diuinæ gratiæ, sine quā claret cognoscunt, neminem posse supernaturalem beatitudinem consequi.

140.
Probabile
est, si ratio
spectetur,
parvulos
post iudicij
diem natu-
rali beatit.
donandos.

Posterior pars sent. que afferit parvulos sine baptismō defundatos, non fore post iudicij diem naturali beatitate donandos, est magis consona authoritati, quam rationi. Cūm ratio potius suadere videatur, eos qui in viā ad felicitatem vteriorem esse non possint, multò minus in termino infelicitatis creari, ab omni dolore & molestiā animi & corporis liberos, vitam vieturos felicem, omni naturali iucunditate & oblatione plenam; iucundo solis aspectu, cælorumque atque astrorum splendore, ac totius mundi huius pulchritudine & amplitudine fruituros: naturalium quoque rerum scientiā, & moralibus virtutibus præditos fore. Hæc. n. omnia debentur homini in purā naturā condito, & in ultimo termino posito, certè gaudij naturalis, potius quam pœnae. Cūm ergo per originale nihil sit de naturali perfectione humanae naturæ subtractum, nec tristitia de pœnā damni debeat per S. Tho. multò minus pœna sensus ignis que æterni, licet n. natura ex amissione iustitiae originalis sit in deterius commutata, ex Areusc. & Trident. hæc tamen in deterius commutatio, facta non est per subtractionem alicuius perfectionis naturalis; nam hæc, resle Dionys. post peccatum in-

tegra mali sit; sed per subtractionem doni superhat, quod totam naturam humanam ad rationis normam componebat: ita hæc sent. si rationem spectes, probabilis est: quam sequuntur Molin. I. p. q. 2. art. 4. & 5. dist. 1. mem. 9. initio, & Snar. de sc. b. 3. fine: tamque probabilem célent Medina. I. 2. q. 8. art. vlc. Curiel ibid. dub. 3. fine, &c.

Speciatā tamē authoritate, probabilius est opt. posita sent. Apocal. 20. Qui non est innatus in libro vita scriptus; hoc est, ut Glossa interl. interpretatur, qui non est ad fidem prædestinatus, missus est in est opposita stagnum ignis. Pueri non baptizati, cūm non sint ad sent.

fidem prædestinati, nec in libro diuīng prædestinationis scripti, videntur in stagnum ignis. 2. hæc aperte docuit August. lib. 1. de origine anima cap. 9. his verbis: Nam baptizatis parvulis nemo promittat inter damnationem, regnumq. cælorum quietis vel felicitatis cuiuslibet, atque ubilibet, quasi medium locum, hoc enim eis heresis Pelagiana promisit, & lib. 2. c. 12. nonnullos hereticos Pelagianos iustissime Conciliorum Catholicorum, & sedis Apostolicae damnatis authoritas, eo quod ausi fuerint non baptizatis parvulis dare quietis & salutis locum, etiam præter regnum cælorum. Eandem, ut suprad. docuit Fulgent. & Gregor. quos secutus est Ansel. lib. de concep. virg. & pecc. arig. cap. 22. fine: ubi, post diem, inquit, indicij nullus erit Angelus, aut homo, nisi aut in regno Dri, aut in inferno. Loquitur autem ibi non solū de hominibus adultis, sed etiā de parvulis, sine baptismō defunctis.

3. Accedit communis Patrum sensus, ac Eccles. patrum siq. consensus, pueros non baptizatos tam in hac, Ecclesia quā in aliā vitā esse sub potestate diaboli. Hoc. n. sensus puerorum exorcismus & exsufflatio, teste August. lib. contra Iuliu. c. 2. & 8. indicant; est ergo, inquit 1. de nup. cap. 23. hoc generi humano inflatum quod nullus à diabolo, ut quicquid per illud nascitur cogat esse sub diabolo, tanquam de suo fructu fructum ēire deferat: Cūm ergo parvuli per gratiam non generant, nunc sub potestate dæmonis degant in limbo, remē dicentur post ultimum Iudicij diem à potestate illā liberandi, cūm etiam tunc perseveratura sit causa captiuitatis.

Respondeat quis, nunc pueros, baptismō non ablutos, sub tyrannide diaboli in inferno degere, iuxta Floren. decretum, nō tamē perpetuæ subdi. condemnationi mortis, quia & pro illis ultimo loco iniūc mors destructur, & pro ijsdem ejusceatur diabolus foras in die nouissimo, ut nihil iugis vterius habeat in illos, eternis ignibus in cætro terre coercendus; & consequenter parvulos ab eius tyranide liberandos, non Redemptoris merito, cuius capaces non sunt, sed abscessu dæmonis nūc tyrranicè dominantis, ciusque relevatione per extremi Iudicis sententiam. Verū hæc piè quidem, at gratia videntur afferi, cūm nulla affectarur vrgétior, contra Authoritatem contrariam, causa liberationis parvolorum à potestate dæmonis in die Iudicij, quo stabit potius tribunal iustitiae, quam misericordia, in quo ligatum iudicatur vbi cunque ceciderit, sive ad austrum felicitatis, sive ad aquilonem misericordie, ut Hierony. exponit: ac nemo à potestate dæmonis, nisi per gratiam Christi, que in futurā vitā nulli inimico conceditur, liberari posse videtur. Dicendi igitur pueri sine baptismō hinc decedentes, etiam post diem iudicij sub potestate diaboli in loco subtetraneo, quem limbum vocat, ut in carcere fore, ubi nunc eorum animæ morantur, omnī corpore à luce priuati, non felices naturaliter: ex August. lib. 1. de nupijs cap. 23. ubi ostendit, omnes vitio immundos, sive maioris, sive infantilis cætatis, sublugari potestati dæmonis;

Maiores quidens

quidem pœnas ultimo iudicio quanto est immundior ipsa passurus, veritatem & quibus in illa damnacione soletabilis erit, huic sunt subditi velut principi anchoris peccati, quia nulla erit damnationis causa, nisi peccatum.

^{146.} Vnde hanc sent. adeo certam censet Cœsar. cit. lib. cap. 2. ut oppositam apertam heresim Pelagianam pronunciet. Verum, quod ad fidei certitudinem attinet, nimis rigida est haec censura: cum nullus ex Scholait. auctor sit hanc sent. ut hereticam damnare. Quia illam ante Cœsar. nonnulli docuerunt apud Anreol. quos tacito nomine refert; nec ipse illam damnat, licet neutram audeat controversiarum partem definire, eo quod non habetur de hoc expressa authoritas. Sotus lib. 1. de nat. & grat. cap. 14. solum improbabilem putat, alij plam & probabilem censem, ut Medina & Cœrnel 1. 2. q. 83. art. 4. Nec obstat August. heresim Pelagianam illam appellans. Nam in sensu longe diverso, ex August. lib. 2. de orig. anima cap. 12. Pelagiani illam affectebant: sc. parvulos originalis peccati vinculo adstricatos non solum in damnacionem non ire, verum etiam felicitate post mortem statim perfrui; post resurrectionem vero etiam regno Cœlorum potitos. In quo sensu aperta heresis est.

^{147.} Igitur haec Cœsar. opinio solum est improbabilis, si auctoritatem Patrum species: & quidem solidum quod attinet ad loci situm, & potestatem damnationis post diem iudicij. Vnde Cœrnel, qui contrariant non improbabilem censem, quoad liberationem tam puerorum à limbo illam asserere non audet. Dicunt Deum non. Cæterum quod attinet ad scientias rerum naturalium, & virtutes morales, omnino probabilius existimo, non solum illis infundi ab auctore naturæ statim atque hinc discedunt, species rerum naturalium, eorum capacitat proportionata; verum etiam illos naturaliamore Deum diligere, quem ut naturalem datorem bonorum naturalium perficiunt cognoscant, quam quius naturalis philosophus unquam cognoverit. Quod non solum de naturali scientia docuit Scot. cit. & S. Thom. q. 5. de malo art. 3. & in 2. dist. 33. q. 2. art. 2. & c. sed etiam de amore naturali erga Deum docuit Sotus, cuius sententia fuisse S. Doti. & aperiè colligitur ex cit. q. de malo art. 3. ad 4. ubi docet, pueros cum originali decedentes, quoad amissionem gloriae perpetuam esse à Deo separatos, non tamen quantum ad participationem naturalium bonorum, quæ cognoscunt. Inter ea autem locum 1. tenet naturalis dilectionis Dei auctoritatem omnium naturalium bonorum. Apertius id docuit cit. loco in 2. ad ult. ubi, Dicendum (inquit) quod quamvis pueri non baptizati sine separari à Deo, quantum ad illam coniunctionem, quæ est per gloriam: non tamen ab eo penitus sunt separati; Ita sibi coniunguntur per participationem naturalium bonorum. Et ita etiam de ipso gaudere poterunt naturali cognitione & dilectione.

^{148.} Ratio id demonstrat: quoniam notitia rerum naturalium est debita naturæ intellectuali ut sic: cum ergo animæ parvolorum sine baptismō decedentes illam propriam industriam acquirere non potuerint, debet illis ab auctore naturæ, qui nonquam in necessarijs deceat, suppleri. Alioqui, ut est. q. 5. de malo art. 3. corp. arguit S. Thomas, melioris conditionis essent damnati, quam parvuli cum solo originali defuncti, quantum ad nobiliorem suis partem, scilicet intellectum: nam illi naturali rerum notitia non carent, ut constat cum de Angelis septobis, cum de hominibus, qui cum plena naturalium rerum notitia in actuali peccato decesserunt. Porro ad naturalem cognitionem Dei, ut datoris bonorum naturalium, per se consequitur di-

lectio in voluntate, nisi illa fuerit proprio actu personali in peccato obstinata. Cum igitur voluntas parvolorum non sit proprio actu personali in peccato obstinata, Deum naturaliter diligit, quem ut datorem bonorum naturalium naturaliter cognoscit. Vnde Scotus propter hanc naturalem Dei cognitionem, aliquam in illis naturalibus beatitudinem agnoscit. Quibus etiam concedit, post futuram resurrectionem, corpora tam ab intrinseco, quam ab extrinseco impassibilia, non quidem ex dote impassibilitatis, ut erunt corpora beatorum, sed ab extrinseca prouidentia Dei. Negat etiam illis omnem motum inordinatum fomitis, ita nimis disponente diuina sapientia, ut somes, qui nullum in illis in hac vita inordinatum motum excitauit, nec in alia sit excitaturus.

Sed contra ea quæ dicta sunt: nam non minus homini in purâ naturâ conditio deberetur visio lucis corporeæ, ratione potentia visuæ, quam cognitione rerum naturalium, ratione potentia intellectualis: ergo si per originale homo non priuatur cognitione rerum naturalium, nec priuari debet visione lucis corporeæ. Respondet Palud. cit. infantes post idem iudicij, adhuc in limbo existentes, fruituros luce corporeâ, quia poterunt esse in parte tam proxima superficie terræ, ut eorum oculi illuminentur. Maximè cum post diem iudicij terra futura sit sicut vitruo transparens. Sed hoc non videtur vero simile: quia terra non mutabile naturam suam, cuius naturalis conditio est, ut sit opaca, atque adeo incapax naturaliter luminis per intra receptionem.

^{149.} Resp. igitur 1. hoc argu. tantum procedere de homine, in purâ naturâ condito, non ad finem supernat. eleuato. Nam sicut huic obtinere poterat ius ad gloriam supernat. indebitam, si pacatum seruasset: ita, pacto violato, incidere potuit & debuit in poenam naturæ indebitam. Quia omne pactum, ^{Ratio pacti} ut sit rationabile, non solum ex parte eius, qui illud seruatur est, spem consequendæ perfectionis indebitæ, sed periculum amittendæ aliquius perfectionis debitæ: alioqui non tam esset pacatum, quam pura promissio sub conditione onerosa facta. Quando igitur Deus cum Adam pepigit de transfundenda in posteros iustitia originali, sicut ipse virute fidelitatis ipsius obstrinxit ad dampnum iustitiam originalem naturæ indebitam: ita debuit Adam nomine posteriorum ipsum obligare ad aliquam perfectionem naturalem amittendam, si pacatum non seruasset, ut ex parte utriusque pacientis vera pacti conditio interueniret. Fuit autem haec conditio ex parte Adæ, quam nomine omnium ad pacatum seruandum obstrinxit, non solum periculum amittendi posteris iustitiam originalem, & cætera dona supernat. naturæ indebita illam consequentia, sed etiam periculum incurriende perpetuae seruitutis sub principe tenebrarum. Atque adeo debetur parvulus talis captiuitas ratione pacti cum Adam contracti. Hoc autem ita factum fuisse probabiliter colligimus ex omnibus citatis auctoritatibus, quæ probant, infantes siue baptisando decedentes, perpetuam in limbo detinentes sub potestate diaboli. Licet hanc captiuitatem non percipient infantes ipsi ut poenam, sed ut conditionem sui status, in quo putant, se absque ullâ sui, vel aliorum culpâ fuisse à Deo procreat. Alioqui si illam cognoscerent ut poenam, non possent de amissâ libertate non tristari.

Dices: de ratione poenæ est, ut sit inuoluntaria: ut ea sit, debet esse cognita ut poena à reo: ergo ut captiuitas sit poena puerorum, debet illi esse cognita pœna ut poena.

ut poena. Ad hoc recte ait S. Thom. qu. 5. de malo art. 3. ad 3. ad poenam sufficere, ut sit contra voluntatem habitualem, vel naturalem inclinationem patientis: ut si aliquis in poenam delicti spoliaretur bonis, ipso ignorantie, talis bonorum spoliatio haberet veram rationem poenae. Resp. 2. Deum aliquam lucem producturum in limbo, in quo post viuviualem resurrectionem perpetuo mansuri sunt. infantes: à quā luce poterunt eorum oculi perfectè illuminari.

Ad 1. argu. primæ sent. August. explicatur de poena damnis: vel credi potest, quod ab eā sent. resiliat, si anima creationem agnouisset, de quā ad extremum usque virtus dubitasse constat ex ipsius Epist. 28. ad Hieronym. quam senex scripsit: Cūm Augustini ad penas venimus est parvulorum, magnis (nisi credere angustia de coarctatione angustijs, nec quid respondeam, prorsus innescens sensus nō. Quād queat. frequenter dubius vertat presertim lib. 3. de lib. arb. c. 21. vbi relatis 4. sent. de animalium origine: An exprima anima Adams propagetur omnes: An in singulis quibusq; nascentibus nouis: An in corpora infecundis iam aliunde existentes, vel missansur diminutis, vel inde sua sponte labentur: fine concludit, nullam temere affirmandam, nec tamen succendendum ei, qui sua opinioni, humaniore fortasse dubitatione non cedit. Fusiū lib. 9. de Gen. ad lit. à cap. 3. vbi pro prima & 2. sent. (nā tertiam & 4. vt minus probabiles excludit) multa adducit Scripturę testimonia quād non minūs vni, quād alteri sententias, ait suffragari. Tandem cap. 23. concludit: His igitur, quantum pro tempore possumus per etatatis, omnia parva, vel penē parva ex vero que lacere rationem, testimoniorumque momenta pronunciarem, nisi eorum sententia, qui animas ex Parentibus creari putant, de baptismō parvulorum praponderaret. De quibus quidem responderi possit, nondum nō ibi interim occurrit. Cautē tamē monet cap. 24. Si quos ista praeoccupavit opinio, ut animas ex Parentibus credant propagari, quād possunt seipso considerent, & interī sapientia corpora non esse animas suas. Ex quibus apparet, quād fuerit August. in hac re dubius, propter quod passim facetur, si ercentur animalia ista à Deo, quā ratione contrahant seatum, & quidem tamē, ut cruciatus ignis eternos subire cogantur, se nescire; nec docere velle, quod nescit. Reatum culpæ circa poenam sensus facile est intelligere exemplo alio. n. 134. proinde si ab Ecclesia doctus fuisset animarum creationem à Deo, & poenam damnis separatam à poenā sensus, non fuisset cur. magis coarctari angustijs. se diceret. Angustijs. n. oriri nō possunt magna, ut quis capiat, si Rex paciscatur cum milite de conferendo beneficio ipsi & postē indebito, dummodū seruit pacem, militis in Regem delinquente ac foedifrago, iustissimum esse, ut filij ac posteri beneficio tali prorsus indebito priuentur; iniustum verò ut positivā poenā sensus torqueantur: multo magis dubitabat August. an iustum esset, ut animalia ex Adam non decesserit, si à Deo creatae, statim ac missæ essent in corpus, antequam libertate propriā vilam culpam admisissent, eternis ignibus addicerentur. hinc illę angustijs, cum ad penas parvulorum, non damni, sed sensus, venimus est. Nullus modo Divina fide illustratus, quod animæ posteriorum non sunt particulæ Adami peccatoris, sed creatæ à Deo solo, difficultatem solvet Augustino insuperabilem contra Dei bonitatem & iustitiam; sed in parvulis poenam damni sat esse æquus arbiter iudicabit, maximè cūm ex Adam non sint deceptæ animæ, sed à manu innocentissimæ Creatoris piissimi prodeant. Quocirca ex

traductione animarum inferri penas parvulorum Et consuētum est videti potest cōsequentiū, quād ex creatione è ārōm immediatā à solo Deo, & ita Augustino visum: non quod animæ posteriorum propagentur ex anima Adæ, sicut ex ipsius corpore corpora posteriorum; cūm hoc intelligi nequeat de anima spirituali & indiuisibili substantiā, ut de corpore, quod per decisionem partis propagatur in genito:

Nec cēsuerit August. animam esse corporeā & carnis substantiam, cūm tales traductionem errorem stultissimum vocet l. de baref. cap. 81. Multo minus crediderit animas hominum produci dependentes à corpore, ut brutales mortalesque. Superest, ut dubitauerit, an semen patris vel anima matris concurrerit ad creationem animæ per vim creativam innatam, ratione cuius animas posteriorum voluissest in lumbis Adæ, ac proinde ex ijs propagari ac decimari, ut penas parvulorum saluaret. l. cit. lib. 9. de Gene. c. 3. Qui quāntus sit error constat ex 10. 2. disp. 2. Quis verus sit modus, quo propagatur originale, dixi n. 50.

Ad 2. Certe parvuli suę damnationis sententiā in die iudicij non sunt audituri aliam ab illā, quam comminatus est Christus Ioh. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. nō potest introire in regnum cōlorum: Augustino favente de l. arb. cap. 13. non nō metuendum est ne vita esse poterit media quedam inter recte factum & peccatum, & Indicis sententia media esse non possit inter premiū ac suppliciū. Parabola de arcā, ex tritico & palea constante, solūm dirigitur ad adultos, qui ob sola actualia damnantur, ut patet.

Ad fundat. secundū sent. patet ex dictis, ex priuatione supernaturalis beatit. nullam oriri tristitia in infantibus; quia illā non apprehendunt ut poena peccati, sed ut puram conditionem sui statū.

Ad argu. tertīū: ad locum Danielis terminum, multis, idem importare quod, omnes, ut August. & Theodor. hīc testantur. Quin, si Augustino, Am. brof. Hieronym. credimus, hunc locum explicauit Christus Ioh. 5. Omnes qui in monachis sunt, audierunt vocem Filii Dei, & procedent, qui bona fecerunt in resurrectione vita, qui verò mala egerunt, in resurrectione iudicij. Ad 2. nullum erit inconveniens, terram eternam mansuram sine habitatore, ut nec aquā eternam duraturam sine piscibus, aërem sine volucribus, terram sine animalibus, eo quod post diem iudicij cessabūt omnes generationes & corruptiones, & consequenter misera. Remansabit igitur terra, ceteraque clementia simul cum globis cælestibus immotis, ut opus, in quo beati singularē Dei sapientiam, summam bonitatem, speciale creatoris munificenciam perpetuò admirabundi cōtemplabuntur, gratia que Deo continuò referent, ob tā insigne atque spectabile opus, in gratiā & habitationem ipsorum, dum in terris essent, conditum.

Ad illud de naturali fine, quo frustraretur homo, si ille non esset aliquando consecuturus, dicendum est, nihil hec continere absurdum: si quidem in his angustijs ipse, alēge deuīando, se coniecit. Quanquam dici non potest, hos naturali suo fine omnino frādos: Nam, ut supradictum S. Thomas & Scotus vidimus, habebunt naturalem cognitionem & dilectionem Dei finis & authoris totius naturæ: in quibus actibus, sepe Philos. naturalis hominis felicitas consistit, licet non omni ex parte perfecta. Demum eis. Psal. intellige de filiis hominum mortalem vitam degentibus, cuiusmodi non erunt infantes post diem iudicij. Hęc de fine hominis, cuiusque actib. qui cūm à Dei gratiā pendant, de ipsā quantum per fidem Apost. licet, disputandum.

DE DIVINA GRATIA

PRO O E M I V M.

ON sat est homini ad æternam felicitatem properanti, vitijs peccatisque debellatis, moralibus exornari virtutibus, præceptis instrui, legibus dirigi: sed necessaria quoque est gratia Dei, quâ diuinæ consors factus naturæ, condignis operibus venalem mercetur beatitudinem: cùm decretum sit, neminem nisi per opera gratuita & supernaturalia ad æternam beatit. admitti. Quo discamus, quanto labore nobis admittendum sit, vt vel cum eodem auxilio gratiæ, gratiam consequamur, vel in nobis conseruemus: sine qua nullum opus nostrum Deo gratum acceptumque esse potest. De Natura & necessitate gratiæ disputat S. Thom. 1. 2. in sex vbl. quæst. Opus planè Theologicum, in quo nihil cum morali Philosophia communicat Theologus, quippe quòd maxima ex parte pendet ex Concilijs & Patribus. Quorum Ductor & Antesignanus est Augst. de quo Hormisda Pont. Epist. 70. ad Poßeff. Episc. finere statut, id de libero arbitrio & gratia Dei sanctam Romanam, hoc est, Catholicam Ecclesiam sequi, & assuerare, quod in varijs libris, maximè ad Hilar. & Prosp. scripsit Augustinus. Opus periculi ac laboris plenum. Mirum n. quantas gratia Dei suscitauit hæreses. Nam si gratiæ nimium tribuas, statim liberum læditur arbitrium. Si libero plus & quo tribuis arbitrio, è vestigio gratiam tollis. Vnde valde periculosum est, has intersyrtes securum ad nauigare, vt in neutrum scopulum humani ingenij ratis impingat. Ita ergo erit creatum arbitrium cum diuinâ gratiâ conciliandum, vt & illud agnoscat, vnde propriam salutem sperare debeat; & hæc habeat, quod illi cooperari possit; neutrum n. sine altero opus efficere poterit. Exen-
nim tolle, inquit Bernard. liberum arbitriu, non est quod saluetur: tolle gra-
tiæ, non est vnde saluetur. Quare ita necessitas gratiæ est asserenda, vt li-
beri arbitrij cooperatio non tollatur: ita liberi arbitrij cooperatio confiden-
da, vt gratiæ necessitas non negetur. Est autem gratia, ex Grego. in Euang. hom.
27. radix bonorum operum: ipsa n. ex Chrysost. hom. 7. 2. ad Timot. & i. ad Cor-
int. hom. 40. rubiginem peccatorum tollit, animumque splendentem atque
ignitum reddit, solisque radijs pulchriorem facit, ex deformi formosum, &
ex infirmo sanum, facultatemq; præbet recte operandi, ex Augst. lib. de Spir. &
lit. c. 30. & l. i. ad Simpli. qu. 2. Dealbat, ex Hieron. l. i. aduers. Pelag. c. 3. Irradiat ac
Deo similem reddit, ex Nazian. ora. in sanct. lauacr. Ipsa n. interioris hominis
pulchritudo est, & humanæ mentis candor, ex Augst. epist. 85. Pictura Dei, vt
testatur ex Ambr. l. 6. Hexam. c. 8. Dei imago, ex Irene. l. 5. aduer. bare. c. 8. Vestis
célestis pulchritudidis, ex Macar. de l. arb. Puritas à Christo, tanquam à forite
rius deriuatus, ex Nyssen. de perfecta hom. formâ: Prima stola & ros célestis, ex
Hieron. l. 3. aduer. Pelag. similitudo Dei & equus, quo ad Deum tendimus, no-
dusq; quo cum Deo coniungimur & innodamur, ex alijs: Copia Diuinæ essen-
tiæ, ex Nyss. hom. 4. in Cant. Inscriptio Dei, ex Augst. de spir. & lit. c. 28. Lac
maternum, ex Isid. in l. Reg. c. 10. Nutrix omnium rerum, Sapien. 16. Fons aquæ
salientis in vitam æternam, Ioan. 4.

Opus
Theolog.Pericu-
losumVaria def.
criptiones
Gratiae.

DISPV

DISPVTATIO XXVI.

De necessitate Gratiae.

Antequam diuinæ Gratiae naturam, effectus & proprietates explicandas aggrediā, declaranda est ipsius necessitas; ac præmittenda multiplex ipsius notio; & varij status, in quibus liberum arbitrium creatum, gratiae ope indiget. quo euidētiūs appareat diuina gratia, in omni statu creaturæ rationali necessaria,

SECTIO PRIMA.

Quid, quotuplex gratia, in quo statu necessaria?

Gratia, quæ teste Auguſt. in Psal. 43. vers. 1. facie inimici, & persequenter, inde dicitur, quia gratis datur, iuxta id Rom. 11. Si gratia iam non ex operibus; alioquin gratia non est gratia, dividitur in æternam & temporalem. Æterna, est dilectio Dei, quâ nos ante mundi constitutionem ab æterno dilexit, quaque nobis præparauit ea, quæ postea in tempore sine villis nostris meritis contulit. Temporalis, est donum aliquod creatum naturæ concessum, effectus & signum dilectionis increatae. Subdividitur autem hæc in donum pure naturale gratis homini concessum, cuiusmodi est beneficium creationis, conseruationis, & cætera dona his annexa. Quam solum gratiam agnoscebat Pelag. referente Auguſt. epif. 95. ad Innot. & 105. ad Sixt. & in donum supernaturale eleuas naturam ad statum altiorem, ad quem ipsa proprijs viribus pertinere non valet. Cumque huic gratiae repugnet, dari ex operibus, siue exigentia meritorum: multò magis & est: ut rationem gratiae exigentia à naturâ: cum natura seuerius exigeret gratiam, si ad gratiam diceret ordinem, & cum ipsa haberet connectionem connaturalem. Siquidem exigentia in natura esset physica, qua suas proprietates exigit: exigentia vero in operibus est tantum moralis, ac longè mindr; ergo si hæc pugnat cum gratia; multò magis & illa. Hoc est ex Apostolo, si gratia merito operum detur, non est gratia, quia gratis non datur: multò minus erit gratia, si merito naturæ detur, quia minus gratis datur, cum naturæ meritum sit strictius physicumque, meritum operum naturæ sit morale. Imò si gratia posset exigi à natura, multò magis posset ab operibus naturæ, id est exigentia physica non repugnaret moralis, sed moralis accederet physicæ maxima congruitate. Explicatur. Si natura oculi exigit lumen ab Auctore naturæ, hominem promereri lumen ab eodem nil vetat, imò congruum est maximè, ut que ornamenta exigit natura, merita operum naturæ ipsa impetrant, si fieri possint. Nec satis est ad rationem gratiae, quod ex principijs naturæ rationalis non pullulet, ut ex aquâ frigus, aut ex pecore satias (hoc enim nec Calvinus, nec Lutherus, nec Pelagius somniarunt) siquidem præter exemplum luminis, quod ab oculo exigitur ut naturale bonū, & ab oculo non pullulat, plures dantur proprietates naturales, quæ à naturâ non emanant effectiuè, cum satis sit naturæ, illas exigere subiectiuè, sicut exigitur à natura Angelica species intelligibiles: & anima rationalis infunditur naturalissime cor-

pori organizato, licet ab ipsius dispositionibus non attingatur effectiuè: ac proinde ex eo quod qualitas, aut res quæpiam superat omnes facultates naturæ effectiuas, sicut lumen viuæ aëris, oculique effectiuam, non propterea ipsa non debet dici naturalis, multò minus supernaturalis nūcupari debet: sed id, quod naturæ nullâ ratione est debitum, nec exigi potest vlo naturæ titulo, vel merito operum naturæ, id supra naturam est, sicut est supernaturalis gratia. Hæc est gratia, quam negauit Pelagius, & astruxit Augustinus, scilicet quæ supra ordinem naturæ omnem, vel operum naturæ dignitatem est, quâ natura per nullum opus suum fieri potest digna, multò minus sine operibus vllis moralibus est digna physicè. Hoc est quod Auguſt. l. de pec. orig. c. 24. concludit: Non enim Dei gratia, gratia erit vlo modo, nisi gratia fuerit omni modo, seu nullo modo debita.

Dividitur autem gratia supernat. in supernatu-
rale quoad substantiam, & supernat. tantum quo-
ad modum. Illa est supra omnem ordinem & exi-
gentiam naturæ creatæ, proinde toti naturæ inde-
bita. Hæc est ordinis naturalis quoad substantiam, modumue
solùm indebita naturæ quoad modum, vel circum-
stantiam, quâ, vel in qua illa datur: nam sicut du-
plex datur genus actionum studiosarum; alterum
purè moralium, alterum supernaturalium: ita du-
plex genus gratiae concedendum est, aliud ordinis
naturalis, aliud supernaturalis quoad entitatem:
vt. n. ad exercendum quælibet actum supernat.
requiritur auxiliu in entitate supernaturale; ita
ad exercendum interdum actum virtutis moralis
requiritur auxiliu intra ordinem naturæ vberius
& efficacius, naturæ indebitum. Ut ad exercendū
actum virtutis moralis difficilem, quem liberum
arbitrium solis viribus naturæ, & concursu tam
generali non eliceret, requiritur auxiliu intra
ordinem naturæ abundantius. Quod auxiliu, li-
cet ordinis naturalis, quia tamen indebitum est
naturæ, hic & nunc in talibus circumstantijs posi-
ta, dicitur gratuitum, ac proinde inter dona gratiae
connumeratur: nam omne quod est naturæ inde-
bitum, gratiosè illi donatur. Vnde non solum au-
xilium ordinis supernat. sed etiam naturalis inde-
bitum naturæ, datur nobis per Christum: qui suis
meritis promeritus est, quidquid ultra dona crea-
turæ & conseruationis gratiosè superadditum na-
turæ, secundum Patres.

Vtraque gratia tam supernaturalis quoad mo-
dum, quâ quoad substantiam, subdividitur in Gracia ha-
bitualem & actualem. Habitualis quoad modum
tantum supernaturalis, sunt tum habitus virtutum cum,
moralium, ex frequentatis actibus difficultioribus
earundem, ex indebito auxilio ordinis naturalis
geniti in anima, ad consimiles actus facilitantes:
tum species efficaciores & viuaciores ordinis natu-
ralis, earumque augmentum in ordine ad verum
practicum naturale, supra debitum & exigentiam
intellectus naturalis. Habitualis quoad substantiam Quod
supernaturalis, est qualitas ordinis divini, animæ à substanciali
Deo immediatè infusa, stabilis ac permanens: alia sanctifica-
tio, quæ scipia formaliter hominem rura, operas
sanctificat, cumque amicum, & filium Dei adop- rura.
tiuum efficit: operativa alia, quæ hominem reddit
ab intrinseco potentem in ordine ad actus in enti-
tate supernaturales: & dividitur iuxta virtutes su-
pernat. quæ cum gratia sanctificante animæ in-
funduntur. Actus supernat. tantum quoad mo-
dum, vel est pia aliqua cogitatio & indeliberatus
motus voluntatis, excitans & promouens animam
ad opus aliquod honestum naturale, indebitus

De Fine. Tom. 3.

B b 2

creaturæ

creaturæ hic & nunc in talibus circumstantijs posse; vel auxilium per modum concursus ad actum honestum naturale, eidem creaturæ indebitum: *Quoad substantiam.* Actualis quoad substantiam supernaturalem, est pia cogitatio & indeliberata motio voluntatis ad opus honestum supernat. omni creature indebita: vel auxilium per modum concursus ad actum supernat. in entitate, omni creature indebitum.

4. Discrimen gratiæ ordinis supernat. quoad modum. Ex his deducitur discrimen inter gratiam ordinis supernat. quoad modum, & quoad substantiam: illa .n. non oportet, ut sit toti naturæ creatræ, omnibusque individuis sub ea contentis indebita; potest esse debita vni, & indebita alteri: Ut talis species cum tali auxilio ad exercendum actu virtutis moralis, est debita intellectui & voluntati Angelicæ, indebita intellectui & voluntati humanae. Eadem cogitatio, idemque auxilium ad actum honestum moralem exercendum, est debitum homini in talibus circumstantijs posito; indebitum eidem in alijs. Ut homini in grauissimâ tentatione carnis constituto indebita est congrua cogitatio ad actu virtutis castitatis, non homini naturaliter consideranti castitatis pulchritudinem. Dixi, *Non oportet ut sit toti naturæ creatræ indebita.* Datur .n. aliqua gratia supernat. tantum quoad modum, que est toti naturæ creatræ indebita, ut est notitia futurorum contingentium, & secretorum cordium. Gratia supernat. quoad substantiam semper indebita est toti naturæ creatræ, omnibusque individuis sub ea contentis: est .n. proprietas naturæ diuinæ: proprietas autem vnius naturæ nequit fieri alteri propria, cum de essentiâ proprietatis sit, fluere à determinatâ naturâ, ut a proprio principio. Gratia supernat. quoad modum tam, non est proprietas naturæ diuinæ, sed eiusdem ordinis & entitatis cum naturâ creatræ, solum illam excedens quoad modum intentionis, temporis, loci, vel alterius circumstantiæ, sub qua illa datur. Ex hoc discrimine oritur aliud: quod gratia supernat. quoad substantiam euehit naturam ad altiore ordinem simpliciter; supernaturalis quoad modum solum iuvat & perficit illam intra eundem ordinem naturalem ciaca eos actus, quos ipsa cum solo ordinario concursu non esset operatura.

*5. Viraque actualis tam supernat. quoad modum, quam quoad substantiam subdividitur in praevenientem sive excitantem, que est prima sancta a Comitans cogitatio intellectus, & motus indeliberatus Subsequens voluntatis, quam, iuxta phrasim August. dicitur Deus operari in nobis sive nobis liberè, non sine physicè operantibus, & in Comitantem sive Operantem, & Subsequentem, que solet esse opportunitas ipsa operandi & exequendi conceptum propositum mentis, ut fisius infra. Ad utrumque divisionis membrum spectat gratia gratis data, que ad utilitatem Ecclesiæ à Dœ infunditur: de qua Apost. 1. Corint. 12. vbi novem genera gratiæ gratis datæ enumerat: & partitionem recte explicat S. Tho. 1. 2. qu. 111. art. 4. & 3. cons. Gens. cap. 154. Ceterum etiæ viraque, supernaturalis quoad modum, & substantiam, veniat nomine *Gratia*, cum viraque sit ex meritis Christi; nihilominus principale analogatum *gratia*, est supernaturalis quoad substantiam, de qua potissimum loquuntur *Patres & Conilia*. Ratio ex S. Tho. 1. 2. qu. 111. art. 1. ad 2. quia dona naturalia quoad substantiam, etiæ careant debito mercedis & connaturalitatis respectu vnius, non tamen respectu totius naturæ creatræ. Idem .n. auxilium quoad modum supernaturale, quod est indebitum vni naturæ, vel individuo eiusdem naturæ, est debitum debito connat-*

turalitatis alteri naturæ, vel alij individuo eiusdem naturæ. Dona supernat. quoad substantiam, carent omni prorsus debito, tam mercedis, quam connaturalitatis respectu totius naturæ creatræ.

Gratia diuinæ necessitatem colligimus, tum ex fine, ad quem destinatur: tum ex imbecillitate naturæ humanae, que sepe solet inarduis deficere. *Gratia diuinæ necessitatis, ex ex 1. capite sic arguitur.* Finis, ad quem destinatur, supponitur, supernaturalis est, atque adeò nobis natura-^{6.} liter ignotus; ergo ut moueat nos ad sui desiderium & amorem, debet à nobis cognosci: requiritur ergo notitia supernat. & indebita finis, que cum non possit naturaliter, debet reuelatione haberi. Rursus sperari ac diligi, ut oportet ad salutem, nequit ultimum finis, nisi auctib. supernat. Speci, & Charitatis: ergo necessaria supernat. dilectio, & spes, quarum illa Deum diligimus ut datorem bonorum supernat. hac eudem nobis concupiscimus, ut finem ultimum per gratiam accessibilem. Ergo necessarium indigemus gratia & auxilio diuino ad finem supernat. siquidem media proportionari debent fini, & actus ab obiecto specificari. Ergo si finis supernaturalis est, actus, quibus illum sequimur, ac media supernaturalia sint oportet.

Ex 2. cap. Ex 2. cap. *Et quoad substantiam.* *Ratio diff.* *Natura composita ex appetitu superiori & inferiori, sepe contra rationem efficacius trahitur ab obiecto delectabili sensu proposito: ergo ut ab eo retrahatur, & ad oppositum honestum conuertatur, indiget auxilio indebito, quo rationalis appetitus efficacius excitetur ad bonum rationi conforme: alioqui natura sit semper appetitus sequitur, quod illi melius efficaciusque proponitur. Nec semper potest homo ad bonum honestum contra delectabile efficacius propositum scipsum excitare, sine extrinseco auxilio indebito: tum quia etiam si id semel atque iterum praestet, non tamen semper: eo quod sepius praestando defatigatur, ut in maximis temptationibus superandis experitur. Necesse igitur est, ut humanæ imbecillitatæ auxilio indebito succurratur. Tum quia, etiæ possit scipsum excitare, non tamen semper valer scipsum efficacius excitare ad honestum, quam de facto excitetur ab obiecto delectabili rationi disforme. Vnde tunc necessarium erit auxilium ab extrinseco indebitum, quod voluntatem excitet efficacius, quam de facto illam excitat præsens obiectum delectabile. Cum .n. homo natus sit naturaliter moueri ab obiecto efficacius proposito, nequeat autem interdum scipsum efficacius ad honestum excitare, ut possit contra delectabile operari, indiget speciali auxilio indebito, voluntatem efficacius ad honestum excitante, quam præsens sensibile excitet ad delectabile. Adde, quod ea, quæ futura sunt, non potest homo infallibiliter consequi; cum sepe illa pendeant ex varijs occasionibus, quas præuidere nequit. Vnde opus est aliquo dirigente, qui futuri ignorantum infallibiliter dirigat ad consequenda ea, quæ ad propriam salutem spectant. Hæduæ rationes probant necessitatem gratiæ supernat. quoad substantiam, & modum: sepe .n. obiectum honestum, circa quod voluntas debet efficacius contra delectabile excitari, est ordinis naturalis. Cuius gratia necessitatem agnouerunt aliqui ex Gentilib. ut Homer. apud Plutarch. in vita Coriol. fine, & Plutarch. ibid.*

Multiplex status, in quo liberum arbitrium creatum constitui potest, & varias experiri vires ^{Varijs} ^{tus} ad difficultates superandas, declarandus est, ut sciamus, qualis quantaque gratia in quouis statu necessaria sit. Caet. 1. 2. qu. 109. art. 2. quinque enumerat

In quibus
natura hu-
mana con-
sider.
Primus

enumerat status; Primus est purorum naturalium, in quo natura spectatur cum sola perfectione naturali intrinseca, & generali concurso Dei ad actus naturales, excluso omni dono gratuito superaddito naturae, omnique culpae ac paenae. In quo statu homo experietur easdem planè difficultates, in subdendo appetitum inferiorem superiori, quas experitur nunc in natura lapsa, si nunc homo consideretur cum sola privatione gratiae & spoliacione iustitiae originalis, praecisus habitibus vitiis, qui ex frequentatione actuum malorum contrahuntur. Fundam. homo in puris naturalibus, & in natura lapsa, solùm differt, ut nudus & spoliatus. Vnde eadem passiones naturam cōsequentes, quae in hoc statu ex priuatione iustitiae originalis habent rationem paenae, in statu purae naturae habent rationem solius proprietatis naturalis, fluentis ex natura, ut ex praeced. diff. scđ. vlt. constat: & consequenter in ordine ad eas superandas eandem difficultatem experietur homo in pura natura, quam experitus nunc in lapsa, praecisus gratia & culpae, habitibusque vitiis. De quo statu certum sit, complacentia Dei seu amorem tenuem, qualis est in graibus peccatoribus, & Philosophis gentilibus, incircumcidit ad mandata Dei seruanda, clementerque vi cognitionis de Deo naturalis, seu ut Authoris naturae, posse oriiri ex purae naturae viribus. Neque enim ita manca est natura hominis pura, ut in Authori suo sibi complacere non possit, proprijs viribus, vi cognitionis abstractius cuiusdam de Deo. De hoc statu ut minimum falsae sunt hæc Baij propositiones. Liberum arbitrium non nisi ad peccandum valeat: non valeat ad ullum peccatum vitandum. Homo peccat etiam damnabiliter in eo, quod necessario facit. In omnibus actibus peccator servit dominante cupiditate. Admetti nequit usus arbitrij bonus, siue non malus. Siquidem quod potest cognosci naturaliter bonum honestum, potest amari naturaliter: cum non semper difficultas sensui molesta retrahat tanta, quin superari faciliter possit. Peccagius hunc puram naturam statum, quoad intrinseca adstruxit: fallitus eam quoque ad statum supernaturalem gloriam eleuatum.

8.
Secondus

Medius

Supernat.
quoad mo-
dum

at virtutes morales ordinis naturalis dari possunt naturae integræ, ut magna bona; immo acquiri in aliquo gradu à natura pura possunt: sufficiens robur, ad non peccandum, & ad legem Dei implendam dare non possunt, nisi infundatur in gradu perfectio, & auxilia gratuita ordinis naturae indebita.

3. Status est, iustitiae originalis, qui supra subiectiōē partis inferioris ad superiorē, & mentis ad Deum finem naturalem, addit perfectam subiectiōē corporis ad animum, & mentis ad Deum finem supernat. per dona supernat. & virtutes insulas, cum exclusione omnis molestie & imperfectionis, tam naturalis, quam moralis; collocans naturam in statu perfectissimæ tranquillitatis & quietis, quæ cū Deo in hac vita esse posset. De quo statu liquet, nullā in primo homine fuisse illiciti cibi libidinem, ut nec veneris, nec propriæ excellentiæ, nisi quā libera sponte excitabat, voluntatis captandæ causa; nulla ad malum titillatio intrinseca præcedebat voluntatem, sed sola extrinseca serpentis suasio. Absit, ut beatitudo illa posset, inquit Augustinus, lib. 2. de nuptijs c. vlt. aut in illo loco non habere quod vellet, aut in suo corpore sentire quod nollet &c. Generosis deinde instruet habitibus supernat. ad amandum Auctorem gratiae super omnia, nil aliud voluntati superandum vel impellendum erat nisi sua ipsius vis libera, ut amaret supernaturaliter; multò minùs debet voluntas exercere vires alienas, sed tantum proprias minimasq; iungere viribus gratiæ allicitis: nec debet voluntas flectere ipsa gratiæ ad exercitium, ad quod est maximè prona, sed debet liberum arbitrium flectere seipsum ad usum gratiae: nam voluntatis est consentire vel dissentire solo nutu: utrumque par naturae motu siue ad amandum supernaturaliter, siue ad volendum naturaliter, dispati gratiæ impulsu, quæ ad amandum stimulabat eleuabatque pendulum libertatem in actu mīcans, ad nolendum amare aut obediēre nil conferebat.

4. Status est, naturæ lapsæ: in quo homo consideratur priuatus gratiae & donis supernaturalibus, cum continga rebellione partis inferioris contra superiorē, & auctoritate mentis à Deo sine supernaturali, alijque habitibus vitiis, ex frequentatione peccatorum contractis; qui peculiarem addunt difficultatem ad opera honesta exercenda. Constat tamen per peccatum originis nihil de naturali humanae naturæ proprietate subtractum, ex Dionys. ad eum cōmutatio in deteriorius facta per peccatum ipsa subtractione doni supernat. quod totam naturam ad rationis normam componebat: Ceterum propriæ dotes naturæ maneant.

5. Status est, naturæ per gratiam reparatae. Qui status licet non excludat omnes imperfectiones quarti status, addit tamen gratiam gratum facientem cum reliquis virtutibus supernaturalibus ac moralibus insulis; atque ad eum peculiaria auxilia, quibus Deus suis filiis patrocinatur. In hoc statu complacentiam de Authori gloriæ, gratiae, naturæ, etiam tenuissimam, si ex fidei cognitione trahat originem, supernaturalem esse nevo neget, cum fideli diuīng actus supernat. suppateret trahat actu voluntatis: nobilis n. Fidei cognitione extimulat liberum arbitrium, quam obscura rationis lux: & siue uterque actus & fidei & scientiæ de Deo simul esse possunt in eodem intellectu vel successivè; ita voluntas geminos elicere actus utriusque lumini respondentes, amoris diuini naturalis & supernat. Qui duplex amor tam certus est, quam duplex cognitione naturalis adspirans ad Authorum naturæ cognitum per effectus & dona naturalia,

supernaturalis sequens fidei cognitionem supernaturalem. Adeò ut qui naturalem negat possibilem, videri possit magis negare supernaturalem, cum Pelagio, & hoc ipsum naturalem seu naturę proprietatem nomine tenuis vocate supernaturalem.

^{12.} In omniab. indiget hominibus gratia diuina.
In quolibet ex his statu humana egerat gratia diuina, et si in uno magis, quanto in alio, prout imbecilliores vires. Maiori auxilio ad opus bonum peragendum egerat in primo, 4. s. in quibus, praeter gratiam ad fraternam concupiscentiam, egerat auxilio ad actus supernat. & morales difficiles. In secundo & 3, et si egerat gratia ad opera supernat. non tamen ad omnia opera moralia naturalia: ad ea n. exercenda non retardatur ab interna concupiscentia, quae gratuito dono fraterna, ab honeste operando non impediret. Omnino statum damnationis, & beatit, quia in illo homo non est capax gratiae, quae ordinatur ad salutem consequendam; in Alii status statu beatit. et si egerat gratia ad actus supernaturales quoad substantiam, qui in nullo statu elici possunt absque concurso supernat. quia tamen illa constituit statum beatit. nec ordinatur ad salutem, ad quam consequendam, de gratia cum Patribus & Concilijs disputant Theologi. sed nullam de tali statu mentionem fecerunt: ut nec de statu animalium purgantium: quas, certum est semper elicere actus supernat. Fidei, Spei, Patientie, Charitatis, ac virtutum supernat. ad quos non solum egerat gratia dominante supernat. sed etiam præueniente, & excitante, quam non egerent beati, cum ad actus supernat. efficacibus excitentur clara visione Dei, propter quem omnia operatur, quam excitari possint, quamcumque sancta cogitatione extra Verbum.

Reuocatur in dubium sententia, quae ut Catholicorum supponitur a Scholasticis, scilicet,

An Deus potuerit creare humanam naturam sine supernaturali gratia & fine vel peccato etiam originale; sive, An statum purae naturae sit possibilis:

^{13.} Pelagi est nulla agnoscere gratia dona in debito naturae
Ratio dubij apparet est, ex essentiā naturae rationalis, quę quia rationalis est, ex intrinsecis principijs videtur exigere auctore suo munificissimo, posse consequi finem suum perfectissimum quasi proprium, sc. Deum clara visione fruibilem, quam solum naturam beare ipse potest: neque illam visionem Deus sive liberalitati negare potest, nec sive creature, si innocentest; ne naturam innocentem, quam beare spectat ad suum Adorem, ipse miserijs datur; quod repugnat videtur optimo modo operandi Dei, repugnantiam etiam physica. Vnde Pelagius qui hanc conscientiam exigentiam gratie & glorie in natura & debito in Deo (sunt enim correlativa) erroneè docuit, nullam Adam & Angelis primò conditam agnouit dona, eorum naturis prorsus indebita; & conseqüenter omnem gratiam supernat. ab eis nullam; cum gratia est diametro pugnet cum debito & exigentia naturae. Admisit quidem hic hereticus prestantissimos habitus fidei, spei, & charitatis diuinę, eorumque actus, ac imprimis dilectionem Dei super omnia, ceterosque felicitatis diuinę ac gloria meritorios in Adam & Angelis, ipsorum naturis maximè consentaneos, ornatiuos, perfectius, facilitantes; eostamen, quia credidit requiri ad integratem naturę, nec spectare ad statum supernat. ad quem natura, proprijs debitiisque libi viribus relicta, non valeat aspirare, damnatus est ab Augustino & Ecclesiā, ut hostis gratiae diuinę, quę gratis datur seu prout indebita natura. Si quis igitur in Adam & Angelis non ag-

noscet, nisi donacum beneficio primi creationis conexa necessariò in natura (naturalia vocet aut supertoat. perinde est: naturalia consequentiū vocat Baius infra propōs. damnatā 21.) gratiam supernat. quam Ecclesia in Adam & Angelis proficitur, euenteret. Et consequentiū cum Pelagio diceret, peccatum Ad ipsi soli, non posteris nōcisse: nec concipi posse naturam spoliatam donis connatur. sicut nec oculum luce, nec intelligentiam Angelorum speciebus intelligibilibus, properter unius peccatum: multò minus inflictum vulnus habituale in spirituali natura posteriorum, qui nullum actuale vulnus acceperunt; immo nec cicatricem stare in eo, cui nulla actualis plaga inficta est: cum vulnus naturali modo vestigium sui relinquit in eo subiecto solo, quod actu fuit laesum; & habitus fortior subiectum idem, quod actu.

Dicendum, naturam hominis, & Angelorum ^{14.} Fund. Fidei degradi & p. orig. iactur. ex August. condit potuisse ex parte suā & ex parte Creatoris, absque vel peccato & dono gratiae sanctificantis eiusque proprietatum; & haec dona esse ipsorum naturis supernaturalia, utpote extrinseci, superiora ordinis diuinique ordinis: consequens est à potiori, ut naturae adiutori potuerint, in poenam unius peccati, nullo præiudicio naturae purgato: nullaque sic connexio naturae cum gratia connaturalis, multò minus essentialis gratiae cum innocentia naturae. Prob. 1. ex August. qui dum statum naturae purae quasi recipit existentem expugnat contra Pelag. & Manich. de possibili plane admittit. De bono perseuer. c. 11. Ignorantia & difficultas etiam si essent hominis primordia naturalia non sic culpandas, sed laudandas esset Deus, sicut in eodem lib. 3. sc. de lib. arb. c. 20. disputamus, & infra c. 12. Sicut nunc ut ostenderem gratiam Dei non secundum merita nostra dari, multò minus secundum exigentiam naturae, ut supr. n. 1. secundum utrumque sensum hoc defendere malui; & secundum nostrum, scilicet quā obstriclos originals peccato parvulos dicimus, & secundum Pelagianorum, qui originale negant esse peccatum: subdit: ita & in 3. lib. de lib. arb. secundum utrumque sensum refici Manicheis, sive supplicia, sive primordia naturae sint ignorantia & difficultas, & tamen alterum horum tenet de facto, alterum ergo de possibili. De lib. arb. lib. 3. c. 20. Si anima talis esse cœpit, non solum ante peccatum, sed ante omnem vitam, qualis alia post vitam culpabile facta est, non parvum bonum habet, unde conditoris suo gratias agat, & infra: quod si ita est, non erit nascentibus animis ignorantia & difficultas supplicium peccati, sed proficiendi admissio, & perfectionis exordium. Non enim ante meritum boni operis parvum est accepisse naturale iudicium, quo sapientiam præponat erroris & quietem difficultatis ut ad hac non ascendendo, sed descendendo permaneat. quoniam quam enim in ignorantia & difficultate nata sit, non tam ad permansendum in eo quod nata est, aliquā necessitate comprimitur. Et ca. 23. Non enim merendum est, ne vita esse potuerit media quādam inter reale factum & peccatum & iudicis sententia media est non possit inter præmissa aequa supplicium. Enim naturae peccato ac iustitia orig. concessa expressè ab August. Prob. 2. authoritate Ecclesie ac Pontificis Pio V. cum, qui dum Baius propositiones has damnant or. Greg. XIII. dicit. 55. Deus non potuisse ab initio ratione creare hominem, qualis badienascitur, nempe sive iustitia originali. & 75. Falsa est Doctorum sententia, primum hominem potuisse à Deo creari & inservi sine iustitiam naturali. & 21. Humana natura sublimatio & exaltatio in confortum diuinę natura debita fuit integrati prima conditionis, & prædicta naturalis dicenda, est & non supernat. & 23. Absurda est eorum sententia, qui dicunt hominem

hominem ab initio dono quodam supernat. & gratia supra conditionem natura sua fuisse exaltatum, ut Fide, Spe, & Charitate Deum supernaturaliter coleres: contradictorias earum, quae sunt nostrae assertiones, aut de fide, aut fidei affines, orthodoxas saltem verasque declarant manifestè.

^{15.} Prob. 3. Potuit homo ad claram Dei visionem ac supernat. beatitudinem non ordinari: ergo creari nati ad naturam eternam: quod ius est gratia supernat. radix operum meritoriorum gloriae supernat. radix autem & fructus; meritum & praemium in eodem ordine sunt. Antec. prob. Potuit homo ordinari ad abstractiunam Dei contemplationem & dilectionem commensam suæ naturæ, & ad eam per auxilia ordinis naturalis aspirare; eaque promulgatio suo beari: cum in his terminis, cognitio Authoris natura, amor Authoris natura, dona gratuia naturæ ordinis, nec umbra sit contradictionis. Homo in pura natura, sicut in lapsa, cognoscere potest demonstratiuæ naturaliter suæ naturæ Authorem, ut summum bonum, & fontem bonorum omnium naturæ. ergo potest illum diligere, etiam obedientialiter, saltem quando nulla imperat naturæ difficultia: cum amor sequatur cognitionem boni & Authoris bonorum. Nam si potest subditus ex fine honesto suo superiori obedire, quando difficultia non iubet, & qui beneficium accepit benefactorem amare: quod magis poterit creatura suo Creatori obedire in re facili, cumq; ut suum benefactorem amare? quod si à natura pura diligi velit super omnia Deus, cum non iubeat impossibilia, adderet viisque dona naturæ gratuita, quibus homo præceptum impleat, mens humana Authori naturæ subiiciatur perfette, appetitus sensitivus rationali obtemperet, & omnia incommoda extrinseca à natura arceantur. Dices. Apud Patres nullum extat amoris naturalis vestigium: ergo hic est impossibilis. Resp. in id ex mente August. & PP. distinguunt Aranci. II. & Trident. amorem Dei & contritionem, sicut oportet ad iustificationem, ab alio: ergo intelligunt dari amore qd Dei, quem iustificationis gratia non consequatur, scilicet naturalem, ut iam ex cognitione Dei naturali pullular amor naturalis. Potest gentilis colere & amare Idolum amore naturali, & ex vi amotis difficultates superare plures: verum Deum & Authorem suum natura nullo amoris gradu poterit attingere: naturalis cognitio Dei tota in homine deberet extingui, ne ex illâ face voluntas ullum amoris igniculum conciperet. Cum igitur manifestissimum sit, ordinem naturæ rationalis ad Deum ut principium & finem naturalem, nullam tertianorū pugnam dicere, sed omnimodam proportionem, quam dicit etiam naturalis cognitio Authoris naturæ, merito damnata est hec probpos. 34. Distinctio illa duplicitis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amat ut Author naturæ, & gratuia, quo Deus amatur ut beatificator, est vana.

^{16.} *Natura pura reformam honesti ad adamat, ad heroicam virtutem non adspicit.* Infero, in purâ naturâ hominem potuisse potuisse potentiam etiam moralis, sive in actum reducibili, cum solo concursu generali Dei, opera honesta facilita virtutum moralium exercere, ut velle à vitijs abstineret, quando nulla vel leuis tantum virgeret tentatio, amare virtutem simplici complacentiam, collere amicos, supertiores revereri, parentes diligere, eisque in facilibus obedire, electiosynas extreme indigentibus ex recto fine elargiri: cum saepe difficultius sit, ab his omniibus abstinere, quam nonnulla exercere. Cum enim rationis appetitus specificetur primariò à bono honesto seu conformati rationi, in ipsum maximè fertur voluntas per simplicem complacentiam, & affectum aliquatenus

efficacem, vbi nulla, vel leuior, superanda ostentatio: ut defacto multi gentiles, qui nullam de Authorē gratię fidei notitiam habent, ex sola cognitione naturæ Dei Authoris naturæ similia opera exercent. Heroica autem & ardua virtutum opera, præsertim cum graui teratione coniuncta constat non potuisse potentiam moralis, cum solo generali concursu Dei, sed opus fuisse auxilijs ordinis naturalis indebitis, quæ in eo statu, posito præcepto de his operibus exercendis, unicuique præstò fuissent; non secus ac in hoc statu, posito præcepto de operibus supernat. exercendis, unicuique præstò sunt auxilia ordinis supernat. naturæ indebita, excitantia & præmouentia ad felicitatem supernat. sicut illa intra ordinem naturæ hominem extimulassent & adiuuissent ad felicitatem naturæ per opera honesta, etiam ardua virtutum moralium, affequendam: quæ tamen in hoc statu naturæ elevaræ ad finem supernat. non sufficiunt, sed necessaria sùt auxilia ordinis supernaturalis, in quibus probandis, torus est Augustinus, sicut in exortendis Pelagi, qui meritum gloriæ supernat. in amore naturali Dei super omnia statuit, ipsiusque haberi posse viribus naturæ debitibus docuit: quorum primum horrent communiter Catholici, alterum impugnant plerique.

Prob. 4. Si gratia supernat. sit debita naturæ, & com ea connexa inseparabiliter ex naturâ rei, ^{17.} Gratia supernat. effet gratia primi hominis & Angelorum, non fuit magis gratia, quam gemini oculi, geminæ aures, gemina brachia ab Authorē naturæ data, nulla fuisse ex operibus: non nouum beneficium supra beneficium creationis: in id si gratia magis exigatur ad complementum naturæ, & liberi arbitrij, seu magis necessariò, quam alter oculus, magis naturalis erit gratia sanctificans, quam alter oculus, si ne quo videre possum, si non sive bene, saltem sufficienter. Confirm. Debitum ex merito operum repugnat gratiæ per Apost. ergo debitum ex merito naturæ seu dignitate naturali repugnat graciæ: hoc est, proportio inter opera naturæ & præmia graciæ nulla est: ergo longè minor inter naturam, quæ est radix operum, & gratiam: vel si est proportio inter naturam & gratiam, ita ut naturæ debita sit gratia; longè magis iunctis naturæ operibus erit debita gratia. Ceterè si naturæ radici debetur gratia, radici ac fructibus seu operibus anteriori iure erit debita gratia. Et contrà: si debitum ex opere naturæ cuerit gratiam, multò magis debitum naturæ gratiam supernat. destruet. Si enim dignitas operum naturæ cum naturâ ipsâ non aspirat ad gratiam supernat. multò minùs dignitas naturæ sine meritis operum naturæ ad gloriam supernat. spectabit. Vel si gratia & gloria non debetur operibus naturæ, multò minùs debetur soli naturæ: vel si debetur ipsi naturæ, multò magis operibus naturæ. Contra ex August.

Dices: natura rationalis, quia imago Dei est, revertitur gratiam. Resp. meretur gratiam non absolute, sed conditionate & comparatiuæ ad naturam irrationali: nimis si Deus gratiam dare velit, ne hęc suo fine caret, irrationali naturæ rationalis, nisi præstatur gratiam nisi præstatur gratiam non est illa. Ceterum SS. Doctores willie pronunciant, gratiam nemini deberi, nec primo homini, nec vilius meritis, multò minùs naturæ nec esse gratiam in naturâ liberi arbitrij, nec exigere à naturâ. Athan. lib. I. con. Aria. Disciplina quidem & gratia eius in nos collata magna haud dubie sunt & supra hominem, ut est celestis politia specimen, potestas contra damones, adoptio insigne filiorū, & quod transcedit.

Gratia omni modo secundum suam excellentiā omnia charismata. Patri illa ipsiusque Verbi cognitio, & donatio Spiritus S. Cyrilli. in Ioan. c. 9. Misericors vere Dominus est, qui creaturam parvam aquae abiecit secundum naturam, magnum aquae mirabilem suam efficit bonitatem. &c. 13.

Ascendamus ad supernaturalem dignitatem per Christum, non sicut ut proprie ficeret ille, sed ut similitudine illius per gratiam tamen Dei sumus. Et mox: Creatura cum serua sit, natus solus & voluntate Patri, ad supernaturalia vocatur. &c. 14. gratia ad supernaturalem gloriam emolampus. Et postea immortalitatis bonum quo primus homo fuerat donatus, super naturam eius tuuisse afferit. Præcipue Aug. in Enchyr. c. 107. Gratia nisi gratis sit, gratia non est, & lib. de gra. Chri. c. 21. Quomodo est gratia, si non gratis datur? quomodo est gratia, si ex debito redditur? quia (v. c. 31. ait) nisi gratuita non est gratia. & l. de pec. orig. c. 24. Non enim Dei gratia, gratia erit vel modo, nisi gratuita fuerit omni modo. Plura Fr. Sylvius p. 2. variarum, verbo, Visio Dei. Confit. quanta gratia intensio exigeretur à natura specifica: quomodo augeretur per merita? cur qui nullum peccatum haberet, omnem gratiam non exigeret? Denique, quod supernaturale est natura, negari natura à Deo non posse, contradicito est. Quid. n. natura magis debitum, quam quod ipso ab Authoritate suo negari non potest? quid minus gratia natura, quam ipsa gratia, si debita est natura? Argues: amor supernat. est debitum nature naturalissimum ex parte rationis, quae iudicat, hanc esse naturalissimam obligationem arctissimamque; diligendi Deum super omnia: & ex parte appetitus, eo quod Deus fit finis hominis naturalis, eti si cum non nisi per auxilia supernat. consequi possit. Resp. neg. si tunc. amor n. supernat. dictatur tantum à fide supernat. ut debitum fidei connaturale, si peccatum non obitter: amor naturalis est debitum naturae naturalissimum, & Deus finis naturalissimus, quem homo naturaliter appetit, non tamen assequitur quam naturalem, sed eminentiore modo, cum natura elevata aspiret ad finem supernat. amore supernat. ideoque iudicat ratio, esse obligationem supernat. diligendi Deum ut finem supernat. si vires gratiam sufficiant; naturalem vero esse obligationem cum diligenzi, si vires naturae sufficiant; nullam esse obligationem diligendi finem naturalem super omnia, si auxilia desint ordinis naturalis naturae indebita.

19. Prob. g. & imprimis; quod neque ex parte Dei, vel ut simpliciter operatus est ad extra (falsum. est, ut 6. to. disp. 4. ostend. Deum necessarium ad extra producere, quod optimum est, seu optimo modo) vel ex suppositione, quod naturam considerit, ipsam necessarium debuerit ad statum supernat. eubere: aliqui non maiores gratias deberet natura Deo, quod ipsam ad supernat. statum extulerit, quam quod ipsam non coecam, non claudam, non surdam considerit: neque iustitia originalis, gratia sanctificans, visio beata essent distinctum beneficium à creatione, sed catenatum: immo integritas prima creationis non fuisset indebita humana natura exaltatio, sed naturalis eius conditio, quae est proportionatio Baij 27. damnata. Imo nullum ens supernat. est posibile, ipsa unio hypostatica videretur alicui naturalis, quia natura maximè consentanea, ornativa, perfectiva, cuius est capax natura: quin magis debita natura esset gratia, quam creatio, quae libertima Deo est, quia positiva creatione, gratia esset Deo necessaria.

20. Dices: Gratia semper est gratia comparata ad naturam, quae ipsam nullo iure exigit; eti si non sit gratia comparata ad voluntatem diuinam condendi

naturam, quae Dei imago est, nec Deus potest illam imperficiam velle: adeò ut voluntati condendi naturam rationalem conexa sit necessariò voluntas largiendi gratiam; natura tamen non est conexa necessariò gratia, sed gratis: quocirca Aug. 12. de Canticis. cap. 4. simul coniungit in Deo decreto condendi naturam Angelicam, & largiendi gratiam: Simul in eis condens naturam & largies gratiam. Resp. si gratia non est gratia comparata ad decreto de condenda natura, nec erit gratia comparata ad naturam ipsam: id est enim decretū condendi naturam esset essentialiter conexum decreto de dignitate supernat. eidem naturae conferendum, quia dignitas supernat. esset naturae ex imprimitur beneficium minimè ordinem naturae redacta: hoc est natura ad dignitatem supernat. comparata, creataque; ad illam non esset à Deo gratis liberaque; eue & noue beneficio à creatione distincto, contra Orthodoxam fidem, Aug. autem intelligitur de similitute non alicuius necessitatis, sed voluntatis ac liberalitatis, ut satis indicat verbum ipsum largiens, quod non necessitatem ex parte Dei, sed liberalitatem importat.

Instabas: Gratiae propriissime dictæ non repugnant debita quilibet, connaturalitatis, decentiae, congruentiae, æquitatis, dummodo non orientur ex iure creature: at nil connaturalius innocentia imagini Dei conditæ naturaliter cum capacitatem gratiae, quam gratia, participatio diuinæ naturae, proprietatum Dei, visionis beatæ, unionis hypostaticæ. Resp. falsitas minoris nimium elucet, sciilee rationali naturae supernaturale nihil esse, nec Deum ipsum esse supernaturalem, nec modos considerandi, nec operandi proprios Deo ullos esse, quin naturæ rationali competant, etiam & iure naturæ seu creature, si inest illi obligatio naturalissima arctissimaque colendi ac diligendi Deum ut finem supernat. & inclinatio naturalis ad Deum clarè videndum supernaturaliter (en terminos pugnantibus) talis inclinatio & obligatio naturalis certè est ius naturæ, aut plus quam ius creature. Virgib: saltem nihil est congruentius, decentius, æquius respectu Diuinæ munificentie, quam vt innocentia imagini, que ad Deum velut ad finem suum naturalem ordinata est, gratia supernat. ad illum assequendum detur: ergo Deus id debet sibi, si non creature. Resp. nec Deus sibi ipsi, nec liberalitati,

Quod nec nō magnificens, que sunt maximè gratuitæ operationis, debet quod congruentius decentiusque sunt libera- est; cum id sit Deo dignissimum, quod libertimum. Si quis dicat, in Deo posse esse debitum, cuius nulla exigentia sit in creature; sicut accidens supernat. exigit naturale subiectum, attamen subiectum naturæ, non exigit accidens supernat. Advertat, nullam esse paritatem; quia Theologia non docet omnino exigentiam esse mutuam v. g. quod si gratia exigat naturam, etiam natura exigat gratiam; sed docemur, correlatiæ esse exigentiam creature, si sit debitum in Creatore, quocumque titulo, sive iustitiae, sive munificentie, sive fidelitatis: hoc est non posse singuli in Deo ente perfectissimo debitum gratiae, & in natura imperfectissima nullam exigentiam gratiae. Si simpliciter nil debet Deus sibi creature, non existentiam, non potentiam, non operationem naturalem, quamvis exigat naturam creatam potentias & operationes naturales, si Deo placeat connaturali modo naturam conservare: multò minus debet Deus naturæ supernaturalem, etiam non existenti, cum Dominus sit naturæ gratiae, & ut ita dicam, munificentie sive.

Sed adhuc instas: Si Deus sub nulla conditione operis

Promissio quod libera-
tior, & libe-
rissima Dei
bonitati,
acquirati
c.

operis promisit naturae beneficium, id non delin-
net esse gratia, licet naturae debita à Deo, qui te-
netur se promissione exsolvere: ergo quando se-
cundum immutabiles rationes diuinæ sapientiaz
contingit, ut omnino deceat Deum magnificè
cum suis creaturis agere, ne inconuenienter vel in-
sipienter agat, nihil de gratiæ supernat. ratione
tolletur. Resp. concessio antec. cùm promissio sit
maxime gratuita, liberrima, etiam liberalissima,
ideoque gratia promissa maneat gratia, naturae
minime debita necessariò, multò minus extorta
ab ullo Dei attributo; nego conseq. nam secun-
dum immutabiles leges diuinæ sapientiaz omnino
debet, imò necessarium est infinito bono, ut pro-
fusionem sui ac magnificientiam ex libertate suâ
limitet, vel ad dona naturae, vel ad dona gratiæ
supernat. illam extendendo plus minus: proinde
inconuenienter naturae non ageret, si ipsam in ra-
tione naturae perficeret ac bearet, per contempla-
tionem Dei abstractiuam, & amorem super omnia
creata naturalem: imò sic conuenientissime natu-
rae ageret, licet minus conuenienter magnificen-
tiaz ius; insipienter nunquam; minime verò, si non
ordinasset naturam ad sui visionem supernat.
Obijcis: ex sensu Ecclesiæ solū repugnat gratiæ,
vt sit debita naturae, quasi proprietas inseparabilis:
gratia amitti saltem potest pér peccatum: ergo
non est proprietas naturae connexa vinculo articu-
lissimo. Resp. sensus Ecclesiæ est, ut gratia sit extra
totum ordinem naturae, nec à natura exigi possit
ut propria ullo modo. Certè si naturae puræ seu in-
nocenti debita sit gratia necessariò, proprietas na-
turalissima est gratia supernat. posteriorque propri-
etas, quam frigus aquæ, quod non definit esse vera
proprietas, licet per calorem amitti possit, dum
illud natura aquæ exigit sibi debitum.

22. Iterum argues: gratia non spectat ad naturam ex
naturâ rei, sed ex constantiâ voluntatis diuinæ, quâ
prius hominem ad imaginem suam condere ita-
uit, deinde gratiam supernat. impertiri; adeò ut
decernens liberrimè naturam, in ea quasi in causa
decernat gratiam supernat. eadem libertate, utrūq;
scilicet naturam & gratiam liberrimè largiri simul
decernat, decreto virtualiter dupli, quorum se-
cundum de largiendâ gratiâ, gratuitum est maxi-
mè. Resp. si per modum vnius condita est natura,
eiique collata gratia in diuīduo nexu, utraque na-
tura scilicet & gratia, æquè gratuita erit ac gratia,
quam gratiæ radix ipsa. imò natura erit magis gratia, quia natura radix
gratiæ; nullaque erit gratia sanctificans, quæ sit
maiis donum Dei, quam natura fons ceterorum,
ut proprietatum. An gratia sit proprietas naturae
indistincta, inamisibilis, inseparabilis, ut volebat
Pelagius; an verò distincta, amisibilis, separabilis
per peccatum, dummodo affirmetur esse necessariò
connexa ut proprietas naturæ, parum interest:
nec fortè pluris, quam si disceptetur, an facultates
animæ sint distinctæ à natura. Magis etiam ad ca-
tholicos accedit Pelagius, cùm fateatur, naturam
ad felicitatem supernat. eleuatam omnino gratis,
non necessariò, nec ex debito naturae, nec ex con-
naturali immutabile que Dei decreto, sed per gra-
tiæ Dei extrinsecam, gratuitum scilicet liberrimæ que Dei decretum, distinctum planè ac se-
parabile à decreto condendi naturæ: à quo statu
supernat. vult infantes excidisse per peccatum protoparentis, ideoque egere baptismu, quo ad felici-
tatem supernat. acquirant ius nouum, non in-
trinsecam gratiam, cùm tales velit nasci infantes,
qualis erat Adam ante prævaricationem.

23. Instabili acrius: possunt Catholici, post Adæ

peccatum etiam naturæ lapsæ gratiam Dei sufficiē-
tem debitam affirmare, nec denegari à Deo posse:
ergo liceat naturæ puræ atque innocentia, gratiam
huiusmodi debitam ac necessariam affigere. Resp.
omnino æquum est, naturæ ad finem supernat. iā
ordinatæ, cui datum est mandatum supernat. de di-
lectione supernat. media necessaria non negari ab
Authore gratiæ supernat. & gloriæ, qui impossibili-
bilia iubere non potest, sed cum mandate vires
suppeditatis sufficientes, ne frustrâ & fictè iubeat.
*Gratia suffi-
ficiens*
At fateatur quoque Catholicas, Deum posse pu-
ram naturam condere, ipsam ad statum supernat.
*quo modo
debita?*
non erigere, gratiam supernat. nullam largiri, pos-
se nullam legem ferre, nullam iustitiam, aut misericordiam exercere, sed tantum ius dominij, sicq;
nulla omnino gratuita auxilia fore debita naturæ,
nec hominem peccatum in eo, quod vitare non
poterit; alioqui dicere, Dei amorem supernat. esse
naturæ puræ debitum seu naturalem, non tamen
esse proprietatem, nec naturalem actionem ex na-
turæ facultatibus fluentem, hoc ipsum est, multi-
plicare sententias inuicem destruentes: nam ista
dilectio Dei est actio vitalis à voluntate libe-
goque arbitrio emanans, & voluntas est facultas naturæ:
ergo amor supernat. erit naturalis actio ex naturæ
facultate fluens, sicut visio ex oculo, qui objecti
luce verberatur: imò impossibilis erit amor Dei
naturalior, quam pér gratiam supernat. certè tam
essentialis erit, ac naturalis gratia innocentia crea-
turæ, quam naturalis essentialisque eius priuatio
peccatrii naturæ. Concludo: gratia sufficiens per
Scholasticos, nullo iure, nulla connexione essen-
tiali, nec naturali est debita naturæ, sed Deo soli
ut supernat. legislatori consentanea, velut connat-
uralis effectus; nec absolute Deo necessarius, ne-
que ex conditione tantum, quod naturam rationa-
lem creet, sed ex conditione, quod naturam illam
præcepto supernat. honestare velit, quod est, illam
ad statum supernat. euhere: quo posito gratiam
illi statui connaturalem ad præcepta seruanda de-
negare non potest, cùm impossibilia iubere non
possit Deus: saque ne iubeat debet bonitati suæ &
æternæ legi; nil debet naturæ, nec creationem, nec
præceptum dilectionis ipse, qui bonorucreaturæ
non eger. Quare disting. propos. gratia est debita
naturæ ordinatæ ad finem supernat. si sicut hic
sensus, gratia est debita naturæ: turpis est terminorū
pugna. Si intelligatur, gratia debita natu-
ræ, prout ordinatæ ad finem supernat. seu ipsi or-
dinis supernat. ad quem sublimatio naturæ est pri-
ma gratia Dei extrinsecumque decretum, radix
& causa omnis intrinsecæ gratiæ, hoc est sen-
tire orthodoxè.

24. Prob. 6. Si gratia fuisset naturæ Adæ debita, prob. affir.
potuisset primus homo per vires naturæ debitas, si vlt.
imò per vires naturæ simpliciter, sine peccato esse,
Dei mandata custodire, ad profectum omnium
virtutum peruenire, seipsum quotidie sanctiore
reddere per vires proprias, sola natura sibi ad om-
nia sufficiens. Quæ enim vires Adæ magis pro-
prias, quam quas Author naturæ non poterat ne-
gare? poterat gratiam Dei nullam agnoscere, nisi
sibi debitam; propriam sibi gratiam omnem existi-
mare, ut potentiam visuam, audituam &c. pro
nullâ gratiâ gratias agere, nisi vt de potentia visuâ
&c. opus heroicum quodlibet sibi tribuere, ut
proprijs viribus patratum, nullâ peculiari Dei gra-
tiâ: diceret Angelus bonus, ego per vires naturæ
meæ debitas visionem beatam assecurus sum, me-
que à reprobis segregau: quod sanctus ac beatus
sum, non est maior gratia Dei, quam quod creatus
sum.

si, verumque pariter meum est: nullo modo potest mihi Deus gratiam & gloriam adimere, nisi velim. Neque haec iactando peccaret, cum verum dicere. Haec autem cum sint intoleranda, agnoscenda est in priuino homine & Angelis, quantumvis innocentibus, gratia omnino indebita naturae, quia Deus ad natum posset ipsos spoliare: cui gratiae tribuenda sunt merita ut cause principali, de qua gratia gratias agat aeternas.

25.
Summa or-
gum:

Resp. 1.

2. Neg.
• maior.

26.

Obiectus 1. In statu purae naturae essent ingentes misericordie illa natura ad finem suam felicitatis pervenire posset, quantumvis ad illum anhelatorem, qui a beatus non est, nisi qui habet omnia que vult, & nihil vult male. At qui natura innocens misera esse nequit, nec Deus permittere potest, ut quis sine culpa quidpiam mali patiatur, nec nisi connaturali modo creaturam rationalem condere potest, omnibus praesidijs instruam, quibus connatalem finem suam assequatur, id postulante Dei sapientia, quae non nisi perfecto operatur modo. scilicet, natura rationalis est capax beatitudinis supernat. gratiae diuinae, visionis beatae: nec sine illa satiati ac beari potest: ergo Deus tenetur omnia haec impetrari ex iustitia, vel liberalitate, si natura non peccauerit. Resp. 1. nil absurdius inferri posse, scilicet, Adam innocens erat capax unionis hypostaticae, ipsius naturae maximè perfectius: ergo iniuriam fecit illi Deus, ipsum sibi hypostaticè non vniendo; quid in consequentiis? At inquires, Adam non erat indigens aliena hypostasi, propriam hanc: pura natura esset indiga gratiae supernat. Dei ad finem naturalem obrinendum. Sed contra: nam esto haberet propriam hypostasim, quia tamen capax esset perfectioris, deboretur illi: sicut, esto natura pura haberet auxilia ordinis naturalis ad suum finem naturalem, quia tamen capax esset perfectiorum auxiliorum supernat. ad eundem finem, deberentur illi: neque enim villa est indigentia auxilij supernat. ad naturalem finem, cum media non sint superioris ordinis ad finem, sed fini commensa. 2. neg. maior. natura n. potest maximè institui cum cognitione Creatoris naturali & amore naturali, cum bona voluntate & sapientia naturali, cum dilectione castissima gemitus legis naturalis, cum amore iustitiae naturali, omnique honestatis, seu cum integro virtutum moralium choro; & hanc felicitatem naturalem perfectissimam assequi sine vera & supernat. gratia Dei, per sola auxilia ordinis naturalis vberiora, quae Author naturae insipiat, nec Philosophi negligunt facilitare ad beatitudinem, quam in contemplatione & amore Authoris naturae, honesti & summi boni collocarunt.

Vrges: amor Dei super omnia tantopere necessarius purae naturae ad felicitatem per veram supernat. gratiam inspicari debet: ergo sine gratia finem suum assequi natura non potest. Resp. neg. antec. nam auxilia ordinis naturalis ad amandum Authorum naturae super omnia creata, non sunt impossibilia Authori naturae; ideoque ipsam naturam beare potest pro modulo, in ratione naturae, et si ipsam non eucusat supra se ad gratiam & visionem claram sui. Instabis: Pelagianus error est, assertere, Deum amari posse super omnia naturae viribus, auxilijsque naturalibus, sicut oportet. Resp. sicut dicitur ad salutem supernat. concedo: sicut & Pelagianus error est, nullum agnoscere pro hoc statu amorem supernat. nullas gratiae vires supernat. nulla auxilia naturae indebita ad amandum Deum super omnia, sicut oportet ad iustificationem: nulla etiam in statu possibili purae natu-

re agnoscere auxilia ordinis naturalis necessaria ad amandum Deum efficaciter super omnia. Catholici vero nullum homini tribuunt amorem Dei super omnia efficacem, nec de possibili in statu naturae purae, nec defacto in statu naturae elevatae: utrumque adscribunt auxiliis naturae indebitis. Afferunt, Deum non posse dare preceptum de amando Deo naturaliter, vel supernaturaliter super omnia, nisi vires largiatur ordinis naturalis vel supernat. debitas precepto, indebitas naturae. Factentur quoque, preceptum de diligendo Authorum naturae super omnia esse naturale, seu ordinis naturalis, hoc est naturae rationali conueniens, non omni proprium, nec necessarium essentialiter. Et consequenter ad preceptum datum, non antecedenter, naturale est naturae rationali exigere vires ordinis naturalis ad preceptum moraliter impletendum: sicut preceptum supernat. de diligendo Authorum gratiae exigit pro natura vires ordinis supernat. ad illud moraliter impletendum, non tantum physicè.

Resp. 3. admissa maiore, nempe in statu purae naturae futuras fuisse ingentes misericordias necessariod, Deus potest effe non do-
citat non maiores, quam apud Turcas aut Sinas, minus, non qui tamen se suamque republicam beatam pu- misericors,
tant, & contenti essent sic aeternam vivere. Neg. minor, scilicet naturam sine culpa sic misericordia condi non posse, aut Deum fore iniustum, si permittat creaturam innocentem quidpiam mali pati, licet futurus sit non iustus. Necpè sicut Deus potest esse non iustus, non misericors, non dominus, si nullam condat creaturam, in quam exercet iustitiam, misericordiam, dominium: ita potest esse non iustus, non misericors, si creaturam instituat, in quam solum exercet dominij ius. Si quidem quam creaturam permittere potest manere nihilum creaturæ, eadem permittere potest existere misericordiam creaturæ: nam ex eo quod creaturæ sit absolutus dominus, nihil ei debet vello titulo, nec ipsam creare, nec creatam beare: qui non potest non creare, potest ad nihilum redigere, potest mutilare de potentia absoluti dominij: nec naturae debet absolutè suas proprietates naturales, multò minus felicitatem supernat. aut gratiam: immo gratiam non potest nisi titulo munificentis liberimè conferre. Potest ergo vt dominus absolutus est, condere naturam, mancam, mutilam, imperfecto modo: non tantum anhelantem ad imperfectam beatitatem. nullo modo obligatur operari perfecto modo, qui potest ius absoluti dominij in creaturam exercere, rationalem creaturam sine ullis appetitibus elicere, multò magis suis illici appetitibus relinquere; immo nunquam potest perfectissimo modo operari (ut potest qui infinitum bonum est) quia imperfectionem aliquam relinquat creaturæ rationali. Ita potentiam peccandi seu deficiendi à gratia diuina in Angelis, Adam, &c. reliquit, tantam in eorum libero arbitrio leuitatem & inconstantiam, quam tollere poterat & confirmare in gratia: ecquis fixit creatorem eam collere debuisse sive munificantem, cum tamen maximè potuerit, & maximum donum fuisset, vt in Christo, B. Virgine, Apostolis: Igitur nullo attributo absolutè debet, naturam Note additi-
creatam omnibus praesidijs instruere, vt assequa- genter
tur finem naturalem, multò minus vt supernat. si dominus absolutus est, virtus & necis, felicitatis & misericordiam, quarum maxima physice extimatur ipsum non existere creaturæ, seu nihilum esse, quod tamen esse nihilum omnibus creaturis possibilibus permittit Deus, quia dominus est: quod qui negat, dominum Deum negat. Hinc damnata sunt

Imperfe-
tum bea-
tit. asequi-
tur natura

Valida Au-
gusti argu.
contra ba-
retti.

28.
Achilles

sunt hæ propos. 78. 79. &c. Omnes omnino ini-
torum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum: Un-
de lob & Martyres propter sua peccata passi sunt: Bea-
ta Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contracatum. Sic ergo Deus crudelitatem & iniusti-
tiam non spiraret, si animulas per Adam à se creatas, nulli peccato actuali obnoxias, æternis gehennæ incendijs damnaret, (esto iustitiam non exerce-
ret, sed ius dominij in illas) ita multò minùs co-
geret quempiam ad inceptias, ad blasphemias, ad Manichæis, si puram naturam relinqueret
in proprijs miserijs, quæ maiores non essent, quæ Tucarum aut Sigarum modò, aut Romanorum olim triumphantium pacis artibus & bellî laude. Dices: Augustinus credit se torquere Pelagianos passionem huiusmodi argu. Si parunli sunt inno-
centes, car in miserijs nascuntur? sub creatore iustissimo eius imago in tenera etate tanta mala nullo modo patueretur, nisi esset originale: Deus iustus si tanta par-
vulus mala nihil peccati contrahentibus irrogaret, magis esset iniustus. Si de ratiis peccatis miseria perseverat, recte deformari dicitur ordo unius. l. 3. de lib. c. 9. neminem sicut mali aliquid perpetravit, quod non meretur: in ps. 33. Ergo supponit statum puræ naturæ, quasi miseriatur esse impossibilem absolutè: vel argumen-
ta eius inania sunt: Resp. neg. conseq. & di-
co, argumenta hæc esse validissima, contra negan-
tes originales pecc. & admittentes scripturas sa-
ceras, quarum fide constat certissimè, Deum ser-
uare iustitiae leges in generali præmiorum & sup-
pliciorum distributione: nec enim contra Pelagianos leuiter disputat de statu aliquo possibili, sed grauissimè de statu reipæ constituto, certo que prouidentia cursum, quem diuina oracula attestantur, scilicet, ex eo quod indubitatum sit ex promissis Dei & Fidei, hominem ad felicitatem à Deo creatum esse, à qua excidere non potuerit iuxta leges iustitiae à Deo promulgatas nisi peccatum contraxerit, & nihilominus tanta patientur mala secens natu infantuli, an non recte inferatur ipsos peccasse. Hinc l. 1. de lib. arb. c. 6. afferit: Summa ratio, cui semper obtemperandum; est illa, per quam mali misericordiam, boni vitam beatam merentur: & l. 1. leg. & proph. c. 5. supplicia peccatorum de pulchri-
tudine iustitiae veniunt, non de supremo domini iuste: nimis, ordinatissimum est, decorum, univer-
tatis maximè congruum, nullo modo necessarium, ut peccatis dedecus emendet pœna peccati; sicque ordo à peccatore violatus restituatur. Non ignorante autem August. Deum posse potentiam absolutam affligere in-
nocentem, patet ex l. 2. de ciuit. c. 7. Scio ex posse deflere in operando ac patiendo, vt in effendo, qua ex nihilo facta sunt: & in ps. 70. quis Deo dierit, quid fecisti, si iustum damnaret? & alibi passio.

Obiectio 2. Impossibile saltem est, vt ordo natu-
ralis exigat, carnem spiritui repugnare, appetitum sensitiuum rationali, inferiorem superiori, homi-
nem inextinguibili bello secum luctari, absurdissimumque est cogitare victoriæ partis inferioris de superiori prostratam, naturalem esse; quin Authori naturæ imputentur omnia huius creatu-
re scelerata. Leg. August. lib. 4. de Ciuit. Igitur status puræ naturæ est impossibilis etiam de potentia Dei absolute; si ipsum vis esse statum naturalem. Resp. 1. hoc argum. est contra lumen rationis omnium gentium & sæculorum, Græcorum, Roman. Philosoph. qui statum naturæ puræ, cum elevatam non cognoverint, demonstrant esse na-
turalissimum, pugnamque illam appetitum naturalissimum, nec Deum peccasse illam condendo vñquam somniarunt; nec naturæ scelerata Deo in-

putaruunt: immo aliter condi posse seu cum iustitia originalis fecero, non existimatunt, qui per fidem id non cognoverunt; multò minùs putarunt naturam euchi posse ad statum supernæ, cuius nullam habuerunt notitiam. Augustinus autem, exhorto Euangelij lumine, postquam ex diuinis literis attestata affirmavit de diuina bonitate ac sapientiâ præclarissimam quæque, demonstrat ethniciis, suis congruum maximè bonitati infinitas, miseras pu-
tæ naturæ sublevare, ipsius innocentiam ad statum supernat. ac felicitatem euchendo, & auxilia ordinis supernat. dando ad finem illum, de quo per sa-
cra oracula constat, asequendum. 2. Impossibile formâ est, vt ordo naturalis exigat istam pugnam quasi perfectionem naturæ propriam, concedo: impossibile est, specie ordine naturali, vt natura in ista pugna contrariorum appetitum, sicut & qualita-
tum, sibi suæque imperfectioni propriæ ac naturæ reliquatur ab Authore naturæ, nego: natura si-
quidem non minùs naturaliter fert suas imperfec-
tiones proprias, quæ exigit perfectiones pro-
prias; gratitudo nihil exigit, cum debitum non sit:
si gratiam accipit, gratias habet. Imputandam vero Deo peruersarem naturæ, & quidquid scelerum ex illa creatæ libertatis institutione nascetur, blas-
phemia est: nam libertas arbitrij pro eo statu pec-
caret etenus, etenus moraliter posset propriū
inferiorem appetitum frænare suoque actui do-
minari, etenus verò morale dominium actus sui
non haberet rationalis natura, etenus non pecca-
ret nisi forte materialiter, cum naturæ sensitiuæ im-
petum sequeretur: multò minùs peccaret auctor
naturæ puræ, vt nec peccat in stultis. Instas: peccat
homo sani iudicij, qui duos stultos ad mutuam ne-
cem irritat: ergo etiam Deus, qui eosdem in statu
puræ naturæ ad luxuriam, incestus, homicidia &c.
per concupiscentiam inflammat. Resp. discri-
men est, quod homo debet honorem ac reveren-
tiam naturæ suæ, & in stultis maximè imperfeci-
tiam, debet etiam misericordiam, cum supremi domini j
ius in hominem homo non habeat; sed Deus, quæ
naturæ Dominus est, naturæ nihil debet: si enī
homo, quia brutorum Dominus licet nob̄ supre-
mus, brutis nil debet, insvitæ & necis brutorum
habet: quanto minùs debet creature quidquam
Creator supremus dominus? Concludo: si Deus
vt absolutus Dominus, naturæ mandatum non del-
de Creatore super omnia diligendo: tunc homo
non peccabit id agendo, à quo abstinere non po-
test; vel id non agendo, quod prestat non posset.
Potest Deus legem fecisse de amore super omnia
naturali tantum, præmio naturali tantum proposi-
to, & tuac debita erunt precepto auxilia ordinis
naturalis tamen: repugnantia carnis ac spiritus est
naturalis homini ignorantia patiter, peccandi pro-
nitas seu insecuitas, libido, pudor ipsi conjunctus,
mortaliæris miserie sunt planæ naturales, relictio-
men in peccatum peccati originalis, etiæ absque hoc
peccato, ut propriæ imperfectiones ipsi naturæ
relinqui potuerint.

Obiectio 3. August. lib. 22 ad opit. c. vlt. de correps
& gr. c. 10. i. 1. &c. &c. libero arbitrio priori homi-
nis & Angel. tribuit potestim naturale, quæ peccare
di, in accepta iustitia perseverandi, merita haben-
di, à malis Angelis se discernendi: in 1. liberum, et
bitrum, quod homini datum est, quando primum cre-
sus rectus, potuit non peccare, sed potuit & peccare.
Adam nonopus habebat, et admiratio, quod peregrin-
isti, cum dicitur, video aliam legem &c. Merita per
quod habere potuit, per hoc perdidit, hoc est per liberum
arbitrium. In altero: Mali Angelis per liberum arbit-
rium

Compensa-
dium de-
trine

29.

308 Disp. XXVI. De necessitate Gratiae. Sectio I.

Mens Au-
gust. appri-
me moni-
festa.

tritum à Domino refusa facti. Caecri per ipsum liberum arbitrium in veritate steternunt. Angelis sancti, cadentibus alijs per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi. Resp. nullibi aut priuati hominis, aut Angelorum in primâ conditione soli libero tribuit arbitrio opus illuum supernat. gterne virtus meritorum, sed gratia, licet non sine libero arbitrio, hoc est gratia ut principaliter operanti, libero arbitrio ut cooperanti. Vnde lib. 22. de civ. t. 9. docet, Authorum bonę voluntatis in Angelis primò conditis fuisse Deum; Confundendum est, cum debita laude Creatoris, non ad soles sanctos homines pertinere, verum etiam de sanctis Angelis posse dici, quod charitas Dei diffusa sit in eis per Spiritum S. Alioquin, ibid. infert, meliores à seipso quam à Deo facti essent. At non poterunt, ut subintendat, seipso meliores facere, quam eos ille fecerat, quo nemo melius quidquam facit: profecto, concludit, & bonam voluntatem, quam meliores essent, nisi operante adiutorio Creatoris habere non possent. Et de corrept. c. 10. Si hoc adiutorium vel Angelo, vel homini, cum primum factum sunt, defuisse, quoniam non talis natura facta erat ut sine diuino adiutorio posset manere si vellat, non utique suā culpā cedisset, adiutorium quippe defuisse, sine quo manere non possent. Et de Adac. ludit: Sine qua gratia, etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset, sed eam ratione per liberum arbitrium deserere posset. Nec ipsum ergo Deus, concludit, esse volunt sine sua gratia, quam reliquit in eis libero arbitrio: quoniam liberum arbitrium, pergit, ad malum sufficit, ad bonum autem nihil est, nisi adiutorior ab omnipotenti bono. Tantum abeat, ut in sent. August. liberum primi hominis arbitrium fuerit de se sufficiens ad supernat. felicitatem sibi comparandum; istud nullum opus è condignum elicere potuerit. Vnde iofrā concludit: Posset ergo permanere, si vellat, quia non decreas adiutorium, per quod posset, & sine quo non posset perseverare tenere, quod vellat. Ecce per quas vires liberum primi hominis arbitrium potuisse in sent. Aug. in bono, quod gratis accepserat, perseverare. Idem confirmat Enchir. c. 106. Quamvis sine gratia nec eum illum meritum esse posse: quia eis peccatum in sola libro arbitrio erat confitendum, non tamen iniuriantem sufficiebat liberum arbitrium, nisi participatione immutabilis boni diuinum adiutorium probaretur. Homo in Paradiſo ad se occidendum, relinquendo confessionem, idoneus erat per voluntatem: ut autem ab eo tenere via iniustie, parvus erat velle, nisi ille, qui eum fecerat, adiuteret.

30.
An libero
arb. tribu-
enda potes-
tas non
peccandi
Est.

Quando igitur Augustinus scribuit libero primi hominis arbitrio potestiam non peccandi, intelligendus est de potentia non peccandi contra precepta negativa, quæ seruantur sola omissione actus prohibiti; vel contra precepta muelia distributiva, non collectiva; non autem de potentia non peccandi vel contra præcepta affirmativa superflua, etiam distributiva; vel contra præcepta affirmativa, muelia collectiva sumpta: de quâ potentia intelligit. de corrept. non potuisse primum hominem sine adiutorio diuino perseverare temere bonum, quod accepserat. Atque hoc pacto solutum manet primum testim. 2. Intelligitur de gratia ad strenuandam carnis concupiscentiam contra spiritum insigentes; quæ in eo statu acceptaria non erat; propter subordinationem appetitus inferioris ad superiorē; ex quo intenderet, potestore gratia per Christum nunt opus esse, ad victoriam de concupiscentiā reportandam. Tertium explicata in suo genere, ut nimirum, etiam dicitur liberum arbitrium esse causa demeritū, intelligit de causâ desideriente moralī principali; quæ est solus liberum

arbitrium. Idem vero cùm dicitur causa meriti, intellige de causâ minùs principali: cùm non solum arbitriū ^{Liberum arb. causa} ad meritum necessariat̄ gratia ad impariendam demeritū, operi condignitatem ad p̄mū, sed etiam liberum arbitrium ad reddendum opus morale acli-berum: licet illa ad meritum requiratur principalius, hoc minùs principaliter: cùm principalius in merito sit condignitas ad p̄mū, quālibet meritis: quamvis utraque in suo genere sit principalis: ut enim condignitatis ad p̄mū sola causa est gratia, ita moralitatis & libertatis, solum liberum arbitrium, cùm nec gratia conferat actu rationem liberi, nec liberum rationem condignitatis. Dicitur etiam potest liberum arbitrium causa meritorum, quatenus illa conservat, non peritendo per peccatum, cùm posset: non secus ac latro dicitur causa vita innocentis, quatenus conservat illam, non auferendo cùm possit: ex Ansel. lib. 1. Cur Deus homo c. 10. Dicunt, inquit, dare aliquid, quod non auferit quando potest, & facere esse aliquid, qui cùm possit, id ipsum facere non esse, non facit. Sic itaque, concludit, cùm Angelus potest auferre sibi iniustiam, & non abstulerit, & facere se non esse iniustum, & non fecit, recte assertur ipsi sibi dedisse iniustiam, & seipsum iniustum fecisse. Deum ad illud quod obijci ut de persecutantia in accepta iustitia; vel intelligitur de persecutantia, gratia adiutorio non excluto, ut constat, ex cit. testim. de corrept. vel de sola persecutantia in accepto precepto seruando, videlicet ut homo de verito ligno non comedendo, ita Angelii de obediencia supremo Angelo praestanda, ut ego arbitror 2. 10. disp. 20. sect. 8. preceptū seruare potuerū.

^{31.} Instas: cùm dixisset Pelagius, ex sola voluntate contingere, quod homo non careat peccatis, ^{De statu natura in-} aut iuste vivat; Augustinus saepē admittit, quod ^{regula vide} vera esset sententia Pelagi, si vires primævas in ^{statu penitū} creatione datas natura non perdidisset: atqui iuste vivere, est opera supernat. exercere. Ergo opera supernat. hominis integri tribuenda sunt soli voluntati. Resp. consequentia hæc est mera hæresis Pelagiana, & terminorum pugna, scilicet ex sola voluntate, ex sola natura, Adam potuisse iuste vivere & Angelos bonos gloriam supernat. adeptos esse. Longè enim aliter, ut supra, sapit Augustinus: Quid ergo? inquit de corrept. c. 11. Adam non habuit Dei gratiam? ita, vero habuit magnam, sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset: non poterunt Angelis seipso meliores facere: ipse amplius ad eam beatitudinem amplitudinem, unde se parquamus casueros certissimi fierent, peruenirent. Non ad soles sanctos homines, verum etiam de sanctis Angelis dici posse, Charitas Dei diffusa est in eis per Spiritum sanctum: sine gratia nec iam illum meritum esse potest: iustitia retinenda liberum arbitrium non sufficiebat: Homo per liberum arbitrium idoneus erat ad seipsum occidendum, ut autem ab eo tenere via iniustie parvus erat velle, nisi adiuvaret ille, qui fecerat. Vides, quam aperte Augustinus non liberum arbitrij, sed gratia viribus tribuat actus supernat. pariter in natura integra ac lapsus quis præterea dicat, liberum arbitrium tam robustum in Adam fuisse, ut per illud seu per concreatas ei vires posset, non modò stare, quemadmodum & cadere, verum etiam iustitiam custodire ac perseverare, iustitiam iuste vivere, bonum semper facere? Ceterè quālibet parum, & quid valeat liberum arbitrium, non adiutum gratiā congruā, ceteris licet sufficiens doctibus, in ipso Adam peccante satis demonstratum est, ait August. qui Adam cùm præceptum unicum faciliusque non impluerit nec brevi tempore, nullā licet regiōne, quālibet

berè sibi non excitauit, pulsatus; sed ipsum frigescit ex solâ variabilitate ingenij, manifestum est, quod sine auxilio speciali impotens moraliter fuerit, ad omnia bona virtutis moralis, non tantum supernaturalis, præstanda per mille annos vitæ, & ad omnes tentationes collectivè superandas, quas voluptatis & curiositatis studio in seipso libere excitat poterat, ex intrinseca indifferentia & mutabilitate. Vnde solum in eo inter naturam integrum

& lapsam discrimen collocat Augustinus de bono perseuer. c. 7. Quod natura integra absque difficultate & speciali adiutorio poterat diu ab accepiâ iustitiâ non cadere, & à Deo per transgressionem præcepti non recedere: lapsa autem non nisi cum difficultate per gratiam Christi abundantiorem potest. Audiatur August. *Qui non infertur in tentationem, non discedit à Deo. Non est hoc omnino in viribus liberti arbitrii, quales nunc sunt: fuerat in homine antequam caderet. Quia libertas voluntatis in illius prima conditionis præstantia quantum valuerit, apparet in Angelis, qui diabolo cum suis cadente, in veritate ficerunt, & ad securitatem perpetuam non cadendi peruenire meruerunt. Post casum autem hominis non nisi ad gratiam suam voluisse pertinere, ut homo accedat ad Deum: neque nisi ad gratiam suam voluisse perimeri, ut non recedat à Deo. Ad gratiam igitur suam vult nunc Deus pertinere ut non tantum ad ipsu per bona opera accedamus, sed etiâ ne per mala ab eo recedamus: id: in naturâ autem integrâ potuit diu homo & Angelus integris arbitrij viribus à Deo non recedere per mala opera; non potuit autem eisdem arbitrij viribus sine gratiâ ad Deum accedere quod est potuisse illos acceptum præceptum non violare, non autem per meritoria opera sine gratia ad eum peruenire. leg. Ang. ser. 13. de verbis apost. c. 11. cætera de naturâ pura n. 384.*

Discrimen
nature in-
tegra la-
pse. vide
scil. 9.

qui peculiare auxilium per Christum: quia talis directio specificatur à fine, ad quem dirigitur. 3. Excludit omne miraculum, quo posset Deus naturales scientias humano intellectui infundere. Licet tunc scientia esset naturalis quoad entitatem, naturalique via ab ingenio humano comparabilis, modus tamen censeretur supernaturalis. Vnde ratione talis modi requireret speciale auxilium & illustrationem Dei.

Dico 1. In nullo statu humanus intellectus eget

33.

peculiari auxilio Dei ad quodlibet verum naturale cognoscendum: tametsi ad omne verum naturale collectivè, & absque errore intelligendum, eget peculiaris auxilio Dei, distincto à beneficio creationis. Omnes tamen veritates naturales, sine illo errore humo cognoscere potuissent in statu innocentie & iustitiae originalis, ex vi illius peculiaris patrocinij; quo Deus humanam naturam in eo statu

*Non eget ad
quodlibet
verum;*

positam protegebat. 1. Partem probat S. Doct. I. 2. q. 109. art. 1. quia quævis forma suâ natura potens

est in omnem effectum sibi proportionatum: sed quodlibet verum naturale distributiū sumptum est obiectum proportionatum intellectui humano: ergo poterit illud absque peculiaris illustratione cum solo concorsu generali primi mouentis intelligentie. Minor constat: intellectus n. humanus est

*Eget ad
omne col-
lectio.*

virtus naturaliter ordinata ad verum naturale cognoscendum, sicut lux ad illuminandum, iuxta illud ad Rom. 1. *Inimicibilia Dei à creatura mundi, per ea, quæ facta sunt, intellectus conspicimur; semperna quoque eius virtus & dimittit. 2. Pars prob. licet tota*

*collectio veritatum naturalium sit naturalis, & quoad entitatem non excedat vim potentie intel-
lectus naturalis, excedet vim potentie intellectus naturalis, excedit tamen illam quoad im-
pedimenta & conditions, quas includit, ut omnino*

*censeatur impossibile, humanum intellectum eas omnes absque errore sine speciali auxilio Dei attingere, tum propter imbecillitatem luminis na-
turalis, non valentis singula & omnia vera natu-
ralia sine aliquo errore penetrare, praesertim cum illa non cognoscat per species proprias, sed alienas, à sensibus emendicatas: tum propter profun-
das obscuritates & impedimenta, quibus natu-
rales veritates obvolumuntur. Quare, uno excepto*

*Adamo, qui has scientias à Deo infusas accepit, nullus haec tenus eam perfectè acquisivit. Quod non solum est signum, eas non posse absque spe-
ciali auxilio comparari, sed nec Deum ad eas com-
parandas haec tenus suum præstissime auxilium. Quæ*

doctrina non solum vera est de homine lapso, sed etiam in purâ, atque integrâ naturâ constituta. Nam etiam in statu integrâ naturâ poterat homo errare, & interdum seipsum à studio cessare, & in alijs curis animum occupare: quamuis facilius in

*eo statu potuisset, & plures veritates naturales in-
telligere, & citius purius quæ eas attingere; eo quod nulla suis est in eo statu passionum rebellio & pug-
na, quæ à contemplatione veritatis animum vehe-
menter abducunt.*

*Tertia pars constat: quia in statu innocentie, teste Augustino 14. de Cenit. cap. 10. Erat deni-
nitatio tranquilla peccati, qua manente, nullum omnino aliquid malum, quod contristaret, irruerat. Ex quo*

*infert S. Doctor. I. p. qm. 94. art. 4. in illo statu nullum etremum esse potuisse, cum error sit maxi-
mum malum naturæ intellectus. Ex aliâ parte*

tranquillissima quies, & summa pacatio omnium passionum, cum perfecta subordinatione corporis ad animum, maximè conducebat ad naturales scientias capessendas. Non enim in eo statu homi-

*Quid
auxilium
speciale?*

32.
*An requiratur speciale auxilium Dei ad cog-
noscendas veritatem naturales, ac
supernaturales?*

*P*er speciale auxilium Dei intelligitur hic quæcunque mentis illustratio, specierum infusio,phantasmatum coordinatio, peculiaris divinæ prouidentie directio, quæ quis speciali motione Dei adiuuetur ad verum cognoscendum. Et quidem certum est, requiri peculiare auxilium ac privilegium ad cognoscendas veritates naturales futurorum contingentium, & secretorum cordis; quia licet hæc naturalia sint quoad entitatem, sunt tamen supernaturalia quoad modum: indigent n. peculiari revelatione divinâ & mentis illustratio-ne, quæ indebita est omni naturæ creatæ. Sola igitur controversia est de veritatibus purè naturalibus, quæ sine peculiari revelatione, vel propriâ invenzione, vel aliorum doctrinâ sciri possunt: quæ duplicitis sunt generis: aliae naturales spectantes ad vniuersalem Philos. naturalem; aliae morales per-tinentes ad solam Philos. moralem. Ab his excludit 1. omnem veritatem Theologicam, sive illa in sola contemplatione veritatis consistat, sive ad proxim dirigitur: quia cum necessariò pendeat ex aliquo principio revelato, eget peculiari influxu fidei, à quâ omnis conclusio Theologica effectivè penderet. Vt se. I. disp. 1. sect. 4. Excludit 2. omnem finem extrins. ad quem ex intentione operantis quilibet veritas naturalis dirigì posset: tunc enim certum est, si illa directio sit ad finem supernar. re-

*Veritatis
naturales:*

De Fine. Tom. 3.

C C

33.

nes nati fuissent cum scientijs, sed eas propriâ inventione, vel aliorum instruccione & disciplinâ comparassent, ut exp̄l̄s ex S. Dicit. 1. p. qu. 96. art. 3. Ceterum hoc inter statum integræ naturæ, & statū innocentij fuisset discrimen (vix vlli dubiū esse potest) quod sicut in statu integræ naturæ contingere potuisset error, ita ad omnes scientias naturales sine errore in eo statu addiscendas opus fuisset peculiari prouidentiâ Dei, distinctâ ab eo dono, quo naturam humanam integrā & rationi subiectam in eo statu conseruasset. In statu vero innocentij sat fuisset peculiaris illa protectione, quā naturam humanam in eodem statu protegebat, nam in eā protectione includebatur h̄c deuictio erroris.

34.

Reff.

Obijc̄es: Quod huic occurrat talis cogitatio, quā verum attingat, non est ex solo beneficio creationis, sed ex peculiari prouidentiâ Dei, qui ex certa scientia, & intentione hoc decreuit: alias enim concederetur omnib. ergo etiam ad singulas veritates naturales cognoscendas distributiū requiritur peculiari prouidentia Dei. Resp. ex eo quod vna eademque cogitatio non occurrat omnibus, non est efficax argumentum, quod illa ex peculiari prouidentiâ Dei proueniat, cūm prouenire possit ex naturali dispositione causarū naturalium, tam internarum, quām externarum. Nam sicut beneficiū creationis non omnes aequaliter participant, sed minus alio participat, qui excellentiorem sortitus est naturam, nobilisq; ingenij temperamentū; ita non omnes eodem modo veritatem, & primam de rebus cognitionem formant. Adde assecutionem veritatis non consistere in primā cogitatione, quę nobis naturaliter oboritur, sed in discursu, qui ex illa ortum dicit. Non negaverim tamen, ad peculiarem prouidentiam Dei interdum spectare, quod hic potius, quām ille ad studia literarum applicetur, & diligatur. Sop̄e enim Deus ob suos occultos fines unum posuit, quām aliud ad tales artēs, studiūve dirigit: In assequenda tamen veritate non eget peculiari auxilio, aut prouidentiâ Dei, distinctâ ab vniuersali concursa, quo vniuersas creaturas ad suos naturales fines dirigit,

35.

Fund. Arim.

Fund. nostra affer.

Dico 2. Potest intellectus humanus multas veritates practicas, non tamen omnes, absque speciali auxilio & illustratione Spiritus S. cognoscere. Assertio communis est: et si quoad 1. part. sit contra Arim. in 2. dist. 26. quest. 1. art. 1. concl. 2. quivult, si posset homo abique speciali auxilio Dei cognoscere, quid agendum, quidve non agendum sūt in ijs, quę ad moralem vitam spectant, sequi, quod vel ignoratię vulnus ex peccato Adz non contraxisset, vel à tali vulnerē se seruaret. Concordat Caprolus in 2. dist. 28. qu. un. art. 3. ad argu. Grego. con. 1. concl. Confirm. ex illo 2. Corin. 3. Non sumus sufficiētes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis. Fundam. assert. multe sunt veritates practicas ad moralem scientiam spectantes, quę naturalem virtutem intellectus humani non excedunt: poterit igitur eas absque speciali motione Dei cognoscere. Vnde Propheta Ps. 4. interrogans in persona peccatorum, quis nobis ostenderet bona: non alium bonorum ostensorē assignat, quām naturale lumen rationis, quo signata & illustrata est anima rationalis, quę tanquam denarius, inquit hic August. signatur regis imagine. Cui concordat Paulus ad Rom. 2. Gentes quę legem non habent, natura altera, quę legis sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis: Leg. August. lib. de Spri. & lib.

cap. 28. Confirm. vel loquimur de vniuersalissimis moralis scientiæ principijs; & de his eadem est ratio, ac de philosophia naturali: vel de ijs conclusionibus, quę immediatam connexionem habent cum huiusmodi principijs; & hę non minùs quām speculatiuę, ex vniuersalibus principijs naturali discursu eruuntur: quin tanto facilis ista ex principijs practicis, quām ille ex speculatiuis deducuntur; quanto facilis cognoscit rusticus reddendum esse alteri depositum, quod ex hoc principio pratico deducit, Quod tibi vis, alteriferis; quām terram esse rotundam, quod ex alio speculatiuo inferitur: Omnes partes terra aequaliter ad centrum tendunt. Observandum tamen est, nos hic non loqui de cognitione morali, prout includit practicum imperium voluntatis, quod ad executionem operis extendit, sed de practicā dunt taxat cognitione veritatis secundū omnes suas morales circumstantias prout hic & nunc executa possit, abstrahendo tamen ab executione, vel pratico imperio executionem intimante: de hac enim eadem est difficultas, ac de actuali executione operis honesti, de quā seq. seq.

Ex his facile constat 2. pars assert. de quā eadem, vel fortè maior est ratio, ac de veritatis speculatiuis collectiū sumptis, quas assert. 1. docui, ob multa impedimenta, quę includunt, absque speciali auxilio Dei omnes sine vilo errore ab intellectu humano in hoc statu naturæ lapsę non posse cognosci: Timida enim sunt, Sapient. 9. mortalium cogitationes, & incerta prouidentia nostra. Corpus enim quod corruptitur, aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantes.

Ad fund. Arim. non inficior, hominem per peccatum contraxisse vulnus ignorantie, multò n.

plura, & maiori cum facilitate & perspicuitate non modò quoad moralem, verum etiam quoad naturalem Philosophiam didicisset in statu innocentiae, quām de facto discit in statu naturæ corruptę. Negari tamen non potest, quin aliquas veritates tam naturales, quām morales sine peculiari auxilio Dei assequatur in hoc statu naturæ lapsę: aliqui non tantum quoad dona gratuita supernata, sed etiam quoad perfectiones naturales, immutata fuissent per peccatum natura. Ad confirm. Paulum intellige, de cognitione excitante & immutante affectum ad opus meritorium æternę glorie: in quo sensu illam exponit Aranfīc. 11. can. 7. ubi illum condistinguit ab operibus naturæ, & solum docet, nos, iuxta Apost. idoneos non esse cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, Quod ad salutem pertinet vita eterna. ita & canon 9. assertit, Divini munieris esse, cūm recte cogitamus. & 22. Nemo habet de suo, nisi mendacino & peccatum. Si quis autem habet homo veritatem aīque iniuriam, ab illo fons est, quem debemus fissire in hac eremo. Nota rō veritatem, non tam significare notitiam, excitantem ad opus meritorium, quām opus studiosum dicendi verum, oppositum operi malo dicendi fallūm.

Paulò difficilior est Canon 4. Mileuit. II. in quo decernitur, gratiam Dei per Christum nos adiuvare, ut per ipsam nobis reueletur & aperiatur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus. Item nos habere gratiam per Christum tam ad scientiam, quę teste Paulo inflat, quām ad charitatem, quę edificat: Cūm sit verumque donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus. In quo illud difficultatem facessit, quod doceat, gratiam Christi necessariam esse ad scientiam, quę inflat. Scientia n. quę inflat, non est quę ad opus bonum mouet, sed potius quę,

Ad Arim.

fundam.

Concilium
Aranfīc.
num.37.
Mileuit.

quà, ad Rom. 1. Cùm dicerent se esse sapientes, stulti facti sunt. Ergo ex mente Concilij, gratia Christi non solum requiritur ad scientiam, quæ ad præcepta Dei seruanda mouet, sed etiam quæ in solâ notitiâ naturalis veritatis consistit, hæc enim est quæ inflat. Variè hic locus exponi solet. Mihil ea expositio prob. quæ docet, Concilium h̄i loqui de notitia vniuersæ legi tam naturalis, quā su-pernat. quæ peculiari eget reuelatione per Christum. Fuit enim hic canon sanctus contra Pelagi. qui, ut constat ex Epist. 90. August. assertebant, gratiam tantum requiri ad cognoscendam legem, sine naturaliter in corde conscripsum, sine in literis datam, non ad implendam, ad quam sufficere putabant vires naturales liberi arbitrij. Ad hunc ergo errorem refellendum docet Concilium, gratiam Christi non solum requiri ad notitiam legis, sed etiam ad implendam legem. Intelligi notitiam legis non solum naturalis, sed etiam supernat. constat. Quia per ipsam, inquit, nobis reuelatur & aperitur intelligentia mandatorum. Notitia autem legis supernat. esti peculiari auxilio nobis communicetur, n̄l tamen obstat, quin possit esse nobis occasio superbiz, sicut & reliqua dona gratuita. Noluit itaque Concilium docere, gratiam Christi requiri ad inflationem, quæ est peccatum occasionatum ex scientiâ habita per Christum, sed ad scientiam ipsam, reuelatione nobis communicatam.

Sed instat Grego. 1. Sancti veri cognitionem à Deo postulant, Ps. 118. Gressus meos dirige secundum eloquium tuum. 142. Noem fac mishi viam, in qua ambulem. Sed oratio est signum necessitatis gratiae, non n. à Deo peritus, quæ in nostra sunt potestate: ergo veri cognitio in nostra non est potestate. 2. Ex notitia veri moralis acquiritur prudentia: nemo sit prudens sine peculiari dono Dei: ergo nec sine peculiari dono Dei cognoscere potest verum morale. Minor prob. perfecta prudentia semper connexa est cum reliquis virtutibus moralibus: quas nemo sine speciali auxilio Dei acquirere potest omnes; ergo nec prudentiam; nec verum morale. Resp. ad 1. Sanctos in suis orationibus non postulare à Deo notitiâ veri naturalis, aut moralis, nisi quatenus ea affectum mouet ad opus bonum exercendum. Sic David postulauit à Deo dirigi, ne illius dominaretur iniquitas; ut in via Domini ambularet; ut inflictiones Dei ficeret. Ad 2. perfecta prudentia non acquiritur quâcunque notitiâ veri moralis, sed tantum practicâ & operatiuâ, ad quam an requiratur auxilium Dei per Christum, dicam scilicet. Aliquam autem prudentiam ex speculativa notitia multarum veritatum moralium, & practica memoria plurimarum operationum præteritarum, acquiri posse sine peculiari gratia per Christum, nullum est absurdum, præsertim cùm hæc qualis- cunq; imperfecta & inchoata prudētia non necessariò debeat esse connexa cum reliquis omnibus virtutibus moralibus, n̄li in gradu perfecto.

altera pars
quæst.

DE VERO SVPERNATURALI.

41. **D**uples distinguitur verum supernat. alterum quoad modum tantum, alterum quoad substantiam. Illud, quia in entitate naturale est, & solum dicitur supernaturale ex modo, quo sit, præter exigentiam naturæ; ut visus cæco restitutus, homo à mortuis resuscitatus, naturalis scientia immediatè à Deo infusa, cognosci potest absque speciali auxilio Dei. Vnde genitores naturaliter cognocebant umionem inter animalia & corpus Lazari resuscitati, Christi humanitatem in utero Virginis Tom. 3. De Fine.

miraculosè formatam, scientias naturales Adamo, Salomonis infusas: nam hæc omnia, cùm sint in entitate naturalia, continentur intra sphæram obiecti naturalis intellectus creati. Sola igitur controuer-sia est de vero supernat. quoad substantiam. Quod duplicitate cognosci potest, euidenter, obscurè; & obscurè adhuc duplicitate, vel ex testimonio diuino, vel humano. His adnotatis,

Dico 1. Nullum verum supernat. quoad substantiam cognosci potest cognitione certa & infallibili, absque speciali auxilio per Christum. S. Tho. I. 2. qn. 109. art. 1. & Scholast. paucis exceptis. Colligitur ex 2. ad Corin. 3. vbi generaliter docet, nullam cognitionem ex nobis ipsis nos habere posse, sed omnem sufficientiam cogitandi ex Deo esse. Qui locus iuxta declarationem Aranf. II. intelligitur de ijs, quæ ordinantur ad salutem vitæ æternæ. Qnod etiam docuit Milesit. II. can. 4. Aug. lib. I. de gra. Christi con. Pelag. & Calost. cap. 14. vbi loquens de actu fidei, quo ad Christum venitur: Hoc, inquit, arbitriu[m] potest esse solum si non venit, non autem potest nisi adiuuim esse, si venit, & sic adiuuim ut non solum quid faciendum sit, sciat, sed quod sacerdot, etiam faciat. Fundam. nullum verum supernat. quoad substantiam continetur in causis, vel effectibus naturalibus: nequit igitur solis viribus naturæ ab intellectu creato cognosci, sed opus est auxilio aliquo ac lumine indebito: quidquid autem est indebitum naturæ, datur nobis per merita Christi: nam totum id datur nobis per merita Christi, quod fuerat peccato Adæ sublatum: cùm Christus sit perfectus restaurator omnium donorum, quæ peccato protoparentis nobis sublata fuerunt: at omnis perfectio indebita naturæ fuit nobis peccato protoparentis sublata, ut ex præced. diss. scilicet. constat: ergo. Confirm. duplicitate postulumus verum supernat. cognoscere: euidenter, obscurè, certò tamen & infallibiliter: uterque modus exceptus videtur cognoscendi naturalem; ergo ad utrumque requiritur lumen aliquod indebitum per Christum. Minor prob. prior modus cognoscendi euidenter, vel est intuitivus per propriam speciem & notitiam; & hæc cùm sit obiecti supernaturaliter quoad substantiam supernaturalis, atque adeò indebita naturæ: vel abstractivus per proprium effectum, aut causam: at nullus datur effectus vel causa naturalis, quæ euidenter nos ducat in notitiam veri supernaturalis, cùm nulla sit inter naturale & supernaturale euidentis connexionis.

Posterior modus cognoscendi verum supernat. Neque obiectum, sed certò & infallibiliter, haberi non potest, nisi per medium certum & infallibile. Hoc certò autem est sola autoritas Dei per internam illustrationem Spiritus. Sancti immediatè nobis applicata; cùm omne aliud medium extrinsecum, quale esse debet dicens in notitiam obscuram obiecti, sit naturæ fallibile; ad hoc autem medium necessaria est gratia tum reuelationis, quam nec Pelagius negabat, qui alioquin ad omnia opera æternae virtutis meritoria negabat auxilium distinctum à beneficio creationis; tum specialis luminis intellectum confortantis & eleuantis ad assensum fidei certum & infallibilem eliciendum. Prioris gratiæ necessitas colligitur ex eo, quod cùm obiectum credendum sit supernaturale, non potest intellectus creatus ex aliquo effectu, aut causa naturali in illius notitiam deuenire: vnde necessaria est pecularis reuelatio, quâ tale obiectum manifestetur.

Posterioris gratiæ necessitas manifestè arguitur tum à posteriori. Certum n. est ex Trident. sess. 6. ca. 7. dati in nobis habitum fidei infusæ: quilibet habitus

bitus infusus ex Milenit. II. can. 5. & Trident. sess. 6. can. 2. & SS. Patr. contra Pelag. non datur tantum ad facile, sed ad simpliciter posse: ergo iste habitus darur nobis ad comproducendum vna cum intellectu actu fidei. Porro actus, ad quem necessariò prærequiritur habitus supernatur. necessario est quoad substantiam supernaturalis. Tum à priori ex motivo ipso, quo talis assensus elicitor: est enim authoritas Dei reuelantis immediate nobis per diuinam motionem applicata. Quæ cùm nobis obseruat, nequit ad certum & infallibilem assensum intellectum mouere, nisi peculiari illustratio ne Spiritus S. applicata. Confirm. sèpè eadem authoritas Dei cum ijsdem planè signis & argumentis externis credenda proponitur multis, cùm tamen unus credat, ceteris non credentibus. Quod aliunde prouenire non potest, nisi quia sola authoritas Dei extrinsecus tantum applicata per motiu & signa humana, absque internâ motione Spiritus S. non est, ex August. de prædict. Sanct. cap. 6. & epist. 105. ad Sixt. apta mouere intellectum ad certum & infallibilem assensum fidei: alioqui cuicunque applicata ad eundem semper assensum moueret: siue quia medium scientificum de se aptum est mouere intellectum ad assensum certum & evidenter, cuicunque applicatur, ad eundem semper assensum mouet.

48.
Auxilium
ad verum
supernat.
cognoscendi,
requiri-
tur ad
modum &
substantia
actus.

49:

Ratio

50.

Duplic.

manifestaturum beatis in cælo, an aliquis probabi- modus cog- liter potuerit hoc asserere: 2. post factam reuelationem noscendi tionem, an possit tali vero reuelato, assentiri viri- verum su- bus proprijs, saltem probabiliter.

Dico 2. Potuit intellectus angelicus, & hu- 52. manus, viribus proprijs probabiliter tantum & opinatiuè asserere aliquod verum supernat. ante- rationem quam fuisset reuelatum. Fundam. inter vera su- pernat. non nulla sunt, quæ connexionem habent cum veris naturalibus: igitur ea saltem probabiliter posset intellectus creatus viribus proprijs cognoscere: nam ea omnia viribus proprijs enunciare potest ut vera, in quorum noticiam aliquo modo per effectus & discursum natur. peruenire potest. Antec. constat allato exemplo. Quod n. Deus possit extraordinario auxilio in le ipso videtur, multi censem esse naturaliter evidens, ex eo quod Deus est aliquo modo viribus naturalibus ab intellectu creato attingibilis, vt tom. I. disp. 9. sect. 2. Ex alia verò parte etiam iuxta principia naturalia probabile apparet, quod animæ eorum, qui in hac vitâ honestè innocenterque vixerunt, habitu- se sint in alia vitâ aliquod præmium. Igitur intellectus creatus naturali discursu probabiliter tan- tum & opinatiuè enunciare potuisset, Deum se ip- sum manifestaturum talibus animabus. Idem pro- babiliter asserere potuisset de pœnis æternis debitiis animabus peccatibus hinc decedentibus. Ea- dem probabilitate asserere potuisset futurum iudicium, et si has veritates ne probabiliter quidem asserere potuisset cum ijs omnibus circumstantijs, cum quibus nobis reuelatae sunt: cùm multæ sint, quæ nullam habent, ne probabilem quidem cum effectibus & discursu naturali connexionem.

Dico 3. Post factam reuelationem alicuius obiecti supernat. potest intellectus creatus viribus proprijs illi assentiri, assensu moraliter tantum certi- 53. to ex motu humano, non infallibili & ex mo- tivo diuino: S. Tho. 2. 2. qu. 5. art. 2. vbi admittit in dæmonibus fidem naturalem circa mysteria reuelata iuxta illud Jacob. 2. Demones credunt & contemnunt. & ar. 3. vbi concedit in heretico as- sensum fidei acquisitæ in vnum artic. reuelatum, & non in alios: & Alber. in 3. dist. 23. art. 6. Bonav. art. 2. qu. 2. & 3. Scot. qu. un. §. de 1. & ad 1. Richar. art. 7. qu. 3. ad 3. Duran. qu. 6. nu. 8. & in 2. dist. 28. qu. 1. Rubi. in 3. dist. 23. qu. 1. ar. 2. Ocha. in 3. qu. 8. Almai. qu. 3. concl. 1. 2. 3. & 4. Capro. dist. 24. art. 3. ad argu. Sc. con. 2. concl. Palat. in 3. dist. 23. disp. 7. §. secunda, & in 2. dist. 28. disp. 2. concl. 1. & 2. Caiet. 1. 2. qu. 109. ar. 4. §. obviat: Sot. lib. 2. de nat. & gra. cap. 8. Veg. de inst. 8. qu. 9. ad argu. Bannez 2. 2. qu. 5. ar. 2. & qu. 6. art. 1. Molin. in concor. q. 14 art. 13. disp. 7. Bellar. lib. 6. de gra. & lib. arb. cap. 3. Medin. I. 2. qu. 109. ar. 1. ad ult. arg. ad 2. 3. 6. & 8. Cariel. ibid. dub. 3. §. 4. conclus. vñ. Suarez 10. 1. de gra. lib. 1. cap. 10. & communis aliorum, contra Vasquez 1. 2. dupl. 186. nu. 20. & dupl. 201. nu. 8. Assensus ex mo- 54. tiuo humano in mysteria reuelata, alter purè natu- Duplex af- ralis, tam quoad substantiam, quam quoad mo- sonfus ex dæmonibus in pernat. qualem assensum habent dæmones, & ha- mysteria reuelata. retici: Alter naturalis quoad modum, præparans intellectum ad assensum supernat. fidei infusa. Assertio est de assensu purè naturali, qui nullo modo disponit intellectum ad assensum supernat. fidei Theol. propter rationes in 1. assert. adductas. Quamuis non desint ex antb. cit. qui assertionem intelligent etiam de assensu disponente ad assen- sum fidei Theologicæ. Assertio sic explicata, Prob. 1. ex Ioann. 5. ipsa opera, qua ego facio, testi- 55. ogenium.

Alia controversia. An possit intellectus creatus proprijs viribus absque nouo beneficio superad- dito, probabiliter saltem & opinatiuè cognoscere aliquod verum supernat. Ratio dubit: verum su- pernat. est extra sphæram intellectus naturalis: igitur nullo modo poterit viribus proprijs attingi.

Disting. modus cognoscendi verum supernat. 1. ante factam reuelationem, v. g. Deum scipsum

monium perhibent de me. Et, scrutamini scripturas; illae sunt, quæ testimoniūm perhibent de me. Igitur qui videbat miracula à Christo facta in confirmationem alicuius veritatis ab ipso attestare poterat assensu naturali, moraliter tantum certo, tali veritati assentiri: ut de facto assentiebantur dæmones, & quidem tanto certiori assensu, quanto perspicaciūs penetrant vim miraculorum, in quorum veritatem cogebantur assensum præbere; quam vim propter imbecillitatem luminis penetrare non vallet homo; idēc adhuc ijs visis, non cogitur in eorum veritatem assensum præbere. Præterea sicut possumus conferendo unam historiam humanam cū malā, multa fide naturali credere, de Arist. Plato. & reliquis antiquis: ita conferendo, quæ ante de Messia in Scripturis predicta fuere, cum ijs, quæ de facto euenerent, multa fide humana de Christo credere, nunquam tamen assensu certo & infallibili, ut credimus fidei infusa. De quā *Ioan. 6. 23.* *Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à patre meo.* Ad Christum n. venire, teste *August. lib. de bono perscr. cap. 14.* & alibi, est in Christū credere. & ad *Fp. 2. 9.* *Gratia estis saluati per fidem,* & hoc nō ex vobis, *Deinde donum est: Aranc. II. can. 6.* & *Trident. scđ. 6. can. 3.* non posse hominem credere ut oportet, sine Spiritu S. adiutorio. Quæ particula, ut oportet, ita probat hanc 2. part. assentiri. Ut priorem apprimè confirmaret. Nam credere ut oportet, ut *Trident.* declarat, est ita credere, ut credenti *infestationis gratia conferatur*, quod est credere assensu supernat. & infallibili ex testimonio primi veritatis Spiritu S. illustratione immediatè applicato.

*Prob. 2. ex August. de bono perscr. cap. 14. Ex quo apparet ex habere quosdam in ipso ingenio Diuinam naturaliter munus intelligentia, quo moueantur ad fidem, si congrua suis membris vel auidient verba, vel signa consipient: & tamē si Dei altiore iudicio à perditionis massa non sunt grata predestinatione discreti, nec ipsa eis adhibentur vel dicta diuina vel facta, per qua possint credere, si audiarent utique talia, vel viderent. ubi August. ad munus naturalis intelligentias refert assensum fidei humanae in mysteria reuelata, si congruis verbis vel signis proponantur. alias sgpè cōtra Pelag. & Semipelag. docet, quodcumque initium fidei Christianæ reducendum esse in peculiarē gratiam Mediatoris. Vnde *lib. 1. retract. cap. 23.* retrat̄at sententiam, quā in expositione *Epist. ad Rom.* docuerat, *nostrum esse credere & velle, Dei autem dare credentibus & voluntibus facultatem bene operandi.**

3. Nihil est in obiecto supernaturale: igitur poterit intellectus creatus viribus proprijs assensu naturali in illud tendere, ut in quodcumque obiecto intra suam sphærā contentum; seu nihil habens supernaturalitatis. Antec. prob. duo sunt in tali obiecto; ipsum materiale, & motuum formale, propter quod potest intellectus assentiri fide humanae in mysteria reuelata: at neutrū est supernaturale. Non primum, 1. quia illud non debet cognosci in se, sed solum abstracte & confusè: ut hoc obiectum, *Deus est unus & trinus,* ut creditur sive fide humana, sive divinā, sufficit ut cognoscatur tantum abstractum & confusum, per simplicem duntaxat apprehensionem terminorum eomodo, quo Deum naturaliter cognoscimus ut unum. 2. Quia materiale obiectum fidei non solū apprendi debet ab eo, qui assentitur, sed etiam ab eo, qui dissentit; cum non nisi cognitus dissentire valeamus: sed potest naturaliter intellectus dissentire obiectis reuelatis: ergo naturaliter potest ea apprendere. Neque secundum: nam vel illud est autoritas creata proponentis, & ra-

tiones humanae, quæ obiectum materiale reuelatum reddunt evidenter credibile, vel signa & miracula, quæ in illius confirmationem fiunt: sed nullum horum excedit sphærā motu naturalis, ut patet in heretico & dæmoni, quorum ille properat hæc motiva naturaliter assentitur aliquibus articulis fidei, hic verò omnibus.

Confirm. etiam si authoritas Diuina possit immediatum motuum fidei infusæ & acquisitæ, semper tamen sub diuerso respectu: illius motuum est, ut immediate applicata per infallibilem motionem Spiritu S. huius verò ut immediatè applicata per testimonium humanum, vel per signa externa, vel per lumen & discursum naturale. Vnde semper proximum motuum fidei infusæ est aliquis respectus supernat. neq; authoritas diuina, ut stat sub respectu ad illustrationem supernat. Spiritu S. proximum verò motuum fidei acquisitæ est aliquis respectus naturalis, neq; ipsa authoritas diuina, ut stat sub testimonio humano, vel signis & miraculis externis, vel sub respectu ad lumen & discursum naturalem, quo applicata intellectui mouet ad assensum naturi fidei acquisitæ.

Ceterū non inficiat, talem assensum fidei humanae interdum præberi ab intellectu hominis in mysteria reuelata ex peculiari directione Spiritu S. ut *Ag. 16. de purpurā,* cuius intellectus à Domino dirigebatur, ut attendere ret ad verba Pauli: 1. quia plerumque in homine fides humana est prævia dispositio ad diuinam: 2. quia, cū homo non habeat eam perspicacitatem & soleritatem, quam habet dæmon, in penetrandis motiis & rationibus naturalibus, eget plerumque directione aliquā, siue quā solus intellectus cum lumine tantum naturali non posset talem assensum præbere. Hoc tamen nostræ assertioni non obstat, quæ ut sit vera, sufficit, ut aliquando saltu posset cum solo generali concursu Dei in tale obiectum ferri, etiam si de facto in illud semper feratur ex peculiari motione Dei, non quidem ut simpliciter necessaria ad substantiam actus, sed vel ad maiorem facilitatem & intensiōnem actus, vel certè ad aliquam meritit congruitatem: quia cū talis actus soleat esse dispositio & preparatio ad fidem diuinam; nulla autem dispositio queat, ne quidem de congruo esse meritoria doni supernat. nisi sit ex peculiari auxilio Dei per Christum; probabile est, quod de facto omnis actus fidei acquisitæ in mysteria reuelata sit ex peculiari auxilio Dei per Christum.

Ex dictis colliguntur discrimina inter assensum fidei acquisitæ & infusæ. 1. Assensus fidei acquisitæ semper est in substantiā naturalis, etiam si sit ex peculiari directione Dei. Hæc enim directione non semper est ordinis supernat. sed naturalis, indebita tamen naturæ, in his circumstantijs positiæ: cuiusmodi solet esse vel maior confortatio luminis naturalis ad melius penetranda motiva credibilitatis, vel coordinatio specierum ac phantasmatum ad mysteria reuelata faciliter percipienda, vel directio ad finem supernat. ad quem omnis peculiaris directio Dei per Christum ordinatur. Assensus verò fidei infusæ semper est in substantiā supernaturalis, cū ad illum semper concurrat principium supernat. ex parte efficientis, & motui, quod est authoritas diuina per Spiritus S. illustrationem immediatè mouens. 2. Assensus fidei acquisitæ non habet eam certitudinem, quam habet assensus infusæ, ratione proximi motui. Primum n. motuum huius, est authoritas diuina per infallibilem Spiritus S. excitationem intellectui humano applicata, illum immediatè mouens ad assensum præ-

62.
Tertium.

bendum, propter solam auctoritatem Dei attestantis, lumine supernat. inmediatè applicatam. Illius motuum, est auctoritas creata, & motua humana, vel externa signa & miracula, aut etiam auctoritas Divina naturali tantum discursu intellectui applicata. 3. Quod ex praecedente immediatè deducitur, est, quod motuum formale fidei acquisitæ non est natura sua infallibile, nisi quantum substat extrinsecæ prouidentia Dei, qui tali medio utitur ut instrumento ad suam auctoritatem per huiusmodi signa & motua naturalia hominibus attestanda, ut euidenter credibilem. Motuum verò formale fidei infusæ sua natura est infallibile; est enim auctoritas Divina immediatè applicata per Spiritus S. motionem, quæ est participatio Divini lucis, quod est certius & infallibilis quolibet lumine & discursu naturali, quo eadem auctoritas Divina ad assensum fidei acquisitæ applicatur. 4. Omnes assensus fidei infusæ sunt eiusdem speciei specialissimæ: cum nitantur eodem motu formalia auctoritatis divinae, per illustrationem Spiritus S. intellectui humano immediatè applicata: at non omnes assensus fidei acquisitæ sunt eiusdem speciei specialissimæ, sed varijs iuxta varietatem motuorum, ex quibus elicuntur. 5. Omnes assensus fidei infusæ sunt æquæ certi, excedentes quamcumque certitudinem non solum fidei acquisitæ, sed cuiuscunque scientiæ naturalis. Assensus verò fidei acquisitæ non sunt æqualis certitudinis omnes, sed unus alio certior, prout fuerit motuum, ex quo elicetur; & lumen, quo motuum ipsum applicatur. Vade distingui solet certitudo fidei humanae, suprema, media, infra: suprema, quæ tantam habet evidentiæ credibilitatis, ut intellectum moraliter cogat ad assentendum, nullumque relinquat dubitandi locum: ut Romam esse, Aristotelem fuisse, mundum creatum esse ante eos, qui nunc vivunt. Media, quæ licet non habeat tantam evidentiæ credibilitatis, nullus tamen sanæ mentis de cù dubitare potest; ut quod ministri Ecclesiæ, dum sacramenta conficiunt, veram habeant intentionem: quod matres diligant proprios filios. Infima, quæ adhuc miorem habet credibilitatis evidentiæ, ut plurimum tamen fallere non solet, ut quod viri prudentes & sancti in dicendo non fallant, quod filij diligent parentes, uxores maritos. Ex his constat, fidem humanam distingui ab opinione: opinio n. semper est cum formidine oppositæ partis: at non omnis fides humana est cum formidine oppositæ partis, ut constat saltem de primâ fide, quæ supremam habet moralem certitudinem.

63.
Quartum.64.
Quintum.Fides hu-
mana di-
stinguitur
ab opinione.

65.

66.

Obiecties. Hæc sent. videtur coincidere cum errore Pelag. & Semipelag. illi n. assertebant, posse reuelationem, posse intellectum creatum viribus proprijs absque viro speciali auxilio mysteria reuelata credere: hi admittebant in mysteria reuelata fidem imperfectam, prope rjs viribus elicitam, quæ precedet fidem perfectam & infusam. Vterque error datur à Conc. Arauf. 2. can. 6. Resp. Longè alium fuisse errorem horum hereticorum, ut constat ex cit. Conc. & August. illos ubique impugnante. Priores n. concedebant, fidem Christianam ad salutem necessariam, elici posse solis viribus naturæ: posteriores aliquod initium fidei, quod saltem esset moralis dispositio ad imperandam fidem salutarem. Nostra sent. neque conuenit cum Pelag. cùm absolute affirmat, fidem Christianam ad salutem necessariam, esse purum donum Dei, nec cum Semipelag. cùm nullum admittat initium fidei, solum naturæ viribus inchoatum, quod aliquâ ratio-

ne sit moralis dispositio, ne remota quidem, ad fidem Christi saluti requisitam.

Pater ad rationem dub. est o. n. obiecta reuelata sunt supernaturalia, non tamen ut sic in illa ferri potest intellectus naturalis; sed ut stat sub motu & modo cognoscibilitatis naturalis. Sicut enim obiectum naturale, ut stat sub motu & modo cognoscibilitatis supernat. est cognoscibile supernaturaliter: ita obiectum supernat. ut stat sub motu & modo cognoscibilitatis naturalis, est cognoscibile naturaliter. Eadem quippe auctoritas diuina, ut stat sub respectu luminis & applicationis supernat. est cognoscibilis supernaturaliter; ut stat, sub respectu luminis & applicationis naturalis, per rationes & discursum naturalem est cognoscibilis naturaliter.

S E C T I O . III.

*Quid possit humanum arbitrium ex solis vi-
ribus naturæ in ordine ad actus vir-
tutum moralium?*

Primus error fuit Pelagij, ex Augst. lib. de ba- Error Pe-
ref. har. 88. & lib. de Gra. Chriſti, præcipue cap. 1. agij.
3. & 4. & alibi, affirmantis, humanum arbitrium se ipso sufficere, absque alio auxilio indebito ad omnia opera virtutum tam temporalis, quam æterni præmij meritoria, sequere ipsum perducere posse per opera condigna ad supernat. beatit. Distinguebat hic, ex cit. cap. 4. Aug. in homine hæc tria, posse, velle, esse. Posse in natura, velle in arbitrio, esse in effetu collocabat. Primum aiebat, ad Deum propriè pertinete, qui illud creature suæ contulit: reliqua verò duo ad hominem referenda esse contendebat, quia de ipsius arbitrij fonte descendunt. Vnde posse omne bonum, solius Dei esse aiebat, qui hoc posse nobis donauit, & illud adiuvat suæ lege & doctrina: velle autem ac perficere, nostrum; quia illud pro libertate arbitrij in malum vertere possumus. Quod si interdum Cathol. argumentis coactus, gratiam concedebat, illam in lege tantum & doctrinâ, quæ nobis quid faciendum, vel non faciendum sit, ostendit, collocabat, ad operandum nullam admittebat gratiam, nisi forte ad facilius promptiusque operandum: ut colligitur ex Mil- sit. 2. can. 4. & 5. & varijs Ang. locis.

Secundus error huic oppositus est Lutheri & Caluini, qui omnem humano arbitrio, etiam ad peccandum libertatem adimentes, nullum bo- num ex se operari posse contendunt; liberi ergo ar- bitrij, inquit hic lib. 2. inst. c. 2. n. 7. hoc modo dicetur homo, non quia liberam habeat boni aquæ ac mali elec- tionem, sed quia male voluntate agit, non coactione. Inuehuncque contra vocabulum, libert arbitrij: quod Lutherus, figuratum & titulum sine re, Calu- Fund. nus est. n. 8. seruum & inane nomen, appellat. Quod baref. nee sine ingenti periculo retinet posse ait: & contrà, magno Ecclesiæ bono futurum, si aboleatur. Fundam. tota posteritas ob peccatum primi parentis omnem suam libertatem amisit: vnde quid homo agit, ex necessitate agit, licet ex se non nisi malum agere possit: siquid autem boni in ipso est, non ipsi vna cum gratia, sed soli gratiæ adscribendum esse. Ex quo deducunt omnia opera insi- delium, & eorum qui priuati sunt gratia, esse pec- cata. Ita Calvin. cit. lib. 2. & cap. 3. ad 6.

Orthodoxa veritas neque aedò humanum ex- Veritas Or-
tollit arbitrium, ut necessitatem gratiae saltem ad thodoxæ.
opera

71. opera salutis excludat: nec ita illud deprimit, ut libera eis cooperationem ad quascunque honestas actiones neget: sed cum August. lib. 2. de pece. meritis cap. 18. sic diuinam gratiam defendit, ut humanum non tollat arbitrium: sic liberum assertit arbitrium, ut diuinæ non præjudicet gratiæ.

Vterque error damnatus est: Prior in Concil. Palæst. Milenit. II. Can. 3. 4. & 5. Araus. 2. cano. 5. 6. & 8. & Trid. sess. 6. can. 1. 2. & 3. posterior in Trid. can. 4. 5. 6. 7. & 8. verum prior confutatus fuit à Christo Ioan. 15. Sine me nihil potestis facere: & ad Philip. 2. Deus est, qui operatur in nobis & velle, & perficere. Quem locum sic vrget August. contra Pelag. lib. 1. de Gra. Christi c. 5. Et ut scireni, quia non tantum in eo, quod operari possint (hoc enim & in natura & in doctrina iam acceperant) sed etiam in eo quod operantur, diminutus adiuuatur, non ait, Deus est qui operatur in vobis posse, tanquam ipsi iam velle & operari per se ipso habeant, nec in his duobus adiutorio eius indigent: sed ait, Deus est qui operatur in vobis & velle & perficere. Vt sicut in alijs & maxime Gracie codicibus legitur, & velle operari. Vide si non Apostolus gratia Dei futuros aduersarios sancto Spiritu tanto ante præuidit, & hac duo, id est, & velle & operari. Quia iste ita nostra esse voluit, tanquam ipsa divina gratia non adiuuentur auxilio, Deum dicit in nobis operari. Hæc August.

72. Insignia scripti testi monia

Posterior error confutatur ijs Scripturæ testimonijs, quibus humana libertas assertur. Ecel. 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui, adiecit mandata & præcepta sua, si vulneris mædata seruare, conservabunt te &c. & c. 11. Beatus qui potuit transgreedi, & non est transgressor, facere mala, & non facit. A primo facile se expedire putat Calvi. lib. 2. cap. 5. nro. 18. negando, authorem esse indubitate authoritatis. 2. illum glossando de homine creato in naturâ integrâ, antequâ peccaret.

73. Contra 1. respons. est, quia hic libes à Trident. sess. 4. decr. 1. numeratur inter Canonicos: & antiquissimi Patrum hoc libro ut Canonicum vñ sunt, Clemens Alex. lib. 7. Strom. Cypria. lib. 3. Epist. Ep. 9. Epiph. bar. Anoma. Ambros. lib. 4. de fide c. 4. August. lib. ad Oros. con. Priscilla. Cyrillus Alex. lib. 5. in Ioan. cap. 5. Contra secundam verò est: 1. quia etiam post peccatum dictum est Caro Genesis 4. Sub te eris appetitus eius, & in dominaberis illius. 2. homo per peccatum non potuit amittere id, quod est illi maximè connaturale, cuiusmodi est libertas ad operandum. vide disp. 6. scđ. 1.

74. Enidens ratio contra errorem priorem:

Tandem vterque error rejicitur. Prior sic: repugnat, potentiam viribus proprijs ferti in obiectum extra ipsius sphæram constitutum: Quodlibet supernat. cognoscibile, ut oportet ad salutem, est extra sphæram potentiaz naturalis: ut n. obiectum supernat. attingatur, ut oportet ad salutem, attingi debet, a sensu certo & infallibili: hoc, ut scđ. præced. repugnat intellectui naturali, qui naturaliter non mouetur ad mysteria fidei credenda, nisi ex motu humanis, vel diuinis humano, atque adeò incerto & fallibili modo applicatis.

75. Contra poster. experientia,

Ratio posterior confutatur tum experientiâ, quâvnuusquisque in se ipso cvidenter experitur, posse non consentire, dum consentit, vel consentire, dū non consentit. tum ratione: vñcuique cognitioni respondere debet proportionatus appetitus, ex inductione: sed in homine etiam lapsu est vñiversalis cognitio intellectua, proponens obiectum sub ratione utilis & honesti, comodi & incommodi, boni & mali: Igitur respondere illi debet proportionatus appetitus vñiversalis, & ipdifferens ad omnes istas rationes in obiecto propositas. Vnde cū

sepè non sit maior ratio, cur potius vna ratio trahat voluntatem ad se, quam alia, ipsa voluntas erit, quæ potius ad vnam partem quam ad aliam se determinat. At hoc est, esse liberum: ergo. Neque gratia tollit hanc indifferentiam à voluntate: gratia enim & liberum arbitrium non discordans, ut optimè Ansel. de concordia gra. & lib. arb. malo post initium, sed conueniente ad insufficandum & saluandum hominem. Igitur

76. Catholica sent. longè differt ab errore Calvini, Discrimen & c. hæretici in. assertunt, dari impotentiam sim-

Cathol. & Calvini.

pliciter libertatis, ac infirmitatem, quâ voluntas non est proximè & completem potens ad superandas tentationes passim occurrentes; nec præstd esse auxilium per Christum, quo supererentur; nec Spiritum orationis, quo vires impetrerentur: nullam esse pugnam, multò minus victoriata temptationis ante fidem & gratiam supernat. nisi forte victoriata talis, iuxta quam peccatum peccato supereretur: iudic in actu omni, quo legem quis seruare sibi videtur, ipsum teneri reum alicuius peccati: Omnia opera infidelium esse peccata, & virtutes philosophorum esse virtus: infidelis a se pure negantur esse peccata: Quod sunt propos. damnatae 26. & 68. Addunt insuper liberum arbitrium nihil penitus posse ex amore honesti, nec scipsum amare, quâ honestum est, nec opus ullum facere, quâ bonum rationis, nec vnum dígitum mouere, quâ iustum est. Catholici verò affirman, solam fidei absentiam non sufficere, ut infidelium opera sint peccata, cùm infidelitas sive negativa, sive positiva non informet omnia opera infidelium, quæ proinde ex solo defeitu fidei non sunt peccata, duòmodò ex se non sint difformia naturæ rationali. Addunt, nullam esse talē arbitrii infinitatem, quæ insolubilem inducat necessitatem succumbendi temptationi, quin præstd sine auxiliis per Christum ordinis naturalis, vel supernat. sufficientia ad illam vincendam; aut inspiratio orandi, qua auxilia impetrerentur: proinde ante fidem dari pugnam & victoriata temptationum aliquorū in infidelibus ex amore honesti. Quod inde patet, quoniam aliqua opera infidelium remuneratus est Deus, ut obstetricum Exodi 1. Nabuchodonosor Danielis 4. & Ezech. 24. in quem locum: Et cùm in hoc mihi seruerit, inquit in personâ Dei Hierony. & meam contra Tyrum impleuerit voluntatem, idcirco dabo ei terram Egypti. Eodem modo docet August. lib. 5. de Civit. cap. 15. Deum remuneratum fuisse aliqua honesta opera Romanorum. Atqui nulla peccata remuneratur Deus, cùm nulla ratione possit peccatum esse meritum dignum præmio apud personam, quam offendit. Clarissimum præterea est, quod non tantum peccatores grauiissimi, sed gentiles quandoque ab homicidio, parricidio, stupro, incestu abstinent, quia iustum est ab his abstinere, non solius timore poenæ. Certè naturæ viribus potest homo hęc vitiorū monstra horrere, quia iniusta sunt & rationi difformia: ergo & ipsum vitiorum horrorem amare, quia iustus horror est; siquidem odium iniustitiae est formaliter vel virtuiter amor iustitiae. Quasi verò nulli gentiles legem aut sententiam tolerint ex amore iustitiae: nec possit mater lac filio dare, quia puer; nec Pater patrimonium, quia iustum. Esto philosophi opus virtutis arduum aggredi non potuerint, nisi stimulo gloriolæ addito: nil tamen prouis est rationi humanæ, quam odiisse, quod contra rationem est, & amare quod conformat rationi est, si non sit appetitu sensu repugnans: vbi nulla difficultas aīdi rationem honesti, quis ita perditum credat liberum arbitrium, ut obiectum

Naturalis rationis amor honesti

Declaratur

Quum sibi maximè commensum amare non possit? non ita extincta, depravata, avissa mens humana, quin possit iustitiae pulchritudine delectari, velle sanari, dolere quod mandatis Dei facilijs obediens non possit: imo si rationalis appetitus non posset honestatem appetere, sed solam voluptatem, esset in brutalem cōuersus: quod est planè impossibile.

An humanum arbitrium solius naturæ virtibus, excluso omnis auxilio indebito per Christum operari possit aliquid opus moraliter tantum honestum: Hæc controuer. grauior inter Cathol.

77. Prima sent. negat: *Arim in 2. diff. 28. ar. 1. conc. 1. Maior. q. 1. concl. 2. Capro. diff. 29. ar. 1. e Marfil. in 1. q. 20. ar. 3. prop. 4. & 5. & in 2. q. 17. ad argu. con. 2. supposit. ad 3. Alph. à Castro aduers. bares. lib. 7. v. gratia bar. 1. con. 3. Pet. Sot. de Sacram. punit. sec. 16. Vasquez 1. 2. diff. 190. & c. at multos citat Vasquez pro hac sent. qui oppositum docent, ut Alens. Albert. Abulens. infrā.*

78. Duplex auxiliū gō- nus ex Vasq.

Et distinguit ap. 12. auxilium ordinis supernat. quale requiritur ad opera supernat. in entitate; & ordinis naturalis indebitum naturæ, quod per causas naturales æternâ Dei misericordiæ nobis preparatur per Christum: hoc docet, non illud requiri ad singula opera moralia, omni ex parte perfecta: hanc gratiam ordinis naturalis collocans in congruâ cogitatione, in entitate quidem naturali, indebitâ tamen naturæ, quâ quis prævenitur & excitatur ad opus morale honestum efficiendum. Etenim cum vi solius creationis conseruationisque homo non potius postulet cogitationem congruâ, quam non congruam, peculiare beneficium per Christum à creatione distinctum accipit, quoties congruâ cogitatione excitatus opus morale omni ex parte perfectum operatur. Et licet hoc cogitatio nobis applicetur per causas naturales, hæc tamē applicatio in Deum, qui peculiari suâ prouidentiâ tales causas ab æterno ordinavit, referenda est.

79. Prob. 1. Testimonij Scripturæ. 1. Ioan. 19. Sine me nibil potestis facere. In quem August. et al. 81. ne quisquam putaret saltem parvum aliquem fructum posse à semetipso palmitem ferre, cum dixisset, hic fert fructum multum, non ait, quia sine me parvum potestis facere, sed nihil potestis facere. Sine ergo parvum, sine multum, sine illo fieri non potest, sine quo nihil fieri potest. Secundum 1. ad Corinb. 4. Quid habes quod non acceperisti? in quem locum Ansel. Fecit Deus ut es, & tu fecisti ut bonus es: absit. Si enim Deus dedit ut es, & alius tibi dare potuit ut bonus es, melior est ille qui dedit, ut bonus es, quam ille qui dedit, ut es: sed nullus Deo melior: igitur à Deo accepisti & esse & bonum esse. Eadem fere docet Bernardus de gra. & lib. arb. ante medium. Tertium 2. ad Corinb. 3. Non sumus sufficietes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficiëtia nostra ex Deo est. At ad omne opus bonum præcedit congrua cogitatio: ergo si illam ex nobis habere non possumus, à Deo expectare debemus. Non enim, ut docet August. lib. 2. de bono persener. cap. 8. & 13. In potestate nostra est, cor nostrum & nostra cogitationes. Quis enim, inquit contra duas Epist. Pelagián. lib. 2. cap. 8. potest bona cogitatione ad bonum cor preparare?

Quartum ad Epib. 2. Creati in Christo Iesu in operibus bonis, qua preparauit Deus, ut in ipsis ambulemus. Facti ergo sumus, inquit hinc Ansel. & creati in operibus bonis, quia restitutio liberi arbitrii data est nobis libertas bene operandi, id est, facti sumus habiles ad bene operandum. Et hoc factum est in Christo Iesu, id est, in gratia eius, non in merito nostro. Quia opera bona Deus prædestinando præparauit, præueniens arbitrium nostrum: omne namque bonum à gratia Dei

sumit originem. Quintum ad Philipp. 2. Deus est qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate. Velle, inquit hic Hieronym. operatur Deus in nobis suadendo: suadet congruam cogitationem immittendo; sicut homo homini, consilium dando. Sextum Sapient. 8. Et ut scimus, quoniam aliter non possemus esse continens, nisi Deus det. Sed continentia est opus morale: ergo ad opus morale necessaria est gratia Dei. Cum igitur non sit maior ratio, cur potius ad unum opus morale, quam ad aliud necessaria sit specialis gratia Dei, necessaria erit ad omne.

Prob. 2. ex Concilijs. 1. sit Palæsti. sub Innoc. I. Conc. Pa-

in quo obiectum fuit Pelagio, referente August. 109. epist. 106. col. 3. & epist. 107. ipsum dixisse, gratiam Dei & adiutorium non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege ac doctrinâ; vbi coactus est hanc propos. retractare, & oppositam

ut Catholicam cum Concilio publicè profiteri, nempe, gratiam Dei ad singulos actus fine nostris meritis dari. Igitur nullus actus honestus, ad quem di-

uina gratia necessaria non fit. 2. Mileuitan. II. sub Mileuitan. cod. Innoc. can. 4. vbi definitur, necessariam esse gratiam Dei per Christum ad cognoscenda, & obser-

vanda mandata, Cum sit verumque donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus. at multa mandata Dei seruamus Iolis actibus morali honestis: ergo. 3. Arausic. II. sub Felice IV.

can. 4. vbi statuitur, voluntatem nostram à Domino preparari ad bene operandum: & can. 9. quoties bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum, ut operemar,

operatur: can. 20. multa in homine bona fiunt, qua non facit homo, nulla vero facit homo bona, qua non Deus praeficit, ut faciat homo: can. 22. nemo habet de suo, nisi mendacium & peccatum. Si quis autem habet homo veritatem acque iustitiam, ab illo fonte est, quem debemus

sistere in hac eremo: can. 23. suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt, quod Deo displaceat. Quando autem ita faciunt quod volunt, ut Diuine seruante voluntati, quævis volentes agant, quod agant, ilorum tamen voluntas est, à quo preparatur: at quando homo seruat preceptum ex honesto fine moraliter tantum bono, facit voluntatem Dei.

Prob. 3. ex Patribus. Cyprian. apud August. 2. Cypria.

Retr. cap. 1. In nullo gloriandum, quando nostram nihil est. Idem apud cuncte epist. 47. ad Valent. col. 1.

Omnia qua ad mores nostros pertinent, quibus recte vivimus, à Patre nostro, qui in celis est, sunt posceda, ne de libero presumemus arbitrio, à divina gratia decidamus. Hieronym. Epist. ad Ctesiphont. aduers. Pelag. medio

reprehendit Pelagium, quod Dei auxilium negaverit ad singula nostra bona opera, & infra. Velle & currere meum est, sed ipsum meum sine Dei semper auxilio non erit meum. Dicit enim idem Apostolus, Deus

est qui operatur in nobis & velle & perficere. Et Salvator in Euang. Pater meus usque modò operatur, & ego operor: semper largitor, semperque donator est. Non mihi sufficit, quod semel donauit, nisi semper donauerit. Eadē docet Dial. 1. aduers. Pelag. init.

respondens Attico opinanti, non ad singula opera necessariam esse gratiam: Non est ut amemus, sed à me viruque dicitur, ut & Dei gratia sit, quod tales condit sumus, & per singula opera illius administriculo fulciamur.

Ambrol. Epist. 84. col. 3. docens, ad omnia nostra bona opera requiri auxilium Dei, nec ullum esse tempus, ullumve momentum, quo pernicio- sum nobis esse non possit, si Spiritus S. defuerit.

Sed maximè huius sent. fautor videtur August. qui ubique contra Pelag. defendit ad singula bona opera necessariam esse auxilium Dei per Christum: serm. 13. de verb. Apost. Diuinus enim erat, Locus 1. hoc potest voluntas mea, hoc potest liberum arbitrium.

deinceps. meum.

83.

84.

Sep. 8.

85.

86.

87.

Arausic. II.

88.

89.

Hieronym.

90.

Ambrosius.

91.

August.

Locus 1.

deinceps.

meum.

- meum. Que voluntas? quod liberum arbitrium nisi illerat, cadis; nisi regat, iaces. Et infra confutans dicentem, adiutorium Dei requiri tantum ad facilem, non ad simpliciter operandum: Non sic est adiutorium Dei: non sic est adiutorium Christi: non sic est adiutorium Spiritus S. prorsus si defuerit, nihil boni agere poteris: agis quidem illo non adiuuante libera voluntate, sed male. Epist. 106. col. 2. ante finem: de Pelagio, aliquando, inquit, ita paribus momentis potestare voluntatis equalitate perpendit, ut aliquantum etiam ad non peccandum valere definiat. Quod si ita est, nullus locus adiutorio gratia reservatur, sine qua nos dicimus, ad non peccandum nihil voluntatis arbitrium valere.
- Epist. 89. ad Hilar. col. 1. Valeat ita quod liberum arbitrium ad opera bona, fiducia in Iustus adiuuetur, quod fit humiliter petendo & faciendo: deseruum vero diuino adiutorio, qualibet scientia legis excellat, nullo modo habebit insuffia soliditatem, sed inflationem impia superbia, & extiosum tumorem. Lib. 2. de pecc. meritis c. 18. docet, bonam voluntatem non a nobis, sed a Deo esse. Alioqui longe melius esset quod a nobis habemus, quam quod a Deo accipimus: siquidem a Deo tantum accipimus voluntatem, quae indifferens est ad bonum & malum, a nobis bonam habemus voluntatem. Enchirid. cap. 30. quid enim boni operari potest perditus homo, nisi quantum fuerit a perditione liberatus? nunquid libero voluntatis arbitrio? & hoc absit, & paulo post: ac per hoc ad peccandum liber est, qui peccati seruus est. Vnde ad iusle faciendum liberum non erit, nisi a peccato liberatus, se iustitia caperit seruus, sed ista libertas ad beneficiendum unde erit homini addicito & vendito, nisi redimatur ille, cuius illa vox est, si vos filius liberanterit, tunc vere liberi eritis? De corrept. & grat. c. 2. intelligenda est gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum, quam sola homines liberantur a malo; & sine qua nullum prorsus sine cogitando, sine volendo & amando, sine agendo facinre bonum. Lib. 4. con. Iulia. c. 3. suse probat ex illis ad Rom. 14. omne quod non ex fide, peccatum est; omnia opera infidelium esse peccata; quia ex malâ intentione. Fulgen. de Incar. cap. 12. docet, nos omnem sanctam cogitationem amisisse in primo homine, quam in secundo recuperavimus. Et ca. 24. sicut caro nihil operari potest, si eam vivificare anima definat: sic homo nihil bene velle potest, si ab cogitacione suam abscedat: Prosper l. con. Collat. c. 24. teatatur gratiam Dei ad singulos actus dari: proinde contra Cassia. omnia merita sanctorum ad Deum referenda esse. Greg. lib. 22. mor. c. 10. docet, viros sanctos a Deo agnoscere quidquid in se boni inspiravit, eique de accepto munere debito fieri, qui & praneniendo dedit eis bonum velle, quod noluerant; & subsequendo concessit bonum posse, quod volunt.
- Bernardus. Bern. de Gra. distinguit in libero arbitrio, velle, velle bonum, velle malum. Velle bonum tribuit gratiae; velle simpliciter, & velle malum libero arbitrio: Itaque liberum arbitrium nos facit volentes, gratia benivolos. Ex ipso nobis est velle, ex ipsa bonum velle. Quemadmodum aliud est timere simpliciter, aliud timere Deum. Aliud amare simpliciter, aliud amare Deum: Quippe timere & amare simpliciter quidem prolata affectiones, cum additamento autem virtutes significant. Ita quoque aliud est velle, aliud velle bonum: simplices, nempe affectiones insunt naturaliter nobis, tanquam ex nobis, additamenta ex gratia.
- Prob. 4. rationib. 1. haec prima cogitatio non est in nostrâ potestate, cum præueniat omnem liberum usum nostræ voluntatis: ergo quodd potius congrua præueniamur cogitatione ad bonum, quam ad malum, est peculiare beneficium Dei à creatione diuersum. Nam beneficium creationis æquè
- benè saluatur sive congrua, sive non congrua cogitatione præueniamur. 2. Ad quodcunque opus bonum requiritur fides, ut ex illo: Omne quod non est ex fide, peccatum est, probat August. cit. lib. cont. Iuli. & epist. 105. ad Sixt. col. 3. At fides est peculiare donum Dei: ergo ad quodcunque opus honestum requiritur peculiare auxilium Dei. 3. Si possit homo ex se bonum aliquod opus virtutis moralis facere, possit per illud initium aliquod gratiae à Deo impetrare: Consequens est contra Aran. II. cano. 4. & 6. dæmon Massili. qui aiebant, adiutorium gratiae nobis dari per opera, naturæ viribus facta. Sequela prob. opera ex solo fine moralis virtutis facta, sunt saltus de congruo meritoria apud Dicum, ut constat de Cornelio, cuius eleemosynæ ex solo fine moralis virtutis factæ, fuerunt acceptæ Deo & imperatoris ipsius iustificationis exordij: Acto. 10. Et diuinæ consonum est munificentia & liberalitati, ut facient quod in se est, Deus non deneget suam gratiam. 4. Oratio est signum necessitatis gratiae, ut contra Pelag. testantur August. Epist. 95 ad Innoc. col. 2. ipsa oratio clarissima est gratia testificatio: Hierony. Epist. ad Ctesiph. & exerci Patres: at in singulis actionibus utilem Deum oramus, ut nos suâ gratiâ præueniat, ut Ecclesiæ mox est: igitur in singulis actionibus egemus gratia per Christum. Maior prob. frustra petimus, ut Patres Africani cum August. testantur Epist. 90. quæ in nostrâ sunt potestate. Quis enim ut ambulet, ut videat, ut comedat à Deo petit? Confirm. Cōfirm. alioqui nullum foret Patrum ex oratione argumentum, ad probandam gratiae necessitatem, si oratio extenderet scilicet etiam ad ea, quæ in nostrâ sunt potestate: diceret enim Pelagius in nostra potestate esse salutem, nec tamen frustrâ nos pro eâ orare. 5. Si possit homo viribus proprijs, absque auxilio indebito, virtutis actum elicere, possit etiam dæmon contra Theologos: habet enim omnia naturalia integra. 6. Ad peccandum sufficit auxilium generale: ergo ad recte operandum requiritur speciale: quia plus requiritur ad bene, quam ad malè operandum: & ex Trident. sess. 6. can. 6. non eodem modo Deus est causa mali, ac boni operis: ergo plus confert ad bene, quam ad malè operandum. 7. Sequeretur, posse hominem viribus proprijs veras virtutes morales sibi acquirere, contra August. lib. 4. con. Iulia. cap. 3. virtus enim moralis acquiritur ex frequentatione actuum: sed quam ratione potest homo viribus proprijs elicere unum & unum vera virtutis moralis, poterit & plures eiusdem virtutis elicere; adeoque singularum moralium veros habitus comparare.
- Secunda sent. affirmat, posse hominem viribus proprijs cum solo concursu generali efficere aliquid opus virtutis moralis. Ita Magist. in 2. dist. 26. cap. 8. Alen. 4. p. qu. 24. me. 4. art. 3. §. 1. ad argu. sequenda vbi distinguit triplex meritum, condignum, congruum, interpretarium: & hoc tertium docet, fieri posse ab homine solius naturæ viribus; illudq; à Deo remunerari temporalibus bonis; Alber. in 2. dist. 28. art. 1. ad vlt. qui triplex bonum distinguit, bonum naturæ, ex genere, honestum politicum, docetque in hęc omnia posse liberum arbitrium viribus proprijs. Bonam. art. & qu. vlt. Scot. dist. 28. §. contra & §. ad arg. & dist. 29. §. contra, & in 3. dist. 27. §. istis sigunt: Richar. in 2. dist. 28. art. & qu. 1. Egid qu. 1. art. 2. & qu. 2. art. 2. dub. 4. later. Duran. qu. 2. Argen. qu. vn. art. 1. concl. 1. & ad 1. & 5. Rubi. qu. 1. art. 1. & 2. & qu. 2. art. 2. Mayro. concl. 1. & 2. Gabri. qu. vn. art. 2. concl. 1. Palat. dist. 29. dist. 2. §. sent. 1. Caies. 1. 2. que. 109. art. 2. §. ad enid.

310 Disp. XXVI. De necessitate Gratiae. Sectio III.

- enid. Conrad. Medin. Curie. ibid. Almai. tral. I. moral. cap. 16. Sot. lib. 1. de natura cap. 20. & lib. 2. c. 3. Abulen. in cap. 29. March. qu. 174. & 178. Veg. de iustif. q. 12. Molin. in concord. qu. 14. art. 13. disp. 5. Bellar. lib. 5. de gra. cap. 4 fine; & cap. 9. Suarez. de praelest. lib. 2. à cap. 12. & to. 1. de gra. lib. 1. cap. 8. Sylv. I. 2. qu. 109. ar. 1. & 2. S. Doctor ibid. & de verit. qu. 24. art. 14. & in 2. disp. 28. qu. 1. art. 1. affirmas, Procul dubio S. Thome est sent.
109. Concursum Dei generale appellatur gratia.
110. Modus loquendi communis
111. Confirm. 1. Confir. idem auxilium Dei primi mouentis requirit S. Thom. tum ad cognoscendum quodcunque verum naturale, tum in homine constituto in natura integrare respectu cuiuscunque boni moralis: cum tamen in eius sent. homo tam in hoc statu intelligere possit quodcunque verum naturale, cum solo auxilio generali, quam in natura integra sine speciali auxilio operari potuerit quodcunque bonum morale naturae proportionatum. 2. cum in sent. S. Thom. non detur actus in individuo indifferens, si potest homo proprijs viribus cum solo generali concursu Dei agros colere, edificare, & similia opera facere, non poterunt hæc in ipsius sent. esse indifferenta, sed vel bona, vel mala moraliter: atqui hæc non sunt mala moraliter: tum quia ipse appellat bona naturæ proportionata: tum quia alioqui non respondit questioni, quæ erat, virum homo possit velle & facere bonum absque gratia: ergo erit moraliter bona. Huic sent. maximum robur attulit Bulla Pij V. Pius V. & Gregorij XIII. in quâ inter propos. damnatas est 7. cum Pelagio sapit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex natura solis viribus orum dicit, agnoscit: in proprio & rigoroso sensu intellecta, ad minimū ut piarum aurum offensiua, ut concludit Pötrix, Confirmant aliae damnatae 4. ordine 28. Liberum arbitrium sine gratia & Dei adiutorio non nisi ad peccandum valeret. 29. Pelagianus est error dicere, quod liberum arbitrium valeat ad nullum peccatum vitandum.
38. Omnis amor creatura rationalis aut viciousa est cupiditas, quâ mundus diligitur, aut laudabilis illa caritas, quâ per Spiritum S. in corde diffusa Deus amat. 65. Non nisi cum Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus, siue non malus: & grata Christi iniuriam facit, qui ita sentit & docet.
- Prob. 1. ex diuinis oraculis. Primum, ad Rom. 2. Prob. 1. ex Cū enim gentes, qua legem non habent, naturaliter diuinis oracis, qua legis sunt, faciunt: vbi Paulus docet, Gentiles ductu naturæ seruare ea, quæ ad legem naturalem spectant; ut explicant Hierony. Epist. 151. ad Agasiam q. 8. Chrysost. & c. approbat, Pius V. dānata proposit. 23. Cum Pelagio sentiant, qui textum Apostoli ad Rom. 2. Gentes, qua legem non habent, naturaliter qua legis sunt faciunt, intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus. Nec oblitus, quod hic locus ab August. lib. 4. cont. Iulia. cap. 3. intelligatur de Gentilibus ad fidem recens conuersis: tum quia in sensu, de obseruantia legis ad salutem conducente, de quâ erat disputatio, non nisi de fidelibus explicare poterat, cum nulla virtus, quæ fidei non innititur, ad salutem conducere possit: tum quia à priori expositione non abhorret, ut patet lib. de Spiritu cap. 27. vbi, si autem, inquit, bi qui naturaliter qua legis sunt, faciunt, nondum sunt habendi in numero eorum, quos Christi iustificat gratia, sed in eorum potius, quorum etiam impiorum, vel Deum verum veraciter inseguientium, quadam tamē facta vel legimus, vel nonimus, vel audiimus, quæ secundum iustitia regulam non solum virtuperare non possumus, verumque merito recteque laudamus. Secundum; ad Rom. 4. Si enim Abraham ex operibus (luppoli legis) tum iustificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum: supponit Paulus, Abraham habuisse aliqua bona opera ante fidem, quæ gloriam merebantur apud homines, non apud Deum: & ideo non potuisse ex illis apud Deum iustificari. vbi Ansel. Sicut, inquit, fides sine subsequentibus operibus bonis vacua est, ita quilibet opera bona ante fidem. Habet gloriam apud semetipsum, vel apud omnes, sed non apud Deum. Liranus ibid. Ideo talis iustitia non iustificauit Abram, quia acquisita est & politica, que solum reddit habentem laudabilem apud homines, non apud Deum, quia non facit eum dignum eterna vita. Tertium ad Philip. 3. vbi Apostolus aliquam iustitiam in se agnoscens proprio studio partam, quam tamen collatam cum iustitia, quæ cum fide per Christum infunditur, nihil ducebat; Osonia, inquit, arbitror ut fieri cora, ut Christum lucris faciam, & ut inueniar in illo non habens meam iustitiam, quæ ex lege est, sed illam, quæ ex fide est Christi Iesu. Vbi Chrysost. Recit. dixit, non Chrysost. habens meam iustitiam, id est, non illam, quam mihi meis laboribus ac sudoribus comparaueram, sed quam ex gratia inueni. Dei autem dona, subdit paulo post, longo intervallo antecedente utilitatem rectorum factorum, quæ ex nostro studio profecta sunt.
- Prob. 2. ex latrib. Babl. in Hexam. hom. 9. col. 3. Sunt apud nos ipsæ virtutes secundum naturam, ad quas habendas affinitas anima, non ex humana doctrina, sed ex ipsa natura nobis inesse videatur: codem modo docet, nos, naturam duce, ad has virtutes comparandas, oppositaque virtutia vitanda inclinari, sicut ad corporis sanitatem procurandam, oppositumque morbum declinandum. Chrysost. hom. 67. ad pop. Chrysost. Antioch. Per hec rursus ostendit, Deum sic hominem finisse, ut possit per se virtutem eligere, ac vitium declinare: vbi ad propriam arbitrij libertatem refert, posse virtutem exercere, aut vitium virtuti contrarium vitare. Damasc. lib. 3. fidei Ortho. c. 14. fidei Damasc. Naturales sunt virtutes, & naturaliter, & aquo in omnibus

121.
Hieronym.

nibus insunt, et si non omnes aequè operemur ea, quæ sunt naturæ. Hierony. tom. 6. in 1. cap. ad Galat. verba: Cūm autem placuit ei, qui me segregauit de utero matris meæ &c. sic discurrat: Ex quo perspicuum sit, natura omnibus Dei ineffe notitiam, nec quenquam sine Christo nasci, & non habere semina in se sapientię & iusticię, reliquarumque virtutum. Unde multi absque fide & Evangelio Christi, vel sapienter faciunt aliqua, vel sancte ut Parentibus obsequantur, ut inopi manum porrigit, non opprimant vicinos, non aliena diripiunt, magisque indicio Dei obnoxij sunt, quod habentes in se principia virtutum, & Dei semina, non credunt in eos, sine quo esse non possunt, id confirmat in c. 2. col. 2. ante finem. Vbi postquam cum Apostolo probasset, neminem ex operibus legis absque fide in Christū iustificari: E contrario dicendum, inquit, quedam legis etiam ab his fieri, qui ignorant eam: sed ideo non iustificari operatores eius, quia absque fide Christi sunt ex. gr. non dormire cum viro dormitione mulieris, non adulterari, non rapere: sed magis honorare patrem & matrem, & cetera, quia imperata sunt. Supponit igitur, Gentiles aliqua opera legis ducē naturę facere, ijs tamen non iustificari, non quia bona non sunt, (dixerat n. paulo superius, non tam legis opera damnantur, quam hi, qui tantum ex operibus iustificare se posse confidunt.) sed quia sine fide in Christum facta sunt. Greg. hom. 27 in Euang. init. Sunt non nulli, qui diligunt proximos, sed per affectum cognationis & carnis, quibus tamen in hac dilectione sacra Eloquia non contradicunt: sed alius est, quod sponte impendiatur natura, aliud quod præcepis Dominus ex charitate debetur obedientie. vbi nota 1. dilectionem ex affectu cognitionis & affinitatis secundum carnem, bonam esse & honestam, quippe cui sacra Eloquia non contradicunt, quæ tamen omni, quod malum est, contradicunt: 2. hanc dilectionem ex solo affectu carnis cognitionis elicita sponte impen- diat natura. Ansel. lib. de concor. c. 3. col. 5. Sciendum quia sicut terra innumerabiles herbas & arbores, sine quibus humana natura alitur aut etiam perimitur, sine omni hominis cura profert: illa vero, quæ nobis ad vitam maximè sunt necessaria, non sine magno labore atque cultore, nec absque seminibus: ita corda humana sive doctrina sive studio sponte quasi germinant cogitationes & voluntates nihil uestiles saluti, aut etiam noxiæ: illas vero, sine quibus ad salutem animæ non proficimus, nequaquam sine generis sui semine & laboriosa cultura concepiunt & germinant. Semen boni operis ad salutem conducentis est fides, à quâ inchoantur opera salutaria: at præter ista agnoscit aliqua sponte à natura profecta, non utilia saluti, nec illi contraria: quæ cùm indifferenta esse non possint, in doctrina Anselmi Augustini sectatoris, erunt necessariæ bona bonitate morali.

124.
Ad Augu-

stini-

in-

tel-

lig.

125.
Suppon. 1.

Quoniam vero contra hanc sententiam obiectur acer- rimus gratiæ propugnator August. vt aperte ipius mens constet, Suppono 1. controversiam ipsius cum Pelag. non suffit, num liberum arbitrium propriæ virtute recte operari possit vt cun- que, sed ad salutem consequendam: in hoc sensu vbique illos impugnat, & Arausid. II. Can. 6. 7. & 25. non vt cunque negans, liberum arbitrium sine gratiæ recte operari posse, sed sicut oportet, ad salutem consequendam. Quo fit, vt Augustinus negans libero arbitrio quodcumque opus bonum absque gratiæ, intelligi debeat iuxta intentum scopus, de quo erat cum Pelag. disputatio, nempe de opere bono ad salutem conducente, vt ipse declarat lib. de perfect. iustit. con. Calest. col. 3. vbi cùm ex illo 1. ad Corinth. 7. virgo si nupserit, non peccavit, hæretici probassent, potie hominem aliquo odio-

num opus facere absque gratiæ: quasi pro magno, in- quæbabendum sit, velle nubere, ubi de adiutorio di- Augustin.

uina misericordia operosius disputatur. Et con. Iulia. lib. 4. cap. 3. fine: scito, nos illud bonum hominum, di- cere illam, voluntatem bonam, illud opus bonum, ne Dei gratiæ, quæ datur per unum mediatorem Dei & hominum, nemini posse conferri, per quod solùm homo potest ad aeternum Dei donum regnumq; perdire, &

paulo post illud tantum appellat bonum, quod beatificum est, quodque ex solo Dei amore fit.

2. In doctrinâ Augustin. aduersarijs etiam faten- tibus, nullus datur actus in individuo indifferens:

vt aperte docuit lib. 2. de pecc. meritis cap. 18. Quan- quam voluntas mirum si potest in medio quodam ita consistere, ut nec bona, nec mala sit: aut enim iusti- tiam diligimus, & bona est, & si magis diligimus ma- gis bona est; si minus, minus bona est: aut si omnino non diligimus, non bona est. Quo fit, vt si quod Au-

gust. bonum, aut saltem non malum opus conce- dat libero arbitrio, illud neq;neat de opere indif- ferenti intelligi. 3. Interdum ab August. ceterisq; suppon. 2.

etiam bona opera ante fidem facta ad salutem non prospicunt, appellantur tamen dona Dei: non quia ea sint facta mediante gratiæ per Christum, qui teste August. Epist. 105. col. 3. non meruit nobis vi- tam & opera naturalia, sed vitam & opera super- nat. Christus non pro nullis, ut homines conderentur, sed pro impijs moremus est, ut iustificarentur: sed quia nihil boni à nobis fieri potest sine adiutorio salutem generali Dei. Ita de Palemone, qui ex inter- perante factus est ex disp. Democratist temperans.

Epist. 130. scribit: Quanquam ergo ille non Deo fuerit acquisitus; sed tantum à dominac luxurie libera- tus, tamen ne id ipsum quidem, quod in eo melius fa- clum est, humano operi tribuerint. sed Diuino. Ipsius namque corporis, quod est infirmum nostrum, si que bona sunt, sicut forma, & vires, & salus, & si quid eiusmodi est, non sunt nisi ex Deo creatori ac perfectiore natura, quanto magis animi bona donare nullus alius potest? Vbi eodem modo opera sine fide facta, quæ vt ibidem docet, ad futuræ vitæ immortalitatem non valent, agnoscenda sunt à Deo, sicut dona corporis; atqui dona corporis ex August. non ag- noscimus per Christum, quippe qui non est mor- tuus, vt conderemur, sed vt iustificaremur, sed illa tantum agnoscimus per gratiam Dei creatoris ac perfectoris naturæ. Ex his aperte constat, quod quando August. opera ante fidem appellat dona Dei, non intelligat dona gratuitæ per Christum, & omnino indebita naturæ, sed dona Dei creatoris & prouisoris, vel vt ipse loquitur, perfectoris natu- ra: atque adeò illa facta sunt sine speciali gratiæ per Christum, cum solo generali auxilio Dei. Hoc inde patet: primum enim donum, quod per gra- tiam Christi nobis datur est fides, quæ meritum in- choat, & salutem operari incipit: non opera fidem præcedentia, vt per ea fidem impetreremus: vt Au-

gust. docet 1. retract. cap. 23. Qua de causa fidem appellat initium, exordium, & fundamentum sa- lutis: ab ea enim non ab operibus ipsam præceden- tibus, incipit nostra salus. At incipit gratia Christi, vnde salutis dicitur exordium.

Iam vero quod August. docuerit, liberum arbitrium cum solo auxilio generali Dei, absque speciali gratiæ per Christum, multa bona opera ante fidem insulsa operari, manifestum fieri ex lib. de spiritu cap. 28. verum tamen quia non usque primus locus ad eum in anima humana imago Dei terrenorum affec- tium labore detrita est, vt nullà in eâ, velut lineamenta extrema remanserint, vnde merito dici possit etiam in ipsa impietate vita sua facere aliqua legis, vel sapere.

ibid.

^{ibid.} illi qui Deum verum verâ pietate non colunt, habent tamen quedam opera bona in vita impia. Et paulò inferius: Nam & ipsi homines erant, (loquitur de Gentilibus) & vis illa natura inerat eis, qua legitimum aliquid anima rationalis & sentit, & facit: sed pietas, qua in aliam vitam transfert beatam & eternam, legem habet immaculatam & conuertentem animas, ut ex illo lumine renouentur, sicut in eis, signatum est super nos lumen vultus tui Domine &c. Vbi sicut aliquod bonum opus morale absque gratia factum libero concedit arbitrio: ita è contrario, nullum bonum opus, quod ad vitam spe- & at beatam, eidem tribuit arbitrio, nisi illo lumine renouetur, quod animas conuertit ad Deum. Id paulò post concludit; sicut enim non impedirent à vita eterna in istum quadam peccata venialia, sine quibus hec vita non ducitur; sic ad salutem eternam nihil proficiat impio aliqua bona opera, sine quibus difficultate vita cuiuslibet pejsum hominis inuenitur. Quo quid pro nostrâ lenientia illustrius? lib. 3. Hypog. col. 3 esse fateor liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem indicium rationis, non per quod sit idoneum, quæ ad Deum pertinere, sine Deo aut inchoare, aut certe peragere; sed tantum in operibus vita praesentis tum bonis, quam etiam malis. Bonis dico, quæ de bono natura oriuntur, id est, velle laborare in agro, velle manducare & bibere, velle habere amicum, velle habere indumenta, velle fabricare domum, uxorem velle ducere, pecora nutrita, artem discere diuersatum rerum bonarum, velle quidquid bonum ad praesentem pertinet vitam, quæ omnia non sine gubernaculo divino subsistunt: imo ex ipso, & per ipsum sunt, vel esse cuperunt. Cum igitur hæc in doctrinâ August. indifferentiâ esse non possint, erunt necessariò bona, ex honesto fine facta. Dicuntur tamen hæc opera divino gubernaculo subsistere, quia agent generali auxilio Dei, quod etiam negabat Pelagius, ut ex Hieronymy. &c. colligatur. Li. 1. ad Simplic. qu. 2. init. non negat bona opera ante fidem, sed tantum negat ea ad salutem conducere: non sequis arbitretur idèo perceperisse gratiam, quia bene operatus est; sed bene operari non posse, nisi per fidem perceperu gratiam. Incipit autem homo percipere gratiam, ex quo incipit Deus credere vel interna, vel externa admonitione motus a fidem: ibidem docet, nec Cornelium absque fide illa opera facere potuisse, quibus prouoceruit ad baptismum vocari. Lib. 5 de ciuit. cap. 15. docet, bona opera Romanorum, quia eternâ gloriâ digna non erant, quippe quæ in fide Christi facta non fuerant, fuisset premo temporalis gloriâ remunerata: scilicet pietas in patriam, iustitia in ciues, libertas in dando consilio, obseruancia propriarum legum. Nec dici possunt hæc facta in sent. August. ex peculiari auxilio Dei per Christum, nullum n. o. opus agnoscit ex speciali auxilio per Christum, nisi procedat ex fide Christi: hæc est prima gratia, quæ datur per Christum, & per quam operari incipimus utiliter ad salutem: opera, quæ antecedunt fidem, modò appellat opera praesentis vite, quia nihil conferunt ad eternam; modò peccata, quia quæ Christiana fides non dirigit, plerumque prauaintentio depravat. Interdum ea, quando recte fiunt, vocat dona Dei, quia facta sunt cum ipsis generali auxilio, nunquam vocat dona per Christum: at nequit Deus premo remunerari, nisi quæ bona sunt: cum certissimum sit Deum remunerari non posse offensas contra se patratas, ut sunt peccata.

^{134.} Acerrimi August. factores. *Fulgent. lib. de Iucarn. cap. 26. Quod si quibusdam cognoscensibus Deum, nec tamen sicut Deum glorifican-*

tibus, cognitione illa nihil proficit ad salutem, quo modo poterunt infi esse apud Deum, qui bīc in suis moribus atque operibus bonitatis aliquid seruant, ut hoc ad finem Christianam fides, charitatemque non referant? Quibus aliqua quidem bona qua ad societas humana pertinent equitatem, inesse possunt: Prosper 26. cap. con. Colla. loquendo de operibus bonis non ordinatis ad salutem; *Quæ mortalem vitam honestare possunt, eternam autem conferre non possunt: vterque aliqua bona opera humano concedit arbitrio, quæ ad presentem dumtaxat, non ad futuram vitam conducent: cum Augustino Ansel. in 3. cap. 2. ad Cor. verba: Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis: sic ratiocinatur: cogitantes credimus, cogitantes loquimur, cogitantes agimus quidquid agimus. Quod autem attinet & ad pietatis viam & verum Dei cultū, non sufficientis vel cogitare aliquid à nobis, quæ ex nobis ipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Quæ verba descripsit ex August de bono perseuer. cap. 13.*

^{135.} Prob. 3. rationib. 1. Quodlibet opus virtutis moralis, seclusâ gratiâ tentatione, de quâ seq. seq. est proportionatum obiectum, non solum phylacte, sed etiam moraliter respectu appetitus rationalis. Ergo ad illud efficiendum sufficit naturalis facultas arbitrij cum solo generali concursu, absque primaria speciali auxilio Dei. omnis n. facultas de se: *io à priori*: potest cum solo generali concursu Dei ferri in omnem actum, sibi physicè & moraliter proportionatum. Antec. quoad physicam proportionem constat, quia cum quodlibet opus virtutis moralis sit ordinis naturalis, continetur intra sphæram obiecti naturalis, ac proinde est physicè proportionatum facultati appetitus rationalis. Quoad moralē prob. appetitus rationalis sùa naturâ inclinat ad bonum morale, imo est ipsa aptitudinalis inclinatio ad bonum morale, quod respicit ut obiectum sibi naturaliter commensum, sed omnis potentia, seclusis impedimentis, non solum physicè, sed etiam moraliter potens est tendere in suum actum, ad quem est naturaliter ordinata: Ergo, seclusa graui temptatione, quæ sola possit moraliter impedire appetitum rationalem, potest liberum arbitrium viribus proprijs, absque speciali auxilio Dei, præstare aliquod opus moraliter honestū. Confir. Non minus voluntas naturaliter inclinat in bonum morale, quam intellectus in verum naturale: at potest intellectus viribus proprijs, absque speciali auxilio cognoscere verum naturale: ergo poterit voluntas viribus proprijs, absque auxilio speciali, efficere bonum morale.

^{136.} Respondet Vasquez; appetitum rationalem naturaliter quidem inclinare in bonum morale, ut autem in illud actu inclinet, egere congruâ cogitatione, quâ illum efficaciter allicit ad huiusmodi bonum recipi prosequendum: congrua cogitatio nullo pacto est debita, nec ratione creationis, nec ratione conseruationis, cum illico dono creationis conseruationisve, illa negari possit. Nec obstat, quod sèpe excitetur à causis naturalibus: hæc n. dispositio causarum fuit à Deo præparata, ut peculiare donum à creatione & conseruatione distinguitum: cum potuerit Deus saluo dono vtrisque, alias dispositionem præparare, à quâ nulla præuisa fuisset congrua cogitatio excitanda.

^{137.} Confirm. Potest Deus quolibet tempore & occasione, illico idre conseruationis, negare creature rationali congruam cogitationem ad bonum morale, reliquâ tantum illi sufficienti: ergo potest illam negare omni tempore & occasione. Antec. prob. 1. Probas 1. ratione conseruationis illa est indifferens tam ad congruam, quam ad non congruam cogitationem: ergo,

^{131.}
Secundus

^{132.}
Tertius

^{133.}
Quartus

^{136.}
Respondet
Vasquez.

ergo, illæso iure conseruationis, utramlibet poterit illi Deus concedere vel negare: 2. nulla assignabilis est individua cogitatio, quæ iure conseruationis debita illi sit. 3. si ei debita esset iure conseruationis aliqua congrua cogitatio ad bonum morale, debita etiam illi esset aliqua congrua cogitatio ad bonum morale excellens: at hæc non est illi debita, ut probabilius fert opinio: ergo nec ad bonum morale non excellens.

138.
Nequit il-
læso dono
conser-
veremur
semper ne-
cessariam
cognitionem ad
bonum mo-
rale.

Ratio 1.

139.
Conferma-
tur

140.
Ratio 2.

141.
Ad Vasq.
inxtra 1.
rationem.

Inxtra 2.

142.
Ad Confir.
inxtra 1.

semper, & in omnibus instantibus collectivè. Sicut potest, illæso iure conseruationis, pro quolibet instanti seorsim & distributiuè negare intellectui cognitionem veri naturalis; non semper & in omnibus instantibus collectivè. vi. è contrario, homo in singulis instantibus seorsim & distributiuè habet potentiam moralem ad vitanda omnia venalia seorsim & distributiuè, quam non habet in omnibus instantibus collectivè. nam de ratione creaturæ rationalis non est, ut vel semper, vel pro aliquo determinato tempore, sed ut aliquando operetur bonum morale propriæ naturæ commēsum. Hinc patet, non necessariam assignandam esse congruam cognitionem determinatam, quæ debita sit, sed sufficere aliquam vagè surmptam. Iuxta 2. ratio 143.
Inxtra 2.
Ad prob. 1.

neg. Antec. interdum n. eadem causarum dispositio in uno excitat cognitionem non congruam, quæ alteri excitat congruam: quæ sèpe impedit, illæso iure conseruationis, non potest. Vnde ad 1. prob. neg. posito tali causarum occurso, qui ut probatum est, naturaliter sequitur ad quamlibet causarum dispositionem, posse illæso iure conseruationis, quod non solùm spe & andum est absolu- tè, sed respectuè ad omnes causas, à quibus aliquo modo creature rationalis naturaliter dependet, cōgruam cognitionem ad bonum morale denegari. Eodem modo resp. ad 2. posito n. tali occurso causarum, qui naturaliter postulat excitari congruam cognitionem, assignabilis est determinata cognitionem ad bonum, debita creature rationali, in tali dispositione causarum positæ; licet ea nobis nota non sit. Ad 3. naturalis dispositio causarum non est potens excitare quamcumque congruam cognitionem ad bonum, sed eam tantum, quæ na- turaliter proportionata est tam physicè, quam morali. Qualis non est congrua cogitatio ad bonum morale excellens: hæc n. efficaciter mouet ad bonum morale cum victoriâ alicuius grauis tentatio- nis, quæ non est in potestate morali, ut sc. & seq.

Prob. 2. ab absurdis; 1. sequeretur, hominem in purâ naturâ constitutum, nullum potuisse poten- tiâ moralis, reducibili ad actum, opus bonum mo- rale efficere: quia cùm in eo statu nullum fuisset positi- f. Disparitas sent. 1. Absur.

144.
Prob. 2. ex
ab absurdis
que ex op-
erari possit.

2. Positâ variâ constitutione creature rationalis, quam ordo & dispositio Vniuersi postulat, impos- sibile est moraliter, ut quod vni creature idem causarum occurso est occasio ad malum, non sit alteri sèpe occasio ad bonum: qui causarum occur- sus, non nisi violenter posset à Deo impediti. sèpe n. ille naturaliter sequitur ex ipsa causarum consti- tutione. Cùm igitur impossibile moraliter sit, ut quâcumque causarum constitutione positiâ, in tan- tâ rerum varietate, & creature rationalis diuersitate, non sequatur, ut idem interdum causarum occurso, qui vni est occasio ad malum, non sit alteri occasio ad bonum, & qui vni non congruam, alteri congruam cognitionem non excitet, erit etiam moraliter impossibile, ut nulli vñquam creature rationali, in diuersâ causarum constitutione positiâ, sit congrua cogitatio ad bonum morale natu- raliter excitanda.

Ex his patet ad resp. Vasquez: nam vel non potuit Deus, illæso iure conseruationis, omnes crea- turas rationales in eâ causarum dispositione collocare, in quâ nulla vñquam naturaliter excitanda fo- ret congrua cogitatio ad bonum morale, naturæ rationali proportionatum: Vel nullâ fuit disposi- tio à Deo prævisa, in quâ idem causarum occur- sus, qui vni creature esset occasio ad malum, alteri non foret occasio ad bonum; & qui vni excitasset cognitionem non congruam, alteri non excitasset cognitionem congruam. Ad confir. neg. conse- licet n. possit Deus, illæso iure conseruationis, in quolibet instanti seorsim & distributiuè cōgruam cognitionem ad bonum morale denegare; non

De Fine. Tom. 3.

D' d voluntas

voluntas illi imperare, ut eas efficacius proponeat. Cūm n. talis obiecti propositio congruat voluntati; eamque ad bonum moueat: & omnis congrua cogitatio ad bonum mouens per aduers. sit distinctum beneficium à creatione & conseruatione, non posset homo in eo statu habere paratum auxilium ad illam: cūm in eo statu nullum haberet paratum auxilium ad ullum beneficium, ab ipsa creatione & conseruatione distinctum.

^{145.} Absurd. 2. Sequeretur 2. neque Angelum in pura natura constitutum, potuisse ullum actum virtutis moralis elicere. Absurdum autem est, creature tam excellenti negare naturalem facultatem eliciendi ullum actum, quantumvis facillimum virtutis moralis, cui propter præstantiam & nobilitatem naturæ, multi Thomistæ, ut in 2. 10. disp. 20. scđ. 1. vidimus, concedunt naturalem impeccabilitatem circa finem naturalem. 3. neque hominem in statu Innocentiaz potuisse, sine speciali auxilio indebito, opus aliquod virtutis moralis facere: quod vtrò concedit Vasquez 1. 2. disp. 193 ap. 3. Absurditas ostenditur: nam propter perfectam subordinationem appetitus inferioris erga superiorem, & mentis ad Deum, homo in eo statu magis inclinabat ad bonum honestum rationis, quam ad bonum delectabile sensus: ergo potius illi debebarur cogitatio congrua ad bonum honestum, quam ad bonum delectabile. Alioqui contra exigentiam illius perfectissimi status homo operatus fuisset.

^{146.} Quartum 4. neque hominem iustum cum gratia iustificante, & ceteris habitibus infusis, posse potentiam moralis opus aliquod morale efficere. nam etiam iustis, salvo dono iustificationis, potest negari omnis congrua cogitatio ad bonum honestum, relictâ tantum illis cogitatione sufficienti, quâ tantum antecedenter valeant illud efficere: cūm non minus iustum habitu gracie sanctificantis reliquisque virtutibus infusis sint indifferentes, ut potius unâ, quam alterâ cogitatione præueniantur.

Vrges: Nulla congrua cogitatio ad bonum honestum supernat. est debita iusto ratione iustificationis: ergo nulla ad honestum naturale est debita ratione creationis. Ita n. se habet iustus ratione inherenter iustitia ad honestum supernat. sicut homo putus ratione creationis ad naturale. Antec. prob. omnis congrua cogitatio ad bonum supernat. est distinctum beneficium à iustificatione, pro qua distinctæ agendæ sunt gracie: & nulla apta est excitari vel à causis naturalibus, vel ab habitibus infusis, sed à solo Deo. Resp. 1. neg. conseq. Solum enim Deus est causa particularis, non tantum vniuersalis congrua cogitationis supernat. sc. cūm nec illa sit apta excitari abulla causa naturali, vtrò que in nulla tali continetur; nec ab ipsis habitibus infusis supernat. qui vt operentur, requirunt obiectum supernat. potentias, quam adiuuant, virtualiter approximatum, cūm nequeant ipsis sibi illud approximare, vtrpotè qui operantur vt complemantia intellectus & voluntatis, quæ obiectum supponunt approximatum vel per speciem impressionem, vt intellectus, vel per expressam, vt voluntas, debet necessariò à Deo vt à causa particulari approximari: approximatur autem à Deo per cognitionem talis obiecti expressiam, quam Deus pro dicitur nobis, diciturque à Concilijs illuminatio atque inspiratio, per quam Deus inspirat nobis. bonum supernat. illud per cognitionem proponendo. Nam esto illud posset per speciem impressionem supernat. nobis proponere, ad maiorem tamen liberalitatem & munificentiam mauult illud nobis proponere per speciem supernat. expressam,

vt non solum intellectus, sed etiam voluntas fiat proximè potens ad bonum supernat. amplectendum. Non est autem Deus causa particularis, sed vniuersalis congruae cogitationis naturalis, quippe quæ apta est excitari per ipsas causas & obiecta naturalia, quæ ex se interdum apta sunt mouere intellectum ad efficaciorum cognitionem boni honesti rationi conformis, quam delectabilis rationi disformis. At, inquires, hæc eadem ratio probat, Deus esse particularē causam etiam cognitionis supernat. sufficientis; cūm nec ista produci possit, nisi à Deo vt causa particulari. Resp. non infiōr, etiam hanc esse effectum Dei vt causa particularis: attamen negandum est, esse distinctum beneficium ab ipsa iustificatione, in qua necessariò includitur. Cūm enim per iustificationem Deus tribuat creature rationali completum posse ad opera supernat. cumque nequeat hoc posse esse completū, nisi per obiectum supernat. cognitione expressum, necessariò cū ipsa iustificatione Deus infundit cognitionem sicutem sufficientem supernat. sine quâ creatura rationalis non est in actu 1. proximè potens ad actus supernat. At cognitionis supernat. congrua non necessariò includitur in ipso posse supernat. cūm sine illa sit proximè completum in actu 1. habeatque quidquid ex parte sua ad operandum requiritur, solumque ad actu 2. desit libera determinatio voluntatis. Ex aliâ vtrò parte cūm talis cognitione nequeat excitari vel per causas naturales, vel per ipsos habitus infusos, quippe qui non sunt species obiectorum, sed complementa potentiarum, quæ supponunt obiecta; à quibus determinari debent, producetur necessariò à Deo, vt à causa particulari, tanquam beneficium distinctum ab ipsa iustificatione, quæ ex se congruam cognitionem non postulat. contrà vtrò, quia congrua cognitionis naturalis continetur in dispositione causarum naturalium, quæ sèpè aptæ sunt illam excitare cum solo concursu generali Dei, non erit effectus Dei vt causa particularis, sed vniuers. ac proinde nec distinctum beneficium à creatione & conseruatione, quæ non solum dicit entitatem creature rationalis cum omnibus intrinsecis potentijis, sed etiam extrinsecam dispositionem causarum natur. dependenter à quibus illa in hoc statu connaturaliter petit conseruari.

^{148.} Resp. 2. neg. antec. interdum n. Deus sicutem mediately & consequenter, non quidem debito iustitia, sed connaturalitatis, & moralis exigentiaz ex parte iusti tenet congruam cognitionem supernat. illi infundere: quod sic ostendo. Quando causæ naturales excitant in iusto congruam cognitionem ad honestū natur. resultat in tali bono ordinis natur. in excitato moralis exigentia, vt idem bonum per speciale auxilium eleuetur à Deo ad ordinem supernat. vt circa illud idem versetur eadem potentia iusti habitib. supernat. instructa: ac proinde in eo euentu Deus in tali congrua cognitione excitanda non agit. vt pura causa particularis, sed aliquo modo vt causa vniuersalis ac prima in genere supernat. cūm non agat à se solo determinatus, sed vt determinatus sicutem mediately & consequenter à causis 2. seu ab obiecto natur. honesto per congruam cognitionem excitato à causis natur. quod in eo euentu connaturaliter exigit per speciale auxilium euchi ad ordinem supernat. idque ex eo, quod excitatum sit in iusto, qui ob inherenter iustitiam connaturaliter possit, vt id ipsum per speciale auxilium excitetur ad ordinem superiorem, in quo est ipse iustus; qui connaturaliter petit, ex suppositione quod subiicitur excitatum obiectum.

Ratio discriminis

^{Deus causa partic. con-}
^{grua cogita-}
^{supernat.}

obie&nm secundūm honestatē natur. sibi etiam excitari secundūm honestatē supernat. cui honestas natur. subordinatur, & ad quam actū attingendam est proximē dispositus per ipsam congruam cognitionem ordinis natur. Vnde sicut vim inferret Deus appetitui rationali, si illi congruam cognitionem negaret circa obiectum tanquam conforme naturę rationali, quod congruā cognitione sensitivā representaretur appetitui inferiori tanquam conforme naturę sensitivę, quando conformitas sensitivę subordinatur conformitati rationali, qualis est conformitas procurandi medium conseruatiuum vitę sensitivę, quę simili est conformitas appetitus rationalis: ita aliquam vim inferret iusto, negando illi congruam cognitionem ad honestatē supernat. ad cuius subordinatam honestatē natur. est congruē excitatus: vt si negaretur congrua cognitio ad amandum Authorem gratię iusto, qui est congruē excitatus ad amandum Authorem naturę.

^{149.}
Distinctio
tamen be-
neficium

Ceterū semper agendae sunt Deo gratię à iusto tanquam de distincto beneficio. Hisi enim Deus titulo connaturalitatis teneatur vel iusto congruē excitato ad honestatē natur. infundere congruam cognitionem ad honestatē supernat. vel cum cautia a. natur. concurrere ad congruam cognitionem honestatis natur. quia tamen ad neutrum tenetur debito iustitiae, quippe eum vt absolutus dominus utrumque absque iniuriā negare posset; utrumque agnoscendum erit vt distinctum beneficium, quod sine via iniuria nobis auferre potest. Sicut non tenetur creditor agnoscere vt distinctum beneficium debitum sibi praefixo tempore à debitore restitutum, quia id titulo iustitiae sibi debetur: tenetur autem vt distinctum beneficium agnoscere id, quod vassallus à principe, vel seruus accipit à domino, etiam si illud accipiat ob gratitudinem obsequij eis impensi, cum id potuerit absque iniuriā sibi denegari.

^{150.}
Absurdum
5.

Sequeretur 5. esse impotentia ad præcepta seruanda, tentationesque vincendas iustos, pariter ac obstinatos in peccato, contra Patres & Scholast. affirmantes, maiorem impotentiam habere obstinatos ad legem seruandam, quam iustos, qui & ratione iustitiae inhaerentis, & auxiliorum illis debitorū, sunt moraliter potentes ad legem seruandam tentationesque superandas. Sequela prob. per Vasquez aequę iustis, ac obstinatis indebita est, quaeunque congrua cogitatio ad bonum, defecit cuius in sent. eiusdem liberum arbitrium dicitur moraliter impotens ad legem seruādam. 6. Quamlibet creaturam intellectualem, quantumuis perfectam, proprię virtuti, cum solo generali concursu, imo etiam cum gratia sanctificante & virtutibus supernat. reliquam, non valere, nisi ad peccandum, cum nullam ex se postulet congruam cognitionem ad bonum. Sequeretur 7. Initium humanę salutis fundari in sola natura: id enim in hac sent. est congrua cogitatio indebita naturę solūm quod congruitatem: at hanc congruitatem formaliter, accipit à potentia naturali: cogitatio enim non fit congrua voluntati ex antecedente auxilio indebito naturę, sed ex ipsa voluntate cum generali concursu sibi debito: seu quia voluntas cum solo auxilio generali sibi debito illi consentit, cui poterat non consentire: ergo totam congruitatem accipit cogitatio à libero arbitrio. Confirm. 1. Antequam talis cogitatio prævisa esset à Deo congrua, erat de se indifferens ad utrumlibet; atque adeò debita naturę intellectuali, cui iure creationis debita est aliqua prima cogitatio saltem indifferens, cum ne-

^{151.}
Absurdum
7.

^{152.}
Confirm. 1.

queat sine aliqua cogitatione esse operativa. Ut autem prima cogitatio naturalis, ex se indifferens, fiat congrua, non requirit nisi vt voluntas illi consentiat: voluntas autem cum solo concursu generali potest primae cogitationi naturali, antecedenter indifferenti consentire. 2. Prima cogitatio ad bonum honestum morale, non est gratia formaliter quoad suam entitatem, nam secundūm eandem numero entitatem fuisset debita naturę, si non prævisa fuisset, vt prævideti potuit, non congruę sed est gratia formaliter secundūm congruitatem; hanc accipit formaliter à libero arbitrio per solas vires naturales: ergo vt gratia est formaliter originis dicit à natura; contra Scripturas, & Patres docentes, initium salutis fundari in sola misericordia & liberalitate Dei: Et licet hæc sent. saluet initium salutis aliquo modo esse à Deo, qui potius infundit homini cognitionem congruam, quam incongruam: tamen admittit, idem initium salutis, per quod homo formaliter inchoat suam iustificationem, primò fundari in solo libero arbitrio, quod per solas suas vires naturales reddit illam congruam. Imo si per impossibile creatura intellectuālē cum prima cogitatione naturali, cum qua deberet à Deo creari, prævisa sit consensu, talis nullo modo in salute inchoanda penderet à Deo, sed à solis viribus propriis naturę.

^{153.}
Confirm.

Explicatur
magis ab-
surdum

Dices. Etiām cogitatio quoad substantiam supernaturalis, in ratione congruitatis, formaliter pendet à voluntate creata, liberè illi consentiente, cùm ante liberum consensum non sit congrua, sed indifferens ad utrumlibet. Sed contrā, 1. cognitionem supernat. non sit congrua à voluntate per vires tantum naturales, sed adiutā viribus gratiis, tum excitantis & præuenientis, quę est ipsa cogitatio supernat. & motus supernat. indeliberatus voluntatis, qui illam proximē disponunt & preparant ad liberum consensum prestandum: tum comitantis, quę est concursus supernat. voluntatis gratiis paratus, ad liberum consensum supernat. præbendum: 2. cognitionem supernatur. non est tantum gratia & auxilium indebitum naturę quod congruitatem, sed etiam quod entitatem vel saltem quod modum.

Sequeretur vlt. in hac sent. hominem à sola natura, independenter à quocunque auxilio indebito habere completum & proximum principium ad propriam salutem inchoandam: hoc, vt sent. 9. ostend. est contra Scripturas, Concilia, Patres, expressi docentes, non posse hominem solius naturę viribus propriis salutem inchoare. Sequela Prob. homo, independenter à quocunque auxilio indebito, habet completam & proximam potentiam operandi bonum aliquod virtutis moralis. Sed id in hac sent. est initium salutis, cùm sit meritum de congruo imperatorum salutis. Maior. prob. homini naturaliter debetur cogitatio, saltem sufficiens ad bonum honestum morale, & concursus proximē paratus ad illud efficiendum: sed per huiusmodi fit homo completus & proximē potens ad actum moraliter honestum. Confirm. potesta potentia naturali, cum notitia tantum sufficienti, & concursu generali ad bonum honestum morale, ponuntur omnia antecedenter requisita ad actum virtutis moralis: sed talis actus est initium salutis imperatoriū: ergo homo ex se habet cōpletū &c.

Respondebit Vasquez, hominem ex se habere tantum potentiam antecedenter seu sufficientem, non consequenter seu efficacem ad salutem inchoandam: hanc m. habet per cognitionem congruam, quę non est ei naturaliter debita. Sed contrā, quia Concilia & Patres negant homini potentiam

^{154.}
Dices.

Vasq.

Contra.

De Fine, Tom. 3.

D d 2

Pelagius
potentiam
operandi
salutem
concedebat
omnibus.

257.

etiam sufficientem & antecedentem ad salutem proprijs viribus inchoandam: 1. quia potentia consequens est, qua liberum arbitrium est actu operaturum: Concilia & Patres non solum negant libero arbitrio potentiam, quam sit actu proprijs viribus salutem inchoaturum; sed etiam qua illam inchoare valeat; Eam sc. quam concedebat Pelagius libero arbitrio, consequentem & efficacem, anteced. & sufficientem: hanc n. potentiam operandi salutem concedebat non tantum ijs, qui illam actu erant operaturi, sed etiam ijs, qui illam nunquam erant actu operaturi. at hi non habent efficacem & conseq. potentiam ad illam, sed tantum sufficientem & anteced. 2. eam potentiam negant Concilia & Patres ad salutem humanis viribus inchoandam, quam negant ad gratiam iustificationis consequendam: sed ad hanc non solum negant potentiam efficacem & conseq. sed etiam sufficientem & anteced. nam etiam potentia antecedens ad gratiam iustificationis consequendam debet esse supernaturalis, cum debeat esse principium actus supernatur. quo ipsam iustificationis gratiam consequimur. Maior prob. eodem modo Concilia & Patres negant libero arbitrio potentiam ad unum, atque ad aliud, ut constat ex Trid. sess. 6. can. 3. & Araufic. no. can. 7. & 8.

Confir. ex Concilijs & Patrib. maiorem impotentiam habet liberum arbitrium ad salutem, proprijs viribus inchoandam, quam habeat, vel cum sola gratia sufficient ad salutem consequendam, vel cum gratia efficaci ad eidem gratiae resistendum: sed ex ijsdem cum sola gratia sufficienti habet potentiam anteced. ad salutem consequendam; & cum efficaci potestatem anteced. ad gratiae resistendum. Maior prob. absolute docent, liberum arbitrium cum sola gratia sufficienti posse salutem consequi, dum docent, homines cum ea tantum gratia, quae datur omnibus, saluari possunt; cum tamen non omnibus detur gratia efficax; & cum gratiae efficaci liberum arbitrium dissentire ac retinere posse, si velit, ut Triden. definit sess. 6. can. 4. cum tamen absolutè negent, posse ipsum viribus proprijs salutem inchoare. Ergo maiorem impotentiam ad salutem, proprijs viribus inchoandam, agnoscunt in libero arbitrio, quam in eodem agnoscunt vel cum sola gratia sufficienti ad salutem consequendam, vel cum efficaci ad gratiae resistendum: sed hoc est tantum consequens: ergo illa non solum erit consequens, sed etiam antecedens. Sola u. consequens impotentia non sufficit, ut id dicatur absolutè impotens: alioqui utroque dicetur, absolutè impotens, cum utroque cum potentia antecedente habeat impotentiam conseq.

Ad argu. primæ sent. admisso Vasquez discursu de auxilio, altero ordinis supernat. altero ordinis naturalis, excedentis morales vires arbitrij creati, ut constat sent. 1. adhuc nego, semper congruam cogitationem, esse auxilium indebitum naturæ, sed solum quando illa ex peculiari modo est homini indebita, ut infra. Primum Scripturæ explicatur à S. Tho. in 2. dist. 28. qu. 1. art. 1. ad 1. Bonav. & alijs Schol. vel de concursu generali causæ 1. vel certe de opere ad salutem spectante, de quâibi Christus; ut similitudo palmitis in vite manentis, quæ quadrare non potest nisi iustis per gratiam cū Christo cōiunctis, ex Triden. sess. 6. c. 16. ostendit: & August. ibid. Secundū intelligi de donis ad salutem conducedentibus, constat ex verbis anteced. Quis te discernit? quæ communiter à Patribus, & Schol. explicitantur de discretione à massa perditionis ad salutem eternam: Aut de donis etiam na-

turalibus, de quibus nec nobis licet, iuxta Apost. absolutè gloriari, cùm bonum naturale, quod operamur, procedat tum ex facultate liberi arbitrij, tum ex concursu generali Dei, gratis & sine ullo merito nobis collatis. Ansel. & Bernard. explicandi vel de bono & velle meritorio, vel etiam de morali, contra eos, qui putabant ad id non requiri concursum generalem Dei. Bernardus distinguens Velle à bono Velle, illud tribuit libero arbitrio, non excluso generali concursu Dei; hoc soli gratiæ. Tertium explicat S. Tho. loco cit. vel de auxilio generali, sine quo non sumus ex nobis sufficientes aliquid cogitare; vel de cogitatione per fidem, ut August. lib. de bono perseu. cap. 13. cogitantes, inquit, credimus, cogitantes loquimur, cogitantes agimus, quidquid agimus. Quod autem accinet ad pietatis viam & verum Dei cultum, non sumus idonei cogitare aliquid, tanquam ex nobis metu ipfis, sed sufficientia nostra ex Deo est. In eodem sententia Ansel. in 3. cap. 2. ad Corintb. Quartum aperitè loquitur de operibus procedentibus ex fide; præmisserat enim Apost. Gratia enim oportet salutem per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis glorietur: spissus enim sumus factura, creatus in Christo Iesu in operibus bonis, qua parauit Deus ut in illis ambulemus. Vbi opera ex fide opponit operibus factis ante fidem: quorum illa tantum ait esse per Christum, non hęc. Vnde nostra potius firmatur sent. siquidem non omnia opera negat arbitrio, sed quæ ex fide procedunt. Quintum intelligitur de velle, & perficere, quod salutem operatur, ut constat ex præced. Cum mea & tremore vestram salutem operamini, Deus est enim qui operatur in vobis velle & perficere pro bona voluntate. Eodem modo Hierony. cit. Sextum, cum loquatur de continentia habituali, que non uno, vel altero, sed multis, difficultissimq. & actibus comparatur, meritò eam sapiens à Deo peculiariter agnoscit, cum actus morales difficiles non nisi peculiari auxilio efficere valeamus.

Ad 2. cap. argu. ex Concilijs. Ad Palesti. Resp. 1. Pelagium ex sent. Hierony. non solum negat gratiam ad actus meritorios, sed etiam concursum generale ad actus merita naturales. Contra quem errorum coactus est fateri, ad singulos actus requiri adiutorium Dei. 2. Pelagius solum obiectum fuisse, quod negauerit adiutorium gratiae ad singulos actus meritorios, de quibus erat controvicia, & propriez fuit Conciliū illud coactum; ut e August. 1. Epist. cit. arguit: *Natura humana, etiam in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo seipsum, creatore suo non adiuvante seruaret. Cum igitur sine Dei gratia salutem non posset custodiare, quam accepit, quo modo sine Dei gratia potest reparare, quam perdidit?* in poster. Epist. lic: Si ergo ita preparares aique operarebas Deus hominis voluntatem, ut tantummodo legem suam aique doctrinam libero eius adhiberet arbitrio, nec vocatione illa alia aique secreta sic eius ageret sensum, ut eidem legi aique doctrina accommodaret assensum, procul dubio eam legere, vel intelligere legendi, vel etiam exponere ac prædicare sufficeret: nec opus esset orare, ut Deus ad fidem suam in delictum corda conuerteret, & conuersi proficienter perseverans eiusdem gratia sua largitate donaret. Vbi aperitè loquitur de operibus ex fide. Milieutianum manifeste de scientia reuelata, Quia, inquit, per ipsam nobis reuelatur & aperitur intelligentia mandatorum: Et de operatione ex charitate: Ut edificante charitate, scientia non possit inflare.

Araufic. de operibus ad salutem spectantibus, Can. 6. & 25. necessariam esse inspirationem Spiritus Sancti.

158.
Ad argu-
menta sen-
tencie 1.

159.
Ad festimo-
nia Scrip-
turae.

160.

163.
Ad Cœciliā.
Palafin.

166.

167.
Milieutian.

168.

Disp. XVI. De necessitate Gratia. Sectio III.

317

Tridentin. 169. **situs S. vt ea , inquit, sicut oportet agere valeamus;**
& Trident. sess. 6. Can. 3. vbi addit. Sicut oportet,

ut iustificationis gratia conferatur. Quid ex Araus.
homo de suo non habeat, nisi mendacium & peccatum;
explica, vel g. mendacio & peccato oppo-
sito virtuti & iustitiae salutari, de quibus superius
Concilium fuerat loquutum ; & aperte Ansel. lib.

de concordia col. 2. scribit: Ipsi, gratia, semper adiu-
uat liberum arbitrium naturale, quod sine illa nihil va-

let ad salutem : vel certe, de homine ex se spectato
vt creaturâ, ex se nihil & defecuosa est, quia ex se
non habet nisi non esse, quod per Patrem est prima
radix omnis defectibilitatis. Alioqui in sensu ab
aduersi. proposito, damnata esset cum hâc propos.
Piss V.

Greg. XIII. 28. Liberum arbitrium sine gratia & Dei adiutorio
nisi ad peccandum valet: & unus Pontifex alteri

contradicaret in rebus Fidei. Ad vlt. Arans. quid
homines Dei voluntatem faciunt, quando honestè
operantur: voluntas in Deo, altera specialis,
qua nos ad finem supernat. dirigit; aliter genera-
lis, qua vniuersas creature ad suos fines naturales
ordinat. Etsi Concilium loquatur, de voluntate
Dei, dirigente ad finem supernat. ut divina seruitus
voluntati; tamen subsumpta sc. quando homines

ex honesto fine morali seruant præcepta, facere
voluntatem Dei, intelligenda est, de voluntate
Dei dirigente nos immediate ad finem natur. ita
multa testimonia Pontificum, de operibus ad sa-

ludem eternam spectantibus: nam de his tantum
erat controversia contrahæreticos.

Ad argu ex Patribus. Cyprianus. August.

Ad 3. caput argu. resp. Cyprianum loqui tan-

tum de operibus meritoriorum, ex August. qui dū il-

lū citat Ep. 47. addit: Quantū ergo ponimus, egimus

cum istis & uestris, & nostris fratribus, ut in fide

Catholica persenerent, qua neque liberum arbitrium

negat, sine in vitam malam, sine in bonam, neque tan-

tum ei tribuit, ut sine gratia Dei valcas aliquid, sine

ut ex malo conuerterat in bonum, sine ut in bono perse-

ranter proficiat, sine ut ad bonum sempiternum perme-

niat. Vbi nota, liberum arbitrium incipere diuina

gratia egerit, cum ex malo conuerstitur in bonum,

ex infidelitate ad fidem, in eoque proficiendo

perseuerat in finem, ut restatur lib. 1. ad Simplic.

q. 2. post init. Incipit homo percipere gratiam, ex quo

incipit Deus credere, vel interna, vel externa admoni-

tione motus ad fidem. Ad 2. & 3. R. esp. Hierony.

Ambrosius.

aperte loqui de auxilio generali; ad eas n. actio-

nones adiutoriorum gratias requiri, quæ in omnium

confessione solo auxilio generali primi mouentis

exerceri possunt: ut digitum curvare, manum mo-

uere, sedere, stare, ambulare, sputa jactere, cala-

num temperare, &c. Idem de Ambro. prob. qui

vniuersaliter docet, omnia dona naturalia, super-

nat. ipsam naturalem notitiâ creatoris, quam vni-

uersæ creature, ut quedam pagina ad omnium oculos

semper patentes, & authorem suum nunquam tacentes,

quarum protestatio doctrinam inuitavit magistrorum,

& eloquia Scripturarum, à Deo esse agnosceuda.

Parim modo lib. 2. in Luc. c. 3. verba haec: Factum est

autem cum baptizatus esset omnis populus, scribit: vi-

des utique quia ubique domini virtus studys cooperatur

humanis, ut nemo possit edificare sine domino, nemo

custodire sine domino, nemo quidquam incipere sine

domino, citans illud Apolt. sine manducatis, sine bi-

bitis, sine quid facitis &c. Fundam. putarunt, Pelas-

giuum non solum negasse auxiliū speciale ad actus

eternæ vitæ meritorios, sed etiam concursum ge-

neralem ad actus purè naturales: ut Abulen. in cap.

19. Matth. q. 178. August. aperte constat, vel ex-

plícite, vel implicitè semper loqui de operibus ad

salutem spectantibus, & de vitandis peccatis, non

De Fine. Tom. 3.

quomodounque, sed meritorie. Ut cùm Epist. Note dili-

107. dixit, nos liberum arbitrium ad bonum pri- genet

mi parentis peccato perdidisse, intellige ad bo-

nūm æternæ vitæ meritorium. Quod interdum

vdeatur hæc ipsa, quæ liberum arbitrium propriâ

virtute exercet, appellare opera damnationis, mor-

titis, & peccatas intelligitur, ut plurimum. Licet n.

possit sine speciali gratia per Christum, vnum vel

alterum bonum opus morale facere; diu tamen in

illis perseverare, aut difficultia graues tentationes

includentia exercere moraliter non potest, tum

propter naturæ imbecillitatem: tum propter na-

turalēm inconstantiam & instabilitatem ad rectè

operandum, cum perpetua sensus renitentia. Vnde

de defectu talis gratiae per Christum, quam in do-

ctrinâ August. non habent infideles, docet vlt. lo-

co lib. 4. cont. In I. cap. 3. opera infidelium ple-

rumque esse peccata: quia defectu fidei in Deum

plerumque apponere solent pravum finem, opus

depravantem: & quia quod plerumque sit, semper

fieri dicitur, omnia opera infidelium ab August.

dicuntur peccata. Eodem modo ita intellige Fal-

gen. & c. Patres, ut solum loquantur de velle, &

operibus conducentibus ad vitam æternam.

Ad 4. cap. rationum, Resp. ad 1. neg. conseq.

eiusque prob. non n. perfectè salvaretur benefi-

cijum creationis & conseruationis cum omnibus

suis naturaliter requisitis, si nunquam voluntas

creata congruâ cogitatione ad honestè operan-

dum præueniretur: cùm n. sit potentia rationalis

suâ naturâ ordinata ad bonum rationis, naturali-

ter postulat, vt non semper suo fine frustretur: ac

proinde postulat, vt interdum congruâ cogitatio-

ne, quâ ad finem natur. tendat, præueniatur. Vnde

quamvis illa sit distinctum beneficium à creatione

& conseruatione per se sumptâ, non tamen respe-

ciuè acceptâ cum omnibus suis naturaliter requi-

sitis. Ad 2. neg. maior: fides n. solum requiritur

ad opus eternæ vitæ meritorium. Paulum expli-

cant, vt quidquid non procedit ex fide, hoc est ex

dictamine conscientie, peccatum sit, S. Th. 1. 2. q.

19. art. 5. in argu. &c. Augustinus licet hoc testi-

monio vñatur in sensu in argu. adducto, explican-

do est, ut plurimum: vel certe per peccatum intel-

ligit, suaphas, opus ad salutem non conducens.

Ad 3. neg. sequel: eiusque prob. Cornelij ope-

rae dedit fuerunt accepta Deo, nec non de congruo

iustificationis meritoria, quia, vt docet August. lib.

1. ad Simplic. qn. 2. post inst. processerunt ex fide,

quam Deus ille ante baptismum insperauit. An

possit homo aliqua ante fidem facere, disp. 28. sed. 5.

Ceterum etsi diuina munificencia cōlōnum est,

opera naturæ viribus facta, prævio supernat. re-

munetari, non est consonum diuine prouidentias

ac iustitiae, quæ proportionem inter opus merito-

rium & præmium postulat. Ad summum igitur

hæc opera remuneratur Deus prævio temporali:

vt, teste August. lib. 5. decim. cap. 1. 5. opera bona

Rom. amplitudine imperij, & gloriolo nomine.

Ad 4. Resp. nos utiliter in singulis actionibus.

Deum orare, etiam in ijs, quæ in nostrâ sunt pote-

stat: 1. ne illas, quæ nostra est imbecillitas, prævo

fine inquinatur: 2. vt in ijs perleueremus: 3. maxi-

mè, vt ad salutem conferant eternam. Ad 5. non

desunt graves auctores, qui dæmonibus conce-

dant opera bona moralia: vt, qui putant Angelum

circa legem naturalem esse suâ naturâ impeccabi-

lem; qui dæmonibus concedunt naturalem dilec-

tionem Dei, vt finis & authoris naturæ: Imò qui

illis vñrumq; negant, aliquod opus bonum morale

facile concedunt: at quia has opiniones vt falsas

175: 176: 177: 178: 179: 180:

Ad ratid-

nem 1.

Ad 3.

Ad 4.

Ad 5.

Abulen.

174.

August.

175.

176.

177.

178.

179.

180.

181.

182.

183.

184.

185.

186.

187.

188.

189.

190.

191.

192.

193.

194.

195.

196.

197.

198.

199.

200.

201.

202.

203.

204.

205.

206.

207.

208.

209.

210.

211.

212.

213.

214.

215.

216.

217.

218.

219.

220.

221.

222.

223.

224.

225.

226.

227.

Ratio dis-
criminis

confutati 2. se. disp. 21. neg. sequel. licet. n. da-
mones integrum habent arbitrium, ut cetera bo-
na naturalia, illud tamen habent in malam ita ob-
firmatum, propter continuum odium Dei, ut in
nullum de facto prodeant opus; quod prauo sine
odij Dei non inficiant. Quia moralis impotentia
non tollit sufficientem libertatem peccandi: quia
liberè ipsam contraxerunt: & ea non obstante, li-
berè possent non male operari: quamvis infallibili
le moraliter sit, eos propter peruersam voluntatem
semper male operaturos: nec peccata illis ad nouam
paenam imputentur; sicut nec bona opera beatis ad
nouum premium; cum sit in termino, & diuina
ordinatione virique incapaces ultioris retribu-
tionis. Ad 6. neg. conseq. ad 1. prob. estq; maius
beneficium requiratur ad operandum bonum,
quam malum, illud tamen sepe est debitum na-
turaliter. Sicut maius beneficium requiritur ad attingen-
dum verum naturale, quam falsum; quia tamen it-
lud est debitum intellectui creto, non requirit
speciale auxiliū per Christum, sed sufficit auxilium
commune primi mouentis. Ad 2. neg. minor. ope-
ris enim moraliter boni non solum Deus est causa
physica per concursum generalem, sed etiam mo-
ralis per suasionem & complacentiam, quo pacto
non est causa operis male. Ad 7. neg. sequel. Ad
prob. neg. minor. Quia virtus non comparatur
diis per multos actus frequentatos circa eandem vir-
tutem, circa quam sepe occurunt actus difficiles,
quos elicere sine specialia auxilio Dei non possumus.

180.
ad 6.181.
ad 7.

S E C T I O N E IV.

*An possit liberum arbitrium sine speciali
auxilio vincere omnes, aut saltem ali-
quas tentationes contra precepta natu-
ralia provocantes?*

182.
Tripliciter
potest ab
homine
vinci ten-
tatio.

Tripliciter potest ab humano arbitrio vinci
tentatio: 1. ex motu aeterno & meritorio:
2. ex prauo & demeritorio: 3. ex naturali hon-
esto. 1. modo nequit vinctentatio sine gratia, ex
sest. praece. contra Pelag. 2. qui vitio vitium vinci-
vit, non tam vincit, quam vincitur maiori vitio, mi-
norii cedens: *Quoniam*, vt August. lib. 3. con. duas
epistol. Pelag. cap. 4. *Carnalis cupiditas cupiditate*
aliā non sanatur. Sola controversia de 3. modo, an
possit tentatio contra preceptum naturale ex mo-
tu honesto morali, absque gratia superari.

183.
1. Sent.184.
2. prob. 1.185.
Prob. 2.

Prima sent. docet, nullam tentationem ab ho-
mione lapso vinci posse absque speciali auxilio per
Christum: *Bellar. lib. 5. de gratia cap. 7.* & à fortiori
eorum, qui putant, ad quodlibet opus morale re-
quiri gratiam per Christum, quos citauit, sest. pre-
ced. pro 1. sent. Probat *Vasquez* 1. 2. disp. 189. à
cap. 8. ex Scriptura, in qua omnis tentationis vi-
ctoria tribuitur Deo, *Psalm. 12. In te eripiar à ten-
tatione. 29. Avertisti faciem tuam à me, & factus sum
conturbatus. 117. Impulsus enersus sum uscaderem, &
Dominus suscepit me: Matth. 6. Ne vos inducas in ten-
tationem. 26. orate ne intreris in tentationem*. Quia
orandi forma docetur, in singulis tentationibus
implorare diuinum auxilium: oratio n. necessi-
tatis gratia est signum: cum non petamus quae in
nostra sunt potestae. 2. Ex Conciliis: *Arausic. II.*
can. 9. *Divini munieris est cùm recte cogitamus &
pedes nostros a falsitate & iniustitiae nemus: can. 14.*
*nullus miser de quacunque miseria liberatur, nisi que
Dei misericordia pranensis*. *Quavis tentatio mi-*

seria dicitur, *Rom. 7. infelix ego homo, quis me libe-
ravit de corpore mortis huius? & can. 22. Nemo habet
de suo, nisi mendacium & peccatum. Igitur, urgente
tentatione, non habet homo de suo, nisi succum-
bere & peccare. In Palestino compulsum est Pela-
gius, ex Aug. epist. 106. has propos. acceptare sine
ambagib. Ad singulos actus gratiam Dei cuiusque ad-
moriorum dari: & quando contra tentationes, concupis-
cētiasq; illicias dimicamus, quoniam & illic habeamus
propriam voluntatem, non tamen ex illa, sed ex admo-
nio Dei nostram protenire victoriam. 3. Ex Pontifi-
cib. Innocen. I. epistola 25. ad Conc. Carthag. 91. Prob. 3.
apud Aug. ita scribit: *Quocidam praefatis ille reme-
dia, quibus nisi fructu confisiq; emittantur, nullatenus vin-
cere humanos poterimus errores. Necesse est enim, ut
quo auxiliante vincimus, eo iterum non adiuuante vin-
camur. Et epist. 26. apud August. 93. cum in omnibus
dominis pagines voluntatis libera non nisi admoriorum Dei
legamus esse nobendam, canique celestibus praesidijs de-
stum amnihil valere, &c. Idem paulò aīc: *tiono di-
uina gratia priuans, necesse est diabolis laqueis irretitus
et cumbar. Celest. epist. 1. can. 9. postquam dixit, an-
xatio Dei nos posse sine quo nihil possumus, in confirm.
adducit verba Zulian Pont. Quod ergo tempus est,
Zofim. sit, quo eius non egemus auxilio? in omnibus 187.
igitur aībus, cogitationibus, motibus adiutor & protector
orandus est Deus. Superbum est enim, ut quidquam
ipsi humana natura presumat, clamante Apostolo, non
est nobis collectatio &c. 4. Prob. ex Par. lib. Basil.
in moral. reg. 62. cap. 3. *Quod debet unusquisque data
idonea occasione subirabere se ab infidulitibus fibi ad-
uersariis. & quod si diuinissimum permisum sit, ut in tenta-
tiones incidat, precibus à Deo poscere debet fauilitatem,*
per quam illas possit sustinere. Chrysost. ad 1. epist. ad
Corinth. hom. 24. init. sunt ergo tentationes, que ferri
non possum. Et qua sunt ha? omnes ut semel dicam.
Paulo pōto: *Nam ne illas quidem moderatas & me-
diocres propria viritate feremus, sed in his quoque ege-
mus auxilio, ut eas feramus. Theophil. relatus à
Glossa in illa 1. ad Corinth. 10. Tentatio vos nos ap-
prehendat nisi humana: quoniam, inquit, tentatio vires
nostras exsuperat, nisi ille auxilietur nobis &c.****

Author operis imperf. in Matib. hom. 37. homi-
nem diuino auxilio destitutum comparat nati,
quaē fracto gubernaculo ducitur, quod tempestas
impellit, non quō ipsa vult. Idem docent Ambrosi
in Ps. 43. & epist. 84. Hierony. Dial. 2. con. Pelag.

Augst. lib. 22. de cimit. cap. 23. vbi post recentita
multa tentationum genera, etiam leviorum, sic
concludit: *Ne in hoc bello laborum periculorumque
plenissimo, vel de viribus nostris speretur facienda vi-
ctoria, vel viatoribus nostris facta tribuantr, sed eius
gratia, de quo ait Apostolus, gratias autem Deo, qui
dat nobis victoriam per dominum nostrum Iesum
Christum; & lib. 50. hom. hom. 23. medio: Nullum
est peccatum, quod fecit homo, quod non possit facere al-
ter homo, si deinde rector, à quo factus est homo. Idem do-
cet vbi contra Pelag. testatur, liberum arbitrium
non nisi ad peccandum valere. Prosper ca. 35. con.
collat. *Quisquis igitur in tribulatione non deficit, ab illo
se non dubitet adiuuari, ad quem quotidie corda univer-
sorum fidelium clament, ne interas nos in tentatio-
nem. 5. Ex quotidiano vnu tum orationis, quo Ec-
clesia à Christo edocta, etiam leuisimorum tenta-
tionum victoriam à Deo poscit: tum gratiarum
actionis, quā omnem quantumvis minimæ tenta-
tionis victoriam diuinæ adscribendam patet gra-
tia. Alioqui, vt August. docet epist. 107. orare nos
singimus, si nos iplos, non Deum credimus facere,
quod oramus: item gratias agere singimus, si vnde
ali gratias agimus, ipsum facere non patamus.**

6. probat

194. Probat Vasquez rationib. Potissima: cùm natura rationalis ad suos actus eliciendos non solum egeat cooperatione causæ 1. vt cæteræ res creatæ, sed etiam peculiari motione ex parte intellectus, qua ad hoc potius, quam ad illud opus applicetur; cumque in eins potestate non sit, hac potius cogitatione, quam alia præueniri, peculiare beneficium Dei erit, re ipsa moueri ad resistendum temptationi ex motu honesto virtutis, media congrua cogitatione, quam Deus vel per seipsum, vel per causas naturales, ab eo dispositas & ordinatas excitat, indebitam naturæ, atque adeò per Christū: salua n. libertate, & ille iure creationis & conseruationis, potuisset Deus absque illa iniuria & ingratitudine, vel aliter causas disponere, vel dispositas mille modis eas impedire, ne talis cogitatio in nobis excitaretur. 2. Si posset homo viribus proprijs aliquas temptationes contra præcepta naturæ vincere, posset perseverantib. donum sibi adscribere, (quod damnat Trident. sess. 6. cap. 13.) id n. constitut. vt post iustificationem nullum committatur mortale: sèpe autem contingit, vt post iustificationem nullum aliud præceptum seruandum occurrat, quam naturale.

195. Secunda sent. affirmat, posse hominem lapsum sine gratia, cum solo auxilio generali vincere omnes temptationes, etiam graues, prouocantes ad transgressionem iuris naturalis: S. Tho. in 2. dist. 28. q. 1. art. 2. Scot. qu. vn. & in repor. Lyche. ibid. Duran. qu. 3. Rubi. qu. 1. art. 1. Mayro. ibid. §. Secunda diff. Gabri. q. vn. a. 2. & 3. Abulen. in c. 19. Mass. q. 178.

196. Nec rectè de homine sine gratia tantum habitali illos Vasquez explicat disp. 189. cap. 1. Aliqui n. expressè docent, hominem id posse ex suis naturalib. vt Scotus, Lyche. Gabriel: aliqui addunt, posse, sed cum difficultate, vt Rubio, Abulen. Gabriel: quod non adderent, si intelligerent, id posse cum gratia actuali: nam hæc tollit, aut saltem minuit difficultatem. Alij idem affirmant, posse hominem vincere omnes temptationes inclinantes contra præcepta naturæ, quia potest propria virtute in omne bonum morale: at ex ijsd. potest homo in omne bonum morale propria virtute, absque speciali auxilio indebito, vt Duran. Gabriel &c. vnde si qui ex cit. auth. ad id requirunt gratiam gratis datum, per hanc intelligunt auxilium generale; illam n. dicunt necessariam omnibus causis 2. vt suos effectus agant, vt S. Thom. Abulen. aperte. Fundam. potest homo viribus proprijs vitare singulas temptationes, etiam graues; ergo omnes. Quia omnes non plus dicunt, quam singulæ; cùm nō debeant vitari omnes sicut coniunctim, sed scilicet & disiunctim. Antec. prob. nullum obiectum extra Deum clarè visum potest necessitare voluntatem ad suum consensum: ergo nulla tentatio quantumvis gravis tollit à voluntate facultatem illi resistendi.

197. Tertia sent. assertit, posse hominem lapsum vincere singulas temptationes graues ac vehementes, non omnes asque speciali auxilio indebito per Christum: S. Tho. 1. 2. qu. 109. art. 8. ad 1. & q. 24. de verit. art. 12. cor. & ad 12. qui, vt testatur Caiet. 1. 2. q. 109. ar. 8. §. nunc superest, & Ferrar. 3. con. gen. cap. 160. fine, retractavit sententiam, quam in 2. sent. iunior docuerat: Henri. quodlib. 5. q. 20. ar. 2. Bonav. in 2. dist. 28. ar. 2. qu. 2. & Egid. qu. 1. art. 4. dub. 1. later. quamvis qu. 2. art. 2. dub. 1. later. doceat, de nulla temptatione sine gratia victoriam reportari posse; intellige de victoria Christiana & salutari, ne sibi contradicat: Argen. q. vn. art. 1. ad 1. & 5. con. 1. concl. Palat. in 2. dist. 29. disp. 3. §. est igitur: Caiet. cit. Contra, ibid. Ferrar. loco cit. §. Consider. 2. & ad 1. & §. 5.

198. si quaratur: eamque probab. purat Molina in concor. q. 14. art. 13. disp. 19. me. 2. & teste Vasquez disp. 189. cap. 2. multi suo tempore, & ante ipsum illa communiserat. Fundam. huius sent. idem ac precep. Confirm. victoria cuiuscunque temptationis incitantis ad transgressionem iuris naturalis, non est opus supernaturale excedens naturalem facultatem arbitrij creati, sed naturale illi compensum.

199. Quarta sent. docet, posse hominem temptationes faciles & mediocres, non autem graues & difficiles propriæ virtute superare. Hæc communior hoc tempore: Sot. lib. I. de natura cap. 21. ad 2. Greg. Vega lib. 14. in Trid. cap. 17. & q. 12. de iustific. Staples. lib. 2. de corr. nat. cap. 13. Medina 1. 2 qu. 109. art. 2. ad 2. Molina in concor. q. 14. ar. 13. disp. 19. me. 6. Suarez lib. 1. de necess. gra. cap. 24. Valen. 1. 2. disp. 8. qu. 1. p. 5. post 2. affer. in solu. 4. argu. Fundam. hæc tantum temptationes proportionantur viribus naturalibus arbitrij creati. Quoniam hæc controversia principali perpendet ex autho, Concil. & Patrum; qui passim docent, nos esse impotentes ad temptationem villam sine gratia vincendam, decisio maximè pendet ex declaratione impotencie, quā dicimus habere.

200. Nota, duplex impotentia, physica & moralis. Duplex im- potentia ad operandum in homine. Physica est, que defecit alicuius principijs, vel conditionis antecedenter requisitæ, est proximè ad operandum insufficiens, ut intellectus sine specie, voluntas sine prævia obiecti notitia. Moralis, que licet sit completa quoad omnia physica antecedenter requisita, et tamen habet impedimenta ab operando retardantia & impudentia, ut spectato connaturali modo operandi ipsius, moraliter sit impossibile, ut exeat in actu, nisi maiore aliqua virtute roboretur: Rursus hæc duplex; consequens Morada duplex. & antecedens. Consequens est, que tantum ex ex suppositione & præscientia dicitur talis, ut ex suppositione & præscientia crastinæ quietis Petri, hodie & toto tempore præcedente Petrus dicitur moraliter impotens ad crastinum cursum, impotia consequente & ex suppositione, non antecedente & simpliciter. Antecedens dicitur ex aliquo impedimento antecedente, quod licet potentiam quoad physicum principium & conditionem physicè prærequisitam non tollat, ita tamen illam ad operandum debilitat ac retardat, ut moraliter ad operandum impossibilitet. Que moralis impossibilitas interdum est tanta, ut mereatur nomen impotentiae simpliciter: potentia n. que spectato proprio ac naturali modo operandi ipsius, nunquam exit, neque exitura est in actu, etiam si physique possit, censetur moraliter ad operandum impotens: Interdum non est tanta, ut mereatur nomen impotentiae simpliciter, ut quando cum ea adhuc voluntas interdum operatur, licet ratiocinè & cum difficultate. Idque prouenit ex eo quod voluntas ut pote sui actus domina, nunquam agit quantum physicè potest, sed quantum moraliter licet, minorem vel maiorem superare difficultatem, qua vinci liberè mauult plerumque quam contrarieti, et si physique possit. Ita expressè Hieronymy. 1. & 3. lib. con. Pelag. init. Neque enim quando dico, hominem posse esse sine peccato, si velit, aliquos fuisse concendo: Ecce impotentia moralis, que nunquam reducitur ad actu: Sed simpliciter posse esse, si velit: Ecce potentia physica, que simpliciter in actu exire potest. Alind namque est esse posse, alind est, esse. Possum esse medicus, sed interim non sum. Possum esse faber, sed nondum didici. Quidquid igitur possum, licet necdum sim, tamen ero, si voluerem. & Ansel. dial. de lib. arb. cap. Ans. c. 5. Est & alia ratio, quam frequens habes usus, cur invenis & nolens & ex necessitate dicitur aliquis facere, quod

201.

4. Sent. verioe

202.

203.

Duplex im-

potentia ad

operandum

in homine.

A priori

204.

Hieronymi

lib. 1.

G. 6.

Arist.

205.
Quid sit
potentia &
impotentia
moralis à
priori

Ratio

206.

Tentationes
mediocres
ac leues non
tollunt per-
ficiam li-
bertatem.

quod camen volens facit. Nam quod non nisi difficile facere valemus, & ideo non facimus, dicimus hoc nos facere non posse. Et Aristot. 1. Cœlitex. 3. *Impossibile dicitur dupliciter, aut simpliciter, quia non verum est dicere, quod factum utique erit, aut quia non facile, neque bono, aut bene.* Et Scriptura, in qua impossibile dicitur, quod moraliter fieri non potest, Job 5. Qui dissipat cogitationes malignorum, ne possint implemantas eorum, quod cuperant. Et Luc 17. *Impossibile est, ut non veniant scandala.* Hęc explic. à posteriori.

A priori, voluntas est moraliter impotens ad tentationem superandam, quando cum tentatione non manet in homine moralis & expedita facultas efficacius applicandi oppositum obiectum bonum, quam applicatum sit per tentationem obiectum malum. Contrà tunc moraliter potes, quando cum ipsa tentatione manet ea moralis & expedita facultas. Quia cum voluntas in operando pendeat ab ipsa applicatione obiecti, cumque connaturalis modus operandi ipsius sit, cum obiecti partem sequi, que efficacius proponitur; quoties tentatio tanta est, ut non modò actualē efficaciōrem applicationem boni honesti, sed etiam aptitudinem moraliter tollat, non manet in homine moralis potestas ad illam vincendā: cum non maneat moralis & expedita facultas ad connaturalē & ordinarium modum operandi voluntatis. Porro grauis tentatio non solum tollit actualē cognitionē efficacius applicantē bonum honestū, cuius motiu & amore tentatio vinci posset, sed etiam moralē facultatem ad tale bonum efficacius applicandum. Lewis vero & mediocris tentatio, etiā tollat actualē cognitionē efficacius applicantē bonum honestū, non tamen tollit moralē & expeditam facultatem illud honestū efficacius applicandi; quo possit connaturali modo superari tentatio: proinde nec tollit perfectam libertatē ad mortale sufficientem.

Quia nimis mediocris tentatio ad obiectum inhonestum claram magis vel minus representationem honesti secum compatit: cuius pulchritudo præ vitij turpitudine tanta est, ut indelibertatem sui complacentiam à voluntate extorqueat ac velleitates quasdam, ita ut animus necessariō sibi fateatur, malleum virtutis honestatem, quam vitij inhonestatem, si par esset vtriusque lucunditas: vellem non tentati volūtate indecorā: vellem amare virtutem vitio contraria: vellem non velle peccatum. Iste similesque actus etiam indelibertatem habent, ut voluntati frānum iniiciant, quo exercitium peccati suspendat, ac cogitet de bono honesto efficacius applicando intelligentiæ, ac motiu virtutis cum terriculamentis vitiorum vndeque conquirat, quibus cogitationem peccati excuriat & tentationem superet. Ita fit, ut imago vitij in mente imaginem virtutis attrahat ad comparationem quandam, cum contraria circa idem nata sint fieri, & vtraque sui amore excitet, pugnatque in animo, quæ tentatio dicitur, sed libertatem non euerit, nec indifferentiam eius expugnat quasi vi, nec vincit, nisi animus liberā sponte se dedit per consensum deliberatum. Major difficultas est de grauis, quæ expeditam facultatem illam tollit: nam sine efficaciōri applicatione obiecti honesti non videtur voluntas moraliter libera ad peccandum.

Nihilominus libertas, altera perfecta ad mortaliter peccandum requisita; altera imperfecta ad mortaliter peccandum insufficiens. Graues tentationes nō tollunt libertatem imperfectam, ad peccandum saltem venialiter sufficientem: tollunt

perfectam ad mortale requisitam. Primum prob: quādū cum iudicio unius partis manet iudicium alterius partis, licet tenue, manet libertas simpliciter tam quoad specificationem, quam quoad exercitium. Sed cum quācunque tentatione, etiam grauissimā, semper manet aliquod iudicium, licet exile alterius partis propositi obiecti ad bonum inuitantis: si enim tentatio nullum prorsus relinquit iudicium oppositæ partis, non beracem solum moraliter, sed etiam physicē necessitatē voluntatem, cum nequeat absque aliquo iudicio liberè operari. Maior prob: voluntas non necessitatur simpliciter ad prosequendum obiectum efficacius propositum, ut supra constat: ergo manente cum tentatione aliquā applicatione, licet tenui, oppositi obiecti honesti, poterit voluntas absolute illud sequi, non obstante efficaciōri applicatione alterius partis obiecti mali, per tentationem propositi. Prob. secundum: idē peccata ex vehementi passione commissa non imputantur ad mortale, mort. & etiam si sint in materia graui, quia vehemens pa. tollit perfectam libertatem ad mortale requi- Tolleam per- ficiam ad tentationes non tollunt li- beram.

liber: cum n. per illud homo virtualiter saltem contemnat Dñm, priuatur sempiterna gloria, incurrit ptenatā aeternā, procedere debet ex plena libertate operantis. Non est autem actus perfectē liber, nisi procedat ex perfectō & connaturali modo ipsius principij operantis, qui est ut per moralē & expeditam facultatem valcat sibi omnia, quæ ad perfectum & connaturalē modum operandi ipsius requiruntur applicare.

Hanc moralē imponentiam antecedentem ad mortale ponunt ad minimum in homine lapsō, destituto auxilio gratiae, respectu cuiuscunque tentationis, tam grauis, quam leuis. *Ritardus in 2. disp. 28. art. 2. q. 2. ad 1. Gregor. sr. 2. ad 1. Bellar. lib. 5. de gra. cap. 8. in post. resp.* Reliqui illam tantum ponunt vel respectu omnium temptationum collectiū, vel respectu singularium grauium distributiū. Dixi, *Ad minimum:* aliqui enim saltem respectu singularium grauium, ponunt imponentiam physicam, ut ne venialiter quidem peccet, qui grauiter tentatus speciali auxilio non iuvetur.

Dico 1. Nequit homo lapsus absque auxilio speciali per Christum vincere omnes tentationes etiam leues contra precepta naturalia, non defectu potentiae physicæ, sed moralis; non consequentis, sed antecedentis, quæ cum morali potentia & libertate ad singulas saltem non graues non repugnat. Assertio communior. Fundam. impossibile est, hominem lapsum sine gratia totam legem naturalē implere; ergo repugnat, hominem lapsum sine gratia temptationes omnes, contra legem naturalē prouocantes, superare: lex enim naturalis Ne quis ho- impletur vitatis omnibus peccatis contra illam: vi- mo lapsus tantur hęc, quando temptationes, contra illam inci- sine gratia tentantes, superantur. Antecedens est Pauli ad Rom. gem natu- 7. Infelix, ego homo, quis me liberabit de corpore mor- ralem in- tis huīus? vbi Ansel. Hac est, inquit, vox militis pug- plere. nantis & gementis in labore certaminis, cuigentienti, & auxiliū liberatoris imploranti responderetur, gratia Dei te liberabit à corpore mortis huīus per Iesum Christum Dominum nostrum. Et cap. 8. Nam quod im- possibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem. Quem locum omnes ferē Patres explicant de legi naturali, quæ infirmata per carnis concupiscentias, hoc est, carnalibus concupiscentijs tentationibusq; obseruatu impossibilis facta, impleri non poterat.

207.
Duplex li-
bertas.

poterat. Quid enim, inquit Chrysost. illa lex volebat? quid autem imperabat? sine peccato ut esset: hoc igitur nobis per Christum praesertim est. Atque ipsum quidem obstatise & superauisse, illius fuit; victoria autem fructum cepisse, nostrum. Ambrosius querens, cuinam hoc impossibile erat? Respondeat: Nobis impossibile erat mandatum legis implere. Hieronym. ibid. Hic ostendit, quoniam lex per infirmitatem carnis non poterat impleri. Antelius: Infirmabatur ipsa lex per carnem, id est, ab infirmis non poterat impleri per carnem, quia per spiritum impletur. Lex enim infirmari intelligitur, eo quod non impletur, non quod ipsa infirmata, sed quod infirmos faciat, minando paucum, nec adiuando per gratiam. Quia infirmata esse per carnem dicitur, quia caro non implet, quod per spiritum impletur, id est, per gratiam spiritualem. Nam caro ubi non erat gratia, innundissime resistebat. Ideo reliqui Patres. Prob. 2. idem anteced. Nequit homo in hoc statu naturæ lapsæ viribus proprijs, absque speciali auxilio, sine ullo errore penetrare omnes veritates practicas naturales, ex secl. 2. ergo nec à fortiori seruare totam legem naturalem, absque ullo defectu morali. nam plus requiritur ad seruandam, quam ad cognoscendam practicæ legem. Ad seruandam enim legem, præter practicam notitiam, requiritur etiam operatio, quæ sæpe exercenda est contra inclinationem sensus, cuius ductum plerumque homo lapsus sequitur.

211. 3. Si posset homo totam legem naturalem viribus proprijs implere, sequeretur, adultum gentilem, qui totam legem naturalem implevit cum inuincibili ignorantia legis Christianæ, non posse iuste ad infernum damnari, quia ad illum non damnantur, nisi legis transgredores: nec posse semper in gloriam donari, cum caret gratia habituali, sine qua nemo potest saluari.

212. 212. Hec impotencia non est physica: patet: nam tota lex naturalis, omnesque tentationes contra illam, etiam collectivæ superiores, continentur int̄ obiectum naturale liberi arbitrij creati: vnde eadem lex, eademque tentationes fuissent in pura natura. Confirm. si impossibilitas seruandi totam legem proueniret ex defectu potentie physice, nec singulas tentationes vincere possemus. Quia cum hic defectus potentie physice consistat in negatione principij, vel conditionis ex parte potentie ad operandum antecedentes requisites, cumque eadem potentia sit ad omnes & singulas tentationes, si non possemus omnes ex defectu potentie physice, nec possemus singulas. Quod non sit impotencia moralis tantum consequens, prob. contra Vasquez 1. Impotencia consequens non tollit moralis potentia anteced. quam simpliciter dicimus potentes ad operandum: ergo si liberum arbitrium est impotens ad vincendas tentationes impotentia tantum consequente, simpliciter dicitur potens ad eas vincendas. Hoc autem est contra Concilia & Patres, affirmantes contra Pelag. liberum arbitrium sine gratia esse simpliciter impotens ad tentationes vincendas, & præcepta naturalia implenda, ac quodcumque opus ad salutem conducens exercendum, quale est in sent. Vasquez omne opus morale bonum. Leg. Propper. con. Collato. cap. 35. ubi reprehendens Cossian, ita scribit: Atque ita in illius damnata sententia foneam cadat, quæ dicitur, ideo nobis gratiam iustificationis dari, ut quod facere per liberum iubemur arbitrium, facilius possemus implere per gratiam, tanquam ei gratia non dareatur, non quidem facile, sed ramen possemus etiam sine illa implere diuina manda-za. Quod quia Catholicus Pontifices dignum Anatho-

mate censuerunt, utendum nobis est, eo, quo usi sunt testimonio, dicentes: de fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait: sine me difficulter potestis facere: sed ait: sine me nihil potestis facere. Hec Propper. Cùm igitur Milenit. can. 5. & Trident. sess. 8. can. 2. definiant, humanum arbitrium sine gratia esse impotens ad tentationes vincendas, non rectè explicantur de impotentia tantum consequente; cùm hæc maneat cum potentia antecedente, per quam dicimus simpliciter potentes.

214. Confirm. alioqui neque iustus cum gratia sanctificante, & habitibus supernat. infusis, in sent. Vasquez, esset simpliciter potens ad tentationes superandas; quia neque iusto ratione gratia sanctificantis, & habituum supernat. in sent. Vasquez, debetur congrua cogitatio ad tentationes superandas, cùm possit Deus, salvo dono iustificationis, omnem congruam cogitationem ad tentationes superandas iusto negare: cùm tamen nullus Theologus dixerit, iustum cum gratia sanctificante & habitibus infusis non esse simpliciter potenter ad tentationes vincendas. 2. eam potentiam ad vincendas tentationes negant Patres & Concilia libero arbitrio, quam eidem concedebat Pelagius: Hic non consequenter, sed anteced. potentiam concedebat libero arbitrio, & omnibus, in ordine ad omnes tentationes contra totam legem naturalem superandas: hæc autem non est potestia consequens; hanc enim tantum habent ij, qui de facto omnes tentationes superaturi sunt, sed antecedentes, quam habent etiam ij, qui de facto non sunt omnes tentationes superaturi, licet eas superare possint.

215. Hec autem hæc impotencia moralis sit antecedens, prob. hæc fundatur in naturâ ipsa & conditione humanæ voluntatis; quæ quia in operando regulatur ab intellectu, mediante sensu, varia illi obiecta sensibilia varijs temporibus proponente, suâ naturâ instabilis est, vt moraliter sit illi impossibile, dum seruare eundem recte operandi tenorem: ad eum modum quo Arist. dixit, impossibile esse, vt milles iacti talis semper eundem numerum reddant: additâ præsertim difficultate ex continua sensus resistentia, & connaturali modo operandi ipsius voluntatis, quæ semper sequitur obiectum, quod illi efficacius proponitur, cuiusmodi proponi solent obiecta delectabilia contra honesta: quæ omnia cum se teneant ex parte obiecti, fortius ad malum allicitis, & passionis acrius ad malum incitantis, & potentie instabilitate operantis, antecedunt, non consequuntur determinationem voluntatis: Proinde reddunt illam antecedenter, & non tantum consequenter, moraliter impotentem; quidquid enim antecedit determinationem voluntatis, & illam ad operandum vel impellit; vel retardat, spectat ad potentiam, vel impotentiam antecedentem.

216. Non repugnat ad omnes tentationes, saltem non graues, superandas, non repugnet sufficiens libertas, & moralis potestia ad singulas vincendas, prob. 1. à pari ex Trid. sess. 6. can. 23. iustus absque speciali priuilegio est impotens ad vitanda omnia venialia: cum quâ tamen moralis impotentia stat libertas & moralis potentia ad singula vitanda: alioqui non pecaret iustus, si ad singula vitanda non haberet libertatem & moralis potentiam. Quare esto homo lapsus sit impotens ad omnes tentationes superandas, manere potest liber & moraliter potens ad singulas non graues superandas, 2. à priori: hæc moralis impotentia ad totum collectivum non fundatur in defectu alioius principij, aut conditionis

tionis ad operandum requisitaz; vel in defectu proportionis obiecti cum principio operante; sed in difficultate honeste semper operandi circa varia obiecta difficultia, cum continua repugnantia sensus, & contra connaturalem modum agendi ipsius, connaturaliter tendentis, in obiectum efficacius propositum. Ex quibus omnibus sit, ut nisi voluntas extraordinario auxilio inactetur, infallibiliter, propter suam naturalem in operando instabilitatem, defectura sit circa aliquid obiectum indeterminate & vagè: cum tamen hic idem defectus liberè in particulari exerceatur, quippe qui necessarius tantum est in communione, quia nimis irum, spectata natura & conditione voluntatis humanae, infallibiliter est futurus: liber in particulari, quia semper voluntas creata vi sua libertatis potest illum, & quemcunque alium in particulari vitare; eo modo, quo necessarium est, aliquem actum liberum circa aliquid obiectum in tota vita exercere, cum tamen quilibet liberè exerceatur.

218. *In potentia moralis ad omnia peccata collectiu[m] videtur non videretur a Deo peccatum determinatè futurum.* Ex dictis constat, in hac impotentia moralis ad omnia peccata collectiu[m] vitanda non videri à Deo peccatum determinatè futurum, sed illud tantum videri in seipso, & in libera determinatione futura voluntatis. Tum quia intuitus Dei est ita certus, ut oppositum implicet per omnem potentiam: ex vi autem impotentiaz moralis oppositum solum implicat moraliter: ergo si Deus videbet futurum peccatum in impotentia moralis antecedenti, non videret illud secundum omnem certitudinem possibilem, sed tantum secundum moralem, cui latet metaphysicè non repugnat oppositum. Tum quia in impotentia moralis non continentur determinatè hoc, aut illud peccatum futurum, sed vagè hoc, vel illud: igitur sistendo in ipsa antecedente, non potest Deus certò videre hoc vel illud peccatum determinatè futurum.

219. *Dico 2. Non potest homo lapsum sine speciali auxilio Dei superare quamcumque tentationem graueam, non defectu potentiaz physicae, sed moralis.* Fund. quod præcedens. Quælibet n. tentatio grauis æquivaler multus: sed non valet homo, ob instabilitatem & difficultatem operandi, diu seruare, præsertim cum continua repugnantia sensus, eundem rectè operandi modum, igitur nec illum seruare valebit in qualibet tentatione graui. Major prob. tentatio non dicitur grauis ex vehementia tantum passionis, sed præcipue ex diuturnitate temporis, quo durat: intra illud igitur tempus, quo durat tentatio, et si homo in singulis momentis sit moraliter potens ad illam superandam, non est tamen moraliter potens in omnibus momentis collectiu[m]. Vnde quod diuturnior est tentatio, èd impotentior est homo ad illam superandam. Quo sit, ut hæc moralis impotentia habeat latitudinem: maior est ad diuturniorem & vehementiorem passionem vincendam, minor ad breviorem mitiorem: semper tamen tentatio dicitur esse talis, ut vel ob diuturnitatem moræ, quæ stimulat, vel ob vehementiam passionis, quæ ad malum prouocat, eam causet in animo rectè operandi difficultatem, ut moraliter dici possit impotens ad illam superandam. Quod tunc accidit, quando, spectata infirmitate operantis, instabilitate ipsius, connaturali modo operandi potentiaz, apta est illum prosternere, nisi altiori auxilio roboretur. Cæterum adiuuat Deus hominem ad tentationes superandas, vel negatiæ, non permitendo, ut tentatio aut vehementius urgeat, aut diutius duret, quæ vires humanae ferre possint, iuxta negationem illud 1. Corinth. 10. Non parcer vos tentari supra

id, quod potestis. Vbi Ambrosius querens, quo modo à Deo adiuuetur homo, si tantum permittatur tentari, quantum potest: *Aduiuatur, inquit, plane, dum non plus permittitur ei imponi, quam scitur ferre posse.* Et iuxta illud Mathe. 14. *Ei nisi breniat, fuisse dies illi, non fieret salua omnis caro:* sed propter electos breniabantur. Vel positivè, inspirando congruas cogitationes, aut de rebus æternis, & supernat. aut de honestate ipsa virtutis, contra quam virget tentatio, intellectum magis ac magis illustrando: quo sit, ut non semper hoc speciale auxilium ad superandas tentationes contra legem naturalem, sit ordinis naturalis, sed interduci supernaturalis iuxta motiva, quibus tentatus inuitatur ad tentationem superandam. Leg. Ansel. lib. de concordia cap. 3. col. 3. *Quod hæc impotentia sit mortaliss,* patet ex dictis, & Ansel. dial. de lib. arb. cap. 5. & 6. & de concordia cap. 1. ubi affirmat, tantam esse humanæ libertatis vim, ut à nullatentatione cogi, aut opprimi possit: *Impugnare namque, inquit cap. 6. potest innatam voluntatem, expugnare nequit innatam.* Ut enim cum S. Decrete 1. 2. qn. 10. art. 2. Scholastici docent, nullum obiectum infra Deum clarè visum, creatam voluntatem necessitare omnino potest quoad exercitium actus; cum nullum sit bonum, præter Deum clarè visum, in quo apprehendi non possit aliqua ratio mali, propter quam rei; aut malum, in quo non possit apprehendi aliqua ratio boni, propter quam amplecti non possit. Excipio actum, quo Angelus se ipsum naturaliter diligit, qui ob peculiarem rationem ipsius voluntatem ad sui exercitium necessitat. De quo 2. Cæterum nota, hanc libertatem quoad tentationes graues, intelligi esse imperfectam, & sufficientem tantum ad veniale, non perfectam & sufficientem ad mortale.

220. *Dico 3. Potest homo lapsum cum solo auxilio generali, potentia moralis superare quamcumque mediocrem tentationem.* ex Ansel. locis cit. qui hanc potentiam videretur concedere etiam respectu tentationis grauis, qualis est tentatio mortis ad vitandum mendacium: Chrysost. cit. qui explicans Chrysost. tentationem humanam, aut esse parvam, breuem, moderatam: eamque sine speciali auxilio, non tamen sine difficultate à nobis ferri posse. Requirit autem auxilium speciale, non ut simpliciter, sed ut facile tolerari possit: *Quamobrem ut discas & videas, quod non solum illas, qua nostram superant potest, sed neque humanas licet facile ferre absque diuino auxilio.* Iplam approbat Pius V. & Gregorius XIII. dum damnant hanc propos. 30. Non solum fures his sunt & larones, qui Christum, viam & ostium veritatis & vitæ negant, sed etiam quicunque aliunde, quam per Christum in viam iustitia, hoc est ad aliquam iustitiam confundendi posse dicunt, aut tentationi ulli sine gratia ipsius adiutorio resistere posse hominem sic, ut in eam non inducatur, aut ab ea superescatur.

Fundam. mediocris tentatio est, quæ Morales vires arbitrij creati non exceedit, nec inuerit con-naturalem modum operandi ipsius: ergo poterit ab ipso moraliter superari. Confir. potest interduci ex ipsis naturalibus causis excitari efficacior, atque viuidior cognitio oppositi boni, cōtra quod inclinat tentatio, quam sit notitia ipsa mali, ad quod virget tentatio: Ergo tunc non solum moraliter poterit, sed actu etiam tentationem superare. Ut enim voluntas, efficaciori notitia boni delectabilis præuenta, tentationi succumbit, ita efficaci, atque viuidiori notitia boni honesti excitata actu poterit tentationi resistere. Antec. prob. virgente tentatione, talis potest esse naturalis aut moralis

Dens iunat hominem ad vincendas tentaciones aut negationes illud 1. Corinth. 10. Non parcer vos tentari supra

221.
Impotentia moralis

222.
Sent. Ansel.

223.
Greg. XIII.

224.
Prob. 1.

ralis dispositio & inclinatio tum intellectus tum voluntatis, tum reliquarum causarum ad oppositum bonum, ut illud efficacius postuleret representari, quam oppositum malum, ad quod inclinatio tentatio. Prob. 2. Sæpe diuina mortis vehementius nos allicit ad bonum honestum, maiori delegatione & mentis illustratione illud applicando; quam tentatio ad bonum deletabile: at possumus sine auxilio speciali moraliter resistere motioni diuinae; ad resistendum enim ei non egerimus gratia: ergo etiam tentationi.

bis per Christum præparatâ, vincantur, quæ si-
ne gratiâ non vincentur, dicere non possu-
mus in nostrâ sententia plus nobis gratiam obes-
se, quam prodesse.

Dico 4. Non semper requiritur peculiare auxilium ad vincendas tentationes contra præcepta su-
pernat. nisi quando vincuntur ex motiuo ipsorum,
vel alterius virtutis superetas. Posterior pars patet:
quia quando grauior tentatio vincitur ex motiuo
virtutis supernat. talis victoria supernat. est speci-
ficata ex motiuo supernat. ac proinde ad eam re-
quiritur auxilium supernat. Prior pars prob. ad-
huc dupliciter vinci potest tentatio contra præ-
ceptum supernat. uno modo per solam negatio-
nem consensus, quo pacto nullum requiritur au-
xilium, ne quidem generale causæ 1. Qui modus
licet sufficiat ad non peccandum, non tamen suffi-
cit ad merendum, quia ad meritum requiritur, ut
intendarur honestas obiecti propter ipsam hone-
statem, quod sine aliquo actu fieri nequit: Alio
modo ex motiuo indifferenti, aut honesto naturali,
& neque tunc per se requiritur speciale auxilium.

1. Resoluitur, quare possit hereticus, vel gentilis mortem, quæ est omnium grauissima tentatio, naturaliter sustinere; non possit Catholicus pro verâ fidè mortem oppondere, vel grauem tentationem sine speciali auxilio superare. Nimitum illi non ex honesto fine virtutis, sed vel ex pertinacia, vel alio prauo motiuo, quod plus astimant, quam propriam vitam, mortem oppetunt: Catholicus non nisi honesto motiuo virtutis mortem subit, aut tentationem vincit, quæ ex August. 21. de Canticis. Abgant. ex. 16. non nisi verâ delectatione iustitiae vincitur.

Petes. Cur potest infidelis ex motu prauo; non fidelis nec infidelis ex honesto mortem oppo-
tere? Resp. potest motuum prauum efficacius ho-
minem mouere ad mortem subeundam, quam
amor propriæ virtutæ ad vitam conseruandam: quod
non potest moraliter motuum honestum. Pra-
uum n. semper est aliquod obiectum sensu per-
cepsum, & ab intellectu propositum vel ut naturæ
delectabile, vel ut homini honorificum & gloriou-
sum: motuum honestum est bonum merè intellectu-
ale, ab intellectu propositum propter solam ho-
nestatem virtutis. Fortius autem & efficacius mo-
vet illud sensu apprehensum, quam hoc purè intellectuale. Seorsus n. proponit obiectum clarè &
intuitivè, intellectus obscurè & abstractuè: maxi-
mè quia homo magis apprehendit ut perfectiuum
sui bonum, quod vel illum magis oblectat, vel ma-
gis gloriosum reddit coram alijs: bonum occul-
tum est sola honestas virtutis, quæ tamen ut opera-
tionem reddat honestam, appeti debet propter
se tantum, licet merè intellectuale bonum.

2. Deducitur regula dig. noscendi, quando tentatio vincitur auxilio gratiae. 1. quando vincitur ex mortuo supernat. 2. quando fuit grauis. 3. quando vincuntur multe, etiam faciles ad longum tempus: cum non soleat voluntas ob suam instabilitatem grata: diu perseverare in operibus bonis cum difficultate & resistantia sensus. 4. quando tentatus subditus & inopinato motu interiori, cuius causam nescit unde sit, temptationem superat; iuxta illud Ioan. 3. *Spiritus vobis vult spirare: & vocem eius audire, sed nescis unde venias; aut quo vadat.* Simile quid narrat de tua matre August. lib. 9. confes. cap. 8. quam adhuc puerilam cum eius ancilla meribulam vocasset, hoc stimulo percussam repente ritio liberauit Deus, quod tot parentis minaz, toties intentiaz, curare non potuerant. 5. quoties tentatio efficacius stimulat ad malum, quando virius ad oppositum bo-

225.

Prob. 2.

226.

227

Dni potest
mortis diuin-
na adeò ef-
ficax, ut ei
moraliter
voluntas
resisteret non
possit.

328.

Prob 3.

absurd

229.

3.

230

108

num. Nam et si hoc non sit infallibile signum gratiae, est tamen valde probabile, & moraliter certum, cum non soleat naturaliter voluntas ferri, nisi in id, quod efficacius allicit.

^{235.} *Catholice fidei pietatis* Ultimò piè credendum est, nullam de facto ab homine vinci temptationem, sive grauem, sive leuem, absque aliquo vberiori auxilio per Christum, vel ad illam simpliciter, vel ad facilè & constanter vincendam. Id 1. certum est de electis, qui bus Rom. 8. omnia cooperantur in bonum: ut fusse 10. disp. 15. sent. 5. Secundò probabile etiam est de reliquis tam fidelibus, quam in infidelibus. Cum n. omnes sint voluntate diuinâ antecedente ad salutem ordinati, ad quam consequendam præparata sunt omnibus à Deo sufficientia media, ut latè 1. 10. disp. 16. sent. 1. & infra hoc 10. probabile est, eos ad quamlibet temptationem vincendam peculiariter à Deo adiuvari, ex vi huius antecedentis & vniuersalitatis voluntatis, quam Deus habet saluandi omnes, ut saltē cum minori pœnâ damnentur. Vnde si qua heroicā opera de antiquis leguntur, putandum est, ea non sine aliquo auxilio pet Christum, ordinis saltē naturalis facta fuisse.

^{236.} *Ad primā primā* Ad 1. prius sent. ex Scriptu. Resp. multiplici ex causa victoriam temptationem à Deo petendam esse, eique adscribendam: 1. ut sit proficia & salutaris, iuxta illud 1. Corintb. 10. Sed facies cum tentatione pronenissime. De qua victoria loquuntur Scripturæ, Concilia, Patres, ut constat ex August. 21. de Cœnit. cap. 16. vbi, Tunc, ait, via tua virtus depuanda sunt, cum Dei amore vincuntur, quem nisi Deus ipse concilium Aranscan. non donat: & ex Araus. can. 6. & 7. vbi hanc victoriā limitat ad resistendum peccato, ut operes, ad salutem consequendam. Iuxta quam limitationem intellige can. 22. vbi dicitur homo de se non valere nisi ad peccatum. Quæ propositio sumpta est ex August. epist. 106. col. 2. quam ipse temperauit lib. de perfecti. iusti. ratioc. 3. vbi non dixit: Non nisi, sed parum est ad non peccandum voluntatis arbitrii, nisi adiutori sancti gratia Dei. 2. Quia multæ temptationes excedunt morales vires liberi arbitrij, vel quoad gravitatem, vel quoad diuturnitatem. 3. quia etiam si sunt leues, nostrisq[ue] viribus commensæ, sapientiam tamen fieri solent diuturnitate molestæ, atque adeò moraliter insuperabiles. 4. qui certi non sumus, an de facto simus illas superaturi. 5. ut constanter in earum victoriā perseueremus.

^{237.} *Ad 2. 3. 4.* Rcp. Concilia & Patres loqui de victoria Christiana & salutari, ut constat ex August. & declaratione Concil. de hac enim erat cum Pelag. controversia, qui omnem victoriam, etiam salutarem adscribebat libero arbitrio. Hoc propriè sonat, Victoria, ex August. & S. Tho. in 2. dist. 28. q. 1. art. 2. ad 6. Dicendum quod aliud est resistere peccato, & aliud victoriam de peccato habere. Quidamque enim vita peccatum, peccato resistit: Vnde hoc potest fieri etiam sine gratia, nec oportet quod tunc homo resistendo peccato mereatur premium aeratum. Sed ille proprie vincit peccatum, qui potest pertingere ad hoc, contra quod est pugna peccati: hoc autem non potest esse, nisi in eo, qui opus meritorum operatur. Unde talis victoria vitam Aernam meretur, & sine gratia non sit.

^{238.} *Ad 5.* constat ex resp. ad 1. nos veraciter, & non fictè etiam pro leibus temptationibus à Deo gratiam petere, eique de earum victoria gratias agere: eo quod non pro quaunque victoria, sed salutari; nec pro una, vel altera, sed pro omnibus vincendis gratiam petimus: Quoad gratiaū actionem, debemus etiam de rebus naturalibus, ut de terrenis fructibus Deo gratias agere, ut rectè Sotus.

Ad 1. rat. patet ex lect. 3. concedo enim natu-

ram rationalem, præter cooperationem causæ, egere ad suos actus eliciendos motione ex parte intellectus; nego, omnem motionem ex parte intellectus, etiam si congrua sit, esse peculiare beneficium per Christum, sed tantum ea quæ aliquo modo ad salutem dirigitur. Ad 2. sequel. Idem n. argu. fieri potest contra Vasquez: si nimirum post iustificationem nullum occurrat preceptum, nulla tentatio, ut si repentinâ morte iustus tollatur. Ceterum semper donum perseverantie est peculiare beneficium Dei, vel ex eo quod prædestinatus permittat eo tempore mori, quo in gratia reperitur.

Ad fund. sent. 2. neg. antec. & conseq. Nec n. potest homo lapsus viribus proprijs vitare singulas temptationes graues, ob naturæ imbecillitatem, & instabilitatem seruandi vel ad breue tempus eundem rectè operandi modum, cum magna & continua sensus repugnantia, contra connaturalem modum operandi ipsius: nec si possit singulas distributiū, possit omnes collectiū, ob moralem impossibilitatem, quæ includitur in omnibus, & non in singulis. Præbatio antec. solùm concludit nullum obiectum extra Deum clarè visum physicè necessitare voluntatem; non de necessitate morali respectu omnium, aut grauiorum temptationum.

Ad fundam. tertiaz. Resp. Non ideo victoriam grauium temptationum excedere vires humani arbitrij, quia semper est opus quoad entitatem supernaturale, sed cum quia superat modum connaturalem operandi ipsius: cum quia exigit modum operandi constantem ac stabilem ad aliquod tempus: qui modus, cum continua tentatio sensus, superat ordinarias ac mutales vires voluntatis.

S E C T I O V.

An homo lapsus viribus proprijs diligere posset Deum ut finem naturalem?

^{243.} *D*ixi, ut finem naturalem, nam ad diligendum Deum ut finem supernat. requiritur auxiliū & influxus in entitate supernaturalis. Duplex in finem natur. amor, amicitia, & cōcupiscentia; Ille tendit in Deum propter Deum; hic propter ipsum amantem. Rursus amor amicitiæ in Deum subdiuiditur in perfectum, qui bonum Dei amat super omnia, & obedientialis dici consuetuit, eo quod paratus sit in omnibus Deo obediens & obsequi: & imperfectum, qui vel simplex dumtaxat complacentia de bonis Dei, vel in quibusdam tantum illi obediens paratus est.

Prima sent. docet, hominem lapsum viribus proprijs diligere posse Deum finem natur. amore etiam perfectissimo amicitiæ: S. Tho. in 4. dist. 17. q. 2. art. 1. qu. 1. ad 6. Scot. in 1. dist. 17 q. 2. 5. Ad scilicet. & in 3. dist. 27. 5. Istis & 5. Deterio, & in 4. dist. 14. q. 2. 5. De 2. princip. Licet de actu perfectissimo negare videatur quodlib. 17. 5. De primo, vbi tamen à quibusdam explicatur de perfectissimo amore Patriæ: Lyche. in 3. loco cit. Duran. in 1. dist. 17. q. 2. Rubi. in 3. dist. 27. q. 1. Argen. in 1. dist. 27. q. 1. art. 2. & in 3. dist. 29. q. 1. art. 2. Mayro. in 1. dist. 17. q. 4. Ocha. in 3. q. 8. art. 1. conc. 3. Gabri. in 3. dist. 27. art. 3. dubit. 2. sot. in 4. dist. 17. q. 1. art. 5. ad argu. & 2. de natura cap. 14. fine: Almai. tract. 2. de act. moral. cap. 9. & in 3. dist. 29. q. 1. dub. 2. propos. 1. Caiet. 1. 2. q. 109. art. 3. 5. His præmissis, sed clarius 10. 1. Opulc. tract. 4. q. 1. vbi non solum affirmat, posse hominem viribus proprijs diligere Deum super omnia, ut auctor est naturæ, sed etiam ut beatitudi-

tudo est Sanctorum: Can. prelati. de punit. par. 3. post 2. propos. probabile in censet Molina in concord. q. 14. art. 13. disp. 14. memb. 1. & sequitur ex sent. eorum, qui docent, posse puerum, cum primum ad rationis usum pertingit, naturaliter in Deum conuerti, eaque conuersione iustificari.

^{245.}
Probant 1.
& dincere,

Confirm.

246.

247.

248.

249.

^{250.}
Probat 6.
Sedimus.,

251.

252.

cuidenter scire posset, se clericere actum dilectionis Dei super omnia: cumque ex speciali auxilio Spiritus S. elicita, sit ultima & infallibilis dispositio ad gratiam, evidenter cognoscet, se esse in gratia. 9. Si voluntati creatae ostendatur Deus clarè visus, proscripto ab ea omni habitu & auxilio in debito, reliqua tantum cum generali concursu causa 1. necessariò diligit Deum super omnia: ergo in ea est naturalis appetitus ad tales actum: alioqui neque tali casu id posset: quia nequit cum solo generali concursu se extendere ad ea, ad quæ naturaliter non est propensa. ergo quoties non occurrit peculiaris difficultas, poterit talam actum elicere.

Secundalent. negat, hominem lapsum absque speciali auxilio diligere posse Deum, sive amore amicitie, sive concupiscentie, sive amore perfectio &c, sive imperfectione: Gregor. in 2. disp. 28. qu. 1. art. 1. Marfil. qu. 18. art. 2. & in 1. qu. 20. art. 3. post 5. propos. Bellar. lib. 8. de gratia cap. 7. Vasquez 1. 2. disp. 194. cap. 4. & à fortiori corum, qui docent, non posse hominem lapsum sine speciali auxilio honestum opus efficere. Prob. 1. ex Scripturâ. 253. quæ dum de dilectione Dei mentionem facit, sine villa restrictione illam referit ad peculiare donum Dei. Ad Rom. 5. ad Galat. 5. 1. Ioan. 4. &c. 2. ex Concil. & Patrib. qui eodem modo, cum de dilectione Dei loquuntur, nulla sedata distinctione, illam appellant speciale donum Dei: Arausidic. II. can. Arausidic. 254. prorsus donum Dei est diligere Deum. Addendo prorsus, omnem dilectionem Dei includit. Au- August. gust. epist. 107. col. 4. ante mod. Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus. non dixit, ad perfectè, vel imperfectè, sed ad simpliciter diligendum: lib. de gra. & lib. arb. cap. 17. & lib. 2. con. duas epist. Pelag. cap. 9. & lib. 4. con. Julian. cap. 3. fine: Amor Dei, quo peruenient ad Deum, non est nisi à Deo Parre per Iesum Christum cum Spiritu S. Loquitur de amore creatoris, ut au- thor est naturæ. 3. Rationib. 1. Dilectio Dei, etiam 257. ut authoris naturæ, est principium seruandi totam legem naturalem: nequit autem homo lapsus absque gratia seruare totam legem naturalem, ut constat: ergo nec Deum ut authorum naturæ diligere. Maior prob. legis adiunctio tribuitur dilectioni: Ioan. 14. Qui diligit me, sermonem meum seruabit. Rom. 13. Qui diligit proximum, Legem impletus: Et, Plenitudo legis est dilectio. 2. Nullum opus pietatis, & religionis fieri potest absque speciali auxilio per Secundum Christum: ex August. lib. de precept. SS. cap. 2. Quod ergo pertinet ad pietatem a que religionem non sumus idonei cogitare aliquid quafex nobis metipfis. At quilibet actus circa Deum est pietatis & relig. potissimum vero dilectionis Dei, ex Aug. Epist. 29. Pietas est cultus Dei, qui precipue diligendo exhibetur. 3. Maioris 258. efficaciam & meriti apud Deum est dilectio Dei, Tertia etiam ut finis naturalis, quam timor poenarum, aut turpitudinis peccati: sed timor hic ex Trid. suff. 14. c. 4. est donum Dei & Spiritus S. impulsus, Quo penitens adiuven viam sibi ad iustitiam parat: ergo multò magis dilectio Dei, etiam ut finis naturalis: Maior prob. quod obsequium magis sit ex intuitu & amore eius, cui exhibetur, eò maioris est efficaciam & meriti apud ipsum: igitur maioris efficaciam & meriti erit apud Deum ea dilectio ipsius Dei, quam timor ille, qui solùm sit intuitu nostri: ergo si hic ex eis. Concil. est sufficiens dispositio ad Dei gratiam impetrandam, multò magis erit illa. Unde posset peccator per huiusmodi dilectionem suam salutem inchoare.

Tertia sent. affirmat, hominem lapsum diligere possit Deum tam amore concupiscentie, quam 259. amicitie;

amicitiae, imperfecto tamen, non perfecto: *Aureo.*
in 2. dist. 17. art. 3. propos. 1. & *Egid. in 2. dist. 28. q. 1.*
ar. 2. dub. 1. laser. Palas. in 3. dist. 27. disp. 4. *Medin.*
1. 2. q. 109. ar. 3. *Suarez lib. 1. de necessitate Gra-*
tiae cap. 30. concl. 2. l'ro explicatione controveriae.

Dico 1. Potest homo lapsus viribus proprijs diligere Deum, ut authorem & finem nature, amore concupiscentiae. Fundat. hic actus est circa obiectum rationali appetitui proportionatum, & nullam includit peculiarem difficultatem sensu repugnantem, vt patet. Confirm. unaquaque res in quovis statu naturaliter inclinat ad appetendum bonum sui perfectuum: Sed Deus, ut principium bonorum naturalium est maximè perfectius hominis, etiā lapsi: non enim amissi nativas potentias: ergo ut Deum diligit amore concupis. sperando ab eo bona temporalia, non egredi peculiari auxilio.

Dico 2. Potest homo lapsus viribus proprijs actum duplice, scilicet imperfectum benevolentiae elicere erga Deū, ut principiū & finem naturę: alterū, quo sibi cōplaceat de bonitate & perfectione Dei; alterū, quo velit illi in suis actionibus placere.

Potest primum: quia ad illum exercendum sufficientia habet motiva, quae sunt tum bonitas increata, per naturales effectus manifesta, quae per se digna iudicatur, ut diligatur: cum naturalia beneficia gratis collata. Si enim naturaliter diligimus homines propter huiusmodi, quantum magis Deum, propter perfectiones, quas in ipso cognoscimus; & innumerab. beneficia gratis collata: cum vnuquisque à propria natura impellatur ad. diligendū benefactorem. Nec talis actus ullam per se includit difficultatem, cum exerceri queat tempore, quo nulla urget difficultas.

De secundo maior est difficultas, propter propositum, quod includit, recte honesteque operandi: non enim Deo placemus, nisi recte honesteque operando. Aliquod tamen propositum saltem imperfectum & inefficax recte operandi, quo illi placere optemus, viribus naturę haberi posse, prob. Absolutum recte operandi propositum habere possumus circa opera facilia virtutum moralium, quae in nostram cadunt potestatem; conditionatum, & inefficax circa opera bona moralia difficultia, ex suppositione quod illa difficultia non essent: si enim conditionatum propositum habere possumus circa rem impossibilem, à fortiori circa difficultem. Confirm. 1. Tota. impotentia concipiendale propositum (vt infra) fundatur in operum exercendorum difficultate; quod cum actu dilectionis in Deum id concipi debeat: igitur si tale propositum concipiatur vel tantum de operibus honestis facilioribus; vel de difficilioribus, ex suppositione, si non essent difficilia, tollitur tota radix impotentiae formandi simul cum actu dilectionis id propositum. 2. Possum habere hunc actum conditionatum & inefficacem: Velle in omnibus placere Deo. Sed in hoc actu includitur conditionatum propositum exercendi omnia opera difficilia virtutum. At instat *Vasquez*, hoc verbum *Velle*, non explicat aliquem affectum, qui in nobis actu sit, sed qui alias esset: ergo qui hoc modo feritur in Deum, nullum exercet actu in Deum. Sed contraria ex dis. 9. num. 28. possumus circa impossibile, apprehendere ut possibile, exercere actu honestum: & nō *Velle* explicat aliquem affectum, qui actu in nobis est, licet conditionatus & imperfectus.

Difficilior controversia est de amore benevolentiae perfecto & obedientiali, includenti efficax propositum placandi Deo in omnibus. De quo

duplex est quæstio: 1. An talis amor sit possibilis viribus naturę physice: 2. An possibilis sit etiam moraliter. *Vasquez* 1. 2. disp. 195. cap. 2. putat, viribus naturę illum impossibile esse etiam physicę: quippe qui omnē amorem amicitię in Deum, etiam ut auctorem naturę, putat supernaturalem quoad substantiam: contra verò omnem amorem concupiscentiae, quo Deum ut bonum nostrum, sive ut naturale, sive ut supernat. finem nobis diligimus, docet esse naturalem quoad substantiam. Quo sit, ut omnis amor amicitię in Deum requirat principium supernat. à quo producatur; nullus amor concupiscentiae requirat principium supernat. sed solum auxilium indebitum ordinis naturalis. Atque adeo ille impossibilis est etiam physicę per vires naturę; hic verò solum moraliter.

Probat 1. nullam duplicitis amoris amicitię in Deum, scilicet naturalis & supernat. mentionem faciunt Scripturę, & Patres. Cūm facere debussent, ut sufficienter nos in re tanti momenti instruerent. 2. Et opposita sent. sequeretur, vel

amorem amicitię erga Deum finem naturę haberi in natura lapsa, sine gratia habituali, cum solo auxilio gratuito, ut in natura integra, quod est contra *S. Thomam*. vel solo amore Dei finis naturalis, ut ultima dispositione hominem à peccato iustificari.

3. Quicunque amor amicitię in Deum suā natura pugnat cum macula peccati; igitur suā natura emundat à peccato: ergo est ultima dispositio ad gratiam: ergo omnis amor amicitię in Deum est supernaturalis quoad substantiam: nihil n. potest hominem iustificare, & ad gratiam ultimè disponere, nisi sit quoad substantiam supernaturale. Antec. prob. amor amicitię in Deum quocunque modo consideratum, sive ut finem naturę, sive ut supernat. & dolor de peccatis propter ipsum, dilectum ex complacentia ipsius, eiusdem omnino rationis & virtutis sunt, eodemque modo opponuntur statui peccati; cum eodem modo conuertant animum ad Deum ut amicum, cui antea erat inimicus & auersus per peccata: at repugnat, hominem simul esse auersum à Deo, & conuersum in Deum: igitur omnis amor amicitię opponitur statui peccati, illudque per se destruit.

4. Nequit distinguiri duplex affectus specie diversus respectu obiecti, in quo non est assignabilis duplex ratio formalis, in quam affectus ipse tendat: sed in Deo summè diligibili amore amicitię, non est assignabilis duplex ratio, sub qua à nobis diligatur: nam amore amicitię non diligitur Deus ut bonus nobis, sed ut bonus sibi: Deus autem eodem modo est bonus sibi unico attributo bonitatis, siue consideretur ut author naturę, sive ut largitor gratię: ex *Scoto* in 3. dist. 27. §. *Contra 1. viam*. Confirmat. Ratio authoris naturę, & ratio authoris gratię in Deo sunt respectus rationis: qui non potest esse ratio specificandi actum realem.

Dico 3. Perfectus amor amicitię in Deum finem naturalem, est quoad substantiam naturalis, adeoque contentus intra sphäram facultatis naturalis creaturę rationalis; proinde possibilis physicę ex solis viribus naturę: ita *S. Doctor* 1. 2. qn. 109. art. 3. ad 1. distinguens amorem in Deum, alterum naturalem, prout est principium & author naturę; alterum supernat. prout est principium, & obiectum beatitudinis supernat. Primum poterat homo in statu naturę integrę, & Angelus in in puris naturalibus cum solo auxilio priuō mouentis, ut docet 1. p. q. 60. ar. 5. Secundum neque homo, neque Angelus potest, nisi per donum superadditum charitatis. Ita reliqui fere Schol. Pius V. & Gregorius

261.
Duplex a-
bus imper-
fectus be-
ne.

263.

264.
Difficilis
secundus

Propositum
duplex re-
tido operandi

265.
Conf. 1.

266.
Conf. 2.

267.
Difficilior
controversia

268:
Sent. Vasq.

269.
Probat 1.

270.

271.

272.
Quare

Confirmat

273.

Pius V.

Greg. XIII.

gorius XIIII. dum reprobant propositionem 34. Distinctio illa duplicitis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amat ut author natura, & gratuitus, quo Deus amat ut beatificator est, vana est & clementia, & ad illudendum sacris literis, & plurimis veterum testimoniis excogitata. Hanc sent. confirmant pleraque argu. pro I. sent. primum, à priori: dictamen, Deus est super omnia diligendus, naturale est cuilibet intellectui creato: igitur actus voluntatis illi respondens, naturalis est voluntati: quidquid enim naturale est intellectui in cognoscendo, naturale est voluntati in appetendo; cum naturale obiectum voluntatis sit omne id, quod potest intellectus naturaliter cognoscere: neutrapotentia fluat universalior altera in operando, cum utraque radicetur in eadem substantia animæ. Antec. prob. dictamen, Deus est super omnia diligendus; deducitur ex duobus principijs, uno speculativo, Deus est summè bonus: ex quo clicitur hæc conclusio: Ergo est summè amabilis: altero practico, Deus est communicans omnium bonorum naturalium: ex quo eruitur hæc alia: Ergo est summè diligendus à creaturis: quidquid enim creaturæ habent, ab ipso habent. At hæc duo principia naturaliter cognoscuntur à creatura rationali: ergo naturaliter ab illâ formatur hoc practicum dictamen. Confirm. Naturale est intellectui creato hoc practicum dictamen, Deus summè est colendus, ut supremum principium & dominus omnium: ergo naturale est eidem hoc aliud: Deus est summè diligendus, ut primum principium communicativum omnium bonorum: Antec. constat manifestè experientiâ, & inductione omnium nationum, quarum nulla est tam barbara, quæ sumnum cultum per publica sacrificia Deo sive vero, sive putato non censeat esse tribuendum.

Quod si Arist. 8. lib. Ethic. cap. 7. visus est negare amicitiam inter Deum & hominem: id non negavit ex eo, quod putauerit Deum ab homine non esse diligendum, sed quia propter maximam distantiam, quæ inter nos & Deum intercedit, nemo se dignum ducit amicitiam ipsius; ut nec rusticus amicitia Regis, aut stolidus amicitia sapientissimi. Cæterum eod cap. docet, in amicitia, quam supereminentia vocat, quæ est inter inferiorem & superiorem, non eadem ab utroque requirenda ac prestanta esse: meliorem amari magis, quam amare convenienter. Cum enim pro dignitate amor existerit, tunc quod modo equalitas sit, id quod est amicitia uidetur. Itaque inter nos & Deum Arist. amicitiam negavit, quia non putauit, esse posse æqualitatem, in quâ perfectam amicitiam fundat: amandum à nobis Deum non negat, sed potius affirmat, ut potius optimū; Quem amari magis, quam amare, conueniat.

Ad 1. argum. Resp. 1. cito, Eccles. scriptores nullam mentionem fecerint amoris Dei finis naturalis, & supernat. ad salutem satis nos instruunt, mentionem faciendo tantum amoris supernat. qui solus ad salutem necessarius est. Scopus n. Scripturarum, & Patrum est, fideles instruere in ordine ad salutem, per media supernat. fini proportionata. Vnde Scripturæ de amore Dei loquuntur, qui à fide procedit, sine quâ, ad Hebr. 11. impossibile est placere Deo; & quæ ad Galat. 5. per charitatem operatur. Quod si interdum afferunt ad hunc amorem excitandū naturalia motiva, ut beneficia naturalia, ea non tam afferunt, ut motiva, quibus innituntur, quâ ut præuias dispositiones, quibus disponantur ad amorem supernat. faciliter concipendum. Adde quod beneficia natur. ac motiva per fidem supernat. cognita certiore ac diuino lumine, parere possunt subordinatum commensumq;

Tow. 3. De Fine.

amorem Dei super omnia supernaturalem ex parte principij modiq; firmissimè in Deum tendendi, licet obiecta sint naturalia. Resp. 2. Implicitam & exercitâ huic duplicitis amoris à Patrib. & Concil. mentionem fieri, ex eo, quod docent, illum debere esse talē, sicut opere, ad salutem consequendam, ut Aranj. II. can. 6. & 25. & Trident. sess. 6. can. 3. dixerant: satis enim indicant, aliquem esse amorem Dei, qui non sit, sicut opere, ad salutem.

278.
Resp. 2.

Ad 2. concedo, ab homine lapso haberi posse amorem amicitie erga Deum finem naturalem, absque gratia habituali, cum solo auxilio speciali, sicut haberi poterat ab homine integro, & ab Angelocum solo concursu generali: nego tamen, id unquam S. Thom. negasse, sed tantum docuisse, non posse illum ab homine lapso haberi sine gratia, ut causâ & principio roborante, non ut influente: alioqui neque illum sine gratia habere potuisset homo in natura integra, vel Angelus in puris naturalibus conditus: cum tamen idem doceat, utrumque potuisse, Deum ut finem naturæ super omnia diligere. Ad 3. neg. antec. eiusque prob. cum enim isti amores procedant ex diversis principijs, altero virtutis acquisitione; altero virtutis infusione, tendantur que per diversa motiva in obiectum, alter per motiuum naturale cognitionis proprio discursu; alter per motiuum supernat. superiori lumine dictatum, nequeunt esse eiudem rationis ac virtutis. Quo fit, ut non eodem modo opponantur peccato: cum enim peccatum in hoc statu naturæ eleuatæ non solum sit contra Deum finem naturæ, sed etiam finem supernat. non potest amor Dei finis naturalis peccatorum perfectè convertere ad Deum, quia non convertit illum ad Deum finem supernat. qui fuit per peccatum offensus: Et consequenter non potest esse dispositio ad gratiam; ut enim sit dispositio, præsertim ultima ad gratiam, debet perfectè peccatum retractare, perfectèque ad Deum offenditum convertere. Vnde non repugnat, talē amorem sicut esse cum peccato habituali. Sicut probabile est de infantibus cum solo originali decedentibus, qui veram cognitionem Dei authoris naturæ, veramque dilectionem eiusdem super omnia post hanc vitam habebunt, ut ex communis sent. Scholast. affirmit Suarez de actibus human. fine operis, & S. Thom. in 2. dist. 33. qn. 2. art. 2. ad 5. cum tamen ijdem maneat à fine supernat. in poenam peccati originalis perpetuò auerbi: quin multi Thomistæ id ipsum affirmant de demonibus, ut 2. 10. vidimus. Ad 4. neg. Min. licet enim una sit bonitas, quâ Deus est bonus sibi, est tamen illa respectu nostri diversa; quâ author est naturæ, & quâ largitor gratiae: Et quia bonitas diuina non specificat affectum nostrum prout illa est in se, sed prout cognoscitur à nobis; cum obiectum voluntatis sit bonum ut cognitum, ideo Deus specificat diuersos actus dilectionis ut finis naturalis, & ut supernat. Sicut una est sanctitas & excellentia, quâ Deus est Sanctus & excellens in se: quæ tamen cognita discursu naturali, quâ supremum principium rerum naturalium, fundat virtutem Religionis moralis: Cognita vero notitia Fidei, quâ supremum principium est rerum supernat. fundat virtutem Religionis supernat. Idem dicendum necessariò de reliquis virtutibus infusionis, quæ respondent moralibus acquisitionis, & verantur circa Deum. Nisi velit Vasquez contra communem sent. Scholast. S. Doctoris I. 2. qn. 63. art. 3. imò contrarie ipsum ibid. dist. 36. cap. 6. negare duplexes virtutes morales, acquisitionis & infusionis.

280.
Ad 3.

Amor finis

naturæ. non

exherbit ad

finem super-

naturæ.

Cæterum hanc naturalitatem, vel supernaturalitatem

E e a

281.

*Discrimin
actus na
tur. & su
pernat.*

*283.
Non prob.*

Dices

Contra.

Contra 2:

*Fundam
ris*

*284.
Ad confir.
Scoti*

*285.
Contra
Vesquez.*

Patet actum aliqui desumunt ex solo principio influente, vrille actus naturalis, qui ex principio naturali; Ille supernat. qui oritur ex principio supernat. non autem ex motu. Putant enim circa idem motuum formale Fidei, ex. gr. aut Spei, versari posse utrumque actum tam naturalem, quam supernat. eosque tatum differre penes principium naturale & supernat. influens: Ita Molina in sua concord. disp. 14. memb. 1. & disp. 32. quem sequitur *Coniect de act. supernat. disp. 5. dub. 3.*

Quæ opinio mihi non prob. 1. quia tollit nobis viam dignoscendi actus supernat. ex motivo supernat. 2. frustra in nobis darentur virtutes infuse, si per solas vires naturales possemus earum formale motuum attingere. Dices; non dari ad attingendum earum motuum formale simpliciter, sed ad attingendum sicut oportet ad salutem, nempe actu supernat. Sed contra: 1. attingere obiectum virtutis ut oportet ad salutem, est attingere illud ex motivo supernat. & ex inspiratione & adiutorio Spiritus S. vt Trident. docet sess. 6. can. 3. Sed ea inspiratio esse potest etiam ad actus supernat. tantum quoad modum: ergo si in nobis sunt sufficietes vires attingendi obiectum sub motivo supernat. non erunt virtutes infuse supernat. quoad substantiam necessaria, sed sufficient potentia naturales cum auxilio indebito ordinis naturalis; si quidem cum ipso attingere possumus motuum supernat. quod vna cum auxilio indebito Spiritus S. sufficit ad actum meritorium, ac proinde ad actum ut oportet ad salutem. 2. Hoc ipso, quod actus ex nobiliori lumine & influxu tendit in obiectum, tendit sub diversa ratione & respectu formalis sub quo: ita sub ratione & respectu formalis sub quo tendit visio spiritualis, & corpore a eundem colorem. Addendum igitur, naturalitatem, vel supernat. actus non desumit tantum ex principio influente, sed etiam ex motivo, quod debet esse supernaturale in re, vel in modo repræsentandi per lumen fidei supernat. vt sit actus supernat. licet n. circa idem motuum honestatis versari possit temperantia naturalis & supernat. tamen eadem honestas longè nobilior diuiniorque affulget per fidem supernat. id que fidei lumen præbet virtuti motiu honestatis formale sub quo longè illustrius, quod specificat temperantiam supernat. actumque firmissimum; eadem honestas longè imperfectior apparet per cognitionem abstractiū naturalem; & hoc naturæ lumen præbet virtuti motiu honestatis formale sub quo longè debilius, quod specificat temperantiam naturalem actumque infirmum seu infirmam adhesionem ad honestatem: & sic de reliquis virtutibus, quæ, vt supernaturales sint quoad substantiam, honestatem respiciunt per lumen fidei illustratam ac eleuatam ad ordinem supernat. quod lumen induit honestatem etiam naturalem nobiliore ratione & respectu formalis sub quo. Non quod actus fidei supernat. efficiet eleuet actum voluntatis ad ordinem supernat. sed formaliter obiectiuē tantum.

Ad Confirm. esto rationes authoris naturæ, & gratiæ ut sic formaliter sumptæ, sint in Deo respectus rationis; nego, eas ut sic esse formalia motiu nostrorum actuum: dico formalia motiu nostrorum actuum esse fundamenta talium respectuum: quo pacto illa in Deo sunt rationes virtualiter diversæ, per aptitudinem ad diversos terminos, penes quos concipi possunt diversæ.

Ex his patet, non recte docere Vesquez, omnem amorem amicitiæ, quo Deum diligimus propter se, esse quoad substantiam supernat. omnem

concupiscentiæ, quo Deum nobis amamus, esse naturalem quoad substantiam. Siquidem amor amicitiæ, quo Deum diligimus ut finem natur. est quoad substantiam naturalis: amor concupiscentiæ, quo Deum nobis amamus ut finem supernat. est quoad substantiam supernaturalis, cum sit actus Spei infuse. Amor enim proximè & formaliter non specificatur à fine cui, sed à fine qui. Nam licet generica distinctio amoris amicitiæ & concupiscentiæ sumatur penes finem cui, & qui, ut omnis amor amicitiæ tendat in bonum amati, tanquam ut in finem cui; omnis concupiscentiæ in bonum concupitum, ut in finem qui, specifica ramen diversitas sumenda est penes diuersas perfectiones & fines concupitos qui. Alioqui nunc foret specificus amor amicitiæ, quo bonum naturale ac supernat. nobis amamus: quia unus est finis, cui hæc bona amamus, nempe nos ipsi: unaque foret specifica dilectio amicitiæ, quæ idem bonum naturale ac supernat. proximo diligimus, ut fini cui. Licet igitur idem sit Deus, quem amore amicitiæ diligimus, quia tam diuersæ sunt perfectiones, saltem quoad nos, & in esse cognito, quas Deo ut fini cui diligimus, diuersi erunt amores, alter naturalis, quo perfectionem naturalem; alter supernaturalis, quo perfectionem supernaturalem ei diligimus. Pari modo diuersus erit amor, quo nobis proximoque naturale, ac supernaturaleque bonum amamus.

286.
D i c o 4. Non potest homo lapsus potentia moralis, sine speciali auxilio, saltu ordinis naturalis, diligere super omnia Deum finem naturalem, amore perfecto amicitiæ: Et S. Thom. & communis recentiorum. Fundam. hic amor debet esse talis, vi cuius voluntas humana actu seruaret quod- Maior hoc cunque præceptum naturale, actuque vitaret omne peccatum contra illud, vinceretque quamcumque grauissimam temptationem, ne Deum sic dilectum offendere. Atqui ex secl. preced. constat, non posse hominem lapsum potentiam moralis, sine speciali auxilio Deum diligere tam perfecto amore.

Maior probatur: perfectus amor Dei super omnia includit absolutum affectum placandi Deo Tantum in omnibus: Igitur vi huius affectus homo est paratus quodcumque opus facere, aut malum sustinere, potius quam ut Deum sic dilectum offendat: alioqui non esset absolutus affectus placandi Deo in omnibus, sed in ijs dumtaxat, quæ vi talis affectus paratus esset actu prestatore, non in ijs, quæ vi eiusdem affectus non esset paratus actu prestatore. Antec. prob. propterea hic amor dicitur super omnia: non quia debet esse supra omnem contumam potentiarum; vel quia est ex complacentiâ solius bonitatis increas, quæ, quia reliqua omnia bona superat, amor ipsius, ratione motu formalis, dicitur amor super omnia; nam hunc amorem habere potest, quod tantum simplicia affectu sibi complacet de bonitate Dei: sed dicitur super omnia comparatuē ad bona creata, quæ homo p̄ amore Dei paratus est omnia, etiam propriam vitam contemnere. Qui actus cum sit omnium maximus, atque adeò difficilissimus, nequit sine speciali auxilio ab homine lapso elici. Non est tamen opus, ut hæc comparatio fiat explicitè, sed implicitè & virtute, hoc ipso quo vi talis affectus paratus est homo quodcumque facere, vel pati, potius quam Deum sic dilectum grauiter offendere. Confirm. Perfectus amor amicitiæ Dei finis natur. debet in suo ordine includere, quidquid in ordine supernat. includit perfectus amor amicitiæ Dei finis supernat. cum sit eadem proportionis ratio: sed hic in suo ordine supernaturali

*288.
Confirm.*

supernaturali includit absolutum affectum placendi Deo in omnibus, tam naturalibus, quam supernaturalibus; ergo & ille in suo ordine includere debet absolutum affectum placendi Deo in omnibus naturalibus.

^{289.} Dices. Non semper quis post perfectum amorem Dei super omnia actu seruat præcepta, aut vitat peccata, vel tentationes superat: ergo de ratione talis amoris non est, ut vi ipsius homo actu seruet quodcunque præceptum, aut peccatum, tentatione & vincat. Resp. neg. conseq. non enim de ratione ipsius est, ut eo cessante sequatur præceptorum obseruatio, aut peccati tentationis victoria: Est tamen de ratione ipsius, ut dum actu durat, vi ipsius amans sit paratus hęc omnia prestare, & de facto actu prestaret, si, eo durante, seruanda occurrerent, alioqui non esset amor super omnia. Quia cūm hic amor sit causa obseruantie præceptorum per modum efficacis intentionis, & ad eam non necessariō sequatur electio, nisi ipsā intentione actu perseverante, non erit simpliciter necessarium, ut, cessante amore, sequatur præceptorum obseruancia, licet sit necessarium, ut perseverante actu amore super omnia, sequatur præcepti obseruatio, si tunc temporis obseruandum occurreret. Ceterum nota, ut quis cum perfecto amore Dei finis naturalis absolutum propositum habeat seruandi totam legem naturalem, necesse non esse, ut explicitè legem cognoscat, sed sat esse, si amor, ex se sit talis, qui recipia legis obseruantiam imperaret, si seruanda occurreret, quamdiu ipse amor actu esset.

^{290.} Non posse potestia moralis viribus naturae elicere actu perfecte contritionis, vel attritionis naturalis de peccato commisso. Quia tam contrito, quam attrito perfecta includit absolutum propositum saltem implicatum de cetero non peccandi, quamvis ex diuerso motu; ac proinde utque actus includit affectum absolutum seruadi quodcunque præceptum naturale, vincendique quodcunque peccatum & temptationem contra illud. ^{291.} 2. Homo lapsus ex se non habet perfectam & sufficientem libertatem, obligantem sub mortali, nisi speciali auxilio adiuvetur, ad perfectum amorem amicitiae Dei finis naturalis. Idem dic de perfecta contritione, & attritione naturali. Nam ad eam sufficientem libertatem, non sufficit sola potentia physica, nec quæcunque moralis, sed requiritur facultas expedita ad ponenda omnia, quę ad connaturalem modum operandi potentiae requiruntur. Quę expedita ad amorem Dei super omnia finis naturalis in hominem lapsu non reperitur, ut ex præced. scilicet confitatur.

^{292.} 3. Non potuit Deus homini in pura natura condito præceptum de diligendo Deo super omnia imponere, nisi simul illi offerendo speciale auxilium. Fundam. homo lapsus, & in pura natura conditus, quoad vires operativas intrinsecas, & impedimenta extrinseca, non differunt: nam potissima radix moralis impotentiae in homine lapsu, est discordia sensus à ratione, quę eadem fuisse in pura natura: nam hęc consequitur naturam humana, ex oppositis compositam. Non inficior, potuisse homini in pura natura condito imponi præceptum ad amandum Deum super omnia finem naturalem, obligans illum sub venialitatem.

^{293.} 4. Non potest dæmon potentia moralis ullum actu amoris in Deum exercere, quidquid alij docet. Fund. dæmones sunt in continuo odio Dei, à quo nequeūt moraliter cessare, tū propter subtraktionem peculiariis auxilijs, tum propter continuam

ac vehementem apprehensionem, quam habent de Deo ut de ipsius vltore. Stante autem odio, nequeunt actu amoris in Deum exercere. Imputatur tamen illis hoc odium ad peccatum, etiamsi nequeant moraliter ab illo cessare: ex eo quod libera illud inchoarunt, cūm primum peccarunt. Unde censetur perseverare in eodem numerice peccato, quod primò peccando inchoarunt: ex S. Tho. I. p. qu. 64 art. 2. ad 3. Dicendum, quod adhuc manet in diabolo peccatum, quo primò peccauit. Non est autem eadem ratio de reliquis operibus malis, quę continentur committunt: nam ad ea vitanda habent moralē & expeditam potentiam, cūm non nisi propriā voluntate ad ea inducantur. Vnde peccant ea committendo, licet ad novam pœnam illis non imputentur; quia cūm sint in termino, non sunt amplius in via ad merendum, sicut nec beati ad merendum. Sed unde certum est eos semper male operari, si interdum possunt non male operari? Respondeo, hoc non certò, sed probabiliter tantum constare, propter continuum odium Dei, ad quod probabile est, eos omnes suas actiones referre. Ut è contrario beati omnes suas actiones referunt in Deum; tanquam ultimum finem supernaturalem.

^{294.} 5. Perfecta dilectio Dei finis naturalis super omnia in hoc statu naturae lapsæ semper est dispositio ad iustificationem, non proxima, sed remota, naturalis non in statu naturae integræ, vel in Angelo in pura natura condito. Idem dic de perfecta contritione, vel attritione naturali. Ratio primæ partis est: nequeunt in hoc statu hi actus elici absque auxilio speciali per Christū: quod omne ordinatur ad salutem per Auguſt. Epist. 105. Christus mortuus est, ut iusti essemus. Secunda pars est Marth. in 2: q. 18. art. 2. & in 1. qu. 20. art. 3. post. 5. propos. Almai. de Remota act. hum. tract. 2. cap. 9. & in 3. dist. 27. qu. 1. dub. 2. propos. 1. Veg. de iustific. qu. 10. ad vlt. & multorum recent. affirmantium, cūm perfecta dilectione Dei finis naturalis stare maculam mortalis. Quo sit, ut Non proxi: neque cum Sacramentis sit sufficiens dispositio ma: ad gratiam. Quoniam dilectio Dei finis naturalis non est sufficiens retractatio peccati in hoc statu commissi; quod est contra Deum finem supernat. Vnde nisi dilectio vel contritio, virtute saltem se extendat ad Deum finem supernat. non erit sufficiens retractatio; ac proinde ne quidem cum Sacramento ultima dispositio ad gratiam. Confirm. ultima dispositio ad gratiam debet esse eiusdem ordinis cum formā, ad quam disponit, ut inductione constat in omni proximā dispositione. Ego etiam dilectio Dei finis naturalis in hoc statu semper fiat ex peculiari auxilio supernat. quoad modum, adhuc non erit sufficiens dispositio ultima ad gratiam supernat. quoad substantiam.

Oppositorum huius 2. partis docent Scotus in 4. dist. 14 qu. 2. §. De secundo Gabriel in 3. dist. 27. q. vn. art. 3. dub. 2. Caiet. 10. 1. opus. tract. 4. q. 1. fine, Scotus lib. 1. de nat. & gra. cap. 22. Et in 4. dist. 17. q. 2. a. 5. Quia perfecta dilectio Dei finis naturalis, saltem in hoc statu naturae lapsæ, haberi non potest absque speciali auxilio gratiae: ergo perfecta dilectio Dei finis naturalis est proxima dispositio ad gratiam. Sed contraria: non est necesse, ut hoc auxilium sit ordinis supernat. cuius ordinis requiritur, ut perfecta dilectio Dei sit proxima dispositio ad gratiam, quę est ordinis supernat. quoad substantiam.

Tertia pars constat: in eo n. statu huiusmodi actus exerceri potuerint solius naturae viribus, non in sua natura absque speciali auxilio indebito: nullus autem actus solius naturae viribus sine illo auxilio, saltem

quoad modum indebito elicitus, potest esse dispositio, ne quidem remota ad iustificationem; alioqui posset creatura proprijs viribus initium dare suæ iustificationi. Nec refert quod idem fuisset actus quoad substantiam tunc ac nunc: quia nunc ad iustificationem non disponit consideratus secundum suam entitatem, sed ut ordinatus ad salutem per auxilium ordinis naturalis ob meritam Christi collatum. Sicut idem actus virtutis moralis hic & nunc elicitus auxilio ordinis naturalis per Christum collato disponit remotè ad iustificationem, ad quam non disponit elicitus eodem auxilio, non per Christum collato, sed naturæ debito. Neque etiam fidelis, quoties legem naturalem adimpler erga patrem, parentes, amicos, & quales, inferiores, actu aliquantum difficiili, totius actu fidei elicit, ut virtutem supernat. excitet. Habet ergo Deus auxilia etiam ordinis naturalis parata fidelibus, maximè quæ per sensus percipiuntur, & scientiam experimentalem claram parant: hæc auxilia plures virtutum moralium actus solent excitare in voluntate, & remotè disponere ad iustificationem: cumque Deus ad exigentiam honestatis naturalis excitare soleat honestatem supernat. superiore lumine fidei, consequenter ad tales actus virtutum moralium excitantur actus virtutum supernat. qui immediate disponunt ad iustificationem.

298. *Ad argum. primæ sent.* 1. & 2. solūm probant de potentia physicā, non de morali. Nam propter rebellionem sensus à ratione, nequit homo lapsus huiusmodi actus sine speciali auxilio elicere: quam rebellionem quia non habebat homo in statu innocentia, nec Angelus in purā naturā, potuissent illos absque speciali auxilio elicere. Homo autem et si per peccatum nihil amisit naturale, amisit tamen donum iustitiae originalis, quo potentiae naturales corroboratur ad huiusmodi actus eliciendos.

199.
*Ad Scotti
confirmat.*
turales corroboratur ad nullummodi accusentium.
Ad confir. concedo, voluntatem humanam post
lapsum non esse perfectè liberam ad perfectissi-
mum actum amoris erga Deum finem naturalem;
non defecit potentiæ physicæ, sed moralis: nego
tamen, propterea non posse esse rectam: tum quia
licet hunc actum non possit viribus naturæ, potest
tamen illum viribus gratiæ, quæ semper illi assi-
dit. Nec est necesse, ut quicquid potest intellectus
naturaliter apprehendere, possit voluntas moraliter
exequi; ob difficultatem, quam experitur volun-
tas, & non experitur intellectus: tum quia cum
actus amoris Dei super omnia finis naturalis sit
voluntati humanae moraliter impossibilis, non se-
quitur, quod voluntas non sit recta, illum non cli-

ciendo, cum non teneatur, saltem sub mortali ad
moraliter impossibile. Ad 3. neg. Maior rassensus
.n. in mysteria reuelata, ex aliquo motiuo huma-
no, nullam inuoluit difficultatem, moraliter impos-
sibilitantem intelle&tum ad tales astensum pra-
bendum: vt includit perfe&tissima dilectio Dei fi-
nis naturalis. Ad 4 neg. Minor: licet .n. dilectio Dei
super omnia non pendeat ex futurâ obseruantia
præceptorum, quia non oportet, vt talis dilectio
semper duret, penderet tamen ex præsenti affectu,
quo illa seruanda essent, si durante tali affectu oc-
currerent: cum vi talis affectus debeat homo esse
paratus actu seruare quodcumque præceptum na-

302.
Ad 5.

turale, si actu occurreret. Ad 5. neg. conseq. licet
.n. possit homo viribus proprijs concipere propo-
situm seruandi aliqua pracepta facilia, non tamen
seruandi omnia: nam in omnibus includuntur dif-
ficilia, quæ viribus proprijs nequit actu seruare, si
actu occurrerent, quando actu Deus super omnia
diligitur. Cæterum nego, peccatum, à quo absti-

nendi propositum non habet pœnitens, continere
minorem difficultatem, quam continent cætera, à
quibus abstinenti propositum habet: siquidem
propter maiorem difficultatem, quam in se ex-
peritur, non habet propositum abstinenti ab illo,

Ad 6. nego, posse gentilem potentiam moralis, absque speciali auxilio ex puro motu virtutis, mortis se exponere, nullum admiscendo prauum finem: idque propter naturam corruptionem, quae semper in operando querit bonum, quod magia apprehendit ut sui perfectium. Ad 7. Resp. naturale esse homini, ex duobus malis minus eligere, quando virtusque aptum est eodem modo voluntati proponi. Cæterum eius amissio æternæ felicitatis longè maius malum sit, quam temporalis vita, virginem tamen mortis tentatione, maius malum atque efficacius apprehenditur amissio presentis, utpote malum praesens, & à sensu, qui non nisi in presentia fertur, efficacius apprehensum, quam futuram vitam. Et licet Christiano sit necessarium profide moriendum, nisi tamen speciali auxilio à Deo iuueretur, non poterit ex honesto motu efficaciter moueri ad mortem subeundam, ob summam difficultatem, quam seorsus experitur in morte perpetienda: ratione cuius difficiliter mors apprehenditur efficacius & vehementius, quam quocunque bonum honestum. Ad 8. neg. sequel.

ciusque prob. tum quia non omnis dilectio Dei su-
per omnia, etiam ex speciali auxilio elicita, qualis
est dilectio Dei finis naturalis, est ultima, atque
ad eam infallibilis dispositio ad gratiam: tum quia
propter multas conditiones, quas requirit dilectio
Dei super omnia, non possumus illam certe digno-
scere à dilectione Dei imperfetam. Argu. tantum
probat de potentia physica, quae, sublatâ difficulta-
te per claram visionem Dei, suâ naturâ prodit in a-
ctum perfectissimum dilectionis. Ceterum ut po-
tentia moralis in talenti actum homo prodire va-
leat, non sat est, ut nulla ei difficultas occurrat,
quando hunc actum exercet, sed præterea requiri-
tur, ut vi talis actus homo sit paratus vincere
quamcunque difficultatem, quae circa quodcumque
præceptum naturale possit ei occurtere: quod
excedit morales vires hominis.

309.

virtuti commenso. Fatoeis hanc diffic. melius so-
lui in sent. eorum, qui affirmant, ad actum volun-
tatis necessariò cōcurrere actuum intellectus. Quia
cūm notitia obiecti supernat. sit supernat. si haec
necessariò debet ad actuum voluntatis effectiuè con-
currere, etiam si voluntas non habeat aliud princi-
pium supernat. effectiuum, sufficit cognitio super-
naturalis.

pernat. vt per illam possit efficere actum supernat; circa obiectum supernat. nam ad supernaturalitatem effectus sufficit, vt vnum tantum principium supernaturale concurrat.

310. Verum ex eâ sent. sequeretur, non esse necessarios habitus infusos supernat. ex parte voluntatis, si sola cognitione supernat. sufficeret ad amandum obiectum supernat. actu amoris supernat. a cognitione effectiuè elicto: ceterus enim illi habitus infusi supernat. requiruntur, quatenus nequit voluntas per se attingere supernaturalitatem actus.

311. Cognitio nō attingit su. dum cum voluntate ex parte voluntatis; cognitionem requiri, vt concursat cum voluntate tantum ex parte obiecti. Sed contrà: si cognitione efficietur concurrere cum voluntate ad actum ipsius, non potest concurrere ex parte obiecti, sed ex parte voluntatis, proinde superflui erunt habitus infusi. Sequela prob. obiectum nou posset alium concursum cum voluntate habere, quām coëfficiendo cum ipsa actualē inclinationē & tendentiam supernat. in obiectum: hoc autem est proprium munus habitus infusi, sc. complere potentiam naturalem in eo, in quo deficit: & voluntas circa obiectum supernat. solū deficit in ipsa supernaturalitate actus: duplex enim ratio est in actu voluntatis circa obiectum supernat. & ratio vitalitatis per modum actualis tendentiae; & ratio supernaturalitatis: sed rationem vitalitatis per modum actualis inclinationis habet voluntas à se, vt talis potentia vitalis appetitiva est: ergo solū indiget supernaturalitate: ergo si hanc habet à notitiā supernat, frusta requirentur habitus supernat. Nec est eadem ratio de actu supernat. intellectus, ad quem præter speciem supernat. requiritur habitus supernat. Nam in actu supernat. v. g. visionis Dei, non solū est ratio supernaturalitatis, sed etiam ratio expressionis obiecti, quām esse non potest, nisi à specie. Ergo potest in actu supernat. intellectus, præter speciem intuitivam obiecti supernat. requiri habitus supernat. tenens se ex parte potentiae, complens illam in ratione potentiae formaliter. At in voluntatis actu supernat. cūm præter vitalitatem, quam habet à voluntate, & supernaturalitatem, quam per aduersarios habet à notitiā supernat. nulla alia ratio excogitari possit, superflui erunt habitus supernat.. Siquidem nullum ponendum est principium, nisi propter aliquam rationem in effectu producendam.

312. Vrgebis. Species intuitiva obiecti supernaturalis non solū producit in actu intellectus expressionem obiecti, sed ipsam supernaturalitatem actus: illi tamen additur habitus supernat. Ergo non obstante, quād à notitiā supernat. producatur in actu voluntatis ratio supernaturalitatis, adhuc ponendus erit habitus supernat. Resp. disparatio: cūm species in actu intellectus se teneat tantum loco obiecti, exprimendo illud intentionaliter in actu, non ex parte potentiae, etiam positā specie supernat. obiecti, intellectus manet incompletus in ratione potentiae: quāc cūm non possit compleri per concursum speciei, quia concursus speciei est ratione diuersus à concursu potentiae, compleri debet per habitum supernat. cuius proprium est complere potentiam in ratione potentiae formaliter. Notitia supernat. cūm nullam aliam rationem, præter supernaturalitatem producat in actu voluntatis; (actus enim voluntatis non est obiecti expressius, vt est actus intellectus) & per hanc supernaturalitatem voluntas compleatur in ratione principij effectui, quo solo complemento in-

diget ad actum supernat. superflui erunt habitus supernat. qui ad aliud infusi non sunt, nisi ad comprehendam potentiam in ratione principij effectui supernat. Confirm. obiectum erga voluntatem 313. exercet munus terminandi vitalem eius impulsum Duplex voluntatis ad se, & eam alluciendi ad tales inclinatio- munus obie- nes. Primum præstat obiectum se ipso in genere causæ formalis terminatiæ extrinsecæ. Se- cundum præstat etiam in genere causæ formalis extrinsecæ, manifestando se ipsum obiectiuè voluntati, mediā cognitione, vt conditione sine qua non. Hoc ipso enim quād obiectum mediā cognitione, vt conditione, manifestat ipsum voluntati, allicit illam per suam bonitatem obiectiuè manifestatam. Igitur nullum effectuum concursum exercet obiectum in actu voluntatis, sed tantum formalem extrinsecum.

Ad argum. secundæ sent. Resp. ea ad summum 314.

prohare impotentiam moralem: Scripturas, Con- Ad argum.

cilia, Patres solū loqui de dilectione Dei ad sa- secunde.

lutem conducente; cūm finis eorum sit, fideles in-

struere ad salutem: vt constat ex Araus. Trident.

quāc dum de dilectione Dei loquuntur, addunt,

sicut oportet, ad iustificationis gratiam consequen-

dam: & Araus. can. 25. cūm dixit: Propterea donum

Dei est diligere Deum, subiunxit, sicut oportet. Eo-

dem modo cūm August. omnem dilectionem tam

perfectam, quām imperfectam, tam Dei beatoris,

quām creatoris agnoscit ut speciale donum Dei,

intelligit de dilectione supernat. saltē quoad

modum. Ad 3. Illud rectè concludit de impoten- Ad 3.

tia morali, & de dilectione perfectâ, quāc tantum

est principium seruandi totam legem naturalem.

Ad 4. vera est maior de opere pietatis & religionis Ad 4.

Christianæ: falsa de opere pietatis & religionis na-

turalis: alioqui nullum cultum tribuere potuisse

Deo homo, vel Angelus in purā naturā conditus:

cūm tamen sit naturæ lumine notum, debeat cul-

tum Deo, vt supremo rerum Domino. Autho. cit.

intellige de pietate & religione Christianâ ad sa-

lutem disponente. Ad 5. neg. Maior:nam illi actus Ad 5.

sunt maioris efficaciz & virtutis apud Deum, qui

sunt ex speciali motione ipsius: timor autem, qui

ex Triden. sufficiens est vel ad parandum viam ad Tridentinum.

iustitiam extra Sacramentum consequendam; vel

ad gratiam in ipso Sacramento impetrandam, non

est quicunque, sed sicut oportet, vt seif. 6. can. 3. nem-

pe, qui ex peculiari impulsu Spiritus S. concipi-

tur. Ad prob. maio. antec. intellige, cæteris parti-

bus: in proposito autem non sunt cetera paria, quia

fit comparatio inter dilectionem naturalem, natu-

rae viribus elicitalm, & timorem supernat. auxilio

gratiae conceptum.

S E C T I O VI.

An possit homo sine gratia omnia legis precepta servare?

Q Væstio est de præceptis, tam naturalibus,

quāc supernat. vna, an seruari possit sine

gratia actuali; altera, an saltē sine habituali; ac

primo quoad substantiam operis præcepti: 2. etiam

quoad modum. Quoad substantiam seruatur,

quando actu humano impletur, quod lex ipsa præ-

cipit, sive actus ille, quo præceptum seruatur, sit ho-

nestus & virtuosus, sive non. Quoad modum vero

seruatur, quando actus, quo præceptum imple-

tur, elicitor ex honesto fine à legislatore intento.

Duplex ob-

Qui duplex est; alter proximus, ex proximo obie-

seruans;

& o virtutis:

de virtutis alter rectior, ex ultimo fine elicitus. Hanc distin^ct. approbat Pius V. & Gregorius XIII. in 57. propos. damnata; Celebris illa docto- rum distin^ctio *Divina legis mandata bisfariam impleri, altero modo ad praeceptorum operum substantiam: altero quantum ad certum quandam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum calorum, hoc est, ad modum meritorium, commentaria est.* Ceterum ad obseruantiam condigne meritoriam praeceptorum, non solum requiri gratiam actualem, sed etiam habitualem, certum ex disp. de merito. Solum igitur in hac praesenti sectione inquiramus, an ad seruanda omnia praecepta, sive quoad substantiam, sive quoad modum virtutis, ex proximo obiecto desumptu, requiratur aliqua gratia.

^{319.}
Impotentia
implendi
præcepta

Præterea suppono contra Lutherum & Calvinum, nullum esse præceptum datum homini secundum eius vires seruat impossibile moraliter, multò minus physicè, ita ut gratia desit, quā im- plere sufficiat præceptum, quando illud obligat, aut quando vult ipse homo implere. Catholica n. sententia, *Deus homini nisi præcipit impossibile, recte tribuitur Augustino (cuius contraria Baij, dñata est ordine 54.) lib. de nat. & gra. c. 69. Firmissime creditur, Deum insitum & bonum impossibilia non possisse præcipere de peccatis meritis lib. 2. c. 6. Dubi- zare non possum, nec Deus aliquid impossibile homini præcepisse. idque colligunt ex sacris script. Vbi, lib. & gra. & lib. arb. c. 2. inquit, dicitur, noli hoc, noli illud, & ubi ad aliquid faciendum vel nō faciendum in diuinis monitis opus voluntatis exigitur, satis liberum demon- stratur arbitrium. Hinc illa Trident. oracula sess. 6. c. 11. Deus impossibilia non iubet &c. Deus suā gratiā neminem deserit, nisi prius deseratur. Idcirco grauius erraret, qui diceret, impotentiam implendi præcepta reperiri etiam in iustis: nam qui iustos est, non deseruit: ergo nec gratiā actuallī desertus est. Alioqui si prius naturā quam peccaret, desereretur quis auxilio gratiæ ad implendum præceptum ne- cessario, nunquam peccaret, dum peccat: quia præceptum de non peccando esset seruat impossibile. Qui autem necessariò peccat, non peccare non potest, quod est omne peccatum tollere, cūm non peccet quis, nisi possit non peccare, ex August. lib. de duab. anim. c. 12. Summa iniquitatis & infan^acia est ut peccati rens quisquam teneatur, qui non fecit, quod face- re non potuit. Nulla proinde essent omissionis peccata, nulla commissionis, si liberum non sit ab ijs abstinere. Hoc enim habemus in potestate, quod cūm volumus, possumus; præceptum vero idem nobiscum agit, ut quod iam est in potestate, faciamus: si nondum est in potestate, oremus nobis potestatem dari ut quod præceptum est faciamus: idem lib. 3. con. Maxim. c. 14. Certè Tyrannorū nullus fuit, nec erit, qui legem imponat ijs, qui eam obseruare non possint; & poe- nas exigat, si impleta non sit; aut auxilia deneget ad implendum præceptum ab ipso latum necessaria, quæ in ipsis præcipientis foliis potestate sunt. Certè nemo potest ad impossible obligari, Regula iuris in 6. Ius è nobis in statu præcepto, qui præcurrit auxilio, ait Leo Ierm. 16. de Passio. Deus possibilia manda- uit, h^uilli dubium est, ait Hierony. 3. con. Pelag. Quid n. ipsa divina præcepta professent homini nisi ha- beret liberum voluntatis arbitrium, quo ea faciens ad promissa præmia perueniret? ait August. de gra. & lib. arb. cap. 2. At quo pacto liberum habebit vo- luntatis arbitrium, si Deus deneget auxilia suffici- entia, quibus præcepta implere possit? dicet quis, **Hunc præceptorum vsum esse, significari homini,** & si forte possit, faciat, quod iubetur: si non possit, **Propriam infirmitatem doleat, & vret pro viribus***

Nulla in
iustis,

Nec in
alijs.

imperrandis. Sed contrà: quid si nec ad sit spiritus orandi, nec certò imperetur auxilium? nemo di- cet, pedibus mutilo non frustra esse præceptum ambulandi, quasi verò significet, ut si possit, ambulet; si non possit, doleat; & petat ut possit, licet lingua non habeat, quā id petere possit: cūm præci- piens, qui solus potest pēdes dare, nolit ut ambulet. Licet igitur præcepta difficultia apparent pec- catoribus, ijs tamen facilia sunt, cūm fortis & po- tens eorum voluntas preparatur à Domino, ex August. lib. 1. Retract. c. 22. Ceterum præcepta diuina ex se difficultia non sunt, multò minus impossibilia, at- testante veritate: *Iugum meum suave est: Matth. 11. Lacum mandatum nimis: Psalm. 118. Mandata eius grauius non sunt, Ioan. 5.*

^{320.}

Dico primò. Ad nullum præceptum ex proximo obiecto virtutis implendum, requiritur neces- sariò gratia habitualis antecedenter, sed ad sum- mum concomitante, aut consequenter. Prima *Gratia* pars prob. nullus est actus ex proximo fine hone- *hab. ad* stus, aut supernat. qui fieri non possit ab homine *præceptum* cum solo auxilio Dei: ergo nullus est actus præce- *nisi no-* ptus, qui necessariò requirat gratiam habitualē *effaria ex* obiecto ant- *cedenter, operis præcepti, cūm omnis efficientia habitus sup- pleri possit per auxiliū actuale. ergo nullo modo.*

Secunda pars constat in præceptis de dignè su- *Sed conco- mendis sacramentis: quæ ut honestè & secundum mitanter.* virtutem seruentur, requirunt ut circumstantiam condigne dispositionis, gratiam habitualē comitan- tem saltem probabiliter putatam. Excipio Sa- cramenta, quæ instituta sunt ad primam gratiam conferendam; nequeunt enim hanc per modum condigne dispositionis prærequirere, sed ad sum- mum exigunt consequenter tanquam effectum. Idē dicendum de præceptis condigne conficiendi sacramenta: nimirum quæ etiam, ut ex virtute im- pleantur, exigunt per modum condigne dispo- sitionis in ministro gratiam habitualē comitan- tem, probabiliter saltem putatam.

Tertia pars vera est tum in præcepto charitatis *Aut confe- & contritionis, quæ gratiam postulant saltem con- querenter sequenter: tum in præceptis de suscipiendis sacra- mentis baptisi & poenitentie: quæ si dignè susci- piantur, gratiam conferunt. Andari possit sacra- mentum informe; ac præcepto charitatis & contri- tionis verè quis satisfaciat, si quantum est dese, conetur ad actū, etiam si defēctu alicuius circum- stantie inuincibiliter ignoratæ illum non attingat, ac proinde gratiam non consequatur, suo loco.*

Hinc collige, reliqua præcepta honestè & secundum virtutem seruari posse sine gratiā habi- tuali tam consequenti, quam comitanti; ut patet tam de moralibus, quam supernat. fidei & spei: nullus. n. ex his actibus est vltima & proxima dis- positio ad gratiam: nullum est debitum exercendi hos actus in statu gratiæ.

Dico 2. Ad seruandum præceptum quoad substantiam, cuius motuum supernat. est, ne- cessariò requiritur auxilium supernat. secus quando motuum est naturale. Prior pars prob. cūm motiu- um sit de essentiā actū, non potest elici actus. nisi attingatur ipsum motiuū: at nequit moriū supernat. attingi, nisi auxilio supernat. ex præced. seq^t. Quo sit, ut præcepta supernat. fidei, spei, charitatis, poenitentie, & reliquarum virtutum infusa- rum, nequeant seruari absque speciali auxilio Dei: ex Trident. sess. 6. can. 3. afferente, priora 4. sine Spi- ritu S. inspiratione atque adiutorio seruari non posse, ut oportet. Posterior prob. quando motiuū non est supernat. attingi potest tota substan- tia actus

^{323.}

^{324.}

^{325.} tia actus præcepti absque auxilio supernat. ergo seruari potest tota substantia præcepti absque auxilio supernat. Hinc sequitur, quodlibet præceptum tam naturale, quam diuinum, cuius motuum supernat. non est, seruari posse quoad substantiam sine specialia auxilio.

Possunt alii præcepta quoad substantiam actus seruari actione humana peccaminosa: sc. duo sunt genera præceptorum: alia, quorum bonitas tota perficitur in actu interno: alia quorum bonitas consumatur in actu externo. Prioris generis sunt, Deum diligere, sperare, de peccatis pœnitere, & cetera eiusmodi. Secundi sunt, ius suum alteri tribuere, elemosynam largiri, pia loca inuisere, &c. Priora seruari non possunt, nisi ex honesto motu virtutis: quia tota substantia eorum consistit in ordine ad tale motuum virtutis: est n. expressus affectus talis honestatis. Vnde variato affectu, variatur ipsa substantia actus præcepti: ergo nequeunt hęc præcepta quoad substantiam impleri actione peccaminosa, quę est affectus substantialiter diuersus ab affectu studioso, in quo illa consistunt. Posteriora seruari possunt quoad substantiam actione praua: quia id, quod primariò cadit sub præceptum in his actibus, est bonitas externe operationis, quę semper est eadem in ordine ad proximum obiectum & circumstantias, etiam si mutetur affectus.

^{326.} D I C O 3. Non potest homo in hoc statu naturae lapsæ potentiam morali, absque specialia auxilio gratiae intus mouentis, seruare quacunque præcepta naturalia difficultia, aut omnia longo tempore, sine dono gratiae non solum mouentis, sed etiam iustificantis; non quidem antecedentis, sed consequentis: quāvis possit aliqua præcepta naturalia faciliora, sine ullo auxilio indebito, proprijs viribus, quoad substantiam actus seruare. S. Thom. 1.2. qu. 109. art. 4. in quo docet, potuisse hominem in statu naturae integrę omnia mandata legis, quantum ad substantiam operum sine gratia implere: in statu corruptae non posse, neque quoad substantiam omnia sine gratia sanante seruare. Ita Medina hoc asserit. Prob. quoad 1. part. præcepta difficultia dicuntur quę in sui observatione graues includunt tentationes: haec non nisi specialia auxilio Dei superari possunt, ut 4 sent. Secundam partem nonnulli putat esse dogma fidei, ex Mileni. & Arauf. contra Pelag. qui errabat, 1. posse hominem viribus naturae coram Deo iustificari, credendo, sperando, diligendo, pœnitendo: 2. posse eundem sine gratia vniuersam legem implere. Verum censura mihi non prob. 1. quia hanc sent. sequuntur Durand. Gabriel. Scorts in 2. dif. 28. eti hic §. Ad qu. doceat, non posse hominem in hoc statu longo tempore legem seruare, quin tandem vel iustificetur, vel in nouum incidat peccatum: id tamen non dixit propter impotentiam humani arbitrij, ut ipse testatur, sed quia non potest homo longo tempore legis præcepta seruare, quin tandem incidat in aliquod præceptum, cuius actus si illud seruabit, de congruo saltem ad gratiam iustificantem se disponet, & sic iustificabitur: aut certe, illud non seruando, peccabit. Tale est præceptum charitatis naturalis erga Deum in sent. Scots. 2. quia principia mens Concilij Mileni & Arauf. fuit, definire contra Pelag. non posse hominem absque gratia seruare legem & præcepta meritorie, ut sent. 4. 5. & in Epist. 5. August. Patres aperte testantur, de ea tantum gratia fuisse cum Pelagio controversiam, Quia predestinati vocamusur, iustificamur, glorificamur: & hanc tantum docent appellari gratiam iuxta doctrinam Apost. Quia

saluamur & iustificamur ex fide Christi. 3. quia cit. Patres explicari possunt de vniuersa lege tam naturali, quāto diuinā simul, quę quia includit multa præcepta supernaturalia, seruari non potest absque speciali auxilio per Christum.

^{327.} Assertio vel eo solo nomine mibi vera esse video.

Patrum & Concil. doctrinæ valde consentanea & conformis: qui dum principalem pro-

Dogma af-

pos. definiunt, hanc non obscurè subindicant, vt

ex praed. constat. Contrà tamen videtur illud

Dexter. 20. Mandatum hoc, quod ego precipio tibi,

non suprate est, neque procul postem: & ad Rom. 2.

Gentes, qua legem non habent, naturaliter qua legis

sunt, faciunt. Vtrumque vniuersa legem naturalem

subindicat posse humanis viribus adimpleri. Ve-

rūm prius testim. Abulen. & Lyra. explicant, de

facilitate non adimplendi legem, sed cognoscendi:

alij de facilitate, quam Iudei habebant ex Spiritu

fidei & gratia illa seruandi. Nam licet legem na-

tur. seruare non potuerint absque gratia, ea tamen

ita singulis & omnibus parata erat, ut necesse non

fuerit, vel mare transfretare, vel ad calum ascendere,

ad eam habendam, cum propè fuerit, In ore, & cor-

de vniuersiusque. Posterioris testim. sensus non

est, ut omnia, sed aliqua legis præcepta naturaliter

seruari possint. ex eo n. hoc ad summum colligitur.

Tertia asserit. Pars, quod non possint omnia legis

naturae mandata longo tempore seruari sine gratia

iustificante, non antecedente, sed consequente,

prob. quia licet gratia habitualis non sit necessaria

ut principium operis, ad hoc n. sufficit actualis, ea

tamen necessaria est per modum termini conse-

quentis. Quia non patitur Deus, ad longum tem-

Ratio pus spiritu contritionis & amoris in Deum priua-

ri, qui diu ex peculiari auxilio per Christum om-

nia legis naturalis mandata seruavit. Id hoc ip-

sum est signum, Deum velle tales hominem suam

gratia iustificare, quem diu ad legis naturae præ-

cepta seruanda iuvit. Cum hęc obseruantia sit

quędam saltem remota dispositio ad gratiam; &

dispositio semper ab agente conferatur cum in-

tentione ad ultimam formam. Quarta pars asser-

tionis constat ex sectione 3. & 4.

S E C T I O VII.

An possit homo sine gratia habituali moralia vitare?

^{328.} Dplex hic error: Alter Manichæi, ex S. Tho. qu. 24. de veri. art. 12. arbitrantis, non posse hominem in hac vitę peccata vitare. Cuius hæc-
sis diu sopitam excitarunt Luther. & Calvin. asse-
rentes, homines fatali quādam necessitate ad pec-
cata impelli; omnia opera iustorum esse peccata,
ea tamen Deum propter suam misericordiam
prædestinatis non imputare: Alter Pelagi, ex Au-
gust. lib. de baref. ber. 88. docentis, posse hominem
in hac vita omnia peccata, etiam venialia propeis
viribus capere; quin eō v̄que proficere posse, ut
nullam habeat maculam, neque rugam. Vterque
damnatur à Triden. Jeff. 6. Can. 7. 23. 25.

Statuendum 1. contra Pelagi. neminem posse
sine gratia à peccato resurgere, ac proinde non Refellimus
posse omne peccatum sine gratia vitari: 2. in nullo
statu posse hominem omnia peccata sine gratia
præcauere: nam in statu naturae elevatę saltem pec-
cata omissionis contra præcepta supernat. sine grati-
a vitari non possunt, cum non vitentur nisi ob-
seruantia ipsorum, ex gratia supernat. In statu
pure

Non potest homo omnia manuia legis naturae diu sine gratia.

Non est dogma fidei

Illustre se-
ximo Afri-
canorum

puræ naturæ nequeunt vitari omnia peccata contra præcepta naturalia, absque gratiâ saltem actualli. Nam eadem ratio est de obseruatione vniuersæ legis naturalis, ac de vitatione omnium peccatorum contra illam. At prob. sed. p. preced. non posse hominem viribus proprijs totam legem naturalem seruare: ergo nec omnia peccata contra illam vitare. Vnde Scot. in 2. diff. 28. qu. vn. 9. contra hoc Duran. qu. 3. nn. 10. Gabri. qu. vn. art. 2. concl. 2. cohærenter ad ea, quæ de obseruatione totius legis naturæ suprà docuerant, affirmant, posse hominem in hoc statu naturæ corrupte sine gratia vitare singula, & omnia mortalia. Ex dictis autem constat, nec posse singula mortalia contra graues tentationes, sed tantum faciliora sine peculiari auxilio vitare.

334.
Sola cōtra supereft.

Ratio dub.
pro affirmatiā parte

Quaritur: An possit in peccato existens, sine gratiâ habituali, non exclusâ actuali, quæ nulli viatori denegatur, præcavere omnia, & singula mortalia. Ratio dubit. pro parte affirm. est, quia homo per solum auxilium actuale, absque gratia habituali sufficienter constituitur potens ad evitandum quocunque mortale: alioqui non esset absq; gratia habituali liber ad evitanda mortalia. Ratio dubit. pro negatiua est autoritas S. Thom. 1. 2. qu. qu. 109. art. 8. quem sequuntur recentiores, & multi ex antiquis Schol. dum affirmant, hominem existentem in mortali facile labi in alia peccata: ex Ierem. 23. Propheta & Sacerdos polluti sunt: idcirco via eorum erit quasi lubricum in tenebris; impellentes enim & corrident in ea. Thren. 1. Peccatum peccavit Hierusalem propriea instabilis facta est. Idem Miserit can. 3. definit sc. gratiam, quâ iustificamur, non solum nobis dari ad remittenda peccata commissa, sed etiam in adiutorium, ne iterum committantur: Igitur aliquod adiutorium ad vitanda peccata deest illi, qui habituali gratiâ caret: & Aranf. can. 13. statuit, humanum arbitrium, peccato protoparentis infirmatum, non nisi per gratiam Baptismi, quæ est habitualis, reparari posse, ne videlicet in peccata labatur. Idem tradunt Gregor. hom. 11. in Ezechi. colm. 6. Peccatum, quod per patnitentiam ciuius non deletur, aut peccatum est, aus causa peccati simul & pena peccati: dum n. per penitentiam non deletur, aliud ad se trahit: Et auctor operis imper. in Matth. c. 21. Sicut nanus fratre gubernaculo illuc ducitur, quo tempestas appulerit: sic peccator divina gratia auxilio per peccatum perditio.

335.

*Moralis
impotentia
ad peccata
vitanda
ratio*

Dico, non posse hominem in mortali existentem diu à nouo mortali cauere, atque adeò non posse hominem sine iustitia habituali ad longum tempus mortale vitare. S. Tho. cit. & 3. con. Gen. cap. 160. & qu. 26. de veri. ar. 12. quem cit. locis explicant & sequuntur Caier. & Ferrar. Intelligendus est de impotentia non physica, sed moralis, quæ oritur ex peccato commisso, & nondum retractato. Etenim qui est in statu peccati, priuat ut vberiori auxilio tam externæ protectionis, qua peccandi occasiones vel omnino præpediuntur, vel certè minuuntur; quæ internæ inspirationis & excitationis, quâ Deus iustorum mentes ut propria temple saepius visitat, eas lumine suæ gratiæ illustrando atque inflammando. Defectu cuius vberioris auxilij, quod Dei solis iustis iure filiationis tribuit, merito dici potest homo instabilis factus, ac velut nauis sine gubernaculo diuine gratiæ, omnium tentationum ac passionum procellis expositus. Cum hac priuatione coniunctus est prauus affectus erga commutabile bonum, & inordinatum amorem sui, quem peccator ut ultimum finem in omni mortali virtualiter intendit. Cum hoc pra-

uo affectu coniuncta est auersio ab ultimo fine vero, & charitate Dei. Quo fit, vt voluntas peccatoris inordinatè adhærens per affectum, saltem habitualē, bono creato, & auersa per virtuale odium à bono increato, occurrante tentatione naturaliter feratur in bonum commutabile, quod sibi constituit ut finem ultimum suarum actionum, spredo bono incommutabili, à quo iam per inordinatum amorem sui recessit: sicut qui affectus est erga aliquem finem, naturaliter eligit, quæ ad illum conducunt, nisi per assiduam rationis vigilantiam ab illo se subducat. Cùm igitur difficultatum sit, & moraliter ferè impossibile in tam variâ humanæ mentis occupatione, & negotiorum multitudine, semper assiduam rationis vigilantiam seruare, sit, ut moraliter non possit peccator diu sine novo peccato perseverare. Item qui sciens & volens in peccato perseverat, à peccato non retrahitur, vel propter offendam, quam peccando Deo infert, cùm iam sponte elegerit esse in continuâ offensa Dei; vel propter damnum, quod peccatum affert, cùm iam tale damnum per præcedens peccatum incurrit. Vnde cùm nihil sit, quod illum à nouo peccato abducere possit, multa verò, quæ illum in nouâ peccata inducant, sequitur, ut mortalem necessitatem contrahat in noua semper peccata. incidendi.

*Alius dif-
curſus illā
augens*

Non est vna eademq; impotentia moralis evitandi omne mortale in quolibet peccatore: siquidē in uno potest esse maior quam in alio, prout major, vel minor ad peccandum dispositio præcesserit.

Vnde notat Caier. in cit. art. 8. tripliciter posse aliquem esse in p. mortali. 1. formaliter & scienter ut qui sciens & volens est in illo: 2. formaliter peccato & scienter, non per se ratione mortalis expressè mortali.

voliti, sed per accidens, ratione facti, cum quo coniunctum est formaliter mortale: ut qui ex ignorantia iuris non excusante, fecit contractum usurarium: 3. ratione facti tantum, ut qui diligenter, non tamen sufficienter se discutit: hic neque sciens neque volens est in mortalibus. Primus dicitur esse in p. mortali, affectu: 2. affectu ex parte obiecti, per accidens ratione peccati ob ignorantiam: 3. facto tantum. Inter hos prior ad peccandum est primus, qui formaliter & scienter vult esse in peccato: nam sapienti illi necesse est, ut occurrat materia, ad quam vel est inordinatè affectus, vel alia, quæ cum ea colligantiam habet. Ac proinde ex affectu erga unum, sapienti necesse est, propter connexionem labi in alia. Ut August. lib. de verarelig. cap. 45. fin. dixit, quod superbus necesse habeat, alijs inuidere; quia dum propriam excellentiā inordinatè querit, oportet alterius excellentiā, quæ propriæ derogat, inuidet. Pari modo qui affectus est ad fornicandum, facilè incidet in furtum, quo ut medio indiget ad fornicandum. Quia ratione prauus affectus, & finis mali præconcepti, prior est ad alia etiam peccata committenda: nam & carer præmeditatione assiduâ, nec à peccato abducitur vel propter offendam Dei, vel propter irreparabile damnum sui: siquidem ex suppositione præcedentis peccatis expressè voliti, verumque malum scienter vult. Qui verò erga peccatum affectus est 2. modo ratione obiecti, per se tantum propensus est ad peccandum circa eam materiam, circa quam laborat culpabili ignorantia iuris, non circa alias, circa quas non habet prauum affectum, nec malum finem expressè præconceptum. Qui verò est in mortali 3. modo, non habet tantam difficultatem à nouo peccato præcavendi. Quamvis enim ut insensus Deo priuetur abundantiori

336.

abundantiori auxilio, defectu cuius non est ita promptus & expeditus ad superandas occurrentes tentationes, ad mortale prouocantes, quia tamen nullum habet finem malum praecognitum, nullum habet prauum affectum ad peccatum, nec ex parte operantis, nec obiecti: ideo maiorem facilitatem habet hic ad peccata vitanda, quam reliqui duo praecedentes.

^{337.} *Varijs solu-*
steps: vera Ad rationem dubit. vera ex varijs solutio est: non repugnat ut recte Fert. 3. con. gent. c. 160. cum impotentia moralis ad omnia collectiuem quae oritur ex instabilitate voluntatis, quae de se idonea non est diu seruare eundem operadi modum, praesertim cum continua sensus resistentia potentia libera ad singula distributiue; quia in singulis distributiue non militat inconstans voluntatis, quae causatur ex varia propositione obiectorum, & nimia defatigatione in resistendo appetitui inferiori: que, ut patet, longum tempus requirunt, ut voluntatem, etiam cum omnibus ad operandum sufficienter requisitis, moraliter necessitent ad aliquod peccatum.

^{338.} *Objc.* *Obiectus 1.* Eadem est potentia ad omnia collectiuem, & ad singula distributiue: ergo si ad singula distributiue peccator habet moralem potentiam, eandem habebit ad omnia collectiuem. Antec. prob. 1. in ordine ad potentiam non maiorem difficultatem dicitur collectio, quam singula distributiue: quia tota collectio non includit nisi singula peccata successiuem à potentia vitanda. 2. valet hic modus argumentandi in potentia physica; ergo etiam in moralis. Antec. prob. potentia progressiva, quae potest in centum passus distributiue, potest in eosdem collectiuem. Confirm. 1. Valet hoc argu. Confirmati in gratia habent potentiam moralis ad evitanda singula mortalia distributiue; ergo eandem habent ad evitanda omnia collectiuem. Ergo etiam valebit in non confirmatis: qui pariter habent omnia antecedenter requisita ad vitanda singula & omnia mortalia. 2. Si peccator haberet in toto collectiuo impotentiam moralis ad evitanda omnia mortalia, non peccaret formando hunc actum. *Nolo pro hac statu, in quo non sum potens moraliter, vitare omnia peccata mortalia collectiuem*, sicut non peccaret qui formaret hunc actum, *Nolo vitare omnia peccata venialia collectiuem*; eodem namque modo peccator ad illa, sicut iustus ad haec, caret potentia moralis ad omnia collectiuem. Vnde vterius sequeretur, non fore reum voti, qui existens in mortali voveret se ab omni mortali in postetum abstinentrum, si postea in aliquod mortale incideret: quia votum non tenet de ipsis, ad quae moralis potentiam non habemus. Sicut nec teneret votum de vitandis omnibus venialibus collectiuem. Resp. neg. antec. eiusque 1. prob. Successiva n. collectio peccatorum, praeter peccata ipsa, importat determinatum tempus, in quo, supposita naturali inconstantiâ voluntatis, & prauâ dispositione peccatoris, moraliter est impossibile, ut toto eo tempore constanter homo seruat eundem recte operandi modum: quod determinatum tempus non important peccata distributiue sumpta; nec moralis impotentia constanter seruandi eundem modum rete operandi exercetur penes actiones singulas distributiue, sed penes omnes collectiuem. Ad 2. prob. neg. conseq. potentia n. physica cum sit naturaliter & ab intrinseco determinata ad unum, semper seruat eundem modum operandi. Quo sit ut si termini, in quo illa apta est ferri, eodem modo suuantur in distributiuo, ac in collectiuo, necessario seruabit eundem modum operandi. Poten-

tia vera moralis, cum sit ab intrinseco indifferens & variabilis, non semper seruat eundem operandi modum, sed illum pro libitu variat iuxta varia motiva, quae illi successivè ab intellectu & sensu propoununtur. Vnde etiam si sint ijdem termini in distributiuo & in collectiuo, quia tamen in collectiuo, praeter terminos, involuitur tempus determinatum, in quo illi attingendi sunt, talis forma argumentandi à distributiuo ad collectiuum valet in potentia physica, non in moralis.

Ad 1. confir. Resp. 1. in confirmatis in gratia potentia moralis ad evitanda singula mortalia non sumitur antecedenter & in actu 1. indifferens ad virtutem, sed consequenter & determinata per actum 2. ex suppositione diuina prescientie. Quo sit, ut ex potentia moralis ad singula mortalia in tota vita cauenda, non sequatur moralis impotentia ad omnia collectiuem vitanda: quia non sumitur potentia ut formaliter variabilis: est. n. formaliter variabilis sumpta antecedenter & in actu 1. ad virtutem indifferens, non sumpta consequenter & in actu 2. determinata ex suppositione. Verum, quia hoc argum. fieri posset de potentia confirmatorum sumpta antecedenter & in actu 1. Ideo

Resp. 2. tali casu non sequitur impotentia moralis in toto collectiuo, quia ipsa tollitur à Deo per specialia auxilia continuata per totam vitam, quibus voluntas Confirmati in singulis occasiobibus & actibus in bono firmata redditur moraliter potens, etiam ad omnia collectiuem: nam per moralis determinationem ad singulas actiones distributiue exercendas; resultat etiam moralis determinatio & potentia ad omnes collectiuem exercendas. Ideo enim absque specialibus auxiliis voluntas est moraliter impotens ad vitanda omnia mortalia collectiuem, quia non supponitur determinata determinatione consequente ad vitanda singula distributiue, sed potius indifferens & quia moraliter non solet semper ad eundem modum operandi, maximè difficultatem inuoluat, se determinare, inde oritur moralis impotentia ad omnia.

Ad 2. neg. sequel. 1. quia etiam si quis moraliter nequeat omnia mortalia vitare, non tamen ei licet hunc actum formare, *Nolo omnia peccata vitare*: quia cum talis impotentia oriatur ex defectu nostri, semper tenemur, quantum in nobis est, tales defectum superare. Qui autem haberet animum non vitandi omnia mortalia, complaceret sibi in tali impotentia & defectu culpabilis. 2. qui existens in mortali eliceret hunc actum, *Nolo vitare omnia mortalia*, approbaret statum mortalis, in quo iaceret, cum haec impotentia proveniat ex statu mortali, in quo voluntariè perseverat, cum possit cum Dei auxilio sibi preparato à peccato resurgere. Nec est eadem ratio de venialibus; quia cum moralis impotentia haec omnia vitandi non oriatur ex aliquo impedimento moraliter à nobis superabile, non hoc ipso, quo quis formaret hunc actum, *Nolo omnia venialia collectiuem vitare*, simul animum haberet perseverandi in aliquo peccato, ex quo talis impotentia oriatur. Vnde neg. ultim. sequel. nequè non esse reum voti illum, qui existens in mortali voveret, se in postetum ab omni mortali abstinentrum: 1. quia potest à mortali resurgere, atque adeò moralis potentiam ad reliqua vitanda sibi comparare: 2. licet habeat moralis impotentiam ad omnia collectiuem, habet tamen moralis potentiam ad singula distributiue: & quia votum primariè cadit in singula distributiue, non evitando singula distributiue, ad quem habet moralis potentiam, sit reus & fractio voti. Ceterum tale

^{343.} *Ex indiffe-*
singula ori-
tur moralis
impotentia
ad omnia.

^{344.} *Ad 2. Conf-*
firm.

Quid de
voto vitare
di omnia?

^{339.} *Confirm.* 1. *Valeat hoc argu. Confirmati in gratia habent potentiam moralis ad evitanda singula mortalia distributiue; ergo eandem habent ad evitanda omnia collectiuem. Ergo etiam valebit in non confirmatis: qui pariter habent omnia antecedenter requisita ad vitanda singula & omnia mortalia. 2. Si peccator haberet in toto collectiuo impotentiam moralis ad evitanda omnia mortalia, non peccaret formando hunc actum. *Nolo pro hac statu, in quo non sum potens moraliter, vitare omnia peccata mortalia collectiuem*, sicut non peccaret qui formaret hunc actum, *Nolo vitare omnia peccata venialia collectiuem*; eodem namque modo peccator ad illa, sicut iustus ad haec, caret potentia moralis ad omnia collectiuem. Vnde vterius sequeretur, non fore reum voti, qui existens in mortali voveret se ab omni mortali in postetum abstinentrum, si postea in aliquod mortale incideret: quia votum non tenet de ipsis, ad quae moralis potentiam non habemus. Sicut nec teneret votum de vitandis omnibus venialibus collectiuem. Resp. neg. antec. eiusque 1. prob. Successiva n. collectio peccatorum, praeter peccata ipsa, importat determinatum tempus, in quo, supposta naturali inconstantiâ voluntatis, & prauâ dispositione peccatoris, moraliter est impossibile, ut toto eo tempore constanter homo seruat eundem recte operandi modum: quod determinatum tempus non important peccata distributiue sumpta; nec moralis impotentia constanter seruandi eundem modum rete operandi exercetur penes actiones singulas distributiue, sed penes omnes collectiuem. Ad 2. prob. neg. conseq. potentia n. physica cum sit naturaliter & ab intrinseco determinata ad unum, semper seruat eundem modum operandi. Quo sit ut si termini, in quo illa apta est ferri, eodem modo suuantur in distributiuo, ac in collectiuo, necessario seruabit eundem modum operandi. Poten-*

^{341.} *Ad 1. prob.* *Ad 2.* *Ad 2.* *neg. conse-*
q. potentia n. physica cum sit naturaliter & ab intrinseco determinata ad unum, semper seruat eundem modum operandi. Quo sit ut si termini, in quo illa apta est ferri, eodem modo suuantur in distributiuo, ac in collectiuo, necessario seruabit eundem modum operandi. Poten-

votum non teneret de omnibus venialibus: tum quia omnia vitare absque speciali priuilegio, quod Deus secundum potentiam ordinatem nemini concedit, est simpliciter impossibile. Neque ad talēm potentiam potest homo aliquo modo, etiam cum auxilio ordinario gratiae, se disponere, sicut potest ad potentiam vitandi mortalia, surgendo à statu peccati. 2. multa venialia committuntur ex surreptione, supra quę cadere non potest votum: quia solum cadit supra actionem perfectè liberam.

345.
Obiectis.

Prob. 1.

2.

3.

4.

346.
Gratia ba-
si-
bus-
naturae
in-
ordine ad
operandum
radicaliter
& con-
sequenter.347.
Ad 1.348.
Ad 2.349.
Ad 3.350.
Ad Triden.

perabundanti, defectu cuius redditur moraliter impotens ad cuitandum longo tempore nouum mortale. Hinc patet ad cit. Trident. quia cum peccator non careat omni auxilio gratiae, interdum excitatur aliquo impulsu Spiritus Sancti.

Sequitur, non posse iustum absque speciali priuilegio, quod solum B. Virgini concessum creditur, vitare omnia venialia. 1. pars definita est in Trident. 6. sess. can. 23. Ex Eccl. 7. Non est homo iustus ^{Non potest iustus ab aliis} nisi in terra, qui faciat bonum & non peccet. Proverb. 24. ^{speciali priuilegio, vi-} 1. Ioan. 1. &c. Fundam. auxilia, quibus de facto visitantur omnia venialia collectivè, nulli iusto viatori debentur, cum excedant ordinarium modum operandi ceterusunque iusti viatoris: debent enim huicmodi auxilia naturam à somite sanare, ne se pè contra rationem à sensu prauenta in peccata surreptitiè dilabatur. Qui modus operandi, ut per se patet, excedit ordinarium statum iusti viatoris. Scripturæ autem cum universaliter testentur, omnes quantumuis iustos & sanctos in hac vita peccare, negno ab hac universalis lege eximitur, nisi B. Virgo, propter dignitatem diuinæ maternitatis, quæ ut fuit singulare priuilegium supra puras creaturas, ita debuit cum illo hoc aliud anneti, ne Regina Angelorum, haberet subditos sanctiores se; sc. Angelos, qui nec venialiter peccauerunt, ut ex 2. ^{Rogina dicitur angelus purior.} Tomo suppono.

Ceterum cum morali impotentia ad omnia collectivè, non repugnat moralis libertas ad singula distributiuè: idque ob instabilitatem voluntatis in re & in operando: quæ infirmitas non est penes singula distributiuè, sed penes omnia collectivè. Hæc enim includunt determinatum aliquid tempus, quod necessariò requirit operandi instabilitas. Nam instabilis dicitur, qui cuncte operati modum pro quolibet instanti ad certū tempus non seruat: Vnde necessariò requirit plura temporis momenta.

Conclusio nostra declaratur Ioan. 8. Qui facit peccatum, scilicet est peccati, non eius tantum, quod commisit, à quo qui devictus est, huic & seruus addicatus est, sed alterius & alterius, quorum necessitatem moralem incurrit, & miseram catenam trahit, nisi commissum detestetur: ut August. l. 8. confess. c. 5. Suspirabam ligatus non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde nishi cænam fecerat, & costrinxerat me. Quippe ex voluntate peruersa facta est libido; & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas; moralis scilicet, quibus quasi ansibus sibi et in nexis, unde catena appellansi, tenebat me obstrictum dura servitus. Huc eiusdem interrogatio reuocatur Epist. 107. Responde, quomodo per vires naturæ ad declinandum a malo omni, & faciendum bonum vita eterna dignum liberum moraliter habemus arbitrium, quando erat sub potestate tenebrarum, peccato mortali obnoxium? Unde nos sic Deus erexit, per gratiam utique habitualem, ipse utique liberum etiam moraliter fecit, quod ante non nisi physicè liberum erat, nedium per vires proprias, sed gratiæ sufficientis.

S E C T I O N I I I .

An præter gratiam habitualem homo indigat alio auxilio ad bene operandum & perseverandum?

Q Væritur 1. An etiam necessaria sit gratia auctalis ad bene rectorque operandum; aut saltem, an possit cum sola habituali bonum aliquod diff. homo

homo præstare, quod sine illâ præstare non posset.
2. An auxiliū speciale distinctum ab ordinario,
quod præstatur à Deo omnibus iustificatis, ne-
cessarium sit ad finalem perseverantiam.

Dico 1. Homo iustificatus, præter gratiam ha-
bitualem, indiget tum ad opera supernatur. gratiâ
actuali per modum concursus, & gratiâ excitante
per modum principij moraliter adiuuantis: tum
ad omnes, & singulos actus difficiles virtutum mo-

*Ita intellige
S. Thom.*

ralium auxilio aliquo præueniente. Est S. Th. I. 2. q.
109. art. 6. eo quod per solum donum gratiæ habi-
tualis infirmitas naturæ non persestè sanatur. In-
tellige cum Caiet. & Sot. non de singulis operibus
moraliter bonis, tentationibusque superandis, sed
tum de omnibus operibus supernat. tum de mo-
ralibus difficultoribus, tentationibusq; grauioribus
vincendis, ut scilicet 3. 4. ex Araus. II. can. 10. Admo-
rium Dei, etiam renatis ac sanctis semper est implo-
randum, ut in bono possint opere perdurare. Trident.
scilicet 6. can. 22. & cap. 16. Christus tanquam caput in
membra, & tanquam virus in palmites, in ipsos iustifi-
catoris iugiter virtutem influit, que virtus bona eorum
opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur;
scilicet auxilium præuenientis, & adiuuantis gratiæ;
quarum illa antecedit ab bonum invitando, hæc
comitatur ad liberum consensum cum voluntate
cooperandū; sublequitur ad operis executionem
impellendo. August. de nat. & gra: cap. 26. scilicet
oculus corporis etiam plenissimè sanus, nisi scandore lu-
cis aditus non potest cernere: sic homo etiam perse-
stissime iustificatus, nisi aeterna luce iustitia dimittitur
adiuuetur, recte non potest vivere. Sanat ergo Deus,
non solum ut delect quod peccavimus, sed ut præstet
etiam, ne peccemus.

Prob. de gratiâ actuali per modum concursus
ad opera supernat. Etiam si gratia habitualis per se
ipsam, vel per suos habitus supernat. actiue ad ea
concurrat, adhuc opus est concursu supernat. Dei,
ut causæ universalis in ordine gratiæ. Ut enim nul-
lus effectus naturalis fieri potest absque concursu
naturali Dei; ita nullus effectus supernat. quoad
substantiam fieri poterit absque concursu super-
nat. eiusdem. Prob. De gratiâ excitante per mo-
dum principij moraliter adiuuantis. Cum hæc sit
prima sancta cogitatio, & pia affectio, quæ volun-
tatem quasi torpem excitat & ad bonum impel-
lit, esse nequit à gratiâ iustificante: quæ cum sit ha-
bitus, ex se vim non habet excitandi, sed solum
cooperandi cum voluntate, quoties ab alio excita-
ta operari voluerit, ut cæteri habitus. Eadem ratio
probatur ad opera moralia difficilia, tentationesque
grauiores peruincendas, necessarium esse aliquod
auxilium gratiæ præuenientis, saltem ordinis natu-
ralis; quale necessarium est extra statum iustifica-
tionis: natura n. per solum gratiam iustificantem
non redditur propensio ad operandum, quæm
foret sine illâ. Sequitur, præcisò auxilio gratiæ

Ratiōne au-
gilio gratiæ mouentis, non magis esse ad bonum procluem
mouentis: & hominem iustum, quæm peccatorem; pariter enim
magis est ad carent proximo principio moralia operandum,
bonum pro-
clivis homo
iustus quæ
peccator.
quo homo fit proximè potens, & ad bonum pro-
pensus. Cum enim habitus non inclinet proximè
potentiam ad operandum, nisi positâ sufficienti
excitatione ex parte intellectus, hæc præcisâ, tam
peccator, quæm iustus erunt æqualiter ad bonum
propensi: cùm positâ, ex parte potentiae habilius ad
recte operandum erit iustus, propter habitus prô-
pensionem, seu inhærentis iustitiæ. Imò quia per
iustitiam, & virtutes infusas est habitualiter con-
uersus ad bonum in communi, poterit cum eâ-
dem cognitione boni moralis, naturaliter excitata,

Tom. 3. De Fine.

efficere aliquod opus moraliter bonum, quod cum
eâdem cognitione extra statum iustificationis mor-
aliter non posset: Iuxta 3. can. Mileui. quod defini-
tur, gratiam, quâ per Christum iustificamur, non
solum valere ad remissionem peccatorum, quæ
iam commissa sunt, sed etiam ad adiutorium, ut
non committantur. Quia videlicet gratia iustifi-
cans non solum valet, ne committantur peccata
ratione auxiliorum actualium, quæ secum connat-
uraliter affert, sed etiam ratione sui, conuertendo
subiectum habitualiter ad bonum, & per conse-
quens habitualiter auertendo illud à malo.

Dico 2. Ad finalem perseverantiam in bono,
præter auxilium de lege ordinata debitum iustis,
requiritur vberius auxilium & specialis protectio
Dei. S. Dolz. I. 2. q. 109. art. 10. & videtur Trident.
scilicet 6. can. 22. ubi definitur, iustificatum sine spe-
ciali auxilio non posse in acceptâ iustitiâ perseve-
rate. Quod per speciale auxilium intelligat do-
num supra commune auxilium connaturaliter de-
bitum iustis, constat ex cap. 13. ex quo iste canon
desumptus est: vbi Concilium docet, hoc perseve-
rantiae donum aliunde haberi non posse, nisi ab
eo, qui potens est eum, qui stat, statuere, ut perse-
veranter stet. Vbi particula taxativa, nisi, aperte de-
notat hoc donum excludere omnem ab homine
iusto, cui confertur, connaturalem exigentiam,
quam excludit commune auxilium debitum iu-
stificatione inhærentis iustitiæ. Fortè hac de causa
idem can. 16. appellat illud *magnum perseverantiae*
donum. Hoc confirmat quotidiana Sanctorum pe-
titio, *Et ne nos inducas in temptationem*. Ex quâ col-
ligunt Patres, hoc esse peculiare donum Diuinæ
largitatis; & ad illud impenetrandum maximè vale-
re assiduam orationem, quâ, teste Trident. scilicet 6. cap.
11. iubemur petere, quod ex nobis non possumus,
vt adiuuemur facere, quæ ex nobis non possumus.

Prob. 2. tale auxilium & protectio non debe-
tur iusto ratione inhærentis iustitiæ, vel alterius su-
pernat. habitus: 1. quia de facto huiusmodi auxi-
lium non datur omnibus iustis: nullo igitur iure
ijs debitum est: alias n. statim ac iustificati essent,
iure connaturalitatis in bono confirmarentur: &
donum confirmationis in gratiâ, quod Deus pau-
cis concessit, non esset speciale priuilegium. 2. gra-
tia viatoris est habitus subiectus libertati creatoræ,
datus illi ad recte operandum, dependenter à li-
bero arbitrio; quod etiam per habitum gratiæ san-
tificatum, manet mutabile ad opposita. Est enim
proprium gratiæ consummatæ comprehensoris,
dari ut principium physicæ operans independen-
ter à liberâ voluntate beati, saltē circa primarium
obiectum; vnde connaturaliter exigit continuam
perseverantiam in bono. Ut indicat Trident. scilicet 6.
cap. 13. *Formidare debent*, loquens de iustificatis,
scientes, quod in spem gloria, & non dum in gloria re-
nati sunt. Alia ratio S. Tho. cit. qu. 109. art. 9. nul-
lus habitus huius vitæ afferit ab intellectu ignoran-
tiæ, vel ab appetitu rebellionis: ergo nullus ho-
minem confirmat in bono. Potissimum enim radix
variabilitatis humani arbitrij, est ignorantia, &
infirmitas: ratione illius sapè male eligimus; ra-
tione huius, quæ bene elegimus, exequi plerum-
que non valemus. Confirm. perseverantia, ut cit.
q. art. 10. definit S. Tho. est continuatio boni vs-
que ad finem vitæ: ad hanc autem necessaria est pe-
culiaris protectio Dei, quâ & omnia extrinseca im-
pedimenta, & occasiones ad malum prouocantes,
tollantur, & interna auxilia ad bonum efficaciter
inuitantia, iugiter conferantur.

Obiectus 1. Quilibet iustus cum ijs duntaxat
auxiliis,

354.
Prima

Ita intellige
S. Thom.

Concilia

August.

359.
Ratione
prob. de
actuali

357.
Prob. de
excitante

358.
Ratiōne au-
gilio gratiæ mouentis, non magis esse ad bonum procluem
mouentis: & hominem iustum, quæm peccatorem; pariter enim
magis est ad carent proximo principio moralia operandum,
bonum pro-
clivis homo
iustus quæ
peccator.
quo homo fit proximè potens, & ad bonum pro-
pensus. Cum enim habitus non inclinet proximè
potentiam ad operandum, nisi positâ sufficienti
excitatione ex parte intellectus, hæc præcisâ, tam
peccator, quæm iustus erunt æqualiter ad bonum
propensi: cùm positâ, ex parte potentiae habilius ad
recte operandum erit iustus, propter habitus prô-
pensionem, seu inhærentis iustitiæ. Imò quia per
iustitiam, & virtutes infusas est habitualiter con-
uersus ad bonum in communi, poterit cum eâ-
dem cognitione boni moralis, naturaliter excitata,

359.
Secunda
diffic.

360.
Probatur
ratione.

361.
Probat. S.
Thomæ.

Definitur
persever.

362.

F f

Iustus habet moralē potentiam ad persever. in singulis occas. distributinē.

363.

auctilijs, quæ sibi debentur ratione gratiae iustificantis, habet moralem & proximam potentiam perseverandi in bono: cum quibus potest omnia & singula peccata mortalia vitare; ergo non requiritur vberius auxilium. Resp. iustum cum ordinario auxilio habere quidem moralem eam potentiam in singulis occasionibus distributiū, non in omnibus collectiū: ad quod opus est vberiore auxilio gratiae, vel interius mouentis per crebras congrualque cogitationes, vel exterius protegentis per remotionem occasionū & impedimentorū.

Prædestinatis debetur auxiliū ad persever. ratione decreti.

364.

Obijc. 2. Iure filiationis, & hereditatis debetur iustis auxilium finalis perseverantiae. Confir. saltem hoc debetur prædestinatis, qui iure prædestinationis postulant finalē perseverantiam in accepta iustitiā. Resp. neg. antec. iure enim filiationis, & hereditatis ad gloriam, solum debetur iustis, vt in singulis occasionibus possint perseverare. Ratio: tam filatio adoptiva, quam hereditas via, est filatio & hereditas inchoata dependens à libero arbitrio mutabili creaturæ; non perfecta & consummata. Ad confirm. nego, in prædestinatis esse intrinsecum donum, tatione cuius connaturaliter illis debeatur hoc speciale auxilium ad finalē perseverantia. Dicitur autem tale auxiliū illis debitū, nō ratione doni intrins. sed ratione decreti diuini, quod quia mutari nō potest, ex necessitate suppositionis, illis tale auxilium confertur.

Gratia habet virtus int. inf. s. f. fieri phys. sic

365.

Externa propositio peculiare beneficium

Obijc. 3. Ex Milenit. can. 3. vbi definitur gratia, qua iustificamur, non solum valere ad remissionem peccatorum, sed etiam ne iterum illa committantur: porro iterum peccata non committere, est perseverare. Sed gratia, quam iustificamur, est habitualis. Resp. gratiam iustificationis ex se sufficientem esse ad perseverandum; verumtamen ratione subiecti variabilis, dependenter à cuius arbitrio illa datur, non est moraliter & proximè potens ad talem effectum absque vberiori auxilio. Nec eodem modo Concilium voluit, eam valere ad remittenda, atque ad vitanda peccata: nam peccata remittit se solā formaliter: præstat, ne peccata committantur, efficiens dependenter à liberâ cooperatione subiecti.

Discrimen heresis Pelag. & veritatis Cathol.

Obijc. 4. Sæpè accidit, vt unus statim post iustificationem repentinā morte rapiatur: alius post multa bona opera in peccatum incidens moriatur: at qui mortuus est in gratia, non accepit maius auxilium, quod non accepit ille, qui damnatus est. Resp. neg. minor. nam quod maius signum specialis protectionis Dei, quam eo tempore hominem ad se vocare, quo dignus est paterna hereditate & gloriā diuina? Neque n. hoc peculiare beneficium spectandum tantum est penes internas motiones, sed etiam penes protectionē extrinsecā, qua vel omnino tollantur, vel ita attemperentur peccata peccandi, vt non nisi viribus gratiae & liberi arbitrij commissa occurrant.

Hinc elucet, quantum hæc catholica sententia à Pelagi errore distet, qui volebat, hominem sine gratia solum naturæ viribus posse omnia Dei mandata seruare, remissionem peccatorum mereri, ab infidelitate ad fidem conuerti, fidei augmentum acquirere ac perseverantiam; neque ad hoc orationibus indigere: interna gratia erat ei natura seu liber arbitrij nuda facultas, nec aliam agnoscebat creatoris gratiam, nullis meritis datam, sine qua nihil æterna gloria dignum facere possimus, nullam Spiritus S. inspirationem aut illuminationem, quæ voluntatem moueat, saltem necessariam absolutè (gratiæ genus aliquod ad facilius operandum requisiisse Pelagium probat Petavius lib. vno

de Pelag. her. c. 9.) nullum actualem impulsum, qui eius deieetas vires corroboret: externam duntaxat Christi gratiam prædicabat, legem scilicet, doctrinam, exempla Christi, quibus facultas arbitrij iuuatur, licet illa in ipsum velle nibil influant. Catholici contrà, præter habitualem gratiam, actualem agnoscunt, quæ intelligentiam intimè illustrat, voluntatem permoueat, infirmasque eius vires corroborando, ipsam operandi virtutem, ipsamque operationem conferat, sic tamen ut ipsi gratiae excitanti ac permouenti liberum arbitrium dissentire possit, eamque abiucere, si velit, iuxta Trident. sess. 6. can. 4. & 5.

S E C T I O I X.

An necessaria fuerit gratia ad bene operandum, tentationesque vincendas in statu naturæ integræ, quid in puræ statu?

Prius sent. docet, nullum opus virtutis moralis efficere, nullamque tentationem vincere potuisse hominem in statu naturæ integræ, absque speciali auxilio Dei: Grego. in 2. diff. 29. qn. I. art. I. concl. 2. Capro. ar. 1. concl. 4. Vasq. I. 2. diff. 193. ca. 3. Fundam. Vasquez, vt sent. 3. natura rationalis, cum sit indifferens ad bonum & malum, indiget extrinseca applicatione ad hoc, vel illud genus cogitationis. At iure creationis non debetur potius congrua, quam non congrua ad bonum cogitationis ergo semper erit speciale beneficium à creatione distinctum congrua cogitatio ad bonū. Confir. licet voluntas humana, semel à Deo mota cogitatione congruā, possit se ipsam mouere per consultationem & electionem ad alios actus; quia tamen omnis consultatio & electio in primum motum reuocari debet, id est omnia opera bona, que primus homo in illo statu integratæ naturæ fecit, à primâ illâ motione, quam gratuitò à Deo præuentus fuit, ortum habuerunt. Idem à fortiori isti authores docent de homine, & Angelo in purâ naturâ conditis.

Secunda sent. affirmat, potuisse hominem in statu naturæ integræ per sua naturalia quolibet bonum, suæ naturæ proportionatum, operari, quale est omne bonum virtutis acquisitione, diligere Deum super omnia, vt authorem & finem naturæ, implere omnia mandata legis naturalis, abstinere ab omnibus peccatis, illis contrarijs, atque in huicmodi bono perseverare: S. Tho. I. 2. qn. 109. art. 2. 3. 4. 8. & 10. Caiet. ar. 2. & 4. Sylvi. cit. q. Duran. in 2. diff. 29. q. I. Sol. lib. 1. de nat. & gra. c. 6. à qua sent. vt propos. 2. affirmat Sotus, nullus Theolog. disserit.

Dico 1. Homo in statu naturæ integræ nullum poterat opus æternæ vitæ meritorum proprijs viribus efficere. S. Doct. I. 2. qn. cit. ar. 2. &c. Fundam. opus æternæ vitæ meritorum excedit vires naturæ creatæ. Vt n. illud sit meritorium, ordinari ac dirigi debet in finem supernat. quem viribus proprijs absque speciali auxilio creature rationalis attingere nequit quocumq; in statu.

Dico 2. Homo in statu naturæ integræ, præcisso omni auxilio indebito, per solas vires naturales poterat singulas veritates naturales, tam speculativas, quam practicas, non tamen omnes, sine speciali auxilio cognoscere. Assertionis 1. pars cōstat: quoniam si eas potest homo lapsus absque speciali auxilio, multò probabilius eas cognoscere poterat homo in statu naturæ integræ, in quo multò plura & aderant adiumenta, & aberant impedimenta ad eas singillatim cognoscendas.

Posterior

^{371.} Sine specia-
li auxilio
non potuisse
se omnes
veritates
naturales
cognoscere.

Posterior prob. nam præcisa peculiari protec-
tione, quâ Deus hominem in eo statu seruasset
immunem ab omni malo, tam corporis, quam
animæ, si à statutâ lege non deviasset, ex vi illius
status, quantumvis integri & perfecti, intellectus
hominis remansisset eodem modo errori expositus
sicut nunc. Nec naturæ integritas illum confit-
mabat in vero, sed tantum ei subiecibat appetitū
inferiorē, vt cum facilitate ratio potuisset natu-
rales veritates indagare: tamen in eo statu plures,
certiusque ob perfec̄am subiectiōnē appetitū
inferioris ad superiorē, veritates natura-
les cognoscere potuisset.

^{372.} Dico 3. Homo in statu naturæ integræ absque
speciali auxilio, cū solo concursu generali, poterat
& quodlibet bonum, etiam arduum virtutis ac-
quisitæ efficere, & Deum super omnia vt autho-
rem naturæ dilectione naturali diligere, & singula
præcepta naturalia seruare, & quodcunque pecca-
tum, tentationemve contra ius naturæ vitare: non
tamen omnia aut bona virtutis moralis præstare,
aut præcepta naturalia seruare, aut peccata tenta-
tionesve contra ius naturæ evincere. Prior pars est

^{373.} Prob. 1.
<sup>2. pars
concl.</sup> *August. de bono persen. ca. 7. Qui non infertur in tenta-
tionem, non discedit à Deo. Non est hoc omnino in vi-
ribus liberi arbitrij, quales nunc sunt: fuerat in homi-
ne antequam caderet. Quid loquatur de potentia,
præcisa gratiâ, constat ex sequi. Quia tamen liberæas
voluntatis in illius prima conditionis præstantia quan-
tum valuerit, apparuit in Angelis, qui diabolo cum
suis cadente, in veritate fecerunt. Et paulò pôst. Post
casum autem hominis, non nisi ad gratiam suam Deus
voluit pertinere, ut homo accedat ad eum; neque nisi ad
gratiam suam voluit pertinere, ut homo non recedat ab
eo. Vbi aperè fatur, id quod nunc gratiâ Dei
præstare possumus, per vires arbitrij præstare po-
tuisse primum hominem. Et lib. 3. Hypogn. principio:
Pelagianis, qui dicebant, hominem per liberum
arbitrium, vt per se sibi sufficientem implere quod
velit. Respondemus, inquit, neminem posse per se sibi, id
est, per liberum arbitrium sufficere implere quod velit.
Recte dicimus nisi Protoplasmum solum potuisse, cùm
voluntas liberi arbitrij fuisset sana eidem ante culpam.
Vnde cùm lib. decorrep. cap. 11. docet, vt primus
homo posset in bono perseverare, habuisse ex adiutorio
gratiæ, intelligendus est, vel de adiutorio
originalis iustitiae, quatenus sensum rationi subij-
ciendo voluntatem potentem reddebat ad singu-
la opera moralia distributiue: vel certè de adiuto-
rio gratiæ ad omnia collectiuè. Quæ posterior ex-
positio magis quadrat textrui. Docet enim, sine hoc
adiutorio neque Angelum, neque primum homi-
nem culpabiliter cecidisse, quia sine illo legem
seruare non potuissent. Hoc autem intelligi non
potest de lege naturali distributiue accepta: nam
ad illam distributiue seruandam tam Angelus,
quam primus homo habebat etiam per aduersarios
potentiam antecedentem, sufficientem ad cul-
pabilem transgressionem. Intelligendus igitur est
de vniuersalege, prout etiam includebat præcepta
supernat. quorum tantum transgressio non fuisset
primo homini, absque adiutorio gratiæ culpabilis.*

^{374.} Prob. 2.
<sup>prima pars
ratione</sup> 2. Ratio ob quam nunc homo eget peculiari
auxilio per Christum ad singula hæc bona mora-
lia, et dua naturæ proportionata, est, quia, præua-
lente appetitu sensitivo circa sensibilia, non per-
mittitur ratio agere iuxta suam naturam circa ob-
iectum honestum illud efficacius voluntati propo-
nendo. Vnde ac honestè operatum contrà sensu-
sus inclinationem eget auxilio speciali, quo sensus
inclinatione represâ, circa suum obiectum agere

finatur: remoto igitur impedimento ex parte sen-
sus, gratiâ per Christum collarâ in ordine ad opera
moralia, homo statim ex se, absque alio auxilio in-
debito, fit moraliter potens ad operandum quod-
cunque bonum, suæ virtuti proportionatum. At
hoc prætabat illius status integritas: ergo cum so-
lo concursu generali, poterat homo in eo statu
Deum authorem naturæ super omnia diligere,
tentationes etiam graues, non quidem internas,
quaæ in eo statu ob naturæ integratatem nullæ fuil-
sent, sed externas à dæmone propositas contra
præcepta naturalia prouocantes, superare.

Posteriorem partem 1. colligo ex Araus. can.

^{375.} 19. *Natura humana, etiam si in illa integratæ, in qua 2. Pars con-
tinue condita, permaneret, nullò modo se ipsam creatore cl. prob.
suo non adiuvante, seruaret. Seruasset autem se ipsam,*
si absque peculiari adiutorio gratiæ potuisset fin-
gula & omnia præcepta iuris naturalis, tentatio-
nesque contra illa vitare: cùm enim præcepta su-
pernat. sint positiva, non obligant ad semper, sed
rariissime, & non nisi in certis casibus. ergo singula
& omnia præcepta naturalia, tentationesq; contra
illa, superare potuisset saltem ad longum tempus,
donec præceptum aliquod supernat. occurseret.

^{376.} Prob. 2. integratæ illa status, seu mentis vigor,
vt Caiet. loquitur, quamvis, subijciendo sensum prob.
rationi impedimentum tolleret, vt appetitus su-
perior expedite tenderet iuxta suam naturalem in-
clinationem in bonum honestum, non tamen tol-
lebat intrinsecam variabilitatem, mutabilitatem
ve, quam homo habet ex eo quid indifferens est
ad verumlibet, etiam positis omnibus ad agendum
requiritis: & ex eo quid regulatur ab intellectu,
varia motiva sibi proponente. Quo fit, vt opus es-
set ei nouum beneficium omnino gratuitum, &
priori minimè debitum, quo in singulis occasioni-
bus intrinseca illa creatæ voluntatis mutabilitas
per continuata auxilia, & peculiarem protec-
tione Dei stabiliretur & quasi ad eundem operandi
modum semper moraliter determinaretur, vt à
peccato se immunem seruaret, saltem ad longissi-
mum tempus. Dupliciter enim potest creature ra-
tionalis ab intrinseco mutabilis in bono confirma-
ri, aut per continuata auxilia & congruas cogita-
tiones in singulis occasionibus oblatas, aut per cla-
ram visionem Diuinæ essentie: quod excedit exi-
gentiam naturæ rationalis etiam integræ.

Confirm. non plus prætitisset illa integratæ na-
turæ in primo homine, quam de facto præstat gra-
tia sanctificans cum ordinatio auxilio illi debito in
homine lapsi: quod enim tunc præstabat subor-
dinatio sensus ad rationem, amouendo impedimentum
& motum indelibetum sensualitatis,
quaæ rationem præuenit; præstat nunc gratia exci-
tans, sive adiuuans, efficacius contra sensus incli-
nationem honestum proponendo.

^{377.} Dices. Hoc non tam est non posse, quam actu
non implere omnia præcepta: ergo licet homo in
statu naturæ integræ actu non seruasset singula &
omnia præcepta naturalia, dici tamen non potest,
ea seruare non potuisse. Resp. cùm omnino infal-
libile sit, positâ naturali mutabilitate creatæ volun-
tatis, hominem sine illo speciali dono superaddi-
to, aliquando incidere in aliquod peccatum, præ-
ceptique transgressionem incurtere, verè & pro-
priè, moraliter loquendo, homo dici potest impo-
tens ad ea omnia longissimo tempore seruanda: li-
cet magis potens quam homo lapsus in hoc statu:
sicut dicitur impotens peccator ad vitandum lon-
go tempore nouum mortale; & iustus cum ordina-
gio auxilio ad perseverandum in bono. Hæc enim
Potentia
moralis ad
singula, im-
potentia ad
omnia viri-
tute in te-
stare in te-
stare in te-
stare in te-

moralis impotentia ad omnia opera honesta moralia collectiuè oritur ex intrinseca variabilitate voluntatis creatæ, quæ eadem fuisset in statu naturæ integræ, licet minor, proprie subordinationem sensus ad rationem.

^{379.}
Ad sent. sp. posse.

Ad fund. oppositæ sent. dico, non semper congruam cogitationem esse peculiare donum distinctum à conseruatione, præsertim quando illa non est ad obiectum supernat. nec datur intuitu finis supernat. & alijs poterat ex causis naturalibus excirari. Vnde esto illa immediatè iufundatur à Deo, non censetur distinctum donum à conseruatione, quia iufunditur tanquam ab authore naturæ, supplete defectum cause 2. Nec obstat, quod dono conseruationis illæso, infundere potuisse aliam non congruam: 1. quia esto possit aliquando negare congruam ad bonum morale, non tamen semper, salvo iure conseruationis, merito cuius creatura rationalis postulat aliquando honestè operari circa obiectum sibi proportionatum: 2. non propterea quod Deus tribuat vni nobilius ingenium, cui saluo dono creationis, tribuere potuisse ignorabilius, censetur illi distinctum à creatione donum conferre. Quia cum homo sit naturaliter capax utriusque cogitationis tam congruæ, quam non congruæ circa idem honestum, censabitur pertinere ad idem beneficium conseruationis, licet maius respectu illius, cui congrua cogitatio iufunditur,

^{380.}
Ad confir.

Ad confirm. si prima cogitatio congrua circa bonum virtutis moralis, non est distinctum donum à conseruatione, nec reliqua opera honesta moralia inde sequuta censenda erunt peculiaria dona gratiæ: cum omnia illa funderint in primâ cogitatione naturaliter homini debitâ.

^{381.}
Longum & breue tempus distinguit naturam lapsus.

Obijctes 1. Ideò dixi scilicet. 5. non posse hominem lapsum viribus proprijs diligere Deum authorem naturæ super omnia, quia hic actus includit absolutum propositum & effectum seruandi totam le- ram integræ gem naturalem, quam cum seruare non valeat homo, nec talis actus proprijs viribus elicere valebit: at neque in statu integro potuisse homo totam legem naturalem sine speciali auxilio seruare: ergo nec Deum authorem naturæ super omnia diligere. Resp. non ex eo tantum: homo enim lapsus, viribus proprijs neque ea omnia præstare posset, si ad breue tempus tota lex naturalis seruanda occurreret: At in statu integro potuisse viribus proprijs totam legem naturalem seruare, tentationes quæ omnes contra eam vincere, ad breue saltum tempus, si seruanda occurrit; ac proinde potuisse eo instanti, quo dilectionis actum super omnia erga Deum eliciisset, habere absolutum propositum illam seruandi, saltum pro breui tempore, quo illam seruare potuisse; et si non ad longum tempus. Infers: ergo potuisse viribus proprijs æternam salutem consequi: sicut post breue illud tempus, quo totam legem naturæ seruasset, mori cùm igitur illi non fuisset debita poena æterna, quia hæc non debetur, nisi mortaliter peccanti, debita fuisset æterna gloria. Resp. neg. sequel. vel enim talis homo conditus fuisset in statu integro similis gratiæ sanctificante, vt de facto conditus fuit; & tunc æternam gloriam consequitus fuisset, non per opera legis naturalis, viribus naturæ facta, sed per gratiam sanctificantem finaliter in eo perseuerantem. Vel conditus fuisset sine gratiâ: & tunc vel fuisset ordinatus ad finem duntaxat naturalem; & post talen obseruantiam legis naturalis, consequitus fuisset beatitudinem duntaxat naturalem, ad quam consequendam non opus est gratia, vel operibus ex gratia profectis, cum illa con-

stat in sola cognitione & dilectione naturali Dei authoris naturæ. Vel ordinatus fuisset ad finem suum pernat, per actus supernat. consequendum: & tunc ^{Causa mea.} non permisisset Deus illum mori, antequam vel operibus ex auxilio gratiæ factis æternam gloriam, vel per transgressionem alicuius pracepti æternam pœnam, sibi promeritus fuisset.

^{382.}
Obijctes 2. ex scil. 6. non potest homo in hoc

statu diu præcepta naturalia seruare absque gratiâ iustificante consequente: ergo nec in statu naturæ integræ. Resp. id ibi dictum, non quia obseruatio horum præceptorum quoad substantiam per se sit dispositio ad gratiam; sed quia qui diu ea seruat, & superat omnes tentationes contra illa, preuenitur peculiari auxilio Dei, sine quo non posset homo in hoc statu, neque quoad substantiam hæc ipsa præcepta naturalia contra omnes tentationes diu seruare. Quo sit, vt Deus tandem spiritum contritionis illi iufundat, quo iustificetur: eo enim sine illum peculiari auxilio ad hæc præcepta seruanda præuenit. In statu vero naturæ integræ, quia con-naturale fuisset homini absque speciali auxilio, pro aliquo tempore naturalia præcepta contra tentationes implere, non necessariò ad ea seruanda preueniri debuisse peculiari auxilio Spiritus S. ac proinde talis obseruantia non fuisset certum signum, quod Deus illi tandem suam gratiam collaturus fuisset, nisi forte ea fuisset ad longum tempus, pro quo neque tunc potuisse homo sine peculiari auxilio illa seruare. Ratio autem quare Deus seruanti præcepta naturalia, ex speciali suo auxilio, collaturus tandem sit suam gratiam; non autem ea seruanti ex communi tantum & generali concurso, omnibus creaturis debito, ea est: quoniam bene vtenti speciali auxilio Deus non denegat aliud usque ad iustificationis gratiam. At vero bene vtenti auxilio generali non est infallibile, Deus collaturum auxilium speciale: alioquin posset homo viribus proprijs ad gratiam se disponere: de qua difficultate sectione sequenti.

^{383.}
Dico 4. Homo in pura natura constitutus posset & singulas veritates naturales speculatiwas, & multas etiam practicas cum solo generali concursu primæ cause cognoscere. Fundam. vires in pura natura, & in hoc statu lapsæ, præciso auxilio super pernat. sunt eadem: sed in hoc statu potest homo cum solo auxilio generali singulas veritates naturales speculatiwas, & multas etiam practicas cognoscere: ergo & potuisse in statu puræ.

^{384.}
Dico 5. Posset homo in pura natura conditus quodlibet bonum morale facile, immo & illud quandoque actu efficer: quia tale bonum physicè & moraliter est proportionatum: non tamen posset vel omnino bonum morale facile collectiū, potentia moralis, ex scil. 4. & 5. nec quodlibet difficile distributiōne potentia moralis: quia tale bonum includit grauem temptationem, quam, ex scil. 4. non valet homo proprijs viribus superare. Non posset tamen in eo statu positus Deus super omnia diligere: quia hic actus pro qualibet momento elicitus includit difficultatem, ab homine sine gratiâ moraliter insuperabilem. Quare ad suauem Dei prouidentiam pertinuerit, abundantiora auxilia intra ordinem naturalis prouidentiae homini conferre, vt non solum physicè, sed etiam moraliter posset singula iura & præcepta naturalia seruare: quibus auxilijs indignum se reddidisset homo per mortale. Quo pacto potuisse homo à peccato resurgere, & à macula emundari, infra diff. 33. scil. vlt.

^{385.}
Infero 1. illud genus prouidentiae peculiaris, quo creatura rationalis ordinaretur ad suum finem

^{387.} **Proniditria** nem naturalem, proximè & moraliter consequen-
tia peculiaris, dum, non fuisse debitum vllā ratione naturę hu-
manę, sed merè gratuitum, & solū debitum ex
ra ratione. suppositione divini decreti, quo liberaliter statuif-
set illam ad suum finem naturę. moraliter conse-
guendum ordinare. Qnod sic probatur. Nihil ex
naturalem. ijs, quæ vel ad intrinsecam constitutionem & re-
quisita naturæ pertinent, per originale sublatum
est: At ea auxilia, quæ nunc in statu naturę lapsæ
complent potentiam moralem in ordine ad actus
morales difficiles virtutum acquisitarum, & gra-
uëstinationes superandas; non sunt debita, nisi
ex meritis Christi, ex sect. 4. Igitur non sunt natu-
raliter debita, nec vllā ratione naturę exiguntur;
alioqui non darentur ex meritis Christi, intuitu
quorum nihil datur, quod ad naturalem perfe-
ctionem debitam spectat: eo quod, ex August. epist.

90. & 105. Christus non est pro nobis mortuus,
vt conderemur, sed vt iusti & sancti essemus. Ra-
tio: homini ex natura rationali, & sensitiva esse-
ntialiter constituro, illud tantum auxilium debe-
tur, quod consequitur connaturalem modum ope-
randi talis naturæ: hic est, vt efficacius trahatur ad
bonum delectabile mediâ cognitione sensitiuâ ap-
prehensum, quam ad bonum honestum mediâ
intellectuâ propositum. Cum enim natura sensitiva plura habeat incitamenta ad bonum delecta-
bile contra honestum, quam rationalis ad hone-
stum contra delectabile, sit, vt naturaliter effica-
cias auxilium postule illa circa delectabile, quam
hæc circa honestum. 2. homini in pura natura con-
ditio cum mortali ex hac vita decedenti, debetur
pœna æterna: sicut enim in tali statu decedens nun-
quam capax esset remissionis culpe, cum iam po-
situs esset per mortem in termino extra viam, &
statu remissionis: ita nunquam esset in eō statu re-
missionis pœna capax. hæc n. perseuerante, culpa
iuxta leges iustitiae vindicatiæ remitti non potest.

^{388.} **Non cum** solo veniali
389. **Sed cum** fine
merito vol
demerito
390. **Naturalis**
felicitas

Maior difficultas est, si homo in tali statu dece-
deret cum solo veniali, aut sine villo merito, vel de-
merito, velut insans ante vsum rationis. Alienum
puro à diuina Clementia, cum, qui cum solo ve-
niali decederet, punire pœnâ eternâ, ac æternum
naturali felicitate priuare. Vnde opinor in tali casu
Deum peculiari prouidentiæ genere cum eo vsum
fuisse, ut post temporalem pœnam, illi remis-
sus fuisse veniale; nec seueriorum futurum fuisse
Deum puniendis in pura natura conditis, quam
nunc ad gloriam elevatis. De eo autem, qui sine
villo vel merito vel demerito decessisset, idē pro-
sus iudico, ac de illo, qui cum aliquo merito: cum
n. naturalis felicitas suâ natura debita sit naturæ
rationali, hoc ipso quo illa propter culpam ple-
ctenda non esset, felicitatem velut propriam per-
fectionem sibi debitam consequuta fuisse, loqué-
do de naturali essentiali: nam de accidentalis non
dubito, quin perfectior felicitas intra gradum na-
turalis debita fuisse, ex iusto decreto Dei, illi, qui
cum merito, quam qui sine merito hinc discessis-
set: hoc n. postulant leges iustitiae distributiæ di-
uinas, quæ sicut nullum malum relinquit impuni-
tum, ita nullum bonum relinquit iremuneratum.

Si roges, quænam futura fuisse hæc naturalis
felicitas? Ex Philos. lib. 1. Ethic. cap. 8. & lib. 10.
cap. 5. fine, existimo futuram fuisse naturalem con-
templationem causæ 1. & omnium attributorum
Dei, quæ naturali lumine possunt ex productis
effectibus cognosci, vñà cum naturali dilectione
eiusdem: vñaque n. esset perfectio intra limites
naturæ; nam cuiilibet naturæ intellectuali naturali-
ter debita est abstractiua notitia causæ 1. Ad quam

Tom. 3. De Fine.

connaturaliter sequitur amor Dei, presentis si
subiectum sit omni passione liberum, ut est ratio-
naliter creatura constituta in termino naturalis fel-
icitatis. Quæ licet comparacum clarâ visione, &
amore supernat. Dei, censenda sit imperfcta, com-
parata tamen cum tali natura, cui nulla perfectior
naturaliter obtingere posset, putanda est perfectis. ^{391.}
ma, quantum iuxta naturalem capacitem ipsius
esse potest: qua satiaretur naturalis appetitus ratio-
nalis ipsius, & prudens animi desiderium quiesce-
ret, eo quod feliciorem statum perfectoris vi-
se à se possibiliter obtainendum non agnosceret. Qui-
nam autem fuisse locus talibus creaturis naturali-
ter beatis assignatus; an sola anima à corpore se
iuncta, an totum compositum beatum esset, nū
certi statui potest.

S E C T I O X.

An possit homo viribus proprijs ad gratiam se disponere?

^{392.} **P**rima sent. affirmans, alioqui salutis nostra
non esset potestare, contra Eccl. 15. Ante ho-
minem vita & mors, bonus & malum: quod placet. ^{Error Mo-}
ritus ei, dabitur illi. Hic error fuit Massiliensis, ut refe-
runt Prosper & Hilar. in Epist. ad August. quarum
author fuit Cassian. ut conitat ex lib. 12. de insti.

Cœnob. cap. 14. & coll. 13. affirmantium, contra Pe-
lag. gratiam Dei absolute nobis necessariam esse
ad quæcunq; opera meritoria salutis; quatenus cō-
cedebant humanis viribus initium aliquod bona
voluntatis, quod à nobis Deus, ut Cassianus cie.
coll. cap. 13. docet, *Vel exigas, vel expellet, ne penitus*
dormienti, aut inerti otio dissoluo sua dona conferre vi-
deatur, occasiones querens, quibus humana segnitie sor-
pore discusso, non irrationabilis munificencia sua largi-
tias videatur, dum eam sub colore cuiusdam desideri ac
laboris impariat; & nihilominus gratia Dei semper
gratia perficeret, dum exquiris quibusdam parvissim
conatus tantam immortalitatis gloriam, tanta pe-
rennis beatitudinis dona, inastimabili tribus largitate.

Quæ desideria & conatus non idē requirebant,
ut per se soli sine gratia sufficerent, & apud Deum
eternæ glorie meritorij essent, sed vt Deus homi-
nes ad sua dona accipienda strenuos faceret ac di-
ligentes. Ut propterea illa non nisi, *Volentibus, po-*
tentibus, querentibus, pulsantibus, laborantibus, desu-
dantibus, currentibus, impartias. Eiusdem erroris
censentur è Græcis Chrysost. Cassiani Magister, ex
homil. 27. in Genes. 17. in Ioan. & 12. in Epist. ad
Heb. Augustinus, dum esset Presbyter, qui li. 1.
retract. c. 24. ipsū, quo putabat donum fiduci esse à
nobis, retractat: consentire videntur Aten. 1. p. qn.
28 memb. 3. ar. 1. & 3. p. qu. 61. me. 5. ar. 2. & 3 ad
penult. argum. Albert. in 2. d. 28. art. 1. S. Tho. in 2.
dist. 28. qu. 1. art. 4. ad 4. vbi docet, posse homi-
num, *Ad fidem babendam se preparare per id,* quod in
naturali ratione est: exempli hominis apud Barba-
ros educati, cui facienti quod in se est, Deus suam
gratiam concedit: & qu. 14. de verit. ar. 11. ad 1. Si
aliquis dulcissimum naturalis rationis sequeretur in appre-
hensione boni, & fugam mali, certissime est credendum, quod
ei Deus vel per internam inspirationem reuelaret ea,
qua sunt ad credendum necessaria; vel aliquem fidei
predicatorem ad eum dirigeret: Scot. in 4. dist. 14. q.
2. 5. de 2. Richar. in 2. dist. 28. ar. 1. q. 2. & q. 3. ad 3.
& 4. Argen. in 1. dist. 41 q. vn. ar. 2. ad 2. & 3. Mayr.
in 2. dist. 28 q. vn. Bacho in 1. dist. 41. ar. 2. 5. 3. Ku-
bio in 2. dist. 28. q. 1. & qu. 2. 5. Sed contra: Gabrie-

F 3

^{393.} *Raijia cō-*
sentire vī-
denire.

in 1. diff. 41. q. vn. ar. 3. & in 2. diff. 27. q. vn. ar. 2. concl. 4. & ar. 3. dub. 4. & diff. 28. q. vn. ar. 2. & 3. & in 3. diff. 27. q. vn. ar. 3. dub. 2 prop. 2. & in 4. diff. 14. q. 1. ar. 2 sine: *Palat.* in 2. diff. 29. diff. 2. vbi cum doto, 2. de nat. & gra. cap. 3. concedit remotam & indirectam dispositionem: *Durand.* in 2. diff. 28. q. 5. quā docet, posse hominem per bonum morale, solius naturae viribus elicitum, ad gratiam se preparare, non tamen sine extrinsecā prouidentia speciali Dei, qua omnia etorum opera ad ipsorum salutem diriguntur. *Alenſis, Richar. Soins Palat.* Hanc dispositionem viribus naturae factam, appellant iuspropriam, remotam, indirectam, non necessaria. Reliquum cum Scoto illam vocant meritum de conagro, & ex diuinā dunctaxat acceptatione, quod gratuitam & liberalem donationem, cui tantum repugnat meritum de condigno, non tollit. *Fundam.* axiomā, facienti quod in se est, Deus non denegat suam gratiam. Congruum enim est, ut *Durand.* ait in 1. diff. 17. qu. 2. num. 14. ut bene venisti bonis naturae Deus te bona gratia.

^{395.}
Disciplina
bi antores

^{396.}
Speciales
sententiae
Moline.

^{397.}
2. Funda-
mentum
Maffilien.

^{398.}
2. Funda-
mentum ex
liberato
arbitrii

arbiterio: at nihil potest ei tribui, nisi quod ab ipsis pender libertate: nec potest in consequenda salute esse liberum, nisi illam in sua habeat potestate: id est quatenus propriā virtute efficiere potest, ut Deus sibi gratiam ad salutem necessariam conferat. *Confir.* 1. alioqui frustraneq; essent adhortations, monitiones, & orationes, quas sacre litteræ ^{399.} *tio triplex* nobis proponunt, & ad quas nos continuo excitant, si non solum perfectio, sed etiam initium salutis à solo Deo penderet. 2. Alioqui Deus esset acceptor personarum, contra Petrum *Acto:* I o. in veritate compiri, quia non est personarum acceptor Deus, sed in omnipotente, qui timet eū, & operatur iustitiam accepitus est illi. *Sequela prob.* Si Deus suam gratiam vni potius, quam alteri nullis meritis ex parte ipsorum expeditaris, tribueret, esset personarum acceptor. 3. Potest unus salutis initium alteri impetrare, ut de S. Stephano docent Patres, qui suis precibus initium salutis Paulo impetravit: ergo à fortiori potest illud ipsum sibi impetrare, cùm efficacior sit pro se, quām pro alijs oratio.

Secunda sent. segat, posse hominem viribus proprijs ad gratiam se disponere. Hæc sent. certa hoc tempore: ex antiquis docuerunt *Henric.* quod lib. 8. qu. 5. S. Tho. I 2. q. 109. ar. 6. & qu. 112. ar. 2. & 3. *Albert.* in 2. diff. 28. ar. 2. *Bonav.* ar. 2. qu. 1. *Egid.* qu. 1. ar. 3. *Capre.* qu. vn. ar. 1. concl. vls. *Maior* qu. 1. 6. *Ex dictis,* & alijs: & à fortiori sequitur ex scat, quā docet, nullum actum moraliter bonum humanum arbitrium absque speciali auxilio efficere posse: cūm enim nulla possit esse dispositio ad gratiam, nisi per actum bonum; si nullum actum bonum potest homo propriā virtute efficere, non poterit viribus proprijs ad gratiam se disponere.

Nota; dispositio ad gratiam est duplex: *Physi-* ^{403.} *caphysicè* tantum hominem habilitat, ut facilius ^{Duplex dis-} *positio ad* & promptius cum gratia cooperetur, sublatis im- ^{gratiam.} pedimentis, quæ illum poterant à cooperando im- pedire: *Moralis* aliquā ratione Deum mouet ad gratiam conferendam, sine qua illam non conferret, sive illum moueat ut meritum condignum, sive ut congruum: sive ex naturā ipsā operis, sive ex lege & voluntate Dei. His adnotatis,

Dico 1. Non potest homo viribus proprijs condigne se ad gratiam præparare: est de fide: in ^{404.} *Duplex* quā Catholicī conueniunt. *Assertio* definitur in ^{gratia in-} *Tridens.* *eff. 6.* quoad gratiam iustificantem can. 3. ^{bisicans &} initium fine præveniente Spiritus S. inspiracione atque adiutorio ^{gratia in-} *institutio.* hominem credere, sperare, diligere, aut penitere non posse sicut oportet, ut ei iustificationis gratia confiratur. Quoad iustificationis exordium, definiuntur cap. 5. iustificationis exordium in adultis à Dei per Christum Iesum præveniente gratia sumendum esse, hoc est ab eius vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur. Præterea c. 16. definit, nulla opera sine Christi gratia. Deo grata & meritoria esse posse. Igitur nulla dispositio, gratiam præcedens, gratiae meritoria est. *Fundam.* vt opus sit condigne meritorium, debet esse eiusdem ordinis cum præmio: ex diff. vls. nullum opus ex pura natura præfatum est eiusdem ordinis cum gratia: ergo nec condigne meritorii gratiae. *Minor prob.* opus ex pura natura profectum nullum habet ordinem intrinsecū, nec extrinsecū ad finem supernat. gratia semper habet ordinem latrem extrinsecum ex speciali affectu & prouidentia Dei ad finem supernat.

Dico 2. Non potest homo viribus proprijs de congruo ad gratiam se disponere. *Censetur* ^{406.} *1. g. ex* etiam de fide: & colligitur ex *Arauſic.* II. can. 3. 4. *Arauſ. II.* 6. & 25. vbi contra *Maffilien.* definiuit, gratiam Dei non conteneri ad inuocationem humandom, sed ipsam gratiam

407. Nam gratiam facere, ut gratiam ipsam inuocemus: nec Deum nostram expectare voluntatem, ut nobis suam gratiam conferat: nec gratiam conferri credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilansibus, studientibus, percutibus, querensibus, pulsantibus, sed ipsam facere ut credamus, velimus, desideremus, &c. & quod in omni opere bono non incipiamus, & postea per Dei misericordiam adiuuemur, sed ipse nobis nullis praecedentibus bonis eritis, & fidem, & amorem sui prius inspirat. Et can. 7. definitur, nullum bonum per natura vigorem operari posse hominem, quod ad salutem pertinet. Atqui dispositio ad gratiam maximè ad salutem pertinet. In 9. & 20. statuitur, quoties bona agimus, Deum in nobis atque nobiscum, ut operemur, operari: sed dispositio ad gratiam est opus bonum ad salutem ordinatum: In 18. concedit, deberi mercedem bonis operibus, sed gratia, qua non debetur, procedit, ut fias. In 22. docet, nihil de suo habere hominem, videlicet, quod ad salutem spectat, nisi peccatum. Ex Trid. sess. 6. cap. 5. ubi definit, non posse hominem sine gratia Dei liberâ voluntate coram Deo ad iustitiam sequere. Neque ista salvant qui dicunt, opera bona moralia, naturæ viribus facta, ad gratiam solum disponere ut meritus de congruo: nam non idem Coacilium damat omnia opera ad salutem spectantia ante gratiam, quia sunt gratiae meritoria: sed quia nullum opus bonum ad salutem persicens potest homo sine gratia efficere: cum tamen opus de congruo ad gratiam disponens, multum ad salutem pertinet: siquidem ab eo sumeretur iustificationis exordium. Neque Massilienses contendebant, bona opera, quæ gratiam praeceduerunt, de condigno vel de congruo ipsum promereri; sed factum volebant, illa praecedere tanquam initium aliquod imperfectum ex parte nostra, quod Deus deinde sua gratia iuuaret, proueheret, ac perficeret; ut Cassian. cit. collat. 13. cap. 13. non sub titulo alicuius meriti, sive de congruo, sive de condigno, sed sub colore desiderij ac laboris fatetur, Deum gratiam homini impartiri, Ne penitus dormiens, aut inertiis otio dissipato sua dona conferre videatur. Nec ullius meriti mentio in toto illa collatione fit.

408. Eadem veritas deducitur ex Ioan. 6. Nemo potest venire ad me nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. In quo ponderat August. lib. 1. con. duas Epist. Pelag. cap. 19. verbum Traxerit: Non enim ait, ducescit: ut illis aliquo modo intelligamus procedere voluntatem. Quis trahitur si iam volebat & tamen nemo venit, nisi vellet. Trahitur ergo miris modis, ut velit ab illo, qui non sit in ipsi hominum cordibus operari, non ut homines, quod fieri non potest, nolentes credant, sed ut volentes ex nolentibus fiant. Et lib. de Praedict. sanct. cap. 9. concludit: Fides, à qua ipse initium salutis inchoari putat, & inchoata, & perfecta donum Dei est: & hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari, omnino non dubitet, qui non uult inuestigissimis sacris literis repugnare. Ex Ioan. 15. fine me, inquit Christus, nihil potestis facere: ubi & August. lib. 2. con. duas Epist. Pelag. cap. 8. Non ait, inquit, sine me nihil potestis perficere, sed, facere. Nam si perficere dixisset, possent illi dicere, non ad incipendum bonum, quod a nobis est, sed ad perficiendum, esse Dei adiutorium necessarium. Dominus enim cum ait, sine me nihil potestis facere, hoc uno verbo initium finemque comprehendit. Confirmat testimonio Apost. ad Philipp. 1. qui Domini sententiam exponens, apertius, inquit, veramque distinxit dicens; quoniam qui in vobis opus bonum coepit, perficit. Ex 2. ad Corinth. 3. non sumus sufficientes

409. Scriptura referens. 1. August. Eadem veritas deducitur ex Ioan. 6. Nemo potest venire ad me nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. In quo ponderat August. lib. 1. con. duas Epist. Pelag. cap. 19. verbum Traxerit: Non enim ait, ducescit: ut illis aliquo modo intelligamus procedere voluntatem. Quis enim non videat, prius esse cogitare, quam credere? nullus quippe crede aliquid, nisi prius cogitauerit esse credendum. Si ergo non sufficiamus cogitare boni aliquid ex nobis; profecto nec credere sufficiamus, quod sine cogitatione non possumus; sed sufficiemus nostra, qua & credere incipiamus, ex Deo est.

410. Testim. 2. Ambrosius lib. 10. Epist. 84. post medium hanc veritatem sic continebat. Ut ergo misericordiam Dei queramus, Dei misericordia est, quis ait: misericordia, cui misericordia ero, & misericordiam praefabo, cui misericordiam praefitero. Unde mire per litteras, idem Dominus manifestat, quod Dei grā-

citatere aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Quo vitetur Arasic. can. 7. contra Massil. ad probandum, omne salutis initium, quod à primâ latrâ cogitatione sumitur, soli Deo tribuendum est: & August. cit. con. duas Epist. Pelag. à fortiori inferit, nullum bonum desiderium, nullum voluntatis motum ad salutem spectantem à libero arbitrio est posse. Nam cum minas, inquit, si cogitare quæcumque cupere, potest enim homo cogitare bonum, quod nondum cupit, & proficiendo postea cupere, quod autem non cupendo cogitauit, quomodo ad id, quod minus est, id est ad cogitandum aliquid boni non sumus idonei sanquam ex nobis mei ipsi, sed sufficientia nostra ex Deo est: Et ad id quod est amplius, id est ad comprehendendum aliquid boni sine diuino adiutorio idoneus ex libero arbitrio?

411. Prob. ex Patrib. inter quos August. & qui August. doctrinam profitentur, acerrime illam contra impugnatores gratiae defendunt. Prospecto integrum liberum contra Cassia. Collat. conscripsit. In quo c. 26. docet, neminem propriâ virtute ad principia salutis eniti posse: Sed agu hac occulta & potens gratia Dei, qua dominis terrenarum opinionum, & operum mortuorum fauillis, timorem ubris cordis exagit, & desiderio veritatis inflammat, non ut in uitium hominem subigit, sed ut subiectum cupidum faciat: nec ut ignorantem irabat, sed ut intelligentem sequentemque precessat, & lib. 2. de vocatione Gent. cap. 8. Datur unicuique sine merito, unde tendat ad meritum, & datur ante ultimam laborem, unde quisque mercedem accipiat secundum suum laborem. Fulgentius Epist. 6. ad Theodore. cap. 7. Huius gratia adiutorium semper est nobis à Deo poscendum: sed ne ipsum quod poscimus, nostris viribus assiguerimus: neque enim haberi potest ipse saltem orationis affectus, nisi diuinus fuerit attributus. Ut ergo desideremus adiutorium gratiae hoc ipsum quoque opus est gratia. Ipsa namque incipit infunde, ut incipiat poscere: ipsa quoque amplius infunditur, cum poscibus datur. & lib. 1. ad Munim. cap. 8. Eadem operatio gracie meritum hominis banum & initium ad iustitiam, & consummat ad gloriam. Primo inchoans in homine voluntatem bonam. Anteclonus in 3. cap. 2. ad Corinth. Non quod sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis, mouet: Attendant hec verba, qui pruane ex nobis esse fidei captum, & ex Deo esse fides supplémentum. Quis enim non videat, prius esse cogitare, quam credere? nullus quippe crede aliquid, nisi prius cogitauerit esse credendum. Si ergo non sufficiamus cogitare boni aliquid ex nobis; profecto nec credere sufficiamus, quod sine cogitatione non possumus; sed sufficientia nostra, qua & credere incipiamus, ex Deo est.

Bernardus tract. de gra. & lib. arb. fine, ex 2. ad Corint. 3. & Philippen. 2. ostendit, non solum opera; sed ipsum bonum velle & cogitare, atque omne salutis exordium à Deo esse, qui immisendo bonam cogitationem nos prauenit; immisando malam voluntatem, sibi per consensus iungit; ministrando & consensu facultatem, foris per aperitum opus nostrum, interius opifex innoescit. A Deo ergo sine dubio nostra sit salutis exordium, nec per nos nec nobiscum. Vbi multa de effectibus gracie prosequitor scitu dignissima. Hyeronym. præter Epist. ad Celsiph. tres libros conscripsit aduersus Pelag. in quibus Hyeronym. ostendit ad singula bona opera, ad salutem pertinencia, necessariam esse gratiam Dei.

Ambrosius lib. 10. Epist. 84. post medium hanc veritatem sic continebat. Ut ergo misericordiam Dei queramus, Dei misericordia est, quis ait: misericordia, cui misericordia ero, & misericordiam praefabo, cui misericordiam praefitero. Unde mire per litteras, idem Dominus manifestat, quod Dei grā-

Probatur ex Patribus.

413.

414.

415. Bernardus August. Seccator

416.

Hieronym.

417.

Ambrosius

418.

419.

420.

Prob. bac
veritas ra-
tionib. 1.

Confirm.

412.
Ratio 2.

tiam nemo praeueniat merito suo. Et infra: Cooperatores nos esse oportet gratia Dei, ut illam excitantem, inuantem, locupletantem, & quotidie proualentem vigilanter, & sobrie subsequamur: Non dixit: Praueniamus. Gregorius lib. 18. moral. cap. 25. Hominis quippe meritum superna gratia non, ut veniat, inuenit; sed postquam venerit, facit: atque ad indignam mentem veniens Deus dignam sibi exhibet veniendo, & facit in ea meritum, quod remuneret, qui hoc solum innenerat, quod puniret. Quam sent. transcriptis Isidorus lib. 2. sent. cap. 5. Idem Grego. lib. 33. moral. c. 25. concludit: Nemo ergo Deus meritis praeuenit, ut tenere cum quasi debitorum possit, sed modo aquos omnibus conditor & quosdam paeligit, & quosdam in suis prauis moxibus iuste derelinquit. Beda in 3. cap. 2. ad Corin. circa medium sic hanc veritatem expressit. Desiderare auxilium gratia, initium gratia est, de quo ait ille: & dixi: nunc capi: bac est mutatio dexter ex celo. Damascenus lib. 2. Fidei cap. 30. initio: Illud scendum, virtutem quidem natura nostra divinitus inditam esse, Denique ipsum omnis boni fontem atque auborem esse, nec extra ipsum atque auxilium fieri posse, ut bonum velimus, aut faciamus: ceterum nobis liberum esse vel in virtute perstare. Denique nos ad eam vocantes sequi, vel à virtute abscedere. Inteligit per virtutem naturę inditam, non habitum virtutis, sed habilitatem seu potentiam ad illam cum diuino auxilio exercendam. Quo sensu dixit August. lib. de praedest. sanct. cap. 5. hinc: Posse habere fidem, sicut posse habere charitatem, naturę est hominum: habere autem fidem, quemadmodum habere charitatem. gratia est fidellum.

Prima ratio sit. Salus æterna est purum opus gratiae & misericordiae, ut scripturar, Concilia, Patres clamant. Repugnat puræ gratiæ & misericordiæ quodcuque debitum: igitur repugnat quodcunque meritum, vel initium meriti ex nobis praecedere. Omni. n. merito responderet aliquid debitum: cum nil aliud sit meritum, quam ius ad præmiū: ius autem in promerente, debitum supponit in retribuente. Minor prob. donū pure gratuitum excludit omne debitum: quilibet enim ratio debiti, quantumvis minimi destruit puram gratiam, cum pura gratia nullam admittat rationem debitum. Vnde tantum minuitur de gratia, quantum miscetur de debito. Sed meritum de congruo supponit aliquid debitum, ortum ex operibus ipsius mercantis: igitur tollit puram rationem gratiæ. Confirm. idēc S. Thom. 1. 2. qn. 111. art. 1. ad 2. proprietates naturales non habent puram rationem doni, quia supponunt in natura exigentiam ad illas, & consequenter debitum aliquod eas dandi ex parte Dei. Ergo nec salus æterna haberet puram rationem doni, si ex parte nostra supponeret aliquid iuseam retribuendi ex parte Dei. Ita Paul. ad Rom. 4. docet, gratiam non imputari secundum gratiam, sed secundum debitum ei, qui operatur. Vnde hoc ipso quod ex operibus datur, amittit rationem gratiæ, ut idem testatur cap. 11.

Secunda. Nequit homo proprijs viribus se ipsum à massa perditionis discernere, à qua tamen se discerneret, si se ipsum proprijs viribus de congruo posset ad gratiam disponere. Maior est Pauli 1. Corinth. 4. Quis te discernit? vbi loquitur de discretione à massa perditionis ad salutem, ut omnes ferè Patres & Theologi exponunt. Anselmus, Quodideo, inquit, dicit, quia de massa illius perditionis, qua facta est ex Adam, non discernit hominem ut cum faciat vas in honorem, vel in contumeliam, nisi Deus. Minor prob. ad opera viribus proprijs facta infallibiliter sequeretur gratia, per quam homo

discerneretur à massa perditionis ad salutem, à va- se contumelij ad vas honoris. Igitur discretio hęc initium sumeret ab homine, non à Deo. Vnde contra Apost. non in Deo, sed in se ipso, qui proprijs meritis initium saluti dedit, gloriari posset.

Tertia. Aut Deus suam gratiam infallibiliter confert omnibus, & solis recte operantibus ex vi-

Ratio 3.

ribus nature; aut aliquibus tantum, ijsque solis; aut aliquibus, non tamen solis, quia videlicet illam interdum confert etiam non recte operantibus. Si primum: ergo initium discretionis ad salutem est ab homine. Si secundum: Ergo Deus suam gratiam non confert propter opera viribus nature fa-cta, saltem infallibiliter; alioqui semper illam propter talia opera conficeret. Tertium quatenus dicit aliquibus gratiam conferri intuitu operum natu- rae, non minus quam primum, damnatum est in Aranfc. can. 8. contra Massil. qui ex Cassiano cit. collat. 13. per 4. ultima cap. & Prospero, tatebantur, interdum Deum omnes nostros conatus preuenire: interdum vero eosdem conatus à nobis cæptos vterius sua gratia prouochere: Et nunc quidem, ut vlt. cap. art. saiuis inspirare principia & inserere unicuique bona voluntatis ardorem: nunc vero ipsius operationis effectum & consummationem donare virtu- tum, & nunc à ruina iam proxima lapsuque precipiti etiam inuitos, & insciios renocare, nunc autem occasio- nes & opportunitates salutis ingerere, ac præcipites violentesque conatus à letalibus dispositionibus inhibere, & alios quidem volentes currentesque suscipere, alios vero nolentes venientesque perirabere, & ad bo- nam cogere voluntatem. Confirm. Vel bona opera, Confir.

viribus tantum naturae facta, sunt ex se dispositio ad gratiam, vel ex lege & ordinatione duntaxat diuina. Non ex lege, cum non confert nobis, nec per reuelationem, sed potius contrarium. Non ex se; cum ex se nullam habeat natura, ciuisque opera cum gratia connexionem, aut affinitatem, in qua naturalis dispositio ad formam fundatur. Humani corporis organizatio per se disponit ad animam spiritualem, etsi materialis, sc. prout est naturalis conexio proprietatis & naturae, poteriorum & es- sentiæ: anima. n. ut forma corporis naturaliter exigit potentias, & organa materialia. Opera naturæ ex se nullam proportionem habent cum gratia, cum illa sint ordinis naturalis, hæc supernaturalis.

Quarta. Sit moralis congruentia cur potius ex- pediuerit, gratiam non ex nostris operibus, sed ex merita Dei voluntate inchoari: 1. propter maiorem ipsius gratiae exaltationem, ut illam à solo Deo agnoscentes, & pluris estimemus, & nos à Deo in negotio salutis omnino dependentes cognoscamus: 2. propter maiorem cautelam & diligentiam in ea conseruanda: dum credimus, non semper illam, quando volumus, in nostrâ habere potestate. Quo monemur ad Philipp. 2. ut cum metu & tremore nostram operemur salutem, seu continuâ cù sollicitudine, cum primâ gratia à solo Deo pen- deat. Ita Fulgen. epist. ad Theod. cit. Hæretici vide- rent, quam male eorum dogma huic Dei voluntati congruat, dum omnia bona opera negantes, om- nem auferunt ex humanis mentibus in salute con- seruandâ sollicitudinem.

Deducitur, opera pure naturalia, neque esse causam, neque conditionem sive proximam, sive temotam gratiae: non physicā causā; opus. n. natu- rale nullam vim habet producendi effectum su- pernat. non morale, ut probat: nec conditionē physicā ex parte Dei gratiam producentis; quia Deus ad producendam gratiam, ut potest agens in- finitæ virtutis, nulla eget conditione: nec ex parte subiecti;

subiecti; subiectum n. recipiens gratiam, vel est substantia animae, si sit habitualis, vel intellectus & voluntas, si sit actualis vel operativa: neutra indiget opere bono naturali, tanquam conditione, ut gratiam recipiat, cum ex se veraque sit apta obedientialiter recipere quodcunque donum supernat. nec est conditio moralis, quasi Deus statuerit gratiam non dare, nisi subiecto habenti opus bonum morale: hoc n. ferè concidit cum causâ morali; nomine differt à sent. impugnata.

Dico 3. Potest homo viribus proprijs negatiuè tantum se ad gratiam disponere: *S. Tho. 3. con. gent. cap. 159.* Fund. negatiuè se ad gratiam disponere, et ex parte sua impedimentum non apponere, quo minus Deus illam infundat: at potest homo viribus proprijs non apponere peccatum, quod est impedimentum, quo minus Deus suam gratiam infundat: nam homo viribus proprijs peccatum vitare potest quodlibet saltem distributiuè, & quod grauem temptationem non includit. Quod autem peccatum sit impedimentum, quo minus Deus sèpè suam gratiam non conferat, constat de originali, propter quod sèpè Deus infantibus negat remedium baptismi: ergo à fortiori id sèpè facit propter personalia, negando gratiam, non sufficientem, sed efficacem & vberiorem, vel ad tempus, non semper: Iuxta hanc conclus. intellige *Apost. 1. ad Timoth. 1. Misericordiam Dei conse- quens sum, quia ignorans feci.* Vbi causam non positivam, sed negatiuam suæ conuersionis assignat, ignorantiam, quæ sicut peccatum excusat, ita causam minuit, propter quam potest Deus gratiam negare.

Dices. Homini nullum committenti peccatum Deus infallibiliter suam gratiam confert: Ergo si potest homo proprijs viribus nullum committere peccatum, ijsdem viribus poterit se ad gratiam infallibiliter habendam disponere. *Resp. 1. neg.*

429. posse hæminem viribus proprijs peccatum vitare omne collectiuè. **2.** Esto possit nullum committere peccatum, adhuc nō est infallibile, Deum suam gratiam illi daturum: quia cùm Deus libere velit uult Deus suam gratiam conferre, cuicunque illam confert; adhuc nullo apposito peccato ex parte creaturæ, non sequitur, Deum infallibiliter suam gratiam collaturū: cùm nec illam infallibiliter collaturus sit propter connexionem non peccati cum gratiâ, nec propter decretum illius, quo Deus se obligaverit ad conferendam illam cuicunque peccatum proprijs viribus non committenti. Quare potest homo propriâ virtute apponere causam, propter quam Deus non conferat gratiam, cum peccatum ex se dignum sit, ut priuetur gratiâ; non potest autem propriâ virtute apponere causam, propter quam Deus conferat suam gratiam: quia nec opus, naturæ viribus factū, dignum est gratiâ; nec Deus propter illud decrevit infallibiliter suam gratiam conferre, ut ex Concil. cit. constat, sed ex merâ suâ voluntate. *Vrges: ex Scripturis habemus, Denm velle omnes homines saluos fieri, 1. ad Timoth. 2.*

430. ergo habet Deus decretum dandi gratiam omnibus, præcipue ijs, qui impedimentum non apponunt. Ergo ipsa non apposito impedimenti est causa positivæ mouens Deum ad dandam gratiam. *Resp. concedo Deum habere decretum dandi gratiam omnibus, nego tamen ijs præcipue, qui impedimentum non apponunt, sed iuxta beneplacitum suæ voluntatis, independenter à quâcumque causa, vel conditione à nobis positâ, tanquam à ratione mouente: alioqui non saluaretur perfecta ratio doni.*

Sequitur, 1. posse hominem ponere physicum 431. impedimentum, ne gratiam, saltem de lege & mo- *Ab homine* re ordinario recipiat: quia prima gratia, cùm con- *physicum* sistas in aliquâ pia cogitatione intellectus, & motu *impedimentum* indeliberato voluntatis, physicè pendet ab intellectu & voluntate subiecti recipientis; cùm nequeat *tum gr-* *physica ap-* actus virales produci sine effectu concursu po- *titudo* tentiæ vitalis: atqui potest homo intellectum & voluntatem circa alia obiecta disparata & contra- ria continuò occupare, nunquam illas habiles præbēdo diuinis inspirationibus, quæ de lege ordinata non infunduntur potentij in consideratione aliorum obiectorum occupatis. **2.** non posse physi- cam habilitatem seu causam ponere, ut gratiam accipiat; quia physica habilitas ad gratiam, sunt potentiæ naturales secundum obedientalem aptitudinem, quâ non pendent à liberis actibus, cùm sint proprietates necessariò fluentes à naturâ intellectuali.

Dico 4. Potest homo viribus proprijs se dispo- 432. nere ad facilius, promptius, intensius que cum gra- *Potest homo* tia operandum. Fundam. potest homo viribus proprijs aliqua bona moralia faciliora exercere ex *se disponens* fact. 3. sed hęc physicè disponunt hominem ad fa- *ad facilius* cilius, promptius, intensius que cum gratia ope- randum: ceteris n. paribus, proprius & facilis, & promptius operatur actus supernat. virtutum, qui anteā se exercuit in actibus moralium, quām qui se exercuit in actibus oppositorum vitiorum; ex maiori connexione virtutum moralium cum supernaturalibus, quām vitiorum. *Confir.* Qui se exercuit in actibus virtutum moralium, non solum caret habi- *433.* tibus vitiis, qui potentias retardant, & impe- diunt ab actibus supernat. sed etiam habet aliquos habitus acquisitos virtutum moralium, qui potentias iuvant ad actus supernat. facilis, & promptius eliciendos. Et ex *August. de bono persener. c. 14.* vbi docet nobilis ac præstantius ingenium aptius esse cum gratia ad melius intelligenda, penetranda, & credenda mysteria fidei, ceteris paribus, seu cum eadem gratia: nec minus ad operadum bonum su- *434.* pernat. conductit habitus acquisitus virtutis mor- talis, quām nobilior potentia: ille n. non solum concurrit tollendo à potentia impedimentum op- positi habitus vitiis, sed etiam positivè illam inclinando ad bonum morale, quod aliquam affi- nitatem habet cum bono supernaturali.

Quod etiam disponat potentiam ad intensius 435. operandum cum gratiâ prob. vel n. gratia proue- *Et intrin-* bit potentiam ad actum supernat. tantum quoad *sus operan-* modum: & tunc habitus virtutis moralis effectiuè *dum cum* gratiâ concurrit cum potentia ad talem actum: quæ proinde potentia cum habitu acquisito & gratiâ, intensiorem actum producit, quām sine tali habi- tu produceret: vel gratia prouehit potentiam ad actum supernat. quoad substantiam: & tunc ad- *436.* huc potest talis actus elicitus à gratia, cum poten- tiâ instruâ habitu acquisito esse intensior, quām elicitus à gratiâ cum potentia impedita opposito habitu vitiioso: non quod habitus ipse acquisitus physicè concurrat ad talem actum, sed quia po- tentia instruâ habitu virtutis moralis magis ex- pedita ad bonum ut sic, melius poterit ut auxilio gratiæ ad eliciendum actum intensiorem. Quæ ma- jor actus intensio solum provenit ab auxilio gratiæ, intensius operantis cum potentia melius disposita.

Iuxta hanc assert. intellige authores, qui do- cent, hominem viribus proprijs indirecte & remo- tè posse se ad gratiam disponere. Nam per habitum acquisitum virtutis moralis homo remotè & indi- recte disponit se ad facilius & intensius operan- dum.

dom cum gratia: quia per eum non proximè & directè, sed remotè tantum, & indirectè concurrit cum auxilio gratiæ ad actum supernat. qui vel ab intrinsecâ suâ entitate, si sit supernaturalis quoad substantiam; vel ab extrinsecâ voluntate & ordinatione Dei fundatâ in aliquâ perfectione indebitâ naturæ, si sit supernaturalis quoad modum, dirigitur in finem supernat. ad quem neque intrinsecè ex propria entitate, neque extrinsecè ex intentione operantis ordinatur habitus acquisitus virtutis moralis. Solùm ergo iste habitus concurredit, vel ad entitatem physicam, & materialem actus, si sit ordinis naturalis, non ad moralem habitudinem, quam habet ex Dei voluntate; vel disponit voluntatem, ut faciliùs cum gratia operetur actum supernaturalem quoad sustentiam.

437. Dices. Hinc sequeretur, dari aliquid, proprijs viribus acquisitum, quod non solùm physicè concurredit cum gratia ad actum salutis meritorium, sed & ad ipsam rationem meriti: physicè n. currendo ad actum supernat. quoad modum, est causa illius maioris intensionis, que in tali actu non esset, si ad illum habitus acquisitus non concurredet, proinde est causa illius meriti, quod in maiori intensione talis actus fundatur.

438. Resp. conced. sequel. quoad 1. partem: nullum n. est absurdum, aliquid propria virtute acquisitum physicè concurrere ad materialementatem actus, salutis remotè meritorij. Nam si hoc necessariò concedimus potentia naturali, que physicè debet cum gratia ad actum meritorium concurredere, concedere etiam possumus habitui acquisito virtutis moralis. Quin hoc ipsum concedere tenentur, qui docent, omnes actus virtutum moralium à iustis naturaliter elicitos, esse aeternæ vitæ meritorios. Nam ad illos physicè concurrunt habitus acquisiti. Imò idem assertere debent, qui affirmant, eosdem actus esse meritorios, quatenus imperantur ab aliqua virtute supernat. nam etiam ad illos physicè concurrunt habitus naturaliter acquisiti. Neque hoc est contra Patres, aut Concilia, que solùm decernunt, nihil naturale precedere gratiam: positâ verò gratiâ, nostræ potestatis esse cum illa cooperari: ac proinde sicut cum illa cooperamur potentia naturali, ita cooperari possumus habitu virtutis, eiusdem potentia acquisito. Quoad 2. nego habitum virtutis acquisitæ concurrere ad rationem ipsam meriti formaliter: si quidem illa non desumitur ex ipsa physica entitate actus, quando ille est tantum supernaturalis quoad modum, ad quem tantum habitus acquisitus physicè concurredit, sed ex ipso auxilio diuino, peculiari affectu nobiscollato in ordine ad finem supernat. Vnde ad prob. nego, maiorem illum intensionem, que est in tali actu, esse meritoriam formaliter, ut est ab habitu acquisito, sed ut est ab auxilio diuino. Cum n. nihil sit in tali actu, productum ab habitu acquisito, quod non sit etiam ab auxilio ipso diuino, maior illa intensione non est meritoria, ut est ab habitu formaliter, sed ut est ab auxilio Dei. Sicut idem actus nō est meritorius, ut est à libero arbitrio, sed ut est ab auxilio Dei, licet totus sit à libero arbitrio, & totus à gratia, ut acutè Bernard. de Gra. & lib. arb. fine: Non partim gratia, partim liberum arbitrium, sed totum singula opere individuo peragunt: à gratia enim tantum meriti dignitatem soritur.

439. Non ad rationem meriti
Non ad rationem meriti
440. Facientes quod in se est, Deus non denegat suam gratiam, communiter explicari de faciente quod in se est ex au-

xilio gratiæ; quo benè videnti Deus non negat subsequentia auxilia, usque ad iustificationem: vt dicit Fulgen. cit. Epist. ad Theod. ipsa namque gratia incipit infundi, ut incipiat posci: ipsa quoque amplius infunditur, cum poscentibus datur: ex Scripturis, Concil. Patrib. docentibus, Deum gratiam non conferre propter bona opera viribus naturæ facta: & una affirmantibus, dignè se cum auxilio Dei disponentibus, Deum gratiam non denegare. 2. Vel *Eiusdem explicatio.* axioma intelligitur de faciente quod in se est in uno, vel altero opere bono moralis faciliori, vel in omnibus, que potest viribus naturæ præstare. Primo sensu est falsum, vt suprà, secundo destruit scipsum. Si enim facit quantum in se est, collectiuè seruando omnia, que propriâ virtute distributiue facere potest, id non solis naturæ viribus facit, sed adiutus gratia: cum nequeat per vitæ naturæ seruare omnia precepta naturalia collectiuè, que seruare potest distributiue, propter naturalem inconstantiam & instabilitatem recte operandi ad longum tempus. Vnde eo ipso, quod homo operatur viribus proprijs, non facit quantum in se est: quia licet seruet unum, vel alterum preceptum naturale facile, non seruat, nec seruare potest potentiâ morali omnia collectiuè, que potest distributiue. ergo intelligi nequit de viribus naturæ tatum.

441. Alius axis.
442. *Marius versus*
443. *Ad 1. fund.*
444. *Massili.*
445. *Ad 1. fund.*
446. *Massili.*

Resp. 3. Deus nulli denegat viatori gratiam suam sufficientem (nam de efficaci est aperte falsum) nec impio, nec reluctanti; ergo nec facienti quod in se est viribus naturæ: imò multò minùs huic negabit sufficientia auxilia. Vel sic: stat ad ostium & pulsat, effringit etiam obices gratia ut intelligentiam penetrat: multò certius faciliusque penetrabit, si nullum obicem reperiat. Itaque facere quod in se est, non est dispositio necessaria ad gratiam (quod volebant Massiliens.) cum gratia detur etiam non facienti quod in se est; sed remotio tantum obicis. Tota dispositio se tenet ex parte liberalitatis divinæ, que se effundit in creaturas rationales, quando obicem non inuenit: & non nunquam ipsum obicem effringit, licet non semper. Quare hortandi erunt infideles ad opera bona moralia, seu ut faciant quod in se est, quod est, obicem non opponere coeli luminibus & Spiritui S: Sic enim facientes illuminabuntur supernaturaliter, saltem sufficienter ad salutem, non quasi natura ipsa se disposuerit ad gratiam sufficientem, sed quia prohibens remouerit, & gratia Dei disposita est parataque omni facienti quod in se est, siue viribus auxiliis supernat. siue naturalis,

Ad 1. fund. Massiliens. respondent Concilia & Patres, non idem in sacris literis salutem nostro tribui arbitrio, quia nos, gratiam præueniendo, salutem inchoamus: alioqui, ut egregie Prosper lib. 10. con. Colla. gratia humano famularetur arbitrio, Reddens ei debitum, non conferens donum: quod in Episcoporum Palestina Synodo, etiam à Pelagio anathematizatum est: sed ut nostri arbitrij denotetur libertas; quod in opere salutis suas habere debet partes, non præueniendo, sed subsequendo, non præoperando, sed cooperando: Ut quod in illo, inquit Prosper ad cap. Gall. resp. ad 6. caput, in Cœnatus choatum est per gratiam Christi, etiam per industrias tribuatur liberi augentur arbitrij. Ad hoc utique illud preueniens, ex Bernard. cit. ut iam sibi deinceps cooperetur: ita tamen quod à sola gratia cœpum est, pariter ab utroque perficitur. Quare testimonia, que ad gratiam exigunt bonæ voluntatis preparationem, supponunt primum auxilium gratiæ, per quod ad alia disponitur: alioqui, ut idem Bernard. Omnes nostri conatus ad bonum & cassant, si à gratia non adiuvantur,

adinnentur, & nulli, si non excitentur. Vnde Trident. sess. 6. cap. 5. Cum dicitur, Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, libertatis nostra admonemur. Cum respondemus: Conuertere nos Domine ad te, & conuertemur, Dei nos gratia praueniri confitemur. Monemur ergo, ut ad Deum conuertamur, ut nobis cor nouum faciamus, ut nostram præparemus animam, ut ad Deum veniamus, eiique appropinquemus, præuenti auxilio Dei; ut quod in nobis per gratiam coepit est, etiam per industriam liberi augeatur arbitrij. Nam quid est, inquit August. lib. 2. con. duas ep. Pelag. cap. 8. præparare cor, nisi voluntatem parare? & in eisdem litteris legitur, præparatur voluntas à Domino. Ecce, subdit, Dominus admonet, ut præparemus voluntatem: & tamen ut hoc faciat homo, adiuuat Deus, quia præparatur voluntas à Domino. Ad confir. falsum est, nunquam Deum illius voluntatis inspirare desideria, cui ipse opus negat, ut patet de Abraham Genes. 22. cui Deus inspiravit voluntatem sacrificandi sibi filium; & opus sacrificandi negavit. Nec negari potest, huiusmodi voluntatem inspiratam fuisse à Deo; cum per illam promeritus fuerit Abraham, ut omnes gentes in semine ipsius benedicerentur. At nullum meritum potest esse sine gratiâ apud Deum, aduersarijs etiam fatentibus, qui solum initium aliquod, seu dispositionem ad meritum, non meritum, quod tantum à gratia agnoscebant, humano tribuebant arbitrio. Potest igitur aliqua voluntas esse meritoria, atque adeò peculiariter à Deo inspirata, cuius tamen exterrum opus non intendat Deus, solo affectu interno contentus.

Ad fund. 2. Ad fund. 2. Ad 2. fundam. ex libertate arbitrij, hoc argum. soluendum est ab aduersarijs, saltem respectu illos, quos ipsi putant, ante ullum meritum, vel dispositionem præueniri à gratia. Disting. maior. Arbitrium est liberum in salute inchoandâ, nego; in prosequendâ, concedo. Nemo enim, inquit August. lib. 1. ad Simplic. qu. 2. medio, potest credere, nisi velit; nemo velle, nisi vocetur; nemo autem sibi potest præstare, ut vocetur. Ergo ante vocationis gratiam nemo est liber ad salutem inchoandam. Ut n. subdit: Deus, ut velimus & sumus esse voluit & nostrum, sumus vocando nostrum sequendo. Quin, quod mirum est, hæc ipsa rcp. colligitur ex Caisia. collat. 13. cap. 3. Quibus manifestè colliguntur, non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum, ex Deo esse principium, qui nobis & initia sancta voluntatis inspirat, & virtutem atque opportunitatem eorum, quæ recte cupimus, tribui peragends. Nostrum vero est, ut quotidie atra-bentem nos gratiam Dei humilietur subsequamur. Ceterum et si Deus solum suâ misericordia mortales ad salutem vocet, quia tamen iuxta temporum & occasum opportunum est omnes ad salutem subinde inuitat, quippe qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, verissime dicuntur omnes homines esse in salute consequendâ liberi: posita enim prima gratia, quam Deus nulli mortali negat, in potestate ipsorum est, cum ea, ad ulteriora auxilia se disponendo, gratiam iustificationis consequi, quâ æternam salutem condigne mereri possint.

Ad 1. confirm. neg. sequel. Nam vel hortatio ad bonum supponit in hortando vocationis gratiam, & hominem excitat, ut cum ea ulterius proficiat: vel certè hortatio est ipsa prima Dei vocationis externa, quâ de legè ordinata Deus semper virit ad dandam vocationem internam. Multò minus frustanca est oratio; hæc n. semper supponit in orante gratiam vocationis, sine quâ nemo Deum ut oportet, orare potest, ex Arauf. can. 3.

Ad 2. neg. sequel. ut n. docet S. Thom. 2. 2. qu. 446. 63. ar. 1. Acceptio personarum est vitium oppositi- tum iustitiae distributivæ: Deus autem nulli suam gratiam debet titulo iustitiae distrib. cùm nullum ius, quod distributiva necessariò supponit, creatura habeat ad gratiâ Dei, & consequenter nec Deus ullum debitum habeat dandi suam gratiam: sed illam mero titulo liberalitatis donat, iuxta illud Mathe. 20. An non licet mihi facere quod volo? Ceterum Petrus cit. Actor. 10. loquitur de gente, quæ Deum timet, & iustitiam operatur ex præueniente auxilio gratiae, non viribus solius naturæ.

Ad 3. neg. conseq. potest n. unus alteri salutis 447. initium impetrare: quia qui alteri impetrat, potest esse in gratiâ, quâ valet id promereri: nullus potest sibi salutis initium impetrare, quia hic supponitur non habere primam gratiam, sine quâ nihil potest à Deo impetrare. Quoad Chrysost. & Græcos Patres, non desunt, qui illospiè explicant, ut non ^{Ad Chrysost.} & res absolutè concedant, liberum arbitrium proprijs liquos viribus, sed ut præuentum auxilio diuino, salutem inchoare; probant ex hom. 4. ad Ephes. ubi docet, si dem esse donum Dei; & hom. 2. in poster. Epist. ad Timor. nos à Deo gratis vocari. Verum in 1. ad dit, Deum supponere bona opera in ijs, quos per gratiam saluos fecit, sc. primam, quam non requirit, ut incipiamus, sed ut in bono perseveremus. In 2. scribit: Qui enim nos, cùm perdit iñimicis que esse mus, saluos fecis per gratiam: multi magis cùm operantes viderit, cooperato accedit: de operantibus auxilio gratiae explicationem nec textus, nec alia loca, in quibus expressè videtur insent. Massil. declinasse, admittit. Quoad S. Thom. certum est, in 448. 4d S. Tho. summâ Catholicam sent docuisse. Reliqui Schol. ab errore excusantur, quod putauerint, non esse contra fidem asserere, opera naturæ viribus facta, esse tantum de congruo meritoria apud Deum, dummodo constaret non esse meritoria de condigno: quod tantum fauere Massiliensib. fortè credebant. Nec peculiaris modus à Molina exco-^{Ad modum Molina} gitatus saluat Concilia & Patres, qui absolutè negant, ad ullum nostrum naturalem conatum subiungi gratiam. Poteat tamen modus ille capi bono scolu, quâ conatus est meritis Christi obtentus.

Infertur 1. quo pacto dignoscendæ sint proposi-^{450.} tiones Pelagianam hæretum sapientes. Etenim si ^{Quomodo} proppositio meritum hominis seu opus meritorium ^{dignoscere} adscribit solum libero arbitrio, vel nullâ gratia men-^{propos. Pelag.} tione factâ, Pelagiana est: multò clarius, si gratiam expressè excludat v. g. Alieni à fide Christi abundans virtutibus: Iustos nos libera voluntate facimus. Gra-^{451.} tia nobis necessaria est ad facilis duntaxat operandum: Peccatum non potuit humanam debilitatem naturam. Non peccare nostrum est: Homo in propriâ habet vo-^{Quomodo} luntate, ut facere, aut non facere aliquid possit, quod ad aeternam vitam conducat: Posset homo ex se à pec-^{semipelag.} catio cessare, & in se ac recte vivere, non minus quam à iustitia denicare. Sola sufficit voluntate, ut tentari in peccatum non incidamus: Quod possumus omne bonum facere, illius est, qui hoc posse donavit: Quod bonum agi-^{452.} mus, nostrum est: quia hac omnia vertere in malum possumus. 2. Quâ ratione dignoscendæ sint proposi-^{Quomodo} tiones semipelagianæ, videlicet, si initium me-^{semipelag.} ritati, fidei, gratiae libero adscribatur arbitrio, aut operibus. Solum naturæ viribus factis, proppositio est semipelagiana: ut Nostrum est, salutem inchoare, Dei vero illam suâ gratia promouere ac consummare: Deum nulli suam gratiam dare, nisi bona præunte vo-^{453.} luntate, cui gratiam subiungit. Cor præparare ad gra-^{nobis} tiam suscipiendam, hominis esse: Posse aliquos per libe-^{rum arbitrium ad gratiam baptismi venire: Esse in}

nobis liberam facultatem petendi, querendi, pulsandi, ut gratiam à Deo impetraremus: Ut acquiescamus divina inspirationi & saluti nostra esse potestatis: ut adipiscamur quod cupimus, divini munera: Nostra est victoria: quoniam propria voluntate arma suscepimus: sicut è contrario, nostrum est, quando vincimur, quoniam arma propriæ voluntate concempsumus: Liberum arbitrium scipsum flectit ad credendum, assistente tantum diuino adiutorio.

452. Instabis contrà: etiam Catholicidebent has propositiones admittere: Liberum arbitriū se flectit ad operandum opera salutis: Libero arbitrio tribuenda sunt opera meritoria: Liberum arbitrium scipsum discernit: cùm liberi arbitrij sit, gratiam ad operandum determinare, illam efficacem reddere, ad usum applicare; cùm ille ex se sit indifferens ad operandum, & non operandum. Resp. neg. huiusmodi propositiones à Catholicis necessariò admittendas: esto liberi arbitrij sit, scipsum per gratiam ad operandum determinare: id n. gratiam non determinat ex se, sed viribus eiusdem gratiae, tum moraliter persuadentis, tum physicè cum ipso ad opus concurrentis. Quo fit, ut nequeat ipsi opus principaliter ac simpliciter adscribi, cùm & minus principaliter, & non nisi priùs à gratia excitatum & adiutum ad opus concurrat: sed gratia, quæ est sola & totalis causa condignitatis, quæ in opere meritorio præcipue spectatur; & præterea ipsa est, quæ opus & incipit præueniendo, & perficit comitando, & consummat subsequendo.

453. Falsum quoque est, efficaciam gratiae principali-
ter ac simpliciter tribuendam esse libero arbitrio, sed Deo qui illam confert cui placet, & quando-
do præuidit suum habituram effectum. Et esto, ut illam Deus præuiderit habituram effectum, à libe-
râ pendeat cooperatione arbitrij, quod per illam ad operandum suo libero consensu se determina-
uerit: ut tamen postea illa à Deo præparetur, & in tempore conferatur, non nisi à liberrimâ penderit
Dei voluntate, qui eam nemini debet. Vnde non potest liberum arbitrium gloriari, quod scipsum discreuerit, cùm in ipsius potestate non fuerit, ta-
lem gratiam sibi antecedenter præparare, tum quâ esset infallibiliter cooperaturū, nec aliquid facere,
ut ea sibi à Deo in tempore conferretur: cùm nul-
lum opus, etiam viribus gratiae, multò minus naturę fa-
ctum, infallibilem connexionem habeat cum gratiæ congruâ atque efficaci, quæ ex sola ac mera
Dei voluntate penderit, qui antecedenter ad cuius-
vis merita illam præparat, quibus, & quando vult.
Soluti igitur in potestate liberi arbitrij fuit non deficere seu cooperando efficere, ut gratia præuideretur efficax si daretur; non fuit autem in potestate arbitrij efficere, ut quæ gratia præuisa est effi-
cax, ea sibi præpararetur. Minime quidem pugnat huiusmodi scientia media seu conditionata in Deo, quæ præuideat, qnid per vires gratiae, si darentur in talibus circumstantijs, liberum arbitrium sit facturum; ita tamen ut nemo dicat, liberum arbitrium ad opus excitare, trahere, flectere gratiam quasi torpem, sed ipsum torpens à gratiâ exci-
tari, trahi, flecti ad opus; ac proinde præuideatur conditionatè futurum opus per vires gratiae, liberum arbitrio non reluctante, sed cedente, & determinationem sibi propriam ad opus adhibente. Ve-
sū ex eo quod in arbitrij potestate fuit, ut præuideretur non inefficax seu efficax, illam sibi non pro-
meruit, sed solū fuit quoddam prærequisitum, ut Deus certissimo modo ex parte sua procederet in præparandis hominibus & Angelis medijs ad salutem consequendam infallibilibus, non ut à tali

præuiso creature consensu villa ratione moueretur ad eas præparandam conferendam ve: cùm potuerit gratiam cum libero consensu creature præui-
sam congruam non præparare, sed aliam præuisam non congruam, ex libero eius discessu, vel omnino nullam: sicut de facto multas gratias Deus præuidit cum libero consensu conditionato tam homi-
num, quam malorum Angelorum congruas, quas tamen illis non præparauit: quia nimisrum talis conditionatus consensus, quantumvis per vires gratiae cum libero arbitrio eliciendns, si gratia ista præpararetur, non est Deo impulsiva ratio ad suam gratiam creaturis præparandam, absolutè sed mera ac pura conditio ut Deus possit esse certus de medijs creature liberis ad suum etiam liberum propositum exequendum. Quo fit, ut ultima illa determinatio ad exercitium, quæ per gratiam congruam habetur à libero arbitrio cooperante, in cuius potestate est, determinationem hanc vitalem si-
bi propriam dare vel non dare, non sit antecedens aliquo modo causaliter influens in gratiæ præpara-
tionem aut collationem; sed tantum consequens, supponens iam gratiam congruam gratis ac sine ullo proprio merito sibi præparatam, ad saluandam indifferentiam & libertatem creatiarum arbitrij ad me-
ritum necessariam.

Dices: Saltem liberum arbitrium scipsum ab aliis discernit quoad exercitium: quia vel determinan-
do gratiam ad exercitium operis, vel scipsum ad 454.
opus per gratiam, est causa suæ discretionis ab Lib. arb.
alio, qui per eamdem gratiam entitate parem ad scipsum an
exercitium operis se non determinat, ad quod po-
tuisset se determinare. Resp. neg. antec. nam hæc
ipsa discretio principaliter est à gratiâ, quæ ante-
cedenter ex speciali affectu à Deo præparata fuit
prædestinato, & non reprobo; hæc viribus suis
etiam quoad exercitium discernit bonos à malis, &
prædestinatos à reprobis, licet non sola, sed cum
libero arbitrio creature cooperantis. Quia gratia
est, quæ libero arbitrio persuadet, ut scipsum ad
exercitium determinet: atque hæc intentione fuit
illi à Deo præparata. Etiam si solum liberum arbitrium sit, quod scipsum à bono & prædestinato
quoad exercitium discernat: quia solum liberum arbitrium proprijs viribus nec scipsum, nec gratiam sufficientem, ad opus determinat: proinde
solum liberum arbitrium est principalis totalisque
causa suæ discretionis negatiæ seu reprobationis.
Quare gratia discernit bonos à malis positivè ac
principaliter intrinsecè, Deus positivè principaliter
extrinsecè, dans liberè gratiam cum præscien-
tiâ cooperationis unius & non alterius. Liberum arbitrium discernit malos à bonis negatiæ ac
principaliter intrinsecè, Deus verò negatiæ ex-
trinsecè, non dando gratiam, quam præuidit coo-
peraturam. Non discernit autem Deus malos à bo-
nis, & reprobos à prædestinatis positivè, quia non
dat gratiam sufficientem cum intentione, ut illa
effectum non sortiatur, immo, quantum est ex se,
vellet ac sibi complaceret, ut illa effectum sortire-
tur, tamen si nolit dare aliam, quam præuidit effec-
tum habituram, quia non tenetur: & alioquin gra-
tia sufficiens ex se vires habet, ut si velit homo,
cum eâ possit salutem consequi. Vnde si nullus
præuideretur gratiæ diuinæ defuturus, nullum
Deus posset discernere extrinsecè; nunc autem
potest & malos discernere à bonis negatiæ, non
dando gratiam efficacem; & bonos à malis positi-
vè, gratiam efficacem conferendo: quia mali à bo-
nis proprio vitio se intrinsecè discernunt in præ-
scientiâ Dei conditionatâ. Cernis quota pars dis-
cretionis

Totaliter erventionis suę sit bonus? nulla quidem causa deficere possit, mihi ciens, at minima efficiens, seu determinas ad exercitium, prius à gratiā persuasus: gratia vero discernit principaliter, si liberum boni arbitrium coagat partialiter, & liberum mali arbitrium deficiat totaliter; quo non deficiente, nequit liberum boni arbitrium se discernere, cum non habeat, à quo se discernat: Deus discernit absolute principaliter solus, qui solus dat gratiam vni, quam praevideat congruam & efficacem; non dat alteri, nisi incongruam & inefficacem vitio liberi arbitrij; hanc ipsam libentiū daturus, si eam prævideret congruam & efficacem cum cooperatione liberi arbitrij. Quid, inquis, si Deo nihil præsciente, gratia singulis par quoad sufficientiam distribueretur, nonne quia vslus & non vslus in libero relinquere arbitrio, consensus vel non consensus, efficacia vel non efficacia eidem libero tribueretur arbitrio? Resp. etiam tunc gratia esset, quæ daret velle & facere voluntati, totam entitatem actus efficiens, & ad ordinem suum euehens: proinde non debet dici voluntas esse, quæ facit reipsa facere gratiam, cum sine gratia nec facere, nec velle possit voluntas, immo nec possit entitatem actus attingere. Longè dispar est ratio de tentatione intus blandiente, quæ non dat velle aut facere voluntati, immo nec attingit entitatem actus volitionis: id est actus peccaminosus tribuitur simpliciter voluntati, quæ totam entitatem efficit totaliter, non tentationi aut concupiscentiae, quæ actum nec attingit. Ita gratia ab principiis positivis discerneret positivè predestinatum, licet ab euentu in isto casu Dei nihil præscientis: & voluntas reprobi ipsum discerneret negatiū, quia gratiam sufficientem suā ignauia redderet inefficacem. Ceterum dici potest liberum arbitrium per vires gratie minusque principaliter, & quoad exercitium tantum se discernere, iuxta illud Ezech. 18. ipse animam suam vivificabit: quod expressè docet Gregor. 33 moral. cap. 20. Bonum quippe, quod agimus & Dei est, & nostrum; Dei per prævenientem gratiam, nostrum per obsequientem liberam voluntatem, & rationem reddit: si n. Dei non est, unde ei gratias in aeternum agimus? ratus si nostrum non est, unde nobis retribui præmiasperamus?

*Gratia dis-
cernit positi-
vum nec attingit.*

tem: 2. ex fine, ad quem ordinatur: 3. ex modo extendi in nobis: 4. per respectum ad liberum consentum voluntatis humanæ.

Quoad entitatem diuiditur in supernat, quoad substantiam, & quoad modum. 1. est donum diuinum ordinis, euehens naturam ad participandum aliquid modum essendi, vel operandi proprium Dei. 2. est donum in entitate quidem naturale, indebitum tamen naturæ, vel quia datur tempore, quo à natura non exigitur; vel quia illustrior & vberior excitatur, quam excita fuisse à causis naturalibus. Dari haec auxilia supernat. tantum quoad modum, constat ex disp. 26. scđ. 1. Siquidem dari possunt excitationes ad bonum virtutis acquisitionem, quoad tempus, intentionem, & modum, reliquaque circumstantias, naturæ indebitæ.

2. Ex fine, ad quem ordinatur, diuiditur gratia in gratis data, & gratum facientem. Sub 2. membro comprehendimus omne donum in propriam salutem sufficuum: sub 1. omnem virtutem in communem utilitatem collatam. Quo pacto diuilio adæquata est diuiso, & fundamentum habet in 1. Corinib. 12. Rom. 12. Ephe. 4. &c. Ratio diuisionis: omnis gratia datur, ut per eam homo ad Deum reducatur; vel immediatè per seipsum; & hoc præstat gratia gratum faciens, quæ se ipsa hominem cum Deo, tanquam cum ultimo fine & obiecto supernat. beatit. coniungit: vel mediante cooperazione alterius: & ad hoc datur gratia gratis data, per quam unus homo cooperatur ad reductionem alterius hominis in Deum; non interius mouendo, quod solus præstat Deus, sed exieriū docendo & persuadendo. Ad hoc autem rectè præstandum tria requiruntur. 1. plena cognitio rerum diuinorum, quæ habetur per fidem, sapientiam, & scientiam. Fides confert peculiarem certitudinem de principiis & fundamentis Catholicæ doctrinæ. Sapientia, est clara notitia præcipuarum veritatum, quæ ex immmediatis principiis fidei deducuntur.

Scientia, est cognitio rerum humanarum, quia inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt explicatiū illustriusque proponuntur. 2. Requiritur virtus probandi & confirmandi ea, quæ dicuntur & proponuntur. Sicut n. veritates naturales confirmantur argumentis, ductis ex principiis lumine naturæ notis: ita veritates diuinitus reuelatae confirmantur signis & argu. ductis ex omnipotentia, & scientia Dei, ut sunt miracula, & prædictiones futurom contingentium, & secretorum cordium. Priora patruntur, vel per virtutem sanitati, vel per operationem virtutum. Posteriora per Proprietatem vel discretionem spirituum. 3. Quod requiritur, est facultas rectè pronunciandi ea, quæ alijs proponenda sunt. Quæ facultas vel attenditur penes idioma, quo quis possit ab alijs intelligi; & sic ponuntur genera linguarum; vel penes lensum eorum, quæ dicenda sunt, & sic ponitur interpretatio sermonum; ex quo nouem consurgunt gratiæ gratiæ datae, de quibus Apost. 1. Corinb. 12.

4. Ut autem haec dici possint gratiæ gratis datae, non debent esse acquisitæ naturali facultate, sed peculiari insinu Spiritus S. infusa: alioqui non tam gratiæ gratiæ datae, sed facultas vel attenditur penes intelligitur cognitio rerum humanarum, naturæ discursu comparata, sed peculiari motio de Spiritus S. infusa. Non est autem necesse, ut haec conferantur per modum habitus, sed possint conferri per modum tantum actus. Observat S. Dott. 2. 2. q. 172. ar. 4. huiusmodi gratias, cum denunt ad utilitatem Ecclesie, non necessariis supponere.

DISPUTATIO XXVII.

Quid & quotuplex sit Gratia?

*Repentanda ex disp. 26.
non nulla.*

Suntur hic gratia in sensu presso cum Partib. contra Pelag. pro dono creato supra omnem naturæ exigentiam homini collato. In qua acceptione 1. excluditur gratia invenientia sc. diuina dilectio, quæ ad omnem donum supponitur, ut principium & origo; 2. beneficium ipsius creationis, & quidquid ad creationem naturaliter consequitur. Etsi n. hæc interdum secundum Patres, August. epist. 95. & Bernard. de gra. & lib. arb. fine, gratia dici possit; eo quod ex nullis nostris præcedentibus meritis conferatur: quia ramen limites naturæ humanæ non excedit, neque illam ad finem supernat. euehit; non enim gratia, aut gratuiti doni, in sensu à Patrib. & Concil. usurpat, qui, ut ibid. August. solam gratiam vocant, *Quæ prædestinatis vocamus, instituimus, glorificamus, simpliciter non meretur.* In hoc igitur sensu gratia quadrifariam sumi potest. 1. secundum euita-

De Fine. Tom. 3.

Gg

stere sanctitatem in subiecto, cui tribuuntur: nam ex August. 18. de cœnit. cap. 23. Sibyllæ multa de Christo prophetarunt, quæ fortè sanctificantem gratiam non habuerunt.

Dices. Gratia gratis data recurrat cum ipso diuino: omnis n. gratia gratis datur: igitur non constituit distinctum membrum à gratiâ gratum faciente, quæ etiam est gratis data. Resp. in hâc divisione, gratiam gratis datâ sumi specificè, prout includit speciale ordinem ad finem, propter quem datur, quæ est publica utilitas Ecclesiaz. Neque est nouum, interduum speciem appellari nomine sui generis, sicut quodcumque brutum, quod est species sub animali contenta, appellatur communis nomine, animal.

3. Diuiditur ad propriam salutem collata ratione modi existendi in nobis, in actuali, & habituali: ex Scripturis, Concilij. Triden. sess. 6. cap. 4. §. 7. 16. & can. 3. 4. 9. 21. 22. &c. Habitualis est, gratia gratum & sanctum faciens subiectum: actualis, est speciale auxilium seu motio vitalis, quam immittit Deus peccatori, ut conuertatur, vel iusto, ut in gratia proficiat; quam solus Deus dicitur operari in nobis sine nobis, quia videlicet illam nobis infundit ante villo nostrum liberum consensum.

Differunt ex modo existendi: 1. quia habitualis habet modum existendi permanenter, quando n. non operamur, etiam sancti & iusti sumus: Actualis habet modum existendi transiuentem; neque est, nisi dum actu operamur. 2. habitualis semper datur adultis per dispositionem antecedentem, de congruo ipsam merentem; Triden. sess. 6. cap. 7. ex propria cuiusque cooperatione. Prima gratia actualis semper datur gratis absque villo nostro merito; ac proinde mensura illius penderit à sola liberâ voluntate Dei; licet primâ gratiâ actuali mereri possimus secundam. 3. gratia habitualis pugnat cum quolibet mortali p. non actualis. 4. habitualis est eadem specie in omnibus; non actualis: siquidem alia est motio actualis ad fidem, alia ad spem, alia ad charitatem; iuxta varietatem obiecti honesti, ad quod sunt actuales tendentiae intellectus vel voluntatis. 5. gratia habitualis est adiutorium hominis ad opera supernat. in actu 1. actualis in actu 2. 6. actualis datur omnibus adultis: nam sine illâ nemo potest salutem inchoare: habitualis non item, quia hec ad salutem inchoandam necessaria non est.

Ratio huius: sicut Deus res naturales ad suos fines promouet, non solum mediante motu, quem in illis excitat, sed etiam medianibus potentias, quibus eas perficit, & ab intrinseco potentes reddit ad suos fines: ita creaturam rationalem ad finem supernat. celestis beatit. non solum promouet, illam excitando gratiâ actuali; sed etiam permanentibus habitibus, veluti potentias illam roborat, perficit, & ab intrinseco potenter reddit ad huiusmodi finem consequendum. Subdiuiditur autem gratia habitualis in varios habitus, quibus tam substantia animæ, quam eius potentias in ordine ad varios effectus perficiuntur. Vnde praeter iustitiam sanctificantem, & tres Theologales virtutes, dantur aliæ virtutes infusæ, & dona supernaturalia ad diversa munia ordinata. de quib. infra.

11. 4. Diuiditur actualis ex diuerso respectu ad liberum consensum in præuenientem, comitantem, & subsequente: apud Concilia, Patres, Triden. sensum præf. 6. cap. 16. August. Bernard. Dicitur præueniens, quæ præuenit liberum hominis consensum, & per sequens.

queens, quæ subsequitur liberum consensum, opportunitatem præbens exequendi ea, quæ præcepta sunt, superando difficultates, quæ in operis exequitione occurront, iuxta August. in Enchir. cap. 32. Nolentem præuenire ut velis; volentem subsequitur, ne frustra velit: Fulgen. lib. 1. ad Monim. cap. 11. Præueniens donans homini bonam voluntatem: subsequitur bene volentem, operando in illo boni operis facultatem: Bernard. de gra. & lib. arb. fine: Ipsa gratia liberum excitat arbitrium, cum seminat cogitatum: sanat, cum immutat affectum: roborat, ut perducat ad actum: Addit: Sic autem ista cum libero arbitrio operatur, ut tamen illud in primo præueniat, in casis committitur; ad hoc usque præueniens, ut iam fibi deinceps cooperetur: hoc est; eadem quæ respectu interioris propoliti est subsequens, respectu exterioris operis, quod adiuuat, dicitur concomitans.

Obijecies contra 4. diuisi. 1. Praeter gratiam præuenientem, comitantem, & subsequente, datur etiam ex Triden. sess. 6. cap. 5. & 6. excitans, adiuuans: ex Arau. & Ang. lib. de gra. & lib. arb. cap. 17. datur operans, & cooperans: quoniam ipse, inquit August. ut velimus operatur incipiens, quis voluntibus cooperatur perficiens: ex Prospero in epist. ad August. 7. 10. ante lib. de præf. SS. fine, datur præoperans:

& secundum omnes Theol. praeter præuenientem, comitantem, & subsequente, datur sufficiens, & efficax. Igitur diuilio non adæquatur diuino. Resp. neg. conseq. hæc n. omnia continentur in assignatâ divisione, munere tantum & respectu liberum consensum: excitans, quæ obiecti proposi- tione mouet ad consensum. Vnde Tride. sess. 6. cap. 5. quam antea appellauerat præuenientem, postea operans, sufficiens, efficiens, rati. 13. adiuuans, operans, sufficiens, efficax, duratione est cum libero consensu: Adiuuans, quæ voluntatem ad consensum eliciendum iuuat. Rursum eadem, quæ est præueniens, dicitur operans, quæ est principium deliberati consensus: alioquin quæ est effectus, respicit Deum, à quo immediatè infunditur, in ordine ad quem dicenda potius esset gratia operata. Cooperans dicitur, quæ cooperatur cum voluntate liberè consentiente, quæ eadem est cum adiuuante, & comitante, solo respectu diuersa. Vnde Tride. cit. eandem appellat cooperantem, & adiuuantem, & cap. 16. comitantem. Præoperans dicitur, quæ præcedit causalitate & naturâ liberum consensum, & eadem est cum præueniente. Pari modo, quæ ratione antecessionis dicitur præueniens, seu præoperans, ratione virium & facultatis, quam ad operandum voluntati præbet, dicitur sufficiens: ratione operis, ad quod infallibiliter mouet, dicitur efficax.

Obijecies 2. Hæc diuilio gratiæ in præuenientem, comitantem, & subseq. conuenit etiam habituali: non igitur est propria actualis. Antec. est S. Thom. 1. 2. qn. 11. 1. art. 3. vbi prædictam divisionem applicat gratiæ habituali: cuius quinque numerat effectus: 1. vt per carnem anima sanetur: 2. vt bonum velit: 3. vt bonum operetur: 4. vt in bono perseueret: 5. vt ad gloriam perueniat: ex August. lib. de nat. & gra. cap. 32. Præuenit ut sanemur, subsequetur, ut glorificemur. Præuenit, ut pie vivamus: subsequetur, ut cum illo semper vivamus, quia sine illo nikt possumus facere: ex Milci. 2. can. 3. vbi docet, gratiam iustificationis non solum valere ad peccatorum remissionem, sed etiam ad adiutorium. Valer ad adiutorium, quatenus, ut can. 5. id est statutum, præuenit liberum arbitrium, ut per illam operari possit. Resp. non inferior, interduum hanc divisionem à Doctoribus accommodari gratiæ habituali, que

8. Gratia ratione medi existendi alia actualis, alia habitualis

9.

10. Ratio dñi. fons

Gratia ex respectu ad liber. consensum præf. 6. cap. 16. August. Bernard. Dicitur præueniens, quæ præuenit liberum hominis consensum, & per sequens.

11.

Gratia ex. existens, adiuvans, operans, sufficiens, efficax.

12.

Quinque effectus gratiæ habituali.

13.

quæ preuenit exiendo auxilium actuale, quo voluntas fiat proximè potens ad operandum: comitur cum voluntate cooperando, eamque per suos habitus physicè adiuuando: subsequitur per conceptum propositum ad operis exequitionem impellendo: ut recte in eam adiutorij definitio ab Aug. lib. de correp. cap. 12. assignata quadam: *Adiutorium est non solum sine quo non fit, verum etiam quo fit, proper quod datur.* Datur autem gratia habituallis tanquam radicale adiutorium ad omnia opera supernat. Nihilominus diuisio frequentius à Patrib. & Concilijs usurpatur pro gratiâ actuali, vt constat ex Tridet. scilicet cap. 16. vbi loquens de gratia, quam Christus ut caput in membra, & vitis in palmites in ipsos iustificatos iugiter influit: *Bona, inquit, eorum opera semper accedit, & comittitur, & subsequitur.* Cùm autem hic sermo sit de vñā cādemque gratiâ, quæ iustorum opera antecedit, comitur, & subsequitur; & Christus non influat antecedenter in iustos gratiam habitualem, sed actualē, quæ sunt vitales illustrationes intellectuēs, & motiones voluntatis, hæc diuisio erit de gratia actuali. Preueniens gratiâ subdiuiditur in sufficiētē & efficacētē: de sufficiētē ut distin-^{18.} *Obiecet 3. nescio quis, in his gratiæ divisionibus omissum esse membrum præcipuum gratiæ Christi per antonomasiā, quæ medicinalis sit, ac sanans indifferentiam arbitrij perditam, seu necessariō affixam delectabili bono per concupiscentiæ vulnus, eademque necessitans ad bonum honestum, per delectiōnem viæ tricem concupiscentiæ, seu retorquens necessariō libertatem à malo.* Rsp. Gratiam Christi ita sanantē, vt tollat seu necessitatē indifferentiam arbitrij, non agnoscit Catholica ac verissima fides; gratiam Christi necessariam prædicans, non necessitatem ullo modo liberum arbitrium: sicut & contra hæreticos demonstratum est disp. 6. scilicet 1. primo libertatis Adæ flexu in malum, non perisse indifferentiam arbitrij, cùm hæc necessariō fluat ut proprietas ab essentiâ animali rationali; cuius voluntas naturâ suâ est dominia sui actū determinatiua; quod ipsum dominium est distinctiū rationalis appetitiū à brutali, qui ex propriâ naturâ est determinatus ad bonum delectabile. Ibid. verò & n. 42. & disp. 25. scilicet 5. declaratum est, experientiâ & sensu communi percipi à plerisque qui voluptati indulgent, concupiscentiæ vulnus non esse nisi moralem proclivitatem voluntatis in bonum iucundum, idque nullam necessitatem arbitrio inferre: neque concupiscentiam usurpare sibi vim ultimō determinandi ad exercitium actū, ut propriam maximè liberi arbitrij; cuius virtus etiū minima, suppositâ gratiâ elevante, sufficit ut voluntas determinet seipsum ad exercitium, & determinet gratiam ipsam ut cæteros habitus ad vitalitatem in genere & in specie.

Gratia medicinalis, sanans, specialis Christi quæ?

17. Necessitans omittenda, necessaria liberò arb. adstruitur.

num non amante. Plerumque tamen eò maiora requiruntur auxilia ad sanandam libertatem, quod grauior concupiscentiæ difficultas superanda est: nemo tamen expectat gratiam necessitatem ad non peccandum; plerique percipiunt facilitatem maiorem ad peccandum, etiū non peccent, quando liberum arbitrium suspendit etiā cum difficultate cōsensum in peccatum, ex amore honesti, etiam supernaturalis, si grauior sit tentatio. Cùm igitur concupiscentia, etiū facilitatem peccandi dans, non necessitatē voluntatem, multò minus gratia Christi libertatem necessitabit, cùm facilitatem eam non det, quæ semper excludat omnem repugnantiam. Ceterè qui corpus cruentat flagris ex penitentiâ, non necessitatur ad id voluptrate gratiæ victricis maiore quam percepit corpus veneri indulgens. Percipimus quidem motus indeliberatos gratiæ alientes per delectationem & adiuvantes, minimè tamen necessitantes libertatem:

An hæc Christi gratia sc. efficax constet semper auxilijs vberioribus in entitate, an saltē in ratione doni seu congruitatis præuisit à Deo, disputare per sedem Apost. non licet, colligi tamen potest ex illo Apost. Rom. 5. vbi abundauit delictum & concupiscentiæ pondus auctum est, in alterâ lance superabundauit gratia Christi, quæ voluotatem ad natūram indifferentiæ suę plus minus reducat, iuxta illud 1. Corin. 10. fidelis Deus qui non patietur nos tentari nec deprimi à concupiscentiâ vestrâ supra id quod potestis superare per gratiam sufficientem à Christo datam abunde nullique negatam, dum in viâ est ad vitam æternam: colligi idem potest ex August. qui gratiam Christi vocat auxiliū quo aliquid fit, lib. de correp. c. 12. & c. 11. discrimen gratiæ in naturâ integrâ & lapsâ statuit: *Adam non opus habebat eo adiutorio, quod implorant isti cùm dicunt: Video aliam legem in membris meis repugnantem mentis meq; &c. In taliter mali laborantes ac periclitantes dari sibi pugnandi vincendique virtutem per Christi gratiam poscant &c.* potentiore gratiâ indigent isti; & qua potentior quæ Dei filius? Scilicet, gratiæ cœla efficiens & meritaria, non formalis. *Istam gratiam non habuit homo primus, quæ nunquam velle esse malus, nempe efficacem seu congruam priuilegii; alia siquidem Adæ non defuit, nec opus habuit necessitante: quippe eius tale erat adiutorium, quod deseret, cùm veller; & in quo permaneret, si veller, non quo fieret ut velles, videlicet sufficiens tantum. Hæc est prima gratia, quæ data est primo Adam, cui nulla concupiscentiæ repugnantia erat superanda: sed potentior est in secundo Adam: prima enim est ut habeat homo iustitiam si velis: secunda ergo plus potest, quo etiam fit, ut velis, & tantum velit tantoque ardore diligas, ut carnis voluntatem contraria concupiscentiæ voluntate Spiritus vincat.* Verum in quo hæc potentior gratia consistat, non explicat, nisi per effectum: quod concupiscentiam superet, & sit auxiliū quo sit consensus voluntatis; contentus Iuliano calumniam impingenti, quasi gratia Christi libertatem tolleret, respondere, ipsam dare libertatem seu hominem liberare à concupiscentiæ iugo: *Si volumus, inquit epist. 107. ad Vitalē, defendere liberum arbitrium non oppugnemus, unde sit liberum: nam qui gratiam oppugnat, qua nostrum ad declinandum à malo & faciendum bonum liberatur arbitrium, ipse arbitrium suum adhuc vult esse captiuum: Responde, quomodo ad declinandum à malo, & faciendum bonum, liberum habebas mus arbitrium, id est liberatum, quando erat sub potestate tenebrarum? Vnde si nos Deus eruit per gratiam sufficientem vel efficacem, ipse utique liberum seu liberatum*

liberatum illud fecit. Quibus & pluribus alijs locis euidentes est, Augustinum nil aliud contendere cum Pelagianis, nisi ut agnoscant necessitatem gratiae sufficientis & efficacis, quâ liberetur à concupiscentiâ hominis arbitrium; non necessitatem gratiae necessitantis liberum arbitrium, sed plus minus illud reducentis ad natuam indifferentiam: quare nec in dubium revocat, cum constet omnium sapientum calculis: negat arbitrium esse liberum sine gratiâ, quia non est liberatum: affirmat passim esse liberum per gratiam, quia liberatum: lib. I. ad simplic. qn. I. quomodo auferat liberum arbitrium, cum dicat, velle adiacet mihi? certè ipsum velle in potestate est, cum adiacet nobis per gratiam; nam sine gratiâ velle bonum supernum non adiacet nobis. Sed quod perficere bonus non est in potestate, pertinet ad meritum originalis peccati, à quo etiam liberamur per gratiam Christi.

19.
Discrimen
auxiliij suf-
ficacis &
effi-
caciis ex
August.

Quod ergo distinctionum auxilij Ad eum quo non, & auxiliij quo hominis lapsi? (certè nec implicitè dixit Augustinus, gratiam Christi non posse deseriri ab homine etiam lapsi, seu non esse relata in eius libero arbitrio: *lege de correp. c. 11. & 12. ubi minime pugnat cum Trident. cit. disp seq. n. 40.*) hoc planè discrimen est; quod auxiliū quo includat auxilium sine quo non: auxiliū sine quo non interdum excludit priuatiū auxiliū quo: hoc igitur non opponitur illi, sed componit cum illo unum auxilium efficax; immo id ipsum auxiliū quo identificatur cum auxilio sine quo non, neque auxiliū efficax est ipsum sufficiens & connexum effectui: ita August. de correp. cap. 12. de lumine gloriæ ait, *Hoc adiutorium & quo sit est, & sine quo non sit, quia si data fuerit homini beatitudo continuò sit beatus, & si data non fuerit, nunquam erit, quia nimis lumen gloriæ habet secum conexum effectum beatitudinis seu visionem beatam; que visio si per Dei potentiam suspenderetur, homo per lumen gloriæ haberet tantum adiutorium sine quo non seu sufficiens ad visionem beatam: Ita primo homini, inquit, datum est adiutorium perseverantie, sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset, non quo fieret ut perseneraret; quia neque Adam per liberum arbitrium suspendit effectum perseverantie: Nunc vero Sane lis in regnum Dei praedestinatis per gratiam Dei, non tantum tale adiutorium perseverantia datur, sed tale, ut eis perseverantia ipsa donetur.* En effectum auxiliij efficacis, scilicet perseverantiam. In quo autem efficacia consistat, non explicat, nec ego dispiro. Pro certo habendum, quod efficaciam in primo homine non collocauerit in gratiâ necessitante, ac proinde nec in homine lapsi; quasi Deo omnipotenti media desint, quibus ad consensum allicit libertatem, indifferentiâ ipsius semper incolimi. Aliud certè non contendit Augustinus, nisi quod maior libertas seu liberatio sit necessaria aduersus tot & tantas tentationes, que in paradiſo non fuerunt, dono perseverantia munera atque firmata, ut cum omnibus amatoribus, terroribus, erroribus suis vincatur hic mundus. Quænam illa maior libertas nisi ipsa gratia liberatrix efficaciorque? verum in quo sita illa sit, non enarrat, sed subdit: *Postquam est illa magna peccati merito amissa libertas, seu æquilibriū libertatis per cōcupiscentiæ pondus, etiam maioribus donis adiuuanda remansit infirmitas.* Quænam illa maiora dona sunt, nullibi declarat, credens Catholico sufficere illa agnoscere tanquam specialem Christi gratiam contra Pelagianos, & libero arbitrio antecedentem omnem necessitatem amouere. Quod ipsum est nostræ huius operæ præmium.

20.
Non quod
efficax no-
cessiter li-
berum arb.

DISPUTATIO XXVIII.

De Gratia actuali?

SECTIO PRIMA.

An detur, quid, quotuplex?

NOMINE gratiæ actualis intelligunt Theologi, quamcumque motionem à Deo supernaturaliter inditam, ad finem æternam beatit. promouentem: quæ quamvis duplex sit, intrinseca seu inhaerens, & extrinseca, ut verbi diuini prædicatio, Scriptura sacra, sanctorum exempla, tribulationes, flagella, & cætera, quæ hominem retrahunt à malo, & prouocant ad bonum; de solâ tamen auxiliante intrinsecâ cum Gratia actuali. Patrib. & Schol. disputo. Dupliciter probatur huius existentia: 1. experientiâ, quâ constat, dari in nobis subitos motus, veluti cœlestes coruscat. An sit, prob. 2. Consolationes tua latificanter animam meam: vertit August. Exhortationes tua incundaverant animam meam. Et Ps. 118. Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum. In quem August. Cursus iste, via sunt mandatorum Dei, cordis dilatatio, iustitia est delectatio. Hoc munus est Dei, ut in præceptis eius non timore pœna anguttemur, sed dilectione dilatemur, & delectatione iustitia delectemur. In hanc latitudinem diffunditur caritas in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis. Nequeunt autem isti motus ex naturalibus causis oriri; sive enim se teneant ex parte intellectus, sive ex parte voluntatis, diriguntur in finem supernam. ergo sunt à Deo supernaturaliter in nobis operante, & nobiscum cooperante; cum à nulla alia supernat. causa produci queant. 2. Nequit voluntas creata ^{1. prius} scipiam mouere in obiectum supernum. nisi præmota & excitata à notitia supernat. sed hanc nequit producere intellectus viribus propriis; cum extra sphærâ ipsius sit: ergo immediatè producitur à Deo. Maior prob. sicut nequit voluntas se mouere in obiectum naturale, nisi præmota notitia naturali: ita nec in obiectum supernum. nisi excita notitia supernaturali.

Dices. Possunt huiusmodi motus in nobis excitari, vel ab habitibus infusis, vel à speciebus supernat. relictis ab actibus supernat. præteritis: non igitur immediatè à Deo. Confirm. sunt vitales actus intellectus & voluntatis, qui nequeunt fieri sine effectu concurso potentiae vitalis.

Resp. 1. Saltem primos motus, ad salutem invitantes, in homine infideli nullum supponere vel habitum, vel speciem, à qua possint excitari: ergo saltem isti motus erunt immediatè à Deo, hominem ad salutem vocante. 2. Nullum habitum vim Nullus habere huiusmodi motus excitandi: cum habitus bitus habeat ad instar potentiae; nulla autem potentia vitalis vim primos motus in intellectus excitandi ad primam opera- rationem: non appetitiva, quæ necessariò supponit vol voluntas: nec intellectus, ratis excis cum pendeat in operando à specie, à qua debet ad tandi. operandum determinari. Sicut non potest potentia visiva scipiam ad visionem excitare; sed excitatur à specie, à qua determinatur: ita nec intellectus se ad primam notitiam, nam etiam pendet à specie,

specie, vel à principio extrinseco determinante. Quoad speciem verò reliquam ab actu supernat. præterito, concedo ab illa interdum excitari notitiam rememoratiuam actus supernat. præteriti, quæ sit principium morale consensus supernat, rerum hæc ipsa notitia tribuenda est Deo ut principali cause, utenti tali specie, ut instrumento ad hominis salutem; sicut utitur habitibus infusis ad actus supernat. physicè producendos. Quin arbitrator, Deum peculiari motione huismodi species excitare ad animum circa finem supernaturalem permouendū. Ad confir. cùm dicimus, hos motus immediatè fieri à Deo, non excludimus physicum & vitale, sed liberum duntaxat concursum potentiae creatæ. Vnde dituntur fieri à Deo in nobis, sine nobis liberè, non sine physicè operantibus. Determinamur autem ad illos à Deo necessariò ac physicè prædeterminante, non mediā qualitate, sed actuallī concursu.

7.
Hi motus
sunt in no-
bis, sine no-
bis liberè.

8.
Metaphora
ostium pul-
santis.

9.
A somno
excitantis

10.
Nomen vo-
cationis

11.
Symbolum
lucis ac lu-
minis.

12.
Nomen pr.
miserentis &
misericordis.

Hæc ipsa auxilia actualis gratiæ explicat nobis scriptura varijs metaphoris: 1. cius, qui ostium pulsat Apocal. 3. Ecce ego ad ostium & pulse. Vnde sicut pullus à solo pulsante fit, apertio non sine consensu aperientis: ita licet in potestate humana voluntatis sit, pulsanti Deo per sanctas cogitationes, & pias inspirationes ostium cordis per deliberatum consensum vel dissensum aperire, vel non aperire: in eius tamen potestate non est pijs, & religiosis cogitationibus à Deo pulsari, ut egregiè August. lib. de spir. & lit. cap. 34. Nemo habet in potestate, quid ei veniat in mentem, sed consentire, vel dissentire propria voluntatis est: & lib. 1. de pec. meritis cap. 22. Ut iste credat, ille non credat, propria voluntatis est: sed ut iste audiat, quod credat; ille non audiat, in hominis potestate non est. 2. Eadem declaratur metaphorà à somno excitantis, Ephes. 5. Surge quid dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Porro sicut non est in potestate dormientis, è somno surgere, & euigilare: ita à somno peccati surgere, & ad sanctas cogitationes, piosque affectus euigilare, in potestate peccatoris non est, sed in libera voluntate Dei, vocantis & excitantis, ut eis. August. Sustentibus agit Deus, ut velitas, & ut credamus. Neque enim, ut paulò post, anima rationalis quodlibet arbitrio credere potest, si nulla sit suæ vocatio, cui credat. Profecit & ipsum velle credere Deus operatur in homine, & in omnibus misericordia eius præassenit nos: consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire sicut dixi, propria voluntatis est.

3. Sub nomine vocationis Matt. 20. Multi sunt vocati, pauci vero electi. Ad Rom. 9. Non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia maior seruit minori. Etenim ex August. lib. 1. ad Simplic. qu. 2. Nemo potest credere nisi velit, nemo velle nisi vocetur: nemo autem potest sibi præstare, ut vocetur.

4. Sub symbolo lucis ac luminis Job. 29. Quando splendebat lucerna eius super caput meum & ad lumen eius ambulabam in tenebris. Plat. 118. Lucerna pedibus meis verbum tuum. Ioan. 12. Ambulare dum lucem habetis. Sicut ergo lumen prærequisitur ad ambulandum, ita & diuinum auxiliū ad recte operandū. Leg. B. Grego. lib. 19. Moral. cap. 9.

5. Expressit nomine præuenientis & misericordis, Psal. 58. Misericordia eius præueniet me: ad Rom. 9. Non est volentis, neque currantis, sed misericordis Dei. Hæc eadem auxilia explicat Trident. Ieff. 6. cap. 5. & can. 3. & 4. sub nomine vocationis, illuminationis, inspirationis, excitationis, tactus, motionis; docetque ijs auxilijs nos semper præueniri ad operandū ex dono & instinctu Spiritus S. Imò declarat, ab hac gratia præueniente & vocante

De Fine. Tom. 3.

sum edū esse exordium iustificationis ita adultis.

Scopus Patrum, præsertim Augustini, eiusque sedatorum contra Pelag. & Semipelag. fuit, auctoritate Scripturæ, & ratione ostendere; hæc auxilia pulsantis ac mouentis gratiæ à solo Deo nobis infundi: idè duplex in doctrina August: distinguitur gratia: una operans, altera cooperans; cuius mentionem fecit Prosper in epist. ad August. 10. ante lib. de praedest. operans est, quam Deus operatur, in nobis sine nobis. Cooperans, quæ nobiscum operantibus operatur. Ita Aug. lib. de gra. & lib. arb. cap. 17. Ut ergo velimus, sine nobis operatur, cùm autem volumus, & sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur: & probat ex illo ad Philipp. 2. Deus est, qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate. Etenim ut velimus solus operatur Deus: cùm autem volumus, nobiscum cooperatur Deus.

Atque hæc quoad existentiam diuinorum auxiliiorum, quæ in omnium sent. includunt & vocationem ex parte intellectus, & inspirationem ex parte voluntatis: quibus tanquam motibus primò prius in ordine gratiæ voluntas præparatur ad liberum consensum præstandum. Quia sicut in quoque negotio morali necessariò præcedere debet cognitio aliqua ex parte intellectus, ex qua moueri possit voluntas ad electionem faciendam: ita in negotio salutis æternæ necessariò præcedere debet cognitio supernat. ex parte intellectus, ut ex ea moueri possit voluntas ad deliberatum consensum, ante quem plerumque præcedit indeliberatus motus in voluntate, ut eo facilius & suauius disponatur ad liberum consensum.

Dubium oritur, an primum actu intellexus, Dubium 15: quo à Deo excitamus ad bonum præsequendum, necessariò præcedere debeat auxilium inhærens, quod sit principium & causa illius.

Affirmat Alvarez lib. 8. de auxilijs disp. 74. concl. 16: 1. & cum eo recent. Thomistæ, ex illo principio, quia nulla causa 2. agere potest, nisi præmotæ & applicata à primâ. Confir. 1. alioqui primum auxilium, quod in negotio salutis incipit ab intellectu, non esset à solo Deo, sed etiam à naturâ, contra Arnaud. II. can. 20. ubi contra Pelag. Melita, inquit, in homine bona sunt, quæ non facit homo. Si igitur exordium iustificationis sumeretur ab actu voluntatis intellectus, cùm ille non solum producatur à Deo, sed etiam ab intellectu, initium nostræ salutis non esset à solo Deo, sed etiam à nobis. 2. Deo in negotio salutis gerit se ad instar ostium pulsantis: Apoca. 3. sed pullus effectu solum procedit à pulsante, non ab eo, cuius ostium pulsatur: ergo prima gratia pulsatrix, quæ Deus ostium nostri cordis pulsat, effectu tantum procedit ab ipso. 3. intellectus ex se est incompletus ad actum supernat. eliciendum: ergo completi debet per aliquod principium: sed conaturalius saltem est, completi per principium intrinsecum: ergo:

Negant probabilitus ferè omnes Societ. N. Negat alii Theologi. Fundam. vel hoc auxiliū requiritur ad necessariò, vel ad connaturalius operandum. Non necessariò: cùm omnis efficientia, quæ vitalis non est, cuiusmodi non est efficientia huius quantitatis, immediatè suppleri possit à Deo concursu cooperativo. Non connaturalius: quia cùm hoc auxiliū sit necessariò operativum (ponitur n. ut principium esse & iuuvi primi actu intellexus, qui necessarius est) semper taliter actu in intellectu causaret. Nec posset à voluntate impediti, cùm non pendeat à libertate ipsius, quippe cùm via agendi non habeat dependenter à voluntate, cuius liberum

18.
Ad fund.

Ad confir. I.

2.

3.

19.
Dubitum 2.
NegantAffirmans
verius.

20.

21.

Ad fund.

liberum usum praeuenit. Nec cum aliqua probabilitate dici potest, quod talis qualitas statim desinat cessante actu. Nam vel haec desineret seipsa: & hoc non, cum sit in subiecto connaturali, in quo nullum habet contrarium. Vel corrumperetur a Deo: & gratia dicitur. Adde, quod hoc magis repugnat connaturalitati rerum, quae semel a Deo productae, quantum est de se, semper postulant a Deo conservari. Ad fundam. oppositae sent. neg. antec. si intelligatur de promotione praeuentore: conceditur, si de promotione concomitanti & cooperativa. Ad 1. confirm. nego, primum auxilium inchoans salutem simpliciter esse a nobis, esto non sit sine nobis physicè cooperantibus. Ratio: ex S. Thos. in 2. dist. 28. qu. 1. art. 4. ea tantum dicuntur esse a nobis, quae liberè a nobis sunt, iuxta illud Roms 7. *Iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum:* Cum igitur prima sancta cogitatio non sit a nobis liberè producta, non potest simpliciter dici esse a nobis: alioqui neque per aduersus auxilium primam cogitationem praeueniens, dici posset a solo Deo; quia neque illud sit sine concursu saltem sustentatio animæ. Ita intelligentiam concil. quod tantum contra Pelag. contendit, initium salutis non esse a nobis liberè, aut totaliter. In utroque enim errabat Pelagius, & quod liberè, & quod totaliter esset a nobis personas naturæ vires. Ad 2. nego paritatem de pulsu materiali & spirituali: nam spiritualis est vitalis, qui sive physica cooperatione eius, cuius cor pulsatur, fieri nequit. Ad 3. neg. minor. nam vel haec prima cogitatio excitatur in iusto, & in illo est physicum principium completerum per habitum infusum, qui simul cum intellectu cooperatur Deo, gratis excitanti: vel in peccatore; & quia ille est extra statum gratiae, non debetur ei, ut primos actus supernat. operetus per principium intrinsecum.

Alterum: an homo cum sola excitatione intellectus, absque vilo motu indeliberato voluntatis, possit consensum supernat. elicere. Negant aliqui. Fundam. voluntas est impotens ad inchoandum actum supernat. ergo nisi ille instigetur a Deo, per motionem indeliberatam antecedentem, cuius postea continuatio sit in potestate voluntatis, non poterit voluntas in consensum delibera- tum erumpere. Ego cum Molina in concord. qu. 14. art. 13. disp. 36. vel 37. &c. affrmo. Fundam. ut voluntas consensum supernat. liberè elicere valeat, sufficere excitatio supernat. ex parte intellectus, & compunctionum supernat. physicum inhærens, vel assistens ex parte voluntatis. Antec. prob. Ut voluntas sit potens elicere consensum supernat. sufficit, ut habeat auxilium supernat. in actu 1. paratum. Ut autem liberè possit illum elicere, sufficit, ut id auxilium paratum habeat dependenter a propria libertate, ut eo uti possit, quando libet. Igitur nulla requiritur prævia motio ex parte voluntatis, nisi forte ad facilius & delectabilius consentientem. Antec. ostend. Non ministrum voluntas est impotens ad liberum consensum naturalem, sine concursu generali prime cause, quam ad liberum consensum supernat. sine speciali auxilio Dei: at potest voluntas consensum naturalem liberè elicere, possit tantum naturali excitatione ex parte intellectus, & auxilio generali ex parte Dei, oblato voluntati dependenter a libertate ipsius: ergo etiam poterit consensum supernat. liberè elicere, possit tantum excitatione supernat. ex parte intellectus, & auxilio supernat. ex parte Dei, oblato voluntati dependenter in coagendo ab ipsius libertate.

L'atet ad fundam. oppositæ sent. Est n. volum-

tas impotens actum supernat. inchoare absque principio supernat. vel inhærente, vel assistente, non absque motu indeliberato eiusdem voluntatis, ut probatum est. Neque n. ut consensus supernat. liberè eliciatur a voluntate, debet prius duratione, vel natura inchoari a voluntate, sed sufficit, ut & ab auxilio, & a voluntate simul efficiatur.

Obyc. 1. August. lib. 2. de peccat. merit. cap. 19. qui victoriæ, quam Deus de nostris voluntatibus reportat, faciendo eas consentire, tribuit delectationi & suavitati, quam ipse Deus infundit. Resp. 1. neg. cit. Augus. tribuere victoriæ nostrorum quam delectationum soli delectationi, sed vel delectationi, ratione scientiæ disconveniunt: *Nos autem quantum conscientiam est, sapiamus & intelligamus, si possumus, Domini nosterum Deum bonum ideo etiam sanctis suis alicuius operis iustitia aliquando non tribuere, vel certam scientiam, vel victricem delectationem, &c.* Vocat certam scientiam, ratione infallibilis consensus; ad quem voluntatem huicnam certò mouet: cumq[ue] disputare ex professo nolit Augustinus, in quo formaliter sit gratiæ efficacia & congruitas; constanter autem allerat, non magis latè libertatem a gratiâ Christi quam a præscientiâ Dei, sperit Catholicis liberum campum, ut posse a præscientiâ effectus conditionatè futuri (quo modo disp. 26. n. penult. indicatum) illa in ratione efficaciam complecat per absolutum decretum Dei de tali gratiâ dandâ, quæ prævisa est effectum infallibiliter habitura; idque magis ad mentem August. qui gratiæ efficaciam collocat in congrua cogitatione (lege disp. 26. n. 56.) ac victricem delectatione; quæ ab eodem dicitur alia ac secreta vocatio; ita suadens ut persuadeat; ita agens sensum, ut legi accommodet sensum; ita cor emolliens, ut a nullo duro corde respuatur; ita aptatur vocato, ut illi obtemperet & sequatur: *bona voluntatis effectrix, que facit facere, quia viae conciliandi librum arb. cū gratia.*

Resp. 2. Augustinus explicari potest de delectatione non formaliter, sed causaliter: quia nimis scientia, obiectum honestum congrue proponendo, causat in voluntate delectationem, non præviam, sed comitantem ipsum liberum consensum. 3. etiamsi haec delectatio non sit absolute necessaria, cum possit sine illa voluntas liberum consensum elicere; est tamen interdum necessaria ex suppositione, quia sine illa voluntas non consentiret.

Obycies 2. Non potest voluntas in actibus supernat. in agendo, auxilium supernat. præuenire, sed potius debet ab illo præueniri; præuenitur per motionem indeliberatam: ergo talis motio ad actus supernat. necessaria est. Resp. idem argum. fieri posse de actibus naturalibus respectu auxilij generalis. Quare necesse non est, ut voluntas auxilium sive naturale, sive supernat. sibi antecedenter oblatum, in agendo præueniat: sed sat est, si simul cum illo coagat cum mutuâ quâdam dependentiam, & voluntatis ab illo, & illius à voluntate: quia nec voluntas sine illo physicè coagente, nec illud sine voluntate liberè consentiente operari potest.

S E C.

SECTIO II.

Quid sit gratia adiuuans seu cooperans?

25. **A** Diuuans gratia seu cooperans dicitur respe-
ctu liberi consensus nostræ voluntatis, quam
adiuuat, vel cum qua cooperatur ad ipsius consen-
Duplici ad.
intorio egit
voluntas ad
supernat. sum eliciendum. Duplici autem adiutorio eget
voluntas ad actus supernat. morali & physico.
Morale, est ipsa religiosa cogitatio voluntatem al-
liiens, & pia affectio indeliberata core molliens:
quoniam haec non est adeo necessaria ut prima.
Physicum, est aliquod principium supernat. cum
voluntate concurrens ad consensum supernat.
producendum. Quoad morale omnes conueniunt:
de Physico, 1. sent affirmat, esse habitum eius
actus, ad quem eliciendum voluntas iuuatur. Ut
si voluntas eliciat actum charitatis, gratia adiuuans
est ipse habitus charitatis cum voluntate concur-
rens ad actum charitatis producendum. Si eliciat
actum spei, gratia adiuuans est ipse habitus spei
cum voluntate concurrens ad actum spei elicien-
dum, &c. Ita multi Thomist. quos sequitur Valen.
1. 2. diff. 8. qu. 3. pñ. 3. tit. de Gratia adiu. prop. 3.

Fundam. Fundam. quia vel habitus, ad cuius actum excitatur volun-
tas, est in eo, qui excitatur, & sic ille una cum vo-
luntate concurrit ad actum; vel non est, ut in peccato-
re, in quo non supponitur habitus charitatis,
& tunc prius natura, quam voluntas eliciat actum
charitatis, talis habitus infunditur a Deo, ut possit
cum voluntate ad actum cooperari. Neque enim
putant impossibile, eundem habitum in genere
causæ dispositiæ & meritorie de congruo depen-
dere a suo actu, & simul esse principium efficiens
illius. Sed contrà. 1. repugnat principium effi-
cientis in primâ sui productione meritorie pendere
a suomet effectu. 2. ex Trident. sess. 6. can. 3. hoc ad-
iutorium, quod nobis ad supernat. actus elicien-
dos datur, distinguitur ab ipsa gratia iustificatio-
nis, & consequenter a reliquis habitibus infusis,
qui, ex Concil. cap. 7. cum ipsa gratia iustificante
infunduntur. Sic enim cit. can. definit: *Si quis dix-
erit sine preantrice Spiritus S. inspiratione, atque eius
ad iutorio hominem credere, sperare, diligere, ante par-
nitere posse sicut apartet, ut ei iustificationis gratia con-
feratur &c.* Vbi adiutorium ponitur ut quid con-
distinctum a iustificationis gratia, & consequen-
ter ab habitibus cum ea connexis. 3. non omnis
actus supernat. producitur auxilio habitus: ad
omnem autem actum supernat. requiritur gratia
adiuuans: quia id excedit vires naturæ. Maior con-
stat in peccatore, quando elicit actum supernat.
cuius infuso habitu caret, & aliunde talis actus non
est ultima dispositio ad gratiam, ut ad illum de-
beat prius natura infundi gratia, & cum ea simul
habit, cuius actum peccator elicit.

Hoc casu
gratia ad-
iuuans non
est habitus. 28.
Secunda
sent. 2. Sent. docet, gratiam adiuuantem esse qual-
itatem medianam inter ipsam primam sanctam cogi-
tationem, & liberum consensum voluntatis, a
solo Deo productam, quæ formaliter applicat vo-
luntatem ad operandum, & simul cum ea effectiue
concurrit ad consensum liberum eliciendum, Gre-
gor. in 2. diff. 28. q. 1. art. 3. ad 12. quæ sequun-
tur recentes Thomistæ, in huiusmodi qual-
itate diuini auxiliij efficaciam constituentes.

29. **T**estimonia Aug. ad 2. probat Augustini testimonijs, 1. quod præter
habitum infusos, quos iustus habet, necessarium
quoque est ad recte vivendum distinctum adiu-
torium, ipse testatur de nos. & gra, cap. 26. fine, &

*Arauic. can. 10. Secundum, quod Deus, ut veli-
mus, aliquid operatur in nobis sine nobis, ut idem
de gra. & lib. arb. cap. 16. 17. & lib. 2. ad Simplic.
q. 2. & serm. 13. de verbis Apol. Hoc autem aliud
esse non potest, quam prædicta qualitas. Confirm.
voluntas creata est physicè impotens ad actus su-
pernaturales: ergo prius natura debet a Deo præ-
moueri, ut fiat potens, ad illos inchoandos.*

Sed contrà: 1. quia vel ista qualitas est necessaria
ad consensum eliciendum, ut censem Gregor. van-
de qui eâ caret, earet auxilio ad salutem necessa-
rio; cum in potestate hominis non sit, illam habe-
re, quippe quam solus Deus gratis infundit, quan-
do, & cui vult: vel non est necessaria, & fructu-
ponitur; cum non ponatur nisi propter consen-
sum. 2. Sequeretur, similem qualitatem ponen-
dam esse ad 1. actum intellectus, & motum inde-
liberatum voluntatis. 3. haec qualitas difficilè sal-
uat arbitrij libertatem. Ad testim. August. conce-
do, præter habitus infusos, necessarium esse distin-
ctum adiutorium, quod Deus operatur in nobis
sine nobis: quid autem illud sit, mox constabit ex
nostra sent. Ad confirm. patet ex secl. præced. dub.
2. ubi dixi, voluntatem ad actum supernat. elicien-
dum physicè compleri extrinsecè virtute Dei,
supernaturaliter cum eâ cooperante.

3. Sent. assertit, gratiam adiuuantem esse ipsam
virtutem diuinam assistentem, & cooperantem
cum voluntate creatâ, præmotâ & excitatâ per
auxilium præueniens. Fundam. nomen Gratia,
optimè in Deum quadrat: & Deus ut principalis
causa adiuuat nostram voluntatem ad actus super-
nat. Ergo optimè gratia adiuuans quadrate potest
in virtutem diuinam assistentem, & nobiscum coo-
perantem. Quod probabile putat Suarez lib. 3. de
auxilijs cap. 4. fine. Sed contrà: licet hoc absolute
verum sit, non est tamen Concilijs & Patrib. con-
forme, qui de Gratia adiuuante & cooperante lo-
quuntur, ut de dono creato nobis inherente. Au-
gust. lib. de prædest. sanct. cap. 10. gratiam vocat,
ipsam temporalem donationem: & Trident. sess. 6.
cap. 5. & 16. aperte supponit, gratiam adiuuan-
tem esse quid creatum nobis inherens, dum do-
cet, Christum iugiter illam in ipsis iustificatos in-
fluere, ut caput in membra, & vitæ in palmitæ.

4. Sent. docet, gratiam adiuuantem esse ipsum
concursum comitantem, seu cooperativum Dei, *Opere*
quo voluntas ipsa iuuatur in consensu eliciendo.
Hanc probabile censem Suarez lib. 3. de auxilijs cit.

Verum obstat, quod gratia adiuuans, ut sic for-
maliter constituitur per respectum efficiens: con-
cursus autem cooperativus Dei non est efficiens
respectu consensus: nec efficiens adiuuat volun-
tatem in ordine ad illum, cum sit actio Dei, quæ
est tantum via ad terminum. Vnde non propriè in
hac sent. explicitantur Concilia & Patres loquentes
de gratia adiuuante, ut de causa efficiente, ut Mil-
lenie. can. 4. 5. & Trident. sess. 6. cap. 16. ubi gratiam
comitantem, quæ est eadem cum adiuvante, ap-
pellat virtutem: virtus non actionem sed princi-
pium agendi importat. Confirm. Trident. sess. 6.
cap. 5. docet, quod possit homo inspirationem in-
se receptam, quam paulò ante appellauerat gra-
tiam adiuuantem, a se abiijcere, nempe in ordine ad
liberum consensum. Nequit autem homo con-
cursum Dei in se receptum in ordine ad conse-
sum abiijcere: quia concursus essentialiter inuo-
lit ipsum consensum: proinde implicat, illum
semel receptum abiijcere, alioquin abiijceret, &
non abiijceret.

5. Sent. affirmat, gratiam adiuuantem esse mo-
tus

tus vitales & indeliberatos intellectus & voluntatis, quatenus voluntatem adiuuant ad deliberatum consensum eliciendum: *Molin. in Concor. qu. 14. n. 13. disp. 36. M ascaren. opus. de auxiliis. Vasquez. 1. p. disp. 88. cap. 9. & 1. 2. disp. 185. cap. 9.* Quod sententia intelligi potest, vel quod gratia præueniens, quæ est prima sancta cogitatio intellectus, & indeliberatus motus voluntatis, dicitur adiuuans eo quod non tantum moraliter, sed etiam physicè voluntatem adiuuat ad deliberatum consensum eliciendum: vel quod tantum moraliter voluntatem adiuuat, allicioendo ipsa propositione obiecto, & invitando per delectationem, quam secum fert motus indeliberatus ad liberū cōlensum.

37. In priori sensu afferitur à *Molina*, & *Mascaren.* in posteriori à *Vasquez*, & mihi prob. 1. quia probabilitus puto, actus vitales non esse physicè actiones aliorum actuum vitalium. 2. quia non semper est necessarius eorum moralis concursus. Primum constat respectu liberi consensus, cuius habitus supponitur in coaffectante: tuoc enim sufficiens principium physicum est habitus ipse, cuius actu voluntas elicit, ipsi voluntati inhærens. Secundum patet: quia nequit voluntas consentire, nisi moraliter mota & affecta ab obiecto, mediā notitiā ipsius. 3. *Triden. fess. 6. cap. 10.* docet, fidem cooperari bonis operibus, ac proinde fidem dici gratiam cooperatorum; & tamen fides, cum in cognitione consistat, non nisi moraliter concurrit ad opera bona.

38. *Differentia gratie adiuvantis ab excitante* Est igitur gratia adiuuans ipsa præueniens, quæ moraliter mouet voluntatem ad consensem, & facit illa infallibiliter consentire. Vnde munere tantum & respectu differt à præueniente. Præueniens n. dicitur, quia tempore, vel naturâ antecedit liberum consensum: excitans, quia se ipsâ formaliter ratione obiecto, quod proponit, mouet & allicit ad consensem: adiuuans, quia cum illâ simul liberum consensum moraliter cooperatur. Ex *Triden. fess. 6. cap. 16.* ubi non videtur distinguere gratiam præuenientem à comitante seu adiuuante, & subsequente, nisi tantum officio & respectu: *Quæ virtus bona eorum, nempe iustificatorum, opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur sc. antecedit præueniendo, comitatur cooperando, subsequitur ad extequationem operis impellendo.* Ex *August. lib. 83. qu. 68.* *Vocatio autem meritum voluntatem operatorum.* En quo pæcto gratia excitans, dicitur adiuuans, quia nimis voluntatis consensu operatur.

39. *Oriens. dif. sculias.* Vna difficultas: voluntas non solum eget adiutorio moralis, sed etiam physico, ad eos præsertim actus, quorum habitu caret: ergo adiuuans non solum dicitur illa, quæ moraliter, sed quæ physicè voluntatem iuuat: datur n. voluntati, ut eas iuuet ad consensem. Vnde sicut non est completa voluntas per solum adiutorium morale: ita nec est completa & sufficiens gratia adiuuans, quæ tantum moraliter voluntatem iuuat. Resp. Voluntatis adiutorium definiti, prout de illo Concilia & Patres loquuti sunt: sic gratia adiuuans non distinguitur à præueniente, quæ moraliter tantum voluntatem adiuuat, nec propterea doctrina eorum est menca, quia ad physicum adiutorium non se extendit; illud n. subintelligitur in adiutorio moralis, quod voluntatem moraliter iuuando, simul physicum exigit adiutorium: quod vel est habitus in eo, qui illum habet, vel virtus diuina nobis assistens, habitus defectum supplens in eo, qui habitu caret.

40. Definiendo adiutorium voluntatis adæquatè & secundum se; dico; illud non solum consistere in gratia præueniente, voluntatem moraliter adiuuante, sed etiam in habitu physicè cooperatorante, vel

in virtute diuinâ nobis assistente, & vicem habitus adiutorii gerente. Suppono autem ex Orthodoxâ fide grataitatem Christi specialem, medicinalem, sanantem, aliud ab adæquato hoc voluntatis adiutorio non includere, nisi id ipsum adiutorium abundantius, congruentiusve quocumque modo, de quo non disporto: quodcumque tamen illud sit, ex Augustino descendit est, id ipsum posse deseriri ab homine lapso, ut ab integro, eiisque posse liberum arbitrium resistere, non ipsum ab eo necessitari antecederet: id inquam conformiter Tridentino fess. 6. ca. 5. expressè definiēti; tangentem Deo cor hominis per Spiritus S. illuminationem, homo inspirationem illam recipiens abijcere potest: & can. 4. Deo excitanti ac vocanti dissentire potest, si velis: conformiter Senonensi decreto 15. Nec denique tale est huicmodi erubentis Dei auxilium, cui resistere non possit. Qui termini æquipollent terminis Augustini de auxilio Adæ, cuius tale erat adiutorium, quod desereret, cum vellet, & in quo perseneraret, cum vellet; ut disp. præced. a n. 17. qui autem sensus est verborum Augustini de primo homine, idem est (teste etiam Galvino) Tridentini de homine lapso: neuter sanè ad sensum diuisum aliquove torquendus est.

S E C T I O III.

Quid sit auxilium sufficiens ut ab efficaces distinguitur?

Q uoniam vocatio diuina, quæ nos subinde ad pœnitentiam invitat, cor nostrum pulsando, non semper, defectu nostræ cooperationis, effectum sortitur; duplex Theologi præueniens distinguunt auxilium: efficax, quod suum effectum sortitur: sufficiens, quod effectu caret, quem tamen habere posset. Colligitur ex Augst. de correp. c. 12. aliud est adiutorium sine quo aliquid non sit; aliud est adiutorium, quo aliquid sit: quasi diceret, aliud est auxiliū sufficiens tantum, aliud efficax, ut disp. præced. n. 16. Ut autem hæc duo membra non coincidunt in unum, nam sub aliquâ ratione omne efficax est sufficiens, quæ vires pæbent sufficientes ad agendum, accipiendo est sufficiens, quæ formaliter includit negationem effectus, quem poterat habere: Contingit enim sèpissimè totam gratiæ machinam reddi inanem, dum voluntas libera levissimum nutum non adiicit, quasi nec extremo digito, nec minimo flexu attingere vellet pondera gratiæ, perapè licet à Deo collocata. Quæ etiâ attingat, & gratia sufficiens reddatur efficax, non est cur glorietur homo in se, sed in Domino, qui ex peculiari benevolentia & certâ præscientia pondera gratiæ accommodauit voluntati tam congruè, ut per hæc aliceretur libertas ad exercitium, nullâ necessitate pœuiâ, ut disp. 6. n. 39. Indagandum modò, in quo formaliter gratia sufficiens consistat.

Thomistæ recentiores cohæterer ad sua principia docent, de ratione sufficiens auxiliij, & ut ab efficaci distinguitur, non esse pæbere omnia, quæ auxiliij sufficiens per modum actus 1. ad effectum producendum necessaria sunt, sed solum conferre principium de se proportionatum ad actu; *Alarez de auxiliis* disp. 73. concl. 1. Affirmant igitur, peccatores cum sola pœuiâ excitatione morali ad pœnitentiam, absque physicâ pædeterminatione ad eadem, quæ tamen necessariae putant, ut pœrium & proximum complementum ad actu pœnitentie elicendum, habere sufficiens auxilium, ut possit, si velit,

Respondent:

44.
Probant 1.45.
Secundò.46.
Contra
principali-
ser

47.

Refutatur
responso eo-
rum

velit, pœnitere; adeo ut illi ad culpam imputetur, si non pœniteat. Quod si illos urgeas, complementum hoc esse ex necessariò præquisitis ad agendum, ita ut sine illo impossibile sit, potentiam in actum exire; & illud habere, vel non habere, non esse in potestate hominis, sed Dei gratis conferentis: ergo sine illo non poterit homo habere sufficiens auxilium ad pœnitendum; ac proinde non imputabitur illi ad culpam, si non pœniteat. Respondent, esse in potestate hominis tale complementum impedire, & consequenter illi ad culpam imputari, si non pœniteat.

Probant 1. quia plura requiruntur ad actu operari, quam ad posse operari: ergo bene stare potest, quod quis habeat omnia requisita, quibus re ipsa possit operari; si velit, absque eo quod habeat omnia prærequisita, ut actu operetur. Vnde August. lib. de correp. cap. 11. duplex illud distinguit adiutorium, alterum, quo quis potest, si velit; alterum, quo de facto in bono perseveret: atque hoc est abundantius & uberior illo, quod Deus nunc confert Sanctis per Christum, quod non contulit primis parentibus. 2. Quia sicut potentia visiva est sufficiens principium ad videndum, etiam si nunquam actu videat sine lumine obiectum, collustrate: ita auxilium sufficiens ad operandum est illud, quod de se reddit hominem potentem in suo genere, etiam si ad actu operandum sit simpliciter necessarium aliud auxilium prærium, quod facit, ut homo actu operetur.

Hæc sent. videretur pugnantia loqui: nam de ratione auxilij sufficientis, ut ex nomine ipso constat, est præbere quidquid per modum actus 1. ad operandum necessarium est, ita ut per solum liberum arbitrium sit, quod minus in actu prodeat: alioqui si aliquid illi deesset necessarium per modum actus 1. non posset illi ad culpam imputari, si actu 2. non producat. Nam qua ratione mihi poterit ad culpam imputari, si currente præcepto de contritionis actu, illum non eliciam, ad quem eliciendum necessaria est diuinam motio ut principium & concausa actus, sine qua impossibile est, contritionis actu a me produci, nec in mea potestate sit, talem motionem habere? Neque satis est potentia remota, quæ simul cum motione diuinâ, si adesset, contritionem produceret, ut eius omissione mihi sit culpabilis. Nam sicut per solam potentiam naturalem non est homo potens ad actus supernat. ita nec per solum auxilium sufficiens ab aduersariis explicatum: semper. n. quis dicitur impotens ad actu producendum, siue careat toto cōprincipio actus, siue careat parte tantum huius cōprincipij: semper. n. caret aliquo, siue quo non posset, si vellet, in actu prodire. Cum igitur tale complementum sit necessariò requisitum, per modum actus 1. ad actu 2. producendum, non poterit homo sine illo re ipsa dici potens, potestate requisita ad meritum, vel demeritum.

Cæterum quod huius sent. authores respondent, nempe, id est hominem cum solo auxilio sufficienti, non seruando præceptum peccare, quia saltem in potestate ipsius est, impedire motionem efficacem Dei, ad actu præceptum necessariò requisitam. In primis tacite nobis concedunt, auxilium sufficiens, ut ab ipsis ponitur, non esse revera per se & proximè sufficiens ad effectum producendum, & ad culpam fundandum: nam si illud ex se sufficiens esset absque ordine ad aliud auxilium, per se ipsum absque alio auxilio sufficienti vires præberet ad operandum. Propterea. n. ebrius non habet sufficiens principium ad præcepta seruanda,

quia omissione actus præcepti non est culpabilis ebrio, nisi per ordinem ad principium sufficiens, quod habuit vitandi ebrietatem.

2. Hæc ratio pugnat cum ipsorum principijs. Secundò reiçitur. Nam ipsi putant, nihil creaturam efficere posse, nisi à Deo præmotam & applicata. Igitur nihil ex se facere potest humana voluntas ad huiusmodi complementum & applicationem prouerendam, cum nec aliquid efficere possit, nisi præmota & applicata, & hæc præmotione applicatione quæ positâ, impossibile est, ut non operetur. Aut igitur humana voluntas impedit efficacem motionem Dei, non operando cum auxilio sufficienti: & hoc dici non potest, quia sine præviâ applicatione & motione, quam negat auxilium sufficiens operari non potest: aut opponendo obicem peccati, quod aduersarij frequentius dicunt: & hoc, tametsi apparenter dictum videatur, se tamen verâ in eorum sent. difficultatem non soluit. Nam neque ad peccandum valet homo, nisi præmotus ad entitatem ipsam actus peccaminosi: quâ præmotione positâ, sicut impossibile est, hominem non operari, ita in potestate eiusdem non erit, à peccato se abstinere.

Dico auxilium sufficiens includere omnia, quæ ad actu 1. ultimò completum necessaria sunt: ita ut si homo cum tali auxilio non operetur, non sit defectus alicuius cōprincipij ad actu prærequisiti, sed solius liberi arbitrij, nolentis cum tali auxilio operari: alioqui non posset omissione actus ad culpam imputari. Ratio: auxilium sufficiens non darur ultimatè tantum ad posse, tametsi hic sit formalis effectus ipsius, quem immediatè confert subiecto, cui inest; sed ad agere, ad quod ut ad finem ultimò dirigitur. Præcepta enim ob quorum obseruantiam sufficiens auxilium datur, non obligant tantum ad posse, sed ad ipsum agere; quod, præterius fluxum gratiarum, requirit cooperacionem liberi arbitrij. Igitur auxilium sufficiens includere debet omnia, quæ per modum actus 1. ad agendum necessaria sunt, non tantum remotè, sed etiam proximè, ut si velit, re ipsa possit cum eo operari actu. Non est de ratione auxilij sufficientis, includere actualem concursum Dei: talis enim concursus non est ex necessariò prærequisitis ad agendum, cum sit ipsa actio, quæ formaliter in voluit liberam determinationem voluntatis. Est hic de ratione auxilij sufficientis, ita paratum Dei concursum habere, ut in nostra potestate sit, illum actu ponere, vel non ponere: alioqui cum ille necessarius sit ad actu exercendum, si in liberâ potestate nostrâ non esset, illum actu ponere, vel non ponere, non posset ratio sufficientis auxilij saluari. Est hic concursus in nostra potestate, si Deus ita illum nobis in actu 1. offerat, ut ex libertate nostra pendeat, illum actu 2. poni, vel non poni.

Præterea eis de ratione auxilij sufficientis non habere, habere omnia in actu, quæ ad operandum per modum actus 1. requiruntur, est tamen de ratione eius, habere hæc omnia saltem in potentia, ita ut in potestate nostra sit, ea habere, vel non habere. Vnde quamvis interdum homo non habeat modum actus 1. quiescat, etiam in sua potestate, habet tamen in sua potestate, hæc ipsa à Deo impetrare, quibus possit præceptum seruare. Quod aperte docuit Trident. s. 6. cap. 11. Dens impossibilia non inbet, sed iubendo monet, & facere quod possit, & petere quod non possit, & adinnot, ut possit: manifestè supponens, etiam aliqua ad posse requisita, quæ non sunt actu in nostra potestate; esse tamen in nostra potestate, ea à Deo impetrare, quibus impetratis, actu proximè valeamus, quæ antea non

Diss. XXXIII. De Gratia actuali? Secio III.

etiam voluntate poteramus. Quæ doctrina longè diueria est ab ea, quam aduersarij tradunt. Nam in eorum doctrina ne remotè quidem in nostrâ potestate est, habere ea omnia, quæ per modum actus i. completi necessaria sunt. Siquidem in nostrâ potestate, ne quidem remotè est, efficere aliquid, ut ea impetraremus; cùm ad omne id, quod humanum arbitrium operatur, prærequiratur physica præmotio, quâ Deus ex se independenter à nostra voluntate confert, quando, & cui vult.

53. Hanc sent. aperte confirmant Scripturæ, quibus Deus testatur, se fecisse quidquid debuit, vt peccatores conuerterentur: *Isaia 5. Quid est, inquit, quod debui ultra facere vinea mea, & non feci?* at quo pæco dici potest, Deum non debuisse ultra facere, si physicam præmotionem, quæ est proximum complementum ad conuersionem peccato-
ris necessariò prærequisitum, non dedit?

54. Nota diligenter. At codem modo, inquires, neque facit ultra quod facere potest Deus, non dando gratiam congruam, sed tantum sufficientem. Verum dispar est ratio de gratiâ congruâ, & physicâ præmotione. Gra-
tia enim congrua non est necessaria ad operandum antecedenter, & ex parte principij physici, sed tantum consequenter, & ex suppositione, quod nolit voluntas cum sufficienti gratiâ operari. In sent. aduersi, gratia efficax est necessaria antecedenter, & ex parte principij physici, cùm requiratur ut proximum & ultimum complementum principij operatiui.

55. Ad fund. opposita. At fund. oppositæ sent. concedo, plura requiri actu in eo qui operatur, quâm qui tantum potest operari. Nam qui operatur requirit actualem concursum, quem non requirit, qui tantum potest operari. Eadem tamen, quæ actu habet qui operatur, habere debet saltem in potentia, qui potest operari: cùm operari non sit aliud, quâm actuare ea, quæ sunt in potestate operantis. Vnde omnia, quæ per operationem ponuntur in actu, supponi debent in potentia operantis. Neque August. ali-
quid contra noscit. loco docuit: Sed tantum distinxit duplex illud adiutorium gratiæ, quo, possumus, & quo de facto operamur, quod nos vltro admittimus; semper enim auxilium, cum quo de facto operamur, est maius, etiam antecedenter ad actualem concursum, quia saltem includit maius beneficium in ratione doni, quia datur in ordine ad effectum, quem, ex præscientiâ Dei, est infallibiliter operaturum. An autem illud, cum quo possimus, & de facto non operamur, requirat vltius complementum, ut in actu prodeat, nihil eo loco, vel alibi August. expressè. Imò vltius complementum non requiri, non obscurè indicat eod. c. 11. Est quippe in nobis per banc Deigratiā in bono recipiendo, ac perseveranter tenendo non solum posse, quod volumus, verum velle, quod possumus: quod non fuit in homine primo: vnum enim horum in illo fuit, alterum non fuit. Vnde sic arguo: id est in nobis, quod Adæ defuit: at per August. nullum complementum quo actus primi defuit Adæ: ergo in nobis nullum complementum actus primi quo deest, cùm non operamur: & alibi: cur hunc trahat, & illum non trahat, cur huic ita suadeatur, ut persuadeatur, non alteri, nullibi responderet, deesse ex parte Dei auxilium quo, aut moralem prædeterminationem, vel aliud complementum actus primi, quæ fuisset sincera & formalis responsio, si vera: sed mauult exclamare. O altitudo sapientie & scientie Dei, libertatem ita explorantis, ut norit infallibiliter, quod gratia ipsam, illæsâ indifferentiâ, flectet: hinc innestigabiles via eius. At nec in-

differentiæ mentionem facit Augustinus, inquis; *Indifferen-*
ergo illam non agnoscit. Sed contrà: nam nec no- *tiam ag-*
wins indifferentiæ vtitur, cùm de libertate Ange- *noscit.*
licâ, ac protoplasti sermonem facit: cùm tamen ibi illam maximè agnoscat, testibus aduersarijs ipsis, & ipsam per magnas arbitrij vires ipsumque liber-
tatis æquilibrium intelligit: ergo per immutatas arbitrij vires ipsam indifferentiam moralē, vel physicam non perdit: cùm magis & minus non perdat speciem, aut rei naturam, sed ipsam astruit, pondere concupiscentiæ ab æquilibrio deiecit, quæ tamen per vires gratiæ seipsum possit in integrum restituere. Hoc, nec aliud explicat Augustinus, similitudinibus vicens, quæ ne claudent, ad verum sensum erigendæ sunt.

56. Ad 2. de visione. Aut lumen est concausa visionis, sicut species ipsa coloris; & sine illo ocu- *Ad 2. de*
lus non est ultimò & proximè completus ad vi- *visione pa-*
dendum, non minus quam sine specie ipsa coloris. Aut non est comprincipium visionis, sed tantum conditio ex parte obiecti, quod vt videatur, debet collustrari: & tunc, præterquam quod dispar est ratio, cùm motio diuina requiratur ex parte principij operatiui; adhuc sine lumine potentia visione dici non potest simpliciter completa ad viden-
dum: quia potentia completa ad operandum non solum includit ea, quæ requirit per modum principij actiui, sed etiam quæ requirit per modum conditionis ad operandum requisitæ. Non n. est completa voluntas ad operandum, nisi postea præ-
viâ notitiâ obiecti; esto hæc tantum requiratur ut conditio. Ratio: ex Arist. 9. Metaph. c. 2. potentia proximè ad operandum completa, est illa, quæ habet quidquid requirit per modum actus i. siue illud sit causa, siue conditio: nec est proxima potentia, cui vel aliquid addendum, vel demen-
dum est: siue enim sit defectus causa, siue conditio, semper reddit principium simpliciter im-
potens ad operandum.

57. Obiectio. Auxilium sufficiens includit negatio-
nem actus 2. sed æquè impossibile est, operari cum eo auxilio, ac sine motione diuina proximè complete principium operatiuum. Resp. neg. minor. Motio enim diuina per aduersi, requiritur ut physicum complementum actus i. cuius collatio pen-
det à sola voluntate Dei. Negatio actus non con-
iungitur cum auxilio sufficiendi ex natura rei, qua-
si sit quoddam auxilium eius naturæ, cui coniuncta sit negatio actus 2. sed dicitur talis negatio in-
cludi in tali auxilio ex defectu tantum cooperati-
onis humanæ: quâ suppositione factâ, sequitur
impossibilitas tantum consequens, seu effectus, quæ includit liberam determinationem creaturæ;
non antecedens, seu causa, quæ tollit libertatem
creatüræ, ut cum tali auxilio homo operetur.

58. Ex his constat, cur auxilium sufficiens, quod nunquam ad actuum reducitur, non sit frustaneum: Cur auxi-
lium sufficiens est sit frustanea ea potentia, quæ nunquam re- *lium suffi-*
ducetur ad actuum: quia auxilium sufficiens non sit frusta-
re est potentia aliqua, quæ posita in homine nun- *nunquam.*
quam sit ad actuum reducenda; sed vitalis quedam
excitatio, quæ ex suppositione liberæ non coope-
rationis creaturæ, dicitur carere actu 2. cùm tamen
eadem excitatio alteri, vel eidem homini alio tem-
pore data habitura esset effectum. Nec ea frustra
ponitur: quia sine illâ non est simpliciter potens ad
operandum: ac proinde ut omission actus libera sit,
& ad culpam imputetur, talis motio necessaria est.
Quare etsi auxilium sufficiens det homini posse
si velit, non det velle quod potest, non est tamen, ut
Hæretici garriunt, monstrum gratiæ, sed infinitę
bonitatis

Complem.
vltius
August.
non requi-
rit

*Cum non
inutile sit*

*Ipsius ali-
quo sensu
efficax*

*Corruptionis
optimi pessimi-
ma.*

*Quis negat
auxil. sufficie-
ss. minoris
damnatio-
nis?*

bonitatis profusio, que solem suum oriri facit super iustos & iustos, tametli in iusti sole male vtrantur, quod peius est, quam non vi. Nec inutilis est reparationi hominum illa gratia, nisi ab euentu & per hominum malitiam: immo aliter utilis esse non potest specie & statu conditione liberi arbitrij, quod gratiam necessitari non exigit, dum in via est ad meritum & præmium, quam si subjiciatur (sano sensu) vtili libertatis. Quod libertatis vslui subest, inutile quis dicat? certe non Augustinus: ait quidem de gra. & lib. arb. c. 15. Tunc utile est posse, cum volumus: id est utile in actu 2. non ait absolute ac simpliciter: Inutile est posse, cum volumus: cum utilessimum sit in actu 1. ad meritum & præmium; licet inutile sit in actu 2. ex vicio libertatis, concusse, & per accidens, id quod per se utilessimum est. Cum igitur libertati utile sit, verâ utilis acceptio, possit libere seu si velit, nec aliud posse obtigerit naturae integræ & innocentia, quam si velit; ex August. infra cit. nec auxilium datum Adæ dicatur inutile, licet ipso non sit vslus: multò minus dicitur damnationi ipsius dñtataxat deseruisse, aut peccato faciendo, licet ex malitia Adæ peccatum pullulauerit, & ex non vslu gratiae, vbi aliud constat de intentione dantis Dei: sed rectissime dicitur datum ad saluandam Dei bonitatem, sapientiam, iustitiam erga creaturas liberas nobilissimamq; quas ad imaginem suam condidit: immo auxilium Adæ dici possit efficax ad complendam libertatem hominis eleuati ad finem supernat. vt possit illum assequi, adeò vt sine isto sufficienti Adæ auxilio integra eius libertas non fuerit, nec culpa ipsi imputari potuisset, dicente August. de corrept. c. 11. non utiq; sua culpa cecidisset, si defuisse adinatorum, sine quo stare non posset; consequens hinc est, vt natura lapsa sibi non blandiatur de infirmitate & insufficientia seruandi legem, quasi expectare auxilium Dei necessitans, vt liberum arbitrium consentiat; sed qui sapit, gratiam sufficienti utatur, ipsamque reddat efficacem; caendum sanè, ne homo ira sit Deo ingratus, vt gratiae auxilia innumera dicat simpliciter & per se inutilia, que ipse homo suo vicio reddit inutilia, & inefficacia, vt reddidit Adam: nec ita se abiijcat, vt concupiscentia mancipium se fingat, cui per vires sufficientis gratiae potest imperare, si seruire nolit. Nec vllus mortalium dicat, sibi frustra mortuum esse Christum, à quo nec sufficientia auxilia impetrat, adeò vt saluari simpliciter non possit: multò minus credat auxilium sufficientis, quale habuit Adam, peccatis faciendis, maioriq; damnationi tantum deseruire, licet ex malitia inertiaq; accipientis ea pullulent, sicut ex corruptione optimi pessima quæque: cum longè alia sit intentio Dei dentis, vt fuit in Adam; scilicet completere libertatem, quam creat quotidie eleuata ad finem supernat. etiam post lapsum Adæ, saluare suam bonitatem & sapientiam erga creature liberas, & ipsam vindicare ab iniustitia; cum intelligi non possit verè reus culpe, & ignis eterni, homo qui supplicia atrocissima vitandi caruerit sufficienti potestate: ad quos fines assequendos semper efficax dici potest ipsa gratia sufficientis seu carente effice saluis: & hoc ipsum auxilium sufficientis eligeret tota natura, si ei daretur optio, vt dignitatem suæ ac libertati restituueretur, potius quam auxilium necessitans paucos, cæteros deficiens totaliter, seu nullum plerisque. Si quis auxilium sufficientis non malitiam nullum, ac libertati sue indifferentiam abnegat, sibi persuadens, defectu illius minorem secundum damnationem incursum, nec maiorem quam parvorum, attendat illud Matr. 25. It; maledicti

in ignem eternum, qui parvens est diabolo & Angelis eius, qui cum indifference voluntatis, & gratia sufficiente peccauerunt l. F. Sylvius to. 3. Variarum res. v. libertas ad 4. non est paratus parvulus, qui aliena libertate peccatores consentur: illos qui cum gratia sufficiente peccaverunt, hominesque qui sine illâ, eodem igne, aut atrociori hostorueri, & quum non est. Nam nunc quibus deest tale admotorum, ut parvulus, iam pena peccati est, ait supra August. quasi diceret, alia ignis atrocissima ijs non est timenda. Hanc cæterasque Catholicas veritates omnis qui audit à Patre, nec tantum audit sufficienter, sed & discit re ipsâ efficaciter, venit ad Christum. Hæc enim est Christi gratia peculiaris, quâ datur possibilitas profeccus non tantum, sed cum eo voluntatis affectus, & actionis effectus. Eadem autem gratia prout sufficientis est positivè dat ipsum voluntatis effectum & actionis effectum: licet prout sufficientis est negatiuè, seu prout virtus liberi arbitrij non habet effectum effectumque, utrumque negat per accidens, & per hanc negationem à libero arbitrio 60. positam distinguitur gratia sufficientis à scipâ ut Negatio di- efficaci seu congruâ (licet non differat intrinsecè singuit seu entitatiuè) sc. tum penes actum 2. quem effi- cax importat connexum, tum penes actum 1. ex- trinsecè ordinemq; ad consensum sub conditione futurum, non viribus liberi arbitrij, sed gratiae; & absolutum decretu Dei de dandâ illâ ijs circūtan- tias, quibus preuisa est operatura; ut disp. 26. fine.

Dices: ponere & non ponere effectum, sunt dif- ferentiaz voluntatis, non gratiae. Resp. ponere & non ponere effectum naturalem seu actum natu- ralem, sunt differentiaz voluntatis, concedo: non ponere actum supernat. est differentia voluntatis; etiam concedo, quia voluntas est totalis causa defi- ciens à positione actus supernat. Ponere actum su- pernat. est differentia voluntatis aut naturæ, nego; hec n. est propria differentia gratiae, que dat sim- pliciter posse, ponitque totam supernaturalem actum, quam liberum arbitrium non attingit for- maliter, sed solùm materialiter, & formaliter tan- tum sub ratione præcisa à naturalitate & supernat. prout vitalis actus est, non prout talis vel talis in specie. Igitur cum causa, que non producit natu- ram, non possit dici principalis causa naturæ; mul- tò minus liberum arbitrium dicitur principalis causa actus supernat. cum supernaturaliter for- maliter non attingat, sed determinat tantum ad vi- talitatem in specie & ad exercitium, ad quod suffi- ciunt vires naturales, per gratiam obedientialiter eleuatae. Quapropter diuisione gratiae in sufficientem seu inefficacem & efficacem, est diuisione eiusdem potentias principalis in operantem propriâ virtute, & non operantem vitiæ. concusse minus principali, non suo.

Obiecies: Ecclesia nunquam petit à Deo filijs suis posse seruire, sed ipsum velle couerti, credere, diligere, præcepta seruare, perseverare &c. Vnde si poris obie- que sciret Ecclesia motibus gratiae vehementissimis & io. præueniri & excitari, nondum ratiōne re ipsâ velle, vel credere, vel facere, non desineret pro ipso ora- te, donec eum Deus re ipsâ conuerteret. Item si ex duobus equaliter excitatis, unus crederet, alter in suâ incredulitate persistaret, peculiares gratias ageret ille qui crederet Deo, tanquam qui peculia- ri beneficio sibi fidem inspirasset. Vnde August. de prædictis SS. cap. 8. Quid oramus, inquit, pro nolentibus credere, nisi ut Deus in illis operetur & velle? Ergo gratia non semper est præsens, nec in potestate hominis: nam quid stultius, quam orare ut facias, quod in potestate habes? hoc est, quod potes fa-

cere;

Catholica
Reſp.

Ecclesia
gratiam
congruam
peſicit.

I. diſp. 4.
ſect. 1. & 2.

S. Thom.
authoritas.

cere, si velis: qui est effectus proprius sufficientis gratiae. At dicendum omnino est, etiam post Ad legatum preparari a Deo & offerri darique hominibus gratiam sufficientem, per quam infideles ad fidem conueriti, peccatores a peccato resurgere, precepta seruare, peccata vitare, & in iustitia perseverare possint, si gratia ipsi non deficit, eique non resistant, quae tamen efficax non sit, quia per eam seipsa non conuertuntur: ita ut tale adiutorium de homini posse simpliciter ex parte gratiae, nullam conditione desiderata ex parte gratiae, aut Dei, et si desideretur ex parte liberi arbitrij cooperatio, seu determinatio ad exercitium, seu usus gratiae, ut homo velit per ipsam gratiam, quod potest. Ad rationem. Rely. ut diſp. 6. n. 39. meritum Ecclesia petit filii suis ipsum velle, quia Deus est, qui dat velle & perficere per gratiam libertati congruam, non necessitatem: quam congruam non semper est natura, qui vehementibus gratiae motibus excitatur, dum non cooperatur: plerumque nec satis copiosa est nactus, ut meritum pro illo oret Ecclesia, licet sciat illi non esse sufficientem: ut pro eo gratias agit, qui gratiam congruam est nactus, quia maximum indebitum & peculiaris doni, quatenus est conexa cum affectu, etiam si sit par in entitate alterius gratiae, quae sufficit in actu 1. deficit in actu 2. in eo, qui non credit. Id oramus, ut congruam cuique gratiam deus, non copiosam duntaxat, nemus sufficientem: quae gratia non est in potestate hominis, una praeterea aliâ, etiâ quam quisque habet, possit reddere congruam & efficacem, ut causa partialis ipse est. Libertas tamen, quia sua cooperationis domina est, non facit, quod potest, sed quodlibet, & quantumlibet, seu quod faciliter potest, immo sumpere nec quod faciliter potest. Orandum igitur est, ut copiosorem deus de gratiam, quam facilius possit, & congruam, quam simpliciter velis & agas. Quare nemo fingat, gratiam sufficientem datum tantum ante lapsum, negatam post lapsum: sed fateatur Catholicus, hominem lapsum egere gratia Dei longe copiosiore in entitate, aut in ratione doni, quae preponderet concupiscentiae deprimenti, egere vberiore impulsu gratiae actualis suauiter allicitis, maximè si gratia habituali sit destitutus: qui tamen impulsus indifferentiam libertatis nullam necessitate violat. Non n. necessitate quoniam Deus bonos facere consuevit, inquit Christost. Hom. 46. in Ioan. neque electio eius violentia est, sed suauioria. Multos vocatos perire continget. Quamobrem, ibidem concludit, confitit in nostro esse arbitrio, an saluemur, an perdamur. August. lib. 83 quæst. qu. 68. Sibi tribuere debent, qui ad illam cœnam in Evangelio preparavam venire noluerunt, quoniam ut venirent vocati, erat in libera voluntate. Datur igitur vocatio & gratia sufficientis in libertate nostra, cui gratia homo resistit, vel deest: usus nihilominus gratia nullus est sine libertate: quoniam, ex S. Thom. & ceteris, omnis forma inclinat suum subiectum iuxta modum naturæ ipsius subiecti: modus autem naturæ intellectus est, ut liberè feratur in ea, quae vult: ac proinde inclinatio gratiae non imponit necessitatem, sed habens illam potest eam ut ad libitum, vel non ut, & peccare; et si de se sufficientis sit ad non peccandum: nam ut S. Thomas ait 1. 2. quæst. 106. art. 2. ad 2. Lex noua quantum est de se, sufficientis auxilium dat ad non peccandum. Ex quo infert maiori pena dignum esse euom, qui post acceptam gratiam noui testamenti, auxilio sibi dato non vittur, tanquam maioribus beneficijs ingratum. Atque ita explicata sit natura gratiae sufficientis. Vide finem disputationis.

SECTO IV.

An auxilium sufficiens ad salutem consequendam concedatur omnibus viatoribus?

Prima sent. negat, illud concedi infantibus, vel in utero matris; vel in opere materie, aut defectu ministri absque baptismō morientibus: Arimin. in 1. diſp. 46. q. vn. §. Sed iste: Vasquez. I. p. q. 96. cap. 2. inclinat Sotus lib. 2. de. nat. & gra. cap. 10. fine. Fundam. nullum potest humanā industriā salutis medium ijs applicari: igitur nullum habent ad salutem sufficiens auxilium a Deo preparatum. Recurrere autem in tali casu, vel ad peculiarem prouidentiam Dei, supplementis defectum causatum 2. cum Gerso. Gabrie. in 4. diſp. 4. qu. 2. art. 3. dub. 2 fine; vel ad remedium legis naturæ, ut Caec. 3. p. q. 68. art. 2. nec est ratione primi, Theologicum; nec ratione secundi, in fide tutum: propterea Pius V. iussit Caec. comment. in hunc art. a Romanis exemplaribus expungi. Eiusdem sent. videtur August. con. duas ep. Pelag. lib. 2. cap. 7. & de pecc. meritis lib. 1. cap. 21. ubi eodem modo negat auxilium parvulis, qui vel negligenter parentum aliorūve, veld defectu materie moriuntur sine baptismo, ac negat ijs, ad quos nunquam Christianæ fidei notitia pervenit: sed ijs, negat omne auxilium sufficiens ad salutem ut mox patebit: ergo etiam illis.

Secunda sent. negat, huiusmodi auxilium concessum esse ijs hominibus, ad quos nulla unquam Christianæ fidei notitia pervenit: Est Arimi. & inclinare videtur cit. loco Sotus, cum eodem modo loquatur de his hominibus, ac de parvulis in utero matris, vel in opere materie, vel defectu ministri sine baptismo morientibus.

Verum cum ipse infra citandus expressè doceat, omnibus hominibus preparata esse sufficientia auxilia ad salutem, explicatus erit de auxilio efficaci, aut certe de illuminatione supernat. ad fidem, non de auxiliis ordinis naturalis indebitis naturæ, & fidei illustrationem præcedentibus. Videtur expressa sent. August. ubi que docentis, primam gratiam initiumque salutis incipere a vocatione ad fidem. Incipit, inquit lib. 1. ad Simplic. qu. 2. initio, habere gratiam homo, quando incipit credere. At per August. nemo potest sibi pristare, ut vocetur. Confirm. 1. Nulla opera ad salutem spectantia agnoscit August. ante fidem: quae tamen agnouisset, si putasset, ante fidem concessum esse homini sufficiens auxilium ad salutem:

quia putasset, per huiusmodi auxilium potuisse hominem multa bona opera efficere, quibus potuisset se ad salutem præparare, eam vel inchoando, vel impetrando. 2. Si deus omnibus hominibus suum auxilium ad salutem necessarium concessisset, voluisset omnes homines saluos fieri. Nequit n. medium concedere, ut gratiam, nisi ex affectu finis, ut salutis: sed per August. noluit Deus omnes homines saluos fieri: ut docet lib. de correp. & gratia cap. 14. in Encyridio cap. 103. & alibi explicans propositionem Apostoli 1. ad Timor. 2. Deus vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitorem veritatis venire, vel in sensu accommodo, ut nullum sit genus hominum, ex quo Deus aliquos non elegerit: vel quod nullus saluetur, nisi quem saluum fieri ipse voluerit. Non quod, inquit, nullus sit hominum, nisi quem saluum fieri velit, sed quod nullus saluus fiat, nisi quem velit. In quo etiam sensu explicat

plicat aliam *Ioan. 1. Qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Non quia inquit, nullus est hominum qui non illuminatur, sed quia nisi ab ipso, nullus illuminatur.* Eadem sent. sequitur *Ansel. in 2. cap. 1. ad Timoth. & Fulgen. lib. de Incarn. & gratia Christi cap. 31. Fundam. est illud ad Hebre. 11. sine fide impossibile est placere Deo.* At nemo in potestate sua habet, ut ad fidem vocetur, cum hoc sit purum donum Dei, quod tribuit, quando, & cui vult: ergo nemo ad quem notitia Christianæ fidei nunquam peruenit, habet auxilium ad salutem consequendam necessarium.

65. Fundam. Negant de nonnullis gravis.

*66. Tertiā sent. negat, hoc auxilium concedi illis peccatoribus, qui vel propter multitudinem, vel propter gravitatem scelerum, obstinantur in malum: *Armacan. lib. 9. de quaest. Armen. cap. 27. Abul. in Exod. cap. 4. qu. 12. & in Dent. cap. 2. qu. 12. Mich. Medin. lib. 3. de recta in Deum fide cap. 1. Roffen. art. 36. con. Luthe. 5. Neutrū: Cathar. discep. 5. & ab aliquib. censetur Augus. lib. de nat. & gra. c. 67. Illa est peccati pœna iustissima, ut amittat quisque, quo benè uti noluit, cum sine ulla posset difficultate uti, si veller. Id est autem, ut qui sciens recte non facie, amittat scire quod rectum sit, & qui rectum facere cum posset, noluit, amittat posse cum velit. Quid autem per posse, non solum intelligat potentiam efficacem & consequentem, quæ amittitur subtractione solius auxilij efficacis, sed etiam sufficientem & antecedentem, quæ tollitur subtractione auxilij etiam sufficientis, prob. Illud posse, per August. per peccatum amittitur, quod collatum fuit Angelo & homini, cum primum conditi fuerunt: sed illud posse, tuit sufficientiam & antecedens; ex August. lib. de cor. rep. & gra. cap. 1. Si autem hoc adiutorium vel Angelo. vel homini quam primum facti sunt, defuisse, non utique sua culpa cecidisse. Nunc autem quibus defit pale adiutorium, iam pœna peccati est. At adiutorium, quo subtracto absque culpâ cadimus, est antecedens, non consequens: hoc est per subtractionem filius potentia sine culpâ cadimus, quæ libertatem tollit: neque subtractione potentiae consequentis, sed antecedentis, libertatem tollit. Eiusd. sent. videtur Ambros. in cap. 11. ad Rom. *Quid ergo quod querebat Israel non est consequens, sic scribens: Quidam vero in partimacia manentes sceleratatem sententia non evaserunt, in perpetuum excusat, ne de cetero possint veritatis viam aspicere, & ad salutis gratiam pervenire.* *Qui enim cum intellectu credere noluit, id debet consequi, quod vult, ne de cetero possit fidem recipere & saluari, quam sciens prudensque abnuit.***

*67. Prob. 1. ex ijs. Scripturis, quæ testantur, Deum aliquos inducere, repellere, deserere, despicer, execrare, ingrauare, in tentationem inducere, eor in malum conuertere, in odium excitare, in reprobum sensum tradere. Quæ omnia subtractionem important auxilij ad benè operandum necessarij: defensu cuius dicebantur Iudei *Ioan. 12. non posse in Christum credere, & 1. ad Thessal. 2. ira Dei peruenisse super peccatores: vsque in finem, seu cum terminum attingere, quo vltius progrederi non possit; talis est, quæ & damnatus in futura, & reprobis in præsenti vita deseritur sufficiencia auxilio ad pœnitendum.* 2. Exemplo Antiochi, Machab. 9. Orabat hic scelus dominum, à quo non erit misericordiam consequentur: Esau, ad Hebræ. 12. *Non innuenis pœnitentialocum, quanquam cum lachrymis inquisiuisset eam.* 3. Ex naturâ peccati in Spiritu S. quod Matth. & Luc. 12. & Marc. 2. neque in hoc, neque in futuro sæculo remittitur: peccati ad mortem, pro quo, *Ioan. 1. Epist. cap. 5. nemo reget.* Igitur irremissibilia sunt, ac proinde, ijs com-*

missis, subtrahitur omne auxilium ad pœnitendum. 4. Sicut Deus confirmat aliquos in bono, Prob. 4. à ne possint amplius peccare: ita inducat aliquos in pari malo, ne possint amplius recte operari.

*Quarta sent. affirmat, omnibus viatoribus confessis & preparata esse sufficientia auxilia ad salutem, pro tempore, & loco vnicuique statui proportionata: Est communis: *Alen. 3. p. q. 61. me. 5. art. 4. Bonav. in 1. dist. 46. ar. 1. q. 1. & in 2. dist. 28. q. vlt. S. Tho. in 1. dist. 46. qu. 1. art. 1. & in 2. dist. 28. q. 1. art. 4. fine cor. & ad 4. & de verit. qu. 14. art. 1. ad 1. & 3. con. gen. cap. 159. Ferrar. ibid. Scot. in 1. dist. 46. qu. vn. Ad primum. Duran. qu. 1. fine. Hierua. q. 2. art. 1. Ocham. q. 1. fine. Marsil. in 1. q. 45. ar. 1. Maior in 1. dist. 46. q. vn. fine. Driedo de captiuit. tract. 5. cap. 2. Victor. relect. De eo ad quod seuetur homo. Sot. lib. 1. de nat. & gra. cap. 18. Vega. lib. 13. in Trident. cap. 13. fine. Bannez. 1. p. q. 23. art. 3. dub. 3. Zumel. ibid. q. 4. 5. dub. 3. 4. 5. Medina. 1. 2. q. 89. art. 6. Bellarm. lib. 2. de gra. & lib. arb. c. 5. Molin. 1. p. qu. 23. art. 4. disp. 1. me. 4. & 11. & in concor. qu. 14. ar. 13. disp. 10. Valen. 1. 2. disp. 8. q. 3. pn. 4. tit. de gratia suffic. propos. 2. Suarez de Trinit. lib. 4. de supernat. prouid. Dei a c. 1. Alvar. de auxil. disp. 112. Grana. 1. 2. controu. 8. de gra. tract. 6. disp. 1. sect. 5. Syls. 1. 2. qu. 111. art. 3. qu.**

4. Et manifestè sequitur ex principio, facienti quod in se est, Deum suam gratiam non negare; & alio Thomist. omnes peruenientes ad usum rationis teneri ad Deum conuerti, per quam conuerionem à p. originali iustificantur; ita S. Tho. 1. 2 qu. 89. a. 6. Caiet. Medin. Victor. cit. Canus de necess. fid. p. 2. flos. Hęc sent. diuinę bonitati & clementiæ conformior, prob. 1. ex illo 1. ad Timot. 2. Deus simile vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire A qua voluntate neminem Paulus excludit, non Indorum, inquit Chrysost. hom. 7. in Ioan. non Cracum, non Barbarum, non Sybam, non liberum, non seruum, non virum, non mulierem, non senem, non Inuenem: dum Timotheo mandat pro omnibus esse orandum: *Quia hoc bonum est, inquit, & acceptum coram salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult saluos fieri.* At repugnat, in Deo esse voluntatem saluandi omnes, & simul voluntatem negandi sufficiens auxilium aliquibus: voluntas n. negandi auxilium sufficiens aliquibus, est voluntas non saluandi omnes, cum nemo possit sine sufficienti auxilio saluari.

68. Prob. bac sent. 1. Respondent vel cum citato August. Fulgen. Anscl. Deum habere voluntatem saluandi ex omnibus statibus, & conditionibus aliquos, ita ut fiat distributio pro generibus singulorum, non pro singulis generum: vel cum alijs, Deum habere voluntatem saluandi omnes, non post, sed ante præsumt p. originale; cum voluit nos omnes in Adam, in quo sufficientia auxilia præparauit omnibus, hoc ipso quod capitl. contulit iustitiam, suo merito omnibus transfigurandam.

69. Prob. 2. Sed contra respons. 1. hoc testimonium expli- Contra cant de voluntate saluandi omnes, Athanas. lib. 3. de resp. primi assump. boni. medio, Chrysost. Ambros. in cit. locum, & lib. 1. de voca. gen. cap. 1. Qui legem omnibus dedit, nul- lum exceptit à salute: Hierony. in 18. cap. Ezech. verba, Nunquid voluntatis mea est mors impij? Damasc. lib. 2. fidei cap. 29 fine: Prosper lib. 2. de voca gen. cap. 19. 25. 37. qui in hoc Augustinum sequutus non est. 2. eadem voluntate Deus vult omnes homines saluos fieri, quæ eosdem voluit Christus saluos fieri: sed Christus voluit omnes homines saluos fieri, nullo excepto. Maior prob. à Paulo: quia unus est Deus, unus & mediator Dei & hominum homo Christus Iesus, qui dedit redempcionem semetipsum pro omni- nibus.

Contra
refp. 2.76.
Prob. 2. ex
divinis ora-
culis

2.

5:

4.

5.

6.

nibus. Minor patet: omnes n. illos voluit Christus saluos fieri, pro quibus scipsum obtulit in redemptionem: at se dedit pro omnibus: ergo eosdem voluit saluos fieri. Nec minus ex eod. refellitur responsum 2. ibi enim Paulus aperte loquitur de voluntate Dei ut saluatoris, quæ est voluntas post redemtionem, atque adeò post prævisum p. originales, pro quo redemptio principaliter facta est. *Hoc enim bonum est, & acceptum coram saluatore nostro Deo, qui omnes homines, vult saluos fieri.*

Eadem veritas constat ex innumeris scripturæ oraculis. r. ex illo *March. 11. Venite ad me omnes. Omnes, inquit Theoph. vocat non solum Iudeos, sed gentiles. Siue n. Christus hoc loco mortales ad se vocet ut Deus, ut multi Patres attingantur apud Maldona. siue ut homo, in idem ferè recidit. Nam etiam ut homo, Christus per voluntatem conformis est Deo. Vnde non vocat, nisi quos scit, Deum vocare eum velle. Eandem vim habet locus *Ioan. 1. Qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Quem licet, August. li. 1. de peccato, meritis cap. 25. & in Enchir. cap. 103. explicet vel de lumine naturali, quod cum anima rationali per creationem Deus cuilibet homini infundit; vel de ijs tantum qui illuminati per fidem veniunt ad Christum: reliqui tamen Patres exponunt de lumine supernat. de quo paulò ante Euangelista; nec non de omnibus hominibus venientibus in hunc mundum, ut similitudo ipsa solis, ad quam alludit, confirmat. Nam quod, inquit Nazian. in ora. de laud. S. Athan. init. sensibilibus rebus est Sol noster, hoc intelligibilibus est Deus. Ille enim mundum hanc aspectabilem collustrat, hic inuisibilem. Ille corporis oculos ita afficit, ut lumen ipsius intueri possint; hic mentes Deiformes reddit. Deuteron. 30. Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul possum, nec in cœlo situm, ut possis dicere: *Quis noster valeat ad cœlum ascendere, ut deferat illud ad nos, & audiamus atque opere compleamus?* Neque trans mare possum, ut causeris, & dicas: *Quis ex nobis poterit transfractare mare, & illud ad nos usque deferre, ut possimus audire & facere quod præcepimus est?* Sed inxtate est sermo valde, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum: considera quod hodie præposuerim in conspectu tuo vitam & bonum, & è conterario mortem & malum &c. elige ergo vitam, ut in vias & semen tuum, & diligas Dominum Deum &c. Illusoria esset hæc exaggeratio atque adhortatio, ut omnes mandata Dei eligant expiere, nisi habeant gratiam paratam sufficientem ut possint. Proverb. 1. *Quia vocani, & renuisti: extendi manum meas, & non fuit, qui aspiceret; despixisti omne consilium meum, & increpationes meas neglexisti.* Extendit Deus manum, cùm adiuuat: consilium dat, cùm internas inspirationes excitat: increpat remorsu conscientiae & synderesi. Cùm igitur hic locus intelligi nequeat de gratia & vocatione efficaci: hęc n. à nullo duro corde respicitur, ut August. ait; necessariò intelligentus erit de sufficiēte, quam homo negligit, dum ea non vitudur, vel illi resistit. Sapien. 12. O quā bonus & suavis est Domine Spiritus tuus in omnibus: ideoq; eos, qui exerrant, corripit: & de quibus peccant, admones & alloqueris, ut relicta malitia credant in te Domine. Qui locus intelligentus etiam est de gratia sufficiēte internā, cùm non omnes internas imonitiones & allocutiones diuinæ executioni mandent; aut relicta malitia in Deum credant: cùm tamen Deus omnes errantes moneat & alloqueratur per internas inspirationes de suis erroribus & peccatis. Eccles. 18. *Patiens est Deus in illis, nemp̄ hominibus, & effundit super eos misericordiam suam.* Vidit præsumptionem cordis eorum, quoniam mala est, & cognovit subversionem illorum quoniam nequam est. Ideo adimpluit propitiationem suam in illis, & ostendit eis viam equitatis. Qui locus valde notandus est contra eos, qui docent auxilium sufficiens negari peccatoribus, qui vel propter multitudinem, vel gratuitatem scelerum obstinantur in malum: cùm non obstante eorum nequitia & mentis subversione, Deus ostendit illis per interna auxilia æquitatis viam, ad quam se conueteret possint, si velint. Isaiae 5. *Quid est quod debui ultra facere vinea mea, & non feci ei? expectans ut faceret vuas, & fecit labruscas.* Si non dedit gratiam sufficientem, vnde expectauit vuas? Si dedit efficacem, quomodo vinea fecit labruscas? Neque dicas, Deum expectasse vuas in Adam, quasi in causā, non à praua voluntate Israëlis, cui vis esse gratiam subtractam, immo potentiam ipsam ad opus supernat. nam ab illo Deus vuas expectauit, cui collata beneficia exprobrat: hīc autem non Adæ, sed populo Israëli collata beneficia exprobrat. Et c. 65. Deus ad gentes, *Ecce ego, inquit, ad gentem, que non innocubat nōmen meum, expandi manus meas tota die, ad populum incredulūm, qui graditūr in via non bona post cogitationes suas.* Quod oraculum impugnat eos, qui negant gentilibus à Deo sufficientem gratiam offerri. Ezech. 18. *Nunquid, inquit Dominus, voluntatis mea est mors impī, & non va connescantur à vijs suis, & vivat?* Vana esset hæc protestatio, nisi paratum esset auxilium saltem sufficiens, cùm non detur omnibus efficax: sine quo auxilio sufficiente nequeunt peccatores à morte ad vitam resurgere. Paulus ad Rom. 1. gentes alloquent: *Quod notum est Dei, manifestum est in illis: Deus n. illis manifestauit; inuisibilia n. ipsius per ea qua facta sunt intellecta conspicuntur, sempiterna quoque eius virtus & diminitas: ita ut sine inexcusabilis: quia cum cognosserent Deum, scilicet per cognitionem naturalem speciali gratiâ Christi excitata, non sicut Deum glorificauerunt, amando illum amore naturali ut bonorum natur. fontem: ad quem natur. amorem concipiendum sufficiens est naturalis cognitione de Authore naturæ speciali beneficio Christi excitata: & ad amorem Dei super omnia ex decreto Dei præstid essent auxilia supernat. quoad substantiam, excitantia ad cognitionem Authoris gratiæ. Apocal. 3. Ego sto ad ostium & pulso. Huc spectant Dci exhortationes, inuestigatio, exprobationes, minæ, quæ omnia vana & illusoria essent, si gratia omnis interna, quæ maximè necessaria est, desit.***

Prob. 3. ex Concilijs Arauf. 2. can. 7. *Si quis per natura vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vita aeterna cogitare aut eligere siue salutari predicationi consentire posse confirmat absque illuminatione & inspiratione Spiritus S. qui dat omnibus suavitatem in consentiendo & credendo &c. Et can. vlt. Hoc secundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per baptismum gratia omnes baptizati, Christo auxiliante & cooperante, qua ad salutem pertinent, possint & debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere. Nota conditionem ex parte voluntatis humanae, non divinæ: *Si laborare voluerint: non si Deus voluerit dare gratiam efficacem: ergo quando iustus cadit, ei que deest auxilium efficax, non deest sufficiens.* Valentiniūm contra Prædestinatianos anno Valentii. ēm 855. sub Leone IV. c. 2. *Nec ipsos malos ideo persiciliā ceare, quia boni esse non potuerunt, sed quia boni esse nolue. lebratum: rant, suoque vitio in massa damnationis, vel merito originali, vel etiam actuali permanserunt.* Senonesc. an. 1528. sub Clem. VII. decre. 15. *Neque samen tanta**

77.
Concil.
Arauf.

Triden.

tanta gratia necessitas libero praividicat arbitrio, cum illa semper sit in promptu, nec momentum quidem pretereat, in quo Deus non sit ad ostium & pulsit: cui si quis apernari sicut iam, intrabit ad illum, & cœnabit cum illo. Tridentinum less. 6. ca. 11. Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adiunxit ut possis: & c. 13. monet fideles, ut in Dei auxilio firmissimam spem collocare & reponere debeant: Deus enim, nisi ipsi illius gratia defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle & perficere. Quis firmissimam spem habeat, ubi certum est, non dari omnibus gratiam efficacem, imò nec sufficientem?

78.
Prob. 4. authoritate Patrum. Clemens Roma. Epist. 3. de officio sacerd. medio sic habet: Duo Regna statuit Deus, & potestatem dedis uniusque hominum, ut illius regni fiat portio, cui se ad obedientiam subiecerit. Non datur potestas nisi detur gratia saltem sufficientis, sine qua nequit homo fieri portio cœlestis Regni: Clemens Alex. lib. 2. Strom. Dixinum, inquit, verbum clamanit omnes simul vocans, eos qui dem vel maximè cognoscens, qui non erant parituri: & tamen, quoniam est in nostra potestate, parere & non parere, ut nulli possint causari prætextum ignorantie, instam fecit vocacionem. Et lib. 7. Quomodo autem est servator & Dominus, si non est omnium servator & Dominus? Et infra: vocatum est theatrum ad certamen: in studio autem decerant athletæ: ex his virique superat qui aliœ paruerit: omnibus enim (subiungit) omnia à Deo proposita sunt aequalia: misericordiam autem consequitur is, qui potest, & potens est is, qui voluerit. Chrysostomus hom. 2. in Ioan. quærens, quo pacto Deus illuminet omnes homines in ordine ad salutem æternam, cum multi fidei lumine careant; Respondet: Illuminat profecto quantum in ipso est. Si quis autem sponte suâ mentis oculis connimentibus, ad buiis lucis radios autem dirigere noluerint, non ex luminis natura in tenebris perstiterunt, sed malitia sua, qui sponte tanto dono se indignos reddiderint: nam gratia in omnes diffusa est: omnibus se facilem exhibet, omnes pars honore advocat: qui autem eius tuuere frui negligunt, hanc suam cœcitatem sibi ipsis implicant, cum omnibus aduersus patet & à novis prohibeatur.

Hilarius 1. de Trinit. *Esse autem filios Dei, non necessitatem esse, sed potestatem, quia proposito uniusque Dei munere, non natura dignitatem afferatur, sed voluntas premium consequatur.* At ne id ipsum, quod uniusque esse Dei si in Deo filio sit potestas, in aliquo infirmisatem fidei trepidi impediret, quia per sui difficultatem agerrimè speraretur quod & magis optatur, & minus creditur, Verbum Deus caro factum, ut per Deum Verbum carnem factum caro proficeret in Deum Verbum. Ephrem Syrus Scrm. 3. de cōpunct. Remedia atque medicamenta cœlestia & sancta Salvator indulget omnibus. Hieronymus in Psal. 140. versiculum: Non declines cor meum ita exclamat: O infelissimum hominum genus, qui peccata excusamus, dicentes: viclus sum à natura, cum in potestate nostra sit, & peccare, & domino adiuuante non peccare. Ambrosius in verbi. Psal. 118. Misericordia tua Domine plena est terra, ita ratiocinatur: super omnes sol oris subetur: & hic quidem sol quos die super omnes orbitur; mysticus autem sol ille iustitiae omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est, ut tolleret peccatum mundi. Si quis autem non credit in Christum, generalis beneficio ipse se fraudat, ut si quis clausis fenestris, radios solis excludat, non ideo sol non oris est omnibus, quia calore eius seipse fraudat: sed quod solis est, prærogatiuam suam seruat: quod imprudentis est, communis a se gratiam lucis excludit. Orosius Augustino familiaris in *Apolog.* præ arbit. libert. Mea, inquit,

Tom. 3. De Fine.

semper hac est fidelis atque indubitate sententia. Deum adsumptum suum non solum in corpore suo, quod est Ecclesia, cui ob credentium fidem gratia sue dona largitur, verum etiam universis in hoc mundo gentibus, propter longanimentum, eternamque clementiam subministrare, non ut tu afferis cum discipulo tuo Cœlestio, in suo naturali bono, & in libero arbitrio generaliter universis unam gratiam concurbat, sed speciem quotidie per tempora, per dies, per momenta, per annos, & cunctis, & singulis ministrare. Prosper lib. 2. de vocatione. cap. 4. Quamvis speciali cura atque indul-

gencia Des populum Israelicum consit electum, omnesque alia nationes suas vias iugredi, hoc est secundum manus

propriam permisit sint vivere voluntarem, non ita se tamen aeterna creatoris bonitas ab illis hominibus auertit, ut eos ad cognoscendum se, atque merendum, nullis significationibus admoneret: cœlum quippe ac terra, & mare, omnisque creatura, qua videri atque intelligi potest, ad hanc præcipue dispositam est humani generis voluntatem, ut natura rationalis de contemplatione tot specierum, de experimentis tot bonorum, de perceptione tot numerum ad cultum, & dilectionem sui imbuatur auctoris. Et paulo post: sicut dicit propheta, misericordia domini plena est terra: qua nullis unquam faculis, nullis generationibus defuit, etiamque prouidentiam, qui universitatem rerum administrat & continet, regendis alendisque naturis semper impendit, dispositum habens ex immutabilis aeternitate consilij quibus quidq[ue] temporibus distribueret, & multiformis gratia sua inscrutabiles inuestigabilesque mensuras, per qua dona ac sacramenta variares: sicut enim ista gratia largitas, qua in omnes gentes nonissimè effluxit, non euacuat eam, qua super unum Israhel sub lege rorant, nec presentes disuertia fidem præterea abrogant parcitatem: ita nec de illa cura Dei, qua Patriarcharum filii propriè præsidebat, coniunctum est, gubernacula diminuta misericordia cateris hominibus fuisse subtraeta, qui quidem in comparatione electorum videntur abiecti, sed nunquam sunt manifestis occultisque beneficiis absconditi. Eadem docet cap. 23. & 26. ubi explicatis varijs modis quibus gratia Dei solet voluntates hominum excitare, sic tandem concludit: *Quæ opitulatio per innumeratos modos, sine occidios, sine manifestis, omnibus adhibetur: & quod à multis refutatur ipsorum est nequitia: quod autem à multis suscipitur, & gratia est diuina, & voluntatis humanae.* Ead. repetit cap. 31.

Gregorius Magnus lib. 33. moralium c. 20. Nequaquam cœlestis Patria præmia aeterna percipiunt, quia ea nunc, dum promereri poterant, ex libero arbitrio contempserunt. Bernardus Scrm. 5. de quadrag. In nobis est, si vinci nolamus; nemo nostrum in hoc certamine deyicitur iniurias: sub te est ô homo appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Potest inimicus excitare tentationis motum, sed in te est, si volueris dare seu negare consensum. In tua facultate est, si volueris iniurias tuum facere seruum tuum. Quæ profectò testimonia duo probant, & gratiam sufficientem, sine qua nec tentationes vinci, uic præmia aeterna acquire possunt, paratam esse omnibus, & eam libero arbitrio non præjudicare. Qui suat duo poli, supra quos contra haeticos volui debet catholica ac cœlestis doctrina de gratia & libero arbitrio.

Prob. 5. Christus est Redemptor omnium ergo omnibus sunt sufficientia auxilia ad salutem præparata. Antec. est Pauli 1. ad Timotheum 2. ubi dicitur Christus se dedisse Redemptionem pro omnibus; 2. ad Corinthi. 5. ubi dicitur mortuus pro omnibus. Ratio: eorum omnium est Redemptor, quorum captiuitatis causa fuit Adam, ad Rom. 5. Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: Sic & per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem

cationem vita. At Adam fuit causa captiuitatis omnium hominum: ergo Christus est redemptor omnium: non n. p. alio modo Christus est Redemptor hominum, quām offerendo premium sufficiens pro liberatione omnium: ergo non esset Redemptor omnium, nisi obtulisset sufficiens premium pro liberatione omnium: ergo in hac oblatione sufficientis pretij pro omnibus, preparata sunt sufficientia auxilia pro omnibus. Confirm. sicut in iustitia collatā Adæ transfundendā omnibus, preparata fuerunt auxilia sufficientia pro omnibus: ita in pretio oblato à Christo pro omnibus preparata sunt auxilia sufficientia pro omnibus.

81.

Fuisse à Christo sufficiens premium oblatum pro omnibus, non fuisse pro omnibus à Deo acceptum, dici non potest: tum quia Christus non obtulit premium redēptionis, nū pro ijs, pro quibus sciebat, Deum velle tale premium offerri; cùm in Redēptione hominum voluntas humana Christi fuerit perfectè conformis voluntati diuinæ, à quā in negotio salutis pendebat, vt *rem. 6. disp. 25. sec. 1. & disp. 30. sec. 3.* Tum quia maioris efficaciz & acceptabilitatis fuit meritum Christi, vt potè meritum hominis Dei, quām fuisset meritum Adæ: sed meritum Adæ fuisset à Deo sufficienter acceptarum pro omnibus; ad dandam omnibus iustitiam orig. ergo & meritum Christi.

A fortiori

83.
Prob. 5.
Ratio.

Prob. 5. vel Deus nec ante, nec post præuisum originale p. voluntatem habuit dandi sufficientia auxilia omnibus, vt tantum post. Nequit dici primum: omnes n. homines non fuissent ad supernaturalem beatit. ordinati, sed aliqui relicti in purā naturā, ordinati tantum ad finem natur. cùm nequeat creatura ad supernat. finem ordinari, nisi per sufficientia media, & ex se nullatenus habeat proximam ordinabilitatem. Hoc verò falsum est. Inde n. sequeretur, quod nec omnes homines a nascitu si fuissent cum iustitia originali, Adāmo non peccante: nec de facto omnes originale p. contraherent, sed tantum illi, qui ad supernat. finem per sufficientia media à Deo ordinati essent.

84.

Nequit dici secundum: 1. quia vniuersalius fuisset Adæ delictum, quod se extendit ad omnes, quām Christi meritum, contra *Paul. ad Rom. 5. Sed non sicne delictum, ita & donum. Si enim unius delictio multi, hoc est, omnes, vt Patres explicant, mortui sunt: multo magis gratia Dei, & donum in gratia unius hominis Iesu Christi in plures, hoc est, in omnes, abundavit.* 2. alioqui Christus non fuisset caput & Redemptor omnium hominum. Eorum n. tantum est caput & Redemptor, pro quorum captiuitate sufficiens premium dedit: ergo si non pro omnium captiuitate sufficiens premium dedit, nō omnium caput & Redemptor fuisset. Sicut quia sufficiens premium pro captiuitate Angelorum non dedit, eorum Redemptor non fuit: Est tamen eorum caput propter gratiam, quę dependenter ab ipso omnibus initio creationis collata fuit, vt *6. to. disp. 17. & disp. 26. sec. 13.*

85.
Primum
abfurdum
opp. sent.

Prob. 6. ex absurdis; sequeretur 1. eos, quibus nullum esset sufficiens auxilium ad salutem præparatum, plerumque legem natur. transgrediendo, non peccare, saltem grauiter: quia sine aliquo extraordino auxilio indebito non est homo moraliter potens ad legem natur. contra graues tentationes seruandam, vt *disp. 26. sec. 3. 4. neque de huiusmodi transgressionibus eos esse iudicandos contra Apost. ad Rom. 2. de ijs. n. tantum homines iudicari possunt, quas moraliter vitare valent.* 2. Non posse huiusmodi hominibus dari priuacionem gloriæ in poenam peccatorum, quę ipsi per-

sonaliter commiserunt, sed tantum in poenam originalis: illud. n. tantum malum dari potest in poenam, cuius oppositum bonum aliquā ratione debitum est: sed homini, omni auxilio sufficienti destituto, non est debitagloria, nisi tantum in Adā: ergo solūm propter transgressionem contractam in capite dari potest illi priuatio gloriæ in poenam. Maior patet: poena est priuatio perfectionis debitate: non n. dicitur poena peccatoria, negatio vnionis hypostaticę, benè tamen negatio gratiæ & gloriæ, esto per peccatum homo non solūm fiat indignus gratiæ & gloria, sed etiam vniione hypost. cuius ratio est, quia gratia & gloria, non vnius hypost. est promissa bonis operibus hominis. Minor prob. tunc est debita perfecțio, quando quis habet virtutem illam consequendi: absque sufficienti auxilio, nullam virtutem habet homo consequendi gloriam. ergo nullo pacto debita est homini, sufficienti auxilio destituto, gloria: ac proinde nec priuatio illius potest illi dari in poenam propter peccatum personale, sed tantum propter originale.

87.
Abfurdū.

Sequeretur 3. huiusmodi homines non agnoscere Christum vt Redemptorem, & caput; presentia in sent. coram, qui docent, gratiam collatam Adæ ante peccatum transfundendam posteris, non fuisset collatam propter Christi merita. Cùm n. hi sufficientia auxilia per Christum nec habuerint ante originale in Adam, nec post in seipsum, cumquæ Christus non sit Redemptor aut caput, nisi ratione donorum supernat. non possunt Christum agnoscere vt caput & Redemptorem sui.

88.
Abfurdū.

4. Detrui statim viq. qui essentialiter postulat, vt homo in ea constitutus possit ad terminum peruenire: sed absque sufficienti auxilio nequit homo ad terminum gloriæ, ad quam ordinatus est, peruenire: ergo qui omni auxilio destitutus esset, non esset amplius in via, sed potius in termino. Vnde nec peccata, quę in statu committeret imputarentur illi ad poenam.

Tandem quod nullum sit peccatum tam grane & enorme, aut multitudo peccatorum tam magna, hoc ex ob quam Deus neget in hac vita sufficiens auxiliū ad salutem, prius constat ex ijs Scripturis, in quibus Deus sine vlo discrimine omnes peccatores ad poenitentiam inuitat: *Ezech. 18. Si impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis &c. omnium iniquitatem eius non recordabor.* Quem locum vident Patres contra Nouatum. Cui concordat vox Christi *Matt. 9. Non veni vocare infatos, sed peccatores ad penitentiam.* Quia cùm sit indefinita & aquila vniuersali. Concordant Patres & Concilia, quę absolute definiunt, tempore hac vita locum esse poenitentiae: cap. *Talis de poenitentia dicit.* 3. Etiam si adsumendum quis perueniat malorum, & indecetamen velit renerti ad virtutis viam, suscipit & libenter amplectetur Deus. 2. Ex Patrib. Ambros. *Iud. I. de peccatis. cap. 8. & 9. Prosper. lib. 2. de voca. gen. c. vle. dum in hoc corpore vivitur, nullius est negligenda correccio: Fulgen. epist. 7. ad Venan. cap. 3. 4. nullum tam grane peccatum, quod non possit poenitentia deleri.* Alioqui, *Non est perfecta bonitas, à quā non omnis malitia vincitur: nec est perfecta medicina, cui morsus aliquis incurabilis innenitur.* Concludit: *Qualemque sit peccatum, à Deo quidem potest remitti conseruo: sed ille fibi remitti non finit, qui desperando contra se indulgentia ostium clauserit.* Idem docuit August. 1. *Rer. Ecclesiast. cap. 19. vt mox constabit &c.*

Infero 1. etiam Iudeos sub lege constitutos, De Iudeis tamen non ita copiosam, ac nunc Christianos, gratiam accepisse, quā legem suam, quę de se vites bene operandi non tribuebat, seruare; & non modò

86.
2. Abfurdū.
Wm.

Disp. XXVIII. De Gratia actuali? Sectio IV.

365

modò præsentis, sed etiam futuræ vitæ præmia mereri ac consequi possent. Cùm enim singula-
ria pro eis, & de legis obseruatione, & de conuer-
fione in Deum, etiam post violatam legem, seue-
rissima in scriptura extens præcepta & consilia, &
Deus impossibilia non præcipiat, necesse est eos,
quod per legem, aut naturæ vires non poterant,
id per gratiam potuisse. Infideles quoque quan-
quam nullis actibus, etiam moraliter bonis, viri-
bus duntaxat naturæ elicitis, fidem gratiamque
vel de congruo mereri, aut ad eam positiuè se dis-
ponere possint: attamen nec in illis ex parte Dei
sufficiens deest auxilium, quo primò ad fidem, &
salutem perueniant si inspirationibus supernat.
saltem quoad modum à Deo immitti solitis atten-
dant, & Deo sic vocanti, & ad vteriora auxilia
disponenti non desint, vt infra explicatiūs. Eo-
dem modo nec Angelis malis sufficiens defuit gra-
tia, quo possent & in bono cœpto perseverare, &
propositam beatitudinem consequi: et si nullum
habuerint ad resurgendum, postquam in pecca-
tum ceciderunt, sufficiens auxilium, vt prob. 10.2.
disp. 18. sect. 7. difficultate s. contra Scorum &c.

Infero 2. quam censuram mereatur opposita
sent. negans omnibus adultis sufficientia auxilia
esse parata. Affirmant aliqui, nostra sent. esse in-
ter Theologos certissimam, tamque in omnibus
christianis Academijs receptam: Alij non posse op-
positam sine errore defendi. Ego in censendis sent.
alioqui non proclivis, censeo contrariam vel erro-
neam esse, vel errori proximam: cùm nostra sent.
probabilissime solidissimeque dedicatur ex innu-
meris, vt vidimus, Scripturæ oraculis, accedenti-
bus, tot Concilijs & Patribus ea oracula iuxta no-
stram sent. interpretantibus.

Ad primam sent. quoad infantes, sect. seq. Quo-
ad August. videtur planè cum prima & 2. sent. len-
tire, nec parvulos sic morientes, nec infideles, ad
quos nulla peruenit Christianæ fidei notitia, ha-
bere, saltem post originale, vllum paratum reme-
diū ad salutem: vt probant testimonia ipsius in
1. & 2. sent. potissimum illud, quod initium salutis
in ipsius doctrinā incipit à vocatione ad fidem:
ante quam, sicut nulla agnoscit opera ad salutem
pertinentia, ita nec vllum auxilium per Christum,
quo valeat homo aliquo modo salutem inchoare.
Vocatio autem ad fidem, vt s̄pē testatur, pendet
à merâ & solâ voluntate Dei, cùm nemo in po-
testate habeat, vt vocetur. Alterum mihi certum est,
August. nulli peccatori fidei negasse sufficiens
auxilium ad salutem consequendam, propter
quocunque peccatum, aut multitudinem pecca-
torum. 1. quia si adducta ipsius testimonia aliquid
probarent, probarent, hæc auxilia subtrahiri à quo-
cunque, propter quocunque mortale. Absur-
dum autem hoc est, & à mente tanti Doctoris
alienum, nam nullus peccator, semel peccando,
in eius sent. spem haberet resurgendi. Quod cùm
ipse de seipso contrarium expertus fuerit, qui de
peccatore factus est iustus, oppositum de alijs senti-
re non potuit. Sequela prob. in adductis testi-
monijs, absque vllâ distinctione docet, priuatione
m̄diuini adiutorij esse pœnam peccati.

2. Augustinus 1. Retract. cap. 19. retractat quod
serm. 59. de temp. dixerat, peccatum ad mortem
esse, Cùm post agnitionem Dei per gratiam Domini
nostris Iesu Christi quisque oppugnat fraternitatem, &
aduersus ipsam grāiam, qua reconciliatus est Deo, in-
uidentia facibus agitatur. Addendum fuit, si in hac tam
seculata mentis perveritate finierit hanc vitam: sub-
iungit: Quoniam de quocunque pessimo in hac vita con-

Infidelib.

Angelis
malis

91.
Censura
opposita
sent.

93.
Ad 1. sent.

94.
August.
nulli fideli
negat
auxilium
suffic.

95.

stituto, non est utique desperandum, nec pro illo impra-
denter oratur, de quo non desperatur. Et lib. 3. de
lib. arb. c. 19. Rctè fortasse querentur, si erroris
& libidinis nullas hominum vices existentes: cùm vero
ubique sit præsens (nempè Deus) qui multis modis
per creaturum sibi domino seruientem auersum vocet,
doceat credentem, consolent sperantem, diligenter ex-
hortetur, conantem adiuvet, exaudiat deprecantem:
non sibi deputatur ad culpam, quod inuitus ignoras, sed
quod negligis querere, quod ignoras: neque illud quod
vulnerata membra non colligis, sed quod volenteem sa-
nare contemnis. Ista tua propria peccata sunt. Nulli
enim homini sublatum est, scire utiliter querere, quod
inutiliter ignoras, & humiliiter confundendam esse imbe-
cillitatem, vt quarent & confitentes ille subueniat, qui
non errat, dum subuenit, nec laborat: Et in Enchir.
c. 95. Nec utique Dens iniustè noluit saluos fieri, cùm
possent salvi esse, si vellent: Et si in margine loco vel-
lent, sit vellet. Augustini mentem declararunt Prof-
per & Fulgen. cit. Imò non desint, qui putent,
etiam adultis gentilibus ante vocationem ad fi-
dem, secundum August. parata esse sufficientia
auxilia ad salutem: ut infra n. 159.

Vnde primum testim. quo Augustinus afferere videbatur, peccatorem peccando amittere potentiam ad rectè operandum, non est intelligendum similius de ammissione potentiae ad rectè operandum similius, sed cum facilitate, defectu vberiorū auxiliorum, quæ peccatori propter peccatum subtra-
hentur. Colligitur ex eod. qui sicut potentiam, quam ante peccatum ad rectè operandum habet iustus, appellat, Posse sine difficultate: ita impotētiam, quam peccando contrahit, non vocat impotētiam, sed difficultatem ad rectè operandum: Sunt reuera omni peccanti anima duo ista panalia, ignoran-
tia & difficultas. Ex ignorantia de honestas error, ex difficultate cruciatus afflitus. Et seq. cap. expressius:

Ut & illigritas agant, cùm insticerint bene vivere, quod aliquid sine difficultate fecerint: & ubi difficultatem aliquam sentiant fidelissimis & perseverantissimis precibus, & misericordia promptis operibus facilitem à Domino impetrare persistant. Ecce quo pacto & potentiam, quam iusti habent ad rectè operandum ratione abundantiorum auxiliorum, appellant facilitatem; & impotentiam quam peccatores subtractione illustriorum auxiliorum contrahunt, vocet difficultatem. Confirm. ibid. cap. 67. docet, duobus modis caueri posse peccatum: uno per édo, ne in illud incidamus; alio, orando, vt postquam incideremus, ab illo liberemur. Sed in sent. Au-
gust. & Patrum Afric. contra Massil. nequit homo tunc auxilio gratiæ per Christum orare Deum, vt à peccato liberetur: ergo in sent. August. per nullum peccatum tollitur in hac vita auxilium ad penitendum necessarium. nam Pro quocunque pessimo homine prudenter oratur, non solum ab alijs, sed multò magis ab ipso peccatore. Ergo post quocunque peccatum manet in homine auxilium, quo possit Deum orare ut à peccato resurgat. Ad prob. neg. in sent. August. illud posse propter peccatum personale amittere peccatorem, quod collatum fuit primo homini, & Angelo; illud n. fuit Posse antecedens, quo tam homo, quam Angelus per auxilium sufficiens constitutus fuit potens ad exercenda opera salutis, quod, vt probatum ex August. non amittit peccator propter peccatum personale: sed solum amittit Posse consequens, per subtractionem auxilij efficacis & vberioris. Cæterum cùm August. ait, hoc Posse, seu adiutorium grāia, in pœnam peccati deesse peccatori, non intelligit de peccato personali, sed originali, vt constat ex

Hb 3

ipius

98.
Ad fund.
secunda.

99.
Ad argum.
sens. 3.

100.
Ad exem-
pla Antio.
Esaï

101.
Peccatum in
Spiritum S.

102.
Ad mortem

ipius discursu, quo probat, adiutorium, quod nunc per Christum accipimus, esse maius illo, quod collatum fuit Adæ, quodque nos illius peccato amissimus. Nam illud fuit, quo posset recte operari, si vellet: hoc autem, ut etiam vobis, quod possumus. Vnde concludit: *Nunc per peccatum, nempe originale, perdito bono merito in his, qui liberantur, factum est donum gratie, que merces meritorum futura erat.* Quia nimis, si Adam præceptum seruasset, gratia, que nunc ob originale gratis nobis datur, data fuisset ut merces propter opus meritorum primi parentis, qui illam suo merito nobis acquisuisset. Ad fund. secundæ sent. quo p. & intelligendum sit, *Sine fide impossibile placere Deo, explicabo seq. sent.* & modum, quo Deus præparet auxilia sufficientia infidelibus ad salutem consequendam.

Ad 1. argu. tertiae sen. Scripturas citatas intellige de subtractione auxilij dumtaxat vberioris & illustrioris: cuius negatio in homine, diu in vitijs & peccatis versato ac radicato, reddit voluntatem difficultem ad conversionem, & quasi moraliter impotentem: vt egregie Prosp. lib. 1. de voca. gen. cap. 12. de huiusmodi hominibus, *Quod quia, inquit, ipsi prestatre sibi nequeunt, male consuetudinis pondere oppressi, & diaboli vinculis alligati, neque deceptions suas euincere valent, quibus tam pertinaciter inhase- runt, ut quantum amanda est veritas, tantum diligant falsitatem;* misericors & iustus Dominus pro omnibus sibi vult hominibus supplicari, ut cum videmus de tam profundis malis innumeros erui, non ambigamus Denique prestatissimum, quod ut prestatre oratus est. De hac moraliter impotentia intellige cit. Ioh. 12. & Patres. Locus Pauli ad Thessal. intelligitur de ira Dei usque in finem vitæ per subtractionem auxilij efficacis & vberioris, ne aliquando, inquit Ambros. misericordiam consequi mercantur. Ad 2. ductum ab exemplo Antiochi, & Esau, Resp. neutrum veram egisse penitentiam: ille n. solum petebat corporis salutem; hic non culpas flebat; sed hæreditatem amissam: quippe qui eo ipso tempore necem suo fratri moliebatur, ut textus ipse indicat. Leg. S. Thom. 3. p. q. 86. art. 1. ad 1. Ad 3. vel afferendum est cum August. lib. 4. con. Crescon. cap. 8. & alibi, peccatum in Spiritum S. esse finali impenitentiam; & iure dici irremissible, quia extenditur extra statum vix, in quo de lege ordinata non fit remissio: Vel cum alijs, esse peccatum ex malitia, siue quia committitur contra ipsam personam Spiritus S. siue quia fit ex peculiari obstinatione cordis, cu desparatione venia, ex proposito non penitendi, ut communiter Scholastici. Et tunc idem est, hoc peccatum non remitti, ac difficile remitti, iuxta illud Matth. 19. *Facilius est, camelum per foramen acus transire, quam dinitem intrare in regnum celorum:* quia nimis quod cum difficultate fit, impossibile moraliter reputatur. Causa vero difficultatis est: tum quia directe resistitur inspirationi Spiritus S. tum quia peccatum ex malitia difficile deponitur, sicut fuit peccatum Angelorum. Addit. S. Thom. cum Chrysost. 22. q. 14. art. 3. & 3. p. q. 86. ar. 1. ad. 3. dici hoc peccatum irremissible in hoc sæculo, & in futuro, siue quia à Deo punitur in hoc sæculo, & in futuro: siue, ut cum Gregorio explicat in 2. dist. 43. in expos. text. fine dist. dicitur irremissible in hoc & in futuro sæculo, ad differentiam peccatorum venialium, que etiam quoad culpam dimittuntur in futuro sæculo.

Ad illud ex Ioh. S. Tbo. ibid. vel peccatum ad mortem significare peccatum finalis impenitentie, quod etiam censet Caiha. in opusc. de desert. veri-

& pro eo non est orandum: vel significare quodcunque enorme: & tunc non prohibetur absolute, ut nullus pro eo oret, sed ut non quicunque de vulgo, ut Ambrosius lib. 1. de peniten. cap. 8. nec plebeia vilitatis aliquis, sed vita egregia, singularisque meriti. Quia quo maior est culpa, subdit, eo maiora sunt querenda suffragia. Alioqui, ut August. suprà, de nullo quantumvis pessimo in hac vita est desperandum: ac proinde: non imprudenter orantur, de quo non desperantur. Ad rationem Resp. per confirmationem in Disparitas bonum non tollitur potentia ad malum; que salvatur in solâ naturâ liberi arbitrij, que per gratiam nisi in bona confirmationem non tollitur, sed adiuuatur; per subtraktionem vero auxilij sufficientis tollitur potentia ad bonum, que sine auxilio gratie non est vel simpliciter sufficiens, ut ad bonum supernat. vel saltem sufficienter expedita, ut ad bonum honestum difficile naturale: Ac per consequens tollitur sufficiens potentia ad consequendum terminum, que est necessaria viatori.

S E C T I O V.

Quo pacto sint omnibus viatoribus sufficiencia auxilia ad salutem preparata?

Dificultas 1. de infantibus, qui vel in utero materno, vel defectu materis, aut ministri difficultas sine baptismo ex hac vita decedunt. 2. De adultis, ad quos nulla unquam peruenit Christianæ fideli notitia, que in lege Euang. necessaria est ad salutem. Ceterum sufficientia remedia salutis pro reliquis infantibus præparata sunt in ipsa uniuersali institutione Sacramentorum, dependenter à voluntate & diligentia parentum, vel eorum ad quos parvorum cura spectat, ut egregie Prosp. lib. 2. de voca. gen. cap. 23. Non irreligiosè arbutor credi, neque inconvenienter intelligi, quod sibi paucorum dierum homines ad illam pertinente gratia partem, que semper universis est impensa nationibus, que utique si bene eorum vterentur parentes, etiam ipse per eosdem juarentur. Omnia namque exordia parvorum tota illa principia, nec dum rationalis infantia, sub arbitrio iacent voluntatis aliena: nec ullo modo eis, nisi per alios consuli potest: & consequens est, illos ad eorum pertinere confortum, quorum vel rectio, vel præsto aguntur affectu. Sicut enim ex aliena confessione credunt, ita ex aliena infidelitate, aut dissimulatione non credunt &c. Reliquis adultis præparata sunt sufficientia auxilia dependenter ab ipsorum voluntate: quorum corda subinde Deus ipsi sanctisque pulsat cogitationibus, iuxta Apocal. 3. Ecce sto ad ostium & pulso. ut autem quis sufficiens habeat auxilium ad salutem, necesse non est, ut singulis momentis pulsatrice gratia præueniatur; sed sat est, si opportunis dumtaxat temporibus, ut per Deum non sit, quominus ille possit, si velit, pulsanti gratiae consentire, & consentiendo conuerti.

Quoad priorem diffc. Bannez 1. p. qu. 23. art. 3. dub. 3. con. 5. existimat, huiusmodi infantibus sufficiencia remedia ad salutem præparata fuisse in Adam: in quo ut capite humani generis præparata fuere sufficientia auxilia pro omnibus, hoc ipso, quod Deus contulit illi originalem iustitiam transfundendam omnibus.

Sed contraria hec sent. non saluat, quod Deus post p. originale voluntatem habeat saluandi hos parvulos. Sicut n. post originale sublata est ab Adâ, & consequenter ab omnibus posteris iustitia originalis: ita cum ea sublata sunt parvulus sufficientia remedia

remedia ad salutem, quæ in primo capite illis præparata fuerunt. Ergo nisi post originale Deus illis de novo remedio prouiderit, dici non potest, quod eos post originale velit saluos fieri. Ex quo viterius sequitur, in sent. corum, qui docent, iustitiam originalem collatam fuisse Adg independenter à meritis Christi, Christum non fuisse horum parvulorum Redemptorem, cum nullum ex eius meritis remedium habuerint ad salutem præparatum.

107.
2. Sent. am-
plianda

Suarez 10. de Trini. lib. 4. de supernat. prouid. cap. vlt. Bellarm. lib. 2. de gra. & lib. arb. cap. 5. fine: Zume. I. p. q. 23. q. 5. dub. 4. putant, huiusmodi infantibus præparata esse sufficientia remedia salutis, etiam post præuisum originale, in ipsa institutione sacramentorum, dependenter à causis 2. Quæ sent. probabilius: Etenim ad antecedentem & conditionatam voluntatem, qualis est, quam Deus de salute horum parvulorum habet, sufficit dare ea omnia, que ex parte suarum pendent, cum simplici dumtaxat affectu, ut opus sequatur, si aliunde impedimentum non apponatur. At prius instituit sacramenta, illis applicanda voluntate parentum, iuxta ordinatum cursum & dispositiōnem causarum natur. Quod ordinatum hunc cursum præsentium causarum, talem sacramentorum applicationem impeditum, Deus non impedierit, non pertinet ad voluntatem conditionatam & antecedentem, sed ad absolutam & consequenter, quam Deus circa salutem horum infantium non habuit. Vnde siue prius ratione decreuerit hunc cursum rerum, quam voluntatem habuit instituendi remedia salutis pro omnibus infantibus: siue contraria, prius ratione habuerit voluntatem instituendi communia remedia salutis pro omnibus, quam decreuerit hunc cursum rerum, nullo modo ex vi antecedentis & conditionatæ voluntatis tenebatur, causas siue naturales, siue liberas, huiusmodi remedia præparata infantibus impedituras, impeditur: Cum hæc ipsa conditio inclusa fuerit in ipsa voluntate antecedente, quæ non alter hæc remedia instituit, quam dependenter ab hoc cursu rerum, sive antecedenter, siue consequenter definito. Neque consequens voluntas, quam Deus absolute decreuit hunc statum rerum, quem præuidit impediturum applicationem talium auxiliorum, repugnat cum antecedente voluntate instituendi talia remedia: tum quia tale impedimentum non per se sequitur ex tali ordine causarum à Dco intento, sed per accidens, vel ex aliquâ actione causæ liberæ, vel ex casuali aliquo concursu & occurso causarum. Tum quia licet illud fuerit præuisum, non tamen fuit per se antecedenter volitum, sed tantum permisum ob altiores fines. Nisi forte fiat quæstio de nomine, quid intelligatur per auxilium sufficiens. Adulto quidem sufficientia dicuntur nulla, si quidpiam defit ab extrinseco, quod in ipsius adulti potestate proximè, vel remotè non sit. Infantil non esse in potestate nasci, positis causarum 2. impedimentis, quarum cursum Deus nolit infringere, certum est: At nasci, est conditio ad baptismum necessaria: igitur conditio necessaria ad baptismum, & ad salutem non est in potestate infantis. Atque adeò comparatiuè ad adultum infans non habet auxilia sufficientia ad salutem, nimis dependenter à propriâ potestate aut voluntate Parentum: quoniam et si Parentes velint saluare infantem in utero, non possunt; sed dependenter dumtaxat ab ordinario cursu & serie causarum 2. Quæ series si infantulos omnes perduceret ad salutem, in eâ sibi magis complaceret Deus: nunc potius ei displiceret, quod

iustitiae suæ ratio in poenam peccati originalis exigit, ut casualem illum causarum concursum, qui baptismum impedit, non perfingat singulari suâ prouidentiâ, sicut perfregisset in statu innocentia; & quod parentes tanti meriti non sint apud ipsum, ut singulari istâ prouidentiâ vratur etiam pro naturâ lapsâ. Iuxta quem modum bonulli Augustinum explicant.

Quoad 2 difficul. duplex sent. 1. docet eos, ad

^{109.}
Quoad
quis nulla peruenit fidei notitia, non habere suf-
ficiencia auxilia dependenter à propriâ, sed ab al-
terius voluntate, nempe aut primi parentis, depen-
denter à quo collata fuit iustitia originalis omni-
bus; aut Ecclesiæ, dependenter à cuius conatu &
diligentiâ præparata sunt sufficientia auxilia omni-
bus. Prior modus colligitur ex Aug. Fulgen. An-

^{110.}
Prob. pri-
mus modus:

sent. affirmantibus huiusmodi homines carere suffi-
cienti auxilio ad salutem, in poenam originalis. Illa
n. tantum priuatio pertinet ad nos, ut culpa, vel ut
poena, cuius opposita perfectio erat nobis aliquo
modo debita. Vnde sequitur, si neque ante origi-
nale illi habuissent sufficiens auxilium ad salutem
consequendam, non fuisse ad felicitatem supernat.
euectos, sed relictos in suis naturalibus.

Verum iste modus confutatur ijs argu. quibus
primus prioris diffic. de infantibus; & quibus mox
posterior modus. Qui sic probari potest. Sicut
Deus ante originale sufficientia auxilia ad salutem
omnibus præparauit dependenter à voluntate Adæ:
ita post originale eadem auxilia omnibus præpa-
rauit dependenter à conatu & industriâ Ecclesiæ,
mittentis streuuos Concionatores verbi Dei ad
omnes mundi partes, iuxta illud Matth. vi. Eu-
xes, docet omnes gentes, Baptizantes eos in nomine Patris
&c. Sed contraria: hinc sequetur non habere hu-
iusmodi homines sufficiens remedium consequen-
tæ salutis in sua, sed in alterius dumtaxat potesta-
te, contra Scripturam, quæ vitam & mortem, bo-
num & malum constituit in libera potestate ho-
minis: Eccl. 15. 31. Confirm. semper Deus, quæ
ipsius est suavis prouidentia, creaturas ad suos fines
dirigit per media ipsarum naturis proportionata,
ut inductione constat in omnibus rebus tam natu-
ralibus, quam supernat. at magis proportionata
pro adultis media ad salutem sunt, quæ ab ipso-
rum pendent voluntate, quam quæ tantum pen-
denter à voluntate alterius.

Exemplum de Adam oppositum potius pro-
bat: nam ante originale, auxilia sufficientia pro
adultis non fuerunt præparata in Adam, nisi tan-
tum radicaliter & in causa, quatenus in illo præ-
parata fuit iustitia originalis exigens talia auxilia,
transfundenda poteris dependenter à voluntate
Adæ: formaliter autem & proximè præparata fue-
runt adultis, opportuno tempore conferenda. Ita
post originale auxilia sufficientia pro adultis no-
sunt præparata dependenter tantum à voluntate
& industriâ Ecclesiæ, nisi tantum radicaliter, qua-
tenus dependenter ab ipsius voluntate applicantur
Sacramenta, quæ exigunt huiusmodi auxilia: for-
maliter autem & proximè præparata sunt in ip-
sis adultis, quatenus Deus opportuno tempore
illo excitat & promovet ad salutem.

Secunda sent. affirmat, sufficientia auxilia salu-
tis illis adultis, ad quos nulla fidei notitia peruenit, ^{Sent. long!}
præparata esse dependenter à voluntate ipsorum. ^{verior}
Quæ sent. longè probabilius, nec non Scripturis,
Concilij, & patribus conformior, docentibus, per
nos stare, quo minus cum adiutorio gratia omni-
bus præparato, vitam æternam consequamur. Hęc
enim ut Profer lib. 2. de voca. gen. cap. 26. ait, Per
innumeros

Infans com-
paratiūd
non habet
auxilia
suffic.

368 Disp. XXVII. De Gratia actuali? Secio V.

innumeros modos, siue occultos, siue manifestos omnibus adhibetur, & quod à multis resuratur, ipsorum est nequit.

^{116.} Controversia superest, de modo, quo hæc auxilia huiusmodi hominibus dependenter ab ipsorum voluntate præparentur. Ratio difficilis, cum hæc auxilia ad salutem necessaria, sint supernaturalia, non videtur, quo pacto iij, ad quos nulla pervenit obiecti supernat. notitia, quæ per fidei reuelationem incipit, possint auxilijs supernat. ad salutem promoueri. Nam cum hæc consistant in pijs cogitationibus, & affectibus rerum supernat. qui fidem supponunt, non videntur, saltem de lege ordinatâ, absque externâ propositione fidei in eis posse excitari.

^{117.} ^{Primus modus sententie 2.} Primus modus asserit, hæc auxilia præparari dependenter à voluntate eorum, ad quos nulla pervenit notitia fidei, quæcum Deus paratus est illa dare, si obstaculū ipsi non posueriat: videtur S. Tho. 3. con. Gen. cap. 159. ubi docet: *Quod licet aliquis per motum liberi arbitrij diuinam gratiam nec promereri, nec acquirere posse; potest tamen se ipsum impeditare, ne eam recipiat. Deus enim quantum in se est, paratus est omnibus gratiam dare.* Verum, si ille modus intelligatur de præparatione ad gratiam habitualem, & ad reliqua auxilia gratiæ post primum, verus est, & asseritur à Ferrar. cit. si de primo auxilio gratiæ, vt Bannez 1.p. q. 23. art. 3. dub. 3. concl. 6. 7. 8. 9. & alij, falsus est, & contra S. Dol. qui docet, cuilibet homini statim ad usum rationis pervenienti Deum dare sufficiens auxilium, vt ad ipsum converti possit, & à p. originali iustificari: igitur in sent. S. Thomæ ante ullum peccatum personale Deus excitat peculiari auxilio gratiæ omnem hominem pervenientem ad usum rationis: nam sine eo auxilio non posset homo ad Deum converti & iustificari.

^{118.} ^{Falsus} Modus est etiam falsus: Nam vel Deus negat illis primum auxilium gratiæ, propter solum originale, vt iij docent: & sic isti nullum habent paratum auxilium ad salutem post originale, sed solum habuerunt ante, quod illis præparatum fuit in iustitiâ originali, collatâ Adæ, transfundendâ posteris. Vnde contrâ militant omnia argu. quæ contra primum prioris difficit. Vel negat illis Deus primum auxilium gratiæ, propter peccatum personale. Contrâ primò est: quia vel cuitatio peccati personalis est causa moralis, propter quam Deus infallibiliter dat primum auxilium gratiæ: at ex hoc sequitur, initium inchoari à nobis: (quod Semipelagianum est) cum enim ea cuitatio sit ante omne auxilium gratiæ, non poterit esse nisi à libero arbitrio: quod proinde initium daret suę iustificationi. ponendo causam, ad quam Deus infallibiliter suam gratiam conserret. Vel non est causa moralis, quâ posilà Deus infallibiliter sit datus primum auxilium gratiæ: & tune reddit principali difficultas, quo pacto iste saluari possit, cum neque in seipso auxilium habeat, nec quidquam ex se facere possit, quod illud obtinere valeat.

^{119.} ^{Secundo} 2. Non minus infidelis, quam fidelis post quodcunque peccatum, est in via tam ad vitam, quam ad mortem æternam: ergo habere debet sufficiens auxilium, quo possit vitam æternam consequi; ne solum sit in via ad mortem. Nec sufficit, habere illum tantum præparatum in actu 1. & in ipsa voluntate Dei; quia non sumus potentes ad operandum per virtutem in alio existentem, nisi quatenus in nostrâ potestate est, vt talis virtus nobis ad operandum applicetur. Cum igitur nihil ex nobis facere possumus, vt talis virtus ad operationem

nobis applicetur: alioqui possemus ipsi initium nostræ salutis inchoare, nisi Deus actu conserat nobis primum auxilium gratiæ, non enim potentes ad salutem consequendam.

Eundem modum, sed paulò aliter tradit Suarez de Trini. lib. 4. de supernat. Dei prouid. cap. 3. & lib. 1. de necess. gra. cap. 27. sc. in fidibus preparatum rez priori esse primum auxilium gratiæ dependenter ab ipso. ^{122. Modus Suarez.} forum voluntate, quatenus si impedimentum peccati non apponenter, vocationem supernat. ad fidem recipent. Ceterum idè ad fidem supernat. non vocantur, quia per peccatum impedimentum apponunt. Licet ad hoc non apponendum peculiari prouidentias auxilio intra ordinem naturæ à Deo iuuentur, quo possent, si vellent, naturalem legem servare, non tamen quo valeant vocationem supernat. promereri: quam tamen Deus gratis daret, si ipsi huiusmodi auxilio ordinis naturalis bene uterentur, impedimentum non apponendo. Sed neque hic modus satis facit. Nam vel Deus infallibiliter utenti tuxilio conserat vocationem supernat. & sic incidit in id, quod vitare cupit, necepsam non dari propter actus quoad substantiam naturales; vel adhuc recte huiusmodi auxilio utenti Deus negat suam gratiam, & reddit principalis difficultas, quo pacto huiusmodi homines habeant sufficientia auxilia ad salutem.

^{123. Modus anterior.} Secundus igitur modus docet, hæc auxilia non solum præparata esse in actu 1. & in ipsa voluntate Dei, sed in actu 2. conserri omnibus adultis, adeò vt nullus sit, qui aliquando actu à Deo ad salutem non excitetur: Est communior, quem expressè docent Bonavent. in 2. dist. 28. art. 2. q. 1. Usque 1.p. diff. 97. cap. 3. 4. 5. Bellarm. lib. 2. de gra. & lib. arb. cap. 8. in resp. ad 2. & 3. arg. Valent. 1. 2. diff. 8. q. 3. puncl. 4. Zumel. 1.p. qu. 23. art. 3. qu. 5. dub. vls. quem etiam suprà qu. 4. concl. 3. vt probabilem docuerat: idem docet Granad. 1. 2. conter. 8. tract. 6. diff. 1. sect. 5. isque expressè deducitur ex S. Tho. 1. 2. qu. 89. art. 6. docente, omnem hominem pervenientem ad usum rationis teneri ad Deum converti, per eam conversionem consequi gratiam, per gratiam originalis remissionem. Nequit autem homo per solas vires liberi arbitrij gratiam, peccati remissiuam, consequi, vt idem 1. 2. qu. 1. 12. art. 2. & 3. & definit Trident. sect. 6. can. 3. ergo vt talis homo gratiam peccati remissiuam consequatur, præueniri debet aliquo auxilio indebito, quo se ad eam disponat. Idem modus colligitur ex illo Ioan. 1. Qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: Quem Scolastici, & Patres explicant de actuali illuminatione pertinente ad salutem. Eundem expressè docuit Prosper lib. 2. de voce gen. cap. 26. *Gratia quidem Dei in omnibus iustificationibus principaliter, preminet suadendo exhortationibus, monendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inspirando consilium, corque ipsum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo: sed etiam voluntas hominis subiungitur ei atque coniungitur, que ad hoc prædictis est excitata præsidis, vt diminuo in se cooperetur operi, & incipias exercere ad meritum, quod superno sensine concepit ad studium, de sua habens mutabilitatem, si deficit; de gratia opitulatione, si proficit.*

Et concludit: *Ipsa gratia hoc omni genere medendi atque auxiliandi agit, vt in eo quem vocat, primam sibi recepericem & famulam donorum preparat voluntatem. Fundam. hic modus magis est proportionatus homini, propria voluntate utenti, & magis conformis Deo, creaturem ad suos fines dirigenti. Ad rationem dubitandi scilicet frq.*

S E C-

SECTO VI.

An primum auxilium sit supernaturale, & indebitum naturae?

^{124.} *Sentent.* 1. *P*rima sent. verumque negat: Est eorum, qui docent, facient quod in se est ex viribus naturae, Deum infallibiliter suam gratiam conferre. Hi n. consequenter docent, vnumquemque hominem solum per auxilia communia, iure creationis omnibus debita, ad gratiam de congruo obtinendam se disponere, ac proinde ipsa auxilia communia, ad honeste operandum omnibus debita, simul esse adiutoria ad salutem inchoandam: nam per ea infallibiliter obtainemus proxima media ad salutem, quae est gratia iustificans. Sed haec sent. vt Semipelag. confutata est disp. praeed. sed. 10.

^{125.} *Sentent.* 2. Secunda sent. affirmat, primum auxilium ad salutem inchoandum, esse naturae indebitum, & supernaturale quod substantiam: *Sarraz de Trini. lib. lib. 4. de superna. promid. cap. 3. & lib. 1. de gra. cap. 27.* qui licet de potentia absoluta affirmet, potuisse esse hoc auxilium supernat. tantum quoad modum, de lege tamen ordinata putat esse tale quoad substantiam: sequitur *Granadas 1. 2. contra. 8. tract. 6. disp. 1. sed. 5. videtur Valentia 1. 2. disp. 8. q. 3. pun. 4. in sol. 6. argu. Bannez 1. p. q. 23. art. 3. dub. 3. Zumel ibid. q. 4. & 5. dum absoluta absque distinctione affirmant, huiusmodi auxilia supernat. esse.*

^{126.} *Fundam.* Fundam. 1. ductum ex Concilijs & Patrib. qui de huiusmodi auxiliis loquuntur, vt de resupernat. omnino, distinguentes illa ab omni perfectione naturali. Confir. 1. vocant illud gratiam per Christum: Christus autem non perfectionem naturalem, sed supernat. nobis promeruit. 2. eadem Concilia & Patres docent, omne initium salutis inchoari a fide, quae propterea ab iisdem vocatur radix & fundamentum salutis. At auxilium ad fidem est supernaturale quoad substantiam, cum sit ad actum supernat. quoad substantiam.

^{127.} *Alterum fund.* 2. Ex ipsa natura rei: Primum auxilium ad salutem, est initium & fundamentum salutis, quia per illud inchoatur salus: ergo debet esse eiusdem ordinis cum salute: inchoatio n. salutis est ipsa salus in fieri. Sed haec est supernaturalis quoad substantiam, vt per se constat: ergo & illud.

^{128.} *Sentent.* 3. Tertia sent. docet, primum auxilium ad salutem, non necessario esse supernaturale quoad substanti, sed tantum quod modum: *Molin. in concor. disp. 10. Vasquez 1. p. disp. 97. cap. 4. & 1. 2. disp. 189. cap. 15. & disp. 190 cap. 12.* quam sent. sequitur Durand. in 2. dist. 28. qu. vlt. in ordine ad auxilia, quae preparantur electis. Eadem colligitur ex Bonau. in 2. dist. 28. art. 2. qu. 1. vbi docet, quidquid superadditum est naturae, adiuuans & preparans voluntatem ad usum gratiae, dici gratiam.

^{129.} *Varia ca-* Hanc autem supernaturalem quoad modum ex varijs capitibus desumunt: Molina ex meritis Christi: putat n. Deum pacatum fuisse cum Christo, vt quoties homo bene viceretur viribus naturae, honeste operando, Deus suam gratiam conferret, non intuitu operis, sed meritorum Christi: Bonanent. ex motione aliqua indebita naturae: Vasquez ex quacunqne congrua cogitatione ad bonum, quae per ipsum est indebita naturae: Durandus ex peculiari prouidencia Dei, diligentis omnia opera honesta tuoralia in salutem electorum. Pro explic.

^{130.} Dico 1. Primum auxiliū remotē inchoativum salutis non necessario est supernaturale quoad

substantiam: sed potest esse tantum quod modum ex S. Tho q. 14. de verit. art. 11. ad 1. & in 2. dist. 28. art. 4. ad 4. vbi docet, si quis fecerit quod in se est, sequendo ductum rationis naturalis, in appetitu boni, & fugā mali, certissimē illum fore supernaturaliter illuminandum. At nequit intelligi de ductu rationis purē naturalis, absque peculiari motione diuinā ordinis naturalis, indebitā naturae, iuuante & robore illam ad legem naturalem seruandam: vt constat ex 1. 2. q. 112. art. 2. ad 2. vbi docet, non posse hominem ad gratiam se præparare, nisi Deo præueniente ac mouente illum ad bonum: ergo ante illuminationem supernat. præcedit peculiari motione diuinā, quae cum nequeat esse supernaturalis quoad substantiam, hoc in. ex verbis ipsius, subsequitur motionem diuinam, erit tantum quoad modum, quā superadditur naturae, adiuuans illam ad gratiam illuminantis supernat. obtainendam. Ita Prosper contra Col. Expressa Profert

lar. cap. 14. inter modos, quibus diuina gratia hominem ad Deum trahit, numerat contemplationem rerum natur. Trahit ad Deum contemplatio elementorum, omniumq; que in eis sunt, ordinatissima pudenziendo, inaccessibilia enim eius per ea que facta sunt, intellecta conspicuntur. Idem docet lib. 2. de vocatione Gene. cap. 4. Fundam. hoc genus auxiliij, intra eundem ordinem naturae abundantioris, negari non potest, vt nec aduersarij negant: & ex alia parte facilius & congruentius saluat, quo pacto infideles, qui nullam habuerunt de nostris fidelis mysterijs notitiam, possint ad salutem promoueri. Nam hoc auxiliij genus non extrahit potentiam extra sphæram sui obiecti naturalis, sed intra illud roborat & fortificat ad facilius & intensius operandum: congruentius etiam incipit homo ad salutem promoueri, præsertim si nullam habuit externam propositionem fidei, per auxilia, quae illam à sphæra sui obiecti naturalis non extrahunt. Oppositi autem sent. difficilē, nec congruentier ad istorum statum haec auxilia saluat: cum omnis supernat. illuminatio debeat esse de obiecto supernat. quod omne supponat reuelationem, nec reuelationem de lege ordinata Deus hominibus proponat nisi mediante Ecclesiā, iuxta illud ad Rom. 10. Quomodo credentes ei, quem non audierunt? quomodo auctem audient sine pradicante? Respondent 1. huiusmodi infideles interius supernaturaliter illuminari, non circa nouum obiectum supernat. sed circa idem naturale, modo supernat. propositum. 2. Illuminari non de quocunque obiecto supernat. sed de aliquo connexionem habente cum naturali, eoque non distincte, sed confusa tantum cognito. Ut ex notitia naturali, quam habet Gentilis de Deo, naturalium rerum conditore, facilē euchi potest ad confusam aliquam notitiam de Deo rerum supernat. largiore, saltum per modum opinantis: & ex pœnis huius vitæ facile elevari potest ad confusam cognitionem pœnarum alterius vitæ. Contra primum resp. cum omnis illuminatio supernat. nitatur motu sed contra supernat. quod specificare debet aucto illuminatio, difficile poterit illuminatio supernat. saluari absque obiecto seu motu supernat. cum omnis tendentia supernat. supponat motuum supernat. à quo specificetur. Contra secundum resp. hoc ipso, quod obiectum supernat. connexionem habet cum naturali, poterit naturaliter cognosci cognitione confusa & opinativa, ex disp. 26 sed. 2. vt sic n. non excedit sphæram obiecti naturalis. Quia tunc formalis ratio cognoscendi obiectum supernat. non est supernaturalitas, cum hęc peculiarem requirat reuelationem, sed connexionem naturalis cum obiecto

*Sent. S.
Doct.*

*Repondens
Advers.*

131.

132.

133.

135. *Supernaturalis obiecto naturali, quæ est naturaliter cognoscibilis. Adde quodd nulla illuminatio de obiecto supernaturali, iuxta legem à Deo definitam, sit ante excommunicationem per Ecclesiæ propositum.*

136. *Dico 2. Hęc supernaturalitas quoad modum lis non sumitur ex respectu ad merita Christi, vel ex sola congruitate cogitationis ad bonum naturale, vel ab extrinsecā diuina ordinatione diuinā; sed ab intrinsecā aliquā perfectione, ordinis quidem naturalis sed indebita naturae. Primum prob. ut communis fert opinio, ex Augustino, Christus non meruit nobis naturalia, sed supernaturalia. Ea n. tantum nobis meruit, quæ Adam perdidit: non perdidit naturalia, quæ post peccatum in nobis manserunt intacta, licet propter subtractionem doni supernat. debilitata. Nec meruit nobis Christus naturalia quoad hanc tantum circumstantiam, et quoties illis benē vteremur, Deus nobis auxilia supernat. conferret. Nam potius meruisset nobis, ut auxilia naturalia per abundantiorēm concursum robarentur, ut facilius intensiusque possemus supernaturalia obtinere. Nam hoc modo magis innatur natura in ordine ad actus honestos naturales, in ordine ad quos mansit propter peccatum debilitata. Ex quo etiam sequitur, plures actus honestos naturales clicere hominem ad obtainenda auxilia supernat. si hunc, quam si priorem modum, Christus nobis promeruisset.*

137. *Nec ex sola Secundum constat ex disp. 26. sect. 3. & 4. Principe, mō, ex hac sent. sequeretur, nullam cogitationem congruam circa bonum honestum naturale, debitam esse creaturæ rationali in quois statu posite. 2. hanc congruitatem esse à natura: cum ipsum liberum arbitrium sit, quod viribus proprijs talem cogitationem reddit congruam; ac proinde gratiam, ut gratiam formaliter pendere à natura. 3. nullam esse gentilem, qui aliquando non deberet de rebus fidei supernaturaliter illuminari; nam si non potest saluari nisi per specialia auxilia ordinis natur. cum in sent. Valquez omne auxiliū ordinis naturalis per Christum sit efficax; sc. ipsa congrua cogitatio ad bonum morale; & Deus recte videnti primo auxilio infallibiliter det secundum, & recte videnti secundo tertium, & sic deinceps: recte videnti tota collectione auxiliorum naturalium infallibiliter dat supernaturalis quoad substantiam, quod ab aliquo obiecto reuelato incipit. Nec dici potest, operanti: cum uno auxilio dari aliud tantum sufficiens; quia omne sufficiens est iure creationis omnibus debitum; proinde sub merito cadere non potest. Aut certe, si non semper gentilis haberet auxiliū ordinis natur. efficax, posset qui nullam habeat fidei notitiam, per sola auxilia naturalia, iure creationis omnibus debita, saluari: auxiliū n. ordinis natur. tantum sufficiens, non est peculiare per Christum, sed commune iure creationis omnibus debitum. Ergo si poterit gentilis, etiam si non habeat auxilia ordinis naturalis efficacia, saluari, id non poterit, nisi per auxilia iure creationis omnibus debita. Hoc autem est contra Concilia & Patres aduersus Pelagium defioientes, neminem absque speciali gratia per Christum, non modò actu non saluari, sed nec posse saluari.*

138. *Nec ab extrinsecā ordinatione Dei,*

aut meritum de congruo ad auxilia supernat. obtinenda; In primis modus iste incidet in errorem Massilien. à Patrib. Afric. & Concilijs damnatum. Siquidem nec Massilienses volebant, vt opera bona viribus proprijs facta, essent impenetraria gratias ex se, sed ex diuina ordinatione: nam aperte fatentur, illa ex se non esse villâ gratiâ digna.

139. *2. Hic modus non saluat Concilia & Patres, qui dum de huiusmodi auxiliis loquuntur, dicunt ea peculiariter à Spiritu S. produci, infundi, inspirari, conferri: quæ propriæ important physicam rei mutationem: sola autem extrinsecā ordinatio Dei, non mutat physicè rem, quæ ordinatur.*

140. *3. Per extrinsecam ordinationem Dei, liberum arbitrium non magis roboretur & iuueretur ad bene operandum, quam sine illa: per eam n. nil accipit homo, quo sit robustior: at omnis gratia cōtendit, ut vel mediata vel immediata liberum arbitrium per eam ad bonum iuuetur & roboretur.*

141. *Vltima pars asser. ut probetur, explico, in quo consistat hęc intrinsecā perfectione ordinis naturalis, indebita naturæ: sc. vel in aliqua cogitatione ad bonum honestum morale, à Deo peculiariter cōtempore excitata, quo non fuisset à causis naturalibus excitanda: vel in modo efficaciùs illustris que representandi obiectum honestum, quo voluntas ipsa magis allecta facilius, intensius, ac perfectius operari possit circa ipsum bonum honestum naturale: in peculiari motione voluntatis, liberum consensum præueniente, quæ illam quasi emoliat & faciat ad bonum honestum naturale. Legatur cit. Prosper. Cæterum non semper hęc auxilia ordinis naturalis, collata per Christum, sunt efficacia, sed interdum tantum sufficientia. Hic modus prob. Nam 1. saluat rationem gratiæ seu doni gratuitæ: quia licet non euehat naturam ad altiorem ordinem, tamen intra eundem ordinem illam perficit & roboret, perfectione minimè debitâ. Quicquid autem est indebitum naturæ eamque iuuat & roboret ad recte operandum, habet veram rationem gratiæ & doni gratuitæ, ut recte cit. Bonan.*

142. *2. Saluat, quod gratia producatur, infundatur, inspiratur, conferatur à Spiritu S. Nam quicquid non producitur virtute causarum naturalium, vel ad exigentiam earum, prouehitque hominem ad salutem, est peculiare donum Spiritus S. proinde recte dici potest produci, infundi, conferri, inspirari ab ipso, à quo omne datum optimum & omne donum perfectum descendit. Nec refert, quod sit ordinis naturalis: tūm quia hoc non tollit rationem doni gratuitæ simplicitet, sed tantum rationem doni eleuantis naturam ad altiorem ordinem. Tum quialicet non sit ordinis supernat. quoad substantiam, est tamen ordinis supernat. quoad modum, quatenus ex meritis Christi, & Dei ordinatione dirigitur ad fidem supernat. ut dispositio remota, & meritum de congruo, ad quod Deus infallibiliter subiectit alia auxilia vberiora & illustriora, usque ad gratiam supernat. iustificantem. Quo pacto in omni rigore saluatur Concilia & Patres, appellantes illam gratiam pertinentem ad vitam æternam: nam licet non pertineat ad illam proximè, ut auxilia supernat. quoad substantiam, pertinet remotè. 3. Saluat, quo pacto hęc auxilia ordinis natur. nobis Christus promeruerit: omnia n. auxilia promeruit, quæ sunt indebita naturæ, eamque ad finem aliquo modo prouehunt; sc. omnia, quæ nobis perdidit Adam: qui indebita naturæ tantum ex pacto accepit suo merito posteris transfundenda. 4. Saluat, quo pacto per huiusmodi auxilia ordinis natur. nobis indebita non tollantur auxilia.*

Hec auxilia nobis Christus meruit.

143.

auxilia communia, etiam congrua iure creationis omnibus debita. Ea. n. auxilia, quæ excitari postulant à causis natur. sunt non solum quoad substantiam, sed etiam quoad modum naturalia; proinde iure creationis omnibus debita. Quæ verò à causis natur. excitari non postulant, vel impliciter, vel non cum ea perfectione, cum quæ immediate producuntur à Deo, sunt supernaturalia quoad modum; atque adeò iure creationis indebita nobis.

146. 5. Saluat, qua ratione per hæc auxilia ordinis natur. homo valeat salutem consequi: ac proinde in potestate ipsius sit vita & mors, bonum & malum. Nam benè videnti auxilijs ordinis natur. Deus infaillibiliter confert auxilia ordinis supernaturalis, quibus potest homo proximè se ad gratiam iustificantem disponere.

147. Obijcies 1. Eiusdem naturæ & perfectionis est congrua cogitatio ad bonū, excitata à causis natur. ordinatis à Deo ad finem promouendi hominem in beatitudinem supernat. ac congrua cogitatio immediate excitata à Deo propter eundem finem: ergo si hæc est peculiare donum Dei: etiam illa. Antec. prob. ambæ conueniunt tam quoad physicam perfectionem, cum utraque sit naturalis; quam quoad moralem, cum utraque extinsecè tantum ordinetur à Deo ad finem supernatur.

148. Congrua cogitatio excitata à causis natur. & ex- citata immediatè à Deo propter eundem finem, diff. runt morali- liter. Resp. neg. esse eiusdem naturæ & perfectionis physicæ. Ad prob. nego, moraliter perfectionem congrue cognitionis sumendam esse ab extrinseca tantum voluntate & ordinatione Dei, sed ab intrinseco debito, vel indebito naturæ exigentis aliam. Quod debitum, vel indebitum supponitur ad extrinsecam voluntatem & ordinationem Dei: nam debitum consistit in respectu ad causas naturales naturaliter operantes; indebitum verò in respectu ad causas supernat. supernaturaliter, & præter exigentiam naturæ operantis. Quia igitur prior cogitatio est debita naturæ, illam ab intrinseco exigenti; posterior verò indebita eidem, erunt moraliter & in ratione doni diuersæ.

149. Instabis. Eadem numero congrua cogitatio physicè inuariata modò dicitur debita, modò indebita naturæ: nam uno tempore excitatur à causis natur. alio immediate à Deo: at hoc esse nequit: ergo vel semper erit debita, vel semper indebita; atque adeò semper moraliter eadem. Resp. disting. maior. Eadem congrua cogitatio, inuariata quoad absoluta, dicitur debita & indebita naturæ, concedo; eadem, inuariata quoad respectiva in ordine ad causas, à quibus producitur, dicitur debita & indebita naturæ, nego. Nam sicut idem oculus ut productus à naturâ iuxta exigentiam dispositionum naturalium, dicitur debitus animali: ut productus à Deo supra exigentiam dispositionum naturalium, est indebitus animali; ita eadem congrua cogitatio, ut excitata à causis natur. est debita homini: eadem ut producta à Deo contra, vel præter exigentiam causarum natur. est indebita homini, & supernaturalis quoad modum: & consequenter ut sic habet veram rationem doni, quod in ipsa ratione indebiti formaliter fundatur.

150. Cæterum dicitur Deus ordinare causas naturales ad promouendum hominem in finem supernat. non opera ipsa merè naturalia, aliàs opera moralia facta virtute solius causæ & auxilij naturalis promouerent hominem in finem supernat. quod suprà impugnatum; sed dicitur ordinare causas natur. ad promouendum hominem in finem supernat. quatenus ijs virutur ad producenda opera supernat. saltem quoad modum, indebita naturæ hominis. Sicut dicitur nobilioris ingenium esse

effectus Diuinæ prædestinationis, non quæ est principium nobilioris operationis natur. sed quæ à Deo eleuatur ad perfectiores operationes supernatur. nam ceteris paribus cum eodem auxilio gratiae præsertim ordinis naturalis nobilioris ingeniius perficitur.

Obijcies 2. Eadem cogitatio ut producta à Deo, non est diversa entitatiè ut producta à causis 2. ergo non est maior ratio, cur potius una, quam alia sit peculiare donum Dei: nec cur potius bonum opus elicitorum ab una sit meritum de congruo apud Deum; & non elicitorum ab alia. Resp. neg. conseq. potior quippe ratio est, quia una est collata à Deo, tanquam à primo ac principali mouente, ac promouente hominem ultra perfectionem naturaliter ei debitam: altera verò à causa 2. determinante priam ad concutsum generalem, iure creationis omnibus debitum. Eadem etiam ratio est, cur opus bonum elicitorum ab una sit meritorium, non autem elicitorum ab aliâ: quia in hoc merito non attenditur intrinseca proportio operis ad præmium, sed extrinseca ordinatio Dei, fundata in gratuito auxilio indebito naturæ: id que ex 1. ad Corint. 1. & 4. ne habeat homo, in quo in negotio salutis gloriari possit.

Obijcies 3. Sequeretur 1. non esse necessarium altiorem gratiam ad credendum, sperandum, & diligendum Deum sicut oportet, sed sufficere gratiam ordinis naturalis: Siquidem Concilia & Patres eandem gratiam requirunt ad hos actus, atque ad reliquos ad salutem spectantes: ergo si ad reliquos sufficit gratia ordinis naturalis, eadem sufficit ad hos. 2. non esse necessarios habitus, neque actus supernat. quoad substantiam. 3. ad actus supernat. quoad modum non requiri peculiare auxilium ex parte voluntatis: & idem negari posse ad actus supernat. quoad substantiam. 4. hominem per auxilia ordinis naturalis mereri auxilia supernat. quoad substantiam. 5. fidem non esse initium salutis, & fundamentum totius ædificij spiritualis contra Concilia & Patres: in hac n. sent. multi actus quoad substantiam naturales precedunt fidem, ad quam de congruo disponunt: vnde ab illis, non à fide sumitur iustificationis initium, contra Trident. scff 6.c. 5. definiens, iustificationis exordium sumi ab ipsa vocatione ad fidem.

151. Resp. ad 1. neg. sequel. Ad prob. nego Concilia & Patres eandem gratiam requirent ad credendum, sperandum, & diligendum Deum sicut oportet, quam requirunt ad alios actus honestos morales, ad salutem spectantes: licet n. hoc nos explicent, supponunt tamen ex ipsa diuersitate motiuorum. Nam qui habent motuum supernat. ut actus in argu. adducti, ordinis supernat. auxiliis supernat. requirunt; qui verò naturale, naturalis. Requirunt igitur ad omnes actus ad salutem spectantes gratiam, sed diuersam pro diuersitate actuum & motiuorum. Quæ tamen eas sit, non definiunt, ut rem integrum relinquant Theologis. Vnde negatur altera sequela de habitibus, & actibus supernat. quoad substantiam. nam illi necessarij sunt ad physicè producendos actus supernat. quoad substantiam: hi verò necessarij sunt propter motiu supernat. quibus nituntur omnes actus virtutum infusarum. Ad 3. neg. sequel. nam proportionali modo, quo requiritur auxilium supernat. quoad modum ex parte intellectus, requiritur etiam physicus concursus supernat. quoad modum ex parte voluntatis. Quia vel auxilium ex parte intellectus fuit indebitum quoad totam substantiam actus, quia nimis collatum fuit supra omnem exgentiam

gentiam causarum natur. & pari modo requiritur concursus ex parte voluntatis, indebitus quoad totam substantiam actus: vel tantum fuit indebitum quoad modum, quia collatum fuit maius, aut per se & ius quam causas naturales exigerent, & eodem modo concursus ex parte voluntatis, erit maior & perfectior, quam ex causis natur. voluntas

^{155.} Ad 4. cum dispositione ipsa exegisset. Ad 4. Resp. sequeretur hominem per auxilia pure naturalia, iure creationis omnibus debita, metiri auxilia supernat. quoad substantia.

nego: sequeretur, per auxilia naturalia indebita natura, ex peculiari affectu per Christi merita à Deo collata, hominem metiri auxilia supernat. quoad substantia, idque tantum de congruo & imperato- riè concedo. Instabis. Peccator per auxilia super- nat. quoad substantia. non nisi de congruo impetratorie meretur alia auxilia supernat. quoad substantia. ergo neque de congruo & imperato- riè per auxilia naturalia merebitur auxilia supernat. quoad substantia. Resp. neg. conseq. meritum n. de con- gruo reperiri potest in actibus supernat. quoad substantia. & quoad modum. Et licet inter meritum & præmium supernat. quoad substantia. sit maior proportio physica, quam inter meritum supernat. quoad modum & præmium supernat. quoad substantia. in utroque tamen est sufficiens congruitas fundata in perfectione excedente vires naturales creaturæ. Ad 5. Hoc absurdum soluendum ab aduersarijs, qui multa auxilia supero- rat. quoad substantia. concedunt, antecedere actum fidei, per modum moralis dispositionis & meriti de congruo.

Quomodo fides dicatur initium salutis. Resp. 2. fidem dici initium & fundamentum salutis, tum ratione ædificij supernat. quod fides pri- mò inchoat: tum quia fides est simpliciter necessaria, sine qua nullo pacto contingere salus. Reli- qui actus honesti morales non sunt ad salutem simpliciter necessarij, cùm sine illis contingere possit salus.

Ex his patet ad vitrumque fundam. secundæ sent. & ad vitramque confirm. pro primo fundam. Dicitur autem primum auxilium inchoatio salutis non proxima, sed remota: quo pacto necesse non est: vt sit eiusdem ordinis cum illa. Patet n. sine fide impossibile placere Deo, in ordine ad salutem ultimam consequendam, non in ordine ad singulos actus ad salutem disponentes; alioqui nullus actus supernaturalis etiam quoad substantiam, fidem antecedens, posset ad salutem disponente.

Huius sent. nonnulli esse volunt S. Augusti- num sc. etiam adultis gentilibus ante vocationem proximam ad fidem parata esse omnibus sufficien- tia auxilia ad salutem, quæ ipse voluerit sufficiencia vocare, tum vt fideles suam ad fidem electionem pluris estimarent: tum ne infideles presumerent sine fide saluari posse: tum quia nequit illa gratia, quæ sine predicatione Euang. datur, dici moraliter sufficiens, sed potius insufficiens moraliter, cùm nemo per eam recipiat credatur ad salutem perue- nisse. Cumque Augustinus rem gereret contra ho- stes gratiæ ac fidei, vt eos arctius premeret, & gratiæ supernat. quoad substantiam necessitatem magis exprimeret, nevè Aduersarijs arma contra seipsum ministraret, nullam mentionem fecit auxilijs supernat. quoad modum, quod duntaxat ha- bent infideles, & sufficiens ipsum non negaret Au- gust. quia videlicet si eo benè vterentur, paula- tum illuminarentur supernaturaliter, vel per predicationem, vel per illustrationes diuinæ de Auto- re gratiæ & gloriæ supernat. Has ne quis insipiens gentilis, aut aliis infidelis expectaret à Deo, con- temptâ luce Euang. dixit S. Doctor, sufficiens

auxilium initium ducere à vocatione ad fidem, quod est sufficiens simpliciter ac moraliter in om- nibus, & in plerisque efficax.

Alia interpretatio fortè ad mentem ipsius pro- pius accederet, sc. vt solum acget infidelibus Aug. men- adultis ante vocationem ad fidem auxilia sufficien- sis interpre- tatio altera

tia proxima, sine quibus homo non est proximè colligitur potens ad regnum cœlestis consequendum; non autem remota, quæ per se sufficientia non sunt ho- minem ad vitam æternam producere, nisi per ea perueniatur ad proxima, quæ sola sunt apta perdu- cere ad regnum cœlorum: ex lib. 1. quest. 2. ad Sim- plic. In quibusdam tanta est gratia fidei, quanta non sufficit ad obtainendum Regnum cœlorum: sicut (subdit) in catechumenis, & in ipso Cornelio, antequam sacra- mentorum participatione incorporaretur Ecclesia. In quibusdam vero tanta est, ut iam corpori Christi, & sancto Dei templo deputetur. Qui dum negat Cata- chumenis & Cornelio ante incorporationem per Baptismum ad Ecclesiam, gratiam sufficientem ad obtainendum Regnum cœlorum, non negat il- lis gratiam sufficientem remotam, per quam se disponere possint ad baptismum, quo siant proximè potentes ad regnum cœlorum obtainendum, sed gratiam duntaxat proximam, quæ siant proximè apti regno cœlorum, vt ex subsequentibus constat, quibus sufficientem gratiam vocat illam, quæ homo Christi corpori incorporatus fit tem- plum Dei & proximè aptus ad regnum cœlorum obtainendum. Hanc ipsam mentem S. Doctor ma- gis explicans, subdit: Finis ergo inchoationes quidens fidei conceptionibus similes; non solum autem concipi, sed etiam usci opus est, vt ad vitam perueniatur æter- nam. Vbi planè loquitur de gratiâ proximè suffi- ciente, & per se aptâ hominem perducere ad vitam æternam, quæ est gratia baptismalis, per quam nascimur ad vitam supernat, & per quam, vt ibid. docet, iustificati facultatem accipimus bene operandi, Inchoatio- hoc est faciendi opera æternâ vitâ proximè digna. nes fidei su-

Vt autem ad hanc iustificationis gratiam homo pernat, perueniat, procedere debet misericordia Dei vocando, quando pro- vel externa, vel interna admonitione ad fidem. Vnde dum

de Cornelio ibid. Nullo modo, inquit, ita operare- tur, nisi ante vel secretis per visa mentis aut spiritus, vel manifestioribus per sensus corporis admonitionibus vocaretur. Hæc intelligi posset vocatio remota ad salutem, seu vocatio ad Deum auctorem naturæ per merita Christi specialiter facta sc. per illustrationes ordinis naturalis de auctore naturæ, & amor naturalis illis respondens, ante ullâ notitiam Authoris gratiæ & fidei supernat. quibus infidelis gratis & liberaliter à Deo excitatus fiat potens ad seipsum disponendum, saltum de congruo ad auxilia supernat. quæ excident ad fidem & authorem gratiæ. Omnes n. illæ monitiones internæ exter- ne sunt quoddam initium fidei, ac dispositiones imperfectæ ad vocationem proximam ad salutem, quæ est vocatio supernat. ad fidem & authorem gratiæ: ad quam fidem vt ad formam auxilia omnia ipsam fidem antecedentia ordinantur. Quod si ad- dat Augustinus vocationem ad fidem non esse in potestate vocati: intelligi posset quod nec vocatio remota, nec proxima sit in potestate seu viribus naturæ, vt pote gratis à Deo immissa, & à Christo promerita; & reuera infidelis, tunc incipit percipere gratiam supernat. quoad modum, ex quo incipit Deo vocanti credere, seu ex quo habet initium fidei remotum seu primam vocationem ordinis naturalis specialis per Christum. Ita intelligi posset & il- lud lib. de prædict. SS. cap. 10. non sunt opera bona simpliciter seu ad æternam salutem conducentia,

acc

nec de congreuo disponentia, nisi facta ex fide saltem imperfecta inchoatâque per gratiam supernat. saltem quoad modum. Quamvis ergo per vires naturæ non possint obtineri auxilia gratiæ, omnibus râmen adultis, nullo excepto, dantur auxilia sufficientia ad salutem, & non impedita, sed ita expedita, vt in potestate cuiusque sit, cooperando remotis supernaturalibus quoad modum vltiora supernaturalia quoad substantiam obtinere: ita, inquam, vt primum supernaturale quoad modum merè gratis conferatur.

161.
Series
actuū, qui
bus infide-
lis ad fidem
venit.

Arque ex his intelligitur etiam series actuum, quibus Deus infidelem, cui nulla facta est prædicatio fidei, ad salutem disponit. Præcedunt varie illustrationes ortæ ex causis naturalibus, supernaturales quoad modum, quibus respondent patres affectus p[ro]ij erga Authorem naturæ, & remuneratorem, timor ne offendatur, dolor de offensa, &c. His motibus si consentit liberum arbitrium, & excitanti Deo non desit, illustratur intelligentia de Authore naturæ, & impellitur voluntas ad ipsum amandum super omnia, cognitione naturali & amore, utroque supernaturali quoad modum: qui simul est dispositio proxima ad illustrationes de Authore gratiæ, & ad lumen fidei, sine qua impossibile est placere, & iustificari. Quare actus primi supernat. quoad substantiam erunt intellectiones de Deo Authore gratiæ supernat. disponentes ad fidem; actibus supernat. fidei respondent in voluntate actus virtutum supernat. sicut actibus intelligentiæ naturalibus subordinantur actus voluntatis naturales. Antequam in intellectu sit cognitio supernat. de Authore gratiæ & gloriæ supernat. repugnat in voluntate esse nullum motum supernat. quoad substantiam: hic n. motus tenderet in incognitu, nec haberet obiectum suum supernat. nec lumine supernat. illustratum; quod lumen requiritur, ut voluntas excitetur ad actum supernat. Eum verò qui prædicantur mysteria fidei, aliter Deus disponit ad iustificationem. Hic, nemo negat, quin naturaliter possit ex motu aliquo humano ac naturali perpendere mysteria sibi prædicta, naturali fide credere, beatitudinem coelestem in clara visione Dei constitutam simplici affectu optare, ingens tanti boni desiderium concipere, petere à Deo inefficaciter saltem, non ut oportet ad gratiam imperrandum, nisi adhuc auxilium supernat. saltem quoad modum, ut ad illud perducatur, sicut se & arijs sua mysteria credunt, & beatitudinem consequi cupiunt. At quando verum mysterium proponitur, intelligentia continuo elevatur ad actum supernaturalem fidei per auxilium gratiæ præuenientis, cui cæteri voluntatis respondent actus supernaturales in entitate.

Et eius fit
predicatio.

162.
De gratia
efficiens op-
logus.

Hec de gratiâ sufficiens sufficiat: de efficaci, altero licet membro sub actuali gratiâ contento, nil disporto, nec de eius naturâ, nec de proprietatibus, donec per Sedem Apostol. licet lucubrations de illa typis euulgare. Licet ex August. discere, lib. 1. ad Simp. q. 2 sic hominem vocat Deus, quomodo sit ei congruere, ut vocantem non respuat, sc. congruitatem non esse fundata in entitate gratiæ, quasi ex natura sua antecedenter ad omnem consensum & scientiam Dei faciat facere infallibiliter: nam interest, inquit, quibus articulis temporum gratia infundatur: nil interesset autem ad gratiæ efficaciam, hoc an illo tempore infundatur, si ex naturâ suâ habetur, ut infusa infallibiliter faceret facere, voluntati adiungendo indifferentiam suam & dominium actus sui, seu necessitando libertatem: ut n. 22. & 61. & disp. 26. & 27. fine. & 35. n. 9. 10.

De fine, Tom. 3.

DISPVTATIO XXIX.

De Gratia habituali.

SECTIO PRIMA.

An sit aliquid creatum nobis inherens?

Primus error Pelagij, qui affirmando, hominem absque dono superaddito, solitus naturæ viribus salutem consequi posse, con sequenter negauit, internam hominis iustificationem fieri per infusa dona supernat. Hæc non tantum ponuntur necessaria ad salutem: unde qui negat, ad salutem, præter naturam & dona debita naturæ, necessarium esse donum superadditum, con sequenter negat hæc dona supernat.

Ethi inter Pelag. & Patres controversia tantum sit de gratia actuali, quam ille ad opera æternæ virtutæ meritoria, ut necessariam negabat: hæc tamen negat, negatur habitualis, quæ ad actualem prærequisitur, ut principium condigne operatum. Et licet Pelagius concederit, ut refert August. lib. de heres. her. 88. parvulos per baptismum adoptatos ac regeneratos transferri de bono in melius, ac sic translatos admitti ad regnum cœlorum: probabile tamen est, hanc regenerationem, & translationem insent. Pelag. non fuisse nisi extrinsecam acceptationem Dei. Negabat n. originales p. in nobis consistere in priuatione sanctificantis gratiæ ex pacto debito posteris; sed in sola imputatione peccati primi Parentis.

Secundus Calvini lib. 3. instit. cap. 11 n. vlt. negat, quin naturaliter possit ex motu aliquo humano ac naturali perpendere mysteria sibi prædicta, naturali fide credere, beatitudinem coelestem in clara visione Dei constitutam simplici affectu optare, ingens tanti boni desiderium concipere, petere à Deo inefficaciter saltem, non ut oportet ad gratiam imperrandum, nisi adhuc auxilium supernat. saltem quoad modum, ut ad illud perducatur, sicut se & arijs sua mysteria credunt, & beatitudinem consequi cupiunt. At quando verum mysterium proponitur, intelligentia continuo elevatur ad actum supernaturalem fidei per auxilium gratiæ præuenientis, cui cæteri voluntatis respondent actus supernaturales in entitate.

Fundamentum. nulla opera nostra sunt grata & accepta Deo: ergo nullo modo possunt esse interioris iustitiae, aut æternæ virtutæ meritoria. Confir. esse gratum, dilectum, & charum Deo, est sola denominatio extrinsecus ab actu dilectionis & amicitiae Dei: ut unus homo dicitur acceptus alteri per extrinsecum actu[m] accep[er]tis. Ergo nullam per se dicit formam intrinsecam in ipso homine dilecto & charo. Ita unus homo dicitur alteri gratus &c.

Tertius Magistrorum, in 1. dist. 17. vbi negat, charitatem esse habitum creatum; ait esse ipsam personam Spiritus S. substantialiter nobis communicatam, immediatum principium dilectionis, quâ Deum & proximum diligimus: idque propter excellentiam charitatis, quæ in re & o prædicatur de Deo, 1. Ioan 4. Deus charitas est: de quo non prædicantur reliquæ virtutes: Deus est fides, Deus est spes, Deus est paternitas, nisi cum addito, Deus est spes mea, Deus est paternitas mea. Non desunt, qui Magistrum excusent, ut Scotus in 1. dist. 17. q. 1. Magistrum alias 2. a. 3. quoniam, in sent. magistri, Deus non explicat. Scotus.

Li

autem

quem habitum, cum nequeat esse per actum, cuius non sunt capaces. Attribuitur autem peculiariter habitus charitatis Spiritui S. non cæteri habitus infusi: quia per illum inhabitat animam iusti, & simul per illum influit in actum dilectionis: cum tamen non per eundem habitum, per quem inhabitat animam iusti, influat in actus fidei & spei, reliquarumque virtutum, sed mediantibus habitibus distinctis. Verum hæc Scoti expositio est magis pia, quam Magistro conformis, qui cit. cap. penult. docet, & cum diligendi per se, sine alicuius virtutis medio, produci tantum à Spiritu S. Vnde S. Tho. 2.2.q.23.art.2. cum reliquis, Magistrum in sensu à nobis explicato intelligit, & confutat.

6.
Non con-
formiter

7.
Catholica
sent. Scho-
last.

8.
Veritas
aperte do-
ducta ex
script.

9.

10.

11.

12.
Ratio 1. à
posteriori.

ciusdem ordinis, à quâ tanquam proprietates à propria essentia moraliter fluant. Ergo datur gratia habitualis nobis inhærens, ultima conseq. elucet. Quia cum hæc principia debeant completere potentias naturales, easque reddere intrinsecè & permanenter potentes, aliud esse non possunt, quâm habitus infusi supernat. qui ad instar poteriorum conferunt primum posse ad actus supernat. Prima conseq. prob. licet hæc principia possint esse extrinseca potentia Dei, potentij creatris proximè assistens, eisque per suum decretum quasi habitualiter unita; connaturalis tamen modulus operandi potentiae creatæ postulat, ut per intrinsecum principium fiat proximè potens. Cum igitur Deus, quoad fieri potest, hunc operandi modum connaturalem seruet cum suis creaturis in ordine ad actus naturales, eundem etiam seruare censendus est in ordine ad actus supernat. Alioquin Deus perfectius se gereret in ordine naturæ, quam in ordine gratiæ. Mino. sublump. ostend. habitus infusi sunt quædam potentiae & proprietates supernat. hæc supponunt, saltē connaturaliter, aliquam naturam eiusdem ordinis, à quâ physicè, vel moraliter fluant: talis est gratia habitualis sanctificans, à quâ ut à naturâ omnes habitus supernat. moraliter fluunt. Datur igitur in nobis gratia habitualis intrinseca, prima radix & fundamentum omnis supernaturalitatis.

Secunda. Non potest Deus diligere creaturam Ratio 1. & dilectione supernat. nisi in ea producat bonum priori. aliquod supernat. sicut nec eam odio habere odio supernat. nisi ab ea subtrahat bonum aliquod supernat. Ergo hoc ipso, quo supernaturaliter à Deo Nequit sal- diligimur, participamus bonum supernat. est Au- uari ame- gust. lib. 5. de. Trinit. fine, & S. Tho. 1.2.q.110.art.1. Dei nis- Et probatur: sicut nequit Deus amare creaturam producendo amore naturali, nisi in ea producat bonum natura- donum su- le; ita nec eam amare amore supernat. nisi in ea pro- pernat. ducat bonum supernat. ex August. enim nequit voluntas diuina liberè velle per mutationem sui, cum sit mutationis incapax: ergo si liberè vult, debet liberè velle per mutationem efficiens à se liberè dependentis, cum nulla sit alia possibilis mutatio, per quam Deus ex non liberè volente fiat liberè volens, quam vel intrinseca in ipso Deo, vel extrinseca in affectu à Deo producio, per cuius liberam connotationem idem actus necessarius Dei inuariatus subiectu, varietur terminatiu, fiatque de non liberè volente liberè volens.

Mensura igitur liberi actus in Deo est ipsa producio effectus ad extra à Deo liberè dependentis: cuius connotatione actus ipse increatus ac necessarius dicitur libera volitio. Vnde si effectus connotatus est naturalis, actus liber Dei dicitur naturalis; si supernaturalis, supernaturalis. Cùm igitur interdum Deus datur diligere creaturam amore supernat. interdum verò non diligere, sed contraria odisse odio supernat. ut quando est in peccato; oportet ad saluandum hunc liberum amorrem, & odium supernat. in Deo ponere producionem, vel subtractionem aliquius doni supernat. in creatura, supernaturaliter amata, vel odio habita; alioquin impossibile erit saluare, quo pacto idem actus necessarius in Deo, per omnia inuariatus, modò datur amor supernat. modò odium supernat. creaturæ. Cùm eadem forma, manens quoad omnia inuariata, non possit opposito effectus formales eidem subiecto conferre. Legantur quæ 10. 1. disp. 14. sec. 3. traditæ sunt.

Dices. Potest Deus diligere supernaturaliter creaturā, non perdonū aliquod in presenti colla-

ligat.

Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spruum S. qui datus est nobis. Ex quo colligitur. Triden. gratiam unam cum charitate & annexis virtutibus infundi in iustificatione peccatoris, sequens August. Anselmum, Patres, qui hunc locum explicant de charitate nobis inhærente. Charitas quippe Dei dicta est, inquit August. de Spir. & lit. ca. 32. diffundi in cordibus nostris, non quia nos ipse diligimus, sed quia nos facit dilectores suos: sicut iustitia Dei, quia iusti eius munere efficiuntur, & Domini saluus, quia nos salvos facit, & fides Iesu Christi, quia nos fideles facit. Scio, aliquos Patres apud Bened. Iustinian. hunc locum intelligere de charitate, quâ Deus diligit nos, sed prior expositio preferenda, cui magis consonat verbum, diffundi. Non n. propriè dicitur charitas, que in Deo, sed que in nobis est, in cordibus nostris diffundi. 1. Ioan. 3. Vide qualem charitatem, dederit nobis Pater, ut Filius Dei nominemur & simus. Non fuit contentus Apost. dicere, nominemur, ne videretur ostendere, nos esse filios Dei extrinsecâ tantum acceptance: sed addidit, & simus, ut intrinsecam etiam constitutionem per inhærentem gratiam exprimeret. Quod infra magis declarat, cum hanc charitatem exprimit per se- men Dei in nobis manens: & supra c. 2. per uincionem in nobis manentem. Idem 2. ad Corinth. 1. nomine signaculi, & pignoris in cordibus nostris impressi.

Prob. rationib. 1. Dantur in nobis actus super- nat. Theologici, fidei, spei, charitatis, ceterarumque virtutum supernat. quia habemus præceptum tales actus aliquando exercendi: ergo dantur principia intrinseca horum actuum. Hec autem nequeant esse potentiae naturales: cum hæc nequeant producere actus supernat. extra sphæram suam: erunt igitur habitus infusi supernat. at hi ut connaturaliter sint in subiecto, requirunt formam

15.

Disp. XXIX. De Gratia habituali? Sec̄tio I.

375

tum, sed in futuro conferendum. Possit n. Deus ordinare hominem ad beatitudinem supernat. nullo ei de praesenti dono supernat. collato, sicut de facto diligit supernaturaliter predestinatum, etiam quando est in peccato, per actum ordinariem illum ad futuram beatitudinem: ergo ex dilectione supernat. Dei erga creaturam non necessariò infertur praesens, sed ad summum futura mutatione supernat. in creatura. Resp. Esto ex amore summatio sua supernat. Dei ut sic, non necessariò inferatur praesens mutatione supernat. in creatura, ea tamen inferatur 1. ex amore & odio supernat. Dei sic: Odit de praesenti Deus peccatorem predestinatum: non potest autem illum odire odio supernat. nisi subtrahendo ab illo donum aliquod supernat. cum non possit Deus aliquem odio habere, nisi per subtractionem mutationem alicuius doni. Atqui non subtrahit ab illo futuram beatitudinem, alioqui non maneret predestinatus: ergo aliquod aliud donum, quod de praesenti habet.

17. Neque dicas, subtrahi aliquod donum, quod Deus cum ipsa beatitudine in futuro dare decreuisset predestinato, si non peccasset: quoniam repugnat, vel absolute, vel latenter de potentia ordinariâ, ut infra, manere in Deo amorem supernat. amicitiae, & simul odium supernaturale inimicitiae respectu eiusdem personæ, considerate in ordine ad eandem durationem: sed manente in Deo actu ordinante predestinatum ad futuram beatitudinem, maneret actus supernat. amicitiae erga predestinatum, consideratum in ordine ad futuram æternitatem; cum beatitudo ipsa sit terminus amicitiae Dei erga beatum, & obiectum amicitiae beati erga Deum, & simul maneret odium inimicitiae Dei erga eundem beatum, consideratum in ordine ad eandem æternitatem. Nam per subtractionem talis doni odio haberet illum in ordine ad æternitatem, & simul in ordine ad eandem amaret amore amicitiae per collationem ipsius beatitudinis.

18. Infertur 2. mutatione supernat. ex amore amicitiae, quo Deus de praesenti creaturam diligit, hoc modo: De praesenti Deus amore amicitiae diligit reprobum: at debet in reprobo esse sufficiens bonitas ad terminandam dilectionem Dei erga ipsum: cum nequeat obiectum talis dilectionis in reprobo esse futura beatitudo, quam nunquam habiturus est. Eadem ratio est de predestinato, qui non solùm à Deo diligitur in ordine ad futuram beatitudinem, sed etiam in ordine ad praesentem statum.

19. 3. Ex eo, quod non solùm Deus dicitur amicus homini, sed etiam homo amicus Deo. Nequit autem homo esse amicus Deo amicitiae supernat. nisi fiat obiectum amoris diuini supernat. per donum aliquod supernat. intrinsecum. Maior est Trident. sess. 6 cap. 7. vbi docet, hominem per iustificationem ex inimico fieri Dei amicum, ex Iohann. 15. Non dicam vos seruos, sed amicos. Minor prob. est amicorum alteri, est etsi obiectum mutui amoris amicitiae alterius erga se amicus n. dicitur, qui dignus est, ut ameretur amore amicitiae ab altero: Deus autem amat res iuxta earum amabilitatem, non plus, nec minus, nec alio amore, quam res ipsa postulat amari. Ut igitur ameretur creaturam amicitiae amore supernat. debet in ea esse bonitas digna tali amore, quae alia esse non potest, ut infra, quam participatio naturæ diuina, quae fit per gratiam habitualē.

20. 4. Ex peculiaritate denominatione, sancti, ac iusti, in sacris litteris usurpatâ, quae non potest definiab extrinseca sanctitate, & iustitia alterius, sicut nec albus ab extrinsecâ albedine. Itz. n. denominations non desumuntur ab actu alterius,

circa ipsum, tanquam circa obiectum, ut sunt denominaciones amati, dilecti, accepti; sed ab intrinsecâ fidem subiecti, quod sanctum & iustum denominatur. Est n. hoc fundamentum dilectionis & acceptationis Dei: qui idem hominem diligit dilectione supernat. & ad gloriam acceptat, quia sanctus & iustus est: non est fundamentum praecedens, sed concomitans & simultaneum ipsi dilectioni Dei.

Ad 1. errorem Pelagi patet ex disp. 26. scil. 3. 4. Rsp ad Ad 2: neg. nos posse verè & propriè denominari Pelag. sanctos & iustos per solam imputationem iustitiae Christi, aut Dei: iste enim denominatio deus - Ad Calvinum. munitur ex subiecto ipso, quod sanctum & iustum dicitur: & ex Vasquez 1. 2. disp. 102. cap. 3. ut hos possimus aliquo modo denominari iusti iustitiam Dei, aut Christi, debet esse fundamentū talis denominationis; alioqui non esset maior ratio, ut potius unus, quam alias eā iustus denominaretur. Hoc autem fundamentum nequit esse extrinsecā tantum voluntas Dei, aut Christi: nam hęc non facit, ut iustitia Dei, aut Christi comparatur ad hominem, ut forma ipsum denominans: sicut nec sola extrinseca voluntas Dei, absque physicā unione hypostatica, sufficit ut Christi humanitas denominetur diuina. Locum Pauli à Caluino citatum explicit: placent Patres de iustitia, non quā Deus iustus est, Paul. sed quā nos iusti sumus. Et rō, in ipso, Græci Patres vertunt, per ipsum. Dicimus iustitia, & non iusti, vel ut Chrysost. propter puritatem sanctitatis, quam à Christo participamus: vel ut Ansel. docet, ut per nostram iustitiam alij iusti siant. Ceterum eius locus intelligatur de iustitiae Christi, nihil euincet Caluinus: nam tunc iuxta Ticonij regulam, constructio esset figurata, ut quæ nimirum sunt propria capitum, tribuantur membris: ut contraria, quæ sunt membrorum, interdum tribuantur capiti, ob mysticam unionem inter caput & membra. Ad fundam. ipsius, neg. assumpt. Ad confir. neg. antec. Nam esse dilectum à Deo, non importat solam denominationem extrinsecam ab actu dilectionis Dei, sed affert secum essentialiter intrinsecam mutationem, per quam subiectum fit dignum amore diuino. Etenim libera dilectio Dei erga nos, non precedit ipsam infusionem gratiae, ut Duran. in. 1. disp. 17. q. 1. & Capreol. q. 1. ar. 3. ad argu. Aureo, voluerunt, sed ut Aureol. in 1. disp. 17. p. 1. propos. 1. & Vasquez 1. 2. disp. 205. cap. 2. docuerunt, formaliter inuoluit ipsam infusionem gratiae & donorum. Ad confit.

Cum n. dilectio Dei fiat libera formaliter per connotationem ipsius infusionis gratiae & donorum, nequit ut libera dilectio precedere infusionem gratiae: cum nullum constitutum præcedat ratione formalem sui constitutum. Ad prob. antec. nego, esse eandem rationem de amore Dei, & creaturæ: nam amor creaturæ non efficit, sed supponit bonitatem, sive reali, sive apparentem, ita quam fertur: amor Dei non supponit, sed efficit bonitatem realem, in quam fertur, ut optimè Apriori gñst. cit. nam amor creatus per sui, non per obiecti mutationem; contraria verba amor in creatus, non per sui, sed per obiecti mutationem, in amatum fertur.

Ad 3. errorem Magistri, Resp. excellentiam charitatis saluari ex eo, quod inter omnes virtutes, ex proprio obiecto & motivo, sit omnium praestantissima. Ceterum non est maior ratio, cur in qua sita propter reliquos actus supernat. infundantur habitus, & non propter charitatis actum. Nec obstat, quod charitas in recto prædicetur de Deo, non autem reliquæ virtutes, ut dicamus, charitate esse ipsam personam Spiritus S. inhabitantis in ho-

b. s; reliquias virtutes esse habitus creatos: nā charitas, quę prædicatur de Deo, nō est, quā nos Deum diligimus, sed vt August. 15. de Trinit. cap. 17. quā Deus diligit nos. Non prædicatur autē de Deo fidēs, spes, pietatis, & similes virtutes, quia tales virtutes non sunt in Deo, vt est charitas: quę essentialementer dicitur de Deo, appropriatē de Spiritu S.

SECTIO II.

An sit de Fide hæc dona in nobis esse per modum qualitatis permanentis?

26.
Hec con-
trou. præci-
pium locum
habeb. post
Trident.

Hactenus ostendi, ad Fidei dogma pertinere gratiam habitualē, & reliqua dona illi an-

nexa esse nobis intrinseca & inhærentia. An au-

tem ad idem fidei dogma spectet, ea esse per me-

dum permanentis qualitatis, controversia est post Trident. in quo occasione nouatum hæresum illa ex professo agitur. Licet enim antea hæc veritas contenta esset in Scripturis: cū nihil possint Concilia definire, nūl quod in Scripturis reuelatum supponitur, non erat tamen adēd in Scripturis expressa, vt sine nouā declaratione Ecclesiæ fideles ad credendum obligare potuisset. Nec refert, quod aliqui Scholast. ante Trident. eam de fide existimarent. Nam id tantum assertebant pro-

priā opinione duci, non expressa Ecclesiæ decla-

ratione suffulti, quam fideles acceptare teneren-

tur. Siquidem usque ad Contil. Vienn. licitum evulserit fuit, utramque sent. probabiliter sequi, vt constat ex c. Maiores de baptismō: vbi Innocent.

III. referendo utramque sent. neutram damnat.

Post Conc. autem Viennense, in quo affirmativa sent. determinata fuit solum ut probabilius, eisī vnuquisque tenetur, hanc ut probabiliorem sequi, prohibitum tamen non erat, oppositam ut probabilem iudicare. Pro quā controv.

27.
Ex sent.

Prima sent. negat, id pertinere ad certum dog-

ma fidei, ita ut oppositum sit hæresis: sed tantum pertinere ad conclusionem Theologicam, ut op-

positum sit tantum temerarium, vel ad sumnum errori proximum: Sot. lib. 2. de nat. & gra. c. 19. & in 4. d. 1. qu. 3. a. 1. Staple. lib. 5. de iusti. inhar. c. 8. Ban-

nez. 2. 2. q. 23. a. 2. concl. 2. Medin. 1. 2. q. 5. 1. ar. 4. & q. 110. ar. 2. (an. lib. 7. de locis comm. cap. 2. & de sa-

cram. in com. par. 4. concl. 5. Vinc. Afric. præcl. de gra. Christi qu. 1. concl. 6. 9. vlt. disco, Salas 1. 2. træt.

10. disp. 3. sect. 4. Tanner. ibid. disp. 6. qu. 1. dub. 1. aff.

3. Curiel. q. 110. a. 2. §. Sed quares: & aliorum recent.

Fund.

Confirm.

28.

29.

2. sent.

Vasquez

Fundam. nulla est vel expressa scripturæ au-

thoritas, vel Ecclesiæ definitio. Nam quę vel scrip-

tura docet, vel Tridentinum de iustitia inhærente

definit, explicari commode possunt, vel de acti-

bus, vel de motione tantum actuali. Confirmat 1.

Sotus: Trident. ex industria abstinuit à nomine,

babitu: ne videlicet illam sub hac formalitate defi-

niret. 2. Medina cit. qu. 110. quia finis Concilij tantum fuit contra hæreticos nostri temporis

definire, iustificationem, non esse solam iustitiam

Christi iustificationem, aut extrinsecum favorem,

sed veram iustitiam nobis inhærentem: quod to-

rum saluari potest per solum auxilium actuale no-

bis inhærens.

Secunda sent. affirmat, hoc tantum esse de fide respectu iustificationis parvolorum, & eorum adulorum, qui per baptismum, aut pœnitentiam iustificantur; non autem respectu iustificationis adulorum, qui extra sacramentum iustificantur. Est Vasquez 1. 2. disp. 203. cap. 3. & 6.

Fundam. nondum ab Ecclesiæ definitum est, adultum solo habitu, & non etiam actu extra sa- cramenta iustificari. Igitur quę de iustificatione per inhærentem iustitiam Trident. tradit, explicari possunt de actibus. De parvulis vero, cū nequeat proprio actu, cuius capaces non sunt, iustificari, & de adultis, qui solo actu attritionis per baptismum aut pœnitentiam iustificantur, assertendum est, ad certum dogma Fidei pertinere, eos tantum habitu iustificari.

Tertia sent. docet, ad dogma fidei pertinere, hęc dona in nobis esse per modum permanentis qualitatis: Palati. in 1. dist. 17. disp. 1. Veg. lib. 7. in Trident. cap. 24. Bellarm. lib. 1. de grā. & lib. arb. cap. 3. Valen. 1. 2. disp. 8. qu. 2. pu. 1. Suarez. lib. 6. de grā. cap. 3. Joan. Wigge. Quin & ante Trident. illam de Fide putarunt Scot. in 3. dist. 23. q. vn. §. ad quest. Mayo. in 2. dist. 27. Rubio in 2. d. 26. qu. 1. ar. 2. Gaabriel in 4. dist. 4. q. 1. fine art. 1. Quamvis hęc veritas ante Trident. non potuerit, nisi priuatā doctorum authoritate ad fidem obligare. Nota, nos bīc non disputare, an de Fide sit, solo habitu, an etiam actu homines iustificari, de quo infra disp. 33. sed 3. Sed tantum, an gratia & reliquę virtutes infuse nobis inhærent per modum qualitatis permanentis, an tantum per modum actus, aut qualitatis transcen-

sis. Ut controversiam in quocunque statu definita.

Dico 1. De fide est, in hoc statu legis Euang. hęc dona in nobis esse qualitates permanentes. Fundam. nequeunt quę de iustificatione docet Trident. absque permanēte qualitate saluari. Igitur de fide est in iustificatione eam infundi: illud n. si ne quo doctrina Concilij saluari non potest, est maximè intentum & definitum à Concilio.

Antec. prob. 1. de qualitate permanente explicat Concil. Catechismus Rom. de Baptismo: est autem gratia, quemadmodum Trident. Synodus ab omnibus credendum pœna anathematis proposita decrevit, non solum per quam peccatorum fit remissio, sed diuina qualitas in anima inhærens, ac veluti splendor quidam ac lux, qua animalium nostrarum maculas omnes deler, ipsasque animas pulchriores & splendidiores reddit; & paulò pōst. Huic autem additur nobilissimum omnium virtutum comitus, qua in animam cum gratia Diuinitus infunduntur. 2. Inductione: nequit hęc prob. 2. interior iustitia saluari per aliquam formam sub induit per stantiale: quia hęc non inhæret: & forma sub omnia praedicta substantialis supernat. qualis deberet esse ista, implicat, ex 1. to. disp. 9. sect. 6. neque per quantitatem: hęc n. non est forma proportionata animę spirituali. neque per relationem: hęc n. non est immediatus terminus actionis, sed resultat ad productionem alterius. neque per actionem & passionem; nam hęc potius, sunt via ad formam iustificantis. neque per reliqua 4. prædicam. fides, quando, vbi, & habere, ut consideranti patet.

Rectat ut saluari tantum posuit per prædicam. qualitatis; non per transiunctem qual. nam vel hęc est proprius actus iustificati, vel motio diuina. Non potest esse actus, ut plerique aduersi, contendunt: Tum quia Concil. illam aperte distinguit ab actibus, sess. 6. cap. 7. Hanc dispositionem, seu preparacionem iustificationis ipsa consequitur, que non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio. Et renovationis interioris hominis per voluntariū suscep- nem gratia & donorum. Hanc autem dispositionem præced. cap. explicauerat per actus fidei, spei, & charitatis: & eodem modo illam ab actibus distinguit can. 3. Tum quia solum Deum assignat effi- cientem causam huius interioris renovationis: instrumentalem vero baptismum in ijs, qui per hoc sacramentum

30.
Fund.

31.
3. sent.
Nota ut do-
ctrina sit
vniuersa-
lior.

32.
33.
Hic nodus

34.
35.

omnia pra-
dicamenta

36.
Iustitia non
est actus
transiens.

37.

3. sacramentum iustificantur. At non solus Deus est causa efficiens nostri actus: sed nos ipsi, ut Concil. testatur can. 4. ubi damnat errorem Lutheri assertoris, liberum arbitrium adulorum ad sui iustificationem nihil omnino agere, mercęque passiuę se habere. Tum quia ubi que hanc iustificationem explicat persuptionem, receptionem, acceptiōnem, nunquam verò per actuum nostram co-operationem. Quod est evidens signum, eam non definire per actus nostros, qui non nisi à nobis actiū cooperantibus fieri possunt, sed per aliquid à Deo infusum. Tum quia definit, illam ab unoquoque recipi secundūm propriam cuiusque dispositionem & co-operationem. Atqui unus actus non recipitur secundūm dispositionem & co-operationem alterius: nam sēpē subsequens actus contritionis est intensior, sēpē remissior præcedente actu attritionis, propter quem infunditur contritionis actus. Tum quia can. 24. docet, hanc iustitiam per bona opera augeri: at unus actus non augetur per alium actum, bene tamen habitus per actum. Tum quia cit. cap. 7. illum comparat primā stolę, quam Adam suā inobedientiā sibi, & nobis perdidit, & quam iubentur renati conseruare, ut eam perferant ante Tribunal Christi. Porro quod Adam nobis immoderatè perdidit, non fuit actus, sed habitus. Nam id nobis immoderatè perdidit, quod per baptismum restituitur: sc. habitus, ut patet in parvulis, qui actus capaces non sunt. Præterea quod tememur conseruare, ut ante Tribunal Christi perferamus, non sunt actus, qui transiunt: sed habitus, qui permanent. Quod autem nec saluari possit per motionem actualē Dei, constat: tum quia hęc, cùm sit transiens, non potest comparari primę stolę, quam Adam nobis perdidit, quamque conseruatam perficere iubemur ante tribunal Christi. Tum quia cap. 15. Concilium definit, quocunque p. mortali amitti iustificationis gratiam, non fidem, nisi peccato infidelitatis. Si autem gratia iustificationis consisteret in actuali motione Dei, illa ante peccatum amitteretur, per solam cessationem sui: eodem modo amitteretur fides, spes, caritas.

38. Prob. 3. de facto idem est iustificationis modus à Concilio definitus in omnibus: sed de facto in parvulis, & adultis, qui per actum attritionis iustificantur in sacram. baptisi, & pœnitentia, iustificatio, fit per qualitatem permanentem, ut aduersarij concedunt: ergo & in reliquis adultis, qui extra sacram. iustificantur. Maior prob. Tum quia doctrina Concilij de iustificatione est vniuersalis, complectens omnem modum iustificationis, siue in, siue extra sacramenta: alioqui cùm modus iustificationis extra sacramenta sit frequens, si etiam iste in doctrinā Concilij non comprehendetur, illa manca & insufficiens fuisset: præsertim cùm nullib[us] ex professō hunc modum iustificationis extra sacramenta explicet, quidquid dicat Vaszquez, de quo diff. 33 sect. 3. Tum quia hunc modum iustificationis extra sacramenta per qualitatem permanentem indicat sect. 14. cap. 4. ubi docet, quouis tempore necessariam fuisse contritionem ad imperandam veniam peccatorum. Si igitur contritio imperat veniam peccatorum; cumque nulla forma imperet suum effectum formalem, consequens est, ut non ipsa contritio sed aliquid aliud à contritione distinctum tribuat remissionem peccatorum: quod aliud esse non potest, quād gratia habitualis permanens, quam nobis contritio imperat.

39. Prob. 4. Eam sent. hic definit Trident. quam vt probabiliorem, & dictis Sanctorum, ac Theologorum magis consonam definiuit Concil. Vien-

nense: Hęc fuit, quod gratia & virtutes quoad habitum omnibus tam parvulis, quād adultis baptizatis infunderentur: ergo eandem respectu omnium definit hic Trident. Eandem confirmant Scripturæ, quā nostram iustitiam explicitant per aliquid in nobis permanens, ut praecebat. scilicet. Hanc tradit Concilium Mogunt. sub Paulo III. anno, 1549. c. 3. Quia cum peccatorum remissione etiam sanctificationem, & interni hominis innovationem confert, quatenus per meritum passionis Christi, quod ians credenti communicatur, cum venia peccatorum, homo etiam Dei gratiam, & per Spiritum S. unā cum fide, simul charitatem in corde diffusam, ac spem accipit: hisque Dei donis in ipso permanentibus &c. Notetur rō permanentibus, cū tamen actus non sint in nobis permanentes, sed transiunt; nec possit forma opposita denominationem conferre subiecto.

40. Vna hic superest difficultas sc. ut to. de Fide Difficultas emergens. constabit, in hoc certitudo fidei à certitudine conclusionis Theologicæ differt, quod certitudo fidei immoderatè nitatur reuelatione diuinā, ab Ecclesia proposita; conclusionis verò Theologicæ cādem reuelatione, ut applicatà ratione & discursu naturali. Sed quod homo sit iustus & sanctus coram Deo qualitate permanente, non applicatur nobis immoderatè credendum reuelatione diuinā, ab Ecclesia proposita, sed per discursum & rationem naturalem: quod n. nostra interior iustitia sit qualitas permanens, per varios discursus & rationes naturales ex reuelatis principijs deduximus. Confir. quod est de fide, est omnibus manifestum: non est autem omnibus manifestum, quod iustificatio sit qualitate permanente, cū multi id negent.

41. Resp. duplē esse discursum, evidentem, & probabilem. Rursum naturalis discursus potest se habere ad conclusionem reuelatam, velut ratio mouens, vel ut ratio explicans & declarans tantum conclusionem reuelatam. Quando discursus vel ratio naturalis est evidens, habetque se ad conclusionem reuelatam ut ratio tantum explicans & declarans illam, ut contentam in principijs immoderatè reuelatis, tunc non tollit certitudinem fidei. Ut in hoc syllogismo: Christus est homo: omnis homo est risibilis: ergo Christus est risibilis. Conclusio est certa certitudine Fidei, accepta tantum ut explicata per Minorem naturaliter evidenter. Ratio: quia non solum est de fide, quod reuelatur immoderatè, qualis est maior propotio, Christus est homo, sed etiam quod necessariam connexionem habet cum propositione immoderatè reuelata, qualis est, Christus est risibilis. Quia quod reuelatur, nisi sit expressa in contrarium reuelatio, censetur reuelari cum suis omnibus proprietatibus naturalibus: & quia homo tanquam naturalem proprietatem includit risibilitatem, in ipsa reuelatione, hominis Dei, reuelatur etiam modicatè risibilitas cum homine naturaliter coniuncta: Quia igitur rationes & discursus, quibus ex principio illo immoderatè reuelato, & à Concilio explicato, nempe quod iustitia nostra coram Deo sit nobis inhärens, à Deo infusa, iuxta mensuram proprię dispositionis & co-operationis in nobis recepta, solo p. mortali amissibilis, augmentabilis per bona opera, persimilis stolę, quam Adam sibi & nobis perdidit, perferibilis ante tribunal Christi, deduximus hanc aliam propos. sc. quod eadem iustitia sit in nobis qualitas permanens, sunt evidentes, habentque se tantum ut conditiones explicantes & declarantes, quod hęc conclusio à nobis deducta sit contentia illa immoderatè reuelatā, & ab Ecclesia definitā; cū non possit illa saluari, prout à Concilio definitur, nisi per

41. *banc: Consequens est, ut hæc, non quidem ut conclusio deducatur, sic enim est tantum certa certitudine conclusionis Theologicæ, sed ut explicata, sit certa certitudine fidei diuinæ.*

42. *Ad confir. Ad confir. Resp. dist. Major. Quod est de fide, debet esse manifestum omnibus implicitè, & in principijs reuelatis, concedo; explicitè, & in se ipso, nego. Ex hoc autem quoddam aliqua sunt tantum implicitè, & mediare in principijs reuelata, sit, ut non omnes de illis uniformiter sentiant.*

43. *Prob. ex Concil. Trident.* *Dico 2. De fide quoque est, ante legem Evangelicam homines fuisse sanctos & iustos coram Deo per iustitiam inherenterem permanentem: Suarez, cit. & apertè colligitur ex eodem Concilio: nam *seff. 6. cap. 4.* vniuersaliter definit, iustificationem esse translationem ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adam, in statum gratiae & adoptionis filiorum Dei. *Quæ quidem translatio,* inquit, *post Evangelium promulgatum sine lacro regenerationis, ant eius voto fieri non potest.* Vbi prioribus verbis iustificationem definit vniuersaliter in quoquis statu: alioqui illam per posteriora verba non limitasset ad statum Euang. Eodem modo *seff. 14. cap. 4.* describens dispositionem ad iustificationem requisitam: Primum docet, illam fuisse quoquis tempore necessariam ad imperrandam veniam peccatorum. Deinde illam explicat pro hoc statu legis Euang. Igitur omnia quæ de iustificatione alibi docet, intellige etiam de iustificatione ante legem Euang. Secundus *seff. 5. in decre. de pecc. orig.* & *seff. 6. cap. 7.* expresse docet, Adam constitutum fuisse à Deo in sanctitate & iustitiâ, quam per peccatum sibi & nobis perdidit. Sed primò & per se permanentem iustitiam sibi perdidit: tum quia hæc tantum solo peccato perditur, cùm actus etiam absque peccato per solam cessationem perdantur. Tum quia eam iustitiam sibi Adam perdidit, quam nobis perdidit, ut ex Concil. constat: nobis autem primariò perdidit iustitiam permanentem. Nam ex Concil. eam nobis iustitiam perdidit, quæ per baptismum primariò nobis restituitur sc. iustitia permanens: ergo eandem sibi primariò perdidit. Tum quia illam comparat stolæ, quam renati iubentur conservare, & ante tribunal Christi perferrere.*

44. *Coroll. r.* *Deducitur 1. neminem à p. originali iustificatum esse, nisi per iustitiam habitualem inherenterem; per translationem à statu peccati ad statum gratiae & adoptionis filiorum Dei; per restitutionem illius stolæ, quam Adam nobis perdidit.*

45. *Secundum* *2. Nec quenquam, ante legem Euang. iustificatum à peccatis personalibus esse, nisi per infusionem eiusdem permanentis iustitie: Patet; quia doctrina Concilij de modo iustificationis, est vniuersalis, pro omni statu damnans errorem Galuini & Lutheri de iustif. extrinsecâ, per solum fauorem extrinsecum: & ex *seff. 6. cap. 7.* unica est causa formalis nostræ iustificationis, nempe iustitia Dei, non quæ ipse iustus est, sed quæ nos iustos facit.*

46. *Tertium* *3. Iustificationem Angelorum in definitione Concilij non comprehendendi, cùm tantum loquatur de iustificatione hominum, ac proinde de fide non esse, eos per inherenterem iustitiam permanentem fuisse sanctos & iustos in via constitutos. Constat: nam ante *Triden.* neque de hominibus id erat fide certum. Esset tamen ad minimum temerarium, negare, eos constitutos fuisse sanctos & iustos coram Deo per iustitiam intrinsecam permanentem. Nam & hoc indicant *Ezech. 28.* & Patres eodem modo loquuntur de iustificatione hominum, atque Angelorum; *Basili. in Psal. 32. Damas. lib. 2. si-**

dei cap. 3. Ambro. lib. 1. de Spiritu S. ca. 4. Auguſt. lib. 12. de ciuit. Dei c. 9. Ansel. toto libro de casu diaboli.

47. *Ad fund. primum sent. constat ex dictis. Ad 1. confir. Resp. ex eo tantum sequi, non esse à Concilio definitum, formam, quæ iustificamur, esse habitum propriè dictum: quod neque nos asservimus: non autem non esse definitum, esse qualitatem permanentem, quæ est quid superius habitu. Habitum n. immediatè ordinatur ad opus.*

48. *Ad 2. nego, inherenterem iustitiam, prout à Concilio definitur, saluari posse per auxilium actuale. Nam licet fortasse id sufficeret ad hereticorum errorem confutandum, non tamen sufficit ad doctrinam Concilij saluandam. Interdum n. Concilia occasione errorum multa declarant, quæ aliás ad errorem confutandum necessaria non essent, sunt tamen necessaria ad veritatem ipsam, ut in traditione contentam declarandam.*

49. *Ad fund. secundum, quidquid sit de anteced. de quo infra, neg. conseq. nam esto Concilium non definit, quod adultus non possit etiam actu iustificari; de facto tamen definit, iustificari habitu, ut ex eius doctrina apertè deduximus. Unde ipse Vasquez, etiam si existimet, posse adultum extra Sacra menta iustificari actu, de facto tamen cum communi sent. putat, iustificari habitu gratiae, qui prius naturâ peccatori infunditur, quam actum contritionis eliciat.*

S E C T I O III.

An gratia habitualis re ipsa distinguitur à charitate?

50. *Prima sent. negat: ita *Alen. 3. p. qn. 61. me. 2. art. 4.* qui non modò charitatem, sed nullam virtutem Theolog. à gratia reipla distinguit: *Scot. in 2. dist. 27. 6. ideo alia est: Richar. dist. 26. art. 1. quest. 1. Mayo. dist. 29. Rubi. dist. 26. qu. 1. ar. 2. Bacbo. dist. 27. Henri. quodlib. 4. qu. 10. Duran. in 2. dist. 26. qu. 1. Gabriel. qu. vn. art. 2. concl. 4. Marfil. in 2. q. 17. ar. 1. concl. 2. Maior. dist. 26. qu. 1. concl. 1. Ocha. in 4. q. 9. ar. 3. Vega. lib. 7. in *Triden. cap. 25.* Bellar. lib. 1. de gra. & lib. arb. cap. 6. Coninc. disp. 21. de actib. supernat. dub. 7. Prob. 1. ex Paulo 1. Corinth. 13. vbi nulla mentione facta de gratia, tres tantum enumera virtutes, fidem, spem, charitatem: *Triden. seff. 6. cap. 7.* in quo nostram iustificationem describit per infusionem fidei, spei, & charitatis. Et *seff. 14. cap. 4.* similiter docet, hominem per contritionem charitare perfectam Deo reconciliari: & Paulus primas tribuit charitati, quam præfert omnibus, & sine qua nullum opus sit esse meritorum, & quæ sola possum omnia opera apud Deum valere: ergo non distinguitur à gratiâ, vel gratia omessa à Paulo & Concilio esset. 2. Omnia, quæ sunt propria gratiae, ab Eccles. Doctoribus tribuuntur charitati: & contrà, quæ propria charitatis, tribuuntur gratiae promiscue: ut quoddam regeneret in Christo; quoddam constituat filios & amicos Dei; quoddam iustificet, & operiat multitudinem peccatorum; quoddam nos Sanctos efficiat & charos Deo; quoddam diuidat inter filios regni & perditionis; quoddam faciat heredes gloriae; quoddam sit plena & perfecta iustitia; quoddam omnibus donis excellat; quod sit radix & principium meriti: nulla ergo inter eas esse potest distinctione, præsertim specifica, qualis esset hæc (superflua quippe foret numerica tantum aliquæ diversitate) vbi enim sunt omnia eadem, nulla esse potest diversitas.**

Confirm.

^{54.} **Confirm.** Si gratia poneretur distincta à charitate, esset propter aliquid; quod est in gratia, & non reperitur in charitate: at nihil est in gratia, quod non reperiatur in charitate: nam vel hoc esset aliqua operatio, vel effectus formalis: non operatio: omnium enim nobilissima operatio, est dilectio Dei, quæ propria charitatis. Non effectus aliquis formalis: hic enim esset reddere nos gratos & acceptos Deo: at hunc ipsum præstat charitas: est enim amicitia nostri ad Deum, & consequenter Dei ad nos. nam fundatum redamtionis est amor: nulla namque est fortior causa redemandi, quam amor ipse, iuxta illud *Ioan. 14. Qui diligit me diligetur a Parre meo, & ego diligam eum.* *Prob. 3. fund. Scholast.* Si gratia distingueretur à charitate, posset diuinitus ab illa separari. Tunc aut homo cum solâ gratiâ sine charitate saluaretur: & contrà est: tum quia ex *1. Corintb. 13.* sine charitate nihil prodeit: tum quia est contra *August. 15. de Trinit. cap. 18.* vbi docet, solam charitatem filios regni diuidere à filijs perditionis: tum quia nemo absque amicitia Dei saluari potest; charitas autem est amicitia nostri ad Deum: tum quia charitas est forma omnium virtutum, eleuans illas ad promerendam gloriam. Aut saluaretur cum foà charitate sine gratiâ. Et contrà, tum quia posset homo non gratus Deo saluari: sit autem homo gratus Deo per gratiam, alioqui superflua esset gratia, si hic effectus haberetur per charitatem: tum quia, cùm gratia non sit necessaria ad operandum, principia enim operandi sunt virtutes, si saltem non est necessaria, vt homo fiat gratus & acceptus Deo, omnino su-perflua foret.

^{55.} **Prob. 3.** ^{2. Sent. affirm.} Secunda sent. affirmat: ita *S. Thom. I. 2. q. 110. art. 3. & de verit. q. 27. art. 2. Albert. in 2. dist. 26. art. 11. & 12. Bananen. dist. 27. art. 1. qu. 2. & in 3. dist. 27. art. 1. qu. 3. & 4. Egid. in 2. dist. 26. qu. 2. ar. 1. & dist. 27. qu. 1. ar. 1. Argen. dist. 26. art. 2. Capro. qu. vn. art. 1. Caiet. Medin. Curiel. 1. 2. loco cit. Ferrari. 3. con. Gen. cap. 151. 9. ad evidenciam: Sot. lib. 2. dnat. & gra. cap. 17. & 18. Bannez. 2. 2 qu. 27. art. 1. Valen. 1. 2. disp. 8. qu. 2. Suarez lib. 6. de essen. gra. cap. 12. Luis. Turrian. opusc. de conditi. ad merend. disp. 2. dub. 18. & Thomistarum omnium.*

^{56.} **57.** **Tertia sent.** docet, utramque opinionem esse probabilem, eo quod neurra stabile habeat fundatum in Scripturis, Concil. Parrib. nec firmâ nisi possit ratione: *Vasquez. I. 2. disp. 198. cap. 3. vbi utriusque sententia argumenta proponit, & solvit: Sylvi. I. 2. qu. 110. ar. 3. et si posteriorem iudicet probabiliorem.*

^{58.} **59.** **Verior** **Dico,** gratiam non tantum ratione & formaliter, ut authores primæ sent. docent contra Durand. qui solo nomine gratiam à charitate distinguit; sed re ipsa à charitate discriminari.

Prob. 1. ex Triden. scff. 6. cap. 7. vbi recenset gratiam ut distinctam à reliquis donis, inter quæ comprehenditur charitas: Per voluntariam susceptionem gratia, & donorum: & can. 13. recenset gratiam ut distinctam à charitate: Exclusa gratia, & charitate. Accedit Catechis. Rom. cit. qui Concilium explicare videtur de gratia & reliquis virtutibus, ut de donis recipia distinctis: post explicatam enim naturam gratiæ, subiungit: *Huic autem additur nobilissimus omnium virtutum comitatus, qua in anima cum gratia dimidius infunduntur.* ^{2. Rationib.} *Prima. De rebus supernat. quando authoritas in contrarium non veget, Theologandum est per proportionem ad res naturales: atqui in rebus naturilibus principia operativa semper supponunt ali-*

quam formam, à qua illa naturaliter exigantur; & diminant, & cuius sunt naturales proprietates & instrumenta operandi: Calor. n. & siccitas supponunt formam ignis, à quâ, ut naturales proprietates, & instrumenta operandi naturaliter diminant, & exigantur; frigiditas & humiditas ab aqua; ^{Ratio à} tentiæ animasticæ ab anima, &c. quia quodlibet *priori* principium operandi est ad perficiendam aliquam naturam (cùm omnis operatio sit alicuius naturæ perfectionis) supernaturalia n. sunt ad perficieienda naturalia; ergo qua proportione se habent naturalia, cùdem supernaturalia; ita ut gratia perficiat substantiam animæ, virtutes vero eius potentias: deinde cùdem proportione Deus participabilis est secundum perfectiones supernat. quâ secundum naturales: nisi quoad supernaturales sunt participationes proprij modi essendi, & operandi Dei; naturales non sunt participationes modi essendi, & operandi Deo proprij, sed communis saltem analogicè cum creaturis. Cæterum in modo eas distinctè, vel indistinctè participandi conueniunt, quando ratio aliqua oppositum non persuaderet. Præterea hæc proportio seruatur in reliquis: nam cæteri habitus infusi distinctè participantur iuxta distinctionem potentiarum, quas immediate perficiunt: alius est n. habitus fidei; & luminis glorie, qui intellectum perficiunt: alius habitus spei, & reliquarum virtutum supernat. quæ voluntatem complent. Hæc ratio supponit, potentias animasticæ re ipsa distinguere ab anima. *Quam sent. vt probabiliorem sequuti sumus 2. to. disp. 8. scff. 2.*

^{60.} **Secunda:** De fide est est, gratiam recipia distincti-
^{2. Ratio à} gu à fide, & idem colligitur de spe, quippe quæ paritate wanent amissâ gratiâ per peccatum: & communis ^{paritate} *habituum* sent. est, reliquo habitus infusi Morales recipia di-
^{supernat.}

stingui à gratia; ergo etiam charitatem, cùm non sit maior ratio de hac, quam de cæteris. Nec iustificabilitas charitatis à gratiâ huic distinctioni obstat: tum quia, ut communis fert opinio, etiam reliqui habitus Morales infusi inseparabiles sunt à gratiâ, quâ amissa amittuntur, & quâ recuperantur: tum quia charitas est proxima dispositio ad sanctitatem, & filiationem adoptiuam Dei, ex Triden. scff. 6. cap. 7. connaturalis autem est, corrupta formâ, corrupti proximam dispositionem ad illam; sicut, reproducitur formâ, reproduci ultimam dispositionem illius, ut inductione constat in omni corruptione & generatione naturali.

^{61.} **Tertia:** Ut connaturaliter in nobis sint actus supernat. ponuntur habitus infusi, qui eos connaturaliter producant: ergo ut connaturaliter in nobis sint habitus infusi, ponit debet aliqua forma su-
^{3. Ratio} pernat. quæ eos connaturaliter exigat, ut propri-
ties, & instrumenta producendi operationes su-
pernat. Hæc autem est gratia sanctificans, quæ in supernaturalibus habet se ut natura constituens, & eleuans creaturam ad singulare esse diuinum, iuxta illud 2. Petri 2. *Per quem maxima & pretiosa nobis promissa donavit, ut per hac efficaciam diuine consor-tes natura.* Vnde quia possibilis non est natura sub-
stantialis supernat. exigens proprium modum ope-
randi Dei, ut 2. disp. 9. scff. 6. cum S. Tho. probauit, cùm nequeant proprius modus operandi unius naturæ substantialiter communicari alteri; saltem communicat Deus creaturæ intelleculi naturam accidentalem, quæ est gratia sanctificans, per quam eleuatur ad ipsum esse diuinum participatiuè, constituturque filius Dei adoptivus, & ut Scriptura loquitur, Deus ipse participatiuè, partici-
pando proprium modum essendi, & operandi Dei.

^{62.} **Quarta:** Proprium gratiæ habitualis est, regene-
^{priori} *sare*

rare hominem in nouam creaturam, eumque constitutere filium Dei adoptiuum: charitatis autem est eundem efficere dilectionem Dei: ergo realiter distinguuntur inter se: cum adinuicem comparantur ut proprietates & natura, principium operandi & essendi: charitas sit proprietas & principium operandi, gratia sit altera natura & principium essendi. Antec. est Trident. fess. 6. cap. 4. vbi statum gratiae, appellat statum adoptionis filiorum Dei. Et prob. forma constituens filium adoptiuum, est forma al quo modo participans naturam adoptantis; cum debet participare proprietatem generationis, quae est origo viuentis à viuente in similitudinem naturæ: sola autem gratia, non charitas, participiat naturam Dei adoptantis; ergo solius gratiae, non charitatis, est constituere filium adoptiuum Dei. Minor prob. sola gratia est peculiaris participatio esse ac naturæ diuinæ. Vnde illam S. Tho. 1. 2. qu. 1. 10. art. 3. appellat, *naturam diuinam participatam*. Charitas est peculiaris tantum participatio principij dilectionis Dei: igitur illa, non hæc constituit filium adoptiuum Dei.

64.
Confirm.

Confirm. Inclinatio in finem supponit naturam proportionatam fini: sed charitas est inclinatio in Deum, ut in finem supernat. ergo supponit in homine naturam tali fini proportionatam. At hæc non est natura hominis, ut patet; ergo forma supernat. quæ presupponitur charitati, & ad illam, reliquaque virtutes infusas comparatur, ut natura ad suas potentias & proprietates: quæ alia non est, quæ gratia habitualis sanctificans.

65.
Responderi posset, ad hæc omnia praestanda sufficere habitum, qui simul sit & proximum principium eliciendi dilectionem Dei, & simul constituendi filium adoptiuum Dei. 1. quia hoc non implicat, & aliunde vitatur pluralitas entium: 2. quia, esto forma substantialis ex naturâ rei presupponatur ad proximum principium operadi, haud tamen presupponitur forma accidentalis: nam hæc simul cum esse dat esse calidum, & simul posse calefacere. Sed charitas est forma accidentalis: ergo dat esse charum gratumque subiecto, & simul posse diligere Deum. Resp. dupliciter posse vnum eundemque charitatis habitum hæc omnia simul præstare: uno modo, quæ habitus charitatis est formaliter; alio modo, quæ identice simul est idem cum gratia. 1. modo, omnino existimo impossibile, habitum charitatis hæc omnia ex natura sua præstare: nam habitus charitatis formaliter spectatus non est, nisi limitata participatio operationis diuinæ; forma autem suâ naturâ constituens filium adoptiuum Dei, debet esse participatio ipsius esse vel naturæ diuinæ. Sicut enim filius naturalis non participat naturam gignentis in operando tantum, sed etiam in essendo: ita filius adoptiuus naturam adoptantis non tantum imitatur in operando, sed etiam in essendo. Filiatio enim adoptiva imitari debet naturalem, quando sit per intrinsecam formam ab adoptante communicatam adoptato. Cum igitur habitus charitatis non sit imitatiua esse & naturæ, sed operationis tantum diuinæ, non poterit esse forma constituens filium adoptiuum Dei. Confir. forma constituens filium adoptiuum, debet esse imitatiua omnium operationum naturæ diuinæ, à creaturâ rationali participabilium: talis non est charitas, quæ tantum est imitatiua unius tantum operationis dilectionis Dei: igitur non poterit esse forma suâ naturâ constituens filium adoptiuum Dei.

66.
Charitas
formaliter
sumpta non
potest pre-
stare om-
nia, qua
præstas
gratia.

Dices. Per habitum charitatis non solum participatur natura diuina, ut est dilectio sui, sed etiam

vt est intuitua propriæ essentiæ, cognoscitua modo infallibili creaturarum, operativa reliquarum operationum supernat. nam qui habet charitatem connaturaliter exigit omnes habitus supernat. & quidem cognoscitios presuppositiū, reliquos consequutiū: quia qui est dilectius Dei, debet esse cognoscitius eiusdem, nec non operativus reliquarum honestarum operationum.

68.

Sed contrà: charitas non exigit reliquos habitus infusos ut proprietates, quo puto deberet illos exigere, ut per eam perfectè participaret naturam diuinam, sed solùm ut principia, sine quibus charitas ipsa vel operari, vel conseruari non posset. Contrà verò gratia habitualis sanctificans exigit illos ut proprietates connaturales. Cùm enim ipsa sit forma perfectè imitatiua naturæ diuinæ in essendo; omnis autem forma in essendo connaturaliter exigat principia in operando sibi commensa, consequenter gratia, non charitas, connaturaliter exigit omnes illos habitus, ut principia sibi connaturaliter debita, tanquam proprietates à se consequentes. Confir. etiam si voluntas humana presupponat intellectum,phantasiā, & reliquias potentias animasticas, quarum operationes vel precedere, vel subsequi debent ipsius actum, non tamen dicitur illas exigere ut connaturales proprietates, quia non exigit illas, ut principium primum & radicale. Esto igitur, ad habitum charitatis cæteri habitus connaturaliter, vel presupponantur, vel subsequantur, quorum operationes necessariæ sunt, vel ut charitas ipsa operetur, vel ut actus ab ipsa imperati exequutioni mandentur; non tamen exigit illos ut connaturales proprietates; quia non exigit illos ut principium primum radicale.

69.

2. Modo, etsi non existimem impossibile, ab vna cædemque formâ, quæ simul continet per se & dilectionem virtusque, charitatis & gratiae, hæc omnia præstari posse; de facto tamen id fieri puto per distinctas formas, quarum vna sit tantum proximum principium diligendi Deum; alia vniuersale principium tum exigens omnium virtutum supernat. tum sanctificarium subiecti, & omnium operationum honestarum, ob rationes supra assignatas.

Nec quod
habitus
charitatis
idem esse
cum gratia

Dices 1. Qui docent, in rebus naturalibus de facto potentias à naturâ distinguiri, simul etiam docent, nec de possibili fieri posse ut non distinguantur: ergo qui docent, gratiam distinguiri à charitate, simul etiam docere debent, nec de possibili fieri posse, ut non distinguantur. Resp. quicquid sit de anteced. quod aliqui negant, neg. conseq. repugnat n. substantiam creatam esse principium essendi, & simul per se ipsam principium omnium operationum suppositum: non repugnat, ut forma accidentalis, simul sit principium essendi, & diligendi Deum.

70.

Dices 2. Ita nostra sent. lumen gloriae re ipsa non distinguitur à specie determinatiua potentiae ad Deum videndum, & tamen in naturalibus potentia, cui respondet lumen gloriae, distinguitur à specie: ergo etiam si in naturalibus anima distinguatur à potentia, haud tamen gratia distinguitur à charitate. Resp. neg. mino. & niuersaliter: nam, vt cum Caiet. 1. p. qu. 56. art. 1. in 2. to. disp. 9. sect. 2. docui, intellectus Angelicus non intelligit seipsum per distinctam speciem: sed idem intellectus est simul potentia intellectua, & species determinatiua sui ad suam substantiam intuendam. Quando n. potentia intellectua adæquate specificatur ab obiecto, non eget distinctâ specie ad illud cognoscendum: & quia tam intellectus Angelicus adæquate

71.

67.

Digitized by Google

quatè specificatur à propriâ substantiâ Angeli, quâm lumen gloriæ à diuinâ essentiâ, neutrum eget distinctâ specie ad suum obiectum cognoscendum.

^{72.} Ex his patet ad instantiam factam contra nostrum fundam. n.65. Ad 2. confir. maior, de foramen conferens maaccidentalî conferente diuersum effectum fordiuersum malem à principio ipso operandi, neganda; ita gratia effectus formalis est facere filium adoptiuum Dei, & obiectum diligibile à Deo: charitatis est, facere dilectorem Dei. Concedenda maior de forma conferente eundem effectum formalem; ut est forma caloris, cuius effectus formalis faciendo calidum non est diuersus ex naturâ rei à principio calefaciendi, nisi penes connotata; quia prior connotat subiectum, posterior effectum.

^{73.} *Ad primum* Ad 1. primæ sent. Resp. nullam eo loco Paulum gratia mentionem facere, sed tantum virtutum, quarum primam ait esse charitatem: quia eo loco Apost. Corinthios hortatur ad bene operandum: principium autem proximum recte operandi non est gracia, sed virtutes. Concilium verò dum in iustificatione ait, infundi virtutes, non excludit gratiam, cuius mentionem fecerat in principio cap. & can. 11. Sæpe enim propter infallibilem connectionem pro eodem usurpatur charitas & gratia.

^{74.} Cur que sunt propria gratie tribuuntur charitati. Ad 2. resp. duplitem ob causam, quæ sunt propria gratia, tribui charitati; & è conuerso: 1. propter mutuam coniunctionem & inseparabilitatem: 2. quia actus charitatis est proxima dispositio ad gratiam: solemus autem interdum, quæ sunt propria formæ, tribuere proximæ dispositioni eiusdem. Vnde omnia, quæ in argu. adducuntur, verificantur de gratia formaliter, de charitate dispositiue. Nego autem, gratiam & charitatem quo ad omnia inter se conuenire: 3. quia in ijs ipsis, in quibus conuehiunt, diuerso modo conueniunt: 4. quia different in proprijs effectibus formalibus constituendi Filium adoptiuum Dei, & obiectum diuinæ amicitie, quod est proprium gratiae, & dilectionis Dei, quod est proprium charitatis.

^{75.} *Ad confir.* Ex his patet ad confir. Nego autem, proprium charitatis esse, nos reddere gratos & acceptos Deo per modum obiecti amicitie diuinæ. Nam id reddit nos gratos & acceptos Deo per modum obiecti amicitie diuinæ, quod reddit nos similes naturæ diuinæ: amicitia n. teste Philos. 8. & 9. Et hic: in equalitate & similitudine naturæ fundatur. Id autem, quod reddit nos similes naturæ diuinæ, non est charitas, quæ est tantum participatio operationis, sed gratia, quæ est assimilatio esse, & naturæ diuinæ, secundum totum illud esse, quod participari potest per formam accidentalem à creatura rationali. Ceterum charitas est amicitia nostri ad Deum, non per modum obiecti amicibilis, sed per modum principij dilectionis. Vnde amor noster in Deum est quidem causa redamationis Dei erga nos, non formalis, sed dispositiva. Iuxta quod explicatur citatum Ioannis testimonium.

^{76.} *Ad 3.* Ad 3. concessa sequelâ, resp. in hoc casu hominem cum sola gratia saluandum fore: contrà verò, non fore saluandum cum sola charitate: S. Tho. de verit. qu. 27. art. 2. ad 4. e. Medin. 1. 2. qu. 110. art. 3. ad 4. & 5. Curiel, ibid. 6. 3. ad 3. Suarez lib. 6. de gra. cap. 13. &c. Notat Curiel, quod licet homo cum sola charitate non saluaretur, non posset tamen iuste damnari: quia nullum supponeretur intali casu peccatum, sine quo nullus iuste damnari potest. Fundamentum: sola gratia; ut potest Augusta participatio naturæ diuinæ, atque adeò filiatione adoptiva Dei, datus ad gloriam, ut ad paternam hereditatem. Charitas cum sit tantum participatio pro-

ximi principij diligendi Deum, non est perfecta participatio naturæ diuinæ, atque adeò nec filiatione: & consequenter nec per se ius confert ad gloriam. Igitur cum sola gratiâ homo saluaretur, non cum sola charitate, cum quatenus damnari non posset. Oppositum de charitate sentiunt, qui charitati formalem sanctificationem tribuunt.

Vnde dico, Paulum loqui iuxta præsentem ordinationem, iuxta quam quia charitas connexa est cum gratia, qui non habet charitatem, nec gratiam habet. Eodem modo loquitur et. Augustinus.

^{77.} *Ad rationes* Resp. neminem saluari posse sine amicitia Dei erga nos, quæ est per gratiam, constitutentem nos obiectum diuinæ amicitie; non autem sine amicitia nostri in Deum, quæ est charitas. Etenim non eo ipso, quo nos amamus Deum necessariò, sed tantum ex promissione, Deus amat nos. At hoc ipso, quod Deus amat nos amore amicitie, facit nos sibi gratos & acceptos, cum nequeat eius amor amicitie erga nos saluari, nisi per ipsuionem doni amicitie in nobis.

^{78.} Ad aliam concedo, charitatem esse formam omnium virtutum, non in ratione merendi; hęc n. est gratia, ex S. Tho. de verit. q. 27. art. 2. ad 4. & nos disp. vlt. sed in ratione imperandi, & dirigendi reliqua sum virtutum actus in Deum, ut in finem supernat.

S E C T I O IV.

Qualis participatio naturæ diuinæ sit gratia habitualis?

^{80.} *P*rima sent. docet, gratiam habitualē esse tantum moralem participationem naturæ diuinæ per affectus & voluntatis conformitatem cum diuina voluntate. Fundam. implicat, naturam diuinam physicè participari à creatura: est: n. ens à se, independens, actus purus, & per essentiam: quod participatur à creatura, est ens creatum, dependens, potentiale, & contingenter existens. Participare autem naturam alicuius, est participare constitutivas perfectiones ipsius, ut qui participat naturam hominis, participare debet perfectiones constitutivas hominis. Confirm. 1. de morali tantum participatione explicant Patres locum 2. Petri 1. ex quo hæc naturæ diuinæ participatio colligitur, Maxima & pretiosa nobis promissa donauit, ut per hec efficiamini diuina consortes naturæ. Nam Diony. lib. de Ecclesia. Hierar. cap. 3. p. 1. Cyrill. Ierosol. Catech. 4. & lib. 4. in Joan. cap. 17. Damasc. lib. 4. de Fide cap. 14. hunc locum explicant de consortio Christi per sacramentalem unionem. Leo 1. serm. 1. de Nativ. Dom. OEcum. in hac verba, de consortio naturæ diuinæ mediante humana à Verbo assumptâ, ita quæ omnes homines ut membra in capite, & individua in sua specie assumpta dicuntur. Ita & Apost. hoc consortium explicans, per suum virtutum, & exercitium virtutum infert: Fugientes eius, quæ in mundo est, concupiscentia corruptionem. Vos autem curam omnem subinferentes ministrare in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, &c. 2. Hæc moralis participatio per affectus & voluntatis conformitatem sufficit ad saluanda, quæ de gratiâ, & virtutibus infusis in scriptis Scripturis, Concil. Patr. tradidit. Omnia enim tendunt ad confirmationem voluntatem nostram cum diuinâ. Ignoratio est maiorum partis, assertenda, Secunda sent. docet, gratiam habitualē prim. 2. Sent. quid & per se esse physicam ac formalē participatio expressione quæ naturæ diuinæ secundum perse: ipsum

^{83.} Ex S. Tho. Priorē partē probat 1. ex S. Tho. 1. 2. q. 110.

art. 2. ad 2. affirmante, id quod substantialiter est in Deo, accidentaliter fieri in anima, participante diuinam bonitatem. Ergo gratia est forma accidentaliter participans totum esse diuinum.

^{84.} Pro. ra-
ziona. 2. Nequeunt saluari proprietates, quas diuinā oracula, & Patres gratiæ tribuunt, nisi dicatur esse formale participium naturæ diuinæ secundum omnem ipsius essendi plenitudinem. Appellant enim illam indefectibilem, immortalem, eternam, per eamque nos immortali, indefectibili, invariabilique vita donari, & in vero stabili, indefectibilique esse constitui. Tribuunt illi esse simpliciter: 1. ad Corin. 15. *Gratia Dei sum id quod sum.* Contrà verò, qui carent gratia, dicuntur non esse simpliciter: 1. Corin. 13. *Si charitatem non habueris, nihil sum.* Rom. 4. *Vocat ea qua non sunt, tanquam caues sunt, hoc est, ut Basili. lib. 2. con. Enon. medio explicat, Vocab Gentes, que quia gratia, qua vita Dei est, carent, dicuntur simpliciter non esse.* Hester 14. *Ner iradas Domine scepterum tuum ijs, qui non sunt.* Igitur gratia est formale participium totius esse diuini: alioqui non posset illi tribui esse simpliciter. 3. Potissima operatio supernat. in quam, ut in finem ultimum, & maximam perfectionem suam destinatur gratia, est intuitiva visio Dei, invariabilis, indefectibilis, tota simul, atque adeo æterna. Nequit autem hæc esse connaturalis formæ, quæ vel non sit ipsum in partipiatum & insufficiens esse, vel eius formale participium. 4. Per gratiam constitutimur Filij Dei 1. Ioan. 3. ergo gratia est formalis participatio naturæ diuinæ, secundum omnem ipsius plenitudinem essendi. Conseq. prob. filiatio adoptiua Dei dicitur per similitudinem & analogiam ad filiationem naturalem, iuxta illud ad Rom. 8. *Quos presciuit & predestinavit conformes fieri imaginis Filii sui.* Ergo sicut Filiatio naturalis postulat communicationem totius naturæ diuinæ per substantiale generationem: ita filiatio adoptiua Dei postulat participationem communicationem totius naturæ diuinæ, per accidentalem generationem supernaturalem. Confir. 1. Ioan. 3. gratia dicitur semen Dei: Semen totam naturam viuentis participat: igitur gratia totam diuinam.

^{85.} Pro. 3. 86. Pro. 4. Confir. 87. Quid gra-
zia secun-
darij. 88. 89. 90. S. etat:

Probat poster. partem 1. ex illo Ioan. 14. *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Et Genes. 1. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Quem locum multi Patres de similitudine gratiæ interpretantur. Igitur per gratiam communicatur nobis participiū tota diuinorum personarum Trinitas, ad cuius similitudinem per gratiam regeneramur. 2. Visio intuitiva Dei habituali gratiæ proportionari debet, tanquam operatio propriæ formæ, à qua procedit: sed hæc attingit naturam diuinam, ut est una in se, & communicata tribus diuinis personis.

3. Pater æternus intellectu producit Verbum, quod est expressa imago intellectualis sui, & voluntate amorem, qui est vitalis impulsus æterni Patris & Filii in Spiritum S. Ita gratia habitualis per lumen gloriæ producit verbum beatificum, quod est intellectualis imago Dei; per charitatem verò amorem, qui est beatificus impulsus in Deum.

Tertia sententia affirmat, gratiam esse participationem naturæ diuinæ, quæ dilectionis sui tantum est. Sequitur ex eorum sententia, qui gratiam à charitate non distinguunt.

Quarta sent. assertit, gratiam esse physicam participationem naturæ diuinae quoad solum attributum sanitatis. Fundam. ultimatus & primarius finis gratiæ habitualis, est reddere subiectum sanitatum & rectum rectitudine moreli coram Deo: propter quod sanitificans gratia appellatur, eiisque infusæ virtutes addontur, ut illam ad hunc finem iuuent consequendum.

Quinta sent. docet, gratiam habitualis esse physicam & formalem participationem naturæ diuinæ, quæ vitalis est formaliter: Alnarez lib. 7. de auxil. disp. 64. Hyac. Choqueti to. 1. de gra. disp. 12. & Thomist. assertentium, gratiam esse radicale principium vitale supernat. virtutes infusæ esse proximas potentias vitales supernat. quibus anima cuehitur ad eliciendos actus vitales supernaturales.

Prob. 1. ex Scripturis & Patrib. à quibus gratia appellatur vita æterna: ad Rom. 6. *Gratia Dei vita æterna.* Ioannis 10. *Ego, inquit Christus, vitam æternam do eis.* Eadem appellatur fons aquæ salientis in vitam æternam, Ioan. 4. *qui nisi nimirum non solum est radicale principium vitæ supernat. sicut anima vitæ naturalis; sed impulsu & virtute sua omnia opera honesta iustorum vivificat & digna reddit æternâ gloriâ.* Nam sicut aqua cædeo proportione ascēdit, quæ descendit: sic gratia quatum ē cælo ad terram per Dei infusionem descendit, tantum ipsa ē terra ad cælum meritorie ascendit.

2. Vitalitas, quæ est in actibus supernat. ut visione beatificâ, est intrinsecè supernaturalis: ergo procedere debet à principio vitali supernat. omnis enim effectus supponit causam sibi proportionatam. Hoc autem esse non potest nisi gratia & virtutes infusæ: non n. poterit esse anima, vel eius potentia, quæ supernaturales non sunt; atque ideo gratia & virtutes infusæ sunt principia vitalia; ac formales participationes naturæ diuinæ, quæ vitalis est formaliter. 3. Si actus supernat. quæ vitalis est formaliter, non procederet ab habitu infuso, sed à potentia animæ, componeretur ex duplice entitate diversi ordinis, nempe ex vitalitate naturali, & supernaturalitate; quod implicat: cum nequeat unus idemque actus esse naturalis & supernat. simul.

4. Potentiae naturales animæ nostræ respectu actuum supernat. non solum sunt improportionatae ut principia effectiva, sed etiam ut potentiae vitales: ergo non solum egent completi in ratione principij effectivis, sed etiam in ratione potentiarum vitalium. Completentur autem radicaliter & remotè per gratiam; formaliter & proximè per virtutes infusæ. Confirm. ex S. Tho. 1. p. qu. 12. art. 5. lumen gloriæ auget virtutem intellectuam Beati, quo sit potens ad videndum Deum. Sed virtus intellectuam, ut intellectuam formam, est vitalis, ergo si auget illam ut intellectuam, auget illam formaliter ut vitalem. 5. Habitus fidei & luminis gloriæ sunt formales participationes intellectus diuini; sicut charitas & reliquæ virtutes infusæ sunt formales participationes voluntatis diuinæ; ergo eadem erunt formales participationes vitalitatis eiusdem intellectus, & voluntatis diuinæ.

6. Fides est, quæ intellectus ab intrinseco se mouet ad assentiendum reuelatis: lumen gloriæ, quo se mouet ad intuendum Deum: charitas, quæ voluntas se mouet ad diligendum Deum. Ita reliqui habitus infusi dant potentias intrinsicas vim, quæ se moueant ad determinata obiecta attingenda. Ergo sunt principia vitalia: principium enim vitale est illud, quo anima ab intrinseco se mouet ad determinatum actum, coquæ mediante ad determinatum obiectum.

Sexta

Quarta

Quinta

Prob. 1.

2. Ratione
bus sex

95.

96.

97.

98.

99.

100. *Sexta sent. affirmat*, gratiam esse physicam & formalem participationem naturae diuinæ, quæ intellectualis operativa, non quæ intellectualis vitalis est. Hanc aperte supponunt omnes, qui negant, habitus supernat. vitaliter concurrere cum animo ad actus supernat. ita Molina 1. p. q. 17. art. 5. disp. 1. §. quicquid. Usquez disp. 43. nn. 11. Suarez lib. 2. cap. 10. n. 9. & cap. 16. n. 5. Arrub. disp. 19. n. 4. Ruiz disp. 6. sect. 8. n. 3. Salas 1. 2. q. 3. tract. 3. disp. 5. §. 5. ad 2. eamque ex Thomistis docent Nazar. 1. p. q. 12. art. 5. contra 2. §. Tertio recol. & Narret. 1. p. 10. 1. contra 37. §. 6. Nota 1. participatio na-

naturae diuinæ, altera corum, quæ sunt propria naturae diuinæ, ut conditio & a est ab omni aliâ naturâ, altera eorum, quæ sunt illi communia cum creaturis. hic non disputo de posteriori, sed de priori: inter quæ hoc interest, quod posteriora participari possunt substantialiter à creatura, priora non nisi accidentaliter. quia quæ sunt propria vnius naturæ, nequeunt fieri substantialiter alterius, nisi natura vnius commutetur in naturam alterius, quod implicat. Quæ autem sunt communia, fieri possunt substantialia alteri, absque eo quod natura vnius transmutetur in naturam alterius. Ut *esse sensibilem*, quia commune est bruto & homini, utriusque est substantialiale, absque eo, quod natura hominis fiat natura bruti. *Risibile* autem, quia est proprium hominis, potest accidentaliter communicari bruto, non substantialiter, absque eo, quod bruti natura commutetur in naturam hominis. Quia *Risibile*, fieri substantialiale bruto, est principium radicale risibilitatis, quod est ipsa natura rationalis hominis, fieri proprium bruto, quod implicat. Vnde quia esse, esse per se, esse principium intelligendi, & volendi, sunt communia Deo cum creaturis, possunt fieri propria & substantialia creaturarum. Contrà verò, quia intueri Deum ut actum purum, diligere ipsum propter se, nullo intercedente medio, cognoscere res creates infallibili certitudine, operari indefe- &ibiliter, sunt propria Dei, non possunt communicari substantialiter, sed tantum accidentaliter creaturis. 2. genus perfectionum propriarum Dei, alterum cōsistentium in indiuisibili, quæ quomo- docunque accepte semper in suo explicito conceptu inuoluunt esse diuinum incommunicabile creaturæ, ut esse à se, esse independens, esse actum purum, & similia: Alterū habentium latitudinem, quæ licet sint propriae Dei, & in summo gradu nullo pacto communicabiles creaturæ, tamen abstractissimè sunt, & non secundum illum gradum, quo competunt Deo, non ita inuoluunt esse diuinum, ut omnino repugnet, eas communicari crea- turæ: ut intueri Deum actum purum, cognoscere res creates cum omnimodâ infallibilitate, diligere Deum propter ipsum Deum, &c. 3. participatio naturæ diuinæ, virtualis una, formalis altera. Formalis est, quando inter perfectionem, quæ participatur, & perfectionem, à qua participatur, intercedit formalis conuenientia, sicut in analogo conceptu scientiæ, quæ est certa & evidens notitia per causas. Virtualis est, quando inter perfectionem, quæ participatur, & à qua participatur, nulla intercedit formalis conuenientia, ne analoga quidem, ut inter corpus & spiritum. Quo sit, ut corpus, & vniuersaliter quidquid in suo essentiali conceptu imperfectionem inuoluit, non sit, nisi virtualis participatio esse diuni, in quo solùm eminenter continetur, quidquid in rebus creates imperfecti inuoluit. His positis,

Dico 1. Gratia non est tantum moralis, sed physica etiā participatio naturæ diuinæ. Fundam. i. Concl. hęc melius saluat, quo pacto gratia sit filiatione adoptiva Dei, ius hereditandi vitam æternam, & semen Dei in nobis manens. cùm filiatione adoptiva Dei non fiat extrinseco tantum affectu, vt in humanis, sed reali & intrinsecâ participatione naturæ diuinæ, quæ efficiuntur similes Deo.

Confirm. sicut per gratiam physicè, & non tan- 105. tum moraliter participamus proprias operationes Confirm. Dei, cuiusmodi sunt videre Deum, vt actum pu- rum, amare illum propter se, operari indefe- &ibiliter: ita per eandem physicè, & non tantum moraliter participamus naturam eiusdem; cùm operatio proportionari debeat formæ, à quâ proficitur. Item hereditas supponit in herede proportionatum ius ad bona Patris: sed bona, quæ per gratiam hereditamus, sunt ipsæ physicæ participationes diuinarum operationum: ergo supponere debent physicam participationem eiusdem naturæ diuinæ. Præterea semen physicè participat naturam viuentis, à quo deciditur: ergo etiam gratia, quæ, teste Scripturâ, est semen Dei, physicè participat naturam diuinam, à quâ nobis communicatur.

Dico 2. Gratia non est physica, & formalis par- 106. ticipatio naturæ diuinæ secundum esse à se, inde- 2. Concl. pendens, actum purum, & per essentiam existens: ex 3. not. formalis n. participatio fundatur in for- malis conuenientia inter rem, quæ participatur, & à quâ participatur: sed inter esse creatum, & esse à se, independens, actum purum, & per essentiam existens, nulla intercedit formalis conuenientia, sed potius opposita disconuenientia; cùm unum con- tradictoriè opponatur alteri, ut per se patet.

Dico 3. Gratia non est physica participatio naturæ diuinæ, quæ est dilecta & iusta tantum sui, aut se- 107. 3. Concl. cundum solum attributum sanctitatis. Prior pars constat ex sent. preced. in quâ probatum est, gratiam distingui à charitate, ut essentiam à proximâ potentiâ, ad unum tantum determinatam. Est n. gratia velut natura exigens, ut proprietates sibi debitas, habitus supernaturales infusos omnes.

Posterior pars prob. aut sanctitas est speciale at- tributum Dei distinctum à reliquis, aut transcen- 108. Ratiō postorū dēs. dens, & inclusum in omnibus perfectionibus & attributis diuinis. Si secundum: sicut in hac sent. sanctitas non est peculiaris perfectione in Deo à ceteris distincta, sed transcendens, & inclusa in omnibus: ita gratia ut formalis participatio ipsius, non erit dicenda vnius tam attributi participatio. Si primum: adhuc assertio prob. in hac sent. attributum sanctitatis in Deo est peculiaris perfectione in operando, per conformitatem ad rectum dictamen rationis, cum omnimoda repugnantia ad quodlibet peccatum. At gratia in nobis non est tantum principium recte operandi cum repugnantia ad quodlibet peccatum, saltem mortale; sed etiam principium radicale cognoscendi Deum, & res creates cum infallibili certitudine: quod est quid distinctum à principio recte operandi. 1. quia in Deo principium recte operandi ratione distinguitur à principio infallibili cognoscendi: ergo etiam in nobis. 2. quia principium recte operandi proxime & formaliter compleetur per virtutes appetitivas: principium vero infallibili cognoscendi per virtutes intellectivas. 3. quia licet ad recte operandum requiratur aliqua notitia, non tamen necessaria est omnis, cuius radicale principium est gratia ipsa: nam gratia est radicale principium cognoscendi res fidei, scientiæ infusæ, & visione beatâ: cùm tamen ad recte operandum sufficiat

6. sent.

101.
Duplex
nature di-
uina.

102.
Duplex ge-
nus perfe-
ctionum
propriarum
Dei.

103.
Duplex
participatio
natura di-
uina, for-
malis.

Virtualis.

100.

104.

105.

106.

107.

108.

109.
4. Concl.

sufficiat quæcunque cognitio ex his tribus,
Dico 4. Gratia non est physica & formalis par-
ticipatio naturæ diuinæ, quæ vitalis est formaliter.
Fund. vitalitas essentialiter postulat principium
innatum & congenitum. At nec gratia, nec virtus
supernat. est nobis vlla congenita & innata, sed
ab extrinseco infusa, vt est de fide; ergo nec gratia,
nec vlla virtus supernaturalis potest esse formalis
participatio naturæ diuinæ, quæ vitalis est formaliter
seu diuinæ vitalitatis, ex 2. not. ad formalē enim
participationem requiritur formalis conuenientia
in ipsā pfectione, quæ participatur, cum perfe-
ctione, à quæ participatur. Maior prob. 1. habitus

110.
Maior, in
quæ diffi-
cultas prob.
inductione.

acquisiti, & species intentionales non sunt vitales,
etiam si sint intrinseca principia actuum vitalium,
quia non sunt nobis ab intrinseco congenitas &
innatas. Ergo ad vitalitatem requiritur, vt princi-
pium, à quo illa proficiscitur, sit nobis congeni-
tum & innatum. 2. Principium proximum vitæ
eodem modo tendere debet in obiectum, sicut
tendit principium remotum, nisi quodd illud in-
strumentaliter, hoc principaliter: at qui non eodem
modo tendit habitus supernat. in obiectum, sicut
potentia congenita & innata animæ. Maior con-
stat: cùm n. principium proximum participet ean-
dem vitam, sibi à remoto communicata, debet
participare idem vitæ exercitium, eandemque ten-
dientiam in obiectum, in qua vitæ cognoscentis
exercitium consistit. Minor prob. anima, eiusque
congenita potentia ad obiectum tendunt cognos-
citius & appetitiuè: nullus autem habitus infusus
ad obiectum tendit cognoscitius & appetitiuè,
sed tantum iuuando potentiam ad productionem
actus: ergo non concurrit vitaliter: si quidem ad vi-
talitatem vitæ cognoscentis requiritur concursus
cognoscitius, vel appetitiuus. Minor constat 1.
quia non dicitur fides credere, aut lumen gloriæ
Deum videre; sed intellectus fide & lumine adiu-
tus: nec charitas dicitur Deum amare, aut spe
sperare; sed voluntas charitate & spe instruta.

112.
Lumen glo-
rie non est
vitalis po-
tentia nec
actus purus.

2. Silumen gloriæ esset vitalis potentia cognos-
citiva Dei per modum actus puri, deberet ipsum
lumen esse actus purus. Debet n. esse in eodem
ordine abstractionis, in quo est obiectum cognos-
cibile sc. actus puri: nam idem negatur à S. Tho.
Thomistis, &c. vt possibilis substantia creata intui-
tiua Dei per modum actus puri, quia deberet esse
in eodem ordine abstractionis cum obiecto ipso;
cum modus cognoscendi proportionari debeat
modo essendi. At eadem ratio, quæ militat in prin-
cipio cognoscitivo remoto, militat in proximo: in-
duktion. n. constat, in eodem ordine abstractio-
nis cū obiecto cognoscibili esse unum, atque alter-
num principium: in eodem principium sensituum
cognoscituum proximum & remotum: in eodem
principium cognoscituum humanum, & Angelic-
um proximum & remotum. Quia utrumque tam
proximum, quam remotum, specificari debet ab
eodem obiecto: & utrumque cognoscere debet
idem obiectum: ergo si utrique competit idem
modus cognoscendi obiectum per modum actus
puri: utrique competere debebit idem modus es-
sendi abstractus ab omni potentialitate. Ut 1. 10.
disp. 9. sect. 6. Confir. Si habitus infusus esset vitale
complementum potentiarum, non posset à Deo ex-
trinsecè suppleri. Quod quamvis cohærente ad
sua principia admittant Thomistæ, docentes, non
posse potentiam vitalem animæ eleuari ad actum
supernat. producendum, nisi per intrinsecam for-
matam inhærentem; hoc tamen quæ fallit sit,
constat ex ijs, quæ 1. 10. disp. 9. sect. 12. Sequela prob.

113.
Conform.

implicat, à Deo extrinsecè suppleri vitalem con-
cursum potentiarum. Vitalis .n. concursus essentiali-
ter postulat, vt sit ab intrinseco principio vitæ: est
.n. vivere, teste S. Tho. 1. p. qu. 18. art. 1. scipsum ab
intrinseco mouere. Vnde in eo quod ab alio mo-
uemur, vivere non dicimus.

114.
5. Concl.

Dico 5. Gratia nō est physica & formalis par-
ticipatio S. Triadis, sed ad summum virtualis.
Fundam. ad formalem participationem requiri-
tur formalis conuenientia rei participatæ cum eo, à
qua participatur: at nulla formalis conuenientia
reperitur in gratia cum S. Triade. altissima. n. per-
fæctio Trinitatis in eo consistit, vt sit una natura
indivisa in tribus personis, per omnimodam iden-
titatem cum illis: cuius eminentissimæ perfectio-
nis nullam formalem conuenientiam gerit gratia
habitualis. Nam licet ipsa sit tanquam natura res-
pectu virtutum infusarum, non est tamen identifi-
cata cum illis: nec subsistit in illis vt natura in per-
sonis, sed potius inhæret vt accidens in distincto
subiecto. ipsa .n. inhæret animæ, virtutes potetijs.

Nec verbum & amor beatificus, quos mediante
lumine gloriæ & charitate, producunt intellectus
& voluntas beati, formalem habent conuenientiam
cum verbo & amore diuino notionali: quorum
perfectio in eo consistit, vt sint duæ personæ pro-
cedentes realiter distinctæ in unâ indivisibili na-
turâ, utrique per omnimodam identitatem com-
municatâ. Quam perfectionem nullo pacto ex-
primere possunt verbum & amor creatus. Quod
si quam verbi & amoris diuini similitudinem par-
ticipant, non participant illam, quæ est in verbo
& amore diuino notionali; sed quæ est in verbo &
amore diuino essentiali: quorum perfectio in eo
consistit, vt alterum sit vitalis expressio diuinæ es-
sentia, & omnium obiectorum, quæ per modum
speciei intelligibilis continentur in intellectu di-
uino: alter vitalis impulsus & appetitus infinitus &
increatus bonitatis, quanto similitudinem non solùm
participant verbum & amor beatificus beatorum,
sed quodlibet verbum & amor creatus.

Neque ex eo quod intellectus beati per lumen
gloriæ tendat in Deum, non solùm vt unum, sed
etiam vt trinum, arguitur aliqua formalis partici-
patione Trinitatis secundum esse physicum & reale:
lumen glo-
ram inter intellectum & intelligibile non requiri-
ria tendat
formalis conuenientia in ratione entis, vt patet
inter intellectum Angelicum & obiectum mate-
riale, sed sola proportio in ratione cognoscentis &
cognoscibilis, quæ esse potest, esto nulla sic in ra-
tione entis. Quia vt intellectus cognoscat obie-
ctum, sat ei est, vt contineat illud secundum esse
intentionale; hoc .n. sufficit ad cognoscendum il-
lud intuitiuè & secundum se. Vnde secundum hoc
esse intentionale, vtrò concedo, lumen gloriæ esse
formalem participationem Trinitatis: quia conti-
net illam intentionaliter, imperfectè tamen & vt
quo, vt 1. 10. disp. 9. sect. 3. Sequitur, quo pacto gra-
tia habitualis cum virtutibus infusis, sit virtualis
saltēm participatione Triados: altissimam .n. illam
communicationem eiusdem naturæ in tribus per-
sonis per omnimodam identitatem, quæ est in di-
uinis, gratia per sui communicationem cum virtu-
tibus infusis, virtualiter saltēm repræsentat. Hæc
tamen virtualis repræsentatio Trinitatis, non est
propria cum suis virtutibus, sed communis etiam
animæ spirituali, & cuilibet naturæ intellectuali
cum suis potentijis. Propter quod Scholastici cum
Magist. in 1. disp. 3. hominem appellant, vestigium Trinitatis.
Est enim vestigium, teste S. Thomas in 1. Trinitatis
distinct. 3. quest. 2. artic. 1. imperfecta similitu-
do,

117.

Gratia ha-
bitualis cū
saltēm parti-
cipatio
Triados.
H. mo ve-
Trinitatis
distinct. 3. quest. 2. artic. 1. imperfecta similitu-
do,

do, confusè ducens in cognitionem alicuius.

128. Dico 6. Gratia est physica, & formalis participatio naturæ diuinæ, ut absoluta & intellectualis est, non tamen, quæ vitaliter operativa est, sed quæ productiva, seu quasi productiva intellectualiter est. Fundam. Gratia ut principium radicale exigit omnes operationes proprias naturæ diuinæ, quatenus intellectualis est formaliter: at qui non exigit illas ut principium vitale formaliter; ex affer. 4. ergo saltem ut principium productivum. Cum enim gratia saltem per virtutes infusas, ut per suas proprietates & proxima principia actiū concurrat ad operationes, proprias naturæ diuinæ, & non concurrat ad illas vitaliter, sequitur, ut saltem ad eas concurrat effectiuè, iuando & eleuando principia vitalia ad esse supernaturale proprium Dei. Maior prob. propriæ operationes naturæ diuinæ, quæ absoluta & intellectualis est, sùt cognoscere se ipsam per modum actiū puri, & reliqua cum omnimodâ infallibilitate & certitudine, amare se ipsum super omnia, & reliqua propter se, sancte & iuste cuncta operari. Sed gratia per modum cuiusdam naturæ exigit has omnes operationes: igitur gratia est physica & formalis participatio naturæ diuinæ, quæ absoluta & intellectualis est. Quod sit formalis, non tantum virtualis participatio, patet: in his enim omnibus operationibus conuenit gratia formaliter cum operationibus naturæ diuinæ, ut patet discurrenti per singulas.

129. Hinc apparet excellentia gratiæ sanctificantis *Excellencia* *gratiæ sanctificantis* supra reliquos habitus infusos, qui tantum sunt participationes quædam determinatarum operationum; charitas & spes amoris diuini, quo Deus se ipsum diligit amore amicitie, & quo reliqua à se distincta amat amore concupiscentie; fides infallibilis noticie, quam Deus habet de se, & rebus omnibus; lumen gloriae visionis suæ essentie; reliqua virtutes moreles infusæ, participationes studiosatum actionum, quas Deus exercet erga creaturas. At verò gratia est forma immediatè participativa totius naturæ diuinæ, quæ intellectualiter participabilis est à creaturâ intellectuali: vnde S. Thom. 1. 2. qn. 110. art. 3. gratiam vocat *naturam diuinam participaram*. Confirm. ut anima est radix suarum potentiarum, quas exigit ut naturales proprietates, estque illis eminentior: potentiae verò sunt determinata principia & instrumenta ad determinatas actiones: Ita gratia est radix habituum supernat., quos exigit, ut naturales proprietates, estque omnibus eminentior: habitus verò determinata principia ad determinates operationes. Est igitur gratia habitualis, specialis & augusta quædam participatio naturæ diuinæ, ut intellectualis est: omnes enim perfectiones, quæ conueniunt naturæ diuinæ, ut intellectualis est, conueniunt & gratiæ, ut formæ ac principio primo radicali: ut sunt tres virtutes Theologales, lumen gloriae, & reliqua virtutes supernat. Vnde probabilius censo, nec de potentia absoluta produci posse formam in genere accidentis supernat. perfectiorem gratia habituali sanctificante: quod etiam sentit Suarez lib. 6. de gr. c. 13. n. 9. & docuit o. 1. disp. sect. 13. afer. 2. Fundam. non videtur possibilis forma creata, quæ perfectius participare possit esse diuinum, quam gratia habitualis sanctificans. Illa n. est suprema participatio noturæ diuinæ in genere formæ accidentalis, quæ est radix exigens supremas operationes naturæ diuinæ: recte enim ex operatione colligitur esse rei, & ex perfectissimâ operatione perfectissimum esse rei: sed gratia habitualis sanctificans exigit supremas operationes naturæ diuinæ, quæ possint

creature communicari; ut sunt visio & amor sui: 1. quia immanentes, perfectiores transiuntibus: 2. quia his operationibus Deus ipse beatitur: 3. quia habent perfectissimos terminos, Filium & Spiritum. quorum ille actu visionis; hic actu amoris diuini producitur. Sed gratia habitualis sanctificans est radix exigens visionis & amoris diuini: ergo in ratione formæ accidentaliter participantis esse diuinum, est omnium suprema: sicut n. nequit excogitari perfectior operatio diuina communicabilis creature, quam visio & amor beatificus: ita neque excogitari poterit perfectior forma accidentalis perfectius participans esse diuinum. Quo- *In esse sub-* circa, sicut in esse substanciali non potuit Deus per-*stantiali* se & ius ad extra se cōmunicare quam per unionem non posuit se Deus hypostaticam: ita neque in esse accidentalali potest perfectius perfectius se cōmunicare, quam de facto se cōmunicat per gratiam habitualēm sanctifican-*gare* quam- tem. Vnde sicut prior communicatio constituit per visionem Filium Dei naturalem; ita posterior Filium Dei *hypost.* in adoptiuem. Confir. si perfectior habitus possibilis per *accidentali* *gratiam* foret, de facto cōmunicatus esset Christo, cui ratione unionis hypost. naturaliter debetur quod- cunque donum creatum possibile finitum.

Dices. Producere potest forma, quæ non tantum exigat visionem Dei, amorem beatificum, & reliquias supernat. operationes, tam virtutum Theolog. quam moralium infusarum, sed etiam alias operationes proprias Dei, ut notitiam infusam rerum, cognitionem futurorum contingentium, secretorum cordium, futurorum conditionalium, lumen propheticum, donum perseverantie, gratiam confirmationis, actionem creandi, operations miraculosas, &c. Igitur possibilis est forma acciden. perfectius participativa esse diuini. Confir. 1. Vno hypost. est forma cōmunicata perfectius participans esse diuinum; cum essentialiter exigat ipsum esse personale Verbi increati. 2. Producibilis est habitus gratiæ indistinctus à charitate, & reliquis virtutibus infusis: ergo talis gratia est perfectior, quam de facto est: quia simplicius atque adeò perfectius in unâ entitate continet omnes perfectiones, quas de facto continet per plures habitus distinctos.

130. Resp. nego, possibilem esse formam accidentem, quæ connaturaliter exigat perfectiores operationes diuinæ. Vnde in primis nego, predictas operationes esse perfectiores clarâ visione Dei & amore beatifico: 1. quia illæ sunt circa Deum immediate; illæ immediate tantum circa creaturas: 2. quia operationes immanentes Dei sunt perfectiores transiuntibus Dei: ergo etiam participations operationum immanentium sunt perfectiores participationibus transiuntibus. Sicut enim se habent operationes ipsæ Dei, ita & participations carum.

131. 2. Nego, scientiam infusam non esse debitam *secundâ* gratiæ habituali, non quidem in hoc statu visi, in quo ad maius meritum debetur tantum illi notitia obscura fidei, sed in statu patris, in quo succedit clara notitia rerum, non solum in Verbo, sed etiam extra Verbum. An autem per idem lumen gloriae, an per distinctum habitum, controversia est 6. 10. disp. 20. sect. 1. cognitio verò futurorum contingentium, secretorum cordium, futurorum conditionalium, & lumen propheticum, non sunt debita gratiæ habituali, non quia sunt præstantiora lumine gloriae, cum hoc veretur immediatè circa Deum ipsum ut actum purum, illa circa effectus creatos: sed quia impediunt morale dominium, quod unaquaque creatura intellectualis habet circa suas liberas actiones: ut 2. 10. disp. 12. sect. 1.

Kk

Nego

125. Nego autem, produci posse habitum, cui debitur. Non potest tuum sit donum perseverantie, aut confirmationis produci habitus cui in gratia in hoc statu vias. Quia nullus habitus viae debitum sit tollit a voluntate creaturae intrinsecam mutabilitatem seu instabilitatem in operando. Ergo nullus seuerantie habitus vias exigere potest naturaliter donum per hoc statu seuerantie, vel confirmationis in gratia: hoc enim

importat perseverantem modum rete operandi per totam vitam, qui non potest esse debitus, nisi formae confirmanti ac stabilienti voluntate ad bonum, qualis est visio glorioса, & unio hypostatica.

Dices. Prædestinato debetur donum perseverantie: ergo non repugnat esse debitum creature. Resp. deberi prædestinato ratione decreti diuini extrinseci, non formæ creature intrinsecæ: ratione cuius tantum negamus, posse deberi creature.

126. • Ad hanc creaturam non est connaturaliter communicabilis creaturæ: quia supponit perfectionem actus puri in ipso principio connaturaliter creante, ut in 1. dist. 8. n. 22. & disp. 9. n. 170. si communicabilis minister, neque connaturaliter communicari potest creatura.

127. Ad 1. conf. Cæterum actio creativa non est connaturaliter communicabilis creaturæ: quia supponit perfectiōē actus puri in ipso principio connaturaliter creante, ut in 1. dist. 8. n. 22. & disp. 9. n. 170. si communicabilis minister, neque connaturaliter communicari potest ylla actio miraculosa, ut testatur S. Tho. 2. 2. qu. 178. art. 1. ad 1. quia omnis actio ut sit miraculosa, debet efficere aliquid præter, aut contra leges naturæ: quod nulli creature potest connaturaliter committere; cum omnis creatura hoc ipso, quod est creature legibus naturæ subiecta sit oporteat: proinde nequit connaturaliter operari præter, aut contra leges naturæ. Ad 1. confirm. conced. unio ne in hypost. perfectius participare esse diuinum: illud tamen non participare in ratione formæ accidentis. & ut quod, sed in ratione modi substantialis, & ut quo. Ad 2. resp. tales gratiam fore perfectior quoad modum tantum continendi suas perfectiones, quia unius & simplicius eas contineret: non quoad maiorem perfectionem, cum nullam maiorem contineret illa, quia continet ista, nisi quod easdem, quas continet ista radicaliter & distinctè, contineret illa identice & indistinctè; unde solum diceretur perfectior quoad simplicitatem continendi perfectiones, non quoad aliquam perfectionem, quam contineret illa, & non contineret ista.

128. Ad secundam. Corollaria doctrina. 129. Dices. Gratiam habitualis in Christo est productiva; in nobis non est productiva: ergo non solum moraliter, sed etiam physicè inter se differunt. Forma enim productiva specie differt a non productiva, cum diversum habeat specificatum. Major probatur: gratia Christi est productiva gratiae nostræ: Christus enim teste Trident. scđ. 6. cap. 16. iugiter virtutem infusa in iustos, ut caput in membra, & vitis in palmites: influit autem per gratiam habitualis & virtutes infusas. Resp. Quidquid sit de minori: neg. maiorum quoad productionem physicam; conced. quoad productionem moralem, de qua tantum Trident. vt constat ex cap. 7. ubi enumerans causas nostræ iustificationis, efficientem sit esse Deum; meritariam autem, quæ cum morali recurrit, Christum. Moralis productio non discriminat essentialiter unam gratiam ab aliâ: hęc n. formaliter sumit ex dignitate personæ diuinæ, extrinsecè gratiae.

Coroll. 2. 130. Dices. Gratiam, non autem charitatem, aut non charitas, est amicitia inter nos & Deum: non æqualitatis, sed inæqualitatis & excellentiæ, qualis est inter inferiorem & superiorem, ex Arist. in Ethic. amicitia n. fundatur in similitudine naturæ: sola autem gratia est similitudo naturæ diuinæ: ea neceps forma est participatio naturæ diuinæ, quæ est principium omnium intellectuorum operationum naturæ diuinæ: at sola gratia est radicale principium omnium oper. participantium illius: reliquæ virtutes sunt tantum participationes determinatarum operationum eiusdem. Requiritur tamen charitas ut connaturale complementum amicitiae ex parte creature. Duo quippe ad amicitiam requiruntur, unum ex parte obiecti diligibilis, alterum ex parte principij dilectionis: amici n. non solum supponi debent similes in naturâ, sed etiam potentes & habiles ad se munus diligendos. Fit autem creatura similis Deo in naturâ per gratiam habitualis, ac proinde obiectum amicabilitè diligibile à Deo: fit verò connaturaliter potens ad redemandum amicabilitet Deum per charitatem: atque adeò charitas compleat connaturaliter amicitiam nostri ad Deum. Dixi connaturaliter: essentialiter n. sufficit gratia cum exigentia vel charitatis, vel auxili diuini supplementis munus charitatis.

131. Deducitur 3. gratiam nostram esse eiusdem rationis physicæ cum gratia habituali Christi, differente tamen moraliter. Prior pars prob. utraque gratia est perfecta participatio naturæ diuinæ, quantum accidentaliter à creatura participari potest: sicut cum ergo nequeunt specie physicâ inter se differre. Nam omnis specifica differentia sumi debet per ordinem ad aliquid nouum esse: si autem utraque gratia est perfecta participatio naturæ diuinæ, quantu accidentaliter à creatura participabilis est, nequit aliquid physicum esse reperiri in una, quod non reperiatur in alia. Antec. constat: cum nequeat perfectior participatio accidentis naturæ diuinæ ex cogitari, quam per principium radicale exigens voluntatis Dei, & amoris beatifici eiusdem, cui per se debeantur reliquæ virtutes infusa, tam Theologicæ, quam morales. 2. Pars ostendit. Gratia habitualis in Christo, per coniunctionem ad personam Verbi, suppositantis naturam humanam moraliter participat eundem valorem & dignitatem personæ suppositantis; persona n. non solum dignificat naturam, quam immidiata est supposita, sed etiam accidentia omnia, quæ mediante naturâ sustentat. Dices. Gratia habitualis in Christo est productiva; in nobis non est productiva: ergo non solum moraliter, sed etiam physicè inter se differunt. Forma enim productiva specie differt a non productiva, cum diversum habeat specificatum. Major probatur: gratia Christi est productiva gratiae nostræ: Christus enim teste Trident. scđ. 6. cap. 16. iugiter virtutem infusa in iustos, ut caput in membra, & vitis in palmites: influit autem per gratiam habitualis & virtutes infusas. Resp. Quidquid sit de minori: neg. maiorum quoad productionem physicam; conced. quoad productionem moralem, de qua tantum Trident. vt constat ex cap. 7. ubi enumerans causas nostræ iustificationis, efficientem sit esse Deum; meritariam autem, quæ cum morali recurrit, Christum. Moralis productio non discriminat essentialiter unam gratiam ab aliâ: hęc n. formaliter sumit ex dignitate personæ diuinæ, extrinsecè gratiae.

134. Deducitur 4. Gratiam, & reliquas virtutes infusas collocari in prædicamento qualitatis. Verum controversia est non modica, ad quam speciem qualitatis spectent, & quidem virtutes ad primam speciem habitus spectare, nulli dubium est: cum in ea locentur omnes habitus operatiui cuiusmodi sunt omnes virtutes infusa. Difficultas est de gratia, quæ secundum Thomistas operativa non est. Unde discrepant Scholastici, in qua specie ex 4. ab Arist. cap. De qualitate assignatis locanda sit. Alij in prima, alijs in 2. alijs in 3. alijs in 4. locandam putant. Ego cum S. Tho. 1. 2. qu. 110. art. 3. ad 3. & de verbo. qu. 27. art. 2. ad 7. Conrad. 1. 2. qu. & art. cit. Usque 2. 10. in 3. p. disp. 124 n. 69. Curie. 1. 2. qu. 110. art. 3. dub. 2. 5. 21. vers. Ex his concl. Tertia opus. 3 degra. dub. 8. &c. locandam existimo in prima specie, quæ dicitur dispositio: in qua non solum locantur habitus operatiui, sed quilibet forma bene, vel male specie quæ subiectum disponens ad aliquid esse. Cum igitur gratia optimè disponat, eucharistie animam ad esse supernaturale, locanda erit in 1. specie, non habitus, sed dispositio, in qua etiam reponitur character, qui animum consignat & disponit ad quædam

- ut sic, quæ solùm dicit proportionem in ratione cognoscientis, cognitionis, & agnoscibilis. Sicut eadem anima in ratione cause materialis non est velterius complebilis, cùm per seipsum immediatè sit receptua gratia: et si cum hac proportione in ratione cause materialis anima retineat essentialē in proportionem cum eadem gratia in ratione eius, quia una est naturalis, altera supernat. quæ in proportio se habet in ratione cause materialis, ut patet. Ceterum simpliciter dicendum est, potentias vitales animæ esse in proportionatas quoad esse vitale: quia hoc essentialiter postulat vim productiū actus vitalis, secundum quam potentiae animæ sunt incompletæ, complebiles per habitus supernat. Ad confir. Dicitur à S. Tho. lumen gloriosum augmentum virtutis intellectus, non in ratione formalis proportionis virg. intellectus cum actu, & obiecto intelligibili; sed in ratione virtutis productiū, quam essentialiter includit potentia virg. Ad 5. disting. antec. sunt formales participationes quoad formalem proportionem cum actu & obiecto in genere virg. intellectus, nego; sunt formales participationes quoad vim productiū actus intellectus & voluntatis, ad vitalitatem essentialiter requisitam, concedo.
- Ad 6. Est fidēs principium, quod ab intrinseco se mouet ad assecurandum cognoscitum, nego; eliciuntur concedo. Parimodo reliquæ virtutes infusaæ sunt principia elicitiua actuum supernat. non perceptiva, aut appetitiva obiectorum; quod requiritur ad rationem vitalitatis.

S E C T I O V.

An gratia habitualis effectiū concurreat cum qualibet virtute infusa ad actus supernaturales.

155. *Affirmat* Prima sent. affirm. Suarez lib. 6. de gra. c. 13. nn. 14. Fundam. anima effectiū concurreit ut principium vitale uniuersale cum omnibus suis potentiis, vitalibus cognoscitivis ad eorum vitales actus: ergo etiam gratia habitualis effectiū concurrere debet ut principium uniuersale supernat. cum anima ad singulos actus supernat. infusarum virtutum producendos. Quia non solū debent eleuari potentiae per virtutes infusaes, ut principia proxima elicitiua actuum supernat. sed ipsa etiam anima ut principium remorum uniuersale elicitiuum corundem actuum supernat. Confir. sicut anima concurredit ad actus supernat. influxu diuerso ab eo, quo ad eodem concurrunt potentiae: ita diuerso egit principio supernaturali eleuante ac proportionante ipsam ad talēm influxum.
156. *Negant* Secunda sent. negativa Caiet. 1.2. qu. 110. art. 3. fine, Conradi ibid. ad 3. Ferrar. 3. con. gen. cap. 151. Medine 1.2. loco cit. fine, & Thomist. Ea que aperi- se colligitur ex S. Tho. qu. 27. de verit. art. 2. ad 7. vbi docet, gratiam habitualē non esse proprię habitum, quia non immediate ordinatur ad actum, sed ad esse: vnde Caiet. & Conrad. ex sent. S. Tho. gratiam vocant habitum eslendi, non operandi, quia solū tribuit esse supernaturale animæ, non operari, nisi radicaliter. Fundam. gratia habitualis comparatur ad actus supernat. sicut anima ad suos actus naturales; sed anima non est immediate & proximā operativa suorum actuum natur. quos tantum operatur medijs potentijs, ut proprijs instrumentis: ergo neque gratia habitualis est imme-

diate opera tiva suorum actuum supernat. quos tantum operatur medijs habitibus & virtutibus infusa, tanquam proprijs potentijis.

Vtraque sent. probabilis est: secunda probabilior, non propter assignatum fundam. cùm versantur, animam ut principium primum vitale actus probabilior. ut concurret cum singulis potentijis vitalibus cognoscitivis ad suos actus vitales producendos cùm nequeat actualis vitalitas saluari, nisi per actuum influxum principij vitalis in actum; nec solūm potentij vitales, sed animam ut principium universale vitale se moueat cum potentia ad obiectum cognoscendum vel appetendum: sed propter huc: quia sola virtus infusa sufficit ad elevandam potentiam, & animam ad supernaturaliter concurrentem in actus supernat. vitales; & gratia non est forma vitalis respectu actuum supernat. sicut est anima: ergo superflue ponitur actum vitalium immediate productiua: cùm ad actus supernat. non comparetur ut vita radicalis, quasi per illos cognoscatur, aut appetat obiectum. Antec. prob. potest vna eademque forma efficienter elevare plura principia ad eundem actum producendum, effectiū coagens cum pluribus principijs, ut constat de habitu acquisito, & specie intentionali eff. & iūc coagentibus cum potentia & anima simul ad actum notitiae producendum.

Dices. Anima connaturalius elevatur ad producendum actum vitale supernat. per formam immediatè sibi inharentem, quām per formam mediatè tantum sibi inharentem, qualis est habitus immediatè tantum inhērens potentiae. Fato ex est gratiam hoc capitè connaturalius fore: at quia ex alio potest eadem forma cum duobus principijs effectiū cogere, & utrumque simul actiū elevare ad productionem supernat. ne huiusmodi entia actiua supernat. multiplicentur, probabilius dico, gratiam habitualē non coagere cum anima ad actus supernat. Præsertim cùm similis difficultas sit de actu ipso, qui eleuat in genere cause formalis potentiam & animam simul ad obiectum percipiendum, appetendumve, etiam si gratia habitualis actiū concurreat ad actum supernat. producendum, cùm actus vitalis non præbeat effectum formalem vitalitatis, nisi per formalem communicationem sui. Quare actus vitalis immediate inhēret tam potentiae, quām animæ, ut utraque accipiat effectum formalem vitalitatis: ac proinde potest eadem forma in genere cause formalis eleuare plura subiecta; & à fortiori in genere causa effectiū & iūc plura principia actiua.

Ad fundam. primæ sent. Animæ est principium vitale, quod essentialiter postulat immediatum influxum actuum in actus vitales, cùm debeat his medianibus cognoscere & appetere, sc. per actuum tendentiam in obiectum cognoscibile & appetibile. Gratia ex secl. 4. non est principium vitale actuum supernatur. Neque ex eo quodd anima diuersum præbeat concursum, diuerso indiget principio supernat. eleuante; quod requiritur tantum ad supernaturalizandum actum: quæ ratio supernaturalitatis est eadem in quolibet concursu actiū, esto ille ex parte principij vitalis sit diuersus. Ratio: concursus non est in principio producente, sed in effectu producendo, qui uno eodemque indiuisibili concursu à pluribus proficiscitur principijs: inter quæ, si aliquod est supernaturale, erit totus supernat. ut patet de concursu, qui simul proficiscitur ab habitu supernat. & à potentia vitali. Quia semper causa fortior sibi effectum assimilat: inter causam autem naturalem & supernat.

nat, fortior supernat. nam ad effectum concurrexit secundum ultimam & specificam suam differentiam: naturalis vero ad actum supernat. non concurrexit, nisi secundum rationem aliquam genericam, quae continetur in virtute causae naturalis, & cuius ipse supernat. effectus est capax, ut est ratio entis, accidentis, qualitatis &c. communis cum causa supernaturalis. Ille enim non est capax rationis specificae ac propriae causae naturalis, quae naturalis est; cum illa opponatur supernaturalitati.

161. *Discremen causalitatis formalis & efficiens.* Petes. Cur potest idem actus vitalis in genere causalitatis formalis reddere duplex subiectum formaliter viens, non potest autem idem concursus vitalis in genere effectui reddere duplex principium actiue viens: proinde per eundem actum productum tantum a potentia, anima ipsa denominari actiue ac vitaliter tendens in obiectum, in quod tendit potentia ipsa. Resp. Quia causalitas formalis est unio formae cum subiecto: causalitas efficiens est actiua emanatio effectus a causa. Potest una forma intrinsecè uniri subiecto, esto intrinsecè sit unita alteri. Non potest actiua emanatio unius causae fieri actiua emanatio alterius, per solam formalē unione cum illa, sed essentialiter requiritur, ut ipsa actiue proficiatur a causa: Cum igitur de ratione principij vitalis sit, actiue seipsum mouere in obiectum, repugnat, ut unum principium vitale dici possit seipsum actiue mouere in obiectum per solum actuum influxum alterius principij, ubi formaliter tantum unitum. Confirm. sicut nequit actiuss influxus effectus a causa denominare causam formaliter unitam cum effectu: ita è conuerso, nequit formalis unio actiui influxus in subiecto denominare illud actiue agens. Ratio: istae sunt denominationes de sumptu ex proprijs & specificis differentijs diversarum causalitatium, quarum una nequit per alteram suppleri.

S E C T I O V I .

An cum gratia habituali infundantur omnes virtutes supernaturales, tam Theologicae, quam morales?

162. *D*uxplex genus virtutum supernaturalium communiter distinguunt Theologi, alterum Theologicarum, alterum moralium. Piores sunt tres illae, fides, spes, charitas; id est Theologicae dilectiones, qui pro immmediato obiecto habent Deum, in quem proxime tendunt, & a quo specificantur. Posteriorēs sunt reliquæ supernat. respondentes virtutibus cardinalibus moralibus 4. prudentiae, iustitiae, temperantie, fortitudini, obiecto & motivo ab his discrepantes. De prioribus definit Trident. sess. 6. cap. 7. eas in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum infundi: De posterioribus controversia est, an illae simul cum gratia infundantur.

163. *Negant.* Prima sent. negat: ita Henric. quodlib. 6. qu. 12. Scot. in 3. dist. 36. art. 3. Rubio. qu. 1. art. 1. & 2. Durand. in 3. dist. 33. qu. 6. & dist. 34. qu. 1. n. 9. & dist. 36. qu. 1. n. 9. & qu. 2. n. 5. Argent. in 3. dist. 35. art. 1. dist. 36. art. 1. Ocham in 4. q. 3. ad 4. dub. Gabrie. in 4. dist. 4. qu. 1. art. 2. concl. 8. Almas. in 3. dist. 34. qu. 1. ante 1. concl. Ueg. lib. 6. in Tridentinum cap. 27.

164. *Probant.* Prob. 1. homo sufficienter disponitur in ordine ad finem supernat. per virtutes Theolog. tres, per & deinceps. quas immmediatè ordinatur in finem: & per cardinalem. Tom. 3. De Fine.

nales acquisitas 4. per quas immmediatè ordinatur in media, ad finem conduceantia. Neque dicas, infusas morales requiri ad meritum: nam cardinales acquisitæ, ut imperatae à charitate, sunt æternæ virtutis meritoriae: ergo neque ad meritum sunt necessariae. 2. Vix potest assignari diuersitas motuī formalis inter acquisitas, & infusas morales: omnes. n. versantur circa eadem media; idem est medium iustitiae acquisitæ, & infusæ: ergo nec in virtutib. discrimen. 3. Si cum charitate, & reliquis Theolog. infunderentur morales, puer baptizatus perveniens ad usum rationis; nec non peccator iustificatus, statim posset promptè & faciliter earum actus exercere: hoc autem est contra experientiam, & rationem: alioqui certo experimento scire possemus, nos habere huiusmodi virtutes, & consequenter gratiam iustificantem, cum talibus coniunctam; contra Trident. sess. 6. cap. 9.

Quarto. Cum ipsa iustificatione peccatoris manent vitia opposita virtutibus moralibus, ut constat ex difficultate exercendi, etiam post iustificationem, actus virtutum. Nequeunt autem virtutes morales manere cum oppositis vitijs. ergo,

5. Si darentur virtutes morales infusæ, darentur etiam illæ in appetitu sensitivo, in quo probabilitas sunt acquisitæ, sc. temperantia, & fortitudo. Repugnat autem, ut virtutes supernat. sint quoad entitatem materiales, cuiusmodi esse deberent infusæ in appetitu sensitivo virtutes.

Secunda sent. affirmat, cum virtutibus Theol. infundi etiam cardinales 4. eiusdem rationis cum acquisitis: Marsil. in 4. qu. 10. p. 2. art. 1. post argu. con. 1. concl. facit ex parte Scotus, dum docet, eas infundi pueris baptizatis in instanti beatitudinis; & autores primæ, qui idem negant has virtutes morales infusas, quia putant esse superfluas; manifestè supponentes, eas esse ciuidem rationis cum acquisitis. Fundat. est argu. 2. pro primâ adductū,

Tertia sent. docet, eas & semper cum charitate infundi; & esse diuersæ rationis ab acquisitis: Boz. 3. Long. nauen. in 3. dist. 23. qu. 5. S. Tho. 1. 2. qu. 63. art. 3. & probabilior. 4 & qu. 65. art. 3. & de virtutib. art. 10. Caiet. Conrad. Medin. 1. 2. locis cit. Egid. in 2. dist. 27. qu. 1. ar. 1. Capre. in 3. dist. 33. art. 1. concl. 3. & art. 3. ad argu. con. 3. concl. Paluda. qu. 1. art. 3. Richar. ar. 1. qu. 2. Maior. in 4. dist. 4. qu. 1. concl. 2. Ocham in 3. qu. 12. art. 4. ad 5. dub. Bacho. in 3. dist. 34. art. 1. Gabriel. in 3. dist. 33. art. 3. dub. 2. licet postea Ocham & Gabriel sent. mutarint in 4. cit. Valen. 1. 2. dist. 5. qu. 6. Uaf. quez. disp 86. cap. 2. Curiel. 1. 2. qu. 63. art. 3. dub. vn. 9. 3. concl. 2. Suarez. lib. 6. de gra. cap. 9. Turria. de necessaria. gra. disp 8. dub. 17. Coninc. de actib. supernat. disp. 6. dub. 2. facit Albert. in 3. dist. 35. art. 2. Sylvi. 1. 2. q. 63. ar. 3. Cui magnum anchoritatis pondus attulit.

Catech. Rom. de baptis. 5. sed ut bapt. effectus: ubi gratia addi docet nobilissimum virtutum omnium comitatum seu copiam. Quam etiam tradidisse videtur August. in Psal. 83. versic. Ibant de virtute in virtutem, tunc ut legit, ambulabunt a virtutibus in virtutem. Ita inquit, virtutes quatuor cardinales, nunc in conuale plorationis per gratiam Dei donantur nobis. Fundat. homo per gratiam elevatus ad esse supernaturale non solum eget virtutib. Theolog. Fundat., ut connaturaliter operari possit circa finem supernat. ad quem immmediatè per eas ordinatur; sed etiam moralib. infusis, ut connaturaliter etiam operari possit circa media ad finem supernat. ducentia, ad quæ proxime ordinatur per eas: Ad hoc autem non sufficiunt acquisitæ: ergo concedendæ morales infusæ. Nam Dei perfecta sunt opera. Dent. 92. ergo quæ ratione infundit Theologicas, ut pet-

165.

166.

167.

168.
sent.

169.

170.

Long.

171.

Et sequenda.

172.

Fundat.

illas connaturaliter attingamus finem supernat. cādem infundit morales supernat. vt per eas connaturaliter attingamus media proportionata fini. Minor prob. morales acquisitæ non transcendunt medium rationis, à prudentiâ naturali præscriptum. Igitur concedendæ morales infusæ, quæ attingant medium rationis supernat. à prudentiâ insuffâ dictatum. Iustitia n. acquisita solum adçquat ius, quod proximus habet in politiâ Civili; iustitia insuffa adæquat ius, quod proximus habet in politiâ cœlesti, quæ pars est & contiuâ cœlestis Patriæ: temperantia & fortitudo acquisitæ moderantur concupisibilem & irascibilem, in ordine ad bonum honestum naturale rationis: temperantia & fortitudo infusæ in ordine ad bonum honestum supernat. Prudentia acquisita dicitur, quod videtur fini & rationi naturali conforme: infusa, quod videtur fini & regule supernat. cōsentaneū.

^{173.}
Confirm. 1. ex S. Tho. 1. 2. quest. 65. art. 3. non
minus Deus prouidet homini de medijs ad finem supernat. quād ad naturalem: sed ad consequendum natur. non modò illi conferit appetitum universalē ad bonum in communi, sed etiam inclinations particulares ad bona particularia, vt ad media, quibus ad finem ipsum peruenitur. Ergo ad finem supernat. non solum non conferit illi virtutes Theol. quæ illum immedietè ordinant ad finem, sed etiam morales infusæ quæ illum immedietè ordinant ad media, quibus ad finem peruenitur.

^{174.}
Confirm. 2. Ex opposita sent. sequeretur, pueros baptizatos, vel peccatores iustificatos hinc ante viam moralem virtutem acquisitam decedentes, non fore in Patria quoad morales virtutes bene instructos. Nec satifacit Scotus respondendo, eos sufficienter instrui per charitatem in ordine ad omnia volibilia. Charitas n. non disponit ad omnia volibilia sub propria ratione eliciuè, sed tantum sub communi, nempe vt volibilia propter Deum. Ergo adhuc debet beatus rectè disponi in ordine ad volibilia sub proprijs rationibus eliciuè, velut sub proprio motu iustitiae, religione, obedientie, &c. Respondet 2. eas infundi in instanti beatitudinis. Sed contrà: probabilius dicuntur posse, eas infundi cum ipsa gratia; quæ eas connaturaliter postulat; & Deus liberalis est in largiendo.

3. Beatos has virtutes sibi acquirere per actus frequentatos in Patria. Sed contrà: quia saltem ad primos actus non esset beatus connaturaliter dispositus.

^{175.}
Respondet
Secundus.
^{176.}
Corollar. 1. Deducitur 1. Virtutes morales infusæ esse 4. diversæ rationis ab acquisitis: quippe quæ diuerso nituntur motu: & respondent cardinalibus acquisitis 4. quæ conueniunt cum infusis in obiecto materiali, differunt in formalí. Dicuntur Cardinales, vel quia sunt veluti Cardines, in quibus vita humana, seu naturalis, vt in acquisitis, seu supernaturalis, vt in infusis continuò voluitur: Vel quia sunt principales quadam virtutes, ad quas cæteræ morales reducuntur. 2. Has 4. virtutes morales cum gratia infundi, & cum gratia simul corrumphi. Nec est eadem ratio de fide & spe, quæ, corrupta gratiâ, non corrumpuntur, nisi oppositis actibus hæresis, & desperationis. Hæ. n. duæ inchoant statutum vitæ supernat. & sunt, vt Patres & Concilia docent, fundamentum & initium salutis: reliquæ consummant eum statum: Potest autem esse initium & inchatio aliqua supernat. vita sine ipsa vita, quæ est gratia: non potest, saltem connaturaliter, esse perfectio supernat. vita absque ipsa vita. Ergo potest connaturaliter esse fides & spes sine gratia, non reliquæ virtutes, spiritalem vitam consumantes.

^{177.}
Corollar. 2. ^{178.}
Corollar. 3. 3. Cum gratia dari virtutes Theologicas, & infusas morales, & omnes personas diuinæ, per modum obiecti & finis fruibilis & specialis tutoris ac. protectoris, in ordine ad finem & beatitudinem supernat. Ioan. 14. Ad eum veniemus, & mansuitem apud eum faciemus. Ratione cuius communicações dicuntur diuinæ personæ inhabitarè animam suæ, vt proprium templum. Fundam. gratia & virtutes infusæ dicunt peculiarem habitudinem ad Deum, & ad omnes diuinæ personas, vt ad principium, & obiectum fruibile; ergo cum illis speciali modo nobis donantur diuinæ personæ. Ut 1. 10. disp. 28. secl. 3.

Ad 1. argu. primæ sent. patet ex dictis, per virtutes Cardinales acquisitas nos non disponi ad mediæ honestæ supernat. Superiori regula præscripta: id est infusæ sunt necessarie, non simpliciter, sed ad perfectius connaturaliusque operandum. Neque n. per Scotum fides & ipes infusæ sunt necessarie simpliciter, siquidem sufficiunt acquisitæ, & tamen ad certius perfectiusque credendū, ac specrandum dantur infusæ: ergo idem dicas de reliquis virtutibus. Ad 2. neg. antec. Ad prob. concedo, utrasque virtutes tam infusæ, quam acquisitas versari circa idem medium materiale, non circa idem motiuum formale, quo specificè distinguntur.

Ad 3. neg. siquicunq. Cūm n. habitus infusi dentur ad posse simpliciter, & compleant potentias de se incompletas & impotentias ad actus superad simpliciter. non conferunt eam facilitatem, quam conferunt acquisiti, qui presupponentes posse completum potentiarum, illas vltius facilitant ad exercitium actuum, tollendo, vel minuendo extrinseca impedimenta, quæ se tenent cūm ex parte passionum, tum ex parte organorum, à quibus in operando rationales potentias in hac vita pendent: idque per frequentationem actuum. Infusæ vero, cūm nec acquirantur per actus, quippe qui prequiruntur ut principia per se ad actus, minuere non possunt hæc extrinseca impedimenta: sed solum conferunt intrinsecam facilitatem per modum inclinationis ad proprium obiectum. Quæ facilitas sensibilis non est, vt est illa, quæ per remotionem impedimentorum, & habilitatem organorum, ex frequentatione actuum comparatur. Quo sit, vt nemo certè scire possit, an tales virtutes in se habeant, nam quia sunt in subiecto impedito passionibus, & organorum debilitate, nequeunt promptè & faciliter operari: leg. S. Thomas 1. 2. quest. 65. art. 3. ad 2. & 3. parte quest. 69. art. 4.

Ad 4. Resp. 1. neg. mino. Cūm n. in mea sent. habitus acquisiti consistant in speciebus, ab actibus frequentatis auctis atque perfectis; cūmque species unius actus non sint incompossibile cum speciebus oppositi actus, neque habitus unius erit incompossibilis cum habitu alterius. Dicitur nihilominus unus habitus acquisitus corruptere oppositum, non quoad entitatem, sed efficaciam: quia dum unus augetur, minuitur alter quoad ipsam efficaciam mouendi, & excitandi potentiam. 2. Conced. minor. de virtutibus moralibus acquisitis, neg. de infusis. Acquisita n. physice opponitur vitio, non infusa. Quæ sicut habet diuersum obiectum formale ab acquisita, ita nequit eandem oppositionem habere cum opposito vitio, sed ad suum habebit oppositionem materiale, ratione materialis obiecti, in quo cum acquisita conuenit. Ad 5. Quidquid sit de maiore, de qua alibi, neg. minor. Ens n. supernaturale reperiri potest in ente etiam materiali, vt constat de modo sacramentali, quo Christi corpus præsens est sub speciebus, Eucharist.

Eucharist. qui supernaturalis est, indebitus cuicunque corpori, subiectu materialis, proportionatus subiecto; & de unione hypost. quâ corpus Christi vnitur Verbo, quæ materialis est, proportionata subiecto, & tamen supernaturalis quoad essentiam. Ex his patet ad fund. 2. sent.

185.
Censura
opposita
sent.

Quantum ad certitudinem nostrâ sent. Caprol. in 3. dist. 33. art. 3. ad 2. Durand. con. 3. concl. oppositam appellat Erroneam: Conrad. I. 2. qu. 63 ar. 3. s. nota, nouam & contra determinationem Ecclesie in clementina de summa Trinitate, ubi ut probabilior eligitur opinio assuerans, infundi virtutes in parvulis baptizatis: Medina ibid. ingentem temeritatem: quin de Fide putat, aliquas latrem dari virtutes morales, ab acquisitis distinctas, ut pœnitentiâ, prudentiam, Religionem, continentiam.

186. Dico cum Vasquez. I. 2. dist. 86. cap. 2. Curiel. ibid. art. 3. s. 4. Suarez lib. 6. de effen. gra. cap. 9. &c. assert. nostrâ contineti intra terminos probabilitatis sent. & Patrib. magis cōformis; nec oppositam censurâ villâ dignam. Omnia n. testimonia Script. Concil. Patrum facile explicantur de virtutib. Theolog. de quibus tantum sit expressa mentio in Concilijs, aut de actibus ad quos eliciendos diuinâ ope iuuamur.

S E C T I O VII.

An dona habitualia, à virtutibus distincta, infundantur cum gratiâ preter virtutes supernaturales.

187. Quid sit
denum.

Svmitur hic donum, non secundum communem notionem pro omni re, quæ à Deo gratis donatur: sic n. omnes virtutes tam gratum facientes, quâ gratis datæ sunt dona; sed appropriato nomine, pro quibusdam habitibus supernat. distinctis à virtutibus: quorum munus sit, operari secundum peculiarem instinctum Spiritus S. extraordinario modo mouentis creaturam ad opera salutis. Hoc sensu grauis est concertatio, an tales habitus cōcedendi sint à virtutibus infusis distincti, qui simul cum charitate & gratiâ infundantur & cum ea corrupta corrumpantur.

188. Affirmant.

Prima sent. affirmat: Alen. 3. p. qu. 62. me. 2. Henric. quodl. 4. quæft. 23. S. Tho. I. 2. qu. 68. art. 1. Caiet. Contra. Medin. ibid. Albert. in 3. dist. 34. artic. 1. & 2. Bonauen. ibid. I. p. dist. art. 1. qu. 1. Richar. art. 1. qu. 1. Argen. art. 2. Palud. qu. I. art. 1. concl. 2. & 3. Capro. ar. 1. concl. 1. Valen. I. 2. d. 5 qu. 8. pun. 1. Suarez lib. 6. de effen. gra. cap. 10. Sylis. I. 2. qu. 68. art. 1. &c.

189. Fundam.
Alen.

Fundam. Alen. Virtutes infuse dantur ad recte agendum, dona vero ad rectitudinem, & recte patientem. Ergo dona recipia distinguuntur à virtutibus infusis: alia n. virtus est, quæ ordinatur ad agendum, alia quæ ordinatur ad patientem, ut patet in virtutibus & facultatibus naturalibus.

190. Henri.

Fundam. Henrici. Virtutes operantur cum anxietate & tristitia; dona cum gaudio & lætitia: ergo dona distinguuntur à virtutibus. Fortitudo n. virtus sustinet pericula mortis, sed cum tristitia; fortitudo donum cum lætitia, Aclor. 5. Ibant Apololi gaudientes à confessu Concili, quoniam digni habitus sunt pro nomine Iesu consumeliam pati. Vnde dona dicuntur perficere virtutes, quia adiuuat illas ad melius perfectiusque operandum.

191. S. Tho.

Fundam. S. Tho. Dispositio mobilis proportionatur motori: sed triplex est humanae mentis motor: ergo triplex concedenda est dispositio, triplici

motori proportionata. Maior. prob. quanto motor est altior, tanto perfectiori dispositione debet ei mobile proportionari: perfectius n. debet esse dispositus discipulus ad altiore Magistri doctrinam capienda. Minor constat. Mens n. humana apta est primò moveri ab humana ratione, naturalis prudentiæ norma directa, circa actus & fines naturales: 2. à ratione, fidei diuinæ regula illustrata, circa actiones & fines naturam excedentes: 3. peculiari instinctu & impulso Spiritus S. ad opera quædam heroica & excellentia: Primo motori responderet virtus acquisita: secundo virtus infusa: tertio donum habitualis.

Fundam. Valen. In Christo sunt omnia septem dona, ex illo Isaie. 11. Et requiescat super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientia & intellectus, Spiritus consilij & fortitudinis, Spiritus scientia & pietatis, & replebit eum Spiritus timoris Domini. Sed in Christo non sunt omnes virtutes intus 7. cùm non sit fides: ergo dona distinguuntur à virtutibus infusis.

192.
Fund. Valen.

Fund. Palud. &c. Quotiescumque assignari possunt distincti actus, assignari debent distincti habitus: at in iustis assignari debent distincti actus ab actibus virtutum; ergo & distincti habitus habitibus virtutum. Maior constat: hoc enim postulat suavis prouidentia Dei, ut omnia quoad fieri possit à creatura connaturaliter fiant. Ideò infundit nobis tres virtutes Theolog. Cardinales 4. in Patria lumen gloriæ, ut omnia ista connaturaliter operemur, per principia intrinseca & permanenta. Minor in qua est difficultas, prob. actus non solum distinguuntur ex obiecto, sed ex modo attingendi obiectum: sed operari præcisè ex instinctu & Spiritus S. dicit modum operandi circa obiectum diuersum; sc. suprahumanum, regulatum tantum regulâ diuinâ. Ergo, etiamsi obiectum virtutis, & doni sit idem, adhuc possunt specie distinguui, penes distinctum modum operandi.

193.
Palud.

Confr. I. ex Philos. qu. 7. Ethic. cap. I. distinguit virtutem heroicam, quam & diuinam appellat, à virtute ordinariâ, penes modum tantum operandi diuersum. Quia virtus heroicæ circa idem obiectum operatur modo suprahumano iuxta regulam rationis diuinæ. 2. Cùm virtutes datae sint homini iuxtam modum operandi humaum, non possunt se extendere ad modum operandi suprahumani. Igitur ad hunc modum operandi necessaria fuere dona à virtutibus distincta.

194.
Confirm.

Secunda sent. negat, dona distinguui à virtutibus infusis: Magist. in 3. dist. 34. cap. 1. Altfidor. lib. 2. sent. 3. Summa tract. 11. qu. 1. Scot. in 3. dist. 34. qu. vn. 5. Ad istam qu. non alterendo: Rubio. qu. 1. 6. Quantum ad dona: Gabriel. qu. vn. art. 2. concl. 2. Maior. qu. Alma. qu. 1. concl. 2. Plat. dist. 1. Bacho. art. 1. qui licet dona distinguui à virtutibus acquisitis, non ab infusis. In quo differt à Scoto; qui, cùm nullas agnoscat morales infusas, dum dona non distinguui à virtutibus, ea non distinguui ab acquisitis, Vasquez I. 2. dist. 89. cap. 2. simul cum Duran. in 3. dist. 34. qu. 1. nn. 9. dubius est: quoniam 3. p. dist. 44. cap. 2. absoluē negat, dona distinguui à virtutibus infusis.

195.
Secondo.

Dico, cum 2. sent. dona non distinguui à virtutibus infusis, nisi penes connotata. Virtus n. connotat modum operandi ordinarium; donum vero extraordinarium, per peculiarem instinctum & impulsu Spiritus S. unus n. idemque habitus operans ex præviâ motione ordinaria Spiritus S. circa suum obiectum, dicitur virtus; operans ex præviâ motione extraordinariâ & suprahumanâ circa idem obiectum, dicitur Donum. Vnde sicut septem sunt virtutes infusæ, tres Theolog. Cardinales

196.
Dona non
distinguun-

sur à virtu-

tes infusæ
penes conno-

nales 4. ita dona 7. ex cit. *Isaia*. sapientia, intellectus, scientia, consilium, pietas, fortitudo, timor. Nomine sapientiae designatur charitas, *Iob* 28. *Timor Domini*, utique filialis, ipsa est sapientia: seu teste Bernard. sapientia, quae non solum scientiam, sed etiam affectum erga Deum includit: designatur & spes, quae est charitas erga seipsum. Intellectus designat fidem: sicut n. intellectus, ex *Philosopho* 6. *Ethi*. 6. est circa prima principia naturalia, ita fides circa prima revelata. Scientia est eadem fides circa ea, quae immediatè deducuntur ex revelatis: sicut scientia est circa conclusiones deductas ex principiis naturalibus. Consilium designat prudentiam, quae teste *Philosopho*. 6. *Ethi*. 5. est habitus consultius de agibilibus. Pietas donat iustitiam, quae alterius ius adaequat. Fortitudo exprimit ipsam virtutem fortitudinis. Nomine timoris importatur temperantia: homo enim timore Dei carnis passiones circa delectabilia temperat, *Psal. 118*. *Configite timore tuo carnes meas*.

198. Has virtutes 7. dum Spiritus S. prævia motione extraordinariâ hominem euehit ad excellentissimos actus intra suum formale obiectum exercendos, dona appellamus, ex *Gregorii 2. moral. cap. 36*. *Donum quippe Spiritus S.*, quod in subiecta mente ante alia prudentiam, temperantiam, fortitudinem, iustitiam format: ipsa scilicet. Spiritus S. motio extra ordinaria: eandem mentem ut contra singula quaque tentamenta erudit in septem mox virtutibus temperat: hoc est, ab ea motione virtutes formantur, dum eleuantur ad actus circa suum formale obiectum præstantissimos elicendos. Fundam. nullus potest assignari actus proprius donorum, qui non possit attribui alicui ex enumeratis virtutibus 7. At totum fundamentum afferendi, dona distingui à virtutibus, est; quia assignari possunt actus ita proprij donorum, ut nequeant elici à virtutibus. Maior prob. examinando fundamenta aduersariorum.

200. Fundam. *Athenaeus*. falsum est; quælibet n. virtus ex eodem motiuo, quo inclinat ad prosequendum bonum, inclinat ad oppositum malum vitandum (alioqui non foret sibi ipsa sufficiens, si non posset contrario resistere) inclinat ad agendum, quando, & ubi oportet; & ad patiendum, quando, & ubi expedit. Igitur non sunt propter hoc dona à virtutibus distincta ponenda. Ad secundum *Henri*. nego, operari cum gaudio & lætitia arguere distinctum specie habitum, sed tantum perfectiore intra eandem speciem. Quin *Aristoteles*. 2. *Ethi*. 3. proprium cuiusque virtutis esse ait, operari delectabiliter. Est n. delectatio signum habitus perfecte acquisiti. Non ergo propter delectationem ponendus est aliquis habitus à virtutibus distinctus; cum illa possit esse effectus aut perfecti habitus, aut motionis Spiritus S. habitum adoperandum excitantis, & adiuuantis. Fundam. *S. Thomas*, rete probat, cù debere perfectiore dispositione mobile disponi, quod motor ad perfectiore formam mouet. Sed hactenus probatum non est, Spiritum S. peculiari instinctu mouere mentem humanam ad perfectiore actum essentialiter, quam possit virtus sua producere, sed tantum ad perfectiore accidentaliter, ad quem non est opus habitu specie distincto, sed sufficit perfectior motio Spiritus S. adiuuans habitum virtutis ad perfectissimum actum intra suam speciem. Sicut tunc debet discipulus cum perfectiore dispositione specifica ad bene capiendam magistri doctrinam accedere, quando doctrina est diuersa specie: Secus quando illa specie diuersa non est. Tunc n. eadem dispositio sufficit ad capiendam quamcumque intra

eandem speciem, accedente meliori propositione docentis. Neque conuincit fundam. *Valens*. licet n. in Christo non sit fides, est tamen scientia infusa de ijsdem obiectis, quæ nos fide creditus, vt 6. *to. disp. 20. sect. 1.* ac proinde sunt in Christo virtutes infusa 7. & consequenter dona Spiritus S. sola ratione & connotacione à virtutibus diuersa.

203. *Ad Valens fund.*
204.
205.
206.
207.
208.
209. *Ad priorrem confirm.*

Ad vlt. fund. neg. Mior. Ad prob. nego, haec est n. assignatum esse modum, qui essentialiter actum doni ab actu virtutis discriminat. Vel n. discriminatur ex eo, quod actu à dono procedat necessariò, à virtute liberè. Et contrà est: tum quia per actum doni non mereremur: unde hæc dona non essent collata ad merendum: & consequenter nec per ea Christus meritus fuisset. Tum quia actio necessaria & libera non variant essentialiter actum in esse physico, secundum quod tantum actus pendet ab habitu. Constat; eundem n. actum physicum producit habitus, necessariò concurrens cum voluntate ad motus indeliberatos, & liberè ad motus deliberatos. Vel discriminatur ex eo, quod actus procedens à dono, procedat ex prævia motione peculiari Spiritus S. At hæc peculiaris motione non variat essentialiter actum, nisi ratione noui motu formalis, aut ratione noui modi essentialiter diversi, redundantis in ipsum actum. Cæterum hic nouus modus non appetat qui sit, vel esse possit. Vel discriminatur ex eo, quod actus procedens à dono, sit intensior actu ipso virtutis. Verum hoc, vt per se patet, speciem non mutat, sed perfecciórem tantum reddit intra eandem speciem.

Vel discriminatur ex eo, quod actus procedat à dono sub præciso motu, quia inspiratur à Spiritu S. à virtute vero sub proprio motu formaliter ipsius virtutis. Sed contrà: hæc sent. unum tantum esset donum, non septem, quia unum tantum esset motuum formale omnibus actibus commune, nempe honestas ipsa actus, ut inspirabilis à Spiritu S. Vel discriminatur ex eo, quod donum ultimatè intendat solam honestatem actus, virtus vero etiam honestatem obiecti. Sicut actus, quo quis vult contritionem, specie differt ab ipsa contritione. Nam prior specificatur à sola honestate contritionis, posterior etiam ab honestate obiecti. Sed contrà: tum quia dona ab aduersi. ponuntur ut præstantiora virtutibus: unde ea conferri dicuntur ad actus heroicis & præstantissimos. At sèpè præstantior est actus directus specificatus ab obiecto, quam reflexus specificatus ab actu directo, ut certum est de omnibus actibus aliquo modo versantibus circa Deum: tum quia habitus actus reflexi includitur in habitu actus directi, quod sic ostendit. Habitus proportionatur actibus, ad quos claretur in habendo: sed omnis actus directus præter honestatem obiecti, virtute etiam continet honestatem ipsius: propter quod dicitur virtualiter intentus & volitus: Qui n. intendit honestatem obiecti, simul etiam intendit honestatem actus, quo in obiectu tendit. Ergo etiam habitus actus directi, præter honestatem obiecti, virtute etiam continet honestatem actus directi, à quâ habitus specificatur ut quo, ab obiecti honestate ut quod. Ergo idem habitus inclinans potentiam ad honestatem obiecti, inclinabit etiam ad honestatem actus. Ad 1. confirm. nego, discriminem virtutis heroicæ ab ordinaria circa idem obiectum formale, esse esse essentialiter, sed tantum accidentale, vel ratione maioris intensionis & conatus operantis; vel ratione nobilioris, aut maioris materie circa quam, ut de liberalitate & magnificencia sentire videtur *S. Thomas*. 2. 2. qu. 134. art. 1. ad 1. vbi docet, liberaliter non

Habitus
actus refle-
xi includi-
tu actus
directi.

201.
Ad 2.
Henric.

202.
Ad S. Tho.
Fundam.

199.
Fundam.

200.
Ad Fund.
Athen.

198.

non esse magnificentum quantum ad actum, quia debent illi ea, quibus utriusque est ad actum magnificum: Esse tamen magnificum in habitu, quia, habita copia pecuniae, per eundem habitum exercere potest actum magnificentiae, qui ab actu liberalitatis sola quantitate materiae discriminatur. Quod maximè verum est de habitibus infusis, qui perfectiores sunt acquisitus, ut poterent qui habent se in statu potentiarum. Ad 2. confir. neg. antec. Cùm n. modus ille operandi suprahumanus non variet essentialiter actus; poterit ab eadem virtute infusa proficiuntur: tenet n. se tantum ex parte praeiuia motionis Spiritus S. qui mente humana mouet ad actus virtutum, non seruatà regulâ discutitur & modi agendi huiusmodi, dependentes à quo virtutes infuse operantur; non ex parte ipsius entitatis actus, qui sive uno, sive alio modo excitetur; semper fertur in idem obiectum formale virtutis. Sicut idem habitus acquisitus, sive excitetur praeiuia motione liberâ, sive necessariâ, semper fertur in idem obiectum formale, à quo specificatur.

Deducitur, quid dicendum sit de beatitudinib. quæ quatuor numerantur à Luca cap. 6. octo à Mat. cap. 5. quid de fructibus Spiritus S. quos 12. recenset Apost. ad Gal. 5. sunt n. beatitudines, teste S. Tho. 1. 2. qu. 69. art. 1. non habitus, sed actus; non quicunque, sed perfectissimi: quos propterea ibid. S. Doctor attribuit potius donis, quam virtutibus. Est n. beatitudo, operatio, per quam tendimus in futuram beatitatem & per quam effectuimus spe beati, Rom. 8. spe salvi factissimus.

Fructus vero sunt, quæcunque bona opera, quæ habent rationem ultimi & delectabilis. Fructus n. dicitur, quod ultimo ex arbore decerpitur, cùm ad maturitatem peruenierit, quandam in se suavitatem habens. Per cuius analogiam fructus in spiritualibus, dicitur quæcunque operatio hominis, quæ ex virtute, ut ex arbore cum quadam delectatione ultimo procedit. Quæ si procedat ex principio virtutis naturalis, dicitur fructus naturalis; si ex principio virtutis supernar. dicitur fructus Spiritus S. à quo omne datum optimum, & donum perfectum procedit.

SECTIO VIII.

An virtutes infuse actiue dimanent à Gratia?

213.
Affirmat.

Prima sent. affirmat Caiet. 3. p. qu. 62. art. 2. &c. recent. Thomist. Mouentur i. auth. S. Dott. qui 1. 2. qu. 110. art. 3. ad 3. & art. 4 ad 1. & 3. p. q. 62. art. 2. & in 2. dist. 26. qu. 1. art. 4. docet, gratiam esse principium radicale omnium virtutum infusorum, quæ ab ea efflent, sicut potentiae ab anima.

214.
Ratio 1.

2. Ratione: Gratia se habet ad virtutes infusas, sicut essentia ad proprietates: sed ab essentiâ effectiue dimanant proprietates; ergo etiam virtutes infuse à gratia. Alioqui non seruaretur eadem proportio inter virtutes infusas & gratiam, quæ est inter proprietates & essentiam. Nec sola proportio prioris & posterioris sufficit, alijs albedo dicere ut proprietas quantitatis, voluntas, intellectus, & quodlibet posterius respectu prioris presuppositi.

215.
Secunda.

2. Non repugnat, virtutes infusas effici à gratia: ergo ita dicendum: quia hoc melius saluat proportionem virtutum infusarum cum gratia, ut proprietatum cum essentiâ. Et quia virtutes infuse sunt participationes diuinarum perfectionum: quæ modo nostro concipiendi cum fundamento in re,

præsupponunt diuinam naturam, ab eaque oriri concipiuntur: ergo etiam ut participare supponere debent aliquam naturam, à quâ realiter & actiue dimanent.

Seconda sent. nega. Summa lib. 6. de gra. cap. 13.

n. 19. Curiel. 1. 2. qu. 110. art. 3. q. 3. ad vlt. &c. infra cit.

Negant probabilitatem.

Fundam. si virtutes infuse actiue à gratia fluerent, necessariò fluerent; at qui non necessariò fluerunt: semper n. fluerent, semper essent cum gratia, quia causa necessaria semper suum effectum producit. At non semper virtutes infuse sunt cum gratia coniunctæ. Constat: 1. de fide, quæ non est in Christo, nec in vlo beato, in quo tamen est gratia. 2. de lumine gloriae, quod non coniungitur cum gratia via, quæ est eadem cum gratia Patriæ. 3. fiducie & spes, interdum à Deo infunduntur ante gloriam, ut seq. scilicet ostendam. Non igitur illæ naturaliter petunt produci à gratia: alioqui Deus miraculosæ illas produceret, non secus ac miraculosæ se solo producebat potentias animæ: Sequela prob. si virtutes infuse actiue fluerent à gratia, non libere fluenter, quia fluerent ut à causa naturali non impedita. Non n. gratia in producendis suis proprietatibus penderet à libertate creature, sed ante omnem liberum vlo creatæ voluntatis illas sibi produceret: sicut anima, ante omnem liberum vlo, naturales proprietates sibi producebat. Igitur semper, & in omni statu illas sibi produceret.

Concedunt, fiducie & spem non emanare effectiue à gratia, negant tamen id de reliquis virtutibus: quarum pro diuerso statu, aut diuerso subiecto, aliquæ emanant in uno statu, aut subiecto, quæ non emanant in alio statu, vel subiecto. Ut lumen gloriae emanat in Patria, non emanat in via: castitas infusa emanat in homine, non emanat in Angelo: sicut calor, & lux solis aliquos effectus habent in igne & sole, quos non habent in reliquis subiectis.

Sed contra primum: quia non est potior ratio de una virtute, quam de ceteris. Contra secundum: quia nequit diuersitas status, aut subiecti impedire naturales proprietates, quin illæ necessariò emanent à naturâ, quando in quolibet statu, & subiecto est eadem, ut est gratia via & Patriæ, Angelii & hominis. Causa n. naturalis non impedita semper sibi effectus producit; ut constat de natura humana, quæ etiam in Patria generatiuam, & augmentatiuam potentiam sibi producit, & neutra ibi habitura sit effectum. Ratio: varietas status, aut subiecti, non variat intrinsecam viam productiua formæ, à qua tantum pendet emanatio naturalium proprietatum.

Neque exempla de calore & luce sunt ad rem. Ided enim calor & lux aliquos effectus habent in igne & sole, quos non habent in ceteris subiectis: quia in igne & sole sunt coniuncti cum quibusdam proprietatibus, cum quibus non sunt coniuncti in reliquis subiectis: gratia vero est eadem in, quolibet statu, & subiecto, neque in uno coniungitur cum aliquo principio productivo, cum quæ non coniungitur in alio: nam sola gratia in quolibet subiecto & statu per adiutorios est principium productiuum suarum proprietatum.

S. Thomam explicant Capreolus in 2. dist. 26. art.

2. ad 1. Soc. con. 1. concil. Conrad. 1. 2. qu. 140. art. 3. p. 2. fine, & art. 4. ad 1. Ferrari. 3. con. gen. cap. 1. 5. 1. fine,

S. Tho. exp. plenior.

de causa efficiente impropria: Non quis, inquit, Ferrari. gratia sit efficiens propriæ charitatis producere, sed quia naturaliter præcedit habitum charitatis, illico præsupponitur. Et paulo post concludit: Unde, potest dici gratia esse causa charitatis eo modo, quo inter effectus essentialius ordinatus, quorum scilicet secundus præsupponit

presupponit prius, effectus primus dicitur causa secundorum, per modum cuiusdam naturalis resuscitacionis ab ipso procedentiam. Hoc autem non est propriè esse causam effectivam, sed impracticè.

^{221.} Ad 1. Resp. cum iisdem authoribus, prædi-
Proprio-
gratia cum
natura non
est intelli-
genda rigo-
rosè.
etam comparationem non esse intelligendam rigo-
rosè, & quoad omnia; sed proportionaliter, &
quoad aliqua, ne wpe quoad ordinem præsupposi-
tionis, & naturalis exigentia. Sicut n. essentia præ-
supponitur ad suas proprietates, easque exigit ut
proxima principia, quibus operetur operationes
divinas tibi debitas. Ad prob. conseq. concedo,
non quamcunque prioritatem sufficere ad essen-
tiam respectu suarum proprietatum, sed requiri
prioritatem per modum primæ & radicalis formæ;
exigentes illas ut determinata principia proprie-
tatum actionum. Quam prioritatem nō habet quanti-
tas respectu albedinis, nec intellectus respectu
voluntatis: neutra. n. est prima & radicalis forma.
Nec quantitas ex se determinat exigit albedinem;
sed indifferens est ad diversa, oppositaque accidencia.

^{222.} Ad 2. neg. conseq. cito. n. id non repugnat, ali-
^{ad secundum.} ter ratiœ factum esse adductæ rationes probant.
Ex eo autem, quod perfectiones divinæ, quarum
infusæ virtutes sunt participationes, modo nostro
concipiendi præsupponant naturam diuinam, nil
aliud probant, quam quod virtutes infusæ in nobis
præsupponant gratiam, ut singularem participationem
nature diuinæ, non quod actiæ debeat ab
illa promanare: sicut nec perfectiones diuinæ acti-
væ manant ab essentiâ diuinâ.

^{223.} Ex his à fortiori inferatur, virtutes infusæ non
pendere subiecto: ut à gratiâ habituali; quia ut diph.
fusa non seq. seq. 2. gratia & virtutes sunt indistinctæ subie-
cti: & quia, destruto subiecto, naturaliter de-
gradat ho-
bituali. struitur forma illi inherens: sed destruita gratiâ
per peccatum, non destruitur fides & spes: quâ
etiam ratione possent non destrui reliqua virtu-
tes infusæ.

S E C T I O I X.

An infusio virtutum antecedat vel subse-
quatur infusionem gratie?

^{224.} Virtutes in-
dem instan-
ti cum gra-
tia infun-
dantur.
Dplex est antecessio, durationis, & causalita-
tis. De utrâque disputo. Quoad temporis
antecessionem, certum est apud Scholast. gratiæ
infusionem non precedere infusionem virtutum,
sed cum ipsa gratia eodem instanti simul infundi-
omnes tam Theologicas, si non supponantur in
subiecto præexistere, ut interdum gratiæ iustifi-
canti præexistunt fides & spes in peccatore fidelis;
quam morales. Fundam. gratia est augusta partici-
patione nature diuinæ vi fecit. 4. ergo connaturaliter
exigit proxima principia operandi operationes di-
uinæ, quæ sunt virtutes Theolog. & morales infu-
sæ, cum ipsa gratia: omnis. n. participatio nature
ordinatur ad aliquam operationem illius nature,
cuius est participatio, eum testis Philos. omne ens sit
propter aliquam operationem: ergo gratia, quæ est
singularis participatio nature diuinæ, ordinatur ad
exercendas operationes nature diuinæ; non imme-
diatè, sed per virtutes infusas et per proprias po-
tentias. Ergo haec virtutes supernat. infundantur
statim cum gratiâ: nam eo instanti Deus producit
virtutes infusas, in quo illæ producerentur à gra-
tia, si eas gratia producere posset: sc. in quo ipsa
primò producitur: gratia. n. naturaliter ac necel-
sacred casibz producet: ergo quam primum pos-

set, eas sibi produceret: sed in primo instanti, in
quo ipsa producitur posset eas sibi producere; cum
omne ens, cum primum existit, apud hunc operari.
Deus autem in productione rerum accommodat
se naturis ipsatum, eo ordine eas producendo, quo
res ipse naturaliter postulant produci: hoc enim
exigit suavis eius prouidentia.

^{226.} Ex his constat, gratiam naturâ & causalitate vir-
tutes precedere, non quidem effectuâ, aut subiec-
tuâ, cum virtutes infusæ non efficiantur, nec sub-
iectantur in gratia, sed finali; quia omnes virtutes
infusæ ordinantur ad gratiam, ut ad finem imme-
diatum; mediæ verò & ultimæ ad naturam in-
tellectualem perficiendam. Quare sola controvex-
finali.

ria supererit de antecessione temporis ipsatum vir-
tutum respectu gratiae. Et quidem de charitate, res
est certa, eam gratias infusionem non præcedere
tempore: idem ferè sentiunt D. & ores de reliquis
virtutibus infusis moralibus. Scholastica igitur
cōcertatio solūm restringitur ad fidem & spem, an
interdum gratiæ infusionem tempore præcedant.

^{227.} Prima sent. negat: Bonaven. in 3. dist. 23. in explic.
textis dub. 6. & in 4. dist. 14. p. 1. art. 2. qu. 3. Albert.
art. 9. & in 3. dist. 38. art. 2. Scot. in 3. dist. 38. art. 4.
Ricard. in 4. dist. 14. art. 10. qu. 1. Palud. q. 3. conclus.
2. Ocham. in 3. qu. 8. art. 4. ad 2. dub. Bacbo. in 3. dist.
26 qu. un art. 3. Duran. in 3. dist. 36 qu. 6. art. 3. Ga-
briel in 3. dist. 36. in 3. p. art. 2. Almas. graft. 2. moral.
cap. 2. Veg. lib. 7. in Trident. cap. 28. citantur pro hac
sent. Magist. in 3. dist. 23. cap. vls. S. Thos. 1. 2. qu. 6.
62. art. 4. & 3. p. qu. 8. 3. art. 6. sed loquuntur de his
virtutibus in esse virtutis formaliter, quo pacto
requirunt coniunctionem cum charitate, quæ est
forma omnium virtutum. Ita S. Thomas explicat
Catechismus 2. 2 quæst. 6. art. 2. ad 3.

^{228.} Prob. 1. ex Trident. sess. 6. cap. 7. ubi definit, hoc
minem in iustificatione hæc omnia simul accipere
re, fidem, spem, & charitatem: non ergo tempore
priùs illa accipit. 2. Non decet, Deum tam excellen-
tia dona inimicis conferre: ergo nunquam illa
ante gratiam peccatori confert. 3. Deus cum sa-
nat, perfectè sanat: sed per fidem & spem homo
non perfectè sanatur: ergo nunquam illas Deus
ante gratiam confert. 4. Sequeretur, nunquam
adultum virtute baptismi accipere fidem & spem
infusam: consequens est cōtra Concil. Vien. in quo,
ut refert Clemens. 1. de farr. Trin. definitur ut pro-
babilius sent. quod virtute baptismi tam patulis,
quam adultis conferantur gratiæ & virtutes. Se-
quela prob. actus fidei & spes est necessaria dispositio
ad baptismum validè suscipiendum: ergo si
ad fidei & spes actus infunderentur eorum habi-
tus, nunquam adultus virtute baptismi acciperet
fidei & spes habitus.

^{229.} Secunda sent. affirmat: S. Thos. 2. 2. q. 6. art. 2. ad
3. Caet. ibid. & 1. 2. q. 62. art. 4. Banier. 2. 2. q. 4.
art. 7. dub. 1. ad 2. Medin. 1. 2. q. 62. art. 4. Vasquez
1. 2. dist. 203. n. 117. & 3. p. 10. 2. dist. 1. 58. fine: Sua-
rez. lib. 8. de gra. cap. 23. & 3. p. 10. 3. dist. 28. scđl. 3.
fine: Valen. 2. 2. dist. 1. q. 6. punct. 2. Terria. 2. 2. dist.
4. dub. 9. Cominic. de actib. supernat. dist. 5. dub. 4.
Sot. lib. 2. de nat. & gra. cap. 8. qui id tantum affirmat
in easu, quo quis baptismum actu suscipit sufficienter
tardum dispositus ad fidem & spem, nō ad gratiam.

^{230.} Dico. Non solum, qui baptismum actu susci-
pit, sufficienter tantum dispositus ad fidem, & spem, Fides &
sed quicunque alias, qui sufficienter per actus fi-
dei, & spes extra sacramenta ad hos habitus se dis-
ponit, accipit habitus fidei, & spes informes. Prior fundatur
tempore gratiæ in-
pars prob. Sacramenta suos effectus causant omni-
bus obicem non ponentibus: at accedens ad bap-
tismum

tisum sufficenter tantum dispositus ad fidem & spem, non ponit obicem fidei & spei, esto obicem ponat gratiae & charitati: ergo accipit fidem & spem absque gratia & charitate. Maior est Trident. sess. 7. can. 6. ratio: sacramenta suos effectus consequuntur modum causae naturalis: que cum impeditur ab uno effectu, non desinit causare alium, quem continet, & cuius subiectum capax est. Confirm. etiam si baptizandus non accedat dispositus ad gratiam & charitatem, adhuc non priuatur charactere, ad quem accedit dispositus: ergo aperi, esto non accedat dispositus ad gratiam & charitatem, non priuatur fide & spe, si ad eas dispositus accedat. Minor. prob. sufficiens dispositio ad habitus fidei & spei sunt actus ipsi fidei & spei, sicut sufficiens dispositio ad habitum charitatis est actus charitatis. Qui autem ad baptismum accedit eum sufficiente dispositione ad habitus fidei & spei, non accedit cum obice ad illas. Obex. n. ad effectum sacramenti tollitur per dispositionem proportionatam effectui sacramenti.

Confir. 1. ea dispositio sufficit ad habitum infusionis recipiendum, quae sufficeret ad eum causandum, si dispositio ipsa illum causare posset: sed hec non effectu, quam actus ipse habitui proportionatus. 2. per baptismum, etiam facte susceptum, fit homo fidelis: fit fidelis per habitum fidei: ergo illum recipit per baptismum etiam informem.

Posterior affer. pars prob. sicut Deus, sublatâ propter peccatum gratiam & charitatem, non auferit fidem & spem: quia subiectum manet capax earum: ita, non infusa propter obicem gratiam & charitatem, non priuat subiectum fide & spe; quia ad eas per earum actus est dispositum, & sine obice: nec Dei liberalitas sua dona negat sufficienter depositis.

Dices. Hinc sequeretur, non solum qui per actus fidei & spei ad hos habitus se disponit, illos ante gratiam interdum accipere, sed etiam qui per actus iustitiae, temperantiae, & fortitudinis supernat. ad hos habitus se disponit, eos ante gratiam accipere; cum nec pugnant cum peccato; Resp. neg. sequel. esto. n. virtutes morales supernat. suâ naturâ cum peccato non pugnant, pugnant tamen ex ordinatione Diuina: quia actus talium virtutum consummavit vitam supernat. actus fidei & spei ipsam inchoant: & decuit ut peccator in viâ ad eam inchoandam sit intrinsecè potens, non ad perficiendam: perfectio enim vita supergnat. Supponit vitam, quae est gratia habitualis.

Ad 1. argu. primus sent. Concilium intellige, non de similitate durationis respectu ipsarum virtutum, quae infunduntur, sed de similitate earundem in ordine ad subiectum, cui infunduntur, ut sensus sit, eas omnes infusas reperiri in subiecto iustificato, sive illâ successivâ una post aliam, sive instantaneâ omnes simul infundantur. Finis quippe Concilij fuit, enumerare dona, quae in iustificatione Deus conferit iustificato, contra haereticos contendentes, nos iustificari per extrinsecum duntur, ad imputationem iustitiae Dei, vel Christi.

Ad 2. neg. antec. sicut. n. non dedecet, Deum ea dona conseruare in peccatore, & infundere characterem accedenti cum obice ad sacramenta, quae illum impriunt: ita nec dedecet, ea dona infundere, habitusve fidei & spei; qui non minus sunt specialia. Ad 3. maior vera, quando subiectum est capax perfectæ sanitatis, falsa quando est dispositum ad solam inchoationem sanitatis. Tunc enim maior est Dei liberalitas conferre inchoationem sanitatis, quam nihil.

Ad 4. Esto nunquam adultus fidem & spem ac-

cipiat virtute sacramenti in te suscepti, accipit tamen illas virtute eiusdem in voto suscepti, vt sess. 14. cap. 4. Trident. dixit de gratia accepta extra sacramentum poenitentiae, per contritionem charitate perfectam. Licer. n. tunc gratia datur extra sacram. non tamen sine voto sacram. Concilium Viennense tamum decernit probabilius, virtute sacramenti gratiam & virtutes infundi. Quod verum est, etiam si prius tempore adultus fidem & spem accipiat, cum eas non accipiat, nisi virtute sacramenti voto suscepti.

238.

SECTIO X.

*An habitus infusi in sui productione dispositi
tus pendeant a suis actibus, & rursus
effectiue a suis habitibus?*

P Rima sent. affirm. Maior in 3. dist. 18. qu. 2. §. 239. *Affirmant*
ibid. ad 2. Categ. 1. 2. qu. 113. a. 8. §. ad hoc: Contra. ibid. ad 2. Medin. ibid. Sot. lib. 2. de nat. & gra. cap. 18. & in 4. dist. 14. qu. 2. art. 6 & dist. 16. qu. 2. art. 1. licet hic doceat, hos actus, quae sunt dispositiones ad suos habitus, non procedere à gratia, sed à libero arbitrio: Alvarez de auxil. Disp. 66. con. 2. Valen. To. 2. disp. 8. qu. 3. pu. 4. propos. 5. & qu. 5. pu. 4. §. neque nullum incom. Vasquez 1. 2. disp. 211. cap. 2. & 4. Tur- opus. 7. disp. vn. dub. 5. Fundam. est Angel. Doct. I. 240. Fundam. 2. q. 113. a. 8. vbi distinguens in iustificatione peccatoris hæc 4. infusionem gratiae, motum liberiarum arbitrij in Deum, motum eiusdem in peccatum, & s. Tho. remissionem peccati; docet, infusionem gratiae naturâ procedere motum liberarij in Deum & in peccatum: sed hic motus est actus, quo peccator disponitur ad gratiam: igitur infusionis gratiae naturâ ac causalitate præcedit suam dispositionem: vt qu. 28. de verit. art. 8. Prob. 1. Deus prius diligit hominem, quam homo diligit Deum, ex illo 1. Joan. 4. non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, sc. infundendo gratiam: ergo infusionis gratiae est prior dilectione nostrâ in Deum. Rursus infundit Deus homini gratiam, quia ad illam se disponit, iuxta illud Zacha. I. convertimur ad me, & ergo convertar ad vos: igitur conuersio nostra in Deum est effectus gratiae, & simul dispositio ad illam. 2. Nulla est repugnantia vt idem actus sit effectus habitus, & simul dispositio ad illum. Possunt. n. per Philos. causæ esse inuicem causæ in diuerso genere, sc. gratia causa contritionis in genere efficientis; contritio causa gratiae in genere dispositionis materialis.

Confir. 1. potest forma in genere causæ formalis causare materialia: & rursus materia in genere causæ materialis causare formam: ergo efficientis in genere efficientis causare dispositionem; dispositio in genere causæ materialis efficientem.

2. In mutatione naturali dispositio in genere causæ materialis causat formam substantialem; & forma substantia in genere efficientis causat dispositioem: ergo in mutatione supernat. actus in genere materialis dispositiuem causat habitum: & habitus supernat. in genere efficientis causat actum.

3. Ventus est prior apertione fenestræ in genere efficientis; apertio fenestræ est prior in genere materialis & substantialis impedimenti: ergo gratia prior contritione in genere efficientis; contritio prior gratia in genere materialis, & substantialis impedimenti. Tertia. Si contritio non procederet effectiue à gratia, non esset gloriæ meritoria, principia.

241.

Fundam.
potiss. eff

autorisat

s. Tho.

242.

Ratio 1.

243.

Ratio 2.

244.

Ratio 3.

245.

Ratio 4.

246.

Ratio 5.

247.

Ratio 6.

248.

Ratio 7.

249.

Ratio 8.

250.

Ratio 9.

251.

Ratio 10.

252.

Ratio 11.

253.

Ratio 12.

254.

Ratio 13.

255.

Ratio 14.

256.

Ratio 15.

257.

Ratio 16.

258.

Ratio 17.

259.

Ratio 18.

260.

Ratio 19.

261.

Ratio 20.

262.

Ratio 21.

263.

Ratio 22.

264.

Ratio 23.

265.

Ratio 24.

266.

Ratio 25.

267.

Ratio 26.

268.

Ratio 27.

269.

Ratio 28.

270.

Ratio 29.

271.

Ratio 30.

272.

Ratio 31.

273.

Ratio 32.

274.

Ratio 33.

275.

Ratio 34.

276.

Ratio 35.

277.

Ratio 36.

278.

Ratio 37.

279.

Ratio 38.

280.

Ratio 39.

281.

Ratio 40.

282.

Ratio 41.

283.

Ratio 42.

284.

Ratio 43.

285.

Ratio 44.

286.

Ratio 45.

287.

Ratio 46.

288.

Ratio 47.

289.

Ratio 48.

290.

Ratio 49.

291.

Ratio 50.

292.

Ratio 51.

293.

Ratio 52.

294.

Ratio 53.

295.

Ratio 54.

296.

Ratio 55.

297.

Ratio 56.

298.

Ratio 57.

299.

Ratio 58.

300.

Ratio 59.

301.

Ratio 60.

302.

Ratio 61.

303.

Ratio 62.

304.

Ratio 63.

305.

Ratio 64.

306.

Ratio 65.

307.

Ratio 66.

308.

Ratio 67.

309.

Ratio 68.

310.

Ratio 69.

311.

Ratio 70.

312.

Ratio 71.

313.

Ratio 72.

314.

Ratio 73.

315.

Ratio 74.

316.

Ratio 75.

317.

Ratio 76.

318.

Ratio 77.

319.

Ratio 78.

320.

Ratio 79.

321.

Ratio 80.

322.

Ratio 81.

323.

Ratio 82.

324.

Ratio 83.

325.

Ratio 84.

326.

Ratio 85.

327.

Ratio 86.

328.

Ratio 87.

329.

Ratio 88.

330.

Ratio 89.

331.

Ratio 90.

332.

Ratio 91.

333.

Ratio 92.

334.

Ratio 93.

335.

Ratio 94.

336.

Ratio 95.

337.

Ratio 96.

338.

Ratio 97.

339.

Ratio 98.

cipium .n. omnis meriti apud Deum est gratia:
at qui Triden. sess. 6. can. 32. definit, 'opera iustificari
esse meritoria gloriæ. Contritio autem nisi adiun-
ctam habeat gratiam, non est opus iustificati.

246. Negant probabi- litas.

Secunda sent. negat. Bananen. in 4. dist. 12. p. 1. ar. 2. qu. 2. Scot. in 2. dist. 28. qu. 2. §. de secundo, Richar. ar. 6. qu. 1. Duran qu. 5. & in 4. dist. 17. q. 1. nn 8. Egid. in 2 dist. 28. qu. 1. ar. 3. Argen. art. 1. ad 4. Rubi. qu. 1. ar. 1. & 2. Veg lib. 6. in Trident. cap. 35. Abul. in c. 14. Mach. qu. 18 1. Molin. in concor. qu. 14 ar. 13. disf. 8. & disfp. 44. §. Sotius Sugreß libro 8. de gra. cap. 12. Cursel. 1. 2. qu. 113. art. 8. Capreol. in 4. dist. 14. qu. 2. a. 3 ad angu. Henrici, Palud. qu. 3. concl. 2. Can relect. de paenit. p. 1. § item conir. Nug. 3. p. q. 85. a. 5 d. 2. fine.

Fundam. Nequit dispositio ad formam effecti-
yè procedere ab ipsa forma: nec causa efficientis ad
sui productionem præxigere potest effectum à se
productum: esset n. antequam esset: esset, quia
præsupponendo ad sui productionem effectum à
se productum, præsupponeret seipsum ut causam
sui effectus, qui n. prælupponit aliquid, à fortiori
prælupponit causam efficientem illius, cùm causa
efficientis det primum esse rei: ergo præsupponen-
do suum effectum, ut aliquid prærequisitum ad
primam productionem sui, necessariò esset. Non
esset, quia cùm deberet causari à suo effectu, non
posset præsupponi ad illum, sed potius subsequi
illum: ergo nequit actus supernat, disponens ad
suum habitum effectiūè procedere ab ipso habitu:
ut nec dispositio ordine causalitatis materialis præ-
existere debet formæ, ad quam disponit: cùm om-
nis causa in eo, in quo est causa, præexistere debeat
ei, cuius est causa; hic enim essentialis concep-
tus causæ est. **Confirm.** nequit actus naturalis
secundum gradum, quo augeri habitum, effectiūè
ab illo procedere, quia alioqui præsupponeretur
ad illum, ut causa, & subsequetur illum, ut effec-

148. **Cur non de-
sumus
prioritas in
causa effi-
cientia.** **E**ius: ac proinde præsupponeretur, & non præ-
supponeretur. Hinc apertum assignatur discrimen
inter causam efficientem, & reliquas: quia reliquæ
possunt mutuam causalitatem inter se admittere,
quam nequit admittere causa efficiens: efficiens n. o.
confert primam existentiam rei: omnis autem cau-
sa, præter finalem, ut realiter causet, prærequirit
existentiam sui. Nequit igitur causa efficiens cau-
sari à suo effectu: nam ut effectus causet suam cau-
sam, debet existere: ergo antequam habeat primum
existere à causa efficiente, supponeretur existere.
Reliquæ vero causæ, quia non conferunt primam
existentiam, sed illam suppositam vi causæ efficien-
tis, solùm modificant, vel sustentando, ut causa ma-
terialis; vel actuando & complendo, ut causa for-
malis, possunt esse sibi inuicicem causæ. Nam po-
test una modificare aliam in aliquo, quod altera
non habet. **F**orma n. actuat materiam in ratione
actus formalis, quo caret materia: materia sustentat
formam, in ratione primi subiecti, quo caret forma.
Finis vero, quia ut causet, non requirit existen-
tiæ, causat enim ut præconceptus, potest in execu-
tione causari à suo effectu: ut sanitas præconcepta
est causa deabulations, quæ in executione est cau-
sa eiusdem sanitatis, quoad existentiæ & esse reale.

249.

Prob. 3.

b *a* *s* *e* *n* *t*.

Prob. 2. Confractio ex Triden. *Jeff.* 6. *cap.* 7. & *Jeff.* 14. *cap.* 4. non solum est physica dispositio ad iustitiam, disponendo physicè subiectum per sublationem fundamenti peccati, quod erat impedimentum, ne iustitia posset introduci, & sanctificare subiectum; sed etiam moralis causa mouens Deum ad infundendam iustitiam, iuxtam eiusuram ipsius dispositionis, ex Concilio. Implicat autem contritionem esse causam moralem impenetrato-

riam iustitiae, & simul ab ea actiuè procedere. Ut n. sit imperatoria, debet secundum absolutam suam existentiam in, absoluta scientia Dei precedere iustitiam; & simul iustitia, ut causa efficiens contritionis, debet secundum absolutam existentiam in eadem absoluta Scientia Dei precedere contritionem: implicat autem, ut in eadem Scientia absoluta Dei contritio secundum absolutam existentiam precedat iustitiam, & simul iustitia secundum absolutam existentiam precedat contritionem: cum implicit idem secundum idem simul esse prius & posterius; quod in oppositis est, admittendum. Eadem n. contritio secundum existentiam absolutam esset prior iustitia, quæ est causa imperativa ipsius; & secundum eandem exist. absol. posterior, quæ est effectus eiusdem. Rursus eadem iustitia secundum absolutam existent. esset prior contritione, ut efficiens causa illius; & secundum eandem posterior, ut effectus eiusdem contritionis. Respondeat 1. Sotus, contritionem esse dispositionem ad iustitiam, non ut procedit effectuè à iustitiâ, sed ut effectuè à lib. arbit. Sed contraria: quia ut procedit effectuè tantum à libero arbitrio, non est supernaturalis, ac proinde nequit ut sic esse dispositio ad gratiam: quia nullus actus procedens effectuè tantum à potentia naturali, disponere potest ad gratiam habitualē, ut infra.

2. Valquez d^{is}p. cit. cap. 5. & 6. cùm docet Con- Responde^s
ciliu^m, iustitiam singulis dari secundum propriam Vasquez.
cuiusque dispositionem, intelligi de contritione
imperfecta, quæ tempore antecedit infusionem
gratia^e, nec procedit esse & iu^e ab ipso habitu gra-
tia^e, sed ab auxilio tantum diuino. Negat etiam, da-
ri nobis gratiam, quia sumus contriti, sed potius
illam dari, ut conteratur: neque gratiam dari, quia
futura est contrito, sed potius ut futura sit contrito.

Sed contrâ: 1. Concilium eo loco non solum agit de contritione imperfecta, sed etiam de perfec-
tione. 2. falso est, gratiam habitualem nobis non dari, quia sumus contriti, sed potius ut conser-
vatur. Hoc n. repugnat Script. & Concil. quæ gra-
tiam promittunt contritis: Zacha. 1. Conseruantini
ad me, & ego conseruar ad vos. Conuertimur ad
Deum per contritionem: conuertitur Deus ad nos
per gratiam. Et Luca 7. Remittuntur ei peccata mul-
ta, quoniam dilexit mulsum. Vbi dilectio assignatur
ut causa, videlicet imperatoria remissionis pecca-
torum; atque adeo ipsius infusionis gratia, quæ est
forma remissione peccati. Et Trident. sess. 14. cap. 4.
Fuit quoniam tempore ad inspectandum veniam peccato-
rum hic contritionis motus necessarius. Loquitur de
contritione perfectâ, ut infra constabit.

Denique cum gratia habitualis sit maximum
donum, quod inter dona creata accidentaria Deus
intelle&uali creaturæ dare potest, æquum est, ut
illa extra sacramentum non detur, nisi ijs, qui per
actum contritionis & dilectionis Dei ad eam se
præparant. Respondetur 3. Domini anticipare infu-
sionem gratiæ propter contritionem futuram præ-
uisam: sicut anticipauit gratiam in antiquis Patri-
bus propter merita præuisa Christi futura. Sed Deus non
contrà: vel Deus anticipat infusionem gratiae
propter contritionem præuisam futuram ex gratiâ
auxiliante, vel sanctificante. Si primum, talis anti-
cipatio non est necessaria: quia cum gratia auxi-
lians non detur intuitu contritionis, ut datur san-
&tificans adultis extra sacramenta, sed merè gratis,
poterit intuitu contritionis presentis precedentis
ex gratia auxiliante, dari gratia sanctificans. Si se-
cundum: adhuc repugnat (ut infra) dari gratiam
iustificantem intuitu contritionis præuisę futurę ex
eadem

eadem gratia. Nec est eadem ratio de meritis Christi, quæ ut præuisa potuerunt esse causa imperatoria anticipatae gratiae antiquorum Patrum. Quia merita Christi non accipiebant valorem ex eadem gratia collatâ Patribus, sed ex personâ increata Verbi: contritio vero præuisa futura ex gratia iustificante, valorem accipit ex eadem iustificante. Implicatur autem, ut quod est principium meriti, detur propter ipsius effectum, ut proprius causam meritotiam. Omitto alias responses fuitiles.

255.
Ad priusS. Thom.
se explicat
1.

Ad argu. oppositæ sent. Thomistæ pro nobis sent. citati Doctorem S. interpretantur de insuſione gratiae non iustificantis, sed auxiliantis: hæc in. tantum natura & causalitate precedit motum liberi arbitrij in Deum & in peccatum: ut idem eadem. I. 2. qu. I. 2. art. 2. Dicendum quod sicut supra dictum est, gratia dicitur dupliciter; quandoque quidem ipsum habituale donum Dei: quandoque autem auxilium Dei momentis animam ad bonum. Primo igitur modo accipiendo gratiam, preexigitur ad gratiam aliqua gratia preparatio, quia nulla forma potest esse, nisi in materia disposita. Sed si loquamur de gratia secundum quod significat auxilium Dei momentis ad bonum, sic nulla preparatio requiritur ex parte hominis, quasi perueniens Divinum auxilium sed potius quecumque preparatio in homine esse potest, est ex auxilio Dei momentis animam ad bonum. Et secundum hoc ipse bonus motus liberi arbitrij, quo quis preparatur ad douum gratia suscipiendum, est actus liberi arbitrii motu à Deo. Hæc ille: quæ magis urget in sol. argu. & in 4. dist. 17. qu. 1. art. 2. qu. 2. ad 2. De hac Aran. 2. can. 4. 5. 6. 18. & 25. nam de hac tantum fuit eò tempore inter Patres cum Pelagio concertatio.

256.
Explicari
potest 2.

2. Explic. de prioritate, non in genere causæ efficientis, sed formalis, ut ipse explicat qu. 28. de verit. art. 8. Oportet igitur dicere secundum aliam opinionem, quod predicti motus eodem ordine se habeant ad utrumque, ut quodammodo procedant, quodammodo sequantur ordine nature. Nam si ordo natura attendatur secundum rationem causæ materialis, sic motus liberi arbitrij procedit naturaliter gratia infusionem, sicut dispositio materialis formam: si autem attendatur secundum rationem causæ formalis, est è conuerso. Quam prioritatem in gratia sanctificante respectu contritionis vltro. admittimus cum Ferrar. 3. con. gen. cap. 153. 9. ad huius enid. Cano &c. Hæc n. non repugnat cum prioritate contritionis in genere causæ materialis: quia non est prioritas quoad substantiam actus, sed solum quoad rationem meriti, quæ illam supponit.

257.
Duplex Dei
in nos amor

Ad 1. ration. Resp. Dupliciter dici Deum prius nos diligere, quâ nos ipsum: 1. dilectione universalis, quâ dilexit omnes homines, Vnigenitum in itens propitiationem pro peccatis: De quâ eit. Euang. 2. de dilectione, non specialis amicitiae, de quâ Christus Ioan. 14. qui diligit me, diligitur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum, sc. per gratiam hinc, & per gloriam in patria; sed de dilectione communis, quâ diligit omnes peccatores, hoc ipso, quo illos per auxilia supernata ad bonum promovet. Ad 2. Arist. axioma indehincum intellige de reliquis causarum generibus. Ad 1. confir. patet ex dictis. Ad 2. nego, dispositionem naturalem quoad primam sui productiōnem efficienter causari à formâ genitâ, sed à formâ generante. Dixi, quoad primam sui productiōnem: quia quoad conseruationem, probabile est, eam conseruari à formâ genitâ.

258.
Ad 2. rat.
Ad confir.

Ad 3. primò nego, apertione fenestræ esse priorem ingressu venti, sed posteriorem & effectu secundarium ipsius venti propellentis: sicut quoguis

expulsio corporis à loco, est effectus secundarius corporis eundem locum occupantis. Et uniuersaliter omnis formæ expulsio est effectus secundarius formæ expellentis: nam quilibet formæ expulsio sequitur ad positionem formæ expellentis. 2. concedo, reservationem fenestræ esse priorem & posteriorem, non respectu venti effectu impellentis, sed respectu aëris ad fenestram propulsi in genere causæ materialis, & formalis, quod non implieat. Sicut expulsio formæ respectu formæ aëris expellentis, est tantum posterior in genere causæ efficientis; respectu formæ formaliter expellentis, est prior & posterior in genere causæ materialis & formalis. Expulsio n. formæ comparata ad formam actiue expellentem, quæ est in agente; semper est posterior illâ; comparata ad formam formaliter expellentem, quæ est in subiecto, est prior illâ in genere causæ materialis, & simul posterior in genere causæ formalis. Ad 3. rationem neg. sequel. ut n. contritio sit gloria meritoria, necesse non est, ut ab eâ effectiue causetur, sed sufficit, ut ab eâ causetur tantum formaliter; hoc ipso, quod eodem instanti temporis coniungitur cum illâ, ab eaque ad gloriam promerendam condignum valorem accipit.

Deducitur; quem ordinem seruent illa. 4. quæ in iustificatione peccatoris interueniunt: infusio ^{Quæmer-} gratiae in genere causæ formalis est prior remissio ^{dinem ser-} & motu liberi arbitrij: contrà vero in ge- ^{uenti infusio-} nere causæ materialis, expulsio culpæ, & motus li- ^{gratiae &} beri arbitrij, est prior gratiâ. In genere causæ mo- ^{motus liberi} ralis imperatoris, motus liberi arbitrij est prior gratiâ; gratia posterior illô, motus in Deum est prior motu in peccatum: quia ex dilectione Dei mouetur peccator ad peccatum detestandum. Quæ prioritas realis est, quando peccator distinguis actibus fertur in Deum, & in peccatum; rationis vero, quando uno eodemque actu fertur in utrumque, quod non sepugnat.

260.
Ad 3. rat.

DISPUTATIO XXX.

De causis gratiae habitualis.

Causæ gratiae habitualis censentur à Trid. ^{r.} ^{7.} ^{causa gra-} ^{tice recen-} ^{sentur.}
scilicet 6. cap. 7. Finalis remota, quæ est gloria Dei & Christi; & proxima, quæ est vita æternæ: ^{causa gra-} ^{tice recen-} ^{sentur.}
Formalis, iustificatio nostra, quæ ex iniustis, iusti & amici efficiuntur coram Deo. Explicanda suis est causa materialis, sed hec ut nota prætermittitur à Concilio. Nos de causa formalis duab. disp. seq. vbi de effectu tam primario, quod secundario gratia habitualis. Finalis ut certa supponitur cum cod. Concil. remota quidem gloria Dei & Christi, proxima vita æternæ. Solùm superest de efficienti & materiali immediatâ, de mediata. n. quæ est anima, nulli est dubium; & de dispositiva Iesu meritoria proxima.

An produci possit ab agente creato?

Duxplex est causa efficientis: Principalis, & instrumentalis. Instrumentalis duplex, naturalis, & obedientialis. Naturalis est, quæ propria virtute, ut potentia causæ principalis, est producens & subducens. & iuxta effectus eiusdem causæ principalis. Obedientialis est, quæ extrinseca tantum elevatione Dei

suebitur ad effectum proprias vires excedentem. Tridentinum, dum expressè definit, Deum esse efficientem causam gratiae, licet expressè non vata tur particula taxativa, *tantum*, tamen manifestè indicat, gratiam non produci ab agente creato, omnes causas, quæ ad gratiam efficienter concur runt, recensens. Nam præter Deum, numerat effi cientem meritoriam, quæ est Christus; instrumentalem, quæ est baptismus, & reliqua sacram. & in Scripturis solus Deus dicitur peccata remittere: quia nimirum solus Deus ut causa principalis gratiam peccati remissiunam producit. Sola concertatio est, an de potentia absoluta gratia habitualis effici possit ab agente creato, siue ut à causa principali, siue instrumentalí naturali, siue obedientiali.

Prima sent. Prima sent. affirmat, gratiam habitualē effici posse à creaturā, ut à causa principali: & cohærenter, possibilem esse substantiam supernat. *to. i. diff. 9. scđ. 6.* ut principium radicale principaliter producīū accidentium supernat. quæ de facto à Deo communicantur creaturæ intelleqtuali. Omnia .n. hæc substantia ab intrinseco postularer, ut proprietates sibi naturaliter debitas; non nisi ut causa principalis: cùm .n. esset ordinis supernat. substantialis, esset perfectior quoque accidente supernat. quod compararetur ad ipsam ut ad proprium subiectum: sicut se habet substantia ordinis naturalis ad sua accidentia naturalia. Confir. perfectior esset talis substantia, quæ de facto sit ipsa gratia habitualis: sed omne accidentis supernat. exigitur à gratia, ut proprietas à forma principali: ergo à fortiori omne accidentis supernat. compararetur ad talēm substantiam, ut proprietas ad naturam, atque adeò ut causam principalem.

Prob. 1. Prob. 1. nullā assignari potest implicantia, cur nequeat Deus creaturam producere, quæ sit principalis causa gratiae. Confirm. ad hoc non est necessarium, ut talis creatura sit perfectior gratiæ: quia potest Deus producere gratiam, quæ sit productiva sui similis, atque adeò ut sit principalis causa gratiæ: non secus ac calor est principalis causa caloris, & quævis alia forma est productiva sui similis. 2. Lumen gloriæ est principalis causa visionis Dei: ergo dari potest qualitas, quæ sit principalis causa gratiae. Visio .n. Dei est perfectior gratiæ, cùm sit tñis, ad quem ordinatur gratia: igitur dari potest principalis causa visionis Dei, quæ est perfectior gratia, dari poterit principalis causa gratiæ, quæ est imperfectior visione Dei.

Prob. 2. 3. Quod est principalis causa ultimæ dispositio nis ad formam, est principalis causa formæ: sed habitus charitatis est principalis causa ultimæ dispositio nis ad gratiam sc. contritionis: ergo esse poterit principalis causa gratiæ. Maior constat tum inductione: ignis, principalis causa ultimæ dispositio nis ad formam ignis, est principalis causa formæ ignis. Tum ratione: causa principaliter attingens ultimam dispositionem, attingit illam ut proprium instrumentum, quo mediante attingit formam, ad quam est ipsa ultima dispositio.

Prob. 3. 4. Gratia habitualis est productiva habituum supernat. in sent. Thomist. saltem non implicat talēm producīū gratiæ, quæ sit productiva omniū habituum supernat: ergo est etiam productiva sui simili s: 1. quia causa, quæ est productiva omnium proprietatum formæ, est productiva formæ: 2. quia inter habitus supernat. est lumen gloriæ, quod est æquæ saltem in perfectum ac gratia: ergo si potest producere lumen gloriæ, poterit aliam gratiam sibi similem.

Secunda neg. Secunda sent. negat; gratiam habitualē vlo-

modo producīū posse à creatura; quasi produci non *Fundamentum* possit, nisi actione creativæ; ad creandum vllum eos *vnum*. creatum eleuari, neque ut instrumentum obediente: vel quia ad creandum requiritur virtus infinita: vel quia omne instrumentum habere debet ex se prægiam actionem ad effectum, quam ex se habere non potest creatura: cùm omnis eius actio necessariò sit à subiecto dependens; creatio nec præsum subiectum, nec præsum actione suppōnat.

Dico 1. Implicat, gratiam habitualē produci ab agente creato, ut à causa principali: *S. Tho. i. Nequit pro-* 2. *q. 112. art. 1. & Scholast.* Fundamentum est: *duci pri-* quia vel produceretur à substantia, vel ab acciden te. A neutro potest principaliter produci. Non à substantia: quia hæc deberet esse ordinis supernat. nulla .n. naturalis vim habet producendi, ut causa principalis effectum supernat. cùm nulla causa se extendere possit ultra suas vires: implicat autem creata substantia supernat. ut *to. i. diff. 9. scđ. 6.*

Non ab accidente. Nam vel hoc esset gratia habitualis, vel aliud accidentis: non aliud à gratia diversum: causa .n. principalis debet esse æqualis saltem perfectionis cum effectu: & accidentis supernat. perfectius, aut èquè perfectum gratiæ habituali, implicat. Non ipsa gratia habitualis: nam vel hæc esset productiva alterius gratiæ habitualis sui similis in alieno subiecto, vel in proprio. Non in alieno: est .n. qualitas essentialiter immanens: ut potè participatio supernat. operationum Dei immanentium, & perficiens subiectum in ordine ad operationes immanentes cognoscendi & appetendi: quam repugnat esse naturaliter productiuam extra proprium subiectum: qualitas .n. essentialiter immanens ordinatur ad perficiendum tantum subiectum, in quo recipitur: nequit autem in alieno subiecto esse naturaliter productiva, nisi ad illud perficiendum sit naturaliter ordinata; seu definat esse immanens. Nec potest esse naturaliter productiva sui similis in subiecto proprio: nulla *Nec in pro-* .n. forma est in sui simile naturaliter activa. *prio subie-* *dore.*

Confirm. si posset in seipsum naturaliter agere, intendendo seipsum ultra gradum quem haberet, posset seipsum in infinitum augere, ut causa necessaria: quia subiectum gratiæ est potentia obedientialis animæ, quæ non limitatur ad certos gradus: saltem esset æquè intensa in quolibet subiecto, sicut in quilibet æquè necessariò productiva sui: nec requireretur actus honestus, qui disponeret subiectum ad nouum gradum gratiæ recipientium: nam immediatum subiectum gratiæ est nuda substantia animæ secundum potentiam obedientie. ut patet in parvulis, in quibus absque dispositione actuali, gratia baptismi recipitur: denique actus immanens nullo modo est alterius effectus, quam speciei suis, productivus. Hæc probat induc̄io.

Dico 2. Non implicat gratiam habitualē à creatura produci, ut ab instrumento obedientiali. *Potest ut ab instrum.* Fundam. quia quælibet virtus activa creata eleuari potest ad producendum quemcunque effectum possibilem, ut *tom. 7. diff. 5.* quia potentia obedientialis subest omnipotentiæ Dei, cuius obiectum est omne possibile: sed gratiam obedientiali ter produci à creatura, nullam inuoluit contradictionem: ergo.

Dico 3. Nulla apparet implicantia, quo mi nus gratia habitualis produci possit à creatura, ut ab instrumento connaturali. Hanc sent. etiam de facto admittere debent Thomistæ, dum docent, omnia sacramenta nouæ legis per qualitatem superadditam ordinis supernat. ut per virtutem instrumentum Dei, fieri proxima & proportionata in strumenta

instrumenta ad gratiam producendam. Nam cum talis qualitas sit ordinis supernat. & ut virtus instrum. Dei, suâ naturâ ordinetur ad gratiam producendam, non poterit esse instrumentum obedientie. quod tantum per congenitam virtutem, quam habet à propria natura, eleuatur ad producendum effectum proprias vires excedentem. Imò nullum in sent. Thomist. datur instrum. purè obedientie. sed omne instru. per ipsos est connaturalis: quia per ipsos nulla creatura eleuari potest ad effectum supernat. producendum, nisi per virtutem superadditam supernat. intrinsecam, ut per proprium instrum. Dei, suâ naturâ ordinatum ad huiusmodi effectum. At hoc fund. 10. 7. examino: nunc affer. prob. non videtur impossibilis qualitas ordinis supernat. gratiâ habituali imperfectior, & suâ naturâ ordinata ad producendam gratiam ut proprium instrum. Dei. Confirm. nullum ex tali causa instrum. connaturali sequitur absurdum.

Ad 1. argu. primæ sent. cum confir. constat ex 1. affer. Nec est eadem ratio de calore & gratiâ, quia calor non est virtus essentialiter immancans, ut est gratia. Ad 2. neg. conseq. ad prob. neg. visionem beatam esse perfectiorem gratiâ. Gratia. n. est principium radicale visionis beatæ, eius habitus, actuum supernat. eorumque habituum. Ad prob. concedo, visionem Dei esse finem quo gratiæ habitualis, non qui: finis. n. qui est ipsum subiectum gratum; sicut finis quo substantię intellectuallis est intellectio; finis qui est substantia intellectuialis, ad quam omnes operationes ordinantur, ut ad finem principalem. Unde neg. id quod ordinatur ad aliud ut ad finem quo, esse imperfectius illo, sed solùm quod ordinatur ad alium ut ad finem qui. Ad 3. quod est principalis causa voluntatis dispositio- nis physice ad formam, est principalis causa physica formæ; habitus autem charitatis est principalis causa voluntatis dispositio- nis ad gratiam tantum moralis; sc. contritio non est physica dispositio ad gratiam: quia non attingit physicè gratiam, cum sit actus vitalis, qui de se non est producitus nisi specie intentionalis. Quare licet habitus charitatis physicè producat contritionem; quia ratione contritio non physicè, sed moraliter causat gratiam, illam meritorie à Deo impetrando, non dicitur physica causa gratiæ: nec habitus charitatis instrumentum gratiæ, cum ille per se tantum sit ad producendum actum dilectionis Dei, & proximi.

Ad 4. neg. conseq. ad 1. prob. neg. vniuers. an- tec. ut constat de substantia intellectuali, quæ est producita suarum proprietatum, non substantia sibi similis. Ad 2. neg. lumen gloriæ esse perfectius, aut aquæ perfectum gratiæ habituali.

Ad fundam. secundæ sent. falsum est, gratiam creari, verū educi ex potentia obedientie. animæ rationalis: cum non minus sit accidentis, quam reliqua accidentia, quorum natura est inherere. Et esto, illa crearetur, adhuc falsum est, ad creandum, saltum obedientialiter, creaturam eleuari non posse, ut probo 10. 2. disp. 2. sent. 4. nec ad id requiritur virtus infinita, vel actio propria instrumenti, dispositiva subiecti, per se necessaria est ad instrum.

Quidnam sit immediatum subiectum Gratiae?

Prima sent. **P**rima sent. affirmat, esse voluntatem: Bonaven. in 2. dist. 26 q. 5. qui gratiam & charitatem proximè collocat in voluntate: & à fortiori eorum, qui gratiam habitualē à charitate non distinguunt. Probat: Opposita versantur circa idem subiectum: gratia & peccatum sunt opposita: pro- Tom. 3. D: Finc.

xium subiectum peccati & voluntas, cuius est proprius actus: ergo proximum subiectum gratiæ erit voluntas. Confirmat 1. Scors in 2. dist. 26. §. Confirm.

contra istam: illi subiecto proximè inest gratia, cui proximè inest gloria: sed gloria proximè inest potentijs: cum. n. debeat animam beare, consistit in actu: actus immanens & vitalis, qualis est beatitudo, proximè recipitur in potentia, à quâ elicetur. Maior prob. gratia est dispositio ad gloriam: dispositio cum habilitet subiectum ad formam accipiendam, in eo recipi debet, in quo recipienda forma. 2. Si gratia habitualis esset in animâ, prius ratione gratificaret fidem, eiusque actum, quam charitatem. Conseq. est falsum: charitas. n. est prima virtus & radix gratificationis & meriti, cuius imperio omnes virtutes ordinantur ad vitam æternam: ex qua ordinatione habent, ut sint meritoriae. Sequela prob. id prius gratia gratificat, quod est prius & proximus respectu animæ, quam informat: sed prius & proximus est intellectus, in quo est fides, quam voluntas, in qua est charitas. 3. Ansel. de concep. virg. ca. 3. docet, omnem iustitiam & iniustitiam esse in voluntate: gratia est quedam iustitia: ergo est in voluntate.

Secunda sent. docet, proximum subiectum gratiæ habitualis esse substantiam animæ; sicut tertius. charitatis & virtutum moralium, esse voluntatem: S. Tho. 1. 2. qu. 110. art. 4. & 1. p. qu. 62. ar. 2. & de verit. qu. 27. ar. 6. Alber. in 2. dist. 26. art. 3. &c. qui gratiam à charitate & virtutibus discriminant. Fundam. illud est proximum subiectum gratiæ, quod est proximum subiectum filiationis adoptio- nis: at hoc non est potentia, sed animæ substantia: id. n. debet primò & per se suscipere formam, cui primò & per se communicatur effectus formalis; atqui effectus formalis filiationis Diuinæ primò & per se communicatur substantię animæ ipsa. n. per se primò per gratiam regeneratur in novam crea- turam, & tis particeps naturæ diuinae, quæ gratia ex S. Tho. 1. 2. quæst. 110. art. 3. est natura ipsa Diuina participata. Confirm. gratia habitualis præstat in creatura rationali, quod præstaret natura substantia supernat. si esset possibilis: sed illa esset per se primò sancta & filia Dei per substantiam, non per potentias: ergo creatura fit per se primò sancta & filia Dei per substantiam gratiæ sanctificatam, non per potentias.

Ad fundam. primæ sent. nego, 'peccatum in hoc statu naturæ eleuatur ad gloriam adæquatè re- cipi in solâ voluntate, sed etiam in essentiâ animæ.

De facto. n. includit priuationem gratiæ habitualis, quæ est in substantia animæ, quæ sicut per graziam redditur pulchra & decora coram Deo; ita per priuationem eiusdem fit turpis & maculata apud eundem. Ad 1. confir. neg. maior: ad prob. neg. gratiam esse dispositionem ad gloriam, sed primum radicale illius, & habituum supernat. respectu quorum gratia se habet ut natura quædam supernat. Ad 2. conced. conseq. de gratificatione & dignitate in esse physico: neg. de gratificatione & dignitate in esse morali: cum enim hec supponat, ut fundamentum, esse liberum; liberum autem formaliter sit à voluntate; non poterit in esse morali prius gratificari fides, quam charitas. Ad authoritatem Anselmi, Resp. illum loquide iustitiae & iniustitiae actuali; vel de habituali, quæ proximè sequitur ex actuali, ut patet ipsū legenti.

An gratia requiriat dispositionem ex parte subiecti?

D Ipositio, altera ex parte subiecti, altera ex parte agentis. Prior præparat subiectum ad formam gennæ:

Duplex
modus30.
A posteriori.31.
Fundam. à
priori.32.
Confr. 1.33.
Confr. 2.34.
Secunda
affirio.
Fundam.

formam recipiendam, ut calor ad formam ignis, humana organizatio ad animam. Posterior mouet & determinat agens ad formam inducendam, vel physicè, ut idem calor determinat ignem ad inducendam formam ignis; in subiectum vniusmodi dispositum; humana organizatio Deum ad creandam animam in materia perfectè organizatam: Vel moraliter, ut actus honesti supernat. moueat Deum ad communicanda sua dona hominibus. Dispositio ex parte subiecti requiritur vel ad expellendam contrariam formam; vel ad preparandum subiectum, ut in eo connaturaliter recipiatur.

Dico 1. Gratia habitualis nullam per se requirit dispositionem ex parte subiecti, ut in eo connaturaliter recipiatur. Prob. 1. illa absque huiusmodi dispositione recipitur in parvulis; & in ijs, qui sine charactere villo in utero materno sanctificantur, sicut in Disp. 18. sect. 4. ex probabiliore sent.

in Angelis, & in primis hominibus initio suæ creationis, quibus ante vila eorum merita collata fuit. 2. Hanc dispositionem non postulat gratia habitualis, quæ forma est; omnis n. forma, ipsa etiam dispositio, quæ forma est, dispositionem posceret: Non quæ supernaturalis est; omnis n. forma supernat. ac ipsa dispositio, quæ supernat. est ad gratiam, dispositionem exigeret: Non quæ talis forma supernat. nam sub hac formalitate solùm reduplicat esse supernaturale per modum actus primi radicalis, cui debiti sunt ut proprietates consequentes habitus supernat. inservi. At neque sub hac formalitate gratia habitualis vllam per se postulat in subiecto dispositionem: habitus n. infusos non exigit ut præviias dispositiones ad esse, sed ut consequentes proprietates ad operari: seu ut proxima principia operandi, quæ non præcedunt esse; sicut anima rationalis exigit suas potentias rationales.

Confr. 1. Gratia est immédia ta participatio naturæ Diuinae: sed ante naturam Diuinam nullum singi potest esse, ratione distinctum, ant nostro modo concipiendi prius, cuius participatio disponit ad gratiam: deberet n. esse alia participatio naturæ diuinæ in essendo: at gratia est adiquata illius participatio, quantum à creatura accidentaliter participabilis est. 2. Hec dispositio, quam gratia requiriereç ex parte subiecti, permanens singi non potest; nec transiens sufficit ad disponentum connaturaliter subiectum, ut gratiam recipiat permanentem: cum forma permanens dispositionem requirens, non minus illam requirat in factu esse, quam in fieri.

Dico 2. Gratia requirit dispositionem ex parte subiecti solùm ad formam contrariam, quod est peccatum personale, expellendam. Fundam. nulla forma introduci potest in subiectum, nisi eius opposita forma expulsa: sed peccatum personale est forma opposita gratiae habituali; nec solùm ratione priuationis amicitie habitualis & coniunctionis supernat. cum Deo, quæ tollitur per gratiam contradictricè, sed etiam ratione actualis auersionis ex præterito peccato moraliter perseuerantis, quæ non tollitur, nisi per oppositum actuū conuersiois ad Deum: ergo gratia requirit dispositionem ex parte subiecti ad oppositam formam peccati expellendam.

An requirat dispositionem ex parte efficientis?

35.
Hec du-
plex

Dispositio ex parte efficientis remota est, quidquid ultimam dispositionem antecedit, includendo ipsum salutis exordium: Proxima est, ad quam immediatè sequitur gratia: hoc duplex; al-

tera, quæ requiritur extra sacra. altera, quæ requiritur in sacramentis. Porro cùm sit moralis, debet n. sua bonitate mouere Deum (qui solus est causa efficiens gratie) per modum meriti sive obsequij ad illam donandā: & meritū cùm liberū sit, deficit nisi in adultis reperiatur: adulti autem vel sunt peccatores, ut omnes ex Adam propagari; vel sine peccato, ut fuerant primi Parentes, & Angelii in prima ipsorum creatione. De his breuiter,

Dico 1. Gratia habitualis nullam per se postulat dispositionem ex parte efficientis. Prob. 1. Vixit. alioqui semper illam postularet, ut per se requirat: atqui illam non postulat in parvulis; nec in utero matris sanctificatis; nec in Christo, cui omnis plenitudo gratiae personalis, & habitualis, data est ab illo vlla morali dispositione; nec in Angelis, & primis hominibus, quibus, iuxta probabilem sent. collata prima gratia omnino gratis, absque præsumâ dispositione. 2. Infusio gratie pendet à solâ liberâ voluntate Dei: ergo per se nullam postulat ex parte efficientis dispositionem: ab eo enim pendet modus causandi effectum, à quo solo & libere pender productio effectus: Confr. gratia, ut gratia, per se magis postulat confiri gratis: excludit gratia vultus n. meritum; tantum quæ tollitur de gratiâ, quantum ponitur de merito: sed moralis dispositio minuit gratuitam donationem: ergo gratia, ut gratia, non potest per se huiusmodi dispositionem postulare: ergo si illam postulat, postulat tantum ex libera voluntate Dei. Minor prob. moralis dispositio est aliquid meritum, saltem de congruo, sive bonitate mouens Deum ad gratiam dandam.

Dico 2. Gratia habitualis per se postulat moralis dispositio in peccatore adulto, non solùm ex parte subiecti, sed etiam ex parte efficientis, id in adultis, quæ ratione peccati: 1. pars prob. ex Trident. sess. 6. cap. 5. 6. & 7. & can. 3. & 9. & sess. 14. cap. 4. vbi docet ad gratiam iustificationis consequendam necessariam esse peccatoris dispositionem atque co-operationem, iuxta cuius mensuram, ut definit sess. 6. cap. 7. unusquisque suam recipit iustitiam.

Ex script. quæ ad conuersationem Dei in nos, quæ sit per infusionem gratiae habitualis, requirunt conuersationem nostri in Deum; Ioh. 2. Zacharia. 1. quibus vicitur Concil. cit. sess. 6. cap. 5. Convertemini ad me, & ego converterem ad vos: ratione cuius dispositionis dicitur homo seipsum sanctificare, nempe dispositiù, non formaliter; Eccl. 2. Qui timent Dominum preparabunt corda sua, & in confessione illius sanctificabunt animas suas. 1. Ioh. 3. Omnis qui habet hanc spem in eo, sanctificat se.

Quod talis dispositio à gratia in adulto peccatore requiratur etiam ex parte efficientis, sic ostendit: Non potest Deus ad gratiam peccatori infundere, nisi ex parte peccatoris prædat peccati detestatio: nec n. perseuerante peccato potest gratiam peccatori infundere: sed quæcum Dous perdiu peccatorum peccatum non retractat, perseuerante peccatorum in eo moraliter peccatum, ut disp. 32. ergo statim peccatum non retractat &c. Maior prob. gratia, ut seq. disp. essentialiter secum afferat amicitiam supernat. Dei erga nos: contrà vero peccatum odium inimicitie supernat. Dei erga peccatorem. At implicat, Deum nos amare amore amicitie supernat. sc. infundendo donum amicitiae supernat. seu gratiam: & simul odio ini-micitie supernat. sc. substrahendo idem donum: gratiam n. infunderet simul & substraheret: igitur implicat, Deum habitualē gratiam peccatori infundere, non retractato per actum detestationis peccato: hoc est ad gratiam adulto peccatori infundendam.

dendam per se necessaria est dispositio ex parte peccatoris. Nempe nequit Deus liberè velle, aut nolle, nisi per proportionatam mutationem voluntatis, vel odio habere: tamen ne libere velle, aut nolle possit per mutationem suam nec suum amore; sed difficile, quia eius est in finitate et ira dōcēre nisi illarum amabilitatem, &c. obdibilitatem eorum.

Dices. Gratia habitualis non requirit per se dispositio eius ex parte efficientis, ergo nec illam per se requirit in peccatore ad ultro, sed tantum ut expultricem peccati, seu ex parte subiecti. Responde: conseq. gratia non requirit in peccatore ad ultro dispositio, non solum expulsus formam, quia contraria est gratiae, quia dicta respectum ad subiectum, in quo est recipienda, sed etiam ad Deum, à quo est producenda. Sicut in gratia habet respectum ad subiectum receptivum, & ad Deum productivum: ita ex parte subiecti requirit expultricem contrarie formam, quod est peccatum; & ex parte Dei sublationem respectus invenit, quam necessariò fundat peccatum.

Dico. Hæc dispositio determinans operas gratiae habitualis. Trident. n. scf. 14. cap. 4. hanc appellat imperatoriam gratiae, & venit: Fuit quis tempore ad imperrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius. Idem docet de attritione, quae cum sacramento penitentiae est moralis causa gratiae iustificantis. Fundam. illa est causa moralis, quae sua bonitate mouet agens ad communicandum aliquid donum: sed ultima dispositio sua bonitate mouet Deum ad communicandum donum gratie peccatori: ex Trident. n. scf. 6. cap. 7. Deus gratiam confert iuxta intentionem propriæ dispositionis. Maior constat: nam causa moralis formaliter in ratione cause moralis constituitur per talim motionem: id est interior Christi spiritus moralis causa nostræ iustificationis, quis sua bonitate mouent Deum ad communictionem nobis dona supernatur. Ratio: causa moralis respicit agens liberum, quod ad agendum mouetur, ex praecordita bonaitate obiecti. Ergo ultima dispositio est moralis causa gratiae: si enim illa esset tantum conditio remota impedimenti ex parte subiecti, est terminata, equalis gratia conferetur omnibus: quia remoto impedimento, unum subiectum non est capax maioris gratiae, quam aliud; nam capacitas ad gratiam est potentia obediens, equalis in omnibus. Igitur si propter meliorem dispositionem intensior gratia confertur, signum est, dispositionem esse moralem causam gratiae. Confir. ultima dispositio ad gratiam habet omnia requisita ad causam moralem: est enim actus liber, honestus, hominis viarum, ex speciali auxilio Dei elicitus. Dices, non esse moralem causam defectu subiecti grati: quia nullum opus personæ non gratia potest mouere Deum moraliter. Sed contra: ad causam moralam simpliciter haec conditio non requiritur, licet ea requiratur ad causam moralam de conditione meritoriarum, cuiusmodi non est ultima dispositio ad gratiam habitualem.

Qualis debet esse proxima dispositio ad gratiam?

Prima sent. affirmit, esse actum viribus liberi arbitrij elicium: Scot. in 2. dist. 7. q. vn. 5. de 2. & in 4. dist. 14. q. 2. 5. de 2. Mayo. in 4. dist. 15 q. 3. n. 1. Ocham in 4. qu. 9. ad 4. dub. ubi docet, proximam dispositionem ad gratiam esse actum detestatiuum peccati virtutis, acquisitæ, non infusæ: Gabriel in 3. dist. 27. qu. vn. n. 3. dub. 2. & in 4. dist. 14. q. 1. a. 2. post 5. concil. Caiet. tom. 1. Opusc. tract. Tom. 3. De Fine.

4. q. 2. 5. sed occurrit. Discrepat autem in assignando actu. Scottus ait: esse detestatiuum peccati secundum certam intentionem, certam ve temporis motum: Caiet. naturalem conationem, quæ hoc contingit cum supernat. directione Dei. eluantis naturalem conationem adesse ultimæ dispositio- nis ad gratiam. Gabriel directionem naturæ Dei super omnia: reliqui vero peccati detestatiuum. Omnes conueniunt, illam esse de congruo tantum, non de condigno mortis oriam. Quocirca aote infusione gratiae illam appellant attentionem, post infusionem gratiae, conationem, quæ ab attritione non dif- ficit, & nisi mortaliter, ratione condignitatæ, quæ recipit a gratia. Ac per hoc patitur salutem, quo pacto hac opinio non recurrat cum errore Pelag. sur Semipelag. qui docebat, hominem naturæ ei- vibus se ad gratiam preparare. Fundam. hocum: Fund. pof- facitque quod in se est, Deum non regnare gratiam. Qui autem detectant peccatum ea faciliq[ue] enun- ciat, facit quod in se est; ergo.

Secunda sententia detectatio peccati viribus nat- uræ elicita, non sive proxima dispositio ad gratiam extra sacram, est ratione vnde cum sacra, baptis- tum, aut ptomio: Soc. lib. 2. de nat. Cr. gra. cap. 3. fine, & in 4. dist. 18. q. 3. art. 3. 5. sequit. Melch. Cap. re- lata de pecc. p. 3. 5. sed hinc: Cr. par. 6. in 17. dist. de attrit. si Tertius hinc id sub dubio. Fundam. ex Tridentino scf. 7. can. 6. sacramenta nouæ legis transferunt gratiam obiectum non ponentibus: sed qui ad h[oc]q[ue] sacramenta accedit, cum dolore tan- tum naturali de peccatis, obiectum non ponit; ergo recipit gratiam. Doctrina res extendetur etiam ad sacramenta viuorum, si forte ad ea fideles accedant cum ignorantia incircibili peccati, & actu natu- rali doloris.

Tertia sent. opinatur, actuus et auxilio gratiae ordinatio ipsa naturalis dictrina, & prosumma dispositio ad gratiam, ex ea extra sagra vide- tur. Dicundi in 2. dist. 28. q. 5. doceptis, posse horum per actus moraliter dunque honestos, ex speciali tantum ordinatio. Dei ad supernat. li- ties ordinarios, ad gratiam se disponere. Fundam. hæc dispositio sat est ad gratiam: quia ex coni- h[oc]q[ue] sufficit detectio peccati ex speciali auxilio. Dei elicimus: sed auxilium ordinis naturalis est speciale. Dei ergo detectio ex tali auxilio sicut &c.

Quarta sent. assertus proxima dispositio ad gratiam ad gratiam, sive extra, quæ in sacramentis re- picciunt, esse detectio nisi peccati, ex auxilio gratiae ordinis supernat. elicimus: quæ ex ea sacra. elicenda est ex perfecto modico charitatis infusione; in factis, sufficie, si ex aliquo motivo in se ipsi ordinis supernat. Ita Scholastici in 4. disp. 14. & col- ligitus ex S. Thomas. 1. 2. quæst. & 12. art. 2.

Dico. 1. Proxima dispositio ad gratiam iusti- ficationem, sive extra, sive in sacramentis, est actus ex speciali auxilio Dei elicitus. Assertio definita est contra Pelag. in Palest. advers. II. Trident. scf. 6. can.

3. Si quis dicerit sine præveniente Spiritus S. inspira- tione, ac quicunq[ue] admixtio hominem credere sperare di- ligere, aut patiuntur posse fieri oportet, ut ei iustificatio- nis gratia conferatur, anathema sit: ita cap. 6. & 7. describitur dispositio ad gratiam iustificandam medio baptismate; & scf. 14. cap. 4. docet, attritionem, quæ in sacra. penit. peccatorum ad gratiam imperrandam disponit, esse donum Dei & Spir- itus S. impulsu, non quidem inhabitantis, sed tantum mouentis, quo penitens adiutori via libi ad iustitiam parat. Fundam. si posset homo viribus propriis ad gratiam iustificantem, sive extra, sive in sacramentis proximè disponere, posset viribus proprijs

41.
Dices

Resp.

42.
Veracessu-
moralis43.
Fundam.
potiss.

44:

45.
2. Sent.

Varia

46.

2. Sent.

Fundam.

47.

3. Sent.

Fundam.

48.

4. Sent.

Ex impeditis.

Concl.

30.

Fundam.

affor.

proprijs salutem consequitur non tantum salus, sed quodcumque salutis initium tribuitur Deo, Osca 13. Perditio eua Israël: tantummodo in me auxilium tuum: Ioan. 15. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, sine me nihil potestis facere. 1. ad Corinth. 4. Quis res discernit? quid habes quod non accepisti?

^{51.} Dico 2. Proxima dispositio ad gratiam iustitiae sive extra, sive in fabram. est actus ex auxilio supernat, quoad substantiam elicere. De fide tantum est; actus ad iustificationem prærequisitos, debere esse ex speciali auxilio Spiritus S. quale est auxilium supernum, etiam quod modum, ut poterit desperandum naturam, & invans illam ad supernam. finem: assertio tamen ex principijs fidei. dicitur 2. quia proxima dispositio ad formam est eiudem ordinis, ut inductione constat, cum forma est in proprietate formæ, eiusdem ordinis cum natura, cui ut passio naturaliter debite est. Hanc esse proportionem cum servet Deus in rebus natur. à fortiori putandis est, eas separare in supernat. quas perfeccio modo, quam res naturales, producuntur. quia nequit peccator, saltem de lege ordinari, peccati remissionem, & supernat. amicitionem cum Deo consequi, nisi retractatio peccato, ut est contra Deum finem, etiam supernat. quod nemo potest nisi per auxilium supernum, quoad substan. & ex motu supernatu, cum enim auxilium supernum, quod modum sit ordinis natur. nequit se extendere ad motuum supernat. elevatur. n. ad ordinem ipsius motu, à quo specificatur.

^{52.} Dico 3. Proxima dispositio ad gratiam extra fabra, est contritus supernat. ex mortuocharitatis elicita: in fabra, est seruitus supernat. ex mortuocharitatis supernat. infra mortuum charitatis elicita: ex Trident. sess. 14. ubi docet, contritionem charitate perfectam hominem Deo extra fabra. reconciliare: at tristitia vero, quæ ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ merito, spiritus & impulsu concipitur, quamvis sine fabra. penitit per se ad iustificationem perducere nequacat, cum tamen ad Dei gratiam in fabra. potest. imperandam disponere. Prior pars continetur in Script. Sacra, ubi conuersio nostri ad Deum protinus conuersio Dei ad nos, Zache. 2. Conuersimini ad me; & conserui ad me. Convertiscitur ad Deum per contritionem: convertitur Deus ad nos per gratiam.

^{53.} Fundam. h. actus per se sunt maxime proportionati ad remissionem peccati, mediæ gratia iustificante, consequendam. Qui n. aliud offendit, ut illi reconcilietur, debet illatum offensum retractare; alioqui non censemur illius amicitia dignus, quoniam liberè voluerit in illata iniuria persecutare, seu illam non retrahere.

^{54.} Ad argum. prima. Authores prioræ sent. errorem Pelag. aut Semipelag. non effugient, ex eo quod dicant, proximam dispositionem ad gratiam, esse tantum meritioriam de congruo, non autem de condigno. Ideo n. illi damnati sunt, ut videre est in Palest. Milensi. Arans. quia simpliciter assertabant, posse hominem viribus proprijs vel salutem consequi, ut Pelag. vel initium aliquod salutis inchoare, ut Semipelag. non quod condignis meritis. Vnde ad fundam. eorum Resp. Principium; facient quod in se est, Deus gratiam non negat, intelligi de faciente quod in se est viribus gratiae, quæ semper præcedere debet, iuxta illud Iere: fine orat. conuertenos domine ad te, & conuertentur; non viribus naturæ, quæ se sola sufficiens non est. Ad fundam. secundus sent. neg. minor. Qui n. ad fabra. baptismi vel pœnit. accedit cum solo dolore naturali de commissis peccatis, non accedit sine obice simpliciter, quia non accedit

cum sufficienti retractatione peccatorum, quæ est retractatio peccati, non solum ut est contra finem naturæ, sed supereroac. sicut n. accedens ad hæc faciat, cum conscientia peccati, absque ulla dolore, est accedere cum obice; ita accedere ad eadem cum conscientia peccati, absque dehinc dolore, est accedere cum obice. Ad fundam. tertius sent. neg. agn. sec. & prob. dum p. Coocilia docent, de cetero-^{57.} som. debet esse, ut si operes ad mysticam gratiam consequendam, & qd hoc ex judeo profectum est, requiri, ut vel obligari ex mortuocharitatis ex-
tra fabra. vel ex alio mortuo supererat. in fabra, ne quis cum faciat, est sufficiens dolor ex solo auxi-
lio ordinis naturæ elicitus; hoc enim non potest la extenderet, ad mortuum supernaturalem quod
substantiam, cum si ex corporis sphæram.

DISPUTATIO XXXI

De effectu formalis positivo gratiæ habituæ.

^{55.} **E** F. E C. 3. v. 2. formalis gratia habituæ Duplex ef-
fectus: unus positivus, negativus alter. Positivus, factus for-
matus moralis, qui est reddere opera con- malis, gra-
digne meritoria apud Deum, de quo disp. ^{56.} t. 2.
alio physicus, qui, vel desumitur ab ipsa gra-
tia unita subiecto, etiæ omnino idem cum entitatem ^{57.} physice dicitur quæ effectus formalis absolutus, p. ex.
& gratia intrinseca: vel desumitur à forma ex-
trinseca, tempe ab actu dilectionis Dei, exigitur tamen ab ipsa gratia, dicitur quæ effectus formalis conformativus, quia præter gratiam intrinsecè in-
hærentem, connotat actu dñe dilectionis, à quo complectur. Effectus prioris generis sunt, red-
dere subiectum sanctum, iustum, & obiectum dignum speciali amore Dei, & æterna beatitudi-
ne. Posterioris vero generis sunt, actu diligi à Deo
speciali amicitia, actu beatitudinem conse-
qui. Negativus autem est, expulsio peccati, & li-
beratio à pœna eterna. In hac disp. de priori effec-
tu positivo, tam intrinseco & absoluto, quam
extrinseco & connotativo; in sequenti vero de po-
steriori negativo disputandum erit.

SECTIO PRIMA.

*An Gratia suâ naturâ reddat subiectum ius-
tum, sanctum, filium adoptiuum Dei,
dignum amicitia, & gloria eiusdem?*

Prima sent. negat: Richar. in 1. dist. 17. a. 1. q. 1. ad 3. id docet de charitate, quæ in eius sent. est Negat eadem cum gratia: Octam in 1. dist. 17. qn. 1. ad arg. Arimi. q. 1. art. 2. ad 1. con. 2. concl. Mayro. q. 2. fms. Gabriel. q. 1. art. 3. dub. 4. & in 4. dist. 14. qn. 1. art. 2. post 5. concl. Marfil. in 1. qn. 20. art. 3. ad rati. 3. Ioan. Medis. trac. 1. de pœnis. qn. 12. f. corollaris. Coninc. de actib. supernat. disp. 21. dmb. 8. Eadem colligitur ex Scoto in 1. dist. 17. qn. 2. f. de 2. ad 1. potest dici, quod in homine est aliquid, quod reddit ipsum acceptabilem de lege ordinata; & illud dicitur ac-
ceptabile secundum quid, quia non est bonum, nisi quia accepit: ergo gratia est bona in quantum à Deo accepit: bon ex natura sua, sed ex diuina ordi-
natione. Fundam. nulla forma creata est tanta Fundam. ^{58.} perfec-

^{56.} Non est de
Fide

Sed proba-
bilissim
debet & ea.

Vtrique
pars colli-
gitur ex
Trident.

Fundam.

Ad argum.
prima.

55.

56.
Secunda

- perfectionis; quātus est beatitudo; & amor increatus Dei: ergo nulla suā naturā reddit subiectū iustum, sanctum, & dignū gloria & amicitia Dei.
- Confir.** 1. *Confirm.* 1. alioqui daretur forma creata tribuens ius ad propriā bona Dei: hoc autem implicat: at Hoc ipso quod bona Dei fierent communia erat, desiderant esse propria Dei: propriū menē est, quod vni tantum competit. 2. Si gratia suā naturā redderet subiectū dignum gloriā; gloria, quae est præmītū; non esset perfectior gratia, quae est meritum: at meritum est imperfectius præmītū.
4. Secunda sent. affirmat: *S. Thom. de veris. qu. 27.*
Vetus affir. art. 1. *Aureo. in t. dist. 17. art. 2. Capitulo. qui 1. vid.*
argu. Grego. con. 1. & 2. concl. Medina. 1. 2 qu. 1. tō.
art. 4. Vasquez disp. 204. cap. 2. Cavel. art. 1. f. 5.
concl. vlt. Suarez libr. 7. de grā. cap. 1. & Theol.
- Fundam.** 1. *log. communis. Fundam. 1. ex Scripturis, Concil. Patrib. in quibus gratia mutucupatur anibi sanctitas, iustitia, amicitia, filiatio Dei; & quaeam habent, sancti, iusti, amici, filii, heredes Dei: ergo hos effectus habet gratia ex naturā suā, alioqui talibꝫ illi tribuerentur. Non ex extrinseca acceptio Dei: tum quia cūm non implicet forma, cui tales effectus ex naturā sua conueniant, dicendum; eos de facto suā naturā gratiae competere; vt melius salves Scripturas, Concil. Patres: tum quia, hos effectus non tribuit sola extrinseca acceptio Dei cum gratiā; vt conditione tantum: alias enim non gratia, sed extrinseca tantum acceptio Dei hos effectus præstaret; contra Trident. sess. 6. cap. 7. dotens, gratiam esse vnicam causam formalem nostræ iustificationis: quod non esset, si solus Deus ad presentiam gratiae cum effectu causaret; sicut non esset sol causa lumen, si solus Deus ad presentiam solis lumen causaret. Nec simil cum gratiā vt concans; alioqui gratia non esset perfecta sanctitas, ac proinde se sola sufficiens ad reddendum subiectū iustum, filium adoptiuū; & amicum Dei. Nec sola gratia cum acceptione Dei vt conditione, vel causā eleuante gratiā ad hos effectus formaliter præstandos: nam gratia hos effectus subiectū capaci, necessariò tribuat omnes effectus formales, quibꝫ habet: vel non habet ex se: & tunc nec per extrins. accept. Dei, poterit formaliter eos præstare: quia extrinseca non mutant intrinsecē formam, nec eleuant ad præstandū formaliter, quod in suā entitate non habet: eleuatio enim non mutat intrinsecē rem eleuabilem. Cūm igitur gratia debat formaliter hos effectus subiectū præstare; neque id possit forma, nisi per suam entitatem; implicat, si gratia hos effectus in sua entitate non contineat, eos per extrinsecam elevationem tribui. 2. Sumendum ex naturā gratiae, quae ex disp. 29. sect. 4. est singularis participatio naturae diuinæ: qui autem participat propriam naturam alicuius, participat proprietates illius: igitur gratia p̄tricipans naturam diuinam secundū propriū esse ipsius, participabit proprietates ipsius, quae sunt esse sanctum, iustum, dignum amore & beatitudine Dei. Confirm. peccatum reddit subiectū suā naturā iniquum, & indignum amicitia & gloriā Dei; è conuerso gratia. Oppositæ enim formæ oppositos tribuunt effectus formales. Porro gratia reddit subiectū sanctum & iustum, quatenus illud per modum habitus intrinseci, immediatè ordinat ad rectam regulam naturalis ac supernat. rationis creatæ, eaq; mediante ad primam regulam rationis increas. Sanctus enim & iustus dicitur, qui conformis est suæ regulæ.*
- Regulæ: iniustos & iniquos, qui suā diffractione est: sicut vt Dionys. 12. cap. de diuina. nos. de finit. sanctus est; qui ab omnibꝫ secesserat mundus & incolngemnatus est. Dicitur reddit subiectū dignum amicitia & gloriā diuinā, quatenus in eo probat similitudinem amicitia & gloriā. Dignitas & operationum diuinorum, in quibus perfecta amicitia vnius ad alterum fundatur etenim unusquisque recipit, ut Aristo dicit. Exhib. sap. 4. unde quod magis similitudine naturæ, amicuitas & operationum accedit ad amantem; ed extra perfectior intellectus que amicuit. Dixi, Dicitur amicitia diuinæ; non amicuitum: quicquid amicum Dicitur, præter fundamentum amicitia & parte creaturae, importat & subalterum amorem Dei erga creaturem, de quo solum sequitur.
- Reddit subiectū adoptiuū filium Dei, & hunc adhucem ex parte vite & quatenus est quedam super optimam pernat, generatio, mediante quā nobis communiciatur specialis participatio naturæ diuinae, quæ hic inchoatur per gratiam, in patria completur per visionem beatam, nam ad completam generationem filii intellectus requiritur, ex r. 10. disp. 28. sect. Ex duplicitate. 7. Similitudo naturalis per participationem naturæ similitudinæ, & intentionalis per expressionem obiecti intentionis intelligibilis essentialiter constituentis principiū generationis intellectuū. At similitudo naturæ in filiatione adoptiuū Dei habetur per gratiam, quæ est singularis participatio naturæ diuinae secundū propriū esse ipsis; intentionalis vero per visionem, quæ est intelligibilis imago & expressio obiecti diuini. Confirm. filiatio adoptiuū Dei, est quedam participatio filiationis naturalis eiusdem; talem enim sibi filium proportionaliter per voluntatem adoptat Deus, quem per naturam sibi generat, iuxta illud Rom. 8. Quos prescindit & praedestinavit conformes fieri imaginis filii suis est enim adoptio, vt leges definiunt; imitatione quædam & substitutio filiationis naturalis. Filiatio naturalis Dei essentialiter constituitur ex utrāque similitudine, tam naturali per communicationem eiusdem numero naturæ, quam intentionali per videtam expressionem obiecti intelligibilis; ergo etiam filiatio adoptiuū Dei constitui debet ex utrāque similitudine, & naturali, per infusionem gratiae; & intentionali, per expressionem obiecti diuini.
- Obiectus.** Si gratia non esset completa, sed solum inchoata adoptio Dei, non posset homo per gratiam denominari verè & propriè adoptiuū filius Dei. Riesp. neg. sequel. ad veramenim & propriam Riesp. denominacionem adoptionis, sufficit habere formam, quæ per se emigat ultimum complementum adoptionis. Gratia, esto non sit completa adoptio Dei formaliter, est completa radicaliter, quia per se exigit ultimum complementum adoptionis diuinæ, quæ est visio beata assimilativa obiecti intelligibilis diuini: Sicut ad mutuam amicitiam Dei ad nos, & nostri ad Deum, sufficit ut sit forma essentialiter exigens habitum charitatis, quo formaliter completeretur amicitia nostri erga Deum.
- Dices: ergo vermis genitus ab homine erit filius hominis; & Spiritus S. productus à Patre de Filio erit verè & propriè filius; quia vterque participant genericam quasi similitudinem principiū productentis. Sed neg. consiq; nec gradus spiritualis participantis à verone, ab homine productus; nec similitudo eiusdem numero naturæ, conformativa à Patre & filio Spiritui S. per se vi sic proportionis exigit ultimum complementum & limitatum principiū productentis; vt gratia producenda à Deo, essentialiter exigat visionem beatam, ut ultimum complementum filiationis adoptiuū Dei.
- Obiectus.**

404 Disp. XXXI. De effectu formalis positivo gratia habit. Sect. I.

13.

Objecies 2. Hæreditas distinguitur à filiatione: viro beata est hæreditas filiorum Dei, ergo distinguuntur à filiatione adoptiva Dei. Major est.

Paus. Rem. 8. Si filii & hæredes: Vbi hæreditatem insisteret filiatione. Quia hæreditas supponit filiationem: est enim terminus exterior secus illius: unde potest aliquis esse perfectè filius absque illa hæreditate? Resp. 1. neg. maior. videlicet, consistat in filiatione increata Verbi, quam à Patre hæreditate gen distinguitur. Beatitudo enim ipsoera, quae constituit, sicutem partialiter, in cognitione increata efficiens diuinam & personarum, constituit essentialem naturalem filiationem Verbi, sive quia digna intellectio ex formale constitutione naturae diuinæ; sive quia est ultimum specificatum Verbi, quid est de ratione filij intellectuahis ut sic: quia: genere filatio adoptiva Dei est quaedam imitatione filiationis naturalis eiusdem, consequenter neque visio diuina essentia & Personarum distinctiones à filiatione adoptivâ Dei cōpletâ sumptuosa.

2. Distinctio minor: visio beata est tantum hæreditatis Filiorum Dei, nego; est simul hæreditas, & ultimum complementum adoptionis diuinæ, concedo. quemadmodum beatitudo increase est hæreditas Verbi diuini, & simul essentiale constitutionum naturalis filiationis eiusdem. Non enim repugnat, idem secundum diuersos respectus esse constitutionem filiationis, quæ assimilat perfectè terminum principio producenti vel adoptanti; & simul esse hæreditatem filij, quatenus est perfectio per se debita personæ in filium assumptæ.

Resp. 3. distinctio maior. distinguuntur hæreditas à filiatione, prout hæreditas importat actum beatificum intellectus, nego. prout voluntatis, concedo, ad aquar. n. hæreditas Dei includit actuam, quo videtur; & quo amatur: beatitudo autem ut importat actuam intellectus, compleat essentialem filiationem; ut etiam importat actum beatificum voluntatis, qui est extra constitutionem filiationis, compleat hæreditatem filiorum Dei.

Objecies 3. Si filatio adoptiva Dei praeter similitudinem naturæ diuinæ, includeret intentionalem objecti intelligibilis, non adiquatè discriminaretur à filiatione naturali Dei, quæ essentialiter includit utramque similitudinem. adoptiva vero discriminari debet à naturali per negationem compleat similitudinis, ut humana adoptio, quæ per solum extrinsecum affectum participat naturalem filiationem.

Resp. neg. sequel. filatio n. naturalis Dei includit perfectissimam similitudinem principijs generantis, naturalem & intentionem per substantiam generationis: Adoptiva solum includit intentionem filiationis naturalis per accidentale participationem illius. Ceterum filatio adoptiva non est discriminanda à naturali per exclusionem totius similitudinis intelligibilis, sed solum per exclusionem similitudinis intelligibilis substantialis. Sicut filatio adoptiva Dei discriminatur à naturali eiusdem, non per exclusionem omnis similitudinis naturalis, sed solius substantialis. Nec est eadem ratio de adoptione humana, quæ solum fit per extrinsecum affectum, non per aliquod intrinsecum participationem filiationis naturalis, ut fit adoptio diuina.

Objecies 4. Adoptio, ut leges statuunt, est exercitio personæ gratiae acceptatio ad hæreditatem, et quamvis origo ius non habebat: ut creatura vi spiritualis generationis, quæ fit per infusionem gratiae, sit proportionata persona ad hæreditatem Dei, acquirens intrinsecum ius ad propria bona Dei: ergo non comparatur ad hæreditatem Dei, ut persona extranea.

14. *Quomodo hæreditas distinguatur à filiatione distinctione distincta.*

15. *Resp. 2.*

16. *Resp. 3.*

17.

18. *Distinctio inter filiationem ad opinam & naturalem Dei.*

19.

Resp. adoptio humana non reddit personam, quam assumit, intrinsecè proportionatam ad bona *Discretus* adoptantis, sed extrinsecè duntaxat affectu & voluntate: id est persona adoptata manet intrinsecè *humana* *adoptans*. Digna vero reddit personam, quam assumit, intrinsecè proportionatam ad propria bona adoptantis, quæ sunt propriæ operationes Dei, communicando illi participationem suæ naturæ accidentalem, quæ non ingreditur substantialiter constitutionem personæ adoptatæ; id est adhuc è posita, manet adoptata substantialiter extranea hæreditati diuina; itaque filatio naturalis reddit personam substantialiter participantem hæreditatis generantis: adoptiuam, cum accidentaliter reddit participantem hæreditatis adoptantis.

Objecies 5. Ioan. epist. 1. c. 3. non gratia, sed charitati adoptionem Dei tribuit: *Vide te qualem charitatem dedi nobis Pater, ut filii Dei nominemur & simus. August. ibid. tract. 5. dilectio sola discernit inter filios Dei, & filios diaboli. Resp. adoptionem tribui charitatu, tum propter incomparabilem connectionem cum gratia: tum à ligno & à posteriori opera charitatis sunt propriæ filiorum Dei.*

Objecies 6. Illud constituit nos amicos Dei, quod reddit nos proximè potentes ad ipsum diligendum; sc. charitas, quæ proximè complet & inclinat voluntatem ad diligendum Deum; non gratia, quæ vel non est activa, vel non causa proxima, ut charitas, sed remota & vniuersalis. Nempe id quod unum hominem constituit amicum alterius hominis, non est timorudo & equalitas specificæ nature, alioqui omnes homines essent amici, sed habitus ex frequentiæ actibus amoris acquisitus, qui constituit hominem primum & inclinatum ad diligendum amicum: unde Arist. 8. Ethic. cap. 2. amicitiam definit, *namam benevolenciam non laetatur*. Resp. 1. illud constituit nos formaliter & proximiæ dilectorum Dei, quod constituit nos proximè habiles & potentes ad diligendum Deum, concedo: illud constituit nos obiectum amicitie Dei, quod constituit nos proximè potentes & prinos ad diligendum Deum, nego. Amor n. non dicitur amicitia à principio, à quo elicetur, sed ab obiecto, à quo specificatur, & ad quod tendit. Est igitur charitas principium amoris amicitie, quo in Deum tendimus ut amicum: gratia est obiectum amoris amicitie Dei erga nos: quemadmodum bonitas Dei est obiectum amoris amicitie nostræ in Deum. Ratio vero est, quia id constituit nos obiectum amoris amicitie Dei erga nos, quod constituit nos perfectè similes Deo in natura, moribus, & operibus proprijs Dei: sicut quod constituit unum hominem obiectum amicitie alterius, est similitudo propriæ naturæ, morum, & operationum. At gratia, non charitas reddit nos perfectè similes Deo in natura, & consequenter in moribus, proprijsque operationibus Dei: ipsa n. est forma per se exigens proprias operationes Dei; charitas est tantum proprietas gratiae, & principium dilectionis Dei. Ideò Arist. 9. Ethic. cap. 4. ait, *amicabilis ad alterum proficiunt ex amicabilibus ad se*. Vnde quod magis quis est alteri similis in natura, moribus, & modo operandi, eo est intimior ac perfectior amicus: nec similitudo specifica nature sufficit ad conciliandam amicitiam, siue ad constituendum obiectum amicitie, sed requiritur similitudo specialior, fundata in eadem inclinatione, moribus, operationibusque; qualis est gratia, sufficiens fundamentum amicitie Dei erga nos.

Arist. cit. loc. amicitiam explicat à posteriori per principales

20.

adoptionis *humanae* *adoptans*.

Disp. XXXI. De effectu formalis positivo gratia habit. Sect. I. 405

24.
Roff. 2.

principales actus. 2. Illud constituit nos amicos Dei, quod reddit nos tantum proxime potentes ad diligendum Deum, nego; quod reddit nos potentes radicaliter ad amandum Deum & simul obiectum specialis amoris Dei, concedo. Quia amicitia est mutua; ergo in ea forma debet constare, quae apta est reddere personam habilem ad redemandum, & simul obiectum mutui amoris. Cum autem charitas sit tantum proximum principium diligendi Deum, non reddit nos similes in natura diuinâ, quae similitudo constituit nos proximum obiectum specialis amoris Dei. Vnde licet charitas constituat nos proxime habiles ad diligendum Deum; non tamen constituit nos obiectum mutui amoris Dei. Contrà verò gratia, cùm sit perfecta similitudo naturæ diuinæ, & propriorum operationum eius constituit nos obiectum specialis amoris diuini. Rursus eadem gratia ut similitudo naturæ diuina inclinat ad diligendam naturam diuinam: nam omne simile ex innato appetitu erga se naturaliter inclinat ad diligendum sibi simile. Eadem ergo similitudo naturæ diuinæ, quae constituit nos obiectum specialis amoris Dei, simul inclinat nos ad redemandam naturam diuinam, similem nobis per gratiam. Licet hanc inclinationem radicaliter habeamus per gratiam, formaliter per habitum charitatis. Sicut in amicitia humana inclinatio ad redemandam personam amantem radicaliter habetur per similitudinem morum: formaliter completur per habitum ex frequentatis actibus amoris acquisitionis.

25.
*Amor in
peccatorem
est miseri-
cordia.*

Dies. Potest Deus amore amicitiae diligere peccatorē, tribuendo ei auxilium ad contritionem, ut bonum peccatori, in quo non est gratia habitualis: ergo obiectum amicitiae Dei erga nos non est gratia. Resp. amor, quo Deus conferit peccatori auxilium ad contritionem, non est amicitiae, sed misericordie: quia non est ad alterum; ut ad similem, quae similitudo ad veram amicitiam necessaria est; nec ad perfectam amicitiam sufficit, velle bonum alteri, nisi ut sibi simili. Quâ de causâ Arist. 8. Ethic. cap. 8. amitiam definit, esse æqualitatem & similitudinem, Principia qua ex virtute similitudine est. negat cap. 7. inter inæquales & dissimiles esse amicitiam. Instabis. Etiam positâ gratia habituali, intercedit infinita dissimilitudo & inæqualitas inter creaturam & creatorem: ergo neque inter Deum & iustum poterit vera amicitia intercedere. Resp. cum huiusmodi dissimilitudine & inæqualitate, quae inter creaturam & creatorem reperitur, sufficiens æqualitatis & similitudinis inter Deum & iustum intercedere, ad veram amicitiam fundamentum sc. similitudinem & participationem eiusdem esse diuini, fundantis eundem analogicum operandi modum.

27.
*Fundam.
Medi.*
Deducitur, huiusmodi effectus formales non modò connaturaliter, verum etiam essentialiter conferri à gratia: contra. Medin. I. 2. qn. 110. art. 4. §. Sed ut hec: qui contendit, quāvis connaturaliter gratia hos effectus conferat subiecto, de potentia absoluta posse ab illis separari. Quia licet nequeat primarius effectus formalis à forma separari, potest secundarius, cuiusmodi sunt supra recensuti.

28.
Contra
Sed contra, esse sanctum, iustum, alium adoptivum Dei, dignum amicitia, & beatitudine diuina, sunt effectus primarij gratiae habitualis, non secus atque esse album, est primarius formalis effectus albedinis. Igitur sicut repugnat, esse album separari ab albedine unita subiecto; ita hos effectus à gratia coniuncta animo. Antec. prob. gratia essentialiter est habitualis restitudo & coniunctio ani-

mi cum Deo, fine & regula supernat. adoptiva filatio & similitudo proprij esse, morum, & operationum diuinorum: ergo essentialiter confert subiecto, cui incit, esse sanctum &c.

Dies. Potest gratia esse situm cum peccato in codem subiecto: ergo in eâ sent. possunt recensiti duplex effectus separari à gratia. Resp. neg. conseq. duplex effectus formalis est in quâlibet formâ, malis in vno positius, quem confert forma per inmediatam unionem sui in subiecto capaci: aliter negatus, qui est expulsio contrarie formæ ab eodem subiecto. Nequit prior à forma separari, cùm sit ipsa forma unita subiecto: potest posterior, quando aliunde contradic̄tio non involuitur. Implicitatur gratiam manere unitam proprio subiecto, & non conferre illi omnes suos effectus positivos intrinsecos, esse iustum &c. Et si iuxta hanc sent. idem subiectum ratione peccati maneat iniustum, filius diaboli, indignum amicitia & gloria Dei: non secus ac subiectum habens in se albedinem & nigredinem similem, esset ratione albedinis, album & disgregatiuum visus; ratione nigredinis, nigrum & congregatiuum visus.

Ad fundam. primæ sent. neg. antec. vt n. ex *Ad fund.* disp. 29. sect. 4. constat, gratia est forma supernat. 1. sent. accidentalis omnium perfectissima: licet beatitudo sit perfectior gratiâ, tum ratione obiecti increati, quod terminativè includit: tum ratione vitalis actualis que operationis, quo pacto etiam operatio vitalis naturalis est perfectior substantiâ in ratione ultimæ actualis que operationis; non in ratione entis. Ceterum, ut gratia reddat subiectum dignum amore increato Dei, necessarium non est, ut æquiualeat illi in perfectione, sed sufficit ut proportionetur illi in ratione obiecti diligibilis intrinsecum ordinem analogicum; proportionatur autem, quia cùm gratia sit proprietas naturæ diuinæ, est in ordine participatio diuino; sicuti proprietas accidentalis est in eodem ordine cum naturâ & substantiâ, cuius est proprietas.

Ad 1. confir. neg. minor eiusque prob. Ex eo *Ad 1. conf.* n. quod propria bona Dei communicantur creaturis, non desinunt esse propria Dei. Sicut ex eo quod lux communicatur reliquis corporibus, non desinat esse solis propria. Ratio: bona supernat. non communicantur creaturis substantialiter, sed tantum accidentaliter: solum autem quae communicauntur substantialiter, fiunt propria eius cui communicantur; non quae tantum accidentaliter: quia quae substantialiter, communicantur cum natura substantiali; & quia natura substantialis constituit rem in se, & ad se; & nihil magis suum, quam sua cuique natura quae communicantur tantum accidentaliter, non communicantur cum natura substantiali, sed tantum communicantur proprietas accidentalis alterius naturæ propria. Accidens autem, cùm non constituat naturam subiecti, cuicumque subiecto communicetur, semper manet accidens, & proprietas illius substantialis, à quâ est participata, ad quam ut ad proprium principium semper clamat. Quare illa definitio Proprii, proprium est, quod unius tantum competit, veracit de competentia per se & ab intrinseco debita naturæ; falsa de debita per accidens, & ab extrinseco principio. Ad poster. confirmationem, concedendum est, visionem beatificam in ratione p̄mij esse perfectiorem gratiâ: quia in ratione p̄mij includit Deum ipsum per modum obiecti fruibilis: quamvis subiectu, & in ratione entis ac proximi principij, à quo elicitor, quod est lumen glorie, sit imperfectior gratiâ, ut proprietas naturæ.

SEC.

SECTIO II.

*An gratia necessariò reddat subiectum
actu à Deo dilectum speciali
dilectione amicitiae?*

33.
Disp.
statu.

HAgenus de effectibus formalibus positius intrinsecis, quos immediate confert gratia unita subiecto, independenter à quacunque alia forma extrinseca. Nunc de effectibus formalibus positius, quos gratia confert dependenter à forma extrinseca, qualis est specialis dilectionis Dei, quam certum est, connaturaliter saltem exigi à gratia. Hoc ipso n. quod gratia est forma suā naturā reddens subiectum dignum speciali dilectione Dei, connaturaliter exigit illam, eo modo, quo unum quodque bonum naturale à Deo productum, connaturaliter saltem exigit diligere à Deo amore naturali: cùm omne bonum connaturaliter saltem exigit amari ab eo, qui illud liberaliter producit. Ulterius inquiritur, an etiam essentialiter id possit gratia; ita ut impliceat, esse gratiam in subiecto capaci, & illam à Deo speciali dilectione amicitiae non amari.

34.
2. sens.

Prima sent. negat: *Scot. in 1. dist. 17. q. 2. s. de 2. ad 1. Mayo. qu. 2. §. est ergo: Rubio quæst. 1. art. 2. concl. 2. Capre. qu. 1. art. 3. ad argu. Aureo. ad 2. argu. princ. licet oppositum censeat alibi: Medin. 1. 2. qu. 110. ar. vlt. 5. sed vt: Curiel. qu. 113. art. 2. dub. 3. §. 3. & qu. 110. art. 1. §. 9. Sequitur ex opin. que gratiam distinguit in esse qualitatis, & in esse gratiae, aitque conseruari posse in esse qualitatis, & non in esse gratiae: quia nimurum gratia in esse gratiae importat specialem dilectionem Dei, quæ à physica entitate gratiae separari potest. à fortiori sequitur ex Nominalib. qui docent, ut *præced. scilicet. gratiam ex diuina tantum ordinatione reddere subiectum gratum. Fundam. nulla forma creata necessitat Deum ad eam speciali dilectione charitatis diligendam, sed potest illam Deus pro sua libertate non diligere, imo & odio habere. 1. quia nulla bonitas, præter incretam, necessitat Deum ad eam diligendam. 2. omnis amor Dei ad extra est liber. 3. nulla forma creata est tantæ perfectionis, quantum malitia est peccatum, ut supponitur: ergo nullam formam creata tenetur Deus speciali dilectione charitatis diligere. Prob. conseq. nullum peccatorē tenetur Deus speciali dilectione charitatis diligere: sed nulla forma creata tollit adquaque peccatum: ergo, quacunque formam creata posita, adhuc manet peccatum; ac, proinde potest Deus subiectum speciali dilectione charitatis non diligere. Confirm. Nulla forma creata suā naturā est condigna satisfactio pro offensa illatā Deo per p. mortale, ut supponitur: ergo nec necessariò postulat specialem dilectionem Dei. Quamdiu n. peccator per condignam satisfactionem non satisfacit pro iniuriā illatā Deo, tamdiu manet Deus infensus peccatori: repugnat autem, Deum esse insensum peccatori, & simul diligere illum speciali amicitia.**

35.
Fundam.
potiss.

36.
Confirm.

37.
2. sens.

opin. gratiam & peccatum non posse esse simul.

Hec sent. longè probabilior est, quam assertunt omnes, qui docent, actu diuinæ voluntatis non posse esse suspensum, sed necessariò determinatum vltimā determinatione circa quodcunque obiectum: etiam circa res possibles, vel per modum simplicis complacentiae circa omne bonum possibile, vel per modum simplicis displicantiae circa omne malum possibile: pari ergo ratione idem actus, ut potè perfectus infinitè, debet esse vltimum determinatus, vel per modum efficacis complacentiae seu amoris circa quodcunque bonū existens; vel per modum efficacis displicantiae seu odij circa quodcunque malum existens: Posset autem, ut per se patet, non esse vltimum determinatus circa res existentes, si posset vel actu non diligere aliquod bonum existens, vel actu non odire aliquod malū existens: unde falsò *Ocham in 1. dist. 17. qu. 1. fine* docet, Deum necessariò sibi complacere in bono possibili, nō in bono existente. Nequit ergo Deus non actu diligere speciali amicitiae hominem in gratia existentem: quia nequit actu diuinæ voluntatis ferri in hominem gratiæ preditum per modum displicantiae seu odij: cùm nequeat odium versari, nisi circa obiectum realiter, vel apparenter malū; gratia neque ex se mala sit, neque ut mala à Deo, qui omnia cognoscit ut sunt, apprehendi possit: ergo necessariò ferri debet in hominem gratiæ per modum efficacis complacentiae & amoris, cùm non sit medium inter odium & amorem, displicantiam & complacentiam.

Dices 1. Satis esse, ut actu diuinæ voluntatis ad hominem in gratia existentem feratur per modum simplicis complacentiae, vt ad eundem feratur ut possibilem. Sed contrà: quia sicut gratia ut existens, supra seipsum ut possibilem, addit exercitam existentiam: ita actu diuinæ voluntatis suprà terminationem ad gratiam ut possibilem, addere debet nouam terminationem ad eandem ut exercitè existentem: alioqui circa illam ut existentem non esset vltimum terminatus. Atqui hoc est, ad illam ferri efficaci complacentiâ: nam in hoc amor efficax discriminatur à simplici complacentiâ, quod ille sic boni amati collativus, hæc tantum sibi complacet in bono amato. Cùm igitur Deus actu conferat nobis gratiam, quam in nobis amat; amat nos amore etiam efficacis benevolentie.

Dices 2. Non necessariò Deum diligere in nobis gratiam speciali amore amicitiae, sed satis esse, illum diligere communè dilectione, quâ cetera creata diligit. Sed cōtrà: quoniam, cùm probatum sit, gratiam suā naturā esse participationem naturæ operationum, morumque Dei, si eam Deus non diligenter speciali amore amicitiae, non diligenter secundum quod natura ipsius gratiae diligere postulat; ac proinde actu diuinæ voluntatis, non esset circa gratiam vltimum terminatus, quia non esset terminatus ad ultimum gradum specificum gratiae, qui est participatio naturæ, operationum, morumque diuinorum; sed solùm ad gradum genericum entis aut qualitatis: sicut idem actu diuinus nequit terminari ad calorem sub ratione qualitatis, & non sub ratione caloris. Confirm. Repugnat, actu diuinæ voluntatis nō esse actu terminatum ad gratiam ut existentem; ergo repugnat, non esse actu terminatum ad specificum gradum eiusdem gratiae ut existentis. ita n. se habet actu diuinæ voluntatis non actu terminatus ad gratiam ut existentem, sicut se habet idem non actu terminatus ad specificum gradum eiusdem gratiae iam existentis: ergo sicut repugnat, actu diuinæ voluntatis non esse actu terminatum

38.
Gratia ha-
bitualis ne-
cessariò red-
dit subio-
ctu à Deo
dum spe-
ciali amore
amicitiae.

39.
Resp.

40.
Resp.

41.
Confirm.

terminatum ad gratiam ut existentem, alioqui circa illam esset suspensus: ita repugnat, non esse actu terminatum ad specificum gradum gratiae iam existentis, alioqui circa talen gradum esset suspensus. Eadem quippe ratione, qua actus diuinæ voluntatis postulat esse actu terminatus ad quodcumque obiectum, postulat esse actu terminatus ad quamcunque rationem existentem in obiecto. Quod autem hoc ipso, quod Deus diligit gratiam secundum ultimum gradum gratiae, diligit illam speciali amore amicitiae, constabit ex seqq.

42.
Prob. 2.
Diligis omnia que sunt, & nihil odisti eorum, que fecisti: nec enim odiens aliquid constitueristi aut facisti. cum autem gratia sit perfecta participatio naturæ, operationum, & morum Dei; neque possit illam donare, quin eam velit & intendat secundum omnes effectus formales, quos includit, aperiè sequitur, quod si eam vult, necessariò vult, ut bonum amicabile inter se & hominem. *Confirm.* Quidquid Deus ad extra producit, cum sit agens liberum, debet per ipsius voluntatem ad producendum determinari, cum non sit determinatus per potentiam, quae necessariò produceret: ergo quidquid ad extra producit, est à Deo volutum secundum omnes gradus perfectionis, secundum quos illud producit. Cum voluntas non habeat aliud modum determinandi potentiam ad opus exequendum, quam per liberum suum imperium, quo volendo effectum, efficaciter impellit potentiam exequitiam ad producendum illum secundum omnes perfectiones, quas effectus producendus continet: ergo dum producit in nobis gratiam, vult illam secundum omnes gradus perfectionis, secundum quos eam producit. Hęc ratio non solum probat de prima productione rei, sed etiam de conseruatione eiusdem: cum non minus potentia exequitua Dei debeat à libera voluntate eiusdem ad effectum iam productum conseruandum, quam ad eundem primò producendum determinari: sive voluntas Dei ratione distinguatur à potentia exequitua eiusdem, sive non: de quo *to. I. disp. 17. scil. I.*

43.
Prob. 3. ex principijs to. I. disp. 14. scil. 3. Libera voluntas Dei pro essentiali cōnotato, & ultimo quasi principijs de determinatio suo, includit externam productionem effectus libere à se dependentis: ergo nihil potest Deus ad extra producere, nisi volendo illum eo volitionis genere, quo res ipsa volibilis est. Idem n. actus necessarius diuinæ voluntatis sit liber formaliter per terminationem, seu cōnotationem effectus à se produci: terminatur autem seu cōnotat actus diuinæ voluntatis effectum à se productum, iuxta modum operandi ipsius voluntatis: ergo necessariò Deus vult effectum, quem producit: alioqui non posset esse terminus, seu essentialie cōnotatum ipsius liberæ volitionis: quia non potest esse terminus, aut cōnotatum liberæ volitionis, nisi iuxta modum, quem voluntas ipsa exigit: Exigit autem voluntas ad effectum terminari, volendo & intendendo illum, cum hic sit modus operandi ipsius. Vnde sicut si effectus non terminaret potentiam productionem, iuxta modum, quem exigit potentia productionis; vel effectum intelligibile non terminaret potentiam intellectuam, iuxta modum, quem exigit potentia intellectuam, nec ille esset terminus potentiae pro-

duciæ, neque hoc potentiae intellectuæ: ita nisi effectus producetus terminaret actum diuinæ voluntatis iuxta modum, quem exigit voluntas, nempe per volitionem ipsius rei produciæ, non esset terminus voluntatis diuinæ.

44.
Prob. 4. Peccatum essentialiter petit odium inimicitiae Dei: cum sit ditectè oppositum diuinæ bonitati, ac virtualis cōtemptus illius: ergo & gratia amorem amicitiae eiusdem: cum non minus Deus ex infinita perfectione sui actus sit determinatus ad diligendum quidquid est diligibile, iuxta mensuram diligibilitatis rei, quam ad odio habendum quidquid est odibile, iuxta odibilitatem obiecti: nam eadem necessitate Deus odit unum oppositum, quam necessitate diligit alterum. eodem n. actu quo quis efficaciter amat obiectum, virtualiter odit quidquid tali obiecto opponitur, cum in quolibet efficaciter amore virtualiter includatur odium oppositi obiecti, talis amoris destruetio. At Deus necessariò amat suā bonitatem: ergo necessariò odit peccatum Diuinæ bonitati oppositum.

45.
Prob. 4. Ceterum prima & 4. ratio tantum probat in opinione eorum, qui negant actu diuinæ voluntatis posse esse suspensum erga quodcumque obiectum: tercia tantum in eorum, qui docent, actu liberum diuinæ voluntatis formaliter includere ut essentialie cōnotatum externam productionem rei: secunda in omnium sententiā: cum nequeat liberum agens aliquid extra se producere, nisi per liberum imperium ipsius, volendo effectum, quem liberè producit. Esto, illi qui liberum, actu diuinæ voluntatis explicant independenter ab omnmutatione ad extra, consequenter doceant, posse Deum speciali affectu diligere quod speciali affectu diligibile non est: nemo tamen probabiliter affirmabit, posse Deum speciali affectu non diligere, quod natura sua speciali affectu diligibile est: quod tantum efficaciter probat ratio 2. Et licet aliquorum opinio sit, quod possit Deus plus diligere, quam resposcit, quasi diligit independenter a productione carum: nullius tamen opinio est: quod

Confirm.

quod minus diligit; quam res ipsa producta postulat diligi: quia cum nequeat rem producere, nisi libero suo decreto determinando potentiam exequitiam ad productionem rei, secundum omnes perfectionis gradus in ea inclusos, nequit illam producere, quia eadem velit secundum omnes perfectionis gradus in ea contentos: cum nullum gradum perfectionis in effectu inclusum producere possit potentia exequitua, ad quem non sit a libero decreto & imperio Dei determinata. Porro idem est, Deum libero suo decreto seu imperio determinare potentiam exequitiam ad productionem rei, & illam velle, ut per se patet.

^{49.} Dic.
At potest, inquires, homo velle effectum secundum unam rationem, & non secundum aliam; vult n. suum actum, quem liberè producit, secundum rationem delectabilis, & noller secundum rationem malitiæ: igitur poterit Deus velle effectum, quem liberè producit, secundum unam rationem, & non secundum aliam. Neg. conseq. potest n. homo aliquid coacte producere: Deus quidquid ad extra producit, libens & volens producit; etiam permissionem peccati, non malitiam, quæ ad ipso non pender, sed a sola libera voluntate creaturæ.

^{50.} Obijcies 1. Ex eo quod Deus liberaliter confert nobis suam gratiam, non sequitur, amare nos, sed solum suam gratiam, quam in nobis producit. Sed contra: nequit amare suam gratiam in subiecto capaci, quin simul amet illam ut bonum subiecti; amat n. illam, ut est: est bonum subiecti. ergo.

^{51.} Obijcies 2. Potest Deus producere gratiam in lapide, cum gratia sit entitas absoluta, & non vitalis: sed in lapide non amat illam speciali amore amicitiae; quia lapis non est capax amoris amicitiae; hæc n. est sola natura intellectualis, redamationis capacax: ergo nec in homine necessariò amat illam amore amicitiae: si n. se vel potest specialis amor Dei a gratia separari in uno subiecto, poterit in quocunque. Resp. neg. conseq. amor n. amicitiae essentialiter includit personam intellectualis, redamationis capacem. Vnde quamvis Deus amet gratiam productam in lapide amore concupiscentiae, ut singularem participationem suę naturæ, non tamen amore amicitiae, quia non in ordine ad personam intellectualem, à qua amor amicitiae specificatur. Ad prob. conseq. nego, auctualem amicitiam Dei separari posse à gratia posita in subiecto capaci; esto, separari posse à gratia posita in subiecto incapaci. Amicitia enim non solum includit amorē boni, quod amat, sed etiam dilectionem personæ, cui amat: terminus vero seu obiectum amicitiae diuinæ, non est sola gratia, sed concretum ex gratia & persona, ipsa intellectuali: quod concretum, quia in positio casu variatur, variatur & amor ipse Dei, non respectu gratiae, quæ manet eadem, & eodem modo secundum se a Deo amata, sc. ut apta constituere in subiecto capaci filium Dei, dignum amicitiae Dei; sed mutatur respectu alterius termini specificantis amorem amicitiae, quæ est persona ipsa intellectuialis, cui gratia confertur.

^{52.} Obijcies 3. Potest Deus infundere homini gratiam, non propter bonum, sed propter malum ipsum, ut nimis illum grauius peccantem, gratiam amitterendo, acerbius puniat: poena n. de se bona est, ut corrective culpæ ergo non necessariò Deus, infundendo gratiam, amat illam ut bonum personæ, cui infundit. Resp. neg. antec. Nequit enim Deus conferre homini gratiam, ut grauius illum puniat, quia simul intendendo grauius peccatum, ad

quod grauior poena sequitur: nequit autem Deus grauius peccatum intendere: quia nequit intendere quod per se malum est; alioqui posset etiam peccare: ideo n. nequit peccare, quia volitus peccati est per se mala & rationi difformis: at qui etiam intentio peccati est per se mala & rationi difformis. Maior prob. nequit Deus antecedenter velle poenam, quia simul velit, quod poena essentialiter supponit; sc. peccatum: igitur nec grauiorem poenam, quia simul antecedenter velit grauius peccatum, quod grauior poena essentialiter presupponit.

Dic.
Dices. Potest Deus antecedenter velle poeni-

^{55.}

tentiam, et si non velit peccatum à poenitentia essentialiter suppositum: ergo potest antecedenter velle gratiam ad grauiores poenas infligendas, tantum permittens grauius peccatum. Resp. neg. conseq. poenitentia n. est remedium ad tollendum peccatum, vel commissum, vel ex suppositione committendum: gratia autem collata ad grauius poenas infligendas, est medium ordinatum ad grauius peccandum. Potest autem Deus velle remedium ad tollendum peccatum, non volito, sed tantum permisso peccato: non potest velle medium ad grauiores poenas infligendas, quia simul velit grauius peccatum: quia cum medium antecedat finem, ad quem ordinatur, nec possit medium ordinari ad unum finem, quia simul ordinatur ad aliud essentialiter presuppositum, nequit Deus velle conferre gratiam ad grauiores poenas infligendas, quia simul illam ordinat ad grauius peccandum. Nec dici potest, quod Deus possit velle dare gratiam ad grauius puniendum peccatum præuilum ex suppositione futurum; quia saltem vellet maiorem illam gravitatem peccati, ad quam ordinaretur talis gratia collatio, hoc ipso, quod ordinaretur ad maiorem poenam infligendam quam in fligeretur, si talis gratia non daretur.

Confirm. nequit Deus producere formam in

^{56.}

subiecto, quia velit immediatum effectum formalis ipsius: sed immediatus effectus formalis gratia, est reddere hominem rectum, Deo coniunctum, & ordinatum ad vitam æternam, effectus præced. ergo nequit Deus infundere homini gratiam, quia velit illam ut bonum hominis. Nam nequeunt hi effectus non esse boni homini, cum essentialiter ordinentur ad bonum ipsum. Maior clara est: quia nequit Deus producere rem, quia illum amet iuxta perfectionem ipsius: cum nequeat actus diuinæ voluntatis esse suspensus circa ullam perfectionem realiter existentem in re producta: sicut nequit esse suspensus circa ullam perfectionem inclusam in re possibili.

Ad fundam. oppositæ. licet Deus non necessitatetur ad diligendas creaturas absolute, necessitatatur tamen ex suppositione, quod illas ad extra producit. Libera n. producio essentialiter supponit liberum amorem Dei, cum nil possit Deus ad extra producere, nisi ex complacentia & amore rei producendæ, tanquam termini suę omnipotentię.

Igitur nego; posse Deum odire illum bonum; cum n. nequeat bonum, nisi apprehensum ut malum odio haberi; nec possit Deus apprehendere ut malum, quod re ipsa bonum est, cum omnia cognoscat ut sunt; nequit odio habere gratiam, quæ ex se bona etiam respectivè ad hominem. Nec potest Deus apprehendere illam ut arduam & difficilem, ut apprehendere potest homo, cum nil arduum aut difficile sit Deo.

Ad 1. prob. antec. nulla bonitas, præter incretam, necessitat Deum ad illam diligendam absolu-
^{57.}
tè; necessitat ex suppositione, quod illam producat.

^{58.}

^{59.}

^{60.}

Disp. XXXI. De effectu formalis positio gratiae habit. Sect. III. 409

60. cat. Ad 2. omnis amor Dei ad extra est liber absolu-
tum; ex suppositione productionis necessarius.
- 3: Ad 3. neg. conseq. licet n. gratia non sit tantum per-
fectionis, quoniam malitia est peccatum, est tamen
incompossibilis cum peccato: quo expulso, non
manet amplius subiectum dignum odio, sed spe-
ciali amore Dei: qui ne sit suspensus circa effectum
à se productum, ex suppositione quod gratiam in
subiecto capaci producit, necessariò illud diligit
speciali amore amicitiae. Ad confir. neg. conseq.
non. n. gratia necessariò poscit specialem dilectionem
Dei per modum condigne satisfactionis pro
illata iniuria Deo, sed per modum formæ, perfec-
tè assimilantis subiectum quoad proprium esse,
& operationes diuinæ: & consequenter reddentis
illud dignum speciali amore Dei, qui ne suspensus
sit, necessariò fertur ad illud per modum actua-
lis amicitiae.
- Ad conf.*

me potestis denominare creaturam liberè dilectam.

Ad fundam. Duran. Respondet Vazquez, dilec-
tionem Dei, quæ est causa infusionis gratiae, non
esse specialem illam dilectionem, quæ nos diligunt ut
amicos, sed generalem, quæ nos amat ut creaturas
rationales dono creationis. Sed contraria: quia Deus
non mouetur ad communicanda nobis dona su-
pernat. ex amore, quo nos diligit secundum dona
natur. alioqui cum hic amor extendatur ad om-
nes, omnibus suam gratiam Deus infunderet.

*Respondet
Vazquez.*

Resp. igitur, disting. minor. Gratia est effectus
amoris diuinæ, quæ diuinus est principium effec-
tiuum liberum omnis effectus ad extra concedo;
quæ diuinus est libera voluntio eiusdem effectus, moris, quæ
Idem n. actus voluntatis diuinæ est principium effectuum.

productuum effectus ad extra, & simul libera vol-
litione eiusdem: quæ principium productuum, est
causa & natura præcedens effectum à se produ-
ctum: quæ libera voluntio eiusdem effectus, ut obie-
cti voliti, non est causa & natura prior, sed illum
essentialiter inuoluit, eoq[ue] formaliter constitui-
tur, ut essentiali connotato, sine quo non concipi-
tur libera voluntio Dei. Quia ut principium liberè
productuum, formaliter constituitur per virtutem
liberè productuum, quæ virtus naturæ & cau-
salitate antecedit effectum: ut libera voluntio, essen-
tialiter constituitur per connotationem effectus
liberè produci seu producendi: nequit autem
constitutum esse prius naturæ, aut ratione suo
constituente.

Explicatur 1. Exemplo voluntatis creatæ: quæ
quæ principium liberè productuum sui actus, est
causa & natura prior illo: quæ voluntas concipitur
actu ac liberè volens suum actum, non est natura
aut ratione prior, sed illum formaliter inuoluit, ut
essentialie connotatum suæ actualis voluntatis.

Non n. solum per actum liberè vult obiectum:
sed etiam liberè vult suum actum; non per aliquid
à se ipsa & actu distinctum, sed per se ipsam ut for-
maliter connotantem suum actum à se liberè pro-
ductum. Fingas, eam liberum actum voluntis
extra proprium subiectum producere; eo casu ve-
re & propriè diceretur liberè suum actum vol-
litionis velle; & non per alium actum; quia non in-
digeret alio actu in se recepto, sed immedietè libe-
rè illum produceret extra se, non minùs quam de
facto illum producit in se: ergo diceretur liberè
illum velle, quæ connotaret liberè à se produ-
ctum. Eadem ratione, actus diuinæ voluntatis,
quæ liberum principium effectus ad extra, natu-
ræ & causalitate præcedit illum, per intrinsecam
actuam, quam habet determinandæ ad effec-
tum: quæ libera voluntio producti vel producendi,
connotat essentialiter illum, constituiturque in ta-
tione liberæ voluntatis per liberam productionem
illius, ut per essentialie connotatum. Ut n. se ha-
beret voluntas creata, si liberum actum voluntis
produceret extra se: ita se habet increata respectu
liberæ productionis ad extra. Explicatur

2. Exemplo amoris naturalis: Non enim prius
Deus amore naturali diligit creaturas secundum
esse actualis essentiae, quam illistale esse per crea-
tionem communiceat: ergo non prius amore su-
pernat. diligit nos, secundum esse gratias supernat.
quam nobis tale esse per infusionem communicet.
Antec. prob. ante creationem nullum supponitur
esse actualis in creatura, ex cuius amore Deus mo-
neatur ad illi primum esse creationis communica-
ndum; sed ex actu, quo primum esse communi-
cat, primò diligit illam amore naturali: ergo ut
Deus communicet esse supernaturale gratias, non
*Explicatur
2. à pari de
amore na-
tur.*

Mm

S E C T I O . III.

*An libera dilectio Dei sit prior infusione
gratiae habitualis?*

61. Affirmatur *P*rima sent. affirm. Duran. in 1. disp. 17. qu. 1. O-
cham q. 1. ad arg. & c. sequitur ex opinione, libe-
rum actum diuinæ voluntatis completem constitu-
ante omnem mutationem ad extra. Fund. Duran.
Omnis effectus est natura posterior sua causa: gra-
tia habitualis, & quocunque donum nobis inhæ-
rens, est effectus amoris diuinæ: principium n. omni-
nis liberalis communicationis est amor: quidquid
autem Deus nobis donat, liberaliter, & absque illa
necessitate donat. Vnde infert, prius hominē dici
Deo dilectum à dilectione extrinseca Dei, quam
ab intrinseca gratia; iudic posse de potentia absoluta
nos esse charos Deo, absque illo dono intrinseco:
quia potuisse Deus nos ad gloriam ordinare,
absque illo dono intrinseco.

62. *Libera dilectio Dei non est prior infusione
gratiae habitualis.* Secunda sent. negat, dilectionem Dei, quæ nos
diligit ut amicos, esse natura priorem gratiam, quam
nos intrinsecè constituit gratos & amicos Deo:
Vazquez 1. 2. disp. 205. cap. 2. Curiel. 1. 2. qu. 110. ar.
1. 6. 5. Smarz lib. 6. de græ. c. 1. nn. 17. sequitur ex 1.
to. disp. 14. scđ. 3. Fundam. libera voluntio Dei, in
ratione liberæ voluntis, formaliter constituitur
ac completeretur, per externam productionem effectus
liberè à se dependentem, tanquam per essentialie
connotatum: ergo implicat, prius natura vel ratio-
ne, actum diuinæ voluntatis denominare creaturam
liberè dilectam, quam ei gratiam infundat.
Implicat n. formam denominare subiectum, an-
tequam supponatur constituta in ea ratione, in
qua debet subiectum denominare.

63. *Aparatur scientiam visionis Dei* Confir. Implicat, liberam scientiam visionis
Dei denominare obiectum visum, prius ratione,
quam supponat obiectum visibile, & ad illud ter-
minetur: seu antequam constituantur in ratione
liberæ voluntis per connotationem obiecti futu-
ri: ergo implicat, liberum actum diuinæ dilectionis
denominare obiectum liberè dilectum, prius.
ratione, quam ipsum supponat, & ad illud termi-
netur per infusionem gratiae. Sicut n. libera visio-
Dei ante connotationem obiecti futuri, non con-
cipitur formaliter constituta in ratione liberæ vi-
sionis, ac proinde nec per modum formæ potestis
denominare obiectum liberè visum: ita liberadi-
lectio Dei ante connotationem effectus futuri,
non concipitur constituta in ratione liberæ di-
lectionis; & consequenter nec per modum for-
Tom. 3. De Fine.

410 Disp. XXXI. De effectu formalis positio gratiae habit. Sect. III.

est necessarium, ut præcedat aliquis amor, ex quo mouetur ad esse gratię communicandum: sed eo actu, quo illam liberaliter communicat, simul nos diligit speciali amore proportionato gratię, quam nobis communicat. Ex dictis

^{69.} *Inferatur 1.* Prius ratione actu diuine voluntatis terminari ad rem productam, ut principium productuum ad effectum, quām ut liberam volitionem ad eandem ut obiectum: prius, n. est, effectum esse, quām à libera volitione connotari: est effectus per principium productuum; connotatur per liberam volitionem. ^{70.} *Inferatur 2.*

Actus diuine voluntatis diuersas sortiri denominationes, iuxta diuersos respectus, quos in obiecto connotat: quām connotat obiectum, ut finem *Qui amatur*, dicitur amor concupiscentiæ: quām connotat personam, ut finem *Cui bonum amatur*, dicitur amor amicitiæ. Idem amor, ut connotat personam existentem in peccato, vel in pura natura, ut in angelis, & primis parentibus, dicitur actus misericordiæ: cuius est subleuare subiectum à miseria, in qua est: Ut connotat personam informatam iam gratia habituali, dicitur amor amicitiæ; cuius est diligere alterum, ut similem sui. Vnde idem amor, quo Deus gratiam peccatori infundit, ut in priori natura respicit personam peccatiæ, dicitur actus misericordiæ; ut in posteriori respicit eandem personam ut ornata gratia, dicitur amor amicitiæ.

^{71.} *Obiectus 1.* Libera dilectio Dei est æterna, infusio gratię, temporalis: Ergo prior est libera dilectio Dei, quām infusio gratię. Resp. dist. conseq. Prior est libera dilectio Dei, quām temporalis infusio gratię, concedo; quām connotatio temporalis infusionis gratię, nego: hāc connotatione constituitur formaliter dilectio Dei, ut libera; que connotatio non modò fuit ab æterno, sed in ipsa æternitate ratione præcessit liberam dilectionem Dei: non secus ac in eadem æternitate connotatio effectus futuri ratione præcessit liberum actu scientiæ visionis Dei, ut ratio constituens suum constitutum. Sicut n. scientia visionis Dei, ut distinguitur à simplici intelligentia, formaliter constituitur per connotationem obiecti futuri: ita libera dilectio Dei, ut distinguitur à necessaria dilectione eiusdem, formaliter constituitur per connotationem effectus futuri.

^{72.} *Obiectus 2.* Libera dilectio Dei erga prædestinatos fuit ab æterno: ergo possunt ab illa prædestinati denominari dilecti, etiam quando sunt in peccato. Resp. neg. conseq. quia dilectio Dei non denominat subiectum dilectum, nisi pro tempore, quo ad illud terminatur ut dilectio, scilicet pro tempore quo non sunt in peccato.

^{73.} *Obiectus 3.* Nihil Deus producit ad extra, nisi ut determinatus à libero suo decreto; ergo prius est liberum decretum in Deo, quām productio ad extra. Confirm. productio ad extra dicitur libera à libero actu Dei: ergo liber actus Dei præcedit productionem ad extra, ut forma denominans suum denominatum. Resp. Si argum. procedit de productione ut in tempore exercita, concedo, liberum decretum Dei æternitate præcedere productionem ad extra. Verum id non constituitur per productionem ad extra, ut in tempore exercitam, sed ut in æternitate connotaram in tempore exercendam. Si verò procedit de productione ad extra ut in æternitate connotata in tempore exercenda; disting. antec. Nihil Deus ab æterno deinceps producere, nisi à libero decreto suo determinatus formaliter & concomitantem, concedo; antecedenter, nego; sufficit p. Deum antecedenter

ter fuisse determinatum à suo voluntatis actu, non quā est libera volitio effectus futuri; sed quā liberum principium productuum eiusdem. Sicut voluntas creata determinatur ad suam volitionem libere producendam, concomitantem quidem & formaliter per suam volitionem; antecedenter & causaliter à seipso, ut principio libere producendo. Hæc n. est vis potentiae liberæ, ut possit se immediatè, absque alio antecedente actu ad hunc, vel illum actu determinare, alioqui procederetur in infinitum: ita ut formalis determinatio libertatis ad operandum non præcedat, sed comitetur librum actu eiusdem: solum autem præcedit libera vis ab intrinseco potens seipsum determinare ad utrumlibet. Ad confirm. neg. productionem Dei ^{74.} *Ad confir.* ad extra denominari formaliter libera ab libero actu Dei, ut habet rationem libere volitionis; sed ut habet rationem liberi principij, potentis producere, & non producere ex obiecti præcognitione. Sicut libera volitio voluntatis creatæ, non denominatur formaliter libera ab actu libero voluntatis, sed à voluntate, ut habet rationem principij, potentis producere, & non producere ex prævia obiecti cognitione.

Potes: Per quid ab æterno Deus potius se determinauit ad futuram productionem mundi, ^{75.} *Per quid* Deus ab e- quām ad non futuram productionem mundi, *Deus ab e-* cùm ab æterno fuerit indifferens, nec ab æterno *terminaris* fuerit ipsa productio mundi, quæ formaliter de- *ad produc-* terminare potuerit Deum potius ad liberum *etionem* mundi volitionis, quām nolitionis? *Deum* ab æterno determinatum fuisse potius ad liberam *mundi poti-* volitionem mundi, formaliter quidem per futu- *tius quam non produc-* ram productionem mundi, ut per essentiale con- *tionem* notatum; antecedenter ab actu, ut principio in- *tionem* differente, de se potente ad utrumlibet ex prævia cognitione obiecti: sicut voluntas creata ad actu volitionis formaliter determinatur ipsa produc- *tionem* tionem volitionis; antecedenter à potentia, ut principio indifferente, per se potente ex prævia cognitione obiecti ad utrumlibet. Nam quod facit præsens productio volitionis respectu voluntatis creatæ, facit futura productio rei respectu voluntatis in creatæ, quoad libera determinationem. Quare ipsa futuræ productione mundi fuit voluntas diuina ab æterno determinata ad volendum mundum.

S E C T I O I V.

An gratia essentialiter petat actualē collationē gloriæ & liberationē à pénis inferni?

^{76.} *Affirmans.* Prima sent. affirmat Capro. in 1. dist. 17. qu. 1. art. 3. ad argu. Aureo. con. I. concl. medio: ubi ait, implicare, Deum gratiam æternū conservare, & nunquam gloriam conferre: Choque. lib. I. de Gra. sanct. dist. 3. cap. 2. videtur, *Aureo. in 1. dist. 17. p. 1. art. 2. propos. 1. Caiet. 1. 2. qu. 1. 4. art. 3. Prob. probant* I. Gratia ex intrinsecâ natura est quædam beatitudinis promissio, sicut adoptio est hereditatis promissio; implicat autem, Deum beatitudinem promittere, & eam suo tempore non conferre. Posset enim Deus esse infidelis in promissis: Igitur implicat, existentem in gratia gloria perpetuò priuari. Major prob. qui tribuit verum & perfectum ius ad aliquid consequendum, obligat se ad illud suo tempore conferendum, atque adeò illud quodammodo

Disp. XXXI. De effectu formalis positionis gratiae habit. Sect. IV.

411

quodammodo promittit. Implicitat igitur, Deum conferre gratiam, & non velle dare gloriam, ad quam gratia verum perficendumque ius tribuit.

77.
Confirm.

Confirm. gratia tribuit verum ius ad gloriam: ergo implicitat, existentem in gratia, gloriam perpetuam priuari, cum nullam possit talis priuatio honestatem habere: Deus autem nihil efficere potest, quod aliquam honestatem non habeat, cum sit summè bonus. Prob. 2. Implicitat, Deum agere contra leges veræ amicitiae: gratia est vera amicitia: ergo implicitat, existentem in gratia, gloriam perpetuam priuari, æternamque addicis supplicijs. Ceterum concedunt Caiet. & Choque. posse Deum annihilare beatos, etiam si non possit existentibus in gratia gloriam negare: quia nimis potest Deus amicitiam inter se & creaturam dissoluere: quia dissoluta, cessat debitum seruandi leges amicitiae. Non potest autem perseverante amicitia seu gratia, leges amicitiae non seruare; quia perseverat debitum amicitiae leges seruandi. Ergo etiam si possit Deus circa debitum fidelitatis beatos annihilare, non potest tamen eis gratiam habentibus, gloriam negare. Prob. 3. ex Capreol. Gratia est dispositio ad beatitudinem: implicitat autem, esse à Deo dispositionem, quæ perpetuam fructum formam, ad quam disponit. 4. Deus ex infinita sua actualitate necessariò diligit unumquodque iuxta suam diligibilitatem: sed gratia suā naturā postulat gloriam, ut proprietatem sibi naturaliter debitam: ergo Deus necessariò diligit illam cum ordine ad gloriam, ut ad terminum naturaliter debitum. Nequit autem diligere principium cum ordine ad terminum, naturaliter debitum, non dilecto termino ipso: sicut nequit idem principiū cognosci, non cognitione termino talis principij. Confirm. Nequit Deus diligere suam omnipotentiam, non dilecto termino lux omnipotentiae: ergo nequit diligere gratiam, non dilecto termino gratiae.

81.
Negat.
communi.

Secunda sent. negat, vera & communis Scholast. qui in hoc sensu contra Aureol. negant, gratiam necessariò reddere nos Deo acceptos: quia nimis, adhuc gratiam collatam, non tenetur Deus nobis gloriam conferre; expressè Mayo. in 1. dist. 17. qu. 2. & in 4. dist. 14. qu. 2. §. Secundo: Gregor. in 1. dist. 17. qu. 1. art. 2. concl. 2. Ocham in 1. dist. 17. q. 1. Rubio qu. 1. art. 2. concl. 2. Gabriel qu. 1. art. 3. dub. 4. Contra. 1. 2. qu. 104. art. 5. §. Et dicimus: Vasquez 1. 2. disp. 204 n. 21. & 36. Suarez l. 7. de Gra. c. 4 n. 5.

82.

Fundam. voluntio beatitudinis non necessariò includitur in volitione gratiae: ergo potest Deus velle homini perpetuam gratiam, & eidem nolle beatitudinem. Antec. prob. dupliciter potest voluntio unius obiecti includere volitionem alterius: 1. ex parte obiecti, quia unum essentialiter includit alterum; & consequenter volens unum, non potest saltem implicite & virtualiter non velle alterum. 2. modo ex parte ipsius volentis, intendenter unum cum ordinatione ad aliud, ut volens efficaciter finem, necessariò vult media. At qui voluntio beatitudinis non includitur 1. modo in volitione gratiae, cum beatitudine realiter distinguatur à gratia: nec 2. modo necessitatibus Deus, volendo perpetuam gratiam, velle beatitudinem: quia cum sint distincta, potest velle efficaciter unum, non volendo efficaciter & practicè aliud.

83.

Confir. Potest Deus velle homini perpetuam naturam rationalem, & nolle eidem perpetuam actum ratiocinandi. Ergo potest eidem velle perpetuam practicè gratiam, & nolle eidem perpetuam practicè beatitudinem. Quia non minus ius accipit homo mediante natura rationali ad actum ratiocin-

nandi, quam mediante gratiam ad actum divinæ fruitionis. Vnde licet nequeat conferri gratia, quin simul conferatur ius ad gloriam; quia hoc non distinguuntur realiter à gratia: potest tamen conferri gratia, non collatam gloriæ, quia hæc realiter distinguuntur à gratia. Quod autem habens gratiam possit destinari ad perpetuos cruciatibus, expressè docet Mayo. in 4. cit. &c. quia nulla est implicitantia, ut homo habeat ius intrinsecum ad gloriam, & simul æternum patiatur: an autem cum intrinseco iure ad gloriam non solùm possit æternum pati, sed etiam habere debitum æternæ poenæ. ex præterito peccato condonato relatum, vide 8. tom. 3. disp. 5. sed. vlt.

84.
Mayro.

Ad 1. oppositæ, neg. maior. nam etsi collatio gratiae connaturaliter exigat beatitudinis promissionem, sicut & collatio adoptionis, hereditatis promissionem, illam tamen essentialiter non includit, cum possit Deus velle unum sine alio. Ex eo autem, quod gratia sit ius ad beatitatem, tantum sequitur, Deum dando gratiam, necessariò velle ius ad beatitatem. non ipsum beatit. Nec sequitur, quod gratia conferendo gratiam, eo ipso obliget se ad conferendam beatitatem, quia posset conferre gratiam, & nolle beatitatem. Ad prob. maior. concedo eum, qui tribuit ius ad consequendum aliquid, scilicet obligare ad illud suo tempore conferendum: nego tamen, Deum conferendo gratiam, eo ipso tribuere ius ad beatitatem. conferendam actu, sed solùm tribuere ius ad illam in actu & in potentia. Ut si quis tribueret ius alteri, non quidem ad consequenda propria bona, sed tantum ne illa alienarentur absque ipsius consensu. Etsi magnum sit discrimen inter ius quod tribuit homo, & quod tribuit Deus: Deus n. tribuit ius homini in suam gloriam per intrinsecam dona; homo per extrinsecam tantum voluntatem: & quia omne ius essentialiter ordinatur ad utilitatem recipientis, cumque extrinsecam voluntas hominis tribuentis ius, nullam ut sic afferat alteri utilitatem, nisi, præter ius, conferatur aliquod bonum, vel saltem potestas de bonis disponendi, non poterit in iure humano saluari vera iuris proprietas, absque collatione alicuius boni, ab ipso iure distincti. Quia vero Deus ius tribuit in suam gloriam, non per extrinsecam tantum voluntatem, sed per intrinsecam dona, quæ etiam ut distincta à gloriam, maximam afferunt utilitatem, dignitatemque creature rationali, optimè in iure diuino saluari potest proprietas iuris: cum etiam ut distinctum à re, ad quam ut ad terminum perfice ordinatur, maximam afferat creature utilitatem atque perfectionem.

Ad confirm. neg. conseq. Ad prob. neg. tales priuationem non posse recte sine à Deo honestari, cum alias ex se non sit intrinsecè mala: nec habenti gratiam teneatur Deus ex aliquo debito, nisi connaturalitatis, gloriam dare; non repugnat autem, Deum ad ostendendam suam potentiam, agere contra connaturalitatem rerum; ac proinde habenti gratiam, gloriam non promittere.

85.
Ad confir.

Ad 2. ex suppositione quod Deus velit seruare leges amicitiae, implicitat habenti gratiam non conferre gloriam, concedo; absolute vero, non teneatur Deus ad eiusmodi leges seruandas: quia cum sit absolutus dominus omnium, potest, nulli iniuriam inferendo, facere quidquid vult. Vnde sicut potest beatum annihilare, ita gloriam non conferre, reliqua illi tantum gratiam, cumque perpetuis destinare cruciatibus. Cum non minus sit contra leges amicitiae, nullam causam datam, amicitiam dissoluere, quam ea constante, ipsius leges non seruare.

86.
Ad 2. dist.

Ad 3. Dati potest dispositio frustranca acci-
dentaliter.

412 Disp. XXXII. De effectu formalis negatiuo Gratia. Sectio I.

dentaliter & ab extrinseco tantum: sc. quæ suā naturā posset terminū attinge, nisi ab extrinseco agente potentiori impediretur: vti nec implicat lapis perpetuū in aere suspensus à Deo, ita ut nunquam centrum consequatur: Darinequit disposi-
tio essentialiter & ab intrinseco frustanealc. quæ suā naturā incepta sit ad finem suum consequen-
dum. Implicitat enim, vt sit dispositio ad aliquid; &
id non valeat illud pestingere: ficut implicitat po-
tentia alicujus obiecti, quod illa attingere non va-
leat: simul enim esset, & non esset talis obiecti po-
tentia: esset, quia supponeretur; non esset, quia
non posset illud attingere.

^{89.}
*Ad 4. dist.
concl.*

*Minor sub-
sump.*

Ad 4. Deus necessariò diligit gratiam cum ordi-
ne ad gloriam possibilēm, non ad aequalēm; vt ne-
cessariò diligit suam omnipotentiam cum ordine
tantum ad terminos possibiles, non ad aequalēs.
Eodem modo, nequit Deus diligere principium
cum ordine ad terminum possibilem, potest cùm
ordine ad aequalēm. Nec est eadem ratio de cog-
nitione, quæ supponit obiectum, & ad illud ne-
cessariò fertur, vti ab ipsa supponitur. Dilectio au-
tem Dei, quæ liberū principium diligēdi ad extra,
non supponit, sed producit obiectum: potest au-
tem producere objectum secundūm unam perfe-
ctionem, & non secundūm aliam, ab eo realiter di-
stinctam. Ex quo patet ad Confirmationem.

quòd habens gratiam sit inimicus Deo: Gabriel in
4. dist. 14 qu. 1. art. 2. post 5. concl. Ioan. • Medin. de
Poenit. tract. 1. qu. vlt. §. Coroll. sequitur Barthol. Me-
din. 1. 2. qu. 110. art. 4. §. Sed cur, & qu. 113. art. 2.
fine, §. Tertio, Bellar. lib. 2. de iustific. cap. 16. §. Ex his,
fine, Suarez 3. p. 50. 4. de Panit. diff. 9. sect. 3. §. Ex his,
& lib. 7. de Gra. cap. 19. & 20. Curiel 1. 2. qu. 113.
art. 2. dub. 3. §. 2. Coninc. de actib. supernat. disp. 21.
dub. 8. concl. 3. Hanc sent. nonnulli deducunt ex
opinione eorum, qui docent peccatum mortale
demeritorie tantum, non physicè gratiam expel-
lere. Sed non recte: potest n. peccatum demer-
itorie excludere gratiam, & tamē necessariò, vt
infra. Deducitur autem ex illis, qui censem, gra-
tiam solā extrinsecā lege & voluntate Dei reddere
subiectum gratiam. Fundam. nulla apparet evi-
dens contradic̄io, quin peccatum & gratia in eo-
dem subiecto simul esse possint per absolutam D̄ci
potentiam. 1. enim non opponuntur vt duo actus
vitales contrarij, quorum unus destruat obiectum Prob. 1.
alterius, cùm gratia sit habitus. Nec opponuntur
vt habitus & priuatio, quia peccatum non consi-
lit formaliter in physica priuatione gratiae, sed vel
in actu inordinato, & ad summum in priuatione
rectitudinis actualis, vel in omissione actus debitū.

2. Gratia pender à solo Deo effectiuè: ergo vt
destruatur debet à Deo eius conseruatio suspendi.
Sed nulla causa, posito peccato, absolutè cogit
Deum ad eius conseruatiuum concursum suspen-
dendum. Sicut producto calore in subiecto non
cogitur Deus ad destruendum frigus in eodem.

3. Formalis effectus physicus gratiae, est consti-
tuere subiectum particeps naturæ diuinæ, & à Terrib.
Deo specialiter dilectum: formalis effectus pecca-
ti, est constitutre subiectum auersum à Deo, &
conuersum ad creaturas: sed hæc duo, non re-
pugnant simul: nam diligere alium, & mūtuò non
diligere, aut etiam offendere ab illo, non implicant si-
mul, vt patet in humanis. Ergo non implicabit,
Deum per suam gratiam diligere peccatorem, &
simul non diligi, aut etiam offendere à peccatore.

4. Si homo in pura natura conditus peccaret,
non statim annihilaretur à Deo, sed posset in suo
esse naturali conseruari: atqui conseruando illum
Deus in esse naturali, necessariò illum diligenter
amore naturali: ergo etiā ipsi homo in statu gratiae
peccaret, posset Deus gratiam in illo conseruare,
& conseruando eum diligere amore supernat.
Confir. diligere personam propter bonitatem pa-
ture, & odio habere ipsius actionē, non pugnāt
inter se: ergo nec diligere personam propter habi-
tualem gratiam, & simul odio habere eius prauam
actionem implicabunt. 5. Si daretur substantia su-
pernat. quæ per seipsum substantialiter haberet, Quinque
quod nūc habet creatura accidentaliter per gra-
tiam, proculdubio illa peccare posset, cùm esset
creatura, de cuius ratione est peccabilitas: & ta-
men non necessariò annihilaretur, imò nec posset
eo instanti, in quo peccaret, annihilari, cùm eo
instanti deberet esse: Implicit autem, rem eo in-
stanti annihilarī, in quo est, & operatur. Non igi-
tur repugnaret cum tali substantia peccatum: ergo
nec repugnat cum gratiā; cùm minorem opposi-
tionem habeat peccatum mortale cum gratia,
quā habet cum substantia supernat. si daretur.

6. Remissio peccati est effectus secundarius Sexto
gratiae: qui per potentiam absolutam potest à pri-
mario separari, vt à quantitate corporis Euchari-
stici separatur extensio localis, non destructa ex-
tensione in ordine ad ſe: ergo poterit à gratia sep-
ari remissio peccati, manente primario effectu,
qui

DISPUTATIO XXXII.

De effectu formalis negatiuo Gratiae?

HACTenus de positivo, qui sumitur
vel ab intrinseca entitate gratiae unita
subiecto, vel ab extrinseco actu dilectionis
nis diuinæ. Superest disp. de effetu ne-
gatiuo formalis gratiae habitualis, qui est exclude-
re peccatum subiecto, etiam partim intrinsecus,
sumptus ex intrinseca expulsione maculae seu pec-
cati habitualis; partim extrinsecus, desumptus ab
extrinseca voluntate Dei, offendam condonan-
tis ac remittentis.

SECTIO PRIMA.

An Gratia habitualis essentialiter secum af- ferat abstersionem peccati mortalis?

Dixi essentialiter: nam connaturaliter, certum
est: cùm n. gratiā suā naturā reddat subiec-
tum sanctum, iustum, filium adoptiuum, & ami-
cum Dei; cui connaturaliter saltem repugnat
esse simul in p. mortali; manifestè sequitur, saltem
connaturaliter gratiam habitualē ſecundūm afferre
abstersionem mortalis: cùm poscat habere in sub-
iecto capaci suum effectum formalem, cum quo
saltem connaturaliter admittere non potest ullum
mortale. An etiam essentialiter gratia ſecundūm afferat
mortalis peccati abstersionem?

Prima sent. Scot. in 4. dist. 16. q. 2. §. ref. Octave
qu. 3. art. 1. aiunt, gratiam non repugnare cum pec-
cato ſecundūm eſcē absolute, ſed ſecundūm
respectiuum, quā inuoluit specialem dilectionem
Dei: Rubio. in 1. dist. 17. qu. 1. art. 2. concl. 2. afferit,
poſſe creaturam praeditam gratia habituali à Deo
odio haberi: & Mayro. in 2. dist. 27. licet contra-
rium doceat in 4. dist. 14. qu. 2. sc. impossibile eſſe,

^{2.}
Negant

10.
Septimā

qui est reddere subiectū particeps diuinæ naturæ.

7. Potest Deus ponere duo corpora in eodem spatio, duo vbi distincta in eodem corpore; duas qualitates in summo in eodem subiecto, non obstante naturali repugnantiâ eprum: ergo gratiam & peccatum simul, non obstante naturali oppositione. Vnde concludunt, subiectum habens simul gratiam & peccatum, non sive simpliciter dicendum, iustum, sanctum, & gratum, acceptum ve Deo; sed potius iniustum, iniamicum, ingratum, & inuisum Deo: quia bonum consurgit ex integrâ causa, malum ex quocunque defectu.

11.
Affirmans

Probabilis

12.
Gratia habitalis essentialiter secum afferit absteriō nem peccati mortalis.

Secunda sent. affirmat. Argen. in 3. diss. 19. art. 1. concl. 1. Mayro. in 4. diss. 14. qu. 2. 9. Secundo, fine: Sot. in 4. diss. 15. qu. 1. art. 2. fine, & lib. 2. de nat. & gra. cap. 18. Vinc. Asturi. de gra. Christi pag. 22. 9. primum conscl. Vesquez 1. 2. diss. 204. Turris. opus. 6 de formalib. diss. 2. dub. 4. Synt. 1. 2. qu. 113. art. 3. qu. 4. sequitur ex sent. coram, qui docent, infusione gratiae & remissionem peccati non esse duas, sed unam tantum mutationem, ut probabile putat Richar. in 4. diss. 17. art. 4. qu. 4. fine. Si enim unica tantum est mutatio, repugnat una ab alia separari; atque adeò repugnat, ut maneat in subiecto gratia absque peccati remissione, quae in ipsa infusione gratiae essentialiter includitur.

Hæc sent. nostris principijs conformior. Difficilis est efficax implicantia: vnicam assigno: Gratia suâ naturâ constituit nos obiectum diuinæ amicitiae, peccatum contraria, obiectum diuinæ iniamicitiae: sed Deus necessariò diligat diligibilia, & odit odibilia, iuxta eorum diligibilitatem, & odibilitatem. Implicit autem, ut Deus euodem diligat speciali amore amicitiae, & simul odio habeat speciali odio iniamicitiae: ergo implicit gratia & peccatum simul. Minor sublump. (cetera patent ex dictis) prob. Nequit Deus speciali amore amicitiae diligere aliquem, quin illi communicet donum amicabile; nec odisse potest odio specialis iniamicitiae, quin ab eo subtrahatur idem donum amicabile. Implicit ut eidem simul conferat, & auferat idem donum amicabile; simul diligat, & odio habeat: eandem gratiam simul esse & non esse: ergo. Maior prob. nequit Deus de nouo diligere creaturam, nisi per physicam mutationem creature, commensam suæ dilectioni: nec de nouo odire, nisi per mutationem eiusdem commensam odio diuino. Cum n. nequeat Deus de nouo diligere, vel odisse per mutationem sui actus, debet de nouo diligere, vel odisse per mutationem creature. Et quia actus diuinus, in ratione liberi amoris, vel odij, essentialiter completer per connotationem huius mutationis ad extra; talis mutatio ut essentialie connotatum debet esse apta cōplere, & quasi specificare tales amorem, vel odium Dei. Nequit autem esse talis, nisi per se sit obiectum specialis amicitiae, & iniamicitiae Dei. Quia cum actum diuinum, in ratione liberi formaliter, compleat in genere causæ formaliter terminatus, nisi mutatio ex se habeat, ut sit obiectum amoris, vel odij, non poterit actus diuinus in ratione liberi ab illa denominari, & quasi ultimò compleri in ratione liberi amoris, & odij. Sola autem gratia habitualis in puro hominè viatore, ut infra, est obiectum specialis amicitiae, cuiusque sola subtractione, est obiectum specialis iniamicitiae. Igitur nequit Deus de nouo creaturam simul diligere & odire, nisi communicando, & subtrahendo illi gratiam habitualē; quod implicit.

13.
Obiectio

Dices. Deus de nouo odit creaturam per mutationem constituentem illam obiectum odij diuini: sed mutatio hæc est peccatum; sicut mutatio, qua-

constituit eandem obiectum amoris diuini, est gratia. Igitur non est necessaria noua mutantio per subtractionem gratiae, ut creatura de nouo odio habeatur à Deo, sed sufficit mutantio facta per peccatum: quod est sufficiens obiectum odij diuini. Sicut positâ gratia non est necessaria alia mutantio, ut Deus de nouo diligat creaturam, cum gratia sit obiectum dilectionis diuinæ. Resp. distinct. major. Deus de nouo odit creaturam per mutantionem constituentem illam obiectum remotum tantum odij diuini, nego; per mutantionem constituentem illam obiectum proximum odij diuini, concedo. Porro mutantio hæc non est peccatum à creatura commissum, sed subtractione gratiae à Deo facta. Cum n. odium erga creaturam sit actus liber Dei, constitui debet per connotatum d'opendens ab ipso: hoc autem non est peccatum, quia hoc in ratione peccati non pendet liberè à Deo, sed à creatura. Vnde dispar est ratio de mutatione gratiae; quia, quia liberè pendet à Deo; sola sufficit ad comprehendendum liberum actum amoris Dei erga creaturam: peccatum autem cum non pendeat in ratione peccati à Deo, non potest comprehendere liberum actum odij Dei erga creaturam.

Confirm. 1. Odium Dei erga creaturam est bonum, cum sit actus Dei: peccatum autem commissum à creatura est malum: sicut non potest odium Dei

16.
Confirm. 1.

immediate & proxime constitui per peccatum, ut essentiale connotatum. 2. Odium distinguuntur ab offensa; cum offensa sit actus offenditatis: secundum

17.
odium actus offensi. At peccatum est offensa crea-

turæ in Deum; odium actus Dei in creaturam: ergo nequit formaliter constitui &c. 3. Odium sup-

18.
ponit offensam, & fertur in illam per modum

Tertii: auersionis, qua offensus auertitur ab offendente in

19.
penam offensæ. Nequit autem Deus auerti à pec-

catore per suum actum, ut formaliter connotau-

tem peccatum; sed ut formaliter connotantem ali-

quid à se dependens, quod simul auertat Deum

à creatura, & sit in viuenda ipsius creature.

Hinc à fortiori sequitur contra Barbo. in 3. diss. Inferior. 1.

3. q. 2. art. 3. fine, gratiam de facto non esse simul cum peccato eodem instanti temporis, quod vni-

versaliter ille docuit de omnibus formis cōtrarijs,

nempe eas esse simul eodem instanti temporis,

quando scipias formaliter expellunt. Pro qua

opin. citatur Lorca apud Suarez lib. 7. de gra. cap. 19. n. 3. ipse hanc opin. ante multos annos Neapoli

20.
a viris doctis defensam audiui. 2. Non posse unum

p. mortale remitti absque alio, contra eos, qui do-

21.
Infelix. 2.

cent, peccata remitti posse solâ condonatione ex-

22.
transfere Dei, de qua diss. seq. scil. 1. Ratio: morta-

le remitti non potest sine gratia, ut infra: gratia

23.
Inferior. 3.

pugnat cum quolibet mortali. 3. Peccatum & gra-

24.
tia non opponi scipias immediate. Nam peccat-

um actuale, est libera & actualis auersio à Deo si-

25.
ne supernas. Habitual est eadem libera auersio à

Deo moraliter perseverans. At gratia est habitualis & physica conuersio ad Deum sive supernam.

26.
Habitualis autem & physica conuersio ad Deum

ex naturâ suâ non implicat cum libera auersione à

27.
Deo, vel actuali, vel habituali morali: Sicut nec

implicat libera auersio actualis, vel habitualis mo-

ralis à fine & obiecto honesto naturali, cum phy-

sicâ habituali conuersione ad eundem finem &

28.
obiectum. Potest enim habitus virtutis acquisiri

simil manere cum opposita auersione actuali, vel

29.
habituali morali ab eodem obiecto: Sicut & con-

uersio manere potest habitus physicus virij cum

30.
conuersione actuali, & habituali morali circa eadem

obiectum & finem honestum: quia cum sint di-

414 Disp. XXXII. De effectu formalis negatiuo Gratiae. Sect. I.

^{22.}
Inferior 4. uersæ rationis; vnum non opponit immediate alteri. 4. Opponi gratiam, & peccatum mediante amore & odio Dei, quæ secum essentialiter afferunt: quia cùm nequeat Deus esse suspensus in amando gratiam, vel in odio habendo peccatum; nec gratiam practicè amare, nisi per ipsum productionem conseruationem; nec peccatum practicè odire, nisi per eiusdem gratiæ subtractionem, evidenter ex amore & odio Dei sequitur integratam & peccatum contradictionem. Quo sit: vt si posset Deus circa gratiam & peccatum esse suspensus, possent in eodem subiecto manere simul: quia tunc non excluderentur vi liberi amoris & odij Dei, simul ponentis, & subtrahentis eandem gratiam ab eodem subiecto.

^{23.}
Oblatio Dices. Sequitur, gratiam non pet seipsum, sed per extrinsecum fauorem Dei excludere peccatum. ac proinde subiectum sanctificare ac iustificare. Quod facit hæreticis, afferentibus; gratiam complecti ex in se fauore Dei, contra quos *Triden. fess. & cap. 7.* definit, unicam causam formalis nostræ iustificationis esse iustitiam nobis inherens. Resp. neg. sequel. Licet enim gratia non excludat peccatum solum suâ entitate physicâ, excludit tamen illud; quatenus ipsa est terminus diuini amoris, quem secum essentialiter afferit: nam ut sic tandem gratia contradictione oppositor peccato, à Deo necessariò odio habito. Nec amor Dei dici potest extrinsecus tantum fauor gratiæ: quia cùm sit gratiæ essentialiter debitus, non dicitur illi extrinsecus in sensu ab hæreticis asserto, nempe à gratia separabilis, ei minimè debitus, quasi adueniens & additus illi.

^{24.}
Ad fund. oppositum. Ad fund. oppositum, constat ex nostra ratione. Ad 1. prob. Resp. gratiam & peccatum opponi contradictione obiectu, respectu amoris & odij diuini: amoris enim obiectum est gratia; odij vero gratiæ subtractione. Deus autem, cùm ex necessitate suppositionis, diligat subiectum gratiæ, & odio habeat peccatorem; diligendo gratiam, perdet & odio habendo, eandem subtrahet.

^{25.}
Ad 2. Ad 2. neg. n. ipso. Causa enim cogens Deum ad subtrahendam gratiam à peccatore, est odium; quod necessariò exercet per subtractionem gratiæ, cùm non possit per mutationem sui: nec per subtractionem alterius doni, quam ex natura sua amicabilis. Sicut nec amor amicitia eiusdem completri potest per connotationem productionis alterius doni quam natura suâ amicabilis. Volitio autem caloris in Deo non pugnat cum volitione frigoris, cùm volitio caloris non necessariò destruat frigus: sed actus, quo conservando gratiam, vult gratiam, pugnat cum actu odij, quo odit peccatum, quia unus auctus necessariò tollit obiectum alterius actus; amor amicitia ponit donum amicabile; odium inimicitia tollit donum amicabile, ac proinde amorem amicitia, qui destruet obiectum in Deo perseveratione non potest. Ad 3. disting. minot. gratia & peccatum non pugnant simul ex intrinsecis suis rationib. quæ gratia est physica conuersio ad Deum, peccatum moralis auersio ab eodem, concendo; non pugnant in ordine ad amorem & odium Dei, quæ essentialiter secum afferunt, nego. Vnde ad prob. concedo; ex eo præcisè, quod Deus diligat peccatorem, & ab eo offendatur, non implicare; sed ex eo, quod Deus simul diligere, & odire debeat peccatorem; diligendo gratiam infundere vel conseruare; odio habendo, eandem destruere. Ad 4. duplex in Deo amor erga hominem in pura natura conditum: alter amicitia naturalis pro eo statu proportionata; alter mere naturalis, qualis est amor

circa quæcunque entia creata, quæ Deus necessariò amat ex suppositione, quod ea producit, & conservat, iuxta illud *Sapien. 11.* *Diligis omnia quæ sunt: & nihil odisti eorum, quæ fecisti.* Porrò amor amicitia diuinæ erga hominem in eo statu constitutum, non fuisset positus formaliter in productione naturæ, sed in ordinatione naturæ ad actus dilectionis naturalis erga Deum, vel per auxilia extraordinaria illi statui proportionata, vel, vt probabile etiam est, per qualitatem ordinis naturalis, additam naturæ, quæ per modum habitus illam permanenter inclinasset ad Deum vt ad finem & amorem naturæ. quæ fuissent per p. mortale in eo statu sublata. Ad confirm. licet diligere personam propter ipsum bonitatem naturæ. & simul odio habere ipsum actionem, non pugnant inter se, cùm sint circa diversa: repugnant tamen diligere personam propter gratiam, & odio habere eandem propter prauam actionem: cùm unus sit actus amicitia, alter inimicitia respectu eiusdem finis. Ad 5. neg. talé substantiam fore peccabilem (quod est ex præc. ^{ad 5.} *substantia.* puis argum. quo ipsa implicare probatur) tu quia supernæ. visio beatæ, cum quæ peccatum esse non potest, non foret absque violentiâ illi negari non posset. Tum quia, *peccabilitas.* vt argum. supponit, idem haberet ea substantias, quod habet gratia: sed gratia non est, nec esse potest principium peccandi, sed recte dumtaxat operandi: ergo nec illa substantia esse posset principium peccandi, sed honestè tantum operandi. Ad 6. tunc ^{ad 6.} effectus secundarius separabilis est à primario, quando separatio secundarij non tollit essentialiter primarium: at peccati non remissio tollit essentialiter primarium esse & gratiam, qui est reddere subiectum amicum & gratum Deo; essentialiter enim includit odium inimicitia Dei, quod exerceri non potest; nisi per subtractionem amicitia: atque ad eam sublatio effectus secundarij in gratia essentialiter tollit primarium. Nec est par ratio de effectu secundario quantitatis, quia separatio illius non necessariò assert separatione effectus primarij. Ad 7. neg. conseq. in exemplis enim allatis nulla appetit repugnantia, nisi naturalis, & iuxta legem ordinariam; quæ sine contradictione potest à Deo superari. In casu nostro est aperta contradictione etiam de potentia absoluta, vt haec tenus probatum est.

S E C T I O . II.

An gratia habitualis delere possit peccatum ab ipsa voluntaria retractione peccatoris?

^{31.} **C**ontroversia hæc intelligitur de potentia absolute: nam de ordinata lege Dei certum est, illud non remitti absque consensu eius, qui peccavit, iuxta illud Innocentij III. cap. *Maiores de baptismō cap. 3. actualē (sc. peccatum) quod consensu contrahitur, sine consensu minimè relaxatur.* Loquitur autem ibi Pontifex de peccato personali, quod duplex est, actualē, & habitualē, & de virtuō;

^{32.} Prima sent. affirmat, sc. posse gratiam sine actu peccatoris delere utrumque: *Rubio in 4. dist. 1. 4. q. 3. art. 2. post 5. concl. Gabriel qn 1. art. 2. concl. 1. lequitur ex opin. Ocham in 4. q. 9. art. 1. &c. affirmantum, peccare nihil aliud est, quam committere, vel omittere auctum propter quem Deus ordinat peccatorem ad æternam poenam primo instanti; ita vt possit inmediate post ad eandem poenam non ordinare; in dō potuerit statuere, vt nullus actus,*

Affirmant de personali

^{26.}
Ad 3. ^{27.}
Ad 4. ^{28.}
Ad 5. ^{29.}
Ad 6. ^{30.}
Ad 7. ^{31.}
Ad 8. ^{32.}
Ad 9. ^{33.}
Ad 10. ^{34.}
Ad 11. ^{35.}
Ad 12. ^{36.}
Ad 13. ^{37.}
Ad 14. ^{38.}
Ad 15. ^{39.}
Ad 16. ^{40.}
Ad 17. ^{41.}
Ad 18. ^{42.}
Ad 19. ^{43.}
Ad 20. ^{44.}
Ad 21. ^{45.}
Ad 22. ^{46.}
Ad 23. ^{47.}
Ad 24. ^{48.}
Ad 25. ^{49.}
Ad 26. ^{50.}
Ad 27. ^{51.}
Ad 28. ^{52.}
Ad 29. ^{53.}
Ad 30. ^{54.}
Ad 31. ^{55.}
Ad 32. ^{56.}
Ad 33. ^{57.}
Ad 34. ^{58.}
Ad 35. ^{59.}
Ad 36. ^{60.}
Ad 37. ^{61.}
Ad 38. ^{62.}
Ad 39. ^{63.}
Ad 40. ^{64.}
Ad 41. ^{65.}
Ad 42. ^{66.}
Ad 43. ^{67.}
Ad 44. ^{68.}
Ad 45. ^{69.}
Ad 46. ^{70.}
Ad 47. ^{71.}
Ad 48. ^{72.}
Ad 49. ^{73.}
Ad 50. ^{74.}
Ad 51. ^{75.}
Ad 52. ^{76.}
Ad 53. ^{77.}
Ad 54. ^{78.}
Ad 55. ^{79.}
Ad 56. ^{80.}
Ad 57. ^{81.}
Ad 58. ^{82.}
Ad 59. ^{83.}
Ad 60. ^{84.}
Ad 61. ^{85.}
Ad 62. ^{86.}
Ad 63. ^{87.}
Ad 64. ^{88.}
Ad 65. ^{89.}
Ad 66. ^{90.}
Ad 67. ^{91.}
Ad 68. ^{92.}
Ad 69. ^{93.}
Ad 70. ^{94.}
Ad 71. ^{95.}
Ad 72. ^{96.}
Ad 73. ^{97.}
Ad 74. ^{98.}
Ad 75. ^{99.}
Ad 76. ^{100.}
Ad 77. ^{101.}
Ad 78. ^{102.}
Ad 79. ^{103.}
Ad 80. ^{104.}
Ad 81. ^{105.}
Ad 82. ^{106.}
Ad 83. ^{107.}
Ad 84. ^{108.}
Ad 85. ^{109.}
Ad 86. ^{110.}
Ad 87. ^{111.}
Ad 88. ^{112.}
Ad 89. ^{113.}
Ad 90. ^{114.}
Ad 91. ^{115.}
Ad 92. ^{116.}
Ad 93. ^{117.}
Ad 94. ^{118.}
Ad 95. ^{119.}
Ad 96. ^{120.}
Ad 97. ^{121.}
Ad 98. ^{122.}
Ad 99. ^{123.}
Ad 100. ^{124.}
Ad 101. ^{125.}
Ad 102. ^{126.}
Ad 103. ^{127.}
Ad 104. ^{128.}
Ad 105. ^{129.}
Ad 106. ^{130.}
Ad 107. ^{131.}
Ad 108. ^{132.}
Ad 109. ^{133.}
Ad 110. ^{134.}
Ad 111. ^{135.}
Ad 112. ^{136.}
Ad 113. ^{137.}
Ad 114. ^{138.}
Ad 115. ^{139.}
Ad 116. ^{140.}
Ad 117. ^{141.}
Ad 118. ^{142.}
Ad 119. ^{143.}
Ad 120. ^{144.}
Ad 121. ^{145.}
Ad 122. ^{146.}
Ad 123. ^{147.}
Ad 124. ^{148.}
Ad 125. ^{149.}
Ad 126. ^{150.}
Ad 127. ^{151.}
Ad 128. ^{152.}
Ad 129. ^{153.}
Ad 130. ^{154.}
Ad 131. ^{155.}
Ad 132. ^{156.}
Ad 133. ^{157.}
Ad 134. ^{158.}
Ad 135. ^{159.}
Ad 136. ^{160.}
Ad 137. ^{161.}
Ad 138. ^{162.}
Ad 139. ^{163.}
Ad 140. ^{164.}
Ad 141. ^{165.}
Ad 142. ^{166.}
Ad 143. ^{167.}
Ad 144. ^{168.}
Ad 145. ^{169.}
Ad 146. ^{170.}
Ad 147. ^{171.}
Ad 148. ^{172.}
Ad 149. ^{173.}
Ad 150. ^{174.}
Ad 151. ^{175.}
Ad 152. ^{176.}
Ad 153. ^{177.}
Ad 154. ^{178.}
Ad 155. ^{179.}
Ad 156. ^{180.}
Ad 157. ^{181.}
Ad 158. ^{182.}
Ad 159. ^{183.}
Ad 160. ^{184.}
Ad 161. ^{185.}
Ad 162. ^{186.}
Ad 163. ^{187.}
Ad 164. ^{188.}
Ad 165. ^{189.}
Ad 166. ^{190.}
Ad 167. ^{191.}
Ad 168. ^{192.}
Ad 169. ^{193.}
Ad 170. ^{194.}
Ad 171. ^{195.}
Ad 172. ^{196.}
Ad 173. ^{197.}
Ad 174. ^{198.}
Ad 175. ^{199.}
Ad 176. ^{200.}
Ad 177. ^{201.}
Ad 178. ^{202.}
Ad 179. ^{203.}
Ad 180. ^{204.}
Ad 181. ^{205.}
Ad 182. ^{206.}
Ad 183. ^{207.}
Ad 184. ^{208.}
Ad 185. ^{209.}
Ad 186. ^{210.}
Ad 187. ^{211.}
Ad 188. ^{212.}
Ad 189. ^{213.}
Ad 190. ^{214.}
Ad 191. ^{215.}
Ad 192. ^{216.}
Ad 193. ^{217.}
Ad 194. ^{218.}
Ad 195. ^{219.}
Ad 196. ^{220.}
Ad 197. ^{221.}
Ad 198. ^{222.}
Ad 199. ^{223.}
Ad 200. ^{224.}
Ad 201. ^{225.}
Ad 202. ^{226.}
Ad 203. ^{227.}
Ad 204. ^{228.}
Ad 205. ^{229.}
Ad 206. ^{230.}
Ad 207. ^{231.}
Ad 208. ^{232.}
Ad 209. ^{233.}
Ad 210. ^{234.}
Ad 211. ^{235.}
Ad 212. ^{236.}
Ad 213. ^{237.}
Ad 214. ^{238.}
Ad 215. ^{239.}
Ad 216. ^{240.}
Ad 217. ^{241.}
Ad 218. ^{242.}
Ad 219. ^{243.}
Ad 220. ^{244.}
Ad 221. ^{245.}
Ad 222. ^{246.}
Ad 223. ^{247.}
Ad 224. ^{248.}
Ad 225. ^{249.}
Ad 226. ^{250.}
Ad 227. ^{251.}
Ad 228. ^{252.}
Ad 229. ^{253.}
Ad 230. ^{254.}
Ad 231. ^{255.}
Ad 232. ^{256.}
Ad 233. ^{257.}
Ad 234. ^{258.}
Ad 235. ^{259.}
Ad 236. ^{260.}
Ad 237. ^{261.}
Ad 238. ^{262.}
Ad 239. ^{263.}
Ad 240. ^{264.}
Ad 241. ^{265.}
Ad 242. ^{266.}
Ad 243. ^{267.}
Ad 244. ^{268.}
Ad 245. ^{269.}
Ad 246. ^{270.}
Ad 247. ^{271.}
Ad 248. ^{272.}
Ad 249. ^{273.}
Ad 250. ^{274.}
Ad 251. ^{275.}
Ad 252. ^{276.}
Ad 253. ^{277.}
Ad 254. ^{278.}
Ad 255. ^{279.}
Ad 256. ^{280.}
Ad 257. ^{281.}
Ad 258. ^{282.}
Ad 259. ^{283.}
Ad 260. ^{284.}
Ad 261. ^{285.}
Ad 262. ^{286.}
Ad 263. ^{287.}
Ad 264. ^{288.}
Ad 265. ^{289.}
Ad 266. ^{290.}
Ad 267. ^{291.}
Ad 268. ^{292.}
Ad 269. ^{293.}
Ad 270. ^{294.}
Ad 271. ^{295.}
Ad 272. ^{296.}
Ad 273. ^{297.}
Ad 274. ^{298.}
Ad 275. ^{299.}
Ad 276. ^{300.}
Ad 277. ^{301.}
Ad 278. ^{302.}
Ad 279. ^{303.}
Ad 280. ^{304.}
Ad 281. ^{305.}
Ad 282. ^{306.}
Ad 283. ^{307.}
Ad 284. ^{308.}
Ad 285. ^{309.}
Ad 286. ^{310.}
Ad 287. ^{311.}
Ad 288. ^{312.}
Ad 289. ^{313.}
Ad 290. ^{314.}
Ad 291. ^{315.}
Ad 292. ^{316.}
Ad 293. ^{317.}
Ad 294. ^{318.}
Ad 295. ^{319.}
Ad 296. ^{320.}
Ad 297. ^{321.}
Ad 298. ^{322.}
Ad 299. ^{323.}
Ad 300. ^{324.}
Ad 301. ^{325.}
Ad 302. ^{326.}
Ad 303. ^{327.}
Ad 304. ^{328.}
Ad 305. ^{329.}
Ad 306. ^{330.}
Ad 307. ^{331.}
Ad 308. ^{332.}
Ad 309. ^{333.}
Ad 310. ^{334.}
Ad 311. ^{335.}
Ad 312. ^{336.}
Ad 313. ^{337.}
Ad 314. ^{338.}
Ad 315. ^{339.}
Ad 316. ^{340.}
Ad 317. ^{341.}
Ad 318. ^{342.}
Ad 319. ^{343.}
Ad 320. ^{344.}
Ad 321. ^{345.}
Ad 322. ^{346.}
Ad 323. ^{347.}
Ad 324. ^{348.}
Ad 325. ^{349.}
Ad 326. ^{350.}
Ad 327. ^{351.}
Ad 328. ^{352.}
Ad 329. ^{353.}
Ad 330. ^{354.}
Ad 331. ^{355.}
Ad 332. ^{356.}
Ad 333. ^{357.}
Ad 334. ^{358.}
Ad 335. ^{359.}
Ad 336. ^{360.}
Ad 337. ^{361.}
Ad 338. ^{362.}
Ad 339. ^{363.}
Ad 340. ^{364.}
Ad 341. ^{365.}
Ad 342. ^{366.}
Ad 343. ^{367.}
Ad 344. ^{368.}
Ad 345. ^{369.}
Ad 346. ^{370.}
Ad 347. ^{371.}
Ad 348. ^{372.}
Ad 349. ^{373.</}

Disp. XXXII. De effectu formalis negativo Gratia. Sec. II. 41

lus actus, qui nunc nobis est peccatum, futurum fuisset peccatum; si nimis irum decretu esset, ob nullum actu prauum nos ad eternam poenam destinare; quod passim docent Nominales.

Secunda sent. tantum affirmat de peccato habituali: Bonavent. in 4. dist. 17. p. 1. art. 1. qn. 2. ad 3. Scot: in 4. dist. 14. qu. 1. 5. Ex his, & dist. 16. qu. 2. 5. Resp. Richar. dist. 15. art. 1. qu. 7. & dist. 17. art. 4. qn. 1. Palat. dist. 17. Caiet. 1. 2. qn. 112. art. 2. & 3. p. qu. 36. art. 2. Barthol. Medin. 1. 2. qn. 113. art. 3. Curiel ibid. dub. 2. Vasquez disp. 207. cap. 3. Valen. 10. 4. disp. 7. qu. 3. pn. 2. Suarez 10. 4. de paenit. disp. 9. sent. 2. & lib. 7. de gra. cap. 21. Coninc: 3. p. qu. 86. dub. 10. Preposit. ibid. Vag. lib. 6. in Trident. cap. 5. Ioan. Medin. de paenit. tract. 1. qu. 2. Nugnez 3. p. qu. 86. art. 2. dub. 2. Prob. 1. transacto actu peccati nil remanet in peccatore, nisi ordinatio ad poenam eternam: potest autem Deus ad poenam eternam peccatorem absque villo ipsius actu non ordinare: igitur potest absque villo peccatoris actu peccatum remittere. Prob. 2. Grata est integra forma remissiva peccati: at potest Deus infundere peccatori gratiam absque villo actu ipsius, igitur potest gratia peccatum remittere; absque actu peccatoris. Major prob. 1. ex Trident. sent. 6. c. 7. gratia est unica causa formalis nostrae iustificationis; est duplex si ad iustificandum requireret actu peccatoris: quia tunc gratia non sola, sed cum actu ipso iustificaret. 2. Ex eod. ibid. actu peccatoris est tantum dispositio ad iustificationem: non esse sola dispositio, si simul cum gratia ad iustificandum concurreret; quia tunc concurreret ut forma partialis integrans unam totalem cum gratia 3. sola gratia perfectè opponitur peccato: & ea tantum posita, sufficienter deletur auersio à Deo; quia gratia est perfecta conuersio habitualis ad Deum, ut ad finem ultimum, & obiectum charitatis: ergo manere nequit cum opposita auersione ab eodem fine & obiecto: nec potest conuertere ad Deum ultimum finem, quin auerrat peccatorem à creatura, ad quam ut ad ultimum finem manebat ex praeterito actu habitualiter conuersus: ergo deletur conuersio ad creaturam moraliter perseverans: quia ex Trident. cit. gratia est amicitia nostri ad Deum; illa scilicet formaliter tollit iniuriam nostri ad Deum per peccatum induciam: deletur iniuria Deo illata; quia per gratiam conuersus Deus amabiliter ad peccatorem, non potest iniuriam sibi illatam retinere: cum nequeat offensum offendente ad suam amicitiam admittere, quin illi offensam condonet: deletur macula ex praeterito actu peccati relata; quia omnis forma scilicet destruit priuationem sui: deletur reatus poenae eternae ex peccato contractus: quia cum gratia sit adoptiva filiatione Dei, moraliter secum afferat ius ad gloriam, quae est ipsa hereditas debita filiis Dei; & non fert simul debitum & reatum eternae poenae.

36. Minor primi syllog. prob. 1. à Vasquez: Nulla forma in subiecto praexistens impedire potest introductionem contrariae, nisi aut illa sit natura sua in expellibilis, aut à potentiori agente conseruetur: ne oius actu sed peccatum habituale nec est natura sua in expellibile, cum illud de facto expellatur mediâ gratiâ & actu peccatoris: nec ab agente potentiore conseruat, ut per se patet. Probat. 2. Suarez. Hic actus ex parte peccatoris non requiritur ut concordans infusionem gratiae; cum saepe Deus gratiam infundat peccatori, propter praeteritum & actu peccatoris, ut in baptismo & poenitentiâ, que gratiam conferunt vi praecedentis attritionis; & in eo qui dormiens sic martyris ob praeteritum actu

attritionis: nec ut subsequens; actus enim tempore vel natura posterior, nihil conferre potest ad gratiae infusionem, quia nullum posterius ut sic mutare, aut impedire potest productionem prioris: nec ut antecedens; ad summum enim talis actus prærequisicetur, ut connaturalis dispositio ad formam introducendam: potest autem Deus formam inducere absque connaturali dispositione subiecti, præsentem si illa moralis sit, & tantum extrinsecâ voluntate Dei requisita.

Confirm. 1. sicut potuit mutare dispositionem connaturam ad gratiam, quae est contraria, in minus connaturalem, quae est attritio: ita potuit nullam dispositionem requirere. 2. Aut gratia pugnat cum peccato; & repugnat infundi gratiam, non delecto peccato: aut si non pugnat, saltem connaturaliter postulat peccati condonationem; etiam collata peccatori absque ipsius actu: ex eo. n. quod Deus illam conferret absque proprio actu peccatoris, non cogereretur contra naturam gratiae, peccati condonationem denegare.

Prob. 3. Peccatum praeteritum non manet in peccatore, nisi per modum cuiusdam debitum & moralis indignitatis, quatenus ex illo manet persona inimica & iniusta Deo ob illatam iniuriam. Sed debitum & iniuria, etiam voluntate contracta, remitti potest ab offendo, absque voluntate offendentis: remissa iniuria, statim cessat debitum & indignitas in offendente; & odium in offendo, ex tali debito & iniuriâ nondum condonata resultans.

Confirm. 1. Commissio peccati, cum sit proprium opus creature, essentialiter pendet à liberâ voluntate creature: remissio peccati, cum sit proprium opus Dei, non pendet essentialiter à voluntate creature, sed solius Dei.

2. Transacto actu peccati, non manet amplius peccatum, ut simpliciter voluntarium peccatoris: cum nec maneat voluntarium formaliter, hoc n. postulat voluntarium in actu: nec virtualiter, hoc n. requirit, ut praeteritum peccatum maneat actu voluntarium in aliquo effecitu: potest autem peccator de praeterito peccato nullum habere voluntarium, neque in se, neque in suo effecitu. At quod manet voluntarium tantum habitualiter, potest sine expressa voluntate habentis cessare, vel ob tacitam voluntatem, quam unusquisque habet circa proprium bonum, sc. ut sibi peccata remittantur; & divina amicitia, ob peccatum amissa, restituatur: vel ob supremum dominium, quod Deus habet in omnes effectus creatos: vel deum quia gratia, cum sit forma eminenter moralis, vim habet tollendi huiusmodi voluntarium, quod sis ostendit. Gratia physicè auertit voluntatem peccatoris à bono commutabili, ad quod per praeteritum pecc. manebat moraliter conuersa, & physicè conuertit eam voluntatem ad Deum obiectum charitatis, à quo per peccatum manebat moraliter auersa. Perfectius autem voluntas auertitur, & conuertitur habitualiter physicè, quam habitualiter moraliter; quia hoc sit per habitum physicè inherenter, physicèque conuertere; illud vero per actu transactum extrinsecè tantum denominandum. Vnde totum illud voluntarium habituale, ex praeterito actu reliquo perfectius tollitur per habitum gratiae, quam per actu peccatoris: quia per habitum gratiae tollitur physicè & permanenter, per actu vero moraliter & transeunter.

Prob. 4. Potest homo remittere offendit ab alio sibi illatam, absque villo actu & consensu offendit: ergo & Deus. 5. Potest Deus annihilare peccatorem, & illum cum gratia reproduceri.

33.
De habi-
tuali

34.
Probatis 1.

35.
Probatis 2.
alij

Quinque
funt in pac-
cio hab.

36.
Posse Deum
in peccatori
infundere
prob. 1.

37.
Secundum

38.
Confirm. 1.

39.
Confirm. 2.

40.
Probatis 3.
suscitat.

41.
Confirm. 1.

42.
Confirm. 2.

43.
Probatis 4.

44.
Gerei

416 Disp. XXXII. De effectu formalis negationis Gratia. Sectio II.

	cere: ergo illi infundere gratiam, absque eo quod illum annihilet: quia quod facere potest media annihilatione, facere poterit sine illa. 6. Potest Deus remittere p. originale ut in parvulis, absque omni actu retractatio, non modo eius, cui dimittitur, sed etiam capitum, à quo transfunditur alterius vice gerentis: ergo etiam peccatum personale. Non n. minus ad originale requiritur voluntarium capitum, vt illud transfundatur in posteris, quam ad personale, vt illud contrahatur à propria persona. 7. Non implicat, Deum ad suum beatum, admittere peccatorem, nullo praevio actu retractatio peccati: ergo nec implicat peccatum remitti absque actu peccatoris: beatitudo n. & peccatum pugnat simul, cum hoc dicat summam misericordiam, illa summam felicitatem. 8. Si non posset Deus peccatum remittere, absque proprio actu retractatio peccatoris, sequetur, nec posse salvare hominem, qui post peccatum incidit in perpetuam amentiam: hic enim non est capax propriarum retractionis.	liberè & voluntariè suscepit sit, per liberum & voluntarium actum peccatoris, quo praeteritum peccatum retrahetur.	
45.		Nec obstat, quod ibid. actum peccatoris appellat dispositionem ad iustificationem: cum non repugnet, eandem formam simul esse complementum, & dispositionem ad iustificationem, vt aperit S. Thom. qu. 28. de verit. art. 3. fine corp. Et ad 12. in quorum 1. actum peccatoris vocat complementum iustificationis; in 2. dispositionem ad iustific. & prob. manifesto exemplo substantialis organizationis, quæ respectu animæ rationalis est dispositio; respectu totius compositi humani, est formale complementum & fundamentalis inchoatio hominis. Ita retractatio peccatoris respectu ultime ac principalis formæ iustificationis, quæ est gratia habituallis, dicitur dispositio; respectu iustificationis integrè acceptæ, est formale complementum, & fundamentalis inchoatio ipsius. Et Trident. ponendo rationem voluntarij in iustificationis definitione, satis indicat, illam non esse tantum dispositionem, quæ est extra definitionem rei, sed rationem aliquo modo formaliter completem, vt cit. S. Tho. docet, licet minus principalem & inchoatiuam, vt sunt formæ partiales substantiales in homine respectu animæ rationalis. Colligitur ex seff. 14. cap. 4. vbi loquens de contritione & peccati detestatione, illam appellat nouæ vitæ inchoationem. Idem expresse Alen. 4. p. q. 17. m. 4. art. 4. 6. ad argu. vbi de remissione peccati; Causa, inquit, completa est gratia cum dolore: Anselm. in 4. dist. 14. q. vn. art. 4. vbi ait, culpam inchoatiuè deleri per actum pœnitentie, completè & formaliter per gratiam: Palat. in 4. dist. 14. disp. 4. concl. 4. vbi auersionem à lege, quam prohibitam complacentiam appellant, ait tolli per actum pœnitentie, cui tantum formaliter opponitur; offendit Dei per gratiam. 2. Hec sent. fauet Concilio seff. 6. can. 9. & 22. definiunt, ad iustificationem adulterorum, præter fidem, necessaria esse bona opera, ea quæ non tantum esse dona Dei, sed etiam ipsius iustificati merita: quod cum hæc sent. doceat, etiam de potentia absoluta funditus evicit heresim negantium, bona opera necessaria esse ad veram peccatoris iustificationem. 3. Expressum S. Thom. 3. p. q. 86. art. 2. impossibile est peccatum actualis mortale sine pœnitentia remitti, loquendo de pœnitentia. quæ testim. est virtus. Loquitur autem ibi de p. actuali, prout opponitur originali, non prout habituali personali: vt evidenter constat ex cit. quest. qui est, De effectu pœnitentia quoad mortalium p. remissionem. Unde si tantum hic disputaret de remissione actualis, & non etiam habitualis personalis, decisio non responderet isto quest. quæ est de omni p. mortali personali. Tum quia in reliquis art. disputat de vtroque p. & docet, absque pœnitentia virtute peccatum remitti non posse; quod intelligitur maximè de habituali: cum semper inter p. actualis & pœnitentiam virtutem intercedere debet tempus, in quo homo sit in p. habituali, & non in actuali, quia hoc non est, nisi quando actu homo peccat: Peccator autem dum de pœnitentia agenda deliberat, necessario cessare debet à peccato actuali, & tunc solùm erit in peccato habituali.	54. Maior difficultas est, an S. Doctor cit. loco intelligat de Impossibili simpliciter an tantum de Impossibili, iuxta legem à Deo prescriptam, vt illum explicant Caiet. & reliqui pro 2. sent. citati. Sed contrà: eod. art. docet, Deum posse peccatum remittere absque pœnitentia sacramento, non posse absque pœnit. virtute: sed iuxta legem prescriptam.
46.			
47. Oratione		Manifestum exemplum	
48. Negans de vtroque p.	Tertia sent. negat, gratiam habitualem, absque vlo actu retractatio peccatoris delere posse peccatum, siue actuale, siue habituale: Albert. in 4. dist. 17. art. 10. Impossibile est, in animam induc gratiam, nisi solvatur mala voluntas tenens peccatum: & infra ad argu. docet, se hic tantum enumerare essentialia principia iustificationis: quod autem est essentiale, per nullam potentiam tolli potest: Contra 1. 2 qu. 113. art. 3. 5. Ad mino. Sot. in 4. dist. 15. qu. 1. art. 2. 6. Sed quid? Petr. Sot. lct. 4. de penit. init. vbi loquitur etiam de potentia absoluta: ait n. mortale sine pœnitentia, nullà ratione remitti, sed nec posse remitti: Pro quâ sent. multos suppresso nomine citat Herice 1. p. tral. 2. dist. 17. n. 14.		
49. Implicat gratiam remittit p. actualem, dum actu est. Fundam. dum peccatum actu est, supponitur esse; dum remittitur, cessat esse: remissio. n. peccati, est non esse peccati: implicat peccatum simul esse & agere: igitur & remitti, dum actu est. Assertio hæc de peccato formaliter sumpto à nullo, me iudicis, negari potest, ne quidem ab authoribus 1. sent. dum n. perseverat sub ratione peccati, non potest remitti, alijs peccatum componeret cum non esse peccati cùdum duratione, quod implicat, in quocunque tandem sit ratio formalis peccati: implicat, vt idem pro cùdum duratione sit ordinatus & non ordinatus ad pœnam æternam; igitur authores 1. sent. intelligendi sunt de peccato materialiter sumpto. An nobis assertio intelligitur absolute, dum actus peccati actu informat voluntatem peccatoris, nullà potentia illud remitti posse: eo quod implicet, à tali actu existente separari posse malitiam peccati. Hæc n. saltem in actuali p. non consistit in ordinatione ad pœnam, aut in alio, cuius remissio adiquatè pendaat à voluntate Dei, sed in actione deformi peccatoris, quæ dum perseverat, nō potest malitia nō perseverare: atque adeò implicat, peccatum remitti, dum actu est, quia malitia peccati componeret cum remissione eiusd.	52. Contra hanc ref. velut		
50. Implicat habitualis propria actione contractum, sine propria actione peccatoris, peccati retractariā, remitti; atque adeò existenti in p. habituali infundi posse gratiam, nullo prævio actu retractatio peccatoris. Aliquod fundam. dat Trident. seff. 6. cap. 7. vbi assignans formalem causam iustificationis adulorum, ait esse voluntariam susceptionem gratia: ergo ad peccati remissionem, quam iustificatio essentialiter includit, non solum requirit physicam entitatem gratiae, sed vt ea	Expressum S. Thom. 3. p. q. 86. art. 2. impossibile est peccatum actualis mortale sine pœnitentia remitti, loquendo de pœnitentia. quæ testim. est virtus.		
Fundam. Triden.			

ptam nequit mortale remittere in hoc statu, absque penit. sacramento, saltem in voto, vix Tridem. colligitur *seff.* 14. cap. 4. ergo absque penit. virtute non poterit nec de potentia absoluta illud remittere. Conseq. patet se à potentia non potest Deus mortale sine penit. virtute remittere, quā illud remittere potest sine penit. sacramento: sed sine penit. sacramento illud tantum remittere potest de potentia absoluta, non de legge ordinata, quā docet, omnis mortalia in hoc statu remittere, mediante penit. sacramento: ergo neque potentia absoluta, illud remittere potest, absque penit. virtute. *Idem qu. 28. de verit. art. 3. corp.* explicans naturam iustificationis, ait, ecce quandam voluntatis immutacionem: quae fieri non potest absque propria voluntatis cooperacione: quae sicut proprio actu auersa fuit à Deo, & conuersa ad creaturam, ita proprio actu converti debet ad Deum, & auerti à creatura. Et sine corp. docet, iustificationem non completri absque usu liberi arbitrij. Et ad 12. & art. 4. corp. assertit, mutationem liberi arbitrij de necessitate requiri ad iustific. peccatoris. Quae omnia important necessitate simpliciter: quod n. requiritur ut complementum iustific. requiratur ut integrans formam iustific. ac proinde essentialiter, quia sine integra forma nequit integer effectus formalis haberi. *Idem docet 3. contra gent. cap. 158.*

Ratio fundam. ex S. Thom. deducta, probans im- plicare, p. remitti, non sublata morali auer- sione, à Deo, & conuersione ad creaturam, seu non sublata ratione formalis ipsius; non esset n. quā remitteretur; esset, quā perseveraret moralis auersio, & conuersio illa: sed implicat, haec morale auersionem à Deo, & conuersionem ad creaturam tolli absque proprio actu retractatio peccatoris: hęc n. moralis auersio & conuersio essentialiter pendet à libero actu præterito creaturæ, immo est ipse præteritus actus moraliter perseverans, denominans illum peccatorem. Hic autem tolli non potest à solo Deo: quia Deus nec per suum liberum actum, nec per infusionem physicæ qualitatis efficere potest, ut liber actus præteritus peccati desinat moraliter dependere à voluntate peccatoris, at tamdiu necessariò denominat illum peccatorem; cùm habeat rationem voluntarij auerionis à Deo, & conuersionis ad creaturam, ac proinde rationem peccati. Nempe Deus neque per suum liberum actum, neque per infusionem physicæ qualitatis tollere potest rationem voluntarij ab actu libero præterito peccati moraliter perseverante: quia cùm ratio voluntarij essentialiter pendeat à voluntate, tolli non potest, nisi ab ipsa voluntate per contrarium actu retractatiuum ipsius: cùm n. actus præteritus peccati desinere non possit in ratione moralis auerionis à Deo, & conuersionis ad creaturam, nisi desinat in ratione actus liberi moraliter dependentis à voluntate creata; cumque sub hac ratione desinere non possit, nisi opposito actu retractatio, desinere non poterit in ratione peccati nisi proprio actu retractatio peccatoris.

Confir. 1. esto, possit à peccato, absque actu retractatio, auferri iniuria & offensa contra Deum, nec non habitualis auersio ab eodem, quae constitit in priuatione gratia habitualis; impossibile tamen est, absque actu retractatio, auferri moralis auerionem à recta ratione creata, eaque mediante moralis auerionem à recta ratione increa-

ta, ex præterito actu moraliter perseverantem: hęc 2. essentialiter consistit in ipso voluntario peccatoris, liberè se auerentis à recta ratione creata, & increasā moraliter perseverante. Vnde quamdiu illud opposito actu peccatoris non retractatur, semper consecut moraliter perseverare, cumque denominare auersum à recta ratione creata, & increata. 2. Nunquam definit forma denominare subiectum, donec varietus sub ea ratione, sub qua subiectum denominat: denominatio enim est effectus formalis formæ: nec potest hic variari invasitatem formæ, cùm sit ipsa forma cum respectu ad subiectum, quā perseverante cum respectu, non variatur effectus, nec denominatio: ergo nunquam definit præteritus actus peccati denominare subiectum peccatorem, donec varietur sub ea ratione, sub qua subiectum peccatorem denominat. Atqui impossibile est, illum variari sub ea ratione, sub quaque peccatore denominat, absque actu retractatio peccatoris: actus n. præteritus peccati denominat subiectum peccatorem præcisè, quā moraliter perseverat ut voluntarius ipsius: sicut n. denominat subiectum actu peccare, quā est voluntarius peccatoris actu existens: ita idem actus denominat subiectum habitualiter peccatorem, quā est actus voluntarius eiusdem habitu perseverans. Ergo sicut impossibile est, quin peccatum actu existens denominet subiectum actu peccare, nisi talis actus designat esse voluntarius ipsius peccatori: ita impossibile erit, quin peccatum habitu perseverans denominet subiectum peccatorem, nisi talis actus designat esse voluntarius habitualiter eidem peccatori. Nequit autem desinere, absque proprio actu retractatio: quia voluntarium habituale pendet tantum moraliter à sola voluntate creata.

3. Habituale non consistit formaliter in actu præterito nondum remisso, sed potius formaliter in actu præterito nondum retractato: aliqui sequentur habituale denominare subiectum peccatorem dependenter à non remissione Dei: quod falsum est: sicut n. independenter à non remissione Dei habet, quidquid requiritur ad rationem p. habitualis; ita independenter à non remissione Dei denominat subiectum peccatorem: non enim idem formaliter homo est peccator, quia Deus illi peccatum non remittit, sed quia ipse homo habet actum malum moraliter à se dependentem non retractatum. Deum n. non remittere peccatum, supponit peccatum independenter à non remissione: cùm supponatur antecedenter ad non remissionem Dei. Sequela prob. dependenter ab eo peccatum denominat peccatorem, sine quo non denominaret peccatorem, sed sine non remissione Dei actus præteritus non denominaret per aduers. subiectum peccatorem: ergo. 4. Implicit, ut vel meritum, quod fuit meum, cesset esse meum, absque libera voluntate mea; vel quod meritum fuit meum, absque libero consensu meo. Ergo implicit, ut peccatum, quod fuit meum, cesset esse meum, absque libera voluntate mea.

Prob. 5. Si posset Deus remittere habituale absque actu retractatio peccatoris, posset etiam remittere actuale, manente actuali dependentia actus peccati à voluntate peccatoris: Sequel. prob. non idem per aduers. Deus remittere potest habituale, quia tollere potest ipsam moralis dependentiam habitualis à voluntate peccatoris immemor. Major prob. diatè; sed quia ponere potest formam, quae aequaliter talem moralis dependentiam tollat, que est gratia habitualis collata peccatori ex affectu illi remittendi peccatum: Sed potest Deus gratiam cum

59.
Confirm. 2.

60.
Confirm. 3.

61.
Confirm. 4.

62.
Prob. ult. assertio

418 Disp. XXXII. De effectu formalis negativo Gratiae. Sect. II.

Minor probanda in fratre.

cum eodem affectu remittendi p. actualis conferre actu-peccanti, non tollendo immediatè moralē dependentiam actus peccati à voluntate, sed tantum ponendo formam, quæ eam æquivalenter tollat: ergo eodem modo remittere poterit actualis, non tollendo immediatam dependentiam moralē actualis à voluntate peccatoris, sed tantum ponendo formam, quæ solum æquivalenter illam tollat. Major prob. immediata dependentia moralis liberi actus à voluntate creata, essentialiter consistit in morali respectu actus ad voluntatem creatam, ut principium liberum: qui respectus tolli nequit, nisi opposito actu libero retractatio eiusdem voluntatis; quia cum tolli debeat in genere causæ formalis, & una forma nequeat tolli formaliter ab alia, nisi ei formaliter opponatur: cumque nequeat forma formaliter alteri opponi, nisi sit sub eodem genere cum illa, non poterit peccatum, quæ est forma moralis, formaliter tolli à gratia, quæ est forma physica: proinde cum gratia manebit moralis dependentia actus peccati à voluntate. Minor prob. multi ex 2. sent. concedunt, posse Deum actu peccanti infundere gratiam: ergo poterit illam infundere ex affectu remittendi illi actualis. Igitur poterit Deus remittere actualis, non sublata immediatā dependentiā morali actus peccati à voluntate. ut enim gratia per aduersi. remittat peccatum, non est necesse, ut immediatè tollatur moralis dependentia actus peccati à voluntate; & ex alia parte ipsa collata ex affectu remittendi peccatum, semper praestat suum effectum formalem remittendi peccatum: ergo collata actu peccanti remittet actualis, etiam non sublata morali dependentiā actuali actus peccati à voluntate. Sicut n. se habet habitualis dependentia moralis actus præteriti à voluntate in p. habituali: ita se habet actualis dependentia moralis actus presentis à voluntate in p. actuali: ergo sicut illa immediatè non sublata à p. habituali, adhuc habitualis remitti potest per formam tantum æquivalentem: ita non sublata immediatā cādem morali dependentiā à p. actuali, adhuc actualis remitti potest per solam formam æquivalentem.

63. Confirm. Posset Deus remittere offenditam peccanti actu.

Confirm. per aduersi. idē potest Deus peccatum remittere, absque proprio actu retractatio peccatoris, quia potest homo remittere offenditam sibi ab alio illatam, absque proprio actu offenditatis. Atqui potest homo non solum remittere offenditam habitualem, sed etiam actualis alterius offenditatis, absque proprio actu illius.

64.

Dices 1. Potest Deus tollere p. actualis, absque proprio actu retractatio peccatoris; sc. suspendendo concursum conseruatuum actus peccati: ergo etiam habitualis. Resp. dist. antec. potest Deus tollere actualis, absque proprio actu retractatio peccatoris, formaliter, nego: materialiter, concedo. Quia actualis ratione materialis entitatis physicæ pendet à Deo: habitualis verò nec physicæ, nec moraliter pendet à Deo, sed tantum moraliter à voluntate creatâ.

Reph.

Dices 2. Hoc ipso, quod Deus infundit gratiam ex affectu remittendi peccatum, habitualis remittitur; quia nullum habet esse reale, quod destrui debeat, sed solum habuit, dum actu fuit. At non hoc ipso, quod Deus infundit gratiam ex affectu remittendi peccatum, actualis remittitur, quia habet esse reale, quod destrui debet. Sed contrà 1. posset Deus infundere gratiam actu peccanti ex pura omissione: quo catu nulla destruenda esset physica entitas peccati: ac proinde eo casu, remitti posset peccatum actu peccanti. 2. etenus physica

entitas peccati actualiter imputatur voluntati, quatenus actu voluntariè perseverat in illa: sed etenus etiam præteritus actus peccati habitualiter imputatur voluntati, quatenus idem actus habitu voluntariè perseverat in voluntate: Sed adhuc habituali voluntario non sublato, potest per aduersi. remitti habitualis: ergo actuali voluntario non sublato, remitti actualis. Vnde ad argu. conced. in habituali nullam destruendam esse formam physicam; destruenda tamen est forma moralis; quæ sine actu peccatoris destrui non potest.

Dices 3. Si libera auersio à D. o., & conuersio ad creaturam esset in peccatore fundamentum, ut omnia damna in peccatore sequuta, essent illi culpabili, cā sublata, cessarent talia damna esse peccatori culpabili: Consequens est falsum; adhuc n. cā per contritionem sublata, remanent peccatori culpabili: alioqui posset peccator solā contritione iustificari. 1. quia etenus sunt culpabili, quatenus sunt voluntaria: sed retractatā auersione à D. o., & conuersione ad creaturas per contritionem, non sunt amplius voluntaria. 2. sublato fundamento tolluntur respectus in eo fundati: sed offensa Dei, iniurictia, & macula animæ sunt respectus in libera auersione & conuersione peccatoris fundati: ergo. Resp. neg. sequel. ad 1. prob. neg.

65.

minor. Duplex quippe voluntarium disting. in peccato: alterum causale & efficax, quod fuit efficax causa demeritoria omnium, quæ peccatum intulit: alterum tantum morale & inefficax, quo inefficaciter tantum retractatur prius voluntarium. Primum est irretractabile à peccatore: quia nequit per voluntarium 2. efficaciter retractare primum quoad omnia damna, quæ intulit, proinde illud semper manet irretractatum, & causatum damni, quādiū damnum non reparatur: & ut sic manet culpabile peccatori, eo quod ut causa irreparabilis damni fuit ab ipso præsumum, & volitum. Sicut qui sibi manum voluntariè abscederet, quantumvis postea retractaret suam voluntatem, semper abscessio manus maneret ut macula corporis, ex priori voluntate irretractabili sequuta. Vnde ut talis manus abscessio, sicut est effectus peccati, esset formale pecc. maneret peccatum quādiū illa miraculosè nō restitueretur. Quia igitur macula animæ, offensa Dei, eiusque iniurictia sunt formale pecc. quādiū manet in peccatore ex ipsius voluntario irretractabili sequuta, semper manent culpabili, donec à Deo tollantur per infusionem gratie.

Duplex voluntarium in peccatore

Exemplum evidens

Neque dicas, quod sicut potest Deus tollere unum voluntarium, ita & alterum, sine proprio actu peccatoris: Deus n. non tollit primum voluntarium à peccatore secundum morale dependentiam, quam habet ab illo, sed solum secundum effectus, quos causavit in peccatore: quod est, tollere illud solum ut causam, non ut actum librum peccatoris: sic n. tollitur ab ipso peccatore.

66.

Ad 2. prob. conced. maior. quando fundam. adæquatè tollitur. Cæterum adæquatum fundam. peccati non est tantum voluntarium morale retractabile, sed etiam causale, quod retractari non potest; & consequenter nec respectus in eo fundati, cum illi non tollantur, nisi sublato fundamento adæquato.

67.

Dico 3. Actus retractarius, quem gratia ex parte peccatoris requirit, ut illum iustificet, non tractati necessariò est contritio, sed sufficit atritio super-uns, non nat. neutra sufficiens naturalis. Prima pars con- necessariò est contritio ex 7. 10. & 8. Secunda prob. atritio, vel contritio naturalis non sufficienter retractat peccatum in hoc statu commissum: nam præter auersionem à fine

70.

72. à fine naturali, includit auersionem à fine supernat. quæ per naturalem actum non retractatur; cùm neutra se extendat ultra suum formale motuum: quod est detestatio peccati, quatenus est contra legem naturalem, & Deum finem naturæ, vel contra bonū aliquod naturali ratione dictatum.

Nec dici potet, in contritione naturali virtute contineri attritionem supernat. sicut in amore supernat. Dei virtute continetur formalis detestatio peccati: quia non potest in actu inferioris ordinis, licet supremo in eo ordine, contineri actus ordinis superioris, licet infimus in tali ordine. Nec est pars ratio de dilectione supernat. Dei: quæ quia est ordinis supernatur. in eoquæ ordine suprema, potest virtute continere formalem detestationem peccati, quæ est eiusdem ordinis cum illa, nimirum quæ codem motiuo formalis, quæ est bonitas ina-creata. Dices: nec attritio supernat. sufficienter retractat peccatum, eum non retractat illud verum malum Dei, sed ut malum peccatoris. Resp. neg. Ante ad prob. Dico, attritionem retractare peccatum ut malum Dei, non formaliter, quia non habet illud pro motiuo; sed materialiter, quia saltem habet illud pro obiecto: verè enim peccator per attritionem retractat quidquid est in peccato, tametsi motiuum, quo id retractat, non sit malum Dei, sed proprium. Est igitur malum Dei obiectum materiale, non formale attritionis; quod sufficit.

Dices
Resp.

74.
Peccatum
non consistit
in destina-
tione ad
peccatum.

75.
Ad primū
2. sent.

76.

77.
Vnica causa
formalis iu-
stificationis
est gratia,
sed voluntari-
sus suscep-
ta.

78.

peccato quoad eius malitiam principalem, non quoad eius fundamentum, quod in libera auersione à lege, & conuersione ad creaturas consistit: cùm n. hæc sit in genere actus vitalis liberi, non potest illi formaliter opponi, quæ tantum est in genere formæ & habitus physici, vel certè gratia perfectè & adæquate opinitur peccato, ut voluntariè suscepita. Proinde neg. gratiam dñe ea omnia sufficienter: cùm enim implicet, tolli rationem formalem peccati, non sublato ipsius fundamento, & aliunde gratia contradictrice opponatur rationi formalis peccati, si gratia ex se nequit tollere fund. peccati, nequit infundi sine actu retractatio-^{79.} ipso.

Ad 1. prob. mino. Ratio, cur hæc forma denominans howinem habitualiter peccatorem, nequeat tolli à Deo absque proprio actu peccatoris, non est, quia conseruatur à potentiori agente, vel quia est simpliciter inammissibilis, sed quia dicit es-^{80.} sentiale dependentiam à libera voluntate pecca-^{Ad 1. prob.}
toris, quæ tolli nequit absque opposito actu re-^{mino.} tractatio-^{81.} eiusdem. Ad 2. dico, actum pœnitentia ad remissionem peccati requiri, ut præuiam formam tollentem fundamentum peccati. Ad quod necesse non est, ut simul tempore sit cum gratia, sed sufficit, si præcesserit, & moraliter perseveret. Quare neg. illum requiri ut præuiam dispositio-^{Ad 2.}
nem extrinsecâ tantum lege, sed ex naturâ rei, & essentialiter. Ad 1. confir. neg. paritas; mutata enim contritione in attritionem, adhuc manet sufficiens forma destructiva fundamenti pecca-^{82.}
firm. ^{Ad 1. con-}

Ad 2. Resp. gratiam pugnare cum formalis ratio-^{83.}
ne peccati; quæ, quia nequit tolli, non sublato eius fundamento, implicat infundi sine actu retractatio-^{Ad 2.}
ti: nec potest postulare condonationem peccati absque libera retractatione, cùm nequeat talis condonatio fieri absque proprio actu peccatoris: cùm illa non fiat per extrinsecam tantum non im-
putationem offensæ, aut debiti relaxationem, sed per intrinsecam & formalem abstensionem pecca-^{84.}
ti, quæ essentialiter postulat liberam retractatio-^{Ad argu. 3.}
nem, quâ destruatur fundamentum peccati. Confirm. sicut non postulat materia vñtri formæ di-
stanti; ut nec gratia postulat condonationem pec-
cati absque actu proprio peccatoris.

Ad 3. argu. disting. duplex debitum: alterum dicens dependentiam à voluntate debitoris; atque hoc tolli nequit solâ condonatione creditoris: sicut n. hæc condonatio nequit tolle-^{84.}
re voluntatem dependentiam debiti à voluntate debitoris, ita nec debitum in eâ fundatum relaxare, ralo est debitem, quod peccator contrahit ex præ-
terito & tu nondum retractato. Alterum debitum pendens tantum ex voluntate creditoris: & hoc sine actu debitoris condonari potest: quale est de-
bitum vñi; quod pendet ex voluntate acceptantis, si velit illud acceptare: vnde poterit illud relaxare, absque vñlo actu retractatio-^{85.} youentis, per solam non acceptionem eius, in cuius obsequium fac-^{1.}
tum est. Ad 1. confir. conced. remissionem pec-^{1.}
cati esse proprium opus Dei, quia solus Deus illam inchoat. per gratiam existantem, promovet per ^{Ad 1. con-}
adiuvantem perficit & consummat per iustificantem; sed non absque libero consensu peccatoris. ^{fin.}

Neque per hoc, quod sit proprium opus Dei, ex-
cludit liberas cooperationem creaturar. alioqui
cum de facto remissio peccatorum fiat cum libera
cooperatione peccatoris, de facto illa non esset
proprium opus Dei, quod falso est. Nec sola re-
missione peccatorum, sed quælibet opus supernat.
eternæ virtutum meritorum, est proprium opus Dei, ^{cum}

peccatum in destinatione ad pœnam: 1. quia hæc supponit culpam; ideo n. Deus peccatorem ad pœnam destinat, quia peccauit. 2. quia est actus Dei, qui bonus est, & culpæ correctius: peccatum est actus cratæ, de se malus, dignus pœna; nec penitet à destinatione ad pœnam; quæ est conse-
quens, sed à voluntaria auersione creaturæ à Deo, quæ præcedit ordinationem ad pœnam.

Ad 1. secundæ, neg. maior: transacto enim actu peccati, præter ordinationem ad pœnam æternam, manet in eo, qui peccauit, moralis auersio ab ultimo fine, & conuersio ad creaturas, à quæ de nominatur formaliter peccator, ratione cuius centetur dignus pœna. Ad 2. conced. gratiam esse integram formam remissiua peccati, quoad rationem formalem & principalem peccati, quæ est auersio, iniuria, & inimicitia Dei, & macula animæ, non quoad fundamentaleti, quæ est libera conuersio ad creaturas, & auersio à lege naturali. Ita S. Doctor. 3. p. qm. 86. art. 4. ad 1. Culpa mortalis verumque habet & auersionem à Deo & conuersiōnem ad bonum creatum; sed auersio à Deo est ibi sicut formale, conuersio autem ad bonum creatum est ibi sicut materiale. Quia igitur hæc libera conuersio ad creaturas, & auersio à lege naturali nequit tolli, nisi opposito actu libero peccatoris, præter gratiam, necessaria est libera retractatio-^{86.} peccatoris. Vel certè gratia est integra forma remissiua peccati, ut voluntariè susceptra, ut Tridentinum dixit.

Vnde ad 1. & 2. prob. maio. conced. ex Con-
stitutio dispository, non ratio formalis iustificationis; est gratia, sed ut ipsum init. cap. explicauit, ut voluntariè susceptra. Quare noluit à gratia excludere actu retractatiuum peccatoris, sed solam extrinsecam iustitiam Dei, aut Christi contra Nouato-
res, contra quoslibet quicunque loco. Appellatur consti-
tutio dispository, non ratio formalis iustificationis;
quia non tollit, quod est principale in mortalibus, nempe offensam, inimicitiam Dei, & maculam animæ, sed fundamentum dimittaxat & inchoat remissiōnem peccati, quæ est moralis auersio à lege.

Ad 3. prob. conced. gratiam perfectè opponi

420 Disp. XXXII. De effectu formalis negatiuo Gratiae. Sect. II.

86.
Ad 2.

Dominium
Dei non potest facere, ut quod mihi voluntarium est, mihi voluntarium non sit, absque libero consensu meo voluntarium, tatis: Sicut nec facere potest, ut quod non est mihi voluntarium, mihi voluntarium sit, absque libero actu meo. Similiter mihi esset voluntarium, & non voluntarium: quia quod est mihi voluntarium, debet a me procedere voluntate. Ceterum supremum dominium, quod Deus habet in voluntates creatas, in eo consistit, ut infallibiliter, liberè tamen, creatura retractet, quod antea volebat. Vt ita nego, gratiam ex se habere illam moralitatem, quam ad peccati remissionem requiritur, quam est moralitas in ratione actus liberi, quam gratia, cum sit forma physica & necessaria, ex se habere non potest. Subsequens autem probatio tantum ostendit, gratiam perfectius conuertere ad Deum, quam actu, in genere conuersiois physicas & permanentis, non autem moralis & liberalis.

87.
Disparitas
inter condonationem
offensa ab homine & a Deo.

88.
Peccatum
semel commissum
semper denomi-
naturae, do-
not retractari.

Per annib-
lacionem no-
sollitur
peccatum si
reproduc-
sur homo.

Quod pater: si n. peccator annihilatur, antequam peccatum confiteatur, tenebitur reproductus id suo tempore confiteri. Idem constat de pueri ante baptismum annihilato, & postea reproducto. cum n. peccatum moraliter pendeat a voluntate peccatoris, non est aptum tolli, nisi a voluntate eiusdem. Neque Deus reproducendo hominem cum praecedente peccato, diceretur reproducere peccatum: sicut nec producendo infantem cum originali, dicetur producere originale: quia illud non sequitur vi reproductionis, sed vi præteriti actus a peccatore commissi, & nonquam retractati, qui, posita principio, a quo liberè fuit elicitus, statim denominat illud.

Confirm. hoc argum. solendum est etiam à docentibus, peccatum remitti posse absque propria retractatione. si n. peccator ante remissionem peccati annihilatur, reproductus manebit cū eodem, nisi illi remittatur. Interruptio itaque per annihilationem relinquit peccatum, ut ante erat.

Ad 6. neg. conseq. quia cum peccatum parentum non sit ex natura suā propagabile in filios, nisi medie pacto superioris, potentis uire voluntates posterorum cum voluntate capitis; & quia potest superior pro sua libertate posterorum voluntates ad tempus uire cum voluntate capitis, quo tempore transacto, absque illa voluntate retractatuā, vi præcedentis pacti nullus, qui deinceps ex tali capite nasceretur, peccatum contraheret; ideo potuit Deus originale in posteris, absque illa voluntate retractatuā remittere. Tametsi vi præsentis pacti, quo voluntates posterorum fuerūt pro omni tempore cum suo capite moraliter coniunctæ, non potest originale in posteris remitti, nisi prævia aliqua voluntate retractatuā alicuius vicem capitis gerentis. Supposito n. quod Deus decrevit, ut voluntas Ad ea pro omni tempore extendatur ad posteros, implicat, peccatum ex vi talis voluntatis ad posteros transfusum remitti, nisi voluntas pro eo, cui peccatum remittitur, retractetur. Aut certè illa debuit in pacto ad tales hominem non extendi: quod multi magis piè, quam verè de B. Virgine censerent, siue nimis illam non solum à p. originali, quod verum putamus, sed etiam à pacto ipso cum Adam initio exclusam.

Ad 7. neg. antec. eadem n. ratio est de beatitudine, & gratia habituali: sicut hęc, quia constituit nos obiectum amicabile, & actu dilectos à Deo, nequit infundi, nisi retractata inimicitia nostra erga Deum, que in peccato consistit: ita, quia beatitudo, ut disp. seq. sect. 2. constituit nos obiectū amicabile, & actu dilectos à Deo, nequit aliter infundi.

Ad 8. neg. simpliciter sequel. licet n. nequeat 91:
Ad 4. Deus saluare peccatorem existentem in ament à formaliter, quia ut sic non est salutis capax: simpliciter tamen potest illum, & quemcunque alium saluare: quia potest illum ab amentiā liberare, & liberatum illuminare, ut proprio actu peccatum retractet, & retractantem iustificare. Idem dicendum de illo, qui habet peccatum inuincibiliter oblitum, & illud nunquam retractauit, vel solo actu retractatuō naturali illud retractauit.

DISPUTATIO XXXIII.

An forma abstersiva peccati mortalitatis alia sit præter habitualem gratiam?

Forma abstersiva peccati mortalitatis potest esse duplex; altera extrinseca subiecto, ut est voluntas ipsa diuina, peccati condonativa. Altera intrinseca, quę triplices esse potest: altera perfectior gratia habituali, ut est uino hypostatica naturae humanae cum persona diuina: hanc à fortiori certum est, suā natura esse abstersivam omnis peccati, etiam venialis, ratione personæ diuinae, quam secundum essentialiter adducit. Altera equivalens gratia habituali, qualis est, ut sect. 2. visio beatifica, quam intentionaliter ratione termini seu obiecti, quod essentialiter includit, reddit nos similes

Disp. XXXIII. An forma absterfia p. m. alia sit praeferenda. S. I. 421

similes Deo. Tertia imperfectior gratia habituali, qualis est actus perfectae charitatis, & cuiuscunq[ue] supernat. virtutis: de quibus disputandum.

SECTIO PRIMA.

An possit peccatum mortale abstergi sola ex trinseca condonatione Dei?

Prima sent. affirmat. Aten. 4. p. q. 17. me. 4. ar. 6. s. i. ad argu. Bonaven. in 4. dist. 17. p. 1. dist. ar. 1. qu. 1. Scot. in 1. dist. 17. qu. 2. s. de 2. & in 2. dist. 28. s. ad quest. & in 4. dist. 1. qu. 6. s. contra istam concl. & ad argu. & dist. 14. qu. 1. s. de 2. & dist. 16 qu. 2. s. Resp. & ad argum. Duran. in 1. dist. 17. qu. 1. & in 4. dist. 1. qu. 7. Ockham in 1. dist. 17. q. 1. & in 4. q. 3. ar. 1. & q. 9. lit. L. Mayron. in 1. dist. 17. qu. 1. & 2. & in 4. dist. 1. q. 3. Rubio. in 1. dist. 17. q. 1. & in 4. dist. 1. q. 4. art. 2. Argen. in 4. dist. 1. q. 3. art. 3. Gabriel. in 1. dist. 17. q. 1. art. 2. concl. 1. & art. 3. dub. 4 & in 4. dist. 14. qu. 1. art. 1. not. 2. & 4. & post. 5. concl. Arimi. in 1. dist. 17. art. 2. concl. 3. & ad 6. Bacho. in 1. dist. 17. q. 1. ar. 3. s. & ar. 6. ad 3. Ioan. Medin. cod. de Panis. art. 1. qu. 12. Suarez. 3. p. de Panis. disp. 8. sect. 4. & lib. 7. de gr. cap. 23. Curiel. 1. 2. qu. 113. art. 2. dub. 2. 6. 7. concl. 3. & 9. 8. concl. vti. Coninc. de Panis. disp. 2. dub. 10. Nugnez. 3. p. qu. 89. art. 5. diffic. 1. 5. quarta sent. Sylvi. 1. 2. qu. 113. art. 2. qu. 5. Prob. 1. Non implicat, Deum remittere peccatum sola condonatione extrinseca, nullo intrinseco dono in peccatore producto. Tum quia id potest voluntas creata; ergo à fortiori increata, cùm non minùs hæc sit efficax per seipsum immediatè offendam sibi illatum remittere: tum quia potest Deus verum relaxare per extrinsecam dumtaxat voti condonationem: tum quia de facto Deus p. venialia remittit solè condonatione extrinseca: non. n. per infusionem gratiæ, vel accrementi illius; quia cùm nulla gratia, vel accremento ipsius pugnat veniale.

Prob. 2. 2. Plus requiritur, vt quis sit atritus, & filius adoptiuus Dei, quām vt non sit inimicus & invictus Deo: ergo per extrinsecam voluntatem Dei condonantis peccator fieri saltem poterit non inimicus, & non peccator, manendo in statu neutrō inter amicitiam, & inimicitiam Dei.

Prob. 3. 3. De facto nulla est forma, quæ suā naturā peccatum remittat, absque aliquā extrinsecā condonatione Dei: igitur remitti poterit solè: & nulla forma erit per se necessaria ad peccatum remittendum. Antec. prob. si qua esset, esset gratia: at hæc non est de se sufficiens Dei offendam remittere: tum quia hæc non remittitur, nisi per condignam satisfactionem, quam sola gratia accidentalis exhibere non potest: tum quia offendit est aliquid morale pendens à libera voluntate offendit: ergo nequit remitti absque libera voluntate & condonatione offendit: ergo necessaria est extrinseca condonatio præter gratiam.

Prob. 4. 4. Esse in peccato, non est aliud, quām esse debitorem Deo de iniuria illata: ex Augustino lib. r. de nuptijs cap. 28. vbi docet, post peccatum non remanere, nisi reatum. At potest Deus iniuriam condonare absque infusione doni; sc. non acceptando peccatorē ad pristināt̄ amicitiam.

Prob. 5. 5. Posset Deus per infusionem gratiæ mihi peccatum remittere, & posteā gratiam absque mea culpā mihi auferre: ergo idem facere potest absque gratia, peccatum remittendo. 6. Remissio peccati, non est idem fōtmāliter, atque acceptatio ad amicitiam: nam tebiffo peccati pro termino ad quem,

Tom. 3. De Fine.

habet iniuria condonationem; acceptatio diuinam amicitiam: remissio tollit maculam; acceptatio communicat bonum. 7. Potuit Deus committere p. origine absque communicatione alicuius doni: sc. tale cum Adam iniire pactum, vt non in perpetuum, sed ad certum tempus posteri ab ipso descendentes contracturi essent debitum habendi gratiam: ergo posuit Deus condere hominem cū debito habendi & conservandi gratiam ad tempus, quo è clapsō, non amplius in eo mansisset debitum habendū & conservandū illum. Ergo uno potuerit contractum peccatum extrinsecā tantum condonatione remittit, quia nunc carentia gratiae non fuisset in tali homine priuatio, sed pura dumtaxat negatio. 8. Peccatum & gratia non sunt immediate opposita, habent medium, atque ad eam potest subiectum si oīroque existet. Antec. prob. potuit Deus ab initio hominem condere sine peccato & gratia: ergo ad eundem statum potest illum reparare, postquam peccauit: qualom. n. potuit ab initio creare, tamē potest post peccatum reparare. deinde peccato immediate tantum opponit rectudo naturalis: scilicet hæc restituī potest sine gratia.

9. Potest Deus annihilare peccatorem, & postea illum reproduceresine peccato & gratia: ergo potest tollere peccatum, absque infusione doni.

10. Transacto actu peccati, nihil remanet in peccatore, nisi obligatio ad poenam: at potest Deus decimo Fund. Scoti⁹ quid illi nullum donum infundat.

Secunda sent. negat: S. Tho. 1. 2. q. 113. art. 2. & 3. cont. gen. c. 157. & de veris q. 28. art. 2. Albert. 4. Negant dist. 17. art. 10. ad 1. loco 2. subd. vbi gratiam, aut esse principium essentiali iustificationis: Antec. in 1. dist. 17. art. 2. propos. 1. Cap. col. in 4. dist. 1. q. 2. ar. 3. ad argum. Scot. cont. 2. concl. Cas. 1. 2. q. 113. ar. 2. finis: Conrad. ibid. Ferrari. 3. cont. gen. c. 157. Bellar. lib. 2. de Inst. f. c. 16. licet hic solam contingat, nō posse absque gratia remitti peccatum, vt macula & auferio, non offendit Dei est: Valent. 10. 2. dist. 8. q. 5. parv. 5. Richard. in 4. dist. 1. ar. 6. q. 3. & dist. 17. art. 4. q. 2. ad 1. Soc. in 4. dist. 15. q. 1. ar. 2. ad argum. Pet. Soc. defact. Panis. sect. 4. inst. Vasquez. 1. 2. dist. 206. c. 2. & 3. Notant Ferrari. & Conrad. inter S. Tho. & Scot. solam esse quest. de nomine: so quid Scot. solam concedat, extrinsecā condonatione remitti posse peccatum tantum quoad reatum & obligationem ad poenam, non quoad culpam. Sed quāuis hoc verum sit: illud tamē inter eos manet controversum, quid Scot. velit, peccatum habituale consistere in sola obligatione ad poenam; S. Tho. contrā, in aversione à Deo ex præterito actu rebata, & in peccatore moraliter perseverante, antecedenter ad omnem obligatiōem ad poenam. Vnde diuersas iūtulerunt conclusiones. Quod S. Tho. existinet, etiam de potentia absoluta, remitti non posse peccatum absque extrinsecā infusione gratiæ, colligit Conrad. ex eu. deo 1. 2. vbi ait, remissio culpæ intelligi non posse, absque infusione gratiæ. & quodlib. 9. ar. 1. ad argum. Quod fibi ipse est repugnans, menti concipi non potest, quia nullus potest intelligere contradictione esse simul vera. Vnde concludit, de contradictionis mentale verbum, quo intelligantur, formari non posse. Pro explicat.

Dico, implicat mortale sola extrinseca condonatione Dei remitti. Fundam. 1. sumptum ex eo extrinseca luntate diuina, quæ dequit aliter; atque aliter ad creaturam terminari; nullā facta physica mutatione in creatura. Sed aliter terminatur ad peccatore, Fundam. atque duplex

9.

11.

12.

decimo Fund. Scoti⁹

14.

15.

Mortale

extrinseca

condonatio-

ne Dei non

remitti:

Fundam.

atque duplex

422 Disp. XXXIII. An forma absteressa p. m. alia sit Eccl. Sect. I.

atque ad iustum, seu ad non peccatores: nam ad peccatorum terminatur per modum odio habetis, ad iustum per modum amantis. Major prob. impossibile est, fieri transiit de contradictione in contradictionum absque mutatione: sed Deus de odio habente peccatorum, transit in non odio habentem: ergo per aliquam mutationem, non sui, cum ipse sit omnis mutationis expers; ergo per mutationem peccatoris.

16. Non sufficit mutationis ex peccatore fiat non peccator

DICES. Sit est mutationis moralis, quia peccator ex peccatore fiat non peccator. Confirm. sic peccatore, est quid morale: ergo ut talis denomination tollatur sat erit mutationis moralis. Sed contra: huc mutationis moralis alia esse non potest: in peccatore, quia denomination ex inesse condonante Dei: ergo supponit actum: de quo manet difficultas, unde ex non condonante, fiat condonans ut condonans. n. antecedit passum condonationem, ut forma effectum formalem. Ergo ante moralam mutationem peccatoris, derivata ex libero actu condonante Dei, assignanda est aliqua mutationis, per quam idem actus transeat ex non condonante in liberem condonantem. Ad confirm. neg. conseq. sicut n. nulla mutationis moralis consurgit, nisi ex physica; ita nulla moralis tollitur, nisi per physicam mutationem oppositam ei, ex qua opposita moralis surrexit. quia nequit Deus denominationem tollere, nisi destruet fundamento, ex quo ea consurgit: at nequit sola suâ voluntate destruere fundatum denominationis peccatoris: ergo nec sola tollere denominationem peccatoris. Major patet: quia efficere non potest Deus, ut formaliter eadem ut antea, non denominet eodem modo subiectum ut antea, ut albedo manens eadem in subiecto, non denominet eodem modo album, ut antea denominabat. Major prob. fundamentum denominationis peccatoris, est peccatum præteritum, quod neophysicè, nec moraliter pender à Deo: ergo implicar, illud destrui sola extrinsecâ voluntate Dei, cum nequeat voluntas Dei defruere, quod ab ipsa aliquo modo non pender.

17. Non sufficit mutationis temporis, ut Deus dicatur diligerere.

Hinc soluitur obiectio Nomin. nempe sufficere mutationem temporis, ut de novo dicitur Deus diligere, quem antea non diligebat. Tum quia mutationis temporis nil confert ad obiectum amoris, vel odij, cum sit de se indifferens ad utrumque: ponit n. Deus eodem individuo tempore ad eandem personam terminari, vel per modum amantis, vel per modum odio habentis. Quare debet in obiecto assignari aliquid a tempore distinctum, per quod possumus nunc, quam antea terminet actum dilectionis Dei. Tum quis actus diuinæ voluntatis habere debet obiectum, ad quod tendit, sibi proportionatum: sed obiectum amoris supernaturalis Dei, quo iustum amat in ordine ad vitam aeternam, non superponitur in peccatore; nec potest esse tempus, cum hoc sit res naturalis: ergo debet esse aliquid supernaturale causatum ab actu supernaturali amoris Dei.

18. Instabis.

Reph.

Obiectum præsupponitur ad actum: ergo non potest effici ab actu: alioqui idem esset prius & posterior respectu eiusdem actus. Resp. id est sub ratione obiecti præsupponi ad actum, non est liberum volitio: idem ut effectum subsequi actum, non est liberum principium productuum ad extra. Eudem igitur res ut effectus, est posterior actu diuino ut libero principio productuum; ut obiectum, est prior actu, ut liberâ volitione. Vrgebis. Ut obiectum præsupponi debet ad principium ut productuum, quia non est productuum, nisi ex præcognita bonitate obiecti. Resp. præsupponi ut obiectum ad principium productuum sub ratione possi-

bilis, cōcedo; sub ratione futuri, quo pacto est obiectu cuiusdē actus diuini, ut est libera volitio, nego.

Alterum fundam. sumitur ex naturâ p. mortalis in hoc statu commissi, quod essentialiter includit priuationem gratiae & amicitie diuinæ, quâ vnuquisque conseruare tenetur ex disp. 24. Implicat autem tolli priuationem gratiae, quae habet rationem veram macula, à peccatore sola extrinsecâ voluntate Dei: non n. mutat intrinsecè obiectum: ergo sola extrinsecâ condonatione Dei implicat remitti peccatum. Confirm. Sola extrinsecâ voluntas Dei nō posse intrinsecè formam in obiecto; quia, cum sit actus essentialiter immutans, non habet vim ponendi effectum formalem intrinsecam, nisi in proprio subiecto, in quo est: ergo non tollit intrinsecè priuationem ab obiecto: cum nequeat tolli priuatione, nisi per oppositam formam. Quādiu autem non tollitur ab homine priuatione gratiae, quam culpabiliter amisit, non definit esse peccator, cum ipsa priuatione gratiae ex præterito actu peccati causata, sit formaliter peccatum & macula animæ.

19. Fund. 2. assertio

DICES. Posita extrinsecâ condonatione Dei, priuationem gratiae non amplius perseuerare sub ratione macula & peccati habitualis, sed sub ratione pura negationis. sublatu. n. debito habendi gratiam per voluntatem extrinsecam Dei, cessat priuatione gratiae habere rationem macula & peccati. Sed contra: 1. implicat, Deum de novo tollere debitum habendi gratiam à peccatore, absque physicam mutationem peccatoris. 2. nō eo ipso, quod tollitur id debitum, tollitur peccatum: in damnatis n. sublatum est debitum habendi gratiam, non macula ex præterito actu peccati causata: qui priuatione gratiae habet rationem macula & peccati formaliter ex eo, quod fuit debita tunc, quando fuit voluntariè amissa, esto designat esse debita postea. 3. quādiu Deus non restituit peccatorem in priuationem amicitiam, quam illi in odium peccati abstulit, tamdiu censetur perseuerare in pristino odio & inimicitia contra ipsum.

20. Infertur; non potest sola extrinsecâ voluntate Dei, homo fieri gratus, amicus, filius, adoptivus Non potest quia sola Dei: non n. intrinsecè & formaliter; quia implicat, subiectum esse intrinsecè & formaliter tale, voluntate absque intrinsecâ forma faciente tale: nec voluntas Dei gratiae ut voluntas formaliter ponit aliquid intrinsecâ reali Dei extra se. Extrinsecè vero & denominatè ab ex-fieri.

trinsecè actu Dei amantis & adoptantis solo concedunt autores 1. sent. hominem fieri posse gratum &c. Quia putant, posse liberam dilectionem & adoptionem Dei saluari, absque physicam mutationem dilecti, & adoptati. In nostra autem sententia, quia nequit libera dilectione Dei saluari, absque physica mutatione dilecti, implicat hominem, etiam extrinsecè fieri gratum &c. sola extrinsecâ voluntate Dei.

21. Confir. nequit Deus diligere hominem ut amicum, & filium adoptivum, quin illi communicet similitudinem suæ nature: ergo nequit solo extrinsecè actu suæ voluntatis reddere hominem suum amicum. Antec. prob. nequit Deus absoluto & efficaci amore amare creaturam, quin illam efficiat dignam suo amore: nec homo fieri amicitia & hereditate divina dignus, nisi participatione naturæ diuinæ; amor enim efficax & absolutus, qualis est amor supernus. amicitie diuinæ, necessario est sui communicatius: amare amicum est bonum velle amico: ergo in amante infinito, qualis est Deus amor necessarij est communicatius bonitatis proportionaliter affectui amantis. Amor n. in amante perfecto unit amatum cum amante iuxta affectum amantis: ergo Deus amans affectu suoperat.

pernat amicitiae creaturam rationalem, vnit illam sibi dono respondentem tali amori amicitiae, quod est perfecta participata similitudo suæ naturæ.

Ad 1. primæ sent. neg. antec. ad 1 prob. neg. conseq. voluntas enim creata potest aliter ad obiectum se habere per physicam mutationem sui: incréata cum non possit per mutationem obiecti: non ex inefficacia diuinæ, sed potius ex fœcunditate, à quâ habet, ut nunquam de novo ad obiectum terminetur per modum efficacis & absolute complacentiæ, quia aliquid in illo producat: & ex immutabilitate, ut nunquam ipsa per novam terminationem ad obiectum mutetur intrinsecè & subiectiæ, sed tantum extrinsecè & terminatiæ, penes connotatum. Præterea voluntas creata condonando iniuriam, non remittit culpam, sed som debitum satisfaciendi, in creata ultra debitum, remittit culpam, quæ sine intrinseca & condigna mutatione peccatoris deleri non potest.

Ad 2. prob. neg. antec. etenim ut Deus votum relaxet, semper mutationem in obiecto facere debet; vel per reuelationem, quæ cuicunque fiat, semper intelligitur obiectum aliter applicabile volunti: vel per appositionem impedimenti, aut sublationem physicæ, aut moralis facultatis actum exequendi: alioqui quamdiu non constat extrinseco signo, votum esse à Deo relaxatum, semper manet obligatio ad illud seruandum. Præterea votum pender ex sola voluntate condonantis; culpa etiam ex voluntate peccatoris, ut præcedente distinctione sed. 2. Ad tertiam prob. neg. antec. ut 8. 10.

Ad 2. Resp. 1. cum S. Thom. 1. 2. q. 113. art. 2. ad 1. conced. ante peccatum plus requiri, ut quis sit amicus & filius adoptiuss Dei, quām ut sit non inimicus & inuisus Deo: quia potuit aliquis creari sine gratia & debito habendi gratiam, in quo casu non fuisset amicus & filius adoptiuss Dei, speciali amicitia & adoptione, de qua loquimur; nec inimicus & inuisus Deo, quia nullum supponit habuisse peccatum, nec personale, nec originale. Nego autem, post peccatum commissum cum cognitione finis supernat. plus requiri, ut quis sit amicus & filius Dei, quām ut sit non inimicus & exodus Deo. Ratio: ut tollatur à peccatore inimicitia cum Deo, necessariò tolli debet peccatum: at hoc nequit in hoc statu tolli, nisi restituatur in pristinam amicitiam & adoptionem Dei: nequit igitur ex inimico fieri non inimicus, quin simul fiat amicus & filius adoptiuss Dei. Maior eluet: quamdiu non tollitur peccatum, non tollitur inimicitia cum Deo, quam ipsum ex Trident. sess. 6. cap. 7. includit: peccatum n. est offesa Dei, in qua fundatur inimicitia cum Deo. Minor prob. nequit tolli peccatum, quin tollatur inimicitia cum Deo; nequit hec tolli, nisi restituatur amicitia cum eodem. priuatio n. gratiæ voluntariæ contracta est ipsius inimicitia; & nequit tolli, nisi per oppositum habitum. Vnde non datur post peccatum in hoc statu commissum cum cognitione finis supernat. status neuter, sed necessariò homo erit vel amicus, vel inimicus Dei, ut S. Doct. q. 28. de verit. ar. 2. ad 4.

Resp. 2. conced. homo abhuc constitui potest in statu neutrō, mediatè; non immediatè. immediatè n. restituui deberet peccanti cum cognitione finis supernat. gratia, per quam à peccato mundatur, Deoque reconciliaretur: ac proinde immediatè ex inimico fieri deberet amicus: mediatè vero ex amico fieri posset nō amicus, per subtractiōnem gratiæ, absque ipsius culpa. tunc n. non est amicus, quia caret forma amicitiae; neque inimicus, quia nullum haberet peccatum, & preterita

fuisset deletum per pristinam gratiam; ergo esset non amicus, atque adeò in statu neutrō.

Ad 3. neg. antec. ad 1. prob. neg. gratiam reverttere peccatum per modum condignæ satisfactionis, sed per obiectum dum taxat incompositibilitatem respectu Dei gratiam necessariò attingit, & peccatum necessariò odio habentis. Ad 2. prob. dist. vlt. conseq. præter gratiam necessariæ est extrinseca condonatio Dei distincta à condonatione, quæ necessariò includitur in infusione gratiæ, nego; sufficit n. hæc condonatio, quæ est voluntas infundendi gratiam, quæ cum sit perfecta participatio naturæ diuinæ, postulat amari ut obiectum amicitiae supernaturalis, ut adoptiua filiatione Dei; cum quo amore perfectæ amicitiae pugnat peccatum: quod necessariò ponit in Deo odium inimicitiae, contradictricè pugnans obiectiū cum amore amicitiae: quia unum necessariò ponit gratiam, quam alterum necessariò subtrahit.

Ad 4. neg. maior. nam esse debitorem, est quid consequens ad peccatum; ideò n. homo est debitor Deo, quia peccauit. Confir. in p. actuali peccatum & debitum non sunt idem: non n. qui actu peccat, habet tantum debitum satisfaciendi, sed etiam peccatum fundans tale debitum; quod est obligatio resarcendi offendit; quam supponit, atque adeò peccatum, in quo offensa fundatur: ergo nec in p. habituali sunt idem: in hoc n. sunt eadē proportionaliter, quæ sunt in actuali: cum habituali sit idem actuali moraliter perseverans. Neque Auguſt. cit. dicit, peccatum esse tantum debitum, sed hominem ex præterito actu manere in peccato, quia manet in coactus; non pœnare tantum, sed etiam culpas. Nego etiam, posse Deum peccatori offendit condonare, non acceptando illum ad pristinam amicitiam: non n. conuerterit ad peccatorem, nisi per mutationem ipsius.

Ad 5. neg. conseq. ante n. earentia gratiæ habet ex parte peccatoris rationem maculae; quia voluntaria auersio à Deo sine supernat. ex parte Dei rationem odij; quia est pœna in odium peccati inflicta: ergo nisi tollatur, semper manebit macula ex parte peccatoris, & odium ex parte Dei. Post verò, habet solam rationem negationis: sine culpa ab homine tollitur; neque in pœnam vel odium peccati à Deo subtrahitur. Vnde in tali casu homo esset in statu neutrō. Ad 6. dist. antec. Remissio peccati, & acceptatio ad amicitiam Dei, nō sunt idem ratione & formaliter, conced. remissio n. peccati distinguuntur ab acceptatione ad amicitiam, ut effusus secundarius à primario; sc. ex eo quod peccator sit amicus Dei, remittitur illi peccatum, quod cum perfecta amicitia pugnat: Non sunt idem realiter, nego: forma n. quæ constituit amicum, inseparabiliter subiectum emūdat à peccato; sicut persona increata hypostaticè unita naturæ peccatrici, simul illam constitueret Deum, & à peccato emūdaret: quo etiam casu ratione distingueretur absterio maculae à constitutione personæ diuinæ. igitur remissio peccati, & acceptatio ad amicitiam non sunt duæ mutationes re ipsa separabiles, sed tantum ratione & formaliter diuersæ. sicut expulsio priuationis, & inducio oppositæ formæ. nec aliæ distinctiones rationis conuincunt reliquæ prob.

Ad 7. neg. paritas. Originale n. pendet ex voluntate alterius, quæ vi pati potuit limitari, ut non nisi ad certas personas, pro certo tempore illud ad posteros tranfundatur. Personale pendet ex actione propriæ voluntatis, quæ ex natura sua semper denominat subiectum peccatorem, quamdiu per oppositionem formam non tollitur. Vnde ne-

Non potuit Deus condere hominem cum debito habendi & conseruandi gratiam ad certum tempus, licet condere potuerit cum hac conditione, ut gratia semel amissa, non habuisset amplius homo debitum illam recuperandi; non quod peccatum ex voluntaria amissione talis gratiae contrahit. Quum, remitti potuisset absque infusione gratiae.

32. Primum prob. 1. non potuerit Deus condere hominem cum debito habendi & conseruandi re&titudinem naturalem ad certum tempus, vt eo transacto voluntaria amissio talis re&titudinis non imputaretur ad culpam. 2. voluntarie priuare se re&titudine & fine supernat. postponendo illum creaturæ, est per se malum: ergo pro nullo tempore rectificari potest. Posito ergo, quod illum considerit cum gratia, non potuit ab illo auferre debitum acceptam gratiam sibi conseruandi: sicut, posito quod considerit cum ordinatione ad finem natur. non potuit ab illo auferre debitum conseruandi sibi coniunctionem cum fine naturali.

33. Dices. Potuit Deus auferre debitum conseruandi gratiam, si gratiam sub hac conditione dedisset, vt post certum tempus gratia ex se ipsa cessasset, absque culpa habentis. Resp. hoc fieri potuisse; & tunc peccata commissa post cessationem gratiae, remitti potuissent absque infusione gratiae; quia tunc non inclusissent priuationem gratiae; non tamen remitti potuissent sine restitutione eorum, quæ per se in odium peccati à Deo fuissent subtraæta, cuiusmodi fuissent, quæ amicitiam natur. hominis cum Deo fundassent. At hoc non est contra me, qui tantum hinc contendo, non posse auferri debitum conseruandi gratiam, ita vt voluntaria amissio illius non sit amitteri culpabilis.

34. Secundum constat, de facto in Angelis, qui ita conditi sunt vt semel amissam gratiam recuperare nequiverit. Quia gratiam habitualem recuperare non valemus solius naturæ viribus, sed opus est viribus gratiae actualis, quam potuisset Deus amissa semel gratiæ habituali, nunquam amplius nobis dare, vt fecit cum Angelis malis, vt contra Scet. Eccl. 10.2. disp. 18. scilicet 7. diff. 5. ostend. Sublata autem facultate recuperandi rem amissam, cessat debitum illam habendi, quia debitum supponit liberam potestatem rem debitam acquirendi.

35. Tertium ostendo. Nam esto in tali homine cesseret debitum recuperandi gratiam amissam, non propter ea peccatum commissum tempore, quo ille habebat debitum conseruandi gratiam sibi collatam, remitti posset absque infusione gratiae. Quia priuatio gratiae ex præterito actu contracta, quamdiu non tollitur, semper perseverat sub ratione maculae. Nec refert, quod cesseret debitum habendi gratiam in posterum: quia macula contracta non habet rationem peccati formaliter ex debito recuperandi gratiam amissam, sed ex priuatione causata ab actu præterito. Alioqui cessarent in damnatis maculae ex præteritis actibus relictæ, cessante in illis debito recuperandi gratiam. Ratio: macula non est peccatum formaliter ex eo, quod maculatus non recuperet gratiam, quam amisit; sed ex eo, quod illam amisit, dum habebat debitum eam conseruandi; licet in nouum peccatum incidat, quando habet debitum illam recuperandi, & non recuperat. Ut igitur illa habeat rationem peccati, sat est, vt quando contracta est, fuerit in subiecto debitum gratiam conseruandi. Ut si quis amittat re&titudinem naturalem per peccatum, & postea incidat in perpetuam amentiam, etiam si non habeat debitum amplius recuperandi amissam re&titudinem, non propter ea priuatio

naturalis re&titudinis ex præterito actu causata, non habebit rationem peccati ac maculae.

Atque ex his magis elucet discrimen inter peccatum personale & originale: cum n. hoc pendeat ex natura & conditione pacti, seu ex voluntate participantis, potuit pacifcens illud limitare ad certum tempus, ultra quod voluntarium alienum non esset amplius imputabile posteris: personale vero quia pendet ex voluntate propria peccatoris, nec moraliter, nisi per oppositum actuum re&tatuum peccatoris; nec causaliter, nisi per restitutionem eorum, quæ per se in odium peccati subtrahita fuerunt, auferri potest.

Ad 8. dist. antec. peccatum & gratia non sunt immediatè opposita in omni statu, conced. quia nec in statu puræ naturæ, nec in statu eleuatæ per auxilia tantum actualia ad fidem supernat. essent immediatè opposita; quia in neutro statu carentia gratiae esset formaliter macula: vt sit n. macula debet opposita gratia supponere in subiecto debitum ipsam conseruandi: quod in neutro supposeste potuisset: quia debitum conseruandi gratiam supponit collatam gratiam: que tamen in neutro statu collata fuisset. Nego autem, illa non esse immediatè opposita in hoc statu naturæ eleuatæ per gratiam habitualem: quia in hoc statu peccatum includit priuationem gratiae, que in viatore auferri non potest, nisi per restitutionem eiusdem.

Ad 1. prob. antec. neg. conseq. potuit enim Deus hominem ab initio creare sine peccato & gratia, quia cum neutrō naturæ humana necessariam connexionem habet. At nō potuit, postquam illum cum gratia creauit, peccantem reducere ad statum, in quo illum potuit ab initio condere: quia nunc peccatum includit priuationem gratiae, quæ auferri non potest, nisi per ipsam gratiam.

Ad 2. prob. neg. maior. in hoc n. statu naturæ eleuatæ, non solum opponitur peccato rectitudine naturæ, sed & supernat. quia in hoc statu homo habet debitum conseruandi re&titudinem, & coniunctionem cum utroque fine, & consequenter deviatio à fine utroque per voluntariam amissionem re&titudinis utriusque, est culpabilis.

Ad 9. neg. 2. pars antec. hoc enim ipso, quod peccatum non fuit abstersum, semper moraliter perseverat in eodem subiecto. Velut si Deus annihilet puerum ante baptismum, & postea reproducat, reproduceretur cum originali, & debito, quod ante& habebat suscipiendo baptismum, vt præced. disp. scilicet vlt. Nec in tali casu diceretur Deus causa peccati, sicut nec dicitur nunc producendo animalium pueri cum originali. Quia est tantum causa physica entitatis subiecti, ad quod moraliter consequitur macula peccati, à propria, vel ab aliena voluntate causata. Ad 10. neg. maior. peccatum n. est quid prius reatu & obligatione ad poenam: hæc n. consequtur peccatum, vt proprietas essentiæ: & quidem obligatio aptitudinalis consequtetur inseparabiliter essentiæ peccati; actualis separabiliter, cum non implicet, Deum peccatum actu non punire: implicet nō esse dignum, vt puniatur.

S E C T I O II.

An visio beata & lumen glorie sit forma suæ naturæ abstersua peccati?

Prima sent. negat. Victor. apud. Medin. 1.2. quæ 4. art. 4. con. 2. Suarez de act. huma. tract. 1. disp. 10. scilicet 1. n. 23. Eccl. quæ probabilem putat Sors in 4.

Disp. XXXIII. An forma absterius p. m. alia sit Eccl. Sect. II. 425

Probari posse 1.

is 4. dist. 15. qu. 1. art. 2. fine: sequitur ex opinione, visionem beatam suam naturam non tollere potestiam ad peccandum. Prob. 1. Visio beata non est perfecta similitudo naturae diuinae: ergo non est forma suam naturam absterius peccati que secum essentialiter adducit amorem amicitiae supernat. Dei hic n. essentialiter excludit odium inimicitiae supernat. & consequenter peccatum, quod necessario supponit odium inimicitiae Dei. Portio forma, que secum essentialiter adducit amorem amicitiae supernat. Dei, est quae perfecte participat naturam diuinam; cum perfectus amor amicitiae, Arist. teste, fundetur in perfecta similitudine amantis cum amato. Antec. ostendo: 1. quia visio beata est tantum participatio visionis incretae: hec autem non est natura, sed operatio Dei. 2. quia visio beata non est species expressa, & ratio in qua relluceat diuina natura, sed pura tendentia & ratio tantum, quae videatur Deus in seipso realiter existens: ergo neque est perfecta similitudo intentionalis naturae diuinae.

43. Prob. 2. &
deinceps

Visio beata & lumen gloriae est imperfectior gratia habituali: ergo non potest per eam tolli peccatum: hoc n. nequit tolli, nisi tollatur priuatio gratiae, in qua consistit: neque hec priuatio gratiae per formam imperfectiorem gratia: alioqui tolli posset per quemcumque actum peccatoris, quod falso est, ut seq. sed. Antec. ostend. tu quia gratia est principium & forma radicalis; lumen gloriae, & visio beata sunt proprietates consequentes gratiam: semper autem principium & forma radicalis est perfectior suis proprietatibus. Tu quia gratia est adaequata participatio naturae diuinae, quae intellectualis est; lumen gloriae, & visio beata est tantum participatio naturae diuinae, secundum esse intellectuum & intelligibile.

44.

Prob. 3. Si lumen gloriae & visio beata essent sua naturam absterius peccati, etiam charitas eiusque actus essent absterius peccati: id est enim illa sunt talia, quia sunt formae, quibus intellectus tendit in Deum, ut in se est: sed etiam charitas eiusque actus sunt formae, quibus voluntas tendit in Deum ut in se est, nisi quod ille tendat cognoscendo, hec diligendo, quod maiorem dicit incompossibilitatem cum peccato. 4. Lumen gloriae & visio beata sunt in intellectu; ergo non possunt expellere peccatum, quod est in voluntate. Expulsio enim formalis est per incompossibilitatem unius formae cum aliis: quae non excludunt, nisi penes idem subiectum immediatum. 5. Si visio beata & lumen gloriae sua naturam essent absterius peccati, etiam cognitione naturalis Dei & lumen intellectus naturale essent sua naturam absterius peccati: sunt enim assimilativa naturae diuinae secundum esse intelligibile naturale, immo perfectius, quam visio beata: quia hec est tantum assimilativa ut quae illa vero species expressa in qua: ergo saltem cognitione naturalis est absterius peccati naturalis. 6. ex Trident. suff. 6. cap. 7. unica est causa formalis nostrae iustificationis: ergo, praeter gratiam habitualem, non datur alia forma sua naturam iustificativa.

48. Ultimo

Sens. vera
affirm.

Secunda sent. affirmat: sequitur ex opinione, nullum peccatum neque actuale, neque habituali cum visione beata consistere posse: catenque expresso tradunt Vasquez 1. 2. dist. 11. cap. 10. Tarreria, opusc. 6 de forma sancti. dist. 9. dub. 1. & 4. Grana. 1. 2. contra. 1. tract. 3. dist. 1. sent. 2. quam docet videtur Medina cit. & ad quam magis inclinatur Sotus. Quae sent. longe probabilius est.

50.
Probat
Vasquez.

Probat Vasquez: Visio beata, etiam praecisa ab amore, adaequare oppositum peccato; quod est macula animae ex praeterito peccato relicta; & in De Fme. Tom. 3.

priuatione gratiae, & relatione rationis ad creaturas, ad quas homo manet moraliter conuersus, sicut at visioni beatae per se ac necessariò debetur dilectio Dei, quae formaliter tollitur priuatio gratiae: ergo etiam diuinitus negato concursu ad amorem beatificum, sola visio delet peccatum. Quia per visionem necessariò exigentem amorem, quo formaliter tollitur priuatio gratiae, afferatur debitum habendi gratiam: sublatio debito, priuatio gratiae non manet ut priuatio, sed ut pura negatio. Eadem visione tollitur relatio rationis ad creaturas ex praeterito actu relictus: hoc enim ipso, quod necessariò exigit perfectam conuersationem in Deum, oppositam conuersationi ad creaturas, statim in voluntate beati resulcat ordo, & relatio extrinseca conuersationis in Deum, antequam eliciat amorem Dei: quia per visionem Dei voluntas beati tenet Deum, ut summum bonum amabile propter se.

Sed contraria 1. hec ratio non tribuit viam formalem & proximam iustificandi visioni, sed amori. Contraria 1.

Visione enim in hac sententia emundat à peccato, quae vel necessariò coniunctum habet amorem, vel tollit debitum habendi illum; unde si visio non necessariò posset eti amorem, eo negato, non emundaret à peccato. Falso autem est, visionem à peccato emundare ratione amoris: amor n. non constituit nos obiectum diuinae amicitiae: & esto, in sententia Vasquez amor emundat; ista vis negari non debet visioni, quae per ipsum est perfecta & completa beatitudine, cum qua pugnat summa miseria, seu peccatum. Confirm. & si visio non exigeret amorem, adhuc in ea sola saluaretur integra essentia beatitatis. quia amor, vel relatio ad amorem est extra essentiam beatitatis. ergo & si non necessariò exigeret amorem, adhuc eo negato, per se emundaret: alioqui peccatum consistere posset cum summa felicitate. 2. falso est, non sublatam priuationem gratiae, in qua macula consistit, vel per habitum gratiae, vel per aequivalens, quod in sententia Vasquez, est actus dilectionis, remissum iri peccatum. Quamdiu enim Deus non deponit odium contra peccatorem conceptum, non remittitur peccatum seu iniuria, cum remittere iniuriam sit odium contra offendentem deponere: sed quamdiu Deus non restituit id, quod in odium peccati per se à peccatore subtraxit, non deponit odium contra illum: non enim deponit odium, nisi destruet obiectum odij (cum nequeat ab odio cessare per mutationem sui) seu nisi actu sublata priuatione gratiae, quae erat obiectum odij: ergo ut obiectum odij, & peccatum destruatur, non sufficit tollere tantum debitum habendi gratiam, nisi gratia vel aequivalens restituatur. Igitur si visio non est aequivalens gratiae, non destruet obiectum odij, nec remittit peccatum.

Dicis. priuatio gratiae est obiectum odij, quae includit debitum habendi gratiam: ergo eo sublato, tollitur obiectum odij, & peccatum. Resp. ad te. Rep. quata ratio est, quia priuatio gratiae est à peccatore voluntariò contracta, & gratia à Deo non restituta: in damnatis enim cessat debitum habendi gratiam. Nec refert, quod in ipsis cesseret per sublationem facultatis gratiam recuperandam; in beatis vero cesseret per negationem amoris debiti, quo tolleretur priuatio gratiae. Quamdiu enim non ponitur forma destruens priuationem, manet hanc ex praeterito actu contracta, quo cumque trahita non tollatur. Ratio: remissio peccati essentialiter pendet cum à Deo condonante, tum à peccatore retractante. Ergo sicut peccatore non retractante, etiam si non posse, & consequenter nec debet retractare,

426 *Disp. XXXIII. An forma abstersua p. m. alia sit &c. Sect. II.*

tractare, non remittitur peccatum: ita non restituente Deo gratiam, vel aequivalens gratiae, etiam si in creatura non sit debitum habendi illam, non remittitur peccatum.

56.
Prima ra-
tio de lu-
mine &
visione.

Duplex ratio, cur visio beata suâ naturâ emundet à peccato. Prior, illi cum lumine gloriae communis, est hanc. Visio beata & lumen gloriae est immediata & expressa participatio naturæ diuinæ, secundum totum esse intelligibile formale extensum, tam absolutum, quam relatum; illa per modum actus 2, hoc per modum actus 1. ergo virtus que sufficiens est ad fundandam perfectam amicitiam Dei erga beatum: ad deponendum odium Dei contra peccatorem; ad tollendum peccatum ab ipso; nequit enim in eo esse peccatum, quin in Deo sit odium: nequit simul esse odium inimicitiæ, & perfectus amor amicitiae Dei erga peccatorem. Antec. suppon. ex 1. 10. disp. 9. sect. 9. lumen enim gloriae, & visio beata sunt perfæctæ, saltem adequatae, participationes luminis & visionis incretae; quæ est perfecta & adequata similitudo intentionalis naturæ diuinæ, secundum totum esse intelligibile, absolutum, relatum, formale, eminentiale, intensum, extensum. Etenim secundum totum illud esse lumen gloriae, & visio beata est intentionalis similitudo naturæ diuinæ, ad quod intentionaliter representandum se extendit; sc. ad totum esse formale extensum, absolutum, relatum naturæ diuinæ.

57.

Prob. 2:
utrumque
sufficiere ad
fundandam
perfectam
amic.

Prob. conseq. 1. ea naturæ similitudo idonea est ad fundandam perfectam amicitiam, quæ apta est ad representandum intentionaliter totam naturam amantis in amato: lumen gloriae & visio beata representant intentionaliter totam naturam diuinam in intellectu beatorum, illud virtualiter, hec formaliter: inquit quia nihil est formaliter in Deo, quod per lumen gloriae & visionem beatam intelligibiliter non representetur. Major prob. ea similitudo ad perfectam amicitiam fundandam idonea est, quæ apta est, ut amans suam naturam agnoscat in amato expressum; nam ex Arist. amor ad alterum originatur. ex amore ad se.

58.
Dices.

Resp.

60.
Prob. 2.

Dices: nulla cognitione apta est representare obiectum, nisi potentia, cuius est cognitione: ergo visio beata existens in intellectu beati non est apta representare essentiam Dei in intellectu diuino, ut tam cognoscendo diligat. Resp. nulla cognitione apta est representare obiectum, nisi potentia, cuius est cognitione, immediate & per modum vitalis imaginis, concedo; mediata & per modum obiecti expressi, nego; velut notitia, quam habet Petrus, non est idonea representare intellectui meo suum obiectum immediate & vitaliter; est idonea representare illud mediata & obiectiuem, quamquidem expressa per meam cognitionem, ut per vitalem imaginem; obiectiuem representat seipsum, suumque obiectum, saltem abstractiuem. Ita visio creata representat intellectui incremento essentiam, incrementum mediata, ut expressam obiectiuem in cognitione increta. 2. Ea naturæ similitudo apta est ad fundandam perfectam amicitiam, quæ apta est ad fundandam filiationem adoptivam: lumen gloriae & visio beata apta sunt ad fundandam filiationem adoptivam Dei: ergo. Major constat; quia adoptio est voluntas admittendi, aliquam personam ad participationem propriorum bonorum, ut ad hereditatem quod est proprium amici, & addit specialem titulum hereditatis, quod est proprium filii. Minor prob. vi 1. 10. disp. 18. sect. 7. essentialis differentia filij intellectuah, est similitudo intelligibilis termini producti cum principio in-

telligentie. Vnde Verbum est Filius, non Spiritus S. quia Verbum procedit simile intelligibiliter cum principio intelligente, non Spiritus S. esto procedat similis in naturâ: atqui lumen gloriae & visio beata est perfecta similitudo intelligibilis naturæ diuinæ, secundum totum esse formale: ergo sunt apta ad fundandam filiationem adoptivam intellectualem Dei, ac perfectam amicitiam in Deo, quæ in adoptione necessariò includitur.

Confirm. visio beata est participata similitudo Verbi, quod proxime & complete est Filius & genitus intellectualis Patris per intentionalem expressionem, quæ ad Filium intellectualem ut sic per se requiritur; & consequenter erit sufficiens forma fundandi in beato relationem filiationis adoptivæ, ac proinde habebit vim reparandi adoptionem & amicitiam per priuationem gratiae amissam. Sicut n. gratia, quia est participatio filiationis diuinæ secundum esse naturale, constituit filios adoptivos Dei: ita, quia visio beata est participatio eiusdem filiationis naturalis, per participationem esse intelligibilis ipsius, constituit nos filios adoptivos & amicos eiusdem.

Posterior ratio, quæ visioni conuenit, ut beatitudine est formaliter: Visio beata est summa hominis felicitas: ergo suâ naturâ pugnat cum peccato ac delet illud. Summa n. felicitas suâ naturâ pugnat cum summo malo; cum creaturam perfectissime coniungat summo bono: at peccatum est summum malum; sc. auersio & separatio à summo bono. Ergo visio beata Dei coniuncta cum statu peccati non est perfectissime coniuncta cum Deo summo bono, sed à Deo habitualiter auersio; quod interminis implicat. Confir. 1. Beatitudo est summa communicatio, quam Deus in genere vitalis operationis conferre potest puræ creature: ergo nequit cum ea retinere odium inimicitie; per eam perfectissime conuersus ad creaturam: repugnat n. cum perfectissima conuersione Dei ad creaturam auersio eiusdem à creatura. 2. Beatitudo est perfectissima familiaritas Dei cum creaturâ, & creature cum Deo: ergo necessariò includit perfectam amicitiam utriusque, cum familiaritas sit perfecta amicitia: igitur impossibile est, ut cum eâ consistat inimicitia Dei cum creatura, vel creatura cum Deo; atque adeò peccatum. Implicitum enim Deum simul amare & odio habere amore perfectæ amicitiae, in ordine ad eundem finem eandem personam: sed quæ infundere donum perfectæ familiaritatis, necessariò amaret ad finem supernat. quæ in beato est peccatum seu inimicitia, necessariò odio haberet illum in ordine ad eundem finem. Antec. demonst. Familiaritas consistit in multâ, intimâ, frequentissimâ communicatione secretorum amicorum inter se: hæc non potest esse major, quam per communicationem claræ visionis & amoris Dei: nam per hos actus creatura admittitur ad cognoscendas proprias intimâsque perfectiones Dei, quæ naturali cognitione agnoscit nequeunt; idque perenniter sine illa interruptione, cum beatitudo sit æterna & immutabilis.

Hæc ratio inservit. Thomist. qui essentiam beatitutis statuunt in sola visione, probat, solam visionem ut distinctam ab amore, formaliter à peccato emundare: in nostra, quæ beatitudinis essentia ex virtute actu integratur, visionis sc. & amoris, coherentius dico, hanc vim habere beatitudinem ratione visionis & amoris simul: ita ut si aliunde cum visione non pugnaret peccatum, vi huius rationis præcisè, non pugnaret. Hoc ostend. nec sola visio, nec solus amor perfectè & adequatè beat: ergo vel

61.
Confirm.

62.
2. Ratio
visioni soll
competent.

63.
Confir. 2.

64.
Confir. 2.

Disp. XXXIII. An forma absterfua p. m. alia sit Et. Sect. II. 427

vel sola visio, vel solus amor à peccato non emundat. Sicut n. incompleta & inadæquata beatitudo non ponit in beato omnem coniunctionem in genere vitalis operationis cum Deo, ita nec necessariò tollit omnem aversionem ab eodem.

Dices. Dilectio Dei naturâ suâ non pugnat cum peccato; ergo nec beatifica, cum sint eiusdem species. Resp. dist. conseq. dilectio beatifica non pugnat cum peccato, solitariè accepta, conced. ut coniuncta cum visione, cum qua integrat unam completam beatitudinem, nego: ut sic enim inducit nouam perfectionem, ratione cuius implicatur esse cum peccato.

Deducitur 1. beatitudinem adæquatè sumptum, ratione visionis & dilectionis simul non solum pugnare cum peccato mortali habituali, sed etiam cum habituali veniali. Ita *Turriannus*, *Granduscitati*. Fundamentum, quia implicatur, Deum per visionem & dilectionem beatificam conuerteri ad creaturam, & non deponere omne vel leuissimum odium conceptum contra creaturam: Deus n. longè perfectius per visionem & dilectionem beatificam restituit ea, quæ in odium venialis abstulit, quam per quæcumque alia auxilia: sed restituto omni eo, quod in odium peccati subterfuit, impossibile est manere in creatura peccatum, seu odium in Deo. Dices. Posset Deus in odium peccati non conuerti ad beatum per visionem sui ita intensam, sicut requirunt lumen glorie & merita ipsius beatitudo: ergo posset Deus retinere aliquam auctoritatem à beato. Resp. neg. conseq. cum n. quis vel remississima visio representet totum Deum, eiusq; diuinas perfectiones, per quamlibet visionem manifestatus totus Deus, eiusq; operationes diuinas perfectiones, in qua communicatio perfecá familiatitas Dei ad creaturam consistit.

2. Non solum visio, & amor beatificus permanens Patriæ, sed etiam transiens visus, suâ naturâ iustificat: quia sunt eiusdem rationis. Dices. Beatitudo esse otialiter includit perpetuitatem; beatitudo transiens non includit perpetuitatem: ergo non participat essentiâ beatitudinis, nec iustificat ut beatitudo. Resp. beatitudo non iustificat, quia perpetua est formaliter, sed qua perfectissima conuerteretur creaturæ ad Deum, & Dei ad creaturam, cum qua pugnat peccatum: quæ & mutua est etiâ in beatitudine transiente visus. 3. Ut visus beata iustificet, sive à mortali, sive à veniali, essentialiter requiri retractationem, vel antecedentem, vel comitantem, ut prædict. dist. scilicet, ut n. per talenm amorem perfectius, quam per aliun actum retractatur voluntarium habituale, ex præterito actu moraliter perseverans. Nec refert, quod talis amor sit necessarius; voluntarium ex præterito actu moraliter perseverans sit liberum: nam in amore beatifico eminenter continetur retractatio libera peccati, includit n. per eminentem quandam reflexionem omnipotenti liberam præteriti peccati retractationem; scilicet hanc virtutem reflexionem, quod etiam si non necessaretur ad mandatum Deum, adhuc beatus velle liberè illum amare.

Dices. Præius naturâ beatus videt, quam amet Deum; sed in illo priori iuxta 1. rat. beatus est obiectum amicitiae diuinæ: ergo in illo priori diligetur à Deo amore perfectæ amicitiae, absque peccati retractatione. Confirm. quia posset Deus in posteriori naturæ amorem beatificum impediare, Resp. dist. mino, in illo priori est obiectum amicitiae diuinae dependenter ab amore in eodem instanti durationis elicendo, conced. independenter ab illo, neg. Eodem modo dist. conseq. in

illo priori diligitur beatus à Deo amore perfectæ amicitiae dependenter ab amore eiusdem beati in eodem instanti durationis elicendo, conced. independenter ab illo, neg. Ad confit. neg. assumpt. posito enim, quod Deus assumptus est peccatorum ad visionem beatificam, absque actu retractatio precedente, non potest ex suppositione impeditre amorem beatificum, quo precedens peccatum retractatur. Instabis. Si potest Deus conferre visionem sui peccatori dependenter ab amore beatifico, posteriori naturæ elicendo: ergo poterit gratiam infundere peccatori dependenter à contritione suo tempore futurâ. Resp. neg. conseq. quan-

dium enim voluntarium peccati non destruitur, non potest tolli peccatum: nequit voluntarium praesens destrui per actu retractatiū post tempore futurum: hæc enim destructio voluntarij fieri debet in genere causæ formalis, per incompossibilitatem unius formæ cum alia, quæ exerceri non potest, nisi in ordine ad idem tempus. Quamdiu autem non destruitur peccatum, perseverat inimicitia in Deo; ea implicat cum amicitia respectu eiusdem personæ: infundendo enim gratiam, necessariò eundem de praesenti amaret; & ex suppositione, quod voluntarium habituale non esset de praesenti per actu retractatiū peccatoris sublatum, simul odio haberet. At quando retractatio est eodem instanti durationis cum gratia, non sequitur in Deo simul odium & amicitia. Sicut enim eo instanti est retractatio, ita est destructio præteriti voluntarij, quod cum retractatione pugnat, & in Deo sola amicitia. Sicut dicitur Thomistæ, qui sentiunt, iustificationem adulteriū fieri non posse absque actu retractatiū peccatoris; & nihilominus concedunt, habitum gratiæ prius naturâ insundi, quam actu contritionis præteritum peccatum retractetur:

Sot. in 4. dist. 15. qu. 1. art. 6. fine. Nec refert, quod visio beata sit prior naturâ amore beatifico in genere proponentis; est enim posterior naturâ in genere voluntarij: amor autem Dei non intelligitur terminari ad beatum ut ad obiectum amicitiae, nisi vi habentes simul cum visione beata amorem.

Ad 1. oppositæ sent. dist. antec. lumen glorie & visio beata non sunt perfecta similitudo nature diuinæ secundum esse naturale, conced. secundum posita.

esse intelligibile & intentionale, neg. Ad 1. prob. visio increata est natura diuina intelligibiliter seu intentionaliter, cuius perfecta participatio est visio creata. Ad 2. visio beata non est species expressa perfectè assimilativa diuinæ essentie, per modum imaginis in qua, sed quæ, quod sufficit ad re-presentandam obiectivè diuinam essentiam, secundum totum esse extensum formale ipsum,

ut 1. tom. dist. 9. scilicet. 3. Ad 2. lumen glorie & visio beata est imperfectior gratia secundum esse naturale; non secundum intelligibile: quia secundum esse hoc intentionale representat totum esse diuinæ naturæ, tam absolutum, quam relatum: sunt autem subiectivæ tantum proprietates gratiæ, non obiectivæ; nam obiectivæ proprietates sunt tantum partus diuinæ, quam expressæ & immediate representant. Sicut species intentionalis hominis est simul obiectiva proprietas hominis, quem expressæ & immediatæ representat, & subiectiva proprietas illius potentie, quæ talenm speciem intentionalem naturaliter postulat. Ad 3. habitat charitatis, eiusque actus non sunt similitudines naturæ diuinæ, neque secundum esse naturale, secundum quod sunt tantum participationes in amando; neque secundum esse intentionale, cum voluntatis, cuius complementum & principium

66.

Dices.

Reff.

67.

Coroll. 1.

68.

Coroll. 2.

69.

Coroll. 3.

70.

Dices.

Confirm.

Reff.

71.

Noss.

72.

Ad argu-

73.

74.

Ad 3. neg.

428 Disp. XXXIII. An forma absterfua p. m. alia sit Eccl. Sectio II.

principium est habitus charitatis, non sit assimilare sibi obiectum; sed in illud tantum inclinari. Eadem ratio est de ipsius actu: si enim potentia non est, obiectum assimilare, sed in illud inclinari, neque auctus erit, obiecti assimilatio, sed tantum inclinatio. Nequit enim actus intellectus produci, nisi concurrente obiecto, vel ipsius vicariâ specie: actus voluntatis producitur à sola voluntate, nullo pacto effectuè concurrente obiecto, vel specie.

Ad 4. neg. conseq. neque enim gratia est in voluntate, & tamen expellit peccatum, quod est in voluntate. Ratio: lumen gloriae & visio beata non expellunt peccatum per incompossibilitatem subiectivam immediatè, sed obiectivam, penes actus diuinæ voluntatis, penes quos illa comparatur ut obiectum amicitiae, hoc ut obiectum iniciacionis, in ordine ad communicationem, vel subordinationem eiusdem doni. Ad 5. neg. sequel. Ad prob: neg. cognitionem naturalem, & lumen intellectus naturale, esse immediatè assimilativa naturæ diuinæ. Illa enim tantum cognitio & lumen sunt immediatè assimilativa naturæ diuinæ, quæ immediatè representant naturam: sola cognitio beata & lumen gloriae representant immediatè naturam, illa formaliter, hoc virtualiter. Ceterum cognitio naturalis & lumen intellectus naturale immediatè solum representant aliquem effectum creatum: in quo abstractiuè tantum & arguitiuè cognoscitur Dei natura. Nec refert, quod cognitio naturalis sit species, in qua cognoscitur natura diuina; visio beata sit solum species quæ: illa enim est species in qua abstractua; hęc species quæ intuitiva immediatè representativa naturæ diuinæ.

Ad 6. resp. neg. conseq. ibi enim Concilium solum loquitur de iustificatione, quæ secundum legem ordinatam à Deo fieri solet, non quæ de potentia absoluta fieri posset. Alioqui nec uno hypothesis. effet forma suā naturā à peccato iustificatrix.

SECTO III.

An sit alia forma à Gratia habituali & visione beata distincta sua natura absterfua p. mortalis in hoc statu.

Prima sent. affirmat. Fundam. licet nequeat remitti peccatum absque infusione inherenteris doni, hoc tamen non necessarium est gratia, aut visio beata, sed potest esse aliquid diuersum: at quodnam hoc donum quod delectat suā naturā mortale hoc statu commissum? Medina I. 2. qu. 110. art. vlt. & qu. 113. art. 2. §. sed dubit. opinatur esse quemcunque actum, vel auxilium supernat. Vincent. Astur. relect. de Christigra. qu. 1. pag. 89. §. eff. autem, Cornel. Ianse. in Concord. Euang. cap. 48. in Luc. 7. Remittuntur ei peccata multa, Vasquez I. 2. disp. 203. & cap. 3. & 3. p. disp. 2. cap. 6. Luis. Turria. de grā. opus. 6. disp. 4: de nat. actus contrit. supernat. putant, esse actum contritionis supernat. & idem censent de habitu charitatis. Quæ sent. concordat Magistri in 4. dist. 17. cap. 2. vbi affirmat, per contritionem deleri peccata: in 1. dist. 17. cap. 1. vbi docet, non infundi habitum creatum, quo formaliter iustificemur; sed eius loco dari Spiritum S. quo ipsum diligamus, non quod Spiritus S. sit forma formaliter iustificans; est enim manifestus error: sed quod forma formaliter iustificans sit dilectio, quæ Deum diligimus.

Ceterum eis putet Vasquez, quod contritio

supernat. includēs dilectionem Dei super omnia, Atum conse: ipsa formaliter absque alia condonatione ad- tritionis iuncta delectat omnes culpas mortales, peccatorem vim habere que cum Deo statim reconciliat, de facto tamen delendi for- maliter censet, omnem iustificationem etiam adulorum peccata: fieri per habitum gratiae, fine disp. eo quod de fa- & semper gratia habitualis, quæ non minùs quam contritio, est forma formaliter sanctificans, & à peccato emundans, antecedit contritionem, vel tempore, ut in parvulis, & adultis, qui attriti iustificantur per sacramentum, vel saltem naturā, ut in illis, qui proprio actu iustificantur extra sacra. Est enim in eius sent. gratia habitualis principium efficiens contritionis, quæ naturā prece- dit contritionem: Contritio reperit peccata for- maliter deleta per gratiam, prius naturā insulam, proinde ea non delectat, quia nulla forma confert ef- fectum, quem reperit collatum.

Probat hanc sent. Vasquez I. ex Scripturis qui- bus animi sanctitas tribuitur contritioni & dilectioni nostre in Deum: Ioan. 14. Si quis diligit me, ex Scrip. Pater meus diligit eum: in qua mutuā dilectione perfecta animi sanctitas consistit. Ad Coloff. 1. cha- ritas dicitur vinculum perfectionis: 1. ad Timoth. 1. finis præcepti, legis consummatio: ad Rom. 13. plenitudo legis: charitatis actus tribuitur peccato- torum remissio, Proverb. 10. & 1. Petri 4. vbi Scrip- tora non ad habitum, sed ad actum charitatis hortatur. Probat 2. ex Patrib. August. lib. de nat. Prob. 2. & gra. cap. 42. Charitas verissima, plenissima, perfe- ex Patrib. diffissima iustitia est. Et cap. vlt. charitas inchoata, ini- chia inchoata, charitas perfecta, iustitia perfecta: lib. de morib. Eccl. c. 13. docet, nos charitate sanctifi- cari, & per eam nos Deo conformari. Chrysost. hom. 7. in 2. ad Timoth. Hierony. Epist. 27. de pœnit. Gregor. hom. 33. in Euang. affirmant, peccata charitate, velut igne rubiginem purgari, incendi exuti. Epibrem. lib. de die Ind. c. 5. August. serm. 11. ad Ferrar. & tract. 9. in Ioan. Bernard. de modo bene viv. adforo. c. 10. compunctionem cordis, vocant ani- mi sanctitatem, & pulchritudinem: Idem ser. 83. in Cantic. & ser. 3. de Timore Dei, charitatem appellat, connubij contractum, maritalem amplexum, per- fectam animi sanctitatem.

Probat 3. rationib. 1. Contritio & dilectio Def. est perfectissimus actus, quem creatura cum auxilio gratiae elicere potest: ergo est forma suā naturā sanctificans & emundans à peccato. Quia non minùs perfectissimus actus inter supernat. quam per- fectissimus habitus, ut gratia, est perfecta animi sanctitas. 2. Qui diligit Deum efficitur unus spiritus secundus cum eo: tum quia perfectè adæquatur suæ regulae: cui tenemur adæquari actu, non habitu. Tum quia qui diligit Deum, perfectius unitur Deo, quam qui tantum per habitum coniungitur cum Deo: quia per actum unitur Deo vitaliter, per habitum vero non vitaliter. 3. Amor suā natu- rā transformat atramentum in amatum absque vito habitu; & ratione illius dicitur creatura manere in Deo, & Deus in creatura: amor Dei dicitur semen Dei, quod qui habet, peccatum non facit, nec fa- cere potest, prima Ioan. 3. Quarta. Solo affectu charitatis vere dicitur diligere Deum ut amicum; cum charitas sit verus amor amicitiae: ergo simul mutuò diligimus à Deo: Tum quia amor est suā naturā reciprocus: tum quia Deus non patitur se ab aliquo diligi, quin ipsum diligat: tum quia hoo ipso, quod nobis communicat dilectionem sui, diligit nos ut dilectores sui, proinde ut amicos. Confitit: quia ex vitalis dilectionis nequit homo comparati ad Deum ut obiectum odij, sed amoris & specialis

71.
Ad 4:

76.
Ad 5.

77.

Discrepantes
autores

79.

80.
Probat
Vasquez I.

81.
Prob. 2.

82.
Ratio 1.

83.
Secunda

84.
Tertia

85.
Quarta

86.
Quinta.

& specialis complacentiaz: ea n. ratione non possumus ei non placere; esto, nullum habitum nobis infundat. 5. Si peccator assumeretur ad intuendum Deum, eumque diligendum, absque vlo habitu gratiae & luminis infusi, statim iustificaretur, siquidem pugnat cum perfecta beatit. peccatum. At talis macula purgatio alteri, quam dilectioni Dei tribui non posset; & eiusdem speciei sunt dilectio viæ & Patriæ. 6. Efficacior est dilectio Dei ad conuerendum nos ad Deum, quia propriâ cuiusque voluntate, quam fuit voluntas protoparentis ad auertendum nos à Deo, quia aliena; ergo solâ dilectione Dei potest quis ab originali emundari: ergo & à personali. Confirm. vel ista macula est priuatio nitoris gratiae gratum facientis; vel relatio relicta ex præterito peccato actionis, quam remanet homo habitualiter conuersus ad creaturam. Si primum: illa non debet constitui in solâ priuatione habitus, sed sanctitatis in vniuersum: & sicut tolleretur per vniunionem hypost. ita & per dilectionem, quæ est vera sanctitas. Si secundum: facilius illa tollitur per contritionem, quam per se & ius ad Deum, & auertimus à creaturâ, quam per peccatum auersi fueramus à Deo; & conuersi ad creaturam. Vnde S. Thos. 2.2. qn. 27. art. 4. ad 3. docet, per contritionem tolli auersionem à Deo. 7. Iustificatio, quæ fit per actum, immutabilior est, quam quæ fit per habitum; quia si Deus auferret habitum gratiae ab eo, qui iustificatus est per solam infusionem habitus, hoc ipso defineret esse sanctus & iustus; cùm tamen non desideret esse sanctus & iustus ille, à quo proprio actu contritionis iustificato auferretur habitus gratiae: semper enim hic remanet iustus & sanctus, ex præcedente actu contritionis, non minus quam peccator remanet iniustus ex præterito actu peccati. 8. Si contritio suâ naturâ, absque extrinsecâ condonatione, non remitteret peccata, sequeretur veram esse opini. Medin. cod. de Panit. qu. 2. 6. quibus tamen, afferentis, dolorem de peccatis non iure diuino naturali, sed tantum positivo esse necessarium ad iustificationem, quæ fit extra sacram. quæ est contra communem sent. Sequela prob. si contritio ex se non haberet vim iustificandi, nullâ ratione probari posset, eam non solâ voluntate Dei, sed naturali etiam connexione cum gratia habituali, esse necessariam, ut ultimam dispositionem ad illam.

87.
Sexta.

88.
Confirm.

Si primum: illa non debet constitui in solâ priuatione habitus, sed sanctitatis in vniuersum: & sicut tolleretur per vniunionem hypost. ita & per dilectionem, quæ est vera sanctitas. Si secundum: facilius illa tollitur per contritionem, quam per se & ius ad Deum, & auertimus à creaturâ, quam per peccatum auversi fueramus à Deo; & conuersi ad creaturam. Vnde S. Thos. 2.2. qn. 27. art. 4. ad 3. docet, per contritionem tolli auersionem à Deo. 7. Iustificatio, quæ fit per actum, immutabilior est, quam quæ fit per habitum; quia si Deus auferret habitum gratiae ab eo, qui iustificatus est per solam infusionem habitus, hoc ipso defineret esse sanctus & iustus; cùm tamen non desideret esse sanctus & iustus ille, à quo proprio actu contritionis iustificato auferretur habitus gratiae: semper enim hic remanet iustus & sanctus, ex præcedente actu contritionis, non minus quam peccator remanet iniustus ex præterito actu peccati. 8. Si contritio suâ naturâ, absque extrinsecâ condonatione, non remitteret peccata, sequeretur veram esse opini. Medin. cod. de Panit. qu. 2. 6. quibus tamen, afferentis, dolorem de peccatis non iure diuino naturali, sed tantum positivo esse necessarium ad iustificationem, quæ fit extra sacram. quæ est contra communem sent. Sequela prob. si contritio ex se non haberet vim iustificandi, nullâ ratione probari posset, eam non solâ voluntate Dei, sed naturali etiam connexione cum gratia habituali, esse necessariam, ut ultimam dispositionem ad illam.

89.
Septima.

90.
Ottava.

Secunda sent. negat, ullam formam in puro homine, præter gratiam habitualem; & visionem beatificam, suâ naturâ esse absterfiam p. mortalitatem in hoc statu commissi. Quæ sent. omnino vera est, potissima difficultas est de actu contritionis & dilectionis Dei, cùm omnis alius sit inferior.

91.
*Secunda
sententia
vera om-
nino.*

92.
*Prob. 1.
ex Scrip-
tura*

Prob. 1. actum contritionis non esse formam iustificantem, ex Iocel. 2. Conuertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus & misericors est, patiens & multe misericordia, & præstabilis saper malitia. Quo Propheta pollicetur, aduersariis etiam factentibus, remissionem peccatorum, ut distinctum beneficium à conuersione in Deum, seu contritione; quæ si sola sufficeret, frustra promitteret remissionem iam contritis. Promissio n. fit de redundantem habitâ; ergo si in contritione includeretur remissio, ut effectus formalis in suâ formâ, non posset contritis illam promittere, ut conferendam, quæ iam supponeretur collata. Efficacius id confirmat subiungens: Quis scit, si conuertatur & ignoscat, & relinquat post se benedictionem? quæ non quæsi dubitaret, an Deus esset concritis peccata reuulsus; sed ut exprimeret hanc remissionem, ut dicitur

finatum beneficium à contritione. Torquet hic locus aduersarios, adeò ut Prophetam velint peccatores adhortari ad penitentiam imperfectam. Primum fugient aduersi. At hic præmisserat signanter: conuertimini ad me in toto corde vestro. Quid hoc nisi ex perfecta charitate peccata detestari? Ex consimili forma id arguimus Deut. 4. Cum quesieris Dominum Deum tuum in toto corde, innentes eum. Ierem. 29. Queritis me, & inuenietis, cum quiesceritis me in toto corde vestro. Deut. 6. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Propheta certè peccatores hortatur ad consequendam remissionem peccatorum, mediâ penitentiâ perfectâ, quæ sola est proxima dispositio, & infallibile medium ad reconciliationem cum Deo; & instruit de medijs ad salutem consequendam necessarijs; non remotis, sed proximis, quæ cum fine infallibilem connexionem habeant: sequitur n. mentio reconciliationis Dei cum populo. Ideò de contritione perfectâ intelligit hunc locum Catholismus Roma. defac. Panit. num. 28.

Dicunt 2. per hoc & similia, non promitti remissionem peccatorum ut distinctum beneficium, sed tantum declarati effectum formalem contritionis, quæ conuertendo hominem ad Deum, simul conuertit Deum ad hominem. Sed contraria evidenter cit. testim. remissio peccatorum promittitur, adhuc ex suppositione contritionis, sub dubio: cùm

tamen eadem certitudine, quam promittitur forma, promitti debeat esse actus formalis necessarij in causa inclusus. Docent 3. promissionem non esse de remissione pecc. sed de auxilio speciali, quod ex parte Dei prequiritur ad perfectam contritionem. Contraria: principium actus non potest dari propter ipsum actum: sed auxilium Dei prærequisitur ut principium contritionis, ergo non potest dari propter ipsam. Maior prob. actus tam in seipso, quam in mente diuina existens, supponit principia, à quibus essentialiter pendet: ergo in quoque statu supponit auxiliū efficaciter collatum: ergo non potest illud confiri propter ipsum actum, quia hic semper supponit auxilium absolue collatum.

Respondent 4. per contritionem promittitur gratia & iustitia permanens, non remissio pecc. quæ per contritionem supponuntur condonata. Sed contraria cit. testimonio expressè promittitur remissio peccatorum: Quis scit, an ignoscas Deus &c. quod si alibi remissionis non fiat expressa mentio, est, quia hæc includitur in ipsa gratia, quæ promittitur, ut effectus formalis in sua causa formalis.

5. afferunt, promitti remissionem tantum poenitentiarum temporalis, quæ manet, condonatâ culpâ. Sed contraria: nimis impudenter Scriptura explicatur. Veritas haec manifestè deducitur ex Trident. sess. 6. c. 6. & 7. & can. 3. sess. 14. c. 4. ubi contritionem perfectam appellat dispositionem ad iustificationem & remissionem pecc. nulla autem forma potest esse dispositio ad suum effectum formalem, cum interea perfecta a pellatur realis causalitas & distinctio, qualis dispositio non est inter formam & formalem affectum ipsius, ad iustific. 7.

Maior prob. 1. ex cap. 6. ubi describens omnes actus penitentis, qui ex auxilio gratiae procedentes ipsum disponunt ad iustificationem, postquam numerat contritionem, ut proximam dispositionem ad illam, his verbis: Illamque, nempe Deum, tanquam omnis iustitia fontem diligere inspirare, ac propterea mouentur aduersarii peccata per odium aliquid & detestationem. Mox seq. cap. hanc dilectionem & detestationem unam cum reliquis actibus descriptis, hanc, inquit, dispositionem seu preparacionem iustificationis ipsa consequitur. 2. ex cap. 3. Si quis dixerit sine preueniente Spiritu S. inspiratione, aliquæ eius

430 Disp. XXXIII. An forma abst. est sua p. m. alia s. 95 c. Sect. III.

100.
101.
102.
103.
104.
105.

*oīas ad ineriorū hominē credere, sperare, diligere, aut pānitore posse sicut op̄ores, ut ei iustificationis grāia conferatur, anābēma sit. Vbi gratiam iustificationis, quā remissionem pecc. includit, distinguit à dilectione, & pānitentia supernat. vt donum conferendum per dilectionem & poenit. vt per dispolitionem p̄giam; hoc denotant verba: *Vt ei iustificationis grāia conferatur.* 3. sess. 14. cap. 4. exp̄sē affirmat, contritionē pr̄parare ad remissionem pecc. eamque omni tempore necessariam fuisse ad impetrandam veniam. Quis dicas, formam pr̄parare, seu impetrare suum effectum formalem?*

4. sess. 6. cap. 7. docet, vnicam esse causam formalē nostrę iustificationis: sed per Catholicos, grāia est causa formalis nostrę iustificationis, ut cōstat in parvulis, & adultis, qui iustificantur virtute sacramenti. Igitur non potest contrito esse formalis causa, saltem totalis vel principalis, sed dispositio ad iustificationem.

Scio principale intentū Concilij eo loco fuisse, confutare Chrysostomii errorem, qui ad perfectam iustificationem peccatoris, pr̄ter iustitiam imperfectam inherentem, requirebat extrinsecam imputationem iustitiae Christi. Scio tamen, nec aduersarius negabit, sape Concil. in confutando uno errore, aliud interduo dogma statuere, ad quod verba ratione propria se extendunt. Sicuti licet principalis mens Concil. cap. 9 fuerit, cōfutare inanem fiduciam, quā hæretici persuadent, solā fide absque operibus tibi peccata remitti, quia tamen Concilij verba, propriā significatione, le extendunt contra sent. Caihar. assertoris, posse aliquem sine speciali priuilegio reconciliationis, certum esse de sua iustificatione, pro comperto habetius, ibid. Concil. huic etiam errori oppositam veritatem statuere, Cōfirm. quis per ly vñica, virtute excluditur omnis alia causa formalis totalis, aut principalis. iem̄ exp̄sē ex eod. colligitur, omnis nostra operatio ad iustificationem concurrere dispositiūe: siquidē docet, hanc vnicam formam iustific. vnumquemque nostrum recipere secundūm mensuram proprio dispositionis & cooperationis. quenam hæc nisi vel attritio in sacram. vel contritio extra sacramentum? Resp. 1. aliqui apud Vasquez cit. disp. 103. c. 9. contritio est dispositio ad iustific. non ad sanctificationem: quia iustificatio importat habendum, per quem sit sanctificatio & à peccatis emanatio, & cum non importat sanctificatio: hanc o. aequē primū fieri potest per operationem. Sed contrā: vt recte ibid. Vasquez, apud Concil. idem est iustitia, & anima & sanctitas: Ergo idem iustificatio, & sanctificatio: ille. o. tantūm iustificatur, qui sanctus efficitur. Adde quodd non salvant vlt. testim. sess. 14. c. 4. vbi dicitur contritio impetrare veniam & preparare ad remissionem pecc. si. o. contritio est vera animi sanctitas, est vera forma remissione pecc. quia implicat forma sanctificans, & peccata non delere. Resp. 2. alij: contritio considerata, vt est auctus liberi arbitrij, est dispositio; vt est effectus gratiae, est forma sanctificans. Sed contrā: ex Trident. sess. 6. cap. 6. 7. & can. 3. contritio etiam vt procedit ex gratia, est dispositio ad iustificationem. addē, vel contritio est dispositio ad iustific. vt est a liberō arbitrio reduplicatiūe, p̄cīsā gratiā; & hoc est falsum; nam principiū salutis est a nobis: vel specificatiūe, & sic non excluditor gratia.

103. Respondet Vasquez, de contritione imperfecta.

104. Respondet Vasquez, de contritione imperfecta.

105. Respondet Vasquez, de contritione imperfecta.

106.
107.
108.
109.

Resps. 3. Vasquez, Concil. his locis loqui solum de contritione imperfecta. 1. quia sess. 6. cap. 6. describit seriem pr̄parationis, quae tempore pr̄cedit iustificationem; & per verba, *Illumq; tanquam omnis iustitia fohem diligere incipiens, intelligimus*

perfectū amorem concupisc. ortū ex spe, quā Deus probat 1. diligere incipit iustificandus, ut bonum suum, à quo misericordiam sperat: ex quo imperfecto amore mouetur aduersus peccata per edūm aliquod, non dicit per odū simpliciter: sicut nec dixit per fidem, aut spēm aliquam, vt significaret, se loqui non de odio perfecto originato ex charitate, sed de imperfecto cauſato ex amore concupiscentiae. Tunc quia si hoc loco Concil. intelligeret contritionem perfectam, debuisset prius mentionem facere contritionis imperfectae, quę solet tempore pr̄cedere perfectam, cū ibi enumeret omnes actus, qui iustificationem pr̄ceduant. Tum maximē, quia eo loco Concilium solum agit de iustificatione, quę sit virtute baptismi: & hoc probat 1. describens. n. cap. 4. naturam huius iustific. ait esse translationem ab eo statim, in quo homo nascitur filius primi Adam in sacram grāia & adoptionis filiorū Dei. Talis autem translatio fit per baptismum; & ideō sed. cap. docet, hanc translationem in lege Euang. nō fieri sine lauacro regenerationis, aut eius voto. 2. quia ibid. describit iustificationē impij: qui teste August. prefac. in Ps. 31. idem est ac infidelis. 3. cū cap. 6. describitur ordo, quo homo paulatim disponitur, loco vlt. numeratur poenitentia, *Quam*, inquit, ante baptismum agi oportet. 4. quia cū c. 7. recensentur cause iustificationis, instrumentalis dicitur esse baptismus. Nec doctrina Concil. de iustific. est manca. Nam de cā, quę sit extra sacra. agit cap. 14. & distinctiū agendum erat sess. 14. c. 4. ex quā doctrinā explicat verba, hanc dispositionem, quam cap. pr̄cedit. describit, iustificatio ipsa consequitur, de dispositione per actus tūdei, speci, & contritionis imperfectae, ad quam de necessitate sequitur iustificatio, quę sit virtute Sacra. non quę sit extra: vbi per suscep̄tionem grāia & donorum intelligit actus, qui concurrūt ad iustific. extra sacra.

Prob. 2. ex can. 3. c. 1. non probatur, dilectio charitatis esse dispositio distincta à forma iustificante: 2. quia ex can. solum damnatur error Semipelag. sc. pr̄cedere ex nobis fidem, spēm, &c. 2. Per gratiam iustif. isti non intelligebant formam, quā iustificamus, sed omnia auxilia gratiæ à primo vltque ad ultimum: 3. nec per istos perfecta contritio erat distincta à gratiā iustific. sed imperfecta tantum & viribus proprijs elicita. 4. cū nullā ante Concil. pr̄cesserit controversia de distinctione formæ iustificantis, & contritionis, non debuit in hac sua definitione hęc duo distinguere.

Ostendit 3. cit. sess. 14. cap. 4. Concil. non loqui, nisi de contritione imperfecta, quę est, & fuit semper necessaria, vt cā peccator excitatus paulatim perueniat ad perfectam: verba seq. & in homine post baptismum lapsi, ita dominum preparat ad remissionem peccatorum, intelligit de contritione, quę est pars sacra. virtute cuius iustificat. De perfecta paulo post, docet pr̄terea, esti contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemq; Deo reconciliare &c. Vbi pronomen hanc, ad eam contritionem refert, de quā proxime fuerat sermo, non ad perfectam, hanc enim charitate perfectam esse contingit nō aliquando, sed semper. Et cū loquitur de imperfecta, docet eam veniom impetrare, & ad iustific. pr̄parare: cū de perfecta, eam non solum appellat dispositionem ad iustific. sed etiam illi reconciliationem tribuit.

Ad 1. falsum est, eo cap. Concil. agere solum de contritione imperfecta 1. quia nullibz explicat docet, quomodo exercendussit actus contritionis perfectae. Nam cap. 14. sess. 6. & sess. 14. cap. 4. non tam explicatur modus, quā co-supposito, quędam

quædam attributa & conditiones illius. Igitur eo loco, tradit prædicum modum, quo peccator à prima vocatione septim promovetur ad perfec-
tam iustific. nec satis erat, explicare modum, quo exerceenda est contritio imperfæcta: 2. per explica-
tionem huius tantum, non fuisse perfectè prouisum ijs, qui iustificantur extra sacram. 3. de facto Concil. init. cap. loquutum de dispositione necessi-
stante ad iustitiam, dum ait, *Hanc dispositionem*,
suprà explicatam, iustificatio ipsa consequitur: attri-
tionem enim nec per se, nec semper, consequitur
contritio. Præterea eod. cap. 7. docet, iustitiam
nobis infundi iuxta propriam cuiusque dispositio-
nem & cooperationem. At contritio non semper
infunditur iuxta mensuram attritionis: sæpe enim
*attritio est intenſior, contritio subsequens remis-
sionem, sæpe contraria. Ergo Concil. intellige de iustitia*
habituali, quæ sola infunditur iuxta eam mensuram.

116.
*Ad rationes
oppositas:*

Ad rationes; ibi Concil. describit seriem actuū, qui tempore præcedunt iustificationem, & qui co-
comitantur ipsam: alioqui non sufficenter des-
cripsisset modum consequendi iustifi, extra sacra. Quare per rō Denm tanquam omnis iustitia fontem
diligere sc. propter se, actus perfectæ charitatis in-
telligitur; etiam ex serie ipsa, quæ ab imperfectio-
nibus ad perfectiores actus procedit; & nisi hoc
postremo loco mentionem faciat charitatis perfe-
ctæ, non seruasset eandem gradationem in fine,
quam initio. Hoc ipsum confirmat Can. 3. ex hoc
cap. & præced. excerptus, in quo distincta mentio
fit charitatis. Quid addat, per odium aliquod, &
non per odium impliciter, est signum duplicitis
dispositionis: cum enim Concil. descripsisset con-
versionem imperfectam per actus fidei, timoris ac
spei; & perfectam per actum charitatis, ut suam
quicunque conuersiōni auersionem & odium assigna-
ret, dixit, per odium aliquod; hoc est vel perfectum,
ex perfectæ conuersione charitatis; vel imperfe-
ctum, ex imperfectæ conuersione spei & timoris.

117.
*De chari-
tate per-
fusa*

118.

Vtramque enim preparationem eo cap. Concil.
describit, ut de qm̄ iustificatione doctrinam tra-
dat sufficiētem. Fit eo loco mentio etiam contri-
tionis imperfectæ: dum peccatores se esse intelligentes
à divina iustitia tempore, quo uisitare conciūtur, ad
considerandam Dei misericordiam se convertendo, in
spiritu eriguntur: fidentes Deum sibi propter Christum
propitium fore: hanc attritionem sif. 14. cap. 4. de-
finit esse, quæ vel ex turpitudinis peccati considera-
tione, vel ex gehenna & pñnarum metu cum spe uenia
concipitur. Cæterum verba illa, hoc est per eam pñni-
ficiantur, quam ante baptismum agi oportet, rectè ex-
pliçantur de pñnitentia perfectæ, que ante bap-
tismum & post, constantes prædicanda, & pro-
viribus suadenda est: verbum enim, oportet, non
semper necessitatem, sed perfectionem declarat
officij. Concilium igitur hic agit de omni iustific.
ut patet ex titulo cap. in quibus proponitur modus
iustificandi simpliciter; & de omni iustific. con-
troversia erat cum hereticis; nec tñquam postea de
ea tractatur. Nam in duob. locis, sic non tam explicatur
modus disponendi se ad iustific. quam eo
supposito, declarantur quædam attributa & con-
ditiones illius. Verba, hanc dispositionem &c. Falso
explicantur; vt per suscepionem gratia & donorum
intelligi non possunt actus fidei, spei, & attritionis in iustific. quæ sit extra sacram. nam plerumque
tempore præcedunt iustific. nec iustificatur
quis per solum actum contritionis; si per suscep. gratiæ & donor. iustificatur; & eod. cap. docetur, in iu-
stificatione nos simul insula accipere, fidem, spem
& charitatem, non actualem, ergo habitualem;

119.
*Pñnit. per-
fecta sua-
densa*

120.
*Falsa ex-
plic. Aduersi-*

actualem eam docuerat præcedere, non subsen-
qui, vel comitari iustific. Nec Concil. intelliges de
fide, & spe habituali, & charitate actuali: eodem
enim modo docet, infundi unam, ac aliam: vel
prius enumeraasset charitatem, quæ ut forma san-
ctificans præcedit infusionem fidei & spei, quæ
per modum proprietatum posterius naturâ infon-
derentur. Nec intelliges de fide, & spe actuali,
quia non semper adulterus, qui iustificatur, ait credi,
& sperat quando iustificatur: superest ergo
vt solum loquatur de charitate, fide & spe habi-
tuali, ut idem ordo seruetur in infusione habi-
tuum, qui seruat in productione actuuum.

Ad rationes contra 2. testimonium can. 3. neg.
eo can. non probari, dilectionem charitatis distin-
guere à formâ iustific. verba n. in propria significâ-
tione sumpta ad hoc se extendunt, nec explicari
possunt de dilectione imperfectâ; cum illam aper-
te distinguat à spe, quæ est dilectio imperfecta:

115.
*Ad pridi-
cipale*

ergo non est cur à definitione Concilij excludatur
(presertim quando fundamentum habet in Scrip-
turus, & nullum ex eo sequitur absurdum) hoc
dogma, quid iustificatio sit distinctum benefi-
cium à contritione. 2. Dico Semipelag. concedere
ex parte liberi arbitrij, ad imperanda maiora bo-
na, etiam contritionem perfectam (cum tamen re-
missionem pecc. à solo Deo agnolant) ex Cassia.
colla. 20. cap. 8. & coll. 13. cap. 13. ubi sicut humilem
criminis confessionem, propter quam David me-
ruit audire à Nathan, *Dominus quoque transiit*
peccatum tuum, humano tribuit arbitrio; ita re-
missionem à solo Deo agnoscit: *rursum quod pecca-
tum tuum cum beatus agnoscit, propria libertatis est
opus; quod vero sub brevissimo temporis puncto indul-
gentiam sanctorum criminum premeretur, Domini
misericordia est donum.* 3. Cum hoc can. Concil. do-
ctrinam voiuers. tradat de omnib. actib. qui ad
iustific. concurrunt, doceatque eos necessariò ex
Spiritus S. adiutorio procedere, cumque dilectio
& contritio perfectæ ad iustific. concurrant, & ex
adiutorio Spiritus S. procedant, debuit etiam illos
hoc can. comprehendere.

116.
*De Semi-
pelag.*

Ex triplici cap. probo, Concil. sif. 14. c. 4. init.
agere de contritione perfectâ: 1. quia eam ducet
fuisse quouis tempore ad imperandam veniam
pecc. necessariam: cum multi iustificari potuerint
absque attritione per contritionem. Dicere, hunc
modum iustific. esse singularē, ac proinde de eo
non debuisse Concil. esse sollicitum, falsum est:
poterat n. hic modus multis contingere, præce-
dicti ijs, qui prius fuerant in actibus charitatis diu
exercitati & ex fragilitate naturæ interdum deli-
quissent. 2. Quia naturam huius contritionis de-
clarat ibi Concil. exemplo Davidis, cuius nem
dubit fuisse contritionem perfectam.

117.
*Contra 3:
testimony
commen-
taris*

3. Quid hoc cap. non solum tradit modum, quo
possimus iustificari per contritionem in sacr. Pœ-
nit. sed etiam extra. Nec verum est, verba & in ho-
mine post baptismum lapsi, ita demum preparat ad re-
missionem peccatorum &c. dicta esse de contritione,
ut est pars sacræ pœnit. de hac n. agit circa ti-
mem cap. hic tantum de contritione secundum se:
& docet, eam ita demum præparate ad remissio-
nem pecc. si cum fiducia diuinæ misericordie, &
voto præstandi reliqua coniuncta sit, quæ ad ritè
suscipiendum hoc sacrum requiruntur: ut signifi-
cat, se loqui de contritione extra sacram. quam
explicauerat, quouis tempore ad imperandam pecc.
veniam fuisse necessariam: & affirmat, etiam nunc
in homine post baptismum lapsi præpare ad re-
missionem, si cum fiducia &c. Ut igitur hæc po-
steriora

118.

119.

120.

432 Disp. XXXIII. An forma abforis ap. m. alia sit ēt. Sect. III.

121.
Ad ratio-
nes 1.

122.
Ad 2. rat.

123.
3. Prob.

124.
Abifidor.

125.
Allenius.

steriora sint continuatio priorum, debent de contritione extra sacram. intelligi: alioqui non recte per contritionem sacram. explicasset necessitatem contritionis extra sacram. De contritione perfec-
ta intelligit hunc locū Catech. Rom. de sacra. pse-
nse. nn. 4. Ad 1. rationem: Concil. antea loquutum est de contritione perfectā quoad necessitatem imperandi remissionem pecc. postea quod effe-
ctus iustificationis, ad quam necessaridē ex pro-
missione diuina per contritionem disponitur. Si n. per aduers. infrā agit de contritione etiam im-
perfectā, non cohærenter docent, supra egisse etiam de imperfectā: 1. quia si de imperfectā egis-
set, non statim ageret de perfectā, sed potius cęp-
tum sermonem continualet de imperfectā: ac de-
mum egisset de perfectā; cum tamen declarat nec-
cessitate contritionis ad remissionem pecc. extra
faccia. prius agat de contritione perfectā, postea de
imperfectā: quod signum est, antea etiam egisse
de perfectā. 2. cūo infrā agit de imperfectā, illam
proprio nomine appellat, contritionem, eiique pec-
cata obiectum & motuum assignat, quod non
fecit suprà agendo de necessitate contritionis ad
iustific. consequendam. Neque dicas, Concil. so-
lū agere de contritione in genere more doctri-
nali, postea de speciebus illius, quae sunt perfectā,
& imperfectā. Quamvis n. dici possit, hoc præ-
stisile mit. cap. vbi proponit definitionem contri-
tionis in genere, statim tamen illam contrahit ad
perfectam; per verba, fuit autem quoniam tempore ad
imperandam, veniam peccatorum hic contritionis
motus necessarius: quae non nisi de perfectā intel-
ligi possunt. Ad 2. Dico illa verba: si contritionem
hanc aliquando charitate perfectam esse contingat
&c. dicta esse per respectū ad contritionem, de quā
suprà egerat, nō ex ratione specificā, sed genericā.

Prob. 3. ex audīt. Scholast. Efficaz argu. ad
dignoscendum, in quam partem inclinet Concil.
est autoritas Scholast. cum Concilia res ad salu-
tem pertinentes non definiant, nisi more huma-
no, præviā Doctorum consultatione: imd (ex Bel-
lar. lib. 4. de Rom. Pont. cap. 2 fine) teneantur Pon-
tifices, aliquam controvēsiam fidei definiti,.
Doctores consulere: cum hac n. conditione est
illis promissa Spiritus S. assidentia. Etsi infallibile
quoque sit, Deum nunquam permisurum, ut
Pontifices aliquid definiant sine præviā Doc-
torum consultatione. Ut igitur certiores simus, quid
sentiat Trident. de contritione perfectā, an ea iusti-
ficet formaliter, videndum, quid de ipsa senserint
Scholastici, quorum doctrinam consulunt Con-
cilia. Et quamvis nullus Scholast. (est n. recentio-
rum inuentum) hanc controv. ex professo agi-
tauerit ut dubiam, evidenter tamen ex eorum
scriptis colligitur omnes, quos legetim, negatiuam
partem ut certam supponere. Alciso. lib. 4. tral. 6. cap. 2. q. 2. quærens, an effectus contritionis tollat
obligationem poenæ æternæ, quae est proprius ef-
fectus peccati, sic responderet: Dicimus, quod sola
gratia, qua expellit p. mortale solvit obligationem poe-
na æterna, quae est immediatus effectus peccati morta-
lis: si autem contritio iustificaret formaliter, for-
maliter etiam tolleret obligationem poenæ æternæ.

Alen. 4. p. qu. 17. memb. 4. art. 3. dum quærit,
an contritio purget à culpa? Respondet, purgare
non ratione sui, sed gratiæ, quam concernit: &
art. 4. §. 1. proponens, an contritio tollat poenam
æternam? Respondet, tollere, non vi sua, sed gra-
tiæ, quam importat: Et in resp. ad argu. contritio-
nem appellat causam secundariam & dispositivam
deletionis culpæ; gratiam vero principalem, &

aetiam, seu formalem. Alber. in 4. dist. 17. art. 126.
10. contritionem seu motum liberi arbitrij in Albertus:
Deum, docet esse dispositionem ad remissionem
peccati, quam soli gratia tribuit ut forme. Vnde
ad 4. & 5. argu. 1. loco positum: Et quod, inquit, dia-
ctetur, quodcharitas remittit peccata, intelligitur per
modum meriti, & non per modum eius, quod est de
essentia motus iustificationis. Et ad 2. argu. 2. loco: Sed
voluntas mota in Deum & contra peccatum, est fibi
dispositio inclinans ad peccati expulsionem, & introdu-
ctionem iustitia & gratia. Bonavent. in 4. dist. 16. art. 1. qu. 3. 127.
1. qu. 2. ad 2. docet, gratiæ esse delere culpam, con-
tritionis reparare. Expressius dist. 17. art. 1. qu. 3.
affirmat, concurre in iustificatione peccatoris
duo ex parte nostri, nempe motum liberi arbitrij
& contritionem; duo ex parte Dei, infusionem
gratiæ, & expulsionem peccati: Deus expellit cul-
pam infundendo gratiam, sed non infundit nisi ei, qui
concordat & gratia aduenienti, & peccatum expelle-
ti: gratia aduenienti concordat per motum liberi arbit-
rij; gratia vero ut peccatum expelliatur per motum
contritionis. Idem art. 2. qu. 2. indagans, an expul-
sio culpæ præcedat contritionem, responderet, quod
contritio natura præcedit peccati expulsionem,
Pater, quia anima per deflationem peccati se disponit
ad gratiam, dispositione quanta potest. (vt nulli sit
dubium cum loqui de contritione perfecta) Grati-
a vero adueniens in animam, quia illa deflatione erat
quasi dispositio media ad introducendam gratiam, per
naturam prius respicit illam, & per illam culpam detrac-
dam. S. Thom. 3. p. qu. 86. art. 4. ad 2. docet, remis-
sionem culpæ, & reatu poenæ æternæ esse à sola
gratia operante; sc. habituali. Clarius de verit. qu.
28. art. 8. vbi sepius inculcat, per contritionem
dispositione expellit culpam, sicut per calorem in fu-
mo expellit formam aquæ. Et 1. 2. qu. 113. art. 3. ad
1. docet, peccati remissionem esse à Deo (effet au-
tem etiam ab homine, si contritio eam formaliter
causaret) non quia in eius sent. gratia natura præ-
cedit contritionem, in eo priori iustificat ante contri-
tionem: licet enim sub una ratione contritio sit
posterior gratia, tamen sub ratione dispositionis
est prior, vt cit. qu. 28. de verit. Expressius in 3. dist.
19. qu. 1. art. 1. qu. 1. docet, sicut delere peccatum
formaliter, est proprium gratiæ; ita delere pecca-
tum efficienter, est proprium Dei. Contrà vero si-
cure delere peccatum dispositiuè, est contritionis;
ita delere peccatum dispositiuè efficienter, est ho-
minis merentis per actum contritionis gratiam;
qua peccatum formaliter delet. Et in 4. dist. 17. qu.
1. art. 4. qu. 1. & qu. 2. art. 5. qu. 1. art. remissionem
peccati esse à gratia formaliter, à contritione dis-
positiuè. Tandem 1. 2. qu. 113. in corp. concludit,
remissionem culpæ intelligi non posse sine infu-
sione gratiæ: intelligi autem posset, si ea remitti
posset per solum actum contritionis.

Richard. in 3. dist. 14. art. 7. qu. 1. docet, per
poenitentiam dispositiuè, per gratiam formaliter
remitti peccatum. Et dist. 17. art. 1. qu. 7. Morta-
lia peccata remitti non possunt, nisi per gratiam gratum
facientis infusionem; & ideo nulla res potest efficiens
efficiens remissionis, quae non potest esse causa efficiens
infusionis gratiae gratum facientis: sed sicut solus Deus
est causa efficiens infusionis gratiae; ita ipse solus Deus
est causa efficiens remissionis mortalis peccati. Animæ
tamen per contritionem merentur de condigno mortalis
peccati remissionem, si aliquis motus contritionis eam
ordine natura præcedit, ut multi probabiliter dicunt:
dixi de condigno in sent. eorum, qui docent, con-
tritionem simul cum gratia natura præcedere; re-
missionem pecc. ut effectum secundarium. Tunc
nam

Quid cl-
rius?

128.
S. Thomas:

129.
Richardus.

enim contritio valorem desumens ex gratia de condigno meretur peccati remissionem: *Si autem, inquit, nullus pœnitentia motus formans, intellige gratiam habituali, ordine natura præcedit remissionem mortalis peccati, tamen anima per motum attritionis de congruo meretur remissionem mortalis peccati.* Idem quippe motus informatus gratiam, dicitur contritio: non informatus gratiam, dicitur attritio, ut patet ex *Scot.* in 4. dist. 14. qu. 2. §. de 2. versu 1. modo, & alijs. *Scotus* in 4. dist. 14. qu. 2. §. de 2. principali, affirmat, attritionem, quæ in eius sent. est contritio informis, quæ natura præcedit gratiam, esse dispositionem & meritum de congruo ad iustificationem, & peccati deletionem. Nec obstat, quod dist. 15. qu. 1. §. quantum, doceat, contritionem esse satisfactionem æquivalentem peccato; proinde per illam deleri peccatum formaliter: hoc enim non habet contritio ex se, ut informis est, sed ut formata gratiam. Patet ex *codem* affirmante, eundem actum attritionis per infusionem gratiam fieri contritionem, & ut sic peccatum delere: quod est illud delere non ratione sui, sed gratie, à qua valorem accipit. *Aureol.* in 4. dist. 14. qu. vñ. art. 4. facetur, culpam dispositiūē tantum, & inchoatiūē deleri per actum pœnitentiae, completere & formaliter per gratiam. *Durand.* in 4. dist. 17. qu. 1. docet, etiam contritionem ortam ex dilectione Dei, esse dispositionem natura præcedentem remissionem culpæ: cui subscrigit *Paludanus* dist. 16. q. 1. ar. 2. & dist. 17. qu. 1. art. 1. & 4.

Caiet. 1. 2. qu. 113. art. 2. §. sed bac sol. & §. ad *Caietanus.* enid. testatur, peccatum sine infusione gratie habitualis remitti non posse: quia priuatio habitualis iustitiae habet rationem maculae, quæ nisi tollatur, peccatum remitti non potest: tali autem non potest haec macula, nisi per infusione formæ oppositæ. Nec obstat, quod 3. parte qu. 1. art. 2. §. ad alteram, affirmet, quod si actus charitatis in Deum eliceretur ab homine proprijs viribus, adquerat peccatum, ut offensa Dei est. Hoc enim in eo tantum sensu affirmat, ut probet, infinitatem, quæ est in peccato, non esse infinitatem simpliciter, sed secundum quid & obiectiuam: qualis infinitatem habet etiam actus charitatis: quæ est sola adequatio materialis, non autem formalis.

Gabriel in 4. dist. 14. qu. 1. art. 2. post. 5. concl. expresse docet, contritionem ex dilectione Dei elicitem esse vñiam dispositionem natura præcedentem infusionem gratie, & peccati remissionem: licet ibid. hic author doceat, hunc contritionis actum ex dilectione Dei ortu elici posse ab homine naturæ viribus, quod suprà impugnauimus.

Hisunt, qui ante *Triden.* hanc veritatem docuerunt: & multò ante à *Conc. Viennensi* sub *Clement. V.* approbata fuit, ut dictis sanctorum, & illius temporis Theologis magis consona. Quibus consultis, suum decretum de causalitate dispositiūē contritionis *Triden.* sanxit. Non minùs hanc *Concilij* mentem declarant *Sotus* & *Vega*, qui Concilio astiterunt; ille lib. 2. de *nas.* & *gra.* cap. 18. ratio ne confirmat, contritionem charitate perfectam non iustificare formaliter: ut & in 4. dist. 15. q. 1. art. 6. vbi quamvis dicat, contritionem esse veram causam remissionis peccatorum, cuius oppositum dampnat ut erroneum, id tamen intelligit de dispositiūā: eodem enim modo docet, fidem esse causam remissionis pecc. cùm tamen non sit causa formalis, sed dispositiūā remota. *Vega* verò hb. 7. in *Triden.* cap. 24. ut certum fidei dogma à *Triden.* definitum assertum, iustificationem & remissionem pecc. de facto fieri habitu charitatis, quem ipse à

gratiā non distinguit: pec posse, quæ de iustificatione Sacrae Literæ & Concilia docent, de actu charitatis verificari. Et quamvis sine cap. doceat, posse Deum hominem iustificare sine habitu, auxilio tantum suo, pro auxilio non intelligit actum contritionis (alioqui de facto ita fieret, quia de facto contritio natura præcedit infusionem gratie in sent. ipsius, ut constat ex lib. 8. cap. 9. & 10.) sed extraordinarium modum iustificandi creaturam. His consentit *Petrus Soto* let. 10. de iustific. *Petr. Soto* fine, Qui & interfuit *Triden.* sub *Pio IV.* *Palatius* *Palatini*, in 4. dist. 17. disp. 1. §. obserua, definit: iustificatio est remissio culpa per gratia infusionem, & §. 2. inferatur, docet, peccatum non condonari, nisi per gratiam infusionem, & §. sub ipsa, concludit hęc tria ad iustific. concurrere, contritionem perfectam, remissionem culpe, & gratiae infusionem, quamvis contritio præsupponatur remissioni. Et dist. 14. disp. 4. §. rursum, & §. hinc, docet contritionem esse dispositionem ad pecc. remissionem. Nec te moueat, quod ibid. concl. 4. doceat, remissionem pecc. tribuendam esse pœnitentię infusionem, ut cause formalis. Hoc enim solum affirmat ratione prohibitiæ complacentia, quam in peccato inclusam, ait formaliter opponi pœnitentię, quæ est displease nia de prohibitiæ complacentia; non ratione offenditæ & iniuritiae, quam charitati habituali seu gratiae oppositum formaliter: projunde illa est dispositio ad hanc; quia per illam inchoatiūē, per hanc completere remittitur peccatum. Idem sentit *Canus Canus*: *relectione de pœnitentia parte 1. circa finem.*

Bellarmino, lib. 2. de pœnit. cap. 2. & lib. 2. de iustific. cap. 15. & 16. affirmat, contritionem esse *Bellarmino* tantum dispositionem ad remissionem pecc. nec ad iustific. sufficere solam charitatem actualē; sufficere habitualē, quam à gratia non distinguit, ut probat lib. 1. de gra. & lib. arb. cap. 6.

Idem docent *Henriquez* lib. 4. de *Sacra*. cap. 30. *Valentia* 1. 2. disp. 8. q. 5. pñct. 4. §. sequitur, & §. superest, & pñct. 5. & 6. vbi docet, remissionem pecc. esse effectum solius gratie: *Suarez* 3. p. 10. 1. dist. 4. scilicet 8. & 10. 4. de pœnit. dist. 8. scilicet 3. & lib. 7. de gra. cap. 13. *Albertin.* princ. 1. *Philos.* coroll. 18. pu. 5. n. 68. *impres.* *Neap.* *Granad.* 1. 2. con tron. 5. tral. 8. dist. 3. Accedit grauius autoritas, *Catech. Rom.* compōsiti ex decreto *Concil.* & editi iussu *Pj V.* cuius munus est, in praxim redigere que *Triden.* docet ad salutem necessaria, declarando & explicando, quæ *Concil.* breuiter perstringit: *is de Sacra. Pœnit. n. 35.* concludit: *Ex quo licet cognoscere vera contritionis, de qua supra distum est, (sq. perfecta, cuius naturam diligenter explicatur) tam ratione, ut illius beneficiorum delictorum veniam agam ad omnia impetrarem.* Si autem contritio impetrat veniam peccatorum, non potest illam formaliter conferre; cum impetrare hī respectu rei distincte: nemo enim impetrat quod formaliter continet.

Dices. ab authoritate Scholast. probari, contritionem ad iustific. esse solam dispositionem, contra ea, quæ præced. dist. scilicet vñ. docuisc. peccati retrationem esse aliquo modo complementum & inchoationem iustificationis, quæ tollit voluntarium, quod est proximum fundamentum offenditiae. *Resp.* hoc argu. per se tantum contra *Vasquez* probari, contritionem esse dispositionem *Rib.* ad iustific. ac projnde non esse formam remissionis pecc. ac iustificatricem, cùm nequeat idem esse dispositio ad se ipsum: an sit etiam aliquo modo complementum & inchoatio iustific. controuersum est apud *civ. auct.* ut ex eorum testimonijs fa

434 Disp. XXXIII. An forma abstersua p. m. alia sit Eccl. Sect. III.

cile est videre. Qui negant, contradicunt nobis in sent. de actu retractatio. Qui affirmant, conueniunt in eâ sententia nobiscum. Omnes tamen nobiscum contra Vasquez conspirant, contritionem esse dispositionem, ac proinde nec totalem, nec principalem formam iustificationis.

141.
Ratio

Prob. 4. rationib. quarum duę examinande. 1. Sotii est: idē contritionem charitate perfectam non iustificare formaliter, quia caritas est forma, qua efficimur dilectores Dei; gratia, quā efficimur diligēti & grati Deo. Forma iustificans, nō est quā diligimus Deū, sed quā diligimur à Deo. Confirm. iustificari, est in gratiam Dei redire; in gratiā Dei redimus, cùm ab ipso diligimus: tunc n. Deus offendit remittit, & peccatorem in amicitia admittit, cùm illum diligit, eiq; suam gratiam restituit.

142.
Contraria:

Sed contrā aduersarius contendit, per dilectionem Dei nos etiam diligi à Deo; ut per formā, quā ipsum diligimus, & constituitur obiectum diuinī amoris; redimus in gratiam Dei; condonantur offenditae: nulla n. forma potentior, & ad redemandū efficacior, quam amor ipse: ita Arist. in Ethic. dixit, amicitiam esse mutuum amorem non latentem.

143.
2. Ratio
Suarez.

2. Suarez. Contrito etiam caritate perfecta, nō est adæquata satisfactio culpe; valorem n. sumit à persona satisfaciēt dignitatis creatae: culpa gravitatem à personā offenditae dignitatis increatæ: ergo non est adæquata satisfactio culpe: quę n. in valore morali non adæquat gravitatem offenditae, non potest suā naturā absque novo beneficio, & gravitā condonatione recōciliare offenditatem cum offendo. Igitur contrito non potest suā naturā sanctificare subiectū formaliter; debet n. se ipsā absque extrinsecā & liberali condonatione tollere iniuriam, adæquatè illam resarciendo: manente n. iniuria, manet subiectum singulatum & iniuriam Deo.

144.
Contraria:

Sed contrā potest aliqua forma sanctificare subiectum, illud quę à peccatis emundare, etiam si nō sit condigna satisfactione offenditae: talis est iustitia habitualis, quę sanctificat subiectum, illud quę à peccatis emundat, etiam si non sit condigna satisfactione offenditae. Vnde si contrito esset tantę perfectionis, quantas est gratia, adhuc non esset condigna satisfactione intus diutinę; semper n. iniuria, ratione personae offenditae, esset in ordine altiori, quam esset contrito in ratione satisfactionis: & tamen eo casu sanctificaret subiectum, non minus quam illud nunc sanctificat gratia. Ratio: ut forma sit sanctificativa subiecti, & emundativa à peccatis, sufficit, ut sit terminus specialis amoris amicitie & dilectionis Dei. hoc n. ipso, fit illius amictus; definit esse illi infensus & peccator: nati peccator & amicus Dei ex Trident. sfs. 6. cap. 7. l. 1. idem.

a priori

145.
Ratio au-
toris prima:

Duplex huius rei inhi occurrit ratio. Prima: contrito etiam caritate perfecta in hoc statu amicitiae creature rationalis cum Deo, nec afferit integrum abstensionē macula ex parte peccatoris, nec perfectam condonationem offenditae ex parte Dei: igitur nō est forma perfecte iustificans, seu delens peccatum, quod hęc duo essentialiter includit. Anteced. 1. pars prob. 1. integrę maculę p. mortalis in hoc statu, non solum dicit actualē auctoritatem à Deo, & conversionem ad creaturam moraliter persecutantem, quę adhuc futura fuisset in homine ad Deum habitualiter non conuerso; sed etiam habitualē auctoritatem priuatiū oppositam iustitiae habituali, quā per modum habitus homo erat ad Deum finem supernat. conuersus. Ipsa n. priuatio habitualis gratiae, ut voluntaria creaturæ, habet veram rationem culpe & maculę moralis, ut Catec. 1. 2. qn. 86. fine, & qu. 113. art. 2. s. attempd.

Contrito
non abster-
git totam
maculam

c. 1

& ego disp. 24. de macula. & manifestè patet in p. originali, quod veram habet rationem peccati, ex eo tantum, quod est voluntaria priuatio gratiae ex voluntate capitatis. Ipsa n. priuatio habitualis con-

Ratio

uerionis ad Deum, est inimicitia creaturę in Deū: ut opposita conuersio est amicitia eiusdem in Deum, ex Trident. cit. Sed hęc macula non tollitur adæquate per actum contritionis: quia nulla priuatio tolli potest per formam, quę nec formaliter, nec virtute continet oppositum habitum: atqui contritio nec formaliter, nec virtute continet habitum gratiae, quo peccati macula priuat: quia contritio est forma imperfectior habitu gratiae. Est n. gratia forma supernat. quā efficimur similes Deo, eiusque naturę consortes, regeneramur in nouam creaturā, adoptamur in filios Dei, efficimur hęredes virtutę aeternę. Confirm. Contritio vero est solus effectus auxiliatricis gratiae, longè imperfectior gratiā habituali. Confirm. quādū peccator non conuertitus ad Deum, eā conuersione habituali, quā conuersus erat ante peccatum, semper manet maculatus priuatione habitualis conuersionis ex praeterito peccato reliquā. sicut n. talis priuatio secundū totum esse priuatiū, quod dicit fœdat animam: ita donec illa perfecte pellatur, non censetur anima perfecte emundata & abstensa.

Prob. pars 2. antec. tunc aliquis perfecte con-
donat offenditam, quando remittit totum odium; Nec afferit
idem n. est offenditam condonare, & odium remit- ex parte Dei
tere: sed Deus infundendo actum contritionis, nō perfeccitam
remittit totum odium, quod contra peccatorem offenditam
concepit. odit n. subtrahendo illi in pœnam
peccati sua dona: sicut è conuerso diligit illum, in-
fundendo ei sua dona: nam ex S. Thom. 1. 2. q. 113.
ars. 2. nō potest aliquem diligere nisi causet in illo
aliquem effetū; nec odisse, nisi subtrahat ab illo
aliquid donum. quia cū Deus sit immutabilis,
non potest de novo aliquem diligere, vel odiisse
per mutationem sui actus; ergo per mutationem
obiecti diligit, vel odit, quā producit, vel subtrahit
aliquid à creaturā. Ergo si in odium peccati sub-
traxit à peccatore iustitiam habitualē, non po-
test per infusionem solius contritionis remittere
totum odium, quod contra peccatorem concepit.
nunquam n. censetur Deus totum odium contra
peccatorem remittere, donec totā gratiam, quam
illi in pœnam peccati subtraxit, restituat: & tātum
manet de odio remittendo, quantum de gratiā re-
stituendā: tota subtractio gratiā habet rationem
odij: tantum Deus conuertitur ad creaturā, quā-
rum producit in ipsā. Sed per contritionem Deus
nō restituit peccatori totam gratiam, quam in pœ-
nam peccati ab illo subtraxit: quia per contritionem
illi nō restituit iustitiam habitualē, per quam
fuerat in Filium & amicum Dei adoptatus, hęres-
quę aeternę vitę effecit: ergo. Confirm. dum of-
fensus potest, & non vult offenditatem ad perfidi-
tiam amicitiam & communicationem suorum bonorum
admittere, etiam si ad aliam communicationem
inferiorum bonorum illum admittat, non
censetur illi offenditam condonare, sicut ex eā par-
te, quā non vult illi maius donum in odium pec-
cati subtractum restituere. Cū igitur maius do-
num sit gratia, quam contritio, licet Deus com-
municet peccatori contritionem, si tamen illi nō
communicat gratiam habitualē, quam in odium
peccati subtrahit, ea ipsa non communicatio ma-
ioris boni voluntariè in Deo perseverans, habebit
rationem odij & auctoritatem, cū ex parte Dei sit
continuata volūtas priuādi peccatorem in pœnam
pec., hoc maiori bono, ex S. Th. q. 28. de verit. ar. 2.

148.
Confirm.

Ex his

149.

Ex his constat, posse maculam peccati deleri, offendam ex ea resultantem perfectè condonari per unionem hypoth. cum personâ in creatâ, licet n. vno hypoth. non contineat formaliter perfectionem iustitiae habitualis, quæ immedietè opponitur peccato, continet rameq; illam eminenter in ratione sanctitatis emundantis & purgantis ab omni peccato. Idem constat de visione beatifica & lumine glorie, quæ saltem in esse intentionaliter equiuale gratia, ex scđ. precedente.

150.
Ratio 2.

Secunda ratio: gratia, quam peccato amittimus, ex Trid. scđ. 6. cap. 4. & 7. est fundamentum filiationis adoptiæ, & amicitiæ, quâ efficiuntur amici Dei, filij adoptiui, heredes vitæ æternæ. At contritio, ne quidem charitate perfecta, est fundamentum amicitiæ & filiationis adoptiæ; ergo nequit formaliter à peccato iustificare: quia in hoc statu peccatum includit priuationem amicitiæ supernaturæ, & adoptionis diuinæ, ex Trident. ergo non potest remitti, nisi per formam, quæ nobis restituat hanc amicitiam & adoptionem diuinam. Minor prob. amicitia ex Arist. 8. Eth. cap. 6. 7. & 8. fundatur in similitudine naturæ: quia omnis amor fundatur in appetitu naturali, quem unusquisque habet ad proprium esse. Vnde eatus alios diligimus, quatenus in illis agnoscimus aliquo modo nos ipsos per naturæ & morum similitudinem: eoquæ perfectior est amicitia, quod maiorem facit, vel supponit in amato naturæ & morum similitudinem. Sed contritio non ponit in nobis similitudinem naturæ & morum Dei; cùm non sit ipsa formalis similitudo, sed operationis dumtaxat naturæ diuinæ: non n. tendit ad aliquod esse permanens participatiuum esse diuini, sicut gratia, quæ est perfecta participatio naturæ diuinæ.

151.
Conversio
non est ad
opio dini.
scđ.

Hæc ipsa ratio probat, contritionem non esse adoptionem diuinam; adoptio n. per se primò tendit ad communicandam similitudinem naturæ adoptantis filio adoptando; vel secundum affectum, vt humana, vel secundum rem, vt diuina: est n. vt leges definiunt, legitimus actus, per quem sit quis filius, qui anteà non erat, naturam imitans. Contritio autem nullam diuinæ naturæ similitudinem nobis communicat, cùm non sit expressio & participatio naturæ, sed operationis tantum; & sola dispositio ad amicitiam, & adoptionem diuinam, per quam regeneramur in nouam creaturam, quæ secundum Deum, hoc est secundum participationem naturæ diuinæ, creator, vt ad Epbes. 4. Nec obstat, quod ex Arist. 8. Eth. 3. amicitia consistat in amore mutuo non latente: nam mutuos amor, qui est de ratione amicitiæ, non est actualis; hic enim est effectus amicitiæ, facitque amantem potius, quam amicum; alioquin non essent amici, nisi qui acta se mutuo amarent: sed est amor mutuus habitualis; qui tantum constituit principium & obiectum mutuæ dilectionis: licet actualis amor requiratur vt conditio, & quoad nos, qui interna non cognoscimus.

152.
Ratio 3.

Dux alii rationes solent in confirm. huius sent. afferti. Prima: remittere peccatum est proprium Dei: Isaie 43. *Ego sum qui doleo iniquitates tuas:* Marci 2. *Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?* ad eū n. spectat remittere peccata, qui per ea offenditur: solus Deus per peccata principaliter offenditur: ergo ad solum Deum spectat, peccata remittere. Si autem posset homo per contritionem peccata sibi delere, non solus Deus, sed etiam homo peccata sibi remitteret, contritionem efficiendo. Effectus n. quem formaliter præstat forma, efficienter fit ab efficiente formam. Nec obstar,

quod etiam Sacerdotes peccata remittant. Ioan.

20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Remittunt n. vt Christi Ministri; quo pacto non remitteret sibi sua peccata homo per contritionem à se elicita. 2. Ex Triden. scđ. 6. cap. 8. gratis dicimur iustificari; quia nulla opera quæ iustificationem præcedunt, ipsam promerentur, de digno: at si contritio formaliter sanctificaret, natura præcedens gratiam, de digno mereretur gratiam: proinde gratia non esset gratia, sed præmium: hoc est in priori natura, quo præcederet gratiam, contritio esset opus subiecti iam digni & sanctificati per se ipsam vt formam sanctificantem; ex priori esset condigne meritoria gratia, quæ in posteriori infunditur. Nec satisfacit Vag. dicens, ^{154.} *Vasque* gratia de facto natura præcedere effectiū contritione. In genere n. causæ disponetis & impetratis contritio ut causa de cōdigno meritoria natura præcederet gratia: nam per Trid. scđ. 6. c. 7. gratia datur ex mensura dispositionis & cooperationis. Confirm. non est maior ratio, cur potius subiectum codew instanti durationis sanctificetur à gratia, quam à contritione: si virtus est forma suæ naturæ sanctificativa: cùm non minus eodem instanti durationis contritio natura præcedat gratiam in uno genere, quam gratia contritionem in alio.

Obijcies contra nostras rationes 1. quando peccator committit peccatum 2. mortale, Deus no-

uo odio odit illum, & nihil ab eo subtrahit; gratia n. supponitur subtrahita per primum p. ergo vt Deus odio habeat peccatorem, non est necessaria physica subtractione. Resp. dist. minor. nihil ab eo subtrahit formaliter, conced. virtualiter, neg. ^{155.} *Quando* ^{quis 2. pte.} *cat morta-* ^{lit. vir-} *dependens à nouo peccato, vt à nouâ causâ mo-* ^{raliter} *subtrahit* ^{subtrahit} *parte peccatoris, addit no-* ^{mutatio} *nouam sufficientem ad fundandum no-* ^{tur illa} *odium Dei, connotato nouo peccato, vt nouâ* ^{gratia.} *causâ moraliter subtrahit ex parte peccato-* *ris, à quâ eadem gratia subtractione accipit nouam dependentiam moralem: & si n. non esset pecca-* *tum 1. adhuc gratia subtraheretur propter secun-* *dum. Est igitur noua mutatione realis ratione noue dependentiæ realis, quam eadem subtractione gratia* ^{156.} *habet à nouo peccato, vt à nouâ causâ moraliter subtrahit: nam peccato 1. non existente, adhuc eadem gratia subtractione continuaretur propter se-* *cundum, quam dependentiam anteà non habebat.*

Obijcies 2. Si ad ponendum totum odium, quod sequel. scđ.

Deus concepit, necesse est, restituiri totum id, quod in poenam peccati subtractum est, non deponeat Deus totum odium contra peccatorem conceptum, 1. si illi cum restitutione gratia, etiam poenam non condonaret: 2. si illi cum gratia etiam gloriam nō restitueret: 3. si partem dumtaxat gratia restitueret: 4. si solam gratiam absque virtutibus insulis, in poenam peccati subtractionis conferret. 5. sequeretur, nec Ad peccatum 1. integrè remisum fuisse; illi n. restituta non fuit iustitia originalis, in poenam peccati subtracta. Resp. vt Deus deponat odium inimicitæ conceptum, illius dumtaxat doni restitutio necessaria est, & sufficit, quod est proximum fundamentum amicitiæ Dei erga creaturam. Sicut n. dicitur Deus amare creaturam ratione doni, quod illi tribuit; ita odisse ratione doni, quod ab eâ subtrahit: ergo sicut non peccatum. Non que- ^{158.} *cumque do-* *ni restitutio* *est, aut suf-* *ficit ad de-* *lendum* *peccatum.*

436 Disp. XXXIII. An forma absterfuia p. m. alia sit. Eccl. Sect. III.

159:

ita deponere odium inimicitiae solo dono amicitiae in poenam peccati subtracto ei restituto. Quia sicut Deus dicitur amare res iuxta amabilitatem eorum, ita odisse iuxta odibilitatem. Idcirco neg. sequela 1. poena n. praesertim sensus, non est subtractione alicuius doni, quod constitutus creaturam obiectum diuinę amicitiae.

160.

*Restituta
gratia, &
non gloria.
Deus depo-
neret odium*

Quoad sequela 2. maior est difficultas: sicut n. beatitudo supernat. est donum perfectissime familiaritatis Dei erga creaturam, & creaturae erga Deum, quod per solam collationem gratiae non restituitur: ita non videtur Deus deponere odium inimicitiae, si vna cum gratia non restituat gloriam in peccati poenam subtractionem. Dico: odium inimicitiae Deus deponet ad restitutionem solius gratiae habitualis, cum sit ipsa amicitiae diuinę obiectum, & per ipsam sit sublatum obiectum odij ex parte creaturae; haud tamen deponet odium perfectissime familiaritatis, cuius obiectum constituit beatitas supernat. Ratio: quamdiu perseverat obiectum, perseverat in Deo actus ad obiectum terminatus, iuxta exigentiam obiecti, cum non possit actus diuinę voluntatis esse suspensus, nec aliter ad obiectum terminari, quam ipsum naturam suam postulat: at cum sola gratia, non restituitur perfectissima familiaritas cum Deo, quam beatitudo supernat. secum effert: ergo cum amicitia supernat. per gratiam restituta, maneret subtractione perfectissime familiaritatis per priuationem supernat. beatit. atque adeo odium, non inimicitiae supernat. sed oppositum ei duntaxat familiaritati, in Deo erga creaturam; & consequenter in creaturam perseveraret priuatio talis familiaritatis per modum maculae, non inimicitiae & auersionis à Deo ut ab amico, sed moralis auersionis à Deo ut à familiarissimo beatificante. Iuxta hanc intellige posse Deum collatam gratiam, negare gloriam, sc. destruendo peccato quoad rationem inimicitiae, non quoad priuationem perfectissime familiaritatis per modum maculae moraliter perseverantis in subiecto gloria priuato.

161.

Dices. Posset Deus subtractionem glorie propter aliud finem, quam peccati poenam velle: ergo posset totum odium deponere, absque eo quod simul cum gratia gloriam restitueret. Resp. neg. conseq. ex eo n. quod propter aliud finem illam vellet, non tolleretur, quin eam etiam vellet propter eundem finem, propter quem ante a volebat quandom non mutaret obiectum, quod ante erat. Apposito igitur noui finis non tollit priorem finem, nisi destruatur obiectum prioris finis, quod est subtractione glorie in poenam peccati.

162.
*Tres ult.
sequel. neg.*

Sequela 3. neg. quilibet n. gradus gratiae perfectissime conuerterit creaturam ad Deum, ut amicum, & finem supernat. constitutusque obiectum diuinę amicitias; ac proinde sufficiens est ad destruendum obiectum inimicitiae supernat. ex parte creaturae, & consequenter odium inimicitiae supernat. ex parte Dei. Nego & 4. sicut n. ceterae virtutes à gratia distinctae non sunt participations naturae diuinae, sed operationum diuinarum tantum; ita non habent naturam suam constituere obiectum diuinę amicitiae: & consequenter nec eorum priuatio habet constituere obiectum diuinę inimicitiae. Nego & 5. quod n. addebat iustitia originalis supra gratiam gratum facientem eo statu, non erat donum amicabile, sed perfecta subordinatio appetitus inferioris ad superiorem, & quedam externa corporis & animi proteccio, quae potius erat effectus amicitiae, quam amicitia, quae tantum fundabatur in gratia gratum faciente; hęc n.

163.

Ratio omni-
nium à
priori
ponendo

164.

tantum conuerterebat immediatè animū ad Deum amicū & finem supernat. reliqua rātū mediatē. Obiecies 3. si per impossibile humanitas Christi peccaret, & in poenam peccati priuaretur vno hypost. non posset in gratiam Dei redire, eiisque perfecte offensa condonari, nisi restitueretur vno hypost. Consequens est falsum: posset n. à peccato emundari gratiā vel visione beatā: utraque n. est perfecta sanctitas & supernat. amicitia creature in Deum. Sequel. prob. eo casu Deus esset auersus à creaturā, per subtractionem increatę sanctitatis: ergo non perfecte ad illam conuerteretur per infumationem solius gratiae, nisi illi restitueretur vno hypost. Resp. impossibili datā hypothesi, conced. si per im-
poss. huma-
hypost. contractam; cum nulla forma inferior vim si pecca-
habeat tollendi priuationem superioris. Ad prob. ser. sola
salm est, talem maculam, vel offendam perfecte scilicet rationis ab ea, quę nunc contrahitur: quia macula peccatum. & offensa, ut potest respectiva, variantur ad variationem formae, quam priuant; & dignitatis personalis, quam ledunt: sed tunc macula esset priuationia sanctitatis increata, & Iesu personae diuinae, etiam ut hypostaticē subsistentis, & in propriam personam assumētis, ac patris naturalis. Confirm. si Pater creatus in poenam offendit filium exhortaret, non posset, totum odium contra filium conceptū remittere per acceptationem filij ad solam amicitiam, nisi acceptaret ad pristinam filiationem: quia priuatio hereditatis in odium offendit, maneret ut fundamentum odij ex parte Parentis: nisi quod creatus parens per solam mutationem sui actus posset huiusmodi offendam remittere, non potest Deus, ob summam puritatem sui actus.

267.
*Potuisse
Deus huic
ad amicitiam supernat. admittere, non admittendo humanitatem illam ad naturalem filiationem? Resp. affirmatiuē.
Fundam. non implicat Deum conuerti ad creaturam, diligere illius perfectionem inferiorem, & non superiorem: implicat, conuerti, ac diligere creaturę perfectionem superiorem, & non conuerti, ac diligere inferiorem. perfectio n. superior essentialiter supponit inferiorem: inferior non necessariò superiorem: & quia Deus diligit creature perfectionem, quam in illa producit, implicat diligere superiorem, & non inferiorem, à superiori essentialiter suppositam: non contraria. Vnde potest Deus conuerti ad creaturā, & diligere illam amore purè naturali conseruando esse naturale, & simul auerti & odio habere illam odio inimicitiae naturalis: vt si in purā naturā constituta peccasset. 2. potest conuerti ad creaturam & diligere illam amore amicitiae natur. & simul odio habere illam odio inimicitiae supernat. vt ex probab. opin. infantes hinc cum solo originali decedentes. 3. posset Deus diligere creaturam amore amicitiae supernat. per infusionem gratiae, & simul odio habere illā odio opposito familiaritati beatificae, per subtractionē beatit. supernat. 4. diligere posset talem humanitatem amicitia & familiaritate beatifica, & simul odio habere illam per subtractionem vnoonis hypothesis. odio opposito amori patris naturalis. implicat n. Deum simul amare, & odisse creaturā, qua tenus amando & odio habendo simul ponere & subtrahere eandem perfectionem, cum nequeat amare, nisi ponendo; vel odisse, nisi subtrahendo: ergo in ordine ad diuersas perfectiones, quarum una non includitur in aliā, non implicabit, vt ponendo*

165.

ponendo vnam; atque; subtrahendo vnam; etio
habent. Et quia potestio inferiorum specieſatiorum in-
cludit superiorum; poterit Deus recte de dependen-
tiori potestio de inferiorum; quam ad illas non con-
tra debito talis potestio; sed non restituendae pot-
estionem superiorum in personam potestis subtra-
ctare; odisse illas odio talis subtractionis debito.

Confirm. de facto. Deus auctor potestio est amorem
superiorum; secundum auxiliij supernaturam quod illis ad
potestendum inserviat; & si quis illius odio habebit
odio inimicitie superius; ratione peccati & personali-

onis gratia in Deo cum esti auxilio superbius per-
seuerantibz. Dicere. Ergo de facto posse. quis se

conciliari Deo sunt; ipsi reali permissione quod natura p-
eccat; & peccato; desiderante consensu contraria obli-
cationis naturalis habebunt talis. Deus non restringe-
tur peccatoris subiectum gratiam de antea tempore sub-
pernas. cum eodem tempore natura sua agatur se suetatis

dispositio ad illam; & ex alijs partibus consideratio agen-
tis sufficiens ut de tollendis magis latet oberra

Deum finem naturae. Ergo si nihil obseruare inas-
serit conuersus ad Deum finem naturae; & oportet ei ab

eodem fine separari. Responde. Consequitur ut ipsum non detestari peccatum; quoniam fine inful-
petrat; est coniunctionem naturae. ab propinquenti

quis hoc statu restringi in malitia & offensa naturalis;

quoniam si non restringatur super naturalis. Sed apud

fratrem in inuiditatem ignoratur; & peccasse contra si-
stem supernaturalium. Responde. neque hoc casu re-
stringatur nisi oblige pugnatur. Ego suppositione enim

quod de peccatis oblitis & obvoluis hoc statu com-
muniſis dñelet; dolere debet & amare finis super-

naturalis; & amare tantum finis sufficiens de statu

peccati hoc statu commissum. ut invenimus.

Obij. 4. Implicat; Deus amare amicitiae conuersi-

ad creaturam; quia hinc minimo ratione ad Deum

alioqui posse. Deus perfecto amore amicitiae diligere

creaturam; & creaturam non habere. Debet

et proinde possent peccatum & gratia pugnare;

saltem respectu eiusdem finis & obiecti; quod implica-

vit ex disputatis patet. Igitur implicat; Vre-
aturam perfecto amore chartarum conuersi ad Deum;

quoniam Deus perfecto amore amicitiae conuersatus

ad creaturam; alioqui possit creatura perfecto

amore amicitiae diligere Deum; & simul odia ha-
bent a Deo. Responde. nego. consequitur. Deus a. conser-
vare. Deum conservens se auctore amicitiae ad creaturam; produc-
poteſt; odio; & in ea fundationem perfekte amicitiae; quia
creatura mutuū conuersio ad Deum conservatio
perfecte amicitiae; quia gratia est conuersio
amicabilis Dei ad creaturam; & habitualis creatu-
ra ad Deum; si enim supernaturae consequenter implicat;
Deum conuersus ad creaturam; conuersio perfecte
et amicitiae; & creaturam non conuersi ad Deum
mutua conuersio habentia; in qua amicitiae ex
parte creaturæ essentialiter consistit. At vero crea-
tura conuersens se actu charitatis in Deum; non
ponit in se ipsa fundamentum perfecte amicitiae
Dei ad se; quod est similitudo naturæ diuinæ; que
habetur per gratiam; vel per supernaturam beatitatem. quam
creatura in se produceat non valeret. Vnde conce-
do; posse creaturam amore amicitiae perfecte diligere
Deum; & nihilominus odio haberi a Deo;
quia non necessarium cum perfecto amore amicitiae
ex parte creaturæ ponitur fundamentum & obiec-
tum amoris amicitiae Dei erga creaturam. Negro;
posse Deum perfecto amore amicitiae diligere
creaturam; & simul odio haberi a creatura; quia
Deus amando perfecte creaturam; producit in ea
gratiam; quae est mutua conuersio creaturæ in
Deum; cum quâ mutua conuersio pugnat pec-

catorum; hoc in ea T. id est. scilicet. quod in initia
Dei; quando Deus a necessitate dedit creature; quâ
imperio affectus de structu suo ipsius divinitatis
impinguatur; ut Deus diligat perfecto amore
amicabilis creaturam; & si amplius tamquam odio habebat
alius amare; eiusdem finis; Potest vero creatura pene
odio timore amicitiae diligere Deum; & odio haberi odisse.

Et Deo ipsius non implicat; ut amicitiae est parte
veritatis & ipsi opinionis ex parte alterius; nec ut cre-
tura amplius diligat Deum; & simul habitu odio habeat
eundem repugnat; ut actus simul diligat & odio
habere sed eum actusque dilectione pugnat & odio
impeditum; ut pugnat cum Deo habitu & dilectione,
de actuali odio respectu eiusdem finis erga
creataram; Iungit hanc assertio in Deo; si cum peccate
ex eo similitudine gratia non tamquam in Deo
in Objetu. 3. Deus necessarium amat res iusta bô-
mitatem euangelio; sed in dignitatem est perfecte amicitia
ex parte creaturæ; ergo Deus perfecto amore amici-
tiae habet illici. Responde. constat iste actus perfecte
amicabilis est pars creaturæ non ea obiectum per-
fecte amicitiae est pars Dei; quod necessarium non est;
ut Deus amare ipsi per se de amicitia; quia
amicitiae requiri in obiecto fundamentali. Cetero
rum non nego; Deusa sunt quod pugnatur actum
conuersio & aliquo supernaturae amore illam diligere;
non tamen perfecte amicitiae.

Obij. 6. Contrario elicita auctio de condigne
meritum gradum gratiae; sed quilibet gradus
quod est formalis sanctificationis obiecti; & perfecta
est in uincibili ignorante; & peccatis contra factum
supernaturalem. Responde. neque hoc casu re-
stringatur nisi oblige pugnatur. Ego suppositione enim
quod de peccatis oblitis & obvoluis hoc statu com-
muniſis dñelet; dolere debet & amare finis super-

naturalis; & amare tantum finis sufficiens de statu
peccati hoc statu commissum. ut invenimus.

Obij. 6. Contrario elicita auctio de condigne
meritum gradum gratiae; sed quilibet gradus
quod est formalis sanctificationis obiecti; & perfecta
est in uincibili ignorante; & peccatis contra factum
supernaturalem. Responde. neque ex iustitia condignum
est obiectum agnitionis gratiae; & gloria; neque velocem sumit a
sobieto gradu; & quo ex iustitia velociter sumit a
qui actus supererat. Virtutum. Vt autem contraria
naturæ prædictæ gratiae; non est consignatur;
sed ratiocinio temporum meritorum ad illam. Ioh. 1. 1. Obij. 7. Priuatio gratiae est immediata à Deo;
ergo neque in ea formaliter consistere peccatum.
Nequit deum Deus esse causa peccati. Antec. prob.
ob eo est corruptio rei; à quo est confirmatione eius-
dem; sed ex solo Deo est conservatio gratiae; quip-
pe à quo solo fuit producta; ergo. Responde. priuatio
gratiae physicæ est à Deo; & ut sic non est pecca-
tu; sed peccata peccati; moraliter vero est à crea-
tura; quia per voluntariam auersionem à Deo se illa
præluit; & ut sic habet rationem peccati. Ad
probandum. Responde. eo modo; quo gratia pendet in
conuersione creaturæ; pendet ipsius corruptio ab
eadem; scilicet non physicæ; sed moraliter.

Aid ad testimonia Magistri; aliqui defendunt; Solutio ar-
illum non negasse; habitum charitatis in heretico; gum. n. 78.
sc. cum dotes; contritione deleri peccata intelligi Magister
dispositi; & non formaliter. At hoc expedit. do-
cet distinxit; id est etiam si neget habitum charitatis;
non tamen gratiae; quo formaliter iustificamus;
vel si hunc etiam negat; deseritur ab omnibus.

Ad testimonia Script. & Patr. Responde. aliqui in-
telligi scilicet actu charitatis solùm dispositivè; vbi di-
legitione tribuitur; sanctitas animæ; remissio pecc. Ad Script.
&c. nonnulla intelligi formaliter; sed in suo dun-
taxat genere; ut quod charitas sit finis præcepti;
præcepti; & consummatio legis. sc. in genese
actus; quia inter actus virtutum charitas est maxi-
mum; & finis ceterorum; multa de habitu chari-
tatis; quem Script. & Patr. cum habitu gratiae
confundunt; ioh. inseparabilem concessionem eo-
rum; apudissimè proprietates charitatis & gratiae ex-
pliunt; per nobilissimum actum dilectionis; quia est
notior; & ad illum peccatores immediate excitant.

Tom. 3. De Fine

434. Disp. XXXIII. An forma ab amicis punita, atia sic. Sect. III.

177.
Ad ratio-
num 1.

Ad rationem 2. neg. conseq. est enim actus char-
itatis omnium maximos in genere perfectionis
actualis; quae, quia non attingit perfectionem digni-
tatis habitualis, in cuius proportione maxima peccata;
scilicet Dei principaliter, confutatio; non sufficit
vel ad peccatum formiditer deterendum. Vel ad
odorem Dei perfecte contingendum. Nec est patr-
atio de perfectissimo habitu, qualis est gratia quia
perfectissimus habitus potest habere, quae ad per-
fectam amicitiam cum Deo requiriuntur, quae
beato non potest perfectissimus esse viatorum.

178.
Ad 2.

Ad 2. nego, non enim spiritum effici cum Deo
perfolum actum dilectionis auctor ad Deum: quia
hypo letabore necessarii effere dilectionem amicis
sunt. Dei ergo nos, quae requiriuntur, ad faciem
vnum spiritum inter nos & Deum. Falsum etiam
est hoc in omni fieri perfecte ciuitatem per solam ad-
legationem, ad quam cum suâ regulâ in statu in-
convenientem obiectum obiectum inveniatur & Deum intercedat,
est per modum obiecti minime diligibilis & amicis
cuius. Et omnis, quia consternamus obiectum diligibilem
nisi de amicitia alibi, non est quae, sed habebit
tempore concedo, recedamus. Quia non est ex
passione, solo efficiuntur teatim. Non tempore Deo,
qui non obdignatur, nisi ad actuam non ob id ramen
per se dicitur ad aquam Deo, nisi accedit emulacione
formitas diuinis officiis etiam nos per insufflationem
gratiae. Atque concedo, potius non in actionem trans-
fotangi, sed in prob. neg. ex. vi. si in simili amicis
amisquam vietificat remissio in amicis; quia
peccatum aliquem diligere & mutuo abiit, non di-
ligere. Ad. 3. prob. prius palam obiectum diligit Deo
ex. S. Thom. & patet in patre, qui diligit ad Deum,
et non a Deo diligere Deum, perfecte inobligatur;
tunc intelligitur de gratia habitu, cui se-
cessa comparsa in ille habentem. Deinde scilicet qui
naturam est ex Deo, ut scimus ex Deo per gratiam
qua solam facit fortis & participes naturam dñe
punit. Ad 4. concedo, acharitatis non diligere Deum
vero amore amicitie, quantum est ex parte nostri
neg. nos mutuo amore amicitie diligere Dno. Ad
i. prob. neg. amorem essentialem esse recipere
cum: quia nec solus amor est sufficiens obiectum
amicitiae, quia possunt amare, & non amare, nec illi
semper supponit in amore sufficientem recipere, et
quod dicitur sit mutuo amore amari. Quia igitur in
Deo reperitur perfectissima ratio, & amorum
amicitiae, in nobis autem reperi non est, nisi per
deum habitu iustitiae: possumus diligere Deum per
fecto amore amicitiae, etiam si ab ipso in usum amico
re amicitiae non redamur. Secunda probatio, so-
lum ostendit, Deum statim infondere habitum
gratiae, quo nos efficiat proportionatum obiectum
pro amicitiae. Quamvis caro inspicendo amorem
sui, aliquo specialitate condiscitat ad nos, is
tamen sufficiens non est ad perfectioram amicitiarum
Deiergas nos; 1. quia non est perfecte conuersus
Deiergas nos: 2. quia non est producens simili-
tudinis suę naturę in nobis, quae sola est funda-
mentum & obiectum perfecte amicitiae Dei erga
nos. Ad 3. prob. concedo, hoc ipso quod Deum ins-
pirat nobis dilectionem sui, diligere nos ut dile-
ctores sui; nego ut amicos: quia amicus propter amo-
rem, qui diligit amicos, dicit fundatorem, qui
redameretur ab amico. Quid fundam: non dicit
homo per solam dilectionem Dei, sed per habitu-
rum gratiae. Ad confirm. concedo, ex virtutis actus
dilectionis nos non comparari ad Deum ut obie-
ctum odij; sed specialis amoris, insufficientis ta-
men ad perfectam amicitiam: comparari autem
scilicet odij ex vi precedemis maculae, non

dum obiectum perfectum dilectionis, ut obiectum

Ad 3. in primis neg. mundo nulli cuius formam
baecne ab inobligario, que reddit nos perfecte Ad 3. n.
amicos, & Dei perfecte in obiecto ut enim ex. 86.

confite, amicitia in similitudine naturae fundatur.

At visus, non dilectio, reddit nos Deo perfecte si-
miles in obiecto, admodum apparuerit, scilicet per vi-
sionem beatum, spiritus exercitus. Visus in fondi-
bilio est similitudo obiecti. 2. Ego, a dilectione

Petrius deterretur peccatum, nego, illud deteret di-
lectione mea. Quodcumq; enim Petrus est perfectissi-
ma familiapitas creare cum Deo, & Dei cum

creatura: cuonq; familiaritate pugnat peccatum,
quia superponit amicitiam, qua cum peccato, quae
est inimicitia, pugna non potest. Ceterum ego a-
moris & Petri sunt eiusdem rationis specificas,

de quibus: ego esse eiusdem rationis in obiecto
dilectionis, ratione cuius potest rumpere
pugnare cum peccato, cum quo non pugnat alijs.

Ad 4. neg. antea, voluntariorum protoparentis
avertit nos a Deo auersio, habitus; dilectio
destituta nos ad Deum conuersione actuali. Mar-
jor est pugno habitualis, quia est pugnatio in obiecto
habitualis, que perfectio est, quod est ipsa dilec-
tio, quia est concordia actualis. Quod autem illa
habitatione, hic propria voluntate, talum probat
hunc esse perfectorem in actione libere operant-
nis, non in bonitate & malitia moralis. Ad confirm.
eritio non est formalis amiti. sanctitas; nec per carnem
formaliter tollit macula. Dispar ratio de ratione
hypost. quia hanc est formalis sanctitas. Ad 2. per
tertia confite, nego, peccatorem perfectius co-
mitem ad Deum actu contritionis, quem ab eis fuerat
avertit actus peccati: actu enim peccati fuerat
ante his actualiter, & habitualiter, nam actualis re-
volta hominis a Deo includit actualem & habi-
tualis aversionem a Deo, quae est voluntaria re-
volta. Contra coniunctionem habituali cum Deo sine, &
amicio superat. At vero actu contritionis solum
conversimus ad Deum actualiter, non habitualiter.
Vel distinguo potest ratio perfectio, hoc est, mo-
dum explicito & expresso, concedo; actu ma-
gis peccato, nego. S. Thom. explicatur, vel de
actu coptitionis dispositio, vel ipsum explicat
qui 28 de verit. ar. 8 vel de aversione tam actuali.

Ad 5. neg. assum. ad prob. eodem modo su-
blato habitu gratiae desineret esse sanctus ac iustus, 184.

qui iustificatus esset habitu & actu simul, ac qui
tantum habitu: quia cum sola gratia sit forma iusti-
ficantis, & sublatâ tolleretur effectus formalis iusti-
ficantis.

Ceterum, quia talis habitus bon desineret de-
meritorie & culpabiliter, sed talum physicè, & ex
teria voluntate Dei, talis desitio multa induceret
maculam in subiecto, sed puram dicitur negatio
in gratiae. Quod non constitueret obiectum adij &
inimicitiae, sed tantum non amicitie; cum iam sup-
ponatur macula per praeteritum habitum gratiae
perfecte condonata, nec per eadem sublationem
gratiae illa rediret: alioquin semper ad nouum pec-
catum rediret præterit maculae iam absurda. Est
autem dispar ratio de actu peccati, qui potens est
se solo formaliter constituisse subiectum macula-
tum, & de actu contritionis: quia hic non tollit
formaliter p. habituale, quod est obiectum inimi-
citatib; obiecti ad Deum; sed dispositio. Peccatum
vero formaliter tollit gratiam, que est fundamen-
tum amicitiae nostri ad Deum. Ad 8. neg. sequel-
latur. ut contrito non sit forma iustificans; est ta-
men connaturalis dispositio ad illam: qui n. cupit
cum altero reconciliari, oportet, ut retractet of-
fensus per voluntariam penitentiam, sine qua,
ut supra

Explica-
tur Ioh.
testim.

186.
Ad 4.

Amor non
est offensio-
litate
procurus.

Amor non
est offensio-
litate
procurus.

Ad 4. prob. neg. amorem essentialem esse recipere
cum: quia nec solus amor est sufficiens obiectum
amicitiae, quia possunt amare, & non amare, nec illi
semper supponit in amore sufficientem recipere, et
quod dicitur sit mutuo amore amari. Quia igitur in
Deo reperitur perfectissima ratio, & amorum
amicitiae, in nobis autem reperi non est, nisi per
deum habitu iustitiae: possumus diligere Deum per
fecto amore amicitiae, etiam si ab ipso in usum amico
re amicitiae non redamur. Secunda probatio, so-
lum ostendit, Deum statim infondere habitum
gratiae, quo nos efficiat proportionatum obiectum
pro amicitiae. Quamvis caro inspicendo amorem
sui, aliquo specialitate condiscitat ad nos, is
tamen sufficiens non est ad perfectioram amicitiarum
Deiergas nos; 1. quia non est perfecte conuersus
Deiergas nos: 2. quia non est producens simili-
tudinis suę naturę in nobis, quae sola est funda-
mentum & obiectum perfecte amicitiae Dei erga
nos. Ad 3. prob. concedo, hoc ipso quod Deum ins-
pirat nobis dilectionem sui, diligere nos ut dile-
ctores sui; nego ut amicos: quia amicus propter amo-
rem, qui diligit amicos, dicit fundatorem, qui
redameretur ab amico. Quid fundam: non dicit
homo per solam dilectionem Dei, sed per habitu-
rum gratiae. Ad confirm. concedo, ex virtutis actus
dilectionis nos non comparari ad Deum ut obie-
ctum odij; sed specialis amoris, insufficientis ta-
men ad perfectam amicitiam: comparari autem
scilicet odij ex vi precedemis maculae, non

Ad 4. neg. sequel-
latur. ut contrito non sit forma iustificans; est ta-
men connaturalis dispositio ad illam: qui n. cupit
cum altero reconciliari, oportet, ut retractet of-
fensus per voluntariam penitentiam, sine qua,

et supra cum S. Thom. 3. p. qu. 86. art. 2. docuimus
impossibile est peccatum remitti.

S. E. G. T. L. O. I. V., val. 923

*Quoniam forma in natura suisset pec-
catis abstergens?*

Prima sententia docet, necessarium fuisse gratiam, ut fratres dicitur fratres. Cato.

Prima sententia docet, necessarium fuisse gratiam, ut vel formam aliquam ordinis supernat. Causa est quod 13. art. 2. S. ad illam formam. Medicinabili. scilicet dubius. Responsum 1. art. disp. 207. cap. 1. Probatum est. Peccatum, in quoque statu committit, appetit hominem a Deo. Unde & obiecta supernat. ergo necessaria est ad illud delendum formam supernat. nullia. naturalis. sufficiens est ad reparandum damnum amicitiae & beatitudo. supernat. Antes, probat. peccatum in quoque statu committit, ex se dignum est. prisque quod Deus prius peccatores gloria & amicitia supererat. ergo licet homo in eo statu non esset ordinatus in fidem supernat. non posset tamquam peccatum remitti nisi formam supernat. 2. Si possit hunc naturali formae deleri. eadem deleri possit.

supra, sed etiam in machila peccati, quo est nunc, fuit sex tunc; nata ex natura actionis peccati, qua in quoque statu esse sedem. Confirmo, in utroque statu redderem subiectum dignitatem alteram probabo sensus, & indigne beatitudine, gratia & amicitia superpotestuali Dni.

Secunda sent. negat, necessariam esse gratiam vel formam ordinis supernar. ad delendum peccatum in pura natura commissum, sed sat esse naturalem tali virtuti proportionaram; *Kedem apud Idem, cit. &c.* Quia sent. logè probabilius prob. Nulla forma ad delendum peccatum est per se necessaria, eniùs: priuatio culpabilitate pecatore non constituitur: at nullius forme supernar. priuatio culpabilitatis.

bilice à peccatore. in purâ naturâ contrahetur
Major prob. Illa tâsum forâ ad delinquitum peccatorum
est per se necessaria, ad quam conservandam
habet peccator debitum; sed in purâ naturâ multi-
line forme supernat. consequâdg. peccator habet
recte debitum: nam ex S. Tho. de veris. q. 28. art. 2. si
ea sunt conseruanda habemus debitum, quo
habere, vel non habere, amittere, vel non amittere
int. strâ sunt potestate: debitum ab habendi, ut
conservandi supponit liberato potestatem habédi-
vel acquirendi ea, quorum debitum habemus: ne
mo habet debitum conseruandi, vel habendi eâ
quaerio alterius tantum sunt potestate.

Confrat. 1. Ea tantum sunt per se ad absolutionem
non peccati necessaria, quae per se inducunt in sub-
iecto maculam, priuando illud debita pulchritu-
dine: hec autem tantum sunt, quae sunt nobis de-
bita, atque adeo quae in nostra sunt potestate. vi
per se patet. 2. Si ex eo tantum, quod homo in pu-
ri natura delinquens, redderet se indignum gra-
tia supernat. necessaria foret ad tale delictum re-
mitendum gratia supernat. ex eo etiam quod nunc
quilibet peccans reddit se indignum violo hypost.
ad tale peccatum delendum necessaria foret vno hy-
post. ita n. se habet vno hypost. in hoc statu natu-
rae ad gratiam elevatus, sicut gratia in pura natura.

Minor primi Syllog. prob. illius tantum formæ priuationem culpabiliter contrahimus, quam libere contrahimus; omnis n. culpa est essentialiter libertas; ex S. The. qu. 28. de verit. ar. 2. nullius formæ supererat priuationem peccator in pura natura libere contraheret: tunc quia liberum supponit voluntarium; & voluntarium notandum: ac homo in

præcū natura constitutus nullius rei supernat; noti-
xiā habet; ergo nullius rei supernat; priuatio
posset illi esse libertas; ac prægredi culpabilis; cu quia
nullius rei supernat; homo in purā naturā condi-
tus habet; debitum. Confirm. i. Etenim si ho-
mo in purā naturā conditus; culpabiliter contra-

hęce, priuatione gratia & amitia Dei supernas ex eo daturam, quod per peccatum se indignum red-

derec hyuiusmodi donis, sequeretur, peccatum esse
infringere malum, scilicet ratione danti nam per pecc-
atum cum dñe habeat redditus indicatur ratione

hypostat & gratia syncateg, infinita; etiam veniale est imperficiens hypostat, mortaliter ad gratiam syncateg, infinitam. malitia autem peccati sumpta ex damnatio mensuratur ex privatione formae, quae priuat: causa malitiae est privatio, quae bonitatem est forma priuata: priuatio n. ex forma priuata. Iuxta specificatorem & grauitatem grati. Sed xpi hypostat cum persona diuinâ & gratia syncateg, infinita, sunt infinita bonitatis: ergo ex privationes earum sunt infinita malitia.

*Dicess. Ad contrahendam poenam non requiri-
tur notitia poenæ: ergo posse ab homine in pura
naturâ constituto in poenam peccatum contrahi pri-*

uatio gratia & superpat, amicitia Dei: esto hæc in
purâ naturâ non cognoscetur. Sed non remit-
sunt peccatum, nisi remittatur poena in odiu pe-
ccati iuncta. Rcpo. quando poena voluntariè contra-

hunc, eaque confitit in pruuatione coniunctionis
cum Deo, non potest remitti peccatum, quin re-
mittatur talis poena, tunc p. ipsa infictio poenæ,
et est peccatori voluntaria, & culpabilis auctor à
Deo, est macula peccatoris: ac proinde nisi remis-
tur, non delectur peccatum. Secus quando poena
non voluntarie contrahitur à peccatore; tunc q.
sicut ipsa poena infictio non est immediate & di-
recte culpabilis peccatori: ita illius remissio non
erit necessaria ad peccati abfertionem.

Ad 1. oppositæ sent. dist. apticç. peccatum in ppræ
natura comitissum auerteret hominem à Dœo fi-
de supernat. voluntariè & directè, nego; voluntari-
è. n. & directè solùm auerteret à fine naturali, ad
quatuor posset homo in pura natura constitutus vo-
luntariè se conuertere; Averteret physicè & indi-
rectè, seu consequenter, concedo. inducendo. In
priuationem rectitudinis naturalis poneret physic-
cum impedimentum ad rectitudinem supernat.
quæ essentia fuit supponit naturalem. Sola igitur
priuatione rectitudinis natur. esset voluntaria & cul-
pabilis; negatio rectitudinis supernat. esset ratum
physicè complexa cum priuatione naturalis; quæ

restituta per amicitiam natur. illi statui proportionatum, statim tolleretur impedimentum ad re-
ctitudinem supernam, vt nunc cum privatione re-
ctitudinis natur. & supernat, connecta est negatio
unionis hypost. non in ratione moralis maculae,
sed physici dum taxat impedimenti, qua rectitudine
per gratiam & amicitiam supernat. restituta, si-
mili tollitur impedimentum ad unionem hypost.
Vnde ad prob. antec. cum dicitur peccatum in
potestate naturae compitum ex se dignum esse, propter
quod Deus hominem priuaret amicitia supernat.
disting. esset dignum remotè, indirectè, & physi-
cè, conced. directè, proximè, & moraliter, nego.
Illud p. tantum est proximè, directè, & moraliter
dignum priuagione amicitie supernat. quod est
voluntaria & culpabilis auersio ab illa, sicut quod
liber peccatum, etiam veniale dignum est remotè
tantum, physicè & indirectè, propter quod Deus
hominem priuaret unionem hypost. que tamen ad
eius perfectam abstensionem necessaria non est.

191
Confir.

Consequently
it contri-
butes.

*licet
contrahi
est.*

194.

3

440 Disp. XXXIII. An forma absterusa p. m. alia sit. E. c. Sect. IV.

195.
Ad 2.

Ad 2. nég. sequel, ad prob. neg. antec. ad prob. nego; maculam peccati oriri ex natura actionis praeceps, sed ut vestige suis circumstantijs, quo pro vario statu variata, variant peccati obiectum. Vnde quia in pura natura non haberet homo cognitionem finis supernat. peccatum eo statu non habet malitiam offensie suis supernat. qualem habet nunc; & consequenter nec macula eo statu in thaderet moraliter priuationem finis supernat. si cut includit nunc. Ad confir. conced. peccatum eo statu fore dignum eternam poenam sensus, quam Deus, restituendo peccatori amicitiam ostendit. commutaret in temporalem: sicut nunc, restituendo amicitiam supernaturalem, eternam poenam commutat in temporalem purgatorij.

196.
Ad confir.

196. cut includit nunc. Ad confir. conced. peccatum

Puer baptizatus, in absque illa cognitione Dei suis supernat. erit tritus moraliter peccare, amissorum gratiam, quam in baptismate accepit, non ramen directe & moraliter, sed indirecte, seu consequenter, & physicè ad amissionem recompensandis amicitię naturam: ac proinde ad remissionem talis peccati ex parte Dei sufficeret sola restitutio amicitiae naturalis.

198.
Dices

Dices. Eadem priuatio gratiae foret in tali puer, quæ de facto est in quolibet adulto peccante cum notitia finis supernat. in utroque enim casu subtrahetur gratia à Deo in poenam peccati committi. Resp. erit eadem gratiae priuatio physicè, non moraliter. Ita posteriori enim caso priuatio gratiae est physicè à Deo, voluntariè à creaturā, quia liberè se illa moraliter priuat: in priori est tantum physicè à Deo, nullo pacto moraliter à creaturā: quia cum nulla in creaturā praecesserit de gratia notitia, seu de debito illam conservandi, non potuisse illius priuatio esse voluntaria creaturæ. Est autem priuatio macula, quia moraliter est à creatura: quod prius intelligitur quām esse physicè à Deo: qui ideo physicè illam subtrahit, quia creatura peccando voluntariè se illa priuat. Ita adiutorum peccati prout est physicè à Deo, est posterior ratione, & nullo pacto mala; prout moraliter & libere à creatura, est prior ratione, & mala.

199.
Inclus.

Inclus. Etiam in priori caso Deus subtrahit gratiam à puer propter peccatum contra finem natur. ergo etiam eo caso priuatio gratiae est voluntaria peccatori: id est enim in posteriori caso est voluntaria, quia subtrahitur à Deo in poenam peccati. Resp. neg. conseq. cum enim priori caso nulla praecesserit de gratia, vel de debito illam conservandi cognitio, ea priuatio non est illi voluntaria. Ad prob. conseq. neg. id est priuationem gratiae esse peccatori voluntariam, quia subtrahitur à Deo in poenam peccati: poena enim non necessario debet esse peccatori voluntaria; sed quia peccator moraliter se illa priuat, dum peccando scit, se illa priuatum iri. Vnde primo caso priuatio gratiae est pura poena; secundo est etiam culpa, quia moraliter est à creatura, voluntariè debita gratia se priuante. Quo sit, ut primo caso, sublata auersione à fine naturali, nulla alia remaneat culpabilis, ac moralis auersio, sed tantum physicæ, & per modum pure poenæ. Virgib. Adhuc secundo caso, sublata auersione moralis à fine supernat. per contritionem supernat, manet priuatio gratiae ut macula animæ & auersio à Deo, donec restituatur: ergo etiam primo caso, adhuc sublata auersione à fine naturali, manebit priuatio gratiae ut macula animæ & auersio à Deo, donec restituatur. Resp. neg. conseq. gratia enim semel culpabiliter amissa, semper perleuerat ut macula ex voluntario irrectabili à creatura, quia causatiuo

200.
Virges

Reff.

priuationis gratiae, donec illa restituatur: At quāndo non fuit ab initio culpabiliter amissa, non potest postea sublata auersione à fine naturali, in qua consummatum fuit totum peccatum, perleuerare ut macula, esto illa à Deo non restituatur.

Dices: hoc ipsa quodd homo peccat, etiam cum inuincibili ignorantia finis supernat. censetur moraliter se auertire ab utriusque fine, quia volendo actionem prauam, virtute censetur velle quidquid ad illam sequi posse. Resp. si hoc esset, sequitur, quod de facto homo per quolibet mortale incurseret priuationem omnium donorum; quia Deus potest comenducare quia sūns peccatum sit maximè voluntarium, non poterit priuatio illius doni esse voluntaria, quia nullo pacto cogitatur.

Peses: Ad hunc puerum, restituta semel per contritionem natur. recompensandis natur. restitutur etiam rectitudine finis supernat. quam ante peccatum habebat. Respondece r. Vsq[ue] ad mortuam. Cum enim in ipsius sent. dilectio Dei, etiam finis natur. sit quoad substan. supernaturalis, quæ produci debet ab habitu gratiae supernat. hoc ipso quodd talis puer eliceret contritionem de peccato, propter Deum summè dilectum, finem naturalem, recuperaret amissam gratiam. 2. iij, qui putant, initium salutis necessariò inchoari ab auxilio in entitate supernat. non posse talen puerum de peccato contra finem natur. conteri, nisi contritione supernat. atque adeò per illam statim amissam gratiam recuperaturum. 3. atij, restituta rectitudine natur. minimè restitutum iri rectitudinem supernat. aliqui posset quis iustificari: & salvandi, absque fidic mediatoris: habeti enim rectitudinem supernat. ex promissione Dei debetur vita eterna. Vnde iuxta hoc resp. tali caso homo esset in statu neutro, & sine peccato, quod supponeretur iam remissum per contritionem natur. & sine gratia, quæ cum rectitudine naturali non restitueretur: Vnde vltius interrogari posset, quis statu debetur tali homini, si moreretur, cum neque illi debetur status salutis; quia caret gratia; nec status damnationis, quia caret peccato.

Resp. igitur, supponendo quod talis puer vlique ad tempus naturalis contritionis non habuerit obligationem exercendi actum fidei in Christum mediatores, alioqui illuminatus fuisset circa finem supernat. ac proinde teneretur elicere actum contritionis supernat. eti. n. quādo peccabit, non habuerit notitiam finis supernat. ac proinde solē peccaverit contra finem natur. habitā tamē postea notitia finis supernat. tenetur de peccato cōfiteri propter Deum, etiam finem supernat. Tum quia teneretur tale peccatum confiteri ex dolore supernat. ergo cum contritio suppleat vicem confessionis, debetur esse supernaturalis. Tum quia formale motuum contritionis est Deus dilectus super omnia; implicat autem, Deum cognoscere & finem supernat. & velle illum amare super omnia solum ut finem natur. & non ut finem supernat. hoc ipso enim non esset amare illum super omnia. Nisi forte dum talis puer conaretur diligere Deum ut finem supernat. inculpabiliter diligenter illum tantum ut finem natur. quod caso si non curseret præceptū de diligendo Deo fine supernat, dicendū, quod seq. resp. Tum quia, cum tali caso saltus dubium esset, an ad actum contritionis Dei finis natur. homo iustificaretur, teneretur tali dubio, habitā cognitione de fine supernaturali, elicere actum contritionis Dei finis supernaturalis.

Hoc igitur supposito, probabilius dicendum, tali caso, Deum simul cum rectitudine naturali supernaturali restituturum

201.
Dices

202.
Peses

203.
204.

205.
Ad possitio-

nom
Resp.

206.
Reff.

tur tali

puero cum

rectitudine

naturali.

supernatu-

ralis.

restituturum supernaturalem, quam solum abstulit in poenam commissi contra se finem natur. Quo per natur. contritionem deleto, statim Deus illi gratiam restitueret. Eatenus n. illam abstulit, quatenus erat incompossibilis cum peccato: igitur eo deleto, non est cur illam deneget, cum dona Dei sint sine penitentiâ.

^{207.} Ad fundam. tertiae resp. Resp. hoc argu. fieri posse de eodem puer pro toto tempore, quo perseverat absque peccato: de illo n. interrogari posset, quid fieret, si intra illud tempus moreretur absque fide mediatoris. Sicut igitur omnes tenemur dicere, vel Deum non permisurum, ut ille moriatur cum gratia ante fidem mediatoris; vel certe posito quod permitteret illum mori, salutatum iri absque actuali, cum solâ habituali fide mediatoris. Ita restituta graciâcum rectitudine naturali, post actum contritionis naturalis, vel Deum non permisurum illum mori ante fidem mediatoris, vel certe, si permitteret illum mori, salutatum iri. Eo n. ipso tunc Deus in sua lege de non salvando adulto absque actuali fide mediatoris dispenserat.

^{208.} *Forma naturalis de-*
lens pecca-
tum in pu-
ra natura
duplex off-
poterat. Stet igitur, quod sola forma naturalis sufficeret ad delendum peccatum in purâ naturâ; hæc verò esse posset, vel per modum habitus & qualitatis spiritualis in anima permanentis; vel per modum actus & qualitatis transcuntis: prima constet à passitate qualitatis supernat. sicut n. datur peculiaris participatio naturæ diuinæ secundum esse supernat. quæ est gratia habitualis, constituens amicum, & filium Dei in ordine ad finem supernat. ita dari posset participatio eiusdem secundum esse naturale, permanenter & intrinsecè constituens hominem amicum, & filium adoptivum Dei in ordine ad finem tantum naturalem. Et sicut gratia est forma incompossibilis cum peccato, cui debitis sunt operationes propriæ naturæ diuinæ; & in cuius priuatione consistit macula hoc statu: ita illa etiam incompossibilis esset cum peccato in purâ naturâ commissio, cui debitæ forent propriæ operationes naturæ diuinæ; hoc est quas Deus communes habet cum creaturis intellect. & in priuatione talis qualitatis consistet macula tali statu. Hæc indicat *Herice in 1.p.tra.2.diss.17.n.26.*

^{209.} Dices. Totum hoc habet homo per naturam intellectualem, absque additâ qualitate. Natura n. intellect. creata, est participatio diuinæ secundum esse naturale intell. ergo nihil esset in qualitate, quod non sit in tali naturâ. Resp. neg. antec. natura n. intellectualem, cum sit essentialiter libera, non est per se tantum determinata ad actus honestos, sed etiam de se potens ad oppositos actus dishonestos. At illa qualitas, cum esset forma necessaria, esset de se determinata solum ad actus honestos, ad quos tantum inclinaret per modum habitus virtutis moralis, qui per se tantum determinat & inclinat potentiam ad actus amicitiæ Dei finis naturalis.

^{210.} *2. Forma de-*
delenz pecc.
in nat. pu-
ra. Secunda prob. Ut homo in pura natura conditus potuisse legem natur. seruare, Deumque ut authorem naturæ diligere ac colere, debuisse habere extraordinaria auxilia intra eundem ordinem naturæ, à Deo præparata, quibus proxime ad suum finem natur. moraliter ordinatus esset; cum de facto per ordinaria auxilia, naturæ debita, id præstare non valeat, & vires naturæ nunc, ac tunc essent eadem. Inter illa autem auxilia, aliqua fuisse vberiora & illustriora, quibus frequenter, & efficacius Deus ut auctor naturæ dilexisset, & actus virtutum moralium exercuisset; aliqua minus illustria minusque frequentia: sic per p. mortale ami-

sisset ea vberiora; relictis sibi minus illustribus. Horum igitur vberiorum amissio, ut voluntaria ex parte hominis, causasset eo statu maculam p. habitualis, quæ amissio talium abstulisset ab eo moralem conformitatem, quam per modum habitus moraliter persecutantis ea in homine causabant, iuxta ea quæ de maculâ diss. 24. ut autem hæc subtractio vberiorum auxil. fuisset ex parte Dei, propter peccatum concepta, fuisset odium Dei. Igitur ad delendum peccatum eo statu sat fuisset actus contritionis naturalis ex parte creaturæ, & restitutio auxiliorum in poenam peccati subtractorum ex parte Dei: ad id n. sufficit adiquata retractatio ex parte creaturæ; & restitutio eius, quod in odium peccati à Deo subtractum fuit: at per actum contritionis naturalis adiquare retractatum fuisset peccatum eo statu, & Deus potuisse quidquid in odium peccati subtracterat, restituere.

Cæterum inter hanc & 1. formam hoc fuisset ^{211.} discrimen; quod prior non potuisse cum p. mortaliter eo statu simul consistere; potuisse posterior. *Discrimen inter bas duas fer-*
Quia prior perfectè conuertisset hominem ad Deum finem & amicum natur. & simul Deum ad hominem, ut nunc conuertit gratia ad finem & amicum supernat. cum quâ perfecta conuersione mutuâ pugnat peccatum: actus verò contritionis naturalis non necessariò conuertisset adiquare Deum ad peccatorem: quia Deus potuisse non restituere vberiora auxilia, quæ in poenam peccati abstulisset: ac proinde, adhuc actu naturalis cōtritionis posito, non necessariò Deus perfectè se conuertisset ad peccatorem, ut erga illum conuersus erat ante peccatum: peccatum verò non deletur, nisi Deus perfectè ad peccatorem conuertatur: dum n. perfectè non conuertitur, non deponit odium; manente odio Dei erga peccatorem, manet peccator inimicus Deo.

^{212.} *Obijcies 1.* Si per peccatum subtracta fuissent vberiora auxilia, quibus homo reddebat eo statu moraliter potens ad amandum Deum, non potuisse poste à actum contritionis elicere, nisi prius illi fuissent eadem restitura: ac proinde remissio peccati præcessisset ex parte Dei actum contritionis. Resp. neg. sequel. Auxilia enim vberiora tantum per peccatum subtracta fuissent: mansisset minus illustria, sufficientia tamen ut homo eo statu esset moraliter potens ad diligendum Deum.

^{213.} *Obijcies 2.* Non deletur peccatum, nisi sublatâ priuatione, in quâ consistit: ergo si eo statu consistisset in priuatione vberiorum auxil. deleri non potuisse, nisi talium priuatio sublata fuisset. At non fuisset sublata in instanti, quo homo actum contritionis eliciisset: cum n. consistant in actib. intellectus & voluntatis opportuno tempore à Deo excitantib., non statim restituta fuissent cum actu contritionis, sed successuè: ergo, coadhus posito actu, remansisset peccatum donec subtracta auxilia restitura fuissent. Resp. non deletur peccatum, nisi sublatâ priuatione, in quâ consistit iuxta exigentiam priuationis: & quia natura priuationis auxiliorum non postulat tolli statim actorum simul, sed successuè & in tempore, id est ad eam tollendam sufficit, si eo instanti, quo elicitur contritio, tollatur priuatio talium auxil. per ius, quod ad subtracta auxilia datur peccatori in ipso actu contritionis. Confir. in odium peccati Deus subtrahit à peccatore, etiam gloriam: quam tamen non statim cum gratia restituit, sed suo tempore, quo illam daturus fuisset, si creatura non peccasset: ita et si non statim restituisset puræ naturæ peccanti vberiora auxilia, modò illa restituisse,

^{214.} *co modo;*

442 Disp. XXXIV. An possit quis sine peculiari revelatione esse Eccl.

eo modo, & tempore, quo illa collaturus fuisset, si homo non peccasset, diceretur verè & propriè illa restituisse, ac proinde ad peccatorem se conuerteret, ut ante peccatum ad illum conuerserat, per instantum, quod ad illa suo tempore recipiebat in ipso actu contritionis contulisset, eo modo, quo to de Panit. de remissione venialium dicimus, ea remitti per ius, quod Deus confert iusto in ipsa actu contritionis, vel attritionis ad specialia auxilia in poenam peccati subtrahita.

^{215.}
Non est par
ratio de
gratia ba-
tiziali.

Dices: ergo eodem modo posset Deus, nunc peccatum remittere, collato tantum iure ad gratiam habitualem in ipso actu contritionis. Resp, neg. conseq. cùm n. gratia sit permanens & tota simul, suâ naturâ postulat dari quamprimum peccatum sufficienter retractatur ex parte creature. Addo: eo modo, & tempore gratis postulat restituti, quo ante peccatum à Deo dabatur; sc. tota simul: contrâ verò, quia auxilia ante peccatum à Deo conferebantur successiue, etiam post id postulant restitui successiue & in tempore.

DISPUTATIO XXXIV.

An possit quis sine peculiari reuelatione esse certus de suâ iustificatione?

^{1.} **H**A N C controu. non discutimus in sensu Calvini lib. 3. inst. cap. 2. nn. 16. Verè fidelis non est, nisi qui solidâ persuasione Deum sibi propitium benevolunq[ue] Patrem esse persuasus de eius benignitate omnia sibi pollicetur: nisi qui divina erga se benevolentia promissionibus fratres, indubitatam salutis expectationem presumat. Fidelis, inquam, non est, nisi qui sua salutis securitati innixus diabolo, & morti consideranter insultat: Hanc n. inanem fiduciam damnat Trident. sess. 6. cap. 9. & can. 12. 13. 14. sed in sensu à Catholicis asserto: sc. an possit quis de suâ iustificatione, absque peculiari reuelatione Dei, signo aliquo, vel experientiâ esse certus certitudine, cui non possit subesse falsum.

Certitudine evidenti (cùm ea fundetur in evidenti discurso, quem habere nemo possit naturaliter, nec supernaturaliter in se quispiam experietur) nullus fidelis erit de propriâ iustificatione certus. De obscurâ querunt Catholici; quæ duplex est: altera quæ nititur testimonio diuino vniuersali, omnibus fidelibus proposito, dicitur quæ fides Catholica. Altera, quæ nititur testimonio diuino, vaicunque iusto per propria signa & motiva applicato, quæ non minus quam prima, omnem à fidei collat dubietatem; de hac posteriori est preses controv.

^{2.}
Duplex
certitudo.

^{3.}
Obscura
duplex

^{3.}
affirmat
Casbarin.

Prima sent. affirma. Amb. Cathar. opus de certit. gra. Prob. 1. ex Rom. 8. Ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei: ubi Chrysost. hom. 14. Cùm autem spiritus testatur, qua tandem restat ambiguitas? nam si vel homo, vel Angelus, vel Archangelus, vel alia huiusmodi potestas hoc possiceretur, par conueniensque esset, nonnullos hasciare: cùm autem summa Essentia, & ea quidem, qua hoc largita est donuno, nobis testimonium afferat, quis tandem de dignitate ambigat? cùm igitur testimonium Spiritus S. infallibile sit, certitudo inde orta infallibilis est. 2. Ex Apost. ibid. Ceterum quia neque mors, neque vita &c. poterit nos separare à charitate Dei, qua est in Christo Iesu. Ergo certus erat de suâ iustitiae coram Deo. 3. Ex 2. Petri 1. Quapropter,

Fratres, magis satagit, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem facias. Igitur ex operibus bonis certi esse possumus de electione ad sanctitatem. 4. Ex Petrib. qui tamen explicari possunt de certitudine tantum morali: velex diuinâ promissione, suppositâ debitâ dispositione ex parte subiecti, ut Nazianz. orat. de plagiâ gran. medio: Ego vero id plane scio: ego misericordia diuina sponsor: hanc dubiè missa facta ira, qua ipsius natura aduersatur, misericordiam, qua ipsi natura inest, amplectetur.

5. Fide certum est, accedentem ad baptismum, ^{Ratio} vel penitentiam ritè dispositum, accipere gratiam iustificantem: at potest quis certo experimento cognoscere, se ritè dispositu ad hæc sacramenta accedere: igitur potest quis certâ fide credere, se esse iustificatum coram Deo: ex vnâ n. propositione de fide certâ, & alterâ manifesto experimento nostra, sequitur infallibilis conclusio Theologica, cui non potest subesse falsum. Minor prob. 1. si nullus ^{Ab absur.} de suâ dispositione, quæ ad pecc. remissionem necessaria est, certus esse posset, sugillaretur Diuina prouidentia, quæ tam occultam & obscuram ex parte nostri ad iustificationem dispositionem requirat, ut eos ipsos, qui illam exercituri sunt, lateat. Confirmatur: nam hinc sequeretur, sem. Confirm. p[er] hominem cum huiusmodi dubia dispositione ad sacramenta accedentem peccare, quia tenebuntur cum certa dispositione ad illa accedere.

2. Potest homo esse certus de iustificatione aliorum; vt qui puerum baptizat, de sacramenti ^{4. pari} validitate sc. de materiâ, formâ, & de suâ intentione: ergo & de propriâ iustific. 3. Possum esse certus, quod hic numero Pontifex sit legitimus ^{5.} Petri successor, & verus Christi Vicarius ^{6.} ut tam seq. ergo & quod sim iustificatus coram Deo: inquit magis possum esse certus de sufficiâ meâ dispositione ad sacra. bapt. vel poenit. de quâ plura & certiora signa habere possum, quâm de legitimâ electione huius Pontificis: mea enim dispositio pender tantum à meâ voluntate, quæ mihi certior & notior est, quâm ea electio, quæ pendet à voluntate aliorum, non tam certâ & notâ. Confir. sicut ad habendam certitudinem, cui non possit subesse falsum, de hoc numero Pontifice, sufficit una propositio vniuersalis. diuinâ fide certa, quod omnis ritè dispositus ad sacra accedens recipit gratiam; & altera particularis moraliter tantum & humano experimento nota.

4. Qui interest sacro, certa fide deber Christum in hostiâ adorare: nec maiora signa credibilitatis habet, quâm qui se credit per condignam sacramentum susceptionem iustificatum. Inquit hereticus habendus, qui dubitaret de reali Christi presentia in hâc numero hostiâ ab hoc sacerdote consecrata.

5. Potest quis esse certus de actu fidei diuinæ; ergo etiam de actu charitatis. Non enim minus unus, quâm alter actus pender à speciali auxilio <sup>Ex certi-
tudine affectu</sup> Dei, & motu supernat. Antec. prob. 1. ex 2. ad fidei. Corinth. vlt. vosmet ipsos tentate, si estis in fide: Ipsa probate, an non cognoscitis vosmet ipsos. quia Christus Iesus in vobis est ratio ex Ansel. Quoniam fidei sensum in corde habet, hiscitur Christum Iesum in te esse. 2. ex August. 23. de Trinit. cap. 1. Proprieta credere invenimur, quia id quod credere invenimur, videre non possumus, ipsam tamen fidem, quando invenimus, videamus in nobis. 3. Fidelis certo experimento cognoscit

cognoscit fidem, qua credit mysteria sibi ab Ecclesiâ proposita, esse Catholicam, & ad salutem necessariam: ergo certò cognoscit, se habere fidem ad salutem necessariam: alioqui si posset de suâ fide dubitare, posset etiam de mysteriis ipsius. 4. fidelis diuina fide credere tenetur, fidem, quâ mysteria Diuina ritè proposita credit, esse donum Dei per Christum, siue credit testimonio humano proponentis, siue diuino reuelantis: veraque enim fides est ex dono, Dei & auxilio per Christum. 5. fidelis experitur, se credere mysteria fidei supra omne credibile: paratus enim est pro sua fide mori: ergo est certus de assensu fidei Diuinæ; quæ sola credit supra omne credibile, & vitam expónit. 6. experitur, cum primò sibi fidei mysteria proponuntur, se illa credere humano testimonio proponentis: sed certum est, fidei mysteria credenti ex humano testimonio proponentis, Deum statim infundere assensum corundem ex immediato testimonio primæ veritatis reuelantis. 7. nullus fidelis dubitare potest, se esse fidelem: ergo nec dubitare poterit de vero assensu fidei diuinæ.

Secunda sent. negat, posse aliquem de propria iustificatione esse certum certitudine, cui non possit subesse falsum, absque speciali privilegio diuinæ reuelationis: S. Tho. 1.2. qn. 112. ar. 5. & de verit. qu. 10. art. 10. Alen. 3. p. qu. 61. me. 7. art. 3. Bonav. in 1. disp. 17. p. 1. art. 1. qu. 3. Scot. in 4. disp. 9. & alibi: Richar. in 1. disp. 17. art. 1. qu. 5. Durand. qu. 4. Acreo. art. 3. propos. 3. Argen. qu. 1. ar. 2. Gabrie. in 2. disp. 27. qu. vn. art. 3. dub. 5. Caiet. Contra. 1.2. qu. 112. art. 5. Medin. ibid. concl. 4. Sor. lib. 2. de nat. & Gra. à cap. 11. & in Apolog. ton. Cathar. Veg. lib. 9. in Triden. & cap. 8. Staplet. lib. 9 de certitud. gra. Bellar. lib. 3. de iustific. cap. 3. Valen. 1.2. disp. 8 q. 4. pn. 4. Vasquez. disp. 200. à cap. 3. Suarez. lib. 9. de gra. à cap. 9. Granad. controu. 5. de gra. 17. 7. disp. 1. scilicet. 2. & 3. Sylvi. 1. 2. qu. 112. art. 5. & reliq. Scholast. in 1. disp. 17. Catholici Doctores de certitudine gratia & charitatis, fidei & spei, hinc disputant pariter.

DICO 1. Absque speciali reuelatione Dei nequit iustus de sua iustificatione in hâc vitâ esse certus, certitudine, cui non possit subesse falsum: post certus de Triden. opposita sent. Cathar. à multis censetur sua iustific. erronea. Fundam. ex seff. 6. cap. 9. vbi damnando inanem fiduciâm hæreticorum, simul etiam damnat omnem infallibilem certitudinem, quam extra diuinam reuelationem aliquis de propriâ iustificatione prætendere posset: Nam sicut nemo plus de Dei misericordia, de Christi merito, de quæ sacramentorum virtute & efficacia dubitare debet: sic quilibet, dum se ipsum, suamque propriam infirmitatem & indispositionem respicit, de suâ gratia formidare & timere potest: cum nullus scire valeret certitudine fidei, cui non possit subesse falsum, se gratiam Dei esse consequatur. Falso hoc decretum Catharinus limitat ad solam certitudinem Fidei in universalis & Catholicæ, quæ versatur circa obiectum uniuersale omnibus fidelibus propositum. 1. quia verba Concilij uniuersalia sunt, quæ se extendunt ad fidem quamcumque, cui falsum subesse non potest. 2. quia ratio, quam Concil. assignat, ad eam fidei certitudinem extenditur, quæ ex propriâ conscientiæ experimento haberi posset, dum se ipsum suamque propriam infirmitatem & indispositionem respicit.

At instar Cathar. consultò Concil. dixisse, Formidare & timere potest, non debet, sed contrâ: potest, idem hic valet, ac licet & iure potest: non dicit, debet, ne eodem modo videretur fideles obligare ad non excludendam actualem formidinem de propriâ iustificatione, ac obligat ad eandem ex-

cludendam de misericordia Dei, de merito Christi, & sacram. virtute. Etsi enim ex decreto Concil. citra reuelationis priuilegium teneamus crede-re, non posse nos fide diuinâ esse certos, quod su-mus in gratia: non tamen ex vi eiusdem decreti te-nemur, semper admittere actualem formidinem de nostrâ iustific. sicut tenemur semper exclude-re actualem dubitationem de virtute Christi, & efficaciâ sacram. cum interdum viri sanctitate in-sigues omnem omnino actualem formidinem de sua iustific. excludant, iuxta illud, *Perfecta chari-tas foras mitit timorem*: licet nunquam excludant potentiam ad formidandem. Quia licet testimo-nio propriæ conscientiæ, & affiduæ familiaritatis cum Deo possint esse moraliter certi, certitudine excludente omnem humanam formidinem, pro-uenientem ex testimonio eiusdem conscientiæ, non tamen certi esse possunt, certitudine exclu-dente aptitudinem etiam formidinem. Saltē enim per extrinseca principia semper formidare possunt de propria iustificatione.

2. Fundam. ex Scripturis. Prouerb. 20. *Quis po-test dicere: mundum est cor meum: purus sum à pecca-to?* vbi notat ex Beda lib. 3. de iustific. c. 4. Bellarm. Scrip. non dixisse Salomonem, neminem esse mundum corde, & purum à peccato: David enim testatur, Beati immaculati; & Christus docet, Beati mundo corde: sed dixisse, neminem posse dicere, mundum est cor meum, purus sum à peccato: quia illi ipsi, qui mundi sunt, hoc certò, scire non possunt.

Ecclesi. 9. iuxta vers. 70. *Sunt, inisti atque sapien-tes, & opera eorum in manu Dei: & tamen nescit ho-mo utrum amore, an odio dignus sit: sed omnia in fu-turam seruantur incerta.* Vbi Hierony. Porro hic sensus est: etiam in hoc dedi cor meum, & scire volui quos Deus diligenter, quos odieret, & innenti informam quidem opera in manu Dei esse; & tamen utrum amemur à Deo, an non, nunc eos scire non posse, & ambiguo flu-enare, utrum ad probationem sustineant, quæ sustin-ent, an ad supplicium. In futuro igitur scient, & in vul-nore cornu sunt omnia, id est, antecedit eos, cum de vita hac decesserint, notitia istius rei: quia tunc est iudi-cium, nunc certamen. Et quicunque adversus sustinent, utrum per amorem Dei sustineat, ut Job: an per odium, ut plurimi peccatores, nunc habetur incertum. Cui con-cordant August. lib. de Spir. & ani. cap. 59. Beda in cap. 20. Prouerb. Bernar. Serm. 1. in Septuag. & 2. in 8. Pasch. & 5. in festo omni. SS: & 23. in cant. Noa-ta, hic sermonem esse tantum de iustis, ut extextu-pat, non de peccatoribus, de quibus nullum du-bium, quin odio digni sint. Ecclesi. 5. De propi-tiatio peccato noli esse sine metu: siue, de propitiaria, vel Tertium propitiatione peccatar. ex Græco, idem est lensus: ho-minem debere esse pauidum, an sibi remissa sint peccata. Falso aliqui id intelligunt de propitiatione, non præteritâ, sed futurâ: ut n. adnotat Bel-larm. pro futuro adiecit sapiens: neque ad iudas peccatum super peccatum: & ne dicas: miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Confirm. hic locus similis est illi 21. Fili peccasti & non adjicias iterum: sed & de prælinis depre-care, ut tibi dimittantur. Vbi duplex peccatori solu-citudo iniungitur, altera de futuris, altera de præ-teritis: Multa alia ex Job, David, Paulo afferri solent, sed hæc pauca sufficiant: vt n. in simili dixit Araus. II. can. 25. cui paucan non sufficiunt, plura non proderunt;

3. Fundam. ex Patrib. Hierony. lib. 2. aduers. Pelag. pag. 2. *Sunt iusti, ad quos peruenit quasi opus impiorum: & sunt impii, ad quos peruenit quasi opus iustorum.* Hoc idcirco dicitur, quia certum iudicium sentis Dei est: & quos peruanus iustos, sape peccatores iugnuntur.

15.
Testimoniū
primum

16.
Secondum

17.
Tertium

18.
Hieronymus

Negant
S. Thomas.
&c.

444 Disp. XXXIV. An possit quis sine peculiari reuelatione esse EGC.

- Ambrosius.** inueniuntur: & quos è contrario peccatores, apud Dei scientiam iniusti sunt. Quancumque laborauerit homo. ut enquirat, non reperiet. Et si dixeris sapiens, nosse se, inuenire non poteris. Ambro. serm. 5. in Psal. 118. in vers. aufer opprobrium meum: sibi volebat, inquit, auferri opprobrium, quod suspicacis est, vel quia cogitauerat in corde, & non fecerat, & paenitentia licet abolitum, suspectus ramen erat, ne forte adhuc maneret eius opprobrium, & ideo Deus precatur, ut illud auferat, qui solus novit, quod nescire potest etiam ipse qui fecerat, qui August. lib. 50. hom. hom. 35. fine: Quandum autem uniuersus hic, de nobis ipsis nos ipsi indicare non possumus, non dico quid eas erimus, sed quid hodie sumus. Gregor. lib. Epist. Ep. 22. ad Gregoriam, cuncti scire, an sibi remissa peccata, medio responderet: Quod vero dulcedo tua in suis epistolis subiunxit importunam se mihi existere, quoad usque scribam, mihi esse remissum quia peccata tua dimissa sunt, rem & difficultem, etiam & inuilem postulasti. Difficilem quidem, quia ego indignus sum, cui remissio fieri debet. Inuilem vero, quia secura de peccatis tuis fieri non debet, nisi cum iam in die vita tua ultimo plangere eadem peccata minime valebis. Que dies quonsaque veniat, semper suspecta, se per trepidam metuere culpas debet.
- Gregorius.**
- 19.** Prob. hac veritas ratione: vel hæc certitudinem adeptæ iustificationis habent omnes iustificati; vel insignes tantum sancti. Primum dici non potest: cum multi valde fieri de sua iustific. dubij. Nec 2. tum quia, si per Cathar. Spiritus S. est, qui habitans in iustis testatur illis, quod sint Filii Dei, cum idem habitet per gratiam in omnibus iustis, omnibus testaretur, quod sint Filii Dei. Tum maximè, quia nec tales sunt ita certi de sua iustific. coram Deo, ut omnem à se ad formidandum excludant potentiam, qualis deberet esse certitudo testimonia Spiritus S. nixa. Hoc prob. 1. Si viri insigni sanctitate prediti, ita de propriâ iustific. certi essent, vt nullo pacto de cù dubitare possent, frustrà Deus aliquibus peculiari prærogatiâ suam iustific. reuelasset: vt de B. Antonio testatur Athanas. in eius vita: de B. Galla Gregor. lib. 4. Dialog. cap. 13. de S. Francisco Bonau. in eius vita. 2. Ut certa esse possit nostra iustificatio, debet esse certa dispositio, quæ ex parte nostrâ ad iustific. requiritur: nequid enim certa esse conclusio, nisi utraque ex parte nostra præmissa, ex quâ infertur certitudo nostræ iustific. sit certa: at nequid dispositio, quæ ex parte nostrâ ad iustific. requiritur, certa esse: cum proxima dispositio ad iustific. requisita, multa ad validitatem requirat, quæ nequeunt esse certa, illa certitudine excludente omnem formidinem. Confirm. vt proxima dispositio ad iustific. sit valida, debet ex motu supernat. procedere: at licet certum esse posse, nos ad peccata detestanda aliquo modo moueri ex motu supernat. non tamen, an ex eo mouemur formaliter, an materialiter, quod multum interest: si. n. ex eo tantum materialiter, & formaliter ex aliquo naturali, applicante motuum supernat. actus non erit in entitate supernaturalis, vt ad proximam dispositionem iustific. requiritur, sed naturalis: cum actus specificetur ex obiecto formalis: & in hoc facile decipi potest homo.
- 20.** **Apriori** Hinc à fortiori constat, nos minus certos esse Minus certi de iustific. per sacram. posse de nostra iustific. quæ habetur per Sacram. Tunc n. duplex miscetur incertitudo, altera ex parte nostræ dispositionis, altera ex validitate sacram. quæ pendet à legitimo ministro, debitâ materia, forma, & intentione illud conferendi.
- 21.** Nullus est certus se a fidei di. Dico 2. Nullus potest esse certus certitudine, cui non potest subesse falsum, se verum Fidei Divina eligere uinæ assensum habere. Contra Bonau. in 1. dist. 17.
- 22.** Nequid disf. que ex parte nostrâ ad iustific. requiritur: nequid enim certa esse conclusio, nisi utraque ex parte nostra præmissa, ex quâ infertur certitudo nostræ iustific. sit certa: at nequid dispositio, quæ ex parte nostrâ ad iustific. requiritur, certa esse: cum proxima dispositio ad iustific. requisita, multa ad validitatem requirat, quæ nequeunt esse certa, illa certitudine excludente omnem formidinem. Confirm. vt proxima dispositio ad iustific. sit valida, debet ex motu supernat. procedere: at licet certum esse posse, nos ad peccata detestanda aliquo modo moueri ex motu supernat. non tamen, an ex eo mouemur formaliter, an materialiter, quod multum interest: si. n. ex eo tantum materialiter, & formaliter ex aliquo naturali, applicante motuum supernat. actus non erit in entitate supernaturalis, vt ad proximam dispositionem iustific. requiritur, sed naturalis: cum actus specificetur ex obiecto formalis: & in hoc facile decipi potest homo.
- 23.** Minus certi de iustific. per sacram. Dico 3. Potest iustus de sua iustitia moraliter esse certus, certitudine excludente actualem formidinem, includente moralem potentiam ad formidandum. Triplex n. moralis certitudo; infima actualem formidinem non excludens; media eam excludens; suprema etiam moralem potentiam ad formidandum excludens, qualis est, quod Roma sit; quod Troia fuerit. Post. pars alter. est contra Sotu. in Apol. contra Cathar. cap. 2. vbi docet, posse iustum ad tantam certitudinem de sua iustificatione peruenire, quanta est de existentia Romæ. Pro qua citatur etiam Vega lib. 9. in Trident. cap. 46. vbi tantum dicit, posse iustos aliquos absque habitatione actuali credere, se inuenisse gratiam & remissionem pecc. iuxta 1. partem nostræ alter. Assertionis nostra communior prob. Nullus iustus potest ea signa suæ sanctitatis habere, quæ habentur, quod Roma sit: hæc n. habentur ex publica fama tot.
- 24.** Nullus est certus se a fidei di. Dico 2. Nullus potest esse certus certitudine, cui non potest subesse falsum, se verum Fidei Divina eligere uinæ assensum habere. Contra Bonau. in 1. dist. 17.
- 25.** Nostra assert. est Richar. in 3. dist. 23. in expos. tex. fine dist. Duran. in 1. dist. 17. qu. 4. ad 2. Bellarm. lib. 3. de iustific. cap. 9. Suarez lib. 9. de gra. cap. 12. Turria. 1. 2. dist. 42. dub. 5. Grana. 1. 2. contro. 5. de gra. tract. 7. dist. 2. Fundam. idem, quod præced. alter. Fund. actus Fidei diuinæ immediate nisi debet testimonio primæ veritatis, vt obiecto & motu formalis. Non potest nobis esse certum certitudine excludente omne dubium, & moralem potentiam dubitandi, nos immediate assentiri mysterijs reuelatis propter solum testimonium primæ veritatis, vt propter motuum formale. Non n. possumus esse certi, an testimonium diuinum ad nostrum assensum concurrat vt obiectum & motuum formale, & propter se ipsum tantum; an vt obiectum materiale, & propter aliud motuum naturale & humandum. Cum ista occulta & obscura nobis sint: sicut n. nihil est nobis certius, quam nos credere, dum creditus, sicut & amare, dum amamus: Ita nihil nobis est incertius, quam ex quo motu credamus, dum creditus; vel ex quo motu amemus, dum amamus. Hoc maxime confirmat fides hæretorum, qui certo certius putant, se fidei mysteria credere fide diuina atque infusa: nam propter hoc parati sunt etiam vitam: si opus foret profundere: cum tamen illi non nisi fide humana, ex motu aliquo naturali, applicante illis testimonium diuinum, vt obiectum materiale, credant.
- 26.** Non inferior, difficilior esse, cognoscere actum veræ attritionis, vel contritionis, quam actum veræ fidei diuinæ: à pluribus n. pendet actus virtutis potentia appetitus, quam actus virtutis potentia intellectus: sc. non solum ab obiecto & potentia propria, sed etiam ab obiecto & potentia intellectiva; à qua voluntas in obiecti propositione pendet. Ex his à fortiori deducitur 1. nos nec certos esse posse de habitu ipso fidei infusa. Vel enim Non sumus certi de habere hic non nisi cum gratia habituali infunditor, de bitu fidei qua certi esse non possumus: vel esto aliquando infundatur ante gratiam habitualem, vt docui dist. 29. sét. 9. Istamen non infunditur, nisi præcedat sufficiens dispositio, quæ est ipse actus fidei infusa, qui nobis certus esse nequit. 2. à fortiori neque nos certos esse posse de actu spei Theologicæ & infusa: quia hic actus non solum pendet à voluntate, proprioque motu supernat. sed etiam ab actu fidei infusa, quæ actus spei Theologicæ supponit.
- 27.** Dico 3. Potest iustus de sua iustitia moraliter esse certus, certitudine excludente actualem formidinem, includente moralem potentiam ad formidandum. Triplex n. moralis certitudo; infima actualem formidinem non excludens; media eam excludens; suprema etiam moralem potentiam ad formidandum excludens, qualis est, quod Roma sit; quod Troia fuerit. Post. pars alter. est contra Sotu. in Apol. contra Cathar. cap. 2. vbi docet, posse iustum ad tantam certitudinem de sua iustificatione peruenire, quanta est de existentia Romæ. Pro qua citatur etiam Vega lib. 9. in Trident. cap. 46. vbi tantum dicit, posse iustos aliquos absque habitatione actuali credere, se inuenisse gratiam & remissionem pecc. iuxta 1. partem nostræ alter. Assertionis nostra communior prob. Nullus iustus potest ea signa suæ sanctitatis habere, quæ habentur, quod Roma sit: hæc n. habentur ex publica fama tot.

tot virorum, ore & scripto id attestantium, totque scutulis constanter firmata, ut nulla penitus relinquatur moralis potentia ad dubitandum. At nemino cetera priuilegium diuinæ reuelationis poterit tantam certitudinem de suâ iustificatione habere, ut si respiciat (vt *Triden.* docet) scipsum, suamque infirmitatem, formidare non possit.

31. Prior pars colligitur ex *I. Ioan. 4.* *Timor non est in charitate; sed perfecta charitas faras misericordiam timorem.* Ita *Gregor. lib. 6. Epist. Epist. 23. Leo Mag. ser. 8. in Epiph. Bernar. ser. 69. in can.* qui etiam signa huius moralis certitudinis afferunt. Fundam, ea adeptæ sanctitatis signa iustus habere, eoque lumine & illustratione Spiritus S. ea cognoscere poterit, ut omnis actualis formido oppositorum partis excludatur.

Ad 1. Pauli; nego, esse nobis certum, certitudine excludente omnem moralem potentiam dubitandi, huiusmodi attestations esse à Spiritu S. quod necessarium est, ut certi simus de nostra iustificatione. Cum enim hæc signa non intueamur in se, semper dubitare possumus, an illa sint à Deo: immo etsi certi esse sumus, quod essent à Deo, adhuc certi non esse sumus, quod sint à Deo ut ab amico & nobis reconciliato; cum saepe tales inspirationes & affectus Deus infundat etiam peccatoribus, ut à peccato conuertantur. Chrysoft. explicat de certitudine in communione non ut applicata huic, vel illi personæ in particulari. Ad 2. etsi Paulus de suâ iustitiâ coram Deo, potuit esse certus ex peculiari reuelatione, ut multi non incongrue colligunt ex *2. Corint. 12. Sufficit tibi gratia mea.* At nego ex eis loco id colligi. Triplex enim est eius expositio. 1. quod loquatur tantum de prædestinatis in communione, de quibus suprà, scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. 2. ut rocessus, idem sit quod magnam confidentiam habeo. Ita Hierony, interpretatur, *Pro certo confido: Ambros. Confido; nescio, ut aduerit Bellarm. lib. 3. de iustific. cap. 9.* Tertia, ut loquatur de charitate Dei, quâ per merita Christi paratus est, dona sua gratia nobis conferre, ut ex textu colligit *Vasquez. I. 2. disp. 200. cap. 10.*

Ad 3. sensus illius loci est, quod ex parte nostrâ debeamus ita nos gerere, operantes opera condigna æternæ vitæ, ut quantum fieri potest, illam certam faciamus coram Deo. Ad 4. Patres explica vel de certitudine morali, excludente solam actualis formidinem, non moralem potentiam ad formidandum; vel de certitudine diuinæ promissionis supposita subiecti dispositione. Ad 5. neg. minor. Ad 1. prob. ab absurdo, neg. sequel. ut enim nec diuina prouidentia sugillari possit, nec aliquis dubius ad sacramenta accedere possit, sufficit, si tantum moraliter certus esse possit de validitate sue dispositionis, & tantum probabiliter certus de honestate operationis, quam exercet. Ad 2. prob. neg. conseq. cum enim ad validum baptismum non requiratur actus supernat. ex parte baptizantis, sed sufficiat quæcumque intentio conferendi baptismum; & nulla requiratur ex parte pueri dispositio, possum esse certus, me validum baptismum confecisse, ita ut per illum puer gratiam consequutus sit. At cum mea iustificatio pendeat ex propriâ dispositione, supernat. motu elicita, vel etiam ex voluntate alterius, mihi validum sacramentum conferentis, que mihi certa esse non possunt, consequenter nec mihi mea iustificatio certa esse poterit. Ad 3. prob. neg. conseq. quando enim Deus reuelat aliquam veritatem universalis in ordine ad particularem notitiam huius, vel illius singularis personæ, de cuius legitimâ electione

ne nequit major certitudine, quam morali constare, tunc sufficit moralis certitudo de legitimâ electione talis personæ, ut illa possit, & debeat diuinâ fide credi, ut infallibilis regula Ecclesiæ à Deo electa. Talis est hæc veritas: Omnis legitime electus est infallibilis regula animata in proponendis rebus fidei. Hæc enim ordinatur ad particularem notitiam huius, vel illius personæ singularis, quia ordinatur ad designandam certam regulam animatam infallibilem, cui omnes fidèles in rebus fidei credere teneantur: hæc autem, ut patet, ut sit certa & nota omnibus, debet residere in aliqua certa persona singulari. Quare sola moralis certitudo de legitima electione huius hominis, sufficit ad credendum fide diuina, quod hic numero homo siigerus Christi vicarius, Petri successor, infallibilis regula animata fidei. Hæc enim moralis certitudo, ut substat diuinæ prouidentie, quam de Ecclesia seu Christus haberet, ut semper illi de legitima regula infallibili fidei prouideatur, tollit omnino dubium, sortiturque eadem planè certitudinem, quam habet propositione universalis immedietè reuelata: quia includitur in illa, ut medium necessarium ad eam exequendam. Vnde in eadem propositione universalis implicitè Deus reuelavit hanc particularem, quod quando electione huius vel illius Pontificis, est moraliter certa, quod fuerit legitima, conclusio saltem ut explicata sit de fide certa: alioqui frustra reuelata esset universalis propositione, si nunquam per particularem, per quam ut per medium ad certam personam ultimè dirigatur, infallibiliter Ecclesiæ innotescere posset. At verò quando propositione universalis non reuelatur propter particularem certò cognoscendam, si de particulari non potest haberi certa notitia, nec de illâ certa fides haberi poterit. Talis est illa universalis in Scripturis: *Omnis constitutus recipit gratiam: Omnis rite dispositus ad sacramentum accedit.* Non habent esse contraria. *Hæc n. non idem est reuelata, ut tristum hic vel ille in particulari certò sciatur esse in gratia,* bene semper operando: ad hoc autem potius præstat, nos nescire, an simus in gratia, ut maiori cum sollicitudine nostram operemur salutem. Vnde esto maiora habeamus signa de validitate nostræ dispositionis, quam de legitimâ Pontificis electione, adhuc nunquam de nostrâ iustific. erimus certi, ut sumus de hoc numero Pontifice: quia moralis certitudo de electione huius singularis personæ substat diuinæ prouidentie, cum sit medium necessarium ad propos. reuelatam exequendam, atque adeò in eâ implicitè reuelata. Moralis autem certitudo nostræ dispositionis, non substat diuinæ prouidentie: quia non est implicitè reuelata in universalis; cum non sit intenta ut medium ad propositionem universalem particulariter in singulari personâ significandam. Ex his patet ad confirmationem.

Ad 4. prob. neg. antec. non. n. tenemus certò fide credere, in hæc numero hostiâ esse realem Christi præsentiam, sed solum in hostia ritè consecratâ. Quia verò hæc universalis per se non ordinatur ex intentione reuelantis ad verificandum hanc, tem Christi vel illam hostiam, esse diuina fide credendam, ut præsentiam, ordinatur illa propositione; omnis legitimâ electus in Pontificem est verus Christi vicarius, etsi de hæc numero hostiâ habeatur moralis certitudo, quod sit ritè consecrata, non tamen tenemus diuinâ fidem credere, in illâ esse realem Christi præsentiam, ut credere tenemus, hunc numero Pontificem esse infallibilem Ecclesiæ regulam in rebus fidei proponendis. Quamvis esset temerarius, & meritò de

Solutio
argum.
32.

Chrysoft.
explic.

31.
Explic.
Paul.

34.
Explic.
testim.
Petri.

35.
Explic.
Patres.

36.
Ad 5. ad
absurd.

37.
Ad patet.

38.
Potest quis
esse certus
hunc Pon-
tificem esse
Patris sus-
cefforum.

446 Disp. XXXIV. An possit quis sine peculiari reuelatione esse Eccl.

40.
Ad 5.

fide suspectus, qui absque fundamento negaret, in hâc numero hostiâ, scilicet reali Christi presentiam; quia cum nullum haberet fundam. de non legitimâ consecratione, presumeretur dubitare de propos. reuelatâ. Ad 5. prob. neg. antec. ad 1. prob. ex test. Paul. Resp. Ilud intelligi de probatione per moralem certitudinem, ut aliud 1. Corinth 11. Propterea autem se ipsum bono, & sic de pane illo edas &c. Sicut n. hâc probatio intelligenda est quoad moralem certitudinem, qualem tantum habere debent qui ad sacra. Euchar. accedunt: ita de eâd. morali intellige primum testimoniū de eâdem Anselmum. Augustinus solum loquitur de fide quoad substantiam actus: quo pacto cvidens est, nos credere dum credimus; non de fide quoad modum, qui semper nobis obscurus est & occultus; cum pendeat ex solo & immediato testimonio Dei dicentis, ut motu formalis: quod nunquam nobis est certum, utrum cum tali motu misceatur etiam motuum humanum: ut constat in hereticis, qui dum credunt se credere ex immediato testimonio diuino, credunt ex immediato testimonio humano, concurrente testimonio diuino solum ut obiecto materiali. Ad 3. prob. concedo, qui credit mysteria fidei, certò credere suam fidem esse veram & Catholicam obiectiuè; suumque actum, quo credit, esse fidei Catholicæ quoad substantiam: nego certò credere, suum actum, quo credit, esse veræ & Catholicæ fidei quoad modum, & proprietates omnes, quas vera & Catholicæ fides ad salutem necessaria postulat. Nego, dubitantem de modo suæ fidei, dubitare etiam de obiecto fidei, cum de obiecto simus certi, quod sit à Deo reuelatum; non simus certi, quod actus, quo tale obiectum credimus, habeat omnes conditio-nes ad supernat. fidem requisitas. Ad 4. prob. 1. neg. antec. potest n. quis actu naturali, ex motu humano elicto, reuelata mysteria credere, ut de facto illa credunt heretici. 2. esto ad omnem actum fidei requiratur aliquod auxilium indebitum per Christum; adhuc nego, nos certos esse de fide supernat. quoad substant. qualis ad iustific. requiritur; sed ad suum de aliquo actu fidei, que sit supernaturalis quoad substant. que quoad modum. Ad 5. fidelis experitur, se mysteria fidei credere supra omne credibile quoad obiectum; quia nimis credit illud, ut à Deo reuelatum, esse credibile, conced. experitur se credere supra omne credibile quoad modum credendi, neg. hoc n. est credere ex solo & immediato testimonio Dei reuelantis: quod nobis certum esse nequit. Confir. etiam heretici parati sunt pro suâ fide propriam vitam dare, cum tamen illa sit tantum humana fides. Ad 6. dist. maior. unusquisque experitur, cum primùm mysteria fidei proponuntur, se illa credere humano testimonio proponentis, ex speciali auxilio Dei quo pacto illa credi debent, ut talis fides sit dispositio ad fidem diuinam, ad iustificationem requisitam, nego; cum possit hâc mysteria credere actu merè naturali, viribus tantum naturæ elicito. 2. esto sit certus, se illa credere fide humana ex speciali auxilio Dei; certumque etiam sit, Deum humana fide credenti mysteria reuelata conferre auxilium, ad ea ipsa credenda fide diuina; adhuc neg. posse nos esse certos de actu supernat. fidei diuinæ, defectu voluntatis liberè applicantis intellectum ad assensum fidei ex solo & immediato testimonio Dei attestantis. Ad 7. Nullus fidelis dubitare potest, se esse fidelem quoad mysteria & doctrinæ, quam in religione Christiana proficitur, conced. quoad habitum, vel actum veræ fidei su-

pernat. neg. potest n. quis dubitare, se esse ritè baptizatum, & consequenter se habere habitum infusum fidei: item de vero actu fidei diuinæ: nisi nunquam dubitare liceat de vera doctrina, & mysterijs reuelatis, que in Christiana religione proficitur.

DISPVTATIO XXXV.

De Merito.

SECTIO PRIMA.

An inter nos & Deum proprium meritum intercedat.

41.
August.
declar.

42.
Ad 3. prob.

43.

44.
Ad 5.

45.

46.
Ad 7.

Prima sent. seu error negat, inter nos & Deum proprium intercedere meritum: *Lu-*
ther. & Calv. quilib. 3. inst. cap. 15. n. 2. *Heref.*
2. contra meriti nomen acerrime inuechi-tur; Patres & Scholast. carpit, quod tam fastuo-sum nomen cum magno orbis detimento intro-duixerint; pessimè eos fidei sinceritati consuluisse docet. & quamvis n. 3. fateatur, placere bona opera nostra Deo, nec suis authoribus intru&uo-sa esse; ea tamen non ex se, sed ex diuinâ benigni-tate, valorem & premium illis statuente id habere arbitratur: ita posteriores heretici concedunt operibus bonis aliquid meriti, sed ex indulgentiâ & benignitate extrinsecâ Dei, non ex naturâ & dignitate operum: alio falso nixi principio, quod nullam in nostris operibus agnoscant intrinsecam bonitatem: nihil, inquit Calvin. cit. n. 3. ab homi-ne exie quantumvis perfecto, quod non sit aliqua macu-la iniquitatis. Tantum hoc homini assignamus, quod ex ipsa, que bona erant, sua impietate polluit & cor-aminate. Altior radix erroris horum heret. est, quod laudem boni operis boneq; voluntatis par-tiri cum Deo, absurdum impiumque iudicant, quasi tota laus boni operis post lapsam naturam in solam gratiam referenda sit: ita Calvinus lib. 2. inst. c. 3. n. 6. quidquid boni est in voluntate, unius gratia est opus; omnes bonorum operum partes a primo motu Dei esse proprias: & cap. 5. n. 2. sic concludit. Quod si gratia Dei in nobis agit; illa ergo, non nos, qui non laboramus, coronabitur. Quem errorem ex alio deduxit, quod post naturam lapsam nulla reman-sit in homine libertas, sine quâ meritum non esse, evidens fatetur ibid. Acutè sanè hoc animaduertunt, nullum iam supereß locum meritis, si non ex liberi-arbitrii fonte prodeant; sed quod istud tantopere ducunt, longe aberrant. Suumque errorem Augustino tribuit: Neque enim dubitat Augustinus passim pro ne-cessario docere, quod ita nefas confiteri putant: quemadmodum ubi dicit: Merita quorumlibet hominum que sunt? Quando ille non cum mercede debità, sed cum gra-tuitâ gratiâ venit, omnes peccatores solum a peccatis li-ber ac liberator inueniunt: Si redditur tibi quod debetur, pausendus es: quasi alia merita non agnoscat in ho-mine lapsi Augustinus, quâm peccata; ob quæ puniatur. Si vis esse alienus à gratiâ, iactâ merita tua. Peccata sunt tua: merita autem Dei. Supplicium tibi debetur: & cum premium venerit, sua dona corona-bit, non merita tua. Iactant & illud de prædestina-tione SS. cap. 15. humana hic merita conticescant, que per Adam perierunt, & sola regnet, qua regnat Dei

Dei gratia per Iesum: & de corrept. cap. 12. Merita, per quod habere potuit, per hoc perdidit, hoc est per liberum arbitrium, quod amissum est in Adam: quasi diceret: ut homo possit acquirere merita supernatura, debet usus gratiae committi libero arbitrio. At soli naturae Adae integræ creditus est usus gratiae, quam Deus reliquit in eius libero arbitrio: à gratia nullus fit in lib. arb. relatus

naturâ verò lapsâ non pendet usus gratiae, cum per gratiam debeat natura erigi: neque usus gratiae pendet à libero arbitrio, quod perditum est, & per gratiam liberatur à seruitute peccati necessitante. Igitur si in statu naturae integræ merita erant liberi arbitrij, quia usus gratiae pendebat à libero arb. in lapsâ merita liberi arbitrij nulla sunt, qui nullus usus pendet à libero arbitrio, cui ademptus est propter pecc. orig. & è conuictio usus liberi arbitrij traditus est gratiae necessitanti, quæ est veluti frœnum quo Deus hominem, vt iumentum moderatur. Concludit Caluinus in Triden. s. 6. c. 4. Qui ergo motum aliquem libero arbitrio proprium tribuunt, nil aliud, quam spiritum S. discerpunt: nulla proinde merita libero arbitrio adscribenda modò sunt, sed soli diuinæ gratiae ac Deo, qui solus hominem liberè agit versatque. Verum quis non videt (vt coetera taceam) quād inconsequenter isti hæretici loquantur: dum concedunt, tolli meritum, libero arbitrio sublatum non tolli supplicium, culpa debitum? hoc aperte fatur cit. cap. 5. n. 2. Caluinus: De pœnis respondeo, illas iure nobis irrogari, à quibus peccati culpa emanat. Quid enim refert liberone iudicio, an servili, modo voluntaria cupiditate peccetur? quali verd, à libertatis fonte nullâ ratione pendeat meritum, laus, præmio; à quo tamen fonte, vt à principali ac solâ causâ pendedet demeritum, vituperium, supplicium: quod gentiles philosophi, & legum latores solo naturae ductu cognoverunt. Ceteri si per Caluin. pon potest absque libero arbitrio esse meritum, & consequenter premium ei respondens, neque culpa esse poterit ac pœna iure illi debita: nam ubi natura necessitasque dominatur, clamat lib. 3. de lib. arb. c. 1. August. quem pro se stare autumat. Caluinus, neque culpa illa deprehendi potest: cum non minùs necessitas adimat ab opere rationem culpæ ac pœnæ, quād merita ac præmij: nam ubi natura necessitasque operatur, non voluntati, sed necessitati, voluntatem præuenienti opus tribuitur. Vnde Optatus Millcuit. lib. 7. aduersus Parmen. Quid quid necessitas peccat, non potest accusari. Voluntas habet pœnam, necessitas veniam. Idque evidenter constat in pueris ac fatuis, in quibus sicut ob necessitatem, que in illis operatur, nulla mala imputantur ad pœnam; ita nec illa bona ad præmium.

Si à lib. arb. nullum meritum: nec culpa est. 2. Sent. 2. Sent. Theologi disting. du. plex meri- sum. Secunda sent. nonnullorum Cathol. negans, inter nos & Deum intercedere perfectum meritum de condigno, sed tantum de congruo. Congruum est, quod caret condignitate valoris ad præmium. Condignum est, quod valoris condignitatem habet ad præmium. Durand. in 2. dist. 27. qu. 2 à n. 12. & dist. 42. qu. 2. n. 5. Gregor. in 1. dist. 17. qu. 1. art. 2. post. concl. 3. & lequitur ex sent. opera iustorum non esse ex se vitâ eternâ condigna, sed ex extrinsecâ voluntate & lege Dei, illa ad tale præmium acceptantis. ita Vega de iustific. q. 5. Palar. in 1. dist. 17. dist. 2. & omnes ferè Scotistæ. Prob. 1. ad Rom. 6. Gracia Dei vita eterna. In que August. in Enchir. cap. 107. Intelligendum est igitur aliam ipsa boni in bona merita, esse Dei munera, quibus cum vita eterna reddi sur, quid nisi gratia pro gratia redditur? Si igitur vita eterna est gratia, merces esse non posse est. Corfie. ex Apost. non ita de merita mercede-

tur mortem, sicut merita vitam & gloriam. 2. ad Rom. 8. Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam. 3. semper Deus, iuxta Theolog. axioma, præmiat ultra condignum, & punit circa condignum. Igitur iustorum opera non sunt de condigno meritoria æternæ vitae: non n. præmiantur ultra, sed iuxta condignum. 4. nullum ius suis meritis iusti ad gloriam acquirunt, cum possit Deus absque illa in iniustitia illis gloriam denegare. Ergo nullam habent eorum merita ad gloriam condignitatem: hæc enim fundatur in perfecto iure iustitiae.

Dico 1. Opera iustorum sunt verè æternæ vitae meritoria apud Deum, ac proinde inter nos & Deum verum meritum intercedit. Assertio definita in Triden. s. 6. cap. 32. ex sacris literis, in quibus nihil tam frequens, quād vitam eternam promitti nostris operibus, ut mercedem: Sapien. 5. & 10. Ecclesi. 18. Matth. 5. & 20. Luc. 6. 1. Corinth. 3. vt coronam, 1. Corinth. 9. 2. ad Timoth. 4. Jacob. 1. 1. Petr. 5. Apocal. 2. vi præmium & bracium, 1. Cor. 9. vt Retributionem, Psal. 65. Matth. 16. ad Rom. 2. Dari secundum mensuram nostrorum operum & laborum Psal. 65. Matth. 26. Luc. 6. ad Rom. 2. 1. Cor. 3. Apoc. vlt. Retribui ex iustitia 2. ad Timoth. 4. ad Hebre. 6. Conferri prævio operum examine, Matth. 25. Quin & nomine meriti, contra quod tantopere invenitur Calvin. expressum repertum Ecclesi. 16. Omnis misericordia facies locum unicum que secundum meritum operum suorum: & ad Hebr. 13. Beneficentia & communionis notitie oblinisci, talibus enim hostijs promeretur Deus: sc. pauciue: idem sonans, ac promeremur Deum. Porro nihil tam familiare Patribus, Græcis, Latinis, quād nomen Meriti, Mercedis, Præmij, Coronæ. Vnde regnum cælorum appellant, Venale. Ex Græcis meritum astruunt Iustinus in Apolog. 2. medio: Cum opinio hominum sit pro operum meritis cuilibet præmium redditumiri, ipse quoque Deus remuneratio- nera suam factorum meritis responsuram esse, per proprieatum spiritum prædicit: homines qui dignosse Dei voluntate & consilia operibus præstiterint, cum eo vi- curos esse meritis suis, sumpmus. Origenes lib. 2. in Orige. Epist. ad Rom. non pro naturâ unicuius Deus, sed pro operibus suis reddit. Basilius orat. in init. Proverb. fine. Omnes Angelicam, sive, vt nonnulli legunt, Euangelicam viam ambulantes, mercatores sumus, per opera mandatorum nobis possessionem cœlestium negotiantes. Chrysost. hom. 4. de Lazaro circa med. Chrys. Si iustus est Deus, & his & illis reddi pro meritis, & hoc in confessio est: quod si & his & illis responderet pro meritis: hic vera nullus eorum recipit, neque ille improbitatis pœnam, neque hic virtutis præmia, perspicuum est, restare tempus aliud, in quo congruens præmium borum vierque ferat. Nazianz. orat. in sanctum Baptisma fine: Crede præterea resurrectionem, indi- cium, mercedem ad instantem Dei lacentem exigendum: qui cædem fideli certitudine credendum est: docet resurrectionem, futurum iudicium, ac præmij retributionem, iuxta meritorum exigentiam & mensuram. Ex Latinis Tertull. lib. de R. sur. carnis post med. Ordo meritorum, dispositorum nomine dis- panetur. Alterna autem cum corpori quoque adscri- bantur, ordo quoque corporum disponatur neesse est, ut possit esse meritorum. Cypria. de unitate Eccl. agens contra eos, qui sunt discordes: Occidit alii, posse est, corronari, non potest: concludit: Iustitia opus est, ut pro meritorum, quis possit Deum iudicem. Praeceptis eius & monitis obtemperandum est, ut accipiant merita nostra mercedem. Et lib. de opere & Eleemosy. circa med. Operibus bonis & moribus Deum promoveris. Hilar.

Ambros.

August.

Prosper

Gregor.

Anselm.

Bernard.
Luculentio

Hilar. c. 5. in Matth. Omne expectationem nostram in fidere reprobationem, & virtutis sua potestatem exegit collocari, ut curia rerum, quibus indigemus, omissa, ab eo potius omnia, à quo ipsi vitale exordium sumimus, expectamus, regnumque Dei vita nostra si penitus quaramus: & hac recte perfelleq; vincentissima mercede est. Et cap. 6. De nostro est beata illa eternitas pro merenda, praestandumq; est aliquid ex proprio, ut bonum velimus, malum omne vitemus, tuncq; affluo praeceptis caelestibus obtemperemus Ambrot. lib. 1. de offic. c. 15. Nonne evidens est meritorum artus pramia, aut supplicia post mortem manere? Hierony. lib. 2. aduersi. Iouin. de denario diurno: Populo gentium primo redditur merces, quia in crucifixum credens dominum, difficultate fidei magnitudinem meritis praeiorum. Unus autem denarius non unum est premium, sed una vita; & una de gehennā liberatio. Ceterum quomodo ad indulgentiam principalem diversorum criminum rei dimicantur de carcere, & uniusquisque pro labore vel operibus suis in hoc, vel in illo sicut vita est: ita & denarius quasi indulgentia veri. Principis omnes per baptismum emitte de carcere: Nam nostri laboris est pro diversitate virium diversa nobis premia preparare. Augustinus Epist. 105. ad Sixt. postquam in confutationem erroris Pelag. dixit: Quæ sua merita iactantur est liberans, cui si digna suis meritis redderentur, non esset nisi damnari? ne merita omnia negare videretur, statim subdit: Nullane igitur sunt merita inferorum? sunt planè; quia iusti sunt: sed ut iusti fuerint, merita non fuerunt. Quibus verbis manifestè constat, eum non negasse merita hominis, quæ gratiam supponunt, & à gratiâ valorem condignitatemq; accipiunt, sed merita ex solis liberi arbitrij viribus proficiscantia. Quatuor veritatem sèpè alibi inculcat, ut quamvis solius Dei sit, hominis voluntatem per præuenientem gratiam præparare, nostræ tamen voluntatis esse, gratiæ consentire, vel dissentire: Proinde etsi nullum sit nostrum meritum, ut gratiâ præueniantur, nostrum tamen meritum esse, ut gratiâ præuenti contentiawus: & 1. Retract. cap. 23. Quod dixi, nostrum est credere & velle, illius autem dare credentibus & volentibus facultatem benè operandi per Spiritum S. verum est quidem, sed èadem regulâ virtus que ipsius est, quia ipse preparat voluntatem: & utrumque nostrum, quia non sit nisi volentibus nobis. Prosper in responsione ad 6. cap. Gall. concilians meritum cum gratia & libero arbitrio sic scribit: Iustificatus itaque homo, id est, ex inspiro pio factus, nullo precedente bono merito accipit donum, quo medio acquirat & meritum, ut quod in ipso inchoatum est per gratiam Christi, etiam per industriam liberi augeatur arbitrij, nunquam remoto admotorio Dei, sine quo nec proficere, nec permanere in bono quisquam potest. Et lib. 2. de vocat. gent. cap. 12. Ut quod non posset, nisi cooperante Spiritu Dei fieri, eorum meritis deputetur. Gregorius lib. 33. Moral. cap. 20. Bonum quippe quod agimus, & Dei est, & nostrum: Dei per præuenientem gratiam, nostrum per obsequenter liberam voluntatem. Si enim Dei non est, unde ei gratias agimus? si nostrum non est, unde nobis retribui pramia speramus? Ansel. in cap. 2. Epist. ad Rom. fine: Non enim istre quisquam laudari potest solis suis meritis, si ei gratia superna defuerit: sed cuicunque gratia illa affuerit, hunc vere laudabilem facit. Et in cap. 3. Epist. ad Galat. Unusquisque propriam mercedem recipie secundum suum laborem. Ideo posuit promissiones pluraliter, ut per merita dignioris vita festinarent ad primum maiori gloria. Bernard. ser. 68. in can. Merita habere curas, habita, data non eris: fructum speraueris Dei misericordiam, & omne periculum evanescit paupertatio, in-

gratitudinis, presumptionis. Perniciofa paupertas, penuria meritorum: qui ita merita altruit, ut præsumptionem, ne illa à Deo principaliter non agnoscamus, cauendam moneat. Et serm. 81. Arbitrij libertatem, ex quo tanquam ex fonte metita promanant desribens ait: Arbitrij libertas hec est planè dñinum quoddam præfulgens in anima, tanquam gemma in auro. Ex hac nempe inest illi inter bonum & malum, nec non inter vitam & mortem, sed & nihilominus inter lucem & tenebras, & cognitio iudicij, & opere eligendi, & si qua sunt alia, qua similiter circa animi habitationem se è regione respicere videantur, nihilominus inter ipsa censorius quidam Arbitrū is anima oculis diuidat & discernit: sicut arbiter in discernendo, ita in eligendo liber. Vnde & liberum nominatur arbitrium, quod licet versari in his pro arbitrio voluntatis. Inde homo ad promerendum potis. omne enim quod feceris bonum malumve, quod quidem non facere liberum sit, merito ad meritum reputatur: concludit: Vbi amē non est libertas, nec meritum: propterea qua sunt carentia ratione animalia nihil merentur, quia sicut deliberatione, ita & libertate carent. Tanti refert, liberone iudicio, an necessario quis ad opus feratur; cum illud hominis, hoc bestie sit proprium. Nullus autem homo sanus pecudi similem se facit, ecque statu post lapsum Adæ se constituit, ut iudice Bernar. lib. de gra. & lib. arb. nec miser, nec beatus esse possit, cum utravius parte id illi adiuvatur, quod solam in eo misericordia beatitudinis est capax, nempe libera voluntas.

Dico 2. Opera iustorum sunt de condigno, & non tantum de congruo, æternæ vitæ meritoria. ^{Opere in:} Assertio hæc etsi de fide non sit, cum nullib[us] sub de condigno terminis definita sit, ex fidei tamen principijs meritoria probabilissime deducitur: nam meritum absolutè æterne vindictum, meritum condignum importat. Prob. 1. ad Rom. 8. Filij Dei dicuntur, qui Spiritu, hoc est gratiâ Dei, aguntur. Si Filij, & heredes; ut Apost. ibid. arguit. Filius autem & heres dicitur qui condignitatem habet ad propria bona patris. Igitur iusti iure sacerdotum meritorum condignitatem habent ad gloriam. Sapien. 3. dicitur Deus tentasse iustos; eoque dignos se inuenisse. Ratio: cum gratia habet à priori habitualis singularis & augusta quedam participatio participio naturæ divinæ quoad totum esse intellectuale communicabile creaturæ, est perfectior quoad entitatem gloriarum, quæ est tantum participatio principijs intuendi Deum: sed gratia habitualis suam dignitatem communicat omnibus operibus ab ipsa proficiscientibus: igitur opera iustorum à gratia habituali profecta sunt condigna viâ æternâ, condignitate intrinsecâ, & non tantum extrinsecâ, per extrinsecam acceptationem Dei. Reliqua vero bona opera, quæ à gratia non dignificantur, ut sunt, quæ gratiam tempore, aut naturâ præcedunt, erunt tantum de congruo meritoria apud Deum.

Ad primum errorem eiusque fontem. Resp. nullus Cathol. partem boni operis unam tribuit sibi, alteram Deo; nec sibi soli tribuit bonum vnum gratiæ, sed ipsi gratiæ ut principali causa, & sibi scilicet libero arbitrio solum ut determinanti ad exercitium, sicut & ad vitalitatem actus; per quod liberum exercitium viribus gratiæ potens laudem & meritum sibi acquirit homo. Alioqui in vanum diceret Apost. Abundantiū omnibus laborani, non ego, sed gratia Dei mecum 1. Cor. 15. Bonum certamen certani: reposita est mibi corona iustitia. 2. Timot. 4. si actus bonus est totus & totaliter à Deo, aut ita partes eius omnes Deo propriæ, ut contendunt heretici. Frustra Ezechiel 18. clamat. Conseruamini, agite pœnitentiam: facite vobis cor nouum, uincitur & spiritum

Error Cal:
vini com-

& spiritum nouum, si determinatio ad exercitium operis expectanda nobis est à Deo, & usus gratiae in libero arbitrio positus non est. Certe ita hominem lapsum hortantur, monent, & terrent scripturas, ut Deus hominem rectum & integrum: quoniamque die consideris, morte morieris. Gen. 2. ergo adhuc homo lapsus est dominus suorum operum; & gratia in eius arbitrio posita. Vulnus aliud non accepit, quām ignorantia & concupiscentia inclinant, non necessitantis libertatem ad malum. Ergo nec opus homini lapsi alia gratia, quām illa lustrante & inclinante, vberiore licet post lapsum, quae concupiscentia præpondereret, non necessitate libertatem; ut relinquatur locus merito, quod est opus liberaliter ac liberè impensum in obsequium Dei: & cum nullum haeretici agnoscant meritum per actum necessarium, fateantur indifferentiam libertatis non esse amissam. Et sane si ex eo, quod Deus operatus est velle bonum in Angelis & hominibus, recte boni laus Deo adscribitur: ex eo quoque, quod Angelii & homines operentur bonum aliquid in eos laudis defluari par est. At, inquis, illud Apost. Non est volentis neque currentis &c. Deus operatur in nobis velle, nusquam August. applicat Angelis, vel Adæ: ergo laus boni operis in homine lapsi, est solius Dei. Sed contraria: nemo Cathol. ausus est dicere, quod laus boni operis in Angelis fuerit solius liberi arbitrij, & non Dei, licet liberum arbitrium determinauerit Angelum ad exercitium boni operis: nullus enim ita cœcus est, ut non videat, opus supernaturale non posse tribui soli naturæ, aut libero arbitrio, sed primas partes adscribi gratiae supernaturæ. & Deo, cuius hic est proprius operandi modus: aliquid tamen laudis ex bono opere in liberum arbitrium, quod ad exercitium determinat, redundare, ratio persuaderet. Cum liberum arb. possit esse causa totalis deficiens, licet minima sit pars meriti efficiens. Ideo recte Apost. monet: Non est volentis principaliter, nec Angelii, multò minus hominis principaliter: Deus operatur in veroque velle per suam gratiam principaliter; in homine maximè, in quo potentior atque vberior gratia est necessaria. Neuter gloriatur, quās nihil acceperit à Deo, nisi naturam, cuius solius viribus salutem operetur. Si acceperisti gratiam radicem meriti, quid gloriaris, o homo, o Angele? fortè quia aliis non operatur, sed acceperit pariter gratiae solus deest, tu gratiam non acceperisti? aut ita gloriaris præ illo, quās non acceperis? Constat Gregorij sent. 33. Moral. cap. 20. Bonum quod agimus, Dei est & nostrum. Idem sentiant Angelii, cum hoc discrimine; nos trahamur oportet, præueniamur à gratia, eaque semper adiuuemur: Angelis nil opus trahi, cum nulla in eis reluctetur concupiscentia: à gratia eos præueniri necesse est, & adiuuari ad opus meritorium supernaturale. licet ad non peccandum sufficiat natura integra. Maximè ergo Dei gratias adscriendum meritum Angelorum, etsi usus illius minus principaliter peperderit à libero arbitrio, & aliquid laudis ex bono usu in Angelos bonos redendet. Imò etiamsi nullus Angelorum cecidisset, primas meriti partes diuinæ gratiae adscriberent, tibi potestem. Nec est, cur libi plus tribuant, quia aliqui ecclerunt: aut minus gratiae tribuant boni, quia alijs cadentibus ipsi steterunt per liberum arbitrium: quia stando, per liberum arbitrium nihil sunt promeriti, sed per amoris Dei actū supernaturale viribus gratiae cum libero arbitrio elicitorum. Cum igitur totum posse actū meritorium habeat liberum arbitrium sive angelicum, sive humanum per Tom. 3. De Fine.

gratiam, sibi immerenti collatam, & per maiorem gratiam, etiam facilitatem operandi merendique, non est cur sibi magis tribuat, etiam si cum eadem elij non operentur. Concludo ex Calestino 1. epist. 1. ad Episc. Gallia, fine: Tanta erga omnes homines est bonitas Dei; ut nostra velit esse merita, quae sunt ipsius dona; & pro his qua largitus est, aeterna premia fit donatorus. agit quippe in nobis, ut quod vult; & velimus & agamus. Quem explicat Trident. sess. 6. can. 32. Siquis dixerit hominis iustificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius iustificari merita, anathema sit.

Ad testim. August. à Calvino adducta. Resp. August. est. contra Pelag. egregie ostendere, nullæ esse in homine merita sine gratia Deipèr Christum, ut te ipse explicat lib. de grā. & lib. arb. 6. Si merita nostra sic intelligerent, ut etiam ipsa Dei dona esse cognoscerent, non esset reprobanda ista sententia: quoniam vero merita humana sic predicant, ut ex semet ipso habere hominem dicant, prorsus recusare respondeat Apostolus: Quis te discernerit? quid habes quod non acceperisti? si autem acceperisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? prorsus talia cogitanti verissime dicuntur, dona sua coronat Deus, non merita tua, si tibi à te ipso, non ab illo sunt merita tua: hac enim si talia sunt, mala sunt: qua mala sunt, non coronat Deus: si autem bona sunt, Dei dona sunt: &c. q. sic concludit: si ergo dona, sunt bona merita tua, nichil Deus coronat merita, tanquam merita tua, sed tanquam dona sua. Quo discursu non negat August. Homo non homini merita simpliciter, sed solùm ut cause principali ac primarie, proficisciētia ex solius arbitrij principiis viribus. Hanc August. mentem amplius explicans Prosper lib. 2. de vocat. gen. c. 26. ait: Gratiæ quidem Dei in omnibus iustificatiōibus principaliter praeminent, suadendo, monendo, incitando, dando intellectum, inspirando consilium, corque ipsum illuminando, & fideli affectionibus imbuedendo: sed etiam voluntas hominis subiungitur ei atque coniungitur, que ad hoc prædictis est excitata præsidys, ut divino in se cooperetur operi, & incipiat exercere ad meritum, quod supernō semine concepit ad stadium, de suā hahens mutabilitate, si deficit: de gratia opitulatione, si proficit. Quæ opitulatio per innumeros modos, sine occultis, sine manifestis, omnibus adhibetur; & quod à multis refutatur, ipsorum est nequitia: quod autem à multis suscipitur. & gratia est divina, & voluntatis humana. Sive igitur initia sine profectis fidelium, sive usque in finem perseverantium cogitemus genus; nulla species cuiusquam virtutis occurrit, quæ vel sine dono divina gratia, vel sine consensu nostra voluntatis habeatur. Ipsa enim gratia (concludit) hoc omni genere medendi atque auxiliandi agit, ut in eo quem vocat, primam fibi receptricem & famulam donorum suorum præparat voluntatem. Et Bernardus æquè August. lector. lib. de grā. & lib. arb. post. init. Quod ergo à solo Deo & solum datur libero arbitrio, tam absque consensu esse non potest accipientis, quām absque gratia dantis: & ita gratia operantis salutem cooperari dicitur liberum arbitrium, dum consentit, hoc est dum salvatur. Quia August. de grā. & lib. arb. cap. 17. magis se explicans ait: Cooperando perficit Deus, quod operando incipit: quoniam ipsum subiungit, ut velimus, operatur insciens qui volentibus cooperatur perficiens. Ut ergo velimus, concludit, sine nobis operatur; cum autem volumus & sic volumus, ut faciamus, nobiscum cooperatur. Et q. 2. ad Simpl. Alter Deus præstat ut velimus, alter præstat, quod voluerimus: ut velimus, & suum esse voluisse, & nostrum: sū vocando, nostrum secundo. Quod autem voluerimus solum præstat, id est posse bene agere & semper beatè vivere. Qui ita primas

partes boni operis tribuit Deo ut secundarias non neget libero arbitrio: licet aliquid in omni bono opere tribuat Deo, in quo nihil participet creatura, quod est ipsum posse supernat. quod ita est Dei, ut nullo pacto sit creature: cum ante ipsum posse, nihil supernaturale valeat creatura operari.

9.
Radix meriti perire

Ad illud; *per liberum Adam arbitrium merita omnia perire*, resp. verum id esse; quando per illud pecc. perire radix meriti, sc. gratia originis, quae hereditaria amplius non est, sed per Christum confertur male merentibus indignisque, ut sola regnet: hoc est, à sola gratiâ incipiat salus ac meritum æternæ vitæ: sed ut ait Bernardus lib. de gratia & lib. arb. *Quod à sola gratiâ cœpimus est, ab utræque perficiuntur, scilicet à gratiâ principaliter, à libero arb. minùs principaliter ac secundariò, dum ipsum gratiæ primò mouenti obsecundat.* Et ipse *le August. explicat de gra. & lib. arb. cap. 6.* Cui redderes coronam iustus index, si non dedisset gratiam misericordie patet? quomodo esset ista corona iustitia, nisi præcessisset gratia, qua iustificat impium? quomodo ista debita redderetur, nisi prius illa gratiæ donarentur? subdit: ita bona opera, si non ea præcessissent cogitationes bona, nulla essent. Attendit: non quia idonei sumus cogitare aliquid à nobis tanquam à nobis meritissimis: hoc est, in Adam omnem bonam cogitationem de merito, non meritum tantum, amissimus. Hac igitur gratiæ radice in Adam per ipsius liberum arb. ut per causam adæquatam perditâ, & cum ea, sanâ atque integrâ natuâ cum suis omnibus indebitis ornamentis; perdidimus & merita humana supernat. quæ habere potuimus per gratiam, ut causam princip. & liberum arb. ut minùs principalem & secundariam: in eius tamen locum succedit hoc statu vberior ac potentior gratia Christi, quæ non necessitando, sed illiciendo & suadendo, liberum arb. peccato Protoparentis inclinatum & debilitatum, erigit ac promouet ad opera supernat. æternæ vitæ meritoria: cum nec illus Adæ actus potuerit liberum arb. essentialè naturæ humanae proprietatem extinguere (nullus a. actus subiecti proprius destruit naturam ipsius) nec gratia Christi debilior sit, & inefficacior gratiæ Adæ collatâ, quasi liberum arbit. peccato infirmatum erigere & robore non valeat, ipsi patet maius pondus in bonum honestum imprimendo quam concupiscentia in bonum deletabile adiicit. Quare, esto per peccatum Adæ perierint merita, quæ habere potuimus per gratiam originis, & integratatem naturæ ab ipso nobis communicandam: quia tamen cum gratiâ non perire liberum arbit. ut disp. 6. & 25. neque perierunt merita, quæ per gratiam Christi copiosiorem hoc statu habere possumus, vsu gratiæ etiam copiosioris relichto quoad exercitium in potestate secundariâ liberi arbitrij: cum hoc non repugnet hoc statu, & statum naturæ integræ decuerit per Aduers. nec præindicit dignitati gratiæ, cuius est potentiam determinare solùm quoad speciem actus, non vltimò quoad exercitium: hoc enim non est munus gratiæ, quæ non est libera, nec domina actus; sed sola voluntas manet libera, cique dominium sui actus proprium relinquit integrum gratia. Non enim æqua esset conditio, si voluntas ageret ut domina actus malitiantum, & non etiam boni: hoc stat discriben, quod sola possit agere ut domina ac determinativa simpliciter actus mali: at non nisi cum gratiâ ac per vires gratiæ ut domina ac determinativa actus boni supernat. Sicut autem actus malus determinari debet quoad vitæ exercitium à voluntate ut habeat rationem demeriti: ita & actus bonus

ab eâdem quoad vitæ exercitium determinari de- gracia non bet, ut habeat rationem meriti. Christo igitur in-necessitas iuriosi sunt si qui existimant per eius Redemptio- nem non potuisse parari gratiam, nisi queq; necel- lietur liberum arbit. & ab eo propriam meriti ratio- nem tollat. Modus enim hic rapiendi ad præmium sine merito non est conueniens naturæ rationali, neque ex ipsius dignitate, neque ex optione; maxi- mè cùm modus conciliandi infallibilitatem di- vi- nae gratiæ cum libero arbit. non desit, si ipsum dili- care velimus ex August. lib. 1. qu. 2. ad Simplic. vt suggero disp. 28. fine, & num. 22. & 61. nec non disp. 26. & 27. fine.

Ad 1. secundæ sent. resp. dici à Paulo vitam 11. eternam gratiam, non ut illam excludat à merce- locum se- de, ut ipse alibi testatur, sed ut indicet, radicem & principium illam merendi, quæ est iustitia habi- tualis, gratis nobis conferri; qua de causa Augst. vocat illam gratiam pro gratia, lib. de gra. & lib. arb. cap. 8. fine. Ad confirm. concedo, non eodem mo- do peccatum meriti mortem, ac opera iustorum vitam æternam: illa enim merentur mortem, non tantum condigne, sed citra condignum, quia nulla poena est condigna peccato, quæ contra Deum. Nego, merita iustorum non condigne mereri vi- tam æternam. 2. Intellige de condignitate operum Ad 2. quoad durationem, secundum quam tantum Apo- stolus comparat passiones huius temporis cum fu- turâ gloriæ, ut constat ex nomine temporis, quo vivitur; non quod intrinsecam valoris substancialiam, de quo 2. ad Corin. 4. dixit: *Id quod in pre- senti est momentaneum, & lata tribulationis nostra (videlicet ob temporis breuitatem) supra modum in sublimitate æternum gloria pondus operatur in no- bis.* 3. Axioma intellige de aliquo gradu gloriæ, 44; quem Deus ultra intrinsecam condignitatem me- ritorum concedit beatis, vivis membris Christi. Ad 4. neg. conseq. eiusq; prob. nam ad condi- gitatem meriti ad præmium, non est necessaria iustitia inter merentem & præmiantem, sed sufficit equalitas valoris ad præmium.

S E C T I O II.

Que conditiones meriti ex parte operantis.

Prima conditio est actualis libertas. Meritum 11. Liberas. .n. dicitur esse opus exhibitum in honorem & obsequium alterius, apud quem est dignum re- muneratione; ut patet ex ratione meriti. Nequit autem opus esse dignum remuneratione alterius, nisi sit liberè elicitum in obsequium ipsius: cum meritum sit opus liberaliter impensum; & quod necessarium sit, nequeat esse dignum remuneratione alterius. Confirm. id tantum censetur dignum remuneratione alterius, quod voluntate operantis dirigitur in alterius obsequium; si .n. necessarium debet tale opus fieri, non tam censetur factum in obsequium alterius, propriâ voluntate operantis, quam naturæ necessitate. Debet autem hæc libertas esse actualis, & non tantum potentialis: meritum .n. cum sit opus in alterius obsequium liberè im- pensum in actu essentialiter consistit. Quapropter

Hæc conditio est adeò necessaria operi meri- torio, ut per nullam potentiam possit ea carere. Et si .n. non repugnet, Deum suam gloriam, vel aliud donum tribuere creature, habenti hanc vel illam perfectionem naturalem, talis tamen donatio non habebit rationem præmij aut mercedis, sed pura donationis: Est contra Almai. in 3. dist. 18. §. Vnde & Hol-

restituta
per Christi
vberior

10.
Concordia
gratia &
liberi arb.
summa

possimus, vsu gratiæ etiam copiosioris relichto quoad exercitium in potestate secundariâ liberi arbitrij: cum hoc non repugnet hoc statu, & statum naturæ integræ decuerit per Aduers. nec præindicit dignitati gratiæ, cuius est potentiam determinare solùm quoad speciem actus, non vltimò quoad exercitium: hoc enim non est munus gratiæ, quæ non est libera, nec domina actus; sed sola voluntas manet libera, cique dominium sui actus proprium relinquit integrum gratia. Non enim æqua esset conditio, si voluntas ageret ut domina actus malitiantum, & non etiam boni: hoc stat discriben, quod sola possit agere ut domina ac determinativa simpliciter actus mali: at non nisi cum gratiâ ac per vires gratiæ ut domina ac determinativa actus boni supernat. Sicut autem actus malus determinari debet quoad vitæ exercitium à voluntate ut habeat rationem demeriti: ita & actus bonus

*Aliqua rationis ad-
meritoria.*

14.
2. Bonitas
moralis.

*Aetus in-
differens
non est re-
munerabi-
lis.*

3. Status
puri viato-
ris.

16.
4. Status
gratiae.

17.

18.

19.
*Duplex
difficil. I.*

*& Holko in apud ipsum, afferentes, etiam actus na-
turales & necessarios posse esse meritorios apud
Deum. Hinc aliqua rationis aduentitia necessaria
est ad meritum; cum sine ea nequeat saluari actua-
lis liberas; actus n. voluntatis necessariò presup-
ponit actum intellectus. Quæ nā hęc aduert. infra.*

*Secunda, est bonitas moralis. Implicat n. actū
moraliter malum à Dco renumerari. Quia remu-
neramur quod in nostrum obsequium impensum
placet: repugnat autem, Deo placere actum ma-
lum: hoc n. effet actu complacentis illum appro-
bare: at Deus cùm nequeat amare res aliter, ac ipse
amari postulant, nec potest actu complacentis ap-
probare, quod málum est. Eadem ratio probat, non
posse Deum, remunerari actum indifferentem; ne-
que hunc iudicare & approbare ut dignum præ-
mio, cùm nullam in se moralem bonitatem ha-
beat. Est contra Mayo. in 1. dist. 17. qn. 2. fine, asser-
tentem, posse Deum de potentia absoluta ad glo-
riam acceptare blasphemantem ob blasphemiam
ut opus meritorium.*

*Tertia, est status puri viatoris. Licet n. potue-
rit Deus remunerare liberos actus beatorum, in
ipsius obsequium exhibitos, cùm ex naturā rei
nihil illis ad rationem meriti desit; ex presenti ta-
men ordinatione ad rationem meriti requirit statu-
m puri viatoris. Ratio congruentia: opera meri-
toria Deus non solum requirit ut honorifica sibi,
sed etiam ut utilia nobis ad gloriam consequen-
dam: ergo consequuntā gloriā cessat ratio merendi.
Dixi, puri viatoris, ut excluderē Christum, qui non
solum fuit comprehensor, ratione beatitudinis,
quam primo instanti conceptionis habuit, sed
etiam viator, ratione passibilitatis animi & corpo-
ris. Contra hoc sentit Vasquez 1. 2. disp. 216. cap. 4.
putans, statum viri non est ex lege & promissione
diuina, sed ex natura rei ad merendum: quod pen-
det ex quest. an meritum pendeat ex lege, & pro-
missione Dei; an ex sola natura rei, de quo infra.*

*Quarta conditio ad meritum de condigno re-
quisita, est status gratiae. Fundā. meritum de con-
digno importat condignitatem valoris ad præ-
mium: at sine ipsā gratia habituali non habent
opera nostra condignitatem valoris ad gloriam.
Minor prob. Opus n. extra statum gratię factum,
licet viribus gratiae auxiliantis, & in entitate super-
naturalē, atque adeò ex hac parte proportionem
aliquam habeat cum beatit. supernat. quia tamen
est actus inimici, deficit à proportione ad meri-
tum de condigno requisita: quod debet esse opus
gratum præmianti, ut eo moueatur ad præmium
merenti tribuendum: ut autem obsequium sit ac-
ceptum præmianti, supponere deber personam, à
quā tale obsequium exhibetur, amicam. Quæ ra-
tio probat de merito condigno glorię, & cuiuscunque
doni supernatur. vel accrementi ipsius.*

*Confirm. 1. peccatum est demeritum, condig-
num æternā poenā: ergo non potest, saltem connat-
uraliter, cum eo esse meritum condignum æternā
gloriā. Poena n. æterna includit priuationem glo-
rię æternę: & repugnat, saltem connaturaliter, si-
mul condignitas ad gloriam, & priuationę glorię.*

*2. Gloria æterna est hæreditas filiorum Dei, ut
Patris adoptantis: Rom. 8. Si Fili⁹ & heredes: im-
plicat autem, ut quis priuatus filiatione sit dignus
hæreditate Patris adoptantis: ergo implicat, ut exi-
stens in peccato sit dignus æternā gloriā. Ideo om-
nes actus supernat. qui in peccatore gratiam præ-
cedunt, includendo contritionem, sunt tantum
de congruo meritorij.*

Difficultas est an homo vel Angelus in pura na-

*tura conditus de potentia absoluta posset de con-
digno vitam æternam promerer, vel per actus mo-
raliter tantum bonos, vel etiam ex supernaturali
auxilio absque gratia habituali elicitos.*

*Affirmant Scot. in 1. dist. 17. q. 2. §. de 2. ar. Ocham.
qn. 2. §. Dico, Rubio qn. 1. art. 2. concl. 1. Mayo qn. 2.
Gabriel qn. 1. art. 2. con. 1. & qn. 2. & qn. 3. art. 3. dub.
2. & in 2. dist. 27, qn. vn. art. 3. dub. 2. & 6. qui putant,
opera nostra ex gratia facta non ex natura rei, sed
ex lege & ordinatione Dei habere condignitatem
ad gloriam: Suarez lib. 12. de merito cap. 14. non
quidem per actus naturales honestos, sed per actus
supernat. ex speciali auxilio Dei elicitos: videtur
Palaij in 1. dist. 17. d. sp. 2. Veg. de insuff. q. 5. indicat
Cajet. 1. 2. qn. 1. 14. art. 2. §. 2. aliqui probabile pu-
tant, de facto Angelos, & proto-parentes de con-
digno sibi promeruisse primam gratiam & glo-
riam per actus supernat. ope auxiliatricis gratiae
elicitos. Fundam. actus ex auxilio Diuinæ gratiae
elicti habent proportionem cum gratia habituali
& gloriā; & aliunde potest Deus extrinsecā suā
lege & ordinatione supplere dignitatem personae
operari, quam ex gratiā habituali habet creatura.*

*Dico cum Vasquez 1. 2. disp. 216. cap. 1. &c. nec
de potentia absoluta posse creaturam absque gratiā
condignificantem opera in obsequium Dei exhibi-
ta, de condigno vitam æternam, aut quodcumque
aliud supernat. donum promerer. Fundam. meri-
tum de condigno duo includit, & equalitatem va-
loris cum præmio, seu condignitatem ex se, &
amicitiam inter merentem & præmiantem; ut sit
gratum præmianti. Defectu condit. 1. nullū opus,
etiam auxilio gratiae actualis à subiecto sine gratia meriti de
habituali elicium, est equalis valoris cum visione condigno
beatifica, quæ est in supremo gradu supernaturali-
tatis actualis, cùm tendat ad Deum per modum
actus puri in sciplo intuendum; et que in ratione
actualis operationis suprema cōmunicatio, quam
Deus creature rationali conferre potest. Reliqui
actus supernat. etiā sunt in ordine supernat. quia ta-
men non attingunt Deum in sciplo, & per modum
actus puri, non sunt in eodem supremo ordine
cum visione intuitiva Dei: vnde nisi condigni-
ficentur à gratia habituali, quæ est in supremo ordi-
ne supernaturalis habitualis, non poterunt ex se
habere equalitatem valoris cum tanto præmio.
Defectu condit. 2. nullū opus ex auxilio gratiae
actualis elicium, etiam si sit in eodem ordine cum
aliquo dono supernat. quia non est à persona ami-
ca & grata Deo in ordine ad finem supernat. po-
test habere condignitatem ut opus amici apud
amicum. Nec istæ conditions suppleri possunt
extrinsecā lege & voluntate Dei; cùm sint effe-
ctus formales operis; sicut nec princeps facere po-
test, ut nummus cupreus habeat valorem argen-
tei, vel aurei. Vnde quando auget valorem pécu-
niæ, non reddit illam ex se condignam, quæ alias
ex se condigna non est; sed tantum præscribit, ut
omnes propter publicum bonum sint contenti tali
pretio in rerum commutatione: ita Deus acceptan-
do ad vitam æternam, quod ex se tali præmio dig-
num non est, non efficit, ut tali dono condignum
sit, sed solum acceptat ad præmium, quod ex se
tali præmio dignum non est.*

*Dices: ex trioseca voluntas Dei facere potest, ut
quod ex se dignum non est, dignum fiat, non phy-
sicè, sed moraliter per denominationem ab ex-
triōsecā voluntate Dei acceptantis: facere n. po-
test, ut donum, quod ex se dignum non est, dig-
num fiat & pluris estimetur, vel hoc solo titulo,
quod à Do donatur. Resp. neg. assump. Nec est Rep.
par*

10.

21:
Negatika
sententia
vera.

11:
Insupplet.

12:

Non est par par ratio doni: quod cum sit opus donantis, valo-
ratio doni & meriti. *re & dignitatem accipit a persona donantis: unde*

quod h[oc] dignior, e[st] donum moraliter dignius.

Meritum vero, cum sit opus merentis, suum valorem non accipit a persona acceptante, sed ab offe-
rente: Vnde sicut donum nequit accipere valorem
a donatario, sed a donante, ita nequit meritum va-
lorem accipere a retribuente, sed a merente: ita n.
se habet meritum ad retribuentem, sicut donum ad
donatarium. Ex his patet ad fund. aliarum sent.

24. 2. diffic. *Altera difficultas est, an merita Christi necessaria conditio sit, sine qua merita nostra ex gratia*

protecta non essent condigne meritoria aeternae
vitae. Affirmant Vega de iustific. qu. 5. ad 3. argum.
& alij præsentim qui docent, opera iustorum non

esse condigna vita aeterna, nisi ex acceptatione di-
uina: Vasquez 1. 2. disp. 214. cap. 7. & Turri. opus.
8 disp. 5. dub. 2. negant ullum valorem accelerare

meritis nostris ex meritis Christi ad gloriam pro-
merendam. 1. quia merita Christi sunt tantum ne-

cessaria ad supplendum aliquem defectum in me-
ritis nostris: sed in meritis iustorum ad gloriam

promerendam nullus supplendus est defectus;
cum ex se sint tali præmio digna. 2. præmium ex

non condigno fieri nequit condignum sola ex-
trinseca acceptatione Dei: ergo neque ex digne-

fici potest dignus sola extrinseca ordinatione
Christi. 3. Si merita Christi deriuarent valorem in

merita iustorum, propter morallem unionem iu-
storum cum persona Christi, deriuarent etiam pro-

prietates, quas ipsa habent; & sicut sunt infiniti
valoris, & de condigno meritoria alteri; eodem

modo & merita iustorum a Christi meritis mora-
liter condignificata. Dicuntur igitur merita Chri-

sti communicari nobis, quatenus Deus intuitu
meritorum Christi aliquem defectum supplet in

meritis nostris, vel ea acceptando ad præmium, ad
quod ex se condigna non sunt, vel ad maius, quam

ex se condigna sint. Caiet. to. 3. opus. tract. 10. cap.

9. Suarez lib. 12. de merito cap. 19. Coninc. lib. de

act. supernat. disp. 8. de mer. dub. 3. &c. docent, pre-
ter condignum valorem, quem merita iustorum

ex se habent ad gloriam promerendam, maiorem
participare ex meritis Christi, propter mysticam

unionem iustorum cum Christo ut cum capite.

Dicendum, merita Christi non esse necessaria,
vt merita iustorum sint condigne meritoria aeternae

vitae, ab illis tamen aliquem valorem partici-
pare, quem a sola gratia non habent. Prior pars pa-

tet: merita enim iustorum sufficientem condigni-
tatem habent ex gratia, quæ singularis est partici-

patio naturæ divinae, independenter a meritis
Christi. Post. pars prob. Christus non solum no-

bis meruit præuenientem, comitantem, & sancti-
ficantem gratiam, mediante qua haberemus meri-

ta de condigno aeternæ vitæ, sed vt h[oc] ipsa, a Chri-
sto Patri oblata, maiorem dignitatem & valorem

acciperent ex Triden. sif. 14. cap. 8. de Christo: In

quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, fa-
cientes fructus dignos pœnitentia, qui ex illo vivi ha-
bent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur

a Patre. Ratio 1. obsequium subditi exhibitum

Principi per personam digniorem & principi cha-
riorem, redditur gratius & acceptius: ergo obse-

quia nostra oblata Deo per Christum redduntur
gratiore & acceptiora Deo. Antec. prob. in obse-

quio oblato non solum Princeps agnoscit intrin-
secum valorem operis oblati, sed etiam extrinse-

cum dignitatem personæ offerentis, moraliter re-
fusam operi ex ipsa oblatione personæ offerentis.

2. Ex cod. sif. 6. cap. 6. & can. 32. Quamdiu my-

sticum caput per moralem coniunctionem manet
vnitum suis membris, communicat illis aliquem
valorem. Christus est mysticum caput iustorum;
vt fide constat, & simili vitis & palmitum, Ioh. 15.
ergo quamdiu manet illis per moralem vniōnem
gratiae coniunctum, communicabit illis, & operi-
bus eorum aliquem valorem. Maior prob. sicut
propter physicam vniōnem naturæ humanae cum
persona Diuinâ, communicatur naturæ humanae
& operibus eius valor Diuinæ personæ: ita ob mo-
ralem & mysticam vniōnem iustorum cùdādem
persona Christi deriuatur aliquis valor iustis &
operibus eorum. Sicut enim omnis vniōnē tendit ad
faciendum vnuū in suo genere cum extrevis vni-
bilibus; ita simul tendit ad communicandas mu-
tud proprieates & perfectiones extremorum in-
ter se. Vnde sicut propter hanc mysticam vniōnem
imperfectiones membrorum tribuuntur Christo
capiti: ita propter eandem perfectiones Christi
capitis tribuuntur ipsius viuis membris: et si nostre
imperfectiones absorbeantur ab infinitâ dignitate
& valore Christi; vt non minus sint accepta opera
Christi Deo Patri coniuncta cum nostris imper-
fectionibus, quā ab illis sciuntur.

Confirm. in sent. Vasquez (& nostrâ to. 7.) do-
centis, sacramenta nouæ legis moraliter tantum
causare gratiam, concedenda necessariò est aliqua
actio ministri, quæ vt instituta a Christo habeat
moralē aliquam bonitatem ad mouēdum Deum
ad gratiam conferendam, quam ex se, vt à proximo
principio elicita non habet. Igitur negari non
potest, opera bona iustorum aliquam condignita-
tem ad merendum habere ex meritis & persona
ipsa Christi offerentis. Si n. possunt merita Chri-
sti aliquam bonitatem moralē communicare no-
stris operibus, quam ex se non habent, cur augen-
re non poterunt, quam ex se habent? Antec.
prob. vt sacramenta moraliter causent gratiam,
debet propter aliquam bonitatem, quam in se
habent, mouere Deum ad dandam gratiam: hoc n.
est causare moraliter sc. propter bonitatem moue-
re ad retribuendum aliquid. At s[ecundu]s actio mini-
stri, quā sacramentum conficitur, nullam habet
moralē bonitatem ex se sufficientem ad mouen-
dum Deum ad gratiam conferendam: sicut quan-
do actio ministri, quā sacramentum perficitur,
est tantum naturalis, aut malâ circumstantiâ vitia-
ta; nequit mouere Deum ad conferendam gratiam
propter bonitatem moralē intrinsecam; ergo ni-
si habeat moralē extrinsecam sibi communica-
tam a Christo, talem actionem instruente & assu-
mente in instrumentum suæ passionis, non pote-
rit mouere Deum, atque adeò moraliter causa-
re gratiam, vt fusiū suoloco.

Verū hinc sequitur 1. non modò opera bona
iustorum, sed etiam peccatorum, imò & infide-
lium facta ex speciali auxilio per Christum, habere
bonitatem, sibi ex meritis Christi communica-
tam. 2. Posse opus bonum elicitum a peccatore,
sue a quacunque persona non grata Deo, esse
condigne meritorium apud Deum: sc. ex valore
& dignitate extrinsecâ personæ Christi offerentis.

Ad 1. Resp. 1. neg. sequel. aliud n. est. assume-
re actionem vt instrumentum propriæ virtutis ad
causandam gratiam in alijs; aliud dignificare illam
in ordine ad propriam iustificationem promeren-
dam. Primum tantum præstat Christus, dum assu-
mit actionem ministri, etiam malâ circumstantiâ
vitiata, vt instrumentum suæ passionis ad gratiam
in alijs causandam. 2. conced. sequel. cùd nullum
sit absurdum, Christum vaiciique operi bono ab
homine

Reror queo
argum.

24.
2. diffic.

25.
Affirmant

Prob. .

2.

3.

26.

Merita
Christi non
sunt neces-
saria condi-
tio ad me-
ritum de
condigno.

28.

Primaria-
satio ex Tri-
dente.

30.
Secunda
satio

31.

Dices

2.

Resp. I.

2.

^{34.} homine elicto proportionatum aliquem valoris gradum communicare ultra eum, quem ex proprio obiecto & speciali auxilio, quo elicitur, haberet.

^{35.} Ad 2. Resp. potest bonum elictum à persona non amicâ Deo, esse condigne meritorum interinsecè, & ex se, nego; extrinsecè & per valorem & dignitatem ab alio communicatam, concedo: ut patet in humanis: si n. obsequium exhibitum à personâ non gratâ principi, offeratur à personâ principi gratâ, idem ex se non dignum sit dignum & gratum Principi per extrins. oblatione offerten.

^{36.} Ad argu. *Vasquez*, nego, merita Christi esse tantum ad suppleandam condignitatem, quæ sœpe nostris meritis deest ad præmium; cum sint etiam ad illa digniora efficienda, per communicationem novi gradus valoris ultra eum, quem intrinsecè continent. Ad 2. neg. conseq. obsequium n. non sit dignius ex voluntate & personâ acceptantis, sed offerten & exhibentis. Esto igitur, Christus ut acceptans nostra merita, non reddat digniora, reddit tamen illa digniora ut offerens pro nobis Patri: sic n. integrat vñū non cum Patre acceptante, sed cum creaturâ exhibente. Ad 3. neg. sequel. Non n. idem ac totus valor, qui est in persona Christi, communicatur operibus iustorum, sed proportionalis iuxta capacitatem meritorum, & coniunctionem cum persona Christi. Sicut non eundem valorem & dignitatem communicabat persona Christi humanitati & vestibus eius. Quia cum hic valor sit aliquid morale fundatum in coniunctione operum cum persona Christi, ea opera maiorem habent valorem, quæ maiorem habent cum persona Christi coniunctionem. Sola autem opera humanitatis Christi habent physicam & proximam coniunctionem cum persona Christi, ut cum proprio supposito operante: opera vero iustorum solùm habent coniunctionem moralem remotam. Vnde sola opera humanitatis Christi accipiunt totum valorem, qui est in persona Diuinâ: opera vero iustorum non nisi proportionalem, & iuxta extrinsecam & mysticam tantum vñionem cum illa. Quod sit, ut quod quis est magis vñitus Christo, eò maiorem valorem & dignitatem eius opera accipiant à persona Christi, semper tamen inferioris rationis, quam sit valor ipse operum Christi. Vnde maiorem valorem accipiunt opera bona iustorum, qui per gratiam coniuncti sunt Christo; minorem opera bona peccatorum, qui tantum per fidem coniuncti sunt Christo; minimum opera bona infidelium, qui tantum per auxilium indebitum coniunguntur cum Christo. Ultimò ad meritū de condigno nō requiritur, ut opus exhibitum sit supererogationis, ut falsò putauit *Cistere apud Suarez lib. 2. de merito cap. 5.* alioqui per opera præcepta non possemus condigne gloriam promoveret, quod est contra Scripturam, quia præceptum non tollit honestatem operis; neque operantis libertatē minuit: ergo opera præcepta ex se sufficientem habent honestatem: quibus, si accedat gratia, à qua condignitatem accipiant, erunt æternæ vitæ condigne meritoria. Quin sœpe debitum auget operis valorem, ut patet in voto: plus n. meretur qui ex voto, quæ qui absque voto honestam actionem exercet.

^{38.} *Admerita non requiri-
ritur opus supereroga-*

tum condignum requiratur aliqua obligatio seu debitum ex parte retribuentis. Qui enim eam conditionem requirunt, non aliâ de causâ requirunt, nisi quia putant, aliquod debitum ex parte retribuentis necessarium esse ad meritum perfectè & completem condignum. Contrà verò existimant, qui eam non requirunt. Quoad vim nominis, non nulli Promissionem confundunt cum Acceptatione seu Ordinatione, cùm tamen ea sint diuersa: ordinatio enim seu acceptio, est quid superius & vniuersalius promissione: omnis promissio est ordinatio, non contrà: quia omnis qui promittit, ordinat meritum ad præmium; non omnis qui ordinat seu acceptat meritum ad præmium, promittit: potest enim ordinare seu acceptare opus ad præmium consequenter, ut solent Principes, qui ciuium obsequia ad præmium ordinant & acceptant, postquam illa exhibita sunt. Promissio verò semper antecedit meritum: ideo enim sit, ut merens stimuletur ad opus, cui sit promissio, præstandum. Quo sit, ut cùm Theologi querunt, an acceptatio seu ordinatio requiratur ad meritum, non querant de ordinatione consequente, quæ debitum non inducit, sed antecedente, quæ debitum inducit in ipso promittente.

Duplex autem est ordinatio seu acceptatio ad præmium vitæ æternæ: altera physica & essentialis, inclusa in gratiâ habituali, quæ suâ naturâ est ordinata ad vitam æternam, *Ioan. 4. A qua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Est enim gratia velut aqua, quæ tantum ascendit, quantum descendit: descendit è cælo ad terram vñque: ergo ascendit è terra ad cælum, ordinando subiectum, & omnia bona opera ipsius in vitam æternam. Altera moralis & accidentalis, quæ superadditur gratiæ per nouam voluntatem & legem Dei positivam, per quam promittit, se datum vitam æternam omnibus præcepta seruantibus. De priori ordinatione nulla est inter Catholicos controversia: quia cum hęc sit essentialiter connexa cum gratiâ, idem esset dubitare de eā, ac de gratiâ: de posteriori,

Prima sent. negat, talem ordinationem seu promissionem esse necessariam ad meritum condignum apud Deum; *Richar. in 2. disp. 27. art. 2. q. 3. ad 3. in posteriori resp.* licet in priori affirmet oppositum: *Caiet. 1. 2. qu. 114. art. 4. Sol. lib. 3. de nat. & gra. cap. 7. Vinc. Austuric. relat. de gra. Christi pag. 765. Vasquez 1. 2. disp. 214. à cap. 8. Omniū fundam. sola essentialis ordinatio gratiæ ad vitam æternam sufficit ad meritum condignum gloriæ: ceterum discrepant in fine, cur eam solam ponant, absque accidentalis ordinatione promissionis diuinæ. Caiet. *Sotus*, *Astur.* existimant, ad meritum condignum requiri quidem debitum in retribuentे, sed hoc sufficienter induci putant per solam essentialis ordinationem gratiæ. *Richardus & Vasquez* contrà, nullum putant requiri debitum ad meritum de condigno, sed sufficere solam condignitatem operis ad præmium, quam opera iustorum habent respectu gloriæ, hoc ipso quod à gratiâ proficiuntur. Probat *Vasquez 1. Meritum de condigno non est in materia iustitiae secundum rationem valoris & estimationis pretij, sed in materia actionis studiosæ, naturâ suâ poscentis remuneratione gloriam & laudem, absque villo debito & obligatione in remunerante. Confir. condigne mereri apud Deum, idem est ac condigne aliquid à Deo impetrare. At opera iustorum, absque villo promissione, sunt condigne impetratoria æternæ vitæ apud Deum: ergo 2. Peccatum, absque simili que**

S E C T I O III.

An ad meritum condignum requiratur promissio ex parte retribuentis?

^{39.} *H*ęc est præcipua conditio, in quâ discrepant Doctores; ex eâ enim pender, an ad meri-

43. 44. rationem valoris & estimationis pretij, sed in materia actionis studiosæ, naturâ suâ poscentis remuneratione gloriam & laudem, absque villo debito & obligatione in remunerante. Confir. condigne mereri apud Deum, idem est ac condigne aliquid à Deo impetrare. At opera iustorum, absque villo promissione, sunt condigne impetratoria æternæ vitæ apud Deum: ergo 2. Peccatum, absque simili que

45.
Ab absur-
dis sex

que villa cōminstione & debito punciendi in Deo, condignē meretur pœnam sibi & qualem hoc ipso, quod contra legem naturalem committitur: ergo etiam opera iustorum, absque villa promissione & debito in renuncianti, condignē merentur vitam æternam hoc ipso, quod à gratia proficiuntur. 3. Si ad gloriam condignē promerendam necessaria foret promissio, sequeretur 1. multos iustos per bona opera vitam æternam non meruisse: bæc enim promissio requiritur, ut ex eâ oriatur ius ad gloriam in merente, & debitum eam reddendi in retribuente: at nequit ex promissione oriti ius in uno, & debitum in altero, nisi promissio sit utriusque parti nota & acceptata: & multi iusti vel ignorarunt, vel ignorare potuerunt promissionem.

46.
2. Iustos per actus remissiores non mereri incrementum iustitiae in hac vita dandum, etiam si re ipsa tale incrementum nobis debeatur, & opera nostra eo sint digna: quia nulla est de tali incremento promissio; cum nondum hoc sit de fide certum.47.
3. Nihil mereri eos per actus à charitate non imperatos, qui propriâ opinione existimant, per hos actus nihil nos apud Deum mereri: cum n. hi existimant, nullam his actibus à Deo factam esse promissionem, non acceptant in hac parte diuinam promissionem; sine qua acceptance nihil meremur, si verum est, promissionem ad merendum necessariam esse. 4. Meritum Christi non esse de rigore iustitiae: licet n. inter Christum & Deum propriâ iustitiae non intercedat, negari tamen non debet, meritum Christi esse de rigore iustitiae, qualis in meritis, esse potest, neque perfectæ dignitatis, non indigentis extrinsecâ acceptance ad præmium merendum. Sequela prob. si ad perfectum meritum necessaria est promissio, cum hæc pendeat ex liberâ voluntate promittentis, potuit Christi meritis non fieri, ac proinde potuerunt Christi merita non esse perfecta, atque adeò de rigore perfectæ condignitatis apud Deum.48.
5. Validius esse nostrum peccatum ad mortem secundam nobis inferendam, quam Christi meritum ad gratiam & gloriam nobis restituendam, contra Cainum epist. 1. Leonem serm. 12. de pass. Dom. Agapit. ep. 2. alterentes, validius fuisse donum libertatis, quam debitum seruitutis. Sequela prob. proprium peccatum absque ullo pacto & comminatione meretur nobis pœnam æternam, cum tamen Christi meritum non nisi ex pacto & promissione iustitiam & gloriam nobis promereri debuerit. 6. Christum non meruisse gratiam antiquis Patribus: nam ad meritum perfectæ condignum requiritur pactum inter merentem & retribuentem, vt inter eos perfectæ iustitia intercedere possit: at non potuit Deus de gratia Patribus dandâ cum Christo pacisci: cum n. pactum fieri debuisse cum humanitate, quæ mereri debebat, non poterat cum ipsâ nondum existente pacisci.51.
Secunda
sent.
52.
Secunda
sent.

Secunda sent. affirmat, ad meritum perfectæ condignum necessariò requiri extrinsecam ordinationem & promissionem antecedentem Dei, que debitum remunerandi inducat in Deo: S. Tho. 1.2. qu. 114. art. 5. Bonavent. in 2. dist. 27. art. 2 qu. 3. Agid. qu. 1. art. 4. Scot. in 1. dist. 17. qu. 2. §. Sed iunc. & in 3. dist. 18. s. in ista qu. Richar. cit. ad 3. in 1. resp. Argen. in 2. dist. 27. art. 4. Gregor. in 1. dist. 17. qu. 1. art. 2. ad 4. Mayo qu. 1. & 2. Rubio qu. 1. art. 2. Capre. in 2. dist. 27. art. 3. ad 4. Ocha. in 1. dist. 17. qu. 2. Marsil. in 2. qu. 18. art. 4. co. cl. 1. & 2. Gabrie. in 1. dist. 17. qu. 3. art. 3. dub. 2. & in 2. dist. 27. art. 2. poss. 1. concl. & art. 3. dub. 2. Palat. in 1. dist. 17. dist. 2. Alma. in 3. dist. 18. q. vn. Veg. de iustific. qu. 5. Medin.

1.2. qu. 114. art. 3. Valen. dist. 8. qu. 6. pn. 4. Suarez lib. 12. de merito, cap. 17. & 18. & praefat. de iust. Dei, Coninck de merito dist. 8. dub. 4. Omnes conueniunt in hoc fundam. quod ad meritum perfectæ condignum requiratur aliquid debitum: absque promissione autem nullum debitum in Deo esse potest: igitur absque promissione Dei nullum meritum de condigno nostri ad Deum esse potest.

Discrepant 1. an talis promissio non solùm requiritur ad debitum ex parte retribuentis, sed etiam ad valorem operis ex parte promerentis. 2. An dicendum sit hoc debitum, quod promissio inducit, esse in Deo. 3. An meritum debeat in materia perfectæ iustitiae.

Quod ad 1. Scotus & Ocham cum suis, divinam promissionem non solùm requirunt propter debitum ex parte retribuentis, sed etiam propter valorem operis ex parte promerentis, quia nullus actus creature, etiam à gratiâ proficitus habet condignum valorem respectu gloriæ absque acceptance Dei. Ceterum non negant Scotisti, aliquem valorem seu condignitatem in ordine ad vitam æternam opera iustorum accipere à gratiâ, & honestate obiecti, vt nonnulli illis imponunt, sed non sufficientem & qualem, vt recte Scotum explicat Faustini. in 3. dist. 42. c. 2. Reliqui verò promissiones requirunt solùm propter debitum ex parte retribuentis.

Dicendum est, ad completam & proximam rationem meriti de condigno necessariam esse antecedentem aliquam ordinationem, seu promissio-nem Dei de præmio retribuendo, distinctam ab ordinatione in gratiâ essentialiter inclusâ. Ita Con-

cil. Senon. decre. 16. vbi ex Scriptu. Conventione autem facta cum operariis ex denario dñno, colligit, promissionem diuinam necessariam esse ad meritum condignum vitæ æterno. Fundam. condigne & complete mereri vitam æternam, est illam propriâ actione re ipsa iure sibi debitam facere: at nemus id potest absque promissione Dei; neque vitam æternam re ipsa iure sibi debitam facere, non est tantum pro illa & quivalens obsequium offerre; et si n. quis & quivalens pretium pro alterius equo offerat, non propterea illum iure sibi debitum facit; sed propterea opus est, vt illum sibi iure obliget, & suum quodammodo faciat, quod absque voluntate domini, & in proposito absque voluntate Dei, creature ius conferentis ad gloriam proxime merendum, & suum quodammodo faciendum, intelligi non potest; cum nemo in tem alienam absque voluntate domini ius conferentis, ius acquirere possit. Dices: absque villa promissione, & filius per debitam obedientiam, parentis hæreditatem, & subditus per præstata obsequia, principis gratiam; & ciuis, per impensos labores Reip. publicam dignitatem condigne meretur. Ergo & iusti per debitum cultum exhibitum Deo, absque villa promissione condigne possunt vitam æternum, vt filii parentis hæreditatem, vt subditi Principis gratiam, vt coelestes Ciues publicam laudem & honorem virtuti debitum promerentur.

Resp. neg. conseq. 1. quia omnia obsequia nostra plurimis, ijsque stricissimis titulis sunt debita Deo, vt propterea nullo debito ne gratitudinis quidem illa remunerare teneatur, cum ipsa obsequij exhibicio sit magis donum Dei, quam meritorum nostrum; quippe quæ in ratione condigni tota pendet à gratia liberaliter nobis collata. 2. quia nostris obsequijs nihil utilitatis accrescit Deo, sicut ex obsequijs vnius hominis accrescit alteri: atque adeò, præcisâ promissione, nullo debito generetur Deus ea remunerare; sicut unus homo saltem debito

bito gratitudinis, propter utilitatem inde accepta, remunerare tenetur obsequia alterius hominis.

Maior 1. syllog. quam tantum virtute negat Vasquez, dum putat, ad proximam & completam rationem meriti sufficere, ut sit actio de se digna præmio, esto nec sit in proximante debitum, neq; in promerente proximū ius: est omnium ferē Schol. & prob. 1. ex S. Tho. I. 2. qn. 114. art. 1. merito respondet merces: merces sicut supponit debitum ip retribuente, ita proximum ius habendi in mercenāte: ergo sine proximo iure habendi in mercenāte, & debito dandi in retribuente, non salpatur præximā & completa ratio meriti. **Minor** patet: merces non solum supponit condignitatem valoris in opere, sed etiam proximum ius illam habendi. **Merces enim**, ad Rōm. 4. non impetratur secundum gratiam, sed secundum debitum. **Maior prob.** ex Trident. sess. 6. cap. 16. vbi meritis opponit mercedem ex promissione debitam: Proponenda est vita eterna & tanquam gratia Filiis Dei per Christum Iesum, misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsis Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda. **2.** Ex eod. Conc. ad completum meritum gloriae requiritur promissio Dei. si n. ante ultimam promissionem Dei, bona iustorum essent aeternae vite complete meritoria, non potuisset illis aeternae vite promissio fieri ex gratia & misericordia Dei: nam quod sit intuitu meriti perfecte completeque condigni, non sit ex pura gratia & misericordia, sed intuitu operis remunerandi, vt ipse Vasquez facetus 1. p. diff. 91. cap. 15. ex Paul. ad Rom. 11. Si autem gratia, iam non ex operibus: alioqui gratia iam non est gratia. Dices: promissio vite aeternae iustorum operibus facta, appellatur à Concilio gratia, eo quod fundantur in gratia antecedenter collata, vt appellatur ab Apost. vita aeterna, gratia; quia merita propter quę illa datur, fundantur in gratia. Sed contrā: hoc modo etiam vita aeterna reddit a nostris operibus ex promissione Dei, esset gratia; etiam n. vt ex promissione reddit a supponit merita in antecedente gratia fundata; cūm tamen Concil. distinguat illam vt promissam, & vocet gratiam; & vt ex promissione redditam, & appelleret mercedem; sc. quia ante promissionem opera iustorum defectu proximi iuris non sunt aeternae vite complete meritoria; sunt post promissionem: id est ante promissionem vita aeterna promittitur vt gratia; post verò redditur vt merces.

Prob. 3. bona opera beatorum liberè facta, & animarum purgantium in eo statu elicita, & honesta opera Enoch, & Eliae, quæ nunc ab illis exercentur, non sunt aeternae vite meritoria; quia talibus operibus non est facta promissio. Responde Vasquez diff. 216. cap. 4. hoc esse, quia non sunt in statu viæ, sed termini & fruitionis, in quo non est amplius homo in via ad merendum, ex natura ipsa meriti. Sed contrā: Enoch & Elias non sunt in termino: animæ purgantes adhuc sunt in via satisfaciendi, cur non etiam in via merendi ulteriore gradum gloriarum, nisi quia de illis non extat promissio? Denique esto, beati sunt in termino gloriarum, quæ illis responderet vt præmium pro meritis in via factis, adhuc tamen possunt esse in via respectu ulterioris gradus gloriarum, quæ illis respondere posset vt præmium pro meritis in beatitudine prestitis.

Prob. 4. Merita Christi non solum digna fuere aliâ vniōne hypost. Patris, aut Spiritus S. sed etiam alio præmio creato gratia & gloria, tum pro ijs, hominibus, qui salvi facti sunt, tum pro ijs, qui damnati sunt; si ad completum meritum condignum sat est condignitas valoris ad præmium, &

promissio non requiratur. Responde Vasquez, pro se nihil meruisse Christum, qui erat in termino, vt ceteri beati; nec pro alijs supra dictis; quia pro illis non obtulit sua merita, quæ oblatio fuit necessaria, vt Christi opera essent meritoria pro alijs. Sed contrā: non minus opera Christi vt capitum suum natura nata sunt cedere in bonum membrorum, quam opera nostra in bonum nostrum: at vt hæc apta sint cedere in bonum proprium per Vasquez non requiritur. Dei promissio, nec peculiaris oblatione: ergo nec vt illa sint apta cedere in bonum commune aliorum. Confir. esto Christus sua opera non obtulerit pro damnatis, adhuc illa ex se digna erant tali præmio, & aliunde meritum condignum non requirit præmium actu solutum, sed solum ut illud dignè solui possit. Denoua, pro ijs tantum Christus sua merita obtulit, pro quibus Deus decernerat, vt Christus sua merita offerret: nam in negotio predestinationis & salutis aeternæ, non voluntas Dei conformavit se voluntati Christi in his præ illis salvandis, sed potius voluntas Christi voluntati Dei; & consequenter prima radix, cur pro damnatis non sunt Christi merita oblata, non fuit voluntas humana Christi, sed Dei.

Prob. 5. Quidquid facit ad proximus ius meriti in præmium, per se compleat meritum: sed promissio facit ad proximus ius meriti in præmium: vt nec Vasquez negat: nam strictiori ac proximiori iure debita est iustis vita aeterna ex promissione, quam sine illâ: quia sine promiss. opera solum habent ius remorum, quod compleat promissione: siquidem ante promiss. iustus non habet ultimum & proximum ius ad gloriam, quia potest illi simpliciter, & absque absurdio negari: post promiss. acquirit ius proximum & ultimum, cui gloria amplius negari non potest. **Maior prob.** quidquid perficit rem sub eo genere, quo res ipsa constituitur, pertinet ad propriam complementum ipsius: sed meritum formaliter constituitur per ius exigens præmij, vt Vasquez facetus: igitur quidquid perficit & compleat hoc ius in ratione exigentis præmij, facit ad proprium & substantiale complementum meriti: at promissio perficit & compleat hoc ius in ratione exigentis præmij, quia reddit illud proximus exigens præmij; proximus n. ius acquisitus in gloriam, polita promissione, sc. tale ius, propter quod nullo pacto possit nobis gloria denegari. **Dices:** hæc iura esse diversi generis: ius n. meriti est ius studiosæ actionis: ius præmissionis est exigendi promissū: ergo unum nō perficit aliud sub eodem genere, nec promissio compleat merita sub ratione iuris meritorij formaliter; hoc n. est sequē perfectum sine promissione, ac cum promissione. Sed contrā: meritum proxime & complete non est ius studiosæ actionis, licet ea supponat, in eaque fundetur; alioqui omnis actio studiosa in quovis statu facta, esset meritoria apud Deum: sed est ius in præmium secundum retributionem iustitiae ab altero faciendam, ex S. Tho. I. 2. qn. 2. t. art. 3, vnde continetur sub genere iustitiae universaliter supponit, sub quā continentur omnes virtutes, quæ sunt ad alterum, cuiusmodi est meritum. Vnde S. Tho. I. 2. qn. 114. art. 1. dividit meritum iuxta divisionem iustitiae, quod sicut duplex est, unum simpliciter, alterum secundum quid, ita duplex meritum, perfectum, & imperfectum, quia ad iustitiam pertinet. Vnde sicut in iustitia, quo crescit debitum in uno, eo crescit ius in altero intra idem genus iustitiae: ita quo crescit debitum mercedis retribuendæ, eo crescit ius meriti exigentis idem genus iustitiae, in quo meritum reperitur.

65

Ratio
affort. &
priorit.Promissio
per se com-
plete meriti

Obje.

Reph.

68.

Meritum
distingui-
tur secun-
dum distin-
ctionem
iustitiae.

Quoad

456 Disp. XXXV. De Merito. Sectio III.

69. Quoad secundam: negat S. Tho. I. 2. qu. I. 4. ar. sed potius crescit meritum nostrum apud Deum.
2. Contro-
versia 1. ad 3. &c. ferè Thomista, Deum dici debere de-
bitorem creaturæ, sed sibi ipsi, quæ debitum est,
ut sua ordinatio impleteatur; ex illo August. Reddis
debita nulli debens. Alij concedunt, Deum ratione
sue promissionis fieri nobis æternæ vitæ debitorem.
70. Nec est cur debeamus ab isto loquendi modo
abhorrire, cum illum sèpè usurpet August. serm.
151. de tempore post. med. Landenius ergo, frater,
Dominum, quia eius fidelia promissa retinens, non
dām accepimus. Parum putatis, quia promissorum re-
tineamus, vii iam debitorem exigamus à promissor Denuo
debitor factus est bonitatem sua, non prærogatiā nostrā.
Quid ei debemus, ut cum debitorem teneamus? Vnde
testim. contra. cit. intelligitur absolvēre: cum enim
hoc debitum in Deo oratur ex suppositione sive
liberalis promissionis, absolvē nulli debet, quia
nulli teneatur promittere. Ratio: posita premisso-
ne, debita est iustis vita æterna; at non ab alio,
quam à Deo: ergo à Deo debita est vita æterna.
Est igitur Deus æternæ vitæ debitor, non simpli-
citer, sed ex suppositione sue bonitatis. ita August.
71. Deducitur 1. solam ordinationem, in gratiā ha-
bituali essentialiter inclusam, non sufficere ad pro-
ximum & completum meritum gloriæ: nam licet
ratione illius iustus habeat ius physicum & remo-
tum ad gloriam, ut ad proprietatem gratiæ debi-
tam; abique nouâ tamen promissione, nondum
habet morale & proximum, quod consurgit ex
nouâ voluntate Dei conferentis infallibile ius ad
gloriam. Posset quippe Deus conferre gratiam, &
negare gloriam; & tunc iustus haberet tantum ius
physicum & remotum ad gloriam, non morale &
proximum: nisi velimus cum Cicer. &c. afferere,
non posse Deum gloriam iustis negare, quod ex
communi Scolast. sent. improbatum; cum nulla sit
essentialis, sed tantum connaturalis connectio inter
gratiæ & gloriæ. 2. Promissio non requiritur
ad conferendum physicum valorem & condigni-
tatem operibus à gratiæ profectis; cum hanc ha-
beant à gratiæ, ut est quædam augusta participatio
naturæ diuinæ, sed ad morale duntaxat comple-
mentum meriti. Confirm. si promissio divina re-
quiereretur ad dandam condignitatem valoris no-
stris operibus, sequeretur, non solum iustos per
opera à gratiæ profecta condigne mereri gloriam,
sed etiam peccatores per contritionem condigne
mereri gratiam, cum eodem modo promissa sit gratia
contritis, ac gloria iustis: & posset promissio in
contritione supplere, quod facheret gratiæ, si ex se
promissio esset collativa valoris. 3. Meritum de
condigno non repetitur tantum in materia perfe-
ctæ iustitiae, cum nec creaturæ ad Deum, nec Dei
ad creaturam intercedat perfecta iustitia, ut 6. fo.
disp. 6. scil. 8. & 8. cum tamen inter nos & Deum sit
perfectum meritum; ut 1. scil. bns disp. prob. Ra-
tio: perfecta iustitia inter contrahentes primariò
spat perfeçtam iurium alteritatem, in quorum
adæquatione iustitia formaliter versatur. Talis au-
tem iurium alteritas deficit inter nos & Deum,
cum nihile ei dare possimus, in quod ipse perfeç-
tum ius & dominium non habeat, quodque
perfeçtissimo modo suum non sit. At perfeçtum
meritum per se tantum spectat condignitatem ope-
ris ad præmium, & perfeçtum proximumque ius
in illud: sed quod magis opera nostra sunt Dei, &
ab ipsis gratiæ profecta, ed sunt condigniora præ-
mio; perfeçtusque ius morale in illud habent ex
simplici promissione Dei, quam ex quocunque
contractu creato. Igitur ex eo capite, quo deficit
perfecta iustitia nostri in Deum, non decrescit,
72. Secundum Ad perfectum meritum morale nostrum apud Deum, non sat est purum decretum internum Dei de dandâ gloriâ, absque ullo externo signo nobis manifestatum. Fundam. ius in bona alterius ex naturâ rei non acquiritur, nisi per moralem collationem illius: quandiu autem talis collatio iuris manet in sola internâ voluntate domini, non censemur moraliter nobis collatum, sed adhuc manere apud dominum. Tunc n. res fit nostra, quando moraliter exit à dominio & voluntate donantis, & transfertur in datarium signo aliquo exter-
no. Dices. Solum internum decretum ponit debitu-
rum retribuendi in Deo: ergo id solum sufficit ad perfectum meritum inter nos & Deum. Sed neg.
conseq. nam præter debitum in Deo, requiritur
etiam ius in creaturâ, quod non nisi externâ ma-
nifestatione acquiritur. Cum omne ius in transla-
tione acquiratur: omnis autem translatio signo ali-
quo manifestatio fieri debeat, non singulis perso-
nis necessariò, sed sufficit si communitati tantum.
Tertia: an ius meriti fundari debeat in perfecta
iustitia? Negativa pars constat ex dictis, & dicendis.
73. Tertium Ad 1. argu. primæ, concedo, meritum non re-
stringi tantum ad materiam iustitiae perfectæ, sed futu. 74.
etiam imperfectæ & potestatiæ: nego, reperi-
tum absque ullo debito in remunerante. Omnis n. vir-
tus ad alterum aliquod debitum sive legale, sive
morale in altero supponit, quod quod tripli in
retribuente, ed perfectius ius meriti responderet in
operante. Ad confirm. nego, idem esse, opus esse
condigne impetratorum, ac condigne merito-
rium: oratio n. iusti pro aliquo dono temporali est
condigne impetratoria, cum ad id nihil ei desit;
non est condigne meritoria, defectu promissio-
nis conferentis infallibile ius ad tale bonum: &
quodlibet opus Christi erat condigne impetrato-
rium cuiuscunq; præmij possibilis; non condigne
meritorium illius, defectu promissionis. Parimo-
do opera beatorum sunt condigne impetrato-
ria pro alijs; defectu tamen promissionis, non
sunt condigne meritoria. Ad 2. neg. antec. licet Ad 2.
n. creatura ratione peccati constitutæ se dignam
poenam, sicut ratione operis boni constituit se dig-
nam præmio; adhuc tamen non dicitur complete
& proximè mereri poenam, nisi positâ lege Dei sta-
tuentis certam poenam sensus: poena n. priuati-
onis gratiæ sine illâ combinatione necessariò con-
sequitur pecc. mortale, propter incompossibilita-
tem eius cum gratia. Confirm. de facto damnati
multa committunt peccata, quibus fiunt digni nouâ poenam; tamen non dicuntur nouam poenam me-
reri, defectu legis diuining, nouam poenam non ta-
xantur. Ut autem poena peccati incurritur, non est
necessaria illius notitia, cum poena non debeat esse
necessariò voluntaria in se, sed tantum in culpâ.
74. Ad 3. argu. & 1. absurd. resp. neg. posse à iu-
stis, saltem implicitè & confusè hanc Dei promis-
sionem ignorari. Cum n. nemo saluari possit abs-
que fidei remunerantis, ad Hebr. 11. repugnat
quempiam vitam æternam prometeri absque no-
titiâ, saltem implicitâ & confusâ huius promissio-
nis. 2. conced. promissionis acceptationem requiri
ad fundandum ius perfectæ iustitiae, qualis non
est inter nos & Deum; non autem ad fundandum
ius & debitum fidelitatis, ad quam solum requiri-
tur & sufficit promissionis manifestatio facta com-
munitati. Ex hac resp. patet ad 2. & 3. sicut n. pri-
uata opinio de opposito non tollit debitum fidelitatis in Deo, & ius in creaturâ, si reverâ est; ita nec
ius morale in eadem, ac proinde perfectum meri-
tum ad

80. tum ad hæc dona. Ad 4. neg. sequel. non .n. idem
Ad 4. merita Christi dicuntur de rigore iustitie, quia ex
ad hominem se sunt condigna, & nullam requirunt promissio-
nem: alioqui contra Vasquez, etiam merita iusto-
rum dicerentur de rigore iustitie respectu glorie,
quia ex se sunt condigna, & nullam requirunt pro-
missionem: sed quia merita Christi, saltem ratione
personæ, à quâ procedebant, non fundabantur in
gratiâ præmiantis, cum nulla gratia facta sit perso-
næ, sed tantum naturæ humanae Christi merentis.
At merita iustorum fundantur in gratia habituali
gratis collatâ personæ merenti. Ad 5. neg. sequel.
quod .n. peccatum personale absque viliâ lege Dei
eternam mortem gratiæ & gloriæ nobis afferat;
merita Christi non nisi ex promissione amissam
animæ vitam nobis restituant, non nascitur ex in-
validitate meritorum Christi, sed ex modo, quo
& peccatum mortem, sc. demeritorie essentialiter
contradictorie; & merita Christi animæ vitam
causant meritorie, non essentialiter; cum in ac-
ceptatione pendent à Deo, qui pro sua libertate
posset illa non acceptare. Vnde in actu 1. longè va-
lidius est Christi meritum ad vitam animæ resti-
tuendam, quam proprium peccatum ad mortem
inferendam. Cum illud sit infiniti valoris, hoc fini-
tæ malitiæ: non tamen in actu 2. & in modo cau-
sandi; eo quod plura requirat Christi meritum, ut
vitam, quam peccatum, ut mortem actu causet;
quia hoc sc. ipso essentialiter animæ mortem, illud
dependenter à voluntate Dei animæ vitam causat.
De validitate quoad actu 1. explica. cit. Patres; et si
illi cum Paulo ad Rom. 5. solum loquantur de me-
rito Christi comparatiuè ad meritum Adæ.

81. Ad 6. neg. sequel. siue quia potuit Deus prop-
ter merita Christi fundata in promissione prævisâ,
ut à Christo acceperat, dare antiquis Patrib. gra-
tiam: siue quia ad meritum fundatum in fidelitate
tantum remunerant, non requiritur promissio
nota & acceptata à promerente. Nec puto, ut
Christi opera fuerint complete meritoria nobis,
debuisse peculiari Christi voluntate offerri Deo
pro nobis: nam positâ promissione Dei de sal-
uandis hominibus per Christum, & gratiâ capitis
in Christo, suâ naturâ opera Christi erant meri-
toria hominibus. Sicut positâ principiis lege de
recipiendis in suam gratiam filii Petri, per obse-
quia ipsius, absque oblatione eorumdem, obsequia
præstata principi meritoria essent filii. Hoc de
possibili: de facto omnia sua opera obtulit Chri-
stus, pro quibus voluit Pater offerri, se. 6. d. 30. se. 3.

S E C T I O N E IV.

An omnia opera bona iustorum sine con-
digne meritoria apud Deum?

82. *Opera eli-*
cita à cha-
ritate sunt
condigne
meritoria
vita eterna.
B Ona opera iustorum sunt triplieis generis,
alia charitatis, alia reliquarum virtutum infu-
sarum, alia moralium acquisitarum. De immedia-
tè elicitis à charitate nulla est difficultas, quin ea
sunt condigne meritoria vitæ æternæ, siqua sunt in
iustis opera, quæ dignum valorē æternæ gloriæ ha-
beat: hæc .n. sunt in supremo gradu dignitatis, cum
excellentiora dari nequeant. De ceteris operibus,

83. Prima sent. docet, nullum opus cuiuscunq;
virtutis esse in iusto æternæ vitæ condigne merito-
rium, nisi aut proximè eliciatur, aut saltem virtua-
liter imperetur à charitate: Bonane. in 2. dist. 41. art.
1. qu. 3. Scot. qu. vn. Gabrie. qu. vn. aro. 3. dub. 2. Duran.
dist. 40. qu. 2. Bellar. lib. 5. de insuff. cap. 15. Fuudam.
Tom. 3. de Fine.

Scripturæ; Matth. 5. Si diligitis eos qui vos diligunt,
quam mercedem habebitis? Matth. 10. Qui recipit in-
stum in nomine iusti, neope quâ seruus Dei est, mer-
cedem iusti accipiet. Matth. 16. Omnis qui reliquerit
patrem & matrem, &c. propter nomen meum, contem-
plum accipiet, & vitam aeternam possidebit. Vbi limi-
tatio, propter nomen meum, aperiè indicat, opera
non remuneranda, nisi sint intuitu ipsius. 1. ad
Corinth. 10. ad Coloff. 3. vbi Apost. sollicitè fideles
monet, ut quicquid faciant, in Dei gloriam fa-
ciant. 1. ad Corinth. 13. Si linguis hominem loquar
& Angelorum, charitatem autem non habuero, nihil
mihi proficit. Similitudo Ioan. 15. vbi Christus iu-
nos comparat palmitibus, sc. viti; & constat, pal-
mites non ferre fructum, nisi succum è vite trax-
rint; ita nec iustos opera meritoria facere, nisi per
virtutem, sc. charitatis, quam Christus iugiter in-
fluit in omne opus bonum, ut meritorium sit.

Accedit Cœlest. Papa ep. ad Gall. ca. 8. attestans,
non placere opera nostra Deo, nisi quorum ipse ab autor.
author est: August. ep. 105. ad Six. Presb. affirmans,
merita nostra munera esse Dei: S. Tho. 1. 2. qu. 114.
art. 4. docens, meritum vitæ æternæ primò & per
se pertinere ad charitatem; ad reliquias virtutes
non nisi secundariò, quâ imperantur à charitate:
& 1. p. qu. 95. art. 4. præmium essentialie respondere
soli charitati; accidentale reliquis virtutibus.

Ratio 1. ea tantum opera sunt æternæ vita me-
ritoria, quæ suâ naturâ charitatem augent; siqui-
dem omne meritum æternæ vita, simul est acre-
mentum charitatis: constat autem charitatem non
augeri, nisi per actus ab ipsa procedentes. 2. vt
opus sit æternæ vita meritorium, debet referri in
Deum ut ultimum finem: at non nisi ex imperio &
directione charitatis: licet .n. fides & spes respi-
ciant Deum ut obiectum supernaturale, non ta-
men in illum referuntur ut ultimum finem.

Secunda sent. affirmat, omne opus bonum à
iusto factum, absque viliâ relatione charitatis in
Deum, esse condigne meritorium gloriæ: Capro.
in 2. dist. 40. qu. 1. art. 1. concl. 2. Catec. 1. 2. qu. 21. ar.
3. Sol. lib. 3. de nat. & gra. cap. 4. Medic. 1. 2. qu. 18. ar.
9. 6. quinta op. & qu. 114. art. 4. Vasquez disp. 217. à
cap. 2. &c. Fundam. Vasquez: ad omne opus bo-
num, etiam virtutis acquituisse, requiritur peculiare auxilium gratiæ per Christum: quod ex Concil. &
Patrib. necessarium est ad opus æternæ vita meri-
torium. Fundam. aliorum: vel ad meritum de
condigno sufficit, ut sit opus bonum procedens à
persona grata Deo: hoc .n. ipso tale opus virtute
gratiæ eleuatur ad valorem æternæ vita: vel si rela-
tio requiritur, sufficit quâ qui semel scipsum in vi-
ta, suaque omnia Deo obtulit. Prob. sententia ex
Marc. 9. & Matth. 10. vbi dicitur nullum vir-
tutis opus, quantumvis minimum, suâ mercede
cariturum. Matth. 27. vbi Christus vitam æter-
nam retribuit iustis propter bona eorum opera
moralia: Esuriri enim, & dedidisisti mihi manducare: vita æterna promittitur operibus misericordiæ; à
Patrib. elemosyna commendatur, quæ Tobit 12.
liberat à morte; Danielis 4. redimit peccata. 1. ad
Corinth. 15. Apost. fideleshortatur, ut in omni ope-
re bono abundant, Scientes, quod labor vellet non
est inanis in Domino. Trident. sef. 14. cap. 8. docet, Fundam:
per easdem passiones, quibus Deo satisfactus, Trident.
nos simul apud Deum mereri: Accedit ad hec, quod periff.
dum satisfaciendo patimur pro peccatis &c. & paulò
post: Quod si compatimur, & conglorificabimur. At
condigne Deo satisfacimus pro poenâ ex peccato
relicta per opera moralia virtutum acquisitarum:
ergo per ea condigne meremur. Ratio 1. Habitus Ratio 1.

Qq

gratiæ

- gratiae est formalis acceptatio ad vitam aeternam: ergo omne opus a iusto factum eleut ad vitam aeternam, iuxta illud Iohann. 4. *Fies in eos qui afferunt in vitam aeternam.* 2. Gratia est filiarum adoptiva Dei: ergo reddit omnia opera iustorum ut opera filiorum Dei; quae neque sunt non placere Patri. 3. Persona Verbi propter naturam humanae in genere causae formalis condignificabat omnia opera Christi, etiam moralia virtutum acquisitarum, reddebatque illa condigne meritoria apud Deum: ergo etiam gratia habitualis, ut complementum personae creatae, condignificat omnia eius opera, etiam moralia virtutum acquisitarum, redditque illa condigne meritoria apud Deum, in genere causae formalis communicans suum valorem omnibus operibus bonis iustorum. Alioqui paucissima forent iustorum merita, cum pauci sint, qui suas operationes referunt in Deum ultimum finem: unde multa opera misericordie, quibus facta est peculiaris promissio regni caelestis, suam mercede fraudarentur.
4. 94. Tertia sententia media affirmat, nulla opera moralia virtutum acquisitarum, nisi ut imperata a charitate, nec sola opera charitatis, sed etiam reliquarum virtutum infusarum, absque illa relatione in Deum ultimum finem, esse condigne meritoria apud Deum: *Molin. in Concor. disp. 6. Suarez lib. 12. de merito cap. 9. & 10. Coninck de merito disp. 8. dub. 4. conclus. 4. & 5. &c.* Pro decisione controversiarum,

95. Dico 1. Omnia opera supernat. virtutum infusarum ex proprio motu supernat. elicita, absque illa relatione charitatis in Deum ultimum finem, sunt in iusto condigne meritoria apud Deum. Prob. 1. ex Triden. sess. 6. cap. 16. & can. 32. ubi, ut opus sit aeterna vita meritorium, solum requirit, ut sit hominis iustificati, & factum ex peculiari auxilio & influxu Christi capit. Quod si ibid. requirit, ut in Deo sit factum, id non tam dicit, ut ad omnes opus meritorium requireret imperium charitatis, quam ut significaret, ea duntaxat opera esse aeterna vita meritoria, quae ex peculiari virtute Dei procedunt: omnia n. opera, quae ex peculiari influxu Christi capit. procedunt, dici possunt in Deo facta. 2. Ex eod. can. in quo indefinitè docet, hominem iustum bonis operibus per Dei gratiam & Iesu Christi meritorum factis vitam aeternam promereri: quibus opera virtutum supernat. proculdubio a Concil. comprehenduntur. 3. ex cap. 7. ubi docet, iustitiam uniuicuique dari iuxta mensuram propriæ dispositionis: idem autem opus, quod ad gratiam est dispositio, adueniente gratia, sit aeterna gloria meritorium. Et sane cum sepe haec dispositio ad gratiam, sit solum opus attritionis, quod est actus supernat. speci, ut contingit in iustific. quae sit virtute sacramenti, aperte lequitur, actum speci esse meritorium aeternæ glorie, absque ullo charitatis imperio; cum nullo sit opus, ut quis attritionis actu disponatur ad gratiam, virtute sacramenti recipiendam. 4. ex sess. 6. cap. 10. ubi docet, iustos quotidie crederem magisque iustificari, per observationem mandatorum Dei & Ecclesie, sc. absque actuali, aut virtuali imperio charitatis: nemo n. negabit, ea opera esse virtutum, de quibus ibi est sermo. Accedit Paul. 1. ad Corin. 1. 5. Fideles adhortans, ut in omni opere bono abundant: frustra, si solis operibus ex charitate elicitis, vel imperatis daretur gloria; sat enim fuisset, ad unam charitatem, ex qua tota ratio meriti in operibus penderet, hortari.

96. Prob. 5. Opera virtutum infusarum ex proprio obiecto, & modo tendendi supernaturalia sunt; proximum n. motuum, a quo specifican-

tur, est supernaturale: ergo ex se condigna sunt premio celestis glorie. Quod si ea suam naturam tali premio condigna sunt, verosimile est, de facto ad illud acceptari: cur n. potius promissio aeternæ virtutis facta operibus charitatis, quam ceteris virtutum infusarum, siquidem virtus ab intrinseco tali premio sunt digna? sc. illa non modò ab extrinsecâ sanctitate personæ, à qua procedunt, sed etiam ab intrinseca natura referuntur in Deum finem supernat. non sub explicito conceptu & perfectione ultimi finis supernat. quo pacto illum respiciunt sola opera charitatis, sed ad illum intrinseco quasi potere feruntur per diuersa motiva & rationes supernat. quae sunt veluti media per se ordinata ad tales finem perfectè assequendum; Spes ut summa fructuosa; Fides, ut summa veracem; Obedientia, ut supremum legosum; Religio, ut principium bonorum supernat. cui summus cultus & adoratio debeatur. Quis autem credat, hoc actus, qui immediatè feruntur in Deum sub aliquâ speciali perfectione & attributo ipsis, indigere extrinseco imperio charitatis, ut sint meritorij augmentigratia & gloria apud Deum, cum ab intrinseco supernaturales sint, Deum attingant sub motu supernat. proinde Deo grati accepti; finit? Confirm. creatura per hos accessus gratificatur Deo, cùque visio supernat. morem gerit: quamvis n. ad illum non tendant sub explicito conceptu finis supernat. tamen in actu exercito, & sub speciali perfectione suam naturam feruntur in illum. Quia Deus ut finis supernat. includit eas omnes perfectiones, quas infuse virtutes attingunt; ac proinde dici possunt attingere Deum finem supernat. cùsi non attingant sub explicitâ perfectione ultimi finis; quia virtus finis essentialiter integratur ex omnibus his perfectionibus.

Praeterea maximam vim facit argu. ductum ab absurdum, quod 2. sent. urgebat, sc. paucissima fore iustorum merita apud Deum, si ea considerarent tantum in operibus à charitate procedentibus. homines enim secularibus negotijs dediti, simplices, idiorum vix norunt eam intentione sua opera in Deum referre; verosimile autem non est, tot opera bona, ab ipsis in statu iustitiae facta, quae vel in proximiuitatem, vel in Dei honorem cedunt, omni premio caritura apud Deum. Quod si proloquium Patrum est, nullum opus bonum suam mercede & premio apud Deum caritatum, certè si opera supernat. virtutum infusarum in statu iustitiae facta premio remuneranda sunt, non alio condigne poterunt, quam supernaturali, cùm nullum naturale sit illis commensum. 2. Gratia quae est veluti commune subiectum & uniuersale principium omnium virtutum supernat. non solum per se ipsam moraliter influit in opera charitatis, sed reliquarum etiam virtutum supernat. cùm non minus harum opera sint propria gratia, quam ipsius charitatis. sicut n. anima, quae est uniuersale principium & subiectum potentiarum, non solum influit in operationes intellectus & voluntatis, sed reliquarum etiam, ita gratia habitualis, quia est tanquam commune subiectum, & principium omnium virtutum supernaturalium, per se influit, influxu saltem morali, in operationes carum, illas ab intrinseco condignificando per gratitatem & supernaturalem influxum.

Dico 2. Opera moralia virtutum acquisitarum facta ex speciali auctio ordinis naturalis, per Christum collato, sunt in homine iusto absque ullo imperio charitatis, vel alterius virtutis supernat. de condigno meritoria apud Deum, ita Vasquez docens;

*docens, omnia opera acquisitarum esse in iusto
meritoria, eo quod ad omne opus moraliter bo-
num requiratur speciale auxilium ordinis natura-
lis per Christum. Ego eti non ad omnia opera
moraliter bona auxilium speciale ordinis naturalis
per Christum admittam, illud tamen admitto ad
moralia difficultas, atque haec opera cum Vasquez
affirmo, esse in iusto absque imperio charitatis, vel
alterius supernat. virtutis apud Deum condigne
meritoria: a Vasquez discrepo in fundamento.*

ICI.
Fundam.

Potissimum est: licet hęc opera non sint con-
condigne meritoria glorię, vel ratione intrinsecę
honestatis: hęc n. est ordinis naturalis nullam pro-
portionem habentis cum præmio supernat. vel
ratione iustitiae & sanctitatis habitualis: hęc enim
non dignificat moraliter nisi opera, ad quę ipsa
per suos habitus supernat. influit, alioqui cōdigni-
ficaret etiam opera moralia sine ullo speciali auxi-
lio per Christum facta, quod infrā confutabo; sunt
tamen condigne meritoria ratione meritorum
Christi, quod sic ostendo: ex fcl. 2. merita nostra,
vt moraliter coniuncta cum Christo, vt capite, ali-
quam dignitatem participant meritorum Christi,

**Opus mor-
ale per
moralem
coniunct.** qui loca nostra et lucrum membrorum cum suis coniuncta offert Patri. At hoc ipso, quod dan- tur nobis per Christum specialia auxilia ad opus bonum exercendum, tale opus moraliter coniun- gitur cum Christo, ut cum capite, si que quodammodo ipsius meritum, propter moralem coniunctionem membrorum cum capite: Christus mor- aliter in solo capite, ut corpus in membris. Et

102.

Confirm.

liter intuitio tale opus; ut caput in membra, &
vitis in palmites; atque adeo moraliter dignitatem
& valorem suorum meritorum illi communicat: hic
.n. influxus est in genere causae meritorum, morali-
ter dignitatis opera membrorum moraliter cum
capite coniunctorum; vel ea Patri offerendo, ut
supra cum *Triden.* *scil.* 2. vel in ea influendo, ac sua
quodammodo efficiendo. Confir. quicquid nobis
per merita Christi datur, datur tantum ut disposi-
tio vel proxima, vel saltem remota ad gloriam con-
sequendam: nam, ut inquit *Augustin.* epist. 105.
Christus non pro nullis, ut homines conderentur, sed
pro impijs mortuis est, ut inservientur. Ergo om-
ne opus, ad quod peculiariter influxu Christus in-
fluit, dirigitur, et si non ex natura sua, ex Christi
saltem ordinatione, ad vitam eternam: alioqui
frustra Christus sua merita tali operi applicaret,
nisi vellet illud ad gloriam ordinare. Quod autem
omne auxilium etiam ordinis naturalis, naturae in-
debitum, detur per Christum prob. peccato pri-
mi Parentis fuerunt omnia dona gratuita & inde-
bita naturae sublata: ergo ea non nisi per Christum
nobis restituuntur: *ad Coloss.* 1. Deus per Christum
reconciliavit omnia, ut quae nimis in Adam
perdidimus, in ipso recuperaremus: hoc .n. spe-
ctat ad munus perfecti redemptoris, ut quicquid
est nobis per captivitatem sublatum, redempto-
ris pretio restituatur.

Prob. 2. Eadem opera, quæ ante gratiam disponuntur ad iustificationem, adueniente gratiâ, fiunt per iurationem condigne meritoria apud Deum; ut probat inductione de attritione, contritione & quo quis auctu supernatur. sed opera moralia ex peculiari auxilio per Christum facta, disponunt ad iustific. eamque de congruo merentur: certum n. est omnes homines habere sufficientia media & auxilia ad salutem; & cum multi Gentiles nullam habeant notitiam supernatur. Dei, habere debent modum sibi proportionatum, quo ad salutem disponi possint, alioquin essent extra statum salutis: hic autem modus alius esse non potest in ijs, quam per bona opera moralia.

Tom. 3. De Fine.

lia ex speciali auxilio Christi facta, se paulatim disponere, ut Deus peccatorem promoueat ad notitiam supernat. sui, & ad reliquos perfe&tiorem actus ordinis supernat. ut *disp. 28. sect. 4.* quo modo probabile est, vsum Deum cum Cornelio *Ader* 10. & cum alijs nuper in Indiâ ad fidem conuersi

104.

Ita intellige *Triden. sess. 6. cap. 5.* vbi declarans modum nostræ iustificac. ait, *Ipsius exordium in adultis à Dei per Christum Iesum præueniente gratia suuendum esse*: non n. necesse est, vt omnis gratia præueniens, nobis per Christum collata indepen- denter à nostris meritis, sit ordinis supernat. quo ad substantiam, sed sufficit, vt sit talis quoad mo- dū, vt auxilia ordinis naturalis indebita naturę, sine quibus nunquam opera moralia difficilia efficeret.

Hinc emergit difficultas; 1. quod Deo placeant opera absque fide facta, contra ad Hebre. 11. to impossibile sine fide placere Deo. opera n. moralia, etiam ex speciali auxilio Christi facta, non necessariò supponunt fidem, vel in Remuneratorem, vel in Redemptorem: cum possint fieri à Gentili nullam habente notitiam fidei. 2. quod non sit simpliciter necessaria gratia ad meritum de condigno, eum opus condigne meritorium esse possit per solum auxilium speciale per Christi merita collatum.

105.
Resp. ad t
Resp. si loquamur de operibus moralibus, quæ fiunt à iusto in statu gratiæ, cessat difficultas: ea. n. procedunt ex fide habituali; quod sufficit, ut dicatur in fide facta, sicut dicuntur in charitate facta, quæ procedunt à subiecto informato charitate.

De huiusmodi operib. factis à Gentili sine fide, 107.
Opera virtutam actuali, quam habituali, dico ea placere Deo, rursum mo-
vt dispositiones remotas ad fidem. Deo enim pla-
cent bona opera, etiam quæ proximè, vel remote
ad fidem disponunt, eaque mediante ad iustifica-
tionem. Quia non possunt ea opera in ordine ad
vitam eternam non placere Deo, quæ aliquo mo-
do ad supernat. finem ordinantur, siue ex intrin-
secâ naturâ suâ, vt actus quoad substantiam super-
naturales, siue ex extrinsecâ ordinatione Christi,
vt opera moralia facta ex peculiari auxilio ipsius.
Deus enim, cum res diligat eo dilectionis genere,
quo res sunt diligibiles in se, non poterunt non ei
placere, vt merita saltem de congruo, ea opera,
quæ aliquo modo ad supernat. beatit. ordinantur.
Paulus intelligitur de eo cōplacentia affectu, qui
fundatur in merito de condigno; vel negat aliquid
placere Deo sine fide per modum termini, non
tantum principij: ita bona opera fidem præceden-
tia, placent Deo vt dispositiones, vel proximè vel
remotè ad fidem: vel certè Paulus cit. loco loqui-
tur de complacentia status, non operationis.

Ad 2. diffic. distinguo de merito, vel ab intrinsecō condigno & ex natura opēris; vel ab extrinseca tantūm ordinatione; non acceptantis (hęc n. semper supponit meritum aliunde condignum) sed offerentis & exhibētis, quo pacto potuit Christus personali sua oblatione apud Patrem nostra merita moraliter dignificare. Est igitur gratia necessaria ad meritum ab intrinseco condignum, non ad condignum ab extrinseco tantūm.

D i c o 3. Opera bona m^{or}alia facta à iusto ex Bona opera
generali concursu Dei, absque speciali auxilio per m^{or}alia si-
Ch^ristum, non sunt meritoria p^{re}gnis supernat. ni- ne speciali
si virtualiter à charitate, vel ab alia supernat. vir- auxilio non
tute imperentur. Prima pars communior, sc. ad sunt meri-
opera æternæ vitæ meritoria requirunt peculiarem p^{re}teria p^{re}
influxū gratiæ, etiam actualis. ita Concilia Milensis, n^o.
Araus. Palast. que contra Pelag. exprelsè defi- 110.
niunt, nullum opus ad salutem valere, nisi fiat ex
illuminatione Spiritus S. & Trident. sess. 6. cap. 16.

Qq 2

doct, nullo pacto opera nostra meritoria esse posse, nisi in ea influat Christus ut caput in membra. & vitis in palmites, in fluxu antecedente, comitante, consequente, sc. gratia actuali vi sef. 24. cap. 8. Vnde nec Valsquez negat, ad opus meritorium apud Deum gratiam actualem necessariam esse, sed quia contendit, illam esse necessariam ad quodlibet opus moraliter bonum, ab ipso discrepo: si sentiret, posse opus moraliter bonum fieri absque speciali auxilio per Christum, nobiscum etiam censeret, non posse tale opus esse condigne meritorium apud Deum, cum hoc expressè docent est. Concil. Patres. Fundam. ex nullo capite tale opus habet, vt sit condigne meritorium præmij supernat. ad id enim requiritur æqualitas valoris ad præmium: sed tale opus non habet æqualitatem valoris ad nullum præmium supernat. nec enim illum habet ex substantiâ operis, cum sit naturalis; præmiū vero supernat. in substantia: nec à gratia habituali moraliter influente; hęc enim moraliter non influit, nisi in opera, quæ ab ipsa mediatis habitibus, vt proprijs potentijs procedunt; quæ opera, cum fiant à potentia naturali cum solo concursu generali Dei, non producuntur ab habitibus supernat. igitur nequeunt moraliter à gratia dignificari. Maior prob. gratia, cum sit forma accidentalis, non se extendit nisi ad dignificandos actus à se dependentes; vt formæ certe; moralis enim dignificatio supponit moralē coniunctionem & dependentiam in eo genere, in quo illa fieri debet; sc. per coniunctionem & dependentiam opere à principio operatiuo, vt sic: opera autem in moralia naturalia nullam habent coniunctionem & dependentiam à gratia vt à principio operatiuo: ergo nequeunt ab illa moraliter dignificari. Nec dici potest, hęc opera condignitatem valoris habere ex meritis & ordinatione Christi: Christus enim ut caput non dignificat, nisi opera, in quæ ipse ut caput influit, sc. indebita naturę, quæ vel quoad substantiam, vel quoad modum excedunt vires naturae: nam ex August. non est mortuus vt homines essemus, sed vt iusti & beati: quæ autem sunt debita naturę, nec sunt nobis per peccatum sublata; nec necesse fuit, ea per Christum restitui.

113. Secunda pars assert. prob. opus imperatum facit unum moraliter cum actu imperante, vt supra: ergo gratia, quæ est in iusto, dignificat actum imperantem, supernat. in essentiâ, & etiam imperatum in essentiâ naturale: ergo per hoc imperium actus virtutis naturalis fit condigne meritorius virtutem apud Deum: opus enim à gratiâ dignificatum, est condignum meritum gloriæ, cum gratia sit forma quoad entitatem perfectior gloriæ. Prior conseq. prob. statim enim ac opus imperatum honestum integrat unum cum opere supernat. imperante, per talem coniunctionem eleuator intraspheرام imperantis; & dignitas, quæ cadit in unum, cadit etiam in alterum, ob mutuam coniunctionem virtusque: sicut libertas, quæ cadit in actu internum, cadit in externum, reddens illum formaliter liberum eadem libertate, quæ liber internus. Confirm. Idem opera moralia, ex speciali auxilio per Christum facta, redundunt digna dignitate meritorum Christi, quia mediante voluntate & ordinatione Christi faciunt unum cum meritis Christi: vnde unum cum illis esse & dignificantur dignitate meritorum Christi. Eadem igitur ratione opera moralia, ex solo concursu generali elicita, si efficiant unum cum actu supernat. imperante, dignificantur eadem dignitate, quæ

imperans. Dices. Si propter coniunctionem actus imperati cum imperante, actus imperatus dignificatur à gratia: ergo propter coniunctionem actus honesti naturalis cum subiecto grato, talis actus dignificabitur à gratia. Resp. neg. conseq. vt. n. actus in ratione meriti dignificetur à gratiâ, debet cum eâ viri in ratione principijs operatiui; hoc enim per se requiritur ad meritum, cum sit actus liber. Actus autem imperatus viri in ratione principijs operatiui moralis, conque mediante cum gratiâ; non autem actus honestus naturalis cum subiecto grato.

Tertia pars assert. constat: sicut enim actus virtutis supernat. est de se meritorius, absque relatione & imperio charitatis: ita imperium virtutis supernat. est de se sufficiens ad elevandum opus morale ad sphæram gratiæ moraliter dignificantis, ob morale coniunctionem cum ipso. Igitur si quilibet actus virtutis supernat. suā naturā continetur intra sphæram gratiæ dignificantis, etiam actus imperatus à quacunque virtute supernat. propter coniunctionem cum actu imperante, continetur intra eandem.

Quarta pars assert. quod solum virtuale imperium ad huiusmodi opera moralia dignificanda sufficiat, prob. Actuale imperium est, quod actu simul est cum opere imperato, vel immediatè ante præcessit: Habituale, alterum indistinctum ab habitu charitatis & gratiæ, quæ hoc ipso quod in format subiectum, habitualiter eleuat omnia opera bona, cuiuscunque ordinis & honestatis sint: alterum ab habitu charitatis & gratiæ distinctum, consistens in aliquo actu, quo quis semel saltem in vita scipsum, suaque omnia retulit in Deum finem supernat. vi cuius actus omnia opera subsequentia manent in Deum supernat. finem ordinata: ac proinde illa absque novo imperio, dum actu sunt, sunt de condigno meritoria vi præcedentis actus: Virtuale est medium inter habituale, & actuale; & consistit in aliquo imperio præcedente, & virtute perseverante in aliquo effectu ipsius, vt intentio consecrandi corpus Christi virtute perseverat in actione, quæ sacerdos ad sacrificium se præparat, induendo se, sacrum inchoando, & reliquias actiones continuatè peragendo, usque ad instantis consecrationis: omnes n. istæ actiones tempore præcedentes consecrationem sunt effectus illius intentionis, quæ sacerdos ab initio consecrare intendit. vnde etsi tempore consecrationis desit actualis intentio consecrandi, virtute præcedentis intentionis, moraliter perseverantis in suo effectu, fit consecratio. Pati etiam ratione, cum quis habet intentionem occidendi iniuricum, & ad hunc finem arma conquirit, equum conductit, gladium arripit, & similia operatur conducentia, nihil interim actu de fine cogitans, omnia ista virtute primæ intentionis moraliter perseverantis in suis effectibus, censentur facere unum opus morale homicidij, cum quo moraliter concordantur, vt actus imperati cū imperante. Explicato hoc discrimine.

Prob. ad opera naturaliter honesta, & condigne meritoria, imperium requiri, & sat esse virtuale: illud enim requiritur, & sat est ad meritum spud Deum, quod requiritur, & sat est ad humana negotia validè transfigenda: sed requiritur, & sat est voluntas & imperium virtuale, ad Ciuiiles contraria validè celebrandos, ad fauores & gratiam apud Principes obtinendam, ad reliqua negotia humana peragenda. Maior prob. 1. credibile non est, Deum aut strictius aut laxius voluisse homines ad salutem obligare, quam ipsi homines mun-

115.

Fund. prima partis assert.

112.

Eadem opera à virtute supernat. imperata sunt condigne meritoria

114.

Tale imperium non necessarium est de se sufficiens ad elevandum opus est charitatis.

117.

Triplices imperia;

Actuale;

Habituale;

duplex;

Virtuale,

118.

Sufficiens im-

perium vir-

tualis super-

naturalis,

ut actio

virtutis

sunt morali-

sue meritoria.

tud inter se obligari solent. Semper enim Deus, quæ eius est suavis prouidentia, quoad fieri potest, accommodat se naturis rerum.

125.

119. Confirm. talis voluntas & intentio requiritur, & sat est ad sacramenta à Christo instituta validè conficienda: ut 7. 10. ergo eadem requiretur, & sat erit ad opera condigne meritoria apud Deum. Nam idem Deus instituit modū validè conficiendi sacramenta, & apud ipsū condigne merendi: ergo in neutro maior, aut minor intentio requiritur.

126.

120. 2. Ea voluntas & intentio requiritur, & sufficit ad reddendum subsequēs opus meritorium apud Deum, quæ apta est integrare vnum moraliter cum illo: cùm enim subsequens opus non sit condigne meritorium apud Deum ex se, neque ex gratiâ, cuius non est effectus, sed solius facultatis naturalis, fieri debet condignum per alium actum, qui de se sit condignus; sc. integrando vnum opus morale cum illo. At virtualis intentio ad id requiritur & sufficit: sola enim voluntas habitualis inclusa in gratiâ, cùm nullum dicat actum, non sufficit: nam perinde est ac dicere, opera bona in iusto ex solo conatu naturali facta esse meritoria apud Deum, ex eo tantum quod procedant à subiecto grato; contra Concilia. Nec sufficit voluntas habitualis fundata in actu, quo quis vel semel in vita, vel ante longum tempus se obtulit Deo: vtraque enim voluntas cùm per multa, eaq[ue] disparata negotia sit interrupta, non cœetur facere vnum cum opere longo post tempore subsequente. Non enim voluntas, quâ quis se offert Deo, solum contraria, sed etiam disparatâ voluntate interrupitur. Nec

127.

satisfaciunt qui dicunt, eam voluntatem sufficere, quâ ita quis manet habitualiter dispositus, ut si vel interrogaretur, vel aduerteret, actu suum opus offerret Deo, sicut n. non sunt demeritoria opera nostra, quæ faceremus, si aduerteremus, sed ea tantum, quæ actu facimus: ita nec sunt opera nostra meritoria, quæ faceremus, si aduerteremus, sed ea tantum, quæ actu facimus. Ratio: Deus non premiat, nec punit opera sub conditione futura; ex August. Nec, ut opus morale fiat condigne meritorium apud Deum, necessarium est imperium actuale, actu eleuans & dirigenſ illud ad finem supernat. sicut n. hoc non est necessarium ad humana negotia tansigenda; ita nec putandum est necessarium ad negotium æternæ salutis peragendum.

128. Ad rationes

121. Ad primæ sent. primum testim. resp. cum B. Gregor. hom. 27. in Ewang. illud intelligi de dilectione naturali, quæ sola naturæ inclinatione proximo impenditur, alioqui cùm idem sit habitus charitatis Dei & proximi, ut communior fert opinio, non posset dilectio proximi ex habitu infuse charitatis elicita, neque per aduers. non esse meritoria apud Deum. 2. Rechè intelligi de opere bono virtutis infuse: limitatio n. in nomine iusti, non ponitur ad limitandum opus misericordiaz ad solam virtutem charitatis, cùm illud limitare possit ad virtutem misericordiaz infuse, ut non quâ homini, sed quâ iusto eleemosyna tribuatur. Adde, quod etiamsi illud limitet ad opus charitatis, non propterea inde sequitur, reliqua opera virtutum non esse meritoria. ex eo n. quod Deus promittat præmium operibus charitatis, non negatreliquis virtutibus, quibus ex ead. Scrip. colligitur,

129.

122. Ad refut. monia 6. script. facta diuina promissio. Ad 3. addita fuit ijs operibus à Christo limitatio, ut nos doceret, ea non affectu naturali, & motu solius honestatis moralis, ut multi ex Gentilib. Philos. fecerunt, sed nomine & intuitu ipsius. 4. locus Pauli non est precepti, sed consilij tantum. 5. explicandus de chari-

tate habituali, quæ ad condignum meritum necessaria est. 6. De similitudine vitis & palmitum intelligi deberet de succo auxilij supernat. quem à Christo ut à capite trahunt opera meritoria iustum; ita Triden. sess. 6. cap. 16. Authoritas Caleffini & August. optimè quadrat in nostram sent. siquidem operum, quæ in ordine ad præmium vitæ æternæ placent Deo, solus Deus est principalis author; ac Dei munera sunt. S. Dolorem communiter Thomistæ intelligunt de charitate habituali, merito cuius omnia opera bona iustorum eleuantur ad præmium vitæ æternæ. Explicari etiam potest de imperio charitatis respectu operum dumtaxat moralium: alias quest. 2. de malo art. 5. ad 7. fine, docuit, omnem actum habentis charitatem, aut esse meritorium, aut demeritorium.

123. Resp. ad 1. nego, operibus supernat. aliarum virtutum habitum charitatis non augeri: sicut n. his actibus augetur habitus gratiæ, ita consequenter & charitatis: an etiam habitus reliquarum virtutum infusarum, constabit ex secl. vii. Necque in hoc militat paritas habituum natur. hi n. physicè augmentur ab actib. habitus infusi non nisi moraliter & meritorie: proinde mirum non est, si non solùm actib. proprijs, sed & aliarum virtutum augeantur. Ad 2. ut opus sit æternæ vitæ meritorium, necesse non est, ut actu referatur in Deum ultimum finem, sed sat est, si tantum virtute, hoc ipso quod est virtutis supernat. vel ex speciali auxilio Christi factum, vel à virtute supernat. imperatum: sic enim accipit opus virtuale relationem ad ultimum finem.

124. Ad secundæ fundam. Vasquez, nego, ad omne opus moraliter tantum honestum necessarium esse speciale auxilium per Christum, cùm multa opera honesta fieri possint solius naturæ viribus, cum generali dumtaxat concursu Dei, ut suprà.

130. Ad argu- mента se- cunda

125. Ad fund. aliorum; gratia non condignificat omnia opera bona à iusto facta, sed tantum ea, quæ sunt propria gratiæ: qualia non sunt moralia, solo concursu generali facta; quia non coniungitur cum gratiâ, ut cum principio moraliter, aut physicè operatio. Nego etiam ad meritum condignum sufficere actum, quo quis vel semel in vita seipsum Deo obtulit, vel multo tempore antè.

126. Primum testim. cit. intelligitur de opere facto cum debitâ circumstantijs ad meritum requisitis: Eod. modo secundum, 3. 4. licet n. non semper Scriptura proponat opus æternâ vitâ condignum cum omnibus circumstantijs ad meritum requisitis, semper tamen h[ab]et subintelliguntur ex alijs locis, in quibus earum mentio fit. Ad Triden. nego, ex cod. nos condigne Deo satisfacere propœnâ ex peccato relictâ, per opera purè moralia, solisque naturæ viribus facta: ita non habet homo, unde glorietur, sed omnis gloria nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignas p[re]sentia, qui ex illo viu[er]e habent, ab illo offeruntur Patri. Et per illum acceptamus à Patri: igitur etenus ex Triden. opera nostra sunt satisfactoria, etenus viu[er]e habent ex meritis Christi: ergo non solum ut meritoria præmij, sed etiam ut satisfactoria p[re]cenæ, egent speciali auxilio per Christum.

127. Ad primam, neg. consiq. ex eo n. quod gratia sit formalis acceptatio ad gloriam, tantum sequitur, illam ad supernat. finem euhere omnia opera, quæ ab ipsâ moraliter procedunt, non purè moralia, solo generali concursu Dei facta. Ad 2. neg. consiq. ad prob. non possunt opera filiorum non placere Patri omni complacentiæ affectu, nego;

131. Ad rationes secunda.

132.

Q q 3 aliquo

aliquo complacenti^e affectu, concedo. Cùm enim in filiis Dei varia sint opera bona, aliqua ut filiorum formaliter; hæc non possunt non placere Deo in ordine ad gloriam, vt ad hæreditatem debitam filiis: alia ut filiorum materialiter, sc. bona moralia facilia, naturæ viribus elicita, absque ullo speciali auxilio per Christum; hæc placent quidem Deo, sed in ordine ad præmium temporale. Hoc modo omnia opera filiorum placent Deo, iuxta operum qualitatem; alia in ordine ad præmium supernat. alia in ordine ad naturale. Ad 3 neg. conseq. persona n. Verbi vñitur humanitati, vt suppositum naturæ; supplens in cā assumptâ vicem personæ creatæ: suppositum autem seu persona est complementum naturæ in ordine ad omnes operationes naturæ, propter quod hæc omnes dicuntur operationes suppositi; suppositum n. est vniuersale principium omnium actionum, quia in ordine ad omnes actiones compleat naturam sc. substantialiter; proinde cùm suppositum sit principium operationum tam naturalium, quæ su- pernat. omnes moraliter dignificat, cùm omnes ab ipso procedant. Gratia autem habitualis vñitur animæ vt forma accidentalis: quæ cùm supponat naturam perfectè completam substantialiter, non potest completere illam in ordine ad omnes operationes, sed solùm perficit illam in ordine ad eas operationes, quarum ipsa est principium: cùm igitur non sit principium operationum pure naturalium, non poterit eas dignificare, quia non dignificat nisi soas. Ex his patet ad confirm. nequit forma accidentalis suum valorem commutare, nisi operib. ab ipsa procedentib. Ad 4. neg. sequel. Nam præter opera bona merè naturalia, reliqua omnia in iusto sunt condigne meritoria apud Deum. Cæterum promissio non intelligitur facta operibus misericordiæ merè naturalibus, sed supernaturalibus, saltem quoad modum: hæc enim supernaturalitas ad meritum de condigno ad minimum requiritur, ex Concilijs & Patribus.

136.
Ad 4.

S E C T I O V.

Quenam res cadant sub merito?

138. Augmētum C eritum 1. est, sub merito de condigno ca-
dere augmentum gratiæ & gloriæ, ex Triden-
gratia & gloria siff. 6. can. 24. Si quis dixerit iustitiam acceptam non
conseruari, atque etiam non augeri coram Deo per bona
opera &c. anathema sit: & can. 32. Si quis dixerit,
ipsum iustificatum bonis operibus, que ab eo per Dei
gratiam, & Iesu Christi meritam, cuius viuum mem-
brum est, fiunt, non verè mereri augmentum gracie,
atque etiam gloria, anathema sit. Ratio: in his sunt
omnia requisita, vt in merito de condigno ope-
rum iustorum cadant: de his n. facta est specialis
promissio, Apoc. 22. Qui iustus est, iustificetur adhuc,
& ex parte promerentis respondet operum con-
dignitas. 2. Certum est, bona temporalia, quæ pro-
mouent ad finem æternæ beatit. sub merito de
condigno directè cadere, non secus ac augmen-
tum gratiæ & reliqua auxilia supernat. quoad sub-
stantiam, modum ve; Ita S. Dott. 1. 2. qu. 114. ar. vls.

139.
Bona tem-
poralia

140. Finalis per-
seuerantia

3. Certum est, finalem perseverantiam sub me-
ritum non cadere: cit. qu art. 9. in argu. S. Tho. ratio:
quæ apud Deum meremur, infallibiliter conse-
quimur: ergo si iustus suis bonis operibus merere-
tur finalem perseverantiam, ad hoc merita ipsius
se extenderent, vt Deus ex fidelitate & promissio-
ne teneat eum in acceptâ iustitiâ in finem vita-

conseruare, ita vt mereretur cā nunquam exci-
dere: sc. omnis iustus eo ipso esset in gratiâ confir-
matus. Negandum tamen non est, iustum bonis
suis operibus ea omnia auxilia sibi promereri, qui-
bus posset in finem vitæ perseverare: nam, vt cit.
qu art. 10. S. Doctor, omnia ea, quæ ad æternam
beatitatē conducunt, sub meritum cadunt. Neque
hoc est, perseverantie donum promereri: hoc n.
non dicit solam collectionem auxiliorum, quibus
perseverare possimus, sed quibus de facto perse-
veraturi sumus. Id autem non debetur iustis, Ratio po-
quia de hoc non est facta specialis promissio: sine tiff.
promissione autem nullum donum cadere potest
sub meritum, etiam si aliqui non desit ex parte
operum condignitas & valor: licet n. iustis facta
sit promissio gñeris gloriæ in iustitiâ perseveran-
tibus, non tamen iplius doni perseverantie, hoc
ipso, quo iustitiam adipiscuntur: cur? vt maiori
cum cautelâ, & timore viatores suam operentur
salutem. Ex his constat; quamvis iusti effiduis apud
Deum precibus perseverantie donum impetrare
possint, illud tamen promereri non possunt, cùm
ad opus meritorum requiratur certa absoluta
promissio. 4. Certissimum est id, quod cit. qu art. 7.
docuit S. Tho. non posse iustum suis bonis operi-
bus, in statu iustitiæ factis, sibi promereri repara-
tionem post lapsum: aliqui sequeretur, nemini-
nem, qui semel tuit in statu iustitiæ, damnati posse;
Non potest
si merentur opera bona in statu iustitiæ facta, vt
non obstante peccato, in quod laberetur iustus,
amissa iustitia sibi restituenda foret. Doctrina ve-
rissima est quoad rationem meriti sive de con-
gruo, sive de condigno fundati in certâ promissio-
ne Dei. Quoad rationem impetrationis, non du-
bito, quin possit iustus bonis suis operibus & pre-
cibus apud Deum sibi impetrare reparationem
iustitiæ post lapsum: si n. potest illam impetrare
alteri peccatori, cur non sibi? ita n. se habet iu-
stus in statu iustitiæ respectu sui in statu peccati
existentis, sicut te habet idem respectu alterius
peccatoris. 5. Indubitatum est, non posse homi-
num primam gratiam alteri mereri; posse eam alte-
ri bonis operibus impetrare. Ratio: de hoc nulla
certa extat promissio aut Ecclesiæ declaratio; in
quâ promissione omne merito saltem de con-
digno fundatur. Confir: hoc est proprium Chri-
sti, vt suis operibus promeritus nobis sit primam
gratiam, & cum ea totam auxiliorum seriem à pri-
mo usque ad ultimum: Hinc tamen non excludun-
tur nostra merita ex inhärente iustitia promana-
tia. 6. Pro certo habetur, primum auxilium gra-
tiæ, quo peccator ad iustificationem disponitur, ita proba-
tiones
non cadere sub merito, ne quidem de congruo, Theol.
aut impetratorum: aliqui illud non tam gratui-
to, vt sacræ Scripturæ, & Concilia definiti non
daretur, quæ ex gratitudine rependeretur.

7. Certum, primam gratiam iustificantem non
cadere sub merito de condigno, per opera illam
precedentia: id n. omne necessario supponit gra-
tiam iustificantem, vt principium meriti.

8. In controversiam vertitur, 1. An saltem de
congruo possumus primam gratiam iustificantem
per bona opera, gratiam precedentia, nobis pro-
mereri? 2. An etiam de condigno illam promereri
possimus per actum perfectæ contritionis, habi-
tuem gratiæ comitantem? 3. An primus gradus

gloriæ, primæ gratiæ sanctificanti correspondens,
cadat sub merito de condigno?

Quoad 1. Capreo. in 4 dist. 14. qu. 2. art. 3. Sotus. An de con-
gruo, 2. de nat. & gra. cap. 4. Medicis. 1. 2. qu. 114. art. 5. alijs que recen. Thum. docent, opera, quæ iusti-
tiam nobis
ficationem &c.

Ratio

147.
F. e. p.
affirm.

ficationem præcedunt, etiū habent rationem dispositionis ad illam, nullam tamen habere rationem meriti, ne de congruo quidem. Probant 1. ex Arauf. II. can. 18. *Debetur merces bonis operibus, si fiant, sed gratia, qua non debetur, precedit ut fiant.* ex Triden. less. 6. cap. 8. *gratias iustificari ideo dicimur, ab Apost. quia nihil eorum, qua iustificationem præcedunt, sive fides, sine opera, sive iustificationis gratiam promeretur.* ex Palæst. contra Pelag. vbi damnatur quicunque dixerit, gratiam Dei secundum merita nostra dari. 2. ex August. qui contra Pelag. docet, nulla nostra merita gratiam præcedere; sed omne meritum à gratiâ inchoari. 3. quia nullum est meritum, vbi nulla est ratio debiti & iustitiae: sed dispositio ad gratiam tempore vel naturâ præcedens gratiam, nullum ius habet ad gratiam, cùm ante gratiam nulla sit dignitas in opere.

Dico, opera bona, gratiam præcedentia, habere posse rationem meriti, saltem de congruo, & impetratorij respectu iustificantis gratiæ. Ita S. Död. in 2. dist. 27. qu. vn. art. 4. Banane. in 4. dist. 15. p. 1. dist. art. 1. qu. 5. vbi docet, peccatorum suis bonis operibus, ex auxilio gratiæ factis, de congruo sibi iustificationis gratiam promereri: Ferrarie. 3. con. Gen. cap. 149. fine, vbi contra Capreο. contendit, hanc esse mentem S. Död. Vega. in Triden. lib. 8. cap. 8. & qu. 7. de iustif. Usque 1. 2. qu. 218. à capo 2. Suarez lib. 12. de merito cap. 37. &c.

148.
Prob. 1.
auctoritate

Pro. 1. ex August. epist. 105. *Sed nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat.* Neque enim nullum est meritum fidei, quâ fide ille dicebat: Deus propitiatus esto mihi peccatori, & descendis iustificatus merito fidelis humiliatus. Neque cùm August. lib. 1. retrat. cap. 23. retractat hanc propos. Initiam Fides ex nobis, consummatio ex Deo, virtute censemur retractare hanc aliam: Fides impetrat remissionem peccatorum: cùm possit fides non esse ex nobis, & tamen nobis iustificationis gratiam impetrare, vt per se constat. Quod si S. Tho. 1. 2. qu. 14. art. 5. ad 1. dicat August. retractando illam propos. retractasse hanc, intellige, retractasse non in sensu à nobis explicato, nempe pro merito gratiæ iustificantis, quæ est forma iustificans, sed in alio sensu, pro merito sc. iustificationis, quæ est tota series auxiliorū à primo usque ad ultimum: in hoc n. tantum sensu pugnat cum retractata. 2. Certum est opera bona ex diuinâ ordinatione prærequiri, saltem ut moralem dispositionem ad formam iustificantem, ex Triden. less. 6. cap. 6. & 7. ergo etiam ut merita saltem congrua, vel impetratoria dispositio n. quæ mouet agens ad retribuendum aliquid, alijs non retributum, habet rationem meriti, saltem impetratorij: siquidem ex ea mouetur, & intuitu illius, ac iuxta mensuram & perfectionem dispositionis confert donum: ergo nihil deesse videtur ad rationem meriti impetratorij. Quod si accedat certa promissio, in omnium sententia habebit rationem operis etiā meritorij saltem de congruo: sed extat certa promissio Dei facta omnibus perfectè dispositis: ergo saltem ultima dispositio habet propriam rationem meriti de congruo. Confirmatur: alioqui ipse nullum auxilium gratiæ posset suis bonis operibus peccator sibi impetrare, quod est valde durum.

149.
Prob. 2.
ratione150.
Non potest
contrario de
condigno
meritum gra-
tiam.

Dices. Sequeretur, ultimam dispositionem etiam de condigno iustificantem gratiam promerenti; si quidem illa est simul cum gratiâ iustif. à qua potest condignitatem ad meritum de condigno requisitam desumere. Nec obstat, quod dispositio præintelligatur naturâ prior; posset enim simul intelligi naturâ posterior, quatenus gratiam sup-

poneret ut formam, à quâ ipsa condignum valorem acciperet: eo modo quo materia præintelligitur ut subiectum ad formam; & simul præsupponit formam, à quâ ipsa recipit existentiam in genere cause formalis. Resp. neg. sequel. Cùm enim gratia sit principium influens moralem valorem in opus condigne meritorium, repugnat dari in præmium cius operis, quod ipsa moraliter condignificat, vt supra. Nec est eadem ratio de materia & formâ, quæ sunt sibi inuicem causa, non quoad primum esse, sed quoad modificationem talis esse: non n. verum censeo, materiam suam existentiam mutuari à forma, sed solū ab ea informari.

Instabis. Potest equus dari in præmium boni usus eiusdem equi: ergo poterit gratia dari in præmium boni usus eiusdem gratiæ. Resp. neg. consequent. Nam tota ratio meriti de condigno in actu meritorio pendet à gratiâ, vt à principio moraliter influente: at non totus bonus usus equi pendet ab equo, sed à dexteritate equitis, propter quam datur in præmium ipse equus; à quo solū ut à conditione pendet bonus usus equi, qui vt à principio directuo, pendet à sola arte & dexteritate equitis. Ex his patet ad 2. controversiam.

Ad 3. nonnulli Respondent, primum gradum gloriæ, respondentem primæ gratiæ, non cadere sub meritum, saltem de condigno, quippe qui simul datur cum prima gratia, quæ non cadit sub meritum condignum. Alij probabilius affirmant,

ipsam quoque primam gloriam, primæ gratiæ respondentem, cadere sub meritum de condigno, etiā sub meritum de condigno non cadat prima gratia. Ducor 1. auctorite Triden. less. 6. can. 32. meritum docentis, non solū augmentum gloriæ, respondens augmēto gratiæ, sed ipsam gloriam, vt mercede dari bonis operibus iustorum: sc. primum ipse gradus gloriæ respondens primæ gratiæ de congruo collatæ, cadit sub perfectum meritum, de quo eo can. loquitur. 2. Licet primum gradus glo-

riæ supponatur collatus cum primâ gratia ex merito duntaxat de congruo naturâ præcedente infusionem gratiæ, potest tamen idem gradus gloriæ conferri ex merito condigno gratiam subsequente. Eadem enim dispositio, quæ naturâ præcedens infusionem gratiæ, habet solam rationem meriti de congruo, naturâ vel tempore subsequens eandem, habet rationem meriti de condigno. Ac proinde ipse primum gradus gloriæ, qui in priori naturâ, cum infusione gratiæ respondebat dispositiōni, vt merito de congruo, in posteriori naturâ, aut tempore, responderet eidem dispositiōni, vt merito de condigno, & merces debita operarijs. Nam vt docuit Triden. cit. less. 6. cap. 16. vita æterna non solū proponenda est bene operantibus, vt gratia filijs Dei per Christum misericorditer promissa, sed etiam ut merces ex ipsius Dei præmissione bonis ipsorum operibus meritis fideliter reddenda. Ut igitur non repugnat, eandem gloriam dupli ex titulo dari iustis, hereditatis, & mercedis: ita non repugnat, dupli ex merito congruo, & condigno dari iustificatis; sc. adultis, propria dispositiōne ad illam se præparantibus. Nam de gradu gloriæ debito gratiæ virtute baptisi collatæ, an peccato amissus, & pœnitentia reiitutus, conferatur non solū ex opere operato baptisi, sed etiam intuitu bonorum operum operantis, dicensus ultimo tomo pœnitentia.

Ad 2. oppositæ sent. sumptum ex Arauf. dico illud optimè explicari posse de gratia auxiliante, Ad primâ opere posse quæ antecedit omne opus meritorium, sive de condigno, sive de congruo sive impetratorum. Trident.

156.

Tridens. nonnulli intelligunt de merito condigno, ut idem sit *gratis iustificari*, ac ex nullis meritis condignis. Sed melius hoc explicat *Vasquez* de operibus factis viribus naturæ, ut idem sit, *gratis iustificari*, ac ex nullis operibus naturæ. Vnde cùm *Concilium Trident.* addit, neque fidem, neque opera ipsam iustificationis gratiam promereri, intelligit de iustificatione sumptâ non pro formâ, quâ iustificamur, sed pro totâ serie auxiliorum à primo usque ad ultimum: in quo sensu gratiam iustificationis usurpant Patres contra Pelag. ita nec fides, nec ullum opus ex auxilio gratiæ factum seriem auxiliorum promeretur, cùm in ipsâ includatur omne auxilium gratiæ, ac proinde omne opus ex auxilio gratiæ factum. *Palest.* loquitur tantum de meritis procedentibus ex solis naturæ viribus; de quibus erat contentio: & *August.* docet, nulla nostra merita gratiam præcedere.

157.
Ad rationem

Adducta ratio vel solum probat de merito condigno, quod præter gratiam auxiliarem, ex quâ procedere debet, supponit etiam sanctificantem, ex quâ condignitatis valorem desumit; vel ad summum de operibus præcedentibus vñimam dispositionem: aut certè illa non procedit de operibus imperatorijs, ad quæ neque subiecti dignitas, neque certa Dei promissio requiritur.

S E C T I O N I.

An quodlibet opus meritorium accipiat totum & eiusdem perfectionis valorem, qui est in habituali gratia?

159.

Rima sent. affirmat. Fundam. gratia communicat suum valorem operi meritorio in genere causæ formalis: sc. per formalem vñionem, quam habet cum ipso. ergo communicat totum, & eundem, quem habet in se: forma enim communicat suum valorem actu per immediatam exhibitionem sui: sicut se totam communicat per exhibitionem totius entitatis; ita totum & eundem suum valorem communicat. *Confir.* communicat illum necessariò: ergo totum, quem habet in se.

160.

Secunda sent. probabilior negat. Dico, aliud esse, gratiam habitualē tribuere cuilibet operi meritorio totam dignitatem & valorem, quem potest, & cuius capax est actus ipse meritorius; aliud tribuere eundem omnino valorem seu eiusdem omnino perfectionis & moralis æstimationis, quam habet in se. Prior pars probatur fundam. primæ sent. hunc enim valorem & dignitatem tribuit gratia operi meritorio in genere causæ formalis, de cuius ratione est, subiectum significare per totalem exhibitionem sui: ergo non potest minorem valorem vni, quam alteri tribuere; sed totum, quem potest, tribuit vnicuique.

*Gratia habitualis operi illum valorem tribuit cuius est capax:**Non eiusdem perfectionis.**Ab absurdo*

Posterior pars negatur: alias enim sequeretur, singula opera meritoria augere habitum gratiæ ultra propriam latitudinem gradualis perfectionis: (quod falsum infra ostend.) augerent enim ad æqualitatem valoris, quem haberent à gratiâ, & inæqualitatem perfectionis, quam ex proprio obiecto & circumstantijs acciperent. Quia si valor, quem opus meritorium accipit à gratiâ, est eiusdem perfectionis cum ipso valore, qui est in gratiâ, augebit ipsam secundum tot gradus, quot accipit à gratiâ. Contrà verò, si dicamus diuersę rationis esse valorem, qui est in gratiâ, & qui communicatur operi meritorio, non poterit opus au-

gere gratiam cā mensurâ graduum, quos accipit à gratiâ: cūm valor gratiæ sit perfectior, quam valor communicatus operi, per pauciores gradus opus augebit gratiam, quam ipsum acceperit à gratiâ; cūm possint pauciores gradus augmenti gratiæ vt potè perfectiores, & quare plures gradus operis meritorij refusos à gratiâ. 2. Non eundem va-
lorem & dignitatem, quam persona Verbi habet in se, communicat operibus assumptæ humanitatis: dignitas enim quam persona Verbi habet in se, vt eadem cum personâ increata, à se, immultipli-
cabilis essentialiter, est longè maioris æstimationis moralis, quam sit valor communicatus operibus humanitatis assumptæ, qui est tantum denominatiuè à personâ Verbi, multiplicabilis, ab alio:
præterea hic est valor increatus tantum moraliter; ille est increatus etiam physicè. Igitur neque gratia eandem dignitatem, quam habet in se, com-
municat operibus meritorij. Valor enim quem habet in se, est idem cum entitate gratiæ, nec solum moralis, sed etiam physicus: valor communi-
catus operibus, est extrinsecus, per denominationem à gratiâ, & tantum moralis. 3. Maior æstima-
tio dignitatis & valoris, non tantum desumitur ex perfectiori forma, à qua deriuatur, sed ex perfectiori etiam modo, quo cum forma, à qua deriuatur, coniungitur: perfectiori modo coniungitur valor cum gratia sc. physicè & identicè, quam cum opere meritorio, sc. moraliter tantum, ex-
trinsecè, per solam denominationem à dignitate gratiæ. Maior constat inductione: maioris valoris erant humanæ operationes Christi physicè vñitæ, media humanitate, cum Verbo, quam vestes loca-
liter tantum cum Christi humanitate coniunctæ: maioris increasæ operationes Verbi identicè ex-
dem cum Verbo, quam humanæ operationes eiusdem, physica tantum vñione cum Verbo, media humanitate, coniunctæ. ergo maioris æstimationis & dignitatis erit valor gratiæ formaliter & identicè idem cum gratia, quam valor operis, physica tantum vñione coniuncti cum gratia.

Deducitur 1. non maiorem valorem communica-
re gratiam vni operi meritorio, quam alteri, sed
omnibus æqualem: illum enim communicat per vñionem sui, & æqualiter vñit cum omnibus operib. bonis. Cum hoc tamen æuali valore à gratiâ accepto, stat inæqualitas valoris, quem vñu-
quodque opus ex proprio obiecto & circumstan-
tijs habet. 2. Maioris æstimationis moralis, ceteris paribus, sunt opera meritoria viri sanctioris, quam minus sancti: illa .n. maiorem dignitatem sumunt à gratiâ intensiori, quam opera meritoria minus sancti. Dixi ceteris paribus: potest .n. maior hic val-
or suppleri per valorem desumptum ab intrinsecâ honestate operis. Coroll. est contra *Medi. I. 2.* qn. 14. art. 8. fine. 3. Etsi gratia totum suum valo-
rem communicet operi meritorio, adhuc opus non auget meritorie gratiam ultra suam gradualem

*Corolla-
rium I.*

perfectionem: cūm .n. valor communicatus operi sit inferioris perfectionis, quam sit valor physi-
cus gratiæ non æquale acrementum respondebit gratiæ, sed semper minus & æquale tantum geo-
metricè ac proportionaliter. Nec refert, quod opus augeat gratiam ad valorem, quem accipit à gratiâ, & quem habet ex intrinsecâ honestate:
vterque .n. valor non æquatur physico valori gratiæ: proinde vterque simul non auget ad æqualitatem gratiam. Dices: sequitur, opera iustorum non esse condigne meritoria acrementi gratiæ & glo-
riæ: valor .n. acrementi gratiæ & gloriæ, est per-
fectior, quam operum; quia ille est physicus, idem
cum

*Secundum**Tertium**Obje-**cum*

Ref.

cum gratiâ & gloriâ, hic tantum moralis, denominatiuē seu extrinsecè in opere meritorio. Resp. neg. sequel. licet enim valor operū iustorum sit imperfectior valore gratiæ & gloriæ, est rāmen eiusdem ordinis cū illo: quia vñque est in supremo ordine diuino participatiuē. Neque ex eo quod valor operū sit imperfectior valore gratiæ, sequitur, quod sit diversi ordinis: ordo. n. sumitus à ratione genericâ, nō à specifica: valor autem gratiæ extrinsecè tantum communicatus operi meritorio, retinet eandem rationem genericam entis diuinī participati, licet non eandem specificam; cū ex modo existendi perfectius existat in gratia, quia in illa existit formaliter, in opere tantum denominatiuē. Ceterum sufficit ad condignitatem operis cum premo & qualitas ordinis.

SECTIO VII.

An opera bona physicè, an tantum meritorie augant gratiam & habitus infusos?

169. **P**rima sent. affirmat, augere physicè, non tantum meritorie: probabilem censem *Medina* 1. 2. qn. 52. art. 2. fns, de actibus tantum supernat. fidei & spei respectu suorum dum taxat habituum. Prob. 1. Actus naturales physicè augent habitus acquisitos; ergo & actus supernat. habitus infusos: non .n. minorem proportionem in ratione principijs effectiui habent actus supernat. cum habitib. supernat. quām actus naturales cum habitib. acquisitis. quia hi vñque sunt naturales; illi vñque quoad entitatem supernaturales: actus supernat. producuntur ab infusis; naturales ab acquisitis. 2. Si actus supernat. meritorie tantum, & non physicè augerent habitus infusos; sequeretur, per actus supernat. fidei & spei non augeri habitus infusos fidei & spei in peccatore; cū nullus actus existens in peccato sit meritorius: at quod magis peccator in his actibus se exercet, ed maiorem experitur facilitatem, quā aliunde non prouenit, quā ex intensioni habitu. ergo non meritorie tantum augēt habitus infusos. 3. Potentia naturalis simul cum habitu infuso effectiue producit actu supernat. ergo actus supernat. simul cū habitu infuso effectiue producit augmentum sui habitus: si enim potest potentia naturalis simul cum habitu infuso producere actu supernaturalem, à fortiori poterit actus supernaturalis vñc cum habitu infuso eundem habitum augere.

172. **S**eunda sent. docet, opera bona tantum meritorie, & non physicè augere gratiam habitualem, ceterosque habitus infusos: *S. Tho.* 2. 2. qn. 24. art. 7. & *de verit.* qn. 1. art. 11. & in 1. dist. 17. qn. 2. art. 3. *Bonav.* ibid. in 2. p. dist. art. 1. qn. 2. *Scot.* qn. 3. §. *Contra istam pos.* & *c. Richar.* art. 2. qn. 3. *Durant.* ibid. in 2. p. dist. qn. 8. *Aureo.* art. 4. propos. 3. §. quod autem add. *Capreo.* qn. 2. art. 3. *Mayro.* in 1. dist. 19. qn. 2. *Argen.* in 1. dist. 17. qn. 2. art. 4. *Palat.* ibid. dist. 6. *Caiet.* 2. 2. qn. 24. art. 6. init. *Vistor.* relect. de augm. charit. *Contra.* 1. 2. qn. 114. art. 8. *Banner.* 2. 2. qn. 24. art. 6. dub. 1. *Valenti.* ibid. dist. 3. qn. 2. p. 3. affer. 7. *Turria.* dist. 68. dub. 1. *Vasquez.* 1. 2. dist. 79. cap. 10. & *tantum me-* dist. 211. cap. 7. & dist. 220. cap. 2. & reliq. *Theol.* ritorie an. cum *S. To.* 2. 2. qn. cit. *Magist.* in 1. dist. 17. & eogen. gratiæ vñm, qui docent, gratiam reliquosque habitus in- & habitus fusos non educi ex potentia subiecti, sed à Deo supernat. tantum creari. Contra quam sent. neminem legi absoluē sentientem, sed omnes vel illam exprelse docentes, vel vt certam supponentes, licet enim

Barth. Medin. cit. contra illam probabiliter sentiat de solis actibus Fidei & spei respectu suorum habituum, idem rāmen de his, & reliquis actib. supernat. probabilius nobiscum opinatur, nempe eos non nisi meritorie suos habitus augere.

Fundam. triplex 1. *S. Thoma.* Eadem est causa intensionis, & productionis formæ: at solus Deus ^{174.} Fund. 1. est causa productionis habituum supernat. ergo & intensionis. Igitur opera bona solū meritorie augent habitus infusos, quā merentur, vt Deus illos augear. Minor constat ex ipso infusionis nomine, ad *Rom.* 5. & *Triden.* scff. 6. cap. 7. Infunduntur. n. que ab extrinseco agente producuntur. Eadem exprimitur in defini. virtutis ab *August.* lib. 2. de lib. arb. cap. 18. & 19. ab omnibus receptâ, *virtus est bona qualitas monis,* quā recte vinunt, quā nullum male uti sur, quam Deus in nobis operatur. Maior prob. siue .n. supponamus gradus qualitatis esse homogeneous (vt probabilius puto) sive heterogeneos, semper verum est, quod qui potest qualitatem intendere, potest illam producere. Si .n. gradus supponantur homogenei, cū posterior intendens priorem sit eiusdem rationis cum priori, qui potest producere posteriorem, poterit priorem. Confirm. si posterior nullum reperiatur in subiecto gradu, tunc non intendit, sed ipse primò producitur. Per accidens autem est ad productionem posterioris gradus, quod in subiecto supponatur prior: eodem .n. modo produceretur posterior, si non supponeretur prior. Idem à sortiori sequitur, si gradus supponatur heterogenei. in hac .n. opin. semper gradus posterior est perfectior priore: igitur qui potest producere posteriore, qui intendit priorem, poterit priorem. Fundam. 2. colligitur ex *Scoto* in 1. dist. 17. qn. 2. §. *Contra istam op.* Non Fundam 2. possunt duo specie diversa mutuū scipla efficere, *Habitus* su- vel intendere: sed actus supernat. & habitus infus. ne- sus sunt specie diversi: ergo nequeunt sciplos ef- quis producere aut intendere. Cū igitur habitus infusus ^{175.} sit causa efficiens actus supernat. non poterit vi- cissim actus supernat. esse causa efficiens, vel intendens habitus infusi. Minor prob. habitus infus. sunt instar potentiarum respectu actuū supernat. quippe qui non tantum dantur ad facilitandas potentias naturales, vt sunt habitus acquisiti, sed ad simpliciter posse, vt contra Pelag. Concilia definiunt. Potentia autem immanentes, cuiusmodi sunt habitus infusi, specie differunt ab actib. ad quos eliciendos ordinantur, vt inductione constat: intellectus .n. specie differt ab intellectione, voluntas à volitione, motrix potentia à motu. Maior prob. quā specie differunt, nequeunt esse eiusdem perfectionis, sed necessariò vñm est imperfectius altero: nequit autem quod est imperfectius effice- re vel intendere id, quod est perfectius, vt princeps causa, vt per se patet: quia cū princeps causa debeat totam effectus entitatem continere, ne quis esse suo effectu imperfectior: alioqui non posset totam eius entitatem continere. At habitus infusi sunt principes causæ suorum actuū supernaturaliū, igitur non possunt ipsi mutuū à suis acti- bus, vt à principali causa produci vel intendi.

Sed nec ab illis produci, vel intendi posse vt à causâ instrumentalis, ostendo: actus supernat. non intendunt suos habitus infusos, vt instrumenta animæ rationalis: natura enim nequit esse causa princip. effectus supernat. nec vt instrumenta suo- rum habituum: vt enim instrumentum producere valeat cum causâ principali effectum aliquem, supponere debet in causa principali naturalem activitatem ad talēm effectum producendum; ^{176.} cum

cum debeat ipsa cum suo instrumento reipsa influere in effectum: at nulla est naturalis activitas in habitu infuso ad seipsum intendendum, vel ad sui similem habitum producendum: cum n. habeat rationem potentiae immanentis, quae nulla, vt inductione constat, est productiva, vel auctiva sui, nec habitus infusus erit productivus, vel auctivus sui. Nec actus supernat. intendunt physicè habitus, vt instrumenta suorum habituum: non n. assumuntur à Deo, vt instrumenta obedientialia; quia cum hic modus agendi sit miraculosus, non debet absque cogente ratione, vel authoritate, quae nulla affertur, asserti: nec vt naturalia: instrumentum enim connaturale supponere debet causam eiusdem ordinis, in cuius virtute operetur: hæc nequit esse creata, cum nulla de facto assignabilis sit, quidquid sit de possibili, de quo nunc non dispiro: neque increata, cum id sine fundamento dicatur. Confirm. Nullus actus naturalis immanens habet naturalem activitatem erga suam potentiam quae nulla per suos actus intenditur: ergo nec actus supernat. immanens erga suum habitum infusum: habitus enim infusi comparantur ad suos actus supernaturales, vt potentiae naturales ad suos actus naturales.

Fundam. 3. Fundam. 3. dicitur ex absurdis. 1. Si opera bona iustorum physicè augerent gratiam habitusque supernat. illos augerent etiam in beatis, & nullum haberent in augmento terminum per totam æternitatem, adēd ut aliquando superarent gratiam, habitusque infusos Christi: qui sunt finiti intensius, neque augentur per actus à Christo elicitos: Sequela prob. si opera bona physicè augent suos habitus, necessariò eos augent, atque adēd etiam in beatis: causa enim necessaria non impedita semper, & in quolibet subiecto agit. At nullum est impedimentum, quo minus actus supernat. in beatis suos habitus augeant. Confirm. Ita se habent in hac sent. actus supernat. ad suos habitus infusos augendos, sicut naturales ad augendos acquisitos: at actus naturales in infinitum absque termino augebunt in beatis suos habitus acquisitos: ergo & actus supernaturales suos habitus infusos.

178. 2. Sequeretur, actum contritionis physicè in peccatore charitatis habitu producere: immo actum charitatis erga proximum, cum sit ab eodem habitu charitatis, cundem in peccatore physicè producere (si actus supernaturalis esset physicè producitus sui habitus) quod est plus quam falsum. Inde enim sequeretur, vel hominem per solum actum charitatis erga proximum iustificari; vel certè cum peccato de facto stare habitum charitatis: verumque contra fidem. 3. Sequeretur, quemlibet alium virtutis supernat. actum, physicè in peccatore suum habitum producere. Quod si ponantur actus supernat. vim habere intendendi etiam habitum gratiae, sequeretur etiam habitum gratiae physicè ab huiusmodi actib. supernat. in peccatore produci. si n. actus supernat. suā naturā physicè augent suos habitus, physicè etiam eosdem producunt, vt ex 1. fundam. constat: vterius sequitur, eos esse necessariò productivos, cum in producendo non pendeant à liberâ potestate hominis. Igitur tam in beatis suos infusos habitus augebunt, quam in peccatoribus primò producunt.

180. 3. Obje. Dices: actus supernat. augere suos habitus vt instrumenta suorum habituum: ac proinde non posse in peccatore, in quo non sunt habitus infusi, eos augere, vel primò producere. Sed contrà; 1. vt in 2. fundam. demonstro, nequeunt actus supernat. vt instrumenta intendere, vel producere

habitum infusos in virtute eorum, vt principium causarum, cum nulla in ijs supponatur naturalis activitas ad seipso intendendos, vel ad similes habitus producendos. 2. quando instrumentum naturale reperitur separatum à sua causâ principali, Deus vt causa vniuersalis supplere solet concursu causæ principalis, vt constat de omnibus ferè instrumentis natur. ergo si actus supernat. sunt naturalia instrumenta suorum habituum, etiam separati ab illis eos producunt, supplete Deo concursu causæ principalis, ne illis violentia perpetua fieret, denegato illis semper debito concursu.

Ad argu. 181. Ad argu. 182. Ad argu. 183. Ad argu. 184. Ad argu. 185. Ad argu. 186. Ad argu. 187.

prob. actus n. naturales non comperantur ad habitus, quos producunt, vt actus ad potentias, sed ut ad principia solū facilitantia. Præterea ideo possunt actus naturales, qui acquisitos habitus producunt, mutuò ab ipsis produci; qui aposunt habitus acquisiti, produci ab actib. natur. coniungi cum causis principalibus perfectioribus, quæ sunt potentiae immanentes, à quibus eleuati simul cum ipsis producere possunt similes actus, à quibus ipsi fuerunt produciti. Nequeunt autem actus supernat. produciti ab habitib. infusis, coniungi cum causâ principali perfectiori, virtute cuius producere, vel intendere valeant habitus, à quibus fuerunt ipsis produciti. Ad 2. Resp. 1. concessa sequela, aio: Facilitas illa, quam ex frequentatis actib. supernat. fidei & spei experimur, non necessariò prouenit ex int̄iori habitu fidei & spei: sed vel ex aliquo habitu acquisito, qui connaturaliter præcedere solet actum supernat. & potentiam saltem remotè ad illum disponere; vel probabilius, ex habitu supernat. diuersè speciei ab infuso fidei & spei, producito ab actib. supernat. fidei & spei. de quo to. vlt. de penit. 2. concedo sequel, de merito condigno; nego de congruo: hoc n. non pugnat cum peccato, vt sed. 5. Ad 3. neg. conseq. in habitu n. infuso nulla supponitur naturalis activitas, vel ad sui similem habitum producendum, vel ad seipsum intendendum. At in potentia vitali immanente supponiunt aliquæ activitas ad actum supernat. quem vna cum habitu infuso, vt causâ principali producere poterit. Dices: Actuas, quae in potentia naturali ad actum supernat. supponitur, est tantum obedientialis: at hæc reperitur etiam in quolibet habitu infuso ad aliud habitum sibi similem producendum, vel ad seipsum intendendum. Concesso discursu, nego, de facto eleuari habitum infusum ad seipsum intendendum, vt eleuatur potentia naturalis ad actum supernat. producendum: ibi n. nulla est necessitas, sicut est hic: quia nequit homo apud Deum mereri, nisi per actus liberè à se elicitos: ergo vt mercatur, debet ipse actiuè ad actus concurrens. Nulla autem est necessitas, vt habitus infusi actiuè concurrent ad sui intentionem.

SECTIO VIII.

An quolibet actu meritorio augeatur gratia & charitas, ceteraque habitus infusi?

T Riple potestesse actus meritorius, intensior, equalis, & remissior habitu gratiae, & charitatis, ceterisque habitib. infusis. Controversia est, an habitus gratiae reliquarumque virtutum infusorum meritorie augeatur quolibet actus ex his, an intensiori tantum. 1. Sent. affirmat. augerit tantum actu intensiori, non equali, & remissori: ita Bonav. Prima sent. in 2.

Ratio

Obje.

Contra 1.

Fund.

187.
2. Sent.188.
3. Sent.]Fundam.
perfisi.189.
Probant
d'pari

in 2. dist. 40. art. 2 qu. vlt. corp. & ad 3. afferens, præmium substantiale, quod consistit in ipsa gloria & gratia, non augeri nisi ex maiore charitate, aut meliore voluntate; accidentale, quod in eis seorsim vel consequentia alicuius laureolæ, vel interna delectatio de bono opere exercito, vel remissio peccata temporalis, augeri quolibet opere meritorio. Fundam. est proportio habitus acquisiti. sicut n. hi non augmentur substantialiter, nisi ex actibus intensiorib. ita nec habitus infusi: ex sacris literis docetur, idem præmium substantiale æternæ gloriae nouo titulo fieri debitum per actus remissiores: per quos crescit moraliter in ratione præmij; quæ eadem gloriae intensio nouo titulo possideatur. videtur S. Tho. in 1. dist. 17. qu. 2. art. 3. ad 2. & 5.

Secunda docet, habitum gratiae & charitatis augeri auctibus etiam æqualibus, non remissoribus; gloriam vero non solum æqualibus, sed etiam remissoribus. Durand. in 1. dist. 17. 2. p. dist. qu. 8. num. 7. Fundam. solus ille dignus est donis accipiendis, qui beoe virtutis acceptis; sed non bene virtutis habitus, cuius actus non proportionantur intentioni habitus. Nec obstat, quod per actum remissum charitatis mereamur vitam æternam: quia maius, inquit, est mereri augmentum charitatis, quam vitam æternam: quia per actum, quo mereamur charitatis augmentum, mereamur etiam vitam æternam; non contraria, per quemque actum, quo mereamur vitam æternam, mereamur etiam charitatis augmentum.

Tertia sent. Thomist. affirmat, per actus intensiores statim meritorie augeri gratiam & charitatem, non per æquales & remissiores; sed quando subiectum fuerit dispositum: disponitur autem subiectum ad augmentum remissorum actuum recipiendum, quando prorumpit in actum habitus feruentiorum: tunc enim recipit præmium & actus præsentis feruentioris, & precedentium remissorum: Ita Capreol. dist. 17. qu. 2. art. 3. Conrad. 1. 2. qu. 52. art. 3. & qu. 114. art. 8. Caiet. 1. 2. cit. qu. 114. art. 8. Sot. in 4. dist. 16. qu. 2. art. 2. Medina iisdem locis, Victoria relecta de augm. charit. Banner. 2. 2. qu. 24. art. 6. dub. 2. Almar. libr. 7. de auxil. dist. 60. Adde Granad. 2. 2. conser. 3. tract. 3. dist. & qu. 10. qui id tantum affirmit de auctibus habitu remissoribus. Richard. in 1. dist. 17. art. 2. quæst. 3. & in 2. dist. 27. art. 2. qu. 2. Cisterci. in 1. dist. 17. qu. 7. fine, nisi quod isti velint, dispositio non ad recipiendum augmentum debitum auctibus remissis, non esse actum feruentiorum, sed multiplicationem plurium remissorum, qui æquivalentem unius, quem voluntas ex toto conatu habitu charitatis elicere posset. Fundam. est autem S. Tho. 1. 2. qu. 114. art. 8. & 2. 2. qu. 24. art. 6. & in 1. dist. 17. qu. 2. art. 3. ad 2. & 5. &c. afferentis, per actus remissos non augeri charitatem, sed tantum disponi ad augmentum recipiendum, quando voluntas eruperit in actum feruentiorum habitu.

Prob. 2. à paritate habituum acquisitorum, qui non augmentur, nisi auctibus intensiorib. licet n. habitus infusi non augentur physicè ab auctibus meritoriis, sed à Deo; in augmento tamen eorum Deus seruat proportionem, quam actus naturales habent ad suos habitus acquisitos. Quando n. Deus supplet defectum causæ 2. supplet illū cum eam proportione, quæ causæ 2. suos effectus causaret, si posset.

Prob. 3. In 1. instanti iustificationis, seruatur proprius æqualitas inter intentionem actus & habitus, quia non infunditur gratia & charitas, nisi iuxta mensuram & proportionem propriæ dispositionis. ergo eadem proportio seruatur in avg.

mento; vt in fine augmenti habitus sit æqualis intentionis cum actu, non superet actu.

Prob. 4. si quilibet actu eriam remisso augeretur gratia & charitas, incredibile sequeretur sanctitatis incrementum, contra experientiam. quo n. crescit charitas, eo voluntas inclinatur ad ferventius operandum; at quod diutiùs remissus operamur, ed in operando languidores efficimur. Sequeretur 2. lumen gloriae non proportionari quoad intentionem actibus, & habitui charitatis: si n. actus & habitus quoad intentionem non proportionantur inter se; nec vni tertio, quod est lumen gloriae. 3. nullam fore proportionem inter incrementum habitus charitatis, quod sit per actum charitatis durantem in instanti, & incrementum eiusdem per actum æqualis intentionis durantem in tempore. sicut nulla est instantis ad tempus proportio, cum vnum constet ex uno individuali, alterum ex partibus in infinitum diuisibilibus.

4. Habitum augeri tota latitudine sui actus in intentionem: si n. quilibet actus remissus augeret habitum, quilibet gradus eiusdem actus augeret habitum. patet: hactenus ut 4. augeret habitum intensum ut sex, idem actus si fuisset intensus ut duo, ut vnum, ut dimidium, adhuc augeret habitum iuxta quantitatem sua intentionis; quia quilibet actus quantumvis remissus adauget habitum: ergo actus intensus ut 4. augeret habitum secundum totam latitudinem lux intentionis.

Thomistæ conveniunt, per actus remissiores non statim augeri charitatis & gratiae habitum, sed quando subiectum fuerit per intensorem actum dispositum; discrepant 1. An si homo nunquam in hac vita per intensorem actum se disponat, sit perpetuè caritus præmio precedentium actuum remissorum. Affirmant aliqui: Negant alij docentes, illud conferri homini in alia vita, vel absque villa ipsius dispositione, vel aliqua ipsius dispositione in instanti glorificationis exercenda, ut opinatur Alvarez. 2. Au præmium respondens auctibus remissoribus, charitatis sit physicum incrementum habitus, distinctum à physico incremento eiusdem, respondente actui intensiori. Plerique cum Banner existimant, esse tantum morale, quæ auctibus remissis aliâ viâ respondet, ut Duran. aiebat: vel etiam gratia & gloria; non charitatis, ut Sot. in 4. dist. 15. qu. 2. art. 2. & de nat. & græ. cap. 17. fine; Useldor. Medina cit. loco. 1. 2. qu. 52. art. 3. fine: quorum fundam. charitas est habitus operatius; qui crescit nostris auctibus, non nisi intensiorib. gratia cum non sit habitus operatius, non debet crescere, saltem physicè ex auctibus. consequenter nec solis auctibus intensiorib. Idem docent, per quemlibet actum etiam remissum, gratiam crescere in esse gratiam, & charitatem in esse charitatis & amicitię erga Deum id est, per eam hominem fieri magis gratum acceptumve Deo; non in esse qualitatis; seu in suâ entitate non magis intendi.

Quarta sent. affirmat, per quolibet actus meritorios, etiam remissos, augeri gratiam, charitatem & gloriam, reliquosque habitus infusos, non solum moraliter in esse gratiam, & charitatem, seu amicitię, sed etiam physicè in esse qualitatis; licet physicum incrementum, correspondens auctibus remissis, non statim conferatur in hac vita, sed in ultimo instanti mortis: Ita Scopus in 4. dist. 21. quæst. 1. §. in

191.
ex absurdis

2.

3:

192.
*quarum
absurd.*

193.

*Discrepant
Thomist.*

194.

195.

196.
4. sent.

197.

3. sent.

1. q. in ista questione, & dist. 21 quest. vn. 6. de 2. art.
 Quinta sent. docet, quolibet actu meritorio,
 communior etiam remisso augeri gratiam, charitatem, & glo-
 rię probabi- riam, non tantum moraliter & in esse gratia, ami-
 bissima citia, & præmij, sed etiam physicè, & in esse qua-
 litatis, eorumque incrementum statim conferri,
 absque aliâ dilpositione subiecti: ita *Maior.* in 4.
 dist. 22. qn. vn. ad 2. con. 2. concl. *Gabrie.* in 1. dist. 17.
 qn. 4. art. 3. dub. 2. & in 4. dist. 14. qn. 3. art. 3. dub. 3.
Palat. in 1. dist. 17. disp. 6. concl. 2. *Almai.* trac. 2. mo-
 ral. c. 12. *Vasquez* 1. 2. disp. 220. cap. 3. *Suarez* 3. 10. de
 gra. libr. 9. de ang. & perfect. gra. cap. 3. & relect. de
 reminisc. merit. disp. 2. scđ. 3. n. 29. *Valen.* 2. 2. disp. 3. qn.
 2. ps. 3. affer. 8. *Turri.* ibid. disp. 68. dub. 2. & 4. opus.
 8. de condit. ad merend. disp. 2. dub. 1. & 13. *Coninck*
 de actib. supernat. disp. 8. de merito dub. 9.

198.

Cuilibet o- Cuilibet operi meritorio, quantum-
 peri meri- per remisso, aliquod præmium apud Deum
 rivo aliquod responder. In hac assert. sub his terminis vniuers-
 premium salibus proposita omnes conueniunt: responderet
 apud Deum enim præmium saltem accidentale, vel substan-
 respondet. tiale novo titulo debitum: sic definita est in *Tri- den.* scđ. 6. cap. 16. sc. per opera in Deo facta nos
 verè vitam æternam promereri: & can. 24. per
 bona opera, acceptam iustitiam in nobis augeri;
 neque et tantum esse adeptæ iustitiae fructus, sed
 etiam augendæ causam: & can. 32. iustificatum
 bonis operibus, ab eo per Dei gratiam, & Iesu
 Christi meritum factis, verè mereri augmentum
 gratiæ, vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ con-
 sequutionem, ac augmentum. Sed quodlibet opus
 meritorium, quantumvis remissum, est opus in
 Deo factum, & opus iustificati per Dei gratiam,
 & Iesu Christi meritum exercitum: ergo est vera
 causa meritoria incrementi iustitiae & gloriæ.

199.

200.

Nec fas est Concilij definitionem limitare ad
 opera tantum intensiora: cum definitio sit doctrinalis, atque adeò vniuersalis, extendens se ad omnia opera meritoria in Deo per ipsius gratiam fa-
 cta etiam remissa. 2. Sic ex eod. Concil. arguo: Ni-
 hil ad vitam æternam promerendam ijs operibus
 deest, quæ per Dei gratiam, & Iesu Christi meri-
 tum fiunt: vt cit. cap. 16. sed opera charitatis, quan-
 tumvis remissum, excedit facultatem naturæ
 creaturæ: ergo. Confit. Si operis intensio necessaria
 foret ad vitam æternam promerendam, falsa esset
 hæc Conc. propositio: *Nihil amplius operibus in Deo*
factis deest ad vitam æternam promerendam: adhuc .n.
 illis decesset intensio. Respondebit. concil. 2. *Bannez*,
 sufficit, si doctrina Conc. verificetur de aliquibus
 operib. 1. quia finis Conc. est, dñare errorem Lu-
 theranorum, qui autemant, omnes iustos esse æ-
 qualiter iustos, per extrinsecam dumtaxat iusti-
 tiam Christi, nullaque ipsorum opera iustitiae aut
 gloriæ incrementi meritoria esse, sed signa tantum
 & fructus adepræ iustitiae. Cui errori vniuersaliter
 negatiuo sola propositio particularis, nempe que-
 dam iustorum opera sunt iustitiae & gloriæ incre-
 menti meritoria, contradictriorie opponitur.

201.

Respondet
Bannez
Probas 1.

Probat 2. Hac Conc. definitione non obstante,
 adhuc inter Catholicos controuersum est, an opera
 supernat. reliquarum virtutum infusarum sint,
 absque actuali, vel virtuali imperio charitatis, gra-
 tiæ & gloriæ incrementi meritoria. Ergo etiam
 controuersum esse poterit, an opera remissa cha-
 ritatis in Deo & propter Deum facta sint gratia
 gloriæque incrementi meritoria. Sed contra 1.
 resp. Concilium saepè ex errore, quem damnat,
 occasionem accipit plenam & adæquatam fidei

doctrinam declarandi: ut can. 9. primariò dam-
 nando inanem fiduciam Luther. vniuersaliter de-
 finit, neminem de sua iustificatione esse certum,
 certitudine, cui non possit subesse falsum. Quo
 decreto cum Soto & Vegâ arbitrantur Theologi,
 damnari opinionem Cathar. ut preced. disp. omne
 enim id à Concilio intenditur, ad quod directè &
 per se verba ipsa decreti se extendunt: alioqui nun-
 quam possemus esse certi, quando Concil. simul
 cum errore damnato distinctum fidei dogma sta-
 biliat, vel cum uno errore alium damnet. Cum igit
 verba Triden. decreti directè & per se ad ope-
 ratam remissa charitatis se extendant; nam etiam bac-
 fiant in Deo, & per Iesu Christi meritum, & nihil am-
 plius deesse afferuntur, quo minus fint iustitia, gloriaque
 incrementi meritoria, dico etiam ad hæc opera Con-
 cilij decretum se extendere. Contra 2. magna dis-
 paritas: de operibus aliarum virtutum, absque im-
 perio charitatis factis, Concilium fundamentum
 præbet oppositum opinandi, per verbâ, que in Deo
 sunt facta; que multi intelligunt facta per impe-
 riū charitatis: De operibus remissis charitatis,
 nullum est in Concilio fundamentum opinandi
 contrarium, sed firmum potius fundam. cum Con-
 cilio afferendi, per huiusmodi opera augeri gratia
 ac charitatis habitum, dum explicatis omnibus
 conditionibus ad augmentum gratiæ & gloriæ
 promerendum requisitis, omnem aliam condicio-
 nem, ut non necessariam expressè excludit.

Prob. 3. ex eod. Concil. cap. 10. Ijsdem operibus
 obseruamus mādata Dei & Ecclesiæ, & in acceptâ
 iustitia crescimus: at non solum operibus habitu
 intensioribus, sed etiam æqualibus & remissis
 mandata Dei & Ecclesiæ seruamus ut omnes con-
 cedunt: ergo ijsdem operibus in acceptâ iustitia
 crescimus: nisi quis, in acceptâ iustitiâ crescere in-
 terpretetur nō pro acremēto physico & inhe-
 rente, sed morali & extrinseco: quod suprà impugno.

4. In Divinis oraculis, omnibus rectè operantib-
 bus promittitur gratia & gloria, eorumque incre-
 mentum. Apoc. vls. qui iustus est iustificetur adhuc: &
 sanctus sanctificetur adhuc. *Math.* 10. & *Marc.* 9.
 Christus promittit, debitâ mercede non caritu-
 rum, quicunque potum aquæ frigidæ, vel vni ex
 Christi discipulis dederit. Quo loco cap. 16. Con-
 cil. ostendit, quanta sit in bonis operibus ad me-
 rendum efficacia. 5. Theologorum Proverbium
 est; prior est Deus ad bonum præmiandum,
 quam ad malum puniendum: sed cuique actu
 malo, quantumvis remisso, certa responderet po-
 na, diuinâ lege statuta: ergo à fortiori cuique
 actu meritorio certum respondet præmium, di-
 unâ lege determinatum.

Dico 2. Cuilibet operi meritorio, quantumvis
 remisso, non solum responderet præmium acci-
 dentale; vel idem substantiale novo titulo debi-
 tuum, sed etiam nouum præmium substantiale ope-
 ri proportionatum. Hæc assertio, licet non sit ita
 certa ac prima, tamen manifestè deducitur ex ia-
 &is fundam. Definit Concil. opera per Dei gra-
 tiam, & Christi meritum in Deo facta, esse verè
 meritoria; & nihil amplius illis ad verè merendum
 deesse: sed eadem opera definit gratiæ & gloriæ
 incrementum verè mereri: igitur cuilibet operi
 meritorio, etiam remisso, responderet nouum præ-
 miū substantiale scđ. nouum gratiæ, & gloriæ in-
 crementum. Eludes 1. negando sub operibus in 1. clauso
 Deo factis comprehendendi opera bona remissa. 2.
 per incrementum gratiæ & gloriæ intelligendo
 etiam morale in esse gratiæ, & gloriæ in ratione
 præmij. Sed contra 1. adiecit illa, & nihil amplius Contra 1.
 ad vere

204.
Contra 2.205.
Prob. 3.206.
Prob. 4.
ex script.207.
Ratio

208.

209.
2.

203.
Contra 1.
 resp.

ad verè merendum ducere credendum est; omnino etiam conditionem ad merendum excludit.

210. **Contra 2.** de eo incoerendo iustitiae loquitor. **Congil. cxxi. cap. 24. & 32. quoniam cap. 10. & 16. definiunt esse nobis iustitiam, & à Deo per Christi meritum infundi. qui est habitus permanentis, non actus transiens: ergo si hanc augetur in esse iustitiae iustitiae, augetur in esse qualitatis; & praeceps substantialis. Neque dicas, nullus exp. Concil. tantum definire iustitiam, quā prius iustificatur, non quā in iustitia crescimus: ibi. non solum loquitur de prima peccatoris iustificatione; sed etiam de continua iustorum sanctificatione per opéra in Deo facta, per quē iuxta Apost. de die in die in acceptā iustitiae crescent. Addes; magna foret in Conciliis verbis squisitatio, si iustitia incrementum modū accipere ut pro physico & intrinseco incremento habetus, quando esset effectus operum intensorum; modū pro morali & extrinseco actuā transiuntum, quando esset effectus operum remissorum. Denique incrementum simpliciter importat augmentum eiusdem rationis cum formā, cuius est incrementum.**

211. **Prob. 2.** Homo quolibet actu charitatis, etiam remissio, sit Deo charior, & gratior: ergo per intrinsicum & physicum incrementum charitatis & iustitiae. Antec. admittunt, quidocent, bonis operibus remissus augeri gratiam & charitatem in esse gratiae & amicitiae: eadem quippe habitualis, quod plures connotat actus à se productos, et crescit saltem moraliter in esse gratiae & amicitiae, esto non crescat in esse qualitatis. Conseq. prob. sicut homo sit charus gratisque Deo per inherenterem iustitiam; ita magis charus & gratus eidem per augmentum eiusdem. alioqui dici etiam posset, fieri charus & gratus simpliciter denominatiū tantum ab operibus bonis exercitis. ita. sc. si haberet simpliciter ad simpliciter, sicut magis ad magis, aut certè dicit posset charior & gratior Deo denominatiū tantum ab ipsis etiam operibus intensis virtutum. Vnde ansa præberetur negandi cum hereticis inherenterem iustitiam.

212. **Prob. 3.** 3. Vel ut actus augementeretur in infusis habitus, debent esse aequaliter intensi cum suis habitibus (ut nonnulli Thomistæ putant) vel intensiores illis: hoc posterius est contra modū connatur. operandi agentis: quod nunquam agit supra suas intrinsecas vires. Vnde maior illa intensio actus virtutis non esset ab intrinseco principio inherente, sed ab extrinseco duxata auxilio Dei: quod est contra modū connatur. agentis, qui semper naturaliter postulat agere ab intrinseco principio inherente. Prius tamen non sit contra modū connatur. operandi agentis naturalis, qui semper agit secundū totum suum posse; non est tamen ordinarius modus operandi agentis liberi, qui raro solet operari secundū ultimum suum posse. Credibile autem non est, in augento eternæ salutis Deum requirere ab homine modum operandi rarissimum, ac extraordinarium; præsertim cum in reliquis videamus ipsum (quæ eius est benignitas) humana imbecillitatē se accommodare.

213. **4. Absurda ex opposita sent.** 4. Sequeretur, obesse potius, quām prodesse homini intensiores habitus infusos. operando. n. ex intensori habitu non meretur id, quod meretur, operando ex habitu minus intenso, per actum eiusd. intensi. sc. habens habitum charitatis ut tria, operando actum charitatis ut quatuor meretur gradum gratiae & charitatis ut quatuor: habens verò habitum charitatis ut quatuor, operando actum charitatis ut quatuor

nullo meretur gradum charitatis & gratiae.

5. Opus meritorium non modò suum valorem & condignitatem ad merendum delunt à principio efficiente physico, sed etiam à principio dignificante moraliter: sed gratia forma supernat. quæ est principium moraliter dignificans omnes actus à se elicentes; unde valorem & dignitatem comunicat actus remissio atque intentione ex. scilicet. n. gratia non communicet eandem dignitatem quam habet in se, tamen communicat totam cuilibet actus, quam in suo genere communicare potest: vt licet persona Verbi non communicet eandem, omnino dignitatem, quam habet in se, tamen cuilibet actui humanitatis comunicat totam, quam in suo genere communicare potest: ergo qui quis actus meritorius, etiam remissus, habet aequalem valoris intentionem derivatam à gratiā moraliter dignificante, ac habet habitus virtutis à quo elicitor: gratia. n. Semper est quæ intensa, utque habitus infusus saltem charitatis, quidquid sit de reliquis supernat. de quib. scilicet. vlt. ergo tot gradus moralis valoris accipit actus charitatis & gratiā, quæ gradus physici perfectionis habet habitus charitatis. Ergo qui quis actus meritorius, etiam remissus, poterit meritorie augere habitum à quo producitur: quod prob. contra eos, qui saltem ad uitam, habitum charitatis equalib. actib. augeri: Tota ratio, cur actus remissus non augeat habitum infusum, à quo elicetur, est, quia non datum actio à proportione inqualitatis: at remissio actus meritorij suppletur valore derivato à gratiā: ergo cessat ratio, cum sequat actus remissus meritorius augere habitum infusum, à quo elicitor. Quid autem physica remissio actus suppletur moralis valore derivato à gratiā, prob. non tamen acceptum est opus meritorium Deo propter valorem moraliter communicatum à gratiā, quām propter physici perfectionem efficienter causatā ab habitu.

214. **Dico 3.** Hoc physicum incrementum gratiae & gloriae, quod opera remissa merentur, statim incrementum confertur, absque illa alia dispositione; & gratia statim comiquidem in hac vitâ, gloria vero in futurâ. Affertio fieri abs. hæc ex fundam. Concilij sic deducitur: Ut opus que alia gratiae & gloriae incrementi meritorium, n̄ il aliud ex Concil. requiratur, quām ut sit per Dei gratiam, & Christi meritum in Deo factum: ergo nulla alia expectata conditione, opus remissum charitatis, aut alterius virtutis infusæ, statim gratiae gloriaeque incrementum meretur: nullum enim opus charitatis, aut alterius infusæ virtutis absque gratiā Dei per Christum in Deo fieri potest: nec de rebus supernat. quæ ex solâ liberâ Dēi voluntate pendent, possimus aliter theologari, quām ut nobis per reuelationem constat. Cum igitur ex eis. Concil. nobis constet, ut opus gratiae & gloriae incrementum verè meretur, tantum requireti ut sit per Dei gratiam, & Iesu Christi meritum factum, non possumus aliam conditionem ad id requiri. Confirm. si existimatetur Concil. aliam conditionem ad merendum, præter assignatam, requiri, procul dubio illam in suo decreto expressisset, ut de facto expressa conditionem de consequentiōne gloriae per illa verba: Si in gratia deceperit.

215. Quod autem hoc incrementum gratiae statim in hac vitâ conferatur, deducitur ex eodem principio, & Concil. cit. cap. 10. iusti bonis operibus de die in diem in accepta iustitia crescentes, magis ac magis renouantur, ac iustificantur, eantes, iuxta Apost. de virtute in virtutem: ergo huiusmodi in inherenteris iustitiae incrementum statim accipiunt in hac vitâ. Confirm. ut est Iustis axioma,

exceptio firmat regulam: igitur dum Concil. ab hac regula excipit incrementum glorie, quod non in hâc, sed in futurâ vitâ conferendum docet, firmat regulam de incremento gratiæ, quod non in aliâ, sed in hâc vitâ confertur.

217.
Per actus remissos meritorios non solum datur incrementum glorie, sed etiam gratia & charitatis (An autem etiam incrementum aliarum virtutum infusarum, sed. vlt.) gloria, n. datur iuxta proportionem meritorum, iuxta quam datur, & augetur etiam gratia: gratia igitur & gloria sunt æquales: at habitus charitatis est æqualis glorie: ergo & gratia, quæ enim sunt æqualia unius tertio, sunt æqualia inter se. Minor prob. gloria non est aliud, quam visio beatifica, & amor Dei: sed in patriâ tam visione commensa est lumini, quam amor charitatis, à quibus actiū procedunt: ergo gloria tam ratione visionis commensa est lumini, quam ratione amoris charitatis: ergo etiam lumen & charitas commensata gratia. Si n. charitas commensa est amori beatifico, & eidem commensa gratia, ratione meritorum, quibus tam amor beatificus, quam gratia commensa est; etiam gratia & charitas commensa erunt inter se. Quod autem amor beatificus in patria commensus sit charitati, sic demonstro: Amor in patria non solum necessariò, sed etiam connaturaliter procedit à suo principio effectivo: ergo quæ necessariò, adæquare procedit, à suo habitu, quam connaturaliter, non procedit intensior illo: alioqui secundum excessum intensioris non procederet connaturaliter; quia non procederet ab intrinseco principio inherentente, qui est connaturalis modus operandi agentis, sed ab extrinseco tantum principio. Neque doctrina ista est contraria ei quam tradidit. 4. disp. 26. sed. 4. sc. posse intensorem actum connaturaliter produci ab habitu remissori, quando habitus est eminentioris perfectionis, quam sit eius actus. Ex quo ibid. infero, amorem beatificum produci intensorem in patriâ, quam sit charitatis habitus: eo quod hic sit eminentioris perfectionis & virtutis saltem quoad entitatem, quam sit eius actus. Ratio: quando actus procedit secundum totum posse & virtutem sui principij, debet illi perfectè adæquare, & quia non potest illi adæquare secundum perfectionem eminentialem, cuius non est capax, debet adæquare saltem secundum inferiorem æquivalentem, quæ virtute continetur in ipso principio: & quia maior intensio perfectionis inferioris virtute continetur in principio eminentiori remissori, debet secundum hanc illi adæquare: alioqui non procederet secundum totum posse & virtutem sui principij, cum principium eminentius, etiam remissius, possit se extendere ad actum intensorem inferioris perfectionis.

218.
Solutio ar-
gum. 1.

Ad fund. primæ sent. sumptum ex proportione habitus acquisiti, quo etiam vntuntur reliquæ sent. Resp. 1. neg. cum Duran. assump. quilibet existimet habitus infusos non nisi æqualib. actib. acquisitos tamen docet, etiam remissi augeri. id quidem in mea sent. qui acquisitos habitus constitue in speciebus circa idem obiectum, aut magis perfectis, aut magis multiplicatis, coharentius dicitur: quælibet n. species, etiam remissi actus, perficit præcedentes, saltem extensiù in ordine ad idem obiectum: quod sufficit, vt intensius cum potentia concurrere possint ad consimiles actus circa idem obiectum. 2. Neg. conseq. saltem n. per eos, qui putant, æqualib. saltem actib. augeri habitus infusos, habitus acquisiti non solum non augentur actib. remissis, sed neque æqualib. sed solis

intensiorib. cum tamen infusa augentur, etiam æqualib. ergo sicut per eos tu hoc non seruat ut proporcio inter habitus acquisitos & infusos, ita neque in alijs. Ratione actus meritorij non physice, sed moraliter augent habitus infusos: igitur necesse non est, eam proportionem seruare cum habitibus infusis, quam servant actus naturales cum acquisitis, qui physice augentur à suis actib. Quod autem in 2. argu. recipit sent. addebat, quando Deus supplet defectum causæ 2. supplete cum ea proportione, quæ causa 2. effectum produceret, rectum est, quando alia ratio oppositum non suadet, et in praesenti suadet Concilium, & scripture.

Fundam. secundæ sent. scipsum destruit, aut nihil probat. vt. n. re & Caiet. 2. 2. qn. 24. art. 6. vel to non bene vti habitu accepto, est, eo male vti: & Caiet. sic neque tali vtu poterit homo incrementum glorie mereri: nemo n. malo vtu apud Deum meretur: ac proinde, dum argu. probat vnam partem, destruit alteram vel, Habitum non bene vti, est, illo inadæquate tantum vte & aucto falsum est, qui inadæquate vteatur habitu non bene eo vti; tunc quia nullum est debitum, semper accepto habitu adæquate vteendi; tum quia si inadæquate vti habitu, est male vti, non posset iustus eo vtu mereri incrementum glorie, cum non minus bonus vhus requiratur ad incrementum glorie, quam gratia. Consi- 220. feru. cum gloria sit proprietas gratia: ac proprietas sit commensa essentia, gloria ex ea commensa gratia: ergo maior gloria supponet maiorem gratiam: nec crescat gloria, quin crescat gratia.

Ad fundam. tertie sent. 1. nullibi S. Tho. negat, actib. æquilib. non augerit charitatis habitum, 3. sent. sed ad summum solis remissorib. Vnde quando dicit, tunc augmentum actuorum remissorum conferriri, quando homo seruentiori actu se disponuerit, comparatum, Feruentiori, non refertur ad habitum, sed ad præcedentes actus remissos, vt sit seruentior illis. 2. dico, quoad actus remissos, S. Tho. in oppositâ fuisse sent. que co tempore magis apud Doctores vigebat. 3. vltius cum nonnullis Thomistis addendum, seruentorem actuorum, non esse in sent. S. Tho. dispositione ad incrementum actuorum remissorum simpliciter conferendum, sed tantum ad illum conferendum in hâc vitâ. Non. n. si post multos actus remissos charitatis, homo nullum seruentorem elicuerit, perpetuò eorum incremento priuabitur; sed solum in hâc vitâ, accepturus illud in aliâ, vt Scotus aiebat: alioqui non maiorem gloriam consequeretur, qui cum gratia baptismali & multis actib. remissis charitatis, quam qui cum sola gratia baptismali ex hac vita decederet. 4. nota ex Caiet. 1. 2 q. 114. art. 8. in resp. ad 3. S. Tho. non esse ubi contrarium, nam in libris sent. solum negat, hominem quolibet actu meritorio mereri augmentum gratia, concomitans ipsum meritum, quia considerauit illud vt effectum actus meritorij: in summâ vero, quia illud considerauit vt præmium debitum merito, de cuius ratione non est, vt sit simul cum merito, vt patet de gloria, quam verè meremur, etiam non statim conferatur, absolutè affluit, quo quis actu meritorio hominem augmentum gratie habet, suo tempore dandum; quia quouis actu facit illud sibi debitum suo tempore conferendum.

Ad 2. duum à paritate habituum acquisitorum, patet ex solutione primi argu. & magis infra, vbi constabit, multas alias proportiones non seruari inter actus & habitus infusos, quæ sunt inter actus & habitus acquisitos.

Ad 3. proportio una est inter actum meritorium portio deplex & gratiam

Reratio argum.

& gratiam absolutè, quę vtrōbique seruatur, tam in primā iustificatione, quā in augmēto eiusdē; nisi quodd in primā iustif. gratia respondet dispositiōni subiecti, vt merito tantū de congruo; in augmēto verò, vt merito de condigno: rationē cuius meriti condignitatis maior gratia & p̄mū, ceteris paribus, respondet in augmēto iustific. a&ui meritorio, quā in primā iustific. dispositiōni subiecti. Altera proportio est inter actū & gratiam respectiū ad habitum, à quo actus meriti producitur; & hæc non est in primā iustific. cūm in hāc non p̄fūponatur gratia habitualis in subiecto, respectiū ad cuius intensionem conferri debeat gratia iustificans. Sicut ergo in prima iustific. infunditur gratia commensā tantū merito de congruo, absque alio respectu: ita in augmēto infunditur gratię incrementum commensum merito de condigno, absque respectu ad habitum, attentā tantū dignitate & perfecōione actus meritorij. Quod autem irreod. argu. dicitur, in fine iustificationis gratia esse, quoad intensionem equalis dispositiōni; in augmēto verò non esse quoad intensionem equalis actui meritorio, si gratia augeatur actib. equalib. aut remissorib. hoc est necessariò afferendum: nam in fine iustificationis nulla alia gratia supponitur, nūl quę responderet subiecti dispositiōni: in fine augmēti non solum est gratia, quę responderet præsenti merito, sed etiam quę responderet præteritis. Vnde in hoc non debet seruari proportio, sicut .n. inter unicum actū dispositiūm, & multos meritorios, non est equalis proportio: ita nec inter gratiam in fine iustific. respondentem unico actui dispositiūo, & gratiam in fine augmēti, respondentem pluribus actibus meritorij, præsenti nimirum & præteritis, erit equalis proportio.

224.
Ad absurdum 1.

Ad 4. ab absurdis: Ad 1. neg. sequel. vt .n. ex solu. quarti constabit, gratia non augetur arithmeticā proportionē ab actū meritorio, sed geometricā. Quo sit, vt eis totā latitudine incensionis actus, habitus meritorie augeatur, cūm nullus sit gradus in actū, à quo habitus non augeatur, non tamen augetur equali & arithmeticā intensione actus. Quod autem remissē operantes feruorem non experiantur, idē est: quia feruor actualis, qui tantū à nobis sentitur, non prouenit ex habitu, qui solum potentiam ad feruentius operandum inclinat habitualiter & in actū 1. sed exuberiorib. & illiſtriorib. auxilijs actualib. quib. ordinariē, qui remissē operatur, impedimentum opponit; contraria cogitationes affectusque desperatos, cœlestium cogitationem semina retardantes, in se admittendo. Ad 2. neg. sequel. Ad prob. si intelligat de physicā proportionē, quā actus producitur & quę intensus ac habitus, & quam actus & habitus non seruant semper in via, at lumen glorię cum suo, & charitatis actū, seruat in patria, neg. sequel. tam .n. intensum est lumen glorię, ac visio; tam intensus amor beatificus, ac visio, ad quem ille necessariò consequitur: atque adeò tam intensum lumen glorię, ac charitatis habitus. Si intelligat de morali proportionē, sc. vt in ea proportionē augeatur habitus, in qua meritorius est actus, adhuc neg. sequel. eandem .n. proportionē moralē seruat lumen cum actibus meritorij in via clivitis, quam cum ijsdem seruat habitus charitatis; in eadem quippe proportionē augeatur lumen glorię, & charitatis habitus. Falsum igitur est, lumen glorię aut non physicē proportionari cum charitatis habitu, aut nō moraliter cum actibus meritorij.

225.
Ad 2. ab absurdum

Ad 3. neg. sequel. de qua diffic. grauissima p-

Tom. 3. De Fine

cularis sectio instituenda. Ad 4. conced. habitum meritorie augeri secundū totam latitudinem ^{227.} ad 4. sui actus geometricè & proportionaliter, non arithmeticè & ad equalitatem. Vnde non sequitur, gratiam in immensum augeri; quia non tot gradus gratiæ meretur actus, quot ipse habet in se, licet nullus sit in actu meritorio gradus, qui aliquod augmentum gratiæ non meretur. ita cūm qualitas producit effectum sibi inadæquatum, nullus est in qualitate gradus, qui ad effectus productionē non concurrat, licet non secundū totam adæquatam suam intensionem ad illam concurrat.

Ex his patet ad omnes modos, quib. tertia & 4. sent. contendit, per actus remissos, aut non physice, sed tantū moraliter; aut saltē non sine nouā dispositione, vel certè non in hāc, sed in futurā vitā gratiæ & charitatis habitum augeri.

Ceterū modus ab Alvarez excogitatus in instanti probabilis est: cūm .n. instanti glorificationis ne-
glorificatio-
quacat homo liberè mereri; nec poterit eo instanti ^{nisi non po-} ad tale augmentum meritorie se disponere. Nisi di-
sej quis se
catur tale augmentum conferri per actū liberum consequentem scientiam distinctam à visione beata. Sed neque hoc probabiliter dicitur. vel .n. iste
actus præcederet visionem beatam: Et contrā est:
quia actus 1. quem instanti glorificationis beatus elicit, est visio intuitiva Dei, ut potè quam necessariò elicit: omnis autem actus necessarius præcedit liberum: Vel subsequeretur visionem beatam: & contrā est: quia vel tunc augmentum gratiæ & charitatis respondens operibus præteritis remissis, daretur anticipatō ipso glorificationis instanti ante liberum dispositiōni actū; vel certè daretur quando beatus liberè se disponit. primum est contra rationem p̄mij, vt illud detur ante meritum, p̄fertim visio beata, quę hominem ad bonum necessitat. si secundum: rursus interrogō, aut visio & amor beatificus fuerunt eliciti commensurati, non solum gratiæ & charitati, quę augmentū præcesserunt, sed etiam augmēto gratiæ & charitatis, quę augmentū præcesserunt, quod erat paulò p̄st conferendum. Si dicatur primum, aut debuit mutari visio & amor beatificus, vt essent commensū non solum gratiæ & charitati antecedenti, sed etiam augmento gratiæ & charitatis subsequenti, aut certè visio & amor æternū manebunt in commensi subsequenti augmento gratiæ & charitatis. Si secundum; igitur primo instanti, visio & amor non fuerunt elici connaturaliter, saltē quoad illum intensionis excessum, quo procedebant commensi augmento habitus; nondum existenti, nam secundum illum excessum non procedebant ab intrinseco principio inhārente: quia non poterant effectiū procedere ab augmento habitus nondum existente.

Demum discriben, quod Sot. VII. Med. afferrunt, cur solum habitus gratiæ & gloriæ, non autem charitatis, remissis actib. crescet, quia scilicet solum habitus charitatis est habitus operatiūs, qui natus est nostris actib. crescere, nullus momenti est: licet .n. charitas sit operatiua, non est tamen nata crescere physicè, sed tantū moraliter & meritorie nostris actib. non secus ac gratia & gloria.

228.

S E C T I O I X.

An opus meritorium augeat gratiam toto tempore quo durat?

Ratio dubij sumitur ex præced. sect. argum. 4. ^{229.} Ad absurdum 3. quod tertia sent. afferebat: quia

R. 2

cūm

cum in quolibet tempore sint infinita instantia, si toto, quo opus durat, continuo gratiam augeret, augmentum esset infinitum; quilibet n. instanti esset determinatum. Propter id argum.

^{232.}
1. Sens.

^{233.}
Contra

^{234.}
Dicte.

^{ad hominem}
Contra

Prima sent. negat, saltem opera meritoria remissa augere gratiam & charitatem toto tempore, quo durant. Sequeretur enim in fine temporis, & cuiuslibet operis meritorij infinitum augmentum gratiae & charitatis. Sed contraria: idem augmentum infinitum sequitur ex actibus. saltem intensioribus. Sit enim actus charitatis ut octo in habente habitum ut 4. talis actus primo instanti productionis augabit habitum per gradus 4. quibus illum exceedit: sed idem actus quoquis instanti sequenti, quo durat, crescit per determinatum gradum valoris: ergo quoquis instanti augabit habitum per determinatum gradum: ac proinde in fine temporis augabit illum per infinitas partes determinatas augmenti.

Nisi forte negent, etiam actus intensiores meritorie augere habitum per solam temporis continuationem, eo quod non augent meritorie habitum, nisi sint physicè illo intensiores, & non tantum moraliter. Sed contraria est: 1. saltem sequitur infinitum augmentum premij accidentalis, quod respondet infinito valori morali operis meritorij durantis per determinatum tempus. 2. Id saltem admittere debent in opere demeritorio durante per determinatum tempus: cuilibet enim demeritorio, etiam remisso, duranti per instans respondet determinata poena intensua sensus: ergo duranti per infinita instantia determinati temporis respondebit infinita poena intensua sensus. Confirm. ipsi docent, plus meriti hominem uno actu continuato per determinatum tempus, quam pluribus eodem tempore interpolata productis: ergo plus etiam demerbitur uno actu malo continuato: sed continuatus per horam æquivalet infinitis, durantibus singulis per instans, quibus infinitis singulis respondet infinita poena intensua sensus: ergo etiam vni duranti determinate.

Secunda sent. est *Victoria relect. de argm. charitatis*, arbitrantis, continuationem actus, nisi sit notabilis, non conferre ad augmentum meriti. Sed contraria: cum meritum possit durare per solum instans, & pro illo habere determinatum premium, si plus duret, plus meretur, quia duratio est repetita producione eiusdem actus.

Tertia sent. affirmat premium respondere merito sumpto secundum omnes suas circumstantias, inter quas est etiam continuatio temporis, quæ, quia finita est, finitum premium illi Deus taxat, per moralem quandam estimationem, non per mathematicam respondentiam ad singula temporis momenta. Sed contraria: etiam si meritum duret per instans, adhuc illi aliquod determinatum premium ex diuina ordinatione responderet; cur etgo si per infinita instantia duret, infinitum premium illi non respondebit? cum eadem sit productio- nis, & conservacionis ratio.

Quarta sent. negat, ex infinitis instantibus colligi infinitum augmentum: quoniam illa non cognoscuntur distinctè à merente; premium autem non respondet merito, nisi pro circumstantijs, quæ à merente distinctè cognoscuntur: nam quod non cognoscitur, non intenditur; quod non intenditur, non potest conferre ad meritum quod essentia- liter est voluntarium. Sed contraria: licet circumstantiae tenentes se ex parte obiecti, ut augeant meritum, debeant esse explicitè cognitæ & intentæ; circumstantia tamen duratidnis sufficit, si tantum implicitè & exercitè cognoscatur. Sicut circum-

stantia personæ nequidem implicitè cognosci debet, ut valorem operi meritorio refundat. Si enim iustus ignorans se esse iustum, rectè operetur, sua mercede non frustrabitur. Ergo esto, infinita instantia distinctè non cognoscatur, non propterea infinito premio fraudabitur. Circumstantia enim obiecti, nisi sit cognita, non habet rationem obiecti, proinde nec influit in operis bonitatem: at persona, vel duratio alia ratione, quam per cognitionem explicitam, opus circumstat, atque adeò dignificat.

^{235.}
2. Sens.

^{236.}
Contra

^{237.}
4. Sens.

^{238.}
Contra

Quinta sent. negat, operi meritorio pro singulis instantibus respondere determinatum gratiae, aut gloriae incrementum, sed tantum pro tempore, quo durat: quod quia finitum est, finitum etiam erit gratiae & gloriae incrementum, tempori respondens: Ita *Vasquez* I. 2. disp. 54. cap. 3. & disp. 219. cap. 2. n. 17. fundam. actio indiuisibilis, qualis *Vasquez*.

est actus voluntatis, sua natura postular durare non tantum pro instanti, sed pro tempore aliquo diuisibili: igitur non respondet illi pro singulis instantibus determinatum aliquod incrementum premij, aut poenæ, sed pro singulis partibus temporis pars incrementi gratiae & gloriae. Premium enim respondet merito, prout illud à parte rei postular exerceri sc. in tempore diuisibili, non instanti, ergo premium non respodebit pro instanti, sed pro tempore. Anteced. probat: res indiuisibilis postular desinere per primum non esse, non per ultimum esse: desinere per ultimum esse, si duraret tantum instanti, ut per se patet. Maiorem probat I. p. disp. 229. cap. 10. Necessariò assignandum est primum non esse rei indiuisibilis: cum igitur duo instantia nostræ temporis immediatè sibi succendentia esse non possint, non poterit eadem res per ultimum esse, & simul per primum non esse desinere: alioqui vel dico instantia nostri temporis sibi immediatè succedent, quorum vni respondeat ultimum esse, alteri primum non esse rei; aut eadem instanti simul erit ultimum esse, & primum non esse eiusdem rei, quod implicat. Antec. probat: non esse rei indiuisibilis, cum sit totum simul absque illa successione, necessariò incipere debet in instanti. Pro hac sent. citat *Gregorium*, & *Almai*. sed alia est illorum mens, ut exseq. sent. constabit.

Hæc sent. primò falso nititur fundam. philos. falsum enim est, res indiuisibilem desinere non posse per ultimum sui esse. Constat I. de ipsis instantibus, quæ indiuisua cum sint, necessariò desinunt per ultimum sui esse, cum non durent, nisi per ipsum indiuisibilem instans, quo primò generantur. 2. de quâvis substanciali generatione, quæ non durat nisi per instans: nam immediatè post succedit noua actio conservativa à solo Deo producta, cum prima non solùm producta fuerit à Deo, sed etiam à causa secunda. 3. nulla est implicatio, quia possit Deus Angelum, in instanti producere, immediatè post corrumpere.

Secundò contra Theologiam sequeretur, instanti contritionis hominem non iustificari: liquidem in hac sent. nullo instanti responderet actioni meritorie gratia, vel gradus ipsius, sed solum tempore, in quo solo actio est meritoria. Respondet ad hoc arg. cit. loco I. 2. *Vasquez* neg. sequel. licet enim nulla per se primo instanti contritionis respondat gratia, eo tamen statim à Deo confertur tota gratia, quæ & per intentionem, & durationem eidem contritioni responsura est pro toto tempore, quo illa duratura est. Sed contraria: sequitur, primam gratiam non dari iuxta presentem subjecti dispositionem, sed iuxta futuram: quod est contra rationem premij, quod non datur ante, sed

^{Ratio dis-}
^{criminis}

^{239.}
5. Sens.

^{240.}
Contra I.

^{241.}
Secondo

^{242.}
Respondet

Vasquez.

^{243.}
Contra

te, sed post meritum. Ex quo vltetius sequeretur, maiorem interdum conferri gratiam ei, qui remissio rem, quam qui intensiorem iniicio dispositiōrem habuit: ille enim sepe potuit longiore temporis continuatione intensiorem alterius dispositiōnem superare. Confirm. prima gratia respondet primae dispositiōni, ut p̄m̄ de congruo; augmentum vero illius respondet continuationi eiusdem dispositiōnis, ut p̄m̄ de condigno: cū tamen in hac sent. tota gratia & augmentum ipsius primo instanti daretur ut p̄m̄ de congruo. Tertiū. Esto actio meritoria suā naturā postulat durare tempore diuisibili, adhuc falsum est, pro nullō temporis instanti aliquod illi p̄m̄ respondere: tamen quia esto illi nullum respondere, p̄m̄ pro primo instanti, in quo necessariō durat, saltem p̄m̄ aliquod illi respondere debet pro singulis instantib. sequentib. quibus actio meritoria libere durat; sicuti pro singulis partib. cū in qualibet sequentis temporis parte possit à libero agente suspendi. Tum quia falsum est, etiam pro primo instanti nullum actioni meritoriae p̄m̄ respondere: quia licet eo instanti actio meritoria, ex suppositione, quā producitur, necessariō duret, simpliciter tamen censenda est libera, quia absolute & antecedenter potuit non fieri, quod ad meritum simpliciter sufficit. Confirm. etiam ex suppositione, quod in tempore quis operatur, necessariō operatur: tamen huiusmodi operatio sufficit ad meritum, quia potuit antecedenter non ponī.

Ad fundam. Valsquez, neg. in desitione rei indiuisibilis necessariō assignandum esse primum non esse, distinctionē à permanentiā eiusdem non esse: ut nec in desitione instantis, & substanciali generationis. Confirm. in productione rei indiuisibilis non necessariō assignatur primum esse distinctam à conseruatione eiusdem: cū non minus productio rei indiuisibilis postuleret esse totum simile, quam desitio eiusdem non esse totum simile: & concedit Valsquez. t. p. disp. 33. cap. 4 n. 23. quod si res spiritualis fuisset ab æterno producta, non potuisse ipsius productio à conseruatione separari: ut nec in eternā generatione Verbi secertere licet primam eius productionem à quasi conseruatione: ergo nec properea quod primum non esse rei non possit assignari distinctum à permanentiā eiusdem, non erit in se indiuisibile: quia sicut res non sit diuisibilis in se per coexistentiam ad extrinsecam misuram temporis; ita nec negatio seu desitio rei.

Sexta sent. negat, ex continuatione temporis sequi infinitum augmentum gratiae & gloriae, sed tantum finitum. Fundam. actio libera de necessitate durare debet per aliquod tempus: tempore, quo necessariō durat, p̄m̄ non meretur; cū meritum essetialiter synderetur in actione libere exercitā: nequit igitur infinitum augmentum gratiae mereri per solam temporis continuationem: cū in qualibet tempore finitæ sint partes determinatae, in quibus tantum ea libere exercetur, non poterit nisi finitum augmentum gratiae, finitis partibus determinatis temporis respondens, promereri. Maior prob. quia nequit actio pro eo tempore libere exercitari, nisi illud tempus, in quo exercenda est, distincte cognoscatur: at illud est imperceptibile ab intellectu humano. Ita Arimin. in 2. diss. 3. qu. 1. art. 2. ad 4. quam probabilem censem. Alzai. tract. 2. Moral. cap. 9. & qu. de liber. volunt. art. 7. opin. 2. ad 3. Sed contra: 1. esto actio humana, ex suppositione necessariō debeat per aliquod tempus durare, adhuc falsum est, pro illo tempore.

Tom. 3. De Fine.

nullum p̄m̄ mereri: satis n. est, ut talis actio sit absolute & antecedenter libera. 2. saltem hoc infinitum incrementum gratiae & gloriae non vitatur in Angelo, quidum fuit in via, potuit per opus determinato tempore continuatum infinitum gratiae & gloriae incrementum promereri: quia distinctissime cognoscit singulas partes temporis, quibus liberam actionem exercet. 3. ad libere exercendam actionem, sat est in qualibet parte temporis habere liberam & expeditam potestatem suspendendi actionem.

Septima sent. est Suarez in opus. relect. de reni-
uisc. meris. sect. 3. n. 36. & lib. 12. de merito cap. 21. n. 7. Sene.

17. docentis, idē non sequi ex continuatione actus meritorij infinitum augmentum gratiae & gloriae, quia singulis instantib. continuatiuis temporis non respondet determinatum augmentum operi meritorio, sed solum indiuisibile continuatiuum partium qualitatis auct. Non n. idem p̄m̄ respondet operi primo instanti productionis, & singulis conseruationis eiusd. nam primo producitur substantia operis, in quā producendā potentia nouum exercet conatum, in reliquis solum continuatur eadem producta: quæ cū sit extrinseca circumstantia, non auget meritum, quantum auget substantia actus; quia in eo continuando potentia non exercet nouum conatum, sed pristinum conseruat. Hæc sent. suppositis indiuisibilibus, est probabilissima; etiam ab absurdio: alias n. sequeretur, maius augmentum gratiae respondere merito quovis instanti, quam pro parte indeterminata temporis: pro instanti. n. responderet augmentum determinatum, pro parte vero indeterminatum: quod falsum est: cō n. maius est augmentum p̄m̄, quod meritum, cui p̄m̄ augmentum respondet, diutius durat: diutius autem durat quāvis parte indeterminata, quā instanti.

Cæterū in mea sent. quæ indiuisibilibus valelixit, nullum sequitur infinitum augmentum respondens infinitis instantib. in quibus meritum durat, sed solum finitum respondens tempori finito. Unde negatis indiuisibilibus, sicut in tempore, quo actio durat, non sunt infinitæ partes vni certæ æquales, sed finitæ in infinitum, confidentes durationem finitam: ita nec in augmentatione gratiae respondentे partibus temporis, quo merito durat, sunt partes vni certæ æquales infinitæ, sed finitæ in infinitum, confidentes augmentum charitatis & gratiae finitum.

Obijcis: duret actus meritorius vñā horā, tot partes certas & determinatas valoris gratia com-
municabit actui meritorio, quod sunt partes pro-
portionales horæ: in singulis. n. gratia communi-
cat totum valorem, quem in se habet sc. in genere
causæ formalis, certum & determinatum: sed par-
tes hæc sunt infinitæ absque termino: ergo partes
determinatae valoris, actui meritorio à gratia com-
municatae, erunt in fine horæ infinitæ determina-
tæ: ergo totum argumentum intensuum gratiae
erit infinitum simpliciter, constans ex infinitis
partibus determinatae intensionis: nam singulis
partib. proportionalib. horæ opus meritorio au-
get gratiam per partes determinatae intensionis: cā
sc. proportione, quæ ipsum in valore augetur à
gratia. Prior conseq. prob. partes illæ determinatae intensionis sunt absque termino: respondent. n.
partib. proportionalib. horæ, quæ sunt absque ter-
mino. Partes autem determinatae intensionis absq;
termino non possunt nisi infinitam intensionem
confidere: non v. finitam; alioqui deueniri posset
ad ultimam partem; nec essent absque termino; nec
responderent

Difficultas
in contrac-
trarium.

responderent partibus proportionalibus horæ ; in
quibus per nullam potentiam deueniri potest ad
ultimam : Neque confidere possunt intentionem
syncategorematicè infinitam : quoniam cum in fi-
ne horæ sint omnes partes augmenti simul exis-
entes , implicat illud esse syncategorematicè infini-
tum : nam hoc infiniti genus implicat esse in ente
actuali ac toto simul existente , sed solùm in ente
actuali mixto cum potentiali , cum igitur in au-
gmento intensuo gratiæ in fine horæ nulla sit par-
tiuum potentialitas , sed mera & pura actualitas om-
nium partium intentionis simul existentium , im-
plicat illud esse infinitum syncategorematicè .

252.

Confirm.

Confirmatur, nam huiusmodi augmentum esset in fine horæ diuisibile in partes terminatas & æquales sine termino: atqui intensio diuisibilis in partes determinatas æquales sine termino, necessariò est infinita categorematicè: igitur tale augmentum esset categorematicè infinitum. Maior constat: nam in tot partes determinatas æquales diuisibile est augmentum gratiæ in fine horæ, in quot partes proportionales diuisibilis est hora, cuius proportionalibus partibus respondent determinatae partes æquales augmenti gratiæ: sed hora diuisibilis est in partes proportionales absque termino: ergo augmentum gratiæ diuisibile erit in partes determinatas æquales absque termino. Minor primi syllogismi probatur: quia cum nequeat huiusmodi intensio esse finita, neque infinita syncategorematicè: ut probatum est, necessariò erit infinita categorematicè.

253.

Quod, inquis, tot partes determinatas valoris
communicet gratia habitualis actui meritorio du-
ranti per horam, quot sunt partes proportionales
ipsius horae, probatur. Nam in singulis partibus
proportionalibus horae gratia habitualis commu-
nicat totum valorem, quem in se habet; quia com-
municat illum in genere cause formalis, ut su-
pra dictum est: sed in se habet certum & deter-
minatum valorem: ergo in singulis partibus pro-
portionalibus horae actui meritorio communicat
certas ac determinatas partes valoris.

254.
Reff. ad
difficile.

Resp. ad hanc difficultatem, negando maiorem, eiusque probationem. Falsum quippe est, gratiam habitualem in singulis partibus proportionalibus horæ communicare actui meritorio determinates partes æqualis valoris, sed tantum proportionales, ac proinde in fine horæ non esse augmentum valoris infinitum, sed finitum, constans ex partibus tantum proportionalibus infinitis, sicut ipsa hora: quod sic ostendo. Nam gratia communicat totum suum valorem actui meritorio tantum initio, quando illum primò producit, reliquo verò tempore, quo idem actus durat, solum illi communicat illud augmentum valoris, quod gratia ipsa meritorie recipit ab ipso actu meritorio: sed augmentum, quod gratia meritorie recipit in singulis partibus proportionalibus horæ est tantum proportionale, respondens partibus proportionalibus horæ, quibus durat actus; non determinatum & æquale: ergo valor, quem gratia refundit in actu ex augmentatione ab ipso actu moraliter recepto, est in fine horæ simpliciter finitus. Antec. ostendo: gratia suum valorem actui meritorio communicat in genere causæ formalis: forma autem non repetitis vicibus, sed semel tantum, & initio totum suum valorem subiecto communicat: ut patet de gratiâ respectu animq; quam sanctificat: non .n. quoties illa augetur, tories pristinam dignitatem animq; communicat, sed solum illi communicat nouum gradum dignitatis ex novo accremento adiuncto.

*Hic diffi-
ciles*

Ergo nec aequi meritorio duranti per horam eundem valorem, quem initio communicauit, item in singulis partibus proportionalibus communicat, sed novum tantum, quem ex novo acremento accipit.

Dices I. stante eadem advertentiâ ex parte intellectus, & intentione ex parte voluntatis, eademque tendentiâ ad obiecti honestatem, accrescit noua honestas in actu per solam temporis durationem: ergo, stante eadem ratione actus cum gratiâ, nouus accrescit valor gratis in actu meritorio per solam temporis durationem. Resp. eo modo, quo ex diuturniori duratione accrescit noua honestas in actu ex parte agentis & obiecti, accrescit nouus valor & dignitas ex parte subiecti: ergo sicut ex diuturniori duratione non accrescit eadem repetita bonitas, sed noua ex nouâ difficultate, ex diuturniori duratione orta, propter naturalem instabilitatem, quam liberum arbitrium creatum habet squabiliter, & constanter in eadema honestate actus perseverandi videoq; sicut hec honestas, quæ ex maiori difficultate, orta ex diuturniori duratione, refunditur in actu, non crescit nisi per partes proportionales, proportionatas temporis, quo durat: ita dignitas, quæ eidem actu à gratia refunditur, non crescit per partes infinitas eæquales, sed tantum proportionales.

256.
Obijc.

Dices 2. hoc modo vitari posset infinitum augmentum gratiae, etiam positis in tempore instantibus. Relip. neg. assumptam. Instantibus. n. si. Resb. gulis refundetur determinatus valor gratiae in actu meritorum: ac proinde infinitis infinitus: atque adeo actus infinitis instantibus temporis, quo duraret, augeret gratiam per infinitas partes determinatas intensionis: quod prob. singulis instantibus determinata accresceret bonitas ex parte liberi agentis, & honestate obiecti in actu, qui consequenter augeret gratiam singulis instantibus per determinatum augmentum: & rursus gratia singularis instantibus per determinatum augmentum aucta, tale augmentum refundetur in actu singularis temporis instantibus.

SECTIO X.

*An quo quis actu virtutis infuse augeantur
omnes habitus supernaturales?*

Suppono ex secl. 4. actus charitatis, & virtutum infusarum, esse condigne meritorios incrementi gratiarum & glorie in iusto: quo posito ultraius queritur, an quilibet actus virtutis infusus, non solum augeat habitum, à quo procedit, sed etiam reliquos, quos in eodem subiecto cù gratia coniunctos supponit. Quaz controversia non solum locum habet apud eos, qui nobiscum sentiunt, actibus etiam remissis augeri habitus infusos, sed etiam apud eos, qui id negant: nam de equalibus & intensioribus actibus controversum est; an ijs non solum augeantur habitus, à quibus ipsi producuntur, sed etiam reliqui, à quibus non producuntur.

353.
Fund. 1.

Prima sent. negat, quolibet actu infusis virtutis augeri omnes habitus in gratia radicatos, sed tam-
tum illum, a quo actus ipse elicetur. Prob. a par-
itate habitus acquisiti: qui non augetur actibus al-
terius habitus, sed solis propterea a se producatis.
Propter hoc argum. cohærentius hanc sent. do-
cent, qui negant, ideo habitus infusos remissis acti-
bus augeri, quia seruare debent proportionem
cum acquisitis, qui non nisi intensoribus augen-

259.
Fund. 2.
a pars

tur actibus. Nam si seruare debent viam proportionem, seruare debent & alteram; cum sit omnia eadem utriusque ratio. 2. Actibus fidei & spei non augentur reliqui habitus infusis, sed solum ipsi habitus fidei & spei: ergo nec actibus aliarum virtutum augentur omnes virtutes infusas, sed tantum illae, quarum sunt proprii actus. Antecedens prob. possunt habitus fidei & spei in peccatore augeri proprijs actibus, quibus tamen non augentur reliquæ virtutes infusæ, quæ in peccatore non sunt. Igitur actus fidei & spei per se non augent reliquæ virtutes infusas.

260.
Confir. 1.

Confirm. 1. neque actibus aliacum virtutum augentur fides & spes: tum quia alioquin in peccatore non tantum iste virtutes augentur actibus proprijs, sed etiam actibus aliarum virtutum ex speciali dumtaxat auxilio eliciti, cum in peccatore non solum esse possint actus fidei & spei, sed aliacum etiam infusarum virtutum, non quidem ex proprijs habitibus, qui in peccatore non sunt, precedentes, sed ex speciali auxilio Dei, quod nulli peccatori denegatur. Tum quia, si fides & spes augentur etiam actibus aliarum virtutum, sequitur, eas non seruare proportionem cum gratia, & reliquæ infusæ virtutibus. Sequela prob. quia non solum ipse augentur actibus aliarum virtutum, dum essent coniunctæ cum gratia, sed etiam proprijs, quibus non augentur reliquæ virtutes, dum sunt in peccatore. Vnde non solum haberent accrementum propriorum actuum, sed etiam reliquarum virtutum, cum tamen reliquæ virtutes non haberent accrementum. ex actibus ipsarum, sicut dum illæ sunt in statu peccati, in quo augentur ipse, & non augentur reliquæ virtutes, quæ in peccatore non sunt. 2. hinc vicerius sequetur, neque lumen gloriae proportionari gratiæ, reliquisque habitibus infusis. Sequela probatur: nam lumen gloriae succedit fidei; sed fides non seruat proportionem cum gratia & reliquis infusis habitibus, quippe quæ interdum est intensior gratiæ & reliquis virtutibus infusis, ut cum in peccatore intenditur ultra dispositionem, cui prima gratia iustificans respondet; interdum remissior, si verum est, ipsam non nisi proprijs actibus in statu gratiæ augeri: ergo neque hanc proportionem cum gratia reliquisque virtutibus infusis seruabit lumen gloriae: nam lumen gloriae succedere debet fidei, in ea intentione, in qua erat ipsa fides.

262.
2. Sent.

Secunda sent. docet, quolibet actu virtutis infuse augeri omnes habitus infusos, præter fidem & spem, quæ tantum augentur proprijs actibus, etiam quando sunt cum gratia; tandem cum actibus augentur gratia & reliquæ virtutes infusæ: ita Vafquez 1. 2. disp. 220. cap. 6. num. 56. Fundam. eæ tantum virtutes augentur actibus non tantum proprijs, sed etiam aliarum, quæ semper sunt cum gratia connexæ: atqui fides & spes non semper sunt cum gratia connexæ, ergo non augentur actibus aliarum virtutum. Alioquin melioris essent conditionis, quam reliquæ virtutes: quia non tantum augentur actibus proprijs, & aliarum, dum sunt in statu gratiæ, sed etiam proprijs, dum sunt extra statum gratiæ.

263.
3. Sent.
sequenda.
Suarez.

Tertia sent. affirmat, quilibet actu infuse virtutis augeri omnes habitus infusos, eam fidei & spei, dum sunt in statu gratiæ: Suarez lib. 9 de aug. gra. cap. 4. num. 15. Quæ sent. probabilitas, confirmatur hoc discursu: Quouis actu infuse virtutis augerit gratia, ex sent. 8. ergo quouis actu infuse virtutis augentur omnes virtutes infusæ: gratia enim comparatur ad omnes virtutes infusas, vt

essentia ad suas proprietates, *ut supra*: sed connaturalius est, ut essentia, quantum fieri potest, proportionem servet cum suis omnibus proprietatibus. Igitur quouis actu infuse virtutis non solum augerit gratia, sed omnes virtutes infusæ: alioquin semper intensior esset gratia, quæ augeretur ad singulos actus singularum virtutum, virtutes autem non nisi ad proprios: ergo etiam fides & spes augeri debent iuxta proportionem gratiæ. Minor prob. 1. quia hanc proportionem servat quilibet essentia cum suis proprietatibus. 2. hanc ipsam proportionem servat gratia in Christo, & in quilibet beato, in quo omnes virtutes supernaturales connotataliter existunt. 3. proprietates naturaliter abundant, aut sicutem petunt naturaliter fluere à propria essentia: ergo illi naturaliter proportionantur: cum nequeat essentia vel intensiores, vel remissiores scilicet proprietates producere. Et licet gratia habitualis non sit physicum principium productum suorum virtutum, est tamen principium naturaliter exigens eorum.

Dices. Inter habitus infusos, & acquisitos non servatur proportio: ergo nec inter gratiam habitualem, & essentiam creatam in ordine ad suas proprietates. Sed negatur paritas. Nam tandem inter res supernaturales & naturales seruanda est proportio, quamdiu vel autoritas aliqua Scripturarum & Ecclesiarum, vel ratio non obstarat. Atque neutra obstarat: obstarat ibi virtusque auctoritas, dum absque illâ limitatione definit, banis iustorum operibus augerat gratiam & gloriam: & ratio ipsa cum etiam opus bonum remissem, in alterius obsequium impensum, sit verum obsequium, propter aliquam apud Deum, erga quem impensum est remuneratione dignum. Igitur potuit & debuit inter res supernaturales & naturales esset vera ratio non obstaratur alia proportio. Confirmatione: semper Deus, quando aliquid non obstat, res prodicit & conservat ea proportionem, quam ipsa naturaliter exigunt: sed gratia naturaliter exigit productionem & conservacionem: suis omnibus proprietatibus, nec aliquid obstarat; ergo dicendum est, ita de facto à producere & conservare. Imo cum hanc proportionem Deus seruat productionem, in qua semper virtutes infundit proportionata grata, dicendum quoque est, eam seruare, ubi nihil obstarat, in conseruatione.

Primum fundam. primæ sent. 8. ex dictis 8. Ad fund. & sent. 8. Secundum solum probat, actibus fidei & spei non augeri reliquos habitus infusos. Vafquez sent. 2. cum lumen gloriae succedit fidei, & cum dignitatis in peccatore nec aquæ fidei augerit habitum spei, nec contraria, sed solum habitum, à quo producitur; in iusto autem sicut talis actus habet condignitatem ad augendum habitum gratiæ, ita tandem habet ad reliquos infusos augendos.

Ad 1. confirm. neg. assumpt. ad 1. prob. neg. sequel. Ratio discriminis, cur fides & spes augentur actibus aliarum virtutum supernaturalium solidi, quando tales actus sunt cum gratia coniuncti, est: quoniam etenim hi actus sunt auctiui fidei & spei, reliquarumque virtutum supernaturalium, quæcumque sunt auctiui gratiæ, quæ tantum sunt communis essentia naturaliter postulat, ut secundum eandem proportionem augentur sicut omnes eius proprietates: sed actus virtutum supernaturalium, ex speciali dumtaxat auxilio à peccatore eliciti, non sunt per se auctiui gratiæ, cum non sint per se meritorij incrementi gratiæ, quoniam incrementum per se supponit gratiam: nequeunt

nequeunt igitur per se esse meritorij incrementi
fidei & spei.

267.
Objc.

Dices : ergo nec actus fidei & spei à peccatore eliciti erunt per se auctiui corundem fidei & spei habituum : quia in peccatore non sunt per se incrementi gratiæ meritorij. Sed negatur consequentia : nam sicut tales actus à peccatore eliciti sunt de congruo productiui habitus fidei & spei, ut ex supra disputatis constat , ita erunt de con congruo corundem auctiui. Contrà verò ; quoniam reliqui actus aliarum virtutum infusorum non sunt de congruo productiui fidei & spei habituum, ita nec erunt de congruo auctiui corundem. Solum igitur isti actus sunt auctiui & suorum, & reliquorum infusorum habituum medianitate gratia , quam omnes augent , & quæ aucta naturaliter postulat , ut cum ipsa simul augeant omnes ipsius proprietates.

268.
Ad 2. prob.

*Quomodo
habitus fi-
dei & spei
augeantur.*

Ad secundam probationem, duplex proportio inter fidem, spem, gratiam & reliquias virtutes infusas attendenda est, una per se, altera per accidentem. Per se est, ut eodem incremento augescant fides, spes, & reliquae virtutes infusae, quo augescit gratia ipsa: atque haec semper seruantur. Per accidentem est, ut interdum fides & spes augantur, non sicut gratia, quando animorum, illis reperiuntur in peccatore: & hanc proportionem, non est necesse seruari inter fidem, spem & gratiam, reliquasque virtutes infusas. Vnde sit ut interdum fides & spes sint intenſiores gratiae, ceterisque habitibus infusis, nunquam autem remissiores. Primum conſtat, quando in peccatore supponuntur intenſiores, quam sit gratia ipsa, quae in primis instanti iustificationis infunditur proportionata propriæ subiecti dispositioni. Non enim in tali caſu excessus intentionis, quo fides & spes gratiae, in instanti iustificationis collatae superant, tollitur, sed manet. Secundum vero probatur: Nam si forte fides & spes remissiores reperiuntur in peccatore, quam sit ipsa gratia peccatori collata, tunc augentur usque ad gradum intentionis cum ipsa gratia: cum eadem dispositio sit ad gratiam, & reliquias virtutes cum gratia connexas. Et quia eadem fides & spes quodlibet actu reliquarum virtutum in iusto augmentat, iuxta proportionem gratiae, nunquam dabitur excessus, in quo fides & spes sint remissiores gratiae, ceterisque virtutibus infusis. Probabile tamen est, quando fides & spes reperiuntur in peccatore intenſiores, quam sit gratia ipsa, quæ infunditor, casu augeri actibus aliarum virtutum, donec gratia, ac ceteræ virtutes ad eamam intentionem non infide & spei perveniant.

Ad secundam confirmationem, negatur sequel.
Nam lumen gloriae per se tantum proportionatur
gratia. Quare si fides reperiatur in iusto intensior
gratia, lumen gloriae non proportionaretur fidei
in intentione, sed gratiae. Ratio, quia sicut per il-
lud incrementum fidei & spei, quod fit in statu
peccati, non augetur gloria: ita nec illi lumen glo-
riae proportionari debet: nam nec gloria, nec eius
**incrementum respondet actibus fidei in statu pecc-
ati elicitis, quia illa sunt opera mortua, quibus**
nullus gradus gloriae correspondet.

Ad fundamentum secundæ sententie Responsio
deo; quod tametsi fides & spes, non sunt per se
cum gratia connexæ, cum possint sine illâ esse;
gratia tamen per se cum illis connexa est: quia ne-
quit gratia absque illis connaturaliter esse: hoc au-
tem sufficit, ut quolibet a&tu, quo augetur gratia,
augeantur & ipsæ, tanquam proprietates per se
debitæ gratiae. Sicut licet naturales proprietates
ignis, possint esse sine igne, nunquam tamen ignis
esse potest absque suis naturalibus proprietatibus.
Vnde sicut iugis statim atque generatur, proprie-
tates sibi producit, si non inuenit productas, aut
illas conseruat, si inuenit productas; aut intendit
usque ad gradum sibi proportionatum, si non in-
uenit sibi proportionatas: ita gratia statim atque
infunditur, connaturales suas proprietates aut sibi
moraliter producit, si non inuenit productas; aut
conseruat, si productas inuenit, aut certè illas in-
tendit. usque ad gradum sibi proportionatum;
si proportionatas non inuenit.

Cæterum, studiosus lector, postremam hanc de
merito disputationem, totumque istud de ultimo
nostro fine, medijsque ad eum conducentibus, vel
impedimentis ab eo abducentibus, opus. Religio-
sissimi Patris Augustini verbis lib. de verâ Religione
cap. 20. cocludo: Que vera, in eo, perspexeris, se-
no; & Ecclesia Catholica tribue; que falsa, respuere;
& mihi, qui homo sum, ignosce: qua dubia, credere; de-
nec aut respondere; aut vera esse, aut semper cre-
denda esse, vel rasio doceat, vel præcipiat anchoritas.

Disp. 2.	num. 181.	linea 7.	lege	ſtam non ſtam
6.	10.	ante pen.	libro 1. ad ſimplic.	
21.	19.	penult.	permis	
26.	18.	8.	versat	
	215.	35.	intenſo.	
	123.	16.	poſſit ſaltem proxime	
	153.	12.	proxim inchoantur	
		18.	habebamus	
		10.	ſe	

Disp. 32. Sec. 2. tít. rostratio

INDEX LOCVP LETISSIMVS

OMNIVM QVÆ IN HOC III. TOMO CONTINENTVR:

PRIOR NVMERVS DISPV TATIONEM; POSTERIOR,
vel qui solus est, eiusdem disput. prius citatæ numeros, in quos
vnaquæque disp. à principio ad finem diuiditur, designat.

- A**BSOLVERE debet Confessarius Paenitentem contra propriam opinionem, iuxta probabilem Paenitentem. 15.90
- ADAM culpans cura penâ in posteris propagavit. 25.4
- Adam caput erat hominum in esse natura, & in esse gratia, per moralem observantiam præcepti. 25.35
- Sed Adam peccante omnes erant contrahuti originale peccatum, solo non peccante nullus. 37
- Necessaria Ada notitia paci de transfundenda iustitia in posteris, ut primatio sanctitatis in posteris haberet rationem culpa. 41
- Id pacium alligatum tantum fuit præcepto de non comedendo ex ligno scientia boni & mali. 25.39
- Adam suum peccatum retractans, iustitiam amissam sibi, non posteris recuperauit. 25.40
- Pecc. orig. in Adam prius inficit personam, dein naturam. 42
- Merita Christi conueniente cum merito Ada differunt. 47
- In Adam peccasse dicimus originaliter, non formaliter. 89
- Adam habuit præceptum implicitum de conservanda sanctitate sibi & posteris inclusum in præcepto de servanda lege sibi imposito. 92
- In peccato habituali Ada fuit inclusa primatio moralis conformitatis ad legem, & finem naturalem. 25.100
- Cur non possimus dici in Adâ comedisse de ligno verito. 105
- Qui de substantia Ada extraordinaria via producuntur, non inficiuntur peccato originali. 25.114
- Nati prius ex Adam, illo poste à peccante, non contraxiscent originale. 117
- ADOPTIVA filiatio à filiat. Dei naturali differt. 31.18
- ADVERTENTIA defelui actum necessario elicuum implicat fieri ex non bono, bonum, accedente tantiū libertate, & aduententia rationis. 14.79
- Idem defelui aduers. necessario elicitus ex non bono fieri potest malus, accedente sola aduers. & libertate. 14.81
- Aduententia proxima & actualis requiritur ad peccatum. 17.164. 166
- Aduers. ad mortale requisita debet esse plena & perfecta per firmū indicium de malitia actus, vel pericolo illius. 17.172
- Aduers. ad veniale sufficiens est quacunque semiplena & imperfecta notitia malitia actus vel pericoli illius. 17.174
- ADVLTIS ad quos nulla fidei notitia pernent preparata sufficiens salutis auxilia; dependenter à voluntate ipsorum. 28. 115. 123. etiam ex mente August. 160
- ADVOCATVS potest causa minus probabili clientis patrocinari. 15.79
- ACTIO, ACTVS.** Vide MORALE, VITALIS.
- Actus Dei liber fit per mutationem extrinseci effectus. 29.13
- Omnis actio humana deliberaata est propter finem. 1.58
- Actiones necessaria voluntatis nostra sunt propter finem. 60
- Actiones divina ad initia non sunt propter finem. 79
- Ad extra, sunt propter Deum ut finem creatur. & sui. 84
- Actionum suarum ad extra Deus est finis Cui, & Qui. 86
- Omnis actio humana habet aliquem ultimum finem. 2.1
- Vnde actio habeat vi si vitalis formaliter. 2.78
- Vitalitas non distinguitur ab entitate actu. 87
- Actus libertas est denominatio extrinseca. 6.55
- In actibus imperiatis externarum facultatum potest vocationis cogi. 3.113
- Actio determinata potest prodire à causa indifference actus: non à causa indifference passione. 6.35
- Actio creature prius natura moraliter, non physicè, à creatura, quam à Deo procedit. 6.77. Radix contingentia nostrorum actuum remota, est Deus, proxima nos ipsi. 6.80
- Actus circa malum, radicaliter includit actum ad bonum. 7.2
- Idem potest esse amoris & odii respectu diversiforme. 7.2
- Actio, etiam exterior habet obiectum & sed distinctum. 14.17
- Actus internus & externus ab innicem bonitatem vel maius accipiunt. 18
- Actio exter. pro obiecto immmed. habet etiam se in saeculo esse. 19
- Idem actus exter. physicè innaturatus, potest transire de bono in malum. 67. Non actus volunt. liberè elicitus. 14.73
- Quantitas perfectionis in actu non crescit ex quantitate perfectionis obiecti, sed principij. 14.113
- AGENS inerit, & passus non necessario est realis relatio. 5.99
- AGENS naturale in corpus beati potest agere perfectiue, non corruptiue. 2.194
- AGILITAS corporum gloriofornum quid. 2.203. Sublatio gravitatis. 2.207
- ACTIO, ACTVS, Vide HUMANA, INDIFFERENS.
- MOR, AMIC. AMICIT. Vide Dilectio. charitas.
- Amor concupiscentia erga Deum licitus est. 1.10
- Amor beatorum propriæ propter finem ab eis elicitor. 1.61
- Amor via, quare non possit dici beatitudo partialis. 2.164
- Amor beatificus perfectior est acta fidei, licet hic sit intellectus, ille voluntatis. 2.123
- An omnis amor ex natura sua indifference fit ut feratur in praesens, vel absens obiectum. 2.112. rat. 3. & 124
- Si amor Dei prohibetur beatis, necessario desisterent. 149
- Amor beat. necessarius est, etiam quoad exercitium. 143
- Quid hunc necessitas in patria, quod non in via. 144
- Amor concupiscentia Dei, potest beato prohibiri. 147
- Amor amicis potest beatis prohiberi etiam stante visione beata. 148
- Id præceptum posset servari ex mortuo obedientia. 149
- Cur possit ab amore cessare, non à visione. 150
- Amoris beatifico contradictorie opponitur peccatum. 154
- Amoris concupisc. formale obiect. ingredient visio. 158
- Amor beatif. quo sensu dicatur voluntarius. 3.6
- Amor & odium dividunt actu voluntatis. 7.2
- Amor amicis, & concupis. quid separari non possunt. 3
- Quid sit odium insimicatio, & odium abominationis. 4
- Amor abstrahit à differentia temporis. 7.7
- Amor beatificus non est actio humana. 12.4
- Amor Dei, non omnino perfectus potest imperari ab actu veniali. 14.207
- Amor Dei debet esse maximus appetitio. 23.51
- Potest homo lapsus viribus proprijs diligere Deum, ut auctor. & finem natura amore concupisc. & actu imperf. benevol. elicere erga principium & finem natura. 26.261
- Amicitia cù Deo per visionem sine gratia haberi potest. 2.52
- Solum amicitia amor effen. integrat formale beatit. 2.119
- Amicitia cum Deo priuatio duplex. 23.66
- Non potest quis sola extrinseca voluntate Dei fieri amicus, & filius adoptivus Dei. 33.20

Post

INDEX RERUM

<i>Post peccatum non plus requiritur, ut quis sit amicus Dei,</i>			
<i>quam ut sit non iniuricu.</i>	33.25		
<i>Amor non est essentialiter reciprocus.</i>	33.180		
<i>Non omnis amor amicitia erga Deum est quoad substantiam supernaturalis; nec omnis amor concupiscentia naturalis quoad substantiam.</i>	26.285		
<i>Nequit homo lapsus sine speciali auxilio saltem ordinis naturalis potestam moralis amare Deum sine naturalem amorem perfectio amicitia.</i>	26.286		
<i>Non potuit Deus pura natura precepit diligendo Deo super omnia impunere, nisi simul offerendo speciale auxilium.</i>	29.2		
<i>Perfecta dilectio Dei finis natu. super omnia in hoc statu natura lapsa semper est dispositio remota ad iustific.</i>	29.4		
<i>Voluntas relictæ cum solo concurso generali necessariò amare Deum clare visum ex motu natur. tantum.</i>	30.8		
<i>Amor Dei supernat. non potest posse, nisi productione boni supernas, sicut nec odium, nisi subtractione eiusd.</i>	29.13		
<i>Nequis creatura, esse obiectum divini amoris supernat. nisi per donum aliquod supernas. intrinsecum.</i>	29.19		
<i>Dilectio Dei non procedit, sed involvit infusionem gratia: efficit, non supponit bonitatem realem: amor creatur contraria.</i>	24		
<i>Verbum & amor beati mediante lumine gloria producens non habet formaliter convenientiam, cum divino naturali.</i>	29.115		
<i>Anima in essentia, & potentia est beatitudo.</i>	2.57		
<i>Anima est principium immutacium effectuum universale actuum vitalium.</i>	5.122		
<i>Anima parvularum non torquentur pena ignis.</i>	25.134		
<i>De creatione anima quid senserit August.</i>	25.152		
<i>ANGELIS beatis competit fides naturalis recipiat.</i>	22.17		
<i>ANGELIS & Deo competit electio.</i>	9.6		
<i>Angelus viror nō appetit omnia propter ult. finem.</i>	23.244		
<i>Nec potuit, potestare consequente, prius peccare venaliter, quam mortaliter.</i>	24.5		
<i>Angeli iustificati sunt per iustitiam inherenter; id tamen non est de fide.</i>	29.47		
<i>Angelicus intellectus est species determinativa sui ad suam substantiam intendendo.</i>	29.71		
<i>Angelorum merita gratia Dei tribendum.</i>	35.7		
<i>APPETIT homo omnia, qua appetit, propter finem utilitatis.</i>	2.10.12		
<i>APPETITVM hominis satiat Deus alio finito possessor.</i>	18		
<i>An aliquis appetitus fit de essentia intellectuali creatura.</i>	2.113. rat. 5.		
<i>Non potest esse appetitus eliciens naturalis circa beatitudinem supernaturalis ex motu supernaturali; potest naturalis ex motu naturali.</i>	2.167		
<i>Appetitus voluntatis dicitur voluntaria, non volita.</i>	3.7		
<i>Appetitus sensibili non potest bonum sensibile proponi ab intellectu modo proportionato ipsi appetitu.</i>	5.44		
<i>Appetitus sensi. pollicè, nō dispositio obedit voluntati.</i>	10.13		
<i>Praeser appetitum quo bruta feruntur in obiectum, non daenr aliis actus applicans in eis potentias exercentes.</i>	10.14		
<i>ATTRITIO sufficit ad delendum veniale extra sacram.</i>	23.33		
<i>Sicut ad delendum mortale in sacramento.</i>	30.52		
<i>AVERSIONI à Deo vlt. fine responderet pena, non conuersio ad obiectum difformerationi: potest dari malitia auersionis absque malitia conuersio.</i>	23.80		
<i>Auersio interpretatio à Deo, est consequens ad specificam malitiam obiecti.</i>	23.90		
<i>Pena intensiva, non solum responderet inordinata conuersio, sed etiā aversioni.</i>	23.163		
<i>AVGVSTINV S gratiam propugnat necessariam non necessitanem.</i>	6.9.		
<i>AVTHOREM esse alicuius operationis, est esse liberam causam illius emittit vel quoad speciem, vel saltem quoad exercitium.</i>	21.76.78		
<i>AVREOLAE Martyrum, Virginum, Doctorum, quid?</i>	2.177		
<i>AVXILIV M omne indebitum natura datur per Christum.</i>	26.2.		
<i>An auxilium speciale quid?</i>	26.32		
		BEATVS, BEATITVDO, OBJECTVM, BEATIT.	
		<i>Beatus amat Deum propriè proper aliquem finem.</i>	1.61
		<i>An & quomodo illabi soleat Deus in essentias beat.</i>	2.56
		<i>Quomodo Ida diuina videantur à beatis in Deo.</i>	2.131
		<i>Beatus non potest peccare, nec cessare à visione beat.</i>	134
		<i>Actus quo videt perennitatem beatitudinis non est distinguis ab ipsa.</i>	139
		<i>Beati necessario Deum diligunt, & quoad exercitium.</i>	143
		<i>Quid necessiter in patria, quod non in via.</i>	144
		<i>Non potest beato præcipi ut cesset à clarà visione.</i>	146
		<i>Potest præcipi, ne amet Deum amore concupis.</i>	147
		<i>Item; ne amore amicitia, flante etiam visione.</i>	148
		<i>Hoc autem præceptum servaret ex motu obedientia.</i>	
		<i>Imo posito præcepto necessario ab amando desisteret.</i>	149
		<i>An flante visione beatifica possit beato præcipi suspensio omnis possum actus voluntatis circa Deum.</i>	ibid.
		<i>Cur non possit cessare à visione, possit ab amore.</i>	150
		<i>Beatus ex vi visionis ab intrinseco est impeccabilis.</i>	154
		<i>Beatus est ab intrinseco etiam venialiter impeccabilis.</i>	
		<i>Non est determinatus semper ad id, quod est perfectus.</i>	155
		<i>Beatus resurgent omnes in aetate innenili.</i>	2.186
		<i>Votes animi beati corporisque fuisse.</i>	2. à n. 176. ad f. d.
		<i>Beatorum oblatione ex usus sensum.</i>	2.218
		<i>Lingue, quibus beatis colloquuntur.</i>	227
		<i>Beatorum sedes ac domicilium.</i>	2.228
		BEATITVDO. <i>Vide visio beatifica.</i>	
		<i>Beatitudinis nomen duplice accipi potest.</i>	2.110
		<i>Beatitudo hominis obiectum est Deus.</i>	2.17
		<i>Ad perfectam beatitudinem hominis pertinet perfectio corporis, non essentialiter, sed integraliter.</i>	2.20
		<i>Non habitualis coniunctio anima cum Deo.</i>	49
		<i>Beatus, formaliter, constitit in sola operas, nat. intell.</i>	53
		<i>Beatitudo integratur ex operatione creatu nobis inveniente, & obiecto increato ex inveniente terminante.</i>	55
		<i>Non in sola essentia, sed etiam in potentiis anima est.</i>	57
		<i>Beatus, formaliter an implicet à solo Deo produci?</i>	61
		<i>Cùm sit forma perfectiss. debet producere etiam à creatura.</i>	72
		<i>In beatitudine non dari duplē visionem, quācum una sit speculativa, altera practica.</i>	2.110
		<i>Voluntate an intellectu perfectiss possit acutus obiectum beatificum.</i>	112
		<i>Beatitudo formalis in actu voluntatis & intellectus final essentialiter conflit.</i>	2.116. & seq.
		<i>An potentia sensitiva sive capaces beatit. formalis.</i>	118
		<i>Amor constitutus essentialiter beatitudinem formalem, est solū amicitie.</i>	119
		<i>Qualis delectatio spectet ad essentiam beatitudinis.</i>	120
		<i>Quare amor via non possit dici beatitudo partialis.</i>	ibid.
		<i>Beatus in genere natura constitutus principalius in visione, in genere moris, principalius in amore.</i>	2.121
		<i>Beatus ex principiis intrinsecis habet, quod sit eterna.</i>	134
		<i>Contra essentiam beatitudinis est, patere desiramus.</i>	138
		<i>Beatitudini formalis contradicitur opponitur pecc. mor.</i>	154
		<i>Beatitudo supernat. est quod substantia talis.</i>	2.163
		<i>Ad beatit. supernat. implicat appetitum naturalis.</i>	163
		<i>Est in homine appetitus, & potentia obedientialis.</i>	166
		<i>Non elicitus natur. circa beatitudinem supernat. ex motu supernat. potest esse ex motu naturali.</i>	2.167
		<i>Beatus, essent. comitantur infusi habitus supernat. omnium virtutum, unā fide excepta.</i>	2.170
		<i>In Beatus manent habitus acquisiti, non quod conclusionem erroneous.</i>	172
		<i>Nec habitus, quo credant indicij dicem.</i>	173
		<i>Notitia memorativa de actibus fidei manet; & habitus specificus secundarium.</i>	
		<i>Nouis habitus in eis qui?</i>	174
		<i>Gaudium triplex beatorum ordo gaudi & charitatis.</i>	2.175
		<i>Quomodo beatit. in communī homo necessario appetat.</i>	
		<i>Beatus, in particulari non omnes, nec quoad specific.</i>	6.61
		<i>Beatitudo adequate sumpta pugnat non solum cum peccato morte, habituali, sed etiam cum veniali habituali.</i>	33.67
		<i>Cuius beat. capax fuisse homo in pura natura.</i>	1.22. & 26.27
		<i>Doce</i>	

EST VIE R B O R V M.

- Dorsus beat. tres animi, q. corporis. 2. 176. & seq.
OBIECTVM BEATITVD. voluntarius ad intellectus opera-
 tione perfectius possideatur. 2. 112. 114
 Veram sola visio sic consecutio obiecti beatifici. 2. 124
 Obiectus beat. non est de facto Deus vi datus tantum. 2. 25
 Relationes pertinens ad obiectum premarium beat. 2. 29
 Quo casu adequatum est essentia fine relationibus. 2. 30
 An pertineat ad beatitudinem videtur Deum factum non
 modis sub quibus est visibilis. 2. 28. 131
 Quomodo idea divina videatur a beatitudine Deo. 2. 31
 Ratio beandi, minus principalis summa rebus. diamet. 2. 31
 Obiectum beatificum non eodem modo concordit cum actu
 beatifico creato & increato. 2. 31. 116
BEATITUDINES quid sint. 2. 29. 211
BONVM, BONITAS. Vide Morale.
 Implicat dari bonum prescindens a bono finis & medio. 1. 23
 Bonitas finis & mediorum sunt specie distincta. 1. 35. 38.
 Bonum, est obiectum formale adequate ratione voluntatis. 2. 7
 Voluntas in defensione mali, bonum prosequitur. 4. 8. 14
 Bonum sub ratione boni non potest fugere voluntas. 4. 26
 Bonum sensibile non potest ab intellectu proponi appetiti
 & sensibili modo ipso proportionata. 5. 44
 Bonitas moralis consistit in aggregatione eorum, que rati-
 onaliter debita sunt. 12. 36
 Consistit in conformitate cum natura rationali. 12. 40
 Obiectiva datur, distincta a formal. 13. 8. quid sit? 11
 Obiecta non vocantur bona moraliter, bonitate obiectiva.
 et 13. 15. Neo omnis bonitas ultimum exteriorum des-
 eretur ab interno. 13. 16
 Quando bonum odio habetur, supponitur etiam aliquam ob-
 jectivam malitiam habere. 13. 16
 Obiectum sinopticer. bonum includit aggregationem om-
 nium circumstantiarum honestantium. 13. 17
 Bonitas moralis regula tantum generica, non vero specifica
 est natura rationalis. Neque lex aeterna Dei, est regula
 specifica illius. 14. 3. Neque dictamen rationis. 14. 6
 Actus moraliter bonum sufficit, ut seipso exercitetur
 in ultimum finem. 14. 41
 Bonitas aptitudinalis est intrinseca & inseparabilis ab en-
 titate physica actus. 14. 56
 In nullo actu alienus potentia, distincta a voluntate, est
 aliqua bonitas moralis, que ab eodem actu invariato sub-
 stancialiter separari non possit. 14. 62
 Bonum aliter specificat actu voluntatis, quam verum
 actu intellectus. 14. 86
 Bonitas non potest conferriri actu humano a circumstantiis
 nisi ea praeconoscantur. 14. 120
 Bonitas in actu, alia est virtus, in ordine ad operantem; alia
 meritis & satisfactionis in ordine ad retribuentem. 122
 Aliquod bonum morale effici potest viribus natura, cum solo
 concursum Deigenitali. 26. 108. 135. 138
 Ne quis illo dono conserva, creatura ratione semper nega-
 ri congrua cogitatio ad omne bonum morale. 138. 148
BRUTVM quomodo delectetur de operibus suis? 2. 160. si.
 In bruis quale reportatur voluntarium. 3. 9 fin.
 In bruis cur nullum sit libertatis vestigium. 6. 61
 Bruta praepter appetitum, quo feruntur in obiectum, nullum
 requirunt actum, quo eorum executrices potentia appli-
 centur adopus. 10. 14
- CAVSA. CHARITAS. CHRISTVS.**
- Deus eminenter continet omnem efficientiam causz. 2. 2. 91
 Pluralitas causarum respectu eiusd. effectus unde? 5. 121
 Ex causa indifferente actu, determinata actio proire po-
 test: ex indifferente passione, non potest. 6. 35
 In causa efficiente cur non detur mutua prioritas. 29. 248
 Subordinatio causa 2. ad primam saluat per motionem
 concomitantem. 6. 34. Quomodo dicatur Deus primus
 in agendo cum causa 2. voluntas non potest se determi-
 nare absque conderminatione causa prima. 6. 35
 Quomodo causa prima necessario agere, secunda adhuc libe-
- re agere posset. 6. 71. & seqq.
 Causa deficientia in actu supernat. est liberum arbitri-
 trium, non nulla efficientia determinans. 6. 41
CHARITATI cur tribuantur, gratia propria, & con-
 tra. 29. 74
 Excellentia charitatis praecat. virtutibus in quo sita. 29. 25
 Charitas est re ipsa distincta a gratia habituali. 58
 Charitas qua charitas, non præstat, qua gratia. 66
 Charitatis habitus non exigit reliquos habitus infusos ut pro-
 prietas sed ut principia. 68. Homo cum sola charitate,
 sine gratia non floureret, sed nec damnari posset. 29. 76
 Charitas non est amicitia inter nos & Deum. 29. 130
 Est principium amoris amicitia, quo in Deum tendimus;
 gratia est obiectum amicitia Dei erga nos. 31. 23
 In CHRISTO nulla aureola, sed quid excellentius. 2. 181
CHRISTI occisionis peccatum, cum cognitione commissum,
 est infinita malitia ratione damni. 23. 126
 Christi status factio est in aliore ordine quam offensa. 142
 Merita Christi cōveniunt cum merito Ade differunt. 25. 47
 Cur Christus originalem laborem non contraxerit. 25. 115
 Christus non meruit nobis naturalia. 28. 155
 Meruit auxilia supernaturalia quoadmodum. 28. 163
 Si per impossibile humanitas Christi peccasset, sola gratia non
 fuisset sufficienter delictum id peccatum. 33. 166
 Potuisse ramen Deus humanitatihuius, negat a unione hypo-
 statice, infundere gratiam. 33. 167
CHRISTIANI omnes tenentur sub precepto scire omnia fi-
 dei nostra mysteria in Symbolo contenta. 20. 22
- CIRCVMSTANTIAE.**
- Quomodo circumstantia intendantur per modum actus &
 exercitii, non per modum obiecti. 14. 137
 Circumstantia per se sufficiens dare bonitatem vel malitiam
 actu, tribuit speciem ab obiecto diversam. 14. 1
 Nulla actus constitutere nouam speciem malitia, per se ri-
 buere potest primam, si essentia supponit aliam. 155
 Circumst. bona nunquam tribuit speciem honestatis actu,
 nisi transferat in motuum saltem secundarium. 158
 Sola que tribuit primam speciem moris actu, transfi in ra-
 tionem obiecti, eique essentialiter speciem moris tribuit. 164
 Si ex circumstantiis & obiecto actu exterior habet ali-
 quam moralitatem, illa que ei aduenit ex fine actu in-
 terioris erit accidentalis tantum. 14. 168
 Circumstantia & obiectum etiam indirecte volita dant spe-
 cificans malitiam peccatis, quorum malitia primario
 consummatur in actu externo. 14. 182
 A circumstantiis non specificantur peccata. 18. 2
 Hoc ipso quod cum obiecto bono contingit mala circumst-
 entia obiectum moraliter censetur malum. 14. 75
 Circumstantia non causant specificam bonis. actu. 14. 9
 Sola noua circumst. accidente, potest idem numero actu, ex
 obiecto indifference libere elicitus fieri malus; non potest
 accidente sola honestate obiectiva fieri bonus. 14. 76
 Circumstantia actu humani sunt septem. 14. 90. & seqq.
 Circumst. omnib. actib. humanis communicant bonitatem,
 vel mal. diversam ab ea quae ex obiecto. 14. 103. & seqq.
 Circumstantiarum est duplex genus. 14. 106
 Circumstantia possunt integrare obiectum totale, vel trans-
 ferre in motuum, vel obiectum principale. Quod respectu
 unius actu est circumstantia, respectu alterius potest esse
 obiectum. 14. 108
 Circumstantes honestates integrant honestatem obiecti, vt
 conditiones accidentales. 14. 111
 Circumstantia non possunt bonitatem vel malitiam actu
 humano conferre, nisi praeconoscantur. 14. 120
 Ad circumst. malitiam contrahendam sufficit voluntarium,
 interpret. 126. Ad bonitatem carundem requiritur vo-
 luntarium directum. 14. 132
 Bonitas ex circumst. spectat ad constitutionem individua-
 lem huius, vel illius actu humani. 14. 133
 Hac bonitas circumst. est inseparabilis ab hoc actu. 134
 Bonitas ex circumst. est accidentis actu humani metaphysicu-
 respectu

INDEX RERUM

<i>Vix illa actus in specie & individuo vagè sumpti.</i>	<i>14. 135</i>	<i>Contra conscientiam propriam mandatum superioris exte-</i>
<i>CLARITAS corporum gloriosorum.</i>	<i>2. 209. & seqq.</i>	<i>qui nemo potest.</i>
COACTVM. COGNITIO.		<i>15. 25</i>
<i>Quid sit esse coactum & iniustum.</i>	<i>3. 71</i>	<i>Cum conscientia errante vincibiliter nec se debet voluntas</i>
<i>Nequit cogi voluntas ad suos actus immanentes.</i>	<i>3. 44. &c.</i>	<i>conformare, nec contra illum agere.</i>
<i>Actus voluntatis necessarij, non sunt coacti.</i>	<i>3. 96</i>	<i>15. 26</i>
<i>Etsi solus Deus infunderet voluntati aliquas actus, non pos-</i>		<i>Sed ne conscientia erranea ex ignorantia vincibili, non sed</i>
<i>set tamen dici cogi illius voluntas.</i>	<i>3. 105</i>	<i>opus simpliciter, & absoluente perplexi.</i>
<i>Potest cogi voluntas ad receptionem habitus.</i>	<i>3. 107</i>	<i>15. 28</i>
<i>Annegatne cogi possit ad cessationem ab operando?</i>	<i>3. 108</i>	<i>Et dicunt aliqua contra conscientiam operari, debet illa cum,</i>
<i>Poicis cogi in alib. imperatis externarum facultau.</i>	<i>3. 113</i>	<i>quando actu aperteque reclamare.</i>
<i>Non omne quod coactum non est, eo ipso liberum est.</i>	<i>6. 2. 6.</i>	<i>15. 31</i>
COGNITIO an pendeat distinctâ actione a principio vita.		<i>Dicunt enim inter errantem ex ignor. vincibili & insine.</i>
<i>An distinctâ a specie impressâ, vel habitu?</i>	<i>2. 96</i>	<i>33</i>
<i>Cognitio aliqua requiritur ad rationem voluntary,</i>	<i>3. 2</i>	<i>Conscientia dubia, quid sit.</i>
<i>Cognitio obiecti, essentialiter ad volitionem illius.</i>	<i>5. 9</i>	<i>15. 34</i>
<i>Cognitio estimativa facultatis, sufficit ad operationem vo-</i>		<i>Ex conscientia prædicta, dubitante aut licet operari.</i>
<i>luntatis.</i>	<i>34.</i>	<i>15. 37</i>
<i>Circa obiectum sola cognitio, sensuum appre-</i>		<i>Speculatione causam dubitare potest quis operari.</i>
<i>hensum, non potest voluntas mereri vel desereri. Cogni-</i>		<i>15. 38</i>
<i>tio sensitiva non attingit honestatem virtutis.</i>	<i>5. 38</i>	<i>Vide Dubium.</i>
<i>Vi voluntas operetur nec quanis cognitio nec quodlibet indi-</i>		CONSENSVS blanditijs exterioris non irritat contractum,
<i>cium sufficit: necessaria cognitio obiectum indifferens ad ra-</i>		<i>modo frus abfit.</i>
<i>tiones caralias & contradict. ut subiectas rationi.</i>	<i>6. 58</i>	<i>3. 151</i>
<i>Cognitio obiectum indifferens ad rationes contrarias, vel ci-</i>		<i>Est actus voluntatis, consequens actum consilij.</i>
<i>ntradictorias est necessaria ad libertatem exercendam.</i>	<i>6. 58</i>	<i>10. 4</i>
COMPLACENTIA simplex de fine, elicetur ex præmia cog- nitione eiusdem propter se amabilis.	<i>8. 1. pac plerumque</i>	<i>Consensus in peccatum, est in ratione superiori.</i>
<i>necessaria est, quondam specificationem.</i>	<i>8. 3</i>	<i>17. 177</i>
CONCUPISCENTIA. CONCVRSVS &c.		<i>Consensus est duplex, expressus & interpretatus.</i>
<i>Licet Deum amare amore concupiscentie.</i>	<i>1. 10</i>	<i>17. 182</i>
<i>Deleclationis concupiscentia in patria obiectum proximum</i>		CONSILIVM quid sit.
<i>constituitur ex Deo & visione. Amoris concupis. obie-</i>		<i>10. 1. Non est de sine formaliter, sed</i>
<i>ctum formale ingreditur visio beata.</i>	<i>2. 158. 2. 311</i>	<i>salvo de medijs.</i>
<i>Obiectum deleclationis concupiscentia in patria magis prin-</i>		<i>10. 2</i>
<i>cipale est Deus, minus principale visio.</i>	<i>2. 159</i>	<i>Est ramum de ys, qua in nostra potestate fuit.</i>
<i>Concupiscentia nullo modo causat inuoluntarium.</i>	<i>3. 149</i>	<i>10. 3</i>
<i>Concupiscentia auget voluntarium, minuit liberum.</i>	<i>144</i>	<i>Consilij actum consequitur consensus voluntatis.</i>
<i>Concupisc. gracieq; discriminis in facilitando 6. 24. non sic</i>		<i>10. 4</i>
<i>tribuitur huic opus supernat. ut illi peccatum.</i>	<i>6. 42</i>	<i>Contra consilium agere non est peccatum.</i>
<i>Amor concupisc. ne quis separari ab amore amicitia.</i>	<i>7. 3</i>	<i>23. 38</i>
<i>Quid sit amor concupiscentia, quid amicitia.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Volum contra consilium malum est.</i>
<i>Concupisc. non est peccatum.</i>	<i>5. 51. 59.</i>	<i>23. 39</i>
<i>vulnus concupisc. declaratur catholicice.</i>	<i>25. 121</i>	CONTEMPTVS. CONTRACTVS.
CONCVRSV si causa prima offerret voluntatis inde- pendenter ab ipsa, voluntas necessario ageret.	<i>6. 75</i>	<i>Peccata commissa in contemptum præcipiens specificatur</i>
<i>Si omnis concursus voluntatis creata à causa prima nega-</i>		<i>ex diversitate latri, quod habet præcipiens, ut præcipiente</i>
<i>reatur, id violentum ei foret.</i>	<i>3. 112</i>	<i>duplicem ad minimum malitiam habente.</i>
<i>Quomodo causa 1. concursus creaturam determinet.</i>	<i>21. 68</i>	<i>18. 20</i>
<i>Inter concursum Dei & creature reperiuntur prioritas & po-</i>		<i>Contempns Dei saltus virtualis reperiuntur in omni peccato</i>
<i>sterioritas mutua rationis.</i>	<i>21. 71</i>	<i>mortali, non in veniali.</i>
<i>Cum solo concursu generali potest natura virib. effici ali-</i>		<i>23. 47</i>
<i>quod opus virtutis moralis.</i>	<i>26. 108. 135. 138</i>	<i>In quo consistat contemptus Dei ultimi finis.</i>
CONDONATIO offensa facta ab homine, quomodo differat		<i>23. 49</i>
<i>ab ea, que fit à Deo.</i>	<i>32. 87</i>	<i>Difformitas p. m. ex contemptu Dei, & primatione gratiae,</i>
CONGRUA cogitatio exigi potest.	<i>26. 138. à insto. 148.</i>	<i>est diversa ab ea, que ex obiecto & circumst.</i>
CONIVNCIO cum Deo multis titulis debet conservari à		<i>23. 54</i>
<i>creature rationali.</i>	<i>23. 68.</i>	<i>As & quomodo primatio coniunctionis cum Deo ultimo fine</i>
<i>malitia que est in priuatione</i>		<i>distinguatur à contemptu Dei. Hac primatione est poste-</i>
<i>coniunctionis cum Deo ult. fine, in primatio constitit.</i>	<i>23. 69</i>	<i>rior contemptus Dei, ut effectus sua causa.</i>
<i>Primatio obiectum coniunctionis cum Deo ultimo fine inclu-</i>		<i>23. 87</i>
<i>ditur in hoc statu in peccato mortali.</i>	<i>23. 72</i>	<i>Veniale, ex contemptu legislatoris, sic mortale.</i>
<i>Debitum conservandi hanc coniunctionem non est idem cum</i>		<i>23. 237</i>
<i>debito non operandi male.</i>	<i>81. an & quomodo primatio</i>	<i>CONTRACTVS</i> grani mea celebrari quando validi.
<i>buins coniunctionis distinguatur à contemptu Dei.</i>	<i>23. 87</i>	<i>3. 138</i>
CONSCIENTIA. CONSENSVS. CONSILIVM.		<i>Consensus blanditijs & suasionibus exteriori non irritat con-</i>
<i>Quid sit conscientia.</i>	<i>15. 16.</i>	<i>tractum, modo frus abfit.</i>
<i>non importat habitum.</i>	<i>15. 18</i>	<i>3. 151</i>
<i>Conscient. erroneam tenemur sequi proponentem obiectum</i>		CONTRITIO. CREATURA.
<i>præsum sub ratione boni ex ignorantia inuincibili.</i>	<i>19</i>	<i>CONTRITIO perfecta elici nequit potentia moralis spe-</i>
<i>Judicium erroneous derivatur a Deo punitum.</i>	<i>20</i>	<i>cialia auxilio Dei, ab homine lapsi.</i>
<i>Ex conscientia erronea peccari contra charitatis virtutem</i>		<i>26. 290</i>
<i>est impossibile.</i>	<i>15. 23</i>	<i>Quia contriti sumus, datur nobis gratia habitualis.</i>
<i>Nequit Deus dispensare, ut licet contra conscientiam agamus.</i>	<i>25</i>	<i>29. 252</i>
		<i>Propter contritionem præsumam futuram Deus non anticipat</i>
		<i>infusionem gratie.</i>
		<i>29. 254</i>
		<i>Neque potest eam anticipare.</i>
		<i>33. 71. 215</i>
		<i>Contritio non est adoptio divina.</i>
		<i>33. 151</i>
		<i>Non sumus unquam certi, certitudine infallibili de vera</i>
		<i>affectione vel contritione.</i>
		<i>34. 27</i>
		<i>CORPORIS</i> perfectio quomodo pertinet ad beatit.
		<i>2. 20</i>
		<i>Corporis gloriose doles queror.</i>
		<i>2. 188</i>
		<i>Corporum penetratio si per sublationem localis extens.</i>
		<i>2. 200</i>
		<i>Finis ultimus potest ordinari ad creatram, ut siue Cui. 1. 9</i>
		<i>Creaturarum omnium finis ultimus est Deus.</i>
		<i>2. 7</i>
		<i>Quomodo creature manifestent bonitatem Dei, per bonitatem</i>
		<i>ab ipso participant.</i>
		<i>2. 122</i>
		<i>An necessario omnes creature cognoscantur in cogitatione</i>
		<i>attributorum diuinorum.</i>
		<i>2. 131. ad confin. I</i>
		<i>Sub quatuoratione Deus fit principium creaturarum, sub qua</i>
		<i>ultimus finis.</i>
		<i>2. 131. ad 3.</i>
		<i>Implicat appetitus naturalis ad beat. supermas.</i>
		<i>163</i>
		<i>Potest creature vim pati à suo creatore.</i>
		<i>3. 124</i>
		<i>Quomodo Deus, primus in agendo cum creatura.</i>
		<i>6. 34</i>
		<i>Creatura determinat sibi concursum Dei per ipsam deter-</i>
		<i>terminationem; que concomitantur concursum.</i>
		<i>21. 68</i>
		<i>CREATIVA actio non est connaturaliter communicabilis</i>
		<i>creatura.</i>
		<i>29. 126</i>
		DÆMON. DAMNATI. DAMNVUM.
		<i>Dæmon non potest potentia morali ullum actum amoris</i>
		<i>in Deum</i>

ET VERBORVM.

<i>in Druso exercere.</i>	26. 293	<i>causis secundis.</i>	21. 33. & seqq.
<i>An pena dñatorū in sola visionis beatæ primatione confusat.</i>		<i>Eadem actione concurrit, quā p'sta causa secunde.</i>	37
2. 113. 124. ad 7. eorū corpora, et si locali extensione spoliensur, exterioris sensim sūt capacia.	2. 202	<i>Quando operatur ad extra independenter à causa creata, nihil potest nisi per decreterum absolvitam.</i>	21. 47
<i>In damnatis pena damni est inqualis.</i>	19. 12. 19	<i>Qua ratione nequaat Deus diei causa peccati.</i>	21. 52
<i>Si Deus alicui suom damnacionem reuelaret, tenebretur illi possumus alio non resistere, posset tamen de illa cristiari, tenebretur animo salis recte operari.</i>	15. 112	<i>Deus offert ab aeterno, suo decreto causa libere, concursum suum indifferentem in vclu primo.</i>	21. 54
<i>Cur pro damnatis orare non licet.</i>	d. 15. n. 112	<i>Sub perfecto Dei domino physico, non autem moraliter est peccatum.</i>	73.
<i>Formalis malitia damni non contrahitur ex solo affectu, quo quis vult, sed quo actu damnum infert.</i>	23. 128	<i>Esto Deus non fr'causa moralis alioz malitie, est tamen causa moralis actus boni.</i>	21. 79
<i>Peccat mortaliter, qui simul cum alijs infert mortibile dampnum, et si singuli lene inferant.</i>	23. 231	<i>Deus est author & causa potentissima peccandi.</i>	21. 83
<i>Non peccat mors, nec cunctur ad vestimenta, qui leue quid finitur ab eo, cuius grande damnum ab alio illatum est.</i>	23. 232	<i>Debitum conservandi coniunctio cum ultima facie, non est idem formaliter cum debito non operandi male.</i>	23. 81
DEBITUM est immediate de actib. mediante de babil.	23. 84.	<i>Deus nec sua liberalitatis debet gradiam naturae dare.</i>	26. 20
DELECTATIO. Vide MOROSA DELECTATIO.		<i>Duplex voluntas in Deo.</i>	26. 170
DELECTATIO qualis pertinet ad desitiam beat.	2. 120	<i>Duplex participatio natura divinitatis.</i>	29. 101
<i>Quomodo delectentur brava de operibus suis.</i>	2. 160	<i>Duplex genus perfectionum proprietatum Dei.</i>	29. 102
<i>Delectatio & fructus pertinent ad appetitum.</i>	8. 6	<i>Per quid se Deus ab aeterno determinauerit ad productionem mundi, potius quam ad non productionem.</i>	31. 75
<i>Delectatio seu fructus actus procedit à voluntate.</i>	8. 8	<i>Deus potest esse nō dominus, nō misericors, nō iustus.</i>	26. 27
<i>Inter delectionem & gaudium discrimen.</i>	8. 20	DILECTIO. Vide A M O R .	
<i>Quidquid propter finem dolet, ut propter finem voluntas appetit, est malum. natura intendit delectationem propter operationem, non contraria.</i>	14. 254	DILECTIO Dei libera nō est prior infusione gratiae.	31. 62
DESIDERIVM à spe & intentione, quomodo distinctum.	8. 22	<i>Non sufficit sola mutatio temporis, ut Deus dicatur diligere, quem antea non diligebat.</i>	33. 87
<i>Desideria que feruntur in obiecta intrinsecè mala sub conditione, si à Deo prohibita non essent, illicita sunt.</i>	15. 12	DISPENSARE in præceptis, qua prohibens obiecta intrinsecè mala, neque Deus.	15. 11
DETERMINATIO volunt. quoad exercit.	6. 62. cui irribuenda.	<i>Nec ut lucidè possimus contra conscientiam agere.</i>	15. 25.
	6. 40	DOCTORVM aurcola quid? non est in B. Virg.	2. 180
		DOLOREM inter. & tristitiam distinctionem.	8. 21.
		DONVM quid?	29. 187
		<i>Dona non distinguuntur à viribus insuis.</i>	29. 197.
		DOTES animalia gloriose, quas non corporis.	2. 178. & seqq.
		DVBIVM duplex, quid dubia conscientia.	15. 34
		<i>Dubium aliud praticum, aliud speculatum.</i>	15. 35
		<i>Dubium aliud Iuris, aliud facti.</i>	15. 36
		<i>Ex conscientia praticè dubia operari est vitiosum.</i>	37
		<i>Cum conscientia dubia speculativa, licet operari.</i>	38
		<i>Nequis esse aliquis in universalis dubius, & in particulari certus.</i>	39.
		<i>Teneri quisque reliqua conscientia dubia, amplecti partem, in qua nullum apparet peccatum.</i>	15. 40
		<i>Conscientia existente dubia de veraque parte contradictionis, semper amplectenda est, qua tunc apparet.</i>	41
		<i>Eligendum potius pecc. veniale certum, quam mort. dubium.</i>	42
		<i>Non potest quis ex quacunque causa, dubia conscientia deposita, contrarium operari.</i>	45.
		<i>Dubium conceptum subdividens deponere non potest ad solum præceptum superioris.</i>	46
		<i>Sufficiit quilibet assensus ad amplectendam partem minus certam, non obstante vehementi dubio ex opposita.</i>	15. 48
		EDVCTIO. EFFECTVS. ELECTIO.	
		Educio unioz actuum vitalium indistincta.	2. 104
		EFFECTVS respectu unde pluralitas causarum.	5. 121
		Effectus formalis duplex in qualibet forma.	31. 29
		ELECTIO est species diversa pro diversitate mediorum.	1. 43.
		Electio sit libera in se & operanti.	6. 60
		<i>Intentio non concurrit actiū ad actum electionis.</i>	8. 5
		Electio est actus voluntatis.	9. 3
		<i>Quomodo pecuniarer dicatur connotare rationem.</i>	9. 4
		Electio reperiatur etiam in Deo & Angelis.	9. 6
		<i>Intentio electioz quando unus actus.</i>	24
		<i>Consensus volunt. & electio, non necessario disting.</i>	10. 5
		Electio accipit honestatem à fine, & a medio.	14. 210
		Electio medi honesti ad finem honestum dupliciter sic.	21. 1
		<i>Electio</i> obiectu mala malitiam, non minus intentio fidei honesti.	14. 235
		<i>Ens positionem omne est bonum transcend. nō moraliter.</i>	17. 90
		<i>Omne ens real, immediate est à Deo, quia Physica entitas est, non quā moralis.</i>	17. 91
		ERROR. Vide IGNORANTIA.	
		<i>Error duplex est, 17. 152. Non necessario ad actum peccati præcedere debet error practicus.</i>	17. 153.
		<i>Ad omne pecc. præcedit moralis error imprudentia.</i>	155.

INDEX RERUM

- Prima radix moralis erroris, vel inconsiderationis, non est in intellectu, sed in voluntate, quamvis Physicaradix eius praecedit in intellectu. 17. 158. & seq.
- Eva non contraxis peccatum originalis. 25. 116
- EXCARE & inducere quā ratione dicatur. Deut. 21. 24
- Excusatio & inducere tripliciter accipitur. 21. 25
- FELICITAS. FIDES. FILIATIO.**
- FACILITAS ex obiecto, applicazione, efficacia causa. 6. 23
- Qui in pura natura sine illo merito vot decessum doceſſum, conſecutus fuicit naturaliter felicitatem. 26. 389
- Quid Naturalis felicitas? 390. Perfectissima: 391
- FIDEI actus imperfectior est nūlā amoris beatitudinē, licet illiſi intellectu, in voluntate. 2. 123
- Tenetur omnes Christiani sub praecepto scire omnia fidei voluntaria mysteria in Symbolo conculta. 20. 22
- Affensus fidei. & affectus credendi sunt ex peculiari direzione spiritus Sancti. 26. 49
- Discrimina inter aſtratione fidei infusa & acquisita. 60
- Triplex virtus fidei humana. 26. 64
- Fides humana distinguuntur ab opinione. 26. 65
- Adulteris ad quos nulla fides divina nobis aperientur. fides preparata sufficiencia fidei invenit, dependens etiam de eorum voluntate. 28. 115. etiam in fina. August. 150.
- opera salvatoria à fiducia humana proximata. 123
- Quomodo fides dicatur inicium salutis. 28. 156
- Quod de fide est, sufficit simplicitate omnib. manifestū. 29. 42
- Fides & spes primi tempore quā gratia infundantur. 230
- Nullus certus effusus certus dñe infallibilis verum fides diuina aſſensus elicuisse. 34. 24
- Non sicut cere de latrone fidei infusa. 34. 28
- FILIATIO diuina quomodo ab hereditate disting. 31. 24
- Quomodo differat filiatione aperte & naturalis Dei. 18
- FINIS. FORMA. FRVITIO. FWRTVM
- Fiat quid sit primariam suam causationem exercet in voluntate. 2. 2. Quis sit propria causatrix fidei. 1. 3.
- Fides alius Cui, aliud Qui. 1. 5
- Meritis horum veram participem rationem habet. 1. 7
- Finis Qui, dividitur in finem Quo, & Qui simpliciter. 1. 1
- Finis est vera causatrix. 1. 3. Ratio causandi in fide est bonitas cognitio: 1. 6. Atque volunt. ad effectum producendum; causatione reali, indistincta à causatione officientia. 1. 7. Finis est obiectum formalē voluntatis. 1. 21
- Implicat bonum praeſcindens à bono finis, & medy. 1. 23
- Finis voluntas non est ad aquatum morium volun. 1. 33
- Distinguitur species à bonis mediiorum. 1. 34. 35. 38
- Omnis actio humana liberata est propter finem. 1. 58
- Actiones necessariae voluntatis sunt propter finem. 1. 160
- Boatis amant Deum propter propter aliquem finem. 1. 64
- Volutio ut imperata, non ut elicta potest esse finis voluntatis. 1. 73
- Quid fieri propter finem? ad id libertas vel necessitas mere materialior se habet. 1. 73
- Actio divina ad meam non sunt propter finem. 1. 79
- Quae sunt ad extra, sunt propter finem. 1. 82. 84
- Quomodo Deus sit finis Cui, & Qui, suarum operationum ad extra. 1. 86
- Finis & media possunt eodem actu appeti. 4. 41
- Quid fieri in finem via resolutionis; & via compositionis. 4. 47
- Nevmnis volutio mediiorum, causatur à volitione finis. 48
- Semper complacenter de fine elicere ex præmia cognitione eiusdem, propter se amabilis. 8. 1
- Hac plurimum est necessaria quoad specificationem. 8. 3
- De fine formaliter non datur consilium, sed de medyis. 10. 2
- Finis operantis non solam est circumstantia actus exercitioris, sed etiam interioris. Extrinsicus ad actionem humanam quadrupliciter comparatur. 14. 193
- Finis qui perdiaretur diffinitatem afferit contra rectam rationem tribuit actu humano diversam species malitiam ab ea, quam tribuit obiectum. 14. 198
- Finis aliis est ad quem per se ordinatur obiectum aliis exercer. aliis ad quem tantum ordinatur per accidentem. 199
- Bonitas & malitia finis intrinsecè conuenit solidati interiori, exteriori vero solam extrinsecè. 16. 19
- FINIS VLTIM. ordinari potest ad creaturam vs Cui. 1. 9
- Perfetto ultimi finis nobis appetibilis Dio aditum nequit; eam lices habere in non penetrare. 1. 10
- Etiam Qui, vlt. simpliciter, & vlt. in certo genere. 1. 12
- Datus finis vlt. respectu omnis actionis humanae. 2. 1
- Fides vlt. humana vera, quod decet, est de fide. 2. 2
- Patet ultimus hominis, Deus est; 5. & creaturarum. 2. 7
- Dominus sub ratione finis, immediate & operari omni quodvis fine crebro ad finalizandum. 2. 8
- Quomodo omnia appetere bono proprio vlt. finem. 2. 10. 12
- Quod non possit fibi conuenire plures vlt. fines. 2. 14
- Sub qua ratione Deus est ultimus finis creaturarum, & principium. 1. 13. ad 3
- Seipsum ut finem vlt. Deus in omni opere intendit. 21. 13
- Quomodo conceamur, cum priuatum ad usum rationis peruenimus, nos ad Dominum ultimum finem concurro. 23. 272
- Homo in hoc statu habet debetus & conformans conformitatem cum lege & fine supernaturali. 24. 25
- FORMA perfectio finienda ex entitate & concreta modo procedendo à suo principio. 2. 72
- PRVITIO pertinet ad potentiam appetitivam. 8. 6
- Praeceptio ultime procedit à voluntate. 8. 8
- Quomodo distinguuntur, à desiderio, spe, intentione. 8. 22
- FRVTIS singulis qui pertinent ad quantitatem notabiliter, & sensu ad resurrectionem. 23. 226
- Non peccat mort. nec tenetur ad resistere, qui lente aliquid suratur ab eo, cui grane damnum ab alio illatum est. 232
- Cum quis per singula fura ad notabilem quantitatem peruenit, quoties deinde ab eodem dominante materialis usurpat, toties peccat mortaliter. 233. & qui à dominis furioso mortuum notab. peccat mort. 23. 234
- Ut uirtutum unitas omnia maioria unam notab. materialis faciente, requiritur mortaliter erubatio tunc ea. 235
- Ad mortale peccatum furti, requiritur maior, vel minor quantitas respectu diversarum personarum aerratis circumstantijs stante, & conditionis. 23. 236
- GLORIA. Vide, VISIO BEATA.**
- Gloriam non potest Deus se solo in nobis producere, potest tamen gratiam. 2. 70
- Gloria eternā priuata peccatum mort. non veniale. 33. 53
- Gloria angustiūm cadit sub merito. 35. 143
- Prius gradus gloria cadere potest sub merito. 158
- In instanti glorificationis non potest quis se disponere meritorie ad argumentum gratiae. 35. 235
- GLORIOSA corpora resurgent integrata ornataq;. 2. 187
- Gloriosi corporis perfectiones dolesve quatuor. 2. 188
- GRATIA, ACTUALIS, HABITUALIS.
- Gratia necessaria libero arb. non necessitans. 6. 9. & 27. 17
- Gratia accipiens: discernit in facilitando. 6. 24
- Gratia præveniens antecedens et compleat libertatem. 37
- Etiam status innontia gratia indigens. 18
- Liberum arbitriano determinat se potius quam gratiam ad exercitium. 6. 39. & 26. 9
- Per gratiam stetit Angelus, flos iustus. 6. 40
- Gratia tribuitur simpliciter opus supernum. 6. 42
- Gratia præveniens non est in potestate volunt. 6. 37
- Gratia quadrifariam sumi potest. 27. 1
- Priuationis gratia duplex effectus quasi formalis. 23. 65
- Gratia priuatio duplice confidetur. 23. 92
- Non est in nobis pena tantum, sed etiam culpa. 24. 27
- Eft à Deo physicè & consequenter, non moraliter & antecedenter. 24. 38
- Gratia alia eterna, alia temporalis. 26. 1
- Alia superna. quoad substantiam, alia quoad modum. 26. 2
- Utraque alia est actualis, alia habitualis. 26. 3
- Discrimen inter supernat. quoad substant. & modum. 26. 4
- Gratia

E T V E R B O R V M.

<i>Gratia verus primusq; conceptus.</i>	26. 1	<i>Infidelibus an auxilium sufficiens neget August.</i>	107. 160
<i>Voluntas fletit scipsum ad usum gratiae.</i>	26. 9	<i>Quid sit auxiliu sufficiens, quid efficax?</i>	28. 41. 49
<i>De gratia & peccato orig. jicitur fundans. fidei ex principiis August.</i>	26. 14	<i>De ratione auxilii sufficiens est habere omnia saltem in potentia, per modum actus & requisita ad operandum.</i>	28. 52
<i>In potestate liberi arbitrii fuit efficere ut gratia pranidetur congrua: non autem ut qua premissa est congrua, fibi preparetur.</i>	26. 453	<i>Cur auxilium sufficiens non sit frustraneum. Cur non insitile? ipsum aliquo sensu efficax?</i>	58. negatio ipsum distinguere ab efficacia.
<i>Gratia diuina necessitas.</i>	26. 6		59. 60
<i>In omni statu indiget homo gratia diuina.</i>	26. 12	<i>Omnibus viatoribus preparata sunt sufficiencia auxilia ad salutem.</i>	72. etiam in sent. August.
<i>Si gratia esset illo modo debita natura, minus esset gratia, quam alter oculus. 17. minus quam creatio. 19. natura si radix gratia, est magis gratia quam gratia.</i>	26. 23	<i>Et adulis ad quos nulla fidei misericordia pervenit.</i>	115. 123
<i>Concursus Dei generalis sive appellatur gratia.</i>	109.	<i>Primum auxilium remota inchoans salutem non necessarium est supernaturale quo ad substativam.</i>	28. 130
<i>Duplex dispositio ad gratiam. 403. non potest homo viribus propriis condigne se ad gratiam preparare.</i>	26. 404	<i>Cancilia & PP. ad credendum, sperandum, amandum Deum requirunt auxilia ordinis supernaturalis.</i>	28. 152
<i>Neque de cōgruo. 406. opera pure naturalia non sunt causa, neque conditio sine proxima, sine remota gratia.</i>	26. 425	<i>Primum auxilium gracie non cadit sub meritum.</i>	35. 148
<i>Potest homo viribus propriis negatiū caput se ad gratiam disponere: 426. Et ponere physicum impedire. ne eam accipiat, non physicam aptitudinem, ut accipiat.</i>	430	<i>HABITUALIS gratia est forma expellens formaliter peccatum in parvulus.</i>	25. 85: Differt ab actuali.
<i>Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam: nec denegat non facienti: facienti frequentius offert.</i>	26. 439	<i>Quid sit gratia habitualis supernaturalis.</i>	26. 4
<i>Gratia gratis data, non debent esse acquisita, naturali facultate.</i>	27. 6. Gratia alia actualis, alia habitualis.	<i>Quinque effectus gratia habitualis.</i>	27. 14
<i>Gratia est in predicamento qualitatis.</i>	29. 134	<i>Per eam solum inherentem expellitur pecc. orig.</i>	29. 45
<i>Duplex dispositio ad gratiam. 30. 29. gratis vult conferri 37</i>		<i>Gratia habitualis à charitate re ipsa distinguuntur.</i>	29. 58
<i>Argumentum gratiae & gloria cadit sub meritum.</i>	35. 143	<i>Sola gratia participat naturam Dei adoptantis.</i>	29. 63
<i>Primam gratiam alteri mereri nemo potest, potest tamen eam illi impetrare.</i>	35. 147	<i>Charitas, quā charitas formaliter, non potest prestare omnia, quā praestas gratia.</i>	29. 66
<i>ACTUALIS gratia quomodo differat ab habituali.</i>	27. 8	<i>Gratia exigit habitus infusos ut proprietates.</i>	29. 68
<i>Gratia efficax machina aptissima.</i>	6. 39	<i>Non implicat per eandem formam prestari, que prestantur à gratiā, & charitate; id sic formis distinctis.</i>	69
<i>Efficacia gratiae tribuenda non libero arb. sed gratia.</i>	26. 453	<i>Cur tribuantur charitati, quā gratia propria, & contra.</i>	74
<i>Quod hominem discernit posuisse principaliter.</i>	454	<i>Homo cum sola charitate sine gratia non salvaresur, sed neque damnari poset.</i>	29. 76
<i>Auxiliis uberioribus constat.</i>	27. 18	<i>Gratia non est sola moralis, sed physica & formalis participatio naturae diuina: 104. non secundum esse à se, independentes, sicut pnrunt: 106. nec quā dilectione tantum suis, aut secundum solum acribentem sanctificatio: 107. nec quā vitalis est formaliter:</i>	29. 109
<i>Gratiam cum lib. arb. conciliandi modum suggestit August.</i>		<i>Nec est physica & formalis participatio SS. Trinitatis, sed ad summum virtualis.</i>	29. 114. 117
<i>28. nu. 22. 162. Ecclesia gratiam congruam suis poscit.</i>		<i>Gratia est physica & formalis particip. naturae diuina ut absoluta & intellectualis est.</i>	29. 118. & 30. 32.
<i>28. 61. Gratia tribuendum meritum Angelorum.</i>	35. 7	<i>Excellentia gratiae sanctificantis.</i>	29. 119
<i>Per vires gratiae liberum arbit. determinat scipsum ad opus meritum.</i>	35. 9	<i>Nec de potentia absolute produci potest forma accidentalis perfectior gratia habituali sanctificatione.</i>	29. 121
<i>Debita sunt auxilia iustis ad resurgentem à veniali sure adoptionis & amicitia.</i>	23. 22	<i>Gratia habitus est perfecta adoptione filij intellectuali Dei.</i>	129
<i>Auxilia etiam ordinis naturalis indebita natura dantur per Christum.</i>	26. 2	<i>Gratia, non caritas est amicitia inter nos & Deum.</i>	130
<i>Quid gratia actua. supernat. quoad modum, & substan.</i>	26. 3	<i>Gratia nostra est eiusdem rationis cum gratia Christi physice, non autem moraliter.</i>	29. 138
<i>In nullo statu humanus intellectus egit peculiari auxilio Dei ad quodlibet verum naturale cognoscendum.</i>	26. 33	<i>Totum compositum ex anima, gratia, & virtutib. est unitatis participatio naturae diuina, ut intellectus est.</i>	135
<i>Duplex auxilium, aliud ordinis natur. aliud supernat.</i>	78	<i>Probabile est gratiam habitualem actiū concurrens cum anima.</i>	159. discrimen inter gratiam & animam.
<i>Gratia necessaria homini lapsi, ad splendam legem.</i>	209	<i>Cum gratia infundatur virtutes, quae sunt diversa rationis ab acquisitionis: 170. nec dimensionis actiū à gratia.</i>	216
<i>Ad omnes collectine graves tentationes superandas.</i>	219	<i>Proprio gratia cum natura non rigorose.</i>	29. 228
<i>Dari potest mortis divina adeo efficax, ut ei moraliter voluntas resistere non valeat.</i>	227. an sine peculiari auxilio vincit tentationes contra precepta supernat. possint.	<i>Virtutes infusa non pendunt subiectum à gratia.</i>	223
<i>Preciso auxilio grata mouentis, iustus non magis est ad bonum proclivus quam peccator.</i>	26. 358	<i>Eodem instanti cum gratia infundatur.</i>	29. 225
<i>Gratia habet sanitatem infirmitatem radicaliter, & consequenter.</i>	26. 346	<i>Gratia procedit virtutes naturae & causitare finis.</i>	226
<i>Gratia medicinalis, sanans, specialis Christi qua?</i>	27. 16	<i>Gratia posterior tempore infunditur fide & spe.</i>	230
<i>Gratia sufficientis & efficacis discrīmen per August. non est, quod efficax necessitatē liberum arb.</i>	27. 19. & 28. 40	<i>Gratia habitualis nobis datur, quia conservatur.</i>	29. 252
<i>Gratia actualis praeueniens, comittens, subsequens:</i>	27. 11	<i>Deus non anticipat infusionem gratiae proper conseruationem premissam fuerit.</i>	29. 254 & 33. 71
<i>Excitans, adiunans, operans, cooperans, sufficiens, efficax.</i>	13	<i>Implicita gratiam produci ab operante creare, ut causa principali;</i>	30. 9. nec scipsum angere potest.
<i>Dari gratiam actualem.</i>	28. 1. 2	<i>Gratia habitualis potest produci à creatura ut instrumento obedientiali.</i>	30. 12
<i>Motus gratiae fiunt in nobis, sine nobis liberè, non sine nobis physique operantibus.</i>	28. 7	<i>Gratia subiectum immediatum est anima rationalis.</i>	30. 14
<i>Primum actū intellectus quo à Deo excitamus ad prosequendum bonum, non necessario procedit aliquod auxilium inherens, quod sit principium & causa iustus.</i>	28. 17	<i>Gratia nullam per se requirit depositum ex parte subiecti.</i>	30
<i>Differentiagratiae adiuuantis ab excitante.</i>	25. 38	<i>Requirit autem solum ad formam conservari expellendam, quae est peccatum personale.</i>	30. u. 34. 38
<i>Gratia sufficiens debita ex conditione, Deo libera.</i>	26. 23	<i>Nullam requirit ex parte efficientis per se.</i>	u. 36. 37
<i>August. nulli fidei gratiam sufficientem negat.</i>	28. 94	<i>Perseverante peccato, ne quis Deus gratiam infundere.</i>	40
<i>Insufficiens moraliter sine predicatione Evangelij.</i>	259	<i>Dispositio ad gratiam, est vera causa moralis ipsius.</i>	30. 42

INDEX RERUM

- D**ispositio ad gratiam in sacramentis, est aetatio supernaturalis ex motu etiame infra charitatem; extra sacramenta, coneratio supernaturalis ex motu charitatis. 30. 52
- D**uplex effectus formalis gratia habitualis. 31. 1
- S**ua natura reddit subiectum sanctum, amicum &c. 31. 2
- E**st quaedam spiritualis generatio. 31. n. 9. 10
- E**st obiectum in nobis amoris amicitia Dei erga nos. 31. 23
- R**eddit necessario subiectum à Deo dilectum speciali amore amicitia. 38
- I**n subiecto capaci gratia ab amicitia separari nequit. 52
- L**ibera dilectio Dei, non est prior infusione gracia. 31. 62
- Q**uomodo gratia sic eff. eius amoris datus erga nos. 66
- G**ratia non petit essentialiter actualiter collationē gloria. 81
- H**ec essentialiter secundum afferit abstersionem à mortali. 32. 13
- G**ratia non est simul cum peccato eodem instanti. 32. 19
- G**ratia & peccatum non opponuntur immediate scipis, sed mediante amore & odio. 21. voluntarie suscepit est unica causa formalis iustificationis. 32. 77
- N**on potius condit homo cum debito habendi & conservandi gratiam, tantum ad certum tempus. 33. 32
- L**icet cessaret debitum recuperandi gratiam, peccatum sine infusione gratia remitti non posset. 33. 35
- S**ola gratia habitualis & visio beatissima forma, sua natura abstinentia peccati mortalis hoc statim commisso. 33. 91
- R**esoluta gratia & negata gloria Deus odium inimicium contra peccatores retinere non posset. 33. 160
- P**er solam gratiam non fuisset deterratum peccatum humanae Christi, si ea per impossibile peccasset. 33. 166
- P**rima gratia iustif. non cadit sub merito de cōdigno. 35. 149
- G**ratia habitualis cui libet operi illius valorem tribuit, quem potest, & cuius est capax, non ramen eiusdem estimationis moralis quam habet in se. 35. 166
- I**n instanti glorificationis non potest quis se disponere meritorie ad augmentum gratiae. 35. 235
- G**ratia augetur continuo per totum tempus, quo durat actus meritorius; non acquirit augmentum infinitum. 259
- Q**uia proportio inter augmentum fidei, spci, gratiae. 274
- HABITVS. HOMO. HVMANA ACTIO.**
- H**ab. infusi possunt à solo Deo produci, non actus vitales. 1. 72
- H**abitus infusi datur ad simpliciter posse. 6. 23. & 29. 181
- I**n sui productione non pendente dispositione à suis actibus. 247
- H**EREDITAS à filiatione quomodo distinguitur. 31. 14
- H**OMO finem ultimum habet Deum. 2. 5
- O**mnia qua appetit, propter finem ult. appetit. 2. 10. 12
- H**ominis beatitudo obiectiva, Deus est. 2. 17
- H**omo in statu pura natura, cuius beatitudinis capax. 2. 22
- H**omo non habet appetitum naturale ad intuendum Deum ut causam primam effectuum naturalium. 2. 165
- H**abet tantum appetitū & potentiam obediens. ad beat. 2. 166
- Q**uomodo dicatur homo conditus ad imaginem Dei. 168
- H**omini inest libertas à necessitate. 6. 2. & seqq.
- N**ullus purus homo pro offensa mortali, etiam cum gratia accidentaliter infinita facilius posse. 23. 119
- H**omo est vestigium Trinitatis. 29. 117
- H**omo lapsus nequis absque auxilio speciali per Christum, vincere omnes tentationes etiam leues, contra praecepta naturalia defectu potestia moralis antecedentis. nec totam legem naturalem implere. 26. 209. nec superare quamcunque tentationem grauem, non quidem defectu potentia physica, sed moralis. 219. 221. nec lapsus potentia moralis, sine speciali auxilio saltem ordinis natur. diligere super omnia, Deum finem natur. amore perfectio amicitia. 286. nec elicere actum perfecta concordia. 290. nec potentia moralis, sine speciali auxilio seruare, quacunque praecepta naturalia difficultia, aut omnia longo tempore, sine gracia iustificante consequente. 26. 326
- A**CTIO HUMANA quid sit? alia hominis, alia humana. 12. 2
- A**ctio humana seu libera & moralis idem est. 12. 4
- D**ilectio beatifica cur non est actio humana. ibid.
- Q**uia concurrant ad actus hum. moraliter causandos. 14. 1
- R**atio meriti vel demeriti consequuntur actum humanum, non in quantum bonum aut malum simpliciter, sed in quantum bonum aut malum liberum. 14. 57
- A**ctus humani circumstantia septem diuersa. 14. 90
- O**mnes altius humanitatem externi, quam interni habent circumstantias à quibus bonitatem, vel malitiam desumunt, diversam ab ea, quam ex obiecto habent. 14. 103
- A**d actum humanum quadrupliciter comparatur finis extrinsecus. 14. 193
- P**otest idem preter honestatem obiecti proximi, conerabere honestatem finis remoti, etiam per intrinsecam habitudinem ad ipsum. 200
- E**odero actu moneri potest voluntas propter duo motiva diversarum virtutum. 14. 203
- R**epugnat actu ex proximo obiecto malo elicendum, propter finem bonum, ab eo honestatem desumere. 233
- H**umanorum actuum duplex regula extrinseca. 15. 2
- A**ctus studiosus non solum conformari debet legi praeceptis, sed etiam proponenti. 15. 3
- A**ctus quo voluntas in obiectum intrinsecè malum fertur, sub conditione si prohibitum non esset, malus est, non actus, quo in obiectum sola extrinseca prohibitione malum. 15. 12
- A**ctus externus in ratione obiecti habet bonitatem & malitiam obiectivam independenter ab interno, cui formalem communicat, diversa rationis ab ea, quam habet in se. 16. 16
- B**onitas & malitia finis intrinsecè & primario connentur solum inter. exteriori extrinsecè & secundario. 16. 19
- A**ctus exterior in ratione eliciti per ordinem ad principium, obiectum, circumstantias, habet bonitatem, vel mal. formalem intrinsec. distinctam à bonitate & mal. interioris. 16. 20
- A**ctio exterior per se est capax praeceptis. 16. 22
- I**nternis actibus voluntatis connentur primario ratio virtutis & virtutis. 16. 25
- A**ctus exterior ex proprio obiecto & circumstantiis bonus aut malus, addit bonitatem aut malitiam secundariam interiori. 16. 30
- A**ctus externus ex obiecto bonus aut malus, addit meritum vel demeritum accidentale interno bono vel malo. 16. 31
- Q**uid actibus, bonis externis respondet ut premiu[m] accidet. 33
- A**ctus exterior non dicitur bonus bonitatem formalis, si ab actu interiori ordinetur in malum finem. 16. 34
- A**ctus internus virtutis imperatus ab actu interno virtutis non avitit suam moralem bonitatem. 16. 35
- S**emper in actu est ordo implicitus & interpretarius in obiectum malum praevisum. 17. 55
- I**dem numero actus interior physicè invariatus de veniali, potest fieri mortale peccatum, & contraria. 23. 207
- H**OMICIDIO indirectam causam dare est peccatum. 17. 190
- H**ONESTA S obiectiva non consistit in bonitate absoluta, sed respectu. 13. 11
- H**onestas & malitia obiectiva, aliquando intrinseca obiectis, aliquando extrinseca ex voluntate praeipientis. 13. 18
- H**onestos actus natur. faciliores sapienter exercet doctri. 14. 43
- H**onestas obiecti integratur ex honestatibus circumstantiis, tanquam conditionum accidentalium. 14. 111
- N**aturalis est rationi amor honesti. 26. 76
- H**ostia ita bac numero esse realem Christi presentiam, de fide non est. 34. 39
- IDEÆ. IGNORANTIA.**
- I**dea cur non constituit diuersum genus causa, sicut constituit finis. 1. 17
- I**dea divina quomodo videantur à Beatis in Deo. 2. 131
- I**GNORANTIA antecedens, consequens, concomitans. 3. 153
- A**ntecedens omnino tollit voluntarium. 3. 154
- I**nvincibilis aliquo modo est causa voluntarij. 3. 154
- C**onsequens causat voluntarium simpliciter. 3. 156
- C**onsequens potest causare innontari secundum quid. 157
- C**oncomitans non causat innontari directe vel indirecte. 158
- A**liud ignoranter agere, aliud agere ex ignorantia. ibid.
- I**gnor. concomitans non causat voluntarium directe. 159
- P**otest tamen causare voluntarium indirecte. ibid.
- Omnis

ET VERBORVM.

- Omnis actus factus ex ignor. inuinc. sua natura irriti. 164
 Discrimen inter peccatum ex ignor. & malitia. 4. 30
 Ex ignor. inuincibili malum obiectum sub ratione boni à conscientia erronea propositum, tenemur sequi. 15. 17
 Cum ratione errante ex ignor. vincibili, nec se voluntas conformare debet, nec contra operari. 15. 26
 Discrimen inter errantem ex ignor. vincibili, & inuincib. 33
 Dupliciter potest ignorantia peccatum praecedere. 17. 151
 Duplex ignorantia vel error. 17. 152
 Ignor. habitualis non est peccatum, sed effectus peccati:
 Actualis est pecc. ratione neglig. adiuncta, & sui. 20. 13
 Ignorantia, qua oppositur appetitus sciendi, propter scientiam, opponitur studiositati: qua oppositur scientia propter actus aliarum virtutum practice dirigendos, non opponitur alicui determinata virtus. 20. 18
 Omnis ignorantia, cuius nec in uniuersali, nec in particuliari praecepsit suspicio, censetur inuincibilis. 20. 26
 Ignorantia ad quam superandam sufficiens adhibita est diligentia, non imputatur ad culpam. 20. 37
 Triple regula dignoscendi, qua diligentia sit sufficiens, ut ignorantia ad culpam non imputetur. 20. 27. & seq.
 Ignorantia potest dupliciter esse causa peccati. 20. 31
 Aliqua ignor. est causa pecc. ut remouens prohibens. 20. 32
 Nulla ignorantia inuincibilis & antecedens potest esse causa moraliter influens in malitiam peccati. 20. 33
 Nulla inuincib. potest esse causa remouens prohibens peccati, quoad esse formale ipsius, sed tantum quoad esse physicum. 34
 Ignorantia necessitatis caret peccato actuali, etiam ex mente Augustini. 20. 38
 Ignor. consequens seu vincibilis est causa peccati, tam ut moraliter influens, quam ut remouens prohibens. 20. 39
 Nulla concomitans est causa peccati ut remouens prohibens, est aliqua, ut moraliter influens in peccatum. 20. 40
 Ignorantia vulnus declaratur catholice. 25. 119
 IMPECCABILES ab initio sunt beati ex vi visionis: etiam venialiter. 2. 154
 IMPERIVM non requiritur ab liberè operandum, sed sufficienti iudicium. 5. 62
 Cur sola voluntas imperare possit ceteris potentias. Sub imperio volunt. non cadit primus actus intellectus. 5. 125
 Imperium essentialiter inservit actum intellectus formaliter, voluntatis presuppositum: 11. 8
 Quantum ex parte intellectus, est practicum iudicium. 11. 13
 Lex natura, ut habet ratione imperii, supponit aliam volunt. 19
 Imperium sui ad scipsum necessarium non est. 11. 24
 IMPOSSIBILE, cognitum verale, non potest appeti. 9. 28
 De impossibili sub hypothesi possibili, potest voluntas elicere affectum aliquem ineffacis prosecutionis. ibid.
 IMPASSIBILITAS corporis gloriose in quo sita. 2. 190. &c.
 IMPOTENTIA ad operandum quatuorplex. 26. 203
 INDIFFERENTIA causa, activa & passiva. 6. 35
 Indifferencia quam ad libertatem non sufficit. 6. 48
 Datur obiectum indifferens quoad bonitatem & malitiam secundum speciem. 14. 237
 Quanam actiones censentur indifferentes. 14. 238
 Alter humana in individuo indifferens non datur. 25. 2
 Nec Interbonum & malum obiectum indifferens. 14. 257
 Indifferens non potest esse motuum voluntatis. 4. 11
 Indifferencia libertatis per pecc. orig. non perire. 25. 51
 INFANTIBVS qui cum originali decedunt sola poena danni, non poena sensus debetur. 25. 133
 Nullam tristitiam ex privatione supernaturalis beatitudinis experimentur infantes in limbo. 25. 136
 Probabile est, spectata ratione, parvulos post diem iudicij, naturali beatitudine donandos. 25. 140
 Spectata auctoritate, opposita probabilior est. 25. 141
 Infantes sine bapteismo decedentes etiam post iudicij dicere erunt sub potestate diaboli. 25. 144
 Pueris in limbo infunduntur species rerum naturalium, diligunt etiam Deum amore naturali. 25. 146
 Parvulus suam captivitatem non agnoscere ut panem. 150.
- Infatibus, qui in utero matris vel defecitu materie vel minima fratre sine bapteismo decedunt, sufficiens remedia salutis. 28. 107
 Caretia sanitatis in parvulis non est pura negatio. 25. 107
 Depoenit mississimæ. Tho. sens. & August. 25. 148
 INFINITVM simpliciter illud est, quod non exceditur in persistione in eodem ordine: 23. 114
 Aliud in Deo continetur eminenter, aliud formaliter. 23. 115
 INGRATITUDINIS peccatum speciale non incurritur, nisi committatur expreſſe in contemptum beneficij. 14. 188
 INNOCENS potest danari secundum allegata & prob. 15. 85
 Qui Innocentia stolam primò amittit, grauius peccat, quam quis peccat post amissam. 23. 245
 INNOBIDENTIA. Speciale peccatum non incurritur, nisi expressa voluntate non parens superiori. 14. 189
 INTELLECTVS, INTENTIO.
 Intellectualis tantum in natura operatio potest essentialiter consistere formaliter beatitudinem. 2. 53
 Intellectum intelligere & voluntatem appetere quid sit? 81
 Verbum ex D. Th. est aliquid ab alio emanans. 84
 In actu intellectus & voluntatis simul essentialiter consistit beatitudo formalis. 2. 116
 Intellectus an voluntas sit perfectior potentia. 113. 114.
 rat. 5. non omnis actus intellectus perfectior est, quoniam actu voluntatis. 2. 123
 An de essentia intellectualis creature sit appetitus. 2. 113.
 rat. 5. & 124. rat. 5.
 An sine omni actu intellectus possit dari voluntarium. 3. 35
 INTELLECTVS non potest proponere bonum sensibile appetitus sensitivo, modo ipsi proportionata. 5. 44
 Intellectus mouet voluntatem ad operandum quoad specificationem, non quoad exercitium. 6. 62. & 5. 95
 Quare ad actum intellectus prater influxum potentia requiratur etiam influxus obiecti. 5. 94. ad fin.
 Primus actus intell. non cadit sub imperium volunt. 5. 125
 Intellectus ad nullum actum formaliter liber. 6. 46. & seqq.
 Intellectus determinatur quoad specificationem, & quoad exercitium ab obiecto. 6. 47. rat. 5
 Intellectus est liber eam inchoatiæ, & radicaliter. 49
 Alter verum specificat actum intellectus, quam bonum, actum voluntatis. 14. 86. Actus intell. invariatus substantia potest transire de vero in falsum & contra. 14. 87
 Actus intellectus effectu causatur ab obiecto, quoad rationem formalem motuum, & rationem materialē terminatim. 17. 56
 INTEMPERANTIA obiectum formaliter est recessus a termino per rationem constituto. 14. 152
 INTENTIO est actus solus voluntatis presupponens directionem intellectus. 8. 2. semper est libera. 8. 3
 Intentio non concurreat actum ad actum electionis. 8. 5
 Quomodo disting. Intentio, fruitio, desiderium, spes. 8. 22
 Intentio electioque quando unicus actus. 8. 23
 Actus exterior imperatus à duplice intentione, quarum, una bona, altera mala, est formaliter bonus, formaliter malus. 14. 232
 Intentio finis honesti non minuit malitiam electionis obiectu[m] mala. 14. 235
 Intentio finis derivata solùm suam malitiam in actum exter. quando est cum illo virtualiter saltum annexa. 22. 53
 IV DICIVM. IVDEX. IVSTITIA.
 Iudicij indifferentia ad actum voluntatis est necessaria: sublatâ tamen indifferentia voluntatis, maneat licet indifferentia iudicij, collitur formaliter libertas actusque dicitur simpliciter necessariis. 6. 53
 Iudicium rationis nullum, praeclens liberum actum voluntatis potest illam determinare quoad exercitum. 6. 63
 Potest illam tamen determinare practicum iudicium consequens liberum actum voluntatis. ibidem
 Iudicij indifferentia est radicalis libertas. 6. 53
 IVDEX. dum de ire desceptatur, non potest rem adiudicari illi, qui minus lus in rem probat habere. 15. 81
 Quid prestandum sit Iudici, quando veriusque litigantis Ius,

INDEX RERUM

- Inr., eque probabile in indicio apparet.* 15. 82
Potest secundū allegata & probata Innocentem damnare. 85
Index non potest contra propriam, quam probabiliorē puitat, ex aliorum opinione. sententiam ferre. 15. 92
DEIVSTIPICATION *error Pelagi.* 29. 1. *Calvini.* 29. 3
DEoNASUPERNATR. quibus iustificantur, sunt intrinseca. 29. 7
Sunt autem hac, qualitates permanentes. 29. 33. 36. 43
Iustitia interior in predic. qualitatis collocatur. 29. 35
Hac non est actus transiens, nec motio actualis. 36
*Iustificatio etiam à peccato originali sit per Iustitiam habita-
ealem inherentem. 45. ante legem Euangelicam fuit
etiam per Iustitiam habitualem permanentem.* 29. 46
Forma Iustificans non est habitus proprie dictus. 29. 48
*Dispositio qua ex parte nostra requiriatur ad iustificatio-
nem, nequit nobis certa esse.* 34. 21
Desuā iustitia certando moralis dari potest. 34. 29
IVSTV *s quandoque exigit congruam cogitationem ad bo-
num, distinctum tamen beneficium.* 26. 148
*Iustus sine speciali privilegio non potest vivere omnia ve-
nitalia.* 26. 351
*Iustus prater gratiam habet. indiget tamen ad opera supernat.
alitati per modum concursus, & excitante, per modum
principij moraliter adiunctis; immo ad omnes & singulos
actus difficiles virtutem moralium, auxilio praueniente.* 354
*Practis auxilio gratia momentis, non magis est ad bonum
proclivis homo iustus quam peccator.* 358
*Ad finalē persener. prater auxil. de lege ordin. debitū iustis.
requiritur uberioris auxil. & specialis protecō Dei.* 359
*Iustus habet moralē potentiam ad persener. in singulis oc-
casioneb. distributio, non in omnib. collectiue.* 26. 362
Denominationes sancti & Iusti sunt intrinseca. 29. 20
*Absque speciali revelatione, nequit iustus hāc vītā esse certus
de sua iustific. cōcūndine cui repugnat falsum.* 34. 13
Nec potest sibi proueneri reparationem post lapsū. 35. 141

LEX. LIBERALITAS.

- Lex naturalis ut habet rationem imperij presupponit actum
voluntatis.* 11. 19. *Æterna Dei lex non est specifica re-
gula bonitatis moralis.* 14. 4
*Non solum legi precipientes, sed etiam proponenti conforma-
ri debet actus studioſus.* 15. 3. *Nec solum à lege aeternā
pēdet actus virientis, sed & à regula rationis creata.* 15. 7
Lex aeterna quid sit. 17. 2
Duplex conformitas ad legem, & finem naturae. 24. 24
*Homo in hoc statu habet debitum conservandi conformita-
rem cum lege & fine supernat.* 25. *Nequit homo lapsus
fine gratia totam legem naturalem implere.* 26. 209
*Is qui duplice excessu contra liberalitatem delinquit, dupli-
ceme contrahit malitiam partialem.* 14. 149
LELIBRALISSIMA *Dei promissio, liberrima.* 26. 21
LIBERTAS, LIBERVM. *Vide ADVERTENTIA.*
Liberus à voluntario nequit separari, potest contra. 3. 9
Minimetur à concupisc. licet voluntarium augatur. 1. 114
*Ad liberam operationem voluntatis non sufficit simplex ob-
iecti apprehensio: nec potest exerceri libertas, nisi inter
contradictorie, vel contrarie opposita.* 5. 61
Ad libere oper. non requiriur imperium, sed indicium. 62
*Libertas à necessitate, non tantum à coactione inest homini
in statu natura lapse.* 6. 2. & seq.
Contrariam sent. norat S. Tho. graui censurā. 6. 12
Liberū arbit. à gratia exercitariū diffentire potest. 6. 29. 33
Libertas physica, moralis; equilibrium disting. 6. 21
Liberum arb. attenuatum, non extinctum. 6. 22. 24
Determinat sepotius quam gratiam ad exercit. 6. 39
*Libertas formaliter solum est in voluntate, non in intelle-
ctu.* 6. 46. *Duo principia formaliter libera repugnat esse
in eodem supposito.* 6. 47. rat. 3.
Ad libertatem non sufficit quevis indifferentia. 6. 48
Libertas inchoatinè & radicaliter est in intellectu. 6. 49
*Libertas voluntatis creata in eo sita est, ut positis omnibus
ad agendum prærequisitis adhuc possit operari, vel non*

- operari in sensu composite.* 6. 27. & seq.
*De libere operetur, necessaria est cognitio obiectus indif-
ferens adrationes conterarias, vel contradictorias.* 6. 58
*Ad usum libertatis requiriunt cognitio oppositarum ratio-
num ut eligibilium.* 6. 59
*Libertas non solum pender ab enitate concursus prima cau-
sa, sed etiam ex modo, quo nobis offeratur.* 6. 75
Cur nullum libertatis vestigium sit in brevi. 6. 61
Libertas exerceatur à volan. quando aet. operatur. 66
In quo consistat usus libertatis. ibid. prob. 2
*Lib. arb. est causa efficiens moralis, ut vitalis, deficiens to-
talitatis.* 6. 41. minime efficit. 26. 454
Libertas non sufficit super summum motum se reflectere. 6. 52
Indifferentia voluntatis ultima est forma libertatis. 6. 54.
non pertinet per pecc. orig. 25. 51
Libertas aet. est denominatio extrinseca. 6. 55
Electio debet esse libera in se & operanti. 6. 60
An libertas prædeterminari possit à Deo & libere agere? 53
Libero arb. solis tribuitur peccatum Angel. 6. 40
An potestas non peccandi? 26. 30
Absque libertate nullum peccatum. 17. 194
Liberum in actu 1. spēciā ad perfectionē natur. volū. 12. 16
*Libera causa offert Deus, ex acervo suo decreto concursum
indifferentem in actu primo.* 21. 56
*Extra statum libertatis mereri nemo potest virtute pro-
pri operis.* 22. 46
Libertas necessaria ad veniale sufficit ad mortale. 23. 257
Liberum arbit. causa demeriti, an & meriti? 26. 30
Quād parum possit? 31
Quā tentationes tollunt libertatem. 26. 207
Libertas ad singula & non ad omnia conciliatur. 352
Liberum arbit. an scipsum discernat? 454
Merita per liberum arbit. non perierunt. 35. 7
LUMEN **GLORIA** *non est potentia vitalis, nec aet. purus.*
*29. 112. est ex se determinatum ad producendam visio-
nem beatam.* 2. 146
*In habitib. luminis gloria, charitatis & securitatis, consiste-
dos gloriōsi animi.* 2. 176
LUX **CORPORU***m̄ beat. eiusdem rationis cum calost. 2. 214*
An visibilis? 215. an beato obediatur. 217
MALVM, **MACVLA** *Vide PECCATVM.*
*Malum detestari non potest voluntas, nisi simul prosequa-
tur bonum.* 4. 8. 14
Malum sub ratione mali non potest amplecti. 4. 26
Discrimen inter pecc. ex malitia & ignorantia.. 4. 39
*Malum ut malum potest appeti à voluntate respelli alterius
personae, non autem sibi.* 4. 31. *Actus circa malum,
radicaliter includit actum, ad bonum sibi oppositum.* 7. 2
MALITIA *moralis sita est in disformitate cum natura ra-
tio. ut sic.* 12. 40 *Obiectua distincta est à formali.* 13. 8
Quid sit bec malitia moralis obiectua. 13. 11
Cur malitia obiectua cum formali non faciant duo peccata?
*13. 16. Aliquando intrinseca obiectis, aliquando ex-
trinseca ex voluntate præcipientis.* 13. 18
*Malitia actus interioris ne apitudinaliter quidem est neces-
sario intrinseca, & inseparabilis à physica entitate aetis
humani.* 14. 59. *Inest quibusd. actib. reliquar. potentiar.
à volan. distinctar. aliqua malitia moralis aptitud. in-
choata, intrinseca, inseparabilis à physica entitate actus.* 62
*Malitiam actui humano circumstantia conferre non potest,
nisi præcognoscatur.* 120. *Alia est vity in ordine ad ope-
rantes, alia de merit. & offensa in ordine ad retribuen-
tes.* 14. 122
*Ad conservandam malitiam circumstantiarum sufficit vo-
luntarium interpretarium.* 14. 126
*Obiectum actus mali non necessario conferti illi integrum spe-
cium sua malitia.* 14. 149
Malum in communione non est uniuocum, sed analogum. 17. 88
In natura & arte duplex malum, præmolum & postulatum. 89
*MACVLA adequa rasio præter actum præteritum non-
dum*

ET VERBORVM.

- dum retractatum requirit priuationem aliquam perfectionis debite. 24. 20
- M**acula dicit priuationem forma perfectoris animam non in ordine ad operari, sed in ordine ad esse. 24. 24
- In pura natura constituta fuisse per priuationem moralis conformitatis debita cum ultimo fine naturali. 24. 23
- M**acula non consistit in sola priuatione moralis conformitatis ad finem supernam. 36. nec est priuatio charitatis & reliquorum habituum supernaturalium. 24. 40
- G**raia priuatio, non est efflus macula, sed pecc. actualis. 41. Priuatio ad maculam constituentiam concurrens indubitate. 43. Aliquam maculam relinquit in anima pecc. veniale. 44. in quo consistit macula pecc. venialis. 45.
- M**acula non includit praeeritum alium constitutum, ex quo secura est, sed terminarint. 46. includit priuationem conformitatis ad finem natur. vel supernat. ut materiam, respectum ad prateritum peccatum ut formam. 47
- D**iscrimen inter maculam; pecc. actualis, ac habitualis. 49
- M**acula non consistit in eo formaliter, quod per modum termini immediatis quititur ex pecc. actuali, sed mediatis. 57
- M**ARTYRII amelior tria requirit. 2. 178
- M**EDIA ad causitatem finis quomodo se habeant. 1. 3
- M**ediorum bonitas, à bonitate finis specie disting. 1. 34. 38
- Ad diversitatem specificam mediorum, est diversa specie elecio. 1. 43. Media habent rationem motus formalis per propriam bonitatem. 1. 29. 37
- Media & finem eodem actu appeti posse. 4. 41
- Non omnis volitus medior. causatur à volitione finis. 4. 48
- Potest ferrum in medium minus virile, relitto viliori. 9. 11
- De medis solum, non de fine est formaliter consilium. 10. 2
- Ordinariū medium distinctione actu eligitur à voluntate, ab eo quo potentias ad opus applicat. 10. 13
- A insilio & à fine electio accipit bonitatem. 14. 210
- Medium honest. dupliciter eligi potest ad honest. finem. 2. 11
- Medi honestas dupliciter intendi potest. 14. 213
- Aliorū curam gerens non teneat ei statim media salutis adhibet. 23. 279
- M**EDICVS potest alienam opinionem secutus dare egroti medicinam, quam priuata opinione probabiliter patet nocuituram. 15. 91
- M**ERITVM. Vide OPERA BONA.
- C**ur ad meritum non sufficiat pura omissio prohibiti. 3. 31
- Non potest voluntas mereri vel demereri circa obiectum sub la cognitione sensitiva apprehensum. 5. 38
- Ratio meriti & demeriti consequuntur actuū humarū non in quantum bonum, aut malum simpliciter, sed in quantum bonum, aut malum liberū. 14. 57
- Potest quis mereri simul & demereri eodem actu. 14. 208
- Mereri nemo potest virtute propria operis extra statum libertatis. 22. 46
- Opera institorum sunt verè vita eterna meritoria apud Deum. 35. 3. 4. idque de condigno etiam. 35. 5. 6
- Conditiones ad meritum requisita, actualis libertas. 12. bonitas moralis. 14. status pari viatoris. 15. status Gratia. 16. promissio Dei antecedens de premio retribuendo. 35. 55. & seq.
- Aetus indifferens non est remunerabilis. 35. 14
- Absque gratia habet, significante nulla opera de poten. absoluta de condigno aliquid supernat. meritis possunt. 35. 21
- Merita Christi non sunt necessaria conditio ad meritum de condigno. 35. 27
- Opera bona peccatorum facta cum auxilio speciali per Christum, sunt meritoria. 35. 32
- Ad meritum non requiritur opus supererogationis. 35. 38
- Meritum distinguuntur, secundum distinctionem Insti. 68
- Promissio non requiritur ad conferendum physicum valorem & condignitatem operibus meritorios. 35. 72
- Meritum de condigno non reperiatur tantum in materia perfecta Iustitia. 35. 73. 76
- Promissio Dei ad perfectum meritum morale nostrum, debet nobis aliquo signo esse manifestata. 35. 74
- Non est idem, condigne meritorium, & condigne imperatorium. 35. 77
- Opera elicita à charitate cōdigne meritoria vita eterna 83
- Omnia opera supernaturalia virtutum infusarum ex proprio motu elicita, absque relatione charitatis in Deum, sunt in Iusto condigne meritoria. 95. Moralis virtutum acquisitionum facta ex speciali auxilio per Christum collato, sunt in homine Iusto condigne meritoria. 35. 100
- Gratia est necessaria ad meritum ab intrinseco condignum, non ab extrinseco. 107
- Opera bona moralia facta à iusto cum solo generali concursu Dei, non sunt meritoria premi supernat. nisi virinaliter à charitate aut alia virtute supernat. impetrētur. 109
- Sufficit imperium virtuale virtutis supernaturalis, ut actio virtutis moralis sit meritoria. 35. 118. 121
- Ad meritum non sufficit voluntas habitualis, quia aliquis semel in vita se ac sua Deo obrulit. 35. 120
- Augmentum gratia & gloria cadit sub meritum. 138
- Bona temporalia cadunt sub meritum, quatenus promouent ad finem aeternam vitam. 35. 139
- Finalis perseverantia non cadit sub meritum. 35. 140
- Non potest Iustus sibi prometere reparationem post lapsum. 141. Nec unus prometere alteri primam gratiam, potest impetrare. 35. 142
- Primum auxilium gratia non cadit sub meritum. 143
- Nec prima gratia iustific. sub meritum de condigno. 144
- Opera bona gratiam praecedentia saltē de congruo habere possunt rationem meriti respectu gratiae iustific. 148
- Ultima dispositio seu contritio non potest de condignogratiam iustificantem promereri. 35. 150
- Primus gradus gloria potest cadere sub meritum. 35. 153
- Habitus meritorius augetur secundum totam latitudinem sui actum, non arithmeticè, sed geometricè. 35. 233
- In instanti glorificationis non potest quis se disponere meritorie, ad augmentum gratiae. 35. 229
- Per totum tempus, quo durat actus meritorius, augetur continuo gratia; non ad augmentum infinitum. 35. 250 & seq.
- M**EVIS potest causare aliquid involuntarium. 3. 130
- Actus potest vel antecedenter, vel concomitante ad opus concurrere: 135. perse non excusat à peccato. 137
- Meus gravis quid sit. 137. Metu gravi celebrari contractus, quando & quomodo validi sint? 3. 138
- M**ORALE. Vide MALVM. HUMANI ACTVS.
- Moralitas est accidentalis actus humano considerato in esse natura: potest aliquis actus invariatus quoad esse nature, variari in esse moris. 12. 6
- Moralitas in actu non est modus distinctus ab entitate actu. 9. Nec salvatur ad aqua per extrinsecam denominationem, vel à sola voluntate libere operante, vel à ratione praktico regulante. 10. Sed ab utroque simul. 12. 11
- Moralitas solis actibus volunt. immediate conuenit. 12. 19
- Morale aliud est causale, aliud formale. 12. 20
- Morale formale aliud est denominatum & accidentale, aliud ensitatum & essentiale. 12. 21
- Aetus moralis per ordinem ad intra in Deo non datur. 22
- Esse morale in communis contrahientur us genus à bonitate & malitia tanquam differentijs. 29. An ratio moralitatis conuenias actibus bonis & malis. 12. 33
- Quomodo bonitas moralis consistas in conformitate cum ratione. 38. Conformitas cum natura ration. vel disformitas non est relatio realis addita enti morali. 12. 44
- Quid sit moralis obiectiva bonitas vel malitia. 13. 11
- Moralis bonitatis regula tantum generica, non specifica est natura ration. Neque aeterna Dei lex est regula specifica. 14. 3. Nec dictamen rationis: 6. Nec circumstantia: 9. Sed obiectum consentaneum vel dissentaneum natura rationali visic. 14. 11
- Primam malitiam moralē, vel bonitatem accipit actus humanus ab obiecto. 13. Ad alium moraliter malum sufficit quodcumque voluntarium interpretationem & indirectum etiam ex ignorancia vincibili. 14. 33

ad

INDEX RERUM

- Ad bonum verò requiri voluntariorum directum, formale, & expressum de ipsa honestate obiecti.** 14. 34. & seq.
Vt actus sit moraliter bonus, non requiri ut actualiter referatur ad uici. finem, sed suffici si virtualiter. 14. 39
Nec requiri ut ultra honestatem obiecti, feratur etiam in ipsam honestatem reele rationis expresse. 14. 38
Aclius moraliter bonus, sufficit ut seipso exercite referatur in ultimum finem. 41. in nullo actu uicias potentia distincta à voluntate est bonitas moralis, qua ab eod. innuariato substantialiter separari nequeat. 14. 62
Bonitas moralis non constituit actum in esse natura essential. sed subst. 66. potest idē exterior physicè innuariatus ex bono moraliter fieri malus, & contra. 14. 67
Non tamen actus volunt. internus liberè elicitur. 14. 73
Non omnis moralitas est extrinseca actu, omnis tamen compleetur per aliquid extrinsecum. 17. 69
Moralitas completa actus non constituit fundamentaliter, in una sanctim ratione, constituit formaliter. 17. 70
Morales defectus opponuntur virtuti intellectuali, quatenus hoc in operando pendas à recto appetitu. 20. 19
Nullum opus virtutis, quod fidei non innititur, ad salutem conducere potest saltem proxime. 26. 113
MOROSA DELECTATIO quid sit? 17. 179
Consensus interpretationis sufficit ad mortale morosa delationis si adspicit cetera requisita. 17. 184
Tres regulae dignoscendi quando motus turpes sint liciti in causa. 17. 187. & seq.
Motus huiusmodi non reprimere peccatum non est. 191
MORTEM pro vera fide oppetere Catholicus nequit sine spirituali auxilio; potest hereticus pro fide sua. 26. 232
MOTIVA duo diversarum virtutum possunt voluntarem eodem actu mouere. 14. 203
Motiva voluntatis disparata, duplices sunt generis. 14. 214
Motus voluntatis triplices. 17. 175
MOTVS primò primi sunt voluntarij. 3. 4
Indelibatus potest procedere ex praevio indicio. 5. 64
Nullus motus primo primus imputatur ad peccatum.
Omnes motus secundo primi imputantur ad veniale.
Motus sunt triplices in nobis. 17. 175
Possunt motus turpes absque peccato saltem mortali esse interpretari voluntary in causa. 17. 186
Nullus habitus habet vim primos motus intellectus vel voluntatis excitandi. 28. 6
- NATVRA. Vide STATVS VARII.**
- Bonum natura, est verum bonum.** 14. 259. natura non interdit operationem propter delationem, sed contra. 14. 254
Non omnia opera facta proper conseruationem vel utilitatem naturae, sunt materia voti. 14. 263
Nec etiam sunt meritoria vita eterna. ibid.
Bonum uile, natura comodum mediate ordinatur ad conseruationem & honestatem natura ratione. 14. 264
Naturalis Iuris universalia principia omnes tenentur scire. 20. 21
NATVRA RATIONALIS non est specifica, sed genericā regula bonitatis moralis. 14. 3. in conformitate cum natura rationali constituit bonitas moralis. 12. 40
Conformitas vel disformitas cum natura rationali non est relatio realis, superaddita enti moralis. 12. 44
Varii status in quibus natura gratia indiga. 26. 7. & seqq.
An Deus potuerit creare humanam naturam sine gratia supernali. & sine uillo peccato etiam originali. 26. 13
STATVS PURÆ NATVRAE est possibilis. 26. 14
In statu pura Natura, alicuius beatitudinis capax homo fuisset. 2. 22. & 26. 27. Potuit natura ordinari ad naturalem contempl. & amorem Dei. 26. 15. natura pura formam honesti posset adamare. 16. non mereri gratiam nisi praे brutalis. 18. An essent in eo statu ingentes misericordias. 26. 27
Potuisse etiam in statu singulas veritates naturales speculatinas & multas practicas, cum solo generali concurso Dei cognosc-
- ero:** 26. 384. quodlibet bonum morale facile efficere, non tamen omne collectum, nec quodlibet difficile distribuibile potentia morali. 26. 380
Homini in statu pura natura cum mortali ex hac vita decedenti debet pœna eterna. 387. qui in eo statu cu solo veniali decederet, non puniretur pœna eterna. 26. 388
Qui vero fine uillo merito vel demerito decessisset consecutus fuisset naturalem felicitatem. 26. 389
Ergo bonum in eo statu duplex amor Dei. 32. 27
Ad delendos peccatum in statu pura natura, sat fuisset forma naturalis, tali statu proportionata. 33. 188
Hoc forma duplex esse potuisse; per modum habitus immaterialis, & per modum habitus transuentis. 33. 208
NATVRA INTEGRA LAPSÆ QVE discrimen. 26. 31
In statu natura integra, homo nullum poterat opus eterna vitæ meritorum proprijs viribus efficere. 26. 369
Poterat tamen singulas veritates naturales, non ante omnes sine speciali auxilio cognoscere. 26. 370
Poterat etiam cum solo concurso Dei generali quodlibet bonum etiam arduum virtutis acquisitione efficere, & Deum super omnia, ut auctorem natura dilectione naturali diligere &c. item singula præcepta naturalia seruare, non tamen omnia. 26. 372
NATURALIS est rationi amor honesti. 26. 76
NECESSARIVM quid sit. 3. 69
Necessarij voluntatis actus non sunt coacti. 3. 96
NECESSITAS antecedens obest libertati, non consequens actu liberum. 6. 36
Necessitas pro difficultate usurpatur. 21. 19
Necessitas peccandi que apud August. 26. 335. & 353
- OBIECTVM. ODIVM.**
- Quid sit ratio formalis, quid materialis in obiectis?** 1. 18
Obiectum simpliciter bonum includit aggregationem omnium circumstantiarum. 13. 17
Quid sit ab obiecto specificari actu. 14. 11
Quantitas perfectionis obiecti, non est mensura quantitatis perfectionis in actu. 113. Obiectum virtutis necessario illi integrum speciem sua honestatis confert, non autem obiectum virtutis integrum speciem sua malitia. 14. 149
OCIOSU VERBUM, que ratione sit malum. 14. 246
Idē actus potest esse odij & amoris respectu diversarum. 7. 2
Quid sit odium, quid amor. 7. 2
Odium inimicicia, & adiutoria abominationis. 7. 4
Non datur odism abominationis quin saltem virtualiter adiunctum habeat affectum benivolentia. 7. 5
Ad rationem odij pertinet, ut concupiscatur malum persona, qua ipsi malum est. 7. 6. cum bona obiecta odio habentur, supponitur in illis aliqua malitia, & quomodo. 13. 16
- OFFENSA. OMISSIONE. Vide PECCATVM.**
- Offensa in ratione offense crescit, crescere cognitione eius qui offenditur.** 23. 117. Offenderes infinitè leuum, qui cum infinita ipsius cognitione peccaret. 23. 218
Satisfactio ut sit digna pro offensa, debet esse in eodem ordine cum illa. 119. una offensa peccati venialis, non excedit infinitas offensas contra personas creatas. 23. 197
Offensa actus sumptuaria, est formalis aut virtualis contemptus Dei: Passio est moralis laſio Dei. 24. 12
OMISSIONE pura in voluntate dari potest. 3. 24. & 22. 14
Omissione pura prohibiti non sufficit ad meritem. 3. 31
Omissione actus debiti est moralis mutatio voluntatis. 3. 33
Omissione ut sit voluntaria omissionis, non necessario supponit debitum in illo. 49. ut effectus ex omissione secundus sit voluntarius, non poterit etiam debitum in omitente. 3. 56
Sed sufficit si prævideatur in ipsa omissione: postulat debitum in omitente, ut sit moraliter impunitabilis. 3. 56
Effectus etiam per accidē secundus ex omissione, si sicut præmissus, est voluntarius, independenter à quocunque debito. 3. 59
Actus qui est moralis causa omissionis præcepti, est malus eadem malitia omissionis. 22. 22. non omnis actus incompossibilis cum observantia præcepti, est malus malitia omissionis.

E T V E R B O R V M.

- omissionis, 23. omissione semper, moraliter loquendo, compleetur aliquo actu externo. 22. 25. 27
- Omnis actus, qui sunt causa omissionis, prohibentur, viraliter cum ipsa omissione. 29. illi actus qui sunt causa moralis omissionis, duplum malitiam contrahunt. 36. tunc omissione imputatur ad culpam, quando ponitur liberè causa omissionis. 22. 40
- Omissio in somno, vel ebrietate secunda, tñus causam omittens antea dedit, non est formaliter peccatum, sed efflus peccati. 22. 42
- Non dicitur peccatum omissionis incurri, nisi omissione reipæ sequatur. 44. omissionis gravitas unde. 22. 55
- Gravissim semper peccat, qui committit; quam qui omittit contra eandem virtutem. 56. peccatum omissionis incipit, quando actus præceptus exercendas erat. 22. 58
- OPERA BONA.** Vide, M E R I T U M.
- Nullum opus bonum aut virtutis, quod fidei non innescatur, ad salutem conducere potest, saltem proxime. 26. 215
- Opera salutaria à fide inchoantur proxime. 123
- Quodlibet opus bonum, factum in gratia, accipit ab ipsa gratia condignitatem ad vitam eternam. 23. 198
- Opera bona purè naturalia neque sunt causa, neque condicio sine proxima, sine remota gratia. 26. 425
- Opera virtutum moralium facta à gentili placent Deo, suntque dispositiones remote ad fidem. 35. 112
- Opera bona graciata præcedentia, factum de congruo meritis possunt gratiam iustificare. 152. Omnibus operibus meritoris gratia eamdem valorem tribuit. 35. 170
- Opera virtutis scilicet ceteris parib. maioris sunt valoris. 171
- Opus meritorium non auger gratiam ultra suam graduellem perfectionem. 166. opera bona, non physico, sed meritorie tantum augent gratiam. 35. 178
- Cui libet operi meritorio quantumlibet remissio aliquod premium apud Deum correspondet. 35. 204
- Idque primum est substantiale, proportionatum. 35. 214
- OPINIO. ORDO.**
- Quid sit opinio? alia probabilis, alia improbabilis. 15. 52
- Opinio potest esse probabilius, & tamen minus tua. 15. 53
- Non licet operari ex opinione probabili putata, aut practice dubia, nisi in rati perplexitate, in quo alterutra sequenda. 15. 57
- In materia facti, in quo agitur de bono spirituali, vel temporali notabilis, nobis vel alteri imminentie, amplectenda via certa si commode per eam operari possimus. 15. 59
- Item in materia facti, in quo agitur de periculo committendi sacrilegium contra reverentiam sacramento debitam, tenetur operari via certa, relieta opin. probab. &c. 62
- In casu necessitatis vel utilitatis licet sacramentum ex opinione probabili confidere, si commode via certa haberi non possit. 15. 70
- In materia Iuris, ubi opposita opinione; an præceptum obliget, vel an aliquid facere sit peccatum, possumus parviori relictâ, operari ex opinione probabilius. 15. 71
- Sed in hoc casu debet quis à se expellere omnem formidinem practicam opposita partis, non speculacionem. 15. 72
- In ijs, in quibus sequi possumus opinionem probabilem, possumus etiam sequi probabilem minus tuam. 76
- Possunt Doctores opinionem probabilem minus tuam alijs proponere, & docere. 15. 78
- Nequit index contra propriam opint. quam probabilem putat, ex opinione aliorum sententiam ferre. 15. 92
- Potest prædicta persona tua conscientia rem sibi detinere, si probabilem habeat coniecturam, illam offensum, tñi probabilius puer eam esse alearius. 15. 83
- Licitum est contra propriam, iuxta aliorum opinionem operari, si illa improbabilis non indicatur. 15. 89
- Confessarius debet penitentem absolvire contra propriam opin. iuxta opinionem penitentis probabilem. 15. 90
- Medicus potest iuxta aliorum opin. dare medicinam agro, quam ipse priuata opin. probabiliter putat nocieram. 91
- ORDINIS diversitas non solum sumitur ex diverso obiecto,
- sederiam ex diverso modo concurrendi. 23. 116
- Ordinibus sacris annexa castitas seruanda est ab Ordinario, ex precepto Ecclesie. 18. 25
- PASSVM inter & agens non est necessaria relatio realis. 5.99
- PECCATVM. Vide OFFENSA, MALITIA.**
- Ad contrahendum peccatum in particulari, sufficit peccati cognitio confusa. 3. 40. an & quomodo peccata nostra dicit possunt voluntaria Deo. 3. 62
- Cur Deus non sit causa pecc. cum ad id concurrat. 21. 52
- Peccatum abstulit sola gratia ab homine. 6. 17. & 25. 119
- Non regulam rationis, nec virtus eleclivam. 6. 18
- Peccatum concupiscentia tribui nequit, ut gratia tribendum opus supernet. 6. 42
- Nullum pecc. sit volente Deo, sed permittente. 21. 10
- In permissione pecc. Deus semper bonum intendit. 21. 23
- Pecc. est sub perfecio dominio Dei physico, non morali. 73
- Mens non excusat à peccato; nisi per accidens. 3. 137
- Discrimen inter pecc. ex malitia, & ignorantia. 4. 30
- Peccata, quorum malitia primario consummatur in alio exter. specificum malitiam desuntur ex obiecto & circumst. etiam indirecte volunti: illorum malitia, qua consummatur in affectu interno, non desuntur ex solo obiecto, sed etiam ex modo tendendi in obiectum. 14. 184
- Ex 2. malis, eligens minus, ut vites maius non peccat. 15. 43
- Peccatum respectus multiplex est. 17. 3
- Peccatum latius patet quam culpa. 17. 8
- Regula dñi ad dignoscendum, quodnam sit gravissim. 17. 13
- Formalis ratio peccati non consistit in positivo & primario simul, sed in positivo tantum. 42. positiva ratio formalis. eorum pecc. qua malitiam in obiecto expressè non intendunt, consistit in connotazione ex in se dissonancia obiecti cum natura rationali ut sic. 58. eorum vero qua malitiam expressè intendunt in ipsa morali tendentia actus in obiectum rationis dissonum. 17. 58. 60. 61
- Peccatum non dicit præstationem perfectionis natur. 17. 74
- Nec præstationem perfectionis habitualis debita. 17. 76
- Præstation in pecc. non est tarentia oppositi actus, quem voluntas, ex suppositione quod operetur, teneat ellicere. 77
- Sed tarentia rectitudinis & ordinis moraliter debiti voluntatis ad suam legem & regulam prohibentem. 80. 84
- Quid sit peccatum, ut est quid morale positum. 17. 93
- Non omne peccatum formaliter est peccatum, quia est lege prohibitum. 17. 110
- Eo quo est contra rationem creatam est offenditum Dei. Si Deus nullo pacto cognoscatur, implicat cum offendit. Pecc. ut est offensa Dei, addit malitiam scilicet ratione diuersam, ab ea, quam dicit, ut est contra rationem. 128
- Ei ipso quod peccatum est contra finem supernam, est etiam contra naturalem, non è contra. 17. 135
- Ad omne pecc. præcedit moralis error imprudentia. 155
- Specie ordinario modo operandi voluntatis, ad omne peccatum præcedit etiam aliqua inconsideratio eorum, qua possunt à peccato voluntatem retrahere. 17. 157
- Omnes pecc. requirit aliquam malitia aduertentiam. 164
- Qualis hec aduertentia esse debet. 17. 166
- Ad contrahendum malitiam peccati, non est necessaria clera & distincta notitia de malitia peccati. 17. 169
- Sufficit quacunque aduer. mali in communis, aut periculi, ad contrahendum specificam malitiam, & p. gravitatem. 170
- Nullum peccatum potest in somno contingere. 17. 176
- Omnis consensus in peccatum est in ratione superiori. 177
- Peccatum nullum absque libertate. 17. 194
- Peccatum non specificatur à circumstantijs. 18. 2
- Neque à pena, vel ab ordine ad penam. 18. 3
- Non possunt peccata specificari à causa impulsu. 15
- Nec ex diversitate præceptorum aut finium præcipientis. 16
- Sed ex motivo præcepti. 18. 18
- Item que sunt in contemptum præcipientis specificantur ex diversitate Iuris, quod habet ut præcipiens formaliter & duplum ad minimum malitiam contrahit. 18. 20

INDEX RERUM

- Præcepta que inducunt diversa mortua formalia ad diversas virtutes pertinentia specificante diversa peccata.* 21
Quando sub eodem motu formalis præcepti, eodem actu distincta iura personarum violantur, multiplex numero malitia contrahitur. 18. 22
Nullum pecc. qua pecc. formaliter, est pœna peccati. 23. 205
Peccata remissa quoad culpam, & non quoad pœnam, puniuntur pœna temporalis in inferno. 23. 192
Pœna ex peccatis relata, non solvantur in hac vita ab homine existente in peccato. 23. 195
Peccatum, aliud spiritualis, aliud carnale. 18. 32
Peccata, alia sunt contra Deum, alia contra seipsum, alia contra proximum. 33. alia cordis, alia oris, alia operis.
 38. alia per excessum, alia per defectum. 39. alia ex ignorantia, alia ex passione, alia ex malitia. 18. 40
Inter peccata est aliqua in qualitas: 19. 2. que sumuntur ex diversa oppositione ad naturam rationalem. 19. 17
Peccati cuiuscumque subiectum est voluntas. 20. 1
Nulli peccata imputantur qua sub conditione tantum est libere facturus. 21. 49. nullo minus Deo. 21. 19
Id quod specificat peccatum non est priuatio, sed positiva aliquatio, quam peccator peccando incedit. 22. 13
Peccati retractor sufficiens ad remissionem, non necessario est contritus. 32. 70
Peccatum non consistit in destinazione ad pœnam. 32. 74
Peccatum semel commissum, semper denominat auctorem, donec retrahatur: per annihilationem non collitur peccatum, posito quod homo reproducatur. 32. 88
Addelendum peccatum, non sufficit cuiuscumque doni restitutio, sed requiri restitutio proximi: fundamenti amicitia Dei erga creaturam: in pura natura, sat fuisse forma naturalis tali status proportionata: 188. vel per modum habitus transiens, vel in momentis. 33. 208
Peccatum deletur sublata priuatione, non simpliciter, sed iuxta priuationis exigentiam. 33. 214
Nullum peccatum est agere contra consilium. 23. 38
Qua priuatio constiterat peccatum in esse peccati Theologici & auersionis à Deo ultimo fine. 23. 71
Malitia conversionis ad obiectum deformationis, potest esse absque malitia auersionis ab ultimo fine. 23. 80
Pœna eterna respondet auersioni, non conversioni. 23. 80
Quodvis peccatum per se condigne meretur aliquam pœnam sibi proportionatam. 23. 143
- PECCATVM MORTALE , VENIALE.**
- Peccatum mortale contradictrice opponitur & dilectioni & visioni beatifica.* 2. 293
Diformitas quam habet pecc. mortale ex contemptu Dei & primative gratia, est dimora abea, quam habet ex proprio obiecto & circumstantijs. 23. 54
Nullum datur in hoc statu p. m. quod non priuet gratia. 55
Pugnat cū virtutib. moralib. ex ordinatione divina. 29. 233
In genere offensa est infinitum ratione ordinis. 23. 111. 117
In omni statu includit priuationem debita coniunctionis cum Deo ultimo fine. 23. 67
Priuatio, quam peccatum mortale includit in omni statu, non est tantum pœna sed etiam culpa. 23. 68
Pecc. mor. in hoc statu includit etiam priuationem obiectiva coniunctionis cum Deo, fine, & amico supernat. 23. 72
Granius peccat qui stolam Innocentie primo amittit, quam qui peccat post amissam. 23. 73
Offensa unius p. m. est gravior alia quoad speciem offensa, non quoad ordinem presumptum ex persona increata. 23. 112
Promortali offensâ, nullus purus homo, etiam cum infinita gratia accidentaliter satisfacere posset. 23. 119
Vi peccatum mereatur infinitam pœnam, sufficit quod sit infinitum ordine. 132. in peccato mortali est sufficiens fundamentum estimabilitatis infinita malitia. 23. 140
Peccatum occisionis Christi quanto sit malitia. 23. 126
Cuius mortalis est de facto taxata pœna eterna. 23. 145
Peccatum mortale condigne meretur pœnam finitam intensi- ne, infinitam extensione. 23. 157. 166
- Aduersaria ad p. m. debet esse plena & perfecta per firmam iudicium de malitia actus, vel periculo illius.* 17. 172
Perseruerante peccato mortali, non potest Deus gratiam baptizalem infundere peccatori. 33. 30
Implicat p. m. sola extrinseca condonatione remitti. 33. 15
Quando quis secundo peccat mortaliter, licet non formaliter, ac virtualiter saltem illi auferatur gracia. 33. 156
In mortali existens, non potest diu ab alio canere. 26. 335
Non potest unum mortale remitti sine alio. 32. 20
Pecc. & gracia opponuntur mediante amore, & odio. 32. 21
VENIALE peccatum usurpat utrisque. 23. 1
Ab actu venialiter malo potest imperari amor Dei, non sam omnino perfectus. 14. 207. una offensa venialis, non excedit infinitas offensas contra personas creatas. 23. 197
Dupliciter caret quis potentia ad peccatum venialis. 240
Ad veniale sufficie indicium imperf. actualis, non potest. 259
Pecc. quod bono primo committit potest esse veniale. 270
Veniale relinquens aliquam maculam in anima. 24. 44
Quid si peccatum ex subceptione. 23. 1. Deus ut supremus Dominus potest punire venialia, pœna eternâ. 23. 17
Ad resurgentum à veniali sunt instis debita auxilia iure adoptionis, & amicitia. 23. 22
Veniale non est dicendum simpliciter offensa Dei. 23. 26
Ad veniale extra sacram. delendum sufficit accidio. 33
Eligendum potius veniale certum, quam mort. dubium. 15. 42
Aliam aduersari. requirit p. m. aliam veniale. 17. 165
Veniale, nec quoad pœnam, nec quoad culpâ remisit, coniunctum cum mort. puniuntur pœna eternâ in inferno. 23. 188
Dupliciter in alterâ vitâ iungitur mortale veniale. 187
Multa venialia per accidens in inferno puniuntur equaliter aut etiam maiori pœna, quam unum morte. 23. 203
Transfariam intelligi potest veniale fieri mortale. 23. 206
Idem numero actus interior physice inuariatus, de veniali fieri potest peccatum mortale, & contraria. 23. 207
Peccata, qua ut obiecti differuntur contrahantur, debent expreſſe tendere in obiectum dissimum, variari nequem de veniali, in mort. aut contra sine physica & intrinseca variatione. 208. nec idem actus efficiat mortale & veniale positivè: potest esse idem actus mortale positivè, veniale negativè. 23. 216
Nequit idem numero actus interior inuariatus in genere mortis ex veniali fieri mortale, & contraria. Veniale, specie & genere in esse moris differt à mortali. 23. 217
Veniale ex genere, potest fieri mortale ex fine vel ex circuſt. mortale non potest fieri veniale nisi ex subceptione. 218
Quoties materia peccatorum venialium continuari potest, toties ultimum veniale integrans cum precedentibus materiali notabiliter, fit mortale. 23. 229
Veniale ex contemptu Legislatoris fit mortale. 237
Quicunque capax est peccati mortalis, est etiam natura sua capax venialis. 23. 248
Liberitas necessaria ad veniale, sufficit ad mortale. 257
Mortale non distinguitur à veniali ex eo, quod mortaliter notabiliter aduersetur rationi & legi naturali. 23. 36
Sed quod mortale iuicatur virtualiter saltem conceptum Dei, non vero veniale. 23. 47
Dimisso pecc. in mortale & veniale, diverso respectu, est analogi in analogata, & uniuocis in uniuocata. 23. 58
Quomodo dignoscatur veniale à mortali. 33. 59
Discrimen ex natura rei inter mort. & ven. 23. 7. 12
Veniale & mor. non sunt in eod. ordine offensa. 23. 25
Neque illa qua venials sunt ob solum defectum a. iucentie, sunt in eodem ordine cum mortali. 23. 38
Peccatum commissionis, omissionis
Formalis ratio primo constitutiva p. commissionis ut difformis natura ratio, non est priuatio rectis. debita. 17. 33
Positiva malitia peccati commissionis universaliter saluat: non potest, in intrinseco & reali respectu actus ad obiectum ratione dissonum. 53. nec per extrinsecam denominacionem dissonantia ab obiecto ratione consono. 17. 57
In eo pecc. conversione non distinguitur ab auersione. 17. 96
Peccatum

ET VERBORVM.

Peccatum commissionis & omissionis non conuenient unius nocere in formalitate peccati.	17. 98	& specialis proteccio Dei.	26. 359	
Peccata omissionis specificantur per priuationem oppositare re- sistudinis, quia priuant; peccata commissionis per ordi- nem ad materiam circa quam versantur.	18. 11	Iustus habet moralam potentiam ad perseverandum in singulis occasiob. distributim, non in omnib. collectivam. 362		
Quid peccatum commissionis, quid omissionis.	18. 35	Praedestinatus debetur auxilium ad perseverandum, solum ratione immutabilis decreti domini.	26. 363	
Hoc essentialiter differt ab peccato commissionis.	22. 46	Non potest produc tabens, cum sit debitum donum perseverantia in via.	29. 125	
Peccatum omissionis tunc incipit, quando actus praecepit excedendus erat. 58. graminis peccatum qui committit, quam- qui omisit contra eandem virtutem.	22. 56	Finalis perseverantia non cadit sub meritum.	35. 140	
HABITVALE, ACTVALE, ORIGINALE.		PERSONÆ diuina addunt aliquam perfectionem formaliter ipsi essentia.	2. 131. ad 1. coh.	
Habituale peccatum etiam, quatenus est difformem ratione, dicit rationem positiuum.	17. 99	PHANTASMA non potest esse principium totale effectiuva volitionis.	5. 74	
actum peccati precedere debet error practicus.	17. 153	Phantasma omnia que in hac vita Beatus acquisuit, in resurrectione cum sensib. internis reparabuntur.	2. 185	
ACTVALE pecc. dum est actu, per gratiam remitti ne- quit.	32. 49	POENA. POTENTIA. &c.		
Implicat pecc. habituale propria actione contractum, sine propria retractatione peccatoris remitti.	32. 50	An poena damnatorum in sola priuatione visionis beata constat.	2. 129. 179	
Discrimen inter pec. actuale, habituale, maculam.	24. 49	Condignitas poena, est proprietas consequens peccatum.	18. 4	
Pecc. habituale, quod relinquitur per modum macula ex peccato actuali est mors anima formaliter.	25. 85	A poena non specificatur peccatum.	18. 3	
ORIGINALE peccatum non consistit in sola priuatione ex- cluso omni alio positiuo.	17. 100	Poena damni in danatis plerisq. est futura inequalis.	19. 12	
Nec indiget propria retractatione.	32. 89. & 33. 36	Poena eterna responderet auferioni, non conversioni.	23. 80	
Peccatum originale, cur sic dictum.	25. 1	Vt pœnam infinitam mereatur peccatum sufficit quod sit infinitum ordine.	23. 132	
Ex primo parente, non solum pœna peccati, sed etiam pecca- tum in posteris propagatur.	25. 4	Pœna reatus distinguitur ab ordinatione ad pœnam.	23. 144	
P. orig. dicit priuationem debita sanctitatis, & rationem aliquam voluntarii respectu eius, in quo recipitur.	25. 34	Pœna eterna de facto taxata est cui libet mortali.	23. 145	
In nobis prius inficit naturam, deinde personam; in Adam prius personam.	25. 42. per pecc. originis homo nullas na- tura doles, nedium libertatis indifferentiam amisit.	25. 51	Pœna infinita, meretur quodlibet mortale.	157
Eius delicia forma in parvulis est gratia habitualis.	25. 85	Pœna intensiva non solum correspondet inordinata conuer- sioni, sed etiam auferioni.	163. homo in hac vita non so- luit pœnas ex pec. remissis relielas, dñs in peccato est.	19. 5
Pecc. orig. in posteris formaliter consistit in priuatione lu- stitia originalis ex pacto debita posteris, ab Adam, per seminalem generationem propagatis.	25. 95	Per ordinem ad pœnam non denominatur peccator.	24. 10	
Peccatum orig. formaliter consistit in priuatione gratia gra- tum facientis, non aliorum habituum,	25. 97	Ordinatio ad pœnam supponit culpm.	ibidem	
Pecc. originale potest de possibili consistere in priuatione al- terius habitus à gratia sanctificante distincti.	102	Pœna damni facilis caput ex pacto.	25. 152	
De facto originale in adulto extra sacramentum solum dele- tur per actuus dilectionis supernaturalis Dei.	25. 106	Pœna sensus parvulis non competit ex sent. Augusti. ibid.		
Ad orig. delendum, dolor necessarius non est.	106	PONTIFICEM hunc, qui nunc est, esse D. Petri successo- rem, andari possit certudo.	34. 38	
Pecc. orig. quod origine est unum, inest cuique propriu.	108	POTENTIA necessaria, & libera discrimen.	6. 21	
Quomodo peccatum originale non dicatur peccatum perso- na, sed viuum natura.	25. 109	Potentia & impotentia moralis quid?	26. 205	
Originale est unum, & aquale in omnibus.	25. 110	Duplex impotentia ad operandum in homine.	26. 203	
Non traducitur in posteris per physicam actionem.	111	Moralis impotentia duplex est.	ibidem	
Subiectatur in ipsa anima essentia.	25. 112	Non repugnat cum impot. morali antec. sufficiens libertas ad singulas tentationes non grates vincendas.	26. 216	
Traducitur ad omnes (si Magnam virginem Matrem ex- cipias) seminali via ab Adam descendentes.	25. 113	Cur potentia sensitiva sive incapaces beatitud. formalis.	2. 118	
Non traducitur tamen ad eos, qui extraordinaria via de substantia Adami producuntur.	25. 114	Potentia appetitiva necessario præquirit cognitionem ad suam operationem.	5. 9. potentia voluntatis subiecta nou- actu, sed tantum imperativè ab ea mouentur.	5. 121
Cur Christus illud non contraxerit.	115. nec Esa.	Perfectiones potentiarum voluntatis subiectarum, non conti- nentur eminenter in ea.	5. 123	
Ex orig. p. duplex pœnarum genus contractum est.	119	Cur cateris potentijs sola voluntas imperari possit.	125	
Compendium de orig. peccato.	118	Unde veniat intensio actionis vitalis potentiarum subiectarum voluntati.	5. 126. cur potentia non possit dici mora- liter bona, ex inclinatione ad obiecta honesta.	14. 16
PECCATOR quomodo constitutus vlti. fine in re creata.	2. 11	Nulla potentia distincta à voluntate potest esse principium consummati peccati independenter à libero consensu vo- luntatis.	20. 4. naturalis modus operandi potentia est completi per principium intrinsecum.	29. 12
Qui videt Dcūm, peccare non potest.	134. in peccatore vo- luntarium duplex.	PRACTICVM iudicium habet Deus de rebus omnibus.	6. 47	
non sufficit mutatio moralis, ut ex peccatore fiat quis non peccator.	32. 67. 33. 16	Iudicium nullum antecedens liberum voluntatis actum, de- terminat voluntatem.	6. 63	
Qui potest honeste & meritorie operari, potest etiam mortali- ter peccare.	23. 298. transactio actu peccati, homo ve- re denominatur & est peccator, ac maculatus, quamdiu actus præteritus non remittitur.	PRÆCEPTVM, PRÆMIVM &c.		
Homo non denominatur peccator formaliter ex ordinatione ad pœnam.	10. sufficienter constitutus peccator ex præterito actu non dñ delecto.	Non potest Beato imponi preceptum, ut cesseret à claravi- sione Dei.	2. 276	
PERENTRATIO corporū possibilis ostenditur.	2. 200 & seq.	Potest ponи preceptum Beato de non amando Deo, amore contumescencia.	2. 277	
PERSEVERANTIA. PERSONA DIVINA.		Stante visione Dei, potest Beato preceptum ponи de non amando Deo amore amicitia.	2. 280	
Ad finalem perseverantiam in bono prater auxilium de lege ordinaria debitum Iustis, requiriunt ubi ins auxilium,		Si Beato ponereetur preceptum de non amando Deo, necessario cessare ab amore.	2. 282	
Tom. 3. De Fine.		An stante visione Dei, possit preceptum Beato ponи, desuspen- sione omnis actus positivi voluntatis circa Deum.	2. 283	

INDEX RERUM

- C**ar possit beatus ex precepto cessare ab amore Dei, non tam à viuione. 2. 284
Neque Deus dispensare in preceptis, que prohibent obiecta intrinsecè mala. 15. 11
Preceptum superioris exequi contra propriam conscientiam, non est licitum. 15. 25
Actio exterior per se est capax praecepti. 26. 22
Preceptum & mandatum in scripturā saepe pro permissione usurpanter 21. 23. Possunt plures actus diversi quoad esse physicum eidem praeceptio opponi. 22. 28
Non est impossibile seruare praeceptum Dei. 26. 319
Ad nullum praeceptum ex proximo obiecto virtutis impleendum requiritur necessario gratia habitualis antecedenter, sed ad summum concomitanter &c. 26. 319
Ad seruandum praeceptum quoad substantiam ex motu supernaturale, requiritur auxilium supernaturale, non ex motu naturali. 323. Possunt aliqua praecepta quoad substantiam actus seruari actione peccaminosa. 26. 325
Non potest homo in hoc statu natura lapsa potentia morali, absque speciali auxilio seruare quacunque praecepta naturalia difficultia, aut omnia longo tempore sine gratia iustificante consequente. 26. 326. & seq.
PRÆDESTINATIS debetur auxilium ad perseverandum solùm ratione immutabilis decreti diuini. 26. 363
Inventio electioque unicus prædestinantis actus. 8. 24
PRÆMIVM accidentale, quod actibus bonis externis responderet, quid sit? 16. 33
PRINCIPIA operativa supponunt formam aliquam, à qua exigantur. 29. 60
PRIORITAS duplex durationis & causalitatis. 29. 224
Prioritas mutua in causis efficientibus cur non datur. 248
PRVATIÖ quenam constituerat peccatum in ratione peccati Theologici, & aversionis à Deo ultimo fine? 23. 71
Priuation non specificat peccatum, sed ratio positione, quam peccator peccando intendit. 22. 13
Priuation in pec. non est carentia oppositi actus, quem voluntas, ex suppositione quod operetur, venetur elicere. 17. 77
Pecatum non dicit priuationem perfectionis naturalis. 74
Priuation quam peccatum includit, non est tantum pœna, sed etiam culpa. 23. 63
PROPOSITVM recte vivendi est in aliqua specie virtutis innominata. 14. 21
- RATIO. RELATIO &c.**
- F**ormalis aduentitia rationis, non requiritur ad rationem voluntarię. 3. 37. Rationis dictamen non est specifica regula bonitatis moralis. 14. 6
REGVLÀ specifica bonitatis non est natura rationalis. 14. 3
Neque aeterna Dei lex. ibidem.
A regula rationis creatæ etiam pendet actus virtutis, & non solum à lege aeterna: 15. 7; pendet ab his arguitur solum & à posteriori. 15. 9
REATIONES diuina de facto pertinent ad obiectum primarium beatit. 2. 129. Quo casu posset esse essentia diuina sine suis relationibus obiectum ad aquatum beatit. 130
An aliqua perfectio absolute possit esse posterior perfectionibus relativis in Deo. 131. ad 3. prob. Relationes diuinae sunt etiam ratio beandi, sed minus principalis. 2. 131. ad 5
RELIGIO est multiplex specie virtus. 18. 24
REVRECTIO quæ statu, colore, figurâ fiet. 2. 187
RETRACTATIO peccati propria actione contracti necessaria est ad remissionem. 32. 50. & seq.
Hac retractatio non est necessario contritio, sed potest esse altritio supernaturalis. 32. 70
REVELATA mysteria duplē assensum ex motu humano terminare possunt. 26. 54
Ad conclusiōnem reuelatam discursus se habere potest, vel ut ratio mouens vel ut ratio explicans. 29. 41
- SATISFACTIO. SCIENTIA. &c.**
- N**ullus purus homo satisfacere potest pro peccato mortali. Satisfactio ut sit condigna pro offensa illata, debet esse in eodem ordine cum offensa. 23. 119. Satisfactio Christi est in alterius ordine in suo genere, quam offensa in suo. 23. 142
SATISPASSIO non compensat honorem à persona offensa sublatum, sed corrigit, deprimitque offendentem. 23. 173
SCANDALI peccatum speciale non incurritur, nisi quando expressa voluntate aliquid dicitur vel fit, ut trahatur proximus ad anima ruinam. 14. 187
SCIENTIA conditionata clariore modo explicatur. 26. 453
Scientia non minus quam declarationi intentionum voluntariam tribuit August. 27. 22. per scientiam conciliat libertatem cum gratia optimo modo. 28. 162
SCIRE tenetur unusquisque quidquid ad proprium officium recte obeundum censemur necessarium. 20. 24
Omnes Christiani tenentur sub præcepto scire omnia fidei nostra mysteria, in symbolo contenta. 22. omnes tenentur scire universalia Iuris naturalis principia. 20. 21
SCRVPVLVS quid sit. 15. 51
In Somni o nullum peccatum contingere potest. 17. 176
SPECIEM impressam, non expressam. Deus supplere potest. 2. 40
SPICIFICARI actum ab obiecto quid sit. 14. 11
SPES quomodo distinguatur à fruitione, intentione, desiderio. 8. 22. Spes & fides prius tempore infunduntur quam ipsa gratia. 29. 230
SPIRITVS sancti productio quomodo distinguatur à bonitate personarum producentium. 1. 81.
Quid sint fructus Spiritus. 29. 212
- STATVS VARII. vide natura.**
- S**TATVS innocentia indigens gratia. 6. 38. cum quæ statu libertas ad opera supernaturales. 6. 39.
Status vary in quibus natura humana consideratur. 26. 7
Primus est purorum naturalium cum generali concursum Dei ad actus naturales. Secundus est natura integræ seu consonus naturæ rationali. 26. 8
Tertius est iustitia origin. qui supra subiectiōnem partis inferiores ad superiores, & mentis ad Deum finem naturæ additæ perfectam subiectiōnem corporis ad animum, & mentis ad Deum finem supernaturale per dona supernaturale cum exclusione omnis molestia & imperfectionis. 26. 9
Quartus est status natura lapsa: quis hic? 10
Quintus est natura per gratiam reparata. 11
In omni status homo est indigens gratia. 12
In Statu Iustitia orig. aliquod donum per modum auxilij protegentis, vires inferiores rationi subdidisset, corpusque ab omnī corruptione immune seruasset. 25. 96
SUBTILITAS dos est & virius penetratiū corporū. 2. 197
SUPERIORIS mandatum nemo potest contra conscientiam propriam exequi. 15. 25. ad solum præceptum Superioris non potest subdūns dubiam conscientiam deponere. 15. 46
SPERNATURALIA ad opera stat libertas cum gratia. 6. 39
Opus supernaturale tribuitur simpliciter gratia. 6. 42
Spernaturalē consensum elicere potest homo cum sola excitatione intellectus absque ullo motu indeliberato voluntatis. 28. 20. 24
Ad supernaturales actus eliciendos voluntas duplice adiuvatio eget. 28. 25. Si daretur substantia supernaturalis, non fore peccabilis. 32. 28
Item fore naturaliter productiva gratia. 30. 3
SVPPOSITO in eodem repugnat esse duo principia formaliter libera. Totius suppositi bonum procurare, est solus voluntatis. 6. 47
- TENTATIO. TRINITAS. TRISTITIA.**
- T**ripliciter potest ab homine vinci tentatio. 26. 182
Tentationes mediocres ac leues, non collunt perfectam libertatem ad mortale sufficientem. 26. 206
Graues tentationes non collunt libertatem imperfectam ad peccandum venialiter sufficientem. 26. 207
Neque homo lapsus absque auxilio speciali per Christum, vincere omnes tentationes etiam leves, contro præcepta moralia defictu potentia moralis antecedentis. 26. 209
Dens

E T V E R B O R V M.

- Dens innat hominem ad vincendas tentationes negatiue vel positiue. 220
 Post homo lapsus cum solo auxilio generali potentia morali superare quamcunque tentationem mediocram. 26.
 222. 224. &c.
 Tentationes contra precepta supernaturalia possunt aliquando vinci sine speciali auxilio Dei. 26. 231
 Regule dignoscendi, quando tentationes vincantur ex speciali Dei auxilio. 26. 234
 TRINITATIS participatio non formalis, sed virtualis, est gratia habitualis. Trinitatis vestigium est homo. 29. 117
 TRISTITIA est nolitio, & qualis. Effectu procedit à voluntate. Cur Deus & beatus tristari non possint. 8. 9
 Inter tristitiam, & dolorem discrimen. 8. 21
- VERVM. VIOLENTVM.**
- Ad quodlibet verum cognoscendum non indiget intellectus humanus in ullo statu peculiari auxilio Dei. Ad omne tamen verum naturale collectu, & absque errore intelligendum eget peculiari auxilio Dei. 26. 33. 34
 In statu Innocentia omnes veritates naturales, sine ullo errore, homo cognoscere potuissit. 33. Nullum verum supernaturale quicad substantiam cognosci potest, cognitione certa & infallibili absque speciali auxilio Dei. 26. 42
 Auxilium requisitum ad supernat. verum cognoscendum, requiritur ad modum, & ad substan. actus. 48
 Potius intellectus creatus viribus propriis probabiliter canitum & opinatiue aferere aliquod verum supernaturale, antequam fuit renelatum. 26. 52
 Duplex modus cognoscendi veram supernat. 26. 51
 Post factam revelationem alicuius veritatis supernaturalis, potest intellectus creatus, viribus propriis, illi assentiri, assensu moraliter tantum certo, ex motino humano, non infallibiliter & ex motino divino. 26. 53
 Homo in statu nature integre poterat proprijs viribus singulas veritates naturales cognoscere, non tamen omnes, sine speciali auxilio. 26. 370
 VIOLENTVM quid sit? 3. 70. violentum voluntati est, negare ei concursum ad omnem actum. 3. 112
 Qua requirantur ad motum violentum simpliciter in voluntate. 3. 114
 Implicat violentam esse operationem vitalem. 3. 118
 Post creatura vim pati à suo creatore. 3. 124
- VIRGINITAS. VIRTVS.**
- Non perit corporis corruptione absque consensu. 2. 179
 Virginitatis aureola in B. Virgine, non Martyri. 2. 180
 VIRTUTIS honestas nō potest attingi à cognitione sensuia. 5. 38. virtutis actus pendet à sola voluntate operantis, in ratione habitudinis & tendentia ad obiectum, non in ratione donationis. 14. 117
 Virtutis honestatem vel turpitudinem vitiū non potest actioni tribuere conditio persona, nisi aliquo modo transeat in obiectum. 115. obiectum virtutis per se nequit nisi integrum speciem sua honestatis conferre actui. 14. 149
 Virtutis actus non solum pendet à lege eterna Dei, sed etiam à regula rationis creata. 15. 7. primaria ratio virtutis & vitiū competit internis actibus voluntatis. 16. 25
 Aliquod opus virtutis moralis potest homo efficere viribus proprijs, cum solo concurso Dei generali. 26. 108. 135. non quod proximè conducat ad salutem. 113
 Duplex genus virtutum supernaturalium. 29. 162
 Cum gratia habituali dantur simul virtutes infusa. 170
 Virtus infusa non opponitur physice vicio. 29. 182
 An sit de fide infundi virtutes. 186. dona non distinguuntur à virtutibus infusis nisi penes connotata. 29. 197
 Virtutes infusa actiue non dimanant à gratia. 216
 Nec pendent subiectiue à gratia habituali. 223
 Infunduntur eodem instanti cum gratia. 29. 225
 Morales pugnant cum peccato ex ordinatione diuina. 233
- VISIO BEATA. VITA.**
- Visio beatifica non continet Deum expressiue & intentiona-
- liter. 2. 34. rationem amicitia inter Deum; & beatos habet. 2. 52
 Non datur in patria duplex visio, quarum altera sit speculativa, altera practica. 2. 118. in visione, an in amore principalius consistat beatitudo. 2. 110. 112
 An in sola visionis beatæ privatione consistat pena damnatorum. 110. 124. ad 7. videre Deum sub omnibus modis, quibus visibilis est, un perireat ad beatitudinem. 126. 131. quomodo videantur à Beatis Ideæ diuina in Deo. 2. 131. ad 2. conf.
 Videns Deum peccare non potest. 2. 134. videre Deum & non diligere non implicat; implicat diligere non visum. 2. 141
 Deum clare videre & simul odio habere implicat. 142
 Non potest visio beatis sub precepto prohiberi. Ad producendam visionem est ex sé determinatum lumen gloria. 2. 146
 An stante visione Dei, possit beato prohiberi omnis actus voluntatis positivus circa Deum. Cur à visione Dei non possit beatus cessare, etiam si illa ei prohibetur, possit tamen ab amore. 2. 148
 Ex visionis beatæ, sunt beati ab intrinseco impeccabiles. Visioni coniuradiorie opponitur peccatum more. 154
 Ex visione & Deo constituitur obiectum proximum delationis concupiscentia in patria. 2. 158
 Solus Deus clare visus potest determinare volunt. 6. 47. si. Visio beatæ & lumen gloria, sunt forma suapè natura ab aliis suis peccati. 33. 49. ut visio beatæ insufficeret, præquirit essentialiter reraelationem peccati. 33. 69
- VITALIS ACTVS.**
- VITALIS actio immediate inheret tam potentie quam anima. 29. 159. de ratione vitalis operationis est, ut à principio suo actiue promanet. 2. 31
 Alius vita vegetans quoad totam entitatem intrinseci termini, nutritionis & generationis fieri possunt ab extrinseco principio. 2. 60. vitalis actio sensitiva & intellectiva sine principio vita effectu implicat. 78. dicit essentialis res pectum ad intrinsecum principium ut proprius effectus ipsius. 87. aliis vitalis non potest produci in extrinsecum subiectum. 2. 94
 Probabilis est actus vitales produci ut uniri actione & unione ab ipsis distincta. 2. 98. uno eductio que eorum non distinguitur. 104. notitia vel appetitio unus obiecti nequis fieri notitia vel appetitio alterius. 108
 An vitales aliis distincta actione producantur? 2. 96
 Vitalem operationem, quā talēm, implicat à solo Deo produci. 78. implicat principium vitaliter agere, per alio-nem a solo Deo produclam. 80. vitalem actum sub ratione absolute qualitatibꝫ à solo Deo produci posse, an sit probabile? 2. 82
 Alius vitalis essentialiter in principio vita intrinseco passiu- ne recipitur. 91. vitales actus non esse modos. 2. 96
 Vitales actus aliar. potentiar. quam cognoscētis & appetētis, non pendent effen. à principio intrinseco vita. 2. 69
 An actus vitalis potentia cognoscētis & appetētis pendeant actione indistincta à principio vita, distincta à specie, vel habitu: an dupli actione à Deo pendeant. 2. 96
 Alius vita sentientis necessarij sunt statui corporis gloriosi. 2. 190
 Implicat operationem vitalem violentam esse. 3. 118
 Actum vitalium immediatum principium effectuum uni-versale, est ipsa anima 5. 122. unde veniat intensio actio-nis vitalis potentiarum subiectarum voluntatis. 5. 126
 UNIO eductio que non distinguitur physicè. 2. 104
- VOLVNTAS. VOLITIO.**
- Voluntatis obiectum formale est ipse finis. 2. 21
 Adequatum motuum volunt. non est bonitas finis. 1. 29
 Voluntas operatur propter finem etiam cum necessario ope-ratur. 1. 60. volitio ut imperata, non ut elicita potest esse finis voluntatis. 1. 71
 Voluntas ne an intellectus sit perfectior potentia. 2. 26. 37
 Voluntatis operatione an intellectus perfectius possideatur obiectum.

INDEX RERUM

- obiectum beatificum. 2. 112. 114. in actu voluntatis & intellectus simul beatitudo formalis consistit. 2. 116
 Aliquis actus voluntatis perfectior est aliquo actu intellectus. 123. voluntas non est solum libera potentia, sed etiam necessaria iuxta obiecti applicationem. 2. 135. 144
 In voluntate potest dari omissione pura. 3. 24. & seq.
 Voluntas moraliter mutari potest per solam omissionem actus debitis alicuius. 3. 33
 Duplex modus quo possit voluntas circa suos actus necessitari. 72. voluntas creata potest a Deo effectu necessitari ad suos actus elicendos. 80. non solo imperio ex ira seco Dei. 3. 82
Quomodo possit voluntas necessitari ad suos actus elicendos ex parte obiecti. 3. 86. implicat eam cogi quoad actus in ea immaterialibus. 3. 94. voluntatis actus necessarij, non sunt coacti. 3. 96
 Voluntas actus necessarij, sintne ipsi naturales. ibid.
 Etiam si Deus solus infunderet voluntati aliquos actus, non posset tamendi voluntas illi cogi. 3. 105
 Voluntas potest cogi ad receptionem alicuius habitus. 107
An voluntas falsum negare cogi possit ad cessandum ab operatione. 108. negare concursum ad omnino voluntatis actum, violentum illi esset. 3. 112
 Potest voluntas cogi in aliis imperatis externarum facultatum. 113. qua requirantur ad motum violentum simpliciter in voluntate. 3. 114
 Obiectum formale voluntatis est tantum bonum. 4. 7
 Non potest voluntas desistari malum, nisi simul prosequatur bonum. 4. 8. 14
 Aliquid indifferens non potest esse motiuus volunt. 4. 11
 Voluntas non potest nolle bonum, sub ratione boni. 4. 26
 Potest tamen velle malum ut malum, non sibi, sed alteri. 31
 An possit eodem actu appetere finem & media. 4. 37
 Volitus medior. non semper causatur a volitione finis. 4. 48
Quid sit voluntatem ferri in finem via resolutionis & via compositionis. 4. 47
 Potest voluntas eodem actu velle & nolle diversa. 4. 50
 Implicat volunt. operari sine prauia cognitione obiecti. 5. 9
 Voluntas potest ferri in obiectum apprehensum sola cognitione aitima sua facilitatis. 34. non potest mereri vel demereri circa obiectum sola cognitione sensu apprehensum: 38. ad operationem voluntatis sufficit simplex obiecti apprehensio. 58. non ad liberam operationem. 5. 61
 Ad hanc non requisiri imperium, sed sufficit indicium. 62
 Effectuum volitionis principium totale, non potest essephantasma. 74. nec ipsum obiectum. 5. 76. 77
 Actum indelibitorum voluntatis principium totale efficiendum non est sola notitia obiecti. 5. 80
 Voluntas effectu a seipso tantum mouetur. 5. 91. & seq.
Quomodo voluntas ab obiecto mouetur. 5. 9. & seq.
 Voluntas ab intellectu mouetur quoad specificationem non autem quoad exercitum: 5. 95. & 6. 102
 Est productua perfectiorum & perfectiorum actuum, non quoad entitatem sed quoad specificationem. 5. 111
 Monet potentias sibi subiectas, imperante tantum. 5. 121
 Non continet eminenter in se earum perfectiones. 5. 123
 Cur sola voluntas carnis potentijs imperare possit. 5. 125
 Sub imperium volunt. non cadit primus actus intellectus. ibid.
 Voluntas est principium uniuersale solum in imperando, non in exequendo. 5. 129
 Voluntas diuinam gratiam efficaciter premota adhuc libera ac domina sui actus est: 6. 1
 Libera a necessitate, non tantum a coactione. 6. 2
 Graia quidem voluntati necessaria, non necessitans. 9
 Voluntas post lapsum non est libera a miseria. 10
 Est facultas actus potens seipsum ad verumlibet elecere ac determinare. 16. a voluntate peccatum non absulit nisi gravita. 17. non regulare rationis nec vim electinam. 6. 18
 Voluntas quia natura, vel quia libera spectatur. 20. quia necessaria, quia libera physice vel moraliter. 21
 Equilibrium libertatis in vario statu expenditur. 6. 22
- Voluntas unde facilis vel difficultas operandi. 23. concupiscentia & gratia in voluntate facilitanda discrimen. 6. 24
 Solus volunt. est procurare bonum eius suppositi. 6. 47
 Voluntas nullo obiecto in particulari extra Deum clare visum determinatur. 6. 47
 Voluntas creata libertas in eo sita est, ut possit omnibus ad agendum praerequisitis adhuc possit operari vel non operari in sensu composito. 6. 27. & seq.
 Voluntas libera habet in potestate sua tollere a se motionem Dei. 31. per Conc. Trid. 33. Subordinatio causa 2. ad causam 1. salvatur per motionem concomitantem. 6. 34
 Duplex genus requisitorum ad agendum. 6. 35
 Voluntatis libertati obiectus necessitas antecedens. 36
 Illam liberam antecedenter complectit gracia praeueniens. 37
 Cum quia stat libertas ad opera supernat. ita ut voluntas determinet se potius quam gratiam ad exercitium. 6. 39
 Voluntatis soli tribuenda suspensio exercitii. 40. non item ipsi opus supernat. sed gratia simpliciter, ac potiore iure quam concupiscentia tributatur peccatum. 6. 42
 Ad actus supernat. volunt. necessaria est premotio, non physica, sed moralis. Voluntas non potest se determinare, absque conderminatione causa prima. 6. 34 a nullo obiecto extra Deum clare visum determinatur in particulari. 47. a quo igitur quoad exercit. 6. 62
 Voluntatis indifferentia aeterna est forma libertatis. 6. 54
 Si concursus Dei independenter a voluntate nostra nobis offeretur, necessario ageremus. 75. ut voluntas liberè operetur, non sufficit quacunque cognitio. 6. 56
 Sed necessaria est cognitio obiectu indifferens ad oppositas rationes contrarias vel contradictorias. 6. 59
 Nullum indicium praedictum praecedens liberum actu volunt. potest illam determinare quoad exercitium. 6. 63
 Voluntas actione exercet libertatem, cum actione operatur. 6. 6
 Tribus actibus voluntas fertur in suum finem. 8. 1
 Intentio est solus voluntatis. 2. Voluntas est principium effectuum fructus seu delectationis: 8. item tristitia. 8. 9
 Voluntas non necessario delectatur vel tristatur de obiecto per cognitionem tantum applicato. 8. 15
 Delectatur tamen vel tristatur necessario de illo, si per amorem vel detestationem applicetur. 8. 16
 Voluntas non hoc ipso quod delectatur de obiecto amoris, delectatur etiam de ipso actu. 19. eodem actu potest intendere finem distincte & eligere medium. 8. 24
 Solus voluntatis est proprium eligere. 9. 3
 Potest voluntas ferri in medium minus veile, relicto utiliori. 11. non potest amare possibile cognitionem ut impossibile: 28. potest elicere affectum inefficacis prosecutionis circa impossibile apprehensum sub hypothesi possibili. 9. 28
 Circa idem obiectum potest mereri & demereri. 9. 28. 34
 Voluntas impossibilium dicitur conditionata, non ex parte ipsius voluntatis. sed ex parte obiecti. 9. 36
 Voluntatis consensus consequitur actum consilij. 10. 4
 Hic non distinguitur necessario ab electione. 10. 5
 Usus voluntatis quid sit. 7. Actus partim precedit, partim subsequitur electionem mediorum. 10. 10
 Ordinario modo operandi, voluntas distincto actu eligit medium, ab eo, quo potentias applicat ad opus. 10. 13
 Implicat separare tendentiam voluntatis ad obiectum materiale a tendentia ad obiectum formale. 14. 65
 Actus volunt. internus liberè elicitus non potest fieri ex bono malo, intrinsecè inuariatus physice. 14. 73. 87
 Voluntas potest eodem actu moneri proprius duo motiva diuersarum virtutum. 14. 203
 Voluntatis disparata motiva duplicitis sunt generis. 214
 Voluntas uno actu potest ferri in obiectum honestum propter ipsam honestatem obiecti, & alio actu ex ira seco ordinare precedentem actum in finem malum. 14. 219
 Voluntatis actus qui feruntur in obiectum intrinsecè malum sub conditione, si a Deo non prohibitum, malus est. 15. 12
 Duplex conformitas nostra voluntatis ad diuinam. 15. 93
 Tenemur conformari voluntati diuinam, qui absolute vult nos agi

ET VERBORVM.

<i>nos aliquid velle. 98. non quando sub ea conditione tan-</i>	<i>Voluntarium à libero separari potest, non è conerà. ibid.</i>
<i>rūm vult. si nos velimus. 15. 100</i>	<i>Quale voluntarium in brutis reperiatur. ibid.</i>
<i>Nunquam licet disformari à divina voluntate in adimple-</i>	<i>Voluntarium necessarium perfectius est in genere natura,</i>
<i>tione sui volitii, licet non tenemur prædictè conformari: ut</i>	<i>voluntario libero. Liberum voluntarium perfectius est in</i>
<i>adimpleatur. 15. 103</i>	<i>genere moris, quam necessarium. 3. 11</i>
<i>Licet disformari permissò à divinā voluntate, non permis-</i>	<i>Voluntarium indirectum quid sit? 3. 12. non est idem, quod</i>
<i>sionis permittens. 15. 105</i>	<i>voluntarium in causa. 3. 12</i>
<i>Non licet disformari à divina voluntate in volito formalis,</i>	<i>Voluntarium purè præsuationum dari potest. 3. 24</i>
<i>licet in materiali, affectu simplici & conditionato. 15. 107</i>	<i>An voluntarium dari possit, absque omni actu intellectus.</i>
<i>Omnis actus humanus conformatur voluntati diuina in vo-</i>	<i>3. 35</i>
<i>lito formalis. 15. 107</i>	<i>Adrationem voluntarij non requiritur formalis adverten-</i>
<i>Voluntas creata est indifferens actiū non passiū. 21. 72</i>	<i>tia rationis. 3. 37</i>
<i>Relicta cum solo cōcursu generali, necessario diligenter Denim</i>	<i>Requiritur tamen virtualis. 3. 37-39</i>
<i>clarè usum non ex mortuo naturali. 26. 308</i>	<i>Qualis influxu voluntas in voluntarium influere debet.</i>
<i>Voluntas indebitum quodcumque auxilium dari per</i>	<i>3. 53</i>
<i>Christum. 26. 2</i>	<i>Voluntarium aliud mediatum, aliud immediatum. 3. 60</i>
<i>Voluntas seipsum flectit ad usum gratiae. 26. 9. 452</i>	<i>An peccata nostra possint dici voluntaria Deo. 62</i>
<i>Voluntas sibi relicta pulchram honesti formam adamas, ad</i>	<i>Esse voluntarium, & impensabile moraliter, disting. 3. 65</i>
<i>heroicam virtutem non adspirat. 26. 11. 76</i>	<i>Mens potest causare involuntarium. 3. 130</i>
<i>An voluntati tribuenda pœnas non peccandi? Ipsa est causa</i>	<i>Idem opus potest esse voluntarium & involuntarium. 3. 132</i>
<i>meriti minus principalis; demeriti vero principalis mo-</i>	<i>Involuntarium aliud efficax sub condicione, aliud inefficax</i>
<i>ralis totalis deficiens. 26. 30</i>	<i>etiam sub condicione. 3. 134</i>
<i>Potentia & impotencia moralis declaratur. 26. 205</i>	<i>Concupiscentia nullo modo causat involuntarium. 3. 140</i>
<i>Voluntas quam habet necessitatem peccandi. 335</i>	<i>Concupiscentia auger voluntarium, & minuit liberum. 144</i>
<i>Nec alia mens Augustini passim. 352</i>	<i>Voluntarium collitur ab ignorantia antecedente. 3. 154</i>
<i>Voluntas se flectit ad operandum opera salutis, & similes pro-</i>	<i>Involuntarium potest causari ab ignorantia innincibili:</i>
<i>positiones quo sensu vera. 26. 452</i>	<i>3. 154.</i>
<i>Voluntas an seipsum discernat? totaliter deficit, minimum</i>	<i>Voluntarium causatur simpliciter ab ignor. conseq. 156</i>
<i>efficit. Gratia discernit posse in principaliter. 454</i>	<i>Involuntarium secundum quid, potest causari ab ignorantia</i>
<i>Voluntas non necessitatur efficacis gratia. 27. 20</i>	<i>consequente. 3. 157</i>
<i>Eius libertas cum gratia conciliatur per scientiam medium</i>	<i>Involuntarium nunquam causatur directe vel indirecte ab</i>
<i>capitu facilem. 28. 22. 162. & 27. 20</i>	<i>ignorantia concomitante. 3. 158</i>
<i>Voluntas cum auxilio sufficienti habet omnia per modum</i>	<i>Voluntarium potest causari indirecte saltem ab ignorantia</i>
<i>actus primi requisita, saltem in potentia. 28. 51</i>	<i>concomitate, nunquam tamen directe. 3. 159</i>
<i>Voluntatine tribuendum opus gratiae. 35. 7</i>	
<i>Voluntas per vires gratia determinat seipsum ad actum me-</i>	
<i>ritorium. 35. 9</i>	
<i>Voluntas & gratia concordia summatim. 35. 10</i>	
V O L V N T A R I V M.	
<i>Quid sit voluntarium. 3. 1</i>	V O T V M. V S V S.
<i>Deratione voluntarij est, ut habeat præiam cognitionem</i>	<i>Votum contra consilium aliquod Christi, malum est. 23. 39</i>
<i>operantis. 3. 2</i>	<i>Ut Deus votum relaxet, semper aliquam mutationem in</i>
<i>Primum etiam actus voluntatis est voluntarius. 3. 4</i>	<i>obligio facere debet. 33. 24</i>
<i>Voluntarij & volitis discrimen. 3. 5</i>	<i>Non omonia opera facta propter confirmationem vel utilita-</i>
<i>Quo sensu dicatur amor beatificus voluntarius beatiss. 3. 6</i>	<i>tem, sunt materia voti. 14. 263</i>
<i>Appetitus voluntatis dicitur voluntaria, non volita. 3. 7</i>	<i>V S V S actius voluntatis quid sit. 10. 7</i>
<i>Voluntarij & spontanei discrimen. 3. 8</i>	<i>Usus actius voluntatis discrimen. 10. 8</i>
<i>Multiplex voluntarium. 3. 9</i>	<i>Usus actius voluntatis partim præcedit partim subsequitur</i>
	<i>electionem modiorum. 10. 10</i>
	<i>Usus actius voluntatis plerunque præcedit indicium</i>
	<i>practicum. 10. 11</i>
	<i>Usus actius voluntatis non necessario distinguuntur ab elec-</i>
	<i>ctione. ibidem.</i>

F I N I S.

FACULTAS R. P. PROVINCIALIS PROVINCIAE AVSTRIACÆ SOCIETATIS IESV.

CV M Sacrae Cæsareae Maiestatis decreto omnibus & singulis Typographis & Bibliopolis, ac alijs quamquaque librariorum negotiationem exercentibus scribendo, firmiterque inhibetur, ne quisquam ullos libros à nostris Patribus hactenus editos, vel in posterum edendos, intra Sacri Romani Imperij Regionorum, & Dominiorum suorum Cæsareae Maiestatishæreditiorum fines, simili vel alio characteris genere, aut formâ, sive in toto, sive in parte recendere, vel alio recudendos mittere, aut alibi etiam impressos adducere, vendere, & distrahere, clam, seu palam, citra iudicium ac testimonium supradictorum Patrum audeat, vel presumat: Concedo ego MICHAEL SUMMERECKER Societatis IESV per Austriæ Provinciam Præpositus Provincialis (potestate mihi ad id facta ab Administratione R. P. N. Generali Mutio Vitellesco) soli BALTAZARI BELLERO Duacensi Typographo facultatem excudendi CVRSVS THEOLOGICI Tomum tertium de ultimo fine hominis, ac medijs ad eum coadiuentibus, & impedimentis ab eo auerentibus à R. P. FRANCISCO AMICO Societatis Nostræ Theologo conscriptum, atque à deputatis ad id Patribus lectum, & approbatum. In quorum fidem hoc testimoniun, & Privilegium ad decennium manu nostra subscriptum & sigillo munitum dare voluius.

Viena 27. Ianuarij. Anno M. DC. XXXV.

MICHAEL SUMMERECKER.

